R 10265

ABBATIS
PANORMITANI,

IN TERTIVM DECRE-
TALIVM LIBRVM INTERPRETATIONES,

Virorum doctiſsi. accurato ſanè & vigili ſtudio, fideq; ſyncerrima nuperrimè recognitę, ab excellētiſsimiſq; Calchographicę peritię artificib. & operis, ſtudioſiſsimè & fideliſsimè excuſę: in quibus ſic ab vtriſq; inſudatum eſt: vt quæ hactenus Typis vulgò mandata fuerint, ſiue ad literam ipſam, ſiue ad eiuſdē obſeruationē ſuppletionēq; pertinerēt, eorū prorſus omiſſum quicq̄ videri nō poſsit.

ACCESSERVNT QVOQVE SVMMOPERE VTILES
ac neceſſariæ locorū Mehercle citra numerū, miſerè corruptorū, & in tàm egregio opere indignè ac perperàm etiāmū citatorū, hoc Aſteriſco præciſæ reſtitutiōes. Quarū ope ſumma ſecuritate quiuis in hoc altiſsimo Pōtificiæ diſciplinæ Pelago citra naufragiū enatare queat.*

Sequatur, modò non anteuortat, coclea.

LVGDVNI ad candentis Salamandræ inſigne in vico Mercenario apud Senetonios Fratres.

CVM PRIVILEGIO.

Anno 1547

Rubricæ huius uoluminis.

De
- Baptiſmo & eius effectu. fo. 128.
- Capellis monachorum, & aliorum religioſorum. fo. 235.
- Celebratione miſſarum, & ſacramentorum Euchariſtiæ, & duinis officijs. fo. 213.
- Cenſibus, & exactionibus & procurationibus. fo. 250.
- Clerico egrotante, vel debilitato. fo. 63.
- Clericis non reſidentibus. fo. 21.
- Clericis coniugatis. 17.
- Cohabitatione clericorum & mulierum. fo. 12.
- Commodato. fo. 101.
- Conceſſione præben. & eccle. non vacantis. fo. 79.
- Conſecratione eccleſiæ, vel altaris. fol. 260.
- Conuerſione coniugatorum. fol. 207.
- Conuerſione infidelium. fo. 217.
- Cuſtodia Euchariſtiæ, crifmatis, & aliorum ſacramentorum fo. 272.
- Decimis, primitijs, & oblationibus. fo. 180.
- Depoſito. fo. 102.
- Donationibus. fo. 130.
- Eccleſijs ædificandis, vel reparandis. fo. 276.
- Emptione & venditione. fo. 104.
- Feudis. 116.
- Fideiuſſoribus. fo. 123.
- His, quæ fiunt à maiori parte capituli. fo. 90.
- His, quæ fiunt à prælato ſine conſenſu capituli. fo. 83.
- Immunitate eccleſiarum & cœmiteriorum. fo. 279.
- Inſtitutionibus. fo. 65.
- Iure patronatus. fo. 237.
- Locato & conducto. fo. 109.
- Ne clerici vel monachi ſecularibus negotijs ſe immiſceãt. fo. 296.
- Ne ſede vacante aliquid innouetur. fo. 82.
- Obſeruatione ieiuniorum.
- Parochijs & alienis parochianis. fo. 177.
- Pignoribus & alijs cautionibus. fo. 118.
- Peculio clericorum. fo. 137.
- Præbendis & dignitatibus. fo. 30.
- Precarijs. fo. 99.
- Presbytero non baptizato. fo. 272.
- Purificatione poſt partum. fo. 275.
- De Rebus eccleſiæ alienandis, vel non. fo. 93.
- Regularibus & tranſeuntibus ad religionem. fo. 195.
- Religioſis domibus. fo. 231.
- Reliquijs & veneratione Sanctorum. fo. 273.
- Rerum permutatione. fo. 113.
- Sepulturis. fo. 168.
- Solutionibus. fo. 127.
- Statu monachorum, & canonicorum regularium. fo. 225.
- Succeſſionibus ab inteſtato. fo. 165.
- Teſtamentis & vltimis voluntatibus. fo. 139.
- Vita & honeſtate clericorum. fo. 2.
- Vt eccle. beneficia ſine diminutione conferantur. fo. 92.
- Voto, & voti redemptione. fo. 129. 22 v.

Finis Rubricarum huius voluminis.

Præfatio in Tertium Librum Decretal.

ABBATIS PANORMITANI, IN TERTIVM DECR. LIbrum Interpretationes multò luculentiſsimæ, doctiſsi. uirorum obſeruationibus illuſtratæ, & à numero non dicendis fœdiſsimorum erratorum monſtris erepte atq; uindicatæ.

Præfatio in Tertium Librum Decretal.

Omnipotentis Dei poſtulato ſuffragio: vt oſtendam in volumine ordinẽ fuiſſe ſeruatũ: cõtinuãda eſt primò rubrica ad præcedentia: quæ p duo duobus modis cõtinuatur. & primò ſic. Suprà viſum eſt de iudicijs, & de eorum ſingulis partibus: ſed quia clerici debent ab eis quãtum poſſunt abſtinere (nam decet ſeruos Dei paruo incommodo à ſtrepitu iudiciorum eſſe quietos.

1 vt in c. j. ſ. de ſyndico) † & quoniam non ſolùm à iudicijs abſtinere debent: ſed vita & honeſtate fulgere: ideò poſt tractatum iudiciorũ ſubijcitur hęc rubri. Hæc tamen cõtinuatio non eſt multũ connexa cum præcedentibus. Vnde fortè ponitur ſecunda. ¶ Quia ſuprà viſum eſt de iudicijs: & iudices maximè clerici non debent eſſe in peccato, maximè cũ iudicãt. iij. q. vij. iudicet. Ideo poſt tractatum iudiciorũ, ſubijcitur qualiter clerici debeant ſe habere in vita & honeſtate: vt ſic vitent omnem maculam peccati. Aduerte tamen, q̃ in hac continuatione doctores ſimpliciter dicunt, q̃ exiſtentes in peccato nõ poſſunt iudicare:

2 quod nõ eſt ſimpliciter verum. Dic † ergo, quòd merito vitæ iudicare alios nõ poſſunt: ſed ex poteſtate officij ſic. Vide de hoc. iij. q. ij. c. ſi. & iij. qõ. vij. in gl. ſummæ. plenè per Inno. in c. ſciſcitatus. ſ. de reſcrip. & in c. cũ venerabi-

3 lis. de excep. Peccat † tamen iudex alium iudicando, ſi ipſe pecatora: vt in c. iudicet. & in c. grauibus. & in c. qui ſine. iij. q. vij. Et idẽ dic in ſacerdotib⁹, reſpectu fori pœnitẽtia-

4 lis. Peccãt † eñ, ſi exiſtẽtes in peccato, alijs pœnitẽtiã iniũgũt: licet abſolutio teneat. Debẽt eñ primò ſe corrigere ſaltem per contritionẽ, & poſtmodũ pœnitentiã alijs iniungere. & vide tex. cum gl. in ver. iudicandus. de pœ. diſ.

5 vj. c. j. glo. in. d. c. in grauibus. Et † vtrũ malorum ſacerdotum preces noceant, vel proſint illis pro quib⁹ fiunt. vide tex. cum gl. in. d. c. in grauibus. melius, vide. xlix. diſt. in ſum. ¶ Item adde & aliud, q̃ licet malus ſacerdos ita conficiat, ſicut bonus. j. qõ. j. multi. tamen facilius exaudiũtur boni ſacerdotes, quã mali. j. q. j. in. c. ipſi ſacerdotes. ¶ Cum enim ſunt interceſſores apud Deum: ſi diſplicent Deo, nedum nõ exaudiuntur: ſed potius Deũ ad iram prouocãt. vnde tex. not. in. d. c. in grauibus. dicit, q̃ ſi is qui diſplicet ad intercedẽdum mittitur: irati animus ad deteriora pro-

6 uocatur. ¶ † Et not. illum tex. perpetuò pro ambaſiatori-

a bus[a] deſtinandis: vt eligantur hi, qui ſunt beniuoli & accepti illi, ad quem mittuntur. Nam ſi diſplicent, redibũt ſine effectu: malus † tamẽ ſacerdos ex poteſtate officij etiã

7 prophetare poteſt: vt prophetauit Cayphas. Nã dicitur in euangelio prophetauit &c. Idẽ fecit Saul dum prophetauit Dauid perſequens. vide de prædictis bonũ tex. j. q. j. c. dictum. & c. prophetauit. Et vtrũ ſancti & boni ſacerdotes habeant ſemper ſpiritũ ſanctũ: an verò recedat ad tẽs: & quæ differentia fuit inter Sanctos & Chriſtũ reſpectu ſpirituſſancti. vide tex. in. c. quærẽdũ. de pœni. di. ij. ¶ Tertiò poteſt continuari & apertius: vt. ſ. in procœ. cõtinuatur. Nã in primo libro dixit de perſonis & officijs eorũ: in ſecundo de actibus hominum in iudicio: reſtat videre de actibus hominũ extra iudiciũ tam reſpectu clericorũ, quã laicorũ. Et quia clerici ſunt digniores laicis, primò hîc tractat in tertio de actib⁹ clericorũ: in quarto verò de actibus laicorũ. Tractaturus igit author in hoc tertio li-

¶ Ambaſiatorib⁹. Adde Alex. in. c. ad apoſtolicæ. in prin. j. de re iudic. in. vj.

SEB. SAPIA

a ¶ Ambaſiatorib⁹. Vide Corſe. in ſin. gula. ſuis in verb. ambaſiator. circa finem.

SVMMARIVM.

1 *Clerici debent ſummopere cauere, ne interueniant in iudicijs.*
2 *Iudices quando ſint in peccato mortali, non prohibentur iudicare ex poteſtate officij.*
3 *Iudex, qui eſt in peccato, magis peccat alios iudicando.*
4 *Sacerdotes, qui ſunt in peccato, magis peccant miungendo alijs pœnitentiam: licet abſolutio ab ipſis facta valeat.*
5 *Preces malorum ſacerdotum, an proſint, vel noceant illis, pro quibus fiunt. Et ibidem, quòd malus ſacerdos ita conficit, vt bonus.*
6 *Ambaſiatores debent eligi beniuoli illi, cui mittuntur.*
7 *Sacerdos malus ex officij poteſtate prophetare poteſt. Et ibidẽ, an ſancti & boni ſacerdotes ſpiritum ſanctum perpetuò habeant: an verò ab eis interim ad tempus ſecedat. & quæ differentia ſit inter Sanctos & Chriſtum, reſpectu ſpirituſſancti.*
8 *Clericorum appellatione, qui veniant.*
9 *Priuilegium conceſſum clericis comprehendit omnes clericos cuiuſcunque ordinis ſeu dignitatis ſint.*
10 *Epiſcopi non veniunt appellatione clericorum in materia odioſa: ſed ſecus in materia fauorabili.*
11 *Mixtum, an veniat ſub ſimplicibus. j. c. j. nu. 6.*
12 *Eccleſiæ parochialis appellatione, nõ venit illa, quæ eſt parochiata & collegiata.*

a ✠ SEB. SAPIA. ¶ Clericorum. Vide latè per Abba.in.c.iñ. in.j.not.ſ.de poſtul. præla.& quod no.idem Abb.in.c.non dubium. de ſent.excommuni. & in.c.cum tibi. j. de verbo.ſig. Feli.in.d.c.non dubium.in.ij.not.

b ¶ Ergo clericus. Adde eundem† conſi.vij.& q̃ in odioſis appellatione clericorum non veniant Epi, facit quod conſuluit Roma. conſil.clix.vbi voluit, q̃ in odioſis excluſis, nec mixtis appellatiõe Abbatis veniant monachi. Et vide qd̃ idẽ Roma.cõſuluit cõſil. ccccxviij. vbi iter alia dicit, q̃ diſpoſitio loquens de ſimplicib⁹, uõ debet trahi ad mixta: maximẽ cũ vna qualitas ſit dignior altera.

¶ Adde q̃ opi.d. 8 Abbat. ſecutus eſt a clariſsimus præceptor meus.d. Vincen.de peruſ. vulgariter de Fregio, aduocatus cõſiſtorialis in ſuo tract. vl.q.incip. in noĩe Ieſu Chriſti &c. vbi p. xvj. fundamenta tenet, q̃ in materia ſtricta & pœnali appellatione clericorũ, non veniant Epiſcopi Æneas.falco.

c ¶ Supra curam. 9 In contrarium videtur obſtare tex. in.c.ñ.iuncta rub. b j.decleri.nnn reſi. prout illũ tex. deducit dñs And.ſicul.in tract.de pſtã.Card.in.vij.q. Baſilica, cuipoſt eã reſpondet: vt ibi per eum.

✠ SEB. SAPIA. d ¶ Appellatione populi. Vide And. ſicu.ſ cle.ne roma c ni.§.ſanè.colũ.xij. de ele. & in.c.licet cauſam.col.v.ſ. de pba.& ibi an clerici veniant appellatione diſtrictuaſiũ: de quo etiam per Pau.de caſt.in conſi.clvij.inci.ad primũqueſitũ.ſ.j. parte.ſecundũ nouiſſimã impreſsionem.& per And. ſicu.in repe.rubri. 3 C.qui admit.colũ. vij.

e ¶ Clerici. Adde Roma.cõſi.clxxx.& ſing.ſuis.fo.xij.& ibi vide an veniãt appellatione prouincialium. An autem appellatione vniuerſitatis veniãt ſacerdotes, vide Oldra.conſilio xxij.

ZACHARIAS. ¶ Adde quod vo-

VT laici. ¶ Laici prope altare, vel in choro, dum officia celebrant, ſtare non debent: ſed cã orandi ire, vel accedere poſſunt. vel ſic generalius. Cũ celebrat, diuiſus debet eſſe clerus à populo. Tria ſunt dicta. Secundũ ibi: *ſed pars*. Tertiũ ibi: *ad orandum*. ¶ No.j.ibi: *laici*. q̃ alij ſunt laici: alij clerici Et dicunt laici, quaſi populꝰ: vt dicit tex.in.d.c.duo ſunt.xij.q.j. Hinc eſt, † q̃ appellatione populi[d], nõvenit cler:ꝰ nec ecõtrà. vt in.c.ſi ſnia.de ſen.excõ. li.vj.& p illũ tex.limitãdꝰ eſt.§. plebiſcitũ. infti.de iu.natu. gen.& ciui. vbi dicit, q̃ appellatiõe populi veniũt vniuerſiciues, ét cõputatis exiſtẽtibus in dignitate. Procedit etiã in his, qui ſunt eiuſdẽ ꝓfeſsionis: ſecꝰ in alijs, vt eſt tex.cũ gl. in.d.c.ſi ſnia.& hoc clarum in materia ſtricta. ¶ Quid aũt in materia priuilegiata, vt ſi priuilegiũ ſit cõceſſum Senẽ ſi populo: an cõprehendant clerici? ſtatis dubitari poſſet: ſed ꝓ parte affirmatiua facit tex.in.c.dilecti. cum materia ſua.de fo.cõpe.& qd̃ no. Bar.in.l j.ff.ad muni.& qd̃ no. in c.Rodulphꝰ.de reſcri. ¶ † Secũdò no. ibi: *ſecus*. Nã idẽ importat qd̃ circa. Et no.q̃ dicit qs ſtare ſecꝰ: qñ eſt quaſi cõtinuus: ſecus aũt, vbi aliquãtulũ remotꝰ. vñ ſtãs in choro, nõ dicit ſtare ſecꝰ altare: vt hĩc, qd̃ facit ꝓ ſtatutis. ¶ Not. iij. ibi: *quòd ſacra myſteria*. q̃ ſacramẽtũ celebratiõis miſſæ, dicit myſteriũ ex eo, qa habet recõditã virtutẽ. ſicut dicit ſacramẽtũ, quaſi ſacræ rei ſignũ. & vide de hoc tex. latiorẽ j.q.i. multi ét habet differẽtia iter miniſteriũ & myſteriũ. Nã myſteriũ idẽ ẽ, qd̃ ſacramẽtũ. miniſteriũ verò ẽ quod libet officiũ. pro hoc.c.cũ in cũctis.§. inferiora.ſ. de elect. 3 † No.ibi: *ſtare, vel ſedere*. q̃ differẽtia ẽ iter ſtare & ſedere. Quæ differẽtia iter iſta: habeẽ in.c.qd eſt hoc.l.dif.& i.c. Eps.xcv.dif. Nã ſtare dicit, q̃ nõ ſedet, ſtãs erectꝰ in pedibus. Et no.q̃ licitũ eſt q̃ q̃ in eccl̃ia ſedere, tpe tñ oratio nis debet qs ſtare, & nõ ſedere. l.dif. qd eſt hoc.& facit illud Pſalmi: Stãtes erãt pedes noſtri &c. ¶ Itẽ not. ex eiſdẽ verbis, q̃ itineratio, ſeu acceſſus ad clericos, vel ad altare tpe celebratiõis, nõ eſt laicis ꝓhibitus: per iſtũ text. qa hĩc tm̃ ꝓhibent laici ſtare, vel ſedere. & facit ad. q. quãj. ſubij ciã. ¶ Itẽ no. q̃ eccl̃ia aliq̃n habet tres ptes. Prima eſt illa, q̃ eſt ꝓpe altare maius, q̃ ſolet q̃n q̃ cãcellis includi. & iſta pars q̃n q̃ appellaſ ſacrariũ: q̃n q̃ presbyteriũ: q̃n q̃ ſancta ſanctorũ: vt in iurib⁹ alle.i gl.& in hac pte debẽt ſtare clerici celebrãtes: vt p̃sbyter, diacon⁹ & ſubdiacon⁹ & de hac parte loquit prin.c.ibi: ſecus altare. Secũda pars eſt chorꝰ. & hęc pars ſubdiuidit ab altariũ multis locis ꝓ cãcellos: ac etiã à toto corpore eccl̃ię. & i hac parte debẽt ſtare clerici tm̃ pſallẽtes ex duplici cãj. ſubijcięda. & de hac ſecũda pte loqr̃ tex.i ver. ſed pars. Tertia pars eſt reliquũ corpꝰ eccl̃ię & vulgariter appellaſ nauis eccl̃ię & i illa pte eccl̃ię debẽt ſtare laici audiẽtes diuina. ¶ Quid aũt i clericis cõiugatis vel i alijs clericis audiẽtib⁹ miſſam: vel alia diuinã. ſubijciã. & p hoc declaraſ iſte tex. i ſuperficie ſui. ¶ No. ibi: *ſtãtũ pſallẽtibus &c.* q̃ clerici exiſtẽtes i choro debẽt pſallere: & quãto exiſtẽtes i maiori dignitate, ſiue nobiliori, tãto magis debẽt Deo pſallere: cũ magis ſint Deo cõiũcti, & Deo adſtricti: vt i.c. clericĩ. e. & qd̃ ibi no. ¶ No. iver. *ad orãdũ*. duos caꝰ i q⁹ laici licitè accedũt ad altare. ſ. cã orãdi & corꝰ Chriſti ſumẽdi. Idẽ dicũt doc. i alijs ſacramẽtis eadẽ rõne. ¶ † No. ibi: *laicis & fœminis*. arg. q̃ appellatiõe laicorũ: nõ veniũt fœminę. Sed cõtrariũ puto verũ, p.c. duo ſunt gña. xij. q.j. ſi ad maiorẽ exꝑſsionẽ fecit mẽtionẽ de fœminis: qa de eis poſſet magis dubitari: nũ qd poſsit accedere ad altare: maximè ꝓpter quãdã cõſuetudinẽ quorũdã clericorũ i peritorũ, q̃ i differẽter i pediũt fœminas volẽtes accedere ad altare cã orãdi. Hoc em̃ eſt eis licitũt hĩc ꝓbaf. & idẽ reſpectu cõionis. ¶ Not. ibi. *ſicut mos eſt &c.* q̃ i his multũ attẽdẽda ẽ cõſue. & p hoc verbũ videnſ ſentire doc. vt expleto officio liceat laicis & fœminis accedere ad altare cã orãdi: q̃ ſi ſecꝰ tpe cele. & hic eſt mos i multis locis. Et

t d e 2 4

De uita & honeſtate clericorum *Rubrica.*

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Clerici non veniunt appellatione populi in materia ſtricta: & quid in materia priuilegiata.*
2 *Secus, dicto. quid importat?*
3 *Stare & ſedere, differunt.*
4 *Laicorum appellatione veniunt fœminæ.*
5 *Vſurarij & inimicitias fouentes, ſunt repellendi ab oblationibus, quæ fiunt altari.*
6 *Clerici coniugati, an gaudeant priuilegijs aliorum clericorum: & an veniant appellatione laicorum.*
7 *Statutum loquens de honeſtate, regulariter non ligat contrafacientes.*
9 *Miſſa debet audiri diebus feſtiuis ſub præcepto peccati mortalis.*
9 *Sacerdotes nec curati, non tenentur ſingulis diebus audire miſſam.*
10 *Epiſcopus omni die, aut audire, aut dicere miſſam debet.*
11 *Excommunicati non debent intrare in eccleſiam tempore, quo celebratur: ſecus forte ſi non celebratur.*

luit allegare Roma. ſingu. ſuo. ccccxlj. inci. habeo caſum in facto. ſo. xv. cui adde Matthe. matheſi. ſing. cxj. inci. nota vnã doctrinã lucroſam. & pleniꝰ Feli. in.c. eccleſia ſanctę Mariæ. col. xxvij. ver. ſeptimò quæro. vbi adducit Lap. alleg. xcix. inci. an ſtatutum excluſiuũ. & alle. ſeq. de quo p Gemi. in.c.ſi. col.ij. de offi. dele. li.vj. Pau. de ca. cõſi. ccxcv. inci. ad primũ. Oldra. cõſi. xxxvij. incip. queſtio eſt. quod iſte corruptè alle. pro conſi. xxij. & Ancha. cõſi. incipi. optimis.

a ¶ Offerre debent. Adde, an ille, qui vadit ad miſſam, teneaſ offerre, ſiue vadat ad parochiã ſiue aliò Lap. alle. lviij. Ber. Lãdria.

b ¶ Repellitur vſurarius. Adde hoc verum, q̃ tales repelluntur ab oblationibus, non ab eleemoſynis: quia eccleſia illas recipit: vt illis mediãtibus' reconciliẽtur Deo. ita dicit Pet.de ancha. cõſi. ccccxxx. vbi dicit q̃ Bar. magnus le giſta, non intellexit hãc differẽtiã. Bernan. Landria. Anto. Franciſ.

¶ Circa hoc quod hic dicit de oblatiõe, qd illarũ appellatione veniat: & an eleemoſynę cõtineanẽ appellatiõe oblationũ: vide de Inno.in.c.cum inter. de ver. ſigni. c Et an eleemoſyna poſsit fieri de bonis alienis, & per cõſequens, an poſſint fieri de vſuris: vide in.c. ex trãſmiſſa. de decr. vbi d dicit, q̃ non. & vide de do. Abb. in.c. olim innouamus. de cenſi. vbi dixit eleeſymonam nõ poſſe fieri de extortis iniuſtè, etiã ꝓ gabellarios. ad quod vide etiam Pau. de caſt. in cõſi. lxxij. & text. in c, nõ eſt. j.q.j. qui dicit, q̃ non dicit eleemoſyna illa, q̃ fit de rapinis. & vi de bonã gl. in cle. ij. de cẽſi. Et adde q̃ eleemoſyna non debet dari de male acquiſitis: vt in c. eleemoſyna. iiij. q.v. & vide Archi. in.c. non eſt. j. q.j. vbi ponit de quibus rebus debet fieri eleemoſyna. Et ad materiam elemoſynæ vide in.c. maior. &, in.c. medicina. & ſeq. de pœn. diſt. j. & vide Cardi. in cle. j. in. §. ideo. de reli. & venera. ſanctorum.

c ¶ Coniugatis. Adde, an gaudeant priuilegio clericorum. Cępo. conſi. xj.

locis. Et hęc faciunt ad. q. quotidianã: nunqd liceat laicis cauſa offerendi, accedere ad altare, tempore celebrationis. Ioan. de lig. inducit iſtum tex. ad partem negatiuam. Ego putarẽ contrariũ: quia vt. ſ. dixi: non prohibetur hęc iteratio, & maximè cauſa offerendi ad altare: ſed prohibẽtur laici ibi ſtare, & ſedere. Et cauſa prohibitionis fuit duplex. Prima, ne impediant clericos diuina miniſtrantes. Secunda, vt clerici honorificentur: & ſic eis deferatur in ſedibus. vt habetur de cõſe. di. ij. in. c. ſacerdotum. Sed per acceſſum cauſa offerendi ceſſant iſtæ duæ cauſæ: cũ magis clerici honorificentur ex oblationibus diuinorũ, ne impediantur celebrare: niſi eſſet maxima multitudo offerre volentium. ¶ Itẽ tex. hĩc ſimpliciter permittit acceſſum cauſa orandi, vel 7 cõicandi: nec diſtinguit tempus celebrationis e ab alio tẽpore: ſed tantùm dicit, ſicut mos eſt. ſeruetur ergo in hoc conſuetudo. Ad idẽ tex. in.c.duo ſunt genera. xij.q.j. in fi. vbi dicit, q̃ laici offerre debentª in altari: vt in.c.ois Chriſtianus. de conſe. diſt. j. Itẽ probo per locum â ſpeciali in.c.oblationes. xc. diſ. vbi text. not. & menti tenendus, dicit q̃ oblationes diſsidẽtiũ fratrũ, non ſunt nec in ſacrario, nec in gazophilatio recipiendæ. & vide ibi gl. not. in hoc qui prohibeantur ab oblationibus. † Et tene menti illũ tex. cõtra iſtos fouẽtes inimicitias, & nolentes recõciliari proximis: vt nõ admittant ad offerendum: ſic repellitur vſurarius[b]. capi. quia. de vſu. ¶ † Sed hĩc dubitatur, quid de clericis cõiugatis[c]: an debeãt ſtare inter clericos tempore celebrationis? Franci. & Ioan. And. poſt eum: & cõiter docto. dicunt, q̃ inter laicos debent ſtare: non inter clericos, arg. in.c. diuerſis fallacijs ſ. de cleri. cõiuga. & in.c. j.eo.titu.lib.vj. vbi dicitur clericos coniugatos gaudere priuilegio clericorũ in duobus[d] duntaxat, dũmodo deferant habitum & tonſuram: ergo non includuntur hĩc appellatiõe f clericorum. Credo poſſe dici contrariũ: quia iſtud non eſt priuilegium clericorum: ſed vt pſallentes non impediantur. & vt eis deferaſ, hoc emanauit: vt prædixi. Cum ergo clerici cõiugati non ſint purè laici: vnde appellãtur clerici vt in rubri. de cleri. coniuga. hic tantũ excluduntur laici, ergo non veniunt appellatione laicorũ. Pro hoc facit vnum not. dictũ Ioan. Andr. in.c. Ioannes. de cleri. cõiuga. vbi dicit, q̃ ſtatutũ epiſcopi excõicantis certo caſu laicos, non comprehendit clericos coniugatos: cum materia ſit odioſa: & illi nõ ſint purè laici: ſed quoddam genus, ſeu quædam ſpecies mixta. facit dictum. c. ſtatutum. de elect. lib.vj. & adde.c.ſi qui.xxxij. diſtinctio. vbi dicitur, quòd clerici coniugati debent vigilare in pſalmis dicendis. permittitur ergo eis cantare cum clericis: poſſunt ergo ſtare inter pſalentes. vide omnino glo. xxiiij. queſtio. iij. quãuis. quæ ſentit, q̃ poſſunt eſſe inter clericos.

¶ Sed eſt dubiũ, quid de alijs clericis, qui veniunt cauſa audiendi diuinũ officiũ, & nõ cantant? certè ſi impediãtur pſallentes per eos, nõ eſt eis licitũ. Facit pro hoc, dictio tãtũ, hic poſita. Dicit enim tex. tantũ pſallẽtibus: &c. Sed vbi non impediuntur pſallẽtes, ſatis poſſet permitti: vt in choro ſint: quia ceſſant tũc rationes ſtatuendi: & quia iſte tex. excludit ſolũ laicos, habuit ergo reſpectum: quia clerici cõiter ſunt incluſi inter eccleſiã eorũ. ¶ Sed quero, an peccent laici non obſeruãdo hoc ſtatutum? Inn. dicit, q̃ non. Loquitur enim hoc. c. de honeſtate. ideo non ligat contrafacientes: maximè vbi conſuetudo eſt in oppoſitum.

¶ † Not. hoc dictũ, q̃ ſtatutũ loquens de honeſtate, non ligat cõtrafaciẽtes ad peccatum[e]. pro hoc. vide tex. iiij. diſt. c. deniq. §. hęc & ſi. in fi. Hoc dictum limito, dũmodo non ſiat ex contemptu. vnde conténens exhortationẽ ſuperioris peccat. vide bo. gl. cum text. in.c. quis autem. x. di. Idem intelligo in conſilio perfectionis: ſecus in conſilio reuerentiæ: vt not. in c. ad aures. de æta. & qua. & gl. in cle. j. de teſt.

¶ Qũo autem cognoſcatur, vtrũ conſtitutio ſapiat cõſiliũ, vel præceptũ? dic, q̃ primò recurrendũ eſt ad materiam ſubiectam. Nam ſi illa de ſui natura nõ neceſsitat, dicitur potius quæd am exhortatio: licet verba aliud ſapiant xj.q.iij.c.rogo. cũ glo. in proœ. decretorũ, iũcta glo. & in clemẽ. exiui de paradiſo. de verb. ſign. Hæc autem materia non neceſsitat: cũ in eccleſia omnes vnum ſumus. nec diſtinguitur ſeruus à libero: ſed omnes ſunt filij Dei. hinc omnes dicunt. Pater noſter &c. ad hoc denotandũ: cũ Papa celebrat clerici & laici ſunt mixti: ſed honeſtũ eſt propter rationes præmiſſas, vt fiat diuiſio, de qua hĩc. ¶ † Vltimò hic quæritur de vtili q̃. vltra alios: nunquid d audire miſſam ſit de præcepto[f]. cũ iſte tex. faciat mentionem de clericis & laicis. dic, q̃ oẽs laici debent audire miſſas completas diebus dominicis, & in alijs pręcipuis diebus: & ſtare in miſſa vſq; ad benedictionem ſacerdotis incluſiuè: aliàs peccant mortaliter, iuſta cauſa ceſſante: cum eis hoc præcipiatur ab eccleſia, vt in.c. miſſas. cum duobus ſeq. de conſe. diſt. j. Et dicit miſſas in plurali, non q̃ arctenſ audire plures numero: ſed ſufficiat eis vnica. Sed dicitur in plurali: quia oraꝰ ꝓ viuis & defun- e ctis. Idem † dic, in clericis, maximè non curatis. Debent enim in his diebus maximè, conuenire ad eccleſias eorum, ſeu cathedralem: & ibi miſſam audire: vt in.c. & hoc attendendum. de conſe. diſtin. j. Et per illum text. dico quòd non miſſa peculiaris, ſeu priuata eſt in præcepto, ſed miſſa magna & publica: quæ fit cum cantu. Conſuetudo tamen habet opter Aret. in conſil. clx. incipien, longa eſt conſultatio. in. viij. dubio. vbi dicit, quòd etiam lex præcepti non ligat: quando ratio legis ſonat indecentiam: vt ibi per eum.

¶ In præcepto. Adde Lap. alleg. lviij.

Alex. latè cõſi. viij. j. lib. & Lap. alleg. cxviij.

Anto. Franciſ. ¶ Adde quòd clericus cõiugatus nõ gaudet priuilegio fori: vt per Ioan. And. in ver. declaramus. in.c. j. hĩc alleg. & gl. in.c. ſi iudex laicꝰ: in ver. debent. de ſenten. excõi. in.vj. Quod intellige verum in ciuilibus. ſed in criminalibus etiam ciuiliter intentatis, bene gaudet priuilegio, ſi vitam & habitũ feruent: ſecundum Geminia. ibi etiã adde, q̃ clericꝰ con iugatus exercet artes viles, non gaudet priuilegio clericali: vt plenè per do. Car. in cle. j. in xvij. q. de vita & honeſ. cle. Et adde, q̃ clericus ducens vxorẽ: vel factus miles, perdit priuilegium ipſo iure. vt eſt gloſ. in.c. quiſquis. xvij. qõ. iiij. & eodẽ modo ſi incedit ſine habitu & tonſura: vt plenè per. d. Card. in cle. j. in. j. oppoſitione. & in. xij. quæſtione. devita & honeſta. cleric. & materiam cleri corum coniugato rum: vide plenè ꝑ Specul. in tiru. de cle. & cõiu. per totum.

ZACHARIAS. ¶ Adde plenius per Gemini. in.c j.§. & cum partiſienſe. nu.5. & qd ibi no. Cel. in apoſtil. in verſi. coram cudice laico. & ibi Philip. fran. numero. l. & eũdem Celſi. in apoſtil. in ver. à iudice ſeculari. de cleri. coniuga. li.vj.

✠ SEB. SAPIA. ¶ In duobus. adde tamen, q̃ valeat conſuetudo, q̃ clerici coniugati gaudeant priuilegijs clericalibus: licet non deferant habitum & tonſuram: vt voluit Fulg. in cõſ. cxiiij. incipiẽte. præſuppoſitis ſtatutis. i. ñ. dubio.

✠ SEB. SAPIA. ¶ Ad peccatum. Vide latè ꝑ Ecli. in.c.j.col.vj. verſi. fallit tertiò regula. §. de cõſtitutio. & ibi ponit quomodo ex cõtẽptu qs peccat, quando venit contra legem conſilij & honeſtatis. & vide ad hæc quod ſcribit elegã

positum: sed iure primum verius est. Nã clerus orat pro populo: vnde populus debet tũc esse præsens, his diebꝰ præcipuè. & ideò dicit in d.c.& hoc. ꝙ missæ peculiares, aut priuatæ debent ita dici illis diebus in locis secretis: vt populus nõ abstrahat ab audiendo missam solennem. Et per illũ text. qui facit mẽtionẽ de sacerdote, infero, ꝙ sacerdotes non habentes curam nõ tenentur celebrare singulis diebus dominicis & festiuis: cũ solũ iniungatur eis, ꝙ vadant vnã cũ laicis ad audiẽdum missam, ex quo non habent populum: vt habetur in d.c. & hoc attẽdendum. De Episcopo dic, ꝙ nisi causa rationabilis eum excuset, non debet prę terire diẽ quominus dicat, vel audiat missam in c.fi. de priuile. lib. vj. nec debet saltẽ diebus dominicis deesse in ecclesia sua. de cõse. dist. iij. episcopus. ¶ In gl. ij. *vt liberius.* Adde aliã rationẽ, quam. s. dixi: scilicet, vt clerici honorentur præ laicis. Sed quid si laici inuitentur à clericis, vt stent inter eos? dicunt doctores, quòd licitum est eis. pro hoc tex. ibi: nõ præsumant authoritate propria: quia illud verbum sonat in vitium: quia qui inuitant à clericis, non præsumunt. pro hoc. lxiij. distin. c.j.ij. & iij. vnde licitè deficientibus, maximè clericis, inuitantur laici ad cantandum cũ clericis. & maximè hoc fit in Francia: vbi sunt boni cantores. Similiter in Alemania bassa. Nunquid autẽ possit solus clericus missam dicere cum laicis. vide. xxxviij, dist. c. sedulo. de cõse. dist. j. hoc quoꝙ. & in. c. non liceat. xcij. dist. & in defectu clericorũ hoc licebit: aliàs secus: vt in. c. ꝓposuit. de fil. presby. ¶ † In fi. gl. in fi. hæc expositio cõiter non recipitur à doct. quia esset de indubio: cũ omnes laici possint intrare ecclesiam, nisi sint excõicati. xxj. dist. cleros. de cõse. distin. iij. Eps. xxv. distin. perlectis. quia tales non debent ecclesiam intrare: & hoc tẽpore celebrationis diuinorum: secus videtur si diuina non celebrentur: vt est gl. not. j. qõ. j. c. qui studet. in versi. misit. Debet enim intelligi secundum dispositionẽ gl. ꝓcedentis: vt dicat sanctas sanctorũ, illa pars, quæ est ꝓpe altare, q̃ appellat sacrariũ, in quo sunt clerici ad celebrandũ propter sacramenta, quæ ibi cõficiuntur. Et quia in altari maiori, cũ soleat esse sacrarium, includunt reliquiæ. de cõse. ecclesię vel alta. per totum. Alij dicunt, ꝙ appellatur sancta sanctorũ capella Cõstãtini in Roma. vbi seruantur capita apostolorũ Petri & Pauli: sed cõiter hoc non tenetur: quia ista cõstitutio quo ad hoc esset localis, quod non esset dicendum: & ideò tene superiorem &c.

SEB. SAPIA. a ¶ Idẽ in laicis. vide Ro. in fin. ccixiij. inci. prohibitum est arma portare. vbi dicit, ꝙ licet oibꝰ sit prohibitũ portare arma: tñ si rusticꝰ portauerit, solũ punitur i perditiõe armorũ veli triginta libris.

b ¶ Vllã irregularitatẽ. Adde. d. Cardi. consi. xix. Cal. latè cõsi. j. de treu. & pace.

SEB. SAPIA. b ¶ Irregularitatem. Vide Abb. in. c. olim. j. col. vij. ver. itẽ quærit ad declarationẽ. ṡ. de resti. spolia. & Feli. in. c. fi verò. in fi. j. de sen. excõi.

c ¶ Potest fugere. Adde ꝙ Bal. cõsi. ccxj. iiij. li. dicit, ꝙ cũ fuga non est tuta, qs fugere nõ tenet: qa periculum est in dãdo terga. & ibi latè vide. & dicit i dẽ Bal. cõsi. ccccxxx. j. li. ꝙ nõ valeret statutũ, ꝙ aggressus non deberet se defendere. Bertñ.

SEB. SAPIA. d ¶ Proximi. Vide Abb. in. c. iij. j. de cleri. percus. &. d. Iasin. l. vt vim, colũ. vj. ver. in ea. gl. ibi respõdeo. ff. de de iusti. & iur. & in versicu. sed pulchrũ dubium est.

regularitatem.

5 *Papa potest dare licentiam clerico pugnandi in bello iusto, sine metu irregularitatis.*

6 *Monachus religiosus potest sine licentia sui abbatis se defendere, & eleemosynam facere in casu necessitatis: & si non potest licentiam commodè petere.*

Monachus non habetur pro mortuo circa ea, quæ sunt iuris naturalis.

7 *Armorum appellatione non venit cultellus paruus, aptus ad incidendum panem.*

8 *Clericus secularis portans arma, non est ipso facto excommunicatus: sed religiosus sic, etiam tenens intra septa monasterij.*

9 *Clericus ex delatione armorum, si tertiò fuerit monitus, perdit priuilegia clericorum.*

10 *Clericus vsurarius non incontinenti deponitur: sed proceditur: vt hic dicitur.*

CAP. II.

1 CLerici. ¶ † Breue est: nec potest breuius summari. Sed pro summario nota, quòd armorum delatio clericis est inhibita, intantum, ꝙ contrafacientes grauiter peccant. Hoc colligitur ex eo: quia tale delictum est excommunicatione dignum, vt hic: sed excommunicatio non fertur, nisi pro graui crimine: vt in. c. nullus. & in. c. nemo. xj. qõ. iij. & quamuis hic caueatur solùm de clericis:

a idem dic in laicis[a]: vt patet in rubro & nigro. C. vt armorum vsus inscio principe interdictus sit, lib. xj. Sed contra hoc opp. de. c. dilecto. de sen. exc. li. vj. vbi ille decanus assumpsit arma materialia. ad idem. c. olim ĩ. de rest. spo. So. illa iura loquũtur in armis defensibilibus & non offensibilibus. Possunt enim clerici ad eorum defensionem arma assumere in contrarijs. ¶ Sed quæro, vltra alios, nunquid sit hoc clericis licitum indistinctè? Sol. distingue plenè. Primò, an liceat pro defensione propriæ personæ. Secundò quid pro defensione rerum. Tertiò, an pro defensione proximi. Quarto, quid in religiosis. ¶ † Ad primum dic, ꝙ si clericus non potest

2 mortem aliter vitare, potest impune occidere suum aggressorẽ: nec vllam irregularitatem[b] incurrit. Nam potius aggressor videtur seipsum occidere, quàm ab aggresso occidi: vt ꝓbatur in cle. si furiosus. de homi. & ideo nullum peccatum incurrit. Et dixit Io. de lig. in tractatu de iusto bello. ꝙ si clericus celebrans inuadi-

b tur, iustè dimittit celebrationem. & si defendendo se occidit aggressorem, potest incontinenti redire ad altare, & officium perficere. Si verò poterit aliter mortem vitare, puta fugiendo: tunc est dubium nunquid clericus teneatur fugere, an verò possit arma mouere. glo. in. c. his clericis. l. dist. & in. c. sicut dignum. de homi. sentiunt quòd tunc non debet percutere. Sed in contrarium adduco. d. c. olim. vbi pro defensione rerum licitum est clerico mouere arma: ergo fortius pro repulsione iniuriæ personalis. Nam iniuria est fugari: & iniuria quælibet corporalis, videtur maior qualibet iactura rerum. l. in seruorum. ff. de pœ. facit quod notat Barto. in. l. j. ff. vnde vi. Puto sic in clerico distinguendum, ꝙ ad sæua, puta ad occisionem, non debet clericus procedere, si potest

c fugere: [c]sed aliter resistere & verberare potest. ar. in. c. olim. iuncta. d. cle. si furiosus. Tunc enim occidendo euitat irregularitatẽ, quando aliter mortem propriam vitare non poterat. ¶ † Secundo casu, cum quæritur nunquid pro defensione rerum[a] videt primò, ꝙ non sit licitum arma mouere, arg. in. c. suscepimus ĩ. de homic. & in. c. ij. eod. titu. dum dicit: te tuáꝙ liberando. &c. & sic requirit illa duo copulatiuè. In contrarium facit. d. c. olim. Concludo sic, ꝙ ad occasionem, seu membri debilitationem clericus procedere non debet pro defensione rerum: vt in dictis iuribus. sed aliter verberare, seu resistere potest: vt in. d. c. olim. & hoc sentit Inn. in. c. si verò. el. j. de sen. exc. ¶ In tertio membro scilicet: quid

d pro defensione proximi[d], videt primò, ꝙ nõ liceat clerico. ꝓ tex. in. c. ex multa ĩ. de voto, vbi dicit, ꝙ clericale officiũ reddit clericos inhabiles ad pugnandũ, etiam cum saracenis. Ad idem. xxiiij. q. viij. reprehensibile. & vij. q. j. c. scisitatus. & qd ibi no. In cõtrarium facit. d. c. dilecto. vbi dicitur, ꝙ licet vnicuiq; vicino ꝓpulsare iniuriam inferendam proximo. & per illud verbum cuiq; dicit ibi Host. & etiam Inno. quòd laico & clerico hoc licitum est

videant. Rom. in Spitho. de Ast. tho. F. c. 3. n. 25 sic quidã

Puto

Puto sic cõcludendum: ꝙ aut clericus habet iurisdictionem in loco: & tunc pro defensione suorũ, licet arma mouere: & sic loquitur. d. c. dilecto. Si verò nõ habet iurisdictionem, aut fine ope clerici iniuria põt ꝓpulsari: & non debet clericus pugnare: vt. ṡ. in cõtrarijs. Aut nõ põt aliter propulsari: & tunc licet clerico capere aggressorem proximi, & verberare, ac etiã occidere, si aliter iniuriam propulsare non põt. xxiij. q. iij. in. c. maximinianus. & c. qui potest. & d. c. dilecto. Incurrit tamen occidendo irregularitatem. vt no. xxiij. q. viij. c. j. & in summa. Nunquam enim euitat irregularitatem occidendo, vel mutilando: nisi quando aliter mortem propriã euitare non potest: vt in. d. cle. si furiosus. Pro defensione

4 ergo ꝓximi incurrit irregularitatẽ sine peccato. † Simile in iudicio & in testibus exercentibus eorũ officium in causa criminali. lj.

5 di. c. j. & qd ibi no. ¶ † Sed circa hoc vertitur pulchrũ dubiũ: nunquid Papa possit dare licentiã[a] clerico pugnandi in bello iusto, fi-

a ne metu irregularitatis[a]? & primò videtur ꝙ non: quia hoc videt ꝓhibitum iure diuino. Nam ab ipso Christo dictũ fuit Petro volenti defendere magistrum suum ab iniuria Iudæorũ: Conuerte gladium tuum in vaginã. vt habet in euangelio. & transsumptiuè. xxiij. q. viij. c. j. Item in veteri testamẽto dixit Deus ad Dauid: non ædificabis mihi templũ: quia vir sanguinis es. vt habetur trãssumptiuè, de cõse. di. j. c. j. Contrarium determinat Cald. in. c. petitioj. de homi. Mouetur: quia irregularitas est de iure positiuo. alle. c. is qui. de sen. excõ. li. vj. Sed tu adde dictum Inno. in. c. ad audientiam ĩ. de homici. Item sola constitutio ecclesiæ prohibet clericum pugnare in bello iusto: ergo Papa, qui est super istas constitutiones humanas: vt in. c. proposuit. de concess. præben. põt hanc prohibitionem relaxare: maximè cũ ipse Papa possit ex iusta causa bellum indicere, præsertim cõtra infideles. xxiij. q. viij. c. omni. & c. præterea. ea. causa & q. Nec ob. prima authoritas alle. in contrarium: quia nõ solũ illa fuit dicta Petro: sed etiam alijs laicis: vt colligitur ex eo, ꝙ in eadẽ authoritate subijcitur, dum dicit: nam omnis qui gladium accipit, gladio peribit. Sic etiam respondetur ad authoritatem: & potest dici melius ad illam secundã, ꝙ loquit de effusione sanguinis iniusta. nam Dauid ꝓditoriè fecerat interfici Vriam: vt committeret adulterium cũ Bersabe eius vxore. & adhuc non fuit pœnitens, quando illa verba fuerũt sibi dicta. sed nos loquimur quãdo bellum est iustum. & vt dicit alibi Aug. ille dicitur accipere gladium, qui superiore nõ iubẽte, vel consentiente, gladium assumit ad effundendum sanguinem: vt est nota. tex. in. c. ille. xxiij. q. iij. Item videmus, ꝙ Papa dispẽsat post pœnitentiam in irregularitate ex peccato contracta: vt no. Host. & cõmuniter doc. in. c. sicut dignũ. de homi. & not. in. d. c. j. de cõse. di. j. &

6 & hoc est valde no. ¶ Venio ad vltimũ, † quid in religioso: an possit se defendere sine superioris licentia? & videtur primò ꝙ non: quia etiã actus liciti, & in se laudabiles, sunt sibi ꝓhibiti sine sui superioris licentia: vt vouere, peregrinari & similia. xx. q. iiij. monachis. Item defensio fit ex propria voluntate: sed voluntas religiosi dependet à voluntate Abbatis: vt in. c. ij. de testa. li. vj. cum simili. Io. de lig. in. d. trac. concludit, ꝙ si põt cõmodè haberi superioris licentia, postulanda est: aliàs autem licitum est se defendere: cũ hoc competat de iure naturali. j. di. c. ius naturale. Et quo ad actus

b naturales non cẽsetur mortuus. [b]ad hoc. xvj. q. j. placuit. & quod ibi no. & in. l. Deo nobis. C. de epis. & cle. Pro hoc primo facit gl. no. xij. q. j. c. nõ dicatis. quæ dicit religiosum posse eleemosynam facere de bonis monasterij morienti fame, si non potest licẽtia superioris commodè haberi. Si ergo per actum aliàs sibi illicitũ, potest subuenire vitæ alterius: fortius per actum licitum, potest subuenire vitæ propriæ. Imò est plus dicendum, vt aduersus suũ superiorem possit se defendere, si superior eum inuadit contra o-

7 mnem regulam. arg. in. c. ex parte ĩ. de accu. & hoc bene no. ¶ † Et inquantum ist ud. c. simpliciter prohibet delationem armorũ: intellige de cultellõ feritorio, seu offensorio: secus autem in cultel-

c lo paruo [c]apto ad incidendum panem, & alia necessaria. talé enim clericus licitè defert: vt in. c. latorẽ ĩ. de homi. Nam si ille clericus licitè nõ portasset illũ cultellũ, incidisset in irregularitatẽ: quia dedisset operã rei illicitę secuta morte alterius: prout ibi dicitur. Et idẽ dic in religioso: vt ꝓbat in cle. ne in agro. de sta. reg. ṡ. nullus.

8 ¶ † Et aduerte, quia si clerici seculares nõ sunt excõmunicati ipso facto, ex delatione armorũ, sed excõmunicandi: vt hic. Religiosi etiã tenentes arma intra se

d pta[d] monasterij, sine licẽtia superioris, ipso facto sunt excõicati: vt. d. cle. ne in agro. de sta. reg. ¶ In glo. j. ibi: *ad terrorem latronum.* Idẽ dic ex alia iusta causa: vt in. d. c. dilecto. & ṡ. pleniꝰ dixi. & possunt portare ob hanc causam, nedũ arma defensionis, sed etiã offensionis: vt satis

9 probatur in. d. c. dilecto. & d. c. olim. ¶ † In fi. gl. No. gl. bene. Vult enim, ꝙ ex sola delatione armorũ, clericus perdat priuilegium, si tertiò b monitus non desistit. de quo plenè dic, vt dixi in. c. contingit. & c. ad audiẽtiã. in gl. alle. ¶ In gl. fi. in fi. Hæc gl. vult separare caudam à capite intelligendo prin illius. c. in clericis finis ca. adaptari põt: & magis cõgruit rub. vt proceda-

tur cõtra clericum ordine succesiuo. Nã primò suspendet: secundò excõicabitur: tertiò de c ponetur: vt in iuribus alle. in gl. Nam & cõtra laicum nõ ꝓceditur immediatè ad excõicationem: sed prius incipiendũ est à pœnis cõcilij

10 generalis ĩ. de vsu. quia in omnibus. ¶ † Et no. bene hoc dictum Ber. vt clericus vsurarius nõ e deponatur[e] incõtinenti: sed procedatur ordine succesiuo ꝓdicto. Et ex hoc intellectu glo. no. ꝙ qñ copula &. ponitur inter æquè principalia, exponitur copulatiua pro alternatiua. facit quod not. in. l. j. ff. de his, qui not. infa. & ibi Ber. & Bar. Nam ad ferendam excõmunicationem, non requiruntur ista duo copulatiuè: scilicet ꝙ ferat arma, & ꝙ sit vsurarius: sed sufficit alterum duorum. Potes dicere, ꝙ id quod dictum est in clericis, habet locum ratione cõtinentiæ: sed vbi propter ipsum crimen, videtur ꝙ possit peti, ꝙ deponatur, per ea quæ habentur in. d. c. quia. & per id quod dicit hic gl. Abbas.

SEB. SAPIA. a ¶ Irregularitatis. vide Fel. in. c. petitio. j. de homi. ver fi. secunda cõclusio. vbi tradit, ꝙ clericus põt assistere ĩ bello iusto, & hortari milites sed nõ pt mouere arma, vt occidat.

b ¶ Mortuus. Adde qd voluit Ancha. post Spec. eiꝰ cõsi. ccccxvij. ꝙ ꝓfessionẽ monachi, nõ extinguit vsusfructus, quos comedit Ber.

c ¶ Cultello paruo. Adde, ꝙ talis cultellus non venit appellatiõe armorũ. Fran. Aret. cõsi. xxxviij. Ber.

e ¶ Adde, ꝙ statutum puniens portantem arma, non punit portãtẽ talẽ cultellũ. gl. est reputata singu. in aur. de armis. ad fin. in antepe. glo. quã segt & limitat elegãter Bart. in. l. j. ff. ad le. Iul. de vi publi. vide ĩ materia instit. in ṡ. ex maleficijs in stit. de actio. Aeneas. Falco.

c ¶ Cultello paruo. Quid veniat appellatione armorum: tradit Feli. in ru. ꝓpe. Gregori. co. lij. vbi refert Dñi. dicentẽ, ꝙ appellatione armorũ non veniũt arma, de gl[a] in. l. armorũ. ff. de ver. sign. sed illa q̃ de communi vsu arma dicuntur.

SEB. SAPIA. d ¶ Intra septa. Ad de Fed. dispu. tua xiiij. vbi ponit à quo tales debeãt absolui, cùm sint exempti. Ber.

e ¶ Non deponat. Adde Alex. cõsi. lxxij. j. lib. Ber.

f ¶ Aduertendum. Hoc refert & segtur do. Hiero. de zanetinis. in repe. ti. c. j. j. de accusa. in materia luxuriæ. in ver. an tot peccata. vide Fel. in. c. ex parte. col. fi. ṡ. de offi. deleg.

SVMMARIVM.

1 *Clerici prohibentur portare arma offendibilia.*

2 *Clericus, qui non potest aliter mortem vitare, potest suum aggressorem impunè occidere: & non incurrit irregularitatem: etiam si tunc esset in actu celebrandi.*

3 *Clericus pro defensione rerum suarum, vel pro defensione proximi, an & quãdo possit impunè aliquem offendere.*

Irregularitas semper incurritur à clerico alium offendente, nisi in casu suprà in nu. 2.

4 *Iudex, siue testis in causa criminali incurrunt irregularitatem.*

SVMMARIVM.

1 *Reditus ecclesiæ præsumitur tot, quot sufficiãt duobus: & dicens contrarium habebit probare.*

2 *Dos ecclesiæ, quæ dicatur sufficiens?*

3 *Epistola non debet cãtari, nisi per subdiaconum, etiã in necessitate.*

4 *Ordinatus ad maiores ordines, non est obligatus seruire in minoribus, nisi ex necessitate.*

CAP. III.

VT quisque Presbyter habẽs populum, debet habere clericũ, qui secũ cantet: & ĩ alijs hîc expressis eũ iuuet. casus literalis. Statutũ est in cõcilio Maticen. ꝙ quilibet rector ecclesiæ habeat clericũ, qui secũ cantet: & epistolam & lectionem legat: & qui possit docere pueros, & parochianos suos monere, vt mittant filios suos ad addiscẽdam fidem: ideſt, credo in Deum: quos ipse doceat

1 diligenter. Ber. ¶ † Not. j. ꝙ in dubio reditus ecclesiæ præsumuntur sufficere ꝓ duobus: vi f delicet pro presbytero & clerico. Dicẽs ergo non sufficere pro clerico, habet hoc probare. & ad hoc quotidiè allegatur iste tex. ¶ No. ij. ibi: *secum cantet.* & ibi: *legat.* q̃ differẽtia est inter cantare & legere: & ꝙ officium diuinũ licitè cantatur. Aduertendum[f] tamen, ꝙ cantans in ecclesia diuinum officium, vt placeat populo, peccat grauiter: vnde alibi dicit tex. ꝙ Deũ moribus stimulat, q vocibꝰ populũ delectat.

xcij. di. c. ij. & iij. * Cãtãdum est ergo principaliter ad laudem Dei, & magis corde, quã ore.

a ¶ Dos ſufficiens. Adde Io. de Ana. cõſi. xxiiij. vbi ponit, an ædificans capellam teneatur ad dotandum: & dos debeat eſſe pro expẽſis clerici. Ber. ¶ Adde, q̃ q̃ fundauit eccleſiam, tenetur illã dotare: aliàs nõ debet fundari nec conſecrari. c. nemo. de conſe. di. j. & c. ſicut cum. s. de cõſe. eccle. vel alta. De quo latius vide per genitorẽ p̃ceptoris mei do. Bal. nouellã in ſolen niſsimo tracta. de dotib⁹. &c. i prin. in. n. col. Aeñ. fal.

b ¶ Diſpẽſatio Papę. Adde vt per Lap. alleg. xxix. Ber.

ZACHARIAS.

c ¶ Veſtib⁹ ſacris. addean poſsit papa diſpẽſare cum ſacerdote, vt non indutus ſacris veſtib⁹ cõſecret corpus Chriſti: p Feli in. c. quæ in eccleſiarum. col. vñ. verſi. & iſtis adde bea. Tho. s. de cõſtitu. Anto. Franciſ.

¶ Circa hoc qd̃ hîc dicitur de veſtib⁹ ſacris: primò adde, q̃ veſtimenta ſacra, vt caſula, planeta, & ſimilia nõ ſunt cõmodanda laicis, ẽt ad ornatũ nuptiaaum: nec illã ẽt p̃ſit fieri de veſtib⁹ prophanis: vt eſt glo. in. c. veſtimẽta. de cõſe. di. j. Et vide etiam in. c. ad nupti arũ. ea. di. & vide do. Car. ĩ cle. j. de celeb. miſſ. vbi dicit, q̃ quãuis p̃dicta ſint forſan de iure vera: tñ in vſu non ſeruant. a Et adde, q̃ veſtimẽta eccleſiaſtica debent bñdici per ep̃m ĩ dioœceſi ſua: vt in. d. c. veſtimẽta. de cõſe. di. j. & ibi vide Archi. an ſi de planeta fiat ſtola, vel dalmatica, debeat iterum benedici. vide per Archi. d. c. ad nuptiarũ. Et adde q̃ veſtes ſacræ non poſſunt alienari, niſi ob redẽptionẽ captiuorũ. vel pro alimẽtis pauperũ. & vide Bar. i. l. ſancim⁹. i princi. & ĩ. ij. col. C. de ſacroſan. ecc. vtrũ aũt Papa diſpenſet, vt ſacerdos poſsit celebrare ſine ſacris veſtib⁹? puto, q̃ ſic: quia quòd veſtes ſacerdotales benedicant, aut cõſecrent, eſt de iure poſitiuo: quod Papa poteſt tollere: vt in. c. propoſuit. de concef. præb. q̃ an poſsit ſine cauſa facere, relinquo cogitandum.

d ¶ Sibi præcinderet. Adde Ro. ſing. ſuis. vbi dicit hoc accidiſſe Florẽtiæ in muliere reuerſa à prædicatione: vt propter deuotionem ſibi præcideret capillos. Ber.

ZACHARIAS. ¶ Adde, qd̃ voluit alle. Ro. ſin. dxciij. inci. eſt nũc Florentiæ. vbi tenet, q̃ ſit talis mulier ipſo iure excommunicata. & alle. tex. in. c. quæcunq̃. per iſtum alle. pro ſing. ad hoc.

ad hoc facit. xxiiij. q. j. in. c. odi, & proieci. vbi gloſſ. colligit argu. contra ſcholares, qui vadũt ad eccleſiam, vt videant dominas. Non enim prodeſt eis auditio diuinorum: ſed potius nocet: vt habetur ibi. ¶ Item not. q̃ in eccleſia parochiali debet ad minus eſſe vnus clericus vltra ſacerdotem. & dicit Pau. in cle. ne in agro. de ſta. reg. de mente iurium eſſe, vt iſte clericus ſit ibi intitulatus: licet de facto contrariũ ſeruetur. facit ad hoc. c. poſtulaſti. de iurepa. & c. propoſuit. de ſi. presby. & no. circa quæ verſatur officium huius clerici. ¶ Item not. presbyterum non debere dicere miſſam ſine clerico. vide bonum tex. in. d. c. propoſuit. de conſe. di. j. c. hoc quoq̃. ſi tamen ſolus diceret, nihi lominus conficeret: licet cum peccato. vt not. in. d. c. hoc quoq̃. quia ad ſubſtantiam confectionis ſeu actionis, ſufficiũt illa pauca verba, quæ dicit ſacerdos in ſecreto: vt in. c. panis. de conſe. di. ij. ¶ Vlt. no. q̃ licet presbyter teneat pueros in eccleſia cauſa docendi eos: imò tenetur hortari parochianos ſuos: vt ſuos pueros mittant ad eccleſiam ad addiſcendum fidem ideſt principia fidei: vt Pater noſter: Aue Maria: & Symbolum: & conſequenter prima literarum rudimenta, ſeu alphabetum. debet etiã ſecundum. d. Anto. docere pueros pſalmum il lum: Quicunque vult ſaluus eſſe. &c. ¶ In glo. j. ibi: *ſine capella*. Et credo hoc etiam procedere in capella ſine cura. Nam ex quo habet onus celebrandi miſſam, debet habere clericum: cũ ſine clerici ſuffragio celebrare non debeat. p batur in. c. propoſuit. alle. s. ſed fortius adſtringitur ad tenendum clericum, quãdo habet curam: vt hîc dicitur. ¶ †In glo. ij. in fi. No. glo. iuncto tex. quæ dicatur dos ſufficiens[a] pro eccleſia tam collegiata, quàm ſimplici. Vide bonam glo. in. c. cum ſicut. de conſe. eccl. vel alta. &. xxj. q. j. c. j. ¶ Sed opp. contra tex. & glo. de c. hoc quoq̃. præalle. vbi dicitur, clericum nõ debere celebrare, niſi in præſentia plurium clericorum, ſaltem duorũ: vt verificetur ſua pluralis locutio: cum dicit dominus vobiſcũ. Solu. Iura in hoc variè diſponunt: ſed concludendo dic, quòd aut eccleſia ſufficit pro plurimis: & tunc ſerua illud. c. hoc quoq̃. Aut non ſufficit, niſi pro duobus. & tunc ſi eſt poſsibile habeat clericum ſui ordinis: ſcilicet ſacerdotem, vt vno deficiente, alius ſuppleat. ſic intellige c. illud. vij. quæſtione. j. Si non poteſt congruè habere ſacerdotem, habeat Diaconum. xxiiij. di. presbyteri. Si verò non poteſt habere Diaconum, habeat clericum in inferiori ordine: vt hîc. Nam minus ſufficit presbytero & ſeruitori, ſeu clerico: quàm duobus presbyteris: vide bonam glo. in. d. cle. ne in agro. §. ad hæc. Nec peccaret clericus, ſi propter inopiam nullum teneret. argu. in. c. de hisj. de eccle. ædi. Quo caſu licitè admittit populum ad adiuuandum eum. argu. in. c. nõ liceat. iuncta glo. xcij. diſtinctio. & ſic tempera glo. in. c. ſedulò. xxxviij. di. quæ dicit non ſufficere, quòd populus reſpondeat, amen. ¶ †In glo. iij. ibi: *quoniam videmus*. Mens glo. eſt allegando illum tex. q̃ in pulpito, qui non eſt ſubdiaconus epiſtolam legere non debet. Conclude dicta doc. ſic: q̃ non ordinatus ad ſubdiaconatũ, nec in pulpito: nec in veſtibus ſacris deputatis ſubdiacono, epiſtolam legere poteſt. xcij. di. non licet aliàs peccaret grauiter & puniretur, vt habetur j. de cleri. non ordi. miniſt. c. j. & ij. quia non poſſet promoueri ad ſubdiaconatum ſine diſpenſatione, per ea, quæ habentur in. d. c. j. & ij. Imò videtur, quòd requiratur diſpenſatio Papæ: b vt ibi tangitur in gloſſ. quod not. quia de facto fit contrariũ.

b

c Sic ergo in veſtibus non ſacris, c & non in pulpito, laicus etiam in neceſsitate poteſt dicere epiſtolam. ad hoc quod legitur & not. in

4 d. c. non licet. & voluit Io. and. quod no. ¶ †In ea. glo. ibi: *ab ordine ſuo recedere*. vt dicit Io. and. & bene hoc non probant iura ſequentia: nec etiam admittitur conſuetudo. Nam quotidiè videmus, nedum diaconum, ſed etiam ſacerdotem dicere epiſtolam. Nam per promotionem ad maiores ordines non amittit quis minores ordines: nec eorundem executionem. & vide gloſſ. in. c. ſi qui clerici. lxxiiij. diſt. quæ dicit, q̃ videt recedere à minoribus ordinibus quo ad onera. & ſatis poteſt dici ſaluando iſtam gloſſ. & illam, vt neceſsitate non imminente, non debeat compelli ad officium minoris: ex quo promotus fuit ad maiores. Et referas gloſſ. ad opin. vulgarium: quia fortè putant vulgares illam retroceſsiſſe. & eſt hoc vtile in eccleſijs collegiatis: vbi ſunt multi clerici in diuerſis ordinibus: vt ordinatus ad maiores licitè recuſet, neceſsitate non imminente, in minoribus ſeruire. Et tene menti iſtam gloſſ. ſic intellectam, quam communiter reprobant docto. & fortè nõ bene ita ſimpliciter. ¶ In glo. penult. in fine. Et per hoc tollitur contrarium, quod fortè poſset formari de toto tit. de magiſtris. vbi patet magiſtros conſtituendos in eccleſijs collegiatis, non autem in minoribus. Dic enim, q̃ iura illius titu. loquuntur in alio magiſtro: ſcilicet de idoneo. hic autem de inſtructore puerorum quo ad prima rudimenda literam: & quo ad eccleſiaſtica: de quibus in iſta gloſſa & ſequent. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non portans clericam peccat mortaliter: & quid importet clerica: & corona: & alia huiuſmodi: vide remiſsiuè.*
Mulier, quæ ſine cauſa incidit ſibi capillos, eſt excommunicanda.
2 *Moniales & conuerſi non debent habere clericam: ſed caput tonſum.*

CAP. IIII.

SI quis ex clericis. ¶ Non poteſt breui⁹ ſummari. Sed no. ex text. clericum non debere deferre tonſuram capillorum: ſed debet habere raſuram in ſuperiori parte, & tonſurã in inferiori. Et quid ſignificet illa raſura, quæ aliàs clerica dicitur: & quid circulus capillorum, qui aliàs dicitur corona: & quid tonſura in inferiori parte vſq̃ ad aures. vide glo. in cle. ij. de vita & hone. clerico. qui ſatis not. eſt quo ad hoc. & vide text. xij. q. j. duo ſunt genera. †¶ Et not. q̃ non deferens tonſuram, peccat mortaliter. Nam dignus eſt anathemate: vt hîc. &. c. ſi quis xxiij. diſt. Quid autem in monialibus? vide bonam gloſſ. quam tenebis menti in cle. attendentes. de ſtatu reg. & fuerunt opin. per text. in. c. quæcunq̃. xxx. diſt. qui dicit mulierem eſt eſſe excommunicãdam, ſi ſi ne cauſa capillos ſibi præcinderet[d]. Debet enim portare comam in ſignum ſubiectionis. ſic alibi dicit text. ſed male ſeruatur in Tuſcia & Lombardia: mulieres poſtquã nupſerũt deberẽt velare caput ſuum in ſignum ſubiectionis. de quo dic, vt habetur. xxxiiij. q. v. hæc imago. &. c. mulier. ¶ †Gloſ. tamen in in. d. cle. attendentes. concludit, quòd moniales debent habere tonſuram in parte inferiori: & ita ſeruatur de conſuetudine. nam præciduntur ſibi crines vſq̃ ad aures. idem dicit gloſſ. de conuerſis in dicta clementi. ij. vnde conuerſi & moniales non portẽt clericã in

ricam in parte ſuperiori: ſed tantùm tonſuram in inferiori. Ratione vide per glo. alleg. §.

Additio. In glo. fi. in fi. No. gloſ. quando canon loquitur per verba præſentis temporis, non eſt canon latæ ſententiæ: ſed ferendæ: de quo in. c. ſi diligenti. de foro compe.

CAP. V.

CLericus. ¶ Breue eſt: & aliter non ſummatur. Not. clericum non debere nutrire barbam. Quod procedit etiam in his, qui ſunt de ordine militantium. hîc non ſunt alia.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non profeſſus, neque in ſacris conſtitutus, poteſt vxorem ducere: ſed iterum tondebitur, ſi vult gaudere priuilegio clericali. & numero. 4. & 5.*
2 *Degradantur etiam clerici delinquentes, etiam in minoribus ordinibus conſtituti.*
3 *Matrimonium factum per profeſſum, vel ſacerdotes dirimitur.*

CAP. VI.

CLericus. ¶ Legitur duobus modis. Primò, q̃ principium & finis ponant vnum calum: medium verò ponat alium: & ſecũdum hunc intellectũ. h. d. ¶ Si clericus non in ſacris, contrahit matrimonium vxorem non dimittit. & ſi profeſſus contrahit ſeparabitur ab vxore: & iterum tondebitur. Et legitur ſecundo modo: vt vnum caſum ponat. & iſte modus eſt magis literæ conſentaneus. &. h. d. in ſumma. †Clericus non in ſacris, nec profeſſus, poteſt vxorem ducere: ſed iterum tondebitur, ſi vult gaudere priui legio clericali, vel diſpenſatiuè tenere beneficium. ¶ Caſus litera lis. Aliquis clericus, qui non eſt in ſacro gradu, neq̃ profeſſus aliquam religionem, accepit vxorem, & dimiſit tonſuram: quæſitum eſt in concilio Triburicen. quid ſit de iſto clerico faciẽdum? ſtatuit concilium, quòd vxorem retineat, & iterum tondeatur:

1

2 nec in vita ſua eam dimittat. Ber. ¶ †No. j. ibi: *ſi ſit ſine gradu*. iuncto princi. quòd clericus in minoribus ordinibus poteſt dici ſine gradu. Ex quo do. Anto. arguit, quòd exiſtens in minoribus, non degradatur propter delictum. Hoc tamen arg. eſt falſum: vt clariſsimè habetur in. c. ſi quis epiſcopus. xxvij. q. j. vbi patet, quòd in quocunq̃ ordine conſtitutus, ratione delicti degradandus eſt. ad idem in. c. cum non ab homine. de iudi. Vide no. in. c. ij. de cleri. ex com. mini. & dic ad iſtũ text. quòd eſt ſine gradu: ſcilicet ſacro: vt dicitur in glo. nec per hoc exiſtimes quinetiam ordines minores ſint ſacri: cum ordo ſit ſignaculum ſacrum: ſed maiores ordines dicuntur ſacri per excellentiam. de quo vide bonam glo. xxxij. diſt.

3 in ſumma. ¶ †Not. ij. à contrario literæ duo: quæ impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt poſt contractum: vt eſt

a ſacer ordo, & profeſsio[a] in religione approbata. & vide quod la-

4 tius legitur & not. in. c. vnico. de voto. libro. vj. ¶ †Vltimò not. ibi: *iterum tondeatur*. quòd clericus coniugatus non perdit irrecuperabiliter priuilegium clericale ex dimiſsione tonſuræ: ſed illud recuperat ſtatim: quando retondetur. Nam iſte clericus de quo in litera, non tonderetur iterum ad alium finẽ, niſi vt gaudeat priuilegio clericali. Gaudet enim ſolùm in duobus[a]: de quibus in. c. vnico. de cleri. coniuga. libro. vj. Et ſecundum iſtam lectu. videtur hîc text. pro no. per doc. in. d. c. vnico. Quinimo dicunt plus ibi doct. quòd ſi mortua vxore, clericus reaſſumit tõſuram, ipſo facto recuperat omnia priuilegia clericalia: dũmodo fuerit pudica, & virgo. ¶ In gloſſ. ij. ibi: *ita quòd monachus eſſet*. Vult dicere, quòd ſola parentum traditio non ſufficeret ad inhabilitandum ipſum matrimonium contrahendum: ſed requiritur voluntas p

3 pria ipſius ingreſsi: vt in. c. cum ſcimus. allega. in gloſſa. Et an & quando pater & mater, vel tutor, poſsint quem tradere religioni, dicitur plenè in. c. primo & ſecundo j. de regu. ¶ In gloſſ. fina. ibi: *debet portare coronam*. Sed contra hoc oppo. d. c. Ioannes. de cleri. coniuga. & dicto. c. vnico. eodem titulo. libro. vj. vbi patet, quòd eſt in optione ipſius coniugati, ergo non debebat hîc diſponi, vt iterum tonderetur. Solut. vt prædixi: iſte text. habet duos intellectus. Primus, quòd principium & finis intelligantur de clerico ſeculari in minoribus conſtituto. & iſte non mandatur tonderi. mediũ verò loquitur in cõuerſo ſeu monacho. & iſte debet iterum tonderi: qura non potuit matrimoniũ contrahere. & ſecundum hunc intellectum ceſſat contrarium. Secundò poteſt intelligi, vt tota litera ponat vnum caſum, & loquitur in eo, qui non[a] eſt in ſacris: nec profeſſus. Et ad cõtrarium communiter reſpondetur, q̃ debet tonderi cauſatiuè. ſ. ſi vult gaudere priui legio clericali, vel ſi diſpenſatiuè vult tenere beneficium, ſine cura. & de hoc plenè dicitur in. c. Ioannes, præallega. Et ſecundum hunc intellectum, hîc eſt caſus rotundus de eo, quod

5 prædixi: † quòd clericus coniugatus c ex dimiſ

c ſione tonſuræ, nõ perdit irrecuparabiliter priuilegium clericale, ſed incontinenti reaſſumen do tonſuram, reaſſumit priuilegium, & hoc no. &c.

SVMMARIVM.

1 *Clericus nutriens comam poteſt à ſuperiore inuitus tonderi.*
2 *Bonum non voluntarium, non eſt remunerabile.*
3 *Beneficium, an & quomodo conferatur in inuitum.*

CAP. VII.

CLericis. ¶ Breue eſt: & poteſt ſic ſummari.

1 † Clericus debet tonſuram deferre: & ſi non vult põt inuitus à ſuo ſuperiore tonderi. hoc dicit. ¶ No. j. ex tex. ar. q̃ Archidiacon[a] habet iuri dictionem in iſtis minimis contra clericos. facit. c. ad hoc. de offi. Archidi. Sed dic, vt ibi not. in §. in quadam. ¶ No. ij. quòd ſuperior poteſt præſcindere capillos clerico ſibi ſubiecto, etiã reluctanti ſine metu excommunicationis. & poteſt litera intelligi dupliciter. Primò à ſuis Archidiaconis, ideſt de mandato Archidiaconorum. Non em tenetur ipſe facere manibus proprijs. Secundò vt arbitror poteſt intelligi propriè, vt in igno b miniam cleri ſuperior incidat ſibi crines, non ordinatè, ſicut faceret barbitonſor, ſed ita & taliter, quòd ille non poſsit comam nutrire. Et ego intelligerem iſtum textum, quatenus loquatur de inuitis: vt procedat in clericis cõſtitutis in ſacris, vel in minoribus volentibus c gaudere priuilegio clericali. Nam fortè portãt tonſuram paruam, & nutriunt comam more mulieris, quod tendit in opprobriũ cleri. facit cle. ij. eo. titu. & vide quod dicitur in. c. fina. de d cleri. couiuga. ¶ †In glo. fin. ibi: *quod iam ſuſcepit*. Simile habes. xxiiij. q. vj. in ſum. ſed contra

2 hoc facit: quia bonum non voluntarium, non eſt remunerabile. c. non ſatis. lxxxvj. diſt. Vnde alibi dicit gl. q̃ Deus eſt remunerator aduerbiorum, & non nominum. in. c. j. de collu. dete gen. i. Deus non reſpicit, quod fit: ſed quo animo fit: & an bene fiat: ergo quis nunquam debet compelli per eccleſiã ad bonum faciendũ. Solue hoc contrarium, vt habetur. xxiij. q. vj. in. c. vides. & in §. fin. ea. cauſa. & qõ. ¶ †In fin. gl. ſed contra hanc concluſionem glo. eſt text, expreſsus. ff. de reg. iur. l. inuito. vbi inuito[d] nõ confertur beneficium, Solu. cõtrarium prout no. gl. & Barto. in. l. ſoluendo. ff. de neg o. geſt. Sed melius poteſt ſic dici, q̃ reſpectu voluntatis, ſeu dũ conſulitur volũtati, nũquã beneficiũ poteſt cõferri, vt in inuitũ, qa bñficiũ ge-

a ¶ Et pfeſsio. ſcias quòd ex iuſta cã monachus poteſt vxorem accipere ex diſpẽſatiõe tñ Papæ: ne ſtips nobilis deficiat ſine hærede. Ita Bal. i. ſi tibi filiꝰ. ad fi. ff. de adop. alleg. Io. an. ĩ. cactus legitimi. de reg. iu. vide ĩ materia Pe. de anc. in cõſi. ccc xxxv. inci. q̃ maiori diligẽtia, vtrũ autẽ Papa poſsit cum monacho diſpenſare: vide per Moder. in. l. fi. C. de tranſa. Aenças Falco.

SVB. SAPIA.

b ¶ Solũ in duob⁹. Vide Lap. cxviij. in. c. an clericꝰ. co. vlt. & Feli. in. c. eccleſia ſanctę Mariæ. col. xlvj. ver, xvij. ſ. de conſtit.

c ¶ Clericꝰ cõiuga tus. Adde Alex. conſil. viij. ſ. alle. ĩ c. j. Ber.

d ¶ Inuito. vide q̃ no. in §. itẽ vobis in glo. in ver. inuitis, inſti, per quas perſo. no. acquir,

neraliter sumptum est beniuola actio, gaudiũ præbens capienti: vt in lib. feu. in titu. quibus mo. feud. amit. c. j. Sed respectu vtilitatis, potest beneficium conferri in inuitum: vt si te volentem mittere in ignem, vi cohibeo: vt est tex. in. c. & qui emendat. xlv. di. Ad propositũ ergo, hîc consulitur vtilitati clerici, & decori totius ordinis clericalis: nec habetur respectus ad voluntatem ipsius.

Additio. Vide etiam per Bar. in l. seruus. de ver. ob. & soluit ipse, ꝙ aut beneficium, seu cõmodum tantũ respicit inuitum & contradicentem. & procedit regu. in inuitum. Aut respicit etiam tertiam personam: & tunc ration e tertij confertur, etiam in inuitum: sicut dicimus in clerico, qui non potest renuntiare, ne cõueniatur coram ecclesiastico. Item honores propter publicam vtilitatem etiam inuitis conferuntur: vt in tit. de mune. & hono. per totum. Et vide ad materiã id quod dicitur in lege, si quis in conscribẽdo. C. de episcopis & clericis. & in. l. non tantum. de appellationibus. Abbas.

a ¶ Ex frequẽtatione. Adde ꝙ ideo dicit Roma. cõsi. clxviij. ꝙ adulterãdi cõsuetudo facit præsumi adulteriũ voluntariũ. Ber.

b ¶ Et ꝓ ideſt. Ad de Oldr. consilio cxxxviij.

c ¶ Exemptæ. Ad de ad materiã Fede cõ. ccxcij. Ber.

d ¶ Bonam famam Adde, ꝙ veritas bonæ famæ propter scãdalum dimittẽda nõ est: vt dicit Cal. eo. titu. 4 cõsi. j. Bernar.

e ¶ De frequentatione. Vide gl. in §. fi. in aut. de defen. ciui. vbi vult ꝙ dictio frequenter verificatur in duabus vicib⁹. & 8 ad hæc vide Abb. in. c. tua nobis. in 9 gl. j. ŝ. de app. vbi no. illã gl. pro statutis permittenti bus aliquid iterari: vel punientib⁹ faciẽtem aliquid iterũ: vt habeat locũ tale statutũ ingeminante actũ. & dicit ibi Bal. ꝙ si arbitro dat̃ potestas prorogãdi cõpromissum semel & iterũ: non intelligitur posse ꝓrogare, nisi bis.

SEB. SAPIA. 2

f ¶ Duabus vicib⁹ a Adde Rom. cõsi. clxiij. vbi quot vicib⁹ quis dicatur cessans & fugitiuus.

g ¶ Clericus. Adde Io. de Ana. consi. 3 j. & de laico, consi. xcj.

SVMMARIVM.

1 *Monasteria monialium frequentans, si est clericus, suspenditur: si est laicus excõmunicatur: nisi ex iusta causa & manifesta. & numero 2. & nu. 3.*
4 *Copulatiuæ posita inter duo quorum vnum sequitur ad aliud reſoluitur in expoſitiuam.*
5 *Frequentatio ex quot vicibus inducatur.*
6 *Cõsuetudo in maleficijs inducitur ex duabus vicib⁹.*
7 *Clericus in quocunque ordine constitutus, cõmittẽs ſacrilegium, detruditur ad agendum perpetuam pœnitentiam.*
Laicus committens ſacrilegium, decapitatur: & bona applicantur monaſterio, cui intulit iniuriam.
9 *Violans monialem incurrit plura peccata: de quibus hic.*

CAP. VIII.

1 Monasteria. ¶ †Frequentans monasteria monialium, & monitus nõ desistens, si clericus est, deponitur: Si laicus, excommunicatur. hoc dicit. ¶ Casus literalis. Quia clerici monasteria monialium nimis frequentabant: statuit Lateranense concilium, quòd sine manifesta & rationabili causa vlterius frequentare non præsumant: quòd si fecerint ꝓ episcopum arceantur: si nõ desti terint ab officio ecclesiastico ſuspendantur: si laici fuerint excommunicentur. Ber. ¶ †Not. j. quòd ex frequẽtatione[a] ad monasteria monialium, oritur ſiniſtra ſuſpicio contra accedentes. Nam periculoſa est sexus cõmistio: vt est text. cum gloſſ. in. c. mulieres. de iud. libro. vj. Ideo clericus prohibetur ſolus immiſceri fabulis cum muliere. lxxxj. diſtin. c. clericus. & c. clerici. ¶ †No. ij. duo requiſita, vt quis poſsit impune frequentare monaſteria monialium: ſcilicet causa rationabilis: & quòd ſit manifeſta. Non enim ſufficit cauſam rationabilem allegare, niſi illa ſit manifeſta, nec ſufficit occaſio conſanguinitatis ſecundum Ioan. And. nã licet rarò poſsit viſitare conſanguineam, non tamen hoc prætextu debet fieri frequens acceſſus: quia etiã in conſanguineis id ſcelus perpetratũ reperitur: vt in. c. j. de cohabi. cleri. & mulie. & ad propoſitum vide text. xviij. q. ij. c. diffinimus. & in. c. in decima. ¶ Item not. caſum, in quo laicus efficitur de foro eccleſiaſtico. ſcilicet peccando: vel nimis confabulando cum monialibus: nã committit ſacrilegium, quod est de foro eccleſiaſtico. c. cũ ſit. de foro compe. xvij. q. iiij. ſi quis ſuadente. ¶ Sed opponi. contra iſtud princip. c. Nam viſitare monaſteria, non est in ſe malum. facit. xlj. diſt. in. c. parſimoniam. Solu. iſte tex. dupliciter exponitur. Primò, vt ponatur continens pro contento. & ſic exponatur monaſteria ſanctimonialium: id est monaſteriorum moniales. Secundò poteſt intelligi propriè: nam licet quis non loquatur cum monialibus: non tamen debet frequentare ad ipſarum monaſteria. Nam ſæpe intactis ab immunda violatione corporibus, fugit caſtitas ipſa de moribus: vt dicit tex. Augu. in. c. nec ſolo. xxxij. q. v. periculoſum enim est ſæpe viſitãdo moniales. Est enim facies mulieris ventus vrens: vt dicit Salomon. ¶ Secundò oppo. ad finem. c. cum mandat laicos excommunicari: & à cœtu fidelium excludi. Non enim per ſolam excommunicationem excludendi ſunt à cœtu fidelium. xj. quæſtione tertia. cum excommunicato. † Solutio. primò exponitur &: pro id est. [b]Et ex hoc nota, quòd quando copulatiua ponitur inter duo, quorum alterum est ſequela, ſeu effectus alterius: copula &, exponitur, id est. facit. l. prima. ff. de pactis. & quod ibi not. Secundò ſoluitur, quòd debent excludi à cœtu fidelium, per ſubtractionem ſacramentorum de facto. Vel melius loquitur de denunciatione, quæ fit per excommunicationẽ. c. paſtoralis. de appellationibus: vt ſit ſenſus, quòd epiſcopus debet iſtos laicos excommunicare: & ita eos poſtmodum denuncia re: vt prorſus careant communione fidelium. ¶ Et nota textum hîc & ex textu duo. Primò, quòd officium epiſcoporum est intendere circa honeſtatem monialium: vt nimis non frequententur per laicos, vel clericos: vnde hodie poteſt epiſcopus & debet omnes moniales viſitare annuatim, etiam ſi ſint exemptæ[c]: vt in clementina attendentes. de ſtatu regulari. Secundò, quòd frequentans monaſteria monialium, non est excommunicatus ipſo facto. epiſcopi autem per eorum ſtatuta ſolent fulminare excommunicationem.

Additio. Vſq; ibi: *in glo. ij.* ¶ In gloſſa. j. ibi: *& in. c. diffinimus.* Ibi dicitur, quòd quando quis vult loqui moniali, debet loqui in præſentia Abbatiſſæ: & cum ea compendioſa verba dicere. & dicit Hoſtien. quòd ſicut non licet frequentare monaſteria monialium: ſic eniam hoſpitia commatrum, vel beguinarum: vt in. c. pernicioſum. in glo. allegata. & facit quod habetur in clemen. j. de relig. do. ¶ In eadem gloſſa ibi: *non ſunt.* vbi dicitur, quòd non ſufficit dicere conſcientia mea munda est quo ad deum: non curo quid alij loquantur, quando quis frequentat monaſteria: quia non ſolùm expedit quem habere bonam conſcientiam quo ad Deum: ſed etiam habere bonam famam, [d]ne alij ſcandalizentur. ¶ †In gloſſa ſecunda in fine. Not. gloſſ. ad ſtatuta facientia mentionem de frequentatione[e]: vt ex duabus vicibus inducatur frequentatio. Et pro iſta gloſſa facit dictum Archidia. in. c. illud. xij. diſtinctio. vbi †dicit, quòd ex duabus vicibus[f] inducitur conſuetudo ad maleficium. facit. l. tertia. C. de epiſco. audien. Hoſtien. tamen diſcrepat à dicto gloſſ. & dicit recurrendum ad communẽ vſum loquendi, vt in l. iij. ff. de reb. du. argu. in l. j. ff. de flu. & melius in. c. de cauſis. de offi. delega. Io. an. ſentit, ꝙ ſi poſt admonitionem acceſſerit, habet locũ diſpoſitio huius text. quod ſatis placet. nam oritur maxima ſuſpicio contra monitum iterantem acceſſum. ¶ Et adu̇erte, quia hîc non ponitur debita pœna coëuntium cum monialibus: ſed tantùm puniuntur iſti ex ſuſpitione propter inobedientiam ex contemptu monitionis ſuperioris. Nã vbi verè conſtaret de delicto, clericus[g] in quocũq; ordine debet deponi, & detrudi in monaſteriũ ad agendũ perpetuã pœnitentiã. xxvij. q. j. c. ſi qua mona. & c. ſi quis eps laicus † verò ſecundum leges decapitatur, & omnia bona applicantur monaſterio: cui intulit iniuriã, vt est lex canonizata ea. cauſa &. q. c ſi quis rapuit. ad idem. l. ſi quis non dicam rapere. ŝ. de epiſ. & cleri. & in corpore vnde ſumitur. Et † quot peccata cõmittat talis perpetrãs hoc ſcelus cum moniali, vide gl. quam ſemper tene menti. in cap. virginibus. ea. cau. & quæſtione. Committit enim ſacrilegiũ, quia lædit ſacrũ. Item inceſtũ, quia cũ conſanguinea ſpirituali. Ita adulterium,

terium: quia cum ſponſa Dei. Et an poſsit accuſari accumulatiuè de quolibet iſtorum delictorum: an verò debeat eligere alterum: vide ibi gl. quæ iudicio meo non vſquequaque ſoluit quæſtionem: ſed reducas illam glo. ad no. per Bar. in l. ſenatus. ff. de accu. & per Io. an. in addi. Spe. in ti. de homi. in prin.

SVMMARIVM.

1 *Clericus verberans alium clericum, poteſt abſolui à ſuo epiſcopo. nume. 3.*
2 *Epiſcopus cum capitulo poteſt conſtituere eccleſiam collegiatam. & quòd clerici ſeculares viuant in communi. 6.*
4 *Impetrans præbendã poteſt conuinci, quòd nõ ſufficiunt reditus: & vnus poteſt hoc opponere, etiam alijs inuitis.*
5 *Epiſcopus non debet regulares abſoluere: quia hoc pertinet ad eorum ſuperiores.*
7 *Conſuetudo non inducitur ex non vſu in his, quæ ſunt meræ facultatis.*
Molendinum licet fuerit per me frequentatum per multos annos: non per hoc prohibeor ire ad aliud, ſi volo.
9 *Maior pars canonicorum, non poteſt facere ſine epiſcopo, quòd bona eccleſiæ in communi ponantur: & quòd ipſi communiter viuant.*
10 *Canonici non poſſunt alterare ſtatum eccleſiæ ſine epiſcopo: ſed epiſcopus cum maiori parte capituli poteſt.*
11 *Conſenſus, ſi non præſtatur ſine rationabili cauſa, habetur pro præſtito.*

CAP. IX.

1 Quoniam. ¶ †Epiſcopus poteſt ſtatuere I eccleſia certum numerum clericorũ, ſecundum ipſius facultates, qui viuant in cõmuni: & contradictores ad hoc compellere: & iſtos in communi viuentes poteſt abſoluere ab excommunicatione incurſa propter iniectionem manuum in ſocium. Et tria ſunt dicta: ſecundũ ibi: *ſi qui.* tertium ibi. *indulgemus.* ¶ Caſus literalis. Quia tot clerici inſtituebantur in eccleſijs, ꝙ honeſtè de bonis ipſarum nõ poterant commodè ſuſtentari: ſtatuit Gre. ix. vt ſecundum facultates eccleſiarum conſyderatis expenſis, certus numerus clericorũ ſtatuatur in eis: & bona clericorum veniant in cõmuni: & in vna domo comedant & dormiant ſub vno tecto. & ſi qui cõtra iſtud ſtatutum facere præſumpſerint, per ſuſpenſionem officij & beneficij ad hoc compellantur: & etiam ſi opus fuerit grauius puniantur appellatione non obſtante. Secundò dicit: ſi aliquis eorũ, qui ſimul viuunt, manus violentas in ſocium miſerit, indulget Papa prælatis eorum poteſtatem abſoluendi eos, & pœnitentiam imponendi: niſi fortè atrocitas facti grauiorem pœnam exigat. Ber.

2 ¶ †No. j. caſum notabilem ſecundum communem intellectum, ꝙ Epiſcopus cum capitulo eccleſiam parochialem poteſt facere eccleſiam collegiatam[a], & diſponere, vt clerici licet ſeculares, vi-
a uant in communi, & ſub vno tecto dormiant. Et ſic dicit Abb. fuiſſe deputatum & determinatum per magiſtrum ſuum, & ſeruatum in diœceſi Claremon. authoritate huius. c. & facit. c. à nobis. de iurepa. & quod no. in. c. cum dilectus. de conſue. ¶ Not. ij. ꝙ ex eo, ꝙ clerici viuunt in communi in aliqua eccleſia, præſumit ibi eſſe collegium. ad hoc vide not. per Inno. in. c. poſtulaſti. de iurepa. ¶ Tertiò no. ibi: *valeatis.* ꝙ Eps non arctatur ad faciendum clericos viuere in cõmuni, vt hic dicit: licet poſsit facere. Pro hoc facit tex. ibi licitum vobis ſit. &c. Nam ſubiectum voluntati, non ſubijcitur neceſsitati. xxij. q. vij. apoſtolus. &. l. non quicquid. ff. de iudic. ¶ Item no. in ver. *ſi qui.* caſum, in quo durior vita induci
3 tur clericis ſecularibus. Nam compelluntur ponere reditus in cõ muni, & ſimul cum alijs viuere. ¶ †No. in ver. *indulgemus.* vnum priuilegium clericorum, etiam ſecularium habitantium in cõmuni. Poſſunt enim abſolui ab excõmunicatione inflicta ꝓ iniectio-
b ne manuũ in ſocium ab Epõ[b] loci. & idem tenet gl. in. d. c. decimas, xvj. q. j. & in. c. nullus. xvij. q. iiij. & Inno. hîc. Sed diceres tu, hoc videtur mihi eſſe regulare: vt in. c. peruenit. de ſent. exc. Dic illud. c. procedere in leui iniuria: ſed inferens clerico iniuriã mediocrem, nõ poteſt regulariter abſolui, niſi à Papa: vt in. c. ſi quis ſuadente. xvij. q. iiij. vnde priuilegium iſtud operatur: cũ iniuria fuerit mediocris. & idem est in religioſis: vt in. c. monachi. de ſent. exc. Sed
c ſeculares non abſoluunt, niſi ab Epiſcopo[c], vt hîc: cum iſtud priuilegium ſolũ ſit indultũ Epiſcopis: vt patet in antiqua, ex ſuprà-
d ſcriptione. Sed monachi poſſunt abſolui per a
e eorum Abbatem[d]: vt in. d. c. monachi. Vbi ve
rò iniuria fuerit atrox, [e]nec illi, nec iſti abſol- b
uuntur: niſi à ſolo Papa: vt hîc in fin. & in. d. c. monachi. & in. c. cum illorum. eo. ti. ¶ In glo. j. ibi: *habenda eſt ratio expenſarum.* nota glo. iun cto. tex. ad quam debent aduertere, maximè iuuenes: vt tantum expendant, & non amplius: quantum habent in reditibus. Imò conſilium c
est, ꝙ ſemper aliquid ſuperfit. nam ſi quis expẽdit tantum, quantum habet in reditibus, ex d
casu aduerſo efficitur pauperior. & ita conſuli tur tutori pupilli. l. iij. ff. vbi pupill. edu. debeat. ¶ †In gl. ſi. non alleg. gl. tex. aliquem pro 4
hoc vltimo dicto. ſed vide tex. in. c. ſi. ŝ. de præſumptio. Et inſtant doc. hîc, circa hoc. Sed conclude ſic: quòd aut præbendæ non ſunt diſtin &ę, nec est numerus in eccleſia: & tunc contra impetrantem, licitè poteſt opponi de defectu facultatum: & vnus ſolus etiã inuitis alijs po- e
teſt opponere: vt ſentit hîc Io. And. facit. c. ex parte. & quod ibi not. de conceſ. præben. Cui autem incumbat onus probãdi, an excipiẽti, ꝙ facultates non ſufficiant: an impetranti, ꝙ f
imò ſufficiunt? dic, vt ibi not. ſin. d. c. ſi. Si verò præbẽdæ ſunt diuiſæ, tunc mihi placet opinio: vt iſta exceptio defectus facultatum, non ſufficiat: quoniam ex quo præbenda vacat, vel est vacatura, non poſſunt clerici prætendere intereſſe ſtante integritate præbendarũ. Qui dam tamen tenent dictum huius gloſſ. ſed primum plus placet: quod tenet Bonagui. in. c. di lecto. de præben. ¶ In glo. ſecunda in fin. Iſte vltimus intellectus, vt loquatur in regularib⁹, communiter nõ recipitur à doct. & bene. Primò patet: quia text. dat Epiſcopis facultatem, & nõ neceſsitatem hoc faciendi: ſed regulares tenentur ad hoc de neceſsitate: vt in. c. cum ad monaſterium. de ſtatu regu. Item hîc diſponitur, vt reditus iſtorum veniant in communi: ſed regulares non habent reditus diſtinctos: vt 5
in. d. c. cum ad monaſterium. ¶ †Item hîc indulgetur Epiſcopis, vt iſtos poſsint abſoluere: ſed in regularibus hoc non est conceſſum Epiſcopis, ſed Prælatis ipſorum religioſorum: vt 6
in. d. c. monachi. ¶ †Communiter ergo intellige hoc. c. vt loquatur in clericis ſecularibus, non quòd ipſi neceſsitentur ex iure debito ad viuendum in communi: nec epiſcopus neceſsitatur ad hoc faciẽdum: ſed datur facultas Epiſcopo, vt poſsit eccleſiam erigere in collegiatam: & diſponere, vt hîc dicitur. Nam non fit deterior cõditio clericorũ inſpecto fine. Vnũ tamen aduerte: vt hîc dicit Io. an. & fuit dictũ Hoſtien. in ſumma. eo. tit. & ŝ. j. quòd hoc potest Epiſcopus: niſi cõſuetudo ſit præſcripta, vt clerici viuant diuiſim: niſi ex tali conſuetudine nutriretur inhoneſtas, ſeu contemneretur ſeruitium eccleſiæ. Nam tunc non obſtante conſuetudine, poterit Eps diſponere, prout hîc dicitur. argu. in. d. c. inter quatuor. de reli. domi. ¶ †Ego autem nõ video, ꝙ cõſuetudo 7
poſsit ſimpliciter induci contra diſpoſitionẽ huius. c. cũ hîc non imponatur neceſsitas Epiſcopis: ſed datur eis facultas hoc faciẽdi: ſed in his, quæ ſunt meræ facultatis ex non vſu, non introducitur conſuetudo. [g]Nã † ſi ego frequẽ g
8 taui molẽdinũ tuũ dũtaxat p. xl. annos: nõ ex hoc est ĩducta cõſuetudo: vt nõ poſsim ire

¶ Collegiatã. Ad de per Cal. conſi. xiiij. de regu.

¶ Epõ loci. Adde quam iuriſdictionem habeat prælatus collegij, in ilos de collegio. d. Car. conſi. xlij.

¶ Ab Epiſcopo. Adde qđ voluit do. Car. cõſil. lxij.

¶ Per eorũ Abbatẽ. Adde Phil. frã. in. c. religioſi. & ibi in apo. Cel ſi. ad eũ. in ver. in caſib⁹ exp̃ſis. nu. 2. de ſen. ex. li. vj. p Fe. in. c. ij. col. j. in. ij. not. j. eod. de ſenten. excom.

¶ Atrox. Adde Lap. idẽ tenentẽ alle. lxxvj.

¶ Dic, vt ibi not. vide q̃ ponunt in d. c. fi. tũ vr̃ dicendũ ꝙ onus probãdi incũbat impetrãti. ar. not. in gl. reputata ſin. in. l. cum de lege. ff. de ꝓba. p quã Bar. ĩ l. decætero. ĩ principi. ff. de ver. ob. dixit, ꝙ ſi quis dixerit: talis habet ibi bona: & alĩ vult dicere cõtrarium ipſe habebit ꝓba re. faciunt multa alia quæ ponit. d. Iaſ. in. d. ŝ. itẽ ſi qs in fraudẽ. ĩ. xviij. col. inſti. de actio. Aenæas de ſalco.

SEB. SAPIA.

g ¶ Conſuetudo. q̃ dicant meræ facultatis, declarat Bar to. ĩ. l. j. co. iij. ver. iuxta ꝓdicta. ff. de cõdi. ex leg. Ang. in cõſil. iiij. incip. Iulian⁹ & Franciſcus. circa med. & latè. d. And. ſic. in cõſi. lj. ĩci. ſcripſit ſapientiæ fons. & ꝙ dicit hîc Ab. ꝙ ſi frequẽtaui molendinũ tuũ p. xl. ãnos, poſſum ire ad aliud: ſequitur Ia. in repe. l. quo. minus. co. viij. ver ſi. tertio principaliter. ff. de fluuij, Ia. de ſancto Georgio in ſua inuestitura feudali. in ver. & cũ molendinis, col. ij.

ad aliud[9] molendinum. & sic de similib[9]: vt no. plenè in c. Ioannes. de cle. coniug. per Cy. in l. j. C. quæ sit long. consuet. & not. in c. ex parte Astensis. de concess. præben. facit. l. j. ff. de via publi. tex. opti. in l. si certis annis. C. de pac. Ni si fortè Episcopo volenti clerici contradixissent. & tunc fortè potuisset induci consuetudo: vt not. in iuribus præallega. ¶ † Et hæc faciunt ad quæstionē quotidianam, de qua aliàs interrogatus fui de facto: nunquid maior pars canonicorū possit inuita minori parte, omnia bona ponere in communi, & statuere, vt communiter viuant in communi ecclesia. & facit in argu. pro parte affirmatiua. c. fi. de his, quę fi. à maio. par. vbi maior disponit de reditibus præbendarum singularium ad opus pium, inuita minori parte. Credo, q̄ soli canonici sine Episcopo hoc non possint, etiam vno contradicente.[a] argu. in regu. quod omnes tangit. & ibi quod no. per gl. dereg. iur. lib. vj. Et quia p hoc statutum non solùm disponitur de redditi bus, sed etiam de personis. Item † inscio Episcopo, non possunt alterare statutū ecclesiæ:[b] vt in c. cum cōsuetudinis. de cōsue. vide glo. in c. ij. de ver. sig. lib. vj. Sed Eps cum maiori parte capituli, poterit hoc ar. opt. hîc. Nā potest de nouo disponere: fortius collegium iam inductum potest inducere: vt viuant in cōmuni vt probatur in c. panis. circa medium. de consec. di. ij. Intellige tamen istum tex. cum consilio capituli, seu cū consensu. sed † si sine causa rationabili non vult consentire: tunc contradictio habetur pro consensu[d]: vt not. Archi. in c. j. de consti. lib. vj.

a ¶ Vno cōtradicente. Adde ro. sing. suis. fo. xxiij. vbi ponit, q̄n maior pars nō possit disponere maiorę contradicente.

b ¶ Statutū ecclesiæ. Adde eundē consi. ix. d. Card. consi. cviij.

c ¶ Confessio capituli. Adde Cal. cō si. j. in fi. de offic. leg.

d ¶ Pro consensu. Adde Ro. consil. cclxvj.
¶ Adde, q̄ si habētes præstare cōsensum, nolūt cō sentire q̄ spectat ad iudicem q̄rere causæ cognitionē. Bart. in l. si cū dotē. §. eo aūt tē pore. ff. so. ma. & cōsensus nō ꝓstitus ab illis, qui habebant ꝓstare, no test si est iusta cā peti à superiore. Ita determinat. d. Ant. cor. in addit. ad istū in c. bone. el. j. in vlti. colū. versi. j. in c. ñ. §. de postu. præla. Aeneas de falco.

e ¶ Dictio præter. Adde Ro. consil. cccxxxiij. Oldr.

ZACHARIAS. ¶ Adde Card. in cle. j. nu. j. & quod ibi no. Cel. ī apo. ad eum in ver. dictio p̄ter. de sum. tri. & fide catho. Phi. Frā. in pœ. sexti. sacrosancte. nu. 2. & ibi etiā in apo. eiusdē Cel. ī in versi. de dictione præter. li. vj. & istum in. c. prouideas. & quod ibi notaui in apo. ad eū. ī ver. dictio p̄. ter. §. de offi. vica.

pendisset domi, siue sit delegatus principis: siue inferioris, secundum distinctionem hîc posit am.

14 *Iudex delegatus non potest accipere ſportulas: nisi fuerit assessor.*

15 *Notarius causæ delegatæ debet habere salarium: secus si est notarius ordinarij, cui est delegata causa.*

Arbiter, an possit exigere ſportulas.

CAP. VIII.

1 VM ab omni. † Ecclesiastici iudices delegati gratis iudicare debēt: nec exigere possunt decimā, vel aliam quotam litis, etiam si hoc habebat cōsuetudo. Primò reprehendit auaritiam iudicum: secundò ponit reprehensionis causam tertiò cōcludit iustitiam. ¶ Casus literalis. Quidam iudices à sede apostolica delegati faciebant pactum cū litigātibus, cum decima parte litis: vel etiā alia, secundū consuetudinem loci, more secularium recipientes de hoc pignora pro salario, præter expēsas victualiū: non consyderātes, q̄ ecclesiastici reditus ad hoc sunt deputati, vt inde honestè viuāt. Peruenit hoc ad dūm Pa. vnde mādat, vt decętero ab huiusmodi inhonestis exactionibus debeāt abstinere & gratis debeant litigantibus iudicium suum impartiri: ėo non obstante, q̄ quidam dicebant, q̄ illud faciebāt nomine assessorū: cū nō liceat iustum iudicium vendere: & q̄nales sententiæ legibus secularibus reprobent. Ber. ¶ † No. j. q̄ non solùm abstinendum est à malo: sed ab omni malo, quod species mali est. tex. est in cle. cupientes. de pœnis. in prin. Imo à bono, si inde sequeretur malū: per id quod habetur ne cle. vel mo. c. j. ¶ Et pro intellectu aduerte post Abbatē hîc. Quædam enim sunt bona in se, quæ nulla intētione possunt fieri mala, vt laudare Deum. quædam enim sunt in se ita mala, vt nulla intētione possint fieri bona: sicut blasphemare Deum: adulterari & similia facere: quædam sunt de genere bonorum: vt dare eleemosynam: ieiunare: & similia. & ista ex circunstantijs possunt fieri mala. Nam si darem eleemosynam: vel ieiunarē ad pompam, potius demereor, quā mereor: quia abutor bono. xij. q. j. non est putanda. Quædā verò sunt indifferentia: vt puta, quia non sunt in se bona, nec mala: nec de genere bonorum, vel malorū: & hac intentione possunt fieri bona, vel mala: vt leuare lapidem de terra. Nam si eo leuo animo, vt proximus non lędat, efficitur bonum: si dimitto, vt proximus lædat, efficit malū. Et de istis indifferētibus intellige illud verb. quicquid agunt homines, intentio iudicat oēs. Intentio ergo nō ꝑdest in his, quæ in se sunt mala. ad hoc bon. tex. in. c. non solum. de reg. iur. lib. vj. vbi dicitur, q̄ puritati cōscientiæ nō debet deesse iudicium rationis. & alibi dicit apostolus: q̄ ignorat ignorabitur. xxxviij. di. qui ea, q̄ dei sunt. &c. Sensus ergo huius literæ est, vt non solùm sit abstinēdum ab eo, quod in se est malum: sed etiam ab eo, q̄d occasionaliter potest esse malum: sicut recipere pecuniā pro iudicando. Posset enim inducere iudicē ad iniustitiam. & ideo dicitur in p̄s. Beatus, q̄ excutit man[9] suas ab omni munere. & videt. q. j. sunt nōnulli. ¶ † Secūdò nota ibi: *seculorum more*. q̄ consuetudo secularium honestati obuia, non est à clericis imitanda. ¶ † Tertiò not. arg. ex isto tex. q̄ valet consuetudo in foro seculari, vt detur iudici p̄ labore suo certa quota litis: puta. xx. vel. x. & vide Specu. qui hoc tenet in ti. de sala. §. j. ver. fi verò ordinatus. Vtrum possit hoc induci in foro ecclesiastico ꝺ̄. dicetur cum gl. iste tamen tex. apertissimè facit quòd non. ¶ † Nota ibi: *præter expensas*. q̄ dictio præter[e], quādoq̄ includit. Sensus enim literæ est, q̄ nedum petebant isti expēsas victualium: sed etiam certam quotam litis. & vide de hac dictione quod no. Inno. in. c. dudū. ij. de elec. & ibi latius dixi. ¶ † Not ibi: *vt ex ipsis honestè viuere*. pulchrum tex. q̄ reditus ecclesiastici assignantur clericis principaliter, vt ex ipsis honestè viuere possint. Non enim tenentur primū subuenire pauperibus, quā eis: nec primò ædificare ædificia ecclesiæ. Primò enim debet esse viuere. & de his, quæ super sunt, alia pia opera facere. sic intelige tex. xvj. q. j. c. fi. vbi dicitur quòd quicquid habent clerici pauperum est; & vide bo. tex. in. c. de his ꝺ̄. de eccle. ædific. & not. illud verbum honestè viuere. non enim debent ex reditibus viuere inhonestè: & vide dictum Hiero. xliij. distinct. in princip. Item nota ibi: *gratis &c.* q̄ nullum prorsus munus debet iudex ecclesiasticus exigere à partibus. ¶ † Vltimò nota ex fi. iuncta glo. fin. quòd sententia

SVMMARIVM.

1 *Iudices delegati & ecclesiastici non debent exigere decimam, vel aliam partem litis, etiam si consuetudo sit in contrarium. 9.*

2 *Bonum euitandum, si ex illo potest descendere malum: non tamen ex omni potest venire malum.*

3 *Consuetudo laicorū inhonesta, non est à clericis imitanda.*

4 *Consuetudo valet in foro seculari, quòd iudex possit pro suo labore accipere certam partem litis.*

5 *Præter: ista dictio ex sui natura includit.*

6 *Bona ecclesiarum principaliter sunt destinata ad honestum vsum clericorum: & quod superest in alios pios vsus conuerti debet.*

7 *Sententia lata inter cedētes pecunia, est ipso iure nulla.*

8 *Pecunia data, vt iudex ferat iniquam sententiam: non potest à parte repeti: quia turpitudo est ex parte vtriusque: sed à fisco sic.*

Pecunia data iudici, vt ferat iustam sentētiam, quo casu potest repeti.

Sportulæ quid sint?

5 *Iudex ordinarius ecclesiasticus, nec delegatus, non possunt accipere ſportulas, sicut laici ordinarij.*

6 *Cōsuetudo, quòd ſportulæ possint peti à iudice ecclesiastico ordinario, vel delegato, non valet de iure. ca. quādo habet vnde viuat: sed de iure ciuili sic.*

7 *Sportulæ possunt peti à iudice ecclesiastico delegato quando non habet sufficiens beneficium, vnde viuat.*

12 *Iudex ordinarius non potest regulariter petere expensas: cum proficiscitur extra domicilium, occasione causæ sibi delegatæ.*

13 *Iudex delegatus quantuncunque beneficiatus, licitè petit ex pēsas, cum proficiscitur tam pro victualibus, quā pro vecturis: non computato, quod ex-*

sententia lata intercedente pecunia, est ipso iure nulla[a]. nunquid autem cōmittatur simonia. vide glo. menti cōmendandam. j. q. iij. vendentes. quæ concludit, quòd in prophanis non cōmittatur simonia: licet sit grauissimū peccatum. Ratio, quia simonia cōmittitur tantū in spiritualibus, vel annexis. j. q. j. quasi per totum: maximè ibi in summa: sed in rebus spiritualibus satis potest dici simoniam cōmitti, si do pecuniam: vt habeam sententiā pro me. quia volo consequi spirituale, vel sibi annexum. ¶ In glos. in prin. videtur gloss. expediendo casum à regula, q̄ redimere vexationē suam, sit species mali. quod à docto. cōmuniter reprobatur: cū hoc sit authoritate iuris. ergo non est malum, nec species mali. xxiij. q̄ō. qui peccat. & l. Gracchus. C. de adulte. sed fortè gl. habuit respectum ad actum in se: id est ad ipsam dationem pecuniæ iudici factam. Et an & quando liceat dare pecuniā ad cōseruationem iuris sui, plenè not. in. c. dilectus. de simo. &. c. ad aures. eo. titu. & dic vt ibi. ¶ † Sed hîc cadit vna bona quæstio & vtilis: nunquid tradens pecuniam iudici, possit illam repetere tanquā indebitè solutam. Et exclude vnum casum indubitabilem, quando dedit eo animo, vt iudicē corrumperet ad ferendam precisè sententiā pro se. Nam tunc cessat repetitio: cum turpitudo versetur ex vtraq̄ parte. Fiscus enim talem pecuniam repetere potest: quia ipse accepit omnia ista illicitè acquisita: vt. l. Lucius. ff. de iure fisci. Sed dubitabilis casus est, quando dedit pecuniā, vt conseruaret ins suum: & vt sententiā rectè ferat. & de hoc vide glo. xiiij. q. v. c. nō sanè. & xj. q̄ō. iij. qui rectè. vbi ponuntur opiniones contrariæ. videtur tamen ibi gl. magis inclinare, vt locus sit repetitioni. quia nō turpiter dedit, sed iudex turpiter recepit. Pro hoc. d. capi. nō sanè. & l. ij. ff. de condi. ob turp. cau. Sed Bart. in authen. sed nouo iure. C. de pœ. iudi. qui malè iudicauit. tenet q̄ hodie per ius nouissimum non potest repeti, cùm nō sit licitū quoquo modo dare pecuniam iudici. Satis ergo putarem ex circunstantijs hanc quæstionem diffiniendam: vt si verisimiliter timebat grauari: habeat locum prima opinio: vt posit repetere: aliàs autē secus: quia prima fronte est præsumptio contra dantem, quòd voluerit corrumpere iudicem. & in hoc not. istam gloss. dum dicit, nisi manifestè probetur contrarium. Nam licet omnes hodiè vtantur bonis verbis, nihilominus mente id agunt, vt iudex ferat pro eis sententiā, & pecunia seu munera solent peruertere animum iudicis: & exæcare, vt non videat ius alterius partis. Nā afficit incōtinenti ad ius tradētis. pro hoc j. quæstio. j. sunt nonnulli. viij. q̄ō. j. capitu. j. &. ij. & primum dictum gloss. clarè procedit, quando extra iudiciū quis dat pecuniam iudici, vt non molestet eū: tunc enim non tractatur de præiudicio alterius partis. ¶ In gloss. secunda ibi: *ordinarius autem non debet habere, nisi ſportulas.* Primò pro declaratione vidēdum est, quid sint istæ ſportulæ. Secundò quid possit recipere iste ordinarius, vel delegatus. ¶ † Dic ad primum, quòd ſportulæ sunt quædā vasa, quæ vulgariter vocant ſportulæ, & ponit cōtinēs p̄ cōtento: qa in illis vasis solebāt deferri munera iudicib[9] & qualia esse debeāt ista munera, seu quāta, nō est lege diffinitū: vt in auf. gūaliter. alle. ī gl. Et aduerte, qa dubiū est, nunquid iudex ecclesiasticus ordinari[9] possit petere istas ſportulas, sicut iudex secularis[e] & tenet Ioan. And. hîc. & communiter docto. quòd non. & idem not. in capitu. vni co. de plus peti. & satis iudicio meo probatur hoc in text.

b Nam licet quæstio in princi. loquatur in delegato[b], ratio tamen decidendi non minus concernit ordinarios, quàm delegatos: cum & ipsi sint beneficiati. & beneficia dantur eis: vt ius reddant, ex quo habent iurisdictionē: ita, quòd fortius debet abstinere ordinarius ecclesiasticus, quā delegatus. ¶ † Item aduerte: quia licet litera in princi. loquatur de quota litis: tamen in versicu. mandamus. & in versicu. attendentes. clarè innuitur, vt nihil à partibus prorsus sit exigendum. & hodiè videtur declaratum in capitu. statutū. §. insuper. de rescrip. lib. vj. vbi tantū concedūtur expensæ victualium: cùm iudex delegatus proficiscitur

c extra domicilū. Nunquid autem valeat cōsuetudo[c] in oppositum. Specu. in loco. s. alleg. tenet quòd sic: cuius dictū reprobat gloss. in clemen. statutum. de electio. per istum tex. qui bene facit. Nam hîc damnatur consuetudo vt patet ibi, more secularium. nisi diceres, quòd non erat consuedo ista in foro ecclesiastico: sed tantū in seculari. domi. Cardi. hîc dicit attentari posse, quòd si consuetudo non habuit ortum ab exactione: possunt tunc partes ad obseruandum laudabilem consuetudinem compelli. argu. in c. apostolicam ꝺ̄. de simo. Sed hoc dictum mihi non placet: quoniam aut præcesit exactio. & tunc clarum, quòd consuetudo non poterit induci: quia contra partes ad obseruandum laudabilem consuetudinem compelli. argu. in.

ficiſci extra domicilium proprijs ſumptibus: nec tenentur
a computare expenſas, quas fuiſſent domi facturi[a]: cum iſta iura indiſtinctè permittant eis illas expenſas: nec diſtringunt, ſicut faciũt in ordinario. In delegato inferioris à Principe, eſt magis dubium. Nam iſta gloſſ. tenet, quòd ordinarius delegans debeat ſibi prouidere. Sed gloſſ. in §. inſuper. diſtinguit: Aut deputatur ad vniuerſitatẽ cauſarum: & tunc ipſe ordinarius habet prouidere. argumẽ. in capitul. *inter cætera*. prælleg. Aut deputatur ad vnã cauſam & malitiosè: & idẽ, ſi ceſſante malitia delegat: & tũc etiam ipſe poterit petere expenſas à partibus. argu. hic. & hoc plus placet, quã dictũ gloſſ. huius. Nã Papa eſt ordinarius cunctorũ. ix. q. iij. c. cuncta per mundũ. & tamẽ nõ prouidet ſuo delegato: ſed prouidetur à partibus. Itẽ not. *Specul.* in titul. de ſala § j. verſic. porro. circa fin. Idẽ ergo
14 fit in ordinario inferiori: quia eadem debet eſſe ratio de parte, quo ad partẽ: ſicut de toto quo ad totũ. ſ. de offici. deleg. c. paſtoralis in § item cum. totũ. & l. quę de tota. ff. de rei vend. ¶ †Nunquid autẽ ordinarius poſsit petere ſalariũ pro aſſeſſore. Ioann. de monte mur. & hîc refert Ioan and. diſputauit & formauit quæſtionẽ in Epiſcopo cognoſcẽte de cauſa matrimoniali: & cõcludit, quòd nõ: quanquã quæſtionẽ formauerit in cauſa ſpirituali: tamen rationes ſuæ concludunt idem in qualibet cauſa. Mouet enim ex eo, quòd ordinarius debet ſcire canones, in quibus verſatur. c. j. de cõſang. & affi. Item, quia ad hoc habet reditus, vt ſubeat omnia onera. Item non reperitur hoc iure ſtatutũ: vt ordinarius hoc caſu poſsit ſuos ſubditos collectare: ideſt, collectam, ſeu pecuniã exigere. x. qõ. iij. quia cognouimus. Et quãquã accidere poſsit, vt cauſa nõ ſit deciſibilis ſecundum ius canonicum: tamen hoc raro contingit: vt cauſa eccleſiaſtica nõ poſsit decidi ſecundũ ius canonicum: vt in c. ſuper ſpeculato. de priuil. Prouideat ergo de ſuo quando hoc cõtingit. & hoc ſatis placet. & communiter tenetur à doctoribus. tamen delegatus licitè petit ſalarium pro aſſeſſore: dummodo fraudulenter hoc non faciat: vt quia dicit ſe indigere aſſeſſore: vbi in veritate non indiget argumen. hic, & hodie habetur clarè. in. c. ſtatutũ § aſſeſſorem. prælleg. ¶ †An autem pro
5 b notario[b] cauſæ poſsit aliq̃ peti in delegato? dic, quòd ſic arg. in. d. c. ſtatutum § notarium. Sed in ordinario poteſt dubitari: quia ipſe debet prouidere ſuis officialibus. & vide quod nota. in clementi. ſtatutum. de electio. ¶ In arbitro verò nunquid poſsit exigere ſportulas: vide quod no. in *Specu.* in arbi. § final. verſicu. ſed nunquid arbiter. ¶ In glo. penulti. ibi: *iuriſconſultus*. &c. Et hoc & ex iuribus alleg. in glo. habes, quòd pro ſcientia iuris licitè quis petit
c mercedem[c]. Et qualiter merces ſit conſtituenda iuriſperitis: ſiue ſint aduocati, ſiue cõſultores. & quid ſi moriatur aduocatus, vel doctor ſalariatus ante, quã expleat tempus ſuum: ſeu cauſam, quam promouendam aſſumpſit: vide pulchrè in. l. j. ff. de var. & extraordi. cog. per gl. & Bartol. Abbas.

a ¶ Domi facturi. adde ꝓ hoc quod dicunt do. de Ro. deci. ſuis de do. & cõtu. in antiquis. quòd ille, qui per ſe ducit cauſam ſuã, nõ conſequit expẽſas, quas fuiſſet facturus in aduocato, vel ꝓcuratore.

b ¶ Pro notario. adde anch. cõſi. allega. ccxix. & ibi gd de alijs, qui cauſæ aſsiſtunt.

SEB. SAPIA.

b ¶ Pro notario. vide latè Dec. in. c. j. col. xxvij. verſi. prædicta concluſio. ſ. de ꝓbatio.

SEB. SAPIA.

c ¶ Petit mercedẽ. vide. d. Ia. in. l. nec qcq̃. §. vbi decretum. col. ij. ff. de offi. ꝓcõ. & lega. vbi tangit, q̃ aduocato & cõſulto ri licet capere ſalariũ, etiã ſine reuolutione chartarũ: à pauperib⁹ tñ nõ licet, vt ibi p eũ.

d ¶ De nouo. adde quod cõſuluit do. Car. conſi. cxxxviij.

ligant ad mortale: niſi tranſgrediantur ex contemptu, vel niſi regula præcipiuè prohibeat.

Monachi poſſunt comedere carnes, ſi non eſt memoria in cõtrarium, maximè Papa ſciente & tolerante.

Monachi propter ſcandalum vitandũ, non poſſunt omittere ſubſtantialia regulæ.

4 *Monachus, vel alius regularis portans habitum religionis, interius verò non, incidit in pœnam.*

Pœnalis conſtitutio non extenditur ad caſum non habentẽ omnimodam rationem.

Monachus poteſt promoueri ad eccleſiam curatam: & fieri canonicus in eccleſia ſeculari, ratione curæ animarum: aliàs ſecus.

CAP. XI.

DEus, qui. ¶ Ad euitandum ſcandalũ poſſunt religioſi diuerſi habitus miſsi ad prædicandum de nouo cõuerſi, ſe in vnũ ſuperiorẽ habitum ad propoſitum conformare. Primò ponit exordium: ſecundò cauſam mandati. ibi: *ne igitur*. Tertiò mandatum ibi: *mandamus*. ¶ Caſus literalis. Liuonienſes de nouo conuerſi erãt ad fidem: datus fuit eis Epiſcopus, & quidam alij fratres ad prædicandum euangelium. quia iſti prædicatores diſſimilem habitum habebant: murmurabatur, & inter Liuonienſes ſcandalum ſuſcitabatur ex tali diuerſitate. Scribit Papa Epiſcopo Liuonienſi, & alijs fratribus, dicens: ne propter diſſimilem habitum ſcandalum ſuſcitetur inter illos, quibus vnum euangelium prædicatur. mandatque eis: vt omnes debeant ſe conformare invnũ regulare propoſitum & honeſtum habitum, quantum ſpecta t ad hoc officium: non obſtante eo, quòd quidam eorum ſunt monachi: quidam verò regulares, vel ſub alia diſtinctione profeſsi. Berñ. ¶ Not. j. tex. valde not. & fing. indicio meo: quòd vbicunq; ex honeſta cauſa conueniunt homines diſparis habitus, & obſeruantiæ: ſi ſcandalũ generatur alijs ex diuerſitate, poſſunt ſe conformare in vnum honeſtum habitum & propoſitum. & intelligo propoſitũ: quo ad modum viuendi. ad hoc vide glo. not. xvj. q. vij. in in[f] noua gl. ſi. q̃ dicit, q̃ monachus factus Epũs, vel canonicus regularis, poteſt ſi ſcandalum generatur, alijs ſe cõformare in ſuperiori habitu: moribus illorum, inter quos viuit. Et pondera quod dixit de ſcandalo: aliàs ſecus. Sic intelligo gloſ. quæ videtur illi contraria. xvj. q. j. in. c. de monachis. Et vide etiam duas cauſas not. ea. cau. &. q. in. c. ij. & iij. quæ dicunt, q̃ monachus promotus ad officiũ ſeculare: puta ad Epiſcopatum, vel aliam eccleſiã curatam, *nõ adſtringitur obſeruãtijs regularibus ſicut primò: [s] ſed extra ſubſtantialia regulæ poterit ſe conformare moribus illorum, inter quos viuit: nec ſic ſtrictè põt regulã ſeruare extra monaſteriũ, ſicut in monaſterio: & dic, vt ibi. ¶ Secundò not. arg. pro euitanda nimia religionum confuſione & multiplicitate: nam diuerſitas habitus, ritus, & obſeruantiæ vna eadẽq̃ fide generat ſcandalum apud infideles. Hac ratione grauiter peccant inuenientes regulam de nouo[d] abſq̃ confirmatione Romani Pontificis. & vide bo. tex. in. c. fi. de religio. domi. Nec excuſantur, quòd hoc faciant ad bonum finem. nam poteſt eis reſponderi prout not. dicit text. in capitul. non ſolum. de regulis iuris. libro ſexto. ſcilicet quòd puritati conſcientiæ non debet deeſſe iudicium rationis. ¶ † Vltimò nota ibi, quantum ad
2 hoc ſpectat officium: quòd vbi aliquid conceditur propter neceſsitatem, illud videtur eſſe conceſſum, quaten⁹ neceſsitas hoc poſtulat. & ſic cauſa limitata limitatũ parit effectum. ¶ †In gl. ibi: *hoc verum intellige quantum ad ſolennitatem*. not. glo. iuncto tex. q̃ contẽta in regula religioſorum, non obligant regulariter ex voto, præter tria ſubſtantialia regulę. Votũ em̃ in profeſsione emiſſum referẽ ad illa

ad illa tria ſubſtãtialia: vt ad hoc cõtinẽtiã: obedientiam & paupertatem. & hoc voluit beatus Thom. vt dicam plenè in capitul. nam concupiſcentiam. de conſtit. Item probo ratione nam ſi votum pariter cõcerneret omnia contenta in regula: quare fieret ſpecialis prouiſio, & magis ſpecificè notarentur illa tria. vt not. in capitu. cum ad monaſterium. in fin. de ſta. regu. Nam ibi dicitur, quòd illa tria ſunt ita annexa ordini monachali: quòd etiam Papa diſpenſare non poteſt. & intellige, vt ibi dicam: ergo cætera contenta in regula, non ſic obligant ex voto. Imò tenuit beatus Thom. quòd niſi regula prohibeat in alijs præceptiuè: vel religioſus, peccet ex contemptu: nõ obligatur ad mortale tranſgreſsione cuiuſlibet contenti in regula: aliàs, vt dicitur periculoſior eſſet ſtat⁹ regularium, quàm ſecularium: cum ex nimia diſtrictione difficile ſit ad vnguem obſeruare ſemper. Et hoc ſentit etiam iſta gloſſ. dum dicit cætera etiam requiri ad ſolemnitatem religionis: & quòd Papa poteſt in illis liberè diſponere. ¶ Item probatur & alia ratione notabilioꝛi: Papa hoc non indulget, imò præcepit ex ratione ſcandali euitandi: conueniant in vnum propoſitum, & in vnum habitum. ergo non tenetur ad iſtas obſeruantias ex voto: quia non debet quis votum omittere propter ſcandalũ alterius. Nam facilius ſcandalum naſci permittitur, quã veritas relinquatur: vt not. in capitul. ſecundo. de no. ope. nun. Non enim propter ſcandalum proximi, poſſet religioſus ducere vxorem: ſiue dimittere habitum, vel alias obſeruantias, quæ ſunt ad ſolennitatem ordinis: vt
a hîc habetur. [a] & hac ratione: quia non ſunt de ſubſtantia religionis. Et quòd per Papam tolli poſsint, conſuluit domi. Cardi. vt ipſe refert in capitul. cum ad monaſterium. quòd ſi in certo monaſterio non eſt memoria in contrarium, quòd eſus carnium fuerit prohibitus: quòd de nouo aſſumentes ibi habitum, non peccant ſequendo mores diuturnos aliorum: & maximè Papa ſciente & tolerante. Nam conſuetudo tanti temporis, inducit præſumptionem alicuius titu. capitu. primo. de præſcri. libr. vj. Et certum eſt, quòd ex cauſa iſta poſſunt tolerari: vt hîc. Idem dic de alijs obſeruantijs concernentibus ſolennitatem. nam idẽ videmus in clericis ſecularibus. In multis enim eorum ſtatus relaxatus eſt, & non ſunt ſub illa diſtrictione, quæ erat tẽpore Apoſtolorum. Nam primò prohibebantur vti proprio: hodiè ſecus. duodecima quæſtione prima. certè. & ibi in ſumma. Item grauius puniebantur primò ex fornicatione quàm hodiè. & dicit tex. in capitu. fraternitatis. xxxiiij. diſtinctione. defectus noſtri temporis, quibus nõ ſolùm merita, ſed et iam corpora hominum defecerunt, cenſuram & diſtrictionem antiquorum canonum non patiuntur permanere. & facit quod dicam in capitul. vt clericorum j. eo. & facit qđ not. in capitul. ſuper eoj. de regu. ¶ Sed nunquid, ſi certa religio reducitur ad priorem obſeruantiam, teneantur homines ibi profeſsi, ſecũdum obſeruantiam laxiorem obſeruare diſtrictionem antiquam nouiter reformatam? & dic, vt ibi dicetur. ¶ In ead. gloſ. ibi: *conformabunt autem iſti ſe*. not. gloſſ. quatenus dicit de ſuperiori habitu. & licet iſte text. non dicat, ſed loquatur indiſtinctè: tamen dictum gloſſ. vt placet, & communiter approbatur. facit quod not. gloſſ. in ſimili in dicto capitul. in noua. & probatur ratione ſic. Cõformitas iſta in habitu & obſeruantia permittitur ratione ſcandali euitandi. debet ergo eſſe permiſsio, quatenus neceſsitas vrget, & quatenus ſcandalum imminet. quod videtur ceſſare in habitu
b inferiori. Et per hoc dicerem limitando gloſſ. quòd vbi ſcandalum poſſet oriri ex diuerſitate habitus[b] inferioris, debet eſſe omnimoda conformitas regulæ: nec procederet iſta gloſſ. & credo quòd glo. non ſenſiſſet cõ
4 trarium. ¶ †Et facit iſta gloſſa iuncto text. de eo, qui incedit; vt laicus vel clericus ſecularis, deferendo infe-
c rius habitum[c] religiõnis, nunquid incidat in pœnam capitul. ij. de cleri. vel mona. libr. vj. & tenet Ioann. Andr. hîc, quòd ſic. & idem gl. in cle. ij. eo. tit. & Io. And. in mercu. ſuper regula fi. de regu. iur. libr. vj. & ſentit do. Anto. hîc facere tex. in arg. quia conformitas hîc in ſuperiori habitu permittitur, vt ſcandalũ euitetur: ergo aliud, vbi nulla cauſa ſubeſſet. Contrariũ tenet Ioannes de Ligna poſt Zenze. in dicta clemen. ij. Non enim valet hoc argumen- a tum: non licet ſine cauſa: ergo incidit in pœnam illius. c. ij. Et aduerte. quia adducerem iſtum tex. cum gl. de directo. contra Io. And. licet ipſe adducat pro ſe. Nam vt hîc. patet iuncta glo. aliud eſt ex toto dimittere: aliud eſt ſupe rius non portare. Nam permittitur ſuperiori dimiſsio: & tamen inferius & ſubtus tenetur portare: vt hic in glo. ergo pœna ca. ij. nõ verificatur in iſtis: quia aliud eſt dimittere omnino: aliud in ſuperioribus tantũ: vt hîc probatur expreſsè & in dicto capi. in noua. vbi glo. Nam cõſtitutio pœnalis non debet extendi, ſaltẽ ad caſum non habentẽ omnimodam rationẽ: vt not. Ioannes and. in regula, odia. de regu. iuris. libr. vj. in mercu. facit quod ipſe not. in. c. j. de tempo. ordi. libro. vj. in gloſſ. ſua. in fin. hoc argumentum ſecundum opi. Hug. cõmuniter damnatur. Et communis concluſio eſt, vt religioſus poſsit eſſe canonicus in eccleſia ſeculari: nec habere aliud beneficiũ ſeculare ſimplex: vt not. in. c. ſuper eo. de regula. prælleg. vbi de hoc per docto. facit capi. quod Dei timore, de ſtatu regulari. vbi permittitur canonico regulari & monacho: vt poſ-
d ſint promoueri ad eccleſiam curatam[d] ſecularem ratione curæ animarum: vbi ergo ceſſat hæc ratio curæ, non poſ c ſunt aſſumi ad beneficia ſecularia. Nec ob. capi. quorundam. alleg. in gloſ. quia, vt ibi not. debet intelligi in eccleſia cathedrali irregulari. Nam illa acceſſa Siracuſana fuit olim monachorum. & idem reſpondi ad capitulum primũ. lviij. diſtinctio. Alibi enim profeſſus poteſt aſſumi, vt ſit monachus, ſeu canonicus in eccleſia cathedrali regulari eiuſdem ordinis. ſecus ſi eccleſia cathedralis eſſet alterius obſeruantiæ. clemen. j. de elect. & vide ibi gl. not. Nunquid religioſus poſsit promoueri in prælatum, ſeu rectorem eccleſiæ ſecularis collegiatæ: ſicut promouetur in Epiſcopum, vel in rectorem eccleſiæ parochialis curatæ non collegiatæ? & dic, vt ibi notatur. & materiam plenè dicemus in. d. c. quod Dei timorem. de ſtatu regu.

a ¶ Vt hîc habeꝛ. Adde qđ voluit Calde. conſi. j. hoc eo. ti.

SEB. SAPIA.

b ¶ Habitus. Aduerte tamẽ, quòd vbi ſunt collegia diuiſa & ſeparata, poſſunt in eadem eccleſia ſtare clerici diuerſi habitus & diſparis profeſſionis: vt Mediolani in eccleſia ſancti Ambr. & Papiæ in eccleſia ſancti Auguſt. Ita' declarat illuſtris præceptor meus, do. Rochus Curtius, in repe. c. fi. cõſũ. xxviij. circa medium. ſ. de cõſue.

c ¶ Inferius habitum. Adde, an portans habitum ſub mantello, incidat in pœnã. d. c. Old. pro & cõtrà. cõſil. cccclxxxiij. & clxxxiiij.

d ¶ Curatam. Adde Fed. cõſi. cxxxvj. ¶ Adde plenius Car. in cle. j. chart. vij. & iij. q. v. de regulari. & c. j. q. ij. vbi dicit hoc eſſe verũ: interueniẽte tñ Abbatis ſui licẽtia. De quo p eundẽ in cle. fin. & ibi bonã gl. vbi qualiter dictum beneficiũ debet exerceri. de cele. miſ.

SVMMARIVM.

1 *Monachus aſſumptus ad epiſcopatum, vel aliam dignitatem ſecularem, an & quo caſu adſtringatur ſeruare regulã, prout ſeruabat in monaſterio.*

Inuenientes & exerentes nouas regulas, peccant mortaliter: niſi confirmentur à Roma. Pontif. & hoc, quia tanta diuerſitas religionum, inducit ſcandalum infidelibus.

Simplicitas etiam tendens ad bonum finem, non debet eſſe ſine ratione.

2 *Conceſſum propter neceſsitatem, durat quatenus neceſsitas poſtulat.*

3 *Monachi ſub præcepto peccati mortalis, tantùm obligantur ad tria. ſ. ad caſtitatem, obedientiam & paupertatem, circa quæ Papa non poteſt diſpenſare: cætera cõtenta in regula non obligant ad mortale: niſi tranſgrediantur ex contemptu, vel niſi regula præcipiuè prohibeat.*

4 *Monachus, vel alius regularis portans habitum religionis, interius verò non, incidit in pœnam.*

Monachus poteſt promoueri ad eccleſiam curatam: & fieri canonicus in eccleſia ſeculari, ratione curæ animarum: aliàs ſecus.

SVMMARIVM.

1 *Ludi inhoneſti non debent exerceri in eccleſijs, neque à clericis.*

2 *Buffones, ſeu hiſtriones, non poſſunt promoueri ad clericatum, etiam paracta pœnitentia: dummodo exercuerint eorũ artem cauſa quæſtus.*

CAP. XII.

1 CVm decorem. ¶ †Ludi theatrales etiã prætextu conſuetudinis in eccleſijs, vel per clericos, fieri non debent. hoc dicit. Primò ponit factum reprehenſibile: ſecundò illud præcipit emendari. ibi: *fraternitati*. ¶ Caſus literalis. Quidam ludi, qui dicebantur theatrales fiebant in eccleſijs, in quibus introducebantur monſtra laruarum, propter quos ludos honeſtas eccleſiæ deformabatur. & presbyteri & diaconi in quibuſdam feſtiuitatibus ſcilicet ſancti Stephani: ſancti Ioannis: & Innocentium, ludibrio ſe exercebant: mandat Papa prædictam conſuetudinem ludibriorum, imò potius corruptelam de prædictis eccleſijs penitus extirpari: ne ꝓpter huiuſmodi turpitudinẽ honeſtas eccleſiæ inquinetur. Berñ. ¶ Not. j. quòd ludi ſeculares non debent fieri in eccleſijs. & dicebant iſti ludi theatrales, à theatro, id eſt loco apto ad theorandũ: id eſt ſpeculandũ. Vnde laruę dicunt defor

mitates hominū: siue per appositiones pellium: siue colorum. & in vulgari dicuntur maschare. Ludribia verò dicuntur narrationes rerum iuhonestarum: & tales ludi nō
a debent fieri in ecclesijs: nec etiam per clericos[a] vbicūq. Quinimò dicit canon, clericum nō debere interesse istis ludis. imò si clerico existente in mensa venit histrio, vel buffo, debet clericus de mensa surgere: & potius recedere, quā ista videre, vel audire gesta illorum: vt in. c. non oportet. de conse. distin. v. non tamē per istum tex. prohibentur. repræsentationes solennitatum fidei nostræ: vt hīc dicitur in gl. quā no. pro obseruantia communi.
2 ¶ † Sed hic quæritur, nunquid isti buffones, seu histriones, seu lusores, possunt promoueri ad clericatum saltē post pœnitentiam: dicit hīc Inno. & bene, q̄ non. Isti em̄ sunt infames: vt est tex. lj. distin. c. j. &. c. prætereà. iiij. q. j. c. j. l. ij. §. ait prætor. ff. de his, qui notā. infa. Imò nec corpus Christi debet eis, non pœnitentibus indulgeri. de cō se. distin. ij. c. pe. requirit tamen ad hoc, vt repellantur à promotione: vt dicit Inno. q̄ habeant hoc officiū in curia: vel quòd assuefecerint se in arte illa. Sec⁹ autem secūdum eum, vbi in occulto hoc fecissent: maximè ad com placentiam infirmi. Nam Dauid licet esset iustus, sæpe pulsauit cytharam, & chorizauit. Idem dicit si in publico semel, vel pluries hoc fecerit: dummodo nō assuefecerit se: quia infamia est illa, quæ prohibet eos à promotione. hoc vltimū dictū nō puto simplr verū. Vnde credo, quòd si saltē bis in publico exercuerit illā artē causa quę stus, efficitur infamis. argu. opti. in. l. palam. ff. de ri. nup. Vbi tex. not. innuit dici mulierē quæstum fecisse, si admisit duos causa quæstus. & no. hoc idem. ergo dicendū est histrionibus: vt dicātur histriones & buffones: si causa quæstus bis exercuerint illam artem. facit. xxv. q. ij. ita nos. &. l. iij. C. de epis. audi. & quod not. Archi. in. c. illud. xij. distin. Et de istis citaristis, an & quando sine peccato licitum sit pulsare: & an peccatū sit aliquid dare istis histrionibus & buffonibus, vide. lxxxtiij. distin. in. c. donare. &. c. qui venationibus. & ibi vide glos. Abbas.

SEB. SAPIA.
a ¶ Per clericos. Quòd clericis nō liceat laruis se tegere. tenet Car. in cle. ij. in. iij. q. de vita & hone. cleri. & Firmia. in tract. de epi. i. ij. parte octauæ partis principalis. co. iiij. Et ibi etiā dicit: quòd prohibent̄ interesse spectaculis, nisi ffierent ad pias causas vt in repræsentatione pasionis Christi & magorum, & similium: prout ipse dicit.

SVMMARIVM.

1 *Clericus suspensus ad aliquod crimen, si interim præsumpserit celebrare priuatur beneficijs: & perpetuò deponitur. 9.*
Prælati sustinentes clericos suspensos celebrare: priuantur beneficijs, & deponuntur. 4.
2 *Matrimonium contractum cum constituto in sacris, est nullum: secus si est constitutus in minoribus.*
3 *Coitus vxoris & mariti: an semper fiat sine peccato⁵, & sit licitus.*
4 *Concubinatus potest tolerari ad tempus, etiā in clericis, vt euitetur maius malum.*
5 *Sacerdotes Græci possunt vti matrimonio. 6.*
Castè viuere dicitur mulier, quæ transiuit ad secunda vota.
7 *Concubinæ clericorum possunt puniri per iudicē ecclesiasticum.*
8 *Clericus propter adulterium deponitur: laicus verò decapitatur: & idē pet Sodomiā: concubinarius verò priuatur beneficijs.*
10 *Prælatus potest imponere pœnam clericis pro delicto.*

CAP. XIII.

VT clericorum. ¶ ¶ Propter dictorū multitudinem non solet summari, sed generaliter sic potest dici. Clerici debent continere, & castè viuere: contra facientes punit: & seuerius puniuntur illi, qui legitimo matrimonio possunt vti. h. d. Et quinq̄ sunt dicta. ¶ Primò indicit clericis honestatem & castitatem. Secundò imponit pœna. Tertiò aggrauat. Quartò punit prælatos negligentes & corruptibiles. Quintò punit Græcos incontinentes. Secunda ibi: *nec verò*. Tertia ibi: *si quis igitur*. Quarta ibi: *Prælati*. Quinta ibi: *qui autem*. ¶ Casus literalis. In prima parte huius capituli statuit concilium, quòd clerici mores, & actus suos reformēt in melius, & viuant castè: & præcipuè in sacris ordinibus constituti ab omni vitio libidinis maximè ab illo præcauentes, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ. ¶ Secundò dicit, ne facilitas veniæ incendium tribuat delinquendi: statuit, vt qui deprehensi fuerint incontinentiæ vitio laborare, puniantur secundum canonicas sanctiones, prout plus vel minus peccauerint: vt quos timor diuinus à malo non reuocat, pœna tēporalis compescat. † Et si aliquis propter hoc suspensus diuina præsumpserit celebrare, ecclesiasticis beneficijs nō solū spolietur: sed etiā pro duplici culpa perpetuò deponatur. Prælati verò, qui tales sustinuerint in suis iniquitatibus, præcipuè obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari pœna puniantur. illi verò, qui matrimonio possunt vti secundum morem regionis suæ, si lapsi fuerint, grauius puniantur. Bernan. ¶ † Not. ibi: *præsertim in sacris ordinibus*. quòd non solùm constituti in sacris: sed etiam in minoribus ordinibus tenentur obseruare continentiam & castitatem. & tamen est differē tia inter constitutos in sacris & minoribus. Primò in quantitate delicti. nam, vt arbitrator, longè grauius peccat in sacris constitutus, & maximè presbyter, quàm constitutus in minoribus. Nam isti quasi contraxerunt matrimonium cum ecclesia: vnde videntur committere adulterium spirituale. Ad hoc, quod notat Paul. in clemen. j. de offic. ordina. Secunda differentia, quia constitutus in minoribus potest contrahere matrimonium: vnde tenetur ad continentiam respectu fornicationis il licitæ, sed contrahere potest ꝯ. de cleri. coniuga. capi. j. & quasi per totum. Constitutus verò in sacris omnino arctatur ad continentiam: ita, vt non valeat matrimoniū per eum contractū. c. vnico. de vo. libr. vj. De laicis verò dic, q̄ tenentur seruare continentiā capiendo continentiam, prout. ꝰ. dixi in clericis constitutis in minoribus. Nam pecccant qualitercūq̄ exerceant actum libidinosum præter vxoriū. vnde etiam concubinas nō possunt habere: licet aliud videat ius ciuile disponere. Vide text. not. xxx. q. iiij. c. nemo fib blādiatur de lege. & .c. meretrices. vbi dicitur no. q̄ sub illo præcepto diuino, non mœchaberis. &c. nomine mechiæ venit omnis illicitus cōcubitus, præter vxorium. ¶ † Et vtrum coitus cum vxore, sit semper licitus: vide gl. xxv. di. c. vnū orariū. §. quæ autē versi. fin. in gl. super ver. excepto. & vide quod no. Io. an. post Hosti. in regula sine culpa. de regu. iur. libro in mer. vbi dicit, q̄ hodiè etiam de iure ciuili, videtur prohibitus concubinatus, [b] ex quo ius canonicum ita apertè p̄hibet: quoniā lex ciuilis in istis spiritualibus videtur velle subijci dispositionibus canonicis. in authenti. vt cler. apud pro. epis. & in authenti. vt eccle. titul. & in capitul. clericis. suprà de iudi. Secundò nota versicu. *si verò contra iudices faciles in indulgentia pœnarum seu culparum*. Nam videntur potius subditos lædere quàm eis indulgere: quia facilitas veniæ tribuit incendium peccandi, vel delinquendi. Non enim valet misericordia sine iustitia: nec iustitia sine misericordia: sed commiscenda sunt, & efficendum est optimum temperamentum. vide pulchrum textum. xlv. distinctione. in capitul. disciplinam. ¶ Item no. ibi: *prout maius, vel minus &c.* quod secundum qualitatem & quantitatem fornicationis venit delinquens puniendus. Nam multæ sunt species fornicationis, vt fornicatio simplex: stuprum: adulterium: incestus: & prosequere latius: vt habes. xxxvj. quæstione prima. Item not. ibi: *quos durus timor &c.* probationem illius dicti: Oderunt peccare boni virtutis amore. Oderunt peccare mali formidine pœnæ. ¶ Not. ibi: *si quis igitur*. ar. opt. quòd pro omni

pro omni delicto fornicationis non est clericus deponendus: sed
4 quandoq̄ suspendendus. & de hoc. j. latius. ¶ † Not. in ver. *prælati*. quòd prælati grauiter peccant sustinendo subditos concubinarios: maximè obtentu pecunię vel alterius commodi temporalis. Et pōdera illud verbum, commodi temporalis. nam per hoc verbum, arbitror quòd si clericus concubinarius efficeretur deterior, si præcisè compelleretur ad dimittendum concubinā: quòd tunc prælatus tolerando ad tempus, peccatū non incurrit. Nam quandoq̄ sustinetur minus malū, vt maius euitetur. xiij. dist. duo.
5 xxxiij. quæstione. ij. c. fiue si constiterit. ¶ † Not. versi. *qui autem*. quòd Græci non peccant vtendo matrimonio contracto in minoribus. nam in matrimonio est castitas. xxxj. distin. Nicena. &. c. aliter. ¶ Et hoc facit ad quæstionem: Testator dixit, relinquo vxo
a ri meæ vsumfructum bonorum meorum, si castè vixerit: [a] demū vxor mortuo testante, transit ad secūda vota: quæritur nunquid debeat habere vsumfructum? Et dicendum est, quòd sic: quia dicitur castè viuere. Ideò cautela est adijcere, si castè vixerit, & in viduitate permanserit. vide quod legitur & not. in. l. vnica. C. si secūnup. Et ex his infertur, quòd continentia in clericis non est de iure diuino: sed de iure positiuo duntaxat: aliàs Græci peccarent. de
6 hoc dicitur plenè in. c. cum olim. de cleri. coniug. ¶ † Vltimò no. quòd grauius peccat clericus Græcus labendo in vitium incontinentiæ, quàm latinus. Ratio redditur in litera: quia ille potest vti legitimo matrimonio. & ex hoc arguit A bb. grauius peccare laicum coniugatum torum vxoris violantem, quàm presbyterum adulterantem. & cum hoc argu. transeunt communiter doct. & do. Anton. & do. Pet. sed apud me non est sine dubitatione, quin presbyter committat adulterium spirituale, & sacrilegium. facit
7 quod not. Pau. vbi. ꝰ. in gl. in. c. virginibus. xxvij. q. j. † Hinc est, q̄ concubinæ clericorum possunt distringi, & puniri per iudicem
b ecclesiasticum: [b] quia committunt sacrilegium eis inhærendo. vide
8 tex. cum gloss. in. c. eos. xxxij. distin. ¶ † Quæro pro declaratione literę qualiter sint puniendi clerici de incontinentia? Solut. dicūt hīc doc. quòd olim pro fornicatione clericus deponebatur. lxxxj. dist. presbyter. vide tex. apertum in. c. à multis. de æta. & quali. ho diè verò non deponitur, sed suspenditur: vt hīc. &. xxxiiij. dist. in c. fraternitatis. vbi est tex. pulcherrimus ad temperandum rigorē antiquorum canonum. Hoc tamen dictum absolutè non recipias: sed intellige pro simplici fornicatione. Nam propter adulterium clericus debet deponi. c. cum ab homine. de iudi. & nil mirum, cùm laicus veniat decapitādus. l. quamuis. C. de adulter. Idem dicit de delicto contra naturam. c. clerici. de excess. præla. In concubinario verò tex. est pulcherrimus in. c. ex parte Adę. de testi. in nuit, quòd potest priuari beneficio. Dicetur plenius in titꝰ. de coha. cle. & mu. & idem dic de incestu, stupro & si. & plenius prosequor in. c. at si clerici. de iud. Intellige ergo primum dictum in fornicatione tantùm non qualificata, & Paul. dubitat in presbytero: cum non videatur, q̄ possit committere simplicem fornicationē ratione prædicta: sed iste text. generaliter loquens multum facit
9 pro prima opin. ¶ † Secundò quæritur de qua suspensione loquitur versi. si quis igitur. vbi dicitur, quòd suspensus hac de causa celebrans venit deponendus. Ioan. And. intelligit de suspensione ab homine facta: vt quia prælatus suspendit subditum propter delictum incontinentiæ. Item secundum eum in suspensione iuris: vt quia erat notorius fornicator, vt sunt isti tenentes publicè cōcubinas ꝰ. titu. proxi. c. vestra. Et pondera hoc dictum Ioann. And. iuncto text. secundum hunc intellectum, quòd clericus notoriè
c fornicarius, [c] est ipso iure suspensus: adeò quòd celebrando incurrit irregularitatem: & venit deponēdus. quod est valde periculosum. & dicam latius in. d. c. vestra. vbi referam plura notanda ad
10 istum articulum. ¶ † Vltimò inducitur iste tex. in ver. prælati. ad quæstionem, nunquid prælatus possit imponere pœnam pecunia
d riam [d] clericis pro delicto? Conclusio communis est, quòd sic: & hoc si faciat causa correctionis, vt quia magis timetur pœna pecuniaria, quàm spiritualis: & potest sic intelligi. c. dilectus. de ord. sed si faciat causa auaritiæ, tunc non licet. argumen. hic: & in ca. licet. de pœnis. vbi dixi plenè. Ad euitandum autem hanc præsumptionem auaritiæ debet prælatus conuertere pecuniam in piam causam. & dic, vt dixi in. d. c. licet. Abbas.

a ¶ Castè vixerit. Adde Old. consil. clxiij.
a SEB. SAPIA. ¶ Castè vixerit. Vide latissimè per Mod. Papien. in repe. l. Titia cum testamento. §. Titia. ff. de leg. ij. Anto. Francis. ¶ An mulier secundo nubens dicatur castè viuere? dicas q̄ sic etiam si secundo nubat intra annum luctus: nisi iurasset amplius non nubere: quia tunc nubendo etiam secundo, non diceretur castè viuere. Ita Angel. in authent. de restitui. & ea quæ pa. in. §. vnum. in versic. not. mulierem. Et adde, quòd istud est verum, nisi vir bum castè, proferetur à marito: puta quia legaret vxori. c. si castè vixerit: quia tunc verbum castè, intelligitur, id est: in viduitate. ita Bald. in l. Deo nobis. in. iiij. colum. C. de epis. & cleri. & gloss. & Bald. etiam in iij. col. in authent. cui relictum. in ver. nuptijs. C. de ind. vi. tol. & vide Bal. in. l. ij. in. ij. col. eo. titu. de indi. vi. & vide Angel. in aut. de non eligen. fec. nu. §. cum igitur. & vide Ange. Bar. to. & Alexan. qui multa ad hoc alle. in. l. mulier. in. §. cū proponeretur. in fi. ad Treb.

SVMMARIVM.

1 *Clericus ebriosus, monitus non desistens, suspenditur à beneficio, nisi egerit pœnitentiam. 3.*
2 *Ebrietas non est peccatum mortale: nisi quis assiduè inebrietur.*
4 *Pœna quando imponitur à statuto vel lege alternatiuè, electio est iudicis: nisi verba statuti, vel legis dirigantur ad reum.*

CAP. XIIII.

CRapula. † ¶ Clericus crapulosus, vel ebriosus monitus non desistens ab officio, vel beneficio suspenditur. Primò prohibet crapulam & ebrietatem. Secūdò abusum se obligantium ad potum. Tertiò pœnas statuit ibi: *si quis*. ¶ Not. j. contra crapulosos & ebriosos: q̄ crapula dicitur immoderata voracitas cibi: & dicitur crapula, quasi cruda epula. quia homines ita voraciter epulantes, perfectè non digerunt: sed materiam indigestam emittunt. Ebrietas verò refertur ad superfluitatem potus. vnde ebrietas est immoderatus vsus vini. ¶ Secundò not. ibi: *vinum sibi temperent*. contra bibentes vinum
2 sine aqua. ¶ † Et adducitur hoc ad quęstionē: an talis peccet mortaliter? primò videtur, q̄ sic: contra prohibitionem concilij facit. Nā in calice etiam ponitur de aqua. c. cum Mart. de cele. miss. & hoc dictum est verum secundum doctor. nisi ex casu aliud facerent. Nam reperiuntur quædam vina minus potentia. Satis est enim quòd se temperent vino: vt sequitur in litera. & dicitur se tēperare vino, quę do habet respectum ad potentiam vini. Item respectu frequentiæ bibendi. nam debet clericus esse contentus trina vice: tex. est in. c. quando. xliij. dist. Sed intellige quando appetitus naturalis vltra non exigit: voluit enim temperare homines immoderatos. & crederem quòd etiam non apponendo aquam in vino potenti, non peccet quis mortaliter, nisi assiduè inebrietꝰ. per tex. no. in* . c. vinū. §. * alias. ea
d demū. xxv. dist. vbi habes tex. semper menti te nendum, quòd ebrietas non est peccatū mortale, nisi sit assidua. Et ad alium tex. & ad motiuum doct. dicas, quòd non loquitur præceptiuè. pro hoc quod dicam in. c. seq. ¶ Not. duos effectus ebrietatis. Nam inducit mentis exilium, & prouocat ad libidinem. & ob hanc vltimam causam olim sancti patres abstinebant ab esu carnium & vini. xxxv. distin. ab exordio. & vide text. xxxv. dist. ante omnia. vbi dicitur, quòd ebrietas est fomes omniū malorum. ¶ † Vltimò not. quòd propter crapu
3 lam, vel ebrietatem non debet clericus priua-

b ¶ Ecclesiasticum. Adde Pet. de Ancha. consi. clix.
c ¶ Fornicarius. Ad de Alexan, consil. lxxxij. j. lib.
ZACHARIAS. ¶ Adde quod dicam in apost. ad istum in. c. vestra. nume. 7. in versic. nūquid sit suspensus. vbi plenè examinaui hunc articulum. j. tit. proxi. ¶ Pœnam pecuniariā. Adde Ro. sing. suis, fo. vj. ¶ Adde, quod voluit allegare Ro. sing. suis. cccxliij. in. c. sed posito casu. fol. xv. de quo vide istum in. cli. cet. numero. 9. & quod ibi notaui in apost. ad eum. in ver. pœna post alios. j. de pœnis. & Gul. de cug. in. l. ij. §. item nulla. num. 50. & ibi in apost. Cels. in ver. pœnam pecuniariam. C. de epis. & cleri.
d SEB. SAPIA. Ebrietatis. Ad cognoscendum, quando ebrietas sit peccatum mortale, vide pulchrè & eleganter per Car. Alex. in. c. deniq̄. colum. ij. iiij. distin. vbi refert doctrinam diui Aquinatis. & vide eundem in. c. venerer. xxxv. distinct.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

ri beneficio: nec etiã ſuſpendi, ſi vult agere pœnitentiam. Miles autẽ ſecularis propter ebrietatẽ remouetur ab omni militia. l. omne delictũ. ff. de re mili. Pœna autem antiquorũ canonũ pro ebrietate, erat: quia clericus ebrioſus triginta diebus à canone ſuſpendebatur: aut corporali ſupplicio ſupponebatur. in. c. vl. xxx. diſt. ſed hodie non imponitur tãta pœna: vt hîc patet. Vide quod dicam j̃. titu. j. cap. ij.

4 ¶ † In gloſſ. fi. ibi: *relinquitur arbitrio ſuperioris.* Nota hãc gl. ex qua colligitur, ꝙ in pœnis alternatiuis, optio datur iudici. & hãc gl. videtur approbare Ioã. An. & cõmuniter doct. noſtri. & allegat do. An. bo. tex. in. c. quoniam. in fine. vt lite non conteſtata. ſed allego alias glo. cõcordantes huic. & in decretis habes. xxxiiij. diſt. fraternitatis. & j̃. de Iudeis. c. ſicut. & facit tex. in. c. quærenti. de verb. ſigni. *Sed* in cõtrarium facit textus iuris ciuilis, in. l. ij. C. de ſeruis fugiti. vbi datur optio reo ſecundum cõmunẽ intellectũ ibi. Bar. in. l. ij. ff. de effracto. dicit, quòd aut verba diriguntur iudici: vt puta puniat tali, vel tali pœna: & tunc optio datur iudici. aut verba diriguntur ad reũ: vt puta, ſoluat mille, vel exhibeat medietatẽ bonorum: vel per verba ſimilia: & tunc optio datur ipſi reo. & ſic procedat. d. l. ij. & ſimilis diſtinctio fit in legato alternatiuo: vt no. Dy. in regula in alternatiuis. de regulis iuris. libr. vj. glo. & doct. in. l. Lucio. ff. de legatis ſecundo.

¶ *Sed* caſus dubius eſt, quando cõſtitutio prouidet ſimpliciter loquẽdo imperſonaliter: vt hîc ſuſpendatur ab officio, vel beneficio: vel amputetur ſibi manus: vel condemnetur ad mille: vel per verba ſimilia. & hoc caſu Bar. videtur ibi inclinare in fauorem rei. vt ſibi detur optio. & motus illa regula generali quòd a in pœnis eſt mitior interpretatio faciẽda: vt in iuribus vulgaribus. Hoc dictũ Bartoli nõ admitterem. & contrarium ſenſerunt cõmuniter noſtri gloſſatores, & doctores, & etiam textus alleg. nam quando iura loquuntur imperſonaliter, datur optio iudici. Itẽ pœna imponẽda eſt per iudicem: & ſic quodammodo loquitur in dubio lex. Item iudex habet videre, quæ pœna magis expediat. vt in. d. c. quoniam. facit. xxij. quæſt. v. c. prodeſt. & hoc nota. Nam doctores noſtri tranſeunt multum lentè ſuper hoc paſſu. Abbas.

SEB. SAPIA.
a ¶ Præceptiuam. Vide Are. in conſ. clx. inci. longa eſt iſta conſultatio. in viij. dubio. & quæ latè tradit Fel. in. c. nam concupiſcentiam. ſ. de conſtit.

ZACHARIAS.
b ¶ Inhoneſtas. Add de eundem conſil. vj. ij. lib. Alexand. conſi. lxij. iiij. libr.

SVMMARIVM.

1 *Cõſtitutio ſiue regula alicuius religiõs, an & quãdo obliget tranſgredientem ad peccatũ mortale.*
2 *Clerici etiam in minoribus conſtituti, nõ debent habere officia temporalia, ſiue ſecularia: an autem aliter degradentur, vel deponantur, aut ſuſpendantur. vide j. num. 9.*
3 *Clerici indigentes poſſunt eſſe negociatores alicuius honeſtæ negotiationis: aliàs ſecus.*
Clerici utrum poſſint eſſe tutores.
4 *Clericis interdicitur omnis ludus: præter ludum ſcachorum. 11.*
5 *Monachus promotus in Epiſcopũ, vel cardinalem: nõ mutat habitum monachorum: neq; regulam, quo ad illa tria ſubſtantialia: & non acquirit ſibi, ſed eccleſiæ cui præeſt: dic plenè vt j. nu. 19.*
6 *Abbates poſſunt ex priuilegio portare inſignia epiſcopalia: & ordines minores conferre; & idem eſt in Cardinalibus, non Epiſcopis.*
7 *Doctoratus, eſt dignitas.*
Clerici, an & quo caſu poſſint portare annulos.
8 *Prælati qui ex priuilegio, vel cõſuetudine: aut præſcriptione poſſunt portare inſignia epiſcopalia: an poſſint illa portare extra locũ priuilegiatũ?*
10 *Religioſus, vel monachus poteſt de monaſterio extrahi: vt efficiatur cubicularius epiſcopi: vel quòd ſubeat onus alios docendi.*
11 *Clericus publicè aleator ipſo facto priuatur à promotione, ſed non à beneficio, niſi præcedat monitio.*
Nomina verbalia ex quot actibus verificentur.
12 *Ludo ſcachorum, quod quis lucratur, vel in ludo, qui conſiſtit, & fit gratia virtutis experiendæ, non ſubiacet reſtitutioni: niſi quis principaliter ludat cauſa ſpoliandi proximum. At id quod vincitur in ludo fortunæ vel ingenij & fortunæ à non habentibus adminiſtrationẽ, puta filio &c. debet reſtitui patri, & ſimili. 13. Et quod quis lucratur cum fraude in proximè dictis ludis ab habentibus adminiſtrationem: ſubiacet reſtitutioni: ſi verò ſine fraude, diſtingue, vt hîc. ibi.*
14 *Conſuetudo, quòd illud, quod vincitur in ludo, non reſtituatur: non valet, licet aliqui contrà.*
15 *Mutuans pecuniam ludenti, non poteſt repetere: ſecus ſi alteri non ludenti: licet in ludo mutuet.*
16 *Tranſactio facta in ludo non valet.*
17 *Vendens rem in ludo, an teneatur de euictione?*
18 *Clericus debet ire indutus ſecũdũ cõſuetudinẽ loci: nõ tamẽ debet ire cũ veſtibus laceratis propter humilitatẽ: quia dignitas clericalis vilesceret.*

CAP. XV.

Clerici. ¶ A negotijs, perſonis, ludis, veſtibus, & ornatu minus honeſto, ꝑcipit clericos abſtinere: & habitu honeſto vti: cui⁹ vanitatẽ in pluribus exprimit, & teſtatur. hoc vult in effectu vſq; ad finẽ. Et aduerte diligenter ad vnũ verbũ Inn. dicit enim hoc. c. loqui de honeſtate. Pet. verò dicebat, ꝙ quẽdã ſunt honeſtatis: quædã ꝑcepti.

1 ¶ † Not. tñ ex præmiſſis, ꝙ nõ ſemper conſtitutio etiã cõcilij generalis ligat trãſgredientẽ ad mortale. Nã quẽadmodũ trãſgreſsio legis ciuilis, nõ ſemp inducit decapitationẽ corporalẽ: ita nec trãſgreſsio iuris canonici inducit ſemper mortale. Nã ſequtur inde decapitatio ſpiritualis & ꝑpetualis dãnatio. ¶ Cõſidera ergo primò, vtrũ cõſtitutio habeat in ſe materiã præceptiuã a veriſimiliter põderatã multũ à cõſtituente. & hoc caſu non curas de verbis: an loquatur per verba exhortatiua, vel præceptiua: ſed verba ſunt accõmodãda materiæ. tex. cũ gl. xj. q. iij. rogo. vide tex. pulcherrimũ in cle. exiui de paradiſo. de verb. ſig. *Si* verò nõ conſtat de materia: & tũc aduerte ad verba. Nã ſi conſtitutio vtitur verbis ꝑceptiuis: vt qa dicit ꝑcipimus &c. & tũc illaqueat contrauenientẽ ad mortale. xiij. q. j. quod ꝑcipitur. & in. c. ij. de maiori. & obe. ſi aũt verbis impetratiuis: vel ſimilib. & tũc attẽde, vtrũ materia ſit põderoſa, vel potius ſit cuiuſdã honeſtatis. Primo caſu trãſgreſsio inducit mortale: ſecũdo nõ. Et eandẽ diſtinctionẽ facias in regulis religioſorũ: qa cõiter aliqua capitula ꝓcedunt ſtrictè præcipiendo, & non ſimpliciter diſponendo. & per hoc ille tex. pulcherrimus in dicta cle. exiui. quẽ ſemper no. pro verbis impetratiuis: qa nõ habes alibi in iure canonico tex. ita bonũ. & ꝑ prædicta põt hoc dictũ Inn. reduci ad cõcordiã. ¶ † No. j. ꝙ clerici nõ poſſunt habere officia ſecularia. Ex quo infertur, ꝙ licet clerici ſint in minoribus: nõ tñ dicũtur in ciuitatib⁹ habere officia ſecularia. ¶ † No. ſecũdò ibi: *cõmercia.* ꝙ clerici nõ debẽt exercere negotiatiões: maximè inhoneſtas[b]. Et ꝑ verbũ maximè, videtur ꝙ etiã honeſtas negotiationes nõ poſſunt exercere. Et ītellige hoc, qñ clerici nõ indigẽt: ſi verò indigẽt bene poſſunt vti honeſtis negotiatiõib⁹: & quærere inde victũ ma nib⁹. xj. diſt. clericus victũ. & in. c. j. de celebra. miſſ. Et qs ꝓpriè dicatur negotiator honeſtus, ſeu inhoneſtus: vide pulchrũ tex. in. c. ejiciẽs. lxxxviij. diſt. & cõtra clericũ negotiatorẽ: vide text. elegãtẽ in. c. negotiatorẽ clericũ. ca. di. vbi dicit, ꝙ eſt fugiẽdus tanq̃ peſtis. Vide etiã tex. pulcherrimũ in. c. ꝓuenit. lxxxvj. di. vbi dicit, ꝙ cauſa lucri nõ debẽt cõducere poſſeſsiões aliorũ. & nota bene illũ tex. & ibi etiã habetur, nũqd poſſint eſſe tutores pupillorũ, adde no. in c. j. j. ne cler. vel mona. ¶ No. iij. ibi, *hiſtrionibus.* ꝙ clerici nõ debent habere hiſtriões in domo: imò. nec eos audire. de quo in. c. nõ oportet, de cõſe. diſt. v. ¶ Itẽ nota † ludũ alearũ & taxillorũ eſſe clericis ꝓhibitũ. & aduerte, qa iſta duo ad taxillos & aleas poſſunt ītelligi vt pro

vt pro eodem ſumãtur. Et tunc dictio &, exponitur pro ideſt. Et ſolet iſte ludus taxillorũ, ita nuncupari: quia luditur ſuper alea, ideſt ſuper tabula. Secũdò põt intelligi & melius vt denotet duos ludos ſcilicet ludũ alearũ: ideſt tabularũ: cũ luditur ad tabulas cũ taxillis: & ludum taxillorum, qui nominatur hazardum. ¶ Et ex hoc intellectu no. ꝙ nõ ſolùm ludus ad hazardũ: ſed etiam tabularũ, eſt

a clericis [a] prohibitus. & j. dicam rationem. & ex tex. infertur ludum ſcacorum clericis nõ eſſe prohibitum: & fortius nec laicis. quod tenet hic Vincẽ. & cõmuniter doct. ſeq. & glo. in auſ. interdicimus. C. de epiſcop. & cler. & In noc. in. c. latorj̃. de homi. & vide Archid. in. c. epiſcopus. xxxv. di. in prin. & latius hanc materiã attingãj̃. & ponderat tex. ꝙ non ſolùm nõ debent ipſi ludere, ſed etiam huiuſmodi ludis prohibitis intereſſe non debent. ¶ No. ibi *coronam & tonſuram &c.* differentiã eſſe inter coronã & tonſuram. Nam tonſura eſt raſura in ſuperiori parte, quæ appellatur clerica. Corona verò eſt circulus capillorum, ad inſtar coronæ. vide ad hoc bonam gl. in clemen. ij. eo. tit. in ver. tonſura.

Additio. Vſq; ibi: *no. in verſi clauſa.* Tonſura verò fit in parte inferiori intra capillos & ſupra aures: & ideò dicit Canõ, ꝙ clerici capite detonſo incedere debent, & patentibus auribus. xxiiij. diſt. c. non liceat. Ideò autem raduntur ex parte ſuperiori ad denotandum, quòd debent à ſe abijcere vitia & alia, quæ habent impedire contemplationem diuinorum officiorũ: ſummitas capitis ſignificat eminentiã mentis. ſ. de fact. vnct. c. j. Ideò ad denotandũ, ꝙ mens debet eſſe intenta diuinis officijs, alijs ſequeſtraris, ſit ratio prædicta. In cõuerſis autem, qui non habẽt deſeruire in diuinis officijs, non ſit ratio ex ſuperiori: ſed ſolũ raduntur ex parte inferiori ad denotandũ, ꝙ debent eſſe abſtracti à temporalibus, & intenti ad audienda diuina: & de materia plenè in glo. alle. ¶ No. in ver. clauſa. quales debent eſſe veſtes clericorum. nã reſpectu formæ debẽt eſſe deſuper clauſę & nimia longitudine, vel breuitate non notandæ. Et dic ꝙ debẽt eſſe vſq; ad talum. xxiij. diſt. nõ oportet. reſpectu coloris debent eſſe honeſtæ: in his tamẽ multũ attendenda eſt conſuetudo loci. quod intelligo dũmodo nõ multũ deuiet ab honeſtate: vt j̃. dicam cum gl. vide tamẽ gl. in cl. ij. in fi. quę dicit clericos ſeculares nõ habere certã for

b mã [b] in veſtimẽtis: licet aliqui colores eis interdicantur: ſed melius põt dici vt. ſ. dixi: ꝓput colligit per iſtũ tex. Nã forma põt dici largo mõ reſpectu beeuitatis lõgitudinis: vel reſpectu clauſuræ in ſuperiori parte. ¶ Not. in ver. *pãnis rubeis, aut viridibus.* Duos colores clericis interdictos. hodiè. vide tex. in. c. ij. eo. ti. vbi iſti duo ꝓhibent clericis etiã in caligis. vnde quod hîc fuit ſtatutũ in veſtimẽtis, ex tẽditur ad caligas. Ex quo arguo per ea, quæ j̃. dicã. quòd hoc. c. non contineat in omnibus conſilium, vel honeſta tem: ſed in multis præceptum: vt patet in. d. cle. ij. in fi. & & ibi glo. quæ dicit trangredientes puniendos pœna arbitraria. Vide tamen pulchrum dictũ Hoſti. in. c. antiqua. de priui. vbi dicit, quòd panni rubei, & frena, & calcaria deaurata, & ſimilia, ornamenta ſunt inſignia Papæ & ſui legati. & cum proficiſcũtur vltra mare. ¶ Ex quo infertur, quòd de iure communi, etiam cardinales non

c poſſunt vti [c] huiuſmodi coloribus & ornamentis. conſuetudo tamen habet oppoſitum & fortè eos excuſat: ex quo Papa videt, & non reprobat. Nam iſta ſunt de iure poſitiuo. nam clerici olim portabant veſtes partitas in figuras. Videmus etiam, quòd in eccleſia clerici celebrantes vtuntur his coloribus. de quo j̃. aliquid. ¶ Not. ibi: ſed nec annulos. quòd clerici non debent deferre anulos niſi eis competat ex officio vel dignitate. qui aũt ſunt iſti, quibus licet, infrà ſtatim ſubijciam. ¶ Vltimò not. ꝙ religioſi etiam epiſcopi, non debent vti rocheto: ſed epiſcopi ſeculares debent portare in publico & in eccleſia ſuper alia veſtimenta. & pondera text. ibi: *ſuper indumentis lineis &* c. videtur ergo, ꝙ in publico non debet rochetũ eſſe coopertũ: aliàs non diciſſet, ſuper indumẽtis. Item, quia text. vult, ꝙ vtatur in publico. *nõ enim dicitur vti* quis in publico, ſi ſubtus portat. Et not. ex hoc, & ex text. ꝙ in domo, vel in camera, vel in alio loco publico, nõ tenetur Epiſcopus portare rochetũ. Nã licet in eccleſia debeat præ alijs honorari: in camera tamẽ debet ſe reputare collegam ſacerdotum: & ſic viuere familiariter, & ſocialiter ſe habere cũ ſacerdotibus, vt in. c. Epiſcopus in eccleſia. & c. olim. xcv. diſt. & c. cauẽdũ. x. q. iij. Prædictis poſſet oppo. de ver. pallijs. qui immediatè ſequitur. vbi dicitur pallijs diffibulatis non vtãtur. ergo videtur referẽdo illũ ver. ad epiſcopũ, ꝙ Epiſcopi nõ tenẽtur portare rochetũ in publico ſuper alijs veſtimentis: cum poſſint vti pallijs diffibulatis, ſeu connexis. Sed ille ver. intelligitur de omnibus clericis. & ſic videtur in tellexiſſe Io. in. c. ſi quis virorũ. xxx. diſt. vel. intelligo in Epiſcopis tẽpore neceſsitatis, puta algoris, vel pluuiæ. Nam quãdo vtũtur, nõ debẽt vti diffibulatis: ſed eo caſu, quo poſſunt vti. Ad prædicta facit. c. Deus, qui. & ꝙ ibi not. ſ. vbi ponderatur veſtis ſuperior, non inferior.

5 ¶ † Item no. quòd monachus promotus ad epiſcopatũ, non mutat habitum monachalem: imò nec ſi promouea

b tur in cardinalem: gl. in. c. monachi. xv. q. j. *Sed* quia text. dicit, quòd clerici non debent deferre annulos, niſi competat eis ex officio dignitatis: quæro qui ſint iſti? dicit c hic Io. an. quòd ceſſante priuilegio, ſoli Epiſcopi & ſupériores poſſunt. Mouetur: quia ſolus epiſcopus contrahit matrimonium ſpirituale cum eccleſia ſua: & per ipſius mortem dicitur eccleſia viduata. Non ſic dicuntur aliæ eccleſiæ viduatæ per mortem prælatorum: cùm epiſcopi ſuccedũt. ad hoc. c. fina. de ſucceſ. ab inteſta. Hęc ratio Io. and. poteſt cauillari per. c. ne pro defectu. quod ipſemet alleg. ſ. de elec. nam ibi in text. & doc. dicunt, quòd ZACHARIAS.
c eccleſia remanet viduata, nedum per mortem epiſcopi: c ¶ Adde quod vo
ſed etiam per mortẽ cuiuſlibet prælati regularis eccleſię luit aliter Ro. ſin.
collegiatæ: & quiſq; illorum dicitur paſtor eccleſiæ: vt cclxxxix. incipi.
ibi patet expreſsè. ¶ Item aduerte, ꝙ iſte tex. nõ dicit, ꝙ nunquid vſus inſi
illi ſoli poſſint vti, qui contraxerunt matrimoniũ ſpi- gniorum. fol. x. de
rituale, ſed ſolũ fundat ſe ſuper officio dignitatis: & mul- quo per eundem
ti ſunt prælati inferiores Epiſcopo, qui dicuntur habere in. l. vectigalia. C.
dignitatem. c. idemnitatibus. d. e electio. libro. vj. & c. vt not. ve. Fel. in. c. cũ
apoſtolicæ. de priuile. eo. libr. Nec memini alicuius text. nobis. in princ. de
qui viſum annulorum concederet Epiſcopis duntaxat. præſcri. & conſil.
6 ¶ † Bene poſſet argumentum induci. c. vt apoſtolicæ. lix. col. fi. An. cõſ.
præalle. vbi dicitur, quòd ſedes apoſtolica concedit Ab ccxiiij. incip. in ac
batibus, & quibuſdã alijs prælatis inferioribus inſignia cuſtationibus. co-
epiſcopalia. & ſic videtur, quòd ex propria dignitate in lum. iij. Cardinal.
ferioribus iſta non competunt. & ſic ferè habes omnes conſi, lxxxix. in-
Abbates ex priuilegio, vt poſsint portare inſignia epiſco cip. capitulum ci-
palia, & cõferre minores. Et idem dicit de cardinalibus uitatẽſe. Oldr. cõ-
non epiſcopis. Habẽt enim ex priuilegio, vt poſsint por ſilio. clxxij. incip.
tare inſignia epiſcopalia & conferre minores ordines, quia omnes. colũ.
ſicut Abbates. Nam vltra officium ſacerdotale, nihil ha v. verſi. ad tertium.
bent à iure. Ita dicunt Hoſtien. & Ioann. Andr. in. c. j. de quod dicit Paul.
ſupplen. neglig. prælato. & not. hõc. Sed poſſet reſpon- de ca. conſil. clxj.
deri ad iſta iura, quòd loquuntur in alijs inſignijs epi- incipiẽte in cauſa,
ſcopalibus: & vt in mitra: baculo paſtorali: & ſandalijs quam magnificus,
& ſimilibus. Et pro hoc facit quod habetur in põtificali: & conſi. ccxxv. in
vbi habetur, & diſponitur ſuper ãnulo cõcedẽdo Abba cip. ſuper primo
tibus, ſicut Epiſcopis. Ille autem liber approbatus eſt ab dubio. ad fin. &
eccleſia: vt in. c. miramur. & quod no. de ſer. non ordi. *Si* Alex. conſi. vj. in-
tamen vis tenere opin. Ioan. Andr. quæ communis eſt: ci. redẽptoris, &c.
poſſes dicere, quòd quemadmodum annulus datur ſpõ- viſo themate. vo.
ſæ in ſignum matrimonij. xxx. quæſtione. v. fœminæ. ita lumi. j.
& perſonæ eccleſiaſticæ in ſignum matrimonij ſpiritualis. & quanquam alij prælati inferiores, maximè regulares, dicantur contrahere matrimonium cum eccleſijs

SEB. SAPIA.
a Clericis. Imò non valet conſuetudo, quòd clerici ludentes non teneantur ad reſtitutionem, ſecundum Car. & Imol. hîc: quos refert & ſequitur doct. meus dominus Roc. cur. in repe. c. fi. co. xij. ſ. de cõſuet. vbi ſentit, quòd conſuetudo excuſet laicos.
¶ Certam formã. Adde Alex. conſ. viij. ſ. alleg.
¶ Non poſſunt vti. Adde, an præſcribatur vſus inſignium portandorum per nõ habentem poteſtatem portandi. Roma. ſing. ſuus. fol. viij.

gorũ, non tamen illud est verum matrimoniũ: quẽadmodum cõtrahitur inter Episcopum & ecclesiam suã. Vnde videmus quòd episcopus tanquàm matrimonialiter alligatus, nõ potest eligi ad aliã dignitatẽ: sed debet postulari. c. fi. de postu. præla. Sed prælati inferiores possunt eligi. c. Abbatem. de elec. li. vj. Et ad id quod dixi de libro pontificali, potest responderi quòd habuit respectum ad id, quod communiter accidit. quia ex priuilegio conceduntur Abbatibus insignia episcopalia: ideò voluit ponere formam tradendi: * iure tamen non * canetur, nec pro nec contra. † Puto tamen, quòd doctores clerici licitè ferunt annulum quoniam inter cætera insignia, quæ licitè traduntur doctoribus, etiam clericis datur annullus ad præfigurandũ matrimoniũ spirituale esse contractum inter eũ & ecclesiam. cle. ij. de magi. & quod ibi no. Et iste tex. solũmodo fundat se super officio dignitatis. Doctoratus autem est dignitas [a]. c. quanto. de magi. vbi tex. sing. secundũm vnũ intellectũ sensit Bar. in. l. j. C. de nouo codi. compo. & in. l. fi. C. de Iudæ. licet vacilauerit in. l. ex eo. ff. de mili. test. in contrariũ tamen posset adduci ista litera: dũ dicit ex officio dignitatis. fundat enim se super officio, & officium ecclesiasticũ est administratio rerum ecclesiasticarum: vt not. Archidia. in. c. j. de consue. lib. vj. dicã in. c. multa. de præben. & hãc administrationem non habet doctor. Satis videtur passus iste dubitabilis, maximè cũ tex. s. prohibuerit clericis ornatũ argẽti & auri etiã circa corrigiã. ¶ † An aũt habens vsum annulorũ: vel insigniũ episcopalium ex priuilegio, possit vti illis extra locũ [b] priuilegiatũ? Docto. allegant pro & cõtra. tũ concludũt recurrendum ad formã priuilegij j. de priui. porro. sed q̃ possint, adduci, hìc Io. And. d. c. vt apostolicæ. & ita etiã adducit ibi: Et optimè facit ille tex. Ibi enim dicit tex. quòd abbates, quibus sunt cõcessa insignia episcopalia, possunt vti in prouincia libus concilijs & synodalibus, & alijs mitris episcopalibus: licet nõ ita precioſis sicut episcopi. Et hãc partẽ tenerem, nisi priuilegiũ aliter restringeret potestatẽ vel cõcessionẽ. argu. in. l. j. ff. de offi. procõ. vbi procõsul vtitur insignijs dignitatis extra territoriũ suũ. quod intellige, vt dixi in. c. j. vt li. pend. ¶ † In glo. j. ibi: *ab officio degradentur.* no. ex hoc cõtra dictũ Inn. qui simpliciter dixit se credere hoc. c. loqui de honestate. Vides enim, quòd in hoc, & in multis alijs cõtinet præceptum: vt colligitur hìc in gl. ad aleas. & dic, vt. s. dixi. Et inquãtũ glo. dicit, q̃ clerici exercẽtes officia secularia debẽt degradari: nõ intelligitur ita amarè, sicut gl. loquitur. Nã esset de directo contra mẽtẽ. c. seq. Sed intelligo, q̃ debẽt degradari: i: deest suspendi. vel etiã deponi, quãdo essent inc orrigibiles: sed debent primò moneri, vt dicã in. c. seq. ¶ † In. ead. glossa ibi: *nunquam de manu sua exeat psalterium*. dic quòd. c. quod alleg. gl. est Hiero. & loquitur de religiosis: nec intelligas: q̃ nihil aliud debeat facere religiosus: sed intelligeris cõpetentibus: & maximè in illis, qui non habẽt aliud exercitiũ, qui nihil intelligũt de alijs: aliàs ipse Hiero. esset sibi contrarius: dũ scribens ad rusticũ monachũ inquit, lõgo tẽpore discе, quæ postmodũ doceas. & ter bonos semper sectare meliores: vt in. c. sic viue. & in. c. si clericatus. xvj. q. j. Ex quibus verbis clarè colligitur religiosum posse assumere officium docendi: dummodo ad aliud promoueatur legitimè: & ita concludunt doct. infrà de magistr. capitul. quia nunnulli. Nam, quemadmodum propter officium curæ potest de monasterio extrahi. c. quod Dei timorem. de statu regula. & vt sit cubicularius episcopi. secunda quæstio. vij. cũ pastoris. ita & fortius propter officiũ docendi: cũ ibi lõgè magis proficiat, quàm in prædictis casibus. cũ ad prædicta multi reperiãtur idonei, & non ad officiũ docẽdi. ¶ † In gl. in ver. *ad aleas.* ibi: *credo in beneficio obtento.* No. glo. istã in princ. ex qua habes, quòd clericus publicè aleator, ipso facto repellitur à promotione: sed nõ priuatur à beneficio obtento: nisi præcedat monitio: vt in gl. An autem dicatur publicè aleator, qui semel, vel bis publicè lusit de hoc dic: vt Bar. prosequitur in procemio. ff. orũ & ibi quærit, qñ verificentur ista nomina verbalia, vt aleator: calũniator: mercator, & similia. & aliquid tetigi in c. j. de iudi. ¶ † In glo. ibi: *sed nunquid potest repeti.* No. istam glo. vsq; ad fi. quia quotidie fit remissio ad istã gl. cum quæritur nunquid possit repeti in ludo illud, quod perditur [c]. vide gl. xxxv. distin. in sum. & in sum. & in. c. j. & per Ino. in. c. quia plerique. de immu. eccle. & aliquid ponit hic Calde. post Ioã. Andr. & beatum Tho. secunda secundæ. Et vt habeas materiam, prosequere quinq; membra. Primò nunquid possit repeti [d]. Secũdò nũquid valeat consuetudo in contrarium. Tertiò nunquid ex mutuo facto in ludo oriatur actio. Quartò an valeat transactio ibi facta. Quintò nunquid vendès rẽ in ludo, teneatur de euictiõe. Circa primũ distingue tres species ludi. nã quidã ludus est cõsistens in ingenio, vt ludus scachorũ. quidam consistens in fortuna: vt ludus ad hazardum. Quidam mistus participans de ingenio & fortuna, vt ludus tabularum cum taxillis. nam ibi versatur fortunæ respectu taxillorum, & ingenium in voluẽdo tabulas. ¶ Circa primum dico, quòd cum iste ludus non sit prohibitus: vt. s. dixi: & vide tex. in. l. penul. & vlti. ff. de alea. vbi videtur concessus omnis ludus, qui fit gratia virtutis experiẽdæ. & vide tex. in. c. lator. prælleg. quia quod ibi vincitur, non subiacet restitutioni: cũ non submittũt se homines fortunę: imò bonum inde prouenit cũ exerceant se ingenio: nõ tamẽ debet maxima quãtitas* ludi. * Ad hoc facit quod habetur in. l. vnica. C. vt alea. vsus. nõ tamen debet se exercere in istis ludis causa spoliandi proximum, seu lucrãdi: sed principalis causa debet esse exercitatio ingenij. aliàs credo id, quod vincitur ibi, restituẽdũ saltẽ pauperibus: propter intentionẽ damnatã spoliã di proximum. facit in arg. xiij. q. iiij. c. ruj emit. & melius præceptũ euangelicũ. Dilige proximũ tuũ sicut teipsum xxiiij. q. iiij. debet. de pœnit. distint. ij. proximos. ¶ † De secundo & tertio dicã simul quoniã isti duo parificãtur. Et dicerẽ sic, quòd aut ille qui perdidit, non habebat administrationem liberã pecunię. Exẽplũ in seruo filiofami. & monacho. & tũc in dubio repetitio datur patri, domino, & superiori: vt in. l. fi. ff. de aleato. cũ enim isti nõ haberẽt dominiũ pecuniæ nõ potuerũt trãsferre in alios ar. in. c. nuper. de do. post diuor. resti. & in regula nemo põt. de reg. iur. lib. vj. Aut habebat liberam administrationẽ pecuniæ. & si interuenit fraus, cõpetit repetitio: quia turpitudo versatur ex parte illius tantùm. ff. de condi. ob. turpem causam. per totum. & in regula in pari causa. de regulis iuris. libro vj. per glo. Aut nulla fraus interuenit. & tunc aut neuter fuit attrahens: aut alter tantùm. Primo casu communiter tenetur, quòd de iure communi cõpetat repetitio vt in dicta authentica, alearum vsus & argumento in. d. l. finali. & datur repetitio vsque ad xl. annos. Sed de iure naturali, seu consuetudinario, non competit repetitio. Nam iste ludus non principaliter est prohibitus propter se, sed propter multa mala, quæ inde sequuntur. Nam isti communi consensu voluerunt se submittere fortunæ. insti. de rerum diui. in §. per traditionem. Sed si aliter habuit intentionem damnatam, puta lædendi proximum: puto pecuniam restituendam pauperibus. argumento. c. non sanè. & . c. qui habetis. xiiij. q. questione quinta. secus si causa solatij tantùm: maximè in festiuitatibus. vide gloss. in dicto capitulo primo. xxxv. distinctione. quę dicit, quòd si modicũ luderẽ pro conuiuio faciẽdo, illud licet, etiam de iure: sed nõ puto illud procedere in clericis: quia nõ debent facere conuiuiũ etiã de confertis, id est, quòd quis ponat partem in, c. non liceat. xliij. dist. Si verò fuit alter attrahẽs & alter attractus: dicit Inno. in. d. c. quia plerique. q̃ si attrahens vincit, tenetur restituere attracto: quia ille fuit in turpitudine. secus econtrà. Nã tunc nõ est restituenda attrahenti, sed saltẽ pauperibus danda. ¶ † Quo ad secundũ de consuetudine, dicit Io. And. hìc, quibusdam videri, q̃ ipse sequitur q̃ cùm ludus alearum sit prohibitus ex constitutione humana, quod illi derogetur per consuetudinem: vt sic ratione misturę valeat consuetudo efficere id, quod aliàs non posset. ar. c. sacris. de sepul. & pondera hanc rationem. Nã videtur sentire hoc procedere in ludo misto, scilicet tabularum. & dummodo cessent fraudes, blaphemia, & turpia: nõ tenẽt quis restituere, quod vincit: nec sacerdos tenetur sibi facere conscientiam de hoc in foro animæ. & idẽ Calder. hìc. & videtur velle idẽ voluisse beatum Thomã. Do. Anto. dicit tutius esse, vt fiat restitutio saltẽ pauperibus, propter intentionem spoliandi proximũ. Ego plus credo, q̃ etiã cõsuetudo non valeat. qm̃ consuetudo inducens peccatũ, seu reddens faciliores homines ad peccatum non valet. c. ex parte. de cõsuetu. sed certũ est hoc contingere ex isto ludo vt experientia docet. & facit quod habetur in dicta authen. alearũ vsus. ¶ † Et ad tertiũ dicit breuiter: q̃ si mutuantur pecuniæ ludenti, nõ fiet repetitio: [a] secus si alteri, licet in ludo. ad hoc vide bonũ tex. cum gl. in. l. j. ff. de aleato. & quod not. in. l. penul. & vlti. eodẽ ti. ¶ Ad quartum † nunquid valeat transactio facta in ludo: Doct. hic cõmuniter tenẽt, quòd non. Ratio, quia ibi non potest esse lis: imò est euidens calumnia: ergo non valeat trãsactio. l. in summa ff. de cond. inde. ¶ Ad vltimum mẽbrum dic, vt habetur hìc in fi. gl. & vide gl. in. c. j. xxvj. distinctio. plenè de materia. & quæ mala proueniant in istis ludis: per Hostiensem. de excess. prælatorum. in summa. ¶ † In gl. ij. in ver. *deauratis.* in fi. nota bene istã glo. primò, quòd in vestibus sit multũ attendenda consuetudo locorũ: quia clericus in vestib[9] debet attẽdere ne vilescat dignitas clericalis: & sic non debet ire vestibus laceratis, causa humilitatis: quia ex hoc vilescit dignitas: vt alibi dicit tex. no. ornatum infucatũ præter corporis diligẽtiã approbamus: fractos vestibus & incessu non recipimus. xlj. distin. c. parsimoniã. & in. c. j. Et ideò alibi dicit tex. affectatæ sordes, nec exquisitæ deliciæ laudem pariũntquod tam de vestibus, quã de cibis intelligẽdũ est. xlj. dist. in summa. & vide gl. no. xxj. q. iiij. in summa. vbi disputatur: nũquid clericus possit vti vestibus fulgidis: maximè sericis: si habet hoc consuetudo loci: & inquantũ gl. hìc dicit clericos conformãdos in vestibus consuetudini regionis: intellige, quando sunt tales vestes, quæ non portant ad pompã: sed ex consuetudine illorũ hominũ & aliàs sint honestæ: aliàs hoc. c. de nihilo prouideret. facit. d. cle. ij. eo. tit. * Docto. formãt hìc vnã. q. quare. f. & qualiter fuit adinuenta tõsura. & in hoc dicũt, q̃ ad designãdum coronã Christi spineam. Sed tu dic, vt habetur in c. duo sunt. xij. q. j. *

Additio. ¶ In glo. *annulos.* in fi. conclude, q̃ monachus factus epi
b scopus non penitus [b] absoluitur à regula monac
c chali: vt dicit glo. vnde non absoluitur ab habi
d tu: [d] quia debet portare habitum monachalem. nec à continentia: nec à voto paupertatis. vnde nil acquirere potest sibi ipsi, sicut nec poterat existens monachus: absoluetur tamen à regula monachali, quo ad diuina alia, quàm indicta ab ecclesia: & à vigilijs: vt dicit glo. in. d. c. iij. xvj. q. j. Secũdũ aliquos absoluitur vt possit comedere carnes. & istud tenuit glo. in. d. c. iij. Hugo tenuit contrarium: de conse. dist. v. in. c. carnẽ. Potes cõcordare opin. vt voluit Archi. in. d. c. iij. quia vbi potest fine scãdalo abstinere se à carnibus debet se abstinere. & in hoc obsoluitur à regula monachali: prout tenuit Goffr. & Host. vt refert Archi. in. d. c. iij. secus vbi si ne scandalo nõ potest abstinere: quia tunc procedit glo. in. d. c. iij. Et per hoc videtur etiam, quòd in ieiunijs, si commodè & sine scandalo posset seruare: regulam, quòd debet seruare: aliàs non tenetur: per ea, quæ dixit gl. prælleg. Absoluitur etiã ab officio monachali, si sit factus Episcopus ecclesiæ secularis. quia debet regere ecclesiam, ex quo secularis est, secundũ officium clericorum secularium: vt not. in gl. in cle. dignum. de cele. missa. itẽ etiã absoluitur à primo monasterio: quia prius id quod quærebat, monasterio quærebat & nũc ecclesię, ad quam est trãslatus. & sic loquitur. c. statutũ. al leg. in gl. licet gl. hic remittat ad not. in. c. inuẽtũ. tamen ibi nihil tangitur de materia: sed bene tangitur in. d. c. iij. xvj. q. j.

ZACHARIAS.

a ¶ Non fiet repetitio. Tu dic hoc verum in collusore, vel aleatore, vel si is cui mutuatur sit maior: vel sit ei bonis interdictum. vt plenè per Bart. in. l. is cui bonis. de ver. oblig. & in. l. si quis cum sciret. ff. pro emptor. Imo. in alle. l. si quis. vbi tamen limitat: scilicet nisi pòst ex interuallo mutuum recipiens promittat ei mutuum restituere: secundùm Io. an. sin. in addi. ad Spec. ti. de obl. & so. in princi. Et quis ludus sit permissus: vide istum in. c. lator. & ibi dicam in apostill. ad ipsum in ver. ludus solatiosus. num. 2. j. de ho. volun. Anto. Francis.

¶ An mutuans ludenti habeat actionem ad repetẽdum mutuum, vltra hìc allegata vide Bart. in. l. fi filio. in. §. j. ff. qua. re. act. non da. & in. l. fin. ff. de aleato. & vide Ioã. de Imola. in. d. l. si quis cum sciret. hìc alle. & vide do. Abba. in. c. pe. de vi. & ho. cler. vbi dicit q̃ tertius mutuans, qui nõ sit collusor, potest repetere. de quo etiam vide Baldum, & Sal. in aut. alearum vsus. & ibi plenè de materia: C. de alea.

SVMMARIVM.

1 *Clerici negotiatores, & tertiò moniti non se abstinentes non debent gaudere priuilegio clericali: adeò quòd, subiacent quo ad eorũ bona, statutis laicorum: non autem quo ad concernentia ordinem clericalem. & nu. 7. & 9.*
2 *Clerici possunt ad eorum commoda, vti statutis laicorum: & an & quando inducunt pro ipsis, teneantur contra ipsos recipere. & nu. 6.*
3 *Statuta laicorum non ligant etiam clericos negotiatores ante trinam monitionem eis factam, vt desistant: postea verò sic.*
Clerici non debent soluere pedagia, siue gabellas de facultatibus ipsorum & eorum patrimonio: licet statuta sint in contrarium. & nu. 4.
5 *Citatio peremptoria vnica, non sufficit quotiescunque, & vbicunque agitur ad pœnam imponendã: nisi hoc fiat per statutum: nec vbi trina à lege requiritur.*
8 *Clerici coniugati non gaudent priuilegio clericali in facultatibus.*
10 *Clericus negotiator de bonis ecclesiæ non perdit priuilegia quo ad bona ecclesiæ: secus si negotiatur de bonis proprijs. 9.*
Gabella non soluitur de bonis ecclesiæ, quæ ad aliũ locum portantur.
11 *Clericus non gaudet priuilegio in bonis proprij patrimonij. quo in bonis ecclesiasticis, nisi in casibus à iure expressis.*
Priuilegium non extenditur ad casus non expressos, nisi inquantum in iure reperitur extensum.
12 *Ecclesia, an teneatur soluere collectas, seu alia onera pro possessionibus ei collatis, pro quibus ante, quàm ad ecclesiam peruenissent, soluebantur talia onera.*
13 *Clericus habens bona communia cum laico, an teneatur ad onera.*
14 *Negotiatores, qui sint, & qui artifices.*

¶ Penitus absoluitur. Adde Fede. consi. v. & xix.

SEB. SAPIA.

c ¶ A regula monachali. propter hoc dubitat Bal. hìc, an monachus factus Episcopus, possit testari de bonis posteà sibi delatis. Nã secundum hoc videtur, quòd bona acquirantur monasterio: quia non est absolutus à regula monachali. contrarium sentit Spec. in titu. de sta. mon. ver. xxiiij. vide latè per Ia. in auẽ. ingressi. C. de sac. san. eccle. ij.

¶ Vnde non absoluitur ab habitu. Adde quòd ista est vera & communis opi. quam secutus est Car. in cle. j. in fi. de sta mon. & in clem. ij. de censi. & Bertha. de Firmi. in suo tractatu, de Episcop. iiij. libr. parte. j. in princ. & ij. lib. xxviij. q. per istum text. contra Imo. & suos sequaces. in. l. sed & si quid. §. mancipiorum. in fin. ff. de vsufru. Bart. in. l. idẽ vlpianus. §. sunt & alij. ff. de excu. tut. & Io. an. in nouel. in. c. pe. eo. ti. de vi. & ho. cle. & primã opini. secutus est Bal. in ti. de sta. monach. & ipse etiam Spec. ibi in princi.

a ¶ Dignitas. Adde Alexan. consi. xv. libr. ij. Bern.
b ¶ Extra locum. Adde Lap. alleg. xix. Bernar.
c ¶ Quod perditur Adde videndum Areti. con. lxxxj. vbi in facto consuluit. Ber.

SEB. SAPIA.

d ¶ Possit repe. Anvictor in ludo teneatur ad restitutionẽ, vide copiosè per do. And. fi. cul. in consili. lxv. incipi. afferam in medium. in. iiij. vo
9 lu. & latè disputatur in duobus tractatibus impressis de ludo, in quibus transsumitur tota materia ludi.

SEB. SAPIA.

C A P. XVI.

2 ¶ Laicorũ. Vide Gemi.in.c.fi.in.j. no.col.ij.j. de off. dele.in.vj. Lap.al. le.c.j.inci.in ciuita te florentiæ.col.v. Alex.in cõsi.ccix. in.statutisin.ij vo. Feli.in. c.ecclesia sanctæ Mariæ. in viij. qõ.principali ver. primus casus est.ŝ.de constitu.

b ¶ Contra eos. Sen tit hic do.Abb. ꝙ laicus non posset vti statuto isto cõ tra clericos. quod cõprobatur per il- lud, quod voluit glo.no.in.c.nouit, in vers.quicunque ŝ.de iudi.quam ibi sequitur do.Abbi in.ix.col.ver. vlti. vbi singulariter di 2 xit, quòd ecclesia potest inducere le a gem:cùm pro ipsa facit:& eandẽ con tra se nõ recipere. per quod dictum ego tentabã pos. se limitari tex.in.l. si quis testibus. C. b de test.quòd inquã tũ ibi dicitur ꝙ nõ 3 possum repellere testes quos aliãs in duxi pro me:ꝙ nõ habeat locum in ec clesia. Et idẽ in si- milibus puta in in strumentis & con fessiõibus quæ ali quo casu possint pro parte recipi, pro parte nõ. Sed contra prædicta multũ facit, quod dixi iste in.c.quod clericis.num. 37.ŝ. defor.cõp.vbi exa minans plura quæ concernunt istud primũ notabile: di cit, quòd quando clericus aliquid recipit pro se, de- bet illud & con tra se recipere. co- 4 gita bene & vide j. proxi. dum de clarat primam gl. A Enæas de fal.

c ¶ Aliquas gabel las. Adde eundem consi.vj. c

d ¶ Tertiò monitus. Adde Cep. consi. xj.vbi latè Fulgo. cõsi.lij.Alex. cõs. sæpius alle.viij. j. libro.

e ¶ Contra me. Ad de Romanũ.cons. cxxxvij.Bart.

EX literis.† ¶ Clericus, qui tertiò monitus à negotiationibus secularibus non abstinet, interim perdi quo ad bo na priuilegiũ clericale. Et est text. multũ no.& quotidiè alleg. Primò ponitur querela. Secun dò prouisio, ibi: *mandamus*. ¶ Casus literalis. In terra Comitis Pontini erant quidã clerici, quipotius intẽdebãt negotijs secularibus, quã diuinis officijs. Isti volẽtes gaudere priuilegio clericali, nolebãt subiacere statutis patriæ: sed quãdo statuta illa pro se faciebãt tanquã laici, statutis illis se volebant defendere. Iste Comes Põtinus significauit hoc domino Papæ: vnde mandat Papa Episcopo Ambianensi, qualiter moneat illos clericos tertiò:& si se non corre xerint,& prætermisis officijs diuinis talibus negotiationibus se immiscuerint, nõ defendat eosdem, quominus de facultatibus suis subia- ceant statutis patriæ: dũ talibus se implicant: quia ipso facto renuntiãt priuilegio clericali. Bernat. ¶ † Nota primò arg. opti. ex text. ꝙ clerici possunt ad eorũ cõmodũ vti statutis & cõsuetudinibus laicorũ a.& pro hoc tex. in. c. ad nostrã. ŝ.de proba.& de fo.cõpe. quod cleri cis. Ex quo infero ad qõnem quotidianã: statu to cauetur, ꝙ instrumẽtũ guarentigiatũ debet habere executionẽ paratã: certè clericus habẽs tale instrumẽtũ cõtra laicos, põt tali instrumẽ to vti contra eos b: & idem dic in similibus. ¶ † Secundò ho. quòd statuta & cõsuetudines patriæ seu laicorũ, non ligant clericos in eorũ præiudiciũ: etiã si exercerẽt negotiatiões. Nã hic clerici gaudent priuilegio clericali, etiã in mercimonijs: licet posteà perdant per trinam admonitionẽ.& dicit do. Ant. hic ad proban- dũ quod.ŝ.dixi, nõ potest reperiri melior tex. isto. Et ad .h.d. ipse hoc.c. sæpe se allegasse con tra opi. Bar. in.l. cũctos populos. C. de sum. tri. Sed tu cõsidera diligenter, ꝙ hoc.c. nõ facit in aliquo cõtra opi. Bar. nec simpliciter probato quod prędixi. Nã ista statuta & cõsuetudines erant cõtra priuilegia clericalia: vt clerici tene rentur soluere pedagia, seu gabellas de faculta tibus suis: quo casu nemo negat, imo Bart. ex presse ibi fatetur: quod talia statuta, vel cõsue tudines nõ nocent clericis. loquitur enim Bar to. quãdo statuta nõ tangũt priuilegiũ clerico rum, & aliàs sunt honesta. Sed ego contra illã opi. Bar. allegare soleo tex. iuncta gl. in. c. eccl. sanctæ Mariæ. ŝ. de cõst. vbi apertè probat.& dic vt ibi plenius dico. ¶ † Tertiò no. ibi, *de facultatibus suis &c.* bonũ tex.& mẽti tenẽdũ: ꝙ quẽadmodũ clericus nõ tenetur aliquid solue re pro facultatibus eccle. ita nec pro facultati bus proprijs. Ex quo infero, ꝙ de ꝓprio patri- monio clericus non tenetur soluere aliquasga bellas, c vel aliqua pedagia, ad hoc cle. præsen ti. de cens. &.c. quanquàm. eo. tit. lib. vj. Et idẽ dic si aliquid donatur, vel relinquitur eccle. vt nõ teneatur soluere certũ quid pro libra secũ- dùm statuta quorumdã locorũ.& vide tex. xx- iiij. q. viij. c. Tributũ. ŝ. quànuis. cũ duobus seq. Et idẽ puto, si donatio fieret clerico. argu. bo. hic. Et ex his & est tex. habes casum valde gene ralẽ, in quo bona clericorũ gaudẽteodẽ priuile gio cũ bonis ecclesiæ, adeò, ꝙ quidam ex hoc tex. voluerunt facere regulã generalẽ, ꝙ omnibus bonis clericorũ & ecclesiarũ eodẽ gaudent priuilegio: quod indistinctè nõ placet, vtj. dicã cũ gl. ¶ † Vltimò no. ibi: *tales tertiò à te moniti &c.* quòd ad hoc, vt clericus perdat priuilegiũ, etiã in negotiatione, oportet ꝙ fuerit tertiò monitus, d& à suo superiori. Et ex his verbis infert ꝙ non sufficit vnũ peremptoriũ: quia vbicũq; agitur ad pœnã incur rendã, & ius exigit tertiã citationẽ, nunquàm vna citatio etiã peremptoria habet vim trinæ citationis. quod est not. & hoc voluit glo. in cle.j.eo.ti.in vers.iij.& Io.an.in.c.ex tuæ.de cle.nõ resid.& idẽ Ioã.and.in addi.Specu.super rubric.de cle.nõ residen. Idẽ est, si cõ tra absentem citandũ, ius requirit tertiã citationẽ: vt in.d.c.ex tuę. Pro hoc facit: quia in pœnalibus verba debent intelligi strictè & propriè: nõ aũt largè & latè. l.iij.§. hæc verba. ff. de nego. gest. & in c. nostra. de iniur. Nec sufficit citatio generalis, vt oẽs clerici absti neãt à negotiationibus: imò debet esse citatio specificata: ità, ꝙ ap prehendat istos negotiatores. pro hoc tex. ibi: *si tales &c.* ¶ Et circa hoc potest dari hic notabilis regula: ꝙ vbicunq; ad perdẽdũ aliquod priuilegium clericale, iura requirũt trinã admonitionem fiendam ipsis clericis nõ rectè viuẽtibus: oportet, quòd citatio seu monitio, si fieri potest, apprehẽdat ipsos clericos. quod est contra quosdã prælatos, qui faciunt monitionẽ in genere: vt quilibet cle- ricus incedat in habitu & tonsura: aliàs nõ gaudebit priuilegio suo clericali. Dico, quòd talis monitio generalis non sufficit ad priuã- dũ clericos aliter incedẽtes, priuilegio clericali. pro hoc tex. hic in versiculo, *si tales &c.* & gl. in.d.cle.j. in ver. nominatim. & quod legitur & no. in.c. statutũ. de sen. excõ. lib. vj. Probat rõne. Citatio generalis nũquàm habet locũ, qñ certum est, qui sint citandi, vel monẽdi: vt in cle.j. de iudic. & per Inno. in.c.fi. qui ma. accusa. pos. & in.c. significauit. de testa Sed per viã statuti, fortè hoc poterit fie ri: quia statutũ habet vim legis. & prælatus põt statuendo augere pœnã iuris & infligere pœnã sine admonitione: vbi aliàs require- batur mõitio: vt probatur in.c.ij. de constitu. lib. vj. Facit quod le gitur & nota. in.c. romana. de sent. excom. lib. vj. vbi gl. ponit mul tas differẽtias inter statutũ & sentẽtiam. & facit quod leg. & no. in c.à nobis. de sent. excõ. & vide glo. in cle. ne romani. de elec. & Ioã. and. in.c.fi. de off. archipresby. & hoc no. quia vidi multos errare.

6 ¶ † In glo.j. in fi. Hostiẽ. circa hoc brocardũ, facit hãc distinctionẽ quòd in his quæ tẽdũt ad defensionẽ fidei, põt fouens fidẽ recipere pro se quicqd infideles scripserũt pro fide: sed cõtra se nõ tenetur illa recipere. & ita loquitur. c. si quis. &. c. si hæreticus. alle. in gl. In priuatis verò, aut recipit quis aliquid de facto pro se: & tenet reci pere contra se, vt hic. Sed non sufficit qñ nõ perdũt isti priuilegiũ nisi tertiò fuerint moniti: sed hoc operat priuilegiũ clericale: aliàs autẽ procederet dictum Hosti. pro hoc. iiij. q. iij. c. si quis. de testi. Aut de iure quis allegat, & nõ tenetur recipere cõtra se: vt in.c.ex parte decani. de rescript. ¶ Tu vide ad materiam bonã glo. in.c.ij. de mutu. pe. & in auf. quas actiones. C. de sa. sanctis eccle. & per Io. an. in regula qui ad agẽdũ. de reg. iur. lib. vj. in mercu. Et ex ibi not. dic, ꝙ vbicunq; mihi aliquid cõceditur in priuilegium motu pro- prio: illud nõ teneor obseruare cõtra me e & ideò ecclesia non tene tur obseruare prescriptionẽ quadragenariã cõtra se: imò præscri bitur contra priuatũ, sicut priuatus cõtra priuatũ: vt no. in dictis iuribus. Ad propositũ ergo isti clerici habebãt priuilegiũ clericale quod nõ perdũt, nisi à iure rõne dilecti priuent. ¶ † In gl. in vers. iij. in fi. pondera bene fi. gl. quia colligitur vnus intellectus ad istũ tex. videlicet, ꝙ clericus tertiò monitus nolens desistere à negotia tionibus, non perdit omne priuilegium clericale. Imo videtur gl. intelligere quòd etiam nõ perdat priuilegiũ fori: quia illud est mi noris præiudicij, quàm priuilegiũ. c. si quis suadente. Et in hac vl- tima gl. tres opiniones reperiũtur: sed verior videtur illa Ioannis And. quam tacitè hic sentit glo. quòd solùm perdat priuilegium quo ad negotiationes: & quo ad facultates suas: ex quo incedit in habitu & tonsura. & iste intellectus satis videtur conueniens lite- ræ: dum dicit: *de suis facultatibus &c.* ¶ Item iste text. est pœna- lis: ergo debet strictè intelligi. ferua ergo. c. perperdimus. & c. con tingit. & c. in audientia infra de sententijs excommuni. in casibus suis. Et si diceres, ista est modica pœna: nam quilibet clericus non curabit desistere à negotiationibus propter solutiouemista- rum gabellarum: dic, quod propter hoc ipsum non tollitur quin superior

superior posit procedere ad alias pœnas iuris: sed hic solũ adhibe tur remediũ in fauorẽ laicorũ, qbus præiudicabat per clericos ne- gotiatores, nolentes soluere gabellas. ¶ † Quidã antiqui volebãt intelligere tex. in clericis coniugatis. quod non procedit per. c. vni a cum. de clericis coniugat. a libro. vj. quia non gaudent priuilegio 9 in facultatibus: vt ibi. ¶ † Et no. bene tex. quòd nõ solũ perdũt pri uilegiũ in negotiationibus: sed etiam in proprio patrimonio: quia ex quo mercantur ex pratrimonio: dignũ est, ꝙ nõ sint priuilegia- 10 ti. ¶ † In gl. fi. ibi: *in facultatibus ecclesiæ non fit præiudicium.* No. gl. nã ex ea iũcto tex. possumus dicere, ꝙ si clericus negotiatur de bo nis ecclesiæ, non debet perdere priuilegiũ quo ad bona ecclesiasti ca: quia delictũ personæ &c. & vide Fede. in consil. cc. qui sentit, ꝙ si bona ecclesiarũ deferantur ad certum locũ negotiationis cã, nõ tenetur soluere aliquid pro gabell. ita quòd. c. quanquàm. de cẽsi. li. vj. & in cle. præsenti. e. ti. nõ habeãt locũ in bonis ecclesię. quod semper no. Poterit ergo superior clericũ cõpescere, vt nõ negotie tur in bonis ecclesiæ, nõ tn ex delicto clerici, debet ecclesia perde re priuilegia in suis facultatibus. quod est bene notandũ satis facit 11 hęc litera in argumẽ. ¶ † In ea. gl. ibi: *res clericorum & ecclesiarum gaudeant eorum priuilegio. &c.* Not. gl. nã generaliter vult, vt bona b clericorũ & ecclesiarũ gaudeãt eodẽ priuilegio. b Ad idẽ gl. in. c. ex literis. de pig. & in. c. similiter. xvj. q. j. sed vt pluries dixi, hoc non procedit generaliter. Nam aliter præscribitur contra ecclesiam, aliter contra bona patrimonialia clerici: vt notat glossa. xvj. quæstione. iiij. c. j. & Ioannes Andrę. in. d. regula: qui ad agendum. Nec clericus petit restitutionẽ in integ. in rebus proprijs. vide gl. in cle. vnica. de in integ. resti. Spec. de in integ. rest. ŝ. qualiter. vers. sed nunquid. & vide glo. non tradẽdã obliuioni. in. c. quanquàm. quæ dicit hoc nõ esse verũ vniuersaliter. Procedit ergo hoc dictũ gl. in casibus iure expressis. probatur rõne. Nã priuilegiũ vni cõcessum, non debet extẽdi, nisi quatenus à iure reperitur extensum: vt in. c. sanè. de priuil. ¶ In ea. gl. ibi: *& ita suspenditur priuilegium.* No. ꝙ in casu huius. c. clericus nõ perdit irrecuperabiliter priuilegiũ, sed ad tẽpus: donec institerit negotiationibus. vide simile in. c. j. de 12 cleri. coniu. lib. vj. ¶ † Vltimò extra glo. hîc quæritur de quotidia c na qõne: nũquid eccleſia, vel clerici, teneãtur soluere præstantias, seu alia onera pro possessionibus eis collatis: ex quo pro illis possessionibus soluebãtur onera ante, quã ad eos d peruenirent. In hac qõ ne principaliter reperiũtur tres opi. ¶ Quidã vt Goff. distinguũt inter onera prius imposita, & nõ soluta. & alia de nouo imponen- da: vt ad prima teneantur clerici: ad secunda nõ. Pro hoc facit text. in. l. Imperatores. ff. de public. vbi innuitur, ꝙ quisq; possessor est obligatus ad soluẽdũ onera præteriti tẽporis: & ante, quàm possessio peruenerit ad eũ. videt enim hoc onus annexũ ipsi reo: ideo trãsit in quẽcunq; possessorẽ. arg. in. c. ex literis. de pign. Sed quo ad alia onera, põt ecclesia vti priuilegio suo, sicut in simili dicitur in fisco in. l. fiscus. ff. de iure fisci. Alij distinxerunt, vtrũ istæ possessiones essent prius adscriptæ pro solido & libra: sicut hodiè cõiter in pro uincia Tusciæ. & tunc trãseunt ad clericos cũ oneribus suis: secus aũt vbi nulla fuisset adscriptio facta. Tertia opin. & verior est, ꝙ aut illa bona habebãt onus perpetuũ, annexũ & inuariabile: & tũc trãseunt ad clericos cũ oneribus suis. Facit cle. j. de cẽsi. & quod ibi no. Aut onus nõ erat tale vt sunt istę descriptiones quę fiũt hodiè: quia æstimãtur bona cuiuscũq; vt soluant plus vel minus, secũdũ impositionẽ collectæ: & ad ista onera nõ tenetur ecclesia, vel cleri ci: quia nõ põt dici, ꝙ hoc sit onus annexum possessionibus, cũ nõ sit perpetuum, sed variabile: & quandoque imponitur personæ pro rebus. Si ergo peruenirent ad ecclesiam, debent censeri iure ecclesiastico. Pro hoc bonus textus in. c. vnico. de iure patrona, libro. vj. & c. d. l. fiscus. & hanc opi. tenuit Ioã. de lig. in. d. cle. præsen ti. & Ioã. an. post Archi. in. c. j. de immu. eccle. lib. vj. ¶ † Et quid si 13 clericus habeat bona cõia cũ fratre laico, nũquid teneatur soluere: & de similibus qõnibus, vide per Spe. in tit. de cle. cõiug. ver. hmõi aũt. vide per Bar. in. l. rescripto. ff. de mu. & hoñ. vbi ponit aliquas practicas afficiẽdi bona secularia: vt sic affecta trãseat ad clericos uius dicta mihi nõ placent, maximè propter fraudẽ. Nã de directo venit cõtra priuilegiũ ecclesiæ cõcessum per Imperatorẽ. in. l. j. C. de sacros. eccle. quisq; enim habet liberã facultatem donandi ecclesiæ: & per impositionem onerũ frauduleter factã impeditur illa libertas donandi.

14 Additio.† Vsq; ad fi. vlterius quæritur quę negotiatio intelligat cleri cis esse prohibita, & quæ nõ. Remittũt docto. ad ea quæ no. habentur in Spe. in ti. de cle. con iug. in vers. sed quid dices. do. Anto. h. d. ꝙ est differentia inter negotiationẽ & artificiũ, di- cens quòd negotiatio est clericis prohibita: sed artificiũ nõ: per ea quæ habentur. lxxxviij. dist. per totũ. & maximè in. c. ejiciẽs. quę est pa lea. & c. quoniã nõ cognoui. & xcj. dist. clericus Ad primũ aũt de negotiatiõe etiã facit, quod habet in. c. j. & ij j. ne cleric. vel mona. Sed ad secũdũ videlicet de artificio, facit quod habet de cõse. distin. v. in. c. nũquã. & in prælle. c. cle ricus Quæ aũt dicat negotiatio, & sic, qd sit negotiari: dicit ꝙ quãdo res empta nõ mutata materia alteri venditur: hæc negotiatio appel lat: & videtur prohibita clericis, & per ea, quę habẽtur in. d. c. clericus. Artificiũ verò est, qñ quis emit aliquã materiã, & per artificiũ redu b citur ad aliquã formam: vt si fortè emat vimi na, & faciat canistra: vel emat chartas, & scri- bat libros: vel emat aliquod lignũ, vt faciat ali quã domũ: vel emat filũ, vt faciat retia. & idẽ in fi. vt habetur in. d. c. nunquam. Nam secun dum. d. An. tales non dicũtur mercatores, vel negotiatores: sed potius artifices strictè sump- pto vocabulo. & sic negotiari propriè dici- tur in commercijs ĵ. de verb. sig. c. forus. ŝ. nego tiorum.

ZACHARIAS.

a ¶ De cler. coniu. lib. vj. Adde Ge- mi. ibi. in. ŝ. & cũ parisiense. nu. 5. & ibi in apost. Cels. ad eum. in ver. co- ram iudice laico. & in apost. eiusdẽ Celsi ad Philip. fran. ibidem. nume ro. 5. in ver. à iudi- ce seculari.

b ¶ Eodem priuile gio. Adde Ro. sin gu. suis. fol. iij.

ZACHARIAS.

¶ Adde, quod vo luit allegare rom. singul. suo. cccclj. inci. tu scis genera le illud dictum. de quo per Car. in. c. j. col. ij. verſic. ex his infero. de dol. & contu. & Felin. c. ecclesia sanctæ mariæ. col. v. vers. hinc est. de consti.

SEB. SAPIA.

b ¶ Eodem priuile gio. An bona pro pria clericorũ gau deant priuilegio ecclesię: vide Old. in consi. lxxxij. in cip an Episcopus. Fel. in. c. ecclesia. sanctæ mariæ. col. v. ŝ. de const. & in c. ij. in fi. ŝ. de præ- scrip. vbi tradit, ꝙ non gaudent præ- scriptione quadra genaria.

SEB. SAPIA.

c ¶ Nunquid eccle- sia. vide Bar. in. l. j. C. de mulier. & in quo loco. & in. l. rescripto. ŝ. sciẽ- dum. ff. de muner. & hono. vbi ponit cautelã, quòd cle- ricis imponatur collecta. de quo la tè per Felin. d. c, ec clesia sanctæ ma- rię. col. xxviij. ver. quarto quęro. ŝ. de constit.

d ¶ Ante, quàm ad eos. Adde eundẽ consi. ij, & v. ij. li bro. B.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos non potest retinere fœminam in domo, etiã matremẽ & attinẽtes, propter periculum peccati. intellige, vt in nu. 3.*

2 *Episcopus potest tenere matrem, vel aliam non suspectam in domo: licet honestius esset, vt non teneret.*

4 *Clericus potest subuenire de rebus ecclesiæ suis consanguineis, si sunt pauperes, aliàs secus, ităẽ & si ijs ipsius clerici, etiam ex prohibito coitu nati, id est. post sacerdotium, & sacros ordines.*

5 *Executor qui habet distribuere inter pauperes, potest eligere suos consanguineos.*

C A P. I.

INhibendum. ¶ † Sacerdos mulieres, quas 1
etiã antiqui canones permit tũt, si suspectæ sunt, retine- re non debet. vel clarius sic. Clericus non debet retinere in domo mulierẽ suspectã de incõtinẽtia, etiã si sit mater, vel alia cõsanguinea. h. d. Et habet quatuor dicta. Pri- mò, ponit ꝙ nullus clericus debet tenere extra neã. Secũdò, ꝙ nec consanguineam. In tertio, quòd consanguineæ indigenti extra hospi- tium suum põt prouidere. quartò, quòd nulla fœmina, tãquàm ministra in ecclesijs clericis misceatur. Secũda ibi: *Sed neque.* Tertia ibi;

a ¶ Quã alijs. Adde quod ideò conſuluit Petrus de Ancharano. conſ.cccc.xxxvij. q executor ad diſtribuẽdũ, debet potius in ſuos pauperes diſtribuere, quàm in extraneos. Ber. Ant. Franciſ.

¶ Circa hoc quòd hîc dicitur de executoribus ad diſtribuendum, an poſſint diſtribuere inter pauperes ſibi cõiunctos : an verò debeãt diſtribuere inter extraneos: dicas quòd dummodò eli- 2
gant pauperes capaces: qui ſint verè pauperes: & ſi ſint de cõiũctis, valet diſtributio: qa ex quo teſtator hanc executiõem ſibi cõmiſit, videt de ipſis cõſideraſſe. & potius debet ſuis benefacere: quã alijs. data paritate paupertatis. ſecundũ Bar. in l.ij.in, §. j. ff. de opẽ.liber. Imò põt eligere in pauperes filios ſuos: ſi ſunt pauperes ceſſante omni fraude: & ipe pater non habeat vſumfructũ in illis bonis: ꝛs ſecus, vt per Bal. in. l. ſi tutor petitus. in. §. j. de excu. tu. & no. Flo. in. l. altius. ff. ſi ſer. ven. & habẽt p 3
Bar. in l. cũ qdã. la ij. ff. de leg. ij. tũ executor nõ põt ſibi imburſare bona diſtri buẽda: vt per Bal. in, l, ſi qs ad de clinandã. §, in omnibus. C. de epiſc. & cler. & in. l. id qd' pauperibus. c. ti. & habẽt p Flo. in. l. ſi mãdauero. §. ſi tibi centum. ff. manda,

b ¶ Pauperibus. Ad de q ſi cõmiſſa eſt electio pauperum priori fratrũ prædicatorũ, poterit eligere fratrem de 4
ordine ſuo. Bar. in l. cũ quidã. in prin. ff. de leg. ij. Itẽ poterit ille habet po teſtatẽ eligẽdi: eligere filios ſuos pauperes: ita Iaſon in l. ſi is qui. in. ij. col. verſi. item per iſtũ ff. de vulg. & pup. poſt Paul. de caſt. in i. Item ſunt vocã

ſed ſi. Quarta ibi: *prohibendum.* ¶ Caſus litera lis. Clerici indifferẽter retinebãt ſecum mulieres, etiã ſuſpectas: ſtatuit concilĩ Maguntinũ vt clerici fœminas ſecũ nõ retineãt, de quibus ſuſpicio poſsit haberi: nec etiã illas, quas canones permittũt ſcilicet matrẽ amittã, & ſororẽ: quia inſtigante Diabolo in illis quandoque ſcelus perpetraꝛ, vel cũ illis, quæ cũ eis moratur. ſed ſi quã de eis habet neceſsitatẽ, ei longe ab eccleſia neceſſaria miniſtrent. In fi. dicit, q nulla fœmina ad altare accedat, vt miniſtret presbytero, nec intra cãcellos ſedeat, vel ſtet. Bernar. ¶ No. primò abſtinendũ ab eo, quod põt eſſe cauſa mali. ¶ Item no. q clericus licitè prouidet cõſanguineis, etiã de bonis eccleſię. quod intellige, vt j. ſubijciã cũ gl. ¶ Itẽ no. regu. generalẽ, q nullã fœminã põt clericus tenere in domo ſua, ex qua poſsit oriri ſuſpitio in cõtinentiæ. ¶ † In gl. ij. ibi: *intellige de ſuſpectis.* & hoc cõiter placet doc. hîc. Sed tunc opponit nã ſecũdũ hoc nõ erat differentia inter cõſanguineas, & extraneas. Nã ſi extraneæ non ſunt ſuſpectæ, poſſunt teneri in domo: vt in. c. à no bis j. e. Sol. dicerẽ ſic, q cõguineas iuuenes aliãs non ſuſpectas: põt clericus bonæ famæ in domo tenere: ſed extraneas iuuenes nullo modo poteſt tenere quãtũcũq; ſint bonæ famæ: quia talis cõmiſtio eſt periculoſa: non ſic in conſanguinea. & hoc ſentit gl. in. c. volumus. lxxxj. diſtin. & vide quod leg. & no. in. c. cũ omnibus. ea. di. licet. d. Ant. videatur requirere inter cõſanguineas vt alter ſit ſenex: ſed nõ placet. quia tũc ceſſaret ſuſpitio incontinẽtiæ, & nullibi illud probatur. Itẽ intellige, q nõ ſit talis cõſanguinea, quæ habeat ſecũ pediſſequã: quia licet non ſit ſuſpicio cũ matre, vel ſorore, põt dubitari de pediſſequis: vt hîc in text. Itẽ intellige, quando clericus habitat ſolus in domo. *Si* eñ viueret cũ alijs clericis, non debet tenere etiã matrem: quia licet ipſe ſit bonæ famæ, tñ oritur ſuſpitio reſpectu aliorũ clericorũ: vt no in d. c. volumus. ¶ † Sed dubitaꝛ de Epiſcopo: nũ quid poſsit ſecũ habere matrẽ, ſeu aliã nõ ſuſpectã. & dicit. d. Ant. hîc, q nõ. alleg. gl. in. c. legitur. lxxxj. diſt. ſed illa gl. mouetur per tex. iuris ciuilis, in aut. nullã. C. de epiſco. & cler. *Sed* ego dico oppoſitũ, & allego tex. expreſſum in e. interdixit. xxxij. diſt. Nã in canonibus nullibi probatur cõtrariũ: imò videtur permiſſum vt in. d. c. interdixit. nec eſt ſtãdũ legi ciuili ex quo canõ innuit oppoſitũ. fateor quòd primũ eſt honeſtius maximè ꝓpter alios clericos cũ Epiſcopo morantes. ¶ Et in fi. gl. vide ſimilẽ gloſ. in. d. c. cũ omnibus, & dic, q intra quartũ gradũ inter aſcẽdẽtes & deſcendẽtes, ſecundũ cõditionẽ noſtri tẽporis, nõ põt eſſe incõtinẽtiæ ſuſpitio: quia aſcendẽs eſſet decrepitus. ¶ † In gl. pe. ad fi. no. gl. q clericus potius conſanguineis, quàm alijs [a] debet ſubuenire de rebus eccleſię. Nã teneꝛ qs diligere magis cõſanguineũ quã extraneũ & in eleemoſina faciẽda eſt dare gradũ vt primò ſibi, q̃ ſuis: & primò ſuis, quã extraneis & primò extraneis notis quã ignotis &c. vide pulchrũ tex. in. c. nõ ſatis. lxxxvj. di. & tex. cũ gl. in. e. qeſeamus. xlij. diſt. Sed ẽira hãc gl. facit tex. in. c. puenit. j. q. iij. vbi dicit, q gra uius peccatũ cõmittit prelatus dãdo cõſanguineis, quã extraneis. Sed intelligo tex. illũ, q gra uius peccat præſumptiuè: quia præſumit largius dare cõſanguineis quã extraneis, & ſine ali qua mẽſura. Itẽ loquitur qñ vult eos ditare, & nõ ſubuenire tãquã alijs indigẽtibus. nã amore ſanguinis carnalis ſpoliat eccleſiã. & vide quod ibi no. in. gl. Itẽ vide ad prædicta bo. tex. cũ gl. in. c. omnino. xxxj. diſ. vbi dicit, q propriã vxorẽ & filios ſubſtinere clericus debet de bonis eccleſiæ. loquitur tñ de cõiuge & filijs ante clericatũ habitis. *Sed* ego puto idem eſſe in filijs habitis per illicitum coitum. Nam licet clericus malè fecerit: tamen ex quo ſunt geniti, non ſunt perdendi: ſed eis tanquam pauperibus ſubueniendum. Pro hoc. c. cum haberet. & quod ibi noj. de eo, qui dux. in matri-
5 quã pol. ¶ † Et ex tribus prædictis no. bonum argu. ad. q. quotidianã, nunquid deputatus executor ad diſtribuẽdũ certa bona pauperibus, [b] poſsit diſtribuere inter ſuos cõſanguineos pauperes: & videtur hic tex. cũ prædictis q ſic. Nã clericus eſt executor, & debet diſtribuere ſupflua inter pauperes. xvj. q. j. c. ſi. tamẽ põt diſtribuere inter conſanguineos proprios: vt patet hîc. & ex prædictis facit quod no. in. l. ſi mãdauero. ff. manda.

ſ V M M Aꝛ I V M.

1 *Clericus tertiò monitus non deſiſtens cum mulieribus confabulari excommunicatur.*

2 *Sacerdotis appellatione in materia odioſa, venit tantum presbyter: in materia verò fauorabili, veniunt omnes conſtituti in ſacris.*

3 *Delictum non probatur per ſuſpitionem præcedentẽ & admonitionem ſpretam: licet per hoc inducatur magna præſumptio.*

4 *Iudex quando procedit ex præſumptionibus, debet multum temperare ſententiam ſuam: vt modicè, vel varò pœnam imponat.*

5 *Concubina clerici poteſt per iudicem eccleſiaſticum puniri.*

6 *Clericorũ appellatiõe veniunt in quacũque dignitate conſtituti in materia fauorabili: aliàs ſecus.*

7 *Pœnæ quãdo variæ reperiuntur pro vno delicto, electio datur iudici.*

C A P. II.

1 SI quiſquam. ¶ † Excõica tur clericus in ſacris: quia à ſuſpectarũ mulierũ colloquio, vel earũ cõſortio, moni tus nõ deſiſti. h. d. ¶ Caſus literalis. *Si* qs de clero ſuſpectus fuerit de aliqua fœmina de crimine fornicatiõis admoneaꝛ. iij. & ſi poſt primã ſe cũdã & tertiã cõmonitionẽ inuẽtus fuerit fabulari cũ ea vel cõuerſari, excõicẽtur: fœmina verò canonica pœna punietur. Ber. † No. q appellatione ſacerdotis, [c] venit presbyter. Itẽ diaconus & ſubdiaconus. & intellige largo ſumpto vocabulo. Nã omnes iſti largè ſumpto poſſunt dici ſacerdotes, quaſi deo ſacrati, ꝓ quo facit qd' no. xxxij. diſt. in ſum. & vide tex. in. c. j. xv. q. v. vbi diaconus appellatur ſacerdos & tene menti in hoc iſtum tex. Nam potes ex eo facere hanc regulam: quia in materia fauorabili appellatione ſacerdotis cõprehẽdunt omnes qui c ſunt in ſacris ordinibus: ſed quia materia erat odioſa: ideò fortè propter hoc voluit exprimere: quia aliàs non fuiſſent comprehenſi. Et ſic potes elicere regulam in oppoſitum, quòd in materia odioſa, vbi nihil aliud exprimitur, appellat

di illi qui non ſunt extranei: vt p multa hic determinat d. Ant. Cor. in addi. ad iſtũ in. c. bone. el. ij. in. iij. nota. §. de poſtu. prælat. An autẽ poſſint eligi ſpurij teſtatorisve eius inimici, vide. d. Alex. in addi. ad Bar. in. l. cum quidã. vide text. in c. dile cto. & ibi. d. Abb. in, j. no. j. de pben. A Eneas ſalco.

ZACHARIAS.

¶ Addepoſtremò inquantũ iſte dicit executores poſſe filijs ſuis pauperibus dare bona diſtribuẽda interpauperes: hoc eſt verũ ſi modò fraus non cõſtat. & ipſe in illis bonis vſumfructũ non habeat: vt no. Bart. in. l. tutor petitus. §. j. de excuſa. tuto. Barto. in l. cũ quidã. la. ij. ff. de leg. ij. & Flo. in l. altius ædes. ff. ſi ſer. ven. Sed inquã tũ dicit priorẽ prædicatorum. &c. Ego puto contrariũ, per id quod dicẽtò in opp. no. Odoff. in. l. ſi man dauero. §. ſi tibi cẽtũ. ff. man. Flor. in alleg. l. altius Bald. in. l. ei, q. C. de diſt. pig. & in prealleg. §. ſi tibi centũ. & in l. is, qui. C. de fur. & in. l. id quod pauperibus. de epiſ. & cle. & oño Car. in clemẽ. j. q. xxxij. de teſta. & vtrum poſſit vni pauperi diſtribuere quod eſt pluribꝰ relictũ, vide Ale. in. l. ij. §. ſed ſi vnus. ff. vi bo no. rap. Bart. in. l. j. ff. de op. leg. Bal. in prealle. l. id qpauperibus. in. xvij. & xxij. q. & ibi Ang. Bar. in. l. vnum. §. ſi duos. de legat. ij. & Paul. de caſt. conſ. cxlv. vbi tenent, q non: ſed relictum pro aĩa poteſt vni, vel pluribus dare: vt ibi per eos.

SEB. SAPIA.

¶ Sacerdotis. vide alleg. in. c. j. j. de cele. in ſtvbi alle. iſtũ tex. ad hęc vide etiam A bb. in. c. fin. in vlt. col. §. de poſtulando.

appellatione ſacerdotis, venit tantũ presbyter. Et etymologiã ſacerdotis & presbyteri, vide. xxj. di. c. clericos.

¶ Not. ij. modũ procedendi cõtra clericos fornicarios
3 palã, nõ cõcubinarios, vt moneãtur: vt hîc dicit. ¶ † Tertiò no. bonũ dictũ ex tex. q ſuſpicio præcedẽs, & admonitio ſequẽs, cui nõ pareꝛ: licet inducant præſumptionẽ magnã cõtra inobediẽtes: nõ tñ probãt delictũ: vñ debet contra talẽ tẽperari ſnĩa: vt nõ imponaꝛ pœna naturalis delicti. Nã ſi ex ſuſpicioẽ præcedẽti & ſpreta monitioẽ iſti clerici haberent pro cõuictis, nõ ſolũ excõicareꝛtur, ſed grauiùs contra eos procederetur, vt in. c. ſicut. & c. ſi aũt j. e. ¶ Et ex hoc infero, q auꝛ. ſi qs. C. de adul. ponat caſum ſpecialẽ. Nã ibi dicit, q ſi qs habẽs ſuſpitionẽ cõtra aliquẽ de adulterio cũ vxore, idẽ coraꝫ teſtibꝰ monitionẽ fecerit, & poſtmodũ cõperit eũ fabulari cũ vxore, põt iſtũ impunè occidere [a]: & ſic ſuſpitio pręcedẽs cũ ad monitioẽ ſpreta, inducit probationẽ delicti. *Sed* vt dixi, nõ puto caſum illius auꝛ. extẽdẽdũ. Nõ eñ potuit lex aliter cõpeſcere iuſtũ dolorẽ mariti. facit. c. ſi verò j. de ſen. excõ. Vide ad prędicta In. in. c. quia veriſimile. §. de præſum. vbi not. dicit, q vbi iudex procedit ex præſumptio
4 b ne, [b] debet multũ tẽperare ſentẽtiã ſuã: vt modicè, vel raròpœnã inferat. ar. c. afferte. e. ti. facit. l. ſciat. C. de pro. canonizata. ij. q. viij. c. ſciãt. qd' no. Nã poſſet iſte tex. ad duci in cõtrariũ intelligẽdo ẽt, q iſta ſit pœna delicti.
5 ar. c. ſed. ſeq. primũ dictũ mihi placet. ¶ † Vltimò no. q mulier delinquẽs cũ clerico ſubijcitur foro eccleſiaſtico: vñ põt ꝓ iudicẽ eccleſiaſticũ puniri: qa cõmittit qua ſi ſacrilegiũ. vide bonum tex. in gl. in. c. eos. xxxij. di. & c.
6 virginibus. xxvij. q. j. ¶ † In gl. j. ibi: *inferiores.* hoc limita prout dixi in primo no. Et no. bene fi. gl. q appellatiõe clericorũ cõprehendũtur ſuperiores. i. conſtituti in ſacris & indignitatibus. Nã. c. de perſona. quod alle. poteſt adduci modo prædicto: ſed vide contrariam gl. in. c. literas. de fil. presby. quæ no. dicit, q ſi Papa diſpenſauit cũ illegitimo: vt poſsit effici clericus, debet intelligi, vt poſ ſit promoueri ad minores ordines, non ad maiores propter materiã odioſam. Et ideò dic, vt dixi. §. ſuper rubr. de vi. & bo. cle. q in materia larga appellatione clericorũ ueniunt omnes clerici, in quacunq; dignitate & ordine ſint conſtituti: ſecus in materia ſtricta. quod no. ¶ In gl. fi. ibi: *in ſeruitutem redigatur.* hoc dictũ nõ procedit indiſtinctè: ſed hæc pœna ſeruitutis imponitur cũ fœmina de facto fuit ducta à clerico in vxorem. Nã quia fuit maior præſumptio: maior imponitur vindicta. vnde tã ipſa, quàm filij ex tali præſumpto matrimonio geniti re
c diguntur in ſeruitutem eccleſiæ: & ſic cõmuniter intelligitur. c. cũ multæ. xv. q. ſi. licet eccleſia perdiderit hoc ius: quia non fuit viſa: vt dicit gl. in. d. c. cum multæ. Sed potes dicere, quòd cũ nõ ſit memoria, ſaltem apud nos, q conſtitutus in ſacris duxerit vxorẽ, non poſſumus dicere, quòd illud ius ſit ſublatum: cũ caſus non acciderit. Pro eo, quod not. Cy. in. l. ij. C. q. ſit. lon. conſue. & Io. An. in. c. cũ Ioãnes j. ti. proxi. ſed ſi aliquo loco accidiſſet iſte caſus, & eccleſia non curaſſet illos in ſeruitutem redigere, poſſet procedere dictũ illius gl. nec extẽderet cõ ſuetudinẽ, ſeu preſcriptionem de loco ad locũ. pro hoc quod no. Inn. in. c. fi. de of. arch. Iſta ergo mulier de qua
7 in tex. cogeꝛ agere in pœnitẽtiã ſecũdũ Inn. † Et põt cõcludi ſecũdũ Hoſt. q cũ iura variè in hoc loquãtur, erit in arbitrio iudicis, quã pœnã debeat impoẽre. & no. bñ hoc dictũ Hoſt. Quia qñdocũq; iura varias pœnas imponũt, optio datur iudici. Itẽ no. glo. xxj. q. ij. in ſumma. xxxiiij. di. fraternitatis. quas not. Impoſita tñ vna pœna nõ põt iudex ad aliã trãſire. l. ꝓtor edixit. & qdibi not. ff. de iureiu. facit qd no. Bar. in. l. j. ff. vi bo. ra. Abbas.

ſ V M M Aꝛ I V M.

1 *Clerici non debent compelli cum iuramento ad dimittendas concubinas: ſed nolentes dimittere excommunicantur.*

2 *Iuramentum non eſt deferendum illis, contra quem præſumitur de transgreſſione.*

3 *Prælati non debent pro delictis ſtatim fulminare excommunicationes: ſed incipere à ſuſpenſione, & interdicto.*

4 *Iudex non debet ſæuire in omnes delinquentes ſimul: ſed incipere à principalioribus: vt alij perterriti arceantur.*

5 *Excommunicatus eſt abſoluendus: ſi illam non curando officereꝛtur deterior & incorrigibilis.*

C A P. III.

1 CLericos. ¶ † Nõ debet ꝓlatus clericũ cogere ad cõcubinã abiuran dam: ſed eã nolentẽ dimittere põt excõmuni care. h. d. habet tria dicta. Secũdũ ibi, *verum.* Tertium ibi, *& ſi qui.* ¶ Caſus literalis. Clerici publicè tenẽt cõcubinas: quæritũ eſt, an deberent cõpelli ad abiurare illas. Rñ. Papa, q nõ vult illos ad eas dimittendas cõpelli per iuramẽtũ: ne inſtinctu diabolico incidãt in per c iuriũ, redeundo ad eas: ſed per ſuſpenſionis & interdicti ſententiã dimittere cõpellãtur: ita q de eis nulla mala ſuſpicio poſſet haberi. & ſi ad eas redierint, vel alias acceperint, excõicẽtur, donec eas dimittãt: vt alij eorũ exẽplo perterriti à ſimilibus arceãtur. Ber. ¶ No. j. modum & practicã procedẽdi cõtra clericos publicè cõcubinarios. Nõ enim debẽt cõpelli ad abiurãdum cõcubinas: hoc eſt, ad renũtiandũ cũ iuramẽto de nõ redeũdo: qa de facili poſſet ſequi periuriũ. cũ durũ ſit aſſueta relinquere. xxxiiij. diſt. quorũdã. xxij. q. vj. c. ſi. † Et ex hoc & ex
2 d text. no. nunquã iuramẽtũ [d] deferendũ illi, cõtra quẽ ve hementer preſumitur de transgreſsione, imò deferens peccat: quia eſt cauſa interitus animæ illius. Vide pulchrum text. cũ gl. xxij. q. v. c. ille. quod eſt contra eos, qui in iudicio dicũt, iuret aduerſarius, & bibat ſibi hoc iuramentũ, & vehemẽter præſumitur de transgreſsione. Itẽ
e ex hoc eſſet prouidẽdũ, vt pluries dixi, vt ſcholares [e] nõ iurarẽt obedire rectori: quia de facili trãſgrediũtur iuramẽtũ, & incurrũt periuriũ: ſed prouidendũ de pœna
3 cõtra inobediẽtes, ſicut facit hîc Papa. ¶ † Secũdò no. iu dicẽ debere incipere à ſuſpẽſione & interdicto, & demũ venire ad excõicationẽ, qd' eſt cõtra ꝓlatos noſtri tpis, q quẽtia ducit in cõtẽptũ. Nã in eccleſia nulla eſt pœna excõicatiõe maior. xxiiij. q. iij. c. corripiãt. † Tertiò no. ibi:
4 *in aliquos eorum.* q vbi multi ſunt cõcubinarij, nõ debet iudex oẽs ſuſpẽdere, ſeu excõicare: ſed incipere à principalioribus, vt alij eorũ exẽplo perterriti arceantur. pro
c hocj. de cle. excõ. mini. in. c. latores. quẽ text. vide. ¶ † Vltimò no. ibi ſententiã perpetuam. &c. Quòd excõicatio poteſt eſſe perpetua. Ex quo infero, q licet excõicatus non corrigat ſe, nõ tamẽ tenetur iudex illum abſoluere: ſed ſi efficeretur deterior, & nõ poſſet aliter corrigi, tũc debeteũ abſoluere: vt not. Ioã. Andr. poſt beatum Thomam in c. j. de ſen. excom. libr. vj. & hoc not.

Additio. Et de hoc dic, vt habetur plenè per ipſummet. in. c. ab excõmunicato. de reſcri. in fi. & in. c. veniẽs. el. ij. de teſtib. in fi. ¶ In gl. in ver. *perpetuam.* ibi: *donec reſipiſcant.* no. gl. & ſecundũ eam intellige oĩa iura loquẽtia de perpetua excõicatiõe. Nã excõicatio debet eſſe medicinalis, & non debet inferre mortẽ perpetuã. ij. q. j. multi. &. c. cum medicinalis. de ſen. exc. lib. vj. & facit. c. ex literis. de cõſt. & gl. in. c. ad reprimẽdã. de offi. or. Et dicit hîc perpetua, ſecundũ Inn. quia profertur ſine preſinitõe tẽporis, vnde dicitur perpetua aptitudine: quia poterit eſſe perpetua, dũ vixerit, ſi ſe nõ correxit. Vel poteſt exponi ſecundũ eũ, q debet iſte deponi ab officio, ſeu priuari beneficio. & ſic perpetuò ponitur extra communionem clericorum, ſeu beneficij. Nam excommunicatio ſonat in ſeparationẽ. pri-

a ¶ Impunè occidere. Adde Rom. ſing. ſuis. f. viij. B.

SEB. SAPIA.

b ¶ Ex pſumptione. Quòd ex præſumptionibus, qs non poſsit condẽnari ad mortem, tenet Alexan. in cõ ſi. xv. inci. viſo ꝓceſſu. colũ. ij. in. j. vo. quod verũ eſt, quando eſt præſumptio hominis: ſecꝰ ſi eſt pręſumptio legis: vt per Abb. i. c. accedẽs. j. de ac. & vide d. Iaſ. in. l. vt vim. col. iij. ĩ fi. ff. de iuſt. & iur.

¶ Seruitutẽ eccleſię. Adde Ro. ſing. ſuis. fol. vij. Bern.

SEB. SAPIA.

d ¶ Iuramentũ per hunc textũ dixit Spec. in tit. de iur. cal. §. nunc dicamus. in prin. q in iuramento calumnię debet omitti de nõ petendis dilationibus fruſtratoriis: quoniam ratiõ eſſet, q̃ litigantes non eſſent per iuri. ſeqtur Abb. in. c. j. co. iiij. §. de iura. cal. Fe. in. c. j. circa prin. §. de of. or. Et q̃ iuramentum deferri nõ debeat ei, quẽ verifimile eſt deierare: tradit Bal. per illũ tex. ĩ. l. ambiguita tes. C. de in. vi. t. ol.

¶ Scholares. Scias vnum pulchrũ dictũ in hac materia, qd' ponit Io. An. in. c. relatum. ne cler. vel mona. q ſi in aliqua regula continentur ali qua faciẽda ſub iuramento & pœna peccati: quòd trãſgrediẽs regulã nõ eſt periurus propter aliã pœnam, quam incurrit: licet iurauerit. qd' eſt bene notandũ pro ſcholaribus: maximè illis, qui ſunt in alma & exceſſa ſapientia nouа Perufina, cuiꝰ ſum alũn°. nã iurãt obſeruare cõſtitutiones, in qbꝰ ineſt ẽt pœna priuatiõis. nã nõ obſeruãs priuatꝰ: licet raròvel nunq̃, & non erit periurus. A Eneas de falco.

ma tamẽ expositio est magis cõsona literæ. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Clerici moniti, vt dimittant concubinas: & non se corrigentes suspendũtur, & deponũtur, & est in optione iudicis.* 2.
3 *Clericus notorie concubinarius, an ipso iure sit suspensus, nulla monitione præambula: & an celebrando efficiatur irregularis.*
4 *Suspensio iuris & suspensio hominis, inducũt diuersos effectus.*

CAP. IIII.

1 SIcut ad extirpanda. ¶ † Sicle rici moniti, concubinas non dimittunt, suspendun tur à beneficijs: & se non corrigunt. hoc dicit. Habet tria dicta, quæ patent in tex. ibi, *si verò*. ¶ Ca sus literalis. Clerici de archiepiscopatu Cantuarien. for nicarias tenere solebant: quod domino Papæ notifica tum est: quare Papa mandat Archiepiscopo Cãtuarien. & eius suffraganeis, quatenus clericos illos moneant, vt illas concubinas abijciant à se: & eas vlterius non admit tant. quod si facere contempserint, ab ecclesijs suis eos suspendant, vsq; ad debitam satisfactionem: & si eas su spensi retinuerint, ab eisdem ecclesijs perpetuò remoueant. Ber. ¶ Nota. j. arg. quòd clerici in minoribus co guntur per ecclesiam ad concubinas dimittendas. Sed hoc ar. non procedit: & est tex. contra in. c. si autem J. e. ti. in. c. vt clericorũ. ſ. ti. j. sed ideò dicit hîc de cõstitutis in sacris: quia alij non ita asperè corriguntur. ¶ † Secun dò not. quòd clericus ex concubinatu non priuatur be neficio incontinenti, sed primò debet moneri: secundò suspendi: tertiò priuari. Sed contrariũ tenuit text. in. c. ex parte Adæ. de testa. vbi sine aliqua monitione cle ricus publicus concubinarius, priuatur beneficio. ad idem. c. si autem J. eo. vbi nõ fit ista suspensio. sed vide ibi glo. Quare puto, quòd istud sit arbitrarium, vtrum iu dex velit à principio ipsum priuare beneficio: vel pri us admonere: vel etiam suspendere: quia cũ iura in hoc variè loquatur, vt patet per hũc totũ titulum, optio da tur iudici, vt in simili dixi in. c. ij. ſ. e. & facit. d. c. si autẽ. in ver. liceat. iuncta gl. & hoc bene no. Nã per hoc redu co tibi ad concordiam ista iura, quæ variè loquuntur in modo procedendi contra cõcubinarios. licet enim olim propter scandalum, cũ homines essent feruẽtes in fide, pro simplici fornicatione clericus deponeretur: vt in. c. à multis. de æta. & quali. hodie aũt non ita asperè proce ditur: vt hîc. & in. c. fraternitatis. xxxiiij. di. poterit ergo iudex secundũ facti circunstantias, locorũ consuetudi nẽ incipere à pœna mitiori, vel grauiori. reliqua sunt cla

a ¶ Ab homine. Adde videndum Oldradum, consi. lxxxvj. vbi ponit, an notorius forni cator sit eligibilis. & ibi ponit differentiam inter su spensum ab homine, & suspensum à iure. Ber.

2

3 ra. ¶ † In gl. super verb. *suspendatis*. ad fi. ex hac gl. habes vnã solutionem, vt cõcubinarius non notorius, nõ sit à iure suspensus: sed notorius sic, siue sit notorius facti euidentis: siue per sententiam. Et no. glo. in eo. quod dicit: ꝙ notorius non dicitur toleratus. Sed contra hãc solutionẽ gl. facit. c. iij. ſ. eo. vbi loquitur de publico con cubinario, & mandat illum suspendi. ergo non est ipso iure suspensus. circa hoc dantur plures sol. Inn. & Host. primò posuerunt istam sol. gl. Secundò Inn. posuit istã sol. vt text. iste procedat, etiã circa minores ordines: sed contraria procedunt quo ad officium sacerdotale. vult dicere, quòd publicus cõcubinarius suspensus est à iure respectu officij sacerdotalis tantũ. Bene facit. c. vestra. J. eo. tit. Sed ab homine fit suspensio ab alijs ordinibus. sed hæc sol. non placet Inn. quia iura videntur interdice re tali executionem cuiuslibet ordinis. lxxxj. dist. si qui. xxxij. dist. c. præter. Tertia sol. secũdum eum est, vt hoc c. loquatur in suspectis. sed hæc solutio non valet, per c. iij. ſ. e. Quarta sol. secundũ eũ, ꝙ à iure concubinarius non est directè suspensus, sed indirectè respectu obie-

4 cti: quia præcipitur alijs, vt non audiant diuina à talibus: sed ab homine debet suspendi directè. Vel secũdũ eum: licet tales sint suspẽsi à iure, nihilominus possunt suspẽ di ab homine ordine iudiciario præcedẽte. ¶ † Et ponit tres not. effectus, quantum ad propositum, inter illam suspensionẽ iuris & hominis. Nam cõcubinarius suspen sus à solo iure, se corrigendo non indiget absolutione, quantũ ad hoc, vt alij possint licitè audire diuina ab eo: licet ipse celebrare licitè non possit sine dispensatione superioris, ex quo eius crimen nõ fuit notorium. & no. hoc. Nam in. c. venerabili. de sent. exc. sentit, ꝙ nulla dispensatio sit necessaria, sed potest dici: vt no. in. c. fin. de tempo. or. suspensus verò ab homine non recuperat officiũ suum, quamuis pœniteat, nisi gratiosè restituatur. Ad hoc. d. c. venerabili. ¶ Secunda differẽtia: quia suspẽ sus à canone, celebrãdo nõ efficitur irregularis: secus in suspenso ab homine[a]. xj. q. iij. c. si quis presbyter. hoc nõ placet Host. Dicit enim ꝙ suspẽsus à canone, celebrãdo efficitur irregularis, quãdo suspẽsio habuit originẽ à ca none: vt probatur in. c. j. de re iudi. libr. vj. & in. c. j. de sen. excom. eo. libr. & sic transeunt doct. Sed tu omnino vide Innoc. in. c. si celebrat. de cle. exc. mini. vbi pulchrè declarat seipsum. Fatetur enim ibi, ꝙ suspẽsus à canone, efficit irregularis celebrãdo, qn̄ suspẽsio habuit originẽ à canone: secus vbi canõ tm̃ approbat suspẽsionẽ à Deo factam. Nam quilibet peccator est suspensus à Deo, & à canone per approbationem: & talis non efficitur irregu laris. quasi sentiat ibi, quòd notoriè fornicarius, non est suspensus à canone imponente pœnam: sed à Deo prin cipaliter: & à canone per approbationem. Et est subtile dictum: & dat alium intellectũ ad iura hîc alleg. pro & contra. sed ipsemet in. c. j. de sent. excõ. li. vj. apertissimè tenet contrariũ: dicens, ꝙ notoriè fornicator celebrando efficitur irregularis: quia est suspensus à iure per. d. c. præter. dicã de hoc latius in. c. vestraJ. eo. vbi explicabo totam materiam. ¶ Tertia differentia secundũ Inn. est, quòd suspensus à canone, nõ perdit beneficia: nisi priue tur. secus in suspenso ab homine: quod nõ placet Hosti. & bene. Nã si fuisset suspensus, nõ vacãt beneficia: quia suspensio fit ad tempus. Sed Vincent. posuit hîc aliã sol. ad contraria: dicens, ꝙ notorius fornicator est suspẽsus à iure: sed vt pœna augeretur, potest suspendi ab homine, monitiõe præcedẽte: & ita loquitur hîc. Et quid ope retur tunc secunda suspensio: dic, vt no. in. c. ita ad quo rundam J. de Iudæ. & hæc sol. potest teneri intelligendo, quòd sit suspẽsus ipso facto à iure. Hosti. dicit. c. istud lo qui in suspensione à beneficio: & cõtraria in suspensione ab officio. sentit hîc, quòd suspensus à beneficio non sit suspensus ab officio. quod est cõtra no. in cle. cupientes. in ver. non nouam. de pœ. & videtur etiã hanc opin. se qui Hosti. Do. Anto. hîc dicit, ꝙ non est suspensus à be neficio publicus cõcubinarius, vt hîc: sed ab officio sic: & si celebrat, efficitur irregularis. Et dicit hoc quasi ex pressum in. d. c. vt clericorum. ver. si quis. ſ. tit. j. Sed cer tè primũ dictũ non procedit, per. c. præter. præalle. vbi dicitur, ꝙ nullam partem recipiat ab ecclesia: vnde dice mus: ꝙ aut pariter est suspensus ab officio, & beneficio: aut quòd canon loquitur ibi approbatiuè. Et ad. c. vt cle ricorum. dic, quòd ex toto non probat: nam potest in telligi de suspenso ab homine. Patet, quia primò dixerat de pœna condigna imponenda ab homine. Et ex his ha bes materiam declaratam ad partes. dicam conclusionẽ in. c. vestraJ. eodẽ. vbi melius cadit materia. Abbas.

a ¶ Super eo. Limi tat istum text. do. Ias. in. l. j. circa prĩ. C. si cognitionis, vel vtil. publi. inquan tum hîc colligitur quòd non valent literæ facti seriem non continẽtes: vt non procedat, qũ est aliquid eligibi le exceptione, vel replicatione, vt ibi per eum. Et vide quod per istũ tex. dixit Bal. in. l. præscriptione. C. si cõtra ius, vel vti. publi. refert Fel. in. c. postulasti. ſ. de re,

b ¶ Non valet. Ad de Alex. in consil. lxiiij. ij. lib.

SVMMARIVM.

1 *Literæ impetratæ tacita veritate, vel facti serie, non valent.*
2 *Absolutio obtenta per surreptionem non valet.*
3 *Surreptio in literis impetratis ad lites, non operatur, quin salte procedatur secundum iuris formã: secus in literis gratiosis.*

Cap.

CAP. V.

a 1 SVper eo [a] ¶ † Literæ à clerico con cubinario suspenso super absolutione tacita facti serie, obtentæ non valent. h. d. Casus literalis. Quidam sacer dos habebat publicè concubinam: monitus ab suo Epi scopo eam dimittere nolebat: propter quod Episcopus eum ab officio suspendit: ipse appellauit ad sedem apo stolicam. Eboracen. archiepiscopus significauit hoc do mino Papæ. Respondet Papa, si dictus sacerdos literas impetrauerit, quæ facti seriem non contineant, literæ 2 non valebunt. Bern. ¶ † Not. quòd absolutio obtenta b per surreptionem non valet. [b] Sed oppo. contra text. de c. super literis. de rescrip. vbi proceditur saltem secundũ iuris formam, quando interuenit surreptio non malitiosa. Sol. dicunt doct. illud procedere in literis impetra tis ad lites: & sic super literis impetratis de iustitia: hîc impetrauit literas gratiosas super absolutione. Item dic, quòd aut malitiosè fecit: quia si dixisset, quòd propter concubinatum fuerit suspensus, nunquam obtinuisset absolutionem. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Clerici concubinarij moniti, nõ se corrigentes, suspenduntur, & deponuntur.*
2 *Clericus cõstitutus in minorib. põt licitè matrimoniũ cõtrahere.*
3 *Licet. istud verbum non importat præceptum.*

CAP. VI.

1 SI autem. † Si clerici moniti non dimit tant concubinas, suspendun tur à beneficijs. & si se non corrigunt, depo nuntur. h. d. tria sunt dicta, quæ patẽt. ¶ Ca sus literalis. Clerici Londonienses habebant publicè cõ cubinas: quæsiuit episcopus qualiter procedere deberet cõtra illos. Respondet Papa, dicens: ꝙ si in quibuscunq; ordinibus sint cõstituti, admoniti secundò & tertiò à se ñion dimiserint, easdem decetero nõ admissuri, ecclesijs vel earum portionibus, app. re. spoliare procuret: offi cio nihilominus ipsis interdicto. Ber. ¶ No. j. ibi: *siue in 3 inferioribus*. ꝙ etiã constituti in minoribus cogũtur ad cõ tinentiã. sed Io. An. intelligit de beneficiatis. Nã nõ bene ficiati, non coguntur continere, si nolunt. ¶ Ego miror de hac additione sua ad istum tex. Nã tex. iste non loqui tur de continentia: sed quòd non possunt habere forni carias, à quibus abstinere debent: nedum clerici in mino ribus: sed etiam laici: vt. ſ. ti. j. c. vt clericorũ. xxxij. q. iiij.
2 nemo. ¶ † Fateor tñ, ꝙ cõstitutus in minoribus põt con
3 trahere matrimoniumJ. de cle. coniu. per totum. Secun dò no. ibi: *liceat*. ꝙ episcopus non tenetur deponere cle ricum concubinarium: sed potest alijs remedijs, & mi tioribus procedere contra eum. Illud enim quod licet,
c non præcipitur [c]: xxxij. q. vij. c. apostolus. & l. non quic quid. ff. de iudi. & c. consuluit. de offic. delegat. Et facit istud verbum ad ea, quæ dixi in. c. sicut. ſ. eo. vt sit in o ptione superioris contra concubinarios exercere grauiorem vel mitiorem vindictã. & facit quod no. hîc gl. ſi. quod no. nam gl. hîc opponit de illo. c. sicut. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *A sacerdote concubinario tolerato licitè audiuntur diuina, & percipiuntur sacramenta: à notorio verò est abstinendum.*
2 *Sacerdos pollutus, non polluit sacramenta, quæ ministrat.*
3 *Notorium insurgit ex sententia, ex confessione in iudicio facta, & ex operis euidentia.*
4 *Clericus existens in peccato mortali, licet occultè est suspensus quo ad se, grauiter peccat celebrando.*
5 *Percipiens sacramenta à notoriè suspenso notorietate iuris: quia est concubinarius, peccat: quia venit contra præceptum ecclesiæ. sed de notoriè suspenso notorietate facti, di stingue: vt hîc. 6.*
7 *Clericus cõcubinarius, an dicatur ab officio, vel à beneficio. 8. & an celebrando incurrat irregularitatem.*
9 *Sacramenta, an, & quo casu recte percipiantur à clericis pec catoribus.*
10 *Baptisma licitè recipitur ab hæretico in casu necessitatis: & etiam ab alijs criminosis: vt à simoniaco, & similibus.*
11 *Pœnæ quasi: istæ dictiones significant diminutionem.*
12 *Manifestum quid differat à fama: & notorio: & rumore: & in dicio: & vide hic diffinitiones istorum.*
13 *Indicia possunt esse adeo vrgentia, vt sufficiant ad ferendam sententiam, etiam in criminalibus.*
14 *Notorium iuris inducitur ex spontanea confessione in iure facta, probatione, & sententia.*
Notorium præsumptionis, quid sit?
Notorium facti quid? ibidem.
15 *Notorium facti permanentis, facti transeuntis, & non redeuntis, & facti interpellati: quid sit?*
16 *Notorium quomodo inducatur?*
17 *Notorium probatur per duos testes, sicut fama.*
18 *Notorium iuris, vel facti: an requirat ordinem iuris in eo probando.*
Citatio non requiritur, quando notoriè constat, quòd nulla com petit defensio.
Sententia, an requiratur in notorijs.
19 *Notorium iuris, vel facti, an requirat probationem: & quam?*

CAP. VII.

1 WEstra. † Famosum est, tum propter ma teriam intrinsecã ipsius, tum pro pter materiã extrinsecam, scilicet notorij: & vtraq; est multũ difficilis & periculosa: & in hærẽdo verbis literæ. h. d. in summa. ¶ A clerico forni cario, quãdiu toleratur, nec habet operis euidentiã, licitè audiũtur diuina, & percipiũtur ecclesiastica sacramen ta: à notorio verò abstinendũ est, non propter sacramẽ ti defectũ: sed ad ipsorũ fornicatorũ emendationẽ. Priò decisa consultatio. Secundò decisa responsio. Secunda ibi: *alicubi*. quæ subdiuiditur. primò alleg. pro & cõtra. se cundò distinguit tres qualitates criminis. ibi: *cæterum*. Tertiò distinguit animũ abstinẽtis, ibi: *itẽ aliud*. Quar tò & vltimò ex omnibus prædictis solutionẽ cõcludit, ibi: *sine dubitatione*. ¶ Casus literalis. Quidam canones dicunt, nullus audiat missam sacerdotis, quem scit indu bitãter habere cõcubinã. Alij canones dicũt, nõ potest ali quis quãtuncunq; pollutus, diuina sacramẽta polluere: sed indifferẽter sunt recipiẽda ab ipso. Quæsitũ fuit à Lu cio Papa, qualiter ista, quæ cõtraria videbãtur, essent in telligẽda. Respondet Papa aliud est crimẽ notoriũ: aliud est crimẽ occultũ. Notoriũ est de quo presbyter canõi cè cõdẽnatus est. in quo casu loquitur. c. illud nullus au diat. &c. Occultũ, quod ab ecclesia toleratur: in quo ca su loquitur. c. illud nõ potest aliquis quãtuncunq; pollu tus. Item aliud est notorium, quod nõ diffitetur presby ter: & aliud penè occultũ, quod ab ecclesia toleratur: sed aliud est abstinere à missis eorũ, qui occulti sunt, & tole rantur ab ecclesia: vt peccãdi licentia cæteris auferatur: & ipsi ad pœnitentiam reuocẽtur. & hoc licet: quia fit bono zelo, & non ex contemptu: & aliud est, si à missis eorundem, qui tolerantur, aliqui abstineãt: ex eo, ꝙ in fornicatione iacent. quod nõ licet sine dubio à cleri
d cis quãuis fornicarijs ex quo toleranꝰ, licet diuina offi cia audiantur: nec habent operis euidentiam & alia reci piantur ecclesiastica sacramenta. Bern. ¶ Nota primò ibi: *alicubi dicitur &c.* & ibi: *alibi legitur. &c.* quòd illicitum [d] est qn̄ꝙ facere allegationes generales: sicut fe

SEB. SAPIA.

c ¶ Quod licet, nõ præcipitur. Innuit iste, ꝙ hoc verbũ licet, non est præcepti. de quo vide Bar. in. l. stipulatio ista. ſ. in aliena. ff. deverb. obli. Ant. Fran.

¶ De hoc verbo licet: an sit verbũ præceptiuum: di cas, ꝙ per verbũ li cet: denotatur con cessio omnium, ni si eorũ, quæ sunt expresse prohibi ta: vt per gl. in. l. fi cõuenerit. ff. de pi gno. ac. & in. l. nec non. ſ. jj. ff. ex qui bus caus. ma. & in l. Labeo. ff. de sol. dũ tamen illa sint honesta, aliàs non: vt per Spec. in tit. de testa. in. ſ. x. in versicu. porro. Et an quod licet in genere, liceat in specie: & econtra: vide not. in. c. ij. de off. or. & xxiiij. di sti. c. quanꝯ. & ha betur per Cyn. & doct. in. l. j. C. de iu re dom. ipse.

SEB. SAPIA.

d Quòd illicitum. vi de Imo. in. c. ij. j. de præben. vbi idem colligit ex illo te xtu. iuncta supa scriptione,

cit hic Papa, qui generaliter allegat, non allegando principia tituloru: nec in quo loco ponantur: sed generaliter iure cauetur &c. & sic etiam allegandum esse coram Papa: quia censetur omnia iura habere in pectore: vt in c. j. de const. lib. vj. & idem potest facere scholaris erga doctorem, qui generaliter allegando non allegat principia. c. nec in quo loco ponatur: sed generaliter iure cauetur: nisi esset aliqua dispositio deuians à cõmunibus regulis: sicut etiam faciunt solennes doctores inter se. Et in effectu concludendo dicendum, ita fore allegandum: vt allegans intelligatur ab eo, cum quo loquitur. & de materia vide per Spec. in tit. de dispu. & alle. §. post hoc. versi. in summa. Et an iura sint alleganda in consilijs: vide per eundem in ti. de requiren. consi. §. j. & cõmuniter dicitur, quòd in consilijs decisionis nõ est necesse allegare iura: nec causam in sententia: vt in c. sicut. de re iud. secus in cõsilio postulato à parte. Ratio diuersitatis: quia primo casu approbata est fides consultoris. secundo casu creditur, nisi quatenus probat, quia interpretatio doctoris nõ est necessaria, nisi inquantũ iure probatur: vt no. in. c. j. de postu. prela. ¶ Secundò no. ibi: *nullus audiat. &c.* ꝙ verba imperatiui modi, æquipollent verbis præceptiuis. Nã per hęc verba præcipitur, quòd nemo audiat ab his diuina. probatur in. c. præter. xxxij. dist. Sed nunquid hoc sit verũ generaliter: vide bonũ text. in cle. exiui. de verb. sig. ¶ Tertiò no. ex eo. verbo: *nullus &c.* ꝙ etiam proprij parochiani, & alij presbyteri, debent abstinere ab officijs notorij fornicatoris. Nã hîc ponitur verbũ vniuersale, negatiuũ: & qui totum dicit, nihil excludit. xix. dist. c. si romanorũ. ¶ Ex quo infero aliud, ꝙ licet excõmunicato possint authoritate iuris cõmunicare domestici. xj. q. iij. c. qm̃ multos. &. c. inter. de sen. excõ. à notorio tamen fornicatore quisq; debet se abstinere. & nemo excluditur respectu diuinorũ & sacramẽtorũ ab eo, non recipiendorũ. Et plus hic dicunt doc. ꝙ nõ solũ alij debent abstinere à notorio fornicatore: sed ẽt ipse nõ debet se immiscere diuinis, audiẽdo, seu percipiendo sacramenta ab alijs. alle. c. præter. xxij. dist. quod bene no. Sed iudicio meo illud. c. nõ probat hoc indistincte: sed disponit duntaxat, vt non debeat permanere in choro cũ alijs clericis: vnde nõ negat, quin saltem tanq̃ quilibet laicus & peccator, possit audire diuina. Nã regulariter peccator non repellitur ab auditu diuinorũ, nisi
2 sit excõicatus. ij. q. j. multi. & xxj. dist. cleros. ¶ † Quartò not. ibi: *quantumcũq; polluatur.* ꝙ ex pollutione clerici non inficiuntur aliquo modo ipsa sacramenta. ratio est, quia recipiunt vim & virtutẽ immediatè ab ipso Deo. nam dicebat Apostolus: neq; qui plãtat, est aliquid: neq; qui rigat: sed qui incrementũ dat: & ipse est Deus. Et dic plantat, scilicet prædicando gratiã: rigat, scilicet baptizando: incrementũ dat, scilicet Deus præstando gratiã, vt. j. q. j. multi. vnde sacramenta transeunt per manũ sacerdotis, sicut transit aqua super canali lapideo, vñ nihil germinat super lapide, neq; cõtaminatur. j. q. j. si fuerit. &. d. c. multi. Iura ergo, quæ videntur dicere sacramenta pollui, intelligo quo ad opi. vulgarium, vel quantum est in ipso malo ministro. Sic intelligo. c. si populus. j. q. j. cũ simi. ¶ Quintò not. ibi: *purgatoria cunctarum contagionũ. &c.* quòd celebratio missæ & alia sacramenta, purgant peccata. Et dicit Abb. quòd tolluntur venialia. vj. dist. c. testamentũ. Alij quòd etiam mortalia. de conse. dist. ij. c. cum omne. vide duas gloss. notabiles contrarias. vnam j. q. j. interrogo, quæ dicit, quòd dimittũtur venialia. Et hoc idem tenet glo. in proœ. vj. super ver. benedictionẽ. Alia in. c. ante benedictionẽ. de cõsecra. di. ij. quę dicit alternatiuè tamen, quòd etiam mortalia remittũtur. Sed reducendo hoc ad concordiam dic, quòd si quis est contritus & confessus: non tñ fuit recordatus de certo peccato: tunc illud dimittitur. Sic intelligo glo. contrariam.

a ¶ Nota septimò tria. A dde Bal. in. l properandum. in fi. prin. C. de iudic. Bal. in. l. cum fratrum. c. ad Silla. & c. fi. j. eo. Anto. de But. & Imo. in. c. j. §. vt lit. non conte. & Bald. & doct. in c. ex insinuatione. §. de appel. & in. c. cum olim. in fin. j. de verbo. signifi.

SEB. SAPIA.

a ¶ Tria. vide Bart. in. l. j. in princ. col. in versic. venio ad quæstiones. ff. de oper. no. nun. Deci. in. c. cum specia li. §. porro. in. ij. not. §. de ap.

sed vbi recordabatur, illud non dimittit. Facit quod no. de pœ. dist. j. in summa. Item peccata aliorum audientiũ dimittuntur, data conditione per celebrationem sacerdotum: saltem quo ad pœnam. Nam sacerdotes dicũtur comedere peccata populi. j. q. j. c. ipsi sacerdotes. & hoc vltimo modo sacramentum celebrationis prodest etiã mortuis. xiij. quæstiõe. ij. animæ defunctorum. & in. c. cum marthæ. in fine. de celebratio. missꝰ. ¶ Sextò not. ex versiculo cæterum: tres qualitates delicti. Nam quoddã est notorium: quoddam occultum: & quoddã penè occultum: & in quo differant inter se. j. subijciam cum glo.

3 ¶ † Not. septimò tria, "ex quibus insurgit notorium. pri
a mò ex sententia: secundò ex cõfessione facta in iudicio: tertiò ex operis euidẽtia, quæ nulla tergiuersatione cælari potest. ¶ Octauò not. licitũ abstinere à quolibet ministro peccatore, eo animo, vt rubore cõfusus, inducatur ad fructũ pœnitentiæ. de quo tamen dic: vt j. latius dicam. ¶ Vltimò no. ꝙ dicitur quis tolerari, quãdo non fuit condemnatus, nec cõfessus: nec habet operis euidentiam. Et not. quòd non solùm diuina, nõ sunt audienda ab istis suspensis: sed nec etiã alia ecclesiastica sacramenta sunt ab eis recipienda. Et per illud verbum: *à clericis & presbyteris. &c.* colligitur, ꝙ non solũ interdicitur istis celebratio missæ, & executio ordinis sacerdotalis: sed etiam executio cuiuslibet ordinis. vnde non possunt legere euangeliũ, vel epistolam, vt in. d. c. præter. & hoc satis innuitur ex prædictis not. & est superficialiter text. in pluribus declaratus. ¶ Nunc ad declarationẽ materię intrinsecæ, prosequor duo principalia multũ vtilia. Primò specificè circa istos concubinarios: secũdò generaliter de quolibet peccatore præciso, vel nõ. Et priò, vt habeatur clarè materia, prosequor per quinq; quæstiones breuissimè concludentes, quoniã. §. in. c. sicut. recitauit multas opin. Primò igitur quæro, nunquid clericus for nicarius sit suspensus, quo ad se. Secundò, nunquid quo ad alios: vt sic alij peccent audiendo eum. Tertiò, nunquid suspensus ab officio. Quartò, nunquid à beneficio. Quintò, nũquid celebrãdo efficiat irregularis. ¶ † Ad
4 primum dic, quòd siue sit notorius, siue occultus, suspẽsus est quo ad se: nec est speciale in eo: sed idẽ est in quolibet clerico existente in mortali. Non enim debet exequi officiũ: cùm sit per peccatum mortale à Deo separatus: vt probatur in fi. j. eod. Et hæc suspensio prouenit principaliter ab Adã: quia immediatè cũ peccauit, separatus fuit à gratia Dei. xj. q. iij. illud. &. c. audi denicq; per Inn. in. c. si celebrat. de cle. excõ. mini. vnde in Psal. Odiui ecclesiã malignantiũ. &c. Grauissimè igitur peccat clericus celebrando, dũ existit in peccato mortali. de conse. di. ij. c. quotidiè. &. c. de homine. de cele. missꝰ. ¶ † Ad secũ
5 dam quæstionem: nunquid sit suspensus quo ad alios: vt sic alij peccent audiendo eũ. dic, ꝙ si est occultus, seu toleratus modo prædicto, alij non peccant: quia non est suspensus quo ad alios: vt probatur hîc. & in. c. fi. j. eod. Si verò est notorius per sententiam, vel confessionẽ sponte factam: tunc non est licitum audire talem, & peccant contrafacientes: quia veniunt contra præceptũ ecclesię: non quòd sacramenta non sint vera in se: sed in contẽptu & contumacia, & inobedientia superioris. vnde alibi dicit canon, ꝙ benedictiones taliũ clericorum cõuertuntur in maledictiõem. lxxxj. dist. si qui. ¶ † Sed dubiũ
6 est in notorio notorietate facti: vt quia habet concubinam publicè in domo: nec fuit condemnatus, nec in iudicio confessus. & iste est passus periculosus: de quo sæpe fui interrogatus, & sæpe practicabilis apud homines timoratos & bonæ conscientiæ qui multum trepidant audire, vel cũ scandalo abstinere à talibus: & in hoc sunt principaliter duæ opin. ¶ Quidã dicũt, ꝙ sine aliqua monitiõe, debẽt omnes à talib⁹ abstinere, & videtur sentire multi: vt in. c. si qui. §. e. & in. c. si celebrat. de cler. excom.

mi. vnde

mi. vnde Host. hîc, Ioã. an. & do. Ant. non requirunt monitionẽ. sed Hug. Lau. & Archi. in. c. nullus. præalleg. & d. c. si qui. Io. de lig. & do. Card. hîc, tenẽt monitionẽ necessariã: quia cessante monitione, nõ videtur ꝙ quis possit habere indubitatam scientiã de cõcubinatu: cum possit clericus habere excusationem. Et facit. d. c. si qui. vbi dicitur, ꝙ si maluerint perseuerare in peccato, omnes abstineant. &c. per illud verbum, *si maluerint.* videtur ꝙ sit opus monitionem præmittere: vt sic appareat de cõtemptu & voluntate sua. Ad idem faciunt iura præcedẽtia, quæ cõmuniter videntur requirere monitionẽ. Ante factũ consulenda esset prima opinio: post factũ secunda, vt euitent peccatũ. & posset dici, ꝙ vtraq; earũ sit vera. & ꝙ nũquàm incurrant peccatũ audientes ante moni
a tionẽ propter varietates a opi. Ad hoc, quod no. gl. in. c. j. de postu. præl. li. vj. facit. l. regula. ff. de iu. & fa. igno. & cũ hac opi. aliàs transiui. Sed cogitaui, ꝙ de iuris subtilitate possumus distinguere: ꝙ aut fornicatio est ita notoria, ꝙ nulla habet dubitationem: sicut videmus in pluribus clericis, qui tenẽt ita publicè concubinas, sicut vxores: & publicè nutriũt filios: ita, ꝙ ipsi etiã non audẽt diffiteri: & tunc credo, ꝙ omnino sit abstinendũ ab eis sine alia monitiõe. Et hoc probat iste text. in fi. ibi: *nec habet operis euidentiam.* & melius in. c. seq. vbi nulla fit mentio de admonitione, & pro hoc gl. ibi no. in versi. ibi: *non ex euidentia.* & in ver. *cælari.* & sunt ambæ gl. no. & vide. ij. q. j. de manifesta. & gl. in. c. Michael. de fil. presby. quę ponit qualiter probetur quẽ esse filiũ presbyteri. Item tex. videtur probare de directo in. d. c. nullus. &. c. præter. Requirunt enim illa iura solã euidentiam facti. non autem quòd expectent monitionẽ à superiore. Itẽ à contrario sensu, sequeretur, ꝙ nũquam fornicatio, vel rarò posset esse notoria. Si verò fornicatio nõ habet illã operis euidentiã, sed potest probabiliter tergiuersari: puta, quia cõcubina habitat cũ matre clerici: dicit ipsam esse pediſſequã matris, vel quid simile. & tũc procedit cõtraria opi. vt expectetur monitio, & eius contemptus. & hanc puto esse mentẽ iuriũ. Nõ ob. iura proxi. alleg. nã ibi exigitur monitio ad aliũ effectum, vt multipharię dictũ fuit
7 in. d. c. sicut. ¶ † Circa tertiam quęstionem, nunquid sit
b suspensus b ab officio: nec dicas hãc. q. esse solutã ex præcedentibus: quia vt dixi in. d. c. sicut respectu aliorũ. s. audientium, ista est suspensio indirecta. Nã licet præcipiatur vobis, vt non audiatis Titiũ legentẽ: nõ per hoc infertur, quòd ille sit suspensus à lectura. Et ideò quidã volũt dicere, vt no. Inn. in. d. c. si celebrat. ꝙ fornicarius etiam notorius, nõ est directè suspẽsus à iure. & per hoc inferebãt ad solut. vltimę. q. ꝙ celebrando nõ efficitur irregularis: quia illã nunq̃ quis incurrit, nisi in casibus à iure expressis: vt in. c. is qui. de sen. excõ. li. vj. Et mouẽtur isti, quia canõ nõ dirigit directè verba suspensiua ad clericũ. & hanc opi. tenuerũt multi: vt dixi in. c. sicut. & specificè Ioã. de lig. Card. hîc. Sed ego distinguerẽ prout. §. dixi in præcedenti. q. ꝙ si habet operis euidentiã indubitatam, est talis suspensus directè à canone. & probo per. d. c. præter. vbi dicit tex. ex authoritate Dei, & beati Petri, sibi interdicimus: vt missam non cantet &c. Non enim video inter hæc verba differentiam: suspendo te ab officio. & ista: interdico tibi officium. sed per prima verba infligitur suspensio adeò, quòd celebrans efficitur irregularis: vt probatur clarissimè hodie in. c. j. de re iudica. lib. vj. & in. c. j. de sentent. excom. eodem libro. Ergo & per ista secunda verba: quia nõ refert quid per æquipollentia fiat. c. licet ex quadam. de testibus. facit. l. non possunt. ff. de legi. Ad idem vide text. xxxij. distin. §. verum. vbi tales appellantur suspensi, seu præcisi ab ecclesia: secus autem vbi cessat talis operis euidentia. & per hoc solꝰ uitur fin. q. s. an celebrando incurrat irregularitatem.

8 ¶ † Ad quartam quæstionem, nunquid sit suspensus à
c beneficio? Hostiensis c & domi. Antonius tenuerunt, quòd non. §. eodem. sicut, vt ibi dixi. Sed ego distinguerem modo prædicto: vt ibi detur talis indubitata scientia, sit inflicta suspensio à beneficio. & videtur clarè probari in textu & glossa. in. d. c. præter. Item facit, quia suspensus ab officio propter graue crimen, est suspensus per consequens à beneficio: vt notant doctores. in c. à crapula. §. titulo j. vide bonam gloss. in clem. cupientes. de pœnis. in versic. non nouam. Probatur ratione. beneficium est sequela officij: vnde si non potest dicere officium ex culpa sua, non debet percipere beneficium. c. fina. de rescript. li. vj. & c. pastoralis. in fi. §. de appellat. Nec obst. iura. §. alle. quia loquuntur de suspensione: hominis: & quoniam de facto malè seruatur, de suspensio
9 ne iuris mandatur. ibi, *sententia hominis.* ¶ † Quo ad secundum principale, nunquid sit abstinendum à diuinis, seu sacramentis aliorum peccatorum, seu in crimine iacentium? & de hoc aliquid tangunt doctores b hîc, & multum confusè, & vide Innocentium & Hostiensem. in. c. per tuas. de simo. & omnino in. c. j. de schismate. & aliquid in. c. fraternitatis. de hæretic. Sed concludo breuiter & clarè per tria membra. Quidam enim propter crimen sunt suspensi, siue præcisi ab homine: vt excommunicati, depositi: vel suspẽsi ab officio. Quidam enim sunt præcisi à canone, non à iudice. Quidam verò iacent in peccato, sed non reperiuntur præcisi, nec ab homine, nec à canone. Primo casu dic, quòd non est licitum ab eis recipere aliqua sacramenta: nec audire diuina: quia non possunt dici tolerati: ex quo Iudex sententiam specificam in eos tulit: vt hîc. &. ix. quæstione. j. c. j. & ij. Innocentius in. c. qualiter & quando. ij. de accu. vbi notabiliter dicit, quòd semel depositus à
10 iudice, non potest amplius dici toleratus. ¶ † Posset tamen dubitari nunquid sacramentum baptismatis in necessitatibus possit recipi à talibus. Potius inclinarem in sententiam affirmatiuam: nam & ab hæretico licitè quis recipit hoc sacramentum in necessitate. vide bonum text. in ratione eius. xxxij. distinctio. * c. præter *. d. §. verum. ¶ Secundo casu etiam, quòd quando sunt præcisi à canone: distingue, aut factũ est occultum: aut notorium. si notorium, non licet à talibus percipere sacramenta. argument. hîc. &. d. §. verum. Puto quòd hoc fallit in sacramento baptismatis, & in sacramento corporis Christi: vt in necessitate liceat à talibus ista recipere. sicut dicitur de fornicarijs & simoniacis in ordine: vt in d. §. verum. & quare potius permittantur ista sacramenta, quàm alia: vide bonam glossam. in. d. §. verum. Si verò factum est occultum, sentiunt doctores hîc, quòd in sacramentis necessarijs non sit abstinendum ab eis: sed in voluntarijs licitè possumus abstinere: dummodo euitetur scandalum. Quinimò debemus ab- c stinere in istis voluntarijs. argument. vj. quæstion. ij. c. si tantum. &. c. placuit. & vide Innocentium. in. d. c. j. de schisma. & ibi fuit singula. opinio, quòd talis occultus, quamuis non habeat executionem ordinis, nihilominus transfert in alium conferendo sibi ordinem propter communem opinionem, & publicam vtilitatem: sicut in simili dicimus in. l. Barbarius. ff. de officio prætor. Multi tamen in hoc contra: vt notat. in. c. nihil. de election. &. in. c. veritatis. de dolo & contumac. &. j. q. j. in summa Et nunquid excõmunicatum occultũ, quem possum probare excõmunicatũ, debeã euitare maximè si est prælatus meus. vide no. per Inn. in. d. c. j. & per eundem in. c. cum non ab homine. de sen. excõ. ¶ Vltimo casu, quando præcisio non est facta à iudice, vel à canone: sentiunt doct. hîc, quòd possumus sine scandalo abstinere à sacramentis voluntarijs. Nõ tamen pecca-

SEB. SAPIA.

a ¶ Propter varietates. quòd non peccat ille, quando sunt variæ opinio. qui vnam amplectitur, tenet do. Ant. in. c. capellanus. j. de fer. & no. Ale. in cons. j. in. iij. col. in fine. in. ij. volu.

b ¶ Nunquid sit suspensus. Tu vide plenè de hac. q. Feli. in. c. at si clerici. col. pe. ver. de simplici autem fornicatione. & co. xij. versic. quæ autem crimina. §. de iudi. Et vtrum sit pro fornicatione simplici deponẽdus. vide Anto. corse. sing. suis. in versi. fornicatio. inci. an pro. qui latè disp. de hoc cõcludit ꝙ non pro quo alle. duas glo. sing. primã in. c. maximianus. lxxxj. dist. & alteram in. c. lator. ij. q. vij. quas ad hoc reputauit fin. Ioã. de Imol. in. c. vt clericorũ. de vi. & ho. cleric. quibus idem Corse. addit sociam in. c. presbyter. lxxxij. distinctio. & casum in alle. c. presbyter, quod est contra istum in. c. vt clericorum. nume. 9. §. tit. proxi.

SEB. SAPIA.

c ¶ A beneficio. Nunquid autem propter fornicationem clericus sit deponendus: vide Feli. in. c. at si clerici. in princip. col. pe. versi. quæ autem crimina. §. de iudic.

mus nō abstinendo: quia non sunt suspensi quo ad nos: vt in c. fi. j. eo. Et quæ sunt sacramenta voluntaria, & quę necessaria: vide bo. gl. in c. veniens. de trāsac. Et vtrū ecclesia liget peccata omnino occulta, seu peccatores delinquentes occultè? dic, ꝙ sic. vide gl. no. in cle. j. de hære. in ver. incurrant. quasi in fine. Sed in hoc casu. d. An. distinguit, ꝙ vbi peccatū est notoriū, non est licitum ab eis audire diuina, vel percipere sacramenta: quia omne peccatū notoriū interdicit officium sine dispensatione: vt in c. fi. de temp. ord. Adducit & alias ratiōes non concludētes iudicio meo: vnde simpliciter inhæreo primę cōclusioni. & dico tex. esse in c. fi. j. e. nā ibi se restringit ad peccatū fornicationis notoriū. & idem facit tex. in d. c. nullus. Nā opi. sua esset vera, si dixisset canon: nullus audiat missam illius, quem indubitāter scit in peccato iacere. & nō posuisset specialitatem in fornicario, ad idē. §. verū. Nec obst. c. fi. de tempo. ord. quia fateor, quòd ipse graviter peccat celebrando: sed nō alij audiendo: sicut patet in simili. in c. fi. j. e. Et per hoc habes expeditā materiam intrinsecā huius c. & ad prædicta reduco oēs gl. hīc posi tas, quæ multū generaliter loquutæ sunt, præter glo. in ver. notoriū. quæ attingit ad aliā materiā extrinsecā ad c. cū qua dicemus aliquid de notorio, saltem pro intelle ctu terminorū. ¶ In gl. in ver. notoriū. in fi. de hac materia notorij: vide satis per Spe. in ti. de noto. cri. & bo. gl. iuncto tex. ij. q. j. manifesta, & c. de manifesta. & ꝑ Host. in sum. eo. ti. §. fi. aliquid per Cy. C. de accu. l. ea quidem. & ex dictis huius gl. non pōt haberi certa doctrina, nec propter prolixitatē talis materiæ pōt legendo faciliter explicari. ¶ Sed pro notitia gl. & terminorū instabimus circa aliqua. Primò declarando terminos. Secūdò quot hominū sciētia requiratur ad inducendū notoriū. Tertiò quo probetur. Quartò vtrum exigatur ordo iuris. Quintò, vtrū exigatur probatio. & procedā cōclusiuè.

¶ Ad primū aduertendū, quòd habemus duo extrema, f. scientiam & nescientiā. Ne scire, est prorsus ignorare: ita, ꝙ nulla ibi cadat credulitas: vt no. ff. de iur. & fac, igno. super ru. per Bar. in. l. admonendi. ff. de iureiu. facit quod no. gl. in. c. ij. de testi. lib. vj. Scientia verò [a] potest haberi duplex. Primò in his, quæ sunt alicuius artis, seu sciētiæ: & in his scire, est rē per causam cognoscere: vt dicit philosophus. & facit. l. scire leges. ff. de legib. & c. intelligentia j. de verb. signi. Habetur secundò in his, quæ sunt alicuius facti. Nam dicimur quid scire: quando ad notitiam illius peruenimus per aliquem sensum corporeū: vt puta: scio, ꝙ habes caputium in capite. hoc enim scio: quia deprehendo per sensum visus. Et hæc scientia requiritur in teste. iiij. q. ix. testes, & l. testium. C. de test. Et ad hanc scientiam iudex nō potest adduci, nisi in actu continuo: vel quando res gesta est corā eo, tanquam corā iudice. In actibus verò transeuntibus, seu in momentaneis, iudex non habet talem scientiam: sed ex varijs cōiecturis & varijs probationum gradibus adducitur ad credulitatem, quæ tenet medium inter scientiam & nescientiam. Et ad habendam scientiam seu istam credulitatem, habemus (vt dixi) multos gradus probationis, & diuersa vocabula. Nam quandoq; factum est occultum: quandoq; penè occultum; quandoq; publicū: quandoq; dicitur manifestum: quandoq; euidens. Item fama: rumor: indicium: argumentum: suspicio: opinio: credulitas: præsumptio: notoriū: & fi. Occultū propriè dicitur sicut est, quod ꝑbari nō pōt: vnde Dei iudicio relinquitur. xxxij. dist. erubescāt. j. q. j. c. fi omnia. facit. l. duo sunt Titij. ff. de. test. tu. ¶ † Penè occultū dicitur id, quod ꝑbari pōt, sed cū difficultate. vnde dictio penè diminuit: [b] sicut dictio quasi: vt in. c. cū dilecta. de confir. vti. Publicū verò est nomen generale, & verificatur in notorio, & quandoq; in fama. Vnde notorium potest dici publicum: sicut id, quod constat per famam: vt est text. in c. seq. † ¶ Et idē quasi dic, de manifesto. Nā manifestum multipliciter capitur in iure. Quādoq; manifestū est idē, quod notoriū facti permanētis: vt probatur. ij. q. j. ma nifesta. & d. c. de manifesta. Quandoq; sumitur pro notorio facti trāseūtis, & non redeuntis. iij. q. v. c. quia suspecti. Quandoq; & propriè est species de per se, differēs à notorio: & habet se in minus, quā notoriū. Nā propriè manifestū, est publica, seu famosa insinuatio ex certo authore, & ex certis causis prouenies. Et differt manifestum â fama: quia fama quādoq; procedit ex incerto authore: quandoq; etiā est fallax. Non sic manifestū, potest enim probari: sed nō ita clarè apud alios, sicut notoriū. Fama verò solet describi, prout dicitur in glo. ꝙ est illæse maiestatis, seu dignitatis status, vita & moribus comprobatus. Sed iste describit tantū bonā famā, nō malam: quæ tamē potest ita se habere ad malū, sicut ad bonū. vn de appellatur quis famosus latro. l. capitaliū. §. famosos. ff. de pœnis. & in. c. ex parte. Adde, de testib. vbi raptores vocātur notabiles. Propriè aūt describēdo famā in genere suo: dic, ꝙ est cōmunis locutio ex verisimilibus coniecturis surgens. & dixi not. verisimilibus: quia aliàs propriè non est fama, saltē quo ad iuris effectū: sed sunt vanæ voces populi. de quo plenè per Bar. in. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst. & gl. & doc. in. c. inquisitiōis. & c. cum oporteat. de accusa. Rumor verò in minus se habet, quā fama. vide bo. gl. iūcto tex. in. c. sup eo. de eo, qui cog. cō an. vxo. & xxxv. q. vj. si duo. Indiciū propriè est notabile signū alicuius dicti, rei, seu facti: quod subijcitur necessitati probandæ. & largo mō argumentū potest dici indiciū: vt videtur in. c. forus. de ver. sig. ¶ † Nā tot possunt esse indicia, & ita vrgentia, ꝙ inducerent iudicem ad credulitatē, & sufficerent ad ferendā sententiā etiā in criminalibus. l. indicia. C. de rei ven. l. sciāt cūcti. C. de pro. c. afferte. de præsum. & vide quod dixi in. c. tertio loco. de pro. & idē dic de simi. ¶ † Sed veniamus ad notoriū, quod secundū gl. est triplex. f. iuris, facti, & præsumptiōis. Notoriū verò iuris, pōt sic describi: quod est spōtanea cōfessio: clara probatio: iusta & indubitata diffinitio, & irreuocabilis & clara. dicitur enim spōtanea cōfessio: quia ex spōtanea cōfessiōe in iure facta oritur notoriū: vt in isto tex. Itē ex clara & indubitata probatiōe, etiā oritur notoriū: vt in. c. cū olim. de ver. sig. Itē ex diffinitione, seu sententia, quę non potest amplius retracta ri: vt hīc. &. c. fi. &. c. cū inter. de re iudic. Nā res iudicata pro veritate accipitur. l. res iudicata. ff. de re iu. &. l. ingenuū. ff. de sta. ho. &. d. c. inter. Et dicitur notoriū iuris ex duplici causa: vel quia in iure oritur. i. ex his, quæ in iudicio fiunt: vel ex eo, quia iuris artificio inducitur. Et hoc respectu diligēter aduerte: quia notoriū quod gl. appellat præsumptiōis, potest dici notoriū iuris. Nā artificio iuris inducitur, & sufficeret facere distinctionē bimembrē: sicut debet esse quælibet bona distinctio. Nā quoddā est notoriū iuris, quoddā facti. Notoriū iuris, potest dici duplex. Quoddā oritur ex his, quæ aguntur in iudicio. Quoddam verò ex actibus extraiudicialibus, qñ ius vehementer aliquid præsumit: vt in filiatione probāda. Nā ex cōiecturis à iure inductis filiatio dicitur notoria. Et tūc dic, ꝙ notorium iuris, seu præsumptionis, est iuris euidentia, vehementer præsumpta. Notoriū facti vario mō diffinitur: sed sufficit ponere duas diffinitiones, seu descriptiones. Prima, quòd est crimē, vel factū: cuius testis populus est: & diſsimulatiōi locus non est: vt not. Archid. ij. q. j. de manifesta. & vide bo. tex. in. c. cum dilectus j. de purga. cano. Secundo mō diffinitur, ꝙ est clara & famosa locutio ex euidētia rei surgēs, quę tergiuersatione aliqua cœlari nō pōt. probatur in. c. seq. & in. c. euidentia. de accu. ¶ † Et hoc notoriū facti est triplex. Nā quoddā est notoriū facti permanentis: vt ꝙ palatiū dominorū sit in platea. & hoc propriè debet dici notorium: quasi res

[a] SEB. SAPIA.
a ¶ Scientia verò, Vide Alex. in. l. j. col. v. ff. si cer. pet. vbi ponit, quòd quandoque ponitur scientia pro vehementi opin. & ibi quando quis a dicatur propriè scire.

ZACH ARIAS.
b ¶ Dictio penè: diminuit sicut dictio quasi. Adde quod not. in apostill. ad istum. c. dudum, nume. 9. in versi. ista dictio penè, ſ, de ele. Ant. Fran.
¶ De hac dictione penè: quomodo ponatur, & an importet diminutionem: vide Oldra. in consi. suo. xlix. in fine.

um: quasi res nota omnibus volētibus inspicere. pro hoc aut. qui semel. C. quomodo & quando iud. &. d. c. euidentia. Vnde dicit text. in. d. aut. ꝙ vox prēconis, quia est transitoria, non transit in notorium: quia paucis innotescit: sed edicta sic: quia habent actum permanentē. Secundum est notorium facti transeuntis, & non redeūtis: vt si in conspectu populi aliquis fuit occisus. Nā potest dici notorium tunc: non autem quòd sit notorium nunc: & sic intelligo, quod dixi de voce prēconis. Tertium est notorium facti interpolati. Exemplum in eo, qui est paratus semper ad mutuandum sub vsuris. Nam non semper mutuat, sed interpolatim: licet possit dici habere actum continuum respectu aptitudinis: sed non actus. & hæc sufficiant quo ad primum. Habes enim ex prædictis terminos declaratos. & ex quibus iudex addu
16 citur quandoq; ad veram scientiam, quandoq; ad credulitatem, quę sufficit ad ferendam sententiam. ¶ † Venio ad secundum. f. quot hominū scientia requiritur ad indu cendum notorium facti. & in hoc varia dicuntur. vide gl. no. in. c. de manifesta. iuncto tex. ij. q. j. quæ dicit sufficere scientiam. x. hominum: sed intelligo illam gl. prout ibi not. Nam oportet, ꝙ detur scientia totius viciniæ, vel maioris partis: ita, ꝙ non sint minus. x. vnde in loco vbi non sunt. x. personæ, non potest oriri notoriū. Et ꝙ sufficiat scientia vicinię, & ꝙ non requiratur scientia totius populi: vide bo. text. in. d. c. cum dilectus. de purga. ca. dicit tamē hīc Calde. & bene, ꝙ discretus iudex ex varijs circūstantijs, & qualitate actus, loci & temporis: arbitratur factum esse notorium, vel non. Et communiter dicitur, ꝙ ex tribus causatur notorium: ex hominū scientia: & loci: & temporis qualitate. Nam oportet, ꝙ non fiat de nocte, neq; in loco secreto: nec paucis scientibus: sed ꝙ in publico & patenti loco. Item de die, ne homines de facili decipiantur. Item quòd in præsentia plurimorum, vt prędixi: sed vt dixi discretus iudex habebit omnia perscrutari diligēter. nā etiā de nocte, ita possent adhiberi lumina: vt possit haberi indubitata scien-
17 tia actus. & idē dic de fi. ¶ † Ad tertiū, quo probetur notoriū: dico, ꝙ duo testes sufficiūt: sicut ad probandū famam. vnde licet duo nō sufficiāt ad causandū notoriū: sufficiūt tamē duo ad ipsum probādū, quia in ore duorum, vel triū stat oē verbū. de quo vide glo. in. *c. Deus oīpotens. * §. qñ. ij. q. j. & quod no. glo. in. l. iij. ff. de test.
18 ¶ † Circa quartū, videlicet nunquid in notorio requa ritur ordo iuris? dic cōclusiuè, ꝙ in notorio præsumpto: vt qa agitur de cōsanguinitate probāda: seruat ordo iuris. sed ibi est spāle: qa ex probabilibus cōiecturis probat factū notoriū. In notorio verò facti, nō requritur vlq; quaq; ordo iuris. sed cōiter dicit, ꝙ requratur citatio. Itē scientia, vt in. c. ad nostrā. de iureiur. & in. c. manifesta. ij. q. j. Et possunt in hoc multa allegari pro & cōtra. sed vide qđ dixi de citatiōe in. c. cū olim. de re iud. vbicūq; eñ factū est ita notoriū, ꝙ certū est absenti, nullā defensionem cōpetere, tūc nō est necessaria citatio, qa illa fit, vt se defendat. & sic intellige tex. in. d. c. cū olim. &. l. ij. ff. de admi. re. ad ciui. perti. &. c. venerabilē. de elec. Quādoq; potest cōpetere aliqua defensio, quod est quasi regulare: & tūc requiritur citatio: aliàs nō valebit sīa. & ita intelligo text. in. c. fi. iūcto. c. j. de offici. dele. li. vj. & in cle. pastoralis. de re iud. De sīa verò dicit hīc Cal. ꝙ requiritur, sed nō cū solēnitate solita. & sic intellige Inn. in. c.
b ex parte. de ver. sig. Et ꝙ requratur aliqualis sciētia, [b] videtur tex. in. l. si cōfessus. ff. de cus. & exhi. re. &. ij. qō. j. nos in quemquā. litis verò contestatio & alius ordo iudiciarius solēnitatē respiciēs, necessariò nō est obseruādus. ꝑ
19 quo vide bo. text. in cle. pastoralis. de re iu. ¶ † Ad vltimum, nūquid requiratur probatio: dic, ꝙ in notorijs facti permanētis nulla probatio requiritur: vt in. c. seq. & in. c. euidētia. de accu. In notorio iuris requiritur proba tio, si negaret: vnde si nego sīam latā cōtra me, debet ꝑbari plenè: vt in. c. sicut. de re iud. Idē dic in notorio prēsumpto: vt in. c. per tuas. de prob. in notorio facti interpolati, requritur probatio: licet nō multū plenè: vt in. c. in diocce. de vsu. In notorio facti trāseūtis requiritur ꝑbatio plena: & est valde vtile, ꝙ iudex â principio declaret factū esse notorium. de quo vide tex. cum gl. in ver. declarato. in. d. cle. pastoralis. Et hæc sufficiant pro cursu lectionis: nam plenissimè potest materia examinari & videri in locis. s. alleg. Abbas.

ZACHARIAS.
a ¶ Ordo iuris. Ad de quod nota. in a. post. ad istum in. c. accepta. num. 6. in apostil. in versi. de fensionem non cō petere. j. de restitu. spol.

SEB. SAPIA.
a ¶ Ordo iuris: vide Bald. in. c. ad nostram. tertio. §. de iureiurā. vbi dicit, quòd in notorijs, ordo est, ordinem non seruare. & nūquid possit manda ri pœnam imponi in crimine notorio sine condemnatione. tradit. And. ficu. in. c. euidentia. in fi. j. de accu. vbi alii quid in materia notorij.

ZACHARIAS.
b ¶ Requiratur scientia. Adde quod no. in apo. ad istū in. c. quoniam. nu. 3. in versi. constat iudici. j. de fil. presby. & in. c. licet heli. nu. 18. in apost. in versi. requiritur probatio. j. de simo.

SEB. SAPIA.
c ¶ Dubium Quā do per negationē res efficitur dubia: vide Fel. in. c. coram. col. iij. ver. vtrum per negationem. §. de offici. dele.

SVMMARIVM.

1 *Crimen quod transiuit in notorium non indiget, neq; teste neq; accusatore. 3.*
2 *Publicum potest dici illud, quod est notorium, uel famosum.*
4 *Notorium non redditur dubium, si negetur.*
5 *Infamati infamia generante scandalum, debent purgari, aliàs habentur pro conuictis. 6.*
7 *Concubinatus ex quibus coniecturis probetur.*

CAP. VIII.

1 Va nos † ¶ Si fornicatio clerici est ita publica, quòd transit in notorium, nec accusator, nec testis necessarius est: sed si est publica per solam famā, nō faciūt ad cōdēnationē sola testimonia. i. testiū dicta nō iuratorū: sed si ex hoc oriatur scandalū, indicitur purgatio, in qua deficiēs, canonicè punitur. h. d. Cōmunis diui sio. Secunda ibi: *nos.* ¶ Casus literalis. Quidā clerici publicè habebāt cōcubinas, quādo interrogabāt ab Episcopo suo negabāt se cōcubinarios esse: & cōtra eos nō apparebat accusator, quærebat vtrū credendū sit testimonio bonorum virorum, inter quos huiusmodi clerici conuersantur? Respondet Papa, ꝙ si crimen eorum ita publicum est, vt meritò dici possit notorium: tunc nec testes nec accusator necessarij sunt: cum inficiari non possit. Si verò publicum est, non ex euidentia, sed ex famæ tunctalia testimonia non sufficerēt ad cōdemnatio nē alicuius: quia testibus non testimonijs est iudicandū: sed si de illis talis habeatur suspicio, ꝙ scandalū generetur: illis est purgatio indicenda, quam si præstare noluerint, vel defecerint in præstādo, canonicè puniātur. Ber.
2 ¶ † Primo no. ꝙ publicū potest se habere ad notorium & ad famā. Nā quandoq; dicit publicū id, quod est notoriū: quandoq; id, quod est famosum: vt hīc optimè ꝑ-
c batur. Et no. diligenter in hoc istū tex. propter interpretationes faciendas in statutis, & in alijs dispositionibus:
3 vt dixi. ſ. c. proxi. ¶ † Not. secundò text. apertum, ꝙ concubinatus potest esse notorius ex euidentia rei, sine aliqua monitione præcedēte. & potest iudex procedere ad
4 pœnā impenendā sine accusatione. & sine teste. ¶ † Tertiò no. hīc limitationem ad id, quod dicitur per negatio
c nē rem effici dubiam [c]. l. iij. C. quibus ad li. procla. non licet. Nam non procedit illud in notorio facti permanentis. & facit quod not. in. l. post rem iud. ff. de transac. & bo.
5 tex. in. c. super eo. de test. cog. ¶ † Quartò no. ꝙ ex qualibet præsumptione, seu suspicione orta contra aliquē, potest indici purgatio: sed debet esse talis lex, quæ generet scandalū. & non memini alibi ita bo. tex. Nā multa iura videntur innuere cōtrarium: vt in. c. ex parte. de offi. ordi. & in. c. inter. de pur. ca. vide bo. text. ij. q. v. c. omnib?.
6 Sed dic, vt plenè de hoc dixi in. c. qualiter & quādo. ij. de accu. sed tenementi istū tex. ad prædicta. ¶ † Quintò no. istū tex. in alio valde singulariter, ꝙ quemadmodū deficiens in purgatione punitur, ꝙ vt conuictus, & contumax in purgatione assumenda: vt patet ibi: *noluerint. vel defecerint.* & c. Nā in hoc alibi sunt opi. vt no. in. c. excōlicamus. de hær. & in. c. inter dilectos. &. c. pe. de pur. ca. plenè tango in. c. veritatis. de dolo & contuma. facit quod le. & no. iij. q. ix. decernimus. Et pōt etiā hūc sumi bona

practica procedendi contra clericos suspectos cum crimina probari non possunt. ¶ Vltimò ex fi.no. iudicem posse punire clericũ concubinariũ, absq; eo, q ipsum admonuerit: licet gratiosè posit præmittere monitioné.
7 & sic intelligas.c.s̃.proxi.alleg. ¶ †In glo.in ver. *non ex euidentia.* no.bene istam gl.& idē no.gl.in.c.manifesta. ij.q.j.non tamen puto simpliciter istā gl.procedere, sed restringo eā ad tex.quando tot sunt coniecturæ, q tergiuersationi locus nō est. Nā tractat eā publicè, vt concubinam: nec subest aliqua excusatio offuscās præsumptionem iuris: maximè si habet filios ex ea. Probant enim notorièincontinentiam paternam.lxxxij.dist.proposuisti. in prin.& vide alium bo.tex.qui dicit, quòd filius est argumentum incontinentiæ paternæ ambulans super terram.xxviij.dist.c.priusquam. secus autem crederem, vbi posset subesse excusatio: vt puta, quia habet matrem in domo,& eam dicit pedissequam matris. Nam tunc fornicatio non est notoria. sed seruabis contra talem.c.j.& ij.s̃.e. ¶ In glo.super ver. *testimonijs.* in fi. Aduerte, quia testimonium potest dici duplex. Primò dictum testium non iuratorum. Nam illi propriè non sunt testes: vt in c.tuis.de test. Secūdò potest dici dictum illius, qui deponit de auditu alieno: & non de eo, quod ipse deprehendit proprio sensu. Iste propriè etiam non est testis: vt dicit glo.not.in.l.ij-§-idem.ff. de aqua plu.arcen.& probatur hîc secundum istum intellectum. Testis enim habet deponere de eo, quod ipse percepit sensu proprio: vt hîc: & in.l.testiū. C.de test.& .iij.q.ix.c.testes.&c. Abbas.

a ¶ Fœdus. Istud expresè dicit tex. in.l.eum, qui probabilem. C.de epi. & cleri.

ꝟ SEB. SAPIA.

b ¶ Pro peccato. Vide Abb.s̃.eo.c. vestra.co.iij.versi. ad primum.& ibi quare non debet exequi officium.

ꝟ SVMMARIVM.

1 *Inter consanguineos non præsumitur aliqua sinistra suspicio incontinentiæ, dummodo sint bonæ famæ & conditionis. & numero.2.*

ZACHARIAS.

c ¶ Quo ad se, & quo ad alios. Tu vide, de hoc dicto, scilicet vtrum notoriè fornicarius clericus sit suspensus, & per consequens deponendus: vide quod dixi in apost. ad istū in.c.vestra.nu.7.in versic. nunquid sit suspensus.s̃.eo.

CAP. IX.

ANobis. Breue est: vnde non summo. ¶ Casus literalis. Episcopus pistorien. requisiuit à Papa, vtrum licitum esset mulieres habitare cum clericis, de quibus aliqua suspicio posset esse. Respondet Papa præcipiendo eidem, quòd mulieres non permittat cum clericis habitare: nisi fortè tales sint, cum quibus naturale fœdus nihil sęui criminis suspicari permittat. Ber. ¶ Not. ibi: *mulierculas.* quòd mulieres vilis conditionis nuncupantur diminutiuè, ad denotandum, quòd peccatum diminuit de anima, & de corpore famam: & de alijs corporibus adhærentibus. facit. xxxiiij.distinct. c. vidua. ¶ †Secundò notatur, quòd inter consanguineos, non est præsumenda sinistra suspicio incontinentiæ: vt in.c.cum in iuuentute.de præsump. Est enim inter consanguineos
2 quoddam naturale fœdus[a] propter proximitatem sanguinis. ¶ †Vltimò nota. quòd iura antiqua, quæ permittebant consanguineas habitare cum clericis, non sunt correcta.per.c.j.s̃.eodem. Hoc patet: quia hoc emanuit post.c.j.in quo permittitur talis cohabitatio. & intelligo hoc.c.prout plenè dixi, in.d.c.j. Et pondera bene tex. quòd in consanguineis non requiritur senectus: vnde si aliàs sunt bonæ famæ & conditionis, licita videtur cohabitatio. de quo in.d.c.j. Abbas.

ꝟ SVMMARIVM.

1 *Clericus concubinarius non est vitandus in officijs: nisi crimen sit notorium.*
2 *Clericus suspensus propter notoriam fornicationem, exacta pœnitentia, an debeat aliter cum eo dispensari: vt licitè possit se immiscere circa diuina.*
3 *Clericus notoriè crimino sus in alijs criminibus circa fornicationem, non est suspensus quo ad alios: quamdiu non fuerit ab ecclesia præcisus.*
4 *Clerici notoriè fornicarij sunt vitandi: etiam quòd nulla monitio interuenerit.*
5 *Missa in loco interdicto, hodiè licitè celebratur, submissa tamen voce & clausis ianuis.*

CAP. X.

QVæsitum. ¶ †Clericus concubinarius in officijs vitandus non est, nisi sit notorius: hoc dicit, communis diuisio. Secundo dabi: *verum.* ¶ Casus literalis. Clerici aliqui prolapsi sunt in fornicationem: quæsitum fuit à Papa, vtrum officium eorum sit audiēdum antequàm pœniteant? Respondet Papa, quòd licet quilibet suspensus sit pro mortali peccato, quo ad se: quantum ad alios suspensus non est: & ideò non debet in officijs euitari: nisi peccatum illud notorium sit, vel per sententiam vel confessionem in iure factam: vel per
2 euidentiam facti, quæ negari non posit. Bern. ¶ †Primò nota. ibi: *priusquam pœnituerit.* à contrario sensu, quòd clericus suspensus à iure propter notoriam fornicationem, incontinenti post pœnitentiam recuperat executionem officij quo ad alios: vt sic alij licitè possint eius officium audire. & hoc idem voluit Innocent. in.c.sicut.s̃.eo. An autem quo ad se indigeat dispensatione: quia peccatum fuit notorium. Innocent.in.c.sicut. sentit, quòd sic. sed aliud sentit in.d..c.venerabili. de sen. excom. sed dic, vt legi. & not.in.c.fin.de temp.or. ¶ Secundò not. ibi: *officium.* quòd non soltùm missam, sed officium nullum audire debemus à notorio fornicatore.xxxij.dist.præter. ¶ Tertiò nota vnam regulam, ad
b quā semper allegatur iste tex. quòd pro peccato[b] mortali, quilibet est suspensus quo ad se: & dicitur esse suspē sus: quia non debet cum peccato exequi aliquem ordinē: & maximè attingere sacramentū Eucharistiæ. Quid autem de existenti in peccato veniali: vide gl. & Archi. vj.dist.c.sacramentū. quod no. ¶ Quartò no. q notorius fornicator est suspensus quo ad se, & quo ad alios[c] & c no. q tex. vtitur verbo suspensus: nec ergo ipse licitè celebrat: nec eū licitè audiūt. ¶ †Quitò no. ibi: *nisi peccatū*
3 *huiusmodi.* q pro alio peccato notorio regulariter clericus nō est suspensus quo ad alios. Nam cū suprà dixisset, respectui suspensionis propriæ de quolibet peccato: nūc verò cōtractauit de suspensione quo ad alios, restrinxit se ad peccatū fornicationis: vt patet hîc, ibi: *huiusmodi.* regulariter ergo à clerico notoriè criminoso, nō est necesse recedere, quamdiu ab ecclesia præcisus non fuerit. vide gl.xv.q.ij.c.fi.& in.c.cum non liceat. de præscri.&.c. nōne.viij.q.iiij. probatur in.c. præter.xxij.dist. arguendo per locum à speciali. ¶ †Vltimò no. tres modos, qui
4 bus etiā cōcubinatus potest effici notorius. s̃. per sententiam: per cōfessionē, & per euidentiam rei, quę tergiuersatione aliqua cœlari non potest. & probat iste tex. in. fi. apertissimè sententiā, quam tenui in.c.vestra.s̃.e. Et ad euitandum tales cōcubinarios, non requiritur admonitio: dummodo res sit ita euidens, q nulla tergiuersatione possit cœlari. Nam si requireretur admonitio, ibi interueniret actus iudicialis: & sic propriè notorium non oriretur ex euidentia rei: sed potius ex præsumptione. quia noluit parere monitioni. & sic potius esset quoddā notoriū iuris, quàm facti: quia iuris artificio esset inductum. Et pondera, quia tex. iste nullam facit mentionem quo ad casum nostrū de notorio, quod oritur ex probatiōe clara & iuridica: cū tñ ex ea inducatur etiā notoriū, ⸗ qñ nihil p ōt opponi* cōtra* talem probationē: vt puta, quia cōclusum est in causa: vt in.c.cū olim.de ver.sig.& no.do.de Ro.deci.cciij.& fortè ideò, quia sic nō oritur indubitata fornicatio, & expectāda est sciētia, quę de p-
5 ximo ferenda est. ¶ †In gl.j. ibi, in aliquo loco possunt celebrare; supple, alta & clara voce, sed submissa voce & clau-

ce & clausis ianuis hodiè licitè celebratur in loco interdicto, de quo dic, vt habetur in.c.fi.de senten.excom.li. vj. ¶ In glos.fin.ibi: *non debet in officijs euitari.* Intellige hoc, vt plenè dixi.in.c.vestra.s̃.eo. Abbas.

De clericis coniugatis Rubrica.

¶ Suprà visum est de clericorum & mulierum cohabitatione illicita, restat videre meritò de eorum cohabitatione licita. Vel sic, quia quandoq; clerici habitant cum mulieribus sine figura matrimonij: quandoq; verò contracto matrimonio: ideò cum in præcedenti rubrica fuerit visum de prima cohabitatione, an & quādo sit licita, meritò subijcitur de secunda. & maximè, quia poterat dubitari, nunquid clerici coniugati possint tenere beneficia & gaudere priuilegio clericali. ¶ Sed opponitur contra rubricam de superfluitate. Nam habemus hunc tractatum expeditum in Quarto lib.in tit.qui cleri.vel vo.ma.contra.pos.Sol.secundū Io. and.q; ibi principaliter tractatur de validitate matrimonij per clericum cōtracti: hîc verò principaliter tractatur, vtrum clerici coniugati possint tenere beneficia: vel non. Item, an gaudeant priuilegio clericali, & an teneātur deferre tonsuram: & incidenter tractatur de validitate matrimonij. Abbas.

ꝟ SVMMARIVM.

1 *Matrimonium cōtractum à clericis in minoribus ordinibus constitutis, tenet: & ipsi dimittunt beneficia ipso iure. 4. Si verò fuerit in sacris, matrimonium non tenet.*
2 *Ordines sacri dicuntur à subdiaconatu suprà, per excellentiam, alij etiam sunt sacri: sed non illo modo.*
3 *Infra ista dictio, quid importet.*
4 *Statutum puniens delictum commissum intra.x.an. an comprehendat, qui est in.x.anno.*
5 *Vxoris appellatione, cōtinetur illa, cum qua est facta copula carnalis: & illa quæ per verba de futuro est desponsata.*
6 *Clericus, qui accepit vxorem per verba de futuro, non perdit ipso facto beneficia: si per verba de præsenti sic.*
Beneficium primum tunc vacat per adeptionem secundi, quādo ad secundum beneficiatus est penè translatus. 8.
7 *Clericus, qui accepit sponsam per verba de præsenti, si ante carnalem copulam, sponsa ingrediatur monasterium, adhuc non recuperat beneficia.*
8 *Clericus constitutus in sacris, contrahens matrimonium ipso facto perdit beneficia.*

CAP. I.

SI quis clericorum. ¶ †Matrimonium cōtractum per clericum existentem in sacris, non tenet: secus in minoribus: sed tunc cogitur dimittere beneficium. hoc dicit. duo sunt dicta: secundum ibi: *sed si.* ¶ Casus literalis. Dicitur hîc, quòd si aliquis infra sacros ordines vxorem acceperit, ad ecclesiastica beneficia dimittenda & ad vxorem retinendam compellatur. *Si* verò in sacris ordinibus constituti acceperunt vxorem: eam dimittant & pœnitentiam agant. Quod si facere noluerint, per sententiam suspensionis & excommunicationis compellantur. ¶ Primò no. q sacer ordo impedit, & dirimit matrimonium contrahendum. Idem facit professio facta tacitè, vel expresè in aliqua de religionibus approbatis. & vtrunq; probatur clarè in.j.de voto.lib.vj.
2 ¶ †Et not. q sacri ordines dicuntur subdiaconatus, & superiores. olim tamē subdiaconatus in primitiua ecclesia, non erat sacer ordo: sed posteà per constitutionem idem fuit statutū in eo, quod in diaconatu: vt in.c. miremur.de ser.non or.&.c.à multis.de ætate & quali & dicuntur isti sacri ordines per excellentiā. Nā omnes ordines sunt sacri: vt no.gl.xxxij.distin.in sum. sed isti dicunt sacri: quia magis participāt de sacramēto corporis Chri-

a ¶ Dictio infrà. Adde quod not. in apo.ad istum. in.c.ex parte.nu. 2.ij ver.dictio in fra. & ibi de dictione circa, & citra, & circiter .j. de resti.spo. Anton.Francisc. ¶ Quid significet dictio infrà: vi de Inn.in.c.audita. de exce.& plenè per Old .cōsi. suo.xlix.& adde quod exponitur quādoque infrà. i.post vel sub: vt p.d.Car.ī proœ. cle.in.§.nec sanè. & per eūdem in cle.j.in.§. præfatæ.de sta, mona.

ꝟ SEB. SAPIA.

b ¶ Vxoris. Vide latè per Feli.in.c. tertio loco.col.j. cum sequētibus. s̃.de præsum. vbi tradit, an si maritus lucratur partē dotis vxore mortua: lucretur etiā quando est mortua sponsa, & nū quid propriè appellatione vxoris veniat sponsa: tradit Iaso.in.l. Gallus.§. instituens. co.iiij. ff.de li.& posthu.

¶ Ipso facto. Ad de eundem consi. lxxxiiij.ij.lib.

ꝟ SEB. SAPIA.

¶ Adde Philip. Fran.in.c.j.nu.4. & ibi in apo.Cel si.in verf.sed ipse Ioan.And.eo.ti. tu.libr.vj.

φ ſi conſtitutus in ſacris de facto contrahit matrimoniũ priuandus eſt prõpter delictum beneficijs ſuis. Et ſentit φ opus eſt priuatione, ſcilicet per ſententiam. & ſic quòd non vacant ipſo iure, ſicut quando tenuit matrimoniũ. Ioan. andr. tenet, φ ipſo iure vacant: ne iſti ſint melioris conditionis, qui illicitè contraxerunt, quàm hi, qui licitè. c. eũ qui. de prẽben. li. vj. &. c. nuper. de biga. Sed ipſemet Ioan. and. aliud ſentit in. c. Ioannes j. eo. vbi latius attingit hunc articulum: ibi enim licet per multa verba cõcludit tria. Quandoq; enim matrimonium non tenet ex defectu cõſenſus: vt quia clericus erat furioſus: & beneficia non vacant. & hoc clariſsimum: quia non peccant. Quandoq; non tenuit ex defectu ætatis ſponſæ, vel ſponſi. & idem: quia iſta ſunt potius ſponſalia de futuro. c. j. de ſpon. lib. vj. Quandoq; matrimoniũ non tenuit propter ordinem ſacrum. & hoc caſu dicit, φ eſt priuandus beneficijs ſuis per ſententiam: niſi cum eo diſpenſetur: & poteſt ſecundum eum epiſcopus diſpenſare. arg. c. ſanè. ij j. eod. Niſi contraxiſſet de facto bigamiam: vt in c. nuper. de biga. & ſic ibi tenet opi. huius glo. & adde no. per Bar. brix. in. q. quæ incipit, clericus quidam. vbi concludit, φ ſi clericus contraxiſſet cum conſanguinea, perdit beneficia: [a] quia quantum in eo fuit, matrimonium contraxit. reſpondet ipſe, φ ibi ex alio defectu nõ tenuit matrimonium. ſ. propter conſanguinitatem. vnde clericus in minoribus ibi voluit omnino mutare vitam: ſed in caſu noſtro clericus in ſacris non potuit velle mutare vitã. ¶ Et ex his elicitur, quòd ſi clericus in minoribus ſategit contrahere matrimonium, ſed non tenuit ex alio defectu extrinſeco, perdit beneficia. Et iſtam gloſ. tenuit dominus Anto. hîc ſcilicet quòd conſtitutus in ſacris, non ſit priuatus, ſed priuandus. Et mouetur, quia cauſa priuationis elicitur ex. c. quod à te. &. c. diuerſis j. eod. quia aliàs non poteſt deſeruire vxori & beneficio: ſed in conſtituto in ſacris ceſſat hæc ratio: cum matrimoniũ non teneat, & compellatur dimittere vxorem. Ego tenerem aliam opi. φ ſit priuatus ipſo facto, ſicut ſi teneret matrimonium. Primò, quia vera ratio perditionis beneficij eſt tacita renuntiatio, ſeu habitus pro derelicto: qui cauſatur ex contractu matrimonij: cum elegerit actũ omnino contrarium clericatui: vnde quantũ in ſe fuit, habuit beneficium pro derelicto: ad hoc tex. in. d. c. ex tranſmiſſa. & quod not. Inno. in. c. j. de apoſta. &. d. c. cum renuntiatur. Item præſuppoſito, φ cauſa perditionis eſſet illa allegata per. d. Anto. nihilominus dicerem adhuc vacare beneficia ipſo facto. ¶ † Probatur per ſimile: per adeptionem ſecundi beneficij curati, vacat primum ipſo facto: quia redditur impotens ad ſeruiendum vtrique: vt in c. cum ſing. de præben. lib. vj. &. c. relatum. de cleri. non reſiden. cum ſimilibus: & tamen ſi quis adipiſcitur ſecundum de facto, vacat primum ipſo facto: vt in. d. c. eum qui. ad idem. c. quanto. de tranſlatio. præla. vbi Epiſcopus transferens ſe proprio motu ad aliam cathedram, caret habita & ambita: ita in propoſito in odiũ iſtius, qui voluit contrahere matrimonium carnale: cùm non poſſit: debeat tamen effectus ſurgere contra eum, ac ſi matrimonium tenuiſſet. Ex prædictis habes, an & quando ex contractu matrimonij clericus perdat beneficia ſua. An autem & quãdo perdat priuilegium clericale. Io. an. tractat in. d. c. Ioannes. & ibi dicitur. Abbas.

¶ Perdit beneficia. Adde Roma. conſil. cccl xv. Ber.

ZACHARIAS.

[b] ¶ Non poſsit eſſe vicarius Epiſcopi. Adde, φ poteſt eſſe vicarius epiſcopi habẽtis iuriſdictionẽ temporalem: vt not. iſte in. c. ij. col. iij. a verſi. quæro, nunquid laicus. & ibi Feli. nu. 6. co. iiij. verſicu. fillit primo. ſ. de iudi.

[c] ¶ De iure poſitiuo. Adde Pet. de Anchara. conſil. cxxxiij. vbi ponitur diſpenſari poſsit cũ illo, qui cognouit vxorẽ, poſtq; commiſit adulterium.

SEB. SAPIA.

[c] ¶ Poſitiuo. An irregularitas ſit de iure diuino? vide Feli. in. c. fi. col. iij. ver. extra materiã, ſ. de mario. & obed. & in c. quæ in eccleſiarum. col. vj. verſi. ſecunda concluſio. ſ. de conſtitu. vbi tangit, an Papa poſsit diſpenſare in omni irregularitate.

ZACHARIAS.

[d] ¶ Promoueri ad clericatum. Adde quod no. in apoſ. ad iſtum in. c. ij. nu. 1. in ver. ordinum executionem. j. de biga.

SVMMARIVM.

1 *Coniugatus non promouetur ad aliquos ordines eccleſiaſticos nec ad beneficia, nec vicarius Epiſcopi. 2. niſi vouerit caſtitatem: & vnam tantùm vxorem habuerit. intellige hoc de vxore, vt nu. 3. & 4.*

5 *Bigamus, id eſt, ille, qui habuit duas vxores. & ille, qui habuit vnam non virginem, quare non poteſt ad clericatum promoueri.*

CAP. II.

1 SAnè. ¶ † Coniugatus ad adminiſtrationem, & ad ordinẽ eccleſiaſticum, vel beneficium non promouetur: niſi caſtitatẽ promittat: & non ſit bigamus. h. d. Primo dictum: ſecundò exceptio. ibi, *niſi*. ¶ Caſus literalis. Quia coniugati ad eccleſiaſtica beneficia promouebantur: præcipit Papa ne de cætero clericus coniugatus ad beneficia eccleſiaſtica, vel ad ſacros ordines, vel ad aliquam adminiſtrationem admittatur: niſi fortè caſtitatem vouerit perpetuam. & qui vnam tantùm, & virginem habuiſſet in vxorem. Ber. ¶ † Not. primò, quòd clericus coniugatus, nedum beneficia eccleſiaſtica: ſed etiam adminiſtrationem eccleſiaſticam habere poteſt. & puto, quòd per hoc verbum adminiſtrationẽ: ſit hîc caſus: vt non poſsit eſſe vicarius epiſcopi[b]. quod tenent do cto. in. c. j. eod. titu. lib. vj. ſed per alias rationes. Dicunt enim, quòd cum clericus coniugatus non gaudeat priuilegio eccleſiaſtico: niſi in duobus, de quibus ibi, inter quæ non reperitur iſtud, nõ poterit promoueri ad hoc officium. ¶ Nota ſecundò, quòd quandoq; clericus vouet continentiam expreſsè: & ſic tenetur non ſolùm ad continentiam ex conſtitutione eccleſiæ: ſed etiam ex voto: quod an ſit verum generaliter, dicam in. c. cum olim. j. eo. ¶ † Vltimò no. quòd coniugatus, qui contraxit cũ vnica & virgine, poteſt promoueri ad ordines: dummodo promittat conuenientiam. & intellige vxore mortua vel conſentiente: prout not. in gl. prima. Sed quæro, nunquid poſsit promoueri ad ordines minores? & dic, quòd non: vt in. c. fi. de temp. ordi. lib. vj. Vnde verbum ſacros ordines. capitur hîc generaliter: vt comprehẽdat omnes ordines. Et idem dic de beneficijs, vt indiſtinctè nullum beneficium poſsit habere in titulum: an autem diſpenſatiuè poſsit habere, dicetur in capitu. Ioannes j. eodem. ¶ In gl. ſecunda, ibi: *ſequeſtrato manſionis cubiculo*. Nunquid autem ſufficit ſeparatio, quo ad lectum tantùm: an debeat ſeparare ſe quo ad habitationem? dic, vt in glo. in c. epiſcopus benedictionem. lxxvij. diſtin. &. c. communio. xxxj. diſtin. Et generaliter, an & quando liceat alteri coniugum intrare religionem, dicetur in. c. ex parte. de conuer. coniuga. ¶ † In glo. fi. ibi: quidam dicunt, φ non poteſt &c. hanc opinionem tenuerunt Gof. & Hoſtien. qui multum in hoc inſtant. & probant per leges ciuiles, dicentes coniugatum non promouendum: niſi habuerit vxorem ex virginitate, non concubinam, in auf. quomodo oportet epi. § j. & in hoc multum inſtant. Sed opi. gl. noſtra, quæ infrà ſubijcitur, communiter tenetur. & licet Io. and. hîc tranſeat reci. d. Hoſti. tamen gl. ſua poſita in. c. vnico. eo. tit. lib. vj. tenet cũ opi. huius glo. & ibi vide latius. Idem ſentit gl. in. c. qualiter. xxx. q. v. & in. c. innotuit. de ele. optimè facit. c. tanta. qui fil. ſint legi. Nam fauore matrimonij fingitur matrimonium à principio fuiſſe contractum: & ſic eſt conformitas & vnitas inter iſtos. & multum mouet me in hac opi. φ hæc irregularitas ſit de iure poſitiuo: [c] quod nota. in. c. ij. de biga. Ideò cùm ſit odioſa: & contrahatur ſine delicto & ex permiſſione apoſtoli, debet fieri ſtricta interpretatio. no. Inno, in. c. ad audientiam. de homi. Iura ergo, quæ requirunt virginitatem tẽpore contractus, habuerunt reſpectum ad effectum: vt non dicatur corrupta per alium. vnde hæc opi. ſatis eſt æqua, & attendenda eſt multũ loci conſuetudo. ¶ † Et ſi vis ſcire, quare bigamus, vel corruptæ maritus nõ poſsit promoueri ad clericatum: [d] dic, quòd clericus debet eſſe miniſter Chriſti. i. ſacramẽti. Ideò indecens eſt illum promoueri, qui patitur aliquem defectum in aliquo ſacramento: ſicut patitur ille, qui diuiſit carnem ſuam in plures: vel habuit corruptam. Nam matrimonium eſt maximum ſacramentum in eccleſia: vt in c. debi-

c. debitum. de biga. coniunctio carnalis deſignat conformitatem, quæ eſt inter Chriſtũ & eccleſiam militantem per aſſumptionem carnis humanæ. vnde ſicut fuit caro vnica & pura: ita vnicum debet eſſe matrimoniũ & purum ad hoc, vt eccleſia rectè illam vnitatem poſsit præfigurare. & de hoc vide latius in. d. c. vt debitum. & per gloſſ. in. c. quapropter. xxvij. q. ij. Eſt etiam in matrimonio cõiunctio animorum, per quam deſignatur charitas ſeu coniunctio in charitatè inter Deum & fidelem animam. Eſt ergo matrimonium maximum ſacramentum: quia deſignat illas duas res ſacras, de quibus ſuprà dictum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Clerici in minoribus conſtituti, contrahentes matrimonium, priuantur beneficijs, & recuperant, ſi qua bona dederint eccleſiæ. 24.*

3 *Caſtè viuere dicitur mulier, quæ tranſit ad ſecunda vota: & non perdit relictum ſibi factum, cum conditione, ſi caſtè vixerit. niſi aliter ſenſerit teſtator: vel communis vſus loquendi.*

4 *Donans aliqua bona alicui collegio, vel monaſterio, ſi inde poſteà exierit, an & quo caſu recuperet bona illa donata?*

5 *Oblatus alicui monaſterio, dando ſe & ſua, intantum efficitur ſeruus illius monaſterij, vt non poſsit tranſire ad ſtrictiorem religionem.*

6 *Monachus, ſi ante profeſsionem mortuus eſt, an ſuccedat monaſterium, an hæredes ſanguinis.*

7 *Monachus fugitiuus quicquid acquirit, acquirit monaſterio, de quo aufugit: & Abbas poteſt ipſum vendicare cum omnibus bonis quæſitis.*

8 *Monachus ingrediens religionem ſtrictiorem, vel factus Epiſcopus alterius eccleſiæ, recuperat bona patrimonialia in primum monaſterium translata, & alteri acquirit.*

CAP. III.

1 QVod à te. ¶ † Si clericus in minoribus beneficiatus matrimonium cõtrahit, priuatur beneficio. & quod dedit eccleſiæ, ſibi reſtituitur. h. d. & in hoc vltimo eſt caſus not. & multum alleg. Communis diuiſio. Secunda ibi, *id volumus*. quæ ſubdiuiditur in duas partes. Secũda ibi: *ſanè*. ¶ Caſus literalis. Quidam clerici in minoribus cõſtituti accipiebant vxores: dicentes quòd non poterant continere: quæritur vtrum debeant beneficia retinere? Reſpõdet Papa, quòd ſunt beneficijs eccleſiaſticis ſpoliandi: quia carnalibus deſiderijs & diuinis officijs ſeruire non poſſunt propter immũditiam ipſorum. Veruntamen, ſi eccleſijs illis, in quibus intitulati fuerant de poſſeſsionibus: aut alijs bonis aliqua contuliſſe noſcuntur: cum ab earundem miniſterio fuerint à beneficio ſequeſtrati, bona illa reſtituãtur eiſdem. Ber. ¶ Primò not. quem non poſſe deſeruire carnalibus deſiderijs & diuinis officijs. & hęc fuit vna cauſa quare clericis fuit indicta continentia. Ad idem. c. diuerſis fallacijs j. eod. titu. ¶ Secundò not. φ coniugatus dicitur immundus reſpectu diuinorum. Et facit ratio text. contra clericos orientales: vt nõ ſint ita mundi & ita diuinis intenti, quemadmodum clerici occidentales legitimè continentes. [a] ¶ † Vltimò not. φ conferens tempore ingreſſus aliqua bona collegio, poteſt inde recedens illa repetere. ad idem. l. j. ff. de colle. illi. & an hoc ſit verum indiſtinctè j. ſubijciam cum gl. ¶ In glo. ſuper ver. *valentes*. in fine. not. bene gloſſ. iuncto text. Ex qua collige, quòd conſuetus peccare, difficulter à peccato abſtinet. vnde alibi dicit text. pulchrè: Humanæ naturæ eſt, conſueta ſumma affectione diligere: & abhorrere, quæ in diſſuetudinem abierunt. xxiij. qõ. vj. ſ. finali. Et habes vnum modũ, ex quo difficile ſeruatur continentia: ſecundum collige ex. c. eccleſiæ Principes. xxxv. diſtinct., videtur propter delicias & epulas. ad idem. c. à crapula. de vi. &

3 hone. cle. ¶ † In gloſ. ij. ibi: *caſtitas eſt cum propria vxore*. no. bene glo. & habes tex. valde not. in. c. Nicena. hîc alle. & non eſt alibi ita tex. expreſsus. & alleg. iſtum tex. Bart. in. l. mulier. § cũ proponebatur. ff. ad Treb. ad. q. vt vxor non perdat relictum ſibi factum, ſi caſtè vixerit, trãſeundo ad ſecunda vota[b] niſi aliud ſenſerit teſtator, ſeu aliud habeat communis vſus loquendi. & idem not. Barto. C. ſi ſecundo nupſ. l. j. & facit ibi text. cum authoritate ſua: ſed apertè probatur in. d. c. Nicena. Nam græci coniugati caſtitatem ſeruant: aliàs non poſſunt fungi ſacerdotio cum comparentur Dijs & Angelis, ratione officij ſacerdotalis. c. cum ex iniuncto. de hær. Poſſes etiam aliter reſpondere ad tex. quòd quando frequenter etiam cũ vxore peccatur, videntur immundi ad miniſtrãda ſacramenta. Et an & quãdo peccet maritus cubando cum vxore: vide. xiij. diſtin. nerui. xxxiij. q. iiij. c. vir cũ propria vxore. & ibi in ſumma. & glo. valde not. quæ ponit quatuor cauſas, ex quibus vir nõ commiſcetur cum vxore. xxxij. q. ij. c. quicquid. dico plenè ſuper rub. de ſponſa. Et in fi. glo. Boati. ponit hîc. viij. cauſas, quare clerici continere debent. ¶ Prima quia debẽt pacare Deum orationibus, & non poſſunt pacare, niſi ei placeant. iij. q. vij. in grauibus. pacare autem nõ poſſunt, ſi carnaliter viuunt. ¶ Secunda, quia Deus ſpiritus eſt: ideò ipſi Deo dediti ſpiritualiter, nõ carnaliter viuere debent. ¶ Tertia, quia ſunt ſodales Angelorum, ſeruiunt enim Deo, cui & illi deſeruiunt. Quarta, quia intendunt generationi ſpirituali. ideò ſpiritualiter viuere debent. Quinta cauſa, cum ſancta miniſtrent, ſancti eſſe debent. vnde dicit Deus: Sancti eſtote: quoniam ego ſanctus ſum. lxxxij. diſtin. plurimos. &. c. ſequenti. Sexta, cum alios mundent. j. q. j. c. ipſi ſacerdotes debent ipſi eſſe mundi. Septima, quia habent ſponſam, ſcilicet ſapientiam, ſeu Dei eccleſiam. Octaua & vltima: vt ex toto ſint ipſius Dei, & non diuiſi. nam coniugati ſunt diuiſi in duo: vt in. c. diuerſis. præalleg. Et iſtæ rationes ſatisfaciunt, vt & orientales clerici debeat ſeruare continentiam: non tamen peccant nõ ſeruando. c. cum olim j. eod. Per hoc dico, quòd licet clerici redderentur meliores ſeruando continentiam, tamen ſi contraherent coniugia licita, nõ peccarent. per. d. c. Nicena. ſi conſtitutio eccleſiæ non obuiaret. ¶ † In gloſſ. fi. not. hanc glo. vſq; ad fi. ad quam quotidie fit remiſsio, & ponit quatuor ſolutiones ſatis ſubtiles. Prima ſolut. quòd ſi ſua ſponte recedit[c] non recuperat bona: ſecus ſi cum authoritate ſuperioris. &c. glo. improbat hanc ſol. quia iſte clericus, de quo hîc, ſine culpa receſsit ab eccleſia: & nihilominus bona ſua recuperat. hæc impugnatio glo. communiter impugnatur à doc. quia ſi clericus in minoribus non valet continere: licitè contrahit matrimoniũ: imò eſt cõſilium apoſtoli: vt quiſq; habeat ſuam, ſi aliter fornicationem vitare non poteſt. xxviij. diſtinct. c. de his. Item ſi eccleſia retineret iſtius bona, compelleretur indi rectè ad deſiſtendum à matrimonio. quod fiendum non eſt: cũ integritas corporis debeat perſuaderi, non autem imperari. xxxij. j. integritas. & ideò hæc prima ſolutio ſatis poteſt ſaluari in caſu ſuo: vt j. dicam. ¶ Secunda ſolutio eſt, φ aut donatio fuit facta tempore ingreſſus: aut ſine aliquo ingreſſu. Primo caſu reuocatur donatio reuocato ingreſſu, vt hîc: & in concordan. ſecundo caſu non. Et no. bene hanc ſolu. ex qua collige, φ donans bona ſua alicui collegio, & collegium intrans; videtur donaſſe intuitu ingreſſus. ¶ Tertia ſo. eſt, φ de miſericordia fit reſtitutio bonorum: ſecus de iure ſtricto. Contra hanc ſol. facit iſte tex. qui non vtitur verbo ſapiente indulgentiam: imò potius contrarium, dum dicit: *recta via debent redire. &c.* & maximè hoc innuit verbum, debet: quod ex proprio ſignificato importat neceſsitatem vt no. glo. in cle. attendentes. de ſta. reg. per Bart. in. l. iij. C. de pigno. ¶ Quarta & vltima ſol. diſtinguit inter col

[a] ¶ Continentes. Adde, quòd ideò cõſuluit Bal. conſil. cclxiij. ij. libr. φ non gaudent orientales eo priuilegio, quo occidentales. Ber.

ZACHARIAS.

[b] ¶ Tranſeũdo ad ſecunda vota. Ad de quod nota. in apoſ. ad iſtum in c. vt clericorum. nu. 5. in apoſt. in ver. caſtè vixerit. vbi limito hoc dictum. ſ. de vit. & honeſ. cle.

SEB. SAPIA.

[c] ¶ Recedit. Quãdo recedens de collegio recuperet bona ſua, quę contulerat, tradit remiſsiuè Feli. in c. cum dilecta. col. fi. verſi. quid autem ſi vnus. ſ. de reſcrip.

SEB. SAPIA.

a ¶ Vnde viuat. Vide quod scribit do. Abb. in. c. de hoc. paulo ante fi. nem. j. de simon. & Card. in consi. xxj. inci. quidam nomine Laurentius. & in consil. xxx. incip. quidã frater.

b ¶ Non fecit. Ad. de Cald. in pluribus suis consilijs de regularibus.

SEB. SAPIA.

c ¶ Secũdus casus. vide Iaso. in auc. ingressi. co. pe. C. de sacrosan. eccle.

d ¶ Fugitiuus. Ad de Pet. de Anch. consi. cccx. Ber.

e ¶ Ardua in facto. Adde, ꝙ Ant. de But. consi. lxxvj. incipi. monialis sanctissimæ vitę, tenet bona remanere primo monasterio, dato vsu fructu secũdo monasterio: ne illi sit onerosa. & videtur æqua opin. Anton. Francis.

¶ Circa hoc si monach⁹, vel monialis facit transitum ad aliud monasteriũ strictioris regulæ, cui applicentur bona, quæ forsan erant apud primũ monasterium: per ea quæ habentur in c. in præsentia. de proba. & in auc. ingressi. C. de sac. sanct. eccles. videquę plenè no. in. c. licet. de regul. & Bald. in. l. j. C. cõi. de ma. & eundem in. l. cũ in adoptionis. in. v. cõlũ. C. de adop. & satis placet ea opi. ꝙ bona tanquam accessoria ad monachum seu monialẽ, debeant ipsum sequi. Ad quod etiam vide Bar. in l. si communis. in fin. ff. de stip. ser. Ne ipsum monasterium ad quod facit trãsitum, patiatur damnũ ex illius ingressu. de quo vide per Ange. Paul. de ca. & Alex. in. l. cui fundus. in. §. j. in fi. ff. si cer. peta.

lationem bonorum expresè factam, & tacitam: vt primo casu non sit locus receptioni: secundo sic. & ita gl. vi detur intelligere istum tex. Sed certè hæc lect. non congruit literæ quæ loquitur de expressa collatione: vt patet ibi: aliqua contulisse noscuntur, sed certo casu ista est bona consideratio: vt j. dicam. ¶ Hosti. hîc & Ioan. and. post eum distinguit: ꝙ aut quæritur de ingrediente religionem, aut ecclesiam secularem. Primo casu, si nõ fecit professionem, omnia bona recuperat inde recedens. ar. c. super eo. &. c. statuimus. de regulis. Si verò fecit professionem: tunc si recesit licitè, recuperat bona: vt hîc: & in capitu. ex transmissa. de renunciatio. cum si. secus si illicitè: puta sine superioris licentia. argument. c. licet. de regulis. De ingrediente ecclesiam secularem, dicunt quòd aut tacitè bona sua transiuerunt in ecclesiam: & illa recuperat inde recedendo. arg. in. d. c. ex transmissa. dicit tamen Ioan. and. & bene, ꝙ non videt quomodo bona clerici secularis tacitè transeant in ecclesiam: cũ in eis non habeat locum auc. ingressi. C. de sac. san. eccle. quę dicit, quòd cum sint capaces bonorum, remanserũt illa penes eos: nisi de facto aliud fuerit obseruatum. Si verò bona contulit expresè: tunc de misericordia illa recuperat si non habet vnde viuat[a]: secus autem de iure stricto faciunt iura pro & contra. allega. in glos. sed certè hoc potest reprobari per istum text. vbi expressa fuit facta donatio: & tamen reuocatur: nec apparet de aliqua misericordia: & in hoc multi multa dicunt. Sed vt clarè habeas materiã, expedio per aliquos casus. ¶ †Primus, quando quis intrauit religionem, & non fecit[b] professionem: & in hoc considera: quia aut non fecit professionem, quia fuit oblatus dando se & sua plenè monasterio: & iste amplius nõ reuocat. Est enim quasi seruus monasterij: ideò vt dicit gl. in. c. vt lex continentiæ. xxvij. quæstio. j. in gl. per ver. professi. quòd non potest inde recedere, etiam causa strictioris religionis. quod est valde sin. si est verũ. Archi. tamen ibi transit. Sed vide quod dico in. c. in præsentia. de proba. Nam posset æquiparari quo ad casum nostrum alteri monacho. de quo j. dicam. † Aut non fecit professionem: quia ibi est mortuus. & est no. dubiũ, vtrum bona debeant redire ad hæredes sanguinis, aut ad monasterium: de quo in auc. ingressi. præalleg. & d. c. in præsentia. & dic, vt ibi. Aut professionem nõ fecit. quia inde recesit: & considera, quòd aut donauit omnia bona sua expresè, & in dubio videtur donasse ratione personæ: quia non est verisimile, quòd spoliasset se omnibus bonis non transeundo: ideò reuocat recedendo. facit quod in simili not. Bar. in. d. auc. ingressi. Videt enim donasse causa mortis: vnde tali morte nõ secuta per professionem, potest reuocare, sicut seruatur in donatione facta causa mor. vt. l. non omnis. ff. si cer. pet. Si verò donauit aliqua: tunc videtur donasse, non causa ingressus. ar. eorum, quæ not. in. c. beneficiũ. de re. lib. vj. & c. constitutionem. eo. titu. & li. Tacitè verò bona huiusmodi non transeunt in monasterium: sed manent penes eum, ex quo non est professus: vt. d. c. beneficium. ¶ Secundus casus[c] est, quando intrauit monasterium, faciendo professionem. quo casu considera, ꝙ aut professio non tenuit, aut sic. Primo casu bonaquæ tacitè transiuerunt, redeunt ad personam suam: & hoc casu serua vltimam sol. glo. quia accessorium sequitur suum principale. Aut expresè contulit: & si credebat professionem tenere, reuocat illa bona: quia videtur causa mortis mundanæ donasse: vt. s. dixi. & bene facit. l. si pater. C. de hære. instit. vbi patet, quòd si instituo aliquem credendo illũ filium meum: auferuntur demum illi bona: si constat eum non esse filium. Si verò sciebat professionem nõ tenere, non reuocat: quia videtur in omnem casum donasse. arg. l. cuius per errorem. ff. de regu. iur. & hoc voluit Bernar. in d. aut. ingressi. Et de facto accidit ista quæstio hoc anno in hac ciuitate. Si verò professio tenuit: aut inde egreditur propter peccatum suum: vt quia collocatur in alio monasterio ad agendum pœnitentiam: & dantur dona secundo monasterio quo ad vsumfructũ: vide tex. cum glo. not. c. de lapsis. xvj. qõ. vj. Sed post mortem naturalem vsusfructus redibit ad primum monasteriũ: & consolidabitur cum proprietate bonorum: vt ibi. † Aut inde egreditur capiendo fugam, & bona non recuperat: imò quocunq; accesserit, potest Abbas eum vendicare, cum omnibus bonis per eum acquisitis. xviij. q. ij. c. abbates. ¶ Ex quo no. ꝙ quicquid acquirit monachus, etiam fugitiuus, 4acquirit monasterio: quãtuncunq; sit in partibus remotis: vt in. d. c. abbates. Aut inde † egreditur licitè: puta transeundo ad monasterium strictius, vel promouetur in prælatum alterius ecclesiæ: & tunc est pulchrum dubium, quid de bonis, quæ transiuerant in primum monasterium. Nam aliqui moderni volunt, quòd debeant remanere penes primum monasterium: & quic quid posteà acquirunt, cedat secundo monasterio, seu ecclesiæ: pro quo prima fronte videtur tex. pulcher in. c. j. xviij. qõ. j. Alij dixerunt indistinctè, ꝙ bona debent cum persona transire. & quòd illud. c. vnicum procedit in bonis acquisitis industria monachi: quia illa remanent penes primum monasteriũ: secus in patrimonialibus: quia illa videntur semper accedere ad personam monachi: licet expresè fuerint collata tempore ingressus ratione prædicta. & hanc fi. opi. tenuit hîc consulendo do. Car. sed Pe. de perusio tenuit primam. & q. aliàs fuit ardua in facto. [c] Mihi multum placet hæc opi. secunda: scilicet, ꝙ bona patrimonialia sequantur personam. ar. hîc, &. d. c. ex transmissa. & l. j. ff. de colle. illi. Item adducofubtiliter in arg. tex. illius. c. j. vbi dicitur, ꝙ monachus factus Episcopus potest adire hæreditatem paternam sibi delatam quam acquirit episcopatui, & non primo monasterio. Ecce ergo, ꝙ illa spes succedendi patri, qui trãsiuerat in primum monasterium. iuxta not. per Inno. in. c. in præsentia. de proba. sequitur personam monachi. Hoc autem intellige, quando donatio fuit facta tacitè, vel expresè: ita, vt ex coniecturis appareat, quòd ratione ingressus, fuit facta, puta tempore ingressus: sed vbi non habita ratione ad ingressum: puta, quia longè ante ingressum: vel subsit alia coniectura, non fit reuocatio: licet transferatur inde persona: nisi de misericordia. & hoc casu serua tertiam sol. glo. quia nõ possunt dici hæc bona accedere personæ: propter diuersitatẽ temporum. arg. c. dudum. de conuer. coniu. ¶ Tertius casus principalis est in clerico seculari, vel in laico intrante ecclesiam secularem: & de bonis laici oblatis tali ecclesiæ, vide gl. j. d. c. vt lex. Et satis puto, ꝙ in bonis istorum possit fieri in effectu præcedens distinctio. Si enim sunt accessoria ad personã, tacitè vel expresè possunt reuocari inde recedente persona: vt hîc &. d. c. ex transmissa. & d. l. j. de colle. illi. secus vbi non esset accessoria ad personam: nisi de misericordia fieret restitutio. Et hæc nota, quia sæpe accidunt &c. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Clericus constitutus in sacris, qui de facto contraxit matrimonium: peracta pœnitentia, potest ab Episcopo restitui, etiam ad beneficia. si verò occultè contrahit, non indiget indulgentia, facta pœnitentia. 4.*

3 *Clericus in sacris contrahens matrimoniũ, ipso facto est suspensus, non illa suspensione, quæ inducit irregularitatem celebrando: sed tanquam notoriè criminosus.*

4 *Clericus in sacris magis peccat contrahendo matrimoniũ, quàm committendo adulterium.*
Delictum regulariter præsumitur grauius ex maioritate pœnæ.

5 *Clericus contrahens nuptias, vel tenens concubinas, debet cacere officio & beneficio.*

CAP.

CAP. IIII.

1 SAnè. ¶ †Peracta pœnitẽtia dispensant Episcopi cũ sacerdotibus, qui matrimonium de facto cõtraxerunt. h. d. ¶ Casus literalis. Quidam sacerdotes contraxerunt nuptias, quæ potius contubernia sunt dicenda: propter quòd ecclesijs suis fuerũt spoliati. quæritur vtrum possit Episcopus cum talibus dispensare? Respondet Papa, ꝙ post longam pœnitentiam, & vitam laudabilem, continentes, possunt per Episcopum ad officium suum dispensatiuè restitui, & eius executionem habere. Ber.

2 ¶ †Primò no. arg. optimum, & quasi expressum in tex.

a ꝙ clericus in sacris contrahendo matrimoniũ,[a] de facto perdit executionem officij sui: & sic videtur ipso facto suspensus: adeò, ꝙ nisi ex dispensatiõe amplius officium exercere non potest. Et intelligo, quòd est suspensus, nõ illa suspensiõe, quæ inducit irregularitatem in celebrante. & quia hoc nullibi expresè cauetur. & sic stat. c. isqui. de sent. excom. lib. vj. sed est suspensus, sicut quilibet notoriè criminosus. c. fi. s. titu. j. & de temp. ord. c. fi. ¶ †Secundò no. casum, in quo episcopus dispensat. & si teneas hoc peccatum esse grauius adulterio: dic, ꝙ ideo Episcopus dispensat: quia reperit hoc expresè concessum. aliàs secus: vt in. c. at si clerici. de iudi. Et licet hîc sint opiniones, an grauius peccet contrahendo matrimonium de facto, an committendo adulterium. Ego crederem, ꝙ grauius peccet contrahendo matrimoniũ: quia videtur hoc casu apostatare: & colligitur ex maioritate pœnæ. Nam & mulier, & filij inde nati efficiũtur serui ecclesiæ: vt in c. cum multæ. xv. q. fi. quod nõ contingit in adultera: nec in filijs susceptis de adulterio: vt ibi not. & dixi in. c. ij. s. tit. j. In dubio colligimus maioritatem delicti ex acerbitate pœnæ. xxiiij. q. j. non afferamus. l. reficiendum. ff. de pœnis. Quandoq; tamen fallit hoc arg. vt. l. aut facta. in fi. ff. de penu. leg. & not. in. c. latorẽ. &. c. admonere. xxiij. q. ij. ¶ †Vltimò, hîc opp. de. c. fi. de tempo. ordi. vbi nulla requiritur dispensatio. dicunt docto. ꝙ aut crimen est notorium: & habet locum quod hîc dicitur: aut occultũ & procedit contrarium. Et not. bene hanc solu. quia ille tex. expresè non loquitur in casu nostro. Et ex hac solu. habes, quòd si clericus occultè contrahit, non indiget indulgentia post pœnitentiam. ¶ †Et vide ad materiã bonum tex. in. c. decernimus. xxviij. distin. vbi dicitur, ꝙ cõtrahens nuptias, vel tenens cõcubinam, careat officio & beneficio. quem tex. not. bene. Extendit enim. c. ex parte Adę. de test. & dat intellectum ad istũ tex. & sic intelligo Inn. & Hosti. qui nimis generaliter loquũtur. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Clerici in minoribus perdunt beneficia si' contrahunt matrimonium: si verò illa habuerint post matrimonium contractum: non auferuntur ab illo, qui contulit, sed à superiore.*

2 *Clerici beneficiati, qui non dixerunt officium, an teneantur ad restitutionem fructuum?*

3 *Papa promouendo, vel eligendo inhabilem, videtur cum eo dispensare: inferior verò non.*
Dispensatio facta à principe sine causæ cognitione, valet: facta ab inferiore à principe, non.

4 *Conferens beneficium, non potest ipsum reuocare, si collatio fuit facta inhabili: sed superior reuocabit. Intelligo, nisi conferẽs beneficium fuerit Papa. per ea, quæ dicuntur. s. nu. 2.*

5 *Contractus initus cum ecclesia nõ potest per partem, quæ cum ea contraxit retractari: sed ipsa ecclesia potest approbare, vel improbare: quia de eius fauore agitur.*

6 *Contra factũ propriũ, an quis possit venire? vide hîc remissiuè.*

CAP. V.

1 DIuersis fallaciis. ¶ † Clerici in minoribus beneficiati, qui matrimonium contraxerunt: beneficijs spoliantur. h. d. Vel sic & pinguius. Auferenda sunt clerico beneficia, quæ habebat tempore contractus matrimonij: collata verò postmodũ scienter per episcopum per eundem auferri non possunt, sed per superiorem. h. d. Diuiditur. Nã primò narrat factũ, quod secũdò improbat, ibi: *cumergo.* duas rationes reddens. & illud per Diocesanum corrigi mandat, vnum casum excipiens ibi: *nisi.* ¶ Casus literalis. Quidam clerici contraxerunt matrimonium, nihilominus beneficia ecclesiastica retinere cõtendunt: quæritur quid iuris sit? Dicit Papa: cum ergo vir cogitet quomodo placere possit vxori: & ideo circa ea, quæ Dei sunt minus valeat cogitare: quia quasi in duo diuisus, plenam sui non habeat potestatem. vt ergo ei, à quo stipendium recipit, plenius famuletur: mandat Episcopo noruicen. quòd huiusmodi clericos ecclesiasticis beneficijs debeat spoliare: appel. remota: præsertim cum ecclesiasticarum rerũ substantia per tales soleat perire: nisi ipse illis scienter contulerit beneficia: & tunc non per ipsum, sed per suum superiorem spolientur beneficijs eisdem. Ber. ¶ Primò not. ꝙ coniugatus non potest perfectè tendere in vitam contemplatiuam, oportet enim eum esse actuum circa vxorem, & rem familiarem: nam multa sunt onera matrimonij, qui bus consideratis: inquit apostolus. ¶ Si talis est causa viri ad vxorem, nõ expedit nubere. xxxij. q. vij. omnes causationes. Et ex hoc infertur, quòd cum studium alicuius scientię requirat hominem totum, & contemplatiuum, non valet coniugatus vacare studio. Vnde vt narrat Hiero. contra Iouinia. Cicero post repudium Terentiæ rogatus ab Hircio, vt suam sororem duceret in vxorẽ: nequaquã annuit: dicens se non posse vxori pariter & philosophiæ operam dare. quod not. ¶ Secundò no. duas causas, quare clericus coniugatus non potest habere beneficium ecclesiasticum. Prima, quia nõ potest perfectè famulari: cum nõ habeat ex toto sui corporis potestatem. Secunda, quia amore filiorum, & coniugis ecclesiarum substantia solet per tales dilapidari. vide. j. q. iij. peruenit. vbi dicit glo. quòd Episcopi efficiuntur cœci in dissipando bona ecclesiæ amore nepotum: fortius amore filiorũ a efficiuntur omnino cœci, si essent legitimi, & naturales. Tertia causa colligitur ex. c. quod à te. s. eo. Nam coniugatus reputatur immundus respectu obsequij spiritualis: cum intendat carnalibus desiderijs. Et adde alias causas, quas dixi in. d. c. quod à te. ¶ Tertiò nota ibi: *plenam* b *sui &c.* quod non solũm vxor dicitur non habere potestatem sui corporis: sed etiam maritus. ad hoc. c. non debet. de consan. & affin. Non enim iudicantur ad imparia maritus & vxor, quo ad onera matrimonij. c. quanto. & c. gaudemus. de diuor. Versat enim in matrimonio mutua seruitus, & mutua possessio. vnde qui possidet, possi def. s. de restitu. spo. c. ex transmissa. &. c. ex conquestione. eo. tit. ¶ †Item no. ibi: *à quo stipendium &c.* ꝙ clerici beneficiati dicuntur stipendiarij Dei, & datur eis stipendium ratione famulatus. Et ex hoc potest adduci hęc litera multum strictè pro opi. Cald. in. c. j. de celeb. miss. vbi tenuit clericos teneri ad restitutionem fructuum beneficiorum, qui cessauerunt à diuino officio, licet aliqui contra: vbi latius dicam. Sed hæc litera potest adduci in ar. modo prædicto. Videntur enim eis beneficia collata ob certam causam. s. vt famulentur Deo. ergo causa cessante competit repetitio. ff. &. C. de condi. ob cau. per totum. Hanc tamen opi. non firmo, sed dicam, vbi suprà remisi. ¶ Vltimò potes notare, ꝙ Episcopus nõ potest clericos coniugatos reddere capaces beneficiorũ. Nunquid aũt possit aliquo casu dispensare: dicam in. c. Ioãnes j. eo. vbi communiter tenetur, ꝙ dispensat in minoribus beneficijs: vt ibi latius. ¶ †Et illa opi. præsuppositа collige ex tex. vnum bonum dictum, ꝙ superior exercens actum cum subdito, contra legẽ eo casu, quo dispensare potest, non videtur in dubio dispensasse. [b] Inn. tamen tenuit con- b

a ¶ Contrahendo matrimoniũ. Ad de Feli. plenè. in. c. ita nos. col. iij. vers. in tex. ibi pro periurio. s. de iureiur.

b ¶ Dispensasse. Ad de Old. latè consi. cccxxv. vsque ad cccxxxij. Roma. consil. cccxcvj. & cccvij. Ber.

tvarium: ſed primum ipſe tenuit in.c. veniens .de ſi. præſby. ¶ Sed contra hoc poteſt op. de not. in.l. quidam conſulebat. ff. de re iud. &.l. Barbarius. ff. de offi. præſi. Solu. ſentit hîc Hoſtiē. q aliud in Principe, aliud in inferiore: cui ex gratia permittitur diſpenſatio. Et placet in effectu hæc ſol. & declara eam ſic: In diſpenſatione Principis neceſſariò non requiritur cauſæ cognitio:[a] ſed ſufficit ibi ſola voluntas: vt no. Inno. in.c. cum ad monaſterium. de ſta. regu. Ideò ſatis eſt qualitercunq; pateat de voluntate principis. & ſatis dicitur patere, ſi ſciēs inhabilem eū pro mouit ad officium ſibi legibus interdictū: ſed in diſpenſatiōe inferioris requirit neceſſariò cauſæ cognitio. Nā diſpēſare, eſt diuerſa pēſare. vnde ex proprio ſignificato vocabuli, diſpenſatio videtur conceſſa cauſa ſubſiſtente & cognitione præcedente. An expediat ſic diſpenſare: vi de bo. glo. j. q. vij. * c. requiritis * . § . niſi rigor. & per Inn. in. d. c. cum ad monaſterium. Si ergo iſte cui conceſſa eſt diſpenſatio, non adhibuit cauſæ cognitionē, non poteſt dici diſpenſatio, ſed diſſipatio: & debet tūc reuocari per ſuperiorem: vt hîc. & ille eſt puniendus: quia fecit actum contra legem in caſu non permiſſo. De quo vide plenè quod leg. & not. in. c. at ſi clerici. § de adulteriis. de iud. & vide quod not. in. c. ij. de ſchiſ. vbi plenè not. an & quādo videatur diſpenſare ſuperior veniendo contra legem. Et ſic ex his apertè aperitur intellectus huius. c. Nā præſupponendo, q Epiſcopus potuiſſet hîc diſpenſare, tamē ex quo non egit diſpenſare nec adhibuit cauſæ cognitionē, non valet talis collatio. ¶ † Sed tunc remanet dubium, quare ipſemet nō poſsit talem collationem reuocare: ex quo viribus non ſubſiſtit: hoc examinatur in gl. ma. dicere prout hîc ſentit. Hoſti. q ex quo quis agit actū, in quo potuit diſpenſare, licet diſpenſatio non teneat, quo ad ſuperiorem: quia non ſeruauit ſeruanda: ipſe tamen cōtrauenire non poteſt: quia quantū in ſe eſt, actum approbauit. & tene menti ſemper hāc ſol. quia facit ad multa. Indignum enim eſt reprobare mores illius, quos quantū in ſe fuit, approbauit ſemel. ad hoc. l. ſi vxor. ff. de adul. xxxij. q. v. c. horrendus. iiij. q. iij. ſi quis teſtibus. Potes addere alium notabilem intellectum: videlicet q hæc diſpenſatio non tenuit quo ad ſuperiorem. vnde nullitas hæc inſurgit fauore tertij: quo caſu non poteſt is qui actum explicauit, fundare ſe ad irritationem actus, ſuper iure tertij. ad idem. l. ſi creditoribus. C. de ſer. pig. da. ma. & optimè facit tex. xij. q. ij. c. ſi qua de rebus. † & quod not. gl. in c. j. ne ſe. va. Vbi ſingulariter habetur, q recipiēs rem eccleſiaſticam ex contractu emptionis in fauorem eccleſiæ nullo modo poteſt allegare nullitatem ad retractationē actus, ſed ipſa eccleſia de cuius fauore agitur, poteſt actū approbare, vel improbare. Ex quibus habes ſuccinctè duos intellectus ad fin. huius tex. Tertius intellectus eſt, vt ſit in odium & opprobrium Epiſcopi, vt factū ſuum emendetur per ſuperiorem: ſed præcedentes ſunt notabiliores. ¶ In glo. j. in fi. hoc dictum gloſ. non eſt verum. Nam Epiſcopus & quilibet Prelatus habens iuriſdictionem contentioſam, ſeu ſpiritualem, eſt ſimul actiuus & cōtemplatiuus. Actiuus eſt, inquantū intendit ſaluti proximorum. Contemplatiuus verò, inquantum contēplatur Deum, & ſuperiora. Vnde Moyſes, qui fuit Deo cōiunctiſſimus, fuit actiuus & contemplatiuus. Nam certo tempore aſcendebat in montem ad contemplandum: reliquum verò expendebat ad ſalutem proximorū. de quo in. c. niſi cum pridem. de renun. facit quod no. in. c. licet. de regu. Vnde Ioan. Andr. aliter intelligit. Dicit enim, q per cytharam deſignatur vita actiua, ſeu laicalis: vt etiam dicit glo. & hoc quia cythara dicitur inſtrumentum habens plures, chordas & ſonum valde clamoſum: ideò deſignat vitam laicalem multis motibus, & occupationibus deditam. ¶ Pſalterium verò, quia eſt inſtrumētum habens ſonum tenuem, & exilem: deſignat vitam clericalem ſeu contemplatiuam, quæ eſt multum ſuauis, & quieta. Senſus ergo literæ eſt, q in coniugato iſta non bene concordant: quoniam coniugatus propter immunditiā ſuam & alias rationes, de quibus hîc, non eſt aptus ad ſeruiendum eccleſiæ: & ſic ad ducendam vitā clericalem: ſed in clerico non coniugato iſta duo bene concordant. Nam clericus quantū in ſe eſt, debet eſſe actiuus & contemplatiuus. Nā ſi ſibi loquitur prædicando, & non operatur, comparatur cytharæ. ſi verò bene operatur, & nō loquitur, æquiparatur pſalterio: & ideò alibi dicit tex. q ſancta ruſticitas ſibi ſoli prodeſt. ij. q. vij. c. ſancta. ¶ † In gl. ſuper verbo, *non per te*. in fi. Not. Glo. pro intellectu iſtius brocardi: cum quæritur: nunquid quis poſsit venire contra factum proprium[b]: de quo plenè per Io. cal. in. c. ſi quis. de re. eccl. no. alie. per Bar. in. l. poſt mortem. ff. de adop. diſtingue plenius, vt ibi no. & quo ad intellectū. c. noſtri. quare iſte non poteſt venire contra factum proprium, dic: vt. ſ. dixi.

a ¶ Cauſę cognitio. Nota, q ſi Papa ex certa ſciētia pro mouet inhabilem vi detur diſpenſare. inferiores aūt hoc non faciūt ſine cauſæ cognitiōe. iſtā opi. tenuit Bart. in repet. l. Barbarius. in. viij. col. ver. ſed quid ſi Papa. ff. de offi. præſi. & Ab. in. c. cū in cūctis. §. inferiora. verſic. an etiā epiſcopi. & in c. innotuit. in. ij. co. ver. ſi autē & in. c. quiſquis. in. ij. not. ſ. de elec. & in vno iſtorū locorum dixi cōferre pulchrū dictum Inno. in. c. veniēs. j. de fil. preſby. vbi dicit, q nō poteſt haberi pro legitima diſpenſatione temerarium factū inferiorum, quod eſt valde no. vide text. meliorē de iure, in. l. idem vlpianus. ff. de excu. tut. A Enæas de falco.

b ¶ Factū propriū. Adde Frā. de aret. conſi. cxiiij. Pe. de Ancha. conſi. ccix. Ber.

SEB. SAPIA.

b ¶ Factū propriū. Vide Alex. in cōſil. cxxvij. colū. iij. in. j. vol. Iaſo. in. l. ſi donatione. col. pe. C. de collati. poſt Alex. ibi. col. vj. & remiſſiuè per Feli in. c. ij. in. iij. col. ſ. de except. & vide caſum in quo licet contrauenire per Cardina. in conſil. cxxxvij. co. iij. vbi ponit de rege, qui alienauit in præiudiciū regni. poteſt enim contrauenire vt ibi per eum.

SEB. SAPIA.

c ¶ Tribus teſtibus. vide Bald. & Pau. de ca. in. l. ij. C. quē. admo. teſta. aperi. vbi Bald. ponit de eo, qui teſtatus eſt cum duobus teſtibus in terris Soldani, de quo etiā ponit Bald. in. l. ius ciuile. in fi. ff. deiuſtitia & iure. Iaſo. in I. cūctos populos. columna penul. C. de ſum. trinita. &

SVMMARIVM.

1 *Validitas actus pendet à loco, vbi fit, non vbi habet exerceri.*
2 *Sacerdos Græcus non poteſt habere eccleſiam inter latinos, ſi ſi vult obſeruare mores patriæ ſuæ. ſ. accipere vxorem.*
3 *Sacerdotes Græci, quare nō ligantur lege canonica in hoc, quòd non poſſint eſſe coniugati.*
4 *Lex generalis poteſt à certo genere perſonarum recipi, & à certo non: & non recipientes, non peccant.*
5 *Papa poſſet ſtatuere, vt clerici latini poſſint accipere vxores: niſi aliàs ipſi eſſent obligati ex voto tacito vel expreſſo: quo caſu Papa non diſpenſat ſine maxima cauſa.*

CAP. VI.

VMolim. ¶ Filius ſacerdotis Græci ex vxore genitus, licitè inter latinos promouetur, ſi ſcandalū non obſiſtat. h. d. & eſt caſus no. ¶ Communis diuiſio. Secunda ibi: *nos*. ¶ Caſus literalis. Vacante Anglorienſi eccleſia, canonici eiuſdem cantorem Tricarien. in Epiſcopum elegerūt: Archiepiſcopus Acherontinus electionem illius examinans, & perſonam: inuenit, q pater eius ſacerdos Græcus fuit: & iuxta morem Græcorū in minoribus ordinibus cōſtitutus vxorem duxit: & illa in ſacerdotio ſuſcepit eundem. dubitauit Archiepiſcopus vtrum electionem illam deberet confirmare. Conſultus Papa reſpondet, conſiderans q orientalis eccleſia non admiſit votum continentiæ: imò in minoribus ordinibus contrahere poſſunt. & in ſuperioribus vti matrimonio contracto: mandat Pa. q ſi aliud nō obſtet, illum confirmet: niſi conſuetudo regionis repugnet, pro eo: q inter latinos Græci huiuſmodi conuerſanſ. Ber. ¶ † No. j. tex. q vbicunq; agitur de habilitate perſonæ, vel validitate alicuius actus: debemus inſpicere ad conſuetudinem loci, vbi aliquis oriundus fuit: vel vbi actus fuit geſtus. nō autem ad conſuetudinē alterius loci: vbi aliquis actus venit applicandus ad perſonam. Licet enim in eccleſia occidentali clerici teneantur abſtinere: tamen quia clerici in eccleſia orientali non tenentur: inſpicimus conſuetudinem eccleſiæ orientalis. Vnde oriundus eſt promouendus: nō eccleſiæ occidentalis, vbi exercetur actus electionis. quod facit ad multa. Ex quo poteſt dici quòd latinus ſiue legitimus ſecundùm conſuetudinem patriæ ſuæ debet vbicq; reputari legitimus. Ad quod facit. l. j. C. de mācip. lib. & not. per Barto. in. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. & l. cunctos populos. C. de ſumma trini. Et maximè ad illam. q. videlicet: nunquid teſtamentum hîc Senis cō ditum cum tribus teſtibus ſecundùm cōſuetudinem, & ſtatutum propriæ patriæ, habeat vires quo ad bona alibi ſita: & ſic de ſi. dic, vt ibi not. ¶ Secundò not. q clericus Græcus licitè vtitur matrimonio, etiam inter latinos.

nos: quod videtur prima fronte contra multa iura, quæ dicunt peregrinū teneri ad obſeruantiam conſuetudinis patriæ. viij. diſt. quæ contra. xij. diſt. illa. &. d. l. cūctos populos. de hoc vide quod not. Inn. & Hoſt. poſt eum. in. c.
2 cum ſecundū. de tempo. ordi. vbi etiam nota. † nunquid talis ſit tolerandus inter latinos: & nūquid poſsit ſibi cō ferri eccleſia latinorum, ſi vult ſeruare ritus ſuos. Nam hîc non ſeruabat iſte clericus ritus Græcorum. imò fuerat promotus in cātorem inter latinos: & hoc teneas. Et ſic limita iſtum text. q tali volenti obſeruare ritus ſuos, nō eſt conferenda eccleſia inter latinos: ne varijs ritibus coinquinetur honeſtas eccleſiæ: vt in. d. c. cum ſecundū. ¶ No. iij. q licet Græci ſint Chriſtiani, & ſic ſubditi poteſtati Papæ: non tamen peccant non ſeruādo legem Papæ & totius concilij ſuper cōtinentia clericorum editā.
3 ¶ † Contra hoc tamen fortiter op. nam lex ligat omnes ſubditos. vt in. c. j. de cōſti. maximè quando lex eſt totius concilij: cum præſumatur inſtinctu ſpirituſſancti edita. l. diſt. ſi ille. xciij. diſtin. diaco. Sol. vide gl. not. xx. di. de libellis. in fi. quæ ponit duas ſolu. Prima q Græci non contemſerunt illam legem. hæc ſol. non ſatisfacit: quia licet grauius peccet non obſeruans legem ſuperiorem contemnendo: tamen præter omnem contemptū peccat quis non obſeruando legem. de pœni. di. ij. c. ſciendum. Secunda ſol. q Papa approbauit tacendo mores eorum. no. bene hanc ſol. & extendendo eam dic, q ex quo illa lex non
4 erat de neceſſitate ſalutis: & nō fuit recepta ab ipſis Græcis per longa tempora: Papa ſciente & tranſgredientes non puniente: illa lex non ligat eos. ¶ † Et hoc nota pulcherrimum dictum, q vbicunq; lex generalis recipitur in vſu à certo genere perſonarū & à certo non recipitur non recipientes nō peccant ſaltem poſt longa tempora. ad hoc. iiij. diſt. c. leges. &. c. erit autē lex ſecus dic, quādo in eodem genere perſonarū maior pars recipit. Nā tunc minor pars non videtur excuſabilis per taciturnitatē ſuperioris: ſed poteſt habere locū illud dictū: multa per patientiam tolerantur. in. c. cum iandudum. de præben. Ex his etiam collige aliud no. dictū q etiam lex præcepti tollitur, ſi moribus vtentiū non recipitur: licet aliud ſenſerit Hoſti. in. c. j. de treug. & pace. ſed intellige illud dictū Hoſti. qñ eſt lex præcepti inducens ex natura ſui peccatū ex contrauentione: vt, quiaconcurrunt cum lege diuina. ſic videtur intelligere Inn. in ru. de conſue. Arbitror poſſe dari, & aliam ſol. ſatis not. iudicio meo. & vt euitentur ſubterfugia: vt dicamus, q Papa etiam cum maiori parte concilij non poterit indicere contientiam certo generi perſonarum poſt promotionem eis reſiſtentibus & reluctantibus: quia continentia eſt res, quę poteſt perſuaderi: imperari autē non. xxxij. q. integritas. Fuiſſet enim indicere vitā valde arctiorem & ſtrictiorem ipſis clericis promotis. contra no. in. c. geſta. liiij. diſt. & in regula, quod omnes tangit. de reg. iur. lib. vj. & tunc rectè ſtat littera, q eccleſia orientalis non admiſit, ſeu emiſit votum continentiæ: quia neq; voluerunt ſe obligare huic voto, nèq; approbare legem cōcilij: vt in. c. Nicena. &. c. aliter. xxxj. diſt. & ex hoc tollitur contrarium. ¶ In gl. ij. no. bene hanc glo. vſq; ad fi. quæ quotidie allegatur in materia ſua. & opi. Vin. hîc poſita placet Gof. & mihi videtur veriſsima. ¶ † Et ex hac op. poteſt inferri ad deciſionē plurium. q. quarum prima ad illam, nunquid hodie eccleſia poſsit ſtatuere, q clericus poſsit cōtrahere matrimoniū
a ſicut Greci[a2] credo, q ſic. & in hoc indubitatum eſt apud me reſpectu eorum, qui nō ſunt obligati ex voto tacito vel expreſſo. & ſic intelligerem gl. in. c. quæ ad perpetuā. xxv. q. j. & not. illam glo. ſic intellectam. Probo ratione. continentia non eſt in clericis ſecularibus de ſubſtantia ordinis: vt dicit Inno. in. c. placet. de cōuer. coniu. nec de iure diuino: quia aliàs Græci peccarēt: nec excuſaret eos cōſuetudo: quia illa nō valet cōtra legē diuinam: vt in. c. fi. de conſue. & iſte de quo hîc quæritur, eſſet illegitimus quia foret contra legem diuinam genitus. Et non ſolùm credo poteſtatem ineſſe eccleſiæ hoc condendi. ¶ Sed etiā q pro bono & ſalute animarū, quia eſſet ſalubre ſtatutum, vt volentes continere, & magis mereri relinquerentur voluntati, non valentes autem continere poſsint contrahere: quia experientia docente cōtrarius prorſus effectus ſequitur ex illa lege continentię: cum hodie non viuant ſpiritualiter, nec ſint mundi: ſed maculantur illicitò coitu cū eorum grauiſsimo peccato: vbi cū propria vxore eſſet caſtitas: vt. d. c. Nicena. vnde deberet eccleſia facere ſicut bonus medicus: vt ſi medicina experiētia docente potius officit, quā proſit, cauſa tollat. Et vtinā idē a eſſet in omnibus conſtitutionibus poſitiuis: vt ſaltē obligarent quo ad pœnam, & non quo ad culpam. Nā ita creb uerunt ſtatuta poſitiua, vt vix reperiantur aliqui, qui nō corruperint vitā ſuam. Circa ordinatos verò poteſt dici q in caſu, quo tenetur ordinatus ex voto expreſſo, vel tacito, Papa nō poteſt diſpenſare: niſi ex maxima & vrgenti cauſa. quia votum eſt de iure diuino: & ſolū debet commutari in maius bonum. c. j. de voto. & de facili nō reperitur in homine continente maius bonum. Nam nuptiæ replent terrā: virginitas paradiſum. cxxij. qó. j. c. nuptiæ. Sicut in ſimili dicimus, nunquid Papa poſsit diſpenſare cum monacho: vt contrahat matrimonium[b]. de quo in b regula, ſemel Deo. de re. iu. lib. vj. in mer. dicā plenè poſt glo. in. c. cū ad monaſteriū. de ſta. reg. vbi verò tenet dun taxat ex conſtitutione eccleſię: vt quia erat iuris inſcius, & expreſsè non vouit: tunc facilius Papa poſſet diſpenſare. Sic credo reducendā glo. in. c. de illo. xxxij. diſtin. non tamen credo, q ex facili cauſa poſsit diſpenſare: licet ſit ſtatutum eccleſiæ: quoniam eſt diſpenſare contra ſtatutum vniuerſalis eccleſiæ: ſeu ſaltem decoloratur ſtatus eccleſiæ: quo caſu Papa non diſpenſat, ſine maxima cauſa. vide pulchrū tex. j. q. vij. c. & ſi illa. in glo. fi. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Clericus coniugatus non cogitur deferre tonſuram, niſi ſit beneficiatus.*
2 *Clericus per contractum matrimonij, non deſinit eſſe clericus. Tonſura non eſt de ſubſtantia clericatus, ſed eſt ſignum.*
3 *Clericus coniugatus, ſi aliquo caſu gaudet priuilegio clericali, non gaudet, niſi in duobus: videlicet quo ad forum in criminibus, & quo ad. c. ſi quis ſuadente diabolo. & tunc fert tonſuram.*
4 *Clericus non incedendo in habitu & tonſura, non perdit priuilegium clericale, niſi poſt trinam monitionem.*
5 *In pœnalibus quod eſt diſpoſitum in caſu vero, non extenditur ad caſum fictum, etiam ſi iſta duo aliquando reperiantur verificata.*
6 *Clericus coniugatus, an poſsit compelli ad portandum tonſuram.*
7 *Clericus coniugatus, an poſsit obtinere beneficium eccleſiaſticum?*
Laicus non poteſt habere beneficium eccleſiaſticū in titulum.
Epiſcopus non diſpenſat contra ius, niſi in caſibus à iure expreſſis.
8 *In materia diſpenſationis, & ſic in materia exorbitanti, non valet argumentum de caſibus permiſſis, ad nō permiſſos etiam minores.*
9 *Conſuetudo, an introducatur per non vſum.*

CAP. VII.

1 IOannes. ¶ † Clericus cōiugatus non beneficiatus, non cogitur deferre tonſurā. h. d. ¶ Primò ponitur conqueſtio. ¶ Secūdò Papæ diffinitio ibi: *quoniam igitur*. ¶ Caſus literalis. Quidā nomine Ioannes in acolitatus ordine conſtitutus, contraxit matrimoniū cum quadā muliere, dimiſſa tōſura. Epiſcopus loci cōpellebat eū portare tonſurā clericalem: propter quod vxor ſcāda lizabatur: de cōſuetudine tñ loci clerici non cōpellebanfide catho. & Andreæ. Sicul. latè in rub. j. de teſta. col. xviij. Io. bapti. de ſancto Seueri. in l. oēs populi. col. ij. ff. de iuſti. & iure. Et q teſtamētū validū in loco fit, ſit validū vbique: vide latè Moder. in. l. ſi nō ſpeciali. C. de teſt. vbi Alexan.

a ¶ Sicut Græci. Adde Alex. cōſi. ij. j. lib. Ber.

b ¶ Matrimonium. Dicas, q Papa poteſt diſpenſare, q monachus cōtrahat matrimonium ex cauſa ne ſtirps nobilis deficiat ſine herede. ita Bal. in. l. ſi tibi filius. in fi. ff. de adop. dixi latius. ſ. de vit. & ho. cler. in. c. clericus. A Enæas de falco.

Anton. Franciſc. ¶ Circa hoc, q hîc dicit, an monachus poſsit diſpēſari; vt contrahat matrimoniū propter nobilitatem familiæ, aut alia iuſta cauſa? dicas q Papa non facit de monacho, non monachū: vt per glo. in. c. cū ad monaſterium. de ſta. mo. Imò ſi monachus contraheret matrimoniū, graviter puniretur: vt in cle. eos, qui. de conſan. & affi. & habeť per Ioā. de Imol. in. l. ſi quis poſt habendos. in §. fin. ff. de libe. & poſth. Et an poſſit puniri pœna corporali, vel pecuniaria: vide Bar. in. l. hos accuſare. in. §. fi. de acc. An aūt poſsit cum eo diſpenſari per Papam, vt poſsit cōtrahere ex cauſa, de qua hîc? dicas, q ſic: dummodo ſuſcepta prole reddeat ad monaſterium. vt per. d. Anto. Imo. &. d. Car. in præalle. c. cum ad monaſterium, de ſta. mona.

tur inuiti portare coronam. ¶ Vnde iſte Ioánes conqueſtus eſt domino Papę. ſuper hoc reſcribit Pap. Epiſcopo, dicens: quòd idem clericus etiam tonſuratus non poteſt priuilegio clericali gaudere. Vnde mandat quatenus dictum Ioannem ſuper tonſuratione huiuſmodi non moleſtet: dummodo nullum beneficium eccleſiaſticum recipiat, ratione cuius debeat portare tonſurā: quia huiuſmodi tonſura redundaret in opprobrium ordinis clericalis: cùm ipſum oporteat negotijs ſecularibus immiſceri. Ber. ¶ Primò not. quòd ordo acolitatus non habet annexum votum continentiæ. eſt enim de minoribus ordinibus, qui nō impediunt, nec dirimunt matrimoniū iam contractū: ſecus eſt in ſubdiaconatu, & ſuperioribus: vt in.c.j. ſ.e. ¶ † Secundò no. caſum in quo verè clericus nō cogitur deferre tonſuram: nam per contractū matrimonij non definit quis eſſe clericus. Caracter enim ſemel habitus, indelebilis eſt: vt no. in.c. degradatio. de pœ. lib. vj. & ſuper rubrica de bapti. & ſ. eo. ſuper rub. Nec tonſura eſt de ſubſtātia clericatus. eſt enim quoddam ſignū: vt. xij. q.j.c. duo ſunt genera. ¶ Tertiò not. ꝙ ex non vſu q̄q̄ inducitur conſuetudo: ſicut hîc ex nō delatiōe tonſuræ. & de hoc j. plenè. ¶ Quartò not. clericum cōiugatum poſſe obtinere beneficiū eccleſiaſticū. quod videtur contra. c. ſanè. & .c. quod à te. & .c. diuerſis fallacijs. ſ. eod. ſed dic, vt j. dicam. ¶ Vltimò not. ꝙ actus inhoneſtè geſtus ab vno ex clericis, redūdat in vituperiū totius ordinis clericalis. facit. c. ad ſupplicationē de renun. ¶ † In gl. j. in fi. Primò pro intellectu. c. & glo. eſt examinandū, an clericus coniugatus gaudeat aliquo priuilegio clericali [a] & concludit poſt Io. And. ꝙ aut matrimonium contractū per clericum tenuit: aut fuit nullum impediente ſacro ordine. Primo caſu, aut cōtraxit bigamiam: quia duxit ſucceſsiuè duas vxores: vel contraxit cū corrupta: & tunc perdit omne priuilegiū clericale: imò compellitur velit nolit dimittere tonſurā. c.j. de biga. libr. vj. aut non contraxit bigamiam: & tunc ſi non incedit in habitu, & tonſura, nullo priuilegio clericali gaudet: vt in.c. vnico. eo. tit. lib. vj. *Si* verò incedit in habitu & tonſura, gaudet tantū duobus priuilegijs. Primū eſt in criminalibus quo ad forum: ſecundū reſpectu perſonæ quo ad canonem, ſi quis ſuadēte. xvij. q. iiij. Reliqua verò priuilegia eccleſiaſtica perdit ipſo facto: vt. d.c.j. & ita limita iſtū tex. dum dicit, ꝙ etiam tonſuratus gaudere priuilegio clericali nō poteſt: debet enim intelligi de reliquis priuilegijs præter illa duo. Et ad perdendū hæc priuilegia nulla requiritur monitio: ſed ſufficit ſolus contractus matrimonij. Nā cōtrari o actu perduntur † hæc priuileg. ſecus eſt in his, qui non cōtraxerunt matrimoniū: licet dimiſerint habitum & tonſuram: non enim per hoc perdūt priuilegiū clericale: niſi poſt trinam monitionē: quia non exercuerunt actū omnino contrariū clericatui. & ſic intelligo iura allegata in prin. gl. pro contrarijs. De hoc tamē vltimo dicendum, vt pleniſsimè dixi in.c. perpendimus. de ſenten. excommu. ¶ Secundo caſu principali, quando matrimonium non tenuit impediente ſacro ordine: dic quòd aut contraxit de facto bigamiam: & efficitur indiſpenſabilis quo ad executionem officij propter intentionem ſuam cum opere ſubſecuto. c. nuper. de bigamia. *Sed* putat hîc Ioannes. Andræa quòd per hoc non perdit priuilegium clericale. Nam. c.j. de bigam. libro ſexto. denudans bigamos priuilegio clericali, loquitur de vera bigamia. ſed iſte non eſt verus bigamus: cùm matrimonium non tenuerit. Nam videmus, ꝙ depoſitus verbaliter gaudet priuilegio clericali: dummodo ſit corrigibilis. iuxta nota. in c. dictū. lxxxj. diſtin. &. c. degradatio. de pœ. li. vj. hoc vltimò no. ¶ Pro † hoc fac. qa in iſtis pœnalibus, quod eſt diſpoſitum in caſu vero, non verificaſ in caſu ficto: vt in c. in noſtra. de iniu. l. iij. ſ. hæc verba. ff. de neg. geſt. Et no. ex hoc dicto Ioan. and. id, quod dixi, procedere, vt diſpoſitū in caſu vero, non verificetur in ficto, etiā ſi aliàs quo ad quid reperiantur iſta parificata, etiam quo ad certam ſpeciem pœnæ: vt probatur in. d.c. nuper. Nam conſtitutus in ſacris efficitur bigamus quo ad quid. ſ. vt perdat executionem officij. non tamen habetur pro vero bigamo, quo ad hoc, vt perdat omnia priuilegia clericalia: ſicut verè bigamus. de pœ. diſt. j.c. pœnæ. ¶ † Et ex his infertur ad aliam. qō. videlicet, nunquid clericus coniugatus poſsit compelli ad deferendum tonſuram? Et concludit latius q̄ud aut incurrit bigamiam: & non poteſt compelli, imò peccat portando. d.c. vnico. Aut nō incurrit bigamiam: & tunc aut habet beneficium eccleſiaſticum ex diſpenſatione: & tenetur deferre: vt hîc. Aut non habet: compellitur cauſatiuè. ſ. ſi vult gaudere iſtis duobus priuilegijs. d.c.j. eo. tit. ¶ Eſt vnus caſus dubitabilis, quid ſi habet conſuetudo, vt coniugatus omnino compellatur deferre tonſurā: licet nullum beneficiū eccleſiaſticum velit? Ioan. and. diſputat, & tandem concludit valere conſuetudinem allega. text. iſtum à contrario. Nam hîc allegabatur conſuetudo, vt coniugatus non cogeretur deferre, ergo conſuetudo circa delationē attendenda eſt. Item probatur per locum à ſpeciali: nā non valet conſuetudo in bigamo: vt in. d.c. vni. ergo valet in nō bigamo. Ad idem facit quod. ſ. dixi. Nam iſte verè clericus eſt. & cum hac ſententia communiter tranſeunt doc. ¶ Sed dubito propter ſi. huius text. qui multum ſtringit in contrariū: dum dicit, ꝙ cū oporteat tales coniugatos immiſceri negotijs ſecularibus: delatio tonſuræ tēdit ad vituperium totius ordinis clericalis: ergo non debet valere talis conſuetudo: maximè in viris coniugatis: quia tendit in dedecus eccleſiæ. Eſt enim contra honeſtatem, contra quam non valet conſuetudo. c. cum decorem. de vita & honeſta. cleri. nec poteſt vxoratus prohiberi quin immiſceat ſe negotijs ſecularibus. & ad iſtum tex. poteſt reſponderi quòd iſta fuit narratio partis. Ad. c. vnicum. dic, ꝙ ſpecificè non dicit, vt non valeat conſuetudo [b] reſpectu tonſuræ: & præſuppoſito, quòd diceret, non per hoc infertur, quòd valeat conſuetudo quatenus coniugatus nolens teneatur deferre tonſuram. Ibi enim ponit caſus in volente: & nos ſumus in nolente. caſus tamen ſatis dubitabilis eſt. Ex prędictis habes examinatos duos articulos tactos in tex. ¶ † Tertius articulus eſt nō minus vtilis, nunquid clericus cōiugatus poſsit obtinere beneficium eccleſiaſticum? hæc litera videtur innuere, quòd ſic: in verſi. dummodo &c. In contrarium verò ſunt multa iura ſuprà lecta & allega. ideò inſurgunt opinio. Abbas hîc dicit, quòd de iure communi non poteſt habere. & ſic loquuntur contraria. ſed ex diſpenſatione ſic: & ita procedat iſte text. hanc opinio. ſecuti ſunt Goffr. & Philip. infrà capitu. j. & Specu. in titu. de lega. ſ. nunc. in verſicu. xxv. limitant tamen, vt valeat diſpenſatio Epiſcopi reſpectu ſimplicis beneficij. Alij verò dicunt, quòd tantùm Papa diſpenſare poteſt. De laico verum eſt, quòd beneficium eccleſiaſticum in titulum habere non poteſt. c. ex literis. de tranſaction. &. c. ij. de inſtitu. not. docto. communiter hîc. & in. c. cauſam. de reſcrip. doct. ſequentes recitando opinionem tranſeunt, & expreſsè non eligunt. Illa tamen opinio Abba. cum aliorum temperamento, videtur eſſe magis communis: ſed credo de ſubtilitate iuris illam opinio. non procedere. Probatur apertiſsimè quicquid ſit, in criminalibus: in alijs communiter datur regula, quòd Epiſcopus non diſpenſat cōtra ius: niſi in caſibus à iure expreſsis. not. in. c. at ſi clerici. ſ. de adulterijs. de iud. probatur in. c. dilectus. de temp. ord. ad idem. c. inſtitutionis. xxv. q. ij. Nā per diſpenſationem violantur iura: & inferiori non eſt licitū violare iura ſuperioris: vt in cle. ne romani. de ele. Io. & Arch. in. c. licet cauſam. de elec. lib. vj. Et hęc diſpenſatio nullibi eſt cōceſſa Epiſcopo: imòpotius videſ ſibi prohibita. per. c.

diuerſis.

a ¶ Priuilegio clericali. Adde Lapū alleg. xij.

SEB. SAPIA.

b ¶ Clericali. Vide Lapum allegat. exviij. colū. fi. quā allegat Felin. in. c. ecclęſia Sanctæ Mariæ. in. xvij. q. ſ. de conſti.

SEB. SAPIA.

b ¶ Conſuetudo. Nūquid valeat cō ſuetudo, quòd clerici coniugati gaudeant priuilegijs clericalibus, licet non deferant habitum, nec tonſurā: vide Fulg. conſil. xxiij. incip. præſuppoſitis ſtatu. *in primo dubio.*

1 2 3 4 5 6 7 8 9

diuerſis. & ratione eius. & .c. ſanè. & .c. iij. ſ. eo. Probatur & fortius. Clericus coniugatus non debet adminiſtrare altari. xxvij. q.ij.c. multorum. ergo non poteſt habere beneficium eccleſiaſticū: cùm illud detur ratione adminiſtrationis: vel officij, etiam ſi ſit ſimplex: vt in.c. propoſuit. de fil. presb. &.c. conquerente. j. tit. j. Item & tertiò hoc tendit in prauum exemplum & ſcandalum aliorum: vt in.c. ſeq. Nec ob. iura, ſuper quibus videntur ſe fundare illi doct. dum dicunt Epiſcopum poſſe diſpenſare circa beneficiū cum homicida: & cū irregulari: vt in c. Henricus j. de cle. pu. in due. &.c. ad audientiam. de homi. &. lxiij. diſt. c. Salonitanæ. vbi diſpenſat cum depoſito. ¶ † Ad hæc enim, & ſimilia reſpōdeo, ꝙ in materia [a] diſpenſationis quæ eſt exorbitans, non debet argui de caſibus permiſsis ad non permiſſos: etiam ſi permiſsi ſint maiores: vt no. Io. an. in regula, quæ à iure. de reg. iur. li. vj. dico plenè in. d. ſ. de adulterijs. Et pro hoc verba illius regulæ, dum dicit: quæ à iure communi exorbitant. minimè ad conſequentiam ſunt trahenda: vt. l. quod verò contra rationem. ff. de leg. Item poteſt dici quòd non eſt eadem ratio in coniugato, quæ in alijs prædictis. Nam alij prædicti non reputantur indigni. Nam elegerunt prius aliam vitam contrariā: vnde videmus, quòd retinent priuilegia clericalia ex quo ſunt corrigibiles: vt. ſ. dixi: ſed ſecus in coniugato. Item cùm illud. c. vnicū velit cenſeri coniugatū, vt laicum: præterquàm in illis duobus caſibus: quomodo poterit Epiſcopus illum habilitare ad beneficia eccleſiaſtica? Et hanc partem de ſtricto iure puto veriorem. Ad iſtum tex. poteſt reſponderi tenendo aliam opi. vt loquatur de diſpēſatione Papę: ſatis eſt enim ꝙ poteſt verificari in aliquo caſu. vel poteſt intelligi prout dicit Hoſt. in clerico coniugato habente ſtipendium ab eccleſia: non tamen in titulū. Nam ſi conſuetudo eſt, debet deferre tōſuram: aliās ſecus. ¶ † Vltimò op. contra text. Videtur enim ꝙ hîc nō poterat induci conſuetudo ex non delatione tonſuræ: quia ex actu negatiuo, ſeu ex non vſu, poteſt induci conſuetudo. cū cōſuetudo ſit cōmunis aſſuefactio ſeu actuū repetitio. j. diſt. cōſuetudo. xxvij. q.ij.c. ita nos. &. l.iij. C. de epiſ. audi. facit inſti. de iur. nat. gen. & ciui. ſ. ex nō ſcripto. dū dicit diuturni mores &c. Ioan. an. hîc inſtat: & in effectu videtur ponere verba Cyn. poſita in. l.ij. C. quæ ſit lon. conſuetu. Et dic breuius ſic ꝙ quād oq̄ nō vſus nō habet in ſe actū tacitū contra diſpoſitionē iuris: neq; in ſubſtātia, neq; in forma: & tunc ex nō vſu nō inducitur conſuetudo, neq; abrogatur lex. Pone exemplū. lex dicit hermaphroditū iudicandū ſecundùm ſexū prævalentem. l. quæritur. ff. de ſta. homi. iiij. q.iij. hermaphroditus. tamē ſi per mille annos nunquàm accidit iſte caſus, nō poteſt dici abrogata illa lex: quia nihil eſt actū cōtra legem. Vel pone, lex dicit ꝙ ſi dediſti mihi dānum, poſsim agere contra te actione. l. Aqui. pene, ꝙ dānū paſſus nunquā voluit agere. profectò ex hoc nō eſt inducta conſuetudo contra illā legē: quia illa lex nō neceſsitat ad vſum: ſed dat facultatem agendi. Et & ideò ex hoc concludimus aliam regulā [b] ꝙ in his, quæ ſunt meræ facultatis, nō inducitur conſuetudo. Nā in his caſibus nihil agitur contra legem permittentē. *Si* verò non vſus habet in ſe tacitū actū contra diſpoſitionē iuris: inducitur cōſuetudo, vt hîc. Nam nō deferēdo tonſurā, videtur cōmittere contra legem, quæ inducit delatiōes tōſuræ. Pone aliud exēplū, Lex defert hæreditates cōmuniter æqualiter omnibus filijs, nō diſtinguendo inter maſculos & fœminas. l. maximum vitium. C. de li. præte. ſed conſuetudo tantū defert primogenito, & nūquàm fœminæ: licet enim fœmina, vel ſecūdus genitus nunquàm fuerit vſus illo iure cōmuni, nihilominus inducitur conſuetudo: quia hoc actū fuit cōtra ius commune: & ſic de ſimilibus. Abbas.

CAP. VIII.

VM decorem. ¶ Vxorati nō admittuntur ad eccleſiaſticas dignitates: & cogūtur dimittere, quas habent. ¶ Caſus literalis. quidā clericus vxoratus nitebatur adipiſci aliquas dignitates eccleſiaſticas. Super quo cōſultus Papa, reſpōdet ꝙ clerici publicè vxorati, non debēt admitti ad eccleſiaſticas dignitates: & ſi quas habent, illas dimittant: quia ſine ſcandalo & malo exēplo eas retinere non poſſunt. Ber. ¶ Not. j. ibi dignitates: ꝙ vxoratus, licet clericus, nō poteſt habere eccleſiaſticā dignitatē. Idē tamen dic, de alio beneficio ſimplici: vt in. c. j. ij. &. iij. ſ. eo. & no. hîc gl. ¶ Secundò no. hîc ex ibi: *ſine prauo exemplo &c.* ꝙ conſuetudo non valet, vt coniugatus poſsit tenere beneficium eccleſiaſticum. Nō enim valet conſuetudo cū prauo exemplo, arg. in. c. cum decorem. ſ. ti. ij. & ita cōmuniter tenent hîc docto. quod no. ¶ Sed quæritur, quid ſi non publicè ſunt vxorati? do. & bene dicunt, ꝙ idem: dūmodo hoc probari poſsit. & pro hoc iura ſuperius allegata &c.

SVMMARIVM.

1 *Clerici vxorati non gaudent priuilegio clericali in rebus ſuis: puta circa ſolutionem gabellæ & ſimilium: etiam quod vadant in habitu & tonſura. 2.*

3 *Clericus depoſitus verbaliter. ſi eſt corrigibilis: gaudet priuilegijs clericalibus. ſecus ſi eſt incorrigibilis. Depoſitus verò actualiter ipſo facto perdit omnia priuilegia.*

CAP. IX.

EX parte. ¶ † Clerici coniugati in rebus ſuis [c] nō gaudent priuilegio clericali. h. d. ſecūda ibi: *cum igitur.* ¶ Caſus literalis. Quidam literati de terra Reginæ Anglorum habitu & tonſura dimiſsis, ducunt vxores: tamen ad hoc, vt declinent iuriſdictionem Reginæ, & eā defraudent debitis obſequijs tonſuram reaſſumūt. Inſuper quidam alij recepta tonſura ſimiliter contrahūt & eam deferunt: vt excuſari valeant à prædictis. ſignifica uit hoc Regina do. Pape. & ipſe reſpōdet cum reddenda ſint Cæſari, quæ Cæſaris ſunt: & Deo, quæ ſunt Dei: patienter ſubſtinebit, ſi à talibus clericis iuſtitias ſuas exegerit, ſicut ab alijs coniugatis. Ber. ¶ † Nota primò quòd clericus coniugatus non gaudet in perſona, nec in rebus ſuis, priuilegio aliorum clericorum. Tenetur ergo ſolvere gabellas, & alia obſequia regalia: non obſtat, quòd incedat in habitu & tonſura. & hodie eſt magis clarè deciſum in. c. vnico. eodem titulo. libro. vj. & dixi in capitulo Ioānes. ſ. eodem. ¶ Et ex hoc infertur ad duo. Primò, quòd à laicis licitè dominus ciuitatis exigit iuſtitias ſuas: & obſequia conſueta. ¶ Secundò infertur, quòd à clericis [d] non coniugatis, nō poteſt dominus tēporalis exigere aliqua obſequia. *Sunt* enim exempti iure diuino & humano: vt legitur & notat. in. c. quāquàm. de cenſi. lib. vj. & l. iij. C. de epiſco. & cler. & vide glo. in. c. ſi Imperator. xcvj. diſt. & Inno. in. c. ij. de maior. & obedientia. ¶ Secundò nota. ibi, *literati.* quòd homines literati non ſunt exempti à debitis & obſequijs & iuſtitijs conſuetis exhibendis domino temporali ad hoc. l. vt gradatim. ff. de mueribus & honoribus. Docentes tamen habent multa priuilegia. l. medicos. &. l. fi. C. de profeſſo. & medico. x. ¶ † Quærunt nunc doct. nunquid depoſitus gaudeat his priuilegijs? & dic vt dixi in. c. Ioannes. ſi ſunt corrigibiles. Nā gaudent: tenentur enim viuere clericaliter, & ſunt de foro eccl. vt in. c. accedēs. l. diſt. &. c. dictū lxxxj. diſt. & hoc intelligo in verbaliter depoſito. Nam actua

SEB. SAPIA.

a ¶ Quod in materia. hanc regulam latiſsimè explicat Feli. in. c. poſtulaſti. col. xj. verſi. regula eſt, quòd in diſpenſationibus. ſ. de reſcript.

SEB. SAPIA.

b ¶ Aliā regulā. Ad hanc regulam vide latè Feli. in. c. cum acceſsiſſent. col. x. verſ. hanc regulā. Limita. ſ. de conſtit. & in. c.j. colū. iiij. ver. quarta declaratio. ſ. de treu. & pac. & in. c. inter cætera. col. v. ſ. de reſcri. Iaſ. in. l. de quibus. col. viij. ff. de le. A. bb. in cō ſilio. lvij. incip. in q. col. pen. in. ij. volu. Cardi. in conſi. xxxviij. inci. primò rationes. colū. j. ver. ſecūdo quia. Bar. Vero. in trac. ferui. verba. prædi. ſub rubr. de ſervi. aquædu. col. xxij. cū allegatis per Io An. franci. Balbu. in tracta. proſcr. in quarta parte quinta partis principalis. quęſtione. j.

ZACHARIAS.

c ¶ In rebus ſuis. ad de quod not. Gemi. in. c. j. *in fin.* & ibi gl. in ver. de cæteris. eo. tit. lib. vj. Bald. in ſua maga. *in ver. clericus.* verſicu. fi. & ibi dixit aliquid in addi. ad iſtum in. c. fin. nu. 4. *in verſ.* aliquas gabellas. ſ. de vita & honeſta. cleri.

SEB. SAPIA.

d ¶ A clericis. A quibus oneribus ſint exempti clerici, tradit Bal. in. l. ad inſtructionem. C. de ſac. ſanc. eccl. Iaſ. & Moder. repetens in. l placet. C. eo. ti. & Bar. Vero. in tract. feruitu ruſti. in rub. de via quæſtione. xv.

1 c 9 b 2 3 d

liter depositus exutus est incõtinenti omni priuilegio clericali.c.degradatio.de pœ.lib.vj.Si verò depositus est in
a corrigibilis, perdit incõtinenti priuilegiũ,[a] & põt cõprimi per iudicẽ secularẽ.tex.est secũdùm cõmunem intellectum, in cap.cũ non ab homine.de iu. ¶ Et ex hoc not. ꝙ depositi vtuntur & gaudent pluribus priuilegijs, quàm cõiugatus, quãtũcũq; incedat in habitu & tonsura. & facit ad id quod dixi in.d.c.Ioannes. & facilius dispensetur cum clerico depositio corrigibili, quàm cum coniugato circa beneficium. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Clericus in minoribus si efficitur miles, & exerceat militiã, ipso facto perdit omnia priuilegia clericorum: aliàs secus.*
2 *Clericus in minoribus causatiuè cogitur portare tonsuram .s.si vult gaudere priuilegio clericali: præcisè verò non cogitur.*

CAP. X.

ZACHARIAS.
a ¶ Perdit priuilegiũ. Addè quod notaui in aposti. ad istum in .c. at si clerici. in fi. in ver. retinet. s. de iudi.
b ¶ Manifestũ. scias tamen quòd ex istis indubitatis præsumptionibus & indicijs: nõ potest quis corporaliter puniri. Gand. in tract. male. in rub. de præsump. in dubi. in.ij.col.ver. solutio. vbi format il lam. q. si aliquis vi fus est exire cum gladio sanguinolento de aliqua domo, & ibi reperia tur homo mortuus. de qua per Bal. in.l. sciant cũcti. post prin. C. de proba. ponit Iaſ. licet prædicta nõ alle. l. vt vim. ff. de iust. & iu. A Eneas de falco.

SEB. SAPIA.
b ¶ Manifestum. vide Bar. in.l. si quis ex argẽtarijs. §. an vero hæredi. ff. de edẽ. in.l. patronus ff. de prob. in.l. cũ proponebatur. ff. de leg. ij. vbi dicit quòd vsurarius dicitur manifestus, qui probatur.
c ¶ Clericus senex: Addè, quod voluit Old. cõsi. cccxxxiiij. Ber.

MAt consultationi. ¶ Si clericus in minoribus militat, non est cogẽdus defer^re tonsurã, vel habitũ clericalẽ. h.d. ¶ Casus literalis. Quidã constitutus in minori ætate tonsuram & coronã clericalem accepit: posteà factus fuit miles: quærebatur, an debeat cõpelli portare habitũ clericalẽ? & respondet ꝙ non debet cõpelli. Ber. ¶ No. j. ꝙ miles Dei nõ est incapax militiæ secularis. nã quilibet clericus in quocũq; ordine constitutus efficitur miles Dei. nam Deo militat: vt in.c. episcopus j. de præb. facit. c. diuersis. s. e. & nihilominus põt effici miles seculi: sic econtra miles seculi potest offici miles Dei: vt patet in lib. feud. in.c. qui clericus. si de feu. fue. contro. & etiã Rex, siue Baro põt promouere iad clericatũ. xx. qõ. iij. præses. ¶ † Sed quæritur nunquid clericus in minoribus constitutus assumẽdo militiã secularẽ gaudeat priuilegio clericalẽ? doct. expresè non tangunt: sed tacitè sentiunt ꝙ non, dum dicũt, ꝙ si miles Dei efficitur miles seculi desinit esse de militia clericali, sed aliter sentit Innocẽ. in.c.j. de apostа. sed post eum dicerẽ sic: ꝙ aut promouetur ad militiã secularẽ, & facit actũ omnino cõtrariũ clericatui: vt quia exercet sẽcularem iuit ad bellũ: & si. & immediatè perdit priuilegium clericale: quia ista sunt contraria. Vnde ex quo elegit contrariam vitã, fuit à prima ipso facto excluſus. xxxij. qõ. j. c. cũ renuntiatũr. Aut tũ est effectus miles, & non exercet sẽcularem: nec aliũ actum prorsus contrariũ clericatui: sed viuit honestè, vt vt clericus: & gaudet priuilegio. ita sentit ibi Inno. Sed ego dubitarem, quid in eo milite, qui iurauit illa de quibus est gl. in.l. pe. ff. ex quib. cau. ma. Nã inter cætera verè militatandus debet iurare nõ vitare mortẽ pro re publica. & iste actus prorsus est cõtrarius clericatui, cũ clericatus officiũ reddat clericũ *inhabilẽ *ad pugnandum, etiam cum infidelibus: vt in ca. ex multa. infrà de voto. ¶ Vltimò hic quæritur, quid si clericus in minoribus nõ efficitur miles, nec cõiugatus: sed nõ vult deferre tõsurã: nunquid posit ad delationẽ cogi? Abbas hîc, ꝙ nõ: alle. no. in.c.j. & .c. tuæ j. de apostа. & cũ hoc dicto transeunt cõmuniter doct. & satis mihi placet. Nã ex quo potest ad huc eligere vitã laicalẽ cõtrahendo matrimoniũ: ita põt habendo spem ad matrimoniũ cõtrahẽdũ. Pro hoc capitu. in audientia. & in capitu. cõtingit. de sen. excõmunic. vbi cõpelluntur tantũm causatiuè. s. si gaudere volũt priuilegio clericali. & hoc nota bene.

De clericis non residentibus *Rubrica.*

¶ Suprà visum fuit in duobus titulis præcedentibus, qualiter clerici beneficijs priuentur per mulierum consortia: meritò nunc subijcitur, qualiter sint remouendi propter non residentiam in beneficijs. vel potest continuari congruentius: quia clerici non solùm inhonestè viuunt, sectando mulierum consortia: sed etiam in beneficijs eorum non residendo, & fructus eorũ capiendo: meritò subijcitur hæc Rubrica de cle. non residen. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus non potest suum episcopatum renuere & alium acceptare sine licentia Papæ: aliàs priuabitur vtroque non ipso facto, sed per sententiam. 6. etiam si fuerit electus, vel postulatus ab ecclesia vacante, & idem in alijs clericis. 2.*
3 *Manifestè & euidenter dicitur fieri illud, quod fit ex verisimilibus coniecturis.*
4 *Argumentum à communiter accidentibus, validum est.*
5 *Fraus, an præsumatur ex eo quòd clericus senex permutauit suum beneficium magnum cum vno paruo, quod habebat eius nepos.*
6 *Episcopus non potest priuari suo episcopatu, nisi à solo Papa.*
7 *Actus, qui pariter potest referri ad malum & ad bonum: debet referri ad bonum: secus si actus in se est malus licet aliquo respectu possit referri ad bonum.*
Citatio contra legem est nulla: licet aliquo casu speciali posit habere effectum.
Clericus si amplectitur mulierem, an in dubio præsumatur facere causa benedicendi.

CAP. I.

1 NOn liceat. ¶ † Episcopo nõ licet sine licẽtia Papæ transire ad aliũ episcopatũ, ipsum acceptando: aliàs priuatur habito & ambito. h.d. cũ gl. j. Primò ponitur dictũ: secũdò ratio, ibi: *manifesta.* tertiò ratio nis ratio ibi: *nullus.* ¶ Casus literalis. Statuit concilium Sardicenũ, ꝙ nullus Episcopus transeat ad aliam ciuitatẽ de ciuitate sua: quia causa, quare fiat, videtur manifestè, scilicet ambitio: quia nullus reperitur, qui de maiori ciuitate transire velit ad minorẽ. Ber. ¶ † Primò no. Episcpũ nõ posse propria authoritate transire ad aliũ episcopatũ. quod procedit etiam si esset electus siue postulatus ab ecclesia illa vacante. Nõ enim debet quacunq; ex causa dimittere episcopatũ suũ sine licentia Papę. est enim illi adeò matrimonialiter alligatus, vt etiam causa religionis nõ posit ipsum deserere. in.c. licet. de re. & .c. veniens de renũ. & habẽt locũ prædicta etiã in inferioribus clericis: vt in.c. admonet. & .c. quod in dubijs. de renũ. ¶ † Secundò no. literã ibi: *manifesta:* ꝙ id quod colligitur ex cõiecturis, & est verisimilibus præsumptionibus, dicitur
b manifestũ. [b] Pro quo bo. tex. in.l. licet. de lega. j. vbi dicitur euidens voluntas testatoris, quæ ex coniecturis elicitur. ¶ † Tertiò no. ꝙ valet ar. à cõiter accidẽtibus. & tene mẽti ad hoc istũ tex. Nam sic arguit tex. hîc: nullus est inuẽtus qui hoc faceret &c. & de hoc arg. vide gl. & Cy. in.l. neque natales. C. de probationibus. ¶ † Vltimò no. quòd quis non præsumitur dimittere beneficium suũ pro viliori. Et hoc inducitur ad notabilem quæstionẽ.
c Quidam clericus senex [c] permutauit beneficium suũ pingue cum tenui cuiusdam nepotis sui: nunquid ex hoc debeat præsumi fraus, vt fic renuntiauerit affectui cardinali: vt post mortem suam beneficium pingue remaneat penes nepotem? Ioannes Andreas in.c. fecũdo, de renuntia. libro. vj. sentit, quòd sic. Pro hoc mens illius. c. concurrũt enim in hoc casu tres præsumptiones. ¶ Prima cõiunctio sanguinis. argu. c. grauej. de prẽben. Secunda ratio senectutis. Tertia: quia non est verisimile, quòd quis velit beneficiũ pingue dimittere pro tenui. arg. c. super hoc de renũ. & .l. cũ de indebito. ff. de pro. Io. de lig. sentit hîc oppositũ. nec ob. secũdũ eũ. d. c. ij. quia ille ibi fuit vsus iu

re prohibito: iste autem vtitur iure concesso. Nec obsta re debet consanguinitas ex quo ille aliàs est idoneus. ar. lvj. di. nasci. &. lxxxvj. di. non satis. Moderniores magis videntur inclinare in opi. Ioan. and. ¶ Ego sic dicerem, quòd aut insunt aliquæ præsumptiones elidẽtes, seu obfuscantes prædictas: & tunc non sufficiunt ad fraudem probandam. Pone exemplum: beneficium pingue exigebat magnam curam, fortè huic seni intolerabilem: vel locus beneficij non erat sibi tutus: seu aær non conferebat sibi. pro hoc. c. ad supplicationem. de renun. & .c cũ venerabilis. de execu. facit. c. ad quæstiones. de rerũ per. sed cessantibus his coniecturis, præsumerem fraudem propter rationes prædictas. & per istum text. qui iudi-
a cio meo optimè facit ad decisionem huius. q. [a] Nam concilium hîc mouetur ex eo, quod communiter Episcopi facere solent. Idem videmus in clericis. Nam non facilè solent dimittere beneficia pinguia pro vilioribus: imò totis conatibus solent semper crescere in beneficijs: & ex his præsumptionibus satis potest inferri sententia. ar. hîc. &. s. de præsum. c. afferte. & facit. l. indicia. C. de rei vend. ¶ In gloss. j. ibi, *aliàs perderet habitum.* &c. Ex his verbis sentit glo. intellectum ad text. nostrum, vt non liceat Episcopo transire ad aliam ciuitatem. s. causa transferendi ibi sedem: vt sic deinceps sit Episcopus secundę sedis, vel eccleſiæ, & non primæ. Et iste intellectus est verus in se, & satis literæ cõsentaneus: vt patet ex fi. ipsius. Alij intelligunt, quando transit causa faciendi moram ibi diuturnam. iste intellectus est verus in se, non tamen congruit literæ. Alij intelligunt, quando trãsit causa in-
6 uadendi terras alterius. Sed tene primum intellectũ: vt intelligunt doct. & bene: quòd iste Episcpus priuabitur per sententiam Papę: quia nemo citra Papam potest à suo episcopatu remoueri, quãuis deliquerit: vt in.c. ij. & quasi per totum. de transla. præl. & .iiij. q. vj. c. accusatus. &. c. quanuis. Et ex hoc not. quòd per transitum propria authoritate ad secũdũ episcopatũ, non est priuatus ipso facto: sed requiritur sententia. Quid in inferioribus
7 prẽlatis, & clericis? dic vt no. in.d.c. quòd in dubijs. ¶ In gl. secunda in fi. solu. hoc cõtrariũ, vt no. d.c. est ote. & in c. ij. de elec. lib. vj. & .vij. q. j. si episcopus. Et dicũt hîc do. ꝙ ex facto contra legem non põt præsumi nisi malũ: quasi velit dicere ꝙ vbi actus potest referri ad malũ & ad bonũ: quia est indifferẽs, debet referi semper & interpretari ad bonũ. & ita loquitur .c. est ote. sed vbi factũ in se est
b malũ, licet posit habere excusationem nihilominus refe rendũ est ad malum. [b] arg. bo. in.c.j. de præsump. &. l. nã ludus noxius. ff. ad. l. aquili. facit quod habetur in procc. fforũ circa fi. & vide ad idẽ notabile dictũ Inn. in.c. ij. de dila. vbi dicit, ꝙ si citatio in se continet aliquid contra legẽ, est nulla: licet posit iustificari in aliquo casu speciali. debemus enim rẽ attendere secũdũ naturã, seu essentiã: & nõ secundũ accidentalia. Exemplũ: iudex citauit. A. vt veniret ad respondendũ Titio seruo: hæc citatio non arctat citatũ quoniã regulariter seruus nõ põt esse in iudicio, licet in aliquibus specialibus habeat legitimã personã stãdi in iudicio: vt l. vix certis. ff. de iudic. & .l.j. C. si per vim, vel alio modo. cum simi. ¶ Ex hoc infero, ꝙ gl. in.c. absit. xj. quæstiõe. iij. nõ est simpliciter vera, cũ dicit ꝙ si clericus amplectitur mulierẽ: debemus in dubio in-
c terpretari, ꝙ faciat causa benedicẽdi[c]. Dico enim ꝙ debemus inspicere cõiecturas, ex quibus indagatur actus licitus, vel illicitus. & sic per cõsequens bonũ, vel malum. de præsum. c. ex literis. &. c. tertio loco. Nã & alibi probi betur clericus solus cõfabulari cũ muliere. lxxxj. di clericus. &. c. ministri. facit. c. ij. s. de co. cle. & mu. ¶ In glo. fi. ibi propter maiorẽ vtilitatẽ intellige de maiori vtilitate respectu animarũ, nõ respectu reditũ. nã reditus beneficij, nõ debeãt fecere Episcopũ excellsioré & humiliorẽ.
d Cõsideranda enim est dignitas: vt dicit tex. in.c. legimus. xciij. di. nec est cõferẽdus episcopatus propter reditus lucrifaciẽdos: sed propter onus & curã, vt pluribus possit proficere, & ideò dici apostolus: Qui episcopatũ desiderat, bonum opus desiderat. & pondera verbum opus, sonat enim in laborem & solicitudinem & curam, vt habetur in.c. qui episcopatum. viij. q. j.

SVMMARIVM.

1 *Cardinalis deponitur, qui non residens in suo titulo: monitus noluit redire.*
2 *Gesta in aliquo concilio & scripta manu publica: semper faciunt fidem.*
3 *Papa potest deponere Cardinales absque generali concilio: item Reges, Imperatores & alios.*
4 *Cardinales sunt in quasi possessione, vt Papa nõ explicet ardua sine eorum consilio.*

CAP. II.

SEB. SAPIA.
a ¶ Huius quæstionis. De hac quæst. vide Felinũ. post Abbat. in. c. quia verisimile. in prin. §. de præsump. vbi latè.

1 EX gestis. ¶ † Deponitur Cardinalis, qui in suo titulo nõ residet. h
SEB. SAPIA.
b ¶ Ad malum. Cõtrarium sentit Bar
d. & tex. est multũ not. Primò narrat disposi
to. in.l. non solũ. §. sed vt probari. ff. de ope. no. nun. Sed qualiter hoc procedat, vide latè per Deci. in ca. in præsentia. in . xij. no. §. de proba. Feli. in. c. auditis. col. xxj. ver. obstat ter
tiò. §. de præscrip.
ZACHARIAS.
c ¶ Faciat causa benedicendi. Addebal. in.l. quid ergo §. fi hæres. ff. de legat. j. Alex. in. l. j. de varijs & extraordi. cri. & Are. in tra. malefi. in gl. in ver. che hai adulterato la mia dona.
ZACHARIAS.
d ¶ Quodcollegiũ. An Papa posit ardua explicare sine collegio Cardinaliũ: vide Iaſ. in. l. placet. C. de sacrosan. eccle. And. Siculũ. in cons. j. & x. char. in. j. vol. & latè in tract. de præstantia Cardin. in j. parte. ij. q. prin. Feli. in rubri. §. de const. col. j.

2 *Gesta in aliquo concilio & scripta manu publica semper faciunt fidem.* ¶ Casus liter. Quidã presbyter Cardinalis titu
li Marcelli, per quinq; annos deseruit parochiam suam contra canones, & quia admonitus redire noluit, in sy-
2 nodo priuatus fuit dignitate sua. Ber. ¶ † Primò no. ex prin. ibi gestis. &. c. ꝙ gesta in concilio semper faciunt fidem. & intelligo quãdo sunt descripta per personam publicã. ad hoc. l. gesta. C. de re iud. & .c. fi. de probatio. ¶ Secũdò not. ibi: *in synodo.* ꝙ cõciliũ generale quãdoq; appellatur synodus. ad idẽ. c. j. de spon. Solet tn̄ appellari sy
c nodus cõgregatio, quã facit Episcopus in diœcesi sua: vt in. c. sicut. de accu. tn̄ in effectu idẽ est synodus, quod concilium. Est em̄ nomẽ gregũ & idẽ, quod cœtus. & vide de his & si. bo. tex. in. c. j. xv. diſt. ¶ No. tertiò, ꝙ etiã Cardinalis tenetur residere in tit. suo. & aduerte, ꝙ hîc appellatur parochia. & credo, ꝙ ideò: quia erat presbyter Cardinalis: & sic habebat in titulũ ecclesiã parochialẽ. Nam quidã sunt Cardinales Episcopi. vt Host. & Sabin. & isti
3 habẽt Episcopatus in titulũ. ¶ Et no. ex hoc, & ex tex. ꝙ
d Cardinalis nuncupatur per titulũ. & habes ex hoc modũ scribendi Cardinali. & credo ꝙ olim oẽs clerici beneficiati nominabãtur per titulos. vnde alibi dicitur, ꝙ non debet aliquis intitulari in duabus præbendis. lxxij. dif. c. sanctorũ. Et de isto titulo, & quis propriè sit titulus in istis beneficialibus: vide bo. tex. cũ gl. in. c. dudũ. ij. s. de elect.
3 de titulis Cardinal. vide quod not. in c. corã. eo. ti. ¶ † In gl. j. in fi. põdera bene gl. & tenebis semp mẽti. nã per hãc expositionẽ, quã facit ad tex. videtur apertè sentire, ꝙ in cõcilio gñali solus Papa habet authoritatẽ authorizandi deponẽdi, & similia faciẽdi: nõ aũt cõciliũ. sed cõciliũ habet approbare dũtaxat. hoc tn̄ hoc tex. nõ dicit: sed potiꝰ innuit cõtrariũ: dũ dicit ꝙ oĩbus fuit depositus: nec gl. aliquid allegat pro se. Inn. facit hãc expositionẽ gl. Hostiẽ. dicit cũ protestatiõe, ꝙ nõ intẽdit scribere cõtra protestatẽ Pa. sed non fine ministerio hîc fuit cõgregata synodus ad depositionẽ Cardinalis, vñ pap. nõ cõsueuit, nec secũdũ aliquos põt deponere cardinalẽ sine cõcilio gñali. sunt em̄ Cardinales pars corporis Pap. & Papa cũ eis iudicat totũ orbẽ. c. per venerabilẽ. qui fi. sint leg. & allegat illud reg. ij. Domini em̄ sunt cardines terrę, & posuit sup eos orbẽ. vñ ficut Papa nõ põt ab alio iudicari. ix. q. iij. aliorũ &, c. nemo. Ita Cardinal. debẽt gaudere hoc priuilẽ. vt nõ deponant̄ de facili, sed in cõcili. & dicit in noleuisse de cõ
4 suetudine: vt Pap. nõ excõicet Cardinalẽ: sed nec aliquod præceptũ ei faciat sine cõcilio aliorũ cardinaliũ. & vide ad hoc quod not. Io. mo. in. c. super eo. de hære. lib. vj. vbi dicit ꝙ collegiũ[d] cardinaliũ est in quasi possessiõe: vt Pa. ar-

ZACHARIAS.
a ¶ Contra supremã potestatẽ Papæ. Adde quod notaui in a po. ad istũ. in. c. quoniam cõtra. nu. j. in ver. vbi lex est multũ dubia, post alios. š. de consti. & Io. fab. in. §. alię autẽ. in. fi. & ibi in apo. celsi. in ver. arc. cõtra insti. de iu. na. gen. & ciui.

SEB. SAPIA.
b ¶ Solum Papã. vide Abb. in. c. venerabilem. š. decle. & in. c. & bal. incũ. ab ecclesiarum. š. de offic. ordi. & in. l. fi. C. de legibus.

ZACHARIAS.
c ¶ Non est priuatus. Adde Archi. clicet Episcopus. de præben. lib. vj. Gemin. in. c. eum qui beneficiũ. nu. ij. & ibi in apo. sti. Celsi. in ver. duo curata. de præbẽ. lib. vj. Bertha. de fir. in trac. de episcopo. vo. iiij. Philip. Fran. in alle. c. super eo. vbi etiã in apo. Cel. in ver. plura beneficia retine. nu. v. Card. in cle. gratiæ. nu. xij. & in apost. eiusdẽ Celsi. in ver. an de iur cõi. de rescri. & in apo. eiusdẽ Celsi. ad Iaco. rebuffi in l. j. num. v. in versi. duo beneficia. C. de ann. ciui. lib. xj.

SEB. SAPIA.
d ¶ Quatuor tẽpora. Hæc etiam ponit Card. Floren. in. c. referente. j. de præbẽ. & ibidẽ latè per Imol.

e ¶ Vel consuetudine. Adde Oldra. cõsi. clxv. Ber.

dua non explicet sine cõsilio cardinaliũ: & aliqui exigunt consensum. & ꝙ multa ardua gesta per solũ Papã tractata fuerunt. nihil allegant ad hoc doct. Sed tu vide tex. op. in. d. c. per venerabilẽ in versi. rationibus igitur. qui videtur probare, vt de iure diuino Papa debeat habere consilium Cardinaliũ in istis arduis. & credo ꝙ non sit melior tex. in iure nec alibi: ad probandum, ꝙ cardinalatus saltẽ figuratiuè sit de iure diuino. Nã id quod allegat Hostiẽ. solet allegari cõmuniter. Domini sunt cardines terrę. nũ quàm mihi placuit, nec placet, quia si bene inspiciatur, vnde sumitur: non habuit ille istam cõsiderationẽ, sed solùm voluit inferre ꝙ Deus esset dominator totius orbis & dispositi ad libitũ suũ. ¶ Nunquid aũt possit induci cõsuetudo, vt papa nõ agat, seu faciat hæc ardua sine consensu Cardinalium? credo, ꝙ non: quia esset præscribere contra suprema potestatẽ Papę, [a] contra quã nõ valet aliqua præscriptio: vt no. Inno. in. c. bonæ. š. de postu. prela. Item vide gl. no. in cle. ad nostrã. de hære. quæ dicit, ꝙ hæc ecclesia militans, est diuinitus exemplata ab ecclesia triumphante. & vide ibi alleg. hoc probantes. Vnde sicut in ecclesia triũphãte, est vicarius vnus. s. Deus: cui cũcta obediunt: ita & in ecclesia nostra militãti debet esse vnus vicarius Dei, qui omnibus præsit. & facit hæc ratio ad inferendum, quòd imperium sit ordinatum ab ecclesia: & sic, ꝙ nõ ex se præfit: sed depẽdẽtia. habet à Papa, quia nõ debẽt esse duo dependentes æqualiter: sicut nec in ecclesia triũphanti. vide Bar. in. l. j. ff. de requi. r. evbi dicit, ꝙ Dãtes fuit dãnatus ab ecclesia: quia dicebat imperium non depẽdere ab ecclesia. & vide quod dixi in. c. nouit. de iudi. Et contra dictũ Hosti. hîc, inquantum requirit concilium generale ad depositionem cardinalis: vide gl. valde no. in. c. ad apostolicæ. de re iudi. lib. vj. & gl. j. quæ dicit solum Papã [b] posse deponere Imperatorẽ, Regem, & quoscũq; alios: licet de honestate quandoq; ad hoc congreget concilium. xv. q. vj. c. alius. vbi solus Papa deposuit regem Franciæ: & pro nunc vlterius non progredior.

¶ In glo. ij. ibi: *& à dignitate sua remotus.* Credo ꝙ glo. ideò fecit hanc expositionem restrictam: quia depositio capitur pro remotione & priuatiõe ab officio & bñficio & sic caret nedũ dignitate: sed etiam ordinibus: vt in. c. at si clerici. & c. cũ nõ ab homine. de iudi. sed hîc capitur depositio pro priuatione beneficij tantùm. Et est ratio: quia propter non residẽtiam, nõ debet quis priuari ab officio: sed satis est quòd remoueatur à beneficio: vt j. eod. tit. c. extuæ.

SVMMARIVM.

1 *Collatio plurium beneficiorum curatorum, nõ debet fieri vnius quia non valet residere: si secus fiat collatio non valet: & conferens priuatur potestate conferendi pro illa vice. 8.*
2 *Beneficia plura possunt esse penes vnum clericum: si vnum beneficium non sufficeret per se: & requiritur dispensatio.*
3 *Habens beneficium curatum, debet seruire per se, & non per vicarium. Idem si non est curatum. 6. intellige vt infrà numero. 7.*
4 *Plura beneficia curata hodie non retinentur cum cõscientia: sed quid de non curatis, vide nu. 5.*
7 *Consuetudo, quòd quis possit per alium seruire beneficijs curatis vel non: an & quo casu valeat?*

CAP. III.

1 QVia nonnulli. ¶ Vni plures dignitates, vel ecclesiæ conferri non debent: & ecclesia est conferenda illi, qui residere & regere valeat per se ipsum: aliàs perdit ecclesiam: & donans conferendi potestate priuatur. h. d. Tria facit. Primò ponit vitium. Secundò adhibet remedium ibi: *cuml ergo*. Tertiò imponit pœnam, ibi: *quòd si.* ¶ Casus iteralis. Quidam cupiditate ducti diuersas dignitates & plures parochiales ecclesias contra canones recipiunt: quibus deseruire non possunt: cũ etiam vni ecclesiæ vix sufficere possunt. Statuit lateranense concilium, ꝙ istud decætero non fiat sed cũ beneficium ecclesiasticũ cõmitti debuerit, tali cõmittatur personæ quę in loco residere possit: & per se officium suum exercere. & qui contra hoc fecerit, quod accepit, amittat: & ille, qui dedit, conferendi potestate pro illa vice priuetur. Ber. ¶ † Primò no. ꝙ exquirere diuersas dignitates, & plures ecclesias parochiales, procedit ex zelo auaritiæ. Intellige quando vna dignitas, vel vna ecclesia parochialis sufficit per se, aliàs non est peccatũ dispensatiuè tenere plures. ad hoc. c. de multa. in fi. de præben. & š. de elec. c. dudũ. ij. ¶ No. secundò duas rationes quare vna & eadem persona non potest consequi plures ecclesias. Prima quia vix sufficit ad impendendũ debitũ famulatum vni: vnde sequitur neglectus alterius. Secũda quia occupat stipendia aliorũ. Nã alij clerici pauperes ad illas promouerentur. Et no. tex. dum dicit, stipendia. Ex hoc enim arguitur, ꝙ clericus licitè viuit de fructibus ecclesiæ suæ. datur enim sibi in stipendiũ. ¶ † Tertiò not. ꝙ quis tenetur per se, & non per vicariũ deseruire ecclesiæ, seu suæ dignitati. ¶ † Vltimò no. ꝙ recipiẽs plura beneficia curata, non est priuatus [c] primo, nec secundò secũdùm ista tempora: sed veniebat priuandus secũdo. Et vt hoc clarè intelligas, & multa diuera iura, aduerte ad quatuor tẽpora [d]. Primũ emẽ fuit tempus ante istud conciliũ de quo hîc: & illo tempore nõ priuabatur secundo, sed dabatur sibi optio tenendi primũ, vel secũdũ vt in. c. refertę &. c. prjterea j. de præbẽ. Secũdũ fuit tẽpus huius cõcilij in quo fuit restricta facultas hęc & statutũ fuit vt priuaretur secũdo. nõ tamẽ priuatio inducebatur ipso iure Tertiũ fuit tempus. c. de multa j. de prębẽ. vbi fuit inductũ, vt si habens curatum beneficium, vel dignitatẽ, reciperet secundũ seu secũdã dignitatẽ, vacaret primũ beneficium vel dignitas ipso facto. & sic tex. hic in fi. hodie nõ procedit, vt loquitur. Quartũ fuit tempus hodiernum à tẽpore decretalis execrabilis, Ioannis. xxij. & est extrauagans: vbi arctius fuit prouisum: vt recipiens secundũ curatũ, seu secundã dignitatẽ vel personatũ: nisi de facto incontinenti post habitam secundi pacificam possessionem, dimittat primũ in presentia publicarum personarũ esset priuatus ipso facto vtroq; . & sic retinens de facto efficeretur ineligibilis. & hoc vltimum probatur in. d. c. dudũ ¶ † Ex his infertur ad. q. nũquid dispositio huius tex. vendicet sibi locum in ecclesijs non curatis: & in simplicibus beneficijs? & sentit Host. ꝙ sic, dũmodò requirant residentiam de iure cõmuni statuto, vel consuetudine [e]. Sed dic latius quòd aut quæritur nunquid vacet primum ipso facto per adeptionẽ secũdi? & dic ꝙ nõ in istis simplicibus. d. c. de multa. loquitur in pluribus curatis: & dicam aliquid in. c. fi. j. eo. Aut quæritur nunquid possit quis tenere plura talia beneficia simplicia: & dicit Host. ꝙ sic, si alterum per se non sufficit: aliàs secus vt in. c. cum teneamur. de præben. hoc vltimum admitto, nisi statutũ vel consuetudo requireret residentiam in quolibet, quia tunc requireretur dispensatio. ar. d. c. de multa. ¶ † Aut quæritur, nunquid teneatur quis per se deseruire beneficio simplici: sicut hîc dicitur in curato: & credo quòd sic. Et probo apertè per. c. super inordinata: de præbend. vbi dicitur, quòd pueri non sunt idonei ad beneficia habenda: cum illi deseruire non possunt ergo requirit bene ficiũ personalẽ residẽtiam. Nã puer bene posset per aliũ deseruire: vt in. c. eam te. de ætate & qualita. facit, c. conquerẽte. infrà eodem. fateor, quòd consuetudo habet oppositum: & nunquid valeat: dic, vt infrà subijciam. ¶ In glo. j. ibi: *personatus app.* vult ergo gloss. quòd dignitas & personatus sint synonima: & quòd ad esse dignitatis, sufficit quædam prærogatiua præ alijs. *Sed* tu dic plenè

plenè & melius: vt in. c. de multa j. de præben. vbi dicam, quid sit propriè dignitas: quid personatus: & quid officium. Sed not. gl. & tene eã menti. habes enim plures modos, quibus capitur dignitas: & maximè in eo, quod dicit ꝙ aliquãdo capitur pro ordine. ¶ Ex hoc enim infertur, ꝙ quilibet clericus dicitur habere dignitatem: & probatur in. c. denique. iiij. distin. sed non capitur tunc dignitas in potiori significato: sed propter officium, quod habet & prærogatiuã præ alijs laicis. Et vide ad materiã, quod not. Bar. in. l. j. C. de dig. lib. xij. vbi prosequitur, qui dicãtur propriè ignobiles. vide ad hoc bo. glo. in. c. qui contra pacem. xxiiij. quæst. j. quæ dicit, ꝙ omnes exercentes vilem artem dicũtur ignobiles. & tales vilem artem exercentes non debẽt promoueri ad regimen ciuitatis. vide tex. no. in. l. ne quis. C. de dig. lib. xij. & in fi. gl. dic, vt in. c. de multa. vbi tractabo quædã hîc posita per Hostiẽ. quæ melius conueniũt illi. c. ¶ † In gl. super ver. per seipsam. ibi: *vt officium in ecclesia.* no. bene glos. iuncto tex. Ex ea enim elicitur regula, quòd quodlibet beneficiũ, quod datur ratione officij, requirit deseruientiam personalẽ, vt š. dixi. & facit. c. conquerentę j. eod. dicit tamen hîc Lud. ꝙ ratione consuetudinis, potest quis deseruire per vicarium [a]. & sic extendit casum. c. extirpandæ. §. qui verò. de præbend. Sed aduerte: nam in beneficijs simplicibus hoc procedit indubiè: vt in. c. cum omnes. & quod ibi no'. de consti. sed in curatis Io. de lig. sentit oppositũ, in. d. c. cum omnes. Sed tu not. bene dictum Lud. qui sentit hîc contrariũ: puto tamen inspiciendam rationem consuetudinis. Nam consuetudo non sufficit legi, maximè canonicę nisi sit rationabilis. de consue. ca. j. & ideò si consuetudo fulcitur ratione procedit opinio Lud. Pone exemplum: propter tenuitatem beneficiorum fuit inducta cõsuetudo: vt quis posset deseruire per vicariũ: aliàs autem vbi non subesset ratio, procederet dictũ Io. de lig. facilius tamen [b] consuetudo induceretur in non curatis. Ratio est in promptu: quia magis eligitur industria personæ in curatis, quàm in non curatis. Item dic, ꝙ vbi dispensatur cũ aliquo circa pluralitatem ecclesiarum, pòt deseruire in alia earum per alterum. Vide tex. cum gl. in. c. nõ pòt. de præben. lib. vj. & quod dicã. in. d. c. extirpandæ. Et regulariter vtrum quis posset per aliũ quã per se: vide in regula pòt quis per aliũ. & in regula qui per aliũ facit. de regu. iur. lib. vj. ¶ † In gl. super ver. *priuetur*. in fi. no. ex gl. iuncto tex. ꝙ coferens beneficiũ curatum vel dignitatem nõ valẽti in ea residere personaliter, debet priuari ea vice potestate cõferendi illã dignitatẽ vel ecclesiam. Et not. ꝙ non priuatus ipso facto, sed priuandus. & hoc. d. do. Anto valde not. ¶ Infertq; ex hoc. c. cum in cunctis. de elec. non habet locum in conferente. q. d. ꝙ ibi apponatur pœna priuationis ipso facto: & illud. c. exigat sententiam. de bet intelligi illud capitulũ in eligentibus, non in conferẽtibus. sed iudicio meo non bene ponderauit: vel fortè de præsenti non viderat illum tex. Nã illi in ver. episcopus. prope fin. expresè loquitur in colla. Et ideo dic, ꝙ Iud. c. procedit tantũ in dignitatibus ibi positis: vt quando contulit patienti defectum in ætate, in maioribus, in scientia, & in natalibus. In alijs verò non habet locũ illa pœna quæ imponitur ipso iure. & ita disputauit Ioã. an. latè in regula odia. de regulis iuris. lib. vj. in mercu. Istud verò cap. procedit in cõferente beneficiũ ei, qui nõ valet per se in bñficio residere: aliàs tñ est sufficiens psona. &c.

SVMMARIVM.

3 *Appellatio, quæ est contra iuris dispositionem non est admittẽda.*
4 *Clericus potest petere licentiam se ex iusta causa absentandi: non solum ab Episcopo, sed ab omni alio Prælato.*
6 *Clericus, qui non potest habere licentiam à Prælato se ex iusta causa absentandi: potest adire superiorem prælati: & si periculum esset in mora, potest sine licentia se absentare.*
7 *Clericus acceptans beneficium eo animo, vt illud teneat, donec habuerit pinguius, vel nõ habuerit animum ibi residendi: nõ est bene promotus, tamen dummodo agat de hoc pœnitentiã, non cogitur dimittere.*

8 *Clericus absens, si vult posse licitè percipere fructus, debet absse ex iusta causa, & cum licentia prælati. & vnum istorum nõ sufficeret, nec sufficit, quòd licentia petatur, nisi detur. 5.*
2 *Clericus absens ex causa studij, dicitur abesse ex iusta causa, debet tamen per alium seruire.*

CAP. IIII.

RElatum. ¶ Præsentatus ad ecclesiam non cofirmatus, si apparet ꝙ nolit residere, non debet institui per superiorem: confirmatus autem & ex non iusta causa non residens, priuatur appellatio. remota ho. c. d. Primò ponitur excessus: secundò prouisio. ibi: *cum igitur.* ¶ Casus literalis. Dictum est in præcedenti concilio, quòd ecclesia, vel beneficiũ tali personæ nõ debet cõmitti, qui per se curã ipsius valeat exercere: sed quidã affirmãt se hoc facere velle: sed illud efficere cõtradicũt. Peruenit hoc ad Pap. vnde mãdat Papa Archiepiscopo Eboracen. quòd cum verba cum effectu fint accipieda, si tales præsentes fuerint, non admittantur: & qui recepti sunt, remoueantur: & nisi de licentia prælatorũ suorum fuerint absentes: puta studio literarum, vel pro alijs honestis causis. & si contra hoc appellauerunt: eorum appellatio non valebit. Bern. ¶ Not. primò ibi: ecclesia, vel beneficium: ꝙ dignitas [c] appellari potest beneficium. Nam in. c. præcedenti fit mentio duntaxat de dignitate & eccłesia. & hoc. c. referẽs verba illius appellat beneficium, quod ibi appellatur dignitas. Et dic ꝙ sub ver. beneficij, potest comprehendi omnis dignitas ecclesiastica & quodlibet beneficiũ cuiuscũq; qualitatis sit: vt probatur in regula beneficium. de reg. iur. lib. vj. In odiosis verò appellatione beneficij, nõ venit dignitas. Ad capi. statutum. & quod ibi not. de elect. lib. vj. & beneficiũ largissime capiendo est beniuola actio, gaudium prębes capienti: vt in vsibus feu. c. j. qui mo. feu. amit. ¶ Ex hoc & ex tex. no. pro resumentibus ar. aliorũ, vt non sit necesse verba formalia arguentium resumere: sed satis est recitare effectũ. Idẽ not. in. c. super specu. de magist. ¶ Secundò no. ꝙ vbicũq; ad aliquẽ actũ requiritur potentia, propter ipsum exercitiũ potentiæ: non sufficit ipsa potentia in habitu: sed oportet, quòd reducatur ad actum. Nã in. c. præcedenti solùm requirebatur potentia: & iste tex. interpretatur de potẽtia in habitu & actu. & hoc est per id quod dicitur hîc in tex. quia verba debent capi cum effectu: ad quod quotidie allegat iste tex. ¶ Tertiò no. dispositionẽ quãlibet intelligẽdã ita, vt ex ea producat aliquis effectus. Reijciẽdus est ergo intellectus, qui solũ seruit de vẽto, & deseruit verbis & nõ rei, vt in. c. cõmissa. de ele. li. vj. ¶ † Quartò no. ꝙ de licẽtia prælati sui [d] pòt clericus bñficiatus se absentare à bñficio ex honesta causa. Et no. ꝙ duo requirũtur, vt clericus licitè se absentet à bñficio. Primò causa honesta: secũdò prælati sui licentia. nõ ergo sufficit solius prælati licẽtia sine honestate causę Et est ratio: quia prælatus nõ pòt sine causa dispẽsare contra ius. xxv. q. ij. c. institutionis. & cap. dilectus. de temp. ordina. ¶ † Quintò no. quòd studium literarum est iusta causa præbendi licẽtiam clerico: vt absentet se à beneficio, & tunc debet deseruire per alium: vt in. c. cum ex eo. de elect. lib. vj. & illud procedit indistinctè quãdo vnus est in ecclesia. Quid aũt in pluribus: vt puta sunt. x. canonici, nũquid vnus possit se absentare nõ constituendo ibi vicariũ, & capere fructꝰ bñficij. Aliquid tãgã in. c.

a ¶ Per vicarium. Adde Lap. alleg. xxxj. Feli. consil. ccxlvj. & vide Ancha. cõsi. xvij. Ber.

SEB. SAPIA.
b ¶ Facilius tamen. vide Deci. in. ca. cum omnes. in. j. lectu. in primo nota. š. de constit. vbi concludit non valere consuetudinem, quòd in beneficijs curatis, quis possit deseruire per vicariũ. & nunquid clericus teneatur restituere fructus perceptos tẽpore nõ residentię tradit Abbas in. c. j. col. vj. de celebra. miss.

SEB. SAPIA.
c ¶ Quòd dignitas, quid venit appellatione beneficij, vide latissimè per Fel. in. c. postulasti. col. vj. versi. circa gl. ij. š. de rescriptis. vide Bal. in. l. Diui fratres. ff. de re. diuisi. & Iaf. in Admonendi. in lectura. co. xij. ff. de iureiu.

d ¶ Prælati sui. Add de Fel. alle. consi. cclxv. vbi ponit casus, in quibus beneficiatus licitè in absentia percipit fructus. Ber.

3 tuæ ꝯ. eo. & vide bo. tex. in. c. ſuper ſpeculꝫ. de magi. ¶ †Vltimò nó. ꝙ appellatio contra iuris diſpoſitionem, nõ eſt admittenda concor. c. quia. &c. ad noſtrã. de ap. facit. l. ſi
4 qua pœna. ff. de ver. ſigni. ¶ † Sed hîc quæritur, vtrum quilibet prælatus, etiam ſi non ſit Epiſcopus, poſsit dare hanc licentiam? doct. cõmuniter dicũt, ꝙ ſic: & habes gl. ordi. in. d. c. cum ex eo. Nam iſta litera loquitur indiſtinctè: tamen non poteſt quilibet prælatus apponere pœnã
a non reſidentiæ, *id eſt procedere ad priuationẽ: ſed oportet, quòd ille ſit ſuperior, in cuius manibus poteſt fieri renuntiatio: vel qui poſsit aliàs inuitum deſtituere. Et no. hoc dictum, ꝙ habens poteſtatem cõferẽdi, non habet poteſtatẽ deſtituendi, etiam propter delictum non reſidentiæ. pro hoc. c. j. de cap. mo. lib. vj. & plenè dico in*
5 repe. c. ſi quis contra clericum. de foro compe. ¶ †Nunquid autem ſufficiat petere licentiam ex honeſta cauſa? Ioan. Andræ. hîc ſentit, quòd nõ: ſed debet eſſe obtenta. Ex quo nota bene, ꝙ clericus ex iuſta cauſa, etiam nõ põt ſe abſentare à beneficio, niſi obtineat licentiam à prælato, nec ſufficit eam petijſſe. ¶ † Sed diceres tu: ergo ne
6 prælatus poterit ſemper impedire clericum, vt non pro moueat ob cauſam honeſtam? dico ꝙ poterit haberi recurſus ad ſuperiorem prælati ſui: & exigente cauſa poterit eum compellere ad dandum licentiã clerico. arg. opt. in. c. nullus. de iurepatr. Itẽ adde hîc vnũ dictũ doct. in. c. interꝫ. eo. vbi dicunt, ꝙ propter neceſsitatem ſubitò occurrentẽ, poteſt clericus ſe abſentare, etiã ſine licẽtia prę lati ſui. Nã plerunq; tempus, ſeu locus non patitur licentiã petere: pro quo. l. j. ff. de exerci. & l. tutor qui reperto riũ. ff. de admi. tut. & videtur Ioã. an. ibi limitare, quãdo in breui eſt reuerſurus. arg. in. l. iij. de diuorego credo cõ ſiderandam qualitatem cauſæ & præiudicij, & facilitatẽ petendi licentiam. ¶ In gl. j. ibi: *debent ibi perpetuò perma*
7 *nere.* †Not. gl. & facit ad. q. de eo, qui acceptauit beneficium eo animo vt illud teneat, donec habuerit pinguius, vel non habuerit animum ibi reſidendi: nũquid iuſtè ibi ſit promotus? & doct. concludunt, ꝙ non & bene. Nam quiſquis, vt ait apoſtolus, debet eſſe cõtentus ea vocatio ne, qua vocatus eſt: vnde nõ debet in animo aliud gere re: ſed quẽadmodum contrahens matrimonium carnale debet habere animum perpetuò reſidendi cum vxore: vt. in. c. fi. de condi. apo. & c. ſicut. vij. q. j. ſic & acceptans eccleſiã. Nã quodãmodo cõtrahit matrimoniũ cũ eccle ſia. Dicit tamen Hoſti. ꝙ hoc peccatum ambitionis tolli tur per pœnitentiam in. c. fi. de ſimo. vult dicere, ꝙ non eſt neceſſe ad purgandum hoc pactum dimittere benefi cium: ſicut in eo qui promouetur per ſimoniam mentalem. Et no. hoc vltimũ dictũ: quia põt practicari in multis caſibus: maximè in iuuenibus, qui aſſumunt beneficia nõ ꝙ habeant animũ clericãdi: ſed vt ex eis viuãt in iuuẽ tute. Nã ſi pœnitentia ducti volunt verè clericari, nõ tenentur dimittere beneficia: ſed ſatis eſt ꝙ ſatisfaciãt Deo de praua intentione agendo pœnitentiã. ¶ In glo. ſi. in fi. vel ſecundùm doct. ibi allegabatur iuſta cauſa: puta diſpẽ ſationis, vel cõſuetudinis: hic allegabatur cauſa cauilloſa & cõtra ius cõmune: & ideò appel. nõ eſt hîc admittẽda.

a ¶ Non reſidẽtiæ. Adde vt per Old. conſi. cxcv.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quod clericus. vide domi. Anto. & Innocẽ. in. c. de multa. j. de prębẽ. & do. Abb. latè in c. cũ ianduduin. j. e. ti. de prębendis.

c ¶ Aliena diœceſi. Adde, quòd ordinatus taliter, præſumitur ordinatus de licentia proprij Epiſcopi: vt dicit Oldr. conſil. cxv. in. iiij. col.

SVMMARIVM.

1 *Clericus, vel laicus transferens ſe ad alienam diœceſim, vt acciat ſacros ordines, vel vt ſibi conferatur beneficium, non eſt admittendus ſine literis ſui Epiſcopi. 2. niſi ſint veriſimiliter noti: cuius mores oporteat approbari. 3.*

Præbenda, ſiue beneficium: an poſsit conferri clerico alterius diœceſis ſine literis commendatitijs proprij Epiſcopi.

4 *Illi quorũ virtutes ſunt notæ, poſſunt ſine examinatione promoueri.*

5 *Literæ commendatitiæ dimiſſoriæ poſſunt recipi à quolibet Prælato, reſpectu ſubditi ſui, etiam à capitulo ſede vacante. 6.*

6 *Capitulum ſede vacante non poteſt alienare, poteſt tamen facere ea, quæ ſunt iuriſdictionis.*

Literæ commendatitiæ ad ordines. i. vt clericus poſsit recipere ordines ab Epiſcopo alieno, poſſunt concedi à proprio Epiſcopo, vel ſede vacante capitulo.

Literæ dimiſſoriæ ad tempus, puta cauſa ſtudij, ab omni prælatorę ſpectu ſui ſubditi conceduntur.

Literis credentiæ, an & quando ſit adhibenda plena fides.

Notarius non debet notariũ agere in aliquo, quod venit in commodum ſuum.

8 *Procurator ad negotia non poteſt eſſe teſtis, quando ex tali teſtimonio reſultaret aliquod ſuum commodum.*

CAP. V.

1 ERaternitati. ¶ †Breue eſt, nec poteſt breuius ſummari.
b ¶ Primò not. ꝙ clericus bynius diœceſis nõ debet recipi in aliena diœceſi ſine literis pro prij Epiſcopi. & dic, ꝙ nõ debet recipi tanquàm clericus vt ſic promoueatur ad ordines: vel vt ſibi conferatur beneficium. Nã poſsibile eſt, ꝙ in partibus ſuis iſte ſit notatus infamia ſeruitutis: vel depoſitus vel aliquid ſimile ſibi acciderit: & ideò cõtulerit ſe ad partes alienas. optimè igitur fuit prouiſum, vt nõ recipiatur ſine literis ſui Epi ſcopi. vide pulchrũ tex. cũ gl. xix. q. ij. duæ ſunt. ſed tãquã laicus bene poteſt recipi, ex quo non vult ibi celebrare, vt clericus nec habere beneficium. & ita intellige iſtum
2 tex. pro hoc. s̃. de cle. peregri. per totũ. ¶ †Nunquid aũt poſsit iſti conferri præbenda ſine literis commẽdatitijs? Bonagui. dicit ꝙ ſic: quia per hoc non infertur aliquod præiudiciũ proprio Epiſcopo. ſed hoc dictum admitteren: quando confertur ſibi in ſtipendium & non in titu lum beneficialem. Nam de iure cõmuni eadem ratio eſt in præbendis titularibus, quæ in alijs beneficijs. lxx. diſt. ſanctorum. & pro hoc quod not. Inno. in. c. fi. de cle. pere
3 gri. † ¶ Et aduerte id, quod diſponitur hîc in clericis, ha bere locũ in laicis: vt dicũt do. hîc & videtur tex. in. c. pri mates. lxxj. diſtin. ſed intellige, ꝙ laicus non debet recipi
c in aliena diœceſi ſine literis ſui Epiſcopi commẽdatitijs ſ. vt promoueatur ad honores: quia nõ debet Epiſcopus ordinare laicum aliunde oriundũ. licet contrahat domicilium in diœceſi ſua, propter rationem prædictã ne for
4 tè in partibus ſuis ſit notatus aliqua macula. † Et limitat hunc tex. & dicta doct. hic ſecundùm pulchrum dictum Inno. in. c. cum iandudum. de præben. vbi dicit, ꝙ iſtæ literæ cõmendatitiæ requiruntur pro ignotis: hi autẽ qui bene ſunt noti, ſiue ſint clerici, ſiue laici poſſunt abſq; hu iuſmodi literis recipi. quod ſatis mihi placet. Pro hoc illud. c. duæ. arguẽdo à ratiõe ceſſante. & quia clericus ſecu laris, vel laicus, non ſunt ita ſubiecti proprio Epiſcopo, quominus poſsint trãsferre domicilium, & acceptare ali bi beneficium ſine licentia Prælati. Item pondera: quia iſtæ literæ dicuntur commendatitiæ, quia commendant mores proficiſcẽtis: quod in notis non requiritur. Nam notus poteſt promoueri etiam ſine examinatione. xxiiij.
5 diſt. c. j. & c. conſtitutus. de app. vbi dicit. ¶ † In glo. ibi: *prohibetur teſtimonium.* & hoc reſpectu dicuntur commendatitiæ, & formam harum literarum vide. lxxiij. diſtinctione. quaſi per totum. Et aduerte, quòd iſtæ literæ quæ ſunt in vſu, reperiuntur in triplici ſpecie. Quædam enim ſunt literæ dimiſſoriæ commendatitiæ: vt ſunt iſtæ, de quibus in textu: quando habuit clericus, vel laicus bonam licentiam à Prælato ſuo, & commendatur ab eo in literis, vt ſic facilius recipiatur in partibus alienis: & has literas tradit Epiſcopus. Idem dicit de quolibet prælato inferiori, reſpectu ſubditi ſui: argumen. s̃. c. præceden. & facit. c. innotuit. s̃. de elec. ¶ †Nũquid autem capitulum ſede vacante poſsit has literas
6 concedere? doct. hîc ſentiunt, quòd non: per. c. fraternitatis. lxxj. diſt. quia eſt quædam alienatio perſonæ. vnde ſicut capitulum non poteſt alienare bona ſede vacãteꝫ. ne ſede vacã. per totũ. ita fortius, nec perſonã. Sed hoc dictum nunquam placuit mihi. Finge enim vacante ſe de aliquem clericum electum ad dignitatem alterius dio cœſis. Certè cum ſubſit cauſa legitima dandi licentiã, nõ apparet ratio, quare capitulum non poſsit. Eſt enim hoc iuriſdictionis neceſſariæ, quam capitulum exercet ſede vacante ad hoc. c. j. de inſti. lib. vj. & quod nota. gl. in cle. j. de hære. Nec eſt verum, ꝙ ſit propriè alienatio: quia ſo lus prælatus ſine capitulo poteſt hãc licentiam concede re. c. ſi religioſus. de elec. lib. vj. qui tamen ſolus bona eccleſię alienare non poteſt. xij. q. ij. ſine exce. Ad. c. frater nitatis. dic, ꝙ non apparet, quòd ibi fuerit capitulum ho ſtilitate loci faciente. Quædam ſunt literæ commendatitiæ ad ordines: cũ quis vult facere ſe ordinari per alienum epiſcopum: & has concedit Epiſcopus, & capitulũ ſede vacante. c. cum nullus. de temp. ordi. lib. vj. Quædã ſunt literæ dimiſſoriæ ad tempus, & iuſta cauſa: vt quãdo clericus vult peregrinari: & has concedit Epiſcopus, de cõſe. diſt. v. non oportet. Item & quilibet prælatus in
7 ferior: vt. s̃. c. proxi. & ibi dixi. ¶ † Vltimò iſta regula in quãtum loquitur de literis commẽdatitijs, poteſt addu
a ci. ad. q. an, & qualiter ſit credendum iſtis literis de credentia, vt inferant præiudicium ſcribenti. Et circa hoc variè videntur loqui iura ciuilia. & vide per Bar. in. l. Lucius. ff. de fideiuſ. aliquid no. in. l. ſi. C. quod cum eo. Et vt ſatisfiat Canoniſtis, concludo breuiter poſt Barto. ꝙ aut ſunt literæ generales: puta, omnibus referendis per talẽ preſentium latorem, adhibeatis plenam fidem. & hoc caſu non poteſt iſte aliquid attentare in præiudiciũ ſcribentis. Et ideò ſi iſte, cui ſcribitur mutuaret pecuniam nuntio, vel ſecum contraheret nomine ſcribentis: nõ ſit aliquod præiudicum ſcribenti: & ſic contra eum poſſet
b agi actione mandati b, vt. d. l. ſi. Nam ſenſus illarum literarum, eſt quòd ille nuntius eſt homo bonæ cõditionis: & ſic potius poſſunt appellari literæ cõmendatitiæ. hoc verũ, niſi diceretur in literis, credas ſuper periculomeo: vt. d. l. ſi. vel aliud præſumeretur ex qualitate deferentis literas: puta, quia eſt factor ſiue procurator ſcribentis ad hoc. l. cuiquã. ff. de exerci. Item puto, ꝙ ſi doloſè commẽ dauit illum ſeu dedit ſibi literas, & ille paſſus eſt damnũ illi credendo, ꝙ poterit agere actione de dolo cõtra ſcribentem. arg. l. ꝙ venditor. ff. de dolo. vide bo. glo. in. d. c. duæ ſunt. Si verò literæ ſunt magis ſpeciales: vt quia dici tur in eis, tali de intentione mea plenè informato adhibeas plenam fidem. tunc ſi aliquod dãnum paſſus eſt iſte illi credendo, poteſt agere contra ſcribentem actione mandati: ſed non debet ſecum contrahere, vel ſibi crede re in aliquo: ex quo appropriaret ſibi officiũ vel aliquod commodum. Nã daretur via malignandi. pro hoc. l. ſi ve rò non remunerandi. ff. manda. & no. bene hoc dictum. Simile not. doct. in. c. quoniam. de proba. vbi dicunt, ꝙ ſi iudex aliquid commiſit notario curiæ, non debet ille no tarius ſcribere: quia nõ adhiberetur ſibi fides in attribuẽ
c do ſibi officium c. Ad idem, quod nota. in. c. inſuper. de teſti. per legiſtas in. l. deferre. ff. de iure fiſci. & l. omnibus
8 C. de teſt. vbi † no. habetur, ꝙ procurator ad negotia non poteſt eſſe teſtis, quando aliquod cõmodũ eſſet inde conſecuturus, vult perhibere teſtimoniũ, ꝙ nomine domini mutauit ſibi mille. Nũquid autẽ latori literarum ſit credendum ſine iuramento? cõcludit Bar. in dicto loco, ꝙ ſic: quia approbata eſt eius fides à ſcribente. quod facit ad materiam. l. Theopompus. ff. de dote præleg.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non reſidens in beneficio, etiam modicæ æſtimationis, debet illo priuari: niſi aliud dicãt cõſuetudo. 3. & tũc debet*

deſeruire per vicarium.

2 *Clericus non poteſt tenere plura beneficia, quando vnum de per ſe eſt ſufficiens, etiam vna diſpenſatione quo ad Deum, niſi hoc vertat in euidentem vtilitatem beneficiorum: quia clericus ſit multum induſtrius.*

4 *Exceptio, tu non feciſti reſidentiam in beneficio: non poeſt opponi, niſi ab illo, à quo petuntur fructus dicti beneficij.*

5 *Beneficium non poteſt conſtitui de fructibus vnius eccleſiæ, niſi hoc fiat ex authoritate ſuperioris, & ex iuſta cauſa, & tunc debet remanere primo rectori tantum, ex quo poſsit honeſtè viuere, & conſecutus tale beneficium non poteſt illo priuari, licet poſteà ex reditibus primus Rector non poſsit ſuſtentari. & remoto illo, qui conſecutus eſt, totum beneficium reintegratur. & nu. 6.*

CAP. VI.

1 COnquerente. ¶ †Qui non reſidet in beneficio, etiã modicæ æſtimationis, illo priuatur. h. d. Primò impetrãtis querela: ſecundò cõmiſsionis for ma ibi: *fraternitatis.* ¶ Caſus literalis. Quidã presbyter R. nomine cõqueſtus eſt domino Papæ, ꝙ G. clericus re quirebat ab ipſo. xx. ſolidos annuatim pro eccleſia ſua, de qua idem presbyter vix neceſſaria percipere poterat: di cens beneficiũ in eadẽ eccleſia ſibi fuiſſe collatum cũ alia beneficia ſibi ſufficientia obtineret nec eidẽ eccleſiæ de ſeruiret: mandat Papa quatenus ſi cõſtiterit, ꝙ dictus cle c ricus habeat alia beneficia ſufficientia vel quòd ipſi ec cleſiæ non deſeruiat. d. G. ſuper beneficio ipſo ſilentium imponatur. Ber. ¶ No. j. ꝙ ſuper reditibus vnius eccleſię poteſt conſtitui certũ beneficiũ, aſsignando certã penſio nem ex reditibus eccleſiæ, pro tẽporalitate beneficij no uiter creati. & tene menti ad iſtũ tex. vtꝫ. dicã latius. ¶ Se cundò not. ꝙ dos alicuius beneficij poteſt conſiſtere in. quãtitate. xx. ſol. & poteſt intelligi de ſolidis aureis, quo rum. lxxij. faciunt libram auri: vt. l. quoties. C. de ſuſce. & arca. lib. x. & l. ſi. ff. de inius voc. Et ex hoc infero, ꝙ ha bens certam penſionem ex aliquibus immobilibus, põt
2 illam dare in dotem beneficij. ¶ † Tertiò no. vnum val de notabile, & non tradendum obliuioni: quòd habens duo beneficia quàmuis ſimplicia, quorum alterum ſuffi cit per ſe ad vitam beneficiati: põt legitimè altero priua ri. habes igitur caſum ſolẽnem priuandi quem beneficio ſuo, quãtuis velit in illo reſidere. & pro hoc vide gl. no. in. c. dudum. el. ij. in ver. intitulatam. de electi. quæ dicit ꝙ ſine peccato mortali non põt quis tenere plura benefi cia, quando alterũ per ſe ſufficit. Et limita vt no. per Inn. in. c. ianduduꝫ. de præben. niſi fuerint ſibi collata non ratione ſui: ſed propter vtilitatẽ beneficiorum: vt quia eſt homo induſtrioſus, bonæ famæ & cõſcientię. An aũt ex cuſetur propter diſpenſationem? Credo ꝙ non: quo ad Deum, ſi fructus beneficiorum conuertit in cauſam nõ
3 piã: per id quod dicã in. c. de multaꝫ. de prębẽ. ¶ † Quar tò no. ꝙ quãtũcunq; bñficiũ ſit modici valoris requirit deſeruientiã perſonalẽ: aliàs põt beneficiatus illo priuari
4 Excipe cõſuetudinẽ vt in gl. ¶ † Quintò not. aliud bonũ dictũ: ꝙ cõtra clericũ petentẽ reditus beneficij, põt exci pi, ꝙ nõ facit in eo reſidẽtiã. Eſt ergo hæc legitima exce ptio, & puto eã procedere quãdo opponitur ab eccleſia ſeu nomine ipſius. Nam tertius nõ poterit vt credo, per hãc exceptionẽ excludere clericũ à petitione ſua: quia ex quo nõ eſt priuatus: quo ad iſtũ tertiũ liberas ędes habet l. loci corpus. §. cõpetit. ff. ſi ſer. vendi. facit tex. cũ gl. l. ita tamẽ. ff. ſi ager vec. vide Inn. in ſimili in. c. inter dilectos.
5 de exce. præla. ¶ † Sed oppo. cõtra tex. de. c. extirpãdæ. in fiꝫ. tit. j. vbi dicitur, quòd de fructibus vnius beneficij nõ debet conſtitui penſio nomine alterius beneficij. Item beneficium non debet diuidi: vt in. c. maioribusꝫ. de præ ben. Solut. credo hoc dupliciter poſſe intelligi. Primò,

SEB. SAPIA.

a ¶ An & qualiter. vide Pe. de Anch. in conſi. cccxvij. inci premitto. pro clariori. & Feli. in c. inſinuante. col. ij. verſi. Item not. quòd literæ familiaritatis. s̃. de offi. deleg.

ZACHARIAS.

b ¶ Poſſet agi actione mandati. vi de de hoc Bar. Bal. & Rap. Fulg. in. l. domino. C. quod cum eo. Bal. in. l. ſi literas. C. mandati. gl. in cle. j. de iure pa. & Spe. in ti. de cleri. peregri.

c ¶ Officium. Ante cedatur notario qui fecit quẽ dã procuratorem & ipſemet ſcripſit inſtrumentũ: Bar. in. l. ij. de ſtip. ſer. diſtinguit & concluditin vno caſu ꝙ non, quãdo cedit in cõmodum ipſius ſcribẽtis. vi de ibi do. Alex. in addi. A Enæas de falco.

Anto. Franciſ.

¶ Circa hoc, an notarius poſsit etiã rogatus de inſtrumento mãdati ſuivide etiã Bal. in. l. iudices. in. fin. C. de fi. inſtru. vbi dicit, quòd non: neque etiam ſecundũ Bal. ibi poteſt eſſe rogatus, quando ipſe conſtituit aliũ procuratorem in cauſa ſua. Ad quod etiã vide Bart. in. l. pupillus. in. §. fi. ff. de auct. tu. & vide etiam Bar. in. l. ſeruus. ff. de teſt. & an notarius poſſet cõficere inſtrumentũ pro ſe & altero, vel contra ſe & alterũ. vide Bar. in. l. filius. in. §. ſequẽs quæſtio. ff. de fal. & vide Ale. poſt Bar. in. l. impubere. m. in fi. ff. de fal. & in. l. nõ putauit. in. §. ſi quis ſua. ff. de contrab.

ZACHARIAS.

a ¶ Restringit præcedẽtia. Limitabis nisi absurditas resultaret. ita Bar. in l. Iulianus. ff. de hę red. instit. & in l. hoc articulo. in penul. col. eo. tit. glo. l. siue. de duo. reis. Io. de Imo. plenè in l. si pater filio. ff. de vul. & pup. & Car. in cle. j. qõ. ix. de foro comp. & omnino in Cle. ij. in princi. de sta. mona.

φ cũ ista ecclesia abundaret reditibus, & careret suffragio ministri fuit statutum authoritate superioris, vt ibi esset vnũ beneficiũ pro clerico. & assignata fuit pro reditibus pensio. xx. soli. & iste intellectus videtur literæ congruere. Et ad contraria dic, φ in fraudẽ nõ debet constitui talis pensio nomine beneficij: vt puta Episcopus habebat nepotẽ in minori ætate, cui non poterat prouidere de ecclesia curata: ipsam cõtulit alteri sacerdoti: & ferè omnes fructus ecclesiæ decreuit, assignãdo nepoti nomine beneficij simplicis: hoc enim fieri non potest. & ita loquitur. d. c. extirpandæ. Sed vbi ex causa licita & honesta cõstituitur beneficium ex reditibus ecclesiæ: tunc valet talis constitutio: vt habes hîc text. apertũ. & vide text. cum gl. in. c. ad audientiam. ij. de rescrip. & facit. c. quamuis. de præben. li. vj. Et intelligo quòd remaneat tantùm presbytero vnde possit honestè viuere: aliàs secus, arg. c. vacantẽ j. de prẽben. & c. cum causam. ec. rit. Et ex hoc habes vnum notabilem modum procedẽdi, vt vnusquisq; curatus presbyter habeat clericum in ecclesia sua. iuxta not. in. c. vt quisq. de vi. & honesta. cleri. Secundus intellectus potest esse, quòd iste clericus fuit ordinatus ad titulũ huius ecclesiæ ad præsentationem rectoris, quo casu debet viuere, si non habet aliunde ex reditibus illius ecclesi: vt in. c. per tuas. iij j. de simo. debet tamẽ iste deseruire ecclesię, vt hîc. An autẽ præiudicet successori rectoris præsentatoris? dic vt not. Ioã. an. in. d. c. per tuas. & ex his habes clarè intellectũ huius capituli. ¶ † Sed quæro qua re Papa non habuit considerationẽ ad primam exceptionem oppositam per istum presbyterum, dum dicebat: φ vix vitæ necessaria poterat percipere ab ecclesia. Sol. dicunt doct. quòd hæc exceptio nõ erat legitima ad excludẽdum alium iure suo. Nam imputandum est sibi si accepta beneficium tenue: quærat ergo sibi victum aliqua industria. xcj. distin. clericus victum. & no. hîc ad limitatio. lect. prædictarum: vt consequutus beneficium ex reditibus vnius ecclesiæ non debeat eo priuari: licet ecclesia deuenerit ad eũ statum, in quo vix potest procurare proprium * Rectorem. * Credo tamen, quòd isto remoto ex aliqua causa, illud beneficium debeat extingui: & ecclesia remanere in sua pristina integritate. arg. hîc in fi. literæ: vbi illo priuato Papa mandat illud beneficium conferre alteri, sed rector dimittitur in suo statu priori. ¶ In glo. in ver. *sufficientia*. not. bene istam gloss. & vide gloss. xx. quæstio. j. in. c. j. ¶ † In glo. fi. ibi: *nisi consuetudo & c.* intelligit tamen Host. & communiter docto. hîc, quòd tunc deseruiant per vicarium. hoc tamen dictũ iure nõ probatur. potest tamen procedere vbi ecclesia pateretur graue dispẽdium ex absentia ministrorum: quia tunc succederet. c. j. de consue. aliàs autem secus: dummodò cleri cus honestè viuat. Nam licet non deseruiat illi ecclesiæ speciali, deseruit tamẽ ecclesiæ vniuersali. Pro hoc quod not. Inno. in. d. c. cum iandudum. dico plenè in. d. c. cum omnes. de consti. & limita hanc glo. prout dixi in. c. quia nõnulli. ſ. eo. & in. c. fi. de rescrip. li. vj. per Doct.

1 Clericus seruiens Episcopo, recipit fructus beneficij, acsi reside ret: distributiones verò quotidianas non recipit. 2. & idem est si seruiunt aliis prælatis suis. 3.

4 Relatiuum quis, vel qui, restringit præcedentia.

CAP. VII.

1 DEcetero. ¶ † Qui est in seruitio Episcopi, percipit fructus beneficij tãquàm residens, præter distributiones quotidianas. Vel sic: Qui est in seruitio prælati, fingitur residere. h. d. Ponit dictũ à quo excipit ibi: nisi. fi. ¶ Casus literalis. Quidã Episcopus quando ducebat secum aliquos de canonicis ecclesiæ suæ, alij canonici subtrahebãt illis, qui cũ Episcopo erãt, quod cõsuerãt perci pere de communitate. statuit Papa, ne canonicis illis, qui in seruio Episcopi fuerint, aliquid subtrahi debeat vel auferri: nisi fortè victualia, quæ dari absentibus nõ consuerũt. Ber. ¶ † Primò not. φ Episcopus licitè vtitur seruitio aliquorũ canonicorum suorũ: etiã subtrahẽdo eos ab officio diuino quotidiano: & reputantur isti præsentes, respectu cõmoditatis percipiẽdæ. ¶ † Sed quæritur nunquid dispositio huius. c. habeat locũ in inferioribus prælatis citra Episcopum? docto. hîc cõmuniter tenẽt, φ sic: quia ista litera loquitur generaliter, nec apparet cui loquatur: & eadem ratio videtur omnibus prælatis respectu subditorum. dixit tamen Host. notabile verbum: φ Episcopus potest ad seruitium suum habere duos canonicos: licet non probet vtilitatem ecclesię. sed vltra duos habere non põt: nisi probetur voluntas capituli, vel necessitas, vel vtilitas ecclesiæ. arg. c. ad audientiã j. eod. tit. quod est notab. quia apertè iure non probatur. sed optimè faciũt in arg. illa litera, & ista. quid autem de alijs clericis: vide quod dicam in. d. c. ad audiẽtiam. & vide gl. in c. quia frater. vij. q. j. & c. quid ergo. xj. q. iij. & c. vos. xvj. q. j. vbi gl. dicunt Episcopum posse mittere vnum clericum ad certam legationem. & idem alibi dixit glo. de monachis, vt possint mitti ad certam legationem per Episcopum. xvj. q. j. quidam monachi. ¶ Secũdò, quæritur quid intendat illa litera ibi: de cõmunitatis sibi beneficio &. c. in fi. & ipsius. Solu. considera, φ in aliquibus ecclesijs colligatis sunt præbendæ canonicorum distinctæ, & vltra præbendas fiunt quædam distributiones, quę dãtur quotidie interessentibus diuinis. quandoq; consistunt in pecunijs: quandoq; in victualibus. In aliquibus verò ecclesijs vltra alias præbendas & distributiones quotidianas: sunt quidã reditus communes qui in fine anni diuidũtur inter canonicos: & in quibusdam locis appellatur mensa grossa. In aliquibus verò nõ sunt præbẽdæ distinctę: sed omnes reditus capiũtur per ministrum capituli: & in fine anni dantur in portiones, secundùm numerum canonicorũ. Fiunt etiam quædam distributiones quotidianę quæ solùm dantur interessentibus diuinis. Intellige ergo istum tex. φ præter distributiones quotidianas alij reditus debent assignari istis, qui sunt in seruitio Episcopi, ac si residerent. & ideò dicit de cõmunitatis beneficio. & c. Et quatenus dixit de victualibus, habuit respectum ad distributiões quotidianas † per hoc relatiuũ, quę. quod restringit præcedentia[a]: vt not. in. l. cunctos populos. C. de sum. trini. & l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. per Cal. in c. fij. eo. & hodiè hæc dicta videntur approbari, per tex. & glo. in. c. vnico. eo. tit. lib. vj.

a

1 Clericus non residens in beneficio: & citatus, non reuertens in termino priuatur beneficio: nisi habuerit iustam causam non reuertendi: & idem est in alio prælato: vt j. c. proxi. in prin. & in. c. seq. in prin.

2 Beneficiũ non habetur pro derelicto: licet quis se absentauerit per decenium. 3. 6. 8. nisi fuerit intitulatus in alio beneficio. 9.

4 Clericus non residens in beneficio, si citatus, vel requisitus non reuertitur, potest de facto spoliari illo beneficio. 7. In notorijs non requiritur sententia: nec ordo iuris: videj. capi. proxi. numero. 6.

5 Capitulum non potest citare prælatum, nec aliquem ex canonicis sine licentia superioris.

8 Beneficiatus si permittat se super alio beneficio intitulari, priuatur primo beneficio: aliquando ipso iure: aliquando per sententiam.

Cap.

CAP. VIII.

1 EX parte. ¶ † Priuandus est prælatus, vel clericus non residens: qui citatus non reuertitur in termino sibi præfixo: nisi habeat iustum impedimentum[a]. hoc dicit cum duobus sequẽtibus. Communis diuisio. Secunda ibi: *quia igitur*. ¶ Casus literalis. Decanus cuiusdã ecclesiæ transtulit se ad partes gallicanas, & ibi per decem annos moram fecit: ita quòd non fuit reuersus ad ecclesiam suam: capitulum ipsius ecclesiæ significauit hoc domino Papæ. Respondet Papa dicens, quòd non vult vt ipsa ecclesia Decani officio defraudetur: mãdat capitulo vt scribant ei, quod ad suam ecclesiam reuertatur, & ibi exerceat officium Decani: quòd si venire nolue
2 rit ad terminum sibi datum, dat eis licentiam Decanum alium eligendi. Ber. ¶ † No. primò, quòd absentans se à beneficio suo, etiã per decennium, non est priuatus ipso facto: nec videtur beneficiũ
3 haberi pro derelicto. quod bene no. ¶ † Secundò not. ex hoc & ex text. quòd ista mora decennalis, non est sufficiens ad priuandum quem beneficio suo: sed oportet, φ primò moneatur, vt redeat: potest tamen aliter puniri de culpa commissa. ad hoc. vij. q. j. ca. si
4 quis in clero. &. c. si quis presbyter. ¶ † Tertiò no. quòd ad proce
b dendum contra beneficiatum[b] ratione non residentiæ non est necessaria solennis citatio, nec solennis priuatio: sed sufficit requisitio seu reuocatio & spoliatio de facto. & in hoc est text. optimus. & facit. c. seq. & c. ex tuæ j. eo. vbi mandat illos spoliari, & non priuari. Sonat enim ibi spoliatio in factum, & in quandam iuris executionem. Pro quo facit, quia cùm non residentia sit notoria: non est ordo iudiciarius in notorio sed tantùm dicendus: nec debet causa ad iudicium deduci: vt dicit tex. no. in. d. c. quoniam. de fil. presbyte. & ita sentiunt docto. in. c. ex tuæ j. eo. & clarè tenuit Oldra. consil. cxxx. & Gas. de Cald. hîc, qui dicit alias sic fuisse in curia determinatum: sed alleg. dicta Oldra. licet de eo non faciat mentionem: sed credo, quòd loquatur de illa determinatione. ¶ Quartò not. φ prælatus debet ecclesiæ præesse, & prodesse. Debet enim præesse in iudicando. c. irrefragabili. de offi. ordi. debet prodesse in prædicando, bene disponendo subditos, & bona sibi credita. c. qualiter. ij. de accu.
5 ¶ † Sed oppon. contra text. eò, φ iste priuatur ex sola monitione capituli: nec fertur hîc aliqua sententia priuationis, vel spoliationis. Sol. assumendo dicta doc. hîc. & c. seq. dic, quòd capitulũ non potest propriè citare prælatum, nec aliquem ex canonicis: quia in
1 ferior in superiorem: vel par in parem iurisdictionem non habet: vt in. c. cum inferior. de maiori. & obedi. & in. c. innotuit. de elect. & l. ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Treb. & vide in proprijs terminis Innocen. in. c. cum nobis. de elect. & ca. j. de maio. & obed. vnde intelligendum, quòd hîc interfuit authoritas Papæ, sine cuius authoritate non potuissent isti procedere ad electionem. &
6 Host. hîc duos intellectus. ¶ † Primus, φ Papa præsumpsit ex mora tanti temporis illum habere suam dignitatem pro derelicto: & sic non erat necessaria aliqua priuatio. non tamen intelligas, quòd
7 hoc liceret inferiori. m † Secundò intellige, φ Papa istum prius admonuerat per literas suas, sub pœna priuationis. quilibet intellectus est bonus in se: sed potest dici, vt prædixi: quòd hoc casu non requiritur expressa sententia priuationis: sed sufficit sola spoliatio quæ fit ipso facto: cum procedant ad nouam electionem & vocationẽ factam per capitulũ, Papa hîc approbauit: aliàs autem sola vocatio capituli nõ sufficeret ad spoliandũ absentẽ, per prędicta,
8 & per. c. ex tuæ j. e. & quod ibi not. ¶ † In glo. j. ibi: *quantumcunque*
c *tempore aliquis sit absens*. tene menti gl. φ per absentiam[c] quantũcũq; quę longã non perdit quis ipso facto beneficiũ suum. vide tamen gl. de consti. dist. v. c. nõ oportet. quæ dicit, quòd si tãto tẽpore quis
d fuit absens[d], vt nesciatur, an sit mortuus, vel viuus, desinit habere liberam administrationẽ. Sed illa gl. iure nõ probatur: nec recipitur à doc. in. c. ex tuæ j. eo. imò videtur ibi tex. in oppositum. Debet enim primò citari apud ecclesiã suam, si nescitur, vbi sit: ideò tene istã gl. & eam limita prout dixi in. d. c. contingit. de do. & contu. Et no. gl. in alio inquantũ dicit, φ si permisit se alibi intitulari:
9 videtur ipso facto habere ecclesiam primam pro derelicta. ¶ † Et aduerte, quia glo. non loquitur de beneficijs curatis, sed indistinctè. Nam in beneficijs curatis non est dubium, per. c. de multa. de prębend. vnde Inno. in. c. ex tuæ j. eo. dicit hoc procedere in beneficijs simplicibus residentiã exposcentibus. ¶ Ex hoc habes casum notabilẽ quòd per acceptationem secundi simplicis, vacat primum ipso facto. Sed ego intelligo in dubio, quando non constat de contraria intentione absentis, quòd velit vtrunque retinere: nam tunc non erit priuatus ipso facto: sed priuandus per sententiam. quia nullo iure cauetur oppositum. & vide quod dicam in. c. fij. e. titul. Et in eo quod dicit glo. absentem semper citandũ. dicit Goffre. hoc procedere, nisi prius habuisset licentiam ad certum tempus. Quod Io. An. limitat, dummodo tunc fuisset monitus ad redeundum. vide circa hoc quod dixi in ca. quoniam. §. porro. & §. fe. vt lite non contest.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum licet non possit suum prælatum citare: tamen potest ipsum reuocare, vt resideat in ecclesia, non tamen posset alium eligere sine consensu superioris. 2.*

3 *Clericus, vel prælatus non residens, & vocatus non rediens, potest ipso facto beneficio spoliari.*

4 *Clericus non residens, licet reuersus potest puniri.*

5 *Beneficium, vel ecclesia, quibus modis habentur pro derelictis.*

6 *In notorijs non requiritur ordo iuris.*

CAP. IX.

1 VAliter. ¶ Summatũ est in præcedenti. c. Secũda ibi, *discretioni*. ¶ Casus literalis. Archiepiscopus Ragusinus ab ecclesia sua recesserit iam per quadriennium expectatus, & reuocatus etiam per literas domini Papæ, nec redire voluit. Mandat Papa capitulo Ragusino, vt post mensem à receptione literarum aliam personam idoneã sibi eligãt in pastorem. Ber. ¶ † No. primò, quòd capitulum
2 potest reuocare proprium prælatum absentẽ quamuis eum citare, vel in eum animaduertere non possit, quia inferior in superiorem &c. tamen pro eorum interesse possunt eum requirere, vel reuocare, vt veniat ad faciendam residentiam. idem sentiunt doct. in. c. ex tuæ j. eod.
2 ¶ † Secundò not. quòd capitulum non potest
d procedere ad nouam electionem prælato eorũ absente, & per eos reuocato: sed oportet vt intercedat authoritas superioris, qui possit illum
3 inuitũ destituere. ¶ † Tertiò not. quòd ad spoliandum quem ratione non residentiæ, non requiritur nec solennis citatio, nec solennis sententia priuationis. hîc enim Papa sine aliqua priuatione expresè dedit licentiam istis canonicis eligendi alium. Eo enim ipso, quòd reuocatus sine iusta causa non redit, videtur habere ecclesiam pro derelicta, vt not. dicit gl. j. hîc. & intellige hoc. c. de monitione. & de sententia, prout dixi in. c. præceden. ¶ † In glo. j. ibi. *imò*
4 *vltra annum*. Dic, quòd nec etiam per annum debet abesse sine licentia prælati sui & sine iusta causa: vt in. c. relatum. ſ. eod. & absens iniustè quantumcunque reuersus poterit puniri, secundũ quod culpa exposcit, habito etiam respectu ad quantitatem moræ. & vide quod legit. & not. vij. qõ. j. si quis in clero. facit cap. ex tuæ j. e. & quod ibi dicã. Et ad hoc. c. dic, φ narratur factũ, non autẽ ponitur iuris ministeriũ,

SEB. SAPIA.

a ¶ Impedimentũ. Pondera istũ tex. vt per Abb. in. c. j. in vlt. col. j. de celebra. missa.

SEB. SAPIA.

b ¶ Contra beneficiatũ. vide ad hoc plura per Feli. in c. ij. col. ij. vers. sed pro primo argumento. ſ. de rescri. vbi alleg. Old. cõsil. cxxv. inci. articuli domini Arnoldi. post princi. quẽ voluit allegare do. Abb. hîc.

SEB. SAPIA.

c ¶ Per absentiã. vide do. And. sicu. in consi. xj. co. ij. in. j. volu. vbi dicit, φ si dubitatur de vita clerici vagantis per mundũ, beneficiũ suũ potest alteri cõferri. & ad hoc inducit tex. in. l. libera peculij administratio. ff. de pecu.

ZACHARIAS.

d ¶ Tanto tempore quis fuerit absens. Adde Felin. post istũ in. c. quoniã. §. porr. co. viij. ver. dum dicit Abbas. ſ. vt li. non cõtest. & Ant. cor. singu. suis in ver. vagabundus. in. c. si beneficiatus. qui alle. gl. in. c. non oportet. lo. ij. per istum alleg. sing. ad hoc, quod hic dicitur, il liusq; opi. addere: quicquid dicat iste.

vt debeat expectari per quadriennium: imò alibi dicit text. q̃ diebus dominicis debet expreſsè adhibere præſentiam ſuam in eccle
5 ſia. de conſec. diſt. iij. c. epiſcopus. & no. illum tex. ¶ † Et in fi. glo. no. hanc partem gl. ex qua habes tres modos, quibus eccleſia habe tur pro derelicta. Primus cũ beneficiatus efficitur miles ſeculi. & no. bene hunc caſum, quia ſentit glo. quòd nulla requiritur moni tio, vel priuatio. Sed ego intelligerẽ glo. Prout dixi in. c. fi. de cleri. coniug. doc. tamen, in. c. ex tuæ j. eo. ſimpliciter idẽ ſentiunt, quod glo. hîc. ſed vide Innoc. in. c. j. de apoſta. Secundus modus, quando contraxit matrimonium. & de hoc plenè dictum fuit in. c. j. de cleri. coniug. & ſic habes duas gl. quòd per contractum matrimonij,
6 vacat beneficium ipſo facto. ¶ † Tertius modus, quando clericus monitus non redijt. & no. quòd ſpoliatio hoc caſu poteſt fundari ſuper duplici cauſa. Prima, quia eccleſia habetur pro derelicta ab ipſo abſente, vt dicit hîc gl. ſecunda ratione notorij, quia cum cri men non reſidentiæ ſit notorium, poteſt prælatus illum ſpoliare: quia in notorio non requiritur ſolennis ſententia. Pro quo facit c. ex tuæ j. e. vbi dicitur, quòd abſens debet ſpoliari: ergo eccleſia nõ habetur pro derelicta: quia aliàs vacaret, nec poſſet nudus ſpo liari. c. frequens. de reſti. ſpo. li. vj. Aliæ glo. ſunt faciles.

SVMMARIVM.

1 *Clericus debet reſidere in beneficio, vel præbenda, niſi aliud dictet conſuetudo. 4.*
2 *Clericus monitus non reſidens, poteſt vel per ſententiam, vel ipſo facto priuari ſuo beneficio ad libitum iudicis.*
3 *Impedimentum iuſtum proueniens poſt iniuſtam abſentiam, excuſat.*
4 *Clericus ſe abſentando, debet requirere licentiam prælati, niſi ſit aliqua neceſſitas, quæ ſubitò occurreret, vel niſi aliud dicat conſuetudo.*

CAP. X.

1 NTer quatuor. ¶ Sũmatur, vt in. c. ex parte. ſ. eo. Primò dictum, ſecundò exceptio, ibi: *dummodo*. ¶ Caſus literalis. Quidam clerici Patriarchæ Conſtantinopolitani ſine licẽ tia ipſius abſentabant ſe ab eccleſijs ſuis ſine iuſta & neceſſaria cau ſa: quæſiuit Patriarcha qualiter cum illis eſſet agendum. Reſpon det Papa, quòd expectet illos congruo tempore, ſecundum quod ei videbitur: & niſi redierint ad terminum eis præfixum, poſſint priuari eccleſijs ſuis, dummodò non ſint iuſto impedimento deté
1 ti. Ber. ¶ † No. primò, quòd non ſolùm eccleſia, ſed etiam præbẽ da requirit reſidentiam. Nam hîc ponderatur, quòd iſti deſeruerunt eccleſias, vel præbendas. Item mandatur, vt redeãt. patet ibi: *niſi redierint*. Ergo tenetur canonicus reſidere in ciuitate, vbi eſt præbenda: niſi conſuetudo habeat oppoſitum. quæ ſeruanda eſt, prout dixi in. c. conquerente. ſ. eo. & c. cum omnes. de conſti. ¶ Se cundò not. ibi: *congruo tempore. & c.* quòd vbi ſcitur, in quo loco
2 eſt abſens, debet citari, & congruo tempore expectari. de quo ple nè j. ca. ſeq. ¶ † Tertiò no. ibi: *iuſtè priuari*. quòd abſens & monitus non rediẽs poteſt priuari beneficio ſuo. Et no. quia dicit priuari. videtur ergo, quòd ſententia ſit ferenda cõtra eũ. Sed dic, quòd verbũ priuari. poteſt capi largè, vt referatur ad factum: iuxta ea, quæ dixi in. c. ex parte. ſ. eo. titu. poteſt intelligi ſtrictè, & erit in optione ſuperioris, & conſilium eſſet: vt ſeratur ſententia contra
3 abſentem. ¶ † Vltimò nota ex ver. dummodo. quòd abſens ſine iuſta cauſa: non debet priuari: ſi poſteà ſuperuenit iuſtum impedi mentum non redeundi, etiam ſi abſentauerit ſe ſine licentia Præla ti. quod eſt bene not. vt impedimentum ſuperueniens ei, qui dedit operam rei illicitæ, non ſit ei imputandum, contra. l. ij. ſi quis cau. ſed poteſt dici, quòd imputabitur iſti: vt puniatur aliter: non ta men vt priuetur eccleſia: ex quo pro eo nunc non deficit, quomi nus redeat. & dicunt doctores hoc procedere, etiam ſi impedimẽ tum accidit poſt actionem: debet tamen iſte ſe excuſare. argu. eo
4 rum, quæ not. in. c. querelam. de proc. ¶ † In glo. j. ibi: *& ſic non eſt ar. à contrario*. No. glo. quòd quàmuis ſubſit iuſta & neceſſaria cauſa recedendi ad tempus à loco beneficij: nihilominus debet pe ti licentia à Prelato. Dicit tamen Hoſt. quòd propter neceſsitatẽ ſubitò occurrentem, poteſt ſe abſentare ſine licẽtia Prelati, quod dixi in. c. relatum. Item dic, vbi hic habet conſuetudo, vt licentia non exquiratur. & hoc vltimũ ponit Inno. in. c. ſequẽ. quod eſt val de no. iure tamẽ apertè non probatur: ſed ego argumentarer ſic: Valet conſuetudo, vt quis non teneatur facere reſidẽtiã, iuxta no. in. c. conquerente. ſ. eo. ergo fortius poteſt induci cõſuetudo, vt ad tps, & ex cauſa poſsit ſe abſentare. & ſignãter dixi ex cauſa: quã nõ valeret cõſuetudo, vt poſsit vagari: vt dicit Inn. in. d. c. ex tuæ.

SVMMARIVM.

1 *Clericus ſi ignoratur, vbi ſit, eſt citandus in eccleſia ſua tribus edictis: & ſi intra ſex menſes non redierit, priuatur eccleſia ſua. 2. & 5. nec ſufficeret vnum peremptorium. 4.*
3 *Clericus iniuſtè abſens, debet perſonaliter citari, ſi poteſt fieri: aliàs ſufficit in valuis eccleſiæ ſuæ.*
4 *Citatio trina quotieſcunq; requiritur contra abſentem, vel vt aliquis incurrat pœnam, tunc non ſufficit peremptoria.*
Clericus non reſidens poteſt ſuſpendi, excommunicari & ſpoliari, ad libitum ſuperioris.
6 *Clericus nõ poteſt dimittere beneficiũ ad libitũ ſuũ, quia ſemel ſe obligauit.*
Clericus, qui ſe abſentauit, poteſt repeti ab Epiſcopo ſuo.
7 *Excommunicatus clericus, ſi pertinaciter ſteterit in excommunicatione, remouetur ab adminiſtratione beneficij, & in totum ab eo excluditur & priuatur: aliàs ſuſpenditur tantùm. ſ. ab adminiſtratione.*
8 *Archiepiſcopus licet poſsit ſuos ſuffraganeos excommunicare, tamen nõ põt eos deponere, nec priuare, quia nullus citra Papã põt hoc facere. q̃*
Epiſcopus poteſt ſe trãſferre cũ licentia Papæ tantũ ad alium epiſcopatũ.
10 *Clericus vel Prælatus non reſidẽs, tunc demũ citatur trina citatione, & cum expectatione ſex menſium, quando ignoratur, vbi ſit, vel adeò lõgè diſtat, quòd commodè perſonaliter citari non poteſt: aliàs ſufficeret ſimplex requiſitio.*
11 *Clericus quando abeſt, præſumitur fraudulenter abeſſe, & eſt in magna culpa, & idem eſt in marito.*
Abſentia præſumitur fraudulenta, quando abeſt quis, qui ratione alicuius rei debet ſtare in certo loco.
12 *Citatus, qui dicit nolo venire, vel qui facit, ne ad eum perueniat citatio: non eſt vlterius citandus, quia conſtat de ſua contumacia.*
13 *Clericus beneficiatus abſens, ſi ſciatur vbi ſit, & poteſt perſonaliter citari, debet citari ſemel & præfigi terminus, quo tranſacto poteſt, vel ſpoliari beneficio, vel excommunicari. Si verò neſcitur vbi ſit, debet trina citatione citari cum ex pectatione ſex menſium, intra quos ſi non reuertitur, priuabitur.*
14 *Clericus, qui ex natura beneficij non tenetur reſidere, non poteſt per hoc vagari, aliàs priuabitur: licet habuerit licentiam vagandi, vel ita ſit conſuetudo.*
15 *Clericus depoſitus, & poſteà reſtitutus per verba generalia ad ſtatũ ſuũ, non recuperabit beneficium ſuum alteri collatum.*
16 *Clericus depoſitus, an poſsit à Papa, vel ab Epiſcopo reſtitui.*

CAP. XI.

1 EXtuæ deuotionis. ¶ † Si neſcitur vbi ſit clericus, tribus publicis edictis citabitur in eccleſia ſua: & ſi intra ſex menſes non reuertit, priuabitur eccleſia ſua. h. d. vſq; ad verſi. cõtra eos. & iſte ver. nõ ſummaſ propter varietatem lec. & quia ſecundũ vnũ intellectũ non facit ad rubricam, & duo ſunt dicta. ſecũdũ ibi: *contra*. ¶ Caſus literalis. Quidam prælati eccleſia rum ſubditi Archiepiſcopi Panor. abſentauerũt ſe ab eccleſijs ſuis ita quòd citari non poterãt: quæſiuit Archiepiſcopus à Papa qua liter cum illis eſſet agendum. Reſpondet Papa, quòd edictũ trinæ citationis faciat ꝓponi apud eccleſias ipſorũ, & ſi non venerint, & vltra ſex menſes eccleſias deſeruerint, debent eccleſijs ſpoliari: ſed prius procedatur cõtra eos per ſentẽtias ſuſpẽſiõis & excõicationis, vt ad obedientiã ipſius Archiepiſcopi redeant: & ſi eorũ malitia ſic cõpeſci nõ poterit, Card. apo. ſedis legatus remoueat eos ab adminiſtratiõe ſuarũ eccleſiarũ: & eccleſijs illis de ꝓpõnis idoneis faciat prouideri, ſed eos nõ deponat: vt cũ eis ſi expedierit, miſericorditer agi poſsit. Ber. † ¶ Primò not. ibi: *in eccleſijs eorum*. quòd
2 q̃n clericus abſens eſt citandus, debet citatio affigi valuis eccleſiæ ſuæ: de quo vide quod legi. & no. in. c. cãm. & c. fi. de dolo & cõtu. ¶ Secũdò no. ibi fraudulẽter. quòd cõtra abſentẽ fraudulẽter põt procedi etiã ad ea, quæ ſunt grauis præiudicij ex ſola citatiõe domi facta. De quo ꝑ Inn. in. c. fi. de eo qui mit. in poſ. & in. d. c. cãm.
3 ¶ † Tertiò no. ibi: *nec ad ipſos valet citatio. & c.* quãtũcũq; clericꝰ ſit abſens iniuſtè, ſi põt ꝓ ſonaliter citari, nõ debet citari ꝑ edictũ.
4 ¶ † Quartò no. ibi: *trinæ citatiõis*, q̃ abſens cũ neſcif, vbi eſt, debet citari tribus edictis. & dicit hîc Ioan. and. q̃ non ſufficeret vnum peremptorium.

a peremptorium. ª & idem tenet in addi. Spe. eo. tit. ſuper rubri. Et ſemper allegatur hoc dictum: quòd vbi ius requirit trinam citationem per edictum contra abſentem non ſufficit vna peremptoria. Nam facilius poteſt peruenire ad notitiam abſentis, quando edictum fuit tripli catum, quàm quando fuit vnum, licet peremptorium: quod malè ſeruatur. Et vide glo. no. in cle. j. de vi. & hone. cle. in verſi. iij. quæ etiam ſing. vult, q̃ vbi ad pœnam incurrendam requirit diſpoſitio trinam citationem, nõ ſufficit vna peremptoria, licet perſonalis. Quod no. pro limitatione. l. contumacia. ff. de re iudica. & c. de illicita. xxiiij. q. iij. Nam regulariter æquiparantur tres diſtinctæ citationes, & vnica peremptoria cũ cõpetẽtibus interuallis: vt leg. & not. in. c. conſtitutionẽ. de ſentẽ. excõ
5 mu. li. vj. ¶ † Quintò no. ibi: *vltra ſex menſes*. tex. no. & ferè ſingularem in materia, q̃ vbicunq; neſcitur, vbi ſit abſens clericus: debet poſt citationem per ſex mẽſes expectari. Præſumptio enim iuris eſt, vt intra hoc tẽpus citatio perducatur ad notitiã ſuã. ¶ Sextò no. ibi: *ſpoliari*. q̃ cõtra abſentẽ nõ requirit ſolẽnis citatio priuatiua. di-
6 xi latius. ſ. eodẽ. ex parte. ¶ † Septimò not. in ver. *contra eos*. & tene menti tex. q̃ abſens põt cõpelli ad redeundũ per excõicationem, & ſuſpenſionẽ. Licet enim pœna ordinaria non reſidentiæ ſit priuatio beneficij: vt. ſ. per totum tit. tamẽ prælatus non poterit priuare incõtinenti, ſed incipere à ſuſpenſione, vel excõicatione. & hoc probo ratione. Nã beneficiatus nõ põt pro libro dimittere beneficiũ ex quo ſemel ille ſe obligauit in. c. niſi. de renũ. & c. quod in dubijs. & c. admonet. vnde ſi iſte nõ vellet reſidere in beneficio, non haberet, vbi abſentaret: vt ſic eo priuetur. ſi ergo ſuperior contentatur de perſona ſua quia eſt vtilis eccleſiæ, nõ priuabit eũ, ſed compellet eũ ad reſidendum, & vide tex. nota. xxj. q. ij. c. placuit. qui dicit, q̃ poteſt ſuperior iſtius clerici petere reſtitutionem ab eo. Epiſcopo, cuius diœceſim intrauit, & eũ habitum poterit punire de abſentia, aliter quàm priuare. & ſic tẽpera omnia iura huius tituli. ¶ † Octauò no. q̃ excõmu
7 nicatus remouetur ab adminiſtratione ſpiritualium. Ex quo infertur, q̃ excõicatus nõ definit habere adminiſtrationem eccleſiæ ſuæ. Contra quod opponitur, de. c. veritatis. de dolo & contuma. & c. paſtoralis. de appella. vbi dicitur, quòd meritò reditus eccleſiaſtici illi ſubtrahũtur, cui eccleſiæ cõmunio denegatur. Innocen. & docto. variè hîc loquuntur, ſed vera ſo. quam etiam ipſi ſentiũt eſt: quòd per ſuſpenſionẽ, ſeu excõmunicationẽ non eſt ex toto priuatus: ſed potius eſt ſuſpenſus ad tempus. Sed ſi durat pertinacia ſua, debet remoueri ab adminiſtratio
b ne beneficij in totum excludi & priuari ᵇ. & nota bene: quia Inno. & doct. hîc ſentiunt apertè, q̃ excõmunicatus ipſo facto, licet nihil dicatur in ſententia, ſit ſuſpenſus ab adminiſtratione beneficij ſui. & facit pro eis quæ latè dixi in. d. c. paſtoralis. & dic, vt ibi. ¶ Secundò oppo. cõtra literam de contrarietate. nam in principio dicit, q̃ ſi expectati per ſex menſes nolint redire, ſpoliandi ſunt eccleſijs ſuis. & in ver. contra. ſentit oppoſitũ. Sol. ille verſ.
c cõtra. habet varios intellectus. Nam primò ſecũdũ gl. in verb. *ſpoliari*. debet tex. intelligi, vt ponat vnũ caſum, & principium intelligatur: quod debet ſpoliari. i. ſuſpendi ab adminiſtratione tẽporaliũ. Ver. contra. de eodem facto loquens, aggrauat pœnam, data contumacia in nõ redeundo, vt excõicetur, ſeu ſuſpendatur, & demum priuetur. & loquitur iſte tex. ſecundũ glo. in prælato. iſtæ intellectus gl. cõiter nõ recipiſ: quia impropriat literã. vnde datur ſecundus intellectus ſecundũ Inn. & alios, vt ver. contra. ponat caſum ſeparatum à primo: & loquat de prælatis. i. Epiſcopis, vnde alia litera habet cõtra alios &c. & vbi dicitur à ſpiritualium adminiſtratione. &c. In regiſtro erat ab epiſcopatus adminiſtratione: vt dicit In no. ſ. in proœ. vnde aduertendum eſt, quòd iſta decreta lis dirigitur Archiepiſcopo Panor. & videtur velle, vt contra ſubditos inferiores poſsit Archiepiſcopus procedere, prout dicitur in principi. vſq; ad verſi. contra. &c. a vbi verò loquens de epiſcopis ſuffraganeis iſtius Archi
8 epiſcopi, dat aliũ modũ procedẽdi & meritò. ¶ † Quia Archiepiſcopus licet poſsit ſuſpendere & excõmunicare Epiſcopos ſibi ſuffraganeos: vt in. c. ſacro. de ſent. excom. & no. in. c. vt litigantes. de offi. ordi. lib. vj. non tamen poteſt eos deponere, ſeu epiſcopatibus priuare, vt in. c. inter corporalia. de trãſla. prælato. &. iij. q. vj. accuſa b tus. & c. quàmuis. Et ideò ſaluando hunc intellectum, ad uerte, quia quatenus tex. facit mentionem de ferenda ſu ſpenſionis & excõmunicationis ſententia, dirigit verba ſua ad archiepiſcopum: ſed quatenus mandat priuationẽ fieri, dirigit verba ſua ad legatum. Et intelligo, q̃ legatus hoc faciet ex ſpeciali mãdato Papæ: quia nullus citra Papam poteſt priuare Epiſcopum, nec ipſum trãsferre, vt in. c. quod tranſlationẽ. de offi. deleg. & in. d. c. inter cor
9 poralia. ¶ Et ex hoc intellectu habes modum coercendi Epiſcopos ad reſidentiam, vt per ſuperiorem citra Papã cõpellantur per excõmunicationem & ſuſpenſionem. & ſi ſic non reſipuerint, habetur recurſus ad Papam, qui ſo lus priuare poteſt, & poterit ipſe hoc committere legato: vel alteri; ſi voluerit. & iſte intellectus ſic declaratus eſt verus & communis. ¶ Tertius intellectus eſt, vt ver. contra. intelligatur de eodem facto cũ principio. & pro hoc facit relatium eos. & tunc dico, q̃ text. iſte voluit dare duplicem practicam procedendi contra abſentes, vt poſsit procedi à primordio ad priuationem, vel ſi for tè abſentia eſt vtilis eccleſiæ, poterit procedi per viam excommunicatiõis, ſeu ſuſpenſionis: vt compellatur redire. Sed nunc ob. litera ſequens in eo, quod dicit: q̃ lega tus poterit illos remouere ab adminiſtratiõe. Nam hoc poſſet facere Archiepiſcopus. Poteſt dici ſoluendo hũc intellectũ, vt litera intelligatur de omnibus ſubditis Archiepiſcopi. vnde reſpectu inferiorum prælatorum citra Epiſcopos poterit Archiepiſcopus procedere ad priuationem, vt in prin. ſed reſpectu epiſcoporum habebitur recurſus ad ſuperiorem. Et pro hoc facit, quia conſultatio erat generalis de omnibus clericis cuiuſcũq; cõ ditionis & gradus. & iſta litera fuit minus deciſa. Non enim erat ſic generalis in regiſtro. & hunc intellectum multum adiuuat iſta dictio copulatiua etiam. verſ. contra eos etiam procedatur. Illa enim copulatiua etiam, in cludit præcedentia. quaſi apertè innuat, q̃ contra prædictos non ſolùm poteſt procedi, vt. ſ. dictum eſt: ſed etiã prout ſequitur. & pro hac diſtinctione facit quod nota. j. in. c. j. de commo. ¶ Quartus intellectus, vt iſte verſic. contra. non loquatur de clericis non reſidentibus, ſed de nolentibus obedire. pro hoc tex. ibi: *ad tuam obedientiam venire compellas. & c.* fortè enim iſte Archiepiſcopus fuit cõqueſtus, q̃ quidam clericorum ſuorum nolebant
c reſidere in eccleſijs ſuis: quidam verò Epiſcopi ſuffraganei ſui nolebant ſibi obedire. & ad vtrunq; reſpondetur vt in litera: & per hoc apparet intellectus huius capit.
10 ¶ † Tertiò op. contra tex. in eo, quod requirit edictum trinæ citationis. Nam videtur, quòd vnica citatio ſimpliciter ſufficiat, & nedum citatio, ſed ſimplex requiſitio & reuocatio, vt in. c. ex parte. ſ. eo. & ibi dixi. Item cũ non reſidentia ſit res notoria: vt in. c. quanto. de tranſla. præla. & in notorio nõ debent requiri ſolennitates citationum, quia ordo iuris non ſeruatur in eod. pro quo cle. ſæpe. de verb. ſigni. & tex. expreſſus in. c. ad noſtram. de iureiur. & . c. bonæ. de elec. Item in alio iſtud. c. cõtradicit alijs iuribus: quia hîc præcisè requiritur expectatio ſex menſiũ: & in. c. præcedenti dicitur, quòd ſufficit expectare congruo tempore, Sol. intellige hunc tex. quãdo abſens neſcitur, vbi eſt: ſeu ita longè diſtat, quòd com modè perſonaliter citari non poteſt. Nam quia hoc caſu

SEB. SAPIA.

ª ¶ Peremptoriũ. De veritate vide latè per Felyn. in c. conſuluit. colũ. v. verſi. in eadem glo. ibi item fallit ſ. de offi. delega. Anto. Franciſ.

b ¶ Priuari. Adde, q̃ excommunicatus perſeuerãs in excommunicatione dicitur Ethnicus, quaſi dignus igne infernalis mõtis Ethnæ poſiti in Sicilia, ſecũdùm Io. an. vt do. Abb. in. c. nouit. de iudi. & dicuntur gẽtiles, & infideles, vt i. c. nõne. v. q. j. Et adde q̃ excommunicatus cõtẽnens excõmunicationem põt priuari feudis, vt eſt gloſſ. in cap. præceptum. xxxij. q. v. quæ etiam dicit: q̃ nõ valent geſta ab ipſo excõicato, imò excommunicatus appellatur hæreticus perſeuerans in excommunicatione, vt in. c. quod autem. iiij. q. j. & vide do. Cardi. in cle. j. in §. cæterũ. de ele. & vide Io. an. in. c. nõ põt. de re. iur. lib. vj. in mer. vbi dicit, q̃ excõicatus eſt incapax omnium priuilegiorum. & vide not. tex. in. c. venerabilẽ. & ibi per do. Abb. de elec. vbi dicitur, q̃ excõmunicatus eſt incapax, etiam ad dignitatem ſecularem.

SEB. SAPIA.

c ¶ Spoliari debet. Hoc verbum põ deratur per Old. in cõſi. cxcv. inci. articuli refert Felyn. in. c. ij. col. ij. ſ. de reſcrip. ver. ſed proprio argumento.

recurritur ad citationem per edictum: inducuntur illa duo specialia, vt citatio sit trina: & absens expectet per sex menses: vt sic suppleatur defectus personalis citationis. ¶ Et aduerte, quia opi. sunt quando habet locū ista citatio per edictum. Nam videtur hîc tex. exigere fraudē absentis: vt patet ibi: *fraudulenter absentat*. Inno. intellexit multum latè, vt procedat non solùm quando fuit absens in vera fraude, de qua constat, sed etiam in ficta fraude, seu præsumpta. † Vnde dicit, q̄ eoipso, q̄ clericus est absens sine iusta causa, præsumitur esse in fraude[a]. Item absentando se est in magna culpa. & magna culpa æquiparatur fraudi, in l. quod Nerua. ff. depo. & ff. de ver. sig. l. magna negligentia. vbi dicitur: magna negligentia est culpa, seu dolus. & vide Inn. in c. fi. de eo qui mit. in pos. vbi dicit, quòd vbicunq; quis tenetur adesse in certo loco: & ibi non reperitur: præsumitur abesse in fraudem. & ponit exemplum in clerico quo ad ecclesiam suam, & in marito quo ad vxorem. Hostien. intellexit hîc Innoc. de fraude in occultādo se, ne citaretur. & hanc opi. videtur tenere quo ad terminos. c. sequē. do. Anto. hic: quia tex. hic videtur requirere fraudē. ¶ † Sed aduerte, quia hoc dictum non procedit. nam si fraudulenter occultaret se, ne citaretur, nō oporteret iterum citare, maximè trinis edictis: & maximè expectando eū per sex menses. Nam tex. est in oppositum in. c. quoniam. §. porro. vt lit. non contest. vbi tex. æquiparat citatum, qui noluit venire: & eum qui se occultat, vel impedit, ne citatio ad eum perueniat. & ideo dicit Inn. in. c. ad petitionem. de acc. q̄ occultans se, vel impediens ne citetur: non est amplius citandus. Nam citatio fit, vt constet de sua cōtumacia. nō oportet ergo ǥminare citationem, vbi est certum [b] de contumacia sua: quia [a] incertis nō in certis opus est conie cturis. in regula est ote. ff. de reg. iur. Item gl. magistra est in contrarium in. d. c. quoniā. §. porro. in ver. si verò, quā oēs doc. sequuntur, dātes regulā: q̄ vbicūq; nescitur, vbi sit absens, vel ex qua causa se absentauerit, debet procedi vt hîc dicitur in prin. c. & plenissimè vide ea, quæ dixi in dicto versi. si verò. ¶ † Conclude ergo breuiter, cum quærit de modo procedēdi cōtra absentē beneficiatum. Aut enim scitur, vbi est: aut ignoratur. Primo casu, aut non pōt cōmodè citari. & idem quod in sequenti membro secundū Inn. hîc. Si verò pōt cōmodè citari, tūc debet citari personaliter, & præfigi terminus sibi cōgruus ad redeundum: determinandus per ipsum iudicem secū dum viarum distantiam personę temporis, & qualitatis. & sic intellige. c. præcedens, & similia iura. & si non redierit pōt superior procedere ad priuationē, seu ad excommunicationem, seu ad petendā restitutionem ipsius clerici: vt. d. c. placuit. Si verò nescitur, vbi est: tūc serua quod habet hîc. Debet enim citari in ecclesia sua per edictum trinæ citationis, & expectari per sex mēses: aliàs si nō redierit, poterit procedi ad priuationem. plenius tamen dixi in ver. si verò. ¶ † Vltimò quæritur, nunquid hoc. c. & similia, habeant locum in absentibus habētibus beneficia residentiam nō exposcētia? & cōcludit hîc Inn. quòd non, nisi vagaretur. quod no. Ex quo colligo, q̄ licet beneficiatus non teneatur ex natura beneficij ad residendum in eo: non tamen potest vacari: imò solū vagationis delictum est sufficiens ad istū priuandū secundū eū. Pro quo. vij. q. j. c. non oportet. cum sequen. nec valet consuetudo, vt possit se absentare vagando: nec valeret licentia Prælati. quod no. contra istos simpliciter beneficiatos, qui vagantur per mundum: & quandoq; efficiuntur stipēdiarij[c]: & nihilominus tenēt beneficia in partibus: vt quantuncūq; illa beneficia sint simplicia, & non exigant residentiā, possunt priuari propter delictum vagationis. quod bene not. ¶ † In glo. fi. ibi: *si surrogati non remouerentur*. hæc gl. verissima est respectu dispensatio nis. Sed dubiū fortius esset in restitutione, vt si per ver-

ba generalia restitueretur depositum ad statutum suum nunquid recuperabit beneficiū alteri collatū? Et puto dicendū, q̄ nō: per ea, quæ no. in. c. quamuis. de rescrip. li. vj. & quod no. Io. an. in regula sine culpa. in mercu. per legistas in. l. fi. C. de bo. proscrip. ¶ † Et in fi. glos. dicit, q̄ in hac vltima. q. reperiuntur tres opi. Prima, q̄ si depositio fuit verbalis, pōt Episcopus restituere: secus si fuit actualis degradatio. quod tenet gl. ij. q. vj. ideò. Secunda opi. vt distinguatur inter depositū propter crimē & propter cōtumaciā. Primo casu Papa restituit. secundo inferior. quod tenet gl. vij. q. j. si quis presbyter. & has duas opi. referunt hîc doc. Sed vide tertiā opi. in. c. episcopus. xij. q. iij. vbi dicit gl. q̄ si degradatio fuit iniusta: puta per falsos testes: & tunc potest Episcopus restituere: aliās secus. Concordando has opiniones possumus sic dicere: q̄ aut depositio fuit verbalis: & pōt Episcopus dispēsare, & hoc in casibus, in quibus à iure sibi conceditur dispensatio: vt in adulterio & minoribus: vt in. c. at si clerici. §. de adulterijs. de iudi. Vnde intelligo istum tex. vt procedat etiam post depositionē verbalem. & vide quod ibi latius dico. In maioribus verò nō potest restituere: cū in eis dispēsare non possit. Si verò depositio fuit actualis: aut allegatur causa legitima, vt puta, per falsos testes facta: & potest Episcopus restituere. Ita propriè loquitur tex. in. d. c. Episcopus. Aut non allegatur causa talis, vel similis: sed petitur restitutio ex sola gratia: tunc non potest episcopus dispensare: quia iste degradatus actualiter est exutus omni priuilegio clericali, & relictus iudicio iudicis secularis: vt in. c. degradatio. de pœnis. lib. iij.

SVMMARIVM.

1 *Clericus absens causa studij, tunc demum potest fructus sui beneficij recipere, si est in studio bono: secus si in loco, vbi est studium minus vtile. 2. 4. de cuius facultatis studio loquatur vide nume. 5.*

3 *Licētia, vel cōsensus, nō sufficit, quod petatur: si nō cōcedatur. Statutum, quòd mulier non contrahat sine consensu propinquorum, si nolunt consentire non moti ex iusta causa, poterit index præstare consensum.*

4 *Consuetudo, quòd clericus absens causa studij etiam non petita venia, lucretur fructus sui beneficij, valet: nisi ex hoc sequatur magnum incommodum ecclesiæ.*

Episcopus potest dispensare, quòd clericus absens causa studij lucretur fructus etiam de beneficio curato, etiam quòd non sit promotus.

6 *Obtinens beneficium curatum, tenetur facere se promouere ad sacerdotium intra annum, nisi se absentet causa studij: & cum dispensatione Episcopi: dummodò relinquat ibi vicarium: in simplicibus verò beneficijs non relinquitur.*

CAP. XII.

1 Væ fraternitatis. ¶ † Priuilegiatus, vt absens in studio fructus præbēdæ recipiat existens in villa, vel castello, vbi nullum est vel minus cōpetēs studiū, priuilegio non vtitur. h. d. Primò quæstio: secūdò responsio. ibi: *ad quod*. ¶ Casus literalis. Quidam clerici obtinuerūt indulgētiam, vt causa studij beneficia sua perciperent in absentia, qui sic accepta licētia à suo Prælato transferunt se ad villas, vel castella: in quibus modicum est studium: cum deberēt venire Bononiā. Quærebatur vtrū deberent habere beneficia sua in huiusmodi studio? dicit Papa, q̄ ex præfata indulgentia fructum habere nō debent: cū fraus & dolus eis patrociniū non debeat impartiri. Ber. ¶ † Primò no. q̄ causa studiorū præstat legitimā causam absentiæ ad fructus beneficij in absentia percipiēdos. Nūquid autem sit necessaria indulgētia hominis? latius subijciam. ¶ Secūdò no. q̄ differētia est inter villam[d] & castellū. nā villa propriè est

priè est pluralitas domorū sine muris. & dicitur villa, quasi vallis vallata. Castellū potest dici, quādo ibi sunt mœnia. & no. quia dicit castella, & non castra. Nā castrū propriè est fortilicium, & dicitur castrū quasi casa arcta: quia forticiliū nō debet esse nimis spaciosum, vt idigeat paucis ad custodiam. & de his & similibus. vide Io. an. in c. fi ciuitas. de sen. excō. lib. vj. quod no. ¶ No. iij. bonum ar. ex tex. q̄ in villa vel castello pōt esse studiū literarum. & de hoc. ¶ No. iiij. ibi: *exercitium studiorum*. q̄ vbi non est exercitiū studij, nō dicit esse studiū cōpetēs. Et ex illo ver. *exercitium*. inferūt doc. q̄ ibi debēt esse scholares exercētes illā professionē. Ex quo no. q̄ multū cōfert, q̄ in loco studij sint multi & valētes scholares: quia ppter illorū exercitiū iuuenes recipiunt maximū incremētū. Et no. quòd paria sunt nullū in loco esse studiū, vel minus cōpetēs. Et no. quod dixi in summario, quòd habēs priuilegiū, vel licētiā eūdi, ad studiū, nō pōt se trāsferre ad locū, vbi studiū est minus cōpetēs. ¶ † Vltimò no. ibi accepta licentia, quòd priuilegiatus, vt posit ire ad studiū, debet habere licētiā à Prælato suo: & in hoc tamen dic attēdēdā esse formā priuilegij. Et ex illo ver. *accepta*. no. doc. quòd nō sufficit petere, si nō obtineat, si tamē superior sine causa cōtradicit, pōt haberi recursus ad superiorē, vt eū cōpellat dare licētiā[a]. ar. c. nullus. dē iure pat. secūdū Host. & de hoc dixi in. c. relatū. §. eo. Quod facit ad questionē: Statuto cauet vt[b] mulier nō possit cōtrahere sine licētia duorum agnatorū proximiorū: illi requisiti nolūt dare licētiā. dic, q̄ per prædicta pōt recurriad superiorē iudicē loci: vt cōpellat eos dare licētiā: nisi aliās allegēt iustā cām cōtradictiōis. pro quo facit quod not. Bar. in. l. cū nō solū. C. de bo. quæ lib. & l. si cum dotē. §. eo autē tēpore. ff. so. mat. ¶ In gl. j. ibi: *in ciuitatibus*. idem no. gl. in. c. episcopi. lxxx. dist. sed do. Richar. malū. vt refert Bar. in proœ. ff. orum. tenet, quòd hodiè possunt legi iura vbicunq;. Non enim est timor, vt peruertant: cū volumina sint hodiè notissima: & multum cōmentata. Bar. tenuit primā opi. per illum tex. sed audio, quòd alibi tenuit cōtrarium. Et satis posset dici, quòd iura vbicunq; possunt legi. pro quo optimè facit iste tex. in ar. vbi solū dānatur, quòd in villa, vel castello nullū erat, vel minus cōpetēs studium: vel exercitium studiorum: sed talis locus nō habebit priuilegia studij generalis: vt ibi possint aliqui doctorari. Oportet enim quòd huic loco indulgeatur à Principe: vel per cōsuetudinē tanti tēporis, cuius memoria nō est in cōtrarium, sicut dicitur de studio Paduano[c], & sic intelligo in cle. dudum. §. in studijs. de sepul. & sic pōt intelligi cōtraria opi. Vide tamē gl. in cle. ij. de magi. quæ sentit, quòd de iure cōi possit Episcopus cōstituere doctores. & fuit opi. Host. sed cōiter tenetur oppositum. & ita hodiè seruatur de cōsuetudine, vt habeatur priuilegium à Papa, vel Imperatore. ¶ † In gl. ij. in fi. no. gl. & pōt dubitari, nunquid teneatur iste se cōferre ad studium generale? & dicitur generale modo prędicto per priuilegiū, vel cōsuetudinē: aliqui tenuerunt quòd sic. quia appellatione studij debemus intelligere de generali. ar. §. quoties. insti. de iure nat. gē. Host. hîc dicit quòd si nō in fraudē cōfert ille se ad villā, vel castellum vt quia ibi est summus doctor & cōpetens exercitiū studiorū, tunc satis gaudet priuilegio. Pro hoc facit ista litera, vbi solū pōderatur, quòd ibi nullū erat, vel minus cōpetēs exercitiū studiorū. quod satis mihi placet: vt cōsideremus potius mētem priuilegiātis, quàm verba. Nā priuilegiūest indultū, vt possit proficere in studio & scientia: nō aūt ratione loci. Nam cathedra nō facit magistrū, sed magister cathedrā. xl. distin. nō loca. ¶ † Extra gl. quæritur de quo indulto loquitur iste tex. Ioan. an. dicit, quòd pōt intelligi de indulto à statuto, vel cōsuetudine seu speciali priuilegio iuris, vel hominis. Ex quibus verbis not. quòd valet statutū factum in ecclesia, vt absentes causa studij percipiāt fructus beneficiorum suorum. & idē dicendū in cōsuetudine. & no. hoc vltimum. Nā potes hoc cōiūgere cū his, quæ dixi in. c. præcedenti. & c. qualiter.

d Nam in multis locis de cōsuetudine, [d] beneficiatus cōfert se ad studiū, nō petita licentia à Prelato, & percipit fructus in absentia. valet eīn hęc cōsuetudo quo ad vtrūq;. Intellige tamen, quando ecclesia non patiatur graue detrimentum in diuino cultu. nam tunc posset reuocari absens nō obstante statuto; vel cōsuetudine, vel priuilegio vt dicetur in. c. ad audientiam. & c. seq̄. eo. Sed quatenus dicit Io. an. de priuilegio iuris, vel hominis, est dubium qui sint à iure priuilegiati: seu qui homines possint hoc priuilegium cōferre. Host. in summa de magi. §. fin. dicit

e quòd studentes[e] duntaxat in Theologia sunt priuilegiati à iure: vt per quinquenniū studeāt, & fructus percipiāt in absentia. hoc probatur in. c. fi. de magis. Arch. in. c. qui busdā. xxxvij. dist. & in. c. ij. de priuil. lib. vj. tenuit, quòd eodem priuilegio gaudeant etiam studentes in iure. in. d. c. ij. ¶ Aduerte, quia verba iuris propriè nō adaptantur: nisi ad studentes in Theologia: vt. d. c. fi. nec videtur eadem ratio in studentibus in alijs scientijs. ar. opt. in. c. super spec. de priuile. vbi in fauorem Theologicæ facultatis prohibetur, ne Parisijs, vel in locis vicinis legatur ius

a ciuile: vt magis amplietur studium Theologiæ. sed considerando mentem aliorum iurium: & quia ecclesia vniuersalis non pōt regi sine iure, præsertim canonico. c. j. de consangui. & affin. vbi voluit Host. & cōmuniter doctō. quòd cæteris paribus canonista præferatur Theolo

f go in prælatura, vbi non sunt multi hæretici: potest dici maximè in fauorem studentium, quòd gaudēt tali priuilegio, quoniam promouent vtilitatem vniuersalis ecclesiæ. Quod probo apertissimè, per. c. ex eo. de elec. lib. vj. & seruiens ecclesiæ vniuersali, debet reputari residēs.

6 ar. c. cum dilectus j. eo. ¶ † Et saltem puto: quòd Episcopus poterit dispensare: vt absens causa studij percipiat fructus in absentia, etiam si sit beneficium curatū; per tex. not. in. d. c. cum ex eo. Nam ibi Episcopus dispensat vt promotus ad ecclesiam parochialem non teneatur facere se promoueri intra annum ad sacerdotium, sed causa studij posit differre vsq; ad septenniū. & ponitur ibi vicarius: cui datur tantùm certa portio: & reliquos fructus percipit absens causa studij. & idem videtur dicēdū in docentibus: vt in dicto. c. fina. Si ergo episcopus dispē sat ibi in grauiori casu: & vt ita dixerim in duobus: fortius vbi beneficium est simplex. & facit. c. relatum. §. eodem. vbi est bonus tex. & puto quòd in beneficijs simplicibus non tenetur quis ponere vicarium, quia de eo nullam faciunt iura mentionem. vt hîc. & d. c. fin. secus vbi

e fit mentio de ecclesijs curatis: vt in. c. cum ex eo.

SVMMARIVM.

1 *Iurans stare in aliquo loco, si pro interesse dicti loci aliquando se absentet: non incurrit periurium.*

2 *Clericus non potest compelli iurare facere continuam residentiā in ecclesia, nisi sit statutum, vel consuetudo.*

3 *Iuramentum non est præstandum, quando timetur de contrauentione.*

Iuramentum debet verificari in casu vero, & non ficto.

4 *Iuramentum regulatur secundum naturam actus, vbi interponitur.*

Iuramentum extenditur ad connexa, non ad extranea.

Absens, qui habetur pro præsente, an debeat gaudere omni priuilegio præsentium. vide j. proxi. c. in vlti. no.

CAP. XIII.

1 Ex parte. † Qui iurauit in ecclesia residere pro seruitijs ecclesiæ, licitè se absentat. h. d. Cōmunis diuisio. secunda ibi: *postulationi*. ¶ Casus literalis. ¶ Quidā

SEB. SAPIA.

a In fraude. Vide do. Abb. in. c. fi. §. de eo qui mit. in pos. & in. c. quoniā. §. porro. colū. pen. ſ. vt lit. nō cō te. vbi limitat hoc non procedere, quando à principio ponit causa legitima: propter quam oportuit abesse.

b ¶ Vbi est certū. Adde Alex. cōsi. lxxxvij. lib.

c ¶ Stipendiarij. Adde tamen, q̄ si monachus leuitatis causa, dimittat habitum, & reuertat absolutus, potest eligi in Abbatem, secundum Old. consi. ccij.

ZACHARIAS.

¶ Adde Felyn. in c. quoniā. §. porro col. vij. ver. dū dicit Abbas. ſ. vt lite non conte. vbi tenet, q̄ possit priuari beneficio, etiā si nō requirat residentiam.

SEB. SAPIA.

d ¶ Inter villam. Vide Felyn. in. c. Rodulphus. col. xiij. ver. cæterum ad euitandum. ſ. de rescript.

a ¶ Dare licentiam Adde eundem cō si. lxxxiiij. ij. lib.

ZACHARIAS.

b ¶ Statuto cauetur. Adde Bal. in formantē istā. q. & ista conclu. in l. j. col. fi. vers. sed quid si statutum. C. qui admit. & in l. j. & in rub. de cō trahē. emp. q. xxxiij. Imo. in. §. eo aūt tempore. per istū alle. in vl. ver. Bal. in fi. in coniunctione. ver. quero quid si isti duo. C. de nuptijs. & Bar. in. l. fi. col. fi. vers. idē exemplū est. ff. de appel. reci.

SEB. SAPIA.

b ¶ Statuto cauetur. Vide quę posui ad Abbat. in. c. quod Dei. in fi. j. de statu monac.

c ¶ Paduano. Ad de Bal. cōsi. cccl. vj. ij. lib. vbi dicit: q̄ impetrans beneficium asserens se studere in iure, nō surrptitiè impetrat, si studeat in ciuitate Mediolani quia ibi legitur in iure ex antiqua consuetudine, & est ciuitas metropolitana.

d ¶ De consuetudine. Adde tamen, q̄ nō valeret consuetudo, q̄ quis non faceret residē tiam per substitutum, vt tenet Pe. de Anch. consilio ccxxxiiij.

SEB. SAPIA.

e ¶ Studentes. An studentes in iure canonico possint percipere fructus prebēdę: sicut studentes in Theologia, vide Cardi. in cle. j. §. fanè. in. vj. q. de statu mona. & Abb. in simili in consi. lxxxix. incipi. in ecclesia Catanēsi. & Abb. in. c. fi. in p̄ multi. no. j. ne cle. vel monachi.

f ¶ Theologo. Ad de Rom. consilio cccxxxiij.

electus fuit in præpositu de valerijs: in receptione ipsius præposituræ, præstitit iuramẽtũ, ꝙ faceret residentiã in eadẽ: postmodum verò quãdoq; absentabat se pro iuribus & rationibus ipsius præposituræ prosequẽdis siue procurandis. Dubitabat præpositus vtrũ propter huiusmodi absentiã periuriũ incurrisset. Cõsultus Papa respõdet eidẽ, ꝙ si nõ absentet se in fraudẽ, dũ ipse prosequitur iura ecclesiæ suæ, nõ dicit absens, sed residẽs, & periurium non incurrit. ¶ †Primò no. ꝙ iuramẽtũ præstãdũ tempore promotionis de residentia facienda, non est à iure improbatum. Dicunt hîc doct. ꝙ fortè in ista ecclesia erat statutum, vel consuetudo: vel erat ille suspectus de non residendo, quasi ex his verbis sentiãt, ꝙ cessantibus prædictis non sit exigendum dictum iuramentum. quod satis mihi placet. Sed vbi cessat suspicio, & priuilegium, vel statutũ, vel cõsuetudo nõ debet arctari ad iuramentum: ex quo iura hoc non introducũt. ar. c. dilecti. &. c. legebaꝫ. de maio. & obe. facit. c. clericos. s. de coha. cleri. & mulie. vbi habetur, ꝙ non est deferendũ iuramentum suspecto de cõtrauentiõe. ¶ No. ij. vnũ dictũ mirabile ex isto tex. ꝙ iuramentũ verificatur in casu ficto. nam iste iurauit, residere: & dicitur ꝙ nõ minus seruat iuramentum se absentando pro negotijs ecclesiæ, quia censeri debet residens. Et hoc videtur contra text. in. c. ad nostram el. j. de iureiurando. vbi habetur secũdũ cõmunẽ lec. ꝙ iuramentũ debet verificari in forma specifica, & non in casu ficto. Nam ibi iurauit debitor non molestare creditorem super pignore, donec soluerit sibi creditum. & concluditur non sufficere ꝙ sit creditori satisfactum ex fructibus pignoris, sed oportet, quòd fiat prius solutio realis creditori, & inde satis fictè soluit, ex quo percipit debitum ex fructibus pignoris. Item facit l. Lucius. ff. de condi. & demon. vbi patet, ꝙ cõditio debet adimpleri in forma specifica. Et. l. qui hæredi. eo. ti. contrariũ videtur dicere, & pro nunc potest dici, quòd vbi obseruantia iuramenti in casu ficto, non tẽdit in aliquam læsionem illius: cui fuit præstitũ, imò subest causa largè intelligendi iuramentum: tunc debet iuramentum verificari etiam in casu ficto: vt hîc: secus vbi iuramenti obseruantia tendit in fauorem alterius: nec verificatur ita in casu ficto: imò potius contra intẽtũ, quo casu posset habere locum cõtrarium[b]. ¶ Sed quæro, qualiter teneatur quis ad residentiam[a] dicũt hîc doct. ꝙ nõ debet hoc ita amarè intelligi, vt nũquã inde discedat. Satis em est quòd tẽporibus debitis ibi resideat. ar. de consc. dist. v. nunquã. xxxvij. dist. de quibusdã. & quod legi. & not. in. c. fi. de verb. sig. lib. vj. facit optimè. l. si quis ita legauerit. ff. de conditio. & demõ. & l. quid sit fugitiuus. ff. de ædi. edic. ¶ In glo. j. ibi: *in eadem prouincia.* dic quòd propriè dicitur præsens ille, qui intelligit ea: quæ geruntur ibi. xj. q. iij. c. eorũ. & l. diem proferre. §. corã. ff. de arbit. sed aliis respectib[9] impropriat istud verbũ: & vario modo sumit, vt in gl. ¶ †In gl. fi. ibi: *ad ea, de quibus non fuit cogitatum.* Glo, contra hoc opponit, & nõ soluit. Host. dicit, ꝙ ad cõnexa extendit iuramẽtũ, vt hic. sed ad extranea non: vt in cõtrario Io. dicit, ꝙ salua reuerẽtia glo. & Host. hoc nõ colligitur hîc: fortè vult dicere, quòd istud poterit cogitari. Et dic quòd cũ istud iuramẽtũ sit præstitum in materia iuris, debet intelligi secundũ materiã subiectam: vt probatur in. c. sequenti. & vide pulchrum dictum Innocen. in. c. per tuas. de arbit. Vbi singulariter dicit dicit, quòd iuramentũ simpliciter præstitum in materia sui natura alternatiua debet intelligi alternatiuè. Ita dicamus in proposito, quòd cũ ius non arctat ad residẽdum indifferenter, imò permittit absentiã ex causa legitima: ita debet intelligi iuramentũ. Ex quo habes aliã rõnẽ decidẽdi ad literã. & corroborat dictũ sequẽs, vt in gl. vt proprio negotio possit se absentare, quia hęc est causa legitima, petita tamẽ licentia. vt in. c. relatũ. s. e.

¶ †Sed extra glo. quæritur, nunquid is qui habetur pro præsente debeat gaudere omni beneficio præsentiũ. Archi. in. c. fi. de cõsu. lib. vj. dicit, quòd gaudet solũ his: quę cõputũt præsentibus de iure cõi, secus in cõputẽtibus de iure speciali, puta statuto vel cõsuetudine, quia hæc iura specialia debent strictè intelligi Io. an. dicit, quòd si habetur pro residente: puta quia est in seruitio Papæ, vel Episcopi, tũc habebit pro præsenti, quo ad omnia: secus si esset concessum priuilegium, vt possit percipere fructus in absentia. Tunc enim dicendũ, quòd non habeat pro præsente quo ad alios effectus. Et ex hoc esset inferendũ quòd si ex priuilegio quis debet haberi pro præsente, seu pro ciue, debet gaudere omni priuilegio præsentiũ, vel ciuiũ etiã in cõputẽtibus de iure spãli. quod satis placet.

SVMMARIVM.

1 *Clericus familiaris Papæ debet recipere fructus sui beneficij, licet sit constitutio in contrarium, intellige vt nu. 2. 3.*
4 *In rescriptis non est necesse facere mentionem de iure cõmuni.*
5 *Constitutio, vel statutum continens id, quod continet ius cõmune, excludit illos casus, quos excludit ius commune.*
Statutum præter, vel contra ius commune, nunquam verificatur in casu ficto, aliàs aliquando sic. vide ẽ. proxi. c. in. ij. no.
6 *Clerici seruientes legato in prouincia sua, an gaudeãt beneficio, vt possint, licet absentes, recipere fructus suorũ beneficiorũ?*
7 *Clerici non canonici stantes in seruitio Episcopi, non gaudent illo priuilegio, quòd quoad perceptionem fructuum beneficiorum, habeantur pro præsentibus. vide de veritate ẽ. cap. proximo. nu. 8.*
8 *Familiares cardinalium habentur pro præsentibus, quo ad perceptionem fructuum suorum beneficiorum.*
9 *Clerici de Diœcesi suffraganei seruientes Archiepiscopo, non habentur pro præsentibus, quo ad perceptionem fructuum beneficiorum.*

CAP. XIIII.

VM dilectus. ¶ †Familiaris Papæ non obstãte cõstitutionẽ cõtraria, præbẽdæ suæ fructꝰ percipit in absentia. h. d. Primò dictũ. secũdò eius rõ ibi: *cum familiares.* ¶ Casus literalis. Canonici Metẽses talẽ fecerũt cõstitutionẽ in ecclesia sua, ꝙ in absentia nihil perciperẽt. Magister Otto eiusdem ecclesiæ canonicus existẽs in curia Romana in seruitio dñi Papæ petebat ab eis beneficiũ suũ, sed ipsi occasione dictæ cõstitutiõis illud denegabãt. Mãdat Papa canonicis Meten. quatenus nõ obstãte illa cõstitutione, quæ facta est cõtra absentes: ꝙ debeãt eidẽ magistro assignare fructus præbẽdæ suę existẽte in seruitio domini Papę, quia qui in seruitio dñi Papæ cõmorãtur: nõ debẽt gaudere minori priuilegio, quã qui in ecclesia cõmorãtur. quia per ipsos præsentiũ negotia sæpius promouent. Istud intelligo de gratia, ꝙ mãdat dare beneficiũ, nõ obstãte illa cõstitutione. Ber.

¶ †No. j. ibi: *in nostro seruitio.* ꝙ nõ oẽs residẽtes in curia Romana gaudẽt prærogatiua pcipiẽdi fructus in absentia, sed oportet ꝙ sint in seruitio Papæ. & an oẽs in eius seruitio existẽtes gaudeant hoc priuilegio, dicã in. c. seq.

¶ No. ij. ibi: *familiares.* ꝙ existẽtes in seruitio alicuius, dicunt sui familiares[d]. Est tñ verbũ valde latũ. Nã & domestici dicuntur familiares. de quo in. c. in literis. de restit.

¶ Not. iij. ibi: *sed obsequiales. & c.* ꝙ existẽtes in seruitio Papæ dicuntur seruire vniuersali ecclesiæ. Et facit hæc litera in ar. ꝙ seruitiũ ecclesiæ vniuersalis, debeat facere quẽ reputari pro præsente. ¶ Vltimò no. ibi: *minori non debeant.* ꝙ isti absentes, qui cẽsentur residere, debẽt in omnibus gaudere prærogatiua præsentiũ. & sic videt, ꝙ in his, quæ cõputũt de iure spãli, debeãt reputari præsentes. & facit ꝑ Io. an. in eo, quod dicit cõtra Arch. in. c. fi. de cõsue. li. vj. tetigi aliqualiter in præcedẽti. ¶ †Sed quę ritur pro declaratione prędictorũ, nunquid oẽs officiales curiæ gaudeãt hoc priuilegio? doctores hîc sentiũt ꝙ non. &

SEB. SAPIA.
a ¶ Iuramentum. Vide do. Host. in l. si pecuniam. in prin. col. antepenul. ff. de cõdi. ob cau. Et faciũt no. per Bar. in. l. j. §. & post operis. ff. de oper. no. nun. vbi tãgit, an iuramentum de soluẽdo in termino, du ret prorogato termino, de quo per Fel. in. c. ad aures. col. j. j. de simo.
b ¶ Contrarium. Adde, ꝙ iuramẽtum possit habere locũ in casu ficto. facit quod voluit Ro. consi. cclxij. & seq. vbi cõsuluit, ꝙ periurus nõ dicitur, qui iurat se semper stetisse in ciuitate, si per octo menses propter pestem abfuerit: quia iusta causa absentię & animus reuertendi ponderanda sunt. Et ꝙ ille qui est absens ex iusta causa, dicatur præsens, dicit probari per text. in. l. si quis ita. ff. de cõdi. & demõ. allegat etiam hãc decretalem. & ibi vide de. q. fin. hîc posita.
c ¶ In materia iuris. Adde Ro. cõs. cclxxxxix. Ber.
SEB. SAPIA.
d ¶ Familiares. Quis dicatur familiaris, & qualiter differat à domesticõ, ponit Fely. in c. insinuante. co. iij. versi. & quę differentia sit. s. de offi. delega.

non. & satis probat hæc litera: dum dicit, in seruitio nostro. Sunt enim in curia quidam notarij, qui stant principaliter propter lucrũ: nõ autẽ ad seruiẽdũ Papæ, nec vniuersali ecclesiæ. & dum negotium occurrit, potius seruitur eis: quàm ecõtrà. Restringenda est ergo hæc litera ad existentes in seruitio Papæ. vt sunt capellani, vel similes. vel nisi essent ibi officiales trahentes ibi morã ex præcepto Papæ. nam satis dicuntur abesse causa reipublicæ: vt. l. fed & si per prætorem. in fi. & l. reipublicæ. ff. ex qui
4 bus cau. maio. ¶ †In gl. j. in fi. Idẽ tenet Hosti. sed Io. an. tenet cõtrariũ: quia cũ hęc cõstitutio tantùm disponat id, quod ius cõe, nõ est necesse in rescripto de ea facere mentionem: quẽadmodum nec de iure cõmuni. & tene
a menti hoc dictum.[a] & vide glo. in. d. c. j. de cõsti. libr. vj.
5 ¶ †Et no. ex hoc & ex tex. ꝙ constitutio disponẽs in materia iuris, non includit in se casum aliàs exceptũ à iure cõmuni, seu casum fictũ à iure cõmuni. Nam de iure cõmuni est, quòd nõ residens fructus nõ percipiat: sed familiaris Papæ excipitur, seu censetur residere. vnde cõstitutio simpliciter dictans, vt nemo habeat fructus in absentia: non includit casum à iure exceptum: imò verificatur in casu ficto à iure, qui habetur pro vero. Et sic habes casum, in quo statutum verificatur in casu ficto: cõtra no. in. l. iij. §. hæc verba. ff. de neg. gest. & c. in nostra. de iniu. & hoc ideò est: quia ius in hoc æquiparat casum verũ & fictũ. Vnde cõstitutio disponens regulariter id, quod ius
b debet recipere oẽs limitationes & interpretatiões iuris. quod perpetuò no.[b] & clarius probatur in. c. seq. vbi tãgam. Secus dic, vbi statutum esset præter, vel contra ius, & odiosum: tunc non verificabitur in casu ficto: sed verba debent intelligi propriè & in suo proprio significato & sic intellige illã. l. iij. &. c. in nostra. Facit ad materiam quod not. per Bar. in. l. omnes populi. in. vj. q. ff. de iusti. & iure. vbi tractat, an statutum recipiat interpretationẽ restrictiuã, vel extensiuã. & optimè facit. l. ij. C. de noxa. & in. c. ex parte. iij. de verb. sig. ¶ In glo. ij. ibi: *tanquàm vni ex residentibus.* dicit Io. an. & bene, quòd hæc verba non sufficerent, vt isti deberent consequi hæc victualia, quæ aliàs appellantur quotidianæ distributiones. Ratio quia distributiones non dantur residentibus, sed interessentibus diuinis: vt leg. & no. in. c. j. eo. tit. lib. vj. Ex quo no. ꝙ verbũ residere, verificatur in eo, qui est loco beneficij: licet nõ semper interfit diuinis officijs. ¶ †In gl. fi.
6 in fi. aduerte, quia gl. solũ videnꝫ excipere existẽtes in seruitio Papæ: & Episcopi: vnde dubitatur quid de existentibus in seruitio legati. doc. cõiter videntur sentire, quòd idẽ sit in legato, quod in Episcopo, quantũ ad prouinciã suã. argu. in. c. ij. de offi. leg. lib. vj. Nec ob. in. c. sanè. j. de priuile. vbi dicitur, quòd priuilegiũ nõ est extendendũ ex idẽtitate rationis: quia istud non est priuilegium, sed ius: & sic transeunt, vt dixi cõiter doct. Sed ego dubito vtrum hoc dictum sit verũ. Primò, quia nõ est eadem ratio in legato, quæ in Papa: & maximè, quia aliqui possunt esse in seruitio Papæ. & aliqui in seruitio legati. & sic ecclesia pateretur defectum ministrorum. Nec est eadem ratio, quæ in Episcopo, quia episcopus facit vnum corpus cũ canonicis. & est maior communio inter eos, quàm inter legatum & canonicos. arg. c. requisisti. ij. de
7 testa. & c. quãto. de his, quæ fi. à præla. fine cõsen. ca. † Et pro hoc quod not. doc. in. c. seq. vbi reuocant in dubium nunquid clerici non canonici existentes in seruitio Episcopi gaudeãt hac prærogatiua. & pro maiori parte videtur tenere, quòd nõ, quia iure cautũ est de canonicis, qui faciunt vnum corpus cum Episcopo. Item potest argui in legato, sicut arguimus in clericis inferioribus ad Episcopũ. & tantomagis, quia potestas legatorum est superindicta, seu extraordinaria: ideo restringenda. vt dicit gl. no. in cle. ij. de offi. ordi. Item hæc materia est damnosa ipsis ecclesijs, & diminuitur cultus diuinus. ergo potius
8 sunt restringenda, quàm relaxãda. † Ex quibus infertur quid dicendũ de familiaribus Cardinaliũ. sunt opin. sed Io. an. dicit, ꝙ hodie papa cõcesit omnibus cardinalibus hanc prærogatiuã respectu familiariũ. vnde de iure possent attẽtari aliud prædictis rationibus. ¶ Sed ad vnũ[c] di
c ligenter aduertas in practica. Nã multi impetrãt literas
d familiaritatis Cardinaliũ, qui non sunt verè familiares[d] Cardinaliũ: sed faciũt, vt gaudeãt priuilegio familiariũ. nam in nullo gaudere debẽt. pro quo tex. in. c. præceden
9 ti. & bo. tex. in. c. fi. de verb. signi. lib. vj. ¶ †Dubitat etiã in existentibus in seruitio Archiepiscopi. doct. dicunt ꝙ non habeat locum hoc in eis: arg. c. pastoralis. & c. duo fi mul. de offi. ordi. Sed intellige hoc respectu clericorum
a suffraganeorum suorum, quia in illis nullam habet potestatem vltra casus in iure cõcessos: vt in dictis iuribus. sed in clericis suæ diœcesis idẽ dicẽdum, quod in Episco
b po: cũ sit ipse fit episcopus in sua diœcesi: nec debet gaudere minori prærogatiua: imò maiori quàm episcopus in sua, propter excellentiam suæ dignitatis. ¶ An autem omnes canonici existentes in seruitio Episcopi gaudeãt hac prærogatiua? dic, ꝙ nõ. sed restringe: vt dicã in. c. seq.

SVMMARIVM.

1 *Canonici seruientes Episcopo suo percipiunt fructus, licet absentes: non obstante constitutione in contrarium: & quid de inferioribus non canonicis, an gaudeant hoc priuilegio, si sunt in seruitio Episcopi. & nu. 8.*
2 *Statutũ continens id, quod ius commune, excipiens plures casus non per hoc includit alios casus à iure exceptos.*
Casus exceptus à iure extenditur ad consimilem, ex identitate rationis: ita & casus exceptus à statuto, quando statutum continet materiam iuris: secus si disponeret contra, vel præter ius.
3 *Episcopus potest aliquos ex suis canonicis compellere ad sibi deseruiendum, vel associandum. nu. 7.*
4 *Episcopus cum maiori parte canonicorum, vel solus, an possit statuere, vt canonici faciant residentiam in ecclesia, tollendo consuetudinem contrariam.*
5 *Clericus infirmus debet habere fructus beneficiorum, & distributiones quotidianas, si dum erat sanus, solitus erat seruire, vel habere, aliàs secus.*
6 *Quot debent esse clerici, vel canonici, qui ex iusta causa absunt quo ad hoc, vt percipiant fructus suorum beneficiorum.*
9 *Statuentes, si faciunt scienter actum contrarium statuto, videntur illud statutum reuocasse.*

CAP. XV.

AD audientiam. ¶ †Duo canonici absentes cũ episcopo seu in eius seruitio fructus præbẽdarum suarum percipiunt in absentia, constitutione ecclesiæ cõtraria nõ obstante. h. d. Duæ sunt partes. Secunda ibi: *decernimus.* ¶ Casus literalis. Canonici Meldẽ. quandã fecerunt cõstitutionẽ iuramento interposito cõfirmatam, ꝙ canonici nihil perciperẽt, ni si cum in ecclesia residerẽt, illis exceptis qui propter infirmitatem excusarent, & qui essent in seruitio apostolicæ sedis. Episcopus quãdoq; habet aliquos de canonicis in seruitio suo: & capitulũ occasione illius cõstitutionis subtrahebat illis fructus præbendarũ suarum: & ita Episcopꝰ nõ poterat illos habere, quãdo volebat, vel sibi expediebat: peruenit hoc ad notitiam domini Papæ, qui super hoc statuit. vt duo de canonicis existentes in seruitio ipsi integrè percipiant fructus præbendarũ suarum, quia absentes dici nõ debent, qui in seruitio Episco
2 pi cõmorant. Ber. ¶ †Primò no. vnum dictum satis notabile, ꝙ statutum disponẽs in materia iuris, & excipiẽs duos casus aliàs à iure exceptos: non videtur includere alios casus prorsus cõsimiles à iure exceptos, & hoc ideò

¶ Hoc dictum. Adde Old. consi. ccxlix.
¶ Perpetuò not. Adde Ro. consil. cv. & in terminis Pet. de Anch. cõsi. xvij.
SEB. SAPIA.
c ¶ Ad vnum. Vide Car. in consil. xxvij. incip. vacarunt. prope finẽ. & Fely. in. c. in nostra. in. xxj. corol. ij. s. de rescrip. vbi meminit eorũ quę dicit Abbas hic.
¶ Verè familiares. Adde, vt per Pet. de Anch. consil. cccxcix. Ber.

quia ex quo disponit in materia iuris,& non agit specifice derogare iuri,recipit omnes limitationes iuris. Nam de iure non residentes priuantur fructibus,& excipiunt infirmi & existentes in seruitio Papæ,vel Episcopi.statu tũ verò de quo hîc excipiebat solũ duos casus:nec p hoc excludit tertiũ casum:imò intelligitur exceptus,sicut ex cipitur à iure cõi.Quod videt mirabile cõtra illã regulã, ꝙ exceptio firmat regulam in casibus nõ exceptis. xxxij. q.vij.c.dominus.Et facit hæc litera opti.in ar.ꝙ sicut ca sus exceptus à iure extendit ad cõsimilẽ casum ,ppter idẽ titatẽ rationis,& probat in.c.cũ dilecta.de cõfir.vti.not. gl.in.l.j.C.de condi.inde.ita & casus exceptus à statuto: vbi disponit statutũ in materia iuris:vt probatur hîc. Si autem disponeret cõtra ius,vel præter:fortè dicerẽ.oppositum,quia casus expressè nõ prouisus in statuto relin quit dispositioni iuris cõis.ar.in.l.cõmodissimè.ff.de libe.& posth.&.c.suscepti.de rescr.li.vj.&.c.in nostra.de iniur. ¶ Secũdò no.principaliter ex prædictis,& ex tex. ibi: *cum absentes dici non debeant.& c.*ꝙ statutũ[a] disponẽs in materia iuris,verificat etiã in casu ficto: quãdo casus fictus est verus,vel æquiparatur à iure.quod est etiã bene no.& clarius probatur hîc,quàm in.c.præcedẽti . Et aduerte:quia Papa hîc nõ intendit indulgere Episcopo, nec statutũ de nouo facere:sed potius respondit de iure interpretãdo statutũ,patet ex ver.decernimus.& ex rõne quã alle. ¶ †Vltimo.no.ex fin.literæ ibi:*commorantur.* iuncta gl.in ver.vt duo.ꝙ Episcopus põt habere secum duos ex canonicis ecclesiæ suæ ad sibi deseruiẽdũ,seu eũ associandũ.Et no.semper istã gl.quæ videt velle,ꝙ Episcopus posit ad hoc cogere canonicos. quod nõ memini alibi ita expressum. ¶ In gl.j.in fi.& põt dici,ꝙ hoc statuerũt cũ tãta solẽnitate,vt tollerẽt excusatiões quorũdã fundãtiũ se,fortè super cõsuetudine ecclesię,de nõ residẽdo,vel fortè secundũ Hostien.& doc.cõsuetudo hîc erat in oppositũ:vnde voluerũt statuere cõtra consuetu dinem. ¶ †Sed circa hoc insurgit no.dubiũ , nunquid Episcopus cũ maiori parte canonicorũ posit statuere tollendo cõsuetudinẽ[b] in cõtrariũ;vt canonici teneant facere residẽtiã.& sentiũt doc.ꝙ sic,dũmò hoc fiat principaliter propter vtilitatẽ ecclesiæ:vt quia patit defectũ in ministris & præsumit hoc,si cõuertũt fructꝰ absentiũ in furrogãdis vel aliâs in vtilitatẽ ecclesiæ:secus si vellẽt sibi lucrifacere fructus absentiũ:quia tunc viderent hoc facere propter propria cõmoda & non valeret statutũ, vt in.c.cum oẽs.de cõsti.Posset iudicio meo ista quæstio latius tractari & extẽdi.Nã dicerẽ,ꝙ vbi ecclesia ex tali cõsuetudine patit enorme præiudiciũ in diuinis: quòd etiã tunc solus Episcopus requisito prius cõsilio capitu li poterit hoc statuere,siue capitulũ velit cõsentire, siue nõ.Ad hoc quod no.in simili.in.c.ij.de cõsti.lib.vj.in no uel.Nã cõsuetudo quæ incipit esse multũ gratiosa eccle sijs est reuocãda.ar.c.j.de his,quæ fi.à maio. parte capi. Nam & priuilegiũ apostolicũ hoc casu reuocaret:vt videbis in.c.seq.vbi nõ esset tũ præiudicium,quia ecclesia bene habet multos ministros,& tunc posset dubitari nũ quid etiã cum maiori parte capituli posit Episcopus in præiudicium singulorum tollere cõsuetudinẽ.& credere sufficere:quòd maior pars cõsentiat , ex quo volunt hoc statuere,nõ ,ppter cõmoda ,ppria:sed ad honorẽ cultus diuini.ar.c.fi.de his,quæ fi.à ma.parte capi.&.c.cum oẽs.de cõsti.secundùm vnum intellectum.Canonicis verò nõ cõsentiẽtibus,fortè non posset solus Episcopus tollere cõsuetudinẽ ecclesiæ ex quo necessitas nõ suggerit cõtrarium,quia cõsuetudo est seruãda,sicut ius .arg. no.in.c.cum cõsuetudinis.de cõsue.&.d.c.cum oẽs.&.c. in his.xj.di. ¶ †In gl.ij.ibi.§.*Stichus*.& facit ille tex.ad decisionẽ qõnis,scilicet nunquid quilibet infirmus debeat habere fructus præbẽdæ,seu distributiões quotidianas? Nã de iure cõi infirmus debet habere etiã illas distributiões quotidianas.vt in.c.j.e.ti.li.vj.Dicunt hîc do,& bene,quòd nõ:sed si ille infirmus perciperet,qui impedit residere vel interesse rõne infirmitatis dun taxat.vñ si aliâs nõ residebat,vel nõ erat solitus residere,vel interesse diuinis,licet tunc infirmaret,nõ habebit fructus in absentia:quia infirmitas nõ præstitit cãm.ar.bo.in.d.§.Stichus facit.l.ij.ff.si quis cau.& quod ibi no.& quod in simili no.Inn.in.c.ex trãsmissa.s.de præscri.quod no.quia quotidianũ est. ¶ †In gl.sup ver.vt duo.no.hãc gl.ad duo. Primò,quòd nõ oẽs canonici existẽtes in seruitio Episcopi gaudẽt hac prærogatiua,sed nõ debẽt esse plures quã duo.& idẽ sentiunt doc.hîc in his,qui sunt in seruitio Papæ & in studẽtib⁹ in Theologia.& sic videt hic restringere.c.fij.de magi.& no.hîc perpetuò:quòd ex eodẽ collegio nõ debẽt esse in studio vltra duos, si volunt gaudere priuilegio studẽtium,vt habeãt fructus in absentia.Dicit hic tamẽ Host.se putare numerum hunc arbitrarium:ita vt potius vtamur arbitrio in restringẽdo, quàm in relaxãdo.ar.c.j.j.de deci.&.c.ex parte. de censi. Ego crederẽ animaduertẽdum qualitatẽ status ecclesiæ & loci,vnde canonici proficiscunt.Nã si ecclesia multũ abundaret ministris,& pateret maximum defectum in viris sciẽtificis,satis puto ꝙ iste numerus posit excedi. ar.d.c.fi.de magi.&.c.cum ex eo.de elec.lib.vj.Nã cõtra rium iure nõ ,pbat.nec debemus restringere istud.c.fin. ita indistinctè propter hoc.c.cum sit lõgè maior ratio & maior fauor in studẽtibus in Theologia maximè suggerẽte necessitate,quàm existẽtibus in seruitio Episcopi. ¶ †Secundò not . perpetuò istã gl.in fi.dum dicit,ꝙ vltra duos canonicosnõ põt Episcopus cogere,vt sint in seruitio suo.Et no.primò quo ad sensum directum , vt sic nõ possit cogere tres:vel quatuor,vel plures,vt associẽt eum.Itẽ no.quòd ad sensum indirectum,seu cõtrarium:vt duos ex canonicis possit cogere,& nõ memini de aliquo tex.hoc probãte,sed facit satis in arg.iste text. & iura alleg.in.c.de cætero.s.eo.tit. ¶ †Vltimò hîc quærit,quid in clericis inferioribus non canonicis:vtrũ gaudeãt hoc priuilegio,si sint in seruitio Episcopi?quidã te nuerunt,quòd sic per idẽtitatẽ rõnis:aliqui disputãdo te nuerunt cõtrarium.Quod Io.an.hoc concordãdo dicit dicit posse dici,quòd inferioribus sit necessaria dispẽsatio Episcopi,in proprijs verò canonis sufficit dispẽsatio iuris cõis.Dicerẽ,quòd aut isti inferiores destinant per Episcopum pro cõi vtilitate,quod fieri põt,vt in multis iurib⁹ alle.p me.in.d.c.de cætero.& hoc casu habebunt isti fructus in absentia sine aliqua dispẽsatione,quia officium eorum non debet eis esse damnosum:vt in.c.cum non deceat.de ele.lib.vj. Aut destinant ,p seruitio ecclesiæ cathedralis:& puto idẽ vbi cã suggerit eos mittẽdos: vt quia reperit vnus magis industrius & magis apt⁹,quã alius ex canonicis cathedralis ecclesiæ.ar.op.in.c.j.vt ecclẽ.bñfi.& faciunt no.pIo.an.in.c.si ,ppter tua debita.de rescri.li.vj.in nouella.Aut pro seruitio solius Episcopi: & tunc casus est dubius.& dubitationẽ inducit,quia iura ista loquunt in canonicis: cum quibus est maior cõio: quã cum alijs inferioribꝰ.vt in.c.requisisti.de test . Satis posset dici,ꝙ vrgẽte causa gaudeãt hoc priuilegio,quia vident promouere seruitiũ ecclesiæ:cum Episcopus sit in ecclesia:& ecõtra.vij.q.j.scire debes.Pro quo tex.hîc in fi.ibi:*pro tuo seruitio & ipsius.& c.*Et quia filij in necessitate debẽt subuenire parẽtibꝰ:sed vbi necessitas nõ vrgeret teneré aliã opi.vt nõ posit Epi.subtrahere debitũ seruitiũ ecclesijs inferioribꝰ assumẽdo ministros in familiares.Et facit illa rõ,qua hæc iura loquunt in canonicis ecclesiæfuę:qui sunt mẽbra corpis sui:ergo nõ debẽt extẽdi ad alios:cũ materia sit dãnosa ecclesijs & nõ reperit oĩmodo eadẽ rõ.Quid aũtin subditis alterius Præla. citra Episcopũ,dic:vt dixi.in.d.c.de cætero. ¶ Vltimò quæritur,quid si canonici fecerunt statutum super residentia

a ¶ Quòd statutũ. Vide remissiuè per Alexan.in.l. Gallus.§.& quid si tantum.col.iij. ff.de libe.& posthum.& in.l.j.§. lex falcidia. ff. ad l.falcid.& in.l.j.§. hoc autem. & in §.seq.ff.ad Treb. & in.l.adoptiuũ de in ius vocan.& in.l.transigere. C. de trãsac.& in cõsil.lxxij.co.j.in.ij. vol.& in cõsil.xl. in.iij.vol.

b ¶ Tollendo consuetudinem. Ad. de eundem consi. lxvij.j.lib.

ZACHARIAS. ¶ Adde plenissimè. Feli.in.c. postulasti.col.iij.ver si.quarta declaratio.s.de fo.cõpet. quod facit ad limitationem.c .ij .de cõsti.li.vj.& operabitur tale statutum etiam in illo qui consummabit absentiam extra dioœcesim.

c ¶ Quotidianum est. Adde Cal.cõsi.j.eo.titu.

ZACHARIAS. ¶ Adde Fely.remissiuè in.c.apostolicę.col.iiij,versi.suspensus autẽ s.de excepti.

dentia,sed postmodũ eo nõ vtuntur?dicit Io.an.quòd illud tollũt per cõtrauentionẽ j.de præbẽ.c.pro illorũ. & facit.c.cum accessissent.de consti.No.diligenter hoc dictũ.nã ex eo & iuribus statim alle.potest colligi, ꝙ si stantes[a] scienter fecerũt actum cõtrarium statuto, videtur tollere statutũ,nec requiritur fluxus alicuius temporis.In lege verò principũ aliud est dicendũ. Nõ enim tollitur,nisi consuetudo sit præscripta legitimo tẽpore : vt in.c.fi.de consue.& facit quod no.Cy.in.l.ij.C.quę sit lõga consue.& quod dxi in.c.Ioannes.de cle.coniu.Et secũdum hæc limita not.in.c.j.de treu.& pac.iura dicẽtia, ꝙ per non vsum tollitur lex.&c.

SVMMARIVM.

1 *Clerici absentes licet priuilegiati possint compelli ad redeundum si ecclesia patitur detrimentum:& coguntur , quia interea fructus beneficiorũ suorum dantur illis, qui pro eis seruiunt.*

3 *Priuilegia & consuetudines,si inducũt damnum ecclesiæ,reuocãtur.s.c.proxi.nu.4.intellige licet prius essent infauorem ecclesiæ.3.*

4 *Clerici debẽt residere in beneficijs,nisi ex licẽtia Episcopi cũ in sta causa:vel ex indulgẽtia Papæ:etiã causa nõ sub sistẽte.*

Beneficia etiam simplicia de iure communi requirunt residentiã nec sufficit deseruire per aliũ.6.intellige:vt j.c.proxi.nu.3.

9 *Priuilegium,quod iucipit esse nocium ecclesiæ , vel tertio: an possit reuocari per inferiorem ipsius, qui concessit: an verò sit ipso facto nullum?*

Priuilegium Papæ non potest interpretari inferior à Papa.

8 *Priuilegium nociuum alteri, si de hoc nocumento non fiat mẽtio in eo,est surreptitium.*

9 *Priuilegium,indulgentia,licentia,concessum, vel concessa alicui,an expirent morte concedentis, vel expirato eius officio.*

Sententia lata sub conditione expirat morte illius,qui illam dedit,si in vita non venit conditio.

10 *Clerici vnius ecclesiæ citra canonicos,non faciunt collegium vel capitulum.11.*

CAP. XVI.

1 VMad hoc. ¶ †Si ecclesia patitur ministrorũ defectum, priuilegiati super absentia per subtractionem prouentuũ redire cogũtur.h.d.Primò narrat factũ.Secũdò prouidet ibi:*vnde mandamus*.& est bo.text. & potest multũ practicari. ¶ Casus literalis.Antiochena ecclesia propter absentiam illorũ, qui seruire debebãt in ecclesia destituta erat ministris, occasione quarundã indulgentiarũ,quas super hoc habere dicebãt.petijt Patriarcha ecclesiæ suæ super hoc prouideri. Vnde mãdat Papa ipsi Patriarchæ,quatenus nõ obstãtibus apostolicis indulgentijs,& prædecessorũ ipsius Patriarchę:ꝙ reuocet canonicos absentes & quosdã alios,qui appellantur Assisij cõtinuè residentes.& si nõ venerint de beneficijs ipsorũ faciant ecclesiæ deseruire,dũ fuerint absentes,&quod superfuerit,in vtilitatẽ ecclesiæ cõuertatur. De iure tamen poterãt priuari:sed in hoc eis voluit facere gratiã,

2 Ber. ¶ †Primò no.ꝙ si priuilegia cõcessa super nõ residẽtia ecclesia patitur graue dispendiũ in cultu diuino, talia priuilegia seruanda nõ sunt.Ex quo infertur,ꝙ quemadmodũ tollũtur priuilegia superioris,ne ecclesia patiatur defectũ in diuino cultu:ita & fortius tollẽda est consuetudo cõtraria. ¶ †Secũdò no.ex hoc & ex tex.ꝙ cũ priuilegiũ Principis incipit esse ex postfacto valde nociuũ ec-

b clesiæ est illud sine mora reuocãdũ:[b]quia hoc nõ est de intẽtione principis priuilegiare vnũ cũ graui dispẽdio alterius,maximè ecclesiæ.pro quo bo.tex.in.c.suggestũ j. de deci.l.ij.§.si qs à principe.ff.ne qd in lo.pu.&.c. super eo. de of.dele. ¶ †Tertiò no.ꝙ respectu inferioris citra Papã appellatur hîc facultas nõ residẽdi licentia : sed respectu Papæ dicit indulgẽtia.Ex hoc enim arguo,ꝙ alius citra Papã nõ põt concedere indulgentiã super nõ residentia:quia cũ hoc sit cõtra ius cõe & in præiudiciũ ecclesiæ nõ põt Episcopus indulgere.pro quo.c.dilectus.de tẽpo. or.& quod no.gl.de legato.in.c.fi.de her.li.vj.Sed licẽtiã cõcedere potest,quia verbũ licentiã,nõ importat nudam voluntatẽ,sed concessionẽ ex causa factã:vt not.Bart.in extraua.ad repri.&.l.alio hęrede.de ali.& ci.leg.licet Inn. aliud senserit in.c.cũ ad monasteriũ.in fi.de sta.reg.Nam verbũ licẽtia,descendit à verbo licet:& verbũ licet,sonat arbitriũ boni viri:vt no.in locis præal.potest ergo inferior citra Papã dare licentiã ex causa absentãdi à beneficio:sed nõ potest dare indulgentiã, causa. s. nõ existente. & ita intelligo istũ tex.in eo,ꝙ vtitur diuersis vocabulis.

5 ¶ †Quartò no.& tene mẽti,ꝙ beneficia etiam simplicia

c requirunt residentiã[c] de iure cõmuni:nec sufficit deseruire per aliũ . quod iudicio meo apertissimè probat iste tex.nam hîc non solùm canonici,sed etiã capellani & alij simpliciter beneficiati reuocãtur ad residentiã in ecclesia vbi sunt beneficiati: nec releuantur ponẽdo ibi vicariũ. Quod collige ex eo,quia eis nõ veniẽtibus superior facit deseruire ecclesiæ per vicarios: & residuũ detracta portione vicariorũ cõuertitur in vtilitatẽ ecclesiæ vt hîc. Si enim posset licitè per alios deseruire,residuum applicare tur eis,etiã si esset ecclesia curata:vt no.probat tex.in ca.

6 cum ex eo.de elect.lib.vj. ¶ †In gl.j.ibi: *quia in eorcmanere debet & c.* no.hãc rationẽ gl. & fuit originaliter dicta ũ Apostoli,& transumptiuè.xxj.q.j.c.j. Et facit hæc ratio pro his,quæ dixi.s.in not.vt quisq; teneatur per se deseruire in beneficio,quãuis simplici:nisi legitima causa eum excuset:vt in.c.peruenit.de ap. ¶ †Et aduerte, quia glo.

7 dicit,ꝙ defectus ministrorũ fuit legitima causa reuocandi absentes.nec aperit vtrũ potuisset iste inferior priuilegiũ superioris reuocare absq; authoritate superioris.sed

d gl.sequens sentit,ꝙ non:[d]& cõiungendo istã gl.cũ illa videtur fuisse de mẽte glo.vt superior,qui priuilegiũ cõtulit,debeat reuocare:quia hæc est legitima causa reuocandi.& hoc tenuerũt quidã.Alij verò,vt Inn. tenuerũt loquẽdo alternatiuè,dicentes , ꝙ hæc reuocatio fit de iure cõmuni,vel de gratia.sed hoc incidit in illã quęstionẽ,nũ quid priuilegiũ superioris,quod incipit esse valde nociuum tertio,ipso facto annulletur : an sit opus recurrere ad superiorẽ?& de hac quæstione dicã plenè in.d.c.fuggestũ.& vide gl.in regula,decet.de reg.iur.li.vj.&.xxv.q.ij. rescripta . Et satis potest dici,vt honestũ & cautũ sit recurrere ad superiorẽ:maximè vbi allegat enormis læsio.

e Nã cũ inferior nõ possit interpretari Papæ priuilegia[e]. vt in.c.cũ venissent.de iudi.fortius non potest illã tollere causam prætendendo.de quo tamẽ plenius in.d.c.fuggestũ.& sic intellige gl.se. ¶ †In gl.ij.in fi.innuit hîc glo.

8 ꝙ hæc priuilegia nõ sint reuocata ipso facto:quia aliàs nõ fuisset opus facere mentionẽ de priuilegijs.& intellige secundũ doc.quãdo priuilegiũ tenuit à principio : quia enormiter nõ lædebat,vel si lædebat,fuit facta mentio de hoc in priuilegio.Tene semper mẽti hoc dictũ doc.ꝙ priuilegiũ valde nociuũ ecclesiæ,vel alicui,nõ valet: nisi faciat mentionẽ de hac enormi læsiõe.Probo ratione.Princeps in dubio nõ intendit cõcedere priuilegiũ vni cũ grauidispendio alterius.l.quoties.C.de prec.Imp.offe.& in d.§.si quis à Principe.ergo taciturnitas inducit subreptionẽ vt in.c.postulasti.s.de rescri.Et per hoc dictũ poteris infringere multa priuilegia,quæ emanãt quotidiè à Ro-

9 mana curia. ¶ †In gl.in ver.prędecessorũ tuorum:ibi: *nõ extendebatur post mortem illorum.* Pondera & not. semper hãc gl.quæ innuit in hac parte:ꝙ licẽtia cõcessa pro præsidente in aliquo officio,seu dignitate ad aliquid agendũ: vel nõ agendũ:expirat ipso facto per mortẽ concedentis. vnde sentit gl.hîc:quòd licentia concessa super non residentia,expirat per mortẽ concedẽtis:sed contrariũ sentit gl.hîc,in sequẽtibus:dũ videtur requirere læsionẽ ecclesię.& ꝙ successor reuocet. Pro primo dicto vide gl. quã etiã bene no.in.c.à nobis.el.j.de sent.exc.quæ dicit,quòd

SEB. SAPIA. a ¶ Quod si statutẽtes. Vide Abb. in c.pro illorũ. j. de præb. vbi per alios.

b ¶ Reuocandum. Adde Cal.cõsil.j. hoc eo.ti.

SEB. SAPIA. c ¶ Residentiã, secundũ generalem consuetudinẽ nõ requirũt residentiã, secundũ Car. & Imo.in.c.fi.j.e. refert & sequitur Fel.in. c. dilectus filius.ij.col. versi. prima conclusio. s.de rescri.

d ¶ Quod nũ. Adde quod voluit Ro. cõsil.cxvj.ꝙ statutũ confirmatum per superiorem, non potest per inferiorẽ, qui fecit,statutũ tolli

ZACHARIAS. e ¶ Interpretari Papę priuilegia. Ade Car.in cle.j. §. fi.de cõcel. præb. Anto.Francis.

¶ An statutum confirmatũ per superiorem possit tolli per ipsum in feriorem condentem statutũ. Adde, ꝙ cõfirmatio superioris tria operatur. Primò quia maiorem authoritatẽ tribuit. ij.supplet , quod est innalidũ.& iij. quia reuocari pòt confirmatũ sine licẽtia cõfirmãtis: vt est not.gl.in.c. frater.xvj. qõ.iij. Et adde qđ istis exceptis cõfirmatio nihil noui tribuit.de quo plenius vide per Paulũ de ca.in consil. cxxxij.& per Ol dra.in cons.clxiij. & per Car.in cle. j.in.§.ij.in.xx.nota.de iureiur.

sent. excō. & idem est in qualibet alia lata generaliter sub conditione expirat per mortem proferētis: ex quo nō habuit in vita effectū consummatum. ad idē potest adduci tex. in l. fi. ff. de pœ. Et est valde no. vbi dicit, ꝙ si aliquis magistratus interdicit alicui ob suum delictum, ne exerceat certam artē: tollitur hoc interdictū, seu prohibitio ipso facto finito magistratu illius. Sed quòd licentia duret, nisi ex causa reuocetur postmodū per successorē: vide sing. Inn. in c. ꝙ translationē. in fi. de offi. leg. vbi vult, quòd indulgentia, vel licentia semel concessa, nō expirat per mortē concedentis. Nec ob. l. fi. quia procedit in pœnali, nos sumus in beneficio, quod debet latè interpretari: vt in c. olim. de ver. sig. & l. fi. ff. de cōsti. prin. Et ex hac respōsione ad l. fi. collige aliud bonū dictū, ꝙ licentia seu indulgentia durat etiā si fuerit sine causæ cognitione data. nam l. fi. loquitur quādo sine causæ cognitione, & sine sentētia magistratus interdicit alicui artē: secus autē quādo cum cognitione causæ: vt l. fi. ff. de offi. proconsl. no. cōmuniter per legistas in d. l. fi. Et pro hac vide glos. no. in c. cum ex eo. de ele. li. vj. in ver. septennio. quæ dicit, ꝙ ille, qui semel concessit licentiam eundi ad studiū, non potest illam sine causa reuocare: cùm ergo ipse non possit expressè, nec tacitè post mortē. & notabis semper differentiam inter concessionē, indulgentiam, seu licentiam: & inter inhibitionē, seu interdictum alicuius artis, vel alterius facultatis. ¶ In gl. in ver. assisios. quæ est penul. ibi: *nec vocatur ad communes tractatus*. No. bene glos. quòd capellani[a] & alij beneficiati in ecclesijs collegiatis, non sunt de corpore collegij canonicorum. & dic consequēter, ꝙ de per se non possunt facere capitulum, seu collegium. vide bo. tex. in c. cum dilecta. de excess. Præla. & ibi no. facit, quod not. in c. ij. de insti. & dicit Ioan. And. hīc, ꝙ isti possunt vocari Assisij: quia portant onus ecclesiæ. vel etiam dicuntur quasi Assisini. Sicut enim illi se exponunt morti dominis obediendo, etiam in malum: de homi. c. pro humani. li. vj. sic etiā isti dicuntur assisini, quia occidunt animas canonicorū eis portādo mulierculas. quod no. ¶ †In glo. in fi. contra hanc conclusionem glo. insurgunt doct. per id quod glo. ij. dixit. nam cum iste Patriarcha reuocet istos absentes prætextu huius mādati apostolici: non habet potestatē vltra contēta in mādato: sed hīc non mādatur, vt eos priuet, sed & cum licētia prædecessoris. potest glo. verificari, quia successor potest reuocare[b] ex causa licētiam concessam per prædecessorē: vt hīc, & no. in d. c. cum ex eo. & totum hoc pēdet ex illa quæstione quam præmisit, vtrū ipso facto sint reuocata hæc priuilegia: & hodie sunt reuocata ipso facto: vt in c. fi. de rescrip. lib. xj. & dic vt ibi.

ZACHARIAS.
a ¶ Capellani. & alij beneficiati. Ad de Lud. Ro. sing. suo. dd. vj. inci. an simplex capellanus. vbi tener, ꝙ non. pro quo allegat tex. quem dicit esse sing. in ca. fi. j. de sta. mo.
b ¶ Reuocare. Add de Ol. cons. cciij. a quo habuit Ioā. And. vbi dicit, ꝙ non potest reuocare, quia si vellet concedere, posset cogi per superiorem. Ber.
c ¶ Per adeptionē secūdi. Adde qđ notaui in apost. ad istū. in ca. quia nonnulli. nu. 4. in versi. non est priuatus primo. s. eo.

SVMMARIVM.

1 *Clericus monitus non rediens, priuatur beneficio: nisi iustam causam absentiæ alleget.*
2 *Clericus absens ad hoc, vt excusetur, debet cum licentia Episcopi abesse, quæ sit ex causa concessa: quod in ecclesia sua seruiat per alium.*
3 *Beneficia simplicia, si habentur in titulum, requirunt residentiā: aliàs secus in casu, in quo non requiritur residentia, clericus non debet vagari.*
4 *Beneficia quibus modis habentur pro derelictis: adeò quod sine alia mouitione possint conferri.*
Habens vnum beneficium curatum, vel simplex, quo casu adeptionem alterius cadat à primo ipso iure.
In pœnalibus sit extensio ex identitate rationis.
Pœna nō imponitur ipso iure: nisi hoc expressè in iure caueatur.

CAP. XVII.

1 CLericos. ¶ †Priuatur beneficio clericus nō residēs, si monitus nō redeat: nec iustā excusationē alleget. Et nō diuiditur. & est casus not. ¶ Casus literalis. Qui dā clerici assecuti sunt beneficia, quę requirūt residentiā in ecclesijs diœcesis. Isti clerici trāsibant ad alienā diœcesim causa morādi sine licētia sui Episcopi: consultus Papa, quid de talibus sit faciendū: Respōdet ꝙ si moniti nō redierint ad terminū sibi datum, spoliādi sint ecclesijs illis: nisi ostendant rationabilem causam, quare non possint redire. Bernard. ¶ †Nota primò ibi: *absque licentia*: quod cum licentia Prælati, licitè beneficiatus transfert se ad aliam diœcesim morandi causa: licet beneficium suum suum exigat residentiā. Ita colligitur hīc à cōtrario. Sed hoc dictū limitarē duobus modis. Primò, vt licentia sit concessa ex causa. Nam hoc importat hoc verbū licētia nostra. Nā sine causa hoc Episcopus facere nō potest: vt dixi in præcedēti. c. Secūdò, ꝙ deseruiat ibi per vicariū ipse absens: quod procedit vbi beneficiū haberet solum vnum rectorē. Non enim debet interim carere ministri suffragio. in. c. cum ex eo. de elec. li. vj. In collegiatis verò debemus animaduertere præiudicium ecclesię, & legitimitatē causæ: & secundùm hoc quādoq; se poterit absentare absq; eo, quod dimittat ibi vicariū. ar. s. in cap. proxi. ¶ No. vlterius ibi: *si moniti*. & ibi: *spoliare*. ꝙ contra residentem, non requiritur ordo iudiciarius: sed sufficit monitio præcedens. & facit spoliatio subsequens. dixi latius in c. ex parte. s. eo. ¶ †Quæritur in quibus ecclesijs seu beneficijs habet locum dispositio huius decret. dicit Inn. ꝙ in ecclesijs curatis. Itē in alijs beneficijs simplicibus, quæ requirūt residentiā ex priuilegio statuto, vel cōsuetudine: in nō exigentibus residentiā nō habet locum: quia ex quo nō tenentur residere, possunt se absentare: & hoc bene notabis. Sed adde dictū Inn. in c. ex tuæ. s. eo. vt posit se absentare: non tamē vagando: quia ex hoc solo delicto vagationis potest priuari. vij. q. j. nō oportet. cū se. & dicit postmodū Inn. ꝙ de iure cōi omne beneficium requirit residentiā. Hosti. & Io. An. & antiquiores apertius loquunt. Dicūt enim, ꝙ omnia beneficia, quæ dātur in titulū, siue sint vicariæ, siue modicæ æstimationis: vt xx. sol. requirūt residentiā de iure cōi. secus si nō darētur in titulū, sed stipendiū: vt puta si alicui pauperi datur possessio ecclesiæ ad vitā, vel precariū: vt. xij. q. j. c. quia tua. Isti enim nō tenētur ad residentiā. & no. semper hāc regulā. & facit. c. cōquerētę. s. e. & c. prox. & c. ex parte. de of. iū. & c. peruenit. de ap. & c. sanctorū. lxx. dist. ¶ †In gl. ij. in fi. no. ex gl. quatuor modos, quibus beneficiū habetur pro derelicto, & statim cōferri pōt absq; alia monitiōe, & quatenus gl. loquat de effecto *milite; *dic, vt dixi in c. fi. s. de cleri. cōiu. sed pōdera hoc vltimū dictū. Requirit enim, vt beneficiū sit curatū: ad hoc, vt vacet primū curatū: & sic videt velle ista gl. ꝙ in beneficijs nō curatis, nō introducit vacatio primi per adeptionē secūdi. Inno. hīc distinguit, ꝙ aut beneficia nō exposcūt residētiā, aut sic. ¶ Primo casu nō inducit vacatio primi. Secūdo casu, aduertēda est triplex species residētiæ. Quędā enim beneficia requirunt residentiā perpetuā: quædā verò ad tēpus: quędā requirūt residentiā non simpliciter, sed causatiuè: vt quia inducūt priuationē fructus, nisi resideatur. In prima qualitate seu specie inducit secundū eū vacatio primi ipso facto per adeptionē secūdi. ‘In secūda qualitate nō inducitur vacatio: cū possit deseruire vtriq; : ex quo ad tēpus requirit residentiā. In tertia enim nō vacat primū, sed satis est, ꝙ careat fructibus, prout habet statutū seu cōsuetudo. Et no. bene hęc verba Inn. nō enim memini alibi legisse. ¶ Sed aduerte bene ad primū mēbrū. Nā videtur esse cōtra. c. de multa j. tit. proxi. nā speciale est ibi in curatis dignitatibus & personatibus: vt per adeptionē secundi, vacet primū ipso facto: ergo secus in simplicibus. †Io. tamen cal. sequitur dictū Inn. propter idētitatē rationis. Nā ius pœnale extēditur hoc casu. facit. c. quāuis. in fi. de ele. li. vj. Nā ratio incōpassibilitatis inducit priuationē primi in curatis. quę ratio militat in nō curatis: ex quo

ex quo exigūt residentiā continuā. hoc etiā dictū reperio secutū fuisse Fede. de senis cōs. cxv. in fi. nihil tamē adducit, sed bene allegat dictū Inno. Pro hoc enim dicto vide gl. no. in. c. gratiæ. de rescri. quę videtur approbare dictū Inn. sed Io. An. in addi. Spe. eo. ti. in fi. videtur reuocare il lā gl. suā. & originaliter fuit dictū Ol. cōsi. clxxv. vbi hoc
a dictū Inn. impugnat. idē sequitur. d. Car. s. Pe. de Anch.[a] j. tit. proxi. de multa. fundās se per illud. c. de multa. quod specialiter loquitur in curatis. ¶ Concludere hīc istū arti culū, ꝙ aut quis habet ius ad rē, aut in re. Primo casu per adeptionē secundi beneficij requirentis residentiam, ad quod cōpetebat ius, est incōpatibile cū secundo de iure. Et ita propriè loquitur tex. in. d. cl. gratiæ. & hoc casu potest saluari glo. illius cle. Nā facilius perditur ius ad rem, quàm in re: vt. c. pe. de præb. li. vj. sic etiā loquitur. c. quāuis. præal. nec ex toto illud. c. cōtinet pœnā. Pro cuius intellectu vide Io. And. in regula odia. de reg. iur. li. vj. in fi. nec inducitur vacatio ex terminis. c. de multa. sed ex tacita renuntiatione: & sic loquitur tex. in. d. cle. ¶ Secundo casu, cū queritur de iure in re: aut acceptatur beneficium requirens residentiā extra diœcesim: & ibi cōmoratur. & tunc tacitè inducitur primi renuntiatio: nisi aliud appareat expressè de mēte ipsius: & sic intellige glos. in. c. ex parte. s. eo. & Inno. in. c. ex tuæ. eo. tit. Aut acceptat beneficium in eadē diœcesi, vbi est primū: & tūc puto, quòd quantūcunq; vtrunq; requirat residentiā, non inducitur
6 priuatio ipso facto: quia hoc iure nō cauetur. † & pœna non est imponenda ipso iure, nisi specificè cauta sit in iure: vt no. gl. in. c. fi. de iure pa. Non ob. c. de multa. quia nō est eadem ratio in simplicibus, licet residentiam exigant, sicut in curatis: quoniā in curatis subest periculū animarum: quia impossibile est, vt vtriq; possit deseruire: & ideò vbi maius periculum, ibi cautius & celerius fuit prouidendū: vt in. c. vbi periculū. de ele. li. vj. sed in simplicibus nō est hoc periculū: meritò nō inducitur pœna priuationis ipso iure: quinimo posset attentari, vt præcisè non priuetur altero: sed detur sibi arbitrium retinendi, quod velit. ar. c. referente. & c. prætereà j. ti. proxi. & hoc no. quia quotidianum.

Additio. ¶ In glo. fi. no. bene istam gl. ex qua habes, quę sit excusatio rationabilis, ex qua possent notari multa.

De præbendis & dignitatibus Rubrica.

¶ Continuatur, quia clerici non possent honestè viuere, nisi habeant præbendas: vnde vitæ necessaria percipiant: meritò post rubricas præcedentes subijcitur ista. Et quid sit præbēda, dic vt no. gl. in. c. cum. M. de consti. vide quod dicitur in. c. dilecto. j. c. Quid
b autem sit dignitas[b], dicam in. c. multa. j. eo.

SVMMARIVM.

1 *Dignitates ecclesiasticæ non vadunt per viā consanguinitatis. 3.*
2 *Appellatione populi non venit clerus.*
4 *Iuspatronatus vadit per successionem sanguinis.*
5 *Filius Episcopi etiam legitimus non potest habere, etiam ab Episcopo beneficium paternum.*

CAP. I.

1 VT nullus. ¶ †In bonis ecclesiæ nō succeditur iure cō
2 sanguinitatis. h. d. ¶ No. j. ibi: *clero, siue de populo*: ꝙ licet appellatiōe populi veniāt seculares, etiā habentes dignitates. inst. de iu. nat. §. plebiscitū. clerici tamē
c non veniūt. ‘alius ergo clericus: alius populus. Duo enim sunt genera Christianorū. xij. q. j. c. duo sunt genera. & vide bo. tex. in. c. fi sententia. de sen. exc. li. vj. Quid autem in
3 priuilegijs dic, vt le. & no. in. c. dilecti. de fo. cōp. ¶ †No. ij. vnā regulā, ꝙ in bonis ecclesiæ nō habet locū successio iure sanguinis. substitutus ergo in beneficio nō causatius
4 à defuncto, sed à superiore illud conferente. ¶ †Contra hoc opp. Nam iuspatronatus est ecclesiasticū, & spiritualibus annexū: vt in. c. quanto. s. de iud. & tamen in eo succeditur iure sanguinis[d]. in. c. quoniā. & c. j. de iurepat. & xvj. q. vij. piæ mentis. Sol. iuspatro. nō est merè ecclesiasticum: sed habet de temporalitate: ratione cuius habet locum successio. Sic sentiunt doc. hīc: & vide glo. no. de hac materia. in. d. c. pię mētis. Hæc solutio ex toto nō placet. nam sequeretur, ꝙ de mero iure laici possideant & succedant in iurepa. quod est falsum. Nam gratiosè fuit laicis hoc concessum ab ecclesia: vt inducerentur ad fundationem ecclesiarū: vt probatur in. c. iij. j. de iurepa. Dic ergo a
e ꝙ in iurepa. succeditur gratia[c]: sicut gratiosè possidetur. Sed ratio quare aliud in beneficijs est: quia beneficia sunt purè spiritualia: ideò noluit ita ecclesia pingue ius cōferre laicis: sed iuspatr. non est purè spirituale: ideò propter
5 vtilitatem inde prouenientem voluit ecclesia dispensare cum laicis. ¶ †In glo. ij. in fin. intellige tex. in ipsis præbēdis & dignitatibus. & hoc mēlius conuenit rubricæ. Nō enim debet quis habere necessariò prębendam, vel dignitatem, quam habet consanguineus defunctus: quinimo, vt successio in ecclesia Dei non notetur, statutum fuit, vt filius sacerdotis etiam legitimus non possit habere etiam ab Episcopo beneficiū paternum: vt in. c. ex transmissa. quasi per totum. de fil. presby. &c.

SVMMARIVM.

Episcopus non debet promouere aliquem, qui non habet vnde viuat: & sic ordinare aliquem sine titulo.
Clericorū appellatione veniunt clerici cuiuscunq; ordinis in fauorabilibus: in odiosis se remittit.
Clericus ordinatus asserens se habere sufficiens patrimonium, si nullum habeat, an sibi interdicta executio suæ ordinationis.

CAP. II.

ON liceat. ¶ Non licet Episcopo aliquē ordinare sine titulo. h.
1 d. ¶ No. primò ibi: *alimonias*. ꝙ hoc verbum importat necessaria vitæ, vt patet in fi. literę. & dicitur alimonia quasi subsidij eleemosyna. ¶ †No. ij
ꝙ nō omnes debēt admitti ad clericatū. Nā nō habētes vnde viuere possint promoueri nō debent. Et hoc fuit statutum, vt ordinati nō mendicarēt in opprobriū cleri
catus. Quia esset valde vtile seruare dispositionē huius c. & c. Episcopus. in fi. j. e. Nā turba clericorū facit eos cō e
2 tēptibiles. lxxxiij. dist. c. legimus. ¶ †In glo. j. ibi: *omne: in minoribus &c.* no. gl. ꝙ appellatione clericorū veniunt ordinati, siue ad sacros ordines, siue ad minores. quod in dubio procedit in dispositione fauorabili: vt probatur in. c. duo sunt genera. xij. q. j. Quid in odiosis dic, vt dixi super ru. de vita & honestate clericorum. & in fi. glos. Et pro hac consuetudine facit secundum docto. quòd promoti
ad non sacros ordines, possunt* retrocedere*: vt in cap. cum ex eo. de ele. lib. vj. ideò ecclesia non tantùm eis subuenit, sicut constitutis in sacris. Puto tamē, ꝙ à principio Episcopus debet habere, quod dicitur hīc in omnibus or dinibus. Et pro gl. facit. c. Episcopus j. e. ¶ In gl. fi. in fi. dicūt aliqui: vt. d. Ant. ꝙ iura antiqua possunt remanere in correcta, quando solus ordinatus fuit in culpa: vt quia asserit se habere sufficiēs patrimoniū: cū tamen nullū habe ret, vel minus sufficiēs. Tunc enim ipso iure est interdicta sibi executio: sed si ordinator fuit in culpa: tunc habe ant locū inra hodierna, vt habeat executionē, sed ordinator cōpellitur sibi prouidere de suo: vt in. c. cū secundū. j. eo. Et no. hanc solu. in practica: sed nō credo eam verā: quia illud. c. j. lxx. distin. dicit, quòd ad odium illius, qui

ZACHARIAS.
a ¶ Secundi. vide Ang. in cons. xxxiij. inc. dictūstatutū. in fi. vbi dicit, ꝙ ciuilitas adepta ex beneficio requirente residentiā finitur eo dimisso. & ad hoc videplura per Fel. in. c. dilectus filius. ij. co. lū. ver. secunda cōclusio. cum seq.
b ¶ Pe. de Anch. ad de eundem cōsil. viij. Lapum alleg. cxv.
c ¶ Sit dignitas. Add de. d. de Ro. decis. clxxiiij. incip. de thesauraria. in no. uis.
ZACHARIAS.
¶ Adde Cardi. in in cle. auditor. nu. 9. & ibi in apost. Cels. in ver. com prehendit dignitates. de rescrip.
ZACHARIAS.
c ¶ Clerici non veniunt. Addequod not. plenis. in apostil. ad istum. post alios in. c. intelle. eximus. nu. 1. in ver si. nō in alijs. s. de vita & hone. cler.
SEB. SAPIA.
c Clerici tamen nō veniunt. Vide latè per Fel. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xxvj. ver. iij. quæro. s. de cōsti. vbi Dec. & Feli. in. c. eam te. col. xij. s. de rescri.
d ¶ Iure sanguinis. adde, an transeat ad filios, qui non sunt heredes. Fede. cons. cxj.
e ¶ De gratia. adde Pe. de Anch. cons. cxij.
SEB. SAPIA.
¶ Secundi. vide Ang. in cons. xxxiij. inc. dictūstatutū. in fi. vbi dicit, ꝙ ciuilitas adepta ex beneficio requirente residentiā finitur eo dimisso. & ad hoc videplura per Fel. in. c. dilectus filius. ij. co. lū. ver. secunda cōclusio. cum seq.

eum ordinauit, illud fuit statutū. Ergo loquitur quando ordinator fuit in culpa, & de hoc in d.c.cum secundū. vbi etiam hoc videtur probari. Posset tamen illa ratio pō derari pro cōtraria: quia si in odium ordinantiū illud fuit statutū, ergo vbi non est culpa, aliud est dicendū: tunc esset inferendū contrariū: vt remota culpa ordinatoris nō censeretur interdicta executio. Itē poteſt dici, q̄ semper ordinator videtur in culpa: quia debuit discutere & examinare, an haberet sufficiens patrimonium. arg. in. c. innotuit. §. de elec.

SVMMARIVM.

1 *Allegare rationem naturalem absq; alia allegatione iurium licitum est.*
2 *Quod commune est, an dicatur meum?*

CAP. III.

RAtio nulla. ¶ Breue est, etiā poteſt sic summari. Bona eccleſiarum cōmunia sunt: nec debet quisquā tanquam propria sibi vendicare. h.d. ¶ Not. j. ex principio, quòd licitū est arguere per rationem naturalē etiā absq; allegatione iurium[a]. pro hoc. c. secundo requiris. in fi. de appel. l. scire. §. sufficit. ff. de exc. tut. & vide bo. gl. in. c. consuetudo. j. dist. Nam lex est, quicquid in ratione consistit vt ibi. ¶ No. ij. quòd bona eccleſiarū, debent esse comunia. i. est omnibus indigentibus cōmunicanda: intellige tamen, vt beneficiatus prius capiat necessaria sua. debetur enim primò victus ratione seruitij: adeò vt prius sit prouidendum sibi, quàm pro reparatione eccleſiæ: vt in. c. de his j. de eccle. ædi. Sed de his, quæ supersunt debent indigentes viuere. & sic intellige tex. xvj. q. j. c. fi. vbi dicitur quòd quicquid habent clerici, pauperum est. Item limita prout habetur. xij. q. ij. in. c. quatuor. &. c. cō cessa. ¶ †Vltimò iſte tex. adducitur ad quæſtionē, nunquid de rebus communibus poſsit quis diſponere tanquā de re propria[b] singulariter: de quo vide glo. xxij. q. i. in. c. fi. & in. c. præsenti. de præb. li. vj. Sed distingue poſt Bar. in. l. serui electione. §. Labeo. ff. de legat. j. quòd aut bona sunt cōmunia vniuersis: aut singulis. Primo casu, nemo poteſt dicere, hoc est meum: nec̄ diſponere tanquam de re propria. xxij. q. ij. c. qui manumittitur: &. l. in tantum. ff. de re. diuiſi. Secundo casu, quando sunt communia, vt singulis[c]: aut quæritur quo ad diſpoſitionē partis: & poteſt quis diſponere, vt de ꝓprio: & poteſt dicere, hoc est meū. C. de cōmu. rerū alienatione. l. falso. Aut quæritur quo ad diſpoſitionem totius, & non poteſt. Fallit in principe prout habetur in. l. ij. C. eo. Aut quæritur quo ad di ſpoſitionem ſuper toto: & tunc quo ad vſum deſtinatū poteſt vti etiam inuitis ſocijs: vt. l. Sabinus. ff. communi diui. ſed quo ad vſum non deſtinatum, melior eſt cōditio prohibentis: vt in regula in re cōmuni. de reg. iur. lib. vj. ¶ In glo. ibi: *diuiſioci præbendas.* Item ſecundum Do. licet bona eccleſiæ diuidantur in præbendas: non tamen per hoc deſinit eccleſia illa bona poſsidere: vt in ca. relatum. & quod ibi habetur j. de teſta. Vel dic formalius, præbenda datur canonico, non vt ſit illa ſua propria: ſed vt inde viuat, & quod ſupereſt, conuertat in pios vſus. xij. q. j. c. fi na. vbi bonus tex. &c.

SEB. SAPIA.
a ¶ Abſq; allegatione iuriū. Facit do. Andrę. de Iſer. in proœ. feud. in. vj. col. q rationabile dictum, ita debet mouere iudicē ad iudicandū, ſicut ſi allegaretur tex. legis. refert & ſequitur. d. Iaſ. in. l. quoties. in fi. ſeptimæ limitationis. C. de rei ven. & in. l. illā col. iij. C. de colla. vbi plura ad propoſitum.
b ¶ De re propria. Adde eundē cōſ. Ixxxij. ij. lib.
SEB. SAPIA.
c ¶ Vt ſingulis. vide ad hæc Feli. in c. omnes leges. col. Iū. v. verſicu. illud quod eſt commune. j. diſt.
SEB. SAPIA.
d ¶ De beneficio. vide latè per An. Sicul. in tracta. de præſtan. Card. in. vj. q. Baſilicæ. & vnā extenſionem ad hanc materiā ponit. d. Ab. ex dictis Io. An. in. c. tuis. j. eo.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus ordinans aliquem sine titulo: & sic non habentem vnde viuere: debet sibi prouidere de suo, donec consequatur aliquem titulum.*
2 *Clericus, qui habet sufficiens patrimonium & beneficiū, potest viuere de reditibus beneficij, & patrimonium conseruare suis hæredibus.*
Clericus gaudet in bonis patrimonialibus priuilegio clericali, licet nullam habeat eccleſiam.
3 *Bona patrimonialia clericorum sunt obligata pro mala administratione, ſuper bonis eccleſiæ.*

CAP. VIII.

EPiſcopus. ¶ †Qui ordinauit aliquē ad ſacros ordines ſine titulo: non habentem de ſuo *vnde viuat: * prouidere tenetur, donec aliquem titulū fueritcon ſecutus. h.d. Primò ponit dictum: ſecundò eius exceptionem. ibi, *niſi*. ¶ Caſus literalis. Statuit Lateran. conciliū, q̄ Epiſcopi nullū debent ordinare certo titulo in Diaconū vel Presbyterum: & idem intellige de Subdiacono. q̄ ſi fecerit, tandiu miniſtret ſibi neceſſaria, donec in aliqua eccleſia ſibi conueniens beneficium aſsignet: niſi de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidiū vitæ poſsit habere. Ber. ¶ No. j. ibi: *ſtipendia militiæ clericis &c.* Primò enim colligitur, quòd beneficium datur clerico in ſtipendium. Secundò, q̄ quilibet clericus eſt miles Dei: vnde ſicut miles ſeculi habet ſtipendium à domino temporali: ita & miles Dei debet habere ſtipendiū ab eccleſia. Et ex hoc etiā infertur clericum debere gaudere priuilegio militū. Et intellige de priuilegijs congruentibus ipſis clericis: ſcilicet vbi eſt eadem ratio, vel maior in eis, quàm in militibus ſe culi. Pro hoc eſt bona glo. in. l. miles. ff. de re iudi. ¶ Vltimò no. q̄ habens vnde viuat, non habet contra Epiſcopū ad petendum beneficium. ¶ †Sed circa hoc vertitur quæſtio notabilis, quid ſi gratiosè fuit ſibi collatū beneficium: nunquid poſsit licitè viuere de beneficio[d], & con ſeruare reditus patrimoniales? Inn. tenet hîc quòd ſic: & quotidie allegatur hoc dictū, & tenetur cōmuniter per omnes ſcribentes. & per Io. de lig. in cle. gratiæ. de reſcri. & per Archidiaco. in. capitu. ſtatutum. de reſcriptionib. li. vj. Nec ob. c. paſto. j. q. ij. loquitur enim ſecundū Inno. quando clericus vellet viuere de beneficijs, & auarè theſaurizare de patrimonio: ſecus autē ſi vult cōſeruare patrimoniū pro ſuis hæredibus. Item ſecundū Hoſt. poteſt intelligi contrarium, quādo non deſeruit beneficio: & vult viuere de reditibus beneficij, augendo patrimoniū propriū. ¶ Ego diſputaui hunc articulū, & incipit, Titius clericus. & poſui plurimas opi. quarum quatuor vide per gloſſ. xij. q. j. c. illi. Itē vide glo. j. q. ij. c. fi. Et aduertendum, q̄ iura in hoc vario modo loquuntur. Quędam enim videntur innuere, q̄ clericus peccat tenendo beneficiū & patrimonium. Quædā verò, quod poteſt tenere patrimoniū, ſed non debet viuere de reditibus beneficij. Quædā verò iura ſimpliciter permittunt clerico viuere de bonis beneficij. & plenè videas in dicta diſputatione. ¶ Sed pro clara deciſione concluſiuè eſt aduertendum: q̄ olim in primitiua eccleſia erat valde durū, quòd Chriſtiani haberent proprium: vnde vnuſquiſq̄ conuerſus vendebat patrimonium, & ponebat precium ante pedes Apoſtolorum. Demum ſtatutū fuit, vt bona nō venderentur, ſed relinquerentur eccleſijs cathedralibus: vt ex eorum reditibus ſubueniretur indigentibus: vt in ca. videntes. xij. q. j. Item præmitte, quòd quieſcente illo feruore fidei, laici Chriſtiani incœperūt poſsidere propria: clerici occultè poſsidebant: quapropter vt euitaretur hypocriſis, fuit ſtatutum, vt quiſq̄ clericus poſsit poſsidere propria: vt in. c. certè. xij. q. j. vnde pro concordātia iurium dicendum, quòd iura quæ dicunt clericum non poſſe poſsidere propria, loquuntur ſecundum tempus primitiuæ eccleſiæ. Item antequā clerici haberent beneficia ſeparata: non poterant viuere de reditibus eccleſię ex quo habebant ſufficiens patrimonium, quia illa bona erant deputata ſolùm pro indigentibus: vt in. d. capitu. videntes. Et ſecundū hoc tempus procedunt iura, quę dicunt habentē patrimonium, non debere viuere de reditibus eccleſiæ. ſed cùm hodie beneficia ſint deputata principaliter pro clericis. de cōſe. di. j. c. nouo. nec ſit horrendū, q̄ clericus poſsideat propria bona, emanarunt alia iura no-

ra nouiſsima, quæ volūt, q̄ clericus poſsit viuere de reditibus beneficij, ex quo ſeruiūt beneficio. Vnde pōdera. c. fi. j. q. ij. vbi datur clerico ſtipēdiū nō propter indigetiā, ſed propter ſeruitium. Non enim tenetur de ſuo patrimonio militare. Et in hoc multa poſſent dici, quod in dicta diſputatione reperies. Sed ſimpliciter cōcludo, quòd hodie licitè ſecularis viuit de fructibus beneficij: & conſeruat patrimonium ſuis hæredibus, dummodo honestè
3 viuat. ¶ †In gl. in fi. notabis ſemper hanc gl. Ex qua colligę, q̄ licet clericus non habeat eccleſiā, nihilominus gaudet in bonis patrimonialibus priuilegio clericali, ſicut in bonis eccleſiæ. Et per hoc patet quod glo. in. c. ex literis. de pigno. non eſt vera. dum dicit: quòd ideò bona patrimonialia clericorum ſunt priuilegiata: quia ſunt obligata beneficio pro mala adminiſtratione. Illa enim rationō procedit: quia ſequeretur, quòd non habens beneficium non gauderet illo priuilegio. dic ergo, quòd priuilegium competit alia ratione: quia bona ſunt acceſſoria perſonæ. Nam propter prærogatiuam perſonæ, ſæpe priuilegiantur in bonis. l. iij. C. de epi. & cleri. & vide quod dico in. c. ſi clericis laicum. de foro competen. hîc nō ſunt alia.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non debet obtinere plures eccleſias, niſi cum diſpenſatione procedente ex legitima cauſa: puta propter tenuitatē beneficiorum, vel dignitatem perſonarum: aliàs non valeret diſpenſatio. num. 2. &. 3.*
Diſpenſatio ſiue iuſta & legitima cauſa, eſt potius quædam diſpatio, & iurium vulneratio: & ideò non valet.
4 *Diſpenſatio facta ſuper vna re, intelligitur facta ſuper omni cōſecutiuo & dependenti ex illa re.*
Diſpenſatio facta cum minori, vt poſsit habere eccleſiam curatam videtur diſpenſatum, vt non teneatur ſe promouere facere intra annum.
Diſpenſatus, vt habeat plura beneficia curata: videtur diſpenſatum, vt ad libitum ſuum poſsit vni ex illis interpolatim per ſe, vel per alium ſeruire.
5 *Clericus ſortitur forum ratione reſidentiæ, quam facit in ſuo beneficio.*

CAP. V.

VIa in tantum. ¶ †Non debēt Epiſcopi permittere quem plures eccleſias obtinere. Et primò ponitur exceſſus. Secundò prouiſio ibi: *per fratres*. ¶ Caſus literalis. Quidā ambitione adducti, vt non duabus aut tribus eccleſijs ſint contenti; *licet* plures prohibeantur habere, cùm duabus ſeruire nō poſsint: præcipit concilium Lateran. q̄ ambitio iſtorum corrigatur per Epiſcopos, in quorum iuriſdictione clerici conſiſtunt. & de beneficijs iſtorum, quæ obtinent cō tra canones, & periculum animarū inducunt: prouideāt pauperibus clericis, qui eccleſijs valeāt deſeruire. Bern.
2 ¶ †Not. j. q̄ contra obtinentē plures eccleſias, eſt præſumptio ambitionis. Et ambitio propriè eſt aſpiratio ad dignitatē procedens ad actū. hęc tamē præſumptio quādoq̄ ceſſat ſecundū qualitatē beneficiorū & perſonarū. Nā poſſent eccleſiæ eſſe ita tenues, vel perſonæ ita nobiles, q̄ licitè & ſine omni ambitione poſſent tenere diſpēſatiuè plures eccleſias: vt probatur in. c. de multa. in fin. j. e. ix. q. iij. in. c. vnico. ¶ No. ij. multas cauſas, quare prohibeatur pluralitas in eccleſijs. Et prima eſt ꝓpter delictū ambitionis. Secūda propter impotentiā pluribus ſeruiēdi. Tertia, quia inducit materiā diſſolutionis tā in veſtibus, quàm in moribus. iuxta illud pſ. ꝓcedit ex adipe iniquitas. Quarta, quia inducit vagationē. Nā quantum homo magis exuberat, tātò facilius efficit vagus. ¶ Quinta quia continet periculū animarum: & ex hoc apertè colligit Hoſti. quod peccatū eſt tenere plures eccleſias: & intellige, quādo non ſubeſt cauſa licita tenendi. Et infertur

SEB. SAPIA.
a ¶ Diſpenſatur. Vide Car. in cle. j. ad fin. principij verſi. nonò quæro. de præben. cū multis allega. per Fel. in. c. poſtulaſti. col. xiij. ver. limita tertiò. §. dere ſcript. vbi accumulat infinita in materia diſpenſationis.
b ¶ Ad ſacerdotiū. Adde vidēdū Pe. de Anch. cōſ. ccv.
c ¶ Taxatiuā. dictio taxatiua excludit: & intellige extranea: illa verò quę pertinēt ad naturā actus in cludit text. eſt in cle. exiui. de ver. ſig. in. §. cum aūt natura. quem tex. reputauit aureū & peregrinū Io. de Ana. in conſil. xxxvj. inci. vtū. vide de hoc ꝓ do. Are. in. l. ſi mora. in. ij. no. ff. ſo. ma. & ibi Iaſo. in. iiij. not. vbi multa dicunt, an & quādo taxatiua includat vel excludat. & p Bar. in. l. ſi conſtāte. in. ix. q. primæ partis. eo. ti. Et ad de vnum caſum in quo taxatiua non excludit: ſcilicet quando, ſi ex cluderet, induceretur legum correctio. vide Iaſo. qui ponit exēplū in. l. j. in. xij. colū. ver. ij. ff. de offi. eius. &do. Alex. in l. j. C. de po. poſſ. contrata. A Enæ. de Fal.
¶ Domicilium. Adde Ro. conſil. cclxxxvj.
¶ Ciuis. Adde Ang. conſi. xxiij.

quis potest non obedire: etiam si Papa rescripserit scandalo non obstante.
Papa si scripserit aliquid, quod est euidenter iniustum, vel fieri non potest sine peccato: non est ei obediendum.

CAP. VI.

1 CVm teneamur. ¶ †Ad mãdatũ Papæ nõ tenetur quis prouidere illi, qui beneficium in literis tacuit: vel cui sine scandalo prouideri non potest. Et in hoc vltimo est iste tex. semper mentite nendus. Nõ recipit congruã diuisionẽ. ¶ Casus literalis. Aliquis habẽs sufficiẽs beneficiũ, impetrauit literas pro alio beneficio in alia ecclesia obtinẽdo: nec fecit mentionem de beneficio, quod habebat: quæsitum fuit à Papa, vtrum teneretur ille, cui literę diriguntur prouidere illi authoritate illarum literarum. Papa respondet, si manda tũ nostrũ receperis super prouisione alicuius, qui habet aliud sufficiens beneficium, patienter sustinebimus, si nõ feceris, quod mandamus: nisi de beneficio in literis nostris fiat mentio: vel si non potes ei prouidere sine scandalo. Ber. ¶ †No. j. vnam regulam generalem & notabilem: ꝙ in materia beneficiorũ licitè nõ obtemperatur literis Papæ, si sine scandalo pareri non potest: non enim est de mente Principis velle prouidere vni cum scandalo plurimorum. Ad hoc bo. tex. in. c. nihil cum scandalo. s̃. de præscrip. & in. c. ij. de noui ope. nun. & vide glo. in. c. qui scandalizaueritj̃. de reg. iu. quam notabis. Et aduerte quia tex. iste procedit in dubio quando. ſ. non appareret de expressa intentione Papæ in contrarium. Sed dubium esset quid si Papa præcisè præcipit, scandalo non obstante suo mandato pareri[a]? Circa hoc nihil scribitur, sed dicerem sic: quòd aut est tale, ꝙ non potest sine peccato explicari: & tunc non est parendum: vnde dicit sing. Innoc. in ca. inquisitionis. de sent. excom. ꝙ non est parendum mandato Papæ iniusto: ex quo multa mala seu scandalũ verisimiliter est futurum. Ad idem vide quod not. Ioan. An. in. c. adeò. de rescrip. vbi notanter dicitur, ꝙ si Papa scribit pro indigno tanta indignitate, vt salua cõscientia illi prouideri non potest: non est illi parendum. Ad idem vide Hosti. in. c. significaui. de off. or. vbi dicit, ꝙ si superior nõ potest dispensare super mandato iniusto: nõ est illi parendum. Probantur prædicta ratione. Nam Papa non recipit à Deo potestatem peccandi, sed iustè & licitè ligandi & soluendi: vt dicit tex. in. c. j. xl. dist. sed Deus qui est superior præcepit malum vitandum: ergo potius parendũ est Deo, quàm Papæ: quia Papa non potest cõtra legem Dei: vnde dicitur potius errare, quàm legem facere. xxv. q. j. sunt quidam. &. xj. qõ. iij. c. qui resistit. & hęc not. quia quotidiana. ¶ In glo. j. in fi. de hoc dic, vt dixi in illo. c. cum ecclesiasticæ. ¶ † In glo. ij. in fi. hodiè est tex. in. c. fi motu proprio. j̃. eo. tit. li. vj. vbi habetur, quòd quantumcunque tenue sit beneficium obtẽtum, est semper de illo facienda mentio: aliàs rescriptum est surreptitium. Sed hîc docto. quærunt, nunquid de beneficio sibi subtracto, seu occupato sit fienda mentio? Et concludũt quòd sic: aliàs posset via aperiri fraudibus: quia faceret se quis spoliari, vt posset impetrare aliud beneficiũ, & demũ repetere primũ. Item ex quo habet actionem ad beneficium repetendum, videtur ipsum beneficium obtinere. ff. de regu. iur. l. qui actionem habet. facit ad hoc. c. in nostra. s̃. de rescri. Nam si Papa sciuisset, fortè nõ cõtulisset secundũ: sed dixisset, ꝙ repeteret suum beneficiũ. & hoc videtur verisimum. Et aliæ glossellæ non habent aliquid.

a SEB. SAPIA. ¶ Pareri. Quòd non sit in tali casu Papæ obediendũ vide Fel. in. c. accepimus. col. j. s̃. de fi. instru. & in. c. fi quando. col. ij. s̃. de rescri. vbi dicit non esse obediendũ Papæ, vbi peccatum imminet.
b ¶ Pleno iure. Ad de Cal. consi. ij. de præscrip. Ber.
c SEB. SAPIA. ¶ Ratione consuetudinis. Vide latè per Dec. post Ab ba. in rub. s̃. de appel. col. ij.
ZACHARIAS.
d ¶ Excipiatur. Ad de quòd pro hoc est gl. singul. in. c. dilecti. per istum alle. in ver. appellationẽ. secundũ Phil. Franc. Butr. istum & doc. s̃. de app. licet Archid. in ca. si delegatus. de of. dele. li. vj. dicat Inn. & Hosti. tenere cõtrarium in isto casu allegat. per. d. l. cuius, tamen gl. opt. docet nõ esse credendũ Ioan. An. in præalleg. c. dilecti.

SVMMARIVM.

1 *Clericus habens duas ecclesias, debet vnam eligere, & aliam dimittere: an autem priuetur vna ipso iure: vide. 3.*
2 *Prælatus inferior Episcopo, habet ius instituendi, priuandi, & excommunicandi.*
4 *Consuetudo, vt appelletur ad Papam omisso medio valet. Item valet circa ea, quæ sunt accidentalia alicuius actus: cõtra naturam & substantiam actus non valet consuetudo.*
Constitutio odiosa prouidens contra Episcopum: non extenditur ad alios sacerdotes.

CAP. VII.

1 REferente. ¶ †Habens plures ecclesias, alterã eligere, & alteram dimittere compellitur. h. d. In prima ponitur impetrantis conquestio. In secunda ipsius absolutio & causæ cognitio. ibi: *nos autem*. Casus literalis. Quidam presbyter in Archidiaconatu cuiusdam Archidiaconi habebat duas ecclesias. Archidiaconus spoliauit illum altera illarum: & assignauit illam cuidam alij presbytero. G. nomine, propter quod presbyter ille appellauit ad Metropolitanum suum. s. Remensem Archiepiscopum: & sic Archiepiscopus restituit illi ecclesiam, post hoc Archidiaconus vocauit illum presbyterum ad præsentiam suam: & quia ille non venit, Archidiaconus excommunicauit eundẽ. Sacerdos conquestus à domino Papæ. vnde Papa fecit illum absolui à sententia qua tenebatur. mandat Papa Episcopo Diœcesano, vt ille presbyter vnã de prędictis ecclesijs eligat, quam voluerit: & alterã assignet prędicto. G. cui Archi. eam cõtulerat, si nõ habeat aliud beneficiũ: alioquin concedat illã alij personæ idoneæ beneficium non habẽti. Ber. ¶ †No. j. Archidiaconũ, & sic inferiorẽ prælatum Episcopo posse de iure speciali habere ius instituendi. Itẽ priuandi & excõmunicandi. Potest ergo inferior Episcopo acquirere ecclesiam pleno iure. [b] de quo in. c. vnico. de cap. mo. lib. vj. facit. c. auditis. &. c. olim. de rescrip. & vide latius in. c. cum satis. de offi. Archi. ¶ †No. ij. tex. not. ꝙ habẽs plures ecclesias non potest vtraq;, vel altera præcisè priuari. sed debet dari optio eligendi alteram, quã velit. contra hoc apertè facit. c. quia nonnulli. s̃. titu. proxi. vbi priuatur secunda. & hodiè videtur tex. iste correctus per. c. de multaj̃. eo. vbi ipso facto est priuatus prima. Doc. instãt pro solutione: & maximè ad. c. quia nonnulli. & cõmuniter videntur velle, ꝙ istud capit. præcesit. c. quia nonnulli. vn de* ante illud cõciliũ dabatur optiotẽpore illius, priuabat secũda superueniẽte ipso facto prima. * vt. c. de multa. & sic istud. c. remanet hodie correctũ. ¶ Sed cõtrahũc cõem intellectũ facit, quod habetur in ꝓœmio. Ad quid enim fuit positũ hoc. c. cũ de aliquo nõ seruiat. Ideò vt aliàs dixi potest iste tex. etiã hodie ꝓcedere in ecclesijs nõ curatis, vel in vno curato, & alio simplici. Ex quo enim requirunt residẽtiã, & non possunt simul de iure teneri, debet dari optio: vt alterũ eligat, nõ obstantibus. c. superius alle. quia loquũtur in dignitatibus, personatibus & ecclesijs curatis. Istud. c. loquitur indistinctè. ergo nõ de bemus recedere de iure antiquo: nisi quatenus reperitur in nouo prouisum. l. præcipimus. in fi. C. de appel. & debemus semper niti ad saluandũ iura, quatenus potest fieri cõgruè: vt. c. cũ expediat. de ele. li. vj. & pro hoc vide qd̃ no: Ol. cõs. ccxx. & hoc semper notabis. & facit quod dixi in. c. fi. s̃. ti. proxi. ¶ †In gl. ij. in fi. vult gl. ꝙ ratione cõsuetudinis hîc valuit appellatio, omisso medio. & sic no. ꝙ cõsuetudo potest operari circa ea, quæ sunt de circunstantijs, seu de accidentibus alicuius actus: vt est tex. cum gl. in. c. ij. de consue. li. vj. & vide tex. in. c. Romana. de appel. e. li. vbi probat dictũ gl. ¶ Sed aduerte, quia hoc est diuinare, ꝙ hîc esset consuetudo: ideò hîc potes dicere, ꝙ hoc nõ fuit exceptũ. & non diuinãdo habes hîc casum, ꝙ valet appellatio omisso medio, si non excipiatur[d]: & dixi latius in. c. dilecti. s̃. de appel. & ad hoc scias allegare istũ tex. ¶ In gl. in verb. quã maluerit ibi: quod nõ credo: no. bene hoc dictũ gl. quòd constitutio odiosa specificè prouidens

prouidens contra Episcopũ nõ debet extendi ad alios sacerdotes. Idẽ dic contra arg. quia periculosum. de sentẽ. exc. li. vj. & facit quod dixi super ru. de vita & ho. cler. & c. statutum. de ele. li. vj. Et in fi. gl. pondera hoc dictũ gl. quia potest adduci ad id, quod. s̃. dixi: ꝙ hæc constitutio nõ sit mutata, nisi respectu rerũ ecclesiasticarũ curatarũ.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia & dignitates non possunt, nec diuidi, nec permutari sine superioris authoritate. 2. 3.*
4 *Laicus potest habere præbendam, quando non est annexa canonicatui: canonicus verò non potest esse.*
Præbenda annexa canonicatui, est quid spirituale: separata verò non.
5 *Si duo recipiuntur ad vnum canonicatum: efficiuntur duo canonici, etiam si superent numerum: secus si ad vnam præbendam.*

CAP. VIII.

a 1 MAioribus. [a] ¶ †Prohibetur etiam diuisio præbendarũ & permutatio dignitatum: vel sic. ¶ Præbendæ & dignitates nõ debent diuidi, nec etiam permutari. h. d. In prima ponitur causa prohibitionis. In secũda prohibitio: ibi, *idcirco*. ¶ Casus literalis. Quidã prælati beneficia minorũ clericorũ diuidebãt in plura beneficia, maioribus, in sua integritate manentibus. Conciliũ Turonense videns, quòd erat iniquum, statuit ꝙ ecclesia seruet vnitatẽ sine aliqua sectione in minoribus beneficijs: sicut in maioribus, vt de cætero nulla diuisio fiat prębendarũ
2 aut etiã dignitatũ. Ber. ¶ No. † primò quòd quædã beneficia dicuntur minora, & quædã maiora. Appellat quædam maiora Episcopatus: minora præbendas. Io. An. dicit posse dici, quòd quædam sunt maiora, quædã media: & quædã minora. maiora sunt Episcopatus: media Abbatiæ, & alij personatus: minora præbendæ. ¶ No. ij. hîc vnam regulã negatiuã: ꝙ dignitates, seu beneficia nõ debent permutari: intellige, nisi ex causa & superiorum authoritate: vt in glo. nec præbendæ, seu alia beneficia de-
3 bent diuidi. ¶ † In. ij. gl. in fi. Ex hac glo. colliguntur duę solutiones: & per consequens duo intellectus ad hoc ca. Primus est, vt non fiat diuisio præbendę sine causa: vnde causa non existente ex vna præbenda, non debent fieri duæ: vt hîc: sed ex legitima causa fic. & sic intelligitur ca. vacantej̃. eo. Et secundũ hunc intellectũ intelligitur iste tex. vt nõ fiat diuisio. ſ. vt ex vna fiant plures. Secũdus intellectus, ꝙ primò prohibetur, ne duo recipiantur ad vnam præbendã: quia cùm sit vnicũ ius & indiuisibile, nõ debet esse titulus duorum. in. c. tuaj̃. e. sed ex causa bene posset vna diuidi in plures: vt sic sint plures tituli. & hãc solutionẽ tenet Inn. qui dicit præbendã nõ diuidi: licet aliqua de temporalitate sibi retineat, & alteri præbendæ indigenti tribuat. pro hoc. c. cũ omnes. de consti. vbi mãdatur, ꝙ præbendę æquiparentur. Nam secundũ Innoc. præbenda est nomen iuris: quia nõ solùm consistit in tẽporalitate, sed inhæret iuri canoniæ: & sic remanet vnũ ius, licet aliquid de temporalibus sibi detrahatur. & notabis semper hoc dictũ. & videtur velle, ꝙ præbenda sit ius spirituale. Et pro hoc videtur tex. in. d. c. dilectoj̃. eo. vbi appellat præbendam ius spirituale vnicum & inuisi-
4 bile. ¶ † Sed aduerte, quia malè intelligitur hoc dictũ: & videtur glo. in contrarium. in. c. cum. M. de consti. quę dicit, ꝙ præbenda potest conferri laico: cum consistat in tẽporalitate. vnde potest laicus esse præbendatus, sed nõ canonicus. & sic transeunt ibi doct. ergo nõ est ius spirituale: sicut hîc dicit Inno. & videtur tex. in. d. c. dile. Sed pro concordantia debes animaduertere, quòd quandoq; in ecclesia præbendæ non sunt distinctæ: sed omnia bona sunt cõmunia. Et per capitulũ assignatur isti vnum præ diũ in præbenda: & alteri aliud, vel quid simile: vel etiã sunt præbendæ distinctæ, sed non sunt annexæ canonicatibus. quia non est ibi numerus canonicorũ. & istis casibus & similibus prębenda est quid merè temporale: & dicitur à præbeo præbes. talis prębenda potest dari etiã laico. & sic intellige notata in. d. c. cum. M. Quandoq; præbendæ sunt distinctæ & annexæ canonicatibus: vt quia certus est numerus canonicorũ & præbendarũ: & quæli bet præbenda inhæret suo canonicatui. & hoc casu intelligę. d. c. dilecto. & dictũ Inn. hîc. Nã canonia est quoddã ius spirituale cõpetens canonico ex receptione sua. Nam ratione cõnexitatis præbenda dicitur ius spirituale: quia habetur respectus nõ solùm ad tẽporalitatem, sed ad ius canonicũ connexum: quod est spirituale: & hæc talis prębenda non potest conferri laico: nisi separetur prius à
5 iure canoniæ. ¶ † Et ex istis infertur ad decisionem quæstionis, quã ponit hîc Inno. Quæritur enim quid si duo recipiantur ad vnam præbendã simpliciter, seu ad vnam canoniam? & dicit, quòd si duo recipiantur ad vnam canoniam, seu canonicatum: multiplicatur ipso facto ius canoniæ: ita quòd sunt duo canonici, & habent ius canoniæ distinctum: ita ꝙ si erat ibi numerus canonicorum, est ruptus: quia ex quo vacante numero receperũt duos: videntur creasse aliud ius de nouo. & de hoc videtur textus in. d. c. dilectusj̃. eod. & dic vt ibi. Si autem duo recipiuntur ad vnam prębendam: non tenet exceptio quo ad præbendam: quia cùm præbenda etiam consistat in tẽporalitate modo prędicto, non videtur facta diuisio prębendarum. quia opus est facto, sicut consistit in facto. facit. l. quod in rerum. §. final. ff. de legat. j. In istis enim quæ sunt facti, non sufficit animi destinatio ad diuisionem, sed oportet, quòd interueniat contrarium factum: quia nil tam naturale, quàm quòd vnumquodque vinculum soluatur eo modò, quo ligatum est: vt. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. secus est, vt dixi in iure canonicatus: quia est incorporale. Vnde sola animi destinatiõe potest multiplicari.

a SEB. SAPIA. ¶ Maioribus. Vide, quod per istũ tex. dicit signanter Card. in cle. fi. §. fi. in antep. qõ. de iurepatr. & ad materiam vide dictum Io. de Ana. in ca. audiuimus. in. iiij. col. j. de collu. quod refert Feli. in. c. ad audientiam. ij. in. ij. col. s̃. de rescri. videlicet quòd Episcopus potest pro bono pacis ordinare: vt detur aliquid alteri parti. debet tamen istud ordinare per viam quantitatis pecuniæ, vel bladi, non aũt per modum quotæ: puta vt des sibi tertiã, vel quartam partem: quia esset scindere beneficium contra hanc decre.

SVMMARIVM.

1 *Receptus in canonicum debet habere præbendam, ex qua possit viuere: & sic videtur, quòd canonicus potest quis esse, sed non sit beneficiatus, de quo debet sibi postea prouideri. 2. & interim habet vocem in capitulo: & fecit omnia sicut alij. 3.*
4 *Conferre beneficia non est propriè donare. videj̃. eo. c. inter cætera. nu. 3. & 8.*
5 *Canonicus potest esse quis in vna ecclesia sine præbenda: quando habet in alia ecclesia præbendam: imò non posset habere duas præbendas etiam ex dispensatione Episcopi.*
6 *Beneficia vacatura nullo modo possunt cõferri ab inferiore à Papa propter votum captandæ mortis.*
7 *Canonicus si vnus fuit primò receptus à capitulo, alter postea à Papa, vterq; sine præbenda, præbenda primò vacatura est danda secundò recepto, quia à Papa.*
Canonicus receptus authoritate capituli, non potest excipere cõtra receptum authoritate Papæ: quòd non fecerit mentionẽ de receptione sua, & sic surreptitiè impetrasse.

CAP. IX.

1 RElatum. ¶ †Receptus in canonicum, & prouisione capituli, debet quando facultas se obtulit habere prębendã. Præmittit & submittit causas mãdati: ipsum mandatum interferendo. ¶ Casus literalis. Archiepiscopus Cantuariensis instituit in ecclesia sua magistrum Iacobum in canonicum & in fratrem: & promisit eidem conferre primam præbendam, quæ in ecclesia ipsi vacaret: & assignauit eidem aliquam portionẽ quouscp; prębendam aliquam integrã cõferret eidem. sed cũ postmo-

dum in eccleſia ipſa prębendæ vacaſſent. Archiepiſcopus nō adimpleuit ſuam promiſsionē, vnde iſte Iacobus acceſsit ad Papam, & expoſuit ei, qualiter Archiepiſcopus ſe habuerat erga eum. Scribit Papa Archiepiſcopo dicens, quòd poſtquam dictus Iacobus eſt inſtitutus canonicus in ipſa eccleſia: & promiſſa eſt ei prębenda primò vacatura, dignum eſt vt integram habeat prębendam: vn de mādat ipſi Archiepiſcopo, quatenus ſi dictus Iacobus eſt in eccleſia canonicè inſtitutus & in choro, capitulo, & alijs quorum communis eſt vſus, habet ſicut canonicus poteſtatem: ei prębendam, ſi qua vacet, vel quā primò vacare contigerit, aſsignet ſecundū quod ipſe promiſit: quia incōueniens eſt, vt prębenda careat, qui in canonicum eſt receptus. Bernard. ¶ †Not. primò quòd quis poteſt eſſe canonicus abſque eo, quòd habeat prębendā. & maximè hoc procedit, vbi non eſt certus numerus canonicorū, ſed prębendę ſunt certę & diſtinctæ. ¶ †No. ij. ibi: *capitulum &c.* quòd ius intereſſendi in capitulo & dandi ibi vocem, non cauſatur ex collatione prębendæ, ſed ex iure canoniæ[a]: canonicus verò ſine prębenda licitè dat vocē in capitulo: & ita facit tanquam canonicus. & hoc indubiè procedit, vbi non eſt certus numerus. nam poteſt quis dici ſupernumerarius, ſed omnes habent æquale ius. De ſupernumerarijs verò vtrum habeant vocem in capitulo, [b]dic: vt not. in cap. cum. M. de conſtitutionibus. & capitulo dilectus, infrà eodem. ¶ Nota. iij. ibi: prębendam, ſi qua vacat &c. quòd in iſta eccleſia erat determinatus numerus prębendarum: aliàs prębenda non poſſet vacare: vt in. d. c. dilectus j. eo. Et ex hoc colligitur, quòd poſsibile eſt numerum prębendarum determinatum eſſe in eccleſia, & non numerum canonicorū. ¶ †Nota ibi: *concedas liberaliter.* iuncta glo. fi. quod prælatus in conferendo beneficium iſti vel illi, dicitur vti liberalitate quadam. Licet enim teneatur conferre[c]: non tamen iſti, vel illi. vnde liberalitas eſt in alicui conferendo. Nam propriè, vt dixi, in ſe non eſt liberalitas. & vide tex. in. c. fi. de offi. vica. quia appellat collationem donationem: non tamen eſt vera donatio ſimpliciter. Et ideò dicit glo. xxiij. q. vj. c. fi. quòd epiſcopus dicitur dare prębendam, non autem donare. Nam propriè donatio eſt, quando nulla neceſsitas vrget donandi, ſed ſolùm liberalitas. l. j ff. de dona. hîc autem eſt neceſsitas in conferendo, licet non ſubſit reſpectus certæ perſonę. ¶ †Vltimò no. ibi non eſt congruū &c. contra recipientes aliquos in canonicos ſine aſsignatione prębendarū. Videtur enim hoc incongruum, licet receptio teneat: ſed intellige hunc tex. quando canonicus iſte receptus nouiter non haberet alibi prębendam: alias hîc licitè eſſet canonicus ſine aliqua prębenda: imò eſſet iuri exoſum, quòd in diuerſis eccleſijs haberet duas prębendas. & idem Inno. in. c. fi. ſ. titu. proxi. vbi notabiliter dixit, quòd Epiſcopus diſpenſare poteſt, quòd canonicus prębendatus in vna eccleſia, ſit canonicus ſine prębenda in alia eccleſia: ſed nō poteſt diſpenſare: vt ſit ibi prębendatus: ex quo ſibi prima prębenda ſufficit: ſed reſpectu canonicatus poteſt: quia eſt vtile eccleſiæ habere plures conſiliarios. & ſic intelligit c. ſanctorū. lxx. diſ. & hoc no. ſemper. ¶ †In gl. j. in fi. An autē hodiè ſit correctū hoc ca. per ca. ij. de conceſ. prębb. li. vj. vbi dicitur, ꝙ nec directè nec indirectè valet prouiſio[d] ad vacatura beneficia: dic, quòd non. vt ibi no. in gl. quam vide. Dic ergo, quòd prouiſio ſiue receptio in canonicum qualitercunq; facta, non valet: quia præſtat votū captandę mortis. ſed ſi recipitur in canonicū ſiue ſit facta prouiſio prębēdæ, vel nō: debet ſemper habere prębendā nō ex vi promiſsionis: quia eſt nulla: ſed ratione canoniæ, ſeu canonicatus: quia ex quo eſt canonicus: incōgruum eſt, vt ſit ſine prębenda. ¶ An autem iſte receptus authoritate Epiſcopi, ſeu capituli, habeat ius affectè ad prębendam vacaturam? dic quòd non: quia vt dixi inferior à Papa, non poteſt dare ius, maximè affectum ad prębendam, ſeu beneficium vacaturum. & pro hoc iſte tex. nam hic vacauerat prębenda, & fuerat alijs collata: aliàs iſte non eſſet conqueſtus Papæ: & de hoc per Inno. plenius in. c. inter cæteraj. eo. ¶ †Et ex hoc determinatur quæſtio: pone quòd Titius fuit receptus in canonicū ex prouiſione capituli, poſtmodū fuit receptus Sempronius ex mandato Papæ: quæritur cui debeatur prębenda primò vacatura? videtur quòd primò recepto, arg. ca. eum qui. de reſcript. lib. vj. ſed contrarium eſt verum[e]: quia illud illud. c. procedit quando primò & ſecūdò receptus habent ius pariter affectum: ſed in caſu noſtro receptus authoritate capituli non habet ius ad prębendam vacaturam: ſed ſolùm ad petendum: vt ſibi prouideatur de prębenda: & hodie eſt tex. in. c. hi qui. eo. tit. lib. vj. Nunquid autē receptus authoritate capituli poſſit excipere contra impetrantem apoſtolicum, ne recipiatur? Innoc. hîc inſtat, & concludit, ꝙ poteſt excipere de ſurreptione literarum: quia ſi Papa ſciuiſſet, non contuliſſet, ſeu nō ſcripſiſſet, niſi prius foret iſti prouiſum: ſed poſt receptionem, non poteſt excipere. Hoſt. & communiter doct. tenent oppo. dicentes non eſſe neceſſe facere mentionem in literis apoſtolicis de recepto authoritate capituli: aliàs poſſent canonici facilè illudere Papam, & euacuare eius poteſtatem. & hoc communiter obſeruatur. Et ideò amplius non inſiſto: & maximè hodie: cum inoleuit clauſula tollens ius acquiſitum ad rem: ſed dictū Inno. poſſet fortè procedere in caſu huius capituli, quando Papa prius mandauit pro recepto authoritate capituli.

SVMMARIVM.

1 *Clerici non poſſunt reditus eccleſiarum ſuarum debitos quibuſdam rectoribus, nec diuidere, nec minuere. 2. 4.*
Eleemoſyna, quando ſit danda ſub præcepto peccati.
3 *Auaritia dicitur quædam idolatria: & mater omnium malorū.*
5 *Monachatus eſt antiquior, quàm inſtitutio aliorum religioſorum.*
6 *Penſio alicuius beneficij, ſi quæritur augmentari, & clerici nolunt: quo caſu poteſt ſuperior ſine eis facere augmentum.*
Conſenſus ſi non præſtatur ab illo, qui habet præſtare ſine iuſta cauſa, aditur ſuperior.

CAP. X.

AVaritiæ. ¶ †Religioſi reditus eccleſiarum ſuarū diminuere nō poſſunt reſpectu portionis, quæ debetur rectoribus, ſeu vicarijs: nec parochias diuidere. h. d. Primò ponitur exceſſus: ſecundò correctio. Secū dabi: *ideoq;.* ¶ Caſus literalis. Quidam monachi canonici regulares certas pēſiones de eccleſijs ſuis percipere annuatim conſueuerunt: ſed ipſi portiones & antiquos reditus, quos clerici ipſarum eccleſiarum percipiebant, diminuebant: & parochias ſuas diuidebant ſine conſenſu Archiepiſcopi ſui. vnde mandat Papa prędictis regularibus, quatenus ſi quas portiones, vel antiquos reditus clericorum ſine conſenſu Archiepiſcopi diminuerunt, vel parochias diuiſerunt, ad integritatē priſtinam debeant reuocare. Bernar. ¶ †No. j. quòd licet eccleſia ſit ſubiecta religioſis, quo ad temporalia, non tamen poſſunt religioſi ad libitum alterare ſtatum antiquum eccleſię: ſed tenentur conſeruare rectores, ſeu vicarios illarum eccleſiarum in antiquo ſtatu: & ſic ſibi non poſſunt augere penſionem, vbi certam penſionem à principio erant ſoliti recipere: nec poſſunt diminuere portionem ſolitam dari illis rectoribus. Quando autem religioſi habeant eccleſias ſubiectas, quo ad temporalia, dicam latè in. d. c. de monachis j. eodē. & intellige hoc. cap. prout ibi dicetur. ¶ †Not

a ¶ SEB. SAPIA. Canoniæ. vide Abb. in. c. dilect⁹. primo. j. c. & in. c. pro illorū. in. iij. no. j. eo.
b ¶ Vocē in capitulo. Adde Fede. cōſi. ccxc. Ber.
c ¶ SEB. SAPIA. Conferre. Limita, & declara: vt colligitur ex not. per Ab. in. c. ſuis. j. eo.
d ¶ Prouiſio. Limita hoc nō procedere, quando alicui collegio prouideretur de beneficio vacaturo: qa ceſſat in eo votū captandę mortis. Ità do. Abbas in c. cum veniſſent. in. ij. co. in ver. oppon. & videtur. ſ. de reſti. ſpo. AEneas de falco.
d ¶ SEB. SAPIA. Prouiſio. vide Bar. & Moder. in I. fi. C. de pac. Decium. in. c. ex parte. j. in. j. nota. ſ. de offi. deleg. & Fel. in. c. nonnulli. co. x. verſ. fallit quartò. ſ. de reſcri. vbi dicit, ꝙ ad hoc, vt valeat conceſsio prębendæ vacaturæ hominis certi: oportet, ꝙ Papa vtatur clauſula de plenitudine poteſtatis. & not. caſum, in quo inferiores à Papa poſſunt concedere prębendam vacaturam, videlicet quando habēt ius conferendi canonicatū: quia ſi cōferāt debet illi, cui eſt collatus prouideri de prębenda proximè vacatura. ita not. Abb. in. c. cū. M. Ferrarien. col. pen. ſ. de conſti. aliter tamē ſentit Deci.
e ¶ Contrarium eſt verū. Adde quod voluit Cal. conſi. ij. eo. titu.

1 2 3 4 5 6 a b c d

3 ¶ †Not. ij. ꝙ auaritia eſt idolorū ſeruitus. Auarus enim videtur cōmittere idolatriam & ſeruire quodammodo idolis: quia auarus magis diligit numum, quàm Deū, vn de maiorem reuerentiā adhibet auro, quàm ipſi creatori. lx vij. diſt. c. ſicut. & vide ibi pulcherrimum tex. an & quādo quis peccet nō elargiendo eleemoſinā. & vide gl. j. q. ij. cū omnes. & alibi dicit tex. ꝙ auaritia eſt mater cū ctorū malorū. xxiij. diſt. hîc ergo & alibi appellatur cœcitas: vt in. c. auaritiæ cœcitas. de elect. li. vj. nā excœcat mentē hominis, vt agenda nō videat. & pro hoc. c. quorundā. eo. ti. li. vj. Et dicit Tullius, ꝙ nil deterius auaritia, præſertim in Principibus & rempublicam gubernantibus. & in ſenibus videtur quoddam monſtrū. vnde multū notabiliter dicit Seneca, quòd nil eſt turpius auaritia ſenili. Eſt enim quaſi monſtrū, deficiente via augere via
4 ticū. i. deficiente vita augere patrimoniū. ¶ † No. ꝙ licet eccleſia ſit ſubiecta prælato inferiori, quo ad temporalia: non tamen poteſt inferiorem eccleſiam diuidere. i. eius parochiam: ſed diuiſio pertinet ad Epiſcopū in. c. ſicut vnire. de exceſ. prælat. & in clem. ne in agro. in. ſ. ad
5 hoc. de ſta. re. ¶ † Vltimò ponderāt hîc doc. in ſuprāſcri
a ptione, ꝙ cano nici regulares[a] præferuntur monachis. Sed dicit Abbas hoc procedere: quia hîc tractatur de vitio auaritiæ: quaſi velit dicere: ſecus eſſe, vbi nominarētur aliqui ad aliquod laudabile exercitium, nihil allegat. Sed vide bo. tex. in. c. Deus qui. ſ. de vita & hone. cle. vbi prius nominātur monachi: ſecundò canonici regulares: tertò alij religioſi. & ex ordine illius tex. habes arguere prærogatiuā in alijs. Pro hoc facit, ꝙ monachi, ſeu monachorū inſtitutio fuit antiquior, quàm inſtitutio canonicorū regularium, vel aliorū religioſorum. & vide pro hac ratione bonā gl. in. c. quorundā. prælleg. Tene men ti ex hoc dicto Abbatis: ꝙ cū aliqui notantur de aliquo vitio, debet prius nominari non dignior, ſed ille, qui ma gis eſt infectus: ſecus in actu virtuoſo. & ſic limita gl. in
6 d. c. quorundā. ¶ †. In gl. ij. in fi. Circa hanc vltimā quæſtionē inſtant doc. circa duo. Primò, quid ſi clerici eccleſię contradicunt diuiſioni, ſeu augmentationi penſionis. Secundò, quid ſi Archiepiſcopus talis eccleſiæ, ſeu Epiſcopus diœceſis non vult conſentire. Et dimittendo opin. veritas eſt hæc: ſi clerici contradicunt cauſa legitima nō ſubſiſtente, nō obſtat eorū contradictio: vnde ſuperior poterit hoc facere ſine eis. vt in. c. iiij. j. de ec. ædi. & not. in. c. cōſtitutus. de relig. do. ſecūs vbi ſubeſſet cauſa legitima. arg. in. c. j. de reb. eccl. nō alie. li. vj. Quo ad ſecundū dic, ꝙ ſi ſuperior non vult cōſentire: poteſt adiri eius ſuperior: vt eū ex cauſa legitima cōpellat ad conſentiendū j. de iure patr. in. c. nullus. ¶ Et no. ex hoc, ꝙ Archiepiſcopus nō ſuccedat epiſcopo nolenti cōſentire: ſed debet eū compellere ad conſentiendū: non tamen debet aliquid acceptari in præiudicium eccleſiæ vacantis, defenſore legitimo ſibi non dato: vt in. d. c. j. &c.

SVMMARIVM.

2 *Prælatus & capitulum poſſunt beneficio vacanti certum onus imponere, qucd habeat ſubire ille, cui beneficium confertur. & iſta oneris impoſitio debet confirmari à Papa. 2.*
3 *Clericus nō debet compelli ad celebrandū miſſam vnius ſancti in toto anno: quia per hoc dimitteret miſſas in feriis cōſuetis.*
4 *Clericus non debet inſtitui in aliquo beneficio, cum hoc, quòd quotidie celebret: quia non ſemper poteſt ſe reperire diſpoſitum ad celebrandum. ſed ſi fuerit taliter inſtitutus, recipit determinationem, vt celebret quanto frequentius poteſt: ſalua honeſtate ſua.*
Sacerdos pollutus in ſomno, non debet celebrare pro illa vice.
5 *Clericus inſtitutus in beneficio, vt ſemper in eo faciat reſidentiam: poteſt hoc non obſtante ingredi religionem: & ſe propter neceſſaria abſentare.*
6 *Beneficiatus non poteſt reſignare beneficium ſine licentia Epiſcopi, vel conſenſu patroni. 7.*
8 *Sacerdos recipiens pecuniam, quia celebrauit ad inſtantiam alicuius, peccat: non tamen committit ſimoniam.*
Canonicus, qui vadit ad ſeruiendum, cū hac intentione, vt recipiat portiones quotidianas, committit ſimoniam mentaliter.
Sacerdos non poteſt licitè à ſuis parochianis pecuniam accipere pro ſpiritualibus: etiam in caſu neceſsitatis, in qua maneret ipſe ſacerdos.
Parochiani compelluntur ſubuenire presbytero: ſi aliter non habet, vnde viuat.

CAP. II.

1 SIgnificatum. ¶ †Poſſunt prælatus & capitulū præbendæ vacanti honeſtum onus imponere, ad quod prębendarius teneatur. h. d. Primò ponitur ordinatio tria continens. Secundò cōfirmatio cū limitatione. ibi: *quoniam.* ¶ Caſus literalis. Quædam prębenda ſacerdotalis vacauit in quadam eccleſia. Præpoſitus & capitulum illius eccleſiæ communi conſenſu & voluntate ſtatuerunt: vt quicunq; ad ipſam prębendam eligeretur, miſſam de ſancta Maria quotidie celebraret: niſi eſſet corporis infirmitate grauatus: nec eccleſiam dimitteret ſine conſenſu Præpoſiti & capituli: & quòd iura illius prębendæ non alienaret. Quo facto electus eſt quidam ſacerdos ad ipſam prębendam. Præpoſitus & capitulum petiuerunt à Papa, vt inſtitutionem ipſius deberet confirmare. & dominus Papa ipſam confirmauit ita, quòd ſacerdos ille aſsiduè debeat officium ſuum impendere ipſi eccleſiæ: niſi fuerit infirmitate grauatus: & quantò frequentius poterit ſalua honeſtate ſua miſſarum ſolennia celebrare: nec liceat illi officium ſubtrahere illi eccleſiæ, nec ad aliam ſe transferre.
2 Ber. ¶ †No. j. ꝙ patronus etiā eccleſiaſticus non poteſt in inſtitutione beneficij apponere certum modum celebrandi diuina: nec reſtringere aliter inſtituendum in illo beneficio: ſed hoc explicare & inſtituere pertinet ad ſuperiorem: ideò iſti petierunt confirmationē à Papa. & allego ibi tex. magis expreſſum in. c. cū dilectus. de conſue. Inno. in. c. iij. ne præla. vi. ſuas. ¶ †No. ij. ar. opti. & quaſi expreſſum, ꝙ ſacerdos non debet arctari ad dicendum miſſam de vno ſancto, [b] per totum annum: nec videtur, ꝙ propter has miſſas peculiares ſeu priuatas debeat omitti miſſa de feria, præſertim per totum annum. ad hoc. c. quidam, de cele. miſ. vnde Papa hîc noluit confirmare illam inſtitutionem, quo ad iſtum articulum: ſed ſimpliciter dixit, vt teneatur celebrare miſſarum ſolennia. & idē dic ſi hodie contingeret. ¶ †Nota. iij. ꝙ illicita eſt inſtitutio beneficij, ſi beneficiatus arctatur ad celebrandum quotidie miſſam: quia ſæpe daret materiā peccandi: cū facile non contingat ſacerdotem quotidie deuotū exiſtere ad celebrationem. Nā ſatis eſt felix, qui poteſt dignè vnā miſſam quotidie celebrare. vnde Augustalem celebrantē quotidie non laudat, nec vituperat. de cōſe. diſt. j. in. c. ſufficit. Et ideò ſi contingeret hodiè hoc modo beneficiū inſtitui, debet talis inſtitutus recipere interpretationem ab iſto tex. vt celebretur quantum frequentius poteſt, ſalua honeſtate ſua, ac debita deuotiõe. Quid enim ſi pollutus in ſomno eſt: debet enim abſtinere. de quo dic, vt habes bo. tex. cū gl. vj. di. c. teſtamentū. Item quid ſi nō habet veſtimenta, vel calicem honeſtū, vel quid ſimile? certè honeſtas cōtradicit. & idem dic de ſimili. impedimentis, quæ poſſunt occurrere. Et ex hoc & ex tex. poteſt colligi pro & contra, ꝙ habens beneficium ſacerdotale, tenetur celebrare quantò frequentius
5 poteſt, ſalua honeſtate &c. ¶ Vltimò no. ꝙ † non valet inſtitutio beneficij arctans beneficiatum ad non dimittendum vnquam illud beneficium: ſed debet intelligi,

a ¶ SEB. SAPIA. Canonici regulares. De hac materia copioſè tradit Feli. in rubric. ſ. de maiorit. & obedien. colum. iij. verſi. monachi præcedunt. vide tamen etiam text. præferentem canonicos regulares, in. c. vt lex continentiæ. xxvij. q. j.

b ¶ De vno ſancto. Adde Ro. conſil. cccxxxix. vbi ponit, an capellanus teneatur quotidie dicere miſſam ſpecialem pro mortuo, qui fundauit capellam. Anton. Franciſc.
¶ Circa hoc, quod hîc dicitur, an capellanus teneatur celebrare miſſam pro anima conſtruentis capellam quotidiè. Dicas vidēdū eſſe per do. Car. in clc. j. in. ſ. fi. de reli. do. & in cle. iij. de re iud. vbi ponit, in quibus locis oratorijs vel capel. poſsint & debeant miſſæ celebrari, & quę miſſę debeant celebrari, & inter reliqua dicit, ꝙ miſſa in altari hoſpitalis, nō poteſt celebrari in feſtiuitatibus ſolēnibus. & dicit etiam, ꝙ miſſa mortuorum debet celebrari ſine pace. ad quod etiam vide glo. j. c. pacem. de conſe. diſtin. ij.

1 2 3 4 5 6 a b

q non dimittat causa voluptatis: vel causa transferndi se ad aliam ecclesiam. Nam primò illa institutio impediret propositum religionis. nam sacerdos potest petita licentia, licet non obtenta, intrare religionem. vt in. c. licet. de regul. Item debet posse se absentare propter vtilitatem, seu necessitatem ecclesiæ: ac propriam: vt in. c. ex parte. s̄. de cleri. non resi. ¶ Et ex prædictis infertur ad solutionē oppositionis, quæ potest formari contra istū tex. in eo, q Papa in confirmatione mutauit cōuentionem partium, seu institutionē factā per istos clericos. Nam videtur, quòd hoc non debuit fieri: quia contractus vincunt legem. in regula. contractus. de reg. iur. lib. vj. & in l. j. §. si conueniatur. ff. depositi. Sol. dicit Inno. q Papa fuit hîc potius interpretatus hanc cōstitutionem, quàm mutauerit. vel secundū alios quos ipse refert respicientia religionē, vel celebrationē, & similia, potest superior in confirmatiōe mutare: etiā si illa aliàs sint illicita: vnde hîc Papa mutauit tria, scilicet respectu celebrandi missam de sancta Maria &c. Item respectu celebrandi quotidiè: & respectu non recedendi de ecclesia, vt patet ex prædictis. & hoc fecit causa honestatis, vt colligitur ex prædictis. sed vbi conuentio concerneret tēporalia, & esset aliàs licita, nō debet superior eā immutare, ex quo legitimè facta est. ¶ Ex prædictis potes colligere modū & practicā procedendi in institutionibus beneficiorū, quæ disponūtur in testamētis quotidiè, vel inter viuos. Nam patronus pōt ordinare prout sibi videbitur: & illū ordinē porrigere postmodū Episcopo vel Papæ: & superior instituet beneficiū: & apponet illa onera, vel modos, qui sibi legitimi videbūtur: vt patet hîc, & in. d. c. cū dilecti. ¶ † Et ex prædictis etiā soluitur alia oppositio. nā non videtur, q sine Episcopo posit iste beneficiatus dimittere beneficium: vt in. c. admonet. & c. q. in dubijs. de renū. nec etiā se absentare pōt sine licentia superioris. vt in. c. relatū. s̄. ti. proxi. sed iste Prepositus & capitulū, licet fuerint patroni: non tamen erant superiores: ergo non sufficit eorum licētia: nec dimittendo in perpetuū, nec ad tempus. Sol. dicunt doc. quòd ideò fuit necessaria confirmatio hęc Papę. Et no. hoc dictū, quòd licet canonici constituant certum beneficium, non tollitur in relquis iurisdictio. Epi. & intellige hoc dictum doc. quādo ipsi volebant excludere Episcopū, sed si ipsi intendebant q eorum licentia requireretur accumulatiuè cum licentia Epi. tunc non esset contra ius. quia istorum interest, vt beneficiati non dimittant eorū beneficia. ita not. dicit
7 Inn. in. c. fi. de renū. † Et tene menti illud dictum in resignatiōe beneficij, vt requiratur consensus patroni: & sit limita. d. c. q in dubijs. ¶ In gl. j. quidam etiā dicunt &c. not. primò. ex principio glo. bonam cautelam ad euitandam simoniā, vt onera diuinorum celebrandorum apponantur rei: & postmodum res tradatur simpliciter. Tūc enim transibit res cum illis oneribus. Sed aduerte, q posset hoc cauillari: non enim videtur q res temporalis & inanimata sit capax horū onerū: vt sic onera dicantur annexa rei. Nam in effectu verba videntur esse prolata causa instituendi. Nam debemus inspicere ad quem verborum effectus dirigitur. arg. in l. cū pater. ff. de lega. j. licet fatendū hanc viā esse honestiore: vt nō videatur conuentio expressa inter tradentē & recipientē. Fateor tamē beneficiū posse institui cū illis oneribus: quia beneficiū est satis capax: cùm sit quoddā ius spirituale & vniuersum. sicut dicimus de hereditate iuxtano. in. c. cūad fedē. de resti. spol. vbi bo. glo. & in. c. quia. v. de iud. vbi dixi. Sed q apponatur rei prophanæ mō prędicto, nō videtur vsq; quaq; posse sustineri. & p hoc quod j̄ dicetur. ¶ Secūdò no. in alio hāc gl. in isto versic. si quidē inquantū dicit, q opinio quorundam fuit, vt licitè hæc onera posint deduci in pactum. & hanc opi. tenuit Gof. quasi esset modus spiritualis & non temporalis. Sed tu cōsydera quòd licet iste modus contineat in se spiritualitatem: tamē res quæ traditur est merè temporalis. ergo non videtur licitum hoc pactū: vt vnus det temporale, & alius expresè promittat spirituale. p hoc. c. j. de simo. & per totū. Sed si esset beneficiū spirituale, quod daretur cū cōditione, seu modo diuinorū dicendorū: tūc posset sustineri opi. istorū, sed vt simonia cōmittatur: quia nō interuenit hîc aliq̄d tēporale, sed spirituale cū spirituali. in. c. ad quęstiones. de rer. permu. Sed ex alio pōt ista pactio impugnari: quia beneficiū spirituale debet cōferri purè. vide text. cū gl. bo. in. c. ij. de ele. li. vj. ¶ † In ea gl. ibi: *arg. quòd sacerdos.* 8
Not. istā gl. vsq; ad fi. & vide aliā bo. gl. xxj. q. ij. c. fi. &. c. suā j̄. de simo. & Tancr. tenuit istā gl. dicit tri, q sacerdos nō debet celebrare hac intentiōe, vt recipiat pecuniā: q si faceret, peccaret: nō tamen cōmittit simoniā: ex quo licitè operas suas locat in necessitate. Sed vide gl. in. c. vnico. de cler. nō resi. li. vj. quæ dicit, q si canonicꝰ vadit prīcipaliter ad officiū propter distributiōes, cōmittit simoniā mētalē. & de hac materia vide latius p Inn. & Host. in. c. iij. ne prælvi. suas. quorū dicta transtulit Io. An. hîc: nihil tamē addendo. Nā dicit ibi Inn. q sacerdos nō potest licitè suis parochianis vendere spiritualia: vt in. c. nō satis. de simo. etiā si indigeret. sed in casu indigentiæ compelli debent parochiani ad subueniendū presbytero, seu ad offerendū: a vt habeat, vnde possit viuere: iuxta no. in c. vt dominicis j̄. de paro. & super rub. illius ti. & vide gl. de conse. dist. j. omnis Christianus. sed parochianis non suis licitè locat operas suas corporales, ex quo ī diget: sed nō spirituales, licet gratis possit eis impendere spirituales. Sed caueat, q iste cōtractus nō misceātur: nec quo ad intentionē, nec quo ad verba. & sic sentit Inn. & Host. q non sit licitū etiā pauperi paciſci: vt aliquod temporale recipiat pro obsequio spirituali. Sed mihi plus placet di ctū istius gl. dūmodo nō intēdat vendere spirituale, seu recipere pecuniam pro spiritalibus: sed potius pro seruitio & recōpensatione damnorū, quæ sustinet trahendo morā ibi. Nā video, q vicario Episcopi constituitur certa portio: quæ profectò nō constituitur pro seruitijs tē poralibus, vt patet in. c. causa ex eo. de ele. li. vj. & in. c. p uenit. de ap. &. c. pe. s̄. ti. proxi. Idē videmus in mansionarijs, qui solū habent merā temporalitatem pro seruitio spirituali dūtaxat. Item videmus, quòd beneficia dantur propter officia: vt dicit tex. in. c. fi. de rescrip. lib. vj. Et ali bi dicit, q beneficiū est stipēdiū cleri. in. c. Epi. s̄. e. Eodē modo potest clericus non beneficiatus licitè paciſci, vt pro obsequijs spiritualibus debeat recipere certā merce dem: vt habeat vnde viuat. Et pro hoc j. q. ij. c. fin. vbi dicitur, quòd stipendium est satis laboribus debitum &c.

a ¶ Ad offerendū. Adde quod pulchrè volunt Rom. consi. cccxliiij.
ZACHARIAS. ¶ Adde Cardina. Alex. in. c. statuimus. xvj. q. j. Hosti. in. c. cum sicut. j. de consec. eccle. & Card. in. c. relatum. s̄. eo.

✠ SEB. SAPIA. a ¶ Ad offerendū. Vide Lapā allegatione. lxvij. co. pe. cum allegatis per Feli. post Abb. in c. veniens. j. col. ij. ver. no. iiij. ibi consueuerunt. s̄. de testi. vbi dicit, quòd potest facerdos compellere suos parochianos ad soluendum sibi omni anno aliquid: & hoc per sustētationem sacramentorum.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Monachi possunt licitè habere ecclesias parochiales eis subiectas, quo ad temporalia. super quibus non habent ius instituendi. sed tantum præsentandi: institutio verò pertinet ad Episcopum. 2. 8.*
3 *Commendatorij, id est, illi, qui habent in commendam aliquam ecclesiam, debent tantum lucrifacere fructus superfluos, & conseruare ecclesiam in statu suo: vt in ea seruiat numerus consuetus clericorum. & similia. 8.*
4 *Eleemosyna est in præcepto etiam laicis, quando est tanta necessitas pauperis, quòd fame moreretur.*
5 *Ecclesia secularis quinq; modis potest spectare ad religiosos. & quo iure possit pertinere talis ecclesia ad ipsos religiosos, vide j. nu. 10.*
6 *Religiosi, qui habent iuspatronatus in aliqua ecclesia: nil aliud habent plus, quàm si forent laici: nisi quòd habent custodiam ecclesiæ vacātis: & exigunt rationē de fructibus ecclesiæ.*
7 *Monachi, vel alij religiosi, qui habent ecclesias seculares quo ad titulum collatorium: possunt in eis instituere rectores: non autem aliquid de fructibus percipere. Idem si haberent quo ad titulum. Episcopus*

ad titulum.
Episcopus non potest recipere aliquid de ecclesijs sibi subiectis: nisi quo ad iura episcopalia.
9 *Monachi, vel alij religiosi, qui habent ecclesias seculares quo ad temporalia & spiritualia, quam iurisdictionem in his habeant. 12.*
11 *Iuspatronatus si fuerit donatū à patrono, siue etiam ecclesia, cū consensu Episcopi: an videatur donatum nō solum respectu præsentandi, sed etiam temporalia percipiendi.*
13 *Iuspatronatus non potest concedi laico sine consensu Episcopi: si verò concedatur loco religioso, tunc non requiritur consensus Episcopi.*
14 *Iuspatronatus laicorum datum ecclesiæ, vel alicui religioso: assumit naturā iuspatronatus, quòd habēt religiosi. de quo. s̄. n. 6*
15 *Episcopus, an quomodo, & quo iure potest concedere ecclesiam secularem religiosis, vel monachis.*
16 *Monachi, vel religiosi fundantes aliquam ecclesiam: quo iure habuerunt illam.*

CAP. XII.

DE monachis. ¶ Reputatur materia huius. c. difficilis propter iura vario modo loquentia: sed infra Deo propitio clarè explicabitur. Et hoc dicit in summa. Ad præsentationem religiosorū in eorū ecclesijs nullus debet instituī per episcopū, nisi pri ei congrua portio redituū assignetur. & hodie hoc. c. extenditur etiā ad religiosos exemptos: vt in. c. j j̄. eo. ti. lib. vj. Et adde nouā prouisionem, quæ circa hoc habetur in cle. j. de iurepa. & vide de ecclesijs istorū regulariū, text. in clem. quia regulares. de sup. negl. præl. ¶ Casus literalis. ¶ Quidam monachi habent ecclesias suas in quibus ponunt vicarios: & eos intantū grauant, q hospitalitatē seruare nō possunt, nec Episcopalia iura persoluere. mādat Papa Vigoren. Episcopo, in cuius iurisdictione sunt isti monachi, q nullū recipiat ad præsentatiōem monachorū, nisi tantū de prouidētibus ecclesiæ corā ipso fue rit assignatū, vnde possit hospitalitatem seruare: & Episcopalia iura persoluere. Hāc portionē nō poterunt monachi diminuere sine cōsensu capituli: & sic potest intelligi. s̄. c. auaritiæ. Ber. ¶ † No. j. q monachi possunt habere licitè ecclesias parochiales sibi subiectas quo ad tem 1
poralia. & quo iure istæ ecclesiæ possint eis cōpetere, ita tim dicā post gl ¶ † No. ij. q religiosi habētes ecclesias se 2 b
culares subiectas quo ad temporalia: nō habent per hoc potestatē instituendi eos: sed solū præsentationē, institu 3
tio verò pertinet ad Episcopū loci. ¶ † No. iij. q habentes ecclesiā quo ad tēporalia, nō possunt sibi approbriare omnes reditus ecclesię: sed reditus duntaxat superfluos, detracta prius cōgrua portione pro vicario, seu rectore ibidē instituendo: & prò iuribus episcopalibus persoluēdis. Ex hoc infertur, q habēs ecclesiā cōmendatā, seu sibi traditā, vt percipiat temporalia ad sustentatiōem sui: nō pōt immutare statū ecclesiæ: vnde debet facere deseruiri per clericos, seu numerū clericorū consuetū: & hospitalitate more solito ibi tenere: & cōsimilia onera explicare: q clarius tenet Inn. in. c. in lateranēsi j̄. e. ti. & c. Pasto ralis j̄. de priui. Et hoc multū facit cōtra dños Cardinales & alios habentes ecclesias cōmendatas. nā præsuppositō, q eis cōmendatæ fuerint, vt tēporalia recipiāt: tenentur ecclesias conseruare in statu solito: & tm̄ percipere & lucrifacere reditus superfluos. & sic debet ītelligi cōcessio ex facto. Et hoc probatur apertissimè per locū à maiori. nā si isti religiosi, quibus conceduntur ecclesiæ expresè, vt reditus cōuertant in proprios vsus: nō possunt subuertere nec mutare statū antiquū ecclesiæ: multo fortius isti
a quibus ecclesiæ cōmendantur: cū dubiū sit a in iure vtrū 8
cōmendatarij ecclesiarū, faciant fructus suos etiā superfluos. ¶ Vltimò no. ibi: *congruam sustentationem* & c. q re c
ctor seu vicarius ecclesiæ licitè capit ex facultatibus ecclesiæ congruam sustentatiōem. nec distinguitur hîc, an habeat patrimonium, vel non. Nā ex quo seruit altari: licitè capit sustentationem ex altarij̄. eo. cum secundum apostolum. & facit ad id quod dixi in. c. Episcopus. s̄. eo. ¶ In gl. j. in fi. no. ex glo. iuncto tex. q etiam clerici seculares tenentur ad hospitalitatem: & intellige secundū Innoc. ad solitā, & iuxta vires facultatum. Non enim tenētur omnes recipere, & posteā mendicare: sed primò subueniendi est seruitoribus. & in. c. de his. de ele. ædi. Item reparanda est prius ecclesia: vt in. c. pastoralis. de his, quę fi. à. prælat. vbi bo. tex. in prin. & ex alijs reditibus poterit teneri hospitalitas †. Et intellige, nisi tanta sit necessitas proximi, q fame moreretur: tunc eidem est subueniendum. Nam tunc ecclesia tenetur etiam vendere bona mobilia & immobilia, & etiam vasa ecclesiæ. xij. q. ij. c. aurū habet ecclesia. Et hoc casu etiā quo ad laicos eleemosyna est in præcepto. lxxxvj. dist. c. pasce. & in. c. sicut. lxvij. dist. ¶ Sed diceres tu in assignanda portione huic Rectori, seu vicario, de quo in tex. quomodo cōsiderabitur hospitalitas tenenda? dic, quòd habebitur respectus ad situm ecclesiæ. Nā magis indiget quando est extra vias communes. Item considerabitur consuetudo loci: & vbi religiosi omnia onera subirent, cessaret & hæc prouisio in ecclesijs inferioribus. de quo dic, vt latius habetur in. d. cle. j. de iurepatro. ¶ † In gl. in ver. de prouen tibus ecclesiæ. not. hanc glo. ad quam quotidiè sit remissio: cum quæritur de iure competenti religiosis, quo ad ecclesias eis subiectas. & vide gl. quasi consimilem. xij. q. ij. in sum. Et vt clarius habeatur hæc materia: primò est aduertendū, quòd quinq; modis possunt ecclesiæ secula 5
res spectare ad religiosos. ¶ Primò, quo ad ius patronatus duntaxat. Secundò, quo ad collationem, seu quo ad institutionem tituli collatiuam. Tertiò, quo ad institutionem authorizabilē, scilicet vt possint instituere presbyterū, etiā quo ad curam populi. Quartò quo ad temporalia tantū. Quintò, quo ad temporalia & spiritualia.
6 † Primo casu, quando habēt iuspatronatus tantū: nō pos sunt capere aliquid de reditibus, sed tantum consequun tur id, quod cōsequitur quilibet laicus ratiōe iurispatro b
natus: vt in. c. cū seculū j̄. de iurepa. cū & Episcopus habēs iuspatronatus in diœcesi alterius aliquid vltra non consequitur: vt. xvj. q. v. c. j. habent tamē religiosi vnā prærogatiuā præ laicis: quia possunt exigere rationē b de tēporalibus ecclesię: vt in. c. cū & plātare. §. in ecclesijs j̄. de priuil. & habent custodiā ecclesiæ vacantis: vt in c. bonæ. s̄. de ap. & ibi plenè dixi. Et isto casu non habet locū, quod dicitur in isto. c. quia nō possunt aliquid capere de redditibus ecclesiæ. ad hoc cle. quia regulares. præal. sed habent dūtaxat præsentare rectorē: & respectu præsentatiōis seruabitur quod dicitur hîc: nō aūt respectu augmentatiōis
7 portiōis. ¶ † In secūdo casu, quando pertinet ecclesia ad eos, quo ad iustū titulū collatoriū, & non habet locum quod dicitur hîc: tū, quia non fit præsentatio Episcopo: cū ipsi instituūt rectorē: tū, quia cū sit subiecta solū quo ad collationē, nō possunt extendere manus ad temporalia ecclesiæ. vt in. d. cle. quia regulares. ¶ Itē dic in tertio modo, quando est subiecta ad institutionē tituli collatoriā & authorizabilē quo ad curā populi. Nā Episcopus habet ecclesias subiectas quo ad vtranq; institutionē: vt c. cū ex iniuncto. in fi. de hære. xvj. q. vij. omnes basilicæ, nec tamen potest extendere manus ad temporalia ecclesiæ: nisi quo ad iura episcopalia in. c. præsenti. de officio or. libr. vj. x. q. ij. quia cognouimus. de ordi. c. conquerente. multò fortius hoc non poterit facere inferior habens hæc iura de iure speciali. ¶ † In quarto modo scilicet cū ecclesia subest eis quo ad temporalia habet propriè locū, quod hic dicitur: in. c. auaritiæ. s̄. eo. Nam propter religiosorum inopiam, quando q Papa c vel Episco

a ¶ Dubiū sit. Ad. de Ro. consil. cccl. Cal. consi. vj. co. ti.
ZACHARIAS. ¶ Adde quòd potius videtur eos nō facere fructus, suos hac ratione, quæ meo iudicio militare videtur. Sunt enim commentarij nudi ministri, vel custodes secundum Alexan. in. l. Lucius. ff. depo. & Angel. in consil. xxxv. in. c. quidā nobilis homo.
b ¶ Rationem. Ad. de quòd Fede. consi. xcv. dicit, quòd laicus potest petere, vt amoueatur propter dilapidationem.
✠ SEB. SAPIA. c ¶ Quandoq; Papa. Nūquid autem religiosi translati ad ecclesias seculares, veniant appellatione religiosorum, vide Felin. in c. tua nos. co. ij. ver si. an autem appellatione religiosorum, s̄. de iureiur.

pus concedit eis eccleſiam quo ad temporalia: & talis cõ
ceſsio intelligitur, vt poſsint percipere reditus, & cõuer
tere in vtilitatem propriam: intellige tamen conſeruata
eccleſia in ſtatu ſuo priſtino: vt. ſ. dixi. & pro hoc vide
bo. tex. in. c. paſtoralis. & ibi per Innoc. de priuile. & in. c.
paſtoralis j. de donation. habebunt enim præſentatio-
9 nẽ Rectoris ex tali cõceſsione, vt hîc dicitur. ¶ † Quin-
tò & vltimò, quãdo eccleſia eſt eis ſubiecta, quo ad tem
poralia & ſpiritualia: & tunc conſydera, quòd ſi eſt ſubie
12 cta pleno iure, non habet locum formalitas huius text.
quia in tali eccleſia habent ipſam plenam inſtitutiõem:
vnde non eſt neceſſe recurrere ad Epiſcopum pro inſti-
tutione: vt in. c. vnico. de cap. mo. lib. vj. Facit. c. quoni-
am. de priuil. ipſi enim iſto caſu ponunt ibi vicarium, &
deponunt. de quo vide bo. gl. & no. in cle. j. de exceſ. præ-
lato. ſuper ver. ad menſam. quæ multum notabiliter de-
clarat, quando & quibus modis eccleſia dicitur pertine-
re ad menſam religioſorũ, vel alterius. Aut eſt ſubiecta
in ſpiritualibus & temperalibus, id eſt, quòd religioſi ha
beant ibi temporalia, & etiam inſtitutionem collatoriã
tituli, non authorizabilem quo ad populum: & tunc ha
bet locum quod dicitur hîc, pro cura populi debet re-
curri ad epiſcopum: ex quo eis non eſt ſubiecta pleno iu-
re: vt in. d. c. vnico. de cap. mo. Et ex his clarè habes, qui-
bus modis eccleſia ſecularis poteſt pertinere ad religio-
10 ſos: & in quibus caſibus debet ſeruari iſtud. c. ¶ † Sed
nunc reſtat examinare, quo iure eccleſiæ ſeculares poſ-
ſunt pertinere ad religioſos modis prædictis: & exami-
nabimus gloſ. in ſinguli ſuis partibus. Nam ponit gloſſ.
quatuor modos: quandoq; pertinet ad eos ex donatione
laici: quandoq; ex donatione Epiſcopi: quãdoq; ex pro-
pria fundatione: quandoq; ex tranſlatione iuriſpatrona-
tus duntaxat: vt quia fortè acquiſiuerunt villã, vbi erat
iuſpatronatus: vel quia patronus laicus conceſsit eis ſo-
lum iuriſpatronatus. ¶ † Ad primum dicit gl. hîc, quòd
11 ex conceſsione laici intellige patroni, & cõſenſu Epiſco-
pi tranſfertur ius in religioſos, nõ ſolùm reſpectu præ-
ſentandi, ſed quo ad temporalia. alleg. xvj. q. j. c. vl. & idẽ
videtur velle gl. xvj. q. ij. in ſumma. Mihi nunquam pla-
cuit hoc dictum gl. nam cũ laicus patronus non habeat
nisi iuſpatronatus, nec poteſt diſponere aliquatenus de
temporalibus eccleſiæ: [a] vt probatur. x. q. j. c. nouerint.
non poteſt plus iuris tranſferre in religioſos, quàm ipſe
habeat: vt in regula, nemo poteſt. de regu. iur. li. vj. Nec
ob. confirmatio Epiſcopi: quia confirmans non donat
aliquid de nouo: ſed tantùm authorizat donationem fa
ctam. c. inter dilectos. de fid. inſtru. Nec ob. c. paſtoralis.
de do. quia illud. c. loquitur, quando Epiſcopus donauit
ſimpliciter eccleſiã conſentiente patrono. Sed in caſu no
ſtro, non donat Epiſcopus, qui habet ius diſponendi de
tẽporalibus: ſed donat laicus, licet pro gl. faciat: quia lai-
cus donando eccleſiã, videtur donaſſe non ſolũ iuſpatro
natus, ſed ipſam eccleſiã: qa verba ſunt cõcepta in eccle-
ſiã, nõ iuſpatronatus. Sed per hoc nõ recederem â priori
dicto: quia videtur donare quod ſuũ eſt: ar. in. l. ſerui ele
ctiõe. § Labeo. ff. de le. j. ſecus fortè, ſi patron⁹ diſſiſſet cõ
ſentiẽte epiſcopo, donamus vobis talẽ eccleſiã, ita vt ver
bũ dono, etiã referatur ad Epiſcopũ. quo caſu loquitur
illud. c. paſtoralis. Et in hoc caſu fortè poſſet ſaluari hoc
dictum gl. & reperi, q; do. Ant. etiam impugnat hoc di-
ctum gl. ſed ſaluat in duobus caſibus. ¶ Primus, quando
laicus de facto poſsidebat totam eccleſiam reſpectu re-
dituum: & eam pôſt contulit religioſis de conſenſu Epi-
ſcopi. & ſic dicit loqui. c. vlti. allegatum in glo. & facit. c.
cum apoſtolica. de his quæ fi. à Præla. Poſſet de hoc du-
bitari ratione prædicta: quia nemo plus iuris &c. Nec
obſtãt iura alleg. per eum: quia loquuntur, quando laici
habent decimas cum titulo, & non poterat donatio ve-
rificari, niſi quo ad totum ius: ſed in caſu noſtro nõn po-
teſt verificari reſpectu iuriſpatronatus. ¶ Secundus ca-
ſus eſt, quando patronus tempore fundationis contulit
dotem eccleſiæ, & eam ſubiecit religioſis de conſenſu
Epiſcopi: hunc caſum non admitterem in præiudicium
Epiſcopi & Rectoris eccleſię. Nam poteſt eſſe ſubiecta
religioſis, non tamen quo ad reditus. Cum ergo verba
hoc non ſonent, non debet plus operari iſta ſubiectio
ſimpliciter facta, quàm illa, quam facit ius commune
quo ad Epiſcopum. † Et pro hoc vide gloſſ. prę allega. in
d. clemen. j. de exceſ. prælat. quę dicit, quòd licet eccleſia
ſit ſubiecta etiam pleno iure religioſis, non tamen per
hoc poſſunt extendere manus ad reditus, niſi ſit ſubiecta
13 quo ad tẽporalia. & facit. d. cle. quia regulares. ¶ † Quan
doq; ſecundum glo. laicus donat eccleſiam ſine conſenſu
Epiſcopi: & non valet conceſsio, per. c. illud. de iurepat.
Aduerte, ſi conceſsio fieret laico: clarum eſt, quòd non
valet, etiam reſpectu iuriſpatronatus ſine conſenſu Epi-
ſcopi: vt probatur in. c. j. de iurepatro. lib. vj. ſed vbi con
ceſsio eccleſiæ fieret loco religioſo, tunc neceſſariò non
requiritur conſenſus Epiſcopi quo ad iuſpatronatus: vt
communiter not. doct. in. d. c. j. tenuit Ioan. And. xvj. q.
ij. in ſum. Et puto, quòd licet patronus dixerit, concedo
vobis eccleſiam hanc, quòd valet conceſsio reſpectu iu
riſpatronatus: quia ſi non valet quod ago, vt ago: debet
valere, vt poteſt: ex quo peccatur in materia, & non in
forma: vt probatur in. c. vno. de ſpon. lib. vj. Nec obſtãt
iura alleg. in glo. quia loquuntur quando patroni conce
dunt eccleſiam clerico ſeculari. Nã tunc non habebũt li-
centiam cõcedendi iuſpatronatus, nec proprietatem ec
cleſiæ ſed donare titulum in eccleſia: & hoc non poteſt
laicus: ideò ex toto conceſsio non valet. Sed quando do
nauit loco religioſo, videtur voluiſſe donare, aut ex toto
reſpectu iuriſpatronatus, quod habebat. ideò omni caſu
debet valere, ſaltẽ reſpectu iuriſpatronatus. Et ex his ha
bes, quòd ius poteſt cõpetere loco religioſo ex donatio-
14 ne laici. ¶ † Vnum tamen aduerte, quòd ex tranſlatione
iuriſpatronatus in perſonam eccleſiaſticam, aſſumit tale
iuſpatronatus naturam patronatus eccleſię: vt probatur
in tex. iuncta gl. in. c. j. vnde religioſi habent quatuor mẽ
ſes ad præſentandum, & poterũt exigere adminiſtratio-
15 nem de tẽporalibus: licet laici non potuiſſent. ¶ † Quã-
doq; & ſecundo modo eccleſia pertinet ad religioſos ex
donatione Epiſcopi: & tunc aduerte ad formam conce-
ſsionis. Si enim donauit quo ad temporalia, habebit locũ
quod. ſ. dixi. Et intellige, quòd hæc donatio fiat ex cauſa
b & cum conſenſu capituli. [b] aliâs non valet. in. d. c. paſto-
ralis. de don. & in cle. ij. de reb. eccl. nõ alie. Idẽ dic, q; quã
do donatio talis fit per Papã quo ad temporalia: vt pro-
batur in. d. c. paſtoralis. de priuil. Aut Epiſcopus dona-
uit pleno iure vtendo hac generalitate verborum. & gl.
hîc ſentit, quòd etiam operatur conceſsio reſpectu tem-
poralium: ſed glo. ſentit cõtrarium in. d. c. cle. j. de exceſ.
Prælat. Nam eccleſia eſt ſubiecta Epiſcopo pleno iure:
& tamen non habet temporalia eccleſiæ: ſed puto, quòd
habito reſpectu ad perſonas religioſorum, quia conceſ-
ſio eis fit, vt habeant vnde viuant, quòd tunc intelligitur
pleno iure, id eſt, quo ad temporalia & ſpiritualia: & hoc
caſu poterit ſaluari dictum huius gloſſ. ſecus putarem,
vbi conceſsio fieret alijs perſonis, vt ibi Papa conceſsiſ-
ſet ius non religioſis: quia tunc priuilegium debet re-
ſtringi propter præiudicium Epiſcoporum. Quandoq;
fit conceſsio ſimpliciter per Epiſcopum, vt quia dicit:
donamus vobis talem eccleſiam. & tunc ſerua, c. paſtora
lis. de dona. & quòd talia iura competant religioſis ex ta
libus conceſsionibus Prælatorũ vltra reditus tempora-
les. vide Innocent. in. c. lateranenſi j. eo. & Ioan. And. hîc
16 poſt eum. ¶ † Quandoq; & tertiò, religioſi habent eccle
ſiam ex fundatione propria: & tenet hîc gloſſ. quòd ha-
bent eam quo ad temporalia. allegat iura, quæ hoc non
probant:

a ¶ Temporalibus eccleſiæ. Adde vi-
dendum Ro. conſi. clxxvij.

SEB. SAPIA.
b ¶ Cum conſenſu capituli. Ad hęc vi
de Felin. in. c. in no ſtra. col. pe. verſic.
ſextò no. vbi dicit, quòd ſi religioſus
habuit beneficium ſecularių ab Epi-
ſcopo & ſpolietur licet ſit inhabilis
reſpectu tituli, ta-
men competit ſibi
poſſeſſorium, &
conſequenter facit a
fructus ſuos.

probant: nec video quo iure probatur hoc dictum gloſ.
Nam iura dicunt, q; immediatè, dum eccleſia eſt cõſecra
ta, pertinet ad Epiſcopũ: & ſuccedunt iura, quæ volunt
Rectorẽ ponendũ in qualibet eccleſia. in. c. cũ non igno
reſ j. eo. & xvj. q. vij. c. omnes baſilicæ. Nam vt. ſ. dixi, eti
am Epiſcopus ædificans eccleſiam in alieno territorio,
nõ habet, niſi ſolum iuſpatronatus: ergo idem dic in re-
ligioſis: cùm totum territorium ſit Epiſcopi de iure. cõ-
cordat. c. j. de offic. ordi. Inno. tamen in. d. c. lateranenſi j.
eo. videtur prima fronte ſibi contrariari. Nam primò di
cit, quòd ſi religioſi ædificarent eccleſiã, retinent ſibi do
minium temporale: & poſſunt ibi ponere vicarium, &
deponere. & in alia glo. dicit, quòd non poſſunt religio-
ſi ædificare eccleſiam etiam cum proteſtatione: vt ſit eis
pro grangia, ſeu pro prioratu, ſeu pro proprietate qua-
dam: quia non poſſunt diminuere iura Epiſcoporum: &
ibi vide latius. Sed poſſet gloſſ. iſta ſuſtineri quando reli
gioſi in auxilium eccleſię proprię ædificant eccleſiam in
loco vicino: tunc videntur ambæ vna eccleſia in effectu.
ſic poteſt ſaluari glo. in. c. eam te. de æta. & quali. & quod
no. ibi doct. tamen no. hanc glo. propter ipſius authori-
tatem. Vltimo modo poteſt ſpectare ad religioſos iuſpa
tronatus varijs modis: vt quia dotauerũt eccleſiam tan-
quam laici: vel acquiſiuerũt cum vniuerſitate: vel patro
nus laicus dedit eis tantũ iuſpatronatus: & quod ius ha
beant, dictũ eſt ſuperius: & iſta ſuperficialiter ſufficiãt:
quia multa dici poſſent, quæ cauſa breuitatis omitto.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non poteſt habere plures dignitates, nec in vna, nec in diuerſis eccleſijs: quia omnia iura prohibent: & conſuetudo in contrarium non valeret.*
2 *Nec diſpenſatio Papæ, niſi ex legitima cauſa.* ʒ.

CAP. XIII.

1 ADhæc. ¶ † Plures dignitates, vel per
ſonatus in vna, vel in diuerſis
eccleſijs, quis habere non poteſt: hoc dicit.
Ponit dictum & eius rationem ſubdit ibi:
cum ſingula. ¶ No. primò ibi: *omni rationi.* quòd omnis
ratio reſiſtit, vt quis habeat plures dignitates, vel perſo-
natus. Eſt enim primò contra naturam recti ſermonis.
nam de eo, qui habet duos canonicatus, oportet dicere
ecce. P. canonici venit. Item eſt contra ius naturale & di
uinum, quod requirit, quòd vna ſit coniunx carnalis: ita
& vna debet eſſe cõiũx ſpiritualis. Itẽ cõtra rationẽ iuris
canonici, quod patet per ſe. Quartò contra ius ciuile, ſe-
cundum quod nemo poteſt eſſe de duobus collegijs. l. j.
ff. de colleg. illici. nec habere duas militias. l. iiij. C. qui mi
2 lit. non poſ. & de hoc latius in glo. c. ſequen. ¶ † Et ex his
infero, conſuetudinem non valere cõtra diſpoſition em
huius iuris. ad hoc quod leg. in. c. ad noſtram. de probat.
3 ¶ † Infero etiã, q; vbi diſpẽſandũ eſſet per Papã, niſi fiat
ex legitima cauſa, nõ valet quo ad Deũ: quia nõ poteſt di
ſpẽſare ſeu melius diſsipare vniuerſum ius, non ſolũ hu-
manũ, ſed etiã diuinũ: & ſic tẽpera ſecundã gl. hîc. & vide
bo. gl. in. c. nõ eſt de voto. ¶ Secũdò. no. ibi: *aſſiduitatem.*
q; omnes dignitates ſeu perſonatus exigũt aſſiduitatẽ. i.
continuã reſidentiã in eccleſijs: nec videtur, q; quis poſ-
ſit per alium in eis deſeruire. aliâs ratio huius. c. non con
cluderet. facit. ſ. de cler. nõ reſid. in. c. ex parte. cum. c. ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Clericus habens plures dignitates cogitur vnam dimittere.*
2 *Monachus per profeſsionem factam in vno monaſterio deſinit eſſe monachus primi. Nam nemo poteſt eſſe monachus plu-rium monaſteriorum: etiam conſentientibus Prælatis.* 3.
4 *Collegiatus quis non poteſt eſſe in duobus collegijs: quando exercitium vnius impediret exercitium alterius: aliàs ſecus.*

CAP. XIIII.

1 PRæterea. ¶ † Habens plures digni-
tates alteram dimittere có
pellitur. h. d. ¶ Primò narrat caſum, quem
ſecũdò corrigi mãdat: ibi: *mandamus.* ¶ No.
j. q; quis non poteſt eſſe Archidiaconus in diuerſis eccle
ſijs. Itẽ no. ar. q; regularis poteſt eſſe Archidiaconus. Sed
contra hoc opp. de. c. ſuper eoj. de re. Sol. hæc literâ pọt
intelligi dupliciter. Primò, q; iſti eccleſiæ erant ſeculares
& iſte erat clericus ſecularis. Sed tũc expone literam: ibi:
regulariter profeſſus. i. canonicè promiſit obedientiã Præ
lato vtriuſq; eccleſię. Nã canõ græcè, id eſt, quod regula.
Clericus enim ſecularis promittẽdo obedientiã Prẹlato
ſuo, dicitur profiteri. facit. c. legebatur. &. c. ego. N. ſ. de
iureiu. & ſic nõ ob. contrariũ. & hanc lec. ſentit hic Gof.
ZACHARIAS.
¶ Secũdò poteſt legi, q; vtraq; eccleſia erat regularis &
a cathedralis. & hanc ſentit Hoſt. & tũc ad contrariũ reſpõ
de, q; talis nõ poteſt eſſe Archidiaconus in eccleſia ſecu-
lari: ſed in eccleſia regulari ſic. & ita poteſt intelligi text.
Et ſecundũ hunc intellectũ not. hũc tex. q; in eccleſijs ca-
thedralibus regularibus regulares poſſunt habere digni
2 tates inferiores. & ſic vidi pluries obſeruari. ¶ † Sed cõ-
tra hanc lec. ſeu tex. ſic intellectum opp. ex quo iſte fuit
profeſſus in alia eccleſia, definit eſſe profeſſus alterius ec
cleſię: quia nõ pọt eſſe canonicus regularis, vel monach⁹
duarũ eccleſiarũ, etiã cõſentientibus Prẹlatis: vt in. c. cõ
ſtitutus. de elec. ergo eo ipſo, q; fuit profeſſus in ſecunda
a eccleſia de licentia Prælati prioris eccleſiæ, definit eſſe
monachus, vel canonicus. primę ar. in iurib. præal. & in
c. ſi quis iã tranſlatus. xxj. q. ij. So. Inn. fatetur cõtra: & di
cit hoc proceſsiſſe ex gratia. ſic etiã ſecundũ eũ proceſsit
ex gratia, vt iſti daretur optio: cũ non habeat propriã vo
luntatẽ. xxij. q. j. c. nõ dicatis. In hoc tamẽ vltimo poteſt
dici, q; ex quo habebat dignitatẽ, poterat explicare votũ
ſuũ in ſpectantibus ad illã dignitatem: quia ex quo vnũ
cõceditur: omnia pertinentia cõceſſa eſſe videntur. in. c.
prætereà. & in. c. prudentiã. de off. deleg. l. ad legatũ. &. l.
3 ad rẽ mobilẽ. ff. de proc. ¶ † Vltimò no. ex prædictis, &
ex tex. q; regularis, quia legitimè transfertur ad aliã eccle
ſiã regularẽ iterũ ibi profitetur. pro hoc tex. in. c. Abba-
tẽj. de ver. ſig. in ver. profeſsione facta. & vide qđ no. Io.
4 de lig. in cle. ne ĩ agro. de ſta. re. ¶ In gl. ſi. ibi. *ff. de colle. illi. l. j.* Nota in canoniſta gl. q; quis nõ poteſt aggrauatus eſſe
a duobus collegijs, [a] & hoc intellige, quãdo collegia habẽt
talia exercitia, ſeu ſtudia, q; exercitium vnius præſtat im
pedimentũ exercitio alterius. Nã poſſet contingere, q;
quis eodẽ tẽpore vocaretur ad diuerſa collegia: & nõ poſ
ſet vtriq; deſeruire: vt not. in. d. l. j. & ibi per Bar. & vide
de his collegijs per Inn. in. c. dilecta. de exceſ. prẹla. Itẽ in-
tellige gl. quando diuerſa collegia nõ eſſent ſubordinata.
Nã quandoq; duo ſe habent, vt totũ & pars. ſicut eſt in
collegijs doctorum, & vniuerſitate ſcholarium. Nam
quandoq; faciũt tantùm vnum corpus, vt in rebus per-
tinentibus ad ipſum corpus vniuerſaliter conſyderatũ:
ſicut etiam eſt in vniuerſitate Bononiæ: vbi ſcholares vl
tramontani faciunt vniuerſitatem de per ſe: & Artiſtę de
per ſe: & tamen nihilominus in certis actibus conueniũt,
& faciũt vnã vniuerſitatẽ. Nã tunc quis eſt de vniuerſita
te particulari, & vniuerſali. non habetis hîc alia vtilia.

SEB. SAPIA.
a ¶ Duobus collegijs. vide Abba. in repet. c. extirpan-
dæ. §. quia verò. co
firmatur iure ciuili. j.
de præbend.

SVMMARIVM.

1 *Electus ad vnam dignitatem, vel eccleſiam, cogitur dimittere aliam, quam habebat: aliàs non recipitur.* 2. 4.
3 *Clericus non poteſt habere plura beneficia in duabus eccleſijs, niſi diſpenſatiuè: vel de conſuetudine: in beneficijs non re-quirentibus reſidentiam, vel in vno curato, & alio non.*
5 *Eccleſia poteſt dici collegiata, etiã quòd in ea non ſit Prælatus.*
6 *Collegium ad ſui eſſentiam, non requirit Rectorem, ſed omnis po teſtas Rectoris eſt penes collegium: cuius vices poſſunt dari*

vni ex collegiatis.

7 *Vicarius Epiſcopi poteſt ad libitum remoueri.*

8 *Beneficiatus ſi ſit electus in canonicum à capitulo, an capitulũ videatur renunc iaſſe iuri reſidentiæ: an ille electus habeat primum beneficium renuntiare.*

CAP. XV.

1 CVm non ignores. ¶ † Si electus ad ſecundam eccleſiam noluerit dimittere primam: eligentes poſſunt reſilire & electum non acceptare. Et hodiè poteris ſeruare hoc. c. in beneficijs reſidentiam requirentibus: & etiam in curatis, ſi de facto nollent dimittere primam eccleſiam. Primò ponitur cauſa mandati: ſecundò mandatum, ibi: *cum igitur*. Tertiò ſoluitur obſtaculum. ibi: *quod ſi*. ¶ Caſus literalis. Archipresbyter & clerici cuiuſdam plebis elegerunt quendam presbyterum Rectorem cuiuſdam eccleſiæ in ſuum præsbyterum, ſiue in capella ſua. & ipſe conſenſit electioni: volebat tamen locum habere in vtraq; eccleſia Archipresbyter & clerici contradicebant, volentes: quòd in ſua eccleſia reſideret. & ſic orta fuit ſuper hoc quæſtio inter ipſos. vnde nuntius presbyteri, & quidam clerici alterius eccleſiæ ad ſedem Apoſtoli. acceſſerunt, Dominus Papa auditis hincinde propoſitis conſyderãs, quòd non eſt conueniens, vt idem presbyter locum habeat in duabus eccleſijs: mandat Archiepiſcopo Cantuarienſi, vt dictum presbyterum beneficio, quod habet, faciat manere contentum, quòd ſi fortè Archipresbyter & clerici alterius eccleſiæ in eum conſenſerint, & modò diſſentiant, non debet cum ipſorum ſcandalo in eorum eccleſia locum habere. Bernard. ¶ † Not. j. principium cum ſua deciſi. quòd vna eccleſia debet eſſe vnius ſacerdotis, non plurium: ſic econtrà, ſacerdos debet eſſe vnius eccleſiæ[a] & non plurium: & in hoc facit ad deciſionem huius text. ¶ † Not ſecundò ibi: *in duabus eccleſijs. &c.* quòd de iure communi non poteſt quis habere beneficia in duabus eccleſijs: quia habere locum in duabus eccleſijs eſſet contra iſtum tex. diſpenſatiuè tamen poſſet habere: vt in. c. de multa ẽ. eo. in fi. & etiam de conſuetudine in ſimplicibus non requirentibus reſidentiam: vel in vno curato & ſimplci. de quodic, vt notatur in c. gratia. de reſcriptis. libro. vj. & in clementina. gratiæ. eod. titu. & in. c. j. de conſue. lib. vj. dicam in. c. cum iamdum ẽ. eo. ¶ † No. iij: q; ſi clericus, vel prouiſus nõ vult dimittere primum beneficium, quod requirit reſidentiam, non tenentur electores ipſum acceptare: quod bene notabis. vide tamen ad hoc omnino per Innocent. in c. fi. ſ. de cleri. non reſi. Sed contra principium op. nam in multis eccleſijs ſunt multi clerici, vt canonici habentes diuerſas dignitates, ſicut Archidiaconus, Archipresbyter, Præpoſitus, & ſimiles. & ſic eccleſia non eſt vnius ſacerdotis. Solut. dicit Innocent. quòd ibi eſt Epiſcopus qui eſt ſponſus eccleſiæ. Nec obſtat, quòd ſint ibi habentes dignitates: quia habent officia diſcreta. & nemo poteſt dici ſponſus eccleſię, niſi eccleſia ſit ſua: ſed vt dixi, Epiſcopus eſt ſponſus. ad quod ſignificandum defert annulum: vt in. c. clerici. ſ. de vita & hone. cler. & in. c. ne pro defectu paſtoris. ſ. de electio. ¶ † Item præſuppoſito, q; in eccleſia ſint plures clerici. & ibi nullus ſit Prælatus: non tamẽ ſinguli ſunt prælati. nec eccleſia dicitur eſſe ſingulorum, ſed collegium & Prælatus & iuriſdictionẽ habet in ſingulos, & poteſt committere cui vult curam animarum: vt in. c. irrefragabili. in §. exceſſus. ſ. de offi. ordi. Et dicit Inno. ſingulare dictum, quod quotidie allegatur: videlicet, quòd ad eſſe collegij,[b] non requiritur, quòd ibi ſit Prælatus, vel Rector. quod ſemper notabis. pro hoc. l. j. ff. quod cuiuſquiſq; vni. no. ¶ † Ex quo infertur, quòd facientes collegium non tenentur ſibi eligere Rectorem: ſed ipſum corpus habebit omnẽ poteſtatem, quam ſolitus eſt habere Rector: & poterit committere iuriſdictionem contentioſam, vel pœnitẽtialem alicui collegio ad tempus, vel ad vitam: & eo caſu, quo committit ad libitum, non cenſetur commiſſari us habere curam: vt ſic incidat in. c. de multa ẽ. eod. ſecus autem vbi ſtatuto, vel conſuetudine non poſſet remoueri. quia tunc incideret in pœnã illius. c. quia vacaret prima dignitas, vel primum curatum acceptando hoc ſecũdum officium. quod notabis. Nã ſaltem eſt vicaria perpetua. & de his idem eſt iudicium: vt in cle. j. de offic. vica. & limita prædicta ſecundum no. per Inn. ſ. de conſti. & in. c. cum acceſſiſſent. ¶ † Et ex his poteſt inferri ad ſolutionem quæſtionis: nunquid vicarius Epiſcopi, vel alterius Prælati habentis iuriſdictionem, cenſeatur habere dignitatem, ſeu curam quo ad hoc, vt incidat in pœnam. c. de multa. & ſecundum hanc gl. Inno. videretur dicendum quòd non: [c] quia vicarius poteſt ad libitum remoueri: [d] vt no. in cle. & ſi principalis. de reſcri. & idem ſentit Inno. in. c. de multa. ¶ † In glo. in ver. *conſenſerint*. in fi. no. hanc lec. glo. Inno. in. c. fi. de cle. non reſi. dicit, q; ſi canonici eligũt ſcienter clericum habentem beneficiũ in eorũ canonicũ videntur renuntiaſſe iuri reſidentiæ, ſi ſcienter fecerunt: ſed ſi ignoranter, poſſunt recedere ab electione, prout dicitur hic: & videtur reſtringere ad electores ignorantes: ſed ratiões gl. vrgent vtroq; caſu: ideò poſſumus dicere ſaluando vtrũq; dictum, quòd aut clericus habebat beneficiũ, quod veroſimiliter non dimiſſet propter ſecundum: & tunc procedit dictum Inno. in. d. c. fi. Et limita prout ipſe ibi no. Si autem beneficium ſecundum erat meliusi: tunc in ſcientibus procedere poteſt diſpoſitio huius tex. Poterãt enim veriſimiliter præſumere illum dimiſſurum primum propter ſecundum. Sic videmus in eligentibus aliquem in Epiſcopum. ſ. de ele. cum in cunctis. ex quo ergo iſte non vult facere reſidentiam in beneficio, prout debet: non tenentur electorem ipſum admittere. Et ex his habes vnam lect. ſed huic obſtat tex. in fi. dum ponderat ſcandalum electorum. Nã ceſſante omni ſcandalo ſeruari debet, quod dicitur in gl. argu. in iuribus alleg. in ea. Et fortè metu huius contrarij Inno. ponit ſecundam lect. quòd iſte electus à principio nolebat dimittere primum, nec canonici volebant acceptare eum ad ſecundum, poſtmodum mutauit propoſitum, & volebat dimittere primum. ſed canonici indignati nolebant eum acceptare. nec poterant promoueri ſine ſcandalo: ideò fuit prouiſum: prout hîc dicitur. & hac ratione ponderatur hoc ſcandalum imminens. nam arbitror, quòd re integra locus erat pœnitentiæ. argumen. c. ſi tibi abſenti. de prębẽ. li. vij. vnde ceſſante ſcandalo, cui iſte cauſam dederat: debebat conſequi ſecundum: ex quo re integra volebat dimittere primũ. & vtraq; lectu. eſt bona: ſed ſecunda magis conſentanea literæ. Sunt & alij intellectus huius literæ de quibus nõ eſt curandum, quia diuinant.

SEB. SAPIA.
a ¶ Vnius eccleſię. Adde quod per iſtum tex. ſcribit. d. Abbas in. c. ij. j. de iurepatr. vbi dicit, quòd eccleſia debet eſſe vnius Rectoris.
SEB. SAPIA.
b ¶ Ad eſſe collegij. De veritate huius dicti: vide plenè per Feli. in. c. ex literis. col. iiij. ſ. de conſtit.
c ¶ Quòd non. Ad de quod voluit Ol. conſ. ccxxvij.
ZACHARIAS.
d ¶ Ad libitũ remoueri. Adde quod notauit in Apoſti. ad iſtum. in. c. pen. in ver. etiam ſi interuenijſſet iuramentum. ſ. de offi. vica.

SVMMARIVM.

1 *Clericus ſi fuerit ordinatus ad ſacros ordines per Epiſcopum ſine titulo alicuius beneficij: debet ſuſtẽtari & ſibi prouideri in omnibus neceſſarijs à dicto Epiſcopo, vel eius ſucceſſore, donec ſibi de beneficio prouideatur. 9. niſi ad preces alterius fuerit ordinatus: tunc enim præſentator debet ſibi prouidere. 6. 15.*

2 *Clericus, ſi luxuriosè & inhoneſtè diſſipauerit fructus beneficij ſui, tenetur de ſuo patrimonio reficere.*

3 *Clericus pauper licitè locat operas ſuas ſpirituales: nec cõmittit ſimoniã: quia non principaliter vendit: ſed quia vult viuere.*

4 *Bona eccleſiaſtica dicuntur eſſe de patrimonio Dei.*

5 *Argumentum ab etymologia ſemper procedit negatiuè: affirmatiuè non: niſi diffinitioni non contradicat.*

Epiſcopus

7 *Epiſcopus ordinando aliquem clericum ad preces alterius Epiſcopi, non debet, vel tenetur illum examinare: quia præſumit examinatum à præſentante. 13.*

8 *Lis non conteſtatur, quando examinatur aliquis clericus.*

10 *Epiſcopus tenetur prouidere indigentibus: & maximè clericis.*

11 *Clericus ſine titulo ordinatus, debet ſuſtentari prius ab hæredibus ordinatis: quàm eius ſucceſſore.*

Hæredes tenentur ex delicto defuncti de iure canonico.

Delictum Prælati, an noceat Eccleſiæ.

12 *Doctor, ſi poſt gradum doctoratus reperitur inſufficiens, poteſt reprobari: & gradu doctoratus priuari.*

14 *Licentiatus poteſt, dum aſſumit gradum doctoratus reprobari: etiam ſi paruo interuallo poſt licentiam doctoretur: per rationes hîc poſitas.*

Scholaris antequàm doctoretur, debet ter examinari: primò à promotoribus: ſecundò priuatè: tertiò publicè.

CAP. XVI.

1 CVm ſecundum. ¶ † Ordinato ad ſacros per Epiſcopũ ſine ti. nemine præſentãte: ordinator, vel ſucceſſor cõpellitur in neceſſarijs ꝓuidere, donec titulũ habuerit. Primò ponitur cauſa cõſtitutionis, & correctionis iuris antiqui, & noui ꝓmulgatio. Secundò determinatio caſus præpoſiti ſpecialiter. Secunda ibi: *inde eſt*. ¶ Caſus literalis. Sume caſum ad mediũ capituli ibi: *inde eſt & c.* Epiſcopus Zamoren. ordinauit in ſubdiaconũ quendã clericũ. G. nomine ſine aliquo titulo, tandẽ morte præuentus eidẽ clerico in beneficio eccleſiaſtico nõ prouidit. poſtmodũ ſucceſſor illius requiſitus nõ prouidebat eidẽ. Acceſsit ad Papã exponẽs eidẽ qualiter prędeceſſor illius ordinauerat ipſum in ſubdiaconũ, nullo præſentãte. Scripſit Papa quibuſdã vt illũ ſubdiaconũ examinarẽt, ſi dignus eſſet ad eccleſia ſticũ beneficiũ obtinendũ: Zamoren. Epiſcopo citato, vt examinatiõi interſit: vnde ſcribit Papa Epiſcopo Zamoren. ꝓ cũ clericus à prędeceſſore ſuo ordiatus fuerit ſine certo titulo: ſi examinatores prædicti, eo citato, vt examinatiõi interſit per ſe, vel per aliũ, vt liceat ſibi proponere quicquid rationabiliter duxerit proponendũ: tã ſuper idoneitate perſonæ, quàm etiã ſuper quãtitate & qualitate beneficij quo illũ iuuenerint eſſe dignũ, tãdiu neceſſaria vitæ ſibi miniſtret, donec in eccleſia Zamoren. vel alia per ipſum beneficiũ cõpetens aſſecutus fuerit: ſciturus pro certo, ꝓ ſi dignus repertus fuerit, & ipſe Epiſcopus ei neglexerit ꝓuidere, cũ Papa ſuper hoc fuerit requiſitus: cõpellat ipſum per diſtrictionẽ eccleſiaſticã ad prouiſionẽ ipſius. Occaſione huius negotij pręmittit Papa illa, quæ procedũt hoc modo. Hoc dicit Apoſtolus: Qui altari ſeruit, viuere debet de altari: & q ad onus aſſumitur: emolumentũ inde debet habere: ergo patet ꝓ clerici, qui deputati ſunt obſequio Ieſu Chriſti, de ipſius patrimonio viuere debẽt. Clerici enim à cleros, quod eſt ſors vel hæreditas, appellantur. & ideò dũ ordinatur, vel aſſumũtur in hæreditatẽ domini: vel aſſequũtur hæreditatem in ipſo: dignũ eſt, vt eccleſiaſticis ſtipendijs ſuſtẽtentur: in qua & per quã diuinis obſequijs aſcribũtur. Licet aũt prædeceſſores Inn. ordinatiões eorũ, q ſine titulo promouẽtur, quãtũ ad executionẽ: irritas eſſe voluerint & inanes in iniuriã ordinãtiũ. Inn. volens benignius agere cũ taliter ordinatis ſtatuit, ꝓ ꝑ ipſos ordinatores, vel ſucceſſores eorũ, tãdiu prouideat ordinatis, donec ꝑ eos beneficia eccleſiaſtica fuerint cõſecuti. Ber. ¶ † No. primò, ꝓ ſecundũ Apoſtolũ licitũ eſt clerico viuere de rebus eccleſię. licet enim ipſe Apoſtolus abſtinuerit quę rendo ſibi victũ manibus: vt nõ daret locũ falſis Apoſtolis, ſeu materiã exercẽdi quæſtũ: nõ tñ per hoc impoſuit alijs: vtſic teneantur facere: imò expreſsè permiſit, vt hic patet. & Hieron. ponderauit illud verbũ, viuere: quaſi licitũ ſit de beneficio percipere neceſſaria vitæ: nõ aũt luxuriari. vnde dicit ibi, ꝓ ſacerdoti de altari viuere, nõ luxuriari permittitur. xliiij. di. in prin. & ponitur luxuria ꝓ omni luxuria, ſeu illicita cõcupiſcentia. ¶ Ex quo not. cõtra beneficiatos cõuertẽtes reditus in vſus inhoneſtos, & crederẽ, ꝓ ſi haberent patrimoniũ, tenerẽtur de ſuo reddere eccleſię, quod malè expenderũt. xij. q. iiij. & in. c. j. & ij. ¶ Not. ſecundò ibi: *ad onus eligitur & c.* ꝓ clericus dicitur deputari ad onus. Non enim eſt facilè dignè gere re clericatũ, imò difficillimũ propter onera annexa. & vide xl. di. per totũ. Et põdera, ꝓ verbũ altare largo modo cõprehẽdit omnẽ eccleſiã. ¶ Item no. ibi: *à mercede*. ꝓ ſtipendiũ clerici, ſeu beneficiũ eſt ſibi quaſi quædã merces ratiõe oneris. ¶ † Et ex hoc infero, ꝓ licitè pauper locat operas ſuas ſpirituales: nec cõmittit ſimoniã. ex quo non principaliter intendit vendere diuina, ſed vt viuat. facit ad ea, quæ dixi in. c. ſignificatũ. ſ. e. ¶ No. ibi, patet à ſimili. ꝓ Princeps arguit à ſimilitudine rationis: ergo fortius & ſubiecti poſſunt cauſas decidere per idẽtitatẽ ratiõis. pro hoc. l. nõ poſſunt. ff. de leg. cũ multis ſimili. ¶ † No. ibi: *de patrimonio Ieſu Chriſti. ꝓ* bona eccleſiarũ non ſunt Prælatorũ: ſed patrimoniũ Ieſu Chriſti ſuo ſanguine acquiſitũ. dominium ergo eccleſiarũ pertinet ad Deũ. pro hoc. c. cum ex eo. de elect. li. vj. ibi: *de patrimonio Ieſu Chriſti ditari. &* c. & vide Inno. in. c. cum ſuper. de cau. poſ. & proprie. & gl. in. c. cauſa Carpenſis ẽ. de verb. ſig. & eſt cõtra Prælatos reputantes ſe dominos. ¶ † No. ibi: *vt ipſa nominis ratio, & c.* ꝓ licitum eſt arguere ab alluſione, ſeu ab etymologia vocabuli. [b] Et dic ꝓ argumentum à vivo cabuli, ſemper eſt validum in iure, cum negatiuè ſumitur: ſed affirmatiuè valet, dũmodo non contradicat diffinitioni rei. l. ij. ff. ſi cer. pe. & no. in. l. j. ff. de teſt. Declaro. mutuum dicitur: quia de meo fit tuum: vnde vbicũq; de meo non fit tuum, non eſt mutuum: ſed affirmatiuè non valet: quia non ſemper vbi de meo fit tuum, eſt mutuum. Nam hoc contingit in donatione. ſic & teſtamentũ ſecundũ etymologiã, quaſi mẽtis teſtatio. verũ eſt dicere negatiuè, ꝓ vbi nõ eſt mẽtis teſtatio, nõ eſt teſtamẽtum: ſed affirmatiuè nõ ſemper valet: quia codicillus eſt mentis teſtatio: & tamen non eſt teſtamentum. l. fi. idem C. de codici. vbi verò diffinitioni non contradicit, valet argumentum affirmatiuè ſumptũ: vt hîc. & in. c. cleros. xxj. diſt. cum multis ſi. ¶ Not. quare ordinati dicuntur clerici. Nam ſic appellantur propter ſignificatum vocabuli: quia ſunt electi in ſortem, ſeu partem Dei: & deputati ipſius obſequijs: & ſic ſunt ſtipendiarij Dei: ideò aduertant ne ſint proditores. ¶ Item no. ex hoc, & ex text. bonũ eſſe habere nomen bonum: quia ſæpe homines aſſumunt argumentum ab etymologia vocabuli. & quanquam nõ valeat argumentũ ab etymologia nominis pro prij: quia non ſequitur, vocatur Angelus: ergo eſt. vel bonus, ergo eſt. Ex hoc, quia nomina propria ad placitum ſunt inuenta: tamen ex horrido [c] nomine ſæpe homines ſuſpicantur ſiniſtrũ: putantes à prauo euentu illud fuiſſe impoſitũ. pro hoc vide bo. tex. cũ gl. in. l. facta. ſ. in dãda. ff. ad Trebel. Et ideò dicebat Io. an. ꝓ ſi nomina venderẽtur, deberẽt cum magno precio bona emi. vnde deteſtandi ſunt, qui habent nomina ad libitum, & recipiũt nomina horrida. & hæc eſt vna de cauſis, quare in coronatiõe Papę mutatur nomen: vt no. in proœ. ſexti. ¶ Itẽ not, ꝓ Papa ſolus poteſt mutare conſtitutionẽ concilij. nã concilium Nicenũ fecit illam ordinationẽ, vt ordinatio ſine titulo eſſet irrita: vt patet. lxxx. di. c. j. vnde ſolus Innoc. hoc mutauit: vt hîc facit. c. ſignificaſti. de elec. vide quod ibi dixi. ¶ † Itẽ no. ibi: nullo præſentante &c. ꝓ vbi quis fuit ordinatus ſine titulo ad preces alterius, non tenetur ordinator prouidere ordinato, ſed præſentatoꝛ. Fortè enim Archiepiſcopus præſentans ordinandũ, dixit Epiſcopo vtiq; illũ eſſe idoneũ: vel vnus Epiſcopus ordinatus ſit de beneficio percipere neceſſaria vitæ: nõ aũt luxuriari. vnde dicit ibi, ꝓ ſacerdoti de altari viuere, nõ luxuriari permittitur. xliiij. di. in prin. & ponitur luxuria ꝓ omni luxuria, ſeu illicita cõcupiſcentia. ¶ Ex quo not. cõtra beneficiatos cõuertẽtes reditus in vſus inhoneſtos, & crederẽ, ꝓ ſi haberent patrimoniũ, tenerẽtur de ſuo reddere eccleſię, quod malè expenderũt. xij. q. iiij. & in. c. j. & ij. ¶ Not. ſecundò ibi: *ad onus eligitur & c.* ꝓ clericus dicitur deputari ad onus. Non enim eſt facilè dignè gere re clericatũ, imò difficillimũ propter onera annexa. & vide xl. di. per totũ. Et põdera, ꝓ verbũ altare largo modo cõprehẽdit omnẽ eccleſiã. ¶ Item no. ibi: *à mercede*. ꝓ ſtipendiũ clerici, ſeu beneficiũ eſt ſibi quaſi quædã merces ratiõe oneris. ¶ † Et ex hoc infero, ꝓ licitè pauper locat operas ſuas ſpirituales: nec cõmittit ſimoniã. ex quo non principaliter intendit vendere diuina, ſed vt viuat. facit ad ea, quæ dixi in. c. ſignificatũ. ſ. e. ¶ No. ibi, patet à ſimili. ꝓ Princeps arguit à ſimilitudine rationis: ergo fortius & ſubiecti poſſunt cauſas decidere per idẽtitatẽ ratiõis. pro hoc. l. nõ poſſunt. ff. de leg. cũ multis ſimili. ¶ † No. ibi: *de patrimonio Ieſu Chriſti. ꝓ* bona eccleſiarũ non ſunt Prælatorũ: ſed patrimoniũ Ieſu Chriſti ſuo ſanguine acquiſitũ. dominium ergo eccleſiarũ pertinet ad Deũ. pro hoc. c. cum ex eo. de elect. li. vj. ibi: *de patrimonio Ieſu Chriſti ditari. &* c. & vide Inno. in. c. cum ſuper. de cau. poſ. & proprie. & gl. in. c. cauſa Carpenſis ẽ. de verb. ſig. & eſt cõtra Prælatos reputantes ſe dominos. ¶ † No. ibi: *vt ipſa nominis ratio, & c.* ꝓ licitum eſt arguere ab alluſione, ſeu ab etymologia vocabuli. [b] Et dic ꝓ argumentum à vivo cabuli, ſemper eſt validum in iure, cum negatiuè ſumitur: ſed affirmatiuè valet, dũmodo non contradicat diffinitioni rei. l. ij. ff. ſi cer. pe. & no. in. l. j. ff. de teſt. Declaro. mutuum dicitur: quia de meo fit tuum: vnde vbicũq; de meo non fit tuum, non eſt mutuum: ſed affirmatiuè non valet: quia non ſemper vbi de meo fit tuum, eſt mutuum. Nam hoc contingit in donatione. ſic & teſtamentũ ſecundũ etymologiã, quaſi mẽtis teſtatio. verũ eſt dicere negatiuè, ꝓ vbi nõ eſt mẽtis teſtatio, nõ eſt teſtamẽtum: ſed affirmatiuè nõ ſemper valet: quia codicillus eſt mentis teſtatio: & tamen non eſt teſtamentum. l. fi. idem C. de codici. vbi verò diffinitioni non contradicit, valet argumentum affirmatiuè ſumptũ: vt hîc. & in. c. cleros. xxj. diſt. cum multis ſi. ¶ Not. quare ordinati dicuntur clerici. Nam ſic appellantur propter ſignificatum vocabuli: quia ſunt electi in ſortem, ſeu partem Dei: & deputati ipſius obſequijs: & ſic ſunt ſtipendiarij Dei: ideò adueruant ne ſint proditores. ¶ Item no. ex hoc, & ex text. bonũ eſſe habere nomen bonum: quia ſæpe homines aſſumunt argumentum ab etymologia vocabuli. & quanquam nõ valeat argumentũ ab etymologia nominis pro prij: quia non ſequitur, vocatur Angelus: ergo eſt. vel bonus, ergo eſt. Ex hoc, quia nomina propria ad placitum ſunt inuenta: tamen ex horrido [c] nomine ſæpe homines ſuſpicantur ſiniſtrũ: putantes à prauo euentu illud fuiſſe impoſitũ. pro hoc vide bo. tex. cũ gl. in. l. facta. ſ. in dãda. ff. ad Trebel. Et ideò dicebat Io. an. ꝓ ſi nomina venderẽtur, deberẽt cum magno precio bona emi. vnde deteſtandi ſunt, qui habent nomina ad libitum, & recipiũt nomina horrida. & hæc eſt vna de cauſis, quare in coronatiõe Papę mutatur nomen: vt no. in proœ. ſexti. ¶ Itẽ not, ꝓ Papa ſolus poteſt mutare conſtitutionẽ concilij. nã concilium Nicenũ fecit illam ordinationẽ, vt ordinatio ſine titulo eſſet irrita: vt patet. lxxx. di. c. j. vnde ſolus Innoc. hoc mutauit: vt hîc facit. c. ſignificaſti. de elec. vide quod ibi dixi. ¶ † Itẽ no. ibi: nullo præſentante &c. ꝓ vbi quis fuit ordinatus ſine titulo ad preces alterius, non tenetur ordinator prouidere ordinato, ſed præſentatoꝛ. Fortè enim Archiepiſcopus præſentans ordinandũ, dixit Epiſcopo vtiq; illũ eſſe idoneũ: vel vnus Epiſcopus ordina-

SEB. SAPIA.
a ¶ De ſuo. Vide Fe. in. c. accepimus. co. iij. ver. tertiò decla ſ. de fi. inſt. vbi dicit, ꝙ Prælat' cogit ſoluere de ſuo patrimonio omitten do ea, quæ ſunt vtilia eccleſiæ. & ꝙ teneatur ad reſtitutionem, ſi conuertit reditus in vſus inhoneſtos, tradit Fel. in. c. poſtulaſti. col. ix. verſi. & ſcias. ſ. de reſcript.
SEB. SAPIA.
b ¶ Vocabuli. Vide Abb. in. c. j. in fi. ſ. de iud. & in conſti. lxxxij. in. c. quanto. col. j. in. j. volu.
¶ Vocabuli. Ad. de Raph. fulg. con ſil. lj. & ciiij. & Cu. conſil. lxxv. Anton. Franciſc.
¶ An & qñ valeat ar. ab etymologia vocabuli, ſiue à vi nominis, quod idẽ eſt. Dicendum eſt ꝙ regulariter valet vt in. l. j. j. ff. de fi. inſt. i. l. iij. ſ. appellata. ff. ſi cer. pe. vbi per Bar. & doc. & per Bart. & Alex. in. l. j. ff. de furt. & in l. j. ff. de acq. poſ. & in. l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. & in Ru. ff. fol. mat. & habeſ in. ſ. nõ aũt. inſt. de leg. agnat. ſuc. & in. §. itẽ vetuſtas. inſt. de hær. quæ ab inteſt. Quod intelligeverum in nõie appellatiuo: ſecus aũt eſt in nõie proprio: qa non ſegtur; iſte appellat bonus. ergo eſt bonus. vel Puduan⁹: ergo eſt de Padua. vt plenè ꝑ Bar. in. d. ru. ff. fol. ma. in. ij. col. Item hoc verũ niſi repugnaret diffinitiõi: vt per Bar. ibi. & ꝑ Alexandr. in. l. iij. ff. de iu. om. iu.
SEB. SAPIA.
c ¶ Ex horrido. vide And. Sicu. in. c. j. j. de dep. vbi hoc notat ex illo text. in ver. vir Belial. & ſubdit quòd impu tandum eſt illi, qui contraxit cum habẽte ſimile nomẽ. de quo etiã per. d. Iaſ. l. cunctos populos. in. ij. lec. co. vij. ſ. de ſum. tri. & fide catho.

uit clericum alterius ad præſentationem illius. diſtingue tamen inter cõmiſsionẽ generalẽ & ſpecialẽ: prout habes gl. in. c. ſi Epiſcopus j. e. ti. li. vj. ¶ † Et ex hoc infert Inn. ꝙ Epiſcopus non tenetur examinare clericũ præſentatũ per aliũ Epiſcopũ. ſi tamẽ ſciat eũ indignũ, peccat ordinando: qđ no. quia nõ debet cõmittere rẽ illicitã ad petitionẽ illius, q̃ diſpẽſare nõ poteſt. ¶ † No. caſum, in quo ꝙ ceditur lit. nõ cõteſt. vnde quãdo proceditur ſup examinatiõe clerici. ¶ † No. ibi: *vitæ neceſſaria.* ꝙ ordinator ſeu ſucceſſor tenet prouidere ordinato in oibus vitæ neceſſarijs: & ſic in veſtibus: cibis & medicinis & ſimilibus: ſicut dicim⁹ de alimentis. l. legat. ff. de ali. & cib. leg. ¶ Oẽs glo. ſunt faciles & expoſitiuę & ſatis cũ declaratione tex. fuerũt expeditæ: quare capio gl. in verbo ſucceſſores ibi: *ne in cleri. opprobrium.* Inno. & Hoſt. addũt alias rationes.

10 Nã † Epiſcopus tenet ex generali officio omnibus prouidere indigẽtib⁹, maximẽ clericis. xvj. q. j. c. poſſeſsiões. & c. fi. & x. q. j. per totũ. vnde fortius debet ꝓuidere iſti ordinato ſine titulo. Item opprobrium eſt ipſi Deo, vt aſſumpti in eius patrimoniũ, mendicent. nec procedit dictũ glo. ꝙ hîc puniatur eccleſia: cũ Epiſcopus prouideat de menſa ſua. Poteſt enim dici, ꝙ nullũ ſubeſt peccatum, nec ratiõe peccati tenetur ſucceſſor: ſed potius ex quadã alia obligatione tacitè cõtracta per prædeceſſorẽ nomine eccleſiæ: ideò tenetur ſucceſſor. ar. in. c. dilecti. de foro compet. & hæc ratio magis ſtringit, quàm præcedentes. Fuit enim fauorabile ipſi eccleſiæ vt augeatur numerus clericorũ, propter cultum diuinum. vnde non poteſt dici, ꝙ in damnũ eccleſiæ cõtraxit. ¶ † Sed circa iſtã partem gl. poteſt dubitari, quid ſi iſte ordinator habet hęredes reſpectu patrimonij ſui: nunquid prius ſunt cõpellendi hæredes, quàm ſucceſſor in dignitate? Hoſt. & cõmuniter doc. ſeq. dicunt, ꝙ ſic: ſiue dicamus ordinatorẽ fuiſſe obligatum ex quaſi cõtractu, ſiue ex delicto. Nã obligatio deſcendens ex cõtractu tranſit in hæredem. l. veteris. C. de contrahen. & conſti. de iure canonico tenetur hęres ex delicto: vt in. c. fi. de ſepul. dicit etiam Hoſt. ꝙ ſi iſte ordinator viueret, & haberet patrimoniũ, cõpellere tur ipſe de ſuo prouidere: & tantũ aſsignare ordinato per ſe, vnde viuere poſſet. quod dicit procedere etiã ſi ordinator eſſet depoſitus: vel qualitercunq; amotus ab Epiſcopatu. ¶ Ego dubito vtrũ hæc dicta ſint indiſtinctè vera: nã iſtę tex. præbet arg. in contrariũ dũ dicit, huic ordinato prouidendũ per ordinatores, vel ſucceſſores. & indiſtinctè mãdat cõpelli ſucceſſorẽ: nec præcipit, vt diſcutiãtur priùs hæredes ordinatoris. Et ideo pro ſolutione vera prędictarũ queſtionũ eſſet conſyderandũ, vtrũ iſta obligatio quæ cõtrahit ex ordinatiõe ſine titulo ſit realis aut perſonalis. Nã ſi eſt realis: vt quia obligatur eccleſia: dicta Hoſt. nõ procederẽt: vt in. d. c. dilecti. ſi perſonalis, adhuc poſſent impugnari dicta ſua. quia nõ debet haberi recurſus ad eccleſiã propter impotentiã perſonę: quia delictũ prælati nõ debet nocere eccleſiæ: ideò dicerem, ꝙ vbi eccleſia cathedralis eſt potens: tũc obligatio videtur realis. Nã quemadmodũ põt ſacerdos præſentare aliquẽ ad titulũ ſuũ: vt in. c. per tuas. de ſimo. ita & Epiſcopus põt ordinare, vt ordinati viuãt ex reditibus eccleſię cathedralis. & ideò tex. fecit mentionẽ de ordinatore tũ, vel ſucceſſore: ſed vbi eccleſia eſſet impotens: tũc cũ Epiſcopus deliquerit, teneat ipſe, vel hæres ſuus per regulã, delictũ perſonæ. ¶ † In gl. in ver. proponere. ibi: *ſibi medicus.* Nã medicus quantũcunq; probatus, ſi poſtea reperit nõ idoneus, poteſt reprobari: [a] vt in §. reprobari. alle. in gl. Et videt velle Io. An. ꝙ ſit ſpeciale in medico, fauore publicę vtilitatis. Sed tu die idẽ eſſe in quolibet docẽte. licet em̃ quis fuerit in doctorẽ tanquam ſufficiẽs, promotus: ſi tũ poſt reperitur inſufficiẽs, debet reprobari, [b] & inſignijs doctoratus priuari. pro hoc bon. text. in. l. grãmaticos, C. de profeſ. & medi. li. x. & de hoc etiã not. in. d. §. reprobari. Nã in eis ſubeſt vtilitas publica, cũ propter præſumptionẽ grad⁹ doc. ad multas publica officia aſſumũtur: & per imperitiam multos lędũt. ¶ † In ea gl. ibi: *totũ ſit de gratia.* Poteſt dici, ꝙ nõ vſq; quaq; cõtineat gratiã: quia vbi promoueretur ad beneficiũ, debet ſuperior eſſe cautus, vtrũ ſit idoneus: maximè cũ tẽpore ordinatõis multa poſſunt latẽre: ſed ſequens ſol. gl. eſt tutior, vt fiat examinatio propter nouam cauſam. ¶ † Et habes ex hoc & ex gl. ꝙ examinatus [c] & approbatus in licẽtia: poteſt in examine doc. reprobari: cũ ex noua cauſa potuit inutilẽ ſe reddere: vt ſi fuit interuallũ magnũ inter licẽtiã & doctoratũ. Poſſet etiã dici, quòd nõ dato interuallo adhuc licitè poteſt reprobari in examine publico. Nã antequã aliquis adipiſcatur gradũ doctoratus, debet ter examinari: & trinã approbatoriã reportare. Primò em̃ debet examinari à doctoribus præſentãtibus: vt in. l. nemini. C. de aduo. diuer iu. Secundò debet examinari à doc. in priuato examine. Tertiò in publico. ad hoc facit l. magiſtros. C. de profeſ. & medi. iũcta cle. ij. de magi. & ita habet cõſuetudo. Et hæc cõſuetudo videtur ſatis ꝓbata. l. vnica. C. de athletis. li. x. vbi dicitur, ꝙ debet ap ꝓbari, ſeu reportare trinã victoriã in bello antequã ꝓmoueatur: vt ibi dicitur. Nõ em̃ poteſt in vnico examine de prehẽdi ex toto ſciẽtia vnius, fortè fuit pũctatus in materia ſibi familiari. & ita no. Bar. in. d. l. vnica. & Arch. in. c. de quibuſdã. xxxvij. diſt. & hoc no. contra ſcholares, qui faciunt ſe promoueri tantũ per vnicũ examẽ. ¶ † In gl. fi. ibi: *hoc ignorauit.* Videtur gl. velle, ꝙ ſi Epiſcopus ſciebat titulũ alteri debitũ, & ordinatus ignorabat: tunc tenetur ſibi prouidere de alio: & in hoc bene loquitur. ar. in. c. fi. beneficia. j. eo. ti. li. vj. Si aũt vterq; ſciuerit ordinator. ſ. & ordinatus: tunc ſentit gl. vt Epiſcopus nõ teneatur, quaſi dolus cũ dolo cõpenſandus ſit. l. cũ ambo. ff. de cõpenſa. hoc dictũ gl. non placet mihi ſimpliciter: ſed reſtringerẽ quando Epiſcopus à principio non tenebatur prouidere: vt in caſu. c. ſequentis. ſed in caſu noſtro cum Epiſcopus teneatur iſti prouidere propter ratiões. ſ. aſsignatas, nõ videtur ꝙ fraus vtriuſq; habeat eludere prouiſionem huius. c. Nam aliàs de facili circumueniretur diſpoſitio huius. c. quia Epiſcopus ordinans aliquẽ ſine titulo, & nolens obligare ſe ad neceſſaria vitæ, conueniret cum ordinando: vt promoueret ad titulum alteri debitũ: & ſic releuaret ſe ab hac obligatiõe: quod nõ eſt dicendũ, cum diſpoſitio. c. ſit fundata ſuper publica honeſtate: vt patet ex rationibus prædictis. ideò nec directè, nec indirectè poteſt ordinatus huic fauori renũcia re. ar. c. ſi diligẽti. de foro cõpe. Sed ſi Epiſcopus ordinaſſet bona fide ad titulũ, quẽ nõ credebat alteri debitũ: tũc poterit cõuenire non ex diſpoſitione huius. c. ſed ex generali obligatione, qua tenetur omnibus indigentibus.

¶ Reprobari. Adde quod Old. conſ. xviij. ideò cõſuluit quòd admiſſus ſucceſsiuè ad duas eccleſias parochiales, ſi ad tertiam fuerit repertus inſufficiens, quòd poteſt reprobari: quia maior diligentia eſt adhibẽda in remedio animarum, quàm corporum.

¶ Reprobari. idem tenet Bartol. in. d. l. grammaticos, per illum tex. vide Bald. in. l. ij. in fin. C. de li. & eorum li. qui dicit, ꝙ doctor reprobatus propter delictum non poteſt amplius approbari. ſequitur do. Alex. in addi. in. d. l. grammaticos. & idem d. Alexan. in addit. ad Bar. in. l. j. C. de dig. li. xij. in addit. mag. in. ij. col. & ad prædicta vide multa ſimilia per do. Anto. cor. in addit. ad Ab. in. c. ij. in. j. not. ſ. de poſtul. præla. Item dixit ſing. Hoſt. in ti. de decu. §. qui confitendũ. quòd Cardinalis ſemel reprobatus non poteſt amplius reſtitui. ſequitur. Aud. ſicu. in addit. ad Bal. in. d. l. ij. in fin. Cauteat. d. Anton. de ſauona. Cardinalis ſancti yi talis, qui fuit legatus vmbriæ totius, & poſtea Bononię & Romãdiolę, quę nunc tenet in carceribus Iulius ij. ponti. maxi. de cuius depoſitione & vita dubitatur. A Eñ. de fal.

¶ Examinatus. Multa circa hoc cõgerit Felyn. c. cum venerabilis, col. vlt. ẽ. de except. & ibi etiam Dęci. col. vlt.

CAP. XVII.

INter cœtera. ¶ † Qui ignorãti ſcienter contulit prębẽdam, quam non potuit: illa euicta, aliam, quã poteſt, conferre tenetur. & eſt ſingularis diſpoſitio. Narrat primò factum. Secundò mandatum decernit, & cauſam exprimit. ibi: *ſupradicto Epiſcopo.* & nõ eſt alibi in ſi. ¶ Caſus literalis. V. & Hug. permutationẽ ſuarum prębendarum affectantes, eas in manu Epiſcopi renuntiauerunt. poſtmodum mandauit Papa Decano Remenſi, vt prębenda. V. inueſtiret Hug. Sed Epiſcopus loci, hoc intelligens, contulit eam magiſtro. P. vnde orta lite inter magiſtrum. P. & Hug. dominus Papa reuocauit prefatam renuntiationem, & vtriq; reſtituit beneficium ſuum. & ne magiſter. P. remaneret fruſtratus ſpe ſua, mandat Papa Epiſcopo, vt prębendam alicui nõ cõferat, donec aſsignauerit magiſtro. P. prębendale beneficium in eadem eccleſia: & ſi cõtra illud fecerit, illud caſſat, ne fraudulenter viſus ſit illi contuliſſe prębendam. Bern. ¶ No. j. ibi: *per commutationem.* quòd in permutatione beneficiorum interuenit renuntiatio. & per conſequens beneficiorum vacatio. de quo vide bonam gloſ. in cle. j. de rerum permu. & in. c. ſi per tua debita. de reſc.

2 libr. vj. ¶ † Not. ij. quòd prębenda vacans ex cauſa permutationis, non debet conferri alteri: quàm permutare volenti. & hodie collatio eſt ipſo iure nulla: vt in. d. cle. vna. nec expectans Apoſtolicus poteſt tale beneficium acceptare: vt in. c. j. de rer. per. lib. vj. & ſic hodie diſpoſitio huius. c. in prima parte non habet dubium. ¶ † Vltimò no. & tene menti caſum mirabilem, quòd conferens ſcienter beneficium alteri debitum, tenetur illo euicto il li prouidere de æquiualenti beneficio. Et ſic eſt caſus in quo donator tenetur de euictione, ſcienter conferendo alienã rẽ, vel alteri debitã. de hac tamẽ materia dic latius

4 vt dicetur in gl. fi. ¶ † In gl. ij. in fi. ſed gl. nõ reſpõdet ad contrariũ. ſ. formatũ. doct. ſentiũt, ꝙ cõtrariũ procedit in rebus prophanis: ſecus in rebus ſpiritualibus: vt ſunt beneficia. debent enim purè renũtiari: & nõ ſub cõditione. facit quod leg. & no. in. c. ex parte. de off. deleg. ¶ Sed oppo. extrà gl. alio modo. Ex quo enim hęc prębẽda vacabat, debuit valere collatio illi magiſtro. P. facta: nec debebat retractari. arg. in. c. dilectus. el. ij. j. e. Inn. vario modo ſoluit. Primò, ꝙ propter fraudẽ hic adhibitã, ſaltem re ipſa, Papa ex officio ſuo retractauit illã collationem. quæ ſolutio prima fronte videtur improbari, per. d. c. di lectus. & per id quod ſequitur in ſequen. gl. Nã ibi patet, quòd ſi contra mandatũ Papæ Epiſcopus confert alicui beneficium, tenet collatio: nec retractatur: licet Epiſcopus aliter veniat puniendus. Sed poteſt dici ſaluãdo hanc ſolutionẽ, ꝙ non ſolùm hîc cõtemnebatur prouiſio Papæ: ſed ſupplãtabatur is, qui ex cauſa permutationis præbendam reſignauit: ideò voluit Papa prouidere huic decepto. & intantum equitas hoc ſuadebat, vt hodie ſit edi tum ius de nouo, annullãs collationem talem ipſo facto

5 vt in. d. cle. vna. ¶ † Secundò ſoluit, quòd in iſtis ſpiritualibus eſt ſpeciale, vt interueniẽte authoritate ſuperioris abſq; alia traditione, acquiratur ius permutare volẽtib⁹ in rebus permutatis. Et no. bene hanc ſolutionem: quotidiè enim allegatur. & pro ea facit capi. ſi tibi abſentij. eodem titulo. libro. vj. Vbi patet, quòd ex ſolo titulo in iſtis ſpiritualibus abſq; alia traditione acquiritur ius in re. Hæc tamen ſolutio, licet ſit vera & nota. in ſe: tamen non congruit huic literæ: quia Papa non interpoſuerat authoritatem ſuam: ſed mandauerat tertio, vt collationem illam faceret. Tertia ſolut. quòd Papa acceptando renuntiationem & mandando alteri collationem: aduocauit ad ſe totum negotium. & ſic eripuit poteſtatem ordinario. argumen. c. vt noſtrum. de appellatio. & hæc ſolutio ſatis potuit ſuſtineri. Soluitur & aliter hodie: ſed

6 non eſt inſtandum per. d. cle. vnicam. ¶ † Sed hîc quæritur, quid ſi capitulũ recipit aliquem in canonicũ authoritate propria: demũ prębenda vacante contulit alteri: nunquid teneat talis collatio? Inno. & communiter doc. ꝙ ſic: quia non poterunt dare ius ad prębendam vacaturam. & ſic ex illa receptione in canonicum, nõ habuit ille ius afficiens prębendam primò vacaturam, meritò collatio illius tãquam liberè alteri facta tenuit. Nec ob. ſi dicatur, quòd perſona eccleſiaſtica nõ poteſt variare: vt in. c. cũ aũt. de iurepa. vbi dicitur, quòd ſi patronus ecclеſiaſticus ſemel præſentat, nõ poteſt amplius variare, & præſentare alium. Illud enim loquitur ſecundũ Inno. quando præſentatio fuit facta ad beneficium vacans: nõ aũt loquimur de beneficio vacaturo: ad quod obtinendum non poteſt inferior citra Papam dare ius. Nec ob. c. relatum. ſ. eo. Nam vt ibi dixi, fatendum eſt, ꝙ capitulum obligatur ad prouidendũ illi: nõ tamen ſequitur, ꝙ

a prębenda primò vacatura ſit affecta pro eo. & tene mẽ ti hoc commune dictum do. Sed ego limitò per vnũ peregrinum. & ſingulare dictũ Inn. in extraneo loco. ſ. de maio. & obe. in. c. ſtatuimus. vbi dicit, ꝙ capitulũ prouidendo alteri extraneo, vel alicui collegio poſteà recepto tenetur prouidere illi primò recepto, quem illuſit, de reditibus communibus, iuxta formam. c. dilectus. el. ij j. e. & opti. facit ille tex. Nã capitulũ illud obligatur ad illam prouiſionẽ propter tranſgreſsionẽ mandati Papæ: ita de bet hic obligari per tranſgreſsionem mandati legalis: vt

7 in. d. c. relatum. in fi. ¶ † Quid autem in recepto authoritate Papæ ſub expectatione prębendæ: prolixè tracta xit hîc Inn. ſed hodie habes tex. clarum in. c. nõ poteſt j. eo. li. vj. vbi patet, ꝙ prębenda primò vacans, adeò eſt affecta pro iſto recepto authoritate apoſtolica: vt non valeat collatio alteri facta. & vide de materia quod not. in. c. ſi capitulo. & in. c. ſi ſoli. de conſec. præben. li. vj. Et habes ex prædictis bonam diuerſitatem & quotidianã inter receptum authoritate Papæ, & receptum authori

8 tate capituli. ¶ † In gl. ſi. ibi: *in veritate non dicitur donare.* No. ꝙ collatio beneficiorũ non eſt propriè donatio. & pro hoc vide gl. in * c. iã verò *. §. ex his, xxiij. di. vj. ¶ Sed contra hoc facit, quia reſpectu illius, cui confertur, eſt vera liberalitas, vt in. c. relatum. ſ. eo. ergo nõ debet iſte teneri de euictione, ſicut nec alius donator. Credo quòd hoc fuit ſtatutum in odium collatorum: ne iura ſpiritualia tractentur ita fraudulenter: & ne inducantur ad conferendum beneficia alijs debita. ar. in cle. vna. in prin. de

a renun. Et an & quando donator teneatur de euictione [a] in rebus prophanis: dic, vt le. & no. in. l. ij. C. de eui. & in

9 l. Ariſto. ff. de dona. Et no. iſtam gl. iuncto tex. ¶ † Et in fin. glo. concludo clarius intellectum huius. c. vt colligit ex dictis doc. & ex gloſſ. Aut enim vterq; ſciuit, ſcilicet collator & is cui facta fuit collatio: & tunc non tenetur prouidere ſibi de æquiualente beneficio. quia dolus cum dolo compenſatur. in. c. intelleximus. de adulte. Nec fuit iſte deceptus per collationem, ſed ſeipſum decepit. hoc verum. quando Epiſcopus ex mera liberalitate contulit, ſecus em̃ ſi tenebatur conferre rationem ordinis collati, prout dixi. ſ. c. præcedenti. Aut vterq; ignorauit: & tũc non tenetur iſti prouidere: quia fraus ceſſat, ſuper qua fundare ſe videt iſte tex. Et intellige, vt dixi, in collatiõe facta ex mera liberalitate: ſecus ſi ex neceſsitate, dequa in c. præcedẽti. Aut Epiſcopus ſciuit, & alter ignorauit, & habet propriè locũ iſte tex. Si aũt ecõtra, Epiſc. ignorauit: & alter ſciuit: tũc ceſſat iſta ꝓuiſio: quia collator nõ fuit in fraude: imò alius, q̃ ſciẽter bñficiũ acceptauit,

ZACHARIAS: ¶ Quando donator teneatur de euictiõe. Adde Bartol. in. l. Iulianus. §. j. ff. de verb. ob. & omnino in. l. ſi pro re. §. j. & ibi Alex. ff. de euict. Ant. Franciſ. ¶ De hoc, an donator teneatur de euictione, & quã do: vide in. l. Ariſto. in. §. Labeo. ff. de dona. & in. l. ij. C. de euict. vbi per Bal. & adde ꝙ donans rem alienam, & tradens: ſi cauit de euictione, liberatus eſt à prima actione, licet dominium nõ tranſtulerit: vt plenè per Io. de Imola. in. d. §. labeo. & per Alex. in. l. ſi. §. ſi. ff. de verbor. oblig. Adde tamẽ quòd donator nõ tenetur vltra quã facere poſſit. l. inter eos. in fi. ff. de fideic. libe. & vide An. in. l. ſunt aũt. ff. de re. iud. & ibi plenè per Alexã.

¶ SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus, vel alius Prælatus cõferens alicui beneficiũ, quod cõferre nõ poterat: illo euicto debet ſibi de alio prouidere. 3. 9.*
2 *Collatio beneficij vacantis cauſa permutationis, ſi fiat alteri, quàm permutare volenti, eſt ipſo iure nulla.*
4 *Beneficia debent purè renuntiari.*
5 *In ſpiritualibus acquiritur ius in re, ex ſolo titulo, citra aliquam traditionem.*
6 *Canonicus receptus ſine prębẽda, nõ habet aliquod ius ad prębendam vacaturam: adeò quòd poterit alteri conferri: ſed debet ipſi canonico à recipiente prouideri.*
Patronus, ſi ſemel præſentauit vnum: non poteſt poſteà alium præſentare ad beneficium vacans: ad vacaturum, hîc innuitur, quòd ſic.
Beneficia vacatura nullus citra Papam poteſt conferre.
7 *Beneficium vacaturũ alicui collatum à Papa, adeò ſibi debetur: vt ſi poſteà conferatur alteri, ſit nulla collatio.*
8 *Donator an & quando teneatur de euictione: vide remiſsiuè.*

Cap.

¶ SVMMARIVM.

1 *Electus caſſatur, ſi vnum ex pluribus oppoſitis contra eum, probatur, quod tamen ſufficiat ad eius caſſationem.*
2 *Electio alicuius dignitatem Eccleſiaſticam, ex quot & qui-*

bus cauſis poſſit caſſari.

3 *Beneficium, in quo quis erat minus canonicè intruſus. ſi impetretur à Papa non facta mentione de tali intruſione, talis impetratio eſt ſurreptitia.*

4 *Intruſus dicitur ille, qui ſine legitimo titulo, licet ſit electus, adminiſtrat: vel titulo legitimo fuit priuatus : & tamen miniſtrat.*

5 *Tolerantia ſuperioris, non inducit diſpenſationem in his, quæ ſunt contra ius.10.*

6 *Clericus, an poſſit licitè ſine diſpenſatione obtinere plures præbendas: vel plura beneficia ſimplicia. & caſu quo nō poteſt, an Epiſcopus poſſit diſpenſare.9.*

7 *Epiſcopus non poteſt recipere clericos alienos, quoad ordines eis dandos, ſed quo ad beneficia ſic, & poſtquam eis dedit beneficia poterit eos ordinare, quia incipiunt eſſe ſui ſubditi.*

8 *Cōſuetudo valet q̄ in ſimplicibus beneficijs, nō ſit opus reſidere.*

CAP. XVIII.

CVm iandudum. ¶ † Opponēti plura contra electū, ſufficit alterū probare: quod ad caſſationē eius ſufficiat: vel ſpecialius ſic. Caſſatur electio illius, qui poſsidet plures dignitates atq; præbēdas: & idem ſi detineretur aliquo vitio hîc ſcripto. h. d. ¶ Et primò ponit ſex, quæ opponebātur cōtra electum. Secūdò diffinitionē quæſtionis cōditionalē. Tertiò reſpōdet tacitæ quæſtioni, vel obiectioni. Secūda ibi: *mādamus*. Tertia ibi: *cum multa*. ¶ Caſus literalis. Vacante præpoſitura Siclunēſi, à quibuſdā canonicis eccleſię Siclunē. electus fuit quidā noīe Ioā. de bitinia maiore parte capituli prius appellante: & quibuſdā canonicis abſentibus, & nō vocatis, ad petitionē iſtius Ioā. commiſſa fuit cauſa quibuſdā iudicibus. iudices illi confirmauerūt electionē ipſius Io. tādem cauſa cōmiſſa fuit alijs iudicibus ad petitionē partis aduerſę. illi caſſauerūt cōfirmationē priorum iudicū. demum Papa caſſauit proceſſus priorum & ſecundorū iudicū: reducens cauſam ad eū ſtatum: in quo erat ante primā cōmiſsionē iſtis omnibus ſic peractis. R. Siclunēſis canonicus: oppoſuit ſe iſti Io. proponēs multa contra ipſum. ſ. pluralitatē dignitatū & beneficiorū, cōtra cōci. Latera. & q̄ die intruſionis ſuæ ante cōfirmationem adminiſtrare præſumpſit, & poſt caſſationē confirmationis electionis ſuæ miniſtrauit. His & alijs auditis mandat dominus Papa quibuſdā iudicibus, quòd ſi inuenerint prædictum Ioā. habere plures dignitates atq; præbendas: aut aliquod aliud de præmiſsis, quod ſufficiat: in uenerint eſſe verum: eidem Ioan. ſuper ipſa præpoſitura ſilentium imponant ab impetitione ipſius Siclunēn. eccleſiam abſoluentes. In fi. reſpondet Papa quaſi tacitè quę ſtioni poſſet quis opponere domino Papæ: quare vos iſtum repellitis. multi ſunt: qui habent pluralitatem dignitatū & beneficiorū. Multa per patiētiā tolerātur, quę ſi in iudiciū deducerētur, exigēte iuſtitia caſſarētur. Ber.

2 ¶ † No. j. ſex vitia, ſeu defectus, quæ opponi poſſunt cōtra electū ad dignitatē eccleſiaſticā. Primò multitudo dignitatū. Secūdò pluralitas præbēdarum. Tertiò ambitionis vitiū. Quartò delictum auaritię. Quintò, quod ſe ingeſsit ad dignitatem obtinēdam, de qua quęritur. Sextò quia intruſit ſe adminiſtrando ante confirmationem obtentam, vel poſteà caſſatam. Sed antequām procedam ad vlteriora, quęro nunquid quodlibet prędictorū de per ſe ſufficiat ad caſſationem electionis? Cōcludę prout colligitur ex dictis doc. quòd primum: ſcilicet multitudo dignitatum ſufficiat: probatur in. c. dudū. el. ij. ſ. de elec. & clarius hodiè in extrauag. execrabilis. Ioan. xxij. vbi patet quòd tenens de facto plures dignitates, vel eccleſias curatas ſit ineligibilis. [a] Circa ſecundū videlicet prębēdarum pluralitatē: diſſenſio eſt inter do. Nā quidā tenēt hoc nō ſufficere arg. illius. c. dudū. vbi tex. tantū ſe fundat ſuper multitudine dignitatum, ſeu eccleſiarum curatarum. & pro hoc facit iſte tex. in ver. mādamus. vbi Papa videtur multitudinē præbendarum copulare ad multitudinē dignitatum, quaſi pluralitas ſola præbendarum non ſufficiat. Alij tenuerāt contrarium exponētes dictionē atq; pro vel. Nā ſæpe copulatiua reſoluitur in diſiunctiuā: vt in. l. ſæpe. ff. de ver. ſig. & no. in. c. ij. de reſcri. Et certè hæc quæſtio pendet ab alia: nunquid ſit licitum obtinere plures præbēdas. & de hac latius ſ. ſubijciam. Tertium obiectū, ſcilicet ambitionis vitium, ſufficit de per ſe. Eſt enim peccatum mortale. pro hoc. c. quia intantum. ſ. eo. & vide bo. tex. viij. q. j. c. in ſcripturis. vbi patet quòd dignitas non eſt conferenda ambientibus: ſed potius fugientibus. Et eſt ambitio quædam aſpiratio ad dignitatem, procedens ad actum. Quartum ſcilicet auaritię delictum, per ſe ſufficit. lxxv. diſt. c. florentinū. & no. hîc in gloſſ. Quintum, quia ſe ingeſsit, ſufficit ad caſſationē: quia nemo debet ſe ingerere: vt in. c. qualiter. ſ. de elect. Sextum, quia adminiſtrauit ante confirmationem, [c] vel poſt caſſatam, per ſe ſufficiat: vt in. c. auaritiæ. de elect. lib. vj. & in. d. c. qualiter & quando. ¶ † Et ex iſto ſexto & quinto collige vnum, quòd intrudens [d] ſe in beneficium fortè authoritate Principis ſeculariſ: & poſteà impetrat illud à Papa non facta mentione de intruſione, eſt repellendus. Talis enim promotio fuit ſurreptitia. Nam ſi Papa ſciuiſſet, de facili ſibi non prouidiſſet propter ambitionis vitium. & quia ingeſsit ſe adminiſtrationi ante omnem prouiſionem. Nam ſi repellitur ille, qui habuit electionem, & non expectata confirmatione adminiſtrauit: potius eſt repellendus, qui ante omnē electionem & vacationem ſe intruſit in beneficium. & notabis hoc: quia multi errant & iniuſtè poſsident propterea beneficia. & vide quod not. in. c. ſi apoſtolicę. de præben. li. vj. in nouel. ¶ † Not. quòd intruſus [e] dicitur, qui titulo legitimo non prędecedente ingerit ſe adminiſtrationi, etiā ſi præceſsit electio, quod notabis. Idem eſt, ſi priuatus fuit titulo legitimè prius habito: vt no. Inno. in. c. qualiter & quando. el. ij. de accu. ¶ † Vltimò nota, & tene menti ſi. tex. qui quotidiè allegatur, q̄ per tolerantiam ſuperioris non videtur diſpenſatio inducta in his, quæ ſunt contra ius. & circa hoc vide pulchram gl. iij. diſt. in. c. ſi. In cōtrariū [f] vide tex. cum glo. in. c. quia circa. de conſan. & af.

6 ¶ † Vltimò quæritur, quia. ſ. dixi opiniones eſſe, an pluralitas præbendarum, repellat quem ab beneficio obtinendo: nunquid de iure communi poſsit quis habere plures præbendas: vel plura beneficia ſimplicia: nam de curatis de dignitatibus, & perſonatibus deciſum eſt j. cod. c. de multa. & in hoc multum inſtat hîc Inno. ſed referā principaliores opiniones, quę colligūtur ex gloſſ. ſua.

g ¶ Prima opi. [g] quia inſpectis iuribus antiquis non eſt licitum, niſi in vnico beneficio intitulari. Nam debet eſſe quiſquis cōtentus ea vocatione, qua vocatus eſt. & ſi nō ſufficit ſibi illud beneficium: quærat ſibi victū induſtria ſua, ſeu manibus. ad hoc. xj. q. j. c. j. & facit. c. clericus victum. xcj. diſt. & c. cum non ignores. ſ. eo. & lxxxix. di. in c. ſingula. cū multis ſi. ſed inſpectis iuribus poſteà ſequētibus. videtur q̄ liceat plura obtinere. pro hoc. c. cū eccleſiaſticæ. de excep. & quod le. & no. in. d. c. dudū. & in. c. dilec. filius. ſ. de reſcri. & in. c. ex inſinuatiōe. de procu. cū multis ſi. ¶ Secunda opi. q̄ nimia multitudo reprobatur à iure: ſeu duo vel tria ſimplicia licitū eſt poſsidere. pro hoc. c. quia intantū. ſ. eo. Tertia opi. q̄ in titulū non poteſt quis habere plura beneficia, ſed vnicū tm̄ ſic: vt q̄ de nomine ſolū ab vno beneficio, ſed alia habeat quaſi in ſtipendiū: dūmodo nō requirāt reſidentiā. Quarta videſ op. Inn. in qua reſidet. ſ. vt non ſolùm in beneficiū, ſed in titulū poſsit qs habere plures prębēdas ſine aliqua diſpēſatiōe, etiā ī diuerſis Epiſcopatib⁹: videſ tm̄ requrere duo. Primò, vt tales p̄bēdæ nō requirāt reſidentiā. Secūdò: vt eas obtineat, non propter fructus, ſeu vtilitatē propriā: ſed propter bonū publicū: vt quia eſt p̄ſona induſtriosa, & melius ſcit gubernare iſte decē brīficia, quàm alius vnū. & ita reſpōdet ad ca. ſanctorū. lxx. di. quod facit in oppoſitū. Dicit enim illud intelligēdū, quādo propter concupiſcētiā quis vult obtinere plures prębēdas. illud enim

7 nō licet, nec iure cōmuni, nec diſpēſatiuè. ¶ † Nec ob. ſe cūdū eū ſi dicatur, q̄ alienus Epiſcopus nō debet eū recipere: vt in. c. fraternitatis. ſ. de cle. nō reſi. & in. c. primates. lxxj. di. quia illa iura loquūtur de ignotis: vel loquūt vt nō recipiātur quo ad ordines, ſed quo ad beneficia recipi poſſunt: & ratione beneficiorū poteris ei cōferre ordinē. & notabis ſemper hoc dictū. ¶ Ex hoc enim potes ſumere vnā cautelā, quādo vis recipere ordines ab Epiſcopo nō tuo, ſine Epiſcopi tui licētia. Nā obtineas primò beneficiū ab alio Epiſcopo: & tūc cū ratione beneficij incipias eſſe ſubditus eius, poteris ad eo ordinari. & pro hoc facit. c. iij. de tēp. or. lib. vj. Nec ob. ſi dicatur, q̄ iſte erit perplexus, ſi Epiſcopi mādarēt ſibi cōtraria: cū debet obedire priori: niſi ſumma neceſsitas vrgeat. & de hoc vide latius hîc per In. Hoſ. aūt hoc tractās in. c. ſuper inordinata j. e. & in. c. literas. de cōce. prēb. poſt multa cōcludit, q̄ de iure cōmuni quęlibet prębenda, ſeu brīficiū requirit propriū miniſtrū. Vnde quēadmodū inplurib⁹ caſtris, quorū quodlibet requirit certos homines ad ſui cuſtodiā, nō pōt quis obtinere locū pluriū: ita & in brīſi cijs eccleſiaſticis. dicit tamē ne multę aīę illaqueātur, q̄ diſpēſare poterit Epiſcop⁹, etiā propter prerogatiuā p̄ſonę: vt quis habeat plures prębēdas, nō in titulū, ſed in beneficiū. Et vt clarè habeātur prędicta, faciam⁹ duo mēbra. Primū nūqd de iure poſsit quis obtinere plura ſimplicia. Secūdū in caſu, in quo de iure cōi, nō eſt licita plu

a ralitas: vtrū Epiſcopus poſsit diſpēſare. ¶ Circa primū [a] cōcludo ſic: q̄ aut beneficia requirūt reſidētiā ſiue inſpecto iure cōmuni: ſiue ſpeciali ſtatuto: & indubiè nō eſt licitū de iure plura retinere. Sunt enim incōpatibilia propter onus reſidētię. pro hoc. c. pe. ſ. de cle. nō reſi. & hoc eſt ſecūdū mētē iuris. Nā quodlibet beneficium creatur propter officiū: vt in. c. ſi. de reſcr. li. vj. Si verò nō requi

8 rūt reſidētiā: puta, † quia cōſuetudo eſt in oppoſitū, quę ſatis valet in ſimplicibus: vt in. c. cum omnes. de conſt. & tūc aut ſufficit vnū ad cōgruè ſuſtētādū clericū: & nō licet tenere plura beneficia propter vtilitatē propriā: imò eſt peccatū mortale, cū ſit ibi vitiū ābitionis & auaritiæ & occupat ſtipēdia aliorū pauperū: vt no. glo. in. d. c. dudum. Et ſic etiā poteſt intelligi. d. c. ſanctorū. vbi dicitur quòd quis non poteſt eſſe prębendarius & canonicus in diuerſis eccleſijs. Aut vnū per ſe nō ſufficit: & licet tenere plura vſq; ad congruam ſuſtentationē: & ſic poſſunt intelligi. c. gratia de reſcri. lib. vj. & cle. gratiæ. eod. titu. & c. cum teneamur. à cotrario. ſ. eod. & hoc quo ad pri-

9 mum. ¶ † Ad ſecundū nunquid poſsit Epiſcopus diſpēſare in caſu prohibito: aſſumendo dicta Ioan. And. quæ ſolent multum allegari: in. c. literas. prælleg. vbi dicit, quòd in diuerſis eccleſijs poteſt Epiſcopus diſpēſare. In eadem verò poteſt circa difformia beneficia: ſed non circa conformia. vnde non poſſet diſpēſare, vt quis in eadem eccleſia habeat duos canonicatus: licet poſsit diſpēſare, vt ibi habeat dignitatem & canonicatum cum prębenda: iuxta not. per gloſſ. in. c. j. de conſuet. libr. vj. Et eſt ratio diuerſitatis. Nam per diſpenſationem in diuerſis eccleſijs, vel in eadem circa difformia, non frangitur ibi numerus: nec tollitur eccleſiæ ſuffragium canonicorum. Si enim in qualibet eccleſia eſt numerus duodenarius: poteſt ipſe computari, & numerum complere in qualibet eccleſia, ac ſuffragium ſuum in ſingulis actibus eccleſiarum preſtare. Nam poterit vocari ad capitulum vtriuſq; eccleſię, & vtri q̄ dare cōſiliū ſuū. Idē erit ſi habet dignitatē & canonicatum in eadem eccleſia. Nā

poterit tūc preeſſe, vt habēs dignitatē, & aliās tanquàm canonicus: ſed ſi haberet duos canonicatus, frangeretur numerus eccleſiæ. Finge enim, quòd in eccleſia debent eſſe duodecim: & ex diſpenſatione ſex obtinent diſpenſatiuè omnes canonicatus: quia quilibet habet duos. hîc enim nunquam poteris numerare duodecim canonicos nec habent concilium, niſi vt ſex, vnde eccleſia multū læderetur. ¶ Sed aduerte: quia quatenus ſimpliciter dicitur, q̄ in diuerſis eccleſijs pōt diſpenſare circa duas præbendas, nō videtur ſimpliciter procedere: imò tex. apertiſsimè eſt in contrariū. d. c. ſanctorum. vbi dicitur, q̄ licet ex diſpenſatione Epiſcopi poſsit quis præeſſe duabus eccleſijs: non tamen poteſt ex eius diſpenſatiōe eſſe canonicus & præbēdarius in diuerſis eccleſijs. Et videtur prima fronte mirabile, vt indulgeat diſpenſationem Epiſcopus in diuerſis eccleſijs, & nō in diuerſis præbendis. Sed non mireris. nam intellige illum tex. q̄ diſpenſatio reſpectu eccleſiarū, ſit propter vtilitatē publicā: ſed reſpectu diuerſarum præbendarum, ſi propter vtilitatem priuatā. Nā prębēda daf canonico, vt inde viuat: nō ſic pręcisè datur eccleſia curato: ſed principaliter, vt populū regat. Ideò ex quo quis habet vnā præbendā, non eſt licitū vt habeat ſecūdā. intellige ſi prima ſufficit. nō ſic eſt in eccleſia: quia vt dixi, ibi notatur vtilitas publica. Ideò limitārē dictū Io. An. vt poſsit diſpenſare in duabus præbēdis, [a] quando vna non ſufficit. aliās procedat illud. c. ſanctorū. quod ſic intellige: licet ibi gloſ. diuinando aliter dicat. Et plenè circa hāc materiā vide, quod dixi in rep. §. qui verò in. c. extirpandæ j. eo. ti. Et q̄ poſsit Epiſcopus in caſibus prędictis diſpenſare: licet beneficia requirant reſidentiā, probatur apertiſsimè iure can. antiquo & nouo. Primò in. d. c. ſanctorū. Secūdò in. d. c. de multa j. eo. Nā cū. c. ſanctorū. cōcederet Epiſcopo generaliter diſpēſationē. c. de multa. ſolū ademit reſpectu eccleſiarū curatarū & dignitatum, ſeu perſonatuū: & ſic in alijs ſimplicibus remanet ius antiquū. l. præcipimus. in fi. C. de app. & de præſum. nōne. Et nūquid ſimpliciter ſit adēpta diſpēſatio in iſtis, dicetur in. d. c. de multa. ¶ In. gl. pe. in. fi. & circa hoc vi-

10 de, quod dixi in. c. cū non ignores. ſ. eo. ¶ † In gl. fi. in fi. Hoſt. adducit in contrariū illā. l. j. in §. ſcientiā. & l. ij. & l. ſed ſi pupillus. ff. de iuſt. Debet enim ſuperior proteſtari, & contradicere, ſi nō vult cōſentire. Soluit ipſe, q̄ reſpectu prætorū & quo ad tāgentia animas ſubditorū, tolerantia Papæ operatur permiſsionē: ne animæ illaquearentur. ſed quo ad illegitimè promotū, non inducit permiſsionem ſeu diſpenſationē: quaſi velit dicere, q̄ ex quo Papa nō cōtradicit, abſolutæ ſunt animæ ſubditorū iſtius, propter fidē, quā habebat. de quo vide opi. Gul. in. d. c. dudū. Sed reſpectu iſtius, qui indignè tenet plura bene ficia, nil operatur tolerātia Papæ propter malā fidē, quā habet. ¶ Sed aduerte, quia ſecundū hoc nūquàm tolletur ius per cōtrariū vſum, etiā Papa tolerante: quia videtur ſecundo hoc tolerare per patientiā: non aūt q̄ velit ius relaxare: contrariū eſt difficile. Sed poteſt dici, q̄ vbi lex ſuperioris habet cōſuetudinē in cōtrariū à principio, vel ex poſtfacto: tollitur lex ſuperioris, maximè ſuperiore ſciente, & non contradicente. Quod intellige ſi cōſuetudo eſt aliās rationabilis: vt in. c. ſi. de cōſue. & vide iij. di. c. ī iſtis §. leges. & quod ibi no. ſed vbi cōſuetudo nō eſſet ratiōabilis, vel nō eſt cōis: quia aliqui ſeruāt, & aliqui nō: & tūc reſpectu nō poteſt ſeruantiū procedere iſte tex. qn̄ pluresſunt ſeruantes, quàm nō ſeruantes. tunc enim pro priè eſt patientia ſuperioris, ſcilicet in nō puniendo trāſgrediētes: nō autem cauſatur diſpenſatio, vel permiſsio.

SVMMARIVM.

1 *Canonicus receptus ſine titulo debet ſibi, quàm citius fieri poteſt, prouideri de præbēda: interim habebit quotidianas portiones. 4. 5. 6. 7. 8.*

a ¶ Ineligibilis. Add de do. Car. conſil. iij. Old rad. conſi. lxvij.

b ¶ In diſiunctiuā. Adde Old. conſi. clxj.

c ¶ Ante confirmationem. Adde Oldra. conſil. cxcj. & ccclviij. Ro. conſ. cccxxxiij. Calde. conſi. ix. de elect.

SEB. SAPIA.

d ¶ Quod intrudēs. Multa ad hoc accumulat Felin. in c. in noſtra. in ij. corollario. ſ. de reſc. & in. c. poſtulaſti. in vlti. char. e. tit. Adde Abb. in c. j. j. de conceſſ. præbend.

e ¶ Intruſus. Adde quis dicatur intruſus, Car. cōſ. xiiij. de verb. ſig. Ioan. de Imol. conſilio cxxvij.

SEB. SAPIA.

f ¶ In contrarium. Pro ſolutione huius contrarij, vide Abba. in. c. niſi, cum eſſent. in fin. col. ij. j. eo. Abb. & Fel. in. c. j. ſ. detreuga & pace.

g ¶ Prima opi. Ad de do. Card. conſi. ſ. alleg. iij.

a ¶ Circa primum. Adde do. Car. cōſ. liij. & eſt cōſi. Bal. d. Abba. conſ. xxxviij. &. xcv. iij. lib. Lap. al. xxxvj. xcvj. cxvj. & cxvij. Cal. conſi. xxv. ij. de præben.

In ſpiritualibus licita eſt compoſitio, maximè ſuperioris authoritate: videʒ in.c. niſi eſſent in.5.no.

Legatus de latere non poteſt dare alicui ius ad vacaturum beneficium, licet poſſit reſeruare ſibi collationem beneficij vacaturi, etiam reſpectu certæ perſonæ.

Canonici plures, an poſſint recipi ſine præbenda in eadem eccleſia. & ſi non poſſunt recipi, an caſſetur receptio omnium, an aliquorum.

Papa ſolus, nec alius citra eum, poteſt diſpenſare contra conſilium ʒ. prox i.c.nu.4.

CAP. XIX.

DIlectus filius. ¶ †Recepto in canonicũ, quã cito facultas ſe obtulerit, debetur prębẽda: & interim habebit quotidianas diſtributiões. h.d. Cõtinet quatuor dicta. Primò mãdatũ apoſtolicum. Secũdò ibi: *ad inſtantiam iuſtum & iniuſtum præceptum legan.* Tertiò ibi: *cum erog* iuſti proceſſus cõfirmationẽ & iniuſti reprobationẽ. Quatrò ibi: *facientes Papalem ſubiunctionem.* ¶ Caſus literalis. Epiſcopus Linconiẽſis de mãdato domini Celeſtini Papæ, cuidã clerico. G. nomine quãdam præbẽdam in eccleſia Linconienſi aſsignauit: ſed capitulũ noluit ipſum recipere ad eãdem. tãdem ad inſtantiam Remẽſis Archiepiſcopi, tũc Epiſcopi prenestini apoſtolicæ ſedis legati: talis cõpoſitio inter capitulum & ipſum. G. interceſsit: ꝙ receptus fuit in canonicum, & in fratrẽ, cõceſſo ſibi ſtallo in choro, & loco in capitulo, & participatione diuinorũ: ita tamẽ ꝙ fructus prębẽdæ recipere nõ deberet niſi loco proximè vacaturæ. Sed quia plures prębẽdę poſtmodũ vacauerũt, nec eidẽ. G. aliquã aſsignauerũt: acceſsit ad Papã proponẽs eidẽ omnia ſupradicta. Scribit Papa iudicibus, dicẽs dictũ. G. in canonicũ recipi, canonicis nõ obuiat inſtitutis. ſed vacaturã expectare prębendã, eſt cõtra Lateran. conciliũ. Vnde Papa factũ legati in eo, ꝙ dictũ. G. recipi fecit in canonicum, & in fratrẽ, approbauit: ſed ꝙ nihil reciperet in ſimili loco proximè vacaturæ reprobauit. quia verò indignum eſt, vt receptus in canonicũ beneficio careat, mãdat iudicibus vt Epiſcopũ & capitulũ prædictos cõpellant, vt ei prębẽdam cũ ſe facultas obtulerit, aſsignẽt: & portiones quotidianas, quæ fiunt in eccleſi a memorata ſine diminutione faciãt aſsignari eidẽ. Ber. ¶ †Not. j. ꝙ in ſpiritualibus licitè intercedit compoſitio maximè autoritate ſuperioris, pro hoc. c. ſtatuimus. de trãſactionibus. ¶ †Not. ij. ꝙ legatus etiã de latere prout erat iſte Epiſcopus preneſtinus, qui erat Cardinalis: nõ poteſt dare ius ad vacaturũ[a] beneficiũ. licet ergo legatus de latere poſsit beneficiũ reſeruare vacaturũ ſuæ collationi, etiã pro certa perſona: vt in c. cũ dilectus. de iurepatronatus. & in.c. penul. de offi. leg. lib. vj. nõ tamẽ poteſt dare ius ad beneficiũ vacaturũ. vt hîc. Et poteſt eſſe diuerſitatis ratio: quia per reſeruationẽ nullũ ius acquiritur perſonę: poteſt enim variare legatus & alteri cõferre beneficiũ reſeruatũ. & ſic nõ datur tãta materia captãdi mortem proxi. ſed ſi poſſet dari ius ad beneficiũ vacaturum, acquireretur ius perſonæ, & de facili deſideraret mortem alterius: vt eius beneficiũ poſſet obtinere. ¶ Nota vlterius ꝙ receptio in canonicũ vltra numerũ prębẽdarum nõ diſſoluit illarũ numerũ: ſed prębendæ remanẽt in priſtino numero, & ſolùm ampliatur numerus canonicorũ. ¶ Itẽ not. ibi: *non obtinet inſtitutus.* ꝙ ſine peccato recipitur quis in canonicũ etiã ſine prębẽda. ¶ †Vltimò no. ꝙ receptus in canonicũ ſine prębẽda, debet accipere diſtributiones quotidianas. & in hoc eſt iſte bo. tex. Sed Io. An. cauillãdo dicit hoc poſſe procedere in receptis authoritate capituli: nõ autem in receptis de neceſsitate authoritate Papali. vel fortè hoc proceſsit hîc, ſecundum eum: quia canonici iſti cõtemſerant primũ mandatum apoſtolicum: ſed vt dixi, eſt cauillatio & diuinatio. Nam Papa madauit iſtum recipi: licet per cõpoſitionem ſponte eum poſteà receperint: tamen pareri fuit neceſſarium. Item Papa non fundat ſe ſuper contẽptu mandati: ſed tantùm, quia non eſt licitum, vt receptus in canonicum careat omnino prębenda. Debet enim habere ſubuentionem, quę haberi poteſt ſalua integritate prębendarum. Et quanquam aliqui dixerint hoc. c. loqui de portionibus priuilegiatis, & non de quotidianis diſtributionibus, hoc mihi non placet: quia tex. appellat portiones quotidianas. de hoc tamẽ dic, vt plenè dixi in.c.cum. M. de conſti. ¶ †In gloſ. j. ibi: *hic nihil percipiebat.* Hæc ſolutio gl. diuerſificat caſus: ſed non tollitur funditus contrarium. Nam licet in.c. relatum. aliquid ille perciperet, nihilominus habuit in promiſsis de conferenda ſibi prima prębenda vacatura. ergo quatenus promiſsio continebat vacaturam prębendam, debuit irritari, ſicut & hîc. Et per hoc dico: quòd etiam ſequens ſolutio gloſſæ non eſt bona: dum dicit, quòd vitium fuit hîc expreſſum à laico. quæſtione dicta. in capi. relatum. non fuit expreſſum, niſi vnum: id eſt non fuit ſibi facta promiſsio de vacatura: quod eſt contra illum textum. Ideo ſolue formaliter prout ibi notatum fuit: quòd non ex viribus promiſsionis ille fuit conſecutus prębendam, ſed ratione canoniæ: quia ex quo erat canonicus, non debebat carere prębenda. Et ponderauit ibi Papa promiſsionem: non quòd promiſsio haberet arctare illum Epiſcopum: ſed ad maiorem aggrauationem illius Epiſcopi, qui differebat illi prouidere. & ſic fecit hîc Papa. nam reprobauit promiſsionem: & poſteà mandauit iſti prouideri, tanquam canonico. & vide bo. gloſſ. in capitul. ij. de conceſ. prębend. libr. ſexto. ¶ †In gloſſ. iij. ibi: *eligimus te ad proximam vacaturam.* Pondera verba gloſſ. nam eius mens eſt hæc: quòd ſi promiſsio fit reſpectu vacaturi canonicatus, non tenet. Ad hoc enim vt teneat electio, oportet quòd purè de præſenti recipiatur in canonicum: & ſi promittitur ſibi prima vacatura prębenda, non tenet promiſsio: nec habet inficere receptionem in canonicum: quia ius canoniæ, quod creatur ex receptione in canonicum, eſt ſeparabile à promiſsione vacaturæ prębendæ, quo caſu regulariter vtile non vitiabitur per inutile: [b]vt in regula vtile. & quod ibi no. de reg. iur. li. vj. Et pro hoc dico, ꝙ opinio quorundam non procedit in eo, quod dicebant, quòd ſi receptio in canonicum, & promiſsio vacaturi beneficij expediuntur eodem actu, totum inficitur. hoc enim non eſt verum, quando ius receptionis eſt ſeparabile à promiſsione vacaturæ prębendę. ¶ †In ea. gloſſ. ibi: *ad quoddam ius de nouo creatum.* & iſtud ius caſſatur ex ipſa receptione in canonicum. Nam eo ipſo, quòd eligitur in canonicum, [c] acquiritur ius vocis dandæ, & alia exercendi, tanquam canonicus: ſicut eſt videre clariſsimè in recepto in eccleſijs regularibus, maximè mendicantium. Nam ſine qualibet prębenda, ex ſola receptione cauſatur ibi quoddam ius: vt ſit ibi de collegio. Et inquantum gloſſ. ſubmittit, quòd iſtud ius nouiter creatum expirat, quando aſsignatur ſibi beneficium vacans, intellige de beneficio prębendali. & in eadem eccleſia: quia non poteſt ibi habere duos canonicatus. imò incontinenti poſt perceptionem ſecundi, vacat primus: vt in cle. fi. eo. tit. Et inquantum dixi, ꝙ vacat primus: intellige quando primus eſt de numerarijs: aliàs autem non proprię vacat: ſed deſinit eſſe: vt in.c. dilecto ʒ. eo. ideò illud ius non poteſt cõferri alteri: vt quidam dixerunt. ſed ſi de nouo reciperetur alter, crearetur ius de nouo: vt in.d.c. dilecto. Et põdera dictum glo. in alio, dũ præſupponit, quòd beneficium prębendale vacans poteſt cõferri huic recepto vltra numerum. Nam Inn. ſentit hîc oppoſitũ dicendo, ꝙ vt non augeatur numerus prębendarum, debet cõferri alteri

a ¶ Ad vacaturum. Adde Fede. conſi. Ixviij.

SEB. SAPIA.

a ¶ Vacaturũ. Idẽ tenet Iaſ. in.l. fin. col. v. in gl. in verbo obſeruari. C. de pactis. Decius in c. ex parte. j. in primo notabili. ſ. de offic. dele. vbi alia allegat.

b ¶ Per inutile. Adde, quando vtile per inutile vitiatur. Ro. conſi. cccxvij.

ZACHARIAS.

¶ Adde gl. ord. ad quam recurri ſolet in. l. pecuniæ fœnebris. ff. de vſu. Bar. Alex. in. l. græcè. & ibi remiſsiuè in ap. Cel. in verſ. an vtile per inutile. & in regula vtile. vbi etiam in addi. do. Nicol. Boerij. in ver. ádde ad iſtam. Iſtum in c. maſſana. poſt gl. fi. ſ. de elect. Cardi. Alex. in. c. turbat. &. c. ſi qd. xxxvij. diſt. & Ant. Barb. in repet. c. Raynal. char. antep. & ſeq. vbi multa accumulat. ſ. de teſti.

c ¶ In canonicum. Adde quod voluit do. Car. conſ. cviij. & conſil. ciij.

SEB. SAPIA.

c ¶ Canonicũ. An valeat ſtatutum, vel conſuetudo, ꝙ receptus vltra numerum, nõ habeat vocem: vide Feli. in. c. conſtitutus. col. vl. ſ. de reſcrip.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

a b c

alteri, qui ſuccedat in l ocũ mortui. Item dicit: quòd receptus in canonicum vltra numerum, non habet ius ad petẽdum prębendam poſteà vacantẽ: licet poſsit petere, vt ſibi prouideat ut de ſuperexcreſcẽtibus reditibus. Ratio ſecundum eum: quia ſuperexcreſcentes reditus frangunt numerum prębendarum: vt in.c.cum. M. de conſti. non autẽ ſic frangũt vacationẽ prębendarũ. Certè hæc dicta Inno. mihi non placent. nam non video, ꝙ frangatur numerus prębẽdarũ, ſi prębenda pòſt vacãs, conferatur iſti pòſt nouiter recepto: quia vt. ſ. dixi, illud ius creatum extinguitur. & iſte ſuccedit in locum mortui. & ſanctius eſt, vt habeat iſte, quã alter: ne ſtet ſic diu ſine prębenda: vt in.c. relatum. ſ. eodem. Item puto, ꝙ receptus vltra numerum, licet non habeat ius affectũ ad prębendam primò vacaturam: vt dixi in.c. inter cætera ſ. e. habet tamẽ ius canoniæ: ratione cuius poterit implorare officium iudicis, vt ſibi prouideatur de illa prębenda vacãte. arg. optimum in.d.c. relatum. nec video huic petitioni aliquid repugnare. Non enim dico, quòd habeat ius ad illam prębendam: ſed habet ius in genere, vt petat ſibi prouideri. Nec etiam in alio eſt verum dictũ Innoc. dũ dicit, quòd ſuperexcreſcentes reditus frangũt numerum. Nam dant facultatẽ frangendi: non frangunt ipſo facto: vt probatur clarius in.d.c. fi. de verbo. ſigni.

8 plenè dixi in.d.c. cũ. M. de conſti. ¶ †In ea. gl. ibi: *auget numerum canonicorum.* no. gloſ. iuncto tex. & idem videtur probari in.c. pro illorum ʒ. eo. vt receptio in canonicum vltra numerum, augeat numerum canonicorum, ſed non prębendarum. & colligitur hîc arg. ſubtiliter ex tex. Nam ſi frangeret numerum prębendarum, non vacaret ibi amplius prębenda: quia vacatio contingit reſpectũ numeri: vt in ca. dilecti ʒ. eo. ſed hic, & in.c. relatũ. ſ. eod. expectatur vacatura prębenda. Putarem tamen, quòd vbi receptio vltra numerum fuerat ſimplex, quòd immediatè quo ad omnes effectus rumpatur numerus canonicorum: & ita dicendum in omnibus aliis collegijs. & iſto caſu puto procedere quod. ſ. dixi, quòd talis receptus habeat omnem cõmoditatem in collegio, quã habet quilibet alter, ſeruata tamen integritate prębendę. Et ideò vt dicit hîc Inn. ſi in eccleſia non eſſent prębendę diſtinctæ: nec portiones priuilegiatę, quę ſucceſſerunt in locum prębendarum: ſed ſunt portiones ſecundum numerum canonicorũ: ita ꝙ portiones ſunt acceſſoriæ ad canonicatũ, tũc talis receptus debet habere portionem ſuam: ſecus vbi portiones eſſent priuilegiatæ. Et dicuntur priuilegiatę, quando ex priuilegio, vel ſtatuto fuit ſancitum: vt ex omnibus reditibus eccleſię fierent duodecim portiones. Nam iſtę portiones ſuccedũt loco prębẽdarũ innumeratarũ. Nulla enim eſt differẽtia inter portiões iſtas & prębendas diſtinctas: niſi in facto. quia prębẽda diſtincta diſtinguitur in certis reditibus, ſeu poſſeſsionibus, ſeu iuribus: vt puta quando tres poſſeſsiões, vel duæ deputãtur pro vna prębẽda: & illa prębẽda eſt propriè ſecũdũ vſum loquẽdi: & ſecũdũ quod iura capiũt in hoc tit. Portio verò priuilegiata eſt, quando omnes reditus ſunt communes: & percipiuntur per vnum loco capituli: vt in fine anni fiant certæ portiões ſecundũ priuilegiũ, ſeu ſtatutũ: & cuilibet datur portio ſua. ¶ Et ex prędictis habes colligere, ꝙ quando ꝙ in eccleſia ſunt prębendæ diſtinctæ modo prędicto: quoniã ex omnibus reditibus fiunt portiones, & illæ quãdoq; ſunt certæ & determinatæ: quãdoq; ſunt incertæ & indeterminatæ: quia diuiduntur ſecundũ numerum canonicorũ. vnde ſi ſunt plures, minus habẽt. ſi ſunt pauciores, habebũt portiones ampliores, & ecũdiores. Primo caſu receptus vltra numerũ, nõ recipiet portionem: quia illæ ſunt loco prębendæ: vt dixi. & non debet frãgi numerus determinatus. Secũdo caſu debet habere: quia nõ frangitur numerus, cũ nullus ſubeſſet numerus;

ſed fierent portiones, ſecundum quod ſunt ibi canonici. ſed ſi receptio fieret vltra numerum nõ ſimpliciter, ſed a hoc adiecto, vt ſit ſupernumerarius: tũc puto, quòd ius iſtius recepti ſit valde tenue & exile: nec rumpit in effectu numerum deſtinatũ. Et de iſto ſic recepto crederem procedere opinionẽ contrariã: vt talis non habeat vocẽ in capitulo: [a]nec aliquã commoditatem habeat in eccleſia: ſed eſt quoddã ius ventoſum. Nã nõ agebãt iſti in effectu numerũ rũpere ex quo dixerũt, ꝙ eſſet ſupernumerarius. & ex hoc arguo ad collegium docto. quando ha-

9 bet numerũ determinatũ. ¶ †In ea. glo. ibi: *ſed nunquid plures.* no. glo. vſq; ad finẽ. Ex qua habes quæſtionẽ quotidianã: nunquid poſsint recipi plures in canonicos ſine prębendæ: Glo. in effectu cõcludit hoc eſſe arbitrariũ. & dic in hoc arbitratu venire, vt cõſideretur numerus præbendarũ. Nam facilius admittitur receptio quinq;, vbi ſunt quinquaginta, quàm vbi ſunt tantum quinque, & ſic intellige dictum Ioannis. licet gloſſa aliter intellexerit. Et pro hoc facit: quia ius non reſiſtit huic receptioni: vt in.c. relatũ ʒ. e. & hic nõ determinat numerum: ergo recurrendũ ad arbitriũ ſuperioris. arg. cap. de cauſis. de offi. dele. l. j. ff. de iure deliberãdi. ¶ Sed hîc quæritur, quid ſi recipiatur multitudo vltra arbitriũ boni viri: nunquid vitiabitur receptio omniũ? Ioan. And. hîc concludit, ꝙ ſi fuerint recepti ſucceſsiuè, caſſabitur dun taxat receptio illorũ, qui fuerũt recepti vltra numerũ arbitrorũ. idẽ ſi fuerunt recepti inſimul, & appareat de ordine ſcripturæ. vnde ſecundũ ordinem ſcripturæ poſteriores tantũ repelluntur: [b]quia ſic videtur receptio facta. argu. in.c. mandato ʒ. eo. tit. li. vj. Sicut dicimus in ſimili, quando in eodem volumine reperiũtur ſtatuta cõtraria: vt nota. in cap. j. de cõ. & in.l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. Si autẽ non appareat de ordine: vt quia fuit dictum: recipimus vos omnes in canonicos. & tunc vitiabitur receptio omnium. quia vtile non eſt ſeparabile ab inutili. pro hoc capi. cum ſuper. de offic. delegat. & in. l. j. in. ſ. Trebatius. ff. de aqua. quotidi. & æſtiua. & 10 hoc not. ¶ †In gloſſ. in verſi. *cum ſe facultas.* Hæc glo. ſentit contrarium ad text. quia de nihilo prouidet hîc Papa: cum ex facto capituli ille erant cõſecuturus hunc effectum. Glo. Reſpondet, tres effectus ponendo. Nam alius citra Papam non poterat dare, ſeu promittere ius vacaturum: & tene ſemper menti iſtam gloſſam, quòd

c nullus citra Papam diſpenſat contra concilium. [c] & facit c. ſi. de fil. presbyt. & vide gloſſ. in.c. cum dilecti. de elect. plenè dixi in. c. at ſi clerici. in. ſ. de adulterijs. ſ. de iudi. Secũdus effectus, quia ex iſta prouiſiõe habebit iſte portiones quotidianas. Tertius, pinguior fuit iſta prouiſio Papæ: quia mandauit prouideri cũ facultas ſe obtulerit: & non ſimpliciter cum vacauerit. & multis modis poteſt ſe offerre facultas abſq; vacatione: puta per ſuperexcreſcentiam redituum. Inn. aliter. ſed dicta gloſſ. ſufficiunt. & gloſſ. fi. ad idem tendit.

SVMMARIVM.

1 *Electio duorum ad vnam prębendam, non valet. intellige quando prębenda eſt annexa canonicatui: aliàs ſecus. 3.*

2 *Electio & collatio ad beneficia debent eſſe puræ.*

4 *Papa poteſt in vno epiſcopatu conſtituere duos Epiſcopos, alius citra Papam non poſſet.*

CAP. XX.

VÆ fraternitatis. ¶ Non tenet electio cũ ad vnã prębendã duo ſimpliciter eligũtur. h. d. Primò ponit deciſa facta narratio, & cõſulta tio. Secũdò reſponſio ibi: *nos.* ¶ Caſus literalis. Aliquando contingit ꝙ ad vnam prębendam vacantẽ duo eligũ-

¶ Vocem in capitulo. Adde Feli. latè conſi. ccxcij.

b ¶ Repelluntur. Adde an ordo ſcripturæ ſit attendẽdus, Fran. de Arc. conſi. cliiij. Anto. Franc.

¶ An ordo ſcripturæ debeat attẽdi: Dicas regulãr ꝙ ſic, adeò, ꝙ ordo ſcripturæ arguit ordinẽ intellectus: vt per gloſ. & doc. in. l. quoties ff. de vſufru. & per Bar. & Bal. in. j. cõſti. C. in. ſ. quibus. & per Bal. in. l. ad. uerſus. C. de fur. Et ideò q prior eſt in ordine ſcripturæ, præſumitur prior in tpe, vt ꝙ Bald. in l. j. C. de impu. & aliis ſubſt. vbi dixit, ꝙ regũla in dubio dat̃ ex ordine verborũ. Et vide Ang. ĩ auẽ. de her. & fal. i. ſ. & enim legata. & ꝙ Bar. ĩ. l. Gall⁹ ĩ. ſ. qdã. ff. de lib. & poſt. & ĩ l. ij. in. ſ. prin. ff. de vul. & pup. & ĩ. l. q duos. ff. de le. j. vbi dicit Bart. ꝙ dat̃ ele ctio legatario prius notato, vt eſt bo. tex. ĩ. l. ſi qs ſeruũ. ĩ. ſ. certũ. ff. de le. ij. & vide Bar. ĩ l. heredes. in. ſ. peto. ff. ad Treb. vbi dicit, ꝙ ordo ſcripturę reſpuit̃ inter pſonas, ĩter ęs cadit affectio. De quo ĩ. l. cũ pater. in ſ. pe. ff. de leg. ij. & vide do. Car. in cle. j. in princ. in xiiij. q. ꝙ iurepa. Et quo modo ĩtelligatur, ꝙ ordo ſcripturæ ſit attendendus: vide Spe. in ti. de primo & ſecundo de cre. in. ſ. v. in verſi. ſed nũquid ordo. & eundem Specu. in tit. de teſt. in. ſ. iij. & in. ſ. vij. Et adde, ꝙ ordo ſcripturæ nõ attendit̃, qñ cõſtat de ordine intellectus. l. cũ pater. in. ſ. fidei. ff. de legat. ij. & vide Bar. in. l. ita tamen. in. ſ. qui ſuſpectũ. & in. l. Sceuola. ff. Ad Trebel.

SEB. SAPIA.

c ¶ Cõtra conciliũ. Vide Deci. in.c. ex

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

a b c

parte. primo.in j. nor.ſ. de off. dele. Abb.in.c. dilecto. in.iiij.no.j.eodem

tur propter importunitatem petentium:quęsitum fuit à Papa, an talis electio de iure teneat? Papa cõsiderans,q; si duo vnam prębendam tenerent,illud esset contra concilium Turon. q; prębendarũ inhibet sectionẽ: & si vnus illorum prębendã haberet:sub expectatione alter cõtra laternen. concilij statuta remaneret. Respondet Papa,q; talis electio de rigore iuris est penitus cassanda. Ber.

1 ¶ †No.j.ex tex. hîc pro dictis Inn.in.c.maioribus.ſ.eo dem. vbi dicit, q; si duo eliguntur simpliciter ad vnam prębendã, non videtur electores diuidere prębendã in duas,scilicet q; vna prębenda esset cõmunis duobus. Requiritur enim factum in diuisione prębẽdæ, vt ibi plenè dictum fuit. ¶ No.secũdò q; vna ecclesia non potest conferri duobus. Intellige quando essent ibi, vt singuli: secus si vt collegiũ:quia tunc non contingeret aliqua sectio: sed ipsum corpus collegij repræsentat personam vnius.ar.in.l.mortuo.ff.de fideiusso. ¶ †Sed quęritur, quid si reciperentur duo sub conditione:id est vnus sub conditione alterius:puta eligimus illũ, & si noluerit acceptare,eligimus talẽ.quidã tenuerunt receptionẽ valere,& extinguitur ius secundi:eo ipso,quòd primus acceptat.arg.in.l.post aditam. C.de impu. & alijs substi. Dic hoc procedere respectu huius.c. nam per hũc modũ nõ fit diuisio:neq; datur ius ad beneficiũ vacaturũ: sed alio respectu nõ tenet hæc receptio: quia vota eligentiũ debent esse pura,non conditionalia.& idem in collatione: vt est text.cũ glo.cap.ij.de electio.li.vj.& hoc sentit hîc Ioan. An. remittendo ad illud.c.ij. ¶ Secundò opp. vide tur etiã,q; si duo purè recipiantur ad vnã prębendam, non potest cadere ille intellectus,vt vnus teneat sub expectatione alterius:quia cũ nõ apparet de quo: nos possumus vnũ præligere.arg.in.l.duo sunt Titij.ff.de test. tut.Sol.gl.fatetur contrariũ,& dicit q; mens literæ non est,q; illa verba possint habere illos duos intellectus: de quibus in litera, sed tantũ primũ: sed voluit arguere, q; etiam secundus intellectus non potuit sustineri de iure.

3 ¶ †In gl.iij.ibi: *sed prębenda diuidi non debet.* Intellige rem istũ tex. & consimilia iura, quando prębenda consistit non solũ in temporalitate:sed etiã in iure spirituali:vt quia prębendæ & canonicatus sunt connexi. Tunc enim propriè appellatur hoc ius prębendale vnicum & indiuiduum.& sic intelligitur.c.dilectoj̃.eo.sed vbi prębenda cõsistit in mera temporalitate:quia non est annexa iuri canoniæ:tunc non video repugnantiam,si prębẽda per se est sufficiẽs duobus, quominus possit dari duobus:vt habeãt illã communẽ,quẽadmodũ omnes canonici possunt viuere communiter ex reditibus ecclesię simul collectis. Et q; primũ intellectũ senserit hîc gl.potes colligere ex illis verbis ibi: *quasi dimidius canonicus &c.* non enim esset dimidius, si quisq; haberet ius canoniæ distinctum, fateor tamen quòd sine maxima causa hoc fieri non deberet:nẽ sint isti peioris conditionis, quàm prędecessor:argu.in.c.cum omnes.de consti. ¶ †In gl.fi. in fi.sed glos.non aperit quis possit in hoc dispẽsare. do. Anto.dicit, quòd solus Papa. non allegat sed ego adduco bonum text.in.c.dilecto.pæalleg.vbi expresse innuitur,quòd etiam legatus non potest in hoc dispẽsare. Est enim contra concilium Turonense,de quo in.c.maioribus.ſ.eo. sed contra concilium nullus citra Papam regulariter dispensat: vt nota.ſ.c. proxi. hoc autem Papa potest facere:quia in vno episcopatu potest constituere duos :vt in.c.non autem.vij. quæstione.j. fortius in vna prębenda. Et credo quòd tex. dicat hoc de rigore iuris: id est secundum ordinem iuris. Nam quandoque capitur rigor pro ordine: & tunc rigor est idem,quod vigor.& ita capitur in.c.super literis.ſ.de rescrip.

2 ✣ SEB. SAPIA
a ¶ Nisi essent. nõ est alibi tex.hic secundum Bal. in.c. j.ſ.inter pares.col. vlti.de leg. Conra. in vsibus feudorũ. & vide ad quod ipsum allegat.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Si duo electi ad vnam dignitatem compromittunt,possunt arbitri vnius electionem confirmare, & alteri de prouentibus dictæ dignitatis prouidere:ad quos prouentus non tenebitur successor in dignitate.2.neq; ipse confirmatus si remoueatur à dignitate:vel ex ea non percipiet fructus.10.*

3 *Actus, qui potest esse iustus & iniustus: si fuerit gestus à viris circunspectis: præsumetur iustus: id est in casu iusto gestus.*

Citatio,quæ potest esse iusta & iniusta,præsumitur iniusta:nisi sit facta,vel commissa à iudice circunspecto & honesto.

Clericus ordinatus ad maiores ordines à viro multum prouido & honesto:præsumitur habere ordines inferiores:quia non præsumitur istum ordinasse ad maiores,nisi fuerit informatus de moribus.

4 *Compromissum factum in iudicem tanquam in amicabilem cõpositorem,potest iudex in eodem facto procedere tãquam iudex, & tanquam arbitrator.*

Actus gestus ab habente duplicem potestatem,præsumitur gestus in dubio ea potestate:qua actus sustinetur.

5 *Arbitri non possunt se extendere, seu iudicare,nisi super his, super quibus fuit compromissum.*

6 *Arbitri possunt pro bono pacis tollere vni & dare alteri.7.*

8 *Sententia in spiritualibus non transit in rem iudicatam,respectu illius pro quo est lata,sed respectu illius,contra quem est lata,sic.*

Sententia licet iniusta,dat iustam causam detinendi illi, pro quo est lata,dummodò habeat bonam fidem.

9 *Princeps videtur dispensare,vbicunque rescribit:toleramus. secus si simpliciter tolerat.*

11 *Mortis appellatione,an veniat ciuilis,an naturalis?*

12 *Monachi & alij religiosi possunt habere aliquam pensionem ex permissione Abbatis:quæ potest eis auferri: nisi habuerint confirmationem à Papa: non tamen debẽt illud tenere, vt proprium.*

Monachi possunt statuere: vt eis debeatur certa pensio quolibet anno.

CAP. XII.

a Nisi essent.[a] ¶ † Si duo electi ad aliquam dignitatem compromittant in iudices: poterit iudex alterum confirmare,& alteri pro bono pacis de prouentibus prouisionem facere:hoc dicit. Et primò excusat suspectam ordinationem & ipsius duo membra declarat. Secundò præmissis motiuis sub certa moderatione illam approbat. Secunda ibi: *quia igitur.* ista est pulcherrima dispositio & in toto corpore iuris non habes consimilem. ¶ Casus literalis. Vacante quodam prioratu,duo electi iuerunt ad ipsum.Causa commissa fuit super his duabus electionibus, vt negotium posset facilius expediri : partes compromiserunt super istis duabus electionibus in iudices delegatos, retenta sibi iurisdictione delegata:Iudices isti siue arbitri pro bono pacis & concordiæ ordinauerunt quòd vnus electus prioratum haberet, alter verò.xx. libras perciperet annuatim de reditibus capituli.& xl.libras de prouentibus prioratus:& hęc ordinatio ab omnibus est recepta & approbata:tandem petiuerunt illam ordinationem per sedem apostolicam confirmari.Super hoc rescribit Papa dicens,quòd illam ordinationem haberet valde suspectam propter malum exemplum:nisi tam illi,qui fecerint,quàm illi circa quos facta fuit , essent viri prouidi & discreti. Quod enim factum fuit per illos,vt vnus de duobus electis habeat prioratum : hoc factum fuit secundum iustitiam delegata iurisdictione. quod de altero factum est , vt ipse habeat viginti libras de reditibus capituli, & quadraginta libras de prouentibus prioratus percipiat annuatim:hoc secundum prouidentiam fuit

tiam fuit ordinatum ex arbitraria potestate:cum in delegatos fuerit compromissum retẽta iurisdictione delegata:& pro bono pacis & concordiæ cõsensi sunt se feciſſe. Quia ordinatio ista ab omnibus est recepta, & prior & capitulũ prouisionem huiusmodi sine grauamine possint exhibere,quæ facta fuit non ex pactione

2 partium,sed ex iudicum prouisione pro bono pacis. ¶ †Papa eã tolerat hoc modo videlicet: vt dignitas prioratus non remaneat onerata:ita,q; defuncto priore,successor ad pstationẽ.xl.li.nullatenus teneatur: ne circa prouentus prioratus aliqua sectio fieri vi

3 deatur.Ber. ¶ †No.ex text.iuncta glo.j. quòd actus qui aliàs prima fronte præsumitur iniustus: ex quo certo casu iustificari potest, si gestus extitit à prouidis & honestis, non præsumitur iniquus,imò iustus, & in casu possibili gestus.quod est bene nota. Et facit multum ad no. per Innoc.in.c.ij.de dilatio.vbi dicit, quòd si citatio prima fronte habeat iniustitiam in se:licet possit aliquo casu iustificari, nihilominus propter primam præsumptionem iniustitiæ nullius est momenti.Nam posset illud dictum optimè limitari per istũ tex.vt procedat, nisi iudex sit vir valde circunspectus & honestus: ita quòd non feciſſet illam citationem in casu à iure improbato.Et pro hoc vide no.dictum Inn.in.c.j.ſ.de cleri.peregri.vbi dicit,q; si quis probat se fuisse ordinatum ad certum ordinem à viro multum prouido & honesto:presumendum est, q; habeat alios ordines prædecentes:quia non est verisimile, q; vir circunspectus ordinasset eum ad maiorem ordinem, nisi fuisset informatus de minoribus.& facit hoc,vt solennitas prædecens extrinseca, nunquam præsumenda sit ratione probitatis personæ

4 actum exercentis. ¶ †Not.ij.q; in iudicem delegatum potest cõ

a promitti[a]:licet hîc tantùm fuit compromissum tanquam in arbitratorẽ,non autem tãquam in arbitrum. Ideo etiam de iure ciuili hoc potest tolerari.Sed vnum notabis perpetuò ex hac litera, q; si compromittitur in iudicem etiam tanquam in amicabilem cõpositorem, potest iudex in eodem facto procedere tanquam iudex, & tanquam arbitrator. Et sic limita quod habetur in auc. vt disse.iudi.& in auc.si verò contigerit.C. de iudi.Per compromissum enim factum in iudicem, nõ receditur à potestate iudiciaria, sed simul & semel potest iudex vtraq; potestate procedere. ¶ Et no.aliud pulchrum dictum,q; si iste iudex compromissarius excedit simpliciter metam iuris in pronunciando, quatenus fit excessus,seu à iure recessus,debemus hoc attribuere potestati arbitrariæ:quatenus autem iuridicè proceditur,attribuendum est potestati iudiciariæ.Ex quo infertur,q; actus gestus ab habente duplicem potestatem; semper præsumitur gestus in dubio ea potestate,secundum quam actus tolerari potest. [b]facit quod legitur & no

b 5 ta.in.l.iij.ff.de testa.mili. ¶ †Itẽ nota.ibi, *de reditibus capituli.& c.* tex.prima fronte mirabilem.Ex quo apertè colligitur, q; arbitrator potest extendere manum ad rem,super qua expresse non fuit compromissum.Nam hîc solùm fuit compromissum super dignitate prioratus.& tamen arbitrator non solùm condemnauit prioratem:sed etiam extendit manus ad reditus capituli. quod videtur contra id,quod leg.& nota.maximè per Bar.in.l.aquilia.ff.de trãsactioni.& quod ibi not.facit tex.in.c.cum dilectus.ſ.de arbit.vbi dicitur,quòd arbitri iudicare non valent nisi super his,super quibus extitit compromissum. Sed saluando prædicta,potest respon

. deri ad istum text.q; hîc valuit ista ordinatio propter consensum procura. superuenientium, vel quòd hîc non extendit arbitrator manum ad extranea. Nam fecit condemnationem in pecuniam, quæ est æstimatio illarum rerum,& tamen adiudicando rem vni,

c potest pro bono pacis[c] condemnare alteram partem in pecunia:

6 nec ab hoc dissentit Bart.in.d.l.Aquiliana. ¶ †Item nota ibi; *pro bono pacis.* bonum text.q; arbitrator solùm pro bono pacis potest tollere de iure vnius & dare alteri:& clarissimè ex pronũtiatione

d sua hoc appareat. Vnde notabis semper quòd non solùm [d]in casu dubio potest tollere de iure vnius,& dare alteri, sed etiam in casu certo,ex quo facit pro bono pacis. Nam clarissimum debebat esse prioratum pertinere ad illum,cui fuit adiudicatus, nec ratione iuris competentis in eo potest fieri condemnatio in pecunia: cũ tractemus de rebus spirituali, sed solùm ex bono pacis toleratur. Sic ergo limitandus est text.in.l.si societatem.in.ſ.arbitrorum.ff. pro soc.in.l.si de meis.in.ſ.recepisse.ff.de ar.facit.c.is,qui.in fi.ſ.de ma.

a ZACHARIAS. ¶ In iudicem delegatum potest compromitti. Adde doct. in.c.cum tempore.ſ. de arbi.&.c.cum olim.eod.tit. Abbat.antiq.in.c. exhibita.de re.permu.Spe.in eo.tit.de arbi.ſ.j.vers.in iudicem.& Bal.in sua marg.in ver.compromissum.versi.fi. & ad hoc quod dicit iste v ersi .vnum notabis.hunc tex. dicit ad hoc But.hic esse sing.Bal.in.c.inter pares.col. pe. vers.quæro si partes compromiserunt in tit. de lege Cõra.in vsi.feu.& Lanfran.in tracta. de arbit. parte.vij. q.xlix.

b ¶ Tolerari potest.Adde Ro. cõsilio.ccccxvij.

✣ SEB. SAPIA.
b ¶ Tolerari. Vide Bar.in disputatione sua incip. adunantia generalis. & Abb.& Fel.latè in.c.cum ex officij.ſ.de præscriptionibus.vbi tangunt, quòd in dubio ordinarius videtur procedere secundum illam iurisdictionem:secũdum quam actus valet.

c ¶ Bono pacis.Ade Alexã. consil. cxxxiij.ij.lib.Ro. consi.cccj.

✣ SEB. SAPIA.
d ¶ Non solùm.vide Rom.in consil. lv.incipiẽ. si volumus dicere cum allegatis per do.Iaſ. in.l.si super possessione. colum. j. C. de transact.vbi alle gat etiam Abbat. hic, vide eundem in.d.l. Aquiliana. ff. de transact.

e ¶ Dignitas prioratus.Adde an prioratus sit dignitas. Old.cõsi.cclxxxj. Anton.Francisc. ¶ An prioratus sit dignitas : dicas,q; sic, si est ecclesia cõuentualis secundum istum hic: aliter non,secundum Abba.anti.in.c.nisi essent. de præbend. & not. in. c. & si periculum.de præben.& per do. Car.in cle,j.de rescrip. & in cle.j.in ſ.fin. de sup. neg. prælato. vbi dicit, q; prioratus claustralis dicitur esse potius officium, quàm dignitas: vt ibi latè per eum.

a ¶ Ad compositionem. Adde q vbi antiqua est discordia, q iudex potest compellere ad pacem, vt voluit Roma. consil. xxxvj.
Anto. Francis. ¶ Circa hoc, quod de discordia, dicas q non solùm quando discordia est antiqua, sed etiã si sit noua potest iudex compellere partes ad concordiam: quia discordijs est celeriter obuiandum, ne scandala oriantur: vt est gl. in cle. j. in §. j. de iureiu. & habetur per do. Car. in c. suscepimus. de homici. Est enim discordia periculosa: vt in cle. dudũ. & ibi per do. Cardi. de sepul.

SEB. SAPIA.

b ¶ Ex se facere. cõtrarium notat Abbas in. c. cum pridem. in ver. & not. bene ex hac solutione. & in. c. super eo. in ver. item iudex. §. de transact.

c ¶ Non obligatur. Adde videndum, quod voluit Ro. cõsil. cccclxxxviij.

SEB. SAPIA.

d ¶ Quòd vbicũq;. Quomodo mors ciuilis æquiparetur naturali. vide Feli. in. c. licet. in. j. col. in ver. glo. magna. §. de offic. delega.

e ¶ Mors ciuilis. hic dicitur, quòd rogatus restituere post mortem suã: intelligitur de naturali, & non de ciuili. text. est not. in l. Statius. §. fi. ff. de iu. fisc. vide glo. in. c. placuit. el. secundo. xvj. q. j. Ia. in l. Gallus. §. & quid si tantum. in ij. col. ad fi. ff. de libe. & posthu. & in l. ex facto. in xj. col. um. in princ. ff. de vulg. & pup. vide omnino illam glo. in. d. c. placuit. Et ideò si statutum dicat, quòd vxore decedente, vir lucretur certam partem dotis: non habet locum, si vxor ingrediatur monasterium. Ita dicit se consuluisse do. Ia. in l. si decesserit. in iij. not. ff. qui. sa. cog. quod dictum nota. quia cõuniter ignoratur. In contrarium facit glo. fin. in cle. pellat transact. imò pluries dicit eam fuisse ordinationem iudicũ: sed fuit amicabilis compositio. Sed tu consydera, q amicabilis compositio potest interuenire sine omni datione rei temporalis: & tũc ex quo gratis receditur à lite, non insurgit aliqua sinistra suspicio. Et de ista amicabili compositione gratis facta debet intelligi dictum. c. super eo. vnde põdera tex. illius capituli: dũ dicit, q si gratis & amicabiliter. &c. quòd quandoq; partes recedunt per amicabilem cõpositionem, sed nõ gratis: vt quia pars vult habere aliquod temporale, non pro recessu à lite: quia tunc esset transactio: sed pro expensis factis: & tunc hæc compositio potest habere ortum à partibus: & sine iudicis authoritate non valet. text. apertus est hîc, & facit. c. cum pridem. de pactis. nam licet partes simulent, quòd pro bono pacis: ius tamen præsumit contrarium, quòd potius capiat temporale pro renuntiatione spiritualis: sed si compositio habet ortum à iudice, & iudex est aliàs circunspectus & honestus: tunc toleraretur talis cõpositio. Et quan quam glo. hîc in seq. q. dicat authoritatẽ iudicis non sufficere sine confirmatione Papæ: contrarium tamen tenet hîc Host. & communiter doc. se. & idem glo. & Archi. j. q. iij. c. ea quę. & adducit Host. hanc literam, vbi Papa non dicit confirmamus: sed toleramus. & sic non inducit ius de nouo. ¶ † Mihi placet dictum Host. sed non ratio: quia vbicunq; in facto specifico, Princeps respondendo, vel scribendo, dicit: toleramus. videtur dispensare super illo actu aliàs illicito. tex. est cum glo. in. c. quia circa. de consangui. & affi. secus vbi Papa tolerat de facto, non resistendo: quia tunc nõ inducitur dispensatio, & sic intelligetur tex. in. c. iandudum. §. eod. adde hic ad ea quæ ibi dixi. Sed secundum dictum Host. vt dixi, mihi placet primò per principium. c. vbi Papa dicit, q habuisset hanc ordinationem suspectam, nisi illi fuissent prouidi & honesti. ergo non solùm ista ordinatio in se non erat mala: quinimo carebat omni suspicione malitiæ propter qualitatem personarum. Ad idem text. ibi: *possunt q; licitè & c.* nam antequàm diceret, toleramus. dixit, q licitè vigore illius ordinationis poterãt hanc pecuniã soluere: quare ergo dixit toleramus? credo: vt ex toto non videretur laudare hoc factum: ne assumeretur in exemplum, dicit se tolerare. Multa enim sunt toleranda, non laudanda, propter malum, quod posset subesse. ¶ Sed aduerte, quia text. iste loquitur quando fuit compromissum in iudicem. nunquid aũt cessante compromisso potuissent iudices hoc facere? dic, q nõ inuitis partibus: quia regulariter nõ possunt partes compelli ad cõpositionẽ. ²Pro hoc vide text. iuncta glos. in. l. j. ff. de no. oper. nun. & quod not. in cap. cum inter. R. de elect. & vide quod ibi dixi. sed si partes præstarent assensum suum ordinationi iudicis, procederet iste text. eadem ratione. Et ideò ponderatur hoc cõpromissum: quia iudices ex se facere ᵇhoc non potuissent. ¶ † In glos. fin. quæ est super verbo defuncto. no. glo. quam multi non habent in eo, quod extẽdit prouisionem suam in casu mortis naturalis ad casum mortis ciuilis. Nam supplet ad text. quemadmodum non obligatur successor defuncto prętore: ita nec eo aliter remoto à dignitate. & idem communiter tenent doc. super tex. Dicunt enim, q qualitercunq; iste remoueatur à dignitate, extinguitur hæc obligatio: dummodo in fraudem non renuntiet, & faciat suum affinem, vel nepotẽ institui. Et sentiunt per hoc doct. q ista obligatio non transit in hæredes istius prioris. Contrarium tenuit hic Pet. de Anchar. motus: quia litera solùm dicit, vt successor nõ teneatur: nihil dicit de hærede prioris, vnde quemadmodum obligatio contracta in persona Episcopi in casu. c. cum secundum. §. eo. transit in hæredẽ: vt ibi voluerunt doct. ita dicendum in hac obligatione. Sed aduerte hoc dictum esse verum, vbi simpliciter obligaretur persona prioris: quia regulariter omnis obligatio transit in hæredem. l. veteris. §. de contrahen. & commit. stipul. sed in casu nostro persona prioris obligabatur simpliciter, scilicet ad dandum pecuniam, vt speciem quandam. Nam tenebatur dare de reditibus prioratus: ergo eoipso, quòd non potest de illis reditibus dare, liberatur ab obligatione: vt leg. & nota. in. l. talis scriptura. ff. de legatis. j. & in. l. in ratione. §. prorsus diligenter. ff. ad legem Falcidiam & in. l. si vsufructus mihi. cum ibi nota. ff. de vsufruct. lega. facit textus. in l. quod te. ff. si certũ peta. Ex his puto, quòd existens in dignitate, & non percipiens omnes reditus, ex quibus possit illi satisfacere, non obligatur ᶜde suo. pro hoc vide tex. not. in. l. legatum. ff. de annu. leg. ¶ † Item ex prædictis not. quòd v bicunq; ᵈmors ciuilis operatur omnem effectum, quẽ mors naturalis: mors ciuilis equiparatur naturali. pro hoc bo. tex. in. l. Deo nobis. C. de episcop. & cleric. vide bo. glos. in cle. ne romani. de elect. licet aliud senserit gl. xvj. q. j. c. placuit. quæ dicit, quòd mors ciuilis, ᵉnunquã æquiparatur naturali: nisi in casibus à iure expressis ᶠ& vide de materia in l. ex ea. §. insulam. ff. de ver. obli. & per Io. mo. in. c. si Episcopus. de supp. neg. præ. li. vj. per aliquos doct. in. c. cum sis. de conuer. cõiuga. ¶ Opp. contra tex. in eo, q annua pensio erat soluenda alteri ex electis. nam cum esset religiosus: quod patet ex eo, quia electus fuit ad prioratum: non poterat hanc pensionem consequi: cùm religiosus non possit habere proprium. xij. q. j. in. c. non dicatis. Sol. Innoc. ponit hîc duos intellectus ad text. Primus, quòd prioratus erat secularis: & sic clerici erant seculares. & hæc lect. satis potest sustineri. Nam verbum prioratus, est generale, & competit tam religiosis, quàm secularibus: vide tex. cum gl. in. c. cum de beneficio. j. eo. ti. lib. vj. licet. Host. instet per verbum capitulum, hîc positũ: quia congregatio religiosorũ dicitur cõuẽtus: clericorũ, verò dicitur capitulũ. sed dic, q secũdũ etymologiã non differũt: licet hoc procedat ex cõmuni vsu loquẽdi. & quãdoq; verbũ capitulũ adaptatur religiosis. de quo dic: vt not. in. c. capitulũ sanctę crucis. de rescrip. ¶ † Secũda sol. est, vt intelligatur in religiosis. & soluẽdo contrarium est dicendum secundũ eũ, quòd non dabitur hæc pẽsio isti religioso: vt habeat eam, vt propriam: & sic posit ad libitum dare, vel in testamento relinquere: sed habebit, vt dispensator in administratione: & poterit Abbas ad libitũ sibi auferre, ni si haberet confirmationem Papæ: & tunc in illa esset obedientarius solius Papæ, nec per Abbatem posset illa priuari. Et hæc dicta not. singulariter. Nam primò habes, quòd religioso licitè constituitur aliqua pensio, seu prouisio, non vt faciat eam: sed vt habeat dispensationem. & intellige permittente suo Abbate, vel sciẽte & non contradicente: nam vt seruus habet peculium ex permissione domini tacita, vel expressa, licet nõ posset habere propriũ. l. iiij. C. de manumis. & l. quàm Tuberonis. ff. de pecul. & facit hoc contra no. per Inno. in. c. dilectus. §. eod. vbi dicit, quòd portiones priuilegiatæ non possunt esse in monasterio: quia religiosi non possunt habere proprium. Nam certè ex quo superior concedit eis, seu

ZACHARIAS. ¶ Adde Alex. in. l. si quis sic. ff. solu. mat. glos. in authent. de nup. §. sed occasionem. colum. iij. Sed aduerte quòd statuta loquentia de morte, non intelliguntur de ciuili. Nam stante statuto: quòd vir per mortem vxoris lucretur dotem, nõ verificabitur, si ingrediatur religionem: vt consuluit Pet. de An. consi. lx. incip. in Christi nomine amen. vbi latè ar. pro & contra Ioan. And. in. c. fin. in princ. de donat. inter virum & vxorem.

f ¶ Expressis. Adde Old. consil. cc xxxiiij. & Anch. consil. cccxcvij.

eis, seu cuilibet eorũ certam portionẽ, non propter hoc dicuntur habere proprium. & ad idem vide Inn. in. c. insinuante j. ne cle. vel mona. vbi dicit, q religioso, vel monacho potest concedi, vt habeat vsumfructum pro necessarijs suis: ¹Idem apertè tenuit Bartol. in auc. ingressi. C. de sac. san. eccl. & vide multum not. per Io. an. in regula non est obligatorium. de reg. iur. lib. vj. in mercu. vbi format quæstionem, nũquid valeat statutum editum in monasterio: vt quisq; habeat decem quolibet anno pro indumentis: & tandem concludit, q sic: & vide ibi rationes efficaces. ¶ Secundò no. ex dictis Inn. q habens certã dispensationem ex confirmatione Papæ, non potest priuari per Abbatem suum. & est notabile dictum, maximè in pensiõe. & vide quod plenè dixi in. c. porrecta. de confirma. vti.

SVMMARIVM.

1 *Canonici priuilegiati super certo numero si aliquem postea supernumerarium acceperint: non possunt vti numeri receptione contra Papam, volentem etiam supernumerarium ponere.*
2 *Pronomen suus, importat dominium, quando profertur in materia, vbi cadit dominium: alàs importat iurisdictionem. 7. 8.*
3 *Canonicus promotus ante legitimam ætatem, habet vocem in capitulo.*
Canonicus, qui non est in sacris, repellitur à capitulo, ideſt nõ potest esse in capitulo.
Beneficium curatum non datur existẽti in sacris, si est ante tempus promotus.
4 *Priuilegium concessum personæ collegio, vel ecclesiæ, an tollatur per vnicam contrauentionem.*
5 *Statutum, vel consuetudo, an tollatur per vnicam contrauentionem?*
6 *Appellatione ecclesiarum prouinciæ, veniunt exemptæ.*
In beneficialibus, an fiat longa interpretatio?
9 *Clausula contradictores, quiescendo. &c. dat iurisdictionem iudici, non solum inter partes, sed etiã inter extraneos contradicentes de facto: & quanto tempore duret talis iurisdictio; & quid comprehendat: vide. 10.*
11 *Deputatus ponere aliquem in possessionem, vel conferre alicui beneficium, non tenetur compellere contradictores, nisi hoc fuerit sibi mandatum.*
12 *Possessio vtrum transferatur per inuestituram.*
13 *Executor datus ad faciendum prouidere, vel ad faciendum assignare, an possit per se prouidere, vel assignare.*
14 *Papa non videtur velle tollere priuilegium, si semel mandat ali quid contra illud, nec obedientes videntur illi renuntiare.*
15 *Legatus de latere non potest venire contra priuilegia concessa ecclesiæ.*
Delegatus est maior legato, respectu causæ sibi commissæ.
16 *Excommunicatus, an possit conferre beneficium, vel ordinari ad sacros ordines.*

CAP. XIII.

1 PRo illorum. ¶ † Canonici priuilegiati à Papa super certo numero, si sponte receperũt aliquem supra numerum contra impetrantes à Papa exceptione numeri vti non possunt. h. d. In prima ponit facti narratio. In secunda causæ commissio ibi: *quia verò*. ¶ Casus literalis. Dominus Papa mandauit Archiepiscopo Burgedalæ, vt in aliqua ecclesiarum suarũ magistro. P. competens beneficium faceret assignari, cõtradictores per cen. eccle. compescẽdo: qui recepto isto mãdato mandauit Decano & capitulo Xato. vt dictum magistrum reciperent in canonicum & in fratrem. Canonici Xatoñ. & aduersarij dicebãt, q habebãt certum numerum canonicorum: & ideò ipsum recipere non tenebantur. Archiepiscopus intelligẽs, q ipsi abusi fuerint indulgentia, de certo numero conseruando: dictum magistrũ P. de præbenda & canonica Xantoñ. ecclesiæ inuestiuit, & contradictores excõmunicauit. & quia canonici non recipiebant eundẽ, iterum accessit ad Papã petens sibi super hoc prouideri. Scribit Papa quibusdam dicens: quod de prædicto magistro per dictũ Archiepiscopum prouidè factũ fuit authoritate sua, voluit ratum habere. Mandat quatenus si constiterit prædictos canonicos indulgentiam de certo canonicorum numero non seruasse, authoritate propria aliquẽ vltra constitutum numerum in canonicum recepisse, excommunicationis sententiã, quam tulit dictus Archiepiscopus in eosdem tandiu faciant obseruari, donec dictũ magistrum recipiant in canonicum & in fratrẽ. & ea quæ ad canonicatũ pertinent duxerint assignanda. cũ legem dño Papæ imponere non possint, quã ipsi negligenter obseruarũt. Ber. ¶ † Not. j. hoc pronomẽ suum, ᵇverificatur etiã in eo, qui habet iurisdictionẽ in illo loco. Nã hîc fuit mãdatũ Archiepiscopo, vt in aliqua ecclesiarũ suarũ. &c. & vigore illius mandati potuit prouidere in ecclesia suffraganei sui, quæ in veritate non est sua, licet in ea habeat iurisdictionẽ. Nam ista ecclesia Xatoñ. est cathedralis: vt in. c. fij. de ver. sign. ¶ Et ex hoc, & ex tex. no. q licet istud pronomen suum, quãdo profertur in materia, vbi pót competere verum dominiũ, ᶜverificatur tantũ in domino, seu in eo, qui est dominus: vt in. l. quintus. ff. de aur. & ar. leg. si tamen fertur in materia, in qua non daretur dominiũ: tunc latè cõprehẽdit eum, qui habet iurisdictionẽ seu aliquod ius in illa re, de qua scriptum est. & pro hoc vide tex. in. c. si tibi absenti. eo. tit. lib. vj. vbi clericus potest dicere ecclesiam esse suam, in qua habet iurisdictionẽ. ad idem facit. l. qui tabernas. ff. de contrahen. emp. & not. in. c. examinata. de iudi. ¶ Et ex hoc infero, q si patronus etiam laicus in libello super iurepatronatus, diceret ecclesiam esse suam: non propter hoc vitiabitur libellus: cũ largo modo potest dici sua, ratione iurispatronatus, quod habet in ea. & libellus est latè interpretandus in fauorem libellantis. ff. de iud. c. si quis intentione ambigua. & vide text. cum gl. in. c. constitutus. de relig. domi. ita quòd verba impropriantur, ᵈvt libellus saluetur. Et vide de istis pronominibus meus, tuus, suus. bonam glo. in. l. j. de postu. præla. & tex. cum glo. in. c. quo iure. viij. distinctione. ¶ Nota secundò. ibi: *ecclesiastica districtione*. q excommunicatio venit appellatione districtionis ᵉecclesiasticæ: licet quidã dixerint alibi, q verbum districtio comprehendit alias pœnas citra censuras ecclesiasticas: & quòd excommunicatio interdictum & suspensio veniunt appellatione censuræ ecclesiasticæ ᶠ. Nam hîc vides, q excõmunicatio venit appellatione districtionis ecclesiasticæ. ¶ Not. iij. q. ius vocis dandæ in. c. pertinet ad canonicatum, & nõ ad præbendam: vt clarè probat text. iste in fi. & fact. ad ea, quæ dixi in. c. dilectus. §. alleg. ¶ † Et ex hoc infero ad notabilem quæstionem, & quotidianam: nunquid canonicus promotus ad sacros ante ætatem legitimam debeat habere vocem in capitulo? ᵍtenerẽ q sic. Patet, quia principaliter ista potestas descẽdit ex canonia, vt hîc, licet accidentaliter repellatur canonicus, si non est in sacris: ʰ vt in clemen. vt hi qui. de æta. & qualita. & tenet Pau. in clemen. generalem. de æta. & qualita. licet gl. teneat contrarium: secus esset dicendum, vbi actus procederet ex ordine: quia tunc paria sunt, vt quis nõ sit ordinatus ad ordinem requisitũ: aut quòd sit promotus ante tempus. Vide gloss. not. in. c. ei, cui. eodem titu. lib. vj. & eodem casu intellige dictam gloss. in clemen. generalem. Ex quo infero, quòd beneficium curatum non potest conferri existenti in sacris, si est ante tẽpus promotus. & multò fortius ex hoc vitiaretur impetratio. ¶ Item nota & tenementi hunc text. quòd si mandatur prouideri alicui de competenti beneficio, potest prouideri de canonicatu ecclesiæ cathedralis, etiam si præbenda non vacet; & sic illud dicitur competens beneficium habito respectu ad

a ¶ Necessar. suis. Adde Cal. cõsi. ij. de regu.
b ¶ Suũ. adde Franc. de are. cõsi. clv. & vide quod voluit Feli. consi. cc. lxxix. do. Cardi. consi. xxx.

SEB. SAPIA.

b ¶ Pronomẽ suũ. Vide de hoc pronomine suum. per Abb. in. c. quia. §. de iudi. Corset. in singularibus suis in verbo meus. Mod. in rub. ff. de ope. no. nun.

ZACHARIAS.

c ¶ Competere verũ dominiũ. gl. est fin. in. c. quo iure. & ibi Car. Alexã. & Gem. viij. dist. quæ tamẽ loquitẽ in dictione meus, Bar. in, l. j. ff. de sta. ho. & Anto. cor. plenè in suis sing. in ver. meus. inci. licet verbũ meus. tetigit aliqd Gul. de cu. in. l. omnia. nu. j. & quod ibi posuit Cel. Iapo. ad eum in versic. quę tunc habebat. C. de epis. & cle.
d ¶ Impropriãtur. Adde Roma. consil. ccxlv.

SEB. SAPIA.

e ¶ Districtionis. an veniat appellati. districtionis ecclesiasticæ, tradunt glo. & do. in c. j. in fin. §. de iure. iuran.
f ¶ Ecclesiasticæ. Adde Old. consi. lxxxvj.
g ¶ Vocẽ in capitulo. adde quod voluit Roma. consil. cccxxv.

SEB. SAPIA.

h ¶ In sacris. Licet canonicus qui nõ est in sacris nõ habeat vocem in capitulo, tamẽ si admitteret ad actus capitulares, vel ad electionem talis actus, vl electi, nõ vitiat, vt per Feli. in. c. cum. M. ferrariensis. col. xj. ver. & tamẽ dicit ista gl. §. de consti.

a ¶ Contrauentiõe, Adde qñ cõtrauẽniens priuilegio il lo amittat. Old. cõſi. cj. Ro. conſi. celij. d. Car. cõſi .cxxx. Antoni. Franciſ.

¶ Circa hoc quod dicitur de priuilegio, qũo tollatur, vel perdatur, ſeu quanto tempore duret: vide ꝑ Bart. ple. in. l. beneficiũ. ff. de cõſti. prin. in vlti. col. & ibi plene per Alex. Ade tamen ꝙ priuilegia indulgentiarum durant etiam eccleſia dirupta de facto, niſi eſſet dirupta de iure, vt per Innocen. in. c. cũ ex iniuncto. de oper. no. nunci. & habet per Dyn. & do. in. l. pater. in. §. Tuſculanus. ff. de lega. iij. & in. l. ſeruitutẽ. in. §. ſi ſublatum. de ſer. vrba. prædi. & in. l. cũ eſſent. in fi. defer. ru. prædi. Et an tollat priuilegiũ per nõ vſum, & quãto tẽpore: vide quæ habent per do. Ant. d. Abba. & Mod. in. c. cum acceſſiſſent. de conſti.

b ¶ Introducendã. Adde dom. Card. cõſil. cxxxxj. latius Aret. conſi. xxiij.

SEBA. SAPIA.

b ¶ Introducẽdam Idem tenet Fe. alia allegans in. c. cũ ac ceſsiſſent. co. ante pe. ver. ſeptimò limito. ſ. de conſtit. & do. meus. d. Rochus Curtius in repet. c. fi. colũ. lxiij. verſi. ſecũda ſit cõ ſuetudo. ſ. de conſuetu. vbi latè de hoc articulo.

c ¶ Prouincia ſua. Adde quæ ſuprà poſui, & quod vo luit Roma. conſil. b cclxj.

SEB. SAPIA.

d ¶ Clauſulã. Deiſta clauſula vide Feli. in. c. cauſam. colũ. xiiij. verſi. non obſtante collatione. ſ. de reſcri. & in. c. ſup eo. colũ. ij. verſ. ſecundò fillit. ſ. de offi. dele. vbi allegat Abb. hic, ancõ prehendat cõtradicentes. de iureiur.

e ¶ De iure. Adde Ro. conſi. cccclxx

id, quod conſequitur de preſenti: & quod conſecutus eſt in proceſſu temporis. & vide quod dicitur in. c. fi ĵ. eod.

4 ¶ † Vltimò nota id, ad quod quotidie allegatur iſta litera: ꝙ priuilegium conceſſum perſonæ ſiue collegio perditur vnica contrauentione[a] ſpontanea: etiam ſi fuit conceſſum rebus eccleſiæ. ſecus dic, vbi priuilegium eſſet cõceſſum loco pio, ſeu eccleſiæ: quia tunc requireretur ſpatium. xl. annorum, quemadmodum requiritur in preſcriptione cuiuſcunq; rei eccleſiaſticæ, vel ſpiritualis. Ita ſingulariter voluit Innoc. in. c. accedentibus de priui. & videtur ibi text. ſecundùm vnũ intellectum. & de materia in. c. cum acceſsiſſent. de conſti. Si aũt priuilegium pariter concerneret perſonatũ & eccleſiam: tunc per contrauentionem perditur priuilegium, quatenus tangit perſonam: ſed non quatenus tangit eccleſiam, ſed requiritur ſpatium. xl. annorum: vt dicit Inno. in. d. c. accedentibus. tamen intelligit ibi iſtũ tex. cum ſi. quando priuilegiũ concernebat ſolùm fauorem perſonarum. vnde ſi eſſet eccleſiæ vtile illud priuilegium, vel illam indulgentiam non violari: potuiſſent hîc canonici allegare iſtud priuilegiũ nomine eccleſiæ licet nõ nomine proprio. quod ſemper notabis. Et vide in ſimili notabile dictum Io. An. in. c. ve
5 niens. de tranſac. vbi dicit, ꝙ ſi perſona eccleſiaſtica contraxit, & obligatio ſit perſonalis: puta, quia ſuper fructibus, ſi in conſequentia læditur eccleſia, poterit petere reſtitutionem in integrum: ſecus vbi tantũ læderetur perſona quo ad fructus, quos faciebat ſuos. & adde gl. in cle. vna. de in integrum reſtitu. ¶ † Sed eſt notabile dubium in ſtatuto & in conſuetudine, nunquid per vnam cõtrauentionem tollatur conſuetudo, vel ſtatutum? Et primò concludo vnum caſum, quando ſtatutum ſeu cõſuetudo ſunt fauorabiliia eccleſijs: tunc enim non tollantur per vnicam contrauentionem: imò vnus ſolus de eccleſia poterit reſiſtere omnibus, & facere actũ retractari: vt not. dicit Inno. in. d. c. accedentibus. Sed eſt dubium, quando ſtatutum vel conſuetudo ſunt fauorabilia perſonis. & cõ cluſiuè dico, ꝙ ſi collegialiter illi, qui fecerunt ſtatutum ſeu rumpere poſſunt contraueniant directè: immediatè tollitur conſtitutio ſaltem, vt illam allegare non poſsint in prciudicium alterius. arg. hîc, vide bo. tex. in. d. cum acceſsiſſent. & ſic intellige Io. and. in. c. ad audientiam. ſ. de cle. non reſi. vbi hoc ſentit: ſecus puto vbi aliquis de vniuerſitate feciſſet contra ſtatutum alijs ſcientibus, & non contradicentibus. Nam tunc non conſtat clarè de intentione vniuerſitatis: quia fortius comprehẽditur animus ex actu poſitiuo, quã ex actu neglectiuo. iuxta not. in. c. cum eccleſia Sutrina. de cau. poſ. & proprie. In conſuetu
6 dine eſt magis dubium. & gloſ. valde not. in. l. nemo. in. §. temporales. ff. de reg. iur. ſentit ꝙ non. & illam glo. ſequitur Io. An. in. c. fi. de cõſue. Sed ego crederem gl. procedere ſecundùm diſtinctionem prædictã, quando aliquis de populo fecit aliquid cõtra conſuetudinẽ alijs ſcientibus & non contradicentibus: vt ex hoc non tollatur conſuetudo, ſed requiritur tantũ tempus, quantũ fuit requiſitũ ad introducendam[b] conſuetudinẽ. ar. in regula prima. de reg. iur. ſed vbi populus collegialiter de directo & ſcienter feciſſet actũ contra conſuetudinem: credo idẽ dicendũ in ea, quod in cõſtitutione: quia conſuetudo nõ debet eſſe maioris roboris, quã ſit conſtitutio: vt. l. de quibus. ff. de legi. &. j. diſtin. conſuetudo. ¶ † In gl. j. in fi. no. plura ex glo. Primò, ꝙ appellatione eccleſiarũ prouinciæ veniunt eccleſiæ etiã quæ ſunt exemptæ, quæ in prouincia. ſecus ſi diceret in aliqua eccleſiarum tuarũ: quia exempta nõ poteſt dici ſua. ſed bene dicitur in prouincia, ſeu diœceſi eſſe. vide bon. gloſ. in cle. frequens. de exceſ. præla. & tex. in. c. grauem. de offic. ordi. Et facit ad quæſtionẽ ꝙ ſi Papa conceſsit Epiſcopo fructus primi anni beneficiorũ vacantium in diœceſi ſua, veniunt eccleſiæ exẽptæ. & vide quod not. in. c. ſi propter tua debita. de reſcrip. lib. vj.

7 ¶ No. ij. quòd † Archiepiſcopus põt largo modo dicere quamlibet eccleſiã prouinciæ eſſe ſuã. & hoc ratiõe iu-
8 ris, quod habet in huiuſmodi eccleſijs. ¶ † Not. vltimò mirabilem caſum, vbi in beneficialibus fit larga interpretatio contra caſum. c. quãuis. de præben. li. vj. & ideò Inno. multum inſtat hîc, vtrũ regulariter, ſi mandetur pro uideri in aliqua eccleſiarum ſuarum, veniant eccleſiæ alterius Diœceſis: quæ tamen ſunt in prouincia ſua? [c] & licet in hoc fuerunt opi. ipſe tamen finaliter concludit, ꝙ ſic: maximè, quãdo apponitur illa clauſula: contradictores compeſcendo. &c. Nã non poteſt intelligi de eccleſijs ſolùm pertinentibus ad eũ: quia nõ poteſt ſeipſum compeſcere. vt in. l. pe. ff. de arbit. Concluderem in hac materia ſic: ꝙ aut ſcribitur ei, qui eſt obligatus prouidere impetranti: quia eũ ordinauit ſine titulo: & tunc ſi ſimpliciter dicitur, vt prouideant in aliqua eccleſiarũ ſuarum, non veniũt, niſi beneficia, in quibus habet collationem. arg. in. c. cum ſecũdum. ſ. eo. Et hoc caſu poteſt ſubſtineri opi. quam communiter reprobant hîc docto. Aut nõ erat hîc obligatus ad prouidendũ illi: & tũc ſi apponitur clauſula, contradictores. &c. debet intelligi prout hîc habetur, vt comprehendat omnes eccleſias prouinciæ. hoc enim videtur importare illa clauſula ratiõe prædicta. & hoc reſpectu põt dici, ꝙ non fit larga interpretatio. quia importat hoc ſenſus illius clauſulæ: quia in diœceſi propria, non poteſt ſeipſum compeſcere. Aut nõ apponitur illa clauſula, & fortè eſſet dicendũ contrarium: vt tantũ in eccleſijs immediatè ſibi ſubiectis faciat illi prouideri: quia literæ debent ſtrictè intelligi: vt in. d. c. quãuis. licet
9 Inn. hîc ſentiat oppoſitum. ¶ † In gl. ij. in verbo, *contradictores*. not. bene hanc gl. quam multi nõ habent: & fuit
d addita tempore Inno. & vult in effectu per iſtã clauſulã[d] contradictores compeſcendo: datur iuriſdictio non ſolùm inter partes, ſed etiam contra extraneos cõtradicen
e tes de facto: ſecus autem ſi contradicant de iure. [e] & eſt hoc magni effectus. Nam regulariter delegatus nõ habet iuriſdictionem in extraneos turbantes partes, niſi quando ſua iuriſdictio impeditur. & ita loquitur. c. j. de offic. deleg. Et pro hoc vide bo. glo. in. c. non ſolũ. de appel. lib. vj. quæ valde notanter dicit, ꝙ innouata per tertiũ appellatione pendente reuocantur officio iudicis ad quẽ: ſed debet ille conueniri coram iudice ſuo: & dic, vt ibi plenè no. ſed virtute huius clauſulæ ſecus eſt dicendũ. Et aduertendum, quia dubitari poteſt circa clauſulam de virtute comprehenſiua. nã comprehendit hæc clauſula, etiã extraneos: vt ſuprà dixi, & cõmuniter tenent hîc doc. licet Inn. multa dixerit. Item poterit ferre delegatus ſic datus excõmunicationem generalem in omnes, qui cõtradixerint de facto. & ita fecit iſte Archiepiſcopus. intellige tamen quando aliqua cauſa præceſſerit. nam ſi debet ferri excommunicatio pro futuris culpis: vt in. c. Romana. in §. caueant de ſenten. excõ. li. vj. ¶ † Dubitabat ſecundò, vt dixi de vi duratiua: ideſt quanto tempore durat poteſtas data per hanc clauſulã. Inn. ponit duas opi. Prima, ꝙ duret etiam poſt ſententiã: ſi tale eſt negotium, in quo ferenda eſt ſententia. non tamẽ durat poteſtas, niſi per annum poſt ſententiã latam: vt in. c. quærenti. de offic. delega. ſi verò non fertur ſentẽtia: vt puta mãdatur, vt faciat prouideri: tunc durat poteſtas, donec mandatũ impleuerit: poſteà verò extinguitur poteſtas poſt mandatũ executum. Sed mihi placet opi. quã tenet Io. and. in. d. c. quærenti. vt annus non detur indiſtinctè poſt latam ſententiam. Si enim executus eſt ſentẽtiam ſuam, & aliquandiu ille pacificè poſſedit, expirat prorſus citra annum poteſtas iſtius delegati: quia annus non datur, niſi pro executione fienda: vnde ceſſat tempus ex quo executio eſt facta, arguñ. optimum in. l. à filia. ff. ad Trebel. & in. c. cum ceſſante. de appel. Sed ſi incontinenti miſſus in poſſeſsionem moleſtatur, tunc poteſt exercere officiũ ſuum: quia

non poteſt

non poteſt dici eum fuiſſe executum, ex quo incõtinenti eſt facta turbatio. arg. d. l. diuortium. ff. de diuor. canoniza. de pœ. diſt. j. & in. c. nam & ego ĵ. de verb. ſig. ita dicerem in negotio vbi ſententia non eſt ferenda, ſi eſt executũ: & aliquandiu pacificè ille poſſedit, licet poſteà turbetur, non poteſt iſte commiſſarius ſe vlterius intromittere. Et ex hoc infertur, ꝙ quo ad vim turbatiuam parũ aut nihil operatur iſta clauſula. ¶ Sed aduerte ad alium notabilem effectum, quem ſentit Ioã. an. in. d. c. quærenti. vbicunq; enim deputatur quis ad nudum miniſteriũ,
a oppoſita iſta clauſula[a], poterit in ipſius executione exercere iuriſdictionem compeſcendo contradictores, ſine qua nullam habent iuriſdictionem, per tex. illius capitu li. licet gloſ. ibi dubitet. & Hoſti. tenet contrarium in. c. cum noſtris. de conceſ. præben. motus per. c. ex literis. de offi. delega. ſed illud. c. non obſtat. quia ibi delegatus ſimpliciter cõmiſit vices ſuas in executione illius actus: ideò tranſiuit iuriſdictio: ſecus vbi committeretur nudũ miniſterium. ¶ † Et ex hoc infero, ꝙ deputatus ad ponen-
51 dum aliquem in poſſeſsionem, non habet iuriſdictionẽ in contradictores: nec poteſt exercere. Idem ſi deputaretur ad conferendum. & ideo fuit appoſita hæc clauſula, *contradictores &c.* & eſt hoc addendum ad primũ membrum in quo fuit tractatum de vi comprehẽſiua: & hæc not. quia ſunt quotidiana. ¶ Et aduerte, quia alia clauſula, etiam hodiè multum inoleuit: videlicet, ponas in poſſeſsionem, defendas inductum. &c. Et dubitatur quanto tempore durat poteſtas illius clauſulæ? Quidam dixerũt ꝙ durat ad inſtar poteſtatis conſeruatoris, de qua poteſtate habet in. c. fi. de offi. deleg. lib. vj. & ſic, ꝙ claudatur anno. Ioan. an. hîc dicit, ꝙ audiuit curiam tenere, ꝙ ſi aliquandiu inductus in poſſeſsionem, pacificè poſſedit, expirat eius poteſtas, & ſatis mihi hoc placet: ne præiudicetur poteſtati ordinariæ. ar. in. c. ad hoc. de reſcri. & vide Archi. in. c. ſcientij. eo. tit. lib. vj. videtur tandem hoc te-
12 nere. Glo. iiij. eſt facilis. ¶ † In gloſ. iiij. in ver. inueſtiuit. ibi: *non adipiſcitur quis poſſeſsionem.* de hac materia vtrũ per inueſtituram transferatur poſſeſsio: dic vt not. Ioã. an. in. c. tranſmiſſam. de elec. dixi in. c. ij. de conſue. & dic
13 vt ibi. ¶ † In ea. glo. *& ſic per hanc decretalem.* hæc particula glo. vſq; ad finem tractat de executore dato ad faciẽdum prouidere: nunquid poſſit ipſe prouidere? & finaliter concludit ꝙ non: & reſpondit ad tex. ꝙ iſta inueſtitura non valuit. Inno. variè loquitur: ſed tandem ponit ſolutionẽ notabilem, quæ multũ allegatur. Dicit enim differentiam inter mandatum factum, vt faciat prouideri: & mandatum, vt faciat aſsignari. Primo caſu procedit dictum gloſſ. ſecundò verò procedit iſte text. Poteſt enim ipſe primo prouidere: & poſteà compellere ad faciendũ aſsignari beneficium de facto: quaſi velit ꝙ illa verba facias prouideri: ſonent in ius: ideò ius eſt conferendũ per aliũ. Sed illa verba: facias aſsignari: ſonant in factũ: vnde videtur ſibi data poteſtas prouidendi. Nam qui vult cõſequens, vult antecedens. & pro hoc vide bonum tex. in
c c. ex parteĵ. de ſpon. vbi verba executiua præſupponunt diſpoſitionem. ita dicẽdum in propoſito. & vide Hoſti. c. cum noſtris. præal. vbi voluit, ꝙ non ſit differentia inter prædictas formas: ſed vtroque caſu poſsit executor prouidere: quod non placet ibi Io. an. & bene. Nam text. in oppoſitum videtur in. c. Abbate. ſ. de reſcri. nam ſecũdùm illam opinionem, non eſſet differentia inter executorem datum ad prouidendũ, & compellendum: contra illud. c. Abbatem. & contra ea, quæ habentur in. c. ne captandæ. & c. fi ſoli. de conceſ. præben. lib. vj. ¶ In glo. in verbo, *authoritate propria.* ibi: *arg. contraĵ. de priuile.* de hoc dic vt plenè not. in. c. cum acceſsiſſent. de cõſti. & in
14 c. accedentibus. de priui. ¶ † In ea. gl. ibi: *non intelligeretur veniſſe. &c.* not. gl. ꝙ licet Papa mandet ſemel contra priuilegium indultum alicui eccleſiæ: nõ per hoc cenſetur tollere priuilegium: nec clerici obedientes cenſentur renuntiare priuilegio: ſed poterit de priuilegio opponi, ſi alia vice mandaretur contra priuilegium de pri
15 uilegio non habita mentione. ¶ † In eadem glo. ibi: *ſed quid ſi veniſſent.* ſigna glo. vſq; ad fi. & tenebis eam ſemper menti. Ex qua collige generaliter legatum etiã de latere non poſſe venire contra priuilegia conceſſa alicui eccleſiæ. & pro hoc facit, quia etiam delegatus non põt prouidere in eccleſia numerata: niſi fiat mẽtio de numero. vt in. c. conſtitutus. de reſcrip. multò fortius, nec legatus: cùm maior ſit poteſtas delegati reſpectu cauſę ſibi
16 commiſſæ, quã legati: vt in. c. ſtuduiſti. de offic. le. ¶ † In b glo. in verbo, *recipiant.* in fi. Pondera gl. nam ſequendo lecturam ſuam, quã poſui. ſ. in gl. iiij. ſequitur ꝙ excommunicatus poſsit conferre beneficium[b]. Nam vult hæc gloſſ. ꝙ iſti canonici non debent abſolui, niſi prius recipiant illum in canonicum: & ſic niſi conferatur ius canoniæ. ſed Inno. Io. an. & communiter doc. ſequentes tenẽt oppoſitum. vnde Inn. ponit vnũ notabile dictum, dicẽs ꝙ quantuncunq; quis ſit excommunicatus pro manifeſta offenſa, debet prius abſolui[c], quã ſatisfaciat, ſi fuit cõ
c tumax in exercendo actum ſpirituale. & ſic in ſpiritualibus non procederet regula in. c. ex parte. el. jj. de ver. ſig. aliàs ſequeretur abſurdũ. Pone enim ꝙ quis fuit excom
c municatus: quia nõ faciat ſe promoueri ad ordines. Nã ſecundũ opi. gl. iſte debet ordinari in excommunicatio-
d ne[d]: quod non eſt dicendum per. c. cũ illorum. de ſenten. excom. & per. c. ij. de ord. ab Epiſcopo. Ad iſtũ tex. reſpõdet dupliciter. Primò, ꝙ inueſtitura facta per Archiepiſcopum, tenuit: & reſtabat ſolũ nuda receptio facti. Et iſta bene põt fieri per excõmunicatum in eorum odium vt non transferatur aliquid iuris ſpiritualis. & not. hoc bene. & idem ſentit Inn. in. c. eam te. de reſcrip. Secunda ſol. ꝙ intelligatur tex. ꝙ mandetur receptio iuris: vt fiat expoſitio: quam facit hîc glo. in fi. donec receperunt. i. in effectu præſtando cautionem de recipiẽdo. Nam verba debent reſtringi & impropriari: vt euitetur abſurdum: in. c. cum dilectus. de conſue. ¶ In gl. fi. in fi. & ex hoc inferunt doc. ꝙ ſi aliquis de nouo ſpectaret in hac eccleſia, vbi fructus eſt numerus canonicorum per receptionem d vltra numerum ſponte factam: obſtabit ſibi exceptio reſpectu præbendæ non vacantis: licet reſpectu canonicatus excipi non poſsit: cùm numerus ſit ibi fractus.

xij. vbi de hac clauſula.

SEBA. SAPIA.

a ¶ Iſta clauſula. Vide Feli. in. c. dcętero. co. iij. ver. ad illud de clauſula amoto. vbi vult ꝙ executor datus cũ clauſula, amoto quolibet defenſore. põt aſſumere partes iudicis.

b ¶ Cõferre beneficiũ. Adde quod dom. de Ro. deci. cxxviij. de ſent. excõ. in antiquis. dicunt ꝙ executor excommunicatus poteſt prouidere de beneficio: maximè ſi ille cui facta eſt prouiſio, ignorat excommunicationem.

c ¶ Priius abſolui. Adde quod voluit Oldr. conſil. xciij. paulò ante finem.

d ¶ In excommunicatione. Adde an excommunicatus, ſit capax ordinis & tituli beneficij. d. Cardin. conſil. xl.

ZACHARIAS.

¶ Tu dic, ꝙ excõmunicatus promotus recipit ordinem: debet tamen deponi perpetuò. vt no. Ioã. and. in. c. ij. de cleri. ex. mini, & in c. j. & ij. de eo, qui fur. er. fil. quod in tellige de omni excõmunicatione, ſiue ſit Papalis, ſiue alia, de maiori tamen: vt plenè per Feli. in c. cum aliorũ. ver. not. in verſi. primos. colum. j ĵ. de ſen. excom.

SVMMARIVM.

1 *Clericus, qui poteſt viuere de patrimonio ſuo, poteſt promoueri ad ſacros ordines: licet nullum habeat beneficium. 2. 3: poteſt tamen petere beneficium. & Epiſcopus poſſet ei prouidere: tamen non compellitur. 4. etiam ſi patrimonium dicti clerici caſmate perierit. & nu. 5.*

6 *Clericus tenetur ſoluere decimas de patrimonio ſuo, licet in eo fuerit intitulatus, quando fuit promotus, non habens aliud beneficium.*

7 *Clericus tenetur dicere officiũ ratione ſui ordinis, licet nullum habeat beneficium.*

8 *Patrimonium clerici, in quo ipſe fuit ordinatus nõ habens aliud beneficium, an poſſit per eum alienari ſine ſolemnitate, qua alienantur bona eccleſiaſtica.*

Paupertas voluntaria, non reprobatur in clericis, ſed neceſſaria ſic.

CAP. XXIII.

1 ¶ † VIs. Non beneficiatus habens ſuffi-
ciẽs patrimoniũ, ad ſacros legitimè promouetur. Ponit dictũ, cuius vnã determinationẽ inſerit, ibi: *dummodo.* ¶ Caſus literalis. Quidam clerici in minoribus ordinibus cõſtituti, nondũ fuerãt beneficiũ eccleſiaſticũ aſſecuti: habebant de bonis patrimonialibus, vnde commodè pote

rant sustentari: volebant promoueri ad sacros ordines. Resoõdet Papa consultus, ꝙ bene possunt ad superiores ordines promoueri: dummodò aliud canonicũ non obsistat, & intelligitur ordinatus ad titulũ sui patrimonij.

2 Ber. ¶ †No. j. clericum secularem licitè tenere bona pa
3 trimonialia: & ad sacros ordines promoueri. ¶ †Secundò collige argumentum ex tex. ꝙ habens patrimonium sufficiens, potest promoueri ad sacros ordines: licet expresè nõ assignetur sibi patrimonium in titulum. Satis enim est eum habere patrimonium, ex quo congruè sustentari potest. ¶ No. iij. ꝙ quidam dicũtur ordines minores, & quidã superiores: & alibi scilicet appellantur sacri. in. c. j. de cle. coniu. quanquã in veritate omnes ordines possunt dici sacri. de quo vide bonã. gl. xxxij. dist. in summa. ¶ In gl. j. ibi: *patrimonium proti.* Host. dicit hoc procedere, si hoc fuit actũ. quasi velit dicere, ꝙ si simpliciter habens patrimoniũ fuit ordinatus: nõ efficitur patrimoniũ titulus, seu patrimoniũ nõ succedit in loco tituli. & credo, ꝙ gl. hanc intentionẽ habuit: vt in effectu sit loco tituli: de quo videbo. gl. in. c. si Episcopus j. eo. ti.
4 lib. vj. ¶ †In ea. gl. ibi: *iudicium sibi manducant.* Io. an. dicit, ꝙ non est malũ, ꝙ Episcopus talibus prouideat de beneficio ecclesiastico: nec ipsi peccant petendo beneficiũ. Et ad iura allegata in gl. dicit respondendũ, prout dictũ fuit in Episcopo. Et in. c. Episcopus. s. eo. & no. bene hoc dictũ Io. And. Nã ampliat no. per Inn. in. d. c. Episcopus. sentit enim, ꝙ non solũ habens patrimoniũ, licitè põt petere beneficiũ, & ex eo viuere: sed etiã si fuit ordinatus ad titulũ patrimonij. & intellige, ꝙ potest petere: nõ tamen faciẽdo superiorẽ cõpelli: quia ex quo habet patrimoniũ cessat prouisio. c. cũ secundũ. sed poterit petere gratiosè. Nec obst. ꝙ patrimoniũ sit loco tituli: quia cũ seruiat ecclesiæ, non tenet viuere de patrimonio, per ra

ꝛ SERA. SAPIA. a ¶ Spirituale. Vide ad hæc Feli. in c. postulasti. col. viij. versi. circa faciendam mentionem. s. de rescrip. vbi tangit, an à tali patrimonio sit facienda mentio in literis, & paulò inferius tangit an clericus habẽs patrimoniũ possit viuere de beneficio.

5 tionẽ. c. cũ secundũ. s. eo. ¶ †In ea. gl. ibi: *quod Episcopus debeat eis prouidere.* hoc dictũ dicit Ioan. an. procedere ex obligatione generali, qua tenet Episcopus prouidere omnibus clericis indigẽtibus. iuxta no. in. d. c. cũ secundũ. quasi velit dicere, ꝙ ex quo fuit semel ordinatus ad titulum patrimonij, licet patrimoniũ perierat casmate, non potest Episcopus cõpelli ad prouidendũ, secundũ prouisionẽ. c. cũ secundũ. quia illa prouisio succedit cũ Episcopus fuit in culpa in ordinãdo, sine aliquo titulo. Sed not. ex alio dũ dixit, ꝙ tenetur prouidere ex obligatione generali: quia Episcopus peccat nõ prouidẽdo clericis nõ habentibus vnde viuerẽt: ex quo põt congruè de beneficijs ecclesiasticis prouidere: licet à principio nõ fuerit in culpa in ordinãdo. Nã Episcopus debet esse bonus paterfamiliàs: & dispensare ad beneficia ecclesiastica cuicunq;, prout opus est. Et per hoc intellige bonã limitationem ad not. in. c. relatũ. s. eo. vbi no. ꝙ Episcopus habet liberã facultatẽ in electione personarũ. Nã procedit illud, data paritate personarũ: vel quo ad hoc, vt inferiori nõ competat actio contra Episcopũ: sed ipse tenet prouidere, si vult satisfacere conscientiæ suæ prout quisq; indiges est.

6 ¶ †In gl. ij. ibi: *licet sit ordinatus ad patrimonium &c.* No. bene hanc gl. & ex ea infertur, ꝙ non solũ tenetur clericus soluere decimas de patrimonio suo, quãdo simpliciter obuenit sibi: sed etiã si fuit ordinatus in titulũ illius patrimonij. Et satis placet mihi hęc conclusio gl. quia patrimoniũ istud nõ fuit beneficiũ spirituale: vt statim dicam. nec debet iste ordinari cũ præiudicio ecclesiæ parochialis. arg. in. c. ecclesiæ. xvj. q. j. generaliter, an & quãdo clericus teneatur soluere decimas dicet in. c. nouũ genus.

7 de dec. ¶ †In eadẽ glo. ibi; *& dicas quòd non.* Vult ergo hæc gl. quòd ordinatus ad titulũ patrimonij, non potest deferere dicœcesim patrimonij: quasi sit illi alligatus, ratione tituli patrimonialis: quẽadmodum si haberet verũ beneficiũ. sed considera, quòd. c. primatus. alleg. in gl. nõ loquitur de solis clericis: sed etiam de laicis: nec habet respectum ad beneficium etiam spirituale. Vnde credo dicendũ prout dixi in. c. fraternitatis. de cleri. non resident. & in. c. cũ iandudũ. s. eo. vt si clericus iste sit notus, licitè possit recipi in alia diœcesi. Nã patrimoniũ non ligat eũ cum respectu illius nõ sit obligatus officiare certã ecclesiã: sed tantũ tenetur dicere officiũ, non respectu patrimonij, sed respectu sacri ordinis, quem recepit. vide gl.
8 xcii. dist. c. si. & quod not. in. c. j. de celebra. missa. ¶ †Et in si. gl. no. hanc vltimã quæstionẽ: quia satis quotidiana est: cũ hodie clerici pro maiori parte ordinantur ad titulum patrimonij. Et dubitari potest, vtrũ in alienatione huius patrimonij, debeat interuenire solẽnitas, quæ obseruãda est in alienatione rerũ ecclesiasticarũ. de qua. xij. q. ij. sine excep. Ioã. & Goff. tenent opi. Vincen. positã in gl. vt nõ possit alienari, sicut alia bonã bĩficij spiritualis. fatentur tamẽ quòd illi patrimonio nõ inhæret ius spiri
a tuale, a quo ad hæredes nõ sit transmissibile. vnde voluit quòd mortuo clerico extinguatur causa priuilegij: quẽadmodum dicimus in fundo dotali, ꝙ licet matrimonio stante alienari nõ possit. ff. de fun. dota. per totum. tamẽ sol. matrimonio nõ transit ad hæredes. Hosti. distinguit vtrum patrimoniũ fuit pro titulo assignatũ, vel non: vt primo casu procedat opi. Vinc. & prædictorũ. Nec obstat ratio Gof. quia facilius cõsumitur pretiũ, quã res. & sic transeũt doct. hîc. Et no. ex hac opi. Hosti. ꝙ simpliciter ordinatus põt disponere de patrimonio, prout vult: secus si fuit expresè ordinatus ad titulum patrimonij.

¶ Aduerte primò excludendũ vnum casum: ꝙ si iste ordinatus ad titulũ patrimonij cõsequeretur beneficiũ spirituale: licitè poterit disponere de patrimonio, prout vult: quia hoc casu cessat ratio præcedẽs: cũ possit viuere ex beneficio: sed vbi nõ habet, nisi patrimoniũ assignatum in titulũ: tũc est maior dubitatio iudicio meo. Inn. in. c. cũ Episcopus. s. eo. sentit opi. contrariã, ꝙ in alienatione illius patrimonij, nõ requiratur cõsensus Episcopi. & hæc opin. videtur mihi verior de rigore iuris: licet alia benignior & æquior: ne mendicẽt in opprobriũ cleri. Et si diceres, quid operabitur ordinatio ad titulum patrimonij, si illud potest ad libitũ alienare? Respõdeo, per hoc satisfit iuri: vt non videatur ille promotus sine alienа sustentatiõe. vnde satis est, ꝙ habuit vnde viuere posset. Nam paupertas voluntaria non reprobatur in clericis: sed necessaria sic: quemadmodũ legitur de ipsis Apostolis, actuum. j. & ij.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Beneficiũ potest conferri absenti: & ille absens potest per alium inuestiri. n. 2. An autem conferentes possint retrocedere, etiam si interuenit persona media. vide nu. 3.*

3 *Eligentes absentem in potestatem, vel conferentes beneficium absenti, non possunt ante eius acceptationem à tali electione retrocedere, quando habent tale officium nomine alieno: secus si nomine proprio.*

4 *Negotiorum gestor non acquirit dominium absenti ante, quàm ille ratificet.*
Negotiorum gestor potest interuenire, etiam in spiritualibus.

5 *Mandatum speciale requiritur in beneficialibus & alijs spiritualibus, nec sufficit generale.*
Coniuncta persona, nõ agit pro coniuncta in causis, in quibus requiritur speciale mandatum.

6 *Alius, istud pronomen non facit positionem præcedentis qualitatis.*
Beneficiatus, an possit se inuestire de beneficio suo per laicum.

7 *Mandatum ad contrahendum matrimonium, quale debeat esse.*

8 *Negotiorum gestor non acquirit, neque dominium, neque possessionem, illi cuius negotia gerit, ante eius ratihabitionem, numero. 4.*

Cap.

CAP. XXIIII.

1 ACcedens. ¶ †Absens potest inuesti f ri de beneficio, alio mediãte. Vel sic. Potest quis inuestiri de beneficio pro absente. vel coniungẽdo vtrũq; intellectũ dic. Absenti põt conferri beneficiũ alio median te. nec refert vtrũ absens inuestiatur per personã mediã vel persona media inuestiat pro absente. & est casus not. & quotidie practicatur. Et cõmunis diuisio: secunda ibi: *inquisitioni.* ¶ Casus literalis. Quærebatur hîc, vtrũ aliquis absens de beneficio ecclesiæ possit inuestiri? Respõdef, ꝙ aliquis nomine ac vice absentis de beneficio ecclesię potest inuestiri: quia ille dicit inuestiri, cuius nomine
2 alius inuestitur. Ber. ¶ †No. ꝙ beneficiũ acquiritur ab-
a senti a, siue inuestiatur absens per aliũ, scilicet per procuratorẽ, siue inuestiatur alius scilicet procu. suus pro domino. Et ex hoc habes duplicem practicã conferendi beneficiũ absenti. & vt clarius habeatur, Prima est ista: vt dicat superior: *conferimus, siue inuestimus talem absentem de tali beneficio per te.* Secũda practica, vt inuestiatur alius pro absente, hoc modo: *inuestimus te de tali beneficio nomine talis absentis.* & hæc practica videtur magis placere Papæ hîc: vt colligitur ex illo verbo magis. Et hũc text. potes adducere cũ quæritur in practica: vtrũ dominiũ alicuius rei acquiratur absenti sine cessiõe fiẽda per procuratorẽ. Nã põt dari absenti per procuratorẽ, vel procuratori nomine absentis. & pro hoc bo. tex. in. l. qui mi hi donatũ. ff. de dona. ad hãc materiã alle. ibi Bar. hoc. c.

3 ¶ †Secũdò opp. cõtra prædicta de. c. si tibi absenti j. eo. tit. lib. vj. vbi patet, ꝙ ibi nulla persona media beneficiũ põt conferri absenti. Sol. dic explicãdo latè materiã huius. c. & illius, ꝙ aut beneficiũ cõfertur absenti nulla persona media: aut mediãte aliqua persona. Primo casu per illam collationẽ, nihil acquiritur absenti: vnde nõ potest dicere absens beneficiũ esse suũ ante, quã acceptet: vt. d. c. si tibi absenti. & in. l. absenti. ff. de do. & in. l. quia absenti.
b ff. de acqui. pos. tamen cõferens non põt retrocedere b à collatiõe illa: donec absens declarauerit animũ suum: vt est text. sing. in. d. c. si tibi absenti. Ratione cuius notãter posuit Bart. in. d. l. absenti. Nõ enim est speciale in beneficijs: sed in quibuscunq; iuribus illud procedit, quando iura deferuntur per eũ, qui habet eligere, seu cõferre tanquã officialis, nõ functus est beneficio suo, eoipso, ꝙ elegit ipsum absentẽ. Et ideò si deputatus per cõmunitatẽ ad eligendũ potestatem, elegit absentẽ: licet absenti nihil acquiraf ante acceptationẽ: iste tn qui elegit tanquã functus officio, non põt variare c. & ista est vera ratio illius c. si tibi absenti. Secus est, vbi quis eligeret nomine proprio. pene exemplũ in Papa, vel etiã in cõmunitate huius ciuitates. Nã si eligitur absens põt retrocedere ante, quã ille acceptet: qa vt dixi absenti nihil est acquisitũ: nec iste est functus officio: qa eligit nomine proprio. ¶ Secũ do casu principali, qñ collatio fuit facta aliqua persona mediate: & illa persona media nõ habebat mandatũ: aut sic. Primo casu nõ acquirit absenti: quia requirit animus
4 pro hoc. l. si ego. & quod ibi no. ff. de neg. gest. † Nã nego
c tiorũ gestor, non acquirit dominiũ absenti d, nisi à tẽpore, quo dominus habuit ratũ: vt no. in. d. c. si ego. & vide bo. gl. & no. quã tenemenți in. c. quã sit. de ele. li. vj. quæ vult, ꝙ si in istis spiritualibus potest interuenire neg. gestor: oportet, ꝙ dominus habeat ratũ intra illud tẽpus, intra quod tenebatur ipse declarare animũ suũ. allega. l. pen. ff. rem ra. habe. & pone exemplũ, vt habetur in glo.
5 prædicta. ¶ †Secundo casu, qñ persona media e habebat
d mandatũ generale: & non sufficit in istis beneficialibus:
e nec in alijs spiritualibus: qa in his requiritur speciale mãdatũ: tum propter qualitatem rerũ; tum propter præiudiciũ: vt senserũt hîc doct. & domini de Ro. deci. lxxxiij. & vide quod dixi in. c. corã. de offi. dele. Ex quo infert ad vnũ dictũ notabile, ꝙ coniuncta persona non põt acceptare beneficiũ pro cõiuncto ad hoc, vt cõiuncto statim acquiraf: quia cõiunctio sanguinis non supplet speciales defectus mãdati: vt in. l. pater. ff. de mino. vt apertè voluit Inn. hîc, & domini de Rota, vbi. s. & Spec. in titu. de cõiuncta persona. Si verò habebat mandatũ speciale, tũc beneficium quæritur absenti, siue absens inuestiatur per procuratorẽ, siue procu. nomine absentis: vt hîc. & arg.
h in. l. j. C. de acqui. pos. & in. l. j §. per procuratorẽ. ff. eo. ti. & procedit hoc, siue sit deputatus procurator ad acceptandũ certum beneficium, siue incertũ: quia satis hoc apparet de intentione domini constituentis. quod sentit hîc Io. and. & est quotidianum. Et ex his infero ad intellectum huius capituli: nã si vis intelligere, vt alius inuestiatur pro absente sine mãdato, tanquã negotiorũ gestor: oportet dicere ꝙ absenti nõ acquiritur titulus ante, quã habeat ratũ gestum nomine suo. sed si habeat mãdatum c modo põdicto acquirit immediatè absenti, & in hoc differt iste tex. à casu. c. si tibi absenti. & hæc no. quia quotidiana & bona in practica. ¶ †Sed quæro, nunquid iste
6 qui recipit inuestiturã pro absente, põt esse laicus? Quidã, vt Egi. tenuerũt, ꝙ non: quia mouebaf per dictionẽ alius: quę facit positionẽ eiusdẽ qualitatis ad verbũ cleri cus: quod põmittit. Sed in contrarium faciunt no. in. c. fedes. de rescrip. ꝙ non semper dictio alius, facit positionẽ eiusdẽ qualitatis cum præcedẽtibus. iuxta illud: Christus
g crucifixus est, & alij duo latrones. Ioã. an. & cõmuniter g doc. sequentes cõcludunt, ꝙ licet tutius sit cõstituere clericum: tamen si cõstituitur laicus, satisfactũ est iuri. arg. in. c. j. de procu. lib. vj. nã laico præsenti nihil acquiritur: e sed transit illud ius spirituale in dñm, sicut aqua percanalem lapideum. Et idẽ putat Ioan. and. quando quis habet gratiã cum beneficio acceptãdi. nam tunc potest quis cõ
h stituere laicum h ad acceptandum beneficium certum: de quo tamen non est dubium. quia nõ est idẽ cum casu precedenti: sed magis dubium est, quãdo cõstituitur in genere ad acceptandum beneficium vacaturum: quod sibi videtur: sed idem putat in hoc casu: quia nõ authorizat in hoc casu laicus: nec sibi aliquid acquiritur: & tenere contrarium posset esse multũ præiudiciale. Fortè enim non habet hominem fidelem, de quo bene confidat, nisi certum laicum. & hæc not. ¶ In glo. ibi: *contrahitur.* hodiè
7 apertius est decisum in. c. si. de procu. lib. vj. ¶ †Et vide ibi gl. not. quale debet esse mandatũ ad contrahendũ ma
i trimonium carnale i. Ibi, *secunda dubitatio hîc explicatur.* Notabis semper hãc glo. iuncto tex. ꝙ matrimoniũ spirituale etiam largè sumptum, potest per procuratorem fieri. ¶ Ex quo infero, ꝙ potest professio, maximè ex g causa per procuratorem fieri. Et nota etiam ex gl. ꝙ largo modo potest dici matrimoniũ inter clericum & beneficium suum. pro hoc vide bonum text. xxj. q. ij. sicut. vide tex. cum gl. in. c. ne pro defectu. s. de elec. Ibi causam vsucapiendi, nõ referas hoc ad beneficialia: quia in eis nõ cadit præscriptio in regula prima. & quod ibi no. de regu. iur. lib. vj. sed procedit in temporalibus, vel in spiritualibus præscriptionibus. & intellige quando tradens non erat dominus: quia tunc recipiẽs habet causam præ h scribendi. ¶ Ibi, *hæreditas temporalis &c.* Io. and. intelligit hoc dictum glo. in procuratore speciali. Et est ratio, quia hæreditas aditur solo animo. l. pro hærede. & quod ibi no. ff. de acqui. hæ. vnde eoipso, ꝙ cõstituit procuratorem ad adeundam hæreditatẽ iacentem, incontinenti acquirit sibi hæreditas: secus dicit in procuratore generali, in quo cessat pdicta ratio. ¶ Ibi, *si dans, vel accipiens.* de hac materia dic vt plenè not. in. d. l. qui mihi donatũ. ff. de dona. vbi patet, ꝙ sufficit solus animus tradẽtis: vt per procuratorẽ acquiratur dño: licet procurator aliud
i intendat: sed vbi neuter hoc intendit, nõ acquiritur absenti, nisi à tempore traditionis. Et ad istud. c. dic, ꝙ su-

ZACHARIAS.

a ¶ Acquiritur absenti. Adde bal. in l. sancimus. §. sed & si quis. C. de lati. lib. tol. c. si tibi absenti. eo. tit. lib. vj. & ibi inapost. Cel. ad Phili. frã.

b ¶ Retrocedere. Adde do. Car. cõsil. cv. Old. consil. lvij. & vide quod pulchrè voluit Ro. consil. cexcv. Anch. consi. cccxcix. Fede. consi. ccxc. Cal. consil. xxj. de præben.

c ¶ Dominiũ absenti. Adde quod voluit Anch. cõsil. cxxvj.

ꝛ SEB. SAPIA.

d ¶ Persona media. vide Rotã in ti. de procu. deci. lxij. in antiquis. & quæ congerit circa hæc do. Feli. in. c. nonnulli. §. sunt & alij. col. viij. versic. fallit. j. s. de rescri.

e ¶ Et non sufficit. Adde quod voluit Lap. allega. ccxxvij.

f ¶ Pro cõiuncto. Adde tamẽ quòd do. de Rot. decisi. ccxcv. innouis. de procur. dicunt, ꝙ amicus & cõsanguineus possunt corporalẽ possessionẽ, quæ facta est iuris canonicalis, vel prębẽdę recipere absque speciali mãdato. & ibi qñ ratificatio domini absentis debeat interuenire.

g ¶ Et cõiter. Idem tenet Andr. sicu. per quatuor rationes in. c. olim. s. de rescrip. & in. c. ij. s. de iud. de quo latè vide per Feli. in. d. c. nonnulli, colũ. viij. s. de rescrip.

h ¶ Laicum. Adde ꝙ laicus possit esse procurator ad acceptandũ beneficiũ: do. Rot. de. cisi. cclxiiij. in antiquis. de procu. Et dicunt do. de Rot. decisi. excv. de pbẽ. ꝙ excõlicatus põt beneficiũ acceptare. & vide Cal. consil. j. hîc eo. titu.

i ¶ Carnale. Adde

Ant. de bu. cõsi. lxv. Anch. consi. ccxxix. & ccxxxj

SEBA. SAPIA.

a ¶ Beneficiũ. Vide quę scribit do. Abb. in. c. fi. in vl. not. j. de concess. p̃ben. & in. c. fi. j. de inst. & in. c. qa clerici. ver. & ex hac gl. infero. j. de iurepa. vbi tangit an Eps possit cõferre beneficium suo filio legitimo.

b ¶ Subuenire fuis. Adde q̃ ideò An. cõsi. cccxxxvij. consuluit, q̃ executor testium debet potius in suos egenos distribuere, quã in extraneos. & vide eundẽ Abb. cõsi. xcvj. vbi ponit, an patron⁹ possit proprium filium præsentare.

Antoni. Francis. ¶ Inter quas psonas possit executor dat⁹ ad distribuendũ distribuere, vide p. Ang. & doc. post Bart. in l. Lucius. ĩ. §. j. ff. de leg. j. & vide p. Bal. in. l. id quod pauperibus. C. de epis. & cle. vbi dicũt, q̃ nõ põt distribuere inter bastardos. de quo ẽt per. d. Card. in cl. j. in fi. de test. & p. Ioan. and. in addi. Spe. in titu. de instrumẽ. edi. in. §. xiiij. in versic. sed qd erit. Aliud tñ q̃ tales executores non possunt distribuere inter seipsos, quamuis sint pauperes nec etiã inter ꝓprios filios: cũ censeant filij habere eandẽ personã cum patre. iuxta no. in. l. in suis. ff. de libe. & posthu. quod voluit Odof. no. in. l. fi mandauero. in. §. fi tibi centum. ff. mãda. vbi etiã per Bal. & p eũdẽ in. l, ei, qui. C. de distr. pig. & in. l. id quod pauperib⁹. C. de epis. & cleri. & vide omnino p do. Car. in. d. cle. j. in. xxij. q. de testa.

c ¶ Spirituale. Ad de Roma. consil. cxxxviij.

perior hoc intendebat, q̃ acquireret absenti, & non pro curatori. ideò beneficium acquiritur ipsi absenti: vt. s.

8 ¶ †No. fi. gl. ibi: *dominium vel possessio non acquiritur per negotiorum gestorem.* & tene eam semper menti.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium vnum non recipit diuisionem, adeò, quòd si sunt duo recepti ad illud, talis receptio non valet, intellige, vt j. numero. 15.*

2 *Habens potestatem conferendi beneficium, potest licitè conferre suis consanguineis.*

3 *Renunciatio beneficij cum aliquo pacto, dicitur simoniaca, aliter est licita.*

4 *Legatus Papæ non potest conferre beneficia, nisi habeat ex indulgentia Papæ.*

5 *Legatus Papæ non potest dispensare contra concilia, nec contra constitutionem Papæ, nisi in casibus, in quibus potest Episcopus.*

6 *Præbenda connexa canoniæ, dicitur quid spirituale, aliàs secus: & poterit laico conferri ad ipsius subuentionem.*

7 *Quasi possessio iurium debet articulari super exercitio actuum qui tantum competit, quasi possidentibus illud ius, quod intendit probare aliquis ad se pertinere.*

8 *Episcopus, qui tolerauit subditum in beneficio suo, non potest ipsum compellere ad ostendendum titulum beneficij sui, potest tamen Episcopus assumere onus probandi contra titulum. 13.*

9 *Præbenda non dicitur vacare in ecclesia, si in ea non est numerus præbendarum.*

10 *Numerus canonicorũ potest in aliqua ecclesia augmentari per eos, ad quos spectat electio, nisi statutum non augendi numerum sit iuratum, vel nisi Papa confirmasset numerum adiecta clausula, decernentes irritum & inane. 14.*

Statutum iuramento firmatum, an possit per statuentes tolli. 17. & an incidant in periurium. 19.

Statuta alicuius collegij. licet sint confirmata à superiore, nihilominus possunt collegiati contrauenire.

11 *Clericus, qui compellitur restituere beneficium ratione nullitatis tituli, quem habebat, an teneatur restituere fructus quos percepit.*

12 *Bonæ fidei possessor, cui ius resistit, non facit fructus suos, secus si ius assistit, etiam in beneficialibus.*

Taciturnitas nõ prodest, vbi expressus consensus nil operatur.

14 *Papa si apposuit in aliquo decreto clausulam: irritum & inane. non potest contra illud conueniri, etiam per illos, in quorum fauorem fuit factum.*

16 *Sententia lata contra vnum, an noceat alteri: vel lata pro vno, an prosit alteri.*

17 *Actus factus contra iuramentum tenet tam in temporalibus, quàm in spiritualibus, licet contrafaciens sit periurus. 19.*

18 *Canonici, si recipiunt aliquem in canonicum vltra numerum iuratum, receptio tenet, & ipsi sunt periuri, nisi receptus dederit materiam, vt recipientes venirent contra iuramentũ, de quo casu receptio est nulla. 20.*

Dans causam periurio, incurrit pœnam periurij.

21 *Iuramentum, si concernit vtilitatem iurantium, non possunt illi contrauenire, quia nemo potest seipsum absoluere, sed cõcernens fauorem tertij poterit per ipsum remitti.*

Contra iuramentum potest veniri subsistente causa, maximè fauorem publicum concernente.

CAP. XXV.

Dilecto. ¶ †Si ad vnũ canonicatũ & præbendam, duo sunt recepti simpliciter: receptio nõ tenet, etiam interueniente apostolica authoritate. h. d. Diuiditur in quatuor partes. Primò factũ, & allegatio pro cãcellario. Secũdò allegatio contra eũ ibi: *procurator.* Tertiò diffinitio. ibi: *vnde.* Quartò protestatio. ibi: *ita quod.* & est no. c. quare tene semper menti: & no. ipsum. ¶ Casus literalis. Archiepiscopus Remensis dum in Francia legationis officio fungeretur, intẽdebat prouidere cuidã nepoti suo. G. nomine in Trecensi ecclesia. Cancellarius Trecensis, vt gratiã legati sui acquireret, in manibus legati renũtiauit præbẽdę, quã in Trecensi ecclesia obtinebat, dictus legatus nepotẽ suum & dictũ cãcellariũ instituit in canonicos Trecẽses, & Archiepiscopus & capitulũ cõ muniter assignauerũt vtriq; stallũ in choro, & locũ habere in capitulo: vt fructus illi⁹ præbẽdæ diuideret inter se, donec idẽ. G. integrũ esset beneficiũ assecutus. Et pro curator generalis Episcopi tũc absentis, omnia ista comprobauit. & dictus cãcellarius electionẽ & euãgelium legit in septimana sua, & alia fecit, quæ alij canonici facere consueuerũt: defuncto Episcopo tpe, quo hæc facta fuerũt, alter successit: & dũ accederet ad ecclesiã cõsecratus dictũ cancellariũ recepit ad osculũ pacis: & cũ tũc nõ recipiunt ad osculũ, nisi canonici: & per bienniũ sine quæstiõe sic permãsit. Postremò dum Episcopus excitatus à somno, cœpit mouere quæstionẽ, & cõtra ipsum cãcellariũ super præbẽda prædicta: & sic quæstio inter Episcopũ & cãcellariũ ad sedẽ apost. est delata. datus fuit quidam Cardinalis vtriq; parti auditor, corã quo cancellarius proposuit omnia supradicta, petẽs dictũ Epis. à sua molestatione cõpesci. G. procurator Epis. proposuit ex aduerso: q̃ ad vnicũ beneficiũ, quod vacabat in ecclesia Trecen. nõ licuit legato duos instituere. allegãdo ad hoc conciliũ Turo. quod præbẽdarũ inhibet sectionẽ: & cõciliũ Latera. quod præbẽdarũ prohibet expectationem. Prætereà, licet in ecclesia, vbi nõ est certus numerus præbendarũ, nulla enim præbẽda vacante, põt aliquis in canonicũ assumi: quia intelligit eligi ad quoddã ius, quod de nouo ex electorũ assensu crearet, & cũ electo nascit. Sed vbi est certus numerus p̃bẽdarũ, duoad vnã p̃bendã eligi nõ possunt: cũ illud ius spirituale diuidi nõ possit: propter quod dictus procurator asserebat dictã institutionẽ non valere: cũ in Trecen. ecclesia certus sit numerus præbẽdarũ, quẽ capitulũ & legatus augmentare non intendebãt, vel ius creare de nouo. His & alijs auditis Papa condẽnauit dictũ cancellariũ ad restitutionẽ eorum, quæ tenebat ratiõe dictæ institutionis, imponẽdo silentiũ eidẽ super dicta præbẽda, vel parte ipsius. ita tamẽ q̃ per hoc prædicto. G. vel nepoti legati, nullũ præiudiciũ generetur: quia res inter alios acta alijs obesse nõ debet.

Ber. ¶ †Not. ibi: *intendentis prouidere. G. nepoti suo &c.* q̃ habens potestatẽ cõferendi beneficiũ[a], licitè illud confert, etiam nepoti suo: dũmodo aliud canonicũ non offistat: imò potius tenetur subuenire suis[b], quã extraneis, supposita in cæteris paritate. lxxxvj. dist. in. c. nõ satis. & nemo carnẽ suam odio habuit. xiij. q. ij. non æstimemus. vide tamẽ cõtrariũ, quod no. gl. j. q. iij. peruenit. ¶ †No. ij. ex eisdem verbis, q̃ potest quis licitè resignare beneficiũ suum, vt alteri prouideatur: dũmodò renũtiatiõis actũ non deducat in pactũ: sed istã resignationẽ liberaliter & purè faciat. Gl. ad hoc no. j. q. j. c. ordinatiões. si autem hoc deduceret in pactũ in actu renuntiationis, renũtiatio ipsa esset simoniaca: vt voluit hîc glo. j. quam not. & vide gl. in. c. ex parte. el. j. de offi. dele. ¶ †No. iij. q̃ delegatus Papæ potest prouidere etiam de canonicatibus, etiã ecclesiæ cathedralis. Intellige q̃ iste tunc erat Cardinalis: aliàs non posset legatus conferre beneficia, nisi haberet de speciali indulgentia: vt in. c. j. de offic. leg. lib. vj.

¶ †No. iiij. q̃ legatus non potest dispensare contra concilium. hîc enim in ver. procurator. allegantur duo concilia. & circa vtrunq; denegetur potestas legato cõtraue niendi: & credo, q̃ regulariter nõ dispensat, etiã contra constitutionẽ solius Papæ, nisi in casibus, in quibus possit Episcopus. vide gl. no. in. c. fi. de hære. lib. vj. ¶ †No. v. q̃ præbẽda dicitur ius spirituale[c] indiuisibile. & nõ memini, q̃ alibi probet ita clarè. Nam in principio dicitur, q̃ iste cancellarius resignauit præbendã suam. & posteà subditur,

subdit, q̃ vacante vno iure speciali. &c. sed intellige hoc vt dixi in. c. maioribus. ŝ. eo. Procedit enim, qñ præbẽda est annexa cũ iure canoniæ: tunc enim præbenda partim cõsistit in tẽporalitate, & partim in spiritualitate respectu canoniæ: secus vbi esset vna præbẽda sine iure canoniæ: quia tunc est aliquid tẽporale, & posset cõferri laico ad ipsius subuentionẽ. & sic intellige glo. in. c. cum. M. de cõsti. in ver. in canonicos recederũt. ¶ †No. bonam pra

a ticã probandi, quasi possessionẽ iuris canonicalis[a]. Debet enim articulari super exercitio actum cõpetentium canonicis duntaxat. Et aduerte bene, q̃ quãuis illi actus ex dispositione cõpetant alijs, quã canonicis: tamen satis est, q̃ ex cõsuetudine tantũ cõpetant canonicis, & oportet q̃ articuletur, q̃ tantũ cõpetant canonicis: sicut facie bat iste, qui se allegabat habuisse domũ, fortè prope ecclesiam, quæ tãtùm canonicis erat solita assignari. Item quòd fuerat receptus ad osculum pacis: eo tẽpore, quo soli canonici recipiebantur. &c. & not. tex. de isto osculo pacis. Item no. subditũ posse agere contra Prælatum: vt cesset à molestatione sua super beneficio & permittat eũ

8 pacificè possidere. ¶ †Et no. tex. in eo q̃ allegabatur, q̃ Episcopus per bienniũ passus fuit illum pacificè possidere, tractando eum, vt canonicũ. vnde facit hæc litera in

b arg. q̃ Prælatus, qui diu tolerauit[b] subditum in beneficio suo, non posit eũ compellere ad ostendendũ titulum beneficij: licet posset in se assumere onus probandi tituli de facto. pro hoc vide glo. & quod no. Ioan. an. in nouella, in regula prima. de reg. iur. in. vj. & per Hosti. in. c. licet Heli. de simo. vide ad materiam. c. ordinarij. de officio ordinarij. libr. vj. ¶ †Not. in ver. *prætereà.* quòd in

9 ecclesia, in qua non est numerus præbendarum, non est dare vacationem alicuius præbẽdæ. nam vacatio dicitur

c respectu exist̃tiæ & numeri.[c] & idem dic in canonicatibus. Vnde in ecclesia non habente numerum canonicorum, cum recipitur quis in canonicum, creatur quoddã ius de nouo, quod extingitur cum persona. & ad hoc allegatur quotidie iste tex. secus est in ecclesia habente numerum. Nã tunc mortuo vno ex canonicis, vacat ius illius. ¶ †Et not. quòd in ecclesia numerata, possunt hi ad quos spectat electio, augmentare numerũ, creando ipso facto ex receptione quoddam ius de nouo: excipiuntur tamen in tex. duo casus. Primus, quando statutũ numeri esset in contrariũ statuto iuramento firmatum. Et sic videtur firmare tex. q̃ statutũ iuramento firmatũ non possit tolli per statuentes. quod videtur mirabile. de quo j. latius subijciam. Secundus casus, quando Papa firmasset numerum adiecta clausula decreti decernentis inualidũ &c. Et ex contrario not. bene, q̃ sola cõfirmatio superioris, nõ impedit augmentationem numeri. ¶ Ex quo infero vnum notabile dictum, q̃ licet statuta alicuius collegij, sint confirmata per superiorem: nihilominus potest collegium collegialiter cõtrauenire, confirmatione non obstante. pro hoc facit. c. cum accessissent. de cõstit. in fi. Limita tamen prout ibi dixi: ibi vide per Bart. in. l. omnes populi. in. iiij. q. iij. q. princ. in ver. iuxta prædicta.

11 ff. de iusti. & iur. ¶ †No. in versi. *vnde dictum.* q̃ conuictus super nullitate tituli beneficialis, compellitur restituere omnia, quæ tenet occasione illius beneficij. Sed circa vnũ aduerte: nõ enim videtur iste tex. expresè conde mnare ad restitutionem fructuum perceptorum à tẽpore institutionis: & reddit rationem Egi. dicit enim, quòd isti sunt bonæfidei possessores, qui releuantur à restitutione fructuũ: vt no. in. c. grauis. de resti. spo. & in. l. ex diuerso. ff. de rei ven. & intelligit tex. q̃ compellitur restituere tantũ possessiones pertinentes ad illam præbendã. Hosti. verò in alia glo. sentit contrariũ, dicens: q̃ omnia veniunt restituenda: & sic videtur tacitè intelligere istũ ver. non solũ. de pos. sed de fructibus. & lentè transeunt hîc doc. sed cõsydera, quia licet iste potuisset esse bonæ-

12 fidei possessor, tamẽ errabat in iure. ¶ †Nunc est videre a vtrum benefidei possessor errans in iure, teneatur ad re

d stitutionem[d] fructuum? Dy. in regula possessor. tenuit, q̃ nõ. Dicit enim q̃ licet error iuris impediat vsucapi, seu præscribi: nõ tamen inducit fructũ restitutionẽ. Et ita videtur sentire Bar. in. d. l. ex diuerso. Sed dic & melius, prout ipse sentit, in. l. sed & fi. in. §. scire. ff. de peti. hæred. nã quandoq; quis possidet bona fide iure sibi assistente, quãdoq; possidet iure resistẽte. Primo casu procedit primũ dictum: secũdò casu tenetur ad restitutionẽ omniũ fructuũ. arg. in. l. quemadmodũ. C. de agri. & censi. li. xj. & in. l. iubemus. C. de sac. san. eccle. Pro hoc facit regula, qui contra iura mercatur, bonam fidem præsumitur nõ habere. lib. vj. vnde ad propositũ: cũ iste possideret iure resistente: vt patet in. c. moribus. ŝ. eo. tenetur ad restitutionẽ fructuũ, quãtuncunq; fuerit bonæfidei possessor.

¶ Not. tñ ex. j. dicto, q̃ etiã in beneficialibus bonæfidei possessor nõ tenet ad restitutionẽ fructuũ, quẽ admodũ necin tẽporalibus. & vide do. de Rot. deci. xxiiij. & quod

13 dixi in. d. c. grauis. & hoc no. ¶ †In gl. ij. in fi. Item adducunt doc. etiam aliam rationẽ. Nam cũ Episcopus nõ potuisset expresè istam institutionẽ ratificare, vt pote iuri contrariam: ita & fortius, nec tacitè, nec poterat hoc mandare procuratori, etiã expresè, q̃ non cadebat sub potestate sua. Et per hanc rationem[e] soluitur contrarium, quod formabatur in gl. seq. in eo, q̃ Episcopus recepit istũ ad osculũ pacis: & tolerauit eũ per biennium.

c Nã taciturnitas non prodest, vbi expressus cõsensus nil operatur: & hoc regulariter. Pro hoc vide bonam gl. in l. j. C. vbi de cri. agi oportet. ¶ Et no. quæstionem, quam ponit Io. an. in regula scienti. de reg. iur. lib. vj. in mercu. in eo, q̃ cõcludit exemptũ citatum coram Episcopo: & non excipientẽ: sibi non præiudicasse: cum expresè non potuisset prorogare iurisdictionẽ Episcopi sine licentia Papæ. pro hoc. c. cũ tempore. de arbi. & vide quod plenè dixi in. c. significasti. de fo. compe. Puto tamẽ, q̃ ista taci

14 turnitas præiudicet, vt nõ possit cõpellere illũ ad ostendendum titulũ sui beneficij: vt dixi in text. ¶ †In glos. in versic. *huiusmodi clausula.* ibi, *cum eorum fauore facta sit.* Not. gl. iuncto tex. pro eo, quod. ŝ. dixi in notabilibus, q̃ confirmatio statuti non impedit illius retractationẽ: cũ videatur facta fauore statuentium. Sed not. bene modũ auferendi potestatẽ retractandi: vt per superiorẽ in confirmatione apponatur clausula decreti decernentis irritum. &c. ¶ Sed diceres tu: cũ ista sit apposita in fauorem statuentium, quare eodẽ modo, non possunt statuentes illi fauori renũtiare? Sol. dic secundũ Inn. & alios, q̃ per appositionem clausulæ, videtur Papa animaduertisse ad

d fauorem ecclesiæ. Ex quo ligauit manus statuentium. & præsupposito q̃ fuerit in fauorem statuentiũ, attamen ex quo Princeps decreuit irritũ, non est licitũ inferiori contrauenire. habuit tñ superior respectũ, q̃ per illicitas preces, vel minas alicuius potentis canonici sæpe inducuntur ad recipiendũ vltra numerũ. Ad idẽ in simili habe

15 bef seu not. in. c. cũ cõtingat. de iureiur. ¶ †In gl. in ver. *augmentare.* ibi: *quia intendebat idem ius &c.* Sed gl. nõ allegat hîc: vnde colligit, q̃ iste Episcopus intẽderet vnicum ius cõmunicare duobus. sed dic, q̃ potest hoc deprehendi in eo, q̃ inductus fuit primò ad renũtiandũ. Item in eo, quòd fructus illius præbẽdæ instituit diuidendos inter eos. nã si voluisset ius de nouo creare, recepisset illum nepotẽ in canonicũ ante renũtiationẽ præbẽdæ. Et potes in hoc aduertere aliquos casus. nã quãdoq; vacãte vno canonicatu recipiunt plures: & videt voluisse iura de nouo creare. arg. hîc, & in. c. cũ. M. de cõsti. Quãdoq; vacante vna præbẽda, cui est annexus canonicatus, recipiunt plures: & puto, q̃ si simpliciter recipiuntur, tenet receptio omniũ, & creant iura canoniæ de nouo; & præbenda debetur primò recepto: & si insimul sunt recepti,

a ¶ Iuris canonicalis. Adde Ro. cõsil. cclxxxxij.

b ¶ Diu tolerauit. Adde pro hoc, voluit do. Car. cõsil. xl. q̃ Episcopus tolerans illũ, quẽ ipse occultè excõmunicauit, videt ipsum habere pro nõ ligato.

ZACHARIAS.

Adde pro originali dicto Panor. scilicet q̃ Episcopus, qui tolerauit subditũ diu &c. Feli. in. c. licet. co. vj. versi. quinta cõclusio. j. de simo. & quanti tẽporis requiratur tolleratio & patiẽtia propter istud verbũ diu: & quãto tpe verificetur, istum in. c. cũ ecclesia. n. 50. & ibi posui in apostil. in ver. vltra sex menses. ŝ. de cau. posses. & proprie.

SEB. SAPIA.

c ¶ Et numeri. vide Abb. in. c. constitutus. ŝ. de re. scrip. vbi dicit, q̃ eo ipso, q̃ Papa mandat aliquẽ recipi in canonicũ in ecclesia, & prouideri de præbenda, si qua vacat: q̃ tacitè dicitur facere mentionem de numero: qa in ecclesia nõ numerata, nõ habet locũ cum vacatiõe, vt hîc. & idem dicit Imol. hîc. & in. c. dilectus. in. ij. col. j. eod.

SEB. SAPIA.

d ¶ Ad restitutionem. An possessor errans in iure acquirat sibi fructus. vide latè per Feli. in. c. de quarta. in. ij. fallentia. ŝ. de præscri. Are. consi. xvij. & latè do. Frã. cur. in cõsil. lxxxj. inci. Principeps defunctus. col. vj. cum seq.

ZACHARIAS.

e ¶ Taciturnitas nõ prodest. Bart. & doct. in. l. filiusfamilias. §. inuitus. ff. de procu. & omninò per Ant. Cor. singu. suis in versicul. taciturnitatis. incipien, in oneribus,

erit locus gratificationi.ar.in.d.c.cū.M.cōiuncto. c. pe. de rescri.li.vj. Nec ob. iste tex. quia hīc intēdebat iste Archiepiscopus hoc ius cōmunicare pluribus: vt prædixi. Qñq; vacāte vno canonicatu, seu vna præbēda, recipiūtur plures ad illā præbēdā, seu ad illud ius canoniæ: & receptio nō tenet: qa apparet ꝙ recipiētes, nō habeant animū creandi ius de nouo. Pro hoc tex. in ver. *prætereà.* in verbo, *non possunt ad illud. &c.* & de hac materia vide, quod plenè dixi in.d.c.cū.M. de cōsti. ¶ In gl. fi. ibi, *non agitur de iure alterius.* Et pro hoc, quia ius vnius est separatū à iure alterius. Nō enim vnus recognoscit ius alterō, sed ambo pariter recognoscūt à superiore. ideo sententia lata contra vnū, nō præiudicat alteri. Et generaliter, an & qñ sīa lata cōtra vnum, non præiudicet alteri: dic, vt plenè no. in.c.pe. de re iud. & in.l.sæpe. ff. eo. ¶ In ea. glo. ibi, *cum sententia processit contra eōs.* no. bene limitationem ad.c.pe. de appel. & dic, vt latius ibi dixi. ¶ † Et
16 in fi. gl. no. cōclusionē gl. & idē sequit Spe. in ti. de sentē. prola. §. nūc de effectu. ver. sed pone. Nā posibile est, ꝙ alter habuit dispēsationē à superiore: vel ꝙ primò fuit cōdēnatus per falsas probatiōes: quasi, si iste fuisset in iudicio, reprobasset, vel iudex cōdēnauit eū ex odio: & secūdus potuisset habere iudicē gratiosum, qui iudicabat iu
a ¶ Nec communiter docto. Adde quod Oldr. illud sequit scilicet Inno. dictū in consil. cxxvij.

ꝟ SEB. SAPIA.
b ¶ In statutis. ꝙ sit differentia, an quis iuret seruare statuta, an contēta in statutis: vide remissiuè per Fel. in.c.cū veneralibis. in .vij. col. §. de except. & aliquid per Ant. Si. a cu. in.c. canonum statuta. §. de constitu.

ZACHARIAS,
c ¶ Fauorē iurantium. Adde istū in.c.j. in vlt. no. & ibi Feli. in.ij. not. & col.iij. verficu. vnum etiam relatione dignū. §. de iureiur. Bart. in.l. Labeo. ff. de iure iur. & Spe. eo. tit. ver. & not.

rídicè. & vide bon. text. in materia in.l. denuntiasse. ff. de adul. per quā limitat hoc dictū gl. vt procedat gl. in cōde natiōe: secus aūt in absolutiōe. Nā illa lata pro vno, prodest alteri. & hoc, quia rei sunt fauorabiliores. & vide
17 qđ no. in.c. significasti. de adult. ¶ † Extra gl. oppo. vltra tex. in eo, ꝙ innuit capitulū nō posse recipere aliquē vltra numerū, si eis obuiet statutū iuratū. Nā actus gestus contra iuramētū, regulr tenet: licet attēdans sit piurus: vt plenè per Io. an. in regula, ꝙ semel. de reg. iur. in mer. nec alicubi reperit oppositū. quinimo videt primū dictū probari in.c. ficūt. de spō. Inn. hīc ponit mirabilē theoricam: dicēs, ꝙ actus tēporalis, gestus cōtra iuramentū: tenet licet gerēs sit periurus. Exēplū in eo, ꝙ iurauit nō vēdere librū. Sed actus spiritualis cōtra iuramētū nō tenet. Hæc theorica siue diuersitas inter actū tēporalē & spiritualē, nō placet Io. an. nec cōiter doc.ª seq. & videt reprobari p dictū. c. sicut. vbi tenet matrimoniū contractū cōtra iuramentū: quare cōiter concludit, ꝙ qualiscunq; sit
18 actus, non inualidat rōne iuramenti præcedentis. ¶ † Et ideò dicit Io. an. ꝙ si canonici recipiūt aliquē vltra numerū iuratū, tenet receptio: licet recipientes sint piuri. Nec obst. si dicat, ꝙ ex quo incidūt in periurū, efficiant infames & viles: qm̄ nō incurrūt infamiā ante receptionē. & maximè tenet receptio secūdū eū, qñ suberat cā veniendi cōtra statutū iuratū: vt puta, qa excreuerāt facultates. Nā in statuto tacitè hoc subintelligi debet: vt in.c.cū. M. de cōsti. vnde nec periurū incurrerēt: ex quo collegialiter cōtrauenīūt. Dicit etiā, ꝙ receptio certo casu nō tenet. §. qm̄ nō suberat cā contraueniendi, & receptus dedit operā: vt recipientes venirent cōtra iuramentū. & idem Io. an. in addi. Spe. in tit. de leg. §. nūc tractemus. ver. sed si legatus. quod est no. & assigno hāc rationē nullitatis. Nā dans causam periurio debet condēnari tanquā periurus. xxij. qō. v. c.j. &. ij. Collatio ergo ista tali, & taliter facta, debet esse nulla, vel saltē annullādaj. de excess. præla. c. in-
19 ter dilectos. ¶ † Sed aduerte ad aliud dictum precedens. sentit ibi Io. and. ꝙ iuramentum præstitū à singularibus de collegio ligat eos, etiā inquantū cōtrauenire volunt collegialiter. hoc sentit ex eo: quia requirit ad euitationē periurij, vt collegialiter contraueniant, & causa subsit contraueniendi. Cuius contrariū ipse sentit in.c.j. de his quæ fiunt à ma. parte ca. vbi not. dicit, ꝙ si hoc dictū esset verū, ferè omnes scholares essent periuri. & officiales locorum, qui iurāt seruare statuta: postmodū tractu temporis statutū tollunt. Vnde secundū eum, iuramētū videtur præstitū, vt singulariter nō cōtraueniāt; nō autē ligat, quin possint tollere statutū: & per cōsequens iuramentū ei accessoriū. ¶ Et eandē mentē videtur habuisse Pau. in cle. j. de regu. vbi dicit, ꝙ aut illi de collegio iurāt seruare statuta, aut cōtenta in statutis [b]. Primo casu, si contraueniūt collegialiter, nō incidunt in periurium: quia tollūt statutū. & per cōsequēs tollit iuramentū statuto accessoriū: secus si iurant cōtēta in statuto seruare: quia tunc incidērēt in periurū veniēdo cōtra sine causa rationabili. Et intellige, ꝙ iurauerūt seruare cōtēta in statuto nulla habita mētione de statuto: vt puta, si dixerūt: Iuramus nō recipere aliquē, qui non sit graduatus. Secus si dixissent: Iuramus nō recipere aliquē, qui nō sit graduatus, sicut cōtinetur in statuto. quia in hoc casu vident iurasse seruare statutū: vt sentit in simili Inn. in.c. olim. de cēsi. Sed Ioan. de lig. in.d.cle.j. dixit, ꝙ etiā in primo mēbro cōtraueniēdo collegialiter, incidūt in periurū: quia in ipso actu cōtrauentiōis, reperiūt iuramentū in cōtrarium. & facit. in simili quod no. Inn. in.c. prætereà. de appel. ¶ Hæc materia semper mihi fuit visa difficilis. pro cōcordia dicerē sic: ꝙ aut singulares de collegio iurāt seruare statuta singulariter: ita, ꝙ habito respectu ad formā & substantiā iuramēti, potius ligat eos singulariter: & tūc sublato statuto collegialiter, nullū periurū incurrunt cōtraueniendo: & hoc casu intelligitur dictū Io. an. in præalle. c.j. Exemplū. statutū est, ꝙ nullus det vocem, nisi sit matriculatus. Iurauerūt singuli seruare statutum. hoc casu iuramētū cōcernit obseruantiā singulorū: ideò si collegiū deliberat tollere statutum, nō peccāt singuli, postmodū cōtraueniētes: sed si iuramētū stringit eos ad obseruantiā etiā collegialiter, habet locū alia opi. vt sine metu periurij nō possint etiā collegialiter contrauenire causa rationabili nō subsistente. Pone exemplū in casu. c. nā nostri canonici iurādo nō recipere aliquē vltra numerum, seu statutū iuratū: videtur habuisse respectū, vt etiam collegialiter nō recipiant: quia nullū dubiū ꝙ singulares nō possunt eligere canonicos: vnde ex forma & materia iuramēti poteris cōprehendere, vtrum statutū stringat tantū singulos singulariter: an singulos collegialiter. ¶ † Sed contra p rędicta facit iste tex. vbi statutum
20 iuratū, & confirmatio Papæ adiecta clausula decreti: æquiparantur. vnde quemadmodū non valet receptio in secundo casu: ita nec primo. Sol. dicunt aliqui, ꝙ ista fuit allegatio partis: ideò nō continet ius. Secundò & melius hīc nō dicitur, ꝙ nō teneat receptio contra statutū iuratū: sed ꝙ non possunt canonici aliquē recipere: quia illud dicimur posse, quod honestè possumus. xxij. q. ij. in
21 c. faciat homo. l. filius. ff. de eōd. inst. ¶ † Et aduerte ad materiā vnū no. dictū, si verū est: quod ponit do. Ant. in c.ij. de spon. & Io. de lig. in clem. j. de vsur. dicūt enim, ꝙ vbi iuramentū cōcernit fauorē iurantiū, 'possunt illi renuntiare. facit ad illud. c.ij. de sponsa. Ego indistinctè nō admitterē: qa est quasi cōtra superius tacta. vnde cōcluderē sic: ꝙ aut singuli de collegio iurāt in fauorē collegij: & tūc collegiū pōt remittere: qa ille ad cui⁹ fauorē iurat pōt iuramētū remittere: vt in.c.j. de iureiu. &. d. c.ij. Aut iurāt singuli in fauorē Eccle. vel in fauorem ipsorum singulorū: & tunc non possunt hoc iuramentū sibi remitte
re: quia quis non valet seipsum absoluere: vt dicit Arch. in.c. non est. xxij. q.j. quemadmodū qui potest iurare in fauorem alterius; fortius in fauorē propriū. Nam vinculat se Deo: quia primaria obligatio acquiritur Deo. de quo tamē dicendū: vt plenè no. in.d.c.ij. Et adhibeas cautelā ad perpetuationē statuti, vt singuli iurēt contēta in statuto nō habita mētione de statuto: & vt iurent ꝙ etiā collegialiter nō cōtraueniēt, subsistēte tamē causa postmodum concernente fauorem publicū, possunt contra uenire. vide glo. not. xl. dist. in his. & facit quod dixi. §.

SVMMARIVM.
1 *Præbenda licitè potest diuidi in duas, si facultates sufficiunt: aliàs reintegrabitur. & intellige diuisionem posse fieri, si interueniunt, quæ habentur. 2. 3. 5.*
4 *Præbendæ debiles reintegrantur de aliqua alia pingui.*

CAP. XXVI.

1 MAcante. ¶ † De vna præbenda vacāte possunt fieri duæ si ei⁹ supplētāt facultates. aliàs diuidēs integrare tenetur. h. d. secūda pars ibi: *super quo.* ¶ Casus literalis. Vacante quadam præbenda in quadā ecclesia cathedrali, Episcopus ex illa præbenda constituit duas: & ibi instituit duos canonicos altero illorū defuncto, quidā clericus nomine Hipolytus præbendam illius defuncti authoritate apostolica fuit adeptus. Iste hipolytus impetrauit literas à do. Papa contra Episcopū: vt integraret illi pbēdā. & alius dicebat se habere idē ius, cōtra ipsum Epis. quæsiuit Epi. quid facere deberet. Rñ. Pa. ꝙ cū Turon. conciliū diuisionē prohibeat præbēdarū, Epis. tenet illas præbendas reintegrare de vacaturis: nisi ex causa rationabili de prędicta præbenda constituerit duas: & tot sint prouentus vtriusq;, quòd possint competenter vtri
2 que sufficere. Bern. ¶ † No. j. quòd ad hoc, vt in vna prę
a denda[a] constituātur plures: oportet necessariò, quòd cōcurrant quatuor. Primò, quoo dicentes, seu cōstituētes hoc intendant: vt clarius colligitur in. c. dilecto. præce. in. §. prætereà. Secūdò, vt hoc fiat de cōsensu capituli. Nā cùm alteretur status ecclesię, debet haberi cōsensus capituli. ar. in cle. ij. de re. ecc. nō alie. & facit quod dicā in.c. nouit. de his, quę fi. à Præl. Tertiò, vt subsit causa rationabilis illam diuidēdi: puta defectus canonicorū: & augmentatio diuini cultus. Quartò, vt reditus cuiuscunq; præbendæ, sufficiant cōpetenter cuicunq; præbendato. Et no. ꝙ non cōsyderatur, ꝙ omnes prębendę sint pares: dummodo ex causa fit facta diuisio, & reditus sint incōpetentes: sic limita. c. cū omnes. de consti. ¶ No. ij. ex hoc & ex fine literæ, ꝙ quælibet præbenda, debet esse competens: vt sic cuilibet sit prouisum in cōpetenti beneficio. & vbi canonici non haberēt competētes prębendas, recurre ad remediū. c. expositi. iŋ. eo. ¶ Not. iij. limitationem ad. c. maioribus. §. eo. quod prohibet sectionem prębendarū procedit, nisi intereueniāt quatuor de quibus. §. præmisi. ¶ No. vltimò, ꝙ habens præbendā diminutam sine causa rationabili, seu sibi non sufficiētem, potest agere ad præbendæ integrationem: & intellige in casu, quo fuit diuisa: prout loquitur iste tex. secus si ex postfacto fieret minus cōpetens: tūc enim recurrendū est ad. d. c. exposuisti. ¶ In gl. fi. ibi: *vel alia ratio potest reddi.* Hæc est verior, & clarè colligitur ex tex. vt patet ibi: *ad illas. & c.* fuerunt enim assumpti isti ad duas prębendas: nō autem
3 ad vnicū ius, prout fuit in.c. præce. ¶ † Et circa materiā instat hīc Host. ponēdo distinctionem: aut enim in ecclesia nō est certus numerus: aut sic. Primò casu in dubio tenet receptio nouiter facta. Dic tamen, ꝙ nō debent recipi plures, quàm possint sustētari ex reditibus ecclesiæ. in.c.j. de insti. & in.c.j. in fi. de sta. regu. lib. vj. ¶ Secundo casu aut numerus est iuratus, vel cōfirmatus per Papam adiecta clausula decreti: & dic vt in. c. præcedēti. Aut cessant iuramentū & cōfirmatio cū adiectione clausulæ: & tūc si nulla vacat prębēda, tenet receptio pluriū: & iura canoniæ creantur de noua: vt in.c. præcedenti. Sed tu intellige, vt dixi post gl. in.c. dilectus. §. eo. ná non debet recipi multitudo sine prębendis. Aut vacat prębēda, & si recipiūt plures ad illā, nō tenet receptio: vt in.c. pce. sec⁹ si plures recipiant simpliciter. de quo tū dic, vt lati⁹ dixi in.c. præced. ¶ In ea. gl. ibi. & sic videt, ꝙ Episcopus possit tolerare. hoc dictū gl. non colligit ex tex. quia isti nō fuerūt electi ad vnū beneficiū. & dic, vt dixi in.c. tuę. §. e. no. tñ istā gl. propter authoritatē suā, quāuis nō sit vera. ¶ Op. extra gl. contra tex. videt enim, quòd eo casu, quo diuisio non fuit legitimè facta, teneat diuidens de suo integrare prębendas, quēadmodū tenetur quis: quando ordinat aliquem sine titulo: vt in.c. Episcopus. §. eo. Sol. Hosti. videtur velle contrariū. dicit enī, ꝙ si diuidens vi uit, & est soluendo: tenetur prouidere istis prębendatis saltē in vita sua: quia crimina morte extinguntur. xxiij. dist. quorūdam. Sed ego puto, quòd solùm teneatur donec de vacaturis integrauerit prębendā: quoniam cùm hoc redunderet in vtilitatem ecclesiæ, pōt de reditibus ecclesiæ illā reintegrare. sicut videmus in eo, qui ordinauit sine titulo. Compellitur enī de suo prouidere, donec de beneficio ecclesiastico prouiderit ordinatis: vt in. d. c. Episcopus. serua ergo dictum Host. antequā prębendā
4 de vacaturis integrauerit. ¶ † Sed quæro qualiter fieret reintegratio de vacaturis: cùm vna non debeat diuidi, vt altera integretur, vt probatur in.c. cum causam j. eo Sol. intelligūt doc. & bene, ꝙ fiet integratio de vacatura multū pingui, ex qua poterunt sine magna lęsione aliqui fructus subtrahi: non tamē debēt tot reditus subtrahi, ꝙ ex residuis non possit prębendatus cōpetenter viuere: tūc
5 enim militaret contrarium. ¶ † Ex prędictis & tex. not. ꝙ licet prębēdæ sint multum pingues: ita, ꝙ reditus supersint necessitatibus canonicorum: nō tamen ex hoc solo debēt diminui: aliæ prębendæ creari: sed oportet, ꝙ etiā subsit causa rationabilis: vt in tex. puta quia vt dixi, ecclesia patitur defectum in seruitoribus: vel volūt crea re de nouo aliquod beneficiū, iuxta. c. statutū. §. eo. Secus autem vbi reditus cōmunes multū excrescerēt. Nā tunc hīc est legitima causa augmentandi numerum prębendarum: vt in.c.cū. M. de consti. &.c.fij. de verbo. signi. Nec
ꝟ SEB. SAPIA.
a ¶ Vna prębenda. An de vna prębēda, possint fieri duæ ex causa, tradunt doct. in.c. auaritiæ. §. eo.

obst. si dicatur canonicū nō debere habere vltra necessa
a ria. Nā poterit, quod superest conuertere in piā causam: vt dicit tex. xij. q.j. in.c.fi. Nā in Episco. hoc videmus, & & in alio Prælato, qui habent reditus vltra necessaria vitæ: sed tanquam rectores & dispensatores debent tales reditbus indigētibus cōicare. xij. q.j. in.c. videntes. cū simil.

SVMMARIVM.
1 *Papa, si mandat vt prouideatur alicui de beneficio, & beneficiū illud post mandatum alteri conferatur: debent mandatarij illi, pro quo Papa mandauit, de suo prouidere. nu. 4. & 5.*
2 *Literæ commendatoriæ siue monitoriæ, non acquirūt aliquod ius illi pro quo fuerunt scriptæ: tamen si illis non paretur, potest implorari officium superioris, vt mandentur executioni.*
3 *Papa mādās vt alicui prouideatur de beneficio: nō facit quin beneficiū vacās possit alteri cōferri. Secus si mādet vt recipiatur in tali benefic. quia tūc illud nō poterit alteri cōferri. n. 3.*
4 *Actus gestus contra legem animatam, valet mero iure, licet cō trauenies puniatur. nu. 12.*
6 *In pœnalibus aliquando fit ad casum non habentem per omnia identitatem rationis.*
7 *In rescriptis, an inspiciat tēpus datæ, an verò tēpus præsentatio.*
8 *Rescriptū Papæ quo mandatur prouideri alicui de beneficio cuiusdam, est surreptitiū, si ille cui mādatur prouideri tēpore datæ erat minor, licet tempore vacationis beneficij esset maior.*
9 *Motus proprius Papæ remouet omnem surreptionem.*
10 *Rescriptū nō extēditur ad lites ortas post eius impetrationem.*
11 *Rescriptū, in quo impetratur iudex aliquis, qui tempore datæ erat notorie excōicatus, non valet, licet esset occultè excommunicatus: tamen impetrans sciebat eum esse excōicatum.*
Gesta per occultè excommunicatum non valent in fauorem scienter coram eo litigantis.
Excōicatus occultè, si cōferat beneficiū sciēti, nō valet collatio.
12 *Alienatio facta cōtra præceptū Pa. aut alterius hoīs, an valeat.*

CAP. XXVII.

1 DIlectus. ¶ † Si Papa mādat capitulo, vt aliquē in canonicum recipiant, & præbendam, si qua vacat, conferant, si de mandato scientes alij conferunt, coguntur

SEB. SAPIA.
a ¶ Vltimò Adde, q̃ non solũ puniẽ collator, sed etiam ille cui fuit facta collatio, secundũ Hostiẽ. & Io. an. in c. ꝓposuit. j. de cõcess. prẽben. Et subijciunt, q̃ ista pœna non solũ habet locũ, qñ collatio fuit ipso iure valida: sed ẽt quando fuit ipso iure nulla: vt in casu d. c. ꝓposuit.
b ¶ Tempus datæ. Adde Fede. cons. ccxc. vbi latè examinat hanc materiam.

SEB. SAPIA.
b ¶ Tempus datæ. vide plenè per Feli. in c. eam te. col. xvij. ver. tempus datæ. ẽ. de rescrip. & vide aliquas pulchras quæstiones per Bal. c. cõstitutus. col. iij. ver. quæro vlterius. ẽ. eo. ti. de rescrip.

SEB. SAPIA.
c ¶ Motus proprij. Vide Feli. latè in c. ad aures. co. iiij. versi. quinta cõclu sio. ẽ. de rescrip.

ZACHARIAS.
d ¶ Excludit surreptionem. Adde q̃ iste in c. cãm quę. col. ij. ver. gl. Secũda tacitè rñdet. ẽ. de testa. tenujt: q̃ motus proprius solũ surreptionẽ excludebat, neq; aliud operabatur vltra cõcedentis intẽtionẽ quã op. nate eũ tenuit. Card. cõs. xxxviij. inci. Papa vniuit. cuius tamẽ oppositum tenuit Feli. in glo. pe. col. ij. per tex. in cle. fi Romanus eo. tit. de præben. & tetigit idem Felin. in d. c. causamque. col. iiij. versi. tertiò aduerte. Antonius Fran. ¶ De clausula motus proprij. quid operetur, vide primò glo. no. in cle. fi Romanus. in verbo. quantũcunq;. de præbend. quæ dixit, q̃ nõ tollit primum recipere, & de reditibus ecclesiæ loco beneficij prouidere, donec præbendã habeat. vel generalius summa sic. Si Papa mandet ei, ad quem spectat, vt beneficiũ conferat: collatio per eum alteri facta tenet: ipse tamen ex transgressione punitur, vt hîc dicitur. Et prima pars querelã decisam cõtinet, secunda dat iudices ibi: *fraternitati*. ¶ Casus literalis. Quidã clericus. G. nõie obtinuit literas à dño Papa ad capitulũ Nouariẽ. per quas mãdabatur eidẽ, vt dictũ. G. reciperẽt in canonicũ & in fratrem & præbẽdã, si qua vacaret cõferrẽt eidẽ. sed capitulũ mãdatum apostolicũ adimplere nolebat: imò præbẽdã vacantẽ, quã do. Papa prædicto. G. conferendã mãdauit, alij assignauerũt. vnde idẽ. G. petijt à do. Papa vt quod de ipso mãdauerat, faceret adimpleri. Ex parte capituli allegabat, q̃ præbẽda nõ vacabat. Eidẽ Papa his auditis mandat quatenus sibi cõstiterit, q̃ in Nouariẽsi Eccle. præbẽda vacaret eo tẽpore, quo Nouariẽ. canonici literas recepũt, dictũ clericũ faciãt reci. in canonicũ, & in fratrẽ, cũ præbẽdã illã in elusionẽ mãdati apostolici alij dixerit cõferẽdã: & de prouẽtibus illius ecclesiæ aliquos reditus annuatim faciãt assignari eidẽ, donec pbẽdale officiũ fuerit assecutus. Ber. ¶ † No. j. q̃ quãquã ex literis monitorijs, seu præceptorijs non quæratur ius ei, pro quo scribit: iuxta no. in. c. veniẽt. de renũ. tñ si illis nõ pareẽt, licitè põt implorari officium superioris, vt ille mãdent̃ executioni sal̃tẽ quo ad pœnã nõ parentiũ. ¶ † Not. ij. q̃ per mãdatũ apostolicũ de prouidẽdo super canonicatu & pbẽda nõ afficiť præbẽda vacãs, vel vacatura, quominus collatio alteri facta teneat: licet secus sit in receptione in canonicũ authoritate apostolica facta. nã ex tali receptiõe afficiť præbẽda vacãs, vel vacatura: adeò, vt non teneat collati. alteri facta: vt in c. fi postquãm. j. e. ti. li. vj. Et sic colligiť differẽtia maxima inter receptionẽ in canonicũ, & mãdatũ, vt recipiat. ¶ † No. iij. ex hoc, & ex tex. q̃ p mãdatum factũ collatori vt certæ ꝑsonæ ꝓuideat de certo bñficio, nõ liganť manus collatoris quominus teneat collatio alteri facta. Et videť prima frõte probare iste text. vnũ notab. dictũ q̃ actus gestus contra mãdatum principis, & sic cõtra legẽ animatã tenet mero iure: licet contrafaciẽs sit puniendus. hoc tñ limita, vt j. dicã. ¶ † Vltimò ª no. casum singu. in fi. c. circa pœnã imponẽdã collatori, nõ parenti mãdato apostolico. cogiť eũ de suo prouidere, donec mãdatũ apostolicũ adimpleuerit: & quanquã voluerunt quidã dicere, q̃ istud c. *non* contineat ius, sed gratiã: & quasi velint hanc pœnã nõ trahendã in cõsequẽtiã: gl. tñ hîc, & doc. pro maiori parte sentiũt oppositum, ¶ † Et vide Inn. in c. statuimus. de maio. & ob. vbi non solũ firmat quod dixi: sed etiã multum singulariter extendit istã pœnã ad contẽntẽ legẽ mortuã. Dixit enim, q̃ licet recepti authoritate capituli, nõ habeãt ius affectiuum ad præbendã vacaturã, tñ si capitulũ conferat præbendã vacantẽ ei, qui nõ fuit primò receptus, vel extraneo, teneť primo prouidere de reditibus Eccl. secundùm quod hîc dicit: quia contẽpserunt præceptum legis: quę vult, vt recepto in canonicũ prouideat de præbenda: vt in. c. relatum. ẽ. eo. Et quãquã hoc dictũ prima frõte videať durum: quia fit extẽsio dispositionis pœnalis, fortè ad casum non habẽtẽ per omnia identitatem rationis: cùm grauius sit saltem quo ad pœnã inferendã cõtemnere præceptum legis viuæ, quàm mortuæ: vt. l. Celsus. ff. de arbi. no. Bar. in. l. amplius. ff. rẽ ra. ha. tñ propter authoritatem Inn. & quia dictum est satis æquum, ne remaneant canonici sine præbendis, est dictum illud satis recipiendum. ¶ In gl. ibi: *vel quàm citò possent*. satis placẽt decisio gl. Nã ex quo Papa mandat purè aliquẽ recipi in canonicum etiam si nihil mãdaret de præbendæ receptione: tamen canonicatus debetur sibi primę vacaturę vt in. c. hi: qui. &. c. si postquàm. &. c. si clericus j. eo. tit. li. vj. vnde præsupposito, q̃ vigore huius mandati, in quãtum mandatur de vacante non deberetur isti præbenda: debetur tamẽ ratione canoniæ. vide de hac materia per gl. in. c. cõstitutus. de rescrip. qui est satis not. ¶ † In gl. in ver. receperunt. hęc gl. in effectu intrat illũ articulũ nunquid in rescripto debeat inspici tẽpus datæ [b]: an tempus præsentationis? & adducit multa pro & contra. & finaliter diuersificat casus contrarios: nec tradit aliquã bonã doctrinã, sed deducit ad quæstionẽ: Nunquid valeant literæ impetratæ ad iudicẽ excõmunicatũ tpe datæ: si tempore receptiõis est absolutus? & materia ista brocardica ideò difficilè põt dari certa doctrina. Nã secũdùm varietatem casuũ, est fiẽda varia decisio. Sed vt habeať aliqua doctrina saltem in genere, distinxit hîc Io. an. post Pe. de anc. per alia verba. & coniungẽdo omnia simul ac clarius prosequendo distingue sic: Aut quæritur de rescripto impetrato ad beneficia: aut ad lites. Primo casu, quo ad vim cõprehensiuam, respectu illorum, quibus scribit debet attendi tẽpus datæ. Idẽ respectu iuris agẽdi quod oritur ex scripto. & iste est proprius casus. c. eam te. ẽ. de rescri. Quando q̃ quæritur de vi cõprehẽsiua, respectu rei pro qua scribitur: & attẽditur tẽpus datæ, vt est casus in cle. fi. de rescri. vbi patet, q̃ beneficium creatum post datam literarũ, nõ cõprehenditur in literis. Qñ q̃ quærit de viribus rescripti respectu capacitatis eius, pro quo scribit. & tunc si cessat surreptio, attenditur tempus quo rescriptum mãdatur executioni. Iste est tex. not. in. c. ei cui j. e. tit. lib. vj. sed vbi à principio cõmittitur surreptio, consideratur tẽpus datę: & iste est casus in. c. si eo tempore. de rescri. lib. vj. ¶ † Sic debes reducere ad cõcordiã illa duo cc. quæ videtur multũ contrariari. Na in. c. si eo tẽpore. dicitur q̃ si mãdatur prouideri de beneficio curato vacaturo, & impetrãs nõ habet ætatẽ legitimã tpe datę: licet eã habeat tpe vacatiõis bñficij rescrip. est surreptitiũ. In c. ei cui. videtur decidi oppositum. nam ibi dicitur, q̃ si mãdatur prouideri alicui de præbẽda vacatura: & an in illa ecclesia sunt variæ præbendæ: quædã diaconalis, quę dã sacerdotalis: licet tẽpore datæ impetrans non habeat ætatẽ ad habendã præbendã sacerdotalem: si tamẽ est in ætate tempore, quo vacat: debetur sibi sacerdotalis. Sed dic vt dixi, q̃ in. c. ei cui. nõ fuit cõmissa aliqua surreptio quia impetrauit in genere, nõ faciẽdo mentionẽ de præbenda diaconali, vel sacerdotali: & ideò satis est: q̃ tpe vacationis reperitur in ætate legitima. sed in. c. si eo tẽpore. cõmisit surreptionẽ, eo ipso, q̃ impetrauit super beneficio curato, nõ faciẽdo mẽtionẽ de defectu ætatis. ¶ † Ex hac concordia, siue theorica clarè deciditur vnum dictũ notabile & quotidianum, quod ponit hîc Ioan. and. Papa motu proprio mandat prouideri Titio de beneficio curato vacaturo: qui quidem Titius nõ habebat ætatem legitimam tempore datæ: sed eam habet tempore vacationis beneficij. Dubitatur nunquid sibi debetur illud beneficium curatum? & dicendum est, quòd sic, quia motus proprius [c] excludit surreptionem. [d] in capitul. si motu proprio. infrà eodem titulo. lib. vj. & in clementina si Romanus. eodem titul. ergo satis est, quòd sit in ætate tempore vacationis beneficij: vt in dicto capitul. ei cui. & sic restringe. c. si eo tempore. vt nõ procedat in literis cõcessis motu proprio, quod bene notabis. Quãdoque quæritur de viribus rescripti, respectu surreptionis commissę, & attenditur tempus datæ. Nam non est imputandum impetranti, si non facit mentionem de his, qui nõ erant tempore datę. & iste est proprius casus c. cõstitutus. de rescrip. Quando q̃ cõsiderať inobediẽtia seu negligẽtia nõ parẽtis mãdato apostolico: & tũc consideratur tẽpus receptionis literarũ, seu notitię: quia nõ potest quis dici negligens seu inobediẽs, si ignorat mãdatũ superioris: & iste est casus istius. c. hîc enim nõ cõtẽtur de

tur de validitate rescripti, neq; de vi cõprehẽsiua: sed solũ, vt puniatur isti canonici, qui nõ paruerũt mãdato apostolico: ideò solũ cõsideratur tẽpus receptionis. ad idẽ. c. j. j. de cõce. præb. li. vj. Quãdo q̃ cõsideratur rescriptũ respectu perpetuationis tẽporis: & si gratia est perfecta in rescripto: ita q̃ nõ mãdatur fieri, sed est facta: & tũc attẽditur tẽpus datę. Nõ enim variatur postmodum ex morte cõcedẽtis. & iste casus est no. cũ gl. in. c. si is cui. e. ti. li. vj. Quãdo q̃ gratia nõ est perfecta, sed mandatur fieri: & tũc inspicitur tempus inchoationis mandati. Nã si cõmissarius nõ inchoauit exequi gratiam, expirat per mortẽ concedẽtis. de quo tamen dic, vt plenè colligitur ex. d. c. si is cui. &. c. si super gratia. de offi. deleg. libr. vj.

10 ¶ † Venio ad secundum principale, scilicet ad rescriptũ impetratũ ad lites, in quo dicẽdum q̃ respectu actionis super qua impetratur rescriptũ inspicitur tempus datæ: vt in. c. fi. de rescri. vbi patet q̃ rescriptũ nõ extẽditur ad lites ortas post tempus datę. Quando q̃ cõsyderatur negligẽtia iudicis non prosequẽtis, intra tẽpus in rescripto expressum: & attenditur tempus receptionis literarum. Quod intelligo, quando statuitur sibi terminus per numerũ dierũ, seu mensiũ: vt puta mandatur iudici, vt litẽ decidat intra tres menses: debet enim tunc attendi tẽpus receptionis literarũ. ab eo enim tẽpore incipit currere illud tẽpus prefixũ: vt probatur in. c. super eo. el. ij. ẽ. de appel. in fi. Secus videtur, vbi apponitur certũ tẽpus, nõ p numerũ dierũ, vt puta, si mãdatur causa decidi vsq; ad festũ Pẽthecostes: quia tũc tẽpo currit ꝛmediatè. de quo dicẽdũ, vt plenè no. ĩ. d. c. super eo. Qñ q̃ cõsyderatur negligẽtia partis impetrãtis, in nõ vtẽdo rescripto: & debet attẽdi tẽporis posibilitas. de quo dicẽdũ, vt in. c. plerũq;. & in. c. si autẽ. ẽ. de resc. & dixi plenè in. c. vt debit[9]. de appel. Quãdo q̃ cõsyderatur odiũ impetrãtis: vt in casu. c. quia frustra. de vsur. & attẽdit tẽpus prẽsentatiõis, vt ibi habeť. Qñ q̃ attẽdit rescriptũ, circa ipsius perpetuationẽ & attẽditur tẽpus citatiõis, & melius tẽpus inchoatiõis. de quo dicendum est, vt in. c. gratũ. &. c. licet. de off. dele. ¶ Ex his apparet, q̃ ex diuersis respectib[9] põt cõsyderari rescri. & ifiniti possunt accidere casus sed saltẽ sũt in gñe cõprehẽsibiles sub casibus prædictis. vide in materia bñficiali bo. gl. cũ tex. in. c. fi. ẽ. de. &. c. si capitul. de cõcess. prębẽ. lib. vj.

11 ¶ † Ex prædictis põt inferri ad decisionẽ quæstionis, quã formauit hęc gl. in prin. vtrũ iudice impetra to existẽte excõicato tẽpore datę valeat rescriptũ si tẽpore receptiõis nõ est excõicatus? Et gl. cõcluditq̃ nõ valet: quia debet attẽdi tẽpus datæ. Doc. hîc aliter distiguũt. di cũt eũ, q̃ aut erat iste notorię excõicat[9], & ꝓcedit dictũ glo. arg. c. ad probandũ. de re iudi. quod satis mihi placet quia à tempore datę imprimitur iurisditio: sed rescriptũ nõ reperit subiectũ habile ad recipiẽdã iurisditio. Si aũt erat excõicatus occultè: & tũc si impetrãs scienter impetrauit illũm, non valet rescriptũ. & hoc apertè tenet hîc Ioã. an. quod notabis perpetuò: nõ solũ respectu huius casus: sed põt inferri ad vnũ casum valde generalẽ quẽ posuit Io. Cald. in. d. c. ad probandũ. & credo, q̃ habuit fundamentum ab isto dicto Ioã. And. dicit enim ibi, q̃ gesta per iudicem excõicatum toleratũ, in fauorem partis nõ tenẽt scienter litigãtis corã occulto excommunicato vel saltem gesta debent retractari. Ex quo infero quòd si occultus excõicatus cõtulit tibi scienter beneficiũ, non te-
a net collatio [a] vel retractabitur. quod est perpetuò notã. maximè ad limitationẽ. l. Barbarius. de offi. prætо. & .c. ad probãdũ. Si verò impetrãs ignorabat, valet rescriptũ ex quo reperitur absolutur tempore processus cùm hic nõ agatur de graui præiudicio. & facit. c. ad probãdum.

12 ¶ † In gl. in ver. duxerint. in fi. hæc gl. tangit iudicio meo contraria satis difficilia: & minimè formaliter soluũtur per gl. & maximè instat illud contrarium, quòd gestum contra legem mortuam ẽst nullum: vel saltem retractandum: ergo fortius si est gestũ cõtra legẽ animatã. nã Prĩceps est lex animata in terris. ix. q. iij. c. ipsi sunt. & in auẽ. de cõsulibus. in fi. Nã quod Principi placuit, legis habet vigorẽ insti. de iure natu. in. §. sed quod principi. ergo ista collatio contra Papæ mandatum facta debuit esse nulla: vel saltẽ annullãda: nec doc. nostri aliter soluũt contrar. glosſ. quasi conenti ipsius solu. quæ in veritate nõ satisfacit contrarijs. Bar. in. l. amplius. ff. rẽ ra. habe. dicit, quòd
b quo ad actus inualiditatem durius agitur cum lege, [b] quã cum eius ministro: sed quo ad pœnam imponẽdã, durius agitur cũ ministro. allega. l. si libertus. ff. de iurepa. vbi alienatio facta in fraudẽ legis, nõ tenet: sed hominis sic. Et hoc dictũ Bar. potest procedere respectu iudicis inferioris inhibẽtis alienationẽ rei: vel respectu partis pacisc̃entis. iuxta no. in. c. Raynaldus. de testa. per Inn. & in. c. fin. C. de re alie. nõ alie. Sed respectu mãdati Principis: non videtur dictũ suũ procedere. Nã vt no. dicit Innoc. in. c. fin. de accu. quemadmodum alienatio est nulla attentata contra legem mortuam, ita si est attentata contra præcepũ Papę, qui est lex animata in terris. Ad idẽ quod ipse no. in. d. c. Raynaldus. vbi dicit, q̃ si Papa mandat alicui Prelato, vt conferat aliquod beneficiũ: vel vt nõ alienet, nõ tenet gestũ contra mãdatum suũ. ¶ Sed vide hoc probari in. c. veritatis. de dolo & cõtu. in fi. vide etiã Io. an. in. c. constitutus j. de concess. præben. vbi videtur apertè sentire, q̃ si Papa mandat collatori ne cõferat: non valet collatio. & hoc proba per. c. vt nostrũ. ẽ. de appell. ad idem. c. si soli. &. c. si capitulo. de cõcess. præbẽ. lib. lj. Vbi collatio facta cõtra mandatum executoris Papæ non tenet. fortius ergo si est collatio facta contra mandatũ Papæ. Ad idem bo. gl. in. c. si eo tempore. de elect. libr. vj.

13 ¶ † Vnde pro cõcordia dicerẽ sic: q̃ aut papa directè mãdat collatori ne cõferat certũ beneficiũ: & tenet collatio in cõtrariũ attẽtata: per iura & rõnes superius allę. Quã do q̃ Papa mandat, vt cõferat Titio. & ille contulit. Sem ꝓnio: & subdistiguę aut mãdatarius nõ habebat aliàs potestatẽ cõferẽdi: sed recipit potestatẽ ex isto mãdato clarificato: & tũc nõ tenet actus, nisi seruet̃ forma mãdati. ad hoc. c. venerabil. de offi. del. &. c. cũ dilect. de rescri. & l. diligẽter. ff. mã. Si verò mandatarius aliàs habebat potestatẽ. & tũc tenet, q̃ facit cõtra mãdatũ, nõ ex potestate delegata: sed ex potestate ordinata, quã habebat. & iste est proprius casus istius. c. & vide glos. nota. in cle. j. de iurepa. & est ratio diuersitatis. nã per mãdatũ factũ, vt Titio cõferat: nõ intẽdit Princeps mandatario potestatẽ auferre cõferẽdi, seu potestatẽ ordinãdi ad exercitiũ illius a
actus. sed puniẽdus est, quia nõ obseruabit mãdatũ Principis. Secus aũt est, si directè sibi præcipit, ne certũ quid faciat: tunc enim nõ tenet actus, quia videtur tũc sibi auferre potestatẽ exercẽdi actũ. Et si diceres nonne si mandat, vt cõferat isti: tacitè prohibet, ne conferat alteri: vt in. l. cũ ita. ff. de conditio. & demon. Dico q̃ istud est mãdatũ indirectum, quod nõ aufert potestatatẽ aliàs cõpetentem mãdatario: vt probatur hîc, & clarius in. d. c. si soli. Et per hoc restringitur & declaratur intellectus istius c. & hæc notabis: nam possunt adduci ad multa similia, quod nota bene.

SVMMARIVM.

1 *Clericus habens beneficium curatum: si aliud acceperit, primo priuatur. quod debet conferri per habentem potestatem conferendi intra sex menses: aliàs collatio deuoluetur ad alium.*
Et si vtrunque velit retinere, vtroque priuabitur nisi fuerit alia sublimis persona, quæ dispensatiuè potest retinere plura beneficia compatibilia.
2 *Clericus habens beneficium nõ curatum: si acquirat postea curatum, non vacat primum ipso facto. 10.*

defectũ personæ. vide Ro. in fin. suis in verſic. clausula ista valet. vbi dixit q̃ nõ operatur vltra mentem concedẽtis prius declarata. tam. ad quod vide Ioann. Andręa. & Cal. in. c. cũ dilect[9] de iurepatr. & do. Abb. in. c. cũ olim in. vj. col. de re iu. cũ concor. ibi per eũ all. & vide Car. in cle. ij. de deben. vbi dixit, q̃ licet tollat surreptionẽ tamẽ nõ ampliat. & q̃ nõ operatur nisi his: quæ sunt iure expressa. de quo etiã per eũ in c. fi Romanus de ꝓbẽ. hîc alle. Et adde: q̃ motus proprius nõ põt probari per testes: vt volunt do. de Ro. dec. cc cxxxv. de qua etiã per Alexãd. de Imola. in. l. iij. in princi. ff. q̃ quisq; iur. Et adde q̃ clausula motus proprij in collatione beneficij eccle siastici apposita à Papa, vel legato, facit talem collationem valere etiã si is cui fit collatio habet aliud beneficiũ: de quo non fit facta mẽtio: vt voluit do. Card. in cle. ij. in. iiij. q. de offic. ord. Et adde: q̃ talis clausula non tollit iuspatronat[9] laici: vt per do. de Ro. dec. cj. inc. hęc clausula.

a ¶ Nõ tenet collatio. Adde pro hoc dom. de Rot. dec. cxxviij. in antiqs de sent. excõ. vbi dicũt, q̃ executor datus ad prouidẽdum, si est excõmunicatus, & prouideat, valeat prouisio: nisi ille cui prouidetur: sciat illũ excõmunicatum.

b ¶ Cũ lege. Vide do. Andr. Sicu. in repe. c. Raynaldus in. ix. chart. j. de testamẽ. & in cõsil. 1. in. iij. col. & seq. in. ij. vol. Bar. in. l. si insulã. in pe. ꝓpo. primæ partis. ff. de ver. ob.

3 *Liberè qui poteſt facere aliquem actum, poteſt illum expedire alio non vocato: tamen non poteſt tradere poſſeſſionem, poſſeſſore non vocato.*

4 *Clericus non poteſt, nec in eadem, nec in pluribus eccleſijs diuerſa beneficia tenere.*
Clericus diſpẽſatus habere plura beneficia, intelligitur in diuerſis Eccleſijs, & non in vna.
In odioſis capitur intellectus minus iuri exoſus, & contrarius.

5 *Nobiles, literatæ & ſublimes perſonæ magis honorantur ab Eccleſia, & Prælatis, quàm aliæ. nu. 7.*

6 *Clerici ſeculares poſſunt ſe abſentare diſpenſatiuè à beneficio etiam curato per ſeptennium: nec tenentur interim promoueri.*

8 *Diſpenſatio debet fieri ob publicam cauſam, & non ob priuatã nam tunc diceretur diſſipatio.*

9 *Diſpenſatio quid ſit.*

10 *Papa non poteſt diſpenſare quo ad Deum pro libito ſuæ voluntatis: quo ad eccleſiam ꝑmilitantem ſic: quia nulli licet de ſuo iudicio iudicare.*

11 *Beneficia duo curata, ſi ſimul & ſemel vni conferuntur: datur ſibi electio, quod velit acceptare.*

12 *Epiſcopus promotus non perdit ipſo facto beneficia ꝓpriora: ſed poſt conſecrationem: vel poſt lapſum tempus præfixum ad conſecrandum.*

13 *Clericus, ſi acceperit ſecundum beneficium calore iracundiæ, nõ vacat primum, ſi incontinenti pœnituit.*

14 *Retentio beneficij poteſt fieri propter expẽſas, quas ibi feci: vel quas feci circa clericum defunctum.*

15 *Clericus promotus ad ſecundum beneficium: non priuatur primo, quando collator primi beneficij, non vult habere ratam collationem ſecundi.*
Clericus non poteſt nec tacitè, nec expreſsè renuntiare beneficio ſine authoritate ſuperioris.

16 *Clericus per adeptionẽ ſecundi beneficij non priuatur primo, do nec non habuerit liberam & vacuam poſſeſsionem ſecundi.*

17 *Clericus delinquens vel debitor, non tenetur ſatisfacere de fructibus beneficij ſui.*
Clericus non facit fructus beneficij ſuos de iure communi: adeò, quòd non debet capitales fructus pro eius debito: ſed an valeat conſuetudo in contrarium: vide hìc remiſſiuè.

18 *Quando duo ſunt à iure equiparata, quicquid poſteà adijcitur in vno etiam ſi eſſet pœna: intelligitur adiectum in alio.*
Statutum pœnale extenditur etiam ad ditionem factam prædicto ſtatuto.

19 *Papa ſolus diſpenſat, quòd vnus poſsit habere plura beneficia curata: Epiſcopus verò diſpẽſat in pluribus ſimplicibus: vel in vno ſimplici, & in vno curato: niſi propter vtilitatem & neceſsitatem eccleſiæ: quo caſu poteſt in duobus curatis diſpenſare: niſi ſint in eadem eccleſia.*

20 *Diſpenſatus ad pluralitatem beneficiorum, non eſt tutus quo ad Deum, niſi ſit in euidentem vtilitatem eccleſiæ: vel propter prærogatiuam literarum, vel meritorum.*

21 *Dignitas, perſonatus, & officium quid ſint.*
Prælatus quis dicatur.
Abbatiſſa habet dignitatem.

21 *Dignitates plures nõ poſſunt eſſe penes vnum, quando vnaquæque de per ſe requirit exercitum ſeruiendi.*

23 *Vicarius Epiſcopi non dicitur acquirere aliquam dignitatem, eò quia efficitur vicarius, & ideò non perdit beneficium curatum ſi quod habeat, quia poteſt de facili remoueri.*

34 *Beneficium curatum quid eſt, vel eccleſia curata.*

a ¶ Non vocato. ad de dom. Car. conſ. lxiij. & . lxxiiij. Ro. cõſ. ccccxxix. do. Card. conſilio cxxxxij.

SEB. SAPIA.

b ¶ Perſonatus. vide Are. in cõſ. xxiiij. inci. in præſenti. col. ij. & Oldra. in conſi. cl. incipiẽ. in eccleſia Valentina col. iij. cum'alleg. per Decium in. c. cũ acceſsiſſent. in primo no. ſ. de cõſti.

CAP. VIII.

DE multa. ¶ † Famoſum & vtile eſt & hoc intẽdit. Habẽs perſonatũ vel beneficiũ curatũ, ſi ſecundò tale receperit, vacat primũ. ꝓ ſi retinere cõtenderet etiã ſecũdo priuabitur. hoc primò. Is ad quẽ ſpectat beneficij curati collatio licitè cõfert ſtatim cùm inſtitutus aliud recepit: & ſi intra ſex menſes non cõferat, deuoluit ad aliũ collatio: & aliter punitur. hoc ſecũdò. Cũ ſublimibus & literatis perſonis circa pluralitatem beneficiorũ incõpatibiliũ, ſolus papa diſpenſat. hoc tertiò. Et primò narrat ius antiquũ: ſecundò ſubijcit nouũ. ibi: præſenti. vel põt diuidi in tres partes: prout videntur tria dicta. ſecundũ ibi: *is quoque ad quem*. Tertium ibi: *circa ſublimes*.

¶ Caſus literalis. In lateran. cõcilio. ſtatutũ fuit ꝓ nullus diuerſas dignitates, & plures eccl. parochiales reciperet: alioquin recipiens ſic, acceptũ amitteret: & cõferẽs con cedẽdi ptãte priuaretur. Sed quia iſtud ſtatutũ malè obſeruabat, Inn. volẽs obuiare hmõi cupiditati, ſtatuit, vt quicũq; de cætero receperit aliquod beneficiũ curã habens animarũ annexã, ſi prius tale beneficiũ obtinebat, ipſo iure ſit priuatus eod. & ſi illud cõtenderet retinere: alio ſpolietur: & ille ad quẽ ſpectat collatio prioris beneficij, illud conferat cui viderit conferendũ. Et ſi vltra ſex mẽſes cẽſerre diſtulerit, ipſius collatio ad alios deuoluat ſecũdũ ſtatutũ lateran. cõcilij: & inſuper tm̃ cogatur de prouentibus ſuis in vtilitatem ipſius eccleſiæ aſsignare, quantum à tẽpore vacationis cõſtiterit eſſe perceptum: & hoc idẽ in dignitatibus, ſiue perſonatibus obſeruetur. Addit inſuper, vt nullus in eadẽ eccleſia plures dignitates, vel perſonatus habere preſumat, etiam ſi curam non habeãt animarũ: tamen circa ſublimes & literatas perſonas, quæ maioribus beneficijs ſunt onerandæ per ſedem Apo. poterit diſpẽſari. Ber. ¶ No. j. ꝓ Latera. concilium emanauit ex multa induſtria ſiue prouidẽtia quatenus ꝑ hibuit eandẽ perſonã adipiſci plures dignitates, vel eccleſias curatas. Nã per illã prouiſiõem melius deſeruiẽt eccleſiæ: auaritiæ vitiũ cõprimitur: facilius prouidetur pauperibus clericis, & animarũ periculis ſubuenitur: ac materia diſſolutiõi tollitur. meritò dicit tex. ꝓ emanauit ex multa prouidẽtia. & loquit de. c. qa nõnulli. de cleri. nõ reſi. Sed quia illud conciliũ nõ apponebat pœnã ipſo facto nõ producebat maximũ fructũ: quarẽ emanauit poſtmodũ hæc prouiſio, vbi imponitur pœna ipſo facto: vt patet in litera. ¶ No. ij. ibi: *nullus aut rarus*. ꝓ cõſtitutio nõ debet edi, niſi producat magnũ fructũ: ideò dicit text. ꝓ lex debet eſſe neceſsaria & vtilis. iiij. diſtin. erit aũt lex. Et ideò debet lex eſſe de dubia. & idem debẽt facere repetẽtes: cũ ponũt qõnes, ne diſputent de certo: vt nullus fructus inde prouenĩat. Sunt enim adinuẽtę diſputatiões & repetitiões, vt dubia in iure clareſcãt ꝑ exercitiũ & multiplicationẽ magiſtrorũ, quia quod à pluribus quæritur facilius inuenit. xx. diſt. c. ſi. Vnde Papa ſæpe deridet conſulẽtẽ de indubijs. in. c. cauſa in iure. ſ. de elect. & de of. de lega. cũ in iure. & in. c. rurſus. qui cler. vel vo. cum ſimil.

¶ † No. iij. ar. op. à cõtrario litere, ꝓ ſi habẽs bnficiũ nõ curatũ recipit ſecũdu curatũ, nõ vacat primũ ipſo facto etiã ſi primũ requirat reſidẽtiã. nã iſte tex. requirit, ꝓ primũ bnficiũ ſit curatũ, ſicut ſecũdũ. & licet aliqui voluerũt oppoſitũ, primũ tn̄ dictũ eſt verius & eſt cõius. ar. in c. qualis. xxv. diſt. & l. cũ prætor. ff. de iudi. & dixi plenè in. c. ſi. de cle. nõ reſi. ¶ † Nota. ibi: *liberè cõferat*. ꝓ is, ad quẽ ſpectat collatio primi beneficij, põt illud cõferre ſine alicuius. vnde nõ tenet etiã vocare poſſeſſorẽ, nec expectare licẽtiã ab Epiſ. hoc eñ importat verbũ liberè nõ eñ eſſet libertas, ſi aliũ haberet requirere. & ita cõcludũt cõmuniter doct. Et pro hoc vide bo. tex. cũ dictis doc. in c. licet Epiſcopus j. eod. tit. lib. vj. & notabis ſemper prædicta pro ſignificato huius verbi, liberè poſſeſsionem. tamen non debet tradere poſſeſſore non vocato [a]. vide in dicto capitulo licet. quod tamen limita: vt notatur ibi & in capitul. ordinarij. de offi. ordi. libro. vj

¶ No. ibi: *hoc idem in perſonatibus &c.* ꝓ perſonatus & dignitates

a ¶ Non vocato. ad

b ¶ No. ibi: *hoc idem in perſonatibus &c.* ꝓ perſonatus & dignitates

& dignitates hîc ſumuntur, vt ſynonyma, & idem importantia in ſubſtantia. Nam ſuprà in principio fecerat mentionem de dignitatibus in verſiculo. hoc idem. appellat, dignitates perſonatus. Et an in veritate hæc differant inter ſe, & qualiter cognoſcantur dignitates & perſonatus, dicam infrà latius. ¶ † Nota. in verſicu. *addentes*. quòd in eadem eccleſia nullus poteſt habere plures dignitates, ſeu perſonatus. & dic idem in diuerſis, vt patet ex præcedẽtibus in tex. & in. c. quia nõnulli. præalleg. & in. c. dudũ. el. ij. de elect. & no. in. c. j. de conſue. lib. vj. Sed hîc dicit de ea dem eccleſia ad maiorẽ exaggerationem, ſeu aggrauationem: qua ſi odioſius ſit habere in eadem eccleſia, quàm in diuerſis. Et ideò dicit hîc Egi. quem ſequuntur hic cõmuniter doct. notabile verbum quòd ſi diſpenſatur cum aliquo, vt poſsit conſequi duas dignitates ſeu perſonatus. intelligitur, vt habeat in diuerſis eccleſijs: non in eadem. [a] quod ſatis patet, quia cum materia iſta ſit odioſa, debemus capere intellectum minus iuri exoſum. in. c. j. & ſecũdo. de fi. presby. libro. vj. & c. quòd dilectio j. de conſan. & affi. facit. c. ſtatutum. de electio. libro. vj. ¶ † No. in verſi. *circa ſublimes*. quòd nobiles ſeu ſublimes perſonæ non reprobanť ab eccleſia, quinimo honorantur in collationibus beneficiorum. Et dic ſublimes, ideſt nobiles: quaſi ſuper alios eleuati ſuper lineam poſiti. Et not. bene: quòd perſonæ literatæ [b] æquiparantur [c] nobilibus, & ſic debet eccleſia honorare perſonas literatas, non ſolùm verbo, ſed etiam facto: vt ſubueniendo eis pinguius de reditibus eccleſiæ præ alijs minus literatis. & hoc non prouenit ex alio, niſi quia ſcientia prodeſt, nedũ habenti, ſed etiã toti vniuerſali eccleſiæ. Nã orbis ſine literatis regi nõ poſſet: vt in auf. habita. C. ne fi. pro pa. & alibi dicit: tot, quot eccleſia vniuerſalis admodũ ad ſui regimẽ indiget, vt viris literatis. in. c. cũ ex eo. de elec. li. vj. ¶ † Et propter hanc cauſam eccleſia diſpenſat cum volentibus ire ad ſtudium literarũ, vt poſſint ſe abſentare ab eccleſijs etiã curatis per ſeptẽniũ: vt nõ teneãtur interim promoueri ad ſacerdotium: vt in. d. c. cũ ex eo. Et per hanc conſiderationem, & multas alias cõmuniter do. cõcludũt in c. pe. de magi. ꝓ religioſus de licentia ſui Prelati poteſt promoueri ad officiũ docẽdi [d]: nec aliqui doc. diſcrepãt, niſi parũ intelligentes. & idẽ Arch. xvj. q. j. in. c. monach? ſentit Gratian?. in *. c. hinc* §. ſuperior. ea. cauſa. &. q. Nam præſidẽs cathedræ, nedũ eſt vtilis proprio manaſterio, cũ efficiatur peritior: ſed etiam toti eccleſiæ vniuerſali: & ideo dicit Hiero. ſcribendo ad Ruſticũ monachum. Longo tẽpore diſce, quæ poſt modũ doceas. & alibi: Mihi placet, vt ſanctorũ habeas cõtubernia: nec ipſe te doceas. vide latius in. c. ſic viue. & in. c. ſi clericatus. xvj. q. j. & vide Gratianũ in. d. §. ſuperior. cũ ſe. vbi reducit ad cõcordiã iura illius: quæſtionis, quę videtur cõtraria: maximè reſpõdẽdo ad. d. c. monachus. vbi dicitur, ꝓ non habet officiũ docẽtis: ſeu preſagiẽtis. Nã debet intelligi, ꝓ eò, quia religioſus nõ habet legitimè officiũ docẽtis: quia non habet ad hoc officium. ſed ſi eligitur ad illud, bene poteſt docere: ſicut videmus cum promouetur ad beneficium curatum, maximè epiſcopatum: tunc legitimè docet. & vide bo. tex. in. c. fi. de magi. vbi ius videtur magis commendare & priuilegiare docentes, quã addiſcentes, & maiorem fructum faciũt in eccleſia Dei. Nã cum poſſit religioſus eſſe cubicularius Epiſcopi: & ſic habere officium cubiculi parum fructuoſum eccleſiæ vniuerſali. ij. q. vij. c. cùm paſtoris. potius poteſt præfici cathedræ, ex quo emanat tantus fructus circa vniuerſos: nec vtiq; reperi aliquem ſentientem contrarium.

¶ † Op. in fi. c. in eo, quod dicit, diſpenſandum cum ſublimibus & literatis perſonis circa pluralitatem beneficiorum. & maximè põdera text. in eo, quod dicit has perſonas eſſe honorandas maioribus beneficijs. Nam per illud verbum honorandas, etiam colligitur: ꝓ beneficia maiora quãdo ꝙ conferuntur literatis & nobilibus, non principaliter propter vtilitatem beneficiorum: ſed propter meritum perſonarum. Vnde obſtat, quia cum apud Deũ nõ ſit acceptio perſonarum, ita nec apud Papam eſſe debet: vt in. c. nouit. ſ. de iudi. Nam iudicium Papæ debet eſſe conforme iudicio Dei. in. c. vt noſtrum. vt eccle. benefi. Item diſpenſatio eſt commenſuratio rationis ad ſingula. Ille enim qui diſpenſat, debet facere ſicut bonus commenſurator, & paterfamiliãs, qui diſtribuit labores & merita ſecundum qualitatem perſonarum. Item & lex communis eſt fundata ſuper bono publico, quarta diſtinctione.

a ¶ In eadem. Adde quod Bal. conſi. liij. in conſilijs. d. Car. dicit, ꝓ plus abhorrent iura, ꝓ quis habeat duas præbendas in eadem eccleſia, quàm quòd habeat duo beneficia. & ibi vide, an habens ex diſpenſatione duas præbendas in eadem eccleſia debeat habere duplices quotidianas diſtributiones.

b SEB. SAPIA. ¶ Perſonæ literatæ. vide. And. ſicu. in conſi. lvij. incip. capitu. erit autẽ lex iſta ſuper naturali ratione. j. diſtin. c. cõſuetudo. ſed bonum publicum nõ eſt relaxandũ propter conſideratiõem priuatã vt in. c. benẽ j. de poſtula. præla. ergo nõ debet fieri iſta diſpenſatio, cùm per eam relaxentur, iura. xxiij. q. iiij. diſplicet. Sol. beatus Thomas tractat prima ſecundæ. qõ. xcvij. articul. iiij. & Ioã. Andræ. eum recitat hîc. & in effectu concludendo dicunt, quòd diſpenſatio non debet fieri propter bonum priuatũ, imò ille, qui diſpenſat, debet habere initium rationis boni vniuerſi, & cauſæ propter quam diſpenſat: quæ quidem eſt triplex: vtilitas, & neceſsitas eccleſiæ, ac euidẽs prærogatiua perſonarum. vnde diſpenſans habens iſta præ oculis, non dicitur facere contra bonum publicum: nec præferre bonum priuatum publico: ſed relaxare ſtatutum generale propter bonum publicum, concurrens in caſu ſpeciali. Si enim diſpenſatur cum ſublimibus perſonis & literatis, habetur conſideratio ad bonum publicum quod per iſtos prouenit vniuerſis. Nam vt dixi perſona literata prodeſt eccleſiæ vniuerſali & eum maximo labore inſiſtit in exercitioſcie tiæ: meritò debet recompenſari labor. ¶ † Cõclude ergo breuiter, & dic ꝓ diſpenſatio non debet fieri ob cauſam priuatam, ſed publicam: aliàs non dicitur diſpenſatio: ſed diſſipatio. Eſt enim diſpenſatio iuris communis relaxatio facta cum cauſæ cognitione, ab eo, qui habet poteſtatem diſpẽſandi. de quo vide latius* cau. j. * q. vij. c. requiritis. in §. niſi rigor. Ad contraria reſponde, quòd acceptio perſonarum eſt quando circa æqualia ſeruatur inæqualitas, ſed literatæ perſonæ non ſunt æquales cũ alijs, rationibus prædictis, meritò ſi ſeruatur inæqualitas non eſt ibi acceptio perſonarum. nam & Deus idẽ facit. ad hoc. xcix. diſt. in. c. ad hoc. Ad aliud cõtrarium ſatis eſt reſponſum: nam ſatis eſt cõmunis cõmenſuratio: ſi melius meritis melora conferuntur, quando ſeruatur in diſpenſatio

¶ Ex prædictis infero contra theoricã. Inn. in. c. cum ad monaſterium. de ſta. reg. vbi dixit Papam poſſe ſupra ius poſitiuum [e] diſpenſare ex ſola voluntate. Nam puto, ꝙ licet illud procedat quo ad eccleſiam militãtem: quia nulli licet de ſuo iudicio iudicare: ſecus tamen puto quo ad Deum: nam non debet ſine cauſa relaxare ius fundatum ſuper bono publico: cùm teneatur ex officio paſcere oues ſuas, & facere ſicut bonus diſpenſator. Lucæ. x. c. ¶ † In glo. ij. ibi: *ſi enim ante lit. conteſtatam &c.* Olim circa hoc erant opi. ſed hodie eſt prouiſum in extrauagãti. execrabilis. Io. xxij. vbi cauet inter cętera ꝙ recipiẽs ſecũdũ teneť illico de iure & de facto reſignare primũ [f] in manibus ordinarij, vt in ca. ſi quis er ga. ij. quæſtio. vij. & in. c. cum veniſſent. de iudi. & in. c. j. de pœni. in. vj.

c SEB. SAPIA. ¶ Suprà ius poſitiuum. Quod Papa poſsit facere in beneficialibus pro libito voluntatis ſuæ: tradit Fel. in. c. quæ in eccleſiarũ. colũ. xv. ver. recipit modo hoc ſecundum membrum. ſ. de conſt.

f ¶ Reſignare primũ. Adde hanc materiam videndam per do. Car. cõſi. iij. & vide Anch. conſi. lviij. Abb. conſi. xcj. ij. lib. Oldra. conſi. clxv. & vide pro intelligentia, quod idem voluit conſi. lxvij.

a ¶ Abbas Adde latè Old. conſi. xiiij.
b ¶ Excuſat. Adde Roma. ſing. ſuis. fo. xv. vbi ponit an per irã excuſetur quis à voto à iuramento, confeſsione & pœna delicti.
¶ Anto. francif. ¶ Adde q votũ emiſſum per iracũdiã n tenet. vt eſt gl. in. c. dudum. de conuer. coniuga. tamen contrarium videtur eſſe gloſſ. xxvij. q6. iiij. in. c. ſunt qui opes. Et adde etiã quòd iracũdia impedit confeſsionẽ vt eſt gloſ. in. c. ex literis. de diuor. di eas tamẽ quòd ira eundia facit cõtractum nõ valere: vt in. l. quod calore. hîc allega. & in. l. iiij. ff. de diuor. ni ſi ad pias cauſas ſit factus contractus: vel diſtractus: vt in. d. c. ſunt qui opes. & plenè per Alex. in. l. quod calore. ff. de regu. iu. An autẽ excuſet delictũ dicẽdũ eſt, q nõ. l. ſi nõ conuitij. C. de iniuriis facit mitius puniri: vt in. l. j. C. ſi quis Impera. maledix. l. famoſi. C. ad legẽ Iuli. maie. c. ſi quis iraſcit. xij. q. iij. & xvj. q. j. c. inter hębraicũ. & vide Alexan. poſ. Bar. in. l. fi. ff. ad. le. Iul. repe a tund. & vide oĩno Specu. in tit. de accu. in verſi. quid ſi vocaui. vbi tenet, q oĩno excuſat: ga quod ex iracundia dictũ vel factũ eſt, non debet imputari, quod etiam tenet Spe. in ti. de preſum. in ver. ſed pone. & adde q iracũdia facit blaſphemũ mitius puniri: vt no. Archi. xxiij. q. v. in. c. qcquid. vtrũ aũt ipe diat vinculũ iuramenti: habetur in l. ij. C. ad legẽ Iul. maie. & vide Spe. in tit. de ſenten. in §. iiij. in verſi. porro. vbi dicit, quòd iracundia ſentẽtiã do facit differre executionem ſententiæ.

sub teſtimonio publico: & ſi non fecerit ipſo facto eſt priuatus vtroq; & etiam efficitur inhabilis ad beneficia eccleſiaſtica & ordines. de quo vide gl. in cle. ſi plures. eo. tit. facit. c. dudũ
11 ij. de elẽctẽo. ¶ † In eagl. in fi. & de hoc vltimo an & quando habeat locum optio: dic, vt dixi in. d. c. quia nonnulli. & Et hodie poſſet dubitari in caſu, quo duo beneficia curata ſimul & ſemel conferuntur vni. de qua quæſtione vide latius per Hoſti. in. d. c. quia nonnulli nã aliqui tenuerunt, quòd non valet collatio: aliqui q debet ſibi dari optio: ſicut obſeruabatur ſecundùm ius antiquum: cum ſimus extra caſum huius. c. & hæc opi. eſt æquior. arg. c. gratia. de reſcrip. libr. vj. ¶ † In glo. iij. ibi. *fallit in Epiſcopatu.* Nam promotus ad eccleſiam cathedralem
12 non perdit ipſo facta priora beneficia, licet cõfirmatus, & habeat poſſeſsionem epiſcopatus: ſed expectatur, vt ſit conſecratus: vel quòd labatur tempus præfixum ad cõſecrationem recipiendam: vt in. c. cum in cunctis. Sed glo. nõ ponit hic rationem fallentiæ. Innoc. dicit q eſt ex eò, quia nõ dicitur epiſcopus antequàm ſit cõſecratus. in. c. ad honorẽ. & c. niſi. de autho. & vſu pal. meritò debet expectari tempus conſecrationis: ſed in alijs dignitatibus poſt confirmationẽ vel collationem immediatè, dicitur Abbas[a]: ſeu Archidiaconus: vel archiprebyter Et licet non habeãt adhuc ordines quos requirit illa dignitas. Et ideò concludit Innocen. q iſtud eſt ſpeciale Priuilegium Epiſcoporum, quod non competit alicui citra Epiſcopũ. Hoſti. placet dictũ ſed non ratio: nã ex quo Archidiaconus non habet ordinem requiſitum, non dicitur adhuc ſufficienter prouiſum dignitati arg. in. c. ij. de tranſla. præla. Reddit ergo rationem aliam. dicit enim, q electi ad epiſcopatũ cõmuniter non ſe trãſferunt ſine licẽtia Papę: ſed in alijs dignitatibus inferioribus ſæpe de facto quis tranſit, & retinet duo beneficia: ideò fuit prouiſum vt incontinenti vacaret primũ.
13 Mihi placet ratio Innocẽ. ¶ † Extra caſum gl. excipiuntur etiam alij caſus, ſed dicã notabiliores. Si enim calore iracundiæ quis recipit ſecũdũ beneficiũ, nõ vacat primũ. argu. c. ex literis. de diuor. & ſic cõmuniter tranſeunt doc. præter do. Anto. cuius dictum non placet. Aut eñ non eſt adeptus poſſeſsionem ſecundi: & non vacat primũ. Aut eſt adeptus, & debet vacare primum: cùm culpa ſua hoc prouenerit. Mihi plus placet primũ dictũ, ſi incontinenti iſtum
b pœnitet: quia calor iracundiæ eũ excuſat: [b] vt in d. c. ex literis. & ij. q. iij * . c. ſi quem pœnit. *
§. notandum. Nec obſ. c. eum qui. eo. ti. lib. vj.
Loquitur enim in eo, qui per vim occupauit beneficium ſeu intruſit ſe in illo: ſed nos loquimur in eo qui intra
14 uit per hoſtium: ſed calore iracundiæ fuit deductus, & ſtatim pœnituit. facit de de pœni. diſt. j. c. diuortiũ. ¶ † Secundò fallit in eo, qui fecit expenſas de patrimonio in primo beneficio: non enim cogitur dimittere primum niſi ſibi ſatisfaciat primo de expenſis. ar gu. xij. q. iiij. c. quicunq; & no. bene caſum, vt retentio pro expenſis habeat locum etiam in beneficijs. c Et ex hoc poteſt colligi vnũ no. dictum, ſi clericus ſine teſtamento moritur, poteſt hæres repetere expenſas, quas clericus fecit de patrimonio in beneficio. & for tius hoc procedit, ſi ſpecificè clericus illas repetendas decreuit.
15 ¶ † Additur & alius caſus, cum ſuperior primi beneficij non vult habere ratam collationem ſecundi: ſed repetit ipſum clericum. cùm enim poſsit clericus directè & expreſsè renuntiare ſuo beneficio ſine licentia ſuperioris: ita nec indirectè recipiendo ſecundũ. de renũ. c. admonet. & c. quod in dubijs. Et credo quòd requiritur conſenſus cuiuſlibet, qui neceſſariò requiritur in renuntiatione expreſſa: vt collatorum & patronorum. de quo dic, vt dixi in
16 dicto. c. ¶ † In ea. gloſſa ibi: *ſed per receptionem corporalem.* & debet hæc receptio eſſe pacifica. Dicit tamen Innocentio quòd ſi in principio non potuit habere poſſeſsionem ſecundi non vacat primum: ſed ſi habuit poſſeſsionem, licet poſteà moueatur ſibi quæ-
d ſtio: vacat nihilominus primum beneficium. & in hoc inſtãt doc. d & vide no. in. c. conſtitutus. de appellati. & in. c. licet Epiſcopus j. eodem. libro. vj. & videtur velle dominus Antonius allegando ibi nota. quòd ſi acceptauit ſcienter beneficium litigioſum, inducitur vacatio primi beneficij: licet non habeat poſſeſsionem pacificam. ¶ Ego indiſtinctè crederem, quòd nunquàm inducitur vacatio primi beneficij niſi poſt habitam pacificam poſſeſsionem ſecundi. Nec ſufficit, quòd momento habuit eam pacificè, ſi illico mouetur ſibi quæſtio de iure, vel de facto: quia non dicitur fuiſſe, quod non ſtetit. ad hoc tex. cum gloſſ. in. c. commiſſa. de electionibus. libro. vj. & clementina gratiæ & ibi per Paulum, de reſcriptis. & dict. c. licet Epiſcopus. facit. c. ſi quis iam tranſlatus. xxij. quæſtione. ij. Non enim poteſt dici perfectè tranſlatus ex quo dubitatur de iure ſuo. & facit. c. cum in cunctis. de electionibus. ſ. eodem quòd beneficia electi & confirmati in Epiſcopum non vacãt: quia adhuc videtur plenè trãſlatus. ¶ Ex omnibus prædictis conclude, quòd regulariter poſt pacificam poſſeſsionem ſecundi, vacat primum. Et poſt hanc conſtitutionem emanauerunt multa iura. Et primum. c. ſi tibi conceſſo j. eodem. libro. vj. quod limitat iſtud. Si enim non poteſt habere fructus ſecũdi beneficij quia ex priuilegio fortè debentur alij ad tempus, non vacat primum. Item emanauit c. eum, qui eodem tit. lib. vj. vbi extenditur hoc ad eum, qui vi, vel ſciẽter intruſit ſe in ſecũdo beneficio. Itẽ emanauit. c. cum ſingula. eo. ti. libro. vj. quod extendit hoc ad regulares dignitates Demum ſuperuenit cle. j. de ſup. neg. prẽla. quę dicit hoc procedere, etiam in prioratibus manualibus. Item cle. vnica. de officio vica. vbi dicitur hac vacationem induci, etiã ſi recipitur vicaria perpetua beneficij curati. ¶ † In gl. ſuper ver. prouentibus. ibi: *id eſt proprij.* No.
17 bene glo. iſta ex qua collige clericum non compellendum ad ſatisfaciendum oneri ſibi incumbenti ex delicto, vel quaſi: ſeu ex contractu inito nomine proprio de fructibus bñficij ſui: quia delictũ perſonæ nõ debet obeſſe eccleſiæ, & vide cõſimilẽ gl. in. c. cũ ſicut j. de cõſecra eccl. vel alta. & bene facit gl. in. l. ſtipẽdia. C. de execu. rei iudi. vbi dicitur, q ſicut in cauſa iudicati nõ debẽt capi ſtipẽdia militũ ſeculi, ita nec ſtipendia militũ eccleſiæ. Hoſtiẽ. tamẽ hîc dicit, q poteſt cõpelli ad ſatisfaciendum de his fructibus, quos fecit ſuos fortè munitus opi. quæ no. per glo. in. c. præſenti. de offi. ordi. lib. vj. ¶ Hæc. q. dependet ab alia: nunquid clericus facit fructus beneficij ſuos? de qua quæſtione vide quod plenè dixi in repetit. cap. cum eſſet. de teſta. & vide de vtraq; quęſtione, quod no. in. c. peruenit. de fideiuſ. & per Archi. in. c. ſtatutum. de reſcrip. li. vj. Ego ſem
e per tenui ſimpliciter, q nullus clericus faciat fructus ſuos [c] inſpecto iure cõmuni: & per conſequens, quòd non debent capi fructus beneficij pro debito ipſius beneficiati. Sed nunquid valet conſuetudo in oppoſitũ: vide no. Ioã. an. in reg. nemo pot. de reg. iur. lib. vj. in mer. ¶ Et in fi. gl. No. fi. gl. q poſſeſſor bñficij cũ mala fide, cõpellitur reſtituere oẽs fructus. & vide tex. in. c. cũ dilectus. in fi. de iure
f patro. à cõtrario ergo ſecus, ſi bona fide poſsidet. [f] quod tenẽt do. de Rota

c ¶ In beneficijs Idẽ firmat do. Abb. in c. fi. j. de pec. cleri. vbi hæc limitat, quando clericus fecit expenſas, non contemplatione ſui: ſed eccleſiæ: vt ibi per eum.
d ¶ Inſtant doct. Adde Calde. conſi. v. hoc ti. & vide quod voluit Romanus conſilio. cclvj.
e ¶ Fructus ſuos. Adde Calde. conſilio. xxj. hoc titulo dominum Carde. conſilio. cx. & conſuluit Bald. conſilio. lxxj. j. lib. quòd Epiſcopus, qui contraxit debita ante adeptum Epiſcopatum, & iurauit ſoluere ſi peruenerit ad pinguiorem fortunam, quòd nõ tenetur ſoluere de fructibus epiſcopatus.
f ✠ SEB. SAPIA. ¶ Poſsidet. Quod poſſeſſor bonæfidei etiam in beneficialibus non teneatur ad reſtitutionẽ fructuũ: tenet Abb. in. c. dilecto. ſ. eo.

18 de Rota deci. xxiij. ¶ † In gl. in ver. *in eadem eccleſia & c.* ibi: *contrariũ credo.* No. glo. vſq; ad fi. Ex qua habes duo ſatis notãda in materia extẽſiõis. ¶ Primò, q vbi duo ſunt à iure æquiparata, pœna adiecta in vno, videtur adiecta
a in alio. [a] pro hoc tex. cũ gl. in. c. ſi poſtquàm. in fi. de elect. lib. vj. facit. l. ij. ad Tertul. ¶ Secundò, q ſi in fine alicuius ſtatuti pœnalis ſit aliqua additio: q pœna appoſita in principio, videtur repetita in illa adiectiõe. Ex quo enim adij citur, videtur q fit pars illius ſtatuti. Et intellige cum di
b citur: *adijcientes:* [b] vel etiam: *idem iudicium eſſe volumus, & c.* & hanc gl. hîc cõmuniter ſequẽtur docto. *Sed* vide glo. quæ directè ſentit oppoſitum in clemen. quoniam. in fi. de vita & ho. cleri. in ver. ſanctioni. ſed hæc gl. videtur verior. ¶ In gl. ſuper ver. *& literatas.* ibi: *ſcientia nobilitat hominem. & c.* Et pro hoc facit, quod dixi. ſ. in
19 vlti. no. & vide gl. ij. diſt. c. lex. quæ dicit, q maiores natu poſſunt appellari etiam literati, cũ alijs de quibus ibi no. Et ad. c. cum omnes. quod gl. hîc alleg. pro æqualitate ſeruanda in beneficijs: vt ibi plenè no. ¶ † In glo. ſuper ver. *per ſedem apoſtolicam.* in fi. Dic q tota hæc gl. poteſt reduci ad vnã concluſionẽ: q ſolus Papa dispenſat in pluribus curatis: in alijs verò poteſt diſpenſare Epiſcopus & hanc concluſionẽ firmat gl. licet referat opi. contrariam. Inn. videtur in effectu tenere opi. huius glo. Dicit enim, q in duobus curatis diſpenſat ſolus Papa: in duobus ſimplicibus, vel ſimplici & curato, Epiſcopus: & ſunt in diuerſis diœceſibus, debet vterq; Epiſcopus interuenire in diſpẽſatione. Et not. hoc vltimum. & bene facit ar. j. de ſenten. excõ. in. c. cum illorũ. in §. ſi verò clauſtralis. & quod no. in. c. paſtoralis. de priuile. Pe. & Abb. dicunt, q diſpenſatio, quæ ſit propter neceſsitatem, vel vtilitatem eccleſię non intelligitur prohibita Epiſcopis, etiã in curatis: ſed ſolùm illa quæ ſit propter prærogatiuam perſonæ. & videtur hæc opi. placere Hoſtien. licet dicat curiã ſeruare indiſtinctè primam opi. quam videtur ſequi Ioã. and. Dicit enim, q ſi Epiſcopus poſſet diſpenſare, nugatorium fuiſſet hoc dicere hîc: q ſedes apoſtolica diſpenſauit. l. do. Anto. videtur tenere primam cõcluſionem. ſentit tamẽ quòd in pluribus beneficijs vltra, Epiſcopus non diſpenſat. alle. c. quia in tantum. ſ. eod. Quod iudicio meo nihil facit: nam non loquitur. c. illud de diſpenſatione, quę ſit ex cauſa. ſed de his, qui per ambitionẽ plura beneficia recipiunt: vt patet ibi in prin. dum dicit q in tãtum pro ceſsit quorundam ambitio. &c. nonne nim poteſt dici ambitio, ſi diſpenſatio. ſit ex cauſa. Pone enim, q ſublimis, vel literatus non poteſt viuere ex reditibus duorum beneficiorũ ſimpliciũ: dicemũsne, q Epiſcopus non poſſit diſpẽſare in tertio? certè nullibi reperitur oppoſitũ. De hac materia diſpenſationis circa pluralitatem beneficiorum, vide quod dixi in repeti. §. qui verò. in. c. extirpandæ j. eodem tit. & circa præbendas dixi in. c. cum iã dudum. ſ. eodem. & placet mihi multum circa curata limitatio Pe. & Abb. quem ſequitur Hoſtien. vt propter neceſsitatem, vel vtilitatẽ eccleſiæ poſsit Epiſcopus hodie diſpẽſare. Nam cùm olim poſſet: vt probatur in. d. c. ſanctorum. lxx. diſtin. non videtur ius illud immutatum per hanc conſtitutionem: quę directè non prohibet Epiſcopo diſpenſare: nec etiam loquitur, quãdo immineret diſpẽſatio propter neceſsitatem: vel vtilitatem eccleſiæ. Nec ob. c. literas. alleg. in gloſ. loquitur enim in pluribus præbẽdis eiuſdem eccleſiæ, in quibus Epiſcopus non diſpenſat, vt dixi in dicto. c. cum iandudum.

20 **Additio.** ¶ † Sed nunquid talis, cum quo diſpenſatur circa pluralitatem beneficiorum, ſit tutus quo ad Deum? dicas, q aut diſpẽſatio ſit ex cauſa propter neceſsitatem, vel vtilitatem eccleſię: vel propter euidentem prærogatiuam meritorum: & eſt tutus. aut ſine cauſa: & nõ eſt tutus quo ad Deum: ſed bene eſt tutus quo ad eccleſiam militantem. vide Petrum de An
21 cha. in. c. j. de conſtitutioni. in repeti. ¶ † Extra gloſ. quæro de quæſtione, quotidiana & difficili, quæ dicatur dig-
c nitas, perſonatus [c] vel officiũ? nã hîc habemus quẽ non poſſe habere duas dignitates, vel perſonatus. & idẽ dicit & in. c. j. de conſuetudi. libr. vj. Inn. de off. Ioan. an. & alij multi hîc inſtant. Nam quando q omnia iſta ſunt ſymonia: vt probatur in. c. cum acceſsiſſent. de conſtitut. vbi idem officium appellatur dignitas & perſonatus. In contrarium facit iſte tex. vbi dicit idem in perſonalibus. & a
in hoc variè loquuntur iura. Expedio glo. Inno. per con-
d cluſiones. ¶ Prima concluſio: dignitas & perſonatus [d] nõ differunt in ſubſtantia: ſed Archidiaco. ſenſit contrariũ in. d. c. j. vbi dicit, quòd dignitas eſt adminiſtratio rerum eccleſiaſticarum cum iuriſdictione. Perſonatus verò eſt quædam prærogatiua in eccleſia ſine iuriſdictione: vt quia habet ſtallũ in choro honorificũ præ alijs, vel quid ſimile. Officium verò ſecundùm eum, eſt adminiſtratio rerũ eccleſiaſticarũ ſine iuriſdictiõe. Sic poteſt poni exẽplum in ſacriſta, ſeu theſaurario. *Sed* pro certo iure iſta non probantur: & potius credendum eſt, quòd ex varietate locorum inſurrexerũt hæc diuerſa vocabula. Nã in multis locis dignitas appellatur perſonatus: & in aliquibus quodlibet beneficiũ curatũ dicitur perſonatus: ideò in iſtis debet attendi ſubſtantia rei magis: quã denomination: vt ſtatim ſubijciam. ¶ Communiter tamen vbi doctores tangunt hanc materiam: concluſio communis eſt vt is dicatur habere dignitatem, qui habet iuriſdictionẽ, vnde quilibet rector, ſeu prior eccleſiæ collegiatæ, dicitur habere dignitatẽ, vt no. Paulus in clemẽti. j. de elect. & in cle. ne in agr. de ſtatu reg. Domi. de rota. deci. clxvj. & talis proprie & ſtrictè appellaꝫ prælatus: vt in. c. cũ ab eccleſiarũ. vbi habes bonã gloſ. de offi. ordina. vide tex. cum gl. in. c. ij. de iudi. licet largo modo Rector curatus dicatur habere prælaturã, vt eſt tex. in. c. tuaj. de cleri. ęgrotan. not. Pau. in clementi. dudum. de de ſepultu. Pro hoc tex. in. c. niſi. ſ. eodem. vbi prior eccleſiæ conuentualis, [e] dicitur habere dignitatem: & abbatiſſa habet dignitatem: vt eſt tex. in. c. indemnitatibus. de election. libro. vj. vide textum in. c. j. de ætate & qualitate. vbi multi appellantur Prelati. ¶ Secunda concluſio: quòd ad conſideradum dignitatem, debemus attendere, an vocetur aliquo nomine de dignitatibus, quæ in iure ſunt expreſſæ: vt puta, appellatur Archidiaconus, licet nullum miniſterium dignitatis exerceat. & ponit Innocen. exemplum in archi diaconatu Parmenſi. Nos rectius poſſumus exemplum c
ponere in archidiacono Senenſi: nam Parmenſis ſaltem habet ſtallum peruenientem in choro. Et ex hoc videtur velle Innocen. quòd ſolum nomen ſufficiat, vt includatur in hac conſtitutione: de quo multum dubito cùm de beamus potius attendere vim & ſubſtantiam rei, quàm vocabulum. & Archidiaco. in. d. c. j. videtur requirere ſaltem aliquam prerogatiuam in loco. Sed domin. de Rota deciſion. vbi ſ. ſimpliciter ſequuntur hanc opinionem Innocen. ſed in contrarium facit. c. dudum. el ſecunda. de
22 electionibus. ¶ † Item accumulatio harum dignitatum fuit prohibita propter impotentiam deſeruiendi, & exercitij: ſed vbi habet ſolum nomen ceſſat ratio. ad hoc. c. quia nonnulli. ſ. eodem. & c. quia in tantum. ſ. eodem. & cogita ſuper hoc. ¶ Tertia cõcluſio: quòd ſi in loco reputatur dignitas, ſeu perſonatus: licet in iure non habeatur pro tali, tamen debet cenſeri ſecundum reputationẽ loci. & hoc nota. ¶ Quarta concluſio, vt inſpiciatur inſtitutio. ſi enim fuit inſtituta, vt eſſet dignitas, habebitur pro dignitate. ¶ Quinta concluſio & notabilis, quòd oportet quòd dignitas ſit perpetua ad hoc, vt includatur ſub iſta conſtitutione. Pro hoc ca. j. j. de conſuetudi. lib. vj. † Et per hoc ſoluitur quæſtio, nunquid acceptans Epiſcopi vicariatũ, perdat dignitatẽ, ſeu beneficiũ
23 ratũ? & videtur quòd ſic cõſequitur. quia dignitatẽ per

a ¶ In alio. Add Roma. conſil. cxx. & cxxix. & . cxxx.
¶ Adde Bar. in. l. Marcellus. in pe. col. verſi. ſecundò dico. ff. ad treb. & quod ibi dico. & fuit originaliter de mente gl. in. l. ſi quis ſeruo. in fi. C. de fur. & inducitur per do. Areti. ad pulchrã. q. in rubr. ff. de acquir. poſ. & intellige, quando iſta ſunt æquiparata per modum regulæ: ne obſtet text. in auẽ. quas actiones cum. l. præce. C. de ſacroſan. ecc. ſecũdùm do. meũ do. Vincen. de peruſio vulgariter dictum el fregio. in rubri. ff. de acqui. poſ. quaſdam limitatiões ad dictam glo. ponit Iaſo. in §. ex maleficijs. in xj. co. inſti. de act. A Enæ. de ſal.
✠ SEB. SAPIÃ.
b ¶ Adijcientes, Quando pœna cẽſeatur repetita: vide latè per do. Iaſ. in. l. pe. ff. de in ius vocan.
c ¶ Dignitas: perſonatus. A dde do. de Rota deciſ. in nouis. hoc titu.
✠ SEB. SAPIÃ.
d ¶ Et perſonatus, Vide Are. in cõſ. xxiij. inc. in præſenti conſultatione. cum his, quæ poſui. ſ. in notabilibus.
ZACHARIAS.
e ¶ Prior eccleſiæ conuentualis. Adde iſtum in. c. niſi eſſet. & quod ibi nota. in apoſtil. ad eum. in verſ. dignitas. nu. 6, ſ. eodem titul.

vicariatum: vt nota. in glo. in clemen. & si principalis. de rescriptis. Item satis est quòd possit esse perpetua, quia fortè Episcopus non remouebit eum in vita. ergo debet censeri, vt perpetua: vt arg. in l. iurisperitos. ff. de execu. tuto. Sed cõtrarium puto verum: quoniam illa dignitas est Episcopi: & de facili potest remoueri. ad hoc. c. j. de offi. vica. lib. vj. ¶ Sexta cõclusio, quòd licet quis exerceat ministerium spectans ad aliam dignitatem: ex quo tamẽ in loco non reputatur dignitas, nõ habebitur pro dignitate. Contrarium fortè posset attentari, vt magis attendamus substantiam rei propter quam emanauit constitutio, quàm erroneam loci æstimationem. ¶ Septima conclusio & vltima, quòd habens officium sine iurisdictiõe non comprehenditur in hac constitutione. Puto, quòd si officium est nudum ministerium: ita ꝙ non habet prærogatiuam præ aliis: tunc procedit dictum suũ. Puta, est procurator ecclesiæ: secus si est officium cũ præeminentia: vt Thesauraria [a] .pro hoc videtur tex. in. d. c. j. de consue. lib. vj. ¶ Et qualiter cognoscatur minoritas dignitatis: vide per Io. and. in. c. penul. de offi. dele. lib. vj. & hæc procedunt in dignitatibus ecclesiasticis. Qualiter autem assumatur dignitas, vel nobilitas inter seculares: & quis possit facere nobilẽ, aut militem: vide plenè per Bart. in
24 l. j. C. de digni. lib. xij. ¶ † Vlti. quæritur de alia quæstione, quæ venit ad declarationẽ text. quod dicatur beneficium curatũ: & quid si habeat curam in habitu, sed non actu: nũquid includatur in hac cõstitutione: & valet hoc ad multa, vt si in aliquo statuto pœnali fiat mẽtio de collegio: nunquid sufficiat collegium habitu, licet non actu. ¶ Quo ad primum concluditur, ꝙ beneficiũ dicitur curatum cũ habeat curã animarũ, siue in foro contentioso, siue pœnitentiali. & vide tex. & ibi plenè per Inn. in. d. c. dudum. el. ij. ſ. de elec. Sed adde vnã gl. no, in cle. dudũ. de sepul. quæ videtur velle, ꝙ tunc propriè quis habet curã quando adstringitur ad administranda ecclesiastica sacra mẽta & alij tenẽtur ad eũ recurrere. Nã dicitur cura, quia
b cor vrit [b]: scilicet reddẽdo eum solicitum in administratione sacramentorum. Et ideo cum hodie fratres mendicantes possint audire confessiones & prædicare, videtur habere curam. quod nõ est verũ: cum alij non adstringãtur ire ad eos plus, quàm velint: nec ipsi necessitent audire. Et parochia dicitur quasi partitio curæ: quia cuicꝫ curato datur certa pars ciuitatis, seu pars castri per eum curanda in diuinis. xiij. q. j. c. j. & vide quod not. Pau. in cle. j. de baptis. vbi tractatur nunquid per collationem solius baptismatis dicatur ecclesia curata: & quid ex præstatione alterius sacramenti tantũ. ¶ Quo ad secundum variæ sunt opi. quidã tenuerũt non sufficere, vt ecclesia sit curata habitu: ideò dicunt, ꝙ si omnes parochiani alicuius ecclesiæ sint mortui, vel recesserunt de loco, talis ecclesia nõ cõcluditur in dispositione huius. c. Hanc. opi. tenuit Hosti. hîc, & latius prosequitur in. d. c. quia nonnulli. & Fede. de se. consil. cxxx. Paul. in cle. j. de offi. vica. & multi alij. & contrariã opi. tenuerunt hic Inn. & Ioan. Calde. & multi seq. facientes fundamentum, ꝙ ecclesiam curatam facit ordinatio Episcopi, nõ audientia facti: & satis est ꝙ si hodie vnus veniret ad habitandum in parochia, potest sine alia licentia administrare illi sacramenta. Mihi plus placet prima opi. primò: quia cũ simus in pœnalibus, debẽt verba capi in potiori significato: vt euitemus pœnã. Pro hoc ca. statutum. de elect. lib. vj. Item principalis ratio constitutionis cessat: cũ non sit impotens ad seruiendum vtriq. vnde sic saltẽ Episcopus poterit in istis dispẽsare, nec induceretur vacatio ipso iure per receptionem secundi. & vide pro & contra duas gl. no. in simili. vnam in. c. statutum. aliam in. c. licet canon. e. tit. & lib.

a ¶ Thesauraria. Ad de eundem Alex. consi. xcvj.
b ¶ Cor vrit. Adde Old. consil. cij.

SVMMARIVM.

1 *Conferens beneficia indignis, suspenditur à collatione beneficiorum, & à Papa vel à Patriarcha solui potest.*
2 *Clerici indigni possunt promoueri siue assumi ad beneficia, quando non reperiuntur digni: dummodò non sit tanta indignitas, quæ inducat peccatum: quo casu, si Papa rescriberet pro eis, non esset ei obediendum.*
3 *Clericus inhonestus & illiteratus non promouetur: & aliquando promotus eijcitur.*
4 *Episcopus non potest deponi, nisi à solo Papa: suspendi verò potest à concilio prouinciali.*
5 *Delicta reiterata grauius puniũtur maximè præcedẽte monitiõe.*
6 *Capitulum non succedit, quando Prælatus est suspensus à collatione beneficiorum, vel à toto officio, propter eius delictum. & nu. 10. & 12.*
7 *In pœnalibus prouisio concepta in veram personam, non extenditur in præsentatam, vel fictam.*
8 *Archiepiscopus nõ potest puniri per concilium prouinciale: quia ipse est caput concilij: & ideò in Papa per concilium generale: quia ipse est caput.*
9 *Inquisitio generalis potest fieri aliqua fama non præcedente: specialis verò id est, quando fit contra certam personam: non potest fieri aliqua fama non præcedente.*
Si in inquisitione generali nominetur certa persona, contra quã postea specialiter inquiratur: depositiones factæ in inquisitione generali, non faciunt fidem in inquisitione speciali.
11 *Collatio facta indigno, an sit ipso iure nulla: & conferens priuetur potestate conferendi.*
13 *Excommunicatus à concilio prouinciali, potest absolui ab Episcopo suo.*
14 *Excommunicatus ex constitutione alicuius Episcopi alieni, potest à suo Episcopo absolui: si esset excommunicatus ab homine: quia non posset absolui, nisi ab illo, vel superiore ipsius.*

CAP. XXIX.

1 GRaue nimis. ¶ † Conciliũ prouinciale à beneficiorũ collatione suspendit eos qui post secundam correctionem indignis beneficia cõferunt. Pro uidet etiã ne quis interim beneficia cõferat: & illam suspensionem relaxat solus Papa: vel solus Patriarcha. Primò narrat delictum. Secũdò prouidet ibi: *voluntas*. ¶ Casus literalis. Quidam Prælati ecclesiarũ carnali affectiõe ducti, non iudicio rationis promouẽt indignos ad beneficia ecclesiastica: vnde multa pericula imminent ecclesijs: volẽs conciliũ huic morbo mederi, præcipit vt prætermissis indignis, promoueant idoneos, qui Deo & ecclesijs valeãt deseruire: & de hoc fiat diligens inquisitio in concilio annuatim. Et si aliquis post trina monitionẽ culpabilis repertus fuerit per ipsum conciliũ, suspẽdatur & in eodẽ cõcilio persona idonea instituatur, & quæ sup pleat suspensi defectũ in beneficijs cõferendis. Et hoc idẽ circa capitula, quę in his deliquerint obseruẽt. delictũ verò Metropolitani, ex parte cõcilij domino Papæ nuntietur. & vt istud statutũ melius obseruetur, sententia huiusmodi suspensionis sine licentia Romani Põtificis, vel proprij Patriachę non relaxetur. Bar. ¶ Not. j. ibi: *cum possint viros &c.* Arg. à cõtrario literæ, quòd in defectũ idoneorum possunt indigni assumi ad beneficia. Nã secũdũ Hostien. cõstruẽda est domus ex lapidibus, qui occurrunt. & melius est locũ implere, quàm vacuũ dimittere. arg. in l. generaliter. §. spurios. ff. de decu. vbi in defectum legitimorum spurij assumuntur in decuriões. ¶ *Sed* aduerte, quia idem Hostien. in quadam alia apostilla sentit contrariũ. Dicit enim, quòd si vnus solus reperitur idoneus, illi soli sunt potius conferenda plura beneficia, quã indignis ad hoc. xxj. q. j. *. c. j. *Concordaré sic quòd vbi tanta est indignitas, quòd non potest prouideri sine peccato: vel sine graui aliorum scandalo: & tunc procedit secundum dictum. Secus si non est tanta indignitas: vt quia patitur solùm defectum in scientia: in alijs tamen est bonus clericus. & tunc procedit ar. à cõtrario huius literæ. & vide quod no. Io. an. in. c. cum adeò. de rescri. vbi sentit, quòd etiam mandato Papæ non est obtemperandum, quando est tanta indignitas [a] ex parte promouendi: vt sine peccato mortali promoueri non possit.
3 ¶ † No. ij. ꝙ morum inhonestas, & literarum defectus impediunt quem promouendum, & quandoqꝫ deijciũt
b iam promotũ, [b] vt in. c. fi. de ẽta. & quali. ¶ † Tertiò no.
4 ꝙ concilium prouinciale habet iurisdictionem super omnes de prouincia: vnde & Prælatos ex proprio delicto potest suspendere. Episcopum tamen deponere non potest: ibi enim requiritur authoritas Papæ. iij. q. vj. c. accu
5 satus. &. c. quamuis. ¶ † No. iiij. ibi: *annuatim*. ꝙ conciliũ prouinciale debet fieri annuatim [c]. & idem dicendum de synodo episcopali. in. c. sicut olim. el. ij. de accusa. vbi vtrunqꝫ dictum probatur. & est bonus text. in materia istorum consiliorum. ¶ No. ibi: *post primam & secundam correctionem*. ꝙ delictum iteratum grauius punitur, maximè pręcedente monitione: tum, quia videtur delictũ cõsuetudini deputatum. l. tertia. C. de Episcopa. audié. & c. monasteria. de vita & hone. cleric. Tum: quia videtur incorrigibilis. ca. cum non ab homine. suprà de iudicijs.
6 ¶ Nota, ꝙ prælato suspenso à collatione beneficiorum, non succedit capitulum. Pro hoc. c. j. de supplen. negli. præla. lib. vj. & c. quia diuersitatem j̃. de concef. præbẽ. & generaliter posset dici, ꝙ prælato suspenso à toto officio propter delictum proprium, diu continuatum, non succedit capitulũ, vt videtur tex. no. in. c. fi. de sta. reg. secũdum intellectum, quem ibi dabo. Nam hoc clarè probatur ibi in Abbate suspenso, vel remoto. ¶ No. in ver. &
7 hoc ipsum. ꝙ licet. ſ. prouiderit text. contra Prælatos, seu collatores beneficiorũ nihilominus in hoc prouidet specialiter contra capitula. ¶ Ex quo potes colligere notabile dictum, ꝙ in materia pœnali, prouisio concepta in veram personam, non extenditur ad fictam & representatam. & pro hoc tex. opti. in. l. iij. de nego. gest. ¶ No ta vltimò casum in quo ille, qui suspendit, nõ potest absoluere. regulariter contra de pœniten. distin. j. c. verbũ. Sed ratio specialitatis huius ponitur in textu, vt de facili hæc suspensio non remittatur: & quatuor Patriarchæ
8 honerentur. ¶ † Potes etiam colligere, ꝙ Metropolitanus nõ potest puniri per capitulum prouinciale. & hoc, quia ipse est caput concilij: & sic facit in arg. ꝙ Papa non potest puniri per concilium generale: cũ sit caput ipsius concilij. pro quo facit opti. tex. in. c. significasti. de elect.
9 ¶ † In glo. j. ibi: *imò ex officio*. Pondera gl. nam per hanc dictionem imò: quę venit correctiuè ad pręcedentia, vt legitur & not. xvj. q. j. c. prædicator. sentit ꝙ hanc inquisitionem facit concilium, etiam fama non præcedente. Sed ob. c. qualiter & quando. el. ij. de accu. vbi tex. loquitur de inquisitione fienda ex mero officio, & tamen requirit infamiam præambulam. Inno. primò reddit rationem diuersitatis, dicens, ꝙ hîc non fit inquisitio, vt pœna irrogetur alicui specialiter: sed vt subditus reddat rationem de talento sibi commisso. hæc ratio non placet Hostien. & mihi multominus. Nam. c. qualiter. loquitur de ratione administrationis reddenda. Item hîc venit imponenda pœna suspensionis. Reddit secundò Inn. aliam rationem dicens, ꝙ ista cõcilia principaliter fiunt ad correctionem morum. xviij. dist. c. quoniam & est tex. in. d. c. sicut olim. quasi velit, ꝙ ibi non agitur ad pœnam. Sed in cõtrarium facit, quia pœna venit imponenda, vt prędixi. nec per inquisitionẽ debet aliquis infamari, ex quo infamia non præcesit. Hostien. reddit duas alias rationes, quæ profecto non satisfaciunt contrario. Ideò breuiter dic, ꝙ iste tex. loquitur de inquisitione generali, &
c non contra certam personam, generalis [a] etiam inquisitio potest & debet fieri per superiorem: cum debeat purgare prouinciam malis hominibus. c. j. de offi. ordi. l. con gruit. ff. de offi. præsi. & in hac non requiritur quòd infamia præcedat. Contraria loquuntur in inquisitione speciali contra certam personam, in qua requiritur, quòd infamia præcedat. & hoc apertè sentit Inno. in. c. j. de postu. præla. & probatur dictis iuribus. &. c. sicut olim. præalle. Vidimus etiam, quòd propter hanc inquisitionem generalem debet Prælatus annuatim visitare dicœsim. c. cum venerabilis. de censi. & de offi. Arch. c. mãdamus. Et aduerte ꝙ si in hac inquisitione generali nominatur a aliqua persona, fit inquisitio specialis contra illam personam nominatam: nec depositiones factæ inquisitione ge
d nerali facient fidem in speciali [a]: vt no. specialiter Innoc. in. c. bonæ. de elec. & per Bart. in l. fi. ff. de quæstioni. &
10 hæc no. ¶ † In glo. ij. in fi. Sol. clarius secundum doct. ꝙ contraria procedunt respectu illius beneficij duntaxat quod confertur indigno. Nam nõ requiritur aliqua monitio: sed incontinenti potestas prouidendi illa vice deuoluitur ad capitulum vt superiorem: iuxta ea, quę habentur in contrarijs hîc signatis. Istud. c. loquitur de suspensione generaliter fiendà à collatione omnium beneficiorum. Hæc enim pœna cum sit grauis: non infligitur ipso iure: sed oportet, ꝙ præcedat bina monitio: & postmodum sequatur sententia suspensionis: vt dicit Innoc. vtraqꝫ pœna potest concurrere illa respectu illius beneficij sine admonitione ex vnico delicto tantùm: ista respectu delicti continuati, & quo ad omnia beneficia.
11 ¶ † In gl. super verbo, suspendatur ibi.: *essent irregulares*. Aduerte, quia glo. non videtur bene dicere. imò iudicio meo est contra. c. cum in cunctis. de elect. Nam ibi patet ꝙ collatio facta indigno, est ipso iure nulla, & potestas prouidẽdi pro illa vice deuoluitur ad alium. Pone enim ꝙ collatio parochialis ecclesiæ fuit facta patienti defectum in ætate, vel prorsus illiterato, dicemus ne illos tolerandos, quia non sunt irregulares? certè minimè, imò
e etiam Episcopus debet remouerì [c]. c. fi. de ætа. & qualit. ¶ Dic ergo sic: quòd aut isti sunt indigni illa indignitate quæ impedit vires collationis ipso facto vt in quatuor defectibus, qui habentur in. c. cum in cunctis. ſ. alleg. & tunc in dubio sunt isti de facto remouendi, quia nullum habent ius in beneficijs, vt ibi. Aut non est talis indignitas: & tũc si est magna debet remoueri & priuari, ex quo est inhabilis. arg. c. j. de ætа. & quali. &. xvj. q. vij. c. inuen
c tum. xviij. q. ij. si quis abbas. Aut non est tanta indignitas & poterunt tolerari. & hoc casu posset procedere gloss. Nam multa impediunt promouendum, quæ non deijciunt iam promotum: xxxix. dist. Petrus. & vide ad intellectum. c. cum in cunctis. quod no. Io. and. in regu. odia. de reg. iur. in mercu. Nec obst. quod gl. subijcitur hic de monitione: quia illa non fit, vt euitetur pœna ca. cum in
12 cunctis. vt. ſ. dixi: sed vt euadat pœnam huius. c. ¶ † In gl. super ver. persona. in fi. Non bene respondet indicio meo: ad. c. cum in cunctis. dic, vt prædixi, ꝙ illud. c. prouidet in collatione beneficij indigno facta. Nam in tali collatione pro illa vice succedit capitulum. sed hic loquitur, cum Episcopus suspenditur generaliter à collatione
c omnium beneficiorum in quibus non fuit commissum delictum: vnde hæc potestas non deuoluitur ad capitulum, nec ad Archiepiscopum: sed solùm ad Papam: nisi aliud fuisset hic prouisum, vt patet in. c. quia diuersitatẽ prælle. & vide quod legitur & no. in. c. j. de sup. neglig.
13 Præla. lib. v. & c. quãquàm. de electio. eo. lib. ¶ † In glo. fi. in fi. Sed aduerte ad vnum notabile dubium: ponamus quòd Papa non reseruasset istam absolutoinem sibi vel concilium prouinciale excommunicaret subditu alicuius Prælati, nunquid posset ille Prælatus absoluere subditum suum? Hoſt. hîc instat Io. an. clarè cõcludit, quòd excommunicatus per canonem concilij prouincialis potest absolui ab Episcopo suo: mouetur quia non debet esse maioris potestatis constitutio concilij prouincialis,

a ¶ Indignitas. Ad de: ꝙ nõ valet collatio facta per Papam notoriè indigno tanta indignitate, ꝙ nutriretur peccatum, vt latè concludit Fely. in c. si quando. colũ. iij. versic. propter illud dictum Inn. ſ. de rescrip.
b ¶ Iam promotũ. Adde ꝙ Episcopus indoctus, si est indignè promotus, meretur decapitari. secundum gl. ſ. fi. in. l. qui cum vno. in prin. ff. de re. mili. Fel. in. c. si quãdo. co. v. ver. cõsidera tertiò. ſ. de rescri. Et quę sentẽtia requiratur in Episcopo vide gl. & Archi. lxj. dist. c. statuimus. Et vtrum Papa possit dispensare cum illiterato, vt sit Episcopus. dixi in apostil. ad istum post eum in rubri. ſ. de fum. tri. nu. 6. in ver. Episcopi.
c ¶ Generalis. Adde Old. consi. cc. lxxviij. & vide quę latè posui. in apo. meis ad Ange. de are. in tract. malefi. in ver. fama publica precedente.

SEB. SAPIA. ZACHARIAS S.

SEB. SAPIA.

SEBA. SAPIA.

quàm generalis: vel Papę. Sed ab ista potest Episcop⁹ absoluere, si Papa non reseruauit sibi absolutionem: ergo fortius poterit absoluere à constitutione prouinciali. & no. semper hoc dictū domi. Anto. Dicit enim, licet hoc seruetur in practica, potest tamen dictum cauillari: quia Papa in sua constitutione hoc specialiter prouidit, fortè propter locorum distantiam: vt in c. nuper. de sentē. excommu. ergo non debet hoc extendi ad constitutiones aliorum. Sed primum dictum plus mihi placet: & videtur casus in d. c. nuper. versi. quia tamen conditor canonis. vbi Papa nō fecit in hoc specialem prouisionem: sed processit ex coniecturata mente conditoris canonum. Nam non reseruando sibi absolutionem, videtur alijs 14 concessisse. ita apertè dicit ibi tex. ¶ Et ex hoc infero ad vnum quotidianum dubium. Pone, quòd statutū Episcopi Senensis fulminat excommunicatiōem contra intrātes monasterium monialium. Quidam forensis incidit in illam excommunicationem: nūquid poterit absolui ab Episcopo suo ? & credo quòd sic per supradicta. Nam illa est excommunicatio communis: nec debet esse maioris potentiæ, quàm excommunicatio lata per constitutionem Papæ. Dico tamen, ꝙ prædicta non procedunt in excommunicatione lata per viam sententiæ: & non statuti[a] à consilio principali, vel ab alio Episcopo ratione delicti: quia sententia lata ab homine, nemo præter ferentem, vel superiorem potest absoluere. c. pastoralis. §. pretereà. de of. or. ¶ Sed pro declaratione cap. quæritur, ꝙ debeant interesse in concilio prouinciali: de quo hic? Sol. scire debes, ꝙ iura faciunt hic mentionem de tribus concilijs: vnum est generale, cui præest Papa: & dicitur generale: quia repræsentat totam ecclesiam vniuersalem. & in isto qui debeant interesse, non reperitur iure decisum. nec doc. nec glo. specificè hanc materiam attingūt, quod viderim. & de isto dicetur Deo duce in disputatione nouissimè fienda. Et est aliud & secundum concilium prouinciale, sic dictum: quia repræsentat ecclesiam prouinciæ: & in hoc interesse debēt Episcopi prouinciæ xviij. distin. p totū. Sed multū dubitatur q̄d de capitulis ecclesiarū cathedralium. Inno. videtur hic tandem tenere, ꝙ nisi specialiter eorum interfit, non sunt de necessitate vocandi: sed mihi videtur tex. in cōtrarium in c. fin. de his quæ fi. à præla. Tertium est concilium Episcopi, quod appellatur synodale: & in hoc debent conuenire omnes clerici diœcesis. xviij. dis. decernimus. vide quod dixi in c. super his. de maio. & obe. & de his duobus conciliis, quam potestatem habeant: & qui debeāt interesse: ponit hic Inno. licet super generali concilio ipse & cæteri transierunt, sicut muscipula super prunas.

a ¶ Statuti. Adde Fed. conf. xvj. vbi dicit ꝙ Episcop⁹ absoluit ab excōicatiōe canonis, nisi Papa sibi specialiter reseruasset; non aūt à sententia hominis. & ibi vi de multas differētias inter sententiam & statutum.

ZACHARIÆ.

b ¶ De reditibus ecclesiæ. Quod not. in apostō. ad istum in c. reprehēsibilis. nu. 8. in apost. inver. testari. s. de appella.

SEB. SAPIA.

b ¶ De reditib⁹ ecclesiæ. Quòd prælatus possit viuere de reditibus ecclesiæ, & in quos vsus possit illos dispēsare, vide Fel. in c. postulasti. co. vij. versi. quō clericus. s. de rescrip.

c ¶ Necessariò. Ad de quòd voluit Old. cons. xj.

SVMMARIVM.

1 *Clericus debet sustentari de fructibus beneficij, non obstante aliqua consuetudine in contrarium.*
2 *Patronus etiam ecclesiasticus non potest sibi vendicare fructus beneficij, vel ecclesiæ reseruata exiguæ portiōe rectori: nec valet consuetudo in contrarium.*
3 *Clerici de iure diuino debent esse literati.*
4 *Clericus debet alere se de fructibus beneficij: & etiam alere famulos, si qualitas personæ patitur ipsum habere famulos: & debet plures habere: quia fortè est aliqua delicata persona.*

CAP. XXX.

1 EXtirpandæ. ¶ † Rector ecclesiæ nō obstāte cōsuetudine Episcopi, vel patroni: debet de reditibus ecclesiæ sufficientē habere portionem. h. d. ¶ Primò ponitur excessus. Secūdò prouisio. ibi: *cum igitur*. ¶ Casus literalis. Patroni ecclesiarum & alij quidam prouentus ipsarum, ita sibi vsurpant, ꝙ de sua portione presbyteri nequeāt sustētari: ita quòd presbyteri in quibusdam locis nō obtinēt, nisi quartā quartæ: scilitet sextamdecimam decimarū. & ideò ibi nullus sacerdos inuenitur, qui habeat peritiam literarum. Cū ergo qui altari seruit, viuere debeat de altari: statuit concilium: vt non obstante aliqua consuetudine alicuius personæ, personis ipsis sufficiens portio relinquat. Bernar. ¶ † No. primò quòd non valet consuetudo, vt patroni etiā ecclesiastici quia de his propriè loquitur istud ca. vendicent sibi reditus ecclesiæ exigua portione rectori reseruata. ¶ † Secūdò nota, quòd ad tenuitatem beneficiorum, sequeretur quasi necessaria assumptio & promotio imperitorū: & ideò esset multum cauendū, vt ecclesiæ parochiales non ædificētur sine dote sufficienti: vt detur facultas clericis vacādi studio. Nam per studiū prouidetur toti ecclesiæ vniuersali: & requiritur hæc scientia in presbyteris etiā iure diuino. vnde dixit Deus per Prophetam, quia tu scientiam repulisti: & ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi. Oseæ. iiij. ca. & habetur transsumptiuè in c. nisi cum pridem. de renuntia. ¶ No. ibi: *nullam, vel modicam peritam.* ꝙ nulla, vel modica peritia æquiparantur: imò modica aliquādo ducit in errorem. quia credit verū sentire, quod tn ignorat: sed prosur inexpertus consuluit alios. ¶ No. tex. allegabilē in ver. *cum igitur*. probat aperte, ꝙ clericus licitè viuit de reditibus ecclesiæ [b]: & debet inde habere sufficientē portionē. Et declara hoc dictum secūdum plenè dicta in d. c. de monachis. s. eo. Nā videtur loqui in ecclesia, cuius proprietas pertinet ad aliū ex priuilegio, vel ex cōsuetudine: vt in c. cōsultationibus j. de dona. & c. c. pastoralis. de priuile. ¶ † In gl. sup ver. *sufficiens*. No. gl. quòd reditus beneficij debent esse sufficiētes, nedum clerico: sed etiam suis. & alleg. bonū text. qui hoc probat. l. dist. c. studeat. Et intelligo de suis, qui quasi necessariò [c] trahunt moram cum clerico. Nam secūdum qualitatem personæ debet habere seruitores. Non enim debet sibi coquere: & si est doctor, vel notabilis persona oportet ꝙ habeat famulū, vel famulos. & ideò dicit hæc gl. ꝙ minus sufficit pauperi, quā diuiti. Nā pauper qui alias non est nobilis, vel literatus nō indiget tanto apparatur. vnde dum gl. dicit de diuite: mihi nō placet illud verbum: nec. c. quòd aliæ. hoc probat. sed loquitur de persona delicata, quæ ex defectu naturę nō potest contentari cibis grossis & communibus. & ideò intellige glo. secundum ea, quę habentur, & no. in. c. de multa. in fi. s. eo. vide quod no. xxj. q. j. in sum. & in. c. j.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non residens in ecclesia parochiali, vel non: ponens vicarium, quando est annexa præbendæ priuatur ea. videj. in repeti. in. iiij. co. ver. oppo. & videtur in ver. his expeditis.*
2 *Clericus habēs ecclesiam curatam debet in ea seruire per se, & non per alium: nisi ex iusta causa ad modicum tempus velit seruire per vicarium: sed an isto casu requiratur licentia Episcopi: vide remissiue.*
3 *In episcopum potest quis eligi, nisi saltem sit subdiaconus.*
Canonici non existentes in sacris, non habent vocē in capitulo.
Episcopus potest compellere canonicos ad subdiaconatum.
4 *Ecclesia parochialis unita præbendæ, vel alteri dignitati, potest per vnum teneri ratione connexitatis.*
5 *Clericus habens præbendam & ecclesiam parochialem illi annexam, debet seruire in ecclesia maiori ratione præbendæ.*
Clericus habens dispensatiuè plura beneficia, debet seruire magis digno: & alteri per vicarium.
6 *Vicarius perpetuus in aliqua ecclesia, vbi seruit pro alio, nō debet habere oēs fructus. sed tantū congruentem portionem.*
7 *Episcopus potest ex beneficio pingui constituere duo ex causa.*
8 *Quæ beneficia requirunt residentiam.*
9 *Clericus non deseruiens ecclesiæ per se, vel alium: an ex consuetudine possit percipere fructus. & nu. 9. & 11.*
10 *Pœna quādo apponitur negatiuè, non committitur, nisi præcedat monitio: secus quando apponitur affirmatiuè. & nu. 12.*

vbi aliter

vbi aliter dicitur. & j. in repeti. nu. 16. 19.

11 *Clausulæ etiam odiosa in fine positæ, concernit omnia præcedentia, et tam diuersa.*

1 QUi verò. ¶ † Priuat⁹ est parochialis ecclesia rector in ea non residens: nisi sit annexa dignitati vel præbendæ: quo casu debet ibi habere perpetuū vicarium, & in fine prohibet in fraudē Rectoribus de ipsius prouētibus pensionem in beneficium dari. h. d. Vel sic. Nō residens in ecclesia parochiali: non ponens vicarium quando est annexa beneficio maioris, priuatus est ea. h. d. secūdū dictū sibi: *aliud autem*. ¶ Casus literalis. Dicitur in §. isto, quòd q habent parochialē ecclesiam in psona propria deseruiat eidē in ordine debito: & nō per vicariū: nisi fortè illa parochialis ecclesia sit annexa dignitati, vel præbēdæ: in quibus casibus per vicarium poterit ibi seruire canonicè institutum, qui habeat de prouentibus ecclesiæ congruam portionem: aliōquin sciat se illa priuatum authoritate huius decreti: & alij conferatur, qui velit & possit quod dictum est adimplere: id est, deseruire in ecclesia per seipsum. In fine dicit, ꝙ nullus de prouentibus ecclesiæ, quę debet habere curam proprij sacerdotis alicui conferat pro beneficio pensionē. Ber. ¶ † No. j. quòd habens ecclesiam curatam, tenetur illi deseruire personaliter: non autem potest constituere vicariū. videtur enī electa industria psonę: & sic nō pōt cura alteri delegari. Ad hoc. c. is cui. de offi. dele. li. vj. & s. de of. del. c. fi. & facit. l. inter artifices. ff. de sol. Hoc ītellige, nisi ex cā: & ad tempus velit sibi constituere vicariū: quo casu nunquid teneatur habere licentiā Episcopi: an solus possit constituere, vide tex. in. c. cum ex eo. de elec. lib. vj. & ibi per Io. and. & valet consuetudo, quòd ad modicum tempus possit solus ipse. & ibidem habetur quid faciendū in absente causa studiorū. ¶ No. ij. ibi: *in ordine.* & c, quis tenetur deseruire bñficio suo in ordine, quē ipsum
a beneficium requirit. [a] Si enim est ecclesia parochialis, debet Rector esse sacerdos. Idem in Abbatibus, Præpositis: & simi. vt in c. j. de æta. & quali. *Si verò* est Archidiaconus, sufficit quòd sit diaconus. c. cum in cūctis. §. inferiora. de elec. Si sunt canonici, debent ad minus esse subdia
3 coni: secundum Hosti. † Nam cum non posset eligi in Episcopum, nisi saltem sit subdiaconus. c. à multis. de æta. & quali. debent electores saltem esse in eodem ordine, vt electus & electores cōueniant. & propter hoc dictum Host. emanauit cle. vt hi, qui. de æta. & qualit. vbi dicitur, quòd canoni ci non existentes in sacris, non habent vocem in capitulo. & de hoc dic, vt plenius ibi no. & tene menti hoc dictum Host. Ex eo enim potest inferri, ꝙ Episcopus potest compellere canonicum: vt saltē se faciat promoueri ad subiaconatum: quia aliās ecclesia patitur defectum in consilio suo, & in administratione respectu ordinis. & de hoc tamen recurrendum est ad d.
4 cle. ¶ † No. iij. quòd ecclesia parochialis potest vniri p̄ bendæ & alteri dignitati: & ꝙ quis potest habere dignitatem & ecclesiam parochialem, quando vna venit accessoriè ad aliam. expresiūs habetur in. c. super eo j. eod.
5 tit. li. vj. ¶ † Not. iiij. quòd habens præbendam & ecclesiam parochialem illi annexam, debet deseruire in ipsa p̄ benda. & sic in ecclesia maiori: & sic præbenda ratione ecclesię in qua est, censetur maior, quā ecclesia parochialis. Et facit hęc litera in ar. ꝙ habens duo beneficia requirentia residentiā ex dispensatiōe, tenetur deseruire personaliter in maiori, & alteri per vicarium. quod etiam sentiunt hîc do. Et per hoc potest limitari gloss. nota. in c. non potest j. eod. libr. vj. quæ dicit, quòd habens duo beneficia incompatibilia, ex dispensatione pōt deseruire cui vult, vel p se, vel p vicariū vt riq̄. Debet enim illa gl. restringi, quando beneficia sunt æqualia: secus si vnum sit dignius reliquo. argu. opti. hîc. Si quis tamen vellet cauillari, & illam gl. ītelligere, vt iacet, posset respōdere ad istum tex. quòd hęc ecclesia parochialis erat annexa alteri: vnde ratione annexionis illa censetur quasi membrum alterius: vnde principaliter obligatur iste ad seruiendum ecclesię principali. sed quando sunt duę ecclesię per se stantes, non magis vrgentur à iure ad seruiendum vni, quàm alteri: sed primum dictum videtur æquius. argu. in l. j. ff. ad Silla. Debet enim subuenire mā
a gis indigenti. facit quod no. Inno. in. c. cum. iandudum. s. eo. ¶ No. ibi: *idoneum & perpetuum.* quòd vicariorū
b quidam sunt vicarij perpetui, & deputati ad curam animarum in foro pœnitentiali: quidam sunt temporales. & istorum quidam deputantur in foro pœnitentiali: vt
c in casu. c. cum ex eo. alle. quidam deputantur in foro cōtentioso, vt vicarij Episcoporum. de offic. vica. per totum. Et qualiter cōstituatur hîc perpetuus vicarius: dic, vt in glo. super ver. *perpetuum.* & in. c. ad hęc. de offi. vica. Et no. bene hunc tex. quòd de iure communi non potest quis deseruire per vicariū temporalem, etiam si ecclesia parochialis sit annexa prębendę, vel dignitati suæ.
6 ¶ † No. ibi: *congruentem. &c.* quòd iste vicarius etiam perpetuus, non debet habere omnes fructus ecclesię: sed tantùm congruentem portionem. Et no. quòd appellatur vicarius, & non Rector, quia cura saltē habitu pertinet ad Rectorem principalem. & ad istum vicarium solùm pertinet exercitium. de quo dic, vt no. in cle. vnica.
7 de offi. vica. & aliquid per gl. in. c. exposuistij. e. ¶ † No. in ver. *illud.* & tene mēti, quòd cessante fraude potest ex prouentibus vnius beneficij, constitui aliud beneficiū. Et sic collige bonam practicam, quòd vbi est vnum alta re multum pingue, vel ecclesia multum abūdans, poterit superior, maximè eavacante, ex certis reditibus constituere aliud beneficium: vel pro sacerdote, vel pro cle-
b rico. [b] Iste enim tex. solùm prohibet in fraudem: quia fortè quandoq; Episcopus volens prouidere cōsanguineo, vel amico, constituebat sibi pensionem pro beneficio: secus autem vbi cessaret fraus. Sic puto, quòd debeat intelligi. c. conquerente. de cle. non resi. vt ibi dixi. & facit. c. per tuas. & quod ibi not. j. de simo. ¶ Et ex prędictis no. quòd pensio potest constitui ex reditibus vnius beneficij alij assignanda. pro hoc. c. ad audientiam. de rescript. facit. c. quanuis. eodem titu. lib. vj. Sed tex. iste hîc loquitur, quando constituitur pro beneficio: non autem pro
8 sustētione nuda alterius. ¶ † Sed quęro ante, quàm descendam ad glos. hîc est prouisum de habente ecclesiam parochialem, vt deseruiat p se, nō per vicarium: quid dicendum [1] in alijs beneficijs? Host. hic sentit, quòd idem. Dicit enim: habens personatum, tenetur illi deseruire: vt in. c. ex parte. de cleri. non resid. De cardinalibus probatur in. c. ij. eo. ti. Item dicit in habente prębendam, suprà eo. ti. c. pen. Idem in alio ti. etiam viginti solidorum: vt in. c. conquerēte. Et per hoc sentit Host. quòd quodlibet beneficium ecclesiasticum requirit residētiā. quod satis plenè dixi in. d. c. conquerente. facit. c. peruenit. de appel. Ad istum text. qui facit arg. pro contraria parte, dum solùm prouidet in ecclesia parochiali: credo posse responderi, quòd habuit respectum ad communem consuetudinē, secundū quam ista minora non requirūt residentiam. & deseruit per vicarios. Et quòd cōsuetudo valet: probatur in. c. gratię. de rescrip. li. vj. vbi de hoc. & c. cum omnes. de consti. cum si. ¶ An autem valeat consuetudo in ecclesia parochiali, vt per alium quis possit deseruire [c] ? Ioan. de lig. in d. c. cum omnes. dicit, quòd non. Et pro eo induco bonum tex. in. c. licet canon. in fi. de elect. libr. vj. vbi Episcopus non potest dispensare, nisi ad tempus super residentia. Sed contrarium videntur hîc sentire doc. Dicūt enim in quodam casu excepto, quòd

a ¶ Requirit. Ad de eundem consi. xxvj.

¶ Clerico. Adde quod voluit Calde. consili. vj. hoc titul.

SEB. SAPIA.

c ¶ Deseruire. Vide Abb. in consi. xcvj. incipi. Iesus Christus. in. ij. vo. vbi vult, quòd ista consuetudo valeat: & sit communis per totam Italiā. vide Moder. in. c. cum omnes. s. de constitut.

ratione conſtitutionis ſeu conſuetudinis rationabilis poteſt quis deſeruire per alium: & quando ꝙ percipere fructus etiam per alium non deſeruiendo. Et hoc vltimum eſt vnum ſing. dictum limitans multa dicta Hoſtien. qui ſemper fuit in opi. vt non valeat cõſuetudo, ꝙ quis percipiat fructus: & non deſeruiat ſaltem per vicarium. ¶ Sed comprehẽdendo mẽtem doc. diſtingue, ꝙ aut beneficiũ eſt curatum: aut eſt beneficium ſimplex. Primo caſu ſi eſt annexum alteri: ſerua quod hîc dicitur. Si non eſt annexum, tenetur deſeruire eccleſię parochiali: niſi conſuetudo rationabilis, vel conſtitutio habeat, vt poſſit deſeruire per vicarium[a]. Secus vbi conſtitutio, vel cõſuetudo nõ eſſet rationabilis &c. Exemplum, quando canonicus eccleſiæ cathedralis habet eccleſiã curatam in titulũ: & eſt neceſſarius eccleſiæ cathedrali pro cõſilijs & alijs, nec ſuſtentari poteſt ex prębẽda. hæc enim cã eſt ſatis rationabilis, vt cõcurrẽte cõſuetudine, vel ſtatuto poſſit tenere vtrunq; & illi deſeruire per vicarium: ſecus vbi nulla ratio concurrat vt quia ſolũm vagandi cauſa nõ vult deſeruire eccleſiæ. Secundo caſu, quãdo beneficium eſt ſimplex: aut indiget ſeruitore: & tunc non valet cõſuetudo: vt non deſeruiat ſaltem per vicariũ: quia cõſuetudo eſſet nimis onerosa eccleſiæ. & hoc caſu intellige not. per doct. in. d c. cum omnes. ſi verò eccleſia non patitur defectũ in miniſtris: tunc valet conſuetudo: vt poſſit recipere reditus in abſentia, etiam non conſtituendo ſibi vicarium in loco ſui. & ſic diſtingue & intellige dicta doc. hîc, & poteris ſaluare cõſuetudinem hodiernã, quæ multum inoleuit in cathedralibus eccleſijs. & facit. c. cũ oẽs. ſ. alle. vbi nihil dicitur de vicario. & vide hîc multos caſus exceptos per doc. in quibus poteſt quis deſeruire per vicarium. ¶ † In gl. *ſuam.* in ver. *priuatum.* in fi. Hæc gl. multũ vacillat, quia ibi fuit viſum valde rigoroſum, ꝙ ex non reſidẽtia ſit priuatus quis ipſo iure, ſine monitione[b], ſed tandẽ in fi. videtur approbare intellectũ, vt pœna iſta cõcernat ſolũ primum caſum huius §. ſcilicet quãdo non deſeruit per ſe, in eccleſia curata alteri non annexa. Hoſti. tenet hîc aliam lect. vt pœna concernat ſolum ſecundum caſum, quando eſt annexa, & nõ deſeruit per vicarium perpetuũ. & dicit, ꝙ ſi intra ſex menſes nõ preſentat Epiſcopo vicarium, incidit incontinenti in iſtam pœnã: & priuatur non ſolũ preſentatione: ſed etiã fructibus beneficij invita ſua. Adducit in arg. c. ij. de conceſ. prębẽd. hæc lec. Hoſt. videtur placere doc. ſequẽ. vt loã. an. do. Gardi. & do. Anto. tum, vt euitetur iurium corrẽctio: tum, quia videtur magis exoſum, ſi poteſt deſeruire per vicarium. & non deſeruit: & ſic iura poſita, de cleri. non reſi. remanent incorrecta. Inn. aũt videtur velle, ꝙ pœna referatur ad primũ caſum. Sed aduerte, omnes ferè doc. hîc poſt Inno. in hoc conueniunt, ꝙ pœna huius. c. nõ habeat locum niſi poſt admonitionem factam congruis loco & tempore, reſidendo & præfixo tempore, vt reſideat. quo lapſo, ſi nõ deſeruit, priuatus eſt ipſo facto. ¶ † Et ponit hîc Inno. vnam theoricam, quæ allegatur per omnes: quòd vbi pœna[c] apponitur negatiuè nõ committitur, niſi præcedat monitio: ſecus ſi affirmatiuè: vt in caſu. c. ſi quis ſuadẽte. xvij. q. iiij. aſſignat rationem, quia facta patent, negata latent, & eſt vna theorica multũ ſolennis. Sed ego hũc §. commentaui ſolenniter & repetij: & interſerui materiam diſpenſationis circa pluralitatem beneficiorũ: & ibi plenè videas, ſed quãtum ad propoſitũ nõ fui ſecutus hanc theoricam Innoc. ¶ † Et pro intellectu. c. duo ſunt videnda. Primò nunquid pœna huius §. referatur ad primum, vel ſecundum caſum. Secundò nunquid requiratur monitio ante, quã committatur pœna. Quo ad primum credo ꝙ iſta pœna cõcernat vtrunq; caſum. Probatur per. c. inquiſitionis. de appel. vbi patet, quòd clauſula etiã odioſa poſita in fine diſpoſitionis, concernit etiã omnia precedentia: etiam ſi ſunt diuerſa. Item facit tex. hîc, dũ dicit: *qui velit & poſſit quod dictum eſt adimplere &c.* vnde pondera illa verba, *quod dictum eſt &c.* Cum enim ſint verba indefinita concernunt omnia præcedentia. Item iſte §. emanauit principaliter propter primũ caſum: vt patet in prin. Si ergo pœna nõ referretur ad primũ caſum, de nihilo ſeruiret iſte tex. cùm iã per priora iura latius eſſet prouiſum: vt qui deberet deſeruire p ſe in eccleſia collegiata: vt in. c. quia nõnulli. &. c. relatum. de cle. non reſi. ergo cum iſte §. fuit conditus in concilio generali, & principaliter emanauerit propter primum caſum, nõ debemus dicere, ꝙ pœna nõ referat ad primũ caſum. Concludo ergo, ꝙ pœna huius §. concernit vtrumq; caſum & oĩa præmiſſa. ¶ † Ad ſecundum, nunquid requiratur ſaltem monitio, vt pœna ipſo iure committatur? Et credo, quòd nõ. nam eccleſia militans poteſt punire, & afficere delinquentẽ omnino occultum. & licet pœna non habeat locũ quo ad nos habet tamen locum re ipſa, & quo ad Deum: [d] vt diſputat gl. in cle. j. de hære. vnde licet factum lateat nos, tamẽ non latet Deum. & contra theoricam Inno. adduco glo. no. in. l. j. de his, quibus vt in. de qua facit feſtum Bar. in. l. in cognitione. ff. ad Sillan. vbi concludit, quòd pœna apposita non vindicanti mortem defuncti, ipſo facto eſt inflicta, ex quo habuit quis facultatem vindicandi & non vindicauit: & ſic eſt pœna apposita negatiuè: ideſt ſi non fecerit &c. intelligit apposita eo ipſo, quòd quis habuit facultatem faciendi & non fecit. Vnde aduertendum, ꝙ quãdo ꝙ ſpe prẽmiorũ quis inducitur ad aliquid non faciendum: & tunc in ſtipulantibus non debetur prẽmiũ, niſi definant facere. l. ſi ita ſtipulatus. de ver. obl. Exẽplũ: promitto tibi decem, ſi capitolium non aſcenderis. non debentur tib: decem, niſi deſinas primò poſſe aſcendere: nec ſufficit, quòd habueris facultatem aſcendendi, & nõ aſcẽdiſti. In legatis verò aliud eſt: nã ne ſint inutilia ipſis legatarijs, prouidetur per cautionem de nõ faciendo. de qua in. l. mutianæ. ff. de condi. & demõ. Quando ꝙ metu pœnæ inducitur quis à lege ad aliquid faciendum: & tũc eo ipſo, quòd habuit facultatem faciendi, & nõ fecit: pœna eſt cõmiſſa: vt in. d. l. j. & ſic in caſu huius. c. & pro hoc bonus tex. in. c. cupientes. poſt prin. de elec. lib. vj. Ratio enim Inno. non concludit, niſi quo ad ignorãtes: nã illud quod eſt certum naturæ, eſt certum legi. l. ſi pater. ff. de ſol. vnde ſi ſine cauſa non reſidet, vel non ponit vicariũ, & habuit facultatem faciendi eo ipſo, lex priuat, & injicit vinculum ſuum: quia vt dixi: poteſt afficere delictum omnino occultum: ſed quia homo poteſt dubitare, vtrũ ex cauſa nõ facit reſidentiam: ideò prẽmittitur monitio & ſic quo ad certificationem eccleſiæ militantis. *Si* ergo poſſit probari ex coniecturis, quòd habuit facultatẽ reſidendi erit priuatus ſine alia monitione: nec placet, vt expectetur lapſus ſex menſiũ: vt dicit Hoſt. quia c. ij. quod alle. nõ loquitur in eo, qui habet ponere vicarium perpetuum. ſed in debente cõferre: vt ibi dicam latius. ¶ Nũc reſtat reſpondere ad iura, quæ requirunt reſidentiã: maximè ad. c. ex tuæ. de cle. non reſi. Ad quæ põt dari multiplex reſponſio: ſed hîc ſubijcio tantum vnã. Poſſunt primò ſaluari in ſimplicibus beneficijs. Secũdò, quando nobis eſt ignotum, vtrum ex cauſa non reſideat: tunc enim poteſt ſaluari theorica Inn. ſecus vbi ex cõiecturis indubitatis poteſt patere, quòd ſine cauſa nõ reſideat. ¶ Vlti. ſcias, quòd non ponens vicariũ in eccleſia annexa prębẽdæ, vel dignitati priuatur ipſe ſolũm in vita ſua: non autem priuatur dignitas, vel prębenda: quia delictum perſonæ non debet nocere dignitati. & de hoc videas latius hîc per doct. ¶ In gloſſ. penul. in fin. Sed primum dictum eſt verum vt probatur. in. c. ſuper eo j. eo. titu. li. vj. Nec dicitur habere duas eccleſias curatas: cum altera eſt annexa prębendæ. Eſt enim intitulatus in prębenda, & nõ in eccleſia annexa. & ſic limita. c. de multa. ſ. eo.

¶ Solen-

a ¶ Per vicariũ. Ad de videndũ Lap. alle. c. xxxvj. & vide melius per Anchara. conſi. xvij.

b ¶ Sine monitiõe. Adde videndum Feder. conſi. cix.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quod vbi pœna. Hanc doctrinam declara, & limita, vt eſt Imo. & Io. de Ana. relatos per Feli. in c. j. col. iij. verſi. ſecũdo intelligũt. ſ. de conſtitu. vt nõ procedat, quãdo agit de pœna grui, vt eſt depoſitio. & ad hanc doctrinam vide plenè per eundẽ Fel. in. c. ij. j. de magi.

SEB. SAPIA.

d ¶ Quo ad deum. Idẽ voluit Abb. in. c. excõicatiõi. j. de rapto. & Fel. in. c. ij. co. ij. verſi. tertiò limita. j. de magiſt.

¶ Solennis Repetitio domini Nicolai. §. qui verò. c. extirpandæ. de præbẽ. quæ in lecturis ordinariè non habetur, & fuit per ipſum repetita anno domini. M. cccc xv.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non ſeruiens per ſe, vel per alium in eccleſia parochiali annexa canoniæ: an priuetur etiam nulla monitione præcedente.*
2 *Eccleſia parochialis requirit reſidentiam, nec in ea regulariter per alium deſeruitur. 4. 6.*
Papa ſolus poteſt diſpenſare ſuper non reſidentia in perpetuum in beneficio: ſed ad tempus ex cauſa quilibet ſuperior poteſt.
3 *Doctor, an poſſit per alium æquè idoneum legere, & conſequi ſalarium.*
4 *Quilibet ſacerdos ſiue bonus, ſiue malus conficit corpus Chriſti, nõ tamen exaudiuntur preces mali ſacerdotis, ſicut boni.*
5 *Clericus habens plura beneficia diſpenſatiuè, cogitur maiori deſeruire.*
6 *Citatus à duobus iudicibus, debet maiori obedire.*
Clericus diſpenſatus ad duo beneficia, videtur diſpenſatus quòd nõ teneat reſidere.
7 *Vniuerſitas ſcholarium in qua tot ſunt laici, quot clerici, dicitur eccleſiaſtica, quia maius dignum attrahit ad ſe minus dignum.*
8 *Canonici debent eſſe ad minus ſubdiaconi.*
Cardinalis nullus eſt, qui non ſit Diaconus.
9 *Vicarij alij ſunt perpetui, alij temporales, qui conſtituuntur ad ſeruiẽdum pro alio in aliqua eccleſia curata. & quare ſic dicantur.*
Clerici abſentes ex iuſta cauſa participant de fructibus: aliàs fructus conuertuntur in vtilitatem eccleſiæ. 31.
10 *Eccleſia parochialis, quæ dicatur: & quis dicatur parochianus. 11.*
12 *Presbyter parochialis poteſt delegare curam ſuorum parochianorũ ad modicum tempus ſine licentia Epiſcopi.*
13 *Beneficium in quibus caſibus non requirit reſidentiam.*
14 *Vicarius perpetuus non priuatur officio, ſi moriatur rector, qui ipſum poſuit, & alter ſuccedat.*
15 *Vicarius perpetuus, an rector dicatur habere ius curæ in eccleſia parochiali?*
17 *Clericus, qui poteſt & debet ſeruire per vicarium, & non ſeruit: ipſo facto eſt priuatus.*
18 *Clericus non reſidens per ſe in eccleſia curata alteri non annexa, cauſa legitima ceſſante, ipſo facto eſt ea priuatus. ſed an requiratur aliqua monitio: vide nu. 19.*
Clauſula etiam odioſa in fine poſita, reſpicit præcedentia, etiam extranea.
20 *Electus in prælatum alicuius eccleſiæ immediatè ſubiectæ Papæ, debet immediatè poſt conſenſum electioni preſtitum, ire ad Papam ad proſequẽdam electionem: aliàs priuatur ipſo facto.*
21 *Citatus non ſpecificata die debet comparere: quàm citius poterit. Idem ſi dies fuit præfixa: & in ea non potuit comparere.*
Delictum omnino occultum, ligatur per conſtitutiones eccleſiæ militantis.
22 *Monitio non requiritur, quando certum eſt illum, cui debet fieri, non habere facultatẽ aliquid faciendi, vel in aliquo actu interueniendi. 19. & ſe.*
23 *Collator beneficiorum, ſi non conferat beneficium vacans intra ſex menſes, priuatur ipſo iure: ſecus eſt in illo, qui habet inſtituere præſentatũ, vel electum confirmare.*
24 *Clericus, qui ex aliquo facto ſuo occulto, eſt priuatus ipſo iure à beneficio, non retinet illud bona conſcientia, licet illud cõſtet niſi ſibi, quia Deum nihil latet.*
25 *Epiſcopus nullam cauſam audire debet, ſine ſuo capitulo, vbi ſolennitas iuris requiritur: aliàs ſecus.*
26 *Clericus abſens à ſuo beneficio, præſumitur fraudulenter abeſſe: ideò requiritur triplex citatio: ſed ſi conſtaret de fraude, ſtatim poteſt priuari.*
27 *Clericus, an poſſit habere duo beneficia curata, vel duas dignitates in vna vel diuerſis eccleſijs: in eadem, vel diuerſis diœceſibus, ſiue curata, ſiue ſimplicia: ſiue requiran t reſidentiam, ſiue non. 30. & 46.*
Beneficia plura & plures dignitates, quibus caſibus poſſunt eſſe apud vnum.
28 *Impetrans beneficium debet facere mentionem de primo obtento, etiam minimo.*
29 *Papa poteſt diſpenſare generaliter, vt vnus poſſit habere plura beneficia curata, cum cauſa tamen: aliàs ille diſpenſatus non teneret cum conſcientia: & Papa non diceretur diſpenſator, ſed diſſipator. 43.*
Epiſcopus an poſſit diſpenſare in pluribus curatis beneficijs propter vtilitatem eccleſiæ. 38. & 40. & ſeq.
30 *Clericus non poteſt plura beneficia, etiam ſimplicia requirentia tamen reſidentiam, de iure communi tenere. quid autem, ſi non requirant reſidentiam. vide nu. 34.*
31 *Clericus beneficiatus, an poſſit percipere fructus ſui beneficij in abſentia, tam de beneficijs curatis, quam ſimplicibus. 9.*
Conſuetudo, quòd in beneficijs ſimplicibus quis non cogatur reſidere, quo caſu valeat.
32 *Clericus vagans poteſt priuari beneficio, etiam ſimplici.*
33 *Clericus abſens cauſa ſtudiorum, poteſt percipere fructus etiam beneficij curati: quia dicitur ſaltem ſeruire eccleſiæ vniuerſali.*
35 *Conſuetudo ſuper plralitate beneficiorum, an valeat: dato quòd de iure communi non poſſint plura teneri.*
36 *Conſuetudo, quòd poſſint retineri plures eccleſiæ parochiales, non valet.*
Idem, quòd poſſint teneri plura beneficia ſimplicia: ſiue exigant reſidẽtiam: ſiue non.
37 *Præſcriptio circa illa, quæ ſunt ad publicam vtilitatem, non valet.*
38 *Clericus vtrum poſſit retinere plura beneficia: & qualia cum diſpenſatione Epiſcopi.*
Papa ſolus poteſt diſpenſare circa plures dignitates, perſonatus, & beneficia curata, qui ardo iſta principaliter conceduntur in honorem perſonæ quo caſu legatus de latere non poteſt. 39. & ſeq.
Epiſcopus poteſt aliquo caſu diſpenſare circa pluralitatem beneficiorum curatorum. 40.
41 *Epiſcopus poteſt diſpenſare ſuper duobus ſimplicibus beneficijs diſformibus, vel ſuper vno curato, & alio ſimplici in eadem eccleſia: in diuerſis verò diſtingue, vt hîc dicitur. nu. 42.*
Conſuetudo, quòd poſſit diſpẽſari per Epiſcopum ſuper duobus beneficijs conformibus, non valet.
42 *Diſpenſatus à Papa ſuper pluralitate beneficiorum cauſa cognita, eſt tutus apud Deum, aliàs ſecus.*
44 *Papa licet poſſit tollere ius poſſitium pro libito voluntatis, procedit quo ad eccleſiam militantem: ſed quo ad Deum non poteſt, quando eſt fundatum ſuper bono & æquo.*
Papa de ſola hæreſi poteſt iudicari, de alijs verò non: quia Papa iudicat omnes: & à nemine iudicatur.
45 *Acceptio perſonarum non debet eſſe penes Papam, ſcilicet, quando ſunt perſonæ æqualis conditionis: aliàs ſecus.*
46 *Clericus non poteſt eſſe pluralis in beneficijs, ſiue ſimplicibus: ſiue curatis iure ſpeciali ceſſante. 30. 35. & 36.*
Beneficia etiam ſimplicia de iure ſcripto, requirunt reſidentiam perſonalem. 30.
Clericus habens beneficium ſimplex de cõſuetudine poteſt in abſentia percipere fructus, etiam nullo vicario, vel ſubſtituto relicto, niſi ex abſentia graue præiudicium inferat eccleſiæ, vel ſit vagabundus. 31. verſi. ſed aduertendum. & ſeq.
Conſuetudo non valet, quòd quis poſſit ſeruire beneficio curato per ſubſtitutum: neque quod poſſit ad lõgum tempus aliquẽ ſubſtituere. 32. ver. ex prædictis. & nu. 2.
Beneficia plura ſimplicia etiam reſidentiam iure ſpeciali non requirentia, non poſſunt de iure eſſe penes vnum. 36. ver. aut quærtur, quando vnus per ſe eſt ſufficiens. 34.
Beneficia duo curata, non poſſunt eſſe penes vnum etiam ſtante de hoc cõſuetudine: & etiam quod vnus per ſe non ſit ſufficiens. & nu. 36.
Epiſcopus poteſt diſpẽſare ſuper duobus curatis, ſi hoc faciat principaliter ob bonum publicum. 29. 39. & 40. & ſeq.
47 *Beneficium curatum, vel gratia de eo obtinendo, an vacet per adeptionem ſecundi ſimplicis requirentis tamen reſidentiam, & ſi vacat, an vacet ex tacita renuntiatione, vel quomodo. 49. & 51. an ipſo facto. 52.*
Beneficium ſimplex vacat per adeptionem alterius ſimplicis ipſo facto.
48 *In pœnalibus non fit extenſio, vbi non eſt eadem ratio. 50.*
52 *Canonici ſcienter eligentes in canonicum aliquem habentem conſimile beneficium in alia eccleſia: videntur ei remittere reſidentiam quo ad canoniam: ſed non quo ad præbendam, ſi quam habet: ſecus ſi ignorabant ipſum fore beneficium.*
53 *Papa committit ſimoniam accipiendo pecuniam de beneficijs, vel de titulo ipſorum. 58. quia gratis ſunt conferenda: pecuniam etiam conuertendo in vſus pios. 54.*

a ¶ Æ què idoneũ Adde q̃ Ro. fin. fuis. fol. xxj. dicit q̃ põt filium substituere, vt facie- 54
bat Bar. & ibi vide alium casum. 55

ZACHARIAS.

¶ Adde, q̃ voluit alle. Rom. xxiij. fin. xclxiij. vel secũdũ veriorẽ sup putationẽ, singu. clxvj. inc. illẽ cuius industria. de quo per Ant. cor se. fin. suis. in ver. substitutus. inci. volens seruire per substitutum. no. Iac. rebuf. in l. j. num. 2. & ibi in apo. Cel. in ver. p substitutũ. C. de prin. agen. in re. li. xj. & dixi aliqd in apost. ad istum inci. firmiter. nu. 2. in versi. alium substituere. post alios. ŝ. de summa trinitate.

ℭ SEB. SAPIA.

a ¶ Æ què idoneũ. Vide per Areti. & alios in l. continuus. §. fi ab eo. ff. de ver. obl. & la tè per Feli. in d. c. fi. §. his autem. ŝ. de offi. del. e.

b ¶ Maiorẽ eligere. Adde pro hoc quod consuluit Ro. consi. xlvj. q̃ confœderatus cũ duobus Principibus: si eodem tẽpore ab ambob⁹ fuerit requisitus, quòd debet maiori obedire.

ℭ SEB. SAPIA.

c ¶ Minus dignũ. Vide Deci. in ru. de iudi. in j. lectu. col. ij. vbi limitat illã reg. q̃ dignior a sint præponẽda: vt non procedat, quãdo illa veniunt accessoriè.

Simoniaci dicũtur propriè illi, qui corrumpunt: corrupti verò vocantur Giezziatici.

Simonia est species hæresis.

Papa peccat, si committit aliquid, quod sit contra Dei institutа.

Simonia non committitur, si pecunia accepta venditur à Papa administratio temporalium alicuius loci pij: sed ille, qui emit non est tutus quo ad deũ.

Papa non potest facere ea, per quæ deniger̃atur status ecclesiæ.

Constitutio. lex siue statutum, potest in eodem facto etiã inseparabili aliquem ligare, & aliquẽ non.

Crimen Simoniæ oritur ex pecuniæ datione propter beneficij spiritualis institutionẽ, adeò, vt etiam Papa huiusmodi crimine inuoluatur, si talis beneficij administratio & executio clauũ potestatem cõcernat. Et aliàs secus, licet alio crimine inuoluatur. Et tum quid de dante?

Qui verò. ¶ Iste §. solet diffi cilis reputari: tũ ꝓpter materiam hîc per Inno. tactam, tum propter versi. aliô quin. pœnam continens. Nam potest ad varia referri: & ad varia referendo varios importat intellectus. Et principaliter legitur tribus modis. Primò intelligendo, q̃ versi. aliô quin. referatur ad prin. §. secundum hunc intellectum sic summari potest. ¶ † Priuatus est parochiali ecclesia rector in ea non residẽs nisi sit annexa dignitati, vel prębendæ: quo casu debet ibi perpetuum habere vicarium. h. d. vsq̃ ad ver. illud. Potest etiam secundò intelligi, quòd ver. aliô quin. referatur tantũ ad proxima. & sic concernat casum exceptum, quando videlicet tenetur per vicarium deseruire. Et in hoc sensu. h. d. in summa. ¶ Habens parochialem ecclesiam, debet per seipsum in ea deseruire: nisi sit annexa dignitati, vel prębendæ: quo casu debet ibi perpetuum habere vicarium. h. d. vsq̃ ad ver. illud. Potest etiam secundò intelligi, quòd ver. aliô quin. referatur tantũ ad proxima. & sic concernat casum exceptum, quando videlicet tenetur per vicarium deseruire. Et in hoc sensu. h. d. in summa. ¶ Habens parochialem ecclesiam, debet per seipsum in ea deseruire: nisi sit annexa prębendæ, in qua deseruire tenetur: quo casu deseruiret per vicarium canonicè constitutũ: & si per vicariũ nõ deseruit, priuatus est ecclesia. h. d. Tertius insup datur intellectus, quòd ver. aliô quin. vtrunq̃ dictum concernat. & hoc intendit. ¶ Parochialem ecclesiam adeptus, & in ea personaliter nõ deseruiẽs, vel per vicariũ: vbi hæc facultas à iure cõmuni conceditur: ipso facto priuatus est, etiam nulla admonitione præcedente. h. d. scilicet lec. quam j̃. tenebo. Et iste. §. tria facit. Primò statuit. secundò excipit ibi: *nisi*. Tertiò ponit ibi: *aliôquin*. ¶ Casum in terminis sic incipe. Congregato cõcilio generali: quidã fortè illud coram papa & dominis de concilio duxit proponẽdum: Pater sancte. &c. Suprà satis, puisum extitit sufficienter de congrua portione ex reditibus ecclesiarum suarum Rectoribus consuetudine quacunq̃ non obstante relinquẽda: bonum igitur esset prouidere, & circa cultum diuinum intendere. Nam sunt non nulli clerici, q̃ postquàm sunt adepti ecclesias curatas, ipsarum reditibus contenti, nõ curãt saltem personaliter ipsis deseruire: Dñs verò Papa toto concilio approbante, statuit vt in litera sequitur. ¶ † No. j. regulariter parochialem ecclesiã residẽtiam requirere personalẽ. & quòd in ea regulariter per vicarium deseruire est à iure inhibitũ: adeò, q̃ nullus prælatus citra Papam potest in perpetuũ dispẽsatiõis gratiam super non residentia facere: ad tempus tamen põt bene quilibet superior: prout id causa rationabilis exposcit: vt habetur in. c. licet canon. de elect. li. vj. in fi. Et quis intelligat hoc casu superior: vide ibi gl. & no. & quod no. in. c. relatum. de cle. non resi. per Inn. & alios doc. ¶ † Et faciũt hæc ad. q. de doctore, qui conuenit cum certis scholaribus vno anno legere pro certo salario: postmodum ante finem anni, vult alium q̃dè idoneum² scholaribus cõtradicẽtibus substituere: quæritur nunquid possit, maximè vt habeat salarium? De qua quæstione plenè per Io. an. in reg. qui per aliũ facit. de reg. iu. li. vj. in mercu. Et prædictorũ ratio est: quia in promotione ad ecclesiam curatam, videtur electa industria personę: ideò alij cõmittere curã non potest: vt in. c. fi. de offi. dele. & in. c. is cui. eo. ti. li. vj. Nam licet quilibet sacerdos, siue bonus, siue malus: doctus, vel imperitus: habeat clauiũ potestatem: cùm nõ sit ipse, qui absoluat, sed Deus. vt in. c. verbũ de pœni. dist. j. tamen imperitus nescit sic ligare & absoluere, sicut doctus. vnde accedens ad imperitum iniquè arbitrantẽ, releuatur illa sola pœnitentia: de qua est gl. no. de pœ. dist. j. c. mensuram. facit. c. quem pœnitet. ea. distin. ¶ † Item licet quilibet sacerdos, siue bonus, siue malus conficiat verũ corpus Christi. vt in. c. dictum. & in. c. non nocet. & c. fuerit. & c. multi. j. q. j. quia nõ ipse, sed Deus principaliter operatur: vt in. c. panis. de consecra. dist. ij. tamen facilius exaudiuntur pro his, pro quibus orãt boni, quã mali: vt est tex. no. in. c. ipsi sacerdotes. j. q. j. imò gl. in. c. in grauibus. iij. q. vij. colligit arg. ex illo tex. quòd orationes malorum nocẽt his, pro quibus orant. Sed illã gl. limitare soleo per gl. xlix. dist. in sum. videlicet quando quis eligit malũ ex certa scientia suis moribus cõformẽ, aliâs secus. ¶ Secũdò not. vnum casum ab hac reg. exceptum, quãdo scilicet parochialis ecclesia est annexa prębendę: excipiũtur & alij casus quos j̃. subijciã. ¶ † Not. ij. q̃ vbi pluralitas beneficiorum à iure permittitur, arctatur quis ad residentiã maioris beneficij: nec potest, nec debet in minori residere. & ex hoc habetur maxima limitatio, & restrictio ad gl. sing. in. c. non potest j̃. eo. ti. li. vj. quæ dicit, quòd is cum quo dispensatur super pluralitate beneficiorum residentiam personalẽ requirentium, tenetur residere in illã, in qua maluerit: vel poterit residere, nunc in ista, nunc in alia: & sic vtriq̃ satisfaciet secundũ illam gl. quæ per hũc tex. debet restringi & intelligi, quãdo beneficia sunt æqualia: & tunc detur ibi optio residendi: secus autem si vnum sit dignius altero: quia tũc debet deseruire digniori: quod est notandum. ¶ † Et pro hoc facit quod not. Archi. in. c. per hoc. de hæreti. li. vj. vbi dicit quòd citatus à duobus iudicibus si non potest vtriq̃ parẽre, debet maiorẽ eligere [b]. ad hoc. c. qui resistit. & c. Iulianus. xj. qõ. iij. & quod no. in. c. peruenit. xviij. distin. Limitatur etiã gl. in. c. si quis clero. vij. q. j. quæ dicit, q̃ si dispensatur cũ aliquo circa duas ecclesias, vel prębendas, videtur secũ dispensatum, vt non teneatur ad residentiam. ¶ Item not. q̃ quantũ ad residentiã magis videtur beneficiũ prębendatum in ecclesia cathedrali, vel collegiata: quã parochialis ecclesia prębẽdæ annexa. ¶ † Et ex hoc no. quòd maius dignum accedens minus digno: ratione accessionis, censetur minus dignum [c], quia ratione accessionis desinit esse maius dignum. Ad hoc bonus tex. in cle. per literas. de iure patro. & insti. de re. diui. §. si tamen alienam purpuram. vbi dicit tex. q̃ si alienam purpuram intexuit vestimẽto suo, licet pura sit preciosior vestimento: ratione tamen accessionis cedit vestimento. Illa ergo reg. procedit quando maius dignum & minus veniunt æquè principaliter, vt si in vniuersitate scholarium sint tot clerici, quot laici: vniuersitas censebitur ecclesiastica: quia maius dignũ. &c. vt no. in. c. ex literis. de consti. Et per prædicta solui tur cõtrariũ, quod poterat fieri de iure patronatus. quod cũ sit dignius transit tamen cum vniuersitate temporali. ¶ Item no. quòd non solùm parochialis ecclesia, sed etiam simplex beneficiũ, vt canonicatus exposcit residentiam personalem. vnde non sufficit per vicarium deseruire. & de hoc j̃. ¶ No. q̃ rector assumptus ad regimen ecclesię parochialis, debet deseruire in illo ordine, quem ipsa ecclesia requirit: ipsius tamen carentia non vitiat eius promotionem, si se faciat intra statuta tempora promoueri. de elec. c. licet canon. li. vj. & c. præterea. de æta. & quali. & c. si pro clericis j̃. ea. li. vj. Et iste ordo in ecclesia parochiali requisitus, est sacerdotalis: vt in. c. præal. licet canon. Curati enim debent esse sacerdotes, sicut

18 sicut Abbates, Decani, Præpositi. † Canonicus verò [a] secundum
a Host. in subdiaconali ad minus debet ordine esse constitutus. Sicut enim subdiaconus & non minor eligitur in Episcopum: vt in c. à multis. de ætat. & qual. sic nec eligat minor subdiacono. Debet enim electus & eligentes in talibus conuenire. Vnde no. idem Hostien. in. c. ij. de offi. archipresby. q̃ sicut inter Cardinales null⁹ est quin sit saltem diacon⁹: sic inter canonicos nullus debet esse, quin
9 sit subdiacon⁹. De hoc hodie me remitto ad cle. vt hi, q. quod ibi no. de ætate & de quali. ¶ † Not. q̃ in talibus ecclesijs annexis, vbi quis deseruit per vicarium: vicarius debet esse ppetuus. Et ex hoc no. quòd vicariorum aliqui sunt perpetui, aliqui temporales. De perpetuis habetur. ŝ. de offic. vica. c. fi. & hic. & de fi. inst. G. perpetuus. & in cle. vna. de offi. vica. de temporalibus habetur in. c. cum ex eo. de ele. libr. vj. de appel. c. peruenit. cum simi. ¶ Et dicuntur perpetui, ideò quia instituuntur à rectore ecclesię de assensu & authoritate Episcopi: nec sine causa possunt amoueri: vt in. c. ad hoc de offi. vica. & no. gl. in. c. pe. eo. tit. Inno. in. c. clericos. eod. titu. & Ioan. de leg. in clem. vna. eo. titu. Temporales sunt, qui ad tempus loco dominorum absentium ex causa imponuntur: vt in iuribus superius alle. & habebunt isti sustentationem: residuũ fructuũ reseruatur dominis ex iusta causa absentibus. Si autem causa iniusta vel nuda voluntate, tunc in vtilitatẽ ecclesiæ conuertitur. vt in. c. pe. de cle. non resi. & no. doc. in iuribus præal. Sunt & tertij vicarij, qui per sedem apostolicam ad certã prouinciã regendam, vel ad ea, quæ sunt fori contentiosi exercenda deputantur. de quibus ŝ. de offi. vica. c. pe. xvj. q. j. c. adijcimus. De his, quæ sunt fori contentiosi, standũ est verbis Papæ. de priui. c. porro. & c. fi de terra. De vicario Papę in vrbe, vide per Io. de lig. post Matthesil. in cle. vna. de offi. vica. & legitur & no. in. c. fua de offi. vica. Sunt & quarti vicarij, qui per episcopos in certis diœcesibus cõstituuntur. & c. de quibus in. c. licet. de offi. vica. li. vj. & de tẽpo. ordi. cum nullus. eo. li. & de istis plenè no. per Io. de lig. post doc. in prealle. cle. vna. & per tex. & gl. in cle. & si principalis. de rescrip. per gl. in cle. fi. de procu. & in. c. j. de offi. ord. lib. vj. vbi etiam per Inno. & Host. & c.
10 ¶ † Venio nunc ad aliquas quæstiones pro declaratiõe tex. Et primò quęro, quæ ecclesia dicatur parochialis: & vt sit notũ, quando habeat locum pœna istius §. Sol. dico, q̃ ecclesia dicitur parochialis à parochia sibi deputata. ad hoc. c. ecclesias singulas. xiij. qõ. j. & parochia est nomen græcum: & latinè idem est, quòd partitio curæ. quia Rector ecclesiæ curam habet animarum totius populi intra illos limites congregati: vnde dicitur regere populũ. de cape. mona. c. j. Vnde parochia est locus, in quo degit populus alicui ecclesiæ deputatus: & de illa ecclesia dicitur parochialis, quæ habet parochiam ad curã eius deputatã. Et quomodo fuerũt parochiæ limitatę: & quid in diœcesibus & prouincijs, vide tex. & gl. in præ
11 alle. c. ecclesia. xiij. q. j. & lxxx. distin. c. j. xcix. dist. c. j. ¶ Quæro secũdò, quis dicatur parochianus. Sol. hæc quęstio videtur decidi per prædicta. sed Fede. de se. in quodam suo consi. pulchrè hoc prosequitur: & tandem ille concludit, quòd ille dicitur parochianus, q̃ de facto habitat in parochia, animo manendi: itâ, quòd verè sit ibi translatus, non iuris fictione, siue percipit diuina, siue non. xviij. qõ. j. c. vno. xx. q. ij. c. si quis iam translatus. & in. c. j. de sepultur. li. vj. ibi: *se æqualiter collocans in vtroque &c.* Animo manendi, ideo dixit, vt excludatur ille, qui ad tempus in locũ se transtulit: vt habetur j̃. de sepul. li. vj. c. antepe. Iuris fictione, ideò dixi, vt excludat domicilium iuris: puta paternæ originis, vel præsumptũ. Siue audiantur diuina: siue non. &c. ideò dixi, si parochianus non visitat ecclesiam suã, sicut deberet, vel à modico tempore citra venit in illam parochiam: ita quòd parochianus nullum laborem sustinet, debet habere omnia iura parochialia: quia sufficit q̃ per Rectorẽ non steterit, quin ministrauerit ecclesiastica sacramenta. Ad prædicta facit quod no. Arch. in. c. j. de sepul. li. vj. Cuius autem dicatur scholaris parochianus, vide gl. fin. in cle. j. de priuile. & quod
12 not. in. c. omnis. de pœniten. & remis. ¶ † Tertiò quæro, quia hîc dicitur, quòd curatus debet per se deseruire: an ex iusta causa ab
b sens posit delegare curam parochianorum suorum [b]? Et videtur q̃ non. sed hoc spectabit ad Episcopũ: vt in. c. cum ex eo. de elec. li. vj. ad hoc. xvj. quæstione. j. peruenit. & §. ecce. quod placere videtur Ray. in sum. de pœni. & remis. versi. item posito. secundũ Archi. in prælle. c. cum ex eo. Ioã. and. refert ibi hanc quæstionem fuisse disputatam Bononię & fuisse determinatum, quòd ad modicum tẽpus circa tres septimanas absens ex iusta causa, hoc poterit per. c. fi quis in clerico. xiij. q. j. & vide quod no. Ioã. And. post Host. de offic. Arch. c. insuper. ver. cum omnibus. & de pe. c.
13 omnes. super gl. executionẽ. ¶ † Quæro quartò, an hęc regula sumpta ex hoc. c. qua cauetur quẽ debere per se deseruire, & non per vicariũ fallit in alijs casibus? Host. hîc, q̃ sic: & enumerat casus fallentię. ¶ Nam primò fallit ratione pluralitatis: puta, habet duo beneficia, quorum quodlibet requirit residentiam. Nam cũ non possit se in duos diuidere: seruiet alteri p vicarium, vt in hoc. c. Quòd limita secundum quod dixi in nota. ¶ Secũdò rõne occupationis: ideo Episcopus habet plures vicarios. de offi. Archi. c. ad hæc. de cele. misc. j. ¶ Tertiò rõne constitutionis, vel rationabilis consuetudinis: vt quia pauperes sunt canonici, nec possunt de vna prębẽda congruè sustẽtari, & sunt
c tales, q̃ expediũt ecclesijs & cõsilijs & alijs necessitatibus. Hic eñ potest dici, q̃ cõsuetudo [c] vel constitutio potest admittere, quòd aliqui recipiãtur in absentia, & de bonis vicarijs ad seruitium ecclesiæ surrogatis pars cõgrua ministretur. ar. de cõsti. cum omnes. de cleri. non resi. cum dilectus. &. c. ad audientiam. & c. pe. j̃. de concess. prębend. c. ex parte. & in. c. propositum. & dicit Ioã. an. aduertendum, quòd verũ erit, si ad hunc casum restringatur dictũ Ala. & Gof. in. c. quia nonnulli. de cleri. non resi. dicunt enim, quòd per consuetudinẽ derogatũ erat iuri contrario. Nã quarundam ecclesiarũ habebat consuetudo beneficium percipi seruiendo per vicarium: in aliquibus percipiebat etiam sine vicario absens ex iusta causa: in alijs non percipiebat totũ, sed partẽ: in alijs nec partem. Et has cõsuetudines dicebant seruandas saluo, quòd vbi ecclesia indigeret, saltem teneretur dare vicarium. ad hoc. de cle. non resi. c. penult. & vide quod not. Ioan. anj̃. de concess. præben. c. ex parte. in fin. & de hoc j̃. tangam. ¶ Quartò ratione dispensatiõis. de fil. presby. c. proposuit. ŝ. eo. titu. in. c. pe. & sic potest intelligi de priui. c. cum. e. appella. concessa tamẽ ex causa vtilitatis, vel necessitatis ecclesiæ. infrà eod. c. expositi. ¶ Quintò ratione remotionis loci j̃. de ecclesi. ædifi. c. ad audientiam. ¶ Sextò ratione religionis j̃. de do. cõsultationibus. ŝ. eo. tit. de monachis. ¶ Septimò ratione diuersæ nationis. de offici. ordi. quoniam. ¶ Octauò ratione prędicationis. eo. titu. inter cęteras j̃. de sta. mo. quod Dei timorem. ¶ Nonò ratione debilitatis, vel infirmitatis, & hæc potest esse temporalis, vel perpetua j̃. titu. pro xi. per totum &. c. ad audientiam. ŝ. ti. j. ¶ Decimò ratione peregrinationis terræ sanctæ j̃. de voto. c. fi. & sic potest intelligi de appel. per uenit. ¶ Vndecimò ratione absentiæ probabilis, puta studij: quod intelligit de licentia prælati. ŝ. de cle. non resi. relatum. de consc. distin. v. nõ oportet. ¶ Duodecimò propter augmẽtationem diuini cultus. vij. quęstione. j. illud. &. c. nihil. & dicit Hostien. quòd iste casus cõtinet regulam generalem: de quo remittit. ŝ. de offi. vi. clericos. ¶ Oppo. & videtur, quòd iste non sit priuatus ecclesia annexa, quia sic

ℭ SEB. SAPIA.

a ¶ Canonicus verò. Adde, q̃ si qs impetrat canonicatum, etiã quòd deserat clericã & habitum: impetratio est nulla, si nõ habet ordines: vt no. Fel. in. c. cum adeò. col. ij. versi, contrariam partẽ ŝ. de rescrip.

ZACHARIAS.

b ¶ Curam parochianorum suor. Adde Cardin. in cle. j. q. xv. de priui. vbi diffusè de hoc tractat.

ℭ SEB. SAPIA.

c ¶ Quòd cõsuetudo. Quòd valeat cõsuetudo, q̃ beneficiatus non teneatur ad residentiam: tenet Abb. in consi. xcvj. incip. Iesus Christ⁹ in. ij. volu. quẽ refert & sequitur præceptor meus do. Rochus Curtius in repe. c. fi. colũ. lxxxij. ver. item infertur ex limitatione præmissa. ŝ. de consue.

eius delictum noceret eccleſiæ ſuæ principali.ſed delictum perſonæ non debet nocere eccleſiæ:vt in regula delictum.li.vj. &. xvj. qõ.j.ſi Epiſcopum.de excep,cum venerabilis.Sol.dic ſecũdum Innoc.quòd præbenda non priuabitur illa eccleſia annexa:ſed ille rector principaliter,qui eam non contulit priuabitur tempore vitę ſuæ tantùm.ſ.eo-niſi in fi.Ex hoc ſequitur,quòd ſi viuẽte canonico,qui ponere neglexit vicarium:& iſte vicarius moriatur ponet Epiſcopus aliũ ſuo iure:nec iſte canonicus priuatus habebit quicquã de iſta eccleſia annexa.¶ Sed contra illud opponitur,& videtur,quòd non debeat ſic priuari toto tempore vitæ ſuæ: ſed in illa vacatione tantũm:ſicut collator beneficij, qui conferre neglexit,vel præſentare,priuatur in illa vacatione:ſed in ſequenti vacatione recuperat ius ſuum.de ſup.neg.præla.c.ij.& de cõceſ.prębẽ. c.nulla.Solu.quãdoq; quis habet ꝓprietatem beneficij:& tenetur præſentare vicariũ:& tũc priuatus eſt ipſo iure quo ad præſentationem & fructuum perceptionẽ,& ad ſuperiorem deuoluit hęc poteſtas:vt hîc.Quandoq; quis non habet proprietatem beneficij ſed tantum præſentationẽ,vel collationẽ:&tunc aut nullo modo fouet delictum:& priuabitur illa vice tantum propter negligentiam.& ſecunda vice præſentare poteſt:vt.d.c.j.&.c.nulla.Quandoq; quis eſt priuatus,& fauet ſaltem tacitè delicto:vt in illo, qui de facto tenet ipſum,non remouendo cũ põt. & habet locum pœna:de qua.ſ.c.de multa.ver.is quoq;. ¶ Ex prædictis quoq; infert quòd ſi Rector poſitus per ſuperiorem in eccleſia annexa morif, poſtquàm nouus canonicus recuperat iura eccleſiæ annexæ. & ſic præſentabit:ſi autem viuente rectore creatur nouus canonicus in prębenda:an ille rector,ſiue vicarius remouebitur?dicit Ioã. An. quòd nõ:quia debet eſſe perpetuus:vt hic.& ſic nouus canonicus priuabitur iure ſuo ſine culpa:ſed nõ ſine cauſa:vt.ſ.vt lit.non cõte.quoniam contra.§.ſi autem.Poteſt tamen dici,quòd recuperet prouẽtus,qui recipiuntur de eccleſia annexa vltra portionem cõgruam vicario aſsignatã.Nam reſiduum etiam viuente canonico qui neglexit,non videtur cedere lucro vicarij, vel ſuperioris: ſed eccleſię annexæ,donec ille canonicus negligens viuat, & nõ vltra.
14 de hoc.ſ.c.de multa.verſi.vltra.¶ † Eſt etiam aduertendum,quòd ex eo quod hîc dicitur,quòd vicarius debet eſſe perpetuus. colligitur,quòd mortuo canonico,qui præſentauit non expirat officium iſtius vicarij:licet regulariter poteſtas vicarij pendeat ab illo,cuius vices gerit:adeò,quòd illo mortuo,vel aliter à iuriſditione,vel officio ſuſpenſo vicarius non poterit miniſtrare: vt in. c.j. de offic.vica.lib.vj.& eſt glo.ſingu.in cle.fin.de procu.inver.reuocari.ſed dic,vt dixi.ſ.in notabilibus.quòd hæc cõtraria procedũt in diuerſa ſpecie vicariorum.Nam aliud in vicario neceſſario,qui authoritatem recipit à ſuperiore:& eſt perpetuus, vt hîc. aliud in vicario volũtario,quem propter occupationem, vel alia de cauſa quiſq; ſibi cõſtituit:vt in præalle.c.j.de offi.vica.Et de his vicarijs & poteſtate eorum pleniſsimè not. per doc.in præalle. cle.vna.de offi.vica.&.xxv.diſt.c.perlectis.& in.c.ſuam.de offic.vica.& in.c,
15 licet.& in.c.fi.eo.tit.lib.vj.¶ † Quæro,penes quem dicat reſidere ius curę,an penes prælatum,an penes vicariũ?& eſt vtile hoc ſcire propter extrauagãtem,execrabilis.Sol.dicũt quidam, quòd habitu & quo ad proprietatem,eſt penes Rectorem principalem:quo ad exercitium & effectum penes vicarium. Et eſt vtilis diſcuſsio hęc:quis ipſorum habet curam animarũ,vt cadat ſub prohibitione.c.de multa.& extraua.execrabilis. Ioan. xxij. & videtur, quòd penes vicarium perpetuum. & probatur in dicta extrauagan. ad finem & in præallea. clementina vna.de officio vicar. ¶ Ex quo ſequitur quod Rector principalis,non poſſet ibi exercere curam fori pœnitentialis.Lanfrã.in præallega.clem.vna,dicit, quòd aut Rector habet iuſpatronatus, vel certam portionem in eccleſia, cæteris fructibus committendis in vſum vicarij: & tunc cura & rei vendicatio ſpectat ad vicarium. & ſic dicit debere intelligi fi. gloſſ.in cap.expoſuiſtij.eodem.Si autem perceptio prouentuum ſpectat ad Rectorem,certa portione vicario relicta: tunc de iure communi cura & rei vendicatio ſpectat ad Rectorem:ſed exercitium curæ ad vicarium. ¶ His expeditis ꝓ aliquali declaratione cap.aggredior nũc ad ipſius ſubtilitates,expediendo gl.¶ Opp. dicitur in iſto ver.aliõquin.quòd eſt priuatus ſtatim,ſi non reſidet;
vnde obſt.c.ij.c.inter.&.c.tuę.&.c.fi.ſ.de cle.non reſi.quæ exigũt monitionem ante priuationẽ.Sol.gl.quę eſt ſuper ver.priuatũ.ſolvit dando varios intellectus ad hũc.§.j. quòd iſte.§. intelligitur ſecundum illa iura.ſ.vt præcedat primò admonitio:ſed quia hîc eſt impropriatio literæ,quę videtur aliquid inducere de nouo per illa verba ſciat ſe authoritate huius decreti priuatum.&c.Item cõtinet diuinationem:inde gl.trãſit ad aliã lec.dicens,quòd iſte ver.aliõquin.nõ refertur ad principium.ſ. ad illos, qui per ſe deſeruire tenentur:ſed tm̃ ad proximè dictũ.ſ.ad illos,qui per vicarios deſeruire debent:vt ibi priuati ſint ipſo facto nulla admonitione & ſententia præcedẽtibus,ſi vicarios in eccleſijs annexis non conſtituerint:& ſic quo ad principium iura antiqua remanẽt in eorum diſpoſitione incorrecta:& inducitur hæc varietas, quia cum iſtis durius eſt agendum.Poſtmodum gloſſ.hac lec. non contenta per rationes,fortè quas ſ.ſubijciam,tranſit ad aliam lec. dicens verius eſſe,quòd iſte ver.aliõquin. referatur tantum ad principium.§. & ſic ad illos,qui habent per ſe deſeruire vt ſic iſti ſint priuati ipſo facto ex non reſidentia,nulla admonitione præcedente. Ad iura in contrarium alle.reſpondet,quòd procedunt de ęquitate,& hodie ſunt incorrecta per id,quod hîc ſtatuitur de rigore. Poſtremò gloſſ.dat alium intellectum,in quo nõ perſeuerat, videlicet quòd iſte ver.alioquin. poteſt inſpicere vtrunque caſum:videlicet, quã do per ſe deſeruire debet,& quando per vicarium. Sed glo. vt dixi in hac lectur.non reſidet:ſed in illa,quæ habet hunc ver.cõcernere principium tantum.& ſic gloſſ.reſidet in hoc, quòd ex non reſidentia in eccleſia parochiali, in qua quis per ſe deſeruire debet inducitur priuatio ipſo facto,nulla hominis monitione præcedẽte.Et quòd iura antiqua ſint correcta:Inno. hic tenet vltimam lectur.videlicet pœnam habere locum,& ipſo facto committi,ſi nõ reſidet in eccleſia,quæ alij non eſt annexa,vel niſi perpetuum conſtituat vicarium.Hoſtienſ.hîc dicit,quòd ſecunda lectu. plus videtur amicari literæ:quod placere videtur Ioan.an. Et ſecundum eos dicemus,quòd ſi non ponit vicarium in parochiali eccleſia annexa,priuatus eſt ipſo iure,authoritate huius decreti ſine alia ſententia priuationis,& ideo ſecundum eos text. dicit priuatum,& non priuandum.Et dicit Hoſtienſ.quod à tempore vacationis expectabuntur ſex menſes.de conceſ.præben.c.ij.quibus elapſis priuatus eſt ipſo iure,non ſolùm quo ad præſentationem:ſed quo ad fructuum perceptionem. & deuoluitur poteſtas ad ſuperiorem, & eſt caſus ſpiritualis ſecundum eum:ſcilicet cum quis habet pro prietatem beneficij:vt.ſ.dixi.& hæc lect.placet etiam domi.Ant. & probatur primò ſecundum eum:quia correctio iurium eſt vitanda inquantum fieri poteſt:vt in. c. cum expediat. de elec. libro vj.ergo cauſa correctionis euitandæ dici debet, quòd referatur ad caſum proximum:non autem ad præcedentem.facit ſecundũ eum:quod no.Bart.in.l.prętor-§.erit.ff.vi bo.rap.& in.l.talis ſcriptura.§.ij.ff.de leg.j.Sec conſtat iura antiqua requirere ſentẽtiam priuationis,etiam poſt monitionem: vt in iuribus ſuperius allegatis:ergo &c.Prætereà hæc pœna eſt multum rigoroſa & dura: ergo reſtringi debet & fieri benigna interpretatio. In hac eadem ſententia reſidet hîc reuerendiſsimus pater, ac dominus & prędceptor meus ſingulariſsimus.d.Cardin. florentinus: vt ſic durius agatur cum eo,qui per vicarium habet deſeruire:vt dicit gl. & eſt ratio ſecundum eum:quia maius odium eſt in eo, qui debet deſeruire per vicarium,ſi non deſeruit,quàm in eo qui per ſeipſum deſeruit:vt ſic,qui in vno releuatur,in alio grauetur. de offi. ordin. c.cum vos.in gloſſ.ſecũda facit.c.cum.R.de officio delega. & ibi nota. Aduertendum tamen,quòd Inno.& Hoſtien.ſequendo vltimam lectu.dicunt,quòd iſte qui non reſidet per ſe in eccleſia non annexa,vel non conſtituens vicarium,erit priuatus ipſo iure,dũmodò interuenient quæ interuenire debeant ad hoc,vt verè dicatur non reſidens: ſcilicet,quòd moneatur loco & tempore congruis,& quod aſsignetur ſibi tempus ad veniendum: & per ſuum iudicem.ſuprà de clericis non reſi.c.ex parte.& duobus.cc.ſequẽ.quo etiam elapſo,prouidentia eſt ipſum aliquantulum expectare: ne iuſtè impeditus poſteà veniens proceſſum faciat reuocari.iiij.quæſtione.v.c.j.de re iudi.c.cum Bertoldus.¶ † Et hoc
16 idem intelligendum eſt ſecundum eos, vbicunque pœna apponitur

a nitur negatiua[a],vel æquipollẽtibus verbis,vt ſi dicatur ſi non reſederis in eccleſia:vel vicariũ nõ cõſtitueris:ſcias te priuatũ.& in hoc caſu obſeruantur quæ.ſ.dixi. Quę ſi obſeruata ſunt, priuatus eſt ſine aliqua ſententia. Vbi enim pœna adijcitur affirmatiuè:vt in caſu.c.ſi quis ſuadente.xvij.q.iiij.&.ſ.eo.c.de multa.& ſimilibus,ipſo facto ſine monitione pœnã incurrit:vt ibi patet.Et quod dictũ eſt de negatiua,procedit quãdo tẽpus per cõſtitutionẽ adijcitur:aliàs ſecus:vt in.c.licet canon.de ele.li.vj. &.c.quã ſit.eo.ti.& li.Ratio verò diuerſitatis eſt ſecundum eos:quia nõ facta latent,vt in.c.cũ in cũctis.de ele. facta patẽt.de trãſa.c.quãto. Ad hanc rationẽ facit quod no.v.q.j.c.quidã.&.liij.diſt.ſi ſeruus ſciẽte.& quod no. de rap.excõicati.Et hæc theorica Inn.an pœna apponatur negatiuè,vel effirmatiuè ſolet quaſi per omnes ſingulariter allegari:vt etiã ponit Archi.in.c.licet canon. de eleg.li.vj.Sed do.Card.dicit,quòd licet hæc theorica ſit notabilis,tamẽ quantum ad hãc literã dicit,ꝙ ſi poterit oſtendi,ꝙ nõ reſideat per vicariũ,cenſetur priuatus : & ſic pronuntiabitur. Nam hîc ſecundũ eũ intelligitur adiectum tẽpus:vt ſtatim cũ eſt aſſecutus prębendã, cui eſt annexa eccleſia parochialis,faciat in ea deſeruire per vicariũ.Si ergo nõ docuerit ſe hoc feciſſe,vel per eũ nõ ſtetiſſe apparet retrò,quòd fuit priuatus,cũ ſtatim per eũ ſtetit.Et dicit,ꝙ eoipſo diceretur eũ nõ reſidere,ſi nõ docetur de cõtrario,quia ex quo ſibi incumbit hoc face re,tenet docere ſe feciſſe.& ex hoc videtur deſtrui theorica Inno. Vnde dicit ipſe,ꝙ diſtinctio Inn. procedit in his:quibus mora nõ committitur,niſi interueniente aliquo facto,puta interpellatione,& ſic loquit.l.ſi ex legati cauſa.cum.l.ſeq.ff.de ver.obl.quas alle.Inn.vbi ſi tenear ex ſtipulatione ad dandum ſeruum,vel ex legato,vt con ſtituar in mora,requiritur:vt me interpelles.& ſic in diſpoſitionibus hominis hæc procedunt.Sed in diſpoſitionibus iuris cõis,vel municipalis eoipſo:quòd facta eſt cõſtitutio:ligat contrauenientes ſine aliqua monitione. Quod dicit intelligendum poſt duos menſes,non aliter vt.ſ.de conſti.c.ij.& hæc diſpoſitio iuris inducit priuationem non reſidentis per vicarium,ſine alia monitiõe. Vnde is ad quẽ ſpectat collatio,poterit iſto non vocato conferre parochialem eccleſiam.ſ.e.c.de multa.§ is quoq;.&.c.licet Epiſcopus j.eo.lib.vj.& quod dicit Inn.ꝙ negata latent,non procedit hoc ſecundum eum.quia hæc eſt negatiua coarctata.ſ.ſi nõ reſidet per vicariũ in eccleſia:imò ita patet ſicut affirmatiua.de elect.c. bonæ .el. j.
17 vbi de hoc. ¶ † Hæc ſcripta in hac varietate reperio. quæ vt lucidius veritas pateſiat:in duo membra redigo. Primò excludendo vnũ caſum tanquam indubitabilẽ,in quem omnes conueniũt.ſ.quãdo quis debet per vicariũ deſeruire,& non deſeruit vt talis cenſeat ipſo facto priuatus.Primum membrũ diſtinguẽdum nunquid nõ reſidens per ſe in eccleſia curata,alij non annexa,cauſa legitima ceſſante,ſit priuatus ipſo facto.Secundum mẽbrũ, an primo caſu & ſecundo exigatur monitio præambula
18 tanquam neceſſaria ad priuationẽ.¶ † Quo ad primũ, tantorum patrum reuerentia ſemper ſalua,puto priuationem ex non reſidentia in eccleſia curata ipſo facto à iure induci.Primò probo per hũc ver.alioquin.in fi.po
b ſitum.Nam clauſula quantuncunq; odioſa[b] poſt multa negotia,etiam ſe minime tangentia poſita,omnia prę miſſa concernit :vt eſt caſus de clauſula appellatione remota.in fi.poſita.in.c.inquiſitioni.de ap.Quę quantũcunq; ſit odiaſa:omnia prędicta concernit.ad hoc.c. ſecundò requiris.& quod ibi no.de ap.bene facit.c.cum dilecti.de dona.ſecundum vnam lect.Nam ſpeciale eſt ibi in donatione:vt clauſula oneroſa in fi. poſita referatur tantùm ad proxima,& non ad omnia præcedentia.ergo in alijs diſpoſitionibus ſecus eſt cenſendum.Itẽ ſecundũ aliam lectu.huius.c.ideo illa clauſula oneroſa,non refertur,niſi ad proximam donationem:quia alię donatiões præmiſſæ habebant ſuam clauſulã,& limitationẽ : ſecus ergo ſi non habuiſſent vt hic.nã iſte.§.qui verò . quo ad ſui principium:nullam̃ habet clauſulã,vel determinationem,ergo determinatio & pœna in fine poſita,debet referri ad omnia:aliàs iſte.§.qui verò.quo ad ſui principiũ, propter quod principaliter emanauit ſuperfluueſſet,& nihil induceret:ad quod doctores,& valde miror:aduertentiã non habuerãt.Nã ſi pœna in ſi.poſita,nõ refertur ad principiũ,de quo prouidet huius.§.principiũ,cũ latiꝰ eſſet ꝓuiſum de hoc in.c.q.nõnulli.&.c.relatũ.ſ.de cle. non reſi.nec hoc eſt præſumendũ cum fuerit edita in cõcilio generali:vt patet in ſuprаſcriptiõe.aliquid ergo noui debet inducere quo ad ſui principium.Hoc etiã colligitur ex mente literæ.Nam in princ.huius.c.fuit prouiſum Rectoribus ſeruitoribus & eccleſiarum deputatis de cõgrua portione relinquenda, conſuetudine non obſtante.In.§.qui verò.voluit cõſulere cultui diuino,& ex quo habent emolumentum,debẽt ipſi eccleſiæ deſeruire:vt & hoc melius obſeruaretur,duxit pœnam apponẽdã.Et hoc etiam videtur apertè probari:per tex.ibi: *libere alij conferenda, qui velit,& poſſit,quod dictum eſt adimplere &c.* Nã ſi pœna referret tãtum ad illũ,qui debet con- a ¶ Quòd conſuetudo. Quòd valeat conſuetudo:ꝙ beneficiatus non teneatur ad reſidentiam,tenet Abb. in conſi.xcvj.Inc. Ieſus Chriſtus.in ij.volu.quẽ refert & ſequitur præceptor meus do.Rochus Curtius in repe.c.fi.co.lxxxij.verſi.item infertur ex limitatione præmiſſa.ſ.de conſue.

SEB.SAPI.

ſtituere vicarium in eccleſia annexa:iſta verba non poſ- ſent propriè ad inſtituendũ in illa adaptari.Nã tex.dixit ꝙ debet cõferri illi,qui velit & poſit,quod dictũ eſt adimplere & in ver.niſi fortè:fuerat dictũ de inſtituẽdovicario.ſed iſte inſtituendus in iſta eccleſia annexa non tenetur ad cõſtitutionem vicarij:ſed debet per ſeipm deſeruire,ex quo non habet prębendã,in qua teneatur reſidere,vt in.§.qui verò.debet ergo referri etiã ad primũ caſum:vt ſit ſenſus:ꝙ iſta eccleſia parochialis cõferẽda illi,q velit & poſit ꝑ ſeipm in ea deſeruire.ſicut dicit tex. in.c.quia nõnulli.&.c.relatũ.de cle.nõ reſi.Ad idẽ facit tex.ibi,quod dictũ eſt.&c.Nõ enim dicit,quod ꝓximè dictũ:ſed indefinitè dicit,quod dictũ eſt:ergo refert ad omne id quod eſt in iſto.§.quia indefinita ęquipollet vniuerſali.xix.di.c.ſi romanorũ.& no.in.c.vt circa.de ele.li. vj.Et hoc etiã eſt cõſonũ rationi & fauorabile cultui di- b uino.Nã reſpõdeo,ꝙ immunitas clericis cõceſſa ꝓpter cultum diuinum,eoipſo definit,ꝙ clerici cultui diuino non intendunt:vt.l.generaliter.C.de epiſ.& cle. canonizata.xvj.q.j.Cum ergo eccleſia conferatur propter officiũ:vt in.c.ſi.de reſcri.li.vj.& periculoſum ſit non deſeruire in eccleſijs parochialibus propter neceſsitates ſubitaneas:rationabile extitit prouidere:& inducere priuationem ipſo facto propter non reſidentiam in talibus ecclesijs.Et ad iura in contrarium allegata patebit reſponſio ex infrà dicendis in ſequenti membro:per quæ etiam
19 corroborabuntur hęc dicta.¶ † Secundò diſcutiendũ erat:an requiratur monitio præambula ad hoc,quòd cõmittatur pœna huius.§.Et quicquid hîc ſenſerũt doc. puto ſic dicendum,ꝙ quandoq; ſpe prẽmiorum inducitur quis ad aliquid nõ faciendum:& tunc præmium non debetur:niſi cũ definit poſſe illum adimplere:vt not.gl.in c.quod quidã.j.q.j.& ideò ſi quis ſtipulatur.x.ſibi dari,ſi capitolium non aſcenderit:perinde eſt,ac ſi fuiſſet ſtipulatus.x.ſibi dari poſt mortẽ,quia tunc definit habere facultatẽ aſcendendi:vt eſt tex.in.§.ſi quis iſta ſtipuletur.in ſti.de ver.obl.¶ Fallit in legatis:in quibus ſecũdũ leges adhibẽda eſt cautio mutiana,ne inutilia ſint legata, quæ cõſiſtũt in nõ faciẽdo,nec impleri poſsit viuẽte legatario,puta lego Titio centum ,ſi non aſcenderit capitoliũ & de hac cautione.ff.de condi.& de.l.Mutianæ.¶ Quãdoq; metu pœnæ quis inducit ad quid faciendũ:& tunc ad tempus,in quo fieri debet,eſt determinatum & clarũ quòd ſi illo tẽpore actus nõ geritur,pœna cõmittit,etiã nulla monitione præcedẽte:quia dies apposita interpellat pro homine,vt in.c.licet canõ.de ele.lib.vj.& in.c.po

tuit. de loca. ¶ Quando q; tempus nō est dispositioni pœnali adiectum: & tunc dico, q pœna ipso facto cōmittit: cū affuit facultas illum actum gerendi: & minime fuit gestus etiam nulla admonitione præambula: vt voluit glo. sing. in l. j. C. de his, qui. vt indig. Nam pœna apponitur hæredi, non vindicanti mortem defuncti. & dicit ibi gl. q eo ipso pœna committitur, q hæres habuerit oportunitatem vindicandi: & non vindicauit. Et de illa gl. facit magnū festū Bar. in. l. in cognitione. ff. ad fillania. vbi per illam no. dicit, q pœna inflicta propter non factum, incontinenti committitur, cū affuit facultas actum faciendi, & minimè fuit gestus. Nam hoc videtur procedere de mente disponentis. Contra hoc tamen videtur obstare tex. in. l. j. §. magistratibus. ff. de magistr. conue. vbi dicit tex. q magistratui imputatur, si tutorem pupillo non dederit: & tamen tunc tantum posset cōueniri, cum fuerint admoniti. Sed respondeo ibi delictum non est consummatum: nisi præcedente admonitione, vt colligitur ex illo tex. simile est in. c. j. de sup. ne. præla. cum si. secus quando pœna apponitur per verba præsentis temporis

SACHARIAS. 20 nulla facta mentione de admonitione. ¶ † Et pro prædictis induco tex. no. in. c. cupientes. in prin. de ele. lib. vj. qui videtur singularis in hac materia: vbi disponitur, q electi in prælatos cathedralium vel regularium ecclesiarum immediatè subiectarum Papæ debent post consensum electioni præstitum iter arripere veniendi ad sedē apostolicam, eorum electiones prosecuturi &c. vt ibi. q si non fecerint, priuentur ipso facto omni iure: quod eis ex electione fuerit acquisitum. Et tex. ibi interpretatur tunc pœnam cōmitti: cū no venerint quàm citò potuerint commodè, locorum considerata distātia. Et hoc habebit arbitrari bonus iudex, vt ibi no. & post istud tempus sic à iudice moderatum, onus probandi impedimentum incumbit illud alleganti, vt habetur in. c. cupientes. quantuncunq; pœna imponatur propter non factum. Quod est valde notandum ad hoc, quòd quando pœna imponitur propter non factum: iudex ex varijs circunstantijs arbitrabitur, an habuerit facultatem actum agēdi: & sic an inciderit in pœnā. & si iudex arbitrabitur opportunitatem fuisse, allegāti impedimentum incumbit onus probandi. & multum facit ad infrà dicēda. ¶ † Ad 21 idem etiā facit quod no. in Spe. in ti. de cita. §. sequit. ver. quid si non præfixus. vbi dicit, q citatus ad cōparendum sine termino, *tenetur comparere quàm citò commodè poterit. & si nō cōparuerit poterit mulctari propter cō

a tumaciam. hoc dictum cōiter tenent Canoni. in. c. cum parati. de app. licet quidam legistæ. cōtra vt ibi no. Sed p primo dicto bene facit. c. cū dilecti. de do. & cōtu. vbi citatus, vt compareat certa die, tenetur cōparere: si non foret impeditus, aliās cū primùm poteſt. facit. c. quanuis. de offi. ord. lib. vj. ibi, quàm citò commodè poterūt &c. Non ob. theorica Inno. videlicet: quòd non requirat monitiō, quando pœna apponitur negatiuè, quia non facta latent. &c. quia delictum occultū nō impedit vires cōstitutionis. Nam constitutio ecclesiæ militantis ligat delictum omnino occultū, vt in. c. porro. & in. c. cum nō ab homine. de sen. excō. & in cle. j. de hære. & ibi gl. fin. quā nescio alibi, quæ ad hoc inducit multa iura. Nā quo ad Deū omnia patent. certū est enim Deo, an affuerit facultas actum celebrandi. fateor tamen, q quia hoc est occultum quo ad ecclesiam militantem: nō habebitur pro ligato, quia ecclesia militans nō iudicat de occultis, vt in. c. erubescant. xxxij. di. vj. q. j. c. si omnia. & no. in præalle. gl. cle. j. de hære. tamen in rei veritate erit ligatus, licet apud nos sit incertū. Et pro hoc bo. tex. in. §. conditiones. insti. de ver. obl. vbi tex. no. dicit, q quæ per rerum naturam certa sunt, obligationem non morantur, licet apud nos incerta sint. & sic ex quo cōstitutio loquitur per verba præsentis tēporis, ligat contrauenientes ipso facto licet sit occultū, an cōtrauenerint. ¶ Et ex his dico, q theorica Inno. & cōmuniter doc. hīc, habet locū tantùm quo ad hoc, vt iste habeat quo ad ecclesiā militātē p ligato, seu priuato. Nā quia occultum est, an ex iusta cā nō resideat personaliter: vel non cōstituat vicariū, ideò ad hoc detegendū fit monitio. Sed quo ad veritatem & quo ad Deum nulla requiritur monitio, ex quo est canō latę sententiæ. ¶ Et ex his etiā infero, quòd iudex ex varijs circūstātijs arbitrabitur illum habuisse facultatē resīdēdi, vel cōstituēdi vicariū: vel q pœna habebit pro cōmissa alio nō probato: etiā nulla monitione præcedente, quod bene pbat in præall. c. cupiētes. inducēdo vt. §. dixi. ¶ † Idē 22 etiā dico, si posset probari facultatē affuisse, quia tūc nulla requireret admonitio. Ad hoc opti. facit. c. prudētiā, de offi. deleg. in prin. iuncta gl. vbi dicitur, q si causa cōmittitur tribus cū clausula, q si oēs interesse nequierint, duo procedāt. &c. q si terti⁹ oſtēderit se interesse nō posse, vel aliās canonicè, puta p testes: vt ibi dicit gl. de hoc cōstare poterit, duo pcedere poterūt, licet tertius nō admoneatur. Sufficit enim, quòd cōstet de impedimēto. & sic clarè probatur ibi: quòd si propter nō factū, vel impotētiā resultat certus effectus: paria sunt cōstare de nō facto, vel impotētia p monitionē & respōsionē: & cōstare per legitimas probatiōes. quod est bene notādū. Et in hoc vltimo mēbro. s. quādo pœna imponitur negatiuè, certo tēpore nō adiecto, intelligo propriè istū §. qui verò. quo casu. vt. §. plenè dixi, pœna cōmittitur eo ipso, q habuit facultatē actum celebrandi, & celebrare distulit. ¶ Et ideò dico, quicquid sentiāt hīc doc. q pœna istius §. cōmittitur eo ipso, quòd habuit facultatē per se resīdē di in ecclesia, nō annexa: & residere distulit, eo ipso, quòd habuit facultatē cōstitutē di vicariū in ecclesia annexa, & 23 hoc nō adimpleuit. † Nec placet quod dicit hīc Host. vt §. dixi. quòd à tēpore vacatiōis, expectabuntur sex mēses alle. de cōcessio. prębēd. c. ij. qbus elapsis priuatus est ipso iure. Nā illud. c. ij. nō loquitur de eo, qui habet cōstituere vicariū in ecclesia annexa: sed de collatore: ideò pœna illius cap. nō habet locū hīc: quia illa pœna nō debet extēdi ad istū casum sicut in simili no. dicūt do. de Rota sua cōclusione. ccl. quòd istud semestre datū ad cōferēdū, nō extēditur ad debētē instituere presentatū, vel debētē electum cōfirmare: sed in illis casibus dicūt esse agēdū cū superiore debēte instituere, vel confirmare: vt statuat sibi terminū ad instituēdū: seu cōfirmādū. ar. c. nullus. de iure patro. Ité hoc dictū Host. videtur esse contra mētē huius cap. Nam hic dicit tex. sciat se priuatū authoritate huius. c. & nō authoritate illius. Dico ergo: quòd cūad hoc agendū nō statuatur à iure certū tēpus, tenetur eo ipso, quòd habet facultatē faciēdi per supradicta. Nec etiā videtur procedere, quod dicit do. Car. videlicet, quòd hoc tēpus videtur adiectū, videlicet vt statim, cū est assecutus præbendā, cui est annexa ecclesia parochialis, faciat in ea deseruire per vicariū. Na hęc est nimis amara interpretatio. Nam iste vicarius debet canonicè institui: vt in litera. & debet esse perpetuus. & id eò debet habere certū tēpus ad bonū vicariū eligēdū, & nō incōtinēti debet cōpelli ad pręcipitādū iudiciū, cū habēti pręsentare, cōferre, & eligere, statuatur certū tēpus, vt in. c. ij. de sup. neg. pręla. & in. c. vno. de iurepa. li. vj. & in. c. ne pro defectu. de ele. & in. c. ij. j. de cōcess. præb. ¶ Idē dico de debēte resīdētiā facere per se. durū enim esset dicere, quòd in continēti debeat per se resīdētiā facere. Quid enim si habet domiciliū in alia ciuitate, vel in alia parochia. Nam certè debet habere aliquod tempus ad componendū sar cinulas suas. ar. c. si tibi absenti. de prębēn. lib. vj. & c. gratia. de rescrip. li. vj. Vnde cū hīc non certū statuatur tempus ad hæc peragēda, & imponitur pœna propter non factū: dicamus pœnā cōmitti eo ipso, q habuit facultatē faciēdi, & nō peregit, p supradicta. Et ideò, quia hoc potest esse

b ¶ Propter contumaciam. vide Ange. Pau. de cast. & Moder. in. l. liber homo. §. decem. ff. de ver. obli. Maria. Sozi. in titu. de dilā. arti. xiij. in vj. q. And. scu. in cō sil. viij. col. xv. in j. vol. & in consil. iij. col. xij. in jj. volumi.

a SEB. SAPIA. ¶ Sine termino. Adde quod no. in apos. ad istū post eū in. c. consuluit. nu. 5. in apost. in ver. hora diei prefixa. ē. de offi. dele. & not. al iqnid per Fely. in. c. quo ad consultationē, col. ij. versi. obstat secundò. §. de re iudica.

b SEB. SAPIA. ¶ Propter contumaciam. vide Ange. Pau. de cast. & Moder. in. l. liber homo. §. decem. ff. de ver. obli. Maria. Sozi. in titu. de dilā. arti. xiij. in vj. q. And. scu. in cō sil. viij. col. xv. in j. vol. & in consil. iij. col. xij. in jj. volumi.

test esse occultum, an habuerit iustam causam per se non resīdēdi in ecclesia nō annexa, vel non constituendi vicarium in ecclesia annexa, poterit fieri monitio: iuxta theoricam Inno. non quia monitio sit pars substantifica priuationis: sed ad hoc, vt pateſiat causa dilationis. & sic vt innotescat superiori, an inciderit in pœnam nō tamen propter hoc tollitur, quin sit priuatus, si sine causa distulit. Poterit etiam iudex arbitrari istum habuisse facultatem actū peragēdi: vel hoc poterit per testes probari. §. dixi quibus casibus nul

24 la requiretur admonitio per supradicta. ¶ † Et ex prædictis etiam infertur: q cum monitio non sit pars substantifica ipsius priuationis: quòd si iste admonitus per se resideat vel constituat vicarium, postquam habuit facultatem hoc faciendi, & non fiat sine iusta causa, quod tamen est occultum, q non poterit sine noua collatione, salua conscientia: ecclesiam retinere ex quo propter non factū, ipso facto priuatus extitit, licet hoc sit occultū: quia Deum nihil latet: vt in. c. tua. de simo. ¶ Nunc restat respondere ad iura in contrarium allegata, quæ propter non residentiam videntur exigere monitionem ad priuationem. Glo. hic dicit, q sunt correcta, vt. §. dixi. sed quia hæc sol. & responsio omnibus est odiosa, per quam inducitur iurium correctio: cum expediat iura iuribus concorda re: vt in. c. cum expediat. de ele. li. vj. ad hoc gl. in. c. fi. xxix. di. quę inducit illum tex. contra illos, qui in omnibus contrarijs, ponunt tales solutiones. aliud secundum leges: aliud secundum canones: vel hoc nouum, illud vetus. Ideo legendo anno proximo elapso hoc c. dixi, quòd hic § poteſt procedere, quando quis est in loco beneficij: & tamen non vult facere residentiam. Nam tunc eius delictum est notorium: ideo non oportet, q feratur sententia priuationis: vel admoneatur: sicut in alijs notorijs seruatur ordo iuris. ad hoc c. quoniam de fil. presby. & quod no. Inno. in. c. ex parte j. de verb. sig. Iura verò cōtraria procedunt, quando quis est absens à loco beneficij. Nam quia tunc poteſt legitimo impedimento detineri, debet procedere seruato ordine iuris. s. præcedente monitione. &c. Sed postmodū cogitaui, q etiam si esset in loco beneficij, posset detineri aliquo impedimento occulto. Item, quia non ipso facto post collationem sibi factam videtur arctari ad residentiam personalem per supradicta. ¶ Ob hoc cogitaui aliam solutionem dando nouum intellectum ad illa iura, videlicet q quatenus loquuntur de non residente in ecclesia parochiali procedant, quando est occultum: q ex iusta causa non resideat. Vnde cū non resideret, sit quidem priuatus: & poteſt oriri ex iusta causa: ideo requiritur admonitio vt hoc patefiat: non tamē per hoc tollitur quin quo ad Deum sit priuatus, si in veritate iusta causa quiescente nō resideat vt. §. dixi. Et hunc intellectum reperio quoſdā tacitè sensisse: vt succinctè refert Inno. in. c. ex tuæ. §. de cleri. non resi. vbi refert quosdam tenere, quòd etiam sine monitione & superioris authoritate si certum est, quòd ab ecclesia abest sine causa, poteſt alij conferre eandem ecclesiam. allegant hoc. c. in hoc §. qui verò. & sic apertè sentiunt isti monitionem necessariam, quando dubitatur an ex iusta causa absit. Et licet hoc dictum nō placeat Hosti. ibi, tamen mihi placet, vt non violetur hæc lec. & vt alia iura remaneāt incorrecta. hoc etiam videtur tacitè sentire Oldr. in opere consiliorum. ccxxx. dum quęrit, vtrum Episcopus solus sine capitulo posit monere clericum absentem, vt ad residentiam reuertatur. & si non re

25 uertatur posit eum priuare solus. † Dubium facit, quia Episcopus nullam causam audire debet sine suo capitulo. in cap. Episcopus nullius. xv. q. vij. de excess. prę. l. c. j. Ipse verò post multa cōcludit contrarium Et ad contraria respondet, q habent locum vbi solennitas iudicij requiritur: quod hic non est secūdum eum. quia si super hoc solennitas iudicij requireretur, tūc exigeretur citatio eò, quia ipsa est principium omnis iudicij. insti. de pœ. teme. liti. §. vlt. quod hīc non requiritur: vnde nō propriè dicunt, q absens debeat citari, sed requiri. vt in. c. ex parte. & in. c. qualiter. & in. c. inter quatuor. &. c. pe. & vlti. de cler. non resi. Nec iura propriè dicunt, q sententia priuationis debeat ferri contra absentem, sed magis dicitur absens suis beneficijs spoliari. alle. c. ex parte. &. c. ex tuę §. de cleri. non resi. & quod ibi no. Host. Et sic secundum eū nō est mirū, si in hoc non requiritur consensus capituli: vt no. Inno. in. c. ad aures. de temp. or. Nō enim potest esse notorium Episcopo & canonicis, si eorum canonicus est absens. c. quanto. de transla. prębenda. Et ideò non debet super hoc iudicium fieri nec testes recipi: neq causa in iudicium deduci. de fil. presb. c. quoniam. de iure. c. ad nostram. & ita not. Old. vbi. §. Ex quibus clarè liquet, q nō requiritur sententia priuatiōis, nec citatio: sed quædam requisitio: seu monitio, quę, vt. §. dixi requiritur, quando non liqueat, q sine cā abest. Nec ob. c. ij. §. de cleri. nō resi. vbi ppter nō residētiā fuit lata sentētia depositiōis: quia illud nō loquitur in ecclesia parochiali: & quatenus loqueretur de tali, illud procedit in cardinali, qui sub dispositione generali nō cōprehendit, vt ibi no. per doc. Nec ob. si dicatur, q priuatio per non residentiam inducit tantùm per hūc §. vt colligitur ex illis verbis authoritate huius decreti. &c. ergo iura antiqua sunt correcta: quia hoc non procedit: quia iura antiqua tantū disponunt super monitione fiēda: nec clarè habebat de priuatione inducēda propter nō residētiā. quod apertè hīc disponit. & admonitio pōt hodie procedere in casibus in

26 ferius tactis. † Multū tamē huic intellectui ad illa iura obstare videtur præalleg. c. ex tuæ. de cle. nō resid. vbi dicitur, q cōtra absentē etiam a fraudulenter debet trinæ citationis edictum publicari. &c. & sic videtur, q etiā vbi absentiæ causa est, requiritur citatio. Sol. dico, q ibi dicit fraudulenter abesse: eò, quia est absens à beneficio, vbi deseruire tenetur: quo casu præsumitur fraus. vt ibi no. & plenè per Inn. in. c. fi. de eo qui mit. in pos. nō tamē ibi cōstabat vere de fraude. Nā si sibi verè & apertè cōstaret de fraude, vt quia se absentauit: vt nō posset citari, nulla requireretur citatio, etiā in alijs casibus: vt no. Inn. in. c. ad petitionē. de accu. & probatur in. c. quoniā. vt lit. non cōte. ¶ Et ex prędictis talibus poſt elici cōclusio: quòd ex nō residētia personali in beneficio curato per se principaliter existente, etiā nullo hominis misterio interueniente, legitima absentiæ causa quiescente, iuris priuatio resultat: nec propter hoc iurium antiquorū inducitur correctio, quod est cōtra cōmunē sententiā gl. & docto. ¶ Et ex hoc possunt plura inferri: sed principaliter interferunt duo corollaria. ¶ Primū corollarium est, q requisitio, seu admonitio à canonibus requisita, tanquam præambula ad spoliationem ppter nō residentiā in ecclesijs curatis: nō est pars substantifica ipsius priuationis: sed solū requiritur vbi causa absentiæ non est notoria. & est nouus intellect⁹ ad illa iura.

¶ Secūdū corollariū, q cōis Inn. cæterorunq; Canonistarū theorica inter pœnā negatiuè & affirmatiuè conceptā distinguēs, vt in primo nō, in secūdo casu ad pœnā cōmittendā exigatur monitio, minimè sit veritate suffulta: quo

a min⁹ cōstitutio liget omne occultū⁸, licet quo ad forū contētiosum nōnunquam locum sibi

27 vendicare queat. ¶ † Sed quæro, quia hic innuitur in tex. quē posse habere duo beneficia ecclesiastica curata, quādo vnū est annexū reli quo: nunquid de iure cōi posit quis habere duo beneficia curata & dignitates? de quibus decisum videtur in. c. de multa. §. eo. & in extraua. do. Io. xxij. quæ incipit execrabilis. Et vt videātur motiua & motores, fuit opi. Io. lxx. dist. c. sanctorū. q de iure cōi nō pōt qs habere duas ecclesias, vel præbēdas in eodem episcopatu, vel in diuersis, nisi in casibus expressis à

SEB. SAPIA. ¶ Omne occultum. vide Felyn. commendantem hæc in. c. ij. col. ij. ver. quartò limita. j. de magi. vbi limitat doctrinam Inn. non procedere, quando illud quod non est factum: non habet in se aliquam veri similemrationem excusatiōis: quia tunc eoipso, q quis potuit fa[illegible]re, & non fecit incurritur pœna ab §q; monitione. & hoc colligit ex dictis per Abb. hic, & dicit esse multum subtile.

iure,qui notantur.xxj.q.j.in ſum.& hoc no.Io.in.d.c.ſanctorum, &.xxj.qõ.j.in ſumma. Caſus ſpeciales enumerat in ſumma.vbi.ſ. qui ſunt ſex.¶ Primus eſt vbi eccleſiæ ſunt tenues.x.q.iij.c.vnico. ¶ Secundus,ſi vna dependet ab altera.de æta.& qualita,c.eam te. ¶ Tertius,ſi vnam intitulatam,& aliam commendatam.xxj.qõ.j. qui plures.& ibi no.de elec.dudum.ij.&.c,nemo deinceps.eod.ti. lib.vj.¶ Quartus,ſi Epiſcopus diſpenſat,vt in præalleg.c.ſanctorum.¶ Quintus eſt,vbi paucitas hominũ eſt extra ciuitatẽ.xxj.q. j.c.j.Idẽ ſi intra.Nam ex hac cauſa vbi bono clerico poſſunt cõferi omnia beneficia ciuitatis,vt no.Hoſt.in.c.graue.ſ.eo.quod intelligo ſecundum Io.de lig.in cle.gratiæ.de reſcrip. niſi reperiant extranei habiles,qui ibi intitulentur.¶ Sextus,ſi vna annectatur alteri,vt hic in iſto.§.& in.c.ſuper eoꝺ.eo.ti.lib.vj.Huic opi.videt aſſenſiſſe Berꝺ.de cõceſ.præben.c.literas.&.ſ.eo.ti.c.quia intantũ &.c.cum non ignores,&.c, prætereà.& intelligit Io,pluralitatem beneficiorum cum titulo:in ſtipendium autem habere poteſt.Inno,autẽ in.c.dudum.cl.ij.de elect.&.c. cum iandudum.ſ.e.tenet, ꝙ citra curata & dignitates poteſt quis habere plura bñficia in diuerſis diœceſibus.& hanc opi.ſequitur Io.and.in.c.gratia.de reſc. li.vj.& hoc ſi non requirant reſidentiam de ſtatuto & conſuetudine.& dicit Inno.nõ eſſe peccatum talia plura tenere.Goffre.in.c.j, ſ.de cle.non reſi.tenet,ꝙ quis poteſt habere plura beneficia,quando alterum non ſufficit.alle.c,cõquerente.ſ.eo.ti.Spe.in ti.de leg. §.nunc reſtat.ver.illud.recitat opi.Innoc. & Hoſtien.& ſtat in terminis narrationis nihil decidens.& Vincen.in.c.graue.ſ.eodem, & capitulo,ſuper inordinata,infrà eodem,dixit quòd de rigore iuris non poteſt quis habere duo beneficia eccleſiaſtica:dummodò alterum ſufficiat:aliàs poteſt.de æta.& quali.eam te.ſi tamen quis ſit neceſſarius diuerſis eccleſijs,poteſt ſecundum eum recipere tanquam benemeritum,& ſibi aſsignare præbendam de æta.& & quali.queris.Hanc opi.recitat & ſequitur Hoſt.in ſum.de præben.§.illud.ver.hoc.Sed breuiter dico:ꝙ idẽ Hoſt.in.c.ſuper inordinata.de prẽben.tenet,ꝙ ſine diſpẽſatione nõ poteſt quis intitulari in duobus collegijs eccleſiaſticis:& ſi de facto ſit, ibi non eſt vtrobiq; canonicꝰ,ſed onerarius tantũ ad inſtar tutoris onerarij. De quo habetur de admi.tuto.ſi plures.Et iſto modo Rex Franciæ eſt canonicus ſancti Hylarij pictaui,& in pluribus alijs eccleſijs.hoc etiam recitat Gul.de monte laud.in cle.gratiæ,de reſcrip. & recitat Inn.nihil decidens Io.an.& Archi.in præalle.c.gratiæ.ſequitur Inno.Roſ.in libellis ſuis ti.de præbẽ.rub.quãdo alicui poſſint plures conferri præbendæ.idem tenet vnà cũ prænominatis doc,ꝙ hoc approbat conſuetudo:quam Papa ſcit & tolerat.Paul. de Elea.in cle.gratiæ,de reſcri.idẽ ſequitur,& zen.qui iſta recitauit nec aliud decidunt.¶ Videnda ſunt motiua huius opi.quæ habet,quòd de iure communi poſſunt ſimul haberi plura beneficia, non dignitates,nec curata,quæ non requirunt reſidentiam de conſuetudine,vel ſtatuto.Primò inducũt tex.de procõ.c. ex inſinuatione.de reſcri.eam te.de excep.cum eccleſiaſticæ.de reſcri.c.gratia.lib.vj.in fi.& in cle.gratiæ.eo.ti.& plura alia iura de quibus reperitur,quẽ in talibus habilem.& quia.c.de multa.ſ.eo.loquitur de curatis.inhibendo ergo in ſimplicibus videtur permiſsio.xxv. diſt.c.qualis.de præſum,c.nonne.cum materia ſua.& hoc vbi non habens,non inhær et propriæ cõcupiſcentiæ:ſed ſolùm intendat ad honorem Dei & vtilitatem eccleſiarum:nec attendat honorẽ, ſed onus appetat,& laborem adminiſtrationis:talis enim vt dicit Inno.plures habere poteſt ſine diſpenſatione:dũtamen reſidentiã non requirãt.viij.q.j.ç.in ſcripturis.&.c.qui epiſcopatũ.dummodò perſona ſit bona & induſtriosa & literata,quę melius ſciret regere decem eccleſias,quàm alius vnam.Nam tunc magis prouideretur eccleſiæ:quàm perſonæ.hãc enim publica vtilitas prefertur priuatæ.vij.q.j.c.ſcias.de poſtul.præla.c.iij.nec poteſt de eius promotione dubitari:cui pro laboribus multis: pro moribus caſtis: pro actibus ſtrenuis,celſioris loci præmium debetur.lxj.diſt.c.miramur,Pro iſta parte facit.l.quoties.ff.de actio.& oblig.& l.vna. in prin.C.de rei vxo.act.Item hodie ſpecialiter inhibitum eſt religioſis.de reli.do.c.ſi.eo.ti.cũ ſi.lib.vj.de cle.c.cõſtitutus.ergo alijs videtur permiſſum.Item facit.c.literas.de conceſsio.præben.vbi in vna eccleſia inhibetur,ergo in pluribus permitti videtur. Item facit.c.j.de conſue.lib.vj.à contrario:Item faciunt iura,quæ dicũt in impetratione debere fieri mentionem de primo:vt in.c. poſtulaſti.& in.c.cum adeò.de reſcrip.& in.c.ſi motu proprio ſ̃.eo.tit. lib.vj.Nec ob.ſecundum iſtos,quod obijci poſſet de prolixitate: vt puta,quia vna eccleſia mandaret vnum,alia aliud & impoſsibile eſt,quòd vnus poſsit duobus dominis cõtrarijs parere.xxv.diſt. c.ij.Hoc enim non ob.cum enim in ſecunda recipitur,tacitè intelligitur ſaluũ ius primæ,quæ præferetur.de cõſir.vti.vel inuti.c.ſi. de iureiur.c.tua nos.de reli.do.c.ij.niſi ſecunda multum egeret,& ſine incommodo perſonæ vel paruo incommodo illud perficere poſſet & prouidere,de iure patro.c.nullus.vel ſi periculum eſſet in mora ipſemet authoritate iuris poſſet mandatum ſecundũ explere.ff.ad ſillania.l.ſi quis in graui.§.ſi cum omnes.Non enim eſt malitijs hominum indulgendũ.ff.de rei ven.c.in fundo.de diuor. quanto.Ad.c.ſanctorum.lxx.diſtin.reſpondet:quòd intelligitur, quando tantùm debet in vna eccleſia intitulari & nominari à principio.ſed poſtfacto poteſt habere plura,quæ tamen non erunt tituli:quia cùm ſit factus clericus vnius Epiſcopi:& intitulatus vni eccleſiæ,non poterit poſteà alligari alteri,& ſic debet ad priorem eccleſiæ titulum ordinari.¶ Nec ob.quod dicitur in.c. ſanctorũ. vbi dicitur,ad diſpenſationem Epiſcopi,ꝙ quis non poteſt fieri prębendarius in diuerſis,quia illud procedit in illis,qui beneficia appetunt.non propter Deum,vel vtilitatem eccleſiarũ,ſed propter fructus,quos cum tali intentione,nec de iure communi, nec diſpẽſatiuè tenere poſſunt:ſecus ſi ad bonum& vtilitatem eccleſiarũ:vt.ſ.dictũ eſt.Hoſti.dicit:ꝙ iſtę rationes ſunt debiles,& poſſet reſponderi remittens ad no.per eũ in.c.j.ſ.eo.&.c.literasꝰ.de conceſ.præbend.& tenet,quod dixi:ꝙ in titulum non poteſt quis habere plures præbendas.alleg.c.acutius.xxvj.diſtinc.C.de pac.l.ſi mulier.ff.ad muni.l.municeps.Apparet ergo hodie grandis contẽtio antiquorum & modernorũ;nec apparet clarè à iure deciſum niſi dicatur obſeruantiam ſcitam & toleratam à Papa, ſecundum opi.Inno.quæ fuit etiam Tanc.& ſequa.Io.de lig.in cle.gratiæ.dicit in hoc dubio:nunquam poſſe concipere,ꝙ vnus de iure communi extra caſus à iure expreſsos,poſsit habere duos ti.beneficiales eccleſiaſticos.Et primò colligit caſus clarè à iure deciſos. Nam in dignitatibus ſupremis, vt Epiſcopatibus,& ſuperioribus, eſt clarũ:niſi ſit ſpecialis licentia Papæ.de exceſ.pręla.c.ſicut vnire.de tranſla.pręla.per totum.vij.q.j.c.mutationes.De dignitatibus inferioribus,vel perſonalibus,& curatis eccleſijs,etiam clarèꝰ.eo. c. cum ſingula.li.vj.& cle.vna.de ſup.neg.præla.De ſingularibus & ſimplicibus,ſi in vna eccleſia,etiam clarè,quia non debet quis habere duos canonicatus & præbendas:vt in.c.literas.de cõceſ.præben.& cle.ſi iuſtaꝰ.e.ti.ſecundum quã aliqui intelligunt.c. literas. ¶ In diuerſis eccleſijs & titulis vniformibus pendet dubium ſecũdum eũ.& in his dicit ſe non poſſe cõcipere,ꝙ de ſtricto iuris rigore poſsit quis habere duos titulos vniformes,vel difformes.Mouetur primò:quia inſtitutio beneficiorum eccleſiaſticorũ,quæ conferuntur in titulum:fundamẽtum ſuſcepit finaliter propter cultũ diuinum implicantem diuinorum miniſterium,& deſeruientium in diuinis ibi:vbi inſtituuntur.Licet enim omnes eccleſię ſint vna eccleſia generalis.xxiiij.q.j.c.loquitur.de his quæ fi.à pręla.ſine cõſenſu ca.c.cũ apoſtolica.tamen indiſtinctæ ſunt eccleſiæ ſingulares,& earum adminiſtrationes:& infra diſtinctos limites ſit diſtinctus titulus adminiſtratiuus & celebratiuus.xvj.q.iij.c.licet & inter memoratos.de paro.c.ſuper eo.& ibi per Inn.ſuper rub. ¶ Fx quo inſurgit,ꝙ quilibet titulus requirit deſeruientẽ: vbi titulus, & ibidẽ reſidentia.Probatur hoc de cele.miſ.c.j.&.xcij.diſt. quaſi per totũ.Sed impoſsibile eſt quẽ ſimul reſidere,& reſidentẽ deſeruire in diuerſis locis.Eſt enim hoc naturale principium phiſycorum.iiij.& demonſtratur ad ſenſum.& hoc apertè demõſtrat tex. canonum.lxx.diſt.c,ſanctorum.xxj.q.j.c.j.& quaſi per totam illã q.probatur.ſ.eoꝺ.ti.c.quia intantum vbi loquitur generaliter.& e.ti.c.ad hoc.&.c.cum non ignores.&.c.prętereà.quæ omnia fundãtur ſuper iſto fundamẽto:quaſi naturali.Et probatur,quia deſeruiens certo altari:viuere de illo debet.ſ.e.c.cũ ſecundũ.ſic & vi uẽs de altari ſeruire debet altari.ꝑ locũ à conuerſis.& vix ſufficit vnus deſeruiẽtiæ diuinorũ articulatę:vt in.c.ga nõnulli.de cle.nõ reſi.Probat hoc ad inſtar carnalis mrimonij:à quo ad ſpũale licet arguere.de trãſla.prel.inter corpalia & ibi cõcordãt.in quo vnus

vnius,& nõ pluriũ.de diuor.c.gaudemus.xxvj.di.c.acutius.Ergo in ſpirituali vnus vnius:& multò fortius,cum aſtrictus vni habet ſolicitudinem pluriũ:& principalis: vt in.c.omnis.de pœ.& re.& de paro.per totũ.de eccle. ædi.c.ad audientiam.quaſi per totum.& vbi maius periculum,quia de animarũ cura agitur.ar.de æta.& qualit. cũ ſit ergo cautius agendũ.xlij.diſt.c.quieſcamus.de ele. c.vbi periculũ.lib.vj.Item confirmatur,ſingulis titulis de iure cõi aſsignantur ſinguli:& debet de iure cõi numerus eſſe plenus:vbi eſt diſtinctio numeralis præbendarũ & iuriũ canonicaliũ,debet eſſe numerus plenus iuxta inſtitutionẽ.de præben.c.dicto.&.c.pro illorũ. de conſti. c.cũ.M.& vbi non eſt diſtinctio numeralis,debet eſſe numerus iuxta facultates & diuinorum expedientiũ: vt in d.c.cũ.M.de conſtit.& inſti.c.j.&.ij.de conc. præbend. c.ex parte.& ibi no.glo.ergo impoſsibile eſt de iure circa idem ſuppoſitũ indiuiduale multiplicare titulos eccleſiaſticos.Confirmatur iure ciuili:in titulis temporalibus multiplicantur tituli multiplicatione miniſtrorũ,nec cõcurrit multiplicatio circa eundẽ,& debet numerus eſſe plenus:adeò,ꝙ in defectũ admittuntur ſpurij:vt numerus plenificetur.Probatur hoc.ff.de decu.l.j.& ſi hoc vẽ dicat ſibi locũ in titulis temporalibus:non apparet ratio quare hoc de iure cõi nõ procedat in ſpiritualibus:cũ ibi ſit maius periculũ.Confirmatur ex eodẽ à ſimili.nã non debet quis de iure cõi in duabus ciuitatibus duobus fungi honoribus ſecularibus,vbi multitudo repugnat vni. ff.ad muni.l.libertus.§.præſcriptio. Nec apparet ratio quare de iure poſsit hoc in ſpiritualibus.propterea dicit tex.ꝙ vnus titulus vnius eſt.vij.q.j.c.ſicut & ſingulis ſinguli.xiij.q.j.eccleſias.& ſinguli in ſingulis.lxxx.di Epiſcopi.& probat tex.in.c.cũ ſingulaꝰ.eo.ti.li.vj.attento principio,cum concor.ibi no.Confirmatur iure ciuili:nõ po
a teſt quis aggregari pluribus collegijs non ſubordinatis, & mutuo ſeipſa impedientibus in finibus ſuis.ff.de coll. illi.l.j.§.non licet.Dixi nõ ſubordinatis:nã quis eſt de corpore cleri.diœceſis,& de corpore vnius eccleſię collegiatæ,quia hæc corpora implicant,ſicut totũ implicat partẽ de præſcrip.cũ nõ doceat.ff.de except.rei iudi.l.ſi quis cũ totũ.&.l.quæ de tota.ff.de rei ven.& regula,in toto. de reg.iur.li.vj.Dixi ſeipſa impediẽtibus in finibus ſuis, nam in duobus ſingularibus collegijs ſe cõpatibilibus poterit quis collocari.Nã poterit quis eſſe de corpore cerdonum,& de corpore battutorũ,qui ſe percutiũt certis feſtiuitatibus.Fines enim eorum ſe cõpatiuntur,ꝙ quis ſingulis diebus operetur artem ſuã: & certis feſtiuitatibus ſe verberẽt,ſed de corpore cerdonũ;pelliparioruꝫ vt ꝙ ſimul vna die operet,vtrũq; hoc nõ congruit: ſed de iure ciuili inhibitu eſt:quanto plus iuri canonico repugnat quẽ aggregari duobus collegijs.quorũ vtrũq; inſtitutũ eſt propter ſeruitiũ diuinorum:cum impoſsibile ſit quẽ in duobus locis deſeruire,reſidendo.quod requirit ius commune.de cleri.non reſi.c.relatũ.& quaſi totũ
29 ti.¶ Confirmatur:nõ valet impetratio beneficij,niſi impetrans mentionẽ faciat de primo obtento quãtuncũq; minimo.de reſcrip.c.ſi proponente.&.c.ad aures. &.c. adeò.&.j.eo.ti.c.ſi motu proprio.lib.vj. Et hoc contingit:quia non eſt veriſimile:ꝙ Papa velit beneficiare beneficiatũ:vt in præalleg.& hęc veriſimilitudo inſurgit à iure cõi:cum multitudo,quæ canonibus inimica videtur ſit reſecanda:cũ diſſolutionis materiã & vagationis induc it.ſ.eo.c.quia intantũ.de cle.non reſi.c.quia nonnulli. lxx.diſt.c.ſanctorum.xxj.q.j.c.j.& quaſi per totam illam q.Et confirmatur:quia tex.dicũt beneficiatũ inhabilẽ ad beneficia:vt in.c.ſuper inordinataꝰ.eo.de inſti.c.ij.hæc autem inhabilitas nõ ſurgit,niſi quia ius commune inhabilitat:ergo impoſsibile eſt de iure communi quem habere plura beneficia.Confirmatur:clericus non debet habere vltra victum,cum vſuarius,& non vſufructuarius ſit.ſecũdum Io.de lig.& hoc probat per multa.quicquid ſenſerit glo.in.c.præſenti.de offi.or.lib.vj.Et hunc articulum latius proſecutus fui in repe.c.cum eſſes.de teſta. ideo hic non inſiſto.¶ Hoc præmiſſo,ꝙ clerici ſint tũ vſuarij,ſtatim inſtituũtur.nã eccleſia cũ fundatur nõ debet de iure cõmuni dedicari,niſi ſit ſufficiens pro miniſtris:& in hoc variant canones.Aliqui diſponũt,ꝙ pro duobus ad minus.j.q.ij.c.placuit.de conſec.diſt.j.c.nemo.& concordat vtriſq;.c.vt quiſq;.ſ.de vi.& hone.cle. & debet habere prebyterũ & Diaconũ.xxiij.diſt.de presbyte.alibi,ꝙ duos presbyteros habere debet.vij.q.j. illud ad minus.Ergo pro duobus debet dos ſufficere:ad plus autem ad libitum fundãtium & Diœceſani & ſecũdum exigentiã populi cui miniſtratur.& ſemper ſtatur regulæ,ꝙ iuxta facultates eccleſiæ inſtituũtur miniſtri. de inſtit.c.j.&.ij.de conſti.cum.M. debet ergo quilibet titulus ſufficere ad victum neceſſarium miniſtri.& illud ſufficiat ſibi,nec quærat multiplicationẽ titulorũ: quia tunc querit victum aliorum miniſtrorũ, & minutionẽ cultus diuini:quæ omnia abhorret ius cõmune.¶ Concludit ergo Ioã.de lig.impoſsibile de rigore iuris cõmunis,quem intitulari in pluribus beneficijs eccleſiaſticis. Ad iura in cõtrarium allegata dicit nõ eſſe reſpõdendũ: cum nullum ius inueniatur,quod diſpoſitiuè hoc dicat. bene inueniuntur iura narrãtia,ꝙ quis habet plures.ſed hoc euenire poteſt,quia tota die diſpenſatur,& expedit diſpenſare propter vtilitatẽ,vel neceſsitatem eccleſiarũ. Ad.c.gratia.de reſcrip.li.vj.quod aliqualiter videtur facere,vbi dicit,ꝙ de iure cõi teneri non poſſunt.&.c.quaſi innuat aliqua de iure cõi poſſe teneri:reſpondet,ꝙ aliqua ſunt beneficia,in quibus ius cõe reſiſtit apertè priuãdo primo per adeptionẽ ſecundi.ſ.e.c.de multa.Sunt & alia in quibus apertè aſsiſtit:vt no.xxj.qõ.j.in ſum. Alia ſunt in quibus in genere reſiſtit reprobãdo multitudinẽ aliatenẽtur donec pluralis priuatur.Ius enim nõ priuat licet illicitè detineat.c.ergo gratia.intelligitur de illis,in quibus ius cõe expreſsè reſiſtit priuãdo:fatetur tamẽ,ꝙ quia omnia bona tẽporalia annexa titulis ſpiritualibus ſunt deputata ad miniſteriũ diuinorũ,& ſic ad ius publicum,cuius eſt gubernator vicarius Dei per totũ orbẽ. xix.q.iij.c.cuncta per mundũ.&.c.per principalẽ.Ille idẽ vt generalis diſpẽſator & erogator omnium bonorũ poteſt relaxare rigorẽ iuris cõis,vt vni plura cõmittantur cõtẽplato bono publico,& ratione ſuadente.j.q.vij.tali &.c.exigunt.&.§.neceſsitatis.c.ſi qui,vel propria.ea. cauſa.&.q.& hoc ad inſtar patriſfa.diſtribuentis inter familiam tẽdens ad bonũ canonicum:vel cõe.ſic & Papa qui eſt paterfami.vniuerſi & ſpecialiter & in ſpiritualibus annexis,debet & poteſt diſpenſare cõtẽplato bono politico ſpirituali,licet cõſyderẽtur cõditiones perſonarũ. de prẽben.c.de multa.in fine.totũ tamẽ debet referri ad cultum diuinum:aliàs ſi nuda voluntate,non habita relatione ad bonum publicũ,non foret diſpẽſator,ſed diſpenſator:de fideli diſpenſatore loquitur tex.Lucæ.xj.ibi: Quis putas fidelis eſt diſpẽſator,quẽ cõſtituit dominus ſuper familiã ſuã &c.Infidelis aũt diſpenſator eſt,qui nõ habet intuitũ rõnis & boni publici.Itẽ imprudẽs nõ cõſyderãs cauſas motiuas in bonum publicum directiuas. Ex quo ſequitur,ꝙ quo ad Deum nõ eſt tutus is,cũ quo ſic diſpẽſat:aliàs & verius diſpiſat.de voto.c.nõ eſt.& ibi no.in.ij.gl.facit.xj.q.iij.c.ſi is,qui præeſt.xxiiij.q.j. manet.Poteſt ergo Papa ſecundum Io.de lig.diſpẽtare generaliter,vt vnus etiã habeat plura curata & dignitates quaſcunq; cõtemplato ſemper bono publico:& ipſe ſolus põt ſecundum eum in dignitatibus & curatis.iuxta no.ſ.c.de multa.& in canone ſanctorum.lxx.diſt.In ſimplicibus autẽ locorum Diœceſani,vt vtrobiq; notatur, licet ſint opiniones.Nam fuit opi.ꝙ in curatis,etiã Diœceſanus poſsit propter vtilitatẽ eccleſiarum,& propter

✠ SEB. SAPIA. a ¶ Non poteſt.Vide Ro.in fing.lxxxij.inci.an ſcholaris priuatus.& Fely.in.c.cum olim. eo.iiij.ſ. de re iu. & Abb. hoc declarantem.in.c. prætereà.in gloſ. fin.ſ.de cleri.non reſi.

prærogatiuâ personarũ.& fuit Hosti.& sequaciũ.in.d.c. de multa.fuit opi.Pe.& Io.in.d.c.sanctorũ.& dicit Io. ꝙ solùm vaga dispẽsatio est Episcopis prohibita:nõ autem si fiat propter vtilitatem ecclesiarũ. ꝙ si cõstitutio inhiberet dispensationẽ Episcoporũ propter vtilitatẽ ecclesiarũ,cõstitutio esset onerosa & remittenda.ſ. de cõsue. c.j.& fortius est vinculũ Dei,quàm hominis: tamẽ iuramentũ,cuius Deus est author,hoc casu seruandũ nõ est. de his,quæ fiunt à præla.c.j.multò minus humana seruãda essent:de ele.in causis.in fi.de æta.& quali.tuã. de con ces.præb.cum nostris.Et intellige decre.de multa.vbi fit dispensatio solùm propter prærogatiuã personarũ. Ioã. de lig.in præal.cle.gratiæ.dicit se nõ posse concipere hãc opi.imò credit,ꝙ solus Papa in talibus dispenset:vt tenet Ber.in.c.dudũ.ij.de ele.&.c.de multa.vbi idem tenet Inno.& Tanc.in.c.dudũ.& Bar.Bri.in.c.sanctorũ.lxx.dist. & ponit ibi pro indubitato,ꝙ nulla dispensatio fit, nisi habeat respectum ad bonũ publicũ,& ex causa rationabili:vt dictum est. Et dicit se hanc distinctionẽ non concipere,an fiat propter prærogatiuam personæ: an propter vtilitatem ecclesiæ.Nã dispensatio,quæ fit propter prærogatiuã personę,fit propter bonũ publicum.&.h.d.c.de multa.in fin. ibi: *circa literatas personas. &c.* Nã plus ꝓdest ecclesiæ bonus & literatus,quàm decem ecclesijs decem ministri illiterati: & aliquãdo nobilis & potẽs: vt in c.constitutus.de app.nec credit vocari dispẽsationẽ: imò dispensationem,quæ fit in talibus sola carnalitate attẽta,vt in.c.graue.ſ.eo. Præferre autẽ carnalitatẽ iuri diuino & publico, est præferre carnẽ spiritui:[a] corruptibile perpetuo: priuatũ publico: quod abhorrent principia naturalia,& moralia, circũscripta lege positiua. Et miratur de dicto Pet.Abb.& Hostien.videlicet,ꝙ si cõstitutio inhibet Episcopo dispensationem hoc casu,foret constitutio onerosa & abijcienda.&c. nam ex hoc dicto istorũ doc.sequeretur,ꝙ omnia,quę potest Papa, posset quilibet Dio cesanus:vbi suaderent circunstãtiæ dispensationis. quod absit.ar.de offi.leg.quod translationẽ. vbi specialia Papæ notãtur:licet enim bonũ publicũ suadeat relaxare in eis rigorem,nõ debet inferri:ergo ex causa quilibet hoc potest.Nam Princeps quædã sibi reseruat:& debet propter grauitatẽ & altitudinẽ rerũ. Nõ enim dispẽsator domus aliter œconomicã dispẽsationẽ cuilibet ministro cõmittit:imò singula singulis limitatè, retẽtis sibi singularibus ad œconomiã singulariter reddẽtibus. Sic & creator altissimus nõ omnia plenè trãstulit:secundũ Ioan. de lig. in præalleg.cle.gratiæ.cuius dicta pro maiori parte concludunt, quãdo ecclesia seu beneficiũ requirit residentiã:nihil expresso, quãdo de cõsuetudine nõ requirũt residẽtiã: nunquid in talibus quis possit esse pluralis:& nunquid valeat talis cõsuetudo, seu statutũ? Et ideo, vt clarius hæc liqueant,articulatè prosequar multa mẽbra. ¶ Et primò nunquid cõsuetudine cessante,possit quis de iure cõi plura beneficia citra curata & dignitates obtinere. Secundò, nunquid de cõsuetudine possit induci, vt beneficiatus pcipiat fructus beneficij in absentia: & sic non teneatur ad residentiã? Tertiò hac cõsuetudine præsuppositа,ꝙ beneficia simplicia nõ exigunt residentiã: nunquid de iure cõi possit quis in eis esse pluralis.Quartò presupposito,ꝙ de iure communi non possit: an valeat consuetudo,ꝙ quis possit talia plura beneficia citra dispensationẽ obtinere? Quintò,nunquid per dispensationem episcoporum, possit quis retinere plura beneficia,& qualia. Sextò nunquid sit tutus quo ad Deũ ille,cum quo dispensatur super pluralitate beneficiorum,vtilitate nõ suadente. ¶ †Quo ad primum text.in.c.dudum.ij. de elec. videtur velle, quòd citra curata & dignitates, quis possit plura beneficia obtinere,& hoc à contrario sensu huius literæ: dum dicit, ꝙ nullus potest plures ecclesias parochiales obtinere. Sed doct. communiter tenent contrarium,videlicet:quòd si beneficia requirũt residentiã, quis in eis de iure cõi non possit esse pluralis.hoc sentiunt in.c.fi.de cle.nõ resi.& in c.cum iandudum ĩ.eo.ti.sentit glo.in.c.gratia.de rescri.li. vj.Gloss.tamen ibi post Goff. videtur hoc dictum limitare,quando quælibet ecclesia, vel beneficium per se sufficit:si verò per se non sufficeret: tunc videtur de iure cõi, quòd possit plura obtinere.Et pro hoc facit tex.secundũ vnam lecturã.in prædicto.c.gratia.facit.c.eam te. de ẽta. & quali.videtur etiam tenere gloss. in.c.dudũ. de elec. & gloss.xx.q.j.in sum.vbi excipiunt istum casum: videlicet, quando ecclesiæ sunt tenues à regulis iuris cõis. & doct. videntur sic cum illa limitatione hunc articulum prætexire.Ego puto,quòd indistinctè quis non possit talia beneficia plura per se ſtantia intitulata de iure cõi retinere. Primò probatur in.c.sanctorum.lxx. dist.quod.c.loquit indistinctè.faciunt etiam rationes superius ad plenũ allegatæ.Nam beneficiũ quantumcunq; minimũ de iure cõi requirit residentiã: vt in.c.cõquerente.de cleri.nõ resi.& no.Inno.in fi.eo.titu.& debet quis per se deseruire, & nõ potest per alium, vt hîc.& in eap.quia nõnulli.& in.c.relatũ.ſ. de cleri.nõ resi.& optimè in.c. super inordinata ĩ. eod.tit.vbi probatur, ꝙ etiã in minoribus beneficijs debet quis deseruire per se: sed quis non potest in pluribus ecclesijs deseruire: nec plurium ecclesiarũ curam gerere: vt in.c.clericos.xxj.qõ.j.ergo.&c.Nõ obst.tenuitas redituum:quia aut ex post facto cõtingit, & debet alteri vniri,vel altera isti:vt in.c.vnio.x.q.iij.no.glo.xcj.dist.c.clericus victum.& in.c.j.xxj.q.Aut erat à principio: & tunc est sibi imputandũ quare permisit se in tali ecclesia tenui intitulari.& tunc quęrat quod sibi deest ad victũ honesto artificio:sicut faciebat Apostolus. & de hoc est tex.apertus iuncta glo.in ver.necessitatẽ.in.c.clericus ab instanti. xx.q.j.& not. gl. in præallega.c.clericus victũ.Nõ obst.si dicatur,ꝙ imò propter paucitatẽ hominum, quis potest plura beneficia retinere:vt præalleg.c. clericus ab instanti.in fi.quia dico illud procedere ex dispensatione: vt satis colligitur ex litera istius capituli, in fi. Vel quando nõ reperiuntur sacerdotes talia beneficia volẽtes acceptare: iuxta no.in.c.graue.ſ.eo. Ad.c.dudum.respõdetur, quòd arg.illius.c.à contrario, non procedit: vt etiam sentit gl. ibi:quia est contra iura: & quia resultat absonus intellectus:vt colligitur ex his, quæ superius plenius dixi. Ad.c. eam te.dic,quòd text.ibi nõ loquitur dispositiuè: sed Papa voluit eos clericos priuari,si beneficia erant exigua:vt quia fortè contingit exiguitas post collationem alterius. vnde dispensatiuè videtur permisisse: cùm hoc reperiatur expresse prohibitum à iure communi:vt apertè probatur in præalleg.c. clericus ab instanti. & vrgent rationes superius allegatæ. ¶ †Quo ad secundum, videlicet nunquid de consuetudine possit induci, vt beneficiatus percipiat fructꝰ beneficij in absentia: & sic nõ teneatur ad residẽtiam.tex.videtur communiter innuere,quòd sic:vt not.in.c.cum omnes.ſ.de consti.& in.c.fin.de cle.non resi.& idem tenet gloss.in præalle.c.cum omnes.ſ.de consti tutio.& in.c.dudum.ij.de electio. & in.c.fi. de rescrip.li. vj.& communiter docto. in dicto.c. dudum.& in præal. c.de cle. non resi. Hosti. in præalle.c.si cum omnes.& in c. ex parte ĩ. de conces. præben. intelligit hoc verum in parte,non in totum: quominus scilicet portio sufficiens pro vicario debeat relinqui:aliâs hęc consuetudo tanquã ecclesijs onerosa non valeret.Archidiaco.in.c.sacerdotibus.xxxj.distin.indistinctè tenet contrarium dicẽs:quòd consuetudo non valet, quòd habens beneficium, possit se absentare, & per alium facere deseruiri:cùm talis consuetudo sit ecclesijs onerosa.Goff.in præallega. c.cùm omnes. dicit opi. Hosti.posse sustineri in prębendis,& in beneficijs non curatis:vt in præallega.c.cum omnes.in beneficijs curatis secus, cùm continuè habeant ibi residere. de elect.c.licet canon. libr.vj.& in dicto.c. sacerdotibus. cum simi-

a ¶ Præferre carnẽ spũi. Facit quod verè extulit Bal. in.l. tutor.ſ. quæ tutoribus .ff. de excu.tut. quòd si Papa promouet nepotem suum in Cardinalem,caro sibi reuelauit: & non spiritus.vi de Abb.in.c.cum venissent.col.iiij. ſ.de iudi.

30 31

cum simi.Et sic potest intelligi,quod not. Archi.vij.q. j.c.quia frater.& idem videtur tenere Io.de lig.in præalleg.c.cum omnes.vbi dicit non valere consuetudinem, quòd quis non teneatur residere in beneficio non annexo.& cum his solent transire doctores.¶ Sed aduertendum est,quia reperio duas limitationes circa prædicta, quæ mihi valde placẽt.Prima fuit Gof.& Ala.in.c.quia nõnulli.ſ. de cleri.non resi.quorum dictum ponitur hîc incidenter.vbi dicit,ꝙ quarundam ecclesiarum habebat consuetudo beneficium recipi seruiendo per vicarium: in aliquibus percipiebat etiam sine vicario absens ex iusta causa:in alijs non percipiebat totũ sed partem.& has cõsuetudines dicebant seruandas:saluo, quòd si ecclesia indigebat,saltem cogeretur dare vicariũ.ad hoc de cler. non resi.c.pe.Io.an.hîc dicit incidenter hoc dictũ procedere,quando subest causa rationabilis.Puta:quia pauperes sunt canonici,nec possunt de vna prębenda congruè sustentari:& sunt tales,qui expediunt ecclesijs in cõsilijs & alijs necessitatibus,& sic apertè sentit hîc: non alibi, quòd ecclesiæ vtilitate cessante,non potest induci consuetudo quemquam posse percipere beneficij fructus in
32 absentia saltem vicario non substituto. ¶ †Alia potest elici limitatio ex dictis Inno.in.c.ex tuæ.de cleri.non resi.vbi dicit etiam,quòd in ecclesijs residentiam non requirẽtibus:cum clericus vacatur,potest ad residentiam reuocari:& sic priuari,si non redierit:quia sufficit de-
a lictum vagationis ad priuationẽ eius[a].vij.q.j.c.non oportet Episcopum.&.c.seq Et ex hoc sentit Inno.quòd non valet consuetudo de non residentia,data vocatione, ex non residentia. ¶ Et ex prædictis puto in hac materia sic distinguendum:cùm quæritur nunquid possit consuetudine induci,vt beneficiatus percipiat fructus beneficij
b in absentia:quòd aut quæritur de ecclesia curata:[b]& dicendum est,ꝙ non:vt.ſ.& adduco rationẽ per doc. non reductam:quia aut habet consuetudo,quòd possit percipere fructus talis ecclesiæ curatæ,etiã nullo vicario instituto:& non valet:quia irrationabilis & ecclesijs onerosa:& periculũ continet animarũ parochialiũ:vt patet ad sensum. Aut habet,ꝙ possit percipere vicario instituto: & adhuc dicendum est non valere:quia etiam est irrationabilis:quia in commissione curæ eligitur industria personæ cui cõmittit.ideo nõ est rõnabile,ꝙ ipse alij cõmittat.ad hoc.c.fi.de offi.deleg.&.c.is cui.eo.ti.li.vj. aut quæritur de beneficio simplici:& tunc aut habet cõsuetudo,ꝙ nõ teneatur ad residentiã vicario instituto:& dico,quòd valet:quia hæc consuetudo nõ est ecclesijs multum onerosa.Potuit enim induci ex causis rationabilibus.ad hoc præalle.c.cũ omnes.cũ simi. Aut etiã nullo vicario instituto:& tunc quicquid hîc sentiat Ioã.an. & alij doc.in præalle.iuribus:puto sequendã opi.Goffre.& Ala.cũ limitatione subijcienda:quòd aut ecclesia indiget seruitore:vt quia omnes canonici se absentant, & pauci beneficiati residẽt:& non valet consuetudo tanquam ecclesijs onerosa:vt in.c.j.de consuet. Aut non indiget seruitore:vt quia multi sunt beneficiati in ecclesia, qui tenentur ad residẽtiam,& fortè pauci obtẽtu cõsuetudinis se absentãt:& tũc cũ hæc cõsuetudo nõ sit multũ onerosa puto causa valere.nã iura generaliter sine hac limitatione videntur innuere eã valere.Nec ob.si dicaſ,ꝙ hęc cõsuetudo sit irrationabilis & onerosa,vt quis percipiat fructus beneficij,& beneficio nõ deseruiat:cũ propter cultũ diuinũ fuerint instituta beneficia:vt.ſ.dictũ extitit:quia vt dicit Inn.in.c.fi.ſ.de cle.non resi.cũ omnes ęc clesiæ sint vna ecclesia:vt in.c.quãuis.vij.q.j.& in.c. Nouatianus.vj.q.j.seruiendo ecclesiæ generali,satis videtur
33 seruire altari:vt de altari viuere possit: dummodò bene expendat,& non thesaurizet.¶ † Videmus enim dispensatiuè studiorum causa concedi,vt quis possit percipere fructus ecclesiæ,etiam curatæ in absentia.vt in.c.ex eo. de ele.lib.vj.& hoc quia studẽdo seruit ecclesiæ generali,quę ad sui regimen viris literatis,permaximè videt indigere.Sufficit ergo ex quo cõsuetudo sic habet, ꝙ per clericatum sit electus in sortẽ domini,& deditus contẽplationi:vt in.c.duo sunt genera.xij.q.j.Et hoc puto verũ,nisi beneficiatus vagaretur:quo casu dico cõsuetudine non obstante,reuocandũ esse per ea quæ superius di-
34 xi. ¶ †Tertiò examinandũ est, nunquid præsupposito, ꝙ de iure speciali,seu cõsuetudine beneficia non exigant residentiam posit quis in eis de iure cõmuni esse pluralis.Inn.in.c.fi de cle.non resi.& in.c.cũ dudũ.ſ.e.indistinctè tenet,ꝙ sic:dũmodò bene expẽdat,& auarè non thesaurizet.Sunt & alia motiua,quæ superius plenè fuer ũt relata.Idẽ sentit gl.in.c.gratia.de rescrip.lib.vj.Io.de lig. vt.ſ.dixi.loquitur aliquantulũ obscurè. Dicit enim, ꝙ de iure cõmuni nõ potest quis plura beneficia obtinere: sed apertè nõ loquitur in casu,quo beneficia nõ exigũt residentiã de iure speciali.Domi.Car.in præalle.c. cũ iandudum.tenet cum Inno.& dicit,quòd per cõsuetudinẽ, quam Papa scit,& tolerat:detinens excusatur à peccato. Domi.Anto.ibi dicit,ꝙ si pluralitas magna & immẽsa canonicatuum & prębendarũ,est prohibita:modica verò pluralitas non est prohibita:nisi quando requirunt residentiã sine dubio,vt in.c.quia nonnulli.de cleri.non resi. Nisi vellet habere vnam intitulatam,& aliã commendatam.de electio.c.dudum.ij.Si autem non requirunt residentiam:tunc amoas intitulatas habere nõ potest. lxx. dist.c.sanctorum.sed bene posset habere vnam intitulatam:& aliam vt simplex beneficium.facit.xxxij.dist .c. si qui verò.&.xij.q.j.c.quia tua. ¶ Ego puto sic concludendum:ꝙ aut requirunt residentiam:& dicendum est,vt.ſ. a Aut non requirunt residentiam de iure speciali :& tunc aut quælibet præbẽda,aut beneficiũ sufficit per se:ita ꝙ clericus cõmodè & sine penuria viuere potest,& nõ potest habere plures. Aut nõ sufficit de per se:& potest habere vſq; ad tantũ numerum,vt ex eis viuere possit: & credo,ꝙ hoc casu plures habere potest: etiã intitulatas. ¶ Huius conclusionis fundamẽtũ elicio ex tali consyde- ✠ S E B A. S I P I A.
b ratione:eadem persona plura beneficia prohibetur obtinere & principaliter ex causis infrascriptis. Primò ,quia est genus negotiationis,& turpis lucri cõmodum.Secũdò propter cultum diuinum:quia cum omnia beneficia reqniaant residentiam:vt.ſ.dictum est:& eadem persona nõ potest duobus seruire.Tertiò,quia secũdum Apostolum,quilibet debet esse contentus ea vocatiõe, qua à principio vocatus est:& non in alia ecclesia collocari. Quartò,quia obtinens plura videtur obtinere propter lucrum:& quæ propter lucrum turpe in spiritualibus refficiuntur,sunt à Deo aliena.Hæ quatuor allegationes apertè colliguntur ex tex.c.clericus .xxj.q.j. Quinta ratio põt colligi ex.c.quia nõnulli.de cleri.nõ resi.videlicet,ꝙ habentes plura beneficia vendicãt sibi stipẽdia plurimorũ.nec est intentionis Papæ:vt cõpetẽter prouisus de beneficio obtineat aliud beneficium,& sic occupet locum clericorũ pauperum instituẽdorũ in illis beneficijs vt apertè dicit tex.in.c.ad aures.&.c.postulasti.de rescri. &.c.cũ teneamus.ſ.e.¶ Vñ sciendũ,ꝙ olim tẽpore Apostolorũ omnia bona congregationi fidelium collata vendebantur,& preciũ distribuebatur inter egentes. Postmodũ videntes summi sacerdotes.i.Episcopi,leuitæ ,& reliqui fideles,plus vtilitatis posse cõferri ,si bona nõ vẽderentur:quia de ipsorũ fructibus & reditibus poterat elegantius subueniri tam præsentibus,quàm futuris :statuerũt quòd bona cõseruarentur ecclesijs:& sic non posset vllus indigens reperiri:vt plenius habetur.in.c.videntes.xij.q.j.vnde,ꝙ vnus habeat plura beneficia,est cõtra mentẽ illius prouisionis,& omnium iurium in hac materia disponentiũ.Nã habẽti dare nihil aliud est,quã pdere:& qui habẽtes ex beneficio vnde viuant,aliud bñficiũ

ZACHARIE S.
a ¶ Ad priuationẽ eius. Adde quod notaui in apost. ad istũ in.c.expate.nu.8.in apost. in ver.tanto tempore.ſ.de cle. nõ resi.

b ¶ Curata.Idẽ tenet Gemi.in.c.fi. in gl.in ver.fructibus.de rescript.in vj.Archi.in.c.sacerdotibus.xxxj. dist.& Fely.in.c. cum omnes. ſ. de consti.vbi.ut.

assequuntur, non alimenta, sed potius peccata suscipiũt: vt dicit tex. in c. pasto. & in c. clericus. j. q. ij. Item ex pluralitate multa mala inducuntur: nam dissolutionis & vagationis materiam inducit: & periculum continet animarum: vt dicit tex. in c. quia intantum. s. eod. quia vt dicit Salomon: Paupertatẽ & diuitias, ne dederis mihi: ne fortè satiatus euomã illud. &c. Ex opibus enim, vt dicit ps. procedit iniquitas. Et conclusioni hæc applicando dico, quòd si vnum beneficium per se sufficit: licet non exigat residentiã, non poterit de iure communi aliud obtinere: quia licet hoc casu cesset vna prohibitionis ratio: videlicet impossibilitas deseruiendi: non tamen cessant aliæ quæ sunt multæ, vt patet ex supradictis. ergo debet remanere prohibitio: vt in ca. ex tuarum. de autho. & vsu pal. Si verò vnum per se non sufficit: tunc poterit aliud obtineri, etiam sine dispensatione & intitulatum: quia cessant omnes rationes inducentes prohibitionem. & in hoc casu intelligo. c. gratia. de rescri. li. vj. & cap. gratiæ. eo. titu. cum iuribus similibus, quæ videntur innuere pluralitatẽ talium beneficiorum de iure communi esse concessam. Et pro hac conclusione est glo. sing. in. c. dudum. ij. de elect. super ver. licitè. quæ dicit, quòd habens plura beneficia, quorum alterum, per se sufficit, non potest sine peccato mortali aliud retinere. quam gl. intelligo in casu. s. dicto, quando beneficium non exigit residentiam: aliàs etiã non posset de iure communi aliud obtineri propter impossibilitatem deseruiendi: vt. s. in alijs articulis dixi plenius. facit etiã glo. sing. in præalle. c. dudum. quę est super ver. vtrancp. prope fi. quæ apertè dicit, quem semper de iure communi posse intitulari in diuersis ecclesijs si sunt tenues. & intelligo illã, vt. s. dixi, quãdo beneficia exigũt residentiam. Ad. c. sanctorum. lxx. dist. quòd videtur titulum in diuersis ecclesijs prohibere. Respondeo, quòd habuit respectum ad beneficia per se sufficientia, sicut de iure communi esse debent: vt in c. nemo. de consc. dist. j. cũ si. nam tunc propter rationes prædictas non poterit quis duas ecclesias intitulatas habere. ¶ †Quartum examinãdum erat data prohibitione iuris communis super pluralitate: [a] an sit de consuetudine possibile, vt possit quis plura beneficia obtinere. doct. videntur tacitè sentire, cp sic: in eo, cp dicunt pluralitatẽ de iure communi fore cõcessam, vbi beneficia de iure speciali residentiã requirũt: vt dictum fuit super proximo arti. & expresè tenet glo. fi. in c. super eo j. eo. lib. vj. & do. Car. in præalle. c. cum iã dudum. & idem tenet gl. in. c. dudum. s. de elec. gloss. quæ est super ver. vtrancp. propè fi. quæ dicit, cp propter contrariam consuetudinẽ, quã Papa scit & tolerat, derogatũ est illi decre. lxx. dist. sanctorũ. quod prohibet intitulari quem in diuersis ecclesijs. ¶ †Dimissis argumentis, quæ pro hac parte fieri possent, causa breuitatis cõcludo prout de præsenti mihi visum est concludendum, quòd aut quæritur de ecclesijs parochialibus. Et dicendum est sine dubio consuetudinẽ non valere: quia talis consuetudo periculosa est animabus: & in talibus consuetudo nõ excusat: vt in fi. de consue. & in. c. nõ satis. &. c. cum in ecclesię. de simo. & hoc tenuit Inno. in. c. nonnulli. de cleri. nõ resi. in ecclesia. & facit quod no. Io. And. in regu. qui contra iura. de reg. iur. lib. vj. in mercu. Nam talis cõsuetudo est onerosa, quæ priuat ecclesiã iure & honore suo sine culpa: cũ vna ecclesia vnius debeat esse rectoris: vt in. c. cum non ignores. s. eo. cum si. Nec est casus de numero illorũ, quibus hoc contingit: vt no. xxiij. dist. renouantes. & de constitutioni. c. cognoscentes. de priui. c. antiqua. ex quo non est onerosa: ergo toleranda. de consue. c. j. de constit. c. quæ in ecclesiarum. de maio. & obe. dilecti. Secunda ratio est periculum animarũ. Nam si in qualibet parochia infirmarentur parochiani, non posset vnus Rector ad vtrunp suffragari cum sacramentis: potissimum si parochiæ sunt remotę: & si alter sine confessione decederet, reus esset animę decedẽtis. xxvj. q. vj. c. si presbyter. &. c. cognouimus. facit de pœniten. & remiſ. c. vlt. ¶ Aut quę ritur de beneficijs simplicibus, siue exigant residentiam siue nõ: credo idem. ſ. non valere consuetudinẽ, pluribus rationibus[b]. Et prima: quia hęc consuetudo, ex quo vnũ beneficiũ per se sufficit, est contra omnia iura: vt. s. latius dictum est: ergo nõ valet: de iudi. c. j. de proba. ad nostrã. de iu. cal. cæterũ. de ele. cum causam. de consue. ad nostrã. &. c. cum venerabilis. & est bo. text. in. c. j. de consuet. lib. vj. quẽ tex. ad hoc multũ ponderat ibi Archi. Itẽ certum est, quòd quælibet ecclesia, seu beneficium saltem suum debet habere Rectorem: vt in. c. cum non ignores. s. eod. &. vij. q. j. sicut. &. c. quia nonnulli. s. de cle. non resi. cum multis simi. & probatum est suprà. Item tot sunt in ecclesia instituendi, quot ex eius fructibus & reditibus viuere possunt: vt in. c. j. de insti. & in. c. cum. M. de const. & stat. reg. &. c. vno. li. vj. Item pluralitas beneficiorum est contra statuta sanctorũ canonũ. lxx. dist. c. sanctorũ. s. eod. c. quia in tantũ. Nec in duobus collegijs quis enumerari debet: vt in. c. ne nimia. de reli. do. etiã si vtrũq; collegiũ cõsenserit. de elect. c. cõstitutus. nec põt quis duobus dominis seruire. xxvj. di. acutius. q. j. xx. de cleri. cõiu. c. diuersis. & singula beneficia singularitatem personarũ exigunt. l. xxxix. distin. c. singula. Consuetudo autem de qua loquimur, est contra omnia ista. & sic est dicenda corruptela. de consue. c. cũ venerabilis. & diuturnitas temporis sine veritate, & ratione, est vetustas erroris: vt in. c. veritate. viij. di. & quãtò diuturnior, tãtò culpa grauior. de cõs. c. vl. q. vij. c. flagitia. Itẽ hęc cõsuetudonõ est rõnabilis: quia procedit ex ambitione, & inducit vagationis & ambitionis materiam. & continet periculũ animarũ: vt in. c. quia intantũ. s. eo. ergo est impræscriptibilis. de consue. c. finde simo. c. non satis. &. c. cum in ecclesia. & pro hoc text. opti. in. c. j. de consue. lib. vj. vbi reprobatur consuetudo circa pluralitatem dignitatũ, personatuũ, vel officiorum citra dispensationẽ sedis apostolicæ. & quia illa cõsuetudo, vt ibi dicit tex. de ambitionis radice procedit. Et in istis spiritualibus cõsuetudo habẽs originẽ ex ambitione, est impręscriptibilis ad hoc in scripturis. viij. q. j. Insuper subtrahit alimenta pauperibus clericis ibidẽ constituendis, contra mentẽ concilij, & summi pontificis: vt in. c. ad aures. &. c. postulasti. s. de rescri. &. xij. q. j. videntes. & est cõtra omnes rationes superius recitatas. Itẽ ratio nulla permittit, vt quòd pro cõmuni vtilitate datũ esse digno scitur, vsibus alicuius applicetur: vt dicit tex. in. c. ij. s. eo. Cum ergo beneficia sint instituta pro custodia diuinorũ & pro vtilitate clericorũ & pauperũ: vt in. c. videtes. xij. q. j. nõ debebunt ergo plura cedere vtilitati vnius. ¶ †Itẽ publicæ sanctiones: & illa quæ ad vtilitatẽ publicã pertinent, præscribi non possunt. xvj. q. iij. *c. placuit. *. §. potest. ad fi. facit. xx. q. j: quæ ad perpetuam. in c. j. s. eo. cum ergo sacerdotes peccata populi comedant: & suis precibus ea deleant & cõsumant. iij. q. ij. c. nulli. xj. q. j. c. sacerdotibus. j. q. ij. c. pastora. detractio ergo sacerdotũ lædit ius publicum: cũ quantò sunt plures, tantò melius deleãt cũ multitudo facilius exaudiatur à Deo, de pœ. di. j. defleat. ver. amat enim, vt pro vno multi rogent. Hinc est, cp Apostoli dicebant messem multã, operarios paucos: & petebãt dominũ rogari, vt mitteret operarios in messem. Matth. ix. Lucæ. x. &. xxj. di. in nouo. ergo operariorum diminutio est contra bonũ publicũ. Dicam ergo talem consuetudinẽ non valere, quæ non est rationabilis: vt satis patet ex supradictis. Prædictæ conclusioni videtur obstare. c. j. de consue. li. vj. vbi reprobatur consuetudo, quòd quis teneat duos personatus, vel duas dignitates, vel duo officia in eadem ecclesia: ergo à contrario potest obtentu consuetudinis tenere duo beneficia simplicia, vel vnam dignitatem, vel vnum beneficium simplex vt apertè videtur innuere ibi tex. in fi. fortius ob. c. cum in ec-

[a] SEB. SAPIA. ¶ Super pluralitate. Vide Ab. in consil. xcvj. inci. Iesus Christus. in ij. volu. vbi dicit, quòd valet consuetudo, quòd qs possit habere duo beneficia simplicia in eadem ecclesia. Item, qpos a sit habere canonicatum & dignitatem in eadem ecclesia;

[b] SEB. SAPIA. ¶ Pluribus rationibus. Vide ad hæc Cardi. Flo. in consl. iij. incip. casus talis est: vbi vult, quòd nonvaleat consuetudo, cp quis habeat duas prębendas, vel duas distributiones in eadem ecclesia; & ide vult Car. in cle. vt hi, q §. j. de æta. & qua. q. xviij. vbi Io. de Imo. col. pe.

in Eccleſ. e. ti. li. vj. &. c. postulastiſ. de cõ. pb. &. c. à collatioẽ ſ. de appel. li. vj. In quibus iurib. patet cp Epiſ. põt habere prębẽdã in Eccl. cathedrali prætextu consuetudinis. Solu. quòd ad. c. j. respondeo, cp illud, si bene ponderetur non facit cõtra, sed potius pro. Ibi enim reprobatur consuetudo quatenus habebat, quem posse plures dignitates &c. sine dispensatione sedis aposto. obtinere. à contrario ergo sensu non colligitur, cp ex consuetudine citra aliquam dispẽsationem sedis apost. Et sic colligitur à contrario sensu, prætextu consuetudinis quem posse retinere plura beneficia simplicia cum dispensatione inferioris à Papa. & hoc casu etiam loquitur finis illius. c. & apertè colligitur ex inspectione illius. & sentit ibi etiam glo. & de hac in seq. arti. Ad. c. cum in ecclesia. &. c. postulasti. &. c. à collatione. & quæ videntur magis vrgere: respondeo, cp in illis non videtur valere consuetudo: vt Episcopus sit canonicus: sed cp habeat vocem tanquã canonicus: & ista sunt diuersa. & licet Ioan. an. nullã inter ista faciat differentiam: vt ipse not. in præalleg. c. cũ in ecclesia. tamen Io. Cal. quem secutus fui in præalle. c. postulasti. tenet contrarium apertissimè efficacissimis rationibus: præbendam ergo habebat non in titulum, sed in beneficium. & fortè fuit inducta illa consuetudo: quia reditus Episcopatus erant tenues & exiles: vnde cum præbendæ sint bona ecclesiæ cathedralis: vt in. §. fi. xij. q. j. æquũ & laudabile est, cp Episcopus ex illis sibi subueniat. Potest etiam dici, cp præsuppositio, cp Episcopus sit canonicus, tamen valebit consuetudo ratione prædicta. Et quia non est multũ ecclesiæ præiudicialis: cùm tantum occupet locum vnius, & forte aliqua bona consyderatione talis consuetudo fuit inducta: vt quia canonici in Episcopi absentia solebant dissentire & rixas facere: sed consuetudo, de qua loquimur, vt quis possit esse pluralis in beneficijs: quorum quodlibet per se sufficit, est multum præiudicialis: vt apertè colligitur ex rationibus & authoritatibus superius recitatis. ¶ †Quintum examinandum: nunquid ex dispensatiõe Episcoporum quis possit retinere plura beneficia: & qualia. Circa quod videtur distinguendum: cp aut quæritur de dignitatibus, personatibus, officijs, vel curatis ecclesijs. Aut quæritur de simplicibus beneficijs. Primo casu sunt opi. vt. s. tetigi referendo dicta Io. de lig. nam gl. in. c. de multa. s. eo. & in. c. literas ſ. de cõces. præben. & in. c. dudum. ij. de elec. & cõmuniter doc. vbi ingrediũ tur istam materiam, tenẽt indistinctè, cp in dignitatibus, & personatibus, & curatis: solus Papa dispensat. Idem tenet glo. in. c. non potest j. eo. titu. lib. vj. & in. c. ordinarij. de offi. ord. lib. vj. & in. c. j. de consuetu. lib. vj. & Bar. bri. in. c. sanctorũ. lxx. dist. in addi. Idem tenet Inn. & sentit Ioan. and. in præalle. c. de multa. & communiter docto. Moder. gloss. in. c. sanctorum. lxx. distin. & in. c. si quis iam translatus. xxj. q. ij. tenet, cp etiam Episcopus dispensare possit hodie, & cp indiscreta tm. dispensatio Episcopis prohibetur. Ad. c. de multa. respondet multipliciter. ¶ Primò, cp ibi non dicitur, cp solus Papa dispenset: sed cp per sedem apostolicam poterit dispensari. & debet intelligi de generali authoritate: & dat simile. Canon dicit, quòd ordinatiões Episcoporum faciendæ sunt authoritate apostolica. lxiij. dist. ordinationes. & tn propria authoritate fieri possunt, vt ibi no. sed intelligit ille tex. generali authoritate: vt dicit ibi gl. Sic & alibi dicit, cp quilibet potest & debet baptizare, vel celebrare de licentia Episcopi: vt. xvj. q. j. c. cunctis. & tamẽ suo iure potest baptizare. Sed ideò dicit hoc, quia eius authoritate saltẽ generali, debet fieri dispensatio. & potest dici secundũ illas glo. cp tunc solus Papa dispensat cùm quis diuersa beneficia in diuersis Episcopatibus vult habere propter impugnantiã, quę ex hoc prouenire potest: quia nemo duobus dominis seruire potest. xxj. q. j. c. j. vel aliter, quia in maioribus beneficijs curatis, solus Papa dispẽsat, in minoribus, etiã Episcopus. &. h. d. ponderando finem præalleg. c. de multa. ibi maioribus. &c. Vel aliter, aut casus est talis, in quo Episcopus dispensare nõ potest, & solus Papa dispensat: aliàs secus &. h. d. faciendo vim in illo verbo: cum ratio postulauerit &c. q. d. secundùm illam glos. cp non semper dispensatio est fienda per sedem Aposto. sed tunc solùm cum ratio postulauerit. Hosti. Pet. & Abb. in præalleg. c. de multa. distinguũt, quod aut dispensatio fit ad duo curata propter euidentem vtilitatem ecclesiarũ. & adhuc hodiè possunt Episcopi dispensare. aut propter prærogatiuam meritorum: & tunc solus Papa: vt in. d. c. de multa. in fi. tamẽ fatetur Hosti. cp primã opi. seruat curia. & pro ea faciunt. c. super eò. &. c. nõ põt. &. c. cũ sing. ſ. eo. ti. li. vj. &. c. ordinarij. de of. ordi. eo. ib. Io. de lig. vt. s. dixi, hãc stinctionem detestatur ratiõe supradicta. hæc sunt scripta patrum iuris canonici in hac materia. ¶ Et pro veritate huius articuli discutienda est aduertendũ, cp hæc dissensio oritur principaliter de duobus canonibus. nam. c. sanctorum. dicit dispensatione Episcopi quem posse præesse diuersis ecclesijs. c. verò de multa. superueniens dicit circa sublimes & literatas personas, quæ maioribus beneficijs sunt honorandæ. cũ ratio postulauerit per sedem aposto. poterit dispensari. hęc sunt verba formalia huius tex. Tota ergo difficultas illius articuli iacet in consyderando, an. c. sanctorum. sit correctum quo ad hunc articulũ per. c. de multa. Et quicquid habeat obseruãtia Romanæ curiæ, & cõmunis opi. credo cp. c. sanctorũ. non sit indistincte correctum, prout habet opi. contraria. Nã c. sanctorum. indistinctè permittebat Episcopis dispensationem. & sic semper vtilitate publica suadente, siue principaliter tenderet dispensatio ad vtilitatẽ ecclesiarum: siue secũdariò, omni casu poterat Episcopus dispensare. Ca. verò, de multa. præsuppositio sine iudicio veritatis, cp soli Papę reseruaret dispensationẽ: quod tamẽ apertè nõ colligitur ex illo. vt patet ex supradictis: non tamen indistinctè reseruat Papæ soli dispensationẽ. & sic semper vtilitate publica. Sed quando circa sublimes & literatas personas ratio postulauerit dispensationẽ fiendam: vnde cũ. c. sanctorum. loquatur indistinctè. &. c. de multa. loquatur limitatiuè: præsuppositio, cp veniat correctiuè ad cap. sanctorum. corriget tantũ in casu expresso: maximè cùm expediat iura iuribus concordare: & iuriũ correctio est pro viribus euitanda: vt in. c. cũ expediat. de elec. lib. vj. & nõ est nouum, cp ius antiquum pro parte corrigatur, & pro parte viribus subsistat: vt in. c. non debet. de consan. & affini. & in. c. exigit. &. c. felicis. de censi. lib. vj. cũ simil. ¶ Et pro tanto puto de iuris subtilitate posse dici, cp aut dispensatio imminet fienda principaliter propter prærogatiuam personarum: secundariò tamen propter bonũ publicũ spirituale, videlicet ecclesiæ generalis: vt quia clericus est persona literata, vel potens: & secũdùm eius qualitates nõ potest cõmodè viuere ex reditibus vnius ecclesiæ: tn si habebit duas, poterit prodesse ecclesiæ particulari, & generaliter defendẽdo iura ecclesiæ cõsulẽdo: & sic principaliter fit ob respectũ psonæ, vt habeat reditus pluriũ ecclesiarũ: & tũc dico procedere. c. de multa. vt solus Papa dispẽset. & iste est proprius casus illius. c. Nã pondero verbũ ibi, quæ maioribus sunt beneficijs honorãdæ. &c. & sic loquitur propriè quãdo dispẽsatio principaliter fit ob honorẽ & cõmodum personæ. intelligendo tamen, cp secundariò redundet in bonũ publicũ spirituale: vt. s. dixi. aliàs non esset dispensatio, sed disipatio, si tantũ attenderetur vtilitas priuata: vt. s. dixi post Ioã. de lig. & dicam latius in seq. arti. Et in hoc casu videt correctũ præalle. c. sanctorũ. Nam si hoc casu posset etiã Episcopus: nugatoriũ fuisset dicere cp poterit per sedẽ apostolicam: cũ nullus dubitet, cp Papa possit. & sic debet intelligi de solo Papa. † ita dico etiã hoc casu Legatũ de latere esse excluſum. ¶ † Aut si dispensatio principaliter est fienda propter vtilitatem ecclesiarum

[a] SEB. SAPIA. ¶ Dispensatio. Aduerte tamen, cp dispensatio inferioris à papa requirit causam apparẽtem, ad hoc, vt valeat. vnde si Episcopo cõcessum est, cp possit dispensare super pluralitate beneficiorum non debet dispensare nisi ille sit sublimis vel literatus, vt Felin. not. in. c. ad audiẽtiam. ij. col. vj. versi. omnia autem ista. s. de rescrip.

nulla differentia habita,an ſit perſona literata,an potens, vel vilis vel illiterata:ſed ſolũ ponderato,an fiat principaliter propter vtilitatem eccleſiarũ.& hoc caſu dicã Epiſcopo diſpenſandi poteſtatem minimè eſſe ademptam.& ſic.c.ſanctorũ.in hoc non eſſe correctum:quia cũ nullum ius habeatur expreſſum contra.c.ſanctorum.niſi.c.de multa.quod propriè loquitur:vt. §. dixi: videlicet, quando diſpenſatio ſit principaliter ob honorẽ & prærogatiuam perſonæ:dicã etiã hodiè illud.c.in alijs caſibus obtinere firmitatẽ. Fortè enim in aliqua perſona multũ ſolicita de diuite,qui melius ſciret gubernare,& augmẽtare duas eccleſias,quã duo rectores: vel non reperitur aliquis acceptare volens illã eccleſiam, niſi cura tus alterius eccleſiæ.nam ſatis eſſet abſonũ dicere hoc caſu Epiſcopis eſſe ademptã poteſtatẽ:cum nullibi hoc cauetur expreſsè. Nõ tamen dico prout dicũt Hoſti.& Pe.& Abb.q.c.de multa.loquatur quando diſpenſatio fienda non eſt:vt.§.dixi:ſed quando principaliter ob prærogatiuã perſonarũ:ſecundariò ob bonum publicum ſpirituale:vt.§.dictum eſt. Nã in fauorẽ perſonæ non debet recedi à iure cõmuni:vt in.c.miramur.lxj.diſt.ſed propter vtilitatem ſuperuenientem ex perſona,bene receditur â iure cõmuni:vt dicit glo.no.in præalleg.c.miramur,& ſatis probatur in.c.de multa.§.eo. Fateor tamẽ,q ille qui diſpenſat,non debet habere reſpectum ad perſonam ſed ad vtilitatem cõmunem, quæ ſequitur ex perſona:diſpenſatio tamẽ hoc caſu principaliter concernit vtilitatem perſonæ:licet diſpenſans habeat,& habere debeat reſpectum ad bonum commune. ¶ Et huiusiuris correctionis cauſa potuit oriri ex indiſcreta diſpenſatione, quam faciebant Epiſcopi: vnde Papa ad hoc obuiandum,voluit ſibi ſoli reſeruare diſpenſationẽ, quando venit fienda principaliter propter prærogatiuam perſonarum:quia ex dilatione nullum imminet periculum eccleſijs.ſed quando venit fienda principaliter propter prærogatiuam & vtilitatem eccleſiarum,voluit ius antiquum remanere incorrectum quia ex dilatione potuiſſet irrogari eccleſijs maximum præiudicium.& hæc diſtinctio eſt multum æqua,& eccleſijs fauens:& prouidetur per eam fraudibus adhibendis,& etiam vtilitati eccleſiarum:& euitatur iurium correctio,inquantum fieri poteſt. nec alia iura ſuperius allegata apertè faciunt contra hanc concluſionẽ. Sed.c.ordinarij.de offi.ord.lib. vj. facit aliquantum contra hanc concluſionem,in.§.ſi verò.vbi dicit text. q ſi dubitatio oritur ſuper diſpenſatione circa duo curata,recurrendum eſſe ad ſedem apoſtolicam,cuius eſt æſtimare quem modum ſui beneficij eſſe velit.&c.ergo tacitè innuit,q ſolus Papa diſpenſet: aliãs dixiſſet recurrendum eſſe ed eum,qui diſpenſauit.Sed reſpondeo,quòd Papa retulit ſe ad id,quod ſæpius & frequentius accidit.iuxta not.in c.literas.de deſpon.impuber. Nam rarò contingit diſpenſatiõem fieri per Epiſcopum & ſuper ea dubitari,ſed vt plurimum ,ppter varia reſcripta,quæ ab apoſtolica ſede emanãt oritur hæc dubitatio.ſed in alio ille tex.facit pro:quia in princi.dicit epiſcopũ debere cõpellere quoſlibet detinẽtes duo curata, ad oſtendendũ diſpẽſationes,quarũ authoritate illa poſsident.& ſic non dicit,diſpẽſationes ſedis apoſtolicæ: ſed in genere dicit, quarum authoritate &c.ſufficit quòd ille tex.non venit diſpoſitiuè ad correctionẽ.c. ſanctorũ.debet ergo intelligi & reſtringi ſecũdũ alia iura. ¶ Aduertendum tamen , quia circa duas perſonas,vel duas dignitates, vel præpoſituras,ſeu adminiſtratiões,aut duo officia, vel eorum alterum cum reliquo obtinenda in eadem eccleſia etiã cõſuetudine exiſtente Epiſcopus diſpẽſare nõ poteſt:vt in.c.j.de cõſue.lib. vj.vbi eſt expreſſum. An autẽ poſsit diſpẽſare circa prędicta in diuerſis eccleſijs,quo ad officia nõ curata:Ioã. mo.ibi dicit q conſtitutio non loquitur in diuerſis Eccleſijs:ſed Archid.ſub dubio fatè,ibi etiam de diuerſis Eccleſijs hoc intelligit, quo ad dignitates, perſonatus,vel officia.& dicit quòd in illo.c.j.loquitur de eadem: quia ſic de facto occurrit.Ioan.and.ibi dicit,q illud.c.non procedit in diuerſis Eccleſijs quo ad officia non curata. ¶ † Secundo caſu principali,ſcilicet cum quæritur quid in pluribus ſimplicibus. glo.communiter tenet,q Epiſcopi diſpenſatione poſsit quis obtinere plura ſimplicia,ſeu curatum,ſeu dignitatem cum ſimplici: vt no.gloſſ.in.c.literas.de conceſſ.præben.&.c.de multa.§.eod.& q.dudũ.ij.de elec.& in.c.ſuper eo.j.eo.tit.lib.vj.& in.c.j. de cõſue. eo.libr.Et huius opi.fundamentũ elicitur ex.c. ſanctorũ.lxx.diſt. vbi indiſtincte permittit Epiſcopo diſpẽſare etiã circa duo curata.&.c.de multa.tantũ loquitur de curatis & dignitatibus.In ſimplicibus ergo,vel curato & ſimplici , remanet antiqua diſpoſitio prælleg.c.ſanctorũ.Sed Ioã.an.in.c.literas.aliter,& melius videt diſtinguere.& idem ſentit gl.in cle.fi.j.eo.tit.videlicet,q aut vult Epiſcopus diſpẽſare ſuper pluribus beneficijs ſimplicibus,vel curato,vel dignitate & ſimplici beneficio,in eadẽ eccleſia,aut diuerſis.Primo caſu,aut beneficia ſunt difformia,vt ſuper dignitate & præbenda:& poteſt argui ex.c.j.de cõſue.lib.vj.& quod ibi no:facit.c.cũ noſtris.de cõceſ.præbẽ. Aut ſunt vniformia & ſuper duabus præbendis,vel canonijs:& non poteſt:imò cõſuetudo in contrarium non valeret:vt præalle.c.literas. & no.in præalleg. cle:fi. ¶ Quæ autẽ ſit ratio,quare magis in diuerſis officijs eiuſdẽ eccleſiæ,quàm canonijs poſsit Epiſcopus diſpenſare?dic ſecundũ Ioã. an.& bene,q ſi eſt canonicus pluriũ eccleſiarum ex diſpenſatione ſemper eſt reperire in qualibet eccleſia numerũ completum ,nec frangitur numerus:quia in vnaquaq; ero decimus, vel duodecimus,vel quartusdecimus ſecundũ ordinẽ receptionis meæ,& idẽ ſi in eccleſia ſunt beneficia de per ſe & canonicatus.Nam nunc canonicatui, nunc officio potero deſeruire:ſed ſi mihi canonico detur in eadem eccleſia alia canonia:tunc aut eccleſia non habet numerum,aut habet:ſi non habet,non procedit iteratio :quia fieret tantummodo quo ad vocem , ſicut cùm ſecundò manumittitur manumiſſus:baptizatur baptizatus , ordinatur ordinatus.lxviij. diſt.c.quod verò.& quod ibi no. ¶ Secũdo caſu cum habet numerum,per diſpenſationem numerus frangitur.nã ſi eſſent.xij.canonici:& habeo duas præbendas,tantùm eſſent. xj.& ſic de ſingulis. Nõ enim poteſt eadẽ perſona bis numerari.patens eſt ergo ratio fractionis numeri.Item ſubtrahitur eccleſiæ alterius cõſilium & ſubſidiũ.Nam ad hoc ex prima canonia tenebatur,& ſic per ſecũdam nil additur.vnitas ergo eccleſiæ & officiorũ prohibet,& diuerſitas eccleſiarum & officiorũ permittit.Et per hoc non obſt. q plus ſit habere dignitatẽ & canoniam,quã duas canonias, quia hoc vltimo caſu militat ratio prohibitionis.ad hoc,quòd not.Io. an.in.c.ſi.de trãſlat.prælat.& gl.in præalle.clemen.ſi. ¶ † Tertio caſu principali quando talia beneficia ſunt in diuerſis eccleſijs.& tunc Io.an.& communiter doct.in præalleg.c.literas.& in.c.cum iandudum.§.eo:tenent,q Epiſcopus poſsit diſpenſare.ſed contra hoc apertè facit.c.ſanctorum.vbi dicit tex.licet enim Epiſcopi diſpenſatione vnus diuerſis præeſſe poſsit eccleſijs,canonicus tamẽ præbẽdarius,niſi vnus eccleſiæ in qua conſcriptus eſt:eſſe nõ debet,& ſic apertiſsimè dicit Epiſcopũ diſpenſare nõ poſſe:vt vnus habeat duas præbendas etiã in duabus eccleſijs. ¶ Et ideò videtur ſic dicendum,q aut Epiſcopus vult diſpenſare ſuper duobus beneficijs,vel duabus canonijs,& poteſt.Aut ſuper duabus præbendis diuerſarũ Eccleſiarum,quarum quælibet per ſe ſufficit: & nõ poteſt.Et iſte eſt proprius præalle.c.ſanctorum.licet ibi glo.dicat q etiam ſuper duabus poteſt,quando ſunt in eodem Epiſcopatu: ſecus ſi in diuerſis.& in hoc vltimo caſu videtur intelligere illud c.quod non placet,quia eſt maxima limitatio ad illum text. Et primum intellectum ad illud.c.videtur ſentire Innocen.in.c.fina.de cleric.non reſiden.vbi dicit,q Epiſcopi diſpenſatione non poteſt quis eſſe canonicus præbendarius in diuerſis eccleſijs,ſed canonicus tantùm ſic, per præallega.c. ſanctorum.à contrario , vbi dicitur,quòd non poteſt eſſe canonicus præbendarius in diuerſis eccleſijs:ergo canonicus tantùm ſic. Et ratio diuerſitatis ſecundùm eum,quia ſi haberet duas præbendas :notaretur cupiditas: vt in.c.cum iandudum.§.eodem. Item diminuerentur præbendę aliorum:& non debet fieri diſpenſatio cum alterius præiudicio. hoc vltimum intellige quando præbendæ non ſunt diuiſæ :quo caſu fieret alijs præiudicium,ſi diſpenſaretur cum alio . ſed quòd habeat canoniam in alia eccleſia,eſt potius oneris, quàm commodi.Item expedit eccleſiæ plures habere conſiliatores:quia integrũ eſt iudicium.&c.lxiij.diſtin.exempla.&.c.prudentiam.de officio delega.Sed dices quare duo beneficia poſſunt alicui diſpenſatiuè concedi:& non ſic duæ præbendæ?Innocen.non reddit rationem:ſed poteſt dici,q præbenda principaliter conceditur alicui, vt inde quis neceſſaria ſibi ſuſcipiat:vt dicit tex.xij.q.j.c.fin. vnde ſi quis habet præbendam ſibi ſufficientem,aliam non debet conſequi,ſed beneficium conſequitur principaliter propter diuinum cultũ;& vt gerat negotia beneficij.vnde poterit eius reditus conuertere in vtilitatem beneficij.& ſic nulla hoc caſu denotatur cupiditas.Et hoc puto verum,niſi diſpenſatio fieret principaliter propter prærogatiuam perſonæ . quo caſu dico Epiſcopum poſſe diſpenſare etiã ſuper duabus prębendis diuerſarum eccleſiarum.arg.in præalleg.c.de multa.vbi tantùm prohibetur circa curata & dignitates

43 circa ſublimes & literatas perſonas. ¶ † Sextum erat examinandũ,an ſit tutus quo ad Deũ ille,cum quo diſpenſatur per Papam circa pluralitatem beneficiorum vtilitate publica non ſuadente.Ioã.de lig.vbi.§.dicit,q non. Sed aduerte:quia pro ſolutione huius dubij præmittendum eſt,quod no.beatus Tho.ij.ij.q.xcvij.arti. vltimo: vbi diffiniens diſpenſationẽ dicit,q diſpenſatio eſt commenſuratio communis ad ſingula:inde gubernator familiæ dicitur diſpenſator:quia diſpenſat ſingula ſingulis & laborẽ & præmium.& tali diſpenſatione indigemus, quæ legẽ vniuerſalem ex cauſa interdum relaxaret.Hoc autem,ſcilicet communem relaxare, ſpectat ad illũ , qui poteſt legem communem edere,vt eſt Papa,vel Imperator:non ad inferiorẽ,niſi quatenus à lege ſibi permittitur:vt plenè legitur & no.in.c.at ſi clerici.de iudi.&.c.dilectus.de temp.ord.& per Archi.in.c.licet canõ.de elec. lib.vj.Diſpenſans aũt debet habere intuitum rationis & boni vniuerſi,& cauſæ propter quã diſpenſat:quæ cauſa in beneficijs poteſt eſſe triplex: neceſsitas, vtilitas, & euidens prærogatiua meritorum:vt in.c.de multa. &.c. expoſuiſti.§.eo.&.j.q.vij.c.diſpenſationes.cum duobus ſeq.quibus ceſſantibus:vt quia diſpenſans nuda voluntate mouetur,non habens intuitum ad aliquod prædictorum,non meretur dici diſpenſatio,ſed diſsipatio.Requiritur enim in diſpenſatione fides & prudẽtia.vnde Luc. xij.Quis putas fidelis eſt diſpenſator & prudens,quẽ cõſtituit dominus ſuper familiam ſuam. &c. Infidelis autẽ eſt diſpenſator,qui non habet intuitum ad bonum commune. Item eſt imprudens in non comparando cauſas prædictas:& ideo diſsipator propriè dici poteſt. ¶ Ex his ſequitur ſolutio quæſtionis,in qua diſtinguendũ eſt inter diſpenſationem factam cauſa cognita:vt ſit tutus etiam quo ad Deum ille,cum quo Papa ſuper pluralitate diſpenſauit.Aut hoc fecit ſine cauſæ cognitiõe: & nõ ſit tutus quo ad Deum,ſed quo ad forum eccleſiæ militantis,in quo ſæpe fallitur & erratur:quo caſu Deus aliter iudicat de homine,quàm miniſtri Dei & iuſtitiæ: vt in.c.cum æterni.de re iudi.&.c.à nobis.j.de ſenten.excõ. Ad hoc facit quod legitur & no.de voto.c.nõ eſt .xxiiij.

44 q.iiij.ſi is qui.&.xxiiij.q.j.manet. ¶ † Sed contra prædicta facit,quia prohibitio pluralitatis deſcendit à lege canonica,nõ diuina:ergo aliud eſt dicendum in Papa : qui

a poteſt ſupra ius* diſpenſare,& illud in totum etiam tollere:quia ipſe ſolutus eſt legibus:iuxta not.per Inn.in.c. cum ad monaſterium.de ſtat.regu.vbi expreſsè tenet, q Papa contra ius poſitiuũ,vt cõtra illud,q non liceat habere duas curatas:poteſt nuda volũtate diſpenſare: quia eius eſt tollere,cuius eſt concedere.& de factis Papæ di-

* ſputare non licet.xvij.q.iiij. * c.ſi quis ſuadeñ*.§. qui autem.& idem tenet Inn.in.c.dudũ.ij.de elect. Facit quod not.in.c.propoſuit.de conceſ.præben.& in .c.j.de cõſti. Sol.dico prædicta procedere quo ad forum militãtis eccleſiæ,in quo non licet diſputare de factis ſuis: quia ipſe de alijs iudicat:ſed à nemine iudicatur, niſi in caſu hæreſis:vt in.c.ſi Papa.xl.diſt.&.ix.q.iij. c.aliorũ. ſed quo ad Deum non procedunt.nam ius ſcriptum fundatum eſt ſuper bono communi.iij.diſtin.c.erit autem lex.hoc autem priuata conſyderatione iſtius, vel illius, non debet omitti.lxj.diſtin.c.miramur.de reg.licet. cum ſi.Diſpenſatio autem per priuatam conſiderationem illud remittens irrationabilis eſt,cum apud Papam non debeat eſſe acceptio perſonarum.de iudi.c.nouit.cum concord.ſed negari non poteſt acceptio vnius perſonæ,q alijs communiter denegatur.Item ſi Papa eſt negligens,vel remiſſus,& non attentus circa bonum publicum grauius punietur à Deo:vt in.c.ſi Papa.prælegа.& maximè circa bona eccleſiaſtica,quę ſunt Dei:vt in.c.ex eo.de electio. lib.vj.Inn.in.c.cum ſuper.de cau.poſſeſ.& proprie.facit quod not.xij.q.j.expedit.& in.c.cauſaj.de verb.ſigni. & j.q.iiij.ſaluator.xxiij.q.viij. conuenior. Nam quæcunq; eccleſijs offerantur,dicuntur eſſe oblata Deo.xij.qõ.ij. c.res.&.c.videtes.vnde nõ debet attenta carnalitate & affectione ſpeciali de his rebus diſponere:ſed attẽto bono publico ſpirituali.Debet enim eſſe fidelis & prouidus diſpenſator,& non infidelis:& eius iudiciũ debet de vultu Dei prodire:vt in.e.vt noſtrũ.vt eccl.bñfi.&.c.cũ æter-

45 ni.de ſent.& re iud. ¶ † Sed cõtra p̃dicta opp.& videt,q nullo caſu licet diſpenſare:quia non debet eſſe acceptio perſonarũ apud Papã:vt in.c.nouit.de iudi.& ita debet iudicare magnũ vti paruum,vt ibi habetur. Sol. dic, q non eſt acceptio perſonarum , niſi vbi circa inæqualia ſeruatur æqualitas.Sublimia enim & ſcientia cum labore quæruntur. Non mirum ergo ſi ob maiori quæſitũ labore, maius cõfertur præmium. & is gradus cęteros antecellat, quem labor prolixior & ſtipendia longiora fecerint anteire: vt not.in.c.de multa.§.eo.vbi hæc pro maiori parte notantur. Ex omnibus prædictis'elicio tales concluſiones cum corollarijs. ¶ † Prima concluſio,

46 q non ſolùm in dignitatibus & curatis,ſed etiam in ſimplicibus iure ſpeciali ceſſante probibeſ quis eſſe pluralis. Alia concuſio,licet de iure ſcripto ſingula beneficia reſidentiam expoſcant perſonalem,iure tamen ſpeciali permittente fructus in abſentia percipere:nullo etiam vicario ibidem ſubſtituto:minimè prohibetur ,dummodo graue præiudicium Eccleſiæ ex hoc nõ inferatur. In curatis tamen nequeunt prædicta ſibi locum vendicare.

c.§. SED. 3 APIA. ¶ Ex quo infertur corollarium,conſuetudinem nõ va-

a lere:vt per ſubſtitutũ poſsit quis in curato deſeruire. Ex quo infertur etiam aliud corollariũ, curatum propria authoritate nequire ſua cura ad longum tempus ſubſtituere. ¶ Alia cõcluſio:quanquã beneficia ſimplicia iure ſpeciali inducẽte, reſidentiam non requirant perſonalẽ nequeunt tamen de iure communi regulariter plura in eadem accumulari perſonæ:ſi ex illorum quolibet cleri cus commodè viuere poteſt:aliàs ſecus. Ex hac infertur corrolarium:ſolam reſidentiam cauſam non eſſe beneficiorum accumulationem prohibendi. ¶ Alia cõcluſio: beneficiorum ſufficientia præſuppoſita:conſuetudo minimè valet,vt quis in eis poſsit eſſe pluralis:nec etiã data inſufficientia,ſi beneficia ſunt curata. ¶ Alia concluſio:ſi diſpenſationem principaliter ſuadet bonum publi cum ſpirituale:poteſt circa duo curata,etiam hodiè Epiſcopus diſpenſare:ſecus ſi principaliter ſuadet prærogatiua perſonarum. ¶ Alia concluſio:licet circa duorũ beneficiorum diſformium,vel ſimplicis & curati cumulationem queat in eadem vel in diuerſis Eccleſijs Epiſcopus diſpenſare:in eadem tamen circa conformia, vel diuerſa circa duas præbendas,niſi principaliter ſuadeat prærogatiua perſonarũ,diſpenſare nõ poteſt. ¶ Ex qua infertur corollarium : q facilius inducitur diſpenſatio circa beneficiciorum,quàm præbendarũ accumulationem. ¶ Alia concluſio. Is cum quo ſuper pluralitate beneficiorum vtilitate tantùm priuata ſuadẽte, etiam per Papam diſpenſatur,quoad Deum tutus minimè exiſtit. ¶ Ex qua infertur,corollarium,q nec is quo ad eccleſiã triumphantem tutus exiſtit,qui de inuitu eccleſiæ quæſitis ex indulgentia,ex eadem cauſa conceſſa is teſtatur.

47 ¶ † Quæro certum eſt , quòd per adeptionem ſecundi non curati,vacat primum conſimile ipſo facto: vt in.c. de multa.§.eod. An eodem modo vacet primum curatũ per adeptionem ſecundi nõ curati exigentis tamen præciſam reſidentiam de iure communi, conſuetudine, vel

a ¶ Supra ius . Vn de dixit Bal.in.c. cum ſuper. col. j. q Papa eſt ſupra ius:contra ius : & extra ius.& ſecũdùm Bald. in.c.j. qual.do.feu.propri. priue. Papa eſt omnia ,& ſuper omnia.& ſecundùm Hoſt.in c. cum veniſſent. §. de iudic.poteſt Papa ęquare quadrata rotundis,& multa de poteſta te Papæ, ponit Feli.in.c.j.col.iij. §. de conſtitutio,

ſtatuto? Inno. in c. j. de cle. non reſidē. videtur ſentire ꝙ ſic, etiam ſi primum non eſſet curatum: ex quo vtrunq; requirit reſidentiam de iure ſpeciali. Nam dicit Inn. ibi differentiam eſſe inter conſuetudinem: quæ eſt, quòd continuam reſidentiam faciat: & eam, quæ habet quòd non percipiat beneficium, niſi reſideat: quia ſecundum primam conſuetudinem videtur ipſo facto renunciare primæ præbendæ recipiendo ſecundam, quę ſimiliter reſidentiam requirat: ſecundum aliam autem conſuetudinem non videtur renunciare: cum hoc non habeat conſuetudo. ad hoc. c. de multa. ſ. eodem. in ſimili. Pro quo etiam facit, quod no. glo. in clemen. gratiæ. de reſcrip. quæ dicit, quòd recipiendo quis etiam beneficium ſimplex, requirens etiam reſidentiam, videtur renunciare gratiæ ſuper beneficio curato obtinēdo, ex quo non poteſt vtrunq; de iure retinere. Io. cal. in præallega. c. fi. dicit, ꝙ licet pro hoc faciat identitas rationis, ſ. incompaſsibilitas: per. d. cle. gratiæ. quidam tamen dicunt, ꝙ. c. de multa. non habet locum in huiuſmodi ſimplicibus. ¶ † Ipſe autem Ioan. Calde. tenet contrarium: quia per identitatem rationis non extenditur ius etiam pœnale. de elect. c. ſi poſtquam. §. ij. lib. vj. Ioan. Andr. in addi. Specu. de cleric. non reſiden. ad fi. dicit quòd gloſſ. dictæ clemen. non eſt vera: & hoc fuit dictum originale Old. conſil. clxv. ſecundum do. Card. in præalle. c. fin. vbi etiam dicit hoc vltimum dictum eſſe verius: quiaid quod dicit. d. c. de multa. quòd per adeptionem ſecundi vacet primum: eſt pœna quòd debet extendi per identitatem rationis: de quo remittit ad not. per ſe in. c. cum dilectus. de conſue. & in. c. per inquiſitionem. de electi.

48

SEB. SAPIA. a ¶ Pœnalis. Vide multa per Iaſo. in l. penulti. ff. de in ius vocan. & auē quas actiones. C. de ſacroſan. eccle.

49 ¶ † Pro deciſione huius articuli duo ſunt videnda. Primùm, an primum beneficium vacet adepto ſecundo nō curato ex diſpoſitione. c. de multa. Secundò præſuppoſito, quòd nō vacet ex diſpoſitione illius. c. an vacet per tacitam renunciationem ex adeptione ſecundi. de qua iudicio meo tacitè ſenſit Inno. in præalle. c. fina. & gl. in præalleg. cle. gratiæ.

SEB. SAPIA. b ¶ An Papa. Vide de hac quæſtione per Cardi. ſancti Sixti in tractatu de potēt. Papæ. q. xlv. & latè per Feliñ. in. c. ex parte. primo. in prin. ſ. de offi. deleg. vbi multa allegat pro & cōtra, & per eundē in. c. j. col. verſicu. inquantū. d. Abba. j. de ſimo.

50 ¶ † Circa primum eſt videndum, nunquid præalle. c. de multa. cum ſit pœnale debeat extendi: cum ex ſui tenore non poſsit aptari quæſtioni noſtræ cum loquatur de beneficijs curatis. Et ſic eſt diſcutienda illa ſubtilis & profunda materia: nunquid conſtitutio pœnalis debeat extendi: quā materiā hic proſequi non intendo: quia neceſſariā non exiſtimo de præſenti. nam illa videtur clariſsima veriſsima & indubitata ſententia: quia ſaltem vbi ratio pœnalis conſtitutionis expreſſa non eſt: vel non eſt omnino eadem ratio in caſu, de quo quæritur, conſtitutio pœnalis[a] extendi non debet: & ſic extenderet proprium caſum: vt in. c. pœnę. de pœni. diſt. j. de hoc not. pleniſsimè per Io. an. in regu. odia. de reg. iu. li. vj. in mercu. vbi reſpondet ad. c. ſi poſtquàm. ſuperius alleg. gl. eſt no. in. c. j. de tēp. or. lib. vj. & in. c. fidei fauorē. de hęr. li. vj. vbi bo. gl. multum not. ad propoſitū noſtrū: vt inſt. de act. §. itē miſta. vbi etiā bo. gl. & in cle. j. de ele. & in. c. conſtitutionē. iuncto. c. nō ſolum. de reg. iur. li. vj. cum infinitis ſimilibus. per Bald. in l. ſi quis ſeruo. C. de fur. Hic enim nō eſt eadē ratio. nam negari nō poteſt, quin maius periculū immineat ex retētione duarū parochialiū, quàm duorum ſimpliciū, & reſidentiā exigentiū: vel ſimplicis & curati: per rationem ſ. proxi. dictam. meritò conſtitutio pœnalis diſponens de curatis: vt per adeptionem ſecūdi, vacet primum: nō extenditur ad ſimplicia. Nam vbi maius periculum vertitur, ibi cautius eſt agendum: vt in. c. vbi periculum. de

a

51 ele. libr. vj. ¶ † Circa ſecundū videlicet, an ſaltem vacet primum ex tacita renuntiatione, quæ inducitur ex adeptione ſecūdi? Inn. vt dixi tenet, ꝙ ſic. & alleg. præalleg. clemē. gratiæ. quæ ſe fundat tantū ſuper tacita renuntiatione. Sed aduertendū, quia Inn. in illo. c. fi. videtur ſibi contrarius. Nam primò dixerat, ꝙ ſi clerici alicuius ecclęſiæ exigentis reſidentiam ex ſtatuto, eligunt ſcienter aliquem clericum habentē cōſimile beneficium: videtur renuntiare ſtatuto illi: ſuper reſidentia. & hoc quo ad eanoniam & non quo ad præbendam: ne hoc vergat in præiudicium eccleſiæ. vnde ille beneficiatus erit in ſecunda eccleſia canonicus ſine prębenda: ſi autē elegerūt ipſum ignorantes, quòd aliud obtineret beneficiū, niſi ille renuntiauerit primo: poſſunt illū refutare ſecundū Inn. quod eſt contrariū eius, quod. ſ. dixi ſecundū eum. Nā hīc ſentit, quòd per adeptionē ſecūdi reſidentiā exigentis, nō vacat primū ipſo facto: quod etiā reſidentiā exigebat: ſed clerici videntur renūtiaſſe iuri ſuo, ſi ſcienter ipſum elegerūt. Si verò ignoranter, & ille nō vult reſignare primū, poſſunt illū renuere, & nō acceptare in canonicū. & in fi. ſuæ gl. ſentit, ꝙ iſte inſtitutus in ſecundo, videtur renuntiare primo propter incōpaſsibilitatē & ideo eius ſentētia tanquā doctoris cōtrarij ſequenda

52 non eſt. ¶ † Et ꝙ nō inducatur tacita renūciatio, probatur per multa iura. Primò per iura antiqua, ſecundùm quæ habentibus duo beneficia incompaſsibilia dabatur optio retinendi alterū: vt in. c. referente. &. c. prætereà. ſ. eo. quod non fuiſſet, ſi propter incōpaſsibilitatem, & per adeptionē ſecundi induceretur tacita renūtiatio primi. Probatur etiā quia per ius nouū vacaret primum. Item probaꝝ per alia iura ſuperueniētia. & primò per. c. nonnulli. de cler. non reſi. vbi cauetur, quòd recipiēs beneficiū incōpaſsibile cū primo debeat priuari. Secundò per ſnīam, ꝙ minimè eſſet, ſi per adeptionē ſecundi induceretur tacita renūciatio primi. Probatur etiā & per ius nouū inductū per. c. de multa. ſ. eo. & extrauag. execrabilis. Io. xxij. vbi hodie diſponitur ꝙ adeptionē ſecūdi curati vacet primū ipſo facto. Nā ſi induceret tacita renunciatio primi per adeptionem ſecundi exigentis reſidentiā, fruſtra emanaſſent iura præalle. videlicet. c. de multa. & c. execrabilis. & tamen, vt in eis patet, eſt iuris noui inductio. ¶ Ad clementi. gratiæ. iuncta gl. quæ videtur obſtare, duplex poteſt dari reſpōſio. Primò, ꝙ illa clemen. loquitur de habente literas ad dignitates ſeu beneficiū curatū ab ordinario, per cuius adeptionē videtur renunciare gratiæ Papali: cū non poſsit vtrūq; retinere. & hunc intellectū videtur ibi cōmuniter ſentire doct. & ſic non eſſet vera glo. in prædicta clemē. gratię. quæ intellexit text. etiā de illo, qui cōſequitur beneficiū ſimplex expoſcēs reſidētiā. Sed quia verba illi⁹ cle. optimè adaptanť etiā ad adipiſcētes poſt gratiam, beneficiū ſimplex: ideò dico ꝙ illa gl. poteſt ſtare: & quod illa clē. intelligatur de iure ad rē, prout loquitur: quo caſu per adeptionē ſecundi non curati exigentis reſidentiā, inducitur tacita renunciatio gratiæ ſuper beneficio curato. Et eſt ratio: nā literę impetratæ ob beneficia, aſſumunt vigorem ex intentione ſcribentis: vt in. c. cū cauſa. &. c. fi. ſ. eo. ſed de intentiōe Papæ mādantis alicui prouideri de beneficio curato, vel dignitate, non exiſtit vt prouideretur illi, qui obtinet beneficiū, quod requirit præciſè reſidentiam. arg. in. c. ad aures. &. c. poſtulaſti. ſ. de reſcrip. &. c. quia nonnulli. &. c. relatum. ſ. de cleri. non reſiden. ergo eoipſo quòd impetrans conſequitur tale beneficium ab ordinario tacitè videtur renūciare gratiæ: cùm non poſsit conſequi beneficium, & effectū gratiæ contra intentionē mandantis. Ad hoc. c. ſi pauper j. eo. titu. libr. vj. Et iſte videtur eſſe proprius intellectus clegratiæ. & eſt multum pulcher. per quem toleratur: ibi gloſ. & verba text. non impropriantur. nec. c. de multa. extenditur. Et ex his cōcludo, quòd per adeptionem ſecundi beneficij, reſidentiā exigentis, non inducitur ipſo iure vacatio primi cōſimilis, vel curati: cum inducatur tacita renunciatio gratiæ ſuper tali beneficio conſequē

53 do. ¶ † Quæro, certum eſt ꝙ beneficium ſpirituale gratis & liberè eſt conferendum: an Papa[b] recipiens pecuniam de

b

niā de titulo ſpiritualis beneficij, dicatur cōmittere ſimoniā: & ſic inuoluatur peccato: & eā dans poſsit ſalua conſcientia illud beneficium retinere? hāc quæſtionem expreſsè non reperio per aliquē tactam, niſi multū ſuccinctè per do. Card. in. c. j. de ſimo. vbi ex dictis doc. intulit, ꝙ Papa pōt vēdere titulum beneficij: licet deberet abſtinere: quia eſt res mali exempli. & hoc intulit ex eo, quod dicūt ibi aliqui doc. ꝙ titulus de ſimonia non habet locū in Romana curia: ſicut nec lex Iulia de ambitu

a locū habet in curia Principis. ff. ad legē Iul. de ambitu. l. vna. pro hoc quod not. lxxxij. diſt. c. presby. &. j. q. vj. c. vlti. Videtur ergo in Romana curia excuſare à ſimonia ſcientia & tolerantia Papæ. arg. de offi. deleg. c. ex parte. & quod ibi not. & hoc fatetur Hoſti. verum in his, quæ ſunt ſimoniaca, quia prohibita: ſecus ſi prohibita: quia ſimoniaca. iuxta not. in præallega. cap. ex parte. Alij verò ibi contrarium dicentes, quòd ex quo conſtitutio promulgata eſt, hoc prohibens: tenet & firma eſt, & omnes ligat. Dicit tamen ibi Io. and. quòd non ligat promulgantem. C. de legi. l. Princeps. Et ex his ſentit ibi. do. Car. ꝙ vendere titulum beneficij, non eſt ſimonia: quia prohibitū. ¶ Ego verò legendo illud. c. tenui contrariū quod corroborabā rationibus & tex. Et primò inducit talis ratio: per titulū beneficij confertur executio ordinis & clauium, nō tantùm bona temporalia. Vnde ſciendum, ꝙ in ordinatione datur poteſtas clauiū in habitu, ſed non in actu. In inſtitutione verò, ſeu collatione beneficij, datur executio illius poteſtatis. tex. eſt apertus in

☞ *c. generaliter*. §. ecce ſufficiēter. & in. c. ſeq. xvj. q. j. Nō enim quis pōt parochianum alterius ſoluere, vel ligare, vel in alterius eccleſia celebrare, ſine illius licentia: vt in c. cūctis. & quod ibi no. xvj. q. j. &. ix. q. ij. quaſi per totū &. xiij. q. j. c. j. de parochia. c. vt dominicis. &. c. nullus. & de pœni. & remiſ. c. omnis. cū ſimi. quæ quidē executio eſt connexa ipſi ordini, ſeu ſacramento ordinis: ergo vē dendo executionē ordinis videtur vendere ipſum ordinem, & donū Dei. ad hoc. j. qō. iij. ſi quis obiecerit. &. c. ſaluator. j q iij. in quibus iuribus cauetur, ꝙ qui vendit vnū ſine quo alterum non peruenit: neutrū inuenditū relinquit: & ſic in vendendo executionem poteſtatis, qui non prouenit ſine ordine, videtur vendere ipſum ordinē. & de hoceſt gl. ſing. in. c. licet. de pœ. quę eſt finalis in ordine: quæ apertiſsimè dicit, quòd in recipiendo pecunias à vicarijs, vt permittat eis celebrare in vicarijs ſuis venditur executio ordinis: & per cōſequens ipſe ordo. & ideo hoc eſt ſimoniacū. Itē vendendo ordinis executionem videtur vendere donū Dei. hoc enim prouenit ex dono Dei & non Papæ. ad hoc. c. verbū. de pœni. diſt. j. vnde ordinis executio dicitur ordinis perfectio: vt in. c. qui perfectionē. j. qō. j. Hæc autē ſunt prohibita vendi, quia ſimoniaca. vnde vēdere ordinē & eccleſiam ſeu altare. i. executionē altaris, æqualiter prohibētur: & vtroq; caſu appellatur ſimoniaca hæreſis: vt in. c. præſbyter. j. q. j. ibi: *quia altare & decimas. c.* ſpiritū ſanctum emere, vel vendere: ſimoniacā hæreſin eſſe, fideliū nullus ignorat. Idē dicit tex. in. c. altare. j. q. iij. hoc aūt vendere in vtroq; teſtamento prohibetur: vt in. c. qui ſtudet. j. q. j. vbi habetur de Giezi & Simone mago, qui primò fuerunt authores huius ſceleris. Vnde ſimonia dicitur à Simone mago, qui primò in nouo teſtamento author huius ſceleris extitit, in volendo emere gratiā Dei. Nam cum Apoſtoli eſſent Hieroſolimis, & per manus impoſitionem darent ſpiritum ſanctum: Simon magus obtulit pecuniam Petro, ſi daret illi poteſtatem illam vt ipſe ſuis ſpiritum ſanctum eodem modo conferret: & tunc recepit damnationem à Petro inquiente: Pecunia tua tecū ſit in perditiōe, quia donū Dei &c. ad hoc. j. q. j. c. Petrus. &. c. qui ſtudet. prope fin. In veteri teſtamēto Giezi famulus Heliſei prophetæ, voluit vendere ſanitatem Naam. Nam legitur in 4. Regum, ꝙ cum Naam Princeps militię Syrię, iuſſu Heliſei ſepties lotus in Iordane, mundatus à lepra recederet, Giezi puer Heliſei, videns ꝙ dominus ſuus nihil accepiſſet ab eo, clam ſecutus eſt eum dicens, duos filios prophetarū ad Heliſeum veniſſe: & nō habet quid ante eos ponat, ideo rogabat ex parte Heliſei, vt aliquid ſibi mitteret. Naaman verò miſit ei duo talenta & veſtes mutatorias: quæ omnia Giezi abſcondit: & poſtmodum ingreſſus ſtetit coram domino ſuo: cui dixit Heliſeus, venis Giezi? qui reſpondit, non iuit ſeruus tuus quōquā: Heliſeus verò dixit, nōne cor meū erat præſens, cū accepiſti argentum, & veſtes: vt emas iumenta, boues, ſeruos & ancillas? ſed lepra Naaman adhærebit tibi & ſemini tuo inæternum. & egreſsus eſt ab eo leproſus: & Naaman cādidus factus eſt, vt nix. Et ſic Giezi fuit author huius ſceleris in vendendo. vnde propriè emptores omnes ſunt appellandi Simoniaci: venditores verò Gieziatici, à Giezi: vt dicit glo. j. q. j. in ſumma. Et ſic patet ex prædictis, quòd vendere quæ proueniunt à Deo, eſt prohibitum: quia ſimoniacum: & de ſe eſt nequiſsimum. ſed nullus dubitat, quòd

a executio ordinis proueniat ex dono Dei: ergo ex eius venditione etiam Papa inuoluitur ſimonia. Item eccleſiam vendere prohibuit ipſe Deus in figura. & apertiſsimè habetur in. c. ex multis. j. q. iij. vbi dicit tex. ꝙ Calcedon. cōcilium vnum ex principalibus, ſimili pœna condemnat eos, qui eccleſiæ beneficium interuentu pecuniæ acquirunt: & eos qui ſacram manus impoſitionem per quam ſpiritus ſanctus cōfertur, mercari dignoſcuntur: vtroq; caſu authoritate inexpugnabili illos à beneficio, iſtos à ſacro ordine iubet expelli. Tamen humani generis redēptor, omnes ementes & vendentes de templo eijciens cathedras vendentium columbas euertit: numulariorum æs effudit. Ex patris authoritate denuncians dicens: Nolite facere domum patris mei domum negotiationis. & poſt puſillum ſubijcit text. quòd ſicut per columbarum venditores deſignantur illi, qui ſacrā manus impoſitionem vendere conantur: & ſic per numularios eccleſiaſtici beneficij venditores denotantur: qui domum Dei (euangelio teſte) ſpeluncam latronum faciunt. &c. vide etiam bonum tex. in. c. qui ſtudet. ij. q. j. vbi multipliciter probatur hoc crimen eſſe prohibitū vtroq; teſtamento. & vide in. c. presbyter. ea cauſa. & q. vbi probatur, ꝙ obtinere beneficium per ſimoniam,

54 eſt crimen hæreſis. ¶ † Ex prædictis ergo apertiſsimè liquet hoc, ſcilicet vendere titulum beneficij eſſe à Deo prohibitum. ergo Papa non excuſatur. xxv. q. j. ſunt quidam. & quod not. in præalleg. c. ex parte. &. c. j. de ſimo. & ob iſtam authoritatem prohibet ibi Papa etiam pro canonicatu, ſeu prębenda pecuniam exigi, etiam in vtilitatem fabricæ eccleſię, vel pauperum conuertendam. Ad idem bo. tex. in. c. ex diligenti. de ſimo. vbi dicit tex. ꝙ præſtare homagiū, & ſic dare aliquid temporale pro ſpirituali beneficio, contrarium noſcitur diuinis & humanis legibus. & hoc ideò dicit ibi glo. quia eſt cōtra ve

55 tus & nouum teſtamentum. ¶ † Et prędicta puto procedere, quando executio beneficij, vel officij concernit diuina! vt puta altaris adminiſtrationem, vel clauium executionem: ſecus autem ſi concerneret tantùm adminiſtrationem temporalium: vt eſt videre in hoſpitali: nam tunc non puto Papam committere ſimoniam recipiendo quid temporale: quia hoc non eſt vendere donum Dei: ſed id dicitur ſimoniacum, quia prohibitū ab eccleſia. Et in hoc poſſet procedere ſimilitudo de lege Iul. de ambitu. quæ non habet locum in Romana curia: vt. ſ. dictum eſt. & hoc ideò, quia ipſe Princeps hoc prohibuit: ſecus autem ſi prohibuiſſet Deus. dico tamen ꝙ vtroq; caſu Papa debet abſtinere: & malè facit, ſi nō abſtinet: licet hoc vltimo caſu nō dicatur ſimoniam pro-

ZACHARIAS. a ¶ Non habet locum in curia Romana. Adde iſtū in. c. cū veniſſent. nu. 7. & ibi poſui in apoſtil. ad eū. in ver. de delicto ſimoniæ. vbi etiā Feli. col. j. ver. in quantum abbas. vbi dicit hāc eſſe communem opi. ſ. de iudic. & alibi. quid in. c. j. nu. 5: & ibi etiā poſui in addi. in ver. in curia romana. j. de ſimo.

56 priè committere. ¶ † Nam Papa non potest id facere,
a per quod denigratur seu decoloratur status ecclesiæ. j. q.vij.c.& si illa.xxv.q.j.non igitur.facit quod no.de iureiuran.c.& si Christus.& de hoc in Specu.in tit.de leg. §.nunc breuiter.vbi ponit casus,in quibus Papæ prohibitum est dispensare: & inter cæteros prohibitos con-
57 numerat supradictũ. ¶ † Vtroq; enim casu putat istum qui dedit pecuniam,etiam Papæ nõ esse tutum,quo ad Deũ: & ligari cõstitutione Papali super hoc promulgata:licet ipse Papa sua constitutione non ligetur:nec mirum,quòd vnus ligetur,& alter non. Nam hoc cõtingit propter diuersas qualitates personarum . Papa enim non ligatur: quia nemo potest se ipsum ligare,quia etiã absoluere seipsum non potest:,vt in.c. fina.de pœ.& remiss.quia discretio personarum debet esse inter agentẽ & patientem.sunt enim correlatiua: quæ non possunt in eadem persona cadere:vt in.c.fi.de institu.& in.c.debitum.de biga.& in.c.per vestras.de iurepatronatus . Sed quòd subditus non ligetur,nihil obstat,ex quo constitutio remanet firma:nec fuit sublata per habentem potestatem illa vice dispensandi. Videmus etiã,q; in facto inseparabili vnus peccat,alter non.vnus punitur , alter non.xxxiiij.quæstio.ij.c.in lectum.& pone exemplum cum plures eligunt indignum,quorum aliqui sciũt,aliqui ignorant.de elec.c.cum in cunctis.§.clerici.eo.tit.c. scriptum.ad fi.Item pone cum plures committũt actũ, ex quo debetur suspensio iuris,sed alter est Episcopus, qui de iure nullam sententiam suspensionis incurrit ,ni si de ipso expressa mentio habeatur.de elect.c.si cõpromissarius.§.huiusmodi.de sent.excom.c.quia periculosum.lib.vj.¶ Et hoc vltimum apertissimè sentit Io.an. in regula,cui licet.in mercuri.lib.vj . vbi format quæstionem in similibus terminis:videlicet Bononien. episcopi statutum excõmunicat ludẽtes ad hazardum: ludit demũ Episcopus cũ Titio:quæritur nũquid vterq; ligetur,vel neuter? & tandem post multa diffinit Episcopum nõ ligari:sed Titium sic.Ita in proposito dicã istum dantem pecuniã ligari cõstitutione papali:sed Papam non. ¶ Ad legem Iulia.de ambitu.respondẽ,vt dicit Io.an.in præall.regula cui licet.in fi.quæstionis.q; il
3 la lex punit ambitum.i.ambitionem & cupiditatẽ quærentis administrationem & pecuniam dantis populo, per quẽ elicitur exprimens id non habere locum in vrbe,vbi princeps magistratus erat.probat ergo solum illa lex,q; si statutum diceret,qui luserit alibi,quàm in palatio nostro:vel cum alio,quàm cum nobis:vel familia nostra &c.q; ludens in loco exempto,vel cum persona exempta ligatus non esset:& multa alia:quæ possent in contrariũ allegari in hac quæstione:q; iste non ligetur,
58 si Papa non ligatur.vide ibi Io.and.¶ † Ex prædictis omnibus elicitur cõclusio.ex pecuniæ datione propter beneficij spiritualis institutione simoniacum crimẽ oritur:adeò quòd etiam Papa tali crimine inuoluitur,si talis beneficij administratio & executio clauium potestatem:cum altaris administratione concernit :aliàs secus. licet alio crimine inuoluatur:dans tamen vtroq; casu, quo ad Deum:& etiam quo ad ecclesiam militãtem tutus minimè existit hæc est conclusio noua. Abbas.

SEB. SAPIA.

a ¶ Denigratur.vide quæ copiosè accumulat Felin. in.c.si quãdo.col. iij.verſic.propter illud dictum . & col.v.ver.dicta p istum tex.ſ.de rescrip.vbi tangit quãdo Papę obediendum, & nunquid possit disponere contra statutum ecclesiæ.

b ¶ Exigere rationẽ. Adde q; etiã nõ potest ipsum amouere propter dilapidationem: sed debet petere vt amoueatur, vt laicus:vt dicit Fede. consil.xcv.de quo etiã per eundem consi.ciiij.

c ¶ De fructib⁹ ecclesiæ . Adde videndum do.Car. consi. xcv.vbi an æquiparetur tutori.

ZACHARIAS.

¶ Adde quod nota.in apostil.ad istum,in.c. reprehensibilis. nu.18. in versi.testari..ſ. deap p.Cardi. in clemẽ.gratiæ.nu. 58
12.& ibi in apost. Celsi.in versic.q; clerici precisè.de rescrip.& Franc. in.c.præsenti.nu. 10.& ibi iterum in apostil. eiusdẽ Celsi.de off.ord. lib.vj.

d ¶ Ignotum. Adde idem esse in habente iuspatr. 1
vt dicit Fed.consil.ſ.alleg.xcv. 2

ZACHARIAS.

e ¶ Facit plenam 3
probationẽ. Adde nota.in apost. ad istum, in.c.in
præsentia. nu.5. 4
in apost.in versi. prælatorum.j.de renunciat.

5 Literæ commendatitiæ Prælatorum faciũt plenam fidem in his quæ sunt modici præiudicij.puta quando commendant clerici cum eorum alteri Prælato.6.

6 Episcopus,an debeat examinare clericum sibi per literas commendatitias præsentatum.

7 Nominatim expressi in pœnalibus,qui dicantur.

In odiosis non est recedendum à proprio significato verborum.

Excommunicatus,si est aliquis cum suis fautoribus, oportet illos declarare ante,quàm sint excommunicati.

Ciuitas,si est interdicta,non erit interdictus populus illius ciuitatis: & ideo poterit alibi audire,secus si interdicatur populus.

CAP. XXXI.

IN lateranensi.¶ Non debẽt religiosis ecclesias, vel decimas à laicis sine Diocesanorum consensu recipere excommunicatos,vel interdictos ad diuina admittere in ecclesijs quoq; quæ ad eos non pleno iure pertinẽt instituere & destituere.sed præsentabũt Diocesani ad eas viros idoneos.h.d. vsq; ad finem.Primò ponit tenorem concilij lateranen. Secũdò approbat & renouat ibi: *nos autem.* Tertiò addẽdo declarat ibi: *sanè.*¶ Casus literalis.Quod dicitur hic,habetur.ſ.de priuileg.cum & plantare.vsq; ad.§.sanè.In quo prædicto concilio dicitur,vt tales præsentare procurẽt in ecclesijs,quæ ad ipsos pleno iure nõ pertinent: quos vel conuersatio illorum notos reddat:vel commendet
1 testimoniũ prælatorũ.Ber.¶ † Not.primò, q; hîc pro maiori parte renouatur,quod erat sancitũ in cõcilio lateranen.Et fortè hac ratione nõ poterat dubitari ,vtrũ propter non obseruantiã esset introducta facultas ,seu consuetudo in cõtrariũ.& vide quod in simili no.in clemen.ſtatutum.de elec.vbi gl.not.nũquid cõsuetudo semel reprobata posit induci.tetigi in.c.ij. de probatio.
2 ¶ † Nota secũdò,q; religiosi nõ possunt admittere ad diuina excõmunicatos,vel nominatim interdictos:si tamen admittũt de facto,nõ per hoc efficiuntur irregulares.c.j.is qui.de senten.excom.lib.vj.sed incurrũt pœnam.c.Episcoporũ.de priuile.eo.lib. ¶ † No.tertiò ,q;
3 patroni ecclesiastici habẽt pinguius ius in ecclesijs patronatus,quàm seculares.nam possunt exigere rationẽ de rebus temporalibus,quod laici patroni nõ possunt . & qualiter sit exigenda hæc ratio à Rectore ecclesiæ,vide per Inn.in.c.cum & plantare.j.de priuileg. Et ex hoc & illo.c.cum & plãtare.collige rectorem ecclesię non pos
c se ad libitum disponere de fructibus ecclesiæ,ˢ sicut cõ patrimonio.De his enim fructibus ecclesiæ possunt cõpelli ad reddendũ rationẽ,nõ tamẽ multũ subtiliter exigenda est ratio:vt not.in.d.c.cum & plantare.¶ Ex hoc infero,q; cũ pinguius ius habeat Episcopus in beneficio quàm patronus,quòd quemadmodũ potest patronus exigere rationẽ:ita & fortius Episcopus.argu.in.c.dilectus.ſ.de offi.lega.Laicus verò patronus de his se non
4 intromittit:vt in.c.nouerint.x.quæstione.j. Nota † q; in ecclesijs pertinẽtibus ad religiosos pleno iure non fit præsentatio Rectoris Episcopo,sed ipsi instituũt,& destituũt.Intellige,quãdo populus est exemptus:aliàs ratione curę,debet recurri ad episcopũ.de quo in.c. vnico.de capel.mona.lib.vj.Et quãdo dicãtur ecclesiæ sub iectæ alicui pleno iure? dic,vt in.c.quoniam j.de priuil. Nã pleno iure dicunt,quãdo Episcopus nullũ ius Episcopale ibi exercet,sed tota iurisdictio pertinet ad Abbatẽ,seu ad aliũ prælatũ.¶ † No.q; habens collationem beneficij,nõ pot in populo nõ exẽpto instituere clericũ
d ignotumᵈ.Et no.q; testimonium Prælatorũ facit plenam probationẽ ᵉsuper idoneitate personæ instituendę
e quæ alias in illis partibus est ignota.Nam cũ agatur de modico præiudicio,literæ cõmẽdatitiæ prælatorũ faciũt plenã fidẽ.ad hoc quod no.in.c.innotuit.de electi.

SVMMARIVM.

Consuetudo semel reprobata ,an possit iterum induci, vide remissiue.

1 *Clerici non debent ad diuina admittere excommunicatos, si tamen admiserint,non efficiuntur irregulares.*

Patronus ecclesiasticus habet pinguius ius in ecclesia,quàm patronus laicus,& ideò potest exigere rationem administrationis temporalium,quod non potest laicus.

5 *Ecclesia dicitur ad aliquem pertinere pleno iure,quando Episcopus nullum ius Episcopale ibi exercet , & ideò præsentatio instituio, & destitutio pertinent ad illum,qui eam habet pleno iure.*

Vnde

Vnde pondera,q; tex.non loquitur de dispositione,sed testimonio prælatorum. Testimoniũ verò est assertio fine iuramẽto:vt in.c.tuã. de coha.cler.& mul.Et quali
6 ter multis modis ecclesiæ possunt pertinere ad religiosos:dic plenè vt dictũ fuit in.c.de monachis.ſ.c.¶ † Sed quæro,nũquid Episcopus,dũ fit sibi præsentatio ratiõe curæ possit examinare clericũ sibi præsentatũ per collatorẽ beneficij? & intellige,vt dixi de eo,qui habuit prius collationẽ:sed solũ aditur Episcopus rõne curæ populi sibi subiecti.Inn.hîc expresè non tãgit:sed solũ dicit,q; si p̃sentatus est notus,debet admitti p Episcopũ ,nisi aliquid probet cõtra eũ.Si verò est ignotus,nõ est admittẽdus,nisi probet bono testimonio:puta p literas prelatorũ,vt hîc.vel per diuturnã cõuersationẽ honestã habitã in loco:vt dicit Host.quòd noti dicunt hi,qui sunt oriundi in illo loco.¶ Ex his tamen verbis tacitè sentit Inn.q; ignotus pot examinari.sed ipse Inno.latius prosequitur hanc quæstionẽ in.c.veniẽs.de verb.sig.lib.vj.in quadã additiõe,quã pauci habẽt.sed eã ponũt ad literã Archi. & Io.and.vbi cõcludit,q; Episcopus non pot istũ examinare:q; examinatio fit per illũ,qui habet imponere manũ,puta cõfirmatoriam,cõsecratoriã,vel ordinatoriã: sed in hoc casu Episcopus nõ cõfirmat collationẽ,sed solũ recognoscenda est cura animarũ ab eo. Vnde cura venit accessoriè ad collationẽ factã per istos religiosos,seu alios. Io.de lig.sentit cõtrariũ.ſ.c.proxi. Sed iste tex.pot adduci pro opi. Inn.dũ requirit,vt nõ præsentet.ego puto sic dicendũ:q; aut quęritur de bonitate intrinseca:sci licet respectu morũ:aut de extrinseca & accidentali: vt de sciẽtia & similibus.Primo casu loquitur iste tex.nã si aliàs quis est notus,debet præsumi idoneus:nisi probet contrariũ.vt in.c.fi.de presump.nec oportet q; amplius examinetur,ex quo habuit collationẽ p habentẽ potestatẽ.Si autẽ est ignotus,pot eũ examinare:cũ aliàs non teneatur eũ admittere,vt hîc.Secũdo casu,puto q; Episcopus possit talẽ examinare:quia respectu curæ animarũ nõ potest dici idoneus,nisi prius probet:& periculo
a sum est cõmittere inexperto curã animarũ:ª vt in.c. eũ fit.de æta.& quali.Pro hoc facit,quod legitur & not.in c.fi fortè.de elec.lib.vj.Itẽ cũ Episcopus teneat reddere
7 rationẽ de cura:vt hîc:ergo Episcopus pot eũ examinare.& hæc pars tutior est.¶ † Vltimò q̃ro qui dicant no minatim excõmunicati,vel interdicti.& facit ista quæstio ad multa.nã sæpe in aliqua dispositiõe requirit,vt
b aliquid fiat nominatimᵃ.Inn.dicit hîc,q; si interdicit ciuitas,vel castrũ:oẽs de illo loco dicunt nominatim excõmunicati,vel interdicti.arg.c.cũ in partibus.de verb. signi.Idẽ si interdicũtur expresis noĩbus proprijs:secus
c si excõicatur Petrus cũ fautoribus ᵍsuis.Nã fautores nõ dicunt nominatim excõicati:sed oportet,q; prius facta fide de fauore denũcient excõmunicati:nisi notoriè cõstaret de fauore.Sed cõtra hoc dictũ Inn.vide gl.not.& Pau.in cle.j.de vita & ho.cle.in versi.noĩatim. Pro primo dicto vide gl.in.c.cõstitutus.de sen.excõ.lib.vj.pro cõcordãtia dicerẽ,q; vbi agitur de incurrẽdo pœnã ipso iure:nõ dicit quid fieri noĩatim,nisi exprimant nomina propria:q; hoc importat etymologia hui⁹ verbi nominatim. Nam in istis odiosis,nõ est recedendũ à proprio significatu verborũ:vt in.c.ſtatutũ.de elect.lib. vj.facit quod dixi in.c.tuæ.de cleri.nõ residen.nisi fortè circunſtãtiæ sint ita ſtrictę,q; teneãt ex toto vicẽ nominis proprij.pro hoc.l.ij.ff.de libe.& posthu.& insti.de exhære. lib.§.nominatim.&.l.quoties.§.si quis nomẽ.ff.de hære. insti.& facit.l.certũ.ff.si cert.pet.Si verò nõ agitur de in currendo pœnã ipso facto,sufficit quòd aliquid nominetur per circũstantias,licet nõ ita ſtrictas.Sic intelligit Inn.hîc,dũ ponit exemplũ,qñ interdicitur ciuitas:& intelligit quando interdicit populus alicuius ciuitatis:nã interdicta ciuitate,non est interdictus populus:quia populus posset alibi audire diuina.de quo in capi.si sententia.de senten.excom.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Clericus absens,qui vel quia studet in Iure , vel Theologia.5. vel ex alio priuilegio recipit fructus beneficij sui,non participat de quotidianis distributionibus.4.c.8.*

2 *Clerici etiam habentes dignitates,possunt se absentare ex causa studij.*

3 *Priuilegium partim fauorabile,& partim odiosum, restringitur in quantum est odiosum,& alteri præiudicat.*

7 *Priuilegium concessum à Principe,non intelligitur derogare consuetudini loci,nisi in eo fiat expressa mentio de consuetudine.*

9 *Clericus absens causa studij,an teneatur relinquere vicarium loco sui?*

CAP. XXXIII.

1 LIcet vobis.¶ † Absens in Theologiæ studio fructus beneficiorũ suorũ percipit in absentia:sed quotidianas distributiones nõ.h.d. Vel sic secundũ aliũ intellectũ. Dispensatus super habẽdis fructibus in absentia,quotidianas distributiões non percipit.h.d. Primò ponit priuilegij tenorẽ. Secũdò eius interpretationẽ.Secunda ibi: *nolumus.* ¶ Casus literalis.Dns Papa mandauit Abbati & Priori sanctæ Genouefæ:quatenus magistro.R.Archidiacono Eboracen.in sacra pagina studere voleti,prouentus suos ecclesiasticos faceret integrè ministrari.Dubitatur vtrũ deberẽt ei facere distributiones,quæ tantũ residẽtibus cõcedũtur.Respondet Papa,q; non vult,q; ei faciãt dari distributiões, quæ tantũ residentibus,& his,qui intersunt horis canonicis
2 exhibentur.Ber.¶ † No.j.q; etiam habens dignitatẽ,vt Archidiaconus,potest se trãsferre ad studia literarũ,& deserere propriã dignitatẽ:debet tamen habere licentiã superioris,quã tenetur sibi impendere:vt legit & no.in relatũ.ſ.de cleri.non resident.& de Abbatibus vide per Io.an.in.c.iij.j.ne cler.vel mona.vbi idẽ tenet.¶ † Secũdò not.q; priuilegiũ pro parte fauorabile,& pro parte
3 odiosum,debet restringi quatenus prę iudicat alteri,vel cultui diuino.Nã priuilegiũ hîc cõcessum super fructibus integrè percipiẽdis,nõ extendit ad quotidianas distributiones:cũ habeant naturã separatã ab alijs fructibus ecclesiæ:& fuerint introductæ in fauorẽ cultus diuini:vt canonici facilius cõuenirent ad diuina:vt in clemen.si dominũ.de reliquijs & vene.sanctorũ. ideò non debentur,nisi interessentibus diuinis.De quo plenè dicendũ:vt habetur in.c.vnico.de cle.non residen.lib.vj.
4 ¶ † Opp.cõtra tex.de.c.fi.de magist.vbi patet,q; de iure cõmuni quilibet studẽs,vel docens in Theologia percipit fructus in absentia:ergo nõ fuit necesse impetrare hoc priuilegiũ.Sol.potest intelligi hoc.c.dupliciter.Primò,q; istud mandatũ continebat priuilegiũ:& sic ad cõtraria dic,quòd nondũ emanauerat istud.c.Secũdò potest intelligi,q; istud mandatũ Papæ cõtinebat ius commune.fortè enim canonici de facto nolebant sibi respõdere:vel impetrauit iste ad cautelã:quia solet plus timeri,quod specialiter iniungitur j.de hæreticis aduersus.
5 ¶ † An autẽ studens ᵈin iure habeat hoc priuilegiũ.dic, d vt dixi in.d.c.tuæ.ſ.de cleri.non residẽ.& tex.in .c.cum ex eo.de elec.lib.vj.facit q; sic.Nã scientia iuris est necec saria ad regimẽ ecclesiæ & totius orbis.Vnde afsistẽs in iure addiscẽdo,vel docẽdo non solũ promouet vtilitatẽ propriã,sed etiã proficit ecclesiæ vniuersali.& vt di- d
cit tex.in auf.habita.C.ne filius pro patre. loquendo de scientia iuris,q; per scientiã iuris mundus illuminatur: & ad obediendũ Deo,& eius ministris vita subiectorũ informatur.facit.d.c.cũex eo.&.c.super speculaj.de magist.quod no.in.c.j.de cõsangui.& affinita.Vbi dicitur,

a ¶ Curam animarum.Adde,quod voluit Oldr. consi.xviij.

b ¶ Nominatim. Adde qualiter quid dicatur fieri nominatim, Alex.cõsi.lxxx. j.lib. Anto.Francisc. ¶ Quando aliqd dicatur nominatim fieri:dicas, q; illud dicitur fieri nominatim,quãdo exprimitur,q; de eo dubitari nõ pot.l.j.ff. de libe. & posthu.& ibi plenè per Alex. Et adde q; primò nominatus præsumitur esse maior. ita Bal.in.l.pe.C. de verb.sig.per.l. j.de albo scribendo.& habet in.c. in Christo pater. de cõse.dist.ij.& ideò prior nominatus, præsumit magis dilectus à nominãte:vt per Bal.in rubric.C.si quis omi. causã testa. Et adde q; primò nominatus præsumit magis dilectᵍ,& debet magis honorari, vt per Bal.in auf.hoc amplius. in pen.colũ.C.de fideicom.

SEB. SAPIA.

b ¶ Nominatim. Quando quid dicatur fieri nominatim.vide Franc. Curtiũ.in consil.xlviij,col.xiij. cũ seq.& in cõsil. xlix.colũ.xvj. Et ibi an dicatur fieri nominatim quod exprimit verbis generalibus:& in specie de excommunicatione, qñ dicat fieri nominatim,vide gl. in c.cũ & plantare, in versi. nominatim.j. de priui.

c ¶ Cũ fautoribus, Adde quod voluit Ang.cõsi.cc.

d ¶ Studens, Vide Abba.in consil. lxxxix.incip. in ecclesia catanẽsi. & Car.in cle. j.§. sanè.in.vj. qõ. de statu mona.

quòd canonista est pferẽdus Theologo in prælatura in partibus, in quibus nõ vigent hæreses: in illis verò locis
a Theologus[a] præfert canonistæ. Nã ad regimẽ ecclesiæ
6 scientia iuris est magis necessaria. ¶ † In gl. ibi: *respicit consuetudinem ecclesiæ.* hodie hæc consuetudo est redacta ad ius cõe: quia de iure cõmuni distributiões nõ debentur, nisi interessentibus diuinis officijs: vt .d.c. vnico. de cleri. non resident. lib. vj. ¶ † Sed not. ex gl. iuncto
7 tex. & dictis doctorũ hîc, quòd priuilegiũ nõ præiudicat cõsuetudini loci: sicut hîc colligit in istis distributiõibus quotidianis, quæ olim ex cõsuetudine debebant solũ interessentibus diuinis. & facit. l. ij. §. si quis à Principe. ff. ne
8 quid in loco publico. & in. c. j. de cõsti. lib. vj. ¶ † In ea. glo. ibi: *habita ratione victus quotidiani.* Glo. obscurè loquitur: sed habuit respectũ ad cõsuetudinẽ quarundam ecclesiarũ collegiatarũ, in quibus bona sunt in cõmuni: & viuunt cõiter: ita, q̃ mẽsæ cõi deputant certi reditus: aliqui verò diuidũtur inter canonicos. Studens ergo de tracto eo, quod debetur cõmuni mensę habebit portionem suã, ac si esset præsens: imò vt sentiũt ibi doctores: & dixi in d. c. tuæ. §. si vltra p̃bendas distinctas capitulum
b habet aliqua bona, quorũ fructꝰ in fine anni diuiduntꝰ
inter præsentes, debet studens habere partem suã: quia habet pro præsente in fauorẽ studij. Isti eñ reditus nõ sunt cõditionati: sicut distributiões quotidianę: qa istæ distributiões debent nõ solũ p̃sentibus, sed interessen
9 tibus diuinis. ¶ † Et puto, q̃ absens causa studij non te-
c neatur dimittere vicariũ loco sui: cũ iste tex. & c. super Spe. loquant indistinctè: & qa sæpe cõtingeret, q̃ detracta portiõe vicarij, nihil sibi remaneret: sed in beneficijs curatis tenetur. dimittere vicariũ: cũ necessariò sit sibi exercenda cura: vt in. c. cũ eo. præalleg. sed in beneficijs simplicibus posset probabiliter dubitari: sed in collegiatis simpliciter puto primũ dictũ verũ: quia defectus absentis potest suppleri per alios de collegio. nec minꝰ seruit ille ecclesię studẽdo: quã illi officiãdo. sed in beneficijs distinctis, vt in capellis & similibus procedit dubiũ: cũ ibi nõ sit qui suppleat defectũ absentis. & in hoc esset cogitandum, sed pro nunc non decido istud dubium.

a ¶ Theologus. Adde Ro. consil. cccxxxiij.
b ¶ Diuidũt. Adde, vt per Cal. licet nõ ad propositum consi. xxj. de præben.
c ¶ Dimittere vicarium. Adde, an ille qui dimittit, debeat habere distributiones quotidianas: Cal. cõsi. j. de cle. non resi.

SEB. SAPIA.

c ¶ Vicarium. & ita tenet. d. Abb. in. c. tuæ. §. de cle. non resid.

SVMMARIVM.

1 *Capellæ possunt annecti & viri præbendis ecclesię cathedralis, quando præbendæ sunt tenues, reseruata tamen debita portione capellanæ. 4. Sed si capella non sufficeret vtrique, talis vnio non fit. 7. 8.*
2 *Clericus, vel canonicus habens præbendam requirentẽ residentiam, non potest habere ecclesiam parochialem, aliàs secus.*
3 *Beneficia duo curata, non possunt esse penes vnum, etiã quòd vnum non sit sufficiens. 9.*
5 *Clericus licet habeat euidentẽ prærogatiuam personæ, tamen non potest habere plura beneficia etiam annexa, nisi dispensatiuè.*
6 *Capellæ appellatione venit etiam ecclesia parochialis.*
7 *Vnio, quãdo fit de vna ecclesia ad aliã, nõ debet status ecclesiæ vnitæ alterari, sed debet in ea officiari prout ante vnionẽ. Episcopus debet subuenire de fructibus sui Episcopatus clericis, non habentibus, vnde possint viuere.*
8 *Capitulũ potest statuere, quòd pensio vnius ecclesiæ exuberantis, soluatur alicui canonico indigenti, & Episcopus debet ad hoc consentire.*
10 *Capella, si annectitur præbendæ, vel econtrà, quis habeat curam animarum, vel aliarũ rerũ, an ille qui erat Rector capellæ, vel canonicus, qui habet præbendam.*

CAP. XXXIII.

EXposuisti. ¶ † Propter paupertatẽ præbendarũ ecclesię cathedralis, possunt eis annecti capellæ, reseruata ipsarũ presbyteris cõgrua portiõe. h. d. Primò petitio. Secundò prouisio, ibi: *si euidens.* ¶ Casus literalis. Canonici Vesprimen. ante concilium generale. §. eo. extirpãdæ. cõsueuerũt habere capellas ad sui sustentationẽ: cũ de maiori Eccle. nõ possent cõmodè sustentari: sed occasione p̃dicti cõcilij subtractæ fuerũt capellæ canonicis illis, vnde nõ poterant de reditibus præbendarũ suarũ sustentari. Episcopus significauit hoc dño Papę: vnde Papa mãdat Episcopo si euidẽs necessitas, vel vtilitas exigat: bene poterit præbẽdas ecclesiæ suæ augmentare, adiungẽdo capellas in perpetuũ eisdẽ præbendis, reseruata cõgrua portione capellanis. Ber. ¶ No. j. bonũ arg. ex tex. ad intellectũ. c. extirpandæ. §. qui verò. §. eo. vt pœna ibi posita referat ad primũ casum. Nã propter prouisionẽ illius cõcilij, nõ poterũt canonici habere deinceps ecclesias parochiales. ¶ † Secũdò not. ar. q̃ præbẽdæ exigũt residentiã personalem. Nam propter eius residentiam, nõ potest canonicus de iure cõmuni habere ecclesiã parochialem, quia non põt vtriq; per se deseruire. sed cũ hodie in multis ecclesijs præbẽdæ nõ exigant residentiã, videt q̃ licitè possit canonicus habere ecclesiã parochialẽ: cui tamẽ debet per se deseruire: ex quo nõ est annexa præbendæ. vt. d. §. qui
3 verò. ¶ † Not. iij. arg. q̃ etiã propter paupertatẽ beneficij, non potest quis habere duo beneficia incõpatibilia: puta residentiam exigentia. Nã licet canonici hîc haberent præbendas tenues, & non possent sustentari, tamen non fuit eis licitũ habere ecclesias parochiales, nisi
4 per viam annexionis: vt sequit in litera. ¶ † No. iiij. duos casus, in quibus licitè ecclesia annectitur præbendæ. Primus propter euidentem necessitatem: vt puta, quia propter præbendarum tenuitatem, non reperiunt, qui velint acceptare canonicatus. Secũdus casus propter vtilitatem: quia licet reperiãtur; non tamen sunt idonei, & cõuenientes ecclesiæ cathedrali. & considera, quia nihil hîc dicit de prærogatiua personarũ: sed tiñ de necessita
5 te, vel vtilitate ecclesiæ. ¶ † Ex quo põt inferri, q̃ licet euidens prærogatiua personę suadeat dispensationem plurium beneficiorũ: vt in. c. de multa. in fi. §. e. non tamen dat facultatẽ annectendi vnũ beneficiũ alteri: quia fieret præiudiciũ ipsis beneficijs, cũ vnum veniret accessoriè ad reliquũ. ¶ † Not. optimũ modũ & prouisionẽ
6 augmentandi reditus canonicorũ: vt annectant præbendis eorũ capellę, seu ecclesię parochiales. Et nota, q̃ nomine capellę venit ecclesia parochialis. cum enim hoc c. refert se ad dictum. c. extirpandę. clarè patet, q̃ loquitur de illis ecclesijs. ¶ † Nota ibi: *reseruata congrua.* &c.
7 quòd propter vnionẽ vnius ecclesię ad aliam, non debet alterari status ecclesię vnitę: sed debet in tali ecclesia more solito deseruire. Hinc est, q̃ doc. hîc quærunt: Quid si est ecclesia, quę nõ sufficit vicario & canonico? Et cõcludunt, q̃ talis ecclesia nõ est annectẽda p̃bendę: quia primò est subueniendũ seruitio illius ecclesię: secũdò indulgendũ necessitati canonici: si aũt non reperiuntur tales ecclesię sufficiẽtes, debet Episcopus subuenire de reditibus suis. quod not. pro hoc facit. xij. q. ij. c. concesso. & c. quatuor. ¶ Sed quęro de modo augmentandi prębendas secundũ dispositionẽ huius. c. Sol. duo intellectus hîc assignant per doc. Primus per viã vnionis, vt si capella vniatur p̃bendę. & iste modus est clarus. &
8 vide bo. tex. in cle. ij. de rebus eccle. non alie. ¶ † Secundus modus, vt sine vnione statuatur pẽsio ex reditibus ecclesię, vel capellę, soluẽda canonico. Et not. ex hoc secundo modo, q̃ licitè põt Episcopus consentiẽte suo capitulo, constituere pensionẽ ex reditibus ecclesię abundãtis, psoluendã singulari canonico. Pro hoc facit. c. extirpãdę. §. qui verò à cõtrario. nã ibi solũ inhibet pensio in fraudẽ: secus si iusta causa subesset. Ad idẽ. c. ad audiẽtiam. el. ij. de rescript. Et credo q̃ non solùm posset per hũc modum prouidere canonicis: sed etiam alijs dignitatibus

a tatibus:[a] sed rectoribus multũ indigentibus. ad hoc. c. j. de reb. ec
cle. nõ alienan. li. vj. Vbi patet, quòd propter paupertatẽ vnius ec
clesiæ licitè potest auferri mẽbrum ecclesiæ exuberãtis: & cõferri
indigenti. nã vnica est ecclesia habẽs multa membra. xxiiij. q. j. c. lo
quitur. Ideo debet vnum mẽbrum alteri subuenire. & hoc not. li-
cet nunquã viderim in practica: sed optimè potest practicari: &
9 potest esse bona doctrina & vtilis. ¶ † In gl. super verb. necessitas
vel vtilitas ibi: *propter necessitatẽ licitum est. &c.* non intelligas ru
diter istã gl. quia esset cõtra tex. Nã hîc nõ fuit licitũ propter pau-
pertatẽ habere præbẽdã & ecclesiã parochialẽ. ergo multominus
non licebat habere duas ecclesias curatas. sed illud. c. vnicũ allega. in
glos. loquitur in annexione fiẽda: quia propter paupertatẽ duarũ
ecclesiarum, nõ valẽtium singulares habere presbyteros, possunt
inter se vniri, & debẽt. & ide in prioratibus & regularibus. Nã vbi
in vno prioratu non possunt stare saltẽ duo regulares, debẽt vni-
ri: vt in clem. ne in agro. §. ad hoc. de statu regula. fateor tamen, q̃
si nõ fuit vnio, põt, Episcopus dispensare, vt vnus habeat has duas
ecclesias: vt in. c. sanctorum. lxx. di. licet hodie fit dubiũ propter. c.
de multa. §. eod. vbi innuitur, quòd dispensatio in curatis pertinet
10 ad Papã: sed dic vt ibi dixi. ¶ † In ea. gl. ibi: *& credo.* No. gl. vsq; ad
finem & eius mens videtur hîc, quòd si portio seu pẽsio duntaxat
statuitur canonico ex reditibus ecclesiæ: tunc presbyter instituẽ-
dus in capella, est prælatus in capella: & habet curam animarum:
sed si capellæ annectitur prębenda: tunc presbyter ibi statuendus.
habetur loco vicarij. & vide Lauren. in cle. vnica. de off. vicarij. &
Io. de lig. post eum, vbi concludunt: quòd si portio certa datur ca
nonico, tunc vendicatio rerum capellę & cura pertinet ad presby
terum. si verò certa portiò datur presbytero: tunc vendicatio re-
rum & iurium capellę pertinet ad canonicum, & cura in habitu:
sed in actu pertinet ad presbyterum. & loquuntur quando capel-
la est annexa prębendæ. Nam vbi non fit annexio: sed solùm statui
tur pensio: nihil habet agere canonicus in capella. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Iudex impetratus per literas nullas, vel iudex aliàs incompetens potest pro nuntiare se non esse iudicem, & quo ad istam prouinciã habet iurisdi ctionem ordinariam, & non delegatam. & potest condemnare partem in expensis, tamen per istam prouinciã nõ desinit esse iudex, adeò, quòd causa potest sibi committi. 2.*
3 *Res laicalis data ecclesiæ nõ subijcitur amplius oneribus, quibus subijciebatur ante, quàm esset tradita ecclesiæ.*
Exemptionis priuilegio gaudet res, quæ peruenit ad manus exempti.
4 *Feudum, quod habet ecclesia à domino seculari, dicitur feudũ seculare, & habet naturam feudi secularis. 5.*
5 *Papa potest conferre beneficium iurispatronatus laicorum, dum tamen in collatione fiat mentio, quòd erat iuspatronatus laici, aliàs collatio esset surreptitia, legatus verò Papæ hoc nõ potest.*
6 *Collatio beneficiorum non potest pertinere ad laicum ratione præsumptionis, vide rationem.*
7 *Appellans iustè, si petit se remitti ad iudicem à quo, & petit grauamen reuocari, non condẽnatur in expensis: secus si iniustè appellauerit, vel friuolè.*

CAP. XXXIIII.

DIlectus filius. ¶ Licet ecclesia ex donatiõe laici bñficiũ conferat, tenet illius beneficij impetratio. De hoc mentione non habita. In prima ponitur impetrãtis querela. In secũda prouisio ibi: *mandamus.* ¶ Not. primò, q̃ corã executore ad beneficia, põt
b is cuius interest, suas exceptiones [b] proponere ad hoc. c. accepim[9] de ætate & qualita. plenè dixi in. c. fi. de psump. ¶ Not. secũdò ibi:
c *interloquendo.* q̃ executor [c] ad beneficia põt, si vult assumere partes & interloqui in causa, & pronuntiare se non esse executorem.
1 ¶ † Ex hoc etiam nota, quòd iudex datus per literas nullas potest pronuntiare se non iudicem: quia saltem in illo articulo est iudex;
d & potest etiam condemnare [d] impetrantem a
in expensis. tex. est multum notabil. in clemen
tina. j. de rescrip. & potest adduci ille text. in
quolibet iudice incõpetenti, vt saltẽ sit compe
tens in causa dubij: cũ discutitur, an sit iudex:
& est hæc iurisdictio potius ordinaria: quã de
2 legata. vide etiã gl. in. c. fi. de rescr. ¶ † No. q̃ si
à iudice pronũtiante se nõ iudicẽ, appellat: nõ
extinguitur sua iurisdictio: vñ põt cã remitti
ad eũdẽ, vt hîc contigit. nã vt patet in antiqua
3 ab isto pronũtiãte fuit appellatũ. ¶ † Vltimò
no. & tene mẽti, q̃ si res laici cõferunt ecclesię,
e assumũt naturã aliarũ rerũ ecclesiasticarũ, [e] & gaudere debẽt priuilegijs rebus ecclesiæ concessis. Et facit hæc litera in arg. q̃ res tradita p
laicũ eccl. nõ debet amplius subijci gabellis, &
alijs oneribus, quę ad libitũ dñi tẽporalis primò imponebant. Facit etiã q̃ res peruenies ad
4 manus exẽpti, debet gaudere priuilegio exemptionis. vide ad hoc tex. cũ glo. no. in. c. vnico.
de iurepa. lib. vj. vbi patet, q̃ si patronus laicus
dat ius suũ patronatus ecclesiæ, cẽsenda est illa
ecclesia, vt patronus ecclesiasticus, nõ vt secula
ris. ¶ Sed cõtra hoc, & cõtra tex. oppo. §. de fo.
cõpe. in. c. ex trãsmissa. & in. c. verũ. vbi patet q̃
si ecclesia habeat feudũ à laico, cẽset vt laicus,
& nõ vt ecclesia: vñ si cõtingit appellari ab aliquo vasallo, debet appellari ad dñm superiorẽ secularẽ, & nõ ad Archiepiscopũ vel ad papã. Ad idẽ tex. in. c. solitæ. de maio. & obe. Sol.
q̃ q̃ res laici ex toto cõferf ecclesiæ, ita q̃ incorporat ipsi eccle. & tunc habet locũ, qđ p̃di
xi. facit. x. q. j. nouerint. q̃ q̃ incorporat ex to-
to ecclesię vt in rebus, feudalibus in qbus dñiũ
directũ remanet apud laicũ in feudãtẽ: & tunc
habet locũ cõtrariũ. vnde debet rõne feudi ille
laicus recognosci in dñm: & ita debet intelligi
tex. in. d. c. solitæ. & satis hanc distinc. in paucis
5 verbis sensit ibi Inn. ¶ † In gl. j. ibi: *non posset compelli per Papam.* põdera glo. vult enim, q̃ Pa
pa nõ possit cõferre beneficiũ patronatus lai-
f corũ, [f] & alleg. c. cũ dilectus. de iurepatro. hoc
dictũ cõmuniter impugnatur à doc. Nã in spi
ritualibus, vel quasi debet quis q̃ recognoscere
Papã in superiorẽ. xxij. dist. in. c. j. &. ij. Et pro
hoc, quia laicus possidet iuspatronatus ex per
missiõe ecclesiæ, vt. in. c. iij. de iurepatr. & quo
ad illud subijcitur ecclesiæ: vt in. c. quãto. de iu
di. Nec obstat. c. cũ dilectus. Loquitur eñ in le
gato, de hoc ibi plenius dicetur. vide tñ gl. no.
in. cle. ij. de præben. quæ dicit, q̃ licet Papa pos- d
sit conferre iuspatronatus laici: tñ si non facit
mentionem, q̃ iuspatronatus pertinet ad lai-
cum, non valet prouisio, tanquàm surreptitia
quia in dubio Papa non intendit velle præjudi
care iuripatronatus laicorum. & idem tenent
docto. in. d. c. cum dilectus. quod nota. in fine,
glo. ¶ Contra hanc glo. & text. facit. d. c. cum
dilectus. inducendo alio modo. Nam ibi fit dif
ferentia, vtrum iuspatronatus pertineat ad
clericum, vt ad clericum, idest ratione ecclesiæ: an vt ad clericum, tanquàm laicum, ratio
ne patrimonij sui. Nam quando pertinet ad
clericum, vt ad laicum, censendus est laicus.
Solu. in casu nostro fuit facta Decano * dona
tio * ecclesię ratione. & sic pertinebat ad eum f
vt ad clericum. Et ratio diuersitatis est, quia

¶ Alijs dignitatibus. Adde Cal. cõsilio. vj. hoc ti. Ant. Francisc.

¶ Addid qđ hoc dicit dedistributionibus quotidianis, an illę debeant ei, q̃ dimittit vicarius in bñficio, siue prębẽda: q̃ tales distributiões dant pro interessẽtia diuinorũ: & iõ illa non venit appellatione fructuũ, nec cõputãtur in summa fructuũ bñficij ipsetra ti: vt per Ol. in cõ. cxviij. & per do. de Rot. in deci. fua cxxxviij. inci. q̃ impetratur. in no. tã debentur infirmo pro tempore suæ infirmitatis: licet nõ seruiat Ecclesiæ. vt per Arc. in. c. cõsuetudinẽ. de cle. nõ resi. li. vj. Et adde, q̃ tales distributiones ex cõsuetudine nõ pãt dari interessentibꝰ diuinis officijs vna hora tãtũ vel p certas horas pro omnibꝰ septẽ horis de quo per. d. Car. in. cle. ij. in. §. j. in xvj. xviij. &. xxj. q. & fee. de æta. & quali. & datur etiã plato absentiex cã ecclesiæ, vt per eũ dẽ ibi. in. ix. q.

b ¶ Exceptiones. Addeeũdẽ Ab. cõ fil. xxiiij. Fed. cõsi, ccj.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quod executo. vide latè per Feli. in. c. fi. co. vj. ver. j. cõclusi. §. de psumpti. post Abb. ibi. co. iiij. ver. sic ve nio ad difficilę gl.

¶ Cõdẽnare. Add. de. q̃ Fede cõsi. xxiij. dicit q̃ fatuum est hîc dubitare,

SEB. SAPIA.

e ¶ Ecclesiasticarũ. Vide quæ scribit Felin. in. c. ecclesia sanctæ mariæ. col lumna, xxviij. ver. v. quæro. §. de cõstitut. vbi tãgit an res laicorũ trãseãt cũ suo onere in ecclesiam.

¶ Laicorũ. Adde vidẽdum Lapum

allega. lxxxiiij. & xcvj. Fed. cõsi. lxv. d. Cardi. consi. lxv. & lxix.

a ¶ Est incapax. Adde. q voluit Old. cõsi. j. vbi an Rex posit cõferre bñficia. Anto. Francis. ¶ An Rex posit cõferre beneficia: dicas, q Vngariæ & Rex Angliæ cõferũt præbẽdas: & bñficia ex priuilegio Papæ: vt per Bal. in l. rescrip. in pe. col. in ver. & iõ Rex anglorũ. C. de preci. im per. offer. Et quam libertatẽ habe ant Reges in ecclesijs, & quam illis dare possit: vide Inn. in c. auditis. in princ. de in ite. ref. nec mirũ: cũ reges oẽs sub sint Papę. vt in. c. 6 per venerabilẽ. qui fil. sint legi. vbi per Inno. & per Old. in cõsi. lxxix. inci. cõsueuit dubitari,

✠ SEB. SAPIA.

a ¶ Incapax. q laicus sit incapax iuris spũalis, etiã cũ currẽte pscriptiõe tãti tẽporis, cuius initij mẽoria non existat, tenet Cardi. in cõs. xxxviij. inci. capitulũ ciuitatẽse. Raph. cu. in cõsi. lxiiij. inci. Titius & sempronij & latè Feli. in. d. c. causã. co. j. ñ. de pscri. & in. c. accedentes. eo. ti. And. scut. in cõs. xxxv. inci. sapienter scribitur. col. vij. in. ij. vol. quod tñ declara, vt per Ale. in cõsil. vj. in. j. volu. & in consi. lxxiij. in iiij. volumi. inci. vi so. & in disput tio ne sua inc. figi mũdus. Feli. in. c dilecto. in princi. ñ. de testi. vbi po nit: qñ laicus possit habere ius cõferendi beneficia.

✠ SEB. SAPIA.

b ¶ Deseruire in cõtrariũ est cõsuetudo secundũ Cardina. & Inno. in. c. fi. de cle. non resi. & Maria. Soc. in rep. c. tuæ. in. viij. q. eo. tit. de cle. no resid. refert Feli. in. c. dilectus filius. ij. col. ij. vers. prima conclusio. ñ. de rescri.

c ¶ De ætate requisita. Adde videdũ Lap. alle. xxxvj. do. de Rota deci. suis in antiquis. de ætate & qualitate. Romanũ consilio cccxxv.

quãdo pertinet ad clericum vt ad laicum, non mutauit ex toto naturam suã: cũ possit adhuc redire ratiõe successionis ad laicos. Sed quãdo collatio est facta ecclesiæ: tunc ex toto mutauit naturam suam, vt hic. & in. d. c. vnico. de iurepatro. ¶ † Sed diceres tu, quo potuit pertinere collatio ad regẽ cõtra. c. massana. &. c. sacrosanc. de elect. nã licet pẽsentatio possit ptinere ad laicũ. nõ tñ collatio: qa p collationẽ trãsfert trãsfert ius spirituale: & est qd merè spũale, vt in. c. ij. & quod ibi not. de præbẽ. lib. vj. Sol. duplex. prima, vt intelligaf litera propriè capiendo collationem pro pẽsentatione: & sic videt gl. intellexisse. Secũdò põt intelligi & propriè & tunc stat contrariũ. Sed tũc intellige quòd ex priuilegio Rex habebat collationẽ: vel ex prescriptiõe tãti tẽporis, de cuius initio nõ est memoria. Nã voluerũt quidã q Rex tali modo multas acquisiuerit collationes. Sed tu vide plenè in. d. c. in nouella. per Ioan. an vbi disputat expresione tãti tpis possit hoc ius cõpetere laico sed certè de rigore dicẽdũ est quòd nõ. quia sine possessione uõ procedit præscriptio: & laicus est incapax possessionis iuris spũalis. in. c. cãm de præscrip. & ibi vide plenius. ¶ In gl. fi. in fi. Goffr. tenet, q si appellatio ꝓcessit ꝓ uidẽdũ est de pbẽdis prius vacãtibus. secus si collatio fuit facta appellatiõe nõ ꝓcedẽte. Ioã. an. dicit recurrẽdũ ad. c. fi capitulo. &. c. fi soli. de cõc. præbẽ. lib. vj. vbi habetur, q si scribit ordinario collatori, & daf executor ad prouidẽdũ in defectũ illius: tũc p solã insinuationẽ executoris affecta est præbẽda primò vacatura. Idẽ si scribit executori ad cõpellẽdũ: & ille interdicit ordinario collatori ne cõferret. Nã per hoc adeò afficit præbẽda, vt nõ teneat collatio alteri facta, vt iuribus præall. Et in in istis casibus tenẽda est prima opi. glos. vt de præbẽdis antiquis prouideaf. His em cessantibus puto, q sola appellatio nõ impedit vires collationis: qa à principio nõ impedit ptãtẽ cõpetentẽ parti, licet susp̃edat iurisditionem iudicis. De quo per Inno. in. c. qa ꝓpter. & in. c. cũinter. de elec. & in. c. ad dissoluẽdũ. de spõ. impub. ¶ Vltimò opp. cõtra tex. videf em q iste appellans, nõ debuit remitti ad istos iudices, qui per priꝰ ꝓcesserũt: vt in. c. accepta. de appe. So. hoc fuit de cõsensu ipsius appellatoris. ¶ † Sed docto. hîc reuocant in dubiũ: vtrũ petẽs se remitti ad iudicẽ, à quo debeat cõdẽnari in expẽsis? & videf primo, q sic per. c. interposita. de appel. cõtrariũ tenẽt hîc doc. dãtes bonã limitationem ad. c. interposita. de appe. vt nõ procedat, cum iustè appellans petit reuocari grauamen, seu remitti petit ad iudicem à quo: vt hîc accidit. In contrario enim fuit appellatum friuolè. & antequãm de iuribus appellationis constaret, petijt sed ad priorem iudicem remitti. quod nota. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Pueri non possunt habere beneficia requirentia residentiam. 4. 6. 12.*

Beneficiati sunt inhabiles ad alia beneficia obtinenda, quia non possunt vtrobique residere. 2. etiam si vnum per se non sit sufficiens. 3. videj. de cleric ægrotant. c. ij. nu. 6.

4 *Canonicus non potest quis esse in ecclesia cathedrali ante. xiiij. an. de quo latè nu. 6. 7. 12.*

5 *Clericus debet residere per se in beneficio, etiam simplici.*

7 *Abbatissa debet esse in ætate. xxx. annorum, Abbas verò. xxv. Tempus. xxv. an est sufficiens ad obtinendũ omnem dignitatem, præter episcopalem. 2.*

8 *Quod statuitur in Abbatissa, non trahitur ad abbates. Masculinum concipit fœmininum, sed non econtrà.*

9 *Prior connentualis habens collegium sub se: vel habens ex consuetudine curam animarum, debet esse annorum. xxv. & non minus, aliàs potest esse in minori ætate, vt hîc dicitur. Presbyter non potest fieri minor. xxv. an.*

10 *Monachus non potest esse minor. xiiij. annorum. Monasterium est obligatum ad sustentandum monachos.*

11 *Episcopus non potest esse minor. xxx. annorum.*

CAP. XXXV.

1 SVper inordinata. ¶ † Pueri & aliàs beneficiati, non sunt idonei ad beneficia consequenda. h. d. inhærendo verbis literæ. Et in prima ponitur decisa consultatio. In secunda rationis ratio. In tertia respõsio. Secunda ibi: *cũ autem.* Tertia ibi: *consultationi.* ¶ Casus literalis. Quærebatur vtrũ pueri & beneficiati dicantur idonei ad aliquod beneficiũ obtinẽdũ? & respondet, quòd cum pueri, & beneficiati non possint seruire in ecclesia, non debent dici idonei in eadẽ. Bernar. ¶ † No. j. ex rõne rõnis vnã regulã generalẽ, q is dicif idoneꝰ ad bñficiũ, qui põt, & vult in eo deseruire: & sic requirũt potestas & volũtas. Et ex hoc & ex decisa inferf, q pbẽda de iure cõi requrit residẽtiã. & pro hoc c. extirpãdæ. ñ. qui verò. ñ. eo. vbi notãter colligif, quòd residentia debita pbẽdæ ꝓiudicat residẽtiæ parochialis ecclesiæ: & maximè colligif hîc ex ver. oporteat. qd est verbũ necessitatis. ¶ † No. ij. q bñficiatus nõ est idoneꝰ ad bñficia cõsequẽda. & cũ hîc tex. indistinctè loquaf de bñficio, intelligi debet de quolibet bñficio. Et intellige, qñ tale est bñficiũ ex quo põt sustentari: aliàs aũt si bñficiũ nõ requreret residẽtiã. bñ putoeũ idoneũ ad aliud obtinẽdũ, ꝓ quo vide bo. gl. in. c. dudũ. ñ. de elect. secus si requrit residẽtiã: qa tũc est qd sibi ꝓputef, quare illud acceptauit. Debet em esse cõtẽtus ea vocatiõe, qua vocatꝰ est: & qrere sibi victũ ex industria. xxj. q. j. c. j. & xcj. disti. in. c. clericus victũ. & ad pdicta vide bonũ tex. in. c. is cui. e. ti. lib. vj. ¶ † Itẽ no. ex tex. bo. argumentum, & quasi expressum quòd ante. xiiij. annũ nõ põt qs institui canonicꝰ in eccle. cathedr. Nã puer propriè qs dicif à. vij. an. vsq ad. xiiij. tũc ĩcipit adolescẽtia. de quo vide plenè p gl. in. ꝓmio sex. vbi distinguũf hoĩs ætates. & de hoc j. pleniꝰ dicef. ¶ † No. ibi: *deseruire in ea &* c. tex. aper tũ, q qs tenef deseruire ᵇ ipse etiã in bñficio simplici. Nã nullibi dubiũ est, q puer bñficiatꝰ possit deseruire bñficio p aliũ: sed hi dicunt impotẽtes ad seruiẽdũ, qñ p se seruire nõ possunt, vt tenẽt.

6 ¶ † In gl. j. ibi: *sed huic ſtãdũ est tanquã posteriori.* videtur gl. hæc se referre ad primã opinionẽ, vt hodie ante. xiiij. annũ nõ reputef qs idoneus ad bñficia, etiã simplicia obtinẽda: qa est impotẽs ad seruiẽdũ propter defectũ ætatis. sed gl. Io. an. habet cõtrariũ in. c. fi eo tẽpore de rescrip. lib. vj. q reputat idoneũ quẽlibet puerũ ad bñficiũ simplex obtinẽdum. Et dicif puer, vt dixi, à septimo anno, vsq ad xiiij. & videf probari opinio sua. in. c. ex eo. de ele. in. vj. v bi minor xiiij. annis habuit canonicatũ in ecclesia cathedrali. & dicif, q interim nõ habet vocẽ in capitulo. Et circa hãc materiã scribunt hîc aliqua docto. ¶ † Sed plenius expediẽdo materiã, cũ quærif de ætate requisita ᶜ ad quẽlibet circa bñficiũ, distingue sic. Aut est bñficium regulare: aut seculare. Primo casu, si est Abbatia, tũc in abbatissa requiritur ætas. xxx. ann. vt in. c. indẽnitatibus. de elec. lib. vj. In Abbate verò nõ reperitur tẽpus expressum, sed cõiter dicimus q requiritur tẽpus. xxv. ann. per. c. cũ in cunctis. in. ñ. inferiora. de

7 c * electio. * vbi regulariter ad quanlibet dignitatẽ obtinendã sufficit illud tps. ¶ † Nec statutũ in Abbatissa debet trahi in Abbatẽ:

8 & vide

& vide gl. quæ hoc tenet in. d. c. indemnitatibus. Ex quo no. q pro uisum in Abbatissa: nõ trahitur ad Abbatem. quia licet masculinũ comprehendat fœmininum: nõ sic econtra. de quo vide bonã gl.

a in cle. attendentes. de sta. regu. Nec est eadẽ ratio ª in vtrisq. nam propter debilitatem sexus mulieris olim requirebatur, q esset se-

9 ptuagenaria. ¶ † Si verò est prioratus: & tunc si est conuentualis habens collegium sub se, requiritur tempus xxv. an. argu. in cle. ne in agro. in. ñ. cæterũ. de stat. reg. Si verò nõ est cõuentualis: & tũc si habet curam animarũ, subdistingue. Aut ex consuetudine prior exercet per se. & debet habere. xxv. annos. quãquàm enim hoc nõ colligatur expresè ex illo tex. satis colligitur ex mente & ratione aliorũ iuriũ. Nã nõ potest quis exercere curã, nisi sit presbyter, & non potest quis esse presbyter, nisi sit in. xxv. anno. vt in cle. generalẽ. de æta. & qualit. & pro hoc: quia in ecclesia seculari curata requiritur illud tempus: vt in. d. ñ. inferiora. Si verò curam nõ exercet per se: tunc videtur sufficere tempus. xx. an. vt in. d. ñ. cęterum. Aut est prioratus sine collegio & sine cura: & tũc videtur velle Fe de. consi. xlvij. vt sufficiat tempus. vij. an. Adduco no. per gl. in. d. c. si eo tempore. Item quia nõ potest dici dignitas: exquo nõ habet collegiũ: ergo est simplex beneficiũ. sed hoc dictũ non puto verũ. Aut intellexit de prioratu regulari. & tũc apertè dictũ suũ est falsum: quia si nõ est professus, nõ potest habere prioratũ. in. c. nulli⁹ de elect. li. vj. Et professus esse nõ potest ante. xiiij. annũ: vt in. c. j. de regu. li. vj. Aut intellexit de prioratu seculari: & tunc dictũ suũ depẽdet ex alio: nũquid post. vij. annũ possit quis habere ecclesiã nõ curatã: & credo q nõ. vt j. subijciã. In secũdo prĩcipa mẽbro, dico ego, q si est prioratus nõ habens collegiũ, nec curã, requiritur

10 ad minus tẽpus. xiiij. ann. arg. c. indecorũ. de ęta. & quali. & in. d. ñ. cæterũ. ¶ † Ex his etiã habes, quid de monachatu. Nã requiritur tempus. xiiij. ann. vt prædixi. licet Host. appellet monachatũ beneficiũ simplex: nõ tamẽ propriè videtur beneficium: sed potius est quoddam votũ solẽnizatũ per cõfessorẽ: vt in. c. vno. de voto. lib. vj. Sed fortè habuit respectũ, quia per monachatũ quis acquirit ius collegij: & habet monasteriũ obligatũ ad alimẽtadũ eũ: vnde hoc respectu potest dici, q habet beneficiũ simplex, sicut is qui in trat aliquod collegiũ clericorũ seculariũ: vbi bona sunt cõmunia. arg. c. quoniã. ñ. de vita & hone. cler. & hæc procedunt quo ad pri

11 mũ mẽbrum. ¶ † Venio ad secũdũ, cũ beneficiũ est seculare: quo casu dic, aut est episcopatus: & requiritur quòd attigerit. xxx. ann. in. c. cũ in cunctis. præalle. Aut est dignitas inferior, & tũc requiritur, quòd attingat. xxv. annũ: vt in. d. ñ. inferiora. Aut est beneficiũ curatum: & tũc requiritur eadẽ ætas: vt in. d. ñ. inferiora. Episcopus tamẽ dispensat duntaxat in personatu nõ curato: & tunc sufficit ætas. xx. annorũ. In alijs autẽ nõ dispensat: vide bo. tex. in. c. j. de

12 æta. & quali. lib. vj. † Si verò est beneficiũ sine cura: & sit simplex: & tunc sunt opi. vt dixi: mihi satis placet opin. Calde. qui voluit q si beneficiũ sonat in nomen rectoriæ, vt puta quia est ecclesia, vel capella per se stans, & habẽs clericum ad suũ regimẽ: & tũc ad mi-

b nus requiritur tẽpus. xiiij. annorũ ᵇ. & de hoc videtur casus in. d. c. indecorũ. nõ cauillãdo literã. licet gl. aliter ibi intelligat. nã in hoc beneficio rectoriæ, nõ debet requiri tẽpus. xxv. annorũ. qa cũ hoc caueaf specifice in curatis: vt in. d. ñ. inferiora. videtur aliud dicendũ in nõ curatis. arg. in. c. nõne. de pręsum. Nec videf sufficere ętas vij. annorũ: quia cũ habeat regere ecclesiã, indecẽs est, vt talis dicatur idoneus, qui nescit gubernare seipsum: vt in. d. c. indecorũ. Et ex hoc impugnaf dictũ Fede. prædictũ, si intellexit de prioratu singulari & seculari. Aut nõ sonat in vocẽ rectoriæ: sed est beneficiũ in ecclesia. & tũc si requirit maturitatẽ cõsilij: exẽplũ in canonicatu ecclesiæ cathedralis: & tũc tenet hîc Hos. & Archic. in. d. c. eo tẽpore: q requiritur ætas. xiiij. annorũ. Nã ante illã ętatẽ nõ põt sapiẽter iura tractare: sicut dicimus in milite volẽte testari ante illã ætatem. l. licet. ff. de testamẽ. mil. gl. tamẽ in. d. c. si eo tpe. sentit opositũ, per. d. c. ex eo. sed Archi. rndet q illud cõtinet dispẽsationẽ: & qa dispẽsatiuè ille fuit promotus in casu illius. c. ante xiiij. ann. & vt audio curia seruat hãc opinio. Archid. & Hosti. & iudicio meo videtur tex. hic nõ impropriãdo verbũ pueri expositũ tex. Si verò nõ requirit maturitatẽ cõsilij: & tunc sufficit ætas. vij. annor ũ. & hoc casu serua no. in. d. c. si eo. per gl. hîc. Pone exẽplum in præbẽ-

a ¶ Nec est eadẽ rõ. Nõ. bene ista verba, per quæ elicitur, q qñ est eadẽ rõ, fœmininũ cõcipit masculinũ: & est ipsa veritas. hinc est, q si statutũ dispõit quòd quis nõ possit tenere capras in aliqua villa, non põt tenere ẽt hircos: vt per Albe. de Ros. in. j. parte statutorũ. in. q. cxiiij. inci. sed quid si statutũ est in villa. pro quo facit elegãs dictũ do. Ant. de But. in repe. c. fi. in ix. charta. de cõsue. q qñ rõ est vtrobique indifferens, tunc etiã fœmininũ cõcipit masculinũ, quod diligẽter nota. Aeneas de fal. Anto. Francis.

¶ An masculinũ cõcipiatur à fœmininõ, dicas regulariter quòd nõ. l. si ita scriptũ. in princip. & ibi per Barff. de leg. ij. Et iõ monachi nõ veniunt appellatione monialiũ. de quo per Car. in cle. j. de cõsan. & affi. & p Bal. & Alex. in. l. sed si hac lege. ñ. liberos. de in ius vocã. & in. l. iura post. ff. de lega. & per And. Bar. in cons. quod inci. specialis. quod consi. est positum post cõsilij. xlvj. Alex. in iiij. par cõs. & per eundẽ Alexan. in cõsi. lvj. & in. l. seruus. ff. de le. iij. de quo vide gl. in. l. stipti. qui dari tu. pos. in ñ. fi. & per Cy. & doc. in. l. quicũq;. C. de seruis fugiti. Quid aũt ecõtrà, an masculinũ cõcipiat fœmininũ, vide do. Car. in cle. j. in prin. in. vij. q. de reg. & per alex. in fi extraneus. ff. de cõdi. ob cau. & in l. q dicif. ff. de ver. obli. & per Car. in cle. j. in. ij. q. de sepul. vbi dicit q masculinũ cõcipit fœmininũ in legibus in constitutionibꝰ Papæ & in cõstitutione Episcopi: quod tamẽ est verũ ex quadã interpretatiõe, & non ex proprio significato: & ꝓpter idẽtitatẽ rõnis, vt per Card. plenè in cle. j. in. iij. q. de elect. & in cle. j. in. v. q. de bapti. & per Bar. in. l. j. in prin. ff. de pec. & per Ioan. de de Imo. in. l. fi ita. de leg. ij. & per. d. Abb. in. c. significauit. de rescrip. vbi etiam ponit nunquid in rescriptis masculinum concipiat fœmininum.

b ✠ SEB. SAPIA. ¶ Tempus. xiiij. annorũ. Idem tenet Ioan. and. & Gemi. in. c. fi eo tempore. de præben. lib. vj. & Ioãn. de Imo. hic.

c ¶ Pariter priuilegiatum. Adde videndum Ro. consi. cclxxix.

c ✠ SEB. SAPIA. ¶ Pariter priuilegiatum. quando priuilegiatus possit vti priuilegio contra priuilegiatus, tradit Felinum in. c. in præsentia. colũna xiiij. versiculo, sed aduerte diligenter. ñ. de proba. post Abb. ibi col. x. ver. & quoniam iste articulus.

dis clericalibus. nã in multis ecclesijs sunt beneficia pro clericis minoribus, qui tamen non sunt de collegio: sed tamen simpliciter beneficiati: in in istis bene potest prouideri istis minoribus: & per hæc habes ętatem requisitam ad quolibet beneficiũ: quod notabis.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Præbenda non debet diuidi pro integratiõe alterius.*

2 *Priuilegiatus non vtitur priuilegio cõtra pariter priuilegiatum.*

Falcidia tunc detrahitur de legatis ad pias causas, quando est institute ecclesia hæres.

5 *Præbenda iniusta, & tenuis quomodo reintegretur?*

CAP. XXXVI.

1 CVm causam. ¶ † Pro vnius præbẽdæ integratiõe alia diuidi nõ debet. h. d. cõmunis diuisio. Secunda ibi: *consultationi.* ¶ Casus literalis. Quidã canonicus sanctæ crucis, Ioannes noĩe, non habebat integram præbẽdã: vnde orta fuit contentio inter ipsum & episcopũ Aurelianẽsem super integratione præbendæ. Idẽ Ioann. impetrauit cãm cõmitti super hoc, vt præbẽdã ei faceret integrari. Dubitauerũt iudices, vtrũ aliã præbendã deberẽt scindere pro integratione pbendæ dicti Ioan. Cõsultus Papa rndet, q nõ fuit intẽtionis dñi Papę, q aliqua pbenda de nouo scinderef propter reintegrationẽ pdictã. Ber.

2 ¶ † No. tex. q nõ est fauẽdũ priuilegiato contra pariter priuilegiatum ᶜ. ¶ Et facit hæc litera, q priuilegiatus nõ vtitur priuilegio suo cõtra pariter priuilegiatũ, de quo per Bar. in auf. quas actiões. C. de sacrosan. eccle. dico in. c. in pẽsentia. de prob. & hæc litera facit optimè ad q. Nũquid ecclesia cõstituta hęres possit detra here falcidiã de legatis ad pias causas, seu alijs eccle. & vr, q sic: qa nõ debet Eccle. legataria vti priuilegio sibi cõcesso in ꝓiudiciũ eccl. quę est instituta hrs: licet gl. videat dubitasse. xij. q. iij. põtifices. sed optimè facit tex. in ar. ĩ auf. de sanctiss. Epi. in. fi ñ. sed & hoc pẽsenti. & gl. in. d. c. i pẽsentia. in fi. vbi dico. Itẽ allegaf iste tex. vulgariter, q nõ debet vnũ altare discooperiri vt aliud cooperiat. & facit, vt nõ seruiam⁹ vni amico in ꝓiudiciũ alteri⁹ amici. ¶ † Not. q pbẽda nõ iustè diuisa nõ põt petere partẽ alij assignatã: sed cõtra diuidẽtẽ agif ad integrationẽ. Tenuit ergo diuisio, licet fieri non debuerit. vide quod dixi in capitulo maioribus. ñ. de eo. Et glos. vltima instit hîc, qualiter fiat reinte-

✠ SEB. SAPIA.
2 ¶ Eminẽs ſcĩẽtia. Quæ ſcĩẽtia requiratur in prælatis vide pulchrè per Fe. in.c. ſi qñ. col. pe. ver.dũ gl. hic dicit ſ.de reſcrip.
b ¶ Virtutibus. Ad de illud, virtute decet, non ſanguine niti. & dicit Ro. ſingu. ſuis. folio. xix. q nobilis ſcientia preferendus eſt in ſucceſsionibus nobili genere. Et alia ibi vide de nobilitate. & ſtãte ſtatuto, de quo. ſ. an Epiſcopus poſſit diſpenſare, q ignobilis eligatur: vide eundẽ fo. xiiij. Anton. Franciſ.
3 ¶ Circa hoc quod hic dicitur de nobilitate, dicas q il Janõ cõſyderatur ex progenie, ſed potius ex virtute vt per Paul. de ca. in conſ. cxxviij. & ccxxix. vbi. alle. il Iud. dictũ Iuuenal. Tota licet veteres &c. & adde quòd
4 nobilitas ingenij & ſciæ præfertur nobilitati ſãguinis De quo per Cy. in
1 l. quiſquis. C. depoſtula. Tñ nobilis etiã dicitur à ſanguine claro: iuxta no. in. cle. j. an præben. de ſen. excõ. ibi tñ dicit Car. q nobilitas ſola eſt, quę animum virtutibus & moribus exornat. de quo in c. venerabilis. de præb. & vide etiã bonũ tex. in. l. ij. in §. ſed amplius. & ibi Bar. ff. de exec. tu. vbi habetur q nobilitas ex ſcientia cauſat. de quo etiam no. in. l. proꝛuidendũ. C. de poſtu. & quõ probetur nobilitas, vide Pau. de caſt. in cõ ſil. ccxxviij. & ſe.
✠ SEB. SAPIA.
c ¶ D.c. nunquã. ilꝛ lũ text. ad hoc dicit ſingular. d. Anſiculus in conſilio lvij. inci. prædarẽ ſcribit tur. colum. viij. in .ij. volumine. vbi aliqua. ad propoſitum.
d ¶ Epiſcopat. Ad.

gratio, ſeu de quibus bonis doctores etiã ſunt varij: ſed colligẽdo & veritatẽ annectẽdo: dic q põt integrari ex bonis cõibus, ſi ſuperſunt. ar. in. c. cum. m. de conſtit. Item ex reditibus ſuperexcreſcentibus: vt ibi. Tertiò in fructibus præbendæ vacantis, dũmodo ſufficiat canoni co poſtmodũ ibi inſtituendo. tex. eſt in. c. vacãte. ſ. eo. vnde intelligendus eſt iſte tex. qñ præbenda non eſſet ſufficiens ad integrandam vnã & prouidendũ cõgruè canonico inſtituendo.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Clerici ignobiles, vel non eminent is ſcientiæ non repelluntur à beneficijs: licet ad ea obtinenda tales admitti non fuerit conſuetum.*
2 *Beneficia ad ſedem apoſtolicam deuoluta, poteſt conferre Cardinalis legatus in loco, vbi vacant: beneficia verò quæ vacant in curia, ſolus Papa confert.*
Beneficia quando dicantur vacare in curia, vide miſſiue.
3 *Scientia eminens non requiritur in beneficijs maximè ſimplicibus. 8.*
Scientia, quando dicatur eminens, ſufficiens, vel mediocris. 8.
4 *Conſuetudo, quòd ignobiles nõ admittantur in canonicos non valet, quia apud Deum non eſt acceptio perſonarum. nu. 6.*
Conſuetudo rationabilis valet contra canones, ſtatutum verò non.
Appellatione dignitatis non venit epiſcopatus in odioſis.
7 *Nobilis & plebeius, ſi ſunt pares virtutibus, qui præferatur.*

CAP. XXXVII.

MEnerabilis. ¶ † Clerici ignobiles & nõ eminẽtis ſcientiæ propter hoc nõ debent à præbendis repelli etiã in eccleſia quæ tales admittere non cõſueuit. h. d. vel ſic. Defectus nobilitatis., vel eminentis ſcientiæ non repellit quẽ à cõſecutione præbẽdæ etiã in eccleſia, quæ nobiles dũtaxat: & viros eminẽtis ſcientiæ recipere cõſueuit. In prima ponitur facti narratio. In ſecunda exceptionis repulſio, & cauſæ cõmiſsio. ibi: nos igitur. ¶ Cenſus literalis. In eccleſia argẽtina quædã præbẽda vacauerat tãto tpe, q ipſius collatio ad ſedem apoſtolicã fuerat deuoluta. Epiſcopus Portuẽ. tũc legatus in partibus illis cõtulit illã præbẽdã cuidã clerico. I. nomine: ſed capitulũ illius eccleſię nõ recipiebat eũdẽ. vñ præfatus Epiſcopus petijt à Papa vt ſuã collationẽ faceret obſeruari. Ex aduerſo propoſuit procurator capituli, q hoc audito capitulũ allegauit antiquã cõſuetudinẽ illius eccleſiæ: q nullũ reciperent in ſuũ cõſortiũ, niſi nobilẽ liberũ: & ab vtroq; parẽte illuſtrẽ, honeſtę cõuerſationis & eminẽtis ſciẽtiæ & ne cõtra hoc fieret ad ſe dẽ Apoſtolicã fuit appellatũ: maximè cũ illa præbẽda tũc vacaret antequã monitorias literas, vel executorias recepiſſent. Dñs Papa cõſiderãs, q nobilitas generis nõ facit Deo gratũ & idoneũ ſeruitorẽ, ſed potius virtutũ & vitę honeſtas: & dominus paucos nobiles & potẽtes: ad ſuũ eligit ſeruitiũ, ſed ignobiles & pauperes cũ nõ ſit pſonarũ acceptio apud deũ, & vix ad dignitates ſueniat vir eminẽtis ſciẽtię nedũ ad præbẽdas: vnde Papa hmõi exceptiões nõ admiſit: vnde mãdat q ſi conſtiterit prædictã præbẽdã vacaſſe, quãdo legatus dicto. I. ipſam contulit: illũ faciat recipi ad eandẽ. Ber. ¶ † No. primò ibi:
2 *ad ſedem apoſtolicam deuoluta &c.* tex. opti. q legatus Cardinalis põt cõferre beneficia ad ſedẽ apoſtolicã deuoluta. & hoc clarè probat hæc litera eã nõ cauillãdo: licet aliqui dixerint tenendo oppoſitũ q hîc per nullitatẽ collationis legatus hoc petijt gratioſè à Papa cõfirmari: ſed certè non petijt legatus, vt validaret collationẽ, ſed vt eã executioni madaret: quia propter potẽtiã canonicorũ nõ potuit ipſe exequi. & de hoc vide bonã gl. quæ hoc diſputat, & finaliter tenet in. c. j. de offi. leg. lib. vj. & in cle. ſi de beneficio. in eo. tit. ſecus dic in beneficijs vacantibus in in curia. Illa enim ſolus Papa confert: vt in. c. ij. j. eo. tit. lib. vj. & dicuntur vacare in curia ſecũdũ
3 ea, quæ habentur in. c. præſenti. eo. ti. li. vj. ¶ † Not. ij. q eminens
a ſcientia[a] non requiritur neceſſariò in beneficijs maximè ſimplicibus. Et quæ dicatur ſcientia eminens, vide pulchrè per Innoc. in. c. cum in cunctis. de elec. vbi dixit illam dici eminentem, quæ ſine reuolutione librorũ diſſoluit difficiles quæſtiões. vnde hæc in paucis reperitur: & ibi vide per eũ, quę dicatur mediocris, & quæ ſufficiẽs. ¶ † Not. iij. q non valet ſtatutum, quod viget in mulis locis Alemaniæ, vt ignobiles nõ admittãtur in canonicos eccleſiarũ cathedraliũ. Nã apud Deũ nõ eſt acceptio perſonarũ: vt hîc & in. c. nouit. de iud. Nã cũ cõſuetudo cõtraria reprobet, hic fortius non valet ſtatutũ cũ cõſuetudo cõtra canones ſit maioris roboris, quã ſtatutũ. hinc eſt q cõſuetudo aliàs rõnabilis valet: contra canones: vt in. c. ſi. de conſue. ſed ſtatutum nõ valet vt in. c. quod ſuper his. de maio. & obe. no. Io. and. in. ſi. de offi. Archi. rationẽ diuerſitatis dixi in. d. c. ſi. de conſue. ¶ No. q duplex eſt nobilitas: quædã generis: & in hac ſunt laudandi parentes. vñ alibi: Si nobilis es, lauda parẽtes, ad hoc. c. nũquàm. lvj. diſt. Alia eſt nobilitas virtutũ, & iſta eſt nobilitas animi, & præponenda nobilitati generis. vñ pulchrè inquit Cice, in inuectiua, cõtra Saluſtiũ: Sanctius eſt me meis fulgere moribus, quàm maiorũ opiniõe niti: vt ſim poſteris meis nobilitatis initiũ, & virtutis exẽplũ. & cõtra eũdẽ dixit. Quod deficit in te, incipit in me, quaſi volebat inferre, q Saluſtius degenerabat
b genus ſuũ: ſed ipſe proprijs virtutibus [b] præſtabat ſuis initiũ nobilitatis. Sed tñ vbi cõcurrũt duo vincula: quia quis eſt nobilis ex virtutibus parẽtũ & virtutib⁹ proprijs: & tũc profectò eſt magis honorãdus: quia duplex decor fulget in eo, & parẽtũ: & proprius: licet ſit magis cõmendandus is, qui pauperibus parẽtibus ortus virtutibus ſe dedicauit: quã is qui ex nobili progenie oriũdus fuit. Ratio quia nobilis habuit exẽplar nobile ſuorũ & occaſionẽ maximã vt eſſet virtuoſus: ſed ex pauperibus natus eſt ſoli⁹ Dei virtute mi
c rabilis. Ita apertè videt velle tex. in. d. c. nũquã [c]. lvj. diſt. ¶ Not. q nobiles & potẽtes nõ ſunt reſpuẽdi in eccleſia Dei cũ ipſe Chriſt⁹ qui eſt caput eccleſię quoſdã nobiles & potẽtes ad ipſius regimen elegit: vt Bartholomeũ & Paulũ. Potẽtia ergo & nobilitas nõ degenerãt in dignitatibus eccleſiaſticis: nec cõtrariũ probat hæc litera, ſed ſolùm vult, q defectus nobilitatis, vel potẽtiæ nõ repellat.
5 ¶ † No. ibi: *vix ad culmina dignitatũ.* q reperit culmẽ dignitatis. & ſic videt, q appellatiõe dignitatis, nõ veniũt iſta, quæ ſunt dignitatũ culmina. Vñ in ſtatuto odioſo faciẽte mẽtionẽ de dignitate, nõ
d venit epatus[d], quia dignitatũ culmẽ. Ita dicit gl. fin. i. c. ij. j. e. ti. lib. vj. ſatis probat hoc, dũ nõ appellat dignitatẽ, ſed dignitatũ culmẽ. Et no. ex illa dictiõe vix. q reperiũtur hoïes eminẽtis ſciẽtiæ licet cũ difficultate. nã licet q vix fittñ, fit: ſed cũ difficultate: vt in. c. p
6 catheciſmũ. de co. ſpi. lib. vj. ¶ † In gl. j. ibi: *quãtũcũque ſit obtẽta & antiqua.* no. bñ gl. q cõſuetudo, de qua in tex. eſt impreſcriptibilis. Et intellige reſpectu defect⁹ nobilitatis & eminẽtis ſciẽtiæ. & hoc ideo, quia hoc eſt cõtra honeſtatẽ eccleſiæ: apud quã principiliter debet cõſiderari vitæ honeſtas. facit. c. cũ decorẽ. ſ. de vi. & ho. cle. ¶ In gl. in ver. *liberũ.* ibi: *ſed hic nõ aſſumit liberũ.* Sed põt dici, q etiã ſi aſſumebat liberũ, ꝓpriè pro eo, qui caret libertate, nulla orit ab ſuꝛditas: quia Papa hîc nõ repulit iſtã exceptionẽ. nec illã ex defectu honeſtatis: tñ intellect⁹ gl. eſt bonus. qa nõ allegaſſet ad hoc cõ ſuetudinẽ, quia de iure cõi nõ eſt ordinãdus: vt. ſ. de ſer. nõ ordi. per totũ. Vnde dicũt do. q loquebantur iſti ſecũdũ vulgare Theutonicorũ: qui in quibuſdã locis appellãt liberos, eos, qui non ſunt alicui domi-

alicui domino obnoxij ad aliquod ſeruitium ſeu debitũ
7 exhibendum facit. ſ. de ob. ad ratiocina. c. vno. ¶ † In gl. in ver. *non multos.* no. bene hanc glo. primò q Paulus & Bartholomeus fuerunt nobiles. alij verò apoſtoli ignobiles. & ex hoc infertur, quòd oẽs indifferenter ſunt vocandi ad regimen eccleſiæ: dummodo aliàs ſint ſufficientis ſcientiæ & honeſtę vitę. Quid autem ſi innobili & in plebeio cætera ſunt paria, quis præferẽdus ſit, an habea
a tur vel debeat haberi reſpectus ad nobilitatẽ. vide quod dixi in. c. conſtitutis. el. ij. de app. poſt Hoſti. & in. c. offi cij. de elect. ¶ Secundò no. ex gl. ibi: *ad regimen eccleſiæ.* q non ſolũ Petrus, ſed omnes apoſtoli fuerunt electi ad regimen eccleſiæ. vt eſt hîc text. & vide. xxj. di. in nouo. & xix. di. in. c. ita dominus. & in fi. gl. nõ ſoluit cõtrariũ. dic q. c. de multa. non dicit q defectus nobilitatis debet quẽ repellere à promotiõe, ſed q cũ nobilibus & litera
8 tis debet diſpenſari in pluralitate beneficiorum: quia habent ſubire plures ſumptus. nam eccleſia debet prouide re cuilibet ſecundùm eius indigentiam, vt plenè dixi in d. c. de multa. ¶ † In glo. in ver. *eminentis.* in fi. pondera gl. nam ex ea potes colligere tres qualitates ſcientiæ. Et quædam eſt eminens: & iſta neceſſariò nõ requiritur in aliqua perſona: & rarò contingit. Secunda eſt ſciẽtia mediocris. Tertia eſt ſufficiens. Vnde mediocris tenet medium inter eminentem & ſufficientem. Et dicitur ſufficiẽs ſecundùm qualitatẽ perſonæ & ipſius officij. debet enim habere talem ſcientiam, per quam ſciat regere & gubernare officium ſibi cõmiſſum. & vide per Inu. vbi clarius declarat in. c. cũ in cũctis. de elec. Et peccat clericus, qui defectum patitur ſcientiæ ſi inopia nõ excludit eum à ſtudio literarum. vide per Innocen. in. d. c. cum in in cũctis. & in. c. j. de ſum. tri. & facit. c. niſi. in fi. de renũ.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Beneficij appellatione, non venit dignitas, vel rectoria, nec beneficium curatũ. 3. 7. niſi non reperiretur aliud beneficium, quàm curatum. 6.*
Reſcriptum, quo mandatur alicui prouideri de beneficio, non includit dignitatẽ, vel Rectoriam. 2. niſi fuerit dictum de beneficio cõperẽti. quo caſu itelligitur ſecũdũ qualitatẽ perſonæ.
2 *Differẽtia eſt, an alicui prouideatur in eccleſia, vel de eccleſia.*
4 *Reſcriptũ Principis recipit interpretationem ab intẽtione ſua.*
5 *Excommunicatio lata à delegato Papæ vltrà contenta in delegatione, eſt ipſo iure nulla.*
Excõicatio lata à delegato contra intentionem delegantis: an ſit ipſo iure nulla?
Excõmunicatio lata ſine cauſæ cognitiõe tenet, licet ſit iniuſta.
Sententia lata contra clauſulã inſertam in reſcripto concernẽtẽ inſtructionẽ circa merita cauſæ: tenet, ſi ab ea nõ appelletur.
6 *Mandatum non debet eſſe fruſtratorium.*
8 *Appellatione ciuium, an veniant comitatiui, vel econuerſo. vide remiſſiue.*
Ciuitatis appellatione veniunt ſuburbia.
9 *Executor datus ad beneficia, poteſt primum vacaturum ſibi reſeruare: & collatori ordinario interdicere, ne conferat.*

CAP. XXXVIII.

1 VM olim. ¶ † Reſcriptum quo mãdatur alicui de beneficio prouideri: rectoriã, vel dignitatem nõ includit. vel ſic. Si mãdatur prouideri in eccleſia, nõ põt de eccleſia prouideri. Prima pars narrat executoris proceſſum: ſecunda reuocari mãdat, dicẽs quare, ibi, *cumigitur.* ¶ Caſus literalis. Dñs Papa mandauit priori ſanctæ mariæ vt Gui. diacono authoritate apoſtolica faceret prouideri in aliqua eccleſia ciuitatis, vel diœcesis Lucanæ. dictus prior aſsignauit præfatũ Gui. in Rectorem eccleſiæ ſancti Petri de vico: in qua per clericos eiuſdẽ eccleſiæ rector eligi conſueuit. clerici nõ recipiebãt eũ
dẽ, quare excõicationis vinculo innodauit eoſdem. Significatũ fuit domino Papæ, qui reſpondendo dicit cũ mãdatũ apoſtolicum ad talia ſe non extẽdat: nec ſit intentio dñi Papę de conferenda rectoria, vel dignitate: cum pro
a ſimplici beneficio ſcribit: mãdat quatenus tam inſtitutio nẽ hmõi, quàm excõmunicationẽ non tenere denũtiet.
2 Ber. ¶ † No. j. ibi: *in aliqua eccleſia.* q ſi mãdatur prouide
a ri in aliqua eccleſia, nõ includit[a] rectoratus alicuius eccleſiæ: ſed tũ debet prouideri de beneficio ſito in eccleſia. Ex quo collige & tene menti, quòd aliud eſt prouidere in eccleſia: & aliud de eccleſia. & vide bo. glo. quæ allegat
3 iſtũ tex. in cle. j. j. e. ti. ¶ † No. ij. ex principio iuncto ſi. q
b cum mandatur [b] prouideri de beneficio, intelligitur de ſimplici. Nam Papa in mandato non adiecit qualitatem ſimplicitatis: ſed interpretando mandatum ſuum: dicit
c quòd iuſsio videtur emanaſſe pro ſimplici beneficio. Et probatur ratione: nam in literis impetratis ad beneficia debemus facere ſtrictam interpretationem: vt in. c. quãuis. de præbend. li. vj. Item maior idoneitas requiritur in curato, quàm in ſimplici: ideò niſi expreſsè fiat mẽtio de cura, tanquam de mandato generali, non venit beneficium curatum. [c] tex. eſt nota. in. c. cum in illis. e. ti. & li.
4 ¶ † Item not. ibi: *noſtra feratur intentio. & c.* quòd mandatum Papæ recipit vires à ſua intentione. Semper ergo conſideranda eſt mens Principis. ad hoc. c. adeò. & c.
5 ſuper literis. de reſcrip. ¶ † Not. vltimò caſum notabil. & qui alibi, vt credo, non eſt ita expreſſus: q ſententia ex communicationis lata à delegato Papę, vltra comprehẽ
d ſa in reſcripto delegationis: eſt ipſo iure nulla. [d] Et voluerunt quidam ſumere ex iſto tex. arg. q ſententia excommunicationis lata à delegato contra intentionẽ delegantis, eſt ipſo iure nulla. Vin. tamen in. c. ex inſinuatione. de reſcrip. dicit, q quidam volentes facere nouam ſectam: dixerunt, q proceſſus delegati, aut eſt iniuſtus, aut nullus: ſi iniuſtus eſſet cõtra intentionem delegantis, & per cõſequens nullus. arg. huius. c. Sed profectò illud dictũ nec primum, non approbatur communiter à doct. licet vt refert hîc dominus meus dominus Car. multi docto. conſuluerunt, quòd ſententia excommunicationis lata à delegato contra intentionem delegãtis, eſſet nulla. ſed nec ſibi, nec domino Ant. nec mihi placet hoc dictum. Nam de intentione delegantis non eſt quòd feratur excommunicatio ſine monitione: & tamẽ lata etiam à delegato tenet: vt not. Innoc. in. c. illudj. de cle. excommunicamini. Vide etiam Inno. in. c. pro illorum. ſ. eo. vbi dicit, quòd licet ſententia excommunicationis feratur à delegato ſine cauſæ cognitione: nihilominus tenet, licet ſit iniuſta. Et generaliter de proceſſu executorum iniuſto, vide Inn. in. c. ad aures. de reſcript. vbi tenet illum tenere. Vide etiam pulchrum dictum Inn. in. c. prudentiam. de offi. delega. vbi plus dicit, q ſi delegatus fert ſententiã cõtra clauſulã inſertam in reſcripto, cõcernẽtem inſtructionem circa merita cauſæ: nihilominus tenet ſententia. Quoniam regula generalis habet q ſententia lata contra ius litigatoris, valet: vnde opus eſt appellare: vt in. c. cum inter. de re iud. Ad iſtum tex. dic, q excõicatio fuit hic lata excedendo vires mãdati. Nã non habebat poteſtatem prouidẽdi de rectoria ſeu dignitate, ideò nõ potuit cogere ad obſeruantiã illius, quod non cadebat ſub poteſtate
6 ſua. & ad hoc vltimũ not. ſemper hunc tex. ¶ † Sed quæro quid ſi mãdatur prouideri in eccleſia de beneficio: & in eccleſia vbi dirigitur illud mandatũ, ſunt præbendæ, & alia beneficia minora: nũquid poſsit prouideri de præbenda? doctores hîc cõiter dicunt, q nõ: ſed ſi nõ eſſent ibi, niſi præbendæ, ne mãdatũ ſit fruſtratorium, poterit prouideri de præben. arg. c. Abbatẽj. de verb. ſig. Domi. Car. dicit: q nõ videtur eſſe differẽtia, vnde etiã poterit in primo caſu, ꝓuideri de præbẽda. Nihil allegat: ſed ego allego & adduco tex. in. c. pro illorũ. ſ. e. vbi ſimpl⁹ fuit

de do. Card. conſiv. & quid de Abbatijs, ibidem.

a ¶ Nõ includitur. Adde Oldr. conſ. ccvij.

✠ SEB. SAPIA.
b Cauſa mandatur. vide Fel. in. c. poſtulaſti. col. vj. vers. ſi. circa glo. ſecundam. ſ. de reſcrip. vbi latè quid veniat appellatione beneficij.
c ¶ Curatum. Ad. de Cal. conſ. xiiij. hoc eo. tit. vbi ponit, an habẽs gratiam ad præbendam, poſsit obtinere præbendam facerdotalem.
A Eneas de Falco.
¶ Circa hoc, qd hic dicitur, an prębẽda facerdotalis debeatur expectãti, vel contineatur in gratia expectatiuaadde do. Car. in cle. ij. in. §. j. in xj. q. de æta. & qualit. & ſi ſit queſtio de præbenda inter plures, vbi debeat iudicium agitari, & qualiter, vide Spec. in tit. de act. & peti. in. §. ſuper. in ver. ſed qualiter & ſeq. & per eundẽ in tit. de cõpe. iudi. adi. in prin. in ver. qualiter ergo fiet. Et adde q præbendarius agens poſſeſſorio ad præbendã nõ tenetur probare fundũ eſſe præbendæ, per quẽ acquiſiuit poſſeſsionẽ apprehẽdi, vt per do. de Ro. dec. cclxxx. incip. ſed ex prædictis. in not. qd eſt no. pro itelligẽtia eorũ, quæ habẽtur in. c. conſultationibus, de offi. del. & in. c. ex cõqueſtione. & in. c. cũ ad ſedem. de reſti. ſpol.
d ¶ Ipſo iure nulla. Adde Oldra. cõſi. lxxxj.

mandatum, vt prouideretur de beneficio & vigore illius mandati fuit prouiſum de canonicatu & præbenda. ſed nihilominus mihi plus placent dicta doct. quia canonia eſt longè honorabilior, quàm aliud beneficium ſimplex. vnde canonici dicuntur clerici primi gradus: & alij clerici ſimpliciter beneficiati dicuntur ſecũdi gradus: vt notat Inno. in. c. ſedes. de reſcr. ideò cum in reſcripto ſit fiẽda ſtricta interpretatio, debemus in dubio intelligere de beneficio minori. ar. hîc & in. c. j. & ij. de fil. presby. li. vj. & in. c. quanuis. de prębend. lib. vj. Nec obſt. c. pro illorũ. quia ibi fuit mandatũ de beneficio competenti, quo caſu dicunt hîc doc. ℭ competens intelligitur ſecundũ qua litatẽ perſon æ. vnde ſi meretur canonicatũ, poterit prouideri de eo: licet in eccleſia ſint alia beneficia: & licet ipſi non allegent. tex. eſt nota. in. d. c. pro illorum. ¶ †Quid autem ſi mandatur prouideri de beneficio præbendali, vel alio: nunquid venit beneficium curatũ? Quidam cũ quibus tranſit Io. And. tenent quòd ſic: per illam dictionem, vel alio: quaſi voluerit comprehendere beneficiũ curatum. Sed moderniores tenẽt oppoſitum, & melius: & contra hanc ſententiam antiquorum videtur text. rotundus in. d. c. pro illorum. vbi dicitur, quòd niſi fiat expreſsè mentio de cura, non venit beneficium curatum. Nec ob. dictio alio. nam potius facit pro: quia regulariter dictio alius, facit poſitionem eiuſdem qualitatis cum preſentibus: vt no. in. d. ca. ſedes. debet ergo intelligi mandatum de beneficio prębendali, vel alio. ſ. ſimili. ſed curatum nõ eſt ſimile: vt in. d. c. cũ in illis. Nam maior idoneitas & maior ętas requiruntur in beneficio curato, quàm in alijs ſimplicibus. vt dixi in. c. ſuper inordinata. ſ. eodẽ.

8 ¶ †In gloſſ. in ſi. not. glo. & idem nota. in. c. accepimus. de ęta. & quali. in glo. penul. & vide quod plenè dixi in. c. Rodulphus. de reſcrip. vbi tetigi, an & quando Comitatiui[a] veniant appellatione ciuium, & econuerſo. & videtur textus de ciuitate in. c. ſi ciuitas. de ſen. excom. lib. vj. Vbi etiam habetur, nunquid appellatione ciuitatis veniant ſuburbia. & dicitur quòd ſic: quia prouiſio faciẽs mẽtionem de ciuitate, fruſtraretur effectu ſuo, niſi comprehenderet etiam ſuburbia. & in hoc eſt ſingularis. ille textus. in quo eſt materia odioſa, quòd appellatione ciuitatis, non ſolũm venit id, quod muris clauditur, ſed etiam ſuburbia. Et ex hoc crederem, quòd ſi ſtatutũ dictaret, quòd in ciuitate non poſsit exerceri certa ars ad effectum, vt ciues ſint intenti alijs artibus: quòd non poterit exerceri in ſuburbijs: quia de facili ciues defraudarent dictam legem eundo ad ſuburbia. & pro hoc facit. c. ſuper ſpecuĩ. de priuileg. vbi interdicitur, ne leges legantur Pariſijs, vel in locis vicinis. ¶ †In glo. ij. ibi: *de conceſ. præben. quia cunctis.* Adde. lib. vj. de materia huius gl. vide tex. ibi & an executor poſsit ſeruare ſibi primam vacaturam, vel aliam & interdicere collatori ordinario, ne conferat. Vide hodie text. in. c. executor. in. c. ſi capitulo. de conceſ. præben. lib. vj. Et de executore dato ad cõpellendum: vide bonum textum in. c. ſi ſoli. eo. ti. lib. vj. per quem textum reprehenditur opinio huius gl. in fin.

a ¶ Comitatiui. Ad de quæ ibi poſui. ℭ ⁊ EB. SAPIA.

a ¶ Comitatiui. Vide Bar. in conſilio cxxvj. incipi. ciuitati Camerini, cũ multis allega. per Fel. in. d. c. Rodulphus in. vij. col. ver. quarta concluſio. & per Ludo. Bologni. in commento Theodoſiani priuilegij. in ver. vel comitatiuos.

De clerico ægrotante uel debilitato, Rubr.

¶ Continuatur ad præcedentia hoc ordine. Suprà viſum eſt de clericis non reſidentibus, & de prębendis non conferendis eiſdẽ: ſed quia dubitari poterat, nunquid eis ægrotantibus ſint prouentus eccleſiæ ſubtrahendi, merito poſt præcedentia, ſubijcit iſtam rubricam.

ℭ SVMMARIVM.

3 Clericus, licet infirmus percipit fructus ſui beneficij. 7. quod intellige, ſi ante infirmitatem reſidebat: aliàs ſecus. 6.

2 Canonici poſſunt ſtatuere ſuper qualitate & quantitate diſtributionum.

3 Papa, non poteſt priuare clericum ſuo beneficio, ſine cauſa.

Papa non eſt tolerandus, volens turbare ſtatum eccleſiaſticum ſine cauſa rationabili.

4 Donatio facta à clerico ſuæ concubinæ, non valet: ſicut nec facta à milite ſeculari.

Clericus, nec miles ſeculi, non tenentur cedere bonis, nec poſſunt conueniri vltra quàm facere poſſint.

5 Priuilegia conceſſa militibus ſeculi: extenduntur ad clericos, vbi eſt eadem ratio: aliàs ſecus.

6 Caſus ſuperueniens recipit declarationem ſecundum ſtatum præcedentem.

8 Famulus, ſi infirmatur eſt alendus à domino: etiam in expenſis magnis non ratione famulatus ſaltem, quia eſt diues & proximus.

Pauper poteſt intentare officiũ iudicis contra quemcunque diuitem, vt ſi bi ſubueniat.

Epiſcopus tenetur ſubuenire pauperibus.

9 Salarium non debetur famulo infirmo, quando illud ſalarium ſi bi debetur ratione ſuæ perſonæ tantum, ſecus ſi datur contẽplatione aliorum.

Poteſtas, ſi moritur: adhuc debetur ſuis hæredibus ſalarium.

10 Doctor vel aduocatus, qui moriuntur ante eorum exercitium ſi nitũ, an debeãt habere ſalarium totius tẽporis, vel pro ratæ

CAP. I.

1 CVm percuſsio. ¶ †Clericus infirmus integrè percipit beneficij ſui fructus. h. d. Ponit dictum, cuius rationẽ interſerit ibi: *quia.* ¶ Caſus literalis. Quidam ſacerdos infirmitate detẽtus non poterat eccleſiæ deſeruire, propter quod Epiſcopus ſuus ſubtrahebat ei conſueta ſtipendia ſua. Sacerdos conqueſtus eſt domino Papæ. mandat papa illi Epiſco. ℭ propter hæc conſueta ſtipẽdia ſua ei nõ ſubtrahat: ſed omnia ſibi quæ ſi ſanus eſſet, percipere poſſet, miniſtrare debeat, & quia alij exemplo huiuſmodi eſſent deterriti, inueniri fortè non poſſet, qui vellet eccleſiæ militare

2 Ber. ¶ †Nota primò ibi: *quæ conſueta ſunt.* ℭ in diſtributionibus faciendis attenditur cuiuſq; eccleſiæ conſuetudo. Poſſunt etiam canonici inter ſe ſtatuere, vel cõſuetudinẽ inducere ſuper qualitate & quantitate diſtributionum, & modo diſtribuendi, à iure tamen non improbato. & pro hoc bo. gl. in. c. veniens. de verbo. ſig. libr. vj.

3 & per Inn. in. cũ cõſuetudinis. ſ. de conſue. ¶ †No. ij. ibi: *exemplo deteriti.* ℭ clerici non debent inhumaniter tractari: ne alij terreantur à clericatu. hoc enim videtur turbare ſtatum eccleſiaſticum, nedũ præſentẽ: ſed etiã futurũ. Et põt adduci hæc ratio multũ no. in arg. ℭ clericus nõ debet priuari beneficio ſuo ſine cauſa: etiã per Romanũ ponti. Nã ſi exiſtẽti in infirmitate, & ſic impotẽtia ſeruiẽdinõ debet ſubtrahi bñficiũ ne ex hoc turbeť ſtatus eccleſiæ: ergo multò fortius, vbi nulla ſubeſt cauſa rationabilis. Papa autẽ nõ eſt tolerãdus volens turbare ſtatũ eccleſiaſticũ ſine cauſa rationabili: vt not. dici In. in. quãto. de conſue. ſed de hoc in diſputatione dicetur plenius.

4 ¶ †No. ibi: *militare eccleſiæ.* quòd quilibet clericus dicitur miles Dei, & militat in eccleſia. pro hoc text. cum glo. xj. q. j. Chriſtianus. xxxij. q. c. reprehẽſibile. Ex quo infertur, quòd quẽdamodũ nõ valet donatio facta concubinæ per militem ſeculi: vt in. c. ij. C. de dona. inter vi. & vxo. & ita nec donatio facta cõcubinæ per clericum: cũ ſit miles celeſtis, & honorabilior quàm ſecularis miles. xcvj. diſt. in. c. duo ſunt. & ita diſputãdo tenuit Ric. malum. & ſequitur Bart. in. in. l. affectionis. ff. de dona. & vide quod not. Ioã. andr. in. d. c. de hisĩ. de ſepul. quod bene notabis. Pro hoc facit glo. not. quæ cõiter tenetur in. l.

in. l. miles. ff. de re iud. quæ vult, quòd ſicut propter debita miles ſeculi, non tenetur cedere bonis, nec poteſt cõueniri vltra quàm facere poteſt: ita nec miles dei. de hoc dicam plenè in. c. Odoardus. de ſolu. & in. c. ij. de pign. & vide aliam gl. in ſimili. in. l. ſtipendia. C. de excep. rei iud.

a quæ dicit, ℭ ſicut ſtipendia militum[a], non ſunt capiẽda pro executione ſententiæ: & ſic nec ſtipendia clericorũ.

5 ¶ †Ex his omnibus cõclude notabilem regulam, quòd priuilegia tributa militibus ſeculi, debẽt obſeruari quo ad milites Dei. Quod intelligo in caſibus, in quibus ſub eſt eadem ratio. ar. c. generaliter. xvj. q. j. Hoc dico, quia militi ſeculari non imputatur ignorantia iuris: cùm habeat vacare armis. l. j. & quod ibi not. C. de iur. & fa. ign. & no. j. q. iiij. ſ. notandum. ſed militi Dei non ex totopar ceretur: cum ipſe poſsit intendere ſcientiæ & ſtudio literarum. de quo vide quod no. in regula ignorantia. libro

6 vj. ¶ †No. ibi: *quæcunq; ei, ſi ſanus eſſet. &c.* ℭ clerico ægrotanti nihil eſt ſubtrahendum de his, quæ conſueuit percipere in ſanitate. Infirmitas ergo fingit eum reſidere & intereſſe diuinis. Et intellige hoc, quando infirmitas eſt cauſa immediata non deſeruiendi. Nam ſi prius non reſidebat: infirmitas ſuperueniens, non tamen excuſat eum: vt dicunt hîc doctores. & bene: & latius dixi in ca. ad audientiam. de cleri. non reſid. Nam caſus ſuperueniens recipit declarationem ſecundum ſtatum præcedentem: vt in. c. maiores ĩ. de baptiſ. ¶ †Not. vltimò ibi: *exiguitate.* quòd de omni diſtributione prouentuum, eccleſiæ, ſeu qualitercunq; occurrentium debet infirmus habere portionem, quam ſolitus erat percipere tempore ſanitatis, quantumcunq; talis portio ſit exigua, & modica. & hodie clarius prouiſum eſt in diſtributionibus quotidianis: vt ægroto non dengentur. de cleric. non reſidẽ. c. vno. lib. vj. ¶ Sed contra hoc tex. facit principium cap. vbi narratur, quòd iſte canonicus iuit perſonaliter ad Papam: ergo non erat morbo detentus. Solu. poterat eſſe talis infirmitas, quæ impediebat deſeruire eccleſiæ, nõ autem ambulare: quia fortè amiſſerat officium linguæ.

8 ¶ †In glo. fin. ibi: *paſcendi ſunt. &c.* not. bene glo. quòd dominus tenetur paſcere famulos ſuos tempore infirmitatis. Sed dubitatur nũquid teneatur ad omnes impẽſas: fortè enim eget magna cura & diuturna & in medicis eſt exponenda magna quantitas pecunię. De hac. q. vide per Barto. in. l. ſi cum dotem. ſ. finautem. ff. ſol. mat. & in. l. rebus. ff. commo. Et concludit, quòd ad magnas expenſas non tenetur. arg. illius legis, in rebus. Quod intellige ratione famulatus, ſeu alia ratione: quia proximus ſi ille nõ habeat, vn de ſibi ſubueniat, poteſt implorare officiũ iudicis contra eum: vt ſibi ſubueniat, ſi eſt ſoluendo. Et i-

b dem poteſt facere pauper contra quemcunq; diuitem. b vide textũ cum gloſſ. not. xlvij. diſt. in. c. ſicut. facit. c. paſce. lxxxvj. diſt. & maximè epiſcopi tenentur ſubuenire pauperibus, & his qui non poſſunt manibus laborare.

9 lxxxij. di. c. j. xij. q. j. in. c. videntes. ¶ †An autem famulo

c infirmo debeatur ſalarium? & cõmuniter tenetur ℭ nõ[c]: quia caſus contingens in perſonam illius, qui locabat operas ſuas, liberat conductorem à præſtatione mercedis. l. ſi vno. ſ. idem cum quidam. & quod ibi not. ff. loc. & not. in. di. l. in rebus. Hoc tamen limita quando ſalarium debetur alicui ratione perſonæ ſuæ duntaxat: ſecus autẽ ſi datur ſibi etiam ex contemplatione aliorum: vt datur poteſtati. habet enim ſoluere ſuis iudicibus, & alijs famulis ſuis: de quorum obligatione non liberatur per mortẽ. vnde cum hæredes defuncti teneantur illis ſoluere, ex quo conducti ſunt: ita & poteſtas poteſt petere ſalarium

10 ab eo, qui eum conduxit. de quo dicendum, vt plenè no. in. l. diem functo. ff. de offi. aſſeſ. ¶ †Quid autem in doctore & aduocato, qui deceſſerunt non finita conducta, ſeu cauſa aduocationis: nunquid eorum hæres debeat habere ſalarium totius temporis: an verò tenetur pro rata ſeruitij, ſeu temporis? dic vt no. per gl. & Barto. in. l. j. ff. de var. & extraor. cog. & vide aliquas rationes Bar. in. d. l. diem functo. & ad materiam vide Inn. in. c. propter ſterilitatem ĩ. de loc. Abbas.

ℭ SVMMARIVM.

1 Presbyter, qui caret medietate manus cum duobus digitis, miſſam non poteſt celebrare, alios verò ſacerdotales actus poteſt exercere.

2 Presbyter infirmus, vel debilitatus, qui non poſſet, niſi cum ſcandalo celebrare, eſt inhabilis ad celebrandum.

3 Presbyter, qui non poteſt aſcendere ad altare ſine baculo, nõ eſt permittendus celebrare, aliàs ſecus.

4 Presbyter deformis, vel debilitatus, non eſt irregularis, ſed inhabilis ad celebrandum.

CAP. II.

1 RResbyterum. ¶ †Presbyter, cui medietas palmæ cũ duobus digitis eſt abſciſſa, miſſam non celebrat: ſed cæteris ſacerdotalibus fungi põt. h. d. Primò prohibet, & cãm reddit. Secũdò permittit ibi: *ipſum.* ¶ Caſus literalis. qdã ſacerdos amiſerat duos digitos cũ medietate palmæ ꝑ quẽdã prędonẽ abſciſſos. Epiſco. illius queſiuit, vtrũ deberet permitti celebrare miſſam. dicit Papa, quòd non permittat eum celebrare, quia nec propter debilitatẽ ſecurè, nec ſine ſcandalo propter deformitatem, debet celebrare: in alijs ſacerdotalibus of

2 ficijs permittat eum celebrare. Ber. ¶ †Nota primò bonam regulam ad cognoſcendum an & quando clerico in firmo ſeu debilitato ſit interdicendum officium ſacerdotale, vel ipſius pars. Sufficit enim omnis cauſa, quæ reddit ipſum debilem ad exercendum illud officium, vel de formem. Nam tunc propter ſcandalum, & primo caſu propter debilitatem eſt ſibi interdicendum illud officiũ in loco, quo dictę cauſæ, ſeu altera earum concurrit.

3 ¶ †Nota ibi: *quòd ſola difformitas ſufficit.* & facit pro dicto notabili gl. in. c. ſi quis. l. diſtin. quæ dicit, quòd ſi clericus aſt adeò claudus, quòd nequit aſcendere ad altare ſine baculo, non eſt permittendus celebrare: ſecus quando aliter eſſet claudus. & vide ad materiam quod legi. &

4 nota. in. c. ſecundo. ſ. de corpo. vitia. ¶ †Vltimò not. ℭ difformitas, vel debilitas non reddit clericum irregularem: ſed tantùm reddit impotentem & inhabilem reſpectu illius officij: in quo prædicta concurrunt. ¶ In gloſ. prima in fine. de quo in regula factum legitimè. de reg. iur. lib. vj. Et dic quòd caſus hîc ſuperueniens nõ facit ac ſi ab initio actus non valuerit, ſed ſolùm impedit exercitium, quatenus viget impedimentum &c.

ℭ SVMMARIVM.

1 Rector eccleſiæ ſi eſt leproſus, datur ei coadiutor, qui debet habere portionem de facultatibus eccleſiæ, & datur per inferiorem à Papa, niſi ſit Epiſcopus: nam tunc ſolus Papa dat numero. 2.

3 Leproſo poteſt interdici ingreſſus eccleſiæ, ſi non poteſt ingredi ſine ſcandalo aliorum: etiam ſi clericus ſit leproſus. 4.

Scandalum, quo caſu eſt ſufficiens, quòd quis priuetur iure ſuo, vide ĩ. proxi. c. nu. 2.

4 Marito leproſo non eſt ſubtrahenda vxor: nec econtra, ſine eorũ conſenſu.

5 Coadiutor debet viuere de facultatibus eccleſiæ. ſed quid ſi facultatis non ſufficiunt, & ipſi, vel rectori, vide infrà numero ſexto.

6 Parochiani compelluntur prouidere neceſſaria eorum ſacerdoti

a ¶ Stipendia militum. Adde, vt per Ancha. conſil. ccc. lxxix.

b ¶ Diuitem. Adde Ro. ſing. ſuis folio xiij. Anton. Franciſ.

c ¶ An famulus in firmus debeat habere ſalarium pro tẽpore infirmitatis, habetur per Bart. & do. in. l. diẽ functo. ff. de off. aſſeſ. in conſi. quod inc. quidam fergilius. & c. conſuetudinẽ in. ſ. qui verò. de cle. non reſi. & vide de gl. doct. & Flo. ri. in. l. arboribꝰ. ſ. de illo. hîc allegat. Et adde ꝙſi factus ſanus ſeruiat domino, quatenus ſerui uiſſet nõ infirmus, debet habere ſalarium. ad quod vide Bal. in. l. fi. ad fi. de condi. inſer. & ibi idẽ dicit in ſtipendiario: cuius tamen contrariũ ſimpliciter tenet Bar. in. l. operę. ff. de vſufru. leg. & idẽ Bar. per illum tex. in. l. ſi vno. in. ſ. item cũ quidam. ff. loc. vbi etiã per Alex. & vide etiã Alex. in. ſ. finautẽ in ſeuiſsimo. hîc alleg. & ad materiam vide Spec. in ti. de loca. in. ſ. v. verſic. hîc etiam allega.

b ¶ Quod clericus. Contrariã opinia. latè firmat Felin. in. c. quæ in eccleſiarum. col. 25. verſic. recipit modo hoc ſecundũ mẽbrum. ſ. de conſti. quando autẽ Papa non ſit tolerãdus faciens cõtra ſtatum eccleſiæ, tãgit idem Fel. in. c. ſi quando. colũ. v. ſ. de reſcr.

non habenti, vnde viuat.
Prælatus potest pignorare bona Ecclesiæ pro eius sustentatione, si non habet, vnde viuat.
Coadiutor non dicitur propriè Prælatus.

CAP. III.

1 DE rectoribus. ¶ † Si rector eccle
siæ sit leprosus, dan
dus est ei coadiutor. hoc dicit. Secunda ibi:
hoc. ¶ Casus literalis. Dicitur in hac decret.
ꝙ leprosi non debent, nec possunt ministrare altari propter scãdalũ aliorũ, qui sani sunt: sed dandus est illis coad
iutor, qui habeat curam animarum. & de facultatibus ec
clesiæ habeat portionem, vnde possit sustentari. Bernar.
¶ † Not. primò, quòd morbus lepræ est impedimẽtum
sufficiens: vt rectori seu prelato detur coadiutor, qui ha
beat curam animarũ. Et not. quòd iste coadiutor potest
dari per inferiorẽ Papæ. Nam speciale est in ipsis & præ
latis superioribus: vt eis inuitis non detur coadiutor, ni
si per Romanum pontificem: vt in. c. vno. eo. tit. libr. vj.
Alijs potest ergo superior propriùs coadiutorem depu
tare, arguendo ibi per locum à speciali. & pro hoc tex. in
c. seq. & c. fi. ¶ † No. ibi: *ecclesias ingredi*. arg. bonũ ꝙ le
proso potest interdici ingressus ecclesiæ, cũ nõ potest in
gredi siue scandalo aliorum. & sic nota, quòd scãdalum
est sufficiens causa, ꝙ quis priuetur iure suo, quod proce
dit * nisi illud sine peccato fieret: vel fieri omitti posset: *
vt not. in. c. ij. de de noui ope. nun. ¶ † No. quòd clerico
prohibetur accessus ad ecclesiam suam propter lepram.
Nõ sic contingit in coniugio carnali. nam sibi nõ est sub
trahenda vxor: nec econtrà maritus vxorij. de coniu. le
pro. per totum. Ex quo potes colligere ar. quòd fortior
est obligatio inter maritum & vxorem, quàm inter præ
latum & ecclesiam. Ex quo videtur, quòd vinculum con
iugij carnalis sit fortius: quàm cõiugij spiritualis. ¶ † Vl
timò no. ꝙ coadiutor b debet viuere à facultatibus eccle
siæ: & inde recipere congruam portionem. ¶ Sed hîc in
surgit quæstio notabilis & quotidianæ: quid si reditus
ecclesiæ non sufficiant coadiutori & prælato ægrotanti?
glo. fi. tenet, quòd est prouidendũ primò coadiutori: &
Prælato infirmo prouidebit Episcopus. alleg. lxxxij. di.
in. c. j. & in. c. ij. Illa tamẽ iura hoc non probant, sed tantũ
faciunt in argumen. In eis enim dicitur quòd Episcopus
debet prouidere pauperibus & his, qui manibus labora
re non possunt. & fortè ob hoc Vincet. tenuit hic cõtra
rium, dicens, quòd infirmo subueniendum est in loco.
xviij. q. ij. ca. in nullo. sed illud. c. non loquitur in hoc ca
su. do. Car. refert se consuisse contra hanc glo. Et conclu
dit quòd primo subueniendũ est Prælato infirmo, &
coadiutori subueniatur per Episcopũ, vel parochianos:
motus quia prelatus infirmus censetur deferuire: vt in. c.
j. s. eo. ergo ei tanquã digniori subueniendum. Item facit
tex. in fi. dum congruam portionẽ mandat dari coadiuto
ri. ergo prælato infirmo relinquuntur cœteri prouẽtus:
& sic prælatus infirmus videtur hîc potior. sed cõtra hãc
secundam confidetationem suam, & contra hunc tex. ad
duco tex. c. sequẽ. vbi mandatur, vt necessaria duntaxat
dentur infirmo: ergo reliqua sunt in dispositione coadiu
toris. ¶ Et ex hoc insurgit aliud dubium non tãtum hîc
per doctores: videlicet quis habere debet dispositionem
redituum ecclesiæ. nam iste tex. facit quòd prelatus infir
mus. In contrarium facit. c. seq. Ego sic distinguerẽ, quòd
aut infirmitas impedit administrationem in tẽporalibus
& in spiritualibus, & tunc coadiutor habet administra
tionem in vtrisq; & debet dare congruam portionem in
firmo, & cõgruã retinere pro se: & reliquos fructus con
uertere in vtilitatem ecclesiæ seu dispẽsare, sicut tenetur
bonus rector. Et sic potest intelligi tex. seq. & facit. c. j. de
cleri. non resident. & c. peruenit. de appel. & quod in ma
teria coadiutoris dicam in. c. fi. Aut infirmitas solùm red
dit impotentẽ in spiritualibus: & tunc officium coadiu
toris se non extendat ad temporalia, Prælatus percipiet
omnes reditus: dabit congruam portionem coadiutori.
Et hoc casu procedit iste tex. nam pondera, quòd solùm
datur hîc coadiutor curę animarum. ¶ † Quid autẽ si re
ditus vtrique non sufficiant attingendo principalem quæ
stionem satis potest teneri ex quadam bona æquitate, vt
prælatus infirmus preferatur, & ad prouidendum coad
iutori compellãtur parochiani. Pro hoc vide bonam gl.
in simili. de consecr. distin. j. in. c. omnis Christia. & quod
no. in. c. de his j. de eccles. ædifican. In quibus iuribus no.
si presbyter non potest cõgruè viuere ex reditibus eccle
siæ, possunt parochiani compelli ad subueniendum sibi.
quod intelligo, quando sacerdos aliter viuere nõ potest:
aliàs autẽ tenetur propria industria victũ quærere: & im
putãdum est sibi, qnòd beneficium exiguum acceptauit.
xcj. di. c clericus victum. & c. j. de celebr. miss. pro hoc fa
cit quod no. doct. in. c. ex presentium j. de pig. vbi notabi
liter sentiunt docto. & principaliter Io. and. ꝙ etiam res
ecclesiæ potest Prelatus pignorare pro sua subsistentatio
ne, si aliter viuere nõ potest. facit. c. autum. xij. quæsti. ij.
Et ad decisionem principalem bene facit ratio. capit. j. s.
eodem. ne alij terreantur à clericatu videntes clericatos
deseri tempore infirmitatis. ¶ In glos. in ver. *curam*. hæc
gl. colligit argu. ꝙ coadiutor sit prælatus. Et potest elici
arg. quòd prælatus dicitur quasi ante latus: i. alijs presup
positus: sed iste coadiutor deputatur ad curam animarũ
exercendã: ergo est prælatus. Sed glo. fi. in fin. colligit ar.
in contrarium & potest argumentari hoc modo: coadiu
tor habet hîc solùm vnam portionem ex reditibus eccle
siæ ergo nõ est prælatus. quia prælatus habet liberã admi
nistrationem omnium redituum: vt in. c. cum nobis. in
fi. s. de electio. Veritas est quòd adiutor nõ est prælatus,
sed solùm habet exercitium curæ: vnde ius prælaturæ &
cura in habitu, residens penes infirmũ: vt satis probatur
in. c. vno. s. fi. eo. ti. lib. vj. Item probat diuersitas vocabu
lorum: nam si esset prælatus non diceretur coadiutor. in
l. si idem. C. de codi. vbi dicit, quòd testamentum & codi
cillus nõ sunt idem: aliàs quare essent diuersa vocabula.
& hîc non sunt alia.

SVMMARIVM.

1 *Rector ecclesiæ leprosus remouetur ab officio administrationis quo ad exercitium tantum. 4. debet tamen ex reditibus ecclesiæ sustentari.*
2 *Prælatus potest dici largo modo rector ecclesiæ.*
3 *Prælatus, vel quilibet sacerdos potest remoueri ab ecclesia sua ad bonum publicum, & ob scandalum vitandum: quo casu debet sibi prouideri de bono cambio.*

CAP. IIII.

1 VAnos. ¶ † Si rector ecclesię sit lepro
sus, ab administrationis offi
cio remouetur: sed de bonis ecclesiæ susten
tatur. Secunda ibi: *dicimus*. ¶ Casus litera
lis. Quidã sacerdos diuino iudicio fuit lepra percussus.
quærebat an propter hoc deberet remoueri ab officio
prelationis? Respõdet Papa quòd remoueri debet ab ad
ministratione propter scandalum & abominationẽ popu
li: ita tamẽ quòd necessaria secundùm facultates ec
clesiæ sibi, dum dixerit, ministrentur. Bernard. ¶ Nota
primò ibi: *diuino iudicio*. quòd quãdoq; corporis infir
mitas, seu moribus prouenit diuino iudicio, propter
peccata hominum. ad hoc vide quod no. in. cum. infirmi
tas j. de pœniten. & remis. & ibi dixi & in. c. cũ percussio.
2 vij. q. j. ¶ † Nota secundò ibi: prælationis officio quòd Rector

a Rector ecclesiæ [a] parochialis potest dici Prælatus. & in
hoc tene menti istum tex. Sæpe enim hunc ad hoc soleo
allegare. est enim Prælatus in foro pœnitentiali. & intel
lige, quòd est Prælatus largo sumpto vocabulo: stricto
autem non dicitur Prælatus. vt no. Paul. in cle. dudum.
de sepul. & facit quod no. in. c. ij. de iudi. & ibi dixi. Nam
habens iurisdictionem, propriè potest dici Prælatus. &
3 quod habetur in. c. j. s. de eta. & quali. ¶ † Not. ibi: *quòd
pro scandalo & abominatione &c.* quòd propter bonum
publicum potest quis remoueri ab ecclesia sua: licet nul
b la causa ex culpa sua [b] prouenerit. pro hoc quod no. Inn.
in. c. nisi pridem. de renunt. & Ioan. An. in regula, quod
ob gratiam. de regu. iur. lib. vj. in mercu. Et hoc notabi
le est verum ex se: vt ex toto possit remoueri ob hanc
causam, sed ratione infirmitatis non videtur hoc prece
dere: vt ex toto remoueatur. argument. hîc in fine. & in
c. præcedenti. & de hoj. cum glos. ¶ Vltimò not. quòd
incidens in infirmitatem perpetuam sustentandus est de
reditibus ecclesiæ suę: vnde non debet deseri tempore
infirmitatis. Et nota, quòd alimenta sunt exhibenda iu
xta facultates ecclesiæ. facit. l. cũ alimenta. ff. de alimen.
4 & ciba. lega. ¶ † In glos. in ver. *administrationis*. ibi: *&
dandus est huic coadiutor*. & prima opinio videtur verior
& communior per. c. s. proxi. quod loquitur de morbo
lepræ: & tamen solùm prouidet de coadiutore. Nec ob
stat iste text. dũ dicit eum remouendũ ab administratio
nis officio: quia debet remoueri quo ad exercitium: sed
ius prælaturę remanebit penes eum. Nam per hanc pro
uisionem prouidetur infirmo & populo: vt in. c. seq. in
fi. Host. tamen distinguebat inter Episcopum & inferio
rem Prelatum. vt Episcopo detur coadiutor: vt in. c. se
quent. aliter verò remoueatur. sed Ioan. An. & commu
niter alij sequentes, tenent primum dictum indistinctè.
Nam videmus quòd propter mortem lepræ non dissol
uitur matrimonium carnale: licet nõ possit ibi proui
deri de coadiutore: multò fortius nõ debet dissolui spi
rituale, in quo potest prouideri per coadiutorem. Item
posset contingere, quòd saltem diuino miraculo iste li
beraretur ab infirmitate: & si substitutus non posse re
moueri inde, remaneret iste priuatus sine culpa sua.
5 ¶ † Conclude ergo, quòd aut non potest quis admini
strare sine scandalo populi: potest tamen retinere ius
prælaturæ. & tunc prouidebitur per dationem coadiu
toris. Quandoq; non potest retinere etiam ius prælatu
ræ sine scandalo: vt quia est exosus populo, propter deli
c ctum fortè sibi imputatum, & poterit tunc remoueri: [c]
sed debet superior sibi prouidere de bono cambio: vt no
ta. dicit Innocent. in. c. nisi cum pridem. de renunt. & s.
tetigi. Et vide ad intellectum huius. c. quod dixi in præ
ceden. Potest tamen secundum aliam lectu. gl. colligi ex
tex. alia practica: vt infirmo consentiente alijs substitua
tur in totum: sed superior decernat ęgrotanti alimenta
quamdiu vixerit. & poterit hoc fieri sine peccato: cum
hoc non procedat ex pactione inter substitutum & ęgro
tantẽ: sed ex dispositiõe iuris superioris. Et intellige quã
do infirmitas est perpetua: de quo dicetur infrà in. c. fin.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus si non potest exercere Episcopale officium propter morbum incurabilem: datur sibi coadiutor. 2.*
3 *Coadiutor non potest dari suffraganeo per Metropolitanum: sed solum per Papam.*
4 *Episcopus electus confirmatus, nondum consecratus, an possit ex toto remoueri per morbum superuenientem.*

CAP. V.

1 XParte. † Episcopo qui propter
morbum incurabilem pa
storale officium exercere non potest, dan
dus est coadiutor. Sunt duæ partes. Secũda

ibi. *verum*. ¶ Casus literalis. Episcopus Aurasiensis gra
ui morbo & incurabili ferè per quadrennium labora
uit: ita quòd officium Episcopale exercere non poterat:
propter quod ciues illius terræ petebant ab Archiepi
scopo Arelatẽ. Metropolitano suo instanter, vt eis su
per hoc prouideret: Archiepiscopus significauit hoc do
mino Papæ: qui respondet, ꝙ nõ potest illum ad renun
tiandum compellere, nec addenda est afflictis afflictio:
sed est eis potius miserandum: cum ille in officio suo
laudabiliter se habuerit. vnde Papa volens tam Episco
po, quàm ecclesiæ prouidere: mandat Archiepiscopo,
vt det illi coadiutorem virum prouidum & honestum,
per quem tam Episcopo, quàm populo vtiliter consu
2 latur. Bernard. ¶ † No. j. ibi: *incurabili morbo*. arg. quòd
non propter quemlibet morbum dandus est coadiutor:
sed debet esse incurabilis. ad hoc. c. vnicum. eod. tit. libr.
vj. & not. in. c. seq. ¶ No. ij. ibi: *principes &c.* quòd prin
cipatus terræ & ciues ciuitatis, non possunt prouidere
de coadiutore: sed possunt supplicare superiori, vt supe
rior eis prouideat de Prælato. ¶ Item nota. ibi: *nec
possit, nec debeat*. quòd quędam possumus, quæ non
debemus: quædam verò non possumus, nec debemus:
quædam possumus & debemus. Nam multa potest Pa
pa, quæ facere non debet: cum iudicari ab alio regulari
ter non possit. ad hoc nona. q. iij. c. aliorum. & c. nemo.
3 ¶ † Nota quòd Metropolitanus non potest prouidere
suffraganeo de coadiutore. spectat enim hoc ad solũ Pa
pam in Episcopis & superioribus: de quo dic, vt habe
tur plenè in. c. vno. eodem titul. libr. vj. ¶ Vltimò nota
quòd per dationem coadiutoris prouidebitur populo
& ęgrotanti. Nã prouidetur populo: quia habet exerce
re officium ægrotantis: prouidetur infirmo: tum, quia
coadiuuat eum in officio suo: tum, quia non remouetur
4 à prælatura. ¶ † Sed hic dubitatur per doctores nũquid
electus & confirmatus nondum consecratus sit remo- c
uendus ex toto propter morbum incurabilem superue
nientem? Vin. tenuit hîc, quòd sic: cum iste adhuc non
habet plenum ius: cùm restet consecrationis mu
nus: à quo remoueri potest per exceptionem: vt in. c.
superbis j. de accusatio. sed contrarium ipse sentit in. c.
fina. de corpor. vitia. motus per. c. cum in cunctis. s. de
elect. * in. s. inferiora. vers. hoc * sanè. vbi patet, quòd si
propter infirmitatem non potest quis promoueri ad or
dinem requisitum, non debet à beneficio remoueri. Di
cit hîc Ian. And. quòd fortè illud dictum intellexit non
in Episcopis: istud in Episcopo. & videtur placere domi
no Anto. & iste remouetur. Ego dubito per. c. ij. de tran
slatio. prælato. vbi dicitur, quòd consecratio non addit
ad vinculum coniugale: vnde ex quo sine culpa promo
ueri non potest: indignum est, vt remoueatur: vt in. d.
ver: hoc sanè. secus si culpa sua incidisset in infirmitatẽ.
argumen. c. j. de æta. & qualita. ¶ In glo. ibi: *pastoralis*. Et
de hoc vide quod ibi no. gloss. & vide glo. in ver. volue
runt. in. d. c. vno. libr. vj. vbi plenè habetur de coadiuto
re Episcopi.

SVMMARIVM.

1 *Coadiutor quis sit: & qualis esse debeat: & vnde dicatur, & cuius ætatis esse debeat. 3.*
2 *Coadiutor non potest esse laicus in spiritualibus: nisi ex permissione Papæ.*
Laicus non potest excommunicare: & esse commissarius in causa spirituali ex permissu Papæ.
3 *Papa, an teneatur confiteri peccata sua proprio sacerdoti. vide remissiuè.*
4 *Religiosus potest esse coadiutor illi officio, cui potest principaliter præesse.*
Religiosus potest promoueri ad vicariatum alicuius Episcopi.
Coadiutoris officium expirat mortuo naturaliter, vel ciuiliter

I

SEB. SAPIA.
a ¶ Quòd Rector ecclesiæ. qui dicãtur propriè Prælati, tradit Feli. in c. ij. col. fi. in gloss. fin. s. de iudicijs.
b ¶ Ex culpa sua. Faciunt nota. in. c. ex literis. in glo. ij. j. de homi. vbi solum scandalum sine culpa facit haberi aliquem pro irregulari. Et dicit Bal. in. l. j. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. ꝙ propter euitandũ populi scandalum, punitur non puniendus.

ZACHARIAS.
c ¶ Poterit tunc remoueri. Adde Car. in. c. nisi cum pridem. s. de renũ. Felin. in. c. super eo. Mod. in. c. ex literis. el. j. j. de homi. & Ludo. Ro. sing. dccxciij. in ci. m. Episcopus.

SEB. SAPIA.
a ¶ Quod scandalũ. Multos effectus, quos operatur cã euitandi scanda li, ponit Feli. in. c. 2 nihil cum scãdalo col. j. cum duabus sequentibus. s. de præscript.
b ¶ Coadiutor. Ad de videndũ de ma teria coadiutoris, per Old. consi. xl iiij. & vide. d. Car. in consi. lxx. Anton. Francis. a ¶ Cui debeat dari coadiutor & quod sit eius officiũ vide { que habens. in. c. j. de cleri. ægrot. lib. vj. & per Ol. in cõ si. xliiij. in princi. Et adde, ꝙ coadiu tor debet dari ini quo administrato ri: vt in. c. genera li. de sup. negli. pre 5 la. & habetur per b gl. in. c. ad apostoli cæ de re iu. lib. vj. & vide Spe. in tit. de inquisi. in. s. nũc videndum. in vers. vel dic tertiò. & ha betur per. d. Abb. in. c. venerabili. de offici. dele. Et per quẽ detur coadiu tor, ad quorum in stantiã deni. & ex quibus causis, & quid facere possit & ad quid teneat: vide plenè p Spe. in tit. de seu. in. s. quoniam ad fi. & vide Old. cõsi. xl iiij. vbi etiã ponit, an coadiutor datus Episcopo, vel alte ri habenti, ius con ferendi, possit cõ ferre beneficia, & an religiosus pos sit dari coadiutor. vide do. Car. in. cle mẽ. j. q. de reg. & vide glo. summæ. vij. q. j.

illo, cui in officio coadiuuabat.

5 *Coadiuuator datur Episcopis & superioribus à solo Papa: aliis verò ab aliis superioribus.*

CAP. VI.

CONsultationibus. ¶ Breue est, & non summatur. ¶ Nota ꝙ in dignitatibus inferioribus prouidendum est per dationem coadiutorum. & intellige vbi Archi. haberet multa explicare. Nam in quibusdam locis multum adiuuat officium Episcopi: ideò appellatur oculus Episcopi. in. c. j. de offic. Arch. Et vt habeatur materia coadiutoris, quęram post doctor. † & primò quid sit coadiutor. Dic, ꝙ is qui datur ex causa iuris, vel iudicis authoritate ad coadiuuandum officium præsidentis. Et dicitur coadiutor à coadiuuando: sicut tutor à tuendo: & procurator à procurando. ¶ Secúdò quæritur, qualis debeat esse coadiutor. dic, ꝙ debet consyderari officium, ad quod deputatur. Si enim deputatur in temporalibus tantùm: tunc debet esse prouidus & discretus ita: vt temporalia bene sciat regere & gubernare. si verò datur in spiritualibus: puta ad curam animarum: tunc debet habere scientiam, per quam sciat populum regere: & aliàs sit discretus & honestus. Et in summa potest dici, quòd habere debet requisita ad illud officium, in quo deputatur coadiutor. Ideò si datur regi, debet esse magnanimus & potens: prout habetur in. c. grandi. de sup. neg. prælat. li. vj. ¶ Tertiò quæritur cuius ætatis esse debeat. communiter concluditur, quòd debet esse illius ætatis, quæ requitur in administratiõe illius officij. vnde si datur curator debet habere. xxv. annos. & videtur expressum in. c. nemo deinceps. de elect. li. vj. Si datur Episcopo, debet cõpleuisse. xxx. annũ: quia hãc ętatem debet habere Episcopus: vt in. c. cum in cunctis. de electio. dicit tamen Ioan. An. de hoc vltimo se dubitare, & ita transit. Ego dicerem, quòd aut deputatur Episcopus in temporalibus duntaxat, & videtur sufficere quòd habeat xxv. annos: quòd illa ætas est perfecta quo ad administrationẽ temporalem. Nam in tali ætate potest esse tutor & curator & procurator. l. fi. ff. de leg. tuto. in. c. qui generaliter. de procurato. lib. vj. Sed si deputatur in spiritualibus, tunc posset procedere primum dictum, vt requirantur. xxx. anni: quia illa ætas est multum matura, quæ requiri debet in administratione officij Episcopalis: cum multa arduа acturus sit. & aduerte, quia si non est Episcopus, non poterit exercere pontificalia: licet iurisdictionem Episcopalem tantùm. Si verò aliàs Episcopus, poterit hęc exercere. argument. c. aquam. de consc. eccle. vel alt.

2 ¶ † Quartò dubitatur, nunquid laicus possit deputari coadiutor. & cõmuniter tenetur, ꝙ deputari non potest

a illi officio: cui præesse nomine proprio nõ potest: [a] sed officio cuius est capax poterit coadiutor deputari. Vnde potest esse coadiutor Regis, vel Principis: vt in. d. c. grandi. sed nõ potest esse coadiutor clerici in spiritualibus: quia laicus administrare non potest: vt in. c. ij. de reiud. nec in temporalibus: quia non debet esse laicus generalis administrator ecclesiæ. lxxxix. dist. iudicatũ. dixi in d. c. ij. Puto tamen, ꝙ Papa posset eum deputare coadiutorem etiam in spiritualibus. Nam potest dare laico potestatem excommunicandi: vt no. gl. xxxij. q. j. c. verum. in. c. bene quidem. xcvj. dist. & committere causam spiritualem: vt not. in. d. c. ij. sed ea, quæ competunt soli sacerdoti, vt est confectio Eucharistiæ, non potest Papa committere laico: vt not. dicit gloss. in. c. peruenit. xcv. dist. quia Deus hoc commisit solis sacerdotibus: vt in. c. j. in §. vna. ẽ. de sacra vnctio. vnde licet Papa sit solutus legibus suis, non tamen est solutus lege diuina. xxv. q. j. in. c. sunt quidam. & vide quod dixi in. c. significasti. de fo. cõpe. Vbi tetigi, nunquid Papa teneatur confiteri peccata sua: ita vt constitutio. c. omnis. de pœni. & remiss. cum liget. ¶ † Quintò quæritur, nunquid fœmina possit deputari masculo: vel econtrà: aut fœmina fœminæ. Ad primum communiter tenetur, ꝙ non: tum fœmina non debet se immiscere cœtibus virorum: vt in. c. mulieres. de iudi. lib. vj. tum, quia istud officium est virile, quod non cadit in fœminam. c. dilectus. de arb. Masculus autẽ non videtur posse deputari in officio fœminæ propter primam rationem: sed fœmina fœminæ potest deputari in officio, quo potest esse ipsa principalis. Vnde monialis potest deputari in coadiutricẽ Abbatissę, seu Priorissę: cùm possit esse Abbatissa, seu Priorissa. Nam hoc casu istud officium non est virile: cum cadat in mulieres.

4 ¶ † Dubitatur & sextò, de religioso: nunquid possit deputari coadiutor? & communiter videtur, ꝙ potest deputari illi officio, cui præesse potest principaliter. & sic potest esse coadiutor Episcopi Abbatis, & Rectoris curati. Nec obstat, si dicatur, ꝙ hoc officium non est perpetuum: quia mortuo Prælato ciuiliter vel naturaliter, est extinctum officium suum. & sic cum non desinat esse clausstralis, & sub obedientia sui Abbatis: non videtur, ꝙ possit promoueri: cùm non habeat velle: sed dependet à voluntate Abbatis. xij. q. j. c. nolo. Ioan. And. hoc non obstante tenet primum. & communiter omnes docto. dant simile. Nam videmus, ꝙ promouentur ad vicariatum alicuius Episcopi: quod quidem officium est temporale. iuxta not. in cle. & si principalis. de rescript. Est enim hoc officium curatum & ordinarium. ad hoc. c. ex frequentibus. j. tit. j. Nec obstat secundum eum, obiectũ contemplationis. Nam tolerantur propter bonum publicum, seu maius bonum. Nã officium monachale non est præferendum necessitate ecclesiæ: vt dicit tex. xvj. q. j. c. vos. & c. qui verè. Nec obstat defectus proprię volũtatis: quia suppleretur per licentiam sui superioris. & ad hoc optimè facit tex. in. c. ij. de test. lib. vj. vbi deputatur executor testamenti: cum licentia sui superioris. illi autẽ officio cui præesse non potest principaliter, non potest

5 coadiutor deputari. ¶ † Vltimò quæro, per quem debeat deputari coadiutor? communiter tenetur, ꝙ in Episcopis & superioribus, deputatio spectat solùm ad Papam. & hoc est clarum: vt patet in. c. vno. præallegat. In aliis citra Episcopũ spectat ad eum, qui potest Prælatũ inuitum destituere, seu ipsius cessionem admittere. Nã quemadmodum solus Papa deponit Episcopos & superiores, ita & ipse solus coadiutorem dare potest: secus in aliis: cum possit destitui per alios citra Papam. Sed not. quia docto. sentiunt ex his verbis, ꝙ si collatio beneficij spectet ad Prælatum inferiorem Episcopo, ꝙ datio coadiutoris pertinebit ad Episcopum: quia habens collationem tantùm non potest inuitum destituere nec admittere renuntiationẽ iuxta: no. in clem. vnica. de renun. & intellige, nisi beneficium illud pleno iure esset subiectũ illi Prælato inferiori. Nam tunc ille est quasi Episcopus respectu illius beneficij: vt in. c. vnico. de ca. mo. libr. vj.

De institutionibus *Rubr.*

¶ Cõtinuatur ad præcedentia. Suprà visum est de collatione prębendarum: sed quia parũ est cõferre, nisi sequatur institutio: ideò subijcitur hęc Rub. de institutionibus. vel aliter, & sic: Quia dubitari posset ad quem pertinet collatio, seu institutio prębendarũ & beneficiorũ: ideò post Rubricę de prębẽdis, subijcit hãc Rub.

SVMMARIVM.

1 *Clerici quorũ numerus non est determinatus in ecclesia, debent tot institui, quo possunt de reditibus ecclesiæ sustentati. 2.*

3 *Clericorum & ecclesiarum appellatione, non veniunt monachi, nec monasteria.*

4 *Commodè viuere & sine penuria viuere, differunt inter se.*

Reditus

5 *Reditus ecclesiæ vel prębendarum, si augmentatur: an augmentur prębendæ vel numerus earum.*

CAP. I.

1 NOn amplius. ¶ † Numerus clericorum debet institui in ecclesijs collegiatis, secũ

2 dum facultatem ipsarũ. h. d. ¶ † Not. primò, ꝙ in ecclesijs, vbi numerus nõ est determinatus, succedit quædã iuris determinatio: vt tot recipiantur, quot possunt sine penuria ex reditibus ecclesiæ sustentari. Et tene menti istum tex. quia quotidie allegatur. & collige bonam practicam contra Prælatos, qui intuitu auaritiæ nolunt instituere multos monachos, vel clericos in ecclesia. Nam

a possunt compelli per superiores [a] eorum: vt tot ponãt, quot possunt de reditibus ecclesiæ sustentari. & non tradas obliuioni hoc. Et intellige etiã, quòd habeatur respectus ad alia onera ecclesiæ. Nã ex reditibus ecclesiæ non solùm clerici sunt pascendi, sed etiam ipsa ecclesia est reparanda: & hospitalitas solita tenẽda est. in. c. pastoralis. de his, quæ fiunt à Præla. & in. c. de monachis. ẽ. de præben. cum si. ¶ † No. ij. arg. ꝙ appellatione clericorũ [b] seu

3 b ecclesiarũ, non veniunt monachi, seu ipsorũ monasteria. quod verũ est in stricta significatione: aliàs secus. vide gl. in. c. iij. de supplen. negli. præla. ¶ † No. ibi absꝙ pe-

4 nuria. Satis enim est ꝙ sine penuria ibi esse possint, licet non cõmodè. Nã sæpe potest quis sine penuria viuere cũ xl. florenis, sed non cõmodè. Vide ad hoc bon. glo. in. c. j. de sta. reg. lib. vj. in fi. & hodie ibi determinatur in monasterijs monialium: vt non teneat receptio facta vltra quàm suppetant facultates monasterij. ¶ Vltimò potes colligere exceptionem proponendam contra impetrantem in ecclesijs non numeratis: vt quia reditus ecclesiæ non sufficit ad tantũ numerum supportandum. & facit

5 c. fi. de præsum. ¶ † In gl. j. ibi: *à numero consueto*. Aduerte, nã hæc gl. procedit in ecclesia, in qua est certus numerus canonicorũ: quo casu propter modicũ augmentũ, nõ debet alterari numerus. Et dicit Vincen. ꝙ augmentũ tenetur diuidere in alias prębendas. do. Ant. dicit, ꝙ cedit cõmuni mensæ. Sed tu consydera, quòd quandoꝙ augmentatur reditus prębendarũ distinctarum: & tunc augmentum cedit prębendæ, quæ augmentatur, iuxta no. in. c. cum. m. de consti. Quandoꝙ prębendæ nõ sunt distinctæ: sed omnia bona sunt communia: & in fine anni reditus diuiduntur inter canonicos: & tunc procedit dictum Vincent. Quandoꝙ vltra prębendas distinctas augmentantur communia bona capituli: & procedit dictũ do. Ant. sed in casu. c. nostri, tot sunt ponendi, quot congruè possunt sustentari. Nam iste tex. loquitur in ec-

c clesia non numerata. [b] vnde tunc aduertendũ, quòd vbi reditus multũ excrescunt, potest numerus consuetus augmentari: vt in gl. nõ tamẽ est fractus ipso iure: vt in. c. fi. de verbo. signifi. & dic vt plenè not. in. d. c. cum. m.

SVMMARIVM.

1 *Laici non possunt in canonicos institui: quia ius spirituale non cadit in laicos: possunt tamen habere prębendas simplices: quia consistunt in temporalitate.*

2 *Numerus canonicorum à quo debet statui, tam in ecclesia curata, quàm non?*
Clerici non possunt facere statuta super arduis sine consensu Episcopi: in negotijs verò tangẽtibus ipsos clericos possunt,

3 *Episcopus non potest explicare ardua sine consensu capituli: in alijs verò sufficit consilium.*

5 *Canonicus debet esse subdiaconus: aliàs non habet vocem in capitulo.*

6 *Monachus non potest esse laicus & interesse singulis tractatibus monasterij, vna cum alijs, qui sunt clerici.*

Laici nõ possunt esse, vel interuenire in electione alicuius Prælati etiã de consuetudine: nisi essent laici habitu & professione, prout sunt monachi laici, vel conuersi: aliàs secus.

7 *Laici non possunt præscribere iura spiritualia: nisi sint laici conuersi: quia isti non sunt simpliciter laici.*
Conuersi non interueniunt in actibus spiritualibus, vbi sunt clerici: in alijs verò sic.

CAP. II.

1 IN Ecclesia. ¶ † Laici in canonicos nõ possunt institui. Primò decisè narrat factum. Secũdò prouidet ibi: *cum laici*. ¶ Casus literalis. In quadam ecclesia erat cõmuniter certus numerus canonicorũ, tandem vacauerũt ibi quædã prębendę. In eadẽ ecclesia qui dã laici erant intitulati: quærebatur vtrũ tales laici deberent cõputari in numero clericorũ, vt numerus reputaretur plenus? Respõdet Papa, quòd laici non debent in clericorũ numero cõputari: ne differant numerũ canonicorũ adimplere de personis idoneis. & tales assumẽdi sunt, per quos in diuinis Deo cõgruè valeat deseruiri. B.

2 ¶ † No. j. ibi: *in stituere curatis*. quòd alius citra Papã potest statuere numerũ canonicorũ in ecclesia. Qui autem hoc facere possit. Inn. hîc dicit, ꝙ in ecclesijs cathedralibus, hoc pertinet principaliter ad Episcopũ, sed in alijs collegiatis inferioribus pertinet ad clericos illius ecclesiæ. Fatetur tamẽ, ꝙ si malè instituerunt, Episcopus poterit corrigere. & ita transeunt cõmuniter doct. Sed mihi hæc dicta non placent indistinctè: nã cũ statuere numerũ in ecclesia sit dare nouũ statutũ ipsi ecclesiæ, dicerẽ quòd ecclesia inferior non potest facere tale statutum sine cõsensu sui Episcopi. Nã & ipsemet Inn. alibi voluit, quòd clerici inferiores nõ possunt facere statuta sine cõsensu Episcopi propter cõionem, quæ est inter Episcopũ & ipsas ecclesias. Nã Episcopus est Prælatus, saltẽ mediatus cuiuslibet ecclesiæ inferioris suæ dœicesis: & per eũ gubernãdæ sunt ecclesiæ. x. q. j. in. c. regenda. & c. nouerint. & hoc voluit no. Inn. in. c. requisisti j. de test. & ẽ. de consti. & in. c. cũ accessissent. & notabis hoc dictũ bene. Crederẽ tñ hoc dictũ restringendũ ad statuta sup ar

d duis [d] negotijs. Nã super tangentibus ipsos clericos dun taxat, & nõ statũ ecclesiæ, soli clerici etiã ecclesiæ cathedralis statuere poterũt sine licẽtia Episcopi. Ad hoc bo nã gl. in. c. cõstitutionẽ. in verb. statutũ. de verb. sig. li. vj. & per Inn. in. c. cũ cõsuetudinis. de consue. ¶ † Itẽ in alio

3 nõ placet dictũ Inn. hic, vt solus Episcopus possit statuere numerũ canonicorũ in ecclesia. Nam puto requirendum consensum, seu saltem consilium canonicorũ. Nã regulariter Episcopus non statuit sine consilio canonicorum: vt not. Ioã. And. in. c. j. de consti. li. vj. facit. xv. q. vij. c. Episcopus nullius. & vide Inno. in. c. nouit. de his, quæ fi. à pręla. vbi tradidit regulã menti cõmendendã: ꝙ

e ardua [e] non explicat Episcopus sine cõsensu canonicorũ: sed in alijs non arduis sufficit consiliũ. Ad prędicta facit in arg. illud. c. nouit. cũ. c. quanto. eo. tit. & c. pastoralis. de dona. & cle. si vna. de rebus eccle. nõ alienan. quinimo certo casu, quando vult statuere super iuribus pertinentibus ad clericos inferiores, debet ipsos clericos sal tem vocare: vt not. ipsemet Innoc. in. c. vestra. de locat.

4 ¶ † Not. secundò ex tex. quòd ius canonię non cadit in laicum. Licet ergo possit laicus prębendari, non tamen potest canonicari: quia prębenda consistit in temporalitate: vt no. in. c. cum. m. de consti. dixi in. c. maioribus. ẽ. de præben. Ius verò canoniæ consistit in spiritualitate, quę non cadit in laicũ: vt in. c. causam. de prędcrip. & in. c. Massana. de elec. cum simi. ¶ † No ibi: *per ecclesiasticos ordines*. ꝙ in promouendo ad canonicatum nõ est à iure requisitus certus ordo. Satis enim est, quòd sit clericus. Solũ enim in iure habemus expressum, quòd si non

SEB. SAPIA

a ¶ Non potest. vide quod no. Bal. in l. parabolani. C. de episc. & cler. vbi dicit, ꝙ si ciuis prohibetur esse officialis, nõ potest esse locumtenens: quia nõ est capax illius officij. vide quæ not. Iaſ. in. §. fuerat. col. ij. instit. de act. vbi examinat, quando furiosus gatum debeat sape re naturam eius, in cuius locum furiosus gatur. de quo etiã per doctor. in. l. si eum. §. quæ iniuriarũ. ff. si quis cautio. & alibi sæpe.

a ¶ Per superiores. Adde Oldr. consi. cxvij.

SEB. SAPIA.

b ¶ Appellatione clericorum. Vide Abb. in. c. j. col. iij. ẽ. de iura. calum. Feli. in. c. non dubiũ. j. de sentẽ. excom.

c ¶ Non numerata. Adde, quòd ecclesia dicitur numerata, ex quo portiones certę sunt assignatę: vt dicit Lap. alle. xiiij.

d ¶ Arduis. Adde an clerici possint statuere sine consensu Episcopi: Abb. consi. vij. Cal. consi. ij. de consti. & ibi an possint creare officium in ecclesia. & per eundem consi. xiiij. de præben. Anton. Francisc.

¶ Vide quæ latè habentur per scribentes, maximè per Anto. Sic. in. c. cum omnes.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quòd ardua. Idẽ tenet Bal. in. l. iudices. C. de iuri. cum allegatis per Fel. in c. fi. §. is autem. colum. iiij. ver. vtrum autem sola. ẽ. de of fi. deleg. Et in quibus debeat requirere consensum canonicorum, tradit Feli. in. c. irrefragabili. in princi. ẽ. de offic. ordi.

a ¶ Intereſſe capitulo. Adde quod Cal. conſil. xiiij. de conſti. dicit, quòd non valet ſtatutũ Epiſcopi, ꝙ non exiſtens in ordine Diaconali, nõ poſſit dare vocem.

SEB. SAPIA.

b ¶ Monachus. Nunqnid autem appellatione monachorum veniant conuerſi: vide Fel. in c. non dubium. col. ij. verſi. ſecundò no. j. de ſenten. excommu.

c ¶ Singulis tractatibus. Adde Fede. conſil. ccxiij.

d ¶ Quandoq; habeant. Adde quod voluit Lapus allega. xcv.

SEB. SAPIA.

e ¶ Curam populi. Quod ius inſtituendi poſsit præſcribi, &quo ad curata beneficia firmat. do. Abb. in d. c. cũ olim. in. viij. no. ſ. de præſcr. ſequitur ſimpliciter d. Ioan. Fran. Balbus in tract. præſcriptio. in prima parte, quintæ partis principalis. q. xj. coſum. ij. in fin.

a eſt ſubdiaconus, non poteſt intereſſe capitulo: [a] vt in clem. vt hi, qui. de æta. & quali. Credo tamẽ, ꝙ ſecundũ indigentiã eccleſiæ & diſpoſitionẽ ſuperioris debet poſteà ꝓmoueri ad ordines maiores. Nã eccleſia collegiata indiget ad ſui regimẽ presbyteris, diaconis, ſubdiaconis: & inferioribus ordinibus: & ad hos ordines fiet promotio modo prædicto. Et propterea credo, ꝙ in iure nõ præfigatur certus ordo ipſis canonicis. & propter hoc fortè hæc litera loquitur generaliter: dũ dicit ꝓ eccleſiaſticos ordines cõgruè deſeruiatur. ad hoc quod leg. & no. in. c. quæris. de ẽta. & quali. & ob hãc cauſam fortè in quibuſdã eccleſijs ſunt prẽbendę presbyterales, Diaconales: & ſubdiaconales. ad hoc. c. is cui. & c. cui. de prẽben. li. vj. & hęc notabis. Sed quia ſuprà viſum eſt, ꝙ ius canoniæ non cadit in laicũ, quid dicendũ eſt in iure monachatus? Inn. dicit, ꝙ tale ius cadit in laicũ. quod not. Poteſt ergo quis eſſe verus monachus [b] & laicus. & ſic non ſolùm laici nõ poſsint eſſe conuerſi, ſed etiam monachi. Nã antiquitus nõ erant clerici, & nihilominus erãt monachi. vt in. l. generaliter. C. de epi. & cler. & xvj. q. j. generaliter. & ſecundũ illũ ſtatũ intelligitur. c. à ſubdiacono. xciij. diſt. Et ex hoc infertur ſecũdũ Inn. ꝙ laici monachi poſſunt interẽſſe ſingulis tractatibus [c] monaſterij, vnà cũ alijs, qui ſunt clerici: in electionibus tamen poſſunt intereſſe, ſi eſt cõſuetudo: nec ob. c. maſſana. &. c. ſacroſanc. de elec. vbi dicitur, ꝙ laici nõ poſſunt intereſſe electioni. Idẽ etiam de conſuetudine: quia illud procedit in laicis, habitu & profeſsione. Sed iſti conuerſi nõ poſſunt dici omnino laici: ſunt enim religioſę perſonę. arg. in. c. non dubiũ. de ſent. excom. & xij. q. ij. c. duo ſunt genera. & no. hîc gl. ¶ † Et no. bene hanc limitationẽ ad iura, quæ dicunt, ꝙ laici nõ præſcribunt iura ſpiritualia. Debet em̃ intelligi in laicis habitu & profeſsiõe: nõ in cõuerſis. & hodie vide ꝓ prędictis tex. cũ gl. in. c. ex eo. in fi. de elec. lib. vj. Et puto, vbi eſſet collegiũ duntaxat laicorum conuerſorũ: quòd tũc etiam citra conſuetudinẽ habent ius eligendi Prælatos eorũ: vt faciũt iſti hoſpitalarij. & pro hoc. c. cũ olim. ſ. de arbit. vbi videtur expreſſum. ſed in loco, vbi ſunt conuerſi & clerici: tũc conuerſi non intererunt actibus ſpiritualibus: per. d. c. ex eo. ſed alijs debent intereſſe vnà cum clericis: per ſupradicta. Nec ob. cle. vt hi, qui. quia procedit in his, qui ſunt mancipati diuinis officijs: ſcilicet, vt quia deſeruiunt per ordines eccleſiaſticos. Illi enim nõ habẽt vocem, niſi ſint ſubdiaconi. Secus in his, qui intrant, vt ſunt cõuerſi: vt not. ſentit gl. quam no. pro iſtis monaſterijs, in quibus aliqui ſunt clerici & aliqui laici. ¶ In gl. fi. ibi, de laicis profeſsione & habitu. no. glo. vſq; ad finẽ. & vult hæc gl. ꝙ laicus conuerſus eccleſiæ poſsit eſſe canonicus ante, quàm recipiat ordinem. contrariũ ſentit hîc Inn. & videntur hic ſequi doc. Et certè pro hac opi. cõtraria videtur illa litera, vbi dicitur, ꝙ debet eſſe talis, ꝙ deſeruiat per eccleſiaſticos ordines &c. ergo oportet, ꝙ ſit ordinatus ante, quàm fiat canonicus. & facit hęc litera, ꝙ quòd conuerſi non ordinati, nõ cenſentur idonei ad ſeruiẽdum in eccleſijs in diuinis. Item collige ex hoc, & ex litera, quòd canonici tenentur reſidere, & ſeruire eccleſię per ordines eccleſiaſticos.

b [b] nec exercetur aliqua liberalitas: meritò

c [c] de qua fit inueſtitura. nec gloſſ. ſentit

d [d] Nã per confirmationẽ aſſequitur vires, ac ſi fuiſſet lata ab ipſo confirmante: quia omnia noſtra facimus. &c. vt in. c. ſed ſi apoſtolicæ. de præben. lib. vj. Nã ſi Papa tuliſſet ſententiã, nemo poteſt ab illa abſoluere. arg. in. d. c. paſtoralis. ſed ſi ſententia fuit lata per ſtatutũ: tunc confirmatio non tollit poteſtatem alijs ſuperioribus abſoluendi: quia ſtatutum inferioris cõfirmatum per Papã nõ debet eſſe maioris roboris, quàm ſtatutum Papæ: ſed à ſententia lata per ſtatutum Papæ poſſunt Epiſcopi abſoluere: vt in. c. nuper. ergo fortius à ſententia lata per ſtatutum confirmatum. quod no. faciunt hæc ad intellectum huius. c. nuper.

e [e] Negligentia. Adde videndũ Fede. conſil. clviij. circa medium.

¶ Dictum gloſſ. Adde Ro. conſil. cccxlviij.

¶ Poſſeſsio rei. Adde quando per inueſtiturã transferãt poſſeſsio. Frã. de Are. conſ. xvij. Rom. conſil. ccclij. Oldr. conſil. clvij.

f [f] Ius inſtituendi tranſit in capitulum ſede vacante: ſed non ius conferendi.

g [g] Archiepiſcopus, an & quando habeat iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum ſuorum.

h [h] Clericus habens beneficium ſine legitimo titulo, iuſto errore ductus, non tenetur ad reſtitutionem fructuum: ſecus vbi ignorantia fuit craſſa.

CAP. III.

1 EX frequentibus. ¶ † Inſtitutio beneficiorum ſpectat ad Epiſcopos, vel eorum officiales. Hoc dicit. Primò abuſio: ſecũdò refrenatio: ibi: *Vnde*. Tertiò Papæ confirmatio: ibi: *nos*. ¶ Caſus litералis. In Archiepiſcopatu Cãtuarienſi quædam praua cõſuetudo inoleuit, quòd clerici beneficia eccleſiaſtica recipiebãt ſine licentia Epiſcoporum, vel officialium ſuorum: non conſiderantes, quòd illud erat contra inſtituta ſanctorum patrum, & eccleſiaſticã honeſtatem: propter quod Archiepiſcopus volens illam conſuetudinem penitus extirpare: omnes illos, qui ſciẽter beneficia taliter detinebant occupatata: vel qui decẽtero præſumpſerint occupare, excommunicauit. & dominus Papa confirmauit eandẽ: mandans quatenus prædicti clerici, qui ſententiam ipſam incurrerunt, nullatenus abſoluentur, niſi prius ſatisfecerint. Ber. ¶ † No. j. quòd inſtitutio in beneficijs eccleſiaſticis pertinet de iure communi ad Epiſcopum: vt hîc: & in. c. ex iniuncto ſ. de hære. & facit contra opi. Ioan. And. in. c. quanquam. de elec. lib. vj. & in. c. cum in cunctis. eo. ti. vbi dicit, quòd collatio, ſeu inſtitutio non eſt proprię iuris epiſcopalis: cum multi habeant collationem, ſeu inſtitutionem non Epiſcopi. Nam certè hîc video oppoſitum. & ꝙ inferiores quandoq; habeant, [d] procedit de iure ſpeciali. Ad hoc. xvj. q. vj. omnes baſilicę. ¶ † Item not. ꝙ non valet conſuetudo, vt beneficia eccleſiaſtica recipiantur à non Epiſcopis: ſed intelligo iſtũ text. quando ſuperiores legitimè non præſcripſerunt. Nam ius conferendi præſcribitur per inferiorem. ad hoc. c. auditis. &. c. cum olim. de præſcri. licet dubitetur de inſtitutione quo ad curã populi [e], nunquid illa poſsit præſcribi. de quo no. in. c. cum ſatis. de offi. Archi. Nec ob. ſi dicatur, ꝙ iſte tex. loquitur de conſuet udine: debet enim intelligi de præſcripta. iuxta no. in. c. cumana. de ele. Dico enim quòd iſte tex. ſolũ reprobat conſuetudinem: vt beneficia recipiantur à non habentibus poteſtatem. ¶ † Not. vlterius, ꝙ Archiepiſcopus poteſt in tota ſua prouincia exercere iuriſdictionem, tollendo prauam conſuetudinem, & fulminare excommunicationem in ea ſeruantes. quod etiam ſentit hîc Inn. & nõ tradas obliuioni hoc dictum. quod limitat nota. in. c. paſtoralis. de offi. ordi. Eſt enim iſte caſus, in quo Archiepiſcopus exercet iuriſdictionem in diœceſi ſuffraganeorum ſuorum. & vide glo. quæ hoc ſentit. ix. q. iij. in ſum. Si ergo Epiſcopus eſt negligens in tollendo prauam conſuetudinem, poteſt Archiepiſcopus ſuã iuriſdictionẽ exercere. ¶ † Item not. ſuperiorem poſſe per ſtatutum ſuum fulminare excõmunicationem ipſo facto contra tenentes beneficia ſine legitimo titulo: & ſic poteſt inferior augere pœnam iuris in ſtatuto ſuo. Et pro hoc text. in. c. vt animarũ. de conſti. li. vj. vide gl. in cle. ne Romani. de ele. & plenè per Io. An. in. c. fi. de off. Archipre. ¶ † Vltimò no. & tenebis ſemper menti, quia nullibi credo ita fore expreſſum

6 *Excommunicatus à ſtatuto Papæ, vel inferioris à Papa, põt abſolui à proprio Epiſcopo: ſi ſtatuens nõ reſeruauit ſibi abſolutionem. Excõmunicatus verò ab homine non poteſt abſolui, niſi ab excommunicante, vel eius ſuperiore. 2.*

7 *Vicarius Epiſcopi ex officio ſuo poteſt inſtituere illum, qui fuit præſentatus: ſed conferre beneficia non poteſt.*

Præſentatus ſi eſt idoneus, debet inſtitui per ſuperiorem.

8 *Ius inſtituendi tranſit in capitulum ſede vacante: ſed non ius conferendi.*

10 *Archiepiſcopus, an & quando habeat iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum ſuorum.*

11 *Clericus habens beneficium ſine legitimo titulo, iuſto errore ductus, non tenetur ad reſtitutionem fructuum: ſecus vbi ignorantia fuit craſſa.*

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutio beneficiorũ ſpectat ad Epiſcopos, vel eorũ officiales: adeò quòd clerici propria authoritate, vel ſine ipſorum licentia inſtitui nõ poſſunt: ad alios aũt nõ ſpectat, niſi de iure ſpeciali. 2. 9. nec valeret conſuetudo in contrarium. 3.*

Ius conferendi beneficia eſt præſcriptibile: ius verò inſtituendi, an præſcribatur: vide remiſſiue.

4 *Archiepiſcopus poteſt aliquo caſu exercere iuriſdictionem in diœceſi ſui ſuffraganei: quando ipſe eſt negligens. 10.*

5 *Clerici tenentes beneficia ſine legitimo titulo: poſſunt ipſo facto excommunicari.*

re expreſſum: ꝙ à ſententia excommunicationis, lata per ſtatutũ Archiepiſcopi ſeu Epiſcopi: poteſt prius Epiſcopus excõicatũ abſoluere prius ſatisfactiõe præmiſſa. vnde nõ eſt neceſſe pro abſolutiõe ire ad illũ, qui ſtatutũ edidit. Hoc probat hæc litera ſic inducẽda. Nã ſolus Archiepiſcopus hic excõicationem protulit. & tamen Papa mandat omnibus ſuffraganeis, vt illã nõ relaxent, niſi ſatisfactione præmiſſa: ergo poſſunt abſoluere: licet ipſi nõ excõicauerint, ſed eorũ ſuperior. & hoc tenet Io. Anhîc. & in. c. graue. de præb. Arch. xvij. diſt. ſuper ſumma. Nã nõ debet eſſe maioris potẽtiæ canõ inferioris, quàm Papæ: ſed à ſentẽtia canonis Papæ poteſt quilibet Epiſcopus propriũ ſubditũ abſoluere, ſi Papa ſibi nõ reſeruauit abſolutionẽ. vt in. c. nuper. de ſent. excõ. ergo fortius idẽ dicẽdũ in ſnia canonis inferioris. Secus dic in ſnia lata ab homine. i. non per viã ſtatuti: quia illa non abſoluit, niſi q eã tulit: vel ſuperior. ad hoc facit. c. paſtoralis. ij. reſpõ.

a de off. ord. & c. cũ ab eccleſiarũ. e. ti. tenui in. d. c. graue. [a] Et ſic reperio Io. An. hîc tenere. & ex his notabis duas bonas regulas in materia excõicationis. ¶ † In gl. in verbo, *officialium*. no. gl. iũcto tex. ꝙ vicarius Epiſcopi poteſt ex officio ſuo inſtituere. & alibi nõ ita bene probaſ. Cõtra hoc facit. c. fi. de off. vi. li. vj. vbi dicitur, ꝙ niſi ſibi expreſsẽ cõmittatur, nõ poteſt beneficia cõferre. Sol. illud. c. loquitur in collatiõe: iſtud in inſtitutiõe. Nã licet collatio & inſtitutio ſæpe ſumantur pro eodẽ: tñ in veritate inter ſe differũt: vt dicã latius in. c. ſeq. Nã propriè inſtitutio fit de præſentatio per patronũ. & ſic eſt quædã collatio nõ libera. quia ex quo præſentatus eſt idoneus, debet inſtitui per ſuperiorẽ. xvj. q. vij. c. decernimus ſ. de iurep. c. nobis. Sed collatio eſt libera: quãdo. ſ. ſine præſentatione alicuius, ſuperior prouidet alicui de beneficio. Iſta eñ cũ ſit quæda donatio, nõ trãſit in vicariũ: quia nõ eſt veriſimile, ꝙ in generali cõceſsione tranſeãt ea, quæ in ſpecie nõ eſſet quis cõceſſurus: vt in. d. c. ſi. Sed inſtituere eſt

b neceſsitatis: [b] nec exercetur aliqua liberalitas: meritò

8 iſta in generali conceſsiõe trãſit in vicariũ. ¶ † Simile videmus, ꝙ ius inſtituẽdi, tranſit in. c. ſede vacante. in. c. cũ olim. de mai. & obe. ſed nõ ſic ius cõferendi. in. c. vnico. ne ſede vac. li. vj. Et hoc cõmuniter tenetur: ideo non inſiſto. poſſet tñ cauillari litera, vt intelligatur de illis officialibus, quibus hoc fuit ſpecificè cõmiſſum per hoc relatiuũ qui: quod habet reſtringere ad prędictẽ tia. iuxta no. per Bar. in. l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. & per Cal. in c. fi. de cleri. nõ. reſi. ¶ In gl. in ver. *recipiunt*. ibi: *de iurepa. cura*. dic latius, vt ibi dicetur. Ibi de cõſenſu capituli. melius diceret de cõſilio: quia ſic dicit text. quẽ gl. allegat in

9 c. nouit. ¶ † In ea. gl. in. fi. dic, vt dixit. ij. ꝙ regulariſ inſtitutio pertinet ad Epiſcopũ: ſed de iure ſpeciali in certis beneficijs qñq; pertinet inſtitutio ad inferiorẽ. vide bo.

10 gl. in. c. quanq̃. de elec. li. vj. ¶ † In gl. in ver. *officio*. ibi: *legationis*. gl. hoc adiecit metu contrarij. ſi opponeretur de. c. paſtoralis. de offi. ord. vbi dicitur, ꝙ Archiepiſcopus, niſi in caſibus à iure expreſsis: non habet iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorũ ſuorũ: tamẽ hîc excõmunicauit, ſeu excõmunicationem protulit in omnes de prouincia ſua. Glo. ſoluit, ꝙ fecit tanquam legatus. Nã Arciepiſcopus Cantuarien. eſt legatus in prouincia ſua ex antiquo ptiuilegio. Sed cõtra hoc facit, quia tex. ſolùm ſe refert ad dignitatẽ archiepiſcopalẽ. Inn. & alij doc. ponũt alias ſolutiones. Et primò, ꝙ hoc potuit facere tãquam Metropolitanus ratiõe notorietatis. Nã notoria crimina ſubditorũ ſui ſuffraganei, poteſt Archiepiſcopus punire. vt in c. romana. §. notoria. de cenſi. lib. vj. Et no. bene hunc caſum: quia extendit illũ text. nã ibi loquitur quando Archiepiſcopus viſitat. tamen doc. cõmuniter hîc ſentiunt ꝙ ratione notorietatis delicti, poteſt in ſua diœceſi exiſtens delinquentes ſua ſententia afficere. Secunda ſol. ꝙ propter negligentiam ſuffraganeorũ in extirpando pra-

c uã conſuetudinẽ. Archiepiſcopus ſuccedit in iuriſdictio a ne. Et no. hunc caſum generalem: vt ſola negligentia [c] Epiſcopi deferat iuriſdictionem in Archiepiſcopum. & hoc tenuit gl. in. d. c. paſtoralis. aliter tamen ibi tenui. Tertia ſolutio & notabilior eſt, ꝙ in concernentibus totã prob uinciam poteſt Archiepiſcopus iuriſdictionẽ exercere, etiam in ſubditos ſuffraganeorũ. Nã hîc inoleuerat conſuetudo in tota prouincia. vt clerici reciperent beneficia ab alijs quàm ab Epiſcopis. & hoc dictũ no. & vide quod

11 ſ. dixi. ¶ † In gl. pen. ibi: *tales excuſat*. Et ex hoc dicto glo. iunctis dictis doc. potes colligere, ꝙ habens beneficium ſine legitimo iuſto errore ductus nõ tenetur ad reſtitutio nẽ fructuũ: ſecus vbi ignorantia fuit craſſa. & vide quod dixi in. c. delicto. de præben. & in. c. grauis. de reſtit. ſpol.

12 ¶ † In gl. ſi. in fi. vult ergo glo. ꝙ regulariter non poteſt inferior abſoluere à ſententia excõmunicationis, quam Papa confirmauit, quaſi abſolutio ſibi reſeruetur per cõfirmationẽ. Sed dic plenius cõprehẽdendo mentẽ doc. ꝙ aut ſententia cõfirmata fuit lata ab homine. i. nõ per viã

d ſtatuti: & tunc procedit dictũ gl. [d] Nã per confirmationẽ aſſequitur vires, ac ſi fuiſſet lata ab ipſo confirmante: quia omnia noſtra facimus. &c. vt in. c. ſed ſi apoſtolicæ. de præben. lib. vj. Nã ſi Papa tuliſſet ſententiã, nemo poteſt ab illa abſoluere. arg. in. d. c. paſtoralis. ſed ſi ſententia fuit lata per ſtatutũ: tunc confirmatio non tollit poteſtatem alijs ſuperioribus abſoluendi: quia ſtatutum inferioris cõfirmatum per Papã nõ debet eſſe maioris roboris, quàm ſtatutum Papæ: ſed à ſententia lata per ſtatutum Papæ poſſunt Epiſcopi abſoluere: vt in. c. nuper. ergo fortius à ſententia lata per ſtatutum confirmatum. quod no. faciunt hæc ad intellectum huius. c. nuper.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitui nemo debet vltra facultates eccleſiæ, inuitis clericis, qui iſto caſu non tenentur aliquem recipere ad mandatum cuiuſcunque.*

2 *Legatus non poteſt venire contra ſtatutum Papæ: maxime in præiudicium priuatarum perſonarum.*

3 *Clerici non ſtipendiati, non coguntur in eccleſijs ſeruire.*

4 *Poſſeſsio rei transfertur per inueſtituram, quæ fit de illa re.*

5 *Electio, præſentatio, inſtitutio, collatio, & inueſtitura, quid ſint, & ad quos pertineant.*

6 *Præſentatus ſi eſt idoneus, debet inſtitui per ſuperiorem. nu. 7.*

8 *Ius inſtituendi vel confirmandi tranſit in capitulum ſede vacante: ſed non ius liberè conferendi, quando collatio ſpectabat ad ſolum Epiſcopum.*

9 *Per inueſtituram quando transferatur collatio, vel confirmatio: vel poſſeſsio.*

CAP. IIII.

1 AVthoritate. ¶ † Vltra facultates non debet quis inſti- 2 tui inuitis clericis eccleſiæ. h. d. ¶ † Not. j. ꝙ in eccleſijs, in quibus numerus canonicorũ

c non eſt determinatus, non tenentur canonici aliquẽ recipere ad mandatũ cuiuſcunq;, vltra quàm facultates eccleſiæ ſuppetant. Et videtur ex verbo, ſtatuimus. argum. quòd legatus etiam Cardinalis non poſsit ſupra hoc ius d diſponere. quoniam non poteſt venire contra ſtatutum Papæ in præiudicium priuatarum perſonarum: maximè non exiſtente cauſa rationabili. argu. cle. ne Romani. de elect. facit quod not. glo. in. c. dilecti. ſ. eo. & per gloſ. in

3 c. fi. de hæreti. libr. vj. ¶ † Nota. ij. quòd clerici licitè viuunt ex reditibus eccleſiæ: quia non coguntur eſſe in eccleſijs ſine ſtipendijs. ¶ Vltimò not. ibi: *vel inuitis*. arg. opt. ex text. pro iſtis qui recipiuntur ſine præbendis: de quibus dixi in. c. dilecti. ſ. eod. ¶ † In. glo. in fin. nota ex glo. quòd per inueſtituram propriè ſumptam transfer-

4 e tur poſſeſsio rei: [e] de qua fit inueſtitura. nec gloſſ. ſentit

contrarium in fi. ſed illa pars vltima procedit quãdo inueſtitura ſumitur pro collatione. & ſic pro iuris tranſlatione. & de hac materia vide per Dy. in regula prima. de reg. iur. lib. vj. Ioã. And. poſt Dyn. hîc dicit, ꝙ inſtitutio eſt iuris alicuius beneficij tranſlatio. Inueſtitura eſt quaſi confirmatio ipſius iuris. Inductio autem in poſſeſsione eſt executio. Sed ſecundũ hæc dicta non eſſet differentia inter inſtitutionem & collationem: cùm tamen iſta differant inter ſe, vt patet in. c. cum in illis. de præbend. lib. vj. ¶ † Ideò expediendo hanc materiam latius & clarius, quàm proſequantur doc. aduertendũ ꝙ in iure habemus multa vocabula. Nã primò reperitur electio, præſentatio, confirmatio, inſtitutio, collatio: & inueſtitura. Electio propriè eſt, quando canonici alicuius eccleſiæ eligunt Prælatũ. & de hac electiõe habetur. ſ. de elec. in. c j. per totũ. Et ꝙ ius transferatur ex electione, vide gl. no. in. c. quãto. lxiij. diſt. & plenè tetigi in. c. transmiſſam. de elec. † Præſentatio verò [a] propriè ad patronũ pertinet: vt j. de iurepa. per totũ: nec transfertur aliquod ius ſpirituale ex præſentatiõe: ſed præſentatus, ſi eſt idoneus debet inſtitui per ſuperiorẽ. xvj. q. vij. decernimus. Confirmatio verò propriè fit de electione: nam quia ius eſt trãſlatũ per electionẽ: non eſt neceſſe, ꝙ ſuperior conferat, vel inſtituat: ſed quòd tantũ confirmet electionem iã facta: vt in. c. nihil. ſ. de elect. † Inſtitutio verò eſt triplex. proprie aũt ſumitur in iure pro tranſlatione iuris nõ libera à ſuperiore facta: quando. ſ. præſentatus per patronũ inſtituitur. Nã ibi transfertur ius plenũ cũ patronus nullum ius ſpirituale trãſtulerit: ſed eſt illa tranſlatio nõ libera, quia ſuperior velit nolit tenetur illud ius conferre in præſentatum, ex quo eſt idoneus. Et in hoc inſtitutio differt à collatione: quia collatio propriè eſt iuris trãſlatio libera: quia habens collationem beneficij non tenetur conferre iſti, vel illi: ſed liberè cui vult: dummodò ſit idoneus: vt in. c. relatum. ſ. de præben. ¶ † Ideò ius inſtituendi & confirmandi tranſit in capitulũ ſede vacante: vt in. c. j. de inſt. li. vj. & in. c. cũ olim. de maio. & obe. Sed ius liberè conferendi, non tranſit in capitulum, ſi collatio ſpectat ad ſolũ Epiſcopũ: vt in. c. vno. ne ſede vacan. li. vj. Quandoq; inſtitutio capitur pro collatione libera. ad hoc. c. ſ. proxi. Quãdoq; verò capitur pro inſtitutione authorizabili, quæ fit quo ad curã populi tantũ: vt ſi collatio beneficij ſpectat ad inferiorem pro cura populi, non exempti, recurritur ad Epiſcopũ: vt in. c. vno. de capel. mo. lib. vj. Quandoq; inſtitutio capitur pro inductione in poſſeſsionẽ. & iſta pertinet ad Archidiaconũ de iure cõmuni. Nam poſt tranſlatũ ius in beneficio Archidiaconus habet inducere illum in poſſeſsionem corporalẽ: vt in. c. ad hæc. &. c. ad noſtrũ. de off. Arch. Quid autem ſit collatio: patet ex prædictis. & idẽ patet in quo differt ab inſtitutione. ¶ † Inueſtitura aũt quandoq; vt dicit glo. ſumitur pro inſtitutione corporali: quandoq; pro collatione. Sed aduerte latius: quandoq; prius nulla præcedente collatione fit inueſtitura: quia dicit ſuperior capiendo fortè annulum, vel biretũ: [b] inueſtio te de tali beneficio. & tũc talis inueſtitura idem eſt propriè, quod collatio: quia ſatis operatur, ex quo transferter ius in inueſtitum: vt no. Io. An. in. c. ex tranſmiſſa. de elect. Quandoq; prius præceſsit collatio, vel inſtitutio, ſeu confirmatio: & ſubſequitur inueſtitura puta per annulũ, biretũ, vel quid ſimile: & tunc ſi ſit in abſentia rei, de qua inueſtitura eſt: tunc illa inueſtitura eſt quaſi confirmatio iuris præcedentis: & relinquere quaſi beneficiũ in ſuis manibus. Nã videtur ſuperior quantũ in eo eſt, illud beneficium inueſtitum transferre: vnde poterit apprehendere poſſeſsionem propria authoritate: ſed per hoc non transfertur poſſeſsio corporalis: quia requiritur in apprehenſione ipſum corpus: niſi aliud habeat cõſuetudo iuxta ea, quæ habentur in. c. ij. de de conſu. & per Innoc. in. c. in literis. de reſti. ſpol. Sed ſi ſit in præſentia beneficij: & nullus alius eſt in poſſeſsione illius: tunc per inueſtiturã transfertur poſſeſsio corporalis. ar. in. l. quod meo. ff. de acqui. poſſeſsio. & no. in. d. c. ex tranſmiſſa. & in. d. c. ij. Et per hoc reducas glo. quæ videntur contrariæ ad concordiam. Nam quidam dicunt, quòd per inueſtituram transfertur poſſeſsio: quidã ꝙ non. & habes proprium ſignificatum horum verborum. ¶ In gl. fin. in fi. ſed contra hanc glo. facit text. in. c. j. ſ. eo. vbi fuit prohibitũ in concilio generali, ne plures ſuſcipiant, quàm ſuſtẽtari poſsint ex reditibus eccleſiæ. Et ideò dicit hîc Goff. ꝙ potuerunt iſti recipere vltra facultatem, quando poterunt ſuſtentari ſaltem parcius viuendo: ſecus ſi cogerentur mendicare, quod ſatis placet. Et vide quod dixi in. c. dilectus. el. j. ſ. de præbendis. vbi tetigi. Nunquid capitulum poſsit recipere multitudinẽ vltra numerũ præbendarũ. & in monialibus, vide quod hodie eſt decretũ in. c. vnico. de ſtatu. reg. lib. vj. & intellige iſtam gloſſ. & tex. in eccleſia, vbi non eſt numerus determinatus canonicorum: ſed fiunt poſitiones de reditibus ſecundum numerum canonicorũ: aliàs vbi eſſet numerus, non habet locum receptio, defectu facultatum: quia antequam numerus reſtringatur, debet numerus adimpleri: vt in. c. ij. ſ. eodem.

a ¶ Præſentatio verò. Aduerte tamẽ, quòd licet præſentatio & electio differant, vt hîc per Abba. tamen præſentatio habet vim electionis quando fit à clerico ratione eccleſię, ſecundum Inno. in. c. cum autem. j. de iurepa. cũ multis allegat. per Fel. in. c. cum Bertoldus. in. ij. col. in fi. ſ. de re iudi.

b ¶ Capiendo fortè annulum, vel biretum. Adde iſtum in. c. inter. nume. 5. & quod ibi notaui in apo. ad eum. in verſi. qui fuerit inueſtitus. ſ. de renunt.

[a] SEB. SAPIA.

[b] ZACHARIAS.

¶ Biretum. Idem dicit domi. Ant. de but. per Imol. per illum tex. in. c. literas. j. de conceſsio. præbend.

SVMMARIVM.

1 *Clerici vnius nationis tantùm, non debent inſtitui in vna eccleſia, ſed vndecunq; ſint: dum tamen ſint aliàs idonei.*
2 *Collatio beneficiorũ facta præter ius, tenet: licet cõferẽs peccet.*
3 *Collatio alicuius certi beneficij, non debet ſemper fieri hominibus certæ cognationis: ne illud beneficium videatur eiſdem debitum.*
4 *Beneficium potius eſt conferendum clericis loci, vbi eſt, quàm extraneis, data inter eos pari idoneitate.*

CAP. V.

AD decorem. ¶ † Cum in eccleſijs oporteat extraneos inſtitui, non debent inſtitui clerici certæ originis tantùm: ſed vndecunq; ſint, dum tamen ſint idonei. Primò ponit exceſſum Patriarchæ. Secundò illũ corrigi mandat, & nõ parenti comminatur. Secunda ibi: *quocirca*. ¶ Caſus literalis. Patriarcha Conſtantinopolitanus in eccleſia Conſtantin. inſtituebat Venetos tantùm, non conſyderans, quòd qui iuſtitiam facit, acceptus eſt Deo: & beneficia eccleſiaſtica per ſucceſsionem poſsideri non poſsint. vnde mandat Papa cuidã legato exiſtenti in partibus illis: quatenus moneat eundem Patriarcham, vt clericos literatos & idoneos vndecunq; fuerint, inſtituat in eccleſijs prædictis: & præcipuè in maiori eccleſia. quod ſi non fecerit, indignum ſe reddit: & vt iſte legatus compellat aliarum nationum clericos ad ſuam obedientiã venire: nec diſſimulet, quin ſignificet hoc domino Papæ: vt ipſe hoc intelligat: vtrũ ſit verum, vt ipſe Patriarcha, vt dicitur, hoc permiſerit. Ber. ¶ † Not. quòd collatio beneficiorũ non eſt omninò in mera poteſtate ſuperioris. nã de ea diſtribuere debet, ſicut bonus paterfamiliãs, non habendo apud ſe acceptionem perſonarum: licet ergo valeat collatio aliter facta: ſuperior tamen peccat, qui non habet apud ſe iudicium rationis. facit. c. graue. ſ. de præben. & ſic limita ea, quæ habentur in. c. relatum. ſ. de præben. ¶ Not. ij. ibi: *maximè in maiori*. quòd in eccleſia cathedrali debent inſtituti idoneiores clerici, quàm in alijs. quoniã habent multa ardua explicare cum Epiſcopis: & faciunt vnum corpus cum eis: vt in. c. nouit. & in. c. quanto j. de his, quæ fiunt à Prælat. ¶ Et nota, quòd poteſt appellari eccleſia cathedralis, eccleſia maior: vnde licet inter eccleſias non poſsit dici maioritas: cùm vnica ſit eccleſia habens diuerſa membra.

ſa membra. xxiiij. q. j. c. loquitur. tamen reſpectu maioris præeminentiæ poteſt vna dici maior. ¶ Not. iij. ꝙ clerici forenſes reſidentes in certa eccleſia, vel diœceſi tenentur obedire Diœceſano: nam ratione domicilij ſortiuntur forum eius. ad hoc. c. fi. ſ. de foro compet. ¶ Vltimò not. quòd Deus non habet homines alicuius nationis chariores: ſed in omni natione, qui facit iuſtitiam, eſt ei acceptus. Alia vtilia non poſſunt colligi ex tex. quia ſatis eſt clarus. ¶ In glo. ſuper ver. *hæreditario*. ibi: *non facit iure ſucceſsionis*. ſed contra hoc facit iſte tex. nam hîc Veneti habebant collationem à Patriarcha: & ſic non iure ſucceſsiõis, & nihilominus hoc reprobatur hîc. Sol. inſtituẽdo ſemper homines certæ nationis videtur quòd illa beneficia ſint quodammodo debita illi nationi. vnde videtur collatio non libera. † Ex quo iufero, quòd certum beneficium non debet ſemper conferri hominibus alicuius cognationi: ne tale beneficium videatur debitum illi cognationi. Vnde videtur collatio non libera. Et pro hoc bene facit tex. in. c. venerabilem. de ele. li. vj. ¶ In gl. in verſi. *vndecunq;*. ibi: *omnes erant extranei*. & hoc ideò, quia eccleſia Conſtantinopolitana tunc de nouo fuit cõuerſa ad fidem. vnde non erant clerici inde geniti, ſed oportebat aſſumere extraneos. ¶ In ea gl. ibi: *locus non ob.* not. bene gloſ. quia extraneus licitè poteſt inſtitui in beneficio: dummodò aliàs conſtet de ſua idoneitate. credo tamen vbi inde geniti eſſent idonei, quòd non deberent poſtponi propter extraneos. Pro quo vide textum not. in. c. nullus inuitus. lxj. diſt. & quãquam loquatur in Epiſcopis: ratio tamen text. eſt cõmunis ad alia beneficia. & eſſet valde honeſtum & fructuoſum, vt quiſq; in patria ſua beneficiaretur: vt ſic vnus non occuparet beneficia, vel ſtipendia alterius: nec daretur materia depauperãdi beneficia. & inducuntur facilius ad reſidentiam tales indigenę, quàm extranei. Aliæ gloſſ. ſunt faciles.

SVMMARIVM.

1 *Ius inſtituendi poteſt pertinere ad non Epiſcopum, de iure ſpeciali. num. 10.*
Poſſidens pendente iudicio proprietatis, eſt tuendus in poſſeſſione ſua.
2 *Inſtitutio in beneficijs, & cuſtodia beneficiorum vacantiũ pertinet ad Epiſcopum loci de iure communi. nu. 10.*
3 *Cõſuetudo diſponẽs illud, quod ius cõe, videtur ei aliquid addere*
4 *Epiſcopus poteſt cum conſenſu capituli ſui concedere iura pertinentia ad dignitatem ſuam: & iſta conceſsio non poteſt per ſucceſſorem retractari.*
5 *Verba generalia ad complacentiam alicuius, non inducunt obligationem, ſeu diſpoſitionem.*
Placet: iſtud verbum importat arbitrium boni viri.
6 *Sententia per quam adiudicatur poſſeſsio alicui, an ſit diffinitiua, vel interlocutoria. nim. 22.*
7 *Confeſsio emanata cum certa qualitate, poteſt per aduerſarium acceptari reiecta dicta qualitate. num. 12.*
8 *Poſſeſsio alicuius rei iuuata vera præſumptione, ſufficit ad repellendum proprietarium illius rei: niſi declaret defectum tituli præſumpti: licet regulariter ſola poſſeſsio non proſit contra proprietarium.*
9 *Iudex poteſt ex officio ſuo concedere reſtitutionem eccleſiæ vel minoribus etiam non petentibus.*
11 *Cuſtodia beneficij vacantis pertinet ad illum, qui habet ius illud conferendi, vel inſtituendi.*
Præſcribens principale, videtur præſcripſiſſe ſuum acceſſorium.
13 *Conceſsio, an in dubio præſumatur realis, vel perſonalis.*
14 *Iuramentum præſtitum per Prælatum in alienatione iurium eccleſiæ præiudicat ſibi, ſed non eccleſiæ.*
15 *Prælatus indebitè alienando bona eccleſiæ ſine iuramento, poteſt ipſemet venire contra dictam alienationem.*
16 *Prælatꝰ, qui dũ alienauit in cõtractu iurauit nõ cõtrauenire: nec petere reſt. in integ. pro eccleſia, nihilominus ſi eccleſia eſt læ-*
ſa, poteſt iuramento non obſtante, petere reſt. in integ. nu. 18.
Prælatus nõ poteſt ſponte à ſe abdicare titulum præſcriptæ: nec per iuramentum ſe obligare ad non adminiſtrandum.
17 *Prælatus ſi committit delictum aduerſus dominũ, priuatur feudo in vita ſua: poſt verò reuertitur ad eccleſiam: quando. ſ. feudum pertinebat ad menſam Prælati.*
19 *Exceptio abiurationis ante, quàm probetur, non obſtat agenti interdicto vti poſſidetis.*
20 *Petitorium. ſi eſt intentatũ, poteſt iudex tueri reum in poſſeſsione, ſi in proceſſu negotij conſtat ſibi reum poſsidere.*
21 *Petitorium & poſſeſsorium, ſi ſimul intententur, vna ſententia debent terminari: niſi prius conſtet iudici de poſſeſsione: quo caſu primò pronuntiabitur ſuper poſſeſsorio.*
23 *Solennitates iudiciariæ de neceſsitate non obſeruantur, quando litigatur coram Papa.*
24 *Iuramentum litis deciſorium, quod præſtatur in ſupplementum probationis, parit actionem ſecundum vtrunq; ius.*
25 *Iuramẽtum confirmatorum contractus aliàs prohibiti vel permiſſi, nullam producit actionem: ſed agitur vigore contractus & actione deſcendente ex eo.*
Iuramentum appoſitum ſuper aliquo contractu, non facit mutare forum, ſed accumulare forum foro, & eſt in optione actoris coram quo iudice velit agere.
26 *Iuramentum obligationis inductoriũ, poſitũ ſuper obligatiõe naturali præcedente, producit actionem ſecundũ vtrunq; ius.*
Iuramentum extraiudiciale, quod fit inter partes, nulla inter eas interueniente obligatione, ſaltem nuda, eſt ſufficiens ſecundum vtrunq; ius, vt ex eo agatur ad eius obſeruantiam.
Vſuræ & concubinatus ſunt prohibitæ, vel prohibiti hodie de iure etiam ciuili.
27 *Iuramentum poteſt remitti à parte parti.*

CAP. VI.

a 1 VM veniſſent. ¶ † Inſtitutiones & cuſtodiæ poſſunt de iure ſpeciali ad non Epiſcopum pertinere: & pendẽte lite cũ Diœceſano defenditur in poſſeſsione. h. d. vel ſic. Si poſsidet ius inſtituendi is, ad quem de iure communi non ſpectat pendente iudicio proprietatis, in poſſeſsiõe defenditur. Diuiditur in tres partes. In prima ponitur allegatio pro Archiepiſcopo. In ſecunda allegatio pro Archidiacono ibi: *inter alia*. In tertia interlocutio, & ſub certa forma diffinitiuè commiſsio. ibi: *nos igitur*. ¶ Caſus literalis. Inter Archiepiſcopũ Eboracen: ex vna parte, & Arch. Richimũdię quæſtio vertebatur ſuper inſtitutionibus perſonarũ, & cuſtodia eccleſiarum vacantium. Quæ quæſtio dum deuoluta eſſet ad ſedem apoſtolicam ex parte Archiepiſcopi, fuit propoſitum, quòd inſtitutio perſonarum & cuſtodia eccleſiarum vacantium ſpectabant ad ipſum in diœceſi ſua, tam de iure cõmuni, quàm de conſuetudine generali. Verùm quidam anteceſſores ipſius cõmiſerunt quibuſdam Archi. Richimundiæ perſonaliter tam inſtitutionem, quàm cuſtodiam. Vnde petebat procurator Archiepiſcopi: vt Archi. illas dimitteret liberas & quietas. Ex aduerſo reſpondebatur, quòd Archiepiſcopus nõ perſonaliter, ſed realiter perpetuò conceſsit tam inſtitutionem, quàm cuſtodiã Archidiac. qui tunc erat de conſenſu capituli ſui: & Archidiaconus ipſe fuerat in continua poſſeſsione iſtarũ dignitatum & aliarum libertatũ temporibus multorum Archiepiſcoporum & Archid. & ipſe Archiepiſcopus ſine qualibet conditione Archidiaconatum ipſum conceſsit eidem, ſed poſt conceſsionem dicebat Archiepiſcopus, quòd conceſſerat eidẽ Archidiaconatum exceptis inſtitutiõe & cuſtodia eccleſiarum. Prætereà dicebat Archiepiſcopus, quòd Archi. abiurauerat illas dignitates. Do. Papa his & alijs auditis, interlocutus fuit quòd Archidi. defendendus eſſet in poſſeſsione ipſarum libertatum, donec ex parte Archiepi-

a ¶ Cum veniſſent. Iſtum text. in ver. ipſe verò. inducit Fel. in. c. j. ſ. de præſcript. pro dicto quodam Hoſt. vt ibi per eum.

[a] SEB. SAPIA.

ſcopi probaretur, quòd libertates prædictæ cõceſſæ fuiſſent Archidiacono perſonaliter: cum in hoc caſu, & tam ante conceſsionem Archidiaconatus, quàm poſt: & in ipſa cõceſsione Archiepiſcopus dictas dignitates potuit licitè retinere, vel donec probatum fuit Archidiaconũ illas abiuraſſe. Sed in iſto caſu ſi cõceſsio fuit realis, nihil vtilitatis accreuit Archiepiſcopo: quia Papa ad petitionem Eboracen. eccleſiæ, vel etiam per ſeipſum Archidiaconatui prouidebit. Si ergo alterutrum iſtorum fuerit legitimè probatum, ſilentium imponatur Archid. ſuper libertatibus illis: & ſi neutrum probatum fuerit, imponatur ſilentium Arhiepiſcopo. Ber. ¶ † Not. j. arg. optimũ ex tex. & quaſi expreſſum, ꝙ inſtitutio perſonarũ inſtituendarũ in beneficijs, & cuſtodia beneficiorũ vacantium de iure communi pertinet ad Epiſcopum loci. Pro hoc xvj. q. vij. omnes baſilicę. & vide gl. in c. quanquam. de elec. lib. vj. & c. cũ ex iniũcto. in fiĩ. de hære. ¶ † Not. ij. ibi: *de conſue. & c.* quòd conſuetudo poteſt concurrere cum iure communi: & illud reddere fortius. & ſic cõſuetudo diſponens id, quod ius commune, videtur aliquid addere. concor. c. ſopitæ ĩ. de cenſi. & facit ad materiam. c. j. de conſti. li. vj. ¶ † No. iij. Epiſcopum cum conſenſu ſui capituli poſſe concedere inferiori dignitati iura pertinentia ad dignitatem ſuã. Et not. ꝙ conceſsio ſemel facta per vnum Epiſcopum cum conſenſu capituli, non poteſt reuocari per ſucceſſorem. ¶ No. iiij. ar. optimum ex tex. ꝙ Archidiaconus de iure cõmuni nõ habet cuſtodiam eccleſiarum vacantiũ. ¶ † Item not. ꝙ verba generalia prolata ad complacentiam alicuius, non inducunt obligationẽ ſeu diſpoſitionẽ. [a] Ad hoc quotidie allegatur iſte tex. licet enim generaliter iſte Archidiacon⁹ dixerit, ꝙ de omnibus reditibus faceret ad placitũ ſuũ: non tñ per hoc fuit obligatus, vt illas libertates dimitteret ad votũ Epiſcopi. & facit quia verbũ placet, [b] impor tat arbitriũ boni viri. l. Thais. § fororem. ff. de fideicom. liberta. ¶ † Not. ibi: *nos igitur interlocuti fuimus.* ꝙ ſententia poſſeſsiõis dicitur interlocutoria. gl. in. c. fi. de iudi. & in. c. cũ ad ſedem. de reſti. ſpo. dicit quòd eſt diffinitiua. gl. in. c. conſultationibus. ſ. de offi. deleg. dicit ꝙ eſt quaſi diffinitiua. ¶ Item nota ibi: *vel impediretur.* ꝙ licitũ eſt ad redimendum vexationem ſuam vti verbis generalibus, ad cõplacentiam illius, de cuius vexatione timetur. ¶ † Item nota, quòd licet confeſsio emanet cum certa qualitate: nihilominus poteſt aduerſarius recipere confeſsiõem, quatenus facit pro ſe: & reijcere qualitatẽ qua tenus facit contra ſe: dũmodò contra illam qualitatem ſit aliqua ſtricta præſumptio. Ita notabiliter colligitur hîc iuncta gl. nam Archiepiſcopus hîc fatebatur conceſsionem fuiſſe factam per prædeceſſorem: ſed dicebat eã fuiſſe perſonalẽ. & ſtatur confeſsioni Archiepiſcopi reſpectu conceſsionis. ſed quatenus dicit, ꝙ fuit perſonalis, incumbit ſibi onus probandi: quia ex longeua & continuata poſſeſsione Archidiaconorum, erat præſumptio, quòd eſſet realis: & ſic præſumebatur contra qualitatem adiectam cõfeſsioni Archiepiſcopi. Et optimè facit iſte text. ad not. per Barto. in. l. aurelius. in. § item quæſiuit. ff. de liber. legat. vbi dicit, quòd ſi confiteor me occidiſſe Sempronium ad defenſionem meam: poteſt aduerſarius capere confeſsionem contra me reſpectu occiſionis, & repellere quatenus eſt pro ſe reſpectu defenſionis: quia præſumptio eſt contra occidentem prima fronte: cùm ſit actus à iure damnatus. Et ideò incumbit mihi onus probandi, ꝙ ad defenſionem feci. Et hoc bene not. ‘nam regulariter nõ poteſt quis recipere partem confeſsionis pro ſe & partẽ reijcere: ex quo cõfeſsio emanat ſub certa qualitate & continet vnũ factum: vt no. in. c. j. de confeſ. li. vj. & in. d. §. itẽ quæſijt. & in. l. ſi quidem. de excep. dixi in. c. bonæ. ij. de poſtulat. prælat. ¶ † Vlterius not. quòd poſſeſsio contra ius inuenta, vera præſumptione ali-

cuius tituli, licet clarè nõ conſtet de qualitate tituli, ſufficit ad repellendum proprietarium illius iuris: niſi clarè probet defectum tituli præſumpti. & eſt in hoc iſte tex. nota. limitans multum. c. cum perſonæ. de priuile. lib. vj. Quod ſic declaro. nã ius cõmune hîc faciebat contra Archidiaco. & pro Archepiſcopo erat poſſeſsio & eius titulus præſumptus: quia clarè non conſtabat, ꝙ cõceſsio fuiſſet facta Archidiaconatui realiter: ſed propter præſumptionem quæ erat pro eo, qua conſtabat de conceſsione per confeſsionem Archiepiſcopi, præſumebatur, quòd eſſet conceſsio rationabilis ex longeua & continuata poſſeſsione iuuata hac præſumptione, quæ ſufficit ad repellendum Archiepiſcopum: niſi Archiepiſcopus probauerit defectum tituli: aliàs autem regulariter poſſeſsio ſola non prodeſt contra proprietarium in iudicio proprietatis: vt probatur in. c. cum eccleſia Sutrina. de cauſa poſſeſſ. & proprietatis. ¶ Nota ibi: *adiuraſſe.* iuncto fin. vbi per iuramentum, vel ratione iuramenti imponitur ſilentium Archidiacono. argumẽtũ optimum, ꝙ ex iuramento poteſt agi & excipi contra iurantem: vt compellatur ad ipſius obſeruantiam. Et inducitur hæc litera ad quæſtionem, nunquid ex iuramento extraiudiciali detur actio, vel officij imploratio. de quo infra latius dicã. ¶ Nota ibi: *vel ad petitionem. & c.* ꝙ eccleſia poteſt petere, vt vnicuiq; dignitati inferiori in ea exiſtenti, ſeruetur ius ſuum integrum, etiam ſi exiſtens in illa dignitate aliquo impedimento agere non poſsit. & eſt in hoc bo. text. vt non ſolùm Epiſcopus agere poſsit pro eccleſijs ſibi ſubiectis: vt in. c. fin. de ſuc. ab inteſta. ſed quælibet eccleſia poteſt agere pro iuribus dignitatum & beneficiorum ſuorum in ipſa eccleſia: quia intereſt eccleſiæ, vt membra ipſius in ſua integritate cõſeruentur. ¶ † Item not. ibi *vel per noſmetipſos.* & tenenti hunc tex. ꝙ ſuperior ex officio ſuo, etiam non implorato, poteſt conſulere eccleſijs: maximè, quando Rectores earum ex aliquo impedimento non poſſunt agere. & notabiliter facit iſte text. quòd ſuperior poteſt indulgere reſtitutionem in integrum eccleſiæ non petenti. ſic etiam in minori in. l. iiij. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. vbi not. per Bart. & alios quòd iudex poteſt ex officio concedere reſtitutionem in integrũ minorii & aliter ex officio ſuo ſibi conſulere. & hoc ratiõe publicæ vtilitatis. Sic limita no. per Inno. in. c. ad noſtrã. de iureiur. & c. quoniam. vt lite non conte. ¶ In glo. j. ibi: *ſi in plebibus.* Illud. c. facit, quòd cuſtodia eccleſiarum vacantium pertinet ad Archidiaconum. Et ad hoc. c. gloſſ. nihil infra reſpondet, ſed duntaxat examinat articulum inſtitutionis: in quo videtur habere bonum intellectũ: ſed non explicat. ¶ † Sed conclude veritatem ſic, quòd collatoria inſtitutio tituli pertinet de iure communi ad Archiepiſcopum: vnde in tota ſua Diœceſi habet intentionem de iure communi fundatam. & vltra iura allega. in glo. vide tex. in. c. cum ex iniuncto. in fin. de hære. vbi dicit text. quòd tam inſtitutio, quàm deſtitutio de iure communi pertinet ad Epiſcopum: vnde ſi in aliqua iuris parte reperitur inſtitutionem ſeu collationem pertinere ad inferiorem, intellige de iure ſpeciali: puta ex priuilegio, vel præſcriptione. & ſic intellige. c. ſeq. & vide bonã gl. in. c. quanquam. de elect. lib. vj. & quod no. Ioã. And. in regula, quod ob gratiam. de regu. jur. in mercu. & idem dicit in confirmatione electionis factæ ad dignitatem inferiorem. Habet enim Epiſcopus de iure communi ius confirmãdi, etiam ſi electio ſit facta de Abbate: vide text. iuncta gloſſ. xix. q. ij. c. j. Et idem dic de electionibus Epiſcoporum reſpectu Archiepiſcopi. ſ. de elect. in. c. nihil. & vide quod legi. & not. in. c. cupientes. eodem titu, libro. vj. † Et cuſtodiam eccleſiarum vacantium ſequitur ius conferendi. vnde tene hanc regulam, quòd qui habet ius inſtituendi ſeu conferendi, habet cuſtodiam

a ¶ Diſpoſitionẽ. Adde tamen quod Ang. conſi. clix. dicit, ꝙ ex verbis nuncatorijs & modici effectus, colligitur mens & voluntas diſponentis. Ber. Antonius Franc. ¶ Circa hoc, quod dicit de verbis nuncatorijs, an diſponant. Dicas quòd ex verbis declaratur mẽs: vt in. l. Labeo. & ibi per Bal. ff. de ſup. le. tamen verba nuncatoriare probantur, neque ſunt attendenda: vt in cle. exiui. §. nos igitur. & ibi per d. Car. de verb. ſig. habetur in. §. ſanè. vbi etiam per Car. in proœ. Gregor. imò verba prolata, quæ non creduntur debere acceptari, non inducunt promiſsiones & obligati. ꝙ multoties homines promittunt, quæ ſi crederent debere acceptari, nõ promitterent: vt eſt gl. quã cõmuniter ſequuntur do. in. l. j. C. de pactis.

SEB. SAPIA.

a ¶ Seu diſpoſitio. Et ad hoc reputatur iſte tex. ſingu. ſecundum Iaſ. in. l. ita ſtipulatus. magna. col. iij. verſ. iij. principaliẽ aduerte. ff. de ver. obl. & ibi ad propoſitum plura per eum, & per Alexandr.

ZACHARIAS.

b ¶ Verbũ placet. Bart. in. l. Thais. §. fororem. ff. de fideicom. li. & in. l. ſi ſic. in princip. verſ. quid de verbo. ff. de le. j. & in. l. item ſi vnus. §. idem Põponius. ver. breuiter prædicta. ff. de arb. & Bald. in. c. j. in fi. per illum tex. in ti. de pa. iura. fir. in vſi. feud.

c ¶ Bene not. Adde Alexandr. conſil. Ixxxvij. do. Card. conſil. xxxviij. & xcij.

a cuſtodiam illius vacantis: [a] vt eſt gloſſ. n ot. communiter approbata, in. c. cum vos. de offi. ord. quam ſemper nota bis. Vnde cum de iure communi inſtitutio pertineat ad Archiepiſcopum, idem poteſt dici de cuſtodia. Notabis tamen, quòd præſcriptio inſtitutionis extendit ſe ad cuſtodiam: quia acceſſorium ſequitur principale: vt in regula acceſſ. lib. vj. & de hac cuſtodia vide quod plenè dixi in cap. bonæ. de appel. ſed inſtitutio corporalis quatenus eſt executio inſtitutionis factæ de iure communi, pertinet ad Archidiaconum. Et ita loquuntur iura allega. in gloſſ. ¶ † In glo. in verbo: *donec probatum Archiepiſcopus confeſsus fuit.* no. glo. pro his quæ dixi ſuper text. ꝙ confeſsio cum certa qualitate facta, prejudicat confiten ti, reſpectu ſubſtantiæ confeſsionis. Nec poteſt ſe funda re ſuper qualitate, ſi contra illam inſtat præſumptio. qđ declara: vt. ſ. dixi in notabilibus. ¶ † In ea. gl. ibi: *ſed tranſactio.* hæc differentia inter pactum & tranſactionem iure non probatur. Sed not. theoricam glo. quę ſequitur in ver. hoc tamen. vſq; ad fi. coniecturandum vtrum cõfeſsio fuerit realis an perſonalis. & vide plenè per Bar. in. l. pater filiæ. ff. de ſer. leg. Rarò tamen oritur de hoc dubitatio cum in conceſsione ſoleat hoc exprimi. habes tamẽ ex glo. & ex tex. quòd in dubio recurrendũ eſt ad varias coniecturas. & ſecũdum quod vrgent, dicemus eã fuiſſe realem, aut perſonalem. ¶ † In glo. in verbo, *abiuraſſe.* ibi: *tangit rem familiarem.* no. bene hanc ſolutionem & ſequentem, & non tradas vnquã obliuioni. Nam ſatis hoc probatur hîc iũcto tex. quòd iuramentũ præſtitum per prælatum ſuper iuribus eccleſię valet & tenet, quatenus

b præiudicat ipſi prælato: ſed nõ quatenus [b] præiudicat eccleſiæ. Nam abiuratio iſtorum iuriũ facta per Archidiaconum præiudicat perſonæ abiurantis: quia imponitur ſibi ſilentium: ita quòd non potuit amplius vti his iuribus: ſed nõ præiudicat dignitati Archidiaconatus: quia vt dicit tex. ad petitionem eccleſiæ, vel ex iudicis officio mero cõſuletur dignitati Archidiaconatus. Et dic quòd conſuletur deputando aliquem, qui nomine dignitatis exerceat hæc iura, illo Archidiacono abiurãte excluſio.

15 † Hoſt. tamẽ & Abbas aliter hîc ſentiũt. videntur enim in effectu hanc diſtinctionem facere: quòd aut prælatus indebitè alienauit iura eccleſiæ ſine iuramento: & tunc poteſt ipſemet venire contra: & illa iura nomine eccleſiæ repetere: vt in capitulo ſi quis presbyterorum. de rebus eccleſiæ non alienan. Aut alienauit cum iuramento: & tunc ſi in inſtitutione ſua iurauit non alienare: primũ iuramentũ prejudicat ſecũdo. vnde poteſt cõtrauenire non obſt. ſecũdo iuramento: vt in. c. intellecto. de iureiur. Aut non iurauit prius nõ alienare: & tunc iuramẽtũ ſtringit eũ ad nõ contraueniendũ dummodo poſsit per aliũ eccleſię cõſuli: & hoc caſu intelligũt iſtũ tex. ſed ſi nõ poteſt per aliũ conſuli, tunc poterit cõtrauenire ne iura

16 mentũ ſuum prejudicet eccleſię. ¶ † Sed certè hęc dicta non ſunt vſquequaq; vera. Et primò vide gl. nota. in cõtrariũ in. c. j. de in integ. reſt. quæ dicit, quòd ſi prælatus in contractu iurauit nõ cõtrauenire, nec petere reſtitutionem in integ. quòd nihilominus ſi eſt eccleſia læſa, poteſt, iuramẽto nõ obſtante, petere reſtitutionẽ in integr. Et no. ſemper illã gloſſ. Probatur ratione. Nã antequàm prælatus ſit adminiſtrator eccleſiæ non poteſt per ſuũ

c iuramẽtũ vinculare ſe, & obligare ad nõ adminiſtrãdã. Nã quemadmodũ nõ poteſt ſpõte à ſe abdicare titulum prelaturę: vt in. c. qđ in dubijs. & c. vt veniẽs. de renun. l. legatus. ff. de offi. preſi. ita nõ poteſt titulo remanẽte obligare ſe ad fideliter nõ adminiſtrãdũ iura eccleſiæ. & pro hoc videtur tex in. c. peruenit. de iureiur. vbi ſecundum vnam lectur. probatur, quòd iuramentum non ſtringit prelatũ, quo minus poſsit repetere bõa eccleſię. vnde do. Anto. hîc. ſequendo mentem gl. facit hanc diſtinctionẽ: ꝙ aut præiudicium prælati eſt ſeparabile à præiudicio eccleſiæ: & tunc valet iuramentum quatenus præiudicat prælato. Sed ſi præiudicium eſt inſeparabile: quia nõ poteſt prejudicare prelato, quin etiam præiudicet eccleſię: tunc iuramentum nõ eſt obligatorium. Vnde ad propoſitum cum iura de quibus hîc in tex. concernant quãdam honorificentiam ipſius prælati: iuramentum præiudicat prælato: ſed non dignitati, vt dixi. Sed ſi tunc eſſet præſtitum ſuper re eccleſiæ corporali: tunc non valeret iuramentum: quia non poteſt priuari tali re, quin damnũ eti

17 am inferatur eccleſiæ. ¶ † Aduerte, nam hoc exemplum ita generale nõ placet, quando ſuper re corporali poteſt inferri præiudiciũ duntaxat prælato: vt puta ſi res perti nebat ad menſam ſuam tantùm. nã valebit abiuratio ſua in vita ſua: ſed non fiet præiudicium dignitati poſt eius mortem. Vide tex. op. in vſi. feudo. co. x. de capitul. Conra. c. j. vbi dicitur, ꝙ ſi prelatus habebat feudũ pertinens ad menſam ſuam: & commiſit feloniam. i. [d] delictum cõ

d tra dominum: tũc aufertur ſibi feudum in vita ſua, [d] ſed

b præiudicium non fit dignitati: quia poſt mortem ſuã re dibit ad eccleſiam. Idem no. in. c. veniens. de tranſac. nam ſi Prælatus tranſigit, & læditur in bonis pertinentibus ad menſam ſuam, præiudicat ſibi tranſactio in vita ſua: ſed ſi non poſſet onera eccleſiæ ſuſtinere propter diminutionem redituum: tunc poterit contrauenire nomine

18 eccleſiæ. Ita notabiliter dicit Hoſt. in. d. c. veniẽs. ¶ † Ad

b propoſitum ergo conclude, quòd vbicunq; præiudiciũ Prælati eſt ſeparabile à prejudicio eccleſiæ iuramentum per eum præſtitum ſibi nocebit, ſed non eccleſiæ. Secus vbi præiudicium non eſt ſeparabile: puta quia omnia bona ſunt communia. & ipſe contrahendo in illis iurauit in damnum eccleſiæ. Nam tale iuramentum nõ valet: vt in d. c. peruenit. cum ſimi. Et ad prædicta vide bo. gl. in. cle. vnic. de in inte. reſti. quæ dicit nunquid capitulũ debeat

c reſtitui, ſi læditur: & quid in perſonis illius capituli? ¶ In ea glo. ibi: *& nota tria. & c.* glo. hîc colligit tria no. in principio. & quartum in fin. gloſ. ¶ Primum eſt, quòd factum Prælati, non præiudicat eccleſiæ. Sed hoc non eſt notabile: imò iura in hoc ſunt clara: vt. xij. queſt. ij. c. ſine exceptione. & in. d. c. peruenit. cum multis ſim. ¶ Secundum notabile, quòd iuramentum Prælati valet in damnum eccleſiæ. ſed hoc notabile non colligitur hîc, ſed potius contrariũ: ideò declara, vt. ſ. dixi. ¶ Tertiò no. quòd eccleſia poteſt agere ſine Prælato. Et hoc notabile poteſt colligi ex tex. dupliciter. Primò, ꝙ eccleſia Eboracẽ. egit ſuper his iuribus, excluſo Archidiacono. Secũdò poteſt intelligi, ꝙ egit contra Archiepiſcopum: & ſic ſine ipſo Archiepiſcopo, qui eſt Prælatus eccleſiæ. Sed quatenus intelligitur primo modo, dixit ideò ꝙ hic ſine Archidiacono, quia reddidit ſe indignum per iuramentũ. Quatenus intelligitur ſecundo modo dicendũ eſt, quòd ex quo

19 lis eſt inter capitulum & Prælatum, non poteſt intercedere conſenſus Prelati: quia nunquàm conſenſiſſet contra ſe. Et de materia dic, vt no. in. c. edoceri. de reſcr. & in c. ſignificauit. de appel. ¶ † Vltimò gl. colligit, quòd agẽti interdicto vti poſsidetis non obſtat exceptio abiurationis. & pro hoc facit quod interdictum vti poſsidetis eſt poſſeſſorij: vt in. c. licet. de probati. vnde is obtinet, qui probat ſe poſſediſſe tempore litis conteſt. vt inſtit. de interdi. in. §. hodiè. ideò exceptio abiurationis cũ cõcernat ius proprietatis, non obſtat interdicto poſſeſſorio: quia nihil commune habet proprietas cum poſſeſſione. l. naturaliter. § nihil commune. ff. de acqui. poſ. Et ſi diceremus contrarium, ſequeretur quòd dominus rei poſſeſſę propria authoritate poſſet turbare. quod eſt cõtra. l. ſi quis. §. vnde vi. & c. xvj. q. vj. placuit. Nam hoc nota bile non eſt verũ in ſe. Sed aduerte, quia ex litera poſſet colligi contrariũ. Nã hîc Papa pronũtiauit Archidiaco

a ¶ Vacantis. Adde Lap. allega. lxxx. circa medium.

b ¶ Sed non quatenus. Adde videndum do. Franc. de Areti. eius conſil. cxiiij. vbi in facto conſuluit.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quatenus. Quomodo hoc procedat declarat Fel. in c. ij. col. iij. verſi. ad ſecundum. de iureiu. poſt Abb. ibi. col. ij. verſ. venio ad ſecundum.

SEB. SAPIA.

c ¶ Vinculare ſe. Vide quod in ſimili Fel. no. in. c. ſi verò. col. iij. Item dic de iuramento. vbi poſt Abb. tangit an valeat iuramentum, quòd nõ erit Epiſcopus, vel monachus, vel non acceptabit promotionem, vide Are. reprobantẽ in cõſilio. cxiij. in. ij. & iij. col.

ZACHARIAS.

d ¶ In vita ſua. Add de Anch. in. c. verum. de foro compe. li. vj. Car. in de men. j. in. vj. opp. de pe. & in cle. ij. §. j. de hær. Bal. in c. j. §. item ſi clericus. de ca. Conrar. in vſi. feu. & Alex. conſi. xxiij. volu. j.

num tuendum in poſſeſsione, donec fuerit probatum ipſum adiuraſſe &c. ergo exceptio abiurationis obſtitit Archidiaconio. & videtur ſentire gl. quòd hîc fuit actum interdicto vti poſsid. Sed cõtra hoc facit, quod prędixi: quia non debet admitti exceptio abiurationis. Item quia debuiſſet Papa ferre diffinitiuam ſuper poſſeſſorio. Nã vbi agitur nudo poſſeſſorio, ferenda eſt diffinitiua: vt in c. fin. de iudic. & ibi plenè dixi, vt in c. licet prædallegato.

¶ Metu huius contrarij & aliorum, quę poſſent formari, Inn. hîc & multi alij doct. multum inſiſtunt ponendo varias lect. ad text. ſed breuiſsimè collige quatuor lectu. Prima quòd hîc fuit actum interdicto vti poſsidetis, ex parte Archidiaconi. & ad textũ, dũ dicit: *donec probatum fuit. & c.* Reſpondent quidam, vt refert Inno. ꝙ debet intelligi de probatione fienda in iudicio proprietatis poſt modum inchoando. & ſic non fuerit admiſſa in hoc iudicio poſſeſſorio exceptio abiurationis: ſed reſeruatur in iudicio proprietatis. Iſte intellectus licet ſit verus in ſe: tamen non conſonat literæ, quia dicit donec, eſt inconuenientiua. Item clarius probatur per verbum, *interlocuti fuerimus*. quia ſi fuiſſet lata diffinitiua, fuiſſet actum tãtũ poſſeſſorio. Item Archiepiſcopus in principio primò propoſuit, & dixit, quòd de iure communi ex generali conſuetudine illa iura pertinebãt ad eum: ideò non fuit actum hîc in poſſeſſorio tantùm: quapropter hęc lec. nõ placet. ¶ Secũda lec. eſt ꝙ Archiepiſcopus hic fuit actor agendo cõfeſſoria, vel negatoria ſuper iſtis iuribus, proponendo. ſ. quando hæc iura pertinebant ad eum: & ſic petebat pronuntiari. Archidia. ſe defendebat, & quoniã iudici conſtitit de poſſeſ. Archidia. pronuntiauit interloquendo eum tuendum in poſſeſsione donec. &c. Nam omnia, quę accidunt poſt lit. cont. maximè pertinent ad officium iudicis. l. ædiles. §. item ſciendum. ff. de ædil. edi. & in c. ſignificante. de appel. & hæc lect. eſt ſatis bona. & pro ea facit ꝙ procuratores Archiepiſcopi primò propoſuerunt. & ſecundũ hanc lect. non colligitur iſtud vltimum notabile gl. ¶ † Sed no. ex hac lect. quòd licet ſit actum tantũm petitorio: nihilominus ſi in proceſſu negotij cõſtat iudici reum eſſe in poſſeſsione, poteſt ex officio ſuo pronuntiare illum in ea tuendum vſq; ad exitũ dictę cauſæ. ¶ † Tertia lect. ꝙ hîc fuit actum petitorio, & poſſeſſorio. vnde obſtitit exceptio abiurationis reſpectu proprietatis. Et ſecũdum hunc intellectum no. ſemper ex iſto tex. quòd vbi agitur ſimul petitorio & poſſeſſorio,[a] & primò cõſtat de poſſeſsione, poteſt iudex pronuntiare ſuper poſſeſſorio dilato iudicio ſuper proprietate. argu. in c. cum dilectus. de conſue. Et hoc ſingulariter limitat. c. cum dilectus. de cauſa poſ. & propriet. vbi dicitur, ꝙ vna ſententia debet determinari. nã illud procedit: niſi prius cõſtet de poſſeſſorio. Aliud etiã notabis † quòd vbi prius pronuntiatur ſuper poſſeſſorio, ſentẽtia dicitur interlocutoria. & ſic non eſt neceſſe ſeruare ſolennitates diffinitiuę. Nam cũ ſententia ferenda ſuper petitorio abſorbeat ſententiam ſuper poſſeſſorio, vt in d. c. cum dilectus. nõ poteſt dici ſentẽtia illa diffinitiua: cum non diffiniat totam cauſam. ad hoc gl. no. in cle. j. de ſeque. poſſeſ. & fruc. ¶ † Vltima lec. quòd hîc partes ſimpliciter iuerunt ad Papã, & nulla actione propoſita, ſimpliciter propoſuerunt Papæ: & quia Papæ prius cõſtitit de poſſeſ. ſuper ea pronuntiauit. Nam coram Papa non eſt neceſſe ſeruare omnia ſolennia iudicij: vt not. in capitu. vnico. de litis conteſta. & per hoc habetur clariſsimè intellectus huius capitu. qui ſolet difficilis reputari.

¶ † Vltimò contra prędicta & contra text. oppono. videtur enim quòd ex alio non debuit admitti Archiepiſcopus adducẽdo iuramẽtũ archidiaconi: quia hoc iuramẽtũ fuit extraiudiciale: ergo nõ potuit cõpetere actio: vt in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſ. vbi videtur colligi, ꝙ etiam naturalis obligatio nõ oritur ex tali iuramẽto. Nã fideiuſſor non potuit ei accedere; ergo naturalis nõ fuit orta: cũ fideiuſſor poſsit accedere naturali obligationi. l. j. ff. de fideiuſ. Sol. vt clarè intelligas hanc materiã: maximè tu canoniſta: ſciẽdum eſt, ꝙ quoddam eſt iuramentũ litis deciſorium, quod. ſ. præſtatur in lite in ſupplementũ probationis: & ex tali iuramento ſecundũ vtrũq; ius datur actio. l. actori. C. de iureiur. &. l. ſi duo. ff. eodem ti.

¶ † Quoddam eſt iuramentũ confirmatoriũ, quod confirmat contractum aliàs inhibitũ: vt in caſu. c. ij. de pact. libr. vj. vel quando etiã præſtatur ſuper contractu aliàs à iure permiſſo: & tũc non agitur propriè ex iuramento, ſed actione ex contractu: ſed iuramentum operatur notabilẽ effectũ: quia inter cætera accumulat forũ foro. Nã ſi præſtatur inter laicos, poteſt laicus ſuper illo cõtractu nedũ in foro ſeculari: [b] ſed etiam in eccleſiaſtico ratione iuramẽti cõueniri. tex eſt no. in. c. cũ laicus. de fo. cõpe. li. vj. vnde iuramentũ hoc caſu nõ mutat forũ: ſed accumulat ratiõe forũ eccleſiaſticũ foro ſeculari: ita, ꝙ eſt in optiõe actoris corã quo velit agere. Et ex hoc ſumas bonã cautelã, ꝙ in quolibet cõtractu facias præſtari iurmentũ.

¶ † Quoddã eſt iramentũ obligationis inductoriũ: & de iſto dubitatur, vtrũ ex eo cõpetat actio. Nã cõis opinio legiſtarũ eſt, ꝙ nõ competat actio per dictã. l. ſi quis pro eo. ibi tn Bar. dicit ſecus de iure canonico. Et voluit ꝙ ſi pactũ nõ præceſsit iuramentũ, ꝙ ex tali iuramento extra iudiciali nulla oriatur obligatio etiã naturalis. Exẽplũ, iuro ꝙ pro te faciã certum quid, nullo pacto prius præcedente inter nos. Et ſic intellexit illã. l. ſi quis pro eo. ſecus ſi præceſsit pactũ nudũ. Nã ſi præceſsit pactũ, oritur obligatio naturalis, ex qua tamẽ de iure ciuili nõ agitur: l. iuriſgentiũ. ff. de pac. Sed, d. Anto. in. c. cũ cõtingat, de iureiu. ponit notabile dictũ, quod ſatis mihi placet, ꝙ vbi præceſsit obligatio naturalis, tũc ex iuramẽto ſubſequenti datur actio etiã de iure ciui. adducit, l. vt iuriſuãdi. in prin. ff. de ope. libe. Nã ibi libertus iurauit ſe præſtare operas dño manumiſſori: & ex tali iuramento extraiudiciali efficaciter fuit obligatus. Quod non contingit ex alio, niſi quia ibi præceſſerat obligatio naturalis. Nã libertus propter beneficiũ libertatis receptũ obligatur domino naturaliter, vt in c. cũ in officijs. de teſt. & in l. ſed. & ſi. §. ſcire. de petit. hæredit. Ergo idem dicendum eſt, vbicunq; præcedit obligatio naturalis: puta nudũ pactum. ad idem facit. l. j. ff. de conſtitu. pec. vbi agitur ex conſtituto conjuncta obligatione naturali præcedente: ergo fortius debet actio competere ex iuramento ſubſequenti. Ad idem adduco. c. per tuas. & quod ibi nota. de arbit. vbi agitur ex compromiſſo iuratorio. facit l. penulti. C. eodem. *Si autem* præceſsit obligatio naturalis: tunc tenet ibi, quòd datur actio de iure canonico: ſecus de iure ciuili. Aduerte tamen quòd Innocent. dicit hîc. & in. c. nouit de iudi. quòd ex iuramento extra iudiciali non competit actio ciuilis: ſed tantùm agitur officio iudicis ratione peccati. & ſic intellexit iſtum textum, &. c. nouit. Refert alios tenere contrarium, quos ſequitur hîc Hoſtien. Nam cum de iure canonico detur actio ex nudo pacto: vt in. c. primo & ſecundo. de pactis. fortius ex iuramento: & videtur ſentire Ioannes Andr. hîc. & in. d. c. primo. & facit. xij. quæſtione. ij. c. quicunq;. ¶ Puto breuiter, quòd ex tali iuramento poſſit agi multis modis de iure canonico. Primò per viam denuntiationis, quia peccat non ſeruando iuramentũ. & iſte caſus eſt clarus. & probatur in. d. c. nouit. Secundò vt manu regia petatur obſeruatio iuramenti. nam ante, quàm actiones eſſent proditę à iure ciuili, Deus mandauit iuramẽta ſeruari; vt in. c. & ſi Chriſtus. de iureiu. quo præſuppoſito, ꝙ ſpecifica actio ciuilis non competat, nihilominus à miniſtro Dei poteſt peti, vt faciat iuramentum ſeruari. argu. eorum, quæ tio. Inn. in. c. quæ in eccleſiarum. de conſti. Tertiò poterit agi per viam cuiuſdam intimationis: vt intimetur iudici eccleſiaſtico illum ſtare in peccato. & in hac intimatione non eſt neceſſaria de

nuntiatio.

ZACHARIAS.
a ¶ Petitorio & poſſeſſorio. Ad. de Alexand. in. c. incerti. C. de inter. & Alex. in. l. naturaliter. §. nihil cõmune. ff. de acqui. poſ. glo. in. l. cum fundum. in verſic. interdicto. & ibi no. in apoſt. in verſi. iure canonũ. ff. de vi & vi arm. & Pau. de caſt. conſ. cclvij. inci. in cauſa quæ vertitur.

SEB. SAPIA.
b ¶ In foro ſeculari. vide multa congeſta per Feli. in. c. cũ ſit generale. col. v. verſ. in materia iuramenti. ſ. de foro compet. vbi tradit quando iuramentum ſit fori eccleſiaſtici tantùm, & quãdo miſti fori.

SEB. SAPIA.
c ¶ Quod ſi pactũ. Vide doc. Ia. in authent. ſacramenta puberum. col. iij. C. ſi aduer. vendition.

nuntiatio. iuxta ea, quę dixi in. c. j. de iureiur. Quartò puto, quòd poſsit agi actione ciuili. i. condictione ex. l. Probo per. l. legitima cõuentio. ff. de pact. vbi dicit tex. ꝙ ex omni conuentione à lege approbata poteſt agi: ſed iuramentum licitum eſt approbatum, nedum canonica lege, ſed etiam diuina: ergo ex illa poteſt agi. facit. l. ad ſtatuas. ff. de acqui. re. do. & quod no. gl. in. c. ſi canonici. de offi. ord. li. vj. Et eſt tex. vbi agebatur ſecundũ vnũ intellectũ ex iuramẽto extraiudiciali. & credo ꝙ in foro ciuili poſſet hoc acceptari: vt agatur ex tali iuramento: quãdo Imperator ſubmittit ſe canonibus in cõcernentibus animã: vt in authẽ. de ecc. ti. & in auẽ. vt determinatus ſit numerus clericorũ. ſed de iure canonico per ratiões prędictas poteſt agi: ergo & de iure ciuili. ¶ Et per hanc rationem dicimus: quòd cõcubinatus ſit hodie reprobatus de iure ciuili: & ꝙ vſuræ ſint prohibitæ: quia Imperator in talibus vult ſequi canones. † Et aduerte, quia licet primaria obligatio ex iuramento acquiritur Deo: tamẽ vbi iuramentũ nõ eſt turpe: ſecundaria obligatio acquiritur parti. probatur: quia pars poteſt remittere tale iuramentũ:[a] vt in. c. ij. de ſponſ. & in. c. j. de iureiu. ergo obligatio erat ſibi quæſita, quia nemo remittit, quod nõ habet. j. q. vij. in. c. Daibertum. &. l. decẽ. ff. de verb. ob. & hoc notabis.

SVMMARIVM.

1 *Inſtituere nemo poteſt ſeipſum.*
2 *Prælatus inferior Epiſcopo poteſt de iure ſpeciali habere inſtitutionem, vel collationem præbendarum & dignitatum eccleſiæ cathedralis, ſed de iure communi non habet.*
3 *Abbas poteſt præſcribere iura Epiſcopalia.*
4 *Habens authoritatem conferendi, præſentandi, vel diſtribuendi, non poteſt ſibi ipſi conferre vel ſeipſum præſentare, vel ſibi diſtribuere: ſed bene poteſt inter filios ſuos. ſ.*
5 *Authoritatem interponere nemo poteſt in factо proprio.*
6 *Collator beneficiorum, an & quando poſsit ſibijpſi conferre. Habens ius conferendi poteſt beneficium recipere à Papa.*

CAP. VII.

1 VNad noſtram. ¶ † Iſ ad quẽ ſpectat collatio dignitatũ, ſeipſum inſtituere non poteſt. h. d. Primò ponit dictũ. Secundò ipſius rationem. ibi: *quia cum ratione*. ¶ Caſus literalis. Vacante quadam Abbatia cuſtos ipſius eccleſiæ fuit electus in Abbatem: ſed nihilominus retinebat cuſtodiam Quærebatur vtrũ de iure illã poſsit retinere: cũ collatio ipſius ad Abbatem pertineat? Reſpondet, ꝙ poſtquam fuit Abbas effectus, cuſtodiam de iure non potuit obtinere: quia donatio ipſius cuſtodiæ & aliarum dignitatum illius eccleſię pertinet ad Abbatem ipſum. A ſeipſo eam nõ potuit recipere, cùm inter dantem & recipiẽtem debeat eſſe diſtinctio perſonarum. Ab alio eam non potuit habere, cũ
2 alius non habeat ius cõferendi. Bernar. ¶ † No. j. & tenemenți, quòd prælatus inferior Epiſcopo poteſt habere inſtitutionem, ſeu collationem omnium dignitatum & præbẽdarum eccleſiæ cathedralis. & intellige de iure ſpeciali: puta ex priuilegio, vel conſuetudine. Nam de iure communi pertinet ad Epiſcopum: & ſecundum aliquos cum conſenſu capituli. de quo in. c. prędecenti. & in. c. cũ
3 eccleſia vulterana. ſ. de ele. ¶ † Et no. ex hoc, & ex tex. ꝙ prælatus etiam regularis: vt erat hîc Abbas poteſt habere ius cõferẽdi: quod procedit hîc: ſi intelligatur litera ꝙ iſte eſſet Abbas regularis. Nam quidã intelligunt: quòd eſt ſecularis. Nam in quibuſdam locis ſunt quędã dignitates collegiatę: quæ vocantur Abbatię: ſed in hoc nõ refert: quia eſt ita capax iuris conferendi prælaturas regulariũ ſicut ſeculariũ: & quiſq; eorũ poteſt præſcribere iura epiſcopalia: vt in. c. cũ olim.. &. c auditis. de præſcri. &
4 in. c. vnico. de cap. mona. li. vj. cũ ſi. ¶ † No. ꝙ habens ius conferendi, [b] non poteſt ſibijpſi beneficia cõferre. Debet enim eſſe diſtinctio inter agentem & patientem. Et facit hîc litera, dũ dicit: ꝙ habẽs facultatem diſtribuendi certam quantitatẽ pecuniã, nõ põt ſibijpſi diſtribuere. Et ex hoc etiã dicimus, ꝙ patronus nõ poteſt pręſentare ſeipſum: in. c. peruenit. de iurepa. poteſt tn pręſentare filiũ[c] vt no. gl. in. c. quia. eo. ti. Et ex illa glo. infertur, ꝙ habens ius conferendi, licet non poſsit ſibijpſi conferre: poteſt tamen filio ſuo aliàs idoneo & alijs ſuis conſanguineis cõferre beneficia: non tamen ipſe debet moueri affectu carnalitatis: vt in. capi. graue. ſuprà de præbendis. Non poſſunt alia vtilia colligi, ſed tene menti iſta, quia ſunt bona. ¶ † In glo. ij. ibi: *cum inter canonicos*. hoc. c. & præcedens faciunt in oppoſitum: quia in eis, quis ſuſtinet vicẽ duarum perſonarũ: ergo idem videtur in caſu. c. noſtri. Sed de hoc dic, vt plenè dixi in. c. ex literis. de prob. Non enim poteſt quis in facto proprio diſponere authorizãdo. in cle. ij. de reb. eccle. non alien. & eſſet perniciosum exemplũ, vt quis poſſet ſe prouidere: de quibus tenetur
5 alijs diſpenſare. ¶ † Et in fi. gl. doct. communiter diſtinguunt, ꝙ aut collator transfert omnimodam poteſtatẽ in aliũ: & tũc poteſt ab illo recipere beneficiũ, quia tũc illi confert iure proprio. Aut tranſtulit tanqã̃m in cõmiſſarium ſuum: & tunc non valet ab eo beneficium recipere: quia ille repræſentat perſonam iſtius collatoris. Et qui per alium facit, per ſe facere videtur: vt in regula, qui per alium. in ſexto. Sed contra hoc facit: videmus enim, quòd Papa dat poteſtatem ſuo confeſſori, c
d & nihilominus poteſt ab illo abſolui[d] & ligari in foro animæ: vt not. gl. in. c. ex parte. el. j. aliàs in. c. ſanè. el. ij. de offi. dele. &. c. nemo. ix. q. iij. Sol. puto dicendum, ꝙ ibi non eſt præciſè cõfeſſor commiſſarius Papæ: ſed eſt legatus & vicarius Dei. Nam quilibet ſacerdos poteſt dici in poteſtate ſibi commiſſa vicarius Dei: quia Deus dedit poteſtatem Apoſtolis: & per conſequens omnibus ſacerdotibus ſucceſſoribus: vt in. c. firmiter. §. vna. de ſum. tri. &. ij. q. vij. c. accuſatio. in fi. per text. & gl. xxxiij. q. v. in. c. mulier. vnde Papa ſolùm ſubijcit ſe iuriſditiõi illius ſacerdotis, inquantũ homo: & inquantum homo peccator, eſt minor illo. vnde ſacerdos iudicat eum iure proprio: quemadmodum quando maior magiſtratus ſubijcit ſe iudicio minorum: vt in. l. receptum. ff. de iuriſ. om. iudi. &. ij. q. vij. c. nos ſi incompetenter. ſed in caſu queſtionis noſtræ cõmiſſarius in conferendo, non cõfert iure proprio, ſed iure delegantis: cũ non habeat aliquid iure proprio. vt in. c. ſanè. de offi. delega. & in. l. j. de offi. eius cui manda. eſt iuriſd. Ex hoc infertur, quòd habens ius conferendi poteſt beneficium recipere à Papa. Item à legato in partibus: quia illi conferũt iure proprio. ad hoc. c. ſi à ſede. de præben. libr. vj. & ſic intellige text. hîc in fin. dum dicit: ſed ab alio &c.

De conceſ. præben. & Eccl. non uacant. Rubr.

¶ Continuatur ad prædecentia hoc ordine. Suprà viſum eſt de præbendis & dignitatibus, ac earũ inſtitutionibus: ſed quia ſæpe præbendæ & dignitates conferuntur, ſeu promittuntur antequã vacent. & quandoq; ipſę vacantes non cõferuntur, ſed remanent diu vacantes; meritò reſtabat videre & prouidere tam circa promiſsiones non vacantium; quàm circa negligentiam in conferendo vacantia. &c.

SVMMARIVM.

1 *Clericus qui ſcienter facit ſe inſtitui in beneficium viuentis, eſt deponendus, & patitur alias pœnas: de quibus in num. 3. ſuper quibus ſolus Papa diſpenſat.*
2 *Beneficium viuentis non poteſt conferri alteri per inferiorem à Papa, & Papa ipſe non conſueuit facere.*
Beneficium non eſt auferendum alicui ſine magna & manifeſta cauſa.

a ¶ Pars poteſt remittere tale iuramentum. Tu dic de hoc, vt nota. in apo. ad iſtum poſt eum. in. c. dilecto. nu. 21. in apoſti. in verſi. fauorem iurantium. ſ. de præbend.

SEB. SAPIA.
b ¶ Ius conferendi. Videtur tamẽ obſtare tex. prout ibi Abb. pondẽrat ſecundum vnum intellectum, in. c. ij. ſ. de pœ. & vide no. in. l. ſi conſul. ff. de adopt.

c ¶ Præſentare filium. Adde quod idem in facto conſului conſil. xcvij.

d ¶ Ab illo abſolui. Adde quod vo luit do. Car. conſ. cxxxj. in. ij. col.

ZACHARIAS.
¶ Adde Anto. de Butri. in. c. omnis. col. iij. j. de pœ. & re. Hoſtien. in ſua ſum. eo. ti. §. cui cõfitendum. ver. cui Papa. gl. bo. in. c. ſanè. & ibi no. iſte in ij. no. ſ. de offi. dele. Io. and. in. c. ſignificaſti. ſ. de foro compe. & Fel. in. c. eccleſia ſanctæ marię. col. iij. verſ. an autem & qualiter. ſ. de conſtitut.

Inferior non potest tollere legem superioris: maximè in præiudicium tertij.

3 *Vxor, quæ viuente marito alteri nupsit: non potest eo mortuo illi, cui nupserat copulari.*

Impetratio facta de beneficio, in quo ipse impetrans fuit institutus viuente primo rectore eiusdem: vel quod violenter occupauerat, est surreptitia: si de prædictis in ea non fiat mentio.

4 *Sententia lata in causa matrimoniali: nunquàm trãsit in rem iudicatam. Et quid de lata in causa beneficiali?*

Sententia nõ dat iustam causam retinendi illi, pro quo fuit lata: si scit sententiam esse iniustam.

Sententia dans beneficium alicui sine titulo: potest officio iudicis retractari: & beneficium poterit primo restitui.

5 *Sententia licet iniusta, transit in rem iud. sed potest retractari: si pars pro qua est lata, fatetur eam iniustam.*

Præsumptio iuris & de iure, non admittit probationem in contrarium, per confessionem partis, de cuius commodo agitur.

CAP. I.

1 Vi in viuorum. ¶ †Faciens se poni in beneficium viuentis, ab ecclesiastica cõmunione repellitur. vel clarius sic. Institutus scienter in beneficium viuentis, deponẽdus est. Et nõ di
a uiditur propter breuitatẽ. ¶ †No. j. ℔ beneficiũ viuẽtis non potest cõferri alteri. & hoc indubitatũ est, si fiat collatio ab inferiore à Papa: quia beneficia ecclesiastica secundum antiquam ordinationem sunt perpetua. lvj. distin. satis peruersum. & ſ. de cler. ægro. per totum. vnde non potest inferior disponere contra legem superioris: maximè in præiudicium tertij: vt in cle. ne Romani. de electio. & in. c. conquerente. de rest. spo. imò sine magna & manifesta causa non potest quis priuari suo beneficio. est tex. no. in. c. inuentũ. xvj. q. vj. Sed de Papa potest dubitari. non tamen reperitur, quòd vnquàm fecerit sine causa: imò contrarium suadet in legibus suis: vide tamẽ, qd leg. & no. in. c. si gratiosè. de rescrip. lib. vj. & dicetur plenè in disputatione. ¶ †No. pœnam facientis se substitui in beneficium viuentis. [3] Debet enim repelli à cõmunione ecclesiastica. Et dic, quòd debet deponi: vt in. c. in primis. ij. q. j. Item efficitur infamis. iij. q. ij. audiuimus. & nõ potest amplius illud beneficium obtinere. Vnde credo, quòd solus Papa potest cum eo dispensare. Nã, vt dicũt hîc doct. & bene: quemadmodum quis non potest eam
b ducere in vxorem, [b] cum qua contraxit viuente marito: vt in. c. fi. de eo qui duxit in matrimo. ita nec cõsequi vxorem spiritualem, cum qua voluit contrahere viuente sponso suo: & quodammodo illam adulterando. vij. q. j. in. c. sicut. no. etiam Inno. in. c. post electionem j. eo. Et ex hoc credo, quòd si is, qui occupauit beneficium viuẽtis, maximè scienter faciendo se instituit: illud demum impetrauit à Papa cùm vacaret: non habita mentione de occupatione præterita: non valet collatio, tanquam surreptitia: quia si Papa sciuisset sibi nõ contulisset: vel saltem nõ ita de facili. ℘ supradicta. & facit. c. postulasti. de rescriptis. Et per hanc rationem puto idem dicendum in his, qui de facto occupant, seu potentia secularium se intrudunt. & postmodum impetrant à Papa non facta mẽtione de intrusione præterita. Nam profecto talis collatio, seu prouisio surreptitia est, per supradicta. ¶ † In gloss. in verbo, *appellandi*. ibi, *sed pone*. not. bene hanc particulã gl. vsq; ad fi. Ex qua collige, ℘ sententia lata in causa matrimonij spiritualis, transit in rẽ iudicatã. Vnde nõ potest retractari post lapsum decẽnij: secus in matrimonio carnali: vt in. c. lator. & in. c. cõsanguinei. de re iu. Inn. tamẽ in. c. cũ olim. de do. & cõtuma. & in. c. cũ Bertold. de re iudicata. Sentit idem esse in matrimonio carnali, quod
c est in spirituali. sed in. c. ad aures. ſ. de rescript. sensit contrarium. ¶ Sed concludo glo. & dicta docto. plenius explicando: & aduerte, quia quandoq; in istis beneficijs sententia est priuatiua: quandoq; est declaratoria. Primo casu, si is cui facta est collatio posteà fuit conscius fraudis, non potest saltem in foro animæ cum bona conscientia illud beneficium retinere. argument. in. c. fin. de iniur. Si autem non fuit conscius iniustitiæ & fraudis, & sententia transit merè in rem iudicatam & iustè potuit isti cõferri beneficium adiudicatum per sententiam. Nam sententia lata in matrimonio spirituali transit in rem iudicatam, quatenus tangit præiudicium priuatum. Ad hoc bonus textus in. c. dilectus. de elec. Nam cum possit quis beneficio suo renuntiare: & vt. ſ. de renun. per totum. ita acquiescendo sententiæ priuatiuæ poterit iuri suo præiudicare. Et in hoc casu intellige hanc gl. nec est opus spe
d ctare possessionem continuam. per. lx. an. prout disputat hîc glo. quia non est opus hîc præscriptione: quia sententia priuatiua à qua non fuit appellatum, fecit beneficium vacare: & per consequens tanquam vacans potuit alteri cõferri. Sed secus est in matrimonio carnali: quia non potest quis directè renuntiare matrimonio: cùm illud sit indissolubile, etiam cum consensu partium: cum non dependeat à facultate eorum: vt in. c. super eo. j. de eo, qui co. consang. vxo. suæ. & c. debitum. de biga. ¶ Secundo casu cum secundo fuit declaratoria. Exemplum: duobus litigantibus super beneficio iudex pronuntiauit beneficium pertinere ad alium: iniustè tamen: hoc casu si is pro quo lata est sententia habet notitiam iniustitiæ, nunquam potest salua conscientia illud beneficium retinere: quia beneficium retineri debet ex institutione canonica: vt in regula. j. de regul. iur. lib. vj. Sententia verò non abstulit sibi ius, sed tantùm declarauit ius ad eũ pertinere. l. sicuti. ff. si ver. ven. & in. c. forus. de verbo. signi. sed respectu illius contra quem fuit lata, bene transit in rem iudicatam: vt amplius non audiatur, ex quo non appellauit ad hoc. c. cum dilectus. potest tamen agere contra obtinentem per viam denuntiationis euangelicæ, dicendo: quòd peccat tenendo beneficiũ sine ti. vt no. Inn. in. d. c. ad aures. & fortè retractata via hac sententia, vel per iudicis officiũ, qui potest inquirere de titulo: vt in. c. ordinarij. de off. ord. li. vj. poterit primo beneficiũ restituere. Et idem puto dicendũ in rebus prophanis. nã per sententiam declaratoriam non aufertur dominiũ directũ: vt no. in. l. Iulianus. ff. de cõd. ind. nec alteri accrescit ius.
5 ¶ †Vnde singulariter dicit Inn. c. quia plerique. de immu. eccl. ℘ si is pro qua lata est sententia iniusta, si post transitũ in rẽ iudicatã fatetur eã iniustã: debet talis sententia
d retractari [d] per superiorẽ: quia posset procedi per viã denunciationis euangelicæ: vt. ſ. dixi. nã cõtra præsumptionẽ iuris, & de iure admittitur probatio per cõfessionem illius, de cuius cõmodo agitur: vt in aut. sed iã necesse. C. de dona. ante nup. & no. in. c. is qui. de spon. ¶ Quæ autẽ sit diuersitas inter primum casum & secundum dic ℘ in primo casu ius non causatur immediatè ex sententia, sed ex collatione facta post sententiam priuatam: sed in secundo casu sententia fuit causa immediata huius iuris.

a ¶ Viuentis. Adde quod voluit Anc. consilio. cccxviij. Old. consi. cciiij.

SEB. SAPIA.

b ¶ In vxorem. fi. ad hæc tex. in. c. ij. j. de simo. vbi dicitur, quòd omnimodè deponatur. quòd verbum omnimodè, excludit dispensationẽ: vt no. Abb. Io. de Ana. & Aret. in. c. qualiter & quãdo ij. j. de accusation.

c ¶ In rem iudicatã. Adde eundem cõ fil. lxix.

d ¶ Retractari. Ad a de eundem consi. ccalleg. lx. vbi idẽ dicit.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia non vacantia non debent concedi, vel conferri. nu. 3. intellige, vt j. num. 8.*

Beneficia vacantia debent conferri intra sex menses: quibus elapsis denoluitur de Episcopo ad capitulum: & deinde ad proximum superiorem. num. 7. Episcopatus verò vacantes debent conferri intra minus tẽpus. num. 4. vide j. eo. c. cum nostris. nu. 3. & in. c. dilectus. nu. 1.

2 *Beneficiũ vacans licet alicui promittatur: poterit alteri cõferri.*

Sponsalia cum vno contracta, tolluntur per matrimouin m carnaliter cum alio consummatum.

Capitulum

5 *Capitulum potest conferre beneficia, excluso Episcopo, qui per negligentiam intra tempus statutum noluit cõferre. intellige vt j. nu. 8. in fi. q. tẽpus an sit vtile, vel cõtinuũ: vide. n. 11.*

6 *Negligẽtia superioris potest aliquo casu per inferiorẽ suppleri.*

10 *Pactum de futura successione, an & quando valeat: & an firmetur iuramento.*

11 *Donatio omnium bonorum præsentium & futurorũ non valet etiam firmata iuramẽto: bonorum autem præsentium valet.*

Tempus vt ile, vel continuum, quod est: vide remissiuè.

12 *Ius instituẽdi præsentatũ, vel cõfirmãdi electũ, an trãseat in aliũ, si Episcopus est negligẽs in instituẽdo, vel confirmando?*

12 *Patronus habet ius præsentandi intra sex mẽses, intra quos si non præsentauerit: Prælatus habens ius instituendi, vel de iure communi, vel speciali, poterit conferre. nu. 14. & habebit sex menses ad conferendum j. c. quia. nu. 8.*

CAP. II.

a Nulla eccleſiaſtica. ¶ Beneficia nõ vacãtia cõcedi, [a] vel promitti nõ debẽt: & cum vacauerint cõcedi debẽt intra sex mẽses, quibus elapsis de Episcopo ad capitulũ, & ecotrà: demũ ad proximum superiorẽ deuoluitur collatio. h. d. Et duæ sunt partes. Secũda ibi: *cum verò*. Prima prouidet circa beneficia nõ vacantia: & diuiditur in tres. Nam primò ponit prohibitionẽ: secundò eius causam. ibi: *ne desiderare*. Tertiò fortificat. ibi: *cum enim*. Secũda pars principalis prouidet circa beneficia vacãtia. & primò statuit tẽpus ad cõferẽdũ: secundò punit negligẽtiã cõferẽtiũ. ibi: *si autem*. & quotidie allegatur in practica, maximè in secunda parte. & ideò no. ipsum bene. ¶ Casus literalis. Quidã Prælati ante cõciliũ Laterañ. cõferebant ecclesias, seu beneficia, & etiã dignitates ante, quàm vacarent: & sic desyderabãt mortẽ proximi sui, in cuius locũ credebãt se succedere: & ideò statuit cõciliũ Laterañ. quòd de cætero nulla ecclesiastica beneficia ministeria: vel ecclesiæ cõcedantur alicui, se promittantur ante, quàm vacent: ne desiderare quis mortem proximi videatur: in cuius locũ se credit succeſſurum. cum in legibus gentilium hoc sit inhibitũ. Turpe enim est, quòd expectatio futuræ successionis in ecclesia Dei habeat locum. Cum enim prædicta officia ministeria, vel ecclesiæ vacare contigerit, non diu maneant in suspẽso: sed intra sex mẽses personis idoneis cõferantur. si hoc Episcopus distulerit: per capitulum post eà ordinetur. quòd si ad capitulum pertinuerit: & intra dictum tempus hoc non fecerit: Episcopus hoc secundũ Deum cum consilio religiosorũ exequatur. & si omnes fuerint negligentes, Metropolitanus absq; alicuius cõtra
1 dictione de illis secundũ Deum disponat. Bern. ¶ †No. primò quòd ministeria, beneficia, & ecclesiæ ponuntur hîc, vt diuersa. Et potest dici, ℘ ministeriũ idẽ est, quod officium, seu dignitas. j. q. j. c. multi. Beneficiũ verò sumitur hîc strictè, vt differat ab ecclesijs. & fortè capitur hîc pro beneficijs simplicibus, quæ sunt in ecclesijs. Ecclesiæ verò tenentur hîc propriè: beneficium tamen largo sumpto vocabulo comprehendit in se omnia ista: vt in regula beneficium. de reg. iur. lib. vj. Nam beneficium sic largè sumptum est beniuola actio gaudium tribuens capienti: vt in lib. feu. in. c. j. quibus mod. feu. amit. ¶ No. ij. ℘ quilibet clericus potest dici proximus noster. & dic, ℘ largo modo quisq; nostrę naturę particeps, potest dici proximus. & sic etiã infidelis ratione humanitatis, potest di
2 ci proximus. de pœni. dis. ij. c. proximos. ¶ †No. ibi: *ante quàm vacent*. à contrario sensu. quòd beneficium vacans potest promitti. Sed dicunt doct. & bene, quòd per hanc promissionem non afficiuntur manus ordinarij, quominus ten eat collatio alteri facta: sicut videmus in matrimonio carnali, quod tenet, non ob. sponsalibus prius
3 contractis cum alijs: vt in. c. ficut. de spon. ¶ †No. quòd ex promissione beneficij vacaturi, de facili causatur votum captandi mortem proximi. & ideò quãtò superior est sanctior, tantò facilius debet abstinere à promissioni
4 bus vacaturorũ beneficiorũ. ¶ †No. in ver. ibi: *cũ verò*. regulã, ℘ dignitates & alia beneficia minora debent conferri intra sex menses. nunquid hoc habeat locum in exe
b cutore Papæ: [b] vide bo. gl. in cle. fi. de beneficio. de præb. hoc tamen non procedit in dignitate episcopali, & in ec clesia collegiata regulari. Datur enim in istis minus tempus ad eligendum: vt in. c. ne pro defectu. ſ. de elec. & di-
5 ceturj. cũ gl. ¶ †No. ℘ capitulum potest habere potestatem cõferendi beneficia Episcopo excluso. Et hoc de iure speciali: vt patet in. c. cũ ex iniuncto. in fi. de hæred. &
6 xvj. q. vij. omnes basilicę. ¶ †Item no. casum in quo inferior supplet negligentiam superioris. Nã capitulũ sup a plet negligentiã Episcopi in collatione beneficij. & vide
7 aliũ casum. ix. q. iij. cũ simus. ¶ †Vltimò not. ℘ potestas conferendi beneficia deuoluitur ad superiorem gradatim. Potest enim beneficium vacare multo tempore. Nã capitulum habet sex menses: si non confert, deuoluitur potestas ad Episcopũ, qui etiam habet alios sex menses: vt in. c. licet. de sup. negl. pręla. eo negligente deuoluitur ad Metropolitanũ, qui habet alios sex menses: vt hîc. & eo non conferente deuoluitur potestas ad Patriarcham, cui subest Archiepiscopus. si aũt non habet superiorem tũc deuolueretur ad Papã: vt in. c. licet. pręalle. Cõclude ergo ℘ gradatim fit hęc deuolutio. vnde si contingeret aliquem istorũ esse exemptũ: potestas ab eo deuoluitur ad Papã: quia non superior non potest supplere negligẽ
8 tiam alterius: vt in. d. c. licet. ¶ †Et ex his infertur, ℘ Metropolitanus hîc supplet negligentiã Episcopi, si Episcopus nõ est exẽptus: aliãs potestas deuolueretur ad Papã. & sic intellige istũ tex. Nec ob. si opponatur de capitulo, ℘ supplet negligentiã Episcopi: tamen nõ est supra Episcopũ. Dico enim, ℘ capitulũ supplet non ratione superioritatis: sed propter cõmunionem, quę est inter Episco
b pũ & capitulum: vt in. c. requisisti. ſ. de testa. Et per hoc iste tex. restringi debet in hac deuolutione de Episcopo ad capitulum ad beneficia, quę pertinent ad Episcopum
c proprio iure. In beneficijs aũt deuolutis ad Episcopum propter negligentiã, vel delictũ inferioris Prelati, nõ fit deuolutio ad capitulum, sed ad proximum superiorem: quia in istis deuolutis non est tanta communio inter capitulum & Episcopum, sicut in spectantibus iure proprio. Ita notanter dicunt doctores in. c. vnico. ne sede vac. lib. vj. & in. c. quanquam. de elect. eo. libr. & vide per
9 Inno. in. c. cum in cunctis. eo. titu. & hoc notabis. ¶ †In gl. ij. in fi. dic clarius, quòd receptio in canonicum fuit facta de præsenti: sed promissio prębendę vacaturę, ibi approbatur respectu canonię. Nec consequitur ibi prębendã principaliter respectu promissionis: sed ex quo erat iã canonicus, non debebat esse sine prębenda. Si aũt simpliciter promitteretur canonicatus vacaturus: tunc non valeret promissio: vt hîc: in. c. detestanda. eod. titul.
lib. vj. ¶ In gl. in ver. *condemnare*. ibi: * *leg, vlti.* * Hostien. dicit, quòd hæc litera, dum allegat leges gentilium, loquitur de legibus fforum. de acquirend. possl. l. hereditatem. & de dona. l. quidam. de verbo. obligat. l. stipulatio hoc modo concepta. Nam iura quæ gloss. allegat, sunt Imperatorum, qui non fuerunt gentiles, sed Christiani. & in hoc non est vis. Ipsi etiam Imperatores hoc prohibuerunt postmodum, vt in iuribus allegatis. Et de hoc, an & quando valeat pactum de futura successione: plenè notat Bartol. & alij in. d. l. stipulatio. & in
10 l. fina. C. de pactis. ¶ †Et breuiter dic, quòd aut fit pactum de successione legitima conseruanda: & valet, vt institu. de leg. agnat. succe. in fin. & hîc, quia hoc pactum est legi consentaneum. Aut fit pactum ad futuram legitimam successionem diminuendam: [c] & tunc sine
c iuramento non valet: vt in. l. pactum. C. de colla. sed iu-

SEB. SAPIA.

a ¶ Concedi. Exten de etiam in executore Papę dato ad prouidendum, vt notãt omnes. in. c. proposuit. j. eod. Quid autem si sit facta commenda ad tempus: vtrum tempus illud laterañ. cõcilij interim currat: vide glos. in c. nemo deinceps. in glos. fi. de cle. in vj. Nunquid autẽ tempus de quo hîc habeat locũ in eo qui habet constitutum vicarium in ecclesia annexa. vide Abba. in. c. extirpandæ. in. ſ. qui vero in repeti. col. ix. ſ. de præben.

b ¶ Executore Papæ. Adde Cal. consil. xxxiij. de præbend.

c ¶ Diminuẽdam. Adde vidẽda quæ posui in. l. fi. C. de pact. in apposti. in impressione de tortis.

a ¶ Præbẽdã. Adde videndũ Ol.conſ. a cxxxij.d.Car.conſil.lxiiij.Franci.de Are.conſi.xvij.

b ¶ Diuidẽdo. Adde An.cõſi.cccciiij. Anton. Franciſc. b

c ¶ Et futura. de donatiõe eõm bonorũ præſentiũ & futurorũ: an valeat: vide quę plenè habẽ tur per An.Imol. Alex.& alios.in.l. ſtipulatio hoc modo concepta.ff.de ver.obl.& traditur p Bal.& alios ſcri. in.l. fin. C. de act. Imò qui donat o- c mnia bona preſen d tia& futura, põt retinere de bonis donatis tantum, q̃ viuat: vt eſt gl.in.l.in con de mnatione. de re iudi.& in.l.ſi quis argentũ.in.§. ſed in his omnib⁹. & in.§.ſi quis vniuerſitatẽ.C.de do. quod eſt intelligẽ dũ verũ: niſi donãs ſit arti fex talis, q̃ poſſit a limẽta lucrari. De quo vide p Bal.in.c.j.in pri. de nat.feu.in v.ſib. feu. vbi etiã dicit, q̃ illa gl. in. d.l.in condemnatione, 12 eſt fin. f

d ¶ Eccleſiæ tamẽ. Adde eundẽ cõſi. xlix.&.cij.

e ¶ Poſsit purgari. Adde.d. Car.cõſi. cxlij. Io.de Imol. cõſ.xxxvj. Fran. de are.cõſ.xcv.ro. conſi. cccxxxvij.

§ EB. SAPIA.

f ¶ Quæſtione.de hac quæſtione vi de late per Gem. poſt Ioan. Andr. in.c. P. &. G.§. 13 verum.de iurepa. libt.vj. & Abbat. in.c. paſtoralis.in principio.in.j.columna. j. de iure patro. g

§ EB. SAPIA.

g ¶ Confirmare 14 electionem. Idem dicit Abb.in.c. ij. ẽ.de ele.

h ¶ Satis placet.

ramento firmatur: vt in.c.ij.de pa.lib. vj. Quandoq̃ fit pactum ad ſucceſsionem futuram præbendam: [a] ſeu ad tollendũ arbitriũ vltimę diſpoſitionis: & nõ valet: quia cõtra bonos mores: vt in.d.l.ſtipulatio hoc modo. adeò quòd ſecundũ Bar. nõ firmatur iuramento. arg. regulæ, non eſt obligatoriũ. in.vj. Aut fit pactũ de certo modo diuidẽdo [b] acquirẽda per ſucceſsionẽ futurã, & tunc ſi fit in genere, valet. arg. in.l.iij. ff. pro ſo. Si verò fit reſpectu certæ perſonæ, vt puta ſuper hæreditate Titij. & nõ valet, niſi cõſentiat is, de cuius hæreditate agitur: vt in. d.l. fi. C. de pact. & hæc procedunt regulariter. ¶ † Et inducitur ad quæſtionem. Nunquid poſsit quis paciſci in vita, vt bona alicuius ad eũ pertineant irreuocabiliter poſt mortem ? & Dyn. tenuit, quòd ſic: donãdo omnia bona ſua, & interponẽdo iuramẽtum. hoc tamẽ cõmuniter nõ tenetur. Aut enim quis donat alicui preſenti hereditatẽ ſuam. & nõ valet: vt.d.l.poſtulatio. Aut omnia bona ſua preſentia & futura, [c] & etiã non valet ſecundũ Bar. quia tollit libertatẽ faciẽdi teſtamentũ eccleſię: tamen [d] poteſt fieri hęc donatio: ſecundũ eũ vt ipſe no. in.l.fi. prę̃al. Poſſet tamen dici, quòd etiã cuicunq̃ facta valeat: quia põt eſſe hęreditas ſine rebus corporalibus: vt in. l. hęreditatis. ff. de verb. ſig. & ita tenuerunt multi legiſtę moderniores. Et apertè pro hac opi. facit ratio Bar. in auth. ingreſſi. de ſacroſan. ecce. Aut donãtur bona preſentia: & valet donatio, ſecũdũ omnes. l. fi. C. de pac. ¶ In gl. in ver. *intra ſex menſes*. ibi: *de ele. c. vlt.* dic, quòd ibi nõ erant canonici impediti eligere: quia poterãt petere licẽtiã à ſuperiore. Nõ enim fuit eis interdictũ, vt nõ eligerent: ſed vt nõ eligerẽt ſine licentia ſuperiorũ. Vnde poterãt ſibi prouidere petẽdo licẽtiã: & dic, quòd tempus illud ſeme ſtre eſt vtile certo reſpectu: quia nõ currit tẽpore impediměti, ſed alio reſpectu, eſt cõtinuũ: quia currit in diebus feriatis. quod tempus dicatur cõtinuum: & quod vtile: dic, vt no. in cle. vnica. de in integ. reſt. & .ff. de diuer. & tẽp. preſcri. ſuper rub. ¶ In ea gl. ibi. *de arbitris. Celſus*, dic, quòd in caſu noſtro non poteſt mora purgari: quia per lapſum huius temporis, incõtinẽti deuoluitur poteſtas ad ſuperiorẽ: vt in iuribus alleg. in gl. Sed generaliter quãdo mora poſsit purgari: dic, vt not. in regula mora. de re. iur. in. vj. & .c. potuit j̃. de lo. ¶ In ea. gl. ibi: *nulla licẽtia à ſuperiore petita.* & hoc dictũ gloſſ. no. & pro eo facit tex. in.c. poſt electionẽ j̃. eod. Nã ibi tenuiſſet collatio, ſi deuolutio realiter fuiſſet facta. ad idẽ ca. bonę. el. j. de elect. ſentit Inn. in.c. conſtitutus j̃. eo. ¶ † Extra gl. quero de quotidiana queſtione ſ: Nũquid iſtud tẽpus ſemeſtre habeat locũ in habẽte inſtituere preſentatum per patronum? Do. de rot. dec. ccl. tenẽt quòd nõ. Loquitur enim iſte tex. in eo, qui habet cõferre: & ideò nõ exẽditur ad habentẽ inſtituere. Reſpectu enim inſtitutionis fiẽdę nõ reperitur tẽpus à iure limitatũ. Remediũ eſt ergo vt recurratur ad ſuperiorẽ qui præfiget terminũ debenti inſtituere. & ſi nõ inſtituit intra terminũ, ipſe ſupplebit. ad hoc quod no. in.c. ex partej̃. eo. tit. Et poteſt eſſe ratio huius dicti. Nã debens inſtituere, nõ debet habere tempus, ita prolixum: ſicut is, qui habet conferre: cũ inſtitutio fiat de perſona præſentata. vnde nõ habet ſuperior niſi illum examinare: aliàs ſequeretur: quòd beneficium poſsit vacare longo tempore. † Nam patronus habet ſex menſes ad præſentandum: vt in.c. vnico. de iurepatro. li. vj. ſi ſuperior haberet alios ſex menſes ad inſtitutionem, vacaret ſic beneficium per annum ante, quàm deuoluereturpoteſtas ad alium ſuperiorem. Et idem puto dicendum in eo, qui habet confirmare electionem [g]: vt tempus ſibi præfigatur per ſuperiorẽ, ſi electũ differt intra tẽpus debitũ cõfirmare. ¶ † Vltimò hic quæro, ſi patron⁹ differt preſentare intra tẽpus ſibi ſtatutũ, ad quẽ deuoluitur poteſtas, præſuppoſito q̃ ius inſtituẽdi ptineret ad prælatũ inferiorẽ Epiſcopo. Nã primò videt, q̃ ad Epiſcopũ fiat deuolutio: quia iſte Prælatus inferior habet inſtitutionẽ de iure ſpeciali. quod quidem ius debet reſtringi & non extendi ad collationẽ liberam, quæ nunc eſt fienda propter negligentiã patroni. Debet enim fieri deuolutio ad Epiſcopũ, tanquàm ad ordinariũ. Nã res de facili reuertitur ad naturã ſuã. xxxv. diſt. c. ab exordio. & .l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. in fi. ff. de pact. ſed in contrariũ eſt gl. ſing. in cle. vnica. de ſupp. neg. præla. quæ vult quod habens inſtituere, habet tunc collationẽ liberã, quod ſatis placet. [h] Nam præſentatio patroni nõ transfert aliquod ius ſpeciale: ſed eſt quoddam initium, ſeu quædam ſeruitus: vt in.c. quod aũt. de iurepa. Ius enim ſpirituale tranſfertur ex ſola inſtitutiõe: vnde priuato patrono per negligentiã ſolũ tollitur ſeruitus illa, & pura diſpoſitio remanet penès debentẽ inſtituere. quod nota ſemper: quia ſubtilis eſt iſta quæſtio, & poſſet de facto venire.

h

§ SVMMARIVM.

1 *Beneficia vacantia non poſſunt conferri: licet ille, cui erãt promiſſa, ante quàm vacarent, appellauerit.*
2 *Promiſsio beneficij vacaturi non conualidatur data eius vacatione: qua promiſsio ab initio fuit nulla.*
3 *Appellatio minus legitima non impedit libertatem conferendi beneficia.*

CAP. III.

1 RElatum. ¶ † Beneficia vacantia conferuntur non obſtante appellatione illorũ, quibus promiſſa fuerunt ante, quàm vacarent. h. d. Secunda ibi: *conſultationi.* ¶ Caſus literalis. Aliqui recipiebant promiſsiones de eccleſijs non vacantibus: poſtmodum vacabant. Illi appellabant, ne alijs conferri deberent: quæritur, an tali appellationi ſit deferendum? Reſpon. Papa, quòd cũ tales promiſsiones in concilio Laterանẽ. prædicto ſint caſſatæ: nunquam prætextu talis appellationis, debet omitti, quin ordinentur in eis perſonę idoneæ cum vacauerint.

2 Ber. ¶ † Not. j. quòd promiſsio vacaturi beneficij, non conualidatur, etiam data vacatione illius beneficij. Nam cùm promiſsio à principio fuerit nulla, ex ſola vacatione ſubſequenti, non conualidatur. argum. in.c. auditis. de elect. ¶ † No. ij. quòd appellatio minus legitima, non impedit libertatem conferendi. Et no. q̃ promittens beneficium vacaturum, nullo modo obligatur ad obſeruandum obligationem: quia damnata eſt à iure.

§ SVMMARIVM.

1 *Collatio beneficij facta per collatorem non valet, ſi Papa ante ſibi reſcripſit, vt alteri conferret: & ad hoc miſit executorem. 2. 7.*
3 *Executor datus ad dandum alicui canonicatum, non poteſt ei conferre, vel prouidere de præbenda vacatura. 8.*
4 *Inueſtitura non transfert in inueſtitum poſſeſſionem corporalẽ: intellige quãdo inueſtitura fit in abſentia rei inueſtitæ. 22.*
5 *Beneficia vacatura ſolus Papa poteſt conferre: licet de honeſtate non debeat facere.*
6 *Papa poteſt diſpenſare contra ſtatuta concilij generalis.*
9 *Papa in quibus caſibus non diſpenſat.*
Bigamus ex diſpenſatione Papæ ex cauſa facta poteſt promoueri ad ſacros ordines.
10 *Papa non diſpenſat in concernentibus fidem. 20.*
11 *Decimæ ex diſpenſatione Papæ, an non ſoluantur?*
12 *Papa in totum poteſt tollere votum ex cauſa: aliàs non.*
Epiſcopus verò nõ poteſt tollere in totũ: ſed põt ipſum cõmutare.
Papa poteſt facere omnia, quæ ipſe Deus, claue tamẽ nõ errãte.
13 *Papa ſine cauſa nõ põt quẽ abſoluere à iuramento, neq; ſeipſum.*
14 *Papa non poteſt diſpenſare circa vniuerſum ſtatum eccleſiæ: niſi ex aliqua iuſta cauſa.*
Papa nõ põt cõcedere Principi ſeculari, vt poſsit iudicare inter clericos:

clericos: niſi ex magna cauſa.
15 *Monachus ex diſpenſatione Papæ an poſsit habere proprium.*
16 *Papa nõ diſpẽſat in ſecũdo gradu in linea inæquali: ſed in linea æquali ſic.*
17 *Papa non poteſt iudicari, nec ab Imperatore: nec à toto clero, nec populo: niſi de ſola hæreſi. quo caſu eſt deponendus, nõ à ſemetipſo. ſed ab alio.*
18 *Papa exiſtens in peccato mortali, debet moneri ſecundum denuntiationẽ euangelicã: & ſi erit peccatum notoriũ, per quod eccleſia ſcandalizabitur: & monitus non deſiterit, poterit priuari, quia ſapit hæreſin.*
19 *Papæ eſt obediendum circa omnia illa, quæ præcipit, niſi contineant peccatum mortale.*
20 *Papa in omnibus poteſt diſpenſare, præter quàm in articulis fidei, vel præter ea, quæ ſui natura ſunt mala.*
21 *Sententia, an tollat, vel tradat dominiũ illi, cõtra quem, vel pro quo datur.*

CAP. IIII.

1 RPoſuit. ¶ † Si ſcribitur ei, ad quẽ ſpectat collatio, dato executore ad prouidendũ per præſentationẽ literarũ collatori factã affictur præbẽda: ita, q̃ collatio alteri facta non tenet. h. d. ſecũdum verũ intellectũ. ¶ Et duę ſunt partes principales. Primò narrat factũ cõtinens gratiã, & executoris proceſſum: capitulo contemptũ: & duplex factũ Cælestini. Secũdò ponit mãdatum Inn. præmittẽs proteſtationẽ & ipſius motiuũ. ibi: *licet autẽ.* ¶ Caſus literalis. Cælestinus Papa mãdaut Præpoſito & capitulo Cameracẽſi: vt. T. presbyterũ reciperẽt in fratrẽ: & aſsignarẽt ei prębendam proximò vacaturã, quæ ad donationẽ ſuã ſpectaret in eccleſia ſua, Decano Remẽſi ſuper hoc executore cõceſſo. Sed cum Decanus inueniſſet eos contumaces, dictũ presbyterũ inueſtiuit de prębenda primò vacatura in eccleſia Cameracẽſi pertinẽte ad donationẽ ipſorũ. tandẽ vacauit vna prębenda, & ipſi eã alij aſsignauerũt. Cælestinus hoc intelligens, & volens ratũ habere, quod ab eodẽ Decano factũ fuit, caſſauit collationẽ factã à capitulo, & dictũ presbyterum de ipſa per annullũ inueſtiuit. Sed etiã dictus presbyter prębendã illã adhuc quietè habere nõ potuit: cũ alius eam poſsideret. Acceſsit ad dominũ Inn. & expoſuit ei omnia præ dicta. dixit ergo Inn. q̃ licet non ſit intentionis ſuæ inueſtituras de vacaturis factas contra canonicũ inſtitutũ ratas habere, qui poteſt contra ius diſpẽſare: tamẽ cõſyderans, quòd dictus presbyter non fuit inueſtitus de vacatura, ſed vacante per Cælestinũ, quæ poſt caſſationem conceſsionis, quam fecit capitulũ, intelligebatur vacare: mandat Papa Præpoſito & capitulo Cameracen. qualiter amoto ab eo, quolibet detentore, dictã præbendã prefato presbyro aſsignare procurẽt. B. ¶ † No. j. q̃ per mãdatũ factũ ordinario dato executore ad prouidẽdum ex ſola preſentatione afficitur po
a teſtas ordinarij [a]: vt collatio alteri facta nõ valeat. Et iſte eſt verus intellectus iſtius. c. hodie magis probatur in.c. ſi capitulo. eo. ti. in vj. Hic enim ſcriptũ fuit capitulo, & fuit datus executor ad prouidendũ de prębenda in defectum capituli. vnde ex ſola preſentatione facta capitulo, affecta fuit poteſtas capituli: ita, quòd collatio
3 præbẽdæ poſtmodũ vacãtis: alteri facta nõ tenuit. ¶ † No. ij. q̃ executor nõ poteſt prouidere, ſeu inueſtire de vacaturo beneficio. licet ergo poſſet cõferre canonicatũ de preſenti, ſi hoc mandatur: nõ tamen debet conferre prębendã, niſi prius vacet prębenda. ad
4 idem ca. ſi capitulo. &.c. executor. eo. tit. ¶ † No. quòd per inueſti turam nõ transfertur poſſeſsio corporalis. Nã Cælestinus hic inueſtiuit clericum per annullũ, nec per hoc fuit translata poſſeſsio corporalis: imò in fin. mandat capitulo: vt prębendã aſsignet ſibi dando poſſeſsionem. & de hoc vide, quod latius dixi in.c. authori
5 tate. ſ. ti. prox. ¶ † No. in verſic. *licet.* quòd licet Papa poſsit dare ius ad beneficia vacatura: non tamen de honeſtate. vnde Inno. hìc fatetur ſe nõ velle habere ratã inueſtiturã de vacaturis beneficijs.

6 ¶ † Sed no. exiſto ver. iuncto. c. ij. ſ. e. q̃ Papa poteſt diſpẽſare [b] cõ d
b tra cõciliũ. Nã. c. ij. alleg. fuit editum in cõcilio generali. & nihilominus Papa hìc dicit, quòd ſupra illud ius poſsit diſpenſare. Pro hoc. c. ſignificaſti. ſ. de ele. vbi dicitur, q̃ in cõſtitutionibus cõcilij, intelligitur authoritas Papæ. ſed dic, vt ibi plenè dixi. ¶ Opp. con
tra tex. videtur enim cõtrarius ſibi in multis locis. Nã primò dicit, e
q̃ executor reperit canõicos cõtumaces: & ideò inueſtiuit de prębẽda vacatura. Nã cũ nõ potuerit ĩueſtire de vacatura: vt in ver. li cet. nõ põt dici, q̃ canõici fuerĩt cõtumaces: qa nõ potuerũt dare p
bẽdã vacaturã. Itẽ Cęleſtin⁹ dicit, q̃ valebat factũ Decani: & tñ In. dicit, q̃ nõ eſt ſuę intẽtionis habere ratã ĩueſtiturã de vacaturis factã. a
& nihilominus mandat illi, pro quo fuerat ſcriptũ, prębendã aſsignari. Item videtur iſte tex. contra. c. dilectus. el. ij. ſ. de præb. vbi collatio alteri facta cõtra mandatũ Papæ, tenet
nec reuocatur: & tñ Cęleſtinus hìc ruocauit b
collationẽ factã per capitulũ. † Sol. ex gl. col 7
liguntur plures lec. ſed vera & communis lec. eſt, q̃ hìc fuit ſcriptũ, non ſolũ ordinario: ſed etiã executori: quo caſu p ſolã præſentationẽ literarũ ordiario factã afficitur poteſtas ordinaria: vt collatio alteri poſteà facta nõ teneat: vt probatur hodie clariſsimè in.c. ſi capitulo. meritò collatio facta poſteà p capitulũ nõ tenuit. & ſic nõ ob. d. c. dilectus. qa ibi fueratſcriptũ ſoli ordinario. quo caſu nõ abdicatur poteſtas ab ordinario: ideò collatio alteri facta tenet. ſed qñ ſemel daĩ executor ad prouidendũ in defectũ ordinarij incõtinenti, cũ ordiarius nõ vult parẽre: poteſtas transfert ad executorẽ. ideò collatio alteri facta p ordinariũ
c nõ tenet: meritò Cęleſtinus caſſauit illã colla tionẽ alteri factã. Vnde illa caſſatio refert potius ad factũ, quàm ad ius: quia vt prędixi erat nulla ipſo iure. vnde licet decan⁹ malè fecerit inueſtiẽdo de vacatura prębẽda, tñ præſenta
tio literarũ iã affecerat manus ordinarij. Et in c
eo, q̃ tex. dicit: q̃ reperit canonicos cõtumaces. dic, q̃ fuerũt cõtumaces in recipiẽdo illũ d
in canonicũ: quãquã eñ prębẽda nõ vacãs, nõ
poſsit cõferri, tñ receptio ĩ canonicũ debebat fieri de preſenti, ſecũdũ mãdatũ Papæ. nec Cęleſtin⁹ cõtrariaĩ Inn. vel ecõtrà. Nã Cęleſtin⁹ vult habere factũ Decani ratũ in effectu. Inn. verò reprobauit formã, quaten⁹ Papa inueſtiuit de vacatura: ſed ĩ effectu ap. p̃bauit, dũ exequitur collationẽ factã p capitulũ. Et ſecundũ prædicta debent intelligi varietates poſitæ in
gl. ¶ † In gl. ibi: *& malè.* no. gl. iũct. tex. q̃ exe 8
cut⁹ p Papã ad. p̃uidendũ de vacãte bñficio, vel cũ vacabit: nõ põt cõferre bñficiũ nõ vacãs: ſed debet pri⁹ expectare vacationẽ. ¶ Et no. q̃ gl. in fi. dicit, q̃ Cęleſtin⁹ fuit mot⁹ de facto, & non de iure. dic meli⁹, vt p̃dixi: q̃ imò de iure: qa collatio alteri facta nõ tenebat, nec habuit ratũ factũ Decani in forma: qđ patet e
ex eo, q̃ ipſe inueſtiuit de vacãte. nã ſi voluiſſet habere ratũ factũ in forma, fuiſſet cõtent⁹ illa inueſtitura Decani. ¶ In gl. ĩ ver. *aſsignatis.* in fi. dic, q̃ collatio ipſo iure fuit facta p capitulũ. vñ caſſatio Cęleſtini refert hìc ad factũ.
& ad. c. dilect⁹. reſpõ. vt. ſ. dixi. ¶ † In gl. ĩ ver. 9
diſpenſare. no. bene hãc gl. qa notabilis & multũ allegabilis in materia ſua, attingens multos caſus dubios, in q̃bus Papa nõ diſpẽſat. & vide quaſi eoſdẽ in Spe. in ti. de leg. ſuper rub. de diſpẽſa. in. §. nũc breuiter. in vlt. col. ¶ Et inquã tũ gl. in prin. dicit, q̃ diſpenſat cõtra Apoſtolũ [d] allegãdo. c. lector. xxxiiij. diſt. & videtur d
gl. velle, q̃ eũ bigamo [e] poteſt Papa diſpẽſare: e
vt p̃moueatur ad ordines: licet Apoſtol⁹ aliud dixerit. Spe. tamen in loco præallegato videtur ſentire contrariũ. Sed tu plenè vide per doc. in.c.ij. de biga. vbi cõiter tenẽt primum. Et intelligo, q̃ diſpenſat ex cauſa. Nã cum Apoſtolus fuerit mot⁹ inſtinctu ſpirituſſancti, nõ debet ſine cauſa eiꝰ præceptũ relaxari arg.

Adde Lap. alleg. lxvij.
¶ Ordinarij. Ad. de videndum Fe. de. conſil. ccxcix. vbi latè.

§ EB. SAPIA.

¶ Diſpenſare. An Papa poſsit diſpenſare cõtra ius commune ſine causa, tradit Feli. in. c. poſtulaſti. col. xv. verſ. quartus caſus ſ. de reſcrip. & nũquid Papa non verus, ſed qui Papa reputatur, hoc poſſit facere, vide eundem Fel. in. c. capitulum. col. vltim. ſ. eo. tit. de reſcript.

§ EB. SAPIA.

¶ Non tenet. Ad. de quod voluit Oldra. conſil. cccxix.
¶ Contra Apoſtolum. Vide Angel. in. l. bene à zenone. C. de quadri. præſcrip. vbi dicit, quòd Papa non diſpenſat in his, quæ ſunt contra articulos fidei: ſed bene in his, quæ pertinent ad vniuerſalem ſtatum Eccleſiæ: quia in his eſt maior Apoſtolo. refert Fel. in. c. quę in eccleſiarum. co. viij. ver. & per hãc limitationem. ſ. de poteſtate Papæ.
¶ Bigamo. Adde Anch. conſ. cxxij. & de poteſtate Papæ in diſpenſationibus, vide per eũdem conſil. ccxl. & cccIxxiiij.

¶ Episcopus autē dispēsat. Adde in quib⁹ dispēset Episcopus, do. Car. consil. xxxv. Anto. Francis.

¶ In quibus casibus valeat dispensatio Episcopi, vide Spe. in ti. de dispu. i. §. nūc de Episcoporū. vbi plenè ponit. & vide gl. in c. min⁹ l. di. & do. Card. in cle. j. in. §. j. de religio. do. & adde, ꝙ dispēsatio permissa Episcopo potest ab eo solo fieri sine capitulo: vt est glo. in c. cū ex eo. de election. lib. vj. neque potest Episcopus dispensare cum corrupta: vt sit abbatissa: sed solus Papa, vt p. d. Car. in cle. ij. & statuimus. de statu monа. Et tene mēti ꝙ dispēsatio facta p Episcopū, vel aliū inferiorē à Papa, nō valeret nisi in casibus permissis, & causa cognita: vt per dom. Ant. post Innoc. in. c. at si clerici. de iudi., & per eūdē Inno. in. c. veniēs. de fil. presb. nec potest Episcopus dispēsare cū illegitimo, & facere eū habilē ad præbēdā ecclesiæ cathedralis. & notāt do mi. de Ro. in deci. cxxxix. incip. vo luerūt domini. in nouis. Et adde etiā ꝙ potestas dispēsandi competens Episcopo, nō cōpetit eius vicario. ad quod vide Paulum de cast. in consilio suo. cxvij.

¶ Statū ecclesiæ. Adde Rom. cons. cccxlv. Oldr. consilio. cccxxv.

SEB. SAPIA.

¶ Statum ecclesiæ. Vide Abbat. in disputa. sua incipi. Episcopus & quidā rector. col. xxj. ver. venio ad tertiū mēbrū. vbi dicit, ꝙ in cōstitutione Papæ. p quā alteratur status ecclesiæ vniuersalis, requiritur euidēs causa, quæ nō præsumit in tali casu, de quo etiam per opti. in. c. contra. & c. sunt quidam. xxv. q. j. & ita dicerem in casu sequenti in glos. ¶ † Et in hoc potest dici capiēdo alium casum exceptū à glo. quòd aut Apostolus aliquid dixit circa fidē. & tunc Papa non dispensat in illo. ad hoc vide tex. x. q. iij. in. c. si is, qui præst. vbi referuntur verba Apostoli dicentis: quòd si etiā Angelus de cælo diceret contrarium, anathema sit. vnde fortius Papæ non est credendum. & hoc voluit hîc glo. &. xv. dist. in. c. sicut. In alijs verò non concernentibus fidem, potest Papa dispensare ex causa: quia ille, qui dispensat, non tollit legem: sed ex causa incerta persona: vel ad tempus remittit. & dispensatio quā do ꝙ necessaria est. l. dist. in. c. domino sancto. & ca. cum institueretur. Nam quando ꝙ ipse Deus dispensauit cum Patriarchis, qui habuerunt simul plures vxores. de quo dicendū vt leg. & no. in. c. gaudemus. de diuor. Sed sine causa non puto, quòd dispensare possit; quia non est dispēsatio, sed dissipatio. vt dixit post beatum Tho. Io. And. in. c. de multa. §. de præben. Nec esset bona præsumptio in Papa, si vel let dispensare contra dicta sanctorum: & maximè Apostoli: vt in. d. c. contrà. & c. sunt quidam. ¶ † Excipit deinde gl. casum notabilem in solutione decimarum. De hoc qualiter Papa dispenset in decimis non dandis: dic, vt plenè not. Hostien. in. c. à nobis j. de deci. vbi dicetur. † Item inquantum dicit glo. quòd in voto dispensat: intellige quando hoc facit ex causa. Nam sine causa non potest tollere obligationem Deo per votum acquisitam. vide glo. not. in. c. non est. infrà de voto. Episcopus autem dispensat[a] circa votū: vt in capi. j. & quod ibi not. de voto. ¶ Sed credo quòd hîc sit differētia inter Papam & Episcopum. quia Episcopus non liberat ex toto à voto: sed commutat in causam Deo magis acceptam: vt in. d. c. j. sed Papa potest ex causa ex toto liberare, quemadmodum posset ipse Deus: quia verisimile est, quòd Deus ex causa dedit potestatē suam inter homines vicario suo: aliās non fuisset bonus paterfamiliās, si dimisisset gregem suum sine pastore, qui ex causa posset omnibus consulere, vt in simili dicit Innoc. in cap. quod super his, de voto. vnde, vt dicit nota. Hostien. in cap. quanto. de translatio. prælato. cum idē sit Dei & vicarij sui consistorium, potest Papa ferè omnia facere, quæ Deus potest claue non errante. Et idem dicit Inno. de iureiuran. in. c. quanto. Nam Christus generaliter dixit Petro: Quodcunq; ligaueris & c. & quia dixit quodcunq;, nil excepit. in. c. solitæ. de maio. & obedie. xxxj. j. c. quòd si dormierit. ¶ † Et idē dic circa iuramentum. Nam sine causa Papa illud non relaxat: vt not. dixit Inno. in. c. cum inter. de renunc. & glos. in cap. quanto. de iureiurand. & sic limita dictum huius glo. Ex quo infertur, quòd cum Papa sine causa, non possit aliū absoluere à iuramento: fortius nec seipsum. argu. op. in. c. fin. §. titu. proxi. ¶ † Demum gl. excipit: vt nō possit Papa dispensare contra vniuersalem statum ecclesiæ[b], & notabis bene hunc casum: quia comprehendit in se multos casus. Et glo. in. c. literas. de rest. spolia. in ver. dispensare. Sed cōtra hoc facit. c. nō debet. de cōsan. & affi. vbi Papa ex toto immutauit vniuersalē statū ecclesiæ, relaxādo phibitionē cōiugij in. v. vj. & vij. gradibus cōsanguinitatis & affinitatis. vnde glos. videtur dubitasse in. c. quæ ad perpetuam. xxv. q. j. sed pro nūc potest solui, quòd aut decoloratur status ecclesiæ ex tali dispensatione, seu immutatione: & tunc Papa nō potest. & sic intellige hāc glo. & consil. & vide bo. text. in. c. & si illa. j. q. vij. quod tenuit Spe. in loco præalle. & Arch. xxv. q. j. c. sunt quidam. Ex quo infertur Papā non posse sine causa dare potestatem alicui Principi seculari, vt possit iudicare inter clericos: maximè cum priuilegia clericorum sint de iure diuino: vt not. xcvj. dist. si Imperator. & per Inno. in. c. ij. de ma. & obe. Aut non decoloratur status ecclesiæ: vt puta, quia subest causa mutandi, vel dispensandi: & tūc credo, quòd possit maximè circa vnum casum, vel duos. sic intelligo. d. c. non debet. & cōcor. gl. in. d. c. quæ ad perpetuam. &. c. sunt quidam. Sed quidam sunt, qui de hoc dubitauerunt. ¶ † Dicit insuper hîc glo. ꝙ non dispensat, vt monachus habeat proprium: de hoc plenius & melius vt dicetur in. c. cum ad monasteriū. de sta. reg. vbi per doc. & per Ioan. an. in regula, semel Deo dedicatum. de reg. iur. lib. vj. in mercu. † Et in fi. gl. intellige, quòd Papa non dispensat in secundo gradu inter ascendentes: sed in collateralibus dispensat in linea æquali: non autem in linea non æquali: vt puta vt patruus possit ducere neptem[c] in vxorem. Sunt enim in secundo gradu in linea inæquali. Sed cum filijs duorū fratrum poterit dispensare: quia sunt in secundo gradu in linea æquali: ita no. in. d. c. literas. vbi vide rationē. & in. c. gaudemus. præal. & sic declarate fi. gl. ¶ † Extra glo. dicit hîc Host. ꝙ Papa intantùm habet sui ipsius potestatem, vt pro facto vel dicto non possit ab alio accusari,[d] vel condemnari: nisi de hæresi. xl. dist. si Papa. Potest tamen si iacet in peccato admoneri, iuxta regulam euangelicam, si peccauerit &c. tam publicè, quàm occultè: iuxta qualitatem peccati: quia non est exemptus à regula euangelica. Dicit tamen, ꝙ alteri parti illius regulæ non subijcitur: dum dicit, quòd si non audiuerit, dic ecclesiæ: quia excepta causa hæresis, non potest iudicari, etiam si Imperator & totus clerus & populus simul conueniant. ix. q. iij. nemo. & c. aliorum. Vnde quo ad Papā exponit ipse illa verba, dic ecclesiæ, id est, Deo vt ipsum conuertat, vel dic ecclesiæ triumphanti, id est cælesti, vt oret eo. ¶ Ex his dictis Host. no. pulchra dicta. Primò dum sentit, quòd in facto hæresis potest accusari, & ab alio condemnari. Nam alibi fit disceptatio vtrum Papa ab alio in causa hæresis possit condemnari: quia quidam voluerunt, quòd debeat seipsum deponere,[e] sicut fecit in. c. nunc. xxj. dist. sed plus placet hęc opi. vt possit ab alio condemnari & deponi in facto fidei. & hanc opi. expresè tenuit Archi. *c. nos si incompetēter. * in. c. in fidei fauorē. de hære. lib. vj. & facit. ij. q. vij. in. §. item cum Balaā. vers. item Symmachus. & dicit Archi. in. c. fidei. quòd cōcilium erit iudex. Pro quo vide glos. in. c. Anastasius. xix. dist. & vide aliam glo. sing. in. c. si duo, lxxxix. distin. quæ dicit, quòd si est dubium apud quem sit papatus duobus vel pluribus contendentibus super eo, concilium erit iudex. ¶ † Secundò not. ex Feli. in. c. si quādo. col. vj. §. de restitu.

¶ Neptem. Adde Anch. cons. cccl x. xiiij. vbi in facto consuluit.

SEB. SAPIA.

¶ Ab alio accusari. Vide Cardi. Alex. in. c. finodum in. j. col. xvij. dist. Fel. in. c. nonnulli. i. in prin. col. iiij. §. de resc. & in. c. ij. ver. xxiij. si Papa. col. ij. §. de præscr. Ro. in cōsi. ccccxxiij. incipi. quomodo discutienda.

¶ Deponere. Ad de videndum do. Car. cōsi. cxlv. xij. & cl. & ibi quādo sit obediendū eius præcepto. & latè per Ro. eius consi. pen. vbi an Papa possit accusari de quibus se corrigit, eius fin. fol. xiiij.

Anton. Franciscus.

¶ Circa hoc quod hîc dicitur de Papa, an possit accusari, & de quibus: dicas ꝙ Papa neminem habet supra se: nisi conciliū generale licitè cōgregatū per seipsum: coram quo potest solùm accusari de his, quæ discolorant statum ecclesiæ, vel de hæresi. vt per glos. in. c. si Papa. cl. dist. inc. & ideò non potest etiam ab Imperatore iudicari: vt in c. in scripturis. xcvj. dist. nec ab vllo alio: cum non habeat superiorem: vt in. c. cuncta per mundum. & in. c. aliorum. ix. q. iij. Et quòd de hæresi possit accusari coram concilio, habetur in. §. hæres etiam. xvij. dist. & in c. nos si incompetenter. §. item cum Balaam. ij. q. vij. & per Archi. in. c. in fidei fauorem. de hære. lib. vj. & per do. Card. in. c. licet. de elect. in clement. ij. in. §. nuncij. ad fi. de hære. vbi dicit, quòd cum concilium nō possit facilè congregari, posset dānari de hæresi, per successorē, quod etiā voluit. d. Car. d. c. licet. ii fi. de ele.

no. ex dicto Host. ꝙ Papa existens in peccato pōt admoneri secundam regulam euāgelicā. de qua in. c. nouit. de iudi. licet gl. dubitauerit. ij. q. j. c. si peccauerit. quæ dicit, ꝙ ex quo nō potest ab alio iudicari, frustratoria est illa denūtiatio. Sed tu dic melius quàm dicat hîc Host. ꝙ si peccatum Papę est publicū & inde scandalizatur ecclesia tunc tota regula euangelica habet in eo locū: vt si admonitus nòn vult desistere: dicatur toti ecclesiæ. i. concilio. & ab eo poterit puniri: quia est suspitio hęresis cōtra eū qui stat in peccato publico scandalizans ecclesiā, & monitus nō se vult corrigere. Ita dicit gl. fin. quā alleg. totus mundus in. c. si Papa. xl. di. serua ergo dictū Hosti. cū peccatū est o ccultū, seu cū ecclesianon scādalizatur. sed vix pōt accidere, ꝙ ex peccato publico Papę ecclesia nō scandalizetur. iuxta illud propheticum: Si is qui est vnctus peccauerit, faciet populū delinquere. s. per malū exēplū vt in. c. magnæ. de voto. † Dicit etiā Host. circa subditos Papæ ꝙ omnes tenentur sibi obedire, quicquid præcipiat: dūmodo certū sit, ꝙ præceptū non cōtineat peccatum mortale. Nā in peccato mortali nō tenentur sibi obedire: sed potius Deo, qui est verus pontifex. xj. q. iij. Iulianus. &. c. si dominus. &. c. requisisti. † In potestate verò dispensandi dicit hîc Vinc. ꝙ in omnibus potest dispēsare præterquā in articulis fidei[a]. quod satis mihi placet. & est dictū valde notabile. & intellige de dispēsatione propriè sumpta. s. quā fecit ex causa rationabili. & vide Inn. in. c. cū ad monasteriū. de statu reg. vbi dicit, ꝙ sine causa nō dispensat in his, quæ nō sunt iuris positiui puri. & vide quod dixi in. c. de multa. §. de præben. Dicit tn Host. dictū Vincē. verū: nisi interueniat peccatum mortale: quia in illo non dispensat intelligēdo, ꝙ sit peccatū mortale ex leg. diuina, & nō ex. l. positiua: quia illi non subijcitur. & credo ꝙ idē sentit Vincē. & vide gl. in. d. c. literas. quæ idē voluit: vbi dicit latius, ꝙ in his, quæ sui natura sunt mala: Papa dispēsare non pōt. de iureiur. & si Christus. tu vide bo. tex. xl. dist. c. j. & ista sufficiant pro nunc.

¶ † In gl. in ver. *vacare*. no. gl. quia solet multū allegari, ꝙ persentētiā perdat dominiū. & colligitur ex tex. in eo, ꝙ dicit, ꝙ per cassationē collationis vacauit præbenda. & sic prouisus perdit omne ius quod habebat in præben da: aliās nō diceret vacare: sed gl. est verisima, qn sententia est iuris priua tiua, sicut fuit ista. quid aūt si esset iuris declaratoria: & an acquiratur dominiū illi: pro quo fuit lata sentētia? Dic de hac quæstione & præcedēti: vt est bo. gl. insti. de offi. iudi. in fi. per Cy. in. l. j. C. cōia vtriusque iudi. per Bart. in. l. pōponius. ff. de acqui. pos. aliquid per Inno. in. c. cum nostris j. eo. & p Ioan. Cal. hîc. ¶ † In gl. fi. ibi *i. collatā*. h. d. gl. vt euitaret contrarium. Nam ex quo iste fuerat inuestitus per Cælestinū de prębenda vacāte, acquisiuerat omne ius: vnde frustra manda Papa in fi. illi præbēdam assignari. Sed dic, ꝙ refertur ad corporalem possessionem secūdum alium intellectum, quem glo. subijcit. & ille plus placet: quia per inuestituram in absentia factam non transfertur possessio: vt dixi in. c. authoritate. suprà ti. proxi. Innoc. ponit hîc vtrum executor possit prouidere de beneficio vacanti de iure. & non de facto. Quod vide: quia de facto potest, non de iure.

SVMMARIVM.

1 *Collatio beneficij vacantis, si non sit facta intra sex menses, non transit in superiorem, si collator fuit legitimè impeditus quòd tempus currit à die notitiæ vacationis. 7. 8. videj. e. c. ex parte. uu. 13.*

2 *Intrusus in beneficio dicitur ille, qui sine authoritate illius, ad quem spectat collatio: illud tenet.*

3 *Tempus præfixum propter negligentiam alterius, non currit impedito: quocunque impedimento iuris, vel facti: secus si tempus est præfixum in fauorem alterius, quo casu currit ignoranti, vel impedito.*

Executor testamenti, si non potuit exequi testamentum intra annum: nihilominus deuoluitur potestas ad Episcopum.

4 *Collatio beneficiorum deuoluitur ad solum Papam: quando Episcopus non potuit conferre, quia est suspensus. nisi talis collatio esset cōmunis Episcopo, & capitulo. quo casu capitulū conferret.*

5 *Papa, si vult, potest conferre omnia beneficia de mundo: & in collatione beneficiorum concurrere cum quolibet ordinario licet non sit honestum, quòd auferat alijs potestatem.*

Papa est ordinarius totius orbis.

6 *Saluus cōductus datus alicui ad veniendum ad aliquem locum, intelligitur, quòd possit ibi securè morari, & securè redire.*

7 *Ignorantia probatur per iuramentum illi us, qui illam allegat. videj. c. ex parte. nu. 13.*

9 *Confirmatio in forma communi, vel ex certa scientia, quando dicatur.*

10 *Capitulum quando habet conferre beneficia ex negligētia Episcopi, an conferet quando Episcopus incipit esse in mora: an post lapsum sex mensium?*

11 *Restitutio in integrū ex illa clausula generali, si qua mihi &c. aufertur impedito ob suum delictum. 3.*

12 *Suspensus ab officio tantum, non potest conferre beficia.*

13 *Damnum, quod quis habet culpa sua: quo casu sibi imputetur.*

Casus fortuitus imputatur illi, qui dedit operam rei illicitæ, per quam ille casus venit.

14 *Per delictum clerici confiscantur bona sua patrimonialia, non autem bona suæ ecclesiæ.*

Fiscus reperitur etiam penes ecclesiam.

Bona clerici delinquentis, an applicentur fisco ecclesiæ Romanæ, an fisco Prælati sui.

Bona clericorum decedentium ab intestato sine ecclesia, vel cō sanguineis, veniunt ad Prælatum eorum.

Mulcta, quæ imponitur clericis pro delictoan applicetur mulctā a ti. vide remissiuè.

¶ Præter quàm in articulis fidei. Adde, an Papa possit dispensare c. ꝙ quis possit saluari sine baptismo: aut confessione: Feli. in. c. quæ in ecclesiarum. col. vj. secunda conclusio ibi. Idem in irregularitate. §. de cōstitut.

CAP. V.

QVia diuersitatem. ¶ † Semestre ad eligēdum seu conferendū à iure præfixum nō currit legitimè impedito nec incipi currere: nisi à die notitiæ vacationis. & est tex. multū allegat. & quotidianus. Duæ sunt partes principales. In prima Archi. querela. In secunda causæ cōmissio ibi: *mandamus*. Secunda subdiuiditur. Nā primò ponit mādatum, & soluit obstaculum. Secundò duos casus excipit, ibi, nisi. Et secundū casum tripliciter exponit ibi: *sic tamen*. ¶ No. qēs diuisiones capituli, quando nō intelligis tex. quia multum declarant tex. & nō inbanū sunt inuetæ diuisiones, quod bene not. ¶ Casus literalis. Archiepiscopus Eboracens. fuit suspensus à Papa, tēpore suspēsionis suę & etiā post eā quidā præter authoritatē ipsius intruserat se in ecclesia Eboracens. & alias ecclesias, in quibus collatio beneficiorum pertinet ad ipsum: super his conquestus est Archipiscopus domino Papæ: mādat Papa legato apo. se. qui erit in partibus illis: quatenus cōpellat omnes illos, qui acceperant præbēdas, vel ecclesias, & dignitates pertinentes ad collationē Archiepiscopi præter authoritatem ipsius, ad eas resignandas per sententiam excōicationis, & subtractionē aliorū beneficiorū suorū, non obstante cōfirmatione aliqua se. apost. in forma cōmuni obtenta: nisi fortè aliqui alias habuissent de speciali mādato apo. se. vel authoritate lateranen. cōcil. ita tamē ꝙ tēpus suspēsionis intra sex mēses nullatenus cōputet, quia cōciliū lateranēse cōtra negligētes tātū fuit promulgatū. Itē Archiepiscopus nō potuit vti propria potestate in cōferendis beneficijs: & sic propria culpa suspēsus fuisset à potestate conferendi: nō tamen ad capitulū propter culpā, illa collatio beneficiorum erat deuoluta: sed

a ¶ Intrusus. adde quis dicatur intrusus, Cal. consi. vij. de ver. signi. Ant. Francisc.
¶ Adde q̃ intrusus dicitur, qui iniustè detinet beneficiū: & teneꝛ ad restitutionē fructuum: vt in capi. cum dilectus. de pur. ca. Nā beneficia ecclesiastica, non possunt possideri sine legitima institutione: vt in regula. j. de re. iur. li. vj. & si quid facit intrusus nō valet: vt in. c. omne, quod. xxv. q. j. & habeꝛ per Inn. in. c. nihil de elec. Et iō dicebat bal. i. l. pe. de pign. act. q̃ intrusus nūquā dicitur tolerari in bñficio. Et quo modo cōtra intrusum formetur libellus, qñ cōueniꝛ: vide p Spec. in tit. de ele. in. §. j. in ver. cōtra intrusum.

✠ SEB. SAPIA.

a ¶ Intrusus. quot modis qs dicatur intrusus, declarat Feli. in. c. in nostra col. vij. versi. quot modis. ſ. de reſcri. & in. c. veniens. in ver. not. q̃ intrusus. j. de accusa.

b ¶ Supēſione. Adde tū q̃ Ro. consi. viij. cōſiliuꝛ quòd ei, qui iurauitnon appellare, currat decennium, ſi nō appellauit ratiōe periurij.

c ¶ c. cum eſſes. Adde quæ ibi ponā Deo duce.

✠ SEB. SAPIA.

d ¶ Saluuſconductus. Vide Bal. in l. j. ff. ad. l. Iul. ma. & in. l. vtimur. ff. de ſepul. vio. cū al. l. e. p. Fel. i. c. ij. col. j. ſ. de treug. & pa.

e ¶ Bene notabis. Adde q̃ Lap. alle. ga. lij. dicit, q̃ non creditur Epiſcopo dicēti vacationē ignoraſſe, quia teneꝛ viſitare eccleſias. & dicit do. Car. cōſi. xcix. q̃ rēpus cōferēdi beneficia cōputaꝛ a die ſcientiæ, & quia liter, pbeꝛ ignorātia, vide Ro. conſi. cclxxxij.

ad ipſum Papā donatio pertinebat: qui propter culpā aliquā poteſt conferre præbendas. Tēpus etiā quo acceſsit ad papā, & permanſerit ibidē, & receſsit intra ſex menſes nullatenus computetur: & tēpus ſex mēſium cōputetur nōā tēpore vacationis prębendarū: ſed à tēpore notitiæ ipſius Archiepiſc. Bern. ¶ Not. j. ex principio. & tene illud menti q̃ quēadmodū homines ſunt diſformes in coporibus, ita ſunt diſformes in animis. & hoc vult iſtud prīcipiū: ex diuerſitate corporū ſæpe ſequitur diuerſitas animorū. Ideò amicitia multū extollitur, quia quaſi mira culosè vnus eſt animus amicorū in diuerſis corporibus. Ideò Papa aſſumpſit hīc hoc exordiū, quia erāt opi. in caſu huius cap. vtrū Epiſcopo ſuſpenſo poteſtas deuoluere tur ad capitulū: & vtrū tempus ſuſpenſionis deberet cōputari in ſemeſtri præfixo ad cōferendum. ¶ † No. ij. ibi:
a *ſe intruſerunt*. q̃ intruſus[a] in beneficio dicit ille, qui obtinet beneficium ſine authoritate illius: ad quē de iure ſpectat collatio. ad idē. c. ex frequētibus. de inſtitu. & dicitur intruſus: quia non intrauit per portā: ſed quaſi violenter ibi iniectus. ¶ † Not. iij. q̃ tempus præfixū in odiū negligentiū, nō currit impedito impedimento iuris, vel facti.
b Et de impedimento iuris exemplificat ibi, ſuſpenſione. b de impedimento facti exemplificat ibi, temporequo ſtetit in curia poſt abſolutionē, & tempore reuerſionis. & hoc bene notabis. Secus dic, quando tēpus eſſet præfixū nō in odiū negligentis, ſed in fauorē alterius. Iſtud enim tempus currit etiā ignorāti. Pro hoc bo. tex. in l. genero. ff. de his qui no. infa. vbi tempus anni currit etiā mulieri ignorāti mortē mariti. & vide gl. not. in. c. ſtatutū. de prębē. lib. vj. & no. dictū Spe. in ti. de inſtr. edi. in. § nūc verò aliqua. ver. itē, q̃ ſi executor. vbi ponit vnū dictū ſingulare & quotidianū. Dicit enim, q̃ ſi executor teſtamētum non potuit exequi intra annum: nihilominus deuoluitur poteſtas ad Epiſcopū, ar. in. l. nulli. C. de epi. & cle. & in. c. nosj. de teſta. non reddit rationē: ſed tu redde per prædicta. Nam illud tēpus anni non fuit præfixū in odiū exe cutoris: ſed potius in fauorem defuncti: ne diu differatur ipſius voluntas. de quo tamen vide, quod dixi in repe. c. c cū eſſes. de teſta. ¶ † No. quòd prælato ſuſpēſo poteſtas conferendi beneficiū, non deuoluitur ad capitulum, nec Archiepiſco: ſed ad Papam. pro hoc. c. j. & quod ibi nota. de ſup. neg. præla. lib. vj. Sed tu limita hoc dictum & iſtū tex. prout habes tex. in. c. vnico. ne ſe. vac. lib. vj. & ibi etiā per glo. Nam ſi collatio ſpectaret ſimul ad Epiſcopum & ad capitulum: ſuſpenſo vel excōicato Epiſcopo poteſt capitulū cōferre. & dic latius, vt ibi. ¶ † No. ibi: *præter eius deſidiam*. q̃ Papa etiam ceſſante negligentia prælatorū poteſt cōferre beneficia totius orbis. Ad idē. c. ij. de præben. lib. vj. Poteſt ergo Papa concurrere in collatione beneficiorum cum quolibet ordinario: quia ipſe eſt ordinarius totius orbis. ix. q. iij. c. c. cuncta per modū: ſed nō eſt honeſtum: vt auferat alijs poteſtatē contra rationē Grego. in. c. ecce. xcix. diſt. & contra. c. peruenit. xj. q. j. in fin. ¶ † No. q̃ tempus acceſſus, reſidētiæ & reuerſionis pro aliquo negotio, eſt pariter priuilegiatum. Ex quo inferꝛ q̃ ſi datur alicui ſaluuſconductus [d]veniendi ad aliquem locū: intelligitur q̃ tutè poſsit ibi morari: & inde redire: quia fruſtra eſſet primum ſine reliquis. nam qui vult cō ſequens, vult antecedens. & vide Bar. in. l. ſi cui. ff. ex qui. cau. ma. ¶ † Vltimò not. q̃ tempus ſemeſtre præfixum ad conferendum, non currit à tēpore vacationis beneficij: ſed à tempore notitiæ ipſius vacationis. Dic tamen: quòd prima fronte præſumitur ſcientia vacationis. Eſt enim præſumptio contra debentem conferre, ſi diſtulit vltra ſex menſes à tēpore vacationis: vt eſt tex. pulcher in c. vt noſtro. in. §. porroj. vt eccleſi. beneſi. Hoc tamē limita quādo beneficium vacauit de iure & de facto: vt quia nemo erat in poſſeſsione illius, ſaltem coloratè. tunc enim in dubio præſumitur notitia vacationis. Ita dicunt do. de Ro. deci. cclv. dicunt tamen, q̃ ſi habens ius cōferendi allegat probabilē ignorantiam, ſtaretur iuramēto ſuo, arg. eorum quæ leg. & no in. c. paſtoralis. de excep.
e quod bene notabis[e]. Vide etiam Ioan. and. in. c. ex parte Aſtenj. e. vbi dicit, q̃ in præſumenda ſcientia, vel ignorātia vacationis, debemus conſyderare qualitatē beneficij. Nam citius præſumitur ſcientia in magno, quàm in paruo: & in curato, quàm in ſimplici. Itē diſtantia locorum. nam facilius præſumitur ſciētia in loco vicino, quàm remoto. arg. c. quanto. de præſum. Itē modū vacādi & formam loci. & vide tex. cū gl. in cle. vnica. in fi. de cōce. præbē. & qđ no. Do. in cle. quia regulares. de ſup. neg. præl. Et ex his pōt ſuperior informare motū animi ſui, vtrū præſumatur notitia à tēpore vacationis, vel ſtatim pòſt:
8 nō enim in hoc poteſt dari certa doctrina. ¶ † Sed quæritur, quid ſi patronus negligit preſentare intra tēpus ſibi præfixum, & ſic poteſtas liberè conferēdi deuoluitur ad eū, qui habet ius inſtituēdi. iuxta ea, quę dicit in. c. ij. ſ. eo. nūquid iſtis, qui habēt liberè cōferre dabitur integrū ſemeſtre? Et quādo incipiat currere tale tēpus, vide per dominos de rota loco præalleg. vbi cōcludūt, quòd habēbūt ſemeſtre. Et pro hoc facit. c. licet. de ſup. neg. præla. & c. ij. ſ. eo. & c. ſi elec. lib. vj. Tempus autē iſtud curret etiam à die notitiæ. arg. hīc. & ſentit apertè Inn. in. d.
‡ c. licet. vbi dicit, q̃ ei ad quē ſpectat* primo, & ei ad quē ſpectat* ſecundo loco collatio, tempus non currit, niſi à die notitiæ: & bene notabis. Et idem in quolibet ſuperiore ad quem gradatim deuoluitur poteſtas cōferendi. Nam cum hīc tempus ſit præfixum in odium negligen-
9 tiæ, non debet currere probabiliter ignoranti. ¶ † In gl. in ver. *ſub forma communi*. no. bene hanc gl. iunćto text. & intellige primam partē gl. de confirmatione facta in forma communi: de qua loquitur iſte text. illa enim parum aut nihil operaꝛ, vt hīchabes bonū tex. & de hoc vide per Barto. in. l. quia. ff. de iuriſ. om. iud. Quandoq̃ fit confirmatio ex certa ſciētia: & illa habet tres notabiles effectus & in ea intellige ſecūdā partē gl. in ver. *verum tamen*. vſque ad fi. Et quando dicatur in forma cōmuni: vel ex certa ſcientia: vide quod dixi in. c. j. & ij. de cōfirma. vti. ſcilicet quando narratur totū factū ſuperiori, eſt confirmatio ex certa ſciētia. ſi verò narraꝛ in generali, eſt cōfirma
10 tio in forma cōmuni. ¶ † In glo. in ver. *tempus*. ibi: *& hoc quòd tempus*. no. hanc particulā gl. vſq; ad fi. & facit pro ea. c. fin. de elec. vbi currit tempus non valēti eligere ſine licentia ſuperioris: quia debet petere licentiā: aliàs eſt in mora. Et aduerte in hoc ad tria membra. Nam quandoq̃ beneficia ſpectāt ſimul ad collationem Epiſcopi & capituli: & tunc nulla mora pacta, poteſt capitulū Epiſcopo ſuſpenſo, vel excōicato cōferre. Secundū mēbrum quando poteſtas pertinet ad Epiſcopum: ſed cum conſilio, vel conſenſu capituli: & tūc eoipſo q̃ Epiſcopus eſt in mora petendi abſolutionem: capitulū poteſt cōferre. hæc duo mēbra probantur in. c. vnico. ne ſe. vacā. lib. vj. Tertiū mēbrū, quādo poteſtas ſolū ſpectat ad Epiſcopū: & tūc licet Epiſcopus ſit in mora: non tamē capitulū poteſt cō ferre: ſed debet expectare lapſum ſex mēſium à tempore
11 moræ, & in hoc caſu intellige hūc tex. ¶ † In gl. in verſic. *non tamen voluit*. ibi, *item ei, vbi tranſfugæ. i.* ei, qui fuit ad hoſtes non datur beneficiū reſtitutionis in integrū: licet interim non potuerit agere. gl. nō ſoluit: ſed poteſt dupliciter ſolui. Primò quòd culpa illius fuit cauſa immediata huius impedimenti: meritò ſibi imputatur: vt in. c. ſicut de teſti. & in. c. ſi. de iniurijs: ſed in caſu noſtro non culpa, ſed pœna culpæ fuit cauſa immediata huius impedimenti. Nam ſententia ſuſpenſionis fuit: pœna culpæ. vnde non debent imputari ea, quæ ſequuntur ex pœna. & in hoc eſt iſte text. no. ſic intellectus. & vide gl. quæ hunc intellectum approbat, quæ originaliter fuit Compo. in regula imputari. de reg. iur. libro. vj. Secunda ſolu. quòd illa lo-

illa loquitur de beneficio reſtitutionis, quod eſt extraordinarium, ideò non eſt ita fauorabile. ſed text. iſte loquit de tempore ordinario & præfixo in merum odiū negligentiæ. Et in ſi. gl. dic ad illud. c. ſi celebrat. quòd ibi loquitur de ſuſpenſione minori, quæ contrahitur per participiū cum excōmunicato: hīc verò loquitur in ſuſpenſiōe
12 maiori lata à iure, vel ab homine. ¶ † In glo. in ver. *aqua*. in fi. dic, q̃ nō eſt verum, q̃ hoc colligatur ex tex. ſed gloſ. hoc dicit & propter opi. Io. an. & Lan. qui dixerūt, quòd ſuſpenſus ab officio tantū, poteſt conferre beneficia: quia ſecundum eos poteſtas conferendi pendet à iuriſditione & nō ab officio ordinum. Sed tu de hoc dic, vt plenè no. per gl. & doćto. in. c. cū dilectus. de conſue. vbi cōmunis opi. eſt in oppoſitum. Sufficit enim ſuſpenſio ab officio: quia ea, quæ ſunt iuriſditiōis, ſunt annexa officio. de quo
13 dic: vt plenius no. in loco præalle. ¶ † In gl. in ver. fuerit. in fin. In his contrarijs habetur, quòd omnia quæ proce dūt ex culpa alicuius, ſunt ſibi imputanda. Nam qui dat operam rei illicitæ, tenetur etiam de caſu fortuito. in. c. tua. & quod ibi no j. de homi. hoc contrarium vario modo hīc ſoluitur. Sed vera ſolu. eſt illa, quā dixi. ſ. in. illa gl. q̃ ea, quæ proueniūt immediatè ex culpa, imputātur cul poſo. & ita loquuntur contraria vide bo. tex. cū glo. in. c. vnico. de cuſto. Eucha. & in. c. ſicut de teſti. Ea verò, quæ
a proueniunt nō immediatè ex culpa: ſed ex ſententia, ſeu pœna culpæ non imputantur: vt hīc.[a] quoniam non debet quis duplici pœna conteri: vt in. c. at ſi clerici. de iudi. & in hoc notabis iſtum tex. nā ſententia ſuſpenſionis fuit hīc cauſa immediata huius impedimenti non autem culpa precedens: & regulariter inſpici debet cauſa immediata, & non mediata. xxiij. q. v. de occidēdis. vide tex. cū
14 gl. bo. in. c. decceteroj. de homi. ¶ † In gl. in ver. præter. ibi: *item argu*. No. ſemper hanc gl. & intellige de bonis patrimonialibus. Nam bona eccleſiæ non debēt confiſcari propter delictū ſuum in. c. excōmunicamus j. de hære. in
b §. j. & facit regula delictū perſonæ. de regu. iur. lib. vj. Et no. quòd eccleſia dicitur habere fiſcum [b]. & not. text. qui vtitur hoc verbo in cle. ij. de hære. Sed hæc glo. non aperit vtrū fiſco eccleſię ramanæ, an fiſco prelati, iſta bona clerici damnati applicēturſed tex. in. d. c. excōmunicatus. notabiliter poteſt aduci, q̃ vbi ipſo iure confiſcantur bo
c na clerici, debent applicari eccleſiæ [c], in qua fuit intitulatus: ex quo aliud nō exprimiꝛ in ſentētia, vnde quēadmodū ſecūdū canones antiquos bona clerici decedētis ſine cō ſanguineis ab inteſtatò, deuoluuntur in eccleſiā, vbi fuit intitulatus: vt not. in. c. j. de ſucceſ. ab inteſta. & expreſsè xij. q. vlti. c. fi. ita in caſu noſtro. Si autē non habet eccleſiam ſeu beneficium, tunc puto, q̃ Epiſcopus occupabit pro camera ſua. ad hoc quod not. Inn. in. c. inſinuātej. qui cle. vel vo. & per Fede. conſi. xx. & facit quod no. Io. and. in. c. cum olim. el. ij. de priui. Et idem dicas quando cleri-
d cus moritur ab inteſtatò [d] ſine eccleſia, & ſine conſanguineis. ¶ An autē mulćta, quę imponitur pro delićto ipſi clerico, applicetur ſuperiori mulćtanti? dic vt plenè leg. & no. in. c. dilectus. de of. ordi. & in. c. licet. de pœnis. & in c. j. de homi. lib. vj. hodiè verò regulariter bona dānatorum non confiſcantur: niſi in quibuſdam caſibus: ſed veniunt ad ſuccedentes ab inteſtato, vt auf. bona dānatorū. C. de bonis proſcrip. & iſta no, bene.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Reſcriptum impetratum ad beneficia, dicitur ſurreptitium, ſi non facit mētionem, quòd illud beneficium ſaltem de facto ab alio tenebatur. 7. 13. & intellige, vtj. nu. 16. vide. 20.*
2 *Collatio beneficiorum deuoluitur ad Papam.*
Collatio beneficiorum deuoluitur de ſuperiore in ſuperiorem ex eorū negligentia, & vnuſquiſque habet ſex mēſes. vide. ſ. eo. c. ſi. nu. 7. & ſ. c. proxi. nu. 8. & j. eo. ex parte. nu. 13.
3 *Electio. ſi non ſit facta ab habentibus poteſtatem eligendi intra ſex mēſes, tranſit poteſtas eligendi ad proximū ſuperiorem.*
4 *Epiſcopus acceptans aliam dignitatem non priuatur epiſcopatu ipſo facto: & collatio ſecundæ dignitatis tenet. 7.*
Epiſcopatus non poteſt deſeri, nec renuntiari, ſine expreſſa licentia papæ.
Epiſcopatus nō venit appellatione dignitatis in materia odioſa.
5 *Reſcriptum ſurreptitium ad beneficia eſt adeò nullū, vt proceſſus inde ſecutus ſit nullus. 11.*
6 *In beneficialibus poteſt haberi vera poſſeſsio ſine iuſto titulo, licet talis poſſeſsio non erit iuſta.*
7 *Epiſcopus, quo caſu poteſt habere aliam dignitatem vnà cum epiſcopatu ex diſpenſatione Papæ, vel alterius.*
8 *Beneficium licet ſit vacans tantum de facto, puta, quia alius de facto poſsidet, non poteſt conferri ante, quàm remoueatur talis poſſeſſor à poſſeſsione. 19.*
9 *Executor datus ad beneficia, vt compellat ordinarium, vt conferat, non poterit ipſe prouidere ordinario nolenteꝛ conferre.*
10 *Executor, vt immittat aliquem in poſſeſsionem, non poterit excōmunicare contradictores.*
Commiſſarius alicuius miniſterij, an poſsit in eius executione exercere cenſuram.
11 *Reſcriptum ſurreptitium ad beneficia eſt ipſo iure nullum: ad literes verò eſt annullandum ope exceptionis.*
Sententia lata ex falſis probationibus, an valeat, vide remiſ.
12 *Reſcriptum ad beneficia: non faciens mentionem de primo licet inualido, vel ope exceptionis, vel ipſo iure: non inualidatur.*
14 *Poſſeſsio, quando dicatur habere plurimū iuris vel plurimum facti: vel multum iuris: & multum facti.*
15 *Propter paupertatem vnius dignitatis, poteſt fieri vno arterius dignitatis, vel beneficij.*
17 *Intruſus in aliquod beneficium, nō habet poteſtatem abſoluendi.*
18 *Beneficium vacans ſiue de iure, ſiue de facto an & quo caſu poſſit conferri: & à quo.*
Beneficium collatum alteri ante, quàm ille acceptet, nō poteſt alteri conferri.
19 *Beneficiū vacans de iure, ſi de facto retinetur, an poſsit alteri cōferri, non vocato poſſeſſore, vel quomodo, & non facta mentione de tali retentione facti?*
Poſſeſsio non debet alteri conferri nō vocato poſſeſſore etiam iniuſto.
Motus proprius principis, tollit omnem ſurreptionem.
20 *Beneficium vni debitum, licet alteri ſit collatum, poterit primo conferri, non facta mentione de ſecunda collatione, quia videtur facta in fraudem.*
21 *Clauſula, amoto quolibet illegitimo detentore. quid importet?*
22 *Collatione beneficij facta perſonæ quocunque reſpectu inhabili, an deuoluatur talis collatio in ſuperiorem.*
Homicida poteſt retinere beneficia, ſi non priuatur, nam ipſe nō priuatur ipſo iure.
Collatio beneficij facta homicidæ, non valet.
23 *Impetras reſcriptū ad beneficia, non tenetur facere mentionem de euidēti iniuſta poſſeſsione alterius in dicto beneficio. 6.*
Poſſeſsio colorata, vel non colorata, quomodo & quādo dicatur videj. c. literas. nu. 5.
24 *Poſſeſsionis titulū nem cogitur alteri dicere niſi iudici, & hoc intelligo in beneficialibus, in quibus exuberat ſuum officium.*
Epiſcopus pōt ex officio ſuo exigere quo iure quis teneat duo beneficia incōpatibilia: & habeat in aliquo beneficio titulum.

c Ap. vi.

1 VM noſtris. ¶ † Eſt tex. multū allegabilis & habet materiā quotidianā, &. h. d, in ſum. Nō valēt literę ad beneficiū impetratę, quę de alterius colorata facti poſſeſsione non faciunt mētionem. h. d. ſecūdū

✠ SEB. SAPIA.

a ¶ Vt hīc. vide qđ per iſtū tex. cū gl. dixit Abb. in. c. j. col. iij. ſ. de præſcriptis. & quæ ibi tradit Feli. & quod etiā per iſtū tex. dicit. d. An. vt Abbas ibi refert: & latius Feli. in. c. cum inter. ſ. de except. Anto. Francisc.

b ¶ An eccleſia habeat fiſcum. Dicas q̃ fiſcus dicitur ipſum cūmune, nō recognoſcens ſuperior. & in terris eccleſię fiſcus dicitur eccleſia romana: vt per Bart. in l. ità veniunt. §. ait ſenatus. hīc alleg. Et de fiſco eccleſiæ no. do. Car. in cle. ij. in. §. j. de hære. & vide Bal. in l. eā, quā. in. xj. col. ſum. C. de fideicō, vbi dicit q̃ fiſcus eccleſiæ romanæ eſt maior Imperatore: & quæ priui legia habeat fiſcus vide Bal. in. l. j. C. de hære. vel actio. ven. hic alleg. & in l. j. de priui. fiſ. & per Sepec. in titu. de reo. §. item ſi fiſcus. & eūdū in ti. de diſp. & alle. in §. iiij. in ver. vel illud ſpeciale. Et ad de quòd materia fiſci poſita in titu. de iu. fi. nō habet locū inciuilatibus & recognoſcentibus ſuperiorē, vt per Bal. in. l. ad uerſus. de fur. & p Alex. in. l. ij. ff. de iu. fil. & in. l. nō tā tū. ff. de peti. hær. vbi dixit, q̃ fiſcus eſt ſolius vrbis romæ nō aliarum ciuitatū. & vide etiā Bald. in. l. j. in vlti. col. C. de hær. inſtituen. vbi dixi, q̃ nullus populꝰ habet fiſcū, niſi qui non recognoſcit ſuperiorem.

c ¶ Appīcari eccleſiæ. Adde Old. cō ſil. xvij.

✠ SEBA SAPIA.

d ¶ Ab inteſtato. Vide Feli. in. c. irrefragabili. §. j. ver ſiculo, iiij. conclu ſio. ſuprà de offi. ordi.

verum & omnẽ intellectũ. ¶ Diuiditur. Nã primò ponit gratiã & executionẽ Thesaurario cõcessam. Secũdò exceptionẽ contra illã. Tertiò processum executorium. Quartò pronũtiationẽ auditoris. Quintò pronũtiationis cõfirmationẽ. Secũda ibi: *verũ*. Tertia ibi: *quod*. Quarta ibi: *auditor*. Quinta ibi: *nõ verò*. ¶ Casus literalis. Signi ficatum fuit Papæ, ꝙ præpositura lausañ. ecclesiæ tanto tempore vacauerat, ꝙ donatio ipsius ad se. apo. fuerat deuoluta. vnde mandat Papa Episcopo & capitulo lausañ. quatenus ꝓpositurã ipsam conferãt Thesaurario lausañ. quibusdã sup hoc executoribus sibi datis. Verũ ꝓfati episco. & canonici literis receptis corã executoribus prepositurã ꝓdictã nõ vacare dixerũt: quia licet ille, qui ꝓpositus fuerat, in Episc. fuit assumptus: ad ipsam tn prepositurã, post cõsecrationẽ suã denuo fuerat ab ipsis canonicis electus & eã sicut anteà possideat. quod dicti executores dicentes cõtrarium esse iuri communi, ipsam præposituram de iure vacante præfato Thesaurio assignauerũt. Hęc omniaa proposita & allegata fuerunt coram auditore dato à Papa: & alia plura. Auditor de mãdato Papæ decreuit vt quicqd factũ fuerat à ꝓdictis executoribus haberet irritũ & inane, obtẽtu prædictarũ literarũ. eò ꝙ per falsi suggestionẽ fuerant impetratæ & veri suppressionẽ. cũ illa ꝓpositura nõ vacaret de facto, quanuis de iure vacaret, quia talis possessio plus habet facti, quã iuris, & do. Pa. ipsam illã habet ratã & firmã: & mãdat quibusdã, vt nisi præfatus Episc. sufficiẽter ostẽderit, ꝙ vel ex indulgentia se. apo. spãli, vel ex alia iusta cã & necessaria post cõsecrationẽ suã prepositura cõcessa fuisset eidẽ, cõpellãt ipsum ad resignationẽ ipsius, deinde moneãt & inducãt capitulũ lausañ. vt Thesaurario cõferri ꝓcurẽt. Ber. ¶ † Et fuit decisio multũ subtilis. Ideo no. primò, ꝙ beneficiũ põt tãto tpe vacare, vt collatio deuoluatur ad Papã, secũdũ cõstitutionẽ laterañ. cõcilij. & loquitur de c. ij. s. eo. In illo tn nulla fit mẽtio de Papa. Ex quo not. ꝙ illud. c. ij. prouidendo de. j. ij. & iij. gradu deuolutiõis: ta citè videt prouidisse de oĩbus gradibus vsq; ad Papã. vn de quilibet superior gradatim habet sex mẽses, donec veniat ad Papã: vt clarè colligitur hîc, & in. c. licet. de sup. neg. pla. iũcto. c. ij. s. eo. & hoc bñ no. ¶ † No. ij. ꝙ. c. ij. s. eo. habet locũ nedũ in cõferẽte sed in habẽtibus eligere: & sic electoribus daf semestre tps ad eligẽdũ, post cuius lapsum deuoluif potestas ad proximũ superiorẽ. Nã in illo. c. ij. nõ fuit mẽtio facta de electoribus: & tn hîc Papa in deuolutiõe ptãtis, fundat se super illo cõcilio laterañ. hoc intellige exceptis Episcopatibus & ecclesijs regularibus collegiatis: quia in illis datur minus tẽpus: vt in. c. ne pro defectu. de elec. ¶ † No. iij. ꝙ. c. de multa & eius pœna. s. de prẽben. nõ habet locũ in episcop. vnde si Episco. acceptat aliam dignitatem non vacat episcopatus ipso facto: nec collatio secundæ dignitatis nõ tenet. & hoc ideò quia episcopatus non põt deseri sine speciali licentia Papę. in. c. ij. de transla. præla. Itẽ cũ illa prouisio sit odiosa & pœnalis, nõ faciẽs mẽtionẽ de episcopatibus, sed de dignitatibus in genere, non extẽditur ad episcopatus: quia episcopatus in materia odiosa appellatione dignitatũ nõ venit: vt est gl. fin. in. c. ij. de prẽb. li. vj. facit. c. quia periculosum. de sen. excõ. lib. vj. & c. dilectus j. eo. ¶ † No. vlterius, & tenebis semper mẽti ad hoc istũ tex. ꝙ literę surreptitię impetratę ad bñficiũ sunt adeò ipso iure nullę, vt etiã processus executoris sit nullus: nec distinguitur hîc vtrũ executores processerint in figura iudicij, vel nõ sed simpliciter fuit processus iudicatus irritus: licet aliq aliter senserint in. c. ad audiẽtiã. s. de rescript. vbi de hoc.

¶ † No. ꝙ beneficiũ potest vacare dupliciter videlicet de iure, & de facto. Itẽ de iure tantũ: sed nõ de facto: vt quia alius est in possessione colorata illius beneficij. Et ex hoc colligo vnũ, qd facit ad multa: ꝙ in beneficialib⁹ potest haberi vera possessio sine iusto ti. vt hîc ꝓbat expsè. sed talis possessio non est iusta. & sic intellige regulã primã. de re. iu. li. vj. hoc notabiliter facit ad materiã. in. c. in. literis. de rest. spo. vt sufficiat probare solã possessionẽ, ad restitutionẽ obtinẽdam. ¶ Not. quòd in impetratione certi beneficij vacantis, [a] nõ sufficit facere mentionem simpliciter, ꝙ vacat: si alius est in colorata possessione facti: quia illud verbum vacare, potest verificari tam in iure, quã in facto. Ideò in literis beneficialibus, quę sunt ambitiosę, oportet quòd verba narratiua verificentur omni modo, quo verificari possunt tam in iure, quàm in facto. quod semper no. Item collige, ꝙ solus Papa dispẽsat, vt Episcopus habeat aliã dignitatẽ cũ Episcopatu. ad hoc. c. de multa. pręal. sed ex causa iusta & necessaria potest superior dispensare. quod tamen intellige: vt j. dicam in gl. vlt. ¶ † Vltimò no. ibi: *ad resignationem, &c.* ꝙ ante, quã cõferatur beneficiũ vt vacans, debet remoueri possessor à colorata possessiõe: ne videatur facta collatio de beneficio, nõ vacãte. hoc tamẽ limita: vt j. subijcia. ¶ † In glo. ij. in fi. hãc gl. diuide in duas partes in prima prosequitur nũquid executor deputatus ad cõpellẽdũ ordinariũ, vt prouideat, posit prouidere. ordinario nolente conferre. In hac. q. gl. cõcludit, ꝙ non: sed simpliciter potest cõpellere. secus si est deputatus executor ad prouidendũ in defectũ ordinarij. & hãc opi. gl. tene, licet Hostiẽ. aliter sentiat. sed Io. and. & cõiter doc. sequũtur dictũ gl. & vide qd̃ dixi in. c. pro illorũ. s. de pręb. vbi ponit Inno. distinctionẽ inter mãdatũ, vt faciat assignari: & mãdatum vt cõpellat. ¶ † In secũda patre, quę incipit in ver. *sed si.* Gl. hîc querit de quęstione quotidiana. Nũquid deputatus, vt mittat aliquẽ in possessionẽ, posit excõmunicare contradictores? & Io. antiquus glossator tenuit, ꝙ non. sed Ber. glossator noster tenuit contrariam opinionem. Ber. sequitur Hostiẽ. per illud. c. ex literis. alleg. in gloss. sed Io. an. remittit se ad not. in. c. fi. de off. deleg. & ibi tenet primã opi. f. Io. nisi apponatur clausula, cõtradictores. & c. & hęc opi. plus mihi placet. & vide circa hoc qd̃ dixi in. c. pro illorũ. prędlle. vbi hanc quęstionẽ latius tetigi. Et ad. c. ex literis. dic, ꝙ ibi fuit mãdata executio simpliciter: ita, ꝙ delegatus trãstulit in executorẽ potestatẽ suã: sed quęstio nostra procedit, quãdo simpliciter fuit cõmissum nudũ ministerium. Tenet tamẽ menti gl. nam generaliter potest adduci ad quæstionẽ: Nunquid is cui committitur nudum ministerium, posit pro illius executione exercere cẽsurã? ¶ † In gl. in ver. *falsi suggestionem.* in fi. hæc glo. includat diuersa iura in. q. quã format. Nã quædã loquũtur, qñ rescriptũ fuit surreptitiũ, seu falsum: quædã qn probationes productæ in iudicio fuerũt falsæ. Et quærere, nunquid valeat sententia, est implicare duas quęstiones satis diuersas. vnde dic: ꝙ si rescriptũ est surrepitiũ, & est impetratũ ad bñficiũ, est ipso iure nullũ: nec processus inde secutus valet. vt hîc. & not. in. c. ad audientiã. el. ij. s. de rescipt. Si verò rescriptũ daf ad lites, & tũc non est nullũ: sed annullãdũ ope exceptiõis. de quo dic, vt plenè no. in. c. cũ dilecta. & in. c. cæterũ. de rescri. & c. super literis. eo. ti. De alia quęstiõe, qñ probationes fuerunt fallę, nunquid teneat sententia, dic, vt plenè dictũ fuit in. c. licet de proba. ¶ † In gl. in ver. *non vacaret.* ibi: *sed non est ita.* No. bene hãc glo. ꝙ secũdę literę impetratę [d] etiã ad bñficiũ: nõ inualidãtur ex eo, ꝙ nõ faciũt mentionẽ de prioribus inualidis: etiã si priores non sint nullę ipso iure, sed annullandę per exceptionẽ. Et idẽ tenet gl. in. c. ex tenore. de rescri. & in. c. suggestũ. de iurepa. & bene facit tex. in. c. oblatę. de app. Vide tn ad limitationẽ harũ glo. quod no. Cal. in. c. in nostra. de rescript. & ibi tetigi. Et ad istum tex. dic, ꝙ iste impetrans expresit falsum: quia dicit simpliciter beneficiũ vacare, quod tamẽ non vacabat, saltem de facto: cũ Episcopus illud posideret, prętẽso titulo legitimo. sed literę secundę non exprimũt falsum, licet taceant de prioribus. & gl. ista esset clarior, si vbi

SEB. SAPIA.

[a] ¶ Beneficij vacantis. vide. latissimè per Fel. n. c. in nostra. in. xxxvj. corollario. suprà de rescript. vbi multa accumulat circa istam materiam, & multa etiam scribit do. Andr. sicul. in. c. cum accessissent. post Bal. ibi s. de constit. 2

[b] ¶ Tenuit. Adde videndum Oldra. consil. lxxxj.

[c] ¶ Censuram. adde quod voluit Ro. cõsi. lix. & ccxlij. Card. cõsi. vj. de rescript.

SEB. SAPIA. 3

[d] ¶ Impetratæ. vide Ias. in. l. j. C. si contra ius vel vtil. pu. cũ multis accumulatis per Fel. in. c. ex tenore. colũ. ij. ver. de rescripto. s. de rescript.

[e] ¶ Annullãdæ. Ad de. d. Car. cõ. xxx. & xl. & cj. Calde. consil. xiiij. de rescrip. 4

5

6

si vbi dicit sic: possessio &c. diceret, hæc possessio. &c.

13 ¶ † In gl. in ver. *talis possessio.* in fi. gl. hîc loquitur nimis generaliter. & melius loquitur j. in glo. penul. Inno. dicit hîc ꝙ illa possessio habet plus facti, quæ possidetur ex tali causa, quæ potest esse legitima. sicut in casu nostro. Nã poterit Episcopus obtinere ex speciali gratia apostolicæ sedis: vel potuit promoueri ex causa legitima vel necessaria. Et dic clarius ꝙ possessor dicitur habere plus facti generaliter, prout dicitur in gl. sequẽti: sed quo ad propositũ nostrũ quo ad inualidãdũ literas non faciendo mẽtionẽ de possessione alterius: illa possessio dicit habere plus facti, cui ius nõ resistit in tantum, quin posit esse legitima. vnde cõsistebat hîc in facto: quia probabiliter dubitabatur, vtrũ cõcessio esset legitima. & ideò de illa erit fiendą mentio: quia Papa de facili nõ dat literas contra possessorem beneficij prætenso legitimo titulo, quin de tali

14 possessione faciat mẽtionem. ¶ † In gl. in ver. *plus habet.* in fi. multa dicenda forẽt ad explicationẽ materiæ huius gl. sed quia nõ multũ facit ad materiã tituli, nec ad intellectũ. c. alleg. me. nõ extendo. sed vide gl. quasi consimilẽ in. l. j. C. de acquiren. pos. Et dic, ꝙ possessio dicitur habere plurimũ iuris: quãdo iuris dispositio magis, quàm factũ versatur in ea. Et dic, quòd in possessione, quæ acquiritur nobis per seruũ, parũ facti versatur, cũ acquiratur nobis ignorantibus, & vsucapiendi cõditio: sed iuris artificio totum procedit. Ideò dicitur habere plurimũ iuris, sicut in simili dicimus illum esse fructũ naturalẽ, in quo plurimum versatur natura: licet ibi sit aliqua hominis

a industria: vt dixi in capit. grauis. de resti. spo. Illa possessio dicitur habere plurimũ facti, [a] in qua magis versaf factũ quã ius: vt est illa, quã acquirimus corpore & animo nostro. nã possessionem acquirebamus ante, quã emanaret iuris dispositio. iuxta illud: Quodcũq; calcauerit pes tuus, tuum erit. Et vide. j. dist. ius gentiũ. & insti. de re. di ui. §. quod verò. Illa verò possessio habet multum iuris & multum facti, vbi multũ operatur ius, & multũ operaf

15 factũ: vt in possessione: quę nobis quærif per procuratorẽ. nã ibi versatur multũ iuris, quia sine facto nostro acquirif nobis possessio. versatur etiã factũ: quia ex tali possessione nõ vsucapimus, nisi à tẽpore scientiæ: vt in iuribus alleg. in gl. Et in quantum dicit, ꝙ hæc possessio habebat plurimum facti, & quasi nihil de iure: non bene dicit iudicio meo, quia Papa mandat hîc inquiri, vtrum iste

c Episcopus legitimè possideret. vnde arbitror, quòd tex. noster: est alienus à materia huius glossę. & quòd dicitur habere hîc plus possessio facti. facit, quia ante, quã de tegeretur, vtrũ Episcopus haberet ius, hæc quæstio cõsistebat plus in facto, quã in iure, quia ius nõ inducebat hîc nullitatẽ ipso facto, nec priuationẽ: ex quo de nouo fuit assumptus ad illã præpositurã. aliàs gl. sequens diceret falsum. quæ tamẽ comuniter approbatur, vt in ea dicam.

15 ¶ † In gl. in versi. *iusta causa.* ibi: *paupertas Episcopatus.* Aduerte: quia iura quæ gl. allegat, loquuntur in vnione. Nam propter paupertatẽ vnius dignitatis, põt fieri vnio alterius beneficij, vel dignitatis: vt in iuribus alleg. in gl. & in. c. j. ne se. vacan. & c. ficut vnire. de excess. præla. sed nos hîc loquimur cessante vnione. vnde poterat esse legima causa hîc, quia forte Episcopus non erat in possessiõe episcopatus: sed exulabat. ad hoc. c. ad supplicationem. de renũ. & vij. q. j. c. pastoralis. Vel fortè fructus huius præpositurę fuerãt episcopo collati pro exoneratione debitorũ episcopatus. quod fieri potest: vt not. in. c. vnico j. vt eccle. bene. fi. & c. fi propter tua debita. de rescrip. lib. vj.

16 ¶ † In ea glo. ibi: *sed pone quòd aliquis.* No. hanc particulã gl. vsq; ad fin. Ex qua habes, quòd non omnis possessio facti, inualidat literas de ea mentionẽ nõ facientes: vnde si clarè constat beneficium vacare, nõ est necesse, quòd de tali possessione facti fiat mẽtio. & sic vt dixi in prædicta gl. tex. hîc non loquitur de ea possessione, quæ habet plurimum facti, & minimum iuris: sed de ea, quæ prætendit ex legitima causa, & potius consistit in facto: vtrũ sit legitima: quia ius super ea apertè non disponit. Et quòd hoc casu quando possessio est euidenter iniusta valeãt literę, probo ratione naturali. Illud tacitũ habet inualidare literas quo expresso Papa non dedisset literas, vel non ita de facili: vt in. c. super literis. & in ca. postulasti. de rescri. sed expresso, ꝙ possessio est euidenter iniusta: Papa non solùm donasset, imò facilius donasset ne notoriè diu possi-

17 deant per intrusum. ¶ † Et quia per talẽ solet deperire substãtia ecclesiarũ: & imminet periculũ animabus subditorũ: cum à tali non possint absolui. xij. q. ij. alienationis. & in capi. dudũ. el. ij. de electio. Sed quando possessio est colorata, ideſt, prætensa ex legitimo titulo præsuppositio, ꝙ titulus non sit verus, Papa ita de facili non dat literas, ne videatur cõferre beneficium viuentis: sed prius mandat inquiri, vtrum ille haberet ius: & eo non habente mandat illum remoueri, & beneficium sic vacans alteri conferri: prout mandat hîc in fi. c. & in. c. quia diuersi

18 tatem. s. eodem. ¶ † Et generaliter cum quęritur, an & quando beneficiũ per alium possessum posit alteri conferri [b] per ordinarium, vel per delegatum Papę seu legati. Distinguit hîc Cald. & post eũ do. Anto. & dic adhuc latius & clarius, ꝙ quãdo ꝙ beneficiũ vacat de iure & de facto: quia nullus est in possessione: & tunc nõ est dubiũ ꝙ tã ab ordinario, quã ab executore Papæ potest cõferri: vt hîc à contrario: vt in. c. ij. s. eo. Quando ꝙ beneficiũ vacat de facto, sed non de iure vel saltem beneficiũ nõ est

c liberũ: vt puta quia est collatũ absenti, & nondũ accepta uit: & tale beneficiũ nõ potest alteri cõferri. per. c. j. & ij.

19 s. eo. & c. fi tibi absenti. de prẽben. lib. vj. ¶ † Quãdo ꝙ vacat de iure, sed non de facto: & iste est proprius casus noster, in quo distingue, quia aut loquimur in delegato, aut in ordinario. In ordinario, aut possessio non est colorata aliquo titulo: sed euidenter iniusta: & poterit alteri conferri etiã non vocato possessore: licet possessio nõ de beat auferri eo non vocato. de hoc est casus no. in. c. licet Episcopus. de prẽbẽ. lib. vj. facit. c. de multa. pręale. Aut possessio est colorata & aut loquimur in Papa, ꝙ est ordinarius omniũ: aut in inferiori. Primo casu si cõferf proprio motu, tenet collatio secundũ Cal. quia motus proprius excludit surreptionẽ: vt in. c. fi motu [c] proprio. de

c *præben* * . lib. vj. Aut confert ad instantiã, & non tenet impetratio, seu collatio. arg. hîc. Nam sicut non valent literę papę: ita nec collatio facta per eũ. ar. in. c. cũ olim. de re iudi. vbi probaf ꝙ collatio Papę facta surreptia, nõ valet. ¶ Secũdo casu in ordinario inferiori distinguit Cal. vtrũ sit ordinarius tẽporalis: aut legatus perpetuus: aut prelatus inferior. Primo casu non tenet collatio, secundum eũ. arg. c. fi. de offi. leg. lib. vj. & cle. ij. de offi. or. Nã surreptio cadit in legato sicut in Papa vt ibi. Sed collatio facta ab ordinario perpetuò tenet, secũdum eũ: licet possessio sit colorata. & videtur hoc sentire Io. an. & Hosti. hîc. Mouẽtur quia apud ordinariũ nõ cadit surreptio cũ ipse presumatur scire possessionem facti alterius. & sic non põt dici, ꝙ per veri taciturnitatem fuit habita collatio. & pro hac opi. facit gl. no. in. d. c. licet Episcopus. quę dicit, quòd possessio beneficij apud aliũ existens, nõ impediat collationem ipsius si in veritate vacat. Sed do. Anto. sentit hîc opp. tã in primũ mẽbro, quando Papa contulit motu proprio: quàm in hoc vltimo mẽbro, quando collatio talis beneficij non solùm inualidatur ex surreptione: sed etiam ex defectu potestatis. Sicut enim nõ valet secunda electio, prima colorata non cassat, vt leg. & nota. in. c. auditis. & c. consyderauimus. de election. ita & fortius nec collatio valere debet. Ad hoc. c. inter dilectos j. de excess. pręla. vbi no. tex. in collatione. facit

[a] ¶ Plurimũ facti. Adde Oldr. consi. cxxxvj. circa fi.

[b] ¶ Conferri. adde d. Car. consil. lxxiiij. & xxxij. Ro. cõsi. clviij. & cccc. xcxj.

[c] ¶ Motu proprio. Adde, ꝙ do. Card. consi. cxlij. in fi. dicit, ꝙ licet dicatur motu propr. qd̃ tamen sæpe fit ad instantiam partis petentis.

c. quia diuersitatem. s. eo. & istud. c. in fi. Et vbi Papa mã dat prius cassari colorem posidendi, seu beneficium resignari, & posteà conferri. Et hanc opi. etiã antequàm videre opini. do. Anto. semper eam tenui. & in Papa dic, ꝙ nõ procedit ex defectu nullitatis, generaliter loquendo: sed ex defectu præsumptę voluntatis. Nã motus pro prius solùm excludit surreptionem: nõ autem firmat gratiã contra voluntatem præsumptam concedẽtis: vt no. dicit Io. an. in. d. c. si motu proprio. facit quod not. gl. in clemẽ. si Romanus. de prẽben. In proposito ergo Papa in dubio non præsumitur velle cõcedere beneficiũ ab alio coloratè possessum. arg. in iuri. præallega. vnde licet nulla culpa reperiatur ex parte prouisi motu proprio: adest tamẽ cõtraria voluntas præsumpta Papę. In ordinario verò inferiori nullitas causatur ex defectu potestatis quia non vult, vt beneficium alteri conferatur vel ad illud alius eligatur: nisi constet de voluntate iuris possidẽtis: ne videatur beneficiũ viuentis alteri collatum: vt hîc & in d. c. inter dilectos. &. d. c. auditis. &. c. consyderauimus. ¶ Secundo membro principali, scilicet in delegato Papæ aduerte, qñ ꝙ literæ sunt validæ: & dubitatur nunquid extendatur ad beneficium per aliũ possessum. quando ꝙ literę sunt nullæ. sunt enim validę quãdo in genere sunt concessæ non ad certum beneficium: & tunc tales literæ possunt mandari executioni in beneficio per alium possess. Sed debemus distinguere, ꝙ aut possessio non est colorata, sed euidenter iniusta: & tunc põt conferri per executorem: quia nihil obstat: vt voluit Cal. hic, & Inn. in. c. proposuit. s. eo. † Et compo. in. c. capitulũ. de rescri. vbi plus dicit, ꝙ si secundus executor contulit tibi beneficium, mihi primo impetranti debitum: potest executor meus illud beneficium mihi conferre, etiam non cassata prius collatione tua: quia tua collatio recens videtur facta in fraudem mei iuris. Sed si possessio esset colorata, puta antiquata & ante impetrationẽ mearũ literarũ generaliũ: tunc executor meus debet primò cassare tuum colorẽ posidendi, puta vocando te, & admittẽdo probationes super defectu tui iuris. & postquàm cõstiterit de iniustitia euidenti tui iuris, poterit mihi illud cõferre. qđ bene notabis. Nã facit pro istis expectãtibꝰ: quia poterũt petere gratias suas mãdari executiõi in beneficiũ suũ per aliũ possessum, si in veritate in eo ius nõ habet. Si autem literę sunt speciales[a], puta ad certum beneficium sicut hîc erat. & tunc si dicunt beneficium vacare de iure: valent non ob. possessione facti alterius: vt hîc volunt docto. communiter: & bene quia expresit ve rum. Non enim dixit quòd simpliciter vacabat, sed de iure: & ideo sis cautus in impetratione beneficij per alium possessi, vt non dicas illud simpliciter vacare sed de iure. ¶ † Aut simpliciter literæ dicunt beneficium vacare: & tunc si est apposita clausula, amoto quolibet illicito detẽtore:[b] quæ habetur in. c. proposuit. s. eo. & tunc dicit Ioan. de Deo in suis quęstionibus. & sequitur Io. an. hîc: ꝙ possessio facti non inualidat literas: quia satis faciunt mentionem de possessione facti per illam clausulã. Sed Lap. de castel. & fertur Io. Cal. idem dixisse. dicit, quòd hoc procedit quãdo clausula ponitur in literis gratiosis: secus si in literis executorialibus vel in executiõe gratię: quia ea, quę apponuntur in executione gratię, nõ firmãt gratiam aduersus vitiũ surreptionis. quod est notabile verbum. & ego pro illo dicto allego tex. in cle. jj. de prẽbend. Et nõ semper hoc dictum: quia hodiè hęc clausula communiter solet apponi in fi. rescripti, in executiõe ipsius gratię. Siverò nõ est apposita talis clausula, tũc literę sunt surreptitię: vt hîc. & iste est casus huius. c. & eius rationẽ. s. dixi. ¶ Et ex ꝺictis potes colligere duos intellectus ad istum tex. Primò ꝙ factũ executorũ fuit hîc reprobatum, propter surreptionẽ commissam in impetratione literarum, quia simpliciter fuit dictum beneficiũ vacare: & alter erat in colorata possessione. Secundus intellectus, quòd nõ valuit collatio: quia non fuit cassatus primus color posidendi, seu non fuit pronuntiatum beneficiũ de iure vacare. Et vterq; intellectus est verus in se: primus tamen magis cõuenit literę, propter verba, eò ꝙ per falsi suggestionẽ. &c. quæ sunt causa decidendi inductiua. ¶ Innoc. instat & ex dictis suis varij intellectus possunt colligi: sed quia nõ videntur veri, nec vtiles, nõ insisto. sed inter cætera ponit vnum, quòd ideo non valuerunt literæ: quoniam iste narrauit beneficiũ deuolutũ ad Papã, propter negligẽtia collatoris authoritate lateranẽ. concilij, quod tamẽ erat falsum. qñ capitulum nõ fuerat hîc negligẽs in cõferẽdo, cũ assumperit de nouo istum Episcopũ ad præpositurã: vnde quãquàm iste Episcopus nõ esset habilis ad præpositurã cõsequendã, non tamẽ vacabat per negligentiam. ¶ † Et circa hoc ponit Inn. notabilem regulam, quòd vbicunq; ius beneficij cadit in persona prouisi licet extrinsecus persona sit inhabilis: impeditur effectus ipsius Lateranensi. Concilij: quia non fit delutio ad superiorẽ prætextu negligentiæ: sed potius prætextu delicti: quia contulit non idoneum. secus vbi persona prouisi esset beneficij incapax: puta infans, laicus, vel penitus illiteratus. Tunc enim perinde est acsi collatio nõ esset facta. secus in primo casu, quãdo persona est capax. Ponit exemplum: quia, si est homicida, illegitimus, & vel irregularis. & no. hæc verba perpetuò, ꝙ istę personæ sunt capaces iuris beneficij: licet collatio facta eis non teneat. Nam secundum eũ homicida iustè tenet beneficium, donec priuetur: tamẽ potest iterum secum dispensari per superiorem. ¶ Ex quibus verbis etiam no. quòd homicida nõ est priuatus ipso facto, titulo beneficij. & quia Inno. prima fronte videtur sibi contrarius: intellige eum quòd homicidiũ superueniens seu irregularitas, non priuat quem ipso facto beneficio suo: sed opus est sententia[e]. & pro hoc bene facit. c. clericis j̃. ne cle. vel mon. & . c. ex literis. de excess. prẽla. & notabis illa duo iura. Sed si homicidium seu irregularitas prę cessit collationem: tunc non tenet collatio: quia facta indigno & inhabili ad executionem officij: vt in. c. fi. de tẽpo. ord. & hoc voluit Inno. in. c. constitutionem. el. ij. s. de appel. Et iste intellectus est satis verus in se: sed nõ cõgruit literæ, quæ fundat se super suggestióe. &c. & quod possessio nõ vacabat de facto. ¶ † Sed nunc quæro: quia s. dixi, quòd beneficium coloratè possessum, non debeat alteri conferri, nisi prius cassetur ille color posidendi: secus vbi possessio nõ est colorata, sed euidenter iniusta. Quæro ergo quando dicitur colorata, & quando incolorata? Calder. hîc instat: sed in effectu cape duas regulas. ¶ Prima, ꝙ vbicunq; defectus est in conferente, nec inducitur priuatio ipso iure per sententiam iuris, vel hominis: talis possessio est colorata. Pro hoc iste text. Idem est, vbi iste defectus fuit in conferente, qui non habebat potestatem: sed superuenit confirmatio superioris: vt in d. c. quia diuersitatem. ¶ Secunda regula, quòd vbicunq; conferens non habebat potestatem conferendi: vel si habebat priuatio est inducta ipso facto ab homine, vel à iure: talis possessio dicitur incolorata. hoc probatur in. c. licet Episcopus j̃. de prębend. lib. vj. & in. c. de multa. s. et. ¶ † Cui autem incumbat onus probãdi? dic, quòd ad petitionem partis non tenetur possessor probare coloré possessionis: quia nemo tenetur ostendere titulum suæ possessionis ad petitionem partis. ij. q. v. in prin. & l. cogi. C. de pet. hær. sed ad iudicis instantiam tenetur possessor hoc probare: quia in his exuberat officium iudicis. argu. ij. q. j. c. legum. & in. c. cum dilecti. s. de elec. dummodò superior non sit visus consensisse[g] in illum, iuxta not. per glo. Ioan. And. in regula. j. de regu. iur. lib. vj. & plenè hîc per

a ¶ Sebastiani. Sunt speciales. De horũ veritate latè disputat Felin. ca. in nostra. in xxxvj. corollario. s. de rescrip. & ibi etiã declarat, quãdo est apposita clausula, amoto quolibet detento re. & pulchrè quid sit colorota possessio, & plura ad hãc materiam.

b ¶ Amoto quolibet illicito detẽtore. Adde quod no tanti in apo. ad istũ post eũ in. c. de clero. nu. viij. versic. quæro circa. in ap. in ver. vt dare possessionem. & ibi tetigi, an possit de legatus cum hac clausula aliã substituere: & qualiter procedit. vbi etiam Felin. col. iij. versi. ad illud de clara, amoto. &c. s. de re iudi.

c ¶ Præpositurã consequendã. Ad horum declarationem vide pulchrè per Imo. j. in. c. fe. vbi. d. Anto. ponderat illũ tex. contra præcedentem intellectum.

d ¶ Illegitimus. Adde quod voluit Pe. de Ancharano consi. cxvj.

e ¶ Opus est sentẽtia. Adde qđ voluit Anc. cõsi. cl. xxiiij.

f ¶ Colorata. Adde videndum Lapum. alle. ccij.

g ¶ Visus consensisse. Adde quod voluit Oldrad. cõsi. xviij.

hîc per Hostien. in. c. licet Heli. de simo. posset tamen superior hoc casu assumere onus probandi in se defectu tituli, ne ille teneat cum peccato: vt no. in iuribus præalle. & facit quod no. gl. in. c. j. suprà eo. Et vbi beneficia esſent incõpatibilia, põt superior semper ex officio exigere probationem: vt in. c. ordinarij. de off. ord. lib. vj. & ista sufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium, si est collatum alicui, potest eius possessio peti non obstante eius abiuratione, vel renuntiatione.*
Agenti possessorio adipiscendæ non obstat exceptio abiurationis, vel renuntiationis. 6. 12.
Beneficiũ, vel dignitas non vacans, non poterit alteri conferri.
2 *Conferens beneficia videtur donare: & habet illum, cui contulit naturaliter obligatum.*
3 *Collatio inualida propter formam non seruatam, facit transire ius conferendi in proximum superiorem: quia videtur collator esse in negligentia.*
4 *Beneficium potest retineri ex diuersis titulis: & vnum titulum acceptando alteri non renuntiat. confirmatio verò ex pluribus titulis non potest fieri.*
5 *Clericus intrudens se in beneficium viuentis: vel faciens se inducti titulo aliquo titulo: in perpetuum est inhabilis ad illud habendum, si fuerit sciens, vel in supina ignorantia. 11.*
7 *Collatio facta alteri de vno beneficio præsente & non contradicẽte vero domino, an sibi præiudicet: maximè si ipse aliud acceptet.*
Si clerico habenti vnum beneficium fuit alterum consimile collatum, & fecit signum crucis collationi de primo suo beneficio alteri per superiorem factæ, sibi non præiudicabit ante, quàm habeat possessionem secundi.
8 *Capituli appellatione, an & quando veniat Prælatus. 9.*
10 *Institutio & collatio confunduntur, adeò quòd non vitiaretur libellus, vel rescriptum.*
13 *Iudex potest repellere exceptiones partis aduersæ, quando calumniosè proponit.*
Exceptio calumniosa, quando præsumatur?
14 *Possessio non datur illi, qui nunquàm habuit eam, nisi prius ostẽdat de suo titulo.*

CAP. VII.

1 POst electionem. ¶ † Vbi cõstat beneficium collatum per habentem potestatem: per exceptionem abiurationis & renuntiationis, nõ debet possessio retardari. h. d. secundum verum & not. intellectum, sed clarius posset sic summari. Contra agentem possessorio adipiscendę, nõ obstat exceptio resignationis & abiurationis. Sed iste intellectus non facit ad titulum: & ideo summatur secundò, ꝙ dignitas nõ vacãs alteri conferri non potest. Et sunt duę partes. In prima facti narratio: in secunda ipsius diffinitio. ibi: *quoniam*. & quælibet pars subdiuiditur, vt de se patet. ¶ Casus litera lis. Magister. H. &. R. de sancto Cadmũdo, cõtendebant adinuicem de archidiaconatu Richimũdię, propter hoc accesserunt ad dominum Papã in presentia eius ex parte R. de sancto Cadmundo in hunc modum fuit propositum. Vacante archidiaconatu Richimundię, Archiepiscopus Eboracen. in remotis agens, hoc audito archidiaconatũ ipsum cõtulit magistro. H. mãdans capitulo Eboracen. vt eum in Archidiaconum reciperẽt. Sed ipsi mandato ipsius a quiescere noluerunt: quia prędecessor noster Inn. inter cętera, quę decano & capitulo Eboracen. suo priuilegio cõcessit: decernit ordinationẽ canonicorũ, seu personarũ liberã esse: vt videlicet idonea & honesta persona, cui Archiepiscopus vacantem prębendã, vel dignitatem in ecclesia Eboracen. duceret conferendam, secundum antiquam consuetudinem ecclesiæ præsentaretur Decano & capitulo Eboracen. Et si quis contra huiusmodi consuetudinem in ecclesia ipsa esset introductus, nec pro persona, nec pro canonico haberetur. Et si Archiepiscopus intra tempus lateran. concilij, secundum formã priuilegij hoc non faceret, tunc liceret Decano & capitulo authoritate apostolica, iuxta eius conclij statuta prędicta conferre. Cùm igitur de ipso Decano in literis Archiepiscopi mentio non fiebat, per quem debebat in capitulo inuestiri, ipsius mandato fuit contradictum: & sic collatione Archiepisco. reprobata, credentes anthoritatem conferendi ad capitulum deuolutã R. de sancto Cadmundo Archidiaconatum contulerũt: installantes eundẽ. Proponebat insuper dictus. R. quòd magister. H. renuntiauerat & abiurauerat collationi archidiaconatus, quã sibi fecerat Archiepiscopus. & post illam renunciationem eidem Archiepiscopus contulit archidiaconatum, vnde dictus. R. tam ratione primæ concessionis, quàm secundæ, petebat sibi assignatum archiaconatũ confirmari. His auditis, quia constitit domino Papæ archidiaconatum prædictum magistro. H. per Archiepiscopum primò fuisse concessum: & quòd instis tutio facta de ipso. H. non fuisset secundũ iuris ordinem reprobata, archidiaconatus non vacãs, alteri cõferri nõ potuit: prędicto. R. qui contra iustitiæ regulam in locũ alterius se prouehi consensit, super ipso archidiaconatu silentium imposuit: decernens, vt institutio facta per archiepiscopũ de magistro. H. sortiatur effectũ. & si postmodũ aliquis apparuerit, qui econtrà aliquid velit proponere super renuntiatione, vel abiuratione, vel aliquo præmissorum, ordine poterit iudicario experiri. Bern.

2 ¶ † No. j. ibi: *propria liberalitate*. & ibi: *donationem*. quòd collatio dignitatis seu beneficij, potest dici donatio, & quędam liberalitas, vt si conferens motu proprio fuit in ductus: dicitur vsus propria liberalitate. Et dic, quòd est liberalitas in prælegendo personam: quia non tenetur isti, vel illi conferre. De quo dic, vt plenè dixi, in capitulo relatum. s. de prębend. Et ex hoc potest inferri, quòd recipens collationem beneficij, est naturaliter obligatus ei, qui contulit dum ille exercuerit liberalitatem in eum

3 vt in. c. cum in officijs. de test. ¶ † Not. ij. ꝙ collatio facta non seruata forma speciali, & iure inducta, est ipso iure nulla: [a] & deuoluitur potestas ad superiorem ex negligẽtia, ac si nunquam fuisset facta. facit. ff. de arbitris. in. l.

4 quid tamen. ¶ † No. iij. ꝙ potest quis cõsequi varios titulos super eodem beneficio & ratione illorũ se defendere. & est iste tex. in hoc multum notabilis, & nescio alibi. [b] Et ita consuluit [c] per istum tex. Paul. de leaza. cui videtur obstare. c. vt quis duas. de elec. lib. vj. vbi dicit, ꝙ electus non potest potere confirmationem ex duabus electionibus: sed oportet, ꝙ eligat alteram: quia impossibile est ꝙ vtraq; valeat. facit. l. quod in hærede. §. eligere. ff. de tribu. Solu. agendo & petendo confirmationem nõ potest quis fundare super duobus titulis [d]. vt in contrario: sed se defendendo potest. & ita intellige istũ tex. Facit regula nullus pluribus. & quod ibi no. de reg. iur. lib. vj. Et ex hoc sis cautus, vt si dubitas de collatione tua, impetres secundã: quia per hoc non inducitur renuntiatio primæ: imò poteris vti vtraq; ad defensionem tuã. & vide quod not. Ioã. and. in. c. cum personæ. de priuile. libr. vj. super glossa. & sic ponit ibi quędam bona verba ad materiam.

5 ¶ † Not. iiij. quòd non solùm is, qui propria authoritate intrusit se in beneficium viuentis, est inhabilis ad illud beneficium: sed etiam ille, qui aliquo quęsito titulo fecit se instituí. Nam vt patet hîc, iste Rogerius habuit colla-

a ¶ Nulla. Adde R. consi. ccvj.

b ¶ Sebastiani. Ipso iure nulla. contrarium videtur obtinere de directo tex. in. c. cõsyderauimus. s. de elect. vbi electio facta non seruata forma priuilegiorũ ecclesiæ, & sic introducta à iure speciali, est ipso iure valida.

b ¶ Nescio alibi. vide. c. constitutus. el. j. de testib. vbi idẽ probatur. Vide quod no. in. c. cũ olim. de re iud. vide simile in. c. ex literis. de in integ. resti. in verbo appellauit & suppli cauit. And. Barb.

c ¶ Ita consuluit. ad de Ro. consi. cccc. xxxiij.

d ¶ Super duobus titulis an qs possit habere varios titulos, latè tradit Felin. in. c. in nostra. col. ij. vers. titulus multiplicatur. s. de rescrip. vbi plura ad hãc materiã.

ZACHARIAS.
a ¶ Venit Decan⁹, & sic prælatus ec clesiæ. Adde istũ in c. capitulũ sanctæ crucis. nu. 3. & quod ibi notaui in apo. ad eum. in ver. capitulũ. ſ. de rescrip.
b ¶ Prælatus. adde Fel. cõsil. cccxix.
SEBASAPIA.
b ¶ Prælatus. vide Imo tenentem cõtrarium in c. ex ore. in. ij. col. j. de his quæ fiũt à majo. parte capituli.
SEB. SAPIA.
c ¶ Appellatione capituli. Vide Feli. in proœ. Greg. col. iiij. versic. nec obstat, q appellatione capituli.
d ¶ In. c. j. Adde quę ibi posui.
e ¶ Calumniosè excipi. Adde. Alex. consil. lxv. j. lib. & xlj. ij. lib.
ZACHARIAS.
a ¶ Adde ple. Lan fran. de Soria in. c. quoniam contra falsam. ſ. exceptiones. num. viij. versi. item sciat. ſ. de proba.
SEB. SAPIA.
c ¶ Excipi. Vide de hoc latè per Feli. in. c. de cætero, col. iiij. ſ. de re iudica, & in. c. exceptionẽ. col. v. ſ. de excep. Mod, post Alex. & Paul. de castro. in. l. vbi pa ſtum. C. de transa.

tionem à capitulo, credens capitulum habere potestatẽ iure deuoluto & nihilominus papa imposuit sibi silentiũ in perpetuũ, quia contra iustitiæ regulam in archidiaconatũ alterius promoueri se consensit. Et ex hoc capite dicit Inn. q collatio secundo loco facta per Archipiscopũ nõ valuit, præsupposito q alter vellet renuntiasse, quia inhabilis efficitur in perpetuũ ad illud beneficiũ. quod diligẽter no. & tetigi in. c. j. ſ. eo. Sed intellige qñ iste fuit sciens, vel in supina ignorãtia: secus si probabiliter hoc
6 ignorabat. iuxta gloſſ. in. c. j. preallega. ¶ † Vltimò no. secundum verum intellectũ, quòd exceptio resignationis, vel abiurationis, non habet impedire, quominus prouisus ante omnia cõsequatur effectum collationis suæ: scilicet nãcisci cẽdo possessionem corporalem. & hoc intelli-
7 ge, quãdo prouisus nõ agit peritorio sed possessorio adipiscẽdę. pro hoc. c. accedens. el. j. de accusa. & j. latius dicã. ¶ † In gl. j. ibi: *electus consensit*. Quid autem si expresè non consensisset: sed fuit præsens, quãdo collatio fuit facta alteri nũquid sibi præiudicet, vt nõ expectato tẽpore legitimo, posset prouisus consequi possessionẽ: vide Ioã. and. in regula qui tacet. de reg. iur. lib. vj. in mercuria. vbi disputat quæstionem de eo, cui habenti beneficium curatum, fuit alterum consimile collatum, & fecit signum crucis in collatione sui primi beneficij alteri incontinenti facta per superiorẽ, nunquid sibi præiudicabit, vt possit alter consequi possessionem primi beneficij, non expectato quòd ipse prius habeat possessionem secundi? &
8 credo, quòd non præiudicat sibi. vide tu. ¶ † In gloſ. in verbo, *mentio*. ibi in fin. aduerte, quia glo. tangit vnum contrarium, quod fortiter obstat literæ: & clarè non
13 soluit. Nã si præsentatio secũdum formam priuilegij debebat fieri Decano & capitulo, & literæ directæ capitulo, non faciebant mentionem de Decano: ergo cõmissa erat pœna posita in priuilegio, vt deuolueretur tractu temporis potestas ad capitulum. Glo. hîc primò innuit quòd appellatione capituli, venit Decanus: vt sic prælatus ecclesiæ[a]. & solet allegari iste tex. ad hoc. sed in fi. glo. allegat quædam contraria, & nã soluit. Io. and. & Hostiens. videntur velle, quòd in rescriptis odiosis habeant locum vltima iura: vt appellatione capituli nõ veniat prælatus. [b] argu. in. c. nonnulli. & c. sedes. de rescrip. ¶ † Sed
9 ego fortiter opponã: literæ impetratæ ad beneficia sunt restringendæ: vt in. c. quãuis. de præb. lib. vj. ergo hic erat fienda illa stricta interpretatio. Fortius etiam oppo. de no. per glo. nota. in. cle. vt hi, qui. de æta. & quali. quę disputando concludit, quòd largè & impropriè appellatione capituli veniat prælatus: propriè autem nunquam venit. quod patet ex diuersitate nominũ & titulorum. nam per se habetur titulus de his, quæ fiunt à Prælat. & per se habetur titulus de his quę fiunt à ma. par. cap. ergo non debebat hîc fieri ſaltem impropria interpretatio. Solutio. primò potest dici, quòd ista fuit allegatio partis: non tamen fuit probata hîc: sed fortè fuit reſeruata infrà in versiculo, exinde. Vel melius & ſubtilius dicas, quòd istæ literæ non sunt impetratæ ad beneficium cõsequendum: quia beneficium iam prius erat collatum, scilicet ad habendum possessionem beneficij. & hoc non est odiosum, nec restringẽdum: imò fauorabile: vt beneficium non stet sine suo rectore. Ergo nõ debebat fieri ſtricta interpretatio. item puto aliud dicendum in prælato, qui habet iurisdictionẽ in collegio: vt est Episcopus: vel Abbas, & aliud in istis inferioribus, qui non habent iurisditionem in illos de collegio, vt Decanus. nam Decanus est propriè pars capituli, non sic Episcopus: cũ ius prælaturę sit distinctum à iure capituli. Ideò cum hîc non ageretur de re odiosa: imò fauorabili, scribendo capitulo satis videbatur scriptum Decano, qui est pars capituli. & per hanc ſolutionem patet nunc reſponſum

ad cõtrarium. & habes an & quando appellatione capitu
c li venit prælatus maior, vel minor: & tenebis menti illã gl. in. d. cle. vt hi, qui. quia valde notab. est, eã aliâs lau-
10 dau. ¶ † In glo. in ver. *institutione*. no. gl. iuncto text. & gloſ. ideo exponit. i. collatione: quia institutio facta per Archiepiscopum, fuit propriè collatio. Nam institutio propriè sumpta fit ad præsentationem patroni: collatio verò fit sine præsentatione alicuius: vt dixi in. c. authoritate. ſ. de instit. Et not. tex. q collatio potest appellari institutio: & nõ vitiabitur libellus, vel rescriptũ ex hoc.
11 ¶ † In glo. in ver. *post resignationem*. in fin. no. bene hanc glo. nam sentit quod. ſ. dixi post Inno. q semel occupans beneficium viuentis, non potest demũ assumi ad illud sine
d dispensatione Papæ. & vide quod dixi in. c. j[d]. ſ. eodẽ.
12 ¶ † In gl. fin. pro intellectu huius glo. oppo. contra text. videtur enim, quòd renuntiationis vel abiurationis exceptio debet admitti contra istum Honorariũ actorem. nam per renuntiationem perdit quis ius posſidendi, & etiam proprietatis, iuxta no. in. c. accepta. de restitu. spo. & in. c. audita. & per Inno. in. c. super hoc. de renun. facit l. ſi quis vi. ſ. differentia. ff. de acquirenda possessione. ergo hęc exceptio elidebat ius actoris: & per consequens debuit admitti, vt in iurib. prealleg. Solutio. metu huius contrarij hæc gloſſ. ponit quatuor intellectus. Primus, q hęc exceptio fuit proposita corã Papa: licet nõ probata. iste intellectus non est bonus, quia litera innuit, quòd non fuit datus isti terminus ad probandum. Nam si fuisset datus, non admitteretur alius ad agendum: iuxta not. in. c. cum dilecti. de elec. & tamen Papa hîc in fi. reſeruat
13 ius agendi super renuntiatione, vel abiuratione. ¶ † Secundus intellectus est, q erat hîc præsumptio calumniæ contra illum excipientem. i. quòd causa subterfugij exciperet, non quòd in veritate ille renuntiasset, vel abiurasset. Et hanc lectu. ponit hîc etiam Innocẽ. & dicit ex hoc valde notabiliter, quòd iudex potest repellere excepe tionẽ aduersæ partis, si præsumit calumniosè excipi: & ponit in hoc tria notanda. Aut enim iudex procedit non seruato iuris ordine: & tunc de facili propter præſumptionem potest exceptionem repellere. facit cle. sæpe. de verb. ſig. Si verò seruatur iuris ordo. & tunc exceptionem peremptoriam non debet, nisi ex præsumptione multũ vehementi repellere. Dilatoriam verò facilius repellere potest: quia non est tanti præiudicij: & repellẽ do non debet curare de appellatione: quia appellatio nõ releuat, nisi causa appellãdi probetur vera, vt. c. inter posita. de appella. & hęc lectu. satis potest cõuenire huic literæ. & est notanda maximè iuncto dicto Innoc. Et ex ea habes, quòd si præsumptio est malitiæ contra excipiẽtem, quòd facit animo differendi possessionem aduerſarij: quòd iudex pronuntiet, vt prius habeat actor possessionem, & demum agatur super iure excipientis: vel per viam actionis. ¶ Tertius intellectus, quem gloſſ. ponit quarto loco, est vt iste Rogerius fuerit repulsus ab hac exceptione, quia sua non intererat: cũ nullum ius posset sibi competere, non ratione institutionis factæ à capitulo: quia fuit facta non vacanti: nec ratione secundæ institutionis factæ ab Archiepiscopo: quia ex quo acceptauit beneficium viuentis, non potuit amplius ad illud assumi: meritò sibi imponitur simpliciter silentium, & alijs reſeruatur ius agendi super renuntiatione: ne alter sine titulo possideret beneficium. Et sic intellige final. gloſ. & iste intellectus etiam satis conuenit huic literæ. ¶ Quartus intellectus, quòd hîc agebatur possessorio: & ideò non obstat talis excexptio vt in. c. secundo. de restit. spo. Sed aduerte, quia per illud capi. videtur glo. intelligere, q hîc ageretur possessorio recuperandę. quod nõ placet Inno. quia non legitur, quòd iste Honorarius habuerit vnquã possessionẽ. Itẽ dic, q ex alio nõ competit

literę:

literæ: quia si fuisset actum recuperandæ, Papa pronuntiasset istum restituendum: & hîc solũ pronuntiauit, vt institutio de eo facta fortiretur effectum. Et ideò datur alius intellectus, quòd hîc agebatur possessorio adipiscẽdæ, quod datur ei, qui habuit titulum: & solùm agit, vt adipiscatur possessionem: & hoc possessorium est priui legiatũ, vt non admittatur exceptio defectus proprietatis ante, quàm fiat possessionis traditio. Quod intellige, nisi incõtinenti offerretur probatio: vt in. l. iij. ſ. ibidem. ff. ad exhibendum. & vide gloſ. not. in. c. j. &. c. literas. de resti. spoliato. Et iste intellectus satis conuenit sententiæ Papæ in eo, quòd reſeruauit ius agendi super renuntiatione. Et de hoc possessorio adipiscendæ, vide quod plenè dixi in. c. accedens j. de accusa. ¶ Sed contra hoc ob. ca
2 pi. cũm olim. de causa pos. Solu. dicit Inno. & bene, quòd quandoq; contra agentem hoc possessorio excipitur de defectu potestatis in conferente, vel in eligente: & talis
14 exceptio admittitur. & sic loquitur ille text. † non enim debet alicui possessio dari, quam nunquàm habuit: nisi prius constet de suo titulo legitimo. l. fin. C. de edic. diui Adri. tollen. Vbi autem constet de titulo legitimo, non debet admitti exceptio extrinseca prius non habita possessione: vt hîc. & in. d. l. fi. & in. d. c. accedens. Et ex his apa paret clarè multiplex intellectus huius. c. & iste vltimus videtur magis conuenire literæ. & ad prædicta debet reducere glo. quæ est hîc in versicu. confirmari. quę narrauit intellectum huius capituli. & concludit, quòd agere-
tur petitorio hîc. quod mihi non placet. quia non congruit sententiæ Papæ.

SVMMARIVM.

1 *Canonico recepto à capitulo, debet per ipsum sibi prouideri, quàm cito facultas se obtulerit. 4. 6. 7.*
2 *Canonicus potest aliquis constitui sine præbenda ad tempus, si non est in alia ecclesia canonicus, in perpetuum quando alibi est canonicus.*
3 *Excipere, & non probare, & non excipere, paria sunt.*
5 *Beneficium non habere, vel habere, & minus sufficiens, paria sunt.*
6 *Obligatio conditionalis, vel in diem: non est sufficiens ad agendum ante diem, vel conditionem: nisi talis obligatio à principio esset pura: sed in ea subintelligeretur tacitè dies, vel conditio.*
Spes ad aliquam rem non est sufficiens ad agendum ad ipsam.
7 *Canonicus receptus authoritate capituli, nõ habet ius sufficiens præbendam vacaturam.*
8 *Crimen confessatum per viam exceptionis: an possit aliquo modo puniri.*
Excipiens non videtur fateri.
9 *Vtrum quis possit venire contra factum suum proprium.*
Allegans turpitudinem suam, an & quo casu audiatur.
10 *Confessio in iure probata, vel non admissa: potest per confessum contra eam veniri.*

CAP. VIII.

Vm super quæstione.

1 ¶ † Recepto in canonicum tenetur capitulum prouidere, quàm cito facultas se obtulerit. hoc dicit. Et primò ponit rationem diffinitiõis. & allegationem contra illam: & duas reſponsiones ad eam. Secundò diffinit ex ratione concludens, ibi: *sententiando*. ¶ Casus literalis. Quidam clericus. C. nomine: quæstionem habebat cùm canonicis Triden. super præbẽda ecclesiæ Triden. propter quod partes accesserunt ad Papam. Proponebat dictus. C. q canonici Triden. eũ receperant in canonicum & in fratrem, nulla præbenda sibi

assignata, nec mentione facta primæ vel secundæ præbẽdæ: vnde petebat à domino Papa canonicos prædictos compelli quatenus præbendam eidem assignarent in ecclesia Tridentina. Ex aduerso reſpondebatur, q non tenebantur ei beneficiũ assignare: cũ receptus fuisset contra concilium Latera. vnde non debebat ad hoc compelli. Do. Papa his auditis: quia cũ non extitit probatum, q receptus fuisset contra Lateranen. concilium, licet obiectum: nec ipsi canonici videbantur posse hoc opponere contra illũ. C. qui confitentur se illũ contra Latera. concilium recepisse: sententiando decernit, vt quã cito facultas se obtulerit, prædicto. C. præbendale beneficium in Triden. ecclesia conferatur: quia ex quo receptus est in cano
2 nicum, non debet carere præbenda. Ber. ¶ † Not. j. quẽ posse recipi in canonicum absq; eo, q conferatur præbenda de præsenti. non ergo præbenda quẽ facit canoni cum, sed iuris collatio facta ab eo, qui habet potestatem conferendi: quinimo posset esse canonicus, & nunquàm haberet præbendam, si alibi est canonicus, & sufficiẽter præbendatus: vt dixi post Inno. in. c. cũ iandudum. ſ. de
3 præben. ¶ † Not. ij. q paria sunt non excipere, vel excipere, & non probare. ad hoc solet allegari iste tex. Nã Pa
a ria sunt non apparere, vel non esse, quo ad iuris effectũ. [a] l. duo sunt Titij. ff. de test. tut. ¶ Not. iij. ibi: *qui se fatentur. &c.* q allegãs turpitudinem suam, nõ est de iure au
4 diendus. quod limita, vt latius dicam j. ¶ † No. q capitulum recipiendo quem in canonicũ sine præbenda, tacitè se obligat ad prouidẽdum recepto de præbenda, cùm
5 facultas se obtulerit. ¶ † Vltimò not. q canonicus non debet carere præbenda. & facit, q præbendæ debent esse sufficientes. Nam paria sunt præbendam non habere, vel minus sufficiẽtem: vt in. c. ij. de transla. prælato. Ideò data tenuitate præbendarũ, esset prouidendum: vt habetur in. c. expoſuisti. ſ. da præbẽ. ¶ Opp. contra tex. videt enim, q iste receptus non potuerit agere contra capitulum ante, quã facultas prouidẽdi se offerret: & quia vbi obligatio est in diem, vel sub conditione: non potest agi ante euentum diei, vel conditionis extantis. insti. de verbo. ob. in. ſ. ex conditionali. & in. c. Romana. in. ſ. caueãt. de sen. excom. libr. vj. Sed capitulum non obligatur, nisi
a post quã facultas se obtulerit. Et sic ad certum diem, vel sub cõditione: ergo ante, quã extaret conditio, vel dies, non poterat agi. Sol. metu huius contrarij dantur tres intellectus ad istum text. ¶ Primus, q iste canonicus egit contra capitulum condictione. l. diffamari. C. de ingen. mag. quia capitulum diffamabat eum, dicendo, q erat receptus cõtra ſtatuta concilij. Iste intellectus est verus in se, sed non multum congruit literæ: quia Papa non imponit silentium capitulo. sed tantùm mandat, vt illi prouideat, cum facultas se obtulerit. ¶ Secundus intellectus quòd capitulum hîc egit cõtra istum canonicum, dicendo, quòd fuerat contra concilium Lateranense receptus id est, quòd fuerat sibi promiſſus canonicatus ante, quàm vacaret: sed non probauit. Iste intellectus etiam non multùm congruit literæ, quæ innuit, quòd capitu-
6 lum tenebat locum rei. ¶ † Tertius intellectus, quòd canonicus egit contra capitulum, vt prouideret sibi, cum facultas se obtulerit: & capitulum excepit, vt patet in litera. & iste intellectus placet Hoſtien. & ſatis videtur conuenire literæ ex verbis ſententiæ. vnde tenet Hoſtienſis: & ſatis mihi placet, quòd receptus in canonicum posit agere contra capitulum, vt prouideat sibi, cùm facultas se obtulerit. Nec obstant contraria, & maximè lex prima. ff. de vſuris. quæ dicit, quòd tractus futuri temporis, non spectat ad iudicem: quia illa iura loquuntur quando obligatio non est pura de præsenti: ideò tunc nõ potest agi ante tempus: quia ſola ſpes est in obligatione: & ex ſola ſpe agi nõ potest. ſed vbi obligatio est pura, & orta de pſenti, licet exactio seu ſolutio, vel in-

SEB. SAPIA.
¶ Iuris effectum. Idem not. Bar. & alij. in. l. lege fundi. ff. de cõtrahen. empt. & Iaſ. post alios. in. l. cũres. in princip. in xiiij. not. ff. de legatis. j.

ZACHARIAS.
a ¶ Sit de futuro. Adde Lud. Rom. conſi. cxxxvj.
b ¶ Contradicere. Adde originaliter videndum Oldr. conſil. lxviij.
¶ Adde quod diſtinguè not. Dy. in l. j. & ibi Iapo. Cel. in verſ. ſine aliqua except. & not. in apoſt. ad iſtum. in c. cũ dilectus. nu. xxviij. in ver. non puniendum. j. de ord. cog.
c ¶ Suũ proprium. Adde Frã. de are. conſi. cxiij. Anch. conſil. lxxviij.
ZACHARIAS.
d ¶ Diſtingue ſic poſt Barto. Adde eundẽ in l. j. colũ. ij. ver. quæro hic vtrũ. C. de cõdi. obtur. cau. & in l. cũ profitearis. de reuocã. dona. Et ad hoc, quod dicit iſte, quando verti tur periculũ animæ. Adde Inn. in c. iij. loco. in ſua glo. in ver. propoſ nebat. lo. ij. ſ. de preſump. Io. An. in c. cõſanguinei. ſ. de re iud. omni. no per Alex. in l. iuſiurandũ. ſ. procurator. col. v. ver. & pro huius declaratione. vbi ponit magiſtralẽ diſtin. ff. de iureiur.
SEB. SAPIA.
d ¶ Diſtingue. Vide latè per Feli. in c. iij. loco. col. iiij. verſi. iij. principaliter. per iſtũ tex. ſ. de præſum. vbi format regulã, & limitat pluribus modis.
SEB. SAPIA.
e ¶ Debet audiri. Vide Abba. in c. e inter dilectos. j. de donatio. vbi contra hoc format oppoſitionẽ, & ſoluit vt ibi pereum.

a plementũ ſit de futuro, [a]nihilominus poteſt agi de præſenti, vt fiat condemnatio, & exactio differatur ad tempus debitum. Et de hoc eſt caſus hîc. nam eo ipſo, ꝙ quis recipitur in canonicum, eſt orta obligatio cõtra capitulum, vt teneatur ſibi prouidere: vt in. c. cum. M. de conſtit. & c. relatum. ſ. de præben. & ideò poterat agere iſte canonicus de præſenti. & ita in ſimili voluit Inn. reſpondendo ad illam. l. j. & in ca. in noſtra. de ſepul. vide bonã glo. in. d. ſ. caueant. Et maximè hoc procedit cum aliqua cauſa agendi fuit orta de præſenti: vt puta, quia plures præbendæ vacarunt: & capitulum nunqnã curauit iſti prouidere. Et ex his habes declaratum hunc intellectum quem Hoſti. poſuit: ſed non declarauit. ¶ Et vide quod dixi in. c. inter cætera. de præbẽ. vbi concluſi, quòd receptus authoritate capituli non habet ius afficiens præbẽdam vacaturam. & dic vt plenè ibi dixi, maximè allegando ſingulare dictum Innoc. in. c. ſtatuimus. de maiori. & obedien. ¶ † In glo. in ver. *non extitit.* in fi. not. bene gl. no. Nam ex ea potes colligere mirabile dictum, ꝙ crimẽ confeſſatum per viam exceptionis, etiam in iudicio ciuili, eſt puniendum. Sed Ioan. And. videtur contradicere [b] duabus rationibus. Prima ꝙ exceptionem obijciens nõ fatetur: vt in. l. non fatetur. ff. de excep. & in. c. cum venerabilis. eo. ti. Secunda, quia crimen exceptum non debet puniri pœna ordinaria: cũ ad hoc non agatur: & modus iſte agẽdi inſpiciendus eſt: vt in. c. ij. de ordi. cog. & optimè facit. c. ſuper his. de accu. do. Ant. dicit gl. ſaluari poſſe, quando crimen exceptionis eſt connexum ei, de quo agitur: iuxta not. in. c. j. de excep: & in. c. j. de confeſ. Nec obſt. primum motiuum: quia id quod in ipſa exceptione excipiens bene fatetur: licet non fateatur tacitè interclu ſum: iuxta ea, quæ plenè dixi in. d. c. cũ venerabilis. Hoc dictum do. Antonij ſatis mihi placet: ſi hîc principaliter fuiſſet criminaliter actum. ſed cũ hîc ageretur ciuiliter, nec aliquod crimen fuit deductum in iudicio principaliter, durum eſt quòd excipiens puniri debeat per id, quod habetur. in. d. c. ſuper his. vide tamen quod dixi in c. ij. de confeſ. & dic, vt ibi dixi. Notabis tũ ſemper gloſ. iuncto dicto do. Anto. & facit quod no. Barto. in l. ij. ff. de adulte. tamen tene menti hoc. ¶ † In gl. in verb. *poſſe.* ibi: *pœnitentes.* vide quod ibi not. & in. c. noſti. de elect. & dic, quòd non quæritur principaliter, vtrum quis poſſit venire contra factum ſuum proprium. [c] Nam de hoc dixi in. d. c. noſti. & nota. in. c. ſi quis presbyterorum. de rebus eccleſi. non alie. ſed hîc ſolùm dicitur, quòd allegans turpitudinem ſuam, non eſt audiendus. text. tamen iſte facit in contrarium: quia iſti canonici fuerunt auditi, & defecerunt in probando: & ſic videtur litera ſibi cõtraria. Dicit Egidius, ꝙ offitio iudicis fuerunt auditi, & non proprio iure. quod no. ¶ Sed generaliter cum quæritur, vtrum allegans turpitudinem ſuam agẽdo, vel excipiendo, ſit audiendus: diſtingue ſic poſt Bar. [d] in l. iuſiurandum, quod ex conuentione. in. ſ. procurator. ff. de iureiur. & aliquid per doct. hîc. ꝙ aut vertitur periculũ animæ, ſi turpitudo illa non allegatur. & tunc in fauorẽ animæ quis eſt audiendus: ideò ſi contraxit quis matrimonium cum conſanguinea ſua per falſas probationes: debet poſteà audiri, ſi allegat hãc turpitudinem, & vult probare contrarium: ad hoc. c. tertio loco. de præſump. & c. lator. & c. conſanguinei. de re iudi. no. gloſſ. c. inter dilectos. de dona. & poteſt dici prout dicit Egidius ꝙ audiatur potius officio iudicis, quàm proprio iure. Si verò ſimus in alia materia, quàm peccati: & tunc ſi allegat quis turpitudinem ad commodum, & nomine eccleſiæ, debet audiri: [e] vt in. d. c. ſi quis presbyterorum. tamen in veritate nõ poteſt dici, quòd quis alleget turpitudinem propriam: ſed potius nomine eccleſiæ agitur de turpitudine prælatorum, vel ſingulorum. ¶ Aut agit quis proprio nomine: & tunc ad ſui incommodum & damnum poteſt turpitudinem propriam allegare: vt in c. j. & ij. de confeſ. Aut allegatur in damnum alterius. & tunc aut per viam agendi, fundando ius agendi ſuper turpitudine propria: & non debet audiri: quia ex improbitate ſua nemo debet actionem conſequi. l. itaque fullo. ff. de fur. & d. c. inter dilectos. & eſt expreſſum in. d. c. ex tenore. eo. tit. Aut excipiendo, ſeu replicando, vel intentionem ſuam aliter iuuando. Et dic, quòd cõtra participem turpitudinis auditur, ſi ipſe certat de damno vitãdo, & aduerſarius de lucro captando: vel ſaltem intendit euitare ſolùm damnum contra participem: & debet audiri. l. de tutela. C. de in integrum reſtitutione mino. & quod ibi notatur. Vnde ſi per collusionem probaui me maiorem, ad inſtantiam tutoris, vt ipſum abſoluerem à tutela: poſſum poſteà allegare hanc turpitudinem contra tutorem, qui fuit particeps: quia ego certo de damno vitando, cùm iniuſtè eum abſoluerim: & ipſe fuit particeps huius turpitudinis. Si verò allegans non certat de damno vitando, imò potius vult inferre damnum alteri: & tunc regulariter non auditur, etiam contra participem. ¶ Fallit in caſu. l. quiſquis. C. ad legem Iul. maieſt. vbi auditur quis allegando, quòd coniurauerit contra principem ad effectum, vt alij puniantur. Item fallit in caſu authenti. ſed nouo iure. C. de pœn. iudicis, qui malè iudicauit. & fortè poſſunt reperiri cõſimiles caſus excepti: ſed regula eſt, vt non audiatur. Ad hoc. c. j. j. de confeſſio. & decimoquinta quæſtione tertia. capitulo, nemini. ¶ Aut allegat turpitudinem contra non participem: & ſi turpitudo ſua eſt prius detecta ab alio, poteſt eam allegare: vt. l. decreto. ff. de ſuſpect. tuto. vbi patet, quòd ſi tutor fuerit pronuntiatus ſuſpectus per iudicem, poteſt allegare ipſe iſtam ſuſpicionem ad effectum, vt non teneatur in futurum. † & facit capitulũ, mulieri. de iureiurando. vbi mulier admittitur contra confeſsionem ſuam: ex quo illa confeſsio fuit reprobata à iudice. Si verò turpitudo non fuit ab alio detecta, non auditur eam allegando: vt in. l. tranſactiõe finita. & quod ibi notatur. C. de tranſactionibus. & in caſu capituli noſtri. Nec obſtat, ſi dicatur quòd canonici volebant hoc damnum vitare: ideò debebant admitti, quoniam ex quo ille erat receptus in canonicum, non erat eccleſiæ damnoſum, vt haberet plures conſiliarios. Item canonicus certabat hîc de damno vitando: ne eſſet canonia ſine præbenda. & vide quod dicetur in. c. inter dilectos. præallega. ¶ In gloſſa finali in fine. vel dic ſecundùm doctores, quòd fortè in iſta [c] eccleſia non erant diſtributiones quotidianæ. & dic, quòd hoc. c. non facit in contrarium. quia non agebatur hîc de diſtributionibus. Ideò dicendum de hac materia, vt notatur in capitu. cum. M. de conſtitutionibus. vbi plenè dixi. & in capitulo dilectus. el. j. ſ. de præbendis. vbi etiam tetigi.

SVMMARIVM.

1 *Clericus præbendatus, ſi in eadem, vel alia eccleſia præbendam alteram receperit, vacat prima. 4.*
Beneficium vacans per receptionem ſecundi, poteſt impetrari etiam tacito, quòd alius de facto poſſidet ipſum, quia talis poſſeſſio eſt euidenter iniuſta. 5.
2 *Clericus poteſt habere duas præbendas in diuerſis eccleſijs ex generali conſuetudine: in vna eccleſia verò non poteſt.*
Clericus poteſt habere aliquo caſu duo beneficia curata: puta quando vnum eſt connexum dignitati, ſed non ſic poteſt habere duas præbendas, intelligo in eadem eccleſia.
3 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare, quòd quis habeat duas præbendas, vel duos canonicatus in eadem eccleſia.*
Epiſcopus, an poſſit diſpenſare ſuper pluribus curatis, vel pluribus ſimplicibus: vel vno ſimplici, & alio curato, ſiue in vna ſiue in diuerſis.

CAP.

CAP. IX.

1 LIteras. ¶ † Si habens præbendam in eadem eccleſia, recipit dignitatem cum præbenda: vel ali am præbendam, vacat prima: & quamuis à ſuperiore ſibi cõfermetur, tamen valet impetratio per alium facta de ipſa, etiam tacito de poſſeſsione alterius, quæ colorata non eſt. hoc dicit ſecũdum verum intellectum. Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio. ibi: *cum igitur.* Prima ſubdiuiditur. Nam primò ponit formã mandati pro actore directi. Secundò allegationem actoris ibi: *de facto.* Tertiò defenſionem rei, ibi: *ſed præpoſitus.* Quartò elicit dubia ex prædictis ibi: *vnde.* ¶ Caſus literalis. Significatũ fuit domino Papæ, ꝙ in eccleſia ſancti Viſcardi Bremenſis, quædam præbenda vacauerat tanto tempore, ꝙ ipſius donatio ſecundũ Lateran. conci. ad ipſum fuerat deuoluta. vnde Papa mandauit quibuſdam quatenus. D. clericum inueſtirent de ipſa. Coram iſtis executoribus ex parte illius. D. fuit propoſitum, ꝙ. H. Præpoſitus quondam ſimplex canonicus ipſius eccleſiæ electus eſt in canonicum maioris eccleſiæ: poſtmodum anno elapſo electus fuit in præpoſitum ſancti Viſcardi, nihilominus retinens priorem præbendam, quam in ipſa eccleſia tunc habebat. vnde petebat illam præbendam ſibi cõferri, quæ de iure vacabat. Sed præpoſitus allegauit ecõtra, ꝙ eſſet de conſuetudine generali, vt vnus in eadem eccleſia plures præbendas haberet. & cũ Archiepiſcopus Bremen. Præpoſitũ ipſum de præpoſitura in plena ſynodo inueſtiuerit: tam præpoſituram, quã præbendam ei de canonicorum confirmauit aſſenſu. Iudices delegati ſuper hoc conſuluerunt Papam: qui reſpondet, ꝙ cum dubium vobis videtur, vtrũ cũ aliquis de vna præbenda eligitur ad aliam, ſtatim prior vacare incipiat: an per ſententiam debeat abdicare eidem: an propter confirmationẽ huiuſmodi, quæ ſuperius eſt expreſſa, præbenda illa dici debeat non vacare. Cũ igitur, ſi ita eſt præbenda illa, & ſi non de facto, de iure tamẽ vacare noſcatur: mandat Papa dicto Præpoſito, vt illã ſine difficultate reſignet: appel. remo. cogi debere: quã cum de facto vacauerit, cleri
2 co memorato conferre procuret. Ber. ¶ † Not. j. ex' tex. ꝙ in diuerſis eccleſijs poteſt quis habere plures præbendas, ſaltem ex cõſuetudine generali: ſed in eadem eccleſia non prodeſt generalis cõſuetudo. & in hoc tenebis menti iſtum tex. Nam iſte præpoſitus erat primò canonicus eccleſiæ ſancti Viſcardi: & de ea fuit aſſumptus in canonicum eccleſiæ maioris: & ſic retinuit vtranq; prębendã in diuerſis eccleſijs. nec vacauit prima per ſecundam. demum aſſumptus in Præpoſitum principalioris eccleſiæ cui præpoſituræ erat annexa alia præbẽda: vt colligitur in verſ. ſed Præpoſitus. licet nõ dicatur in litera: & ex hoc vacauit prima præbenda ipſo facto: non ob. conſuetudinem generali: vt colligitur ex ſententia Papæ. Et vide hodie pulchrũ tex. cum gl. in cle. fi. de præben. vbi habetur, ꝙ in eadẽ eccleſia non põt habere quis duas præbendas, etiam ſi altera ſit annexa dignitati: ſecus eſt in duobus cu
a ratis, [a] quãdo vnum venit per annexionem, vt beneficiũ ſimplex: vt in. c. ſuper eo. de præben. lib. vj. Et ſic iura magis abhorrent, vt quis habeat duas præbendas in eadem eccleſia: quàm duo beneficia curata. & rationẽ vide per
3 gl. in. d. cle. ¶ † Not. arg. opti. & quaſi expreſſum, ꝙ Epiſcopus non poteſt diſpenſare, vt quis habeat duas præbẽ
4 das, ſeu duos canonicatus in eadem eccleſia. ¶ † Not. iij. caſum, in quo beneficium ſimplex vacat ipſo facto, per receptionem ſecundi beneficij. quod reſtringe ad cano
5 nicatus, ſeu præbẽdas in eadem eccleſia. ¶ † Vltimò no. ſecundũ vnum intellectum, ꝙ diſpenſatio, vel confirmatio facta ab eo, qui non habet poteſtatẽ, non facit poſſeſ
b ſionẽ eſſe coloratã [b]. Nam hîc non fuit habita mentio in impetratione de poſſeſsione facti alterius: & nihilominus valuit impetratio contra caſum. c. cum noſtris. ſ. eo. Sed ratio diuerſitatis eſt: quia hîc poſſeſsio erat euidẽter iniuſta: quia poſſeſsio iſta non erat colorata: ſicut in caſu. c. cũ noſtris. Alij tamen dicunt, ꝙ iſti conferetur præbenda vigore ſecundi mandati, & non primi: dicentes ꝙ primum mandatũ fuit ſurreptitium: ſicut in caſu. c. cum noſtris. hoc tamen non colligitur ex litera. vnde primus intellectus eſt ſubtilior: & limitat dictũ. c. cum noſtris.
6 ¶ † Sed contra hoc, & contra tex. oppo. nã Epiſcopo ſolùm videtur adempta poteſtas diſpenſandi, ſuper pluribus curatis: vt in. c. de multa. ſ. de præbẽ. ergo ſuper pluribus ſimplicibus poterit diſpenſare. Gl. vlti. hîc inſtat, & finaliter cõcludit: quòd in pluribus curatis Epiſcopus non diſpenſat: in pluribus verò ſimplicibus, vel in vno curato & ſimplici, poteſt diſpenſare in diuerſis eccleſijs: ſed in eadẽ eccleſia glo. dubitat: & primò dicit ꝙ non poteſt: per iſtum tex. ij. videtur tenere cõtrarium & ad iſtũ text. reſpondet, ꝙ hîc Archiepiſcopus non diſpenſauit: ſed confirmauit. Diſpenſatio enim non fit, niſi exprimatur, iuxta not. in. c. ij. de ſchiſma. vnde videtur concludi, quòd in eadem eccleſia poteſt Epiſcopus diſpẽſare circa plura ſimplicia: dummodò ſubſit cauſa diſpenſandi. Et not. in hoc diligenter iſtã glo. Io. and. fatetur dictum gl. ZACHARIAS.
dummodò illa beneficia ſint diffformia. nam poterit di- a ¶ Curatis. Adde iſtum plenè in. c. clericus. nume. 4. & quod ibi poſui in apo. ad eum in verſ. per adeptionem ſecundi. ſ. de cleri. non reſi.
ſpenſare, vt quis habeat dignitatem & canonicatũ in ea- SEB. SAPIA.
dem eccleſia. [c] & pro hoc vide bo. tex. cũ gl. in. c. j. de con- b ¶ Coloratam. vide Roma. in cõſi. ccclxv. inci. præſuet. lib. vj. & vide Fed. conſi. cxv. vbi tenet, ꝙ per diſpenſationem Epiſcopi poteſt in eadem eccleſia quis habere canonicatũ, & altare ſeu beneficium alicuius capellæ in eadem eccleſia. quod not. Nam quemadmodum poteſt in diuerſis eccleſijs: ita in eadem ex quo beneficia ſunt di- c uerſa. argu. lxx. diſt. c. ſanctorum. Idem dicit Ioan. and. in duobus canonicatibus obtinendis: vt Epiſcopus nõ poſſit diſpenſare. & hæc notabis: quia communiter hoc ſequũtur doct. & bene facit litera in arg. & d. cle. fi. de præben. Rationem videas ex his, quæ plenius dixi in. c. cum iandudum. præalle. vbi latius tetigi hanc materiã, quàm docto. hîc. & plenè videas in repe. ſ. qui verò. c. extirpandæ. ſ. de præben. vbi tango an, & quando valeat conſuetudo ſuper obtinenda pluralitate beneficiorum. & an & c ¶ Eadem eccleſia. Adde videndum Lap. allega. xxx. & c. cxvj. & per eũ Abb. conſil. xcvj. & lxxj. quãdo Epiſcopus poteſt ſuper ea diſpenſare. Et per hoc eſt expeditus iſte tex.

SVMMARIVM.

1 *Vacatio præbendarum, vel canonicatuũ, non datur in eccleſijs non numeratis. id eſt, vbi non eſt certus numerus canonicorum, vel præbendarum, & ſic eorum collatio non tranſit de vno in alium ſuperiorem.*
2 *Habens ius conferendi, vel inſtituendi, poteſt etiam mittere in corporalem poſſeſsionem.*
3 *Capitulum dicitur, vbi eſt maior pars canonicorum, licet aliqui contradicant: idem dic de collegio.*
4 *Eccleſia ſi non habet tot facultates, quòd canonici poſſint cõmodè viuere: non tenentur ipſius canonici etiam ad preces Papæ alium recipere: poſito, quòd tantum vnus nollet: ſecus ſi facultates ſuppetunt.*
5 *Canonici non tenentur recipere alium in canonicum ſupernumerarium, etiam quòd facultates ſuppetant: niſi tantum excreuerint, quòd commodè poſſent omnes viuere.*
6 *Statutum, an plus operetur aliquando, quàm conſuetudo.*
7 *Conſuetus venire ad molendinum ad molendum, vel ad furnum ad coquendum panem per. xl. annos, non per hoc adſtringitur in futurum continuare.*
Conſuetudo non inducitur ex actibus, qui ſunt meræ facultatis.
8 *Canonicus, an poſſit agere pro iuribus eccleſiæ ſuæ ſine mandato, vel eam defendere.*
9 *Vnus de vniuerſitate poteſt opponere, vt is qui non eſt de vniuerſitate, non immiſceat ſe in actibus vniuerſitatis.*

10 *Consensus præstitus alteri ab illo, qui non credebat potestatem ad se pertinere, non facit actum inde secutum conualidare: nec respectu consentientis: quia ignorabat potestatem ad se pertinere, nec respectu illius, cui fuit præstitus, quia non habebat potestatem: sed forte potest ratificari ab illo, qui habet potestatem. arg. ff. ne sede vacan. c.j. in fi. per Abba.*

11 *Iudex potest supplere defectum allegationum partis, ideo potest allegare illud, quod nō allegatur per partem: & ex ipso causam decidere.*

12 *Abbas & monachi, an possint statuere, quòd ex reditibus ecclesiæ quilibet habeat certam portionem pro vestimētis, & alijs necessarijs.*

13 *Archiepiscopus, an præsumatur scire vacationē beneficij exi stentis in diœcesi sui suffraganei.*

Collatio beneficiorū non deuoluitur ad superiorem, etiam ad Papam, si non fuit facta per alium, quia ignorauit.

Clausula posita in rescripto ad beneficia, videlicet: seu quocunque modo vacet: vel per alterius cuiuscūque personæ, &c. operatur multum in materia beneficiali.

14 *Impetrans à Papa beneficiū tenetur obseruare statuta, & consuetudines ecclesiæ, vel loci vbi impetrauit.*

15 *Canonici, si negligunt eligere alios canonicos, quia suppetunt facultates ecclesiæ, Episcopus eorum statuet eis terminum ad eligendum.*

ZACHARIAS. 16 *Archiepiscopus non habet iurisdictionem in diœcesi sui suffraganei, nisi in casibus expressis, & ideo eius negligentiam non supplet.*

17 *Archiepiscopus confert, quando suus suffraganeus non vult conferre.*

Terminus hominis succedit loco termini iuris. ff. in fi.

18 *Clericus, si est prouisus in ecclesia non numerata, debet sibi prouideri de vacanti beneficio, vel præbenda, vel proximè vacaturo.*

19 *Actus, qui debebat explicari sub vna forma, si explicatur sub alia, corruit.*

Sententia continens in se causam non concludentem, est nulla: licet ex causa non expressa posset iustificari.

Sententia potest ferri absque, quòd in ea exprimatur causa.

Sententia lata ex pluribus causis, quarum vna est iusta, alia iniusta: est valida propter illam iustam causam.

a ¶ Canonicorum. Adde Car. in clem. j. q. x. de reg. & tran. ad religio.

ZACHARIAS. b ¶ Ad furnū. Vide de hoc arti. latè per Iaso. in rep. l. quominus. colū. viij. versicu. tertiò principaliter. ff. de flumi. & Iaso. de sancto Geor. in sua inuestitura feudali. in verbo, & cum molendinis. colum. ij. post medium. Mod. in c. significante. ṡ. de appella.

CAP. X.

1 EX parte Astensis. ¶ † Conciliū Lateranense locum non habet, vbi non sunt distinctæ prebendę, nec certus canonicorū numerus. vel clarius sic. In ecclesijs nō numeratis vacatio præbendarū, seu canonicatuum possibilis nō est: nec fit ibi deuolutio ad superiorē ex negligentia semestri in non prouidendo ecclesiæ de ministris. & est casus notabilis. Prima pars ponit facti narrationem. Secunda partium confessionem. ibi: *tandem.* Tertia sententiam. ibi: *nos.* Quarta gratiā. ibi: *quia verò.*

2 ¶ † Not. j. ibi: *in corporalem possessionem.* arg. q superior ad quem fit deuolutio collationis, potest nō solū cōferre, sed etiā in pos. corporalē inducere. Et posset argui generaliter, q ad quē spectat institutio seu collatio, pertinet facultas dandi pos. corporalē. facit c. de multa. ṡ. de præbē. & quod no. Inn. in. c. ij. de restitu.

3 ¶ † Not. ij. ibi: *capitulo.* q ibi dicit capitulū, vbi est canonicorū maior pars: licet aliqui cōtradicant. vnde syndicus agit nomine capituli. & ibi pōt dici, q sit ecclesia: in prin. huius. c. vide bo. tex. cū glo. in. c. cū inter canonicos. de elect. ¶ Not. iij. q in ecclesia collegiata quandoq; non est certus numerus, nec canonicorū, nec prębendarū: & q receptio in canonicos pōt pertinere ad solū capitulū. ¶ Itē no. q vbi nō est certus numerus in ecclesia, nō est fixū à iure certū tēpus ad instituendū ibi canonicos.

4 Qualiter aūt ecclesiæ sit tūc prouidendū j. dicā. ¶ † No. ibi: *suppetunt facultates.* q vbi non est dare numerū in ecclesia, nō tenētur canonici recipere, etiā ad literas Papæ, vltra quā facultates ecclesiæ suppetāt. Vnum tm̄ dicunt doc. & bene: q vnus solus ex eis potest se hoc casu opponere & impedire receptionē fiendā: qm̄ talis cōtradictio habet iuris fomentū: vt in. c. j. ṡ. de insti. & tēdit in vtilitatem, seu honorē ecclesiæ: quia dedecus est ecclesiæ, q canonicus mendicet. xciij. distin. c. Diaconi. vnus ergo solus prævalet omnibus j̄. de his, quæ si à præ. c. j. sed vbi facultates suppetūt, pōt maior pars institutionem facere, etiā inuita minori parte: quia hoc est ecclesię vtile & honorabile. ad hoc. c. qm̄. ṡ. de vita & hone. cle. ¶ † Sed not. ex hoc, & ex. fi. c. ibi: *secundū consuetudinem.* q non solū in receptiōe pluriū debēt attendi facultates ecclesiæ: sed etiā cōsuetudo. & in hoc tenebis menti istū text. Si enim consueuerunt esse. xx. in ecclesia, & facultates sufficiunt pro. xxij. non adstringunt canonici ad recipiendū aliquē vltra consuetudinē: quia diminuerētur eorū reditus soliti & antiqui. & ita intelligūt do. fi. c. Sed ego credo hoc procedere, nisi causa rationabilis esset in contrariū: puta quia excreuerūt multū facultates ecclesię: & ecclesia patitur defectū in ministris. Nā propter excrescentiā facultatū, etiā numerus statutus ampliatur: iuxta ea, quæ habentur, & not. in. c. fi. de verb. sig. & in. c. cū. M. de cōstit.

6 ¶ † Vltimò potest notari ex eodē verbo vnū mirabile dictū, q statutū plus operat, quā consuetudo. nā* statutus numerus facit canonicatū vacare:* vt in. c. dilecto. ṡ. de prębē. & secus est in consuetudine, vt hīc. Nā hīc erat consuetudo, vt certus numerus reciperet: vt hīc colligit ex fi. & in prin. dū dicitur, q quatuor prębędę vacabant. Nā putabant illas præbendas vacauisse propter antiquā cōsuetudinē: quia fortè in ecclesia cōsueuerūt esse ab antiquo. xx. canonici: & tunc nō erāt nisi. xvj. Sedcōtra hoc opp. de. c. fi. de consue. iuncto. c. quod super his. de maio. & obe. vbi patet quòd cōsuetudo est maioris vis, quā statutū: & maximè de iure canonico. vt ibi no. Itē consuetudo ecclesiæ est attēdenda: vt in. c. cū omnes. de cōsti. Sol. doc. apertè non soluunt, sed solū dicunt, quòd consuetudo non tantùm operatur, sicut statutū. Sed hoc non est tollere cōtrarium: quia possumus soluere dupliciter. Primò q text. in fi. dum facit mentionem de consuetudine, non loquitur de consuetudine respectu numeri: sed de consuetudine certæ portionis percipiendæ. Secūdò potest solui: quia licet in ecclesia soliti sunt. xx. institui, non tamen ex hoc inducitur consuetudo restringens libertatem habentis instituere.

7 ¶ † Quia actus meræ facultatis non inducit consuetudinem potestatis liberæ restrictiuam. Nam si per. xl. annos consueui venire ad molendinum tuum ad molendum, vel etiam ad furnum b ad coquendum, non inducitur ex hoc consuetudo: vt tenear in futurum continuare: iuxta nota. in. l. ij. C. quæ fit lon. consuetu. & in. c. Ioannes. de cleri. coniug. Sic ad propositum vbi non est numerus in ecclesia, relinquitur arbitrio illius, ad quem spectat electio: nec videtur suum arbitrium coarctare, si solitus ibi fit instituere. xx. quia fuit iste actus meræ facultatis. & in hoc nota istum textum sic intellectum, pro ecclesijs, maximè regularibus: vbi monachi communiter instituuntur ad arbitrium Abbatis: vt si consueuit instituere certum numerum, non dicemus per hoc numerum esse in ecclesia statutū.

8 ¶ † In glossa. j. in fine. hīc multum vacillat. & dic, quòd in effectu duæ sunt quæstiones separatæ, quæ possunt à glo. elici. Prima nunquid canonicus ecclesiæ potest agere pro ipsius iuribus sine mandato ecclesię. & de hoc dic, vt no. in. c. cū olim. de testi. per Inn. & ibi plenè dixi. & regulariter non agit sine mandato: vt in. c. j. de procur. & alijs iuribus allegatis in gl. Secunda quæstio, nunquid saltē posset ecclesiam deferre sine mādato. & dic etiam, vt not. in d. capi. cum olim. hīc autem non colligitur dictum glos. nam, vt dicunt Ioannes And. & Philip. isti tres canonici non tantùm defendebant ius ecclesiæ, quantum ius prium: quia nolebant illos habere pro canonicis, ex quo non erant legitimè instituti: & sic agebant nomine proprio.

9 ¶ † Ex quo nota, q vnus solus de vniuersitate pōt se opponere, vt is qui non est de vniuersitate, non immisceat se tractatibus vniuersitatis: seu, vt nō habeatur tanquā vnus de corpore vniuersitatis. Et in eo quod glo. dicit, q isti tres succubuerūt, non bene dicit, q imò obtinuerūt. Nā papa pronūtiauit illā institutionē irritā: sed postmodū fecit illis gratiam habito respectū, q capitulū

10 affectauerat receptionē illorū. ¶ † Et not. ex hoc, & ex tex. quia si potestas de aliquo disponēdi, pertinet ad me: & ego credēs ad te pertinere, consensi: vt tu potestatem explicares: actus sic explicatus non tenet, nō ratione tui: quia non habebas potestatē: nec ratione mei: quia nō intendebam. Nā capitulū non erat hīc priuatum potestate instituendi canonicos & affectauit seu consensit institutioni factæ per Archiepiscopū: nec tamen ex hoc fuit acquisitum ius illis institutis: sed oportuit, q Papa faceret eis gratiā. & bene facit in arg. l. is ad quē. ff. de acqui. hær.

11 ¶ † In glo. ij. ibi: *supplet hoc de facto.* dic, q imò de iure. Nā si iudex perpendit, q causa est decidibilis certo iure, licet illud nō allegetur per partē, nihilominus potest iudex illud allegare, & sententiā ferre: quia boni iudicis est diminuere litem, & eam facere breuiorē quantū potest: vt in. c. fi. de dolo & contu. & in. c. cum dilectus. de consue. & in. c. cū inter vos. eo. titu. Et in hoc not. istum tex. Nā ambæ partes credebant præbendam hīc vacare: sed quia Papæ constitit, q numerus nō erat ibi determinat⁹ pronūtiauit vacationi locū non esse. & facit. l. j. & quod

12 ibi not. C. vt quæ desunt aduo. par. iud. sup. ¶ † In gl. iij. ibi: *non debent facere portiones.* No. bene gl. pro opi. Inn. in c. dilectus. el. j. ṡ. de præben. vbi dicit q in eccl. regulariū non debent ex reditibus fieri certæ portiones. Sed contrarium determinat Ioan. and. in regula, nō est obligatorium. de reg. iur. libr. vj. in mercu. vbi format quæstionē notabilē. Nunquid valeat statutū Abbatis, vel capituli: vt quilibet monachorū habeat. x. pro vestimētis, & alijs sibi necessarijs. vide etiā Inn. in. c. insinuante j̄. qui cle. vel vo. Et no. ex ratione huius gl. q in ecclesijs regulariū, nō est dare vacationem. quod est verisimum vbi numerus nō est statutus: aliàs secus. ¶ In glo. in versi. *totum capitulum.* in fi. Dicit Hosti. q gl. ista non procedit quo ad istū tex. quia quo ad partes Papa primò determinauit negotium: sed ex officio suo postmodū facit gratiam istis institutis: motus maximè, quia capitulū affectauerat prius illorum receptionem. dic tamen quòd dictum glossę est verum: & probatur ex superiori parte. c. in ver. tandem.

13 vt dixi. ṡ. in glo. ij. ¶ † In gl. in ver. *suppetunt.* in fi. videtur hæc glo. velle in fi. sui, q Archiepiscopo, seu Episcopo ad quem deuoluitur potestas ex negligentia: currat tempus immediatè à tempore deuolutionis. quod tamē non est verum: quia quemadmodū primo collatori non currit semestre, nisi à tempore notitiæ vacationis: vt in c. quia diuersitatem. ṡ. eod. in fi. ita nec secundo, vel vlteriori collatori, ad quem est deuoluta potestas: vt dixi in capitulo, quia diuersitatem. Sed fortè glossa hīc sensit, quòd debet præsumi notitia vacationis. Sed docto. hīc instant disputando, vtrum Archiepiscopus præsumatur scire vacationem beneficij in diœcesi sui suffraganei. & tandem concludunt attendendam esse locorum distantiam, famam loci, qualitatem beneficiorum, & modum vacationis. quod nota. & hoc declara, vt dixi in. d. c. quia diuersitatem. ¶ Et ex hoc inferunt docto. quòd contra impetrantem à Papa propter deuolutionem Authoritate concilij Lateranensis potest Archiepiscopus se opponere, & allegare ignorantiam, quo casu potestas non est deuoluta ad Papam: & ideò sume bonam cautelam, vt adijciatur in gratia Papæ illa clausula consueta, seu

a quocunq; modo vacet a: vel per alterius a cuiuscunq; persōnæ &c. & est vtile semper hāc clausu. apponere, vt eui

14 tetur dispositio. c. susceptū. de resciptis. lib. vj. ¶ † In glo. fin. ibi: *secundum consuetudinem ecclesiæ.* not. glos. q impetrans gratiam à Papa nihilominus tenetur seruare cōsuetudinem ecclesiæ. Ex quo inferunt doct. quòd si consuetudo est ecclesiæ, vt quilibet canonicus iuret seruare statuta ecclesiæ: tenetur talis impetrans sic iurare. & pro hoc vide bonum tex. in. c. fi. de consue. libr. vj. vbi Papa vult seruare consuetudinem ecclesiæ contra impetrantes à Papa. Ad idem capitu. j. de constit. eo. lib. ¶ † In ea. glo. ibi: *& ita licet.* not. hanc particulam vsq; ad finem. Sed quæro pro declaratione glo. & text. si certus numerus non est in ecclesia: & canonici sunt negligentes in instituendo canonicos, secundum facultates & consuetudines ecclesiæ, qualiter prouidebitur ecclesiæ: ex quo ibi non fit deuolutio potestatis ad superiorem? Solu. dicunt hīc communiter docto. q superior immediatus statuet terminum ei, ad quem spectat institutio: vt intra illum prouideat ecclesiæ secundum consuetudinem, q si non fecerit, ipse superior ex officio prouidebit. Pro hoc ca. fi capitulo. in fi. eo. ti. lib. vj. facit. c. irrefragabilis. ṡ. omnes. a de offic. ordi. & c. cæterum. de iudicijs. quod semper nota. Nam per hunc modum posset Episcopus supplere negligentiam Abbatis, si non instituit monachos in monasterio secundum facultates & antiquam consuetudinē. Iste enim terminus hominis succedet loco termini iuris. iuxta nota. per Innocentium. in. c. ex ratione. de appellationib. Sed aduerte, quòd istud dictum doct. verum est vbi receptio seu institutio pertinet ad inferiorem Episcopo.

16 ¶ † Sed dubium est, quid si institutio pertinet ad Episcopum: nunquid Archiepiscopus posit eodem modo supplere negligentiam Episcopi? hæc quæstio est magis difficilis, quàm quæstio docto. ideò quia Archiepiscopus regulariter non habet iurisdictionem in diœcesi ZACHARIAS. sui suffraganei: nisi in casibus à iure expressis: vt in capi- b tu. pastoralis. de officio ordina. sed iste casus non est expressus in iure: vnde fatendum esset, quòd Archiepiscopus non posset compellere Episcopum negligentem, vt instituat. argumen. capitu. nullus. de iure patronatus.

17 ¶ † Sed dubium est, nunquid illo nolente ipse succedat? & si tenemus opinio. quòd Archiepiscopus suppleat negligentiam Episcopi, iste casus est clarus: sed tenendo contrariam opinio. quam plenè examinaui in dicto capitulo, pastoralis. & in repetitio. c. si quis contra clericum. de foro competē. est magna dubitatio: sed nihilominus teneo, quòd Archiepiscopus potest: quia terminus hominis succedit loco termini iuris: vt prædixi. sed si esset terminus iuris, hæc deuolutio fieret ad Archiepiscopū. capitulo secundo. suprà eodem. ergo in casu isto, cum terminus fuit præfixus Episcopo ab Archiepiscopo. &

18 hæc nota. ¶ † Sed est quæstio nota. vtrum in ista ecclesia non numerata posit prouideri impetranti, vt prouideatur sibi de vacante, vel primo vacaturo: maximè si adijciatur clausula, non obst. numero. de hac quæstione vide plenè per glos. nota. in. capitulo finali. infrà eodem titulo. libro sexto. quæ concludit, quòd sic: quia illa verba, de vacante &c. fuerunt apposita fauore impetrantis.

19 ¶ † Sed contra hoc, & contra tex. oppono. Nam ex quo Episcopus poterat prouidere modo prædicto, debuit tenere institutio sua: quia si non valet q ago &c. vt in cleñ. j. de de sponsa. impub. libro. vj. Solut. Hostien. & communiter docto. videntur velle, quòd vbi quis certo iure potest actū explicare: si mouetur alio iure, quo non potest: actus corruit. Et ex hoc colligunt hīc doct. communiter arg. quòd si iudex fert sententiam exprimendo causam nō concludentem b illa sententia est nulla: licet ex

a ¶ Modo vacet. Adde, q quamuis ista sit vtilis cautela, nihilominus habet locum in casibus, in quibus à iure mētio specialis desideratur, vt not. Pe. de Anch. & Philip. Fran. in c. ij. post Gem. de præben. libr. vj. & idem Phi. Fran. in c. ad hoc. ṡ. de appella.

ZACHARIAS. b ¶ Non cōcludentem. Adde istum in capitulo, inter ceteras. num. 9. & quod ibi dixi plenè in apostil. post alios. in verſic. falsam causam. de præscrip. & in. c. per tuas. nu. 5. vbi etiā posuiin apo. ad eum. in ver. exprimit falsam. j, qui fil. sint legi.

causa non expressa possit iustificari. pro hoc vide Barto. in l. fi. is ad quem. ff. de acquiren. hæredi. & bene facit ibi tex. in argumen. & per eundem in simili. in l. ij. ff. de iudi. & ideò cautum est non exprimere causam in sententia. Et si vis exprimere ad decorem tuum conseruandum,
a saltem adijcias dictionem maximè: [a] vt, ex pluribus causis & maximè &c. Nam tunc videris mutus, non solùm ex causis expressis, sed ex alijs tacitis. Nam cum quis exprimit plures causas in sententia, quarum vna facit: alia non: sententia sustinetur propter causam vrgentem expressam: vt est text. not. in. c. per tuas j. qui fil. sint legi. & vide singu. dictum Innocen. in. c. in præsentia. de renun. vbi dicit, ꝙ si iudex expresit duas causas, vnam contra ius commune: aliam contra ius litigatoris, tenet sententia ratiõe istius vltimæ causæ. quod semper notabis. fortius ergo sustinenda est sententia, si alia causa est iusta. Et licet dictum Hosti. & docto. sit verum in se: tamen non probatur per istum tex. etiam per viam argumẽ. iudicio meo: quia Episcopus non habebat hîc tempore institutionis aliquam causam legitimam instituendi de præsenti: quia debuissent prius præfigere terminum capitulo ad institutionem faciendam, secundũ consuetudinẽ, ante cuius præfixionem potestas non erat ad eum deuoluta. & hoc not. perpetuò & tene semper menti.

SEB. SAPIA.
a ¶ Maximè. De veritate huius dicti, vide Feli. in. c. sicut. ṡ. de re iudic. vide pulchrè per Felin. in. c. j. in. j. fallen. ṡ. de re iudi.

SEB. SAPIA.
b ¶ Legatus. Vide ad hæc Feli. in. c. j. col. j. versi. legatus non cõmittit. ṡ. de rescri. & in. c. at si clerici. §. de adulterijs. in versi. v. limita. colũ. iij. ṡ. de iud. & in. c. nõnulli. in prin. col. iiij. versic. ratio huius dicti. ṡ. de rescrip. vbi idem firmat, ꝙ legatus Papæ non dispensat cõtra concilium.

c ¶ In genere sic. Adde Oldr. consil. lxxvij.

SVMMARIVM.

1 *Habens potestatem conferendi, non potest alteri concedere potestatem conferendi primum beneficium, quod vacabit: secus si beneficium vacet. ṡ. vbi plenè.*
2 *Præbenda non habet in se onus sacerdotij annexum de iure communi.*
3 *Legatus non habet potestatem confirmandi collationem factam de præbenda vacatura.*
4 *Collatio beneficij facta contra inhibitionem Papæ, an & quo casu valeat.*
Episcopus non potest delegare vicario suo resignationem, nec collationem certi beneficij vacaturi.

CAP. XI.

1 Constitutus. ¶ †Habens potestatẽ conferendi non potest de iure alteri tradere potestatem conferẽdi primum beneficium, quod vacabit. hoc dicit. Primò ponitur gratiæ petitio. In secunda exauditio ipsius ibi: *quo circa*. In tertia futuræ fraudis prouisio: ibi: *quia uerò*. ¶ Nota primò ibi: *sacerdotalem*. quòd quædam præbendæ sunt sacerdotales: & possunt dici sacerdotales: quia fortè secundum statutum loci, sacerdotes tantùm ad illas promoueri debent. & habent onus sacerdotale annexum, vt assumpti ad illas teneantur promoueri ad sacerdotium. ¶ †Ex quo inferò, quòd de iure cõmuni præbenda, non habet onus sacerdotij annexum: aliàs nõ dicerentur quædã sacerdotales, sed omnes. & vide quod dixi in. c. ij. ṡ. de insti. & quod legi. & not. in clemen. vt hi, qui. de ætate & qualitate. & in. c. cui de nõ
2 sacerdotali. de præben. libr. vj. ¶ †Nota secundò argumen. quòd legatus non potest confirmare donationem
3 factam de prima vacatura conferenda. Nam Papa hîc in
b fi. generaliter prohibet. Item quemadmodum legatus[b] directè non potest contra concilium disponere: vt legitur & not. in. c. dilectus. el. j. de præben. ita nec indirectè cedendo, vel confirmãdo huiusmodi gratiã. ¶ No. vltimò ibi: *fraudem adhibere*. ꝙ vno prohibito, intelligitur prohibitum omne id, per quod etiam indirectè perueni tur ad illud. Ad hoc regula, cum quid vna via. de regulis iur. lib. vj. & c. tuæ. de procu. ¶ Sed quæro qualiter hæc promissio, seu donatio venit in fraudem Latera. cõcilij? Sol. nam volens vni promittere beneficium vacaturum donaret amico suo potestatem conferendi primum beneficium. & ille esset quodammodò tutus indirectè ex cõcessione in personam amici sui: & sic desideraret mortem proximi sui: vt posset habere effectũ promissio sibi facta. ¶ In glo. j. ibi: *de elect. cum in cunctis*. hæc quæstio & duæ immediatè sequentes, hodiè deciduntur in. c. si
4 compromissarius. de elec. lib. vj. & approbatur ibi decisio huius glo. ¶ †In ea. gl. ibi: *sed pone*. glo. hîc format quæstionem propter approbationem & inhibitionem Papæ, nunquid valeat collatio Episcopi alteri facta contra hanc inhibitionem Papę: & tenet quòd sic per. c. dilectus. nisi esset apposita clausula decreti. & idẽ tenet Hosti. Ioan. And. tenet contrarium. nam videmus, quòd sola inhibitio executoris dati ad compellendum, impedit collationem ordinarij: vt in. c. si soli. eo. titu. lib. vj. ergo fortius hoc operabitur inhibitio Papæ. Præterea exquo Papa confirmauit illam donationem isti factam: potestas conferendi primum vacaturum non spectat ad Episcopum, sed ad ordinariũ. Nec ob. ca. dilectus. per quod mouetur glo. quia aliud est mandare ordinario, ne alteri conferat: quo casu teneret collatio alteri facta: vt ibi. aliud est inhibere simpliciter, ne conferat. quo casu non valet collatio contra inhibitionem factam: vt in iuribus prælegatis. Et ratio diuersitatis est: quia hoc vltimo casu per inhibitionem auferretur potestas cõferẽdi. sed in primo casu solùm intendit obligare ordinarium personaliter ad cõferendam. Et nota bene hoc dictum: ex quo potes colligere vnam doctrinam, quòd factum ab ordinario contra inhibitionem Papæ, est ipso iure nullum. Pro quo facit dictum Innoc. in. c. fi. de accusatio. & in. c. Raynaldus. de testamen. & vide quod plenè dixi in. d. ca.
5 dilectus. ¶ †In glo. ij. ibi: *in genere potestatis*. not. gl. ꝙ Epi
c scopus non potest in specie etiam delegare potestatem conferendi, sed in genere fic. *Sed* tu dic latius, quòd aut vult delegare, seu donare potestatem conferẽdi certum beneficium vacans, & potest: quia tunc cessat fraus Lateranen. concilij, & videtur approbari hîc in isto text. vbi solùm prohibetur collatio donationis primi beneficij vacaturi, ne fiat in fraudem concilij. Donatio ergo collationis beneficij vacantis valet. quod sentit hîc Ioannes Andreas super textu: & in glossa. in capitulo, deliberatione. in. §. inhibemus. de officio legati. libr. vj. Aut vult delegare potestatem conferendi beneficium vacaturum in specie: puta, vt conferat vnum: & non potest ratione prædicta: vt hîc. In genere verò delegando potestatem suam omnimodam potest, dummodò hoc deleget suo vicario generali duntaxat. nam alteri non potest conferri. argumen. optimo. in dicto. §. inhibemus. vbi patet, quòd etiam legatus non potest, nec in genere, nec in specie dare potestatem recipiẽdi resignationem beneficiorum, & illa sic vacantia conferendi: sed vicario suo potest. argument. in capitu. fina. de officio vica. libro sexto. & c. ex frequentibus. ṡ. de institu. ita nota. in dicto. §. inhibemus: & c. capi. statutum. de præben. libro. vj. Et vide quæstionem, quam ponunt domini de Rota decisi. cccIxxxiiij. vbi quærunt, nunquid Episcopus possit dare vicario suo potestatem recipiendi resignationem certi beneficij: & illud conferendi. & concludunt quòd non: vt hîc: & in. d. §. inhibemus. & sic nota restrictionem ad. d. c. finale. de officio vica. & extensionem ad. d. §. inhibemus. Ioan. Andræ. hîc recitat, quòd cuidam scholari suo affectanti concedere suo vicario potestatem conferendi primum beneficium vacaturum, consuluit, vt per literas suas daret vicario suo potestatem generalem conferendi

rendi beneficium: sed per secũdas literas inhiberet, ne procederet ad secundam collationem ante, quã insinuaret sibi primam collationem: & expectaret secundum responsum, an vellet habere ratum. quod consilium nõ est secundum animam: vt dicit dominus Anto. & bene: quia est in fraudem huius constitutionis. Et credo, ꝙ posset attentari: quia non valeret illa translatio potestatis cum habito respectu ad secundas literas inhibitorias non videtur delegata potestas generalis. & quia vno prohibito censentur omnia prohibita, per quæ peruenitur ad illud: vt hîc: & in. l. oratio. ff. de sponsa. ¶ Non ob. prædictis. c. cum dilectus. de iurepa. quod glo. alleg. hîc in contrarium. Nam loquitur hîc in legato, & facultate reseruandi beneficium collationi suæ: & licet illud concedatur legato, non tamen Episcopo: quia legatus habet maiorem potestatem. de quo dicendum: vt in. d. c. not.

SVMMARIVM.

1 *Episcopatus non venit appellatione dignitatis in odiosis, secus in fauorabilibus.*
Dispensatus, vt posśit promoueri ad dignitates, non poterit promoueri ad Episcopatum. quia
Dispensatio est quid odiosum. item:
Dispensatus, vt posśit esse Episcopus, non poterit promoueri ad Archiepiscopatum: & sic de maioribus.
Papa non dispensat communiter, quòd inhabilis posśit esse Cardinalis: sed potest, si vult.
2 *Habentes ius eligendi, si nõ eligunt intra sex menses, vel tres: hodiè transfertur ius eligendi in proximum superiorem.*
3 *Electio & confirmatio potest fieri aliquo casu vnico actu.*
4 *Constitutu dudum, certo modo intellecta, non debet de nouo aliter intelligi.*

CAP. XII.

Dilectus filius. ¶ Lateran. concilium de beneficijs vltra sex menses vacantibus, ad Episcopatus nõ extẽdit. Primò petit io. Secũdò repulsio. ibi: *nos*. ¶ Casus liter. Magi. V. canonicus cuiusdã ecclesiæ cathedralis accesit ad Papã referendo sibi, quòd Episcopo suo viã vniuersæ carnis ingresso: Archiepiscopus sanctæ Seuerinæ credẽs, ꝙ per negligentiã canonicorũ, qui non elegerãt intra sex menses, ad ipsum esset eligẽdi authoritas deuoluta dictũ. V. elegit in Episcopũ & ipsius electionẽ instãter petijt confirmari. Papa videns, ꝙ canon Latera. concil. cõtra negligẽtes editus ad Episcopatus & Archiepiscopatus non soleat extendi, sed ad
1 personatus alios, & minora beneficia: electionẽ huius exigente iustitia cassauit. Ber. ¶ †No. j. ex isto tex. iuncto. c. ṡ. eo. vnum dictũ no. & semper menti tenendũ: ꝙ constitutio disponens de dignitatibus ministris & ecclesiasticis beneficijs, nõ extendit ad Episcopa
a tus[a] & superiores & dignitates. Nã. c. ij. præalle. disponebat generaliter de omnibus prædictis: & tamen non cõprehendit Episcopatus, vt hîc. Et ratio decidendi potest esse: quia Episcopatus nõ est simplex dignitas, sed culmen dignitatũ: vt in. c. pen. de præben. & vide gl. not. in. c. ij. eo. tit. libr. vj. & puto hoc procedere in odiosis dũtaxat: secus in fauorabilibus: quia in eis appellatione dignitatis veniet omnis dignitas ecclesiastica. ad hoc. c. ij. de iud. & regula. j. & quod ibi not. de reg. iur. lib. vj. ¶ Et per hoc dicunt doc. ꝙ si dispensatur cũ inhabili, vt posśit promoueri ad dignitatẽ nõ intelligitur, vt posśit promoueri ad Episcopatũ: quia dispẽsationes sunt odiosæ: ideò restringendæ. in. c. quod dilectio. de cõsan. & affi. & in. c. j. & ij. de fil. presby. li. vj. Idẽ secũdũ eos, si dispensat, vt posśit promoueri, vel exercere ecclesiastica, & omnia spiritualia. Nã in generali cõcessione nõ veniũt ea, quæ quis nõ esset verosimiliter in specie concessurus: vt in. c. fi. de offi. vica. lib. vj. & quæ speciali nota sunt digna: nisi specialiter exprimant, videtur omissa: vt in. c. quãuis. de præbẽ. li. vj. Idẽ dicũt, si dispensatur vt posśit promoueri ad Episcopatũ, vt fiat restrictio: ita, vt nõ extendatur ad Archiepiscopatũ ad hoc. c. nos consuetudinẽ. xij. dist. Et idem dicerem si fuit dispensatũ. respectu Archiepiscopatus: vt non intelligatur dispensatũ in patriarchatu: & sic deinceps. vnde Papa volẽs facere gratiã vberiorẽ dispensat, vt posśit promoueri vsq; ad cardinalatum exclusiuè. ad cardinalatũ autem communiter non dispensat: potest tamẽ, si vult vt in. c.
2 proposuit. ṡ. eo. ¶ †Not. etiã ꝙ. c. ij. ṡ. eod. in. §. j. habet locũ nedum in collatiõe, sed etiã in electione: vt si canonici, vel habẽtes ius eligendi, nõ eligunt intra sex mẽses, potestas deuoluatur ad superiorẽ. Et sic not. duo. Primò, ꝙ ad eligẽdum dãtur sex menses, sicut ad conferendũ: &
b fit deuolutio ad superiorẽ[b] per negligẽtia in iure eligendi: sicut in iure conferendi. Nã in isto tex. prouidebatur per viã electionis, & Papa reprobat respectu Episcopatus tũ. & declarat ꝙ illud. c. habet locũ in dignitatibus inferioribus hodiè verò habemus casum in. c. ne pro defectu. de elect. libr. vj. vbi statuitur, ꝙ in ecclesijs cathedralibus & regularibus collegiatis fiat electio intra tres mẽses: aliàs deuoluit potestas ad proximũ superiorem. & sic hodiè Archiepiscopus succedit propter negligentiã canonicorũ in iure eligẽdi: secus in causa delicti. de quo dic
3 vt habetur in. c. quãquã. de elec. lib. vj. ¶ †No. ibi: *elegit*. ꝙ superior ad quẽ deuoluitur potestas per negligentiã canonicorũ, potest procedere per viã electionis. vnde iure deuoluto po
a test eligere, & iure proprio metropolitico cõfirmare. Posset etiã se expedire per vnicũ actũ prouidendo vni de Episcopatu: & talis prouisio haberet vim electiõis, & cõfirmationis. de quo tamẽ dic, vt plenè not. in. d. c. ne pro defec-
4 tu. & in. c. vt circa. de ele. li. vj. ¶ †Vltimò no. ibi non solet extẽdi in eo, ꝙ Papa fundat se in intellectu illius ca. super cõsuetudine. ꝙ vbi cõstitutio est dudũ certo modo intellecta, nõ debet de nouo aliter intelligi: quia minimè sunt mutanda. l. minimè. ff. de legib. nã consuetudo est optima legum interpres. in. c. cũ dilecti. de consue. ¶ In gl. fi. in fi. Idẽ in omnibus regularibus Ecclesijs, si sunt collegiatæ. nã. c. ne pro defectu. nõ restringit se ad Abbatissas, sed generaliter loquitur de regularibus omnibus collegiatis: cum per mortem prælatorũ ecclesiæ remanent viduatæ. Et facit ille tex. dum vtitur illo verbo viduatæ: quod alij prælati inferiores Episcopis dicũtur sponsi ecclesiarum suarum: sed restringe ad dignitates, de quibus loquitur b ille text. dum vtitur illo verbo, viduatæ. &c.

a ¶ Ad episcopat. Adde Rem. c. consil. cccxxxviij.

SEB. SAPIA.
a ¶ Ad episcopat. Vide Gemi. declarantem in. c. auaritiæ. colũ. ij. versic. quæro an iste text. de elec. in. vj. cum allegato per Fe. in rubr. ṡ. de maior. & obe. col. v. versi. sequitur etiam. & ibi quę maior etiam dignitas: an Episcopi, an Cardinalis. & nunquid etiam in materia restringibili appellatione dignitatis, veniat cardinalatus.

ZACHARIAS.
b ¶ Fit deuolutio ad superiorẽ. Ad de quod nota. in apostil. ad istum in. c. cum in cunctis. §. clerici. in versi. electione fienda. nu. 1. & §. fi. in apost. in ver. ad ad Metropolitanum. ṡ. de elect.

SVMMARIVM.

1 *Promissio beneficij vacaturi, non valet, etiam si est interposita scriptura. 2. vel sit interpositum iuramentum.*
2 *Scriptura regulariter non validat actum nullum.*
3 *Iuramentũ præstitum contra legem emanantem principaliter in fauorem publicum, non tenet.*

CAP. XIII.

1 Ex tenore. ¶ Nõ valet promissio beneficij vacaturi. h. d. communis diuisio.
2 Secunda ibi: *nos*. ¶ †Nota primò, quòd promissio beneficij vacaturi non cõfirmatur etiam in interpositione scripturæ. Et hoc vltimum potuit esse causa dubitandi hîc. Nam per alia iura satis erat prouisum super nullitate huius promissionis: sed ratio decidendi fuit, quia scriptura regulariter non validat actum nullum. Dixi regulariter: quia in quibusdam casibus secus contingit. & vide gl.

singularem in.c.j.de censi.lib.vj.quę colligit multos casus,in quibus de substantia actus requiritur scriptura. ¶ † Sed quæritur,nũ quid talis promissio validetur iuramento. Ioan. And.ꝙ non :quia est contra bonos mores. vnde ficut non valet promissio de futura successione,nec confirmatur iuramento,vt legitur & not.in.l.stipulatio hoc modo concepta.de verb.obli. ita nec talis promissio. Item dic,ꝙ iuramentũ præstitum contra legem emanantem principaliter in fauorem publicum,nõ tenet:vt in.c.si diligenti .de foro competen.& talis est prouisio.c.ij.ɜ.eo. Vltimò scias, quòd do &o.hîc instant in assignando diuersitatem inter hoc,& ca.sequẽs. Nam ibi tenet promissio facta de prouidẽdo,dum facultas se obtulerit.& dicit Hostiensis,ꝙ hîc specificè fuit promissum primũ beneficium vacaturum:sed in hoc non oportet hodiè instare,per c.ij.eodem titulo.libro. vj.vbi prohibetur omnis promissio, per quam directè,vel indirectè posset dari via ad vacatura beneficia. ¶ In glossa secunda.ibi: *periculum animæ.* not.gloss.& de hoc articulo dic,vt latius dixi in.c.cum super .ɜ.eod. vbi plenè, & bene de hoc &c.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium vacaturum nullo modo potest hodie conferri,saltem de iure canonico.3.*
2 *Non obseruans promissionem nullam,est obligatus ad interesse.*
4 *Interesse cadit etiam super spiritualibus.*
In obligationibus facti succedit obligatio ad interesse,etiam de iure canonico.

CAP. XIIII.

1 ACcedens. ¶ † Obligatur prælatus,qui promittit prouidere,cum poterit.h.d.Prima pars factum narrat.Secunda approbat.ibi: *nos.* Et hodiè propter abusiões prælatorum,qui in fraudem concilij Lateranen.promittebant beneficia cum facultas se obtulerit:est correctum hoc.c.per.c.ij.eo.titu.lib.vj.nam nullo modo hodiè valet promissio,sive fiat de vacatura:sive in genere,cum fa
2 cultas se obtulerit. ¶ † Sed quæro,quid si isti qui promiserunt,nõ seruauerunt promissionem?dicit Hosti.ꝙ potuisset agi ad interesse.insti.de verb.oblig.in fi.nam secundum canones ex nudo pacto datur actio in.c.j.de pac. ¶ † Nota vltimò,ꝙ ex nuda promis
3 sione,quam facit etiam prælatus subdito suo,inducitur obligatio de iure canonico:vt sic posset agi ad interesse ex non impleméto,
4 de quo tamen dic vt plenè dixi.c.j.de pactis. ¶ † Et nota,quòd in beneficijs potest prætendi interesse æstimabile. Quod intellige prout not.glo.in.c.coram.de offi.deleg. Nam beneficium æstimari non potest tanquàm spirituale :sed æstimabitur quantum sua interest:quòd illa permissio non habuerit effectum. Et no.ex hoc dicto Hostien.bo.arg.quòd etiam de iure canonico quis non cogitur præcisè ad factum promissum:sed succedit obligatio ad interesse de quo in.c.j.Sed hîc posset dici,quòd hîc non erat obligatio facti sed dandi:quia promiserunt prouidere de beneficio .vnde glos.in.c.ex his.xxiij.quæstio.vj.dicit,quòd Episcopus dicitur dare præbendam.nam dare est accipientis facere.instit.de act.§. sic itaq;.& sic videtur,quòd non solùm ad interesse ,sed etiam ad prouidendum potuissent isti compelli .De materia in.l.vbi.& in l.stipulationes non diuiduntur.ff.de verbo. obliga. & in.l.si quis ab alio.ff.de re iudi.&c.

SVMMARIVM.

1 *Collatio beneficij vacantis,si non fiat intra tempus statutum,transit de capitulo ad eius prælatum, nisi talis collatio pertineret ad capitulum & prælatum simul,vt prælatum:non vt canonicum.4. vide num.10. vbi ponitur ratio diuersitatis.*
2 *Collatio beneficiorum potest competere soli capitulo, vel soli prælato, vel vtrique simul,vel inferiori prælato.*
3 *Collatio beneficiorum potest dici donatio aliquo respectu.*
4 *Vnus potest gerere vices plurium personarũ,& alio iure tractatur,quando repræsentat vnam,& alio quando repræsentat aliam.*
Donatio facta ambasiatoribus,an cedat lucro ipsorum,vel illorum,qui eos miserunt.

5 *Donatio facta vni ex socijs occasione societatis,cedit ipsi soli,& non communiter.*
Damnum,quod patitur vnus ex socijs occasione societatis,imputatur sibi.
6 *Collatio beneficiorum, propter negligentiam non conferentis,non deuoluitur ad superiorem, quando superior procurauit ipsam negligentiam.15.*
7 *Procurans,vel affectans aliquod delictum,ex quo ipse potest consequi aliquod lucrum,priuatur omni eius commodo.*
Occidens bannitum,non gaudet priuilegio statuti,quando ipse dolosè procurauit bannum.
8 *Prælatus vbicunque stat in aliquo collegio,non vt prælatus,sed tanquàm vnus de collegio:non debet tenere caput ipsius collegij, licet dignitas sua sit excellentior,& vox sua non præualet alij, licet sit ponderosior.14.*
Rector studij præcedit Episcopos scholares, licet sint digniores,quia non sunt ibi tanquàm Episcopi,sed tanquàm scholares.
9 *Doctoratus à Papa præcedit alios,licet ante doctoratos.*
11 *Appellatur de capitulo ad Episcopum,licet Episcopus interuenerit in capitulo tanquàm canonicus: sed si interuenisset tanquàm prælatus, non appellatur ad eum.*
Episcopus,an possit esse canonicus in illa ecclesia,in qua ipse est Episcopus.
Duo correlatiua non possunt esse in eadem persona.
13 *Præsumptio fortior & maior tollit aliam.*
14 *Episcopus,quando debet aliquid expedire cum consensu,vel consilio capituli,debet habere maiorem partem capituli,aliàs nil agit.*
Capitulum,vel collegium consistit in maiori parte ipsorum.

CAP. XV.

1 POstulastis. ¶ † Si ad capitulũ & plãtũ, vt Prælatũ, potestas conferendi pertinet, de vno ad alterũ lapsu tẽporis nõ transit.secus si prælatus interfit:vt canonicus:quia tunc de capitulo trãsit ad prælatum:nisi dolum committat.& est tex.multum alle. Et in prima ponitur consultatio.In secunda responsio ibi: *ad quod.* à quo vnum casum excipit ibi: *nisi.* quem determinat ibi: *& in hoc.* ¶ Casus literalis.In quadam Archiepiscopali ecclesia collatio præbendarum,sive beneficiorum pertinet communiter Ad archiepiscopum & capitulum.quærebatur,si intra sex menses præbendã vacãtem neglexerint ordinare, vtrum collatio ipsius præbendæ penes Archiepiscopum remaneat? Respõdet Papa,ꝙ si capitulum & Archiepiscopus intra prædictũ tempus circa hoc fuerint negligentes:nec ab Archiepiscopo ad capitulũ,nec à capitulo ad Archiepiscopũ deuoluitur potestas conferendi:sed ad superiorem secundũ lateran.conciliũ,tranfit collatio:nisi forte Archiepiscopus,non tanquã prælatus,sed tanquã canonicus cum capitulo ius habebat.& in eo casu,si Archiepiscopus dolosè impedierit collationem,dolus ei prodesse non debet.Ber. ¶ † No.j.ꝙ quandoq; 2
præbendarũ collatio spectat ad Episcopum & capitulum simul: quandoq; ad solũ capitulũ:vt in.c.ex parte.ɜ.eo.quandoq; ad solũ Episcopũ:vt in.c.ex frequentibus.de instit.quandoq; ad inferiorẽ prælatũ:vt in.c.fi.eo.ti.Et in hoc spectanda est cõsuetudo cuiusq; ecclesiæ.quid autem sit de iure cõmuni?dic,vt plenè dixi in. c. cũ ecclesia vulterana.de electio. ¶ † Not.ibi: *donatio præben.* ꝙ præ- 3
bendarũ collatio potest dici donatio:& plũries repetitur hîc hoc verbũ.& hoc cõtingit propter liberalitatẽ quandã,quavtitur prelatus in præeligendo personã:vt dixi in.c.relatũ.ɜ.de præbẽ.& in c.post electionẽ.ɜ.eo. ¶ No.ꝙ etiã in eligendis canonicis,seu præbendis conferendis,datur tẽpus semestre:& sic concilium Lateranẽn.vendicat sibi locũ etiam in electionibus canonicorum:quod
4 no. ¶ † No.hîc & tene menti,ꝙ vbi actus explicãdus est per prælatum & capitulũ:vnus non supplet negligentiam alterius,si tempus vtriq; ad actũ explicandũ est lapsum.& hoc quando prælatus debebat interesse capitulo,vt prælatus:secus si,vt canonicus. Ex quo not.ꝙ quis potest gerere vices pluriũ personarũ:& quãdoq; repræsentare in collegio certam personã:puta canonicum:quandoq; representare aliã personam:scilicet Episcopũ:& alio iure tractatur cũ repræsentat vnã personam:alio cũ repræsentat aliã. Et facit hoc ad quæstionẽ quotidianã. Nunquid id,quod donatũ est ambasiatoribus,

2 ambasiatoribus,cedat eorum lucro:?an verò mittẽtium. nã vide tur quòd mittentium:quia ambasiatores nõ representant in actu ambasiatæ personas priuatas,sed ipsum dominum mittentẽ. Vnde honorantur tanquam dominus mittens.argu.xciij.distin.in. c. fina.& argumen.hîc.Nam si Episcopus interest capitulo,vt canonicus,fit postmodum deuolutio ad eum : vt ad Prælatum in ca-
5 su negligentiæ. † Alij verò tenuerunt contrarium:scilicet, quòd donationes cedunt ambasiatoribus:licet occasione ambasiatæ illa fuerint eis præsentata.arg.opt.in.l.socium, qui.in.§.j.ff. pro socio.vbi tex.valde no.secundum communem lec.dicit ,ꝙ si donatur socio occasiõe societatis,ex quo tamen donatur personę,& nõ societati,cedit ipsi soli donatario,& nõ societati:& nilmirũ:quia idem est in damno.Nã si socius ex societate occasiõe societatis tãtũ damnũ passus est:sibi imputatur, & nõ societati:vt est tex.no. in eadẽ.l.in prin.In hac quæstione fuerunt opiniones varię.vt no. in.l.si vero.in.§.item quicquid.ff.so.matrimo.& in.l.qui proprio. in.§ procurator.ff.de procurat. & ibi ponuntur duæ opiniones: quas Calde.dicit coniungendas:vt primò cõsyderemus,an ambasiatores essent prius noti,& familiares ei,ad quẽ missi sunt: & tũc cedũt eis.Aut erant ignoti:& tunc inspicienda est qualitas donorũ. Nã quædã præsumptiuè magis conueniunt mittenti,quàm ipsis: vt puta si daretur vnus leo.quædã conueniunt potius ipsis ambasiatoribus:puta si darẽtur eis congruentes vestes.& secundũ hanc qualitatem fienda est interpretatio.Bart.tamen in.d.§.item quicquid.simpliciter tenet,ꝙ cedunt ambasiatoribus,per.d.l. socium qui.Sed aduertendum,ꝙ illa lex præsupponit ꝙ donatio facta est ipsi socio.vnde satis mihi placet, quòd in casu dubij sit aduertẽda qualitas donorum. Et ad istũ tex.potest responderi, ꝙ Episcopus intereat hîc vt canonicus:sed ambasiator licet repræsentet personam domini mittentis,nihilominus considerari potest,vt perso-
6 na priuata in donis sibi conferendis.& hæc nota. ¶ † Vltimò no ta ex isto text.ibi: *cum dolosè: &c.* quòd ex negligentia inferiorũ non deuoluitur ad superiorem potestas, quando superior dolosè procurauit illam negligentiam:quia non debet dolus sibi prodesse,nec reportare cómodum ex dolo suo: vt in.c. fedes.de rescript.
7 ¶ † Et facit nota.iste tex. ad quæstionem,ꝙ si in certo delicto per aliquem commisso bona debent ad certam personam peruenire: quòd si illa persona dolosè procurauit illius delictum,nõ debetin
b casu delicti consequi bona.ᵇSed etiam videretur dicendũ in simi-
c li quęstiõe,ꝙ si ex statuto ᶜliceat occidere impunè bannitũ: ꝙ dolosè procurans bannũ alterius,vt ipsum possit occidere:non gaudeat priuilegio impunitatis. Et idem videtur dicendũ in similibus
8 quæstionibus. ¶ † Sed quæro pro declaratione literæ,qualiter cognoscetur,vtrum prælatus interfit capitulo , tanquàm canonicus:an tanquam Prælatus?dic primò recurrẽdum ad statutum ecclesiæ si quod est.Secundò ad cõmunem consuetudinẽ & reputationem loci.l.Labeo.ff.de supellect.leg.& in.c.ex literis j.de sponsa.In dubio recurrendũ est ad aliascõiecturas inferiores.Nã si Episcopus in capitulo tenet primũ locũ,videt ꝙ interfit vt prælatus: quia ipse est caput,& canonicorũ membra:vt in.c.nouit.&.c. quã to.de his,quæ fi.à præla.Si verò sedet in secundo loco post eũ, qui solet præesse in capitulo:puta post Archidiaconũ,Præpositũ ,vel canonicum antiquiorem,secundũ varias consuetudines locorum, tũc videtur interesse,vt canonicus.ita dicit gl.not.in.c.à collatione.de appella.libr.vj.quam gloss.semper tenebis menti. ¶ Ex qua infero,quòd vbicunq; prælatus interest in aliquo collegio, nõ vt Prælatus illius collegij:sed vt singularis de collegio,non debet tenere caput illius collegij:licet persona sua,seu dignitas sit in se honorabilior,quã dignitas præsidẽtis in illo collegio:quia nõ stat ibi tanquã cõstitutus in sua dignitate,sed tanquã singularis de collegio. Debet tñ honorari ratione suæ dignitatis præcellentis:vt saltẽ habeat ibi secundũ locum post præsidentẽ: sicut dicimus in Episcopo quãdo est in capitulo:vt canonicus.Et ideo videmus in practica,ꝙ si Episcopi sunt in studio,vt scholares:stant in vniuersitate post rectorẽ:licet ipsi in se sint honorabiliores ,quã rector : sed tunc nõ stant,vt Episcopi,sed vt scholares:sed inter scholares post
9 rectorem debent præhonorari. ¶ † Arg.in.c.per tuas.de maio.& obe.& quod ibi no.vbi tex.bonus vult,ꝙ inter homines eiusdem
d ordinis,præferat ille,qui fuit ordinatus à Papa:ᵈlicet fuerit postea

a ¶ Lucro eorum.Adde videndum Bal.consi.lviij.
a ✠ SEB.SAPIA. ¶ Lucro eorum.Vide Oldr.in consi.cxxix.& in consil.lxviij.in fi.
b ¶ Consequi bona.Adde Ro.consi.cclxiij.And.sicu.consi.xxviij.
ZACHARIAS. ¶ Adde,ꝙ etiam affectans dignitatem, vel officium,ex quo consequitur priuilegium non gaudet illo priuilegio:vt not. Ro. sin. suo.ccccxcj. incip.tu habes ,ꝙ quãuis absentes. & Iaco. Reb.in.l. procuratores. nu. j.& ibi plenè in apost.Celsi in ver sic.ipsi autẽ absentes. C. de excusa. mu.lib.x. Antoñ. Francisc.
ordinatus:sic potest dici in militibus seculi, &
10 huiusmodi. ¶ † Secũdò hîc quæro de ratione diuersitatis,quare hîc Episcopus supplet negligentiã capituli,quãdo debebat interesse,vt canonicus:& non sic quando debuit interesse,vt prælatus.Sol.in primo casu Episcopus nõ supplet negligentiam propriã,sed capituli:& supplet tanquã prælatus,& nõ tanquã canonicus. Nam tanquã prælatus non fuit negligens:quia non poterat ipse solus , vt prælatus actũ expedire:cũ vt canonicus habebat interesse:sed vbi debuit interesse,vt prælatus:tũc fuit negligẽs tanquã prælatus:ideò non supplet negligentiã propriam:& oportet,vt puniatur de negligen-
11 tia sua. ¶ † Et ex his infertur, ꝙ si Episcopus vt canonicus,eligit aliquem in canonicum,potest ipse tanquam prælatus illum examinare & confirmare:nisi confirmatio pertineat ad superiorem. Et ex hac ratione emanauit hodiè tex. not.& sing.in.d.c.ad collationem.vbi dicit , ꝙ si contingit appellari à prouisione capituli ,potest appellari ad Episcopũ, licet Episcopus interfuerit capitulo,vt canonicus:secus si interfuit,vt prælatus. Ad idem in simili vide bonũ text.in.l.j.in §.solent.ff.quando appellã.fit.vbi ab ordine decurionum appellatur ad præsidẽ: licet præses interfuerit in consilio tanquã vnus de decurionibus.& hæc not . quia seruiunt ad
12 multas quæstiones. ¶ † In glos.ij.in fi.tene fin. glo.quia præcedentia inuoluunt intellectum.
e Dic ergo,ꝙ de iure communi ᵉEpiscopus non potest esse canonicus,nec interesse capitulo,vt canonicus:quia iura Prælati & capituli sunt di stincta: vt patet j.ex diuersitate titulorũ. Vnde glo.no.in clemen.vt hi,qui.de æta.& quali. dicit,ꝙ impropriè appellatione capituli venit prælatus.sed iste tex.loquitur de consuetudine quorundam locorum ,secundum quam quicunq; est Episcopus,potest interesse in capitulo,vt canonicus. Et fortè fuit inducta consuetudo,vt negotia capitularia honestius & vti- ✠SEB. SAPIA.
c lius procederẽt propter sapientiam & prudentiam prælati.ergo hoc ius est annexum episcopatui ex consuetudine loci. Et per hoc tollunt omnia contraria suprà formata in glo .Sed multi doctores ,& maximè Moderni disputãt vtrum hoc casu prelatus sit verè canonicus,an verò interfit tanquã canonicus.hæc glo.sentit quòd sit canonicus. Hosti.contrà.Ioan.Calde. latè disputat hanc opinionem Host.sequendo: & dicit esse impossibile , vt quis sit canonicus ZACHARIAS.
& Episcopus : quia duo correlatiua nõ possunt d
cadere in eodem subiecto. Nam subiectio & prælatura sunt correlatiua:quæ vt dixi non cadunt in eadem persona: vt in.c.fi.de instit.aliàs sequeretur absurdum,quòd Episcopus posset excommunicare seipsum tanquam capitulum.
Item excommunicatis canonicis esset excom- ✠SEB. SAPIA.
municatus Episcopus.contra.c.quia periculo- e
sum.de senten.excom.lib.vj.Ioan.and.non curauit de hac differẽtia vtrum interfit,vt canonicus:vel vt Episcopus.De quo vide per eum in.c.pe.de appella.lib.vj. & in.c.vnico.ne sede vacante.eodem lib.Sed Io.de lig.dicit hoc pos

¶ De iure cõi.vide Feli. in. c.iij.in princ.ɜ. de proba. vbi vult,ꝙ Episcopus possit esse canonicus in eadem ecclesia , quando

ex statuto, vel consuetudine canonicatus annectitur dignitati Episcopali. & ibi an quando Episcopus est inter canonicos, receptus debeat sedere, vt canonicus.

a ¶ Cum interest. Adde, quod voluit Ro. consi. xcix. & idem Abb. cõsi. lvij. qui in eodem facto consuluerunt.

b ¶ Restitueretur. Adde quod voluit Roma. consil. clxxiiij.

ZACHARIAS.

c ¶ Potest habere ius patrona. Adde Car. in cle. ij. de iurepa. Iac. rebuf. in rubri. C. de iure fisc. nu. 4. & ibi in apost. Celsi. ad eũ in versi. concessa. vbi allega. ad hoc istum libr. x.

SEBA. SAPIA. 14

d ¶ Beneficium. vide latissimè p Fe. a lin. in. c. postulasti. col. vj. ver. circa glo. secundã. s. de rescrip.

e ¶ Omnem dignitatem. Adde quid appellatione beneficij cõprehendatur, Lap. alleg. lxxxiij. Anto. Francis.

¶ Vtrum appellatione beneficij comprehendatur præbenda? dicas, q sic largo modo secundũ Rom. in consil. ccxlvij. & do. Car. in cle. j. in prin. in pen. q. de poe. & per eundẽ in cle. iij. de causa pos. & propri. & in clemẽ. j. de seq. pos. & fruc. in. vij. no. Itẽ comprehẽditur dignitas, & maiora beneficia. vt in. c. j. de renũ. in. vj. & vide Car. in cle. fi. de procu. & in clem. j. in fi. de concess. præbẽ. & vide Ro. in cõsil. cccclvij. cõprehenditur etiã vicaria perpetua in ecclesia parochiali. vt p Lap. in tract. de permu. benefi. q. xiiij. Nõ enim cõprehẽdunt hospitalia in literis gratiosis, nisi illud exprese dicat. de quo vide per Ro. in consil. cccxxij. & vide Car. in cle. fi. in. xiij. q. de procur. & eundem in cle. ij. de præben. 15 vbi ponit, an appellatione beneficij comprehendatur fabrica, & eius reditus.

sibile, vt quis sit canonicus & Episcopus: quia non sunt correlatiua: cùm multi sint canonici sine Episcopo: & non multum curo in hoc instare: quia hoc indagare est potius subtilitatis, quã vtilitatis. Congruentius est dicendũ quòd sit, vt canonicus: & etiam tenendo aliam opinionem, dico: q illę absurditates non sequunt: quia causa impediens, vt prelatura, est potior, 13 quàm causa permittens, vt canonicatus. ¶ † Et vbi concurrunt duo contraria, fortius præualet: sicut dicimus in duabus præsumptionibus ferè contrarijs: quia fortior elidit aliam. in. c. literas. de præsumpt. ¶ † Quæritur hîc etiã de quo modo. no. qualem vocem habeat Episcopus, cum interest[a]. & dicit Hosti. q si interest, vt canonicus, habet vocem sicut quilibet canonicus: nec vox sua præualet: licet sit ponderosior ratione dignitatis suæ. ad hoc. c. dudum. el j. de electio. Et nota bene hoc: quia licet in prima collatione sit aliquis prælatus: puta Episcopus tanquam vnus de collegio. Exemplum in vniuersitate scholarium: nihilominus vox sua est ponderosior ratiõe dignitatis: vt in. d. c. dudum. Ex quo not. q non omnino est ibi, vt singularis de collegio. Si verò interest, vt Episcopus: tũc Hosti. fuit in mirabili opinione, q tantam vocem haberet ipse solus, quantam totũ capitulum: ita, q si Episcopus habet secum saltem vnum canonicum, præualet quicquid ipse facit: restringit tamẽ hoc ad ea, quæ pertinent ad Episcopum cum consilio capituli, seu consensu: secus secundũ eum in his, quæ pertinent ad Episcopũ & capitulum, licet simul: & quicquid ipse dicat cõmuniter tenetur oppositum. Et dic, q vbi Episcopus debet habere consensum, vel consilium capituli, oportet ad hoc, vt actus teneat, q habuerit saltem maiorẽ partem capituli: & fortius habet locum, vbi actus pertinet simul ad Episcopũ & capitulum. & hoc probatur in. c. tua. &. c. ea noscitur j. de his, quæ fiunt à præla. facit. c. j. ne sede vacã. lib. vj. Probatur ratione. nõ est capitulum, vbi est minor 2 pars: vt in tex. & glo. in. c. cum inter canonicos. .c de elec. &. c. cum in ecclesia. el. j. eo. titu. si ergo Episcopus debet habere consensum, vel consilium capituli: vel actus pertinet simul ad Episcopum & capitulum: nõ potest dici, q Episcopus habuerit capitulum: nisi saltẽ habuerit secum maiorem partem. hoc tenet Ioan. And. in c. penul. de appel. lib. vj. & Fede. de Senis in suis consilijs, & sequuntur Mod. communiter hîc: & hæc est ipsa veritas. Ex quo infertur, quòd si Episcopus interest capitulo, vt prælatus: & ca d nonici sunt. xx. non sufficit, q habeat secum. x. e quia non haberet maiorem partem capituli: secus si ipse interesset, vt canonicus: quia tũc ipse computatur in numero, vt canonicus: & sic esset. xj. & hoc not. & illud quod dixi in Episcopo, intellige de quolibet collegio. ¶ † In gl. fi. in fin. Ioan. And. concordando opi. dicit, q aut propter dolum Episcopi canonici non elegerunt, nec eligere potuerunt: eo, quòd eos malitiosè excõmunicauit, vel procurauit eorũ absentiã: & tunc procedat. j. opi. vt ius remaneat penes capitulũ: & iste intellectus est clarus: quia impedito non curit istud tẽpus. s. e. c. quia diuersitatem. Si verò canonici potuerũt eligere, sed non elegerunt propter dolum Episcopi: tunc procedat opinio glo. vt potestas non deuoluatur ad Episcopum: nec remanet penes capitulũ licet deuoluatur ad superiorem. Quod puto verum, nisi capitulum probabiliter excuset dolũ Episcopi. nã b tunc saltem hoc tempus sibi restitueretur. b argu. in. c. ex literis. de in integ. resti. &. ff. ex quibus caus. maio. per totum. cum hoc casu doloso non sit soluendo. & sic non potest haberi regressus contra dolosum ad interesse: vt in iuribus allegat. in glossa. hîc non sunt alia.

SVMMARIVM.

1 *Patronus non potest promittere se præsentaturum aliquem ad beneficium vacaturum: nec potest dare alij potestatem præsentandi ante, quàm vacet. 6.*
2 *Iuspatronatus & ius præsentandi potest esse penes fœminam constitutam in dignitate, vel non constitutam. 7. 9. in fi.*
3 *Patronus non habet ius præsentandi prælatum in ecclesia collegiata: sed habet ius præsentandi ad præbendas, quæ sunt in ipsa ecclesia collegiata.*
4 *Appellatione beneficiorum in materia stricta comprehenduntur tantùm beneficia simplicia, & non curata, vel dignitates.*
Patronus præsentando dicitur donare.
6 *Patronus potest dare generalem potestatem præsentandi, cui vult.*
8 *Iuspatronatus, an transeat in maritum, quando mulier dedit in dotem, rem vbi est iuspatronatus.*
Quis præferatur, an præsentatus à marito: an ab vxore circa iuspatronatus, quod est in dote?
9 *Præsentatus à pupillo præfertur præsentato à tutore.*

CAP. XVI.

1 VM dilecta. ¶ † Directa, vel indirecta promissio facta patrono de beneficio vacaturo, non tenet. Vel clarius sic. Sicut nõ potest patronus promittere se præsentaturum aliquem ad beneficium vacaturum: ita nec dare potestatem præsentandi ante, quàm beneficium vacet. Primò narrat dictum, quod secũdò irritat, & fieri prohibet ibi: *mandamus.* ¶ Casus literalis. Comitissa flandren. habet iuspatronatus in quibusdam ecclesijs: in quibus habet præsentationem, quasdam promissiones fecit de nõ vacantibus beneficijs, & donationes illorum beneficiorum posuit in manibus quorundã: vt conferrent illa, cũ vacauerint. Peruenit hoc ad notitiam domini Papæ: vnde mandat quibusdã quatenus huiusmodi donationes denũtient irritas & inanes: præcipiendo illi comitissæ, ne decætero similia attẽtare præsumat. Ber. ¶ † No. j. q. mulier in dignitate constituta potest habere iuspatronatus. c & per consequens ius præsentandi. quod bene no. Quid autem in priuata personaj. subijciam. ¶ † No. ij. q. licet in ecclesia collegiata patronus non habeat ius præsentandi prælatũ: quia electio debet pertinere ad collegium: vt in. c. nobis. de iurepat. habet tamen potestatem præsentandi ad præbendas, quæ sunt in eadem ecclesia, ex quo est patronus etiã præbendarũ. quod bene not. Et communiter per istum tex. tenent doc. hîc. Nam hîc erant beneficia in 4 ecclesia collegiata: vt patet ibi in beneficijs ecclesiarũ. ¶ † Ex quo etiã no. q propriè aliud est beneficium: aliud est ecclesia: licet largo sumpto vocabulo beneficium[d] comprehendat etiã omnem dignitatem[e]: vt in regula beneficium. de regu. iur. libro. vj. Tamen propriè & in stricta materia appellatione beneficij intelligitur de beneficio simplici, quod est in ecclesia, non de rectoria, quæ est in ipsa ecclesia: vt in. c. fi. de præben. vbi si mandatur prouideri de beneficio non cõprehenditur ecclesia: vide bonũ tex. in. d. reg. beneficiũ. ¶ † Not. iij. ibi: *donationes.* q præsentatio patroni potest dici donatio. Nã hîc non loquitur de collatione: quia illa non cadit in patronũ, maximè laicum: vt in. c. fi. de iurepat. ideò debet intelligi de præsentatione, licet dicat donatio: quia præsentatus, si est idoneus, debet consequi omnino beneficiũ. xvij. q. vj. c. decernimus. ¶ Vltimò not. † q sicut collator non potest promittere beneficium

beneficium vacaturum. ita nec dare in specie alicui potestatem conferendi ante, quã vacet: vt in. c. constitutus. & c. ij. s. eo. Sic & patronus non potest promittere præsentationem alicui, nec dare in specie alicui potestatem præsentandi cũ vacabit: quia ea ratio, quæ est in collatione militat in præsentatione. nam sperans se præsentandum desideraret mortẽ proximi: & sic posset dari potestas præsentãdi: & sic indirectè fieret promissio vacaturi. & hæc fuit ratio decidendi hîc. Dicunt tamẽ doct. & bene, q in genere potest dari hæc potestas præsentandi: maximè secundũ Io. and. quãdo subest causa: vt quia patronus vult se absentare in longam peregrinationẽ: & maximè vitatur suspicio vbi constituit illum generalem procuratorem omnium bonorũ. Et pondera bene: quia doct. per illam dictionem maximè, quæ abũdat: sentiunt, q patronus potest vni dare potestatem præsentandi in genere: licet in Episcopo dicam[9], vt soli vicario generali hoc possit committere: vt dixi in. c. cõstitutus. s. eo. Sed ratio diuersitatis potest esse hæc: quia patronus maximè laicus non habet vicariũ: ideò oportet, q possit sibi consulere per constitutionem sui procuratoris: cum illud officiũ sit valde necessarium humano vsui: vt in. l. j. ff. de procu. 7 ¶ † Sed quæro: quia tex. hîc solũ probat de muliere constituta in dignitate, vt possit habere ius præsentãdi: quid dicendũ in priuata muliere? nõ recolo me legisse hoc in alio tex. sed dñi de Rot. in quadã eorum decisi. sentiunt, a q idem. & satis mihi placet: [a]quia iura nõ distinguunt: sed ædificatori dãt iuspatronatus. xvj. q. vij. c. & filijs. & masculinum comprehendit in se fœmininũ, in. l. si ita. ff. de le. ij. & in. c. si quis suadente. xvij. q. iiij. iũcto. c. mulieres. 8 de sen. excom. ¶ † Et formant ibi quæstionẽ: Nunquid si mulier dedit in dotẽ villam, in qua erat ius patronatus b vtrum maritus possit præsentare? [b]& præsupposito, q possit: si vxor præsentat alium, quis sit præferendus? & videtur primò, q debet præferri præsentatus per maritum: quia fructus rei dotalis cedit marito propter onera matrimonialia: vt in. c. per vestras. de do. post diuor. resti. & in. c. salubriter. de vsur. sed præsentatio est quasi quidam fructus iuris præsentandi: vt not. Inn. in. c. constitutionibus. de iurepat. & in. c. cum in ecclesia. de cau. pos. ergo &c. Ius autem patronatus transit cum vniuersitate: vt in. c. ex literis. de iurepa. vnde sicut maritus efficitur dñs rei dotalis, cõstante matrimonio: vt in. l. doce ancillam. C. de rei vendi. ita & huius iuris, quod transit c cum villa. Sed in cõtrariũ facit: quia vxor[c] est domina vera huius iuris, & quemadmodũ iuspatronatus seu præsentandi, non transit cum vniuersitate in creditorem: vt est tex. in. c. cum Bertoldus. de re iud. ita nec transire debet in maritum. & fortè hæc opi. verior & subtilior. nã si diligenter velimus cõsiderare fructus rei dotalis cedit marito propter commoditatem: quia habet supportare onera matrimonij: sed ex præsentatione nullũ fructum reipsa æstimabilem consequit maritus: sed est quidã honor. ergo debet remanere penes vxorem. & hãc opinionem secutus est collector decisionũ, dominus Anto. hîc 9 somniauit: sed hæc opi. videtur mihi elegantior. ¶ † Et facit dictũ Io. and. in. d. c. ex eo. de elec. lib. vj. vbi tractauit illam pulchrã quæstionẽ: Quid si pupillus habet ius præsentandi: & tutor præsentat vnum, & ipse præsentat d alium fortè idoneiorem: quis sit præferendus? [d]& videt concludere, q præsentatus à pupillo si est maior septem annis est idoneior præsentato à tutore: quia pupillus est dominus huius iuris. Et quemadmodum potest contrahere sponsalia: ita & præsentationem habere. aliud tamẽ in hoc vltimo videtur sentire Fede. consi. xliij. Et ex hac decisione infero ad primũ quæsitũ: q si pupillus maior septennio potest præsentare, ergo fortius mulier: cum non possit dici actus virilis. facit. c. dilecta. de excessi. præla. & hoc nota bene &c.

e *Ne sede uacante aliquid innouetur. Rub.*

¶ Continuatur hæc Rubrica ad præcedentia hoc ordine. Suprà visum est de institutionibus & collationibus beneficiorum: sed quia posset dubitari, nunquid sede vacante capitulum succedat in ipsorum collatione: meritò hinc sumpta occasione compilator posuit hîc istam rubricam generalem, ne sede vacante. Et pondera, q rubrica loquitur negatiuè, & ponit orationem perfectam: vt ex ea posit argui: quòd nihil potest innouari sede vacante in præiudiciũ ipsius sedis: nisi iure expresè caueatur. Valet enim argumentum à rubro: iuxta ea, quæ not. s. in procœmio. &. C. etiam ob chirogra. pec. super rubrica & in. l. j. eo. tit.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest esse quis duarum ecclesiarũ cathedralium ex permissu Papæ, eas vniendo, vel non.*
Monasterium potest erigi in ecclesia cathedrali. si Papa mandat.
2 *Monasteria tenentur ad eleemosynas faciendas, & ad hospitalitatem tenendam: & ad religionem seruandam.*
3 *Vnio ecclesiarũ potest dissolui: si procedente tempore appareat damnosa.*
4 *Capitulum succedit sede vacante in iurisditionalibus j. c. proxi. numero. 3. 4. sed non in iuribus Episcopalibus, etiam ea defendendo.*
5 *Vicarius perdit officium suum mortuo Episcopo.*
Officium, dignitas siue iurisditio, an expirent mortuo illo, à quo ista habentur.
Abbas, si est suspensus deuoluitur eius potestas ad capitulum.
6 *Vnio quibus modis fiat de vna ecclesia ad aliam. & quid resultet: & quomodo faciunt in electione prælati.*
Electio prælati non potest fieri per sortem.
7 *Ecclesia vacante, an & quæ bona possint alienari, siue vacet Episcopatus: siue alia inferior ecclesia.*
Archiepiscopus non dat visitatorem ecclesiæ Episcopali vacanti, nisi propter negligentiam capituli.
8 *Contractus initus per capitulum de rebus ecclesiæ vel Episcopatus sede vacante, an valeat.*
Actus gestus à non habente potestatem: est ipso facto nullus, potest tamen ratificari postea.

CAP. I.

NOuit. ¶ Vacante sede, status eius mutari nõ debet. h. d. In prima ponitur petitio: cũ facti narratione. In secũda petitionis repulsio, cum quadã protestatione. Secũda ibi: *attendentes.* ¶ † Not. j. Papam posse erigere monasteria in ecclesiã cathedralem, ac vnire duas cathedrales episcopales: vt idem sit Episcopus vtriusq; facit. c. sicut venire. de excess. prælato. &. xvj. q. j. c. & tẽporis qualitas. Item cessante vnione põt ex causa quę facere Episcopũ duarum ecclesiarũ: vt est tex. not. in. c. relatio. 2 xxj. q. j. ¶ No. ij. q. quãquã monasteriũ erigatur in ecclesiam cathedralẽ, nihilominus seruanda est ibi religio: ex quo remanẽt ibi religiosi, & tenentur ad eleemosynas & hospitalitatem tenendã. Ex quo not. q monasteria ordi 3 nantur ad hęc tria. ¶ † Not. q vnio ex causa facta potest dissolui, si procedẽte tẽpore, est ecclesiæ vnitæ multum damnosa. Not. ibi: *Batonien. ecclesiæ.* q nomine ecclesiæ d qñq; comprehẽditur solũ capitulum sine Episcopo. Nã hîc decesserat Episcopus, & nihilominus fiebat petitio nomine ecclesiæ. facit. c. relatũ. el. ij. de test. s. c. cũ in partibus. de verb. sig. ¶ No. q petitiõi principũ & prælatorum, nõ est annuendũ, cũ æquitatẽ non fouet. Et not. q Rex nominat hîc ante Episcopos. Facit ad materiã. c. solitæ. de maio. & obedien. ¶ † Not. in ver. *attendentes*, q 4 vacante sede nõ est, qui tueatur ius episcopale. Licet ergo capitulũ succederet in iurisditionalibus: vt in. c. cum olim. &. c. is, qui. de maio. & obed. non tñ succedit in potestate deducẽdi iura Episcopi in iudiciũ, etiam defen-

a ¶ Mihi placet. Adde q Cal. cõsi. j. de iurepa. ita cõsuluit. de quo etiã per eũ. cõsi. v. fenfit Fede. cõsi. xcv.

b ¶ Præsentare. Adde Bal. cõsil. j. v. li. & ibi vide, an ius patronatus transeat in maritũ cum vniuersitate. Anton. Francis.

¶ An ius patronatus transeat in maritum: vide Car. in cle. ij. in. vj. qõ. de iure patr. vbi dicit q tale ius patronatus transit cũ dote sibi data vniuersalis hæreditatis. & de materia quo modo & qualiter transeat cũ vniuersitate bonorũ: habetur latè in. c. ex literis. de iurepat. & vide do. de Rote. deci. ccccl xxx. incip. fuit dubitatum in nouis. vbi dicunt, q potest trãsire ad locũ religiosum, & in ipsum alienari sine vniuersitate bonorũ de licentia Episcopi. gl. tũ tenuit cõtrarium. in. c. cõsultationibus. de doñ. sed vide tex. in. c. j. in princi. de iurepat. in. vj. vbi per Gemi. qui dicit, q valet donatio iuris patronatus facta loco ecclesiastico, etiã sine consensu Episcopi, licet nõ præiudicet talis donatio iuri Episcopali.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quia vxor. q mulier sit capax iuris patronatus: no. Abba. in. c. ex literis. per illum tex. j. de iurepat. Fede. de Senis in cõsil. cvj. refert. d. Abb. in. c. cũ secundum. j. de iurepa.

d ¶ Præferendus. Adde Pet. de Ancha. consil. cccl vj.

SEB. SAPIA.

e ¶ Sede vacante. Quibus modis dicitur fedes vacare: not. Felin. remissiuè. in. c. j. in. j. col. s. de præscrip.

SEB. SAPIA.
a ¶ Abbatis. Limita hoc & declara, vt per Abba.in.c. iij.in.iij. not.j .de precarijs.vbi dicit nõ procedere,qũ quis concessisset prioratum ad bene placitum:vt ibi per eum.
b ¶ Vnio. Adde de causis requisitis in vniõe videndũ per Old.consil.cclxj.

SEB. SA PIA .
b ¶ Vnio. Vide Odra.in cõsil.cccxxiij.inci.factum tale est. domi. Clemens.cum allegatis per Felin.in.c. translato.colũ.iij. versi. limita ista.ŝ. de cõsti.&ibi ponit remissiuèquomodo cognoscat principale beneficium ex duobus vnitis.
c ¶ Approbari.Ad. de Federic. consi. xxix. Anto.Francis. ¶ Dicas ,ꝙ illud consiliũ est.cclxj. & incipitin vnione requiritur. vbi dicit,ꝙ vnio ecclesiarum debet fieri ex euidenti causa vtilitatis:vel necessitatis .Et adde ꝙ vnio ecclesiarum pertinetad diœcesanũ :vt in.c.sicut vnire.de exce.prela.Sed vnio Episcopatus pertinet ad Papã:vt ibi: & habetur in cle.fin. & ibi per Card.in prin.de re.eccl.nõ ali.Et quot modis fiat vnio: vide per Inn.in.c.j.in prin. ne sede vacante.
d ¶ Vrget necessitas.Adde quod voluit Roma.consi. xxxvj.
e ¶ Cõtractus.Ad. de videndũ Fede. cõsi.xxx.vbi ponit quę potest capitulum sede vacante.de quo etiã per do .Car.cõsil. xxxv.

5 dendo.¶ † Vltimò not.in fi.ꝙ vacãte monasterio prior clausꝛalis gerit vices Abbatis.& dicit Hostiẽ.ꝙ in hoc fuit indulgentia:qa ex prioratus officio non habet tantam potestatẽ.& sic transeunt cõmuniter doct.Sed vide Lau.in cle.ij.de rescript.& in cle .quia regulares.de sup.
a negli.præla.vbi dicit,ꝙ per mortẽ Abbatis[a] non expirat officiũ prioris clausꝛalis.& facit iste tex.in arg. Sed ego dubito,vtrũ hoc dictũ sit verũ. Nam quẽadmodũ per mortem Episcopi expirat officiũ vicarij:vt no.gl.in cle. fi.de procu.ita videt,ꝙ mortuo Abbate expirat officiũ prioris clausꝛalis.Distinguerem tñ,ꝙ aut prior fuit electus à toto cõuentu:& tũc nõ expirat.arg.c.ij.de sta.reg. & in hoc casu posset intelligi iste tex.& tunc fortè nulla esset indulgentia. Aut prior fuit positus per superiorem tñ:& tunc per mortem cõstituentis posset dici officiũ expirare.arg.ex no.in.d.cle. fi.& facit clemẽ.ne in agro. in.§.Abbate.de sta.reg.& quod ibi not.Pau.vbi patet,ꝙ abbate suspenso deuoluit[b] potestas ad capitulũ. & vide Inn.in.c.cũ dilectus.de consue.in prin.vbi videt idẽ sentire:dicam latius in.c.finj.de statu reg. ¶ † In glo.ij.in fi. no.hanc glo.& similẽ glos.habes in decretis. xvj.q.j.c.& 6
temporis qualitas.Hostien.dicit,ꝙ quinq; modis potest fieri vnio.[b] Primò cũ ecclesiæ vniunt,quo ad spiritualia b
tantum:sicut consueuit fieri in aliquibus monasterijs,in quibus celebrantur exequiæ*monachorũ*mortuorum vtriusq;.¶ Secũdò fit vnio per viã subiectionis : cũ vna ecclesia subijcitur alteri.& hoc casu ecclesia subiecta remanet sub iurisditione illius,sub quo primo erat constituta:nisi aliud fuerit expressum in ipsa vniõe:vt est tex. in.c.quia monasteriũ.de reli.do.¶ Tertiò fit vnio quo ad prælatũ duntaxat:vt idem sit prælatus vtriusq; ecclesiæ.& hoc casu dicit,ꝙ in electione facienda debent hęc duo collegia adinuicẽ deferre. arg.in.c.pastoralis.de rescript.& si non conueniunt alternis vicibus, eligent sibi prælatũ.ar.in cleñ.ij.de iurepa.& si non concordant in prima electione facienda stabitur verbis vnionis:vt primò nominata habeãt primam electionẽ:vel ponant sortem.Nec obstat.c.fi.de sortileg.quia loquitur de elec.facienda,ꝙ non debet fieri per sortem:sed hîc loquitur de loco tñ,vbi debet fieri electio.Ego puto,ꝙ licet hęc possint seruari:nõ tamen sunt de necessitate, sed de mero iure debent cõuenire hæc duo corpora ad electionem cõis prælati:qa quod oẽs tangit,ab omnibus debet approbari[c]:vt in.c.ad hæc.de offi.Archi.& bene facit illa cleñ.ij. Nec obstat.c.pastoralis.quia ibi erat impossibile, vt impetrati per vtranq; partem essent iudices:sed hîc vtrũq; collegiũ de iure habet electionẽ:vt in.c.j.de elec.Fateor tamẽ,ꝙ si de facili non possunt cõuenire: poterũt alternis vicibus eligere.Vide simile in hac vniuersitate scholariũ.nam collegium iuristarum,& collegium artistarũ sunt vnita respectu rectoris:quia vnũ & eundẽ rectorẽ obtinent:& in electione rectoris omnes conueniunt simul.& ita est dicendum,qñ duo collegia vniuntur quo ad identitatem prælati duntaxat:sed si disceptaretur de loco,posset seruari quod dicit Hosti.ꝙ per sortẽ,vel alternis vicibus:vel per delationem cõueniant.Fit deniq; 8
& quartò vnio:cũ duæ ecclesiæ vniunt simul:& tũc serua quod dicit in glos.Et aduertas vtrũ vna vni,altera alteri,an ambę simul.Nã primo casu nihil accedit ecclesiæ vnitæ:sed ista ecclesia,quæ vnit assumit priuilegiũ ecclesiæ,cui vnit:sed qñ simul vniunt,tunc communicãt sibi potiora priuilegia.ita in simili voluit Bar.in.l.j.ff.de lega.j.¶ Vltimò ecclesia vnitur alteri,cũ eligitur in cathedralem:quod solus Papa facere põt:vt in.c.quod translationẽ.de offi.leg.& in.c.sicut vnire.& tũc erit idẽ tẽpus vtriusq;,si vnitur ecclesiæ cathedrali .Si autẽ vnitur ecclesia inferior ecclesiæ cathedrali :nec expressè eligitur in cathedralẽ:tũc ista inferior remanet in suo statu:& sedes est apud primã duntaxat.ad hoc.d.c.quia. ¶ In gl.in versi. *sede vacante.* no.bene hãc gl.& vt clarè intelligas materiã,elicio tres quæstiones.Prima,nũquid bona ecclesiæ vacãtis cathedralis:vel inferioris possint alienari? Secunda,nunquid valeat contractus initus per capitulũ de rebus ecclesiæ, vel episcopatus,sede vacante . Tertia quæstio nunquid valeat iudiciũ agitatũ contra ecclesiã 7
vacantẽ? ¶ † Circa primũ Hugutio.& Bar.glo .fuerunt in cõtraria opinione:vt vides in gl.Inn.hîc instat & intricatè in diuersis gl.suis:sed in effectu videtur velle, quòd regulariter nõ põt fieri alienatio. ¶ Fallit in duobus casibus.Primò si magna vrget necessitas.[d] Secũdò si ecclesia diu est vacatura:& nõ posset cõmodè expectari creatio prælati.In quibus casibus dicit Inn.ꝙ dabitur curator bonis:& per illum fiet alienatio.ad hoc.l.j.&.ij.ff.de cura.bo.dan.Itẽ poterit dari visitator ecclesiæ vacanti. Et dicit,ꝙ Archiepiscopus est visitator ecclesiæ Episcopalis suffraganei:& Episcopus est visitator quo ad ecclesias subiectas.& cum hac opinioẽ videtur hîc sentire dominus Anto.Ego autẽ hæc dicta non admitterem indistinctè:& videtur tex.in contrariũ.in.c.fi.de supplen.ne gli.prælato.lib.vj.vbi patet,ꝙ Archiepiscopus non dat visitatorem ecclesiæ Episcopali vacanti,nisi quando capitulum est negligens in administratione:vnde nõ reperitur iure cautũ,ꝙ Archiepiscopus possit interponere authoritatem in alienatione rei Episcopatus vacantis:& vide bonam gl.in contrariũ.in cle.ij.de rebus eccle. non alie.Vnde dicerem sic:ꝙ aut agitur de alienatiõe rei Episcopatus:aut rei ecclesiæ inferioris. Primo casu , si sunt bona,quæ seruando seruari nõ possunt:tũc is,qui habet onus seruandi,sicut œconomus,vel capitulũ,potest alienare etiã sine alterius authoritate:sicut dicimus in tutore:vt in.l.lex quæ tutores.C.de admi.tuto.& in.l.tutor, qui repertoriũ.ff.eo.Ea verò,quæ seruari possunt: alienari non debent:neq; possunt sine licentia Papæ duntaxat.argumentum opti.hîc.Nã si iudicium, cuius exitus est dubius,non põt agitari contra ecclesiam vacantem: fortius non potest fieri alienatio,quæ re ipsa videtur damnosa ipsi ecclesiæ.Nõ enim habet ecclesia tunc defensorem,vt hîc patet.Pro hoc facit .c.j. de rebus ecclesiæ non ali.libr.vj.Nam si bona ecclesiæ inferioris non alienantur, etiam per Episcopum,nisi prius detur curator, seu administrator Ecclesiæ vacanti :nec bona episcopatus: nisi prius detur sibi visitator , seu administrator, sed talem administratorem dare soli Papæ conuenit: vt in.d.c.fina.de supp.ne.præla.facit.c.is ,qui. de elec.libro.vj.Quinimo vult ibi tex.quòd si administrator,seu visitator deputatus generaliter per Papã,nõ potest alienare bona immobilia:fortius non potuit hoc capitulũ, etiam data authoritate Archiepiscopi. Vnde crederem, vt dixi recurrendũ ad Papã,vt ipse interponat authoritatẽ per se,vel per alium.Si agitur de alienatione rei ecclesiæ inferioris:tũc serua quod dixi.Nã casus est expressus in.d.c.j.vt non posit fieri per Episcopum,nisi prius deputetur administrator per ecclesiã inferiorem.Quod limita secundũ id quod leg.& not.in cle.ij.de reb.eccle. non alienã.& per hoc sit prima quæstio expedita. ¶ † In e
secunda.q.nunquid valeat contractus:[e] conclude breuiter,ꝙ aut contractus est initus cum dãno ecclesiæ:& nõ valet:nec de præsenti, nec in futurũ .Aut concernit vtilitatem ecclesiæ:vel est dubiũ:& tunc est in optione Episcopi:vtrũ velit illũ contractum habere ratũ : nec est in pendenti:vt dicit hîc Host.per illud cap.si qua de rebus. xij.q.ij.vbi bon.tex.& vide circa hoc quod no.Calde.in c.si quis presbyterorum.de rebus ecclesiæ non alienan. Et intellige de contractu non permisso.c. Nam tunc cũ deficiat potestas in capitulo debemus dicere,ꝙ ex defectu potestatis corruit contractus ipso facto .sed in fauorem ecclesiæ est indultũ:vt Episcopus nouiter creatus possit illum contractum habere ratũ,etiam si t si alienationis:

tionis:vt est tex.menti tenẽdus in.d.c.si qua de rebus.& in hoc nota istam gl.¶ In tertia quæstione,nunquid valeat iudicium agitatum super rebus ecclesiæ vacãtis? Gl. hîc dicit,ꝙ non:sed dic latius:vt dicetur in.c.fij.eod.vbi ponitur materia.Et vide quod dicit ipsemet in.c.edoceri.ŝ.de rescript.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum non confert beneficia spectantia ad collationem solius prælati sede vacante:etiam magno tempore: nisi beneficia sint deuoluta ad Episcopum per negligentiam, vel delictum inferioris: quo casu confert capitulum.3.*
2 *Collatio beneficij facta per non habentem potestatem conferendi:non præbet iustam causam possidendi:& sic non est opus vt de ea fiat mentio in literis ad beneficia.*
4 *Capitulum beneficia quæ non potest conferre sede vacante potest illa commendare:donec aliter fuerit prouisum.*
5 *Sede vacante,an possit capitulum recipere resignationem beneficiorum spectantium tantùm ad collationem Episcopi.*
6 *Capitulum sede vacante potest præsentatum instituere:& electum confirmare.*
Capitulum succedit sede vacante in illis,quæ sunt iurisditionis necessariæ.3.4.
7 *Capitulum potest absoluere excommunicatum ab Episcopo mortuo.*

CAP. II.

1 ILla deuotionis.¶ † Capitulũ sede vacante nõ confert præbendas spectãtes ad collationẽ prælati. Vel latius & clarius sic. Beneficia spectantia ad collationẽ prælati,duntaxat non possunt conferri per capitulum sede vacante. Primò decisè narrat factum. Secũdò diffinit. Tertiò soluens obstaculum probat deuolutioni locum non fuisse. Secũda ibi: *ecclesiam.* Tertia ibi: *non obstante.* ¶ Casus literalis. Collatio præbendarum in ecclesia sancti Leucini pertinet ad Episcopum loci:vacante sede episcopali vacauit quædam præbenda in dicta ecclesia sancti Leucini,capitulum illius ecclesiæ credẽs collationẽ præbendarũ vacante sede deuolutam ad ipsum:præbendã illam vacantẽ contulit cuidã clerico.postmodũ Archiepiscopus Capuanus de mãdato domini Papæ inuestiuit magistrum.R.de illa prębenda:cui Papa illã præbendã contulerat.& ita orta fuit discordia inter magistrum.R.& illum cui capitulũ præbẽdam illam cõtulerat.vnde quæstio super hoc delata fuit ad sedẽ apostolicam.Papa auditis ratiõibus vtriusq; partis confirmauit præbendã illam dicto magistro .R.non obstante cõcessione per capitulum alij facta,vel confirmatione in forma cõmuni obtenta:qñ nullo iure cauetur,ꝙ vacãte sede capitulum fungatur vice Episcopi in beneficijs conferẽdis:nec in eo casu potest dici , ꝙ potestas conferendi beneficia,vel præbendas per superioris negligentiã ad capitulũ fit deuoluta:cũ nullus sit superior,qui de iure,vel de facto posit prębendas conferre.
2 Ber.¶ † No.j.ꝙ collatio facta per non habentẽ potestatem[a] conferendi,non imprimit iustũ colorem possidendi,etiã si fuisset secuta cõfirmatio Papæ in forma cõmuni. Nã hîc fuit facta collatio,seu prouisio per Papam nõ habita mentione de possessione alterius : tamen in contrarium posset allegari.c.quia diuersitatem. ŝ.tit. proxi. Et ad istũ tex.potest responderi,ꝙ prouisus per capitulum non possidebat.Et de materia dic,vt plenè dixi in.c. cum nostris.&.c.literas.ŝ. titul. proxi. primum dictum multum mihi placet.¶ Not.ij.ibi: *cum nusquam inueniatur.* ꝙ capitulum non succedit in iure Episcopi:nisi in casibus in iure expressis.& facit,ꝙ in casibus dubijs potius
3 iudicemus contra capitulũ.¶ † Vlti.not.ꝙ vacãte sede[b]
b etiam magno tempore,non potest capitulum conferr beneficia spectantia ad collationem Episcopi. Est ergo recurrendum tunc ad Papam,secundũ Hosti.quod satis placet.Nam capitulũ,vel Archiepiscopus non succedit, nisi in casu negligentiæ:vel qñ Episcopus delinquit in conferendo indigno.iuxta ea,quę habentur in.c.ij.ŝ.tit. proxi.& in.c.cũ in cunctis.de elec.ergo recurrendum ad Papã:qui generalis est ordinarius totius orbis.ix.q.iij.c. cuncta per mundũ.& in.c.ij.de præben.lib.vj.Sed limita hunc tex.secundũ not.opi.quæ no.per Ioan.and.in. c. quanquã.de elec.lib.vj.vbi dicit hoc procedere in beneficijs ad Episcopũ spectãtibus proprio iure. Secus,in beneficijs deuolutis ad Episcopũ propter negligentiã , vel
delictũ inferioris:quia illa possunt conferri per capitulũ ZACHARIAS:
sede vacante.quod semper not.Et redditur ibi ratio.Nã a ¶ Potestatem.Limitabis fortè , vt nõ procedat,si fit facta per excommunicatum clam toleratum: vt per Inno. in.c.fi verè. in glos.fin.in ver. circa temporalia. j.de sent. excom. & in.c.j. in gl.fua mag.& in vers.veritas.j.de schisma. Quod est verum, etiã si fit facta scienti excõmunicationẽ: quia valet. sed debet priuari tunc is, cui facta est: secũdum Io. Cald.in tract.suo q.dominicalium. q.j.vers. excommunicatus.incip. cõmunis opinio.
ista deuolutio pertinet ad iurisditionẽ episcopalem:vnde ratione iurisditionis episcopalis deferuntur .sed in iurisditione episcopali non succedit capitulũ. Item posset allegari alia ratio.nam capitulum non succedit in collatione beneficiorum:quia collatio cõputatur inter fructus ecclesiæ.videtur etiã quidam fructus ratione honorificentiæ:& quia ibi gratia exercetur:vt dicit glo.no.in c.cum olim.de maio.& obe.sed hoc nõ potest dici in beneficijs deuolutis.Nã deuolutio nõ fit ad Episcopũ fauore sui:sed fauore beneficij:ergo nõ debet spectari nouus successor.& hæc ratio multum mihi videtur stringere, & magis quã prima all.per Io.an.& facit bonus tex.cum
4 glo.in.c.statutum.de præb.lib.vj.¶ † Item adde aliã bo
c nam limitationẽ:vbicunq; enim capitulũ non põt cõfer re,potest tñ illa beneficia commendare,donec aliter fuerit prouisum per superiorem:vt tenet Ioã.and.in.c.vnico.ne sede vacan.lib.vj.& Vincen.hîc.qui tamẽ videtur hoc limitare cũ beneficium habet onus annexum. alleg.
d c.significatum.de præben.¶ Ego dicerem[d],ꝙ is qui habet custodiam ecclesiæ vacantis,potest ponere administratorem,nõ solũ respectu onerum:sed etiam respectu rerum gubernandarum.facit.c.bonæ.de appella.& .c.fi. de statu reg.vbi Episcopus dat œconomum monasterio vacanti:cui tamen de prælato prouidere non potest. ita dico in proposito in casibus,in quibus custodia spectat ad Episcopũ:puta,quia ad eum spectat collatio, poterit capitulũ ponere œconomum,seu ecclesiam cõmendare alicui gubernandam,donec fuerit prouisum de pastore. hoc not.Nam capitulum regulariter succedit in omnibus,quæ sunt iurisditionis necessariæ.iuxta not.per glo. in clemen.j. de hæreti.& in.c.vnico.de maio.& obe.lib. vj.Tertiò limita hunc text.per.d.c.vnicum.eo.titu.lib. vj.nam vbi collatio pertinet ad Episcopum & ad capitu- e
lum simul,[e] capitulum sede vacante potest conferre .& c
5 dixi,vt latius ibi habetur.† Nunquid autem capitulum potest receipere resignationem beneficiorum spectantiũ ad collationem Episcopi sede vacãte:vide plenè per domi.de Rota decisione.cccj.¶ † Sed oppo.contra prædicta & contra text.de.c.cum olim.ŝ.alleg.& in.c.j.de in-
6 stitu.libr.vj.vbi capitulum confirmat electiones,& in- d
stituit præsentatos sede vacante . Gloss.hîc instat . vera ZACHARIAS,
sol.est,ꝙ iura voluerunt dare capitulo sede vacante potestatem confirmandi,& instituendi,sed non conferendi. Ratio diuersitatis:quia collatio est quædam donatio: vnde collator vtitur gratia:vt hîc.& sic est quidam fructus ratione honorificentiæ,quã exercet prælatus in cõferendo:sed confirmatio,vel institutio non est donatio, imò necessaria & debita:si electus & præsentatus est idoneus:vt in.c.postquã.de elec.&.xvj.q.vij.c.decernimus. vnde confirmatio & institutio sunt iurisdictionis necessariæ.Et ideò capitulum succedit in istis:sed non in conferendo:quia magis præiudicium fieret Episcopo futuro.Nam sicut non succedit in fructibus episcopatus: ita nec in ista honorificentia,quæ est quidam fructus iuris
7 conferendi.¶ † An autem succedat capitulum in pote-

SEB. SAPIA.
b ¶ Vacante sede. Vide Gemi.in.c. presbyteri. col.ij. xxiiij.dist.cum alleg.per Feli.in.c. cum olim.col .ij. vers. inquantum Abb.ŝ.de mai.& obe.& ibi do.Abbas contrariumdicit eius, quod hîc j.paulò dicit.

SEB. SAPIA.
c ¶ Illa beneficia. Vide Fede.in tract.de rer.per.q. xxxvj.cũ alleg.ꝙ Fel.in.d.c.cum olim.col.pen.vers. ad vndecimam.q.
d ¶ Ego dicerem. ZACHARIAS, Adde videndum Ro,consi.ccccvj.
e ¶ Cap.simul.Ad. de istũ in ca.cum vos.nu.2.& ibi dixi in apost.ad eũ. in ver. conferẽdi. ŝ.de off.ord.& in c.verum. num.11. vbi etiam dixi in apost.in ver.pertinentia ad Epi. scopũ.ŝ.de so.cõpetenti.

state absoluendi excommunicatum ab Episcopo mortuo? glo. disputat, sed hodie est decisum, in d.c. vnico. de maio. & obe. lib. vj. & dicitur, ꝙ sic. Et vide plenè de materia, quod dixi in d.c.cū olim. de maio. & obe. vbi dedi multa remissiones, in quibus succedit capitulum loco Episcopi mortui.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium agitatum super rebus ecclesiæ vacantis, non tenet. ſ. c. j. in fi. & j. per totum. maximè nume. 5.*
2 *Possessorium intentatur non solum, si desinit quis possidere, sed etiam si possidet, sed non liberè.*
Possessorium datur pro iuribus incorporalibus.
3 *Iudicium non solū non potest intentari sede vacante contra ecclesiam, sed etiam intentatum non potest continuari: siue ecclesia sit actrix, siue rea: nisi periculū sit in testibus habendis per mortem, vel alio modo. 4.*
4 *Capitulum potest agere sede vacante, in bonis pertinentibus ad ipsum capitulum duntaxat.*
5 *Capitulum nō potest agere in bonis disiunctis sine consensu Episcopi, si causa est grauis.*

CAP. III.

CONstitutis. ¶ †Sede vacāte iudiciū habitum contra ecclesiā non tenet. ¶ Primò narrat factū: super quo attestationes fuerunt receptæ. Secūdò illas reprobat dicens, quare. ibi: *nos.* ¶ Casus literalis. Inter Episcopū Burgen. & ecclesiam sanctæ Mariæ de castro sorit. quædam quæstio vertebatur. procurator ecclesiæ sanctæ Mariæ petebat ab Episcopo Burgen. restitutionem super libertate liberè sibi eligēdi prælatum in dicta ecclesia: & super terris ipsius ecclesiæ & rebus alijs, quibus ecclesia fuerat spoliata. lite ergo contesta. coram Innocen. & postmodum factis positionibus & responsionibus, siue confessionibus coram delegatis iudicibus, & receptis quibusdam testibus: causa iterū delata est ad sedem apostolicam. Papa examinato processu depositiones testium, vacāte Burgen. ecclesia: & carente legitimo defensore, quæ receptæ fuerāt, reprobauit. Ber. ¶ †Nota ex tex. ibi: super libertate, quòd potest agi possessorio nedum super quasi possessione eligendi: vt in. c.cū ecclesia. de cau. pos. & proprie. sed super libertate eligēdi. Vnde si ecclesia est in possessione, sed nō liberè possidet: vt quia alius molestat, potest agi super hac libertate. vide textū in. c. Pisanis. de restitu. spolia. Ex hoc, & ex tex. not. ꝙ super iuribus incorporalibus potest agi possessorio. ¶ †Nota, ꝙ sede vacante nedum iudiciū non potest de nouo instituiˢ sed etiam institutum continuari non potest. Debet ergo supersedere & expectari substitutio Pōtificis: & hoc procedit, non solū cùm ecclesia est actrix, sed etiam si est rea. ¶ †Sed quæro, nunquid hoc sit verū indistinctèᵗ Inn. hīc excipit casum: cū testes sint senes & valitudinarij: seu cū timetur de eorum absentia diuturna. Tunc enim non possunt recipi sede vacante: iuxta ea, quæ habentur in. c. quoniam. in princ. ſ. vt lit. non contesta. Hostien. etiam excipit alium casum, scilicet, cum litigatur super bonis capituli duntaxat. Nam in illis potest capitulum agere & conueniri, non obstante vacatione sedis. Ad hoc quod not. in. c. edoceri. de rescrip. Et no. bene hoc dictum: nam licet aliàs in bonis distinctis nō possit agere capitulum sine consensu Episcopi, si causa est grauisᵇ: iuxta not. in. c. edoceri. & in. c. j. de procur. & in c. causam. de iud. tamē si sedes vacat: puto ꝙ causa poterit agitari, ex quo pertinet ad capitulum dūtaxat: nec potest haberi Episcopi cōsilium, vel consensus. Pro hoc. e. vnicum. eo. titu. lib. vj. & hoc puto valde limitare no. in iuribus præalleg. vide etiam de hac materia Inno. in. c. j. ſ. eo. vbi firmat reg. huius. ꝙ. procedere in bonis episcopatus & eius iuribus: sed in bonis, seu iuribus inferioris ecclesiæ variat. Nam primò videtur velle, ꝙ capitulum posit constituere actorem, vel syndicum ad agendum. arg. in. l. j. §. ij. & in. l. sicuti. ff. quod cuiusq; vniuer. nomi. & sic non caret ecclesia legitimo defensore. Et ita videt firmare in. c. cum dilecti. de consue. in prin. sed postmodum videtur sentire contrarium in. d.c.j. dicens, ꝙ vbi bona pertinent ad prælatum tantū: vel ad prælatū & capitulum: non potest capitulum ea bona in iudicium deducere: quia administratio pertinet ad prælatū: vt in. d. c. edoceri. dicit tamen ꝙ si vacatio esset diuturna, posset prouideri per dationem curatoris: vt in. l. j. & ij. ff. de cura. bo. dan. Et dabitur visitator ecclesiæ vacanti. lxj. dist. obitum. & cessante alio visitatore dicit, ꝙ Episcopus est à iure visitator in omnibus ecclesijs inferioribus suæ diœcesis. & pro hoc facit tex. in. c. fi. de suc. ab intest. vbi Episcopus agit pro ecclesia vicina. ¶ Fallit hoc secundū eum in quibusdam iuribus, quæ melius tractantur sede vacante: vt cū agitur de iure eligendi: vt in. c. cū dilectus. de consue. vel de retētione fructuū ecclesiæ vacantis: vt in. c. vnico, vt eccl. benefi. vel de diuisione prębēdę: vt in c. vacante. de pręben. & sic de simi. ¶ †Et ex his potes sic distinguere cùm quæritur nunquid possit iudicium agi tari sede vacāte: quod aut agitur de bonis ecclesiæ cathedralis, aut de bonis ecclesiæ inferioris. Primo casu, aut de bonis ecclesiæ: & potest agi: aut de bonis prælati: aut communibus: & agi non potest. & vide circa hoc quod legitur & not. in cle. fi. de procura. Et puto ꝙ solus Papa posit dare curatorē huiusmodi bonis ecclesiæ cathedralis, quo ad effectū agendi. arg. in. c. is cui. de elec. lib. vj. in c. pastoralis. de offi. ord. Secūdo casu aut ecclesia non est collegiata: aut sic. Primo casu poterit Episcopus agere & defendere: maximè cùm vacatio est diuturna: vt in. d. c. fi. Si verò ecclesia est collegiata: tunc puto congruentius agi per capitulum authoritate episcopi: & hoc cùm necessitas, vel cū vacatio est diuturna: aliàs deberet expectari prælatus: vt in. c. ne pro defectu. de elect. & quia defensio iurium primo loco spectat ad prælatum collegij: vt in. d. c. edoceri. Fallit in casibus specialibus. de quibus. ſ. dixi.

De his, quæ fiunt à Præla. sine con. capi. Ru.

¶ Continuatur ad præcedētia hoc modo. Suprà visum est de institutionibus ac collationibus beneficiorum: verùm, quia dubitari posset vtrum Episcopus posset instituere, vel cōferre sine consensu capituli: ideò sumpta occasione posuit compilator rubricam generalem de his, quæ fiunt à prælato sine consensu capituli. Vel possumus continuare secundo modo ad Rubricam præcedentem. Suprà visum est, ꝙ sede vacante nihil debet attentari per capitulum: sed quia poterat dubitari, nunquid sede repleta possit prælatus disponere de rebus ecclesiæ sine capitulo: ideò subijcitur hæc Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio rei ecclesiasticæ non valet sine approbatione capituli.*
2 *Venditio, an contineat sub se alios contractus, per quos transfertur dominium?*
3 *Consensus expressus capituli, & eius subscriptio requiritur in alienatione rerum ecclesiasticarum. & nu. 4. 5.*
Consensus capituli, vel consilium in quibus casibus requiratur siue tacitè, siue expressè.
4 *Scriptura regulariter non requiritur in aliquo casu, nisi in iure expressè caueatur.*
Solennitas requisita in alienatione rei ecclesiasticæ, an possit tolli per consuetudinem?
5 *In alienatione rerum ecclesiasticarum, qui canonici, vel clerici debent consentire: absentes verò non vocantur.*
Consensus differt à consilio.
6 *Alienatio rei ecclesiasticæ facta à solo Episcopo potest postea per capitulum ratificari. bene facit, quod dicitur j. proxi. ca. numero. 8.*
7 *Capitulum alicuius ecclesiæ cathedralis, si non reperiatur, tunc eius loco succedunt alij honesti clerici qui habent interuenire in alienationibus rerum dictæ ecclesiæ.*
8 *Alienatio rei paruæ alicuius ecclesiæ potest fieri absque expresso consensu capituli. vide j. proxi. nu. 3. & 6.*

CAP. I.

ARrita erit. ¶ †Nō tenet alienatio rei ecclesiasticæ absq; approbatiōe capituli. h. d. Non diuiditur. ¶ †No. j. tres contractus inhibitos prælato absq; consensu & subscriptione canonicorū: vt dona tio, vēditio, & permutatio. Et no. ex hoc & ex tex. quòd verbū venditio, nō comprehendit in se donationē, neq; permutationem.ª In contrarium est tex. in. l. ſtatuliberi. ff. de ſtatulibe. vbi dicitur, ꝙ verbum emptio: seu venditio: cōprehendit in se omnem coutractum, per quē trāsfertur dominium. ad idem tex. in. l. voluntas. C. de fideicommiſ. In contrarium & pro primo dicto facit. l. j. de prēd. decur. fi. decr. nō alie. lib. x. Et dic, ꝙ vbicunq; fit cō memoratio precij, verbum venditio, verificatur tātùm in venditione vulgari sumpta: quando scilicet interuenit precium: vt est tex. in. d. l. j. vnde prohibitus vendere sine certa solennitate, ne decipiatur in precio: potest donare sine aliqua solennitate: vt est tex. in. d. l. j. sed vbi nō fit commemoratio precij: tunc verbum venditio, capitur largo modo. nisi fortè essemus in materia odiosa: sed propter communem vsum loquendi, qui regulariter debet attendi etiam contra proprium significatum vocabuli: vt in. l. librorum. in §. quod tamē Cassius. de leg. iij. & in. l. I abeo. ff. de sup. lega. & in. c. ex literis. de spōsa. capietur verbum venditio pro specie, distincta ab alijs cō tractibus. & ita capitur hīc. ¶ †Nota secundò ibi: *absque collaudatione.* vnum casum in quo requiritur cōsensus capituli: nec sufficit cōsilium: scilicet cum agitur de alienatione rei ecclesiasticæ: ad idē. xij. q. ij. in. c. fine exceptiōe. Et regulariter in quibus casibus requiritur consensus capituli, & in quibus sufficit consilium, dicam in. c. nouit. j. eo. Et per hoc verbum, collaudatione: dicit Egidius, ꝙ requiritur consensus expressus. & verum dicit, quia vbi agitur de alienatione perpetua requiritur consensus expressus capituli: non autem tacitus: vt est text. iuncta gl. in. c. j. de reb. eccle. non alienan. lib. vj. An autem & quādo sufficit tacitus, dicam latius in ca. seq. ¶ †Nota ibi: *subscriptione:* ꝙ in alienatione rei ecclesiasticæ requiritur nedum consensus canonicorum: sed etiam ipsorum subscriptio. & facit hīc Inn. vnam regulam, ꝙ nunquā requirit subscriptio: nisi in casibus in iure expresis. quod no. Et pro hoc dicto adduco rationem. nam regulariter in qualibet dispositione sufficit consensus: nec requiritur scriptura. l. pactum. C. de pac. vide gl. in. c. j. de censi. lib. vj. ergo nisi specificè iure caueat, vt fiat subscriptio: non est illa necessaria. & hodie in pluribus locis nō seruatur, quod hīc dicitur de subscriptione. & satis posset dubitari, nunquid consuetudine possit tolli. Nam esset intrare illam quæstionem, nunquid solennitas requisita in alienatione rei eccle. possit tolli consuetudine. ᵇNā plerique tenuerunt, ꝙ nō. de hoc dicetur in ca. nulli. de rebus eccl. non alienan. ¶ †Nota ibi. *clericorum.* ꝙ in alienatione debent clerici consentire, & se subscribere. Sed quæritur de quibus clericis loquitur iste tex. dic colligendo di cta doctorum: ꝙ aut agitur de alie. rei eccle. cathedralis: aut inferioris. Primo casu intelligitur de canonicis cathedralis ecclesiæ: non autem intelligas de alijs clericis ecclesiæ, qui non sunt de capitulo. ad hoc. c. j. de re. eccle. non alie. lib. vj. Et sufficit secūdum doc. consensus Episcopi & clericorum absq; consensu Papæ, vel Archiepiscopi. hoc intellige, nisi prælatus iurauerit nō alienare Romano pontifice inconsulto: secus si iurauerit nō alienare sine licentia Papæ. Et pro hoc dicto, vide quod dicam in c. fi. de eccl. ædifi. Nec requiritur consensus canonicorū absentium. solùm enim vocantur presentes. x. q. ij. c. hoc ius. Et sic nota istum casum in quo absentes non vocantur: licet agatur de alienatione rei. & vide glo. in. c. ij. de testibus. lib. vj. quę ponit solùm tres casus. in quibus absentes sunt vocandi. sed vide quod dixi in. c. j. de his, quæ fiunt à maio. par. cap. vbi latius hoc attingam. Cōclusio ergo est in hoc primo membro, ꝙ in alie natione rei cathedralis, sufficit consensus Episcopi & capituli, cū subscriptione tantùm ipsorum canonicorum & tractatu præcedente: & de hoc tractatu dicetur in. c. tua. de re. eccle. non alie. Secundo membro: scilicet in bonis ecclesiæ inferioris, dicit hīc Innoc. ꝙ non requiritur subscriptio canonicorum ecclesiæ cathedralis: sed sufficit consensu clericorum ecclesiæ inferioris: cuius res alienatur: & requiritur consensus & subscriptio. ad hoc. xij. q. ij. placuit do. Anto. dicit alios tenere sufficere hoc casu consilium canonicorum ecclesię cathedralis: & sic simpliciter transit. Et dicit ꝙ Inn. hanc opinionē tenuit in. c. nouit. j. eo. & sic fuit sibi contrarius: quia hīc requirit consensum: & ibi consilium. & longa est differentia inter consilium & cōsensum: vt in. c. cum in veteri. de elec. & in. c. cum olim. de exxtra. ¶ Sed aduerte vltra doc. nam repe rio Fed. consi. cxxxvij. tenere, ꝙ non requiritur hoc casu consensus, vel consilium ecclesiæ cathedralis: sed sufficit consensus, seu authoritas Episcopi: sed contra eum vide tur tex. in. d. c. j. de reb. eccle. non alie. lib. vj. ad quod ipse specificè non respondit. & multū facit. c. cum apostolicaj. eo. vbi videtur probari, quòd etiam si ecclesia inferior sit collegiata, requiritur cōsensus ecclesię cathedralis extra casum specialem ibi positum. Vnde dicerem sic: ꝙ aut Episcopus est author in alienatiōe rei ecclesiæ inferioris: & tunc requiritur consensus capituli sui. & sic potest generaliter intelligi iste tex. & ita loquitur tex. in d. c. j. & vide ibi: glo. in ver. tenues. Sed quādo episcopus non est author, sed rector ecclesiæ inferioris; & tunc si non habet collegiū, sufficit ꝙ rector alienet cum authoritate Episcopiᶜ: nec etiam exigitur decretum. Si autem habet requirif cōsensus collegij, & subscriptio cū authoritate solius Episcopi. hoc videtur probari. xij. q. ij. Abbatibus. & c. placuit. & xvij. q. iij. c. in venditionibus. & vide tex. iuncta glo. in clemen. j. de rebus eccle. non alienan. Et ratio diuersitatis potest esse, quia vbi Episcopus est author, videtur solus & singularisᵈ in alienatione rerum: meritò debet habere cōsensum capituli sui: ne per eum dissipentur bona ecclesiæ inferioris. Sed in alio casu alienatio non procedit adeò: sed ab ecclesia inferiori: quare sufficit authoritas sua simpliciter. vtile tamen esset requirere consilium capituli sui: vt in. c. nouit j. eod.

¶ Sed quæro nunquid alienatio facta per solum Episcopum sit omnino irrita: ita, vt non possit ratificari per ecclesiam? Hostien. & communiter doct. dicunt, quòd capitulum poterit approbare. & hoc procedit fauore ecclesiæ. vnde cōtractus claudicat. Simile in eo, qui emitā pupillo sine authoritate tutoris. Nā ipse obligatur pupillo: sed pupillus sibi non obligatur: vt in. l. Iulianus. §. si quis à pupillo. ff. de act. empt. Et nota hæc dicta: & iunge cum not. in. c. j. ſ. ne sede vacā. Sicut enim potest prælatus habere ratam alienationem factam à capitulo sede vacante. xij. q. ij. si qua de rebus. ita & capitulum potest habere ratam alienationem factā à solo prælato. & hoc procedit in dubio in alienatione temporali: sed in perpetua est maius dubium: cū ibi debeat precedere tractatus: vt in. c. tuaj. eo. & sensit Hosti. in. c. iiij. j. eo. vt possit habe

SEB. SAPIA.
a ¶ De nouo institui. Vide Feli. formantem reg. ꝙ vacante. sed non agitatur causa ecclesiæ cathedralis, cū pluribus ampliationibus. in. c. edoceri. col. v. ver. vacante sede. ſ. de re script. vbi plenè examinatur hæc materia.
b ¶ Grauis. Adde Lap. alle. xlix. & ibi vide, quæ causæ dicant arduæ. Adde istum in. c. causam quę. & ibi Feli. plenè col. iij. ſ. de elect. & in. c. cum omnes. ſ. de constitu.
Anto. Francis. ¶ Dicas, ꝙ grauitas causæ cōsideratur ex qualitate personarū: quia in persona vili & rustica ac paupere, causa dicitur grauis, etiam si sit minima vt vniuspor celli: vt dixit glo. in. l. illicitas. in. §. veritas. ff. de offic. præsi. & vide quę habentur. in auē. nisi breuiores. C. de sent. ex peri. reci. quæ plenè not. & doc. in. l. admonendi. ff. de iure. iur. & in. c. fi. eod. tit. vbi ponūt, an & qñ ratione gratuitatis causæ possit deferri iuramē tum in supplemē tum probationis. & vide Ro. in. l. fi cōstante. in princ. ff. sol. mat. vbi ponit, an & quando grauitas causæ repellat testem à testimonio: aut saltem reddat eius dictum suspectū. & quādo ratiōe gratuitatis causæ minuatur fides ipsius testis.

SEB. SAPIA.
¶ Neq; permutatio. Vide. d. Iaso. in. l. fi. in. iij. nota. ff. de condi. ob cau. vbi tangit, qñ sub verbo venditio, comprehēdit permutatio: & ꝙ quando fit mētio pretij censet ven ditio: tenet Bald. per gl. ibi, vbi inducit ad ſtatutū. in. l. cum dotē. C. de iure doti. & Ia son, in. l. ij. in fine. prin. ff. si cer. pet.
b ¶ Tolli cōsuetudine. Adde videndum Cal. cōsil. iij. hoc eod. titu.
c ¶ Episcopi. Adde Ro. cōsi. xxx. vj. ſ. alleg.

SEB. SAPIA.
c ¶ Authoritate Episcopi. An exigatur decretū Episcopi in alienatione rei ecclesiæ inferioris: tāgit Abbas. in. c. nulli. j. de reb. eccl. non alienand.
d ¶ Solus & singularis. Adde quod Old. consi. cclxij. dicit, si sit vnio ꝙ Episcopum capitulo, ꝙ capituli consensus nō sufficit, nec metropolitani: quia nō est de casibus reservatis metropolitano quo ad subditos suffraganei: sed requiritur consensus Papæ.

ri rata per capitulum:& hîc ſentit contrarium.ſed tene primum dictum.Nam in ratificatione poteſt haberi tra
7 ctatus:& hoc vt dixi procedit fauore eccleſiæ. arg. in.d. §.ſi quis.& in.d.c. ſi qua. ¶ †Vltimò quæritur, quid ſi Epiſcopus non habet capitulum :quia propter guerras eccleſia eſt deſtructa:dicũt doctores, ꝙ loco canonicorum habebit alios clericos honeſtos,ar.lxv.diſt.ſi fortè. & in.l.vbi abſunt.ff.de tuto. & curato.datis ab his. vide bo.tex.xvij.q.iiij.in.c.nullus res.& not.hoc dictũ,& eſt vtile iſtud ſeruare in alienatione fienda,etiam per prælatum eccleſiæ inferioris. ¶ †In gl.ij.in fi.not.glo.ꝙ in
8 alienatione rei paruæ non requiritur conſenſus capituli:ſed vide doctores in.c.ſequẽt.vbi ſentiunt,quòd non
2 requiritur expreſſus cõſenſus:ſed tacitus[a] bene requiritur.argu.in. c.ſeq.& eſt bona limitatio. & facit tex.in.c. ſeq.ſecundum vnum intellectum. Et vide alios caſus leues hîc exceptos:per doctores &c.

a ¶ Sed tacitus. Adde videndum Caſ de.cõſi.iij.hoc tit. ſ.etiam allega.

ZACHARIAS.

¶ Adde Alex.o. mnino cõ.lxxx. col.v.vol.iiij.

SEB.SAPIA.

b ¶ In ſuis cõtractibus.Hoc dictum eſt incognitũ Legiſtis:ſecũdũ Roma.in autẽ. ſimiliter.in.xij.ſpecialiter cauſę inter cõtractus.C.ad le.falci.ſed reprobatur cõmuniter,vt pe
5 do.Iaſ.in.d.l.quoties.in.vij.limitatiõe.C.de rei vendica.

c ¶ Nõ placet.Adde ꝙ Rom.conſi. ccxcvij.dicit Ioã.
9 Andr .hoc in nouel.tenere. ꝙ lex quoties .nõ habet locum in eccleſia. & ipſe ibi tenet, ꝙ nec etiam habet locũ in Principe.

SEB. SAPIA.

d ¶ Conceſſio.Faciunt not.per do. Iaſo.in.l.iij.colũ. xxxviij. verſicul. quarò quæro. C. de iure emphi. & in.l.manumiſſiones.col.ij.ff. de iu
10 ſtij.& iure.

SVMMARIVM.

1 *Taciturnitas capituli habetur pro conſenſu in alienatiõe ad tempus,quæ ſit de re eccleſiaſtica.3.6.*
2 *Decimæ poſſunt remitti.*
3 *Alienatio in perpetuum dicitur illa etiam,quæ durat donec ille,in quem fuit facta,viuit.6.*
4 *Abbatiſſa habet liberam adminiſtrationem ſui monaſterij:non obſtante ſexu fœmineo.*
5 *Venditio ſecunda facta de eadem re,an præiudicet priori,quando perſona eccleſiaſtica vendit.*
7 *Alienatio rei eccleſiaſticæ poteſt fieri à ſolo prælato durante eius vita:tantùm,quando illa res erat diſtincta à bonis capituli:vel quando alienat ex cauſa pietatis alicui indigenti.*
8 *Alienatio rei eccleſiaſticæ facta inconſulto capitulo,cenſetur ab ipſo ratificata:niſi contradixerit intra certum tempus à die ſcientiæ.*
Electio facta de aliquo contemptis aliquibus,confirmatur,ſi intra certum tempus contempti non contradicunt.
9 *Collationi beneficij videtur capitulum conſentire,ſi fuit facta eo præſente, & non contradicente: & ſic tacens videtur conſentire.*
Donatio rei cõmunis valet facta præſente, & non contradicente illo, qui habet in illam partem.
Collegiatus exiſtens in collegio,vel concilio,tenetur contradicere his, quæ aguntur ibi,ſi nolit conſentire:aliàs habebitur pro conſentiente: & quo ad peccatum, & quo ad pœnam, ſi aliqua ibi malè agerentur.
Tacens habetur pro conſentiente,vel contradicente, quatenus tendit in eius præiudiciũ,ſi tacuit in his,in quibus de neceſſitate officij tenebatur loqui.
Collatio beneficij facta abſente capitulo,an cenſeatur confirmata ab eo,ſi non contrauenerit intra certum tempus.
10 *Præſcribi non poteſt res empta à ſolo prælato,ſi creditur ipſum ſolum poſſe vendere:ſecus ſi credatur,quòd aliæ ſolennitates interuenerint.*
Errans in iure præſcribit.

CAP. II.

Ontinebatur. ¶ †In temporali alienatione, quam facit prælatus,taciturnitas capituli habetur pro conſenſu.In prima ponitur deciſa conſultatio.In ſecunda diſtinguens reſponſio ibi: *conſultationi*. ¶ Caſus literalis.†Quædam abbatiſſa fecit quandam donationem cuiuſdam decimę cuidam nomine.H. poſteà verò aliquãto tempore elapſo eandem decimam conceſsit eidem:quærebatur,quæ cõceſsio præualeret? Reſpõdet Papa,ꝙ conceſsio decimæ prius facta,ſi conuentu ſciente & non contradicente facta eſt,tenet & valet.ſed ſi ignorante conuentu decimã prędicto.H.prius
d conceſsit,& poſteà de cõſenſu capituli eandem decimã dedit ei,ſecunda donatio debet prævalere & præiudicare priori.Ber.¶ †Not.j.ſecundum communem intelle
3 ctum capituli,ꝙ cõceſsio rei eccleſiaſticæ facta per prælatum ad vitã recipientis,tenet ſine ſolennitatibus requiſitis in alienatiõe perpetua.Nam vt hîc patet nõ fuit hîc requiſitus tractatus,nec habitus cõſenſus expreſſus:nec interuenit authoritas ſuperioris.& ſic videtur iſte text. mirabilis cõtra.x.q.ij.c.ea enim.§.perpetua.& c.nulli.de reb.eccle.non alienan.Nam id quod datur ad vitam alicuius,poteſt dici perpetuum quo ad hoc,vt ſeruetur ſolennitas requiſita in alienatione perpetua. ſed vide Fed. conſi.lj.vbi videtur intelligere iſtum tex.in conceſsione rei modicæ:ſecus dicendum,ſi res eſt magna .Tũc enim interuenire debent ſolennitates requiſitæ in alienatione perpetua:vt in.d.§.perpetua.iuncta glo.& vide Ioan.an. in additio.Spec.in tit.de reb.eccle.non alie.ſuper rubri.
4 in fi.vbi idem videtur ſentire.& hoc nota. ¶ †Secundò collige,ꝙ abbatiſſa habet liberam adminiſtrationem ſui monaſterij,ſicut Abbas.& ꝙ ad validitatem conceſsionis fiendæ per eam debet interuenire conſenſus capituli ſui.Ex quo collige,ꝙ per Abbatiſſam & moniales, nõ
5 obſtãte ſexu fœmineo diſponi[b] res monaſterij. ¶ †Oppo.contra tex.videtur,ꝙ conceſsio ſecunda ſemper debet præiudicare priori,ſi fuit deuẽtum ad traditionem rei:vt in.l.quoties.C.de rei vendi.vbi dicit tex.ꝙ ſi primò vendidi rem vni,& non tradidi:ſecundò vendidi alteri,& tradidi:ꝙ ſecundus eſt potior.Sol.hîc dicit Hoſti.poſt Inno.ꝙ illa lex non habet locũ in perſonis eccleſiaſticis:quia non debent adhibere fraudem in ſuis con
b tractibus[b]:vt in .c. per tuas.de donationibus. Sed laici quaſi naturaliter ſe adinuicem decipiũt. l.in cauſæ .la.ij. ff.de mino.Item conſenſus ſpiritualis fortior eſt, quàm corporalis.ideò difficilius rumpitur:vt in.c.ij.de tranſlat.præla. ſed hoc dictum videtur multum ſingulare,ſi
c eſſet verũ.Sed nõ placet [c]communiter modernioribus: quia diſpoſitio illius legis non reperitur correcta per aliquem canonem:ideò non debet corrigi per gloſſ.magi. Sed poſſet ſaluari illud dictum in conceſsione rerũ ſpiritualium.Nam in illis ex ſola cõceſsione transfertur ius in re.& eſt tex.not.in.c.ſi tibi abſenti.de præbẽ.lib.vj.& facit.c.ſi.de ſponſa.duo.& quod dixi poſt Inn.in.c.inter cætera.de præbẽ.Poſſet etiam ſaluari cum eccleſia venderit eccleſiæ:vt ex ſola conceſsione ſit tranſlatum dominium in eccleſiam.arg.in.l.ſi.C.de ſacro. ſan.eccle. & ſic non proderit ſecunda conceſsio cũ tranſlatione. Illa tamen lex non loquitur, qñ eccleſia contraxit cũ eccleſia.vnde eſſet diſceptandũ,vtrũ priuilegiũ illius legis habeat locũ in diſpoſitione eccleſiæ aduerſus eccleſiam.& ſatis etiam poſſet teneri,ꝙ ſic: & faciunt not. per Bar.in auf.quas actiones.C.de ſac.ſan.eccl.vbi diſputat,an priuilegiatus vtatur priuilegio cõtra pariter priuilegiatũ.
6 ¶ †In glo.j.ibi:arg.contra.ſ.c.proxi.& facit ille text.in contrariũ:quia ibi ad validitatem conceſsionis,requirit collaudatio capituli:& ſic conſenſus expreſſus:vt ibi dixi.Item ſubſcriptio:cuius contrariũ innuitur hîc. Nam hîc ſufficit ſcientia capituli ſine contradictione.Et gloſſa optimè ſoluit,& ſolutionem eius ſemper nota: vt in conceſsione fienda in perpetuum requirantur ſolennitates à iure requiſitæ:vt ſubſcriptio,& conſenſus expreſſus:ſecus in cõceſsione facta ad tempus. & vide gloſſam conſimilem in capitulo primo.de rebus eccleſi.non alie. libro ſexto.in verſic.perpetuus .Innocen .& Hoſtienſis primò ponunt hanc lectu.gloſ.Demum ponunt aliam, dicentes textum poſſe procedere in decima modici valoris:aliàs aũt fuiſſet neceſſarius cõſenſus ſuperioris.xvij. quæſtione.iiij.c.in venditionibus.qui hîc non interuenit.Pondera bene hunc ſecũdum intellectum. ¶ Ex quo
d habes primò, quòd vbi fieret conceſsio [d] magnæ rei etiam etiam ad tempus, debet interuenire conſenſus capituli expreſſus.quod voluit Io.and.in addi.Specu.vbi ſ.& poteſt intelligi tex.quando fit cõceſsio ad tempus non modicum,puta ad vitam alicuius.nã tunc æquiparatur perpetuæ alienationiquo ad ſolennitatẽ ſeruandã:vt.ſ.dixi. Item not.ex hoc intellectu,ꝙ in conceſsione rei modicæ ad vitam alicuius,non eſt neceſſarius cõſenſus Epiſcopi: ſed ſufficit volũtas prælati & capituli:ſecus in cõceſsiõe
7 rei nõ modicæ.& facit.c.terrulas.xij.q.ij. ¶ †Limita oia prędicta.primò ꝙ vbicũq; bona Pręl.ſunt diſtincta à bonis capituli tũc ſufficit ſola cõceſsio Pręl.vſq; ad vitã ipſius Prælati quia ſolũ agit de pręiudicio ſuo:vt tenet Fed . cõſi.iiij.vbi latius vide.& Hoſt.in ſum.in.§.fi.per doc.in c.veniens.de tranſact.& quod ibi dixi.Secũdò limita per tex.iuncta gl.not.xvj.q.j.poſſeſsiones.vbi colligitur, ꝙ cauſa pietatis poteſt ſolus prælatus concedere alicui indigenti vnam poſſeſsionem ad vitã ſuam.& vide Archi. in.c.j.de re.eccl.nõ alie.præalle.& hæc no.quia quotidia
8 na.¶ †In gl.in ver. *poſt multum*. ibi: *quod non credo*.Vult ergo glo.quòd licet conceſsio ſecunda ſit facta poſt magnum interuallũ:nõ tamẽ habet robur.Et ſic vult ꝙ in litera ſuppleatur maximè:dum ponderat,ꝙ nõ poſt multũ tẽporis.&c.& idem Inn.hîc qui ad literã ſupplet maximè.quaſi vellet,ꝙ ex quo prima cõceſsio fuit facta ignorante vel contradicẽte capitulo,nõ cõualidat per lapſum magni temporis.Hoſt.tenet cõtrariũ:& colligit per argumentum à contrario: ꝙ ſi capitulũ à tẽpore ſcientiæ nõ cõtradicit intra ſex menſes,videtur conſentire.arg.c. ij.ſ.de conceſ.præben.& videtur Hoſti. intelligere text. quando decima cõcedebatur in titulũ beneficij.Sed Ioã. and.dicit dictum Hoſti.nõ procedere hodie in electionibus.nam ſi contẽpti non cõtradicũt intra edictũ, quod hodiè ponitur,de quo in.c.fi.de elec.lib.vj.non poſſunt amplius cõtradicere:& ſic non datur hodie ſemeſtre ad cõtradicẽdũ.ſed dictũ Hoſt. poſſet procedere ſecundũ eũ in collatione,quia in illis nõ ponitur edictum, vt no. in.d.c.fi. ¶ Plura ſunt notãda ex dictis Hoſ.& Io.an. Primò,ꝙ contẽptus in actu collationis, põt contradicere intra ſex mẽſes à tẽpore ſcientiæ.& ſic intra tẽpus,quod datur ad conferendum.Contẽptus verò in electione,de
a bet cõtradicere intra edictũ,[a]quod ponitur pro cõfirmatione fienda:aliãs non auditur,niſi in caſu.c.fi.qui ma.accu.poſ.Et hæc egregiè limitãt,& dant intellectum ad. c. quod ſicut.de elect.vbi dicitur ſimpliciter cõtemptum poſſe proſequi iniuriã ſuam,& non apponit intra quod
9 tempus. ¶ †Ego dicerẽ,ꝙ aut tex.iſte intelligitur in conceſsione,quæ fit loco collationis beneficij:aut in conceſsione alterius rei alicui facta,tanquàm bene merito . Primo caſu,ſi prælatus contulit beneficium præſente capitulo,& nõ cõtradicente:videtur incontinenti conſentire,nec dabitur tempus ad contradicendum.hoc apertiſſimè vult princ. huius.c.Et ſic habes caſum,in quo tacẽs habetur pro conſentiente :licet non agatur de re cupiſcibili:ſed potius præiudiciabili.Contrariũ no . per Inn.in.c.in geneſi.de elect.& per glo.in reg.is ,qui tacet. de reg.iur.in vj.d.l.filius.§.inuitus.ff.de ꝑcu.Sed dic hoc procedere propter nimiã cõiunctionẽ quæ eſt inter prę
b latum & collegium.ad hoc tex.no.in.l.ſi ſeruus commu nis.[b]in fi.ff.de dona.inter vi.& vxo.vbi ſi pater donat ſi lio rem cõmunem ſibi & fratri ,fratre præſente & nõ cõtradicẽte,valet conceſsio.& eſt no.l.ad confirmationem intellectus huius.c.Item poteſt allegari dictum Inn.in.c. j.de his,quæ fiunt à maio.par.capi.vbi dicit, ꝙ exiſtentes in vniuerſitate debent cõtradicere his, quæ aguntur ſi nolunt conſentire:aliãs habentur pro conſentienti-
c bus:[c]& quo ad peccatum & quo ad pœnam,ſi aliqua ibi malè agerentur.& probo illud dictum Inn.hac ratione. Quiſque de vniuerſitate debet votum ſuum exprimere in cõcernentibus factum vniuerſitatis ex debito officij:

arg.in.c.j.de his quę fiunt à ma.par.ca.Is autem qui tenetur loqui & tacet,habetur pro conſentiente,vel contradicente,quatenus tendit in eius præiudicium.l.de ætate §.qui tacuit.ff.de interro.act.& in.c.ſi poſt præſtitũ.de confeſ.lib.vj.ita dicendum in propoſito.Si verò conceſsio fit per prælatũ abſente capitulo:tunc poteſt ſuſtineri dictũ Hoſti.& Ioã.and.In iſto caſu propriè loquuntur:vt non habeatur capitulũ pro cõſentiente incontinẽti,cùm ſcit,& non contradicit . Si verò agitur de cõceſsione non in titulum beneficij,tunc eſt dubiũ:quia à iure non præfigitur tẽpus ad actum exercendum:& ſic videtur,quòd perpetuò poſſint contradicere : ſi capitulo abſente fuit facta conceſsio.& hoc caſu poſſet ſaluari dictum glo.& Inn.ſed ſi conceſsio eſſet facta præſente capitulo,dicendum eſt vt primo membro.ſ.& hoc nota.
10 ¶ †In fi.gl.no.ꝙ titulus habitus à ſolo prælato, nõ præſtat caſum præſcribendi.& intellige,quando ſolus prælatus vendidit,ſeu alienauit.ſed gl.cõtrariã habes in.c.de quarta.de præſcrip.ſed intellige iſtã gl.quando recipiẽs errauit in iure:puta credidit ſolũ prælatum poſſe alienare.Nam error iuris impedit vſucapionẽ:vt legi.& no.in c.apoſtolicæ.de dona.& in.l.nunquàm.ff.de vſuca.illam gl.intellige,qñ errauit in facto:quia credidit capitulum conſenſiſſe:& alias ſolennitates debitas interueniſſe.&
d tene menti [d]has duas glo.ſic intellectas &c.

a ¶ Edictum.Adde quod voluit Oldra. cõſi. iiij.

b ¶ In.l. ſi ſeruus cõis.Adde quod voluit Old.conſi. clix.vbi in medio ij.col.alleg. hãc.l.

c ¶ Conſentientibus.Adde Pet.de Anch.conſi.clvij.

ZACHARIAS.

¶ Adde iſtũ in .c. dilecta.num.13.& quod ibi no . in a poſt.ad ipſum in ver.nõ prodeſt .ſ. de præben . & digni.

d ¶ Et tene menti. Adde videndum do.Car.conſi. cxviij.in.lij.colũ.ſim plicetri.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio ad tempus facta ſine conſenſu capituli, poteſt per ipſum ratificari.*
2 *Alienatio ad tempus non poteſt fieri à ſolo Prælato capitulo contradicente.*
3 *Alienatio rei eccleſiaſticæ facta ſine capitulo,ſiue fiat ad tempus,ſiue in perpetuum poteſt à capitulo ratificari, ſeruatis his,quæ ab initio requirebantur.*
4 *Conſenſus capituli non eſt ſemper neceſſarius in negotijs eccleſiaſticis explicandis:ſed in his,quæ ſunt communia inter prælatum & capitulum.*
Conſenſus & conſilium differunt inter ſe.
5 *Conſenſus alicuius,ſi requiratur in aliquo actu, an debeat præcedere,vel incontinenti ſequi.*
Conſilium,ſi requiritur in aliquo actu,non poteſt fieri actus ille niſi præcedente conſilio & habito reſponſo.
6 *Ratihabitio,an & quando confirmet actus præcedentes vel delicta.*
7 *Sententia lata ab illuſtri perſona,poteſt per alium legi.*

CAP. III.

Vm nos. ¶ †Alienatio tẽporalis facta ſine cõſenſu capituli per ratificationem eius roboratur.Primò ponitur dictum.Secũdò exceptio.ibi: *niſi*. ¶ Caſus literalis.Epiſcopus Vigorenſis ſine conſenſu capituli ſui conceſsit quandam eccleſiam quibuſdã religioſis:ſucceſſor illius donationationem illam reuocare volebat; quæritur an poſsit?Reſpondet Papa, quòd donatio illa de rigore iuris non valet,quam fecit anteceſſor illius,capitulo ſuo reclamante;niſi capitulum eam poſt modum
1 ratam habuiſſet.Ber.¶ † Nota primò quòd conceſsio etiam ad tempus non poteſt fieri per prælatum reclamãte capitulo.& intellige prout dicitur in.c.præcedenti.
2 ¶ †No.ſecundò ibi: *ratam*. quòd conſenſus capituli poteſt interuenire poſt factum,& validare factum nullum. Sed contra hoc facit.Nam in alienatione debet præcedere tractatus:vt in capitu.jj̃.eo.&.c.j.de rebus eccle non alie.lib.vj.Item ſurreptio & expreſſus conſenſus.vt.ſ.in c.j.Sol.dicunt doc. ꝙ prædicta iura poſſunt intelligi in conceſsione ad tẽpus facta.Nam in alienatione perpetua

a ¶ Ex postfacto. Adde quod voluit Rom. consil. iiij. de differentia inter consensum & authoritatem. 4 & vide Alexand. consi.cv.j.libr.

SEB. SAPIA.

b ¶ Authoritas. vide pulchrè p Bal. in.l.j.col.antepen. cum seq.C.qui admit. & per Iaſ.in l.vniuersa.col. pe. & vlti. C. de præci. impe. offeren.

SEB. SAPIA.

c ¶ Actus precedēs. Vide Bar.in.l. ob seruare.ff.de offi. procō.& lega.vbi ponit breuem doctrinā,qñ ratihabitio retrotrahatur & ratificet actum præcedentem.

SEB. SA PIA.

d ¶ Vnum corpus, Vide Imolā.in.l. mortuo in fi.ff.de fideiuſ.cū multis cōgeſtis per Fel. in.c.eam te. colū. xj.ver.ſedūda declaratio.ſ.de reſ.vi de etiā do. Iaſ. in l.ſi quis maior,co. ij.C.de tranſa. vbi tangit,an diſpoſitio loquens per dictionē ſi quis.cō. prehendat vniuerſitatem.

c ¶ Verū corpus. Adde Roma.con ſilio.cccc.

f ¶ Sunt nulla. Ad de videndū Alex. cōſi.cvij.ij.lib.

g ¶ Contra iſtum tex. Adde Oldr. cōſi.ccij.vbi dicit quòd ſentētia Epiſcopi infamiam irrogans,non valet ſine conſilio, vel aſſenſu capituli ſui: licet conſuetudo in contrarium ſit preſcriptibilis.

non videtur,quòd habeat locum ratihabitio propter neceſsitatem precedentis tractatus. & fuit hoc vltimum dictum Innocen. Et ſic videtur ſentire contra ea,quæ dixi.ſ.eo.c.j. ſed dic melius:vt ibi dictum fuit. Nam fauore eccleſiæ poterit talis conceſsio ratificari,ſeruatis tunc ſeruandis. ¶ † In glo.j.ibi: *neceſſarius eſt conſenſus vniuerſitatis*, caue,quia gl.loquitur nimis generaliter, dum dicit:q̄ in omnibus negotijs eccleſiæ neceſſarijs,eſt neceſſarius conſenſus capituli. Nam nimis generaliter loquitur.& contra tex.c.ſequen.&.c.quanto.vbi ſolùm regulariter requiritur conſilium capituli, & non conſenſus. Et magna eſt differentia inter conſilium & conſenſum: vt dixi in.c.j.ſ.eo.vnde in multis caſibus hîc enumeratis in glo.ſolùm requiritur conſilium:vt in eis videre poteris.Et quando requiratur conſenſus: dicam in.c.ſeq. Sed Goffre.quem approbāt hic doct.ponit vnam regulam not.q̄ in communiter tangentibus Epiſcopum & capitulum,requiritur conſenſus capituli.facit.c. accedentes. de preſcript.quod not. ¶ † In glo.fi.ibi ·§. *tutor*. Ibi authoritas tutoris non poteſt interuenire ex poſtfacto ad conualidandum contractum minoris, niſi incontinenti intercederet: ergo conſenſus capituli non potuit hic interuenire poſt factum ad conualidandum conceſsionē Epiſcopi. Glo.non ſol.ſed vide per Inn.in.c.cum conſuetudinis.ſ.de conſue.per Bart.in.l. ſi quis mihi bona.in.§. iuſſum.ff.de acqui.hære.& aliquid per doc.hîc. Et conclude, q̄ quandoq̄ in actu requiritur iuſſus alicuius: & tunc debet præcedere:vt in.d.§.iuſſum. Quandoq̄ requiritur authoritas id eſt conſenſus authorizabilis:& tunc debet interuenire in ipſo actu ſecundum quod verbum ſonat,vel modicum ante, ſeu immediatè poſt: vt in.d.§. iuſſum.& in.§.tutor.præall. Quandoq̄ requiritur licentia:& illa debet præcedere:vt in.c.licet.de reg.iur. Quādoq̄ conſilium:& debet requiri ante & expectari reſpōſum,vt in.c.cum in veteri.de elec. Quandoq̄ requiritur conſenſus:vt in caſu noſtro:& tunc ſi de ſolennitate actꝰ requiritur,vt interueniat certo tempore:non poteſt interuenire poſt:vt in.c.auditis.iuncto.c.quia propter.de elect. Aut non requiritur pro ſolennitate certo tēpore: ſed ſimpliciter ad actus validitatem, & tūc aut actus tenet,& poteſt cōtemptus conſentire quandoq̄. Vnde canonicus contēptus in electione poteſt conſentire poſt factum:vt in.c.ſicut.de elec. Aut actus non tenuit & tūc poteſt interuenire poſt factum,ſed tunc validat actum, vt ex nūc,nō vt ex tunc.& iſte eſt caſus.c.noſtri.nā conceſsio facta per prælatū reclamente capitulo,eſt nulla:ſi capitulū tractu tēporis conſentit,valebit conceſsio: vt exnunc non à tēpore primæ cōceſsionis.& ſecundū hoc intelligas no.per Inn. in.d.c.cum conſuetudinis.vide bonā gl.in reg.non firmatur.& in reg.ratum.de reg.iur.li. vj. ¶ † In ea.glo.ibi: *item arguo,quòd ea,quæ ab initio &c.* Hæc gl.vſq̄ ad ſi.proſequitur viam brocardicam,& nō bene explicat.ſed vide clarius,an & quando ratihabitione poſsit confirmari actus præcedens: ᵉ & an habeat locū in delictis.in.c.cum quis.de ſentē.excō.lib.vj.vbi tex. pulcher.& per gl.in reg.ratihabitio.& in reg. ratum. de reg.iu.lib.vj.& quod no.in.l.j.C.vbi de crimi.agi oportet.x.q.ij.c.j.& no.dictum Inno.in.c.prudentiā.de offic. dele. ¶ In ea.gl.ibi: *illuſtris perſona*. Referas hoc ſolùm ad id,quod dicit de ſententia. Nam illuſtris perſona poteſt pronuntiare ſententiam per alium,vt in.c.fi.de iudi.lib. vj.non autem referas ad teſtamentum:vt in.l. iubemus. C.de teſta.& in.l.quoties.in.§.ſi quis nomen. ff. de hæreditſi.& hoc tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus non debet ſine conſilio capituli, neque inſtituere, neque negotia eccleſiæ tractare.& nu.4.&.5.*
2 *Si quis,vel ſi quæ ſub iſtis relatiuis non comprehenditur vniuerſitas,vel collegium in odioſis:in fauorabilibus ſic.*
Vniuerſitas,vel collegium dicitur quoddam corpus fictum, & repræſentatum.
3 *Cardinales dicuntur fratres Papæ,& canonici fratres Epiſcopi.*
5 *Conſuetudo,quòd prælatus poſsit exercere iuriſditionalia ſine cōſilio capituli,valet.*
6 *Prælatus poteſt exercere minora negotia ſine conſenſu capituli: maiora verò non.*
Prælatus non tenetur etiam in arduis requirere conſenſum capituli, ſubſiſtente cauſa rationabili.
7 *Conſenſus,vel conſilium capituli,in quibus caſibus requiratur, dum expediuntur negotia eccleſiæ.*
Prælatus ſolus poteſt requirere beneficiatum,vt reſideat: aliàs ipſum priuare.
In notorijs prælatus non requirit conſenſum capituli.
8 *Verba præteriti temporis inducunt actum fieri ipſo iure.*

CAP. V.

1 NOuit. ¶ † Prelatus ſine conſilio capituli inſtituere,vel deſtituere:vel alia negocia eccleſiæ tractare non debet.h.d.cū ſeq.Et tres ſunt partes.In prima ponitur exordium,in quo ratio & dictum in genere.In ſecunda factū ibi: *innotuit*.Tertiò prohibet,& caſſat.ibi: *ideóque*. ¶ Caſus literalis. Patriarcha Hieroſolymitanus ſine conſilio fratrum ſuorum, Abbates, Abbatiſſas,& alias eccleſiaſticas perſonas inſtituebat & diſtituebat: peruenit hoc ad notitiā Papę:vnde Papa ſuper hoc ſcribit ipſi Patriarchæ,dicens:q̄ cum ipſe & fratres ſui ſint vnū corpus ita,quòd ipſe caput non debet vti conſilio aliorum, omiſsis ſuis membris in negotijs eccleſiæ ſuæ:cùm illud ſit contra ſtatuta ſanctorum patrum:vnde præcipit ei, vt decætero illud non faciat,& tales inſtitutiones & de
2 ſtitutiōes decernit carere robore firmitatis.B. ¶ † Not.
d quòd prælatus & canonici ſunt vnū corpus:ᵈ & eſt vnū corpus fictum & repræſentatum in ſingulis de corpore. Et ex hoc videtur arguendum,quòd ſi depoſitio eſt cōcepta per verbum,ſi quis, vel ſi qua fecerit.videtur, q̄ vniuerſitas cōprehendatur: cùm ſit quodpiam corpus fictum:vt hîc.& hoc verū in non odioſis. Sed in his, in quibus eſt fienda ſtricta interpretatio,non comprehen-
e ditur vniuerſitas: quia non eſt verum corpus,ſed fictū Et diſpoſitum in caſu vero,non habet locum in caſu fīcto in iſtis odioſis:ideò oportet,quòd ſpecificè fiat mētio de vniuerſitate ſeu de corpore ficto. De quo bonus tex.in.c.graue.ſ.de prēben.in ver.& hoc ipſum.in.l. iij.
3 in.§.hæc verba.ff.de nego.geſtis. ¶ † No.ij.quòd canoni ci dicūt fratres Epiſ.ſicut Cardinales fratres Pap.vt in.c. j.de.of.le.li.vj.& vide gl.xcv.diſ.eſto ſubiect⁹.& i.c.quā graue.de cri. fal.quę dicūt q̄ oēs clerici poſſunt dici fratres Epiſ.& quòd Epiſcopus eis ſcribēs,nō debet appellare eos filios,ſed fratres vel ſocios:ipſi tamen ſcribentes Epiſcopo debent eum honorare & appellare patrem.& vide bonum texj.de exceſ.præla.in.c.graue.vbi reprehēditur Archi.qui negauit Epiſcopū eſſe dominū ſuū. ſed
4 dic de hoc,vt ibi no. ¶ † No.ibi, *conſilio.&c.* vnam bonam regu.q̄ in negotijs eccleſiæ tenetur Epiſcopus requirere conſilium capituli.& nota q̄ non dicit conſenſum:quod eſt contra glo.c.præceden. ¶ Item no.q̄ inſtitutiōes & deſtitutiones pertinent ad Epiſcopū:ſed cum conſilio capituli.de quo vide,quod plenè not.in.c. cū ecclesia vulterana.de ele. ¶ † Vlti.no.quòd geſta per Epi-
5 f ſcopū ſine cōſilio capituli ſunt nulla.ᶠ& hodie vide pulchrum & ſing.tex.in.c.ij.de conſue.libro.vj.vbi decidit:ur valere conſuetudinem per quam Epiſcopus ſolus iuriſditionalia exerceret,& ſimilia ſine cōſenſu capituli.va
g let ergo conſuetudo contra iſtum tex.ᵍ Quædam tamen ſunt impræſcriptibilia:vt no.in.cle.fi.de reb.eccle. non alie.In

alie.In contrarium facit iſte tex.dum dicit hoc eſſe honeſtati contrarium. Nam non valet conſuetudo contra honeſtatē:vt in.c.cū decorē.de vita & hone.cleri. Poſſet dici,quòd ſi eſt conſuetudo,vt ſolus prælatus exerceat, valet:vt in.d.c.ij.&j.eo.tit.c.ea noſcitur.Sed ſi conſuetudo habeat,vt requirat conſiliū aliorū canonicis ſpretis tunc fortè non valet conſuetudo.argu.hîc.ſed vide quod no.
6 in.c.ea noſcitur. ¶ † Sed quæro nunquid indifferēter teneantur prælati requirere conſilium capituli ſui? Solut. ex dictis doc.poſſumus elicere duos caſus exceptos. Dicunt enim primò,q̄ inſtitutiones in minoribus beneficijs poſſunt fieri per Epiſcopum ſolum.Ex hoc ego elicerem vnum caſum generalē,& poſſet fieri quaſi regula,vt minora negotia poſsit prælatus explicare ſine cōſilio capituli.facit quod no.Inno.in.c.fi.de maio.& obe. &.l.ij. C.de iura.cal. Nā rectores cuiuſq̄ collegij ex officio iuncto explicant hæc minora.vt in.d.l.ij.& facit.c. edoceri.de reſcrip. ¶ Secundò dicūt,q̄ ſi prælatus vult procedere contra conſanguineum,ſeu amicum collegij:pōt ꝓcedere nō requiſito cōſilio, ne fortè illi reuelarēt.quia nemo carnem ſuā odio habuit.xiij.q.ij.c.nō æſtimemus. Ex hoc colligo alium caſum generalem,quòd exiſtente cauſa rationabili,quam bonus vir arbitrabitur, non te-
7 netur prælatus etiam in arduis requirere conſilium capituli. ¶ † Vlterius quæritur,in quibus caſibus requiritur conſenſus capituli cùm multa iura requirunt cōſenſum. Sol.vt colligitur ex dictis doc.hîc,& Arch.xxiiij.diſt. c. ſi epiſcopus.& Goffre.ſ.c.proxi.q̄ in alienatione rei eccleſiæ cathedralis,requiritur conſenſus:nec ſufficit conſilium:& hoc propter grauitatem præiudicij: & quia in tereſt capituli,ne eccleſia veniat ad deteriorem exitum: & vt pauperes & alij indigentes poſsint ſuſtentari: vt in c.j.ſ.eo.xij.q.ij.c.ſine exceptione.ſecus dicit Inno.in alie natione rei eccleſiæ inferioris:quia tunc ſufficit cōſiliū. cuius contrarium tenuit in.c.j.ſ.eo.ſed tu dic latius, vt ibi dixi. ¶ Secundò ex ratione huius caſus excepti, colli-ge alium caſum:quòd in omnibus alijs caſibus concernē tibus præiudiciū eccleſiæ requiritur conſenſus capituli. Tertiò in ſpectantibus ad Epiſcopū & capitulū cōmuniter:vt dixi.ſ.c.proxi. Item in concernentibus intereſſe capit.ar.in .c.ad hæc.de offi.ordi.regulariter ergo ſufficit conſilium. Et adde ad prædicta,quod not. Old.conſ.ccxxx.vbi concludit prælatum ſolū poſſe requirere beneficiatum abſentem ad faciēdum reſidentiam: & ſpoliare eum,ſi non venit monitus:quia in hoc caſu non requiritur iudiciū. vnde propriè non fit citatio,ſed requiſitio: nec fertur ſententia priuatiua:ſad potius fit ſpoliatio,vnde eſt quædam iuris executio:cum hæc non poſſunt eſſe non notoria:vt dixi.in.c.ex parte.&.c.ex tuæ .de cler.nō reſiden. Ex ex his colligo hanc reg.q̄ in notorijs non eſt
8 neceſſe requirere conſilium capituli.quod nota. ¶ † In gl.fi.in fi. Idem quod gl.teñet Gof.Hoſt.contra: vnde dicit conſtitutiones eſſe irritandas,& nō irritas ipſo iure. Sed primum dictum placet Ioan.and.& videtur verius per tex.ibi: *carere decernimus.&c.* Nam pœna nullitatis
a apponitur ibi per verbum præſentis temporis:ª & ſic nō requiritur ſententia:vt not.in.c.quiſquis.ſ.de elect.dixi plenè in.c.ſi diligenti.de for.cōpeten.& facit.c.fi.de elelib.vj.& not.in hac glo.iuncto text.& vide quod dicā in c.cum olim.de arbi.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus non debet pertractare negotia eccleſiæ cum conſenſu extraneorum.ſed capituli.& nu.2.*
3 *Prælatus quando habet aliquid facere cum conſenſu capituli, debet habere maiorem partem.*
4 *Statuta Epiſcopi non valent ſine conſenſu capituli: ſufficit tamen conſilium capituli ſine conſenſu expreſſo.*
5 *Conſenſus,ſi non præſtatur ab illo qui debeat præſtare,ſuppletur per alium,ſi ille irrationabiliter non præſtabat.*
6 *Epiſcopus non poteſt corrigere ſubditum ſine conſilio capituli, valet tamen conſuetudo in contrarium.*
7 *Abſentium nomina,non debent deſcribi in contractu factо per aliquam vniuerſitatem,aliàs faciens ſcribi punitur de falſo.*
Paria ſunt exprimere nomina propria, vel per indubitatas circumſcriptiones.
Vniuerſitas,vel collegium quando conſtituit ſyndicum vel procuratorem,quo caſu debent deſcribi nomina omnium de vniuerſitate.
Notario aſſerenti hoc eſſe factum nomine vniuerſitatis,an credatur.
8 *Notarius ſcribens inſtrumentum falſum,quo caſu puniatur pœna falſi.*

CAP V.

QVanto. ¶ Summatū eſt.ſ.c.prox'. Diuiditur. Nā primò prohibet.
1 Secundò præcipit.ibi: *abſentium*. ¶ Caſus literalis. † Dictus Archiepiſcopus omiſsis fratribus ſuis in cōfirmationibus,& cōceſsionibus: & alijs negotijs eccleſiæ vtebatur cōſilio aliorū:mandat Pa.eidem,quòd decætero hoc nō faciat:ſed de conſilio fratrū ZACHARIAS:
ſuorum:vel maioris vel ſanioris partis eadem pertractet
a & diſponat. Prætereà idem Archi epiſcopꝰ in priuilegijs ¶ Per verbū præſentis tēporis. Ad de iſtū in.c.vnico. nu.3.& ibi not.in apoſ.ad ipsū poſt alios in ver. colligitur.j.de fagit.& in. c.inquibuſdā. nu.7.& ibi etiam poſui in apoſt.in ver.verbū futuri tēporis.j.de pœnis. & Philip.Fran.in c.j.nu.5.& ibi in apo.Celſi.in verſ. verbū ipſo iure.de vita & hone.cle.libro.vj.
& alijs inſtrumentis nomina abſentium fratrū inſcribi faciebat.præcipit Papa quòd hoc non fiat:quia talia irrita ſunt:& quæſtionem falſi poterit meritò formidare.
2 Bernar. ¶ † Nota primò ibi: *in conceſsionibus & confirmationibus.&c.* q̄ tā in collatiōibus,quā in electionū cōfirmatiōibus debet Epiſco.requirere cōſiliū capituli. Et nota ex hoc,quòd confirmatio electionū, ſeu libera collatio pertinet principaliter ad Epiſcopum, licet debeat habere conſilium capituli.quod intellige in dubio in beneficijs & dignitatibus ſitis extra eccleſiam cathedralem In beneficijs verò eccleſiæ cathedralis:dic,vt plenè notatur.in.c.cum eccleſia.de electione. ¶ † Nota ibi: *vel ſanioris partis*. quòd in ſpectantibus ad Epiſcopum cū cōſilio capituli non ſufficit habere conſiliū vnius canonici
ſed oportet q̄ interueniat totius capituli cōſiliū,vel ma- ZACHARIAS.
ioris partis.& faciat contra Hoſtien.in. c. poſtulatis. de
b coneeſsio. præbendę. licet ipſe nitatur reſpōdere ad iſtū ¶ Eſt falſum. Ad de Bal.cōſ.ccxiiij. in.ij.dubio. volu. iij.Fede.de Se. cōſi.cciiij.& conſi. cclxxxvj.& Car. Mandago. in ſuo trac.de elect. parte.ij.cōſ.lix.in gl. in verſi.tales.& in addi.ad eum.
4 text. ſed minus bene. ¶ † Nota ibi: *ſtatuēda*. q̄ ſtatutum Epiſcopi ſine cōſenſu capituli non valet. Et nota bene,q̄ in ſtatutis condendis per Epiſcopum neceſſariò non requiritur tantùm conſenſus capituli:ſed ſufficit conſiliū.
5 † Quid autem ſi capitulum nō vult præſtare conſilium: imò diſſentit:vide Archidiaco.& Io.Andrę.in.c.j.de cōſtit.lib.vj.vbi cōcludit ſtatuta valere,ſi p capitulū nil rationabile opponit. Et eſt mihi indubitabile:qa cū requiraſ conſiliū,& nō cōſenſus, ſatisfactum eſt iuri ex ſola SEB. SAPIA.
petitione & expectatione reſponſi cum non teneatur cō c ¶ Super depoſitis. Vide Pe. de Ancha.in.c.cano.ſtatuta.in.xviij. charta.ver. & propter hoc.ſ.de.cōſt.bal. in.l.fi.C.q cc. poſ. & Io.de Imol. in c.j.ſ.de ſyndi.
6 ſilio requiratur & conſentiat. Et nota bene,q̄ ſi capitulū ſine cauſa rationabili non vult conſentire,poteſt epiſcopus ſine conſilio capituli ſtatuere.
7 ¶ Abſentium nomina. Vide Roma.conſilio.cccxxxvij. & Car. Mandago. in ſuo tract. de elect. parte.ij. cōſ.lix.in gl. in verſi.tales.& in addi.ad eum.

exprimere per nomina propria: vel per circumlocutiones indubitatas. ad hoc §. nominatim. inſt. de exhære. li. & quod dixi in. c. in lateranenſi. de præben. Item in multis iuribus videmus, quòd ſententia componitur in perſona capituli, ſeu vniuerſitatis nominibus nō expreſsis. ad hoc. c. licet de proba. &. c. capitulum ſanctę crucis. de reſcri. ergo ſatis eſt dicere, quòd Epiſcopus cum capitulo. &c. ¶ Sed aduerte, quia in hoc multę ſunt variatiōes preſertim, cum agitatur queſtio in conſtitutione ſyndici, ſeu procuratoris. Bar. hanc queſtionem tetigit in. l. j. ff. de albo ſcri. vbi concludit, quòd ſi conſtituitur ſyndicus ad vendēdum, debent exprimi nomina ſingulorum de vniuerſitate. & videtur tex. in. l. fina. C. de vendi. rerū ad ciuita. perti. lib. x. Nam videtur ille tex. velle requirere ſubſcriptionem. & idem in. c. j. ſ. eo. vbi bonus tex. Si verò conſtituitur ad alia negotia: tunc dicit quòd in collegijs magnis & in conſilio vnius populi, non eſt neceſſe exprimere nomina. argument. in. c. final. de procurat. ¶ Sed ſi collegium eſt paruum: puta prioris alicuius ciuitatis, vel canonicorum, ſeu monachorum: & tunc exprimuntur nomina. ad hoc facit iſte textus: ſed Bal. in. l. j. ff. de magiſt. conue. dicit quoſdam tenere, vt ſemper debeant exprimi nomina ſingulorum, [a] quòd videtur ſi bi tutius: quia cum tabellio ſit quidam teſtis, vt. l. Domitius Labeo. ff. de teſtament. facit. c. cum Ioannes. de fide inſtr. debet notarius deponere per verba facti & nō iuris. Nam ſi notarius diceret capitulum, vel maior pars hoc fecit, potius videtur iudex, quàm teſtis, quia ſenſu corporeo non poteſt notarius comprehendere, quòd il li præſentes faciant totum capitulum, vel maiorem partem: quia fortè aliqui ſunt excommunicati, vel nō ſunt in ſacris, vel ſunt abſentes à loco, vnde debent vocari: & ideo, vt appareat an fuerit totum capitulum, vel maior pars, debent exprimi nomina eorum, qui interfuerunt. ¶ Sed aduerte, quia nunquam poſſunt cōcipere caſum, in quo notarius non habeat in hoc negotio deponere iudicio intellectus. Nam ſi diceret, Titius & petrus fecerūt hoc &c. non ſequeretur, ꝙ capitulū fecerit. oportet ergo quòd ſubmitat illos fecere totū, vel maiorem partem capituli: & in hoc deponit iudicio intellectus: & cum aliter non poſsit explicare capitulum, niſi iudicio intellectus, præſumendum eſt, quòd notarius diligenter exercuerit officium ſuum. vnde Fede. de ſenis. conſilio. ccvij. dicit, quòd ſi in inſtrumento dicitur, talis Abbas cum talibus ſex monachis facientibus totū capitulū ſic & ſic fecerunt quòd prima fronte præſumendū eſt ibi interfuiſſe totum capitulum, etiam ſi probetur, quòd per annum ante erant ibi plures monachi. & pro hoc facit. c. ſequens vbi præſumitur pro prælato quòd habuerit conſenſum capituli: aſſerenti ergo contrariū incumbit onus probā di. vnde concluderē, quòd exceptis caſibus à iure expreſ ſis, nō eſt neceſſe exprimere nomina ſingulorum, licet ſit vtile. & ad iſtū tex. dic, quòd hic nō percipitur, vt nō exprimātur nomina præſentium: ſed vt non exprimantur nomina abſentium. & bene facit illud. c. fina. de procura. & vide quod nota. Specu. in titu. de ſyndi. §. j. ¶ †In gloſ. fina. ibi: *de crimine falſi tenetur.* intellige hanc gloſſam & tex. ſecundum ea, quæ legun. & notan. maximè per Bart. in. l. ſi quis obreptſerit. ff. de fal. Nam ſi notarius non fuit conſcius falſi, ſed ſcripſit ſecundum quod partes dicebant, tunc inſtrumentū non eſt falſum, neque partes accuſari poſſunt de falſo: ſed de obreptione, puniunt tamē pœna falſi: vt ibi. nam ſubſtantia inſtrumenti fundatur ſuper ipſo notorio. facit capitu cum Ioannes. præallega. In eadem gloſſa ibi: non oportet teſtem ſcire. hoc intelige, niſi in inſtrumento dicatur, quòd in præſentia teſtium &c. Et an & quando teſtis facit ſibi præiudicium, vel aduocatus: vide quod dixi in capitulo. ex literis de tranſact.

a ¶ Nomina ſingulorum. Adde Ale. conſi. j. iiij. lib.

ZACHARIAS. ¶ Adde Iac. reſti. in. l. obſeruare. n. 2. & ibi in apoſt. Celſi. ad eū in ver. præſentes. C. de decu. libr. x. in. l. ſi quæ. nu. 6. verſic. vltimo. Spec. C. de ventre. citii. lib. xj. a

b ¶ Aut per literas. Adde Lup. alleg. Ixxv.

ſv mmarivm.

1 *Eccleſia collegiata ſi habet præſentandi ius, prælatus præſentabit cum conſenſu ſaltem maioris partis capituli.*
2 *Archiepiſcopus habet iuriſditionem in concernentibus facta prouinciæ.*
3 *Habens ius præſentandi poteſt præſentare clericum per literas.*
Clericus præſentandus debet ſe perſonaliter exhibere, niſi ſit multum motus illi, cui debet fieri præſentatio.
Beneficium poteſt cōferri abſenti, quando ſuperior habet notas eius qualitates.
4 *Præſentatio, quæ pertinet ad collegium, non poteſt fieri per ſolū prælatum ſine conſenſu collegij, vel capituli.*
Abbas ſolus poteſt creare monachos abſque conuentu.
Abbas ſolus poteſt dare licentiam monacho volenti tranſire ad arctiorem regulam.
Abbas ſolus poteſt facere ea, quæ pertinent ad cultum diuinum & ad vtilitatem eccleſiæ.
5 *Maior, vel ſanior pars collegij, requiritur in explicandis negotijs pertinentibus ad collegium.*
6 *Prælatus poteſt præſcribere contra capitulum. ſ. vt ſolus poſsit exercere pertinentia ad capitulum: & econtra capitulum præſcribit contra prælatum.*
7 *Literæ ſolius prælati, an faciant fidem.*
8 *Conſenſus tacitus collegij ſufficit in pertinentibus ad prælatum & collegium.*
Alienatio in perpetuum rei eccleſiaſticæ, non poteſt fieri ſine expreſſo conſenſu capituli: aliàs ſecus.
9 *Conſenſus capituli, an præſumatur interueniſſe in alienatione rei eccleſiaſticæ, vel in conſtitutione procuratoris facta per prælatum: & quis habet probare conſenſum interueniſſe.*
Solennitas extrinſeca: an præſumatur.
In factis antiquis præſumuntur omnia ſolenniter acta. videſ. pro xi. c. numero. 12.

CAP. VI.

1 ANoſcitur. ¶ †Si eccleſia collegiata habet præſentatiōnē præſentabit prælatus de conſenſu capituli, vel maioris partis: niſi de cōſuetudine, vel priuilegio competat ſoli prælato. Et prima pars factum narrat. Secunda pars reſpondet ibi, *reſpondemus.* ¶ Caſus literalis. Abbates & conuentus habent ius præſentādi in eccleſijs: contingit aliquando, quòd ipſi abbates præſentant perſonas idoneas Epiſcopis diœceſis ad eccleſias illas vacantes: & eis receptis per Epiſcopum: monachi aliquando ante præſentationem: aliquando poſt contradicunt. quæritur, an talis inſtitutio valeat? & reſpondet papa, quòd quando prælati faciunt huiuſmodi præſentationes: intelligendū eſt ꝙ fiant de cōſenſu fratrū ſuorū, ſine quo nō valēt: & ideò ſi cōſtiterit ꝙ cōſenſus fratrū, vel maioris partis non interuenerit: tales inſtitutiōes de bēt caſſari: niſi ex antiqua & approbata cōſuetudine: vel ex aliqua ſpeciali cōceſsione Abbates ipſi probauerin ꝙ conſenſus monachorum in talibus collationibus non ſit requirendus. Ber. ¶ †Not. ibi: *in prouincia tua.* Archiepiſcopū habere iuriſdictionē in cōcernētibus facta prouincię. hoc tamen ex toto non probatur hīc. ſed vide qđ dixi in. c. iij. ſ. de in ſti. ¶ †Not. ibi: *aut per literas.* [b] quòd habens ius præſentandi, poteſt præſentare clericum per literas. Nam per eas conſtituitur procurator: vt in cle. j. de procu. clericus tamen præſentandus debet eſſe præſens: quia non dicitur præſentari, niſi exhibeat ſe ſenſibus corporis illius, cui fit præſentatio. de quo vide bonam gloſſam in clementina, dudum. de ſepul. ſuper ver. præſentare. quod puto verum, niſi præſentandus ſit notus. Nam quēadmodū beneficium poteſt cōferri abſenti: vt in

ti: vt in. c. accedens. de præben. & in. c. ſi tibi abſenti. eo. tit. libr. vj. ita & præſentari poteſt, ex quo ſuperior habet illius perſonæ qua-
4 litates notas. & hoc nota. quia ſæpe accidit. ¶ † Not. quòd in præ
a ſentationibus pertinentibus ad collegium, debet prælatus habere conſenſum capituli. [a] & per hunc tex. dicit glo. & communiter ſcribentes in. c. fi. de regu. libro. vj. quòd creatio monachorum de iure communi pertinet ſimul ad Abbatem & conuētum: licet ex conſuetudine poſsit competere Abbati ſoli, vt ibi. Sed ego non video quomodo hoc probetur per iſtum tex. nā ſolùm hīc dicitur, quòd ſi præſentatio ſpectat ad collegium, ſolus prælatus non præſentat: ita quòd præſupponitur præſentationē pertinuiſſe ad collegiū. ſed quòd creatio monachorum ſpectet ad collegium, non memini legiſſe: imò in contrarium videtur text. ſingu. in materia in. c. nulla. xviij. q. ij. vbi dicitur, quòd ea, quę pertinēt ad cultum diuinum, vel vtilitates monaſterij, diſponuntur per Abbatem. & ſubijcit iſte text. quòd tota poteſtas monaſterij eſt penes Abbatē. facit quod not. Inno. in. c. porrectum. de regu. bene facit in. c. licet j. eo. tit. vbi religioſus volens exire de monaſterio cauſa arctioris regulę petit licentiam à ſolo prelato & facit. c. ſi religioſus. de ele.
5 lib. vj. ¶ †Not. ibi: *vel maioris vel ſanioris partis.* bonum tex. probantem, quòd in pertinentibus ad prelatum & collegiū, oportet quòd prelatus in explicatione actus habeat ſaltem maiorem vel ſa
6 niorem partem collegij. ¶ †Vlti. no. quòd prelatus etiam regula ris poteſt preſcribere contra capitulum ſuum: vt ipſa exerceat per tinentia ad collegiū: Sic & capitulum quandoꝙ preſcribit contra prelatum: vt in. c. irrefragabili. §. exceſſus. de offi. ordi. & tene men
7 ti hoc ſing. ¶ †In gl. j. in fi. Intellige quando contradictio fit ab ex traneis: & literę habeant ſigillum authenticum. Nam tunc ſtandū eſt literis ſigillatis: vt in. c. tertio loco. de proba. & in cle. j. de procu. Si autem conuentus contradiceret, non video quòd literę ſo-
8 lius prelati faciant fidem: vt dicam j. in glo. iij. ¶ In glo. ij. in fi. No. bene glo. ꝙ in pertinentibus ad prelatum & collegium ſufficit ta
b citus conſenſus collegij: ex quo non agitur de alienatione perpetua. & pondera gl. Nā ſufficit ſola ſcientia conuentus [b] ſine contra dictione. & licet Ioan. and. hīc dicat capitulum poſſe contradicere intra ſex menſes à tempore ſcientię: per ea quę fuerunt nota. in. d. c. ij. ſ. eo. Tamen dic illud procedere, quando à principio capitulū reclamauit, vel ignorauit: ſecus ſi à principio ſciuit, & non contra dixit. nā videtur conſenſiſſe: vt ibi clarè probatur. & hoc facit ad
9 multa. ¶ †In glo. iij. No. ſing. hanc gl. quę videtur intelligere hūc tex. ꝙ in dubio, ſi in geſtis ſeu gerendis à prelato, interuenerit conſenſus capituli: licet poſsit probari cōtrariū. tex. tamen apertè hoc non dicit. Nā poteſt intelligi, ꝙ in ſpectantibus ad collegium debeat prelatus procedere cum conſenſu collegij. & tunc non colligeretur dictum glo. ſed multi tenuerunt hanc glo. & tenuit Fede. conſil. ccvij. & Compoſtel. in. c. cum dilectus. de conſue. vbi dicit,
c quòd ſi partes non referunt queſtionem, an conſenſus capituli in teruenerit, præſumitur interueniſſe. ‘& alle. hunc tex. ſecus dicit, ſi referūt queſtionem & aduerte: quia iſta eſt difficilima quæſtio. Nā eſt quærere, an ſolennitas extrinſeca præſumatur. Nam cōſenſus capituli eſt, quid extrinſecum ad prælatū: & iura videntur velle, quòd ſolennitas extrinſeca non præſumatur: vt in. l. quæcunqꝫ. §. fin. ff. de publi. vbi dicit tex. ꝙ in contractu minoris nō preſumitur tutoris authoritas intereſſe: niſi probetur. ad idem tex. & Bar. in. l. ſciendum. ff. de ver. obli. Inno. & Egi. quos videtur ſequi Ioā. andr. dicūt, ꝙ aut ſit contradictio ante inueſtituram: & Abbas habet probare conſenſum capituli: aut poſt inueſtituram: & præſumitur conſenſus, niſi probetur contrarium. Et idem dicunt quando opponitur contra procuratorem conſtitutum ab Abbate, ꝙ non interueniret conſenſus conuētus. nam ante ſententiam dicūt quòd onus probandi incumbit procuratori: ſecus poſt ſententiā. & in hoc multum inſtant. Do. Ant. diſtinguit latius. Aut enim ſecundum eum in inſtrumento dicitur quòd conuentus cōſenſerit: & tunc ſtatur inſtrumēto niſi probetur cōtrariū vt in. l. j. & quod ibi not. C. de fide inſtru. & iu. haſtæ fiſca. libro. x. & bonus text. in c. tertio loco. de proba. *Si* verò in inſtrumento ſolùm fit mētio de prælato: & ſi non negatur conſenſus capituli preſumitur: vt dicit Compoſtel. *Si* verò negatur: aut ſumus in actibus, in quibus ſufficit tacitus conſenſus & præſumit. arg. hīc. *Si* verò requirit expreſ-
ſus: & tunc dicit, quòd in actibus, in quibus eſt a dare quaſi poſſeſsionem, præſumendū eſt pro poſſeſſore, ſi ſtat tanquàm reus adducit in argu. c. cū veniſſent. de inſtitu. tamen ſi ſtat tanquā actor, non præſumitur pro conſenſu: niſi poſſeſsio ſit antiqua. facit quod no. in capi. illud. de pſump. In alijs verò actibus dicit, ꝙ nō præſumitur pro cōſenſu: niſi fortè factum ſit antiquū. iuxta no. in. c. innotuit. de eo, qui fur. ordi. rece. per Inn. ſed certè hæc dicta ſunt ob ſcura, & nō credo vſquequaque vera. Nā vide tex. in cōtrarium in. c. j. ſ. e. vbi requiritur præ ſcriptio: vt clarè probetur conſenſus: vt dicit glo. in. c. ij. eo. ti. ad idem tex. no. in. c. j. de re. ec cle. nō alienā. lib. vj. vbi in alienatiōe facta per prælatū & capitulū, non præſumitur ꝙ tracta tus interceſſerit: fortius ergo non debet preſu mi expreſſus conſenſus. Item non facit differē tiā, an contradicatur à conuentu, vel ab extra neo. Vnde breuiter dicerem, ꝙ aut conuentus contradicit allegando, quòd nunquā conſenſerit, & tunc in dubio puto, quòd onus probā
c di incumbit prelato: vt ſenſerunt doc. antiqui hīc: dummodo contradicāt debito tempore. iuxta ea quæ dixi in. c. ij. ſ. eo. & ridiculum eſſet dicere contrarium. nam ſemper prelatus diceret capitulum conſenſiſſe. & difficilimum eſſet probare contrarium. argumento. c. quoniā contra. de probatio. & vj. q. ij. ſi tantum &. c. placuit. Si verò contradicatur ab extraneo: & tunc ſi ante executionem actus, credo quòd onus probandi incumbit Abbati: etiam ſi ſit actus in quo ſufficit tacitus conſenſus. quia nō debet Abbas vagari cum iactura illius, cuius intereſt: nam actus de ſe eſſet nullus ſi non interueniſſet conſenſus: ergo is cuius intereſt poteſt inſtare: vt doceatur de conſenſu. atgum. c. cauſa. de iudi. & eius, quod not. gl. in. c. j. de ele. lib. vj. facit. l. prætor edixit. ff. de iureiurando. Sed ſi non opponitur: præſumitur conſenſus tacitus, & ſic poteſt intelligi iſte tex. cum glo. ſed vbi requiritur conſenſus expreſſus: nunquàm ego præſumerem pro conſenſu, quia eſt eſt ſolennitas extrinſeca, quæ nūquam præſumitur: vt in iuribus preallegatis. aliàs iura fruſtra requiſiuiſſent ſcripturam in quibuſdam caſibus: vt in. c. j. ſ. eod. cum ſimi. Et per hoc obuiatur multis fraudibus quę in hoc poſſent euenire.

ſv mmarivm.

1 *Laicus poteſt decimas, quas habet in feudum ab vna eccleſia alteri donare cum conſenſu ſolius diœceſani. & nu. 7.*
2 *Compromiſſum de rebus eccleſiaſticis, poteſt fieri in clericos, non autem in laicos.*
3 *Decimæ malè detinentur à laicis, licet habeant in feudum ab eccleſia, tamen non incurrunt peccatum.*
4 *Authoritates ſanctorum, poſſunt licitè allegari in defectum canonum.*
5 *Alienatio rei eccleſiaſticæ ad hoc, vt teneat, quæ requiruntur. & vide infrà capitulo proximo. in. iiij. nota.*
6 *Alienatio rei eccleſiaſticæ requirit maiorem ſolennitatem, quàm eiuſdem reuocatio ſue acquiſitio.*

a ¶ Conſenſum capituli. adde quod do. de Rota deci. cccxxxij. in anti. quis. dicūt, ꝙ præſentatus ab Abbate, & inſtitutus ab Epiſcopo, præſumit̄ pſentatus cum cōſenſu capituli.

ſeb. sapia. b ¶ Cōuētus. Vide Ioā. Baptiſ. de. S. Seueri. in repe. l. oēs populi. charta viij. ff. de iu. & iur. cū multis allega. per Felin. in. c. j. ſ. de ma. & obed. & ibi ſcribit ꝙ ſi age retur de alienatione rei eccleſiæ, nō ſufficeret tacitur. nitas: vt ibi peum.

c ¶ Interueniſſe. ad de an pſumat̄ ꝙ cō ſenſus capituli in teruenerit: domi. Car. cōſil. ‘cxviij. Alex. cōſi. j. iiij. li. Fed. conſi. ccxlix. & cui incumbat onus probādi ſolēnitatē ꝙ do. car. cōſi. cxxxix. Et an pſumat̄, ꝙ conſenſus capituli in teruenerit: vide do. de Ro. deciſi. ccccl xxj. in no. uis. de præſcrip. Anto. Franciſ.

¶ Circa hoc qđ dicitur de ſolēnitate, quis debeat illā probare interueniſſe in actu: di cas, ꝙ in dubio pſumit̄ interueniſſe: adeò, ꝙ dicēs illā nō interueniſſe debet illā probare quia habet iuris p ſumptionē cōtra fe: maximè ſi con currat diuturnitas tpis. niſi ſolennitas eſſet extrinſeca: vt per Bart. & doc. in. l. ſciēdū. in ij. opp. ff. de verb. obl. & per eundē Bar. in. l. quæcūqꝫ. §. interdū. ff. de pu blic. & in. l. j. C. de cōtrahē. & cōmit. ſtipula. & in. l. iuriſgentiū. §. quod ferè. ff. de pac. & ꝙ Spe. in ti. de prob. j. §. j. in ver. ſeqſ. in §. iij. in ver. iij. p in ſtrumētū. & Bar. & Ang. il. qī alie na in. §. j. ff. de acq. her. & in. l. gerit. in fi. co. ti. & per Io. and. in. c. Alberi. cus. de teſti.

a ¶ Non potest. Adde Fede. cõsi. xciiij.

b ¶ Tractatus. Adde Io. de Imo. consi. cxv. & adde quod voluit Fede. consilio. ccxlix.

c ¶ Contrario sensu. Adde, an argumentum à contrario sensu sit validum in statutis, Pau. de ca. cõsi. cccxxxvj. in. j. impressis. Et an sit ex mente leg. per Fran. de Are. cõs. xliij. & quãdo sumatur, per Ioã. de Imol. consili. lvij. Roma. consi. ccc. xcij. & consi. xj. & cõsi. xv. & ibi quid in sentẽtijs. & per eundẽ quid in rescriptis & cõuentionibus. cõsi. cccxcix. de quo ẽt p alex. cõs. xlvj. Ant hon. Francis. ¶ De isto argumento. à cõtrario sensu vide Alex. post glo. & Bart. in. l. ij. in. §. huius rei. in. v. notabili. de offi. ei⁹ cui mãda. est iurisdi. & vide Bal. in. l. conuẽticulam. in. j. opp. C de epis. & cleri. vbi dicit, p habet locum tã in legibus, quã in statutis, nisi argumentũ à cõtrario sensu sumptum esset contra casum alterius statuti, vel etiã legis cõmunis secundũ Bal. in. l. si quis. in. ij. col. C, de fur. ad quẽ vide glo. in cap. cupientes. §. quòd si per viginti. in versicu. commodè. de cle. lib. vj. & aliam gl. i. c. j. in vers. permittimus. de ætate & quali. eo. lib. & vide notat. per dominũ Paul. de castr. in auth. diacõis. fa. C. de epis. & cleri. & p Alex. plenè in. l. omnes populi. in penul. col. de iusti. & iur. & in auth. ex testamẽto. C. de colla. & gl. reputata singu. in cle. j. in. §. j. in. xxj. qõ. & ibi etiã per do. Car. de sen. ex cõ. vbi dicitur nõ habere locum, qñ reperitur cõtrariũ in iure disposituũ. & vide Bal. in. l. cũ patrẽ. C. de condi. inser. vbi dicit nõ habere locum, qñ statutũ vetat interpretationẽ. de quo per Paul. de ca. in cõsi. cccxlijij.

d ❧ SEB. SAPIA. ¶ Quòd si statuto. Vide Fel. in rub. de decr. col. v. ver. secũdò amplia. vbi declarat, qũo intelligatur prędictũ statutũ. de quo ẽt p eũ dẽ in. c. trãsl. atio. col. ij. & iij. §. de cõst. p do. Frã. cur. j cõsi. inc. Ticinẽsi. co. vij.

Argumentum à contrario sensu, an habeat locum in statutis & in contractibus. 8

Contrarius sensus dicitur subauditus & extraneus: non autem expressus.

Argumentum à contrario sensu, non habet locum in statuto quo cauetur, vt debeat planè intelligi, & nil subaudiatur.

Alienatio rei ecclesiæ inferioris, an requirat consensum capituli ecclesiæ cathedralis. 9

Feudatarius non potest alienare feudum irrequisito domino directo, sed potest alteri dare in feudũ eo irrequisito. 10

Feudum rei ecclesiasticæ, quod est penes laicum, potest per ipsum alienari in alienam ecclesiam irrequisita prima, à qua ipse habet.

Decimæ non possunt hodie dari in feudum laicis. 11

Constitutio non ligat actus ante factos, licet habeant tractus successiuos.

Habens intentionem fundatam, transfert onus probandi in aduersarium. 12

Laicus non acquirit titulum rei ecclesiasticæ, etiã quòd eam detinuerit tanto tempore, de quo non extat memoria in contrarium.

Clerici appellatione quandoque intelligitur de capitulo ecclesiæ cathedralis. 13

Alienatio rei inferioris ecclesiæ potest fieri Episcopo præstante authoritatem: ipse autem non alienat nisi pro necessitate maioris ecclesiæ.

Appellatione Episcopi non venit capitulum. 14

Episcopus, quod habet de iure speciali, potest sine cõsilio, vel consensu capituli explicare, vel exercere.

CAP. VII.

CVm apostolica.

¶ † Tenet donato, quã de solius dioccesani consensu facit laicus ecclesiæ de decimis, quas ab alia ecclesia habet in feudũ ab antiquo: id est ante Lateranense concilium. Duæ sunt partes principales. Prima consultatio. Secunda responsio. ibi: *totaliter respondemus.* Prima subdiuiditur. Nã primò ponit partiũ cõpromissum. Secũdò vnius partis allegationẽ. ibi: *dicti monachi.* Tertiò allegationẽ alterius partis. ibi: *econtrario.* Quartò cõsultationẽ arbitrorũ. ibi: *quia.* Secũda pars principalis subdiuidit. Nã primò respondet consultationi. Secũdò soluit & corroborat cõtraria ibi: *authoritates.* Tertiò responsionẽ corroborat. ibi: *nam.* Quartò solutionem limitat ibi: *hoc autem.* ¶ Casus literalis. Inter capitulũ sancti Stephani ex vna parte: & monachos de Platea ex altera, quæstio vertebatur super quadã decima, cõpromiserũt partes super quæstione illa in quosdã arbitros, corã quibus proponebãt monachi donationẽ ipsius decimæ sibi factã fuisse à quodã milite consensu Biturien sis Archiepisco. diœcesis ipsius & cõfirmatã fuisse: & ad confirmandam concessionem suam inducebant authoritatem Hieronymi dicentis: Si aliquando fuerint à laicis, quæ diuini iuris esse noscuntur malè detẽta: & in vsum transierint monachorũ, Episcopo loci præbente cõsensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate subnixa. E contrario pars altera respondebat, p cõsensus Episcopi sine consensu capituli nõ sufficiebat. & ad hoc inducebat authoritatem Leonis Papæ dicentis, quòd Episcopus de rebus ecclesiæ donare, aut commutare, aut vendere non audeat: nisi fortè aliquid horum faciat vt meliora prospiciat: & de consensu capituli id faciat, quod fit in dubium ecclesiæ profuturum. Dubitauerũt isti arbitri, quando decima tenetur à laico, si conferatur ecclesiæ, vtrum sufficiat consensus Episcopi sine clericorum consensu. Papa respondet, quòd monendus est laicus, qui decimam tenet, vt illam restituat illi ecclesiæ ad quam spectat: quòd si noluerit, & de consensu Episcopi alteri ecclesiæ donauerit, valebit donatio. & authoritates prædictæ licet sint diuersæ, non tamen aduersæ: quia aliud est alienare, quod ab ecclesia possidetur, in quo casu intelligitur authoritas Leonis: & tunc non sufficit cõsensus Episcopi sine consensu capituli: & aliud est ad ecclesiam reuocare, quod à laico detinetur: in quo casu intelligitur authoritas Hyeronymi. & tunc sufficit consensus Episcopi, quia per vtranque authoritatem vtilitati ecclesiæ prouidetur. Et hoc probatur per concilium Lateranense. sumpto argumento. à contrario sensu. In quo prohibetur, ne aliqua religiosa persona ecclesias & decimas de manibus recipiat laicorum sine consensu Episcoporum: per quod indirectè datur intelligi, quòd sufficit consensus Episcopi: vt licitum sit ecclesiæ decimas recipere de manu laicorũ. Hoc quod dictũ est de illis decimis, debet intelligi, de his q̃ laicis in feudum perpetuò sunt concessæ. Bernard. ¶ † Not. primò: ibi: *compromisissent. & c.* quòd super decimis, & sic super iure spirituali, potest fieri per cõpromissum in arbitros, non tamen in laicos: sed clericos. Ad hoc. c. contingit. & . c. per tuas. de arbit. transactio tamen interuenire non potest[a]: sed compositio amicabilis sic: vt in c. ij. de transactio. ¶ † Nota secundò. ibi: *malè detenta.* iuncto fin. capitu. quòd licet decima fuerit laicis concessa in feudum: nihilo minus dicitur ab eis malè detineri. Et est ratio. nam decimæ debẽtur clericis propter officium diuinum: vt in. c. tua. infrà de deci. sed cum laici diuina non exerceant: malè & sine causa detinentur ab ecclesia: sed cõcessio facta fuit propter necessitatem eo tempore, quo ecclesia opprimebatur ab infidelibus. de quo vide nota. in c. quanuis. de deci. ¶ † Not. tertiò, ibi: *authoritate Hieronymi.* quòd authoritas sanctorum potest allegari in decisionibus causarum. Nam Hierony. non fuit Papa: & sic non habuit potestatem legis condendæ: & nihilominus eius authoritas hìc allegatur: nec à Papa spernitur: sed ad debitum intellectum confertur. Et sume pro regula, quòd vbi deficit authoritas canonum, licitè recurrimus ad authoritates sanctorum, vide bonum text. gloss. xx. distinctio. & in. c. j. & c. fi. vide Innocen. in. c. ne innitaris. de consti. ¶ † Nota in versi. econtrariò. quatuor requisita ad hoc, vt teneat alienatio rei ecclesiæ. Primò debet interuenire tractatus[b] inter prelatum & capitulum. Secundò debet interuenire consensus, nedum prælati: sed etiam capituli. Tertiò, quòd fiat pro vtilitate ecclesiæ. Quartò requiritur subscriptio, & hoc vltimum non ponitur hìc: sed in c. seq. & in. c. j. §. eo. ¶ † Nota, quòd non est seruanda tanta solennitas in reuocatione, seu acquisitione, quemadmodum in ipsa alienatione. facit ad quæstionem quam tangam in. c. sequen. ¶ † Nota. hìc regulam, quòd ecclesiastica possessa à laicis titulo legitimo, possunt conferri alteri ecclesiæ quàm ei, ad quam pertinent interueniente consensu solius Episcopi. ¶ † Nota ibi: *indirectè datur intelligi.* quòd argumen. à contrario sensu, est validum in iure. Vnde Papa hic arguit inducendo sensum contrarium. & pondera illud verbum indirectè. Ex quo potes colligere, quòd consensus cõtrarius, est subauditus & interpretatus: non autem expressus. Facit ad quæstionem, quòd si statuto[d] cauetur, vt statuta loci debeãt intelligi planè absq̃ subauditione & extraneo intellectu, p tunc vacat argumẽ. à contrario sensu. de quo vide quod notat Bal. in. l. conuenticulam. C. de episcop. & cleri. & Bar. in. l. omnes populi. ff. de iustit. & iure. vbi format quæstionẽ: Nunquid in statuto ha beat locum argumentum à contrario sensu? Et dicitur quòd nõ: si expressus resultat intellectus contra ius commune: quia statutum non corrigit ius cõmune, nisi in casu expresso. sed Bal. in dicta lege, conueniticulam. videtur sentire contra: vnde dicit fuisse disputatum & determinatum per Cyn. quòd si statuto cauetur, quòd fœmina succedat patri, masculis non extantibus: a quòd extantibus masculis[a] à contrario excluditur fœmina à successione. Et idẽ dicit tenuisse Dy. per. l. cũ inter. §. inter socerũ. ff. de pact. dota. & reputo in materia illa vale de nota. in eo, quod probat, quòd etiam in contractibus habet locum argumentũ à contrario. Nã contrarius sensus venit ex tacita mente disponentium: & id quod tacitè agitur, habetur pro expresso, quo ad iuris effectum. l. cum quid. ff. si cert. peta. facit. c. ex parte j. de spon. quod bene no. ¶ Et de hoc argumen. à contrario sensu, an & quando procedat: vide not. per Ioan. and. & alios in cap. publicato. s̃. de elec. & in iuribus. s̃. allega. & vide ca. à no bis. de sentent. ex commu. De isto contrario sensu vide bon. tex. in c. j. de æta. & qualita. lib. vj. in glo. ij. & in ca. si 9 gnificasti. de foro competen. in glo. ¶ † Vltimò arguo per istum tex. quòd etiam in alienatione rei ecclesiæ inferioris, quanquàm collegiatæ debet interuenire consensus capituli eccle. cathedralis. Et est ad hoc iste tex. optimus. Nam hìc nõ agebatur de alienatiõe rei eccle. cathedralis: sed sancti Stephani, quæ erat collegiata inferior, nihilominus allegabatur illud cap. Leonis. xij. quæstio. ij. c. sine exceptione. vbi requiritur consensus capituli. nec papa hic dicit, quòd illa authoritas non habeat locum in alienatiõe rei ecclesiæ inferioris: sed dicit procedere quãdo alienatur res quę possidetur ab ecclesia. & sic expresè approbat: vt ille canon habeat locum in ecclesijs inferioribus. sed tu restringe vt dixi in capitulo primo. s̃. eodẽ. 10 ¶ † Oppono contra textum. videtur enim quòd cũ iste laicus haberet has decimas in feudum, quòd non potuit eas transferre sine consensu ecclesiæ sancti Stephani, ad quam pertinebant: quia non licet vasallo alienare feudũ irrequisito domino, aliàs cadit à iure feudi: vt in capitulo imperialẽ. in libr. feudor. de prohibita feudi alienatio. & quod legi. & nota. in. c. quæ in ecclesiarum. de constit. Doc. vario modo respondent & iudicio meo non bene satisfit tex. ¶ Ego puto text. posse intelligi duob. modis. Primò, p laicus vasallus donabat alteri ecclesiæ etiam in b feudũ[b]: vnde non desinebat ipse esse vasallus ecclesię sancti Stephani: sed prælatus ecclesiæ donatariæ efficiebat suus vasallus. & hoc non est prohibitũ à iure: quia nõ est propriè alienatio. nõ enim conditionẽ domini facit deteriorem cũ acquirat sibi nouum vasallũ, licet immediatum: vt not. in. d. c. quæ in ecclesiarum. & videtur expresse sum in libro feu. in titu. de cap. cõra. c. j. ¶ Sed tũc obst. contrariũ, quare hìc requirebatur consensus Episcopi. dico, quòd est speciale in istis spiritualibus. nã vt citius redeant ad ecclesiam, fuit statutum, vt non possint isti laici vasalli decimas in alios transferre, maximè laicos: vt in. c. prohibemus j. de deci. ¶ Secũdò potest intelligi, p vasallus iste laicus desinebat esse vasallus ex translatione in alienã ecclesiã: & hoc fuit admissum fauore ecclesiæ vniuersalis: vt facilius ista spiritualia eriperentur à manibus laicorũ. Nam melius est & honestius, p alia ecclesia possideat, quàm quòd stet in manibus laicorum, præsertim cum omnes ecclesiæ sint vna ecclesia, & membra ecclesię vniuersalis. xxiij. q. j. c. loquitur. &. c. pudenda. &. j. q. vij. c. Nouatian[9]. & in. c. j. de sum. tri. in. §. vna verò est. 11 ¶ † Vltimò hìc quæritur, de quibus decimis habet locũ vel loquitur iste tex. cum loquitur in fi. generaliter. nam videtur obstare. c. quanuis j. de deci. vbi dicitur, p decimæ non possunt laicis concedi, etiam in feudum. Sol. in tellige tex. cõmuniter de decimis concessis ante illud cõcilium Lateranense. Nam olim vt ecclesia haberet auxilium à Christianis, dispensatiuè cõcessit, vt laicis possint decimę infeudari: sed postmodum illud fuit reuocatum c vt deinceps non concederentur[c], concessæ tamen remanserunt penes vasallos. Vnde etiam hodie laici sine peccato possidẽt decimas quas habuerũt ab antiquo ante illud concilium, sed fuit habitum illud cõcilium prohibitiuũ vt hic refert Io. an. anno. M. lxxix. de quo tamẽ recurrendũ ad chronicã Martinianã & fuit factũ tempore Alexã 12 dri tertij, qui vt ipse refert, fuit Senẽsis. ¶ † Sed pulcherd rimũ dubiũ[d] & quotidianũ, quid si nõ potest probari p decimæ fuerunt concessæ ante illud concilium, puta, quia probationes nõ extant propter longinquitatẽ temporis, sed laicus possedit tanto tempore, p de initio non est memoria: nunquid ecclesia possit vendicare ista sdecimas? & videtur, p sic: quia habet intẽtionem fundatam de iure cõmuni j. per totũ. ergo nisi probetur titul⁹ ex ad b uerso, debet obtinere. in. d. c. ad decimas. de restitu. spol. lib. vj. & in. c. cũ ecclesia. de causa possess. & proprie. Nec obst. præscriptio: quia laicus non potest præscribere decimas cũ eas possidere non possit: vt in. c. causam. de præscri. & hanc opi. post multa tenuit hìc Hosti. & Io. mon. & Archi. in. c. ij. de decimis. lib. vj. Io. an. tenet contrariã opi. duobus tamen cõcurrentibus. Primò, p iste laicus possederit decimas tanto tempore, tanquàm vasallus: & p sit fama, quòd eas habuerit ante conciliũ. Et cum hac opi. transeunt hìc vt plurimũ doc. sequen. & satis est opi. ę qua: quia aliàs propter difficultatem probandi sæpe laici priuarẽtur iure suo. No. tamẽ bene, p simplex detẽtio etiã per tempus, de cuius initio non exist it memoria, nõ d habet vim tituli quo ad laicos. de quo vide plenè per Ioan. and. in simili quæstione in. c. iij. de præbend. libro. vj. 13 ¶ † In glo. in ver. *cleri.* not. ex gl. p appellatione cleri, intelligitur quando q̃ capitulum duntaxat ecclesiæ cathedralis. sic in simili appellatione ecclesię: vt in. c. cum clerici. de verb. signifi. ¶ Nota. ij. ex glo. p in alienatione rei inferioris Episcopus præstat regulariter authoritatem: non autem alienat ipse. quod ego intelligo, nisi Episcopus pro necessitate ecclesiæ vellet rem ecclesiæ inferioris alienare: vt probatur in. c. j. de reb. eccle. non alienan. libro sexto. & facit iste textus in argumentũ. cum allegatur authoritas Leonis in ista alienatione rei inferioris. ¶ † In glossa. in ver. *consensus.* ibi: *requisiti.* sed vt dicit loã. And. ibi etiam probatur contrarium & ideo hoc decernendũ est ex circunstantijs. Et not. ex isto tex. p in materia indifferenti appellatione Episcopi, intelligimus de solo Episcopo. ex quo potest argui, p si potestas doctorandi ex priuilegio datur Episcopo, non intelligitur quòd habeat consensum, vel consilium capituli. quod nota.

❧ SEB. SAPIA. ¶ Dubiũ. Vide la tè per Feli. de hac quæsti. in. c. cãm. co. j. ver. limita dupliciter. s̃. de præscri. Rap. Comẽ. in cõsi. lxxxiij. in ci. quia causa deci malis circa finem, & latè per Alex. in consi. vj. inci. viso themate, & dubijs circa fin. in. j. vo. & And. sicul. consi. xxxv. inci. sapiẽter scribitur colũ. ij. in. ij. volu. & Rap. Comen. in consi. lxiij. incipien. Titius & Sempronius.

❧ SEB. SAPIA. ¶ Masculis. Vide Alex. in. l. si cum dotẽ. in princi. ff. sol. matr. Moder. post Bar. in. l. seruo legato. §. si testator. ff. de lega. j. Are. in. l. quæ testamento. §. mulier. ff. de testa.

b ¶ Etiã in feudũ. Adde, quod voluit Cal. cõsi. ij. de loca. & Anc. cõsi. clxiij. cum duob⁹ seq.

c ¶ Non concedẽtur. Adde an si decimæ antiquitus concesę redeunt ad ecclesiam, Episcopus possit de nouo illas infeudare Cal. consi. ij. de deci.

d ¶ Dubiũ. Vide latè per Feli. de hac quæsti. in. c. cãm. co. j. ver. limita dupliciter. s̃. de præscri. Rap. Comẽ. in cõsi. lxxxiij. in ci. quia causa deci malis circa finem, & latè per Alex. in consi. vj. inci. viso themate, & dubijs circa fin. in. j. vo. & And. sicul. consi. xxxv. inci. sapiẽter scribitur colũ. ij. in. ij. volu. & Rap. Comen. in consi. lxiij. incipien. Titius & Sempronius.

❧ SVMMARIVM.

1 *Episcopus non potest concedere sine consensu capituli ecclesiam vacantem alteri ecclesiæ etiam habenti ius patronatus in ea.*

2 *Electus & consecratus non dicitur Episcopus.*
Electus solus non potest disponere de rebus ecclesiæ, etiam consentiente capitulo.
Prouisio Papæ facta alicui de aliqua dignitate, habet vim electionis.

3 *Archidiaconus debet eligi aliquis de capitulo, valet tamen cõsuetudo in contrarium.*

4 *Quando vna ecclesia vnitur cum alia, debent interuenire solennitates requisitæ in alijs alienationibus. Nam ista dicuntur alienatio, & in perpetuum.*

5 *Episcopus solus, an possit ad tempus alienare, vel concede-*

re aliquam ecclesiam in titulum: vel concedere temporaliter fructus ecclesiæ.

6 *Tractatus est quædam discussio, vel indagatio circa rem in futurum disponendam.*

Statutum puniens facientes tractatum: habet locum, licet tractatus ille non pervenerit ad effectum.

7 *Bona mobilia, quæ seruari possunt, æquiparantur bonis immobilibus quo ad solennitatem alienationis.*

8 *Alienatio rei ecclesiasticæ ad hoc, vt valeat, requirit duo: vt adhibeantur solennitates: & vt fiat in casu licito: aliàs est ipso iure nulla.*

Ecclesia restituitur, si est enormiter læsa aduersus alienationem quã fecit, etiã cum solẽnitatibus requisitis & in casu licito.

9 *Prælatus, an posit solus repudiare legatum ecclesiæ factum.*

Pupillus non potest repudiare solus legatum sibi factum.

Prælatus potest præiudicare ecclesiæ in acquirendis.

Prælatus, si sine iusta causa non acquisiuit ecclesiæ, tenetur de suo satisfacere.

CAP. VIII.

SEB. SAPIA.

a ¶ Vel electo. Multa ad hoc cõgerit Felin. in c. eam te. col. j. versi. ante cõrationem. §. de rescrip. Anto. Fran.

b ¶ Dici Episcop. Episcopus electꝰ non confirmatus 1 non potest administrare bona: vt in c. qualiter, cum glos. in. c. cum in cũctis. & in c. nosti. & in c. nihil. de ele. & in c. auaritię eo. tit. lib. vj. & in c. cũ ianudũ. de præbẽ. & vide Io. and. in addi. Spec. in tit. de elec. in §. j. in ver. cõsequenter. quod tũ intellige verũ, nisi sit 2 electus in concordia, & sit valde lõginquꝰ à curia Romana, puta extra Italiã: vt per gl. in c. verum. de foro cõpe. & vide Oldra. in cõsi. ix. potest tamen alienare res tẽpore peturas: vt per glo. in d. c. qualiter. & in d. c. nostri. Confirmatus autẽ habet plenam admi 3 nistrationem, & ius coniugale cũ ecclesia. c. inter corporalia. de transla. præla. & quæ possit facere confirmatus, licet non cõsecratus. & qd etiam cõsecratus, vltra gl. in c. transmissa. hic alle. vide quæ habentur in capitulo final. ix. q. ij. & in. c. de Syracusane. xxxvij. dist. & do. Cardi. in cle. fi. in. j. q. de foro competẽ.

EVa nuper. ¶ † Non potest Episcopus sine consensu capituli concedere ecclesias alijs ecclesijs: etiam si habeat iuspatronatus in ecclesijs concessis. Communis diuisio. secunda ibi: *alterius.* ¶ Casus literalis. Quæsuit Archidiaconus Metẽsis, vtrum Episcopus siue electus de consensu Archidiaconi tantũ, sine consensu capituli, possit conferre vacãtẽ ecclesiam baptismalẽ alicui monasterio: vel alteri ecclesię, quæ habeat ius patronatus in illa ecclesia vacante? Respondetur, ꝙ nõ potest authoritate Leonis Papæ: quia concessiones ecclesiarum vacantiũ perpetuas, non est dubium ad alienationes pertinere. Ber. ¶ † No. j. ibi: *Episcopo, vel electo.* [a] ꝙ electus in Episcopũ & consecratus non potest dici Episcopus: [b] quia solũ assumit nomẽ Episcopi in confirmatione: vt. §. de aut. & vsu. pal. in. c. nisi. & in. c. quod sicut. de ele. Et no. ꝙ electus & cõfirmatus appellatur electus. Nã hîc loquitur tex. de confirmato. quia solũ electus nõ potest disponere de rebus ecclesiæ etiam de cõsensu capituli: vt in. c. nostri. de ele. & in. c. auaritiæ. e. tit. libr. vj. Et idẽ dic hodie in istis prouisis per Papam. Nam prouisiõ Papæ habet vim electionis & prouisionis ad hoc, qđ no. in. c. cũ olim. de causa possess. & proprie. Ex quo no. ꝙ prouisus per Papam de Episcopatu debet ante consecrationem vocari electus. nunquid autẽ possit dici põtifex: vide gl. in cle. j. de bap. ¶ † No. ij. ibi: *assumatur de ipsa.* ꝙ Archidiaconus debet eligi de capitulo ecclesię cathedralis: sed Host. & bene intelligit tex. de consuetudine: aliãs posset eligi vndecunq;. Ad hoc, quod not. in. c. cũ inter canonicos. de elect. Et no. bene hunc tex. secũdum istum intellectũ, quòd potest induci cõsuetudo, quòd Archidiaconus solũ eligatur de capitulo ecclesiæ cathedralis. facit in simili. c. Abbatem j. de ver. sig. & c. cum dilectus. de consuetu. vel fortè, vt dicit Host. hîc erat cõsuetudo vt Archidiaconus deberet esse canonicus. & vide hic per Host. ¶ No. *ibi cœnobijs.* ꝙ monasteriũ potest appellari cœnobium. & dicitur à cœnõ græcè: quòd est latinè cõmune: quia religiosi ibi cõmuniter viuunt. Vnde secũdũ etymologiam vocabuli potest dici cœnobium omnis locus, in quo cõmuniter plures viuunt. Sic etiam appellatur conuentus: quia ibidem conueniunt: vt in. c. j. xv. dist. ¶ No. ibi: *tractatu.* quòd in alienatiõe rei ecclesiasticæ, nõ requiruntur tres tractatus: vt plerique obseruant: sed sufficit vnicus solennis & diligens: ꝙ hîc tenent cõmuniter doctores. & vide text. cum gloss. in capitul. j. de rebus eccles. non alienan. libro. vj. & de hoc tractatu & eius forma, vide Spe. de loc. §. sequitur. ver. & scias. ¶ † No. ꝙ ec 4 clesia dicitur alienari: cum conceditur alteri ecclesiæ in perpetuũ. nam quasi capite diminuitur: cum nõ gaudeat proprio rectore: sed alteri subijciur. & in hac alienatione seu cõcessione requiruntur solẽnitates requisitæ in alienatiõ cuiusq; rei ecclesiasticę. ¶ † Nota ibi, *perpetuas.* 5 ꝙ cessio ecclesię ad tempus nõ pertinet ad alienationem. videt tex. à cõtrario, ꝙ cõcessionẽ tẽporalẽ de rebus ecclesiæ potest solus Episcopus facere. Et doctores hîc ex presse tenent, ꝙ donationẽ fructuũ tẽporalẽ põt Episcopus facere sine consensu capituli. non obst. xij. quęst. j. c. Episcopus. quia ibi fraudabat ecclesiã. nec ob. c. ea noscit s̃. eo. quia ibi loquitur in cõcessione rerũ spiritualiũ, vbi exigitur maior examinatio. Ita dicunt cõmuniter doct. hîcquod dictũ nõ est indistinctè verũ. nã videt contra. c. nouit. &. c. quanto. s̃. eod. vbi episcopus sine consensu capituli concedit ecclesiam ad tempus. ideò dic, quòd iste tex. propat solùm, ꝙ cõcessionẽ tẽporalẽ de ecclesia potest facere solus prælatus: maximè de ecclesia minori: vt dixi in. cap. nouit. vnde si cõfert ecclesiã in titulũ, nõ est necesse seruare solẽnitatẽ requisitã in alienatione: secussi cõcedit alteri ecclesiæ in proprietatẽ. & hoc solũ probat iste tex. sed circa cõcessionẽ fructuũ dic melius: vt dixi in c. ij. s̃. eo. Ad. c. ea noscitur. quod videt cõtra. c. nouit. dic ꝙ loquit qñ prẽsentatio, seu collatio ptinet ad collegiũ. tũc em̃ nõ põt solus plat⁹ cõcedere ecclesiã etiã in ti. fine cõsensu collegij: fed. c nouit. loquit in collatiõe bñficiorũ, quæ de iure ptinet ad Epm̃. ¶ † In gl. in ver. *tractatu.* 6 ibi: *dicat, quod sibi videtur.* no. gl. iũcto tex. pro significato huius verbi tractatus. Nõ em̃ requirit deliberatũ cõsensum: sed quãdã discussionẽ & indaginẽ circa rẽ disponẽdã in futurũ. vñ tex. ponit tractatũ, cõsensum, vt diuersa. Nã primò fit discussio, vtrũ magis expediat alienare vnam rem, quàm alterã: vel vtrum posit subueniri ecclesiæ sine alienatione. & post tractatum peruenitur ad ipsam alienationem, in qua prestatur consensus. Quod not. pro statutis punientibus facientes tractatum super aliqua re. Dicuntur enim tractasse, licet delictũ nõ perfecerint. ¶ † In ea. gl. ibi: *& hoc de immobilibus.* no. glo. vsq; ad fin. ꝙ bona immobilia & mobilia preciosa, quæ seruari possunt æquiparantur quo ad solennitatẽ adhibẽdam ad eorum alienationẽ. & vide gl. in. c. j. de rebus eccle. non alie. lib. vj. & in. c. is cui. de ele. lib. vj. ¶ † Sed extra glo. quæritur, quid si alienatio fiat in casu non licito, præcedit tamẽ tractatus & consensus capituli: & seruatur solennitas? dicit Host. ꝙ alienatio est irrita. Pro hoc tex. ibi: *irrita erit. & c.* vnde nõ est opus petere restitutionem in in integrũ. quia subuenitur ecclesię ipso iure: secus dicit vbi alienatio tenet. nam tũc si ecclesia lædit̃r, opus est petere restit. in integr. vt in. c. j. de in integ. rest. Quidam alij voluerunt, vt alienatio semper teneat: dũmodò obseruetur solennitas de qua hîc. & in. d. c. sine exceptio. xij. q. ij. quasi velit: vt verbũ irrita. referatur adsolennitatem omissam. Sed tu tene ꝙ ad hoc, vt teneat alienatio rei ecclesiæ necessariò requirũtur duo. ¶ Primò, vt seruetur solennitas de qua hîc. & in. d. c. fine exceptione. nec est opus seruare solennitatem introductã à iure ciuili: de qua in auf. hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. eccle. canonizata. x. q. ij. hoc ius porrectum. quia vt not. dicunt Inno. & glo. in. c. j. de reb. eccle. non alie. li. vj. non potuit ius ciuile adijcere solẽnitatem ad ius canonicum. ideò concluditur ibi: ꝙ non necessariũ decretum iudicis sufficit. ergo solennitas requisita à canonibus de qua hîc. & in. d. c. fine exceptione. & si hîc solennitas, non obseruatur corruit ipso facto alienatio: vt est hîc tex. & in. d. c. j. & in. d. c. fine exceptione. ¶ Secundò requiritur, vt fiat in casu licito: aliãs non tenet. tex. est bo. in. d. cle. j. de reb. eccle. non alienand. facit tex. in. d. c. j. & in. c. quæ in ecclesiarum. de constit. inducendo prout ibi dixi, habes glo. ordinariam. in. c. j. de in integrum restitut. licet glo. Ioã. an. senserit contrarium in. d. c. fine exceptione. & in summa. sed Calderi. tenet primum in. d. c. j. & sequuntur communiter doct. & probatur in iuribus præallegat. Qui autem sint casus liciti, in quibus potest fieri alienatio: vide bonam gl. xij. q. ij. in summa. Si autem alienatio sit in casu licito: puta pro debito ecclesiæ, & seruatur solennitas: quia præcessit tractatus, si ecclesia enormiter lęditur in contractu, potest petere in integrum restitutionem: vt in. d. c. ad nostrã j. de reb. eccle. non alie. & in. c. j. & ij. de in integ. rest. li. vj. ¶ † Vltimò scias, ꝙ hîc cadit no. q. [a]

9 a vtrum solus Prælatus posit repudiare legatum factum ecclesiæ, maximè de rebus immobilibus? & videtur ꝙ nõ incontinenti etiam ecclesiæ ignoranti fuit acquisitũ dominium rei legatæ. l. cum pater. §. furdo. ff de le. ij. l. à Tio. ff. de fur. ergo Prælatus non potest alienare: quia alienaret rem acquisitam ecclesię. & de hoc videtur casus multum notabi. in simili in. l. magis. §. fundus. ff. de rebus eorum. vbi dicit tex. ꝙ pupillus nõ potest repudiare fundũ sibi legatum: cũ non possit alienare rem suam. Videtur ergo quòd ex repudiatione sequatur alienatio. sed

b hoc non obstante contrariũ consuluit [b] Fede. consil. ix. mouetur principaliter, quia dominium non est acquisitum ecclesiæ ante acceptionem legati: vnde repudiando potius non acquirit, quàm alienat. sed in non acquirendo, nõ requiritur solennitas. Pro hoc facit. c. s̃. proxi. vbi solennitas requiritur, cum alienatur res, quæ possidetur ab ecclesia: & non est par eademq; ratio, non lucra capere, & quęsita perdere. l. si sponsus. in §. si maritus. ff. de donatione inter vir. & vxo. Sed ad §. fundus. qui multum vrget, specificè non respondet: sed tenendo conclusionem suã quæ satis potest sustentari, potest dici, quod loquitur in pupillo, qui nõ habuit administrationẽ rerũ suarũ. secus in Prælato. vnde quemadmodũ tutor tenetur, si potuit acquirere pupillo, & non acquisiuit. l. quicquid. C. de arbit. tute. ita Prælatus: vt est bo. tex. cum gl. xij. q. iiij. in. c. ij. & pro hoc allego primò gl. xvj. q. vj. in fi. quæ dicit, ꝙ in acquirendis Prælatus potest facere conditionem ecclesiæ deteriorem. Idem dicit Innoc. in. c. ij. de donat. ad idem. c. quoniam. de deci. vbi solus Prælatus donat decimas noualiũ, quę oriuntur intra diœcesim suam, ex quo non sunt acquisitæ certę ecclesiæ. sed vt dixi, si Prælatus sine causa repudiauit, potest compelli, vt satisfaciat ecclesię de suo. Posset tamen in contrarium adduci. l. qui

c actionem habet. ff. de reg. iur. vbi dicit text. ꝙ habens actionẽ ad rem, videtur habere ipsam rem: ergo sicut Prę latus nõ potest alienare solus rẽ: ita nec ipsam actionem. Sed potest responderi per capitulũ precedens: fateor tamen, ꝙ casus dubius est. Et notabis bene & tene menti.

d e

SVMMARIVM.

1 *Episcopus non potest parochiales ecclesias, vel earum obuentiones etiam cum consensu patroni conferre alicui monasterio, sine consensu Papæ vel capituli sui.*

2 *Decimæ & omnes obuentiones spirituales, quæ fiunt intra ecclesiam parochialem, cedunt presbytero parochiano: etiam si fiant alicui imagini, vel capellæ existenti intra parochiã.*

Oblationes factæ in aliqua ecclesia, censentur factæ contemplatione ecclesiæ: & non celebrantis in ea.

Relictum factum Episcopo ab extraneo, videtur factum contemplatione ecclesiæ.

3 *Episcopus potest cum consensu capituli imponere pensionem ecclesiæ abundanti, ad sustentationem ecclesiæ indigentis.*

Altare vnum discooperire, vt aliud cooperiatur, non est licitũ.

4 *Episcopus an possit dare alicui ecclesiæ quinquagesimam vel centesimam sine consensu sui capituli. 6.*

Episcopus quando vult de nouo constituere aliquam ecclesiam, vel reformare in nouam regulam, debet habere consensum capituli.

Episcopus ecclesiam constructam cum consensu capituli, potest illam dotare sine eius consensu.

5 *Alienatio rei ecclesiasticæ, quæ debet fieri ex necessitate iuris, non requirit illas solennitates, quæ requiruntur in alia alienatione.*

CAP. IX.

1 PAstoralis. ¶ † Episcopus parochiales ecclesias, vel obuentiones ipsarum, etiam de consensu patroni sine consensu capituli sui monasterio conferre non potest. Cõmunis diuisio. secunda ibi: *ad quod.* ¶ Casus literalis. Episcopus Helien. fecit talem quæstionem do. Papę: Authoritate Dyonisij parochiæ fuerunt limitatæ & distinctę: vt prouentus cuiuslibet parochię in vsus cederent ministrorum: quæsiuit vtrum liceat Episcopo sine authoritate Papæ, vel sine consensu capituli, conferre viris religiosis obuentiones alicuius parochialis ecclesię reseruata sustentatione vicarij? Secundò verò fecit aliam quæstionem. Cũm Lateranen. concilium

c prohibeat nouam pensionem imponi ecclesijs, vel vetere augeri: quæsiuit Episcopus, vtrum Episcopus possit religiosis locis totam ecclesiam, vel de nouo conferre, vel aliquam portionem de consensu patronię? Ad hoc respondet Papa, quòd Episcopus, nec primum, nec secũdum facere potest sine licentia Papæ, præter capituli sui voluntatem: salua constitutione canonica, quæ dicit, quòd Episcopus potest conferre pijs locis quinquagesimam portionem. Bernar. ¶ Nota primò, quòd diuisio parochiarum fuit facta authoritate Dyonisij Papæ: vnde primò parochiæ non erant distinctæ, sed sacerdotes simul regebant populum. & de hac diuisione vide text. xiij. quæstione. j. c. j. & ita in primitiua ecclesia erat in Episcopatibus. de quo vide quod not. in. c. cum causam. de probationibus. & per Innoc. in. c. constitutis. de

e appellatio. & vide text. ix. dist. c. j. ¶ † Nota secundò, & tene menti text. quòd ecclesia parochialis fundat intentionem suam de iure communi super omnibus obuentionibus spirtiualibus contiugentibus intra parochiam suam: vt patet ibi: *singularium parochialium prouentus. &c.* Ex quo infert Host. & bene, quòd omnes decimę & oblationes, quę fiunt de parochia, cedunt ecclesiæ parochiali. Ex quo infero ego, quòd si capella esset intra parochiam alicuius ecclesiæ, oblationes ibi factæ non cedunt

c capellæ, sed ecclesię parochiali. [c] Adduco tex. per locum à speciali. in. c. ad audientiam. el. j j. de ecclesijs ædifican. Infert etiam dominus Antonius, quòd si fit oblatio imagini [d] depictæ [e] in muro alicuius parochiæ: quòd tales

d e oblationes cedunt ecclesiæ parochiali. & notaj. sub rubrica de parochia. & ita sæpe de facto interrogatus, respondi: & vt dixi, bene facit text. in. d. c. ad audientiam. & quod ibi dicam. Nam si oblationes factæ capellę seu altari cedunt ecclesię parochiali, & non presbytero capellę, fortius oblationes factę imagini, quę est depicta in muro priuato. Nam laicus non est capax horum iurium spiritualium, nec fiunt domui priuatæ, sed ob reuerentiam Dei ad cultum diuinum. Administrationem autem horum spiritualium habet presbyter parochiæ intra parochiam suam: vt hîc. & in. d. c. ad audientiam. quod bene nota. quia quotidie de facto accidit. Et per hoc etiam dici potest, quòd si celebranti intra ecclesiam alterius, fiunt oblationes: quòd tales oblationes cedunt Rectori ecclesiæ & non celebranti. Pro hoc facit. c. requisisti j. de test. vbi relictum factum Episcopo ab extraneo, videtur factum contemplatiõe ecclesiæ: ita oblationes factæ celebranti, videntur factæ inituitu ecclesiæ. Nam oblationes faciunt parochiani propter onera sacramentorum. de conse. distinct. j. omnis Christianus. cum gloss. & vide quod not j. de paroch. super rubric.

3 ¶ † Not. vlterius & tene menti istum tex. quòd Episcopus cum consensu capituli sui, potest imponere pensionem ecclesiæ abundanti, soluendam ad sustentandam

SEB. SAPIA.

a Notabils quæstio. Vide Alex. & Ias. in. l. lega. ff. de leg. j. Abba. in. c. j. §. de dolo & cont. Bal. in. l. j. in. x. q. c. qui admitt. in. l. is. qui hæres. §. fi. ff. de acqui. hære. & Fede. de fe. in cons. ix. & Ang. in cõs. lxxx. & in consil. xcj.

b ¶ Contrarium cõsuluit. Adde, ꝙ idẽ tenet Ro. consil. lxxxiij. de quo Lap. alle. xxvj. Ancha. consil. cxxxv.

c ¶ Ecclesię parochiali. Adde quod voluit Lapus alle. lviij. & xlij. Calde. consij. de deci. do. Car. cõsi. lxxxviij.

SEB. SAPIA.

d ¶ Imagini. Vide Fel. latè in. d. c. dilectus. col. j. de offic. ordi. Troylũ malluitiũ in tracta. oblationum. in pe. q. & Mari. Soci. in tract. de oblatio. in xiij. libel Io. Anto. Francisc.

e ¶ Depictæ. Adde quod voluit alleg. Flo. in. l. statuę. Et adde, ꝙ oblationes factæ in missa Episcopi, vel Archiepiscopi celebrãtis in ecclesia etiã exẽpta, debentur ipsi Episcopo: vt per Car. in. cle. ij. in fi. de priuile. & quid contineatur appellatione oblationũ: vide Inn. in. c. eum inter. de ver. sig. Et adde, ꝙ tales oblationes factæ ecclesiæ, vel altari, non possunt capi à laicis: vt in. c. sanctorum. x. q. j. nec etiã per eos conferuari, nisi de licentia Papæ, vel Episcopi: vt in. c. per laicos. & in. c. si eadẽ causa & quæstio. Adde tamen, ꝙ si imago Christi & sanctorũ proijcitur in terrã, est pœna arbitraria: vt in in. c. cum canonici. de offi. or. in. fi. & tene menti, ꝙ tales sanctorum imagines representant ipsos sanctos. & propter illos sunt venerandæ non adorandæ: vt in. c. Prælatum. de cons. dist. iij. & in. c.

venerabilis. de consec. dist. ij. & vide do. Car. in. de. j. in §. excellentissimo. de reliqui. & vene. san. & quãuis imagines possint haberi in domo priuata ob deuotionem, non tamen potest ibi celebrari sine licentia Papæ vel diœcesani: vt in. c. quicun q̃. de consec. dist. j.

a ¶ Reformare. Ad. de Cal. consil. xij. de reb. eccl. nõ alie.

b ¶ Inferiores. Ad. de Fede. consil. lxxviij. & ibi qui dicantur inferiores. Anto. Francisc.

c ¶ Generalia. Circa hoc quod dicitur de concilio generali, dicas primò q̃ illud non potest cõgregari, nisi per a Papã, vel de eius mandato: vt per Bal. in tra. schisma. in. xv. col. & illi soli potest se Papa subijcere, vt in. c. si incompetenter. ij. q. vij. Et addequòd laici quoties ipsi Papæ congreganti cõcilium videtur, possent vocari ad illud pro negotijs peragendis in concilio pro arbitrio ipsius Papæ & cõcilij congregati: vt plenè traditur in d. tract. Et adde q̃ ipsum concilij generale, cui Papa præest, non potest recusari pro suspecto: vt in. c. cuncta per mundum. ix. q. iij. & in. c. licet ex suscepto. de fo. compe. & per gl. in. c. in singulis. de stat. mo. per Phi. Fran. in. c. postremò. in. viij. q. de ap.

vitam religiosorum. Et sic habes, q̃ non solùm Papa, sed etiam Episcopus potest imponere pensionẽ ecclesiæ. & intellige, quando detracta pensione ecclesiæ potest congruè viuere: aliâs autem non habet discooperire vnũ altare, vt aliud cooperiatur: vt in. c. cum causam. de præb. & vide quod dixi in. c. extirpandæ. in fi. eo. ti. vbi bo. tex.

¶ † In gl. in ver. constitutione. in fi. Conclusio ergo glo. est, licet multum vid eatur dubitasse: q̃ quinquagesimã seu centesimã Episcopus potest conferre absq̃ cõsensu capituli sui: & intellige in casu. c. apostolicæ j̃. de don. Nã si vult monasteriũ construere de nouo, vel ecclesiã secularem facere religiosam, permittitur ei à iure, vt possit pro dote donare quinquagesimã partem suorũ redituum. Si verò ecclesiã ante constructam vult magnificare pro suis sepulturis: tũc potest donare centesimã portionem. & hęc litera facit pro opi. gl. Nã exceptio debet esse de regula: vt no. super rub. de reg. iu. lib. vi. vnde cũ Papa faciat hîc regulã: vt Episcopus non possit quinquagesimã donare de rebus ecclesiæ sine voluntate capituli sui: & excipiat donationẽ istius quinquagesimæ, vel centesimę: ergo hæc donatio potest fieri sine consensu ipsius capituli. & hanc opi. tenuit Gof. hîc, & in summa eo. §. fi. ne quis decipiatur authoritate iuris. xxiij. q. iij. c. qui peccat.

¶ Pet. & Abb. pro cõcordia opi. & iurium, de quibus in gl. distinguunt: q̃ aut Episcopus vult de nouo construere ecclesiã, vel eam reformare[a] monasticis regulis: & debet habere cõsensum capituli. pro hoc videtur tex. xij. q. ij. in. c. si Episcopus. Aut ecclesiã iã cõstructã per se vult dotare: & tũc potest sine cõsensu capituli. & ita loquitur hic in. c. bonæ rei. Nã hoc casu Episcopus est obligatus ex quo ecclesia constructa est: vt in. c. quòd sicut j̃. de eccl. ædifican. & intellige quando Episcopus construxit prius cũ consensu capituli: quia tunc obligatio est orta respectu vtriusq̃. hæc opi. placet Io. An. & cõmuniter do. seq. Et ratio huius distinctionis est: quia in hoc vltimo casu alienatio est necessaria. Ideò non est necesse seruare aliã solennitatem: sed in primo casu alienatio est voluntaria: cũ non sit adhuc orta aliqua obligatio. ¶ † Et ex hoc colligę, q̃ vbi imminet alienatio ex necessitate iuris, non est seruãda solennitas: secus vbi est volũtaria licet immineat propter necessitatẽ hominũ. Nã hîc loquitur tex. de alienatione propter necessitatem religiosorũ: sed quia est voluntaria quo ad Episcopũ, requiritur consensus capituli.

¶ † Sed dubitatur extra gl. nũquid Episcopus possit donare istam centesimã, vel quinquagesimã, de rebus ecclesiæ inferioris: & maximè quando vult magnificare ecclesiã pro sepulturis suis? tenet hîc Inn. q̃ non: quia iura loquuntur de reditibus Episcopi: vt in. d. c. bonæ. & d. c. a postolicę. Pe. consuluit contrariũ in Auinione: vt refert Abb. in. quæst. facti. Sed dicit Egi. q̃ hoc videtur sibi extraneum. Iste tex. optimè facit pro opi. Pe. Nã hîc quęrebatur de alienatione rei inferioris ecclesiæ: & Papa excipit casum donationis quinquagesimę: ergo illam potest facere sine consensu capituli sui: sed quia iura de hac materia loquentia semper facunt mentionem de reditibus Episcopi, non extenduntur iura illa per hanc generalitatem. & exceptio hîc posita intelligitur generaliter: vt illam donationem de reditibus suis possit facere sine consensu sui capituli. &c.

Laicus quando interesse possit concilio generali, quod facit Archiepiscopus.

CAP. X.

ET si membra. ¶ † Ad concilia prouincialia vocari debẽt & admitti cathedralium ecclesiarũ capitula. Prima pars ponit querelã. secunda prouidet ibi: *visum*. ¶ Casus literalis. Statutum fuit in concilio generali quod habetur j̃. de accu. c. sicut olim. q̃ Metropolitani singulis annis debent prouinciale concilium celebrare. Archiepiscopus Senonen. & suffraganei eius, ad concilium illud nou recipiebant procuratores & nuncios cathedralium ecclesiarum. vnde capitula cathedralium ecclesiarum Senonen. prouincię, depositorum super hoc coram domino Papa quæstionem. Scribit Papa Archiepiscopo & suffraganeis eius, dicens: q̃ capitula prædicta ad huiusmodi cõcilia debeant inuitari. & eorum nuntij ad tractatum admitti: & præcipuè super his, quæ contingunt ipsa capitula. Et ratio est: quia cùm Archiepiscopus & Episcopus sint vnum corpus cũ capitulis suis: & ipsi caput: sine mẽbris suis talia, vel alia nõ debent facere. Ber. ¶ † Nota primò, q̃ clerici inferiores[b] necessariò non vocantur ad concilium prouinciale. Nã hîc statuitur speciale in capitulis ecclesiarum cathedralium: quinimo Inno. multum vacillat in. c. graue. de præbend. nunquid de necessitate ista capitula sint vocanda ad concilium prouinciale. sed ego tenui, q̃ sic: & allegaui hunc tex. qui optimè probat, vt patet per verbum debeant: quod regulariter est necessitatiuum: vt dicit glos. nota. in clem. attendentes. de statu. reg. Sed pondera bene istum tex. qui non ponderatur in hoc ab aliquo. quòd ista capitula solùm admittuntur ad tractatum: non dicit ad iudicandum vel ad decidendum. Vnde puto, q̃ soli Episcopi in hoc concilio sint iudices. imò dubitatur de suffraganeis: vt sint potius assessores: & Archiepiscopus solus iudex. De quo dic, vt no. in. c. graue. & ibi dixi. Et non sine ministerio tex. dicit hîc, q̃ debent inuitari. Nã si necessariò concurrerẽt ad disponendum nõ solùm inuitarentur: sed compellerentur ad veniendum, sicut cõpelluntur Episcopi: vt probatur in. c. si Episcopus. &. c. placuit. xviij. dist. Et no. istam consyderationem: quia valet multum ad perscrutandum, nunquid clerici existentes in concilio generali admittantur solùm ad tractatũ: an admittantur ad decidendum, & debeant compelli ad veniendum. ¶ † Not. ibi: *procuratores eorum*. q̃ capitula possunt comparêre in concilio per procuratores. & hoc ideò: quia de facili non possunt per se cõparêre. Alij verò, qui necessariò debent interesse, & non detinentur aliquo impedimento, debent comparêre personaliter, & non per procuratores: nisi in casu necessitatis: vt probatur in. d. c. si Episcopus. & c. placuit. & sic nõ. q̃ ex causa quis posset comparêre in concilio per procuratorem. & probatur in. c. apostolicæ. de re iud. libr. vj. & qui debeant interesse in isto concilio prouinciali, & qui in synodo episcopali: Vide per Inno. in. d. c. graue. ¶ † Not. vltimò ibi; *maximè*. q̃ etiam in negotijs nõ contingentibus capitula debent admitti ad tractatũ concilij. ¶ † Et no. semper glo. fi. hîc: quia ponit tres casus, in quibus laicus admittitur ad cõcilia generalia.[c] ¶ † Primus casus, si specialiter inuitetur. & sic intellige gl. in. c. Adrianus. Et no. bene: quia ex hoc poteris soluere cõtrarium multorum iuriũ, in quibus legitur laicum fuisse admissum ad concilium: vt intelligatur, q̃ specialiter fuerint inuitati non de necessitate. ¶ Secundus casus, si tractatur causa fidei. ¶ Tertius, si tractatur de causa matrimoniali: quia matrimonium tãgit eos. ¶ Et ex hoc vltimo casu potes elicere regulam generalem, q̃ vbicunq̃ in concilio contractarentur negotia tangentia ipsos laicos, poterunt laici in-

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Archiepiscopus quando facit concilium prouinciale, debet admittere capitula cathedralium ecclesiarum. 4. non vt iudicent: sed vt assideant.*
2 *Episcopi compelluntur venire ad talia concilia prouincialia: capitula verò ecclesiarum cathedralium inuitantur: non autem compelluntur.*
3 *Cmparêre quando aliquis ex aliqua necessitate nõ potest personaliter in concilio: potest comparêre per procuratorem.*

ci interesse concilio. Sed aduerte: quia Io. An. multũ restringit hoc dictum. dicit enim, q̃ in istis casibus exceptis laici admittuntur: vt audiant, non vt iudicent, vel doceant. ar. lxij. dist. c. docendus. Item tenet, quòd in istis casibus non sit necesse vocare laicos: cùm possunt statuta concilijs eis intimari in prædicationibus. & dicit, quòd quando tractantur negotia ecclesiæ, vel correctiones clericorum, debent laici excludi. arg. in. c. Massana. de elect. & in extrauag. Bonifacij. viij. c. nõ debet. quæ verba sem per no. in in practica. Et inquantum dicit Ioã. An. quòd a debent admitti, vt audiant: [a] credo, quòd admittantur, vt consulant: & vt materiam tractent maximè, quando sunt periti. hoc videtur probari. xxxj. q. vj. c. ad sedem. vbi Papa vocauit iuristas laicos & Canonistas ad defensionem iurium super illo puncto, non tamen vt audirẽt sed vt consulerent. Ad idem tex. pulcher. in. c. ad apostolicæ. de re iudi. lib. vj. vbi Papa pollicebatur se vocaturũ ad concilium Reges & Principes seculares & ecclesiasticas personas: vt cum consilio concilij disponeret, vocat ergo laicos, vt consulant: nec pro nunc vlterius me extendo: dicetur plenius in disputatione.

De his, quæ fiunt à maiori parte cap. Rubr.

¶ Continuatur ad præcedentia hoc ordine. Suprà visum est de his, quæ fiunt à Prælato & capitulo: sed quia quædam pertinent ad capitulum tantùm, in quibus peragendis sæpe discordant: & dubitari potest quid iuris: meritò subijcitur hæc rubri. Et no. ex hac cõtinuatione & diuersitate titulorum: q̃ appellatione capitu b li, [b] non propriè comprehenditur Prælatus. de quo vide quod plenius dixi in. c. post electionem. de concess. præbend. meritò sequitur nigrum.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Maior pars capituli, vel collegij, quod facit, non impeditur à minori parte: nisi aliquid rationabile alleget, & probet. 5.*
2 *Appellare non potest sine causa minor pars ab illo, quod fuit ordinatum à maiori parte capituli. & nu. 6.*
3 *Maior & senior pars copulatiuè requiritur in negotijs ecclesiæ explicandis. 11.*
4 *Quod committitur voluntati liberæ vel propriæ alicuius: intelligitur de voluntate non regulata aliqua ratiõe. hinc est, quòd non posset peti reductio ad bonum virum.*
7 *Consuetudo iurata, vel statutum, per singulos de vniuersitate, potest non obstante iuramento tolli ab omnibus de ipsa vniuersitate.*
Iuramentum, quod præstatur à singulis, ligat ipsos singulariter contrauenientes: non autem collegialiter.
Princeps si tollit statutum, quod ignorat fore iuratum: non censetur tollere iuramentum.
Accessorium remanet aliquando sublato principali.
8 *Consuetudo, vel constitutio capituli, etiam iurata, disponens quòd omnes de capitulo, vel saltem duæ partes debeant consentire, & aliter actus non teneat: non valet.*
9 *Iuramentum tendens contra vtilitatem ecclesiæ, non est seruandum: imò dicitur potius periurium.*
10 *Iuramentum temerarium quos effectus producat. 17.*
11 *Potestas vniuersitatis remanet penes non delinquentes, licet numero pauciores.*
12 *Minor pars quando contradicit maiori parti, habet causam contradictionis probare coram superiore ipsorum, non autem coram ipsa maiori parte.*
13 *Contradicens actibus, qui geruntur in vniuersitate, quibus casibus teneatur appellare: & quos effectus operetur talis appellatio.*
Consentire quoties aliquis non vult in aliquo actu gerendo per vniuersitatem, debet expressè contradicere: alias habebitur pro consentiente quo ad peccatum.
14 *Capitulum non potest statuere sine consensu Episcopi: nisi statutum concernat facta ipsius capituli tantùm.*
15 *Absentes non sunt vocandi, quando ipsorũ vniuersitas facit statutum, nisi statutum concerneret negotia multum ardua.*
Contra absentes præsentes non possunt aliquid statuere.
Absentes quibus casibus sunt vocandi.
16 *In negotijs vniuersitatis debent esse ad minus præsentes duæ partes ipsius: & illarum duarum partium consentire, vel dissentire maior pars.*
Cõtemptus vnius nõ vocati, retractat omnia gesta in vniuersitate. nã plus obest contẽptus vnius, quàm cõtradictio multorũ.

CAP. I.

CVm in cunctis. ¶ † Ordinatio maioris partis capituli per cõtradictionẽ & appellationem minoris partis, nil rationabile opponentis impediri nõ debet. h. d. vel clarius sic. In vniuersitatibus ecclesiasticis præualet regulariter, quod fit à maiori parte, nisi minor pars rationabiliter contradicat. Et primò ponit factum reprehensibile. Secũdò prouidet per statutum ibi: *quocirca*. ¶ Casus literalis. In quibusdam ecclesijs minor pars clericorum non secundum rationem, sed propria voluntate potius impediebat ecclesiasticã ordinationem, quod nimis graue & dignum erat reprehensione: cùm ordinationibus ecclesiarũ semper debeat præualere, quod à maiori & saniori parte capituli fuerit ordinatum. Ideoq̃ statuit Concilium Lateranen. vt nisi à pauciotibus & inferioribus aliquid rationabiliter obiectum fuerit & ostensum † appel. re. præualet, & suum cõsequatur effectum, quod à maiori parte capituli fuerit ordinatum: non obstante, si aliquis dicat se iuramẽto astrictum ad obseruandam ecclesiæ suæ consuetudinem: quia non sunt dicenda iuramenta, sed potius periuria sue temeraria iuramenta, quæ in damnum ecclesiæ & cõtra sanctorum patrum veniunt institutа. Et si aliquis cõ d suetudines, quæ nec ratione iuuantur, nec canonicis cõsonant institutis iurare præsumpsit à perceptione dominici corporis, donec pœnitentiam egerit, sit pœnitus alienus. Ber. ¶ † No. ibi: *pluribus & sanioribus*. quæ verba iterum in tex. repetuntur: quòd duo requirũtur ad hoc, 3 vt valeat gestum in capitulo. Primò, q̃ maior pars decreuerit. Secundò, q̃ illa maior par sit senior: [c] scilicet respectu concilij & materiæ subiectæ. de quo vide quod no. in. c. ecclesia. el. ij. de elec. ¶ No. ibi: *fratribus*. quòd canonici & omnes collegiati possunt dici fratres: & olim omnes Christiani appellabantur fratres: quia propter lauacrum regenerationis, scilicet baptismatis, omnes habent vnum patrem scilicet Deum. sunt ergo fratres in Christo. xj. q. iij. c. ad mensam. & vsq̃ ad tempus concilij Niceni omnes, qui sunt Christiani, appellabãtur fratres: vel discipuli: ab illo concilio citra dicti sunt Christiani: vt est tex. cum gl. in. c. ij. xxiij. dist. & legitur & not. in acti 4 bus Apostolorum. ¶ † Tertiò no. ibi: *non tam de ratione, quàm de propria voluntate. & c.* significatum horum verborũ, *committo hoc propriæ voluntati*. denotant enim propriam voluntatem [d] absolutam & liberam, non regulatam ratione: ideò non posset peti reductio ad arbitrium boni viri. Et facit pro statuto scholarium, quo cauetur, quòd Rector in examine non teneatur aliquid soluere collegio: nisi prout processerit de sua propria voluntate. facit tex. in. l. fideicommissa. §. quanquam. de leg. iij. & 5 quod no. Bar. in extrauagan. ad reprimendum. ¶ † No. ibi: *obiectum fuerit & ostensum*. q̃ ad impediendam ordinationẽ maioris partis nõ sufficit aliquid rationabile opponere: sed oportet q̃ obiectũ ostendatur, & probetur. Et ex hoc no. à cõtrario, q̃ nõ semper valet ordinatio maioris partis. Nã vnus solus posset ratione motus impedire ordinationem totius vniuersitatis: & appellare potest. si opus est: & per superiorẽ illã ordinationẽ retractari face

a ¶ Vt audiãt. Ad. de, vt per Cal. cõs. vj. de constit.

SEB. SAPIA.

b ¶ Appellatiõe capituli. Vide Feli. in procę. Gre. col. iiij. ver. nec obstat. & in. c. dilecti. ij. de maior. & obedien. post. d. Abba. ibi.

ZACHARIAS.

c ¶ Quòd illa maior pars sit fanior. Adde Iac. rebuf. in l. exactores. nu. 2. & ibi in apo. Cel. in versicu. maioris partis. C. de fusce. & archa. lib. x. eundem in l. nominationem. num. 4. de deci. eo. lib. & Anto. cons. singula. fusis in verb. vniuersitas. incip. quod fit à maiore parte.

d ¶ Voluntatem. Adde hîc, quæ posui in apo. in rubr. de arbit. edita per Ludo. Ro.

SEB. SAPIA.

d ¶ Propriam voluntatẽ. Vide Bar. & Moder. in l. cẽtesimis. §. fin. ff. de ver. obl. cum multis accumulatis per do. Feli. in. c. canonum statuta. co. x. viij. vers. & si dicatur committimus voluntati tuæ. ŝ. de constitu.

re. Ad hoc. xxxj. dist. in. c. Nicena. ¶ † No. ibi: *appellatione remota.* ꝙ sola appellatio interposita in vniuersitate per minorẽ partẽ, nõ impedit ordinationẽ maioris partis: valet tamen appellatio in effectu, si est rationabilis: quia ꝓbata ratione appellãdi, cassabitur dispositũ per maiorẽ
7 partẽ. Nota ibi: *ecclesiæ suæ consuetudinem. & c.* ꝙ canonici, seu vniuersitas possunt ex causa tollere consuetudinẽ
a ecclesiæ, a etiã iuratã. & in hoc tene mẽti istũ tex. & vide gl. no. in. c. in his. xj. di. Et idẽ dicit Io. an. hic, in statuto: vt iuramentũ, quo singulares firmãt statuta collegij, vrgeat duntaxat remanentibus statutis: sed eis sublatis per vniuersitatẽ tollitur iuramẽtũ, quasi iuramentũ liget singulos singulariter cõtrauenientes: secus aũt si conueniunt collegialiter, tollendo statuta. & hoc verbũ not. & vide quod plenè dixi in. c. dilecto. s. de prẽb. vide tamẽ in hoc gl. valde no. in. c. cũ non deceat. de elec. li. vj. quæ dicit, ꝙ si superior tollit statutũ vniuersitatis iuratũ, non faciendo mentionẽ de iuramẽto, tenẽtur nihilominus illi de vniuersitate ad obseruantiã iuramenti: ex quo iuramentũ est tale quod potest seruari sine peccato: vt puta concernens cõmodum singulorũ. Et hoc ideò, quia in dubio nõ est præsumendũ superiorẽ voluisse tollere iuramẽtũ. & est vnũ dictũ satis mirabile: vt statuto sublato remaneat iuramentũ accessoriũ. Sed vide motiua prædicta in glo.
8 ¶ † Vlterius no. ex eo verbo, *secundum cõmunem intellectũ.* ꝙ non valet consuetudo capituli etiam iurata dispo- 14 ¶ † In gl. in ver. *constitutum.* no. ex hac gl. iuncto tex. ꝙ ca nens, vt omnes de capitulo debeant cõcordare: b & ꝙ ali pitulum potest sine prælato facere statutũ. Intellige, vt ter non valeat actus. Nã talis cõsuetudo est cõtra vtilitaiuletur gl. quando per statutũ nõ mutatur status eccletes ecclesiarũ: cũ hominẽs sint faciles ad discordiã. viij. q. siæ: sed concernit duntaxat facta ipsius capituli: aliãs non j. nec nouũ. vnde sæpe impedirẽtur vtilitates ecclesiæ, si valet statutũ sine consensu prælati. vide tex. & ibi plenè dispositũ à maiori parte nõ haberet effectũ. Et ex hoc in per Inn. in. c. cũ consuetudinis. de consue. & vide bo. glo. fero ꝙ in vniuersitatibus ecclesiasticis nõ valet statutũ, in. c. ij. de verb. sig. li. vj. & dic, ꝙ etiam vniuersitas infesic nec cõsuetudo: vt duæ partes ad minus debeãt cõcorrior non potest facere statutum in arduis sine consensu dare, semper præualere debet dispositũ à maiori parte: Episcopi propter coniunctionem, quæ est inter Episdũmodo illa pars sit sanior. pro hoc facit. c. licet in fi. s. de pũ & ecclesiam inferiorem. Ita not. voluit Inno. in. c. reelect. & vide tex. & gl. in. c. sicut. eo. ti. li. vj. ¶ † Not. ibi: 15 quisiti. insi. de rest. & c. cũ accessissent. de cõsti. ¶ † No*sed potius periuria censentur.* Vnã regulam in materia iura- ta secundò, ꝙ in editione statuti fiendi per vniuersitatẽ, menti, quòd omne iuramentũ tendens contra vtilitatẽ omnes debent esse præsentes. ita per aliquos solet alecclesiæ non ligat, sed potius censetur periuriũ. Et facit legari ista gl. & mordetur secundũ hunc intellectũ à pleri pro his rectoribus secularibus, qui iurant seruare statuta ciuitatis, in quibus sunt aliqua cõtra libertatẽ ecclesiasticã, & vtilitatem. & vide bo. tex. in. c. j. de iureiur. li. vj. Et facit iste tex. quòd iuramentũ tendens in damnũ ecclesiæ non ligat, etiam si per aliũ posset cõsuli ecclesiæ. De quo vide quod dixi in. c. cũ venissent. c de insti. & facit. c. peruenit. de iureiu. ¶ † No. in fi. literæ ꝙ temerè iurans peccat mortaliter: & debet inde agere pœnitẽtiã. de qua pœnitentia vide tex. cũ gl. xxij. q. iiij. c. qui sacramẽta. Et vide de effectu huius iuramenti temerarij, quod no. glo. in. c. florentinum. lxxxv. dist. ¶ † In gl. in verb. *rationabili ter.* ibi: *sed maior pars est illa.* & videtur gl. velle, ꝙ sanior pars sit maior. quod est cõtra istũ tex. qui requirit maiorem & saniorẽ partẽ: vt in. c. quia propter. de elec. Dicergo, ꝙ licet minor pars posit ex ratione impedire decretũ maioris partis: non tamen potest aliquis disponere nomine totius vniuersitatis: nisi maior pars esset priuata, propter delictũ suũ: quia tunc potestas totius vniuersitatis resideret in non delinquentibus: d vt. c. bonæ. & in. c. cũ nobis. eo. tit. cum simi. & c. gratum. de postula. prælato.
12 ¶ † In gl. in versi. *ostensum.* ibi: *coram superiore.* no. bene gl. quòd minor pars contradicens non tenetur probare cõrã maiori parte rationem suæ cõtradictionis. Quod expresse volunt doc. tum, quia maior pars non est iudex: tũ quia est suspecta minori parti contradicenti. adeatur ergo superior ipsius corporis, seu vniuersitatis: vel eligantur arbitri. arg. c. secundò requiris. de appell. ¶ † Et cadit hæc quæstio hîc tractata per doc. Nunquid contradicens teneatur appellare: vel nunquid nolens consentire gestis per maiorem partem teneatur contradicere? Inno.
16 tex. & illam gl. qui non solet ad hoc allegari. ¶ † Tertiò not. ex hac gl. quòd regulariter in negotijs vniuersitatis ad minus debent esse præsentes duæ partes. Circa quod instant hîc doct. Nam aliqui antiqui requirunt solũ maiorem partem, per istum text. & per. l. quod maior. ff. ad munici. sed Ioan. And. inhæret glo. & dicit, quòd non vocandi, non computantur in numero duarum partium. De quo vide in clemen. quod circa. de elect. Dic clarius

& latius,

SEB. SAPIA.

a ¶ Consuetudinẽ ecclesiæ. vide Ale. in consi. xvij. inci. visis capitul. col. j. in. ij. vo. & in cons. xvj. inci. ponderatis narratis. col. ij. in. iij. vo. Felin. in. c. cum accessissent. col. vij. in glo. ij. s. de constit. vbi ponunt quòd statuẽtes possiunt reuocare statutum iuratum.

b ¶ Concordare. Adde. Oldr. consi. cclix.

c ¶ Cum venissent. Adde quæ ibi posui.

d ¶ In non delinquentibus. Adde quod pulchrè voluit Ro. penul. co. consil. cc clij.

SEB. SAPIA.

e ¶ Tacens. Hoc dictum sequitur do. Abb. in. c. ij. j. de loca. & c. dilectus. ij. j. de simo. & in. c. ij. s. tit. proxi. & d. Alex. in. l. quæ dotis. ff. solut. mat.

f ¶ Non sint vocãdi. Adde videndũ Cal. consil. iiij. hic eo. ti. vbi dicitur di screpare à dictis Abbatis hîc.

ZACHARIAS. Adde Iac. reb. in. l. fi. num. 2. & ibi in apo. Celsad eum. in versic. absentes. C. de li. x.

Cap. Quæsiuit. De his, quæ fi. à maio. par. cap. 91

& latius, quòd ad validitatẽ actus ad minus duæ partes vocandorum debent esse præsentes. Ita intelligi debet l. nulli. & l. planè. ff. quod cuiusq; vni. no. Et ex illis duabus partibus oportet necessariò maiorẽ partẽ cõsentire, 2 Ita intellige istum tex. & d. l. maior. Ex quo no. nõ esse necesse ad validitatem actus, ꝙ maior pars hominum de vniuersitate consentiat, sed sufficit maior pars horũ, qui sint in vniuersitate dũmodo præsentes constituant duas partes. Nã duę partes repręsentant totam vniuersitatem vt in dictis iuribus. & in. l. iij. C. de decre. ab ordi. facien. Dico tamen, quòd si aliquis de vniuersitate fuerit contẽptus, potest consequendo contemptum facere actũ retra 3 ctari: quia plus obest contẽptus vnius, quàm contractio multorum. in. c. ꝙ sicut. & c. bonæ. de elect. & vide circa hoc, quod dixi plenè in. c. cũ nobis. & in. c. in causis. de electi. ¶ In glos. fi. ibi: *restringenda sunt.* ad hoc vide text. in
17 c. j. de iureiu. li. vj. ¶ † Et in fi. gl. no. quòd temerè iurantes, sunt periuri. sed dic, quòd impropriè sunt periuri: vnde propter hoc non priuantur beneficijs. & vide de his vltimis, vbi. s. de remis.

SVMMARIVM.

1 *Interdicere ecclesiam non spectat ad canonicos: sed ad Episcopum cum capitulo. 3. 7.*

2 *Vox vnius ex collegiatis potest esse potentior, vel ponderosior ratione maioris scientiæ, vel dignitatis: vel temporis receptionis.*
Canonici siue collegia dicuntur maiores, vel minimi respectu scientiæ vel dignitatis, vel temporis receptionis.

3 *Capitulum non habet iurisdictionem in singulares canonicos, nisi præscripserit.*
Capitulum debet congregari ab antiquiore canonico.
Episcopus habet totam iurisdictionem, quam explicare debet: quandoq; cum consilio: quandoq; cum consensu capituli.
Papa habet Cardinales coadiutores, sine quibus non explicat ardua: vel non condit legem vniuersalem super statu orbis: licet & penes ipsum sit omnimoda iurisdictio.

4 *Delictum vnius non debet alteri nocere, intellige, vt j. nu. 9.*

5 *Delictũ non debet iudicari nec seuerius, nec mitius, quàm eius qualitas exposcat.*

6 *Pronomen meus, tuus: denotant dominium: licet largè sumendo denotent ius, quod quis habet in re.*
Presbyter parochialis habet iurisdictionem in parochianos in foro pœnitentiæ: non autem in foro contentioso.
Præsbyter parochialis non potest neq; excõicare parochianos iure proprio, neq; ecclesiam suam interdicere.
Præsbyter parochialis potest ex causa cessare à diuinis, si parochianus non soluit decimas, vel alias oblationes solitas.
Ius excommunicandi non potest præscribi à non habente aliquã iurisditionem, vel prærogatiuam, prout est capitulum, Præpositus, vel Archidiaconus.

8 *Ecclesia quo casu potest interdici pro delicto vnius. nam regulariter non potest.*

10 *Interdictum latum contra aliquam ecclesiam ab habẽte potestatem interdicendi, an debeat obseruari ab Episcopo loci.*

CAP. II.

1 Væsiuit. ¶ † Canonicus nõ interdicit ecclesiam, sed hoc facere debet Episcopus cum capitulo. hoc dicit. & secunda pars ibi: *fraternitati.* ¶ Casus litera lis. In ecclesia claromontana obseruabatur, vt si aliquis parochianus pensionem debitam ecclesiæ non solueret: vel clericus aliquis delinqueret: aliquis de canonicis etiã minimus interdicebat ecclesiam sine consensu capituli, & aliorum canonicorum; quæsiuit Episcopus, an hoc fieri deberet. Respondet Papa, quòd interdictum in aliqua ecclesia positum sine consensu Episcopi & fratrum suorum, per aliquem de canonicis, obseruari non debet: nec sustineri, vt ab alijs obseruetur: sed si aliquis deliquerit, ipse puniatur, quia peccata suos authores tenere debent; nec debet vlterius protrahi pœna, quàm delictum fuerit in committente repertum. Ber. ¶ † Nota primò ibi;
2 *ex canonicis etiam minimus.* ꝙ canonicorum quidam dicuntur minimi: & per consequens quidam maiores, seu maximi. Et possunt dici minimi respectu defectus scientię: vel respectu dignitatis: vel respectu ordinis, seu temporis receptionis. & hoc facit pro no. in. c. ecclesia. el. ij. s. de elec. Nam licet omnes sint canonici, tamen ex prædictis vox vnius, est potentior & ponderosior: vt in. c. dudum. el. j. de ele. ¶ No. secundò, quòd particulares canonici, & etiam totum capitulum non possunt sine Episco po subijcere ecclesiam interdicto: nec etiã inducere cessationem à diuinis: nisi aliud habeat cõsuetudo respectu capituli: vt in. c. si canonici. de offi. ordi. lib. vj. & in. c. irrefragabili. in. §. excessus. s. eo. ti. Nam capitulum ex eo, ꝙ non habet iurisditionem in singulares canonicos, licitè potest illam præscribere: vt in. d. §. excessus. & vide no. di ctum Inno. in. c. j. de maio. & obe. vbi tamen non potest 3 multare non venientes: licet reddat eos contumaces. dicit, quòd licet antiquior canonicus habeat cõgregare capa pitulũ a respectu vocis dandę. quod no. Tota ergo iurisdi ctio est in Episcopo: explicatur tñ cũ capitulo, quãdoq; b habito cõsilio: quãdoq; cõsensu. iuxta ea, quę dixi in. c. ino tuit. s. ti. proxi. ¶ Idẽ dicimus in Cardinalibus, vt iurisdi tio sit penes Papã. sed Cardinales dicũtur assistere Papę & coadiutores in officio: nec ardua explicat Papa sine car dinalibus. Pro quo vide tex. in. c. per venerabilẽ. q fi. sint legi. & in. c. fundamenta. de ele. li. vj. vide Io. mo. in. c. super eo. de hęre. li. vj. & quod no. Arch. post Lau. xv. q. j. c. c
b sunt quidam. Vbi ponit mirabile dictum, ꝙ Papa b nõ po test condere legem vniuersalem sine Cardinalibus super statu orbis. sed vide quod plenè dixi in iuribus prędalleg.
4 ¶ † Nota ibi: *cum peccata suos authores &c.* Nam quotidie allegatur: & in effectu ponit regulam, ꝙ pro delicto vnius non debet regulariter alius puniri. De quo tamen vide glos. not. j. q. iiij. in summa. & c. xxiiij. q. iij. in summa.
5 ¶ † Vltimò no. aliã regulam in fi. literę. ꝙ delictũ nõ est seuerius iudicãdũ, quàm exposcat criminis qualitas. Dic ꝙ nec etiam remissius. xxiiij. q. j. c. non afferamus. & bo. tex. in. l. respiciendum. ff. de pœ. ¶ Vlterius potest notari ꝙ superior non debet pati: vt gestum à non iudice obseruetur per subditos suos. Ad hoc quod legitur & not. maximè per Inno. in. c. olim. el. iij. de restit. spolia. ¶ † In
6 gl. j. ibi: *id est tuæ iurisditioni subiectam.* Glo. hanc expositionem fortè facit metu cõtrarij: quia ecclesia non dicitur esse in dominio alicuius: quemadmodum cæteræ res sacræ, vel religiosæ. i. intantũ. ff. de rerũ diui. & s. de præben. c. ratio. Et istud pronomen tuũ, denotat dominiũ. viij. dist. c. quo iure. & l. quintus. ff. de aur. & arg. leg. Voluit ergo gl. ꝙ ecclesia nõ dicitur esse prælati: licet sit subiecta iurisditioni prælati. Sed dic, ꝙ licet expositio gl. pro c cedat capiendo strictè illud pronomen tuum: tamen largè potest prælatus dicere ecclesiã esse ratione iuris, quod habet in ea: vt est tex. in ca. si tibi absenti. de præben. li. vj. facit. l. qui tabernas. de cõtrahen. emp. facit quod no. Inn. in. c. examinata. de iudi. no. tamẽ gl. proprio modo loquẽ di tamen sustinetur libellus, & quælibet scriptura in qua 7 prælatus asserit ecclesiam esse suã. ¶ † In ea. glo. ibi: *habet episcopale.* Vult ergo gl. ꝙ canonicus potest quãdoq; habere ius Episcopale in ecclesia. sed non declarat sępsam. Intellige quando canonicus d habet ecclesiam paro d chialem annexam præbendæ: tunc enim cum habeat parochianos subditos, potest ex causa ecclesiam subijcere interdicto. nam hoc pertinet ad curam all. ca. dudum. el. ij. de electio. Et ita cum hoc dicto transeunt doc. sed non credo, ꝙ propriè capiendo interdictum presbyter parochialis potest subijcere ecclesiam interdicto: quia hoc est

a ¶ Capitulum. Adde quis debeat cõgregare capitulũ: do. Car. consi. cl.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quòd Papa. Vide Fel. in rub. de cõstitutio. col. j. Iason. in. l. placet. C. de sanc. & latius posui suprà, in pluribus locis.

c ¶ Pronomen tuũ. Adde Fede. consi. cclxxix.

ZACHARIAS.

d ¶ Adde istum in c. pro illorum. nu. 2. & quod ibi posui in apost. ad eũ. in ver. potest competere dominium. s. de præben.

SEB. SAPIA.

d Quando canonicus. Quòd canonicus possit esse Episcopus, quando canonicatus annectitur dignitati Episcopali tenet Feli. in. c. ex literis. in prin. s. de proba.

iuriſdictiõis:& licet Rector eccleſiæ habeat iuriſdictionem in foro pœnitentiæ:non tamen in foro contentioſo:ſed fortè glo. vult ſequi opi. quorundã. qui tenuerunt in.c.ſi ſacerdos. de offic. ord. ꝙ Rector parochiæ poteſt excommunicare parochianos: & ſic pari ratione interdicere eccleſiã. ¶ Ego non puto aliquod iſtorum dictorum verum. & vide quod dixi in.d.c.ſi ſacerdos. & plenè in repe.c.ſi quis contra clericum. de fo.compe. Credo tamen, ꝙ ex cauſa poſſet ceſſare à diuinis. Puta, ſi parochianus non vellet ſibi ſoluere decimas,[a] ſeu oblationes aliàs debitas. vide quod not. de conſe. diſt. j. c. omnis Chriſtianus. &.c. ex parte. de reſt. ſpo. ¶ Secundò poteſt glo. intelligi, quòd canonicus poteſt habere ius epiſcopale, ſcilicet ratione præſcriptionis. Dicit tamen Innoc. ꝙ licet conſuetudo, vel præſcriptio poſsit dare canonico iuriſditionem: & per conſequens poteſtatem interdicendi eccleſiam: vt in.c. cum contingat. de foro compe. non tamen poteſt ſine iuriſditione dare poteſtatem canonico interdicendi eccleſiam: cum quis ſine iuriſditione non habet ſubditos irrationabile eſſet, quòd poſſet eccleſiam ſubijcere interdicto. Quod nota. quia idem eſt dicendum in poteſtate excommunicãdi, vt ſine iuriſditione non poſsit præſcribi poteſtas excommunicandi: vel ſine aliqua prærogatiua in alios. Sed habens dignitatem, vel prærogatiuã. in alios, vt eſt capitulum, Archidiaconus: vel Præpoſitus: bene poteſt præſcribere poteſtatem excommunicandi: [b]vt not. in.d.c.cũ contingat. & vide In. And. in.c. auaritię. de elect. li. vj. in nouel. ¶ † Et in ſi. glo. aduerte, quia glo. videtur ſibi contradicere. Nam in prima parte ſentit, ꝙ pro delicto vnius poſsit eccleſia ſubijci interdicto. ſed in ſecunda parte ſentit contrarium, niſi delinquens ſit dominus terræ. Et credo, quòd glo. voluit hîc contradicere opi. Eau. qui tenuit primam partẽ. Et quanquam doct. tranſeant: tamen iſte tex. poteſt adduci pro & contra. Nam quatenus litera improbat interdictum poſitum ſine conſenſu Epiſcopi & capituli videtur approbare, quòd ſi interueniſſet conſenſus iſtorum interdictum tenuiſſet: licet pro delicto vnius tantum. Sed in ver. *ſed & ſi quis.* ſentit contrarium, dũ dicit: peccata debere tenere ſuos authores. puto, quòd graui delicto, de quo non poteſt leuiter haberi ſatisfactio, poteſt eccleſia ſubijci interdicto: vt ſuperior inducatur ad iuſtitiam faciendam: ad hoc.c. ex parte. el. j. de verborum ſignifi. &.c. dilectus. de appell. &.c. ſi canonici. præalle. honeſtius tamen eſſet potius ceſſare à diuinis, quàm ponere interdictum, ſcilicet pro leui cauſa: vel quando poteſt haberi alia via ſatisfactio: procedat vltimum dictum glo. ¶ † In glo. in verb. *deliquerit.* ibi *in pœna ſpirituali.* hoc non eſt indiſtinctè verũ: ſed proceditur quo ad pœnam æternam: de qua intelligitur illa authoritas euangẽlica. Filius non portabit iniquitatem patris. &c. & idem in excommunicatione. Nam non fertur, niſi propter contumaciam propriam excommunicatio ſeparat à Deo: vnde niſi quis ſepararet ſe à Deo propter proprium peccatum, non poteſt ſeparari ab alio, etiam à Papa: vt in.c. cum æterni. de re iudi. li. vj. & in.c. à nobis. de ſenten. excomm. ſed in interdict, olicet ſit pœna ſpiritualis quandoq; punitur vnus pro alio: vt in.c. non eſt. de ſponſa. Et eſt ratio: quia illa pœna non afficit animam: ſed tãtum priuat corpus. de quo vide gl. quam ſuperius alleg.

10 ¶ † Hic etiam doc. quærunt. Nunquid Epiſcopus tenea tur ſeruare interdictum latum ab habente aliàs poteſtatem? Et in effectu dicunt, ꝙ ſic: ſi eſt ſpeciale: id eſt reſpectu certæ eccleſiæ. pro hoc tex. in.c. dilectus. de appellat. & vide ad hoc latius per Io. An. in.c. ſi. de ſenten. excom. li. vj. in generali ſecus, propter.c. quod nonnullis de priule. vbi ponitur ſpeciale priuilegium Epiſcoporum reſpectu interdicti generalis. & de generali interdicto intelligit Ioan. And. in.c. ſi. de ſenten. excom. lib. vj. quod not. & in hoc dic plenius vt ibi no.

a ¶ Soluere decimas Adde quod voluit Lap. allega. lxviij. in pen. colum.

b ¶ Poteſtatem excommunicandi. Adde do. de Rot. deci. cccvj. de reſcript. in nouis. vbi latè de hoc.

ZACHARIAS. ¶ Adde quod no. in apoſt. ad iſtum in lec, Ant. de but. in.c.c. Archidiacono. in apoſtil. in ver. poteſtas excõmunicandi. ſ. de offic. Archid.

c ¶ Extraneo. Adde domi. de Ro. deci. cexl. de reſcript. antiquis.

SVMMARIVM.

1 *Ordinamenta eccleſiæ non poteſt ille, cuius intereſt impedire.*
2 *Pater pro filio & etiam quilibet extraneus pro alio poteſt impetrare literas ad beneficia.*
Habens ius præſentandi poteſt præſentare filium, aliàs idoneũ.
3 *Conſuetudo, vt electores eligant vnum certum, non valet: Papa verò poteſt hoc facere, vt eligatur vnus certus.*
4 *Inueſtitura beneficij poteſt fieri per annuli immiſionem.*
5 *Renunciare quis videtur iuri, quod habet in aliqua dignitate, quando exhibet reuerentiam alicui in eadem intruſo, tanquam legitimè conſtituto. 8. 9.*
6 *Appellatione non poteſt repelli, ille cuius non intereſt.*
7 *Poſſeſſio, quo caſu acquiritur ſine actu corporali. vide remiſſiuè.*
9 *Reuerentia ſeu obedientia præſtita alicui intruſo in aliqua dignitate: non facit illum legitimè eſſe in dicta dignitate.*
Clericus non poteſt renuntiare beneficio ſuo, neq; tacitè, neque expreſsè ſine licentia ſui ſuperioris. 11.
Limitatio ad.c. admonet. de renuntia.
Renunciatio primi beneficij inducitur per acceptationem ſecundi. poteſt tamẽ ſuperior ipſum reuocare ad primũ beneficiũ.
Renuntiatio beneficij tacitè facta: poteſt tacitè per ſuperiorem acceptari.

CAP. III.

1 EX ore ſedentis. ¶ † Communis ordinatio eccleſiæ per contradictionem & appellationem eius, cuius non intereſt, impediri nõ debet, h. d. quo ad tit. in prima parte ponitur factum. in ſecunda deciſio. ibi: *quia verò.* ¶ Caſus literalis. Pater cuiuſdam canonici Auguſtẽ. B. nomine, accedens ad dominũ Papam impetrauit ab eo literas ad Decanum & capitulum Auguſten. quibus Decano & capitulo mãdabatur, vt dictum. B. filium ſuũ intra ſpatium vnius menſis eligerent & aſſumerent in Præpoſitum: & in ſignum inueſtituræ ſibi factæ annulum aureũ deſtinauit executoribus ſuper hoc deputatis. Executores capitulum monuerunt, vt mandatum Apoſtolicum adimpleret: capitulum licet literas recepiſſet, audito ꝙ cum. E. quõdam Præpoſitus ipſorum eſſet electus & confirmatus in Epiſcopum Brixien. intra terminum, in quo debebant executoribus reſpondere. H. tunc eorum Decanum in Præpoſitum elegerunt: cui dictus. B. reuerentiam exhibuit tãquam Præpoſito. tandem ille. H. mortuus fuit. eo mortuo, capitulum ſtatim eligit in Præpoſitum iſtum, cui Papa ſcribit dicto. B. appellante, prius: ne ad aliquam electionẽ procederent: cùm ad ipſum dicta Præpoſitura ſpectaret. & ſic orta fuit controuerſia inter ipſum. B. & iſtum Præpoſitum. Delata fuit cauſa ad Cœleſtinum Papam, corã quo plura obiecta fuerunt contra iſtum. B. ita ꝙ Cœleſtinus caſſauit inueſtituram de ipſo. B. Ad vltimum delata eſt, iterum cauſa iſta ad do. Papã. Inno. corã quo iſta & alia allegata fuerunt. Papa verò ita ſuper hoc duxit ſtatuendũ: quia cõſtitit ei: ꝙ præfatus. B. nõ fuit inueſtitus de dicta Præpoſitura, quamuis mandatum fuiſſet, vt de ea inueſtiretur: & ſi etiã inueſtitus fuiſſẽt, illa inueſtitura caſſata fuit per Cœleſtinũ & ſi etiam caſſata non fuiſſet, tamen per hoc, ꝙ dicto. H. reuerentiam exhibuit tãquam Præpoſito iuri ſuo renuntiaſſe videtur. Papa conſyderans, ꝙ ipſe. B. appellare non poterat: vt per appell. ipſius ordinationem eccleſiæ impediret: vt intelligens, ꝙ à maiori parte capituli electus fuit iſte in Præpoſitum, electionem authoritate apoſtolica confirmauit præfato B. ſuper Præpoſitura ſilentium imponens. Ber. ¶ † Nota primo ibi: *pater eiuſdem.* ꝙ pater poteſt pro filio impetrare literas ad beneficium ſine mandato. Et idem dic in quolibet extraneo: vt in gl. not. c. ad aures. &. c. nonnulli. de

2 ZACHARIAS. ¶ Per miſſionem annuli. Adde qd' notaui in Apo. ad iſtum in.c. cuinterm. n. 5. in apo. in ver. fuerat inueſtitus. ſ. de renun. Ant o. Franc.

¶ Inueſtitura quibus verbis fiat, & qua forma, & quibus modis: vide per gl. & Bal. in.c. j. in §. fin. per quos fiat inueſtitu. & in.c. j. quid ſit inueſtit. in vſi. feud. & adde ꝙ facta per annulum de re vendita, vel donata, operatur licentiam occupandi ipſam rem propria authoritate: vt per Inn. in.c. ij. de rer. permu. & tenet Bal. in. l. j. §. fin. C. de re permut. & in rub. C. de cõtra. emp. in. xvij. q. & vide Alex. in. l. iij. & in. l. ſi ex ſtipulatione. ff. de acquir. poſ. & habetur in c. per tuas. de don. & per Ioan. An. in c. cõmiſſa de elec.

SEB. SAPIA. c ¶ Ex parte. Vide quod per iſtũ tex. pulchrè confuluit Cal. in conſil. vj. in ti. de his, quæ fiunt à præla. refert Fel. in c. cum dilecta. in penul. col. ſ. de reſcript.

a Ii. de reſcri. Sic dicimus, ꝙ pater[a] habens ius patronatus in eccleſia, poteſt præſentare filiũ aliàs idoneũ: vt dicit gl. no. quę cõmuniter tenetur: vt ibi per Inn. in.c quia clerici. de iurepa. ¶ † Secũdò no. ibi: *ſpatiũ menſis.* ꝙ ex mãdato Papę poteſt tempus ad eligendũ præfixũ arctari: & poteſtas reſtringi ad electionem vnius tantùm. vnde poteſt Papa, quod non valet efficere conſuetudo. Nam nõ poteſt induci cõſuetudo, vt electores eligant certũ: quia tollitur libertas eligendi. vt in.c. cum terra. de elec. & tamen mandatum Papæ valet, nec minus dicitur electio.

4 ¶ † Tertiò not. pro conſuetudine, quæ ſeruatur in inueſtitura beneficij. poteſt enim fieri per immiſsiõem an

b nuli:[b] & fortè ab hoc emanauit conſuetudo: vt in docto ratu detur annulus nouello doctori in ſignũ, ſcilicet inueſtituræ ſcientiæ: & ſolet allegari in ſermonibus. hîc tamen non fuit datus annulus: ſed miſſus. fortè enim erat

5 tũc cõſuetudo: vt mitteretur pro inueſtiẽdo. ¶ † Quartò no. ibi: *reuerentiam exhibuit.* & tene menti ſemper iſtũ tex. quia eſt valde ſingularis: ꝙ ſi prætẽdens habere ius in aliqua dignitate, vel officio: exhibet reuerentiã intruſo tanquam legitimè cõſtituto in illa dignitate, vel officio, videtur tacitè renunciare iuri ſuo. Et ideò cauti procurators in libello, & alijs ſcripturis, nunquã dicunt illum eſſe Prælatum: ſed ꝙ aſſerit ſe Prælatum. ¶ † Vltimò no.

6 ꝙ non valet eius appellatio, cuius non intereſt. cõcor. c.

7 cũ inter. de elec. &. ij. q. vj. c. nõ ſolent. vbi de hoc. ¶ † In gl. ſuper ver. & *ſi mandatum:* ibi: *non efficitur quis poſſeſſor.* dic, ꝙ hîc non interuenit inueſtitura: vt patet in litera. Et an & quando ſine actu corporali acquiratur poſſeſſio, ibi dixi. & in.c. authoritate. de inſti. & per Ioan. And.

8 in.c. tranſmiſſum. de elec. ¶ † Et in fi. gl. aduerte: quia hîc eſt fortior caſus, quàm in.c. dilectus. quia Papa dedit hic executorem. vnde de materia dic, vt in.c. ſi ſoli. &.c. ſi capitulo. de conceſ. præb. li. vj. Et præſuppoſito, ꝙ præpoſitura fuiſſet affecta pro iſto beneficio, nihilominus renũtiauit ipſe iuri ſuo exhibendo reuerentiã aduerſario tan c

9 quam Præpoſito. ¶ † In. gl. penul. ibi: *Hervennius.* §. vlti. Glo. pro contrarijs allegat illam. l. &.c. dilecto. de prębẽ. quæ parum faciunt. nam in. l. Herennius. ſolùm dicitur, ꝙ perceptio ſalarij, non facit quem decurionem: ſed electio legitima. Sed tu dic, ꝙ reuerentia exhibita intruſo, non facit illum prælatum: ſed ponderatur quo ad excludendum iſtum beneficiatũ. Cap. dilecto. etiam nõ obſt.

10 quia non poterat expreſsè ibi Epiſcopus conſentire, vt duo haberẽt vnã prębendã: ita nec tacitè. ¶ † In eadẽ gl. ibi: *licet expreſsè non* ⌐ *aleret.* No. mirabilẽ gl. ꝙ quis tacitè põt renũtiare beneficio ſuo ſine licẽtia ſuperioris: nõ autem expreſsè. Sed hoc dictum ſalua reuerentia gl. non eſt verum: quia regulariter plus operatur conſenſus expreſſus, quàm tacitus, cùm ille ſit fortior. vt in regula: is, qui tacet. li. vj. de reg. iur. & no. in.c. dilecti. de foro cõp. Et pro hoc quod no. Do. in.c. de multa. de pręb. Vbi dicũt, ꝙ licet tacitè inducatur renuntiatio primi beneficij per acceptationem ſecundi: tamẽ ſuperior primi poteſt reuocare illum ad primum beneficium: quia non potuit ſine conſenſu ſuo remittere beneficium. Ad iſt. text. dicunt quidam ꝙ loquitur de iure ad rem, cui poteſt renuntiari ſine conſenſu ſuperioris. Hæc ſolu. eſt vera in ſe: & probatur in clemen. gratiæ. de reſcript. ſed non eſt bona ad iſtum tex. quia tex. hîc dicit, ꝙ etiam ſi fuiſſet inueſtitus: & ſic habuiſſet ius in re: tamẽ illi iuri renuntiauit exhibendo illi reuerentiam. Et ideò poteſt ſolui contrarium aliter, quòd quemadmodum ſufficit tacitus conſenſus renuntiantis: vel hîc: quod eſt notabile: ita ſufficit tacitus conſenſus ſuperioris in acceptando renuntiationẽ. vnde ex quo ſuperior non contradixit, videtur tacitè acceptaſſe. & ſic poteſt intelligi iſte tex. & in hoc ponit dictum notabile iſte tex. & limita illud. c. admonet. & in. c.

11 quod in dubijs. de renuntia. ¶ † Sed contra iſtum tex. op

a ¶ Quòd pater. Vide Abb. in.c. fin. ſ. de inſt. vbi dicit, ꝙ habens iusc õferendi, poteſt filio ſuo, aliàs idoneo conferre. & ſubijcit, ꝙ non debet affectu carnalitatis moueri.

SEB. SAPIA.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus cum maiori parte capituli poteſt ſtatuere, vt quilibet teneatur contribuere pro neceſſarijs impenſis eccleſiæ etiam aliquibus contradicentibus. 2.*
3 *Scholaris pauper poteſt ſuſtentari de communibus reditibus alicuius eccleſiæ.*
4 *Maior pars non poteſt diſponere ſuper rebus ſpectantibus ad omnes vt ſingulos: ſi illi non habent iure proprio: & illud quod diſponitur, eſt diſtribuẽdũ in pios vſus: aliàs ſecus. 5. 7.*
6 *Vniuerſitas vbicunq; eſt obligata, nec habet vnde ſatisfaciat, poteſt ſingulis de vniuerſitate imponi collecta, vt habeat vnde ſoluat. 7.*
7 *Collecta, an imponatur ſecundum quantitatem patrimonij, an pro capite.*
Epiſcopus poteſt compellere canonicos ad diſtribuendos ſuperfluos reditus ad neceſſariam fabricam eccleſiæ.

CAP. IIII.

c 1 EX parte. ¶ † Prælatus cũ maiori parte capituli cõtradicente minori, ſtatuere põt, ꝙ ad neceſſariã reparationẽ fabricę, quilibet canonicus cõferre tenea

a tur. h. d. cõmunis diuiſio. Secunda ibi: *ſtatuimus.* ¶ Caſus literalis. Archiepiſcop[a] Rothomagẽ. eccleſiæ, cũ fabrica eccleſię ſuę reſtauratiõe indigeret, habuit tractatũ cũ fratribus ſuis: vt quilibet eorũ cum ipſo Archiepiſcopo aliquã portionẽ reditũ ſuorũ tã pio & neceſſario operi deputaret: quod ipſi facere noluerũt. vnde ipſe ſignificauit hoc do. Papę. Super hoc ſtatuit Papa: vt ſi aliqui contradixerit ſtatutis ipſius Archiepiſcopi & maioris partis capituli ſanioris, obtineat ſententia plurimorũ. Ber. ¶ No. primò ibi: *tractatum.* ꝙ ad eſſe tractatus, neceſſariò nõ cõcurrit cõſenſus deliberatus. & facit pro his quæ dixi in.c. tua. ſ. ti. j. Hîc eñ Epiſcopus & canonici habuerũt tractatũ de hac re: nõ tñ aliquid deliberauerunt. ¶ † Secundò

2 nota, ꝙ ad opus piũ poteſt Epiſcopus cũ maiori parte capituli obligare certã partem reditũ canonicorũ: licet pars minor cõtradicat. Et facit tex. iſte in arg. vt Epiſcopus & maior pars capituli poſsit ſtatuere, vt quiſq; debeat conferre ad ſubuentionẽ ſcholaris pauperis docilis exiſtentis in ſtudio. facit etiam in arg. c. ſuper ſpeĵ. de magi.

3 ¶ † Tertiò nota ibi: *maioris & ſanioris. &c.* quòd non ſufficit ad validitatem ſtatuti, ꝙ Epiſcopus habeat ſecũ aliquos ex canonicis: ſed debet ad minus ſecũ habere maio-

4 rẽ partẽ & ſanioré. ¶ † No. quartò tex. valde no. & quaſi ſingularẽ in materia ſua, ꝙ ſuper reditibus pertinentibus ad canonicos, vt ad ſingulos, valet ſtatutum à maiori parte. cõtra hoc opponit. de. l. per fundum. ff. de ſeruit. ruſti. prædio. Item de regula, in re cõmuni. de reg. iur. li. vj. vbi patet, ꝙ in re etiã cõi pluribus, vt ſing ulis, vnus ſolus poteſt impedire diſpoſitionẽ maioris partis circa ipſam rem. Nã vt dicitur in. l. per fundũ. ff. de ſer. ruſti.

b ¶ Per miſſionem annuli. Adde qd' notaui in Apo. ad iſtum in.c. cuinterm. n. 5. in apo. in ver. fuerat inueſtitus. ſ. de renun. Ant o. Franc.

c ¶ Ex parte. Vide quod per iſtũ tex. pulchrè conſuluit Cal. in conſil. vj. in ti. de his, quæ fiunt à præla. refert Fel. in c. cum dilecta. in penul. col. ſ. de reſcript.

prædi. si tu & ego habemus fundũ cõmunem: non potes constituere alicui seruitutẽ in fundo, nisi ego consentiã: nec sufficit maior pars, si plures essemus domini. Fortius ergo in casu huius. c. non debuit sufficere maior pars: cũ reditus canonicorũ essent separati. & quilibet singulariter cognosceret fructus suos. Solu. metu contrarij, vt arbitror, dixit Vin. q hoc processit ex approbatione Papę: aliàs procederet tontrariũ. Sed secundum hanc opi. Vin. de nihilo seruiret hodiè hæc decre. vnde fruſtra fuisset posita in hoc volumine: contra id quod habetur. ℟. in proœ. In hoc Inn. dat aliam solutionem valde not. dicens cõtrarium procedere, quando reditus pertinerent etiam ad singulos iure proprio: sed hîc pertinebant iure ecclesiæ. Nã reditus canonici sunt ecclesiæ: licet deputentur singulariter pro eorum sustentatione. Et ex hoc dicto habes plura not. ¶ Primò nota, q regula cõmunis, qua cauetur, quòd dispositum à minori parte vniuersitatis, debet pręualere: habet locum non solùm quando maior pars disponit de bonis collegij: vt in. c. j. ℟. eo. tit. sed etiã cùm disponit de bonis spectantibus ad singulos, iure tamẽ collegij. Iste tex. loquitur cũ decretum fit pro opere pio & necessario. Vñ crederem, q si hoc vltimo casu, vellet maior pars disponere, cessante necessitate, vel vtilitate collegij, seu pia & necessaria causa: q maior pars non posset disponere in præiudicium minoris partis. Pro quo vide gl. nota. in. c. cum omnes. de. de constitutio. in gl. j. in fi. & quod no. Io. An. in regula quod omnes tangit. lib. vj. in mercur. vnde dicerem, quòd maior pars collegij non potest facere gratiam alicui contradicente minori parte reditibus, qui proueniunt ad singulos iure collegij. Et optimè facit iste tex. dum fundat se super causa pia & necessaria. Quod bene not. quia multi transeunt simpliciter cum regula generali, quod maior pars facit. sed illa regula, vt prædixi, habet locum in casu prædicto. ¶ † Secundò nota ex dictis Inn. no. quòd maior pars vniuersitatis non potest obligare bona spectantia ad minorem partem, etiam pro opere pio & necessario, ex quo bona illa perinent ad illos iure proprio. & nõ iure collegij. Ratio manifesta est, quia maior pars collegij non habet iurisditionẽ in minorem partẽ: & ideò non potest per statutũ suũ obligare personas minoris partis, vel eorum patrimonium. Vide Innocen. qui hoc apertius voluit in. c. ex parte. ℟. de de consue. & glo. iuris ciuilis. in l. ij. C. quæ sit longa consuetudo. Aliud est, quando maior pars disponit super bonis collegij: quia cũ maior pars censeatur tota vniuersitas: [a] vt. ℟. videtur disposuisse de rebus proprijs: cũ bona collegij sint propria ipsius corporis facti, & non singulorum de collegio. xij. q. ij. qui manumittitur. ¶ † Dicendum tamen, quòd vbi obligata esset vniuersitas, & non habeat vnde satisfaciat de bonis communibus: quia tunc posset singulis imponere collectam, [b] & ad hoc possunt cogi per superiorem: vt habeant, vnde soluant. fic intellige gl. in. l. j. ff. quod cuiusque vni. no. ¶ † Et de modo imponendi collectam singulis, vtrum debeat imponi secundum quantitatem patrimonij, an per capita, id est, vt quisq; æqualiter contribuat, nõ habito respectu ad vires patrimonij. vide quod notat Inn. in. c. graue. de senten. excõ. latius per Bar. in. l. iiij. §. actor. ff. de re iudi. do. Anto. referendo prius alle. dictũ Inno. dicit, q maior pars potuit hoc disponere inuita minori parte: quia ad vsum destinatum disponebat, seu deputabat illas portiões singulorum redituum. Nã cùm bona canoni corum sint ordinata ad fabricã ecclesiæ in defectum non fuit necesse, vt concurreret consensus singulorum. & pro hoc facit tex. in. l. Sabinus. ff. communi diuidun. & quod no. gl. in. c. cũ omnes. de consti. ¶ Aduerte, quia hoc dictum nimis restringit hunc tex. nam sequeretur, quòd ad alium vsum pium, non procederet dispositio maioris partis super iuribus seu reditibus spectantibus ad singulos iure collegij. Item contra hoc dictum facit: quia debuisset sufficere dispositio solius Episcopi. Itẽ contraria loquuntur in re communi: sed hîc nos loquimur in reditibus singularibus. Et intelligerem istum tex. quando canonici vltra commoditatem eorum, non possunt conferre ad fabricam: nisi parcè viuendo. Nam si ali quid supereſt vltra eorum cõmoditatem, credo q solus Episcopus possit eos compellere ad deputandum superflua ad fabricam necessariam. per. c. de his. & quod ibi no. de eccle. ædi. & per doct. in. c. j. eo. tit. & vide Ioan. Andr. in. c. si propter tua debita. de rescrip. lib. vj. & tex. xvj. q. j. c. si monachus. quia in obligatione iuris, nõ est necesse habere consensum obligantis: quia in necessitatibus nemo liberalis existit: vt in. l. rem legatam. ff. de adimen. leg.

a ¶ Tota vniuersitas. Adde quod voluit Cal. consil. iiij. hoc ti. Et quis possit imponere collectam, an imponatur habito respectu ad bona, vel ad personas: vide Alexan. consi. lxviij. ij. libr. B er. Anto. Franc.

b ¶ Collectam circa hoc quod dicitur de collecta, dicas, q debet imponi secundum facultates patrimonij cuiuscunq; nõ autem æqualiter: quia debet plus soluere diues, quã pauper: vt p Bal. & Imo. in. l. cohæredi. in. §. cohæres. ff. de vul. & pu. & per Bar. post glo. in ver. inopes. in. l. j. C. de apo. pu. li. x. & in. l. ne quid. in. ij. col. ff. de incen. rui. & nau. & in. l. per biennũ. ij. de immu. ne. cõce. li. x. & in. l. indictiões. C. de anno. & tri. eo. lib. & vide Bal. in. l. etiam. in pen. col. C. de exc. rei iud. vbi dicit q pauper non tenetur ad collectam, quando dictum victum quęritat. Et dicit etiã, quòd debet æstimum diminui diminutis facultatibus. Et ex quibus causis & qualiter imponatur: vide quę habes in. l. nulli. ff. quod cuiusq; vniuer. no. vbi per Bal. Ang. & Fed.

Vt eccle. benefi. sine diminut. conferan. Rub.

¶ Suprà visum est de collation. beneficiorum fiendis tam à prælato cum consensu capituli: quàm ab ipso capitulo tantùm. verum tamen, quia beneficia ipsa debent conferri sine diminutione, meritò subijcitur ista rubrica.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Collatio beneficij licet sit facta occultè, est suspecta: tamen si est legitimè facta, valet. 7. 18.*
2 *Papa non potest disponere id, quod Deus non disponeret.*
3 *Accusator vbi non est, quis non potest damnari. vide plenè licet remisiuè. nu. 16.*
4 *Testium depositiones non valent, si tela iudicij non præcessit.*
5 *Actor si non probat, non compellitur reus aliquid probare.*
6 *Iudex à quo, non potest esse coram iudice ad quem, super rectitudine processus.*
8 *Collatio palam facta inducit præsumptionem pro idoneitate personæ: & asserenti contrarium incumbit onus probandi.*
9 *Collatio beneficij si non fiat intra tempus præfixum, potest immediatè fieri ab illo, ad quem fit deuolutio.*
10 *Causa & occasio quomodo differant.*
11 *Plenitudo potestatis Papæ, est supra omne debitum Papalis dignitatis.*
12 *Papa non ligatur suis legibus, nec prædecessorum suorum. Respondens contraria, est suspectus de falsitate.*
13 *Collatio beneficiorum non debet fieri per Prælatum, ex ratione consanguinitatis, vel amicitiæ: nam est simonia, si cessante amicitia, vel consanguinitate, non esset facta. 1. 9.*
14 *Conferens beneficium non debet facere pactum de lucrando partem fructuum dicti beneficij: qua committeret simoniam.*
15 *Episcopus potest deputare fructus beneficij vacantis in aliquem laudabilem vsum ecclesiæ, pro iusta & necessaria causa.*
17 *Reo aliquando incumbit onus probandi ratione alicuius eminentis præsumptionis, quæ est contra eum.*
Actor regulariter debet probare, etiam si reus assumpserit in se onus probandi.
18 *Electio clandestinè facta, an sit nulla.*
Clericus non priuatur beneficio propter non residentiam, nisi præcedat monitio.
Dispositio. c. quia propter. de elec. solùm habet locum in ecclesijs cathedralibus, & regularibus collegiatis.
20 *Fructus beneficij vacantis possunt deputari per Episcopum, cum capitulo in soluendis debitis, quæ Episcopus contraxit nomine ecclesiæ: secus si nomine suo, quia ecclesia tunc non tenetur Episcopus, an possit deputare fructus beneficij vacantis, in quo habet iuspat. in necessarios vsus irrequisito patrono.*
Episcopus, an possit vnire mensæ suæ, vel capitulo suo, vel alijs præbendis aliquam ecclesiam.
Authorizare quo casu quis possit in facto proprio.
Alienatio rei ecclesiasticæ potest dici perpetua, si finito vno tẽpore, renouetur eidem.
Tutor potest emere rem pupilli ipso authore, dummodo æmat palam: vel interponat tertiam personam ad emendum, & ipse authorizet. & idem posset facere Episcopus cũ ecclesia sua.
Limitatio ad clemen. ij. de reb. eccle. non alie.

Cap.

CAP. I.

1 VT nostrum. ¶ † Rubrũ sufficit pro summa
a rio. Vel summa sic secundum Abba. [a] Occulta collatio beneficij, licet sit suspecta, bene valet: dummodò aliàs legitimè facta probetur. Hoc dicit. & est casus not. non tamen facit ad tit. nec omnes indistinctè hoc tenent: sed maior pars concludit cum hoc summario. vt j. dicetur. Diuiditur in quatuor partes. Primò assignat Papa causam suæ responsionis. Secũdò ibi: *cum enim processus papalis.* excusatio, & ad obiecta etiam responsio. Tertiò Archiepiscopi inconuincibilis reprehensio. ibi: *omnibus.* Quartò cautæ & necessariæ instructionis prouiso. ibi, *vnde credimus.* Et pone casum in
2 terminis: vt in glo. j. super verbo, *nostrum.* ¶ † Not. primò ex principio: q iudicium hominis debet ad sui iusti tiam esse conforme iudicio diuino. vnde etiã Papa non potest disponere id, quod Deus non disponeret. & pro
3 hoc vide tex. in. c. à nobis. ij. j. de sentẽ. excommu. ¶ † Secundò not. regulam, quòd sine accusatore quis non debet damnari. vnde Ioan. xviiij. c. Mulier quis te accusat.
4 &c. ¶ † Tertiò no. q depositiones testium, non valẽt,
5 si tela iudicij non præcesserit. ¶ † Not. quartò, q actore non probante, reus compellitur aliquid probare. & sic
6 facit, q etiam iurare non tenetur. ¶ † No. quintò in eo, q Papa se excusat, q ignominia iudicis est nõ seruare debitum ordinem processus iudicialis. Et facit hæc litera in ar. q iudex non possit esse testis coram iudice ad quẽ, si dubitatur de rectitudine processus: quia semper deponere pro ordine obseruato: vt euitaret verecundiã suã.
7 ¶ † Nõ. sextò in ver. *porro.* quòd collatio beneficij occulta est suspecta. Ex quo clarè infertur, quòd nõ est nulla: aliàs fruſtra hîc Papa mandasset probari, q modo canonico &c. quia cum testes fateretur, quòd collatio esset occulta, potuisset Papa immediatè conferre alteri, si
8 collatio nõ tenuisset propter clãdestinationem. ¶ † No. septimò, quòd vbi collatio est facta palam, præsumitur pro idoneitate personę: & asserenti contrarium incum
9 bit onus probandi. ¶ † No. octauò bonum tex. quòd lapso tempore præfixo ad conferendũ beneficium, potest is, ad quem fit deuolutio, immediatè conferre: nec tenetur requirere primum collatorẽ. & cõputatur tempus à
10 die vacationis beneficij. ¶ † No. nonò ibi: *causam & occasionẽ.* differẽt iam inter hæc duo: aliud ergo est causa,
b aliud occasio. Et aduerte: quia occasio [b] aliquando capitur in malam partem, scilicet pro excusatione friuola: vt probatur in. c. solitę. de maior. & obedię. Quãdoq; capitur in bonã partem: vt hîc. & credo, quòd capiatur hîc pro causa impulsiua, & causa capiatur pro causa fina
11 li: quia Papa non allegasset contra se. ¶ † Not. decimò ibi: *non tam ex plenitudine potestatis. &c.* quòd plenitudo potestatis Papæ est supra debitum officij Papalis. & videtur in hoc ista litera mirabilis. sed potest intelligi de debito officio, scilicet legibus humanis ordinato. Et dicitur debitum: quia iustum & honestum est Principi seruare legem suam: vt. l. digna vox. C. de leg. &. c. iustũ. ix. dist. sed ex plenitudine potestatis non tenetur *illa* s leges seruare: quia Princeps est solutus legibus uis, & etia suorum prædecessorum: vt in. c. innotuit. de electio. & c. significasti. eodem titu. &. c. proposuit. de concess. præbendis. &. l. Princeps. ff. de legat. Et nota Papam habere plenitudinem potestatis: si plenitudinem, ergo nullus supra eum. Ad hoc. c. licet. in fine. ℟. de electioni. & vide quod dixi in capitulo, proposuit prælleg. & capitul. si-
12 gnificasti. ¶ † Nota vndecimò ex verbo, *omnibus.* quòd respondens contraria, est & habet suspectus de falsitate.
13 ¶ † Not. duodecimò, quòd Prælatus peccat conferendo beneficia ex affectione carnali, scilicet ratione consanguinitatis, vel amicitię. ¶ † Nota decimamtertiam regulam principalem huius textus, q conferens beneficium,
14 non debet sibi retinere reditus, nec aliquam portionem ex reditibus. & si facit pactum de hoc cum eo, cui beneficium confert, committit simoniam. ¶ † Nota decimo-
15 quartò ibi: *pro iusta causa & necessaria.* tex. no. & quotidiè alle. q Episcopus potest pro iusta causa, & necessaria statuere, vt reditus beneficij vacantis deputentur ad certum & laudabilem vsum: ita, q statutum præiudicabit ad tempus nouiter instituendo. pro hoc facit. c. penũ. de verbo. signifi. &. c. si propter tua debita. de rescrip. libr. vj. An autem possit retinere fructus pro debitis suis: dicã cum glo. fi. Alia vtilia non possunt colligi ex isto textu.
16 ¶ † In gl. super ver. *sine accusatore.* Not. ex glo. regulam & plures casus exceptos: & vide quasi consimilem glo. in decre. ij. q. j. c. de manifesta. Alios ponit Spec. in ti. de inquisi. §. quando aũt. in prin. de materia per Bar. in. l. ij. §. si publico. ff. de edu. vbi satis eleganter tractatur, an & quã do iudex posset procedere ex officio sine accusatore. Ego dixi plenè tam respectu iuris ciuilis, quàm respectu iuris canonici. in. c. qualiter & quando. el. ij. de accusa. vbi vide
17 omnino quæ plenissimè scripsi in ista materia. ¶ † In gl. super ver. *actore non probante.* in fi. no. glo. & maximè not. primum casum exceptum, qui probatur hîc in litera, q ratione præsumptionis imminentis cõtra reũ transfunditur in eum onus probandi. Nã in casu nostro erat præsumptio contra Archiepiscopum ex multis orta: vt dicitur in litera: ideò habuit necesse probare, q cancellaria contulisset personæ idoneæ modo canonico, & tempore competenti. cessante verò præsumptione impugnanti collationem incumbit onus probandi. & vide gl. consimilem in. c. actor. alleg. in gl. & dic regulam istam pro-
c cedere, etiam si reus vltro subijt onus probandi: [c] nam si actor non probat, debet absolui: etiam si ipse deficiat in probando: quia non perdit priuilegium rei, licet assumpserit in se onus probandi. Non enim potest ferri sententia pro actore, qui nihil probauit: vt in. c. circa. ff. de probatio. Et si diceres, quid prodest reo probare intentionẽ suã, ex quo venit absoluendus actore non probante? Respondeo, q prodest, vt pro reo pronũcietur: vnde nõ solũ absoluetur, sed etiã pronũciabitur dominiũ pertinere ad eũ, vbi agebatur realiter. & sic de similibus. Itẽ vt clarius ostendat in nocentiã suã. & not. hanc limitationẽ
18 ad illã regulã. ¶ † In gl. in ver. *occulta.* ibi: *tamen si ille. &c.* not. gl. & tenebis eã menti, q licet electio clandestinè facta sit nulla: vt in. c. quia propter. de elect. secus tamẽ est in collatiõe. Archid. tñ in. c. si tibi absenti. de præbẽ. li. vj. videt tenere contrariũ. ſ. q collatio sit nulla. & dicit Inn. tenere hoc. Sed vt dicit Ioã. An. hîc. & bene hoc nõ dicit Inn. sed solũ dicit, q si occultatio non potest esse sine magna negligẽtiã prouisi, debet sibi auferri beneficiũ: quasi sentiat q propter negligentiam ipsius nõ in gerendo se pro Rectore, & nõ officiãdo ecclesiã, posset priuari. Sed nec istud dictum placet doct. hîc. quia iure nõ probatur. ideò talis pœna nõ est imponenda. facit de pœ. dist. j. pœnæ. & quod no. gl. in. c. fij. de iure pa. facit. c. ex parte. ℟. de cleri. non residen. vbi ex non residentia nõ priuatur quis nisi præcedat admonitio. Et credo, q hic sit casus pro vtroq; dicto. nã in ver. porrò. dicit, q ista collatio, seu donatio occulta, nõ carebat suspicione: & sic nõ erat nulla. Nã cũ testes Archiepiscopi dixissent, q Episcopus voluit collationẽ esse secretam: si clandestinas suffecisset ad nullitatẽ act us. Papa immdiatè prouuntiasset collationẽ nullã: nec oportuisset procedere ad vlteriora, vt fecit. Itẽ si suffecisset ad collationẽ ipsius, cassasset imediatè, ex quo testes deposuerunt de clandestinitate: sed ex eo Papa mandat, vt probet Archiepiscopus, q tempore cõpetẽti cõtulit. &c. videtur velle sustinere collationẽ; aliàs

✣ SEBA. SAPIA.
a ¶ Secundũ Abb. Vide Abb. in. c. cũ olim. col. pen. ℟. de causa pos. & proprie. & an ex clandestino facto oriatur sinistra suspicio vide Abba. distinguentem in. c. fanè. j. de cele. miſ. Feli. in. c. cum quidam. col. iij. versi. sexta declaratio. ℟. de iureiurã. & Ias. in. §. sequens. ver. ex ma leficijs. col. iij. insti tu. de actio. vbi latè, quãdo quis magis delinquat, an cum facit actũ clã, an verò cũ palam.

✣ SEB. SAPIA.
b ¶ Occasio. Vide moder. in rubri. C. qui admit. & ibi And. sicu. in repet. col. v. & Fel. in. d. c. solitæ. col. ij. ℟. de maio. & obedien.

✣ ZACHARIAS.
c ¶ Etiam si reus vltrò subijt onus probandi. Adde Car. in. cle. j. vt lite pen. bo. glo. in ver. captio. & Barto. in. l. circa. ff. de prob. & tex. glo. & doc. in. c. fi. in vers. probatiõe. & in. c. mulieri. in ver. absolutæ. ℟. de iureiurã. Imol. & doc. in. c. in præsentia. ℟. de probat. Alexã. in. l. si neq; Reus. ff. de iureiu. & Rot. de. ci. clxiij. inci. reus in no.
Anto. Francis.
¶ Tu dicas, q actori regulariter incũbit onus probandi. l. ij. & l. ab ea parte. ff. de prob. & in. l. actor. C. eo. Imò reus actore nõ probãte, etiã si nihil præstiterit, neque ipse probauerit, debet absolui: vt in. l. qui accusare. C. de edẽ. Sed si ipse reus se adstringit ad probãdũ id, quod proba re nõ tenetur: imputatur ei. de quo plenè per Alexã. post Bar. & Ang. in. d. l. qui accusare. C. de edẽ.

fruſtra admitterentur probationes, quarũ nullus ſequeretur effectus: vt in.c. cum contingat. de off. dele. Et credo ꝙ inquantum gl. facit differẽtiam inter collationẽ & electionem, ꝙ procedat dictum gloſ. in electione, in qua eſt ſeruanda forma .c. quia propter. non autem in alijs: quia cùm publicatio ſit de forma illius. c. non dicemus aliam collationem corruere, vbi non ſubeſt defectus formæ. Illud enim. c. quia propter. tantũ procedit in eccleſijs cathedralibus & regularibus collegiatis: non autem in alijs. Vnde ſufficiunt in illis ſimplices conſenſus canonicorum: nec debemus inducere pœnã nullitatis ex quo non eſt iure expreſſum: nec extendere conſtitutionem pœnalem. Nam pœnalis eſt illa cõſtitutio, in quantũ inducit pœnã retractationis. iuxta no. per gl. in. c. decet. de immu. eccle. li. vj. & plenius dixi, an & quando retractatio actus ſit pœna. in. c. cognoſcentes. de conſt. ¶ †In gl. ſuper ver. *carnalitatem*. ibi: *ſimoniam committere*. not. gl. quòd conferens beneficium ſpirituale cõſanguineo[a], vel amico, aliàs non conceſſurus ceſſante conſanguinitate, vel amicitia: cõmittit ſimoniã. Tu dic, vt plenius not. in c. tua. de æta. & quali. j. q. j. c. ſi quis neꝙ. & c. ſunt nõnulli. ¶ †In[g] gl. ſuper verb. *conſtituat*. in fi. no. ſemper hãc gl. ꝙ Epiſcopus cum capitulo ſuo poteſt ſtatuendo retinere ad tempus fructus beneficiorum vacantium in ſua diœceſi pro exoneratione ſuorum debitorum. Et intellige de debitis contractis nomine eccleſiæ: nam ſi cõtraxiſſet priuato nomine, nõ teneretur eccleſia: vt in. c. j. de ſolut. & opi. huius gl. tenet etiam Innoc. qui multũ latè proſequitur hîc iſtum articulum ponendo latã poteſtatem Epiſcoporum circa beneficia ſubiecta. Nam ex causa illa vnit & diuidit, [b]vt in. c. ſicut vnire. de excef. præl. & c. ad audientiam. de eccle. ẽdifi. & c. vacante. ſ. de præben. Itẽ ſupprimit dignitatem: vt no. in. c. cũ acceſſiſſent. de conſt. re. vnius eccle. donat alteri[c] vt in. c. j. de reb. ecc. non alie. li. vj. no. in. c. conſtitutus ĵ. de reli. do. Sic poterit fructus beneficij vacantis ſeruare ex cã, pro vtilitate ipſius eccleſię: vel pro vſibus ſuis ex quo indiget. Et videtur Inn. velle, ꝙ hanc alienationẽ & ſimilẽ poteſt Epiſcopus facere, etiam ſi beneficiũ ſit ius patronatus laicorũ. ar. x. q. j. nouerint. & c. regẽda. Fatetur tamẽ ꝙ de honeſtate debet in alienatione requirere conſenſum patronorum: & patroni tamen poterunt extra cauſam contradicere: vt. xvj. q. ij. c. filijs vel nepotibus. ¶ Et no. hoc vltimum dictũ, ꝙ in alienatione eccleſię patronatę de honeſtate, & non de neceſſitate, requiritur cõſenſus patronorum. & ſatis placet per. d. c. nouerint. ſed quia patronus poteſt cõtradicere, vbi ſine cauſa fieret alienatio: vt in. d. c. filijs. vtile eſt ad litigia euitanda habere conſenſum ipſorũ patronorũ. Sed quo ad principale dictũ gl. & Inn. aduerte, quia videtur obſtare multũ cle. ij. de reb. eccle. non alie. vbi dicitur Epiſcopũ non poſſe vnire méſę ſuæ vel capitulo aliquã eccleſi. licet poſsit vnire ſingularibus prębẽdis. vt in. c. expoſuiſti. de pręb. Ratio, quia veniẽdo menſæ ſuæ: vel capitulo, authorizaret in facto proprio, quod nõ licet: vt in. l. j. & l. pupillus. ff. de autho. tut. Et licet Io. An. apertè nõ firmet hãc opi. cõtrariã: tamẽ videtur magis in iſtã partẽ inclinare: & clarius hãc opi. cõtrariam ſentit in. c. ſi propter tua debita. de reſcri. li. vj. Nec ob. ſi dicatur cle. præal. loqui in perpetua cõceſsione: hîc verò ad tẽpus: quia duplex eſt cauſa prohibitionis. vna perpetuæ alienationis: altera ne authorizaret in facto proprio. Vnde in conceſsione temporali, licet ceſſet prima cauſa, nõ ceſſat ſecũda. ſufficit ergo alteram cã ſubeſſe: vt inſti. de nup. §. affinitatis. Et ſi diceremus cõtrariũ, poſſet Epiſcopus facere fraudẽ: quia reuocaret confeſſionẽ in fine quinquẽnij: & ſic indirectè facere eã perpetuã. Et ſatis mihi placet hoc dictũ contrariũ. ſed difficile eſt rndere ad iſtũ text. pót tamẽ intelligi, quando Epiſcopus cõſtituit hoc nõ pro vtilitate ſuę menſæ, vel capitũ-

li: ſed pro vtilitate eccleſiæ cathedralis: puta, ſi fabrica eccleſiæ cathedralis non ſufficit: nec canonici cũ Epiſcopo ſunt potẽtes ad reſtaurationẽ fabricę: poterit tunc conſtituere cũ capitulo: vt fructus beneficiorũ vacantium cedãt fabricæ ad certũ tẽpus. & hoc voluit Io. An. in. d. c. ſi propter. & bene facit. d. c. j. de reb. eccle. non alie. lib. vj. Cõtra hoc tamen facit iſte tex. vbi Epiſcopus reſeruauit vſibus ſuis: & poteſt dici, ꝙ Papa in ver. ſi verò. nõ refert ſe ad factũ illius Epiſcopi, ſed dat regulã generalẽ: an & qñ poſsit Epiſc. retinere fructus eccleſiæ vacãtis? & dicit ꝙ pro iuſta & neceſſaria cauſa, hoc pót: ſed non eſt iuſta: vt retineat pro vtilitate propria: ne authorizet in facto ſuo. Nec ob. c. pen. de verb. ſig. quod gl. alle. pro ſe. nã ibi Epiſcopus impetrauit hoc priuilegiũ à Papa: ergo per ſe non poterat: quia fruſtra precibus impetratur &c. C. de Theſau. l. j. li. x. & no. in. c. j. ſ. de reſc. & licet cã in ſe ſit iuſta: tñ obſtat, quod dixi, ne authorizet in facto proprio: ſed multum me mouet in cõtrariũ. d. l. pupillus. §. pe. vbi dicit multum ſingulariter tutorẽ poſſe emere rẽ pupilli ipſo authore. dũmodo hoc faciat palã: vel interponere tertiã perſonã ad emẽdũ: & poterit ipſe præſtare authoritatẽ. & vtrũq; modũ ibi approbat Bald. quod videtur cõtra. d. cle. fi. & dicta Ioan An. Sed poſſet dici, ꝙ illa cle. procedit in collatiõe, ſeu in donatiõe gratuita. Nã ibi eſt ſemper ſuſpicio: ſed in contractu nõ gratuito vt venditio, quæ palã explicatur: ceſſat ſuſpicio contra tutorẽ. & pro hoc facit. l. j. & d. l. pupillus. in prin. vbi patet, ꝙ pupillus non poteſt obligari tutori ipſo authore: quia vt dixi factum eſt gratuitum. Et ex illa lege potes capere bonam limitationẽ ad dictam cle. ij. vt prælatus poſſet eme re nomine proprio rem eccleſiæ inferioris, & authoriza re in facto proprio, quod notabis. Abbas.

SEB. SAPIA.

a ¶ Cõſanguineo. Adde quòd Papa 19 peccat mortaliter ſi det res eccleſiaſticas conſanguineis ſuis: vt eos diuites faciat præ aliis, vt per Feli. in c. quæ in eccleſiarum. col. xvj. verſi. & quouis reſpectu. ſ. de conſti.

b ¶ Et diuidit. Adde qd[b] voluit Lappus all. lxviij. in fi.

c ¶ Donat alteri. Adde do. Car. consil. viij. Cal. conſil. iij. de re. eccle. & vide Ro. cõſi. lxxvij.

De rebus eccleſiæ alienandis, uel non, Rub.

¶ Continuatur ad præcedẽtia hoc ordine. Suprà viſum eſt de rebus ſpiritualibus clericorum. ſ. de prębendis & beneficijs: meritò reſtat videre de rebus temporalibus eorundem: quas interdũ clerici alienant. & quia dubitari poteſt, nunquid teneat alienatio, meritò ſubijcitur hæc rubri. de reb. eccle. non alien. Vel ſic. Suprà viſum eſt de collatione præbendarũ & beneficiorum, ſed quia prębendati & beneficiati interdum alienant bona præbendarum & beneficiorum: ideò ſubijcitur hæc rubrica. Nico. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus non poteſt res vnius eccleſiæ alteri dare: nec adinuicem permutare ſine ipſarum conſenſu. 2. 4. cum cauſa tamen poteſt facere. 5.*
Epiſcopus habet plenam poteſtatem in eccleſijs ſibi ſubiectis.
3 *Abbas habet iura Epiſcopalia in eccle. ſibi pleno iure ſubiectis.*
Iura epiſcopalia poſſunt acquiri per inferiorem prælatum: fortè per præſcriptionem.
Prælatus inferior Epiſcopo non habet ius authorizandi in alienationibus rerum eccleſiaſticarum.
4 *Permutare non poſſunt inter ſe canonici domos ſide aſſignatas ſine licentia ſuperioris.*
5 *Epiſcopus ſi ædificauit aliquam nouam eccleſiam poteſt illam dotare de ſuperabundantibus fructibus alterius, dummodo præcedant ſolennitates.*
Eccleſia tenetur de ſuis fructibus ſuperabundantibus ſupplere laicis indigentibus, & alteri eccleſiæ indigenti.

CAP. I.

1 ON licet. ¶ †Breue eſt & pro alia verba poteſt ſic ſummari. ¶ Non poteſt Prælatus res vnius eccleſiæ alteri dare, nec inuicem res illas commutare ſine ambarũ cõſenſu. h. d. ¶ †Nota. j. quòd licet Epiſcopus habeat plenam poteſtatem in eccleſijs ſibi ſubiecti s: x. q. j. per totum. non tñ poteſt pro libito rẽ eccleſię ſibi
2 ſubiectæ alienare, etiã donando alteri eccleſiæ ſubiectę: & hoc in

& hoc in dubio ſine cauſa. Quid autem ſi cauſa ſubſit, di
3 cam cum glo. j. ¶ †No. ibi: *vel Abbati*. ꝙ Abbas poteſt interponere authoritatẽ alienationi rei eccleſiæ ſibi ſubiectæ. & intellige, quãdo Abbas habet in illa eccleſia ius epiſcopale: vt quia eccleſia eſt ſibi pleno iure ſubiecta. Nam tunc omnia iura epiſcopalia, quæ ſunt iuriſditiõis poteſt: vt Epiſcopus exercere. vide gloſ. no. in cle. j. eodẽ titu. per Inn. in. c. ij. de tranſac. & quod dixi in. c. ſignifica ſti. de foro compe. aliàs autem non poteſt prælatus inferior Epiſcopo authorizare in facto alienationis. Eſt eñ
a hoc ius epiſcopale[a] xij. qõ. ij. c. placuit. & c. Abbatibus. xvij. q. iiij. c. in venditionibus. & ſic collige quòd iſta iura epiſcopalia ſunt acquiſibilia per inferiorem prælatũ. pro hoc. c. j. de capel. mona. li. vj. & c. cum olim. & c. auditis. de præſcrip. ¶ †Vltimò no. quòd eccleſiæ nõ poſſunt res ſuas adinuicem cõmutare ſine licentia ſuperio-
b ris: nec ſuperior ſine licẽtia[b] ipſarũ eccl. & arguit Vincẽ. canonicos non poſſe commutare domos ſibi aſsignatas, vt canonicis: ſine licentia ſuperioris. de quo tamen dic,
5 vt latius dicam in. c. quæſitum. de rerum permut. ¶ †In
c gl. j. ibi: *ex cauſa[c] tamen poſſet*. no. bene gl. & communites tenetur hæc prima opi. vnde dicunt Inn. & Hoſtien. quòd ſi iuſta eſt cauſa, vt quia Epiſcopus ædificauit no-
d uam eccleſiam poteſt dare iura matricis eccleſiæ* illi eccleſię* nouiter ædificatę[d], quatenus ſibi aſsignet certam partem parochię ipſius. de quo in. c. ad audientiam. alle. in gl. Et vide tex. expreſſum in. d. c. j. eo. ti. lib. vj. vbi Epiſcopus cum capitulo decimas vnius eccleſię contulit archidiaconatui indigẽti. & illa donatio fuit reuocata, nõ ex defectu poteſtatis: ſed quia nõ pręceſsit tractatus: nec fuit datus defenſor eccleſię cùm vacaret: nec conſtabat de neceſſaria cauſa. Si ergo ſubſit cauſa, & ſeruetur ſolennitas debita, de qua. xij. qõ. ij. c. ſine exceptione. & in. d. c. j. tenebit donatio. & vide quod not. Inno. ſ. c. proxi. & in gl. in. c. conſtitutus. de religio. domi. & nilmirum. nã eccleſię particulares ſunt membra vnius eccleſię vniuerſalis. xxiiij. q. j. c. loquitur. vnde debent adinuicem ſibi ſubuenire: ſicut membra vnius corporis. Nam & ſic laicis indigentibus tenentur clerici ſubuenire de bonis eccleſię, quatenus illius facultates ſuppetant. xvj. q. j. c. ſi. lxxxvij. diſtin. c. j. & vide tex. in. c. videntes. xij. q. j. fortius tenentur ſubuenire eccleſijs indigentibus. Et intellige quã do aliquid ſupereſt vltra neceſſaria: quia primò ſubueniẽdũ eſt miniſtris proprijs, & neceſſarijs vſibus ipſius eccleſiæ: vt in. c. paſtoralis. ſ. de his, quę fiunt à pręla. & c. de his. de eccle. ędifi. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Principes ſeculares non poſſunt donare bona eccleſiæ: & acci pientes huiuſmodi donationem excõmunicantur: & ſi qua bona habet legitimè ab eccleſia, perdit. 25.*
2 *Eccleſia recognoſcit Principes ſeculares in temporalibus, & ratione feudi.*
3 *Eccleſia non ſolùm debet ſubuenire clericis indigentibus: ſed etiam laicis.*
4 *Inuadens rem alterius ex titulo euidenter inualido: dicitur illam rem rapere.*
5 *Princeps. ſ. Imperator. ſi donauit rem alterius ignoranter. non poteſt moleſtari poſt quadriennium: ante ſic. ad æſtimationẽ: donatarius verò nunquam.*
6 *Imperator poteſt rem quam habet communem cum priuato, diſponere ad libitum ſuum: & priuato de precio ſatisfacere.*

CAP. II.

1 VIres. †¶ Principes ſeculares eccleſię donare non poſſunt, & qui ab eis recipiunt, excõicantur: & perdũt oĩa quę ab eccleſia aliàs legitimè obtinebãt. h. d. ſecũ dum vnũ intellectum, qui ſatis placet. ¶ Caſus literalis.

Olim qdã petebãt à regibus res eccl. & obtinebãt aliqñ: & quia iſtud iniquũ erat, ſtatuit conciliũ Lugdun. ꝙ illa, quæ ita traduntur, irrita habeantur: & à cõmunione eccleſiæ cui facultatem auferre cupiunt: excludantur.
2 Ber. ¶ † Nota primò, quòd Principes ſeculares non habent iuriſditionem, nec poteſtatem in rebus temporalibus eccleſiarum. & ſic licet habeant iuriſditionem in rebus temporalibus poſſeſsis à laicis: vt. l. bene à zenone. a C. de quadrien. præſcrip. & c. quo iure. viij. diſtin. in rebus tamen eccleſiaſticis, cenſentur priuatæ perſonæ. ad hoc. x. q. j. c. nouerint. & xvj. q. j. c. ſimiliter. Hoc intellige verum, niſi eſſent bona feudalia, quæ habent originem à laico. Nam tunc laicus & Imperator debent recogno- c ſci in ſuperiores ratione feudi: vt in. c. verum. ſ. de foro compe. Sic intellige text. & Inno. in. c. ſolitę. de maio. & obed. vbi dicitur, ꝙ in temporalibus debent clerici Im-
3 peratori obedire ¶ †Secundò not. ibi: *regentium ſubſtantiam*. iuncto principio, quòd bona eccleſiarum ſunt deputata principaliter pro indigentibus, uon ſolùm clericis, ſed etiam laicis. xij. q. j. c. videntes. tamen clerici debent principaliter miniſtrare. alleg. c. paſtoralis. ſ. de d
4 his, quæ fiunt à prełat. ¶ †Nota. iij. ibi: *rapiunt*. quòd inuadens rem alterius ex titulo apertè inualido, dicitur illam rem rapere: quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure dare non poteſt. c. quod autem. de iurepat. & c. Daibertum. j. q. vij. & vide quod not. xij. q. iij. c. non liceat Papæ. Not. iiij. ibi: *irrita habeantur, quæ obtinent*. ſecundum intellectum, qui videtur placere multis e doctori. quòd omnia habita ab his, qui obtinent res eccleſiæ à principibus ſecularibus: licet aliàs titulo legitimo, debent redire ad eccleſiam: cùm in pœnam eorum caſſetur hic talis titulus. Secundum verò alium intellectum, qui placet Inno. debet intelligi tex. de his, quæ obtinent nunc ab ipſis principibus: ſed prima lect. eſt nota. & facit finis cap. & c. ij. de foro compe. ¶ Not. vltimò, quòd lędens vnam eccleſiam, videtur lędere omnes: quia omnes eccleſiæ particulares ſunt membra eccleſię vniuerſalis. vnde ſicut dicimus in ſimili, quòd qui aurem hominis tetigit, totum tetigiſſe videtur. de pœni. diſtin. j. c. vulgaris. ita & tangens vnam eccleſiam particularem, quæ eſt membrum eccleſiæ vniuerſalis, videtur lædere eccleſiam vniuerſalem. ideò priuatur talis communione eccleſiæ vniuerſalis. ¶ † In glo. ſuper verbo, *irrita*. in fi. No. gl. & idem no. gl. in. c. quicunq; xij. ij. Et ad-
e uerte, quia illa. l. bene à zenone: [e]poteſt adduci in contrarium duobus modis. Nam primò ibi diſponitur, quòd ſi Imperatur donauit rem alterius: donatio eſt firma: neq; agi poteſt cotra donatarium, ſed contra fiſcum ad æſtimationem. Item ſi non agitur contra fiſcum intra quadriennium, non poteſt amplius agi: & ſic inducitur præſcriptio quadriennalis in rebus immobilibus. & ſic eſt caſus multum ſpecialis in prærogatiuam Imperatoris. Et ſic videtur, ꝙ ſi Imperator donauit rem eccleſiæ: vel aliquis Rex, qui habet iura Imperatoris: quòd teneat talis donatio: licet poſsit agi contra fiſcum ad æſtimationem. ſed glo. dicit & bene, quòd illa lex non procedit ſecundum canones. & dicſecũdum canones, id eſt in prędiudicium eccleſiarum. Quod ſatis placet: quia Imperator non potuit legem condere in prędiudicium eccleſiarum, & rerum ſibi non ſubiectarum: vt in. c. quę in eccleſiarum. de conſtitu. in. c. apoſtolicę ĵ. de decimis. Sed aduerte, quia inter laicos illa lex procedit quando Imperator donauit ignoranter rem alterius: ſecus ſi ſcienter. Nam tunc non valeret donatio: cùm tunc Imperator non poſsit ſine cauſa aliquem priuare iure ſuo: vt in clemen. paſtoralis. de re iudic. not. in. l. finali. C. ſi contra ius, vel vti. publi. & l. precibus. C. de preci. Imper. offer,
6 ¶ †Itẽ ſpeciale eſt in Principe, vt ſi habet rẽ communẽ cum priuato, poſsit tunc de illa in totũ diſponere &

SEB. SAPIA.

a ¶ Ius epiſcopale. Adde. Cal. conſil. viij. hoc. ti.

b ¶ Licentia ipſarũ. Adde Car. conſil. iiij. hoc titulo.

c ¶ Ex cauſa. Adde Cal. conſilio. vj. de præben. & vide cõtra dicta Abb. in concluſionibus. d. Berengarij de biſignueto, poſt deciſi. Ro. hoc titulo con cluſione. j. & ij.

¶ Nouiter ædificatæ. Adde Lap. alle. lxvij. do. Car. conſi. viij. &. xxj.

e ¶ Bene à zenone. Adde de intellectu. d. l. videndum Alex. conſi. cxvj.

SEB. SAPIA.

e ¶ Illa. l. bene à zenone. Vide Fel. in c. quæ in eccleſiarum. col. xiiij. verſ. ſecũdum verò mẽbrum. ſ. de conſti. vbi ponit quinq; limitationes ad. d. l. bene à zenone. & facit mentionẽ de hac gl. in. iiij. limitatione. & illam dicit eſſe ſingularem. & circa. d. l. bene à zenone. vide multa per do. Iacobinum de ſancto Georg. in ſua inueſtit. feudali. in verbo princeps. col. iiij.

satisfacere priuato de æstimatiõe: ergo secus, vbi nõ dat illa communitas. & sic dicit gloss. not. in. l. ij. C. de cõ. re alien. & in. l. j. C. de alie. re. fisca. cum pri. libro. x. & no. illas glo. pro intellectu illius. l. bene à zenone. vide tamen not. priuilegium Principis in rebus ecclesię in. c. primo. j. de rerum permu. vbi dicetur. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio edita in concilio generali: an edatur sub nomine Papæ, an sub nomine ipsius concilij.*
Concilium generale habet iurisditionem: nõ autem solus Papa.
2 *Prælatus qui acquisiuit ex industria sua aliqua bona ecclesiæ, potest liberius disponere de bonis ipsius ecclesiæ, quàm alius qui nihil acquisiuit.*
3 *Prælati possunt exigere seruitia à subditis, quæ consueuerunt præstari dominis temporalibus.*
4 *Prælatus potest remunerare de bonis ecclesiæ illos, qui se exhibuerunt pro seruitijs ecclesiæ.*
5 *Alienatio rei etiam mobilis, non potest fieri per prælatum sine consensu superioris: & non adhibita solennitate requisita.*

CAP. III.

a ¶ Remunerat. Ad. de Alex. consi. cj. j. lib. & vide Oldr, consi. cclxxviij.

Constitutio. ¶ Rector ecclesię, qui dat ecclesiæ rem duplę æstimationis, seruos ecclesię manumittere potest: ipse tamen manumissus, & eius posteri erunt sub patrocinio ecclesię. h. d. Et licet sic cõmuniter sumatur, non tamen placet id quod dicitur de æstimatione: vt j. dicam cum glo. Primò ponit dictum cum quadã determinatiõe. ibi: *ita*. ¶ Casus literalis. Quærebatur vtrum sacerdotes possent aliquos de familia ecclesię manumittere. Ad hoc respondetur ex cõcilio Toletano, q sacerdotes, qui bona sua relinquunt ecclesijs: aut nihil habentes, aliqua prędia vel familias ecclesijs suis acquirũt, possunt aliquos de familia eiusdem ecclesiæ manumittere, iuxta rei collatę modũ, quem antiqui canones decreuerũt: ita tamẽ, q cũ peculio & posteritate sua maneant in seruitio ecclesię, vtilitatẽ eccle. secũdũ quod poterũt, prosequẽtes. Ber. ¶ No. j. ibi: *totius capituli*. iũcta supra scriptione: q concilium gñale potest appellari capitulũ. Et sic no. q quęlibet vniuersitas potest dici capitulũ. Et de intellectu multiplici huius verbi, capitulũ: vide per doct. in. c. capitulũ. de rescri. ¶ † Not. ij. ibi: *diffiniuit*. q concilium generale potest diffinire & constitutionem edere. Ex quo infero, q constitutio edita in concilio generali, necessariò non concipitur in personam Papæ: sed potius in personam concilij. & vide text. concor. in. c. jj. de spon. & multa alia iura possunt ad hoc alleg. Sed dico iudicium meum in. d. c. j. de desponsa. an quando constitutio edita in concilio debeat edi sub nomine Papæ: an verò sub nomine totius cõcilij. Et ex his iuribus arguo, quòd conciliũ generale habeat iurisditionem, & non solus Papa. nam si concilium nõ haberet iurisditionem, non posset diffinire, nec statuere. l. fi. ff. de iurisdi. om. iu. & c. ij. de const. lib. vj. ¶ † Not. iij. q prælatus acquirens bona ecclesię potest liberius disponere de rebus ipsius ecclesię, quàm alius prælatus, qui nihil acquisiuit. Hic ẽ datur facultas manumittẽdi aliquos ex seruis ecclesiæ. Est tamen in hoc duplex intellectus. nam Inno. intellexit de acqsitis per prælatos intuitu tamẽ ecclesię. Host. & quidam alij intellexerunt de acquisitis intuitu personæ, vt ex industria sua. Est maxima differentia inter istos intellectus. Nam si acquisiuit intuitu ecclesiæ, non poterit disponere, seu manumittere secundum intellectum Hosti. secus secundum intellectum Inn. Mihi placet quòd si fuit industriosus in acquirendo: licet ex bonis ecclesiæ acquisiuerit: nihilominus in prẽmium habebit priuilegium huius. c. sed intellectus Hostien. videtur cõgruere canoni antiquo. xij. qõ. ij. Episcopus qui mancipium. ¶ Not. iiij. quòd libertus ecclesiæ & omnes sui posteri, tenentur seruire ecclesiæ: nõ tamen tanquàm serui. ¶ † Et no. ibi: *utilitates iniunctas*. quòd prælati ecclesiarum possunt exigere à subditis in temporalibus seruitia consueta præstari dominis temporalibus. ¶ † In gloss. j. ibi: *benemeritos*. posses ex hoc. & c. si quos. allega. in gloss. notare, quòd Prælatus licitè remunerat [a] de bonis ecclesiæ eos, qui exhibuerũt se obsequiales ecclesiæ. Ad quod c. cũ redemptor. & c. quicunq; xij. q. ij. Et in fi. gl. no. gl. q in hac manumissione requiritur consensus superioris. quod procedit Inn. & Host. tã in manamissione, de qua tex. loquitur, quàm de illa, de qua gl. ff. de seruis beneme-ritis. ¶ † Ex quo infertur, q rẽ etiam mobilẽ non potest Prælatus alienare sine consensu superioris: & dic, quòd requirit solẽnitas requisita in rebus immobilibus. quod intellige: vt no. gl. in. c. tua. de his, quæ fiunt à prælat. in ver. tractatum. ¶ In gl. ij. ibi: *Episcopus qui mancipium*. sed aduerte licet doc. simpliciter transeant cum glo. Nam illud. c. loquitur, quando Prelatus vult manumittere non retento patronatu apud ecclesiã. Nam tunc quia ecclesia perdit dominiũ serui, & ius patronatus in liberto: ideò fuit statutum, vt ecclesiæ res daretur duplę æstimationis. sed tex. noster loquitur, quando manumissus cum sobole sua debet esse in patrocinio ecclesiæ. & sic non videtur q hoc casu debeat dari res duplæ æstimationis. sufficere enim debet, q tantũ det. facit. c. sequens à contrario. & quod not. in. c. jj. de rerum permu. ¶ † In glo. pen. in fi. no. conclusionem gl. quæ ponit vnam specialitatẽ in posterioritate, seu sobole libertorũ ecclesiæ. & vide plenius per gl. in. c. liberti. & in. c. de libertis. xij. q. j. aliã specialitatem collige super glo. seq. ¶ In glo. fi. in. fi. vult ergo hæc glo. libertum non teneri ecclesiæ ad præstandũ operas obsequiales ecclesiæ, nisi fuerint retentæ tempore manumissionis. hoc procedit in liberto laicorum. Et de multiplici opera libertorum, vide quod no. in. l. fi nõ fortem. §. libertus. ff. de condi. inde. Sed in libertis ecclesię videtur speciale, vt debeant præstare operas, iuxta posibilitatem. de quo vide tex. cũ gl. in. c. libertus. xij. q. ij. Posset & addi tertium speciale. Nam facilius rediguntur ad seruitutẽ liberti ecclesiæ, quàm priuatæ personæ: vt col ligitur ex iuribus superius allega. & in decre. vbi vide,

SVMMARIVM.

1 *Successor in dignitate potest reuocare malè alienata per prædecessorẽ suũ, contra quẽ nõ posset opponi defectus dominij.*
Dominium difficilimum est probare.
2 *Emens, vel alio modo accipiens rem ecclesiæ vltra modos à iure approbatos, nullum ius sibi acquirit.*
Alienata dicuntur etiam illa, quæ quo ad possessionem tãtùm sunt penes alium: licet proprius quo ad dominium.
3 *Rescripta ad lites sunt latissimè interpretanda, quando agitur de vi comprehensiua: secus si agitur de vi extensiua.*

CAP. IIII.

Episcopi. ¶ Si prælatus nil de suo dãs ecclesię, manumittit: non tenet manumissio, hoc dicit. Primò ponitur prohibitio. Secundò ratio. Tertiò reuocatio. Secunda ibi: *impium*. Tertia ibi: *tales*. ¶ Casus literalis. In. c. isto dicitur contrarium eius, quod dicitur in præcedenti: videlicet, q Episcopi, qui nihil de suo conferunt ecclesiæ, libertatem seruis ecclesiæ dare non possunt: quia iniquum est, vt qui res suas ecclesię non contulit, damnum inferat ecclesię: & successor illius, qui hoc fecerit illos ad ius ecclesię reuocabit. Ber. ¶ Not. primò ibi: *nihil ex proprio. & c.* q Episcopus licitè possidet ppri um, nec tenetur illud cõferre ecclesię, si nõ vult. Ad idẽ c. s. proxi. & c. Episcopus, qui mancipiũ. xij. ij. ¶ † Secundò no. q successor in dignitate, [b] põt reuocare malè alienata per

nata per prædecessorẽ. Et no. ibi: *absq; aliquæ oppositione*. q cõtra prelatũ reuocãtẽ malè alienata, nõ potest aliquid opponi. Et sic videtur, q non obstat exceptio defectus dñii: & sufficit probare illã rem fuisse in bonis ecclesię: & malè alienatã per prelatũ. & in practica esset pulchrũ dictũ valdè. Nã difficilimũ est probare dñium: vt in. c. sępe. de restit. spoli. & vide tex. pulchrũ in. l. iubemus la. ij. C. de sacrosanc. ecc. qui vult, q nullũ penitus ius acquiratur ei, qui vltra modos à iure approbatos recipit rẽ ecclesię. ¶ † No. tertiò ibi: *ad ius ecclesiæ reuocabit*. q indebitè alienatũ, licet dñium non transierit: nihilominus dicitur reuocari ad ius ecclesię. Et sic facit ad. q. quã ponit hîc Inn. Papa cõmisit cuidã delegato, vt ea quę reperiret alienata de bonis talis ecclesię, deberet in ius & proprietatẽ ecclesię reuocare: nũquid talis delegatus habeat iurisditionẽ super rebus inuasis, & in alijs malè detentis: & in quibus possessio tantũ trãsiuit in alios. Et videtur prò, q nõ: quia nõ dicitur quid alienatũ, nisi qñ trãsiuit dñium. l. j. C. de fun. do. & in. l. alienatiõis verbo. ff. de ver. si. Cõtrariũ finaliter cõcludit hîc Inn. & doc. cõiter. [a] Nã duplex ius habemus in re nostra, videlicet ius proprietatis, & possessiõis. vñ licet nõ fit facta alienatio quo ad proprietatẽ, est tamẽ possessio. Itẽ largo mõ res dicitur alienata: cũ recedit à libera facultate dñi: iuxta illud Psal. Alienati sunt peccatores. Item verbũ alienatio, nõ semper stat stricto mõ: vt patet in. c. nullij. eo. ¶ † Et rescripta debẽt latissimè interpretari. l. solemus. ff. de iud. & c. cũ ecclesia. §. de cau. pos. & proprieta. ita dicit Inn. Et no. perpetuò hoc vltimũ dictũ. quia videtur extraneũ: q rescripta ad lites sunt latissimè [b] interpretãda: cũ piudicẽt iurisditiõi ordinarię. Et videtur cõtra. c. sedes. de rescrip. & c. ad hoc. e. ti. & iura allega. per Inn. nõ loquũtur de rescriptis: sed dicũt solũ, q in iudicio, seu in libello est fienda largissima interpretatio: quia oĩa veniũt in iudiciũ. Sed si vis saluare hoc dictũ Inn. posset dici, quòd vbi agitur de vi cõprehẽsiua rescripti, procedet dictũ suũ, quia rescriptũ est modici pręiudicij: cũ cõcedatur tantũ exercitiũ actiõis cõpetẽtis corã delegato: & hoc nisi cõmittatur aliqua fraus. & hoc casu loquitur. c. sedes. sed si agitur de vi extẽsiua: tũc secus. nã debet strictissimè interpretari. vt in. c. fi. & in. c. rodulphus. de rescrip.

SVMMARIVM.

1 *Alienationis verbo. quid contineatur. 4. 13.*
2 *Immobilium appellatione, venit res mobilis destinata pro immobili.*
3 *Prælatus potest obligare bona ecclesiæ pro obseruatione contractus: non tamen potest in specie alienare.*
4 *Alienare quid dicitur, etiam quando quis transfert vtile dominium.*
Emphyteosis dicitur perpetua, etiam data ad annos. xxx.
5 *Alienatio rei ecclesiasticæ, quibus casibus permittatur.*
6 *Consuetudo, an possit minuere, vel augere solennitates requisitas in alienatione rerum ecclesiæ.*
Solennitates in alienatione rei ecclesiasticæ.
7 *Alienatio rei ecclesiasticæ facta non seruata forma, est ipso iure nulla. videj. c. proximo. in. 5. nota.*
8 *Bona, quæ seruãdo seruari nõ possunt: possunt per solum prælatũ alienari.*
Bona mobilia, quæ seruari possunt, æquiparantur immobilibus, quo ad solennitatem alienationis.
9 *Iura & actiones, an veniant appellatione mobilium, vel immobilium.*
Actiones non circunscribuntur loco.
10 *Seruitutes, an veniant appellatione rerum mobilium, vel immobilium.*
Annui reditus veniunt appellatione rerum immobilium.
11 *Pecunia cõnumerata inter res mobiles, & põt alienari per solũ prælatũ.*
12 *Pignus ab hypotheca, in quo differat.*
13 *Locatio ad longum tempus, dicitur alienatio.*
14 *Solennitas, quæ requiritur in alienatione rei ecclesiasticæ, requiritur in alienatione aliorum locorum piorum.*
Ecclesia & cætera loca pia restituuntur, si reperiantur læsa.

CAP. V.

Nulli. ¶ Res ecclesię alienari non debent. h. d. Primò ponitur alienationis prohibitio. Secundò quid sit alienatio. Tertiò pœnę impositio. Secunda ibi: *alienationis*. Tertia ibi: *vnde*. ¶ Casus literalis. Quia prelati & clerici ecclesiarum indifferenter obligabãt res ecclesię mobiles & immobiles: propter quod damna multa proue-

a ¶ Doctor. communiter. Adde Lap. alle. ij.
b ¶ Latissimè. Adde quod Ro. consil. cccxliij. sequitur hanc opi. sed contrarium tenet consi. cccxxxiij.
b SEB. SAPIA. ¶ Latissimè. De hac materia vide latissimè per Fel. in c. causam quæ. co. v. vers. interpretatio rescripti. §. de rescript. d. Ias. in. l. fi. col. xj. versic. circa rescriptum. ff. de cõstit. princi. Anton. Francisc.
c ¶ Quid appellatione alienationis cõtineatur: dicas q venit omnis actus, per quẽ dominiũ trãsfertur. & venit etiã alienatio, quæ fit testãdo: vt per Bar. in auth. neq;. in ij. col. C. cõmu. de leg. Et gñaliter q̃ veniãt appellatiõe alienatiõis: videplenè per Io. Ber. de fir. in suo reper. in litera. A. in vers. alienationis appellatione venit etiam transactio.
d ¶ Cõmunicat natura. Adde quod voluit Ro. consil. cclxxxix. vbi tenet, q pecunia pupillaris deposita ad emptionẽ prędiorum, vel ad honestam partem lucri, nõ põt absq; decreto alienari tãquam immobilis.
SEB. SAPIA. ¶ Prælatus cõtrahẽdo. Idẽ dicit d. Abb. in. c. j. & ij. j. de precarijs. vide Bar. in. l. in quorũ. ff. de pig. vbi ágit, an prohibita alienari possint pignorari. De quo etiã per Ias. in. l. fi. co. xxiij. C. de iure emphit.
f ¶ Largissimè. Adde quid in statutis, domi. Cardi. consil. xv.
SEB. SAPIA. ¶ Et dicitur perpetua. Vide. d. Ias. in. l. manumissiones. co. j. ff. de iust. & iur. vbi dicit, q prohibita alienatione prohibetur alienatio vltra nouennium, imò etiam in nouẽnium: quãdo adijciatur pactum de renouando de nouennio in nouennium, quod dicit esse notandum propter prælatos, qui non possunt alienare res immobiles ecclesiæ sine

a ¶ Remunerat. Ad. de Alex. consi. cj. j. lib. & vide Oldr, consi. cclxxviij.
b ¶ Successor in dignitate. Adde Bal. in. l. quicunq;. vers. scias tamen. col. ij. C. de bo. quæ libe. & in. c. j. col. j. ver. & adde quod not. in titu. qui succeſſ. feud. dar. tene. & Arch. c. decessor, xxv. q. ij.
1 *diffiniuit*
2 *ad ius ecclesiæ reuocabit*
1 c. ſ. proxi.
b
a
b
c
1
c
2
a
3
d
2
b
f
g
c
3
f
5
h

a ☙ SEB. SAPIA. ¶ Adimere. Adde Calde. consil. iij. de his, quæ fiunt à prælatis sine consensu capituli.

b ☙ SEB. S APIA. ¶ Causæ cognitio. Vide Feder. in consi. cclxij. & Laurent. de Rodul. in repe. c. sine exceptione. in. x. q. principali. xij. q. ij. Petr. de Ancha. & Imol. in. c. vt super. j. eod. col. iij.

☙ SEB. SAPIA.

c ¶ Nullitatem actus. Vide ad hoc multa per Feli. in c. quæ in ecclesiarũ. col. j. ṡ. de cõsti.

☙ SEB. SAPIA.

d ¶ Bona mobilia, An solus prælat[a] possit alienare bona mobilia, vide Laur. de Rodul. in d. repet. c. fine exceptione. in. q. xxvij. q. xij. ij.

e ¶ Vel mobilia, Adde Roma. cõsi, ccccx. Bar. consil. lxvij. do. Car. consi, lxxij.

☙ SEB. SAPIA.

f ¶ Actiões ergo, Vide remissiuè p Feli. in. c. oẽs. col. vj. prima di. cum multis allega. per Iaſin. là diuo Pio §. in vẽditiõe. col. j. & jj. ff. de re iud, vbi dicit se consuluisse in ardua qõ, vt ibi per eũ. Vide Caprã in cons. ix. in. ij. dubio. & in consil. xxv, ij. ad fi. & in cõs. lxvij. cõs. iij. Soci. in consi. l. & in consili. lxix. in. j. parte & Are. in cõsilio. j iiij. colum. iiij.

ZACHARIAS.

g ¶ Annui reditus cõputant[ur] inter immobilia, adde Baldũ. in. l. j. in. j. colũ. in. ij. not. C. de suſfra. per. l. iubemus. & ibi Bal. & doc. b col. j. ver. ſecundò dico, C. de ſa. ſan. ecc le. & per. §. vult enim, in authẽt. de non alie. Alexã. in l. mouentium. de ver. ſi. & probatur 7 ſing. in cle. exiui. §. cũq. e. ti. de ver. ſi. & Federi. de ſen. conſi. clxxv.

Anton. Franciſ. ¶ Dicas circa hoc quòd annui reditus computantur inter immobilia, quando ſunt certi, prout declarat dom. Car. in clementi. exiui. hic allega. in. §. licet. vel quando debentur ad longum tempus: quia tunc in eorũ alienatiõe requirit[ur] ea ſolẽnitas, q̃ requirit[ur] in rerũ alienatiõe immobiliũ: vt per Bart. in. l. final. in. j. colum. C. de veṅdi. rerum ciuil. libr. vj. Adde tamen quòd annuus reditus religioſis etiam incapacibus poteſt legari pro vino ad ſacrificia, vel pro hoſtijs, non autem victu perpetuo: ſed tamen pro modico tempore, vt per Federi. de ſe. in conſil. ſuo. xij. & not. in. l. in quorum. ff. de pignor.

h ¶ Quòd non. Adde quæ ſuprà po ſui in ſecundo nota.

i ¶ Et hypothecam. Adde an ſtatutum loquens in pignore, habeat locum in hypotheca. Franciſcum de Aretio. conſilio decimonono & centeſimo viceſimoquinto.

cit Gof. q̃ difficile eſt ſeruare illam ſolennitat[ẽ] ſecundũ cõſuetudinẽ introductã: & ſecũdum aliquos refert Innocen. ſatis eſſe obſeruare cõſuetudinẽ illius eccleſiæ, de cuius rei alienatione agitur. Hoc tamẽ nõ placet Hoſti. nã dicit eſſe cõtra. c. j. j̃. eo. ti. lib. vj. Io. An. dic[it] ſe credere, q̃ conſuetudo nõ poſſit adimere[a] ſolennitatẽ. c. ſine exceptiõe. xij. q. ij. Pro hoc dicto. c. cauſam. de re iudic. & c. j. de cõſuetudi. ſed bene poteſt adimere ſolennitatẽ introductam per authẽ. hoc ius porrectum. & in hoc poſſet procedere prima opi. Itẽ dicit, q̃ cõſue tudo poteſt augere ſolennitatẽ introductam per. d. c. ſine exceptione. Adducit not. in. c. q̃d ſuper his. de conſan. & affi. & cũ hac opi. Ioan. And. tranſeũt cõmuniter hîc ſcribẽtes. Et no. iſtũ tex. q̃ cõſuetudo nõ valet cõtra ſolẽnitatem. c. ſine exceptione. & quia loquitur indiſtinctè, poteſt inferri, q̃ ſubſcriptio eorũ, qui ſunt de collegio, non poteſt tolli per cõſuetudinẽ: quia ponitur in dicto. c. ſine exceptione. Item dũ dicit de ſolẽnitate authẽt. hoc ius. dic melius, quòd nõ eſt neceſſaria cõſuetudo ad illam tollendã: quia ius ciuile nõ potuit introducere ſolẽnitatẽ in alienatione rei eccleſiaſticæ: quia prouiſum eſt per ius canonicum. ita vult Inno. in. c. j. j̃. eo. ti. lib. vj. & Io. And. ſequitur ibi in nouella. Ideo cõcludo, q̃ ſi cõſuetudo cõtraria. c. ſine exceptiõe ſit grauoſa eccleſiæ non tenet: vt in. c. j. de cõſuet. & in. d. c. cũ cauſam. Sufficit ergo ſolẽnitatẽ illã obſeruare debet ergo præcedere tractatus. Itẽ debet interuenire authoritas ſuperioris, conſenſus capituli, & ſubſcriptio clericorũ. Et vide quod latius dixi in. c. j. de his, quę fiunt à præla. nec requiritur decretũ iudicis: ſed ſufficit cauſæ cognitio. ſed ſi non interueniret cauſæ cognitio, nõ teneret alienatio. Nam ad hoc requiritur tractatus, ita notabiliter dicit Innoc. in. c. vnico. ṡ. ti. prox. in fi. & vide Fed. cõſi. ccxxxvij. non tamẽ de neceſſitate requiritur, vt præmittatur cauſæ cognitio, [b]vtrũ expediat magis alienare vnã rem, quã aliam. Ita no. dicit ipſe cõſi. ccxliij. Satis enim eſt, quòd ſubeſt cã alienandi: & q̃ ſuper legitimitate cauſę præceſsit cognitio: & ſic ſeruata forma. c. ſine exceptione. vel alia ſolennitate inducta per conſuetudinem modo prædicto. † ¶ Et concludo, quòd niſi alienatio fiat ſeruata illa forma, & in caſu à iure cõceſſo, eſt nulla. De defectu

c formæ eſt clarũ. nã illa ſemper inducit nullitalẽ actus: [c]quia forma dat eſſe rei. probatur. in. c. tua. de his, quę finut â præ. &. d. c. ſine exceptiõe. De defectu caſus liciti, probatur hîc. Nam prohibetur alienatio rei eccleſiæ à iure: ergo alienatio eſt nulla, ſi nõ fit in caſu cõceſſo. l. nõ dubiũ. C. de legi. & in regula ea, quę cõtra ius. de reg. iu. li. vj. Item probatur in. c. expreſsè in. cle. j. eo. ti. & in. c. quę in ecclesiarũ. de conſti. & vide quod plenè dixi in. c. j. de in inte. re. li. vj. vbi bo. glo. & Cal. hoc tenet: licet aliud ſenſerit gl. xij. q. ij. in ſumma. & c. ſine exceptione. Vbi enim volunt tenere alienationẽ ſeruata forma: licet nõ fiat in caſu licito: ſed primum dictum verius.

8 ¶ † In gl. ij. ibi: *quæ ſeruando ſeruari non poſſunt*. not. gl. q̃ ſolus prælatus a lienat bona mobilia, [d]quæ commodè ſeruari non poſſunt: d
vt ſunt veſtes, quæ quotidie magis veteraſcunt. Itẽ fructus & ſimi lia. Ea verò, quæ cõmodè ſeruari poſſunt, non alienantur ſine ſolennitate. Nam res immobilis, & mobilis preciosa æquiparantur quo ad difficultatem alienationis. l. lex quæ. C. de admini. tut. glo.
9 in. c. tua. de his, quę fiunt à prælatis. ¶ † Sed eſt dubiũ de actione: Nunquid in alienatione, ſeu iuriũ ceſsione debẽt ſeruari ſolennitates. Et eſt quærere nũquid cõputentur inter immobilia, vel mobilia. [e] Et poteſt ſic cõcludi, q̃ ſecundũ proprium ſignificatũ vocabuli actio, ſeu nomina debitorũ, nõ ſunt mobilia, nec immobilia: ſed faciũt tertiã ſpeciẽ de per ſe. Nã mobiliũ & ímobiliũ appella tio cadit in his, quæ certo loco con cludũtur. Nã immobile dicitur illud, quod nõ poteſt à loco moueri. Mobile verò, quod ſecũdũ naturũ ſuam aptũ eſt moueri: vt legitur & notatur in. l. mouen
f tiũ. ff. de verb. ſi. Actiones ergo[f] cũ ſint quid incorporale, nõ cõcluduntur certo loco, & ſic nõ poſſunt dici mobilia, vel immobilia: ideò iuriſconſul. ponit actionẽ, ſeu nomina debitorũ: vt tertiã ſpeciẽ. probatur in. l. à diuo Pio. §. in venditiõe. ff. de re iudi. & ideò in teſtamẽtis appellatione bonorũ mobiliũ vel immobiliũ, nõ ve niũt nomina debitorũ: quia debemus capere verba propriè. l. qui hæred. ff. de condi. & demon. Vnde cõſuluit Ol. & ego cõſului ali âs, q̃ ſi Princeps reliquit bona ſua mobilia diſtribuenda in pios vſus, nũquam veniunt pœnæ adhuc non exactæ: tamẽ vbi oportet neceſſariò, vt actiones trahantur ad bona mobilia, vel immobilia vt puta: quia diſpoſitio volens comprehendere totũ patrimoniũ illius hominis, fecit mentionẽ duntaxat de mobilibus & immmobilibus. Hoc eñ caſu iſta tertia ſpecies aſſumit naturã alterius extremoru. & hoc caſu eſt ſeruãda opi. gl. in auf. eo. ti. §. j. quæ dicit, q̃ ſi actiões dantur ad res mobiles, cõputantur inter mobilia: & ſi ad res immobiles, cõputantur inter immobilia. & hoc in effectu vult Bar. in. l. põt pupillus. ff. de autho. tu. Et ex his poteſt inferri, nũquid Prælatus ſolus poſsit cedere actionẽ cõpotentem eccleſię,
10 ſeu illã vendere. ¶ † Quid autem in ſeruitutibus, ſeu alijs iuribus incorporalibus, quæ nõ poſſent propriè dici aut mobilia, vel immobilia, ſicut dixi in actionibus. vide gl. ij. eo. ti. li. vj. quæ dicit, q̃ cõputantur inter immobilia. & pro hoc facit tex. in cle. exiui de paradiſo. §. cunq; annui reditus. de verb. ſig. quæ dicit, q̃ annui reditus computantur inter immobila. [g] Sed tu diſtingue prout ſuprà g
dixi in actioẽ. Nã puto, q̃ vbi neceſſariò non cõprehenduntur ſub appellatione mobiliũ, vel immobilium, q̃ non veniunt appellatione mobiliũ, vel immobiliũ: ſed vbi opus q̃ includãtur: vt quia de toto patrimonio diſponitur: tũc ſerua quod proximè dictum eſt.

11 ¶ † De pecunia etiã dubitat nũquid cõputet iter ea, q̃ ſeruãdo ſeruari nõ poſſunt. Et dicendũ q̃ nõ: [h] quia pecunia retẽta nil operat. h
c. eijciẽs. lxxxviij. diſt. & no. in. l. j. §. fuit quę ſitũ. ff. ad Tre. facit tex. in. l. cũ plures. in fi. ff. de admi. tu. Nã ſolus tutor poteſt, imò debet collocare pecuniã pupilli ſcilicet emendo, vel mercãdo: quod non poſſet, ſi cõputaretur inter ea, quę ſeruãdo ſeruari poſſunt: vt. d. l. lex, quæ tutores. Ex quo infero ſolum Prælatũ poſſe diſponere de pecunia eccleſiæ, ſicut de fructibus: vt in. clem. j. eo. ti. & hoc no.

12 ¶ † In gl. ſuper verbo, *hypothecæ*. in fi. gl. in decretis. lxxx. diſt. c. j. di
i xit, q̃ nõ eſt differẽtia, niſi in nomine inter pignus & hypothecã. [i] & ita dicit tex. in. l. res. §. iter pignus. de pig. gl. tñ ibi variat. Et vide gl. pœnã. in. §. inter pignus. alleg. in gloſ. aliqui dicunt, q̃ hypotheca dicitur, quãdo nõ fit traditio, ſed cũ retinetur ſiue ſit res mobilis, ſiue non: pignus quando traditur. ¶ † In gl. penul. ibi: *largiſſimè acciputur*. No. gloſſ. pro ſtatutis & alijs diſpoſitionibus facientibus 13 mentionem de alienatione. Nã in materia doloſa capiemus ſtrictè: & ſic

ctè: & ſic ſolùm venit contractus, per quem transfertur dominium: ſed in materia larga & fauorabili capiemus largiſsimè prout hîc capitur. Et idem videtur dicendũ in teſtamento & pacto. De quo tamen dic, vt legitur & not. & l. fina. C. de rebus eccle. non alienã. Et vtrum prohibitus alienare poſsit ſolũ locare ad magnũ tẽpus? Dic,
a quòd non: [a] vt eſt tex. cum gl. in clemen. j. eo. titul. & dic vt ibi. ¶ In glo. fin. ibi: *iubemus*. not. glo. nam ſentit hîc, quòd Papa hîc comminatur pœnam illius leg. nam ibi Imperator recipientem res eccleſiæ non debito modo multipliciter punit, & priuat precio. & imponit pœnã etiam notarijs ſcribentibus inſtrumentum, & multis alijs perſonis. Et placet Hoſti. vt intelligatur de illa lege. neque placet ſibi: vt tex. intelligatur de aliquo canone. & diſpoſitio illius legis, quæ erat localis, fuit prorogata per Imperatorem ſucceſſorem ad omnes eccleſias, & a- 2
lia loca pia: vt in authẽ. eo. tit. §. quia verò leonis. & habetur in effectu authẽ. illa canonizata. x. q. ij. c. ea enim. §.
14 hoc ius porrectum. ¶ † Et not. ſemper hoc dictum, q̃ in ſolennitate obſeruãda in alienatione rei, æquiparatur
b eccleſiæ & alia loca pia. [b] Nam vt dicit Hoſtien. Papa voluit approbare illas conſtitutiones & leges. pro hoc dicto vide in ſimili, q uod no. Ioan. And. in. c. ij. de in inte 3
grum reſtitu. lib. vj. vbi dicit, q̃ quemadmodum eccleſia reſtituitur in integrum ratione leſionis: ita & alia loca pia. Ita dicamus in caſu noſtro. Nam à iure iſta reperiun
c tur æquiparata. [c] Hoc probatur in. c. requiſiſti. §. ſecus autem. de teſtamẽ. facit. c. de Zenodochijs j̃. de relig. domi. cum. c. ſequenti. & tene hoc ſemper. dicit Ioan. And. quòd non eſſet peccatum tenere, q̃ tex. iſte etiam intelligatur de. c. monemus. alleg. in gloſſ. dicit tamẽ, quòd primũ dictum eſt ſolennius: quia ſecundum nullam vtilitatem importat. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Ementes indebitè res eccleſiaſticas, tenẽtur res reſtituere cum fructibus, ſi repetantur: & perdunt omnes meliorationes, quas fecerunt. 6. 13.*
Alienantes res eccleſiaſticas indebitè tenentur ſub pœna excommunicationis reſtituere. 2.
Alienationi rei eccleſiaſticæ indebitè factæ, quilibet clericus poteſt contrauenire etiam ſine mãdato. 6. & etiam aliæ perſonæ, de quibus j̃. nn. 9.
3 *Excommunicatus dicitur traditus Sathanæ.*
Excommunicatio parum, vel nihil operatur quo ad eccleſiam triumphantem.
4 *Prælatus malè alienans bona eccleſiæ, p oteſt petere ipſam alienationem reuocãri. 1 2.*
5 *Contractus nullus põt de nouo peti annullari, quatenus de facto proceſsit: & ſuſtinetur libellus, quo petitur talis alienatio.*
7 *Iuramentum contra vtilitatem eccleſiæ non ligat iurantem.*
Iuramentum non ligat iurantem ad iniquitatem.
Iuramentum non ligat adminiſtratorem eccleſiæ quominus petat reſtitutionem in integrum.
8 *Parochiani tenentur in defectu eccleſiæ ad refectionem de proprio patrimonio.*
10 *Intereſſe, ſi ſoluitur ab vno, cæteri liberantur, non autem ſic in pœna, ad quam omnes in ſolidum tenentur.*
Pœna non vitatur per ſatisfactionem rei.
Prælatus malè alienans bona eccleſiæ deponitur.
11 *Emens rem eccleſiæ, vel poſſidens, ſi ex bona fide, habet beneficium cedendarum contra vendentem. 13.*
12 *Eccleſia non tenetur de euictione.*
13 *Eccleſia non lucratur cum aliena iactura.*

CAP. VI.

1 SI quis. ¶ † Alienatio de rebus eccleſiæ facta, non tenet: & alienatores, nisi rem reſtituant, excommunicantur: & quilibet clericus poteſt contradicere, & f

rem cum fructibus repetere. hoc dicit, & eſt tex. & quotidie allegatur. Secunda ibi: *quòd ſi*. Tertia ibi: *ſed etiam*. ¶ Caſus literalis. Quia Prælati eccleſiarum frequenter alienabant bona eccleſiæ: & alij ſubſcribebant in damnũ eccleſiæ: ſtatuit Symmachus Papa, q̃ ſi aliquis presbyterorum diaconorum, ſeu aduocatorum ſubſcripſerit alicui alienanti prædium eccleſię excõmunicetur, niſi fortè alienator, & qui acceperit per reſtitutionem ſibi celeriter proſpexerint: q̃ ſi non fecerint, inſtrumentum inde confectum non valebit, præter pœnam quam propter hoc ſuſtinebit: & licitum erit quibuslibet eccle- a
ſiaſticis perſonis contradicere, & malè alienata repetere cum fructibus. Bernar. ¶ Not. primò, q̃ non ſolùm alienatores: ſed etiam ſubſcribentes ſe indebitè alienationi rei eccleſiaſticæ grauiter peccant. & vide bonum text. in
2 l. iubilemus. la. ij. C. de ſacroſanct. eccle. ¶ † Secundò no. vnum modum coercendi emptorem ſeu donatorem rei c
eccleſiaſticæ in caſu à iure non conceſſo. Nam poteſt cõ pelli per excommunicationem, ſeu anathema, ad reſtitutionem. Et anathema eſt excommunicatio cũ ſolenni tate. de qua. xj. q. iij. c. debet. De ſignificato ſeu etymologia huius verbi dic: vt notatur in. c. cũ non ab homine. ṡ. b
de iudic. ¶ † Tertiò not. q̃ excommunicatio percutit animam. & vide tex. cum gl. in. c. audi deniq̃. xj. q. iij. nã excommunicatus dicitur tradi Sathanæ: quia per eam habet diabolus maiorem poteſtatem ſuper excommuni- c
cato. & dicit Inno. hîc: q̃ non ſolum excõmunicatio peruiat communione hominum & ſacramentorum, ſed etiam per eam Deus ſeparat animam à gratia & cuſtodia ſua. & not. iſtũ tex. pro limitatione gl. xxiiij. q. j. c. quodcunq̃. quæ dicit q̃ excommunicatio parum vel nil operatur quo ad eccleſiam triumphantem. & vide per Hoſt. in c. ita quorũdam. de iudæ. vbi dixi limitando multiplici- 4
ter illã gl. ¶ † Quartò no. ibi: *alienator*. q̃ Prælatus malè alienando ré eccleſiæ poteſt illam repetere. ¶ Quintò d
not. ibi: *quamuis ab initio. & c.* q̃ alienatio[d] rei eccleſiæ eſt ipſo iure nulla. & cum tex. non facit mentionem de defectu formæ: poteſt argui, q̃ ſi alienatio ſit in caſu non cõceſſo, eſt ipſo iure nulla. Ethoc probat, quaſi apertiſsimè iſte tex. nã hîc obſeruabatur forma iuramenti. arg. eius, quod dicitur de ſubſcriptione. & ſic facit iſte text. pro- 5
his, quæ dixi in. c. præced. ¶ † Sextò not. q̃ contractus nullus põt de nouo annullari. & refertur hęc annullatio ſeu caſſatio ad factũ: vt caſſetur quatenus de facto proceſsit. Et ſic põt ſaluari libellus à cõtrarietate, ſi Prælatus e
in libello dixit contractũ nullum, & petijt illum caſſari. [e] 6
facit. c. accedens. el. j. ṡ. vt lite non cont. cũ gl. ſua. ¶ † Vltimò no. caſum in quo clericus agit pro eccleſia ſine mãdato. f. repetẽdo bona malè alienata. & no. q̃ recipiẽs indebitè nõ facit fructus ſuos: ſed tenetur eos reſtituere. ad hoc. d. l. iubemus. vbi dicitur, q̃ nil poteſt repetere, vnde perdit omnẽ meliorationẽ, quam ibi fecit. & vide in. d. e
auf. hoc ius porrectum. & vide xxij. q. ij. c. nõ liceat. ¶ In gl. ſuper ver. *ſubſcripſerit*. no. gl. & vide quod legitur & no. in. c. inte dilectos. de. fid. inſtr. &. c. ex literis. de trãſla. ¶ In gl. ſuper verb. *iratus*. in fi. no. gl. pro intellectu alio- c
rũ iuriũ & ſcripturarũ, in qnibus ſæpe dicit, q̃ deus accẽditur furore, vel pœnitentiã agit, vel quid ſimile. & vide bo. gl. in. c. incommutabilis. hîc all. quę diſputat. & ponit veritatẽ, an Deus mutet opinionẽ ſuã. & notabis illã gl. f
7 ¶ † In gl. ſup verb. *alienator*. in fi. Dic meli[9], q̃ iuramẽtũ tẽdens cõtra vtilitatẽ eccleſiaſticã nullo mõ ligat iurantẽ. Nã potius eſt periuriũ quàm iuramentũ, etiãſi per alium poſsit indẽnitati eccleſię cõſuli. vt eſt tex. apert. in. c. j. ṡ. de his quæ fiũt à maio. par. cap. & c. peruenit. de iureiur. Nã iuramentũ non vinculat iurãtẽ ad iniqtatẽ: vt. c. quãto. de iureiu. Imò, q̃d plus eſt nõ ligat[f] adminiſtratorẽ eccleſiæ, quominus nõ poſsit petere reſtitutionem in integ. de quo vide bo. gloſ. in. jc. j. in integ. reſti. lib. vj. Et

a ¶ Dic, q̃ non. Adde do. Car. conſil. xcv. vbi cõcludit, quòd locatio ad nouem annos dicitur ad modicum tempus.

☙ SEB. SAPIA.

b ¶ Loca pia. An in alienatione hoſpitalis requiratur illa ſolẽnitas, quæ requiritur in rebꝰ eccleſiæ, vide latiſſimè per Fel. in. c. de quarta. colũ. ij. ṡ. de præſcriptio.

c ¶ Æ quiparata. Adde Alex. conſ. j. iiij. lib. Ro. conſ. cccxj. vj. li. Alex. conſi. iiij. j. lib. Anton. Franciſ.

¶ Circa hoc de locatione ad triẽnniũ an dicatur longũ tempus: vide Angel. & Innoc. in. l. fi filio. in. §. fi. ff. ſoluto mat. & Alex. in. l. j. in. §. quod autem. ff. de ſuper. vbi dicit, quòd talis locatio non eſt ad longũ tempus: niſi fieret de nouennio in nouennium: vt per Alex. plenè in conſ. lxviij. in. j. parte. con fil.

☙ SEB. SAPIA.

d ¶ Alienatio. Vide Abba. in. c. fi. in j. col. j. ne præla. vi. ſitas. & Feli. latè in c. quæ in eccleſiarũ. col. j. ṡ. de conſt.

e ¶ Caſſari. Adde an procedat libellus, in quo quis dicit teſtamentũ reſcindendum: & petit illud declarari nullum, Angelum conſil. xxxvj,

☙ SEB. SA PIA.

f ¶ Nõ ligat. Vide Fel. in. c. ij. verſi. ad ſecundum. de iuramento. j̃. de iuramen. vbi tangit, an iuramentum prælati obliget in præ iudicium eccleſiæ.

ad.c.cum veniſſent.de quo gl.opponit dic , vt ibi latius dicam.Nam iuramentū præiudicat quatenus concernebat honorem & præiudicium prelati. ¶ † In gl.in verſi. *eccleſiaſticis*.ibi:*parochianis*.no.gl.& intelligit Lau.& cōmuniter doc.ſequuntur,vt procedat etiam in parochianis laicis.Non enim accuſant hoc caſu clericū, ſeu prelatum:ſed repetunt malè alienata.& hoc ſatis mihi placet. Nam intereſt parochianorum,ne eccleſia deducatur ad inopiam.Nam tenentur in defectū eccleſię ad refectionem ipſius de proprio patrimonio:vt not.in.c.j.&.c.de hisj̄.de eccle.ædi.& in fi.gl.† Philip. quem ſequuntur cō muniter doct.tenet quālibet perſonam eccleſiaſticā admittendam.Nam tex.iſte loquitur generaliter. quod placet:vt patet ibi in text. *quibuſcunque eccleſiaſticis perſonis &c.* vt in.c.cum nō liceat.xij.q.ij. nō tamen agent iſti extranei inuitis clericis eccleſiæ .Quod intelligo , ſi ipſi volūt agere.nā eis negligētibus,admitterentur extranei. verſatur enim in hac alienatione illicita ius publicū.j.diſtinc. ius publicū.& vide quod no.Inno.in.c.cum olim. de teſti.vbi de hoc. ¶ † In gl.fi.ibi: *aliter liberaretur*. hoc intellige verum reſpectu intereſſe: & ſic loquuntur iura alleg.in gloſ.non autem reſpectu pœnæ : aliās delictū alterius remaneret impunitum,quod non debet eſſe:vt in ca.monemus.xij.q.ij.fi ergo eccleſia recuperauit rem ab emptore poteſt nihilominus agere contra prelatum malè alienantem,nō ad intereſſe: ſed vt puniatur de delicto ſuo.& eſt pœna depoſitionis:vt.d.c.monemus,quę pœna non euitatur per ſatisfactionem eccleſiæ: de quo plenè vide per gl.in.c.quod ſicut.de electi.in fi. ¶ † In ead. gloſſ.ibi: *cum conueniatur de delicto*. not.gloſſ.& ſentit â contrario,quòd ſi emptor,vel poſſeſſor eccleſiæ eſſet in bona fide , quòd tunc poſſet petere ceſſionem actionis, quod expreſsius tenent doctores hîc : qui etiam dicunt, quòd licet eccleſia non teneatur cedere in terminis gl. tamen dicunt,ſi ceſſerit valet ceſsio . ¶ † In ead.gloſſ.ibi: *replicauit,quòd rem eccleſiæ repetat*. quaſi velit dicere gl.ꝙ prælatus agit in repetitione nomine eccleſiæ : quæ non tenetur de euictione.Et habes hîc caſum,in quo auditur quis allegans turpitudinē ſuam agendo nomine alterius. de quo dic:vt dixi in.c.cum ſuper.de conceſ.prebend.& vide hîc per Cald. ¶ † In ea.glo.ibi:*& ſi nihil habet Prælatus*.Aduerte,nam videtur hæc glo.velle,quòd emptor recuperat precium à prælato malè alienante.[a]In hoc variæ ſunt opiniones,de quibus hîc per doct.& in.c.ad audientiamj̄.eo.& per doct.legiſtas in.l.iubemus. & plenè in authē.qui res.C.de ſac.ſanct.eccle.& maximè per Cy. & Bal.& per Ioan.de lig.in clem.j.eod.titul. ſatis placet, quòd ſi emptor fuit in mala fide, non agat ad preciū etiā contra prælatū.per tex.in.l.iubemus.prælleg. Nam ibi in pœna perdit precium & omnem vtilitatem, & applicatur eccleſiæ : niſi proſpexerit ſibi in contractu de euictione:quia tunc agit contra maieſtatem alienantem.l.fi fundum.C.de euic.not. glo.in.d.c.ad audientiamj̄.eo.& l.quemadmodū.C.de agric.& cenſi.lib.xj.in ſimili quæſtione. *Si* verò fuit in bona fide,repetit precium à malè alienante:nō autē ab eccleſia:niſi in defectū:puta , quia ſi prelatus nō eſt ſoluendo, agit contra eccleſiā , quatenus eſt effecta locupletior ex illo pretio.ar. c.j̄.j̄. de depoſito. Quod ſenſerūt Cyn.& Bal.in auf.prealle.& hāc opi.ſenſit Io.An.in.d.c.ad audiētiā. vt diſtinguamus inter ēpto rem boneſidei & maleſid.& glo.in.c.vulteranæ.xij. q.ij.

a ¶ Malè alienāte. Adde Alex.conſi. iiij.j. libr.Franc.de Are.conſil. cxiiij.

SEB. SAPIA.

b ¶ Res eccleſiæ,Vide multa ad propoſitū per do.Inſ. in.c.j. col. viij. qui da. poſ. in vſi. feu. vbi tradit,quando prelatus poteſt infeudare res eccleſiæ.& inter alia dicit , quòd poteſt quando res eſt parua:vel ſterilis.

c ¶ Propter promiſſionem.Adde Roma.conſi. xxij .& ccxix.Pe.de Anc. conſ.xl.& eccj.

SVMMARIVM.

1 *Sterilis fundus eccleſiæ poteſt dari in emphiteuſin, vt reducatur ad culturam.2.*
3 *Prælatus obligatur naturaliter ex eius ſimplici conſenſu.*
4 *Prælatus debet contrahere cum illo de rebus eccleſiæ,à quo recipit maiorem vtilitatem.*
5 *Sterilis fundus reductus ad culturam,non poteſt dari in emphiteoſim:niſi illi, qui ipſum meliorauit, vel eius hæredibus.*

CAP. VII.

AD aures. ¶ † Terra eccleſiæ non fertilis , dari poteſt in emphiteoſim ei, cuius ſtudio reducitur ad culturam.hoc dicit, & ponit caſum literalem.Io. And.in.eo qui confiſus de Prælato nulla interueniente ſcriptura recipit ſyluam ab eccleſia reducendam ad culturam:& quòd ea reducta concederetur ſibi in emphiteoſim:poſtmodum Prælatus dubitauit,ex quo res nūc erat culta:an poſsit dari in emphiteoſim.Et reſpondetur vt litera. ¶ † Nota.j. vnum caſum , in quo res eccleſiæ [b] licitè conceduntur in emphiteoſim,ſcilicet quando ſunt ſteriles.Quid autem ſi eſſent precioſæ & cultæ ? dic, vt plenè not.per Specul.in titu.de locat.§.nunc aliqua.verſic.vij.per Ioan.Andr.& Arch.in.c.ijj̄.eodem titul.libr. vj.vt dixi plenè in.c.in præſentia.de probat. ¶ † Secundò not.Prælatum obligari naturaliter ex ſimplici conſenſu.De quo in.c.quicunq; ſuffragio.xij. quæſtione. ij. ¶ † Vltimò not.quòd contractus de rebus eccleſię non eſt validus:ſaltem in effectu , ſi potuiſſet habere ab alijs maiorem vtilitatem : debet enim Prælatus contrahere cum illo,cum quo maiorem vtilitatem habere poteſt. ¶ In gloſſ.fina.in fin.not.gloſſ. & vide bonum textum. & ibi not.in.c.cum dilecti.de emptio.& vendi. ¶ † Sed extra glo.quæritur, Nunquid iſte terrę potuiſſnet dari alijs in emphiteoſim?dic,quòd non. niſi in caſu aliās conceſſo,& ſeruata ſolennitate iuris: quia non ſunt amplius ſyluę,ſed terrę arabiles:ſed extirpantibus & ſuis hęredibus poſſunt concedi propter promiſſionem [c] eis factam , & labores & ſumptus,quibus fraudari non debent.

SVMMARIVM.

1 *Iurans alienare nolle bona eccleſiæ non poteſt alienare illa, de quibus dubitat,an ſint eccleſiæ.*
2 *Poſſeſſiones minus vtiles eccleſiæ poſſunt de conſenſu capituli permutari,vel alienari.3.vel vendi: & ex precio vtiliores emere.4.*
5 *In alienatione rei eccleſiaſticæ non ſolum requiritur conſilium, ſed conſenſus capituli.*
6 *Tranſactio,ſiue compoſitio non admittitur ſuper decimis futuris: ſuper præteritis ſic.*
7 *Vendere tenetur totum patrimonii, & in egeſtate viuere,qui non habet,vt ſatisfaciat etiam de iure canonico.*
8 *Prælatus promotus per Papam,vel eius mandato,iurat non alienare ipſo inconſulto:quid autem operetur tale iuramentum:vide remiſsiuè.16.*
9 *Quæ bona dicantur eſſe de menſa Epiſcopi vel capituli.12.13.*
10 *Prælatus præſumitur applicaſſe menſæ capituli , ſi retinuit per annum bona,quæ reuerſa ſunt ad eccleſiam ex aliquo caſu feudatarij vel emphiteotæ.13.*
Iuramentum de non alienando bona eccleſiæ,non extenditur ad bona,quæ tempore iuramenti non ſunt de menſa capituli.
11 *Bona eccleſiæ data in emphiteoſim,vel in feudum:præſumūtur ab initio ad hoc deſtinata: & ideo nil noui facit Prælatus qui iterum illa bona reuerſa ad eccleſiam concedit in feudū, vel emphiteoſim.*
14 *In alienatione rerum eccleſiæ modici valoris,ſufficit tacitus conſenſus capituli.*
15 *Iuramentum de non alienando,an extendatur,vt non poſsit alienare in vtilitatem eccleſiæ vel rem modici valoris.*
Iuramentum ſimpliciter præſtitum intelligitur ſecundum materiam ſubiectam.
Iuramentum eſt ſtricti iuris.
Neceſsitas & vtilitas æquiparantur in iure.

Iurans

16 *Iurans non alienare inconſulto Papa,vel ſine licentia ſuperioris,non potest etiam licitam alienationem facere.17.*
17 *Licentia ſuperioris,ſi debet adhiberi in aliquo caſu,eſt petenda,etiā quòd illa actus ſit licitus: quia ſuperior cenſetur ſi ſibi reſeruaſſe cognitionem: an caſus ſit licitus,an non.*
18 *Prælatus quo caſu poteſt dare in emphiteoſim rem eccleſiaſticam,vel eam alienare conſanguineo ſuo.*
Alienatio,ſi eſt permiſſa alicui adminiſtratori,non poteſt ille in ſuum conſanguineum alienare.
19 *Conſanguineis debemus potius ſubuenire,quàm extraneis.*

CAP. VIII.

AT ſuper. ¶ † Qui iurauit nō alienare ea, quæ ſunt de mēſa,ea de quibus dubitatur an ſint de menſa,alienare non debet.h.d.vel fic.† Iurās nō alienare bona eccle. non poteſt alienare ea,quę ſunt de menſa:vel ea,de quibus dubitatur,an ſint de menſa . h. d. vſq; ad.§.poſſeſsiones.& ille.§.hoc dicit. ¶ † Poſſeſsiones eccleſiæ minus vtiles,pro vtilioribus de cōſenſu capituli,pōt Epiſco. permutare.h.d. Duo ſunt dicta.Secundum in.§.poſſeſsiones. ¶ Caſus literalis.Archiepiſcopus Raueñ.accepit quaſquā poſſeſsiōes, ſiue reditus à rege,aut etiam aliunde ex certis locis in recompenſationem decimarum ſubtractarum:& reditus illos, ſiue poſſeſsiones retinuit ad vſum ſuum quouſ que diem clauſit extremum. quæſiuit ſucceſſor illius vtrum reditus illi ſiue poſſeſsiones intelligant ad mēſam Archiepiſcopi pertinere.ītē cum ipſe Archiepiſcopus teneatur iuramento fidelitatis,quod fecit apoſtolicæ ſedi,nō alienare,de nouo quæſiuit vtrum de reditibus illis poſſet fieri contractus cuiuſlibet alienationis?Reſpondet Papa , quòd ſiue intelligatur de menſa Archiepiſcopi,ſiue non:non debent alienari.concedit tamen Papa Archiepiſcopo vt ipſe de conſilio & aſſenſu fratrum ſuorum ,vel maioris partis,poſsit alienare poſſeſsiōes eccleſiæ ſuæ minus vtiles:vel cōmutare pro alijs vtilioribus habendis. Ber. ¶ No.primò arg.ex tex.ꝙ quędā bona eccle.dicunt de mēſa: quædā verò non.Quæ autē ſint illa:dicamj̄.latius. ¶ Secundò no. vnū caſum licitum,in quo res eccleſiæ poſſunt alienari.ſ. pro alijs vtilioribus. † Et not. ꝙ tex.dicit alienandi,ſeu commutandi.&c. Nam ex hac litera infero, ꝙ ſi prælatus non reperit bonum cambium,poteſt rem vendere & preciū cōuertere in rem vtiliorē.nō ergo eſt neceſſe,vt quidā arbitrantur,vt fiat cambium ſeu permutatio:ſed directè poteſt fieri vēditio.Nā preciū ſuccedit loco rei: debet tamē poſtmodū conuerti in res vtiliores. ¶ † Tertiò not. ibi: *conſilio & aſſenſu*. ꝙ in alienatione rei eccleſiæ cathedralis, non ſufficit cōſiliū capituli, ſed requirit etiā conſenſus. Videqd plenè dixi in d.c.j.ſ.de his,quę fiunt à præla. ¶ † In gl.in fi.not.gl. quòd ſuper decimis futuris nō adiniittitur compoſitio,ſed ſuper preteritis ſic.† Quid autē ſi obligatus ad decimas preteritas,[a]non habet vnde ſatisfaciat:niſi vēdat totū patrimoniū:n ūquid teneatur vendere & in egeſtate viuere:vide gloſ.xvj.q.ij.c.quicūq;.quę concludit, ꝙ ſic:ſed eccleſia debet ſibi miſereri. & vide pro dicta gl.tex.in.c.oēs.ead . cauſa &.q.& ad materiā vide quod legitur,& no.in.c.ex multiplici.&.c.cū hoīesj̄.de decimis. ¶ † In glo.in ver. *ſacramento*. ibi: *immediatè ſubeſt*. hodie ſeruatur de cōſuetudine,quòd quilibet prælatus promotus per Papā, ſeu eius mandato conſecratus,iurat ſibi nō alienare eo inconſulto. de quo iuramento & eius effectu not.in.c.fi.de eccle.ędifi.& dicā aliquidj̄. ¶ † In gl.ſuper ver. *intelligantur*. *ibi:*quanto tempore tenuit*. nō aperit,* quantū tēpus requiratur ad hoc,vt bona dicantur de mēſa *eccleſiæ ſeu Prælati:* & nō inſtādo in verbis gl.colligēdo dicta Inn.ac latius proſequēdo,dic ſic:cū quæritur quæ bona dicātur de menſa eccleſię,vel prælati: Quædā enim ſunt bona, in quibus eccleſia habet ſolum directum dominiū:vtile verò pertinet ad alium.Exēplum in feudalibus ac emphyteoticis,& iſta nō dicuntur de menſa:cūm vtilitas pertineat ad alium.De quo vide bon.glo.in clem. j. de exceſ.præla. ſuper verbo, *ad menſam*. quę optimè explicat, quando etiam eccleſia dicatur de menſa Prelati: & tenebis illam gloſſ. menti. ¶ † Sed aduertendum: quia iſta bona,quando ꝙ redeunt ad eccleſiam pleno iure: puta quia finitum eſt tempus conceſsionis :vel propter defectum hęredum vaſalli, vel emphiteotæ vel propter delictū eorum:vt in.c . potuit. de loca.& in.c.ijj̄ de feu.Et dubitatur nunc vtrum applicentur menſæ:vt ſic nō poſsint iterum concedi,quēadmodum nec alia bona mēſæ.Et dicendum eſt,quòd ſi prælatus applicauit ea menſæ:& hoc conſtat:& tunc non poſſunt amplius concedi niſi in caſibus à iure expreſsis.In dubio verò debemus conſyderare quanto tempore prælatus tenuit illa bona ad manus ſuas:& in hoc caſu poſſet ſaluari conſyderatio gl.ſume notabile dictū Archidia.in.c. j.xxxij.q.viij.vbi dicit,ꝙ ſi prelatus tenuit per annum,videtur applicaſſe illa bona menſę[b]:ex quo non conſtat de contrario per conjecturas argumen.illius capituli. aliās autem ſi non habuit animū applicandi menſæ,poteſt concedere de nouo alteri,non obſtante iuramento de non alienando:quia iuramentū non extendit ad bona,quæ non ſunt de menſa per hoc text. in.c.ij.de feudis.& hic vbi cōſyderatur,an iſta bona eſſent de menſa,vel nō,quæ prælatus habuit ad manus ſuas.& tacitè innuit,ꝙ ſi non eſſent de menſa,iuramentum de non alienando, non obligaret. ¶ † Et eſt ratio ſecundū Inno. quia ab initio videtur ordinatum:vt illa bona concederentur in feudum vel emphyteoſim: vnde nil noui facit nunc prælatus iterum concedendo.Et pro hoc elegantèr ſentit Federic. conſilio.clxxiiij.ꝙ in hac ſecunda cōceſsione, non requiritur conſenſus ſuperioris.quod eſt valde no.facit.c.potuit.prælleg.vbi ſolus prę latus poteſt parcere emphiteotæ ipſum nō expellendo[c] propter penſionem non ſolutā . eodem modo poteſt concedere alteri. ¶ Ego crederem,ꝙ vbi prima cauſa conceſsionis duraret de præſenti:ꝙ habeāt locum prædicta. ſed vbi ceſſaret illa prima cauſa conceſsionis ; tūc putarem ꝙ eoipſo,quòd redeunt ad eccleſiam efficiuntur de menſa:& aſſumūt ſibi naturam & qualitatem aliarum rerum eccleſię.Exēplū: Res inculta fuit tradita in emphyteoſim , hoc reſpectu,vt reduceretur ad culturam:aliās eccleſia non conceſsiſſet.Tractu tēporis illa res optimè cultā reuerſa eſt ad eccleſiam ex aliqua cauſa allegatarum non video,ꝙ iterum licitè poſsit cōcedi ſine ſolēnitate debita & ſine cauſa.Nam ceſſat cauſa primæ conceſsionis:& militat nunc argumen.à ratione ceſſante:vt in.c. cū ceſſante.de appella. & ceſſat ratio Inno.Sed vbi cauſa perſeueraret, procederet primū dictum.Exēplum:eccleſia habebat caſtrū, quod fortè propter cuſtodiam,& alia:eſt magis dā noſum,quā vtile. deliberauit ſemel cū ſolēnitate debita dare in feudum,ſi tractu tēporis reddeat ad eccleſiam:pōt eccleſia iterū alij de nouo cōcedere ſine ſolennitate,nō obſtante iuramento de non alienando:quia iſta nō eſt noua alienatio:ſed quædā executio ordinationis antiquæ.facit.c.conſuluit j̄.de ludeis.&.c. recolētes.de ſtatu.regu.Et not.hanc limitationē quę non ſolet à doctoribus tradi:ſed mihi videtur veriſsima & rationabilis. ¶ Quædā verò ſunt bona quorum proprietas & vtilitas pertinet ad eccleſiam , & longiſsimis tenporibus fuerunt in bonis eccleſiæ,& iſta in dubio dicūtur de menſa:quia deſeruiunt neceſsitatibus menſæ,& vtilitatibus eccleſiæ:& aliorum indigentium.xij.quæſtione.j.videntes.Et ad iſta bona indubiè extendinur iuramentum de non alie-

a ¶ Præteritas.Ad de quod dicunt do.de Ro . deciſi. xxv.de decimis.

b ¶ Bona menſæ. Adde.d.Car.cōſi. cxij.in princ.& vi de Cal.conſil.xj. de feu.melius per do. Cardi. conſil. xxxxiiij. Anto.Franciſ.

c ¶ Quæ dicantur eſſe de menſa:aut applicata menſæ prælati.vide Ian in.c.ſuper de reb. ecc. non alie. vbi per.d. Car.plenè.

¶ Non expellendo.Adde Alexā. cōſi.lxxix.j.libr. Ant.de but.conſi. xxj.

a ✠ SEB. SAPIA. ¶ Ego dicerem. Vide Ange. in l. non eſt nouum. in j. col. ff. de leg. vbi dicit, q Epiſcopus, qui iurauit non alienare, vel infeudare res eccleſiæ inconſulto Papa, poteſt tamen infeudare conſueta infeudari inconſulto Papa.

b ¶ Iſtis modicis. Adde quod operetur modicitas rei, latè Cep. in l. j. ff. de ædil. edic. & Alex. conſil. c. iij.

c ¶ Inconſulto Papa. Adde Cal. conſi. lvij. hoc titu.

d ¶ Simpliciter. Adde Lap. alle. xxxj.

e ¶ Neceſsitas & vtilitas. Adde Old. conſil. xcvij.

✠ SEB. SAPIA.

f ¶ Sed quæritur. Vide Bal. in c. j. in prin. in vlt. col. C. ſi de inueſt. inter do- mi. & agn. lis oria. in vſi. feudo. vbi dicit ex gl. ibi colligi, quòd de iure non licet Prælatis iufeudare rem ecclesiæ conſanguineis: ſed de conſue 14 tudine ſeruatur cõtrarium. tamen tenet, q etiam de iure licet dummodo agnati ſint idonei. refert Iaſon vbi la 15 tè examinat hunc articulum. in. c. j. col. v. verſic. quintò, vltra eos. qui feudare poſſunt.

ZACHARIAS.

g ¶ Conſanguineo ſuo. Adde Archi. in. c. cũ non liceat. xij. q. ij. Bald. in. l. cum multa. circa finem. C. de bo. quæ liberis. vbi dicit, q a Papa non poteſt infeudare res eccleſiæ Romanæ ſine conſenſu Cardinalium. de quo etiam b per iſtum in. c. cũ veniſſent. col. iij. ſ. de iud. vbi dicit, q ſi Papa eſt nimis profuſus in infeudando terras eccleſiæ ſuis conſanguineis; & eſt incorrigibilis: poteſt deponi. Ioan de lig. in. c. Epiſcopus. ſ. de præbend. & Felin. in. c. ad audientiam. circa prin. poſt Panor. etiam in princip. de præſcrip. Anto. Franci. ¶ Circa hoc, an Papa poſsit infeudare bona eccleſiæ ſine conſenſu Cardinaliũ: dicas de hoc videnda eſſe, quæ habentur & no. in. c. ad audientiam, de præſcrip. & per Archid. xij. q. ij. non liceat. vbi dicit, q non poteſt ſolus hoc facere: de quo etiam per Ioan. And. poſt Ioan. mona. in. c. ſuper eo. de hære. lib. vj. & vide etiam do. Pau. de caſt. in l. j. ff. de leg. vbi dicit q Papa poteſt facere negotia ponderoſa, etiam ſine conſenſu Cardinalium. Intellige tamen ſaluo ſedis apoſtolicæ iudicio, q Papa poteſt infeudare caſtra eccleſiæ, non tamen magnas ciuitates abſq; conſenſu dominorum Cardinalium: vt per Bal. in l. pe. C. de bo. quæ lib. & per Archi. in. c. cum redemptor. ij. q. ij. Et adde, q Papa poteſt ex cauſa neceſsitatis, etiam vendere res eccleſiæ romanæ: non tamen ad ditandum ſuos conſanguineos: vt per Bal. in. d. l. pen. C. de bonis quæ lib. & plenè traditur per do. Anto. & Car. in. c. ad audientiam. de præſcript.

h ✠ SEB. SAPIA. ¶ Contrarium. Hoc dictum ex pluribus confirmat do. Ias. in. d. c. j. col. viij. ver. quartò, vltra alios limita. qui feu. da. poſſunt.

12 nando. ¶ † Quædã ſunt bona nouiter acquiſita eccleſiæ: puta ex donatione: & de iſtis dubitatur, an ſint de menſa. Inno. ſentit, q ſic: & mihi ſatis placet. Ex quo enim ſunt data eccleſiæ ad vtilitatẽ ipſius: ergo debent dici de mẽſa. Nec apparet ratio, quare alia bona & non iſta dicantur de menſa: ſed potius dicendũ cõtrarium: ne vna & eadem res diuerſo iure cenſeatur. de decimis. c. cũ in diœceſi. & facit. c. re colentes. xij. q. ij. Et ſic habes clarè, quæ bona dicantur de menſa: & ad quæ bona extẽdatur 13 iuramentũ de non alienando. ¶ † In gl. ſuper verb. *ſiue non*. no. gl. q in dubio poſſeſsiones, quæ deſeruiunt vtilitatibus eccleſiæ & reperiuntur in manibus prælati, prima fróte præſumuntur de menſa: ergo contrarium dicenti incumbit onus probandi. *Sed intellige iſtã* glo. ſecundum prædicta, & ſecundum prælegatum dictum Archidiaco. ¶ † In gloſſ. in 16 ver. *aſſenſu*. in fi. vide quod dixi in. c. ij. de his, quæ fiunt à præla. vbi doc. ſentiunt, q licet in iſtis rebus modicis non requiratur conſenſus capituli expreſſus: debet tamen interuenire ſaltem tacitus. & ſic limita iſtam glo. ¶ † Sed 17 oppon. contra glo. & contra tex. Nam ex quo iurauit iſte Archiepiſcopus non alienare, nõ videtur, q etiam vtilitatis cauſa poſsit alienationem aliquam facere. iuxta no. in. c. fi. de ecc cle. ædi. & in. c. ij. j. de ſenten. excom. Solu. Inn. intelligit, q de ſpeciali cõceſsione, vel gratia, iſte Archiepiſcopus alienauit. & pro hoc tex. in fin. ibi: *concedimus facultatem*. Gof. verò exponit text. concedimus: id eſt conceſſum eſſe oſtẽdimus. ſimile. iij. diſt. c. nerui teſticulorũ. & ſic ſentit contrarium intellectũ. ¶ Ego dicerem: a ſic q aut res eſt modica, ſeu modicæ vtilitatis: & tunc non includitur ſub iuramẽto de non alienando: quia non eſt veriſimile, quòd ſuperior voluerit illum illaqueare in iſtis modicis: b cùm iſta modica ſint exempta ab omni ſolennitate & iuris diſpoſitiõe: vt in c. terrulas. xij. q. ij. Iuramentũ ergo ſimpliciter præſtitũ debet intelligi ſecundũ materiã ſubiectã. ad hoc q̃ no. Inn. i. n. c. per tuas. de arbi. Itẽ iuramentũ eſt ſtricti iuris: ideò debet reſtringi. ar. c. pe. de iureiur. & hoc notabis ſemper. Nã reperio Fed. idẽ ſenſiſſe conſ. ſuo. cciiij. nã hodiè prælaticõiter iurant nõ alienare inconſulto Papa: & ſic debet ſtelligi iſte tex. q

c nõ obſtãte iuramẽto, poterit iſte hãc alienationẽ facere. Et ſic p- d cedit expoſitio Goſ. ¶ Aut res non eſt modica: & tũc diſtingue in forma iurandi: vt quia iurauit non alienare ſimpliciter: aut non alienare inconſulto Papa: c aut non alienare ſimpliciter: aut non alienare ſine licentia ſuperioris. Si verò iurauit ſimpliciter: d & tũc puto, quòd in caſu vtilitatis eccleſiæ poterit alienare. Nam video quòd in caſu neceſsitatis eccleſiæ hoc iuramentum nõ adſtringit: vt in. c. fi. de eccle. ædi. ergo nec in caſu vtilitatis: quia neceſsitas & e vtilitas e æquiparantur à iure. vt not. xij. queſt. ij. in ſumma. & no. Inno. in c. cum omnes. de conſtitu. Refertur ergo illud iuramentum ad alienationẽm illicitam: vt ſic metu iuramenti prælatus abſtineat facilius ab alienatione illicita. & pro hoc facit quod prædixi. Nam regulariter à iure prohibetur alienatio; vt in. c. ſi quis. in. c. nulli. ſ. eo. Et iuramentũ eſt ſtricti iuris. Debet ergo intelligi ſecundum iuris diſpoſitionem, vt non alienet. ſ. illicitè, prout iura diſponunt. Et ſic ſecundo modo intelligerem tex. iſtum, intelligendo q poſſeſsiones iſtæ erant minus vtiles comparatione aliarum.

16 ¶ † Si verò fuerit iuratum ſecundum ſecundam formam: tũc tenet opi. Inno. q de gratia fuit hoc iſti conceſſum. Nam non poteſt fieri alienatio etiam licita inconſulto Papa. hoc enim important illa verba in. c. aduerſus j. de immu. eccle. vt colligitur in. c. vlt j. de eccle. ædi. Item neceſſe eſt, vt verba intelligantur de alienatione aliàs licita. Nam inconſulto Papa non faceret illicitã. & ita volunt cõmuniter doct. in. d. c. fi. † Si verò fuerit iuratum ſecundum tertiam formam. ſ. non alienare ſine licentia &c. idem dicendum, vt ſ. proximè dixi. Nam non poteſt intelligi de alienatione illicita: quia illa non fit etiam cum licentia ſuperioris. ¶ Et de ſignificato huius verbi licentia, eſt: vt debeat peti primò etiam in caſu licito: quaſi ſuperior reſeruet in ſe cognitionem, vtrum caſus ſit licitus. pro hoc tex. in fi. c. licet. de reg. & hoc bene nota: quia non declaratur per alios. Et ſic intellige ſecundum hanc diſtinctionem ea, quę dixi in. c. j. ſ. de his quæ fiunt à præla. & no. per doct. in. d. c. fin. de 18 eccle. ædifican. ¶ † Sed quæritur f de quæſtione no. Nunquid prælatus poſsit conſanguineo ſuo g concedere rem eccleſiæ in emphi f teoſim: vel ſecum contrahere alienationem rei eccleſiaſticæ? text. g videtur no. in auf. quibuſcunq; modis. C. de ſacr. ſanct. eccle. vbi dicitur, q quibuſcunq; modis alienatio rei eccleſiaſticæ facta permittatur: non tamen licet œconomo, vel eius conſanguineis rem eccleſiæ accipere. ¶ Et faciunt ibi legiſtę feſtum de illo tex. adducentes, q vbi adminiſtratori permittitur alienatio, non poteſt illam facere in perſonã conſanguinei: quia eſt ſuſpicio læſionis propter cõſanguinitatẽ. & eſt illa auf. canonizata. x. q. ij. hæc vſus præſtatio. in ver. quibuſcunq; modis. Tamen doc. ibi: & maximè Bal. & Bar. dicũt, q rẽ ſolitã concedi in emphiteoſim, ſeu in feudum, poteſt prælatus concedere ſuo conſanguineo: quia ceſſat hoc caſu præſumptio fraudis & leſiõis: cũ aperta ſit via huius alienatiõis: ni ſi ſecundum Bal. vellet concedere cõſanguineo potẽtiſsimo. Sẽtit etiã Bar. poſt Iac. q modicã rẽ poteſt cõſanguineo cõcedere. & ſic tranſeũt Legiſtæ cõiter ibi. ¶ Sed reperio Fede. de ſeñ. conſ. præl. h vbi videtur ſentire contrariu. h Form at em iſtã quæſtionẽ. Nunquid prælatus, qui iurauit nõ alienare ſine licẽtia ſuperioris: poſsit cõſanguineo ſuo cõcedere in emphitheoſim rẽ valoris vnius floreni cũ dimidio: & reditus quinq; ſolidorũ. Nã expedit ꝓpter vicinitatẽ cõſanguineo habere illã petiã terræ. Et determinat finaliter q ſic: quia nõ obſtat iuramentũ in iſtis minimis: vt. ſ. dixi. Nec etiã obſtat conſanguinitas: quia ratiõe fraudis fuit inducta illa prohibitio: ſed hîc præſupponitur oẽm fraudẽ ceſſare. Itẽ auf. illa, quibuſcũq; modis. loquitur in alio caſu ſecũdũ eũ. & nõ dicit in quo. vñ nõ placet hęc reſpõſio: quia tex. ibi dicit, quibuſcũq; modis &c. dat aliã ſol. q ſolẽnitas auf. non vſq; quaq; ſeruatur in alienatiõe rei eccleſiaſticæ: vt no. in. c. j. eo. ti. li. vj. Et no. hoc dictũ facit ad id, qđ 19 dixi in. c. nulli. ſ. eo. ¶ † Itẽ ceſſante fraude melius eſt cõtrahere cũ cõſanguineis, q̃ cũ extraneis. Nã prius debem i ſubuenire cõſanguineis, q̃ extraneis. lxxxvj. di. c. nõ ſatis. facit qđ no. gl. xxxj. diſt. c. omnino. & c. jſ. de eo. cle. Sed cõtra hoc facit: qa nõ eſt illa ſolẽnitas: ſed ꝓhibitio certarũ perſonarũ ꝓpter leſionẽ eccl̃ę euitãdã. Sed hoc nõ obſtãte puto dictũ legiſtarũ nõ ꝓcedere in ꝑlato eccl̃ę. Nã reperio tex. valde ſing. xij. q. ij. in. c. ſi qs qualibet. iũcto. e. p̃ee. vbi dicit, q rector cuiuſcũq; eccl̃ę nõ põt vnã rẽ de eccl̃ia auferre: dũ modo

modo de ſuo tantundẽ eccleſiæ cõferat: & ſic habet priuilegiũ, vt res eccleſiæ poſsit alienare ſine vtilitate eccle. Satis em eſt, q eccleſia non deterioretur. Simile priuilegiũ habet Princeps: vt in. c. j. j. de rerũ permu. ſecundum vnum intellectũ. & videtur text. in. d. c. ſi quis innuere. quod etiam in fauorem conſanguineorum poteſt præla tus hoc facere: vt etiam ſentit ibi Arch. & facit quod nota. Archidia. x. q. ij. j. precariæ. vbi dicit, quòd ſicut extraneis, ita conſanguineis poteſt prælatus beneficia eccleſia ſtica concedere. facit quod dixi in. c. dilectus. ſ. de præbẽdis. Et ad auf. quibuſcũq; modis dico q loquit in œconomo, qui non habet priuilegium ſicut prælatus, nec tantum iuris in bonis eccleſiæ. iuxta not. per glo. v. q. iij. c. fi. Itẽ œconomus eſt magis ſuſpectus, quã ꝓlatus: quia prę latus eſt proprius ſponſus eccleſiæ: nõ ſic œconomus. Et per hoc concluderem, quòd prælatus poteſt contrahere cũ conſanguineis de rebus eccleſiæ, ſicut cum extraneis: licet œconomus non poſsit niſi vt prædixi. Et nota etiã iſta: quia non declarantur per doct.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Canonicus non poteſt in perpetuum locare prædium eccleſiæ. i. ſui beneficij. 2.*
2 *Locatio facta ad certum tempus per canonicum, vel vſufructua rium, expirat eis mortuis.*
3 *Prohibitus alienare, non poteſt in perpetuum locare.. Locatio ad maximum tempus, transfert dominium vtile.*
4 *Alienatio rei eccleſiæ malè facta poteſt reuocari etiam precio non oblato: & non tenet etiam in vita alienantis.*
5 *Prælatus non tenetur de euictione, ſi vendit rem eccleſiæ: niſi contrahens ſecum expreſsè ſtipuletur ipſum teneri de euictione.*

CAP. IX.

1 AD audientiam. ¶ † Canonicus prædiũ eccleſiæ perpetuò locare non nõ poteſt. h. d. Cõis diuiſio. Secunda ibi: *ideoque*. ¶ Caſus literalis. Quidã de canonicis Exoñ. eccleſiæ quædã ipſius eccleſię alijs fratribus inconſultis, locauerunt in perpetuũ, in dã nũ eccl. Peruenit hoc ad notitiã Pa. vnde mandat Exoñ. Epiſco. quatenus, ſi eſt ita, locationes illas ſtudeat reuocare. Si verò nõ poſſunt reuocari, niſi pecunia inde recepta, reſtituanf: ap. re. cõpellat locatores ad pecunias re-
2 ſtituendas cõductorib⁹ Ber. ¶ † No. j. q canonicus nõ põt in perpetuũ locare prędiũ prębẽdę ſuæ. Iſte em tex. intelligi põt in prędijs aſsignatis canonicis pro prębendis. Nã præbendæ ſunt eccleſiæ, & ex cauſa bona eccleſię
ſ fuerunt diuiſa in præbẽdas. vide tex. xij. q. j. * c. ij. * &. c. ſeq. quinimo dicendum eſt, q vltra tẽpus vitæ ſuæ, nõ poteſt canonicus locare ſuam præbẽdã. Vñ ſi locauit ad certum tẽpus & moritur ante locationẽ finitam expirat locatio: niſi interueniat authoritas ſuperioris: vt dixi in c. fi. ne præla. vices ſu. & probatur in ſimili in. l. ſi domus. ff. loca. vbi locatio facta p vſufructuariũ expirat eo mor
3 tuo. ¶ † Secundò not. bonũ argumẽ. q locatio a in perpe
a tuũ, largo modo dicitur alienatio. vnde prohibitus alienare, nõ põt in perpetuũ locare b. Pro hac gl. in cle. j. eo.
b ti. licet aliud dixerit Accur. in l. codicillis. ſ. inſtituto. ff. de leg. ij. Iſte tex. multum beneprobat hoc arguendo ex ſituatione rubricæ. Nã ſi iſta locatio in perpetuũ nõ cẽ ſeretur alienatio, non poneretur hoc. c. ſub iſto titu. ſed
d in ti. de locato. Ita in ſimili arguit gl. in. c. ſi ſuper gratia. de offic. delega. lib. vj. & in. c. bonæ de cõfirma. vti &. c. tibi qui. de reſcrip. lib. vj. & no. hunc modũ arguendi. Itẽ facit. c. nulli. ſ. e. vbi perpetua emphyteoſis largo modo dicitur alienatio: ergo & perpetua locatio. argu. iſti. lo
cati. ſ. adeo. Nam ex cõtractu locatiõis ad maximũ tẽpus tranſfertur dominiũ vtile, ſicut in contractu emphyte.
4 nota. in ca. propter. de loc. ¶ † Item not Epiſcopũ poſſe reuocare res eccleſiæ malè alienatas etiã pretio nõ obla to. Et not. q cõceſsio facta in perpetuũ vel ad maximũ tẽ pus ſine ſolẽnitate debita, non debet ſeruari, etiã in vita prælati malè alienãtis: ne ſaltem de facto præiudicetur eccleſię. facit. c. peruenit. ſ. de arbit. vbi bo. tex. ¶ In glo. fi. no. hanc gl. & idẽ ſentit Inn. & Io. in. c. vulteranæ. xij. licet aliud ſenſerit in. ſ. qui verò alleg. in gl. Sed Io. and. ſequitur iſtã gl. Tu vide quod latius dixi in. c. ſi quis. ſ. eo.
5 & ibi dedi plures remiſsiones. ¶ † Et no. cautelam ex gl. a vt contrahens cũ prælato ſemper ſtipuletur d e euictiõe vt falte re euicta, habeat regreſſum cõtra prælatum. Et in ſi. gl. dicit q in illo. ſ. ſi nõ erat omnino emptor malæfi dei poſſeſſor. & dixi plenius, vt ibi legitur & notatur.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Alienatio rei ſpectantis ad menſam Epiſcopi, vel capituli, non poteſt regulariter per prælatum fieri. 2.*
3 *Epiſcopus, an poſsit dare capitulo rem deſtinatam menſæ ipſius capituli vel contrà.*
Authorizare nemo poteſt in facto proprio.
Prælatus, an poſsit emere vem ab eccleſia.
4 *Papa mandans prouideri alicui de beneficio eccleſiaſtico, non intelligitur de beneficio ſolito gubernari per regulares.*
Papa in dubio non præſumitur velle derogare cõſuetudini loci.
5 *Habens poteſtatem conferendi, debet conferre illis, qui ſoliti ſunt ad talia beneficia promoueri.*

CAP. X.

1 POſſeſsiones. ¶ † Breue eſt nec po teſt breuius ſumma ri. ¶ Caſus literalis. Quæſiuit Archiepiſco. iſte: vtrum poſsit alienare poſſeſsiões ad mẽ ſam ſuam vel capituli pertinentes? Reſpondetur, q non. Item quæſiuit vtrũ poſsit eccleſias, in quibus monachus miniſtrare conſueuit, cõcedere clericis vel laicis? & reſpõ
2 detur q nõ. Ber. ¶ † Not. primò regulam, q poſſeſsiones ſpectãtes ad mẽſam prelati, vel capituli, prelatus alie nare non poteſt. Intellige niſi in caſibus à iure expreſsis: de quibus dixi in. c. nulli. ſ. eo. Et not. à contrario, quòd poſſeſsiones, quæ non ſunt de menſa, poſſunt per præla tũ alienari. quod intellige, vt dixi in ca. vt ſuper. ſ. eodẽ.
3 ¶ † Sed quæritur nunquid Epiſcopus poſsit donare, vel
c vẽdere rẽ menſæ ſuæ capitulo ſuo, & quid econtrà. Et videtur primò, quòd nõ: quia aut Epiſcopus, aut capitu lũ authorizaret in facto proprio cõtra cle. ij. eo. ti. Hoſt. & Io. and. poſt eũ ponunt quæſtionẽ in. c. nouit. ſ. de his, quæ fiunt à prælatis. & concludit ibi Hoſt. q ſic: quia nõ eſt propriè alienatio: cũ nõ exeat dominiũ eccleſiæ. arg. in. l. voluntas. C. de fideicom. & eorũ, quæ legun. & not. in. c. cũ apoſtolica. ſ. de his, quæ fiunt à pręla. Gl. in. d. cle men. ſecunda. recitat opinio. & apertè nõ probat. ſed Fe de. approbat conſi. cvj. & Io. an. in regula, qui tacet. libr. vj. in mercuria. Dicit tamen ibi Ioã. an. quòd ab eccleſia inferiori, nõ poteſt Epiſcopus emere: quia ibi haberet authorizare. xij. q. ij. c. placuit. in. c. abbatibus. & in facto proprio authorizare non poteſt: vt in. d. clemẽ. ij. ¶ Sed ego dubito, an hoc dictum ſit verum: per. l. pupillus. ſ. pe nult. ff. de autho. tuto. vbi dicitur, quòd tutor poteſt pa
d lam emere d à pupillo: quia ceſſat omnis ſuſpicio. ſi quis vellet eſſe magis caut⁹, poſſet facere: vt Epiſcopus triis generaliter interponat decretum, pronuntiando rem ipſius eccleſię poſſe alienari, & dare licẽtiã alienãdi. Poſteà verò poterit ipſe palã, ſicut quilibet alius emere. In hoc tamen eſt cogitandum. ¶ In gl. prima ibi: *tertiarum*.

✠ SEB. SAPIA.

a ¶ Locatio. Allegat Ias. in. l. manumiſsiones. col. ij. ff. de iuſti. & iure. vt retuli paulò ſu prà in. c. nulli. hoc titulo.

b ¶ Locare. Adde Frã. de are. conſi. cxj. & lv. Ang. cõſi. cxxliij. Alex. cõſi. j. iiij. lib.

c ¶ Capitulo ſuo. Adde qđ voluit Old. conſi. cclxij. d. Car. cõſ. cxxxxj. do. de Ro. deciſio. dcccIx. hoc titulo in antiquis.

d ¶ Palã emere. adde an. conſi. clxx.

ZACHARIAS.

¶ Adde q voluit allegare Ro. ſing. ccccIxxviij. ici. pone q arbitrium datũ ſit. De quo per Fel. in. c. cum acceſſiſſent. col. viij. in princ. ſ. de conſti.

i. tertiam partem de rebus parochialis eccleſiæ olim debitam Epiſcopo: hodie verò Epiſcopus non capit iſtam tertiam.de quo dic,vt habetur.x.q.iij.c.j.& ij. Et dicam plenè & generaliter quid Epiſc.poſsit petere ab eccleſijs
4 inferioribus.in.c.requiſiſti.j.de teſta. ¶ †In glo . ij.in fine.¶ Et inducitur iſte tex.cum gl.ad quæſtionem:Nunquid ſi mandatur prouideri clerico ſeculari de beneficio eccleſiaſtico,poſsit ſibi prouideri de beneficio ſolito gubernari per regulares ? dicendum eſt,quòd non: quia mandatum Papæ debet intelligi ſalua conſuetudine eccleſiæ,quàm in dubio Papa non videtur velle violare vt in.c.fi.de conſue.lib.vj.& in.c.cū in eccleſia.de præb. eo.libr. Et vide ad iſtam quæſtionem.c.cum de beneficio.eo.tit.& lib.¶ †Item inducebant docto.hic text. ad
5 quæſtionem:Nunquid ſuperior , ad quem eſt deuoluta poteſtas prouidendi,propter negligentiam prælati regularis,poſsit eccleſijs regularibus prouidere de ſecularibus? Et hodiè hæc quæſtio eſt deciſa in cle.quia regulares.de ſupplen.negligent.prælato.vbi diciturquòd non. & eſt ille text.not.quòd ſuccedens in locum negligentis,
a debeat prouidere illis perſonis,quibus tenebatur prouidere ipſe negligens.[a]Et hoc poteſt allegari generaliter, vt poteſtas non ſit maior penes eū qui ſucceſsit,quàm penes primum,qui neglexit.& facit ad multa &c.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia reſtituitur,ſi reperit ſe enormiter læſam propter alienationem,quam etiam cū ſolennitate fecit:debet tamen reſtituere precium,ſi qua ſunt facta melioramenta.4.*
2 *Eccleſia reſtituitur in integrum in foro ſuo aduerſus laicum vel vbicunque ↄ titur aliquo priuilegio.6.*
3 *Alienatio rei eccleſiaſticæ permittitur ob vrgentia debita eccleſiæ,quibus ipſa non poteſt ſatisfacere.*
4 *Reſtitutus in integ.debet habere rem cum fructibus,niſi ſuus aduerſarius feciſſet neceſſarias impenſas in re.8.*
5 *Multi verificantur in duobus.plures verò non.*
7 *Alienatio rei eccleſiaſticæ ritè & rectè facta,tenet:licet eccleſia lædatur,& ideo reſtituitur.*
8 *Alienatio rei eccleſiaſticæ ad hoc, vt valeat,requiruntur duo copulatiuè,vt interueniant ſolennitates debitæ:& fiat in caſu licito.*
9 *Error iuris,vel facti,quo caſu excuſet ementem, vel alio modo poſſidentem à perceptione fructuum.*

CAP. XI.

ADnoſtram.[b] ¶ † Legitur duobus modis ſecundū lectura breuiorē.h.d.in ſumma. Reſtituitur eccleſia contra alienationē per quam enormiter fuit læſa.h.d.Primò ponitur petitio.Secundò cauſæ cōmiſsio ibi: *quocirca*. ¶ Caſus literalis.Monaſteriū Tuſien. gra uatū eſt onere maximo debitorū: propter quod Abbas & conuentus ejuſdē tali neceſsitate ducti,quandam villā ſuam conceſſerunt in feudū cuidā laico,tali conditiōe apoſita:quòd idē laicus ſolueret.lxxx . libras , pro quibus ipſa villa erat obligata:quod ipſe non diſtulit effectui mācipare. Videntes monachi,quòd monaſterium ex tali cō tractu enormiter eſſet læſum, ſupplicauerunt humiliter do.Pa.vt feudū ipſum ad monaſterium faceret reuocari: cū idē laicus primò anno de reditibus ipſius feudi vltra ſummā perceperit,quā perſoluerit: & poſtmodū etiam per plures annos percepit fructus eius.vnde mandat Papa quibuſdā, quatenus ſi prædictum monaſterium propter hoc enorme diſpendium inuenerint incurriſſe , appellatione poſtpoſita,compellant dictum laicū vt prædictū feudum liberū,& quietū dimittat monaſterio prædicto recepta prius pecunia à monachis , quā pro vtilitate monaſterij pro dicto feudo dicitur expendiſſe:cum fructus percepti debeant ſibi ſufficere pro labore.Bernard.
2 ¶ †No.primò ſecundū lecturā, quā præmiſi, ↄ eccleſia in petitione reſtitutionis in integrum ſuper rebus eccleſiaſticis, poteſt habere recurſum ad iudicem eccleſiaſticum etiam contra laicū.Et ſic eſt iſte caſus,in quo actor non ſequitur forum rei, imò trahit reum ad forū ſuum. & vide Inn.in.c.cum ſit generale.de foro compe.vbi ſingulariter vult,ↄ in qualibet peti.reſti.in integ.poteſt eccleſia habere recurſum ad iudicem eccleſiaſticū.Et idem dicit vbicunq; eccleſia iuuatur aliquo priuilegio:& maximè hoc procedit ea attēta ratione: quia præſupponitur quędam deceptio ſaltē re ipſa.vnde largo modo poteſt dici quoddam ſacrilegium,quod pertinet ad forum eccleſiæ:vt in.d.c.cum ſit generale.& facit ad materiā.c. j.ſ̄.de in integ.reſt.vbi benè etiam probatur.& tene mēti hoc dictū in practica.¶ †Secūdò no.ↄ propter vrgēs
3 debitum,cui non valet eccleſia de fructibus ſatisfacere: poteſt fieri alienatio eccleſiaſticæ rei.Et not.quòd etiam in feudum occaſione debiti, poſſunt concedi res eccleſię.hodiè verò omnes prælati cōiter iurāt non infeuda re de nouo Romano pontifice inconſulto. c.ij.ſ̄. de feudis.¶ †Tertiò not.ↄ data reſtitutione in integ.non debet laicus,qui cōtraxit cum eccleſia,fraudari de ſumptibus & laboribus,[c]quos fecit in re,in qua conceditur reſtitutio:ſed ratione ſumptus & laborum poſſunt dimitti fructus ,quōs aliās tenetur reſtituere:vt.l.quod ſi minor.ſ̄.reſtitutio.ff.de mi.& per illum tex.dicēdum eſſet, quòd ſi iſtę laicus non expoſuit labores:puta in extirpā do terras incultas, vel non feciſſet ſumptus pro fructibus colligēdis:tunc debuiſſet omnes fructus cum re reſtituere . Nam aliās non eſſet reſtitutio in integrum: quia perderet fructus medio tempore perceptos: vt in dicto.ſ̄.reſtitutio.& de hoc infrà aliqua dicam cum gloſa finali.¶ In gloſſ.j.in fin.& hoc vltimum probatur in
5 c.j.&.ij.de in integ.reſti.lib.vj.& in cle.vnica.e.ti.¶ †Et no.ex gl.ↄ duo dicuntur multi. quod facit pro ſtatuto. vide text.in.c. Chriſtianū.xxxiiij.di. vbi colligitur,ↄ licet duo dicantur multi:[d]non tamen plures. Hoſtien.dicit ſe habere notitiā huius facti,de quo in tex.Nā lapſum erat nedū quadrienniū,ſed decēniū à tēpore contractus. & dicit quòd eccleſia fuit hīc audita iure cōi:& nō reſtitutionis beneficio:quia cōtractus erat nullus ex defectu ſolēnitatis.quia *nō* interuenerat conſenſus diœceſani. hæc lect.ſatis eſt vera in ſe.& vide gl.in cle.j.eo. tit. quæ vult prælatum etiā eccleſię collegiatæ,non poſſe etiam locare ad tempus non modicum ſine conſenſu ſuperioris. †Et facit quia.c.nulli.ſ̄.eo.dicit eſſe alienationē, vbi
6 transfertur vtile dominium:ſed prælatus inferior nō poteſt alienare ſine conſenſu ſuperioris.xvij.q.iiij.c. in venditionibus.xij.q.ij.c.abbatibus.ſed nō cōgruit hæc lect. huic tex.vbi Papa fundat ſe ſuper enormi diſpendio. Nā ſi cōtractus nō tenuiſſet mādaſſet purè illā villā reſtituē dā monaſterio.Itē ſecundū lec.Hoſti.quaſi de nihilo[e] ſeruiret iſte tex.vnde poteſt teneri alia lec.ↄ hīc fuit petitū beneficiū reſtitutionis.&c.& ſic aliās cōtractus valebat. Nec obſt.ſi dicatur quòd quadrienniū eſſet lapſum:quia etiā hoc præſuppoſito ex certis cauſis,etiam auditur eccleſia poſt illud tēpus:[e]puta propter grauiſſimum præiudiciū:vel quādo vixit ille prælatus,qui malè alienauit: vel quid ſimile.de hoc eſt tex.not.iuncta gl.in.d.c.j.de in
7 integ.reſt.lib.vj.& tene menti illum tex.cū gl.¶ † Not. tamē ex lec.Hoſti.ↄ quando eccleſia petit vnā rē ſibi reſtitui rōne nullitatis contractus , pōt habere recurſum
8 etiam contra laicum ad iudicē eccleſiaſticū.¶ †In gl . ij. ſuper verb.*enorme*. ibi: *ex quo conſenſus capituli.&c.* melius diceret ex quo ſolennitates debitæ interuenerūt: & alienatio fuit facta in caſu licito.Nā his duobus concurrentibus tenet contractus licet eccleſia ſit læſa.Et no.hāc gl.quia

gl.quia apertè ſentit, quòd ad validitatem alienationis, non ſufficit ↄ ſolennitas fuerit ſeruata:ſed oportet,ↄ in caſu licito fuerit facta& vide quod plenè dixi in.c.nulli.
8 ſ̄.eo.¶ †In glo.fi.ibi: *item quia bona fide percepit*. melior eſt ratio præcedens.ſ.ↄ ꝑ laboribus & ſumptibus, quos paſſus eſt,habuit iſte fructus.Nam iſta ratio glo. non ꝑcedit.nam iſta reſtitutio in integ.reducit omnia in ſtatū priſtinum:nec habetur reſpectus ad bonam fidē: vt patet in.d.ſ̄.reſtituti*.l. quòd ſi minor.ff.de minor.*Et in hac materia ſic concluderem.Aut contractus tenuit:aut non.Primo caſu reſciſſo cōtractu per reſtitutionem in
a integrum,etiam fructus debent reſtitui:[a] ſed ſatisfacien dū eſt contrahenti de ſumptibus & laboribus, quos per tulit.vnde credo,ↄ eccleſia potuiſſet hīc petere omnes fructus,& ſatisfacere iſti de ſumptibus & laboribus:ſed Papa,vt quidam dicūt,fecit iſtam prouiſionem, de qua in tex.ex officio ſuo,vt euitaret magnus circuitus. Hoc etiam ſentit gl.in ſequenti quæſtione:vbi dicit,ↄ iſte laicus potuiſſet petere mercedē laboriſi voluiſſet reſtituere fructus.Finge enim,quòd laicus iſte expenderit mille & non recepit ex fructibus,niſi cētum:iniquum eſſet dicere,ↄ fructibus debeat eſſe contentus.Nam ſicut eccleſia reſtituitur in ſtatum priſtinum:ita & ſecum contrahentes.Et not. quòd habetur reſpectus etiam ad laborē proprium:puta,quia erat ruſticus,& perſonaliter extir-
9 pauit terras.¶ †Secundo caſu,vbi cōtractus non tenuit aut contrahens errauit in iure: &tunc dico , ↄ tenetur
b reſtituere omnes fructus:quia error iuris non excuſat,[b] etiam in perceptione fructuum,quando ius apertè reſiſtit:vt.l.iubemus.la.ij.C.de ſac.ſan. eccle. l. quemadmodum.C.de agri.& cen.li.xj.no.Bar.in.l.ſed &ſi.ſ̄.ſcire.ff. de petio.hæ.ſecus vbi poſſideret iure non reſiſtēte, nec aſsiſtente.Nam tun error iuris excuſat quo ad reſtitutionem fructuum.d.ſ̄.ſcire.& hoc caſu intellige Dyn.in regula poſſeſſor.de reg.iur.li.vj. Si autem errabat in facto: quia credebat ſolennitates interueniſſe:tunc lucratur fructus ex bona fide.& hoc caſu procedit glo.quod tamen intellige ſecundū materiam,quam dixi in.c. grauis.de reſtitu.ſpo. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio indebita rei eccleſiaſticæ non tenet: licet ſit approbata per conſtitutionem laicorum.*
2 *Statuentes contra accleſiaſticam libertatem,ſunt ipſo facto excō municati.*
3 *Statutum laicorum,licet non ſit contra libertatem eccleſiæ, adhuc non ligat clericos.*
4 *Laici non poſſunt diſponere,etiam ſuper rebus temporalibus eccleſiæ,nec ſuper ſpiritualibus & annexis.5.*
6 *Laici poſſunt ſtatuere in ampliandis,vel reſtringendis pōpis exequialibus,dummodò nō cōcernant animas defunctorum,puta quòd non celebrentur,niſi tot miſſæ.quo caſu credo,quòd nō poſſunt ſtatuere.*
7 *Feudum laici poteſt donari eccleſiæ,dummodò eccleſia poſsit explicare honeſtè id,ad quod laicus tenebatur.*

CAP. XII.

1 VM laicis.¶ †Alienationes de feudis,vel alijs rebus eccleſiaſticæ ſine legitimo eccleſiaſticarū perſonarum aſſenſu,non tenet:licet approbetur per conſtitutionē laicorum. hoc dicit. Cōmunis diuiſio.ſecūda ibi: *volentes*. ¶ Caſus literalis.Laici quantūcunq; religioſi ſint,non habent aliquā potēſtiam diſponēdi de rebus eccleſiæ:ſed ipſi in contrariū faciunt & immunitatē eccleſiaſticæ libertatis impugnāt ſuis conſtitutionibus : imò potius deſtitutionibus:vſurpando iuriſditionem eccleſiæ.& etiā de ſpiritualib⁹ illicitè præſumēdo. Volēs igit cōcilium huiuſmodi grauaminibus obuiare omnes cōſtitutiones & omnia alia, quæ faciunt in præiudicium eccleſiarum,decernit concilium penitus non tenere & pręſumptores huiuſmodi per cenſur eccl.cōpellendos.Ber.
2 ¶ †Primo no.ibi: *refrigeſcere charitatem*. quòd ſtatuta emanantia contra libertatem eccleſiaſticam, ſeu contra iura eccleſiæ,procedunt ex remiſsione charitatis. Nam ſi haberent charitatem ad eccleſiam,talia ſtatuta nō conderēt.& hodie iſti tales ſunt excommunicati ipſo facto. de quo vide,quod legitur in.c.nouerit.& ca.grauem.de ſentē.excōmu.&in auf.caſſa. C.de ſacroſan.eccle.¶ Secū dò no.quòd ſtatuta contra priuilegia tributa eccleſi.per principes eccleſiaſticos,vel ſeculares : dicuntur eſſe con tra libertatem eccleſiaſticam. De quo in dictis iuribus.
3 ¶ †Tertiò no.ↄ conſtitutio edita ſuper iuriſdictione aliena,potius dicitur deſtitutio:quia nō ſtatuit:ſed deſtituit.& facit prima fronte cōtra opi.Bar.in.l.cūctos populos.C.de ſum.tri.vbi vult,quòd ſtatutū laicorum generaliter loquens,debet ſeruari,etiā quo ad clericos : ex quo non eſt contra libertatem eccleſiaſticā.Nā tex. iſte facit in oppoſitū, quia ſtatutū cōmēſuratur à iuriſditione ſtatuentis:ſed circa clericos nulla iuriſditio tribuitur laicis:ergo illorū ſtatutum nō porrigit ad clericos.& melius probatur in ca.eccleſia ſanctæ Mariæ.de cōſti.ſecundū caſum, quē ponit ibi gl.ſecūdum quē eſt caſus ad li
4 terā cōtra Bar.¶ †Quartò no.ↄ laici nō poſſunt diſponere etiā ſuper rebus tēporalibus eccleſiarum. Sicut ergo perſonæ clericorū ſunt exemptæ à iuriſditione laico
5 rū:ita & eorū bona.¶ †Quintò not.ibi: *ſed etiam de mortuarijs*..ↄ laici[c] non poſſunt ſtatuere,ſuper mortuarijs, quia iſta ſunt annexa iuri ſpirituali:& ſic nec ſuper ſpūalibus merè,nec ſuper annexis laici diſponere poſſunt.nā de annexis idē eſt iudicium:vt in.c.tranſlato.de conſtit. & ca.quāto .de iudi.& mortuarijs. Ponunt exemplum doct.quādo laici ſtatuūt,ne vltra certā quātitatē offera
6 tur:vel vt non veleant relicta ſine ſolennitate legali,contra.c.cū eſſes.&.c.relatum.de teſt.¶ †Et facit notanter hæc litera ad quæſtionē:Nunquid valeant ſtatura laicorum vt vltra certos cœreos,non deferātur cum funere: vel quòd filij dūtaxat debeāt veſtiri de nigro.& ↄ certꝰ & determinatus numerus clericorum duntaxat interſit exequijs.& quid ſimile. Et videtur primò,quòd nō:per iſtum tex.dum generaliter prohibet ſtatuta laicorum ſuper mortuarijs.Nam iſta videtur annexa iuri ſpiritua
d li.In contrarium[d] facit:quia Pompæ exequiarum , ſunt potius conſolationes viuorum , quā ſuffragia mortuorumnec eccleſia approbat:vt in.c.animæ defunctorum. & in.c.quā præpoſterū.xiij.q.ij.¶ Dicerem,ↄ circa cō cernentia cultum diuinum,& retrigeriū animæ defuncti,nō valeāt ſtatuta laicorū,quia illa propriè ſunt annexa iuri ſpirituali. Et ita generaliter intelligo iſtum text. ſed circa cōcernentia pōpas mūdanas:an valeāt ſtatuta
e Et credo ſpecificè,ↄ valeat ſtatutū illud de pānis nigris paſsim non vtendis:quia de mortuis non eſt multū dolendū,ſecundū fidē Chriſtianā,tū propter ſpem futurę vitę:tū vt viui acquieſcant diſpoſitioni diuinæ : vt dicit textus in.d.c.quàm præpoſterum.No.& tene menti iſtā diſtinctionem de mortuarijs,ex quo alibi non reperitur tex.¶ In glo.ij.in fi.dic,ↄ illud.c.non facit contrarium. nā ſolùm prohibet laicos diſponere de rebus eccleſi.ſed priuilegia iſtis rebus dotalibus bene poſſunt conferri: puta,quo ad temporalia.Pone exemplum in .c, auditis.
7 de reſcrip.¶ †Et tractant hic doct.nunquid feudum laici poſsit donari eccleſiæ.[e]Et concluſio eſt,quòd ſic:dum modò feudum habeat tale onnus annexum,quod honeſtè poſsit explicari per eccleſiam : aliās ſecus.de hoc latius tractatur in c.in præſentia.de probati.& dic,vt ibi.

a ¶ Ipſe negligens Adde Rom. ſing. ſuis.fo.xiiij.
b ¶ Ad noſtram.vide ↄ per iſtū tex. non tanter dicit Hoſti.in.c.ſalubriter j.de vſu. & in ſumma illius titu.ſ̄.an in aliquo & Ioan. And.in.c.conquæſtus.j.eo.ti.de vſu.
7
c ¶ Et laborib⁹.Adde quod voluit Anch.cōſil.cxxj.
SEB. SAPIA.
d ¶ Multi.vide Ange.in.ſ̄.& quodſę pe.in auē.de triē. & ſem.vbi vult ↄ illa dictio multi iportat vltra duo.
b vide Ang.de are.
1 in.ſ̄.fi.inſt. de iure perſona.& late Geor.nat. in rep. cle.ſępe.in princ. in.j.& .ij.colū. de verb.ſig. Iaſ.in.l. j.C.de fideicom. Alex.in.l.licet imperator.ff.de le.j.
e ¶ Poſt illud tempus. Adde Ro. cōſi.xlvij.& cxxiij.

a ¶ Debent reſtitui. Addetu quod vo luit Anc.cō.cxxj.
ZACHARIAS.
b ¶ Nō excuſ. adde Feli.in.c.de quarta.col.ix.in prin. ſ̄.de præſcri. Car. Alex.in.c.j.co.ix. in tit.quo tēpore miles inueſti. per Ange. conſi. clx. xxviij . inci. viſo themate.& Rom. conſ.cxxv.inc.& ad prædicta,
SEB. SAPIA.
c ¶ Quòd laici.vide de Abba.in conſi. xxvj.incipi. quidā officiales . vbi allegat hunc tex. in primo vol.
d ¶ In contrarium. Adde ↄ Ro.ſing. ſuis fo.xij.dicit ↄ conſultus à dom. Card.ſanctі Marcelli ſuper hoc voluit cōſulere pluribus rationibus, ↄ ſtatutum nō valebat.
ZACHARIAS.
¶ Adde quod vo luit allegare Roſ. ſing.cclviij.incipi. reuerendus dominus Card. de quo per Feli.in.c.eccleſia ſanctæ Marię. colū.xxxiij.ſ̄.de cōſtituti.
e ¶ Donari eccle. Adde Ro. conſil. clxv.

De precarijs *Rubrica.*

¶ Suprà visum est de cõtractibus per quos trãsfertur dominiũ, restabat meritò videre de contractibus, per quos transfertur vtilitas rei duntaxat sic Vel. Quia precariæ sunt quædam species alienatiõis: ideò post titulũ præcedẽtẽ subijcitur hic Ti. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Precarium in neutro genere, non conceditur ad certum & determinatum tempus etiam si pactum interuenerit, sed precaria in fœminino sic.*
2 *Contractus censetur initus secundum consuetudinem loci: & quod habet consuetudo, videtur appositum in contractu.*
3 *Precaria in fœminino genere, quid sit, & quomodo fiat.*
4 *Alienatio ad cuius prædij ecclesiastici, potest fieri in laicum vel clericum benemeritum de ecclesia, ad eorum vitam tantũ.*
5 *Renuatio rei emphiteoticæ de generatione in generationẽ, vel de tempore fit in tempus: ne longinquitate temporis aliquis dicat remẽ esse propriam.*

CAP. I.

SEB. SAPIA. a ¶ Quòd doctor. Videad corroborationẽ multa congesta per Felin. in c.cũ.M. ferrarien. co.ij.ſ.de const.p Ias.in.l.certi condict.ſ. finũmos. ff.ſi cer.pe.& in.l. vt liberis.C.de colla.& per And.ſiculũ in conſi.xiij. in.ij.volu.

b ¶ Quod no.adde Alex.cõſi.ccij.ij. Ii.vbi ponit, an cõductus ad aliquod officium, debeat habere ſalarium conſuetum. Anto. Franci. ¶ Circa hoc, quãdo nullum eſt cõſtitutum ſalarium electo ad officiũ, vel ad aliquod ſeruitiũ preſtandũ an an debeat ſic electus habere aliqd ſalarium. vide Bar. in. l. j. in. ſ. illud quoddã. ſ. ad fi. ff. de va. & ext. cog. vbi dicit, quòd debet præſtari ſalarium ſecũdum cõſuetudinem & cõditionem ſententis & officiũ exercentis.

PRecariæ. ¶ Breue eſt, nec poteſt breuius ſummari ¶ Nota .j. q de rebus eccleſiaſticis poſſunt fieri precariæ: & ſic ad preces quorundã poſſunt concedi res eccleſiæ. ¶ †Secundò not . q precaria in fœmininò genere differt à precario neutri generis. nam precarium neutri generis non cõceditur ad tẽpus determinatũ: nec etiam pactum obligat concedẽtẽ, quo minꝰ ad libitum reuocari poſsit: vt in.c.fijͥ.eo.&.l.cum precario.ff.eo. Sed pracaria fœminini generis conceditur ad certũ tẽpus ſecundũ quod partes cõueniunt: nec poteſt ante tẽpus cõuentũ reuocari, vt hîc: & clarius in.c.finͥ. eo.& iſte cõtractus precariæ eſt incognitus iuri ciuili. Nam ius ciuile ſolùm facit mentionem de precario & nõ de precaria. Et poteſt multis modis precaria conſtitui: vt ſtatim dicetur cũ gl. ¶ Tertiò no. ibi: *antiquam conſuetudinem.* quòd renouatio precaria, ſeu precariarum potius procedit ex conſuetudine loci, quã iuris diſpoſitio. Nã ſecundũ ius non eſt neceſſe renouare: vt videtur tex. x.quæſtio.ij.c.precariæ. vnde intelligit hic Abbas, vt renouatio fiat, vbi hoc habet conſuetudo. Hoſti. intelligit tex. de generali cõſuetudine orbis approbata per canonẽ quaſi velit dicere, q hodiè per totũ orbẽ debet fieri iſta renouatio. Iſta tamen litera videtur ſe reſtringere ad cõſuetudinẽ & ſic ad locũ vbi cõſuetudo viget. ¶ †Et no. q cõtractus cenſetur initus ſecundũ conſuetudinẽ loci quod melius probatur in.l.quòd ſi nolit .ſ. qui aſsidua ff.de ædi.edict. vnde nota. dicit Barto. in.l.nemo eſt qui neſciat. ff. de duobus reis. q ſi in ſtudio eſt conſuetudo, q doctor[a] poſsit ex cauſa legere per ſubſtitutum: licet hoc nõ fuerit deductũ in cõtractũ: nihilominus poterit ſubſtituere. quia quod habet conſuetudo, videtur appoſitum in cõtractu. quod nota[b]: quia facit ad multa. ¶ In gl.j. in fi. hæc gl. primò proſequitur quid ſit precariũ in neutro genere: & proſequere materiam eius, vt legitur & notatur in.c.vltiͥ.eod. ¶ †Secũdò proſequitur, quid ſit precaria in fœminino genere. Et ponit precariæ ſeu precariarum tres ſpecies. Nã qr̃ q capitur pro cõtractu inito ad preces aliquorũ vſq ad quinquẽniũ: hoc tamẽ nõ videtur ſimpliciter bene dictum. Nã nõ eſt de ſubſtantia, vt fiat ad quinquẽniũ. nã poteſt in perpetuũ, vel ad vitã accipiẽtis: vel aliud tẽpus magnũ, vel modicũ fieri: ſed renouatio fit de quinquennio in quinquenium: vt clarẽ innuit iſte tex. dũ dicit renouentur. Nam ſi non fieret, niſi vſq ad quinquẽniũ eſſet opus noua conceſsione & nõ renouatione. Fit autẽ renouatio, ne lõgitudine tẽporis pereat memoria cõtractus. xij.q.ij. longinquitate. Dic ergo clarius, quàm dicat gloſſ. q precaria, ſeu precariæ in plurali numero nõ differunt: vt no. gl. ſi. in ca. finͥ. eo. & ſentiunt cõmuniter hîc doct. præter Hoſtiẽ. Sed primum verius: nec differunt precariæ multum ab alijs contractibus iure ciuili inuentis. Ob hoc fortè ius ciuile non fecit mentionem de contractu iſto. Quãdoq enim precaria nõ fit omnino gratis: ſed ad certum tẽpus, ſecũdum quod inter partes extat conuentũ & datur aliquid annuatim. Et ponit exẽplum. Abbas quãdo laicus ſuper ſolo eccle. facit aliquod ædificiũ lignorum vel aliquid ſimile: & in recompenſationem ſoluit eccleſiæ decimam annuatim. Et iſte cõtractus eſt ſimilis emphiteotico: ſed differt tñ in tẽpore renouationis. Itẽ fit, vel dicitur precaria, quando mouetur eccleſia principaliter ad preces alteriꝰ: ſed vt dixi alio reſpectu. Et quo ad ſubſtãtiã eius poteſt dici cõtractus emphyteoticus, ex quo fit in perpetuum. vel ad magnum tepus. quãdoq fit precaria, vt habetur. x.q.ij.c. precariæ. & eſt tex. ille no. cuius natura eſt vt dans proprietatẽ certam eccleſiæ poſsit capere ab eccleſia triplum, vtendo tempore vitæ ſuæ.. & ſi vult vt in vita re, quam tradit eccleſiæ: tunc capit ab eccleſiaſi ſolum duplum: & tunc precaria eſt quædam præſtatio vſusfructus in cõpenſationem proprietatis, quæ datur eccleſiæ. ¶ †Quandoq & tertiò de rebus eccleſiæ fit precaria omnino gratis: vt quando datur laico, vel clerico benemerito aliqua poſſeſsio eccleſiæ vtenda in vita ſua: vt in.c.clerici.xvj.q.ij. & in.c.poſſeſsiones. ea cauſa. q.j. & tunc eſt donatio vſusfru. & differt ab vſufructu in tempore renouatiõis. Itẽ dicitur precaria: quia donatur ad preces dũtaxat alterius: vt colligitur ex etymologia vocabuli: & ſic vt vides parum differt iſte contractus in ſubſtantia ab alijs ſupradictis. & vide ad hoc bo. gl. in. d. c. precaria. ¶ †In gloſ. fin. *in fine.* & huic cõtrario ſtat Hoſtiẽ. & communiter doc. Nam hęc renouatio eſt introducta in fauorem eccleſię, ne longinquitate temporis accipiens, vel eius hęres dicat rem eſſe propriam, & non eccleſiæ. Vnde ſicut non petens inueſtituram à nouo domino cadit à iure ſuo, ita & iſte qui non petit renouationem elapſo quinquennio: vt in.c.longinquitate. & & quod ibi no. allegat in gl. Nicolaus Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Precaria indebitè facta per prædeceſſorem reuocatur per ſucceſſorem.*
2 *Succeſſor non obligatur ex contractu malè geſto per prædeceſſorem: quinimò debet ipſum reuocare.*
2 *Contractus initus nomine eccleſiæ, poteſt firmari ex pœnæ appoſitione.*
Procurator datus ad pacem faciẽdam, poteſt imponere pœnam, & obligare principalem pro obſeruatione eorum, quæ geruntur.
In contractu inito nomine eccleſiæ, poſſunt generaliter eius bona obligari pro eius obſeruatione.
4 *Contractus, ſi non tenet, an valeat appoſitio pœnæ.*
5 *Procurator eccleſiæ, vel fiſci: quo caſu poteſt apponere pœnã in contractu inito cum eccleſia, vel fiſco.*
Fiſcus & eccleſia æquiparantur.
6 *Prælatus vendendo, rem eccleſiaſticam, non poteſt facere, ne habere fidem de precio. Item in procuratore fiſci. confeſsionem verò de precio recepto, poſſunt facere.*

CAP. II.

1 DE precariis. ¶ †Reuocat ſucceſſo precariam per predeceſſorẽ irrationabiliter factã. h.d. ¶ Primò præmittit factũ. ¶ Secũdò prouidet ibi: *præcipimus.* ¶ Caſus literais. Quidã prelati ecclſiarũ faciebant precarias in dãnum eccleſiarũ obligando ſe & ſuos ſucceſſores, ſub certa pœna. Statuit conciliũ Carthaginenſe vt nullus ſucceſſor ſit obligatꝰ pœna ſui anteceſſoris: ſed ſi anteceſſor res eccleſiæ irrationabiliter diſtraxit
2 ad ius eccleſiæ debeat reuocare. Ber. ¶ †Not. primò, q contractus irrationabiliter factus per prælatũ, non obligat ſucceſſores: quinimo ſucceſſor poteſt & debet con
3 trauenire. ¶ †Secũdò nota argumentũ pro & contrà: an rector eccleſiæ poſsit contractũ initũ nomine eccle. vallare pœnæ appoſitione. & videtur iſte tex. magis innuere, q ſic: dummodo cõtractus fuerit rationabilis. & pro hoc facit tex. in.c.dilecti. in fi. ſ. de arbi. quod eſt notã. pro adminiſtratoribus, vel ambaſiatoribus datis ſimpliciter ad pacẽ componẽdam: vt licet nõ habeãt expreſsum mandatum ad pœnam imponendam: nihilominus poterunt apponere pœnam & obligare conſtituẽtẽ pro
a obſeruantia eius, quod gerunt[a]. Pro quo bene facit text. in.l.bene à zenone. C. de quadriennnij præſcriptione. & in.l.ſi procurator. ff. de iure fiſc. Nam in iure non datur ſpecifica poteſtas prælato apponendi pœnam in contractu: nihilominus eam apponere poteſt, & obligare ſe & ſucceſſores ſuos. quod bene no. Et adde quod dixi in ca. nulli. ſ. tit. proxi. vbi dixi, quòd rector eccleſiæ poteſt ſine conſenſu ſuperioris generaliter obligare bona eccleſiæ pro obſeruttia alicuius cõtractus. Nã ibi ſolùm pro
4 hibetur ſpecialis hypotheca. ¶ †In gl. ſecunda, not. primò ex hac gl. iuncto tex. quòd vbi contractus[b] nõ tenet,
b tollitur appoſitio pœnę. Hoc reſtringe: quando contractus eſt contra ius aliãs autem ſi præter ius, tenet appoſitio: licet contractus ſit nullus. ad hoc. c. dilecti &, c. pertuas. de arb. De quo vide plenius per glo. in regula acceſſorium .li.vj. de reg. iur. & per Accur. in.l. pacta, quæ cõtra. C. de pactis. in fi. & vide bonum tex. cum glo. in. c. ſi-
5 gnificantibus. ſ. de offi. delega. ¶ †Secundò not. ex glo. quòd pœnæ adiectio facta in contractu per prælatum tenet, & obligat eccleſiam & ſucceſſorẽ: & cõtractus eſt rationabilis. Sed contra hoc oppo. gl. de. d. l. ſi procurator. vbi tex. not. dicit q ſi procurator Cęſaris vendidit rẽ fiſcalem & pro euictione promiſit duplũ vel triplum, non tenetur Imperator re euicta: niſi ad ſimplũ. & ſic videtur quòd pœna appoſita per adminiſtratorem eccle.
c quæ æquiparatur fiſco, non debet obligare eccleſiã. Sed communiter ſolu. vt not. hîc in dicta. l. ſi procur. quòd illud procedit in pœna appoſita præter naturam contractus. ſecus enim quando pro obſeruantia cõtractus pœna promittitur. & pro hoc dicta. l. bene à zenone, quę facit mẽtionẽ de obligatiõe euictionis, vel alia. ¶ †Et no
6 ta vnum notabile dictum Bar. qui per illum tex. arguit, d q prælatus eccleſiæ nõ poteſt habere fidem de precio[d] rei venditæ. Nam ibi in fiſco ponitur ſingulare priuilegium: vt res eius non efficiatur emptoris, niſi ſoluto precio. Et glo. ex hoc ibi arguit, q non poteſt procurator habere fidem de precio. Idem ergo dicendum de eccleſia, quæ æquiparatur fiſco. iuxta no. in. c. j. de in inte. reſti. & in. c. fi. de iudi. ſecus in confeſsione: vt ſi prælatus confitetur ſe habuiſſe precium: per tex. in. l. ij. C. de quadri. pͥcrip. & hoc nota pro prælatis eccleſiarũ. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Precarium extinguitur ad voluntatem concedentis, vel eius ſuccedentis, etiam ſi ſit appoſitum contrarium pactum.3.*
2 *Precarium tacitè reuocatur morte illius, cui fuit conceſſum: & alienatione ipſius rei.5.6.*
4 *Pactum, vel conſuetudo contra naturam contractus, non valet ſi per appoſitionem pacti ille contractus tranſeat in vim alterius contractus.*
Conſuetudo, quòd à vicario Epiſcopi appelletur ad Epiſcopum, non valet.

Donatio cauſa mor. in qua eſt poſitum pactum de non reuocando, tranſit in vim donationis inter viuos.
6 *Precarium licet reuocetur ad libitum condentis: tamẽ eius morte non reuocatur.*
Voluntas non finitur morte: & quis præſumitur perdurare in illa voluntate, in qua moritur.
Bene placitum finitur morte.
7 *Habens rem precariò, dicitur poſsidere.*
8 *Dominium non trãsfertur in emptorem: niſi venditor conſtituat ſe eius nomine poſsidere, quo caſu per conſtitutum transfertur dominium.*
9 *Per conſtitutũ non ſolùm transfertur poſſeſsio quã habet per ſe conſtituens, ſed etiam quam habet per colonum, vel alium.*
10 *Commodatum conceditur ad certum vſum & tempus & ante finitum vſum, vel tempus non reuocatur: precarium verò ad libitum. vide hic rationem differentiæ.*
11 *Precarium poteſt concedi ad certum tempus, tamen ante illud finitum, poteſt reuocari. 13*
Mutuum factum ſine temporis præfinitione, non poteſt inconuenienti reuocari. 13.
12 *Commodatum non fit ad incertum generalem & indefinitum vſum.*
13 *Precarium conceſſum ad certum vſum: ſi ante reuocetur: poteſt agi contra reuocantem actione de dolo, ſi ex hoc ille patiatur damnum.*
Inuitatus ab aliquo, ſi poſteà repellatur, poteſt agere contra inuitantem actione de dolo.
14 *Commodatarius tenetur etiam de leuiſſima culpa: qui verò habet precariò, tenetur tantùm de lata. vide rationem differentiæ.*

CAP. III.

1 PRecarium. ¶ †Breue eſt: ſed pòt ſic ſummari. Cõceſsio precarij extinguitur voluntate concedentis, aut ei ſuccedentis ei precariæ autem cõ-
2 ceſsio non. Secunda pars ibi: *porro.* ¶ †Caſus literalis. Rogaſti me, vt rem meam concederem tibi ad vtendũ. Ego precibus tuis conceſsi tibi rem illam precariò. volui poſteà reuocare illud precarium, tu nolebas mihi reſtituere. Quæritur vtrum ego poſsim reuocare? Reſpõ det Papa, quòd precarium vtendũ concedit, quandiu patitꝰ qui cõceſsit. Itẽ ſoluitur precariũ mortuo illo qui cui conceſſum fuit. ſed non ſoluitur mortuo illo cui conceſſit. Item ſoluitur precariũ, ſi ille qui conceſsit precarium alienauerit: quia per talem conuentionem res alienas in uito domino poſsidere nõ lice. Secũdò dicũtur precarię quæ aliquando fiunt de poſſeſsionibus eccleſiarum: non debẽt reuocari ad voluntatem concedentium. Bernar.
3 ¶ †Not. primò, q de natura precarij eſt, vt duret ad voluntatem concedentis: nec valet pactũ in contrarium appoſitum per tex. ibi nã inuito domino. &c. ſecundũ vnũ intellectum. & clarius habetur in.l.cũ precariò. ff. eodẽ.
4 Ex quo ſumitur arg. q pactum appoſitum contra naturã cõtractus, non valet. Per hoc arguit gl. not. in. c. ij. de conſue. lib. vj. quòd conſuetudo contra naturã contractus, non valet: ſicut nec pactum. Ideò non pòt induci cõſuetudo, vt appelletur de vicario Epiſcopi ad Epiſcopũ: quia cenſetur eadem perſona. Et de natura appellationis eſt, vt fiat de minori ad maiorẽ. ij.q.vj.c. anteriorum. quod not. Hoc tamẽ alibi limitatur ſingulariter niſi propter pactũ appoſitũ poſsit tranſire in naturã alterius cõtractus. in.l.vbi donatur. ff. de dona. cauſ. mort, Nam de natura donatiõis cauſa mortis eſt, vt poſsit reuocari: vt no. in. c. fi. de dona. Si aũt apponitur pactũ, vt nõ poſsit reuocari tranſit in donationem inter viuos: vt in. dicta l. vbi. ¶ †Not. q per mortẽ illius, cui fuit cõceſſum precariũ, extinguit ipſo facto precariũ. Ex quo infertur, q

a ¶ Quod gerũt. ad de Ro. cõſi. xciij. & vide Anch. cõſ. lxxiiij.

SEB. SAPIA. b ¶ Vbi cõtractus. Vide multa per Ias. in.l.nõ dubiũ, cõlũ. iij. C. de leg. & per ſcribentes in.l. ſtipulatio iſta ſ. alteri. ff. de ver, ob. & in. ſ. alteri. inſt. de inuti. ſtip.

ZACHARIAS. c ¶ Quæ æquiparatur fiſc. Adde Iac. rebuf. plenè ponẽtem, an & quãdo & in quibus fiſcus minor & eccleſia æquiparentur. in rub. C. de iu. fiſc. n. 2. ver. in gl. vel im perij. & nu. 5. ver. ſecundo modo. & ibi in apo. Cel. x.

d ¶ Fidẽ de precio. Adde, an idẽ ſit in executore. Frã. de Are. cõſi. iiij. & de Prælato, per Ang. conſi. xliij.

ZACHARIAS. Adde do. Ludo. Romanium, ſing. ſuo. dcxxiiij. inc. conſtituo procuratorem meum.

concessio precarij simpliciter facta censetur personalis: ideò extinguitur cum persona, & nō transit in hæredem vt in regula, priuilegium personale. de reg. iur. lib. vj.

6 ¶ †Not. ꝙ licet precariū reuocetur ad libitū cōcedentis: nō tamen reuocatur per mortē ipsius. Ex quo notabi
a liter collige, ꝙ vbi actus [a] validitas dependet à voluntate alterius, nō reuocatur per ipsius mortē. Nā præsumit quis durare in eadem voluntate, in qua decedit. ca. maiores. de bapt. ¶ Ex quo licet prior clausṫrlais posit reuocari de monasterio ad libitū Abbatis: vt in c. cū ad monasterium. de stat. reg. non tamen reuocatur per mortē ipsius Abbatis. Pro hoc. c. j. in fi. ne sede vacā. s. eo. & qđ ibi dixi: secus vbi quis concessisset vsq; ad beneplacitum
b suum. [b] Nam tunc per mortem reuocatur ipso facto. nā beneplacitū expirat per mortē. tex. est no. in. c. si gratiosè de rescrip. lib. vj. Hanc tamē materiā prosequere: vt nota. Bart. in. l. centesimis. ff. de verbo. obli. & ibi no. de-
7 claraṫ multū intellectus. c. si gratiosè. ¶ †No. regulā generalem: ꝙ nō licet rē alienā inuito dño possidere no. ꝙ habens rem precario, dicitur possidere. Sed intellige, vt in gl. ¶ No. vltimò apertā differentiā inter precariū neutri generis, & precaria in fœminino gne. Nā precariū nō pōt reuocari ad libitum cōcedentis. Nā est quidā cōtractus, vel donatio vsufructus, vel remuneratio proprietatis collatæ: vel quasi emphiteoticus contractus, prout diuersæ sunt species precariæ: prout dixi in. c. j. s. eo. vnde contractus, qui à principio sunt volūtarij, ex post facto sunt necessitatis: vt hic. & in. c. sequenti. & l. sicut. C. de
8 actio. & obli. ¶ † Sed oppo. contra tex. in eo, quod dicit ꝙ si cōcedens precariū alienauit rē cōcessam, non potest emptor reuocare cōcessionē: quia nō licet inuito dño rē possidere. Innuit ergo tex. ꝙ emptor sit effectus dñs, re existente penes eū qui rogauit. Sed cōtra hoc facit, ꝙ ex sola venditiōe nō transfertur dñium: sed requiritur traditio legitima. l. traditionibus. C. de pac. Not. in regula, qui prior est tēpore. de re. iur. lib. xj. ergo emptor nō est effectus dñs: & sic ratio tex. nō procedit. Sol. Io. an. post Host. ꝙ fortè vēditor cōstituit se possidere nōie emptoris. Nā per titulū cōstituit trāsfert dñiū. l. quædā mulier ff. de rei vendi. & bo. tex. in. l. certe. ff. de preca. facit. l. qđ meo. ff de acqui. pos. vel fortè fuit trāslata possessio altero de duobus modis, qui notā. in. c. ij. de cōsue. ¶ †No-
9 bñ ex prima so. ꝙ cōstituēs se possidere nōie alteriꝰ, trāsfert possessionē in illū, nō solū qñ per se possidebat, sed etiā cū possidet per aliū: puta per colonū: vel per eum,
10 qui rogauit: vt haberet precarium. ¶ †In gl. j. ibi: *nō reuocatur intēpestiuè*. gl. nō ponit specialē differentiā inter precariū & cōmodatū: vñ dic, vt plenè per Cy. in. l. ij. C. cōmo. per Bar. in. l. in cōmo. §. sicut. ff. cōmo. & per Io. and. j. eo. ca. seq. Et breuiter dic ꝙ in cōmodato vsu debet esse certꝰ: & tēpus saltē tacitè. vñ nō est cōmodatū vbi alterū istorū deficit, sed precariū. Si ergo rogasti, vt prestarē tibi librū: vt faceres trāscribi: illud cōmodatū: quia habes vsum certū, & tēpus tacitè appositū. Nā intelligiṫ in quā tū pōt cōmodè trāscribi. arg. in. l. interdū. & l. cōtinuus. de verb. obli. ¶ Ex hoc potes instrui in actione, vel in libello formādo an in reuocatiōe debeas te fundare super cōmodato an super precario: & an concedens pōt ad libi tū reuocare? Nā cōmodatū nō reuocaṫ ante vsum cōpletū vt in. c. seq. & in isto tex. sed precariū sic. Et ideo est necesse cognoscere, an precariū sit, vel cōmodatū. Sed difficile est iudicio meo dicere rationē diuersitatis, quare precariū reuocaṫ ad libitū concedentis & nō cōmodatū Bar. in illa. l. in cōmodato. & sentiūt aliqui doctores hīc: dicit, ꝙ quia precariū nō fit ad certū vsum, si nō posset reuocari ad libitum proprietas esset inutilis penes dñm sed cōmodatū fit ad certū vsum & ad certū tēpus: post ergo vsum cōpletū pōt dominus reuocare: & redit vti-
11 litas ad proprietariū. ¶ † Sed hæc ratio iudicio meo potest cāuillari. Nā precarium quādoq; conceditur ad certū tēpus, vt in. l. in rebus. in. fi. ff. e. & nihilominus potest dominus reuocare ante tēpus conuentū: vt hīc secūdum vnā lecturā. & in. d. l. cū precario. Ecce ergo, ꝙ in hoc casu cessat ratio Bar. & aliorū: quia proprietas nō est inutilis apud dñm: cū possit reuocari post tempus cōuētum. Item facit in cōtrariū quod no. Bar. in. l. fi pœnam. ff. de verbo obl. vbi dicit, ꝙ mutuū factum sine temporis prefinitione non potest incontinēti reuocari. argumē. c. seq. sed debet explicari per aliquod interuallum, arbitrio iudicis moderandū: sic pōt dici in precario. nā licet sit cōcessum sine certo vsu vel certo tpe: nihilominus pōt differri cōcessio bñficij ad certū tēpus iudicis arbitrio moderādū .. nō ergo videt ꝙ ratio Bar. & aliorū necessariò cōcludat rationē diuersitatis ṫer precariū & cōmoda.
c Et non bene video rationē vrgētē: sed potest superficialiter dici, ꝙ de natura cōmoda. [c] est vt fiat ad certū vsum. vnde videtur quòd nimiū fraudetur is, qui accipit commodatū, si ante vsum cōpletū possit reuocari quia: sic beneficium posset retorqueri in maximū prejudicium. Pone exēplū. cōmodasti mihi equū: vt irem ad sanctū Iacobū: feci multa preparamēta, quę sunt mihi inutilia reuocato cōmodato: sed secº in pcatio: qa regulariter nō daṫ ad certū vsum, vel si daṫ, nō est certū tps apppositū tacitū vel expressum: qa aliās esset cōmodatū. vñ hoc casu nō tractaṫ de tāto prejudicio tuo: ideo videt hęc libera litas depēdere à mera facultate cōcedētis nā si nō cōcedit ad certum vsum, non irrogat præiudicium, si ad certum vsum & tempus non est appositū, saltē tacitè, tunc cōcludit ratio Bart. Nā si nō posset reuocari proprietas, esset inutilis penes me. ¶ Et potest dici attingendo aliā solutionē clariorē, ꝙ cōmodatū propriè fit ad certū & prefinitū vsum: & omnis vsus certus & prefinitus habet in se tacitè tempus annexū: vt puta: cōcessi tibi librū vt corrigeres vnā gl. Et propter hoc vt arbitror, iura canonica & ciuilia tractātia de cōmodato, nō fecerunt mētionē de tpe: vt in. c. fe. & l. ij. C. cōmoda. sed solūmodo dicūt, quòd ante vsum cōpletū, nō potest reuocari. Ideò dico, quòd superfluè Io. And. Bar. & Cy. volētes addere ad gl. dicūt, ꝙ nō solū vsus, sed tēpus tacitū vel expressum, distingūt cōmodatū à precario: sed vt dixi, hæc additio nō
12 est necessaria. Et† ideo gl. in cōmoda. §. sicut. ff. cōmo. non sine mysterio dicit, ꝙ cōmodatū nō est sine prefinitiōe certi vsus. Et sic loquitur de vsu præfinito, & certo, qui semper habet annexū tēpus tacitè. Eodē modo sine suppletione potest intelligi gl. c. seq. quæ dicit, quòd cōmodatū est alicuius rei ad aliquē specialē vsum. &c. q. d. non sufficere, quòd vsus sit gnalis & indefinitus: puta cōcedo tibi librū, vt studeas. Nō enim hęc cōfessio habet vsum præfinitū & specialē: quia posses vti toto tēpore vitæ tuæ. Et hæc est ratio: quia cōmodatū nō potest reuocari ante vsum suū cōpletū: quia semper deciperetur ex beneficio, qui cōmodatū recipit: pone, cōcessi tibi librū ad trāscribēdū: postquā fecisti trāscribi medietatē. volo reuocare, certè si admittitur reuocatio, beneficium erit damnosum tibi: quia frustrà fecisses illā impēsam, cùm medietas libri sit tibi inutilis. & fortè nō posses alio tēpore habere eūdē scriptorē: & idē dic in fine. Sed in precario hæc ratio nō militat: quia nō fit ad certum vsum præfinitū, quia aliàs esset cōmodatū: ideò etiā licet domino reuocare rem suam ad placitū: quia nō decipit te in aliquo. ¶ Et si diceres quādo precariū conceditur ad certū tēpus, potest reuocari ante tēpus. Respōdeo præsupponēdo quòd precarium posit ad tempus concedi, vt apertissimè probat text. in. d. l. in rebus. in fi. ff. eo. sed non obstante temporis adiectiōe potest dominus reuocare ea ratione, quam reddit Iurisconsultus in. d. l. cum precario. Text. tamen videtur hīc, ꝙ nō licet inuito domino rem alienam possidere: nec conuentio in contrarium est

SE B. SAPIA.

a ¶ Quòd vbi actꝰ. Contrarium probat tex. in. l. iiij. ff. loca. vide Alex. in l. centesimis. §. fin. ff. de ver. ob. Bald. in. l. si in diē. ff. de condi. & demon. vide etiam Abba. in. c. verum. in vlt. no. s. de for. cōpe.

b ¶ Ad beneplacitum suum. Adde Bar. in. l. iurisperitos. ff. dē excu. tu. & in. l. centesimis. ff. de verb. oblig. Gem. in. c. si delegatus. de of. de. lib. vj. & in. c. si. gratiosè. de rescrip. eod. lib. Card. post gl. in clemen. ij. eo. ti. & in simili Ia. rebuf. in. l. curiales. nu. j. & ibi in apo. Celsi. in versi. per petuam. C. de decurio. lib. x.

SE B. SAPIA.

c ¶ De natura commodati. Hoc dictum multū cōmēdat do. Alexā. & Moder. in di. l. si pœnam. ff. de verbo obligati. & Moder. in. l. ij. in princi. ff. si cer. pe.

rium est honesta: ideò reijcitur. Nam in re sua quilibet est legitimus moderator & arbiter cap. de his infrà de sepul. l. in re mandata. C. mandati. Nec potest quis præfigere legem, à qua nō liceat recedere. l. si quis in prin. ff. de lega. iij. Nec potest ille conqueri de violatione beneficij: quia ex quo precariū non fuit factum ad certum vsum, non est honestum: vt fine causa me inuito possideas
13 rem meam. † Putarem tamen, ꝙ si concedens velit sine causa reuocare precarium illud cū maximo damno alterius, obstaret sibi exceptio doli: quia nō potest negari, quin precarium sit beneficiū. Est enim beniuola actio &c. vnde non debet dolosè versari [a] in beneficio concesso. Sicut dicimus in eo, qui inuitauit viatorem, & ipsum detinuit: sed postmodum pœnituit: nam potest agi contra
a eum actione de dolo [a]: quia cum damno alterius pœnituit de beneficio: vt not. Ioan. And. s. in procē. & sic potest saluari opi. Bar. in. d. l. si pœnam. & applicari ad terminos nostros. Nec ob. iura generaliter dicentia precarium posse reuocari ad libitum conceden tis: quia debent intelligi sanè & sine captione alterius, cum aliquo temporis interuallo. argu. in. l. quod dicimus. &. l. ratum. ff. de so-
14 lutio. ¶ † In glo. pen. in fi. Not. aliā differentiam inter commodatum & precarium. Nam in precario venit solus dolus & lata culpa, quæ æquiparatur dolo: sed non venit leuis ac leuissima culpa: secus in commodato, quod fit gratia recipientis tantùm. Nam ibi venit leuissima culpa: vt in. c. seq. Ratio diuersitatis redditur in. l. quæsitum §. illud. ff. eo. & in. l. contractus. de regu. iur. nam precarium semper depēdet à mera liberalitate: quia dominus potest reuocare quādocunq; sed commodatum non potest reuocari ante vsum completum: ideò magis grauatur commodatarius ad custodiam, quàm ille, qui rogauit vt possideret precariò.

De commodato *Rubrica.*

¶ Suprà visum est de contractu, qui fit gratia recipientis tantùm: meritò subijcitur Rubrica de contractu sibi simili. Nam communiter commodatum fit gratia recipientis tantùm: licet quandoq; fiat gratia concedentis, vel vtriusq;: vt dicetur cum gloss. j. Aliter potest continuari, sed non curo: quia non est vtile. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Commodatarius tenetur etiam de leuissima culpa: quādo commodatum est gratia sui tantùm: de casu verò non tenetur regulariter. §. nisi in casibus, de quibus nu. 6.*
2 *Gratia quibus modis accipiatur in iure: & quibus modis sumatur.*
3 *Dictio etiam, implicat.*
4 *Culpa leuissima venit in omni contractu, qui celebratur gratia vnius tantùm: secus si celebratur gratia vtriusque: vel commodantis tantū. 12.*
6 *Pactum contra accidētalia cōtractus valet: contra substantialia verò nō.*
7 *Commodatarius, si non potuit uti re commodata intra tempus præfixum, non sua culpa, non poterit commodantem cogere ad iterum commodandum.*
8 *Debitor licet remiserit pecuniam sibi mutuatam creditori suo, non liberatur, si dicta pecunia perdatur casu fortuito.*
9 *Commodatum si fiat ad certum & specialem vsum: habet in se tacitè tempus annexum.*
10 *Precarium constituitur per ista verba: commodo tibi hanc rem, ad talem vsum precariò.*
Pactum appositum contra naturam contractus, possibile est, quòd faciat ipsum transire in vim alterius contractus.
11 *Pupillus obligatur ex commodato, si est effectus locupletior.*
12 *Culpa in genere, & quælibet eius species: & dolus quid sint.*
15 *Casus fortuiti sunt illi, qui non possunt præuideri. & nu. 15.*
Dolus non potest probari, nisi per coniecturas.
14 *Commodatum, quod fit gratia commodantis tantū, vel vtriusque, quomodo fiat.*
16 *Furtum quo casu connumeretur inter casus fortuitos.*
17 *Commodatum, si perdatur, quando remittitur: puta, famulus per quem remittebatur, aufugit, cuius periculo perdatur.*
18 *Casus fortuiti, si aliqui fuerunt nominati, dum suscipiuntur à contrahentibus: & posteà sequatur clausula generalis, puta & de omnibus alijs, veniunt etiam alij, dummodò non sint maiores expressis.*
Casus requirentes speciale mandatum, veniunt expressis aliquibus, & posteà secuta clau. generali.
Clausula generalis in odiosis, non comprehendit maiora expressis, sed in fauorabilibus sic.
19 *Renuntiatio generalis, non confirmatur iuramento: quia respectu non expressorum, non cadit consensus.*
Iuramentum non obligat vltra consensum.
20 *Commodatum perditum apud commodatarium, si eodem modo non erat periturum apud commodantem, cuius periculo pereat?*
21 *Interesse, quod variatur variato tempore, quomodo æstimatur?*
22 *Locans, vel vendens rem vitiosam, etiam ignoranter, tenetur non solùm ad restitutionem precij, sed ad interesse.*
23 *Æstimatio æqui dati ad vecturam, non facit transire in conducentem periculum casus fortuiti: sed operatur alium effectum, de quo hic.*
Æstimatio in casu, in quo facit emptionem, facit transire periculum casus fortuiti.
24 *Dispositio §. nunc videndum. in. l. si vt certo. ff. commodati, loquitur quando recipiens expressè promisit se præstaturum æstimationem.*

CAP. I.

1 VM gratia. ¶ †Potest sic summari. Commodatarius a gratia sui tenet etiā de leuissima culpa: nō de casu, nisi in tribus casib⁹ hīc positis. hoc primò. Commodatū ante vsum completū nō reuocatur. hoc fecerūdò. Et habet duo di. Secundūm ibi: *contra*. Primum subdiuiditur. Nam primò ponit vnum dictum. Secundò aliud, à quo tres casus excipit, ibi: *licet*. Secundum subdiuiditur. Nam primò dictum. Secundò ponit rationem, ibi: *cum non decipi*. & est. c. Gregori. ¶ Casus litera. Commodaui tibi equum meum, vel etiam rem aliquam. Resista apud te deteriorata est: quærebatur vtrum tenearis mihi. Super hoc respondet Papa cum aliquis recipit commodatum gratia sui tantùm: propter propriam vtilitatem procurandam: tenet⁹ non solùm de culpa lata & leui, sed etiam de leuissima: verumtamen de casu fortuito nō tenetur: nisi per culpam suam casus ille acciderit: vel nisi pactum interuenerit, ꝙ de periculo vel casu certo & expresso in pacto teneretur: vel nisi fuerit in mora in restituendo commodatum. ¶ Secundò quærebatur vtrum commodatum posit repeti ante vsum expletū, ad quem fuit res commodata? Et dicitur quòd cōtra illum, qui rem commodatam accepit: cōmodati agi non potest ante vsum completum. Quia decipi nos beneficio non oportet, sed iuuari: quod esset si ante finitum vsum commodatum reuo
2 caret. Ber. ¶ †Not. ex principio, ꝙ gratia quā doq; accipitur, seu sumitur pro contemplatione, seu intuitu: & ita sumitur in isto tex. dū dicit: cum gratia sui. &c. d. est contemplatiōe sui. Quādoq; gratia sumitur pro concessiōe, alicuius beneficij, seu iuris ad obtinēdū beneficiū. c. gratia. de rescri. li. vj. in cle. gratiæ. eo. tit. Quōq

ZACH ARIAS.

¶ Actione de dolo. Adde Alex. in l. j. ff. eo. & in l. si pœnam. per istū allega. Ioā. an. s. in procē. Et vtrūdebeat mitti ad illos hora prandij. Calderinus fertur cōsuluisse vxorē suam, quæ respondit ad forenses & mulieres debere mitti: quia se libēter non ingerunt. Item ad graues personas, alijs autem nō: vt refert Nic. Boc. in suo tract. consue. Butiri. in titu. de iu. om. iu. §. ij. in apostо. in ver. nunquàm. circa medium. versi. & si quis diceret,

a Anto. Francis. ¶ Implicat. De significato huius dictionis etiã. vide not. per Bart. in l. si tertius. in §. officiũ. ff. de aqua plu. arc. & in l. etiã. C. si tutor, vel curator inter. & in l. etiã. C. de fur. & vide in c. accusatus. in §. quæstionib. de hær. lib. vj. & in c. cum in illis. §. illis verò. de præb. eo. lib. & in cle. dispẽdiosam. in fi. de iud & vide, quæ habẽt in c. cũ oẽs. in ver. statuerunt etiã. de cõstit. & per Bart. in l. j. C. qui admit. ad bon. pos. Et vide quę habẽt in cle. dispendiosam. de iud. In quibus omnibus locis dicit ꝙ regulariter stat implicatiuè: tamẽ quãdoq; ponitur pro tãquã: vt in l. si. in. §. ij. ff. ad vel. le. qñq; etiã stat affirmatiuè: & idem significat pro certè vt habeẽ in euãgelio Matt. xj. c. 3
dũ dicit prophetã etiã & plusquã a
prophetam: & in 4
euangelio Io. xj. c. vbi dicitur: etiã tu dñe scis, quia amo te. & vide etiã, quæ habẽtur in l. quicunq; in 5
§. si quis ita. & ibi per Bar. ff. de verborum obligationibus. 6

SEB. SAPIA.
b ¶ De casu. Quomodo aũt intelligatur, ꝙ quis teneatur de casu fortuito: declarat tex. in l. fistulas. §. fin. b
ff. de cõtrah. emp. vt non veniat sub tali promissiõe ea sus insolitus, de qua latè per Feli. in c. sedes. colũ. ij. ẽ. de refcri. Iaso. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautioni.

SEBA. SAPIA.
c ¶ De substantia precarij. Aduerte quòd ad hoc, vt sit precariũ est necesse, ꝙ vsus sit indeterminatus saltem respectu tẽporis. Et ideò oportet, quòd aut tempus sit indeterminatum, si vsus est determinatus: aut vsus indeterminatus, si tempus est 7
determinatum: ita vult Bartol. in l. si vt certo. §. sicut. ff. commo. vbi dicit, ꝙ differt à commodato, in quo oportet ꝙ vsus sit determinatus, etiã respectu temporis, saltem tacitè. Idem voluit in l. j. ff. de precario. & in l. Aquilius Regulus. ff. de donationi. & volunt Modernoires in l. ij. in princi. ff. si certum peta.

d ¶ Quid sit culpa. Adde Roma. consil. ccccxxvj. & ibi, quid dolus, & quid leuis culpa.

sumitur pro dono spiritussancti. j. qõ. j. gratia. Et secundum theologos duplex est gratia: scilicet gratia gratis data: & gratia gratum faciens. Gratia gratis data est illa, quæ procedit ex mera gratitudine, id est liberalitate Dei: quæ præparat hominem ad faciendum ea, per quę peruenit ad gratiam gratum facientẽ. vnde sermo scientiæ, & sermo sapientiæ sunt gratiæ gratis datæ. Charitas verò est gratia gratum faciens: quia per eã facimus ea, quę sunt Deo accepta: & sic faciunt nos Deo gratos. de quo in. ij. sententiarum. distin. iij. sic intellige glo. in cle. j. de magis. ¶ †No. ij. ibi: *de leuissima. &c.* ꝙ dictio etiã, de natura sua implicat. ª nam hîc includit latam & leuẽ culpã. ad idẽ. c. cum omnes. de cõsti. ¶ †No. iij. vnam regulam in materia contractus. Nam vbi contractus sit gratia vnius tantũm, venit culpa etiam leuissima. vnde non est speciale, quod hîc dicitur in commodato. l. contractus. ff. de reg. iur. & quod ibi not. Fallit in precario: vt dixi in. c. precedẽti. ¶ †No. aliã regulam, ꝙ casus fortuitus regulariter non imputatur: sed res perit dño, etiam in contractu, qui fit gratia alterius tantũ. ¶ †No. tres casus, in quibus casus fortuitus imputatur commodatario. Primus, si culpa præcesserit: vt puta cõmodaui tibi equũ: vt ires ad certum locũ, & tu iuisti ad aliũ locum & incidisti in latrones: certè imputatur tibi, & non dño: vt hîc. & in. l. si vt certo. ff. eo. Secũdus casus, vbi pactũ interceset sit: vt commodatarius teneatur de casu, b & ex hoc not. generaliter, ꝙ valet pactum appositũ contra accidentalia cõtractus: & ꝙ pactum in hoc vincit legem: vt in l. j. §. si cõuenerit. ff. depositi. & in regula, cõtractus ex conuentione. ⌐ *de reg. iur. *libr. vj. secus vbi pactum esset contra substantialia cõtractus: vt dixi in. c. precedenti. & ad materiam vide quod nota. in l. pacta conuenta. ff. de contrahenda emptione. Tertius casus, quando præcesserit mora: vt puta non restituisti commodatum tempore debito, perdidisti postea per casum fortuitũ: certè imputatur tibi. ¶ Not. ibi, *post vsum completũ.* ꝙ cõmodatum fit ad certum & determinatum vsum: nec fit mẽtio de tẽpore. facit ad id quod dixi in. c. precedenti. ¶ Not. ibi: *beneficio.* ꝙ commodatum est beneficium. Cõfert ergo tibi beneficium, qui rem suam tibi commodat. Nam beneficium est quædam actio beniuola gaudium tribuens capienti: vt. in. c. j. ex quib. cau. feud. amit. in lib. feud. & sic capitur hîc beneficium largo modo. ¶ †Vltimo no. illud generale, quòd beneficia non sunt retorquenda in dispendium. ¶ Sed primo hîc quæritur, quid si commodatarius non potuit sine culpa sua re commodata vti intra tempus tacitè præfixum, nunquid inuito domino posit vti alio tempore? Et videtur quòd sic: quia casus fortuitus non debet sibi imputari: vt hîc. contrarium tenet Bartolus, in lege, incommodato. §. sicut. ff. eodem. Nam cùm dominus certat de damno vitando, ne careat re sua tanto tempore: commodatarius verò de lucro captando: debet sibi casus potius imputari. quã domino. ad hoc. l. si vno. §. item cùm quis. ff. loca. Nec ob. iste tex. quia loquitur de casu perimente rem commodatam. Nam res regulariter perit domino. ¶ † Sed contra opp. de. c. significante. j. de pig. vbi patet, ꝙ debitor remisit mutuũ per diligentem nuntiũ & tamẽ casus fortuitus imputatur mittenti, vel debitori: quia tenetur de alia pecunia satisfacere. Sol. contrarium loquitur in mutuo: nos verò loquimur in commodato. Et eadem est ratio decidendi in vtroq; nam pecunia remissa creditori non efficitur eius ante traditionẽ: sed remanet in dominio debitoris: ideò casus imputatur domino. Perit enim res debitori & non creditori. Nam debitor est obligatus in genere: & genus perire nõ potest. l. incendium. C. si cer. pet. & l. in ratione. ad leg. fal. Res verò commodata remanet in dño commodantis: ideò perit dño & non commodatario: vt hîc. & in l. argentũ. ff. eo. ¶ † In glo. ibi: *ad aliquem specialem vsum.* Io. an. supplet ad certum tẽpus tacitũ, vel expressum, & idem Cy. in l. ij. C. eo. & Bart. in. l. incommodato. §. sicut. ff. eo. Sed dic melius, vt dixi in. c. præcedenti. nam vsus specialis semper habet tempus annexũ, & non sine ministerio. gl. in diffinitione nõ fecit mentionẽ de tempore ad substantiã commodati. ¶ † In ead. glo. ibi: *precarium enim, conceditur sine præfinitione. &c.* Not. hanc particulam glo. nam per illã dictionẽ quãdoq;, infero ꝙ nõ est de substantia precarij, vt fiat sine præfinitione certi vsus. Potest ergo concedi ad certũ vsum: sed tũc quomodo discernatur à cõmodato? dic, ꝙ per verbũ precariò: puta, quia dixi: commodo tibi librum transcribendum precariò. Nam vbi nõ apparet de mente, non est à verbis recedendum. l. non aliter. ff. de leg. iij. & in. c. fi. de verb. sig. Sẽnsit Cy. licet nõ apertè in. l. ij. C. eo. Probo clarius: vbicunq; apponitur pactũ cõtra naturam cõtractus: tunc si est posibile facit transire illum contractũ in aliam speciem: vt in. l. vbi ita donatur. ff. de dona. cau. mor. & dixi in. c. præcedenti. sed illa adiectio, ꝙ precariò conceditur, est cõtra naturam commodati. ergo facit transire in precarium: quia non repugnat precario: vt dixi, ꝙ fiat ad certum vsum. Nec ob. si fuit dictum, commodo: quia verbum commodo, potest referri ad precarium. Nã ad commodum recipientis constituitur precarium. nec est curandũ de verbis expressis in contractu: sed potius recurrendũ ad substantialia materiæ subiectæ: vt est tex. in. l. si vno. ff. loca. ¶ † In fi. glo. An autem pupillus obligetur ex commodato: ita vt contra eũ possit vtiliter agi? dic, ꝙ sic: quatenus est effectus locupletior. de quo dic, vt legi. & not. in. l. sed mihi. ff. eo. & semper tene menti istam gl. quam not. ¶ † In glo. ij. ibi: *præstat dolum & latam culpam.* Imò & leuem, ex quo contractus fit gratia vtriusq;: vt not. gloss. in §. interdum. allega. per. l. in rebus. eodem titu. Hanc etiam tenet glos. insti. quibus mod. re contrahi. obliga. §. item is cui. Dic ergo, quòd in commodato regulariter & in alio contractu, qui fit gratia recipientis tantùm, tenetur recipiens de dolo, lata, leui, & leuissima: vt hîc. In contractu verò, qui fit gratia vtriusq;, quia nõ recipit tantũ beneficiũ, non tenetur de leuissima. Si verò fit gratia commodantis tãtũ: tunc solùm tenetur de dolo, & lata culpa, quæ æquiparatur dolo: quia non est sibi beneficium. Ideò non adstringitur, nisi tantùm ad custodiam. & idem est in deposito: vt in l. quod Neruа. in
13 l. j. ff. depositi. & nota j. titulo proximo capitulo secundo. ¶ † Sed
d pro intellectu terminorum, quæritur quid sit culpa d in genere: & quot sunt species culpæ: & quid sit quælibet culpa de per se. Ioannes Andræ. aliquid hîc posuit: sed longè plenius & subtilius posuit Bartol. in. d. l. quod Neruа. vbi videre poteris ad plenum de materia. ¶ Sed breuiter pro intellectu glossæ dicendum, quòd culpa in genere est deuiatio ab eo, quod bonum est: & per hominum diligentiam præuideri poterat. Et hoc vltimum additur ad differentiam casus fortuiti, qui non potest præuideri: vt in capitulo, Ioannes. de homi. Ad secundum, gloss. communiter ponunt tres species culpę, vt lata, leuis & leuissima. Bar. verò facit quinq;: dicit enim, ꝙ est culpa latissima, latior, lata, leuis, & leuissima. Et culpam latissimam appellat dolũ verum: latiorẽ dolũ præsumptũ. Nam is, qui est in dolo, est in culpa. Quod dicit notandũ pro his, qui pro-

a qui promittũt seruare aliquem indẽnem, de culpa alicuius famili. Si enim famulus cõmisit furtũ, & recessit, tenetur promissor: quia licet dolosè cõmisit furtũ, nihilominus ex culpa processit. facit. c. sacro. de sen. excom. dum dicit: *cùm non sit leuis culpa. &c.* & loquit etiam qñ iudex dolosè excommunicauit aliquẽ sine monitione. ¶ Venio ad tertiũ, scilicet quæ sint species culpæ de per se. Quo ad primũ scilicet culpã latissimam, dicit ꝙ diffinitur, vt dolus verus. Est enim dolus machinatio, seu circũuentio ad decipiẽdum, seu fallendum aliũ manifestè adhibita. Ita diffinit Iurisconsultus. in. l. j. ff. de dolo. vide glo. in regula, scienti. libr. vj. *de regu. iur.* Culpa latior est fallax circunuentio ad decipiendũ aliquem præsumptiuè adhibita: & licet dolus non posit probari, nisi per coniecturas: vt habetur in glo. c. ij. de renun. lib. vj. & in. l. dolũ. C. de dolo. Tamen quando signa sunt manifesta, dicimus dolum verum: quãdo nõ patent, dicimus dolum præsumptũ. Lata verò culpa multipliciter diffinitur: sed Bart. diffinit, ꝙ est deuiatio incircunspecta ab ea diligentia, quã habent cõmuniter homines illius conditionis & professionis. Vnde dicimus vulgariter, ꝙ ignorare illud, quod communiter omnes sciũt, est lata culpa. ad hoc. l. latæ culpæ. ff. de verb. sig. Et dicit in diffinitione prædicta, incircunspecta. vt differat à dolo: quia si seriosè deuiaret ab illa diligẽtia, esset in dolo: sed hîc ponitur deuiatio incircunspecta. i. inconsyderata: quia nõ consideraret id, quod cõiter homines suæ professionis & conditionis consyderassent. Puta, cõmodaui tibi librum, quẽ tu inconsyderatè dimisisti in bancho ante domũ: & inde fuit subtractus. Nam certè fuisti in lata culpa: quia cõmuniter homines tuæ conditionis non fecissent. Leuis verò culpa, est deuiatio incircunspecta ab ea diligentia: quã habent homines diligẽtes: nõ dico cõmuniter, sed diligẽtes: vt differat à lata culpa. Leuissima culpa, est deuiatio incircunspecta ab ea diligentia, quã habent communiter diligentiores, & diligentissimi homines. Vnde si diligentissimus sciuisset præcauere: & tu non præcauisti: es in culpa leuissima. & hæc sufficiant pro intellectu terminorum. Iudex ergo circunscriptus habebit arbitrari ex circunstantijs & coniecturis, in qua culpa tu fuisti: & qñ diligens vel diligentissimus sciuisset præcauere.
14 ¶ † Et in eo, quod glo. dicit, commodatum quandoq; fieri gratia commodantis tantũ. Pone exemplum in eo, qui sponsæ suæ commodauit aliqua ornamenta, vt ob honorem suũ veniret ornatior ad aliquod festum. Inquantũ dicit de cõmodato, quod fit gratia vtriusq; pone exemplũ: qñ inuitasti amicum cõmunem: & ob honorem tuũ & meum cõmodaui tibi vasa argẽtea: vel quid simile. Et distinctio glo. in commodato procedit regulariter in alijs con
15 tractibus: vt leg. & not. in. l. cõtractus. præal. ¶ † In ea. glo. ibi: *casus verò fortuiti & speciales.* Potest casus fortuitus diffiniri sic: Est inopinatæ rei euentus, qui prouideri non potest. vbi ergo diligentissimus præuidisset, non est casus fortuitus: vt in. d. c. Ioãnes. Pone exemplum: domus minabatur ruinam: demũ corruit: & interfecit equum tibi commodatũ. certè nõ potest dici casus fortuitus quia diligentissimus reparasset domũ, vel ibi non habitasset. Si autem domus non minabatur ruinã, sed impetu tempestatis validæ
16 corruit: non est tibi imputandum. ¶ † Et ista faciunt ad quæstio-
b nem: Nunquid furtum computetur inter casus fortuitos. b Gl. iuris ciuilis reperiuntur contrariæ: sed communiter tenetur: ꝙ aut per violentiam fuit res tibi subtracta: & est casus fortuitus. Intelligein bono sensu, quando non fuisti in aliqua culpa. Puta: quia nõ transibas per loca periculosa. argu. in. l. non est verisimile. ff. quod me. cau. Si autem committitur furtum clandestinè: & tunc si ab ea persona, à qua etiam diligentissimus non pcauisset, puta ab vxore, vel filio. & est casus fortuitus: sec9 autem si ab ea persona, à qua diligentissimus præcauisset puta à famulo. ad hoc quod le. & not.
17 in. l. quæ fortuitis. C. de pig. act. ¶ † In ead. gl. ibi: *per non idoneam personam.* Aduerte: quia ad consyderandam idoneitatem personę cum qua mittitur, seu remittitur commodatum: debemus considerare qualitatem rei destinatæ, & tempus & loca: & consimiles circunstantias. Item consyderare debes vtrum famulus sit destinatus à commodante. an verò electus à commodatario. & de his similibus per Barto. in. l. eum qui. ff. eod. & in c. significante. de pig.
18 ¶ † In ea gl. ibi: *enumerentur specialiter.* Bene no. glo. vult enim ꝙ etiam in contractibus nõ tenetur quis ex generali pacto: sed oportet ꝙ casus fortuiti specialiter enumerentur. de quo sunt opi. vt no. in §. quæsitum. allega. in gl. & hic per Ioã. and. Nã alij tenent contrariũ dicentes: ꝙ §. quæsitum. loquitur in iudicio: puta quando aliquis promisit se sistere in iudicio sub certa pœna: & voluit ꝙ casus fortuitus sibi imputetur. vnde secus dicunt in contractibus: quia in eis iura loquuntur indistinctè: vt hîc, & in l. j. §. si conueniat. ff. depos. Communiter tenetur tertia opini. quam tenet ibi Accur. & sequit Ioã. an. hîc: ꝙ aut nullus casus fuit expressus. & non valet generalis obligatio eadem ratione, qua in iudicijs: ne quis sub inuolucro verborum renuntiaret ei iuri, cui non esset in specie renuntiaturus. ar. in. c. fi. de offic. vica. lib. vj. Et satis mihi placet hoc: quia ille tex. non fundat se in iudicio: sed Iurisconsultus fuit interrogatus de facto in illo casu, tunc cõtingẽti. Item in iudicijs quasi contrahitur. l. iij. ff. de peculio. Si verò aliqui casus fortuiti specialiter fuerũt enumerati, & secuta fuit clausula generalis: puta de omnibus alijs. &c. tunc tenetur etiam in non expressis. c optimè facit. ca. qui ad agendum. de procu. lib. vj. vbi patet, ꝙ casus requirentes speciale mandatũ, veniunt expressis aliquibus, & secuta clausula generali. Bar. in. d. §. quæsitũ. videtur velle, ꝙ sub illa clausula generali, veniunt casus consimiles expressis, non autẽ maiores. Quod satis placet: quia in odiosis clausula generalis non cõprehendit maiora expressis d: vt est tex. in cle. nõ potest. de procurato. secus in non odiosis: vt in constitutione procuratoris, in qua expressis aliquibus requirentibus speciale mandatũ, & subiecta clausula generali, veniunt maiores casus expressis: vt not. Innoc. in. c. sedes. de rescrip. nisi esset casus odiosus, & pœnalis ipsi domino. quod declara
19 secundũ tex. & gl. in. d. clemen. nõ põt. ¶ † Nũ quid autem renũtiatio generalis firmetur iura
e mẽto e, vel saltem iuramentũ fit obligatorium? Ioan. Andræ. dicit, ꝙ non: quia renuntiatio generalis non valet ex defectu consensus: quia nõ videtur, quòd ille senserit de casibus non expressis: sed iuramentum non obligat vltra con sensum. facit. c. penul. &. c. quintauallis. & . c. veniens. de iureiurã. & est bonum dictum & no. Sed ego credo, quòd ialtem in foro pœnitentiali obligabitur saltem secundum consensum suum. argument. eorum, quæ not. in. c. tua. de
20 sponsali. ¶ † In eadem gloss. ibi: *eodem modo pe ritura.* nota bene gloss. quam sequuntur hîc communiter doct. & facit pro ea ratio, quam ponit gloss. ij. j. titulo proximo capitulo, bona fides. quia fortè non perijsset apud dominum: quia distraxisset ante casum fortuitum. vnde
21 imputatur tibi, si fuisti in mora. ¶ † Et in fi. gl.

a SEB. SAPIA. ¶ Indemnem. Vide Ang. arc. in §. præterea quasdam col. vij. in glo. in verb. de dolo malo. insti. de actio.
b ¶ Casus fortuitos. Adde Ro. consi. ccccxiij.
b SEB. SAPIA. ¶ Casus fortuitos. Vide Iaso. in. l. si quis ex argentarijs. §. prætor ait. col. penul. ff. de eden. vbi dicit, ꝙ in furto & in incendio præsumitur culpa: vt ibi latè per eum.
c ¶ In non expressis. Adde latè Ale. consil. iij. j. lib.
d ¶ Maiora expressis. No. pulchrum casum, in quo cõsuluit summus Iurisconsultus, dominus meus, do. Vin. de pusio, vulgariter dictus delfrefio, videlicet qdãemit gabellas, & sumpsit in se casus fortuitos. Accidit ꝙ pons illius loci ꝙ quẽ transibant diuersæ psonæ, ceciderit in fluminis, adeò ꝙ ex gabella, nil poterat lucrari cõsuluit ꝑfatus. d. me? pro dicto gabellario. Et hoc fuit in ciuitate Interanuæ. cõsuluit dicta ꝙ Mod. & per se. in. l. si ex toto. in prin. ff. dele. j. & p. d. Alex. in l. ꝑcia rerũ. in fi. ff. ad le. fal. in simili. Iaso. in. l. j. xxviij. col. ad fi. C. de iure emphy.
Anton. Francisc.
¶ Ad hoc, quod dicit de clau. generali dic, ꝙ illa cõprehẽdit etiã personas constitutas in dignitate, & ẽt Principẽ: vt no. d. Car. in cle. j. de iudi. Et adde, ꝙ generalis clausula se quẽs post q̃dã specificata, restringit ad illa sola: vt per Bal. in l. pactũ. in xiiij. q. C. de colla. & ꝑ Bar. in. l. si ferũus cõis. la. j. ff. de stipu. ser. & in. l. le gatorũ. in. §. fi. ff. de le. ij. & in. l. Titia. in. §. Lucius. el ij. & in. l. Meuius in. §. eũ qui. eo. l. & in. l. libertis, quos. in pri. ff. de ali. leg. Et restringitur etiã ad similia expressis, secũ dum do. Cardi. in cle. ij. xv. q. de procur. Et habetur in. l. stipulationes commodissimè. de verb. obli. & vide plenè per Alexan. in consi. cxvij. in j. parte consil. Et adde quòd clausula generalis nõ sufficit, etiam post casus speciales enumeratos, in his, quæ requirũt speciale mandatũ: vt no. d. Car. in præal. cle. ij. de procu. vbi latè disputat, quid operẽ generalis clausula apposita in mandato tertij, de quo per nouis. in. c. sedes apostolica. de rescrip.
e ¶ Firmetur iuramento. Adde Alex. consi. xxxij. ij. lib.

SEB. SAPIA.

a ¶ Locator. Vide Bart. in l. vni. col. viij. versi. quoddã est interesse extrinsecũ. C. de sen. quę pro eo, quod interest.

b ¶ Committit furtum. adde Ioã. de Imo, consi. ij.

SEBA. SAPIA.

b ¶ Cõmittit furtũ Ita fuisse iudicatũ refert Valerius li. viij. capite de iudicijs. in eo, cui equi vsus est commodatus vsq; ad Aritiã: & vlteriore ei municipij diuo vectus esset. De quo etiã tex. in. §. furtũ in fi. instit. de oblig. quæ ex deli. nascun.

SEB. SAPIA.

c ¶ Nũquid doct. Vide Card. in re. pe. c. fi. in. v. q. j. de vsu. cũ allegatis p Fel. in ru. de mag. vbi cõcludit, q nõ cõmittat vsuram doctor mutuans pecuniã scholaribus. Anto. Fran.

d ¶ Nõ intraturus. Circa hoc quod dicit de doctore mutuãte pecuniã seculari, vt secum intret: an committat vsuram. Dicas q Cy. in. l. fi seruꝰ in. §. officium. ff. de leg. j. tenuit q vsuram cõmittat. sed Bal. ibi videt tenere cõtrariũ. puto dicendũ, q si mutuat scholari aliter nõ intraturo, siue ducat in pactũ, q intret, siue nõ, cõmittit vsurã, saltẽ mẽtalẽ. iuxta no. in. c. consuluit. de vsur. & iuxta authoritatẽ euãgelicã: mutuũ dantes nihil inde sperãtes. Sola enim voluntate & spe cõmittit vsura. sed simutuaret scholari, qui se cũ intrat: aut oĩno intraturo, nõ putarem cõmitti vsuram, sed potiꝰ datum esse remuneratiõis gratia. per ea, quæ habentur & no. super gl. ij. in. c. ex parte. N. de. of. dele.

Qualiter autem æstimabitur istud interesse, si valor rei est variatus in tẽpore: vide quod not. Io. And. hîc. & plenius per Bar. in. l. sed mihi. §. in hac actione. ff. eod. ¶ †In glo. in verbo. *post vsum*. ibi: *ignorans tamen excusatur. &c.* secus dicunt doct. in locato. Tenetur enim locator [a] ad interesse, etiam si ignoranter locauit vas vitiosum, in. l. sed & hæ. §. j. ff. locati. Et idem in venditione. Vnde si vendidisti vas vitiosum, intellige vitio occulto: teneris ad interesse, non solùm respectu precij: sed etiam respectu dãni inde secuti: vt est tex. in. l. tenẽ. §. sed si vas. ff. de act. empti. licet tex. videatur in contrariũ in. l. Iulianus. ff. eo. sed dic prout nota. in. d. l. tenetur. ¶ †Vltimò pòt hîc quæri, nunquid sit dare alium casum, in quo quis teneatur de casu fortuito? Ioã. And. hîc ponit. Vide latius gl. & Bar. in. l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. eodem. Et multum valet ista quæstio hodiè pro istis, qui locant equos. Nam quidam voluerunt, q si res cõceditur æstimata, transit etiã casus fortuitus in cõmodatariũ. Si verò est talis contractus, in quo non veniebat, nisi leuis culpa: vt in locato: tunc æstimatio facit, vt teneat conductor de leuissima culpa. Pro quo facit tex. in. d. §. nunc videndũ. pro hoc & secũdo facit tex. in l. cũ duob⁹ §. dãna. ff. pro socio. Et hãc opi. quo ad propositum nostrũ tenet Bar. post gl. in. d. §. nũc videndum. ¶ Io. an. hic distinguit, q in contractibus de quorũ natura est, vt transeat eorũ dominium, seu vt æstimatio operetur venditionem: & tunc transit periculum casus fortuiti. pro hoc tex. in. l. quoties. C. de iure dotium. & bonum tex. in. l. plerũq; ff. eodem. Exemplũ in fundo æstimato dato in dotem. In contractibus verò, in quibus eorum natura, æstimatio non facit venditionem: vt in commodato, & locato: non facit æstimatio recipientem magis teneri, quàm exposcat natura contractus: sed operabitur tunc æstimatio, vt sciatur verũ precium rei in casu, quo resperderetur, vel deterioraretur. Et plus placet hæc opinio mihi quàm Bar. & Accur. multum me vrget ad hãc sententiam id, quod dixi in gl. præcedenti. Nã pactum generale non obligat ad casus fortuitos: licet expresse dixerit, q volebat teneri de casibus fortuitis: tum, quia non videtur cogitasse omnes casus: tum ne sub inuolucro & generalitate verborum, quis decipiatur. fortius ergo quando æstimatio rei fuit simpliciter facta. Satis est enim, quòd æstimatio potuit operari effectum prædictum: scilicet releuandi dominum ab onere probandi verum precium. ¶ Secundò moueor per regulam generalẽ: cõtra eum fit interpretatio, qui potuit legẽ apertius dicere: vt in regula, contra eum. de reg. iu. lib. vj. & in. l. quicquid ad stringendæ. de verb. obliga. Solùm restat respondere ad tex §. nunc videndum. qui loquitur in commodato, ad quem non respondet Ioan. andr. sed ego dico, quòd loquitur quando recipiens expresè se promisit se præstaturum æstimationẽ. & ita apertè loquitur ille §. in fine. Secus autem quando æstimatio fuit simpliciter facta. idem dicas: quando recipiẽs promisit alternatiuè rẽ, vel æstimationem, per dictam. l. quod plerũq; ff. de iure dotium. hæc no. in practica. Abbas.

De deposito . Rubrica.

¶ Suprà visum est de contractu, qui fit gratia recipiẽtis tantùm, meritò nunc subijcitur de cõtractu, qui fit gratia concedentis tantùm, vel sic. Suprà visum est de commodato, & nunc subijcitur de deposito.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia non tenetur ex depositi facto clerico ipsius ecclesiæ: nisi in eius vtilitatem ecclesiæ conuersum fuerit. 4.*
2 *Depositarius, si vtitur depositi contra voluntatem domini, vel denegat illud restituere: est infamis, & committit furtum.*
Si aliquis vtitur pignore, quod penes eum est contra voluntatem domini, committit furtum.
Vsuram committit ille, qui vtitur re alterius, per quem vsum recipit aliquã commoditatem æstimabilem.
Doctor committit vsuram mutuando pecuniam scholari, vt intret secum, aliàs: on intraturo: quando scilicet ex hoc illi doctori augmantatur salarium.
3 *Ecclesia tenetur ex depositi, apud eam facto.*
5 *Libellus, qui necessariò non concludit contra reum, debet incontinenti per iudicem reijci.*
6 *Clericus potest torqueri, si contra eum procedant sufficientia indicia, etiã quòd non sit infamatus.*
Torqueri potest aliquis, si habet vnum bonum testem contra se.
Infamia non semper est sufficiens indicium ad torturam.
7 *Clericus quando, & quibus casibus carcerari possit.*
8 *Prælatus, an possit transigere, vel liti, causæ, & exceptioni cõpetenti ecclesiæ, renuntiare.*
9 *Contrahens cum ecclesia ad hoc, vt possit agere contra eã, non habet pro bare pecuniam versam in vtilitatem ecclesiæ: nisi in mutuo, in casu, quo pro eius restitutione oporteret distrahere immobilia ecclesiæ.*
10 *Ecclesia, quando teneatur de depositi, & quando censeatur factum depositum apud eam.*
Ecclesia, quando teneatur ex delicto prælati, vel capituli. vide remissiuè.

CAP. I.

1 GRauis. ¶ † Ex depositi facto apud clericum ecclesiæ non obligatur ecclesia: nisi in eius commodum atque vtilitatem sit versum. Primò ponitur decisa narratio. Secundò ecclesię absolutio. Tertiò deponentis instructio. Quartò iudicis præceptũ. Quintò cõpositionis persuasio. Secunda ibi: *cum enim*. Tertia ibi: *quocirca*. Quarta ibi: *nam*. Quinta ibi: *si autem*. ¶ Casus liter. Eps Londoñ. quandam summam pecuniæ depositi penes quẽdam canonicorum cuiusdam ecclesiæ, nomine Belial. qui sæpe interpellatus fuit, vt depositum restitueret: sed illud facere denegauit: sed pecuniam illam surripuit & asportauit. vnde Episcopus conquestus fuit domino Papæ de ecclesia illius Belial. Dominus Papa respõdet cum enim non constet, q illa pecunia, quam Belial furatus est, in vtilitatem ecclesiæ sit conuersa: non potest canonicis illius ecclesiæ præcipere, vt pecuniam illam reddant: cùm non fuerit deposita penes ecclesiam: sed penes illum Belial. Vnde suadet Episcopo, vt actionem suã dirigat contra illũ furem: & mãdat Papa quibusdam, vt illũ Belial ponant in vinculis: vt sic dictã pecuniam restituat. In fine dicit, q si Episcopus poterit amicabiliter cõuenire de reditibus illius, cũ canonicis illius Ecclesiæ, Papa ratum habebit.

2 b Ber. ¶ † Not. j. q vtens depositi cõtra voluntatẽ deponentis, seu depositum denegans, cõmittit furtum: [b] & cõdemnatus efficitur infamis. Primũ probat hîc, & in. l. qui furtũ. ff. de cõdi. fur. Secundũ probat in. l. qui depositũ. C. eod. Nã idem est in pignore: q eo vtens cõtra voluntatẽ dñi committit furtũ: sed vsurã, si commoditas, quam percipit ex vsu pignoris, est æstimabilis j. de vsu. c. j. & c. cum contra. de pig. Vide per Cal. in. c. nauiganti j. de vsur. vbi inter cætera ponit qõnem notabilem. ¶ Nũquid doctor [c] ex mutuo quod facit scholari, committat vsuram, si cõtemplatione mutui, intret secum: aliàs non intraturus [d]. & concludit, quòd sic: si ex tali introitu aliquam vtilitatem æstimabilem percipit doctor: puta quia propter augmentationem famę augmentatur sibi salarium, vel lucrũ aliũde percipit. Et idẽ dico in cõsimilibus qõnibus. sic intellige gl. iuris ciuilis in. l. ij. ff. de calũ. & in. l. j. ff. de offi. præfe. vrb.

¶ Not. ij.

3 ¶ †Not. ij. q depositum licitè fieri potest apud ecclesiã. & not. bene hunc tex. habes enim casum satis no. q eccle
4 sia tenetur ex depositi apud eam facto. ¶ †Tertiò not. q ex contractu inito cum particulari de ecclesia: puta canonico, vel capellano: nõ tenetur ecclesia, nisi quatenus versum est in vtilitatem ipsius. Et in hoc vltimo no. istũ tex. à contrario, q ex facto particularis personæ potest conueniri ecclesia, quatenus vtilitas ipsius concernit ecclesiam. ¶ No. ibi: *loculos habet*. q quando q continens ponitur pro contento. & ideò sensus literę est, q ille qui asportauit depositum, erat soluendo. Nam dicitur locu
5 lus à paruo loco apto ad custodiendum pecuniam. & similem tex. habes. xiij. q. j. c. habebat. ¶ †No. q vbi libellus necessariò non concludit contra reum, debet incontinenti per iudicem reijci. ad hoc quod no. Inn. in. c. j. de
6 offi. vica. & xj. q. j. c. Christianus. ¶ †No. vlterius, quòd in casu ciuili habente delictum annexum, potest etiã clericus carcerari, & etiam torturæ subijci: & vinculis allegari. dicit tamen hîc Abb. quòd hîc iste erat infamatus. Pro hoc tex. ibi, vt audiuimus. vnde dicit, q nũquàm reperit, q clericus sit torquẽdus [a], nisi infamatus. & est no.
b & singulare verbum. Sed ego dubito [b] nũquid sit verum. nam iste tex. hoc non probat. nam licet Papa audiuerit, non sequitur, q propter hoc sit infamis. Vnde puto, q quemadmodum cõtra laicum, sufficit vnus bonus testis ad torturam: vt est gl. no. in. l. iij. C. ad le. iu. maiest. ita & contra clericum. Nec est verum q infamia semper sufficiat ad torturam. Sed debet distingui: vt no: Bar. in. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæsti. vbi plus operatur quãdoq; vnus testis de veritate, quàm fama. facit quod dixi in. cap. veniẽs. de testi. el. primum. ¶ Et regulariter an & quando clericus torqueri possit? dic, vt no. in regula, cũ
7 in contemplatione. de reg. iu. li. vj. ¶ †Item no. q clericus carcerari potest, non solùm cum agitur de crimine criminaliter: vt in. c. fi clericus. de sen. exc. lib. vj. sed etiã cùm agitur de crimine ciuiliter. Et facit ad quæstionem: Quidam clericus gessit administrationem cuiusdam laici, & malè reddidit rationẽ: nũquid pòt carcerari, donec satisfecerit? Et videtur primò, quòd sic. arg. hîc in. c. jj. ne cle. vel mona. Contrarium tenet hic Host. Dicit enim, quòd non auderet hoc facere sine expressa licẽtia Papæ: quæ in casu nostro interuenit. quasi velit dicere, quòd etiam in casu huius. c. non potuisset iste clericus carcerari, nisi interuenisset authoritas Papæ. Ego non sto huic dicto simpliciter, sed dicerem: aut recusat satisfacere, vel
c dubitatur de fuga [c], & potest detineri: quia priuilegiũ tributum clerico per canonem, si quis suadente. xvij. q. iiij. solùm operatur propter temerariam manuum iniectionem in clericum: vt patet ex tenore ipsius. Non aũt quãdo fit per iudicem, ex iusta causa. Et vide circa hęc, quæ dixi in. c. cum non ab homine. de iudi. Aut est impotens ad satisfaciendum, & non debet carcerari, nec excõmuni
d cari: nec ad cedendum bonis compelli [d]. arg. c. odoardus. de sol. Et vide quæ dicam ibi. &. c. ij. de pigno. & cũ hac distinctione intellige dictum Ioan. an. in. d. c. fi clericus.
8 ¶ †Vltimò contra istum tex. in fi. facit text. in. l. in summa. ff. de condi. inde. & quod no. in. c. super eo. de transa. Nam ex quo liquebat ecclesiam, non teneri ad restitutionem depositi, non debuit valere transactio tanquã super re cauillosa. Nã transactio debet fieri de re dubia, & lite incerta: vt in præal. iuribus nota. Innoc. in hoc multũ instat: & inter cætera ponit duas solutiões. Prima, q cõpositio sumebat hîc vigorem ex spãli permissione Papæ: aliàs non posset præsatus renuntiare exceptioni competẽ
e ti ecclesiæ: nec transigere euidẽter [e] in damnum ecclesiæ. ad hoc. l. preses. C. de transac. & l. contra iuris ciuilis regulas. ff. de pac. Et nò. bene hoc dictum. Ex quo puto inferendum, prælatũ non posse cedere liti, & causæ: ex quo non subest causa euidens: nec etiã puto sufficere causam euidentẽ, nisi interueniat solẽnitas debita, si actio cõpe- a
tebat ad rem immobilẽ: iuxta ea, quæ dixi in. c. nulli. de reb. eccl. non alie. Secũda sol. q Episcopus dicebat ecclesiam cõcessisse depositi: vel pecuniã conuersam in vtilitatem ipsius: licet de præsenti non constaret: vn de propter dubiũ litis euentũ toleratur compositio. & vtraq; b
9 sol. bona. ¶ †In glo. j. in fi. inducitur iste text. cum gloss. ad quæstionẽ: Nunquid contrahens cum ecclesia tenetur probare pecuniam versam in vtilitatẽ ipsius, ad hoc c
vt efficaciter possit exactionem exercere contra ecclesiam. Et primò dicit Inno. q speciale est in contractibus qui fiunt gratia concedentis tantùm: vt in depositi &c. Item speciale est in causa mutui: vt in authẽ. hoc ius porrectum. allega. in glos. aliàs non est necesse probare versum. Postmodum dicit, quòd solummodo est speciale in causa mutui: in alijs verò contractibus initis cum ecclesia hoc non est necesse: quia non reperitur iure cautum, nisi in mutuo. si ergo venderem ecclesiæ: vel emo ab ecclesia: vel commodatum cõcedo: potero agere contra ecclesiam: licet non probem versum in vtilitatem ipsius: & est notabile dictum: & quotidie allegatum. Ratio autẽ specialitatis in mutuo est: quia prælati sunt prompti ad recipiendum mutuũ: & fœneratores promptiores ad mutuandum: vnde si indifferenter teneretur ecclesia, tunc de facili bona ecclesiæ alienarentur. Fuit ergo meritò his casibus obuiandum. Nam & idem videtur dispositum in ciuitate: in lege ciuitas. ff. de certum petatur. Et videtur hîc Innoc. secundum vnam opi. elegantissimè hoc dictũ restringere. Dicit enim, q etiam in mutuo nõ est necesse probare versum, nisi qn pro satisfactione oporteret peruenire ad distractionẽ rerum immobilium: quasi secus, si posset satisfacere de fructibus.
Pro hoc adducit tex. x. q. ij. in. c. * ea. enim. §. * hoc ius porrectum. in vers. & is creditor. vbi apponitur dictio hîc: quasi versum deberet probari per creditorem in illo casu, vbi oportet distrahere bona immobilia pro satisfactione: vel mobilia precio sa. & vt dixi est dictum singulare. & in corpore vnde sumitur illa auc. canonizata per Gratianum, non est illa dictio hîc: saltem in omnibus libris, vel cõmuniter. & potest allegari vna ratio pro hoc dicto Inn. nam prælatus habet liberam administrationẽ fructuum: vt in. c. cum nobis. de elec. & in. c. is cui. eo. ti. tu. lib. vj. vnde quemadmodum potest fructus distrahere de nouo cõtrahendo: ita debet posse ipsos distrahere pro contractibus initis. Item in fructibus agitur de præjudicio ipsius: quia ex eis viuere debet. Hanc tamen materiam, in qua variæ sunt opiniones inter canonistas & Legistas, latè expediam in. c. quod quibusdam. de fideiuss. vbi melius cadit. & ad istũ tex. dic, quod ideò erat necesse probare versum: quia pecunia non fuit commendata, siue depositi ecclesiæ, sed particulari. secus ergo à cõtrario sensu, si fuisset cõmendata ecclesiæ. & de hoc aliquid
10 infrà dicam. ¶ †In gl. ij. no. finem glo. q depositum dicitur factum apud ecclesiã, quando fit in præsentia prælati & capituli. Nam prælatus & capitulum repræsentãt ecclesiam: vt in. c. requisisti. de testa. iuncto. c. scire. vij. q. j. Sed Ioan. Andræ. distinguit, an depositum sit factum apud sacristam deputatum ad custodiam vasorum eccle siæ: an apud deputatũ ad custodiam depositorum. Nam in quibusdam ecclesijs deputatur vnus specialiter ad custodiam depositorum: quemadmodum est videre in nobili hospitali sanctæ Mariæ huius ciuitatis Senensis. Nam multi trẽseuntes & peregrini multa etiam precio sa deponunt, & fidelissimè eis etiam post multum tempus fit restitutio. quasi ex hac distinctione sentiat Ioan. Andr. q si depositum fit apud custodem vasorum, non dicitur factum ecclesiæ: sed oportet q interueniat præsentia prælati & capituli: vt in glos. Sed in alio casu non requiritur corũ præsentia. satis est, q à principio illum

a ¶ Sit torquen. Vide ad hæc Feli. in c. olim. s. de reseri. col. ij. ver. excipe tres casus.

b ¶ Sed dubito. Ad de videndum do. Car. consi. xlv.

ZACHARIAS.

c ¶ Dubitatur de fuga. Adde Lafran. de Oria. in. c. qm cõtra falsam. §. recusationes. nu. 3. & quod ibi no. in apo. Celsi. in versicu. quia forẽsis. ẽ. de proba.

ZACHARIAS.

d ¶ Nec ad cedendũ bonis cõpelli. Tu dic, q imò, vt tex. est fin. in auc. vt deter. n. cl. §. inuestigantes. ad finem secundũ Luro. sing. suo. cccclxix. inci. q̃ro, an ecclesia, vbi dicit fuit rã dubitare cano nistas in. c. Odoardus. an clericus possit cogi cedere bonis, cũ eccle sia cogatur. Anton. Francis.

¶ Circa hoc, qd dicit, q clericus, q secũdũ dispositiõnẽ. c. Odoar. de so Iu. nõ tenet vltra quã facere possit, cõpelli ad cedẽdũ bonis, quãuis istud dicat, q sic arguẽdo de ecclesia ad clericũ, non puto esse verũ, q possit cogi: sed benepõt cedere, si vult. Et ita loquitur text. alleg. hîc p istũ & Ro. in fin. alle. Et adde q cessio bonorũ, si fit facta à clerico, vel à scholari nõ põt clerico post talẽ cessionẽ auferri breuiariũ: nec scholari libri empti post cessio. Ita Bal. not. in. l. j. C. q bo. cc. pos. & vide Bar. in. l. fi. c. ti. qui dicit q cessio bonorũ nõ fit à debitore, q dolo est versatus cũ creditore: vt plenè per Pau. de cast. in cõsil. suo. xlix.

e ¶ Euidenter. Ad de quod vult Ro. consil. l.

deputauit ad depoſita recipienda. & not. bene: quia ſentit Io. and. & etiam gloſ. eccleſiam obligari ex tali cõtractu inito gratia deponentis tantùm. Sed Inno. dicit, q cũ fiat in præſentia prælati & capituli, nõ tenetur etiam eccleſia, niſi aliquod lucrum eccleſiæ ſit inde ſecutũ. alleg. l. licet. in. §. ſi filius. ff. de ſepul. & nihil vltra dicit. Et miror q doctores non ponderant hoc dictũ, quod mihi videtur ſatis notandũ. Nã quando eccleſia recipit aliquod lucrũ, poteſt dici contractus initus gratia vtriuſq; meritò eccleſia obligari debet: ſicut & in alijs contractibus. Sed qñ ſit gratia deponentis tantũ: tunc nõ occurrit mihi ratio, quare eccleſia debet teneri: ſaltem cũ ſit peruenièdũ ad diſtractionẽ rerũ immobiliũ, vel mobiliũ precioſarum, ex contractu prælati, & capituli non initi ad vtilitatem eccleſiæ, contra capitulum, ſine exceptione. xij. q. ij. & rationem. l. præſes. C. de tranſa. Et ad iſtũ text. poteſt reſponderi q non eccleſia, ſed canonici hîc compellebantur: & poterant compelli ex reditibus eorum. ar. in fine literæ. Et regulariter an, & quando ex delicto prælati & capituli, teneatur eccleſia: dico pleniſsimè in c. j. de dolo & contu. & not. hoc. quia docto. ſimpliciter tranſeunt cum illa prima concluſione.

SEB. SAPIA.
a ¶ Quòd ſi depoſitarius. Vide dom. Chriſtof. porc. in §. is cui. cir. fi. inſt. quib. mod. re contrah. obli. & vide Bal. in. l. quæ fortuitis. aliàs in. l. pignus. C. de pig. ac. vbi ponit. q. de eo cui cõmodauerã bouẽ habẽti aliũ. & ille remiſit ſuũ intra portas caſtri alium dimiſit: & illum latrones abduxerunt: an teneatur? Quam. q. relinquit indeciſam: ſed illam decidit Alex. in. l. e. tiam. §. j. ff. ſolut. matrimo.

SEB. SAPIA.
b ¶ Dubium eſt. Vide do. Sali. diſtinguẽtem in. l. ſi vt certo. §. nũc videndum. co. ij. ff. commo. & ibi tacitè deſtruit fundamentum Abb. hîc, dum dicit, q primò quis teneat ſubuenire ſibi, de mum proximo. Quia iſtud eſt verum ſecundũ Sal. qñ charitas eſt ordinata: ſecus 'qñ eſt inordinata: vt quia tacitè de natura actus agitur contrarium. & ad hoc eſt bona glo. in. §. neceſſe. in verbo, debet. xl. vij. diſt. & dixi latius in rep. l. quod Nerua. ff. depoſi.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitarius, quando teneatur reſtituere res depoſitas deperditas ſiue dolo, ſiue culpa, ſiue caſu. 2. 3. 4.*
Compenſatio non admittitur in depoſito. 6. 10. vbi latè.
2 *Depoſitarius non præſumitur in dolo, ſi non valens ſaluare omnes res, ſaluauit ſuas etiam viliores, & deſtituit depoſitas precioſiores.*
Dolus non poteſt reprobari, niſi ex præſumptionibus & coniecturis.
3 *Depoſitarius regulariter non tenetur de culpa: niſi ſponte obtulerit ſe depoſito: vel aliquid receperit pro eo.*
5 *Depoſitum & alij contractus pendentes ex voluntate vnius, poſſunt quandoque diſſolui. 1.*
7 *Depoſitarius, quo caſu debet habere tantam, vel maiorem diligentiam in rebus depoſitis, quàm in ſuis.*
8 *Depoſitarius, vel commodatarius aſſerentes res depoſitas, & commodatas amiſiſſe: an & quo caſu habent probare quomodo perdiderunt.*
9 *Depoſitarius, vel commodatarius allegãtes & probantes amiſſionem rei: ex aduerſo allegatur dolus, vel culpa: quis habet probare.*
10 *In compenſationibus quantum tempus detur ad liquidandum debitum.*
11 *Compenſatio ſit ipſo iure ad euitandam pœnam debentis ſoluere, vel vſuras.*
Emphyteota, ſi non ſoluit canonem intrà biennium, non cadit à iure ſuo: ſi ille cui debebat fieri ſolutio, erat debitor emphyteotæ.
12 *Compenſatio admittitur in omnibus rebus, quæ in ſuo genere recipiunt functionem: id eſt, quando vna ex toto fungitur vice alterius.*
Compenſatio de ſpecie ad quantitatem, non ſit.
Compenſatio eſt debiti & creditи inter ſe contributio.
Compenſatio habet locum in commodato.
Compenſatio indirecta, an habeat locum, vbi directa locum habere non poteſt.
Compenſatio indirecta eſt retinere rem debitoris pro debito, do nec fuerit ſibi ſatisfactũ. intellige rem, quæ peruenit ad manus creditoris.

CAP. II.

1 BOna fides. ¶ † Primò dicit ad quid tenetur depoſitarius. Secundò quo reperiatur depoſitum. ſecundũ dictũ ibi. *ſanè*. non põt aliter ſummari propter multitudinẽ dictorũ. ¶ Caſus literalis. Depoſui pe-

nes te res meas: res illæ amiſſæ ſunt: de rebus tuis nihil amiſiſti. Quærit, an tenearis mihi ad reſtituendas actiõe depoſiti? Reſpõdet, ſi res tuæ ſaluæ ſunt, & res depoſitas amiſiſti: hoc ipſo præſumit, q bona fides abeſt circa res depoſitas: & ita dolus affuit. & ideò teneris ad reſtituendum depoſitũ. De culpa aũt teneris, ſi teipſum depoſito obtuliſti: vel ſi aliquid recepiſti pro cuſtodia. ſed de caſu fortuito non teneris: niſi pactũ interuenerit: vel niſi culpa, vel mora præceſſerit caſum. Secũdò quærit vtrũ depoſitori liceat reuocare depoſitũ qñ docunq; voluerit? & reſpondet, q ſic. Sed ſi depoſitarius opponeret cõpenſationem: vel in totũ, vel in partẽ: cõpenſatio nõ eſt admittenda: nec cõtractus, qui ex bona fide oritur ad perfidiam referaſ: ſed in alijs contractibus bene admittit cõpẽſatio, ſi cauſa ex qua cõpenſatio poſtulatur liquida ſit, & facilem exitũ credatur habere. Ber. ¶ † Not. j. q ſi depoſitarius[a] dicit perdidiſſe res depoſitas rebus ſuis ſaluis exiſtentibus, prẽſumitur in dolo. Et idem videt dicendũ ſi probat perditionẽ depoſiti. oportet ergo, q probet caſum fortuitum: vel per alias præſumptiões, vel cõiecturas excludat dolũ præſumptũ. Exemplũ: imminente incendio, depoſitarius nõ valens ſeruare res depoſitas, prẽelegit ſeruare res ſuas, quæ erant precioſiores. Nam nõ tenetur res depoſitas viliores præferre ſuis precioſioribus: maximè cũ teneatur magis ſe diligere, quàm alium. xxiij. q. v. c. ſi nõ licet. & c. c. non ſatis. lxxxvj. diſt. hoc enim caſu vel ſimili, nõ præſumitur dolus. ¶ Sed dubium eſt[b] quid ſi res depoſitę erant precioſiores, & non valẽt ſubuenire vtriſq;, prælegit ſuas viliores? dicunt quidam, q præſumitur dolus. quod ego credere nõ poſſum. Nã, vt prædixi, primò quis tenetur ſubuenire ſibi: demũ proximo. vnde ſicut diximus reſpectu peccati, q non tenetur quis incurrere peccatum etiam veniale, vt proximus eui tet maius peccatum mortale: quia non tenetur animam ſuam impendere commodis alienis: vt plenè diſputat gl. xiiij. diſtin. in ſumma. ſeu in. c. quod ait Ioth. ita non tenetur pati interitum rei ſuæ, vt ſaluet res preciofiores proximi. In hoc tamen puto non poſſe dari certã doctrinam. ex varijs namq; cõiecturis iudex præſumit dolum abeſſe, vel adeſſe. Quid enim ſi ſaluauit res viliſſimas, & dimiſit res poſitas valde preciofas? Ex qualitate ergo perſonarum, & rerum, iudex præſumet dolũ, qui nõ poteſt niſi ex cõiecturis probari. l. dolũ. C. de dolo. & in. c. ij. de renun. lib. vj. ¶ † No. ij. in verbo, *de culpa*. q culpa regulariter non imputatur depoſitario. Nam cùm fiat depoſitum gratia deponẽtis tantùm: non debet depoſitarius accuratè arctari ad cuſtodiã rei. Solùm enim tenetur de dolo, Item de lata culpa, quæ eſt dolus præſumptus: vt in. l. quod Nerua. ff. eod. & in. l. magna negligentia. ff. de verborum ſignificat. vbi bo. text. ¶ Fallit ĩ quibuſdam caſibus. Primò cũ depoſitarius obtulit ſe depoſito: tunc tenetur de culpa leui & leuiſsima: cùm videatur depoſitum factum gratia depoſitarij. Ad hoc. l. ſi quis. ff. ſi certum peta. licet quidam voluerint hoc caſu venire etiam caſum fortuitum, vt ſentit gloſ. in. l. j. §. ſæpe. ff. eod. per prædictam. l. ſi quis. ſed cõmuuiter tenetur oppoſitum: vt ſentit hîc glo. ij. & latius Bar. in. l. quod Nerua. Secundus caſus cùm depoſitarius aliquid recipit pro cuſtodia, hoc tamen caſu communiter tenetur: vt veniat leuis & non leuiſsima culpa: quia contractus iſte fit gratia vtriuſq; ad hoc. l. contractus. & ibi not. ff. de reg. iur. Et facit quod dixi in commodato in. c. j. ſ. titu. proxi. venit ergo culpa in depoſito, ſicut in commodato. ¶ † Not. in verbo, *pacto*. q caſus fortuitus, non imputatur depoſitario: niſi præceſſerit mora in reſtituendo depoſitum: vel culpa, vel pactum. & ſic no. q per pactum quis renunciat accidentalibus contractus. ¶ † No. ex ſecũda parte, q contractus dependẽs à voluntate vnius duntaxat poteſt diſſolui quandocũq;. vnde non imitaſ depoſitum naturam aliorum

a aliorũ contractuũ: quia à principio regulariter[a] volũtarij ſunt, ex poſtfacto neceſſitatis. c. potuit. de loca. l ſicut. C. de ac. & obligati.
6 ¶ † Not. ij. regulã & caſum exceptũ. Nam regulariter admittitur
b compenſatio. [b] Fallit in depoſito. & fuit hoc priuilegiũ inductũ, ne in fraudẽ allegaretur cõpenſatio cauſa differendi reſtõnem depoſiti. Et ſic cõtractus depoſiti, qui multũ innititur bonæfidei, redundaret in perfidiã. ¶ † In glo. j. ibi: *quia non minorem diligentiam*. Cautè hîc loquitur gl. ſecundũ doc. & bene. Non enim dicit q tã
7 tam diligentiã debet adhibere in depoſitis, quantã in ſuis: ſed non minorẽ. Nã quandoq; tenetur adhibere maiorẽ diligentiã in depoſitis. Vnde ſi in rebus ſuis eſt diligẽs, vel diligẽtiſsimus: tũc ſufficit, q tantã diligentiã adhibeat in depoſitis. Si verò in re ſua eſt minus diligẽs: debet habere maiorẽ diligentiã in depoſitis. Nã in rebus ꝓprijs negligẽtia: eſt culpãda in alienis verò eſt arcẽda & pu
8 niẽda. l. cõſtãte. § ſi marit⁹. ff. ſol. ma. Et diſtingue iſtã gl. dũ. d. q ꝓſumptio iſta, de qua in prin. ſufficit ad cõdemnationẽ, ſecundũ ea quæ dixi in primo no. ¶ † Sed hîc quæro de. q. neceſſaria ad intellectũ materię: ſi depoſitarius, vel cõmodatarius allegat rem per
c didiſſe: vtrũ teneatur hoc probare[c]: & qualiter probet: cũ quandoq; interitus rei accidit clãdeſtinè de hac. q. per Cy. in. l. ſi creditor. C. de pig. act. plenius per Bartol. in. l. ſi quis ex argẽtarijs. in. §. nam. & ff. de eden. Et cõcludo q aut nõ poteſt probare rem peruenisse ad iſtũ: & tunc ſtatur dicto ſuo, ſaltẽ cũ iuramento. ad hoc. l. prætor. ff. eo. Aut probatur rem peruenisse ad iſtũ. & tũc aut tenebatur exhibere rẽ ex officio iudicis: & ſtatur iuramento ſuo, q illã rẽ nõ poſsidet. l. ſi. C. de fi. inſt. Quod tamẽ limita ſecũdũ glo. no. in. l. nõ ignorabit. C. ad exhiben. Si verò tenebatur exhibere iu
d re actiõis: vt in cõmodato, depoſito, & ſimilibus: & tunc tenetur[d] dicẽs perdidiſſe hoc probare: aliàs cõdẽnabitur: vt in. d. l. creditor. & vide bo. tex. cũ gl. inſti. qui. mo. re cõtrahi. obli. in fi. ¶ Qualiter autẽ probabit? cõcludo, q quidã ſunt caſus apertiſsimi: vt incendũ, vis hoſtiũ, tẽpeſtas: & tũc tenetur apertè probare: vt in iuribus præalle. Quidã ſunt caſus occulti: vt latrociniũ de nocte cõmiſſum, vel diſrobatio in eãpis: & tũc ſufficit probare per coniecturas, habito reſpectu, ad qualitatẽ perſonę, & tẽporis & ſimiliũ. Vt puta, inuenit quis oſtiũ ſtatiõis ſuę apertũ & fractũ: vbi erant res depoſitæ: vel intrauit locũ periculoſum equeſter, redit pedeſter. & dicit per latrones ſe fuiſſe diſrobatũ. & ſic dicendũ in ſim.
9 Pro hoc bo. tex. in. l. nõ oẽs. § à barbaris. ff. de re mil. ¶ † Quid aũt ſi probetur amiſsio rei, ſed ex aduerſo allegatur dolus, vel culpa: cui incumbit onus probãdi? Cõcluſio eſt Bar. q quidã ſunt caſus, qui de facili nõ accidũt ſine culpa: vt incendiũ in domo propria, vel furtũ. in iſtis eſt neceſſe ꝓbare caſum fortuitũ: quia prima frõte ꝓſumitur contra allegantẽ. ¶ Quidã ſunt caſus, qui vt plurimũ
10 accidunt ſine culpa: vt vis hoſtiũ: in iſtis præſumitur culpa abeſſe. & ideò allegãti incũbit onus probãdi. ¶ † In fi. gloſſ. ibi: *intra duos menſes*. Alij verò dixerũt hoc eſſe arbitrariũ: cũ iura nõ apertè præfigãt terminũ. & ille. § qui cõpenſationẽ. all. in glo. loquitur in fiſco. Cy. in. l. fi. C. e. ſic diſtinguit, q aut cõſtat de debito actoris per cõfeſsionẽ rei volẽtis cõpẽſare: aut per ꝓhibitionẽ ipſius actoris. Primo caſu debet admitti exceptio cõpenſatiõis: licet ita de facili nõ poſſet liqdari debitũ cõpẽſandũ. Nã cũ actor releuet in vno. ſ. propter cõfeſsionẽ rei, patiẽter ferat, ſi grauat in alio. d. l. fi. & l. eũ qui. ff. de iureiur. ¶ Secũdo caſu, quando cõſtat per probationes actoris, aut debitũ poteſt liquidari incõtinenti: & admittur exceptio cõpenſationis. Aut non poteſt incõtinẽti: & tunc ſi compẽſatio petitur in ea re, in qua nõ cõpetit actio: vt quia eſt de bitũ naturale tantũ, & tunc admittitur, ne res pereat. Nam multa ſunt ſpãlia, quãdo timetur de interitu rei, vt in. l. j. ff. de fer. & in. c. fi. eo. ti. Si verò competit actio pro illo debito, nõ admittitur exceptio cõpenſationis, ex quo incõtinẽti liquidare non poteſt. Sed Bar. in. d. § qui cõpenſationẽ. dat regulã, q intra illud tẽpus debet liquidari debitũ cõpenſandũ, quod datur cõdemnato pro executione ſniæ. Et ſic intelligit illũ text. Nã duo mẽſes dãtur cõpenſanti cõtra fiſcũ ad liquidandũ debitũ ſuũ: quia intra duos mẽſes debet ſnia mandari executioni. de quo dicẽdũ: vt in. l. in fraudẽ. ff. de iu. fiſ. In rebus verò priuatorũ in actione perſonali, dabũtur quatuor menſes ad liquidãdum debitum: quia quadrimeſtre tẽpus datur regulariter condennato in actione perſonali: v t in. cap. quod

ad conſultationem. de re iudi. & in. l. ij. & iij. ff. e. Nã ille, qui cõpẽſat, dicit ſoluere. l. ampli- a
us. ff. rẽ ra. ha. Et eſt hęc opi. ſatis exquiſita: ſed
crederẽ eã limitandã ſecũdũ primũ membrũ
diſtinctionis Cy. nã ſi cõſtat per ſolã cõfeſsionẽ rei: tũc nõ datur tps ad ſoluendũ, nifi. x. dicrũ: vt no. in. l. ſi debitor. ff. de iud. & in. c. dudũ. el. ij. de elect. Durũ eſſet dicere, q intra. x. dies
11 deberet reꝰ probare debitũ ſuũ. ¶ † Et not. ex b
hoc, & tex. q exceptio cõpẽſatiõis eſt ꝓponẽ
da ab hoſe: nõ ergo fit compenſatio ipſo iure,
e niſi quo ad euitandã pœnã[e] debẽtis ſoluere vl
curſum vſurarũ: vt eſt tex. no. innocta gl. in. l. ſi
cõſtat. C. eo. Et per hoc ſoluitur ibi not. q. per
do. Pone, q emphiteota nõ ſoluit canonẽ per
bienniũ: dñs dicit eũ cecidiſſe à iure ſuo. ille al
legat, q dñs tenebatur ſibi in tãta, vel maiori
quãtitate: quęriturnũquid incidat in pœnã? di
12 citur q nõ: quod no. ¶ † In ea gl. ibi: *in pecunia & pondere*. dic clarius, q cõpenſatio admittũ
tur in oĩbus ſaltẽ, quæ in ſuo gñe recipiũt fun
ctionẽ. i. q vna res ex toto põt fungi vice alte
rius. & iſta cõiter cõſiſtũt in põdere & numero & mẽſura. In his verò, quę in ſe nõ recipiũt
functionẽ, ceſſat cõpenſatio. Exẽplũ. ſi tu tene c
ris mihi in quinquaginta: & ego tibi in equo:
nõ admittitur cõpenſatio: quia ſatis põt plus
eſſe intereſſe & affectio, quã habeo ad equũ: d
quàm illa quã habeo ad pecuniã. ſecus aũt eſt,
qñ nullũ poſſum prętẽdere intereſſe: vt puta
tu mutuaſti mihi pecuniã: & ego tibi: vel qd
ſimile. Eſtaũt cõpẽſatio debiti & crediti inter
ſe cõtributio. ¶ An aũt in cõmodato habeat
locũ exceptio cõpenſatiõis. & videtur q nõ ꝑ
l. prætextu. C. cõmo. Sed contrariũ cõiter ibi
tenetur. pro quo iſte tex. qui ponit ſpecialitatẽ in depoſito. ergo ſecus in cõmodato: qa ex
ceptio firmat regulã in alijs. xxxij. q. vij. c. dñs.
& vide ibi bonã diſtinctionẽ per Cy. vtrũ ad
mittat indirecta cõpenſatio: vbi nõ habet lo- e
cũ directa: vt puta ſi res tua peruenit ad me,
poſſum illã retinere pro debito meo, donec
mihi ſatisfeceris: vide ibi plenè. & in. l. ſi nõ ſor
tẽ. in. §. ſi cẽtũ. ff. de condi. inde. ¶ † In fi. gl. in
13 tellige hoc procedere in pœnis cõcernẽtibus
vtilitatẽ partiũ: ſecus ſi concernerẽt vtilitatẽ
publicam, vel fiſci: quia quodlibet delictum
eſt puniendum. l. ij. §. fi publico. ff. de adul. &
per Inno. in. c. penult. & vlti. eodem titulo.

SEB. SAPIA.
a ¶ Regulariter non imputatur. Adde d. Car. conſil. xcv. & quomodo non teneatur depoſitarius ad reſtitutionem depoſiti, per Alex. conſi. cxiiij. iij. libro.

b ¶ Compenſatio. Adde, quòd Bald. conſil. ccxxxij. in fi. dicit, quòd hoc priuilegium non habet locum in depoſito confeſsiona to: ſed naturali.

ZACHARIAS.
¶ Adde Bal. poſt glo. in ver. poſſeſſionem. in. l. fin. in ij. not. vbi Bart. & doct. C. de compẽ. & in. l. ſiquis. C. de depoſ. & Paul. de caſt. conſi. lij. inci. viſo puncto. &c.

¶ Hoc probare. Adde Alex. conſi. clv. ſecundo lib.

SEB. SAPIA.
¶ Tunc tenetur. Videtur tamen q ſi depoſitarius fuerit bonę conditionis & famæ, ſtatur ſuo iuramento: vt ſentit Bal. in. l. j. circa fi. C. loca. & Pe. de vbal. in tract. de duo. fra. in. viij. parte principa. q. xiij.

ZACHARIAS.
e ¶ Ad euitandã pœnam. Adde Spe. in ti. de loca. ver. lxxix. & ibi in apoſt. Bal. in verſ. emphiteota nõ cadit. eundem Bald. in ſua marg. in verſi. emphiteota. verſi. j. & Abb. anti. in hoc. c. bona fides.

De emptione & uenditione, Rub.

¶ Suprà viſum eſt de cõtractibus, in quibus rei commoditas, vel ſimplex cuſtodia in aliũ trãsfertur: reſtat meritò videre de alijs cõtractibus, in quibus trãſfertur dominium, & etiã poſſeſsio, ſi venditor erat dñs: vel vſucapiendi conditio, ſi alius erat dominus: ideò ſubijcitur rubrica de emptione & venditione. Et vn de habuerint ortum iſti conractus emptionis & venditionis. no. ex. in. l. j. de contrahen. empt. &c.

SVMMARIVM.

1 *Vendere nõ licet carius res tranſeuntibus, & etiã habitantibus in loco, quàm in mercato: & hæc ſpectant ad Epiſcopum loci. 5. 9.*
2 *Eccleſia non debet vendere rem plus, quàm valet communiter: niſi emens ſcienter plus dederit.*
3 *Res tantum valet, quãtũ communiter vendi poteſt.*
4 *Victualia exponens ad vendendum: cogitur pro iuſto precio vendere. 6.*

a ☞SEBA. SAPIA. ¶ Circa dimidiã. Quando liceat cõtrahentibus se decipere, latè tangit Aret. in c. cum causa. col. pe. & vlti. §. de testi.

b ¶ Et adde, quòd si quis in foro plus debito offerret, vt alij plus iusto precio emant: vel promittunt plus debito in detrimentum alterius, tenetur crimine stellionatus: vt est tex. quem ibi Bar. not. in l. iij. §. item si quis. ff. de cri. stel. Ang. de Aret. in stit. de dona. in fi. ¶ Adde Ro. sing. suis. fo. xvj.

☞SEB. SAPIA.

c ¶ Iustum preciũ. vide Feli. in c. que in ecclesiarũ. col. ix. &. x. versi. prima declaratio, §. de consti.

d ¶ Puta scholaris posuit libru suũ penes bidellum: isto casu rogi nõ potest. Idem Pet. Cy. & Bal. in d. l. j. C. de episc. audi. & multi nõ. Alb. de Ros. in l. non enim. ff. rerũamo. vbi reprehẽdit gl. ibi tenentem contrariũ. & dicit, q̃ debet aliter intelligi. quam tñ glo. Dy. & Bar. ibi ad hoc expressè notant. & sequũtur. & sic est ibi specialis casus secundũ eos. in quo nõ est locus pœnitẽtiæ: sicut & in fi. propter expositionem rei vænalis. In contractu innominato non est locus pœnitẽtiæ. tex. est secundum Bartol. & omnes ibi valde singul. in l. j. C. de rerũ permu. cũ concord. traditis per do. Alexan. in l. si pecunias. in prin. ff. de condi. inde. Et si hoc esset verum, esset valde not. sed puto primam opinio. yeriorem.

e ¶ Tempore caristiæ potest quis compelli ad vendendum: & ideò a nobilis habẽs annonam potest tali tempore compelli inuitus vendere & viliori precio. vt per Bartol. in l. annona. ff. de extraordi. crimi. & in l. prima. §. cura annis. ff. de officio præfec. vrb. Bald. in dicta. l. j. C. de episco. audien. ¶ Ex prædictis colligere regulam, cum duabus fallentijs. Regula est, q̃ nemo compellitur vendere. l. nec emere. cum simili. C. de iure deliberand. Fallit primò, vt nunc dixi, tempore caristiæ. Secundò fallit, vt. §. proximè notaui, vbicunq; quis exposuit rem vænalem, cogitur inuitus vendere & iusto precio taxato arbitrio iudicis. Ita glos. dicit & Bartol. in dicta. l. non enim. quamuis contrarium teneant Pet. Cy. & Bald. vt. §. proxi. not. & puto verius. Alias fallentias ad prædictam regulam vide per glos. & plenius per Guliel. & Alber. in dicta. l. nec emere. Quasdam alias enumerat nescio quo spiritu, Bartol. in l. fina. C. de fideicommiss. liber. Bald. & Angelus. in. l. si pendente. §. si cloacarij. ff. de vsufru. per illum, & per multas alias concordan. alleg. per domi. Alexan. in. l. nec emere. Vltra fallentias, quæ ponuntur in prædictis locis, adde quòd prædicta regula fallit in casu multum eleganti. in. l. ij. ff. de

5 Episcopus habet iurisditionem inter laicos, vbi vertitur ipsa causa. 9.

6 Vendere quis cogitur, siue exposuit vænales, siue nõ, tempore tamen caristiæ, res ad vitam hominum necessarias.

Locare quis tenetur domos scholaribus.

Caristiæ tempore omnia sunt communia: & licitum est tunc impunè furari ob necessitatem.

7 Pauperes licet non habeant actionem contra diuites ad victualia communicanda, possunt tamen implorare officium iudicis: vt eos compellat ad communicandum.

8 Ad eleemosynam faciendam, compelluntur tam clerici, quam laici facultates habẽtes: vbi subest maxima necessitas.

Eleemosyna est de præcepto tempore necessitatis.

Episcopus habet in aliquibus casibus iurisditionem in laicos, maximè negligente iudice seculari: & notorijs.

CAP. I.

PLacuit. ¶ † Cogit Episcop. ne carius vendatur transeũtibus, quã in mercato venderet. ¶ No. j. quòd clerici maximè curati debẽt esse hospitales: idest eleemosynarij: & recipere peregrinos transeũtes iuxta facultatem beneficij. Nam primò debent prouidere sibi & necessitatibus ecclesiæ. c. pastoralis. de his quæ fiunt à præla. &. c. j. & c. de his. de eccle. æd. ¶ † No. ij. quòd non debet quis vendere carnes plus, quàm valeant. Et facit hoc in argu. quòd ecclesia, si vult vendere rem suam: & reperit aliquid plus, quàm valeat communiter: non debet illud vltra recipere. & hoc tenet gl. no. x. q. ij. c. ea. §. hoc ius. & sequitur Hostien. hîc sed Lau. cõtra. Sed primum dictũ mihi placet: vbi ex ignorantia quis vult præstare vltra debitum valorem. Nam ecclesia nõ debet adhibere fraudem in contractu: vt in. c. pertuas. de donatio. secus videtur, si sciens verum precium offert aliquid vltra: nam tũc nulla est deceptio, arg. regulæ. scienti. de regulis iur. lib. vj. & sic reducas ad concordiam has opi. contrarias. Et pro hoc vide Cal. in. c. nauiganti. de vsur. vbi dicit peccare cõtrahentem, qui alium decipit in precio, licet citra dimidiam[a] iusti precij. Hinc fortè dicit canon difficile esse interimentem & vendentem non interuenire peccatum. de pœni. dist. v. c. qualitas. lxxxviij. dist. c. eijciens. & hoc no. ¶ † No. iij. q̃ tantum valet res, quantum communiter vendi potest. de quo in. l. precia rerum. ff. ad leg. falc. &. §. de testib. c. cum causam. el. ij. ¶ † Item nota, & tenenti: q̃ exponens victualia[b] vænalia, compelli tur vendere pro iusto precio, facit. l. j. C. de epico. audien. & ff. de offi. prefe. vrb. l. j. §. cura carnis. ¶ † Item no. casum notabilem & generalẽ, in quo Episcopus habet iurisditionem in laicos, videlicet, vbi versatur causa pietatis. Nam causa pia est, vt peregrini & transeuntes humaniter tractentur. ¶ † Sed oppo. contra hoc, & cõtra tex. & videtur, quòd nec Episcopus, nec iudex secularis posit quem compellere ad vendendum rem suam: nec ad imponẽdum preciũ rei: vt. l. inuitum. & in. l. dudum. de contrahen. empti. imò nec iudæis infligi potest hoc onus: vt. l. nemo exterus. C. de Iudæis. Sol. variè circa hoc hîc scribunt docto. & in. d. l. j. C. de episco. audien. & per Bar. in. l. annonam. ff. de extraor di. cri. ¶ Sed ponendo veriorem opinionem & communiorem, distingue sic: Quòd quis exposuit rem suam vænalem, aut non. Primo casu in his, quæ sunt necessaria ad vitam hominus, potest superior statuere iustum preciũ. [c] Nam interest superioris[1] puidere necessitatibus subiectorum & reipublicæ. & in istis debet intelligi tex. & iura similia. Ex quo infert Bar. in dicta. l. j. quòd cum vita hominis non possit induci sine vestimentis, & sine hospitio: quòd etiam in domibus aptis ad locandum, & in pannis possit statui certum precium. Et ita iamdudũ actũ fuit Paduæ in domibus conducendis per scholares. Nam quelibet domus apta, fuit descripta in certo loco, & æstimata pẽsio annalis. In alijs verò quæ non sunt necessaria[d] ad vitam hominis, habent locum contraria: vt non compellãtur vendere certo precio: sed quisq; in re sua sit moderator & arbiter: vt in. l. in re mandata. C. mandati. & in dicta. l. dudum. facit. c. de his. de sepulturis. ¶ Secũdo casu principali, scilicet cũ quis rem suam non exponit vænalem: aut nulla subest necessitas: & nõ compellitur quis vendere: vt in. d. l. inuitum. Aut subest necessitas: & possunt exuberantes compelli ad vendendum iusto precio ea, quæ sunt necessaria ad vitam hominis: & sic seruatur tempore caristiæ[e]. Probatur ratione. Nam tempore necessitatis omnia victualia debent esse communia: vnde excusatur quis à furto, si necessitate maxima

nundi. vbi Iurisconsultus oportunè adducit authoritatem Platonis. Quarto fallit in casu. l. quod si locus. §. fi. cum glo. ff. quemadmodum serui. amitt. Quinto fallit in casu valde singula. l. si fundum. ff. manda. quem Barto. ibi reputat singu. & dicit se de facto practicasse in palatio syndicatus. Eum etiam pro singul. allegat Bal. in. l. prima. C. si seruus ex. Sexto fallit fauore religionis: quando testator mandat construi ecclesiam in certo loco, qui sit sibi cõmunis cum alio. Nã cogitur socius inuitus partem suam vendere: vt ecclesia construatur. l. fin. §. j. quam ad hoc ibi notat. Barto. C. de com. ser. ma. Facit bene. l. si quis sepul. in princi. vbi similis casus. ff. de relig. Septimò fallit vbicunq; statu to caueret, quòd quis inuitus cogatur vendere rem suam. Nã valeret tale statutũ, dummodò sit generale & non speciale cõtra certam personã. Ita not. Bar. in. l. venditor. §. si constat. per illum tex. ff. cõmu. præ di. & in. l. Antiochensium. per illum tex. ff. de priuil. credi. Io. And. in rub. de execu. senten. ad fi. & est bonus text. in. l. si in emptione. §. omnium. de contrahen. emp. hinc alibi pulchrè determinat Bar. in. l. ij. per illum text. in versicul. ab eodem. C. de defenciui. libr. xj. valere statutũ. Et istud statutum est in ciuitate Ferrariæ, q̃ habens rem paruam apud cõmia habẽtis magnam, compellatur vendere precio modo arbitrio iudicis. & vide dominum Alexã. in additio. Eo modo, an ciuis inuitus cogatur locare domum scholari. Et nunquid cogatur relocare illam, quam anno transacto habuit inuitus: & dato, q̃ hoc priuilegium competat scholaribus: an cõpetat doctoribus legentibus. & nunquid ciues teneantur locare domos suas scholaribus, quãdo aliter non possunt habitare in ciuitate? Has quæstiones ponunt Moder. præcipuè Imo. post Bal. & Ang. ibi in. l. j. ad fi. ff. so. ma. post Io. And. ibi peos alleg. Et vide do. Alex. in. l. ij. in prin. in vlti. col. ff. fol. ma. vbi dicit, q̃ cogitur quis vendere fundum vbi erigantur furcæ pro executiõe iustitiæ. Vltimò adde alium casum, in quo dns cogitur alienare, seu alienationem ratam habere in. §. fi. in auf. vt cũ de appel. cog. vbi ille, qui non est dns potest tamẽ alienare rem dni, etiã sine mandato: & dns cogitur habere ratum. f. pro redimendo eũ de captiuitate. & ibi gl. in verbo debetis. Cõputatur hoc pro vno mirabili, ex quinq; mirabilibus, q̃ notat ex illo tex. Quid sit cõtrà, an quis posit prohiberi vendere? vide p. Ang. de are. insti. de cõna. ad fi. Ant. Fran. ¶ An & quando quis cogatur vẽdere inuitus: dicas, q̃ quis cogitur vendere

imminente

imminente capit alienum: vt legitur & no. in. c. si quis propter necessitatẽ. de furtis. de consecra. dist. v. di. scipulos. ¶ † Et vide text. no. cum glo. in. c. sicut. xlvij. distin. vbi cõcluditur, q̃ licet indigentibus non competat actio contra diuites ad victualia communicanda, possunt implorare officium superiorum, vt eos cõpellant. Nam cũ peccet non largiendo, fortius peccat vendere nolendo, &

8 hoc diligenter not. ¶ † In gloss. j. iuncto text. in ea. allega. q̃ potest quis compelli per excommunicationem: vt sit hospitalis. i. charitatiuus & eleemosynarius ad recipiendos peregrinos in domo: Inno. videtur sentire contrarium: nisi peccatum sit notoriũ. & multum lentè in hoc transeũt doc. Ego distinguerem, q̃ aut loquitur in clerico beneficiato, aut laico. ¶ Primo casu potest cõpelli & fieri compulsio: vt iuxta facultates sit charitatiuus: & aliter non faciens peccat: quia ad opus pietatis sunt principaliter instituta beneficia. xij. q. j. videntes. &. xvj. q. j. c. fi. & in. c. de monachis. de præben. ¶ Secundo casu, cùm quæritur de laicis dico, q̃ vbi est maxima necessitas ex parte proximi, laicus peccat sibi non subueniẽdo. & sic posset compelli ad subuentionem per excõmunicationem.

a lxxxvj. dist. c. pasce. lxxxiij. distin. c. j. &. ij. Et hoc casu eleemosyna est in præcepto[a]. d. c. sicut. & no. in. c. inter opera. de spõ. aliàs autẽ vbi non vrget talis necessitas, cessat cõpulsio: & eleemosyna est de genere bonorum &c. non autem in precio: vt in iuribus allegatis

9 suprà. ¶ † In gloss. ij. in fine. vel secundum Hostien. loquitur iste text. secundum antiqua tempora, secundum quæ omnes causæ laicorum poterãt deferri ad ecclesiam. c. per venerabilem. qui fil. sint legiti. & no. in. c. nouit. de iud. sed Hosti. tenet: q̃ etiam hodiè Episcopus habet in hoc iurisditionem: nec valet consuetudo in cõtrarium, tanquã impediens correctionem peccati. Et dicit Abbas magistrum suum consuluisse in facto per istum tex. q̃ Episcopus poterat punire illos, qui commiscent farinam fabarum cæra

b vænali: [b] vel aliquam aliam indebitam misturam. Et hoc credo ve risimum, non solũ ratione huius. c. sed quia de quolibet crimine notorio, vbi deprehenditur negligentia iudicis secularis: iudex ecclesiasticus habet iurisditionẽ in laico: & maximè, quia in tali crimine notorio deprehenditur negligẽtia iudicis secularis: vt in. d. c. nouit. de iud. & quod ibi dixi. Et plus dico vltra doct. hîc, q̃ nedum respectu transeuntium & peregrinorũ habet Episcopus iurisditionem in casu huius. c. sed etiam respectu habitantium in loco. Nam versatur in hoc causa pia: vt pauperes non vexentur: nec compellantur emere necessaria vltra debitum. Et hoc videtur approbari etiam per ius ciuile: vt est tex. secundũ vnam lectu. quam sequitur ibi Bal. in. l. j. C. de epi. audien. quod no. Quare concludo q̃ Episcopus poterit cõpescere istos, qui exponũt vænalia victualia: vt non vendant vltra iustũ preciũ, & fraudatores cõpellere.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia imposita peccanti per canonem, potest per sacerdotem determinari.*

2 *Delinquens nõ potest puniri dupliciter de eodem delicto: sed bene punitur in foro animæ, & in foro iudiciali.*

3 *Fraudans mensuras & ponderа, qua pœna venit puniendus.*

CAP. II.

VT mensuræ. ¶ Fraudãs mensuras & põderа. xxx. diebus in pane, & aqua pœnitere debet. ¶ No. j. pœnitentiã imponendam in foro animæ fraudanti põdera, & iustas mensuras. Et est iste vnus de. xlvj. canonibus pœnitentialibus. Nã. xlvj. vel. iiij. sunt canones imponentes certã pœnam in foro animę, quos vide

1 collectos per Hosti. in sum. in tit. de pœ. ¶ † Non tñ sacerdos tenetur præcisè pœnitentiã canonis imponere: sed potest eã ex causa mutare & dimittere. Nã oẽs pœnitẽtiæ hodiè sunt arbitrariæ: vt in. c. Deus qui. de pœni. & remiss. & in. c. mensurã. de pœni. dist. j. Sed non debet sacerdos de facili recedere à pœnitentia per canonem determinata: vt no. in iuribus prælle. Et sic limita & restringe dictũ Io. An. hîc, qui videtur velle, q̃ hodie isti canones de nihil seruiant, quod nõ est verũ: vt hîc doc. dicũt. vide glos. in. c. sunt

2 plures. de pœ. dist. iij. ¶ † In gl. ij. in fi. no. gl. q̃ pro eo. peccato quis

c punitur dupliciter[c]: vt in foro animæ & iudiciali. Pœnitẽtia ergo in foro animę imposita, nõ impedit pœnitẽtiã imponẽdã in foro consorti. vel coniuncto potius, quã extraneo: quando est omnino venditurus iusto tn precio, etiã si aliàs vellet sibi offerre plus iusto precio. Ita Bal. no. in. l. ad officiũ. C. cõmuni diui. & in. l. dudũ. C. de cõtrah. vendi. vbi dicũt, q̃ si extraneus vellet dare iustũ pretiũ abiq; dolo, q̃ tenetur cõfors vel coniunctus illud idẽ dare. De quo etiã per Roma. in. l. j. in. ij. col. ff. in ius voc. vt iudiciali: nec econtrà. Et no. bene: quia facit ad

d ea, quæ dixi in. c. de his[d]. de accu. Pro hoc facit diuersus finis. Nã in foro animæ imponit pœnitentia: quia læsit Deum: in foro iudiciali imponitur pœna: quia læsit rem publicã. Videtur tamen, q̃ si sufficiẽter fuerit punitus in iudicio: non debet amplius puniri in foro animæ: per tex. in. c. quãuis. xxiij. q. v. vbi dicitur, q̃ si sufficienter fuerit quis punitus per iudicẽ, puta decapitatus, nõ punieẽ amplius pro illo delicto. Sed vide ad materiã, quæ dixi in. c. de his. §. alleg. ¶ † Not. ex glo. fi. q̃ fraudans pondera, vel

3 mensuras, punit pœna leg. Cor. de fal. & pœna illius leg. est bonorũ publicatio cũ deportatione. l. j. ff. de fal. Sed aduerte, quia tex. in. l. pen. ff. eo. non imponit tantam pœnã fraudanti mensuras & pondera. & dic q̃ potest puniri in duplũ. Item relegari in insulam, & aliam pœnam videtur ponere in. l. annonã. ff. de extraor. cri. Nam iurisiator ibi aliã videtur ponere fraudãti mensuras: & aliã fraudanti pondera. Sed non video bonam rationem diuersitatis: sed credo posse dici, q̃ cũ iura variè hæc crimina puniat, potest iudex imponere, quã pœnã vult de expresis in iure. arg. in. l. quoties. ff. de act. & obl. & in. c. quoniã in fi. vt lit. non contesta. Potest etiam ex causa illam pœnam mitigare, etiam si sit pœna statuti municip. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui not. infa. & ibi per Bart. quod not.

☞SEBA. SAPIA.

a ¶ In præcepto. Vide latè Cardi. Alex. in. c. non satis. lxxxvj. dist. & Feli. in. c. j. §. de offic. iudic.

b ¶ Cæræ vænali. Adde Ang. sing. suis. fol. xv.

☞SEB. SAPIA.

b ¶ Cæræ vænali. Hoc dictum dicit sing. Rom. in singul. ccccxxxvij. incip. fui interrogatus. Aduerte tamen q̃ nõ peccat aromatarij, quimi scent cæram corruptam cũ incorrupta: vt tenet Ange. in. l. j. C. de cõdi. in publi. hor. libro. x. vbi bar. no. q̃ non peccat, qui misc et frumẽtum vetus cum nouo. vide Deci. in. c. tertio loco. colum. ij. ẽ. de proba.

☞SEB. SAPIA.

c ¶ Dupliciter. qñ quis puniri posit dupliciter. Vide, latè Bal. in. l. cunctos populos. C. de sum. trinita. & fide. cathol. & ibi bonus text. quòd quis potest puniri pro eodem delicto in foro iudiciali, & in foro animæ.

d ¶ In. c. de his. Adde quæ ibi ponam Deo duce.

SVMMARIVM.

1 *Venditio facta vltra dimidiam iusti precij tenet: sed potest agi, vel vt precium suppleatur, vel vt restituatur: sed si præcisè ad vnum fuerit actum, actor succumbit. 2. 4. 9.*

3 *Exceptio ineptitudinis libelli, quo casu potest opponi post sententiam.*

4 *Libellus quotiescunque est ineptus: quia non concludat ius agendi, totus processus & sententia sunt nulla.*

Iudex appellationis, quando sententia est nulla: quia fundata super nullo processu, habet tantũ pronũciare sententiam nullam: sed si sententia licet nulla, vel iniqua, sit formata super processu valido: ipse haberet formare sententiam.

5 *Remedium extraordinarium cessat quando competit ordinarium: nisi extraordinarium sit pinguius.*

6 *Dolus dans causam contractui bonæ fidei, annullat ipsum ipso iure: sed non ita in contractibus stricti iuris.*

Contractus factus metu valet: licet possit rescindi.

7 *Dolus inducens aliquem ad actum spiritualẽ, actus non annullat: licet dolus interuenerit.*

Monachus factus dolo: & matrimoniũ contractum dolo non vitiatur.

8 *Cõtractus, si est nullus ratione dolitamen deceptus potest stare illi contractui, si vult. ad petitionem autem dolosi, non rescinditur: nisi contractus sit à iure prohibitus.*

10 *Venditio si est facta vltra dimidiam iusti precij: etiã quòd res sit perempta, potest agi ad suppletionem iusti precij: etiam quòd perierit res apud venditorem.*

Alternatiuæ quando debentur duæ res, vna perempta: alia remanet in obligatione.

CAP. III.

1 CVm dilecti. ¶ † Cũ res vẽditur minus dimidia iusti precij, in arbitrio emptoris est, vtrum rem restituat recuperato precio: vel iustum preciũ suppleat. vel aliter & sic. Tenet venditio, licet venditor sit deceptus vltra dimidiam iusti precij: potest tamen vẽditor agere, vt restituatur res, vel iustum precium suppleatur: & si alterũ præcisè petit, succumbit. h. d. Primò ponit factũ. Secundò diffinit. Secũda ibi, quia verò. ¶ Casus literalis. Abbas & monachi Cariloci, emerunt quandã syluam, quæ nigra vallis appellatur à quibusdam Canonicis Beluacen. Ignorãte capitulo Beluacen. pro. x. libris: quę tunc valebat. xl. Marchas. Ad petitionem capituli Beluacen. causa fuit cõmissa super hoc Episcopo Morinẽ. & decano Remensi, cum clausula, vt si vterq; in interesse nõ posset, alter in eodem negotio procedere non differret. & sic Episcopus causæ interesse non potuit, decanus in causa processit. Et quia constitit ei, q̃ prædicti fratres prædictam syluã minus dimidia iusti precij comparassent, pronunciauit dictam vendi tionem non tenere: & syluam illam adiudicauit canonicis Beluacen. & etiam eos in possessionem ipsius syluæ induxit. Causa ista per appellatione ad se. apost. est delata. Do. Pad. audi tis allegationibus vtriusq; partis, sententiam prioris iudicis cassauit, tanquã iuri contrariã: & præcepit syluam prædictam monachis esse restituendam: quia cũ res minus dimidia iusti precij comparatur, in arbitrio emptoris est: an velit contractum rescindere, an iustum preciũ supplere: salua quæstione canonic. Beluacen. super deceptione precij, vel consensu capituli in venditione non habito: seu alia causa rationabili, quã canonici cõtra monachos duxerint proponendam. Ber. ¶ † No. j. contractũ vẽditionis rei ecclesiæ non esse ipso iure nullum ex deceptione, etiam magna, vel enormi, interueniente precio: vt hîc apertè probat. ¶ Secũdò no. vnũ remedium competẽs vnicuiq; nedum ecclesiæ: sed priuato cõtractus rescissiuũ scilicet, quãdo quis decipitur in precio vltra dimidiam iusti precij. Quod procedit tam ex parte emptoris, quàm venditoris. In emptore pone exemplum: valebat res. x. & emit vltra. xx. In vẽditore exemplum: cũ res valeret. x. vẽdidit pro quatuor. Nam iustum precium sunt decem: dimidia pars est quinq;: & iste reperit deceptus, vltra dimidiam: quia puta, vendidit pro quatuor. Si verò deceptio non esset vltra dimidiã puta quia vendidit pro quinq; rem valentem x. non competit remedium rescindendi contractum. vsq; ad dimidiam enim iura tolerant deceptionem. l. in causæ. ff. de mino. l. ij. C. de rescinden. vendi. ¶ † Not. iij. q̃ ineptitudo libelli potest opponi, etiam post sententiam. & in hoc videtur iste tex. not. Quod intelligo, q̃ talis est ineptitudo libelli, quæ non concludit agendi: nec super ea sententia rectè firmari potest: secus autẽ quãdo libellus esset ineptus ex nimia generalitate. ad hoc quod legi. & not. in. c. Abbate sanè. de re iudic. lib. vj. ¶ † No. q̃ in causa appellationis[a], vel iudicio nullitatis superior iudex non reformat sententiam inferioris: sed simpliciter eam pronunciat nullam, constito de nullitate. Hîc enim Papa aditus per viam appellationis, vel nullitatis simpliciter pronunciauit sententiam nullam: nec reformauit illam dando emptori arbitrium supplendi iustum precium, vel rem restituere: quod videtur esse contra ea, quæ dixi in c. cum Ioannes. de fide instrumen. & per Bald. in. l. fi expressim. ff. de appella. Sed dic istum tex. procedere, quando processus ex toto est nullus: sicut hîc erat propter ineptitudinem libelli: dum petebatur alterũ precisè ex duobus alternatiuè obligatis: secus vbi processus valuisset, & sententia fuisset tantùm nulla, vel iniusta. quod bene no. ¶ Ex quo infero, q̃ si isti actores petijssent rem restitui, vel iustum precium suppleri: & iudex condemnasset præcisè ad restitutionem rei: superior in iudicio appellatiõis, vel nullitatis reformasset sententiam dando emptori facultatem: prout petebatur in libello. ¶ In glo. j. in fine. Sed quare Papa non pronũtiauit contractum nullum ex defectu consensus capitulũ? Sol. non fuit ad hoc actum: nec fuit hîc probatum: sed simpliciter in libello allegãtum. & pro hoc declaratur glo. quæ est in ver. reddenda. ¶ In glo. in ver. *quæstio.* in fi. Sed quæritur, quid poterant petere canonici de nouo? Solutio. poterant petere restitutionem in integrum, prætextu enormis læsionis: vt in. c. ad nostram. de reb. eccle. nõ alie. Et puto, q̃ licet competat remedium de iure communi: quando interuenit deceptio vltra dimidiam iusti precij: nihilo minus poterit ecclesia, vel minor petere restitu. in integ. ¶ † Nec obst. si dicatur, q̃ vbi competit ordinarium remedium, cessat extraordinarium. l. in causæ. ff. de mi. quia illud procedit, nisi pinguius succurratur per remediũ extraordinarium: iuxta not. in. c. ex parte. s̃. de rescri. & in. c. j. de in integ. resti. lib. In hoc autẽ casu pinguius subueniẽ per remediũ restitutionis, quia rescinderetur simpliciter cõtractus. Item satis est probare enormem læsionem absque eo, q̃ probaretur deceptio vltra dimidiam iusti precij. Item possunt canonici agere de dolo: si dolus interuenit. Item allegare nullitatem ex defectu formæ. hos ergo & similes modos agẽdi recitat iste tex. in fi. ¶ † In glo. fi. in fi. ibi non tenet contractus. Not. bene. glo. in eo, q̃ ponit differentiam inter cõtractum bonæfidei & stricti iuris: vt si dolus dedit causam contractui bonæfidei, sit ipso iure contractus nullus[b]: secus si dedit causam contractui stricti iuris. Et qui dicantur contractus bonæfidei & stricti iuris: & quare sic dicantur: cùm in quolibet contractu requiratur bona fides: vide bonam gloss. in capi. cum venerabilis. de exceptio. Sed Petrus de bella pertica tenet contrarium reprobando gloss. iuris ciuilis: quæ tenet idem, quod ista in. l. ij. C. de rescin. vendi. & in. l. & eleganter. ff. de do. Dicit enim, q̃ dolus nunquam annullat contractum ipso facto, siue sit bonæfidei: siue stricti iuris. Mouetur inter cætera: quia ex quo cõtractus habet substantialia sua: puta cõsensum contrahentium, & precium: debet tenere. l. dolum. C. de inuti. stipu. & l. fi quis cum aliter. ff. de verbo. oblig. Nec est verum dicere, q̃ dolus hoc casu impediat consensum: quia si hoc esset verum, non valeret contractus, etiam stricti iuris: cuius contrarium est expressum in iuribus præalleg. Nam dolus non interuenit hîc in contractu: sed in causa cõtractus: quia prætendit vendere: licet fuerit deceptus in causa, propter quam fuit inductus ad vendendum. Ad idem allegatur. l. metus. §. volenti. ff. quod metus. met. vbi tenet cõtractus initus per metum: licet veniat rescindendus per actionem, quod met. cau. vt leg. & not. in. c. Abbas. quod metus causa. Item hæc differentia secundum eum iure non probatur. Et cum hac opinio. Petr. transiuit Ioan. Andræ. hîc. Sed Bart. in. d. l. & eleganter. sustinet gloss. & mouetur multis motiuis. Inter cætera adducit quòd dolus dans causam contractui manumissionis, reddit illum contractũ ipso iure nullum: vt in illa. l. & eleganter. Si ergo contractum ita fauorabilem annullat: multò fortius cõtractum minus fauorabilem. Non ob. d. l. metum. quia ibi non fuit quis ita deceptus in contractu, nec in causa contractus: sed volens euitare metum rem vendidit. Nam coacta volũtas, voluntas est. xv. q. j. c. merito. sed in casu nostro dolus excludit cõsensum in

a ¶ Hoc casu nõ reformatur sententia: sed pronũciatur nulla. Quod procedit, quando processus ex toto est nullus. Bald. pulchrè in. l. ij. C. de rescin. vẽ. Bal. in. l. j. C. vt quę desunt ad. Alex. de Imol. in. l. fina. ff. quod cũ eo. vbi al leg. dictum Bal. in d. l. ij. in. xiij. colũ. Alex. pulchrè in consi. lxxxxj. in. ij. parte. Angel. de Are. in. l. j. §. libelli. in. x. colũ. ff. de appel.

b ¶ Nullus. Adde Rapha. fil. consil. lxxx. & cõsi. cxc. Rapha. Comen. consi. clvj.

c ¶ Quòd dolus. Quomodo hæc opi. q̃ dolus dans causam cõtractui annullet cõtractũ intelligatur; vide Iason. in. l. transactione. circa fi. C. de tranſac. vbi dicit procedere, q̃ dolum passus ita vellet: aliàs secus.

2

3

5

6

sum in causa cõtractus: quia agebat iste vendere ex illa causa, quæ erat falsa. ¶ Et si diceres, quare non sic annullat cõtractum stricti iuris? Respondetur: quia contractus stricti iuris iudicatur strictè: contractus verò bonæfidei iudicatur secundũ maximã æquitatẽ: & multa veniunt de quibus expresè non fuit actum. vt not. in. d. 7 c. cum venerabilis. Et hanc opi. tene. † Sed excipe casum, q̃ dolus interuenit in spiritualibus. Nã talis dolus non annullat actũ, neq; potest excipi, quando fuit inductus ad bonũ: quia non potest pro priè dici dolus. Exemplum, dolo te induxi ad intrandum religio- a nem, [a]tenet ingressus. Ad hoc quod leg. & not. in. c. cum dilectus. quod met. cau. Item vide not. glo. ff. de ritu nup. l. à diuo Pio. quæ b vult etiam hanc regulam fallere in matrimonio: vt si dolo [b]te induxi ad matrimonium contrahendum: quod potest esse ratione 8 prædicta fauore spiritualium. ¶ † Item cape aliam limitationem licet cõtractus ratione doli sit nullus: tamẽ deceptus potest, si vult stare illi cõtractui: ne dolus prosit dolosо. Nam nullitas causatur in fauorem dolũ passi, & non inferentis: quia iura subueniunt de- ceptis, & non decipientibus. * vt j. c. * cum vniuersorum. de rerum permu Quod intellige nisi contractus sit à lege prohibitus. vt in 9 d. l. à diuo Pio. vbi glo. no. ¶ † Sed opp. contra tex. extrà glo. & videtur, q̃ ista sententia debuit tenere per. l. miles §. decem. de re iudi. vbi patet, q̃ contra dominũ serui, qui damnũ intulit, possum agere, & præcisè petere restitutionem damni: & sic potest dns simpliciter condemnari: sed dns habet potestatẽ resarciendi damnũ, vel dandi seruum pro noxa. i. pro damno. Ita dicemus in proposito: licet simpliciter petatur restitutio rei vẽditæ, debet nihilominus tenere libellus, & sententia inde lata. sed actor habet facultatẽ supplendi iustum precium: ergo si vult ista sententia non debuit pronunciari nulla. Sol. contrarium procederet, & concluderet si teneremus opi. quorundã, qui tenuerunt rem restitui solùm esse in obligatione, & suppletionem iusti precij in facultate. Sed contrarium est verũ, vt satis colligitur hîc: & in. d. l. ij. vtrunq; enim est in obligatione alternatiuè: tamen ideò non potuit alterũ ex alternatiuis præcisè peti: nec ad alterum fiet condemnatio: quod esset petere plus causa: vt in. c. vno. de plus petitio. Sed in. d. l. miles. restitutio damni erat solũ in obligatione: traditio verò serui pro noxa, erat in facultate: ideò potuit alterum præcisè petere. Et hãc opi. tenet 10 Io. And. hîc, & cõmuniter docto. nostri. ¶ † Ex quo infertur not. c dictum[c], q̃ etiã re vendita perempta potest agi, vt suppleat iustũ precium. quod non esset, si suppletio precij esset in facultate, & non in obligatione. Pro hoc facit, quãdo duo alternatiuè sunt in obligatione, vno perempto, remanet aliud in obligatione. l. plerunq;. ff. de iure dotium. & l. Stichũ. ff. de verbo. obli. ¶ Et ex hoc posset sequi vnũ satis absurdũ: q̃ si res vendita adhuc existens penes venditorem periret casu, cum pereat emptori, & nõ venditori iuxta ea, quæ habentur in. l. necessariò. ff. de peric. & commo. rei vendi. q̃ potest agi ad supplementum iusti precij, ex quo vtrunq; est in obligatione alternatiuè. quòd bene not. Et possent multa hîc dici, sed hæc sufficiant.

a ZACHARIAS. ¶ Dolo te induxi ad intrandũ religionem. Adde Car. in clemen. j. §. Abbatis. de excess. præla. & Specul. in titu. de adul. versicu. (sed opponitur.

b ¶ Not. diligenter quòd matrimonium contractum per dolum valet, & tenet. Et idem dicit gl. & Panor. in. d. c. cum dilectus. in vlti. col post med. vbi

contradicendo impedire.

Princeps nõ intendit inducere ius nouum, quando respondet ad consultationem.

9 *Bonæfides non præsumitur, quando quis facit actum contra ius.*

In donatione propter nuptias, non agit mulier, nisi solu. mat. vel viro vergente ad inopiam. §.

Donatio propter nuptias ad quid fuit inuenta. & in quanta quantitate continuatur.

10 *Tacens non habetur pro consentiente in re multum onerosa.*

limitat, nisi tantus dolus interuenisset, q̃ remouisset consensũ ab actu. & illam gl. in. d. c. cũ dilectus. multum not. Imo. ibi in vlt. col. in prin. Bene ficit, quod dicit Bal. in. l. Archimedorã. in vlt. colũ. C. vt in pos. lega. Antoñ. Francis. ¶ Circa hoc, qd hîc dicitur de dolo, an vitiet cõtractũ matrimonij, vel ingressum religionis, dicas q̃ regulariter dol9 dãs causam cõtractui, reddit cõtractũ ipso iure nullũ. l. & eleganter. ff. de dol. l. si dolo. C. de rescin. ven. quod intellige verũ in contractibus bonæfidei: sed in aliis nõ vitiat ipso iure: sed ope exceptionis. l. dolo. & ibi per Bal. C. de inu. stipul. & tenet gl. in. d. l. & elegãter, intellige hoc tamẽ verũ, nisi pars læsa vellet stare cõ tractui: vt per Bal. in. l. Iulia in. §. si quis colludẽte. ff. de act. empti, & habetur per Bar. in. l. in causis. la. ij. ff. de mino. per gl. in. l. iurisgẽtiũ. in §. prætor air. ff. de pac. Et adde, q̃ dolus vitiat cõtractũ dotis ipso iure: licet non vitiet cõtractum matrimonij; sicut dixit Bal. in. l. cum Archimedoram. hîc alleg. tenet Ioan. de Imol. in. l. si cũ dotẽ. §. si mulier. ff. solut. matri. & Alexan. in. d. l. & eleganter, Si tamẽ dolus interueniẽs in matrimonio, excluderet cõsensum, sicut etiã iste

CAP. IIII.

1 PEruenit. ¶ † Si vir habebat alia bona, vnde vxor posit sibi consulere: & consentiẽte vxore rẽ propter nuptias donatam vxori, vẽdiderit: emptorem, qui spatio. xxx. annorũ rem possedit, non potest vxor inquietare super ea: maximè si precium fuit cõuersum in cõmunem vsum viri & vxoris. Hoc dicit, secundũ intellectũ, quem j. tenebo. Et est casus not. limitans ius ciuile: sed secundũ Ioan. And. nõ oportet adijcere maximè: sed omnia illa tria necessariò requiruntur. Communis diuisio. Secunda ibi: *quia igitur.* ¶ Casus literalis. Quidam miles. P. nomine quãdam domum assignauit vxori suæ in donationem propter nuptias: post modum de consensu vxoris suæ vendidit domum illam, cuidam mulieri. B. nomine pro certa quantitate pecuniæ. Prænominato verò milite defuncto, relicta illius cõtrauenire præsumẽs: allegat, quòd domus illa sibi donationis propter nuptias titulo assignata non potuit alienari, quanuis ipsa consenserit. Prædicta. B. respondebat: quãdo. xxx. ann. constante illorum matrimonio bonafide & iusto titulo domum illam quietè possedit: & in communes vsus precium domus est conuersum: & tempore vẽditionis tantum habebat in bonis maritus illius mulieris, q̃ sibi consulere poterat. Iudex qui de hoc cognoscebat, cõsuluit Papam, quid iuris esset. Et respondetur, si prædicta vera sunt, dicta. B. super domo prędicta nõ 2 debet vlterius fatigari. Bernar. ¶ † No. j. q̃ res donata vxori à viro propter nuptias, nõ potest alienari per maritum, etiam consentiente vxore: vt in auf. siue à me. C. ad Vellcianum. nisi duobus interuenientibus. Primò, q̃ vxor consentiat post biennium secũda vice. Item q̃ tantum sit in viri facultatibus, vt indẽnitati vxore posit cõsuli. & requiritur, vt facultas sit in bonis mariti, non solũ tempore contractus: vt quidam dixerũt: sed etiam tempore, quo vxor

dicit, absq; dubio vitiaret ipsum matrimoniũ, in quo requiritur non solùm consensus, sed liber consensus; vt in. c. tuæ. de sponsa. Et eodem modo dico de ingressu religionis facto per dolum: vt ille non teneat: imò ingressus religionis factus ob reuerentiam paternam non valet: vt per Ioã. de Imo, in. l. si cum dotem. in §. eo autem tempore. ff. sol. mat.

c SEB. SAPIA. ¶ Notabile dictum. Hoc dictum extollit & fatetur se alibi non vidisse Francis. Cremon. in sing. lxxxiiij. inci. volo te docere. & subijcit, quòd hoc dictum est menti tenendum: quia valebit tibi ad centum ducatos.

agit, seu agere potest. vt no. in. d. auf. siue â me. & hoc cõmuniter tenetur per doct. Aliàs non esset sufficienter consultum vxori. & hæc fuit dubitandi ratio: quia non interuenit secundus consensus hîc post biennium. & ideò est difficile videre rationem decidendi in cõtrarium:
9 de qua dicetur cum glo. ¶ † Not. ij. ibi: *titulo-que iusto.* quòd in præscriptione. xxx. anno. allegatur titulus. & dicit Goff. hoc non esse necessarium de iure ciuili: vt. C. de præscrip. xxx. vel. xl. ann. quasi per totum. sed quia causa erat hîc in foro ecclesiastico: ideò hîc fuit allegatus titulus. Hæc ratio nõ est indistinctè vera: quia
8 etiam de iure canonico nõ requiritur [titulus, nisi quando præscriptio est contra ius: vt in. c. j. de præscri. lib. vj. quo casu puto idem esse de iure ciuili. Nam possessio contra ius præsumitur esse iniusta: & possessor præsumitur in malafide. l. quemadmodum. C. de agrico. & censi. lib. xj. & sic non habet locũ præscrip. x. annor. nec est aliqua differentia in præscriptiõe inter ius canonicum & ciuile: nisi in præscriptione cum malafide[a], quæ non currit secundum ius canonicum: & in hoc statur iuri canonico. c. fi. de præscrip. ¶ † In glo. j. hæc gl. facit fortè oppositionem contra tex. videtur, ꝙ ea quæ allegantur in text. pro parte emptricis, non habẽt excludere vxorem. Non enim obstat prima allegatio, ꝙ vxor consenserit alienationi: quia talis consensus non prodest: vt est tex. in auf. siue â me, C. ad Velleianum. & apertius in corpore vnde sumitur in auf. vt immolat. ante nupt. de do. col. v. nisi post biennium à tempore primi consensus, iterum mulier consentiat. Et sit tantùm in bonis viri, vnde possit vxori consuli, loco illius rei alienatæ. sed hîc non apparet secundum consensum interuenisse. ¶ † Secunda allegatio nõ prodest, videlicet ꝙ fluxerat tempus
b xxx. anno. quia cõstante matrimonio[b] non currit præscriptio in rebus dotalibus: cum mulier agere non possit, nisi post solutũ matrimoniũ, vel postquàm incœpit malè vti rebus suis. l. in rebus. C. de iure dotium. Tertia allegatio, ꝙ in cõmunes vsus fuerit precium conuersum: non concludit, saltem pro ea parte: quæ fuit versa in vtilitatẽ mariti. Cum ergo non sufficiat ista allegationes separatæ, non debent sufficere simul vnitæ: quia ex separatis & diuersis speciebus nõ concluditur. Sicut dicimus in simili, ꝙ probationes minus potẽtes, quæ sunt diuersæ specie, non coniunguntur ad faciendum vnam probationem plenè: vt not. in. c. fin. de iureiur. & dixi in. c. cum causam. de proba. & per Bart. in. l. admonendi. ff. de iureiur. hinc dicimus, ꝙ duo imperfecta non faciunt vnum perfectũ. xxiij. distin. quorundam. gl. ponit duas solut. & per consequens duas lectu. ad text. ¶ † Prima, quòd vxor non debebat hîc lucrari donationem propter nuptias: sed erat locus dispositioni iuris communis: vt soluto matrimonio donatio rediret ad hæredes mariti: sicut & dos ad hæredes vxoris. c. j. & ij. de dote post diuor. restituenda. Et sic non intererat mulieris nunc agere pro re donata, propter nuptias. hæc solutio non habet scrupulum: sed non conuenit literæ. frustrà enim allegarentur rationes hîc positæ. Sed Abbas, cui placet hęc lectu. no. ex tex, iudicem posse moueri ad decidẽdum ex ratione non allegata per partem: quasi velit dicere, quòd Papa nõ fuit motus principaliter propter allegationem, de qua in tex. sed propter rationem, quam dixi. Not. hoc dictũ, & licet sit verum in se: non tamen iudicio meo congruit literæ in eo, ꝙ Papa in decidendo habuit respectum ad contenta in tex. vt patet ibi: 7 *si vera sunt, quæ præmisimus.* ¶ † Secũda solutio glo. est, ꝙ ex speciali pacto, debeat lucrari donationem. & põderatur cursus tanti temporis ad præscriptionem complẽdam: sed ad præsumendum consensum mulieris secundò interuenisse post biennium ex mora tanti temporis. Et hoc dictum, quod cõmuniter nõ valet reprobari, est valde singulare: & miro modo limitat præallega. auf. siue â me. & facit generaliter, vt ex cursu magni temporis præsumatur solennitas extrinseca. & in hoc est semper menti tenenda
8 hæc glo. ¶ † Sed circa hanc solutionem multũ dubito vltra alios. Cum enim constante matrimonio non possit agere mulier: vt. ſ. dixi. & j. clarius. & sic contradictio sua non prodest: ergo patiẽtia non operatur tacitum cõsensum. Nam eius est nolle, cuius est velle: sed vxor constante matrimonio non potest contradicere: quia non potest agere. ergo tacendo, non videtur acquiescere. Hostiẽ. hîc nititur probare, quòd quælibet ratio hîc alleg. de per se sufficiat: sed procedit cum suppletione & diuinatione & extortione literæ: ideò dicta sua communiter in hoc non recipiuntur. Io. And. fortè habendo respectum ad text. præallega. ibi: *si vera sunt. &* c. dicit posse dici, quòd iste tex. ponit casum specialem, concurrentibus omnibus istis tribus, de quibus in text. Simile quod no. secũdum eum su prà de officio deleg. in. c. consultationibus. & sic auf. siue â me. reciperet hanc nouam limitationem istis tribus concurrentibus. Sed certè hoc dictum non placet: quia Pa. non intendit hîc inducere ius nouum. Quod patet ex eo: quia respõdet ad consultationem: vt not. in gl. in. c. consultationi. de tempo. ordi. & in c. ex tua. de fil. presbyt. nec inter laicos ad diminutionem iuris mulieris Pa. de facili induxisset ius nouum. ¶ Domi. Antoñ. hîc dicit, ꝙ cursu tanti temporis potest hîc ponderari dupliciter. Primò ad præsumendum secundum cõsensum: vt dicit glo. † Secun
9 dò ad complendum præscriptionem. Licet enim præscriptio secundum eum, non currat in rebus dotalibus constante matrimonio: secus in rebus donatis propter nuptias: quia illarum rerum etiam constante matrimonio, vxor est domina: & si hoc dictũ esset verum, reputarem valde singulare: sed non credo, ꝙ procedat. Sed contra hanc rationem facit primò: quia præscriptio saltẽ de iure canonico, secundum quod hîc tractabatur iusta causa, non currit cum mala fide. ca. fina. de præscriptio. Sed ista emptrix sciebat istam domum esse donatam vxori propter nuptias. Quod patet ex eo, quia allegabat mulierem consensisse. ergo non poterat præscriptio procedere: cùm esset contra ius, & non interuenisset secundus consensus mulieris. Et qui contra iura mercatur: bonam fidem nõ præsumitur habere: vt in regula, qui contra. *de regulis iuris. *libro. vj. ¶ Item contra dictum dominum Anto. reperio glo. nota. ad literam in authenti. vt immobilia ante nuptia. donat. colum. v. in versicul. in rem, quæ apertè vult, quòd etiam super rebus donatis propter nuptias, non agit mulier, nisi soluto matrimonio: vel à tempore, quo maritus incipit vergere ad inopiam: sicut dicimus in rebus dotalibus. Et quanquam illa glo. aperto iure non probetur: ego tamen probo per rationem. Donatio, quæ fit vxori à viro, non operatur, vt vxor ea re sibi donata debeat vti frui, quemadmodum maritus vtitur re dotali. Nã ex contrario maritus non habet priuilegium in fructibus rei dotalis lucrãdis propter onera matrimonij: quia vxor haberet tantundem de bonis mariti: cùm fiat communiter donatio in tanta quantitate, quanta est dos. Ita dicit glos. fing. in auf. de non eligen. secũdo nuben. in ver. percepit. quam semper nota, quia credo, quòd non sit text. qui hoc dicat. operatur ergo illa donatio principaliter, vt cautius sit cõsultũ vxori, super rebus dotalibus. Nam licet omnia bona mariti sint tacitè obligata vxori pro dote: ista tamen sic donata specialius & strictius. Vnde in alienatione alterius rei mariti sufficit vnicus consensus ipsius mulieris. l. etiam. C. ad velle. sed in istis rebus donatis, requiritur secundus consensus mulieris post biennium: vt in. d. auf. siue â me. Cum ergo cõstante matrimonio vxor non possit vti frui rebus sic donatis: ergo nec pro illis agere potest: sicut nec pro rebus dotalibus. Cùm ergo iudicẽtur in hoc

à pari

ZACHARIAS.
a ¶ Cum mala fide. Tu dic, ꝙ hodie omnia iura ciuilia disponentia præscriptionem cum mala fide currere: vt. l. omnes. &. l. sicut de præscrip. xxx. vel. xl. ann. a sunt de iure canonico correcta, aput tenet gl. Inn. Anto. Imo. iste & alij docto. in. c. fin. de præscrip. Gul. de cug. in. l. si quis a. ctiones. num. 2. & ibi in apostil. Cel. in ver. requiritur bonafides. C. de fer. & aqua. Ang. & Imo. in. l. secundi. tur. ſ. fi. viam. ff. de vsuc. Bal. in. l. quibus diebus. ſ. de- 5
minus. ff. de cõdi. & demon. glos. in regula, possessor. de reg. iur. libr. vj. & Alex. consi. clxxxviij. inci. viso titulo iquæstiõis: col. xj. vers. venio ad. ij. dubiũ. vo. ij. aliàs est consil. secũdum maiorem nu. consi, cccxxx. & consil. xxxiiij. incip. viso processu causæ, col. j. volumi. iij.

SEB. SAPIA.
b ¶ Constãte matrimonio, ꝙ contra mulierem non currat præscriptio nisi solu. matr. vel quãdo vir incipit 6
vergere ad inopia decla. Bal. nouel. in tracta. de dote in. vij. parte. col. ij. &. v. & Raph. comen. in cõsil. xcij. inci. viso in suprascripto casu.

à pari res donatæ propter nuptias, & res dotales: debemus dicere præscriptionem non currere constante matrimonio pariter in vtrisq; quod est apertè contra do. Ant. & põdera quia gl. ista hoc sentit, dum dicit præscriptionem non prodesse constante matri-
10 monio. ¶ † Ex quibus omnibus videtur, ꝙ intellectus huius. c. fit difficilimus propter iura contraria: sed pro nũc possumus dicere quod præsumatur tacitus consensus ex cursu tanti temporis, nõ solùm constante matrimonio: sed eo dissoluto. quod tamen in veritate ex toto non procedit: quia litera apertè dicit, ꝙ illud tempus. xx. anno. fluxerat constante matrimonio. Sed prima lect. glo. posset teneri absq; scrupulo. & cogita: quia secunda lect. glos. non potest ex alio sustineri. nam text. in auf. vt immobilia. præl. requirit secundum consensum post biennium: vt mulier interim possit maturè cogitare: & sic cautior venire ad secũdum consensum. quæ quidem ratio omnino cessat muliere tacẽte. Item vbi agitur
a de re onerosa[a], tacens nõ habetur pro consentiente: imò pro contradicente. l. filiusfamilias §. inuitus. ff. de procurat. & not. per Innocen. in. c. in Genesi. de elect. per gloss. in regula, is qui tacet. lib. vj. de regu. iuris.

Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Fructus rei pignoratæ computantur in sortem principalem.*
Venditio facta cum pacto de retrouendendo intra certum tempus: modico precio constituto præsumitur pignus potius, quàm venditio.
2 *Constitutio pœnalis ligat non solum venientem contra verba ipsius, sed etiam contra mentem.*
3 *Vsurarij sunt illi, qui vendunt rem ad credentiam maiori precio, quàm si incontinenti reciperent precium: & eorum testamentum est nullum.*
4 *Pactum de retrouendendo cum modicitate precij: an faciat præsumi contractum fœneratitium. nu. 8. 9. 10. 11. & 12.*
5 *Contractus simulatus non firmatur iuramento.*
6 *Hæres debitoris potest allegare cõtractum sui authoris esse fœneratitium: licet author suus tacuerit.*
7 *Vsurarius conuincitur per solas probationes vrgentes.*
8 *Emptor cum pacto de retrouendendo interueniente iusto precio, lucratur fructus, donec retrouendat tam de iure cano. quàm ciui.*

CAP. V.

1 AD nostram. ¶ † Factus emptor, qui verus est creditor, cogitur restituere rem in veritate pignoratam: sed fictè venditam: si satisfactum est sibi de sorte, fructibus computatis. Ita communiter summatur: sed hæc summatio est de indubio: ideò summo iuxta literam notabilius sic. Si in vêditione apponitur pactum de recuperanda re post certum tempus, modico constituto precio, præsumitur pignus, & nõ venditio. & est casus singularis. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem ibi: *quia igitur.* ¶ Casus literalis. Quidam laicus. R. nomine, quandam quantitatem pecuniæ mutuo accepit à quodam vsurario. M. nomine. Creditor ille, ne posset per canonem contra vsurarios editum in posterum conueniri, recepit ab illo domos quasdam & oliuas, titulo emptionis: cum in veritate cõtractus vsurarius esset. Quod patet ex eo, ꝙ est in instrumento vêditionis expressum: vt quandocunq; à septennio vsq; ad nouennium debitor solueret creditori sexaginta vncias taranorum: quæ vix dimidiam iusti precij cõtingebant: creditor domos & oliuas restitueret debitori. Consultus Papa an creditor compelli debeat ad restituendas domos & oliuas. Respondet Papa, quia fraus & dolus alicui patrocinari nõ debet. Mandat quatenus nõ obstante venditionis instrumento confecto in fraudem canonis promulgato contra vsurarios appel. remo. compellat dictum creditorem per pœnam in cõcilio Latera. statutam contra vsurarios ad restituendas domos & oliuas ei, cui
2 de iure debent restitui. Ber. ¶ † Not. j. ibi: *ne per canonem.* iuncto ſi. ibi. *per pœnam in Lateranen. concilio. &c.* Quòd constitutio pœnalis habet locum non solùm contra directè venientẽ contra iuris dispositionem: sed etiã contra fictè & indirectè venientem: vn de pœna statuta contra vsurarios, procedit contra fictos emptores, qui in veritate sunt vsurarij. facit. l. non dubium. C. de legatis. & regula finali. de regulis iuris. libro sexto. vbi dicitur, quòd is committit in legẽ, qui verba legis amplectens contra legis nititur volũtatem. ¶ † Ex hoc & multis alijs consului pridie in notabili articulo, & nouo: an testamentũ istorũ, qui vendũt rem carius propter solutionẽ precij dilatam, sit ipso iure nullũ per dispositionem. c. quanquam. de vsur. lib. vj. præsupponendo, ꝙ hoc sit publicũ & indubitatũ: vt puta, quia easdẽ merces precio incontinenti soluto vendit pro certo precio: sed cũ vendit ad credentiam easdẽ merces,
b vendit pro maiori precio[b], & consului ꝙ testamentũ esset nullum: quia tales essent vsurarij: vt est tex. in. c. nauigãti. de vsur. & publici sunt ex quo publicè exercẽt: vt patet in libris eorun
4 dem, quod bene not. ¶ † No. ij. arg. opti. ꝙ pactum de retrouendendo cum modicitate precij: facit præsumi contractum fœneratitium. iste tamen tex. ex toto hoc nõ probat, sed optimè facit in arg. j. tamen dicam latius, an hoc sit verũ. ¶ Not. ꝙ instrumentũ non iudicatur ab eo, quod est scriptũ, sed ab eo, quod est actum inter partes. Nam plus valet, quod in veritate agitur, quàm quod simulatè cõcipitur. C. plus valere, quod agitur per totum. & infrà. qui
5 filij sint legitimi. per tuas. ¶ † Et vide de hoc contractu simulato glossam finalem. in. l. tertia. C. plus vale. quod agi. quæ dicit, quòd non firmatur iuramento: nec obligat iurantem ad obseruationẽ: quia simulatè videtur oppositũ.
6 ¶ † Vltimò no. ꝙ hæres debitoris, potest allegare contractum factũ per defunctum esse fœ a neratitium. & probare per præsumptiones: licet defunctus tacuerit in vita. Et no. ꝙ dicitur patere id, de quo constat per præsumptiones. pro hoc. bo. tex. in. l. licet. ff. de lega. j. vbi dicit,
7 ꝙ potest dici euidens. & facit ad ſtatuta. ¶ † In glo. in ver. *patet. i. præsumitur.* No. ex hac glos. c iuncto tex. ꝙ vsurarius [c] conuincitur per solas b præsumptiones vrgentes. & vide ad idem bonum tex. in. c. cũ in dicecesi j. de vsur. sed ex hac glos. & se. non colligitur clarè, ex quibus Papa colligit hãc præsumptionem contra illũ contractum in forma emptionis scriptum. & doc. hîc sparsim & vario modo loquuntur, & aliquid ponunt in. c. illo vos j. de pign. Et quia ma c teria quotidiana est: expediam intellectum huius. c. &. c. illo vos. & quorundam aliorum iu-
8 rium enumerando quinque casus. ¶ † Primus casus est, cũ venditio fit iusto precio: & solùm apponitur pactum de retrouendendo. quo casu dic contractum non præsumi vsuratiũ, nec pignoratitium. & emptor lucratur fructus, do nec retrouendatur: ne computabit in restitutione fructus in fortem: vt est text. in. l. ij. C. de pact. inter emp. & vendi. Et quòd procedat illa lex de iure canonico, apertè vult ista glos. & clarius Archidia. xiiij. qõ. iij. c. plericq. & facit iste text. qui non solùm ponderat pactum de de retrouendendo: sed quòd nun licebat recuperare quandocunque. Item hîc interuenerat modicitas precij: vt infrà clarius dicam. Illud ergo solùm non sufficit ad præsumendum contractum fœneratitium: sed si contrahentes
9 aliud egerint, tenẽtur de eis satisfacere. ¶ † Secundus casus magis dubitabilis est, quando in-

ZACHARIAS.
a ¶ De re onerosa. Adde quod no. in apostil. ad istũ, in c. dilecto. nu. 13. in versic. taciturnitas non prodest. ſ. de præben.

SEBA. SAPIA.
b ¶ Maiori pretio. ad credentiam, latissimè tãgit Deci. in cõsil. cxj. per totum. & ibi an contractus sit vsurarius.

SEB. SAPIA.
c ¶ Quòd vsurarius. Idem dicit Bal. in l. cum proponebatur per illũ tex. in versi. manifestã voluntatem. ff. de legatis. ij.

a ¶ Quando cõcurrunt duæ cõiecturæ, videlicet modicitas precij, & pactũ de retrouen. præsumitur cõtractus fœneratiuis. Et adde Io. de Imo. post. d. Ant. de But. in. c. illo vos. de pign. Paul. de cast. omnino in cõsi. cxxxiij. incip. in Christi nomine amen. visa peti. predicta. & tenet do. Alex. de Imo. in consi. xlvj. in iij. parte. per do. Bar. ep. in tract. de simul. contract. vbi amplè. in versi. vj.

¶ Adde Ro. cõsi. a cij. Fran. de Aret. cõsi. lxxv. & xcij. Pet. de Anc. consil. cclviij.

a ¶ Fallit in rusticis: quia si rusticus emat cũ pacto de retrouendẽdo nõ potest ex hoc dici cõtractus vsurarius secundũ Rapha. Fulgo. in. l. si quis id, quod. ff. de iurisd. om. iudi. quod multũ nota ad practicam. Anton. Francisc.

¶ An pactum de retrouẽdendo faciat præsumi contractum vsurariũ, & qñ plenè traditũ in. c. illo vos. de pigno. & in. c. ad nostram. de empt. & vendit. & per do. Car. in clemen. j. in. §. fi. in. x. qõ. de vsur. & habet per glo. & do. Abba. in. c. conquestus. de vsur. & p Alexan. in cõsil. xc. in quarta parte. cõsi. Quando autẽ est factum cum rustico nõ fagace, quẽ iuris ignorãtia excusat, non dicitur esse vsurarium. & tenuit Raph. Ful. in. l. cum allegas. C. de vsuris.

¶ Adde, q illud videtur verũ, intelligendo, nisi sit rusticus fagax, per ea quæ not. in. l. si certis annis. C. de pact. & in. l. cum de in rem verso. de vsuris.

SEBA. SAPIA.

b ¶ Retrouenendo. Vide Bartho. vero. in tra. de simul. contract. in vj. casu princi. vbi vult, quòd ad hoc quòd contractus sit vsurarius tria requirũtur: pactum de retrouendẽdo: modicitas precij, & quòd emptor sit solitus fœnerari. Sed quòd duo sufficiant, consuluit Alex. in consil. xlvj. incip. circa præsentis consilij materiam. in. j. dubio. in. iij. volum. Ang. sicul. in consil. lj. incipien. scripsit sapientiæ fons. colum. j. cum sequen. in. j. volumi. hic autem distinguite, vt per eum.

terueniet pactum de retrouendendo [a]pro modico precio. nũquid ex istis duobus debet præsumi contractus fœneratitius. & iste est casus magis dubitabilis. Dy. post Iaco. de are. in. l. iij. C. plus vale. quod agitur. tenet q non: etiam si concurrat tertium, q emptor sit vsurarius: nititur respondere ad istud. c. &. c. illo vos. sed responsum non placet Ioan. And. in. d. c. illo vos. nec aliter declarat. Sed ista glo. iuncta glossa sequenti videtur velle, quòd hæc duo sufficiant. & apertius tenet gloss. quam semper not. in. c. conquestus. de vsuris. & Archid. in dicto. c. plerique. & sentit domi. Anto. in dicto. c. illo vos. Hoc tñ expresè non probatur in iure: quia in hoc capitulo fuit præsumptio magis vrgens: quia fuit appositum pactum de retrouendendo à septennio vsq; ad nouennium: & sic non licebat recuperare rem venditam quãdocunq; sed volebat interim lucrari fructus causa vsuræ. dictum tamen in se videtur verum & notabile. Quia ex modicitate precij, præsumitur qualitas contractus: vt est gloss. not. in. l. j. ff. de superficiebus. & per Bart. in. l. cotem. §. qui maximos. de public. & facit text. in. l. eum hi. §. modus. ff. de transact. Nam nemo præsumitur iactare suum. c. super hoc. de renuncia. & in. l. cũ de indebito. ff. de probat. Puto tamen, q non sufficiat quælibet iniustitia precij: sed debet esse precium valde tenue respectu valoris rei, duplici respectu. Primò, quia cõtrahentes solent se decipere in precio. Secundò, quia res minus valet, propter illud onus retrouendẽdi in venditione appositum. argumen. in. l. fundi partẽ. ff. de contrahen. emptio. & maximè hoc procederet, si emptor esset vsurarius. Et not. hunc casum: quia quotidiè accidit. & habes notabiles authoritates. ¶ † Tertius casus est, quando fit pactum de retrouendendo [b]certo termino elapso pro modico precio. & talis cõtractus præsumitur fœneratitius. & iste est proprie casus huius. c. Nã præsumptio est, q interim voluerit fictus emptor lucrari fructus. ¶ † Quartus casus, quãdo fuit appositum pactum de retrouendendo in cariori precio: & q fructus computarentur in sortem: & ille cõtractus præsumitur fœneratitius. & iste est proprius casus. c. illo vos. & oritur hæc præsumptio ex pacto appositio cõtra naturã contractus. Nam si erat vera vẽditio, debebat emptor lucrari fructus. Illud enim pactum congruit magis naturæ cõtractus pignoratitij. & illud quod valuit vltra primum precium, præsumitur extortũ causa vsurę. ¶ Quintus & vltimus casus est, quando quis petebat mutuum, offerendo rerum suarũ hypothecam: & alter dicit, nolo mutuare, sed emere: & sic fecutus fuit cõtractus emptionis. quo casu dicit Hosti. q ex hoc solo nostri vsurarij moderni conuincuntur. Sed videtur velle Hostien. ex illis verbis q oportet, quòd emptor sit vsurarius: aliàs autem ego non video, vt illa prima requisitio per se sufficiat. Nam sæpe quis vellet recipere mutuum, & nõ reperire mutuantem: sed facilius reperit emptorem rei, quam vult obligare. Sed posset procedere illud dictũ quãdo venditio fuit secuta pro illa pecunia, quã petebat mutuo. Nam tunc modicitas precij cũ præsumpta volũtate, quæ colligitur ex prima requisitione præsumitur, q cõtractus sit verè pigneratitius. quod in dubio procederet, quãdo cum hoc fuit appositũ pactum de retrouendendo. & per hæc habes multa iura declarata & responsionem ad contraria formata in sequenti glos. Nam sola modicitas precij, nõ est sufficiens argumentum doli. sed oportet, q concurrant aliæ præsumptiones. de quibus suprà.

SVMMARIVM.

1 *Emens minoris vltra dimidiam iusti precij, vel habet supplere residuum: vel rem restituere recepto precio.*
2 *Libellus alternatiuus & incertus, tũc valet, quando incertitudo non reddit rem dubiam: al. às regulariter non procedit.*
3 *Venditor deceptus, etiam in minimo vltra dimidiam iusti precij: habet priuilegium, de quo hic.*
4 *Vendens vltra dimidiam iusti precij, an & quando illud, quod plus valet, censeatur donare emptori.*
5 *Procurator habens generale mandatum ad vendendum, si fuit deceptus: an dominus possit contrauenire.*
6 *Deceptus vltra dimidiam iusti precij, potest venire contra, etiam si in tali venditione interuenerit decretum iudicis.*
Minor restituitur aduersus alienationem: licet interuenerit decretum iudicis & authoritas tutoris.
7 *Transactio facta vltra dimidiam: potest rescindi. Item omnis cõtractus bonæfidei, & contractus emphiteoticus. 8.*
9 *Deceptus vltra dimidiam iusti precij, potest agere remedio istius. c. vsque ad. xxx. annos.*
Restitutio in integrum, & omne remedium extraordinarium competit vsque ad quadriennium.
10 *Præscriptio contra ecclesiam, regulariter est anno. xl. tamen si ipsa agat aliqua ex actionibus, quæ finiuntur aliquo minori spatio: finito illo spatio, non aget.*
11 *Minor si iurauit de non contraueniendo: licet non possit restitui: tamen potest si fuit deceptus vltra dimidiam vti beneficio istius. c.*
Renuncians fauori suo cum iuramento: non oportet quòd certioretur ad quid competat talis fauor.
12 *Notario asserenti in instrumento aliquid se fecisse, non creditur ei. Nam creditur notario in eo, quod est gestum coram eo, non ad id quod ipse gessit.*
13 *Ignorantia iuris diuini, vel naturalis, neminem excusat.*
Minor ex aliquo contractu iurato per se facto, si senserit se enormiter læsum, potest petere absolutionem à iuramento.
Venditor vltra dimidiam iusti precij deceptus, etiam si dixerit: dono id, quod plus valet, etiam in magna quantitate, & iurauerit: potest ratione enormissimæ læsionis petere absolutionem à iuramento, siue fuerit minor, siue maior.
Minor semper præsumitur deceptus.
Absolutio à iuramento potest peti in omni casu: in quo quis fuit deceptus.

CAP. VI.

VM causa. ¶ Summa, vt in. c. dilecti. §. eo. & est pars. c. cum causam. §. de testi. 1

¶ Casus literalis. † Monachi sancti Martini de mõte, vendiderunt quædam casamenta. f. &. r. ciuibus viterbien. in qua venditione dicebant monachi, q monasterium decepetum erat vltra dimidiã iusti precij: causa super hoc delata est ad Papam. Quia constitit domino Papæ monasterium deceptũ fuisse in illa venditione vltra dimidiam iusti precij, sententiando decernit: vt prædicti ciues, aut recepto precio restituant possessiones: aut suppleant quantum constiterit iusto precio defuisse tempore venditionis. Ber. ¶ † Not. j. casum, in quo procedit libellus incertus & alternatiuus. Nam sufficit in libello proponere, q res valebat longè plus: & q vẽditor fuit deceptus vltra dimidiã iusti precij: 2

a ¶ Valorem. Adde quæ requirantur ad rescindendum contractũ ratione nõ iusti precij, & quæ dicatur dimidia precij. Alex. cõsi. cxiiij. iiij. lib. Anto. Franc. ¶ Quod dicatur esse iustũ precium. Dicas, q quãdo iis est de pacto iusto inter ementem & vendentẽ: illud est in arbitrio iudicis secundũ Bar. in. l. non dubium. in. §. fi. ff. de leg. iij. in vlti. col. C. de pig. & habetur per Bal. in. l. per diuersas. in. xij. q. C. mãda. Et q iustũ precium debet estimari p iudicẽ facit text. in. l. & si æquo. & ibi per Bart. ad fi. ff. de leg. j. & Bar. in. l. si fundus. in. &. põt. ff. de pig. vbi dixit q iudex cogit partes ad eligendũ æstimatores: vel quod ipse[3] met eligat. & hoc b verum qũ contentio est inter partes. aliàs iustũ precium dicitur, quod cõmuniter reperitur ab oĩbus volẽtibus emere. nõ ab vno, vel duobus tantùm: vt est gl. in. l. ij. de rescin. vendit. in ver. iudicis. & habet per Alex. post Ang. & Raphã. in. l. qui Romæ. in. §. cohæredes. ff. de verb. oblig.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quòd sufficit. Hoc in titũ procedit. quòd etiã si nõ esset deceptio vltra dimidiã, nisi in vno nũmo: haberet locũ quod hic dicitur secundum Bal. in. l. ij. q. xij. C. de rescin. & in. c. cum causa. §. de testib. Et tenet Fabric. de monte, in tract. de empt. & vendit. in. viij. prin. q. col. iij. versic. j. igitur quero.

c ¶ Plus valebat. Adde An. de Bu. consil. xlvj. Bald. consi. iiij. v. lib.

SEB. SAPIA.

c ¶ Valebat. Vide Bal. in cõsil. iij. incip. casus talis est, in tertia parte. vbi ponit duplicẽ causam ad faciẽdum, q illa verba, & si quid plus. &c. excludant remediũ d. l. ij. & vnam ponit Ange. Aret. in §. actionum. colũ. ix, institu. de actionẽ. Alteram Feli. in. c. si cautio. col. xiij. versic. fallit vlti. §. de fide instru. dixi latè in repe. d. l. ij. C. de rescin. vend.

d ¶ Pro qua opin. Barto. facit glo. in. l. actor. ff. rem ratam haberi. & idem tenuit Bald. & Ange. in dicta. l. prima. & Bald. in. l. transact. C. de transact. & etiam tenuit Ange. in consi. cxxxviij. incipien. vir vxori. Idem Ange. in repeti. l. ciendum. ff. de verbo. oblig. Et addẽ, q domi. Alexan. de Imo. in addi. ad Bartol. in. d. l. j. C. de prædi. cur. etiam oppo. contra istam limita. de. l. si quidem. C. de præ. minor. & soluit, vt ibi per eum. Item addẽ, quod etiam precij: nec est opus aliter determinare deceptionem. Et satis est cõcludere alternatiuè: vt petò rem restitui, vel iustum precium supplẽri. & hoc ideò: quia incertitudo non reddit rẽ dubiã: sed habetur pro certo in isto casu: aliàs autem regulariter nõ procedit libellus alternatiuus: vt no. in. c. cõstitutus. de in integ. resti. Et de libello formando in hac materia, & de modo probandi certũ valorem[a] rei: vide per Bar. in. l. ij. de rescin. vẽ. & quod no. in. c. cũ causam. præalle. ¶ † Secũdò no. q sufficit[b] quãtuncũq; modica deceptio vltra dimidiã iusti precij ad hoc, vt cõtractus veniat emendandus. ¶ Quare autem requiratur deceptio vltra dimidiam: dic, q ex eo: quia vbi vitiũ est potentius, quàm ratio fauens contractui, actus denominatur à[5] potentiori. argu. in. l. quærit. ff. de ẽpt. & vend. cõtractus iste videtur vitiosus ex tanta deceptione: sed vbi ratio fauẽs cõtractui est potentior: quia precium est maius, quã deceptio: vel saltem æquiualens, tunc contractus sustinetur.

4 ¶ † Sed opp. contra text. nam quisq; præsumit scire valorem suæ rei. l. quisquis. C. de rescin. vend. ergo vendendo pro minori precio videtur voluisse donare id, quod erat plus. argu. in. l. Campanus. ff. de ope. lib. & in. c. fi. de so. ergo talis contractus non debet rescindi prætextu deceptionis per text. not. in. l. cum donationis. ff. de contrahen. emptio. vbi dicitur, q si donationis causa, quis vẽdidit pro modico precio: non auditur volens venire cõtra voluntatem. Sol. conclude, vt colligitur & no. in. d. l. ij. & l. si quis cum aliter. de verb. ob. per Bar. Aut verò quis sciebat valorẽ rei, & vẽdidit pro minori precio: & non auditur volens contrauenire. Aut ignorabat, vel sumus in dubio: & auditur eoipso, q est deceptus vltra dimidiã. Nec ob. q ius præsumat eũ scire: quia illa præsumptio, q quis non præsumatur iactare suum: & quòd in dubio non est præsumenda donatio: cõfundit illã primam præsumptionẽ. & præsumitur quod ignorãter fecit. Nã fortior præsumptio elidit minus fortẽ: vt in. c. literas. de præsump. Et licet iste vẽditor fuerit in culpa, ignorando precium rei suæ: emptor tamẽ ita enormiter eũ decipiendo præsumitur in dolo fuisse: vel saltẽ interuenit dolus re ipsa, & dolus ex proposito in re ipsa. Et hæc æquiparãtur: vt in. d. l. si quis cum aliter. dolus autẽ præpõderat culpæ. ff. ad l. aquil. l. itẽ si obstetrix. Sed si venditor dixisset in cõtractu se donare, q plus valebat; tunc videtur, q non posset contrauenire, per. d. l. cum donationis. quod tamẽ nõ placet Bar. in. l. ij. & l. si quis cum aliter. arbitratur enim, q illa verba generalia debeant restringi ad modicã quantitatem, per. l. hæc actio. ff. de ver. obli. nisi fiat contra Barto. tenet Bald. sibi contrarius in. l. ij. C. de rescinden. vendi. in lect. & in re. in versicu. super quanta. & Imol. in. l. preciarum. ff. ad legem falcidi. Et ibi vide plenè domi. Alexan. de Imol. in. iiij. &. v. colum. & in. l. pacta nouissima. C. de pact. & Imol. & Roma. in. l. si quis cum aliter. ff. de verbo. obliga. Et idem Barto. sibi contrarius in. l. j. C. de præscrip. xxx. annorũ.

mentio, q donabat, quod plus valebat, siue in parua, siue in magna quantitate. &c. quod satis placet. Et ex hoc sume cautelam in venditione fienda: vt venditor adijciat illa verba in fi. contractus, scilicet: dono quod est plus, siue sit magnum, siue paruum. ¶ Secundò oppo. videtur sufficere minor deceptio citra dimidiam iusti precij. argu. in. l. si libertus. ff. de oper. lib. Nam si arbitrator, qui est cõpositor inter partes, lædit nimiũ aliam partẽ, potest peti reductio ad arbitriũ boni viri: vt in. c. veniens. & in. c. quintauallis. de iureiur. & in. l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. Solut. lex illa loquitur in deceptione, quã quis passus est per imprudentiam alterius: sed hîc quando per imprudentiã suam, ideò minus est isti subueniendũ. ¶ † Sed Bart. sub dubio fortè in. d. §. arbitrorũ. dicit, q si procurator habebat generale mandatum ad vendendum, & fuit deceptus in septima parte totius: audietur dominus volens cõtrauenire: si procurator non est soluendo: & esset singulare dictum, si contineret in se veritatẽ. Sed dubito, an sit verum. nam procurator repræsentat personam domini: & imputandum est domino, si talem negligentẽ eligit. & pro hoc bo. tex. in. l. cum mãdato. in fi. ff. de mino. Nam ibi est speciale in minori: vt audiatur per beneficium restitutiõis in integrũ propter negligentiã procuratoris: si procurator non est soluendo: ergo secus in maiori. Aliud autẽ est in arbitratore. Nã ille eligitur tanquã bonus vir: ideò si facit cõtrariũ, potest peti reductio ad arbi-6 trium boni viri. ¶ † Et vide aliam singularem d limitationem Bart.[d] in. l. j. C. de prædijs curia. lib. x. vbi dicit, q si in cõtractu interuenit decretum iudicis, non auditur pars prætextu læsiõis: quasi decretum iudicis excludat omnem præsumptionem fraudis. Sed nõ puto hoc verum: quia licet sit præsumptio, q non interuenit deceptio: nõ tamẽ est sufficiens ad repellendum probationẽ in cõtrariũ. Nam videmus in minore, qui vẽdidit cum decreto iudicis & authoritate tutoris: q auditur petẽs beneficium restitutionis: vt in. l. j. & ij. & l. magis puto. §. penulti. ff. de rebus eorum. ad idem. c. j. de rebus ecclesijs non alie. libro. vj. ¶ In gloss. j. tenet opi. gloss. nam secundum aliam opinio. non esset reperire casum deceptionis in venditore. Nam si res valeret decem, oporteret quòd daret pro nihilo, vel pro minori, quod non esset possibile. Nam emptio esset sine precio. instituit. eodem. §. precium. ¶ † In glossa finali. ibi: *secus est in transactione*, & hoc tenet Vincentius. Tan. & Ioannes & aliqui legistæ in. l. Lucius. ff. ad Trebellianum. sed glossa hîc, & Bart. in. l. secunda, præalleg. & in. l. si quis cum

tium. Sed contra hoc singula. dictum Bald. facit quod voluit gloss. nota. ordina. & approbata per omnes ibi. C. de iure emphiteotico. in ver. repellere. circa medium, vbi voluit nota, quòd prouisio hominis nõ facit cessare prouisionem leg. quæ sit de iure communi, vel ordinaria: sed remedium dictæ l. secundæ est prouisio iuris communis & generalis, & non specialis, secundum Bartolum ibi in dicta. l. ij. in. j. colum. ergo. &c. & dicit dominus Iason de Mayno. in hoc vltimo. in dicta. l. secunda, super dicta glossa. in. cxxiiij. cõ lumna.

a ✠ SEBA.SAPIA. ¶ In.l.si quis cum aliter. Vide Iaso. ibi latissimè. col.vj. & Alex. in consi. lxxxix. col. iij. volu. j. & do. Francis. cur. in consi. lxvj. col. pen. vbi dicit cõmunem opi. esse, q̃ in transactione non habet locum remedium. d.l.ij. vt latius ibi dixi.

b ¶ Remedium huius. c. & l. adde videndum Alex. consil. xlij. j. lib. & consil. lxxxix. ij. lib.

c ¶ Not. bene q̃ in omnibus præscri. annalibus, vt sunt regulariter omnes actiões prætoriæ. Item actio de dolo. Itẽ quanto minoris, eodem modo in præscriptionibus semestribus: vt est in redhibitoria: in omnibus istis ita præscribitur cõtra priuatũ. quod no. tu canoni. Et adde q̃ idem expressè tenet gl. in auẽ. quas actiones. in vers. durantibus. C. de sacrosanct. eccle. Io. fab. ibi & expressè dicit tex. in auẽ. hæc constitutio innouat cõstit. in. §. sed hoc de triennio. & gl. no. in ver. annorũ. in §. pro tpalibus. in auẽ. de eccle. titu. ¶ Adde. q̃ Io. de Imo. cõsi. xxx. sequitur opi. tertiã.

✠ SEBA.SAPIA.

d ¶ Minorẽ nõ excludit. Vide. and. siculi. in cõsi. liij. incip. præclarè scripsit. col. iij. & col. x. in. ij. volu. & in cõsi. lv. incip. præclarè scribitur. in fi. eo. vol. & Fab. de monte, in tracta. de emp. & vẽdi. in. viij. q. principali. colũ. vj. vbi tenent, q̃ requirit certioratio: sed cõtrariũ tenet alex. in consil. xlij. col. iij. in. j. volu. & in consil. cxxvij. incip. viso processu. in. ij. vol.

e ¶ Istud dictum etiã refert & confirmat ratiõe ipse met Panor. in. c. cũ causam. in. iij. col. circa med. ¶ Adde etiam an iuramẽtum tollat remedium. l. ij. Alex. consi. ccv. j. lib. & xcix. lib. Ant. de But. consil. s. alleg. xlvj. Et an requiratur certiorato in minore: per Alexan. consi. liij. Anto. Fran. ¶ An iuramentum tollat remedium. l. ij. de quo hic: dicas quòd si iuratum est specificè super illo remedio credo, q̃ tollat: quia ex quo iuramentum potest seruari absq; interitu salutis æternæ: illud debet seruari. c. debitores. & c. cum contingat. de iureiuran. Sed si non esset iuratum specificè super illius. l. remedio: sed solùm super contractu: non putarem, q̃ tale iuramentum se extenderet ad remedium illius. l. quia non præsumitur quis remittere quod suum est, & illud velle iactare, vt in. l. cum de indebito. ff. de probatio.

f ¶ Omnibus casibus. Adde Alex. consil. lxj. vbi latè. j. libro.

aliter. [a]tenent contrarium. dicunt tamen, q̃ in a
consyderanda deceptiõe vltra dimidiam iusti precij: non debemus consyderare verum valorem rei petitæ: sicut fit in alijs cõtractibus, sed dubiũ euentum litis. ita respõdet ad. d. l. lucius. Bal. tamẽ in. d. l. ij. secutus fuit hanc opi. glo. dicens, q̃ in actu liberatorio: vt est trãsactio, nõ
b habet locum remedium huius. c. & l. [b]ij. arg. in l. si inter. ff. de pact. Item, quia nõ dicit læsus is, qui remittit contractum incertum in cõditionis euentum. Nam fortè iste succubuisset. Sed mihi plus placet prima opi. nam satis est hunc esse deceptum vltra dimidiam habito respectu ad dubium euentũ litis. Item is, qui est ita enormiter deceptus: non videtur habuisse animum deliberandi. ar. in. l. tres fratres. ff. de pact. Item ex parte rei conuenti, non procederet opinio Bal. quia reus deceptus non liberat actorẽ: sed
8 ab eo liberatur. ¶ † Sed est dubium an habeat locum dispositio huius. c. in alijs cõtractibus. Ioan. and. in. c. cum dilecti. §. eo. facit solùm ibi mentionem de permutati. & locatio. Et dicit, q̃ idem est in eis: quia non multũ distant à venditione. Sed Bal. & Barto. in. d. l. ij. tenent generaliter idem esse in omnibus alijs contractibus bonæfidei. Nam verbum vẽditio, largo modo sumendo comprehendit omnem contractum per quem transfertur dominium. l. statuliber. ff. de statulib. Idem dicunt esse in eõtractu emphiteotico. & vide ibi quid in cõtractibus stricti iuris. ¶ † In ea. glos. ibi agatur condictione ex eo cõtractu. Et hanc opi. iij. sequitur glos. in
9 d. l. ij. C. de rescind. vendi. & sequuntur Bart. & Bald. Tamen tenendo primam opinio. quòd agatur officio iudicis, non procedit dictũ glo. vt debeat agi intra quadriennium: quia illud tempus competit duntaxat, cum petitur restitut. in integrũ. & sic pro officio extraordinario. sed secus est, quando imploratur officium loco actionis. Nam cùm habeant viam paratam à iuro communi, durat tanto tempore, sicut actio personalis, in cuius loco succedit: & & sic durabit per. xxx. annos. ad hoc. l. sicut. C. de præscrip. xxx. anno. quod not. in. c. ij. de offic. iudic. Siue ergo competat officium iudic. siue condictio ex lege, siue actio ex eo contractu, poterit agere deceptus vsq; ad. xxx. annos.
10 ¶ † Et nota bene referendo gloss. ad tex. quòd licet regulariter contra ecclesiam non currat præscriptio, nisi. xl. anno: vt in. c. de quarta. de præscrip. tamen in istis actionibus personalibus nõ datur tantũ tempus: sed finiunt vitã secũdũ dispositionẽ iuris ciuilis, à quo cũ limita

tione illa inuenta sunt. Et idẽ dic de alijs actionibus, quarũ aliquæ c
clauduntur semestri: vel anno, vel biennio: vt in actione quanto minoris, & in redhibitoria: & in actione de dolo: & in actionibus prætorijs & similib. & hæc not. pro limitatione ferè totius titu. de
11 præscrip. ¶ † In ea. glo. ibi: *sed quid dices.* Not. hanc particulam vsq; ad finem: quia quotidie est in practica: & vult glo. in effectu, q̃ in minori iuramento de non contraueniendo, operetur solùm respectu beneficij ætatis: quia nõ poterit petere restitutionem in integrum. sed non excludit minorem à beneficio istius capituli, quod cõpetit cuilibet maiori: quia iuramentum solũ repræsentat eum maiorẽ. & hanc opi. tenet Host. in. c. cũ contingat. de iureiuran. Sed Pet. de bellaper. vt not. in. d. l. ij. tenuit minorem excludi ab omni beneficio: quia ex quo confusè & generali sermone iurauit, fecit sibi præiudiciũ respectu cuiuslibet beneficij. Nã qui totum dicit, nihil excludit. xix. dist. c. si romanorũ. Ioan. And. hũc refert seriosè consiliũ Dy. de facto consuluit minorẽ non excludi[d], d
etiam à beneficio ætatis: nisi prius fuerit certioratus de beneficio sibi à iure comp. Mouetur inter cætera: quia iuri, quod ignorat, nemo renunciare præsumitur. ad hoc. l. legitima. ff. de pet. hær. & minor præsumitur ignorare ius. l. cum de indebito. ff. de probat. not. j. q. iiij. *c. turbatur*. §. notandũ. Item dicit, q̃ videmus in muliere renuntiante beneficio velleiani. Nã si non fuerit certiorata, non præiudicat sibi renunciatio: vt est gl. not. in. l. fi. §. pe. ff. ad vel-
12 leia. ¶ Cõcludit ergo tam in muliere, quã in minore, q̃ iuramentũ non operaẽ exclusionẽ beneficij eorũ: sed perinde est ac si cõtraxisset sine iuramẽto. & cũ hac opi. Dy. transit hoc Ioã. an. Et reperio e
Fede. cõsil. ccxcix. idẽ consuluisse: & plus[e] dicit etiã, q̃ si in instrumẽto dicat, q̃ minor fuit certioratus à notario: nõ per hoc instrumentũ facit fidẽ, si certioratiõe: quia credit notario in his, q̃ gesta sunt coram eo: sednõ facta à se: vt in. l. omnib⁹. C. de test. quod dictũ valde not. vide tn̄ quod no. Inn. in. c. quoniã. de proba. Nã practica cõmunis est in contrariũ: quia semp notarius attestat de certioratione facta à se. Hãc opi. præmissam sentit Cy. in. d. l. ij §. iij. sed Bar. in. d. l. ij. & clarius in. l. sciendũ. ff. de ver. obli. tenet contrariũ vt non requirat aliqua certioratio: quia saltẽ scit in genere sibi ius cõpetere cõtraueniendi: aliàs nõ iurasset. & dicit se ita cõsuluisse: & q̃ multi canonistæ tunc idẽ senserũt. & vide Arch. in. c. ij. de pactis. li. vj. vbi idẽ tenet. Et facit ille tex. qui nullã mentionẽ facit de certioratiõe. ad idẽ aut. sacramẽta puberũ. C. si aduer. vẽ. Idẽ videt sentire Collecta. in. c. j. de pac. d. Ant. dicit, q̃ in dubio præsumenda est certioratio: quia nõ est verisimile aliquẽ venire ad actũ iuramenti, sine certioratione: sed vbi cõstaret eã non interfuisse: tenet illam opi. Cy. quia ignorans non consentit. Et pro hac opi. facit dictum Ioan. And. in. c. vno. de commo. vbi dicit, q̃ licet quis
f se obliget de omnibus casibus[f] fortuitis: non tamen obligatur de omnibus. Mihi plus placet opi. cõtraria. nã vt dicit Archi. iura in nulla parte requirũt hanc certiorationem. & satis est, q̃ in genere
13 voluit à se abdicare omnẽ facultatem cõtraueniendi. ¶ † Itẽ iuramentũ est de iure diuino & innititur iuri naturali: cuius ignorantia neminẽ excusat. xxxviij. dist. si iuxta Apostolum. & l. ij. C. de in ius voc. si tn̄ minor esset enormiter læsus, posset petere absolutionem iuramenti. arg. opti. in. c. cũ contingat. de iureiu. & in. c. ij. de pac. lib. vj. & idem refert do. Ant. in. d. c. cùm contingat. se consuluisse. Itẽ secundũ eũ, si interuenirent verba magis specificè: vt qa dixit minor se velle donare totũ, quod plus valet, etiã in quãtitate magna: quia in minori præsumit deceptio. arg. in. l. si quis cũ sciret. ff. pro emp. Et idẽ credẽ dicendũ in maiore, vt possit petere absolutionẽ à iuramento ratiõe enormissimæ lęsiõis: intelligẽdo, q̃ non donauerit. quod plus valebat: quia nõ præsumit cõsensisse in tãta deceptione. Itẽ iuramentũ videt illicitũ ex parte recipientis: cùm interuenerit ex parte sua dolus ex proposito, vel re ipsa: quo casu cõpetit absolutio à iuramento, iuxta not. in. c. j. & c. debitores. de iureiur. & hæc not. quia quotidiana.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Venditor tenetur regulariter de euictione; nisi in quibusdam casibus in iure expressis.*

2 *Emptor molestatus in re empta, debet denunciare iudicium venditori ante, quam iudicium finiatur: aliàs non aget de euictione, & non sufficit simplex denunciatio: sed vt veniat ad se defendendum. nu. 3.*

4 *Ecclesia ligatur legibus ciuilibus loquentibus de euict.*

Venditor

5 *Venditor non tenetur de euictione, si non fuit sibi iudicium denũciatum. vel si emptor ex contumacia fuit cõdẽnatus, vel si emptor fuit propter iniuriam condemnatus.*

7 *Venditor nõ tenetur de euictione si emptor extra iudicialiter de facto per dirrẽ: secus si iudicialiter, licet de facto, dũmodò renũtiauerit vẽditori.*

Defensio promissa de iure & de facto intelligit ur si de facto moueatur quæstio in iudicio, secus extra iudicium.

8 *Clericus venditor tenetur defendere rem venditam laico in foro seculari.*

9 *Venditor certus de lite mota contra emptorem, super re vendita adhuc de vel per emptorem denuntiari.*

Certus an & quando debet denuntiari.

10 *Donator, an & quo casu teneatur de euictione.*

11 *Venditor denunciatus ab emptore super lite mota in re empta, tenetur ad omnes expensas, siue emptor obtinuerit: siue non.*

CAP. VII.

2 SI venditori. ¶ † Euicta re tenet venditor de euictione: nisi in casibus hîc expressis: vel aliter & sic ponit tres casus in quibus re euicta nõ tenetur venditor emptori de euictiõe. & est Gregorij. ¶ Casus literalis. Aliquis vendidit rem suam Titio: mouetur Titio quæstio de re illa sibi vẽdita: dicit hîc, q̃ si Titius nõ denũciauerit vẽditori iudicio instituto cõtra ipsum, vt rẽ sibi vẽditã defendat: vel si Titius cõtumaciter se absentauerit tpe sciẽtię vel per iniuriã sniã iudicis lata fuerit contra ipsum, contra suum venditorẽ de euictione agere non valebit. Ber. ¶ † No. j. ibi: *post institutũ iudicium*. q̃ denũtiatio necessariò nõ est fiẽda vẽditori i pri
3 mordio iudicij: sed satis est quòd fiat post institutũ iudiciũ. & sic post lit. cõtest. de hocj. latius dicã cũ glo. ¶ † No. ij. quid debet em
a ptor denũtiare vẽditori. Nõ em̃ sufficit simpliciter sibi ẽtimare[a]
4 litẽ inceptã contra eũ: sed vt veniat ad defẽdẽdũ eũ. ¶ † Not. iij. q̃ iura ciuilia loquẽtia de euictione seruãtur in foro ecclesiastico. & sic videt, quòd si ecclesia emerit, & nõ denũtiauerit venditori: nõ
5 habet regressum de euic. ¶ † Vltimò no. regulã hic tacitè positã, cũ tribus casibus expressis. Regula est, vt ẽptor habeat regressum de euictione cõtra vẽditorẽ: quia tenebaꝫ venditor rẽ tradere cũ effectu. l. ex ẽpto. ff. de act. emp. Ratio primæ exceptionis est: quia vẽditor sciuisset melius rẽ venditam defendere cum magis sit certus & instructus de iure suo. vnde præsumitur, q̃ ẽptor perdit cãm nõ propter nullũ ius: sed propter ignorantiam iuris cõpetentis vẽditor: nã emptor põt vti iure venditoris. l. ẽptor. C. de euic. Ratio secũdæ exceptionis est quia data cõtumacia ẽptoris, sententia videt lata cõtra eũ, nõ ꝓpter defectũ iuris, sed ꝓpter negligentiã suã & delictũ: ideo ꝑputari sibi debet, nõ vẽditori. Rõ tertiæ exceptionis est quia iniuria facta ẽptori reputatur quidã casus fortuitus, qui nõ imputatur creditori, imò statim post factã ẽptio nẽ, res vẽdita perit emptori. l. necessariò. ff. de pericu. & cõmo. rei
6 vẽ. ¶ † Sed dubiũ est quid si sniã fuit lata ꝑ iniuriã[b] iudicis sine cul
b pa ẽptoris? Doc. instãt. sed dic, q̃ idẽ. Ad hoc. l. fi ꝑ iprudentiã. ff. de eui. nã ibi patet imprudẽtia seu error iudicis nocet emptori. ergo. & iniuria sine culpa ipsius ẽptoris. & hoc tenet Bar. in. l. exceptione. ff. de fideiuss. Secus dicit in sniã lata cõtra fideiussorẽ per iniuriam iudicis sine culpa fideiussoris. Ratio diuersitatis: quia in causa euictionis res pertinet principaliter ad emptorem: vt. d. l. necessariò. meritò omne periculum imputatur sibi emptori. Sed in alio casu negotiũ pertinet principaliter ad dominũ, & nõ ad fideiussorẽ: ideo iniuria illata sine culpa fideiussoris imputatur do-
7 mino, & nõ fideiussori: secus si culpa sua. quod not. ¶ † Sed dubiũ est: quid si emptor molestetur de facto, ita q̃ nõ in iudiciũ, sed extra iudicium perdit rẽ: nũquid habeat regressum de euictione. & dic, q̃ nõ, vt est tex. in fi. C. de actio. empti. Sed hodie dubitat, propter verba, quæ apponit notarius: q̃ vẽditor se obligat ad defendendũ de iure & de facto. Et credo q̃ idẽ, vt intelligatur de facto. scilicet si lis mouetur de facto: & nõ de iure: nõ autem debet intelligi de violentia extraiudiciali. quia illa nõ venit secundũ naturam
8 contractus. de quo dic, vt no. in. d. l. fi. & per Bar. in. l. ſtipulatio ista. ff. de ver. obli. ¶ † Sed est dubium notabile: nunquid clericus[c]
c venditor teneatur defendere rem vẽditam laico in foro seculari: & vide glo. no. in. c. clericum nullus. xj. q. j. quæ bene intellecta te-

net q̃ sic. ꝑbat rõ. iudiciũ est nisi institutũ cõ a
tra ẽptorẽ, tãquã possessorẽ. sed vẽditor venit solùm ad assistẽdũ emptori, & defendẽdũ eũ: vt in. l. j. C. vbi in rem actio. vnde iudicium in stitutum contra emptorem transfertur in vẽditorẽ, vt. l. venditor. ff. de indi. Non ergo dicitur hoc casu clericus cõueniri corã seculari: b
quia solùm præstat authoritatẽ & defensionẽ d
ipsi emptori[d] & hoc voluit glo. in. d. c. clericũ. Secus dic: vbi laicus possessor noĩe clerici: no minat clericũ in iudicio: quia tũc clericus declinat iudiciũ seculare, & aduocat eum ad forum suũ. quia hoc casu verus est reus dominus. & iudiciũ est instituendũ contra eum. ad hoc quod legi. & not. in. c. quomodo. in. §. q̃ si super rebus. vt lit. nõ cõtest. & vide Spec. in ti. de secundo decreto. in. §. restat. ver. quid si do-
9 minus est clericus. ¶ † In gl. j. ibi: *debet ei denũtiare*. sed dubiũ est nũquid tenetur denũciare venditori sciẽti litẽ motã esse? & glo. in. l. emptor. C. de euic. dixit tutũ esse, vt fiat. sed Spe. eo. ti. in fi. dixit hoc esse necessariũ. Ioã. An. apertè nõ eligit, sed repetit dicta Dy. in reg. eũ qui. li. vj. vbi vide. Sed tu tene notabilẽ theoricã Bar. in. d. l. denũtiasse. ff. de adulter. vbi dicit
e q̃ q̃q̃ denũciatio[e] requiritur ad simplicem scientiã habẽdã, & tunc nõ oportet, q̃ fiat sciẽti. & habet locũ regula, eũ qui certus. & l. j. ff. de act. emp. q̃q̃ fit denunciatio ad aliquid faciẽdũ: & tũc nõ sufficit sola scientia vt. d. l. denũciasse. In proposito autẽ cũ denũciatio ista fiat nõ solũ ad simplicẽ scientiã, sed vt vẽditor veniat ad defendendũ emptorẽ: necessariò re- c
quiritur denuntiatio[f]. Nã fortè emptor confisus de sua prudentia, non curat vocare vẽditorẽ: nec tenet vẽditor ire. Et hoc nota pro alijs iuribus, quæ requirũt denunciationem. & tene menti istã theoricã, quæ est quotidiana.
10 ¶ † Extra gl. quæritur: nũquid donator tenea tur de euictione si res fuit euicta à donatario? de quo vide quod leg. & no. in. l. ij. C. de euict. & in. l. Ari. ff. de dona. Et cõclusio cy. & aliorũ hęc est: q̃ aut donator solẽni ꝓmissione ꝓmisit de euictiõe & tenet. tex. est ĩ. l. ij, aut nõ ꝓmisit: tũc donatio incœpit à ꝓmissiõe: vt primò promisit, & postea donauit. Aut incepit à traditiõe. i. quia simul donauit, & ꝓmisit. Primo casu olim nõ tenebaꝫ, nisi ꝓmissio fuisset solennis, puta ſtipulatione interueniẽte: sed hodiè secus: per. l. fi quis argentũ. C. de don. Secũ d
do casu scilicet, cùm incœpit donatio à traditione, aut agit ad particulare interesse: puta ad sumptus factos occasione illius donationis. & distingue vtrum donator fuerit in dolo, vel non. nam primo casu tenetur: secundo nõ: vt in dicta. l. Aristo. ad totale verò interesse rei donatæ agere non potest. vt in. d.
11 l. ij. ¶ † Vltimò hîc quæritur: nunquid vendi tor tenetur facere expensas oẽs in lite mota cõ
tra emptorem: & nunquid possit ex facto em- c
ptor repetere expensas à venditore: & quid si non succubuit, sed obtinuit? de hac qõ. leg. & no. in. l. j. C. de eui. & in. l. vẽditores. ff. de verbo. obligatio. & vtrobique per Bartolũ plenè, qui non obstante decisione glossarũ, con
cludit omnes expensas fiendas per venditorem: quod potest emptor, si eas fecit repetere post factum: siue obtinuerit in causa: siue succubuerit quæ sententia mihi placet cũ te

a ¶ Intimare. Adde Io. de Ana. in consi. xxxvj. vbi ponit an teneatur ostendere instrumẽta vẽditionis. & vide eũdẽ cõ. xxxviij.

b ¶ Iniuriã. Adde Ang. cõsi. clxxvij. & ibi vide, an venditor possit renũtiare denũtiatiõi. Anto. Francis.

¶ An vẽditor possit renuntiare denũtiationi faciendæ emptori de lite mota, seu mouenda puto q̃ sic. Et de forma illa faciẽdi, & an per ꝓcuratorẽ: vel quo modo fiat: vide Bar. in. l. absentem C. de pro. Et adde quòd venditor ẽt sciẽs litẽ motã eam ptori debet regredad defendẽdũ aliàs nõ tenetur de euictione: vt per Bar. & Alex. ĩ. l. nõ solũ. §. morte. vbi ẽt per Ro. ff. de no. ope. nũ. & per Sali. in. l. j. C. de peri. & cõmo. rei vẽdi.

c ¶ Quãdo clericus est nominat' in iudicio an possit puertere iudicium: vide per Ange. de Aret. instit. de exce. in prin. in. vxj. col. versic. ex his.

✠ SEBA. SAPIA.

d ¶ Ipsi emptori. An clericus vendi tor, qui tenetur de euictione nominatus in iudicio: possit declinare forũ: vide Abba. in ca. quoniam, columna secunda. s. vt lite non conte.

✠ SE B. SAPIA.

e ¶ Denunciatio, vide Barto. in. l. nõ solum. §. morte. colum. fi. vbi Moder. latè. ff. de opere. no. nuncia.

f ¶ Limita, nisi emptor & venditor in eodem iudicio simul essent conuẽti & actiab eo,

qui rē eiicit, quia absque alia denunciatione poterit emptor superatus agere cōtra vendi tor̄ de euictiōe; vt est gl. reputata sing. in verbo. post sit. in. l. si dictū. §. si præsente. ff. de euictio. secūdum Bal. l. l. si libera. in prin. C. de senten, & interlocut. omni. iudic. & in. l. fi. C. de vsu. rei iud. itē adde quod Fulgo. in. l. si ideò. in prin. ff. de euic. d. se de facto consu. Iuisset si oīno res fuisset euicta, etiā si venditor iuisset ad defendendum tunc absque vlā denūtiatiōe poterit emptor habere regressū de euictione cōtra venditorē per no. per gl. pe. in. l. si cum qō. C. de euic. & dicit esse de mente gl. in. d. l. emptor. de euict. Do. verò Alex. in. l. ij. §. yo. Iuntate. ff. so. mat. in. vij. co. dicit sibi videri. q gl. in. d. l. emptor. contrariū sentiat, & q cōtrariū etiam dicit Bal. in. l. ēptorē. in prin. ff. de action. emp. post gl. ibi. tertio adde vnam sing. limitationem videlicet nisi venditor in instr. venditiōis iurasset venire ad defendendū ēptorē in cāeuictionis qm̄ tūc si sciat litē motā, nō requirit alia denūtiatio. pbo per illud qd' ff. decidit Io. an. d. Ant. & Imo. i. c. breui. de iurej. vbi dicūt. q si vasall⁹, vel ali⁹ pmi sit defendere eccl. & ita iurauit; si postea talis iurās sciat necessitatē imminere eccl. nō requirtur alia interpellatio. ad hoc allegāt dictū Specu. in ti. de aduoc. §. j. vers. qd si is, q iurauit. Mouet Spec. simpliciter, propter stimulū iuramenti. nec allud alle. sed si de feud. fuit contro. etiā text. in. c. j. in ver requisitis. deno. for. fi. per

neatur vēditor defendere emptorē. si ergo nō defendit tenet ob rem nō defensam, l. cū quæriru. ff. iudi. sol. Et hoc intelligē, qn̄ emptor de nūciauit venditori vt eū defendat aliās sibi imputatur. nā hoc casu nō agit de euictione etiā respectu rei principalis vt hīc. fortius nec respectu sumptus.

De locato & conducto Rubrica.

¶ Continuatur ad præcedentia hoc ordine, Supràvisum est &c. Sed quia locatio habet magnam similitudinem & vicinitatem cum venditione, adeò, q in quibusdam casibus probabiliter dubitatur, an sit locatio vel emptio, vt. l. j. ff. eo. meritò post rubri. præce. subijcitur ista. Et modū dare discernēdi contractū locationis à venditione, vide per Bar. in. l. cotē. §. qui maximos. ff. de publica. & in. l. cum plures. ff. loca.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Doctores, vel scolares conducentes domos alijs doctoribus vel scholaribus locatas ante finitū tēpus eorū, & sine consensu eorum sunt excōicati.* 10.
2 *Legatus potest edere statuta in legatione sua præter iur. cōmu. dispositionem: quæ durant etiam finito tempore legationis.*
3 *Successor in dignitate non confirmat constitutiones prædecessoris, sed ratificat. & innouat, & quia cōfirmare spectat ad superiorem.*
4 *Successor in dignitate potest tollere statuta prædecessoris sui.*
5 *Doctorū & magistrorū appell. nō veniūt scholares.*
Magistrorum appellatione veniunt doctores cuuscunque facultatis.
Scholarium appellatione, an veniant doctores.
6 *Constitutio pœnalis edita in fauorē vnius: non ligat contrafacientem cum consensu illius, in cuius fauorem est edita.*
7 *Scholares præsumuntur ignorare statuta loci, cum principaliter vacent studio.*
8 *Priuilegium concessum scholaribus, censetur etiam concessum eorū familijs, & cū eis habitātibus.*
9 *Statutum quod potest esse fauorabile & odiosum, respectu fauoris extenditur: respectu verò odij, restringitur.*
10 *Excōicatus non est ipso facto ille, qui fecit aliquid contra constitutionem, quæ præcipit aliquid non fieri sub pœna excommunicationis, sed venit excommunicandus.*
11 *Vniuersitas scholarium iudicatur ecclesiastica, vel secularis secundū quod in ea est maior pars scholarium clericorum, quàm laicorum vel econtrà.*
12 *Pœna imposita vni ex correlatiuis, an extendatur ad aliud?*
13 *Constitutio, vel statutum ex identitate rationis extenditur, sed non pœna ipsorum, quia pœna nō debet excedere casum proprium.*
14 *Participans cum aliquo, qui in actu participatiōis incurrit excōmunicationē, non est excōmunicatus.*

CAP. I.

EX rescripto.

¶ † Excōmunicati sunt magistri & scholares Bononiē. qui ante tempus conductionis conducunt hospitia aliorum magistrorum vel scholarium, sine eorū consensu. Et primò ponitur decisa relatio legati. Secundò constitutio, quam confirmat ibi: *constitutione*. Tertiò publicari mādat. ibi: *statuentes*. ¶ † No. j. ex isto tex. quòd legatus potest iusta de causa, & pro bono pacis edere statuta intra limites suæ legationis præter iuris communis dispositionem: quod quidem statutum etiam durat post legationem finitam. Ad hoc hoc. c. fi. de off. lega. vbi bo. tex. ¶ † No. ij. ibi: *confirmatam &c.* q successor quandoq; confirmat constitutiones, & gesta prædecessoris: nō est tamen propriè confirmatio: vt dicit Host. & bene, quia confirmare est superioris: sed par in parem non habet imperium: vt in. c. innotuit. de elect. nam est potius quædam ratificatio, & innouatio. † Et ex hoc tex. collige argu. q successor potest reuocare statutum prædecessoris: aliàs frustra ponderaretur ista confirmatio, & pro hoc ratio, quam dixi: quia par in parē. &c. ¶ † No. ibi: *magistrorum &c.* q appellatione magistrorum veniunt omnes doct. ciiuscunq; qualitatis: & est communis vsus loquendi Vltramontanorum: ac Romani pōtifices quālibet doct. in suis literis appellant magistrum. vide tamen gl. in. cle. ij. de magist. quę dicit, q apud Italiam obtinuit vsus: vt promoti in iure appellentur doctores: in alijs verò facultatibus vocentur magistri: omnes tamē qui præsunt exercitio alicuius disciplinæ, possunt secundum etymologiam vocabuli, appellari magistri: vt in. l. quibus præcipuè. ff. de verbo. signi. dicitur etiā à magistrando, sicut doctor à docendo. vide tex. s. in proœ. huius compilationis: vbi Papa omnes appellat doctores, fortè habuit respectu ad cōmunem vsum Bononien. quibus scribit: & faciunt hæc ad statuta facientia mentionem de magistris[a] doctoribus: vt non veniant scholares. ¶ † Et not. ex eisdē verbis quòd appellatione scholarium, non veniunt magistri: in larga tamen significatione aliud est dicendum. Nā possunt dici scholares inquātū frequētāt scholas, & vacant exercitio scholastico. & hoc vide per Moder. s. in proœ. ¶ No. ibi: *nel inquilini.* q vbi constitutio pœnalis editur in fauorem vnius, non incidit contra faciens in pœnam, si ille in cuius fauorem agitur, consensit. Et facit tex. iste in argu. illius quæstionis: q si Episcopus præcipit sub excommunicatione debitori, vt soluat creditori intra certum tempus: vt non incidat in excōmunicationem debitor, si non soluat creditore prorogante terminū. de quo vide quod not. in. c. prætereà. el. ij. de appel. ¶ † No. in verbo: *statuentes*. bo. arg. q scholares præsumūtur ignorare cōstitutiones legatorum & Episcoporū: non habeant ibi domicilium, & principaliter vacēt studio. In. glo. ij. in fi. Hosti. tenuit opi. Lau. dicit tamen de meretrice, quòd inuoluitur excōicatiōe, si cōmunicat scholari hoc crimine dānato: iuxta. c. si cōcubinę. j. de sen. excō. Et intellige, qn̄ cōicāt nō habitādo secū dūtaxat: sed in delicto isto, puta cōducēdo hospitiū alterius scholaris pro eo. sed Io. & Gof. sequūt opi. cōtraria, quā ponit & sequitur Bar. & hęc opi. videt verior: quia cū cōstitutio contineat pœnā ipso iure: verba nō debēt extēdi contra ꝓpriū significatū vocabuli: imò potiꝰ restringi. Et maximè, quia est contra cōmunē vsum loquēdi: vt scriptores & alij veniāt appellatione scholariū. ad hoc. c. statutū. & c. fi compromissarius. de elect. li. vj. & facit qd' dicā in seq.

¶ No. quæ iura dico, q hæc opin. sua sine dubio ꝓcedit in vasallo iurāte dominū. ꝓdentes: vel iurāte fidelitatē. Sed inquantū idē concludunt in cæteris taliter iurātibus, dico, q in cōtrariū facit, quia de natura cōtract⁹ emp. & vē. est, q requirat Imò de nūtiatio etiā scienti. Sed iuramētum debet intelligi secūdū naturā cōtractus, sup quo iterponitur. l. fi. C. de de nonnu. pecu. ergo &c. tū quia. docto. vtunt illo verbo, vasall⁹, vel alius, multū confer ādū est de eorū authoritate in iudicādo & cōsulēdo: q ꝑ quos optimè fuit: nā pl⁷ & mirabilius dixit Bald. in. l. emptor C. de euict. si bene pōderet, q etiā si iuramētū nō intervenit sed vēditor certus sit, q emptor desideret ab eo defendi in cā cōtra eū mota, nō requiritur alia de nūtiatio: cauetur solū, quia emptor non videt tūc de ipso confidere: quāuis hęc rō non cōcludat & sic de bilis, tū puto dictū Barto. verum esse per Cy. à. l. j. in mino rū. cōcor. C. q cau.

¶ Adde an vēditori sciēti litē motā sit denūtiandum. An. de but. consi. lxvij. Alex. consi. lxvij. ij. li. & an re qrat sententia vel execu tio ad hoc, vt possit agi cōtra venditorē per eūdē. Consi. iiij. ij. li. Antho. Francis.

¶ An venditor sciēs litē motā em ptori debeat ab eo certiorari, vide Bal. in. l. si cū q. C. de euict. vbi tenet q sic. & eūdē in c. j. in. j. col. in ti. si vasal. ab alio. de ti. inter. & vide Sp. in tit. de empt. & vēd. in. §. fi. ver. fi. & ibi p bal. l addi.

SEBA. SAPIA.

[a] ¶ De magistris. Vide latè ꝑ Fel. in

proœ. Gregoria. col. j. ver. in tex. ibi doctoribus.

[a] ¶ Concessum scholaribus. Adde, quòd de priuilegio concesso militi, gaudet eius medicus. & pro hoc Oldr. consi. xj. cōsuluit, quòd priuilegium concessum pauperibus, extenditur ad eorum seruitores.

Anto. Francis. ¶ Vtrum priuilegia concessa extendantur ad seruitores: dicas, quòd priuilegia cōcessa clericis extēduntur ad familiā perpetuā eorum, nō ad seruitores conductos & a famulos. Ita Archi. not. in. c. ij. xj. q. j. & vide Fede. de Se. in consi. cvj. & habetur per. d. Cardin. in cle. j. in xj. q. seq. no. de ex cess. præla. & vide Bar. oīno in. l. ij. C. de epis. & cle. vb. dicit, q nō extēdi tur post mortem clerici. & vide tex. in. c. eos. xxxij. distin. vbi videtur extēdi etiā ad vxorem clerici, in locis vbi habēt vxores. de quo etiā vide per Ioā. An. in c. j. de cleri. coniu. Et adde q priuilegia collegiatorum nō extēduntur ad famulos collegij. Ita not. Angel. in l. Titius. in. §. fi. ff. de excu. tut. Et ad de q priuilegium mariti extenditur ad vxorem, mortuo marito donec secūdo nupserit. l. fœminæ. & ibi p Bar. ff. de sena. qd' etiam voluit Cyn. in. l. ij. C. de epi. & cle. Et adde, q pri uilegiū cōcessum doctori extēditur ad vxorē & filios l. fi. & ibi per Bar. C. de profe. & medi. li. x. Et adde q priuilegiū schola ris nō extenditur ad ei⁹ famulos. Ita Bal. in aut. habita. in. v. no. C. ne fi. ꝑ pat. & in. l. j. ij. C. de epis. & cleri. & adde etiā, priuilegiū patris, non extendi ad filiū exercentem artemvilem: licet aliās comprehendat filiū: vt est tex. in. l. senatoris filiū. de ritu nup. & habet per Bal. in. l. maximū vitiū. C. de lib. præte. Et qū priuilegiū personale, ꝑsit alteri, vide Bal. in. l. fi infanti. in. ij. oppo. de iure deli. & per Spec. in tit. de instru. edi. in. §. nunc autē videndum. in ver. item quod fuit concessum personæ.

[a] ✠ SEB. SAPIA. ¶ Scholaribus. Vide Gemi. in. c. licet. §. cū conceditur. de priui. in. vj. Bal. in. l. j. C. de vxo. mili. Alex. in. l. lecta. in. glo. in verbo in domo. ff. si cer. peta.

[b] ¶ Vt in. l. ij. per. do. certi. gl. no. ibi. C. de in ius voc. vbi ex illa doctrina infertur ad. ij. notabiles conclusiones: vt ibi per eū. & do. Alex. de Imol. cū concord. ibi per eum traditis.

¶ Adde quando statutū dicat fauorabile, vel odiosum, Io. de Ana. con. lxix.

[c] ¶ De hoc not. per Bal. maximè remissiuè in. l. ꝓcipimus. §. pe. C. de ap. & vide quæ ibi posui post Bar. A Eneas de Salc.

[z] ACHARIAS ¶ Et hoc facit ad qōnem vtrū rector studij, debeat esse clericus. Bal. in. auten. habita. col. pe. ver. secūdò quæro. C. ne fil. pro pat. tenet q sic. idē tenet Bar. in. in. l. cū senatus. in pe. q. ff. de re. dub. & in. l. fi. col. iij. vers. sed circa hoc dubitatur. de colle. ij. li. vbi etiā dicit, q si fiat laicus, non tenentur clerici ei iurare obedientiā. Ange. tamē in. d. l. fi. dicit, q potest esse laicus, si maior pars scholariū sunt legistæ & laici. de quo per Alexand. ibi.

SEB. SAPIA.

[d] ¶ Suppositorū. Vide Iaſ. in. l. ꝓ periū. col. iij. ff. de iurisdi. om. iudic.

SEBA. SAPIA.

[e] ¶ Quòd pœna. vl de latè per Feli. in proœ. Greg. col. ij. versi. ex quo dicit hic Abb.

¶ In pœnalibus, Dispositū in vno ex correlatiuis nō extenditur ad reliquū respectu pœnæ, etiā qn̄ vnus formis rō militat. cōtrariū firmauit ipsemet Pan. sibi cōtrarius. s. i proœ. decret. vbi ad hoc alleg. Bar. in aut. q seme. C. quo & cōiu. Idem tenet Pono. in. c. quia cleri. de iurepat. vbi dicit illam esse cōmunē opi. Barto, & legistarum. & idem Panor. in. c. fi. in. iij. col. de rescript. Firmat etiā Gem. in. c. j. de tē. ordi. in. iiij. col. in ij. fallē. vbi ad hoc specialiter allegat Bar. in. l. libellorū per illū tex. ff. de his, qui no. infa. te nētē, q ex ideūtate rōnis statutū penale loquēs de vxore, extenditur ad maritū, & ecōtrà & ita tenendū est quāuis forte videbitur tibi dura decisio. & contrariū tenuerit hic Pan.

¶ Adde Ludo. Ro. cōsi. cxx. & cxxix. & vide. s. proœ. per Feli. latè. Anto. Francis. ¶ Circa hoc quod dicitur de correlatiuis dicas, q eorū eadē est natura, per Bald. in aut. ex causa. in. xiij. col. C. de libe. præte. & in. l. fi. C. de sacrosan. eccle. & in rub. C. de rebus eccle. in. ij. col. & per Bart. in fin. in prin. C. de indi. vidui. tollē. & in. l. si ab eo. C. de leg. hæred. vbi dicitur, q si vnum est permissum, vel prohibitum: etiam alterum videtur esse prohibitum, vel permissum. & istud procedit etiam in pœnalibus, vt est textus in. l. j. & ibi per Bartolum. C. de cupre. libro vndecimo. & hæc regula habet locum etiam in correctorijs: vt per Bartolum in dict. l. lege finali. C. de indicta viduitate. & vt per gloss. & Bartol. in. l. si quid seruo. C. de fur. & vide Geminianum in. c. j. de tempo. ordi. libro. vj.

SEB. SAPIA.

a ¶ Quòd Episco. de potestate Episcopi institutēdo vide Feli. in.c. qd' super his. col. iij. ſ. de maio. & ob. & ibi an poſsit ſtatuere cōtra canones, vel contra leges ciuiles.

b ¶ Prohibita alienatiōe, videtur p̄ hibita locatio ad tēpus maximum. adde eūdē panor. in.c. ad audientiā vbi not. per illum tex. &.c. nulli. eo. ti. ſ. de re eccle. nō ali. & Ful. in. l. ma numiſsiōes. ff. de de iuſti. & iur. & ita tenent docto. reprobata ibi illa gl. in. d. l. codicillis ſ. inſtituto. & ita tenēt gl. & docto. in. d. l. j. & eſt bona gl. quā not. tu Canoniſta & Legiſta. & not. cam Ang. & Imol. in l. ſi domus. ſ. fi. ff. de le. j. ficit quod not. gl. & Bart. in l. j. ſ. quod autem ff. de ſuper.

¶ An prohibitus alienare poſsit ad longū tēpus locare vide. d. Car. cōſ. xcij. Alexā. cōſi. ciiij. iij. li. & an locatio facta vltrā tēpus permiſſum, valeat ſaltem in tēpore permiſſo: vide Lap. alle. xxx.

ZACHARIAS.

¶ Adde qd' nota tui in apo. ad iſtū poſt eū in. c. ad audiētiam. n. 1. & in verſi. locare. ſ. de rebus eccl. nō alienand.

c ¶ Plus dicunt. d. Ant. & Imol. hic quòd qñ ſubeſſet iuſta cauſa poteſt Epiſcopus, cū cōſenſu ſui capituli tātum ſtatuere in præiudiciū prælatorū inferiorū, vel eccleſiarū ſubditarū, etiā illis nō cōſentiētibus per illud quod habetur c. ſi. de ijs quæ fi. à maio. parte ca. & per no. per Inno. & Io. and. in. c. in noſtra. de iniu. & in. c. quæ in eccleſiarum. de conſti. faciunt nota. per glo. in. c. conſtitu

14 li dixit ſingulariter Io. and. in. c. diſpēdia. de ſcrip. lib. vbi dixit quòd ex identitate rationis debet extendi conſtitutio: ſed non pœna conſtitutionis. & ſic contrafaciens inuoluitur pec cato, ſed non pœna conſtitutionis. & facit de pœnitent. diſt. j. c. pœnæ. vbi text. dicit q̄ pœna non debet excedere caſum propriū. Dixit tamen Hoſtienſ. quòd locatores incidunt in excōmunicationē ex alio reſpectu, q̄. ſ. cōmunicāt criminoſo in crimine dānato: vt in. d. c. ſi concubinæ. Sed hoc dictū Hoſtiē. nō vſque quaq; eſt verū. nā cōicans in ipſo actu, per quē quis incurrit excōicationē: nō inuoliť excōicatiōe. quia adhuc alius nō eſt excōicatus. ſed oportet q̄ act⁹ prius p̄ficiat, & tūc cōmunicās illi in crimine dānato, inuoluitur eadē excōicatiōe. & ſic debet ītelligi. c. ſi cōcubinę. ita cōiter teneť in. c. cōtingit. de ſen. excō. & p Ioā. an. in regula. cui licet. de reg. iur. lib. vj. in mercu. vide gl. in dicta cle. j. ver. moniales. Sed poſſet ſaluari dictū. Hoſt. qñ locator peruenit ad actum locationis. quia excōicatio hīc intelligitur proſolo cōtractu de cōducēdo: vt patet ibi: *hoſpitem conuenire*. quia exponitur, id eſt, cū ipſo tractare de conducendo. ¶ In gl. ſi. in fi. de hoc vide quod dixi in. c. ij. de conſtitu. & poteſt tenēri quod. ſ. dixi in quodā notabili reſpectu ipſorum ſcholariū. ¶ Sed opp. & videtur, q̄ hæc cōſtitutio ſit multū dānoſa: vt debeat quis expectare cōductā finitā: cū fortè cōductor tūc nō reperiret hoſpitiū: nec locator ad locandū. Io. an. propter hanc abſurditatem dicit tex. de bere intelligi de tēpore cōductiōis fiendæ: nō autē cōductionis iam factæ: habēs reſpectum ad ſtatuta quorūdā locorū, quibus cauetur vt in certo tēpore, puta per duos mēſes ante finē cōductionis domus loceť: & inquilinus debet pādere animū ſuū: ſed hoc mihi nō placet. quia conſtitutio gñalis nō debet reſtringi propter cōſtitutionē municipalē, quæ eſt tēporalis. Itē fruſtra exigeretur hīc cōſenſus inquilini. Nec obſt. abſurditas: quia locator pōt alteri quàm ſcholari locare. Itē poteſt habere cōſenſum in qlini: ſed credo q̄ ſuper hoc. c. emanauit illud tutum, quod eſt Bonoñ. de cōducendis domibus in certo tempore. &c.

SVMMARIVM.

Prouentus decimarum poteſt locari per perſonas eccleſiaſticas: ſi conditio eccleſiæ ſit melior, non obſtante ſtatuto diœceſani aliter diſponēte. 3. 4.
Epiſcopus non poteſt ſtatuere in præiudicium eccleſiarum inferiorum, aliqua cauſa non vrgente. 6.
Liberè quando aliquid poſſet fieri, non requiritur conſenſus alterius.
Alienatio, ſi eſt prohibita, an cenſeatur prohibita locatio ad longum tempus.
Epiſcopus poteſt ſtatuere in diœceſi ſua, niſi tangat iura aliorum, in quorum præiudiciū ſtatuere non poteſt niſi eis conſentētibus tacitè vel expreſsè.
Tacentes habentur pro conſentientibus, quando ſunt vocati ad hoc, vt conſentiāt vel cōtradicāt.

CAP. II.

1 VEstra. ¶ † Perſonę eccleſiaſticæ locare poſſunt prouentus decimarū his, cū quibuscūditio eccleſiæ fit melior, ſtatuto diœceſani contrario non obſtante: & eadem ratione de alijs rebus eccleſiæ. Primò ponitur deciſa monachorum querela. Secundò prouidet cum determinatione, ibi: *diœceſanorum*. ¶ Caſus literalis. Quidam Epiſcopi ſtatuerunt, quòd nullus deberet locare fructus decimarum ſuarum ad firmam: niſi parochialibus presbyteris. Propter illud ſtatutū eccleſiæ nō modicū lædebantur. vnde monachi iſti petiuerūt à domino Papa ſuper hoc ſibi prouideri. Scribit Papa monachis illis, quòd nō obſtante contrario ſtatuto Epiſcoporū, poſsint locari fructus decimarū ſuarū perſonis illis, cū quibus cōditionē eccleſiæ poterūt facere meliorē: ita tamē quòd iſta locatio non extendat ad feudū vel alienationē. Bern. ¶ † Not. primò ex tex. iuncta gl. j. quòd epiſcopus a nō pōt facere ſtatutū in præiudiciū iuris inferiorum eccleſiarū. quod bene no. quod intellige cauſa maxima non vrgente. ad hoc quod nota. in. c. cōſtitutus. de religio. domi. & in. c. j. de rebus eccle. non alie. lib. vj. ¶ Not. ſecūdò: q̄ res conceditur ad firmā cū conceditur ad annuū cenſum ſeu locatur. & eſt vulgare Anglicorum.

3 ¶ † Not. quòd fructus decimarū poſſunt locari ſeu concedi ad annuū cenſum etiā laicis.

4 ¶ † Not. ibi: *liberè*. quòd beneficiatus poteſt locare reditus eccle. ſuę ſine licētia ſuperioris. Et credò quòd per illud verbum liberè: non valeat ſtatutū Epiſcopi in contrarium. Nam de ſignificatione huius verbi liberè eſt: vt non exigatur conſenſus alterius: vt in. c. de multa. de præbē. & in. c. licet Epiſcopus. eod. tit. lib. vj. & intelligede locatione facta ad nō magnū tēpus puta pro nouē annis. & ad hoc vide tex. cū glo. in cle. j. de reb. eccle. nō alie. ¶ † No. vltimò arg. q̄ prohibita alienatione b videtur p̄hibita locatio ad maximū tempus: ſed Accur. aliud ſentit in. l. codicillis. ſ. inſtitutio. ff. de leg. ij. ſed vide bo. gl. in dicta. cle. j. ¶ † Sed contra hoc opp. & cōtra tex. nā Epiſcopus habet potestatem condēdi ſtatuta in diœceſi ſua: vt in. c. ij. de cōſti. lib. vj. plenè no. per Io. an. in. c. fi. de offi. archi. ergo iſtud ſtatutū debet valere. Gl. j. tacitè ſentit contrariū: ſed clarius Inno. ſoluē do dicit, q̄ in ſpectātibus ad iuriſdictionē ſuā poteſt Epiſcopus facere ſtatutum, quia nemini facit iniuriam: ſed quatenus vult tangere iura ali orum in eorum præiudicium, non poteſt. & ita notabiliter loquitur iſte textus. ſed oportet c, quòd illi de quorum præiudicio agitur, conſentiant ſecundum eum. vel ſaltem ſint præſentes. Dicit Ioannes andreas, quòd ex his verbis Innocentij ſentit taciturnitatem habendam pro conſenſu. quod tamen non videtur procedere in re oneroſa: vt no. Inn. in. c. in geneſi. de elect. & ſic ſentit Ioā. And. quòd in caſu iſtius. c. taciturnitas iſtorū rum inferiorum non debet haberi pro cōſenſu. Sed ſaluando Inn. dico quòd ex quo iſti vocantur, vt conſentiant, vel contradicant, & tacēt: habentur pro conſentientibus: iuxta not. dictū Inno. in. c. j. de his, quæ fi. à ma. parca. & facit. l. de ætate. ſ. qui tacuit. ff. de interro. act. & ca. fin. poſt præſtitum. de confeſſ. libro. vj. & vide Inno. in. d. c. fi. de de offic. legato vbi in legato dicit idem quod in Epiſcopo hīc: & ſequitur Fede. conſi. xvj. Abbas.

Propter

tus. de religio. & hoc cōfirmo per illud quod volūt do. Ant. & Imo. & alij. Cano. in. c. fi. per illū text. de tranſac. vbi volūt, q̄ quāuis legatus de latere nō poſſit cōmittere cām cognoſcēdā ſum mariè, ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu, & figura iudicij quia eēt cō tra ius: vt eſt glo. in. c. fi. in fi. gl. ma. de here li. vj. quā ipſe Im. dicit eſſe ſin. ī. d. l. nemo pt. ff. de leg. j. Sed eſt ſimilis glo. in ver. mādamus. in cle. ſepe. de ver. ſign. plenè per Spe. in tit. de leg. ſ. ſuper. ver. ſed nūquid legatis. Bal. in. l. ne quicquā. ſ. fi. ff. de offi. procō. & Anto. in. c. dilecti. de iud. vbi ſubtiliter ponderat eſſe de hoc tex. tamē ex euidenti & neceſſaria cā tāgente ſtatū cauſę poſſet cōmittere q̄ ſumma riè procedaē &c. ſecūdū. d. Ant. & Imol. in illo. c. fi. q̄ illū tex. & ſequiē do. Alex. in locis præalleg.

¶ Adde an Epiſcopus poſsit ſine capitulo ſtatuere, eo. Ab. in. c. cōſuetudinis. ſ. de cōſu. & ibi p Noui. Et quòd ex cā poſsit Epiſc. cōtra ius ſtatuere. vide Ro. cōſili. cccxxv. Anto. Franciſ.

¶ An Epiſc. ſine capitulo poſſet aliqd ſtatuere contra ius, dicas q̄ epiſco. debet ſeruare canones, non aūt violare: vt in cl. de ęta. & quali. & habeť. i. cū ſcim⁹. xj. q. iij. & vide Car. in cle. j. ī. viij. q. de ęta. & quali. vbi dicit q̄ ſi violat ſemel tātū Epiſ. nō deponiť: at ſi pluries violat, debet deponi: vt p Car. ibi in. ix. quæſtio. Et qūo puniatur qñ violat canones. vide gl. in. c. generali. de electioni. lib. vj.

SVMMARIVM.

Propter ſterilitatem grauem ſine culpa colon i contingentem, remittitur ei penſio, niſi poſsit fieri compenſatio cū vbertate præcedentis, vel ſequētis anni. 3.
Locator poteſt inquilinum repellere de domo ante finitum tempus conductionis, ſi peruenerit ipſi aliqua neceſsitas, vel inquilinus malè verſetur, vel penſionem non ſoluat. 6. 10.
Venditione perfecta etiam ante traditam poſſeſsionem emptori periculum rei ſpectat ad ipſum.
Propter ſterilitatem non fit remiſsio in contractu emphiteoticario.
Penſio rei conductæ eſt ſoluenda in fine anni. vo. 18.
Conductor non tenetur ſoluere maiorem penſionem, ſiue mercedem propter vbertatem fructuum. vide j nu. 29. vbi latè.
Conductor poteſt ex cauſa, etiā ante tēpus finitæ domū cōductā dimittere.
Propter peſtem ſuperuenientem, poteſt conductor dimittere domum.
Peſtis eſt legitima cauſa non comparandi in iudicio, & ſe abſentandi.
Suſpectus de fuga non poteſt reputari ille, qui quando cum eo contrahebatur incœperat malè vti ſubſtantia ſua.
Fides non ſeruatur non ſeruanti.
Conductor ad modicum tempus, ſi expellatur, nullum habet interdictum: quia ipſe nullam habet poſſeſsionem.
Poſſeſsorium recuperandæ nō datur expulſo à ſimplici detentatione.
Sterilitas non conſideratur ex hoc, quòd non fuerit recollectum ſemen, ſed ſi aliter fuit ſterilitas in non recolligendo fructus conſuetos.
Sterilitas magna, vel parua, quando dicatur.
Emens fructus futuros non tenetur ad precium ſi fructus non naſcuntur.
Fructus dicuntur deductis expenſis.
Propter ſterilitatem, an fiat remiſsio colono partiario, vel illi, qui colit mercede conſtituta in aliqua ſpecie, puta receptis pluribus ſalmis grani.
Locationis appellatione, non venit locatio conſtituta in pecunia in materia ſtricta.
Locator expellens conductorem peruerſē habitantem in domo ante finitū tempus, an remittet ſibi penſionem pro rata temporis.
Longum tempus dicitur decem annorum, & non minus.
Obligans ſe ad faciendum aliquod opus pro certa mercede, quo tempore poteſt petere illam mercedem.

CAP. III.

1 ROpter. ¶ † Propter ſterilitatem grauem ſine culpa cōductorū cōtingentē, remittitur penſio pro rata: niſi poſsit cum vbertate præcedentis, vel temporis compenſari. hoc primò vſq; ad. ſ. verum. vbi ponuntur quatuor caſus, in quibus inquilinus poteſt ante tēpus cōductionis finitæ licitè expelli. Et duo ſunt dicta, quę patent in text. ¶ Caſus literalis. Ecce locaui alicui prædiū meū pro certa pēſiōe annatim reddēda: ſterilitas magna cōtigit: & ſic magnū dānū dedit cōductori ſine culpa ſua: vitio tamē ipſius rei ſeu caſu fortuito. Quæritur vtrum colonus totam teneatur ſoluere penſionē? Reſpon. Papa q̄ pēſio remittēda eſt pro rata, niſi ſterilitas poſsit cōpenſari cum vbertate præcedentis, vel ſequentis anni.

2 ¶ † Secundò quæritur vtrū locator poſsit expellere inquilinum de domo inuitū? reſpondetur ſi modò immineat neceſsitas, quæ nō inminebat tēpore locationis, locator inuito inquilino poterit domū inhabitare, & inquilinū expellere, vel ſi refectiōe indiget, quæ nō imminebat tpe locationis remiſſa ſibi pēſione pro reſiduo tēpore. Itē ſi inquilinus puersè moratur ibidē, inde pōt amoueri: vel ſi non ſoluit canonem per biēnium, nec ſibi celeri ſatisfactione prouidet, poteſt expelli. ¶ † Not. j. q̄ ſterilitas contingens ſine culpa coloni, inducit in cōtractu locationis remiſſionē pēſionis, p̄rata: ſecus in cōtractu vēditiōis. Nā vēditiōe p̄fecta periculū rei vēditæ p̄tinet ſolū ad emptorē: nec eſt fīēda aliqua remiſsio, ēt ſi nūquā poſſeſsio ēptor eā apprehēdiſſet: vt. l. neceſſario. ff. de peri. & cōmo. rei vēdi. Itē aliud in cōtractu emphiteoticario: quia ſecūdū cōmunē ſentētiā nō fit ibi remiſsio p̄pter ſterilitatē: vt no. infrà cap. proxi. vbi dicam. ¶ Not. ſecūdò, q̄ vbertas p̄cedētis, vel

3 ſubſequentis anni, cōpenſatur cū ſterilitate. vt ſic nulla remiſsio fiat. Et videť tex. innuere, q̄ cum vbertate interpolati anni, non ſit fienda compēſatio, quod tenuerunt quidā. Sed cōmuniter oppoſitum tenetur. Satis enim eſt, quòd durante cōductione ante, vel poſteà cōtingat vbertas: quia eadem eſt ratio in vtroq;. & pro hoc. l. ſi vno. ff. eodem titul. ¶ † Nota tertiò argumen. ex text. quòd penſio eſt ſoluenda in cōtractu locatiōis ſiue tpis. Hoc colligiť multū cautè ex tex. ex eo, q̄ dicit de remiſsiōe fīēda propter ſterilitatē. Nā ſterilitas patet in ſi. anni. & textus loquitur de remiſsione, & non de reſtitutione. vnde ſi penſio fuiſſet in principio ſoluta, dixiſſet tex. quòd eſt fienda reſtitutio, p rata, de quo infrà latius dicā. ¶ † Quartò colligitur aliud argumē. q̄ propter vbertatem fructuum, non tenetur colonus ſoluere maiorem penſionem, ſeu mercedem. Nam ſi teneretur augmentare, non fieret compenſatio cum ſterilitate præcedenti, ſed maior ſolutio iure vbertatis. Et de hoc etiam infrà dicā.

a ¶ Nota. in. ſ. verum. quòd inquilinus a dicitur conductor rei vrbanę: colonus verò rei ruſticæ. ¶ † Item not. q̄ ex cauſa neceſſaria ſuperuenienti poteſt dominus licentiare inquilinū ante tēpus cōductionis finitę. ¶ No. duo exēpla huius neceſsitatis. Secūdò quādo ipſe dominus vult in ea habitare ex neceſsitate b ſuperueniēti. & intelligitur quādo ſuæ neceſsitati aliter prouideri non poteſt: vt no. in. l. ędē. C. eo. Itē probat iſte text. in verſiculo, ſi neceſsitas. Nam nō diceretur dominus neceſsitatus, ſi aliter cōmodè poſſet ſibi prouideri. Nā neceſsitas non ſubijcitur legi: vt in. c. quanto. de conſue. ¶ Et ex hoc no. ſingu. cōtractū diſſolui propter neceſsitatē, ſeu cauſam ſuperueniē tē altero etiā inuito, quod eſt cōtra regulā tradità in. l. ſicut. C. de act. & obli. vbi dicitur, q̄ cōtractus à principio eſt volūtarius: ex poſt facto eſt neceſſarius. ¶ † Quid aūt ecōtra, nūquid poſsit inquilin⁹ ex cauſa dimittere domū inuito domino? Ioa. Andr. q̄ ſic. c ad hoc. l. j. ff. de migrād. & vide gl. q̄ hoc tenet in. l. ſi in lege ff. loca. ¶ † Sed eſt dubiū: nunquid propter peſtē d ſuperueniētē poſsit inquilinus dimittere domū cōductā. & certè ſic facit iſte tex. nā ſi p pter neceſsitatē ſuperueniētē pōt dominus ex pellere inquilinū, ita & inquilin⁹ domū dimittere. nā magna neceſsitas videtur timor mortis. ad hoc. l. de ætate. ff. ad Trebel. vbi voluit Bar. quòd eſt licita cauſa nō cōparendi in iudicio, e & per conſequens ſe abſentādi. & optimè facit text. in. l. habitatores. ff. eo. In practica tn pōt obtineriti quod dixi eſt ſatis rationabile.

9 ¶ † Not. ibi: *non imminebat*. q̄ neceſsitas excuſat, qñ non imminebat tēpore locationis. & facit iſte text. quòd contrahens cū homine parū diuite: vel qui labitur facultatibus, ſeu malè vtitur ſubſtantia ſua, non poteſt poſtmodum facere capi eum, tanquàm ſuſpectum de fuga. cum conditio illius eſſet ſibi ſatis nota tpe cōtract⁹. ad hoc. l. ait prætor. ſ. ſi debitorē. & q̄ ibi leg. & no. ff. de his quę in frau. cre. & l. creditor. ff. de prin. cred. ¶ Not. vlti. q̄ ex nō ſolutiōe pēſiōis nō pōt inquilin⁹ expelli: niſi de

¶ Differentia inter inquilinum & colonum. Et adde tex. & ibi Cy. in. l. ſi prędiū. C. de prędi. & glo. in ver. coloni. in. ſ. itē ſeruiana. inſti. de act. quæ rectius dixiſſet, ſi vſa fuiſſet verbis Cyn. in. d. l. prædiū. vel iſtius hic. & gl. in. l. diffinimus. C. de agri. li. xj. & gl. in. l. fin. C. de acquirē. poſ.

b ¶ Et adde, q̄ hoc non habet locū in re data in ēphiteotica ſin. tenet Io. an. in addi. Spec. in. ſ. nunc aliqua. in ver ſi. quartò. in eo. ti. & refert & ſequiē d. Iaſ. de May. in. l. j. in. xj. col. in ver. vltra ſcribentes. C. de iure emphi.

¶ Adde, q̄ ſi expellitur ob refectionē, q̄ refectione fuiſta poteſt petere ſe immitti in re cōducta: vt dicit Ro. ſin. ſuis. fol. vj.

SEB. SAPIA.

¶ Ex neceſsitate Vide Ro. in ſing. ccxxij. inci. Tu habes legiſta. & Iaſ. in. l. ij. colū. xxix. ver. quartò & vlti. C. de iure. emphi.

c ¶ Quòd ſic. Adde videndū Lu. Ro. conſi. cccclxxxij.

SEB. SAPIA.

d ¶ Propter peſtē. Vide pulchrè per do. Ioā. bapti. de ſancto Seuerino. in repet. l. diē functo. in. iiij. qō. ff. de offi. aſſeſſ.

ZACHARIAS.

e ¶ In iudicio. Ad de gl. ordi. in. c. cōmunis cauſa in gl. in verſicu. morari. xxiij. diſtin. gi. in c. ſi verò. ſ. de iure iur. Bal. in. c. ex parte. ſ. de appella. & in. l. ij. ſ. quod diximus. ff. ſi quis cau. Bar. in. l. finaliās eſt. l. de ætate ff. ad Trebel. Sali. in. l. cū à matribus qui pe. tuto. & omnino piſtū. c. cū dilecti. nume. xxxiij. & ibi in apoſt. j. de dolo & cōtuma.

a ¶ Sed Ang. in §. scire. in aut. de non alie. col. ij. decidit, q̃ cesset triennio soluere, sicut emphyteota. & idē voluit hic Canoni. d. Anto. & Imo. in. xxiiij. col. & Raph. ful. in aut. qui rem. C. de sacrosan. eccle. & est de mente Bar. in. l. vecti. §. j. ff. de pub. Sed aduerte, quia nō videtur bona similitudo inter cōductorem ad lōgū tempus, & emphiteotā. Nam in emphiteo. tractatur de grauiori prejudicio: qa habet ius in re: & illud est perpetuū: milmirū si sta tuitur triennio ad eū expellendum. Sed qui conduxit ad longum, tēpus puta ad decenniū habet bene ius in re, sed illud est tpale, & ideò non tractatur de tāto prejudicio, sicut i emphi. ergo videt q̃ nō regrat tantum tps. Ista sub dubio tn fortè tenet idē Io. de Imo. in. d. §. j. in. l. vectiga. & facit vltra eum: quia emphiteota: si expellitur, pdit meliorameta: q̃ non est in conductore ad longū tempus vt no. in. c. fi. iuxta iij. co. in gl. in verb. qd aūt in colono &c. Et hoc cōcludit etiā cōducto rem perpetuū q̃ non facit rō Imo. ¶ An conductor ad longū tps possit expelli, si non soluit pensionē p tricēniū, & an propter sterilitatē petat sibi fieri remissionē. Dicas, q̃ cōductor in quocunq; non habet ius in re, & cōparat fructuario. Ita bal. in. l. si filio. in. §. fi. in. j. col. ff. sol. ma. & habetur in. l. co dicillis. §. substituto. de. le. ij. sed cōductor ad decenniū bñ dicitur esse cōductor ad lōgū tempus. & dicitur habere ius in re. de quo etiā per Bart. in. l. iusperitos. in princi. ff. de excu. tuto. Et adde, q̃ conductor simpliciter nō habet ius in re, licet habeat rē sibi hypothecatam: vt per Bar. in. l. vectigalia. in. §. fi. ff. de pub. nisi sit cōductor ad longum tempus, secūdum Bar. in. d. l. Iurisperitos. & per Alex. in. l. ij. in. §. fi ego. de ope. no. num. & Spec. in ti. de proprie. in. §. j. in ver. est & alia.

b ¶ Sterilitas. Adde videndum consi. clxxix. iij. li. & quando propter sterilitatem fiendam fit remissio conductori: vide etiā Fran. de Are. consi. lij. & xlij. & per Alexā. consilio. xcij. per Ioan. de Ana. consi. lxxiiij. Ful. consi. vj. Ludo. Ro. cccl xix. d. Car. consi. xcij.

c ¶ Colonus partiarius dicitur mediarius. Adde, an colonus partiarius dicatur socius, Lud. Ro. consi. xlix.

d ☙ SEBA. SAPIA. ¶ Quo tempore. Vide Bar. in. l. si fertus communis me uij. §. fi. ff. de stipu. seruo. vbi cōcludit, q̃ obligatio committitur in principio anni si ad executio non potest fieri, nisi in fine anni.

a ftiterit à solutione per bienniū. cōtra quod videtur tex. in. d. l. ædem. vbi à contrario colligitur, q̃ si non soluit pensionem, potest expelli. ¶ Sed conclude, aut locatio fuit facta ad lōgū tempus aut ad modicū. Primo casu, aut constituta fuit vna pensio pro toto tēpore: & pōt expelli, si non soluit in tēpore cōuento: quia si nō seruat legē cōtractus, nō est seruanda fides ar. in. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. emp. & ven. & procedit hoc casu tex. in. d. l. ædē. Aut pensio est constituta singulis annis: & habet locū iste tex. quòd procedit etiā si fuit actū inter cō trahentes, vt non posit expelli durante tēpore. Nā debet intelligi eo soluente pensionē: vt est tex. in. l. quæro. §. inter locatorē. ff. e. Ex quo collige, q̃ in hoc casu non est differentia inter ius ciuile & ius canonicū. nā secundū vtrunq; ius requiritur bienniū: secus in contractu emphiteotico: vt dicetur in. c. seq. Secūdo mēbro principali, quando locatio fuit facta ad modicū tēpus: nō est necesse expectare bienniū: sed si nō soluit pensionem tēpore debito, potest expelli etiā propria authoritate domini. argu. in d. l. ædē. ¶ † Et ratio diuersitatis est inter hunc casum & præcedentē: quia hoc casu nō habet inquilinus ius, imò nec possessionem. vnde si expellitur, non competit sibi aliquod interdictum cōtra dominū. ad hoc. l. colonus. ff. de vi & vi. arma. sed in præce. casu colonus possidet & habet pinguius ius. ad hoc. l. ij. ff. si ager vec. Ideò non potest sic repente expelli: sed expectatur per bienniū. [a] Potest tamē dominus agere actione locati ad recipiendū pensionē tēpore debito. ¶ † In gl. j. ibi: *vt fructus etiam seminis.* hæc opi. est nimis rigida: vnde cōmuniter non tenetur, vt necessariò exigatur tanta sterilitas: vt fructus seminis nō potuerint recolligi Et iudicio meo apertè confunditur per istum tex. nā hoc casu nō fieret remissio pensionis p rata, sed in totum: ex quo nihil recolligit. Nā verbū pro rata, denotat particulare dānum, & nō cōsumptionē in totū. ¶ Secunda opi. extra glo. est, vt stetur opin. vulgariū. q̃n dicatur magna sterilitas [b] ar. in. l. cum delanionis. §. asinā. ff. de fund. instru. Et ex his quę nota. in. c. ex literis. de spon. & satis potest hæc opi. sustentari: ex quo lex non determinat. ¶ Tertia opi. q̃ si vltra dimidiā iusti precij est læsus conductor: fit remissio pro rata. hanc opi. tenuit Cy. in. l. ij cet. C. e. o. & expressius ibi bar. Nā cū sit cōtractus bonæ fidei, bonafides nō patit cōductorē debere sine culpa sustinere tm dānū. † Sed Bar. in. l. si merces. in. §. vis maior. posuit aliā opi. dicēs tūc esse magnā sterilitatē, ob quā est facienda remissio, quādo deductis sumptib⁹ nihil percipit colonus. Mouetur hac cōsideratiōe: cōductor videtur tacitè emere fructus futuros sub quadā cōditione, si nascētur: sed emptor fructuū futurorū nō tenetur ad preciū, si fructus non nascūtur. l. si debitor. ff. de contrahenda emp. ergo nec iste conductor nec dicitur fructus, nisi quod supereſt deductis expensis. l. fructus. sol. ma. Sed certè hęc opi. mihi nō placet. & apertè videtur cōfundi per istū tex. dū dicit, q̃ pro rata dāni est fienda remissio: sed si præter sumptus nihil collegit, nō potest haberi consyderatio ad ratā dāni. Itē si æquiparetur vēditioni, & videat facta locatio sub certa conditione, nihil deberet solui, si nihil recolligitur: arg. in. d. si debitor. cuius contrarium innuit iste tex. dum dicit: pro rata. Et ideò alia opi. Bar. est melior, quā ponit in. d. l. licet. & Ioan. and. videtur fouere illā opi. dum ponit exēplum in eo, qui pro tribus sex tarijs terræ erat solitus recolligere quindecim: & soluebat domino tres aureos: si colligit tantum decē, soluit duos aureos. sed si anno sequēti recolligit triginta, fit compensatio. & hoc mihi placet vt magnum cōmodū dicatur, quando vir recolligit tertiā partem soluti. ¶ † In ea. gl. ibi: *& non de partiario.* & est ratio: quia colon⁹ partiarius, qui dicitur mediarius, [c] est quasi soci⁹ lucri. vnde lucra & dāna sunt eis cōia. & ita apertè dicit tex. in. d. §. vis maior. Vnde scias, quòd quandoq; colonus colit percipiēdo certā quotā: puta, tertiā partē vel medietatē: & iste propriè non dicitur cōductor: sed potius accedit ad naturā societatis. vnde iura loquentia de societate dissoluenda habent locū in isto. Ita not. Bar. in. d. §. vis maior. quod est bñ no. vt per mortē alterius dissoluat hæc societas, nec trāsit in hæredē. l. iiij. & in. l. nemo pōt. ff. pro so. Q̃n q̃ colon⁹ colit certa mercede cōstituta in pecunia, & iste dicit propriè conductor: & cōtrahit vera locatio. l. si merces. ff. e. & habet locū iste tex. Q̃n q̃ colit mercede cōstituta nō in pecunia, sed in alia specie: puta pro modio fruméti. & propriè nō cōtrahit hîc locatio: sed est quidā cōtractus innominatus. vñ nō est locatio propriè, nisi interueniat pecunia numerata: sed est quasi locatio. Ita notanter voluit gl. in. l. si olei. C. eo. & videt tex. in. l. j. §. si quis. ff. depo. & apertè tenuit Bar. in. d. §. vis maior. sed quo ad casum nostrū iudicabitur, vt locatio propter vicinitatē & similitudinē. & hoc no. voluit gl. ista dū dicit, dādo certas corbes. quod bene no. ¶ † Ex hoc infero ad aliud dictū not. q̃ in materia stricta appellatione locationis, nō veniat iste contractus: quia debemus verba propriè capere. l. iij. §. hęc verba. ff. de ne. ge. & in. c. in nostra. de iniur. ¶ † In glo. in ver. *peruersè.* in fi. hoc procedit secūdū Io. and. & bñ. q̃n peruersè verſatur dānū dando: vt si tenet porcos in solario, vel aliter dānificet domū. nā tunc ageret ad dānū, sed remissio fit pro residuo tēporis: sed si peruersè se haberet in domo sine dāno: puta tenendo protibulū, vel ludū, vel exercendo vsurā: tūc potest repelli nō remissa sibi pensione pro rata: quia dominus nō debet sentire hoc dānū ex culpa inquilini: aliàs non: quia non potest expellere an tēpus. argu. hîc, qđ dixi. s. eo. in nostra. & no. in Spe. eo. tit. §. postquā. ver. sed nunquid. ¶ † In gl. in ver. *canonem.* ibi: *vel etiam minus.* hoc nō procedit, quia si cōductio est facta ad longū tēpus, pōt expelli nō expectato bienio: vt. s. dixi. & longū tēpus dicitur. x. annorum & nō minus: vt no. in cle. j. de re. ecc. non alie. & in. d. l. de quibus. ff. de le. ¶ † Sed quærit, quo tēpore [d] est soluēda pensio pro re locata? cōiter dicit hic, & in. l. ædē. præall. vbi bona gl. q̃ aut fuit cōuētū de tēpore, & standū est conuētioni: aut nihil fuit dictū, & cōsyderatur mos & cōsuetudo loci, seu lex municipalis. arg. in. l. ij. C. de iure emphi. Si verò non apparet de consuetudine fit solutio in fi. anni arg. hîc & in. l. semper in stipulationis. ff. de re. iur. ¶ † Sed dubium est: quid in alio contractu, vbi quis obligauit se ad certum quid faciendum pro certa mercede, nunquid solutio mercedis sit differenda in fine: ex quo nihil apertè fuit conuentum? de hoc per Innocen. & clarius per glo. & Barto. in. dicta. l. ædem. Et conclude, quòd inspicienda est causa, quare donatur merces. nam si donatur pro sumptibus: debet fieri solutio in principio. quia videtur hoc tacitè actū. Si autem soluitur pro labore seu pro remuneratione, debet consyderari qualitas personæ. & tunc si obligauit se pro mille ædificare palatium, vel campanile, vel quid simile: tunc verisimile est quòd senserit, vt successiuè habeat certam

beat certam partem pecuniæ, si non posset aliter commodè sustentare se. vbi autem cessaret hæc consyderatio, vel similis est fienda solutio in fine. argu. in. d. l. semper in stipulatiōibus. & vide ad matteriam quod no. Bar. in. l. j. ff. de var. & extraordi. cog. ¶ † Sed quęro: nunquid debeat augmentari pensio propter vbertatē, sicut fit remissio & diminutio propter sterilitatem. Conclude ex not. hîc & in dicto. §. vis maior. quòd aut vbertas contigit, quia fructus multum valent vltra solitum: & non debet fieri augmentatio, vel diminutio propter vtilitatem precij. quia contractus recipit sub stantiam suam: & conditio tacita est purificata, collectis fructibus. Aut vbertas contigit propter industriam coloni: & nō debet augmentari: ne sua diligentia sibi sit damnosa. argu. in lege finali. C. de alluuio. Aut contigit propter bonitatem rei: & etiam nō fit augmentio: quia dominus locauit bonitatem rei meliori precio, quo potuit. Aut contigit casu fortuito: puta locaui molendinum ex quo conductor solebat percipere quinquaginta: nunc autem quia alia molendina sunt ruinata, vel quid simile: recipit cētum: hoc casu fienda est augmentatio pēsionis pro rata. Nam sicut propter casum fortuitum contingentem fit remissio, vt hîc: ita debet fieri augmentatio propter vbertatem contingentē casu fortuito: quia contrariorū eadem est dispositio. xxxij. distinct. hospitiolū. l. j. ff. de his, qui sunt sui: vel alie. iur. ¶ Et not. glo. in verbo, *vici o.* vbi & si nihil percepit nihi soluat, quia ante bene contradicit in gl. j. dum dicit: si non potest percipere semen, &c. & multa possent hîc tractari, quæ sparsim in diuersis locis ponuntur per Legistas.

☙ *SVMMARIVM.* ❧

1 *Emphiteota ecclesiæ non potest vendere meliorameta, quæ fecit in re: nisi seruata solennitate, de qua hîc etiam contrà faciens, vel non soluens canonem, priuatur iure suo: nisi celeriter moram purgauerit, etiam interpellatus. 2. 6. 12.*

3 *Emphiteota potest exponere ius suum vænale sine consensu domini, non tamen potest vendere.*

4 *Tempus, si est datum ad aliquid faciendum, vel declarādum, si fuerit illud factum, seu declaratum intra tempus datum cessat præfixio temporis.*

5 *Quo ad moram contrahendam dies interpellat pro homine, quando dies imponitur ad aliquid faciendum.*

6 *Mora potest incontinenti purgari in dispositione pœnali: ipso iure post lapsum temporis non cōmittit: aliàs secus.*

7 *In contractu emphiteotico non requiritur scriptura secūdū cōmunē vsum.*

8 *Emphiteota potest ius: quod debet iure alteri donare. Fiscus & ecclesia æquiparātur in priuilegijs alteri cōcessis, vel rei legatæ.*

9 *Venditio, licet comprehendat omnem speciem alienationis, vt. s. in. c. j. de re. eccles. non alie. tamen quando venditio prohibetur, facta cōmemoratione precij, nō intelligitur de alia specie alienationis.*

10 *Emphiteota priuati non potest ius, quod habet in re alienare in ecclesiam, tanquàm in potentiorem: sed si legauerit ecclesiæ, consequitur tantum precium illius iuris.*

Ius emphiteoticum, non potest alienari in potentiores.

Clausula, rato manente pacto, solum operatur respectu seruantis cōtractū.

12 *Statim, celeriter, & similia: relinquntur arbitrio iudicis.*

13 *Emphiteota vendens irrequisito domino: vel cessans à solutione canonis: an possit propria authoritate expelli à domino.*

Emphiteota non soluens canonem, vel alienans irrequisito domino, perdit omnes meliorationes, quas fecit.

14 *Rector ecclesiæ solus habet tantam potestatem respectu alienationis vel alterius contractus, quantam habet prælatus ecclesiæ collegiatæ cum capitulo.*

Dominus rei in emphiteosim datæ, si recipit preciū ab emphiteota, qui cessauit soluere debito tempore, an censeatur ipsum in re reintegrare.

15 *Prælatus solus potest reintegrare in emphiteotam, qui cessauit soluere canonem, quia non in acquirendo solus potest ecclesiæ præiudicare.*

16 *Emphiteota tenetur soluere integrum canonē, licet patiatur dānum in re emphiteotica. nisi tota res pereat, quo casu cessabit à solutiōe canonis.*

17 *Emphiteota non liberatur à solutione canonis propter sterilitatem, licet proximam*

18 *Emphiteota tenetur soluere pēsionem, licit propter guerram fundus emphiteoticarius non possit coli: nisi cessaret omnis spes recuperandi fundum.*

CAP. IIII.

a Potuit. [a] † ¶ Emphiteota ecclesiæ, meli orationes suas vendere non potest: nisi seruatis his, de quibus hîc: & si cō trasecerit, vel canonem per biēnium non soluerit, nec moram posteà celeriter purgauerit, iustè potest expelli. Et primò posit requisita, vt ius emphyteoticum posit vendi. Secundò contra facientes punit ibi: *emphiteota.* Tertiò soluit obstaculum. ibi: *non obstante.* ¶ Casus literalis. Ecclesia dedit rem aliquam alicui in emphiteosim. iste emphiteota melioravit rem illam. Quærit vtrum posit vendere suas meliorationes? Respondetur: q̃ emphiteota debet primò requirere ecclesiam, si velit emere ius suum: & debet denuntiare illi quātum potest habere ab alijs. & si dixerit se nolle emere: tunc potest ius suum vēdere: vel si nihil dixerit, debet expectare ecclesiam per duos menses: quibus elapsis, poterit emphiteota vendere alijs suas meliorationes, quæ ab emptione non prohibetur. & si cōtrafecerit, vel per biēnium in solutione pensionis cessauerit, licitè potest expelli: nisi celeriter post bienniū satisfecerit: non obstante, q̃ ei non fuit denuntiatum: quia tempus in hoc casu ipsum interpellat. Ber. ¶ † No. primò multa requisita ad hoc, vt emphiteota posit vendere ius sibi competens, & meliorationes suas. Nam primò requiritur dominus emphiteotę, si velit emere. Secundò, vt denuntiet precium sibi ab alijs oblatum [b]. Tertiò, q̃ illud sit verum precium, non autem fictum & simulatum: vt in. l. fin. C. eod. Quartò, q̃ si non dixerit se velle emere: expectetur per spatium duorum mensium. Quintò, quòd vendat personis non prohibitis. Sextò, quòd nō vendat rem ipsam, sed dominium vtile sibi competens: & meliorationes, quas fecit in illa re. Septimò requiritur, vt prius non ceciderit à iure suo: puta differendo solutionē vltra biennium. ¶ † Et ex dictis, & ex tex. no. arg. quòd sine cōsensu domini: potest emphiteota ius suum exponere vēnale. Nam si prius quā requirerat dominiū, nō posset exponere vēnale, non valeret sibi denuntiare precium, quod ab alijs offertur. ¶ † No. q̃ si datur alicui terminus ad declarandum voluntatem suā si ante elapsum terminū expresè declarat, cessat præfixio termini. ad hoc. c. ab eo. de appel. lib. vj. Et hoc, quia cessat ratio præfixionis termini: ex quo infertur, cessante causa termini, cessat ipse terminus. ad hoc. l. fi. ff. ad leg. falci. ¶ Itē no. quòd ius emphiteoticum prohibetur vendi quibusdam personis: non tamen iure est expressum, quæ sunt illæ personæ: sed attenditur ius municipale, vel pactum appositum in ipso contractu: vt innuit text. in. l. fine. præalleg. & vt j. dicetur cum glo. ¶ † Item no ta, q̃ vbi dies imponitur ad aliquid faciēdum, non est opus interpellatione ad moram contrahēdam, sed lapsus termini constituit illum in mora: quia dies statuta interpellat pro homine. concor. l. magnam. C. de contrahenda & cōmittēda. stipulati. & ad hoc allegatur quotidie iste tex. ¶ † No. vltim. quòd mora potest

☙ SEBA. SAPIA.

a ¶ Potuit. Extende de hanc decretalē, vt per Abb. in. c. j. de cōsi. & ad hāc materiam vide. q. quam ponit. d. Iaſ. in. l. fi idem cū eodē. in prin. col. iij. ff. de iurisdi. om. iudi.

b ¶ Oblatum. Ad de videndū, quod voluit Old. consi. xxxiiij.

ZACHARIAS.

c ¶ Exponere vēnale. Imò & vendere eo non requisito: dūmodo adhibeatur contractui clausula, saluo iure domini: vt per Bal. in. c. j. §. donare. in vlti. col. in ti. qualiter olim feu. potest ali. & in. add. ad Spe. in tit. de loca. ver. nunquid. & in ti. de pace cō stant. §. libellariæ. col. xxv. Feli. in. c. quæ in ecclesiarū. col. xxx. §. de consti. & Lud. Rom. sing. cccl xxj. in. ci. emphiteota nō potest alienare. & sin. xxij. incipi. tu habes, q̃ si vasall⁹.

Anto. Franſ. ¶ Ad hoc quod dicit de emphiteota alienante irrequisito dño, vide Iacob. Alua. in. c. j. de proh. feu. alie p̃ Fed. vbi dicit quòd valet talis alienatio, si fiat saluo iure dñi. quod intelligo verū, nisi fiat traditio: quia tūc nō sufficit apponere illā causā, saluo iure dñi: nisi addatur alia clausula, & aliter nō nec aliomō. ita Bal. in. c. j. in. §. fi. in. j. col. quæ fuit prima ca. be. amir. & vide Bal. in. c. j. in. §. hic quoque in pe. col. in ti. de fuc. feudo. & vide Paul. de ca. in consi. cxxxvj. & Flo. in. l. tria onera. in §. fi. ff. de ſer. ruſt. prædio. vbi dicit, quòd potest vendere dominoirrequisito, si acceptet eam pro se. vel alio, cuicunque velit eam concede-

re.& de materia vide per nouiſ.in.l.eam.C.de iure emphi. Adde tamẽ, quòd licet regulariter non poſsit vendere, poteſt tamen exponere rem venalem, vt per do. Abba. poſt do. Ant. in.c. potuit. de loca.

a ¶ Emphiteota poteſt purgare moram. Adde, ꝙ cautela eſt vt nõ poſsit purgare morã ſecundũ do. Bar. Cæpo. in cautela. cxxxiij. quòd dominus ſtatim elapſo biẽnio, vel triennio proteſtetur etiã abſente emphiteota, quòd nõ intẽdit ipſum habere amplius, ꝙ liuellario. quia tũc nõ poteſt ampliꝰ purgare morã, niſi celeri ſatisfactione: aliãs non facta proteſtatione bene poterit purgare moram. & ita dicit ſe intelligere hoc. c.

a purgari[a], etiam in diſpoſitiõe pœnali: ſed poſſet dici, ꝙ hæc pœna nõ cõmittitur ipſo facto ſed relinquitur voluntati dñi: vtrum velit ex hoc repellere emphiteotam: nõ autẽ ex nõ ſolutione diſſoluitur emphiteoſis ipſo facto: vt patet ibi: *iuſtè potuiſſet expelli.* quod ſentit hîc Inno. vbi autẽ quis incideret in pœnã ipſo facto, non poſſet regulariter ſibi conſulere etiã celeriter. pro hoc vide bo. tex. in.c. licet. de ſuppl. neglig. prælato. vbi patet quòd ſi habẽs collationẽ beneficij nõ cõfert intra ſemeſtre: nõ poteſt poſteà cõferre etiã ſi incõtinẽti vellet prouidere: quia ius eſt alteri quęſitũ. Et de hac materia an & qñ mora poſsit purgari, vide quod no. in regula mora, de regulis iu. in vj. plenè per legiſtas. in.l. ſi inſulã. ff. de verb. obli.

¶ In gl. j. in ſi. not. primò ex gl. quòd decretalis debet tractare materiam cõpetẽtem rubro: aliãs non eſſet congruè ſituata. ¶ Secundò nota ex glo. ꝙ in contractu emphiteotico, debet aliquid dari in prin. Dicunt tamẽ cõmuniter doctor. hoc non eſſe neceſſariũ. Ad hoc: quod habetur in authẽ. de aliena. & emphiteotico. circa princi. & per Cy. & alios in l. j. C. de iure emphiteo. ¶ † Extra gl. aſsignãtur multæ aliæ
7 differentiæ inter contractũ iſtũ & cõtractum locationis, ſeu emptionis, & venditionis. quas vide in Specu. eo. tit. §. nunc aliqua. poſt princ. & ibi tractatur vnde habuit originẽ ille cõtractus: & naturam illius ponit ibi Specul. vltra centũ & ſexaginta quæſtiones de materia huius contractus. & inter cæteras differentias dicunt aliqui, quòd in iſto contractu requiritur ſcriptura per legẽ primã. C. de iure emphiteo. quod ſentit ibi gl. & expreſsè hîc Ioan. and. ſed Bar. ibi dicit hoc nõ eſſe neceſſarium: quia cõſuetudo habet oppoſitũ. hoc etiã ſequitur hîc do. Anto. & vide caſus, in quibus requiritur ſcriptura, in gl. no. in .c.j. de cenſi. li. vj. Et eſt propriè emphiteoſis contractus, per quẽ transfertur vtile dominiũ in emphiteotã, retento dominio directo apud ipſum dominũ: & aliquid ſoluitur ſingulis annis ipſi dño. l.j. ff. ſi ager vectigal. & eſt emphiteoſis nomẽ græcum: & latinè idẽ eſt quod melioratio. Et ſic dicetur quòd emphiteota recipit rem meliorãdã: & hic dicitur in tex. eũ vendere poſſe meliorationes ſuas & ius emphiteoticũ ſibi competens. ¶ † In gl.
8 in verſi. *alijs vendere.* in fi. not. glo. nam Vinc. & quidam tenuerunt cõtrarium. ſed Cy. in. d. l. fi. & Io. an. hîc, ſequuntur hanc vltimã opin. gl. & mouetur Io. and. hac ratione. nam venditor habet ſolùm ad precium affectionem: vnde ſatis eſt ſibi ꝙ precium conſequatur à domino: & ideo cùm nullum intereſſe poſsit prę

b tendere. argum. in. l. numis. ff. de in litem iurand. voluit ius: vt potius vendat domino, quàm extraneo. Sed in donatione donator habebit reſpectũ ad perſonã. Nam fortè vult donare vni propter merita ſua: vel vt illũ ſibi obliget. quæ ratio ceſſat in domino, ꝙ non habet illam affectionem. ſed Bart. in. d. l. fi. tenuit contrarium dicit enim ꝙ licet emphiteota fiſci ſeu reipublicæ poſsit donare. non tamen emphiteota priuati [b]: quia fiſcus poteſt ius ſuũ petere à quacũque perſona. & ſic loquitur. l. prꝫalleg. in gl. ſed priuata per ſona non poſſet petere penſionem à donatario cũ nõ contraxerit cum eo: ſed habet neceſſe agere rei vendicatione. ¶ Aduerte quia tenendo hanc opi. Bar. poſſet dici, quòd emphiteota eccleſiæ poſſet alij donare: quia eccleſia cõparatur fiſco in priuilegijs ſuis. iuxta no. in. c. j. de in integ. reſtitu. & in. l. fina. C. de ſacroſan. eccle. ſed poſſet attentari generaliter, ꝙ opi. huius glo. ſit verior ſaltem qñ fit cũ conſenſu domini, ſeu cùm donatur ſaluo iure domini. Nam res tranſit cũ onere ſuo. ad hoc. l. vect. ff. de pig. & c. ex literis j. de pig. Et vide de materia per Spec. in .d. §. nunc aliqua. verſic. cviij. vbi refert opi. quòd emphiteota eccleſiæ nõ poteſt alteri donare: quia non poteſt alienare rẽ eccleſiæ ſine ſolẽnitate. ſed hæc opi. reprobatur hîc per Io. and. quia nõ alienat hoc caſu ius eccleſiæ, ſed
9 ius cõpetẽs emphiteotæ. ¶ † Et adduco pro prima concluſiõe hãc rationẽ: vbicunq; prohibẽt venditio, facta cõmemoratione precij, intelligitur de alta ſpecie alienationis: vt probatur in. l. fi. C. de præd. curia. lib. x. Sed in iſto tex. & in. l. fi. eo. tit. fit cõmemoratio precij: ergo debet intelligi de vẽditiõe ſtrictè ſumpta. & per hoc
10 infertur, ꝙ poſsit alteri legare, vel cũ alia re permutare. ¶ † In glo. in ver. *prohibentur.* in fi. no. gl. ꝙ eccleſia cẽſetur prohibita ab emptione rei emphiteoticariæ priuati: quaſi ſit longè potentior, quàm ſit priuata perſona. vnde deteriorare tur cõditio dñi ſi fieret alienatio in eccleſiam. Et dicunt quidam, ꝙ ſi res emphiteoticaria priuati donaꝰ: vel legaꝰ eccleſiæ: ſolũ debet inde recipere preciũ, & nõ tenere cũ prꝫiudicio dñi. Et pro hac ratione dicit Hoſt. ꝙ eccleſia deberet excipere perſonas ſeculares à cõſecutiõe ſuæ emphiteoſis, ſicut perſonæ ſeculares excipiũt eccleſiam. tñ in hoc nõ perſeuerat: ſed concludit ꝙ illæ perſonæ cẽſentur prohibitæ, ex quibus conditio dñi poſſet deteriorari: vt quia ſunt longè potẽtiores illo, cũ quo eccleſia cõtraxit: vel longè pauperiores: & ſic etiam fœmina cenſetur prohibita. Et vide quod habetur. C. loca. l. curiales,
11 & l. milites. &. in. x. colla. de feu. alie. vbi vide. ¶ † In gl. in ver. *biẽnium.* no. bene hãc gl. quia hæc clauſula: *rato manente pacto.* frequẽtatur hodiè in multis cõtractibus, & ſolùm operaꝰ reſpectu ſeruãtis cõtractũ. Nõ enim poteſt ſe fundare ex cõtractu, qui venit cõtra illũ. arg. in regu. ex eo. de reg. iur. lib. vj. & idem quod iſta glo. tenent Cyn. & gl. in. d. l. ij. & cõiter ſequũtur docto. & ſic intellige
12 no. in. c. dilecti. de arbit. ¶ † In gl. in ver. *celeri.* in fine. Inn. dicit ꝙ celeriter dicitur ſatisfacere, ſi exactus in iudicio, vel extra ſoluit ſi ne præfixione termini. & multò celerius, ſi nullã expectat interpellationem: ſed ſponte ſoluit. Hoſt. conſuluit: vt non expectetur requiſitio. Et mihi multũ placet opi. huius gl. nã illa verba poſita in tex. ibi: *ſibi conſulere ſtuduiſſet.* denotãt, vt ſine aliqua requiſitione ipſemet ſibi celeriter cõſulat. & ideò bonus iudex arbitrabitur, qñ dicitur celeriter ſibi prouidiſſe poſt bienniũ: dicitur eñ modicũ tẽpus: vt dicitur in gl. & vide in. l. ſi ita quis. §. ſi iactura. ff. de verb. obliga. vbi tex. dicit ſtatim. & ibi dicitur, ꝙ cõiter iudicis arbitrio
13 relinquitur. & vide, quia ille eſt opti. tex. in materia. ¶ † In. glo. in ver. *potuiſſet.* ibi: *ſine authoritate iudicis.* iunge hic finem gl. vbi dicit, quòd licet dominus poſsit propria authoritate expellere emphiteotam[c] eo caſu, quo non ſoluit per biẽniũ: nõ tamen hoc poteſt ſi vendidit eo irrequiſito: tũc ſic etiã debet adiri iudex. Et pro hoc facit, quia ex ſola venditione non videtur emphiteota incidere in pœnã: ſed ſecuta traditione: ſecundũ quoſdam. Et ideò cum non poſſet rem tradere nõ poſſet expelli propria authoritate domini: & ſi in alium tranſtulit, non debet expellere extraneum authoritate propria. arg. in. l. in ſingulis. ff. de reg. iur. & in. l. colonus, ff. de vi & vi ar. & ita loquitur Accur. ſicut iſta gl. in. d. l. fi. ſed Cy, poſt Accur. ibi dicit hoc verũ eſſe in emphiteota: ſed in colono poteſt admitti: quia colonus non habet ius in re, meritò poteſt expelli propria authoritate, ſi non ſoluit debito tẽpore: vt in. c. præce. ſed emphyteota habet ius in re: vt in. l. j. ff. ſi ager vectigal. & hoc hodie

c ¶ Emphiteota non ſoluendo per hoc nõ cadit ipſo iure, ſed poteſt expelli. & ideo tertius non poſſet opponere, tu nõ ſoluiſti, ergo cecidiſti: cũ ipſo iure nõ cadit. tex. eſt hoc, vbi emphiteota poteſt purgare moram: quod non poſſet, ſi ipſo ire caderet, per iſtum tex. &. ſ. eod. c. proxi. in vlti. col. & tex. in verſi. volentibus. in. §. ſcire. & in auꝰ. de non alie. & in. ij. in ver. volenti. & in ver. ſi voluerit. & ibi Bar. & Bal. & omnes notãt. C. de iure ẽphi. de quo vi deas ibi plenè & copioſè p. do. Iaſ. de May. vbi multa alia alle. ad hoc in. v. no.

ꝟ SEB. SAPIA. Expellere emphiteotam. Vide Are. in. l. cũ poſsidere,

§. qui ad nũdinas. colũ. x. ff. de acquir. poſſeſ. & in conſi. xxj. inc. diligenter & maturè, circa fi. Alex. in conſil. cxxxj. in cauſa & lite vertente. col. vlti. in. iiij. volum.

a ¶ Et ibi vide per Bal. & omnes: & præſertim per. d. Iaſ. de Mayno. in vij. nota. Quid autem in colono & inquilino priuati: nunquid ſi ceſſant ſoluere, & per hoc expellantur, perdant meliorամenta? dic, ꝙ nõ. text. habes valde not. l. colonus. ff. eo. in princ. & ibi gl. Bart. & alij. & in. l. dominus. §. j. & ibi Bart. no. ff. eo. Et ratio diuerſitatis inter emphiteotam eccleſiæ, vel priuati ex vna parte, & colonum ſeu inquilinum ex alia: Bar. to. in. d. l. colonus. in fine princ. aſsignat rationem vnam breuibus verbis, ꝙ emphiteota modi cauſa penſionem ſoluit.

Quam rationem declara ſecundum Pau. de ca. ibi, ex qua inferebat do. Iaſ. de May. præceptor meus, dum legeret. l. qui res. C. de fac. ſan. eccl. ꝙ idẽ eſſet in conductore ad longum tempus, vel in perpetuũ: qui ſi expellatur, non perdat meliorամenta: quia illa ratio Bart. & Paul. quæ eſt in emphiteota perdẽdi meliorամenta, ceſſãt in iſtis.

Anto. Franciſ. 15 ¶ Circa hoc, an emphiteota non ſoluens canonem intra tempus debitũ, nec aliter purgans moram, & propter hoc cadat iure ſuo vtili: poſsit: nihilominus petere melioramenta, quæ facta ſunt in fundo emphiteotico. vide Barto. in. l. emptor. ff. de rei ven di. & in. l. j. de ſupern. & habetur 16 hoc hodie non debet propria authoritate expelli. facit quod in ſimili no. in. l. creditores. C. de pig. & hæc opi. tutior eſt: maximè propter ſcandala, quæ inde ſequi poſſent. Nunquid autem hoc caſu emphiteota perdit melioratio-
ꝟ nes ſuas? Dicas, quòd ſic. x. q. ij. *c. ea enim. §. * hoc ius. ver. qui rem. & in. l. ij. C. eod. ¶ In ead. ibi: *& ſi vnus ſit ſacerdos.* not. glo. ſingu. in eo,
14 quod innuit, † quòd reſpectu locationis, ſiue alienationis, vel alterius contractus tantam potestatem habet rector capellæ ſolus, quantam habet prælatus eccleſiæ collegiatæ cum collegio: ſed quo ad principalẽ. q. huius gl. concludit de latius capiendo no. hîc. & in. d. l. fi. Quòd autem dominus primò expulit: & poſteà petit pẽ ſionem præteriti temporis. & poteſt: quia tenetur emphiteota ſoluere pro præterito tempore: vt in. d. verſi. qui rem. Aut prius recepit penſionem. & poſteà vult expellere: & tunc ſi recipit penſionem pro tempore, poſt moram contractam, nõ poteſt expellere: quia videtur renũtiaſſe iuri ſuo, per actum contrariũ. ar. in c. ſolicitudinẽ. de ap. At recipit pẽſionem pro præterito tempore: & ſi cum proteſtatione ſaluũ ſit ius ſuum in expellendo, & poteſt expellere: quia nulla contrarietas hîc reſultat: cũ poſsit vtrũq; hoc facere: vt etiam. §. dixi. Aut non fuit proteſtatus, ſed ſimpliciter recepit
ꝟ penſionem præteriti temporis. & hîc ſunt opiniones. Quidã tenuerunt, ꝙ non poſsit expellere, quaſi volucrit dominus pati illã moram ſuam purgare: vt dicit iſta gl. & tenet Cy. in. d. l. ij. Alij contra, quia non eſt iſte actus contrarius intentioni ſuæ. Et hãc opi. credo verioré de ſubtilitate iuris: quia in dubio nõ, præſumitur quis velle renuntiare iuri ſuo: vt in. c. ſuper hoc. de renuntiat. & .l. cum de indebito. ff. de prob. Ex quo ergo receptio penſionis neceſſariò non infert dominum voluiſſe approbare emphiteotam: non debemus præſumere hoc in præiudicium domini. Sic in ſimili dicit gl. ſi trado tibi pecuniã dicendo tolle: nõ præſumitur ſimpliciter donatio, ſed potius mutuum, vel depoſitum: niſi aliud ſuaſerit qualitas perſonæ: vt dicit gl. fin. in. l. cum quid. ff. ſi certet. Ita in propoſito non debet præſumi, quòd dominus voluerit approbare emphiteotam: ſed potius capere pecuniam ſibi debitam, facit quod in ſimili habetur in. c. cum M. de conſti. & quod no. glo. inſti. ſi quadru. pau. fe. di. in fi. & Inno. in. c. fi. de. col. dete. & reſpectu eccleſiæ non videtur glo. verum dicere, quia non videtur in hoc differentia inter eccleſiam, &
15 priuatum. ¶ † Vnde ſolus prælatus in hoc poteſt præiudicare eccleſiæ: quia non tractamus hîc de alienando, ſed de non acquirendo. Nam vt. §. dixi, emphiteota non cadit ipſo facto à iure ſuo: ſed poteſt repelli. vnde ſi prælatus recipit penſionem, pro futuro tempore, non dicitur alienare: ſed eccleſię non acquirere, & in non acquirendo ſolus Prælatus poteſt conditionem eccleſię facere deteriorem. vide bo. gl. xv. q. j. c. vltimo. ſentit Inn. in. c. ij. de donat. & in. c. quoniam. de deci. ¶ In ea. gloſſ. ibi: *clade, vel caſmate perierit. &c.* No. gl. vſq; ad fin. clades propriè eſt peſtis, vel interemptio per gladiũ. ſed hîc ponitur pro quadam interemptione. Caſma verò ponitur pro terremotu, ſeu fractione. ¶ † Ex iſta gl. habes duas cõcluſiõe,

De rerum permutatione, Rub.

¶ Continuatur ad præcedentia hoc ordine. Suprà viſum eſt de emptione & venditione. Item de quodam contractu emptioni vicino, vt de locatione: mox ſubijcit aliũ contractum emptioni proximũ:
b vt eſt[b] permutatio. Et hoc nomen permutationis eſt multum generale. nam conuenit omnibus rebus, quę inter hominum manus verſantur. & propter hoc nõ habet nomẽ ſpeciale: ſed remanſit in ſuo genere: quia plura ſunt negocia, ſeu res, quàm vocabula. l. natura. ff. de præſcrip. verb.

ꝟ SVMMARIVM.

1 *Permutatio inter rẽ Principis & eccleſiæ licita eſt: dummodo eccleſia recipiat rem meliorem, vel æqualem. 2. etiam Prælato contradicente, qui*

per glo. &. d. in. d. auꝰ. qui rem. de facroſan. eccl. & per Bar. in. l. colonus. in prin. ff. loca. vbi dicitur, ꝙ repetit vtiles expenſas factas quando emphiteoſis finitur ob canonem non ſolutũ. & hoc ſine dubio per Archi. in colono. In emphiteota autẽ eſt maius dubium. & dicitur, quòd emphiteota non repetit melioramenta, ſiue ſit emphiteota eccleſiæ ſiue priuati: maximè qñ in inſtrumento eſt appoſita clauſula ad meliorandum: aliãs ſecus: vt per Bald. in. c. j. C. de iure emphyteo. & in. l. ij. C. de rei ven. & per Paul. de caſt. in conſi. cxxxvij.

ꝟ SEB. SAPIA. ¶ Ad quæſtionem. Hanc quæſtio. ponit Rap. Comẽ. in. l. interdum. §. quod ex naufragio. ff. de ac quir. poſſeſ. Per. de Anc. in conſil. lxxxvij. inci. præmiſſa facti ſerie. Iaſ. in. l. j. col. xxj. ver. extra gl. quærunt do. ff. C. de iure emphyteo.

b ☞ Quam eidem perſimilem dicit Bal. in. l. ij. C. eod. differunt tamen inter ſe modis permutis: vt traditur in. l. j. ff. eod. Et ibidem glo. fi. quintã adijcit ex Pedio differentiam. Quibus autẽ modis inter ſe cõueniant, habes gl. quæ id plenè tradit in. l. ij. eo. in gl. fin. vbi inter alia, num bonæ fidei contractus ſit permutatio. Et aduerte, ꝙ licet vbi res pro re datur, annumeretur etiam ad æqualitatem ſeruandam pecunia, non deſinit eſſe permutatio: vt. l. fi in emp. ff. de cõtrahen empt. vbi Bart. & in. l. j. ff. eo. in qua etiam habet locũ euictio; l. ſi permutatiõis. C. de euict. & ibi Bal. Et de materia

permutat. habes de pœni. dist. vij. c. qualitas lucri. & x. q. ij. C. hoc ius porrectum.

a ¶ Si princeps. Dicit hîc. d. Barto. de be. quòd pluries allegauit istũ tex. pro singulari secundum intellectum Ioan. And. hîc: sed quòd postea reperit, quòd ad idem est tex. in auth. sed & permutare. C. de sac. sanc. eccle. canonizata x. q. ij. hoc ius porrectum. in ver. sed & permutare. quę versic. alleg. etiam glossella. ij. hic.

b ☞ Bartol. tamen expositionem gl. in auth. de non alienand. aut permut. reb. §. finimus. sequitur: vbi ait speciem eiusdem §. hoc capite proponi & contineri. Et quanquam hîc videatur iuxta mentem Pontifi. loqui pro expositione tamen gloss. facit gloss. in. ij. dist. cj. Et de Annotatione & pragmat. sanct. habes not. glos. in. c. dicenti. xxv. q. ij.

c ¶ Casus. quibus res ecclesiæ licitè alienari possunt.

ad hoc potest cogi. 4.

Princeps, quis propriè dicatur? vide remissiuè.

Imperator nil habet facere in bonis, etiam temporalibus ipsius ecclesiæ.

Permutatio inter rem ecclesiæ & rem alterius ecclesiæ, valet etiam data æqualitate rei: & ratio potest esse, quia priuilegiatus non vtitur. &c.

CAP. I.

a SI Princeps [a] voluerit rem immobilem sanctis locis præstare, & accipere ab eis aliam immobilem: eoq; modo de cõmuni voluntate permutationem contrahere liceat. ¶ †Princeps potest rem ecclesiæ immobilem permutatione acquirere data re meliori vel æquali. & in hoc quod dicit æquali, est casus notabi. Primò quæstio. Secundò solutio. ibi: *liceat*. ¶ Casus literalis. Quæsitum fuit in concilio, vtrum ecclesia posset rem immobilem permutare cum Principe: statuit concilium q; si Princeps voluerit permutare rem immobilem cum sanctis locis, & ab eis rem immobilem accipere: & de communi voluntate permutationem facere, hoc licitum sit: dummodo causa rationabilis hoc exposcat. & res quam Princeps præstiterit, maior fuerit, vel saltem æqualis: & super hac permutatione Principis pragmatica sanctio promulgetur. Ber. ¶ †Not. j. vnum casum nota. secundum communem intellectum, in quo fit permutatio cum ecclesia, cessante necessitate, vel vtilitate ipsius. Satis enim est, quòd ecclesia non deterioretur, & hoc est inductum in fauorem Principis. & intelligunt doctor. de Principe, id est Imperatore, qui ecclesiam muniuit multis priuilegijs. Ideò non fuit magnũ hanc compensationem ei tribuere. Vide glos. in cle. vnica. de baptis. quæ tractat, quis propriè dicatur Princeps. ¶ †Not. ij. quòd Imperator non potest disponere de rebus ecclesiæ etiam temporalibus. vnde permutationem contrahere non potest sine voluntate ecclesiæ. ¶ †In glos. in ver. *rationabilis*. ibi: *vtilitas ecclesiarum*. vult glossa, quòd sine vtilitate ecclesiæ, non debet fieri hæc permutatio. sed doct. cõmuniter contra. imò videtur gl. contra tex. qui non requirit vtilitatẽ ecclesiæ: sed fundatur super fauore Principis: & solùm requirit equalitatẽ rei: cũ qua fit permutatio rei. Et ad tex. qui nõ requirit rationabilitatẽ causæ, respondetur, q; potest intelligi de causa, ex qua mouetur Princeps ad permutandũ: puta, quòd ecclesia habens prædium prope palatium Principis, quod est sibi necessarium ad palatium ampliandum: vel quid simile. Et plus dicunt hîc doctor. quòd si Prælatus non vult consentire huic permutationi, potest compelli per superiorem: argu. c. nullus. de iurepatro.

e ¶ †Aduerte, quia simile priuilegium habet quilibet Rector cuiuslibet ecclesiæ: vt possit permutare cum ecclesia data æqualitate ipsius rei: vt est casus no. xij. q. ij. c. si quis qualibet. cũ c. præcedenti. regulariter autem procedit dictum glo. ¶ In glo. fi. in fi. *vel*[b] *pragmatica sanctio*. ponitur hîc pro quadam annotatione, seu significatione, quam facit Princeps super permutatione. & requiritur hoc non ad substantiam permutationis: sed potius ad excusationem ecclesię, si diceretur sibi, quòd distraxit rem ecclesiasticam.

SVMMARIVM.

1 *Permutatio facta de re ecclesiastica nõ seruata solẽnitate, potest reuocari.*

2 *Permutatio inconsultè facta dicitur illa, quæ non fuit facta in casu licito.*

CAP. II.

MT commutationes rerum ecclesiasticarum, quæ ab antecessore inconsultè factæ sunt. ¶ †Breue est, & potest sic summari, quo ad mẽtem. Permutatio rerum ecclesiasticarum facta in casu non concesso, seu non obseruata solennitate iuris, est reuocanda per successorem. hoc dicit, & est text. not. ¶ †Nota ibi: *inconsultè facta*. quòd permutatio facta consultè non potest reuocari per successorem. Idem in quolibet contractu inito super rebus ecclesiæ: vt tit. ij. §. de preca. Et dicitur permutatio facta inconsultè, quæ non fuit facta in casu licito. Et qui sunt casus [c] liciti, not. xij. q. ij. in summa. & habuistis duos casus. §. c. proxi. Idem si non seruatur solennitas iuris. xij. q. ij. sine exceptione. & in. c. j. de rebus ecclesiæ non alien. libro. vj.

CAP. III.

MAncipia. Breue est & tolle princi. c pro summario. quod autem sequitur hîc. & in. c. seq. est eius expositio. & dic sic. Mancipia ecclesiæ non debent permutari, nisi ad libertatem: vel nisi sint fugitiua, hoc dicit cum seq. ¶ Casus literalis. Quæsitum fuit in cõcilio isto vtrum mancipia ecclesiarum possint permutari cum mãcipijs laicorũ? statuit concilium, quòd mancipia ecclesiastica permutari non debeant nisi ad libertatem: ita videlicet quòd mancipia, quę dantur pro mancipio ecclesię, permaneant in seruitute ecclesiæ: & mancipium ecclesiæ in libertate perpetua maneat: quia quod semel Deo dedicatum fuit, ad humanos vsus redire non debet. Bernard. ¶ Nota primò quòd licitum est ecclesiæ possidere seruos. nam textus ille intelligitur de mancipijs Christianis: non autem Sarracenis. secundum Vincenti. & fortè motus Vincen. eadem ratione de qua in fine literæ. text. tamen iste loquitur indistinctè ad idem. xij. q. ij. cum redemptor. &. c. ecclesiasticus. ¶ Nota secundò, quòd seruus ecclesiæ dicitur homo ecclesiasticus: & vide. xij. q. ij. ecclesiarum seruos. ¶ Item nota, quòd deputatus seruitio ecclesię non dicitur deputatus ad humanos vsus: sed diuinos. ¶ Vltimò nota vnum casum, in quo permittitur alienatio seruorum ecclesiæ. quando scilicet alienatur, vt consequantur libertatem. de quo dic: vt in. c. Episcopum qui mancipium. xij. q. ij. & dixi in. c. iij. de re. eccle. non alien. ¶ In glossa fin. in fi. & dic in principe, scilicet in Papa. nam de eo loquitur capitulum ecclesiasticis. allegat. in gloss. & vltima sol. communiter tenetur. ex qua habens prælatum citra Papam non posset donare seruum ecclesię etiam ex causa renũtiationis alicuius seruitij. licet secus sit in alijs nobilibus. c. cæterum. de donation. Innocenti. dicit hoc. c. loqui de honestate & non de necessitate. Quod non videtur procedere per. c. seq. vbi dicitur hoc esse iniustum & impium. ergo non solũ est hoc honestum, sed necessarium.

SVMMARIVM

1 *Donatio facta ecclesiæ, præsumitur in dubio facta pro remedio animæ. nam omnis donatio facta ecclesiæ dicitur causa pia.*

2 *Argumentum ab absurdo validum est in iure.*

3 *Venditor alicuius animalis licet expresserit se nolle teneri, de vitio aliquo & multa expressit, postea si apparebit aliquod vitium, quod in specie non fuit expressum: ipse tenetur redhibitoria: vel etiam si expresserit in specie: & postea in genere dixit multa alia quæ non habebat. 4.*

5 *Venditio facta de equo, rescinditur si intra triduũ equus moriatur & reperiatur cor*

periatur cor habere macidum. & idem de alijs animalibus.

Morbus superueniens alicui animali empto an præsumatur antiquus vel nouus.

Actio redhibitoria & quanto minoris: an & quibus casibus competant & ad quid. vide. §. in glo.

CAP. IIII.

INiustum. Breue est & summatum fuit. §. c. proxi. ¶ Casus literalis. Idem dicitur in. c. isto q; in primo, scilicet q; mancipia quæ fideles Deo & sanctis ecclesijs pro remedio animarũ suarũ cõtulerit occasione alicuius cõmutationis in seruitutem secularium iterũ non redigantur, quia vt canon dicit seruj fugitiui solũmodo distrahi possunt: & ideò Rectores ecclesiarũ summopere caueant ne eleemosyna vnius peccatum alterius fiat, nec ad hu
1 manos vsus seruus ecclesiæ redire debet. Ber. ¶ †Not. j. q; collatũ ecclesiæ dicitur confectratũ Deo & sanctis eius. ¶ Et no. q; in dubio donatũ ecclesiæ præsumitur donatũ pro remedio animæ. & oĩs donatio facta ecclesię, dicit causa pia præsumptiuè. ad hoc. c. requisisti. de testa. ¶ No. ibi: *tantummodo permitti*. cõtra opi. Inno. de qua in. c. præce. nã ecclesia nõ permittit seruos ecclesiarum distrahi, nisi sint fugitiui. ¶ †No. ibi: *distrahi*. q; nõ solũ permutari: sed
2 etiam vendi non debent nisi eripiantur in libertatẽ: vt in. c. præce. ¶ Nota q; eleemosyna vnius quandoq; occasionaliter est peccatũ alterius: & hoc verificatur quotidiè in diripiẽtibus bona ecclesiastica. Nã largitores illarũ rerũ fecerunt illã eleemosynã: sed subtra
3 hãtes cõmittunt peccatũ. ¶ †No. ibi: *& est absurdum*. q; valet arg. ab absurdo. licet authoritas non allegetur. c. ex ore. de priuil. ¶ Vltimò no. in fi. q; honorabilius est esse sub ecclesia, & ei seruire, quã subesse temporali domino: quia in primo casu seruitur Deo, cui seruire regnare est. facit. liiij. di. multos. ¶ In gl. j. ibi: *dum est in fuga*. & est ratio, quã ponit gl. in. c. fugitiui. xij. q. ij. Nã fuga est quædam species libertatis. l. q; si nolit. ff. de ædi. edict. & in. l. quid sit fugitiuus. eo. ti. ideò sub cõditione potest vendi, si fuerit reuersus. Dicit tamen Host. q; fortè speciale est in seruo ecclesiæ: vt non obstante, q; sit in fuga potest vendi. arg. hîc in. d. c. fugitiui. Prima tamen opi. plus placet: ne per verba generalia recedamus à terminis iuris. ¶ Et no. gl. in eo, q; dicit, q; si venditur seruus fugitiuus, debet patefieri vitium emptori: ne postea fieret redhibitio. Et pro intellectu terminorũ & gl. scias, q; si venditur animal, seu alia res patiens defectũ latentẽ, cõpetunt emptori duæ actiones. Vna, quæ appellatur redhibitoria: de qua in gl. & ista cõpetit, quando emptor nõ fuisset empturus, si sciuisset illud vitiũ, vel defectum. Et per hanc
a actionẽ ex toto receditur à contractu. vnde fit redhibitio quasi reditio: quia res & pretiũ redeũt in priorẽ statũ. l. redhibere. ff. de ædil. edic. ad idẽ. l. si hæres. ff. de excep. rei iud. Alia actio appellatur quãto minoris: & ista cõpetit emptori empturo, licet sciuisset vitium. sed datur, vt fiat restitutio partis precij quanto minus fuisb set empturus, si vitiũ sciuisset: & ista actio cõpetit intra annũ[b] vtilẽ. Alia actio cõpetit intra semestre. l. ij. C. de ædi. ac. & dicũtur istę actiones ædilitiæ: quia fuerũt editę ab ædilibus. i. ab illis officialibus Romanis, qui erãt super rebus ædilibus. & statuerũt, ne res morbosę venderẽtur: & finaliter dediderũt illas duas actiones. ¶ †Sed
4 quęro de. q. no. & quotidiana: pone, q; vẽditor emptori, qui dicit
c q; vẽdebat equũ[c] cũ suis superoſsis & manganis & suis vitijs: nec volebat de aliquo teneri, facta venditiõe intra modicũ tempus reperitur, q; equus dolebat in spatula; quę dolorẽ nõ ostendebat tẽpore venditiõis: quia erat calefactus: an tenęatur? & videtur q; nõ: ex quo pactũ fuit oppositũ, vt nõ teneretur de aliquo vitio. arg. c. j. de cõmo. Cõtrariũ sentit Spe. & clarius Io. An. sentit ibi in addi. in ti. de emp. & ven. §. nũc videndũ. ver. quid si venditor. per text. not. in. l. tenetur. in fi. & l. quæro. de act. emp. Et est alia ratio: quia venditor videtur fuisse in dolo nõ exprimendo illud vitiũ in speciali. Nã in generali sermone nõ præsumitur quis velle renũtiare ei iuri, cui in specie renuntiasset. ar. in. l. sed & si quis. §. quæsitũ. ff. si quis cau. & in regula in generali. de reg. iu. li. vj. & no. in. c. vnico.
5 de cõmo. ¶ †Similis quæstio ponitur per Io. An. in eo. §. ver. quid si venditor. vbi dicit, q; si etiam venditor expresit vitium latens, tum expresit alia vitia, quę equus non patiebatur. vel subiunxit clausulam generalem: puta equus dolebat in spatula, quando non

a ¶ Minoris. Adde q; est etiam actio quanto minoris ciuilis, quæ competit nã quando quis emit equum, vel animal morbosum, sed quando emit librũ, vel vestem habens vitiũ latens. tex. est in. l. quoties. ff. de ædi. edic. & per Angel. de Are. in. §. prætorum. insti. de iure natu. Et adde huc pulcherrimè quæ scribit. d. Abb. in disputatione sua incip. stante statuto. in fi.

b ¶ Intra annum. Adde, q; hoc procedit etiã cõtra ecclesiã: quia in istis actionibus & similibus prætorijs: vt est actio de dolo, præscribit contra ecclesiã sicut contra priuatũ. ita dicit idẽ Pan. in. c. cũ causa. in. iij. co. §. de emp. & vẽ. & ibi notaui. & dicit eẽ no. pro intellectu totius titul. de præscr. sed magis pro extẽsiõe. c. de quarta. de præsc. & sic aut. quas actiones. C. de sac. sanc. eccle. poterat etiã notari ad hoc vide licet ad declaratio nem & extensionem. d. l. ij. C. de ędil. ac. cum simili.

c ¶ Equum. Adde hîc eundẽ Panor. in. c. cum contingat. in antepe. col. §. de iureiu. & do. Christof. por. insti. de suspe. tu. in vlti. col. vol. allegat etiam gl. in. l. ea, quæ commendandi. ff. de contrah. empt. vbi dixit, quòd venditor equi, qui dixit equum non ascendere arborẽ: quia non ascẽdebat põtem vel portũ: nihilominus tenetur. & Angel. de Are. in. §. prætorum. insti. de iur. nat. gen. & ciui.

SEB. SAPIA. ¶ Equũ. De hac q. vide Abb. in. c. cum contingat, char. pe. ver. non[a] casus. §. de iureiur. Angel. in. l. si quis cum aliter. ff. de verb. obli. And. si. cu. in. c. cum dilecti. §. de empti. & vend. & in consil. lvj. inci. sapienter scribit. in. iij. col. in ij. volum.

d ¶ Quidam. Vt Angel. in. l. si quis cum aliter. ff. de verbo. oblig. Et si quis dicet Angel. & isti quidem inspidè locuti fuerunt: quia ipse venditor non erat debitor ipsius emptoris speciei. sed tenebatur ad quantitatem: hoc est ad precium ipsius equi venditi mortui: ergo fundamentum Angeli nihil probat. Sed noluerunt hoc dicere, sed voluerunt dicere, quòd si venditor equi non erat debitor, nisi ipsius speciei, certè hoc est equi, qui mortuus est sine mora & culpa ipsius venditoris: ergo ipse venditor debuit liberari, cum periculum rei venditæ statim perfecta venditiõe transeat in ipsum emptorem. §. cum autem emptio. insti. de empt. & vendi. Sed Ioan. And. bene locutus fuit: vt dicit hîc iste.

a ¶ Soli Episcopo. Adde Cal. consi. vij. hoc ti. do. de R o. deci. cccxj. in nouis. hoc ti. & ibi vide an capitulum sede vacante possit resignationem accipere.

b ¶ Episcopus. An Episcopus possit compellere clericos ad permutationem beneficiorum pro necessitate: & concludit, q̃ sic. Eandem sententiam tenet gl. & ibi apertè Arch. in. c. Episcopus. de loca. vij. q. j. & vide. ŝ de præben. in. c. auaritiæ. in contrarium tamẽ facit tex. in. c. j. de re. eccle. & ibi no. Vin. post eũ. & . d. An. in. c. vlti. de postu. prel. j vl. co. & vide omnino quod not. post gl. in. d. c. Episcopus. de loca.

¶ Adde Cal. cõsi. j. hoc ti. & vide ibi quare permutatio beneficiorum fuit inuenta. Anto. Franci.

¶ An permutatio bñficiorũ possit fieri per subditos, & adid cõpelli ex cã vtilitatis, & forsan commodioris curæ, aut alterius cõmoditatis ipsarũ ecclesiarũ pmutandarũ nõ cã vtilitatis personarũ: vide Car. in cle. j. in. iiij. q. de rer. pmut. Et debet hęc permutatio fieri authoritate Epi, vel alteri⁹ superioris habẽtis potestatẽ cõferendi: vt per Car. in. d. cle. j. in. q. viij. &. in. q. x. &. xv. &. xvj. vbi etiã dicit. d. car. q̃ talis permutatio bñficiorum impedit optationẽ, q̃ forsan fieri posset ex cõsuetudie. de qua in. c. ij. de consue. lib. vj. Et adde q̃ beneficiũ patronatũ nõ potest pmutari sine cõsensu patroni: ipsa tñ permutatio, si fiat valet, sed venit annullanda: vt per. d. de R o. decis. cccx. in. c. permutatio in nouis. Adde, q̃ si pmutatio fieret. de bñficijs existentibus i diuersis diœcesibus, debet in tali pmutatiõe interuenire cõsensus vtriusq; Episcopi: vt per Car. in. d. cle. j. in. ix. q. de rer. pmu.

c SEB. SAPIA. ¶ Per superiorem. vide Fel. in. c. nihil cũ scãdalo. col. j. ver. decimò propter

d ZACHARIAS. ¶ Priuatio. Adde Moder. in. c. literis. el. j. j. de homi. & Lud. Roma. sing. suo. dccxcviij. inc. an Episcopus. & vtrum idem sit iuris in Papa. not. Imo. post Car. in. c. nisi cum pridem. col. vj. ŝ. de renun. quòd nõ. Cardi. in consil. xcviij.

e ¶ Consentire. Adde Cald. Consil. ij. & iiij. hoc titul.

e SEB. SAPIA. ¶ Consentire. Adde quòd si fiat permutatio de beneficio patronato cum alio, si Episcopus præstiterit authoritatem videlicet etiã non vocato patrono: vt per Rot. in ti. de re. permu. deci. v. in nouis. Quod declara: vt per Felio. in. d. c. cum Bertoldus. colum. vj. ver. limita quintò. ŝ. de re iudicata.

est, quid si emptor fuit minus diligens. & nõ bene pspexit? dicit no. Cy. q̃ nihilominus tenetur venditor: quia licet emptor sit in quadã culpa seu negligentia: tunc venditor fuit in dolo: quia non dixit nec patefecit vitium parũ diligenti: & dolus præponderat culpæ. l. item si obstetrix. ff. ad. l. aquil. quod not.

SVMMARIVM.

1 *Permutatio beneficiorum & dignitatum non est licita, neq; præbendarũ simplicium. 2. & soli Episcopo, vel habenti iurã Episcopalia datur facultas permutandi personas de beneficio ad beneficium. 4. & hoc propter vtilitatem beneficiorũ. 5. 6. & 10.*

3 *Simonia committitur non solum in spiritualibus: sed etiam annexis spiritualitati.*

Permutatio beneficiorũ, quo casu solet fieri ex iusta & necessaria causa, etiam inuito beneficiato? 7. 10.

8 *Episcopus potest priuari episcopatu, propter aliquod scandalum imminens: licet non proueniat ex defectu suo, debet tamẽ ipse de bono cãbio suppleri.*

Permutatio beneficiorum, licet possit ad alium quàm ad Episcopũ spectare, tamen non potest fieri sine consensu Episcopi: ille verò ad quẽ spectat habet eligere: Episcopus verò consentire.

Permutatio verò beneficiorum continet in se quandam renuntiationem.

CAP. V.

1 QVæsitum. ¶ † Præbendæ pacto præcedẽte permutari non possunt. Episcopus tñ potest de loco ad locũ permutare personas. ¶ Primò q. Secundò solutio ibi: *generaliter*. & ibi duo dicta. secũdũ ibi: *si autem*. ¶ Casus literalis. In concilio turon. statutum fuit, q̃ cõmutatio dignitatum fieri non deberet. Quæsitum fuit à Papa, vtrum cõmutatio præbendarum fieri possit: cũ hoc in concilio turon. nõ fuerit prohibitũ: vnde videbatur permissum. Respõdet Papa generaliter: verũ est, q̃ cõmutatio præbẽdarum fieri nõ potest, præcipuè aliqua pactione præmissa, quę in spiritualibus, vel spiritualibus annexis simoniacã continẽt prauitatẽ. Si verò Episcopus causam viderit necessariã poterit de loco ad locũ trãsferre personas: vt qui vni loco min⁹ sunt vtiles: alibi se valeãt vtilius exercere. Ber. ¶ † Noj. regulã, q̃ beneficia ecclesiastica, quæ possidẽ

2 tur in titulum. non possunt permutari ex sola authoritate ipsorũ possidentiũ, etiã si sint præbendæ simplices. ¶ † Not. ij. q̃ simonia cõmittitur nedũ in spiritualibus, sed in annexis. facit. c. prętereà. de trãs. ¶ † Tertiò no. vnũ casum reseruatũ soli Episcopo[a]. ſ. interpo

a nendi authoritatẽ permutationi beneficiorũ. nulli ein inferiori citra Episcopũ hoc competit, quod voluit hîc Inn. & cõiter sequ. & idẽ gl. in cle. vnica. eo. ti. Et probatur hoc in tex. in eo, q̃ generaliter prohibetur beneficiorũ permutatio, & soli Episcopo dat facultas parmutãdi personas de beneficio ad beneficiũ. Idẽ tñ intelligas de inferiore prælato habente ius Eple in beneficijs permutandis. Nã talis exercet oĩa iura Episcopalia, quę sunt iurisditiõnis: vt no. gl. in. c. j. de reb. eccle. nõ alie. Inn. in. c. ij. de trãsa. dixi in. c. significasti. de for. compe. ¶ † Vltimò no. ibi: *minus sunt vtiles*. q̃ permutatio fit aliquando ex maiori vtilitate: vñ licet quilibet beneficiatus sit vtilis beneficio suo: tñ si est vtilior in alio, potest ex hoc fieri permutatio. & clarius probatur in fi. dũ dicit: *vtilius exercere. &c.* Nã ponderandũ est verbũ, *vtilius*. nã cum sit comparatiũ, præsuppo nit suum positiũ. ſ. q̃ vtiliter prius se exercebat: licet vtilius speretur se exercitaturum esse. ad hoc. l. vbi aũt. ff. de verb. ob. ¶ † Et ad hæc adducũtur ad quæstionẽ: nũquid permutatio beneficiorũ sit permissa ex expedientia personarũ duntaxat, an verò ex sola necessitate ecclesiæ. tex. iste potest adduci pro & contra, in eo, quòd permittit ex causa necessaria. Secundò in fi. in eo, quòd ponderat maiorẽ vtilitatẽ: sed cõiter cõcluditur, quòd causa necessaria, vel vtilitas ipsius ecclesiæ, est causa sufficiens: vt hîc, & no. in. c. nisi cũ pridẽ. de renun. in. vij. q. j. c. scias. &. c. Episcopus. de loca. Expediẽtia aũt personarũ etiã sufficit: sed cõiter consideratur in minoribus beneficijs: sed in maioribus etiã ob hãc causam sæpe fiat: vt in c. ad supplicationẽ. de renũ. &. lxxiiij. dist. c. quorundã. Pone exemplum: Rector vnius beneficij nõ potest multũ proficere ibi: quia aẽr illius loci nõ est sibi sanus: vel nõ tutè viuit propter inimicitias priuatas: certè licitè permutat cũ alio, qui vtiliter in hoc beneficio residere potest: vt in iuribus præal. ¶ † Sed quæritur nunquid

b Episcopus[b] potest permutare, etiã beneficiato inuito? Io. An. ponit hîc vnũ solum verbum, in quo sentit quòd nõ. Nã super verbo personas. supplet volentes: tñ nihil allegat. Sed cõtra eum facit tex. inquãtum dat Episcopo facultatẽ trãsferendi personas de loco ad

c locũ: & nullã mentionem facit de cõsensu partium. ¶ † Ad idẽ notabile dictũ Inn. in. c. nisi. de renun. vbi dicit, quòd si scandalũ imminet ecclesiæ propter persecutiõem Prælati, pòt talis Prælatus licitè priuari per superiorẽ[c]: licet ipse nõ sit in culpa huius persecutiõis & scandali: sed propter bonũ publicum tolerãda est talis pri

d uatio,[d] dato tñ in illa bono cãbio. & trãsit hîc Io. An. cũ illo dicto. & vide latius de hoc p Fel. in tracta. permutatiõis. q. xxv. & ibi cõcludit hoc posse fieri ex causa necessaria. Quod satis placet: si aliter nõ potest ecclesiæ consuli, saltẽ per dationẽ coadiutoris. & facit quod no. doc. de postu. præl. si tñ posset prouideri per dationẽ coadiutoris: nõ puto, q̃ inuitus possit transferri: sicut dicimus de infirmo, qui nõ priuatur: licet sit impotens ad administrandũ: sed

9 datur sibi coadiutor. ŝ. de cle. ægro. per totum. ¶ † Sed dùbium est quid si collatio beneficiorũ permutandorum spectat ad aliũ, quã ad Episcopum? Sol. dicit Io. quòd tunc Episcopus permutabit cũ cõsensu illorum. vñ authoritas permutationi adhibenda pertinet

e ad Episcopum: sed habentes eligere, vel conferre debẽt cõsentire.[e] Nã cùm in permutatiõe interueniat renuntiatio: iuxta ea, quę habentur & no. in. c. vnicoj. eo. ti. li. vj. & in. c. si propter. de rescr. eo. li. ergo oportet necessariò, quòd cõsentiãt illi, qui habent eligere, vel cõferre. vide gl. in. d. cle. vnica. Quid aũt si nolunt consentire: & permutatio est necessaria ecclesiæ. vide Fed. in. d. tract. q. xxiiij. vbi cõcludit, quòd poterunt inutiles priuari: & per nouã electionẽ, seu collationem prouidebitur de dignis, velint nolint eligentes, vel habentes conferre beneficia. Et hæc. cc. huius rubricæ ponũt pauca, oportet ea dotare quęstionibus, quæ cõiter veniunt in

10 hac materia. ¶ † Ideò quæro: nunquid ipsi beneficiati possint tractare inter se de permutatione fienda? Host. cum quo trãsit hic Io. An. videtur sentire, quòd non. Dicit enim, quòd permutatio debet compleri, seu procedere ex authoritate Episcopi. sed dat remedium habenti causam permutandi: vt conferat se ad Episcopum & narret causam permutationis supplicando, vt dignetur sibi proui

dere in

aliquo loco. Posset etiã secundũ eũ dicere, meũ beneficiũ cõpeteret bene tali personæ, & suũ mihi: non aũt debet de hoc tractare cũ alio beneficiato. Et aduerte, quia hæc opin. est multũ periculosa. Nã pauci sunt, quin prius ad inuicẽ non habeãt tractatũ. & pro opi. Host. vide gl. or. in. c. cũ vniuersorũj. eo. licet contrariũ sentiat ibi Io. An. post Gof. & clarius ſ. c. vnico j. ti. j. li. vj. & gl. in cle. vnica. eo. tit. & facit ibi tex. in verbo, volentibus. in. d. c. vnico. Et hæc opi. videtur verior, vt possint habere tractatũ: nõ aũt concludere permutationẽ: sed se supponere dispositioni superioris. & vide hîc Inn. qui sentit, q̃ præbendæ eiusdẽ ecclesiæ & eiusdẽ qualitatis possunt permutari sine authoritate superioris. quod nõ videtur placere Host. nec Io. de ligj. e. c. fi. nã licet præbenda cõsistat in spiritualitate: tñ quia inhæret canonicę, nõ debet permutari sine licentia superioris. & hæc opi. videtur verior per istũ tex. quia generaliter prohibet permutationẽ præbendarum.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ quæ habentur iure proprietatis possunt adiunicem permutari: & earum possessiones: & pro minus valentibus precium suppleri. 2. 3.*

4 *Permutatio an dicatur, si ab vtraq; parte interueuenit species, tantum ab vna interuenit etiam certa quantitas.*

5 *Beneficia possessa iure proprietatis, vel in titulum, qua authoritate possunt permutari.*

6 *Iura spiritualia, an & quo casu transeant cum vniuersitate: si ipsa vniuersitas alienetur, in qua continebantur dicta iura spiritualia.*

Generalitas debet transferri ad similia.

CAP. VI.

1 AD quæstiones. ¶ † Ecclesiæ iure proprietatis possunt adinuicẽ permutari, & possessiões earũ etiã permutari possunt, & pro minus valentibus precium suppleri. Communis diuisio. Secunda ibi: *respondemus*. ¶ Casus literalis. Duæ conuentuales ecclesiæ constitutæ erant in diœcesi istius Episcopi, vtraq; illarum habebat ecclesiã parochialẽ cũ possessionibus suis. vtraq; parochialis ecclesia magis erat vicina alteri, quàm illi, cui erat subiecta. Istę conuentuales ecclesiæ volunt adinuicem permutare illas parochiales ecclesias: sed altera parochialis pluribus possessionibus abũdabat. & ideò conuentualis ecclesia, cui suberat, postulabat sibi adijci certam pecuniæ quantitatẽ: vt sic cõtractus permutationis posset ad æqualitatem perduci: quæ rẽbatur à domino Papa, vtrum licitè fieri possit? Respondet Papa: contractus fiat de parochialibus ecclesijs per se: & aliusꝰ contractus de possessionibus fiat per se: & si ratione possessionũ vna ecclesia prefertur alteri ab alia: certa sibi pecuniæ quantitas adijciatur: ita q̃ contractus

2 sibi inuicem nullatenus misceantur. Ber. ¶ † No. j. q̃ non solũ possunt permutari beneficia, quę possidentur in titulũ: vt in. c. pręce. sed etiã ea, quę habentur iure proprietatis: vt hîc. & in. c. venerabilis. de except. & dicit hîc Host. & quasi est cõmune dictum doc. q̃ qualecũq; & quantũcunq; ius habeat quis in ecclesia, potest illud cũ alio iure permutare. Nã eadem debet esse ratio de toto ad partẽ, quę est de parte ad totũ: vt in. c. pastoralis. ŝ. idem, cũ totum. de offi. deleg. l. quę de tota. ff. de rei vendic, quod no. Et ex hoc potes sumere vnã conclusionem generalẽ, q̃ beneficia & iura, quę habẽ

5 tur in eis, qualitercũq; sint, possint cũ authoritate superioris permutari. ¶ No. vlterius, q̃ nedum vnũ prędiũ ecclesię cum alio potest permutari: sed etiã omnes possessiões ecclesię simul & semel. ¶ Tertiò not. q̃ permutatio ecclesiarũ, quę fit iure proprietatis, non fundatur in personis Rectorum seu Vicariorum illarum ecclesiarũ: sed in personis illorũ, qui habent ius in ecclesias sibi sub-

3 iectas: quia ius eorum permutatur, & non ius vicariorũ. ¶ † Item

a no. q̃ ecclesia pinguior, nõ potest permutari cum ecclesia tenui, [a] vel minus pingui interueniente pecunia simpliciter ex ea parte, quia videretur pecunia data pro reditibus spiritualibus, vel pro re spirituali obtinenda: sed eo casu debet seruari cautela, quã tradit iste tex. vt pecunia suppleatur non propter reditus spirituales; sed propter ampliores reditus temporales alterius ecclesię. ¶ Vltimò no. q̃ tales contractus non debent adinuicem cõmisceri: quia potest intelligi dupliciter. Primò, q̃ cõtractus sint separati, quo ad animũ, & quo ad verba: vt pro se permutãtur ecclesiæ sine possessibus: & per se possessiones sine ecclesijs, addita certa quantitate pecuniæ: vt veniatur ad æqualitatẽ permutationis. iste intellectus est tutior. Secũdus intellectus, q̃ contractus sint separati quo ad animum: vt pecunia detur, nõ in cõpensatione rerum spiri

4 tualiũ, sed temporaliũ. ¶ † Et ex his infertur ad vtilem quæstionem: nunquid dicatur permutatio, [b] quando ex vna parte interuenit species, & ex alia interuenit species cũ certa quantitate pecuniæ. Nam videtur primò, q̃ non sit permutatio, sed potius emptio: ex quo interuenit preciũ consistens in quantitate. l. j. ff. eo.

a & in. l. j. ff. de contrah. emp. In contrariũ facit, q̃ ex vtraq; parte interuenit species: ergo est permutatio: vt in. d. l. j. de rer. permu. & in. l. j. ff. de contrah. emp. & iste tex. est multũ nota. in materia. Et facit, vt dicatur permutatio: tamẽ, quia tex. expresè appellat istam permutationem, licet ex alia parte interuenerit species cũ quantitate. Tum, quia istud. c. est positum sub rub. de rer. permuta. ergo magis participat de permutatione, quàm de emptione. Simile mo dum argumentandi ponit gl. in. c. potuit. ŝ. tit. proxi. ¶ Varij in hac quęstione varia dixerũt: sed concludendo, dic primò inspiciendũ animũ contrahentiũ. Si enim principaliter intendũt permutare: erit permutatio: licet pecunia

5 accessorię accedat: vt perueniatur ad rei æqua b litatẽ. & ita iste tex. debet intelligi. facit. l. semper in stipulationibus. de reg. iur. & hanc opi. tenuit Io. An. hîc. & Bar. in. l. Arist. ff. de dona. vbi ad hoc allegat istũ tex. Si aũt non apparet de animo contrahentium, recurre ad coniecturas. Si enim precium maius sit, quàm res data: præsumendum est, q̃ sit emptio. Si autẽ res sit maioris precij, quàm sit in pecunia: erit permutatio. arg. c. q̃ in dubijs. de consue. eccles, vel alta. facit regula in obscuris. de reg. iur. libr. vj.

¶ Faciunt ad quæstionem. Papa comisit cuidã Abbati, vt posset vendere de possessiõibus monasterij vsq; ad certam quantitatem pecuniæ. Abbas vendit recepta certa pecunia, & certa petia terræ. Dicebatur q̃ nihil egerat: quia ista erat permutatio ex quo recepit certa petiã terræ: & ipse non habuit potestatem permutandi, sed vendendi. Cõtrarium est dicendum per supradicta: quia interuentio speciei, quæ accessoriè venit: nõ alterat naturã venditiõis: sicut interuentio pecuniæ nõ alterat naturã accessorię permutatiõis. Facit etiã pro statutis, quæ exigunt gabellam pro contractu emptionis.

5 ¶ † In gl. ij. ibi: *authoritate superioris*. Aduerte; quia alio respectu interuenit authoritas superioris, quando permutantur beneficia possessa iure proprietatis, quàm quando sunt possessa alia via, ſcilicet in titulũ. Nã in primo casu authoriras exigitur propter alienationem iuris ecclesiæ, quæ interuenit in permutatione. Nã regulariter iura ecclesię nõ alienantur sine authoritate superioris: vt in. c. nulli. de reb. eccle. non alie. & in. c. sine exceptione. xij. q. ij. In secundo casu interuenit authoritas; quia beneficiũ nõ potest obtineri sine titulo. regula. j. de reg. iur. li. vj. Itẽ vt purgetur omne vitiũ simoniæ, quod præsumi posset. c. quęsitũ. ŝ. eo. & c. nisi. de præb. Dico tamen q̃ in primo casu, possunt partes pacisci de permutatione ecclesia-

¶ Tenui. Adde quod voluit Cal. consil. vij. hoc titulo.

SEB. SAPIA.

a ¶ Tenui. Vide Abba. in. c. j., ŝ de cle. non resid., vbi dicit, q̃ talis permutatio præsumitur fraudulenta, vel simoniaca: qd' etiam no. Felin. in c. quia verosimile. in prin. ŝ. de præsump. post. Abb. ibi.

SEB. SAPIA.

b ¶ Permutatio. Vide Bart. in. l. j. ff. de rer. permut. & Albe. de Rosa. & Bal. in. l. quæritur. ff. de statu. homi. vbi inducunt ista ad quæstionẽ de emphitota, qui potest permutare inuito domino, sed non vendere. Quòd si permutauerit superaddita pecunia, an sit vendito: & similiter an de tali contractu in quo interuenit species & quantitas ex vna parte, sit soluenda gabella: stante statuto, q̃ de contractu permutatiõis solui debeat.

a ¶ Acceſſoriè. Ad de Ro. cõſ. cclix.

ZACHARIAS.

¶ Adde q̃ imò videtur, q̃ non veniant acceſſoriè: quia res ſacra rei prophanæ nõ accedit: vt nota. in l. a quia perinde. §. j. ff. ad Trebell. de quo tamen dic, vt notaui in apo. ad iſtum. in. c. querelã. nu. iiij. in apo. in verſ. vt in iure patronatus. j. de ſimo. Bal. conſi. iiij. volu. v. Ro. conſi. cclxviij, & ſing. lvj. inci. ſi vendo.

ZACHARIAS.

b ¶ Propria authoritate permutant. limitabis dum videtur iſte ſentire permutationẽ ſine ſuperioris authoritate factam eſſe nullã: niſi fiat de duabus præbẽdis in eadem eccleſia inter duos canonicos: vt per Cardi. in. cle. j. in iij. op. eo. ti. & Inno. in. c. quæſitũ. §. eo. titu.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quia commendatarij, Adde, q̃d dicit Abbas in. c. querelã. in prin. §. de elect. & commendatarij debẽt tenere eccleſias cõmendatas in prio ri ſtatu. refert Fel. in. c. auditis. coſtũ. iij. §. de præſcript.

d ¶ Expectantib. De quo per Fed. in tracta. ſuo permutationis beneficiorum. q. xiij. & per Do. in. c. vno. de rer. permut. lib. vj.

¶ Adde hoc, q̃d dicitur hic de ruſtico deponente falſum: an præſumatur ex dolo, vel ex ſimplicitate. vide Angel. in authent. de teſti. in. §. & licet. in. ij. colum. vbi dicit, q̃ nõ punitur de falſo. Quod intelligeverum, quando per errorem depoſuiſſet: aliãs ſecus. Vide vltra doctrinam Ioã. And. hic alle. Bald. in. l. ſcriptura. in vlti. col. C. de fi. inſtru. vbi dicit, q̃ ruſticis & fœminis cõtrariantibus ſibi in teſtimonijs non parcitur. Non em excuſatur ruſticus à vero dolo: licet excuſetur à dolo præſumpto: vt per Bald. no. poſt gloſ. in. l. cum allegas. in. iiij. op. C. vſur. & vide Bal. in rub. C. de rerum permu. in verſi. itẽ quare. vbi dicit, q̃ ruſticus præſumitur ſe obligare ex quadam ſimplicitate, etiam ſi obligetur periurium. à quo tanquam captioſo debet per Epiſcopum facilè abſolui: quod ita ximè forſan procedit in ruſtic. quõ fagace: vt per glo. & Bar. in. l. ſi quis in tantam. in. iij. colũ. C. vnde vi. & ibi etiam per Bal. in. j. colum. & per Alexã. in. l. iuſtè. ff. de acquir. poſſ.

SEB. SAPIA.

a ¶ Simplicitati. In quibus ruſtici excuſentur, tradit Bal. in. l. quicunq; ver. xij. nota. C. de fer. fug. Deci. in. c. ſuper literis, colũ. iij. in gl. in ver. ſimplicitatem. ſ. de reſcrip. & Ias. in. l. iuris. C. qui admit.

b ¶ Et vide. Et ad. de Anto. de butr. in. c. proxi. præcedente.

1 *Permutans dignitatem, vel beneficia ſine authoritate ſuperioris perdit illam.*

2 *Permutatio omnium dignitatum, vel beneficiorum eſt licita, dum tamen fiat cum authoritate ſuperioris. 3. 4.*

Epiſcopatus non poteſt permutari ſine cõſenſu Papæ: ſine quo Epiſcopus non poteſt dimittere ſuum epiſcopatum.

3 *Habentes beneficium in commendam, non dicuntur habere beneficium ſuum.*

Confeſſus habetur pro condemnato in cauſa ciuili: nec eſt neceſſe contra eum ferre ſententiam, ſed ſecus eſt in cauſa criminali, vbi in confeſſum fertur ſententia.

6 *Clerici in beneficijs ſuis æquiparantur vſurarijs.*

CAP. VII.

Vm olim. ¶ † Beneficia ſua perdunt, qui ea propria permutant authoritate. b In prima parte narrat proceſſum. In ſecũda diffinit ibi: *cum igitur*. ¶ Caſus literalis. Magiſter. F. Archidiaconus. & B. Præpoſitus, adinuicẽ ſuas dignitates permutauerunt propria authoritate. orta fuit poſtmodum ſuper ipſa permutatione quæſtio inter eos: propter quod partes acceſſerunt ad Papam. In cuius præſentia magiſter. F. ſponte fuit confeſſus de permutatione: ſed. B. Præpoſitus eam inficiebatur omnino: dicens, quòd ipſe Præpoſituram ſuam ſine qualibet conditione reſignauit. & poſt reſignationem prædicti magiſtri Archidiaconatum fuerat aſſecutus. Papæ auditis nincinde propoſitis, conſtitit, quòd dictus. B. permutationi conſenſit: & prædictus magiſter publicè fuit errorem ſuum confeſſus: vnde vtrunq; ſua dignitate per ſententiam diffinitiuam priuauit. Bernard. ¶ † Nota. j. quòd dignitates diuerſæ ſpeciei, ſeu qualitatis poſſunt adinuicem permutari: dum tamen permutatio expleatur ex diſpoſitione ſuperioris. Et cape in hac materia hanc concluſionem, quòd omnes dignitates atq; beneficia minora poſſunt adinuicem permutari: dum tamen ſuperioris interueniat cõſenſus. arg. hîc, & in. c. quæſitum. ſ. eo. & in. cle. vni. eo. titu. & in. c. j. eo. libr. vj. & in. c. ſcias. & c. Epiſcopus. de locat. vij. q. j. vnde Epiſcopi poſſunt permutare epiſcoptaum: ſed requiritur conſenſus Papæ: quia ſine conſenſu Papæ non poteſt Epiſcopus aliquo modo dimittere epiſcopatum. c. inter corporalia. de tranſla. præla. & in. c. licet. de regula. Abbates verò & alij Prelati inferiores, permutant cum authoritate ſupetioris immediatè. Idem dicendum in religioſis habentibus beneficia manualia. Nam antequàm priuentur, habent ius in beneficijs: & poſſunt eſſe perpetui: ſi non remouentur. iuxta nota. in cle. & ſi principalis. de reſcript. Et hanc concluſionem in omnibus prædictis tenet Fede. in contractu permutationis. ¶ † Sed dubitatur de beneficijs commendatis: nunquid poſint adinuicem permutari: & maximè vertitur dubium, quãdo commenda eſt temporalis: vt in caſu. c. nemo. de ele. libr. vj. Fede. in dicto tractatu concludit, quòd ſic: quia commendatarij habent titulum canonicum in beneficijs commendatis: vt no. gl. in. d. c. nemo. Sed dubito, an hoc dictum ſit verum: quia ſolùm habentes ius in beneficijs, poſſunt permutare: vnde. c. j. & cle. vnica. eo. ti. dicunt clericos poſſe beneficia ſua permutare. Et not. illud verbum, ſua. Commendatarij autem nõ poſſunt dicere illa beneficia eſſe ſua. Facit. l. vnica. ff. de rerũ permut. quæ dicit permutationem non contrahi, ſi ex vna parte datur res aliena. Quæſtio eſt ſatis dubia: ſed concluderem, quòd interueniente authoritate illius, qui cõmẽdauit poterit fieri permutatio: ſecus puto cum authoritate alterius. ¶ † Item dubitatur de expectantibus authoritate apoſtolica: nunquid poſſunt iura ſua adinuicem permutare. Conclude, quòd non: quia gratiæ ſunt perſonales. & non excedunt caſum expreſſum: & per conſequens nec perſonam, cui concedũtur: vt in. c. cui. de præbend. lib. vj. Item faciunt dicta iura, quæ permittunt beneficia permutari: ſed iſti expectantes non dicuntur habere adhuc beneficia, licet habeant ius ad beneficia conſequenda. ¶ Vltimò hîc quæro, quare fuerunt iſti priuati beneficijs eorum. Ex dictis Ioan. Andr. poteſt intelligi duplex intellectus. Primus, quòd ideò: quia tractauerunt de permutatione ipſorum beneficiorum. & ſic tex. ibi dicit, commutaſſent. poſſet exponi. i. de commutando tractaſſent. Vel ſecũdum eum poteſt ſecundò intelligi propriè, quòd commutauerũt illa beneficia, ſicut commutauiſſent alias res prophanas ſine authoritate alicuius ſuperioris. Iſte ſecundus intellectus doct. eſt clariſſimus. Et ratio decidendi & priuandi fuit ambitio & vacatio, quæ interuenit in permutatione. Nam vterq; ingeſsit ſe ſpõte beneficio alterius, ſed non videtur indiſtinctè verus iſte intellectus: vt aliqui ſint ita ſupini & ignorantes, q̃ credãt poſſe permutari dignitates & beneficia propria authoritate. Et maximè facit: quia ſi hoc fuiſſet verum, nõ poterat eſſe non notorium. argu. c. quanto. de tranſla. præla. Vnde poſſet intelligi iſte tex. quòd iſti inter ſe tractarunt & concluſerunt contractuum permutationis certis pactis appoſitis: vt fieri ſolet: & poſtmodum contulerunt ſe ad ſuperiorem: ſed non profuit authoritas ſuperioris propter vitium præcedens. Nam pacto in talibus inducit ſimoniam, & maximè vitium ambitionis: vt in. d. c. quæſitum. Et ex hoc datur tertius intellectus notabi. & ſing. pro quo intellectu facit iſta litera, dum iſte. B. proponeret præpoſituram ſine conditione qualibet reſignaſſe: & quòd poſt reſignationem illius magiſtri, fuerat aſſecutus Archidiaconatum: ſed fuit conuictus de contrario, quòd imò præſtiterat conſenſum permutationi. Et pondera verbum conſenſum. q. d. quòd primò concludit permutationem cum illo magiſtro: licet poſtmodum reſignaſſet. Sed illa reſignatio fuit facta cum pactione præcedenti: & ſic ſimoniaca. & eum hoc limita primam lect. nõ tamen ſufficit ſolus tractatus: vt dixi in. d. c. quæſitum. ſed ſi vltra tractatum peruenerunt ad conſenſum: tunc habet locum, quod hîc dicitur. & hæc lect. videtur magis veroſimilis. ¶ † In glo. fin. ibi: *aliquæ ſunt in pronuntiando*. Non tamen neceſſariò. nam

ſariò. nam in ciuili non eſt neceſſe ferre ſententiam: licet poſsit ferri: quia confeſſus in iure pro condemnato habetur. l. j. C. de confeſ. & vide quod no. in. c. fi. eo. titu. Sed in cauſa criminali requiritur ſententia. l. ſi confeſſus. ff. de cuſto. reo. De quo tamen dic, vt no. in iuribus præalleg. ¶ In fi. glo. vel dic, q̃ vera ratio prohibitionis eſt hæc, quòd beneficia eccleſiaſtica non poſſunt habere ſine canonica inſtitutione: vt in reg. j. de regu. iur. li. vj. quæ in permutatione authoritate propria facta non interuenit. Item notatur quædam ambitio & ingeſtio: quia vnus ingerit ſe in beneficio alterius contra. c. fi. de inſtitut. de elect. c. qualiter. & c. per veſtras.

6 de iurepat. ¶ † No. vltimò glo. in eo. quod dicit, quòd clerici æquiparantur vſurarijs. de quo vide glo. in. c. præſenti. de offi. ord. lib. vj. & plenè per Ioan. de lig. in. cle. gratiæ. de reſcrip. & per Archi. in. c. ſtatutum. eo. tit. lib. vj. & plenè dixi in repetitione. c. cum eſſes. de teſta.

SVMMARIVM.

1 *In permutatione præbendarum, ſi fuit impletum ab vna parte, ab alia non: poteſt ille, qui impleuit re ipſa, conceſſum repetere.*

2 *Permutatio præbendarum, licet ſit prohibita: tamen tractatus habitus de permutando, non prohibetur. Nam tractatus non concludit deliberatũ conſenſum. 6.*

3 *Deceptis & non decipientibus iura ſubueniunt.*

4 *Permutatio beneficiorum facta præcedente aliquo pacto, ſapit ſimoniã. 5.*

5 *Renuntiatio beneficij facta, vt conferatur alicui ex conſanguineis paciſcẽtium, tanquam ſimoniaca non valet.*

Collatio beneficiorum ſimoniaca non valet.

6 *Permutatio beneficiorum ex ſola expedientia, & vtilitate perſonarum, poteſt fieri.*

8 *Clericus, qui reſignauit beneficium in manu ſuperioris ex cauſa permutationis fiendæ cũ tertio: ſi ille tertius noluit poſteà reſignare: vel quia mortuus eſt ille, qui reſignauit, reſtituendus eſt ad beneficium ſuum cum noua tamen prouiſione.*

CAP. VIII.

1 Vm vniuerſorum. ¶ † Dicit Io. An. q̃ gratiam continet. & poteſt ſummari ſecundum eũ in ea parte, quæ continet ius hoc modo. Clerici per ſe ſua beneficia nõ permutant. vel dic latius, & ſic. Si permutatio beneficiorũ cõpleta eſt ex vna parte, & per alteram ſtat quominus impleatur, reſtituitur pars ad ſuũ beneficium, & ſecundũ hoc continet ius. In prima parte Papæ narratio. In ſecunda gratioſa prouiſio. ibi: *cum igitur*. ¶ Caſus literalis. G. canonicus ſancti Ioan. &. L. clericus cœperũt inter ſe tractare de permutatione præbendarũ ſuarũ: quã permutationem credebãt ſibi expedire. G. canonicus præbendã reſignauit illi. L. dictus. L. contulit eam conſanguineo ſuo, ſed ſuam præbẽdã, ſicut præmiſit noluit reſignare. & ſic dictus. G. ſpe ſua fruſtratus remanſit. Super hoc coram Leodicen. Epiſcopo fuit diutius litigatũ: tandẽ dictus. L. appellauit ad Papã: ſed dictus. G. ad ſedem apoſtolicam acceſsit: victus verò. L. nec iuit, nec miſit. Dictus. G. prædicta expoſuit domino Papæ. vnde ſuper hoc ſcribit quibuſdã, dicens: Cum ergo deceptis & non decipientibus iura ſubueniant: quamuis ipſi non poſſent de iure beneficia eccleſiaſtica permutare, vt ſimplicitati venia tribuatur: Mandamus quatenus ſi cõſtiterit præfatum. G. taliter fuiſſe deceptum, cõſanguineus illius, vel alius illicitus detentator amoueatur, & præb. reſtitui faciant dicto. G. Ber. ¶ † No. ibi: *tractare cœpiſſent*. arg. pro & contra. nunquid tractatus permutatiõis beneficiorũ poſsint fieri inter ipſos beneficiatos ante, quàm adeant ſuperiorem. & primò facit litera, q̃ non. Nam Papa voluit iſtis dare veniam, quia venia præſupponit culpam: vt in. c. nerui. xiij. diſt. In contrarium facit: quia Papa hîc non dãnat tractatũ: ſed dicit, q̃ non poſſunt per ſe permutare: ergo tacitè innuit, q̃ tractare poſſunt. Tractatus enim non cõcludit deliberatũ conſenſum. c. tua. de his, quę fiunt à præla. & melius in. c. fi. de his, quæ fiunt à maio. par. ca. & hoc vltimum videtur verius. Et no. hanc literã ſic intellectam. & vide quæ dixi. in. c. quæſitum. ſ. eod. Et no. aliud arg. ex litera, q̃ clerici dicuntur permutare, quando inter ſe deliberant de permutando: licet poſteà vadant ad ſuperiorem. Nã hęc præbenda fuit aſsignata, & poſteà collata conſanguineo. permutant enim quãntum in eis eſt: & in hoc fuit

3 data venia iſti clerico. ¶ † Vltimò no. indulgẽ

a dum ſimplicitati ruſticorum, & q̃ decipientibus non eſt ſubueniendum: ſed deceptis ſic.

4 ¶ † Oppo. contra literã: ex quo enim illa præbenda vacabat, licitè fuit collata conſanguineo illius: ergo poſteà non licuit illã ſibi auferri: vt in regula, factum legitimè. de reg iur. li. vj. Sol. dicit Innocen. & alij poſt eum, quòd renuntiatio non tenuit, quia ſimoniacè facta: ſcilicet vt conferatur conſanguineo alterius: nec etiam tenuit collatio: vt quia ſimoniaca. argumẽ. j. eo. c. fi. & in. j. q. j. ordinationes. vel quia ſuperior ſi erat inſcius illius pacti nõ intendebat iſti ius conferre. item in odiũ deceptoris, ne reportaret commodum de ſuo dolo: Papa voluit iſtũ

5 ad præbendam ſuam reſtitui. ¶ † No. ex prædictis, & tene menti, q̃ renuntiatio facta ſimoniacè, non tenet. Et dicitur ſimoniaca, quando fit principaliter ea intentione & pacto, vt conferatur conſanguineo ſuo: vel conſanguineo paciſcentis ſecũ: vt eſt tex. cum gl. in. c. ex parte. el. j. §. de off. delega. & in. d. c. ordinationes. No. q̃ collatio ſimoniacè facta eſt nulla: & ſic poteſt impetrari beneficium tanquàm vacans.

6 In gl. j. no. gl. quia neſcio alibi, q̃ tractatus per mutãdi eſt prohibitus inter beneficiatos. Gof. tenet contrariũ: & hoc puto verũ per ea. §. dixi. Et iſte tex. potius eſt in contrarium: quia Papa non damnat hîc tractatum, ſed conſenſum

7 deliberatum in permutando. ¶ † In glo. ij. no. glo. iuncto tex. q̃ poteſt fieri permutatio beneficiorum ex ſola expedientia, & vtilitate perſonarũ. nã. c. ad quæſtiones. §. eod. q̃ videtur hoc probare: non loquitur in beneficijs poſſeſsis in titulum: ſed iurę proprietatis. hoc autem. c. loquitur in titulis beneficiorum. & vide quod dixi in. dicto. c. quæſitum ¶ In gloſſ. in verbo, *ſimplicitati*. in fin. & ſic vult hæc glo. quòd hoc. c. in hac reſtitutione contineat gratiam cùm de ſtricto iure debuiſſet iſte priuari: vt in d. c. præcedente. & idem Innocent. & Ioan. Andr. & huic gratiæ cauſam dedit, ne alius reportaret commodum de ſua malitia. & quia ſimplicitate ductus renuntiauit, quidam volunt dicere, quòd debeat intelligi, quòd conti-

a neat ius: quia permutatio non poteſt dici ex parte vnius tantùm: hîc alter non reſignauit, & permutatio fuit completa. & ſic ſumus extra caſum. c. præcedentis. Sed in contrarium facit delictum ſimoniæ & ambitionis, quod ille commiſit reſignando beneficium ſuum: vt conferatur conſanguineo alterius. Item conſenſus præſtitus in permutatione fienda, proproductus ad actum reſignationis. & ob hoc Papa dixit veniam ſimplicitati reddendam.

8 Nam ſi legitimè omnia fuiſſent acta de iure, potuiſſet iſte redire ad ſuũ beneficium. ex quo

b alius nolebat renuntiare. & vide hîc quod notat Fede. conſi. xlj. vbi format quæſtionem de eo, qui reſignauit in manibus ſuperioris ex

causa permutatiõis fienda cum tertio: qui quidem tertius noluit poſteà reſignare: vel morte præuentus eſt. & cõcludit hunc reſtituendum de iure ad beneficium ſuum: non tamen redhibuit ſine noua prouiſione: quia beneficium verè vacauit ex hac reſignatiõe: vt no. in.c. ſi propter. de reſcri. lib. vj. & in c. vnico ℨ. eo. titu. lib. vj. contineret ergo ius, ſi nullum præceſſiſſet pactum in pactſcendo, & reſignando.

¶ Ad idem vide Fed. in tract. permutationis benef. qõ. x. & quod no. do. in. c. j. de rerum permu. in. vj. ver. quid ſi ex permutantibus.

2 ¶ Neſcio alibi. Adde Old. conſi. cclxxxiij. vbi ẽt dicit, ꝙ Papa cõmittendo cauſam monacho, videtur ſecum diſpẽſare. Antoni. Franciſ.

2 ¶ An monacho poſsit cauſa committi. vide Spe. in tit. de deleg. in. §. viij. ver. nunquid ergo monacho. & ibi per Bal. in addi. in ver. ſimplici monacho. & vide glo. in. c. cũ olim. de priuile. & vide Card. in cle. pe. in xviij. q. de reſcrip. vbi cõcluditur, ꝙ ſic, qñ Pa. ex certa ſciẽtia committit: quia tunc videtur ſecũ diſpenſare & derogare diſpoſitioni. c. ſtatuti. de reſcrip. in. vj. & Cardi. in cle. ij. de procu. dixi ꝙ monachus delegatus Papę poteſt ſubdelegare. & vide Cardi. in cle. ij. in xvj. q. de reſcrip.

3 ¶ Arbitrium & omne id, quod habet in ſe vitiũ ſimoniæ, eſt ipſo iure nullum.

4 ¶ Inſinuatione. Adde, ꝙ diſpoſitio huius decretalis nõ extenditur ad colonias ruſticorum, ſecũdum Ray. in ſum. de de ci. vltra medi. verſ. de fundo dico.

SVMMARIVM.

1 *Permutatio de ſpiritualibus ad temporalia eſt prohibita.*

Commiſſio, vel delegatio cauſæ, ſi eſt facta alicui ſub nomine dignitatis reſidenti in aliquo loco: ille cõmiſſarius, vel delegatus poteſt de cauſa cognoſcere in loco reſidentiæ.

b *Commiſſio cauſæ facta alicui ſub nomine dignitatis, non expreſſo loco, vbi reſidet: debet commiſſarius in loco, vbi habet dictam dignitatem cognoſcere.*

3 *Arbitrium & omne id, quod habet in ſe vitiũ ſimoniæ, eſt ipſo iure nullum.*

Dictio ex eo: denotat cauſam immediatam: dictio ob id, denotat cauſam mediatam & remotam.

c *Ius decimandi eſt quid ſpirituale: nec poteſt cõcedi in perpetuũ: ſed ad tempus, ſic: ex ratiõe, de qua hic.*

Decimæ ſunt de iure diuino: quia Deus ipſas ſibi reſeruauit in ſignum vniuerſalis dominij.

5 *Si fuerit datus fundus vni eccleſiæ, vt ipſa aleret dãtem in vita ſua: licet ille fundus caſmate perierit, adhuc eccleſia tenetur ab alendum.*

CAP. IX.

1 Xhibita. ¶ † Spirituale cũ temporali permutari non põt. In prima facti narratio. In ſecunda diffinitionis commiſſio. ibi: *quocirca*. ¶ Caſus literalis. Inter Abbatem & cõuentum ſancti Martini de Pannonia, ex vna parte: & Prepoſitum Albaneum ex altera: ſuper quibuſdam decimis quæſtio vertebatur. cauſa ſuper hoc cõmiſſa fuit cuidam Capellano domini Papę in vngaria commoranti. Tandem ſuper quæſtione illa compromiſſum fuit vtrinque in dictum capellanum & magiſtrum. M. tãquã in arbitros, qui taliter arbitrati fuerunt: ꝙ ſi dictus Præpoſitus obtinere poſſet à rege vngariæ decem milia ſolidorum regalium concedi monaſterio prædicto: monachi ceſſarent à petitione decimarum. Monachi dubitantes forſitan, an talis permutatio valeret, ſignificauerunt hoc domino Papæ: vnde mandauit quibuſdam quatenus ſi cõſtiterit de præmiſsis tale arbitrium decernant irritum & inane: & quicquid ſecutum eſt ex eo, vel ob id: cum permutatio de ſpiritualibus ad temporalia ſit inhabita. Bern. ¶ Nota. j. ex text. noſtro plura. Et primò ibi, *tunc in vngaria commorantem*. pro literis apoſtolicis quæ impetrantur à reſidentibus in ſtudio. & decre. nonnulli. de re ſcrip. præceſsit iſta, vt patet: quia iſta fuit Gregorij authoris huius compilationis: & illa fuit prædeceſſoris. Sic colligit Ioan. and. hîc: ſed nõ declarat ſe ad quamvtilitatem hoc colligit. Sed dic, ꝙ Ioan. And. voluit hoc ſingulariter ꝙ vbi commiſsio fit per Papam alicui expreſſo nomine, ſuę dignitatis faciendo mẽtionem, quòd reſidet in alio loco: tunc poteſt commiſſarius cognoſcere in loco reſidentiæ: quemadmodum contingit hîc in eo, quòd cognoſcit iſte in vngaria: licet non eſſet vngarus: ſed fuerit facta mentio de reſidentia in vngaria. Secus vbi nõ fieret mentio de reſidentia: quia tunc commiſsio videtur facta in loco dignitatis expreſſæ: nec extra illã dioeceſim poſſet cognoſcere de illa cauſa: vt in c. ſtatutum. § in nullo. de reſcrip. libr. vj. pone exemplum. Epiſcopus groſſetanus reſidet Senis. committitur ſibi cauſa, nõ facta mentione de reſidentia: non poterit cognoſcere extra dioeceſim Groſſetanenſem: quia in dubio non videtur deputatus extra locum ſuę dioeceſis, vel dignitatis: ſecus ſi fecit mentionem de ſua reſidentia. & no. perpetuò, quia neſcio alibi[a]. ¶ Not. ij. ꝙ arbitriũ videtur quidam cõtractus: vt in auth. vt dif. iudi. vnde quemadmodum non poteſt per viam contractus dari tẽporale pro ſpirituali: ita nec per viam arbitrij: vt hîc. Vnde Papa appellat hîc permutationem: licet hoc c proceſsiſſet ex diſpoſitiõe arbitrorum. ¶ † Vltimò no. ꝙ arbitrium continens in ſe vitium ſimoniæ, ipſo iure eſt nullum. & põdera, ꝙ omne quod procedit ex eo, vel ob id, eſt irritum. & dictio ex eo, [b]denotat cauſam propinquam immediatã: dictio verò ob id: denotat cauſam mediatam & remotam. Quod nota proſtatutis: & vide in l. liberorum. ff. de verb. ſigni. & ibi per Bar. ¶ † In glo. ſi. in ſi. no. gl. Et ratio decidendi eſt, ꝙ ius decimãdi eſt ſpirituale: ideò non recipit æſtimationem: & per cõſequens non poteſt commutari cum temporali. Item Deus reſeruauit ſibi decimas in ſignum vniuerſalis dominij. c. tuam. de deci. nõ poteſt ergo laicus[c], vel alius ſe eximere ab hac recognitione. Dicit tamẽ Bar. brix. in dominicali. q. xlix. quòd ad tempus, puta decennium, valeret iſtud pactum, etiam ſi res tradita eccleſię caſmate periret. Sed tu dic, ꝙ toleratur pactum: quia videtur initum potius ſuper fructibus, quàm ſuper iure decimandi. Nam videmus, ꝙ pro fructibus præteritis poteſt dari aliquid temporale. c. vt ſuper. de reb. eccleſiaſti. non alien. Hinc eſt, quòd locari poſſunt. c. veſtra. de locato. quia fructus ſunt quid temporale. Sed quando ſit pactum in perpetuum: tunc videtur initum ſuper iure decimandi, quod eſt ſpirituale: ideò fieri non poteſt, vt hîc: & in. c. omnes decimæ. xvj. q. vij. ¶ † Et facit, quod dixi ſi res data pro decimis perit caſmate ad. q. quidam non multum abundans alicui loco pio certum fundum dedit cum pacto: vt aleretur à loco pio toto tempore vitæ ſuæ. demum fundus perit caſmate: nunquid debeat habere alimenta? & dic, quòd ſic: quia proprietas tranſiuit in locum pium, & ſic dandum ceſsit ſibi, & non aliter. & expreſsè hoc concludit Cyn. in l. ij. C. de iure emphi.

De feudis *Rubrica.*

¶ Suprà viſum eſt de quibuſdam cõtractibus, quibus rerum dominia tranſferuntur: ſed quia per infeudationem tranſfertur vtile in vaſallum, directo remanente apud dominum: & ſic eſt ſpecies cuiuſdam alienationis: idcirco poſt Rubricas præcedentes, ſubijcitur iſta &c.

SVMMARIVM.

1 *Feudum ſi fuerit datum in pignus domino directo, non computantur fructus in ſortem, ſiue dominus fuerit laicus, ſiue eccleſia. 5.*

2 *Mutuum poteſt inire eccleſia, & pro eo pignus capere, etiam ceſſante vtilitate eccleſiæ, dummodo inſit neceſsitas illius, qui exigit mutuum.*

3 *Vaſallus eccleſiæ tenetur reddere fidelitatẽ, & eccleſiæ, & eius prælato.*

4 *Vaſallus & emphiteota, & ſimiles, non poſſunt feudo, vel emphiteoſi renuntiare: vt ſe liberent à ſeruitio ſine expreſſa licentia dominorum.*

CAP. I.

d 1 Nſinuatione. [d] ¶ † Si dominus à vaſſallo recepit feudum in pignus, abſtinendo ab eius ſeruitio, non tenetur computare fructus in ſortem. h. d. ſecundũ cõmunem intellectũ. & eſt caſus ſingularis, qui alibi nõ legitur. Primò dictũ. Secũdò limitatio. ibi: *ita videlicet*. ¶ Caſus litera. Epiſcopus Marienſis recipit in pignus quaſdã poſſeſsiões ab. M. pro quadã pecuniæ quãtitate, quã mutuauit eidẽ, quas dictus. M. ab eccleſia Mari. tenebat in feudũ, quæritur

quæritur vtrum Epiſco. licitè poſsit retinere gageriã prædictam fructibus nõ cõputatis in ſortẽ, quãdiu ſortẽ reſtituerit totã. Reſpõdet Papa vt litera. Berr. ¶ No. j. quòd pignus põt conſiſtere in re propria eius, cuius dominũ vtile ad aliũ pertinet. & conſtituet ius pignoris reſpectu illi[9] vtilis dominij: quod nõ eſt propriũ ipſi

2 us domini, ſed vaſalli. ¶ Not. ij. † quòd eccleſia poteſt contrahere pignus ſeu inire contractum pignoris, compræſtando eius pecuniam. quod quidam aſſerunt, ſi hoc redundat in vtilitatem eccleſię: quaſi ceſſante vtilitate nõ debeat hunc contractum inire. xiij. quæſtione. ij. c. ſine exceptione. Quod non admitto, vbi debitum contrahitur propter neceſsitatem debitoris: quia fortius eccleſia, quàm laici tenetur ſubuenire indigentibus. argu. xij. qõ. ij. in. c. ſicut omnino. & xvj. q. j. in. c. ſi. & in euange. Mutuũ dantes, nil inde

3 ſperãtes. & in. c. conſuluit ℨ. de vſur. ¶ † Tertiò no. ibi: *tibi & eccleſiæ tuæ*. ꝙ vaſallus eccle. cathedralis tenetur ad fidelitatẽ, & ad ſeruitiũ nõ ſolũ eccleſię, ſed ipſi prælato. facit. c. cũ tibi. de verb. ſigni. ¶ Et not. quòd eccleſia poteſt dici prælati: & hoc ratiõe iuris, qđ habet in ea, vt patet ibi: eccleſiæ ſuæ. Ad idẽ. c. ſi abſenti. de præbẽ. li. vj. non eſt ergo prælatus ſimplex procurator. & vide bo. gl. v. q. iij. c. ſi. ¶ Vltimò no. ibi: *à ſeruitio*. ꝙ vaſallus debet dño ſeruitiũ ratione feudi. & quale ſit iſtud ſeruitiũ. Dic primò inſpiciendum quod fuit conuentũ in cõceſsione feudi. Secundò recurre ad bon.

4 itex. xxij. q. in. c. de forma. cũ ibi notatis. ¶ † An autem poſsit vaſallus [a] renuntiare feudo, & ſe liberare ab hoc ſeruitio. concludo, ꝙ nõ inuito do. argu. opti. in. l Imperator in. § j. de leg. ij. & in. l. ſicut. C. de actio. & obli. facit. c. de preca. ſ. de prec. Nã iſti contract[9] fiunt gratia vtriuſq; : ideo nõ poſſunt diſſolui, niſi vtriuſq; interb ueniente conſenſu. & ita aliàs fuit defacto determinatũ. [b] Idem dic

5 in contractu emphiteotico, ſeu liuellario cõſimili ratione. ¶ † In gl. ij. ibi: *vt res illa citius perueniat ad eccleſiam*. ſentit gl. per hęc verba ꝙ ſpeciale inducitur per iſtũ tex. in fauorẽ eccleſiæ: & ſic non ꝓ cederet in laico recipiente feudũ in pignus à vaſallo. Et hanc lectu ſenſerunt alij extra glo. vt ponit hîc Abb. dicẽs ꝙ in odium feudorum, quæ conſtituuntur gratis ex rebus eccleſiæ, ſeu cum modico ſeruitio, fuit hoc inductum, vt ſic citius ipſa bona feudalia redirent ad eccleſiam. Sed hæc lect. non eſt bona, nec tuta: quia ſi feudũ fuit legitimè conceſſum, nõ debet cõmitti prauitas vſurarũ vt eccleſia citius recuperet illa bona. Nã pro vita alterius nõ eſt vſura cõmittẽda vt in. c. ſuper eo. de vſur. ergo multò minus pro recuperãdis bonis legitimè conceſsis. ¶ Alij intelligunt. & eſt ſecũda lectura, in ruſticis, qui colũt poſſeſsiones eccle. impenſo tanto ſeruitio, quòd fructus in nullo, vel parũ excedũt. Sed hec lec. diuinat & maximè, quia tex. iſte facit mentionẽ de ſeruitio: nec diſtinguit quale ſit. ¶ Tertia lect. quòd procedit quando hoc fuit conuentũ inter eos à principio. quæ etiã non eſt bona: quia nõ valet conuentio, vt vſura ſoluatur: vt. c. debitores. de iureiur. ¶ Quarta lect. ſecũdũ Phi. quòd in fauorem eccl. fuit hoc introductũ. quod placet duplici ratione. Primò, quia tex. dicit declaramus: & ſic non ponit ius nouũ. Itẽ quia fortius eccleſia abſtinere debet à contractu vſurarum quã alij: maximã propter bonũ exẽplũ. ¶ Quintã lect. ponit Hoſti. intelligendo generaliter, quòd hoc procedit ex natura feudi. Nam cùm dominiũ directũ remanſerit penes dominum, ſi vtile reuertitur ad eum ex voluntate vaſalli pignorantis, conſolidatur ipſum dominium vtile cum ipſa proprietate. vnde nõ dicit percipere fructus ex aliena re, ſed ex propria. Nam vaſallus interim liberatur ab obligatiõe qa domino teneť. Diſſoluit ergo interim, ſeu ſuſpẽdit obligatio inter eos contracta. Et ratio hæc facit,

e vt ſit idem in laico: & hæc lect. eſt communior [c]. Nam aliæ aut diuinant, aut impropriant tex. Sic etiam diuinat alia lect. quã ſenſerunt quidam per. c. j. de vſur. in fi. dicẽtes, quòd loquitur in feudo iniuſtè detento: ſed vt dixi ex litera hoc colligi non poteſt: licet lectura in ſe ſit vera, per illud. c. j. ¶ In fi. gl. hoc intellige dño cõtradicente. nã ſecundũ Hoſt. ſi dominus recipit interim ſeruitiũ, tacitè videtur renũtiare huic iuri, niſi proteſtetur. arg. l. ij. de. C. de iure do. impe. & in. c. cum. M. de conſti.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de non infeudando, non obſtat, quin aliquo caſu poſsit res infeudari. 3.*

2 *Feudum perſonale reuertitur ad dominum directum mortuo vaſallo, vel ſi acceperit pro ſe & filijs maſculis: fœmina verò non ſuccedit, niſi expreſsè dicatur.*

3 *Iuramentum de non infeudando Roma. ponti. inconſulto, comprehendit res, quarum eccleſia habet vtrumque dominium, non autem res infeudatas vel emphiteoticarias: ſi aliquo caſu, vel tempore reuertantur.*

4 *Vaſallus alienans feudum ipſo facto tale fundum reuertitur ad dominũ, etiam quòd acquiſierit pro ſe & filijs. ſ. intelligo. vt ℨ. nu. 6. 7.*

7 *Feudum poteſt dari in dotem in vita feudatarij.*

Vaſallus poteſt alienare feudum, quod habet in perpetuum, ſed non feudum temporale.

7 *Vaſallus perdit illam partem feudi, quam alienauit, licet maiorem.*

Alienatione prohibita, cenſetur prohibita datio in

b *pignus.*

8 *Ius accreſcendi, non habet locum in feudis, neque in emphiteoſi, niſi expreſsè fuerit dictum.*

9 *Feudum acquiſitum pro ſe & filijs, an perdatur pro*

c *prer delictum patris: etiam reſpectu filiorum.* ¶ Cõmunior. Ad de Ro. ſingu. ſuis. fo. xj.

Delictum vnius, an & quando noceat alijs.

Feudum, an veniat in publicatione bonorum vel re

c *mæneat penes deſcendentes, vel conſanguineos illius, cuius bona ſunt publicata.*

Inſpatronatus, an publicetur publicatis bonis alicuius delinquentis.

Iudex ſecularis, an poſsit priuare laicum iure patro-

10 *natus eccleſiæ.*

Vaſallus alienans irrequiſito domino adiecta clauſu

d *la, ſaluo iure domini. adhuc perdit feudum.*

11 *Liber feudorum eſt approbatus.*

CAP. II.

d 1 X parte. [d] ¶ † Ponit tres caſus, in quib[9] nõ obſtante iuramento de nõ infeudando poteſt Epiſcopus antiquũ feudũ ad eccleſiam reuerſum nouo vaſallo cõcedere. & eſt caſus not. interpretans iuramẽtũ de nõ alienãdo. cõis diuiſ. Secũda ibi: *in primo*. ¶ Caſus literalis. Archiep[s] Mediola. fecit tres qõnes dño Papæ. vaſallus eccleſiæ deceſsit: feudũ, quod ab eccleſia tenebat deuolutũ eſt ad

e ipſum quæſuit vtrũ feudũ illud liceat alij dare nõ obſtãte iuramẽto, quo teneť nõ infeudare de nouo Roma. Pontifi. inconſulto. Secundò qſuit ecce vaſallus alienauit feudũ, quod ab eccleſia tenebat ſine licẽtia dñi. & ſic amiſit feudũ: vtrũ poſsit filiũ illius, vel cõſanguineũ, vel conſortẽ eiuſdẽ feudi inueſtire de illo. Tertia q. talis eſt: vaſallus eccle. alienauit feudũ, qnod ab eccleſia tenebat: eccleſia nõ põt feudũ illud de facili recuperare: qſuit vtrũ feudũ illudpoſ f ſit alicui concedere, qui & illud recuperet & ab eccleſia recognoſcat. Ad quãlibet qſtionũ reſpõdet ꝙ licitè feudũ illud cõcedi põt. Bern.

2 ¶ † No. j. ꝙ ꝓ mortẽ vaſalli feudũ reuertit ad dñm. quod intellige, qñ feudũ fuit ꝑſonale vel qñ fuit cõceſſum ſibi & filijs, & moritur nõ relictis filijs maſcul. nã fœmina niſi expreſsè ſit dicta, nõ ſuccedit in feudũ: vt. x. co. de ſucce. feu.

3 c. j. ¶ † Not. ſecũdò & tene mẽti, ꝙ iuramẽtũ

e præſtitũ à ꝓlato de nõ alienãdo Roma. Põtifi ce incõſulto: referť dũtaxat ad res, quę ſunt de menſa eccleſi. i. ad eas res, quarum dñium dicta & vtile eſt penes eccleſiam: non autem ad

f bona feudataria, [f] vel emphiteotiaria. Nam ſi

¶ Ad idem vide Fed. in tract. permutationis benef. qõ. x. & quod no. do. in. c. j. de rerum permu. in. vj. ver. quid ſi ex permutantibus.

¶ Neſcio alibi. Adde Old. conſi. cclxxxiij. vbi ẽt dicit, ꝙ Papa cõmittendo cauſam monacho, videtur ſecum diſpẽſare. Antoni. Franciſ.

¶ An monacho poſsit cauſa committi. vide Spe. in tit. de deleg. in. §. viij. ver. nunquid ergo monacho. & ibi per Bal. in addi. in ver. ſimplici monacho. & vide glo. in. c. cũ olim. de priuile. & vide Card. in cle. pe. in xviij. q. de reſcrip. vbi cõcluditur, ꝙ ſic, qñ Pa. ex certa ſciẽtia committit: quia tunc videtur ſecũ diſpenſare & derogare diſpoſitioni. c. ſtatuti. de reſcrip. in. vj. & Cardi. in cle. ij. de procu. dixi ꝙ monachus delegatus Papę poteſt ſubdelegare. & vide Cardi. in cle. ij. in xvj. q. de reſcrip.

¶ Inſinuatione. Adde, ꝙ diſpoſitio huius decretalis nõ extenditur ad colonias ruſticorum, ſecũdum Ray. in ſum. de de ci. vltra medi. verſ. de fundo dico.

¶ Ad idem vide Fed. in tract. permutationis benef. qõ. x. & quod no. do. in. c. j. de rerum permu. in. vj. ver. quid ſi ex permutantibus.

¶ Neſcio alibi. Adde Old. conſi. cclxxxiij. vbi ẽt dicit, ꝙ Papa cõmittendo cauſam monacho, videtur ſecum diſpẽſare. Antoni. Franciſ.

¶ An monacho poſsit cauſa committi. vide Spe. in tit. de deleg. in. §. viij. ver. nunquid ergo monacho. & ibi per Bal. in addi. in ver. ſimplici monacho. & vide glo. in. c. cũ olim. de priuile. & vide Card. in cle. pe. in xviij. q. de reſcrip. vbi cõcluditur, ꝙ ſic, qñ Pa. ex certa ſciẽtia committit: quia tunc videtur ſecũ diſpenſare & derogare diſpoſitioni. c. ſtatuti. de reſcrip. in. vj. & Cardi. in cle. ij. de procu. dixi ꝙ monachus delegatus Papę poteſt ſubdelegare. & vide Cardi. in cle. ij. in xvj. q. de reſcrip.

¶ Inſinuatione. Adde, ꝙ diſpoſitio huius decretalis nõ extenditur ad colonias ruſticorum, ſecũdum Ray. in ſum. de de ci. vltra medi. verſ. de fundo dico.

SEE. SAPIA.

a ¶ Vaſallus. In hoc vide Fel. in. c. quæ in eccleſiarum. co. xxv. ver. in ea. gl. l. interdũ. ſ. de con ſtitut.

¶ Determinatũ. Adde, ꝙ vaſallus poſsit feudo renũtiare. d. Car. conſi. cxxiij. Ro. conſi. clxxvij.

¶ Cõmunior. Ad de Ro. ſingu. ſuis. fo. xj.

SEE. SAPIA.

c ¶ Cõior. vide Io. And. poſt. Hoſti. in. c. j. j. de vſur. & ibi an diſpoſitio iſtius tex. habeat locũ in emphiteota.

¶ Ex parte. Iſte tex. in ſuo primo dicto limitatur nõ tãter. & ſignãter per iſtũ in. c. cũ ſu per in. iij. col. ſ. de re. ecc. non ali. Itẽ iſtũ tex. vide mirabiliter limitatũ in reſcripto audito-rũ: in vſi. feu. in. v. q. idẽ vult gl. Ioã. in. c. Achatus. xxiiij. quæſtione. j.

SEB. SAPIA.

¶ Quòd iuramentũ. Idẽ tenet An. in. l. nõ eſt nouũ. in. j. col. ff. de legi. & Abbas in. c. per tuas. per illũ tex. j. de do. Refert & ſequit do. Ia. in. c. j. col. iiij. verſi. reſpondeo ad notabile. qui feudũ dare poſ. in vſi. feu.

¶ Feudataria. Ad de Cal. cõ. xxj. hoc titulo.

a ¶ In dotem. Adde do. Car. cõsi. Ixiiij. &. xcij. Ro. consil. cclvij. & an possit dari in solutum propter debitum vasalli, per Are. consi. iij. & ibi an possit pignorari: de quo per Alexan. consil. ij. iiij. lib. Anto. Fran. ¶ An feudũ possit dari in dotem, vide Specu. in ti. de loca. in. §. nunc aliqua. in ver. ccxcij. & vide Bal. in. c. j. in. §. qualiter olim feu. po. alien. in vsi. feud. & in c. j. quãdo mari. succe. in feu. & in. c. j. de prohi. feu. alie. per Fed. vbi cõcludit q nõ. de quo etiam per Bart. & Imol. in. l. vsufru. ff. sol. matr. põt tamẽ pro dote obligari secundũ Bal. in. c. j. in. §. rursus. de cõ. inueſt. & vide etiã Bald. in. c. j. in. §. donare. qualiter olim feud. pot. alie. vbi ponit, an possit obligari p donatione ꝓpter nuptias, nec põt pignorari: vt in. c. j. in. §. quarũis. de inue. de re. alie. fac. & vide Ioã. An. in addi. Spe. in tit. de loca. in ver. exc.

SEB. SAPIA.

a ¶ In dotẽ. De hoc art. vide multa alle gata p Fe. in. c. quę in eccleſiarũ. colũ. iij, vel in ea gl. §. dẽ cõſtit. mod. in aũt. res q. C. com. de le.

b ¶ Ius accreſcendi. Adde Alex. cõſil. xxx. j. li. & cõſ. cij. ¶ Et eo caſu, quo filius põt priuari, ſi dns nũquã aliqd dicit patri, filio po ſteà non poterit obijcere felonĩã: vt dicit gl. ſi. in. l. ſi. C. de reuo. do. Sed ſi dns nũquã obiecit felonĩã vaſallo, nũquid hæres eius poterit obijcere? 6 dicẽdũ q nõ. gl. eſt a in. l. oino. C. de in. of. te. & idẽ dicit. d. Ant. poſt gloſ. & doc. in. c. fi. in fi. j. de do. &. q. hic poſitã vide per gloſ. & Bald. in. c. j. quæ ſue. cã bñfi. amit. Bal. in. c. j. ſi de inueſti. fue. lis inter do. & va. & vide Bald. in. l. j. C. per quas perſo. gloſſ. in. l. cum à ſocero. C. de iur. do. & vide omnino gl. &. d. Bñdi. in. l. adoptiuũ. in fi. C. de in ius vo. poſt glo. Bart. & Ang. in. l. fi. C. de li. cauſa. & in. l. presbyteri. C. de epi. & cle. & in l. j. C. de bo. li. & in. l. j. C. de lib. & eorum lib. &. in. l. qui ſe patris. in. viij. col. cum ſeq. C. vnde libe.

c SEB. SAPIA. ¶ Ob delictum patris. Vide ad hæc Alex. in conſil. x. colum. iij. in. iij. volu. vbi dicit, quòd ſi vaſallus fuit priuatus feudo propter ingratitudinem, deuoluitur feudum ad dominum in præiudicium ſucceſſorum vaſalli.

d ¶ Saluo iure. adde Alex. conſil. iij. j. li.

SEBA. SAPIA. ¶ Saluo iure. vide Bald. in. c. iij. §. fi. colum. vltim. quæ fuit prima cauſa benefic. amit. & Ro. in ſin. ccccc xij. incip. tu habes, quòd vaſallus. Iaſ. in. l. final. colum. penul. C. de in. emphi. & in. l. non ſolum. §. morte. col. antepe. ff. de oper. no. nun. & Feli. in. c. quæ in eccleſiarum. colum. xxx. §. de conſti.

ista bona reuertantur ad eccleſiam poteſt prę latus de nouo alicui cõcedere: non obſtante iu ramento de non alienando: quia non videtur noua alienatio, ex quo à principio fuit ſancitum: vt illa bona darentur in emphiteoſim, vel feudum. & tota die allegatur iſte text. vide quod dixi in. c. ſuper. de reb. eccleſi. non alie. & hoc iuramentũ cõiter hodie prę ſtãt Epiſcopi & Abbates Romano pontifici. & vide quod no. in. c. final. de eccl. ędific. ¶ † Not. iij. quòd vaſallo alienãte feudũ, redit feudũ ipſo facto ad dñm. Cadit ergo vaſallus ipſo facto à iure ſuo: vnde nõ requiritur alia ſentẽtia. Pro hoc tex. ibi: *dum permittit Epiſcopo alteri illud feudũ concedere ſine noua priuatione.* quod clarius ſen 5 tiunt doc. hîc. ¶ † Itẽ no. quòd priuato vaſallo propter delictum ſuum non inhabilitat filium, vel conſanguineum ſuum ad illud feudũ conſequendum. Et facit iſte tex. optimè in ar. quòd delictum patris nocet filio in feudo perdendo. Vnde hîc eſt opus in filio noua cõceſſione: ſed de hoc infrà latius dicam. ¶ No. vltimum caſum, in quo licet cedere iura ſua potentiori. Nam eccleſia non valens per ſe recuperare feudum in manibus potentum; poteſt concedere alteri potentiori, vt ipſe recuperet. & ipſe habeat in feudum. Et inducitur hoc ad quæſtionem: nunquid de rebus nõ feu dalibus ſic inuaſis ab aliquo, vt per prælatum recuperari non poſſint, eccleſia poſſit concedere feudum: maximè ſi iurauit non alienare? Ioannes And. conſuluit, quòd non. Nam ſi di ceretur oppoſitum, de facili poſſet committi fraus: quia prelatus volens conſanguineo, vel amico rem in feudum concedere, permitteret rem illam inuadi ab aliquo potenti: vt ſic poſteà occaſione ſumpta poſſit infeudare: vt illam recuperet. Nam fraudibus via aperienda non eſt. capitul. quanto. de diuort. Procedit ergo queſtio terra huius capitul. in rebus feudalibus tantùm. ¶ † In glo. j. in fi. no. gloſ. in eo, quòd dicit feudum poſſe dari in dotẽ, a in vita feudatarij. & vide circa hoc not. in. c. quę in eccleſiarum. de conſtitut. Et inquantũ gloſſa dicit generaliter feudum alienari non poſſe: dicit Hoſtien. hoc verum in feudo tem porali: ſecus in feudo perpetuo: quia illud poteſt alienari, & pro mortuario eccleſię dona ri. c. fin. de rebus eccle. non alien. vide per eum in ſumma. de immu. eccle. §. inquantum. verſi. ſed nec. Et no. hoc dictum: quia non reperio ab aliquo hoc repro batum. ¶ † In gl. ij. ibi: *perdit feudum.* Dicit Ioan. An. & bene, ꝙ ſolùm perdit illam partem, quam alienat, licet alienauerit maiorem partem feudi. x. colla. de prohibita feudi alienatione. §. imperialẽ. & in titulo de Vaſall qui contra conſti. Loth. c. j. Et no. gl. inquan tum dicit, ꝙ non poteſt vaſallus feudum pignori dare. Facit pro hoc: quia res quæ prohibetur alienari, nõ poteſt regulariter pigno rari. l. ſi C. de reb. eccl. non alienã. per Car. in. l. in quorum. ff. de pi gno. quia per conſtitutionem pignoris de facili peruenitur ad di ſtractionem rei. l. ij. C. de iure do. impe. Ideò prohibita alienatiõe prohibetur pignus: ſicut prohibito matrimonio prohibentur ſpõ 8 ſalia, per quæ peruenit ad matrimoniũ. l. oratio. ff. de ſpõ. ¶ † In gl in ver. *conſortem.* ibi: *iure accreſcendi.* pondera gl. vult ergo gl. ꝙ b in iure feudali habeat locum ius accreſcendi: b vt ſi feudũ pariter conceditur duobus, ſi ius extinguitur in aliquo caſu in perſona v nius, non reuertatur ad dominum: ſed accreſcat alteri ſocio. Ea dem ratione ſi hoc eſſet verum: idẽ diceremus in iure emphiteoti co: ſed hoc cõmuniter non tenetur: niſi fuiſſet expreſſum in cõceſ ſione feudi: vt in. x. colla. c. j. ver. quid etiam. & vide per Bar. ff. de ver. ob. in. l. ſi mihi. vbi generaliter tractat, an & quando in cõtractibus habeat locũ ius accreſcendi. Et regula eſt, ꝙ non habet locum, vt ibi: & in Spe. de loc. §. nunc aliqua. ver. nono. & ad iſtũ tex. dico, ꝙ potius facit in oppoſitum. Nã hîc nõ quærebatur, vtrum dominus deberet inueſtire conſortẽ: ſed vtrũ poſſet, quia delictũ vnius videbatur nocere reliquo: ſed contrarium hîc deciditur. vn de pondera: ꝙ in ſolutiõe huius. q. tex. non facit mentionẽ de conſorte: ſed ſolùm dicit, ꝙ poteſt inueſtire filiũ, vel conſanguineũ alie 9 nantis. ¶ † In gl. ſi. in fi. de hac. q. nunquid ob delictũ patris c filius perdat feudũ, ſi tale fuit delictũ, propter quod pater perdiderat feudũ? dicit Goſ. ſtandũ cõſuetudinibus locorũ, & cõſtitutiõibus feudorũ. Dy. in regula, nõ debet, de reg. iu. li. vj. dicit, ꝙ aut feudũ paternum primò habet originem in perſonam patris: & filius pri natur iure feudi. Aut eſt à genere vlteriori: & tunc ſecus. Et cum hac opi. tranſit hîc Ioan. An. & do. Anto. & vide plenè per Bar. in l. eum. ff. de interdi. & releg. & in. l. iuriſiiurandi. §. ſi liberi. ff. de o pe. lib. Vbi in effectu ſic diſtinguit, ꝙ aut pater commiſit delictũ, propter quod directè venit priuãdus feudo: vt quia alienauit feu dum, vel cõmiſit delictum cõtra tenorẽ iuramenti: & tunc nocet filio, etiam ſi proceſſit à genere vlteriori: ar. in. l. j. ff. ſi quis ali. teſt. prohib. & in. l. cũ ratio. ff. de bo. proſcript. Vbi patet, ꝙ delictũ vni us nocet omnibus proximioribꝫ, qui ſunt inferioris gradus. vnde ſi quis interfecit cõſanguineũ, cui debet ſuccedere ab inteſtato, ſi ſcus occupat hæreditatẽ: nec veniũt alij cõſanguinei, qui ſunt in feriores in gradu: vt in. d. l. cũ ratio. & quod ibi no. Si autem nõ eſt tale delictum, propter quod dominus directè priuatur feudo: ſed per quãdam conſequentiam: puta, quia eſt damnatus ob aliquod maleficiũ. ita, ꝙ bona veniunt publicanda: & tunc procedit diſtin ctio Dy. Nam ſi feudum eſt paternum, nocet filio: ſecus ſi à gene re vlteriori. & pro hoc optimè facit tex. in. d. l. cum ratio. ff. de in terdi. & releg. Et not. quia eadẽ quæſtio poteſt formari in iurepa tronatus, nunquid publicatis omnibus bonis perdant filij iuſpa tronatus, quod deſcendit à ſuis antiquioribus? vide glo. not. xvj. q. vij. filijs, vel nepotibus. quæ tractat: nunquid iudex ſecularis poſ ſit priuare laicum iurepatronatus eccleſiæ: & nunquid veniat cũ vniuerſali publicatione bonorum. Vide etiã bo. gl. in. c. ſatis peruerſum. lvj. diſt. quæ dicit, ꝙ licet pater commiſerit crimen læſæ maieſtatis, ex quo filij efficiuntur infames. l. ſi quis. C. ad leg. Iuli. maieſtat. &. vj. q. j. ſi quis cum militibus. filij tamen non incidunt in infamiam: & per cõſequens nõ debent perdere bona. quod no. 10 ¶ † Vltimò hic quæro, de quæſtione quotidiana. Pone vaſallus a lienauit feudum irrequiſito domino: ſed appoſuit clauſulam, ſalu d iure[d] domini: nunquid ſit locus huic cap. vt nihilominus per dat feudum. De hoc per Bal. x. colum. quæ ſit cauſa beneficij amit. c. j. vbi concludit, quòd ſic: quia factum ſubſequens eſt contrariũ proteſtatiõi. c. cã te. de iureiu. & quod ibi no. Secus dicit, ſi adieciſ ſet hæc verba: ꝙ aliter, vel alio modo alienare non intendit. quod no. operantur ergo hæc verba, ꝙ domino cõtradicente nõ videa tur facta alienatio. ¶ † Ex omnibus prædictis in gl. infertur ad. q. nũquid liber feudo. ſit approbatus? quã. q. multũ latè ꝓſequiſ hîc 11 Ioan. An.

a Ioan. And. a Et procedit quæſtio in conſtitutionibus nõ editis ab Imperatore. Nam ibi ſunt quædam conſtitutiones, de quibus clarè patet, ꝙ emanarunt ab Imperatoribus. Et quòd non ſit approbatus: patet, quia non legitur, quòd Imperator illas cõſtitutiones ediderit, vel ꝙ mandauerit in volumine interſeri: ſicut dicimus de libro Decreti: vt no. in. c. ij. de reſcrip. In cõtrarium facit, quia illæ conſtitutiones allegantur per gl. vtriuſq; iuris: legũtur in ſtudijs ſolenniſsimis, & continent in ſe rationem. Et lex eſt, quicquid b in ratione conſiſtit. j diſt. conſuetudo. & nihil b *eligit* Ioan. And. ſed prolixè allegat pro & contrà. Tenerem hanc partem vltimam per no. per Bar. in. l. j. ff. ſi certum peta. vbi tractat, an libri Galeni, & Hippocratis ſint approbati. & concludit, ꝙ ſic, ex quo legũtur communiter in ſtudijs, & ab olim eorum dicta fuerunt recepta: ſic dicam in conſtitutionibus feudorum.

De pignoribus & alijs cautionibus, Rubr.

¶ Suprà viſum eſt de quibuſdã ſpeciebus alienationis, videlicet reſtat de obligationibus realibus: ideò ſubijcitur rub. de pignoribus. Et aduerte quia rub. dicit in plurali & alijs cautionibus: quia multiplex eſt cautio vltra pignoratitiã. Quædã ſimplex, vt nuda promiſsio. Quædã iuratoria, vt promiſsio cũ iuramento. Quædã fideiuſſoria. & de his & ſimilibus in. c. per tuas. de dote poſt diuor. reſti. & c. fi. j. co. Appellatione tamen cautionis ni dubio intelligimus de nuda & ſimplici. l. ſancimus. de ver. ſigni.

SVMMARIVM.

1 *Pignorari non debent res eccleſiæ, niſi ex aliqua iuſta & rationabili cauſa: quo caſu poſſunt etiam laico pignorari. 3.*
2 *Appellatione presbyterorum, veniunt clerici inferioris ordinis.*
4 *Quæ res eccleſiæ poſſunt pignorari cũ ſolennitate, & quæ ſine ſolenitate.*
In generali obligatione, nõ veniunt ea, quæ ſpecialiter quis non fuiſſet obligaturus.
Alienatione prohibita, prohibetur etiam & pignoris datio.
5 *Venditio rei eccleſiaſticæ, an permittatur pro ſoluendo coudemnationem ſui parochialis, qui aliter ſoluere non poteſt.*
Venditio rei eccleſiaſticæ eſt permiſſa, ne homines mor antur fame: aliàs non tenetur eccleſia ſubuenire, niſi inquantũ patiũtur eius facultates.

CAP. I.

1 NVllus. ¶ † Res eccleſiæ pignorari non debent: niſi ex neceſsitate & rationabili cauſa. h. d. vel ſic. Vaſa eccleſiæ, & alia deputata ad cultũ diuinũ, niſi ex iuſtiſsima neceſsitate pignorari non debent. h. d. ¶ Caſus literalis. 2 Iſta duo. cc. per ſe patent. Bern. ¶ † Not. primò ibi: *presbyter.* quòd appellatione presbyteri veniũt quãdoq; clerici inferioris ordinis. c. ij. de coha. cleri. Nã hæc prohibitio nõ ſo lùm cõcernit ſacerdotes: ſed oẽs clericos habẽtes adminiſtrationẽ eccleſiæ. ¶ † No. ſecundò, quòd vaſa ſacra eccleſię poſſunt pigno 3 rari ex maxima neceſsitate: nedũ ergo cõflata vendi poſſunt: vt. x. q. ij. *c. ea enim. *. §. hoc ius. ſed etiã integra pignorari etiã laico: vt probatur à cõtrario ſenſu. ¶ In gl. j. ibi: *non benedicuntur libri.* hoc verum, excepto miſſali, quod benedicitur; vt patet in pontificali. 4 ¶ † In fin. glo. videtur vel ꝙ nõ ſit differentia inter res, de quibus in tex. & alias res eccleſiæ. Sed poteſt dici, quòd differentia eſt in hoc: quia ſine ſtricta neceſsitate, nõ debẽt res pignorari: cũ ſint de putatæ ad cultũ diuinũ. Sed alię res poſſunt obligari & vendi ex ſola vtilitate: vt. xij. q. ij. c. ſine exceptione. vide tex. opti. in. c. nulli. de reb. eccl. nõ alie. vbi colligitur à contrario, ꝙ bona eccleſię poſ ſunt generaliter obligari pro obſeruãtia alicuius cõtractus, etiã ſi ne licentia Epiſcopi. Et credo, ꝙ in generali obligatione bonorũ, non veniũt iſta: de quibus in tex. ar. opti. in. l. j. C. quæ res pig. obli. poſ. vbi patet, ꝙ in generali obligat. bonorũ nõ veniũt ea, quæ ſpecialiter quis nõ fuiſſet obligaturus: ſpecialem verò obligatio nem de rebus eccleſiæ non poteſt presbyter facere ſine ſolẽnitate requiſita in alienatione: vt ibi probatur. quod no. Ex quo infero, quòd etiã rem mobilẽ precioſam nõ poteſt ſacerdos pignorare, ſeu ꝓlatus ſine ſolẽnitate requiſita in alienatione: vt ibi probatur. quod no. Et pro hoc facit: quia res prohibita alienari, nõ poteſt pi gnorari: quia de facili peruenitur ad diſtra- a Ioan. Andræ. ctionem debitore differente ſolutionem: vt in. l. ſecunda. §. cum rem. ff. quæ res pignori obligar. poſſ. & per Bartol. in. l. in quorum. ff de pigno. ¶ † In gloſſa ſecunda ibi: *ſi parochia* 5 *ni illius eccleſiæ caperentur.* Nota gloſſ. quòd pro redimendis parochianis captis ab infideli bus poteſt eccleſia vendere bona ſua etiam ſa cra: & intelligo, quando alio modo non poſ ſunt redimi. Quid autem ſi detinẽtur in car ceribus authoritate iudicis: nec valent ſolue re condemnationem: nunquid habeat locum dictum gloſſ. vide quod notat gloſſa in capit. ſicut omnino. allega. in gloſſ. & in capitul. au rum. eadem cauſa, & quæſtio. Et cum eadem reſtrictione intelligas ſequens dictum gloſ. vt pro alendis pauperibus poſſint diſtrahi, & alienari res eccleſiæ, quando aliter ſuſtentari non poſſunt: ita quòd fame perirent: niſi ec cleſia eis ſubueniret tali modo, ſicut ſæpe con tingit tempore guerræ. Si verò non eſt tanta neceſsitas, non tenentur eccleſiæ nec hoſpitale ſubuenire vltra, quàm facere poſſunt de redi tibus proprijs. vnde tot ſunt recipiendi in ho ſpitali, quot viuere poſſunt ex reditibus. vt le gi. & not. in clement. quia contingit. de relig. domi. facit. xij. quæſtio. j. in. c. videntes. ¶ In fi. gloſſ. ſentit gloſſ. quòd de iure ciuili iſta non poſſunt pignorari: ſecus de iure canonico. quod non placet Hoſt. quia etiam de iure ci uili poſſunt vendi ex neceſsitate vrgenti, di cto §. hoc ius. vel ſolue formalius: quòd non poſſunt iſta pignorari, vt ius pignorum con ſtituatur in rebus prophanis. & ſic procedunt iura ciuilia: ſed vt detineantur, donec ſatisfiat de debito, poſſunt pignorari. Er ita loquitur iſte textus. & ſic *notabiliter* intellexit glo. in dicto §. hoc ius. decima quæſtione ſecunda. iſtum textum.

SVMMARIVM.

1 *Debitor, ſi habet vnde ſoluat: non poteſt carcerari: ſed debet fieri executio in bonis ſuis.* b
2 *Beneficio ceſſionis bonorum, non poteſt renunciari etiam per iuramentum.*
In obligationibus ſactis non ſuccedit obligatio ad intereſſe, quando eſt electa induſtria perſonæ.
3 *Carcerari, an & quando poſsit liber homo pro debito, vel crimine: tam priuata, quam authoritate iudicis.*
4 *Debitor ſuſpectus de fuga poteſt capi, etiam quòd non venerit dies ſolutionis: vt caueat creditori.*

CAP. II.

LAtor. ¶ Breue eſt, & po teſt per alia verba ſic ſummari. Liber homo non poteſt pignorari. vel ſic. Liber homo pro debito detineri non debet, etiam ſi non habet, vnde ſatisfaciat. ¶ Nota. j. quòd in libero homine, non poteſt conſtitui ius pignoris: & ſi quis de facto reciperet hominem in pignus, perdit debitum, & alimentorum quantitatem tenetur ſoluere, ac etiam relegatur in authent. 1 vt nulli iudi. in §. quia. ¶ † Nota. ij. à con- b

¶ Et adde dom. Anto. hîc. iij. do lum. verſic. extra gloſſ. quæro. Et quid de extrauagãti facta de pa ce conſtantiæ. vi de omnino Bald. in dicta extrauag. in verſi. hæc ſunt nomina. in vlti. co lum. vbi alleg. Io ann. Andræ. hic. Quid de regulis cancellariæ: vide in repertorio au ditorum. in verb. ſecus. in. j. quæſti. Et an liber decre torum ſit neceſsa riò obſeruandus, tanquam conſtitu tio Papalis: vide hîc per do. Anto. in vlti. colum. & per ipſum Panor. qui tenet, quòd non. in. c. Rex pa cificus. in. c. colũ. in proœ. Grego, Et de hoc vide per Do. in. c. his. el. ij. ver. itẽ no. ex iſto dicto. l. diſtin ctio. & omnino p eundem Do. in. c, quis neſciat. ix. diſtinct. Et quid de concluſioni bus do. de Ro. an ſint approbatæ, vi de per Dom. in. c, duobus. de reſcri, in. vj. quòd illæ non faciunt ius: li cet ſic deciſæ ſint in Rota. & tenet Do. in. c. neq;. ix, diſtinct.

¶ Et nihil. Vide omnino de libris Hippocratis, Ari ſtotelis, vel alio rum gentilium la tè in repertorio auditorum. in ver bo, ſcriptura. in vl tima quæſtione, & per Bald. in. l. j. in. vj. colum. & ibi doctores. ff. ſolut. matri. & vide in eodem reperto rio. in ver. lex. in quæſtio. inci. lex, licet ſit canoniza ta. vbi ponit de li bro Decretorum, & de magiſtro ſententiarum: & de libr. qui nunc appellatur Pon tificale. Et quid de iſto libro Pontifi cali, & quid de an bore conſanguini tatis & affinitatis

an sint authentice, vide per gloss. in ver. pōtificalis. in cle. j. de iureiurā. Quid de constitutiōib⁹, seu legib⁹ Lōgobardorum, de quibus multoties in iure dicit se vidisse domi. Bartolus de Bellen. & hoc: q̄ vidit eas venales Bononiæ, q̄ fuerunt do. Io. de Ana. an sint ap. p-batæ. vide per do. Anto. post Inn. in c. Raynutⁱ⁹. in. iij. col. j. de test. Quid de dictis sanctorū patrū, de scriptura nouj, vel veteris a testi. vide gloss. xx. dist. c. de libellis. & q̄d⁹ no. d. Abb. Panor. in. c. qualiter. el. ij. de accu. circa princip. Quid de dictis ꝓphetarū, an eis fit stādum? dic q̄ sic, sc̄dum gl. in ver. abnōctare. in. l. illud. ff. de offi. præsi.

SEB. SAPIA.

a ¶ Nā hoc pactū. contrariū sentit Feli. in. c. ex rescripto b col. ij. ver. sed contra hanc fallētiā. & ver. fallit. iiij. ṡ. de iureiur. & Matth. in no. cix. inci. no. casum quotidianū. & Ale. & Ias. in. l. pleriq;. ff. de in ius voc. vbi plura, q̄ quis potest personaliter capi.

b ¶ Et dicit Bald. in l. quisqs. j. c. de epi. & cle. quod verū est, q̄ pōt poni in cōpedibus: nisi ipe scriptor venisset in dignitate, ita q̄ c nō deceret eū scribere. Datur exemplū in quodā scriptore, q̄ Bononię effectus est rector medicorum. Et q̄ scriptor, q̄ renuit scribere opus in. cœptū possit reti neri in cōpedibus: tenet etiam Bald. in. ṡ. fi. insti. de act. Quid autem in scriptore: qui promisit scribere librum: postea in- 3 grediturⁱ religio- d nem. vide Inno. in c. j. de obl. ad ratio ci. & gl. in. c. prætereà. iij. dist. & d. Anto. hīc. Et adde q̄ scriptoribus, q̄ scriptor pōt reti-

trario sensu, quòd si debitor habet in facultatibus vnde possit soluere, non debet incarcerari: sed debet iudex executionē facere in bonis suis. Pro hoc. nam vidimus, quòd pro debito non extenditur manus primò ad bona immobilia: sed primò ad mobilia: secundò ad immobilia: tertiò ad nomina debitorum: vt. l. à diuo Pio. ff. de iudi. ergo multò fortius non debent prius extendi manus ad capturā personæ. pro hoc tex. bonus cū gl. in. l. iij. ṡ. tutores. ff. de suspec. tuto. & ibi per Bar. licet statuta municipalia in multis locis aliter prouideant. ¶ † Et maximè vertatur dubiū: nūquid debitor possit se obligare ad carceres renūtiando beneficio cessionis? de quo vide per Specu. in stit. de renun. & conclu. ṡ. j. ver. item est beneficium. vbi tenet quòd non: licet alij contrà: sed primam partem sequitur Bart. in. l. alia. ṡ. elegāter ff. sol. mat. Nam hoc pactum⁹ videtur contra bonos mores, & inducere quandam seruitutē. ¶ Ex quo posset inferri, quòd etiam iuramentum non obligaret hoc casu. ar. in reg. non est obligatorium. li. vj. licet in casu iuramenti Federicus contrarium tenuit consil. lviij. motus per illa iura generalia. de iureiuran. ca. cum cō tingat. & c. debitores. & cap. ij. de pactis. li. vj. nisi paupertas esset euidens tempore contractus secūdum eum: sed prima pars videtur verior, & æquior. De quo tamen dicendum, vt no. in. d. c. cum contingat. & tenet Specu. in. d. loco scriptorem suspectum de fuga, qui obligauit se ad scribendum certum librum posse capi: & in compendibus⁵ seu carcere recludi & sic cogatur iste perficere, quod promisit. & intellige quòd hoc procedat, etiam si non renuntiasset beneficio cessionis: quasi videatur electa industria personæ: vt nō succedat obligatio ad interesse. Idem tenet Cy. in. l. j. C. qui bon. ced. poss. & gloss. iuris ciuilis dicit hoc tenendum in fauorem publicæ vtilitatis, in. l. stipulatio. ṡ. finautem. ff. de no. oper. nūt. sed Bar. illud sentit in. d. l. stipulatio. vt succedat obligatio ad interesse per iura generalia, quæ volunt, quòd in obligationibus facti, succedat obligatio ad interesse: quia est quædā species seruitutis, quòd homo liber præcisè compellatur ad factum. l. si quis ab alio. ff. de re iudic. vt. l. stipulationes non diuidūtur. ff. de verbo. obligat. & ibi plenissimè not. an, c & quando quis posset præcisè compelli ad factum. Et dicit Cy. in. d. l. j. mirādū fuit, quòd primus scriptor non cancellauit illam gloss. quę erat contra scriptores. ¶ In gl. j. ibi. *l. vltima.* vbi dicitur, quòd si captus ab hostibus redimitur, cogitur per quinquennium seruire: aut pretium soluere, & interim tanquam pro pignore detinetur: & interim relegari potest: vt in. l. senatus. ṡ. vlti. alle. in gloss. & est casus nota. in quo liber homo relegatur. ¶ In fin. gloss. cum hac restrictione gloss. intellige tex. vt non detinea tur homo liber pro debito, sed cedit bonis.

¶ † Et generaliter eum queritur, an homo liber capi possit & carcerari: d aliquos casus ponit hīc Ioan. And. Sed tu distingue post Bart. in. l. cum eo. ff. ad leg. Iuliā pec. aliquibus additis, quòd aut queritur, nunquid possit capi à priuato, aut authoritate iudicis. Primo casu regulariter capi non potest. l. non est singulis. ff. de reg. iur. ¶ Fallit si suus debitor fugeret, & non haberet in illo loco: vnde posset sibi satisfacere: v in. l. ait prętor. ṡ. si debitorem. ff. de his, quę in fraud. credit. & ibi etiam nota. voluit Ioan. Andræ. hīc, an idem procedat in clerico debitore: vt sic posit capi sine metu excommunicationis. dic, vt dixi in capitulo cum non ab homine. de iudic. ¶ Secundò fallit in crimine. nam deprehensum in crimine, possum capere, non vt detineam: nisi per spatium à lege præfinitum: sed vt ducam ad iudicem. de quo in. l. nullus. C. de iudæ. & in lege vnica. C. de rapt. virginum. & in. l. si quis in seruitute. ff. de furtis. aliqui tamen restringunt ad crimina, in quibus venit imponenda pœna corporalis. quod satis est æquum. ¶ Secundo membro principali, dic, quòd pro crimine potest iudex regulariter facere quem capi, etiam si sit clericus: vt in capit. famæ. de sentent. excommunicat. & in capitu. si clericus. eodem titulo. libro sexto. not. in. l. plærique. ff. de in ius vocand. Pro debito verò dic, quòd aut est debitum fiscal⁹: & potest facere aliquem capi: vt dicta. l. cum eo. non tamen vt detineatur in carcere, nisi perseueret in contumacia. l. nemo. C. de exacti. trib. libro. x. Pro debito verò priuato subdistingue: aut quis promisit se sistere in iudicio: & ita fuit à principio: sed posteà desistit: & potest capi. l. consentaneum. & quod ibi notatur. c. quomodo & quando iud. dico in. c. prout. de do. & contuma. Aut nunquam comparuit in iudicio: & tunc iudex non cogitur eum capere: sed si vult potest: & debet eum citare realiter: nō vt detrudat eum in carcere: sed vt compareat coram eo. Non tamen debet eum extrahere per vim de domo: quia in casu ciuili nō debet quis de domo capi: quia domus propria debet vnicuique esse tutissimum refugium: vt in dicta l. plærique. &. l. nemo. ff. de regulis iuris. ¶ Concludo ego, quòd regulariter pro debito ciuili, non debet quis capi & carcerari: nisi prius condemnetur & nolit cedere bonis: vt in. l. prima. C. qui bon. cede. possunt. & puto, quòd licet quis sit condemnatus pro delicto, c non debet iudex eum incontinenti inuinculare, sed primò executionem in bonis facere. vt in. d. l. à diuo Pio. ¶ Fallit quando est suspectus de fuga. Et dubitatur vtrum bona sua sint sufficientia: vt legitur & nota. in. d. ṡ. tutores. ¶ † Fallit etiam quando nondum venit 4 dies solutionis, & debitor est suspectus de fuga: e tunc potest carcerari, vt faciat tutum creditorem: puta præstando fideiussores, vel pignora. Quod voluit hīc Ioan. Andræ. Et facit text. in. l. si fideiussor. ff. qui satisda. cogantur. & in. l. bonæ fidei. ff. de iudicijs, Et intellige quando suspicio fugæ accideret post contractum debitum: secus si erat tempore contractus. Nam tunc de se conqueratur: vt not. per Barto. in. d. ṡ. si debitorē. & dixi in. c. propter. ṡ. de loca.

SVMMARIVM.

1 *Rector ecclesiæ, si pro facto proprio obligauit rem ipsius ecclesiæ, tenetur eius hæres redimere. 3. intellige tamen, vt infrà. num. 4. 6.*

2 *Clericus secularis, licet habeat patrimonium, in quo succedit eius filius legitimus: potest etiā licitè tenere ecclesiam.*

Hæres tenetur

nere quiternos, si dñs nō soluit ei, p suo labore secūdū gl. vulgarē. in. l. si nō sortē. ṡ. si certū. ff. de cōd. inde. De quo vide etiā quæ de notario scribit Bar. in. l. argentarij. in princ. ff. de eden. Anto. Francis.

¶ An scriptor possit cōpelli præcisè ad scribēdū, & obid detineri i carceribus. vide gl. Bar. q̄ sic, in. l. stipulatio. i. ṡ. siue aūt. ff. de ope. no. nū. q̄d⁹ etiā voluit Specu. in ti. de renū. in ver. sī. itē est beneficiū. Quod tñ intellige verū, nisi i scripto re, q̄ promisit scribere fabulas Boetij, q̄ nō pōt detineri in cōpedib⁹: iuxta doctrinam Bal. in. l. nec patronus. in. iiij. opp. c. de ope. li. De eo aūt scriptore, qui fuit effect⁹ rector studij, q̄ propter publicā vtilitatē nō pōt in carceribus detineri: vide per Alex. in. l. stipulatiōes nō diuiduntur in antepe. co. ff. dever. ob. Et an possit, p̄ mercede retinere librū. vide eēt Bal. in. l. si. C. cō. & vide Bal. & Bar. in. l. si nō causa. in fi. C. in q. cau. pi. ta. cōtrahi.

¶ De quo etiā vide plene p Abb. i. c. cū. p. de fi. iſtru. & p. d. An. i. c. p tuas. de arb. i. vij. col. Et adde q̄ in obligatioe i vlt. volūtatib⁹ p̄cisè qs cōpelliē ad factū. tex. est no. i. l. fideicōmissa. ṡ. fi. de leg. iij.

¶ Et carcerari. Adde videdū per noui. in. l. alia. ṡ. ele gāter. ff. solu. ma.

ACHARIAS.

¶ Suspectus, de fuga. Adde hoc est se verū, si suspicio sit de nouo, & post cōtractū debitū exorta: vt plenè per Celsum in apo. ad Lanfrā. de Oria. in. c. q̄m cōtra falsam. ṡ. recusatiōis. n. 3. ver. ex qua colligit in apma. in ver. quia fo renſis. de proba.

3 *Hæres tenetur pro mala administratione rectoris ecclesiæ. 8.*
Rector ecclesiæ, si passus est rem ecclesiæ præscribi, tenetur de suo proprio satisfacere. Itē si potuit acquirere, & nō quæsuit: & idē est de tutore.
5 *Successor in beneficio tenetur soluere debita, quæ contraxit prædecessor pro necessitate ecclesiæ, vel suæ personæ: maximè infirmæ.*
6 *Clericus beneficiatus, si habuit patrimoniū. ær ad debita per ipsum contracta pro sua sustentatiōe, tenetur successor in beneficio, vel eius hæres.*
7 *Res aliena si pignoretur ignorante domino, potest ab ipso vendicari: etiā non satisfacto creditori.*

CAP. III.

1 EX præsentium. † Si rector ecclesię pro facto proprio rē ecclesię obligauit: cogitur eius hæres rem redimere, & ecclesiæ restituere. Primò factū. Secūdò dat iudices. ibi: *vnde.*

¶ Casus literalis. Sacerdos ecclesię de officiosa pro sua propria necessitate obligauit calicē argēteū, & medietatē vnius breuiarij eiusdē ecclesię: & morte prævētus eā non recuperauit. Filius illius defuncti requisitus per successorē, vt res, quas pater obligauerat, recolligeret: facere noluit. vnde sacerdos cōquestus est dño Papę. vnde mandat Episcopo Exonen. quatenus si verū est, quod asseritur filiū illius, qui succesit eidem cōpellat: vt res prædictas recolligat, & ecclesiæ restituat supradictæ: quia indignū est, vt res
2 eius taliter debeāt deperire. Ber. ¶ † No. primò quòd clericus secularis licitè tenet ecclesiā & patrimoniū: & in patrimoniū succedit eius filius. Intellige legitimus. de quo in. c. j. de suc. ab intestato.

¶ Not. secūdò rectorē ecclesiæ nō posse pignorare bona ecclesiæ
3 pro vtilitate propria. ¶ † No. tertiò quòd hæredes clerici cōpelluntur reddere ecclesiā olim defuncti indēnem: & sic tenetur hæ
a res a pro mala administratione rectoris. vide gl. no. xvj. q. iij. c. placuit. el. iij. quæ dicit, quòd si rector ob negligentiā suam passus est rem ecclesiæ præscribi, tenetur de proprio patrimonio satisfacere ecclesiæ. quod singulariter no. Nā per istū tex. dico, quòd hæres suus potest cōpelli ad satisfaciendū. Idē dic, vbi potuit aliquid acquirere ecclesiæ, & neglexit. vide tex. bonū cū gl. xij. q. iiij. c. j. ad
4 instar tutoris, qui in hoc tenetur: vt. l. quicquid. C. arb. tu. ¶ † Sed
b contra prædicta & cōtra text. op. Nā debet⁴ sacerdos de reditibus ecclesiæ viuere. c. cū secundū Apostolū. de prębē. & facit dictum Inn. in. c. Episcopus. de præbē. vbi dicit, quòd beneficiatus habens patrimoniū tenetur viuere de patrimonio: sed potest cū bona cō sciētia viuere de bonis ecclesiæ. Et idē Io. de li. in cle. gratiæ. de rescri. cū ergo sacerdos gratia illi⁹ pignorauerit hęc bona pro sua necessitate: nō debet cōpelli hæres ad redimēdū: sed successor in beneficio. Sol. Ioā. And. metu huius cōtrarij (vt arbitror) dicit tex. istum intelligēdū, quādo debitū cōtraxit nō pro sustētatione, sed pro necessitate patrimonij sui conseruādi: puta, quòd domus sua propria minabatur ruinā: vel vinea sua erat inculta. & cū hoc di-
5 cto transeunt cōiter doc. ¶ † Et ex hoc potes notare singulariter, quòd si beneficiatus tēpore infirmitatis suę cōtraxit multa debita pro sua necessitate corporali: tenetur successor in beneficio illa debita soluere. & sic extēdo. c. j. de sol. vbi dicit tex. quòd successor in beneficio, tenetur debita prędecessoris soluere pro necessitate ecclesiæ contracta. Idē dic per supradicta, si pro necessitate
6 proprię personę. ¶ † Secūdò no. ex hoc dicto, seu ex tex. sic intellecto, quòd res ecclesię possunt pignorari: vel obligari pro sustētatione rectoris. Sed aduerte: quia Io. An. sentit vnū ampliādo dictum suū ad tex. quia licet beneficiatus habeat patrimonialia: tamen debita cōtracta pro sua sustētatione incūbunt ecclesię, & nō hęredi. quod dubito an sit verū. ¶ Et ideò dices sic: quòd aut ecclesia erat impotēs ad sustentandū rectorē: aut potēs. ¶ Primo ca 8
su si impotentia fuit à principio tēpore, quo acceptauit ecclesiā: dico in dubio, quòd debita incūbunt sibi & hęredi, & nō ecclesię: quia est quod sibi imputetur, quare acceptauit ecclesiā minus potentē. Nā hoc casu tenetur viuere ex industria. & sic fortius ex patrimonio: nō autē vēdere bona ecclesię vel pignorare, seu obligare. tex. est no. cū gl. xxj. q. j. c. j. facit. c. cler. victū. xcj. di. Sit verò eccle. ex post facto facta est impotēs, adhuc dicerē idē, vt nō debeāt bona ecclesiæ vēdi, vel pignorari pro sustētatione sacerdotis: sed debet agere sacerdos cōtra parochianos: vt prestēt sibi necessaria, ex quo eis seruit in diuinis: & est cā licita subtrahē di parochianis diuina. vide bonā gloss. de consc. dist. j. c. omnis Christianus. ¶ Secundo casu quando ecclesia est potens: & tūc fateor quòd si sacerdos non habet ad præsens, vnde se sustētet, & contrahat debita sub spe soluendi de fructibus percipiendis: sed morte præuentus non potest hoc facere: tunc satis æquum est: vt successor teneatur. & hoc casu procedit dictum Ioan. Andr. & hoc not. quia non sunt discussa
7 per alios. ¶ † Io glo. j. in fi. Ex gloss. collige tres solu. & quælibet est bona, sed vltima notabilior: & potest procedere in quolibet priuato, si res sua eo ignorāte pignoraretur. Nam potest
SEB. SAPIA. a vendicare rem suam à creditore etiam non so luto debito: quia sine ipsius cōsensu ius pigno ris non potuit constitui in aliena re. C. si alien. res pig. da. sit. quasi per totū. ff. de pi. act. quasi per totū. & vide glo. de præsumpt. c. nonne. & quod ibi dixi. ¶ Sed extra gloss. dantur duæ solutiones. Et primò dixit Gof. q̄ talis creditor ignorabat has res esse ecclesiæ. alle. l. & libe ri. ff. de contrahē. empt. cū duabus seq. Et propter hoc videtur velle, quòd ignorantia credi toris faciat, vt ius pignoris constituatur in a- b liena re in præiudicium domini. quod non est verum: vt in iuribus præallega. & in. l. inciuilē. C. de fur. Nā ibi patet, quòd dominus potest vendicare rē suam venditam à furę precio non oblato. Nō ob. l. & liberi: quia ibi ponderatur ignorantia ad effectum agendi de euictione contra vendentem rem sacram, seu alienā: nō SEB. SAPIA. vt habeat ius retentionis contra dominum. c ¶ † Secundò soluit Innocen. quòd res fuerant pignoratæ nomine ecclesiæ & seruata solenni tate debita: sed non constabat pecuniam conuersam in vtilitatem domini. Et ex hoc videtur velle Inno. quòd creditor habeat hoc casu ius retentionis: donec sibi fuerit satisfactum. licet & non habeat actionem cōtra ecclesiam. Sed contra hoc facit: quia tenendo opin. vt sit necesse probare versum: iuxta ea, quæ dicam in. c. quod quibusdam j. titulo proximo. sicut non competit actio contra ecclesiam: ita nec ius retinendi rem ecclesiæ. De hoc plenissimè dicam in. d. c. quod quibusdam. Tenę ergo solutiones gloss. quæ sunt tutiores. ¶ In gloss. fin. not. duo ex hac glossa. Primò, quòd Prælatus ecclesiæ ‘comparatur curatori: alibi dicitur, quòd procuratori: vt j. de donat. c. ij. Sed dic, quòd propriè non comparatur curatori, nec procuratori, quia habet longè piuguius ius in rebus Ecclesiæ, quàm procurator in rebus domini: vel curator in rebus pupilli. Item curatio vel procuratio est onus: sed prælatura est honor & dignitas. De quo vide glossam notabilem, quinta quæstione tertia. c. finali. Sed procedit dicta æquiparatio quo ad impotentiam distrahendi bona ecclesiæ. ¶ † Secundò nota extra glossam, quòd hæres prælati tenetur ex facto prælati, sicut hæres curatoris, qui tenetur ex dolo & lata culpa curatoris: ex leui verò ille non tenetur: vt in lege finali. ff. de fideiussoribus & hæredibus tutorum. Hoc voluit Innocentius hīc: ipse tamen Prælatus tenetur facilius. De quo vide glossam suprà de officio Archidiaconi. in capitulo, ea, quæ. in ver. reatu.

SEB. SAPIA. ¶ Tenetur hæres. Itē concludit Feli. in. c. accepimus. colum. iij. vers. tertia declaratio. de fi. instru. Andr. sicu. in c. vt super. ṡ. de rē. eccle. non alien. & Cardi. in cle. ij. in princi. in ij. not. de re. do.

SEB. SAPIA. ¶ Nam debet. Idē firmat Felin. in. c. postulasti. c. viij. ver. quomodo clericus. ṡ. de rescrip. & ibi in quos vsus possint distribui bona ecclesiarum.

SEB. SAPIA. c ¶ Prælatus ecclesiæ. vide Feli. in. c. cum deputati. col. pen. versi. quando Prælatus æquiparetur. ṡ. de iudi. vbi ponit quando æquiparetur tutori.

a ☞ SEB. SAPIA ¶ Præſumendū. vide gl. not. in l. cū allegas. C. de vſuf. quæ vult, ꝙ non ſolùm ex qualitate perſonæ præſumitur contractus vſurarius: ſed ꝙ etiam præſumptio, ꝙ contractus ſit vſurarius, tollatur ex qualitate perſonæ: vnde per illam gl. dixit ibi Fulg. ꝙ ſi ruſticus emat cum pacto de retrouēdēdo, nō cēſebitur cōtractus vſurarius. quod dictū multū cōmendat do. Iaſ. in l. ſi quis id quod. col. vij. ver. v. not. ff. de iu. om. iu.

b ¶ Et probatur cō tra ipſum, per teſtes ſingulares de diuerſis actionib. deponentes: puta vnus dicit, ꝙ mutuauit ſuper libro: alter ſuper corrigia: alius ſuper veſte. ita Bal. in l. j. C. de teſt. & in l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi cer. peta.

c ¶ Vbi contractus eſt aliqualiter ſuſpectus, iuramētū ſup eo interpoſitū magis aggrauat ſuſpicionē. d. c. ſuper hoc. cū glo. & ibi. d. Anto. de renū. hīc alle. per iſtum. facit gl. ſin. in. l. iij. C. plus va. quod agi. q̄ vult, ꝙ iuramētū interpoſitū ſuper contractu ſimulato, nō fortificat contractū: ſed cēſetur ſimulatus. Ad idē facit gl. pulchra in l. vij. ff. de cōd. inſti. quæ dicit, ꝙ ecclēſiæ inſolitę magis reddūt cōtractum ſuſpectum: clauſulæ autem efficaces appoſitæ ad majorē firmitatē & cautelā, bene valent: ſic debet intelligi gl. in l. nō eo. C. de eui. Et de hac ſimulatione ponūt Cano. hic plenè. & in c. cōqueſtus. de vſur. vbi gl. in. c. ad noſtrā. & Bald. in. c. j. de feu. da. in vi. le. cō. & aliquid in. l. illud. C. de ſa. ſan. ec cle. Itē qualiter ꝙ bet cōtract⁹ ſimulatus: vide Bald. in l. multū. in. j. & ij. col. C. ſi quis alte. vel ſi. Ang. & Im. in. l. ſi qs cū aliter. ff. de ver. ob. Bar. & Ang. in. l. itē qa. ff. de pac. & Imo. in. l. quoties. §. ſed cū primū. ff. de hær. inſti. vide Bal. diſtinguē tem in. l. pacta nouiſſima. C. de pac. Et eadē diſtinctiōe vtitur idē Bart. in. l. Titia. §. idē rñdet. ff. de ver. obl. Et vide plenè per eūdē Bar. in. l. poſt cōtractum. ff. de do. Bart. & Ang. in. d. l. ſicut. §. ſuptuacuum. ff. q. mo. pig. vel hyp. ſol. hic. alle. p iſtū qd̄ pulchrè limitat Barto. in. l. j. C. de don. ante nupt. vide Bal. in. l. ij. C. ad velle. in. l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi cer. pet. & in. d. l. iij. C. plus va. quod agitur. & not. ꝙ ille, qui allegat contractum ſimulatū, debet ſemper exprimere cauſam ſimulationis. ita Bar. in ſuo cōſi. inci. Petrus Nicole. Bal. in. l. ab Anaſtaſio. C. man. & in. l. j. C. ſi ſer. exte.

¶ Adde Pet. de Anch. conſi. cccl vij. Rom. conſi. cccviij. Alexan. conſi. xlvj. & cxij. iij. libr.

☞ SVMMARIVM. ☜

1 *Contractus emptionis præſumitur vſurarius, ſi fuit appoſitum pactum de reuendendo ſoluta maiori quantitate, quàm fuerit empta, licet fructus medij temporis computentur in ſortem.*

2 *Reſolutio contractus poteſt conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus: ſubſtantialia verò cōtractus nō poſſunt conferri in voluntatē partiū.*

3 *Hæres defuncti poteſt allegare contractum ſimulatum, licet defunctus tempore vitæ ſuæ tacuerit.*

4 *Vſurarius probatur ex cōiecturis & nudis præſumptionibus.*

Facilius præſumitur contractum ſimulatum contra vſurarium, quàm contra alium. §.

5 *Vſurarius contractus quando præſumitur ex eo quòd emptor rem per ſe emptam ſtatim locauit venditori, conſtituta certa penſione.*

6 *Iuramentum receptum ab vſurario, inducit magnā præſumptionem contra eum.*

Venditio, ſi aliquo caſu reſoluatur, puta per pactum additionis in diem, vel alio modo: an fructus medio tempore percepti ſint emptoris, vel venditoris.

Pactum de lucrandis fructibus poſitum in contractu emptionis, reddit ipſum ſuſpectum: quia natura talis contractus eſt lucrari fructus.

CAP. IIII.

1 **Illo vos.** ¶ † Si vſurarius emit rem eo pacto, quòd eam poſt tempus reſtituat venditori, recipiendo aliquid vltra ſortem: fructibus tamen in ea computatis, iudicatur contractus fœneratitius. Communis diuiſio. Secunda ibi: *reſpondemus* ¶ Caſus literalis. Henricus & B. eius frater filij. G. de coſa receperunt. xxiij. libras mutuo à quadā muliere. G. noſe, & ab hæredibus ſuis filia Theobaldi, pro quadam pecunia obligauerunt ei quaſdam terras ipſorū: ſed cum dicta mulier terras illas reſtituere nollet, impetrauerunt literas cōtra ipſam ad quoſdam iudices, coram quibus petebant terras illas ſibi reſtitui. Ex ad uerſo reſpondebatur ex parte mulieris, ꝙ terras illas non tenebatur reſtituere: cum pignori obligatæ non eſſent, ſed purè venditæ: ſicut in inſtrumento inde confecto continetur. H. p ſe & fratre ſuo, dicebat terras illas nō eſſe vēditas, ſed pignori obligatas: quia ī inſtrumēto venditionis talis erat adiecta conditio: vt ſi à tempore cōtractus vſq ad duos annos ꝓximos præfato. T. patri ipſius mulieris emptio diſpliceret. G. pater. H. abinde vſq vnū annū ſolueret. xxvj. libras fructibus perceptis in ipſis cōputatis. Iudices dubitauerunt: vtrū pura & abſoluta eſſet venditio: an contractus pignoratitius iudicari deberet, conſultus Papa reſpondit: vt in litera. Ber. ¶ No. ibi: *ſcientiæ donum.* quòd ſcientia eſt donum Dei. & idem verbū ponit tex. in. c. qualiter & quando. de elect. vide pulchrum text. Hierony. xvj. q. j. reuertimini. ¶ † Not. ij. quòd reſolutio contractus poteſt conferri in voluntatem emptoris: licet ergo ſubſtantialia contractus non poſsint ab initio conferri in voluntatem alterius contrahentium: vt in. l. hæc venditio. ff. de contrahen. empt. reſolutio tamen poteſt conferri in perſonam emptoris: vt hîc: & in. l. ſi nolit. ff. de ædi. edic. & in perſonā venditoris: vt in. c. ad noſtrā. de empt. & vend. vt in. l. ij. C. de pac. con. inter empt. ¶ Not. iij. ꝙ venditio, quæ venit reſoluenda in euentum conditionis adiectę, poteſt dici pura. Eſt enim pura de præſenti ad differentiam vendi tionis conditionalis. ¶ † No. iiij. quòd in cognoſcenda ſpecie alicuius cōtractus magis debent attendi pacta appoſita in eo, quàm nuda verba ipſius contractus: vnde licet hæc verba innuerent cō tractum eſſe venditionis & emptionis: tamen propter pacta appoſita conueniētia magis pignori, iudicatur cōtractus pignoratitius. quod nota. ad idem text. in. l. ſi vno. ff. loca. ¶ Nota. v. quòd facultas allegandi contractum ſimulatum, tranſit in hæredem: licet defunctus tacuerit tempore vitæ ſuæ. Ad idem. c. ad noſtram de emptio. & venditio. ¶ † Not. vj. præſumendum[a] contra aliquem ex eo, quod facere conſueuit: & quòd facilius præſumitur contractum ſimulatum contra vſurarium, [b]quàm contra alium. Item, quòd ex coniecturis & nudis præſumptionibus iudicatur contra vſurarium: vide text. cum gloſſ. in. c. cum in dœceſi. de vſuris. ¶ † Sed hic quæro de notabili quæſtio. & multum quotidiana. Quidam vſurarius emit quandā rem, prout dicebatur in inſtrumento: immediatè locauit venditori: ita, quòd venditor remanſit in poſſeſsione rei venditæ: conſtituta certa penſione ipſi emptori: nunquid ex hoc debeat præſumi contractus vſurarius? Iacob. de Aret. diſputauit, & non ſoluit: quia quæſtio pendebat de facto. dominus Petr. de Anch. tenebat conartēctum eſſe vſurarium, per. l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. quib. mod. pi. vel. hypo. ſol. ¶ Sed aduerte latius. nā ſiue talis contractus fiat ab vſurario, ſiue non, præſumitur ſimulatus in prejudiciū tertij creditoris, ex quo venditor remanſit in poſſeſsione rei venditæ: ſed ille, qui vendit, poteſt ex illo ſolo dicere contractū ſimulatū: vt leg. & not. in. d. §. ſuperuacuū. Item vt dicit ibi Bar. ſi probaretur ſolutio penſionis, non iudicaretur ſimulatus, etiā **in fauorē** tertij: ſed in caſu noſtro, vbi cōcurrūt illa duo: ꝙ **emptor erat vſurarius**: & ꝙ vēditor ſub elvamine locationis remanſit in poſſeſsione rei venditæ: ſatis eſt præſumendum contractum eſſe fœneratitium: vnde illa penſio vi detur conſtituta pro mercede pecuniæ. Nā de facili præſumendū eſt cōtra vſurarios, qui ineunt tales contractus fictitios & ſimulatos: maximè ſi interueniſſet iuramentū. Nā vt dicunt hîc doc. iuramentū receptum ab vſurario, facit magnā præſumptionē contra eū. arg. c. ſuper hoc. de renun. ſed vbi emptor non eſt vſurarius diſtingue: vt. ſ. dixi. & hoc no. ¶ † In gl. in ver. *fructus percepti.* Aduerte, quia iſta gl. hîc expreſsè dicit, ꝙ emptor in caſu huius. c. faciebat fruct⁹ ſuos: nec tenebatur reſtituere, ſi cōtractus nō fuiſſet ſimulatus. Vñ illud pactū de cōputādo fructus in ſortē erat cōtra naturā cōtractus emptiōis. Sed gl. pe. tenet cōtrariū: dicēs, ꝙ ex natura cōtractus emptor ſenet reſtituere fructus in cā reſolutionis cōtractus. Io. An. pro cōcordia dicit, ꝙ q̄nq̄ appōitur pactū de reſoluenda venditiōe, ſi alius emptor attulerit meliorē conditionē: & tūc exiſtēte conditiōe tenetur emptor reſtituere fructus, etiam medio tēpore perceptos. & hoc caſu debet intelligi gl. pe. Q̄nq̄ ap ponitur pactū de reſoluēda vēditione, ſi venditio diſplicebit venditori. & tūc emptor nō tenetur reſtituere fructus medio tpe perceptos. & hoc caſu loquitur gl. & iura alle. in gl. Ratio diuerſitatis ſecundū eū eſt: quia primo caſu conditio fuit appoſita in fauorem venditoris: nec erat in optiōe ſua ſoluere contractū. Sed in ſecundo caſu, eſt quod ſibi imputetur, quare prius non diſplicuit. Sed aduerte, q̄nia licet hęc dicta ſint vera in ſe, nō tamen conueniunt ad text. noſtrum. Et meo iudicio, nec gloſſ. nec doctor. ponderarunt tex. hîc enim venditio non veniebat reſoluēda ad placitum venditoris

a ¶ Dic, ꝙ regulariter bona vxoris non ſunt obligata pro debito mariti. Fallit in vxore primipili: vt hîc. & eſt tex. ſin. in. c. ex parte. de conſtitu. Et eodem modo econtrā, credo non eſſe obligata bona mariti pro debito vxoris, niſi quātū addixit. Sed hoc fallit, quando mulier trāſit ad ſecunda vota, nō aſſignato alio tutore filijs ſuis: quia tunc bona mariti obligantur: vt eſt text. in. l. ſi vir. C. in qui. cau. pi. ta. contrahi. & gl. in. c. ex parte. j. de app. Et an propter delictum vxoris poſſit dos publicari in præiudiciū mariti. vide Alb. in iij. parte ſtatu. cō. iiij. & v. & ibi in vj. q. examinat, an propter delictum mariti poſsit dos publicari.

Anto. Franciſ.

a ¶ An & quando dos poſsit ꝓpter delictū vxoris, vel mariti publicari: vide glo. & Bar. in. l. quinq; legibus. ff. de bo. dā. & gl. in l. j. C. de bo. lib. vbi concluditur, ꝙ nō conſtāte matrimonio: quia debet deſeruire oneribus matrimo. vt in. l. ꝙ onerib⁹. ff. de iur. do. & vide Ro. in l. de die. in. §. qui mulierē. ff. qui faciſd. cog. vbi ponit aliquos caſus, in quibus poteſt publicari: vt ibi per eū.

☞ SEB. SAPIA.

b ¶ In obligatione. Faciunt nota per Bartol. in. l. j. colum. ij. &. iij. ff. de ac. empt. & in l. ſtipulationes nō diuiduntur. colū. antepen. verſicu. nonò reſtat. ff. de ver. oblig.

c ¶ Et idem tenet hîc Innocē. & do. Anto. in. c. examinata. de iud. in. xv. colum. & ibidem per doc. Bartol. de Belenzinis.

¶ Adde Cal. con-

venditoris: imò emptoris. & ſic ſumus extra iura alleg. in gl. Nam facio magnā vim in fructibus reſtituendis, vtrum facultas reſoluendi contractū cōferatur in volūtatem vēditoris, an emptoris. Nam in primo caſu, fructus nō ſubiacēt reſtitutiōi, ſed eos lucratur emptor: per rationem prædictam. & de hoc eſt caſus apertus in. d. l. ij. Sed ſecundo caſu dico, ꝙ fructus veniunt reſtituēdi per. l. quòd ſi nolit. in fin. coniuncta. l. cum autem. §. pe. ff. de ædi. edic. & tñ eadē ratio eſt in emptore. Eſt enim quid ſibi imputetur, quare prius non dixit emptionem ſibi diſplicere. ¶ Et per hoc infero contra cōe dictum docto. quòd pactum hîc appoſitum de fructibus cōputādis in ſortē nō fuit cōtra naturā contractus emptionis: imò ſecundum eius naturam. ſed Papa coniūxit illam præſumptionem: vt deberet vltra preciū aliquid ſolui, cum illo pacto de fructibus cōputandis in ſortem. Vnde pactum de computandis fructibus de per ſe, non ſufficeret ad p̄ſumēdū contractū eſſe fœneratitium: licet aliud ſenſerit do. Ant. licet fortè aliud poſſet dici in caſu dictæ. l. ij. quia ibi ex natura cōtractus fructus efficiuntur emptoris. Et quandoquidem aliqui velint addere tertium. ſ. quòd emptor erat vſurarius, exponendo dictionem p̄ſertim pro tantum: communiter tamen tenet oppoſitum: quia de natura huius dictionis p̄ſertim eſt, vt exponatur pro maximè: vt in. c. quoniam, vt lit. non conteſt. ſed difficile eſt iudicare cōtractum eſſe fœneratitium ex eo ſolo, ꝙ aliquid debebat præſtare vltra preciū.

☞ SVMMARIVM. ☜

1 *Pro dote ſibi reſtituenda, mulier agit contra quencū que bona mariti poſsidentem.*

2 *Delictum mariti, non nocet vxori in dote ſua.*

3 *Actio hypothecaria cōperēs in bonis alicuius tranſit cum translatione bonorum in tertium facta, etiam cum authoritate iudicis.*

4 *Agens hypothecaria excluditur, ſi ſibi offeratur debitum, cuius vigore habet hypothecam.*

5 *Libellus non continens in ſe actionem, ſed officium iudicis, valet.*

6 *Exiliū mariti, eſt iuſta cauſa, vt vxor repetat dotē.*

7 *Verba ſententiæ impropriantur ad eius ſaluationē.*

8 *Mulier, an præferatur in dote repetenda creditoribus habentibus expreſſam.*

9 *Mulier, an habeat obligata bona mariti reſpectu dona. propter nuptias: & an in ea præferatur anterioribus creditoribus: & quid in bonis paraphernalibus.* 10.

Bona prælatorum, tutorum, conductorum vectigaliū ſunt tacitè hypothecata pro mala ipſorum adminiſtratiōe, ſcilicet eccleſiæ, minoribus & fiſco.

Eccleſia, minor, & fiſcus æquiparantur.

12 *Bona clericorum, an gaudeant priuilegijs eccleſiarū?*

CAP. V.

1 **X literis.** † ¶ Mulier agit pro dote contra quēlibet detinētē bona mariti. h. d. In prima conſultatio. In ſecūda reſpōſio ibi: *mandamus.* ¶ Caſus literalis. Qui dā ſpoliauit quēdā mercatorē, & vulneraut eū grauiter, & ſic aufugit de terra: iuſticiarius Regis cepit fratrē & vxorē illius malefactoris: & de mādato ipſius bona oīa illius delinquentis diſtracta fuerūt: & pecunia ſoluta fuit mercatori, qui ſpoliatus fuerat, & vulneratus à marito illius mulieris. Sed quædam poſſeſsiones minutæ remanſerunt, quas frater illius malefactoris retinuit de mādato iuſtitiarij, ſoluta pro eis pecunia prędicto mercatori: quia emptor alius non inueniebatur propter poſſeſsionum minutias. Vnde cum mulier illa dote ſua propter maleficium viri fuerit ſpoliata, impetrauit literas ad iudicem confratrem mariti ſui, qui quædam bona mariti poſsidebat: coram quo petebat dotem ſuam ſibi reſtitui: vel ſaltem mitti in poſſeſsionem bonorū mariti: quæ ille poſsidebat. Ipſe reſpondebat, ꝙ bona illa retinuerat de mandato iuſtitiarij: ſoluta pro eis pecunia mercatori: prout eſt ſuperius declaratum. & hæc omnia probauit coram iudice: dubitabat iudex quid iuris eſſet. & Papa conſultus reſpondet, vt in litera. Bernar.

2 † † No. j. ꝙ propter maleficiū mariti non debet vxor capi, nec dote priuari etiam: vt ſatisfiat læſo per maritum.[a] ad hoc. C. ne vxor pro mari. quaſi per totum. Fallit in caſu l. ſcire. C. qui. mo. pig. ta. contra. videlicet in vxore primipilarij. nā etiam dos mulieris poteſt capi: ex quo maritus deliqt in officio illo primipilarij.

3 ¶ † Not. ij. ꝙ hypotheca cōpetens in bonis alicuius tranſit cum tranſlatione bonorū in tertium: etiā ſi illa bona vendātur ex iudicis mādato.

4 ¶ † No. iij. practicā formādi libellū pro dote, ex parte mulieris: cum agit pro ſua dote cōtra poſsidentē bona mariti ſibi pro dote tacitè obligata. Nā pōt formare libellū alternatiuū: videlicet petendo illa bona ſibi tradi, tanquā obligata: vel ꝙ poſſeſſor debeat ſibi ſatisfacere pro dote. & credo ꝙ ſufficiat petere primū tīn: ex quo agit hypothecaria actiōe. ſed ſecundum non eſt in obligatione, ſed in facultate poſſeſſoris: quia quilibet tertius poſſeſſor conuentus ab eo, qui habet hypothecariam, pōt illū excludere offerendo ſibi debitum ſuū. l. qui pignori. ff. qui mo. pig. vel hyp. ſol. Vnde ad exuberātē cautelā, voluit iſte in libello deducere illā partem alternatiuę, quæ erat in facultate. ¶ Ex hoc & ex tex. infero, ꝙ q̄n vnum eſt in obligatiōe, [b]aliud in facultate ſoluendi: nō vitiatur libellus ſi ambo deductur alternatiuē in libello: vt videtur hic tex. bonus iudicio meo.

5 ¶ Not. iiij. ibi: *ex officio.* ꝙ licet certa actio competat actori, quæ clarè colligitur ex narratis in libello, nihilominus nō vitiatur libellus, [c]ſi in concluſiōe petit ex iudicis officio ſibi ſubueniri. & debet tunc intelligi de officio iudicis mercenario. i. actioni debitæ deſeruienti.

6 ¶ † No. quintò vlterius, ꝙ conſtāte matrimonio poteſt mulier agere ad reſtitutio nē dotis: ex quo vir incipit malè vti ſubſtantia ſua. & dicitur malè vti, & malè verſari, ex quo exulat à patria propter maleficium propriū: & maximè cū peruenitur ad diſtractionē bonorū. Facit. c. veſtras. de dote poſt diuor. reſt. & videtur tex. no. in. l. vbi. C. de iure do. ꝙ non ſolū dotem, ſed etiā donationem propter nuptias poſsit petere: licet ſint opi. & multū facit ille tex. iuncta glo. ſuper ver. ad ſuſtentationē. Nā videtur ꝙ bona dotalia & dōatio propter nuptias, debeāt p̄cipuè deſeruire oneribus matrimonij. de quo remitto ad no. in. l. ſi cōſtāte. ff. ſo. ma. & in. d. c. p veſtras. ¶ No. ibi: *tacitè obligata.* ꝙ oīa bona mariti tacitè obligant vxo-

fil. j. de libelli oblatio.

d ¶ An hoc procedat in bonis mariti minoris: vide ꝙ Bar. in. l. itē quia. ff. de pac. in fi. prī. Et an hoc procedat in bonis ſpōſi: vt ſponſa habeat tacitā hypothecā in bonis ſponſi, ꝓ dote data, quem admodū vxor in bonis mariti: vide omnino Bar. in. l. ij. §. fi. ff. de priui. leg. credi.

Anto. Franci.

¶ An tacita hypotheca cōpetat mulieri hæreticæ, vel iudeę in bonis mariti: dicas ꝙ mulieri hæreticæ nō cōpetat: ſed mulieri iudeæ ſic: quia inter Iudæos eſt matrimoniū: licet nō ratū: vt plenè tradit. in. c. gaudemus. & in. c. de infidelibus. de diuort. & ibi plenè per apoſt.

¶ Adde tamen ꝙ hoc priuilegium nō habet vxor hęretica. tex. eſſī aut. idē priuilegiū. C. de hę. & no. d. An. & Abb. Panor. in c. gaudemus. dedi nor. circa fi. vbi dicūt ſi abiurans hęreſim redit ad fidē, recuperat priuilegium in bonis mariti in dote con feſſata tantùm, niſi quādo bona nō ſufficiunt cæteris creditoribus, ſecū dū Bal. in. c. cōtingit. in fi. iij. col. de do. & cōt. quia ad hoc dicit eſſe glo. fin. in. l. aſſiduis. C. qui potio. in pig. ha. Iudęa aūt ibonis mariti Iudæi habet priuilegiū dotis. ita ſing. dicit d. Ant. in. d. c. gaudemus. in vl. co. & qd̄ ibi latiſsimè ſcripſit do. Barto. de Belenzinis. Et adde, ꝙ in cōtractibus, in quib⁹ acqrit hypotheca priuilegiata, ſi pœna fuerit appoſita ſuper illo contractu habēte hypothecam priuilegiatā, exactio illi⁹ pœnę nō h; idē priuilegiū, qd̄ h; ipſe cō tractus principa-

lis. Ita notã. determinat Pau. de Ca. in l. ideo. per illũ tex. ff. de cõpens. Quod tene menti: quia est bona limitatio ad totũ ti. ff. de pri. cre. Item iust⁹ possessor bonorũ mariti cõtra mulierẽ dotẽ à marito repetẽtẽ, habet ius offerendi preciũ dotis. text. est in l. mulier. ff. qui pot. in pign. hab. Quod limita sin. vt per Bald. in ca. cõtingit. in. iiij. col. de do. & cõtu. & vtrũ mercator, qui vendidit merces alij mercatori, qui arripuit fugam non soluto precio, & an relictis mercib⁹ & paratis, præferri debeat in mercibus, quas ipse vendidit. vide per I mol. a Bal. & Ang. in l. si cum dotẽ. §. fin. ff. solu. matri. & per Angel. in l. quod quis. ff. de priui. credi. & elegantissimè per Paul. de cast. in l. procuratoris. §. si plures. vbi est tex. ad hoc valde sing. de trib. Et vide ad hoc omnino Pau. de ca. in l. si hominẽ. §. quoties. ff. depo. & in l. licet. C. qui po. in pig. ha. & in l. is, qui. ff. de actũ. & obli. vbi tenẽt: ꝙ nõ præferatur. Sed contrariũ tenet Bald. in l. pro debito. C. de bo. au. iudic. possĩ. vbi vide oĩno. & vide etiã oĩno Bal. in l. vbi adhuc. in. vij. col. ver. sed statim quæro. C. de iure dot. vide oĩno bo. tex. in l. si vcter. §. in bonis. ff. de priui. cre. & tex. in d. l. si hominẽ. §. toties. quã gl. voluit allegare. Itẽ adde, ꝙ in hypotheca bonorũ nõ solũ q prior est tpe, potior est in iure in bonis pĩtibus: sed etiã in futuris. a d hoc est tex. fin. in l. hac edictali. §. his illud. quod notat Bar. in vl. col. C. de secund. nupt. & de eo exclamat. Item secundus creditor

ri legis beneficio pro dote restituẽda. Anauté idem sit quo ad donationẽ propter nuptias: vel quo ad bona paraphernalia: dicã j. cum. gl. ¶ Vlt. no. mirabilẽ modũ sentẽtiandi in actione hypothecaria. Nã cõdemnatur hîc tertius possessor ad restitutionẽ debiti, quatenus possidet de bonis debitoris principalis. quod videtur iure sustentari non posse: quia vt suprà dixi: rem restitui est tantum in obligatione: ergo non poterat cõdemnari ad restitutionẽ de bonis, sed solũ ad restitutionẽ bonorũ obligatorum. Sed potest dici, ꝙ Papa hîc habuit respectum ad libellum mulieris cõtinentẽ id, quod erat in obligatiõe, & in facultate. Et debet intelligi sententia largè. s. vt satisfaciat de dote dimittẽdo bona, vel soluendo debitũ. † ¶ Ex
7 quo not. ꝙ verba sententiæ debẽt multũ latè intelligi, vt ipsa sentẽtia saluetur, sicut dicim⁹ in libello: vt leg. & not. in. c. cõstitutus. de reli. do. facit. c. Abbate. de verb. sig. & l. cõtinuus. de ver. obli. & l. si quis intentione. ff. de iudic.
8 ¶ † In gl. iij. in fi. & gl. in effectu attingit duo. Primò nũquid mulier prẽferat in dote cõsequẽda creditorib⁹ mariti anteriorib⁹ in obligatiõe. Secũdò nũquid idẽ sit quo ad donationem ꝓpter nuptias sibi factã à marito? Respẽctu primi cõcludit, ꝙ ꝓferẽ ᵇpriorib⁹ habentib⁹ actionẽ personalẽ, vel hypothecã tacitã. i. beneficio legis inductã: anteriorib⁹ autẽ habentibus expressam nõ prefertur. & hæc fuit opin. Bul. quam etiã sequitur Accur. in. l. assiduis. C. qui potio. in pig. ha. & Dy. in. §. actionem. instĩ. de acti. & Inno. hîc. cõtrariã opi. tenet Mar. vt no. in. d. l. assiduis. quã sequuntur Ia. de Are. Pet. Gul. de Suza. & Cyn. Bart. autẽ dicit, ꝙ cõsuetudo est pro opi. glos. & malum esset sententiare contrarium. argu. in. l. minimè. ff. de leg. Et licet multa allegentur pro & contra: tamen contra opi. hujus glos. multũ facit. d. l. assiduis, quę loquitur indistinctè prę
9 ferendo mulierem omnibus creditoribus anterioribus habenti bus hypothecam: ergo debet intelligi generaliter; siue habeant expressam, siue tacitam: quia qui totũ dicit: nihil excludit. xxix. distin. c. si romanorum. Item est aliud multum forte ar. si vinco vincentem te: ergo debeo vincere te. in. c. authoritate. de cõsens. præben. lib. vj. & facit. c. dilectus. de offic. leg. Sed is, qui mutuauit pro refectiõe rei prefertur anteriori bus habentibus expressam: vt in. l. interdum. ff. qui potio. in pign. ha. Et iste vincitur à muliere, quia mulier prefertur sibi: vt in auf. signata. super. d. c. assiduis. Ergo mulier debet vnicere & præferri omnibus creditoribus habentibus expressam hypothecam. Pro contraria opi. quam fouet ista gl. facit æquiparatio fisci & mulieris: vt dicitur in. c. ij. quia lex nõ defert vni beneficium cum diminutione iuris alterius. l. ij. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico. & bo. tex. in. c. ex tenore. de fo. competẽ. vbi dicitur, quòd licet vi duis simus in iustitia debitores: nõ tamẽ alijs facere debemus iniustitiam. Sed intelligẽdo. l. illã assiduis. generaliter diminueretur ius habentium hypothecam anteriorem expressam. Et si diceres idem esse in tacita: respondetur quòd tacita inducitur à lege. vnde potuit lex restringendo priuilegium suum prefferre priuilegio mulieris. secus in expressa, quæ habe-

tur facto ipsius contrahentium, & quicquid sit, passus satis dubius est: & doctores variant sententiam. Et multũ facit iudicio meo tex. in d. l. vbi. dum specificè facit mentionem de posterioribus creditoribus: sed seruarem in practica primò illam opin. pro qua est loci consuetudo: vt in l. fi de interpretatione. ff. de legi. & in. c. cum dilectus. de consuetu. Nam consuetudo interpretatur legem dubiam, sed cessante consuetudine fauerem mulieribus: quia in facto dubio potior est causa dotis: vt in. c. fin. de re iudi. & no. in. c. ex literis. de proba. ¶ † Quo
9 ad secundum. s. respectu donatiõis, concludo post Inno. hîc, ꝙ aut mulier debet lucrari donationem propter nuptias. & eo respectu agit pro donatione: & tunc licet bona mariti sint tacitè sibi hypothecata pro illa donatione: vt est tex. in. d. l. vbi præalle. non tamen habet vxor priuilegium: vt præferatur anterioribus creditortbus: quia hoc non est iure cautum. Nec donatio propter nuptias est ita fauorabilis, sicut dos: quia dos est quasi patrimoniũ mu lieris. l. iij. ff. de mino. & si remaneret indotata fieret præiudicium reipublicæ: per ea, quæ legun. & no. in. l. j. ff. solu. ma. quæ ratio cessat in donatione. Aut mulier agit ad donationem, non vt eam lucretur: sed tanquam sibi speciaa liter obligatam pro dote: & tunc habet priui legiũ dotis: quia hoc casu agit potius pro dote, quàm pro donatione. ¶ In glo. pe. ibi: *etiam paraphernalia.* & dic paraphernalia, id est bona, quæ mulier habet præter dotem. & dicitur à para, quod est iuxta. & pherne, quod est dos: quasi iuxta dotem. nam sæpe mulier ha-
10 bet aliqua bona vltra dotem. ¶ † Et in his glo. quærit vtrum bona mariti sint obligata vxori. & reperitur hæc glossa. varia. Nam aliqui libri habent quòd non: aliqui quòd sic: & vtraq; litera potest esse vera per distinctionem. Aut enim maritus habet administrationem illorũ bonorum: & sunt tacitè obligata: vt. l. fi. hîc alle. Aut vxor retinet illa bona penes se, & cessat illa obligatio. ¶ † Secundò principaliter not.
11 ex glos. quòd bona prælati sunt tacitè oligata ecclesiæ pro mala administratione. Et sic potest agere ecclesia cõtra tertium possessorem: sicut agit mulier pro dote: & non tradas obliuioni hanc glossam. Nam licet non habeamus tex. expressum: tamen militat argumẽ. à paritate rationis. Nam ecclesia equiparatur minori: vt in. c. j. de in integrum restitu. ergo sicut bona tutoris tacitè sunt obligata pupillo: vt in iuribus præallega. in glos. & in l. finali. C. de legiti. tuto. ita & bona prælati ecclesiæ. Item videmus in fisco, quòd bona cõductorum vectigalium, sint tacitè obligata fisco. l. semper. §. Diuus. de iure immunitatis. Ergo & bona prælati: qui quasi contrahit cum ecclesia acceptando prælaturam: vt in. c. nisi. de renuntiationib. sed inquantum glos. dicit, quòd ob istum respectum bona clericorum gaudent eodem privilegio cum bonis ecclesiæ: non bene dicit, quia sequeretur,ᵇ ꝙ bona eorum, qui non habent beneficia, non gauderent illo priuilegio. quod est falsum. cum iura loquantur indistinctè. c. si
12 clericus laicum. de fo. comp. ¶ † Nec est verũ indistinctè, quòd bona clericorum gaudeant in omibus priuilegio ecclesiarum: imò vt aliâs dixi, fienda est regula in oppositum, quòd solùm in

habens specialem hypothecam in aliqua parte bonorum, præfertur in illa specie priori creditori habenti anteriorem hypothecam generalẽ bonorum, & specialem in aliare ab illa, quæ specialiter est obligata. secundo creditori: dummodò priori creditori integrè satisfiat in illa re, quæ est sibi hypothecata. textus est nota. in. l. ij. de pi. Quod intelligit ibi. gl. verum de equitate. sed de rigore relinquit fructus fundi. tex. est in. l. prædijs. in princip. ff. in qui. causis pigno. taci. contrah. Eodem modo fructus pignorũ sunt tacitè obligati creditori. text. est not. in l. quãuis. C. in quibus cau. pig. ta. cõtrahi.

Anto. Francisc.

¶ In quibus casa bus competat tacita hypotheca, & in quibus non: potes videre plene & ad saturitatem per Io. Ber. de fir. in suo repert. in litera. I. in ver. hypotheca. & in verbo hypothecaria. vbi vide per discursum.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quia sequeretur. Hanc rationẽ etiã reprobat Cardi. & Inno. in. c. fi. ẽ. de vita & honest. cler. do. Anto. Innocen. & Abb. in c. Episcopus. ẽ. de præben. & quando bona clericorum gaudeant privilegio ecclesiæ: latè tradidit Felin. in. c. ecclesiæ sanctæ Mariæ. col. v. ẽ. de constitution.

lùm in illis casibus gaudent priuilegio ecclesiarũ, qui sunt in iure expressi. vide ad hoc bo. gloss. xvj. q. iij. ca. j. & in. c. quanquàm. de censi. libro. vj.

SVMMARIVM.

1 *Fructus rei pignori datæ computantur in sortem, non solium percepti, sed qui percipi potuissent. 9.*
2 *Instrumentum non vitiatur. si dicat. Æneas filius Mariani. & non fuit apposita dictio quondam. & cum Marianus sit defunctus. idem si esset posita dictio, quondam. & pater non esset mortuus. 3.*
3 *Dictio quondam, & dictio olim. possunt notare & præsens & futurum tempus.*
4 *Pignus potest alteri pignorari: sed nõ in maiori quantitate, quàm creditor habeat ipsum. 5. Item non potest pignorari vltra tertiam vicem. 7.*
6 *Actio personalis non transit in singularem successorem.*
Actio pignoratitia est in rem scripta. & trãsit in singularem successorẽ.
8 *Pignus si fuerit pignoratum alteri, & ille alter pignorauit vni tertio, & ille tertius dixerit esse cum re, quod remedium habitur pignoranti?*
10 *Domus, si est data in pignus & ipsam habitauerit creditor, quomodo & qualem pensionem computabit in sortem. videj. c. proxi. vbi pensio domus computatur in sortem. in vlti. no.*
11 *Pignus si deterioretur, tenetur creditor. de re commodata, vel locata deteriorata aliter statuitur.*

CAP. VI.

1 VM contra. ¶ † Si creditor, vel is, qui ab eo cãm habet: tot fructus percipit ex pignore, ꝙ satisfactũ est sorti, debet pignus restitui debitori. Primò ponitur factũ: secundò diffini
TIO IBI: *nos.* ¶ Casus literalis. Quidã nomine Laurẽtius quãdã pecuniæ quãtitatẽ recepit à quodã creditore, pro qua pecunia obligauit ei quasdã possessiões: tpe procedẽte mortuus est creditor ille: hæredes creditoris illius possessiones illas obligauerũt. G. ciui. Angiñ. in mortuo postmodũ Laurẽtio debitore. R. de monte fortino filius illius in ꝑsentia domi. Pa. mouet quæstionẽ sup possessionibus prædictis cõtra dictum. G. ciuẽ Angin. dicens, ꝙ de fructib⁹ illarũ possessionũ tũ fuerat ꝓceptũ: tũ ab ipso. G. tũ ab alijs quibus possessiones illæ fuerãt obligatæ: ꝙ fructus illi sorti poterãt adæquari. vñ petebat illas possessiões sibi restitui. Ad hoc probãdũ suas ꝓbationes induxit. d. Pa. cõsiderãs, ꝙ in talibus fructus ꝓcepti debeãt cõputari in sortẽ: & si qui vltra sortẽ ꝓcepti sint restitui. vidẽs etiã, ꝙ fructus illarũ possessionũ extenuassent & annullassent totũ debitũ: decreuit possessiones illas restituẽdas dicto. P. & in coporalẽ possessionẽ illarum ipsum fecit induci. Ber.
2 ¶ † No. ibi: *quondã pater tuus.* ꝙ cõi vsu loquẽdi, quasi denominet pater alicuius, qui iã defunctus est. Et sit. q. quid si in instrumẽto dicit: Titius filius Sẽpronij; & Sempro. est mortuus: nũqd valeat
9 ĩstrumẽtũ: cũ nõ sit apposita dictio quõdã, vel similis q̃ habet tollere illã qualitatẽ de præsenti, & ponere in præteritũ? Spec. in tit. de
a instru. edi. §. restat. ad fi. tenet instrumẽtũ nõ vitiari. [a] & idẽ Io. an.
3 hîc. quod no. facit qd̃ no. Inn. in. c. fraternitatis. de hẽre. ¶ † Quid
b aũt si pater viuit, & apponit dictio quõdã? dicit, ꝙ etiã non vitiat instrumentum, quia hæc dictio, & dictio olim, [b] designant etiam
4 tempus prẽsens, & tempus futurum: vt no. in. c. cum olim. de offi-
c cio dele. & dic, vt ibi. ¶ † No. ij. ꝙ creditor põt rem sibi pignorãtã alteri pignorare, [c] vt habetur clarius. C. fi pignus pigno. da. fit. ꝓ
5 totũ. Idẽ est i hẽrede creditoris, vt hîc. ¶ † Tertiò no. ꝙ resoluto
d iure actoris, resoluit ipso facto ius successoris. [d] cõcordat. l. vecti gali. ff. de pig. & colligit hoc ex tex. qa si fructus percepti à primo creditore extinguũt debitũ principale vnà cũ fructib⁹ perceptis à secũdo, teneẽ secũdus restituere rẽ pignoratã: licet suũ integrũ debitũ non percepit. Satis est ꝙ debitũ principale sit sublatũ: non tñ põt primus creditor in maiori quantitate pignus obligare, quàm sibi obligatũ fuerit. ¶ Not. ꝙ creditor licitè vendit fructus, quos ꝓcipit à re pignorata: sed preciũ accedit in solutionẽ sortis. & no, quòd hoc casu fit cõpensatio ipso iure. ¶ Vltimò no. hîc tex. opti. quòd debitor põt agere contra creditorẽ ꝓ pignore: licet secum
6 nõ cõtraxerit. ¶ † Sed cõtra hoc fortiter opp. Nã actio personalis, quæ orit ex mortuo, nõ transit cõtra singulare successorẽ. cũ ergo debitor nõ cõtrahit cũ a
secundo, non videtur quòd posit agere contra eum: sed potius cõtra primũ, & primus cõtra secũdũ: vt videt tex. in. l. petẽti. ff. de pig. ac. Et credo, quòd ob hoc doct. hîc variãt in conclusionibus. Nã aliqui dicũt, quòd agit rei vẽdicatione, quæ cõpetit dño cõtra quẽlibet possessorem. sed certè hoc nõ colligitur ex litera, nec apparet quòd se probauerit dñm, qd̃ est necessariũ agẽti rei vẽdicatiõe. Alij dicũt, quòd fuit actũ b
iudicis officio: vt sentit Host. põt adduci bo. tex. in. l. ij. C. si pig. pig. da. fit. Alij, quòd egit pignoratitia actione: sed non placet Inn. quia actio personalis nõ transit in tertiũ: sed ego alic
ter dicerẽ. Dico eñ, quòd vbi interuenit pignus, oritur duplex actio. Nã potest creditor agere hypothecaria, quæ est actio realis. Itẽ agere personali. pro hoc. l. creditor qui nõ idoneũ pignus. ff. si cert. pe. Ita dico ex parte debitoris. Nã pignoratia actio licet sit personalis, nihilominus est scripta in rem. ideò pignoratitia saltẽ vtilis põt cõpetere contra creditorẽ arg. eorũ quæ not. in. c. ex parte. B. de fo. cõpe. sic nos dicimus in secundo creditore, qui agit vtili cõtra primũ debitorem, cũ quo nõ cõtraxit: vt in. l. j. C. si pig. pign. dat sit. ¶ Cõclude er
go ꝙ aut datur vtilis pignoratitia, aut officiũ
7 iudicis. ¶ † Sed est quæstio notabilis in materia vtrũ secũd⁹ creditor posit pignorare pig. tertio, & sic in infinitũ? vide Spe. eo. ti. §. j. ver. e
sed cũ pignus. vbi dicit, quòd nõ põt pignorare vltra tertiã [e] vicẽ: vt infinitas euitet arg. c. cũ multis. de rescrip. lib. vj. No. hoc dictũ: quia singulariter limitat totũ tit. C. si pignus pign.
8 da. sit. ¶ † Est & aliud dubiũ, quid si pignora ui tibi rẽ, & tu pignorasti petro. Petrus pignorauit, vel vẽdidit alteri, qui fortè absentauit se cũ re: quod remediũ dabit primo debitori ad cõsequẽdũ pignus, ex quo res nõ põt haberi, & ille qui vẽdidit, nõ est præsens? vide Spec. in dicto loco. ver. sed quæritur. vbi no. dicit, quòd põt agi cõtra primũ: sed primus liberatur cedẽdo actionẽ cõtra secũdũ. quia cũ legi- SEB. SAPIA.
timè pignorauit rẽ alteri, liberat: ex quo ipse d
definit fine dolo possidere, & idẽ dic in secundo respectu tertij. quod bene no. ¶ † In glo. j.
9 in fi. no. gl. fingu. maximè pro limitatiõe eorũ, quæ no. in. c. grauis. de resti. spo. vult enim hîc e
gl. & bene, quòd creditor teneat ad fructꝰ nõ solũ quos ꝓcipit de rẽ pignorata: sed etiã ad eos, qui potuerũt percipi: & ex negligẽtia sua non fuerũt percepti. Hosti. in sum. eo. tit. §. qñ efficaciter. ver. sed nũquid. videtur sentire oppositũ, vt solũ teneatur ad perceptos, & licet Ioã. and. simpliciter transeat hîc: tñ in. c. j. & ij. de
10 vsu, tenet cũ ista glo. & pro eo est casus in. l. ij. f
C. de pig. act. ¶ † Et ad materiã gl. adde cõsor
f mẽ quæstionem, [f] quam posuit Specu. eo. ti. §. j. ver. quid si obligasti mihi, vbi dicit: pignorasti domũ, quã ego inhabitaui: an tenear ad pẽsiones, quas tu percepisses: an ad eas, quas ego soluissem, si fuissem conducturus. & inclinat in partem, vt solũ tenear ad illas, quas prẽstitissem: per. l. in summa. §. in frumento. ff. de cõdictio. indebi. Sed sua distinctio mihi ex toto non placet per dictum huius glo. & per. d. l. ij. Vnde distingue, quòd aut simpliciter domus

¶ Et idẽ dicit Bar. in. l. insulã. ff. de acquir. re. do. & Pau. de Ca. post Bart. in. l. eius, qui in ꝓuincia. ff. si cert. peta. in. j. charta. post gl. in ver. defuncti & bñ facit tex. cũ gl. in ver. vxore. in l. diuortio. in principi. ff. de neg. gest.

¶ Et per eũdem. Pau. in. c. j. de cleri. excom. mini. Anto. Francisc.

¶ Pignorare in ꝑcedenti col. nu. 3. Circa dictionem quondã, dicas ꝙ si nõ apponit in instrumentis: debet ſubaudiri pro eorũ validitate: vide gl. in ver. defuncti & ibi ꝙ Ale. post Bar. in. l. eius qui. in. j. col. ff. si cert. pe. & Bal. in auc. hoc amplius. in vl ti. col. C. de fideic. & Spe. in ti. de instru. ed. in. c. restat in vers. pe. & in. §. viij. in ver. quid si ita. Et adde, ꝙ dictio quondã intelligitur de præsenti & de futuro: vt p d. Car. in cle. j. §. j. de iure eiu. Et adde, ꝙ tale verbum positũ in instrumẽto vt si dicatur filius quondã Titi j. nõ vitiat instrumẽtũ si Titius viuit, vt ꝙ Bar. & Alex. in l. j. §. j. ff. de no. ope. nun.

SEB. SAPIA.

d ¶ Successoris. Ad hanc regulã vide pulchrã doctrinã Bar. in. l. in diẽ. ff. de aqua plu. arcẽ.

e ¶ Adde. d. Anto. hîc. & ro. in. l. qui vas. §. fi. ff. de dam. infec. vbi alle. pro fingu. istud dictũ Spe. & facit ad ea, quæ addidi. c. fua nobis. de appella.

SEB. A. SAPIA.

f ¶ Cõformẽ quæstionẽ. vide Bald. in auẽ. ei qui iurat char. vlt. C. de bo. aut. iu. posĩ. Are. in l. diuortio. §. ob donationẽ. ff. fol. matrimonio.

fuit pignorata: & tũc tenet ad pensionẽ quę cõ muniter potuisset pcipi à quocũque alio. Aut fuit actũ: vt inhabitaret domũ: & tunc fortè procederet dictũ Specu. quod tamẽ in hoc casu est satis durum per prędicta. Nec obstat ille §. in frumẽto. quia loquitur qñ indebitè per errorem habitatio fuit tradita. Nã tunc nõ obligatur recipiens, nisi inquantum effectus est locupletior: vt ibi notabiliter probatur. quod nota pro similibus quęstionibus. sed in casu nostro loquitur in contractu, qui fit gratia vtriusq; in quo tenetur creditor præstare diligentiã in fructibus seu reditibus recolligendis in rebus pignoratitijs & nota quia faciũt ad multa. ¶ † In glo. fi. intellige fi. gl. qñ res cõmodata effecta est deterior ex culpa cõmodatarij. Secus si sine culpa sua. qa videt dns cõsensisse, ex quo ad certũ vsum cõmodauit. l. si mihi alle. in gl. Idẽ dicẽdũ in re locata, & forti⁹ sed in re pignorata aliud dicendũ: qa nõ põt sine culpa mea ex viu effici deterior. Nã cõmitto furtũ vtẽdo re pignorat. l. fi pignoti. ff. de fur. nisi veri similiter crederem dominũ permissurũ: vt not. in. c. dudum. de ele. & insti. de obliga. quæ ex deli. nascun. in §. placuit.

SEBA. SAPIA.

a ¶ Quod impossibilitas. vide A lex. & Mod. in. l. fi. ff. qui satisd. cog. Ange. Are. in. §. quæ, col. iij. cum seq. in fi. de excep.

b ¶ In excommunicatione. Adde videndum Old. consilio. cclxxvij.

11

2

SVMMARIVM.

1 *Pactum legis commissoriæ, non habet locũ in pignore. intellige vt j. nu. 6.*

Pignorans sub pacto legis commissoriæ iurato, si iustè impeditus intra tempus nõ potuit, poterit post tempus redimere.

2 *Fructus rei pignoratæ ad hoc, vt creditor cogatur cõputare in sortem, aditur etiam à laicis iudex ecclesiasticus, quia non computaret fructus in sortem sapit vsuram.*

Iuramentum, an ligauerit iurantem, spectat ad iudicem ecclesiasticum.

Iuramenti dubij interpretatio, non spectat ad secularem, sed ecclesiasticum iudicem.

3 *Impedimentum ipsum & impossibilitas impedit commissionem pœnæ & trangressionem iuramenti.*

Excommunicatus non est ille, qui ex necessitate non adimplet illud ad quod tenebatur sub pœna excommunicationis.

4 *Iuramentum præstitum in casu à lege prohibito, obligat inrantẽ. si prohibitio legis manauit in odium alicuius: & in fauorem iurantis, non tamen tale iuramentum firmat contractum.*

5 *Defensio in carceribus excusat captum à commissione pœnæ.*

7 *Pactum legis commissoriæ quare regulariter improbetur in pignore. sed non in contractu emptionis?*

8 *Famulus per quem remittitur species, vel quantitas commodata, vel mutuata, si cum dictis rebus discedat, cuius periculo cedit.*

Famulus missus ad recipiendum mutuum, si cum quantitate sibi data discesserit, periculum est mittentis.

9 *Debitor an teneatur ire ad domum creditoris pro debito soluendo, an ec contra?*

10 *Emphiteota pro canone soluendo, debet ire ad domũ domini, si vterque est eiusdem fori, alias secus.*

CAP. VII.

1 Significante. ¶ † Si is, qui sub pacto legis cõmissorię pignoravit rem suam & iurauit non contrauenire; iustè impeditus si intra diem statutũ nõ redimit: post diem redimere poterit. & primò ponitur querela. Secundò datio iudicum ibi: *cum igitur*. Et pro intellectu scias, q̃ pactum legis commissoriæ fuit inuentum ad dissoluẽdum cõtractũ emptiõis & vẽditionis: & pone exẽplum prout dicit in glo. ij. ¶ Casus literalis. Quidã ciuis Pisanus. R. nomine accepit mutuo ccl. li. à G. ciue Pisano pro qua pecunia obligauit quandã domũ, & promisit ei præstito iuramẽto, quòd nisi domũ ipsam recolligeret termino constituto, vlterius creditorẽ super ea nõ molestaret: sed dictus. R. intra tempus statutum per certum & fidelẽ nuntium prout ei videbatur pecuniã numeratam creditori remisit: sed nuntius ille perfidẽ agens pecuniã illã, sicut iniunctum fuerat nõ persoluit: & post modũ idẽ. R. ab Imperatore detentus creditori satisfacere non potuit, vt debebat: sed post modũ ab Imperatore liberatus pecuniam soluere voluit creditori & ipse eã recipere noluit, quia non fuerat in termino persoluta. vnde dictus. R. significauit do. Papæ scribit super quibusdam dicens. Cum ergo pactum legis commissoriæ sit in pignoribus improbatum: & præfatus. R. quantũ in eo fuit, iuramentum seruauit cum per eũ quẽ certũ nuntiũ esse credebat, pecuniam remiserit in termino constituto sed in captione detẽtus satisfacere nõ potuit creditori. Mãdat Papa quatenus si est ita, præ dictũ creditorẽ ecclesiastica censura cõpellãt vt sorte sua cõtentus pẽsionibus illius domus cõputatis in eã domũ præfato restituat debitori: pacto tali vel iuramẽto nequaquã obstãte. Ber. ¶ † No. j. q. iudex ecclesiastic⁹ põt adiri inter laicos, quo ad hoc, vt fruct⁹ seu reditus rei pignoratæ restituatur vel in sortẽ cõputẽtur. Itẽ vt interpretetur iuramentũ an ligauerit iurantẽ, vel ne. Ratio prima est: quia nolle restituere fructus, vel reditus est vsura: vt in. c. j. & ij. j. de vsuris. Et ratione vsuræ ecclesiasticus est iudex cõpetens de vsur. per totum. Rõ secundi est clara per. c. venerabilẽ. de ele & c. nouit de iud. nã iudex secularis nõ põt interpretari iuramentũ dubiũ: vt in iurib⁹ pãlle. licet cõpellere ad obseruantiã licitι iuramenti. c. licet. de iureiu. li. vj. vbi bo. tex. ¶ † No. ij. quòd impossibilitas⁹ vel iustũ impedimẽtum impedit commissionem pœnę & transgressionẽ iuramẽti. non ergo incidit in periuriũ, qui iuramẽtum non obseruat, quãdo non potest. quod bene no. pro istis, qui iurãt aliquid facere, vel soluere: qui ex necessitate adimplere non possunt. Nã Deus non vult quẽ obligari ad impossibile. Ratio rationis est: quia nõ est peccatũ, nisi sit volũtariũ. xv. q. j. in prin. sed vbi impossibilitas cessat: ibi cessat volũtas. Et facit hęc litera & p̃dicta in argumẽ. opti. q̃ si iudex præcepit sub pœna excõicationis subdito: vt aliquid faciat: si ex necessitate adimplere non potest: vt non incidat in excõicationẽ. Nã in dubio non est præsumendũ, quòd iudex voluerit illũ obligare ad impossibile. Quidã tamẽ dicunt aliud in excõicatione. ᵇ vide Inn. in. c. P. & G. de offi. deleg. & gl. in. c. ij. de testi. cogẽ. & ibi tetigi. ¶ † No. iij. vnã bonã regulã ex tex. quòd iuramentũ præstitiũ casu à lege prohibito obligat iurantem, si prohibitio legis emanauit in odium alicuius: & in fauorẽ iurãtis. Ratio: quia potest iuramentũ obseruari sine peccato iurãtis. Istud enim iuramentũ, de quo hîc obligat iurantẽ: vt satis colligitur ex tex. & expresẽ tenet Inno. Sed non credo, quòd fiat̃met contractũ: quia Papa hîc simpliciter damnat factũ de per se: & iuramentum interpretatur de per se, sed de materia remitto ad plenè no. in. c. cum contingat. de iureiu. & per Bar. in. l. si quis pro eo. ff. de fideiu. ¶ † Itẽ not. quòd detentio in carceribus excusat captũ à pœnæ commissione in eo, quòd non adimpleuit, quod facere tenebatur. ¶ Vltimò not. quòd pẽsiones domus pignoratæ debent computari in sortẽ. & cũ tex. hîc non. aperiat, intellige indistinctè siue creditor inhabitauerit domũ, siue alius. circa quod vide quod dixi in. c. præcedenti. ¶ † In gl. in ver. *commissorie*. in fi. hîc sunt duo videnda pro declaratiõe tex. in gl. Primò, an & quãdo pactũ legis commissoriæ reprobetur in pignoribus: secundò, quare admittitur in contractu emptionis, & reprobetur in contractu pignoris. Quo ad primum distingue post Bar. in. l. quanuis. ff. de solu. & habetur per Cyn. in. l. fina. C. de pac. pign. & aliquid per Ioann. And. hic. Aut enim fit pactum, vt forte nõ soluta intra certum tempus res pignorata vendatur, seu vendita sit iusto precio: & valet pactũ: quia nõ decipitur hîc debitor in precio: sed bonus vir. s. iudex arbitrabitur iustũ preciũ. ad hoc. l. fi. C. de iur. do. impe. Aut

a ¶ Pro hoc facit. l. si tibi habitationẽ. ff. loca. coniuncta. l. ij. in prin. eo. tit. pro hoc etiam facit tex. in. l. precij causa. C. de rescin. vend. coniũcto §. preciũ insti. de emp. & ven. Aliqn tamen cõtra pactũ: quod valet à principio, non valet ex postfacto. tex. est in. l. quoties. in prin. ff. soluto matri. & dicit Bal. in l. ex venditione. C. de pa. q̃ licet æstimatio dotis ab initio facta facit emptionẽ: tn secus si fiat ex interuallo. Imo. in. c. cũ cõtingat in ix. charta. de iureiu. Itẽ adde q̃ licet pactũ legis cõmissoriæ factũ cũ creditore non valeat valet tamen si fiat a cum fideiussore debitoris p ipsum debitorem ad hoc est casus in. l. fi. in fi. prin. ff. de cõtrahen. emp. Item valet, si sit factũ cum ipso creditore nõ in vim solutionis per obligationẽ, sed in vim vẽditionis pro certo precio factæ; & censebit vẽditio sub cõditiõe facta. ad hoc tex. not. in. l. fi fund⁹. §. fi. ff. de pign. & vide Paulũ de Cast. in. l. Titius cũ credidisset ad finem. ff. de pigno. actio.

SEBA. SAPIA.

a ¶ De contrahen. emp. vide corneũ Perusi. in cõsi. cxiij. inci. viso copioso. co. ij. in. j. volu.

SEBA. SAPIA.

b ¶ Vbicũque. Ex his colligitur no. cautela pro fœneratoribus: vt nota. Ang. in. l. si fundus. §. fi. ff. de pig. Bar. Vero. in cau. xxiij. inc. de. fcire.

c ¶ De hoc vide per Bald. in. l. acceptã. C. de vsur. in. xij. & xiij. quæstio. & xv. & quòd debitor teneatur portare ad creditorem, & ad eum perferre tenet Archidi. in. c. fi pecc. cauerit in secunda & in fi. iii. colũ. ij. q. j. & facit ad hoc quod not. gl. vers. horrea. in. c. reuertimini. xvj. quæsti. j. & ibi. no. de ista quæst. interminis vide latè p Bal. Ang. & Imo. in. l. cum filius. §. fi. ff. de ver. oblig. gl. Bar. & Bald. in l. item illa de cõsti. pecu'. Bald. in l. fi. C. de condi. in fer. & aliquid per eundem in. l. vsura. C. de soluti. &

Spec. in tit. de emp. & vend. §. j. in fi. quid autem in debitore alimentorum vide pul. Bal. l. j. de ali. & cibe. & gl. Ang. in. l. cũ hi. §. vl. & §. in causa. ff. de transac. Pet. de Ancha. & Imo. in. c. indicante. de test. quid autem de colono vel emphiteota, vel alijs præstantibus cẽsumam teneanẽ portare. per Bal. in. d. l. acceptam. in. xij. quæ. Et adde, quòd si res quam portat debitor ad domũ creditoris pereat, periculo creditoris perit secundum glo. fiugu. in l. cum hi. §. cauiæ. ver. si super eorũ. ff. de trãsa. de quo vide plenius per Bald. in. l. si is, cui rem. C. de fur. Anto. Francis.

¶ In quo loco debeat fieri solutio, quando quis est obligatus ad soluendum. Dicas, quòd obligatus soluere certo loco non liberatur soluens alibi inuito creditore, sed obligatus soluere vbicunque, debet soluere loco idoneo: vt per glo. & doct. in. l. qui certo. ff. de condi. indeb. & ille, qui est obligatus soluere quandocunque à se petatur, non incidit in pœnam. si petatur extra iudicium. Ita no. Bald. in. l. ab eo. C. quomodo & quando iud. Et adde q̃ si tenetur soluere certo loco, vel certo termino, excusat propter treugam, siue propter guerram. Ita Bald. in. c. j. in. §. vasalli. de pa. constan. in vers. feu. Et adde quòd in dubio solutio debet fieri in loco promissionis: vt per Bart. in l. quod si Ephesi. ff. de eo quod cer. lo. & vide gl. in. l. pe. eo. tit. & habetur per Barto. in. l. item illa. ff. de cõsti. pecu.

SEBA. SAPIA.

d ¶ Quòd si emphiteota. vide Angel. Aret. in. §. præterea quæsdam. insti. de act. cum multis allegatis per dom. Iaf. in. d. l. ij. in. xxxvij. qõ. C. de iure emphi.

SVMMARIVM.

1 *Vsufructuarius tenetur de immobilibus cauere,*

pe. aut fuit dictum, vt res pignorata esset vendita vel data in solutione pro debito & incontinẽti fuit appositũ hoc pactũ, vel ex interuallo. Si incõtinenti nõ valet pactũ cũ creditore: vt hîc & per totum titulum. C. de pac. pig. sed cum fideiussore, vel extraneo valet pactum. l. fi. ff. de contrahẽ. emp. ª Si verò interueniat pactum ex interuallo: valet quo ad retentionem non quo ad actionẽ. l. ij. C. de pac. pig. secũdum vnã lec. quæ cõiter tenetur. quia nõ videtur necessitate ductus hoc pactũ facere. Aut fuit dictũ: vt nõ solutio precio res esset empta, vel q̃ daretur in solutũ, sed non fuit adiectũ pro debito: & valet. Et debet intelligi: vt habeatur iusto precio: vt est argu. in. l. fi in fraudẽ. ff. eo. & b idem est vbicunq; ᵇ mutarent verba. debemus eã habere respectũ potius ad effectũ. Nã hîc interuenit pactũ, nõ vt res esset empta, vel data in solutũ: sed vt nõ molestaret creditorẽ super re pignorata: & tn nõ valuit: qa in effectu idẽ cõtinebat, qđ venditio: & hoc quo ad primũ. ¶ † Quo ad secũdũ, quare reprobatur in pignoribus: duæ rationes cõiter reddunt. Primò: quia obligatio pignoris solet fieri pro minori longè quãtitate, quã res valeat. vnde si valeret illud pactũ multũ deciperetur debitor, q̃ cupiditate habẽdi multũ de facili iniret omne pactũ. vnde voluit lex in hoc prospicere vtilitatibus subiectorũ: quæ ratio cessat in cõtractu emptionis Nã cõiter res vẽditur pro iusto precio. nam si contractus dissoluitur nõ decipiũtur cõtrahẽtes. Alia ratio est. nã si valeret hoc pactũ, creditor vix aut nũquã mutuaret sine iusto pacto: quod profecto continet in se crimẽ vsurarũ: quia mutuãs nõ debet ponere spẽ in lucro consequendo. c. consuluit. j. de vsu. sed in tali pacto creditor haberet spẽ cõsequendi illud lucrũ: quia haberet rẽ elapso termino p̃ iniusto precio. & hæc est bona & efficax ratio: & versatur in prędictis odiũ creditorum salus animarũ & fauor subiectorũ q̃ omnia cessant in contractu emptionis. & per hoc est clarus intellectus huius. c. quod not. ¶ † In gl. in ver. 8 *certum*. no. glo. iuncto tex. q̃ malitia nuntij, nõ nocet domino mittenti: sed in contrariũ facit iste tex. alio respectu. Nã pecunia apportata p̃ nuntiũ perijt mittenti. nã tenetur de nouo soluere debitum: vt in fin. c. Sed in cõtrariũ facit l. argentũ. ff. commo. vbi dicitur, q̃ si argentũ mihi cõmodatũ remisi per nuntium, qui reputatur fidelis, perit domino, & non remittenti. Solu. quandoque species debita remittitur per nuntiũ, qui reputabatur fidelis: quandoq; quãtitas. ¶ Primo casu pertinet periculũ ad dominũ & non ad remittẽtẽ. quia casus fortuitus imputatur domino, ex quo culpa nõ præcesserit: vt in. c. vnico. de cõmo. Secundo casu pertinet periculum ad mittentem. Ratio, quia eo ipso, q̃ mutuat mihi pecuniam, dominium transit in me. l. ij. ff. si certũ peta. vnde si perdatur ante, quãm perueniat ad manũ creditoris perijt ipsi debitori: quia adhuc est dominus & ita loquitur iste tex. Vnde potes facere regulam, quòd periculum interitus rei pertinet semper ad do

minũ. ideo, si creditor misisset certũ nũtiũ ad recipiendum pecuniam mutuatam: periculũ non pertinet ad ipsum creditorem, & essemus extra casum huius. c. quia incontinenti, quod tradidi nuntio tuo ad hoc destinato, dominium pecuniæ pertinet ad te. argu. in. l. quod mihi donatum. de dona. Et de isto nuntio vide in glo. c. presbyteri. xcv. di. plenius per Bart. in. l. eum qui. ff. commodati. & hoc fuit de mente doct. ibi: sed infidelitas nuntij excusat hîc mittentem ratione iuramenti, vt non incideret in periurium: vt pœnam. Et in fine glo. dic quòd in contrarijs fuit quis in culpa in mittendo nũtium non idoneum. sed iste tex. loquitur quando nũtius communiter reputabatur idoneus. 9

c ¶ † Sed extra gl. quæritur, nunquid debitor teneatur ire ad domum creditoris pro debito solue ndo: an econtrà creditor ad domum debitoris. Innocen. per istum tex. arguit, quòd debitor tenetur ire, vel mittere ad domum creditoris. Nam hîc ponderatur, quòd detentus de bitor, non potuit intra terminum satisfacere: & quòd misit nuntium ad creditorem. Sed tu vide latius glo. & Bar. in. l. item. ff. de consti tut. pecu. & distingue post eum. Aut solutio debet fieri respectu alicuius rei pro aliqua re, aut nõ. Primo casu, si creditor & debitor sunt eiusdem fori: debet idem debitor ire ad domum creditoris: sed si sunt diuersi fori non tenetur ire ad domum creditoris: sed satis est, quòd dicat, quòd in domo sua paratus sit satisfacere, si quis esset qui reciperet. & hoc notabiliter voluit text. cum glos. in dicta. l. item. 10

d ¶ † Et ex hoc infertur quòd si emphiteota non est de foro domini, non tenetur pro canone soluendo perquirere dominum: secus vbi essent eiusdem fori. Et sic intellige. c. potuit. de loc. argu. l. ij. C. de iu. emphite. Et not. quia est optima glos. ad illa iura, quæ dicunt simpliciter pœnam committi ex non solutione. Si verò solutio est fienda non respectu alicuius rei: & tunc si respicit commodum personæ, debet adire ipsum creditorem. l. quod autem. ff. de ope. li. Si verò respicit commodũ bursale: aut volo mihi ex solutione aliquid acquirere: & tunc debeo ire ad domum creditoris. bo. tex. in. l. cum quidam. de condi. inser. C. Si enim alicui relinquitur libertas si soluerit hæredi centum: tenetur ire, si vult: consequi libertatem ad domum hæredis. Aut volo vitare moram, vel pœnam: & distingue. vt. §. in primo membro. quòd aut sunt eiusdem fori. &c. Aut volo purgare moram commissam: & debeo adire ipsum creditorem. Pro hoc. l. penu. ff. de cond. inde. & dicta. l. cum quidam. ¶ Et aduerte: quia in casibus in quibus dixi, quòd tenetur adire domum alterius: intelligas, quòd debent quærere creditorem apud vicinos & notos, & in locis in quib⁹ est solit⁹ cõuersari: nõ autẽ tenet quærere per loca clãdestina. ij. q. vj. c. biduũ. qđ voluit Bar. in. d. l. itẽ illa.

a SEBA. SAPIA. ¶ Qualem cautionem. Vide de cautione præstãda per vsumfructuarium latissimè per Mod. Papienses in repetione l. Titia cum statomento. §. Titia charta. xiij. ff. de legatis .ij. & ibi an posit remitti à testare.

b ¶ An cautio possit remitti &c. vide per gl. in. §. constituitur. in ver. satisdat. insti. de vsufru. & gl. Bar. in. l. pactũ. ff. de pac. & vtrũ testator possit remittere cautionẽ, quã præstat hæres institutus sub cõditione, q fuit missus ī possessionẽ per bo. pos. secũdũ tab. quã cautionẽ pstat substituto de cõseruãdis bonis hæreditarijs iuxta. l. inter oẽs. ff. qui satis. cogã. Dic, q sic secũdũ gl. in. l. scire. C. vt ī pos. le. Sed scias cautelã, p quã testator poterit vsi fructuario remittere cautionẽ. f. vt te stator grauet suos heredes vt alter eorũ alteri pro vsufructuario fideiubeat. Ista cautela traditur p Iurisc̃os ī sultũ. itẽ an vsufructuarius faciat fructus suos nõ præstita cautiõe: vide oĩo p Bart. post gl. in. l. vxori. j. ff. de vsufru. leg. Et an sup hoc valet cõsuetudo: vel pactũ vide p Bal. in c. fi. in. vj. col. vers. sed nũqd valeat cõ suetud. de cõsue. ¶ Adde Ful. consilio. lxxxiij. Anto. Francis. ¶ Dicas q vsufructuarius debet cauere de vtendo & fruendo arbitrio boni viri: vt in. l. j. C. de vsuf. & in ti. vsufr. quẽad, ca. & vide Spe. in ẽt. de digni. §. fegtur videre. in ver. porro Et adde, q vsufructuarius veniẽs cõtra cautionẽ præstitã videtur non cauisse: vt p Bald. in auf. cui relictũ. in. ij. co. C. de ind. vi. Et an faciat fructus suos, si nõ cauet, & vide bal. ī. l. vsufr. constituto. in. j. col. C. de vsufru. & vide bar. ibi dẽ q dicit q si est in mala fide non facit fructus suos. secus si non cauet propter impotentiam.

c ZACHARIAS. ¶ Donare possunt. Adde istũ in. c. reprehẽsibilis. nu. 18.

quòd vtetur salua rerum substantia, de mobilibus reddere æstimationem.

2 *Vsufructus non extinguitur, si vsufructuarius ingrediatur religionem: intelligo de religiõe, quæ potest habere proprium.*

3 *Cautio, quæ præstatur ab vsufructuario, qualis esse debet maximè de rebus mobilibus, quæ vsu vetera scunt, vt sunt vegetes.*

4 *Testator potest remittere falcidiam, sed non cautionem vsufructuario de vtendo arbitrio boni viri.*

Clerici in fructibus beneficiorum suorum æquiparantur vsurarijs, non autem vsufructuarijs, qui possunt ad libitum disponere de fructibus.

Clerici, an possint donare fructus beneficiorum suorum?

6 *Vsufructuarius, si non potest cauere, quomodo subuenietur hæredi.*

7 *Vsufructuarius, qui nõ cadit à principio, an fructus illo tempore perceptos faciat suos.*

CAP. VIII.

1 CVm constet. ¶ † Pertinet ad secundam partẽ rubricæ. &. h. d. ¶ Vsufructuarius cauet, q frueī rebus immobilibus salua ipsarum substantia: & pecuniam & æstimationem mobilium, quę cõsumũtur vsu, vñ vsufructu restituet. Primò qõ. Secundò mandatum. ibi: *mandamus*. Secunda pars continet duo dicta. secundũ ibi: *pecuniam*. ¶ Casus literalis. Quidam fecit testamentum & in testõ illo reliquit proprietatem bonorum suorũ Mariæ vxori. C. vsumfructũ verò. I. matri suæ vxori Augerij. Maria proprietaria mortuo testatore petebat ab. I. vxore Augerij præstari sibi idoneam cautionem, quòd ipsa vtetur salua rerum subsṫantia: in rebus mobilibus ad arbitrium boni viri. Mãdat Papa quibusdam, quatenus compellant ipsam per censuram eccle. ad cautionem præstandã idoneã quòd ipsa vtatur & fruatur rebus immobilibus ad arbitrium boni viri, quæ vsu nõ sumuntur. pecuniam verò si quam habuit, vel habebit & æstimationem aliorum bonorum, quæ vsu cõsumunt & in hæreditate inuẽta fuerint post mortẽ ipsius, restituat dictæ Mariæ, vel hæredibus eius. Ber. ¶ Not. j. q in bonis alicuius potest vnus succedere in proprietate & alius in vsufructu. ¶ Not. ij. q vsusfructus finitur morte vsufructarij: & tenetur vsufructuarius restituere illa bona in morte proprietario. ¶ † Ex hoc infertur ad quæstionem, nũ quid per ingressum religiõis extinguatur vsusfructus eũ fingatur ingrediens mortuus ciuiliter. xvj. q. j. placuit. el. ij. quidã tenuerũt q sic sed cõmuniter tenetur oppositũ: vt monasteriũ habeat vsumfructũ in vita ingredientis. de quo vide gl. xix. q. vlti. c. si qua mulier. de quo per do. in cap. in præsentia. de proba. facit qđ no. in. l. Deo nobis. C. de epis. & cler. & auf. ingressi. C. de sacrosanc. eccl. & in. d. auf. si qua. e.

3 ti. ¶ † No. iij. qualẽ cautionẽ a teneī pstare vsufruct. Et dic plenius
a quàm tex. vt colligit ibi ex. l. j. ff. de vsufruc. quẽadmo. caue. & vt colligitur hic ex glo. in ver. immobilibus. Debet eñ cauere dupliciter. Primò, quòd vtetur rebus quę vsu consumũtur arbitrio boni viri salua rerũ substantia: id est, sicut quilibet bonus vir vtitur & fruiť re propria. ¶ Secundò, q finito vsufructu debeat restituere proprietario id, quod supereſt. In rebus verò, quæ vsu cõsumũtur debet præstare cautionem de eis exhibendis in eadẽ qualitate. Vel si vult cõsumere, q pstabit æstimationẽ illorũ bonorũ. Et ad uerte, quia iudicio meo author fuit hic diminutus. de quo multũ miror in persona Gregorij noui, qui fuit subtilissimus Legista. Nam solũm cõplectitur bona immobilia, quæ vsu nõ consumuntur: & bona mobilia, quæ vsu consumuntur. Nihil autem dicit de bonis mobilibus, quæ vsu non cõsumuntur: sed minuuntur vt vestes, serui, & similia: quę ex vsu veterascũt & minunť, nõ autem ipso facto cõsumuntur: quẽadmodũ & cõsumitur pecunia: vinum frumẽtum, oleũ: & similia. Fede. de se. dubitauit de ista tertia ſpecie bonorũ. & vt refert cõsi. xlvj. cõsuluit dominũ Ioan. palliacen sem: sed ex responsione sua vix pót colligi certũ rñsum, de quo nõ minus miror. ¶ Ego dicerem saluo meliori iudicio, de hoc, quasi esse casum in. d. l. j. ff. vsufru. quẽadmodum. caue. si rectè ponderet litera in principio. Nã ibi dicit, q vsufructuarius debet cauere de vtendo. & fruendo. & c. & restituendo, quod supererit finito vsufructu. Et subijcitur in tex. q illa stipulatio habebit locũ tã in rebus mobilibus, quàm soli, ideſt immobilibus. vnde cõiugẽdo verbum mobilibus. cũ qualitate cautionis præcedẽtis: quia promittit restituere, quod supererit finito vsufruct. Satis colligitur, q idem iudiciũ est de rebus immobilibus & de mobilibus, quæ vsu non consumunť: sed minuuntur. vnde iste tex. in fi. facit specialẽ mentionem de pecunia: quia vsu illa consumit. Et pro hoc facit. l. j. ff. de vsufr. earũ rerũ, quę vsu cõsumũ. vbi iste duæ qualitates bonorũ ponũť, vt diuersa. ſ. bona q vsu cõsumunť: & bona q vsu minuunť. vñ iura, q volunt, vt æstimatio prędictę, loquunť in rebus quæ vsu consumuntur: vt hic. & in. l. si tibi oleum. ff. de vsufruc. earum rerum, quę vsu consumuntur. Ergo non debent extendi ad bona, quæ vsu non consumuntur. Nã esset magnũ prędiciũ ipsi vsufructuario. Ad idem adduco bonum simile. Nam si cõmodantur res, quæ vsu minuũtur, dãnum pertinet ad dominum & non commodatarium vt. l. eum, qui. ff. commodati. Fortius hoc dicendum in vsufructuario, qui naturaliter possidet: vt damnũ inde contingens sine culpa sua cedat proprietario, & non sibi, & hoc bene no
4 ta. ¶ † In glossa in verbo, *idoneam*. in fine. sed contra hoc facit. Nam falcidia continet fauorem hæredis. & tamen potest remitti à testatore: vt in authentica, sed cum testator. C. ad. l. fac. Cyn. tractans hunc articulum post Pe. in. l. j. alleg. in glos. concludit, quòd
b cautio b præstanda in rebus, quæ vsu cõsumuntur remitti potest à testatore. Sed præstanda in rebus immobilibus, seu quæ vsu non cõsumuntur, non pót remitti à testatore. & in istis rebus intellige istã gl. Ratio diuersitatis est, quia in rebus, quæ vsu non consumũtur si valeret remissio cautionis, daretur materia delinquẽdi, quia non curaret vti vt bonus vir. sed in alijs cessat ista ratio cũ teneať solũ restituere meram æstimationem: & sic continet merũ fauorẽ testatoris & proprietarij. & est distinctio satis æqua. ¶ † In gl. in ver. *fruatur*. no. bene hanc gl. q clerici in fructibus beneficiorũ comparantur vsurarijs & non vsufructuarijs. Nam vsufructuarius potest ad libitum disponere de fructibus: & potest de eis donare, testari, & similia facere. sed vsurarius habet solum id, quod probabili rõne consumitur. Et idem quod ista glo. tenet gl. in. c. cũ olim. de re. permu. & in. c. fin. de pecul. cle. & c. quia. no. de test. & c. res. xij. qõ. j. gl. tñ in. c. duo sunt genera. ea. cau. & qõ. dicit quòd clerici sunt domini fructuum. Sed intellige, q sunt domini in bene administrando & dispensando. Nam etiam probabiliter
c donare possunt, etiam si sunt prelati regulares: vt est tex. in. c. cæterum. de dona. sed non debent dissipare, vel improbabiliter dispensare. gl. tamẽ quam allegat totus mundus distinxit: prout habetur in. c. præsenti. de off. ordi. lib. vj. dic, vt ibi. Sed ego plenissimè dixi in repe. c. cum esses. de testa. vbi tetigi hunc articulum & multos alios ad materiam. & aliqui tangunt in. c. peruenit. ti. proximo. ¶ In glo. in verbo, *immobilibus*. ibi: *cùm certum est proprietatem re-*

& quod ibi no. in a po. ad eum in ver. testari. ſ. de appel.

a SEBA. SAPIA. ¶ Media via. vide do. I. af. in. l. j. in vlt. columna. in. v. fall. ff. qui satisf. cog. Roma. in consi. ccxxix. incip. circa primum, in vltimo dubio. & Ioan. fab. insti. de vsufru. in prin. circa fin.

b ¶ Adde omnino pro intellectu istius tit. maximè delictis, quod multum late scribit do. Mar. in. c. qualiter & qñ in. vxj. q. in. ix. q. prin. de accusat. ad de etiã. xxiij. q. v. c. cũ homo. vbi est gl. sing. & perpetuò menti tenenda, quòd fideiussor potest interuenire in causa capitali. Sed in contrariũ vide gl. secunda quæst. vj. arguta. Sed potest forte ꝛ responderi, q loquitur in causa criminali, non de capitali. Et de hoc vide Bal. in extra. nagãti. de pace cõstan. in verbo, dã. a na. in fin. vbi dicit q licet nõ possit iteruenire fideiussor quãdo agitur de pœna corporali. Et alleg. not. in. d. c. cũ homo. Tamẽ dicit, quòd valebit consuetudo, vt possit interuenire ī causa corporali & addebat to. in. l. fiã reo. §. fin. ff. de fideiuss. vbi dicit, q prodelictis, nõ potest interuenire fideiussor. Et istud dicit multoties practicari in Tuscia: qa nobiles dicũt masſarijs, vt non denũtient maleficia: qa super pœna, quæ veniret imponenda masſarijs, se volunt obligare ad conseruandos eos indemnes. Et sup hoc vide omnino Petrũ de Ancha. super hac rubrica. Et adde omnino quòd illã glo. in. d. c. cum homo. mirabiliter alleg. Bald. in. l. neque. C. ne fil. pro pa. de quo vide omnino p Bar. in. l. si quis reũ. circa principiũ. ff. de custo. & exhibi. reo. textus & ibi Bartol. in. l. eos. 7 §. super his. C. de appellationibus. sed ibi vide Baldum, circa finem. qualiter videtur loqui. Item vide Archidiaco. in. c. quibusque. secunda quęstione. viij. vbi dicit: quòd accusatus debet præstare fideiussorem de iudicio sisti. & ac cusator fideiussorem de accusatione prosequenda: nisi sit maximum crimẽ puta capitale: quia tale non committitur fideiussori: sed interim accusator & accusatus separatim detinentur in carceribus. & ita dicit notare Roffre. in libellis suis iuris canonici, in rub. qualiter citatio. Item vide Archidia. in c. in memoriam. circa princip. xix. dist. vbi dicit quòd supectus de crimine detruditur in carceres, nisi cautio idonei fideiussoris detur ab eo. Dicit tamen quòd quandoque quis propter sceleris magnitudinem, non committitur fideiussoribus. l. vnus. ff. de custo. reo. pro quo alle. l. minimè. C. de ap. Item quando quis est condemnatus hoc modo, si non soluerit centũ intra. x. dies, amputetur sibi caput. vel hoc modo: si soluere non poterit cẽtum intra. x. dies: amputetur sibi caput: an liberetur fatisdando vel dãdo fideiussorem; vide omnino per Paulum de ca. in. l. promissor. §. finali. ff. de constit. pec. & Barto. in. l. item liberatur. §. fina. ff. qui mo. pigno. vel hyp. sol, Illam glosſ. in. d. c. cum homo. allegat pro sin. Bal. in c. ex rescripto. in vlt. col. de iureiu. Sed vide omnino Sal. latè in. l. ad cõmentarienſem. C. de cust. reo. Do. in d. c. si clericus. in prin. vl. colum. de sen. excõ. li. vj. Et adde hic Do. in. c. iuſgentiũ. in fin. j. di. vbi dicit quòd fideiubẽs pro reo mortis, si non exhibet, non punitur pœna mortis: sed punitur pecuniariter vel aliter ad arbitrium iudicis, si reum dolo non exhibuit & alle. glo. in. d. c. cum homo. xxiij. qõ. v. Anto. Francis. ¶ An in cã criminali possit interuenire fideiussor, vide Paul. de ca. in. l. si quis procu. in fi. prin. ff. de procu. & maximè quando nõ venit imponenda pœna mortis, sed forsan alia pœna pro vulnere, & per Flo. in. l. ait lex. in prin. & in. l. si vulneratus, ff. ad leg. Aquil. & vide Alexan. post Ro. & Bal. in. l. fi. deiussor. §. in fide iussore. ff. qui satisd. cogã. & vide per Spe. in titu. de fideiuss. ver. v. & in ver. sed pone. Et ad de q fideiussor nõ potest se obligare ad pœnam corporalem: vt per Petr. de Anc. in rubr. de fideiuss. & per Bald. in. l. j. c. ne fi. doden. & in. l. pe. C. de pac. & in. l. quotiens. de no. Et illa non est ratio. nam nemo est dominus membrorum suorum, vt in. l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. Fideiusio autem de repetendo, bene potest præstari, etiam si vulneratus forsan moreretur, qui tamen obligat se ad pœnam pec. casu quo non posset repręsentare: vt per Bal. post lac. de Bel. in. l. fanci. C. de fideiuss.

c SEB. SAPIA. ¶ In causa criminali. vide Felin. in. c. pastoralis. §. quia verò, in principio. §. de offi. dele.

De fideiussoribus b *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor non potest interuenire in causa criminali, vbi veniret imponenda pœna corporalis.*

Fideiussor non potest se obligare ex contractu ad pœnam capitalem.

1 *Dictio in, aliquando stat augmentatiuè, aliquando priuatiuè.*

2 *Clericus in casu, quo potest fideiubere, tenetur satisfacere de patrimonio suo, vel de reditibus beneficij deputatis ad vsum suum: de alijs non.*

3 *Clericus & si generaliter non possit pro laicis fideiubere, tamen potest pro laico multum indigenti.* 4.

Clerici sunt magis obligati ad subueniendum indigẽtibus, quàm laici.

4 *Clericus, licet non possit procurare, vel aduocare generaliter, pro omnibus: potest tamen vnum negotium exercere.*

5 *Clericus potest fideiussor esse pro laico in contractu: tamen non potest fideiubere de iudicio sisti.*

6 *Obligatus ad dandum fideiussorem non liberatur dãdo clericum.*

CAP. I.

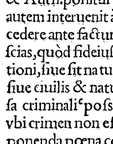

CLericus fideiusionibus inseruiens abij ciatur. ¶ Breue est, & non potest breuiº summari. Pro intellectu huius capituli.

¶ Continuatur Rub. hæc ad præcedẽtia hoc ordine. Suprà visum est de rebus, quæ pro debitis pignori obligantur: restat videre de fideiussoribus, qui pro alienis debitis intercedunt. Et est aduertendum quòd hic solùm ponitur in rub. de fideiusſo. sed in. ff. & C. & Auth. ponitur etiam de mandatoribus. Mandator autem interuenit à principio. qui fideiussor potest accedere ante factum & post: vt hic. & in. d. auth. Item scias, quòd fideiussor potest accedere omni obligationi, siue sit naturalis tantùm, siue sit ciuilis tantùm: siue ciuilis & naturalis: vt. ff. eo. l. j. Aut autem in causa criminali posſit interuenire fideiussor? dic q sic, vbi crimen non est magnum: ita quòd non veniť imponenda pœna corporalis: aliàs secus. Sic intellige. c. si clericos. de sen. excom. lib. 6. & text. in. l. Diuus. iũct. l. si quis. ff. de cu. & exhi. reo. & vide bo. tex. in. c. cum homo. 23. q. 5. vbi tractatur, quid si reus fuit fideiussoribus traditus, & postea fugam cepit: nũquid fideiussores debeant decapitari, præsupposito quòd reus conuictus veniret decapitandus? & de hac materia dic, vt not. Cy. in. l. ad commentariensem. C. de custo. & exhi. reo. & Bar. in. d. l. si quis reum. Et concluſio est, quòd non: quia non potest quis ex contractu ad capitalem pœnam se obligare: quia nemo est dominus membrorum suorum. 23. quæſt. 5. in. c. si non licet. & in. l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. Sed distinguitur vtrum fideiussores fuerint in dolo: & tunc pœna erit arbitraria. si extra dolum, punientur pœna pecuniaria, ad quam obligauerunt se. & si non fuit expreſſa quantitas, iudex arbitrabitur. De materia dic, vt not. latius in locis prælegatis. Et hoc dixi pro instructione materiæ fideiuſ. quæ practicabilis est.

SVMMARIVM.

1 *Dictio in, aliquando stat augmentatiuè, aliquando priuatiuè.*

2 *Clericus in casu, quo potest fideiubere, tenetur satisfacere de patrimonio suo, vel de reditibus beneficij deputatis ad vsum suum: de alijs non.*

3 *Clericus & si generaliter non possit pro laicis fideiubere, tamen potest pro laico multum indigenti.* 4.

4 *Clerici sunt magis obligati ad subueniendum indigẽtibus, quàm laici.*

4 *Clericus, licet non possit procurare, vel aduocare generaliter, pro omnibus: potest tamen vnum negotium exercere.*

5 *Clericus potest fideiussor esse pro laico in contractu: tamen non potest fideiubere de iudicio sisti.*

6 *Obligatus ad dandum fideiussorem non liberatur dãdo clericum.*

Primò opponitur contra primam partem de capitulo sequenti.& cap.constitutus. vbi clericus obligat ex fideiusione. Dat gl.duas solutiões. † Prima quod.tex.iste prohibet frequẽ tiam duntaxat:vnde dictio in,ponitur hìc augmentatiuè,seu frequentatiuè:& est sensus in seruiẽs.i.valde seruiens. Simile in.d.l.gall⁹.§.ille casus indifficilis.ff.de li.& posth. Nã ibi ponit indifficilis.id est,valde difficilis. Qñq; dictio in statu priuatiuè vt.c.ad nostrã de cõsu.& hoc no.,pignificato huiꝰ dictiõis.Qñq; cõponit cũ alia dictiõe.secũda so.est q clericꝰ nõ debet fideiubere:si tñ cõtrariũ fecerit, obligat; vt in contrarijs,& hæc solutio est bona in se.

a ¶ Sed tu cõtra hoc vide gl.in ver.probãdi.in.l.de die.§. fi.ff.qui satisd.Itẽ clericꝰ nõ idoneꝰ fideiussor laici de iudicio sisti,secundũ Bar.no.in.l. iij.circa fin.C.de fideiusio.
Anto.Francisc.
¶ Circa hoc, qd dicitur de clerico, an possit esse fideiussor de iudicio sisti vel de repsentãdo laicũ coram iudice laico, vide Car. in cle.j.viij. q.de cẽsi. & adde q fideiussio de iudicio sisti præsti. ta corã iudice incõpetenti non valet:vt per Alexã. post Bal.in.l.iij.in §.si quis.ff.qui satisd.cog. & adde q fideiussor de iudicio sisti, debet possidere immobilia:vt no.in auc. de exhi.reis.in. §. sancimus. & vide per Alexan.post Bar.in.l.possessor ff.qui satisd.coga.

1 † Dicit tũ Host.q solũ tenef de patrimonio[a] vel de reditibus bñficij sui:quos facit suos qua si in præiudiciũ ecclesiæ,nõ valet fideiusio.de quo latius dicã i.c.se. ¶ † Tertiò soluũt alij,q nõ debet fideiubere pro laico sed clerico sic,vt in cõtrarijs.Hoc dictũ mihi nõ placet indistincte:bene credereꝰ,q vbi laicus magna necessitate ducit,põt licitè clericus fideiubere pro eo: quia est magnũ pietatis opus subuenire proximo indigẽti:& hoc maximè ptinet ad clericos qui magis sunt obligati ad subueniendũ indigẽtib⁹.xvj.q.j.c.qm̃ qcqd.&.xij.q.j.c.videtes. Item vide,[b] & tene menti notabile dictũ Inn. in c.vnico.de ob.ad ratio.& sequit Archid.in c.peruenit.lxxxvj.di.vbi dicit,q iura dicentia clericũ nõ debere suscipere aliquã procuratiõnẽ:vel aduocationẽ vel similia:puta fideiusionẽ,debẽt intelligi:qñ clericus generaliter vult hoc officium assumere.secus si vnũ negotium vult exercere.[c] ita dicendo in proposito:nõ arbitrarer peccatũ:sed potius meritũ,si clericus qñq; fideiuberet ꝓ laico indigenti:sed non debet se indiferenter immiscere hmõi fideiusionibus,sicut fortè faciebant quidã qui dederũt cãm huic cõstitutioni. ¶ † Itẽ scias,q licet clericus sit idoneus fideiussor in contractu :non tñ est idoneus de iudicio sisti:quia debet esse fideiussor eiusdẽ fori cuius est principalis:vel renũtiare foro suo:vt in l.j.ff.si quis in ius voc. quod clericus facere non põt.c.significasti. de fo.cõpe.ideo dicit Bar.in.l.ij.ff.eo.tit.q obligatus ad dandũ fideiussorẽ de iudicio sisti, nõ releuat dando clericũ ratione prædicta. Quare tò principaliter alij intelligũt hunc tex.qn clericus alterius ecclesiæ collegiatæ vult fideiubere vltra summã cõi prouidentia cõstitutã:prout habetur in.c. quod qbusdã j.eo & quælibet lectura põt saluari cũ distinctionibus præcedẽtibus. ¶ Secundò principaliter quæro,vt debeat abijci clericus contrafaciendo:cũ text.hic simpliciter dicat abijciatur.tres dãtur intellectus.primus,q debet abijci clericus ab eccl.Secũdus,q à clero.& hoc præcedente trina monitione,secundũ Hostiẽ.Tertius,q debet abijci & repelli à fideiusione.id est,q nõ debet recipi in fideiussorẽ.¶ † Ex hoc vltimo intellectu arbitror posse colligi hãc practicã:quòd si obligatus ex contractu ad dandum fideiussorem,vel ex statuto, producat clericum:possit aduersarius licitè recusare,& non recipere clericum in fideiussorem.quod bene not.

b ¶ Itẽ vide. Vide Ab.in.c.i nostra. de procurato. & Imo.in.c. accedẽs.de proba.
ZACHARIAS.
c ¶ Si vnũ negotiũ vult exercere.Ad de quod istud est sing.dictũ Inn.in c.j.de obli.ad rõ ci.qd pro fini.refert & sequit Ro. sin.cclxxiij.incip. tu scis.Idẽ Inn.in c.sed nec.j.ne cle. vel mo.per Fel.& Mo.in.c.cũ.I.& A.vbi multa p Feli.col.fi.§.de re iu. & in.c.cũ essent.j. de se.cõf.clxiij.& ccxx.incipien. q clericus.
d ¶ Textus est in

SVMMARIVM.

1 *Clericus indistincte potest fideiubere pro clerico.*
2 *Fideiussor,qui soluit illud pro quo fideiusserat,habet regressum contra principalem,etiam non cessis si bi actionibus de omnibus damnis & interesse.*
3 *Debitor non debet incontinenti detrudi in carceribus:sed agitur primò cõtra eum.vt satisfaciat de bonis suis.*
4 *Clericus conuictus de periurio priuatur beneficio,si principaliter fuit actũ ad trangressionem iuramenti,aliàs secus:licet in consequentiam detegatur periurium.§.*
5 *Fideiussores plures in solidum diuidunt debitum inter eos:si sunt præsentes & soluendo:& hoc postulauerint ante lit. conte.*
6 *Fideiussor non cogitur soluere principali debitore indiscusso, etiam quòd constituerit se principalem debitorem:nisi specialiter renuntiet beneficio Authent.præsente.C.de fideiusso.*
7 *Fideiussor,qui soluit id pro quo fideiusserat,habet beneficiũ cedendarum actionum: aliter denegare potest solutionem.*
8 *Quis prius conueniatur debitor principalis,an fideiussor?*
Fideiussor quando conueniatur ante debitorem principalem?
Fideiussor & principalis si sunt absentes:quo remedio subuenitur ipsi creditori?
9 *Absens & præsens quis dicatur?*
10 *Fideiussor si pro debito pro quo fideiußit soluerit vsuras.an respectu vsurarum habeat principalem obligatum.*
11 *Executio contra declores,non potest fieri in eoreum salarijs, & idem contra milites.*
12 *Clericus,quomodo possit obligare fructus beneficij sui tàm pro sustentatione ecclesiæ & personæ suæ,quàm pro aliis debitis per se contractis.*
14 *Crimen incidenter probatum,an possit puniri?*
Papa non arctatur seruare formam iuris.

CAP. II.

PEruenit. Cõpellitur clericus seruare fideiussorẽ indẽnem per assignationẽ reditũ suorũ:& si intelligeretur tex.de reditib⁹ bñficiorũ vt est cõmunis do.intellectus,esset hic casus.no.& valde singu.probans,q ex reditibus beneficiorũ põt satisfieri creditoris clericorũ.de quoꝺ dicã latius. In prima impetrãtis cõquestio. In secunda causæ cõmissio.ibi:*ne igitur*. ¶ Casus literalis. Quidã clerici.C.&.F. ranglici receperũt quandã quantitatẽ pecuniæ mutuo à quibusdã mercatoribus Bonoñ.quidã clericus.R.noïe fide iussit pro dictis clericis apud mercatores:vnus p fidẽ suã,& alter per iuramẽtũ promisit ad terminũ cõstitutũ soluere pecuniã.Sed illis pecunjam non soluentibus dictus.R.clericus coactus est satisfacere creditoribus de eadẽ,vnde cõquestus fuit domino Pa.scribit Pa.Episco.Elien.& Archi.Noruicen.dicece.Ne igitur dictus R.dispendiũ patiat,vñ debet præmiũ obtinere:mandauit Pa.Bono.Epo,vt in litera.Ber.¶ † No.j.clericũ licitè fideiubere pro clerico.nã hìc Pa.dicit,q ille fideiussor debeat ex hoc consequi præmiũ,nõ dãnũ:ergo actũ meritoriũ exercet fideiussor,etiã si est clericus.sed in laicis dic,vt dixi in.c.præce. ¶ † Secundò no.q fideiuss for q soluit pro debitore principali põt agere cõtra principalẽ fine cessiõe actionis fienda à creditore,vt sibi satisfaciat de pecunia soluta,& de oibus dãnis & interesse,quæ ratione fideiusionispertulit. ¶ † Tertiò not.q primò agẽdũ est cõtra debitorẽ vt satisfaciat de bonis suis,nõ aũt debet incontinenti detrudi in carceribus: & maximè hoc ꝓcedit in clerico,qui vt vides hic,nõ carceratur pro debito:etiã si nõ põt satisfacere incõtinẽti:sed sui reditus assignãtur creditori detinendi p eũ vsq; ad satisfactionẽ.¶ Et no.ex hoc vltimo & ex tex.bonã practicã ꝓcedẽdi cõtra clericos debitores vt reditus assignẽtur creditori.vide ad prædicta, quod dixi in.c. de pig.¶ † Vltimò no.q quando principaliter nõ agitur ad puniendum delictũ periurij,nõ debet clericus pro eo deponi,vel priuari beneficio ,sed pœna extraordinaria affici:vt suspendendo ab officio vel beneficio : vel quid simile .Secus dic,vbi principaliter ageret de trãsgressiõe iuramenti.quia tũc debet clericus cõuictus priuari beneficio . ca.querelam.de iureiur.& vide quod ibi dixi.

5 ¶ † In gl.j.in fi.pro declaratiõe gl.& materiæ scias,quòd tria sunt beneficia,seu priuilegia fideiussoris.Primũ est beneficium diuisionis:quia si plures fideiusserunt insolidũ diuiditur debitũ inter eos si omnes sunt præsentes & soluendo.& hoc si postulant ante li.cõ test.[d] vt.ff.de fideiusso.inter fideiussores.& in.l.si dubitat.Et istud est beneficium diui Adria.de quo gl.facit mentionem,& habetur in effectu

l.fideiussor,seu mandator.& ibi glossa.C.de fideiussoribus .quod limita etiã verum:nisi ipsa executio oriatur ex sententia , cum à prin.quilibet erat obligatus insolidũ.ita fin.no.Bar.in.l.Paulus.ij.in fi.per illũ tex.ff.de reiudi. & in.l.duobus.circa med.ver.quartò quæro.ff.de duo.re.Et plura de isto beneficio diuisionis,vide per Spe.in ti.de renunc.& conclu.§.j.circa medi.Et adde,q istud beneficiũ diuisionis non solũ cõpetit pluribus obligatis ex dispositione hominis:sed etiam si sint obligati ex dispositione legis: prout sunt tutores,vel administratores.tex.est in.l.si plures.ij.rñ & ibi Bar. ff. de admini.tut.Adde q quãdo certũ est principalẽ nõ posse cõueniri fictè quia est tutus priuilegio,tunc potest cõueniri fideiussor,nec habet locũ bñficiũ excussionis.Ita format bar.in.l.iij.§.si is pro quo.in fi.ff.quod quisque iur.Itẽ adde, q si vnus ex pluribus fideiussoribus conuenitur insolidũ,non solùm sibi cedenda est actio contra principalem insolidum:sed etiam contra fideiussores pro rata.Ad hoc est gl.fin.in.l.vnde quæritur.§.fi.in ver.ratione.circa fin.& quod ibi not.Paul.de ca.circa fi.ff.cõmod.Itẽ adde:q qñ sunt plures administratores poscẽtes obligari insolidũ,quorũ vnus,qui tantùm administrauit,conueniatur põt opponere de beneficio ordinis.i.q prius cõueniatur ille qui administrauit.tex.est not.in.l.fi.ff.de admi.tuto.Item tu habes q in generali obligatione bonorũ veniũt noïa debitorũ:vt in.l.iiij.& ibi gl.& docto.C.de hære.ac.An si illa nomina debitorũ cõtrahanẽ pro illa obligatione generali possint opponere de beneficio discussionis, videlicet, q prius discuciatur debitor principalis qui se obligauit in bonis qualitercũque.dic,q nõ secũdũ Bar.& Paul.de Ca.in.l.si cõueneris.ij.in prin.ff.de pigno.act.& Cyn.in.l.iij.C.de hære.actio.Itẽ ad intelligentiã dictæ auc. præsente.C.de fideiuss.vide omnino quædã pul. q scribit Bal.in.l.j.C.de conu.fi. debi.li.x.in.iiij.&.v.col.Itẽ adde q beneficiũ auc.præsente.non habet locũ qñ creditor,qui aliàs erat debitor fideiussoris vellet vti exceptione cõpensationis contra fideiussorem:quia tunc fideiussor nõ habet beneficium excussionis.ita fin.dicit Bal.in.l.exceptionẽ:in pri.C.de euict.quod tene mẽti pro limitatione dictæ authẽ. psente.Et adde, q si ex duobus depositarijs prius conueniatur ille qui non cõmisit dolũ põt opponere q discutiat prius alter depositarius qui cõmisit dolũ,secũdũ Pau.de ca.in.l.j.§.apud duos.ff.depo. Tu dicas,q auc.præsente.non habet locũ in cãpsore fideiubẽte,quia ipse nõ habet beneficiũ excussionis is ,videlicet vt prius excutiatur principalis. text. est & gl.in auc.de fideiuss.§.argentarioriũ.& ibi.Ang.in fi.j.col.Et idẽ dicit Bal.in allegãdo tex.illũ.in.l.frustra.C.de non nu.pecu.dicẽs ho c esse spãle in cãpsoribus.& ibi etiã dicit,q cãpsores fideiubentes non possunt opponere excep.nõ nu.pe.Itẽ adde, q si fideiussor qui promisit factũ & curã & iurauit:non habet beneficium excussionis.ita dicit Bal.per illũ tex.in .c.ex rescripto.in.ij.col.de iureiur.Et scias,q fideiussor ,qui promisit indemnitatẽ,etiam secundũ iura antiqua non poterit conueniri nisi discusso principali:quia verba ita sonant.ita dicit Bart.in.l.quero.in princi.ff.loca . Item adde hic,q in casibus quibus fideiussor non potest vti beneficio excussionis ,vt quando debitor principalis est absens,& multis alijs casibus,de quibus in d.authentica præsente. si fideiussor doceat principalem debitorem emolumẽtum negotij esse consecutum , dicere poterit: Excutias principalem debitorem sumptibus meis.facta hac oblatione tenebitur creditor potius excutere principalem debitorem:ante quàm excutiat fideiussorem . Ita nota, probat tex.& ibi Barto. & latius ibi Paulus de castro.in.l.vnde quæritur. in principio.ff.commoda, & latè idem decidit ex his,quæ not.in.l.in duobus.post me.verſicu. q̃o ponẽ ad beneficium ex correis.& in.l.j.in .xviij. col.versi.primò:aliàs secundò quæro.C.de duo.reis.pro hoc bo.tex.in.l. cũ in plures.§.vestimenta.loca. facit tex.in.l.si vt certo.§.nunc videndum.el.ij. versi.planè.ff.commo.& facit ad hoc quod no.Gul. de cu.in dicta.l.prima. Item adde , quòd quando certum est,quòd creditor non potest consequi aliquid de debito à debitore principali, fideiussor non habet beneficium excussionis prædictæ authenticæ,præsente.vt determinat Ang.ibi & glo.in.l. nisi hoc actũ.ff.de pact.& Bartol.in.l.Marcellus.circa finem.ff.de fideiusso. &.l.decem.circa principiũ.de verbo.oblig.& in.l.iij.§.si is pro quo.ff.quod quisque iur.Et an tunc sit necesse iudicẽ pronuntiare discussionem esse factã:vide per Bal.in.d.authen.præsente.circa med.& per Barto.in.d. l. decẽ. circa prin.Et si pronuntietur,an sit necesse fideiussorem citari:dic,quòd sufficit eos citari per turbam: secundum Barto. in.d.l.decem.Et quòd exceptio excussionis non possit opponi per fideiussorem, quando notorium est non esse soluendo:format glossam.& Bart.in.l.fi.in principio.ff.li cert.petat. & Ang.in authentica.ff.de fideiuss.in principio.colnm.j.quod est verum:non solũ si sit notorium principalem nõ esse soluẽdo:sed etiã notoriũ sit principalẽ faciliter cõueniriñ posse:vt qa principalis sit aliqs tyrannus vel aliqs dominꝰ magnꝰ potẽs.ita elegãter determinat Bar.in.l.fi.circa pri.ff.li cert.pe. & sequit ibi Pau.de ca pro quo alle.Bar.in.l.ij.in prin.ff.qui satisd.cog.quod est bene notandum pro istis nobilibus ,qui in ciuitate nostra dant fideiussores non renuntiantes beneficio authenticæ,præsente.quia poterunt conueniri tales fideiussores non obstante exceptione discussionis:& dicit Barto. etiam in.d.l.fi.quòd si bona principalis deuenerũt ad fiscũ, fideiussor potest conueniri non discusso prius fisco,licet contrarium in hoc teneat ibi Paul.de ca.Sed quid si ante lit.conte.fideiussor opponit exceptionẽ discussionis,& iudex ea al iàs non reiecta,nec admissa,procedit ad vlteriora:an processus sit nullus:vel non appellante fideiussore,qui excepserat:vide multùm elegãter per Paul.de ca.supra.

a ¶ † Secũdũ beneficiũ est,quòd psente debitore principali, & indiscusso,non cõueniatur fideiussor: vt in auc.psente.alle.in glo.& vide glo.in corpore vnde sumitur,in auc.de fideiuss.quæ vult quòd

b etiã si fideiuss. in fideiubẽdo cõstituit se principalẽ[b] pagatorẽ, seu debitorem: prout hodiè plerique faciũt: succedit nihilominus beneficiũ

7 illius auc. nisi illi bñficio renũtiarit. ¶ † Tertiũ beneficiũ est cedendarũ actionum. Potest etiã per hoc distinguẽtem in.d.l. fi.circa me.ff.si cert.pe.vbi dicit se sup hoc consuluisse in ardua quæst.per vnã not.doctrinã, quã tradidit Ioan.And.in.c.inter monasterium.§.de reiudi. ex predicta doctrina Bar.in.d.l.fi.dum dicit de eo,quem constat notoriè non esse idoneum facilitate cõueniendi:iuncta gl.in.d.l.ij.in prin.ff.qui satisd. cog.qui dicit quòd clericus,vel scholaris non est idoneus facilitate conueniendi. Et idem Bart. ibi dicit de aduocato multũ cauillosọ in foro.¶ Not.quòd fideiussor intercedens pro eo,quem notoriè constat esse clericum vel aduocatum multum cauillosum poterit cõueniri non excusso principali.Quod tene mẽti , quia est multum nouum.& idem erit in fideiubente pro ecclesia:quia ecclesia nõ dicitur idonea facilitate conueniendi: vt no.gl. in ver.prohibetur.& doc. in c.pottuit.de loc.& cum eo quod dixi.§.discussionem non esse faciendã,quãdo certum est debitorem non esse soluendo:concor.Ange.in.l.exitus.ff. de acquirenda possessione.& in authen. hoc si debitor.in.ij.colum.C.de pign. Et de eo quod.§. dixi, scilicet an sit necesse pronuntiare discussionem esse factam:vide omnino per Barto.& Ang.in.d.l.exitus.& per Ange. in dicta authenti. l oc si debitor.in.j.colum.Et circa id quod.§.dixi, an sit necesse citare fideiussores:vide omnino Ang.in.d.auc.hoc fi debitor. in fi.ij.col.ũ. vbi tamẽ loquitur de citatione possessoris pignoris,quãdo fit discussio contra debitorem.Item de forma & practica discussionis,quò iudex habeat remittere:& an credi debeat nuntijs, si dicant discussione facta, se nihil reperisse in bonis:vide omnino per Angel. in authenti.hoc si debitor.circa medium. Item quòd standum est dicto nuncij de discussione, firmat Angel.in dicta authenti. de fideiuss.§.j.in princip.iij.colum.& ibi in eadem colum.ponit Angel. an processus sit ipso iure nullus: si fiat actus contra fideiussorem prius,quàm conueniretur principalis non opposita exceptione discussionis. Item adde: quòd si creditor ageret contra fideiussorem non discusso principali:& post litem contestatam posset opponi exceptio discussionis: ob quam creditor variat & discutit principalem :quem reperit non solueno do,certè fideiussor ex illo met processu prius contra se inchoato poterit condemnari.Ita determinat Paulus de castro.in.l.si rem ali.§.fi.per illum text. ff.de pig.ac.Itẽ pro eo,quod dixi fideiussorem posse conueniri absque discussione,quando clarũ est principalẽ nõ esse soluendo,vide glo.& Bart.in l.nisi hoc actũ.ff.de pact.Itẽ,de prædicta adde, q vbicunque de æquitate proceditur prout est in causis mercatorum,secundum Bar.in.l.si fideiussor. §.quædã.ff.man.& in vltimis voluntatibus fideiussor non potest opponere exceptionem discussionis secundum.d.authentic.præsente.nec habet beneficium diuisionis competens ex epistola diui Adria.quòd istæ exceptiones sunt inuentæ ad rigorẽ iuris conseruandũ.Ita singu.colligitur ex dictis Bart.in repe.l.j.in fi.ff.de condi.inde.sed contrarium tenet Bald.in. l. fin.§. sed & si quis.in.iiij.col.versi.fuit quæsitum.C.con.de le.pro qua opinio.vide Bartol. in extraua.ad reprim.in ver.videbitur.in fi.verbis.Sed pro prima vide Bal.in.l.manc.C.de euic.quæ opi.in rei veritate est vera.sed dictũ Bal. in.d.l.fi.§.sed & si quis.C.com.de leg.procedit in tertio possessore pignoris, qui etiam habet beneficium excussionis, etiam vbi procedit de æquitate: & ita propriè loquitur ibi Bald.pro quo est tex.apertus in.l.Moschis . in principio.in versi.æquum.ff.de iu.fil.In qua est maior ratio discussiõis:quã in fideiussore.Et Bar.in.l.j.ff.de condi.inde.alle.etiam do.Ant.in.c.fi.in principio.j.colum.de solu.vbi etiã tenet,quòd fideiussor tutus per authenticã, præsente.si soluit,non potest repetere:vt tenet Bar.in.in.d.l.j.in fi.Item exceptio discussionis:quæ cõpetit fideiussori non est dilatoria:secundum Bal . in authen.præsente.ante medium.C.de fideiuss.De exceptione autem discussionis cõpetit fideiussori, an sit dilatoria,vel peremptoria,vel poterit opponi post lit.cõtest. vide omnino per Bar.in.l.quòd si dubitee.in principio.ff.de fideiuss.& glo. in.§.si plures.in versi.persona.insti.de fideiussori.& tex.& gl.& Ang.in.d. l.si fideiussor. Et de prædicta quæstio.videlicet,an exceptio discussiõis:quæ competit fideiussori,sit dilatoria:vide per gl.fi.& ibi Bart.in.l.iij.ff.de excep. Item adde quòd ille,qui pro aliquo promisit indemnitatẽ,potest prius cõueniri principalis etiã hodie non obstante dispositiõe authen.præsente.secundũ Bar.in.l.quæro.in princi.ff.locati.

¶ Adde huic apostillæ Ioã.de an.consi.lx.Ro.consi.xciij.&.cxcj.&.ccxlj. Pet.de Ancha.cõsi.ccxcv.& .cccviij.

a SEBASPIA. ¶ Secũdũ beneficiũ. Quando cessat illud beneficium d.authenticę,præsente. vide Iaſ.post alios institu. de actio.§.item si quis in fraudem.& in.l.fi.in prin.ff.si certum pe.&.d.Francisc.cur.in consi.vj.incip. primo aspectu.in.j.col.vbi ponit plures casus, in quibus cessat prædictũ beneficium.

b ZACHARIAS. ¶ Constituit se principalem pagatorem.Adde bo.tex.

in.l.si testamento.§.quæsitum.& quod isti no.in apostil. in co.ver.ff.de fideiuss.Bar.in.l.sicut.& ibi Alexan.eo.tit.Et hoc etiam limitabis,nisi fideiusserit cũ iuramento:quia tunc potest conueniri ante principalem debitorem vt per Alex.in.l.marcellus.circa fi.præalleg.tit.de fideiuss.& in.l.si fideiussor & ibi Bar.ff.de pac.Bal.in rub.C.de fideiuss.& in authentica,præsente.& ibi Cy.eo.tit.

Anto.Francisc.

¶ An fideiussor q se cum iuramento obligauit, possit conueniri,non fi-
8 cta excussione cõtra principalem. dicas ,quòd non. qa iuramẽtũ licet validet & corroboret contractũ & actũ super quo interponitur:non tamen tollit iurãti priuilegium:vt non conueniatur non excusso principali. de quo i authen.præsen.C.de fideiuss.hic allega. bene tamen addit robur & vinculũ actui qui fit:vt in c.cum contingat & in.ca.super eo. & in.c.debitores. de iureiurãd.& in authẽ.sacramenta
9 pub.C.si aduers. vendi.

a ¶ Vtrũ fruct[a] beneficiorum possint assignari creditori in causa iudicati.de hoc vide per.d.Ant.hic. in ij.col.& per eudẽ in.c.reprehẽsibilis in.j.col. de ap.Et de hoc vide gl.& Bar.in.d.l.stipendia.C.de exce.rei iudi.quem sequitur ibi Imo.in.c.j. in fi.iiij.col.de cleri. ergo.vbi dicunt, quòd sic.

Anto.Francisc.

¶ Quod autẽ hic dicit de fructibus beneficij, vt possint assignari creditori vt in causa
10 iudicati:dica illud forsan esse verum & procedere vbicunqbe fructus essent superabundantes vltra necessaria clerico:&essent condemnatus clericꝰ ob causam conuertentem vtilitatem ecclesiæ. aliàs non crederem , quod hic dicitur, esse verum :quia debent fructus beneficiorum deseruire ipsi clerico,vt habeat causam deseruiendi ecclesiæ in diuinis .vt in capitulo,secundum apostolum . de præbendis . imò fructus beneficij non possunt dari in tentam actori propter contumaciam clerici. vt per Archidiaconũ, Hostiens. & Ioannem andræ.in.capitulo.primo.de eo qui mitt.in posse.libro sexto. Nec possunt sequestrari in odium contumaciæ in causa beneficiali : vt per Ioannem and.in.dicto.c.primo.in nouel.imò fructus ecclesiæ non possunt obligari:vt est glo.j.q.iij.altare.& per Spe.in tit.de hære. in princi.vbi dicit quòd fructus beneficij non possunt per prælatum alienari, ita vt ipse non habeat,vnde viuat.

enim petere à creditore, vt cedat sibi actiones suas:aliter denegabit sibi solutionem debiti,vt l.Modestinus.ff.de so.& in.l.fideiussoribus.ff.
8 de fideiuss.¶ † Et generaliter cùm quæritur de ordine conueniendi debitorem principalem, vel fideiussorem ,est distinguẽdum:quòd aut ambo sunt præsentes:aut absentes:aut vnꝰ præsens & alter absens.Primo casu debitor est primò cõueniendus,nisi fideiussor renuntiauerit beneficio illius aut.vel nisi sit non soluendo:& si notoriè constat de impotentia debitoris,nõ est necesse,vt prius discutiatur:sed potest iudicium inchoari in personã fideiussoris. Itẽ si debitor non posset conueniri :vt nota.in.d.aut. præsente.¶ Secundo casu qñ ambo sunt absentes:tunc si fideiussor est vicinior,potest cõueniri:quia reputat[ur] presens respectu remotioris. vt not.in aut.Si autem fideiussor est remotior vel distãs æquali distantia,dicendum est,vt .s. dixi quando ambo sunt præsentes.In tertio casu,si est absens fideiussor:non est dubiũ, quòd à debitore præsenti primò inchoãdũ est.Si verò econtrà,põt inchoari à fideiussore:vt.d.authen.præsente.¶ † Sed dubium est,qñ quis in
9 hoc dicatur præsens? & gl.in.d.aut.de fideiuss. ponit multa significata huius verbi præsens: sed quo ad propositum dicit,quòd si est in eodem territorio, dicitur etiã præsens. Sed Bar. in.l.duobus.ff.de duo.reis.intelligit de territorio eiusdẽ ciuitatis nõ prouinciæ.vnde si multæ ciuitates essent sub eodem presidẽ:vt prius erant:satis est,quòd debitor non est in territorio eiusdem ciuitatis:quia nõ tenetur creditor ita remotè sequi debitorem.¶ In glos.ij.ibi: *lex auferetur*. vbi libertus,cui patronus legatũ fecerat,post mortẽ patroni eũdẽ detulit quòd fuerat negotiator illicitæ mercis:& per illam delationem consequitur libertatẽ à fisco.tamẽ ex alio capite priuatur legato,tanquàm indignus.Et est casus,quòd pro eodem facto quis consequitur præmium & damnum.& de hoc dicendum:vt no.ibi in glo.vlti.Nã alio respectu est indignus:& alio respectu meretur præmium .Nam respectu patroni est indignus legato:respectu fisci cõsequit præmiũ:sed text.
10 debet intelligi eodẽ respectu.¶ † In glos.in verbo,*seruen iudemnem*. in fine.Glossa apertè non concludit quid iuris sit in hac quæstione.Goffredus dicit quòd licet is qui iurauit, possit petere absolutionem, tamen non tenetur.quia licet fideiussor teneatur excipere :vt in iurib[o] allega.in gl.nõ tñ tenet agere.Vide latius Ioan.in an.reg.dãnũ.de reg.iur.lib.vj.in mercu.¶ Excipio ali quos casus indubitabiles.Si enim fideiussor obligauit se simpliciter ad debitum,imputandum est sibi,si soluit vsuras:quia de illis non fideiussit.l.centum Capuæ.ff.de eo,quod certo loco.nisi soluisset vsuras,vt interesse:de quo tamen dicendum est:vt no .in.c. proxi.& in.d.l.centum.¶ Secundus casus, quando iurauit etiam soluere vsuras,tunc cõiter tenet,quòd possit repetere:quia nõ tenetur agere,vt dixi:nec poterit excipere vigore iuramenti.¶ Tertius casus dubitabilis est,quando promisit de debito,& pro vsuris sine iuramento:& hoc casu dicendum,quòd si non est sibi imputãdum,quare soluit,habet regressum contra principalem:aliàs,se-
11 cus.de quo dicendũ,vt latius habetur in.d.regula.¶ † In gl.in verbo,*de reditibus*. ibi: *stipendia*. hoc verum in defectũ aliarũ rerũ: vt dicitur in .l.stipendia.& facit quod in causam iudicati non possunt subtrahi stipendia,seu salaria armigerorũ & doctorũ , si habent aliàs vnde satisfaciant.& idem vult gl.hîc in stipẽdijs clerico
12 rũ.¶ † Et not.glo.q̃ clericus non potest obligare reditus futuros
a sui beneficij.quod intelligo,[a] nisi contraheret pro vtilitate ecclesiæ.argu nulli.& quod ibi dixi.de reb.eccle.nõ alie. & videt hîc gl. intelligere tex.de reditibus beneficij .quod clarius tenet Host.Dicit etiã,q̃ clericus tenetur satisfacere suis creditoribus de fructibus beneficij,quos facit suos:secus in fructibus,qui veniũt cõuertendi in vtilitatem eccles.& quotidiè hoc dictũ allegatur,& practicatur:cũ quo transit etiã Io.an.hic,& cõmuniter scribẽtes.& tenet Spec.in ti.de sen.excõ.in.§.sequitur.versi.sed quid si debitor.
13 dicit tñ hoc procedere in defectũ bonorũ patrimonialiũ .Itẽ Collec.in.c.Odoardus.de sol.dicit se vidisse in curia seruari,quòd clericus fuit admissus cedens fructibus beneficij sui,vt satisfaceret creditoribus suis.& idem.d.Anthonius in.c.olim.ij.de restit. spolia.vbi dicit esse casum.Sed Archid.in.c.statutum.de rescrip.li.vj. tenet cõtrariũ,dicẽs,quòd nunquã de reditibus beneficij est satisfaciẽdũ creditoribꝰ clerici.Ego latius dixi in.c.cũ esses.de testa.re petit.Et pertrãseundo breuiter dicerẽ,quòd aut clericus cõtraxit debitũ pro sua sustẽtatione.& procedit cõmunis opi doc.arg.eorũ,q̃ dixi in.c.præsentiũ.s.tit.proxi.Nã ecclesia in effectu tenet ad ea debita,vt ibi dixi.& ita intelligo.d.c.olim .quod in veritate sic lõquitur:licet do.Ant.intellexerit generaliter . Nã ibi ille Epꝰ fuerat spoliatus epãtu suo:vnde pro sustentatioue personæ cõtraxit illa debita:de quo ibi. Aut cõtraxit pro patrimonio suo cõseruãdo,vel fortificãdo,seu aliter quã pro sustentatione sua,vel vtilitate eccl.& credo firmiter,quòd de rigore iuris inspecto statu beneficiorũ,& deputatione,nõ debet aliquo modo de reditibus beneficij satisfieri creditoribus:quoniã de reditibus id solũ est clericorum,quod probabili ratione cõsumũt:vt dixi in.c.fi.s.ti.proxi & ibi dedi multas cõcordantias: ergo non debẽt apprehendi fructus:cũ sint conuertendi in causam piã pro vtilitate clerici.Sed cõmunis opi.inualuit:quòd hodiè clerici appropriãt sibi oẽs reditꝰ & disponũt ad libitũ:vñ visum fuit curiæ & alijs iudicibus, quòd melius esset,vt darẽt suis creditoribꝰ quã vt dispergãt in aliã cãm. Sed vt dixi,si facerẽt,nõ deberẽt extẽdi manus ad reditus beneficiorũ. vide tex.in ar.opti.in.d.c.videntes.xij.qõ.j.& in.c.vlt.cum præcedẽti.ea.cã & .q.Et ad istũ tex.dic,quòd debet intelligi de reditibus proprijs patrimonialibus:vt exponit gl.in similibus termi
14 nis.in cap.de multa.de præbẽ.in verbo de suis prouẽtibus.vel fuit specialis prouisio Papæ per rationẽ prædictã.¶ In gl.fi.ibi: *secundum canones*. dic idẽ secundũ leges quòd ad casum huius.c.veniũt isti contra promissionẽ iuratã:ergo periuri sunt,& infames:non solùm infamia canonica,sed ciuili.l.si quis maior.C.de transa.vide quod plenè dixi in.c.testimoniũ.de testi.¶ † In glo.ibi: *contra ædem promissam*.& no.gl.Ex quo est inferendũ,quòd sicut clericus potest beneficio priuari quia venit contra iuramẽtũ: vt in.c.querelam.de iureiur.ita si veniret contra fidem præstitam.sed hoc dictum non probat hic text. quia loquitur copulatiuè : & non alternatiuè.de materia vide quod plenè dixi in.c.ad aures.quod me.
15 causa.¶ † In glo.fi.Inn.ponit hîc notabile dictum : licet aperto iure non probetur .Dicit enim quòd si probatur crimen contra aliquem :eo assumente defensionem,potest puniri per iudicẽ :licet ad hoc non ageretur.secus si non assumpsit defensionẽ:vt est vide re in teste.

re in teste.ad hoc.c.ij.de ordi.cog.Sed hoc dictum Inn. originaliter videtur fuisse glossatoris.iij.q.v.in.c.constituimus.Et de hoc, an & quando crimen incidenter probatur,sit puniendum:dic ,vt plenè dixi in.c.ij.de ordi.cog.& satis potest iste text.procedere in Papa,qui non arctatur ad sequendam formam iuris.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor,qui molestatur à creditoribus potest per ecclesiasticam districtionem compellere principalem:vt ipsum absoluat.*
2 *Fideiussor potest molestare principalem,vt eum liberet etiam ante tempus si ipse molestetur à creditoribus.*
3 *Fideiussorius contractus non liberatur tempore,ante satisfactionem, nisi sit de iudicio sisti.*
4 *Iuramentum calumniæ non potest per consuetudinem tolli.*
5 *Testes quando sunt extra prouinciam,non debent cogi ad veniendũ personaliter:sed debet scribi ad iudicem loci:vt ipsos examinet, attestationes clausas remittat rescribendo,quanta fides sit eis adhibenda.*
Iudex debet facere scribi in actis,quãdo examinat testes, si perpendit eos vacillare:vel cum trepidatione loqui:& si habet eos suspectos.
6 *Iudex delegatus Papæ,deputatus in certo loco,potest ex vrgentissima causa vnum articulum causæ extra locum subdelegare.*
7 *Fideiussor,an teneatur,si debitum est augmentatum ex mora principalis.*
8 *Testes vbicunque sunt in parte longinqua & malitiosè pars negat ipsos aliquid scire:iudex potest partem compellere,vt per se, vel alium vadat ad videndum iuramenta ipsorum testium , vel quòd fiat depositio pecuniæ pro expensis testium.*
9 *Iudex quando malitiosè videt partes exceptiones opponere, potest ipsas non admittere.*
10 *Testes in causa criminali,etiam existentes extra prouinciam, debent remitti ad iudicem causæ.*
11 *Fideiussor,qui fideiussit pro eo,qui erat obligatus ad certum tempus : an teneat prorogato tempore principali.*

CAP. III.

1 CONstitutus.¶ † Per districtionẽ ecclesiasticam,cõpellitur debitor à fideiussione absoluere fideiussorẽ,qui à creditoribus molestatur.cõmunis diuisio. Secũda ibi: *ideoque*. ¶ Casus literalis.Cancellarius Archiepiscopi Cantuarien.quandã quãtitatem pecuniæ à creditoribus Bononiẽ .accepit. pro qua pecunia magister Simõ fideiussit:quia cancellarius pecuniã non soluebat:molestias plures dictus magister Simõ à creditoribus sustinebat,debitũ fuit augmentatũ:vnde dictus magister cõquestus fuit dño Papæ:quare mãdat Archiepiscopo Cantuarien. quatenus si legitimè sibi de hmõi assertione cõstiterit ,præfatũ cancellarium moneat,& cõpellat ecclesiastica censura,vt prædictũ magistrũ ab interceſsione & obligatione absoluat.& si debitũ,vel accessiones fortè negauerit,iuramentũ calumnię subire cogatur:nõ obstante cõtraria cõsuetudine.& quia difficile foret dicto magistro testes suos in Angliã deducere:ideoq̃ mandat Archiepiscopo,vt literis suis significet iudicibus Bonoñ.vt testes quos idẽ magister inducere voluerit,vice ipsius recipiãt & examinent diligẽter:& depositiões sibi trãsmittant sub sigillis illorũ inclusas significãtes quãta fides testibus & instrumẽtis possit habẽri satisdatione idonea à cãcellario ipso accepta:vt ad testes audiendos vadat vel mittat.Ber.
2 ¶ † No.j.q̃ fideiussor põt antequã soluat agere cõtra reũ principalẽ,vt eũ liberet à fideiusiõe,si venit tẽpus[a] solutiõis faciendæ, & ipse molestat à creditoribus.Nã vbicunq̃ reus diu differt solutionẽ,põt fideiussor instare,vt liberetur:de quo plenius habet in
3 c.fi.j.eo.¶ † Et ex hoc & ex tex.colligo,q̃ fideiussorius cõtractus nõ liberat tpe:sed oportet instare,vt liberet:licet secus sit in fideiussore de iudicio sisti.probatur in.l.pe.C.eo.& facit.l.cũ apud.ff.
4 iud.sol.¶ † Not.ij.q̃ nõ valet cõsuetudo,vt omittat iuramẽtum
5 calũniæ.¶ † No.iij.q̃ vbi testes sunt extra prouinciã,nõ debẽt arctari ad veniendũ personaliter:sed iudex causæ debet scribere iudici testiũ:vt eos examinet,& attestationes clausas remittat:& rescribendo quãta sit fides adhibenda testibus.Et no.bene hoc vltimũ:qa nõ legit ita clarè alibi:sed faci ũtdicta Inn.in.c.qm̃.de proba.vbi dicit,q̃ si examinator testium perpendit eos vacillare ,vel cum trepidatione loqui,vel aliter habet eos suspectos:vtile est,vt hoc scribat in actis.sed quando examinator non habet ipse iudica
d re,sed alius prout hîc erat , debet examinator omnino hoc scribere.& vide per Inno .in .d.c, quoniã.vtrum ex interuallo possit iudex scribere in actis vacillationẽ testium .¶ † Vltimò
6 potest adduci iste tex.in argumentũ multũ notabile: q̃ iudex delegatus Papæ , deputatus in certo loco,potest ex causa delegare certũ articulum causę extra locũ,in quo fuit deputatus. Quod videtur prima fronte contra.c.statutũ. in.§.in nullo.de rescri.lib.vj.vbi dicitur,q̃ delegatus Papæ,non potest,hęc per se,nec per aliũ
a extra locum,in quo est deputatus cognoscere: sed potest dici,q̃ primũ dictum procedit , qñ cõmissio extra locum est quasi necessaria,sicut contingebat hîc:quia testes erant multũ distantes.& est notabilis limitatio.ad.d.§. in nullo.si quis tñ vellet hoc negare,posset dicere , q̃ hic
b Cantuarien.Episcopus nõ cõstituit delegatus: sed cũ esset ordinarius,contra suũ cancellariũ excitatur potius iurisditio sua. c.licet.&.c. pe. de offic. ordina. Nam hîc Pa. non mandat,vt cognoscat vice Papæ : sed simpliciter,vt exe-
c quatur iustitiã:nec dat formam contra ius cõmune.Primũ tamen dictũ est valde æquum,&
7 fortè verum.¶ † In glo.ij.ibi: *fideiusserit in omnem causam*. vult dicere,q̃ aut fideiussor simpliciter obligauit se pro debito:& non tenent, si debitum est augmentatum[b] ex mora rei principalis:nisi fideiussisset in omni causa.s.ex debito principali prouenięte.Et de hac materia plenè not.in.l.centũ Capuæ .ff.de eo ,quod certo loco.& in.l.quæro.ff.locat.& in .l .mora.ff.de verb.obli.Et inquantũ glo.in fi.dicit aliud esse secundũ canones:nõ intelligit reprobare distinctionẽ suprà factam:sed restringit se ad vsuras quæ secundũ canones nõ debent .& ideò fideiussor non obligat.Sed de hoc dic,vt .s.dixi in c.proxi.& si vsuræ repeterẽtur à creditore ,vt interesse:tũc possent peti etiã secũdũ canones: vt no.in.c.conquestus.de vsu.vbi plenius dixi.
¶ In gl.in ver.*legi*. Dic hodie de isto iuramẽto calũniæ:vt habet in.c.j.de iuramẽto calũnię.li.
8 vj.& in.c.cæterũ.e.ti.¶ † In gl.in verbo, *satisdationem* ibi: *vel fortè*. hæc fuit additio à tpe Inn.& cõiter do.approbat & scẽm hũc intellectũ potit iste text.casum singularẽ,qui non est alibi:q̃ si præsumptio est cõtra negantẽ:ita, q̃ sit opus habere testes multũ distantes,debet negans compelli ad eundũ per se,vel per aliũ antequã videndũ iurare testes aduersarij sui,vt sic tedio affectus,desinat à negatione illicita.& hodiè prouidetur aliter secundũ quosdã per.c.statutum.in fi.de rescrip.lib.vj.vbi gl.dicit,q̃ hodiè prouidet:vt fiat depositio pecuniæ pro expensis testiũ.Sed ego dico,q̃ ista remedia sunt diuersa.Nã vbi est præsumptio cõtra negantẽ, habet locũ remediũ huius.c.Sed si est præsumptio cõtra volentẽ producere testes de longin
c quis partibus,& hoc facit causa vexandi testes vel differendi negotiũ,habet locum tũc remedium illius.c.¶ † Et est tertiũ remedium,q̃ si
9 iudex verisimiliter præsumpserit partes malitiosè opponere dilatoria,vel peremptoria,non admittat exceptionẽ:nec curet de appellatione. & de hoc remedio vide no.dictũ Inn.in.c.post electionem.prope fi.de cõcess.præbẽ.& per Io.
10 an.in.c.super eo.de app.el.j.¶ † In glo.in verbo, *transmittens*. in fi.Not.hanc gl.quæ relata
d ad tex.notabiliter sentit,q̃ in cã criminali[d] nõ

¶ Si venit tẽpus. Adde,q̃ etiam ante tẽpus ex causa potest petere se liberari:de quo per Ro.sing.suis.fol. xxj.& cõsil.ccclix.

¶ Augmentum. Adde Lu.Ro.cõsil. cccclij .& latius per Ioã.and. hoc tit.in addi.ad Specu.

¶ Nota diligenter remedia, quãdo quis petit dilationẽ ad producendum testes, q̃ dicit esse in partibus remotis,si iudex dubitaret,aut suspicaret, q̃ iste peteret dilationẽ animo calũniandi. Et adde aliud remediũ,quia iudex potest sibi facere præceptum pœnale,q̃ nisi reperiatur verum q̃ tales testes possit probare, incidat in talem multam:& eam in effectu potest imponere.ita cõcludit Pet.de Anch. & Imo.hîc multum exclamãs ad practicam & do. Alexã.& alij no. uisi.in.l.j.in princ. ff.si quis ius dicẽ. non obtem.

SE B. SAPIA.

¶ In causa est criminali. Vide Bal. & Salic.in.l.apud eloquentissimum. C.de fide instr. cũ multis allegatis p Feli.in.c.cũ causam.col.xv.versi. prima conclusio. s.de test.post Abbaibi:colum.ix. versic . quæro an iudex.

a ¶ Et ad hoc vide bo. tex. in l. Labeo. ff. de arb. & de hoc vide per Archi. in. c. te quidem. xxj. q. V bi distinguit, an fideiussor simpliciter fideiusserit: & erit obligatus etiam in tempore prorogato. Aut an fideiusit vsq; ad certũ tempus: & tunc secus. Et ita dicit tenuisse Goff. in hoc. c. constitutus. & ita etiã distinguunt in effectu isti hîc. & Bal. in lec. antiqua. Ang. & Pau. de cast. d. Alex. in. l. si vntus.

in prin. per illum tex. ff. de pac. vbi dicunt esse vtile pro fideiussoribꝰ, qui se obligãt pro Castellanis cõstitutis ad certũ tempus. Nã licet Castellani vltra starent, tamẽ fideiussores non tenent. Et istud de castellanis limitat Bar. singu. post Dy. in l. Lucius. §. Paulus. per illum tex. ff. de admini. tut. vbi dicit Bar. q; il la q̃stio fuit aliãs a Veronæ de facto & aliãs Florẽtiæ. & ita tenet Bal. in l. si cum Hermes. C. locati. Itẽ adde, q; illud, quod Papa hîc expressit, b firmant Io. an. & do. Ant. de but. & Ioã. Pe. de Ferra. Papiensis in sua practica, in libello cõtra plures reos debẽdi. in vlt. col. & vide per Albe. in secunda parte statuto. q. cxlv. & do. de Rot. in nouis dec. xc. & vide tex. in. l. legem in fi. & in. d. l. si cũ Hermes. C. loca. & in. l. item quæritur. ff. eo. Et an hoc facit quod notat gl. in. l. ij. C. de procu. vbi dicit, q; ille, qui fuit datus fideiussor de iudicato soluendo in causa principali, non intelligitur datus in causa appellationis. Facit etiam tex. in. l. non à iudice. in fi. ff. de iudi. vbi est tex. secundum vnam lecturam glo. quia si cœperam agere cõtra te: & dederim fideiussorem de indicato soluendo: si ago ex alia non intelligatur repetitus fideiussor. ¶ Sed hæc parum faciunt, magis facit vrgentissima ratio. Nam nos habemus regulam: & multum nota tu canonista, q; siue nouatio fiat ipso iure, siue ope exceptionis, quantum ad principalem debitorem: & in persona ipsius semper liberatur fideiussor. tex. est not. dignus & multum signandus. in. l. vbicunq; in princip. ff. eod. Sed ego habeo, q; per prorogationem termini factam per creditorem debitori: quia continet minus tempore, quàm prima: non potest dici facta nouatio ipso iure: sed bene est facta ope exceptionis: nisi expressè esset actum. Ita determinat Bart. in. l. valerianus. quæ est penulti. in vlti. colum. in penulti. quæstione. ff. de prætor. stipulat. Si ergo fit nouatio ope exceptionis: ergo fideiussor est liberatus. ¶ Contrarium, quòd imò per prorogationem termini factam debitori absente fideiussore, fideiussor non intelligatur liberatus: tenet hîc Pet. de Anchara. & Imo. quia. l. si cum Hermes. & l. item, quia. §. qui impleto. ff. loca. & l. Labeo. ff. de arbit. allega. hîc per docto. nihil faciunt in proposito: quia loquuntur quando erat dies finiendæ obligationis: quia si ille dies prorogetur, fideiussor non tenebitur vltra: quia adueniente illo die fideiussor liberatur. Si ergo creditor ergo creditor vult ei præiudicare, non potest sine facto suo. Sed nos loquimur in die assignato ad soluendum: quo elapso neuter est liberatus: imò vterq; constituitur in mora: quia mora principalis nocet fideiussori. mora. ff. de verborum obligationib. Ideò si prorogetur ille terminꝰ solutionis: quia hoc est in fauorẽ fideiussoris, ne committatur mora, non videtur, quòd vllo modo per talem moram fideiussor liberetur: aliàs inducta ad vnum effectum, operaretur aliũ contra regulam. l. legata inutiliter. ff. de adimen. lega. Item pro hac parte contra communem stringere videtur: quia actus agentium non debent operari vltra voluntatem & intentionem eorum. l. non omnis. in principio. ff. si certum petatur. Quando enim creditor prorogat terminum ad soluendum, non facit ea intentione, vt liberet fideiussorem: ergo istum effectum operari non debet. His ergo hinc inde consyderatis, veritas videtur esse ista: quòd si creditor simpliciter prorogat terminum debitori sine aliqua noua stipulatione: tunc non fit nouatio, nec ipso iure, nec ope exceptionis: quia quinc non contrahitur nouabligatio, quæ continet minus tempore, per quam prima nouetur. Et ideò simpliciter prorogando non erit liberatus. Et ratio est: quia non est tunc causata noua obligatio continens minus tempore, per quã nouetur prædens. & isto casu fideiussor non est liberatus. & sic per prorogationem termini factam simpliciter debitori, fideiussor nõ liberatur. Ita declarat Baldus. in. l. tam mandatori. C. de non numerata pecunia. dicens ita tenere Innocentiũ. in capitulo, præterea, de appellatio. Si autem prorogatio termini esset facta mediãte noua stipulatione, puta, Ego debitori prorogo terminum per stipulationem: & debitor promittit per stipulationem: & tunc contrahitur noua obligatio: quæ quamuis contineat minus, quam prima: & sic non posset inducere nouationem ipso iure, nisi expresse fit actum: tamen inducit ope exceptio. & in istis terminis loquitur Bartolus in dicta lege, Valerianus. & tunc fideiussor debet esse liberatus. Quod tamen verum intellige, nisi creditori in ista secunda stipulatione expresse reseruasset ius fideiussoris: quod potest secundum Bartolum in. l. si quis aliam. post principium. ff. de nouatio. Et licet sic putem tenendum, tamen communiter magis concluditur: vt hîc per istum cum concordantijs suprà allegatis. Item adde, quòd prorogatio temporis facta à testatore non intelligitur facta cum prima qualitate: vt si in primo debebantur vsuræ ex pecunia: modò non dabuntur prorogato tempore à testatore. Ita dicit Paulus de castro. in. l. lecta. in secunda charta. ff. si certum petatur. Ad hoc dices esse glossatorum ordinariam. in. l. non solùm. §. j. ff. de liberis lega. Item pro opinio. quòd fideiussor non teneatur in obligatione prorogata, bene facit text. in. l. soluntum. §. nouata. ff. de pignora. acti. est bene verum, quòd ibi est maior ratio in nouatione, quàm in prorogatione. Item ad prædicta vide omnino Bald. in. l. acceptam. in. vij. colum. C. de vsuris. & dominum Antonium in. c. j. in penulti. columna. de officio deleg. & optime facit quod de oblatione pignorum not. glossa. magna. in fine in. l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. allega. l. iij. in principio. ff. iudica. solui.

Antonius Francis. ¶ An fideiussor datus in causa principali videatur datus, etiam in causa appellationis. dicas, quòd fideiussor tenetur ad id, ad quod tenetur principalis, & non ad plus: vt per Barto. in. l. j. C. de mune. & hono. libro. x. & hoc statuit, quia, fideiussor datus in compromisso, non tenetur ad id, quod augetur in causa reductionis: sed tantùm pro eo, quod continet principale laudum arbitri: vt est notabilis glos. in. l. proposita. ff. pro socio. & habetur per Bald. in. l. fina. in. x. q. C. de contra. emp. & per Alexand. in. l. cum apud. ff. iudi. solu.

b SEB. S. APIA. ¶ Fideiussor. An fideiussor ad tempus teneatur ad tempus prorogatum: vide Fel. in. c. de causis. colum. ij. versic. limita tertiò. ff. de officio delega.

Actio negotiorum gestorum, non competit, quando quis gerit negotia inuiti.

CAP. IIII.

1 Vod quibusdam. ¶ † Si sine licentia prælati & maioris partis capituli, religiosus fideiusserit: vel mutuũ acceperit, nõ tenetur ecclesia: & ipse recipiẽs punit, nisi mutuũ sit versum in vtilitatem ecclesiæ. Primò ponit dictũ. Secũdò exceptio ibi: *nisi*. Tertiò pœna ibi: *& si*. ¶ Casus literal. Quibusdam religiosis fuit prohibitũ, ne fideiubeant pro aliquo, sine licentia sui Abbatis & conuentus vel maioris partis. Hãc prohibitionẽ extendit concilium generale ad omnes religiosos. & prohibet ne aliquis pecuniam mutuò accipiat, vltra summã à capitulo constitutã: aliò quin non teneatur cõuentus pro talibus respondere: nisi pecunia illa in vtilitatẽ monasterij sit cõuersa: & de hoc legitimè constet. & qui cõtra hoc fecerit, grauiori disciplinæ subijciatur. ¶ † No. j. q̃ statutum concernens aliquos religiosos, non extendit ipso facto ad alios religiosos: sed oportet, vt extensio fiat per superiorẽ. vide tex. cũ glo. not. in. c. cõstitutionẽ. de re. iur. lib. vj. & ibi etiã glo. ¶ † Secũdò no. q̃ religiosus nõ potest fideiubere sine licentia sui prælati. Ex quo infero, q̃ licet religiosus sit in studio cũ licentia sui prælati: non tamẽ potest pro alio fideiubere & si contra fecerit non obligatur ecclesia. Et credo etiã q̃ peculiũ sibi concessum causa studij non obligatur: quia hæc fideiusio fit extra causam, propter quã cõcessum est peculiũ: sicut dicimus in seruo fideiubẽte extra causam peculij: vt in. l. iij. ff. de pecu. & vide quod not. doc. in. c. ij. ne cleri. vel mona. lib. vj. secus si recepit mutuum causa studij: quia tunc obligaret monasterium: de quo dicẽdum, vt no. in. d. c. ij. & per Archi. & Io. an. ibi. ¶ † Tertiò nota, q̃ ex contractu inito cũ particulari de ecclesia: non obligatur ecclesia[a]: nisi quatenus pecunia esset versa in vtilitatẽ ecclesiæ. Ex hoc not. & ex tex. q̃ ex actu gesto cum particulari non habente mãdatum ab ecclesia, tenetur ecclesia inquantum versum est in vtilitatem eius. & de hoc j. l. latius. Sed contra prædicta oppo. & videt q̃ ecclesia nunquã obligetur, ex quo recipiens mutuum nõ habebat mandatum ab ecclesia. ad hoc. c. j. de procu. &. c. j. de depo, Sol. glo. hîc, & do. vario modo loquũtur in hoc passu: & generaliter prosequuntur: nunquid mutuãs ecclesiæ, vel particulari de ecclesia: teneatur in repetitione pecuniæ probare pecuniã mutuatam fuisse versam in vtilitatẽ ecclesiæ. Sed quia vario modo loquũtur doct. ideò non insistam in eorũ verbis, sed ponam vnam distinctionẽ, quam nouissimè concepi. Aut enim propter restitutionẽ mutui oportet distrahere bona immobilia, vel mobilia preciosa ecclesię & est necesse probare versionem, etiã si pecuniã fuisset mutuata prælato & capi. & probo per auf. hoc ius porrectũ *. x. q. ij. in. c. ea enim. * intelligendo prout intellexit Inno. & bene. in. c. j. ẽ. depositi. vbi dixi: & probatur hoc ratione. Nã si directè non possunt prælatus, & capitulũ alienare talia bona sine euidenti necessitate: vel vtilitate. xij. q. ij. c. sine exceptione. sic nec indirectè recipiẽdo mutuum occasione cuius oporteat peruenire ad distractionẽ bonorum. arg. in reg. cũ quid vna via. de reg. iur. lib. vj. ¶ † Adde idem quod not. Bar. in simili in. l. quorũ. ff. de pig. vbi dicit, q̃ si res prohibetur alienari, prohibetur pignorari: quia per pignorationem peruenitur ad distractionẽ. c. nulli. de reb. eccle. non alie. l. fi. C. de reb. ali. non alie. Ad idẽ reg. cum quid vna via. de reg. iur. lib. vj. & sic restringe dicta Bar. in. l. ciuitas. ff. si cer. pet. vbi sentit, q̃ si mutuum est factũ præsente prælato & capitulo. non est necesse probare versum, sicut si fieret mutuum ciuitati præsente concilio populi. Sed dico, q̃ non est bonũ simile: quia conciliũ populi habet liberam facultatẽ distrahendi bona ciuitatis: sed non sic prælatus & capitulũ. c. fine exceptione. prælle. Et hoc casu credo, q̃ sit necesse verè probare, q̃ ecclesia tunc tẽporis indigebat: prout quidam volunt: vt notant aliqui in auf. hoc ius porrectũ. C. de sacrosanct. eccl. & Gul. de cug. & refert Ioan. and. hîc: nam iura in hoc exigunt veram versionem & nõ præsumptiuam: vt in dicta auf. hoc ius. Aut potest satisfieri de reditibus ecclesiæ absq; distractione rerum. & tunc si mutuum est factum prælato & capitulo, non est necesse probare versionem. De hoc est casus hîc si bene ponderatur. nam si non exigitur probatio versionis, qñ mutuũ fuit receptũ cũ consensu prælati & capituli: ergo fortius non exigitur quãdo mutuũ est factũ ecclesiæ præsentibus prælato & capitulo: & hoc casu põt procedere dictũ Bar. in. l. ciuitas. præalle. quod est rationabile. Nã prælatus & capitulũ habent liberam administrationẽ fructuũ: ergo ex fructibus satisfaciendum est creditori, licet versum non probetur. hoc videt probare argumentatiuè tex. in. c. j. de depos. vbi versum exigitur, quãdo cõtractus fuit initus cũ particulari: non cum tota ecclesia. ¶ Ad idẽ cõmunis theorica. do. quæ habet, q̃ delictũ prælati & capituli non cet ecclesię: vt no. in. c. ij. de ordi. cogni. & in regula, delictũ. de reg. iur. lib. vj. & in. l. iubemus nullam nauem. C. de sacrosan. eccl. Aut mutuũ fuit receptũ à solo prælato: & est maius dubiũ. Sed crederem, q̃ in vita prælati nõ necesse creditori probare versionem. arg. hîc: nam hoc solũ exigitur, quãdo particularis de ecclesia recepit mutuum sine licentia Abbatis. in Abbate ergo non est necesse probare versionẽ. Pro hoc: quia prælatus habet liberam administrationẽ fructuũ, & omnia administrat excepta alienatione immobiliũ. c. is cui. de elec. lib. vj. & in. c. cũ nobis. in fi. de elect. Facit quod not. Host. in c. veniens. de transl. Nec ob. d. l. ciuitas. quia loquitur in administratore ciuitatis, qui non habet tantã potestatẽ in rebus ciuitatis, sicut prælatus in rebus ecclesiæ. Ad hoc quod no. glo. v. q. iij. in. c. fi. & xij. q. j. in. c. duo sunt genera. Sed post mortẽ prælati puto ecclesiam non teneri, nisi probet versum: quia nõ potuit vltra tẽpus vitæ suæ ecclesiam obligare: nisi ex necessitate vel vtilitate ecclesiæ: & ad hoc probandum est necesse probare versionem. ad hoc faciunt no. in. c. fi. ne prælati. vices su. & c. ex præsentiũ de pigno. & p Host. in. d. c. veniẽs. & facit quod no. in. c. j. de sol. † Et pro hac opi. vide Innj. ti. proxi. c. j. vbi de hoc apertè sentit. nã dicit ibi successorem nõ teneri ad debita cõtracta per prædecessorem, nisi probetur illa versa esse in vtilitatem ecclesiæ. sed Hosti. tenet ibi hoc nõ esse necessarium: quia litera ibi exigit solũ, q̃ pro necessitate ecclesiæ fuerint contracta. ergo satis est probare, quòd tunc imminebat ecclesiæ necessitas recipiendi mutuum. & profectò ille text. multùm facit pro hac opinio. quæ mihi videtur æquior. Nam vt dicit Guliel. de cu. durum est, quòd mutuans prælato volenti ire ad curiam pro necessitate ecclesiæ debeat esse solicitus: quòd pecunia expendatur pro necessitate ecclesiæ. Vel si mutuat pro agris colẽdis, debet ire vel mittere testes ad villam ad videndum versionem. & hæc opi. satis placet in prælato. & facit iste tex. per locum à speciali dum solùm exigit probationem versionis in particulari de ecclesia. & illa authentica. hoc ius porrectum. * canoni. in. d. &. q., * potest intelligi, vt ẽ. dixi, quando peruenitur ad distractionem rerum. Et ad. d. l. ciuitas. ẽ. fuit resposum: nec habemus in hoc alia iura, quæ exigãt probationẽ versionis. ¶ Quãdo q̃ mutuũ fuit factũ particulari de ecclesia: puta monacho, vel canonico, & tũc si infra summã taxatã ab ecclesia, non est necesse probare versionẽ: quia mutuũ videtur factũ ecclesiæ. vt hîc probat. Si verò nulla summa est taxata in ecclesia, vel fuit receptũ vltra summam: tunc est necesse probare versionem, ad hoc, vt teneatur ecclesia: vt est textus hîc.

SEBA. SAPIA. a ¶ Non obligatur ecclesia. Vide bal. in auf. hoc ius porrectum. col. iiij. C. de sacrosan. eccle. vbi dicit, q̃ ecclesia semper habet huiusmodi exceptionẽ: q̃ pecunia nõ est versa in vtilitatem suã, & creditor agens habet probare: fallit tamen vt per Abb. in fin. huius decretalis.

b ¶ In prælato. Ad. de do. Card. cõsil. cxxxiiij. & .xcv. & .lxxj. & ibi qd de monachis nigris, Cald. consi. j. de solutio.

a ZACHARIAS. ¶ Poteſt dici periculum in monacho. Facit hoc ad id; quod dixit in apoſt. ad iſtum poſt alios, in c. ex parte. nu. 7. in apoſt. in ver. quæ dicit, ꝙ ſic j. de accuſa. vbi dixi monachum ſtudentem habentem admi niſtrationem de licentia Abbatis, poſſe facere eleemoſynam.
Anto. Franciſ. ¶ An monachus poſsit habere peculium de licentia Abba. tis. Dicas ꝙ mona chus quicquid ac- 7 quirit, etiam ex operibus ſuis, ac quirit monaſterio & longè magis ſi acquireret ex re monaſterij: vt per Barto. in l. ſi com munis ſeruus. & in l. j. §. penult. & in l. ſi ſeruus teſta mento. ff. de ſtip. ſer. & per Angel. Roma. & Pau. de caſtr. in l. j. §. item acquirimus. ff. de acqui. poſ. & per Alex. in l. cui fun dus. in §. j. ff. ſi cer. pet. Imo. nec Pa pa diſpẽſat ſuper 9 habenda proprie tate: vt in c. cũ ad monaſterium. & ibi glo. de ſta. mo na. Et adde, quòd monachus etiã ac cedens ad curiam de licentia Abba tis acquirit mona ſterio, in quo fe cit profeſsionem, etiam ſi ex poſt tranſiret ad aliud monaſterium: vt per Card. in cle. j. in. §. quia verò. in x. q. de ſta. mona.

✠ SEBA. SAPIA. ¶ Peculiũ. Nun quid autem Abb. poſsit pati, ꝙ mo nachi habeant cer tos reditus: vide glo. & do. in l. Lu cius. §. tres. ff. ad Treb. Corſe. in re pertorio ſuo ad Abba. in verbo, Abbas. co. penul. 10

✠ SEB. SAPIA.
b ¶ Eleemoſynam. Aduerte tamẽ, ꝙ imò etiam Abbas non poteſt facere eleemoſynam in- uitis monachis: vt per Card. poſt glo. in demẽ. ij. de cenſi.

c ¶ Quod dicit iſte tex. in fideiuſſore qui diu ſtetit in fi- deiuſſiõe, vel obli gatione non habet locum in fideiuſſore pro euictione, qui diu ſtetit in obli gatione, re nondum euicta, ſecundũ Imo. poſt Bal. in l. facere poſſe. in fi. ff. ſolu. mat. & idem dicit Bal. poſt Iaco. de are. & Cy. in l. Lucius. ff. mandati. Item, an fideiuſſor per inſtrumentũ guarentigiæ poſsit ſtatim agere cõtra principalem, ac ſi eſſet condemnatus. Bal. tenet ꝙ ſic. in d. l. Lucius. in fi. & idẽ tenet Bart. in l. fideiuſſor pro venditore. ff. de fideiuſ. ſed contrarium ibi tenet Ang. de quo etiam vide per Imo. Item adde, ꝙ diſpoſitio huius decre. & d. l. Lucius. non habet locum in fideiuſſore iudicij: quia iſte ſtatim poteſt agere cum commiſſa eſt obligatio. ex. eſt ſecundum Bal. ibi in l. mandato meo. §. ſi iudicio. ff. mandat.

quod etiã approbat Bar. in l. ſi communis ſeruus. ff. de ſtip. ſeruo. ita, ꝙ totus ille titulus de ſtipulatione ſeruorum poteſt applicari ad religioſos. & idem ſentit Inn. hîc, in ſi. qui dicit idem fortè poſ ſe dici de clerico, ſcilicet particulari, quod not. ¶ Et quia text. iſte facit mentionem de ſumma taxata de communi prouidẽtia: quæ ro quid intendebat hîc iſte tex. Solutio: poteſt intelligi dupliciter. Primò in habentibus aliquã adminiſtrationem in monaſterio. Se cundò in particularibus nullã adminiſtrationẽ habentibus. & ha betur reſpectus ad conſuetudinem quorũdam religioſorum, qui præſigunt certam ſummam: intra quam iſti poſſunt mutuum re cipere pro vtilitate eccleſiæ: vel pro neceſsitate propria: quando proficiſcuntur extra monaſterium: & per hoc habes iſtam mate riam ſatis claram. vnde glo. ſ. Innoc. non proſequor: quia non facit 11 multum ad titulum. ¶ † In glo. *fideiubeat*. Not. bene hanc gl. quæ notabiliter limitat. c. j. §. eo. vt clericus poſsit, & teneatur fideiube re pro laico in caſu neceſsitatis. & eſt ratio apertiſsima: quia in tali caſu tenetur clericus præ cæteris eleemoſynam facere. xvj. qõ. j. c. quoniam. multofortius fideiubere. Hoc tamen non intelligas in ſimplici monacho: quia non poteſt ſine licentia ſuperioris hoc fa cere obligando monaſterium. Nam ſe obligare non poteſt: cum
b nihil habeat: eleemoſynam [b] tamen competentẽ facere poteſt, ſi re motus eſſet à ſuperiore. vide glo. in cle. ij. de vita & hone. clerico. Et etiam not. ij. ꝙ clerici licitè fideiubent inter ſe: quod dixi in c. 12 ij. §. eo. ¶ † In glo. in verbo, *in vtilitatem*. ibi: *ſed agetur actione de in rem verſo*. puto etiam ꝙ poteſt agi actione negotiorum geſto. ſi mutuans habuerit reſpectum ad eccleſiam, & non ad perſonam ſubiectam, cui mutuum conceſsit. arg. opti. in l. ſi pupilli. ff. de nego. geſt. Et ſi diceres actionem iſtam non competere: quia contra voluntatem eccleſiæ videtur mutuũ factum, ſi vltra formam con ſtitutam aliquid fuit receptũ. hoc cõtrarium fecit vacillare Inno. per l. fi. C. de nego. geſtis. vbi tex. not. dicit ceſſare illam actionem, quando quis geſsit negotium alterius eo inuito. vnde dicit Inn. ꝙ hîc agitur actione de in rẽ verſo: & ideò oportet, quòd duret verſum: quia aliàs non competit illa actio. Sed certè hoc dictum non eſt verum: quia ſi præſupponeremus, quòd eccleſia contradicente fuiſſet factum iſtud mutuum, ceſſaret actio de in rem verſo: quia non debes te ingerere negotijs meis me inuito. l. ſi pro te. ff. manda. Et quod not. Bar. in d. l. ſi. Vnde dico aliter, ꝙ eccleſia ſtatuendo certã ſummam, non videtur contradicere vltra ſummam: ſi illud conuertitur in vtilitatẽ eccleſiæ, & appareat de verſione: quia in dubio nõ videtur quis velle prohibere propriam vtilitatem: vt no. in regula. qui tacet. de regu. iur. lib. vj. Item dico, ꝙ poſſet agi actione nego. geſt. intelligendo: vt ſ. dixi. Et nota vltimò ſi. huius glo. ex qua habes iuncto tex. ꝙ non ſemper tenetur creditor eccle ſiæ probare verſionem.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Fideiuſſor obligatus ex contractu non liberatur, ſi debitor differat ſolutionem, vel ſi creditor non petat: niſi ſit obligatus de iudicio ſiſti: nam tunc liberatur tempore.*
2 *Fideiuſſor in aliquibus caſibus poteſt agere ante, quàm ſoluat pro debitore, vt liberetur ab eo.*
3 *Fideiuſſor, ſi denuntiauit creditori, vt ageret contra debitorem incipientem malè vti ſubſtantia ſua, an teneatur creditor ad ſui petitionẽ agere: aliàs quòd liberetur fideiuſſor.*
4 *Fideiuſſor, qui habet proficiſci in longinquas partes, vel ad ſtudiũ, poteſt petere, vt liberetur à debitore.*
Fideiuſſor, an poſsit agere, vt liberetur à debitore, ſi inter ipſos ſuperuenit inimicitia.
5 *Diu, iſta dictio quomodo ſumatur?*

CAP. V.

c AVm pro quo. ¶ Ponit tres caſus, in qbus fideiuſſor cõtra debitorem agit ante, quàm ſoluat, vt à fideiuſsione liberetur. hoc dicit. & eſt Gregorij. ¶ Caſus literalis. Quæritur â domino Papa vtrum ille, qui ſe obligauit pro alio fideiuſſorio nomine, poſsit agere contra principalem debitorem: vt eum liberet ab obligatione? Reſpondet Papa, quòd ſi debitor diu ceſſauit in ſolutione debiti: vel ſi diſsipare incipit bona ſua: aut ſi con-

ſi condemnatus fuiſti: rectè agere poteris contra ipſum: vt te libe
1 ret à fideiuſsiõe: & ſic in tribus caſibus poteſt fideiuſſor agere ante, quàm ſoluat. Ber. ¶ † Not. j. quod fideiuſſor receptus in cõtra ctu non liberabitur: licet debitor diu diſtulerit ſolutionem debi ti: vel creditor non conuenerit debitorem: ſed oportet inſtare co ram iudice, vt abſoluatur. Et hoc cõmuniter tenetur: licet quidã
2 contra per. l. pe. C. eo. ſed illa lex communiter intelligitur in fide iuſſore de iudicio ſiſti, & liberatur tẽpore, vt ibi dicitur. ¶ † No. ij. ꝙ fideiuſſor non tenetur prius ſoluere, quã agere contra debi torem: vt liberetur. Tertiò not. aliquid innouandum contra eũ, qui ſua bona diſsipare cœperit: & vide quod dixi in c. ij. de pign.
3 ¶ † Sed hîc quæro: pone ꝙ fideiuſſor denũtiauit creditori: vt age
a ret contra debitorem: [a] quia fortè diſsipabat bona ſua: & aliter te neri nolebat: nunquid teneatur creditor ad inſtantiã fideiuſſoris agere contra debitorẽ? Doct. hîc communiter tenent, ꝙ nõ. per l. ſi fideiuſſor. ff. eo. & videtur ibi expreſſum: niſi fideiuſſor eſſet ac ceptus in eo, quod non poſſet exigi à debitore principali. Nã tunc tenetur agere ad denunciationẽ fideiuſſoris. ar. in l. ſi fideiuſſores. ff. eo. & hoc etiã tenent Legiſtæ in d. l. ſi fideiuſſores. Sed aduerte quia hodie hoc dictũ doc. hîc non videtur procedere: quia cũ per auc. eo. tit. fideiuſſor nõ poſsit cõueniri, niſi in eo, quod exigi non poteſt à debitore principali: eadẽ eſt ratio in fideiuſſore accepto ſimpliciter: quod olim erat in fideiuſſore accepto in eo, quod à reo exigi non poſſet, niſi fideiuſſor renuntiaſſet beneficio authen ticæ eo caſu. Tene dictũ doc. quod not. & ratio differentiæ. no. in
4 d. l. ſi fideiuſſor. & ſunt quotidiana omnia iſta. ¶ † In gl. ibi: *ab initio conuenit*. Arguit enim Vinc. ex text. ꝙ ſi fideiuſſor vellet ire ad ſtudiũ: vel ex aliqua cauſa longinquas partes proficiſci: poſſet age
b re, vt liberetur à fideiuſsione. [b] argu. l. aut longa. ff. de procu. & vi de in Spec. in titu. de iud. §. iij. ver. ſed quid ſi fideiuſſor. vbi tractat quid ſi inimicitia interuenit: nunquid poſsit fideiuſſor agere: vt li
5 beretur. ¶ † In ſi. glo. not. gl. & idẽ tenet glo. in l. Lucius. ff. mãda. & cũ hoc dicto videtur trãſire Io. and. Nã alij aliter exponũt iſtã
c dictionẽ diu: [c] & maximè Hoſt. qui dicit diu ceſſare, qn venit dies ſolutionis faciendæ, & fideiuſſor moleſtatur à creditore: vt in c. conſtitutus. ſ. eo. Sed tu tene ꝙ hoc ſit arbitriũ: & arbitrabitur iu dex ex temporis curſu & perſonarum affectu: & ex alijs quæ inter contrahentes acta ſunt. Nam magis teneor pro amico intrinſeco, quàm pro alio non ita coniuncto. & ita de ſimilibus.

De ſolutionibus *Rubrica.*

¶ Suprà viſum eſt de obligationibus, quæ tolluntur ex ſolutionibus. Nam ſolutione eius, quod debetur, omnis tollitur obligatio. inſti. quib. mod. tol. oblig. in princi. meritò poſt Rubricam præcedentem ſubijcitur iſta de ſo lutionibus.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Succeſſor in beneficio tenetur ſoluere debita prædeceſſoris pro neceſsitate eccleſiæ contracta: & ideò requiritur probatio verſionis in eccleſiæ vtilitatem. 2.*
3 *Filius in dubio non præſumitur hæres patris.*
4 *Hæres non conficiens inuentarium: non tenetur in foro animæ vltra vires hæreditarias.*
Confitenti ſacerdoti creditur omne, quod dicit reſpiciens animam ſuam.
5 *Filius hæres patris, ſi non conficit inuentarium, nõ tenetur ſatisfacere creditoribus de legitima ſua.*
6 *Eccleſia hæres inſtituta, non tenetur vltra vires hæreditarias, ſi non confecit inuentarium.*

CAP. I.

1 AD hoc. ¶ † Succeſſor in beneficio tenetur ſoluere debita prædeceſſoris pro neceſsitate eccleſiæ contracta. h. d. ¶ No. j. ſimili tudinem inter hæredẽ & ſucceſſorẽ in beneficio & eſt ſimilitudo in quibuſdã, non autẽ in omnibus. Nã quemadmodũ hęres ſuccedit in vniuer ſum ius defuncti. l. hęreditas. de peti. hære. ita prælatus ſuccedit in vniuerſum ius eccl. & ſic eccleſia dicitur quid vniuerſum. De quo vide glo. in c. cũ ad ſedem. de reſti. ſpo. Item comparantur quo ad ſuſtinendum onera cõtracta, vel prædeceſſores: ſed in multis dif-

a ✠ SEB. SAPIA. ¶ Contra debitorem. vide. d. Franc. cur. in conſil. vj. in- cip. primo aſpectu. col. ij. & Iaſo. in §. item ſi quis in fraudem. inſti. de actio.
b ¶ Et idem dicit Spe. in tit. de iudi. §. ſpecialia. ver. quid ſi fideiuſſor. per tex. in l. fil ius fa. de procu. & in l. licet. in fi. ff. de arbit.
c ¶ Vide glo. de hac dictione diu, in c. ſi Epiſcopus. iij. qõ. ij. & c. electa: lxij. diſt. & c. j. xxx. qõ. ij. de verbo, diu tius. vide glo. in c. j. de coniu. lep. Et ꝙ dicat eſſe in ar bitrio iudicis, quã tum tẽpus dicatur diu: tenet glo. ma gnã in l. Lucius. ff. mãd. & in l. ſi pro ea. C. eo. in gl. ma gna, quæ propriè loquitur in mate ria huius decreta. Antoni. Franciſ. ¶ Dicas, ꝙ dictio diu: importat tem pus decennale. l. poſſideri. §. ſi ſer tius. ff. de acquirẽ. poſ. l. ſicut. in §. Ariſto. ff. quis & à quo. & gl. inſti tu. de iure natu. §. ex non ſcripto. Quandoq; tamen ponit pro anno. l. j. §. quibus. de ſuc. edi. Quãdoq; po nit pro quatuor annis: vt in l. quan uis. C. de vſu. Quã doq; pro biẽnio: vt in l. cum domi ni. ff. loca. & vide glo. in c. j. xx. q. j. Et ideò dicimus, ꝙ eſt in arbitrio iudicis: vt per Cy. & Bal. poſt gl. in l. j. C. vbi cau. ſtab. & per Bald. in l. ſi pro eo. in x. q. C. mand. & in l. cum res. in. ij. colũ. de proba.
¶ Vide Bal. in c. j. q. ſuccef. vbi plu ra bona ſcribit ad tex. huius decr. & aliquid in l. j. in princ. ff. de cõſtit. prin. Item vide, ꝙ ſi platus, qui pro miſit alicui ali

ferũt: qa hæres cauſat ius à deuncto: ſucceſſor in beneficio ius conſequitur, non à defuncto, ſed à ſuperiore, à quo habuit inſtitutionẽ. Itẽ hæres tenetur ſoluere omnia debita defuncti qualitercunq; contracta: vt not. in c. j. de teſta. ſed ſucceſſor in beneficio nõ tenetur, niſi ad illa quæ ſunt contracta pro neceſsitate eccleſiæ.
2 ¶ † Et nota [a] ex hoc, & ex tex. ꝙ ex debito con tracto in prælatũ obligatur eccleſia, etiã poſt mortem contrahentis dummodò probetur ꝙ pro neceſsitate eccleſiæ debitũ fuit contractũ. Et pondera bene tex. quia nõ exigit probatio nem verſionis in vtilitatẽ eccleſiæ: ſed ſolũ re quirit, ꝙ pro neceſsitate eccleſiæ debitum fue rit contractũ. ſufficit ergo ſecundũ Hoſt. pro bare caſum neceſsitatis: licet aliud ſenſerit hîc Inno. qui exigit, vt probetur verſio. Sed dictũ Hoſtien. plus mihi placet per ea, quæ dixi in c. quod quibuſdã. ſ. tit. proxi. & tene menti hunc tex. ſemper ſic intellectum. & extende per ea, quæ dixi in d. c. ex præſentium. ſ. de pign. Nam ſi prælatus contraxit debita pro ſua ſuſtentatio ne, tenetur ſucceſſor: quia pro neceſsitate eccle ſiæ videtur contraxiſſe: cum eccleſia teneatur il lum alimentare: vt ibi dixi. & not ibi. eo. c. proxi. Et ita pluries in facto reſpondi in iſtis: maxi mè in rectoribus eccleſiæ, qui in infirmitate ſua multa debita cõtrahunt: ex qua decedunt. Nam ſucceſſor tenetur ſoluere. ¶ In glo. j. hoc ideò dicit gl. quia hodiè filius poteſt abſtinere ab hæreditate paterna: nec in hoc tenetur adi re prætorẽ: ſed ſufficit quòd ſe non immiſceat hæreditati paternæ: vt in l. impuberibus. & l.
3 ei, qui. ff. de acquirend. hæredita. ¶ † Sed quæ ſtio quotidiana, nũquid in dubio præſumatur filius hæres: vt ſic intentio creditoris ſit funda ta contra filium: niſi probet, quòd abſtinuerit ab hæreditate paterna. tex. iſte facit ꝙ ſic. Nam innuit filium ſimpliciter teneri &c. Sed cõtra rium communiter tenetur: vt not. per gloſſ. & c
Bart. in l. neceſſarijs. ff. de acquir. hæredi. & di- 4 cendum latius: vt ibi not. ¶ † In gloſſ. ſecunda ibi: *omnia ſi non fecerit inuentarium*. Nunquid hoc procederet in foro animæ: vt hæres non conficiens inuentarium teneatur vltra vires

aliquid pro opera in eccleſiam impenſa moriatur, eius ſucceſſor tenetur ſol uere promiſſum. ita dicit Archi. in c. ſunt nonnulli. j. q. j. & vide Archi. in c. deceſſorum. xxv. qõ. ij. vbi dicit, ꝙ prælatus tenetur obſeruare beneficium prædeceſſoris: ſecus ſi eſſet maleficium. Et vide quod not. Specu. in titu. de loc. §. finitur. in fi. vbi dicit, ꝙ delegatus ſucceſſor tenetur remunerare bene ficia, & ſeruitores ſui prædeceſſoris: quos prędeceſſor non remunerauit. Et vide plenè omnino, quod not. Bal. in l. prętor ait. in. ij. col. ff. de eden. in apo. vbi plenè examinat, quãdo factum prædeceſſoris obliget prælatum ſucceſ ſorem. Et de hoc plenè no. in c. querelam. ne præla. vi. fu. & vide gloſſ. in c. Epiſcopus ante dãnati. xj. q. ij. Et de iſto articulo, an ſucceſſor in beneficio teneatur ſoluere debita ſui prædeceſſoris: vide per Imo. in l. ſi filius. §. vir in quinquennium. circa fi. ff. ſol. mat. & vide quod no. Pau. de caſt. in l. ex con tractu. ff. de re iudi. Item an prælatus ſuccedens in beneficio dicatur ſucceſ ſor vniuerſalis, vel particularis: vide per do. Anto. in capit. cura. in. iij. col. de iurepa. & per do. Abba. in. c. quia in recollectis. ſ. de iudi. Item, an Princeps teneatur ſtare contractui ſuorum prædeceſſorum: vide Bal. in l. digna vox. de legibus. Item, adde hic Bald. in l. ij. C. de liberis præter. Item adde omnino hic, quæ plenè notabil. domi. Bartol. de Bellen. in. d. c. querelam. ne præ lat. vica. ſuas.
Antoni. Franciſ. ¶ An & quando ſucceſſor vniuerſalis, vel ſingularis obli-

getur ex actu ficto per prædeceſſorem: vide quæ habentur per Bald. in c. j, in tit. quid iur. ſit, ſi fi. fue. inue. de feu. & vide quæ plenè habent in c. querelam, ne præla. vic. ſuas. & habes in l. ſi filius. in. §. fi. vbi per Bar. Pau. & Alex. C. loc. & in l. j. C. de fruct. & li. expen. & ſolet fieri differentia inter ſucceſſorem vniuerſalem & ſingularem: vt in iuribus prædictis,

SEB. SAPIA.

a ¶ Hæreditarias, a hæreditarias[a] dic, ꝙ non: vt in c. quãquã. b de vſuris. lib. vj. Nam ius ciuile aliud inducẽs, fundauit ſe ſuper præſumptiõe, ꝙ hæres bona hæreditaria occultauerit. quæ præſumptio ceſſat in foro animæ. cùm de omnibus credatur confitenti. c. ſignificaſti. de homici. ¶ † Item dubitatur de filio hæredẽ. nũquid in foro iudiciali, ſi non fecerit inuentarium: teneatur de legitima ſua ſatisfacere creditoribus: vide gl. in auf. ſed cum teſtator. C. ad. l. falci. & in auf. hoc amplius. C. de fideicom. & in vtroq; loco gloſ. tenet, ꝙ non. ¶ † Item eſt quæſtio notabilis in ecclеſia: an teneatur vltra vires hæreditarias[c], ſi non confecit inuentariũ. glo. in. c. j. ne teſt. ſentit ꝙ ſic. Bal. cõtra, in l. ſi. C. de iure delibe. & expreſsius Bar. in l. j. C. de ſacroſan. eccl. Nam fiſcus non tenetur: vt no. in. d. l. ſi. ergo nec eccleſia. hæreditas enim delata eccleſiæ intelligitur delata, inquantum nõ eſt onoroſa: ne indirectè alienentur bona eccleſiæ. facit quod legitur & notatur in aut. ſicut. C. de ſacroſan. eccle.

b ¶ Et ita tenet ibi c Ioan. Andræ. vbi elegãter diſputat, & vide Bart. in l. filium, quem habentem. C. famil. erciſ. & in repet. l. j. C. de ſacroſan. eccle. in. xvij. colũ. verſic. tertiò quẽro. Hoſtiẽ. in ſumma de teſtib. §. j. verſic. quid ſi non confecit. do. Anto. in. c. quia pleriq; ue. de immu. eccle. De clerico no uiter inſtituto, vtrum teneatur, ſi non fecerit inuentarium: vide Bart. in dicta repet. d. l. j. & Ancha. in repe. c. canonum. de cõſtituti. in. xxij. columna. verſicu. ex iſtis concludo. & adde Bald. in. l. cum à matre. in fi. C. de rei vendi. vbi dicit, quòd inuentarium non fit de iure canonico. & allega. Ioan. an. in d. cã. quanquã. de vſuris. lib. vj. Item adde hic Rayn. in ſumm. titu. de hære. inquantum teneatur pro parentibus ſatisfacere. quem vidi originaliter: vbi tenet, ꝙ hæres non conficiens inuentarium in foro conſcientiæ nõ tenetur vltra vires hæreditarias. de quo vide per Ange. in. l. j. ff. ſi cui plus quã per. l. fal. & Imo. omnino in Rubrica, ff. de acquirenda hæreditate. Et adde quòd hæres vſurarij non tenetur vltra vires hereditarias: etiam ſi non confecit inuentarium, ſecundum Pet. de Ancha. conſil. cccxcv. de quo vide omnino per Abb. in. c. tua. de vſuris. & quod ibi latè nota. domi. Bartho. de Bellen. Et quòd hæres de iure canonico, non teneatur, non conficiens inuentarium, vltra vires hæreditarias: vide domi. Antoni. in capi. debitores. in fin. de iureiuran. Et qui in foro contentioſo & in foro conſcientiæ: vide omnino per do. Abb. plenè in. c. tua. in vlti. col. de vſu. & in. c. in literis. de rap. Et quid in foro contentioſo: pleniſsimè & melius, quàm alibi de hoc, ponit Ro. in aut. ſimiliter. C. ad fal.

Anto. Franciſ. ¶ An non conficiens inuentarium teneatur vltra vires hæreditarias in foro conſcientiæ. Dicas. ꝙ in foro iudiciali & contentioſo abſq; dubio tenetur: vt in. l. fi. C. de iure delibe. vtrum autem poſsit remitti per teſtatorem hæredis: vide Pau. de caſt. in conſi. clxxxix. In foro autẽ conſcientiæ, puto illud non faciẽtẽ non teneri: dummodo ſine fraude fiat: vt plenè per do. Abba. in. c. cum eſſes. de teſta. Fiſcus autẽ nõ tenetur facere inuentarium: vt per Bar. in. l. j. in. §. an bona. ff. de iure fiſ. Adde tamẽ ꝙ inuentarij omiſsio facta in hærede, facit eum præſumi adire hæreditatem lucroſam: vt in. l. filium quem habentem, & ibi per Bal. C. fami. erciſ. & de materia vide in auſ. de hære. & fal. in. §. ſi verò non fecerint. & per Pau. de ca. in conſi. xx. & cxij. & vide quæ habentur per Bar. & Ang. in. l. j. in. §. ſi hæres. ff. ſi cui plus, quàm per. l. falci.

c ¶ In repe. in. iiij. q. iiij. partis prin. vbi diſtinguit, ꝙ ſi perſona eccleſiaſtica ſit inſtituta contemplatione religionis, nunquam teneatur vltra vires hereditarias: dato, quòd non fecerit inuentarium: aliàs ſecus: ſed communis ſententia eſt: ꝙ imò eccleſia teneatur, ſi non confecerit inuentariũ ſicut & miles hodiè. per. §. ſi. inauſ. de hæredi. & fal. iuncta gloſſ. in. l. miles. in princ. ff. de re iudi. ſed habent reſti. in inte. ſicut & principalis. ita tenent do. Card. & Imol. hic gl. & cano. in. d. c. j. de teſt. & Ang. & do. Alex. Imo. in. l. fin. in. §. fi. vbi latè per eum. C. de iure delib. & plenè per Ludo. Ro. in rubr. de acquir. hære. Et ꝙ fiſcus non teneatur confecere inuentariũ, prout tenet hic iſte addde hoc eſſe verum ſiue occupet bona vacantia defuncti, qui aliũ hæredem non habeat ſecundũ glo. in. l. ex facto. §. ff. ad Tre. ſiue capiat bona ex delicto alicuius, nũquã tenebitur vltra vires hæreditarias, ſecundũ doc. in. d. l. ſi. Et iſta eſt communis ſententia: quãuis in contrarium faciat text. in. §. pe. in aut. de hæred. & fal. dum ibi text. dicit, qđ lex conſtitutio de non conficientibus inuentarium, vt non teneantur inſolidum habeat locum in omni perſona. Et poſteà ſubdit communem: nanque omnibus hominibus &c. Nam appellatione hominis, cum illa vniuerſalitate omnibus, etiam veniſſicus. eſt gloſſa ordinaria. in verſicul. vſurarum. in. l, eos. circa medium. iuncto text. verſicu. homines. C. de vſuris. quam ibi ad hoc ponderat & multum not. Bald. in. ij. colum. in verſicu. tertiò not. facit etiam glo. in ver. pertinet in. l. j. C. de peti. hære,

Anto. Franc. ¶ Dicas, ꝙ prælatus habet legitimam adminiſtrationem bonorum ipſius eccleſiæ: vt Specu. in tit. de act. in verſic. item quod excedit. & vide glo. in. c. is cui. de elec. Imo. dixit hic in. c. cũ venerabilis. de exce. ꝙ habet liberam adminiſtrationem. Poteſt tamẽ forſan dici, ꝙ non poſsit mutuare: quia in mutuo transfertur dominium: vt in. l. ij. in. §. appellato. & in. §. mutui datio. ff. ſi cer. pet. & prælato prohibetur alienatio rerum eccleſiæ niſi cũ ſolennitatibus à iure requiſitis: iuxta ea, quæ habentur in tit. de reb. eccle. non alie. & in. c. fine exceptione. xij. q. ij.

¶ Adde, an eccleſia non conficiens inuentarium teneatur vltra vires hæreditarias: Abb. conſi. clxxiij. ij. lib.

d ¶ Quæ dicantur debita aliena: vide Innocen. in capitu. paſtoralis. de præbend. & quod ibi. not.

e ¶ De hoc vide Imo. in. c. j. de procura.

Summarium.

1 *Prælatus qui obligauit eccleſiam pro debitis alienis, ipſo facto eſt ſuſpenſus ab adminiſtratione temporalium & ſpiritualium: & eccleſia non tenetur.* 2.

2 *Prælatus poteſt obligare eccleſiam pro ſua ſuſtentatione.*

3 *Sigillum. an probet procurationem.*

4 *Actus geſtus cõtra legem pœnalem, an ſit nullus & pœna committatur?*

5 *Suſpenſio, quam incurrunt prælati, vel alij ipſo facto vel excommunicatio canonis: an & quo caſu poſſit per inferiorem à Papa tolli.*

Pœna ſimpliciter poſita pro aliquo delicto cenſetur perpetua.

Literis alicuius adhibetur fides in præiudicium ſuum.

7 *Iſta verba, nouerit ſe ſuſpenſum. &c. intelliguntur ipſo iure.*

8 *Suſpenſus ab adminiſtratione temporalium & ſpiritualium, ſi celebrat non incurrit irregularitatem.*

9 *Prælatus qui mutuat pecuniam ipſius eccleſiæ alijs, teneatur pro parentibus ſatisfacere.*

non dicitur res eccleſiæ malè adminiſtrare.

CAP. II.

1 SI quorundam. ¶ † Si prælatus obligat eccleſiam pro alienis debitis, eſt ſuſpenſus ipſo facto ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium: & eccleſia non tenetur. Tria facit. Primò prohibet. Secundò decernit. Tertiò pœnã imponit. Secunda ibi, *decernentes*. Tertia ibi: *ſi quis*. ¶ Caſus literalis. Quidam prælati eccleſiarum obligabant eccleſiam ſuam pro debitis alienis: concedebant etiam literas, vel ſigilla, vt pecuniam reciperent cum ſigillis ipſorum prælatorum: quod ſignificatũ eſt domino Papæ: ideò præcipit, ꝙ decætero iſta nõ fiãt, decernens eccleſias non teneri, ſi ſecus fuerit attentatum ad ſolutionem talium debitorũ: & ſi aliquis prælatus contra hoc venire præſumpſerit ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium noverit ſe ſuſpenſum. Bernar. ¶ Nota. j. quòd eccleſia dicitur commiſſa prælato, & ex illo verbo generali commiſſa. &c. Arguunt docto. diſpoſitionem huius. c. locum habere, ſiue eccleſia ſit commiſſa alicui prælato: ſiue ſit cõmendata: ſiue ſit conceſſa alicui in adminiſtrationem. Nã omnibus iſtis modis eccleſia dicitur commiſſa. Item dicunt in eo, qui ſe intruſit in eccleſia: quia nõ debet eſſe melioris conditionis, quàm ille, qui obtinuit eccleſiam legitimo modo: vt in. c. eũ, qui. de præben. lib. vj. ¶ † Secundò nota, quòd pœna huius. c. habet locum in eo, qui grauat eccleſiam pro alienis debitis. Ex quo infertur, quòd ſiue prælatus fideiubeat pro alio: ſiue recipiat mutuum, ſiue alienam obligationem in ſe: ſemper incurrat pœnã huius. c. Idem ſi recipit mutuum pro facto ſuo obligando eccleſiam: niſi receperit pro ſua ſuſtentatione ſecundũ doc. Nam tunc non obligat pro alienis debitis[d], ſed proprijs ipſius eccleſiæ. Not. hoc vltimum, quia ſæpe eccleſiarũ rectores in hac pœnã incidũt. ¶ † Not. iij. ibi: *ſigilla*. ar. ꝙ ſigillũ probat procurationẽ[e] ſecũdũ Vin. Nã hic videf, ꝙ cũ ſigillo poſsit eccl. obligari. ſed Hoſti. tenet contrariũ. ſed oportet, ꝙ aliter probet procuratio. & iſtud verius: niſi ſigillũ deputatũ ſit ad procutationẽ cõſtituendã. facit quod legi. & no. in. c. ſignificauit. de appel. & loquit iſte text. fortè de ſigillo impreſſo in charta nõ ſcripta: cũ datur facultas alteri ſcribẽdi quicquid vult: vel cũ datur ſimpliciter ſigillũ, vt cũ eo ſigilletur debitũ ſoluendũ nomine eccleſiæ. hoc tamen nõ tranſit ſine vitio falſitatis ſecundũ Hoſt. ¶ † Ité no. caſum, in quo actus eſt nullus, & pœna cõmittitur. Facit ad materiã quam tetigi in. c. fi. de poſtu. præla. nũquid actus geſtus contra legẽ pœnalem ſit nullus. ¶ † Vltimò no. ꝙ quãdoq;[a] in pœnam infligitur ſuſpẽſio ipſo facto ſine tẽporis præfinitione. Sed tractabat hîc Inn. nũquid inferior à Papa poſsit tollere iſtam ſuſpenſionem. & tenet ꝙ ſic, ex quo Papa non reſeruauit ſibi abſolutionẽ: ſicut dicimus in excõmunicatiõe à canone lata: vt in. c. nuper. de ſent. excõ. libr. vj. & cũ hac opi. tranſeũt doc. Tu vide gl. in. c. cupiẽtes. §. cæterũ. de elec. li. vj. quæ tenet contrariũ. Aliã vide in cle. j. de hæred. quę aliter dixit diſtinguẽdo vtrũ ſuſpenſio ſit lata ad tempus: & tunc inferior non poſsit. an ſimpliciter: & tũc poſsit. Ego in. c. tam literis. de teſti. diſtinguo: Aut ſuſpenſio eſt lata propter contumaciã: & habet locũ diſpoſitio concepta in excõmunicatione: quia eadẽ eſt ratio in vtraq; arg. in. c. ex literis. de cõſti. & quod no. Inn. in. c. j. de exceſ. prælat. Aut propter delictũ, vt hîc erat: & tũc non puto, ꝙ inferior à Papa poſsit illã tollere: niſi in caſibus, in quibus poſsit diſpenſare. Ratio: quia pœna ſimpliciter appoſita propter delictũ, intelligitur perpetua: vt in. l. ſeruus. C. de pœ. & not. Inn. in. d. c. ex literis. ſed inferior nõ poteſt tollere pœnã impoſitã per ſuperiorem. ij. q. iij. *. §. ſi quem pœnituerit. §. accuſator verſ. pœnæ verò perſecu. * niſi vt dixi, velit diſpenſare in caſibus ſibi cõceſsis. Et ratio diuerſitatis inter excõmunicationẽ & aliã pœnam, poteſt ſumi ex notatis in. d. c. cupientes. ¶ † In gloſ. prima ibi: *de proba. quoniam contra*. & ibi plenè tractaſ, an & qñ literę prælatorũ faciant fidem. Sed reſpectu iſtius. c. dic, quòd prælatus hîc ſcribebat ſup facto proprio: ideò fides adhibebaſ in præiudiciũ ſuũ: ſed ex alio nõ teneſ eccleſia: quia prælatus non põt capitulum obligare ceſſante neceſsitate: vel vtilitate eccleſiæ: vt. §. proxi. ¶ † In gloſ. fi. ibi: *ipſo iure*. not. glo. pro intellectu iſtorũ verborum, *nouerit ſe ſuſpenſum, ſeu excommunicatum &c*. quòd per illa verba pœna infligitur ipſo facto. Pro hoc, quia ſunt verba præſentis temporis. ergo nõ requiritur ſententia. de quo vide gl. in regula in pœ-

SEB. SAPIA.

a ¶ Quandoq;. Quomodo hoc procedat vide do. Iaco. poſt alios. in. l. non dubium. C. de legi. col. iij.

b SEBAS. SAPIA. ¶ Perpetua. Quomodo hoc procedat, declarat Bar. in l. ſi quis adulterium. §. j. ff. de adulte.

c ¶ Et adde hic, quod ſcribit Inno. in. c. cum medicinalis. in gl. ſua. de ſenten. excom. lib. vj. De ſuſpenſo ab officio & beneficio, ſi celebrat durante ſuſpenſione, an ſit irregularis: vide per Ioã. Andr. poſt Archid. in. c. quia ſæpe. in ver. ſuſpẽſi. de ele. lib. vj. & vide omnino Io. and. in nouel. in. c. cum in ve teri. de re iudic. in vj. De ſuſpenſo à põtificalibus, vel à collatione ſacramentorũ, an ſi celebrat, vel conferat ſacramẽta effi ciatur irregularis. videlatè per Do. in. d. c. cum medicinalis. §. j. de quo vide per Ioã. Cal. in trac. de eccleſia ſtico interdicto, in ſecundo membro. i. xxv. & xxvj. q. & per Do. in c. nõnulli fas. xix. diſtin. Et adde, ꝙ Epiſcopus ſuſpẽſus ab omni gradu facerdotali, intelligitur eſſe ſuſpenſus à ponti ficalibus: vt dixit Do. per do. in. c. quiſemel. ante medium. l. diſt.

Antoni. Franciſ. b ¶ Circa iſtam materiam ſuſpenſionis dicas primò, ꝙ ſuſpẽſus ab officio, intelligitur ſuſpenſus à diuino officio: vt per Cardina. in clemẽ. j. in. §. j. in. viij. qõ. de reb. eccle. non alie. niſi expreſsè dicatur ab officio adminiſtrationis. Et ibi etiam dicit, quòd ſuſpẽſus ab officio intelligitur etiã ſuſpenſus à beneficio. Ad quod vide glo. & Car. in cle. cupientes. de poe. & ꝛcle. j. in. §. pe. de reb. eccl. nõ alie. Et ad de, ꝙ ſuſpẽſus à beneficio ingerens ſe diuinis, efficitur irregularis: vt in. c. is cui. de ſent. excõ. in vj. & vide Car. in clem. ij. in fi. prin. de æta. & quali. & in cle. j. in. §. pe. de priui leg. & vide Phi. fran. in. c. reprehenſibilis. in. j. col. de ad. Quid autem de ſuuer. j. vbi dicit, ꝙ nõ efficitur irregularis, immiſcens ſe diuinis ille, qui eſt ſuſpenſus à pontificalibus tantùm.

d ¶ Prælatus. Et vide Archi. xij. q. ij. c. j. vbi tenet, ꝙ prælatus non poteſt mutuare pecuniam eccleſiæ.

e ¶ Odoardus. Materiam huius decre. elegantiſsimè & melius, quã alibi examinat Bal. in. §. fi. inſti. de act. & vide in repe. auditorũ. in ver. debitor. in. ij. & iij. q. Et adde, ꝙ debitor, qui alienauit bona in fraudem creditorũ nõ gaudet priuilegio ceſsionis bonorũ. text. eſt ſecundũ. j. lect. gl. quam ſequitur Bar. & Ang. ibi in. l. ff. quę in frau. credi. quã alleg. & dicit nõ eſſe alibi Ang. in. l. j. C. q bo. ced. poſ. Et de illo, qꝙ alienauit in fraudẽ vide Bar. in. d. l. fi. & Bal. in. §. fi. inſti. de act. & Ange. in aut. de fideiuſ. §. fi. in fi. Et ad de ꝙ per illũ text. in. d. l. fi. §. in frau. credi. & ſimiliter, alle. & dicit nõ eſſe alibi Ang. in. l. is, qui bonis. ff. de ceſ. bon. vbi dicit, ꝙ *ille* quicõtrahit debita ſpe ceſsiõis bonorũ, nõ gaudet hoc priuilegio id eſt nõ põt cedere bonis. & ita dicit tenere Dyn. in reg. peccatũ. de re. iu. lib. vj. Pro quo facit text. in. c. fi. §. de immu. eccl. Et quòd poſsit fieri ceſsio bonorũ p nuntiũ, vel epiſtolã, eſt text. in. l. fi. ff. de ceſ. bo. Et iõ adde, ꝙ in ceſsiõe bonorũ, nõ eſt neceſſariò ſeruanda ſolẽnitas: vtcũ partibus poſterioribus pcutiaſ lapis publicus: ideò ceſſio, vt dixi poteſt fieri p nuntiũ, vel epiſtolã. Ita dicit Angel. in. l. omni ceſsiõe, p illũ text. C. qui bo. ced. poſ. Itẽ adde hic, ꝙ licet iſte, qui ceſsit bonis: non poſsit conueniri, niſi inquãtũ facere põt, in foro cõtentioſo: vt. l. iiij. & vj. q bo. cede. poſ. in ſolidum poteſt conueniri, & tenetur inſolidum in foro cõſcientiæ. Ita no. determinant poſt gloſ. & doct. alios Goff. & Io. an. in c. cum tu. de vſu. quod erit vtile in foro conſcientiæ quãtũ ea de eo modico quod habet debitor meus, qui ceſsit bonis: in quo de iure poſitiuo, nihil põt facere: ſi aliquid ad me peruenit, illud licitè in foro conſcięt iæ potero retinere. quod tene menti: quia eſt valde pulchrũ ad intellectũ huius decre. ¶ Sed, fortè illa doctrina in. d. c. cum tu. non eſt vera. Primò, quia cùm lex ciuilis non nutriens peccatũ: aliàs ſtatuat fundãdo ſe ſuper veritate, non ſuper præſumptione: videtur ꝙ diſpoſitio illa legis poſitiuæ ſit ſeruanda in foro conſcientiæ: ſecũdũ ea quæ tradit Bal. in. l. cũ quis. in. x. col. C. de iu. & fac. igno

Summarium.

8 nis. de reg. iur. lib. vj. ¶ † Sed dubitaſ nunquid ſuſpenſus in caſu huius. c. incurrat irregularitatem celebrãdo? Hoſt. tenuit, ꝙ ſic per. c. j. de re iudi. lib. vj. Contrariũ tenuithîc Io. an. quia nõ eſt ſuſpenſus ab officio. i. ab ordine: ſed ab adminiſtratiõe eccleſiæ tam[c] in ſpiritualibus, quã in tẽporalibus. & hoc videtur verius: maximè, quia in pœnis debet fieri ſtricta interpretatio. facit. e. is qui. de ſen. excom. lib. vj. ¶ † Et in fi. glo. Io. And. hîc quærit, nũquid prælatus[d] mutuans pecuniã eccleſiæ, incidat in iſtam pœnã: & format quæſtionem: cũ eccleſia habet pecuniã ſuperfluam. Et tenet, ꝙ nõ: quia cum eccleſia teneatur facere eleemoſynam indigẽtibus: xvj. q. j. qm̃. Ita & pecuniam mutuare. & no. ſingu. hoc dictũ: quia facit pro his, quæ dixi in. c. ij. de fideiuſ. nõ ergo poteſt redargui prælatus, ſi mutuat indigentibus pecuniam eccleſiæ: ſed intellige, vt dixi quando eccleſia abundat.

Summarium.

1 *Debitor, qui non eſt ſoluendo: ſi excommunicatur liberatur ab excommunicatione cum cautione de ſatisfaciendo: cum peruenerit ad pinguiorem fortunam. & nu.* 10.

2 *Contumax poteſt excommunicari pro debito ciuili, etiam ſi fuerit clericus.*

3 *Clericus pro debito, non debet carcerari.*

4 *Excõmunicatus iniuſtè nõ abſoluitur: ſed relaxatur. Expenſæ in debitæ factæ in lite, non debent refici.*

5 *Debitor, qui non eſt ſoluendo: an & quo caſu poſſit lui in corpus?*

6 *Archidiaconus de iure uon poteſt excommunicare.*

7 *Ceſſio bonorum non debet fieri non liquidato prius debito.*

Impotentia debitoris, qui non poteſt ſoluere, non impedit, quin iudex debeat ipſum condemnare: ſed impedit executionem condemnationis.

8 *Cedenti bonis, non ſunt auferendi panni de dorſo.*

Clericus nõ tenetur cedere bonis: ſed bene ſoluere debita ſua, deducto ne egeat.

Miles ſeculi non poteſt conueniri, niſi inquantum fare põt, deducto ne egeat: nec debet cedere bonis.

9 *Excommunicatio notoriè iniuſta: an ſit nulla?*

Excommunicatio non debet ferri contra debitorem notoriè exiſtentem non ſoluendo.

Sententia notoriè iniuſta, vel lata poſt appellationem non eſt ipſo iure nulla.

10 *Clericus conuentus ex maleficio, exigitur non habita ratione, ne egeat: & idem credo in aliis priuilegiatis: vt in milite: & cæteris.*

CAP. III.

e 1 DOardus. ¶ † Debitor, qui non eſt ſoluendo excommunicatus: quia non ſoluit, abſoluitur cum cautione

& Archi. in reg. possessor. in. vj. Secundò, quia etiam in foro conscientiæ, debet quis prouidere in summa necessitate constituto: vt est text. in. c. pasce. xxxvj. dist. & in. l. necare. ff. de lib. agno. & bene facit tex. in. c. sicut hi. xlvij. di. & in. c. satis. lxxxvj. dist. ergo multò fortius debet ei relinquere id, quod est debitori necessarium ad sustentationē vitæ. argu. in. c. j. de natis & liber. ventre. An autem quis possit renūtiare cessioni bonorum: videasper d. Ant. in. c. ex rescripto. de iureiu. Et an valeat iuramentum de nō cedendo bonis: vide eundem plenè in repet. c. cum contingat. de iureiur. & Bal. in. §. fi. institu. de act. & hìc per domi. Ant. in v. colum.

a ¶ Nisi actore. Et ita tenet Paul. de cast. in. l. fi. ff. de in ius vocā. ad quod vide Ange. in. l. fi quando. §. hæres. ff. de leg. j. & in. l. insulam. in fi. ff. de ver. obli. & Inno. in. l. ita stipulatus. in. xvij. col. eo. tit. Bal. in. l. commissoriæ. C. de pa. inter empt. & vend. 2 & bene facit. l. cū duobus. §. idē respondet socius. 3 & ibi Bal. sing. ff. pro socio. & vide Arch. in. d. c. fires. xiiij. qō. vj. vbi dicit, q̄ quādo agit criminaliter, ista cōmutatio in pœnam corporalem, fiet etiam inuito actore: secꝰ si ageretur ad interesse: vel ad pœnam interesse. & vide do. Ant. in ca. de causis. de offic. deleg. & in. c. nisi specialis. de offi. lega. q̄ nō possit commutari inuito actore, quando pœna venit applicāda parti: tenet Bal. in. l. fi. ff. de in ius vo. per illum text. & in. l. q̄ si maior. §. si seruus. ff. de mino. & ad hanc materiam vide etiam text. & gloss. in. c. ad liberandam. in fine. de iudic. & ad hoc Angel. in. l. si quis id, quod. ff. de iurisom. iudi. vbi dicit, quòd est bona cautela, quando quis vult liberare debitorem à carcere, vt faciat eum iurare in corpus. Vtrum autem iudex, qui conuenitur, quia fecit litem suam, si sit non soluendo, iurare debeat in corporē dicendū, quòd non: nisi commiserit dolū secundū Bal. in rub. C. de pœna iudi. qui malè iud. Item adde, q̄ ista doctrina, qui non potest iurare in ære, luat in corpore: non habet locū in multa: quia tūc debet fieri diminutio, vel moderatio. tex. est in. l. illicitas. §. fi. ff. de offic. præsi. Et ibi per illum text. dicit Bar. in fine q̄ regula hìc tradita, scilicet: qui non potest soluere. &c. non habet locum, quādo pro delicto debebit imponi pœna pecuniaria extraordinaria: sed tantùm quando imponitur ordinaria. Item ad de hìc, quod no. Ange. in. l. is qui bonis. ff. de cess. bono. & vide omnino Bart. in. l. j. §. generaliter. ff. de pœnis. Item vide omnino quod no. Bar. in. l. imperiū. in vlt. col. ff. de iurisd. omn. iud. Et cum hoc dicto Bar. in. d. §. generaliter. dum loquitur de viribus personis: concordat Salic. in. l. & si seuerior. in. iij. col. C. de insa. Item de ista materia vide per Cyn. in. l. si non conuitij. in. xv. & xvj. qō. C. de iniur. & Bald. singul. in l. ' quicunque. in secunda & tertia column. C. de ser. fugitiuis.

Antoni. Francis.

¶ An cedens bonis in foro cōsciētiæ teneatur satisfacere creditori: absq; dubio ? puto quòd non: nisi forsan cessio fuisset fraudulēter facta: quia cessio bonorum ideò fuit adinuēta, ne quis detineretur in carceribus, etiam nō habens, vnde redderet creditori ibꝰ: vt in tit. qui bonis cedere possūt. & not. in. c. Odoardus. de so. Si enim presupponimus, quòd nihil habeat nisi tantum, quantū viuere potest: iuxta ea, quæ habētur in. l. viro atque vxori. ff. solut. matrimo. frustrà quærendum est, an teneatur in foro conscientiæ: nisi forsan peruenisset ad pinguiorem fortunā: quia tunc ego crederem eum teneri. & ideò relinquo super hoc cogitandum.

a mutatio, quatenus est pœna: nisi actore[a] cōsentiente. argu. xij. qō. ij. c. fraternitas. Si verò pœna venit applicanda fisco, & agitur ad vindictā tunc habet locum cōtrarium: vt etiam inuito b accusatore possit fieri commutatio pœnę[b] pecuniariæ in pœnam corporalem. & vide quod not. Hosti. in. c. fi. de rescrip. ¶ In glo. j. ibi: *cui Episcopus*. Istud est minus generale. Nā ex hoc sequeret, q̄ alij, [c] quibus Episcopus nō committit vices suas, nō dicerent officiales. quod est falsum. quia quisq; habēs officiū pōt dici officialis: & dicit ab officio officis, quod idē est, quod 6 noceo noces: vt in. c. nihil de elect. ¶ † Sed hìc ponitur per contrarium: quia officialis nō nocet: imò prodest exercēdo iustitiam: sed criminosis videtur, q̄ noceat: vt in. c. non est crudelis. xxiij. q. v. Item not. glos. cōtra istum tex. Nā iste erat officialis Archidiaconi. & de iure speciali habet Archidiaconus ibi iurisdictionem. Nam de iure cōmuni Archiaconus non potest excōmunicare. c. ad hoc, de offi. Archid. sed ex quo quis habet iurisditionē ecclesiasticam, potest excōmunicare. c. cū ab ecclesiarum prælatis. de officio ordi. &. c. j. de sent. excom. lib. vj. 7 ¶ † In gl. ij. ibi: *audiri non debet*. Alia litera est sine negatiua non: & tunc resultat contrarius intellectus. & variatur gl. quia text. legis, quam alleg. reperitur varius: sed cōmuniter tenetur, vt non possit cedere bonis ante, quàm condemnetur, vel confiteatur debitum. Et ratio est: quia periculosum esset creditori, si admitteretur cessio per prius. Nam fortè tempore quo debitor perueniret ad pinguiorem fortunam, non posset creditor probare debitū propter mortem, vel absentiam testium: & ideò debet primò liquidari debitum: & postmodū cedat bonis, si vult. Et ex hoc argue, q̄ exceptio impotētiæ non differt processum iudicis: nec condemnationem, sed duntaxat exactionē. quod plenius dixi in. d. c. olim. & sentit gl. hic, q̄ iste clericus, cessit, vel cedere volebat bonis. Et gl. vltima hoc clarius sentit: & etiā doct. hìc. ¶ † Et prodest hæc cessio, vt non detineatur in carceribus: [d] vt in. l. j. C. qui bo. cede. possunt. sed per istam cessionem omnia bona[e] possunt sibi auferri: ita, vt dubitetur nunquid panni de dorso sibi auferantur. & communiter tenetur q̄ nō: quia nō auferuntur damnatis ad vltimum supplicium. l. diuus. ff. de custo. reo. Sed in clerico hoc nullo iure probatur: imò potius probatur

b ¶ Cōmutatio pœnæ. Ad materiam vide no. per glos. in. c. studeat. in gl. fina. l. distinct. & Bald. in. c. quæ in ecclesiarum. de cōstitu. quæ limitat hanc materiam. vi de dominum Iacob. butriga. in fine. in. l. ij. in princ. ff. ex quibus causis in possion. catur.

c ¶ Quòd alij. Vide Deci. in rubri. §. de officio delegat. columna secunda. in fine. ex cuius verbis resultat limitatio addicta Abba. hìc.

d ¶ In carceribus. Adeò, quòd etiam si statutum diceret, quòd instrumenta guarentigiata mandentur executioni, per carcerationem debitorum: & omni modo, quo placuerit creditori: tamē debitor, ne carceretur, potest cedere bonis: secundum Bald. in. l. j. C. qui bonis cedere poss. quem refert & sequitur Ancha. in repeti. c. canonum. in. vj. principali. quæsito. in. xix. column. illius quæsiti. versiculo: pone exemplum, cum statutum dicit. de constitutionibus.

e ☞ SEBA. SAPIA. ¶ Omnia bona. Vide not. per Barto. in. l. in his rebus. §. seruus vxoris. ff. solu. mat.

oppositum.

oppositum. Nam si iste cessisset bonis, non fuisset excōicatus. Itē hoc narrasset Papa ad magis grauādū processum iudicis. Itē si Papa intēdisset hoc, quòd iste deberet cedere: quēadmodū mādauit, vt prius reciperetur cautio: ita mandasset, vt prius admitteretur cessio bonorū. c. ad audientiā. de deci. Itē facit tex. c. peruenit. §. de fideiuss. Nā ibi clericus nō cessit bonis: sed solū reditus fuerūt assignati creditoribꝰ detinēdi, vsq; ad satisfactionē debitorū. Ad idē tex. c. olim præalleg. vbi expectatus fuit ille Episcopꝰ donec posset soluere: nullū ergo ius est, quod clericis imponat necessitatē bonis cedēdi: imò iura præalle. videtur probare oppositum. vide gl.[a] no. in. c. studeat. l. dist. quæ dicit à clerico debitore non esse omnia extorquēda: sed debet relinqui vnde viuere possit. quod not. perpetuò. Nā videmus, q̄ miles seculi non cogitur cedere bonis: nec conuenitur, nisi inquantū facere possit, deducto eo, ne egeat. l. mi
b les. ff. de re iudi. Vnde idē & fortius dicendum est in milite Dei:[b]
c quod voluit gl. in. d. l. miles. [c] & ibi Bart. Nā videmus etiā, q̄ mulţæ personæ sunt personæ priuilegiatæ, ne cōueniatur vltra quàm facere possint: vt maritus, socer, patronus, & similes. l. sunt qui. cū duabus sequē. ff. de re iudi. fortius hoc dicendū est in clerico. vide
9 tex. xxiij. q. viij. in. c. rephēsibile. & in. c. Christianus. xj. qō. j. ¶ † In gl. quæ est in verbo, *non valentem*. quæ est tertia, in fine. no. fi. gl. in eo, q̄ discutit, nūquid excōmunicatio lata cōtra notoriè nō valentem soluere teneat, vel sit nulla: & potest generaliter induci ad q. nūquid notoria iniustitia reddat excōmunicationē nullā? & ar. gl. pro & cōtra: & tandē videtur velle, q̄ tutius sit tenere eā validam: licet iniustā. do. Ant. videtur velle, q̄ si notoriè cōstaret debitorē esse nō soluēdo, q̄ excōicatio sit nulla: aliās secus. & sic sentit q̄ notoria iustitia reddat eā nullā. Sed aduerte, quia in aliis sententijs ab excōicatione hoc posset admitti: vt est not. dictū Inn. in. c. fraternitatis. de frigi. & malefi. facit text. in. c. inter cætera. de re iu. & vide quod ibi dixi: fed in excōicatione est magis dubium. Et videtur Archi. tenere in. c. venerabilibus. de senten. excō. li. vj.
d quod semper[d] excōicatio teneat: ex quo error nō est expressus in sententia. Ad. c. per tuas. de sent. excō. vbi tex. ponit exēplū nullitatis, quando est expressus error in sententia: vel quando fuit lata post appellationē. ad id quod legi. & not. in. c. Romana. §. in vniuersitatē. de senten. excō. li. vj. vbi dicitur, q̄ tutius est tenere, q̄ liget: licet sit iniusta: sed de rigore & subtilitate iuris alia partē putarē veriorē. Nā vbi notorietas, ibi est præsumptio p sententia. Vnde nō apparet ratio, quare ecclesia velit aliquē iniustè ligare: cum apud Deū ligatus nō sit: vt in. c. j. de re iudi. li. vj. ¶ In gl. fi. ibi: *& ita patet*. hæc gl. manifestè sentit, q̄ iste Odoardus cessit bonis, & quòd profuit cessio vt euitaret carceres. Sed certè: vt. §. dixi. hìc colligitur totū oppositū: quia nec carceratus fuit: licet debitū fateretur: nec cessit bonis: nec cedere paratus erat. Et ideò dic glos. procedere in personis nō priuilegiatis: tene mēti gl. quia doc. cōmuniter apertè nō reprobant: imò Fede. consil. clxxxviij. videtur hoc sentire, vbi tractat: nūquid exceptio excōicationis impediat cessionē bonorū: & loquitur de clerico. & cōcludit, q̄ non: quia per cessionē liberatur ab excōicatione: sed do. Pe. de Ancha. tenebat quod. §. dixi clericū non arctari ad cedendum. Et hoc intelligo verum, vt clericus conueniatur inquantū facere potest: & non vltra quādo cōuenitur ex cōtractu: secus si ex maleficio, vel quasi. Nā tunc nō habebitur ratio, ne egeat: vt not. sentit ista gl. & apertius vide in. c. olim. el. ij. de resti. spolia. ¶ In ea. gl. ibi: *de redditibus ecclesiæ*. No. gl. quia apertè declarat animū suum pro intellectu. c. peruenit. vt intelligatur de reditibus beneficiorum: sed tu dic, vt ibi dixi. Et ad istum tex. potest dici, quòd nō facit pro, nec cōtrà: quia non apparet, quòd iste clericus esset beneficiatus. Abbas.

☞ SVMMARIVM. ☜

1 *Indebitum, si quis soluerit ad hoc, vt repetat: habet hoc probare: & numero. 2.*

2 *Reus conuictus in vna exceptione potest transire ad aliam, etiam contrariam.*

Inquisitus respondendo se non fecisse, si postea conuincatur, quòd fecerit: potest dicere se fecisse: quia licuit sibi.

4 *Debitum naturale tantum, vel ciuile tantum: vel naturale & ciuile: quid sint. & nu. 5. 7. & 8.*

Exceptionum alia tēporalis: alia perpetua: alia odiosa: alia fauorabilis. & de pluribus speciebus vide in discursu.

6 *Debitum ex testamento non soluēni, dicitur debitum naturaliter.*

7 *Exceptio Velleiani est fauorabilis: exceptio Macedoniani est odiosa, & vtraque est perpetua.*

Filius familiās recipiendo mutuum, est ciuiliter & naturaliter obligatus. & idem in fœmina fideiubente, tamen habet exceptiones perpetuas.

10 *Sententia iniusta postquàm transiuit in rem iudicatam, potest mandari executioni, & opponēti obstabit exceptio rei iudicatæ.*

11 *Hæres, qui soluit legata integra, non potest repetere si credebat quòd non detraheretur falcidia: si verò soluit, quia credebat hæreditatem sufficere, & non sufficit, potest repetere.*

12 *Naturale debitum tantum, si soluatur ex probabili errore facti, potest tanquàm indebitum reperi.*

Error iuris excusat minores, fœminas, & milites, & similes personas.

13 *Indebita repetitio, quo casu competat respectu obligationis antidoralis.*

14 *Soluens debitum ciuiliter tantum, quocunque errore soluat, potest repetere.*

15 *Soluens indebitum scienter non repetit, quia videtur donare.*

16 *Soluens debitum naturaliter & ciuiliter, sed per exceptionem indebitum, an & quo casu possit repetere?*

17 *Indebitè absolutus à iudice, si soluat, an repetat.*

19 *Debitor ciuiliter tantum post biennium, an habeat ali quod remedium.*

20 *Exceptio non numeratæ pecuniæ non competit ecclesiæ, nec ius personis post lapsum biennij.*

30 *Lex imperialis fauēs ecclesiæ ipso facto, videtur approbata ab ecclesia, nisi contradicat. Si verò est damnosa ecclesijs, videtur reprobata, nisi expressè approbetur.*

Statutum factum, vel constitutio ab inferiore Imperatore, siue contineat damnum, siue fauorem ecclesiæ, non censetur approbata, nisi expressè approbetur.

Ecclesia, si vult vti priuilegio legali, debet vti cum moderationibus inductis ab ipsa lege, licet sint damnosæ ecclesiæ.

a ¶ Vide gl. Et vide gl. in. l. pe. ff. de cess. bo. vbi dicit, q̄ cedēs bonis oīa debet dimittere: etiā ita, vt vnū de nariū non retineat. vide etiā quod no. glo. in. l. fi. C. q bo. ce. possꝰ. p Bar. in. l. diuus. in pri. ff. de bo. dā. & ele ganter & melius quā alibi per Bal. inst. de acti. §. fi. in pe. col.

☞ SEB. SAPIA.

b ¶ In milite Dei, vide omnino Mat thæ. in no. lxj. in ci. no. q clerici. vbi tenet, q̄ clerici nō gaudēt priuilegio ne conueniantur, nisi inquātum facere pnt, deducto ne egeant. de quo vide do. Iaso. in. l. quāuis. col. iij. C. de iu. & fac. igno.

c ¶ In. d. l. miles. de hoc vide per Domini. in. c. fi proper tua debita. circa prin. de rescri. vbi idē dixit: & ad hoc all. l. fi pendia. C. de exe. rei iudic. Similiter dicas, quòd ec clesia non pōt ali quē cōuenire, nisi inquātum facere pōt. Ad hoc est gl. fin. in. c. q cūq; el. j. xvj. q. vj. & facit. c. quoniā q eqd xvj. q. & c. n satis. lxxxvj. di. & ita dictat æquitas, q̄ ecclesia nolit miseriam alicuius.

☞ SEB. SAPIA.

d ¶ Quòd semper Deverit. te huius articuli: vide Fel. in. c. inter cæteras. §. de re iudi.

e ¶ Solues Vide q̄ scribit do. Ant. in. c. item cū quis. in j. colum. de resti. spo. Et adde, q̄ il lud, quod dicitur q̄ soluens sciēter indebitū, videtur donare: vt. l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. est verum si recipiens solutionem sciebat illum scienter indebitum soluere: secus verò si credebat illum per errorem indebitum soluere: quia tunc nō dicitur soluēs donasse. Ita not. determinat Ang. in. l. filius. C. de

CAP. III.

1 ISqui. ¶ † Cōquerens se indebitè soluisse, hoc probare debet: nisi in casu hìc posito. Primò dictum. Secundò exceptio. ibi: *nisi*. ¶ Casus literalis. Aliquis credens se teneri alicui creditori, soluit ei pecuniam: videns posteà, q̄ ei nō tenebatur: quia plenè satisfecerat ei, repetebat pecuniam indebitè solutam. Quæritur quis debeat probare, quòd indebita fuerit illa pecunia. respondetur q̄ ille qui dicit, quòd indebitè est soluta, debet hoc probare, nisi ille negaret solutionem sibi factā. Tunc si probetur solutionē sibi factam, ipse qui cōuincitur debet probare, quòd pecuniā debitā recepisset. Ber. ¶ † Not. j. q̄ soluens alicui pecuniam, præsumitur ex causa debita soluisse: quia nemo præsumitur iactare suum; vt in. l. cum de indebito. ff. de proba. & in. c. super hoc de renun. vnde licet à principio quis non præsumatur obligatus: sed asserenti debitū incūbit onus probandi: vt in. c. actor, quod asseuerat. vj. q. vlt. & in. l. j. C. de proba. tamē post

fitur. per tex. in l. si ego. ff. si cer. pet. quod dictum refert, & sequitur Paul. de Cast. in. d. l. si ego. circa medi. Et casus, in quibus si est indebitum solutum, non potest repeti per condictionem indebiti, enumerat gl. mag. in l. j. C. de condi. inde.

a ¶ De mendacio. Negans solutum perdit beneficium. vide hîc per dominũ Anto. & adde, q reus negãs se possidere, cõtra quẽ agitur rei vendicatione, efficitur de possessore petitor: quia ab eo auferetur res, & datur actori. tex. est in l. j. ff. de rei vẽdi. & hoc idem apud nos Canonistas. dicit gl. i ver. respõsionibus. in ca. cum causam. de iur. calũ. quod est verum: non solũ si ille negauerit possessionem: sed etiã si negauerit qualitatẽ possessionis. Puta, dicebam te possidere alioti. Istud dicit Bal. in l. cogi. C. de petit. hæred. Sed contrariũ dicit Bal. in c. j. §. itẽ si vasallus. de contro. inuesti. & vide Bald. in l. ij. C. quõ & quando iudex. in. ij. col. ver. sed nunquid. de feu. vbi dicit, q si vasallus negauit habere rem in feudo à domino: q si ad hoc vincatur, perdit feudum. & idẽ tenet do. Anto. post Innoc. in c. cæterum. in. v. col. de iudi. Item vide Lap. lxiiij. Et vide tres limitationes ad illã. l. fi. ff. de rei vendi. quas ponit domi. Anto. in. c. cum causam. in penul. colum, versic. quæro aliquid. de iura. colum. Item licet regulariter pœna negantis debitum in iudicio sit condemnatio expensarum: vt in. c. calumniam. de pœnis. tamen si non fuit debitor prius monitus extraiudicialiter. secundum. l. quidam Iberus. ff. de serui. licet modò in iudicio neget, non condemnabitur in expensis. hoc fuit sing. dictum Gul. de cu. in. l. edita. C. de eden. & idem dicit do. Anto. in. c. j. in. xiiij. colum. de libel. obla. Item adde, quòd debitor negans debitum, amittit beneficium cessionis bonorum. text. est not. in. l. penul. de cessio. bono. & vide Bal. in addi. Specu. in titu. de exce. vbi dicit, quòd si debitor negauerit scripturam esse de manu propria, si postea conuincatur, quòd sit de manu propria: non potest obijcere aliquam exceptionem, quòd non sit debitor. pro quo est tex. in auẽ. contra qui propriam. C. de non nu. pec. Item adde, quòd si fideiussor neget se fideiussorem, amittit beneficium diui Adriani, scilicet diuisionis. tex. est & quod ibi no. Bar. in. l. si dubitet. §. ita demum. ff. de fideiuss. & vide glo. xiij. q. ij. in sum. in fi. & in reg. nullus pluribus. libr. vj. quæ ponit multos casus, in quibus quis priuatur priuilegio propter mendacium suum, vel negationem. Item adde, quòd licet socius de iure habeat priuilegium, ne conueniatur à socio: nisi in quantum facere potest: vt in. §. item si de dote. instit. de act. tamen si negaret se socium, perdit hoc beneficium. text. est in. l. sed hoc ita. §. j. ff. de re iudi. & vnus in. l. fi. §. fin. ff. pro socio. A dde glo. no. in. l. duobus. in ver. pignoratur. ff. de excep. rei iudic. quæ dicit, quod si petebas à me centum ex mutuo: & ego negaui mutuum, si probas mutuum, potero postea obijcere exceptionem pacti de non petendo. Item adde hic pœnam mendacij: quam ponit text. & glossã. in. l. j. C. ad Macedo. & in. l. qui cum se patrem. ff. de rei iudic. Item

solutionem factam præsumitur pro debito, per rationem prædictam. Ego limitarem hoc dictum, & text. quando solutio pecuniæ fuit facta aliqua causa prætensa: sed vbi simpliciter fuisset facta solutio: tunc præsumeretur potiꝰ mutuum, vel depositum: nisi qualitas personarum aliud suadeat: vt est not. gl. in. l. cum quid ff. si cer. peta. puta si simpliciter dixi: tolle hanc pecuniam. ¶ Not. q contra mendacem est de facili præsumẽdum. Nam conuictus hîc de mẽdacio, quia negauit sibi solutionem factã: tenetur postea probare pecuniam debitam, si allegat eam debitam. ¶ † Et ex hoc, & ex tex. no. q reus conuictus in vna exceptione potest trãsire ad aliam etiam contrariã. Nam primò iste negauit solutionem sibi factam: & conuictus de solutione potest allegare, q debitè recipit pecuniam: sed tenetur probare debitum. Et facit ad quæstionem quotidianã. Quidam accusatur de homicidio: negat à principio: demum conuictus, allegat ad sui defensionem occidisse. dubitatur, nunquid debeat admitti ad probandum cum sit cõuictus de mendacio. & facit iste tex. q sicᵇ: inducendo vt. §. Item facit regu. nullus pluribus. de reg. iur. li. vj. & vide hãc q. ibi plenius in mer. ¶ † In gl. j. Hæc gl. continet materiam satis difficilem & legalem: & est quasi tracta ex visceribus glo. iuris ciuilis: vt. l. cum quis. C. de iu. & fa. igno. & ibi per doc. plenè discutitur hæc materia. Et vt clarè intelligas, est sciendũ: q quoddã est debitum naturale tantùm: quoddam ciuile tantùm: quoddam ciuile & naturale: contra quod nulla competit exceptio. Quoddam est naturale & ciuile, contra quod competit exceptio. Quandoque tamẽ hæc exceptio est temporalis. Quandoq; perpetua: quandoq; dubitatur, an sit temporalis, vel perpetua. Item quædam est perpetua fauorabilis: quædam odiosa. Item quædam exceptio est inducta ad rigorem iuris seruandum,

a ☞ SEB. SAPIA. ¶ De mendacio. de pœna conuicti de mendacio, multa bona & quotidiana ponit do. Laso. in. §. omnium. col. xviij. instit. de acti. & multa etiam ponit in. l. quod te. col. x. versi. nunquid debitor. ff. si certum petatur. Ang. Areti. in. §. j. colum. xiiij. versi. capio quartum. institu. de exceptioni.

b ¶ Quòd sic. cũ hoc dicto concor. do. Ant. hic. & Bar. in auth. contra qui propriam. C. de non nume. pecu. & idem dicit Bal. in. c. §. item si vasallus. in vlti. col. de controuer. inuesti. & fuit originale dictum Iac. de Are. in dicta auth. contra qui propriam. quem sequitur ibi Cy. & Sali. pro quo dicto alle. in. l. electio. §. ne hæredi. ff. de noxal. Et facit ad quẽstionem, quod no. Bal. in dicta auth. contra qui propriam. in vlt. col. & de ista quæstione, vide in terminis per Bal. in. l. Iaicus. ff. de acqui. re. domi,

c ☞ SEB. SAPIA. ¶ Naturale. vide Ias. in. l. ex hoc iure. col. ix. versi. in ea. glo. ibi, & obligatio. ff. de iusti. & iu. vbi ponit, de multiplici obligatione: vt ibi per eum.

d ¶ Futuræ numerationis. Et de hoc vide omnino Pau. de ca. in. l. qui pecuniam. ff. si cer. pet. vbi tenet, q si fit concessio per stipulationem, ex ea ante biennium non oritur naturalis, neque ciuilis obligatio, sed post biennium sola ciuilis efficax ad agendum.

aliam pœnam negantis ponit text. in. l. ij. §. j. ff. si ex noxa. cau. aga. Item de pœna negantis: vide casum valde no. secundum vnam lectu. quam põit ibi Bar. post gl. in. l. fi. C. de fideicom. & insti. de fideicom. hære. §. fi. An autem quis accusatus negando peccet mortaliter, si negat veritatem per quam condemnaretur, si confiteretur: larè ponit beatus Tho. in. ij. ij. qõ. lxix. arti. j. vbi concludit, q sic. & vide etiã eundem in ea. q. artic. ij. Et de pœna negantis, vide text. in. l. de ætate. §. fi cũ esset. de interrog. actione.

Anto. Francis.

¶ An negans debitũ puniatur in expensis: dicas, q sic, vt iste dicit: & nihilominus tenetur ad debitũ, vt per Bal. in. l. j. C. de fide. & not. glo. in procem. insti. Et adde, quòd negãs propriã scripturã, põt precisè cõpelli ad scribendum, vt possit fieri cõputatio literarũ. text. est singular. secundum An. in auẽ. de instr. cau. & fide. in prin. co. vj.

Anto. Franciſ.

¶ Adde, q negãs delictum, absque dubio dicit mendaciũ: & mẽtitur, quòd semper præsumitur dolosè factum, si negãs ex eo sentit commodum: vt est tex. in l. eleganter. in. §. idem pomponi⁹. & ibi Barto. ff. de do. nec debet qs mentiri, etiã simplici verbo: secũdum Bald. in. l. ij. in. ij. col. ff. de fide iuſ. Et mendaciũ absque dubio est peccatum mortale: vt in. c. quisquis. xj. q. iij. & in. c. j. de crimi. fal. & est gl. in c. quia pleri que. de offi. or. li. vj. permittitur tamen quandoque mendacium, etiam cum salute animæ: puta, si quis persuaderet etiam cum mendacio alteri monachatum: vt est gl. in. c. j. xxij. q. ij. & ideó talis negans, dicitur mortaliter peccare. A dde tamen, q negans delictum, gaudet beneficio pacis de eo factę, secundum Bal. in. l. j. in. v. col. de constitu.

ex præsumpta numeratione: tamẽ in veritate obligatio naturalis nunquam affuit. Nã quod est certum naturæ, est certũ legi: vt in
8 l. si pater. ff. de sol. ¶ † Debitum naturale & ciuile est, vbi cõcurrit consensus in obligando: & approbatur obligatio à iure positiuo. Nam ratione illius approbationis dicitur debitum esse ciuile. Nã olim ante, quàm esset ius positiuum, non erat nisi debitũ naturale: & reddebatur ius manu regia. l. ij. ff. de ori. iur. postea superuenit ius ciuile, & quosdam cõtractus approbauit: quibusdã verò cõtractibus resistit, vnde actus naturalis approbatus à iuri ciuile habet hodie effectũ: vt in iudicio mandetur executioni, & si nulla exceptio competit: tunc non est dubitandum de tali debito. ¶ Quã doq; & quartò debitũ causatur naturali & ciuili modo, secũdum quod prędixi: sed aliqua exceptio competit, qnq; temporalis. Exẽplũ: promisi tibi aliquid solenniter ad certum diem: ante aduentũ diei competit exceptio contra hoc debitũ. Quãdoq; exceptio est
9 perpetua. † Exemplum in velleiano. nam mulier habet priuilegiũ vt efficaciter non teneatur ex intercessiõe pro alienis debitis, si de facto fideiusit obligatur naturaliter & ciuiliter: sed perpetuò cõpetit exceptio ex beneficio sibi indulto: & hæc exceptio est fauorabilis: quia in fauorem mulierum principaliter inducta. Quædã est exceptio perpetua & odiosa. Exemplum in Macedoniano: nam ex mutuo obligatur filiusfamiliãs naturaliter & ciuiliter. sed ex dispositione legis habet perpetuam exceptionem contra creditorẽ. & hæc exceptio fuit inducta in odium creditorum: non autẽ prin
10 cipaliter in fauorem filiorumfamiliãs. ¶ † Quędam est exceptio inducta ad iuris rigorem seruandum, vt illa, quæ oritur ex sententia iniusta post trãsitum in rem iudicatã. Nam si mihi eras obligatus in cẽtum, & iudex iniustè declarauit te mihi obligatum nõ fore, non tollitur per hoc obligatio, quia iudex declarat, & nõ dispo nit: vt in. l. ex diuerso. ff. de rei vend. vt plenè legitur & no. in. l. Iulianus. ff. de cond. inde. dixi in. c. proposuit. & in. c. cum nostris. de concess. præben. sed tamẽ competit exceptio ex sententia: & procedit hoc exemplum in casu, quo sententia non tollit aliquã obligationem: vt puta, quia est declaratoria. Nam quandoq; sentẽtia tollit obligationem, vt puta quando est priuata, seu dispositiua: nam iudex ex causa quandoq; liberat quem ab obligatione alterius. ad hoc. xv. q. vj. in. ca. nos sanctorum. & plenè no. in. d. l. cum quis. & in hoc casu istud exemplũ non caderet in hac parte: sed potius sub specie indebiti naturalis & ciuilis: vel ciuilis tantùm: secũdũ quod sententia operatur. ¶ Quãdoq; & vltimò dubitatur, an exceptio sit perpetua: an temporalis. Exemplum: cùm promisit tibi dare decem, cum Imperator venerit in Italiam. nam si nunquã venerit: exceptio perpetua competit contra te: si venerit vsq; ad annum: exceptio esset tẽporalis. de præsenti ergo dubitatur: an exceptio sit
11 perpetua, an temporalis. ¶ † His terminis nunc breuiter declaratis venio ad principale propositum gl. an & quando indebitè solu
a tum[a] possit repeti. & sequendo ordinẽ gl. distingue, quòd aut fuit debitum naturaliter tantũ: sed ciuiliter indebitum: & tunc glo. distinguit, quòd aut errore iuris fuit facta solutio: & non competit repetitio: aut errore facti, & potest repeti. Exemplum: hæres volens retinere falcidiam soluit legata integra credens se teneri: certè nõ põt repetere: quia errauit in iure. Si aũt credebat hæreditatẽ esse sufficiẽtẽ iure repetit, qa errauit in facto: vnde error iuris nõ excusat, vbi debitum naturale præcessit: secus in errore facti: vt in. l. error. C. ad. l. falci. & intellige quando error facti fuit probabilis. Nam improbabilis non excusat, vt in. c. ad apostolicæ j. de cle. ex-
12 cõi. mini. & in. c. ij. de consti. lib. vj. ¶ † Et ex his potest colligi vna conclusio, quòd error facti probabilis, excusat etiã vbi præcessit debitum naturale tãtùm: secus in errore iuris. Vltimam tamẽ partem conclusionis dic procedere in maiori, & in personis non priuilegiatis. Nam minor & mulier, miles, & similes personę, quæ excusantur ab ignorantia iuris soluendo per errorem, possunt repetere. arg. in. d. l. cum de indebito. & licet aliqui contrà: quia subest debitum naturale: primũ tamen communiter tenetur ex quo præ-
13 dictæ personæ communiter excusantur ab ignorãtia iuris. ¶ † Et prædicta procedũt in naturali obligatione strictè sumpta: vt in illa, quæ oritur ex pacto simplici: sed in obligatione naturali magis lata: vt est illa, qua naturaliter inducimur ad benefaciendum bene facienti, est dubiũ, nũquid cõpetat repetitio. Nã gl. no. in. l. ex hoc

a ☞ SEB. SAPIA. ¶ Indebitè solutum. Vide latissimè per Ias. post alios in. l. j. col. iiij. cum pluribus seq. ff. de condi. inde. vbi plenè examinatur hæc materia.

b ¶ Repetitio. Vt clarè habeas, quæ referuntur hîc per istum, fac. regu. quam facit. d. gl. in. l. ex hoc iure. q sola obligatio ad antidora, cùm sit valde debi-
lis, non impedit iu. ff. de iu. & iu. videt velle q regulariter cõpe
b tat repetitio ᵇ: sed qnq; secus: per. l. si nõ fortẽ. §. libertus. ff. de condi. indebi. vbi libertus præstans operas suas indebitas, nõ repetit: quia naturaliter obligatur ad operas obsequiales. Sed dic de hoc plenè per Bart. in. l. si ex testaméto. ff. de fideiusso. vbi in effectu concludit, quòd vbi talis obligatio naturalis est redacta ad necessitatem præstationis per ius ciuile: tunc nõ competit repetitio. & hoc casu loquitur. d. §. libertus. Aut non subest talis necessitas: & si solvit, tantundem non põt repeti: vt in. d. si testamento. §. j. Si verò aliud soluitur: tunc non põt fieri repetitio: quia nullo iure cauetur, q hoc casu non possit repeti. & sic procedit gl. in. d. l.
14 ex hoc iure. quod no. ¶ † Quãdoque & secundò soluitur indebitum naturaliter, sed ciuiliter debitum: & tũc secundũ glo. potest repeti. & dic quacũq; ignorantia fuit facta solutio, si tũe per errorem facti, siue iuris: quia ego certo de damno vitãdo, & tu de lucro captãdo. pro
15 hoc. d. l. si non sortem. §. indebitum. ¶ † Quandoque & tertiò soluitur indebitum vtroq; iure: quia non erã obligatus, nec naturaliter, nec ciuiliter: & tunc potest repeti quacũque ignorantia soluerim. Secus si scienter soluissem, qa tũc videor donasse: vt in. l. cuius per errorem ff. de reg. iur. Fallit in solutione vsurarum. Nã illas possum repętere: vt in ca. debitores de iu
16 reiur. & j. de vsur. quasi per totum. ¶ † Quandoq; & quartò soluitur indebitum per exceptionẽ vt quia bene est in se debitum, sed exceptio competit: vt. §. dixi. & tunc si exceptio est temporalis non potest repeti regulariter. si verò est perpetua, & fauorabilis, potest repeti, vt in iuribus alle. in gl. Si verò est odiosa, dicit gl. q non potest repeti siue ignorantia iuris, si ue facti. Sed de hoc dic meliꝰ vt legitur, & no. in. l. fi. ff. ad Macedo. nam si ꝓbabili errore fuis
17 set facta solutio, cõpetit repetitio. ¶ † Quandoq; & vl. exceptio est inducta ad iuris rigorẽ seruandũ: & tunc dicit gl. q si scienter quis soluit, nõ repetitur. q. d. secus si ignoranter. Et ex hoc videtur gl. velle, quòd si iniustè absolutus per sententiam soluit verum debitum, nõ potest repetere: si scienter soluerit: secus si ignorãter. Sed hoc dicerem indistinctè non esse bene dictum. nam eo casu, quo sententia non tollit obligationem naturalẽ: non cõpetit repetitio, etiam si solutio est facta per ignorãtiã iuris: vt. §. dixi in primo membro. Item nõ est verum, quòd sententia semper tollat obligationem etiam ciuilem. Nã quandoq; tollit vtranque obligationem, vt quando est dispositiua, & tunc idem dicendum, q eo casu, quo soluitur indebitum vtroque iure. Quandoq; tollit obligationẽ ciuilem tantũ: & tunc idem dicendum, quòd quando soluitur indebitum ciuiliter tantũ. & idem in similibus. Et quãdo sentẽtia operetur hos effectus: dic, vt no. in. d. c. propositum. & c. cũ nostris. & l. Iulianus. ff. de cõdi.
18 indeb. & in. l. cum quis. præalle. ¶ † Sed vltra prędicta quęro primò, quid si debitor fecit apodissam, seu chirographum de pecunia nu-

a ¶ Per biennium. Adde, quòd licet de iure ciuili ista exceptio non possit opponi vltra biennium: tamen poterit implorari officium iudicis. Ita sing. dixi Bal. in l. illicitas. in princ. ff. de offi. præsi. Adde hic Ange. in consi. cccxxvij. quod inci. quia omne datum optimũ. in fi. iij. co. vbi dicit, quòd ecclesia põt perpetuò opponere exceptionem non numeratę pecuniæ. & idem videtur concludere Bald. in authẽ. hoc ius porrectũ. in fi. iij. co. vbi dicit, q ecclesia põt ppetuò opponere exceptionem non nume. pecu.

Ante. Fran.

¶ An ecclesia possit opponere exceptionẽ nõ nume. pec. perpetuò dicas, q videtur q illa possit opõi, prout iste dicit, quia sicut exceptio nõ nu. dotis fauore dotis, põt opponi intra decẽ annos: quãto magis debet possе opponi per ecclesiã. Et adde, q dato, q vetante lege nõ posset opõi, nisi intra biẽnium, tamen dare tur ecclesiæ offiñ iudicis ad petẽdũ pecuniã non numeratam: qa quotiescunq; lege ꝓhibente non põt opponi exceptio tamen datur officium iudicis: ꝓut no. voluit Bart. in l. j. i. §. denique. ff. quod vi aut clã. & illud dictum exclamat do. Abb. & reli qui sequuntur: q dicunt illud esse valde not. in c, ex parte tua. de offi. dele. circa fi. nem.

a merata, quam in veritate nõ accepit: sed spe futuræ numerationis simpliciter fuit confessus se recepisse. nec intra biennũ proposuit exceptionem non numeratę pecunię: nũquid post lapsum biennij habeat iste debitor aliquod remedium: & videtur, q non: per. d. l. in contractibus. vbi dicitur, q si debitor tacuit per biẽnium, non habet remediũ quominus soluat. Host. hîc multa scripsit. sed in effectu vult, q quatuor remedia competant à principio debitori. ¶ Primum est exceptio nõ numeratę pecuniæ. & hæc durat per biennium[a] à tempore confessionis. & trãsfert onus probandi in creditorem q pecunia fuit numerata: & est exceptio magni effectus, & fuit inducta: quia debitor anxietate consequendi mutuum de facili scribit ad petitionem creditoris se recepisse: quod in veritate non receperat. ¶ Secũdũ remedium est exceptio doli[b]: & hæc nõ tollitur tẽpore: quia semper dolosè petit creditor: ex quo pecunia non est numerata. arg. in. l. ij. ff. de do. excep. sed onus probandi, q nõ fuit numerata, incumbit ipsi debitori: quia confessio facit fidem cõtra eum: per. c. per tuas. de proba. & per. l. generaliter. C. de nõ num. pecu. Hoc tenent communiter Legistæ in. l. si ex cautione. C. e. tit. ¶ Tertiũ remedium est: exceptio in factum. & idem dicendum quod in præcedenti. ¶ Quartum remedium est, condictio ob causam: quia obligauit se ob causam: & causa non fuit secuta. & hæc exceptio cùm sit personalis durat triginta annis. l. sicut. ff. de præscri. xxx. annorum. sed oportet, quòd debitor ꝓbet pecuniam non solutam: vnde tãtùm in primo remedio releuatur debitor ab onere probandi. ¶ Sed est notabile dubium, † quid in ecclesia & clericis, respectu eorum patrimonij, nunquid post biennium[c] priuentur exceptione non numeratæ pecuniæ? Hosti. instat multum. & tãdem concludit q nõ:[d] quia. l. in contractibꝫ inducens præscriptionem biennalẽ, nõ potuit præiudicare ecclesijs: nec personis ecclesiasticis, quæ gaudent eodem priuilegio cum ecclesia. Et primò inducit in argu. l. fi. C. in qui. cau. in inte. restitu. non est necesse. in fin. vbi patet, q præscriptio temporalis nõ currit pupillo, fortius nec ecclesiæ. Item, quia contra ecclesiam non sufficit probare mutuũ, etiam verè factũ nisi probetur versum in vtilitatem ipsius, vt in. c. quod quibusdam. de fideiuss. ¶ † Et tradit in hoc Host. tres regulas notabiles. Prima lex imperialis fauens ecclesijs & clericis, ipso facto approbata est per ecclesiã: nisi expresse reprobus gratuitis: vt in ti. de precа. commoda. & de feu. qui sunt contractus gratuiti: vt ibi habet. Vnde dic sic: In præcedentibus dictum fuit de contractibus, seu titulis gratuitis, quibus mediantibus res totaliter non alienantur. sicut est collatio beneficij, contractus precarij, contractus commoda. depo. locationis: & feudi. visum etiam fuit de contractibus non gratuitis, quibus res in totum alienantur, sicut est cõtractus ꝓmutatiõis, cõtractꝰ emptionis: visum est fuit in superioribus titulis de quibusdam cõtractibus corrobantibꝫ seu firmantibus: vel accedentibus ad corroborationem suprascriptorum contractuũ: sicut in titu. de pigno. & fideiuss. ac etiam visum fuit de modo implendi, & se liberandi ab obligatiõe cõtractus: vt in titu. proxi. præce. de sol. nunc cõgruẽti ordine author subiecit de cõtractibus gratuitis, quibus mediantibus res totaliter alienatur, & etiam quomodo dictus contractus rescindatur & soluatur. Et ista videt melior continuatio. Ex continuatiõe tamen istius & sequacium hîc inferro, q donatio dicitur contractus. quod etiã tenuit Bal. in. l. qui donatiõis. C. quod me. cau. ꝓ illum text. & in. l. cõtractus. C. de fide instr. & Bal. in. l. fi. C. de litig. quod verũ intellige: & in proprio significato huius verbi cõtractus: vt tunc donatio dicatur contractus, secꝰ si cõsyderamus ꝓprium significatum: quia tunc appellatione contractus propriè sumpti, non venit ipsa donatio. gl. est & ibi Sali. in. d. l. contractus. & gl. inst. de obl. in ver. ex contrac. quam no. ibi Ang. de are. & alle. concor. glos. & adde gl. in. c. fi. §. de fo. compe. cum simi. Bal. in auth. sacramẽta. C. si aduer. ven.

b ¶ Exceptio doli. Hoc remediũ ponit And. sic. in cõsil. vij. col. xiiij. in ij. volu.

c ¶ Post biennũ. Vide per do. Anto. in. c. quia plerique. de immu. eccleſi.

d ¶ Quòd nõ. Hãc opi. sequitur Angel. in consil. clvj. inci. videtur prima fronte. vide do. Iaſ. in. l. ciuitas. co. vj. ff. si cer. pet. & in. l. qui pecuniam. in iij. col. eod. ti. & Fel. in. c. si cautio. col. xix. versi. secunda regula est. §. de fi. instru. in. j. ampliatione illius regulæ.

e ¶ Non valẽt. Adde Fel. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xij. ver. gl. §. de cõstitu. Lud. Rom. sing. suo, cccxlij. inci, capitulum ecclesiæ sanctæ mariæ. & Matthesi. sing. cxj. inci. no. vnam lucrosam.

f ¶ Gratuitis. Ita continuat Hostiẽ, hic in sum. sua. & sequuntur alij. Sed ista continuatio videtur falsa: quia donatio non est propriè contractus. text. est in. l. Labeo. ij. §. contractuum. ff. de ver. signi. Secundò videtur, quòd ista rubri. debeat præponi præcedentibus tanquam dignior. Tertiò ista continuatio non videtur bona, quia in præcedentibus tractatur etiam de contracti-

De donationibus Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Donatio, quid sit?*
Donatio rei illicitæ non valet.
2 *Donatio rei factæ illi, cui ciuiliter tantum erat debita, dicitur donatio.*
Donatio rei factæ illi, cui naturaliter tantùm erat debita, non dicitur propriè donatio: nec requirit insinuationem.
3 *Donatio causa remunerationis factæ, non dicitur propriè donatio: nec requiritur, quòd insinuetur.*
4 *Donatio inter virum & vxorem facta non valet: nisi præcesserit inter eos aliqua obligatio naturalis.*

f ¶ Suprà visum est de contractibus non gratuitis. † restabat videre de contractibus gratuitis: meritò author subijcit rub. de dona. † Et quærit hic Io. and. qd sit donatio. & primò dicit, q est quædam liberalitas[g] quæ nullo iure cogente conceditur. vel secundũ Host. est rei licitæ nullo iure cogente, mera liberalitate facta collatio, declara. † Dicitur rei licitæ: quia in re illicita & inhonesta, non contrahitur donatio, sicut nec venditio

1 2 3 4 f g

g ¶ Quædam liberalitas. Hanc diffinitiõe effectualiter tenet Azo. in summa. C. eodem.

Anto. Fran. ¶ An donatio sit contractus: vide Pau. de cast. in cõsi. c. & Bal. in. l. fi. C. de liti. vbi dicunt, q dicit cõtractus: & ex eo inferunt ad statutũ de gabella soluẽda, p cõtractu: qa illa debet solui, etiã pro donatione. pro quo vide etiã Bal. post gl. in. l. fi. in. §. si quis. C. de præscri. xxx. anno. & vide Bal. & Bar. in. l. si donationis. C. quod me. ca. imò, si incipiat à traditione dicit esse cõtractus nominatus: vt in. l. Aristo. ff. de do. & habetur p Bar. in. l. iurisgentium. in prin. ff. de pa. & vide Bal. in ru. C. de re. permu. vbi plenè examinat.

a ¶ Est propria. Et adde hîc eundem Panor. in. c. per tuas. in ea. gl. j. & q nõ fit propriè donatio, tenet do. Alexã. de Imol. in consi. cccxxvij. inci. nec arguendi sumus. & ita est tenendum.

b SEB. SAPIA. ¶ Inter coniuges. Vide de veritate dominũ Iaſ. in. l. si pater puellæ. vbi Bal. & Sal. C. de inof. testa. & Iaſ. in. l. ex hoc iure: col ũ. xj. versi. tertius effectus est. ff. de iustitia & iure.

c ¶ Obligatio. facit quod voluit Ange. in consi. clxxix. in. iij. principali quæsito. vbi concludit, q in mutua donatione non requiritur insinuatio: quia leges loquentes de donatione intelligẽdæ sunt de mera donatione: quia verba simpliciter ꝓlata semper debẽt intelligi secundũ proprium significatum[3] catũ. l. is, qui nauẽ ff. de exer. habetur in. c. fi. j. dever. sig. & illa dicitur propriè donatio, quę nullo iure vel a causa fit: & sequitur do. Alexã. in cõsi. xx. in. ij. parte. hinc est, q quãuis donatio simplex, quæ excedit summã quĩgẽtorum aureorum facta sine insinuatione nihil valeat: b l. sancimus. C. eo. & l. Modestinus. c vbi Bar. & alij. ff. d eo. & Bal. in. l. illud. C. de sacrosã. eccle. tamen si esset donatio remuneratoria, nõ egeret insinuatione. l. 1 Aquilius. vbi Bar. & alij. ff. eo. probatur in. l. fi. iuncta glo. parua. ibi C. de iure dotium quam ad hoc ibi no. Ang. & Bald. in. l. ij. ad fi. C. ne li ce. poten. & in. l. fi cũ mihi. ff. de dona. & in. l. iij. C. quibo. cede. poſ. & in l. & si mortis. in prin. post Gulie. de cug. C. ad legẽ falcidiam. & iij. l. 2 fi. in reportatis antiquis. ff. de exerci. & firmat Old. Laud. in consilio ccxix. incipiẽ. ad habendam aliquam notitiam. & in consi. v. incipiẽte: Titius dedit duabus coniugibus. & dom. Alexan. in consi. clvij. in. ij. colum. & Ioan. de Imola, vbi limitat duobus modis: quem omnino videas in l. Aquilius.

Antonius Fran. ¶ An donatio remuneratoria requirat insinuationem. vltra hic allega. vide Bartolum in. l. si pater. in. §. fi. ff. de dona. & Baldũ in. l. illud. C. de sacrosanc. ecclesijs. & in additionibus Specul. in titulo de donatio. in. versicu. in eo: quod. vbi dicunt: quòd non requirit insinuationem, si, merita erant obligatoria: secundum Gul. de cu. in. l. si tibi. ff. si cer. peta. & habetur per Bal. in. l. si donatione. in. ij. co. C. de colla. & vide omnino Alex. in. l. iurisgentium. §. quinimo. ff. de ꝓpac. post Bar. ibi. & in præalle. l. si donatione. Et propterea dicitur, q fit à marito cõstante matrimonio, & si dicatur, q fit ꝓpter merita habita ab vxore, talis donatio requireret insinuatiõem: qa illa merita non essent obligatoria facta constãte matrimonio, quia maritꝰ & vxor tenentur pati mutuum infortunium. quia etiam si talia merita probarentur deberent oĩno insinuari: per ea, quæ habentur in l. si cũ dotem. §. si nautem in feuisi mo. ff. sol. mat. & in. l. quod in vxorẽ. C. de neg. gest.

¶ Donatio. text. est in. l. quod autẽ §. si vir. ff. de dona. itervir. & vxo. per quã. l. ita dicit ide Ab. Panor. in ru. j. de testa. & vide, quod ꝓ illã. l. dicit Bar. in. l. si vo luntate. de dot. ꝓmiſ. q si rusticus acciperet nobilẽ in vxorem, & in instrumento cõsi teretur se recepisse maiorem quãtitatem, quã in veritate receperit q obligaretur efficaciter, nec posset opponere except. non numera. dotis. quia cẽseretur donatio remuneratoria, quæ valet constante matrimonio. & dicit q est suum nouum dictũ: & q cõsuetu do obseruat. Idem tenet Bart. vbi reassumit istud dictum in. l. diuortio: & in. l. si ita stipulatus testi. in fin. ff. de verb. ob. Bal. in. l. ij. §. fi. ff. si cer. pe. vbi subdit, quòd idem esset, si vnus sen ex acciperet iuueniculã in vxorem. & idem Bal. in. l. j. in fi. C. de dona. ante nup. & in l. penul. §. mulier ff. solu. matr. Angel. in. l. j. ff. eod. & in consi. v. & Imol. in rub, eiusdem titu. solu. mat. quod istud reprehendit Ludouicus Roma. in. d. l. fi diuortio. Circa tamen dictum principale, quòd donatio inter virum & vxorem valeat propter merita præcedentia, videtur obstare tex. in. l. quæ iam nuptæ. ff. de do. inter vi. & vxo. & est illatio do. Abb. Panor. hîc, notanda pro notabili effectu obligationis antidoralis.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta à prælato in consulto capitulo, non valet in damnum ecclesiæ.*
2 *Prælatus non dicitur dominus rerum ecclesiasticarum: sed administrator, & habet largiores habenas, quàm procurator.*

CAP. I.

PRudentes. Potest duobus modis. & secũdum primum intellectum. h. d. Liberalis in donãdo existimat se debere, quod donat. Vel sic, secundum alium intellectum. † Promittẽs aliquid donare, illud tanquam debitum adimplere tenetur. ¶ Not. j. q † liberalis potest dici nobilis: quia exercet actum nobilitatis. Nã nobilium est proprium donare. Ad hoc quod not. in. c. grandi. de sup. neg. præla. lib. vj. vnde potest text. intelligi in nobilibus genere: aut moribus: aut animo. Vide no. dictum Cyn. in l. prouidendum. C. de post. vbi dicit, quòd no

1 2

a ¶ Prælatus. Adde hic, quod no. do. Anto. hîc in. j. no. & c. petitio. in. ij. col. post Inn. de procu. & ibidem latè per do. Bart. de bellẽ. Item adde hic Arch. in. c. quia Episcopi. in fi. q. iij. vbi quærit, an Episcopus agens pro iure eccle siæ quando res est certa possit aduersario deferre iuramentum: arguit quòd non: quia prælatus dicitur procurator: vt hic. sed procurator non potest regulariter deferre tale iuramẽtum: c. qui ad agendũ. de procu. in fi. li. vj. contrariũ not. ibi decidit, videlicet, ꝙ imò potest deferre & ita dicitur tenere Gof fre. in sum. de iureiur. §. potest. de quo etiã dixi no tare Gof. in sum. de iureiurã. §. quis possit deferre. ver fi. in rebus, quæ. Item adde hic Inno. in. c. si constiterit. de accu. vbi dicit: ꝙ etiam cõmẽdatarius in sua cõmenda habet li beriorem admini strationem, quàm procurator. Adde Bal. in. l. fi. C. de tempo. appel. vbi dicit, ꝙ prælatus tenet medium inter dominum & simplicem procu ratorem. An autẽ prælatus dicatur habere liberã ad ministrationẽ: dicit, ꝙ sic. text. est in. c. relatio. xxj. q. j. & in. c. cũ nobis olim. in fi. de elec. de quo tamẽ vide plenè p do. Ant. in. c. cum cõtingat. de trãsactõi, & ꝙ ibi plenè no. do. Bart. de Bellẽ. & per gl. in ca. ga 2 episcopi. v. qõ. iij. a De visitatore aũt an habeat liberã, vide gl. in. c. j. q. j. de œconomo, an habeat liberã, est tex. in. c. illud. xij. q. ij. & adde, ꝙ sta tur iurꝛo prælati su per administratio ne bonorũ eccle siæ: vt per gl. in. c. qualiter & quãdo de ac. quod intelli 3 gitur nisi probet contrariũ: qa ipse dila pidauit. ptex. in capi. licet Heli, 4 b de simo. arg. eius quod in simili no tat Io. an. in. c. qa propter. de elect. & in. c. statutũ. §. cum verò. de resc. li. vj.
Anto. Francis.
¶ Circa hoc an stetur iuramento prælati de admi-

Successor in dignitate potest reuocare malè aliena ta per prædecessorem suum. 3

Prælatus, qui ex sui negligentia patitur rem eccle siæ præscribi: tenetur de suo ad interesse in quan tum ecclesia est damnificata. 4

Donatio facta de rebus ecclesiæ ad hoc, vt teneat, requiruntur copulatiuè duo. Primò, vt fiat in ca su licito: secundò, quòd fiat cum debita solennitate. 5

Donatio rei ecclesiæ, quæ est valida, potest retracta ri per ecclesiam per restitutionem in integrum, si sentit se enormiter læsam.

CAP. II.

1 ERaternitatem. †Nõ valet donatio, quam facit prælatus incõsulto capitulo, & in damnũ ecclesiæ. Tres sunt partes. In prima ponitur exordium. In secunda narratio. ibi: *accepimus*. In tertia conclusio. ibi: *vnde*. ¶ Casus literalis. Episcopus Parisien. prædecessor istius, graues fecit donationes de rebus episcopatus in detrimentum ecclesiæ, inconsultis canonicis suis. Petebat iste successor à Papa, vt posset eas reuocare. Rescribit ei Papa, dicens: ꝙ Episcopus & quilibet prælatus ecclesiæ procurator est, & non dominus: & ideò conditionem ecclesiæ meliorem facere põt: deteriorem verò facere non debet. Vnde donationes illæ de iure non tenent: quare indulget, vt donationes illas tàm à clericis quàm à laicis debeat reuocare. B. ¶ No. j. ibi: *cum episcopus & quilibet prælatus &c.* ꝙ non solùm Episcopus dicitur prælatus: sed plerique alij citra eum: vt in. c. j. de ẽta. & qualit. Et quis propriè dicatur prælatus: dixi in. c. ij. de iudic. & facit etiã tex. cum gl. in. c. cũ ab ecclesiarũ prælatis. de offi. ordi. ¶ † No. ꝙ nullus prælatus[a] dicitur dominus ecclesiasticarum rerum: sed potius procurator & administrator. & ad hoc quotidie allegatur iste tex. Dic tamen, quòd propriè prælatus nõ est procurator. Nam prælatus dicitur habere dignitatẽ: & potest latius & liberius disponere de rebus ecclesiæ, quàm procurator. de quo vide bonam glo. v. q. iij. in. c. fin & xij. q. j. c. duo sunt genera. & in. c. præsenti. de offi. ord. li. vj. Sed dicitur procurator in eo, quòd habet procurare vtilitatem ecclesiæ: non autem disponit ad libitum: vt dominus. ¶ † No. ꝙ successor potest & debet reuocare malè alienata per prædecessorem: de quo in. c. si quis presbytero rum. de rebus eccle. non alienand. ¶ † In gl. in ver. *non debet*. ibi: *in omittendo*. [b] Et pone exemplum in prælato qui patitur præscriptionem currere contra ecclesiam: sed dic, quòd ꝑ priè non currit præscriptio ex facto prælati, sed ex iuris disp ositione: licet concurrat negligentia prælati. & vide glo. sing. in. c. placuit. alle. in glo. quæ vult, quòd contra prælatum patientem præscriptionem in rebus ecclesiæ potest agi ad interesse in quantum ecclesia est dãnificata ex negligentia sua. Et dic de ista materia, vt plenè dixi in. c. j. de do. & contu. vbi plenè tractaui, an & quando factũ prælati noceat ecclesiæ. ¶ In fi. gl. Pondera bene gl. Nam aperte sentit prælatum nõ posse etiam modica donare, nisi concurrat cõsuetudo. & ita videtur intelligere. cꝫ proxi. dic latiꝰ, vt ibi dicã. Aliud tamen videtur sentire gl. seq. in princi. & facit iste tex. à contrario sensu. nã hîc ponderatur, ꝙ donationes erant graues: à contrario ergo nõ graues tolerantur: nec fit hic mentio de cõsuetudine. ¶ In glo. in ver. *graues*. in fi. Gl. apertè non eligit quid iuris quo ad propositũ: sed conclude, ꝙ si constat qua donatiõe graue tur ecclesia: vt puta, quia multæ factæ sunt separatim, tunc reuocabitur solùm illa, per quã ecclesia grauetur. Idem dic, vbi fuisset vna donatio separabilis respectu rerum, vt solum reuocetur id, quod est vltra legitimum modũ: vt in. l. sancimus. C. de dona. in. c. si quos. de seruis. xij. q. ij. Si verò non potest commodè fieri separatio: puta, quia donauit aliquã rem indiuisibilem: & tunc reuocatio fit in totũ. & sic põt intelligi iste tex. & facit quod in simili dixi in. c. dilectus. el. j. de prębẽ. ¶ † In gl. in ver. inconsultus. in fi. Io. an. post Gof. dicit, ꝙ si capitulũ consensit, tenet donatio: sed cõceditur restitutio in integrũ: vt in. c. j. de in inte. resti. Aut non consensit capitulũ: & tũc donatio est ipso iure nulla. hæc distinctio nõ videtur vsq; quaq; vera: quia ad hoc, vt teneat alienatio de rebus ecclesiæ, duo necessaria requirunt. Primò, ꝙ seruetur solẽnitas debita: de qua in. d. c. fine exceptiõe. xij. q. xij. Secundò, vt fiat in casu licito: vt in cle. ij. de re. ecc. non alie. not. gl. in. d. c. j. de in inte. re. & sequitur ibi Io. an. si ergo ista donatio fuit facta in casu illicito, est ipso iure nulla quantuncũq; capitulũ cõsenserit: secus dic, si fuerit facta in casu licito: puta si prælatus cã pietatis donauit rẽ ecclesiæ cum cõsensu capituli. Nã tunc si donatio est grauosa multum ecclesiæ, reuocabitur per in integrum restitutionem: secus vbi casus non erat licitus, puta, quia donauit diuiti, seu in casu à iure non concesso. & casus concessos à iure vide. xij. in gl. summæ.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta à solo prælato de rebus ecclesiæ: an valuerit, attenditur quantitas rei, & loci consuetudo.*
2 *Abbas & quilibet prælatus regularis habet facultatem donandi aliquam rem, propter liberam administrationem, quam habet.*
3 *Donatio facta per prælatum alicui suo amico, vel consanguineo: valet si est consuetudo, quòd possit facere.*
Consuetudo, quòd possint donari immobilia, vel mobilia preciosa ipsius ecclesiæ, non valet.
4 *Abbas, vel prælatus quo casu possint donare res modicas cessante consuetudine, & sine consensu capituli.*
Prælatus potest indistinctè donare fructus beneficijs, quos facit suos: residuum verò nõ, nisi interueniant requisita.

[a] ¶ In omittendo. Quòd prælatus, ꝙ patitur contra ecclesiã currere præscriptionẽ teneatur, firmat Abb. in c. j. de do. & contu. & in. c. j. §. de in inte. resti. & do. And. scu. in. c. vt super de reb. eccl. nõ alienan. & Card. in cle. ij. in pri. in. v. not. §. de reli. domi.

SEB. SAPIA.

Tutor potest

Tutor potest donare in quantum expedit pupillo.

CAP. III.

2 1 ÆTerum. [a]†Prælatus modicam rẽ ecclesiæ donare põt, vbi hoc habet consuetudo. Ita cõmuniter summatur: sed summatio hęc multum restringit literam, vnde inhærendo literę potest sic summari. In cõsyderando, an valeat donatio facta per prælatum, debet attendi quantitas rei donatæ, & loci consuetudo. h. d. ¶ Casus literalis. Abbas fecit donationẽm cum priore & quibusdã de conuentu: vel solus abbas: posteà cõuentus: pars reclamat & contradicit: quæritur quid iuris sit? Rñ detur, ꝙ quãtitas rei donatæ, & consuetudo loci, debent consyderari in tali donatione: ita tamen ꝙ consuetudo non sit contra canones: & in hoc donũ ratum debet, vel 2 irritũ iudicari. Ber. ¶ † No. j. ꝙ prælatus etiam regularis potest aliqua donare de rebus ecclesiæ: & hoc ratione administrationis liberæ, quã habet in rebus ecclesię. Nam quẽadmodum tutor nõ habet proprietatẽ in rebus pupilli: & tamen aliqua donare potest: iuxta illud quod habetur in. l. cũ plures. ff. de admi. tuto. ita & prælatus. Ad idem pulchrum tex. in. l. filius. de dona. vbi dicitur, ꝙ si filius habet liberam administrationem peculij potest aliqua donare attenta tamẽ qualitate filij: ita potest dici in prælato. habet enim liberam administrationem in rebus ecclesiæ: vt in ca. nobis. de ele. in fi. & in. c. is cui. eo. ti. lib. vj. & faciũt hæc, vt cessante consuetudine posit aliqua 3 donare. de quibus dic, vt statim dicetur cũ gl. ¶ † In glo. fil. no. ex gl. duos intellectus ad istum tex. Primus, vt intelligatur in erogatione facienda in pauperes. & ponunt exemplũ doc. in cõsuetudine quorundã locorũ, secundũ quã prælatus dat puellæ pauperi maritandæ. xx. vel. xxx. vel nobili pauperi. Et iste intellectus licet sit verus in se: non tamen videtur cõuenire literæ, quia nõ esset tũc necessaria cõsuetudo: quia eleemosynã debet facere prælatus de rebus ecclesiæ. xvj. q. j. c. quoniam. ideo datur secũ dus intellectus, vt intelligatur de vera donatione, quam facit prælatus alicui nõ pauperi: puta amico, vel consanb guineo: tũc etiã valet donatio, [b] si concurrit cõsuetudo. & intelligunt doc. in rebus non immobilibus, neq; mobilibus preciosis. vnde in his nõ valet cõsuetudo tanquã 4 damnosa ecclesiæ: vt in text. ¶ Sed dubium est, † nunqd rem modicam possit prelatus donare sine cõsuetudine? do. Ant. hîc dicit, ꝙ aut vult aliqua donare de reditibus ecclesię: & potest donare illos, quos facit suos, etiam sine consensu capituli. & pro hoc, quod no. in. c. præsenti. de offi. ord. li. vj. Aut vult donare aliam rem mobilem ecclesiæ: & tunc si est minima, non requirit consuetudo, nec cõsensus capituli. Si verò non est minima, oportet quòd concurrat cõsuetudo: & si enormiter lęditur ecclesia, nõ valet cõsuetudo. Et ex his videtur sentire, quòd requirit consuetudo: vbi res non est minima. sed contrariũ sentit gl. in. c. præcedẽti, vbi dixi. pro & contra allegari possunt c. ad hæc. & c. relatum. ij. de testamẽ. Sed satis ego[c] credem, ꝙ cessante consuetudine, nihil donare possit absq; causa rationabili: sed cum causa rationabili sic: puta, quia recepit seruitium ab illo: & vult eum remunerare: vel qd simile. & sic loquũtur iura superius alle. facit. d. relatum, vbi etiã ponderaꝛ consuetudo. Nec obst. quod. §. dixi de tutore in. c. præce. quia tutor donat quãtum expedit pupillo, & non aliter: ita & prælatus si expediret ecclesiæ. Nam vt ecclesia habeat amicos pro sua defensione, licitè possunt aliqua leuia fieri. arg. in. d. l. fi plures. ff. de admi. tut. Et an prælatus faciat reditus suos: dic vt dixi, seu remisi in. c. fi. de pigno.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia non vacans, non potest concedi in beneficium: sed in proprietatẽ sic. puta si conceditur alicui monasterio sine præ iudicio tamen rectoris: qui eam tenet dum viuit. & nu. 2.* [a]
2 *Ecclesia non vacans potest vniri cum alia etiam rectore non vocato.*
3 *Ecclesia non vacans, vel beneficium, quare non potest concedi in titulum: sed in propriet. atem sic.*
4 *Iuspatronatus potest donari à patrono vni loco religioso sine licentia prælati.*
Episcopus, an possit vnire vnam ecclesiam, cuius collatio pertinet ad inferiorem prælatum alteri ecclesiæ. [b]
Episcopus potest vnire ecclesiam sibi subiectam: licet eius collatio per eius negligentiam sit deuoluta ad Papam: nam alio iure est deuoluta, & alio iure vnita.

CAP. IIII.

1 COnsultationibus. †Ecclesia non vacans in beneficium concedi nõ potest: sed in proprietatẽ sic: de authoritate tamẽ Episcopi & sine ꝓiudicio prælati. ¶ Casus literalis. Aliquis patro c nus, vel prælatus concesit ecclesiam alicui clerico viuente rectore illius ecclesię: quæritur an talis cõcessio valeat? & respondeꝛ, ꝙ nullius est momẽti. Si autem concessio fit religiosis locis ab Episcopo, vel ipsius authoritate tenet. sed persona, quę ecclesiã tenet sine consensu ipsius 2 in vita sua remoueri non debet. Ber. ¶ † No. j. quòd beneficium nõ vacans, non põt concedi singulari personæ: sed alteri ecclesiæ sic: sine tamen præiudicio rectoris: & hodie est tex. in cle. ij. de re. eccle. non alienan. vbi dicitur ꝙ vnus prælatus potest vnicam ecclesiam, etiam non vacantem alteri vnire, rectore non vocato. Nam illi nõ fit 3 in sua vita præiudicium. ¶ † Sed quęro de ratione diuersitatis, quare ecclesiæ potest fieri concessio, & non singulari personæ? do. reddunt rationem: quia singularis persona desideraret mortem proximi, in cuius locum speraret se successurum, vt in. c. ij. de concess. pręben. quę ratio in collegio cessat: quia cum collegium non habet animã, non potest desiderare mortẽ proximi: nec singuli de collegio desiderãt: quia quod est collegij, nõ est singulorũ: xij. q. ij. qui manumittit. Vel redde aliam rationem meliorem: concessio, quæ singulari personæ fit in titulum, qui quidem titulus cum sit penes rectorem viuentẽ, non potest transferri in alium: quia sicut duo nõ possunt habere vnam vxorem carnalẽ: ita nec spiritualem. c. cũ non ignores. de præben. sed quando concessio fit alteri ecclesiæ, seu collegio: tunc fit iure proprietatis. vnde non trãsfertur titulus, qui est penes viuentem: sed ius proprietatis, quod est penes cõcedẽtem: vel aliud ius in ecclesia separatum à titulo prælati viuentis: quia vterq; non potest coniungi. Et inquantum tex. dicit, quòd si alius possidet ecclesiam, non potest alteri conferre: intellige quãdo alius possidet cum titulo saltem colorato, secundum ea, quæ dixi in. c. cum nostris. de conce. præben. secus vbi cõcessio esset euidenter iniusta. Nam tunc nõ impedit collationem singulari personæ fiendam: vt legitur & no. in 4 c. licet Episcopus. de præbendi. li. vj. ¶ † In gl. in ver. eiꝰ authoritate. Vult ergo gl. ꝙ sine authoritate Episcopi patronus põt donare loco religioso iuspatronatus: sed non ecclesiam, in qua habet iuspatronatus. & bene loquitur, quod tenent doctores in. c. j. de iure patronatus. li. sexto. & vide quod dicam in. c. illud. allega. in glos. Et intellige quòd Episcopus potest donare loco religioso, si ipse habet collationem beneficij: secus autem si ecclesia pertinet ad alium prælatum: quia tũc requiritur eius assensus secundum doc. quod no. ¶ Ex quo etiam habes, quòd sicut directè cõcedendo illam ecclesiam alteri in proprietatem, non potest Episcopus præiudicare inferiori prælato habenti collationem: ita nec indirectè. & potest in

a ¶ Cæterũ. Vide d. Ant. in. c. veniẽs in vlt. ver. huic obuiat. de præ. Bal. in. c. fin. in. v. col. ver. quero nũqd. de consue.

SEB. SAPIA.

b ¶ Donatio. Idem firmat præceptor meus. d. Rochus curtius in repe. c. fi. col. lxxx. ver. limita modò dictã conclusionẽ. §. de cõsue. Et ꝙ prælatus possit inferre modicũ præiudiciũ ecclesiæ: tenet Fe. in. c. veniẽs. co. fi. ver. dũ dicit Abba. pulc. §. de præscriptioni.
¶ Sed satis ego. vide oino ad hoc do. Card. & quod no. Ant. §. e. c. proxi. & text. in. l. fi fundus. ff. de re. e. & ꝙ dicatur minimũ, vide hîc per do. Ant. vbi dicit, ꝙ statur cõsuetudini, quòd dicatur minimũ. & vide gl. xij. q. ij. c. terrulas. & Archi. ibi. Anto. Fran.
¶ Quòd dicat minimum. dicas hoc. cõsyderari ex qualitate rei: vt in. l. scio. & ibi ꝑ Bart. ff. de in inte. re. & habetur per gl. & doc. in. l. res bona. de cõtrah. emp. & vide etiã gl. in. l. ij. ff. quod cũ eo, cõsyderari etiam debet qualitas pso næ: quia vt dixit gl. in. l. illicitas. in §. veritas. ff. de of. præf. Porcellꝰ rustici dicit esse qd magnũ, quia dicit esse eius oculus. & alibi dicitur in l. cum oportet. in §. cum aut. & ibi ꝑ Bald. C. de bo. quæ li. ꝙ tertia ps quandoque dicit minima & quandoque non.

SEB. SAPIA.

a ¶ Ius conferendi. aduerte tamen ꝙ vnio beneficij facta de bñficio reseruato: non ficta mentiõe reseruatiõis est nulla: vt p Fel. i. c. postulasti. col. vj. ver. põt inferri ad dubiũ. ş. de rescrip.

b ¶ Remunerationem. No. vnũ effectum obligatiõis antidoralis: & vide etiã. j. in. j. gl. & duos alios not. in ru. ş. eo. & ad hoc facit ꝙ generaliter dicit bar. in proœ. fforum. in vlt. col. C. de sacrosan. eccle. & ibi. d. ꝙ quelibet res ꝓhibita alienari, põt tamẽ alienari pro remunerandis seruitijs vel obligatiõe ad antidora.

SEB. SAPIA.

c ¶ Prohibitus. Vide multa p Alex. & Moder. in. l. j. ş. si quis ædificiũ. ff. de oper. no. nũ. & per Iaſ. in. l. ius ciuile. colũ. ij. ver. tertio principaliter. ff. de iustitia & iure.

SEB. SAPIA.

d ¶ Ecclesia. Illam glos. dicit sing. ad istud propositũ do. Ia. in. l. quoties col. vj. in vj. limit. C. de rei ven. & ibi aliqua ad propositum.

¶ Vẽdidi tibi. de hac qõ. vide hîc Petr. de ancha. & Imo. & Paul. de Ieaza, in commẽto. c. si vẽditor. in vl. col. de emp. & vendi. per Bald. in rub. C. de cõtrahẽ. emp. in. xij. qõ. in vlt. col. & Sal. in l. ij. in eo. ti. & adde quæ habentur in l. j. in prin. & in. l. iulianus. ş. si titius ff. de act. empt. & quod ibi Bart. & Pau. de cast. in. l. si seruũ. ş. j. eo. titu.

duci hoc dictum ad quæstionem. Pone, ꝙ ecclesia de iure speciali pertinet ad collationem prælati inferioris: nũ quid Episcopus possit illam alteri ecclesiæ vnire? & videtur primò quòd sic: quia vnio non concernit titulũ: sed proprietatem. vnde licet eius cõferendi[a] nõ pertineat ad Episcopum pertinet tamen ius disponendi de proprietate & rebus beneficij: quod nõ firmo. sed remitto ad not. in ca. sicut vnire. de excess. præla. vbi ponitur per Moder. q. notabilis, & quotidiana: an Episcopus possit vnire ecclesiam sibi subiectã, cuius collatio per suam negligentiã deuoluta est ad Papam: & cõmuniter tenent ibi Moder. quòd sic, quia alio iure est deuoluta: alio iure vnita. nam deuolutio concernit titulũ: sed vnio cõcernit proprietatem. & est notabile dictum. & facit id quod dixi. ş. sed remitto ad plenius no. in. d. c. sicut.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Iuramentum de non infeudando de nouo, non extenditur, quando prælatus vult integrare vasallum in mensura deceptum. & nu. 3.*

2 *Alienatio seu infeudatio verum ecclesiasticarum, est licita propter remunerationem.*

Successor in dignitate tenetur satisfacere & soluere debita, quæ ob necessitatem suam contraxit prædecessor.

3 *Prohibitus ædificare non censetur prohibitus ædificium reintegrare.*

4 *Emptori decepto, vltra dimidiam rei, non dico precij: quomodo subuenietur.*

5 *Fraus à nemine debet adhiberi in cõtractibus maximè ab eccle.*

Ecclesia quando aliquid vendit, non debet recipere preciũ oblatum vltra valorem rei.

6 *Donatio remuneratoria non videtur pura donatio.*

Prohibitus donare nõ censetur prohibitus donare animo remunerandi.

7 *In venditione alicuius prædij: si fuit datus terminus ad mensurãdum, & ad mensuratum denunciandũ, vel ad mensurãdum tantùm: vel de hoc nihil fuit dictum, vel ad mensurandum absque præfixione termini: an & quo casu, & quanto tẽpore possit emptor, qui reperit se deceptum in re vendita à vẽditore, agere contra eum.*

8 *Actiones personales non præscribuntur cum mala fide, spatio triginta annorum.*

9 *Vendens prædium expressiu cõfinibus, & mensura, si reperiatur prædium in maiori quantitate, an possit illud plus repetere. Idem in emente, si repererit in maiori quantitate.*

10 *Inuestitura, quæ fit in præsentia rei: habet instar traditionis, & per ipsam transfertur possessio.*

CAP. V.

PEr tuas. ¶ † Non obst. iuramento de nõ infeudando de nouo, prælatus integrare potest feudum, si apparet vasallum in mensura deceptum. h. d. Communis diuisio. Secũda ibi: *nos igitur.* ¶ Casus literalis. Quidam nobiles Florentini tempore schismatis tenuerunt Episcopum Florentinũ in domo sua. Idem Episcopus sedata schismatis tempestate de mãdato Alexãdri Papæ dedit in feudũ prædictis nobilibus quatuor modios terræ: & successor ipsius prout est moris, de certo feudo prædictos nobiles inuestiuit: sed cum & ipsi terrã illam mensurari fecissent, non inuenerunt nisi duos modios: vnde petebant feudũ illud sibi reintegrari. Dubitabat Episcop[a] an hoc posset: cùm non essent in possessione illius: ne de nouo videretur conferre. Consultus Papa respondet, ꝙ ecclesia in actibus suis non debet fraudem adhibere, vel dolum: vnde securè poterit feudum integrare: cum terra quatuor modiorũ illis fuerit assignata. Ber. ¶ No. j. ꝙ imminente periculo corporali, licitè potest prælatus se occultare deserẽdo ecclesiam, & clerũ. non ergo tenetur se exponere morti, seu alteri periculo corporali. Nam si iste Episcopus in hoc deliquisset, nõ fuissent illi nobiles, qui eum occultauerunt, remunerati. & prædicta intelligo procedere, quando solũ quæritur persona prælati. si autem quæreretur tota ecclesia, nũquam prælatus licitè posset deserere eã seipsum occultãdo: vide plenè per Inno. in. c. nisi cum pridè. de renũ. ¶ † Nota vnã licitã cãm alienãdi, seu infeudandi bona ecclesiæ. ſ. propter remunerationem[b] seruitiorũ impensorũ nedũ ecclesiæ: sed prælato ipsius ecclesię. quod intelligo, quãdo contẽplatione ecclesiæ. & facit iste tex. multum fin. pro his, quæ dixi in c. ex præsentiũ. de pig. & in. c. j. de sol. scilicet ꝙ debita cõtracta pro sustentatiõe prælati sunt soluenda per successorẽ in beneficio: qa videntur cõtra propter necessitatẽ seu vtilitatẽ ecclesiæ. Nam vides hîc, ꝙ propter seruitia impensa personę prælati, ad ipsius conseruationẽ, alienãtur de nouo bona immobilia ipsius ecclesiæ: fortius soluenda sunt debita maximè de reditibus ecclesię conuersa in sustentationem prælati ecclesiæ. quæ limita, vt dixi in. d. c. præsentiũ. ¶ No. ꝙ iurãs non infeudare de nouo inconsulto Romano pontifice: non potest feudum cõcedere, etiam subsistente causa legitima. Nam hîc prius episcopus infeudauit de mandato Papæ: licet subesset legitima causa infeudãdi. de quo tetigi in. c. vt super. de reb. ec cle. nõ alienan. ¶ † No. quòd prohibitus aliquid concedere, vel fabri care, non videtur prohibitus[c] concessum dudum reintegrare, vel reficere opus iam coꝰnstructum quod ruinam[a] ſ. ad hoc. c. cõsuluit j. de iudę. ¶ † No. & tene menti, quòd deceptus in quantitate rei, & etiam citra dimidiam rei debitam, potest agere iure communi ad supplementum: secus si deceptio vltra dimidiam iusti precij interueniret in aliquo contractu: quia tunc iure communi nõ datur remedium: vt in. c. cum dilecti. & c. pe. de emptio. & vendi. & in. l. ij. C. de rescinden. vendi. & potest esse ratio diuersitatis. quia deceptio in quantitate rei non est ita perpendibilis, sicut deceptio in valore. vn de dolus re ipsa, vel ex proposito adhibitus in primo casu magis operatur, quã in secũdo. & de hoc aliquid cũ gl. ¶ † Not. quòd ecclesia nõ debet in suis actibus fraudem adhibere. ad hoc quotidie allegatur hoc. c. non tamen[a] bitreris, quòd personæ priuatæ licitè possunt fraudẽ adhibere: quia bona fides exigitur in omni contractu: vt in l. bonam fidem. C. de actio. & obl. Ecclesia tamen debet permaximè in suis actibus puritatẽ adhibere. facit quod in simili habetur in clemen. cũ illusio. de renun. & ꝙ hunc[d] tex. dicit gl. no. x. q. ij. hoc ius. quod ecclesia[a] debet recipere precium oblatum vltra iustum valorem rei venditæ. ¶ † In gl. j. in fi. & vide bo. tex. cum gl. xij. q. ij. quicũq; suffragio. & facit iste tex. quòd cõcessio remuneratoria nõ videat[a] pura donatio: & quòd prohibitus donare, non videtur prohibitus pro seruitio remunerando aliquam rẽ donare. Nã res ecclesiæ prohibentur donari, seu infeudari. vt in. c. ij. de feud. & c. nulli. de reb. ec. non alienand. & tamen hic infeudantur propter seruitia ecclesiæ impensa. facit ad ea, quæ dixi. ş. eo. super rub. ¶ † In glo. in ver. *inuenerunt* .no. gl. & ex dictis docto. hîc sunt aduertẽdi quatuor casus. Primus, quando terminus fuit prefixus ad mensurandum & ad denuntiandum sibi: & inquantũ læsio seu deceptio contigisset. & tũc intra terminũ oportet, quòd fiat mensuratio & denuntiatio. vnde post terminũ non audietur deceptus: vt in. l. qui fundũ. allega. in gl. Secundus casus quando fuit prefixus terminus solùm ad mensurandum: & tunc satis est, quòd in termino res mensuretur, ad hoc vt possit agi post terminum, quia satisfactum fuit in termino. Tertius casus, quando fuit actum, vt res mensuretur. sed non fuit adiecta certa dies. & tunc expectantur. lx. dies. argu. opti. in. l. quòd si nolit ş. penulti. ff. de ædil. edi. Quartus casus, quãdo nihil fuit dictum de mensuratione: & tunc potest deceptus agere vsque

vsque ad. xxx. an. quia tanto tempore durant actiones personales. l. sicut. C. de præscrip. xxx. an. & dicit Hosti. quòd de iure canonico poterit semper agi propter malam fidem decipientis, vt in. c. 8 fin. de præscri. ¶ † Et no. fin. hoc dictum. quòd in actiõibus personalibus non currit præscriptiõ cum mala fide debitorum cõtra dictum Bart. in. l. sequitur. ş. si viã. ff. de vsuca. & vide motiua pro & contra per ea, quę dixi in. d. c. fi. & intellige hoc dictum Hosti. quando interceſsisset deceptio ex proposito: secus si re ipsa, quia tunc nõ est in aliqua mala fide. & in hoc casu non purificanſ deceptio ex proposito: & re ipsa: licet in multis casibus secus fit. & sic procedit text. in. d. l. si quis cum aliter. ff. de verb. obli. & hæc sunt notabilia non solùm in terminis. c. sed in quibuscunq; rebus, seu cõtractibus: in quibus alter contrahentium decipitur in quantita 9 te rei. ¶ † Et circa prædicta potest applicari quæstio notabilis. Po a ne quòd vendidi tibi[a] fundũ expressis confinibus, & declarata mẽsura terræ: vt puta: dixi, quòd erat duorum modiorum. nunquid si reperitur in maiori quantitate, illud quod est plus cedat venditori, vel emptori? & in hac. q. cõsuluit Old. & habetur cõsi. xxxij. b & inter cætera dixit in conclusione, ꝙ quando loquens vtitur terminis denotantibus certum numerũ, seu certã mensuram. & tunc nõ venit, quod est plus: sicut econtrà deceptus in numero vel mẽsura agit ad supplementũ, vt hic. Quando ꝙ vtitur quis terminis denotantibus speciem, seu certum corpus: licet adijciat certũ numerum, vel mensuram, & tunc id quod est plus, cedit emptori: quia mensura vel numerus hoc casu videtur adiectus causa demõstrationis, & falsa demonstratio nõ vitiat, vt. l. falsa demonstratio. ff. de cõd. & demõ. exemplum. vendo tibi talem fundum sic cõfinatum, qui est trium modiorum. Exemplum primi casus, potest intelligi in isto tex. vt si dixi: vẽdo tibi terram quatuor modiorũ, 10 in talibus cõfinibus &c. & hoc not. ¶ † In glo. in ver. *possessionem.* Not. gl. quia quotidie alle. iuncto tex. sed vt dicunt doct. & bene iste tex. potius probat contrarium. Nam solùm probat, ꝙ non erant isti nobiles in possessiõe terræ duorum modiorum, qui deficiebant in possessione: ergo terra aliorum duorum modiorum, de qua fuerunt inuestiti, consistebat in possessione: & sic potius c probat, ꝙ per inuestituram transfertur possessio[a]. Sed intellige quando inuestitura fit in præsentia rei, de qua inuestitur: quia tũc habet instar traditionis. l. quod meo. ff. de acqui. possess. secus si in absentia rei. & de hoc dic, vt plenè no. in. c. ij. de consue. & c. transmissam. de elect. aliquid tetigi in. c. authoritate. de insti.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *In donationibus fit latissima interpretatio.*

Clausula onerosa posita post plures donationes, respicit tantùm proximã donationem. 6.

2 *Probatio per instrumenta dicitur euidens.*

Euidenter dicitur fieri, quod fit per verisimiles coniecturas.

Mens contrahentiũ colligitur ex tenore & serie instrumenti, & in omnibus dispositionibus dubijs, recurritur ad mentem disponentium 3.

4 *Interpretatio plena fit in contractibus, in testamentis plenior, in beneficijs plenissima.*

5 *Beneficia licet latissimè interpretentur, tamen est verum quando concernunt præiudicium solius concedentis, & non alterius. Item quando non deuiant à dispositione iuris communis.*

6 *Dispositio dicitur odiosa & stricti iuris, quia deuiat à dispositione iuris.*

7 *Clausula etiam onerosa in fine posita, respicit omnia præcedentia, nisi ipsa haberent suas determinatas clausulas, excepto in beneficialibus, in quibus respicit tantùm casum proximum.*

CAP. VI.

d 1 VM dilecti. [d] ¶ † In donationibus plenissima fit interpretatio: & ob hoc clausula onerosa post multas donationes apposita, c proximã donationem tãtùm respicit. h. d. & est casus[c] singularis secundum istum intellectũ sed secundum alium intellectum summa sic. Clausula onerosa post duas, vel plures donatiões posita proximã tantùm respicit: non superiorem. quæ habet suam clausulam. h. d. Et hæc lect. etiã no. sed non tantum, sicut prima. nec est speciale in donatione: sed idem est in qualibet clausula apposita in fine cuiuscunq; dispositionis: vtj. clarius videbiſ. In prima ponitur iudicum decisa consultatio. In secunda Papæ responsio ibi: *mandamus.* ¶ Casus literalis. Quidam nobilis contulit quasdã terras purè & simpliciter sine aliqua donatione, pro remedio animæ suæ in eleemosynam monasterio de melios. Item aliam terrã dedit eidem monasterio sub conditione pensionis, vt si fortè pensio debita non solueretur, redigere posset terram illam in forestam. Alanus dicti nobilis filius donationes illas volebat per violentiam redigere in forestam. super hoc fuit causa commissa iudicibus. Iudices examinato negotio dubitauerunt pro qua parte deberent ferre sententiam: remiserunt causam instructam cum instrumento donationis ad 2 Papã. Et respondeſ, vt in litera. Ber. ¶ † No. primò ibi: *cum ex tenore instrumenti euidenter. &c.* ꝙ probatio facta per instrumentum dicitur euidens: & sic vbi requiritur probatio euidens, non requiruntur necessariò testes: sed sufficit instrumẽtum. Pro quo facit quod no. Inn. & Hosti. in. c. ij. de confir. vti. & in. c. ex infinuatione. de appella. & vide tex. no. in. l. licet. de leg. j. vbi patet, ꝙ probatio etiam coniecturalis, dicitur euidens: & si bene põderatur iste tex. hoc idem probat. Nam in instrumẽto isto non dicebatur apertè: prout Papa hoc decidit: sed ex coniecturis Papa dicit hoc euidenter apparere ex serie instrumenti. quod bene no. Non solùm ergo instrumentum apertè loquens inducit euidentem probationem, sed etiam ex coniecturis, & ex tenore instrumenti colligitur mens disponentis. ¶ Not. ij. ex hoc, & ex tex. ibi: *mens & intentio.* ꝙ in dispositioni bus dubijs etiam in donatione: debemus primò recurrere ad cõiecturandam mentem disponentis. non ergo fauore donationis debemus ampliare materiam contra mentem donatiõis. facit. l. semper in stipulationibus. ff. de regu. iur. & regula in obscuris. lib. vj. ¶ Nota tertiò: ꝙ laicus in donatione, quã facit ecclesiæ potest apponere pactum de soluendo certam possessionẽ hæredibus, vel quòd res donata incidat in commissum, si pacta non obseruentur. facit quod legitur & no. in. c. verũ. de cõditio. app. ¶ † No. quartò tex. in fi. qui quo tidie allegatur, ꝙ in cõtractibus nõ fit stricta interpretatio: sed plena, non tamen plenior, nec plenissima. In vltimis verò volũtatibus fit plenior, & non plenissima: in donationibus, vel beneficio fit nõ solũ plena, & plenior, sed plenissima. ¶ Ex quo no. ꝙ legatum non per omnia sortitur naturam donatiõis: licet lex ciuilis dicat, ꝙ legatum est quædam donatio à testatore facta: nã vt vides hîc, nõ fit ita largissima interpretatio in legato: sicut in donatiõe f purè facta. quod bene no. Et est rõ diuersitatis[f] secundum doct. inter omnes istos tres casus. Nam cõtractus inducit obligationẽ ex vtraq; parte, vt in. l. Labeo. la. ij. ff. de verbo. sig. ideo debet seruari æqualitas. vnde non debet fieri stricta interpretatio in fauorẽ vni[g]: & in odiũ alterius: nec nimis larga, sed plena. ¶ Secundo casu scilicet in legato: res deponit in fauorẽ legatarij tãtũ: vnde est quasi quoddã beneficiũ, ideò fit interpretatio largior, quã in cõtractu. donatio verò exercet ꝙ quadã liberalitate & munificẽtia: vt. l. j. ff. de don. ideò præsumẽdũ est, ꝙ sicut fuit largus in donãdo: ita intellexit

SEB. A. SAPIA.

a ¶ Videndi tibi. vide multa alle. per do. Ia. in. l. cũctos populos. in. j. col. in lect. paduana. C. de sum. tri. & fi. ca.

b ¶ Consil. xxxij. aliãs. ccxlvij. vbi loquitur in legato vel donatione, secundum Imo.

ZACHARIAS.

c ¶ Per inuestituram transfertur possessio. Adde istum in. c. cũ inter. nu. 5. & quod ibi posui in apostil. ad ipsum. in ver. fuerat inuestitus. de renun.

SEB. SAPIA.

d ¶ Cum dilecti. vide ad materiam multa per Fely. in c. causam. colũ. v. de rescrip.

e ¶ Et est casus. Iste tex. allegatur ꝙ relatio causæ debeat fieri ad proxima tantùm nõ ad præcedẽtia omniaſed in contrariũ est tex. in. l. fi. ff. de re. du. ideò ibi vide Bar. & ma gistralem doctrinam, quam super hoc tradit Bar. to. post gl. in. l. si idẽ cum eo. ş. fin. ff. de iur. om. iu. Istam quæstionem assignat etiã Albe. de ro. post antiquios per eũ ibi relatos. in. l. fi. ff. de const. princi. in. v. col.

f ¶ Diuersitatis. Istaetiã ponit idẽ Panor. in consi. j. in. iiij. col. & in cõsil. xcix. inc. in causa & quæstione, quæ in præsentia vertitur. in. iij. col. & in. c. super eo. in prin. per illum tex. ş. de offi. dele. Et ꝙ in præiudiciũ iurium tertij debeãt beneficia strictissimè interpretari, vide bo. tex. in. c. ex tuarũ. de author. & vsu. pa. & idẽ dicit Jo. an. in. c. cum olim de ver. sig. & vide Bal. in. l. j. ff. de cõsti. prin. vbi dicit, ꝙ si princeps aliquid dat, vel confirmat, semper debet intelligi salvo iure alterius. &

ad hoc vide omnino eundē Bal. in tit. de pace cōstan. in. xxxj. co. super ver. possideant. vbi ponit pulchra verba ad propositū. & vide etiā Bal. in. c. j. §. fi. quid sit injusti. & in. d. l. fi. vbi dicit q̄ Princeps concedendo beneficium non vult cooperire vnū altare, vt aliud discooperire. l. assiduis. C. qui po. in pig. ha. facit etiā tex. no. in. c. quāuis. de rescrip. in. vj. vide Barto. & doc. in. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. Et ista sunt notanda ad practicam: maximè pro concessionibus aquarū, quas quotidie faciunt principes, quia debent intelligi saluo iure & præiudicio alterius? a l. Labeo. §. j. ff. familię ercis. Et ad. de prædicta procedere etiā si beneficiū cōcedatur pupillo, vel minori tamen adhuc intelligitur saluo in re tertij, & sine præiudicio tertij. Text. est ad hoc no. in. l. puberi. ff. de adm. tu. & quē ita dicit in terminis Bar. in. l. idē q̄ in prin. ff. qui potio. in pigno. ha. Et ideo dicūt fortius Cōpo. & Io. an. in. c. causam, quæ. de rescrip. & tene bene menti, quia est bonū dictum, q̄ si Papa cōferat alicui beneficium ecclesiasticum cum clausula, non obstante collatione alteri facta intelligit de collatione inualida alteri primò facta. Sed si esset valida intelligeretur sibi derogatū. & sequitur dom. Alexā. de imo. in cōsi. cclxxvij. inc. viso titulo quæstionis. in. ij. col. Intellige prædicta, nisi Princeps expresse diceret non obstante damno, vel præiudicio tertij. d. l. ij. §. si quis à principe. hic alleg, per istum. Quod vltimum intelligi debet, & nunc obliuiscaris, quando esset partum præiudicium: secus si esset magnū præiudiciū tertij, quāuis Princeps expresse diceret se concedere cum præiudicio tertij gl. est valde no. in l. sed cum ab hærede. in glo. fi. ff. ad Treb. quam ibi nullus ad hoc ponderat, facit glo. in. l. seruitutes. §. publico. super ver. in cōmo. ff. de seruit. & ita expresse no. do. Car. flo. in. c. inmandatum. in. vij. no. per illum textum. de rescr. & do. Bar. Veronen. in tract. seruitu. rusti. in tit. de aquæduc. vbi etiam dicit quòd sufficit clausula generalis, etiam cum præiudicio tertij, licet nominatim non exprimatur ille tertius, quę diligenter no. sunt quia tota die occurrunt ad allegandū. & ista sic recollegi sub do. Ias. de may. dum legeret dictā l. fi. & prædicta induco ad quæstionem not. & quotidianam quæ hic posset contingere, de facto. Pone, q̄ illustris Princeps noster vel communitas aliqua imponit aliquam collectam, seu onus communitati sibi subiectæ de soluendo decem milia, distribuendo inter homines per æs & librā. deinde princeps facit exemptos aliquos ne teneantur contribuere ad istā collectam seu onera, an exceptio præiudicabit ipsi principi, an alijs de cōmunitate, ita, q̄ cōitas teneatur integram collectam soluere, etiā pro illis exemptis? Bar. in. l. ab omnibus. in princi. ff. de lega. no. ex illo tex. q̄ si comitat en ses teneantur soluere salarium potestati, & exempta fuerit quædam villa tamē reliquæ tenentur totum soluere & pro illis exemptis per illum tex. post Ia. co. de are. & Ang. & Pe. de Ancha. in clemen. præsenti. de censi. tamen in cō

verba sua largissimè. nam potuit iste restringere dispotionē si voluisset, sed testator quādoq̄ impeditus cogitatione mortis, nō valet omnia subtiliter deliberare. ¶ † Et vltimò scias, q̄ secundum no. dictum Inno. id, quod dicitur in beneficijs est fiēda plenissima interpretatio, debet intelligi quando alteri non fit enorme præiudicium[a]: sed agitur solùm de præiudicio cōcedentis: vnde in præiudiciū tertij non habet locum illa plenissima interpretatio. Et pro hoc adduco text. in. l. secunda. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico. & in. c. cum dilectus. de cōsu. Item do aliā limitationem, vt procedat in beneficijs, nō deuianti bus à iure communi, Nam omnis recessus à iure communi est odiosus. ideo dicimus quòd dispensationes sunt stricti iuris: vt in capitulo, quod dilectio. de consangui. & affi. & in. c. primo. & ij. de fil. presby. libr. vj. & vide bonā gl. in. c. ordinarij. de offi. ordi. libr. vj. & ad materiam vide quod dixi in. c. olim. de verborū signific. ¶ † In gl. in verbo, *ad superiorem*. ibi: *vna pure, & sine aliqua conditione*. & ex verbis colligitur primus intellectus: secūdū quē primo loco summaui: vt intelligamus q̄ donationes superiores erunt purè factę sine aliquo onere & determinatiōe: sed vltima donatio in fine instrumenti posita: habebat onus pesiōis, & suam certā determinationē annexā, vnde clausula onerosa in fine posita in dubio referr ad vltimam donationē duntaxat quæ habebat determinationem & onus annexum, quia non est verisimile: q̄ donator voluerit onerare priores donationes ita liber è factas, secundum hunc intellectū, quē sequitur Inno. pone sic casum. Donator vsus est his verbis: dono monasterio fundum Titianum. itē fundū Sempronianum. & volo: quòd ex eo soluat monasterium quinq̄ mihi, & hæredi meo, & q̄ possim ibi habere vsum vænandi; vel fortè dixit, q̄ si nō solueret quinq̄ solidos competeret sibi facultas reducēdi locum in forestam. Et de

5 6

trarium faciūt prædicta, quia beneficia & priuilegia sunt cōtra ipsum principem interpretanda, secundum doctrinam Inno. hic. & ita determinat Specu. in titu. de censi. §. primo. versi. quid si aliqua communitas. & dicit Paul. de ca. in. l. auus. ff. de pactis. quòd istam partem vidit obseruari: quia priuilegia & beneficia sunt, vt dixi contra ipsum interpretanda, & istam vltimam

hac vltima clausula onerosa: erat dubium, sed deciditur modo prædicto per regulam superiorem. 7 ¶ † Et ex his habes notabilem limitationem ad iura: quæ volunt q̄ clausula in fine posita, etiā onerosa respicit omnia præcedentia: etiam si sint diuersa negotia, vt patet in. c. inquisitioni. de appel. Illud enim nō procedit in pluribus donationibus in eodem instrumē to factis[b]. Aduertendum tamen, q̄ hæc litera b loquitur, quando vltima donatio habebat onus annexū & quādā determinationem incertam. Nam hæc reddit coniecturam q̄ clausula onerosa referatur solùm ad vltimam donationem oneratam. Si verò omnes donationes essent purè factæ, nō video tunc rationē, quare magis clausula debeat referri ad præcedētē quā ad superiores. Et sic limitarē hūc intellectum gl. & summarium primò dictū. facit quod in simili no. Bar. in. l. talis scriptura. ff. de leg. j. & quod dixi in. c. secūdò requiris. de appel. ¶ Secundus intellectus colligitur ex dictis Hosti. qui intellexit tex. q̄ in prima donatione fuit dictum: vt ille esset libera & immunis à vexatione seculari: vnde nō est verisimile, q̄ clausula onerosa in fine posita deberet referri ad illam donationem, quia quodāmodo donator fuisset sibi contrarius, quod non est verisimile. argu. l. nam ad ea. ff. de condi. & demon. & iste intellectus est verissimus. & sentit Specu. in ti. de iustru. edi. §. nūc autem. ver. item accipe. Et potes ex hoc intellectu sumere vnam cōclusionem: q̄ vbi plura negotia inseruntur in eadem dispositione quorum aliqua habent suas determinatas clausulas, tunc clausula in fine posita non refertur ad negotia iam qualificata. pro hoc quod not. in. d. l. talis scriptura. hæc not. Abb.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Episcopus quidē consensu capituli concessit liberè aliquam ecclesiam alicui loco pio, ex qua ipse*

omnibus. quod retuli. s. & tūc vno exempto cōmunitas ad totū teneatur. Antonius Francif. ¶ De beneficio Principis, an intelligatur cum præiudicio alterius. Dicas, quòd tale beneficium latè est interpretandum contra ipsum Principem: vt in. l. beneficium. de consti. princi. & habetur in. l. nec ajus. & ibi per Bal. C. de emanci. libe. & per Inno. in. c. cum dilectus de cōsue. & per Barto. in. l. secunda. C. de bo. vacan. lib. x. & in. l. quando. C. de inofficiosi. testa. Sed quo ad præiudicium tertij. dicas q̄ nunquam sic Princeps vellet tertio præiudicare, neq; sibi auferre ius suum nisi forsan rescriberet cum clausula ex certa scientia & motu proprio, vt habetur in. l. quoties. C. de preci. impe. offe. & in. l. fi. C. si contra ius, vel vtili. publi. & vide quæ habentur in. c. ex parte tua. de offi. deleg. vbi aliquid per do. Abb. & plenè per domi. And. Barba.

a ✣ SEB. SAPIA. ¶ Enorme præiudicium. vide Fely. in. c. causam. col. ix. §. de rescrip. Deci. in. c. quæ in ecclesiarum. col. vij. & col. xij. versicu. quarta declaratio. §. de consti. & Abb. in consi. j. in. iiij. col. in. j. volumine, & in consil. xcix. incipiente. in causa. in tertia columna eodem volumine. Ias. in. l. fi. circa princip. C. si contra ius vel vtilita. publicam. & in. l. quoties. in secunda columna. C. de rei vendicatione. Alexandr. in consilio. xxxv. in quarto volumine.

b ✣ SEB. SAPIA. ¶ Factis. Istud dictum sequitur Alexand. in consilio xlviij. incipiente super hæsitatione de qua quæritis, columna quinta, & columna septima. in primo volumine. & Ias. in. l. prima, columna secunda. versiculo quintò limita. C. de libe. præteri.

Episcopus

episcopus percipiebat certos fructus censetur illos donasse, sed quid si ipse nihil percipiebat. vide nu. 8.

2 *Episcopus, si concesserit alicui monasterio ecclesiam de consensu patroni, cēsetur patronus donasse iuspatronatus.*

3 *Concedo, istud verbum de suo proprio significato, non inducit translationem dominij.*
Consentiens alienationi rei, in quæ habet ius, censetur illud ius donare, secus si taceat.

4 *Episcopus de iure communi nullā portionem percipit de ecclesijs inferioribus, sed de iure singulari percipit.*

5 *Episcopus non potest transferre ius, quod habet in aliqua ecclesia inferiori in locū pium, sine cōsensu capituli, quia sapit quādā speciē alienatiōis.*

6 *Legans scienter rem alienā, censetur legasse æstimationem rei, si verò habebat aliquod ius, illud censetur legasse.*

7 *Quælibet ecclesia particularis, tenetur dare Episcopo suo singulis annis duos aureos.*

8 *Donatio interpretatur secundum qualitatem donantis & donatarij.*

CAP. VII.

1 PAstoralis. ¶ † Si Episcopus in ecclesia, quā de consensu capituli pio loco concessit, percipiebat certos prouentus: illos donasse videt: omnes alij prouentus præter cathedraticum cedunt pio loco, & si Episcopus concesit de cōsensu patroni, intelligitur patronus donasse iuspatronatus. h. d. In prima consultatio. In secūda responsio, ibi: *nos*. ¶ Casus literalis. Episcopus de cōsensu patroni cōcesit ecclesiam quandam quibusdam religiosis sub hac forma: Concedimus vobis talem ecclesiā quæritur † vtrū eoipso videatur in eorū vsus fuisse concessa, vel solūmodò iuspatronatus? respondetur, q̄ si episcopus ecclesiā illā illis conferat de consensu patroni: patronus videtur conferre, quod suū est, scilicet iuspatronatus: & Episcopus conferre videtur, quod tēporaliter obtinet in ipsa ecclesia: vt si aliquā portionem fructuū eiusdē ecclesiæ percipiebat, portio illa conuertitur in eorum vsus. Si verò de fructibus illius ecclesiæ nullā percipit Episcopus portionem, oēs prouentus præter cathedraticum cōuertuntur in vsus monachorum: sed vt Episcopi donatio sit legitima, consensus capituli sui est requiren
3 dus. Ber. ¶ † Not. j. & tene mēti quòd verbū concedo, [a] ex suo pro
a prio significato, non inducit translationē dominij cōcessæ. Nam vides hic q̄ Episcopus dicēdo: Concedimus vobis talē ecclesiam. non videtur cōcēsisse omne ius, quod habet in ea: sed ius quoddā singulare: vt puta pensionē, vel quid simile. & facit. c. fi. de p̄ca. sed vbi nō potest operari translationem iure singulari: tunc operatur omnimodā iuris concedentis translationē. ¶ No. ij. quòd consentiendo quis donationi alicuius rei, videtur concedere ius, quod habet in re: sicut patronus cōsentiēdo donationi Episcopi, videtur concedere iuspatronatus, quod habet in ecclesia patronata. Facit quod not. in. l. Caius. ff. de pig. acti. secus videretur vbi simpliciter taceret, per. l. sicut. ff. quibus modis pig. vel hypo. sol. & quod not.
4 in. c. nonne. de præsump. ¶ † Not. ij. q̄ Episcopus quandoq̄ percipit in ecclesia inferiori certam portionem fructuū. & hoc est de iure singulari. Nam de iure communi nullā portionem sibi vendi
5 cat: vt. x. qō. iij. c. j. &. c. ij. &. c. conquerētе. de offi. ord. ¶ † Vltimò not. Episcopū non posse ius, quod habet in ecclesia inferiori, transferre etiam in locum pium sine cōsensu capituli: etiam si illud ius consistat in perceptione temporalium. Et est ratio, quia est quędā alienatio iurium ecclesię quā non facit Episcopus sine consensu capituli: vt in. c. fine exceptione. xij. q. ij. An autē valeat consuetudo in contrarium, do. ct. hīc quòd non. & pro hoc vide tex. cum glos. in cle. fi vna. de rebus eccl. non alienā. Et vide quod dixi in. c. nulli. de rebus eccle. non alie. secus est in collatione ecclesiæ iure tituli. Nam ibi potest præscribi assensus seu consiliū capituli: vt in. c. ea nosc itur. de his, quæ fiunt à prēla. Et ratio diuersitatis est, quia in hoc casu non fit alienatio iurium ecclesiæ, sed concessio temporalis & necessaria. sed in casu priori contingit alienatio. quod not.
6 ¶ † In glo. j. ibi: *quod suum est intelligitur concessisse*. hoc dictum videtur contra tex. quia Episcopus cōcedendo ecclesiā simpliciter, non cōcedit quod suum est: sed tantùm ius singulare, si quod obtinet in ecclesia. & quare hoc, dicam cū gl. penul. ¶ † Et inquantū gl.

a ¶ Verbū concedo. Vide de hoc verbo concedo. per eundem do. Abb. Panor. in. c. cum venerabilis. in. ij. col. ante fi. cū cōcordan. ibi additis. §. de exce. Anto. Francif.
¶ De hoc verbo concedo. dicas, q̄ in dubio intelligitur. i. dono, nisi appareat aliqua causa, ex qua concedatur. l. vxori. in. fi.. & ibi per Bar. ff. de lega. ij. & plenè per Ale. in. l. cū quid. in fine. iij. col. ff. si cer. peta. & in. l. si pecuniam. in. ix. co. ff. de cōdi. obcau. & in. l. sed si me putem. in. §. j. de condi. indebi. & in. l. à Titio. de ver. obli. & ideò dicit Alexand. ibi quòd si peto à te equum cōmodato, & tu dicas concedo tibi equum. intelligitur in cōmodato per tex. in. c. pastoralis. de don. Et eodē modo, si ego concedo tibi vsum pecuniæ, videor tibi illā mutuo concedere. l. in vendētis & ibi per Bal. in v. oppo. C. de contrahen. em. & gl. in. c. j. de vsu. in vj. quæ dicit, q̄ verbū cōcedo, est generale, & ideo præcedente titulo habili ad trāslationē dominij important trāslationem dominij, vt dixit Bald. in. c. j. §. si Titius. in ver. & no. q̄ per ver. si de feu. siue cōtro. vide do. Abbatē in. c. pastoralis. de don. vbi dicit, q̄ cōcedens videtur concedere ius, quod habet in re. quod etiā voluit Bal. in. l. monumēta. C. de leg. & vide Flo. in. l. Pio culus. ff. de vsufr. vbi dixit, q̄ cōcedens vsumfructū castri, videtur cōcedere eius diuū.

✣ SEB. SAPIA. ¶ Concedo. Circa hoc verbum cō cedo, vide do. Ias. in. l. j. col. ff. de cōsti. princi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Sententia lata in possessorio, non præiudicat in petitorio.*

2 *Notarius si in instrumento asserit quid fore factum ab omnibus de collegio, creditur sibi & dicenti contrarium incumbit onus probandi.*

3 *Libellus, in quo petitur aliqua res ſolita habere, vel habentes pertinentias, nulla facta mentione de pertinentijs comprehenditur etiam pertinentias, & ſuper eis etiam eſt ferenda ſententia.*

4 *Sententia ſuper acceſſorijs & pertinentijs poteſt eſſe generalis.*

5 *Allegans turpitudinem ſuam, regulariter non eſt audiendus.*

6 *Confeſſio incidenter facta, non præiudicat confitenti, ſed oportet, quod quis confiteatur principaliter propter illud.*

7 *Allegãs turpitudinem propriam, quæ ex toto elidit ius aduerſarij auditur.*

Exceptio ſi euidenter elidit ius actoris, poteſt iudex non audire actorem tanquam notoriè iniuſtitiam fouentem.

Actor notoriè iniuſtitiam fouens non debet audiri.

8 *Religioſus locus ex quibus præſumatur.*

9 *Religioſus locus non præſumitur de neceſſitate, licet cognominetur ab aliquo ſanctо.*

10 *Collegium illicitum faciunt illi: qui tenent hoſpitalitatem in aliquo hoſpitali priuato, & poſſunt eligere aliquem in rectorem, & ſingulos actus collegij exercere.*

11 *Locare perpetuò operas ſuas nemo poteſt, quia eſſet ſpecies ſeruitutis, poteſt tamen quis ſe obligare perpetuò ſeruire alicui hoſpitali, etiam priuato, quia ineſt fauor ſpiritualitatis.*

12 *Hoſpitale poteſt fundari ſine authoritate Epiſcopi, & ita fundatum dicitur priuatum, & Epiſcopus nil habet facere, niſi quia habet in eo ius viſitandi & videndi, an omnia procedant ſecundum voluntatem illius qui mandauit conſtrui.*

a ¶ Subijcere. An autem ciuitas poſſit ſe ſubijcere alij ſine licentia Imperatoris, plenè Bald. ponit in c.j. ſuo commẽto. in viij. col. de iudic. Anto. Francif.

¶ An ciuitas poſſit alteri ſe ſubijcere ſine licentia Imperatoris. Dicas primò, q̃ ciuitas poteſt concedi per Papam eũ contra Turcas, vt per Bartolum in l. fi. ff. de actio. empti. & in l. id quod apud hoſpites. ff. de lega. j. & vide Oldr. in ſuo conſi. cclxiiij. dicas aũt, q̃ ciuitates liberæ, & quę ſortiũ de iure, vel de facto ſuperiorem nõ recognoſcũt. de quibus per bar. in l. apud hoſtes. ff. de capt. nõ poſſunt ſe alteri ſubijcere, niſi Imperatori qui dicitur eſſe dominus totius orbis, vt in c. de precario. ff. ad le. Rhod. de iact. & ideo dixit Bal. in l. ij. in ver. ſed nũquid ciuitas. C. de oper. li. q̃ ciuitas nõ põt recognoſcere in ſuperiorẽ aliũ, q̃ ſe verũ ſuperiorẽ. ſ. ipſum imperatorẽ. tene tñ menti, quod dixit Alex. in l. j. ff. ad le. Iul. maie. poſt Bar. in l. ij. co. tit. q̃ ciuitates nõ recognoſcẽtes ſuperiorẽ æquiparantẽ ciuitati Romanæ.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quòd omnes. Qũo formari debeant verba in inſtrumẽto ad hoc, vt, pbet cõſenſum vniuerſitatis interuenisſe: vide Feli. in c. cum oẽs. co. xvij. ver. tertia de claratio. ſ. de cõſ.

SEB. SAPIA.

c ¶ Turpitudinem propriã. De veritate huius dicti latè examinat Alexan. in l. iuſtiurandũ, quod ex cõuẽtione. ſ. procurator. ff. de. iureiur. & ibi etiã memi. nit Iaſ. col. pe. in xj. limitatione.

OAP. VIII.

INter dilectos. ¶ Poſſunt hoſpitalarij præjudicium ſuum ſe & domum ſuam alteri religioſè domui ſubijcere[a], & donare, hoc dicit ſecundum intellectum glo. ſed extra glo. legitur alio modo intelligẽdo, q̃ iſtud erat hoſpitale priuatũ: de quo infrà plenius. Et quatuor ſunt partes. In prima actorum petitio. In ſecunda procuratoris & eorũ reſponſio. In tertia ibi: *attendentes*. cauſæ diffinitio. In quarta ibi: *itaq;*. proteſtatio, & ejus ratio. ¶ Caſus litera. Inter hoſpitalarios ſancti ſepulchri & fratres hoſpitalis ſancti Allucij vertebat queſtio ſuper ipſo hoſpitali: cũ ijdem hoſpitalarij ſuper poſſeſſorio ſemel & iterum quæſtionẽ intẽtaſſent, ipſi cõtrariã ſententiã reportarũt, tandem ad petitorium recurrunt proponentes in præſentia Papæ, quòd. G. quondam rector & fratres & patroni hoſpitalis ſancti Allucij habito cõmuni tractatu deliberarunt ipſum hoſpitale ſupponere hoſpitalarijs ſupradictis, cõmittentes in hoc tribus, pcuratoribꝰ vices ſuas: vt quod ſup hoc per eos fieret approbarent. illi procuratores cũ hoſpitalarijs taliter ſtatuerũt: vt aliqui mitterentur ad ipſum hoſpitale qui eorũ nomine reciperẽt aſſignationẽ ipſius. Cum autẽ duo ex fratribus ad ipſum hoſpitale miſsi fuerũt, qui recepertũt aſſignationẽ & donationẽ hoſpitalis à magiſtro, & à procuratoribus & alijs fratribus hoſpitalis procurator hoſpitalis ex aduerſo reſpondit, q̃ prædicta donatio nõ valebat, quia donatio illa facta fuerat à prædicto rectore & fratribus pauciboribus periuris & excommunicatis multis ex alijs fratribꝰ inconſultis, & in fraudẽ plebani de piſcia, qui ſuper eodẽ hoſpitali contra eos mouerat quæſtionem. Dominus Papa his & alijs intellectis conſyderans, q̃ fratres & patroni Allucij pro ſe imò potius contra ſe ſuam turpitudinem allegabant, videlicet excõicationem periurium & fraudem ab ipſis cõmiſſam, & intelligens donationẽ ab ipſis hoſpitalarijs factam puram & ſimplicẽ extitiſſe: quia deceptis & nõ decipientibus iura ſubueniunt. vnde per ea, quæ depoſita ſunt ſe cõtra proprium factum legitimè defendere nõ poſſunt, adiudicauit hoſpitale prædictũ cũ omnibus pertinẽtijs ſuis hoſpitalarijs ſancti Sepulchri: ita tamen quòd p̃ hanc ſentẽtiã nullũ præjudiciũ generet dicœceſano Epiſcopo & plebano de piſcia: cũ res inter alios acta alijs obeſſe nõ debeat. Ber. ¶ Not. j. quem poſſe in tentare diuerſo tempore poſſeſſorium ex diuerſis cauſis. Item, q̃ ſententia bis lata in poſſeſſorio, etiã diſſimili nõ præiudicat in petitorio. ¶ No. ij. q̃ per procuratores poteſt fieri cõmiſsio alicuius loci ac etiã ſummiſsio recipi. ¶ No. iij. q̃ alienatio rei litigioſæ, valet in præiudiciũ alienantis vnde nõ poteſt alienator allegare nullitatẽ in ſui fauorem, quia proponeret fraudem, & turpitudinem propriam. ¶ † No. iiij. q̃ ſi in inſtrumento dicitur, quòd omnes[b] de vniuerſitate fecerũt certum quid, præſumitur q̃ omnes interfuerunt: licet per partẽ aduerſam hoc negetur. quod nõ. Nam notarius nõ tenetur neceſſariò in inſtrumento comprehendere: q̃ omnes de vniuerſitate fuerunt præſentes: ſed prima fronte creditur huic relationi & aſſerenti contrariũ incumbit onus probandi. & facit ad ea, quæ dixi in c. quãto. de his, quæ ſi. à præla. ¶ No. v. tex. apertum, q̃ non auditur allegans turpitudinem propriam etiam excipiendo. de quo j. latius. ¶ † Not. vj. q. vbi ſimpliciter petitur res quæ eſt ſolita habere pertinentias, põt adiudicari in ſententia cum petinentijs. Nam in libello nulla fuit facta mentio de pertinẽtijs. ¶ No. vij. quòd in acceſſorijs & pertinentijs ſententia poteſt eſſe generalis. ¶ Oppo. contra tex. Nam videtur quòd iſta exceptio q̃ ſi à pauciboribus de capitulo fuerit facta donatio, eſſet admittẽda, quia concludit donationẽ fuiſſe nullã. ad hoc. c. tertio loco. de proba. Solu. dicit Inno. quòd hoc non fuit probatum, licet obiectum. Nam potuiſſet hîc capitulum ſancti Allucij, allegare nulliratẽ donatiõis, vel ex defectu ſolennitatis: vel ex defectu conſenſus capitularis, ſednõ potuit capitulũ allegare periurium: vel excõmunicationẽ eorũ qui interfuerunt in capitulo. quia tunc allegatur turpitudo propria in contemptũ aliorum. vnde licet cõtempti potuiſſent proſequi contemptum: vt in c. quod ſicut. de elect. & allegare periurium & excommunicationẽ aliorũ, ipſi tamẽ qui interfuerunt capitulo nõ poterãt hoc allegare. quod no. Nã ex p̃dictis habes, quas exceptiões potuiſſent proponere vniuerſitas, vel ſingulares ad inferẽdum nullitatẽ actus. ¶ † In gl. in verbo: *turpitudinem*. in fi. gl. In effectu tacitè ponit regulã, & expreſsè excipit tres caſus: Regula eſt, quòd allegans turpitudinẽ ſuã, nõ auditur. Sed fallit primò, vbi vertitur periculũ animæ. & no. hunc caſum generalem, quia comprehendit ſub ſe multos caſus. Secundò fallit fauore eccleſiæ. hunc etiã no. ſed in contrarium facit iſte tex. Sol. non allegabant iſti hoſpitalarij turpitudinẽ fauore eccleſiæ: ſed fauore perſonarum: ne ſubijcerentur hoſpitali ſancti ſepulchri. Tertius caſus fauore libertatis. ſed in cõtrarium facit. l. iubemus. C. de libe. cau. vbi præiudicat confeſsio contra libertatem. & ad. l. hîc alleg. dic, vt no. in. d. l. iubemus. & per glo. in. c. fi. de confeſ. Nam cõfeſsio ibi non emanauit in iudicio liberalis cauſæ, ſed in iudicio ad aliud inſtituto. ideò auditur ibi contra confeſsionem propriam. ¶ † Vnde no. dicit Bar. in l. ſi confeſſus. ff. de cu. re. quòd cnofeſſio incidenter facta non præiudicat confitenti: ſed oportet, quòd quis confiteatur principaliter propter illud. & ſic debet limitari dictum Innocen. in capitulo qualiter & quando. el ſecundo. de accuſ. ¶ † Extra gloſſ. dicit Goffre. quòd excipiendo quis auditur allegans turpitudinem propriam. ſed hoc eſt contra iſtum text. vt dicit Ioan. and. & bene. poſſet tamen ſeruari ſecundum eum, quando exceptio vel turpitudo eſſet talis, quòd ex toto elideret ius actoris. nihil allegat. Eſſet notabile & ſingulare dictum: ſi eſſet verum & poſſet adiuuari hac ratione. Nam vbi exceptio elidit ius agẽtis, nõ debet iudex audire actorem, ex quo notoriè fouet iniuſtitiam. ad hoc quod no. Inno. in c. j. de offic. vica. Sed difficile eſt ſuſtinere qualiter iudex debet audire illũ allegãtem turpitudinẽ, ſuam:

ſuam, niſi dicamus illud procedere in notorijs. quod no. de materia vide quod dixi de conceſ. præbẽ. c. cũ ſuper. ¶ In gl. in ver. *adiudicare*. ibi: *ſibi fieri poterat præiudicium*. Ex his verbis colligitur vnus intellectus ad tex. q̃ in præiudicium primum poſsit ſubditus ſe ſubijcere alteri, ſed non in præiudicium prælati, & ſic valuit illa ſummiſsio in præiudiciũ dũtaxat illorum hoſpitaliorũ. Et iſtum intellectum tenuit Goff. ſed in contrarium inſurgũt Inn. & Hoſt. dicentes: q̃ ſi ille intellectus eſſet verus: Papa nõ adiudicaſſet hoſpitale cum pertinentijs ſuis, ſed abſtuliſſet hoſpitalarijs facultatem cõtradicendi, quantum in eis eſt. vnde intelligunt, q̃ iſtud hoſpitale nõ erat ſacrũ, nec religioſum: ſed priuatum tanquã authoritate Epiſcopi inſtitutũ, ideo ſine licentia Epiſcopi iſti potuerũt illud ſubijcere alteri. ¶ Sed cõtra hoc op. de iſto tex. vbi dicitur: quòd erat hoſpitale ſancti Allucij: & ſic ibi erat eccleſia. Item ibi erat rector & fratres. Item patroni hoſpitalis. Non enim appellantur domini. quæ omnia innuũt locũ fuiſſe religioſum: & nõ priuatũ. Sed ipſi reſpõdent ad primũ, q̃ nõ erat ibi eccleſia, quæ obtinet ibi dignitatẽ eccleſiæ: ſed oratorium deputatum oratiõi & celebrationi miſſarũ: ſicut ferè eſt in omnibus palatijs magnatũ. Vel tenendo, q̃ eſſet eccleſia conſecrata, dicunt q̃ hoſpitale denominabatur ab eccleſia ratione vicinitatis: non quòd eſſet ei acceſſorium, vel econtrà. Ad ſecundũ contrariũ reſpõdent, quod nõ erant ibi rector & fratres tanquam collegium. Vel ſi erat collegiũ, erat licitũ quia deputatum hoſpitalitati. ideò ſine authoritate ſuperioris, poterant ibi collegialiter eſſe. vnde fortè erãt iſti inſtituti authoritate patroni: & obligauerunt ſe ad perpetuò ſeruiendũ hoſpitali. Ad tertium cõtrariũ dicunt, q̃ dicebantur patroni largo modo ex eo, quòd hoſpitale erat deputatum ad ſpiritualẽ vſum. ¶ † Ex omnibus præ dictis potes multa ſingularia notare. Primò: q̃ oratoriũ poſitum in hoſpitali non eſt ſignum neceſſariò cõcludẽs q̃ hoſpitale ſit religioſum: nec ſufficit probare, q̃ ibi aliquando celebrentur miſſæ. Nam vt prædixi in domibus magnarũ perſonarum, quandoq̃ celebrant miſſæ in eorum oratorijs, non tamen ex hoc cõcluditur: q̃ ille locus

a ſit ſacer vel religioſus[a] & non probat hoc eſſe: quod ad hoc cõtingit abeſſe: vt in c. ij. de trãſla. præl. dic tamẽ q̃ ſi poſſet probari: quòd publicè celebrent ibi miſſe: quòd omnes indifferẽter admittebant, hoc ſignum eſt, vt loc

b ſit publicus. Item ſi haberet campanam[b] leuatam in altum: vt puta in campanili, vel ſimile. quia iſta non ſolent eſſe in locis priuatis. & pro hoc quod not. Archi. in. c. ne mo. de conſecra. diſt. j. & qod no. in. c. patentibus. de priuile. & quod ibi dixi. vide Fede. cõſi. cvj. ¶ † Secũdò not. ex prædictis, quòd denominatio hoſpitalis ab aliquo ſancto, non concludit neceſſariò locum eſſe religioſum, vel

c ſacrũ. ¶ † Tertiò no. & tene menti, quòd tenẽtes hoſpitalitatẽ in aliquo hoſpitali priuato poſſunt iura collegij exercere. Nam exercent actum licitũ & pium ratione cuius poſſunt conuenire, & collegiũ licitè conſtituere, & ſibi eligere rectorem ſyndicum: & alia iura collegij habere facit quod not. Bar. in l. j. & fi. ff. de colle. illici. & per Inn. in c. dilecta. de exceſ. præla. & in vtroq̃ loco plenè videas

11 de his collegijs inferioribus. ¶ † Quartò no. quòd poteſt quis ſe obligare ad ſeruiẽdum perpetuò hoſpitali: etiam priuato. quod videtur prima fróte contra not. in. l. cum antiquitas. C. de vſufr. & in. l. Titia. ſ. Titio. ff. de cõdi. & dem. vbi cõcluditur, quòd nõ poteſt quis perpetuò ſuas

c operas locare[c] cum ſit ſpecies cuiuſdam ſeruitutis & põt hoc admitti fauore ſpiritualitatis. nam ſeruire Deo non eſt ſeruitus, ſed maxima libertas. ¶ Et nota, quòd domini hoſpitalis priuati poſſunt dici patroni ratiõe ſpiritua

12 litatis, ad quam deputatur hoſpitale. ¶ Vltimò no. quòd multa ſigna de quibus ſuprà, etiã ſimul iuncta: non concludunt hoſpitale eſſe religioſum vel ſanctũ: non ergo Epiſcopus probando prædicta fundaret probationem ſuam, quòd locus eſſet ſibi ſubiectus. Et hoc no. quia ſæpe oritur quæſtio inter Epiſcopum & patronum hoſpitalis: ſuper ſubiectione ipſius, propter antiquitatẽ hoſpitalis nõ poteſt probari, an interuenerit in cõſtitutione authoritas Epiſcopi, & ſic an ſit priuatum vel religioſum. Sed do. Anto. dicit, quòd lectu. glo. plus ſibi placet, quã lectu. Inn. & Hoſt. quia ſi iſtud hoſpitale fuiſſet priuatum fruſtra Papa reſeruaſſet hîc ius Epiſcopi. Sed lecorum poteſt ſatis ſuſtineri. Nam nõ cõſtabat hîc: vtrũ eſſet priuatũ: vel religioſum, nec de hoc diſputabat. vnde Papa, ne ex generalitate ſententiæ quis putaret præiudicium generatum Epiſcopo etiam ſi hoſpitale probaretur religioſum: ideò ad cautelã proteſtatus fuit in ſententia de iure epiſcopi. & hunc puto verũ intellectum. Si enim conſtitiſſet hoſpitale eſſe religioſum, credo quòd à principio Papa repuliſſet petitionem actorũ, quia nõ video, quòd inferiores poſsint quoquo modo ſubijcere locum religioſum alteri ſine licentia Epiſcopi. vt in c. ſi cut vnire. alle. in gl. Item ſcias, quòd vbi hoſpitale eſt priuatum & inſtitutum authoritate defuncti. Epiſcopus habet ibi poteſtatẽ videdi, & inquirendi, an cuncta ſecũdũ volũtatẽ defuncti procedãt, etiã ſi defunctus hoc noluiſſet. ad hoc. Alle. in auf. de eccle. tit. iu. ſ. ſi quis ędificationẽ. cũ ſeq. & hoc reſpectu forte iſti appellant patroni, & nõ dñi, quia non ædificauerunt ipſi. & hoc reſpectu potuit etiam ius epiſcopi reſeruari. Et nunquid hoſpitale priuatum poſsit viſitari per epiſcopum, vide Federi. cõſi. clvj. aliãs. cvj. Et nunquid poſsit exigere à tali hoſpitali iura epiſcopalia: vide conſi. ccxxv.

SVMMARIVM.

1 *Donatio centeſimæ, vel quinquageſimæ, quã fecit Epiſcopus poteſt per ſucceſſorẽ revocari, ſi ex ea reſultabat eccleſiæ detrimentum.*

2 *Diœceſis appellatur parochia Epiſcopi.*
Epiſcopus conſequitur canonicam portionem de relictis factis eccleſijs particularibus ſibi ſubiectis.

3 *Epiſcopus poteſt in ſua tantum diœceſi conſtituere monaſterium & illud dotare, vel aliquam aliam eccleſiam licet exceptam à ſua iuriſdictione magnificare de quadam parte ſui reditus vide j. nu. 7. vbi hoc declaratur. & nu. 8.*

4 *Sepulturam poſſunt Epiſcopus & clerici & alij eligere, vbi eis placet etiam in inferioribus eccleſijs exceptis regularibus, quæ debent in eorum monaſterijs ſepeliri, ſi cõmodè fieri põt.*

5 *Donationes plures factæ vni, quarum quælibet nõ excedit ſummam, & non requirit inſinuationem, omnes verò ſimul coaceruatæ excedunt ſummam, attendetur iſta cumulatio, & requirunt inſinuationem.*
Damnum graue poteſt dici quis pati in bonis ſuis, licet non contingat in tota ſubſtantia, vel maiori parte, vide infrà proximo. c. in. j nota.

9 *Epiſcopus licet in vita poſsit aliquid donare de rebus eccleſiæ, tamen de illis teſtari non poteſt.*
Papa non poteſt eligere ſibi ſucceſſorem in vita.

10 *Donationes plures factæ vni, quarum omnes de per ſe non indigent inſinuatione, ſed omnes ſimul ſic, an defalcentur omnes vel vna ad hoc, vt reducantur ad ſummam iuſtam.*

11 *Præſcribere non poteſt errans in iure, licet habeat putatiuum & coloratum titulum.*
Error iuris dubitabilis, puta quando dubitatur probabiliter de intellectu iuris non impedit præſcriptionem.

12 *Error facti non impedit præſcriptionem licet ius reſiſtat.*
Emens rem eccleſiæ à prælato, præſcribit ſi credat interueniſſe conſenſum capituli, ſecus ſi credat prælatum poſſe ſolũ vendere.

13 *Eccleſia reſtituitur in integrum, ſi eſt læſa ex alienatione, vel donatione ritè & rectè facta, ſed ſi eſſent nulla, tunc non reſtituitur, quia ipſo iure annullatur.*

ZACHARIAS.

a ¶ Sit facer vel religioſus. Adde Car. Alex. in. c. in eccleſiaſtico. xiij. q. ij. Inn. in. c. abolendæ. j. de ſepultu. Alexan. omnino in. l. qui propter. ſ. locũ. ff. de religi. & ſum. ſune. & Ioan. fab. in ſti. de re. di. ſ. religioſum.

SEP. SAPIA.

b ¶ Campanã. Vide Butin. conſil. xix. incipiẽ. quia hîc agitur. colũ. xiij. ver. ad nonũ. cum alleg. per Fely. in. c. de quarta. colũ. v. ver. tertia declaratio. ſ. de præſcrip. vbi multa, ex quibus cognoſcatur hoſpitale religioſum.

ZACHARIAS.

c ¶ Perpetuò ſuas operas locare. ad de gl. c. hominis. la. ij. in ver. operæ ff. de vſuf. leg. Cy. in. l. iij. ſ. ne tantũ ff. de vſuf. Bald. poſt Dyn. in. l. Titio centum. ff. de cõdi. & demõ. & Ludo. Ro. in. l. ſtipulationes nõ diuiduntur. ſ. Celſus. ff. de ver. obli.

APostolicæ. ¶ †Donatio quinquagesimæ, vel centesimę, quã fecit Episcopus cum graui ecclesiæ suę detrimento legitimè potest reuocari, nec etiam potest vltra quinquagesimam, vel centesimã conferre: etiam cessante læsione ecclesiæ sine authoritate superioris. Primò consultatio. In secunda responsio. ibi: *inquisitioni*. Et in prima repetit ius antiquum. Secundò illud declarans, soluit propositam quæstionem. ibi, *hoc semper* ¶ Casus literalis. Quando q̃ Episcopi successiuè locis religiosis de reditibus ecclesiarum suarum conferre solebãt vltra quinquagesimam portionẽ, quandoq; vsq; ad tertiam, vel quartã partẽ: quærebatur vtrum successores illorũ possint reuocare, quòd vltra quinquagesimam datum est. Ad hoc respondet Papa: vt in litera singula membra specificando. Ber. ¶ †No. j. ibi: *parochia*
2 a *sua*. q̃ diœcesis Episcopi dicitur eius parochia. [a] ad idẽ. c. j j. de rep. & ad hoc solet multũ allegari iste tex. hoc probo ab etymologia vocabuli. Nam parochia græcè, idem est: quod partitio latinè. vnde tota diœcesis sibi deputata, est partita & diuisa à diœcesi deputata alteri Episcopo: & propter hoc istæ ecclesiæ inferiores dicuntur parochiales. quia habent curã partitã & diuisam, & certis cõfinibus limitatã. Et ex hoc dicimus, q̃ quilibet de diœcesi est parochianus Episcopi. vnde Episcopus cõcurrit in cura cũ quolibet presbytero parochiali. vide ad hoc bo. tex. cum glo. in. c. ij. de pœ. & re. lib. vj. facit. c. iij. de offi. Archiepiscopi. & quod ibi no. Et per hanc rationẽ Episcopus consequitur canonicã portionẽ de relictis factis ecclesijs sibi subiectis. de quo. in, c. requisisti. de test.
2 ¶ Parochia. Et idem dicit tex. in c. bonæ rei. xij. q ij. & in. c. licet. de fer. Et qualiter dicãt parochia Episcopi. per Archi. 3 in. c. sicut alterius. circa prin. vij. q. j. & q̃ diœcesis dicãt parochia Episcopi: est etiã tex. in. c. nouatianus. b ea. causa & quæstione. &c. presbyteri. & quod ibi no. Do. in ij. 4 not. xx iiij. distin. Quot modis sumitur verb. parochia. do. Anto. in c. veniens. in. j. co. de prescrip.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quia exempta sit in diœcesi; & non de diœcesi tenet do. Abb. in. c. pro illorum. post gloss. & alios. s. de præben.

c ¶ Testamento. Episcopus nõ potest in morte legare quinquagesimã de bonis suæ ecclesiæ pro magnificandis sepulchris. & idem dicit Archidia. in. c. quia Ioannes. circa fi. xij. q. v.

Secundò no. ibi: *si quis Episcoporum*. q̃ istud est priuilegium Episcoporum & non inferiorũ prælatorũ. Nam iura antiqua & noua solùm faciunt de Episcopis mentionem, vt hîc. xij. q. ij. bonæ rei. & c. fi Episcopus. Ex quo credo inferendũ, q̃ prælatus inferior Episcopo non habet hoc priuilegium. ¶ †No. tertiò ibi: *sua*. q̃ hoc priuilegium restringitur quando in sua diœcesi vult hanc donationẽ facere: secus si extra diœcesim vellet monasteriũ cõstruere, vel ecclesiã cõstructam magnificare. Putat tamen do. Ant. q̃ ecclesiæ exẽptæ intra suã diœcesim potest hanc donationẽ facere. quod satis mihi placet, quia exempta[b] est in diœcesi, licet non sit de diœcesi: vt in. c. pe. de offi. or. & est valde vtile. quia sæpe Episcopi volũt 8 magnificare ecclesiã mẽdicãtiũ, q̃ est exẽpta à iurisditiõe Episcoporũ. ¶ †No. ibi: *pro suis sepulturis, &c.* & tenemẽti, q̃ Episcopus põt sibi eligere sepulturã extra ecclesiam cathedralẽ. Nã hîc datur facultas sibi magnificãdi illã ecclesiã inferiorẽ pro suis sepulchris: quia ibi eligi sepeliri. ¶ Et ex hoc infero, q̃ quilibet clericus, licet sit rector ecclesiæ posit sibi eligere sepulturã. Facit simile in vxore, quę eligit sepulturã, quia per mortẽ dissoluitur vinculũ matrimonij carnalis & spiritualis: vt in. c. de vxore. de sepul. Itẽ in religiosis tantũmodo reperitur prohibitum. Nam debẽt sepeliri in proprijs eorũ monasterijs 9 si hoc cõmodè fieri potest, vt in. c. fi. de sepul. li. vj. ¶ Itẽ c no. ibi: *competens subsidium*. q̃ Episcopus non põt donare centesimã: vel quinquagesimã: nisi ecclesię donatariæ cõferat cõpetẽs subsidiũ. i. q̃ ex ea portione donata cõpetẽter sustentari possit. ¶ †Itẽ no. ibi: *siue plures successiuè*. bo. tex. quòd vbi donatio prohibetur vsq; ad certã quãtitatẽ: no possunt fieri plures donatiões successiuè vsq; ad illã quãtitatẽ quasi hoc videat in fraudẽ legis actum. Et facit ad materiã. l. sancimus. C. eo. Nam donatio prohibetur sine insinuatione vltra quingentos aureos. Pone, quòd successiuè q̃s facit eidẽ plures donatiões: & simul coarceruatę excedũt quingẽtos aureos: nũquid excessus valebit sine insinuatiõe. & certè dicẽdũ est, q̃ nõ. & optimè probatur hîc: & vide Spe. e. ti. in prin. vbi hoc idẽ sentit. videtn in simili bonã limitationẽ, quã Bar. posuit. l. vbi fideiussor. ff. de fo. ¶ No. ibi; *episcopalem mensam, vel cathedralẽ*. q̃ hãc donationẽ põt Episcopus facere, nõ solũ de bonis spectãtibus ad mẽsam suã, sed etiã ad ipsam ecclesiã cathedralẽ. & intellige, qn̄ bona sunt diuisa inter Epm & capitulũ, tũc donat de mẽsa: q̃ bona episcopatus tũc ptinẽt ad mẽsam sed vbi bona sunt cõia inter Episcopũ & capitulũ, tũc oĩa dicunt bona ecclesiæ & de illis põt hãc liberalitatẽ exercere. ¶ No. in versi. *nã & si &c.* q̃ donatio quinquagesimæ cẽtesimæ nõ presumit prima frõte valde dãnosa ecclesiæ. Episcopus ergo vsq; ad totã illã quotã, habet intẽtionẽ fundatã de iure cõi. vñ asserẽti cõtrariũ incũbit onus p̃bãdi. ¶ No. ibi: *magis potest ex ostensione. &c.* q̃ q̃dã sunt, q̃ magis percipiunt ex ostẽsione facti, quã expresione verborũ. ficutmulta sunt, q̃ magis percipiunt intellectu, quã elocutiõe, vt in. l. ratũ, de so. ¶ No. ex fi. litere: q̃ vltra cẽtesimã, vel quinquagesimã, nõ põt Eps quãtũcũq; abũdas aliquid donare sine authoritate superioris, sed est dubiũ quis dicat superior isto casu, Inn. dicit q̃ solus Papa. Host. dicit, q̃ iurãtes in manibus Papę nõ disponũt sine ipsius licẽtia: sed iurãtes in manibus Archiepi possunt vltra disponere cũ ipsi[9] authoritate, quia sicut iuramẽtũ p̃stitũ Papæ obligat, ita iuramẽtũ prestitũ Archiepiscopo. & hoc cõiter tenẽt: sed hodiè oẽs p̃lati iurãt in manibus Papæ de non alienãdo. ¶ In gl. j. in fi. vel dic post Host. q̃ de tribus g̃re bat. Primò nũquid cẽtesima, vel quinquagesima possit indifferẽter donari per Episcopũ. Secũdò, quid si donatiões fuissent factę successiuè. Tertio nũquid Episcopus abũdas possit donare vltra quinquagesimã: vel cẽtesimã & q̃libet istarũ. q. decidit in lr̃a. ¶ †Et no. bene ex hac 6 positiõe casus, & ex litera, q̃ graue dãnũ põt quis pati in bonis, licet nõ cõtingat in tota substãtia, vel in maiori parte. Nã hîc in cẽtesima, vel quinquagesima parte põt cõtingere graue dãnũ ecclesiæ cathedrali facit pro his, q̃ dicã in. c. seq. & hoc tenebis menti propter statuta ad limitationẽ. c. frequẽs. de rest. spol. li. vj. ¶ †In gl. ibi: *renonatur per successorem*. & deponit gl. fi. nũquid cõsensus capituli debet interuenire. dic, vt dixi i. c. pastoralis. de his quę fi. à pla. & cõclusio est, q̃ à principio nõ põt de nouo cõstruere monasteriũ, nec ecclesiã secularẽ cõstructãmo 7 nasticis informare regulis sine cõsensu capituli. & ita intelligitur. c. fi Episcopus. xij. q. ij. sed postquã hęc sunt acta sine cõsensu capituli, põt solus hãc donationẽ facere, quãdo tamẽ est necessaria. & ita intelligant alia iura. † Et 8 in fi. gl. ex hac secũda parte habes duas opin. Prima fuit Hug. secũda Io. & secũda cõiter tenẽt p doct. vt nõ solũ de reditibus, sed etiã de possessionibus posit episcopus hãc donationẽ facere, quinimo expediẽti[9] est ecclesię donare de possessionibus, quã perpetuò donare quinquagesimã partẽ redituũ. & hęc opi. multipliciter probetur in tex. si bene ponderaẽ. Gof. dicit, q̃ de mẽte iuris est, vt ecclesia cathedralis retineat apud se directũ dominiũ rerũ donatarũ. Sed vt dicit Ioan. an. & bene, nõ apparet. vnde Gof. hoc colligeret: quasi sentiat, q̃ ex toto põt hęc do 9 donatio fieri quod videtur verũ. ¶ †Sed q̃ extra glo. c nũquid episcopus in testõ posit hãc donationẽ facere. doc. tenẽt q̃ nõ: sed inter viuos. pro hoc tex. ibi: *largiri*. fa cit. j. de test. c. ad hoc. & c. quia nõ reddũt aliã rationẽ diuersitatis, sed ego reddo istã. Nã testm̃ porrigitur ad tẽpus, quo nõ est futurus p̃latus: quia morte cõfirmatur, vt in. c. cum Marthæ. de celebra. missa. ergo cum nunc non possit disponere: nec in testõ. ar. in. l. eũ qui. ff. de iurisdi. om. iudi. Item & secũdò, testamẽtũ sit de rebus proprijs: nõ de alienis. & adhuc ex magna gratia cõceditur, vt quis possit testari de rebus proprijs, propter primam rationẽ: quia refertur ad tempus, quo nõ est futurus dominus, vt dicit gl. no. in. l. illa institutio. ff. de hære. insti. vnde nõ debet hoc detrahi ad res, in quibus habet administrationẽ tm̃. Et ex prima rõne dicit gl. no. viij. q. j. i. c. ex his. q̃ papa nõ põt sibi in vita eligere successorẽ. Et ex his dic gnaĩr, q̃ licet possit p̃latus aliqua donare ĩ vita de rebus

2 ¶ Præscriptionem. Adde q̃ do. Ant. in. c. pastoralis. s. e. sequẽ do istam gl. dicit eam meliorem de iure: cui tamen ego addo similẽ. xvj. q. iij. in summa. Et pro vtriusque intellectu vide omnino no. per. d. Ab. in. c. fi diligenti. fu per gl. pe. de præscri. vbi fin. hoc limitat. Et adde quod no. d. Ant. in. c. cura. in. j iij. & v. col. de iurepatro. Vos singulariter limitate hanc gl. vt procedat quãdo in præscriptione requiritur titulus: sed quando in præscriptione & vsucapione nõ requiritur titulus bonæfidei tũc error iuris sufficit ad præscribẽdũ, licet in vsucapione gl. in. summa. xvj. q. iij. ei cõtradicat. Item cũ ista glo. distinguẽte inter iniustũ titulum cum errore iuris, vel errore facti, cõcordat latius loquẽdo Archi. in. c. quia cognouimus. x. qõ. iij. Item adde hic Bal. in. l. venditioni. C. de vsuc. pro emp. vbi dicit q̃ titulus cum erro- 11 re iuris non inducit præscriptionẽ rei, sed fructum: quia eorũ possessio vilis est & abiecta. & adde hic gl. ma. in fi. in. §. notãdũ. j. q. iiij. & vide oĩno quod late scribit. d. Ant. in. c. dudũ. in. iiij. col. de deci. vbi di 12 cit illum tex. esse b meliorẽ, qui possit reperiri, quia iniustus titulus cum errore iuris, non tribuit legitimã causam præscribendi. Item ad de omnino Pau. de ca. in. l. Celsus. ff. de vsucapion. vbi dicit allegãdo glo. in. c. de quarta. de præscrip. q̃ iniustus titulus cũ errore iuris causat bonam fidem. & de hoc dicit esse casum in. d. l. Celsus. Sed dicit q̃ non causat præscrip. longi tẽporis, sed bene logissimi. quod dicit esse dictũ singu. Et dicit, q̃ cũ habuisset vnam quæstionẽ de facto interrogauit quosdam magnos legistas, qui nescierunt ei dicere vnum bonũ verbũ super hoc: sed solũ allegabat no. in. c. cũ personæ. de priuileg. in. vj. & pro illo dicto Bal. in. d. l. venditioni. videlicet, q̃ licet ad præscriptionẽ rei nõ sufficiat iniustus titulus cũ errore iuris sed bene sufficit ad præscriptionẽ fructuũ. Allego duas gl. in terminis, quarum vna est in. l. si vxor. quia primo casu agitur de lucro captando: secũdo casu de damno vitando, si fructus sunt industriales. Itẽ pro illo dicto Paul. de cast. in. d. l. Celsus. allegquod not. do. Ant. in. d. c. p eruenit. in fi. j. col. per illum tex. de emp. & vendi. Item limita istam gl. inquantum dicit iustus error habẽt pro titulo. Et per Bar. in. l. j. circa prin. ff. quor. bo. Item ex ratione Ludo. in. d. l. q̃ vxor inferebat nouum dictum, q̃ si fructus sunt naturales, iniustus titulus cum errore iuris, non causat præscriptionem illorũ fructuum, quia ibi agitur de lucro captando. Et similiter dicebam ex hac rõne q̃ dictum Bal. in. l. venditioni. procedit in præscrip. rei, quã quis habet in titulo lucratiuo: quia ibi agitur de lucro captando. Sed si ageretur de præscribendo rem, quam quis habet ex titulo onero so: tunc iniustus titulus cũ errore iuris, bene causaret præscriptionem rei, quia ibi agitur de damno vitãdo. quo casu ignorantia iuris excusat. l. error. C. de iur. & fac. igno. & no. gl. j. q. iiij. d. §. notandum. Et adde q̃ licet iniustus titulus cum errore facti causet præscriptionem, non tamen excludit petitionem hæreditatis. ita no. voluit Bar. in. l. Iulius in fi. ff. ex quibus cau. maio. Itẽ adde, q̃ licet iniust[9] titulus cũ errorẽ iuris non causet vsucapionẽ, causat tamen fructuũ acquisitionẽ: secũdum Bar. in. l. sed & si lege. §. fi. ire. ff. de petitio. hære. Item quod dicitur iniustũ titulum cum errore iuris, non causare præscrip. est verũ nisi sit error iuris tolerabilis prout iuris interpretes: ita no. concludit do. Anto. in. c. si diligenti. de præscri. & Bal. in. j. cõsiliorum. Ad hoc alle. Inn. in. c. cura. de iure patro. de quo do. Franc. de Are. dicebat esse casum singu. se cundum vnum in tellectum in. c. dilectus. quod etiã alleg. ad hoc do. Anto. in. d. c. si diligenti in. ix. col. & ponderat do. Ant. in. d. c. cum dilectus. de consue. de quo vide per Inno. in. c. fi. in. iij. co. cum duobus seq. vbi ponit singu. limitatiões ad materiam de præscrip. Anto. Francis.

¶ An titu. iniustus cum iuris error causet præscriptionem: vide Bar. in. l. ij. in. §. fi sub conditione. in fi. ff. pro emp. vbi dixit, q̃ etiã titulus ignoratus causat præscriptionẽ: sed Bal. in. l. j. C. per quas perso. nobis acqui. & Alex. in. l. naturaliter. ff. de vsuca. tenẽt contrarium. & hoc credo verius cũ modificatione de qua. j. quia titulus putatiuus, licet nõ prosit ad præscriptionem, quando ius resistit: licet præscribẽs erret in iure: vt est gl. in. c. apostolicæ. de do. & in. c. dudũ. de deci. tamẽ istud est verũ, qn̄ ius est clarum: non autem quando probabiliter dubitatur de intellectu iuris: quia tunc valet præscriptio: licet erretur in intellectu vero iuris. c. cũ dilectus. de consue. & no. do. Alex. in. c. apostolicæ. prælle. de quo per Alex. in. l. clarus. ff. de vsuc.

SEB. SAPIA. ¶ Error facti. vide Ale. in cons. xlvj. incip. circa. præsentis consilij. in vlt. col. ver. dato etiam. in. iij. vol. & Fel. latè in. c. de quarta. col. viij. cum seq. §. de præscri. Ro. in consi. cxvj. incip. viso diligenter. co. ij. circa fi. Franc. Cur. in consi. lxxj. incip. princeps defunctus. col. v.

dãno ecclesiæ nõ tenet ipso iure, quia ius resistit donatiõi, vt hîc in prin. & in. c. bonæ rei. xij. q. ij. procedit ergo dictũ Io. an. quãdo ex error probabili processit donatio cũ graui læsione ecclesiæ, quia tunc est facta in casu licito. vbi enim ecclesia errauit probabiliter, donatio debet reuocari per restitutionem integrũ. Abb.

SVMMARIVM.

1 *Donatio reuocatur per ingratitudinem ab ipso donatore, nõ autem ab eius hærede, si donator tacuit, vel si in persona hæredis sit commissa ingratitudo. 4. ratio est, quare hæres non reuocat, quãdo in defunctum fuit facta ingratitudo, quæ ponitur infra, nu. 6. 7. 8.*
3 *Ingratitudo quid sit, vnde proueniat, & quantum sit à iure reprobata.*
Quæ ingratitudo est sufficiẽs ad reuocãdũ donationẽ.
3 *Donatio facta in magna quantitate reuocatur, si donatarius negligit alere donatorem inopem: secus in parua, licet de alimentatione nihil dicatur in contractu donationis.*
5 *Donatio, an & quando reuocetur per superuenientiam filiorum. sine sit facta extraneis, siue filijs, siue ad pias causas.*
Donatio non reuocatur ipso facto per ingratitudinẽ sed venit reuocanda. idem si est inofficiosa, secus per superuenientiam filiorum.
6 *Donatio inofficiosa, an possit reuocari per hæredem illius, qui poterat agere de inofficiosa donatione licet per ipsum fuerit præmissa querela, secus si per superuenientiam liberorum reuocaretur.*
7 *Donatio, quo casu possit reuocari ab hærede donatoris, si donatarius extitit ingratus, contra quem dum viuebat, non fuit actum.*
Donatio quo casu possit reuocari ab hærede donatoris, si contra donatorem fuit commissa ingratitudo, contra quem donator non egit.
Donatio reuocatur, si donatarius carnaliter cognouit vxorem donantis.
8 *Vasallus, si committit feloniam aduersus dominum, an hæres domini aget cõtra vasallũ ad priuationẽ feudi & idẽ si alienauit irrequisito domino.*
9 *Collator beneficiorum, nõ potest reuocare collationẽ, si committatur ingratitudo in eius personam.*
10 *Clericus aduocando contra ecclesiam, in qua habet beneficium priuatur beneficio.*
11 *Donatio remuneratoria non reuocatur propter ingratitudinem, neq; alia donatio, quæ nõ sit simplex.*
12 *Donatio facta alicui monasterio, vel ecclesiæ non reuocatur per ingratitudinem, quã cõmittit abbas.*

rebus ecclesiæ: iuxta nota. in. c. cæteris. §. eo. nõ tamẽ in testamento: vt in dictis iuribus.

10 ¶ †In gl. in ver. *poterit*. no. bene gl. iũcto tex. nã extendit dispositionẽ legis iancimus. C. de do. & c. fi qs de seruis. xij. q. ij. vt donatio quęlibet facta vltra modũ concessum, nõ reuocetur in totũ, sed duntaxat vsq; ad debitũ modũ etiã si in dispositione simpliciter diceret, q̃ donatio vltra debitũ modũ facta debeat reuocari, prout hic dicebatur. Debet enim intelligi secundũ alia iura. & hæc glo. cõiter tenẽt: licet Phili. aliud sentiat, dicendo, q̃ vbi plures sunt donationes debet de qualibet subtrahi certa pars. ar. in. l. si de tota. C. de inoff. dona. quia vltima donatio simpliciter nõ grauat. sed in cõtrarium est: quia donatio prima sine grauamine fuit sortita suum effectum, ergo nõ debet reuocari propter secundã & vltimã, qa quod legitimè factũ est & c. vt in regula factũ legitimè. de reg. iur. li. vj. Sed vbi plures donationes essent simul factę, seu nõ appareret de authoritate, tũc põt ꝓceder dictũ Phili. ¶ †In gl. in
11 a ver. *præscriptionẽ*. [a] in fi. no. bene hãc gl. q̃ etiã titulus putatiuus & coloratus nõ prodest ad præscriptionẽ cõplẽdã, vbi ius resistit licet præscribens erret in iure. Et pro hoc bo. text. in. c. dudũ. de deci. hoc intellige vbi ius est clarũ. secus autem vbi probabiliter põt dubitari de intellectu iuris. Nã tũc valet præscriptio, licet error in vero intellectu, vt est tex. valde no. in c. dilectus. de cõsue. quod est semper mẽti tenẽ 12 dũ. ¶ †Secũdò no. ex gl. q̃ error facti [b] nõ impedit præscriptionẽ: licet ius resistat. & ꝓ hoc vide bo. gl. in. c. de quarta. de præscri. quæ vult q̃ titulus habitus à solo prælato cãm dat præscribẽdi si recipiens credat capitulũ cõcessisse, quia tunc errat in facto, & nõ in iure. Et sic limita fi. huius gl. dũ dicit aliud esse in alijs alienatiõib⁹. & vide quod dixi in. c. ij. §. de his quę
13 fi. à præla. ¶ †Extra gl. quæritur, qualiter reuocabitur donatio facta cum graui lęsione ecclesiæ? dicit Io. an. q̃ per bñficiũ restitutionis in integ. & ex hoc sentit, q̃ donatio tenet mero iure. do. Ant. dicit hoc procedere in quantũ donatio fuit facta vsq; ad centesimã, vel quinquagesimã: sed vltra tũc fiet ipso facto revocatio. quia donatio nõ tenuit & in hoc bene dicit. sed etiã puto, q̃ in primo casu nõ semp donatio teneat. cum si notoriũ esset, q̃ donatio quinquagesimę vel centesimæ fieret cũ graui

vel prælatus cum capitulo. ſed perſonæ repellun tur à monaſterio, vel eccleſia.
Ciuitas poteſt deſtrui, & aratro ſubmitti propter delictum ciuium, & propter hoc poteſt priuari ciuitas dignitate epiſcopatus.
Delictum prælati & capituli, an noceat eccleſiæ. vi de remiſſiuè.

CAP. X.

1 ROpter. ¶ †Donatio poteſt per donatorẽ, non per hæredem eius, qui tacuit ob ingratitudinem donatarij reuocari in caſibus hîc expreſsis. Primò ponit dictum, quod exemplificando ſpecificat ibi: quòd ſi. Secundò moderatur ibi, *quod tamen.* ¶ Caſus literalis. Aliquis, pone Titius aliquã liberalitatem ſiue donationem contulit alicui. Quæritur vtrum liberalitas, ſeu donatio aliquo caſu poſsit reuocari reſpondetur, q̃ de iuris rigore donatio in caſibus poteſt reuocari, ſi fortè donatarius impias manus in ſuum donatorem iecit, velſi atroces iniurias ſibi intulit: vel graue dãnum rerũ ſuarũ: vel periculũ vitę donatori ſuo inferre præſumpſerit. ſed ſi donator in vita ſua de his nihil dixit: ſucceſſores illius hanc liberalitatem, ſeu donationem
2 reuocare non poterunt. Ber. ¶ †No. primò, q̃ ingratitudo eſt maximum vitium. Nam ita præponderat, vt donatio ſemel perfecta reuocetur. Et diffinit, & deſcribit beatus Bernar. in gratitudinem: & dicit, q̃ eſt ventus [b] vrens & a
ficcans fontem miſericordiæ: & rore pietatis, & fructum gratiæ & prouenit hoc peccatum, vt plurimum ex ſuperbia, quia plerique putant omnia ſeruitia ſibi debita. Sed conſydera, q̃ licet multis modis committatur ingratitudo. Nam vt dicit Seneca: Ingratus qui non reddit: ingratior qui diſsimulat: ingratiſsimus omniũ qui obliuiſcitur. Et Cicero: Immemorem beneficij omnes oderunt. tamen indiſtincte ex prædictis non reuocatur donatio. ſed ex text. habes quatuor caſus, in quibus fit reuocatio.
¶ Primus cum donatarius violentas manus in iecit in donatorem. ¶ Secundus cum atroces iniurias ei inferre præſumpſit: & intellige de injuria verbali, aliàs ſupfflueret iſte caſus propter caſum præcedentem & ſequentem. vel ſi donatorem fugauerit, ſeu captum tenuerit. argu. in.c. nuper. de ſen. excom. ¶ Tertius caſus cum graue damnum rebus donatoris intulit. Et quòd dicitur graue damnum. dixerunt quidam, q̃ conſiſtit in tota ſubſtantia, vel in maiori parte. ſed Io. an. dicit hoc eſſe arbitrarium. Nam poteſt eſſe graue damnum circa minorẽ partem ſubſtantiæ, vt probatur in.c. præcedẽti. & ibi dixi erit hoc ergo arbitrarium. Et ad c. frequens. de reſtitu. ſpolia. li. vj. dicendum, q̃ loquitur in caſu ſuo. ſ. vt ſpoliatus poſsit repellere ſpoliatorem ſuum. Nam non dicitur denudatus, ſeu inermis ex particulari damno. ſed graue damnum bene poteſt pati circa maiorẽ partem ſubſtantiæ. ¶ Quartus caſus quando inferre præſumpſit vitæ periculũ, licet effectus non ſit ſecutus: puta, quia præparauit vænenum, vt donatorem perderet: vel aliter ſibi præparauit inſidias. vnde pondera iſtum caſum. non enim requiritur, q̃ effectus ſit ſecutus ſimile, in.c. p humani. de ho. li. vj. ¶ Quintus caſus extra text. eſt, ſi non fuit adimpletus modus in donatione adiectus. & habetur iſte caſus in. l. ſi. C. de reuo. dona. Sed credo, q̃ Papa hoc non interſeruit: quoniam reuocatio il la principaliter non contingit propter ingratitudinem: ſed propter modũ non ſeruatum. & author hic nõ intendit, p̃ſequi caſus, in quibus generaliter reuocatur donatio: ſed caſus
3 dũtaxat ingratitudinis. ¶ † Additur tamen ſextus, vel quintus reſpectu literę: ſed arbitror q̃ Papa non interſeruit, quia de illo dubitauit videlicet ſi donatarius neglexit alere donatorẽ inopem. Nam in hoc gl. iuris ciuilis reperitur contraria. nam in. d. l. ſi. dicit, q̃ hæc cauſa eſt ſufficiens ad reuocandum donationem. ſed in l. condemnationem. ff. de re. iu. ſentit donatarium non teneri ad alẽdum donatorem: quia hoc iure non probatur. ſed Cy. in. d. l. ſi. dicit b
q̃ aut donatio conſiſtit in magna re, [b] ſeu quãtitate, & habet locum gloſ. in. d. l. ſi. ſecus ſi in parua re. & eſt diſtinctio ſatis æqua. Nam ille, qui donat magna, poteſt æquiparari patri, ſed c
filius tenetur alere patrem iuopem. l. ſi quis. ff. de li. agno. ergo magnam ingratitudinem cõmittit non ſubueniẽdo illi in neceſsitate. ¶ Et no. bene hoc: quia ſæpe accidit in iſtis mulieribus & maximè ſenibus, quę donãt ferè omnia bona, & demum negligunter alimentari à donatario. nam vt prædixi poterit donatio à donatario reuocari. ¶ Secundò principaliter tenet iſtum tex. menti. quia rigor iuris ſcriptus præfertur æquitati non ſcriptæ. Nam hæc donatio reuocatur de rigore iuris: vt in tex. & iſte rigor præualet æquitati. de quo in. l. placuit. C. de iudi. & in. c. fi. de tranſac. ¶ † Not. ibi: *do* 4
natoris perſona. q̃ hæres donatoris nõ reuocat donationem factã à defuncto propter ingratitudinem cõmiſſam in perſonam ipſius hęredis. & eſt ratio: quia donatio fit ex mera libe ralitate donatoris & cõtemplatione donatarij nõ hæredis, ideo cõſyderatur ingratitudo reſpectu donatoris: non reſpectu hęredis. Et idẽ eſt in reuocatione: quæ fit ſeu fieri intentatur poſt mortem donatoris ob ingratitudinem cõ miſſam in ipſius perſonã. Nam merita. & demerita ſunt perſonalia: ideo non tranſeunt ad hæredem. ¶ † In gl. j. in fi. hæc glo. excedit ter- 5
minos literæ. nam litera ſolùm proſequitur re uocationem donationis, quę fit propter ingratitudinem donatarij. & hos caſus habuiſtis ſupra collectos: ſed donatio quandoq̃ reuocat ex præſumpta voluntate donatoris: ceſſante omni ingratitudine, vt propter natiuitatem filiorum ſuperuenientem quandoq̃ reuocatur quia eſt inofficioſa reſpectu filiorum exiſtentium tempore donationis, vt quia effundit patrimonium ſuũ donando nihil, vel parũ relinquendo liberis. Et in hac ſecunda ſpecie donationis variæ ſunt opiniones, quia iura ciuilia vario modo loquũtur. & multas opi. antiquo rum refert hîc Ioan. an. Mihi placet diſtinctio Bar. in. l. Titia. ſ. imperator. de leg. ij. vbi ſic diſtinguit: q̃ quandoq̃ quærimus de reuocatio ne fienda ex præſumpta voluntate donatoris: quandoq̃ per remedium querelæ inofficioſi.
c ¶ Primo caſu, aut eſt facta in perſonam liberti, vel extranei: & reuocatur etiam in totum ipſo iure, quaſi donator hîc tacitè intellexerit. vt. l. ſi

dona. & idẽ Bald. in. l. ſi donatione. C. de colla. & habetur per Flo. in l. quoties. in. ſ. vni uerſorum. ff. de vſuf. Donatio autem remuneratoria, ſi, p̃betur meritum non reuocatur, vt per Bar. & Bal. in. l. per diuerſas. C. man. & ſi ſit iurata, iuramentum facit, vt quanuis aliàs non valeret nihilominus valeret pro obſeruantia iuramenti, vt per Bar. in auc. ſacramanta puberum. C. ſi aduer. ven. & in. c. cum cõtingat. de iureiur. & in. c. de bitores. eo. tit.
¶ Primo. & adde quod no. in. c. vlt. xvij. q. iiij. vbi Bo. glo. & quod not. glo. in. c. vt lex cõtinentię. xvij. q. j. & vide omnino vnã pulcherrimam. q. quã ponit. d. Ab. in. c. per venerabilem. qui fil. ſint le. in. x. co. Et dixit not. Bal. in. d. l. ſi vnquam. C. de re. do. q̃ nõ reuocatur donatio remuneratoria propter ſuperuenientiã liberorum. Idem dicit Ang. & ſequitur Lud. Ro. in cõſil. xxvj. in. iij. colũ. vbi pro hoc addu xit, q̃ cũ illa. l. ſi vnq̃, ius nouum & ſingulare induc at, eius verba debent propriè intelligi. & ſic in donatione ſimplici, nõ in remuneratoria. & vide in hac materia text. in. l. tale pactum. ſ. fi. ff. de pact. & adde hîc Ro. in cõſ. ccxxxviij. & vide in. c. frequens. in pen. col. de reſtit. ſpol. li. vj. vbi dicit, q̃ l. ſi vnquam. hîc al. habet locum in donatione minoris partis bonorum. Et pro intel Iectu. d. l. ſi vnquã vide omnino quod plenè not. Bal. in. l. j. in pe. & vlt. col. C. de inof. don. & Bar. multum latè in. l. titia Scio. ſ. Imperator. ff. de leg. ij. Itẽ vide Ang. in. d. l. ſi vnquã. vbi dicit, q̃ illa. l. nõ habet Io. cum in donatione parua: maximè qñ fieret ei, erga quẽ quis habet affectionem. Idẽ dicit etiã ibi Ang. quòd diſpoſitio illius. l. habet locũ, etiam ſi donans habeat vnicã filiã fœminam. Idẽ dicit etiã ibi, q̃ illa. l. nõ ſolũ habet locum in donatione facta legitimo, ſed etiã ſi ſit facta cuilibet extraneo: licet

vt. l. ſi vnquã. cum gl. ſua. C. de reuo. dona. licet gl. hoc aliter intelxerit. Aut donatio fuit facta in perſonã vnius ex liberis: & tũc nõ reuocatur in totũ propter natiuitatẽ filiorũ: ſed vſq̃ ad debitum bonorũ ſubſidiũ: id eſt, vſq̃ ad legitimã, quæ debetur filijs iure naturæ. & ita intelligitur. l. ſi totas. C. de inof. dona. ¶ Et ex hoc infe
a ro, q̃ donatio [a] facta monaſterio non reuocatur in totũ de ſtricto iure propter natiuitatẽ filiorum: quia monaſterium habetur loco filij. Item, quia donatio eſt facta in fauorẽ animæ, quæ non debet eſſe minus chara, quã filius: vt in auc. ſi qua mulier. C. de ſacr. ſan. eccle. canonizata. xix. q. fi. c. ſi qua mulier. & ita intellige text. not. cum glo. in. c. fi. xvij. q. vlti. Et hoc ſentit gloſ. hîc, dum dicit: q̃ ibi donatio fuit reuocata in toto iure poli: id eſt cæli, ſcilicet ex quadam æquitate naturali: & non iure fori: id eſt ſecundum humanas leges. & hoc idẽ ſentit Bar. in. d. ſ. Imperator. in quadam quæſtione. & facit quod ipſe not. in. l. j. C. de ſac. ſan. eccle. ¶ Secundo caſu dicendũ eſt, q̃ aut donatio fuit facta vni ex liberis: & non reuocatur per alios liberos: niſi vſq̃ ad debitum bonorum ſubſidiũ, etiã ſi donatio fuerit inofficioſa re & conſilio. de quo vide text. in. l. ſi liqueat. C. de inof. dona. Aut fuit donatio facta alteri: & tunc ſi liberis ſuis fuit aliquid relictum, non reuocabitur, niſi vſq̃ ad debitum iure naturæ. ad hoc. l. omnimodo. C. de inoffic. teſta. Si verò nihil reliquit, & donatio eſt inofficioſa re & conſilio, reuocatur in totum. arg. l. ſi libertus. ff. de oper. libe. Si autem fuit inofficioſa re tantùm, & non conſilio: tunc non reuocatur, niſi vſq̃ ad debitum iure naturæ. pro hoc. l. ij. & iij. C. de inoffi. dona. & hæc ſufficiunt pro intellectu glo. Et intellige quod dixi de donatione facta filio, quãdo donatio tenuit: vt puta quia fuit facta emãcipato, vel filioſa. propter merita: in quo non inſiſto: ſed dicendũ eſt vt no. in auf. ex cauſa. C. de libe. prẽteri. & in auf. ex teſtamento. C. de colla.
6 ¶ † In glo. in verbo, *reuocare.* in fi. dic melius, q̃ donatio reuocatur, quandoq̃ ob ingratitudinem donatarij, & agitur condictione ex. l. fin. C. de reuo. dona. vel condictione huius. c. non autẽ agetur rei vendicatione: quia vt clarè colligitur ex tex. donatio nõ reuocatur ipſo facto propter ingratitudinem: vt patet ibi: de rigore iuris. & c. Item ſi donatio eſſet reuocata ipſo facto hæres donatoris poſſet illa bona reuocare: & tunc poſſet agi contra hęredẽ donatarij. argu. in. l. commiſſa. ff. de pub. & in. c. ij. de præſcriptioni. lib. vj. Aut donatio reuocatur ex diſpoſitione. l. ſi vnquã. præleg. & tunc ſi reuocatio fiat ipſo iure ex præſumpta mente donatoris, ageretur rei vendicatione. not. Bartolus in dicto. ſ. Imperator. Quandoque reuocatur per querelam inofficioſi: & tunc opus eſt præmittere querelam: vt not. in. d. ſ. Imperator. & per Bartol. in l. j. C. de inoffi. dona. & ſic eſt iſta gloſſ. limitanda & intelligenda.
7 ¶ † In glo. fi. ibi: *vel ſucceſſores donatarij.* vult dicere, q̃ ſicut hoc eſt perſonale ex parte donatoris: quia facultas reuocandi non tranſit ad ipſius hæredem: ita & perſonale ex parte donatarij: quia nõ poteſt agi contra ipſius hæredem. & hoc vltimum non colligitur ex tex. ſed habetur in. l. fi. C. de reuo. dona. Tamen ille tex. ſolùm vidꝫ detur probare in hæredem donatoris: vt non agat contra donatarium, vel eius hæredem: ſed apertè non decidit vtrum ipſe donator poſsit agere contra hæredem donatarij. Sed Io. and. ſentit hîc q̃ poſsit ſi ignorauit ingratitudinem cõmiſſam id vita donatarij. vel ſi ſciuit, & non habuit tempus competens ad agendũ. arg. in. c. cum in veteri. de elec. & in. c. fi. de dila. & hoc ibi ſatis placet argu. huius literæ, quæ ponderat, quando donator tacuit: ſed non dicitur tacuiſſe, ſi ignorauit vel nõ habuit tẽpus cõpetens ad agendũ. & per hanc rationem videtur idem dicendũ in hærede donatoris: vt poſsit agere contra dona: arium: ſicut in ſimili dicit glo. in. in. l. fideicommiſſum. ij. de fideicõmiſ. q̃ ſi legatarius iniuriam intulit teſtatori, ſi teſtator ignorauit in vita poterit ex hoc agere hæres. & facit quod no. gl. in. l. ſororem. C. de his, quibus vt indig. Et ex illis glo. videtur inferẽdum, quòd ſi donatarius carnaliter cognouit vxorem donatoris in vita ſua, ipſo ignorante in vita: q̃ hæres ſuus poterit agere ad reuocandum donationem: quia non dicitur tacuiſſe, ex quo ignorauit: in quo tamen poſſet inſtare: quia reuocatio donationis eſt proſecutio iniuriæ. quod non videtur tranſire in hæredem. l. j. & quod ibi no. ff. de priua. delictis. primum tñ
8 videt verius. arg. huius literæ. ¶ † In ea. gl. ibi: *propter feloniam patris.* &c. vt dicit Ioan. And. & bene potius gl. debuiſſet colligere.

arg. per contrariũ: ſcilicet, q̃ hæres domini nõ
b poteſt agere contra vaſallum [b] ob delictum cõmiſſum contra defunctum, ſicut non agit hæres donatoris ob ingratitudinem commiſſam contra defunctum. & in hoc caſu Ioã. And. diſtinguit, vt. ſ. dixi, q̃ ſi dominus ſciuit & tacuit nõ poteſt agere eius hæres, aliâs ſecus. Sed quo ad argu. glo. vtrum poſsit agere contra filium, dic vt not. Bald. de prohi. feu. alie. c. imperialẽ. ſ. vlt. vbi dixi, q̃ eo caſu, quo vaſallus priuatur ipſo iure: puta, quia ipſe alienauit: licet dominus nõ reuocauerit feudum ad ſe: hæres tamẽ poterit. Si autem ipſo iure nõ perdit feudum, non agitur contra filium ob delictum patris. & hoc caſu procedat arg. glo. & facit. l. cõmiſſa. ff. de publi. cũ ibi no. & in dicto. c. ij. de præ-
9 ſcrip. lib. vj. ¶ † Sed hîc quæritur: nunquid collator beneficij poſsit reuocare collationem ob ingratitudinem commiſſam in ipſius perſonã. & videtur q̃ ſic. Nã collatio beneficij dicitur donatio: vt in. c. fin. de officio vicarij. libro. vj. cum ſimilibus. ergo poterit reuocari ob ingratitudinem commiſſam contra collatorem. Io. Andrę. & communiter doctores tenent contrarium: quoniã collatio beneficij: non eſt pro b
priè donatio. Nam tenetur collator ex neceſ- ſitate officij conferre, ſed liberalitas ſolũ conſiſtit in cui dando. iuxta not. in. c. relatũ. de præbendis. vnde non notatur de tanta ingratitudine, ſeu vitio iſte, qui recipit beneficium ſpirituale: ſicut ille, qui recipit donum ex mera libe ralitate donatoris. & facit quod notat Barto-
10 lus in. l. abſenti. ff. de donationibus. † Nec obſtat. c. fi. de poſtula. vbi clericus priuatur beneficio aduocando cõtra eccleſiam, in qua habet beneficium: quia ibi loquitur tex. de ingratitudine contra eccleſiam commiſſa: & non cõtra collatorem. Item ibi priuatur beneficio, nõ autem reuocatur collatio. Et not. bene prædicta. Primò, q̃ iura ſtrictè loquentia de donatione, non habent locum in collatione beneficiorũ.
11 ¶ † Secũdò colligerem, q̃ reuocatio donationis ob ingratitudinem habet locum duntaxat in donatione propriè ſumpta. & ideò poſſet nõ immeritò attentari, q̃ donatio facta propter c
merita [c] præcedentia, non reuocetur propter ingratitudinem: quia illa non eſt vera donatio: ſed quædam remuneratio. iuxta ea, quæ dixi. ſ. ſuper rubr. & de hoc eſt tex. in. l. ſi pater. ſ. fi. ff. de dona. quem ad hoc alleg. glo. in. l. fi. C. de reuoca. dona. licet poſſet colligi contrarium per opi. quorũdam, quam in dicta rubrica recita-
12 ui: ſed primum arbitror verius. ¶ † Vltimò d
quæro de notabili quæſtione. Quidam Baro [d] ędificauit monaſterium, & dotauit: demũ Abbas & monachi commiſerunt ingratitudinem cõtra illum Baronem in caſibus hîc expreſsis: nunquid reuocabitur iſta donatio? Spe. ponit q. eo. titu. ſ. j. verſic. quid ſi Baro. & refert duas

Azo tenuerit cõtrariũ in ſum. C. de reuo. dona. An aũt reuocẽt dona tio propter ſuperuentiã liberorũ, qñ fuit iuratũ eam nõ reuocari: Oldr. tenet, q̃ fic. conſil. ccxxxviij.
SEB. SAPIA.
a ¶ Quòd donatio. Nunquid aũt donatio facta alicui reuocẽt, ſi donãs ingrediãt monaſterium: vide Feli. in. c. in pſentia. co. xx. verſicu. iiij. de proba. vbi cõcludit, q̃ monaſteriũ nõ habet locũ filij ad reuocãdum donationẽ, & ad hæc vide. d. Ant. ſicu. in repetil. cũ acutiſſimi. C. de fideic. & Soz. in repe. l. cũ auus. ff. de condi. & demon.
b ¶ Cõtra vaſallũ. Et vide ad hoc Paul. de ca. in. l. rei in. ſ. j. in fi. ff. ſol. ma. qui dicit, q̃ de hoc eſt gloſ. in. ſ. porro. q̃ fuit prima cauſa benefi. amit. & dicit habere per Cy. in. l. j. C. de reuo. dona. qd econtrà, an dñs, qui nõ oppoſuit feloniam vaſallo, poſsit eã oppone re eius hęredi? dic q̃ nõ. ita propriè dicit gl. j. in. l. fi. C. de re. do. & bene facit ille tex. in fi. & facit quod not. do. Abb. in. c. plerunq;. circa fin. de do. inter virũ & vxo.
SEBA. SAPIA.
c ¶ Propter merita. Quòd donatio remuneratoria ob ingratitudinẽ nõ poſsit reuocari: tenet Feli. in. c. nouit. col. xij. ver. limitatertiò. ſ. de iudi. & Iaſo. in. l. ex hoc iure. colũ. x. verſi. ſecundus. ff. de iuſti. & iure. Alexand. in conſil. ccxviij. incipien. nec arguendi ſumus. in. ij. volumi.
d SEB. SAPIA. ¶ Quidam Baro. vide in ſimili Feli. in. c. verũ. col. pen. verſi. ſecunda concluſio. ſ. de fo. compe. vbi ponit, an donatio facta eccleſiæ ſub modo, ſi fit ceſſatio modi, negligentia prælati, reuocatur donatio. & de

hac. q. quã poſuit Abb. hîc, vide Io. fab. in. §. aliæ. inſtit. de dona.

SEB. SAPIA.

a ¶ Tutor. qũo prelatus equiparetur tutori, vide latè Feli. in. c. cũ deputati. col. pe. ſ, de jud.

opiñ. Primò, q̃ ſic: & q̃ ob hoc monaſterium deſtruetur. ſicut in ſimili videmus, q̃ aliquãdo ciuitas ſubmittitur aratro propter delictum ciuium. iuxta plenè no. per Bart. in. l. aut facta. ff. de pœnis. & dixi in. c. dilectus j̃. de ſimo. Itẽ ciuitas priuatur dignitate epiſcopatus propter delictũ ciuium: vt in. c. ita nos. xxv. q. ij. Itẽ theorica cõmunis glo. eſt, q̃ delictum prælati & capituli nocet eccleſiæ: vt no. in. c. ij. de ord. cog, & in regula delictũ. de reg. iur. lib. vj. facit. l. iubemus nullã nauem. C. de ſacroſan. eccle. Alia opi. eſt, q̃ monaſteriũ nõ deſtruet, ſed repellen tur perſonæ, & alij inſtituentur. & hæc opi. eſt verior & æquior: & ſic potius puniantur perſonæ, quã eccleſia. arg. c. Romana. in fi. de ſent. excom. lib. vj. & cum hac opi. tranſit ibi Spec. hãc quæſtionẽ poſſumus adducere generaliter ad donationẽ factam eccleſię: nũquid ob ingratitudinẽ prælati & capituli veniat reuocanda. ſed in hoc amplius nõ inſiſto: quia dependet ab alia quæſtione multũ prolixa: nunquid delictũ prælati & capituli noceat eccleſiæ: dicendũ eſt eſt, vt plenè dixi in. c. j. de dolo & cõtu. & in. d. c. dilectus. de ſimo. Abbas.

De peculio clerico. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Peculium quid ſit: & quibus modis ſumatur.*
2 *Clericus non eximitur a patria poteſtate, niſi in ſpiritualibus: vel niſi ſit epiſcopus.*
3 *Clericus non facit fructus beneficij ſuos.*

¶ Suprà viſum eſt de donationibus: ſed quia dubitari poterat, nunquid clerici poſſint donationes facere de eorum peculio: meritò ſuppoſuit hanc Rubricam.

1 ¶ †Et ſcias, quòd peculium capitur multis modis: & quo ad propoſitum dicitur patrimoniũ ipſorum clericorum. vnde ſæpe capitur peculium pro patrimonio alicuius: & dicitur peculiũ à pecunia. & eſt nomẽ diminutiuum, quaſi parua pecunia. & pecunia dicitur à pecudibus, vel pecoribus. & ideò quicquid antiqui habebant, cõſiſtebat in pecudibus. j. q. iij. in. c. totũ. Et credo, q̃ iſtud vocabulum diminutiuum fuit attributum clericis: quia vt plurimũ non habent ampla patrimonia. Quãdoq; peculiũ ſumitur ſtrictius: & propriè dicitur pecunia, quam habet exiſtens in poteſtate alterius: vt filiusfa. vel ſeruus. ¶ Et ſcias, q̃ reperitur in quadruplici ſpecie. Nã eſt peculiũ caſtrenſe, quaſi caſtrenſe, profectitiũ, & aduentitiũ. Caſtrenſe eſt, quod filiusfa. acquirit in caſtris. i. in bello. & de illo poteſt diſponere tanquam paterfamiliãs. Quaſi caſtrenſe eſt, quod acquirit filius in aduocatione. Nã aduocati quaſi militant. l. aduocati. C. de aduo. di. iudic. & idẽ eſt & in officio publico. & iſtud iudicatur vt caſtrenſe peculiũ. profectitium eſt, quod filio obuenit ex bonis patris, ſic dictũ: quia proficiſcitur ex bonis paternis: & iſtud non acquiritur filio. Aduentitium eſt, quod aduenit filio aliunde: puta ex donatione, vel ex ſucceſſione, vel ex induſtria ſua: vel ex proſpera fortuna. & proprietas huius peculij acquiritur filio: vſusfructus acquiritur patri in vita. & de his vide in Spe. in tit. de dona. §. j. quid ſi de peculio. & ſeq. Et ibi habes, vtrũ in dubio filius præſumatur acquiſiuiſſe ex bonis paternis, an ex induſtria: vide not. gl. in. l. cũ oporteat. C. de bo.

b ¶ Eadem ratio. hinc eſt, q̃ ceſſante iſta ꝓſumptione, q̃ mulier turpiter quæſierit: ꝓſumitur q̃ mulier acquiſierit ex induſtria: vt per Alex. in cõſi. xxiiij. col. j. ver. & actio. nu. j. vol. & in conſi. xlij. in. v. volu. & in conſil. cxxxiij. inci. circa primũ. in. iiij. vol. vbi dicit, q̃ quando mulier exercet aliquam artẽ: puta, quia ſit obſtetrix: præſumitur q̃ ex illa arte acqſierit. Quod etiam tenet Bald. in cõſi. lxvij. in. v. parte. Abb. in cõſil. xxxvj. incip. circa primum. in ij. volumi.

quæ lib. ¶ In clerico verò aduertendũ. nã videtur ſolùm differre à laicis in peculio aduentitio: & intellige de clericis filijſfa. Nã per clericatũ non eximitur à poteſtate paterna in tẽporalibus: licet gl. aliud ſenſerit & minus bene, in. c. indecorũ. de æta. & qua. ſed Inno. tenet ibi primũ & doc. cõmuniter. & probatur in. c. per venerabilẽ. qui fi. ſint leg. vbi eſt ſpeciale in Epiſcopo. Et probatur in aut. conſti. quę de dignitatibus liberat à paterna poteſtate, vbi ſolũ fit de mentio de Epiſcopatu. facit in argu. c. ſi annũ. de iud. lib. vj. vbi dicitur, q̃

2 ¶ Et ſcias, quòd peculium capitur multis modis: & quo ad propoſitum dicitur patrimoniũ ipſorum clericorum. vnde ſæpe capitur peculium pro patrimonio alicuius: & dicitur peculiũ à pecunia. & eſt nomẽ diminutiuum, quaſi parua pecunia. & pecunia dicitur à pecudibus, vel pecoribus. & ideò quicquid antiqui habebant, cõſiſtebat in pecudibus. j. q. iij. in. c. totũ. Et credo, q̃ iſtud vocabulum diminutiuum fuit attributum clericis: quia vt plurimũ non habent ampla patrimonia. Quãdoq; peculiũ ſumitur ſtrictius: & propriè dicitur pecunia, quam habet exiſtens in poteſtate alterius: vt filiusfa. vel ſeruus. ¶ Et ſcias, q̃ reperitur in quadruplici ſpecie. Nã eſt peculiũ caſtrenſe, quaſi caſtrenſe, profectitiũ, & aduentitiũ. Caſtrenſe eſt, quod filiusfa. acquirit in caſtris. i. in bello. & de illo poteſt diſponere tanquam paterfamiliãs. Quaſi caſtrenſe eſt, quod acquirit filius in aduocatione. Nã aduocati quaſi militant. l. aduocati. C. de aduo. di. iudic. & idẽ eſt & in officio publico. & iſtud iudicatur vt caſtrenſe peculiũ. profectitium eſt, quod filio obuenit ex bonis patris, ſic dictũ: quia proficiſcitur ex bonis paternis: & iſtud non acquiritur filio. Aduentitium eſt, quod aduenit filio aliunde: puta ex donatione, vel ex ſucceſſione, vel ex induſtria ſua: vel ex proſpera fortuna. & proprietas huius peculij acquiritur filio: vſusfructus acquiritur patri in vita. & de his vide in Spe. in tit. de dona. §. j. quid ſi de peculio. & ſeq. Et ibi habes, vtrũ in dubio filius præſumatur acquiſiuiſſe ex bonis paternis, an ex induſtria: vide not. gl. in. l. cũ oporteat. C. de bo.

2 quæ lib. ¶ In clerico verò aduertendũ. nã videtur ſolùm differre à laicis in peculio aduentitio: & intellige de clericis filijſfa. Nã per clericatũ non eximitur à poteſtate paterna in tẽporalibus: licet gl. aliud ſenſerit & minus bene, in. c. indecorũ. de æta. & qua. ſed Inno. tenet ibi primũ & doc. cõmuniter. & probatur in. c. per venerabilẽ. qui fi. ſint leg. vbi eſt ſpeciale in Epiſcopo. Et probatur in aut. conſti. quę de dignitatibus liberat à paterna poteſtate, vbi ſolũ fit de mentio de Epiſcopatu. facit in argu. c. ſi annũ. de iud. lib. vj. vbi dicitur, q̃

3 in ſpiritualibus filius non eſt ſubpoteſtate patris. ſecus ergo in tẽporalibus, vnde dicẽdum eſt idẽ de ſpeciebus iſtius peculij in clerico: ſicut in laico. ſed in aduentitijs ſecus eſt. Nã illud quod eſt caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe in laico, eſt aduentitiũ in clerico: quia acquiritur ſibi peculium aduentitiũ, etiam quo ad vſumfructum: vt eſt tex. not. in aut. presbyteros. C. de epi. & cle. no. Hoſtien. & communiter doc. in. c. quia. j. tit. proxi. quod bene not. ¶ †Item peculium caſtrẽſe, vel quaſi, poteſt dici in clericis, quod prouenit ex beneficio ſpirituali. & hoc eſſet verum tenendo opi. quòd clericus faciat fructus ſuos: iuxta not. in. c. præſenti. de offi. ordi. lib. vj. ſed tenendo cõtrariam opi. quæ mihi plus placet, poteſt appellari peculium profectitium, & iudicari debet, vt profectitium. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus, ſi tempore promotionis erat pauper: quicquid habet, præſumitur de bonis eccleſiæ acquiſiuiſſe. 3. admittitur tamen probatio in contrarium. 5. 6. vide in. c. pe. in. ij. no. j̃. eo.*
2 *Paupertas non impedit, quominus clericus poſſit promoueri ad beneficia.*
3 *Vxor præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis mariti: niſi extra dotem habeat multa bona. 7.*
4 *Res empta ex pecunia eccleſiæ, efficitur ipſius: licet clericus emat nomine proprio.*
Res empta ex pecunia alicuius: non efficitur illius, ſed ementis nomine proprio.
5 *Clericus, ſi quid acquirit ex induſtria ſua: non acquirit eccleſiæ.*
6 *Tutor vel curator, ſi quid poſt tutelam & curam reperiantur acquiſiuiſſe: non præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis pupilli, vel adulti, ſed ex eorum induſtria.*
8 *Relictum factum clerico, vel Epiſcopo, an præſumatur factum inuitu eccleſiæ, vel perſonæ.*
Clericus, an faciat fructus beneficij ſuos, & in vita, & poſt mortem?

CAP. I.

1 INueſtigandum. ¶ †Queſitũ à rectore eccleſię, tẽpore promotionis nihil habẽte, præſumitur de bonis eccleſiæ queſitũ. ¶ Caſus literalis. Quærebatur in cõcilio Arelatẽ. quid ſi presbyter nihil patrimonij habẽs promotus fuit ad re gimẽ alicuius eccleſiæ: & poſteà emerit prædia, cuius iuris illa debent eſſe? reſpõdetur, q̃ debẽt eſſe illius eccleſiæ, ad quã nihil habẽs promotus eſt. Ber. ¶ No. j. q̃ paupertas non impedit, nec excuſat quominus clericus poſſit promoueri ad beneficiũ: licet aliud ſit in tutore: vt infra. de excu. tu. in fi. vide gl. xij. q. iij. c. j. ¶ †Itẽ not. q̃ quicquid acquirit clericus beneficiatus, nil patrimonij habens, præſumitur acquiſiuiſſe ex beneficio. Simile in vxore, quæ præſumitur acquiſiuiſſe aliquid ex bonis mariti. l. etiam. C. de dona. inter vi. & vxo. ¶ †Not. ibi: *eſſe debet.* tex. quaſi expreſſum, q̃ res acquiſita ex pecunia eccleſiæ per talẽ adminiſtrationẽ, efficitur eccleſiæ: licet clericus emerit nomine proprio. Nã ſi emiſſet hoc nomine eccleſiæ, non oporteret inueſtigare, vtrũ habuit propriũ, vel ne. loquif ergo, qñ fraudulenter emerit nomine proprio: & ſic tex. iſte ponit caſum ſpecialẽ in eccleſia. Nã regulariter cõtra: quia res empta ex pecunia mea nõ eſt mea: vt videbis latius j̃. in. c. inquirẽdũ. licet Hoſt. dicat ibi, q̃ in eccleſia nõ eſt tex. expreſſus: ſed vt dixi hîc videt tex. Ad idẽ. c. j̃j̃. tit. proxi. ¶ †In gl. ſi. in fi. no. gl. in eo, q̃ vult q̃ iſte tex. nõ inducat præſumptionẽ iuris & de iure: vt nõ admittat probationẽ in contrariũ. vñ poterit probari per hæredẽ clerici: q̃ licet nõ habuerit patrimoniũ lucratus fuit ex artificio: puta, quia erat doctor, vel bonus ſcriptor: vel quid ſimile. Nã iſta acquiſita ex induſtria perſonę nõ acquirunt eccleſię: vt in. c. ga nos. de teſta. & vide de hoc, quod latius dicet in. c. iij j̃. eo. ¶ †Sed cõtra hoc & tex. op. de. l. ſi defunctus. C. arbit. tut. vbi habet, q̃ curator ſeu tutor præſumit acquiſiuiſſe, nõ ex bonis pupilli, ſeu minoris: ſed ex propria induſtria, ſeu proſperitate fortunæ: ergo idẽ dicẽdum in clerico. Sol. tutor, a vel curaror eſt tẽporalis, & tenet reddere ratio nẽ adminiſtratiõis: nec habet ita liberã adminiſtrationẽ, ſicut clericus. Itẽ tutor, vel curator licitè negotiat. quæ omnia ceſſant in clerico. Nã clericus nõ debet negotiari j̃. ne cleri. vel mona. per totũ. vnde ſi præſumeremus negotiationẽ, præſumeremus delictũ. b quod nõ eſt fiendum. Eadem ratio b eſt in vxore. nam ſi nõ præſumeremus,

meremus, q̃ ex bonis mariti acquiſiuerit, præſumeretur q̃ turpiter aliunde quæſiuerit. vnde quemadmodum omnia bona ſunt mariti carnalis. l. doce ancillam. C. de rei vẽdi. bona eccleſiæ ſunt eccleſiæ ipſius. Ideò ſemper præſumimus pro domino. Tamẽ vt dixi iſtæ præſumptiões

7 admittunt probationes in contrariũ. ¶ †Quid enim, ſi vxor habeat multa bona extrà dotem, & maritus erat in ops? certè potuit quęrere ex fructibus bonorũ ſuorum, ſicut dicimus de clerico habente patrimonium, vel arti

8 ficium. ¶ †Secundò opp. cõtra tex. in eo, q̃ loquitur de promoto ad ordinẽ. Nam cõſtitutus in ordine nõ habet adminiſtrationem eccleſiæ: ergo non debet præſumi, q̃ acquiſiuerit ex bonis eccleſiæ. Sol. doct. exponunt tex. & bene ibi: ordinem. id eſt beneficiũ, vel titulum, vel adminiſtrationẽ: vt colligitur ex ſequentibus. Nam occaſiõe ordinis habet beneficiũ: ſecus dicunt ſi beneficiũ eſt ſimplex: quia tunc non eſſet præſumptio pro eccleſia. alleg. c. requiſiſti. in fi. de teſta. Sed aduerte: quia hoc dictũ non videtur fundatũ ratiõe. Nã quẽadmodum ratione adminiſtratiouis eccleſiæ præſumit, q̃ rector eccleſiæ acquiſiuerit ex bonis eccleſiæ: ita ratione adminiſtratiõis bonorũ beneficij præſumi debet quòd acquiſiuerit ex bonis beneficij. Nã eadẽ ratio ibi eſt in vtriſq;. & c. requiſiſti. nihil facit. Loquif enim non in emptis, ſeu acquiſitis per clericũ: ſed in relicto ſibi facto vtrũ præſumat relictum factũ intuitu eccleſiæ, an intuitu perſonæ: quia ſi habet beneficiũ ſimplex in eccleſia, præſumitur q̃ intuitũ perſonæ: niſi velis ſeruare dictũ Io. and. & doc. tenendo gl. in. c. præſenti. de offi. ordi. lib. vj. quæ dicit, q̃ ſimplex beneficiatus facit oẽs fructus ſuos in vita, & in morte: ſed illa opi. non probatur iure: vt plenè dico in repetitione. c. cũ eſſes. de teſta. Idẽ dic de vicario, quod in rectore: aut eſt perpetuus, aut temporalis: & tũc diſtingue per ſupradicta. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus emens aliquid de pecunia eccleſiæ: debet conficere inſtrumentum nomine eccleſiæ: aliàs priuatur adminiſtratione. nume. 5.*
2 *Epiſcopus an veniat appellatione presbyteri.*
3 *Emptio præſumitur facta ex pecunia illius, cuius nomine cõtat inſtrumentum.*
4 *Prælatus & clericus & ſimiles nõ dicuntur domini fructuum beneficiorum ſuorum.*
6 *Teſtator, ſi volebat relinquere aliquid eccleſiæ, & perſuaſus à rectore dictæ eccleſiæ, relinquit ſibi: an rector teneatur ad intereſſe ipſi eccleſiæ.*

CAP. II.

1 PResbyter. ¶ †De emptis per prælatum de bonis eccleſiæ, debet inſtrumẽtũ confici nomine eccleſiæ: aliàs debet prælatus ab adminiſtratiõe remo

2 ueri. h. d. ¶ †No. j. ibi: *presbiter.* q̃ presbyter dicitur tenere diœceſim. & ſi visintelligere de presbytero propriè expone diœceſim. i. parochiã: quia diœceſis propriè eſt in gubernatione Epiſcopi: in. c. ſi Epiſcopus. de offi. ord. lib. vj. Sed põt exponi presbyter. i. Epiſcopus: & tũc verbũ diœceſis, ſtat propriè: tunc colligif, q̃ Epiſcopus põt vocari presbyter: nec debet ex hoc dedignari, quoniã eſt nomẽ dignitatis. Nam presbyter Græcè, Latinè idẽ eſt, quod ſenior: nõ tñ propter ætatẽ decrepitã, ſic dicif: ſed propter reuerẽtiã dignitatis. & eſt tex. in. c. clericos. xxj. diſt. vnde olim in primitiua eccleſia Epiſcopi & ſacerdotes pariter appellabunt presbyteri. quinimo Petrus apoſtolus licet Papa eſſet, pluries ſcribebat ſe presbyterum. xciij. diſt. legitimus. xcv. diſt. olim. & pluries reperies in

3 iure, q̃ presbyter appellat Epiſcopus. ¶ †Not. q̃ ex pecunia a illius præſumit res empta, cuius nomine inſtrumẽtũ emptionis confectũ eſt. vñ vt appareat rẽ eſſe emptã pecunia eccleſiæ, mandatur vt inſtrumentũ fiat nomine

4 eccleſiæ. ¶ †Itẽ no. q̃ prælatus nõ eſt dñs fructũ beneficij. Nã ſi efficeretur dñs, poſſet acquirere ſibi ex redita- a bus ſecundũ libitum. cuius contrariũ hîc deciditur. & in

5 c. inquirendũ j̃. e. de quo plenius dicet in. c. fi j̃. e. ¶ †Not. q̃ quẽadmodũ prælatus alienãs iam acquiſita per eccleſiam, debet adminiſtratione priuari: vt in. c. monemus. xij. q. ij. ita & ſi fraudat eccleſiã in acquirẽdo: vt qa acquiſita ex reditibus eccleſiæ appropriat ſibi, vel alteri. ¶ Et hîc cadit quæſtio, quã formãt doct. in. l. quicquid. C. arbi. tu. Quidã volebat relinquere eccleſię certũ quid: prælatus induxit teſtatorẽ, vt relinqueret ſibi potius, quã eccleſiæ: nũquid prælatus teneatur eccleſiæ ad intereſſe? & quidã dixerũt, q̃ ſic: per illã. l. quicquid. Cy. ibi formãdo

b quæſtionẽ in tutore diſtinguit, q̃ aut blando ſermone b induxit teſtatorẽ ad relinquendũ ſibi: & nõ tenef. arg. in l. ſi. C. ſi quis aliquẽ teſtari prohibuerit. & patet quòd nõ cõmittit delictũ is, qui blandis verbis inducit teſtatorẽ ad ſibi relinquendũ. Aut dolo ſeu fraude: & tũc tenetur

6 eccleſiæ ad intereſſe. ¶ †No. hãc deciſionẽ: quia in contrariũ poſſet induci tex. cũ glof. xij. q. iiij. c. quicũq; q̃. nã ſi prælatus potuit acquirere eccleſiæ & neglexerit, ſeu potius voluit ſibi quærere, tenef eccleſię ad intereſſe. Ita dicit ibi gl. quã no. ibi arg. d. l. quicquid. ſed diſtinctio Cy. videf multũ æqua: vt ceſſante dolo, nõ teneaf: cũ perſonam ſuã quis teneaf præferre cũctis. arg. c. petitio. de iureiur. & de pœ. diſt. ij. * c. charitas eſt aq. §. * hæc quæ de charitate. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus bona quæ acquiſiuit poſt ſuam conſecrationem, debet relinquere eccleſiæ. nu. 2.*
3 *Prælatus, vel rector eccleſiæ, ſi emit aliqua bona nomine ſuo: an poſt eius mortem ſit iudicandum pro eccleſia: an pro hærede ipſius prælati? ſimul ſuper dictis bonis litigantibus. vi d ej̃. in. c. j. de teſta. in. iiij. notabili.*
4 *Adminiſtratores, vel diſpenſatores, ſi aliquid quærũt, an præſumantur quærere ex adminiſtratione, an ex induſtria.*

CAP. III.

1 MVnus. ¶ †Quæſita per Epiſcopũ poſt conſecrationẽ ſuã ſunt eccleſiæ relinquenda. h. d. Idem dic in alio prælato, poſt promotionẽ ſuã. Nã text. iſte intelligi põt de Epiſcopo: & tũc verbũ cõſecrationis, ſtat propriè: & verbũ presbyter, debet exponi. i. Epiſcopus. per ea, quæ dixit in. c. præce. Secũdò põt intelligi inquolibet rectore eccleſiæ: & tunc verbũ presbyter, ſtat propriè, verbũ cõſecrationis debet exponi. i. ordinatiõis, ſeu promotionis: quia propriè Epiſcopus conſecraf, & presbiter ordinaf: vt in. c. j. de ſacra vnctio. & quod ibi not.

2 ¶ †No. ibi: *relinquat.* q̃ prælatus non põt in vltima vo lũtate relinquere bona acquiſita intuitu eccleſiæ. ad hoc

3 c, quia. & c. relatũ j̃. de teſta. ¶ †Sed hîc quærif de notabili qõne, & quotidiana: mortuo prælato ſæpe orif quæſtio inter ſucceſſorẽ beneficij & hæredẽ prælati defuncti, ſuper bonis acquiſitis per prælatũ: vt procedat quæſtio, debet intelligi, qñ nõ apparet nomine eccleſiæ bona fuiſſe acquiſita: ſed ſimpliciter prælatus emit nomine proprio: vtrũ ſit in dubio iudicandũ pro hærede, an pro eccleſia. In hac quæſtiõe multæ fuerũt opi. nam Goff. tenuit, q̃ poſſeſſor defendẽdus eſt in poſſeſſiõe: & ſic agẽti incũberet onus probãdi, per textũ. xij. q̃. v. c. j. ¶ Alij diſtinxerunt, an prælatus fecit inuentariũ, vel ne. In primo caſu vltra cõprehenſa in inuẽtario præſumitur pro hærede. arg. l. fi. C. de iure delib. ¶ Secũdo caſu præſumitur pro eccleſia: quia prælatus fuit in culpa, in nõ cõficiẽdo inuentarium: & vtendo psomiſcuè rebus proprijs & eccleſiæ. arg. xij. q. j. c. ſint manifeſtæ. alij aliter. Ioan. and. facit hîc tria membra. Aut conſtat prælatum aliquid habuiſſe tempore ſuę promotiõis: aut cõſtat, q̃ nihil habebat: aut dubitaf. Primo, caſu dicit præſumendũ pro poſ-

¶ Vide tu oño Bart. in. l. ij. C. pro foc. multũ not. dicẽtẽ, q̃ illũ tex. q̃ licet vnus ex fratribus emat fundũ pro ſe & pro fratre ſuo: tñ ſi in inſtro cõtinetur: q̃ preciũ dictus ven ditor fuit confeſſus habuiſſe & recepiſſe à dicto tali emẽte nõie ſuo, & fratris ſui: nec aliter dicit de eius ꝓpria, vel cõi pecunia: q̃ ẽt iſto caſu in dubio intelligitur de pecunia ꝓpria ipſi? ſoluẽtis: ita, q̃ ab alio fratre poterit repetere partẽ pecuniæ ſi vult partẽ fundi. qui poſteà ſubiũgit, q̃ debemus eſſe cauti: vt ponaẽ in inſtro, q̃ preciũ ſoluit de cõi pecunia. & hoc eſt perpetuò ꝛmenti tenẽdum: quia valebit tibi ad mille aureos. Quod no. ad limit. huj? tex. & ij. not. Et vide Bald. in. l. pen. C. ſi qs alteri, vel ſibi. & adde hîc iſtũ in c. inquirendũ. j. e. in. ij. not.

Anton. Franciſ. ¶ Circa hoc de fratre emente fundũ noſe fratris, ſoluẽte tñ pecunias ſimpliciter: an poſſit petere partẽ pecuniæ à fratre volẽte partẽ fundi empti. Dicas de materia videndũ latè ꝑ Bald. vbi multas qõnes ponit circa iſtam materiã in. l. ſi pecunias. C. cõia vtri. iudi. & ꝑ Bar. latè in. l. Titiũ & Meuiũ. in. §. alteri. ff. de aduo. tut. quas longũ eſſet hîc referre.

SEB. SAPIA.

b ¶ Blando ſermone. vide Bald. in. l. j. in fi. C. ſi quis aliquem teſta. prohib. vbi dicit, q̃ ſi frater meus volebat inſtituere tur pem pſonã, ſi per ſuadeo ſibi, q̃ illa pſona eſt mortua & me inſtituatre ctẽ facio: ga talis dolus eſt bonus: ſecus tñ eſſet, ſi id eſſet in ꝓiudicium veniẽtiũ ab inteſtato: vt ibi ꝑ eũ.

ſeſſore: & ideò ſi hæres eſt in poſſeſsione illorũ bonorũ, eccleſiæ incumbit onus probandi, quod de reditibus eccleſiæ fuerat acquiſita. & procedit hoc caſu opi. Goffre. ¶ Secũdo caſu, cũ nihil habuerit tempore promotionis præſumendũ eſt pro eccleſia: vt in.c.j.ſ.eo. poſſet tamẽ ſecundũ eum hæres probare, quòd ex artificio, vel aliun de intuitu perſonæ illa bona acquiſiuerit, ſibi tamen incumbit onus probandi, quaſi eccleſia habeat intentionẽ fundatam ex præſumptione iuris cõmunis. ¶ Tertio caſu cum dubitatur, dicit idẽ: vt præſumat pro eccleſia: poterit tamẽ probare hæres prælatum illa, vel alia bona habuiſſe tẽpore promotionis. & cũ hac diſtinctione tranſeunt cõmuniter doc. & videtur in facto conſuluiſſe do. Card. vt refert in.c.cum in officijs ℣.tit.j. vbi vide de hac materia per Inn. Ego latius hunc articulũ examino in repeti.c.cum eſſes ℣.tit.proxi. & in dubio credo, ꝙ hæc diſtinctio Io. And. nõ ſit vſq; quaq; vera. Nã contra primũ membrum videtur tex.not.cũ glo.expreſſa.xij.q.iiij.c.j. vbi dicit, ꝙ ſi prælatus aliqua acquiſiuit præſumitur pariter acquiſiuiſſe ex bonis patrimonialibus & eccleſiæ: vnde debet fieri diuiſio inter eccleſiam & hæredem ſecundũ quantitatẽ patrimonij, & taxationem beneficij. Nã ſola poſſeſsio hæredis, vel eccleſiæ non habet inferre hanc præſumptionẽ iuris. & idẽ ſentit Inno.in.d.c. cũ in officijs. ¶ Item cõſidera, ꝙ illud primum membrum non poteſt alia ratione procedere. quid enim ſi patrimoniũ erat ita tenue, vt nullo modo ex fructibus illa bona potuiſſent acquiri. Idẽ dic in eccleſia. quid enim ſi beneficium fuit ita tenue, vt vix ſufficeret ad alendum rectorem, & patrimonium erat ſatis amplum? Sic etiam ſecundum membrum indiſtinctè non procedit. Nam pone, ꝙ prælatus non habebat patrimonialia: erat tamen doctor excellẽs: & ex doctrina multa lucrabatur. Nã quare hoc caſu debeamus potius præſumere pro eccleſia, quã quãdo habebat patrimonium? non apparet ratio: cum ſæpe longè maior ſit induſtria, quã ſit facultas patrimonij: ergo non debet hæres onerari ad probandum, ꝙ bona fuerũt acquiſita induſtria perſonæ: ſed ſufficeret probare ꝙ prælatus multa lucrabat ex induſtria perſonę, & tũc idẽ ſit præſumendum: ſicut in caſu, qñ habebat patrimoniũ. Nam ſimilium eadem debet eſſe ratio. in.c. cum dilecta. de confirma. vtili. vel inuti. & in.l. non poſſunt. ff. de legibus. ¶ Tertium membrum etiam nõ procedit ſimpliciter: ſed aliter eſſet ſubdiſtinguendum. vnde complectendo totam materiam diſtinguo ſic: quòd aut conſtat prælatum habuiſſe patrimonium: aut non conſtat: aut dubitatur. Et hoc vltimo caſu diſtinguo, quòd aut dubitatur, vtrum habuit bona ex quibus potuerit acquirere illa, de quibus eſt contentio: aut non habuerat illa bona tempore ſuæ promotionis, de quibus eſt cõtentio. Primo mẽbro principali, ſi cõſtat ex quibus emit illa bona: tunc non eſt quæſtio: quia illius erunt, ex quibus reditibus acquiſita fuerunt. vt in.c.inquirendũ. & quod ibi notaᷣ. eodem. Aut dubitatur: quia promiſcuè vtebatur patrimonio, & rebus eccleſiæ. & tunc ſi patrimoniũ erat ſufficiens ad acquiſitionem illorum bonorum: eccleſia verò nõ: nec in totum, nec in partem: & tunc præſumitur pro hærede: quia ceſſat hoc caſu præſumptio c.j.ſ.eod. & text.xij.qõ.iiij.c.j. Aut econtrà: quia eccleſia ſolùm erat ſufficiens: patrimonium verò tenue, ſeu induſtria perſonæ: & tunc præſumendum pro eccleſia: vt in.c.j.ſ.eo. Si verò vterq; erat ſufficiens ad acquirendum in totum, vel in partem: tunc fiet diuiſio inter eccleſiam, & hæredem ſecundum quãtitatem patrimonij, & rerum eccleſię. & pone in terminis, quòd ſi eccleſia habebat trecenta & ex patrimonio ducẽta: debet prius detrahi, quod prælatus veriſimiliter expẽdit in perſonam ſuam, & nomine eccleſiæ: nec debent deduci expenſæ nimis delicatæ. Et fingas, ꝙ huiuſmodi ſumptus aſcendant ad centum aureos, præſumptio inſurgit, ꝙ tunc de bonis eccleſiæ expendit in acquiſitiõe bonorum. c. aureos. & ex patrimonio etiam ducentos: ex quo tantũ percipiebat. Fiet ergo æqualis diuiſio inter eccleſiam & hæredẽ. & ſi minus percepiſſet de patrimonio, minorem partem percipiet ex acquiſitis. Ita videtur velle text. in.d.c.j.xij.q.iiij. & expreſsius ibi gloſ. & ſentit Innocen. in.d.c.cum in officijs. & eſt ſatis rationabile: vt ex quo non conficiebat rationẽ de reditibus eccleſiæ: ſed promiſcuè vtebatur cum patrimonio: vt fiat præſumptio non captioſa alicui: & hoc intelligo etiam ſi prælatus emerit nomine proprio: quia non eſt ſibi credendum, ex quo facultates eccleſiæ exuberant: & nõ apparet in quem vſum fuerint conuerſę. Et idem per omnia dicendũ, quando non habet patrimonium, ſed habet induſtriam ęquiualentẽ, eadem ratione. Sed ſi non habet patrimonium, nec induſtriam, preſumitur pro eccleſia, & vide Cy. in auſ. licentiam. C. de epiſc. & cleri. † vbi idem ſentit in adminiſtratoribus ſecularium rerũ. Nam dicit, ꝙ ſi adminiſtrator erat perpetuus[a], & nihil habebat: preſumitur acquiſiuiſſe ex adminiſtratione. Si verò temporalis, & reddebat rationem: tunc preſumitur acquiſiuiſſe ex induſtria. arg.l. ſi defunctus. C. arbi. tute. Quod nota pro iſtis diſpenſatoribus bonorũ. Vltimo membro, ſi dubitatur vtrũ bona fuerint acquiſita: vel an habuerit tẽpore promotionis. Dico ſic: ſi dubitatur an aliquid habuerit, procedit opi. Ioan. And. Sed ſi dubitatur vtrum illa bona, de quibus eſt quęſtio: acquiſiuerit ante promotionẽ, aut poſt: tunc defendam poſſeſſorem in poſſeſsione ſua, ſiue hęres, vel eccleſiam: & ſic ſingulariter loquitur tex. cum gl. ſi bene intelligatur in.d.c.j.xij.q.iiij. & hoc not.

a ☞ SRB. SAPIA. ¶ Perpetuus. Vide Deci. in conſil. vj. verſi. ſed in prędictis. & Ioan. de Ana. in cõſil. lxv. in fine. Ang. Are. & dom. Iaſo. in. §. itẽ ſi quis in fraudẽ. inſti. de actionibus.

☞ SVMMARIVM.

1 *Empta per prælatum ex emolumentis eccleſiæ efficiuntur eccleſiæ: licet prælatus emerit nomine ſuo.*
2 *Clericus, vel alius adminiſtrator alicuius eccleſiæ non facit ſua neque reditus, neque oblationes, neque data prætextu voti.*
3 *Sacrilegium & furtum ſimul committitur in furando res eccleſiæ.*
4 *Prælatus licet debeat ſubuenire potius ſuis indigentibus, quàm alijs: tamen grauiſsimè peccat, ſi facit eos diuites, non ſubueniendo alijs indigentibus.*
5 *Res empta ex pecunia militis maioris eccleſiæ & clerici: efficitur ipſorum: etiam quòd inſtrumentum cantet in perſona alterius.*

CAP. IIII.

1 INquirendum. ¶ †Empta per prælatũ ex emolumentis eccleſię, efficiuntur eccleſiæ: licet prælatus emerit nomine alieno. h.d. ¶ Caſus literalis. Statuit concilium Rhemenſe, quòd ſi aliqui presbyterorum de reditibus eccleſię, vel oblationibus eccleſię: vel votis fidelium, res aliquas comparauerit, nõ nomine eccleſiæ, ſed alieno: eccleſia poterit res illas petere, ſi conſtiterit quòd de bonis eccleſiæ fuerint comparatæ: & ipſe, qui hoc fecit, debet puniri: quia ſicut nõ ſuo nomine: ita nec alio de facultatibus eccleſiæ fraudem eccleſiæ facere debet. Hoc enim ſacrilegium eſt, & par crimini Iudæ furis, qui ſacras oblationes furabatur. Bernard. 2 ¶ †Nota. j. quòd rector eccleſiæ, nec reditus, nec oblationes, nec data prætextu voti, facit ſua: ſed cedunt vtilitatibus eccleſiæ. Not. quòd licet ſit præſumptio prima fronte, quòd res ſit empta ex pecunia illius, cuius nomine inſtrumẽtum eſt factum: tamen hæc preſumptio admittit probationem in contrarium. ad idem. C. ſi quis alteri, vel ſibi. quaſi per totum. 3 ¶ †No. ꝙ in ſubtractione redituum eccleſiæ nõ committitur ſimplex furtum, ſed etiam ſacrilegium. ad hoc. c.c. qui oblationes. xiij.q.ij. ¶ †No. ꝙ prælatus cõmittit ſacrilegium, & grauiſsimum crimen, acquirendo conſan guineis, vel ſibi de reditibus eccleſiæ: non tamen per hoc intelligas prælatũ non poſſe competens ſubſidium de rebus eccleſiæ cõferre ſuis: imò potius tenetur ſuis & amicis, quã alienis: vt in.c.nõ ſatis. lxxxvj. diſt. inc. & c.j. de cohabi. cle. & mulie. ſed non debet eis 4 tantũ tradere: vt faciat eos diuites, [a] ſed vt ſubueniatur alijs indi- 5 gentibus. xij.q.ſi monemus. ¶ †In glo. ij. in fi. not. tres caſus, quibus res empta ex pecunia alterius, efficitur illius, cuius erat pecunia: vt in milite, minore, & eccleſia: licet Hoſti. dicat, ꝙ in eccleſia iura non probant: ſed antiqua interpretatio magiſtrorum hoc habet, quæ minimè eſt mutanda. l. minimè. ff. de leg. tamen hoc ſatis probari poteſt, in.c.j.ſ. & in.c.j.ſ.titu. proxi. Et communiter hoc tenetur etiam per glo. iuris ciuilis, vt in iuribus alleg. in glo. quini mo crederem hoc procedere in quolibet clerico: quia priuilegiũ tributum militi ſeculari extenditur ad militem Dei: vt no. glo. & Bald. in. l. miles. ff. de re iudica. dixi. c.j. de cleric. ægrotan. & vide ad materiam quod not. Cyn. in. l. ſi vt proponis. &. l. mater. C. de rei vendicatione.

Abbas.

a ☞ SRB. SAPIA. ¶ Diuites. vide Feli. in, c. poſtulaſti. col. viij. verſi. quo modo clericus. ſ. de reſcri. vbi ponit quomodo liceat de reditibus eccleſiæ iuuare propinquos. Et ꝙ non liceat dare propinquis, vt eos diuites faciat, etiã Papa: tradit Felin. in.c. quæ in eccleſiarum. col. xvj. verſicu. & quouis reſpectu, ſ. de conſtitu.

☞ SRB. SAPIA.

Inn. ſed tene primum: quia ſatis eſt humanum & rationi cõſonum. argu. in.c. ad aures. de reb. 5 eccle. non ali. ¶ †In gl. ij. ibi: *non poteſt clericus.* no. gl. ſing. maximè iuncto prin. ꝙ quilibet clericus qualitercunq;, vt beneficiatus, nõ poteſt c facere fructus[c] ſuos: vt de ipſis poſsit teſtari: ſed ſibi vti licet eis ad vſum quotidianũ. Sed aduerte, quia gloſ. multũ inualuit apud omnes, quæ eſt in.c. præſenti. de offi. ordi. lib. vj. diſtinguẽs inter clericum habẽtem adminiſtrationem, & non habentem: & inter clericum ſimpliciter beneficiatum, vt eſt canonicus: qui nõ dicitur habere adminiſtrationem eccleſię. Primo caſu d voluit, ꝙ clericus comparetur vſufructuario[d] in vita: & ſic poſsit donare de rebus eccleſiæ, moderatè tamẽ, tex. eſt in.c. cæterum. de dona. In infirmitate verò comparatur vſuario: quia non põt aliquid donare, niſi intuitu eleemoſynæ: vt in.c. quia. &.c. relatum, el. ij ℣. titu. proxi. Non habens verò adminiſtrationẽ comparatur vſufructuario in vita & in morte: etiã ita, vt de iſtis reditibus teſtari poſsit. & dicit ꝙ hęc opi. fuit Hoſti. & Goff. & ſic tranſit ibi Io. an. in glo. ſua. ſed illa glo. nunquã mihi placuit: nec probatur aliquo iure. Nã ſolùm fundatur per c. requiſiſti. in fi. j. tit. j. quod. c. ſi bene pondera tur, potius facit cõtra. Nam ibi ſolũ dicitur, ꝙ ſi aliquid relinquitur non habenti adminiſtrationem, ſed ſimpliciter beneficio; præſumitur relictum intuitu perſonæ & nõ eccleſiæ: & ſic acquiritur perſonæ, non eccleſiæ. & nihil dicit de verè acquiſitis intuitu eccleſiæ: ſed potius probat contrariũ. Nam cũ fundet ſe ſuper preſumptione: ergo ſi cõſtaret, ꝙ intuitu beneficij ſui fuiſſet ſibi relictum, cederet beneficio, & non perſonæ: & ſic non poſſet diſponere ad libitum. Idem ergo dicendũ in reditibus proue nientibus ex beneficio. & pro hoc alleg. tex. expreſſum in.c, nulli Epiſcopo. cũ.c.ſe.xij.q.j. vbi text. loquitur in canonicis. & ſic non habentibus adminiſtrationem. & dicũt, ꝙ præbendæ cum procedant ex rebus eccleſię, non dantur canonicis ſimpliciter, vt faciant quicquid velint ex reditibus: ſed vt primò neceſſaria percipiant pro ſe. & ſi quid ſupereſt, debent expendere in vtilitates eccleſię. Nam quemadmodũ in alijs bonis eccleſię diſponitur per habẽtem adminiſtrationem: ita & in iſtis cum ſint res eccleſię: ſed ſunt diſtinctę per præbẽdas: vt commodius perciperent neceſſaria, ad idem vide gl. xij.q.j.c.res. quæ dicit quòd ſi clericus emit etiam equum de reditibus eccleſiæ, eſt eccleſiæ, & non proprius: vide etiam textum Hiero ni. xliiij. diſt. in princ. vbi dicitur: Tibi ô ſacerdos de altari viuere permiſſum, non luxuriari. Et ponit Archid. vbi vnam opi. ſatis periculo- b ¶ Repetere, Vide Abbatẽ poſt alios in.c. de multa. ſuprà de præbend. c ¶ An aũt clericus faciat ſuas diſtributiões quotidianas, adeò ꝙ de his poſsit teſtari ſicut de bonis proprijs vide ꝙ doct. in.c.q verò. circa prin. de cle. nõ reſi. lib. vj. Itẽ date. ꝙ clericus faciat fructus beneficiorũ ſuos: an ſi decedat in medio anni, pcipere debeant hæredes ſui pro rata anni penſionẽ, quæ ſoluebatur ſingulis annis pro poſſeſsionibus locatis. Dic ꝙ ſic, ꝙ text. ſing. l. defuncta. ff, de vſufru. & per not. in. l. diuortio. ff. ſolu. mat. in prin. Antoni. Franciſ. ¶ De diſtributionibus quotidianis dicas, ꝙ dantur interessentibus diuinis certis locis: vt per Card. in cle. ij. §. j. de æta. & qualit. vbi etiam dicit ꝙ dantur clerico abſenti pro cauſa eccleſiæ: vt ibi per eũ. Et adde, ꝙ tales diſtributiones non cõputãtur in ſumma fructuum beneficij impetrati: vt per Oldra. in conſil. cxvij. & habetur per do. de Ro. in deci. cxxxviij. quæ incipit, qñ impetratur. in no. Vtrum autem de eis poſsit teſtari? poteſt dici, ꝙ ſic: quia illa non dantur ratione beneficij ſed ratione intereſſentię in diuinis, & dãtur clerico iufirmo pro tempore infirmitatis: vt per Archid. in.c. conſuetudinem. de cleric. non reſiden. libro ſexto.

d ¶ Adde gloſſ. quæ æquiparat clericum vſuario. in.c.cum olim. de rer. permut. & gloſſ. in, d.c. fin. de pig. & in.c. quia nos. de teſta. & idem ſentit Innocen. in.c. indecorum. circa fi. de æta. & quali. Idem tenet Imo. in cle. gratiæ. de reſcrip. in. iiij. col. in fi. de quo vide per Abb. in repet. c. cum omnes. de teſta. Bald. in authentica, licentia. C. de epiſcopis, & clericis. & text. in.c.cum. M. ferrarienſis. de conſtitu.

☞ SVMMARIVM.

1 *Meliorationes factæ per beneficiatum in beneficio, ſunt ſuæ.*
Etiam ſi dimittat beneficium: vel eo priuetur propter delictum. nu. 4. de illis tamen teſtari non poteſt.
2 *Meliorationes factæ per prælatum in eccleſia de patrimonio ipſius prælati poteſt ipſe, vel eius hæres repetere.*
3 *Epiſcopus poteſt pro ſeruitijs eccleſiæ impenſis alicui concedere ad vitam poſſeſsionem eccleſiæ*
5 *Clericus, ſiue habens adminiſtrationem, ſiue non: ſiue ſit ſimpliciter beneficiatus. vt canonicus: an faciat fructus ſuos, adeò, vt poſsit de illis teſtari, ſiue donare?*
Clericus ſi emit equum de reditibus eccleſiæ, non facit ſuum: ſed eſt ipſius eccleſiæ.
Clericus, ſi expendit de reditibus eccleſiæ voluptuosè: tenetur de ſuo ſatisfacere?
Clericus, an æquiparetur vſufructuario, vel vſuario.

CAP. V.

1 SI quis. ¶ †Meliorationes factę per prælatum in rebus eccleſiæ ſunt ſuæ in vita, etiam ſi dimittat beneficium: ſed de his teſtari non poteſt. h.d. ſecundum vnum intellectum ſatis notabilem: licet varij intellectus poſsint colligi: vt patet exᷣ. dicendis. ¶ Caſus litera lis. Statuit concilium Toletanum, quòd ſi quis clericus pro ſua ſuſtentatione in terra eccleſiæ vineolas, aut agellos fecit, meliorando terram eccleſiæ, poſsideat ea vſq; ad mortem: & tunc eccleſiæ reſtituat: nec iure teſtamenti, aut iure ſucceſsiõis alicui relinquat: niſi forſan Epiſcopus velit ea aſsignare alicui ad tempus pro ſeruitijs eccleſiæ præſtitis. Ber. ¶ Not. j. ꝙ clericus, ſeu rector eccleſiæ poteſt vineã plantare in terris eccleſiæ. non tenetur ergo preciſè vti rebus eccleſiæ in ſtatu ſuo: ſed poteſt meliorando mutare formam, & qualitatẽ rei. 2 ¶ †Not. ij. ꝙ ſi prælatus ex induſtria perſonæ ſuæ facit rem eccleſiæ meliorẽ, non poteſt repetere, quod impendit ex induſtria ſua: ſed cedit eccleſiæ. Credo tamẽ, ꝙ ſi prælatus ex ſuis patrimonialibus impendit eccleſiæ aliquid, non ſua cõ b templatione, ſed eccleſię: poterit ipſe, aut ſuus hæres repetere id, quod impẽdit de ſuo. ad hoc vide tex. not. cum gl. xij.q.iiij: in.c.ij. 3 ¶ †Not. vltimò, ꝙ pro ſeruitijs impenſis eccleſiæ poteſt Epiſcopus alicui concedere in vitam poſſeſsionẽ ipſius eccleſiæ. facit ad 4 id quod dixi in.c. per tuas. de don. ¶ †In gl. j. in fi. ex hac glo. colligũtur duo intellectus ad text. & eſt tertius intellectus notabilior, quẽ ponit hîc Inn. vt intelligatur, quando rector eccleſiæ in terra inculta ſua induſtria & laboribus ſine expenſis plantauit vineam, ſeu reduxit ad culturam cauſa ſuſtentationis ſuæ: vt licet priuetur poſtmodũ beneficio ſuo, etiã ratione delicti: hæc tamẽ terra ſibi relinquitur vſq; ad vitã ſuam. Quidã tamen contra, vt refert ipſe

ferra.de consti.

SEB. SAPIA.

a ¶ Voluptuosè. Vide Archid.& latè Gemini.in. c.j.in verbo permittit. xliij.dist.quē corruptè ad hoc alle. Feli.in.c.postulasti.col.ix.versi.& scias.j.de rescrip.

b ¶ Testator.consedēdo eius dispositionē post mortē illā cōfert in tempus, quo nō est futurus dñs .ideò videt dispositio talis non valere: & sic nemini permittit esse posse testari. Solue vltra

1 istū hic,& per gl. Bal.& Imo.in.l.ilIa institutio.ff.de hære.insti.& per Pau.de ca.fundamētaliter loquentē in.l.j.in prin.ff. ad leg.fal.& p do. Iaſ.de May.insti.

3 eo.in princ.in.vij. col.in fin.in addi. ad dom. Christo.

4 por.& ibi etiā potnit idem.d. Christof. quando fuit permiſſum alicui testari.

5 c ¶ Adde gl.vlti.in qnibus nō est permiſ.face. testa.& multas alias personas,quæ testari non possunt,enumerat etiam latè Imol.in. c.ij.j.eo.

8 d ¶ Adde q in casibus,in qbus excommunicatus testari non potest il lud,pcedit in notorię excōicato: secus in excōmunicato occultò: vt declarat pul. Bal. in.l.j.c.de secun. nup.& in.l.j.in antepe.col. C.de iuris,& facti ignoran.

11 sam,quā sequitur Ioā.de lig.in cle.gratiæ.de rescrip.dicens:q si beneficiatus expendit de reditibus ecclesiæ voluptuosè[a],tenetur ad restitutionem.quod no.Habent ergo clerici liberam administrationem & dispensationem fructuū beneficij in bene.dispēsando. Vide latius,quod dico in repetitione dicti.c.cum esses.vbi etiam vltra alios prosequor quæstionē quotidianam nunquid Papa possit dare clerico potestatē testandi de rebus acquisitis intuitu beneficij .& tango tibi plenissimè multa alia allegando:nec vnquā vidi doct. qui bene fundarent materiā glo.c.præsenti.de of.ordi.licet cōuersatus fuerim cum pluribus de materia.

De testa.& ultimis uolun. Rubric.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum non comprehendit in se omnem vltimam volūtatem:puta codicillos,nec donationem causa mortis,quæ sapit naturam vltimæ voluntatis.*

2 *Testamenti factio censetur gratiosè cōcessa hominibus:quia disponunt de rebus in tempus, quo non non erant domini.i.post mortem.*

3 *Qui prohibeantur testari?*

Condemnatus ad mortem naturalem, vel ciuilem, etiam si aufugerit manus iudicis: est intestabilis.

4 *Damnatus ad perpetuum carcerem,non potest testari,licet de clerico ita damnato dubitetur.*

Excommunicatus potest testari,quia non æquiparatur deportato.nu.11.

Religiosi regulares,vt monachi,vel profitentes tria substantialia regulæ,non possunt testari.

6 *Eremita cum possit habere proprium, potest testari.*

7 *Hæreticus non potest testari,cum nihil habeat:quinimò,si post eius mortem detegatur,quòd fuit hæreticus in vita,possunt omnia bona apprehendi.*

8 *Iudæus quo casu possit testari.*

9 *Prohibiti testari à iure,an possint disponere ad pias causas.*

Omne relictū,quod fit pro anima,dicitur ad pias causas,etiam si fiat consanguineo pauperi: secus si diuiti, licet dicat pro anima sua.

In relictis ad pias causas, non attenditur solennitas iuris.

Testamentum ad pias causas potest fieri nutu.

10 *Filiusfamilias nō potest testari de aduentitijs etiam, quòd ipse habeat vsumfructum ad pias causas sine patris consensu.*

Existentes in peccato mortali,an dimittātur ad eleemosynas faciendas,& an eis prosit ad aliquid facere eleemosynas?

¶ Continuatur hæc Rubrica duobus modis ad præcedentia:& primò sic.Suprà visum est de dispositione inter viuos, restabat videre de vltimis voluntatibus.Vel secundò sic.Suprà visum est de peculio cleri corum:sed quia dubitari potest,nunquid de omni peculio,valeant clerici concedere testamētum:ideo subijcitur hæc Rubric. ¶ Sed contrà,rubricam oppo.de superfluitate.Nam sufficiebat dicere de testamentis: cum testamentum comprehendat in se vltimam voluntatem.Est enim mentis testatio.institu.eo.in prin. sic etiam sufficiebat dicere de vltimis voluntatibus: quia vltima voluntas comprehendit testamentum.Solut.Ioan.Andr.dicit quòd hoc facit author ad maiorem declarationem nostram. ¶ †Sed tu dic clarius,q testamentum in se propriè sumptum, non comprehendit omnem vltimam voluntatem:quia testamentum est nostræ voluntatis iusta sententia de eo,quod quis post mortem suam fieri vult cum hæredis institutione.& habetur in.l.j.iuncta glos.ff. eodem.vnde sine hæredis institutione,non est testamentum:vt institu.de lega.j.§.ante hæredis.& per consequens non comprehendit testamentum codicillum:quia in codicillo non potest dari hæreditas.C.de codicil.in.l.fina. Item nec comprehendit in se donationem causa mortis,quæ est quasi vltima voluntas.vnde cum author esset tractaturus,non solùm de testamentis,sed etiam de aliis voluntatibus vltimis:meritò subijcit secundam partem Rubricæ .& quan quam vltima voluntas generaliter sumpta comprehendat testamentum : tamen quia non omnis vltima voluntas,est testamentum:vt suprà dixi,meritò ad

2 maiorem declarationem posuit hic Rubricam duplicatam. ¶ †Pro declaratione huius rubricæ.& vt primæ lectioni honor adsit:quæro quis possit facere testamentum.Solut.edictum de testamentis est prohibitorium:ideò omnes possunt testari, qui non sunt specificè prohibiti: vt not. glossa, & Bartol.in.l.si quæramus.ff.eodem.& Specul.in titu.de instrumen .edi. in.§. compendiosè.vbi plenè inuenies de materia.Tamen puto,quòd hæc facul-

b tas testandi,sit hominibus quasi gratiosè concessa:quia testator[b] disponit in id tempus,quo non est futurus dominus.Nam testamentum morte non firmatur:vt in.c. cum Marthæ. de celebra.missa .sed post mortem quis desinit esse dominus:vnde dispositio licet fiat tempore habili, quo est dominus:tamen effectus consertur in tempus inhabile: quod de mero iure non deberet licere.l.quod sponsæ.C.de donat.ante nupti.hinc dixit glossa not. quòd Papa non potest in vita sibi eligere successorem : quia effectus con-

ſ fertur in tempus,quo non est futurus Papa.octaua quæstione prima.* capitulo apostolo.authoritate.§.his omnibus. & ad prædicta vide glos.f.not. quæ

3 hoc sentit in.l.illa institutio.ff.de hæredibus instituen. ¶ †Qui autem prohibeantur testari:glos.in.d.l.si quæramus,enumerat tredecim personas:sed

c enumerabo plures. Dic ergo primò,quòd prohibetur furiosus,seu mentecaptus:vt in.c.finali.in titu.proxi.nisi habeat dilucida interualla.l.furiosum. C.qui testamen.face.possunt.¶ Secundò prohibetur mutus & surdus à natiuitate:secus si ex accidenti,& scribere sciat.de quo dicendum:vt.l. discretis.C.eodem.¶ Tertiò,si non valet articulatè loqui,ita quòd nō potest exprimere nomen hæredis,nec scribere:vt.l.iubemus.C. eodem. ¶ Quartò impubes:vnde nisi masculus sit in quartodecimo,& fœmina in duodecimo testari non potest:vt.l.qua ætate.ff.eodem.¶ Quintò filiusfamiliās, nisi de castrensi,vel quasi:vt in.c.licet.de sepultu.libro.vj.&.l.penultima.C.qui testamen.face.poss. ¶ Sextò prodigus cui bona sunt interdicta à iudice.l.is cui. ff.eodem.sed testamentum prius factum,valet:vt ibi. ¶ †Septimò damna-

4 tus ad mortem naturalem,vel ciuilem:puta,quia deportatus .vnde communiter tenetur,quòd tales non possunt testari,etiam si fugiant à manibus iudicum:vt in.l.eius.& quod ibi no.ff.eodem.in.l.qui vltimo supplicio.& ibi per Bartolum.ff.de pœnis.Si autem quia est damnatus ad pœnam inferiorem:tunc nō efficitur intestabilis:puta si fuit damnatus ad amputandas manus,vel vt oculi eruantur:quia hoc non reperitur iure cautum. De quo per Bartol.in.l.qui manus.ff.eodem.& Specu.in prælallega.verſic.quid de exculatis.¶ Dubitatur etiam de damnato ad perpetuum carcerem,& in laico. communis sententia est,quòd est intestabilis:vt not.in.l.ij.ff.de publi.iudic. sed in clerico audiui,variè fuisse consultum. Nam quidam consuluerunt, quòd non possit testari:quia illa pœna æquiparatur pœnæ mortis , seu deportationis:vt uotat Innocen.in.c.qualiter & quando.de accusa. Consulentes verò oppositum,moti sunt:quia ius canonicū nōn imponit perpetuum carcerem in pœnam:sed ad pœnitentiam:vt in.c.nouimus.de verb.signifi.& in.c.penulti.de hæreticis.&.c.quamuis.de pœnis.libro. vj. ergo non debet hæc pœna inhabilitatis testandi prodire ex pœnitentia.Et hæc opinio mitior,sed alia videtur verior:quia negari non potest,quin ibi sit quasi mortuus.¶ Octauò prohibetur publicus vsurarius : nisi præfet cautionem se-

5 cundum formam c.quanquam.de vsuris.libr.vj.¶ †Nonò prohibetur excommunicatus[d] secundum opinio.quorundam,quam sequitur glo.in.c.decernimus.de senten. excommuni. libro.vj.Sed Ioan.Andræ.in nouella altius reassumit materiam,& tenet contrarium.& idem Innocen.in.c.cum volūtate.infrà de sententia excommunicatio.& sequitur Bart.in.d.l.si quæramus.& hæc est hodiè communis opinio. Nam propriè excommunicatus, non æquiparatur deportato:vt dixi in.c.pastoralis.de appellatio .& hoc teneas.¶ Decimò prohibetur seruus. xiij.quæstione secunda.capitulo illud.

6 l.filius.ff.de testamen. ¶ †Vndecimò prohibetur religiosus quilibet,qui profitetur tria substantialia regulæ.infrà eodem. capitulo secūdo.xiij.quæstione prima.capitulo non dicatis.secus dic de religiosis largo modo sumptis:quia ista tria non profitentur.de quo vide bonum textum cum glossa decimasecunda .quæstione vltima.capitulo finali .in fine. Vnde etiam Eremita testari potest:quia potest habere proprium. vide text. cum glossi.

ſ xix.quæstione tertia.* capitulo,perlatum* .§.econtrà.& .xvj.qōne.j.c.vere.

7 per Innocen.in.c.cum monasterium.de elect. ¶ †Duodecimò prohibetur hæreticus. Ratio ,quia hæreticus nihil habet:cum bona sua possint apprehendi.c.cum secundum leges.de hæreti.libro.vj.vnde etiam si post mortem potest detegi quem fuisse hæreticum in vita:tunc omnia bona possunt apprehendi:vt in.c.j.de præscript.libro.vj. ¶ Tertiodecimò prohibetur dubius de statu suo:& dicitur dubius, quando dubitat, an sit in eo statu,quo testari possit.l.de statu.ff. eodem. ¶ Quartodecimò prohibentur obsides: & intellige

Antoni.Francis. a & intellige de obsidibus[a] pro captiuis populi Romani : vel econtrà: puta si apud infideles essent obsides Christiani :vel econtrà:secus in his obsidibus,qui quo tidie traduntur de vna ciuitate alteri.iuxta ea, quæ leguntur & not.in.l.obsides.ff.eod. ¶ †Quintodecimò prohibetur damnatus ob crimen famosum:qui ob iniuriam alterius confecit libellum famosum: & de eo fuit damnatus.Nam talis efficitur etiam infamis.vt in præallega.l.is cui.in.§.qui ob carmen.vnde dubitatur an infamis ex alia causa posset condere testamentum, & communiter tenetur,quòd sic:nisi reperiatur specificè prohibitus.Quod probatur in.l.j.C. de nupt.not. Bartol.in.d.§.qui ob carmen. ¶ Sextodecimò:reus criminis læsæ maiestatis.l. quisquis .C. ad legem Iuliam

{ maiesta.vj.q.j.in.* c.sunt plurimi.* §.verū. ver.si quis. ¶ Decimoseptimò is,qui est apud hostes captus: vt d.l.eius. ¶ Decimooctauò carens vtroq; lumine , hodie tamen potest testari, dummodò seruet, quod habetur in.l.iubemus.præallega. & in.l.hac consultissima.C.eodem.vt articulatè & clarè in præsentia testiū exprimat nomen hæredis. Si qui verò alij casus sunt prohibiti,sunt reducibiles ad prædictos. ¶ †Sed nunc

9 quæritur de materia magis notabili ;& canonistis valde necessaria:vtrum prohibiti testari à iure,possint disponere ad pias causas. Et scias primò,quòd omne relictum pro anima,dicitur ad pias causas. argumen.in in.c.requisisti.j.eodem.& nota.glossi.& Bartol. in.l.si quis Titio.ff.de lega.ij.& Bald.in.l.j.C.de sacrosanc, ecclesijs. Vbi concluditur,quòd relictum factum cōsanguineo pauperi,dicitur ad pias causas:secus si consanguineo diuiti:[b] licet dicat,q pro anima sua .facit quod

b iuris ciuilis. quod tñ videtur sibi esse per excōmunicationē sublatum ; ideò cogitabis. ¶ Adde,an testamētum excōicati valeat: Federic.de sen.consil.cxxiij.

a ¶ Vide Raph.cu. in.l.sed si accepto. ff.de iur.fis.

b ¶ Diuiti . Adde Anch.cōsi.xxiiij.

SEB. SAPIA. c

b ¶ Diuiti . Vide Bald.in.l.si heres. ff.de cōdi.ob cau. & in.l.illud in gl. in verbo alia causa C.de sacrosan. ecclesi.& in capi.de priore. ṡ.de app.

c ¶ Nutu . Adde Calde. consil. xl. hoc titu.

d ¶ In aduentitijs . Adde Paul.de ca. consil .ccij.in primò impressis.Cal de.consi.x .hoc titul.

de.in consi.suis prope fi.Item, quia prodigus compa- SEB. SAPIA.
ratur pupillo,seu furioso.l.is cui bonis. ff.de verborū
11 obligatio. ¶ †De vsurario tenet ibi Bar. q ex quo est
f publicus:& ex quo non dedit cautionem, nō potest aliquid disponere pro anima: quia nec ecclesia debet recipere oblationes talis.in.c.quia.j. de vsur . Et idem dicit in quolibet decedēte in peccato mortali: quia cū sit extra vnitatem ecclesię,non potest dici relictū pro anima.Nam ecclesia pro talibus non orat.xxiij.qō.v. c.placuit.xiij.q.ij.c.non æstimemus. ¶ Ex quo etiam infertur, q relicta per istos non gaudent priuilegio tributo relicto ad pias causas. Bald.in hoc vltimo te- f ¶ De vsurario.Ad
net ibi contrarium dicens:quòd priuilegiū istud non de videndum An
solùm est tributum fauore relinquentis,sed fauore il- cha.cōsi.cccxxx.
lius,cui est relictum.& ista fuit causa finalis istorum & ibi, an à pecca-
priuilegiorum.Dicerem,quòd vsurarius publicus nō toribus sit eleemo
potest aliquid relinquere:quia non valet testamentū syna accipienda.
nec codicillus:vt in.d.c.ij.Sed in alijs existentibus in Antoni . Francis.
peccato,vt in excommunicatis,& similibus,subdistin- ¶ Dicas q eleemo
guē:quòd aut volūt facere oblationem ecclesiæ:& de- syna facta in
bent regulariter admitti:nisi specialiter prohibeantur; statu peccati mor
vt excommunicatus vsurarius.& similes.vide gl.in.c. talis,non prodest
oblationes.xc.distinct.Idem dico & fortius si voluit ad salutē.j.qō.j.in
intuitu eleemosynæ aliquid dare ecclesiæ vel pauper. c.nō est .sed pro-
ribus:dico,quòd possunt, & ecclesiæ possunt recipe- deſt admittandū
re,tamen non se debent obligare ad orādum pro eis. Deū & ad impe-
Nec valet ratio Bald,dum dicit,q non videtur relictū trandā gratiam:vt
pro anima,ex quo relinquens erat extra vnitatem ec- ibi per eū.& valet
clesiæ:quia quantuncunq; peccator, potest & debet, in redemptionem
& ei cōsulendum est,vt bona opera exerceat:eleemo peccatorū:vt in.c.
synas faciat & similia:quia hæc bona,quæ fiunt in pec animæ defuncto-
cato mortali:licet non valeant ad vitam æternam con- rū.xiij.q.ij.quæ si
sequendam:valent tamē ad multa alia,puta ad minus non possetā pec-
supplicium subeundum:& vt Deus illustret corda il- catore recipi,non
lorum,vt habetur de pœ.distin.iij.in fi.vide bo.gl.in possēt ab eo dari
c.quod quidam.j.de pœ.& remiſ.& in.c.ex transmiſ- ratiōe correlatio-
sa.de decī.&.xiiij.q.v.c.in summa. ¶ Concludę ergo, nis:vt .in. l.j.c.de
quòd talia relicta possiunt dici ad pias causas ,non so- cupre.lib.x. Et q
lùm ratione illius,cui relinquitur:sed etiam ratione re posit dari,habeē
linquentis.Et sic infero,q talia relicta gaudent priui- in.c.mendacia ve-
legio relictorum ad pias causas: ex quo aliàs de iure stra.de pœni.dist.
testari possunt. De damnato ad mortem naturalem, j.Et vide Card.in
vel ciuilem: nunquid possit disponere ad pias causas, cle.j.de reli.& ve-
ex quo bona sua non sunt publicata[c] communiter te- ne.san.Et adde,q
netur,q non : quia iura dant illa bona venientibus ab eleemosyna nō de
intestato:vt in aut.bona damnatorum.C .de bo, pro- bet fieri de malè
script.vnde esset disponere de alieno:quinimo testa- quæsitis : vt in.c.
mentum prius factum rumpitur secuta donatiōe.Le- eleemosyna . ii ij .
gistæ hoc volunt in.d.l.j.& Ioā.and.in.c.quanquā.de q.v.& vide eundē
vsur.lib.vj.vbi latius vide.De excōmunicato dic,vt .ṡ. Card.vbi.ṡ.& har.
dixi.Nam sicut potest facere eleemosynam:vt in.c.cū in.l.j.in.iiij.qō.vj.
voluntate.de sen.excom.ita & in testamēto relinque princi.C.de sacro.
re potest ad pias causas:licet aliud dixerit Bar. de ser- san.eccle.
uo,religioso hæretico,seu læsæ maiestatis , & similibus:dic,q non possunt disponere etiam ad pias causas:quia non habent bona.j.q.j.c.non est putanda.De dubio de statu suo,sunt opi.inter doc.nam Bar. tenet q possit disponere ad pias causas.Bal.contrà in, d.l.j. quia nō reperitur iure concessum:sed plus placet opi. Bar.fauore piæ causæ:quia miles est in hoc priuilegiatus:vt.l.ex militari.ṡ.fi miles.ff.de testamen.mili.fortius pia causa debet esse priuilegiata. ¶ De eo,qui est
10 in.d.l.prima. ¶ †In filiofami.concludę,q in castrensi apud hostes,credo q non possit disponere:quia ser-
d vel quasi potest testari:vt vult,sed in aduētitijs [d] quo- uus est. Per prædicta habes hanc materiam declaratā ;
rum habet proprietatem,est dubium .Nam si vsufru- quā tu canonista semper no.& tene menti. Abbas ,
ctus acquiritur patri, omnes tenent, quòd testari ad
e pias causas,non potest inuito patre:[e] vt in.d.l.penul, C.qui testa.face.poſ,Sed dubium est,quando vsufructus est penes filium, voluit Bartol.in.ql. l.j.q possit testari ad pias causas,etiā inuito patre:quia omnis solennitas iuris ciuilis remittēda est in legatis ad pias causas:vt in.d.l.j.ṡ.procurator.& probatur.j. eodem capitulo relatum.sed Bald.tenet ibi contrarium,alleg.bo . text.in.c.licet.de sepulch.libro .vj. vbi dicitur , quòd filiusfami . non potest disponere inuito patre, etiam pro anima:nisi de castrensi,vel quasi. Et hæc opin.videtur verior per illum text.ne expolietur pater, cui bona filij debētur propter fauorem piæ causæ. ¶ De prodigo tenet ibi Bar.quòd non potest testari,etiam ad pias causas:quia post interdictum,non habet administrationem bonorum suorum.& facit quod no.Fe-

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest testari de rebus patrimonialibus, sed de rebus ecclesiæ,vel intuitu ecclesiæ quæsitis non potest.*

2 *Habens filios,an possit promoueri in Episcopum.*

3 *Hæres pro parte,in qua est institutus,tenetur approbare alienationē, quam fecit testator in vita sua de bonis ipsius hæredis.*

Euincere non potest ille,qui agendo potest exceptione repelli.

4 *Ecclesia & fiscus non tenentur vltra vires hæreditarias,licet non conficiat inuentarium.*

SRB. SAPIA.

a ¶ Promouendus, & vide latissimè per do. Andr. Sicu. in. c. in tantũ. j. de simo. & Fel. in c. postulasti. colũ. viij. versi. qũo clericus. s. de rescrip. 1

b ¶ Verum dicere. Adde Ro. consil. clix. vbi latè.

c ¶ De hoc an habens filios possit eligi in Epm. vide tex. in. c. sint manifestæ. xij. q. j. & in c. Episcopus, qui filios. & in. c. sanctorũ. xij. qõ. ij. & in. c. legant. & ibi doc. in. j. no. xxxvij. dist. & text. in c. Ebron. versi. itẽ beatus Seue. xiij. q. & vide tex. in. c. Episcopus ecclesiasticarũ. ibi: aut fratribus filijsque cõmittat. & c. xij. a q. j. & vide omnino Do. in. c. de Syracusanæ. circa fi. xxviij. distin. Antoni. Francis.

¶ An habens filios possit eligi in Episcopũ. Dicas q Episcopus põt eligi p inspirationẽ à Deo factã: vt per Spec. in tit. de elec. in. §. fi. & etiã per quasi cõspirationẽ: vt ibi & vide Old. in consil. ccxlv. & adde q ad hoc, vt valeat electio, quinq; requirunt: videlicet causa valida; habilitas eligẽtis: deliberatio: habilitas electi: & actus eligẽdi. de quo in. c. quia propter. de elect. & per glos. post Bar. in. l. fer. ui electione. in princ. ff. de leg. ij.

Legatum, vel quodcũque relictum factum ecclesiæ cum aliquo onere: si illud onus excedat lucrum: potest etiamex postfacto tale relictum repudiari. Monachus, vel alius religiosus effectus Episcopus, quicquid acquisiuit, cedit Episcopatui.

CAP. I.

Vorundam.

¶ † Episcopus de rebus patrimonialibus testari potest: de rebus verò ecclesiæ, seu in tuitu ecclesiæ quæsitis testari nõ valet. Primò ponitur factũ. Secũdò decisio, ibi: *hortamur*. ¶ Casus literalis. Ioãnes Attelanæ ciuitatis Episcopus, fecit testamentum: nurũ suã in octo vncijs substantiæ suæ sibi hæredem instituit: & ecclesiamsuã in residuis. iiij. mandat Papa Antonio subdiacono: vt hoc diligenter inquirat, & quicquid de bonis ecclesiæ ipsum cõstiterit habuisse, ad res ecclesiæ à qualibet persona debeat reuocare: nisi illud solũ, quod ante suam promotionẽ noscitur habuisse. & quicquid acquisiuit post suam cõsecrationẽ in dominio ecclesiæ cõseruetur. Ber. ¶ No. j. q promouẽdus in Episcopum potest habere propriũ, & illud retinere post adeptum Episcopatum. Ex quo infertur apertissimè, q clericus licitè potest habere beneficium, & bona patrimonialia: licet aliud fuerit tẽpore primitiuæ ecclesię. sed ipsemet Augustinus illum statum relaxauit in secularibus clericis: quia nunquam fuit hoc præceptum ab ecclesia, licet ex feruore quodam conuersi ad fidem abijcerent omnia propria bona. & de quo vide quod habetur. xij. q. j. in summa. & in. c. certè. ¶ Not. ij. arg. q habens filios potest promoueri in Episcopum, Nam iste habuit nurũ. & sic vxorem filij. & per consequens præsumitur habuisse filium: quia non cõstat quòd esset mortuus. sed hoc clarius probatur. xij. qõ. ij. Episcopus, qui filios. & eadem causa. q. j. c. sint manifestæ. Sed nunquid hoc liceat de iure communi, latius dicam j. ¶ Not. iij. q clericus etiam prælatus non tenetur instituere ecclesiam suã etiam in testamento: sed post, cui vult bonadimittere. cõcordant. d. c. Episcopus, qui filios. Quid autẽ si mo rit sine testamẽto: dicã in. c. j. j. tit. proxi. ¶ No. iiij. q acquisita per prælatũ de facultatibus ecclesiæ sunt ipsius ecclesię. quod dic procedere, siue emerit noĩe proprio, siue fraudulenter nomine alieno. xv. q. v. in. c. fixũ. & in. c. inquirendum. s. tit. proxi. ¶ Et no. hîc arg. q ecclesia habet fundatã intentionẽ de iure cõi super omnibus bonis possessis à prælato defuncto: vnde oĩa præsumunt esse ecclesię: nisi probent ex aduerso illa esse patrimonialia. Et videt iste text. probare, q etiã cõtra hæredẽ possessorẽ ecclesia habeat intentionẽ fundatã: vt colligitur ibi quicqd ipsum habuisse patuerit. Sed vide tex. cũ gl. no. quę videt probare cõtrariũ. xij. q. v. c. j. vbi innuit, q si hæres clerici est in possessiõe: & si dubitat vtrũ illa bona habuerit ante platuram: onus probãdi incũbit ecclesię. Et illã glo. puto verũ dicere[b]. & satis tex. ille videt probare. pro hoc facit. c. j. s. titu. proxi. vbi dicit, esse inuestigãdũ. & c. Et p hoc facit tex. iste in verbo, quicqd. secundũ quẽ puto intelligẽda verba præcedẽtia. Et de materia vide qd latius dixi in. c. inquirendũ. s. ti. proxi. & in repe. c. cũ esses. j. & sentit no. Goff. hîc intelligẽdo de bonis, de quibus dubitat: an platus habuerit ante prælaturã: de acquisitis verò in platura dixi in. c. inquirendũ. palleg. no. per Inn. in. c. cũ in officijs. j. eo. ¶ † Sed opp. cõtra prędicta. & videtur q habẽs filios nõ possit promoueri in Episcopũ. nec ad aliã prelaturã: vt in. c. Catinẽsis. lxj. dist. & in. c. de Syracusanæ. xxviij. di. Sol. dicit Inn. q de iure cõmuni nõ põt promoueri: vt in cõtrarijs: sed ex dispensatiõe. vbi probat longã cõtinentiã præcessisse poterit promoueri. arg. in c. priusquã. xxviij. di. fatetur tn, q antiquitus, qn ecclesiæ nõ erant ita opulentę, promouebãtur habentes filios: sic intelligit. c. necesse. xxix. di. Host. tenet quòd de iure cõi sine dispẽsatiõe põt promoueri. allegat apostolũ. oportet Episcopũ esse vnius vxoris virũ. vt habeť. xxvj. dist. in prin. si ergo habuit vxorẽ præsumit habuisse filios. Itẽ beatus Petrus habuit filiã, scilicet Petronillã. & ferẽ q Clemẽs Papa quartus etiã habuit duas filias tpe promotionis: & sic transeunt cõiter doc. nostri. Sed tu vide gl. in. d. c. de Syracusanæ. quæ ponit tertiã opinionẽ distinguentẽ inter filios suspectos: & bonæ cõditionis: vt primo casu nõ possit promoueri. & idẽ in nepotibus: secũdo. casu sic. Ego credo q opi. Inn. sit verior. & probat apertè iudicio meo in d. c. de Syracusanæ. vbi tex. distinguit inter bonos, & malos: sed in defectũ poterit talis promoueri. Nã ius cõsiderauit amorẽ paternũ, qui vincit omnẽ affectũ: vt in. l. fi. C. de cura. furio. vñ alibi dicit glo. q Episcopi sunt cæci erga nepotes. j. q. iij. c. puenit. Idẽ de iure ciuili est hoc apertissimũ: vt habeť in auť. qũo opor. Epis. in §. j. vbi caueť nõ solũ de filijs, sed etiã de nepotibus. & intelligo de nepotibus ppriè sumptis. Nã ppriè nepos dicit filius filij, vel filiæ. l. Iurisc. cõsultus. in. §. nepos. ff. de gradi. Nã tales nepotes qs amat, vt filios: vt dicit tex. in. l. liberorũ. in fi. de ver. sig. Nec ob. dictũ Apostoli: qa Apostolus nõ p̃cipit, sed disponit propter euitandã bigamiam: vt promouẽdus habuerit vnicã, & virginẽ: vñ permisit talẽ promoueri: sed ecclesia potuit postmodũ prouidere, ne subtãtia ecclesiarũ p tales dispẽsęt. & idẽ dic de iure antiquo. Nã nõ debet reprehẽsibile reputari, si secundũ varietatẽ tẽporũ statuta varient humana: vt in. c. nõ debet. de cõsan. & affi.

¶ † In gl. ij. in fi. no. j. ex gl. q hæres pro ea parte, pro qua institutus est, tenet approbare alienationẽ, quã fecit defunctus de bonis suis, dũ viueret. & rõ est in prõptu. Nã oẽs hęredes tenent de euictione: & qlibet de parte sua: & regula iuris habet, q quẽ de euictiõe tenet actio: eundẽ agentẽ repellit exceptio: vt in. l. exceptiõibus. C. de euictio. & in. c. fi qs presbyterũ. de reb. ec. nõ alie. & vide glo. in. c. Eps. qui filios. xij. q. ij. Eadẽ qõ sit in filio, cuius pater alienauit bona propria filij: de qua qõne p gl. in. l. fi. §. in cõputatiõe. C. de iure delib.

¶ † Et in fi. gl. no. singu. istã gl. qa nescio hoc alibi ita expressum, licet gl. aliquatenus tetigerit. d. c. Episcopus qui filios. vult hęc gl. q etiã ecclesia instituta hæres teneat ad onera vltra vires hæreditarias, si nõ cõfecerit inuentariũ, sicut dicim⁹ in priuatis psonis: & cũ hac gl. videnť trãsire doc. limitãt tn & Io. An. principaliter, q ecclesia læsa poterit petere restitutionẽ in integrũ, sicut & minor: nisi læsio cõtigisset ex

¶ In filio. Adde Rom. consil. cclix.

¶ Inuentariũ. Ad de eundem consi. lxxiiij.

SEB. SAPIA.

¶ Inuentariũ. Anpœna non facientis inuentariũ habeat locũ in ecclesia, vel in hospitali instituto: vide Feli. in. c. de quarta. colũ. iij. versi. x. s. de præscrip.

¶ Et vide omnino quod habetur in. c. j. s. de solu. & idẽ dicit punctualiter Archid. in. c. Episcopus qui filios. xij. q. ij. hęc limitans: nisi fortè ex eucẽtu hæc deceptio accidit propter casum, qui post aditam hæreditatem accideret: quia tunc non restituet prout etiã in minore dicit tex. in. d. §. fi locupleti. hîc alleg. Panor. & prohoc optimè facit glo. in verb. profuturũ, in capi. sine exceptione. xij. qõ. ij.

gisset ex euentu. ad hoc. l. verum. in. § fi locupleti. ff. de mino. sed Bar. in. l. j. C. de sa. sanc. ecc. tenet ecclesiam non obligari vltra vires hæreditarias. Mouetur per auť. sicut. C. de sacrosan. eccle. vbi prohibetur quis donare ecclesijs rẽ dãnosam. Itẽ Bal. in. d. l. fi. mouet quia fiscus habet hoc priuilegiũ. l. j. ff. de iure fi. ergo & eccle. quæ æquiparatur fisco, vt nota. in. c. j. de in integ. resti. & hãc opi. teneas. Nã in dubijs fauendum est piæ causæ. l. sicut personæ. ff. de religi. & sum. fune. ¶ Ex prædictis infero, quòd si ecclesiæ factum est relictum cũ onere excedente lucrum, poterit ecclesia ex postfacto relictum repudiare. arg. in. d. auť. sicut. quod not. ¶ † In gl. pe. ibi: *renuntiauit proprijs*. vult dicere, quòd iste Episcopus erat religiosus: ideo quicquid acquisiuit, cedit eĩ patui[a]: & licet hoc non placeat Hosti. dicenti, q ex quo habebat administrationem, põt libẽ de eis bonis disponere. Io. an. tn tenet cũ gl. & melius. quia quie quid religiosus promotus ad prælaturã acquirit: acquiritur prælaturæ: vt est tex. in. c. vnico. xviij. q. j. & c. cũ olim. de priuile. habet tamẽ administrationem illorũ bonorũ, ex quo prælatus est: debet tamẽ vti vt non proprijs: sed vt rebus ecclesiæ, secundum eũ: & bene. & no. hoc vltimũ. Et licet iste intellectus sit verus in se, tamen nõ cõuenit literæ. vbi præsupponit istum condidisse testamentũ de rebus proprijs: ergo nõ erat religiosus: quare tene lec. quæ sequtur in glo. vt intelligatur tex. de bonis quæsitis cõtẽplatione eccle. & nõ personæ. Et ex hac lectu. no. quòd etiam Eps acquirit ibi qc quid adipiscitur intuitu personæ, sicut dicimus de simplicibus clericis. in. c. quiaj. eo. Et hoc dico notãdum: quia iura apertè hoc nõ dicũt de Epo, sed potius videntur innuere oppositũ, vt legi. & no. in auť. licẽtiã. C. de epi. & cle. xij. q. v. c. j. & c. fixũ. sed tene. j. dictũ.

SVMMARIVM.

1 *Moniales tenentur deferre habitum secularem: & secundum consuetudinem loci illi portare: & si non fecerint, non per hoc iudicantur seculares, si se monasterio dedicauerunt. 2. 3.*

4 *Professio tacita fit per lapsum anni in locis vbi obseruatur regula: sed vbi non obseruatur, licet per plures annos steterit, non obligatur. potest tamen compelli ad exeundum, vel ad profitendum.*

Monachus nouitius non potest eligi in Abbatem: & talis electio est ipso iure nulla: põt tamẽ postulari: & ita postulatus dicitur tacitè profiteri.

Iura loquentia de electione, non habent locum in postulatione.

5 *Fur non tenetur in foro animæ restituere rem cum pœna dupli: sed satis est satisfacere de delicto.*

6 *Abbas potest conferre minores ordines.*

CAP. II.

Via ingredientibus. † ¶ Abbatissa testari non potest etiã si nũquã induisset habitũ monachalẽ. Prio ponit. q. Secundò soluit. ibi: *necessarium*. ¶ Casus literalis. Quædam Abbatissa cuiusdam monasterij. S. noie, fecit testũ, in quo plura quibusdã legauit: quę vsq; ad mortẽ nõ induit habitũ monachalẽ: sed stetit in vestibus, quibus presbyteri illius loci vtũtur: sicut & illa, quæ ipsam præcesserat: dicẽs hoc sibi licere ex cõsuetudine. Sabina Abbatissa eiusdẽ monasterij, quæ successit, cõquesta est dño Papæ. Qui rndit q postquã illa ordinata est Abbatissa, & in monasterio monachata ad culpã Episcopi pertinuit, q illam in secularibus vestibus stare permisit, nõ tamẽ propter hoc monasterio prędicare potuit: sed postquã monasteriũ intrauit, se & sua eidem monasterio dedicauit. Ber. ¶ † Not. j. q moniales tenẽtur deferre habitũ monachalẽ: nec valet cõsuetudo in oppositum. Sed aduerte, quia vt plurimum moniales portãt vestes nigras, & velũ cõsecrationis seu professionis. An auť per hoc. c. illa. earũ talis cõsuetudo sit sublata? prima frõte videtur, quòd sic: sed in cõtrariũ facit, quia iste text. loquitur de vestibus oĩno dissonis religioni. nam incedebat ista, sicut incedebãt presbyteri illius loci respectũ coloris & formæ: nõ autẽ loquitur, quãdo certo habitus non est oĩno conformis secularibus vestibus. & de qualitate vestis est tex. cũ glo. no. cle. ne in agro. de statu. reg. in verbo: cõsuetudo. vbi dicitur q possunt portare pannũ secundũ consuetudinẽ loci.

3 ¶ † No. ij. quòd ad esse Abbatissę necessariò non concurrit habitus monachalis: quia perfectio & non habitus facit religiosum:

4 in. c. porrectũ. de regula. ¶ † Itẽ no. q licet Abbatissa habeat administrationem bonorum: non tamen potest condere testamentum de rebus patrimonialibus: sed oĩno acquiruntur monasterio. Sed oppo. cõtra tex. in eo, qd pon derat, q per plures annos ista stetit in monasterio nam vnus annus sufficit: vt in. c. ex parte. & in. c. statutũ j. de reg. Sol. Hostien. supplet maximè. dicit eĩ, q ex quo quis ingreditur religionẽ, & stat ibi per annũ, tacitè profitetur: vt in præalleg. iuribus. Posteà dicit, quòd si quis ingreditur religionẽ, vbi nõ seruať regula, licet per plures annos ibi steterit, non obligatur, si nõ est professus: potest tamẽ cõpelli ad exeundum vel ad profitendũ. arg. c. clericij. de regu.

¶ Primũ dictũ nõ videť indistinctè verũ: sed solet limitari, & solet intelligi, qn habitus monachorũ nõ est distinctus ab habitu professorũ. de quo dicendũ: vt habeť in. c. j. de regul. li. vj. & in cle. fi. eo. tit. Secundũ verò dictũ Hosti. generaliter intellectũ nõ puto verũ esse: qa ex quo qs generaliter ingrediť religionẽ assumendo habitũ indistinctum, si portat illũ per annum, tacitè profitetur: licet ibi nõ seruetur regula. quia tex. loquitur indistinctè in. c. cle. fi. Item facit iste text. nam hîc non apparet, q ista Abbatissa fuerit expressè professa. Et pro hoc facit alius intellectus, quem ponit hic Io. an. dicens, quòd ex quo nouitia assumitur in Abbatissam, tacitè profitetur: quia ingerit se actibus professorum. ad hoc. c. vidua. de regu. quod tn dicit nõ procedere per viã electionis, qa electio esset nulla: vt in. c. nullo. de ele. li. vj. sed posset procedere secundũ eũ per viã postulationis, vel collationis. ¶ Et not. singulariter istud dictum. ex hoc poteris arguere, quòd ius nouum, quod habetur in. d. c. nullus. disponẽs non valere electionem factã ad prælaturam regularem de non expressè professo: nõ vẽdicat sibi locũ in prouisione, quæ fit per viam collationis vel postulatiõis. & sic tenet collatio Abbatiæ factæ non expressè professo. quia illud ius pœnale, loquens de electione non debet extendi ad prouisionem: vel postulationẽ. quod no. ¶ In gl. j. ibi: *in rebus suis*. intellige cũ hære dis instõne: quia vbi nõ est instõ hæredis: nõ est testamentũ, sed codicillus: vt dixi super rubrica. Et aduerte, quia satis est quòd hæres instituatur in certa re: vt in. l. j. §. fi ex fundo. ff. de hæredi. instituen. & vigore illius institutionis in certa re, non dato alio cohærede obtinet hæreditatẽ in totũ: qa nõ põt quis decedere pro parte intestatus, & p parte testatus[b] Sed est dubiũ vtile, nũquid in foro aĩæ habeat locũ. d. l. j. §. fi ex fundo. & de hac. q. vide per Fed. cõs. cxxvj. vbi refert se cõsuluisse, q sic: & q multi alij do. in sacra pagina idẽ cõsuluerũt. Mouenť isti principaliter, qa ius humanũ non cõtrariũ iuri diuino, debet seruari etiã in foro animæ. qd etiã tenet Io. cal. post beatũ Thomã super prœmio huius cõpilationis. & Io. an. in. c. ij. de vsuris. li. vj. vñ cũ secũdũ iura distinguanť dnia & acqrant: & iste est vnus modus acqsitiõis, nec nutrit aliqd peccatũ: debet ẽt seruari i foro cõsciẽtię. qd dicũt verũ, nisi dolosè fuisset inductus testator ad instituẽdũ in re certa vt qa fuisset sibi psuasum istitutũ nõ posse habere regressum ad alia bona. ¶ † Hoc tn limita secũdũ gl. no. j. c. fraternitatis. xij. q. ij. q̃ dicit q i foro[c] aĩę

a ¶ Episcopatui. Adde qd voluit Federi. consi. siue q. xx. & Calde. cõsil. j. de pecu. cleri.

SEB. SAPIA.

b ¶ Pro parte testatus. Vide Benedi. cap. in consi. ix. in iij. dubio. & in cõsil. xxv. & Andr. siculi. in consi. clj. & consilio. clxij. in. j. vol. Alexan. in cõs. clx. in. ij. dubio. in. ij. volum. & in consi. clxxxvij. colũ. iij. in. iij. volumine.

c ¶ Vide de hoc omnino eundem Abba. Panor. s. in præ. in. §. Rex pacificus. in. ij. col. & c. j. in. ij. colũ. post medi. de constitu. & alibi sæpe alle. d. gl. in. c. fraternitatis. pro nota. & sing. quã apud le gistas alle. Bart. in l. post decisionẽ. C. de fur. & Imol. in. l. quibus diebus. §. dñs. vbi multa ponit in materia conscientiæ. ff. de condi. & demon. & in no. d. glo. ad declarationem & limitationem. §. j. insti. de obli. quæ ex deli. cum simi.

non tenetur fur reſtituere rem cum pœna dupli,ſed ſatis eſt ſatisfacere de delicto. ¶ † In gl. in verbo ,*ordinata*. ibi: *vel conſecrata*.in hoc gl. nõ bñ dicit:qa Abbatiſſa nõ cõſecrat,ſed bñdicit,& eſt ſimplex bñdictio.ſecus in bñdicti. Abbatis:quia illa eſt partim ordinaria,& partim ſimplex. Nam recipit poteſtatem conferẽ di minores ordines:quod non eſt de Abbatiſſa.de quo vide bonam glo.in cle. attendentes. de ſtatu.regu. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus efficitur executor teſtamenti negligentibus teſtamentarijs executoribus intra tempus illud exequi.3.& 11.non autem Epiſc. ſuccedit in locum illius,qui non declarat intra tempus illud quod teſtator mandauit declarandum. nu. 12.in cõtrarium facit quod ponit iſte J.eo.c .ſi hæredes. in primo nota.*

2 *Legatum poteſt fieri monaſterio conſtruendo:ſed nõ donatio.*

a ¶ Conſtruendo. Adde Ang.cõſi. cxxxix.& .cxxv.

Legatum poteſt fieri incertæ perſonæ,donatio non.

3 *Tempus datum alicui ad aliquid faciendum,currit à tempore monitionis.*

SEE. SAPIA.

4 *Teſtator,qui mandat aliquid fieri,& non dicit per quem,intelligitur per heredem.*

b ¶ Licet fratres.idẽ tenet Bart.in.l.quitus.ff.de annu.lega. Alex.in.l.j. §. ſublata.ff.ad Trebellian. Riminal. ferrar.in.l.j.in illa ꝗſtione, an actio cõprehendat officium iudicis.ff.de iuriſ.om.iudi.

5 *Fratres minores pro nulla re poſſunt eſſe in iudicio. hinc eſt,quòd eis relicta ipſi non poſſunt petere, ſed iudex etiam ſecularis ex officio ſuo poteſt cogere debentem exequi ad ſoluendum.*

6 *Relicta per teſtatorem,ſi non ſufficiunt ad vſum deſtinatum per teſtatorem,non fiunt caduca: ſed in alios ſimiles vſus deſtinantur,nec per hoc fiunt caduca.nu.14.*

c ¶ Pium vſum.Ad de Roma. cõſilio cccix.

7 *Relicta ad pias cauſas debentur integra etiam cum fructibus medij temporis,ſi tempus fuit appoſitũ in fauorem piæ cauſæ.*

d ¶ Quinq; annos. Adde videndam materim hanc per Iudoui c. Romanum.conſi.lix. & ccxxviij.& .cccc. ix.vbi latius.

10 *Tempus quotieſcunque non apponitur à teſtatore ad faciendum illud,quod fieri mandauit,intra quod tempus debet illud fieri.*

12 *Executor teſtamenti non dicitur ille,qui habet declarare id,quod teſtator mandauit ab eo declarãdum.*

13 *Teſtator,ſi mandauit conſtrui monaſterium & non expreſſit locum,vel expreſſit,ſed in illo loco non poteſt commodè conſtrui,non per hoc vitiabitur relictum.*

14 *Legatum quod à principio tenuit,ſi ex poſtfacto deficiat, an & quo caſu remaneat penes grauatum.*

Legatum factum pro maritãda tali puella,ſi illa moriatur,an remaneat penes grauatum,vel conuertetur in maritanda alia.

CAP. III.

1 NOs quidem. ¶ † Propter negligentiã hæredis Eps exequitur piã voluntatẽ defuncti,vel ſic. Si intra annũ à die monitionis nõ fit executio teſtamenti per debentem exequi,deuoluitur executio ad Epm. Primò ponitur narratio. In ſecunda prouiſio.ibi:*quamobrem*. Primò monerimãdat.Secundò ſuppleri ibi: *quod ſi*. Tertiò reddit rationem ibi: *ſic enim*. ¶ Caſus literalis. Quidam.S.nomine fecit teſtamentum, ac mulierem hæredem ſibi inſtituit,præcipiens monaſterium de bonis ſuis debere fundari, cuius deſiderium ab illa muliere ipſius hærede protrahitur.peruenit hoc ad dominũ Papam:vñ mãdat Epo loci, quatenus mulierẽ illã moneat,vt intra annũ monaſteriũ,qd' teſtator fieri ꝑcepit ,debeat ordinare in locovbi fuerat conſtitutũ:qd' ſi nõ fecerit,Eps illud faciat fieri,& oĩa p Epm deſignent ipſi loco ſine aliqua diminutiõe:quia ſecũdũ leges volũtates defunctorum per Epm adimpleri debẽt.Ber. ¶ † No.j.ꝙ quis põt relinquere in teſtõ, vt monaſteriũ cõſtruat ac etiã legare bona monaſterio con

2 ſtruẽdo,[a] ſecus dic in donatiõe.Nã donatio facta loco cõſtruẽdo nõ valet:vt in.c.Ab.ſanè.de re iudi.lib.vj.Rõnẽ diuerſitatis ponit Bar.in.l.ſeruos ad cuſtodiã.ff.de ali.& ci.leg.Nã donatio requirit pſonã.hinc eſt,ꝙ abſenti nihil acquirit.ff.de dona.l.abſenti. & in ca.ſi tibi abſenti.de prębẽ.li.vj.ſed legatũ põt fieri abſenti:qnimo incertæ perſonæ:dũmõ ex euẽtu poſſit certificari.l.quidã.ff.de re

3 bus dub.l.cũ pater.ff.de leg.ij. ¶ † Not.ij.ꝙ annus ꝑfixus ad execu tionem teſtamẽti currit à die nominationis, & nõ mortis teſtatoris:ſed hodiè cõiter Epi hñt ſtatuta,vt tps currat à die mortis.qd'

4 qualiter ſit intelligendũ j.ſubijciã. ¶ † Itẽ no.ꝙ ſi teſtator mandat eccleſiã cõſtrui,& nõ dicit p quẽ,hęres tenet exeq.ſec⁹ videtur in relictis pauperibus:vel pro redẽptione captiuorũ. Nã ſi teſtator ſpecificè nõ ,puidit de executore,debet Eps tanquã pater pauperũ exeq.& hæc videntur probari in auf.de eccle.tit.§.ſi quis ædificationẽ.iuncto.§.ſi qs pro redẽptione.& in.l.nullus. C.de epiſ.& cle.

5 ¶ No.ꝙ vbi relictum in teſtõ nõ cõcernit vtilitatẽ certæ perſonæ,ſeu nõ eſt,qui poſſit petere,in iudicio põt iudex ex officio cõpellere debẽtẽ exequi:ſicut hic fuit proceſſum ex officio.&.dic,ꝙ etiã iudex ſecularis poteſt officiũ ſuũ impendere,vt legata pia mãdentur executioni.Ad hoc tex.notabilis in.d.§.ſi qs ædificationẽ.

b ¶ Ex hoc etiam infero,quòd licet[b] fratres minores nõ poſſint in iudicio petere eis relicta:qa pro nulla re tẽporali debent eſſe in iudicio:vt in cle.exiui.de ver.ſignifi.tamen eccleſiaſticus,ſeu ſecularis poterit ex officio cõpellere debentes exequi ad ſoluẽdũ .hinc eſt,ꝙ in multis locis conſtituitur ſyndicus in ciuitate ad petendũ hæ crelicta eis facta,de quo plenè dicẽdũ,vt habetur in tract.Bar.

6 minoricarũ. ¶ † No.ibi:*non poteſt*.ꝙ ſi relictum à de functo nõ po teſt deputari ad vſum deſtinatum per teſtatorem,non efficitur relictum caducum:ſed debet cũmutari ad aliam piam cauſam, ſicut hìc fit conmutatio de loco ad locum.ad hoc.l.legatum.de vſufru. leg.& ibi per Bar.& Io.de lig.in cle.quia contingit.de religio.domi.& in tract. minoricarũ.Et per hoc dico , quòd ſi pecunia relicta à teſtatore non ſufficeret ad monaſterium conſtruẽdũ, debet

c conuerti in aliũ piũ vſum[c].Sed vnũ ſemper nota,ꝙ iſta cõuerſio nõ poteſt fieri per ſolũ hæredẽ,nec per ſolũ Epm,ſed per eum,& per eũ,qui habet exequi.quod probat tex.ibi:ordinari tecũ:vt le-

7 gi.& not.in.d.l.legatũ & in alijs tribus proximè allegatis. ¶ † No. ibi:*ſine diminutione qualibet.&c*.ꝙ relicta eccleſiæ conſtruendę de bẽt tradi ſine aliqua diminutiõe per hoc conſuluerũt Bar.& Franciſ.de Abb.quòd etiã fructꝰ medij tẽporis debẽt aſsignari.ꝓ hoc facit pulcher tex.in.l.ſi ita relictũ.§.Pegaſus.ff.de leg.ij.vbi dicit ꝙ ſi relinquit prædiũ ad certũ diẽ:puta poſt decẽ annos:vel cũ legatarius erit pubes,quòd debetur prædiũ cum fructibus medij temporis,ſi dies fuerit appoſita fauore legatarij:ſed in caſu noſtro cũ relinquitur monaſterio conſtruendo,dies apponitur non fauore hæredis,ſed fauore monaſterij:qa ſi monaſteriũ fuiſſet cõſtructũ

8 tpe teſtamẽti,reliquiſſet de ꝑſenti,& nõ in diẽ.quod no. ¶ † No. quòd Eps ſupplet negligẽtiam executoris teſtamẽti .quod an procedat in omnibus relictis etiã ad nõ pias cauſas, multi tenẽt,ꝙ ſic. qa omnis volũtas teſtatoris largo modo dicit pia : cũ nõ poſſit aliquid amplius velle.l.j.C.de ſacroſanc.eccle. De quo dicam latius

9 in.c.tua.& in.c.ſi hæredes j.e. ¶ † In gl.iij.in verbo intra annũ ibi, *ſi quis ædificationem*.aduerte,quia iſte §.potius probat cõtrariũ.Nã dicit,ꝙ ſi teſtator mãdauit oratoriũ cõſtrui, debet hæres hoc facere intra quinq; annos.[d] ſed ſi mandauit hoſpitale conſtruendũ: tunc datur annus.Tex.autem noſter non loquitur de hoſpitali, ſed de monaſterio , quod requirit prolixius tempus , quàm ſimplex oratorium.Sed Hoſtienſis dicit ſtandum huic.c.indiſtinctè vt detur tantùm annus . Ex quo nota ,quòd hodie ille §.non procedit reſpectu oratorij.Poteſt tamen ſatis æquè dici, quòd negligentia hægedis poteſt dupliciter comprehendi . Primò reſpectu operis inchoandi:& hoc caſu indiſtinctè ſufficit annus.Secundò reſpectu

reſpectu operis complendi:& hoc caſu debet cõſyderari qualitas operis.Nã ſi opus nõ poteſt perfici intra annũ,nõ poteſt dici hæredẽ fuiſſe negligẽtem:ſed aſsignabitur tẽpus cõueniẽs.& hãc conſyderationẽ puto habuiſſe ius ciuile diuerſum tẽpus ſtatuẽdo inter hoſpitale & oratoriũ. Aduerte ad aliud.Nã gl.dicit hìc ſimpliciter voluntatẽ teſtatoris executioni mandandã intra annum:qd'

10 verè indiſtinctè nõ ,ꝑcedit:licet doc.ſimpliciter trãſeant. ¶ † Dic ergo latius,quòd aut teſtator prouidit ſibi de tẽpore:& ſeruatũc ipſius volũtatem. Vnũ tamen ſemper tenebis menti:ꝙ ſi teſtator mandat aliquid fieri intra certũ tempus cõputãdum à die mortis: debet intelligi & ſuppleri à die ſcientiæ & aditę hæreditatis .Hoc probat tex.in.l.ſtatuliberos.§.ſiquis hæredi. ff.de ſtatuli.facit tex. iuncta gl.in.l.ſi.§.ſinautẽ dubius.C.de iure delibe.Si verò teſtator non prouidit de tempore:tunc in relictis ad nõ pias cauſas,datur annus:& currit à tempore monitionis fiendæ per iudicem.vt legi tur & not.in auf.hoc amplius.C.de fideicõ.Si verò ſunt relicta ad pias cauſas,tũc debet ſolui intra ſex mẽſes:& currit tẽpus à die inſi nuationis teſtamenti:vt clarè vult tex.in.§. ſi legatum.& in auf.de eccleſiaſticis tit.Nec cõtrariat iſte tex.qui loquitur in monaſterio conſtruẽdo.quod nõ poteſt conſtrui intra modicũ tempus:ſecus ſi aliquid relinqueret monaſterio cõſtructo.& ſic limita hũc text.

11 ¶ † Item prædicta procedũt reſpectu ſolutionis fiendæ:ſed reſpe

a ctu executionis deuoluendę ad Epm,[a] puto ꝙ ſi præcedat duplex monitio poſt negligentiã debentis exequi,non requiritur aliud tẽpus,nec expectatur annus:vt videt innuere iſte tex.in auf. prædicta.in. §.ſinautẽ qui hoc facere.& ſic intellige no.per Bar.in.d au thẽ.hoc amplius.Vbi verò prędcedit monitio vnica,expectatur annus:ſed hodie:vt dixi Epiſ.per ſtatuta diſponũt vt annꝰ à die mortis currat monendo generaliter quoſcunq;.Sed illud ſtatutũ primò limitarẽ ſecundũ prędicta,vt tẽpus currat à die mortis & adi

12 tę hęreditatis & ſcientię. ¶ † Secũdò limita,vt no.Bar.in.d.l.cum quidam.ff.de lega.ij.vbi format hanc qõnem.Quidã reliquit centũ pauperibus declarãdis per Semproniũ.lapſo anno declaratiõe non facta Eps vigore ſtatuti,vult pauperes eligere,quæritur nun quid poſsit?& decidit,quòd non:quia ſtatutum loquitur de executione:ſed habens declarare non eſt executor:ſicut dicimus differẽtiam;eſſe inter iudicem,qui declarat, & executorem, qui exequitur ſententiam.l.executorem. C. de execu.rei iudi. & vide latius i-

13 bi per eum. ¶ † In glo.pen.in fi.dic clarius attingendo materiam,[b]

b quòd duo dubia poſſunt elici. Primum eſt, ſi teſtator ſimpliciter mandat eccleſiam conſtrui, non expreſſo certo loco. Secundum, quando incertitudo oritur poſt mortem teſtatoris: quia non poteſt cõſtrui in loco per defunctum deſtinato.Et in vtroq; dubio ſentiunt hìc communiter doc.relictum nõ vitiari. & videtur hoc probari in tex.noſtro.Nam quemadmodũ non vitiat incertitudo expoſtfacto orta:eadẽ ratione nec à principio. & pro hoc allega. bo.tex.in auf.de eccle.ti.§.ſi quis in nomine.ibi dicitur,ꝙ ſi teſtator reliquit monaſterio ſanctæ Mariæ:& tale monaſteriũ non eſt in illo territorio. Nã vitiatur relictũ: ſed debetur eccleſiæ cathedrali illius loci.de quo j.c.prox.vbi gl.Ad idẽ induco bo.text. in.l. quæ conditio.in fi.ff.de cõdi.& demõ.vbi dicitur quòd ſi teſtator mandauit aliquid fieri in foro, & non ſpecificauit: intelligitur de foro illius municipij,vbi habitabat.Et ſi quæratur in quo loco ędificabitur:dico de cõſenſu Epiſcopi & executoris teſtamenti eligetur locus:ſicut obſeruatur,quãdo incertitudo oritur ex poſtfa

14 cto:vt hìc.& facit quod.ſ.dixi. ¶ † Si verò relictũ ad pias cãs, ſeu certæ perſonæ non poſsit deputari ad vſum deſtinatum: nũquid efficiatur caducum?diſtingue poſt Bar.in.l.pater.§.Tuſculanus.ff. de lega.iij.Aut enim relictum concernit piam cauſam ſimpliciter & non perſonam.& tunc debet deputari ad alium vſum cum conſenſu Epiſcopi & hæredis:vt in.l.legatum.& quod ibi no.ff. de vſufruc.lega.& not.in.d.clementi.quia contingit.Aut relictum factum eſt perſonæ: & tunc ſi contemplatione animæ: quia fuiſſet alij perſonæ relicturus: & tunc deficiente illa perſona debet relictum ad pium vſum conuerti:vt voluntas defuncti in effectu adimpleatur. d.l.legatũ.Si verò relictum fuit factum contemplatione perſonæ,vel collegij, non habito reſpectu ad piam cauſam: & tunc deficiente perſona,vel collegio expirat legatum,& remanet apud grauatum.vt.d.§. Tuſculanus.Si autẽ dubitatur, an teſtator habuit reſpectum ad perſonã, an ad piã cãm, debemus preſumere religionis fauore & animę,ꝙ ad piã cauſam proſpexit.arg.l.ſunt perſonę.ſ.alleg. ¶ Et ex his poteſt decidi queſtio, quidam ſimpliciter reliquit quinquaginta certę puellę ,puta Titię maritandę: moritur iſta Titia antequàm cõſequat relictũ.Dubitatur, an expiret relictum : an verò ſit conuertendũ ad aliam puellã maritandã.& poteſt dici,ꝙ ex varijs coniecturis iudex arbitrabitur,an teſtator habuerit reſpectum ad animam ad fauorem illius puellę.Pone ꝙ diu ſibi ſeruierat.Nã tũc preſumptio erit,quòd volebat eam remunerare:& ſic de ſimilibus. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Legatum nudis verbis relictum,debet legatario præſtari:nec ſit differentia,an ſit ad pias cauſas,vel non.nam ſufficit probari per teſtes.2.*

SEE. SAPIA.

a ¶ Ad Epiſcopũ. vide pulchrè qd' ſcribit Pau.de ca. in conſi.xcvij.incip.ſuper primo. col.ij.in.j.parte ſecũdũ nouiſſimam impreſionem.

3 *Legata ad pias cauſas:an debeantur ex teſtamento non ſolenni.*

4 *Legata ad pias cauſas non vitiantur reſpectu incerti tudinis perſonarum,vel locorum,quibus fuit legatum.*

5 *Electio ſiue optio legati dubij,an pertineat ad hæredem,vel legatarium.*

6 *Legatum ad pias cauſas indefinitè & generaliter factũ,interpretatur:quòd debeatur de meliori re. Legatarius,an & quo caſu debeat conſequi rem legatam expenſis hæredis,vel teſtatoris.*

CAP. IIII.

1 INdicante. ¶ † Debetur legatum, quã nuis nudis verbis à teſtatore relictũ ſit.Primò narrat factum . Secũdò prouidet ibi,*in quibus*. ¶ Caſus literalis. Mulier quędam vxor redempti moriens concham argenti iuſsit venundari,& liberis ſuis dari:& quandã ſcutellã argenteam reliquit cui dã monaſterio.mandat Papa,quòd volũtas il-

2 lius per omnia debeat adimpleri. ¶ † Not.j.ꝙ relictum ſine ſolẽnitate factum valet & tenet maximè ad pias cauſas. dico ſeriosè maximè: quia idẽ eſt relictis ad non pias cauſas: intelligendo,quòd legatum fuit factum nudis verbis,ideſt non interueniente teſtamẽto , nec aliqua ſcriptura . Satis eſt enim legatum poſſe probari per teſtes.de quo tamen plenius dicendum eſt:vt legitur ,& not.in.l.j. C.de fideicõmiſ. ¶ † Nota,quòd faciens certa legata in du

3 bio videtur voluiſſe decedere inteſtatus.quod colligitur ex eo: quia ſi voluiſſet teſtari,non valuiſſent relicta ſaltem ad nõ pias cauſas ſine hęredis inſtitutione.quia teſtamẽtum ex toto eſt nullũ , vbi non ponitur hęredis inſtitutio. inſti.de leg.in.§.ante hęredis.ſed vbi eligit quis decedere inteſtatus,valent relicta:& in dubio videtur voluiſſe decedere inteſtatus. & hoc probat iſte text.facit quod leg.& nota.in.l.iij. ff.de iure codicillorum.& ex his habes clarè intellectum huius.c. ¶ An autẽ ex defectu teſtamenti:quia hęreditas non aditur ex teſtamento ,vel quia non fuit facta hęredis inſtitutio, vtienſ legata ad pias cauſas.no.in.l.j.C.de ſacr. ſan.eccl.& in.l.eã quã.C.de fideicõ. Et eſt vna opi.ꝙ nõ vitienſ.quia prædicta ſunt de ſolẽnitate iuris ciuilis.de quo dicẽdũ vt plenè no .in

4 iuribus ꝓalle. ¶ † In gl.ij.ibi, *dabitur pauperiori*.

SEE. SAPIA.

b ¶ Attingendo materiam.In hac materia,an Epiſcop. poſsit mutare legata ad pias cauſas : vide omnino Petr.de Peruſi.in tra.de canoni.portio.Epiſcopi. vbi dicit,ꝙ quando legatum põt adimpleri de iure , & de facto,ſolus Papa põt cõmutare. Si tamen eſt maxima difficultas,licet de iure & de facto poſsit adimpleri, Epiſcop.põt cõmutare:vt ibi per eũ. & ꝙ legatũ factũ in aliquo loco ſiue in illo loco,ſi nõ põt adimpleri poſsit Epiſcopus cõmutare,vide Feli.in.c.eccl.ſanctæ mariæ. col.xxxvij.ver. cõfirmari. poteſt iſtud nota tabile.ſ.de conſtitutio.

a ¶ Adde Inno. hîc & etiam adde in simili glos. no. in. c. de viduis. xxvij. q. j. quæ dicit: quòd si deuoueo intrare certam religionẽ, sed non certum monasterium illius religionis: quòd bona mea erunt in dispositione superioris illius religionis. Et an & qñ incertitudo hæredis, vel legatarij, habeat vitiare legatum vel institutionẽ: vide elegantissimè & multũ mirabiliter per Bart. in. l. quidã. ff. de rebus du. Itẽ quando in adẽptiõe legatorũ subesticer titudo rerũ vel psonarũ, an adimaʳ legatũ vel vitieť a a deprntio: vide gl. or. & materiã in l. si fuerit, ī prẽsente. in in ver. ademptionẽ. quã multũ commẽdat ibi Bal. ff. de reb⁹ du. Et ā valeat relictũ incertũ ad pias causas, vide omnino per Bal. in. l. j. in antepenul. col. versi. circa res q̃ro. C. de sacrosan. eccl. & in l. priuilegia. v. versi. nunqd aũt genera litas. eo. tit. & plenissimè & melius quã alibi per Ro. repe. in auť simili ter. ver. xxxvij. C. ad leg. Falcid.

Anto. Francis.

¶ An & qñdispositio incerta valeat vide q̃ habenť in d. l. duo sunt Titij. ff. de test. tu. & in l. nominatim. ff. de lib. & posth. & b in. l. tẽpus. §. quoties. ff. de hæred. instituẽ. & quid in dele gatione facta à Papa vel alio nũquid valeat: & qs possit talem incertitudinem declarare, c vide per gl. iij. magnã in. c. qm̃ Abbas. de offic. dele. & vide ibi latẽper Andra. sicu. post d. Car. quilatẽ istã materiam exa minat.

7 ✠ SEB. SAPIA.

a ¶ Cathedrali. Vide Alex. in. l. q̃ cõditio. §. cũ ita. ff. de condi. & demonstra. in apostil. ad Bart. & ibi Paul. de ca. ponit de legato facto paupe ribus simpliciter: ꝙ intelligitur de pauperibus illius loci, in quo testator habet domicilium: per illum tex.

b ¶ Item determinat Cy. in. l. j. C. de sacrosan. ecc. in. v. q. & idem Sali. ibi in. iij. col. in fi. & etiam Pau. de ca. per tex. in. d. l. quę conditio. in fi. hîc alle. per istũ vbi Bar. expresse per illũ tex. Idẽ expresse tenet Ange. in. §. fi verò. in authẽ tica, de non alie. & est cõmunis. Sed Io. fab. & Ang. de are. in. §. sed ius quidẽ ciuile. in stit. de iure natu. gen. & ciui. tenent per illum tex. quòd in dubio præsumatur relictum ecclesiæ maiori ciuitatis, de qua in dubio debet intelligi: sicut ibi in tex. in dubio intelligitur de iure ciuili romanorum, de q uo puncto vide etiam Specu. & Ioan. andr. in titulo de instrumento, edi. §. nunc verò aliqua. in ver. quid si testator. Pe. de Anchara. in. c. relatum. cl. ij. & Imol. ad fi. j. e. Io. an. in. c. cũ quid. de sepul. lib. vj. in no. quid autem testator habet multas domos, & in testamento diceret: relinquo Titio domum meam respondeo, quòd in dubio intelligitur relinquere illam domum, in qua habitabat. tex. est valde no. in. l. quæ conditio. §. vlt. vbi autem testator habitaret in varijs domibus, & varijs ciuitatibus⁵, & haberet diuersa domicilia & relinqueret domum suam simpliciter, tunc est in facultate heredis assignare quã domum velit. ita pulchrè Bal. & Imol. in. l. si domus. in prin. ff. de lega. j.

¶ Adde quòd in dubio testator debeat ecclesiæ parochiali, eũdem Abba. consi. xcix.

c ¶ In legato genericuiª est electio: videgl. plenissimã in. l. legato. ff. de lega. j. & quod not. do. Ant. in. c. inter cæteras. de rescri. & in legato generali, cuius sit electio: vide tu quod no. bal. in. §. fi quis agens. instituț. de actio. Et adde hîc vnũ, ꝙ licet in cõtractib⁹ incertitudo multoties habeat vitiare: secus tamen est de equitate canonica: qđ est valde no. dictũ Archid. in. c. sunt nonnulli. j. quæsti. j. Quod sequitur & multum commendat. d. Anto. & do. Abb. in. ca. ex parte. j. de cẽsi. Item adde hîc, quòd si vacãtibus tribus officijs: princeps dicat: reddo tibi vnum ex tribus officijs vacantibus: erit electio donatarij, secundũ Bal. in. l. fi. in. j. colum. ff. de constit. prin. De legato alternatiuo, cuius sit electio, vide gl. & docto. in. l. Lucio. ff. de leg. j. & & quod no. Bart. in. l. j. §. expilatores. ff. de effracto.

Anto. Francisc.

¶ Ad istud, de legato, vel generali dispositione, an & quando valeat, & ad quę spectet electio: vide quæ plenè habentur per Ioan. An. in regula generi per speciẽ. de regulis iuris. libr. vj. in merc. & dę mandato generali, quid in eo veniat: vide quæ habentur in capitul. qui ad agendum. de procura. libr. vj. Et de obligatiõe generali vide in. l. obligatione generali. ff. de actionib. & obligatio. Et quando generalis locutio referatur ad specificata tantùm: vide quæ habẽtur in capitul. sedes apostolica. de rescript. & latè per Specul. in titul. de loca. in. §. tertio. & quæ sint generales actiones, & quomodo in eis formetur libellus, & sententia: vide Speculã. in titulo, de actionibus. in. §. quarto. & in titulo de iudic. in. §. ij. & quæ plenè traduntur per Rapha. in. l. edita. C. de edend.

tradendo

tradendo, si peruenerit ad manus suas. ¶ Et idẽ dicendũ in quarto tempore eadẽ ratiõe: & põt esse ratio diuersitatis inter istos duos casus & priores. Nã in istis testator nunquã cogitauit grauare hæredem in aliquo, cum cœperit fugam post ipsius mortẽ. Vnde quẽ admodũ liberať hæres interitu speciei relictæ: vt in. l. quod te. ff. si certum petatur. ita ex fuga serui sine sui culpa superueniente: sed in prioribus casibus testator viuebat, & nihilominus voluit valere relictum.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Legatum ad pias causas factum de re aliena, an valeat etiam respectu æstimationis.*
2 *Quando relinquitur ecclesiæ aliquid respectu sepulturæ, an possit apponi cõditio, vt dicatur certum officium: vide remissiuè.*
3 *Lex ciuilis fouens lucrum proximo odiosum, non debet seruari in foro animæ.*
4 *Legatum rei alienæ siue in totum, siue in partem; an & quando valeat.*
5 *Legatum rei alienæ ignoranter factum ecclesiæ, an valeat tanquam ecclesia habeatur pro coniuncta persona. nu. 6.*

CAP. V.

a ¶ Filius ª noster. ¶ Non debetur legatum: cũ testator rem non suam, sed ecclesię alteri eccle. legauit. h. d. simpliciter inhærendo c litere. habet eñ multos intellectꝰ vt j. patebit. Primò ponitur conquestio. Secũdò prouisio. ibi, *quidã*. ¶ Casus literalis. Quidam. P. nomine fecit testamẽtũ & in testamento illo quędam quę ad ipsum nõ pertinebãt causa suæ sepulturæ reliquit cuidam Episcopo: filius eius. s. testatoris petebat bona illa vt ea restitueret illi, cuius fuerant. Sed Episcopus hoc facere nolebat: vnde cõquestus est domino Pa. scribit Papa illi Episco. dicẽs, ꝙ leges seculi habẽt, vt hęredes soluere cõpellantur, si testator rẽ legauerit alienã: sed quia Epꝰ viuere debet secundũ legẽ Dei: nó autẽ secundũ legẽ seculi: iniustũ est, vt res quæ dicũtur esse cuiusdã ecclesiæ teneant 1 ab ipso, qui aliena restituere debuit. Ber. ¶ † No. j. casum singularẽ secundũ vnũ intellectũ, ꝙ legatũ rei alienę ad pias causas factũ, non valet, etiã vt debeať æstimatio: sed secundũ aliũ intellectũ nõ procederet, de quo j. ¶ † No. ij. quòd licitè relinquitur aliquid ecclesię gratia sepulturæ. An aũt posset apponi cõditio vt fiat certũ officiũ dic: vt no. Inn. in. c. pe. ne præla. vi. suas. & ibi dixi. ¶ Not. 2 iij. ꝙ ius ciuile appellať lex seculi: quia principaliter nõ tendit ad finẽ beatitudinis æternę: sed vt hoĩes quietè viuãt in hoc seculo: lex verò canõica & Theologica appellať lex Dei: quia tractãt de deo: cũ semp tẽdãt pcidere peccata, & dirigere hoĩes in Deũ. pro hoc c. qualiter & qñ el. ij. de accu. & c. j. de iura. calũ. & ibi dixi aliquid.

3 ¶ † No. secũdũ vnũ intellectũ tex. mirabilẽ limitantem cõmunem theoricã tex. & doc. dicentiũ, ꝙ vbi ius ciuile expresse non reprobatur ab ecclesia, neccontinet peccatũ in se, debet obseruari in fo b ro animæ ᵇ: vt in. c. j. & quod ibi no. de ope. nũ. Iste tñ tex. videť ꝓ bare oppositũ. Nã lex ciuilis disponẽs legatũ rei alienæ scienter factũ valere, nõ reprobať expresse aliqua lege canonica: nec cõtinet in se peccatũ cũ ꝓcedat ex pręsumpta mẽte testatoris: tamen dicitur hîc ꝙ iste Episco. nõ debebat seruare illã legẽ ciuilẽ. Et põt esse ratio: quia illa lex fouet quodãmodo lucrũ odiosum hęredi, nec videtur fundata super æquitate naturali. ex quo põt tradi. hæc limitatio ad theoricam ante dictã, ꝙ vbicunq; ius ciuile fouet lucrum proximo odiosum, vel rigorẽ quendã, quòd tũc non sit seruãda talis lex in foro canonico, licet expresse nõ reprobeť. Pro hoc facit c. dilecti. de iudi. & in. c. j. de dolo & contu. quod singulariter not.

¶ In. glo. j. in fin. vel fortè secundum Hosti. intererat ipsius, quia 4 petebatur precium. ¶ † In glos. secũda in fine. dic latius, quòd aut quis legat rem alienam, in qua habet aliquod ius: & in dubio videtur legare solum ius: quod habet in re: & sic non debetur æstimatio totius rei: vt in. l. serui electione. ff. de legatis primo. Et idem si putabat quòd aliquod ius in ea re haberet: quod tamen extinguebatur morte, vt est tex. in. l. vxor patrui. secundum vnum intellectum. C. de leg. Et per hoc posset attentari, ꝙ si testator legauit rem alienam sibi pignoratam, videtur legasse ius pignoris, quod habet in re. & sic glo. prima non posuit bonum exemplum. Aut legat rem sibi & alteri communem: & tunc videtur legare partẽ suã tm̃, licet dixerit rẽ meã: vt in. d. l. serui electiõe. facit. l. fidom⁹ in fi. ff. de leg. j. Quæ lex melius probat primum mẽbrũ. hoc verum, nisi testator dixisset: lego totã rem vel similia verba. quia tunc ęstimatio totius debetur: vt in. l. Iulia. in prin. ff. de leg. iij. no. Bar. in. l. cum alienam. C. de leg. Aut legat rẽ omni a modò alienã: & tunc aut est hæredis: & omni no debeť. nec sufficit dare æstimationẽ: quia testator põt legare rẽ heredis: sicut propriam: vt est tex. not. in. l. vnum ex familia. §. si rẽ. ff. de lega. ij. Aut legat rem alterius, quàm hæredis: & aut scienter, & debetur illa res, vel æstimatio: vt in. d. l. cum alienam. dũmodò sit talis res cuius cõmerciũ posit haberi: aliãs inutile est legatum. puta si legatur res sacra, vel principis: vt. l. apud Iulianũ. in fi. ff. leg. j. Si legatur ignoranter aut extraneo: & non valet legatum: vt in. d. l. cum alienam. aut cõiunctæ personę, cui aliãs fuisset relicturus, etiã si sciuisset alienam. & debetur æstimatio: vt in. di. l. cum alienam. b

¶ † Et ex hoc oritur dubitatio secundum aliũ 5 intellectum, nunquid legatum factũ ecclesiæ, c dicatur factum coniunctæ personæ: vt sic debeatur æstimatio, si ignoranter fuit factum tenendo alium intellectum à predicto, de quo in fi. dicetur. Prædicta procedunt, quando quis errat generaliter: sed quãdo errat ex causa specifica: puta, quia credebat rem esse suam ex emptione facta à pupillo: quę tamen emptio non valebat: & tũc in totũ vitiatur legatum etiam factum coniunctę personæ: vt not. in. d. l. cum alienam. An autem hæc sint obseruanda in foro canonico, dicam latius cum glo. finali. ¶ In glo. fin in fi. pro intellectu huius glos. &. c. op po. contra tex. Videtur enim, quòd ex quo legatum rei alienæ fuit factũ scienter, debuerit dari saltem æstimatio: vt in iuribus præallega. Sol. ex glo. fin. possunt colligi duæ lect. Prima, vt aliud sit de benignitate canonica. & opini. hæc fuit Tancre. Secunda lect. est Ber. vt æstimatio debeatur ecclesiæ secundum ius ciuile: & sic nulla erit differentia hoc inter ius canonicum & ciuile. Nec obstat iste tex. quia nõ prohibet æstimationem peti ad hęrede: sed vt ęs aliena non teneatur inuito domino. Procedit etiam de iure ciuili. Sed certè hęc lectura nõ congruit tex. in versi. & quidem. vbi fit mẽtio de ęstimatione debita secundum legem ciuilẽ, & postmodum subijcitur versic. sed quia. qui venit aduersatiuè ad prędcendentia: & sic denotat diuersitatem respectu ęstimationis in ter ius canonicum & ciuile. ¶ Tertiam lectu- d ram ponit Innocen. hîc & glossa in capitulo si Episcopus. xij. quæstiõe quinta. dicentes hunc textum procedere: quando legatur res ecclesiæ. Tale enim legatũ cuicunque ª sit factum, d est inutile etiam respectu æstimationis petendę. & mouetur Innocen. quia res ecclesiæ cum magna difficultate alienantur. vnde quemadmodum nõ valet legatum rei Cęsaris propter difficultatem alienationis. l. apud Iulianum. in fine. ff. de lega. primo. ita & legatum rei ecclesiasti. Itẽ bona eccl. sunt deputata publico vsui xij. q. j. c. videntes. & in. c. ratio. de præben. sed

¶ Pro intellectu huius decretalis: vide omnino qđ latè scribit Imol. in. l. apud Iulia. §. ij. ff. de legat. j. & Bal. instit. de lega. §. fi. in duobus locis. vbi alleg. Inn. hîc. Itẽ intellectũ huius decret. vide plenissimè examinatũ per Ro. iauę. similiter. versic. x. C. ad le. falcidiam.

✠ SEB. SAPIA.

b ¶ Foro animæ. An istud sit verũ, tradit latè Feli. in c. j. col. xiij. versi. extra pdictos tres casus. §. de consti. & in. c. nam cõcupiscentiam. j. col. eo. tit.

✠ SEB. SAPIA.

c ¶ Nunquid legatum. De hac. q. vide Ro. cõs. ccxxxv. inci. quo ad primũ: quo quęritur in quarto dubio principali.

d ¶ Hoc cõiter reprehẽditur; est falsum: quia imò de iure ciuili, si res ecclesiastica scienter legaretur, deberetur saltem æstimatio. loquor de iure ciuili, prout firmat Bal. in. l. cum alienã. C. de Ie. & Imo. & mod. in. l. apud Iu. §. fi. ff. de leg. j. vbi cõiter reprobant Barto. in hoc: quẽ etiam reprehẽdit d. Alex., Imo. in consil. cj. inc. viso dicto theemate. in. vj. col. ad fi. & ij. seq.

a ¶ Et plenius in rep. in. xviij. col. in j. q. iij. partis princ. aliū intellectū tradit Raph. Ful. in. l, cū alienā. C. de le. q licet de iure ciuili, quādo teſtōr legat rē alienā, ſiue ſciēter, ſine ignorāter: ſi habeat poſſeſſionē rei, videlicet legatū, quantū ad hoc, vt hæres teneatur tradere illā rē: nec teneatur de euictione. l. ſi is, q. ff. de euict. tamen aliud eſt de iure canonico: quia ſi teſtator poſſidebat rē alienā, quā legabat eccleſiæ, hæres nō tenetur de iure cano. etiā tradere talē poſſeſſionē, & licet ipſe nō dicat, q in hoc text. hæres poſſideret; tamē hoc tenēt hīc gl. & Hoſtiē. Tñ iſte intellectus etiā nūhil valet: qa litera refragatur, que præſupponit q il 6 le'prelatus eccleſie a habebat illā rē, q̄ erat aliena & fuerat legata à parte illius, qui ibi ſupplicauerat. ideo put tat. d. Inſ. de mayn. in. d. l. cū alienā. in pe. col. q aliud nō poſſit dici, niſi q regula illius legis non procedat de iure canonico.

b ¶ In. j. q̄. in. vij. col. & idem tenet Imo. hoc. & Lud. Ro. in repeti. auſ. ſimiliter. C. ad. l. fal ci. in. x. ſpāli piæ cauſæ, inter vltimas volūtates. & ī effectu tenet do. Alex. in. l. cū alienam. C. de lega.

c ¶ Vide omnino Lapū alle. lxxxvij. in. j. & ij. co. & vide Bar. in conſi. ſuo. ccxxxxij. ī pe. char. cōſilior. ſuo. inci. proponitur, q viſo teſtō ſic & ibi vide omnino aliud conſi. Bart. qd' inc. ſtatuto cō munis Gualdi. & aliud cōſi. cxxxvij. quod inci. con ſtitutione Camerini Epiſco.

SEB. SAPIA.

d ¶ A de executionem teſtamenti, quomodo hoc p cedat, declarat. d. legatum talium rerum eſt inutile. d. l. apud Iulianum. Tertiò mouetur, quia de re eccleſiaſtica nō eſt cōmercium inter laicos. xij. q. ij. nō liceat Papæ. ergo legatū eſt inutile: quia q̄cunque legatur res cuius cōmerciū nō habeſ, inutile eſt legatum. d. l. apud Iulianū. cum. l. ſeq. ex quibus ſentit Innocen. quia ſi res aliena nō eccleſiaſtica legatur eccleſiæ, debetur æſtimatio iuxta diſtinctionē prædictā. Ad iſtum tex. reſpondet, quòd debet intelligi lege Dei. & c. i. q res eccleſiæ non ſunt cenſendæ ſicut res ſeculi. & hanc lectu. videtur ſequi do. Anto. Sed certè Inno. extorquet hīc hanc lectu. qui loquitur de legibus ſeculi, & Dei: non autem de rerum qualitate. Itē ſecundū hāc le. nō eſſet differētia inter ius canonicū & ciuile. quam tñ iſte text. apertè denotat. vnde Hoſtien. nō ſequitur hāc lect. & bene: quia in ſe etiā nō puto eam verā: quia in multis caſibus poſſunt alienari bona eccleſiſtica. xij. q̄. ij. in ſumma. Non ſic res Ceſaris. procederet tamē dictum ſuum in re ſacra.

¶ Quartā lec. ſentit Hoſtien. intelligendo, q ſi hæres nimiū lęderetur ex præſtatione æſtimationis, licet de iure ciuili debeatur æſtimatio, tamen eccleſia non debet extorquere cū tanto grauiſſimo damno hæredis. & hūc rigorē iuris ciuilis, voluit iſte text, mitigare ſecundum eū. Sed certè hæc lect. nō conuenit tex. vbi nulla fit mentio de grauitate præiudicij: ſed ſolū de æſtimatione ſoluenda. ¶ † Quintā lec. ſentit Bal. in. l. j. C. de ſa. ecc. ſan. ecc. dicēs, q ſi res aliena legatur ignoranter coniunctæ perſonę, debetur eſtimatio: vt. ſ. dixi: ſed quia eccleſia cenſetur coniuncta perſona: cùm ſit mater omniū fideliū. xij. q. ij. c. qui abſtulerit. de iure ciuili etiam debetur æſtimatio eccleſiæ: licet legatū ignoranter ſit factū: ſed ius canonicū noluit acceptare hoc legatū ignoranter factū: vt hīc ſecundū eū. Sed certè hæc lec. di uinat: nec eſt vera in ſe, vt puto: nā nulla hīc ſit mētio de ignorantia. Item iura ciuilia loquūtur de coniunctis perſonis. debet ergo intelligi de cōiunctione ſanguinis, & nō de cōiunctione ſpirituali: vt not. in. c. nōnulli. de reſcrip. patet in. c. j. de procu. Itē iſte text. præſupponit quòd in dubio debeatur æſtimatio de iure ciuili: quod nullibi probatur. Sextā lec. ponit hīc do. meus do. Car. ſlo. vt procedat text. quādo res vnius eccleſiæ legatur alteri eccleſiæ. Nā ne oriatur diſcordia inter eccleſias inutile eſt legatū. Sed hanc lectu. non puto eſſe veram. tum, quia in principio literę non ponderatur, quòd res eſſet eccleſię: tum, quia nullum præiudicium irrogatur eccleſię proprietarię: cum æſtimatio debeatur ab hęrede. Quare in iudicio multū dubitarem, quę opinio eſſet ſequēda: nam ferè omnes ſentiūt: vt nulla, vel modica ſit differentia in hoc inter ius canonicū & ius ciuile: vt patet ex prędictis. Sed in ſcholis audacter teneré primā opi. quā ſentit gl. in prin. & eam publicè tenui in rep. c. cū eſſes b j. e. Nā nec̄ diſpoſitio intelligēda eſt, ſecundū rationē incertam j. de ver. ſig. intelligētia. & c. pretereā. Sed ratio hujus literę apertè reſpectu æſtimationis videtur notare diuerſitatem inter ius ciuile & ius canonicum. & apertè vult, quòd in hac materia non ſit procedendum lege ſeculi, ſed lege Dei. ſed in lege Theologica vel Canonica, hoc nō eſt decretū, vt poſsit peti eſtimatio. ergo &c. & puto, quòd diſpoſitio hui⁹. c. adſtringat omnes quos aſtringit ius canonicum. ar. c. ſi duobus. de app. Ratio huius deciſionis, poteſt elici ex prędictis, quia lucrum iſtud videretur iniuſtum cum extorqueatur ab hærede inuito, etiā apertè non cōſtituto de voluntate defuncti. facit in ſimili. c. ex parte. in fi. de cē. Et per hoc habes hīc lōge clarius, quā per alios declaratā materiā.

b

c

d

SVMMARIVM.

1 *Hæres, qui non implet iuſſa teſtatoris, poteſt cogi ab Epiſcopo, ne capiat bona ſibi ab ipſo teſtatore relicta. 2.*

3 *Hæres ſi negligit adimplere voluntatem teſtatoris, poteſt, tam eccleſiaſticus quam ſecularis iudex etiam circa legata ad pias cauſas officium ſuum impartiri, & eſt locus præuentioni inter ipſos.*

4 *Legata res ſi eſt in patrimonio teſtatoris, debet ſine mora præſtari, aliās hæres tenetur ad præſtationem cum fructu & intereſſe.*

5 *Hæres intra quantum tempus debeat ſoluere legata, quæ ſi non ſoluerit intra illud, incurrat pœnam: & quam?*

6 *Executio teſtamenti intra quantum tempus deuoluitur ad Epiſcopum executore teſtamentario, vel hærede negligentibus.*

Legata pia nullo alio dato executore quis exequi debeat?

7 *Epiſcopus, an & quo caſu ſuccedat in executione legatorū ad non pias cauſas negligentibus executore teſtamentario & hærede.*

8 *Filius non implendo voluntatem defuncti in præſtandis legatis, ſiue ad pias cauſas, ſiue non, licet priuetur ſucceſſione, tamen non priuatur ſua legitima: licet de hoc fuerint opin.*

CAP. VI.

SI hæredes. ¶ † Hæredi non implenti iuſſa teſtatoris ab Epiſcopo, interdicitur res à teſtatore relicta, hoc dicit inhærendo literæ. Nā vario modo poteſt intelligi: vt infrà patebit. Primò ponitur exceſſus. Secundò prouiſio ibi: *ab Epiſcopo.* Tertiò ratio ibi: *vt vota.* ¶ Caſus literalis. Quidam hæredes voluntatem teſtatoris adimplere nolebant: quod ſignificatum eſt domino pa. qui reſpondit, q ſi hærades teſtatoris iuſſa non adimpleuerint ab Epiſcopo loci illius omnes res, quæ eis relictæ ſunt canonicè interdicantur cum fructibus & ęteris emolumentis: vt vota defuncti adimpleant. Ber. ¶ Not. j. q ad hæredes pertinet exequi iuſſa per defunctum. Si igitur hæres nō eſt negligens, non debet Epiſcopus ſe impedire de executione teſtamenti. Facit. c. nos quidē. ſ. eo. & quod habeſ in auſ. de hære. & fal. §. ſi quis autem nō implens. de hoc aliquid infrà. ¶ † No. ij. q pro adimplenda voluntate defuncti, poteſt contra hæredem negligentem omnis res hereditaria interdici cum fructibus & emolumētis. ¶ † No. iij. q ad iudicem eccleſiaſticum pertinet, vt vota defunctorū executioni mandētur. Dico tamen, q hoc eſt miſti fori quia etiam iudex ſecularis poteſt officum ſuum impartiri, etiam in legatis ad pias cauſas: vt in auſ. de eccle. ti. §. ſi quis autem ędificationem. vt in auſ. hoc amplius. C. de fideic. per hoc arbitror eſſe locum prœuentioni inter hos iudices. quod not. facit quod dixi in. c. cum ſit generale. de fo. compet.

4 ¶ † In gl. j. ibi: *intra annum.* videtur hęc glo. velle, q ante lapſum anni Epiſcopus nō poteſt procedere ad interdictionem bonorū, quaſi hęres habeat annū ad executionem teſtamenti [a], vt innuere videtur tex. in auſ. hoc amplius. C. de fideicom. quanquam doc. trā ſeant ſimpliciter cum hac gl. tamen iura multa videntur in oppoſitū. Nā tex. in. l. cum res. ff. de lega. j. dicit, q ſi res legata, eſt in patrimonio teſtatoris: debet ſine mora præſtari. aliās hęres condēnatur ad præſtationem cum omni fructu & intereſſe. ad idem text. in. l. ſi domum. §. in pecunia. eodem titulo. vbi dicitur, quòd pecunia legata debet ſolui intra breue tempus. Et dicit ibi gl. q intra. x. dies à præcepto iudicis: vel ſaltē erit arbitrarij cōſyderata qualitate & quātitate patrimo. Et ſi pecunia legata nō eſt in patrimo. teſtatoris, ex quo tñ hereditas eſt ſoluendo, teneſ hęres vñcunq; reperire pecuniā, & eā ſoluere legatarijs: vt eſt tex. in. l. ſi pecuniā. ff. de leg. ij. Ergo nō eſt verū dicere q hęres habeat annū. Vnde ego pro concordia multorū iuriū nouiſsimè ſic dixi, & diſtinxi proſequēdo principaliter tria. Primò quantū tps deſ quo ad executionē teſtamenti. Secundò intra quantum tempus executio deuoluitur ad Epiſc. hęrede negligēte. Tertiò vtrū in relictis etiā ad nō pias cauſas fiat hęc deuolutio ad Epiſcopū. & per hæc declarabunſ omnes glo. huius. c. ¶ † Ad primum dic, quòd ſi res legata, eſt in patrimonio teſtatoris, debet ſolui ſine mora. Nam dominium adita illicò hæreditate tranſit in legatarium. l. ſi liber homo. ff. de leg. j. & quod ibi not. & in. d. l cum res. Idē dicēdū in pecunia legata: vt. ſ. dixi. Poteſt ergo hæres cōpelli ad ſoluēdū legata anni lapſu nō expectato. Et hoc caſu indicio meo rectè poteſt intelligi iſte tex. Nā hīc nulla fit mentio de anno, nec q hæres priuatus ſit hæreditate: ſed ſolùm vult hīc, q ſi hæres non impleuerit tēpore debito, Epiſcopus debet interdicere, ſeu ſequeſtrare omnē rem hęreditariam vt ſic indirectè ſatisfiat voluntati defuncti: & maximè ad pias cauſas. Idem puto in relictis ad non pias cauſas: quia iſte tex. generaliter loquitur. & in hoc eſt multū notabilis. de hoc j. latius. Si autem hæredes negligūt ſoluere legata ad pias cauſas intra ſex menſes à tēpore inſinuationis teſtamenti, cogūtur poſteà ſoluere cum omni emolumento inde habito & intereſſe: & hoc in pœnam negligentiæ: vt in auſ. de eccle. titu. in. §. ſinautem legatū. Nā quandoq; Epiſcopi ſunt negligentes in interdicendo bona: vel fortè legata ſunt occulta. vnde ſi hæres differt ſoluere vltra ſex mēſes, incurrit illā pœnam. non tamen ſequitur, quin poſsit prius compelli ad ſoluē dū: vt ſuprà dixi. Et ſi hæres negat hæc legata ad pias cauſas & per ſeruerat in negatione vſq; ad ſententiam cōdemnatur maiori pœna: videlicet, vt ſoluat duplum. Iſte eſt tex. no. in. §. itē miſta. inſtit. de acti. & aliquid per Barto. in dicta auſ. hoc amplius. Si verò hæres à tempore monitionis ſibi factę per iudicem differt ſoluere vltra annum quæcunq; relicta, afficitur grauiori pœna: quia priuaſ tota hęreditate, & perueniet ad ſubſtitutos: ſeu iſtis applicabitur. Item cohęredibus fideicommiſſarijs, ſecundū quod habetur in dicta auſ. hoc amplius & de hoc anno iſta gl. voluit facere mentionē. Sed vt dixi, iſte annus nō datur pro executione teſtamēti, ſed præficitur ad incurrendam illam pœnam grauiorem: ſed vt ſuprà dictum eſt poterit iudex ante lapſum anni alijs remedijs compellere hæredem ad executionem teſtamenti. & ſic poſſumus intelligere iſtum tex. vt ponat remedium ſeparatū à remedio auſ. hoc amplio. 6 & hoc quo ad primū. ¶ † Ad ſecūdū dic, quòd aut defunctus prouidit ſibi de executore teſtamentario: & ad illū pertinet executio teſtamenti: & nō ad Epiſcopū etiā in legatis ad pias cauſas. c. tua j. eo. & in auſ. de eccle. ti. §. ſi quis autē pro redēptione. Dubiū tñ eſt in relictis pro malè ablatis: vt quia teſtator faciēs ſibi conſcientiā de illicito lucro, reliquit centū pro malè ablatis, an diſtribuatioper tineat ad Epiſcopū, an ad executorē teſtamentariū: de quo per Io. and. in. c. ij. j. eo. tit. lib. vj. in nouella dixi in. c. cum ſit. de Iudę. vbi Hoſti. Aut teſtator ſpecificè non reliquit executorem in teſtamēto: & tunc in legatis pro redemptione captiuorum, & pro eleemoſyna pauperum Epiſcopus ſuccedit: vt in. d. §. ſi qui autem pro redemptione. & in. l. nulli. C. de epi. & cle. In alijs verò ſuccedit hæres, vt hīc. & ſ. c. nos quidem. & in. c. tua j. e. Sed ſi is qui debet exequi, admonitus tempore debito ſemel & ſecundò per Epiſcopum negligit exequi, deuolutio fit ad Epiſcopum in legatis ad pias cauſas, vt eſt caſus in. §. ſi quis aūt hoc facere. in auſ. de eccle. ti. Si verò

a fuit monitus ſemel, expectatur anni lapſus [a]. arg. in. c. nos quidem.

7 ſ. e. & in dicta auſ. hoc amplius. & ibi ſentit Bar. ¶ † Venio ad tertiū, nūquid prædicta habeant locū in legatis ad non pias cauſas: vt ad Epiſcopū fiat deuoluito modo prædicto? gl. hīc tenet, q ſic: vt patet ibi. *& hoc præcipuè. &* c. Idem Inno. & Hoſti. ſ. eod. c. nos. ſed gloſſ. tenet contrarium in. c. tua j. eodē. Ioan. and. latius examinat j. eo. c. Ioannes. & tandem diſtinguit q ſi Epiſcopus velit procedere ex officio per modum executionis, procedit iſta gl. vt etiam in relictis ad nō pias cauſas ſe impediat. Aut vult procedere ad inſtātiā legatarij: & ſic libello oblato nō impediet ſe de huiuſmodi relictis d. Pet. de Ancha. tenet hīc contra gl. vt etiam ex officio non poſsit Epiſcopus ſe impedire de non relictis ad pias cauſas. Mouetur principaliter, quia non debet iudex impendere officium ſuum non imploratum, ad vtilitatē priuatam: niſi eſſent perſonæ miſerabiles. alleg. no. in. c. bonæ. de poſtu. præla. Sed dic, q expreſsius tenet Inno. in. c. ij. ad noſtram. el. ij. de de iureiur. eſt tex. in. l. iiij. in. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto. & ibi Bartolus. Ergo epiſcopus ad vtilitatem legatarij, non debet ſe impedire ex officio. mouetur. & fortius iura ciuilia diſponunt hoc caſu, ad quem de iure ſpectat executio. Nam deuoluitur hæreditas ad alios cum onere exequendi voluntatem defuncti, & præcipiunt pro hoc cautionem præſtari: vt in. d. auſ. hoc amplius. licet ergo Epiſcopus poſsit ſe impedire de legatis ad pias cauſas elapſo anno: non tamen de alijs. & videtur prima fronte ſubtilis conſyderatio. Sed in cōtrarium adduco illum tex. vbi dicitur generaliter, *hæres iuſſa teſtatoris.* & c. Item intereſt iudicis eccleſiaſtici, vt vota defunctorū pomnia obſeruentur, vt in. c. vltima voluntas. xij. q. ij. Et eſt ratio, quia iudex eccleſiaſticus ſubuenire debet omnibus oppreſsis & miſerabilibus perſonis deſtitutis omni auxilio: vt in. c. ſuper quibuſdam. de verbo. ſig. lxxxvij. diſ. quaſi per totum. Sed defunctus eſt miſerabilis perſona: cū ſit deſtitutus omni auxilio: nec habet aliud velle: vt in. l. j. C. de ſac. ſan. eccl. meritò imperitur iudex eccleſiaſticus officium ſuum non imploratum. & per hoc tolle funditus motiuū do. Pet. Nam iudex eccleſiaſticus nō habet reſpectum ad legatarium: ſed ad voluntatem defuncti: vt eius voluntas adimpleatur. & hoc voluit iſte text. in fin. ¶ Tamen ſaluando certo caſu vtranq; opinio. dicerem quòd aut Epiſcop. vult ſe impedire ante, quā hæres ſit priuatus hæreditate. ſ. ante lapſum anni, & poteſt hoc, prædicta ratione: & hoc caſu ceſſat argu. Pet. quia hæreditas nondum peruenit ad aliū. Aut vult ſe impedire poſtquàm hæredes incidit in pœnam priuationis: & tunc ſi hæres de facto poſsidet hæreditatem: quia nemo petit: & poteſt Epiſcopus ſe impedire: quia ceſſat prædicta ratio. & habet locum iſte text. ſecundum alium intellectum. Aut hæreditas peruenit ad alios: & non impedit ſe de executiōe, niſi reſpectu compulſionis fiendæ: quia compellit hæredem nouum ad exequendum: & ſic poteſt concordari in authē. hoc amplius. cum iſto. c. & cum alijs iuribus ſuperius allegat. & per hoc habes hanc materiam declaratam vltra alios. ¶ In glo. fin. in fin. tene intellectum, quem ſuprà dedi: quia magis applaudet, vt nō intelligatur tex. in priuatione, ſed in interdictione, ſeu ſequeſtratiōe bonorum: vt. ſ. dixi.

8 ¶ † Sed nota perpetuò vltimam opinio. poſi tam in gloſſa quę limitat illam authenticam, hoc amplius. vt filius inſtitutus hæres, nō implens voluntatem defuncti in relictis ad non pias cauſas, ſolùm priuetur ſucceſsione defuncti, & non debito iure naturæ. Sed ſi relicta ſint ad pias cauſas, priuetur etiam illo iure naturæ. Et licet gloſſa in fine, hīc non videatur illam opinionem vſquequaq; firmare: eam tamen ſequitur Hoſtienſis. argumento huius capitul. & authenticæ de eccleſiaſtic. titul. §. ſi quis autem. Fatetur tamen, quòd ſi filiū pœniteret, eccleſia poterit facere ſibi aliquā eleemoſynā. ¶ Ego dubito an hoc dictū ſit verū. quia iura loquūtur in relictis in teſtamēto: ſed portio debita filio debet etiā extra omne teſtamentū, quaſi debitū naturæ vnde iura voluerūt excludere ſolum hęredē à cōmodo habito per defunctum: quia ex quo

Abb. in conſi. xlj. incip. venioad primū dubiū. in. iij. dubio in. j. vol. & in conſi. lx. incip. viſo teſtamento, in vltima co. eod. volu.

ZACHARIAS.

a ¶ Expectatur anni lapſus. Adde iſtū in. c. nos quidem. ſ. eo. per iſtū alle. & Ang. poſt gl. etiā in. l. ſi quis aūt non implens. in auſ. de hære. & fal. colla. j.

a ¶ Ferè quicquid dicit Inn. in hoc c. recitat Bar. in aut. licentiam. C. de episcopis & cle. Et si beneficiatus habet priuilegiū à Pa. vt possit testari de fructibus ecclesiæ perceptis: an illa bona pertineant ad hæredes: pauci doct. tenẽt, q̃ sic: vt referunt do. de Ro. in nouis dec. lxxxvij.

b ¶ Quibus sit bene faciendū. & an hoc sit actus virtutis. vide omnino Tho. ij. ij. qō. xxxj. cū suis quatuor articulis. Et ad materiam vide plures quæstiones de ingratitudine, quas scribit Tho. in .ij. ij. qō. cvj. in omnibus articulis illius quæstio. Itẽ plures quæsti. de ingratitudine & an semper sit peccatum mortale: vide omnino per Thomã in .ij. ij. q. cvij. in omnibus articulis illius qō. & de ista obligatiõe ad antidora. vide oīno latè quod notatbar. in .I. ex hoc iure. in .vij. col. ff. de iusti. & iure. & aliquos effectus istius obligatiõis vide. §. in ru. de do. ¶ An ingratitudo sit peccatum mortale, dicas q̃ quando est mortale: tũc dicit esse peccatũ mortale spirituale, vt per beatum Tho. in loc is hic allegat. dicas tñ q̃ nõ semp est mortale: vt eẽdem beatũ Tho. in .iiij. dist. xxij. articu. ij. vbi etiã ponit, an ingratis sint subtrahenda beneficia. Et adde quòd plures sunt species ingratitudinis: vt habetur in authentica, vt de appellacogn. in §. aliud quoque. & nota. Innocẽ. c. fin. de dona. Est enim magnum vitium ingratitudo & propter illud reuocatur manumissus in seruitutem: vt in .I. prima. &. ij. C. de liber. & eorum liber. & de tali ingratitudine quandoq; potest quæri etiam post mortem. vt per Spe. in titulo de excep. & repli. in §. iij. in verficu. item quæritur. & vide beatum Tho. in .iij. parte summæ. qō. viij. articulo. j. &. iij. & in iiij. distin. xxij. arti. iiij. &. vj. vbi dicit, quòd ingratitudo facit reddere peccata dimissa, sed non in tanto reatu, sicuti prius erant. & vide etiam per eundẽ in tertia parte summę. q. lxxxviij. arti. iij. & adde quòd propter ingratitudinem monachorum, nedum posset donatio reuocari, sed etiam posset monasterium destrui: vt per Spec. in tit. de dona. in ver. quid si actum. & in verficulo sequenti. & vide in .c. actum. xij. quæstione .ij. vbi dicitur, quòd ex ingratitudine reuocatur beneficium collatum. Et adde, quòd ingratitudo filij erga patrem purgatur per ingressum monasterij: vt per gl. & doc. in .I. Deo nobis. C. de epi. & cle. & aut. de mona. in prin. & habetur p Cal. in cle. eos. in xij. q de regu. & per Spe. in tit. qui fil. sint legi. in ver. quid si pœniteat. Imò per supueniẽtem gratitudinem purgatur ingratitudo filij præcedens erga patrem: ita: vt filius non possit amplius exhæredari, vt in .I. fratres. C. de inof. testa. & per Barto. in .I. liberi. eodem tit. & vide Baldum in .I. j. in .vij. opposi. C. de his: quæ pœ. nomine. vbi dixit, quòd ingrato similis est inobediens. Et adde, quòd ingratitudo filij non æstimata per patrem: non debet æstimari per alios, aliàs esset iniquum: vt per Specu. in tit. de testa. in. §. j. in ver. pone. A. Et de ingratitudine propter quã reuocatur donatio, habetur in tit. C. de reuo. dona. & vide Bal. in .c. filij. mei in tit. si de feu. fuc. contro. vbi dicit, q̃ filius legitimatus propter ingratitudinem non potest reduci ad pristinam illegitimitatem. quod etiam voluit Baldus loquẽdo de seruo in .I. ij. in fi. C. de liber. & adde, q̃ ingratitudo est cã degradãdi, fi

nuluit onus, non debet habere cõmodum, seu emolumentum. quæ ratio cessat in debito iure naturæ. quia illa portio debetur sine aliquo onere. I. quoniam nouella. C. de inoffic. testa. l. qñ in prioribus. eo. tit. Item negare non possumus, quin tres sit dubia: & in dubio potiorem partem sequi debemus. l. si fuerit. in fin. ff. de rebus du. & in reg. odia. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 *Clerici non possunt testari de bonis per ecclesiam acquisitis. 4. vbi ponuntur quidam casus in quibus hoc fallit.*
2 *Clericus potest testari de bonis sibi quæsitis per successionem propinquorum, vel per donationẽ, vel ex industria sua.*
3 *Episcopi vel clerici quicquid acquirunt ex eorum industria, acquirunt sibi, & non ecclesijs eorum.*
4 *Clericus potest testari de bonis ecclesiæ, si ipse tantũ dem de suo proprio contulerit ecclesiæ.*
5 *Consuetudo, quòd clericus possit testari de bonis ecclesiæ, non valet: nisi quo ad bona mobilia & modica.*
Consuetudo, quòd clericus possit testari de fructibus percipiendis anno sequenti post eius mortem, valet, quia præiudicat successori in beneficio, non autem ecclesiæ.
6 *Clericus potest facere elemosynas constitutus in infirmitate de bonis ecclesiæ. & de eisdem potest remunerare beneficia accepta, tàm à consanguineis, quàm ab extraneis.*
Clerici non possunt etiam consuetudine dimittere in morte consanguineis sui omnia bona mobilia acquisita intuitu ecclesiæ.
7 *Clerici non habentes administrationem, prout sunt canonici, de iure non possunt testari de fructibus perceptis vsque ad eorum mortem, licet consuetudo adoleuerit in contrarium.*
8 *Clericus potest testari de bonis quæsitis in missis celebrandis, vel quia sunt capellanus alicuius: & de istis ita quæsitis non debetur canonica portio Episcopo.*

CAP. VII.

a VM in officiis.

¶ † De bonis p ecclesiã acqsitis clerici testari nõ possunt. Primò excessus. Secundò prouisio, ibi: *hoc ergo.* ¶ Casus literalis. Inter alia opera charitatis primo loco illud seruandũ est vt illis taneamur obnoxij à qbus beneficia recepimus. Sed quidã clerici cõtrariũ faciunt. cũ em̃ multa beneficia perceperint ab ecclesijs, ipsi bona per ecclesiã acqsita in alios trãsferre præsumũt. Sed quia hoc inhibitũ est p canones statuit cõciliũ Lateranen. q̃ clerici siue testati, siue intestati decesserint, siue alijs cõferre voluerint bona, illa penes ecclesias debeant remanere. Ber. ¶ No. j. principiũ multũ allegabile: ex quo colligo, q̃ in bene
b ficijs impendendis[b], debet haberi respectus psonarũ: vnde etiã in elemosyna impẽdẽda teneãt. quis potiꝰ subuenire suis, quã extraneis, vt in .c. nõ satis. lxxxvj. dist. hinc notãter dicit Tullius. j. li. officior. Optimè societas cõiunctioq; honoris seruabitur, si vt quisq; coniunctus erit,
2 in eum benignitatis plurimũ cõferat. ¶ † Nota. ij. quòd clerici licitè viuunt ex reditibus ecclesiæ. Sed hîc quæro generaliter, de quibus
c bonis possint clerici facere testamentum[c]? Innocentius hîc instat. Sed tudic latius, quòd quędam sunt bona acquisita intuitu personæ, puta ex successione cognatorum, seu donatione amicorum, seu ex industria clericorũ: & de his bonis licitè possunt testari: vt in c. quia. j. e. ¶ † Ex quo collige, q̃ clericus etiã habens
3 ecclesiã, si bi & non ecclesię lucratur ex industria sua. Et in hoc differt à coniuge carnali.
d Nam coniunx carnalis[d] operatur ad vtilitatem mariti. l. sicut. de ope. liber. dixi latius in .c. literas. de restitut. spolia. sed clericus operatur sibi: vt patet in .d. c. quia. & hoc apertissimè voluit hîc Inno. quod not. Pet. tamen, vt refert Cy. in auc. licentiam. C. de episco. & cleri. dixit hoc procedere in clericis inferioribus. Episcopus aũt secũdum eũ lucratur ecclesiæ ex industria personæ. arg. illius aut. Sed mihi placet primum dictũ indistinctè in clericis secularibus cuiuscunq; gradus: quia eadem ratio videtur in Episcopo, quæ in alijs. quod in ea parte sentit gl. in .c. j. §. eo. vbi dixi. ¶ † Quædam sunt bona acquisita intuitu ecclesiæ, vel de
4 facultatibus ecclesiæ: & hoc constat: & de his clerici non possunt testari: vt hîc. & in .d. c. j. & in .c. fixum. xij. q. v. nec aliter de ipsis honis in alios disponere regulariter: vt patet hîc, in fi. ibi: *siue intestati decesserint &c.* ¶ Fallit etiam in quibusdam casibus. Primò, si rector, seu prælatus ecclesiæ tantundem cõtulerit de suo ecclesiæ, quantum vult relinquere de ecclesiæ facultatibus. & de hoc sunt
5 duo pulcherrimi tex. Primus. xij. q. ij. c. si quis qualibet. Secundus eadem causa. &. q. v. in .c. Episcopus. ¶ † Secundò fallit secundum quosdam, si hoc habet consuetudo. Ita simpliciter trãseunt hîc do
a cto. Ex quo est singulariter notandum, quòd valet[a] consuetudo, quòd clericus possit testari de bonis per ecclesiã acquisitis. quod ego nõ admitto indistinctè: sed restringo ad bona mobilia & modica: sicut etiam valet consuetudo, vt modica possit donare: vt. c. cæterum. de dona. Ita dicendum est respectu facultatis testandi. Nam si consuetudo haberet de magnis rebus, illa esset onerosa ecclesiæ: & per consequens non valeret in .c. j. de cõsue. Respectu autem bonorum immobilium puto non sufficere consuetudinem: quia non possunt illa alienari sine solẽnitate. de qua. xij. q. ij. c. sine exceptione. Nec consuetudo illam solennitatem remouere potest tanquã irrationabilẽ: vt communiter tenent doct. in .c. nulli. de rebus eccle. non alienand. valet tamen consuetudo: vt canonicus possit testari de reditibus percipiẽdis anno sequenti post mortẽ: quia potius præiudicat canonico successori, quã ecclesiæ: de quo vide
6 plenè per Io. and. in regula nemo. de reg. iur. li. vj. in mer. ¶ † Tertiò fallit in donatione intuitu eleemosynæ, quam clericus facere potest constitutus in infirmitate: vt in .c. seq. & in .c. relatum. el. ij. j. eo. Dicit tamen Vin. j. c. pro xi. vnum notabile verbum, quòd cõsuetudo non excusat clericum, qui omnia bona mobilia acquisita intuitu ecclesiæ dimittit in morte cõsanguineis eorum: sed potest limitari hoc dictum, per ea quæ. s. dixi. ¶ Quartò fallit quando clericus vult remunerare seruitia accepta tam à cõsanguineis
3 quã ab extraneis. Pót enim aliqua ex mobilibus ecclesiæ in alios cõferre: vt in .d. c. relatũ. ¶ † Circa prędicta potest dubitari de clericis non habentibus administrationem: sed simpliciter beneficiatis vt sunt canonici, nunquid de fructibus perceptis vsq; ad tempus
7 mortis possint testari. gl. in .c. præsenti. de offi. ord. in .vj. post Hosti. & Ber. tenuit quod sic. & sic esset hoc. c. limitandum cum alijs similibus. Alij contra & contraria opi. semper mihi placuit per ea quæ dixi. s. in .c. fi. de pec. clericorum. & latius in .c. cum esses. in repe. j. eo. Hanc opi. contrariam tenuit Arch. in .c. statutum. de resc. li. vj. & Ioã. de li. in cle. gratiæ. eo. ti. Sed alia opi. multum inualuit de consuetudine. pondera tamen rationem huius. c. quæ facit pro contraria opi. quam teneo. & videtur probari apertissimè coniũ
8 cto. c. relatum. el. ij. j. e. vbi dicetur. ¶ † Item dubitatur de alijs bonis quæ sunt tertiæ speciei: vt puta, quia nõ sunt acquisita propriè intuitu personæ, nec ecclesiæ: sed ratiõe dignitatis clericalis: vt puta lucratus est clericus multa in missis dicẽdis. & hoc procedit maximè quando quis reliquit centum presbytero pro missis dicẽdis. Petrus voluit vt refert Cy. in .d. aut. licentiam. quòd de his testari possunt. Cum qua opin. videtur concordare Hostien. in .c. quia j.
b eo. vbi dicit, q̃ si clericus ratione officij seu seruitij[b] aliquid lucratus est: puta, quia fuit capellanus Principis. & de hoc potest testari, quasi intuitu personæ hoc fuit acquisitum. ¶ Ex his infero ad quæstionem, de qua pridie fui inrerrogatus: nunquid de relictis p missis dicendis, debeatur canonica portio Episcopo. Et circa oĩa concluderem attendendas fortè coniecturas, vtrum scilicet relinquens, vel donãs, habebat respectum ad personam, vel ecclesiam. nam fortè relinquens centum suo parochiali presbytero pro missis dicendis, nõ reliquisset sibi, si non fuisset proprius sacerdos parochialis: secus videtur, vbi nulla qualitas suggerit ecclesiam fuisse contemplatam: sed personam duntaxat. arg. in .c. requisisti j. eo. & hæc diligenter not. Tractat tamen hîc Innocen. quid dicendum in dubio: an bona quæsita per clericum dicantur quæsita ex facultatibus ecclesiæ: an ex proprijs? & non insisto: quia dixi plenè in ca. inquirendũ. de pecul. cle. & in repet. d. c. cum esses.

SVMMARIVM.

1 *Clericus potest facere eleemosynam de bonis ecclesiæ: dum tamen non immoderatam faciat. 2. & hoc siue sit sanus, siue in infirmitate constitutus. 4.*
3 *Episcopi vel clerici & similes, qui possunt de bonis ecclesiæ aliqua donare, non possunt de ipsis in testamento disponere.*

CAP. VIII.

1 AD hæc. ¶ † Moderatã eleemosynã bonis p ecclesiã acquisitis, clerici facere possunt, etiã in ęgritudine constituti. Distinguit secundum membrum: ibi: *viuentes.* ¶ Casus literalis. Quidam clerici de bõis ecclesiæ testari præsumebant. quòd cũ relatũ fuit Papæ: respondet, q̃ clerici de bonis mobilibus, quæ propter ecclesiam sunt adepti, testa
SEB. SAPIA. ri non possunt: tamen in sanitate possunt ali- a qua de bonis ipsis intuitu eleemosynæ erogare, & in ęgritudine cõstitui. Item de bonis paternis, vel quæ intuitu personæ acquisiuerunt possunt liberè testari: vt in .c. se. dicitur. Ber.
2 ¶ † No. j. ibi: *moderatè.* quòd clericus intuitu eleemosynę non pôt donationem immoderatè facere. Nam in rebus preciosis mobilibus requiritur solẽnitas. de qua in .c. fine exceptione. xij. q. ij. aliãs non valet alienatio, de quo vide bonam gl. in .c. tua. de his, quæ fiunt à prælа. ¶ † Not. q̃ quandoq; aliquid licet inter vi-
3 uos, quod non licet in voluntate vltima: scili- b cet in testamento. Nam clericus, vt hîc vides, potest aliquid donare intuitu eleemosynæ de rebus ecclesiæ: non potest tamen quicquã de his disponere in testamento. Et sic potest quis facere per se, quod relinquere non potest per alium faciendum post mortem. Simile dicitur in Episcopo, qui potest dum viuit, dare centesimam, vel quinquagesimam ecclesiæ per eum constructæ, vel construendæ: non tamen potest relinquere: vt post mortẽ donetur: vt in c
c quia Ioãnes. xij. q. v. No. docto. in .c. apostoli cæ. de dona. Et potest esse diuersitatis rõ, nam testamentum[c] morte confirmatur, vt in .c. cũ Marthæ. de celebratione missarum. Effectus ergo confertur in tempus, quo non est futurus prælatus: ideò non potest de aliquo disponere ex facultatibus ecclesiæ in testamẽto. Ad hoc. l. eum. ff. de iurisdi. om. iudi. sed quando vult disponere, dum viuit, non prohibetur, quia hoc facit tãquam administrator ecclesię. Et ex hoc not. practicam, quam debet seruare clericus, si de rebus ecclesiæ vult aliqua intuitu eleemosynæ, vel per remunerationem seruitij erogare: vt actualiter donet dum viuit: non autem relinquat conferendum post mortem. ¶ In gl. fi. in fi. de hoc dic, vt no. in regula, cum quid. de regu. iur. li. vj. Nam hîc fuit prohibitio attento modo, non autẽ attento effe-

a ¶ Et ita ibi no. Dy. Ia. bu. & Bal. quem omnino ibi vide in v. col. Bald. in l. item in potestate. ff. de his, qui sunt sui. Bal. in l. apud hostes. in vlt. col. C. de suis & leg. in l. sub conditione. de lib. & post. in l. cum in adoptiuis. in. iij. co. in fi. C. de ado pt. & in l. q se patris. in j. co. & aliqualiter in discursu. Bal. & Ange. in l. nepotes. ff. de his, qui sunt sui. idem tenet Bart. in l. si ex causa. §. Papa. ff. de mun. & i consi. incip. filius presbyter. Ro. in l. is potest. ff. de acquir. hæred. do. Alex. in l. sub cõditione. ff. de libe. & post. Et ita cõcludũt cõiter Cano. in c. indecorũ. de ẽta. & qualita. & Bald. in auth. si qua. C. de sac. san. eccle. in pe. col. & ista est vera sñia, quãuis plerique contrariũ teneant vt Ang. sibi cotra rius in d. l. sub condition e. ad quẽ se remittit ibi Imo. cõtrariũ etiam tenet Iac. butr. in. d. auth. si qua. & Spe cu. i tit. de tu. §. sin autem tutor. & latè domi. Matthe. vbi diffusè examinat, & tenet istam partem in tracta. succesio. ab inte. in. ij. char. & decepti sunt i isto fundamento, quia cũ filius fami. monachus per ingressum monasterij liberet à patria potestate: ergo non põt dici, q ibi sit vnitas. ad quod respondet Bar. in. d. §. Papa. quod est falsum, vt patet in filio emancipato, qui tamen habet iura suorum. l. me minimus. C. de le. here. & in filio adoptato ab auo materno, qui non est in potestate adoptantis: & tamẽ succedit: vt suus. d. l. cum in adop. & ibi Bal. imò singularius: & istud tene cordi. licet aliàs filius commit tens cãm ingratitudinis erga patrẽ exheredari possit §. aliud quóq; in auth. vt cũ de ap. cog. tamen si talis filius ingressus sit postea monasterium, pater eius post talẽ ingressum cõficiens testamentum, non poterit illum exhæredare. xix. qõ. vlti. c. non licebat. de quo d tamen dubitauit

1 2 3 4 5 a b c d

&tu. Nam prohibetur testamentum, nõ quòd clericus possit disponere intuitu eleemosynæ de rebus ecclesiæ: sed propter rationem quam suprà dixi, quæ cessat interogatione, seu donatione, quæ fit inter viuos. ¶ † Et aduerte, quòd decipiet te tex. iste. Nam permittendo erogationem in ęgritudine, non videtur prohibere erogationem tempore sanitatis. Nam tũc nõ erat dubium: q bona ecclesiæ subiacent eleemosynis. xvj. q. j. in. c. fi. sed tempore ęgritudinis dubitabatur, ne ęgrotatio fieret in fraudẽ. ar. in. c. ij. de renun. li. vj. quod no.

SVMMARIVM.

1 *Clericus potest testari de bonis proprijs, vel acquisitis intuitu personæ.*
2 *Monachi retinent iura sanguinis: & succedunt proximioribus: sed acquirunt monasterio.*
3 *Clerici possunt licitè exercere aliquod artificium, conueniens tamen dignitati clericali.*
4 *Testamentum clericorum non infirmatur præteritione filiorum, vel parentum: licet eis debeatur certa portio.*
5 *Clericus, licet sit filius familiâs licitè potest testari.*
Peculium, quòd est penes laicos, est aduentitium: apud clericos, nominatur castrense, vel quasi.

CAP. IX.

1 VIanos. ¶ † De bonis prijs, vel acquisitis intuitu personæ, clerici testari possunt: de acquisitis intuitu eccle siæ, non. In prima ponitur decisa quæstio. In se cunda distinguens responsio. ibi: *consultationi.* ¶ † No. j. q clerici retinent iura sanguinis: vn de succedũt parentibus & alijs agnatis, quẽad modum laici. Idẽ dic in religiosis: a vt in. l. Deo nobis. C. de Epi. & cle. & xvj. q. j. c. vno. hęc est tamen differentia inter clericos seculares & religiosos: quia clerici seculares acquirũt sibi, vt hîc: religiosi verò monasterio: vt in dictis iuribus. ¶ † No. ibi: *de artificio.* quòd licitè clericus exerceat aliquod artificium, etiam si habet ecclesiam. Intellige tamen de artificio b conuenienti dignitati clerici, nõ ignominioso. de quo vide quod legi. & no. in. c. j. de celebra. miss. Et ex hoc potest inferri, quòd clericus doctor licitè potest assumendo lecturam inde lucrari. Et pondera tex. ibi: *non habito respectu ad ecclesiam.* Nam videtur illa regula qualificare ea præcedentia: vt de acquisitis de artificio clericus testetur, nisi ituitu ecclesię illa proueniãt. facit quod dixi in ca. cum in officij. s. eodem. ¶ † Nota ibi, *liberè disponere.* argumentum opti. q testamentum clerici non firmatur c ex præteritione filiorum, vel parentum: quãquã debita portio debetur eis, secundum quod iura disponunt. hoc importat istud verbum liberè. Et q hoc, quia miles seculi habet istud priuilegium, vt ex præteritione personarum d, nõ rumpatur testamentum: fortius hoc debet ha

1 2 3 4 5 6 7 a b c d

bere miles Dei. ad hoc gl. in l. miles. ff. de re iu di. apertè sentit Bar. in auf. si qua mulier. C. de sac. san. eccle. licet ibi loquatur de ingrediente religionem. Ratio tamen sua concernit etiam clericos seculares. & sic põt intelligi auf. presbyteros. C. de epi. & cle. & vide Fed. de senis. lv. consi. & hoc diligenter no. ¶ † No. vltimò optimum arg. q clerici etiam in potestate parentum constituti: cum iste tex. nõ distinguat possunt licitè disponere & testari de omnibus aduentitijs. vnde vsufructus illorum bonorũ non acquiritur parentibus. & sic illud peculiũ quod est castrense, vel quasi in filijs familiâs laicis, potest dici in clericis aduentitium. Vel melius: id quod deputatur aduentitium in laicis, est castrẽse, vel quasi in clericis. Hoc tenet Inno. hîc, & est casus rotũdus in. d. auf. presbyteros. & loquitur ille text. in omnibus clericis cuiuscunq; ordinis. & facit iste tex. loquens generaliter de clericis.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum factum coram presbytero parochiali, & duobus testibus, valet: non obstante cõsuetudine in contrarium.*
2 *Consuetudo, vel statutum disponens id, quod ius cõmune, vtrum censeatur sublata, si tollatur ius cõmune. vide remissiuè.*
3 *Testamentũ de iure canonico valet, etiam si testes nõ sint rogati: & quòd non sint masculi.*
4 *Testamentum vtrum hodiè valeat sine solennitatibus iuris ciuilis?*
5 *Papa non potest tollere statuta sanctorum.*
6 *Consuetudo generalis ecclesiæ obligat, sicut præceptum.*
7 *Testamentum etiam ad non pias causas valet de iure Canonico cum duobus testibus & presbytero parochiali: aliàs secus: nisi loco presbyteri parochialis adhibeantur duo alij testes.*

CAP. X.

1 VIm esses. ¶ † Valet testamẽtũ quod parochianus facit coram presbytero parochiali, & duobus testib. nec valet contraria consuetudo. h. d. inhæren do verbis literæ. Nam multipliciter potest intelligi: vt j. patebit. Primò narrat factum. Secũ dò prouidet ibi: *quia verò.* ¶ Casus literalis. In episcopatu Host. talis erat consuetudo: q testamenta quæ non habebant subscriptionẽ septem testium, secundum quod leges statuũt rescindebantur. Host. Episcopus proposuit in præsentia Papæ. Papa respondet, quia talis cõ suetudo aliena est à diuina lege & sanctorum patrum institutiõibus, & à generali constitu d dine ecclesiæ: cum scriptum sit: In ore duorũ; vel triũ testium stat omne verbum. Papa prescriptam consuetudinem reprobauit. & testamenta, quæ parochiani Episcopi Hosti. fecerint corã presbytero suo cum tribus, vel duabus idoneis personis in extrema voluntate firma permaneant. & præcepit sub pœna excommunicationis

SEB. SAPIA.
d ¶ Ex præteritio. psonarũ. de æqui paratione militis Dei ad milites seculares. vide Fel. in. c. cum ex offi. cij. col. j. versi. in. ẽtũ. Abb. æqparat. s. de præscrip. & Mat. in no. lxj. inci. no. q clerici.

a ¶ De æquitate canonica non requiritur necessariò, vt testes sint rogati in testamentis: vt hîc, & in fi. & per do. Anto. hîc, & aliquid tangit do. Ant. in. c. indicate. in prin. s. eo. & in. c. proxi.
Anto. Francif. ¶ An testes etiam de æquitate canonica debeant esse rogati. Dicas, q testes instrumentarij, qui adhibentur ad fidem faciendam de contentis in instrumẽto: vt in. l. ad fidẽ. ff. de testi. illi forsan nõ debẽt esse de necessitate rogati: vt per Bal. in ru. C. de fide inst. in. j. colũ. & vide gl. in auth. rogati. C. de test. quę enumerat casus, in q bus de necessitate debent testes rogari. De quo etiã per Spec. in tit. de test. §. j. in antepe. col. In testõ autẽ an etiã de iure canonico debeãt esse rogati: vide Alex. in consil. lxx. in. ij. p te cõsi. vbi dicit q sic, si testamẽtum cõtineat in se cãm prophanã. quod etiã voluit domi. Anto. & Ioan. de Imo. in. c. cũ esses & c. d. Abb. in. c. re. latum. el. j. de test. non aũt de necessitate debent esse rogati in codicillis. d. fin. & ibi per Bal. C. de condic. & hoc ideo puto esseverum: quia te b stamẽtarij ideo in testamẽtis debẽt esse rogati, qa nõ solùm habent cognoscere testatorẽ, sed habent cõsiderare ex loquela & verbis testatoris & ex alijs signis, quę percipi possunt: vtrum te statator fuerit, vel sit sanæ mentis. Sed si testamentũ esset factũ in causa pia: posset dici, quòd nõ requiratur rogitus testium, saltem ex æquitate canonica: quia quæ spũ Dei aguntur, non sunt sub lege. f. positiua: vt plenè traditur, in. c. cum esses. §. alleg. & in. l. j. C. de sac. san. eccl. & sic non requiritur regatio testium in testamento facto inter liberos: vt voluit gl. in. l. fi. C. de cõdi. & Bal. in auth. quod sine. in. j. col. C. de testa. Eodem modo nõ videtur requiri rogitus in testõ facto in piam cãm. Et eodem modo põt dici, q mulier in testamento facto in piã causam, posit esse testis fauore piæ causę, quę habet multa specialia: vt per Bal. & Ro. in auth. similiter. C. ad legem falci.
b ¶ Mulier de iure canonico potest esse testis in testamento, etiam si non esset conditum ad pias causas: si essemus in terris ecclesiæ. Et idem vult Petr. de anc. in. iiij. no. & Imo. & ad idem Panor. in. c. relatum. j. eo. in. j. colum. contrarium determinat Albe. & Ro. in prima parte statuto. in. qõ. cxxx. quem simpliciter refert, & sequitur do. Alex. in consi. ccxij. incip. viso consilio aliàs per me reddito. in. vj. col. & in consi. ccxxvj. incip. viso testamento mihi exhibito. ad fi. Et videtur velle hîc iste ex his verbis, ex hac ratione, quòd isto casu sufficeret, si solùm mulieres essent testes absque aliquo masculo p istum tex. vbi Papa solum se fundat in scriptis sanctorum patrum & iurisgen. & non curat de iure ciuili: quamuis contrarium innuant illa verba paulo ante precedẽtia ibi: vel, quòd omnes sint masculi. Item aduerte, quia dum allegat Bal. in. l. j. C. de sacrosan. eccl. Aut errat, quia Bal. loquitur in testamẽto condito ad pias causas, non autem. loquitur in testamento condito ad non pias causas, in terris ecclesiæ. aut debet hoc intelligi secundum quod loquitur Bal. quem alle. secundum Bar. in. l. non solum. §. liberationis verba. ff. de libe. leg. Nec est credendum, q ipsum Bal. non viderit: sed tamen non videtur, q in tãtum possit restringi cùm verba sua hîc sint multum clara. & maximè in ratione, dum dicit: nam Papa videtur se fundare &c. Et ipsum Panor. in proprijs terminis reprobat do. Alex. in consi. cccxviij. incipient. viso themate mihi exhibito. in. ij. col. quia si Papa solùm habuisset respectum ad

1 2 3 4 a b c d

municationis, ne aliquis rescindere audeat huiusmodi testamenta. & idem dicitur in seq. c. in quo scribit iudicibus. Velleterẽs. & intelligũtur ista duo capitula super relictis ecclesijs vel ad pias causas: vt ibi sufficiãt duo, vel tres. Ber. ¶ † No. primò, q consuetudo potest super eodem cõcurrere cum iure communi seu iure diuino. Et no. q cõsuetudo disponens id, quod ius, corroborat illud ius: vt sic videatur maioris authoritatis. Vnde Papa hîc ponderat quòd illa specialis consuetudo, quæ habuit illud, q ius ciuile, erat contraria iuri diuino & canonico & vniuersali consuetudini ecclesiæ. Et faciunt hæc ad materiã contentã in. c. j. de consti. li. vj. nũquid sublata lege non facta mẽtione de consuetudine concurrente cum lege, videatur sublata ipsa consuetudo. ¶ No. secũdò, quòd consuetudo contraria iuri diuino & humano, non valet. quod intellige: vt j. dicam.
¶ No. tertiò. q ratione peccati, Papa põt tollere specialem loci consuetudinem. Nam hac ratione tollit etiam legem Cæsaream: vt in ca pi. fi. de præscrip. vide bonam gl. in regula possessor. de reg. iur. li. vj. ¶ † No. ibi, *coram presbytero suo.* q iure nostro, non est necesse, vt testes subscribãt se in testamento, vel quòd sint rogati, a vel quòd omnes sint masculi. Nã Papa videtur in hoc se fundare super iure diuino & statutis sanctorum patrum, secundum quæ non reperitur diuersitas in hoc inter masculũ & fœminam, b vel quòd testes debeant esse rogati: licet ius ciuile aliter disponat: vt in. l. qui testamento. ff. eodem. Et hoc apertissimè per istum textum sentit Bal. in. l. j. C. de sacrosanc. eccle. in fi. Quod dictum est bene notandum. Nam cauillando potest responderi ad istum tex. quòd nõ intendit tollere ius ciuile, nisi respectu numeri testium: in alijs verò debet ius ciuile remanere illæsum. & sic vt audio, quidã consuluerunt. & facit quod no. Ioan. and. in. c. proximo. In contrarium tamen facit: quia Papa loquitur hîc in dispositione generaliter. & non videtur curasse de dispositione iuris ciui

3 4 a b c d

lis, circa confectionem testamentorum. & de hoc aliquid j. & in. c. sequen. ¶ † Quæro pro intellectu. c. nunquid hodiè valeat testamentum vbiq; locorum sine præsentia septem, aut quinq; testium. quod est quærere, nunquid ius ciuile sit hodie sublatum per istum text. Nam de iure ciuili in testamento requiruntur septẽ testes: nisi fiat in rure: nam tũc sufficiunt quinque: vt l. hac consultissima. & in. l. si vnus. con iuncta l. fin. C. eo. In codicillis verò quinq; requiruntur: vt l. fi. C. de codicil. cum similibus.
¶ Solutio. quatuor sunt in hoc opiniones, ex quibus quatuor eliciuntur lect. ad istum text.
c Prima lectu. est quòd in relictis ad pias causas procedit dũtaxat iste tex. in alijs verò obtinet dispositio iuris ciuilis. & hanc opi. sequitur gl. hîc: & gl. ij. q. fiij. c. j. Sed certè hæc nõ cõgruit literæ: quia non fundat se super fauore ad pias causas: sed quòd lex deuiat à iure diuino & sanctorum patrum statutis, & à generali consuetudine ecclesiæ: quæ quidam ratio militat in omni dispositione. Item falsum dicit gl. quòd istud. c. & sequens loquantur de eodem facto, & eodem loco. Nam vt hîc patet in suprascriptione istud loquitur in diœcesi Hostien. & sequens. c. in ciuitate vellet rensi. Item in hoc ca. fit mentio de presbytero parochiali: in sequẽti verò, quod loquitur in relictis ad pias causas, nullam facit mentionem de presbytero parochiali: sed solùm requiruntur duo testes. Secunda lec. est vt hodie per istum text. sit derogatum d iuri ciuili etiam quo ad forum seculare. & hanc opi. tenuit Alianus, Vincent. Goff. & Hosti. & do. Ant. & vide gl. ij. qõ. iiij. c. j. & hanc le. quam tenuit in repetitione huius. c. latius resumam j. ¶ Tertia lectu. q in terris de temporali iurisdictione ecclesiæ, seruandũ est istud. c. sed in terris imperij seruabitur lex ciuilis. & hanc lecturam tacitè sentit Io. and. dicẽs q in relictis ad pias causas sufficiũt duo testes in omni foro, per. c. sequens. In alijs verò lex ciuilis seruabitur in terris imperij. In terris verò ecclesię & in foro canonico seruabitur hoc

SEB. SAPIA.
c ¶ Prima lectu. Vide Bart. in. l. fi. ff. de his, quę pro non scrip. haben. vbi vult, q si testator legauit vni coram duobus testibus, & eum grauatuit de restit. eccle. vel pauperibus, licet tale legatũ sit pro non scripto; tamen remanet apud hæredem cũ onere restituendi ecclesiæ, vel pauperibus. q legata ad pias causas valent coram duobus testib^b, vt ibi per eum.
d ¶ Et istã opinionem etiam sequitur Bart. Brix. in. c. j. ij. q. iij. licet Ioan. ibi velit hãc decretalẽ solùm habere locũ in prijs causis, secundũ gl. in l. hac consultissima. in prin. in ver. rogatis. C. de test. Dicit tamẽ, quòd leges loquẽtes de septẽ testibus solùm habent locũ i foro seculari. Et dicit, q ista habẽt locũ indistinctè in foro ecclesiastico: licet quidã velint eã restringere ad pias causas. Adde hîc Ang. in consi. ccxxxj. vbi dicit, quòd cum quæstio vertitur coram Episcopo, debet seruari hoc. c. & sequens. sed si vertitur coram iudice laico, debent seruari iura ciuilia. Sed tu vide Ray. in sua summa in tit. de numero testium. vbi dicit, quòd ista decretalis & seq. solùm habet locum in testamentis ad pias causas. & vide Archi. ij. q. iiij. in summa in fin. vbi sequitur ibi Spe. in. d. §. compendiosè. hîc per do. Anto. allega. videlicet q dispositio huius decretalis habet locum in testamento ad non pias causas. & de hoc passu plenissimè per Rom. in auth. similiter in ver. xxviij. C. ad. l. fal. Adde hic Bal. in. l. si quando. C. de inoffi. testa. vbi dicit, q si Papa dispẽsat cum monacho, vt possit testari: intelligitur dispensatum, vt testetur secundum solennitatem iuris canonici, non iuris ciuilis. & quòd Papa possit dare monacho licentiam testandi; tenet etiam Tho. ij. q. clxxxix. ar. vlt. in fi. qui tamen loquitur de religioso præfecto episcopatui. & dicit, q tunc non intelligitur ex proprio facere testamentum: sed apostolica authoritate intelligitur ampliata ptãs suæ dispensationis. Item pro illo dicto Bal. vide Imo. in. l. si seruus cõmunis. Meuij. in princi. ff. de stipula. ser. & vide verba Saly. in. d. l. si quando. in prin.
Anto. Francif. ¶ De facultate testandi, quæ daretur monacho per Papam, potest satis dubitari, an de iure teneat: cùm monachus nihil habeat proprij; de quo testetur: imò nec Papa videtur posse dispensare, vt proprium habeat: vt per gl. in. c. cum ad monasterium. de sta. mo. vnde non video stante tali indulto, de quibus bonis, stante etiam ista dispensatione, quod possit testari cũ nihil habeat de quo possit testari: ideò sup hoc relinquo cogitãdũ.

a ¶ Adde hic quod no.d.An.in.c.nouit de iud.in.xix. co. & in. c.dilecti circa fi.j.col.de iu dic. Et ibi etiã vide in.iij.col.verſi. item not.q ſtatutum. Iſta opin. d. An.hîc videſ confundi per text. in c.licet vniuerſis. de teſt.vt dicit hic Panor. vbi Papa dicit, q quãdã ſunt caſus, in qbus plures quàm duo teſtes requiruntur. quod in teſtamento eſt etiam neceſſariò intelligẽdũ: qa in eo eſt ſumma ratio, propter præſumptionem falſitatis. q eo tamen quod hîc dicit do. Anto. facit optimè qđ no. d. Ant. in.c.ij. in fin. de proba. & in.c. cum ad ſedem. in xxvj. col. de reſt. ſpo. & vide quod no. do. An. in.c. indicante in.j.col. ſ. eo. vbi vult, q valet teſtamentũ factum coram duobus teſtibus idoneis, ſiue in piam cãm, ſiue non: ſiue iure ciuili, ſiue canonico. & hæc eſt mirabilis opi. maximè, qa Ioan. an. in addi. Spe. in ti. de inſtru. edi. ſ. compẽdioſè. ver. ſed nunquid. quẽ refert. d. Ant. in.c. ſicut. de probat. in.ij.col. vbi dicit q nõ valet cõſuetudo, q teſtamentum fiat cum duobus teſtibus, niſi 4
ſit expreſſus conſenſus ſuperioris. & illud dictũ retulit etiã do. An. in.c.fi. de conſue. xlj.col. Item adde, q clericus ſaltẽ eſt priuilegiatus per hoc.c.vt poſſit facere teſtamẽtum cum duobus teſtibus & presbytero. Pone, q clericꝰ fecit teſtamẽtum cum duobus teſtibꝰ & presbytero, & demũ contraxit matrimonium cum vnica & a
virgine: & ſic amiſit hoc priuilegiũ poſito, q eſſet in terris Imperij: q clericus coniugatus. & ita dixit de cõſuetudine obſeruari. Sed lectura nimis reſtringit iſtum tex. nam ratio huius. c. concernit etiam forum ciuile: cum ius ciuile non poſsit ſtatuere contra ius diuinũ. Vnde nõ dicitur quis condere legem, ſed errare: xxvj.q.j.c.ſunt quidam. Cũ enim Papa hîc declaret irrationabilitatem illius legis & conſuetudinis, manifeſtè patet quòd illa lex tanquã irrationabilis non debet ſeruari, etiam in foro ciuili: quia lex debet eſſe rationabilis: aliàs non meretur nomen legis. iiij. diſtinc. c. erit autem lex. not. Bar. in. l. omnes populi. ff. de iuſtitia & iur. ¶ Quarta lectu. vt hoc. c. ſeruetur in foro canonico, lex contraria in ciuili. & tacitè hanc lecturam ſentit Innocẽ. infrã. c. proximo in quadam additione. Sed hæc lectura tollitur vt præcedens. & per hoc decraratur hæc glo. quæ poſuit omnes prædictas lect. Sed reſtat nunc examinare, quæ iſtarum ſit verior. mihi ſemper placuit ſecundus intellectus, qui apertiſsimè videtur probari per iſtum tex. Et probatur ratione. Nam humana lex contra diuinam, eſt ipſo iure nulla: vt in. d. c. ſunt quidam. Ratio, quia inferior non potuit tollere legem ſuperioris in cle. ne romani. de electi. nec dicit lex ciuilis in hoc adiuuare, ſeu diſtinguere ius diuinum: ſed potius confundere: & ex numero teſtium ius alienum tollere. Nam cum ius diuinum ſolùm requirat duos teſtes in omni re, vt voluit Ioan. and. & Vincẽ. in. c. licet vniuerſis. ſ. de teſti. videſ valde abſurdum, quòd ius ciuile requirat ſeptem teſtes in teſtamẽto. Nã ſanguinem elicit, qui nimis emungit. iiij. diſtin. denique. & in. c. niſi. de renun. ¶ † Item
5
hæc lex ciuilis eſt contra ſanctorum patrum ſtatuta, vt in text. quæ etiam Papa non poteſt tollere: vt in. c. ſi ea deſtruerem. xxv. quæſtio. ij. in. c. contra. & in. c. quæ ad perpetuam. ea. cã
9 &. c. q. j. ¶ † Item eſt contra generalem conſuetudinem eccleſiæ, quæ obligat, ſicut & præceptum. xj. diſt. in his. de pœ. diſt. v. in ſumma. vnde cum Papa habeat defendere ius diuinũ vſq ad animam & ſanguinem: id eſt vſq ad omnes conatus. d. c. ſunt quidam. potuit & debuit ius ciuile iure diuino contrarium tollere: maximè, quia ex defectu tantorũ teſtiũ, qñque occupatur ſubſtantia aliorum cõtra domini voluntatem. ¶ † Sed quæro nunquid ſufficiunt duo teſtes de iure cano. doc. communiter ſentiunt q in relictis ad pias cauſas requirit præſentia ſacerdotis cũ duobus teſtibus: vnde dicit Spe. in ti. de inſt. edi. ſ. compẽdioſè. ver. itẽ q per ius canonicum. quòd ſi interuenit alter presbyter ſeu aliꝰ teſtis loco presbyteri: & tũc eſſent tres, non valeret teſtamentum: quia iſte tex. loquit de proprio ſacerdote, de quo nõ eſt tanta præſumptio falſitatis, ſicut contra extraneum. Dic tamen, q ſi loco præsbyteri interuenirent duo teſtes, valeret teſtamentũ: qa duo teſtes ſunt maioris authoritatis, quàm presbyter ſolus: vt patet in. c. licet ex quadam. & in. c. à nobis. de teſti. Sed do. Anto. deuians ab hoc generali dicto, dicit ſe putare presbyteri præſentiam non fore neceſſariam ad validi
tatem teſtamenti. Et q ſufficiant duo teſtes a
in relictis ad non pias cauſas, mouetur per ratiõem huius tex. Nec ob. text. in eo quod facit mentionem de presbytero: qa narrat accidentiam facti ſecũdum eum. Ratio enim qua mouetur Papa per ius diuinum, tãtum concludit de duobus teſtibꝰ. Sed certè hæc opi. mihi nũquam placuit. nam videtur extorquere iſtum tex. Nec ob. ratio literæ: quia illa ratio venit ad exaggerandum & aggrauandum diſpoſitiones iuris ciuilis, non autẽ ad reddẽdum rationẽ ſtatuti poſteà editi. Papa enim primò reprobauit illum rigorem iuris ciuilis, quaſi dicat, q cum ius diuinũ requirat duos teſtes, ſeu ſit contentum duobus teſtibus: nimis videtur acerbum, quòd ius ciuile requirat ſeptem: ſed volens Papa conſulere falſitati, ratione cuius fuit motum ius ciuile, ſtatuit, vt vltra duos teſtes interueniat presbyter parochialis. Nam ſecundum opinionem do. Anto. ſequeretur, quòd nunquã eſſent requirendi plures duobus teſtibus, quod eſt contra. c. licet vniuerſis. prẽal. vbi dicit, q quædam ſunt cauſæ quæ plures, quã duos exigũt teſtes: & ſic ex cauſa põt ius humanũ adiuuando & diſtinguẽdo ius diuinum exigere vltra duos teſtes: in quibuſdam caſibus, non tamen debet requirere magnum & diffuſum numerum, ſicut exigebat ius ciuile. & per hoc tollitur contrarium, quod potuiſſet formari cõtra prẽcedentẽ lec. Nam ſi papa deuiat à iure diuino, addendo præſentiã presbyteri: non dicitur tollere, ſed adiuuare & diſtinguere ius diuinum. quod põt: vt in. c. & ſi quæſtiones. in fi. de ſimo. not. Innoc. in. c. quæ in eccleſiarum. de conſt. & legiſtæ. in. l. fi. C. ſi contra ius vel vtil. publi. ergo eodem modo debuit poſſe Imperator. Sed reſpondetur, vt prædixi, quòd Imperator intantum dauiando nõ videbatur diſtinguere, ſed potius confundere: ſed Papa proceſsit magis mitẽ. Simile videmus in prẽſcriptione. Nam propter bonã cauſam ius ciuile adinuenit præſcriptionem etiam cum mala fide: ſed ius canonicum approbauit cum bona fide præſcriptionem quia non erat apertè cõtra ius diuinum: ſed diſtinguebat. Reprobauit autem præſcriptionem cum mala fide: qa erat contra ius diuinum. Sic fecit hîc Papa: approbauit enim motiuum iuris ciuilis prouidendo falſitati per prẽſentiam presbyteri: ſed reprobauit in quantum exigebat nimiam teſtium multitudinem. Item cũ iſtud ius deuiet à iure ciuili, debemus reſtringere: & obſeruare in terminis, in quibus loquitur. & ſic non debet omitti præſentia presbyteri, vel ſui loco, duorum teſtium prẽſentia. Nec procedit rõ do. Anto. dum dicit, q hîc narratur accidẽtia facti. Nam hoc videtur falſum. nam in narratione nihil dicitur de presbytero: ſed ſolũ in ſtatuto ſeu prouiſione poſteà edita. ¶ Et ex omnibus cõcludo, q in relictis ad pias cauſas, valet quælibet vltima voluntas in prẽſentia duorum teſtium, etiam ſine presbytero. & iſte eſt proprius cauſus. c. ſequentis. In alijs verò relictis requiritur presbyter, vel duo loco ſui, cum alijs duobus teſtibus. Et placet mihi præcedens opi. vt neceſſariò nõ requiratur, quòd iſti teſtes ſint rogati: vel omnes maſculi: quia Papa ſolùm nitit diſpoſitioni iuris diuini & ſanctorum patrum. & hæc ſufficiunt pro tranſcurſu lectionis. ¶ In gl. fi. in fi. no gl. & de hoc vide bo. glo. in. c. vnico. de ſagit. vbi dixi. & in c. Salonitanæ. allegato in gl. vide repeti. huius. c.

Solennis repetitio per Dominum Nicolaum Abba. Panor. in Cap. Cum eſſes edita.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo diſponens id, quod ius commune: quid operetur?*
2 *Conſuetudo contra vniuerſum ſtatum eccleſiæ, & contra legem diuinam, non valet.*
3 *Conſuetudo exigens ſuperfluas probationes, non valet. exigens verò, vt minus ſufficienti probationi adhibeatur fides, valet.*
4 *Papa poteſt tollere conſuetudines & leges ciuiles in locis ſibi temporaliter ſubiectis: in alijs verò non niſi reſpectu animæ: id eſt vbi imminet peccatum. 5.*
6 *Teſtamentum ad hoc, vt valeat factum cum duobus teſtibus: oportet quòd interueniat presbyter parochialis: & non alius presbyter. 11. vel loco ipſius duo alij teſtes. 12. 17.*
Teſti noto eſt maior adhibenda fides, quàm extraneo incogniro.
Presbyter parochialis, dicitur pater ſpiritualis omnium ſuorum parochialium.

Impugnans

7 *Impugnans teſtamentum propter non adhibitas ſolennitates iuris ciuilis, eſt excommunicatus.*
Excommunicatio nunquam fertur, niſi pro crimine mortali.
8 *Teſtamentum factum coram presbytero parochiali, & duobus teſtibus etiam ad non pias cauſas: an valeat vbique.*
9 *Papa non poteſt venire contra generale ſtatutum eccleſiæ.*
10 *Obediendum non eſt principi, ſi per hoc poſſet incurri peccatũ mortale.*
11 *Teſtamentum factum ad pias cauſas, valet cum duobus teſtibus tantùm, ſine presbytero parochiali. 17.*
Præſentia presbyteri in aliquo actu tollit præſumptionem falſitatis.
13 *Intellectus ſubauditi & ſuppleti, non debent inducere correctionem iurium.*
14 *Papa poteſt limitare & reſtringere ius diuinum in vna re: ad conſeruationem ipſius in alijs rebus.*
15 *Teſtamentũ, ſi eſt minus ſolẽne de iure ciuili, venientes ab inteſtato non poſſunt ſine peccato retinere apprehendentes hæreditatem. 10.*
16 *Papa poteſt conuinci à duobus teſtibus.*
Cardinalis, qui aliàs non conuincitur, niſi à. lxxij. teſtibus: tamen ſi ſunt teſtes laudabilis vitæ ſufficiunt duo.
18 *Legatum rei alienæ ſcienter factum, an de iure canonico valeat vt poſsit peti eius æſtimatio.*
19 *Impoſsibile reputatur illud, quòd per ſolum principem fieri põt.*
20 *Eccleſia non dicitur propriè coniuncta perſonæ.*
Coniuncta perſonæ, quando in aliqua diſpoſitione ponitur: intelligitur de coniunctione ſanguinis, non alia.
21 *Clericus vtrum poſsit teſtari de fructibus beneficij ſui.*
Clericus, an æquiparetur vſurario: an vſufructuario.
Empta per clericum de bonis, ideſt fructibus eccleſiæ non ſunt ſua: ſed ipſius eccleſiæ.
Clericus citra neceſſaria ad victum & veſtitum ſuum, alia ac quirit eccleſiæ.
22 *Maior pars canonicorum poteſt facere etiam alia parte inuita, quod omnes teneantur certam partem ſuorum redituum ad opus fabricæ conferre.*
23 *Teſtari nemo poteſt de rebus alienis.*
Epiſcopi clerici & alij prælati habent tantum adminiſtrationẽ rerum eccleſiaſticarum & fructuum ipſarum: adeò, quòd non proſſunt de ipſis diſponere pro libito voluntatis, ſed tãtum moderatè.
24 *Clericus, vel Epiſcopus vtrũ faciat ſua illa, quæ acquiſiuit poſt promotionem ad clericatũ, vel beneficia adeò, quòd de illis teſtari poſsit.*
25 *Tucor. ſi quid acquirit, præſumitur acquiſiuiſſe de bonis ſuis, & induſtria ſua, non pupilli.*
26 *Clericus poteſt teſtari de illis bonis, quæ acquiſiuit ratione cleri calis dignitatis: puta, quæ lucratur de miſsis dicendis: vel quia fuit capellanus alicuius domini.*
27 *Clericus, an poſsit ſuis creditoribus ſatisfacere de fructibus ſui beneficij?*
28 *Clericus non poteſt conueniri, niſi inquantum facere poteſt.*
Clericus ſuſpẽſus à beneficio propter crimen, debet omnino habere moderatam ſuſtentatiõem: ne mendicet in opprobrium dignitatis clericalis.
29 *Papa vtrum poſsit indulgere poteſtatem clericis teſtandi de bonis intuitu eccleſiæ acquiſitis. 30.*
Dominum rerum eccleſiaſticarum eſt penes Deum.
30 *Papa recipit à Deo poteſtatem & dignitatem pontificatus: non autem poteſtatem peccandi.*
31 *Clericus tunc poteſt teſtari de bonis eccleſiæ, ſi tantundem ipſi eccleſiæ de bonis ſuis contulerit antequàm teſtetur, poſt verò tantundem conferre non licet.*
32 *Epiſcopus vtrum poſsit indiſtinctè compellere executores teſtamentorum ad exequendum officium per eos ſuſceptum tam in legatis pijs, quàm non.*
Teſtamentum quibus reſpectibus poteſt dici ſemper pia cauſa.
33 *Laici reſpectu piæ cauſæ conueniunt, & conueniuntur à iudice eccleſiaſtico.*
Executio teſtamentorum pertinet ad iudicem eccleſiaſticum.
Defenſio orph. norum, viduarum, & aliarum miſerabilium perſonarum, pertinet ad iudicem eccleſiaſticum.
Vidua dicitur miſerabilis perſona.
34 *Executor teſtamenti, ſi fuerit impeditus intra annum ad exequendum teſtamentum: an ſit priuatus tali officio.*
Tempus omne dicitur continuum: niſi aliud appareat.
Tempus, quando ſtatuitur non in odium negligentis, ſed in fauorem alicuius: illud tempus currit ignoranti, etiam non negligenti: ſecus quando ſtatuitur in odium negligentis.

CAP. X.

CVm eſses. ¶ Hoc capitulum legit varijs modis: vt j. patebit ſed inhærendo literæ. h. d. Valet teſtamentũ quod parochianus facit coram presbytero ſuo & coram duobus teſtibus: nec valet contratia conſuetudo. Cõmunis diuiſio. Secũda ibi: *quia verò.* ¶ No. j. q ad validitatem teſtamenti de iure ciuili, requiritur numerus ſeptem vel quinq teſtium. & dicitur ſeptẽ reſpectu teſtamenti: quinq aũt reſpectu codicillorũ, vel reſpectu teſtamenti, quod fit iure. C. eo. l. vl. ¶ Not. ij. q. in teſtamento teſtes debent eſſe ſubſcripti. quod procedit in teſtamento in ſcriptis: aliàs non. C. eod. l. hac conſultiſsima. An aũt in alijs caſibus teſtes debeant eſſe ſubſcripti: an ſufficiat, quòd ſint inſcripti: no. in. c. ij. de fi. in ſtr. & in. c. poſt ceſsionem. & c. quoniam contra. de proba. ¶ † No. iij. quòd poteſt concurrere cõſuetudo cum
1 iure poſitiuo. Simile in. c. ſopitæ j. de cenſi. Idẽ eſt in priuilegio: vt in. c. cum dilectus. ſ. de cõſuet. & in. c. veniẽs. de præſcri. Quid autem operetur tũc conſuetudo, plenè no. in. c. jj. de conſti. li. vj. ¶ † No. iiij. conſuetudinem introductam contra legem diuinam, vel vniuerſalẽ ſtatum eccleſiæ, non valere. viij. dicta. c. quæ contra. & c.
mala conſuetudo. & ſ. de conſue. c. fi. ¶ † No. v. conſue-
3 tudinem exigentem ſuperfluas probationes eſſe reprobandam. Pro hoc. c. ij. ſ. de pba. ſecus ſi induceret, quòd minus ſufficienti probationi adhiberetur fides: vt in. c. cum dilectus. ſ. de fide inſtru. Poteſt eſſe ratio: quia cum Deus ſiue natura nihil fecerit fruſtrà: talis conſuetudo exigens ſuperfluas probationes eſt irrationabilis: & ideò non eſt ſeruanda: vt in. c. cõſuetudinis. xj. di. Si verò inducit, quòd minus ſufficienti adhibeatur fides: tunc cõcordat cum iure naturali: ſecũdum quod quilibet præ- ZACHARIAS.
ſumitur bonꝰ: vt in. c. fi. de præſump. & in. c. vno. de ſcru. a
& ideo rationabile eſt, quòd vni credatur: quia chriſtus ait in euãgelio: Sit ſermo veſter, eſt eſt: nõ non: quod amplius eſt, à malo eſt: vt in. c. ſignificaſti. ſ. de ele. & eſt tex.
4 xxij. q. j. in ſumma. ¶ † No. vj. papam poſſe conſuetudinem loci particularis tollere, etiam ſi diſponat id, quod ius ciuile diſponit. & nedum conſuetudinem, ſed etiam leges Imperatoris tollere põt: vt hîc. & de præſcri. c. fin. & in. c. cum contingat. de iureiur. & c. licet. eo. ti. lib. vj. & hoc quando imminet peccatũ. Nam omnis anima ratione peccati eſt Papæ ſubiecta: vt in. c. nouit. ſ. de iudi. & xcvj. di. ſi Imperator. & in hoc leges non dedignãtur ſacros canones imitari, vt in. c. ſi clerici. de iudi. & in. c. ſi.
de ſecũ. nup. ¶ † In alijs verò caſibus, vbi imminet pec-
5 catum: vbi Papa non habet temporalem iuriſdictionem non põt legem tollere, quo ad forum ciuile: cum ptãtes diſtinctè ſint. xcvj. di. cum ad verum. x. diſ. quoniam. vbi de hoc. & qui ſi. ſint legi. cãm. & hoc tenet glo. in regula poſſeſſor. de re. iur. li. vj. ¶ † Not. vij. quòd ad validitatẽ
6 teſtamenti, non ſufficit præſentia duorum, vel trium: teſtium niſi fuerit adhibita preſentia presbyteri parochia
a lis. a Et pondera tex. ibi: *presbytero ſuo.* Nam ex hoc infero, q non eſt huic. c. ſatisfactum ſi teſtamẽtum fiat coram quolibet presbytero: niſi ille presbyter ſit ꝓprius

tus nõ retinet priuilegia clericalia, niſi in duobus, de quibus in. c. j. de cle. coniug. lib. vj. Mortua poſteà vxore iſte iterum incipit eſſe clericus, & viuere clericaliter: deinde moritur nulla facta mentione de ſuo priori teſtõ: quæritur vtrũ inſtituti in illo teſtamento, debeãt admitti: credo q nõ Ad hoc adduco optimum text. in l. quod dicitur. §. miles teſtamẽtũ. ff. de mili. teſta. quem nullus ponderat ad hoc. & facit glo. in. d. c. j. in ver. clericalis.

a ¶ Presbyteri parochialis. Adde Bald. in addit. ad Spe. in ti. de inſtr. edi. co. ix. ver. tres teſtes. Alex. cõſi. lxxxvj. col. v. volumi. iiij. & conſi. xlvij. & cõſi. cxlvj. qđ tamen potes limitare, vt p eundem conſilio clxxvj. vt nõ procedat in terris eccleſiæ, vbi etiã ſtatutum, q ius ciuile præferatur canonico. vt in alle conſi. cxlvj.

sacerdos parochialis. Et ratio, quia magis fides adhibet indigenis notis, quã extraneis ignotis. in aut. de testi. §. si verò ignoti. col. vj. &. s. de elec. post quã. Et quod not. in c. quæ rendũ. &. c. si q sunt. ij. q. vij. Simile legit & not. in c. quãquàm. de vsu. li. vj. in gl. in ver. parochia. Item pro
a prius sacerdos[a] parochialis, dicitur etiã pater spiritualis omniũ suorũ parochianorũ, ex quo ipsos recipit ad pœnitentiã: vt in. c. omnes. xxx. q. j. nõ ergo ita de facili cõmittetur falsitas corã patre spirituali, sicut cũ extraneo sacerdote. Item quatenus istud. c. temperat rigorem iuris ciuilis, est strictè intelligendum. arg. c. statutũ. de ele. lib. vj. & regula odia. de reg. iuris. eodẽ li. Item à legibus nõ est recedendũ, nisi quatenus reperitur in canonibus contrarium: vt in. c. j. de no. oper. nuntia. & x. dist. si in adiutorium. & de hoc j. etiam aliquid tangam. ¶ Not. vnũ casum, in quo plus valet testimonium sacerdotis, quàm alterius. & de hoc in. c. in nostra. s. de testi. &. iiij. q. iij. c. si testes. ¶ †No. nonò & vltimò, ꝙ impugnãs testamentũ prætextu defectus solennitatis omissæ in numero septẽ testiũ, peccat mortaliter. Nam hoc prohibetur sub interminatione anathematis: & excommunicatio nunquã fertur, nisi pro mortali crimine: vt in. c. nemo. & in c. nullus. xj. q. iij. ¶ †Expeditis notabilibus veniã ad apparatum, cum quo expediam materiam istius. c. Et primò oppono ꝙ tex. nõ procedat quatenus generaliter loquitur dicens, quòd sufficit, quòd testamentũ fiat corã presbytero parochiali & duobus testibus. Nam requirũtur septem: vt in. l. fi. C. de fideicom. & si vnus defuerit, corruit totum testũ: vt. C. eo. l. si vnus. &. l. fi. Sol. metu cõtrarij, istud. c. vt præmisi legitur varijs modis in hac gl. & prima lectura ponitur hîc in prin gl. j. & eam reperitj. in. c. seq. videlicet, ꝙ istud. c. loquitur de relictis ad pias causas: quẽadmodũ loquitur capitulum sequẽs. Nã gl. vult, quòd ista duo. c. loquantur de eodem facto eiusdem loci. Istud dictum gl. non est verum: vt patet ex tenore vtriusq; c. Itẽ loquitur de diuersis locis: qa hoc. c. loquitur de ciuitate Hostien. caput aũt sequẽs, de Velletren. & Hosti. & velletren. sunt ciuitates diuersæ. Item quia diuersa est decisio vtriusq; decretalis: vt de septem. Item obstat huic lec. quia tex. non restringit se ad legata ad pias causas. Et ratio, quæ redditur in litera, ibi: *ore duorum &c.* habet locũ, nedum in legatis ad pias causas: sed etiam in quolibet testamẽto. ideo fortè gl. transit ad secũdam lec. ibi, *quidam*. ¶ Est aũt secũda lectura, vt ꝑ hoc. c. generaliter derogetur legibus. Et licet hanc nõ teneat gl. per hanc rationem. s. quia nõ est verisimile, quòd dominus Papa voluerit vnico verbo legibus derogare. ar. C. de inof. te. l. si quãdo. de elec. c. ecclesia vestra. Nec fortè secũdũ glo. Papa posset, etiã si vellet tollere leges, quãtũ ad eos, qui non sunt de sua iurisdictione tempora li. ar. de app. c. si duobus. &. c. nouit. s. de iudi. Tamẽ hãc lec. tenent Ala. Gof. Lau. & Host. hic, & Brixiẽ. ij. q. iiij. in sum. ibi tamẽ gl. tenet cõtrariũ cõcors cũ lec. præcedẽti: quam etiam tenet Gof. in sum. huius ti. c. de numero testium. Pro hac tamẽ lec. inducit Hosti. legẽ diuinã, de qua hîc: & hãc lect. quã ꝑ pnti omitto intẽdo tenere, & j. pleni[9] assumã. Sed quia visum fuit glo. vt. s. dixi: ꝙ hęc lect. nimis repugnaret legibus: ideò transit ad aliam lec. ibi: *vel dic*. Et hæc tertia lec. vult hîc, quòd hoc. c. procedit tantũ in terris de temporali iurisdictione ecclesię. & pro hac lec. facit, quòd ciuitas Velletren. de qua in. c. seq. & ciuitas Host. de qua hîc, sunt de temporali iurisdictione ecclesiæ. & hanc lect. videtur hîc tenere Ioã. an. & expressius do. Io. de fano. Et pro hac lec. facit vt euitetur iurium correctio, de elec. c. cum ex eo. li. vj. & licet hæc lect. videatur colorata, tamẽ si audacia concedatur salua reuerentia tantorũ patrũ, videtur ꝙ nõ sit vera. Nã cùm hîc dicatur, quòd hic requrũtur septẽ testes: & sit cõtra legem diuinã: patet, quòd etiã in foro ciuili debet obseruari: qa si lex humana est contraria legi diuinæ, seruãda est lex diuina in foro etiam seculari: vt in. c. quæ contra mores. viij. di. &. xj. q. iij. quæ resistit. & in. c. Iulianus. Et finaliter omissa ista lec. glo. trãsit ad quartã lec. ibi, alij. q. hîc vult, ꝙ in foro seculari stetur legibus, in ecclesiastico stetur huic. c. & hãc lec. videtur sentire Inno j. c. ꝓxi. sed hęc lectura tollitur eadẽ cã, qua tollitur. s. ꝓxima. in c. ꝓxi. Do. Ant. de bu. videtur tenere secũdã lec. de qua præmisi. s. ꝙ istud. c. debeat seruari tã in foro ciuili, quã in canonico: qa loquitur in materia peccati: qa peccatũ mortale est non exequi volũtatem rationabilem defuncti. xiij. q. ij. vltima voluntas. vnde lex in hoc nõ valet tãquã irrationabilis & peccati nutritiua: vt in. c. fi. de præscri. & si opponatur, quòd lex nõ nutrit pctm̃: quia præsumitur subesse falsitatem: vt. l. fi. C. de fideicõ. respõdet ipse, ꝙ hæc præsumptio tollit probata volũtate testatorũ per duos idoneos testes omni suspicione carentes: vt hîc bene probat: &. ij. q. iiij §. j. Tutius tamen putat ipse, quòd in terris imperij debeat adiri iudex ecclesiasticus per viã denuntiationis euãgelicæ: vt cõpellat hæredem desistere à peccato: & sic seruare vltimã volũtatẽ defuncti probatã, ꝙ duos idoneos testes. s. de iudi. nouit. & facit, quod ibi not. In. Ego aũt disputationis gratia credo indistinctè, quòd illud. c. seruari debet, etiã in foro seculari. Credo tn nõ sufficere prout vult do. An. ꝙ sufficiat quòd vltima volũtas ꝓbet, per duos testes: vt pleniusj. dicã. & ꝙ debeat seruari in vtroq; foro probat. Nã leges requrentes septẽ testes in testamẽtis sunt tam cõtra ius diuinũ, quã cõtra generalẽ ecclesiæ cõsuetudinẽ vt apertè dicit iste text. quorũ quodlibet habet impedire leges in cõtrariũ cõdẽdas. Nam regula iuris diuini habet: in ore duorũ, vel triũ debet stare oẽ verbũ. vt hîc: & in. c. licet vniuersis. s. de testi. &. ij. q. iiij §. j. & Ioã. viij. c. Et sic dicẽdo, oẽ nihil excludit. xix. dist. c. si romanorũ. de maio. & obe. solitæ. & ex quo nõ distinxit, nec nos distinguere debem[9]. xxxij. vij. q. dormierit. quod qdẽ ius diuinũ est morale. Nã instruit qualiter homines viuere debeant. vt. ij. q. v. in. c. nam præceptũ est, ꝙ qs nõ debet tenere alienũ: quod est præceptũ morale. Sed qa posset dubitari, quãdo cõstet, quòd est alienũ dat alia regula, quę est in ore duorum, vel trium &c. Item Christus exhortabatur Iudęos, quod deberẽt credere in eũ: qa de hoc constabat ꝓ duos testes: & sic nõ pot negari, quòd illud præceptũ sit morale: quod quidẽ non recipit mutationẽ: vt in. c. fi. de cõsue. & plenè. *vj. dist. c. ij. est pctm̃ *. §. his ita. i tex. & in gl. Itẽ Princeps etiã Papa si cõdit leges cõtra ea, quę dicit dns, nõ dicit cõdere leges, sed potius cõuincit errare, vt patet in. c. sunt quidã. xxv. q. j. ergo tales leges nõ sunt seruãdæ. Nã cõstitutiones ecclesiasticæ, siue seculares, si naturali iuri cõtrariæ ꝓbãtur, penitus sunt excludẽdæ, vt dicit tex. in. c. fi. ix. distin. & qui legib[9] Imperatoris, quæ cõtra Dei volũtatẽ ferunt, obtẽperare nõ vult, acquirit præmiũ grãde: vt in. c. j. ea. distin. & in. c. Iulianus. & in. c. si dns. &. c. qui resistit. xj. q. iij. Item vt prædixi, istæ leges sunt cõtra sanctorũ patrũ statuta: vt patet hîc in tex. contra quæ etiã romanus Pontifex condere legẽ nõ pot: vt in. c. contra statuta patrum. xxv. q. j. & in. c. si ea destruerem. xxv. qó. ij. ¶ †Item sunt contra generalem ecclesiæ cõsuetudinem: & sic contra generalẽ statũ ecclesiæ, contra quẽ etiã Papa venire nõ pot, vt i. c. & si illa. j. q. vij. & no. gl. in. c. ꝓ principalẽ. ix. q. iij. & in. c. literas. de restituti. spolia. & gnalis cõsuetudo ecclesię ita obligat, sicut & præceptũ: vt in. c. in his. & i. c. ecclesiasticarũ. xj. distin. & no. gl. de pœ. dist. in summa. vñ quẽadmodũ trãsgressio præcepti inducit peccatũ: vt in. c. quod præcipitur. xiiij. q. j. & in. c. ij. de maio. & obedi. Itẽ trãsgressio generalis cõsuetudinis: vt in præalle. c. in his. xj. dist. & cõstitutio, quæ sine peccato mortali seruari nõ pot, nõ tenet: vt in
9 c. fi. de præscri. Nã lex debet esse rationabilis & iusta: vt in. c.

SEB. SAPIA.
a ¶ Proprius sacerdos. Adde quod in simili no. d. Abbas, in. c. dudũ. in vlt. co. j. de cõuer. cõiug. vbi vult, ꝙ illud, quòd dicit sacerdotẽ posse alteri stipulari in cõcernentibus fauorem animæ, non procedit: nisi in sacerdote parochiali, seu curato. qd dictũ extollit do.
8 Ias. in. l. j. §. huius studij. co. j. ver, limita prædictã cõclusionẽ. ff. de iusti. & iur. Ex quo patet, ꝙ magis stat̃ presbytero parochiali, quã alteri presbytero,

10 in. c. erit autem lex. iiij. dist. ¶ †Nã quãdo ex præcepto principis verisimiliter præsumitur peccatum futurum,
a tunc tali præcepto parendum non est[a]: vt no. Inno. in. c. inquisitiõis. de sen. excom. & pro hoc. c. literas. de restit. spolia. in fi. Sed istud facile resultat ex legibus requirentibus septem testes in testamẽtis cõdẽdis: ergo talibus legibus non est parendũ. Nam sæpe contingit, quòd testator propter tẽporis breuitatem instituit extraneũ hærẽ dẽ corã quatuor, aut quinque testib[9]. & quia ista vltima voluntas per istos testes probari nõ pot, veniunt succedentes ab intestato, q tenebũt huiusmodi hæreditatẽ cũ peccato: nec excusabit eos authoritas legum: qa vt not. dicit Inno. in. c. quia plerique. de immun. ecclesiæ. quòd licet princeps ex iusta causa possit statuere contra ius naturale: vt puta, qa dominia transferant de vno in aliũ: tn si in casu de quo agitur cessat illa cã, cõstitutio seruanda nõ est in foro animæ: nec cõtentioso. Sic in proposito licet leges hoc statuerint ꝓpter fraudes euitandas: tamẽ si ibi in rei veritate cessat fraus: venientes ab intestato tuti nõ essent: nec in foro animæ: nec ciuili. Nã vt ipse ibi dicit, cõstitutiones quæ veniũt cõtra salutem animæ, seruãdæ nõ sunt. Leges eñ in his sacros canones imitari nõ dedignãtur: vt in. c. clerici. de iud. Nec authoritas legum habet aliquem excusare à peccato: sed necessaria est spe-
b cialis canonis cõcessio: vt dicit gl. singularis.[b] in. c. inter hæc. xxxiij. q. ij. Et ꝓ hoc. c. cũ cõtingat. & quod ibi not. de iureiur. &. c. quãuis. de pact. li. vj. & in. c. fi. de præscripti. Et per has rationes dico, quòd iudices seculares possent cõpelli ad obseruantiã istius decre. ar. in. c. licet de iu
11 reiu. li. vj. ¶ †Sed cõtra prædicta fortiter oppo. qa si essent vera indistinctè, sequeret̃ quòd valeret testamentũ factũ corã duobus testibus: licet nõ fuerit adhibita præsentia presbyteri parochialis. quod est cõtra hunc tex. in fi. qui requrit quo ad hoc, vt testamentũ non possit impugnari, quòd sit factũ corã presbytero parochiali. & duobus vel tribus ãlijs testibus. Soluti. ꝓpter istud cõtrariũ do. Anto. fuit hîc in singulari opi. fatendo contrariũ. nã dicit ipse: rõ principalis super qua Papa fundat se est: qa in ore duorũ, vel triũ testiũ. &. c. & sic debemus attendere ad rõnẽ super qua fundat se Papa. Nec ob. secundum eũ illud, quod de præsentia parochiani dicit: quia in hoc narrat accidẽtiã facti. Nec ob. si diceret, ꝓut sentit Spe. in ti. de instr. edi. in. §. compẽdiosè. inver. itẽ per ius canonicũ. quòd iste tex. est correctorius iuris ciuilis. Et iõ nõ debet aliquo mõ etiã per maioritatẽ rõnis recedi à verbis ipsius: qa dicit ipse hoc non esse verũ, ꝙ sit correctorius: imò mens istius tex. declarat irrationabilitatẽ iuris ciuilis semp fuisse. Et sic ipse cõcludit, ꝙ ad validitatem testamẽti sufficiũt duo testes. & sic illa decre. non est de nouo correctoria, sed declaratoria secũdũ eum. Et sic cõ
cludit ꝙ quo ad validitatẽ testamenti sufficiunt duo te-
12 stes, etiã sine presbytero parochiali. ¶ †Spec. in prędalle. ti. de instr. edi. §. compẽdiosè. ver. item per ius canonicũ. dicit, ꝙ quantũ ad legata ad pias causas, valet testamentũ factũ coram duobus testibus tantũ: vtj. c. proxi. sed in ãlijs relictis nõ ad pias causas, dicitur: ꝙ requirit̃ presbyter cũ duobus testibus: vt hîc. quæ opi. videt cõiter placere doct. hîc. & Archidia. in. c. j. ij. q. v. qa data præsentia presbyteri & duorũ bonorũ testium tollitur suspicio falsitatis. Nã non est verisimile, quòd præsente presbytero cõmittatur falsum ar. l. nõ est verisimile. ff. quod me. cauj. de fimo. c. nemo. &. c. fin. de post. &. c. denique. xiiij. q. v. Et intantũ Spe. adhæret huic opi. quòd si adessent tres testes sine presbytero parochiali, dicit testamẽtum nõ valere: fatetur tamẽ ipse, quòd si loco presbyte-
c ri parochialis interessent duo[c] testes, quòd valeret testamentũ: quia dictum duorũ testiũ semper habet maiorẽ fidem, quã dictum vnius, quãtũcunq; authorizabilis pſonæ. s. de testi. c. cum nobis. &. c. licet. & hanc opinionẽ

a ZACHARIAS. ¶ Tali præcepto parendũ non est. Adde, ꝙ nec hoc casu parendũ etiã præceptis Papæ: vt notaui plenè in. c. canonũ stat. nu. ij. in apost. in ver. omnẽ creaturã. post alios. s. de consti. & Iaco. reb. in. l. prohibitum. nu. j. & ibi in apost. Cel-
si. C. de iur. fis. li. x.
ego sequor, quicquid dicat do. Anto. Nam à legibus nõ SEB. SAPIA.
a est recedendũ: nisi quatenus in canonibus reperitur con ¶ Parendum nõ est. vide Abba. in c. sacris. s. qd met, cã. & hæc declara vt per eundẽ. in. c. non magno. j. de cleri. vel mo. vbi vult, quòd quãdo Princeps præcipit aliquid, quod est de se malũ, pa rẽdum est: si princeps potest tollere illud malũ: sec si non potest.
trarium: vt in. c. j. de no. ope. nun. &. x. distin. per totũ. ergo cùm nõ reperiat recessum fore à legibus in testamẽtis condẽdis, vbi presbyter parochialis interest cũ duobus testibus: ergo stãdum præcisè isti tex. Nec procedit, quod dicit do. Ant. quòd in eo, quod hic dicitur de presbytero parochiali, narratur accidẽtia facti: qa illud est diuinare. & tex. videtur expresè velle cõtrariũ: cum in cõsultatione nulla fuit facta mẽtio de presbytero parochi
13 ali †: & per subauditiones & suppletiones nõ debemus inducere correctionem iuris: vt no. in. c. cupientes. in. §. quod si ꝑ. xx. de ele. li. vj. in gl. Nec ob. ꝙ ipse dicit, quòd rõ principalis super qua se fundat Papa, est quòd in ore duorũ vel trium &c. qa respõdeo: quòd illa authoritas SEB. SAPIA.
b nõ fuit inducta ad cõfirmationẽ eius, quod Papa posteà ¶ Gl. singula. reputatur etiã singper Ro. in aut. ſmiliter, j. xxxiiij. spãli pię cause. C. ad. l. fãl. & ꝑ alios quos refert dom. Ias. in. l. vt vim. co. v. ff. de iust. & iur. & Feli. in. c. quę in ecclesiarũ. col. iiij. ver. ex quo sequitur. s. de constitu.
statuit in fi. de presbytero parochiali: sed potius ad exagerandũ & aggrauãdũ rigorẽ iuris ciuilis: quasi voluerit hîc Papa dicere, quòd cũ regu. iuris diuini habeat, quòd in ore duorũ &c. valde absurdũ videtur, ꝙ ius ciuile requirat vij. testes. Nã intantũ deuiando à iure diuino videtur tollere, nõ moderare ipsum ius diuinũ. Nam sanguinem elicit, qui nimis emungit: vt in. c. nisi cũ pridem. de renun. &. iiij. di. deniq;. & reprobato rigore iuris ciuilis Papa volens prouidere falsitati statuit, ꝙ testamenta debeãt fieri coram presbytero parochiali, & duobus vel alijs tribus testibus. Et sic ista rõ super qua fundat se Pa-
c pa in fi. non ob. & istum puto verũ fore intellectum huius decre. & pro hoc facit. c. seq. vbi Papa loquẽdo de relictis ad pias causas: vt in eis aliquid speciale statueretur nullã mentionẽ fecit de presbytero parochiali: vñ si voluisset hoc subijcere, bene sciuisset. ar. c. ad audientiã. de deci. Item quia si vellemus illam regulã, in ore duorum. &c. ita ruditer intelligere, ꝓut iacet: sequeret, quòd nũquã requirerẽtur plures, quã duo testes: quod est falsum etiam de iure canonico: vt apertè dicit tex. in. c. licet vniuersis. s. de testi. vbi dicit, quòd quędam sunt causæ quæ requirunt plures, quàm duos testes. & pro hoc. ij. q. iiij.
14 c. præsul. † Sed hoc tenendo obstãt prædicta: quia Papa in fine non poterat statuere contra ius diuinum, & statuta patrum, & contra statutum generale ecclesiæ: vt. s. plenè dixi. Ad istud respondeo, quòd ista regula iuris diuini loquit generaliter. Et idẽ dico de vniuersali cõsuetudine ecclesiæ. Vñ ius positũ superueniẽs habet limitare & distinguere: vt aliæ regulę iuris diuini meli[9] obseruẽtur vt no. in. c. quę in ecclesiarũ. s. de cõsti. & in. c. fi. de cõsue. & ꝓbat in. c. & si quæstiones. in fi. j. de simo. & de conuer. cõju. ex publico. Nã regula iuris diuini habet, quòd quis nõ debet detinere aliena: & ꝙ peccatũ puniatur. sed propter falsitatẽ, quæ posset cõmitti in testamentis, si tantũ adhiberentur duo testes, sæpe & sępius cõmitteretur in istam regulam iuris diuini: ideò Papa, vt illa regula melius seruaretur, & vt peccatũ facilius euitaretur, restringit illam regulam in ore duorum &c. vt non habeat locũ in testamentis: nec propter hoc dicit venire cõtra ius diuinũ: cũ hoc statuerit ad cõseruationẽ iuris diuini: vt s. nec multũ deuiat à regula, ꝓut deuiat ius ciuile requrẽdo. vij. testes. Et ꝑ hoc do optimũ simile in præscriptione. Nã regula iuris naturalis habet, neminẽ locupletari debere cũ aliena iactura: vt in regula, locupletari. de reg. iur. li. vj. & tamẽ quis per præscriptionẽ locupletatur cũ aliena iactura: nec propter hoc præscriptio dicitur esse
d contra ius naturale[d] vt subtiliter no. Io. an. in regula, possessor. de reg. iur. in mercu. qa licet videat, quòd præscriptio sit contra illam naturalem æquitatẽ, de qua. s. tamẽ quia est inducta tantùm, vt seruentur aliæ regulæ iuris SEB. SAPIA.
d ¶ Cõtra ius naturale. Vide gl. in. c. ius naturale. j. distinct. quæ ponit de testa. inc. testator in loco. de tẽporali iurisditiõe ecclesiæ. &c. Ioã. fab. in. l. si vnus. C. de testa. Lu. ro. in repe. auth. similiter. C. ad. l. falci. in xxxiiij. ſpeciali pię causæ inter vltimas voluntates. dom. Alex. in cõsil. clxxxij. inci. ponderatis his, q̃ in themate narratur i. vj. &. vij. col. & in cõsi. dlxxxviij. incip. viso ac diligenter consyderato themate. in v. col. ad fi. & seq. licet Imol. non sit ausus istud firmare in. l. nemo põt ff. de le. j. per fundamentũ, cui respõdet do. Alex. in loco præalleg. & dicit do. Anto. hîc, ꝙ hæc opin. Spec. seruatur in practica.
¶ Adde tu videndũ Cal. cõsi. xxvj. hoc ti, Io. de Ana. consi. lvij.

regulam generalẽ.q̃ subsistente ratione lex potest inducere rigorem contra naturalem æquitatem. vide Abb. in rub. de præscriptio. vide etiã Fel. & Ioan Fran. Baldũ in tract. præscrip. in. j. parte principali. q. v. vbi latè. Anto. Fran.

a ¶ In cap. præsul. Dicas circa hoc, quot testibus Papa cõuincatur, q̃ Papa non iudicat ab aliquo: nisi sit hæreticus: qa tunc põt damnari per concilium coram quo põt accusari. xxj. dist. inferior. vers. huic liquido &. ij. qõ. vij. c. nos si imcomp. §. item cum balaam. not. Arch. in. c. fidei fauorẽ. de hære. lib. vj. & habetur per do. Car. in. c. licet. de ele. & in cle. ij. in. §. nuntij. ad fi. de hære. vbi etiam dicit domi. Card. q̃ quia cõcilium non põt ita facilè cõgregari, poterit Papa per successorẽ dãnari de hæresi, cũ nõ habeat superiorẽ, nisi conciliũ: vt in d. c. licet. de ele. & in. c. si papa. di. xl. quibus aũt ꝓbationibus ipse Papa cõuincatur, aut ex quot testibus, vide quæ habentur in cap. Adrianus. lxiij. dist. & ꝓbea. Tho. ij. ij. q. c. arti. j. & in. iiij. dist. xxv. ver. ad tertiũ sic ꝓceditur. & ꝓdo. Car. in cle. j. de sum. tri. & fi. cath. Et adde q̃ Papa hæreticus, nõ habet locum nec nomen inter alios summos pontifices: vt per gl. in. c. Anastasius. xix. di. Et an Papa possit cõdẽnari de hæresi post mortem vide Arch. in. c. fidei fauorẽ. de hære. li. vj. & per Io. And. post Host. in. c. proposuit. de concess. præ. & si papa accusatus de hæresi vellet se purgare, quot testes regrant. vide tex. ij. q. v. oĩbus q̃ videtur dicere, q̃ sũt necessarij. xij. testes. tñ damasus accusatus de adul 18 terio cũ. xlij. testibus se purgauit.

b ¶ Explicari. qũo hoc ꝓcedat, declarat Pet. de Anch. naturalis, quæ habent: quòd negligẽtia puniat, & quòd finis litibus imponat, nõ dicitur esse contra ius naturale, sed dicitur ius naturale potius: cũ fuerit inducta ad conseruationẽ iuris naturalis. Vnde eadẽ res nõ debet parere contrarios effectus: vt in. c. maiores. de baptis. Sed tũc obstat, q̃ si prædicta sunt vera, ius ciuile regrens septẽ testes, nõ debet reprobari: cũ veniat ad cõseruationẽ alterius iuris respectu iuris diuini: vt. s̃. dixi ex eo, quòd ius ciuile tãtũ deui tãdum non videbat limitare, sed potius ipsam legẽ diuinã tollere: vt. s̃. dixi, quod nõ facit ius canonicũ. † Itẽ etiã nõ euitat ꝓpter hoc: imò potius peccatũ cõmittitur: qa vt. s̃. dixi, sæpe venientes ab intestato propter minus solẽne testamentũ detinerẽt hæreditatẽ cũ peccato: & sic veniremus contra omnes regulas iuris diuini. Nã nõ debet ita de facili præsumi falsitas: vbi ad minus sunt quatuor testes: † cũ Papa, q̃ superiorẽ nõ habet, posset cõuinci duobus testibus: vt no. gl. in. cap. præsul. 2ij. q. iiij. Nec ob. si diceret, q̃ etiã de iure canonico est dare casum, vbi requrunt. lxxij. testes: vt q̃n agitur cõtra episcopũ cardinalẽ: vt habet in præl. c. presul. qa dico, quòd ille tex. intelligitur, q̃n testes non sunt omni exceptiõe maiores: secus aũt si essent laudabilis vitę, qa tũc sufficerẽt duo testes: vt dicit Gratian 9 in. c. fi. ea. cã & quæstio. Et ꝓ prædictis facit, quod in simili habem 9 in præscriptiõe. Nã ius ciuile adinuenit præscriptionẽ tã cũ bona fide, quã cũ mala fide: vt patet. xvj. q. iij. in. c. placuit. §. põt. vt imponeret finis litibus, & vt negligẽtia puniretur. Ius aũt canonicũ supueniẽs approbauit præscriptionẽ, quatenus erit sine peccato: & reprobauit rigorẽ iuris ciuilis: qa reprobauit præscriptionẽ cũ mala fide: vt in. c. fi. de præsumpti. Sic facit hîc Papa. nã reprobauit rigorẽ iuris ciuilis, quatenus exigebat septẽ testes: & approbauit causam motiuã iuris ciuilis. & ob hãc causam motiuam obseruandã statuit, q̃ in testamentis vltra duos testes in teresset presbyter parochialis. ꝓ hoc etiã facit in simili. Nã regula iuris diuini licet habeat: non occides. &c. ius tñ ciuile certo casu dedit marito potestatẽ vxorem in adulterio repertã occidẽdi: & sic illa regula iuris diuini restringebat. Ius verò canonicũ supueniens illũ rigorẽ iuris ciuilis abstulit: vt in. c. inter hæc. & capitu. admonere. xxxiij. q. ij. sed volens ꝓuidere maritis, statuit quòd vxores peccãtes haberẽt mariti potestatẽ ligãdi, & eas moderatè corrigẽdi: vt. vij. q. j. sicut. xxxiij. ij. c. placuit Ita in ꝓ posito Papa improbauit rigorẽ iuris ciuilis, quatenus in testamẽtis exigebat septẽ testes: & ꝓuidet falsitati statuẽdo, quòd adhiberetur præsentia presbyteri parochialis.

17 ¶ † Et ex istis duas cõclusiões elicio. Prima conclusio, q̃ testamẽtũ corã duobus testibus & presbytero parochiali, seu corã quatuor testib 9 sine ꝓsentia presbyteri, etiã nõ ad pias causas cõditũ, nedũ in foro canonico: sed etiã in foro ciuili roboris obtinet firmitatẽ. Ex quo infertur corollariũ, quòd iura ciuilia septẽ, vel quinq̃ testes in testamẽtis de necessitate exigẽtia, hodiè locũ sibi minimè vendicãt. Secũda cõclusio, quòd licet valeat testm corã duobus testibus ad pias causas cõditũ: in alijs tñ si defuit parochialis p̃sbyteri præsentia: licet duo, vel tres testes adhibiti fuerint, nedum in foro ciuili: sed etiã canonico impugnari põt. Ex quo infert corollariũ, quòd ad validitatẽ testamẽti, nõ sufficit quòd adhibeant duo testes cũ vno presbytero: nisi iste prebyter sit ꝓprius sacerdos parochialis. ¶ † Venio ad quæstiones. Et primò quęro, nũ qd si legat res aliena sciẽter, possit de iure canonico petiillius rei æstimatio? & primò videt, quòd nõ, per capitulũ. filius. s̃. eo. Solutio. In hoc variæ sunt opiniones, & varijs modis illud capitulum intelligit. Nã gl. finalis ibi posuit duas lecturas ad istũ text. Et prima lectura est, quòd illud capitulum intelligit de benignitate canonica: vt sic nõ possit peti æstimatio: licet de iure ciuili secus sit. do. Ant. hîc illã lecturã impugnat, afferẽs illã nõ elici ex tex. quia non facit mentionẽ de rigore, vel de æquitate. Sed salua pace do. Ant. dico, q̃ illa lectura optimè colligitur ex tex. illo: vt apparet per ista verba. *sed quia lege Dei uiuis, non autẽ lege seculi &c.* & sic voluit imitari æquitatẽ cõtra rigorẽ iuris ciuilis. & cãm quarẽ. in reassumptione istius lecturę plenius dicam. Secũda lectura est, quòd posit peti ęstimatio secũdũ quod de iure ciuili cauetur. Ad illũ tex. rñ detur, quòd ibi solùm ꝓhibetur, ne aliena res debeatur: non autem, q̃ nõ possit peti æstimatio. sed ista lectura non procedit: qa secũdũ hoc nulla esset differẽtia inter ius ciuile & ius canonicum: tñ tex. voluit denotare diuersitatẽ inter ista duo iura. Et hanc videt tenere Hostien. dicit tamẽ, q̃ si hæres nimis grauaret totũ pretiũ soluẽdo, etiam nõ debet illud cũ intolerabili suo grauamine extorqueri. c. quod faceret de iure ciuili: & solũ hunc legis rigorẽ intẽdit hîc tẽperare Papa. ad hoc de censi. c. licet. &. c. ex parte. xvij. q. iiij. c. fi. de re. iu. locuple tari. li. vj. & dicit sic intelligẽdũ, quod no. in summa. eo. ti. ver. ad qd hæres. Sed illa lectura nõ videt ꝓcedere: vt exẽ. dicẽdis apparebit. Nec ob. quod dicit Hostiẽ. quòd hîc papa voluit tẽperare rigorẽ iuris ciuilis. ꝓ quod hæres nimiũ grauat: qa hoc est diuinare ad istũ tex. & diuinare nõ debemus: vt eccle. brũ. c. j. Itẽ per subauditionẽ & suppletionẽ nõ debemus inducere iuris correctionẽ: vt no. in. c. cupientes. in. §. quod ꝓ. xx. de ele. li. vj. in gl. Tertiã lectura posuit ibi In. & Ioã. gl. in. c. fi episcopus. xij. q. v. dicentes, quòd illud capitulũ procedit, q̃n legatur res ecclesię. Nã tunc nõ valet legatũ quo ad rem, nec quo ad æstimationẽ. Et est rõ: qa cũ difficultate alienatur. x. q. ij. c. * ea eñ *. §. hoc ius. &. ij. q. ij. c. fine exceptiõe. sicut dicit in prædijs Cæsaris. vt. l. apud Iulianũ. §. fi. ff. de le. j. vnde si hoc priuilegium habet res Cæsaris, multò fortius res ecclesiæ in quarũ alienatiõe magna difficultas est: vt. s̃. dixi. Itẽ legari non possunt ea, quæ cõmunibus vsib 9 deputata sunt: vt præal. l. apud Iulianũ. in. § nõ solũ. sed res ecclesię sunt huiusmodi: vt in. c. ratio nulla ꝓmittit. s̃. de præben. & in. c. videntes. xij. o. j. ergo. &c. Itẽ, qa rerũ ecclesiæ nõ est cõmercium inter laicos. xij. q. ij. c. nõ liceat. Et ad illum tex. ibi: *lege Dei viuis. &c.* respõdet satis retorquendo: vt dicamus: quòd res ecclesiæ nõ sunt cẽsendæ, sicut aliæ res seculi. Hanc lecturã impugnat Hostiẽ. dicẽs, q̃ etiã vbi legatur res ecclesię, valet legatũ quo ad hoc, quòd debeat æstimatio: dum tñ illa res sit in cõmercio nostro. Et puto, quòd ꝓ ista verba voluerit excludere rem sacrã: quia si res sacra legaret, nõ deberet eius ęstimatio: cũ nullo mõ sit in commercio nostro: vt in regula, semel Deo dicatum. de regulis iur. li. vj. & institut. de inuti. stip. §. j. Idem etiã dicit, & tenet domi. Antonius dicens, quòd licet sit difficilis alienatio rei ecclesiasticæ, non tamen adeò, quòd reputetur impossibilis. Quod requirit lex, dicens legatum non valere de talibus, sicut si legatur res Cæsaris: tunc enim non debetur nec legatum, nec æstimatio: quia de talibus non est commercium, nisi iussu Principis. & sic est tanta difficultas, quòd 19 reputatur impossibilis. † Nam quod per Principem tan b tùm potest explicari, b dicitur impossibile: vt not. glos. ff. de verborum obliga. continuus. §. cum quis. & Dyn. in dicta regula. semel Deo. lib. vj. non autem sic est in rebus ecclesiæ: quia possunt alienari sine consensu Principis imminente vtilitate: vt. xij. q. ij. c. fine exceptione. & sic nõ consistit alienatio in potestate vnius tantũ. Itẽ dico, quòd etiam si verum esset dictum Innocen. quòd si legatur res ecclesiæ, nõ debetur æstimatio: sicut dicit in prædiijs Cæsaris, nõ tñ esset satisfactum illi tex. Nã secũdũ Inn. nulla esset differentia inter canonicũ & ius ciuile: quia idẽ de iure ciuili: & tñ tex. vt. s̃. dixi, voluit denotare diuersitatem. do. Anto. simpliciter inhęret opi. Io. & Innocen. dicens: quòd inter ius ciuile & ius canonicũ nulla est differentia in hoc casu. Et istum textum, qui videtur velle facere differentiam, respondet, quòd fuit allegatio partis. Illud dictum iudicio meo non procedit. Nam ibi Papa loquitur Episcopo dicẽdo: quia lege Dei viuis, &c. & sic non sunt verba partis. Item per ista verba: vt patet ex dictione, quia. Papa voluit reddere rationem suæ diffinitionis: & ideo non placet. Item, quia diuinat & diuinare non debemus: vt in. c. vt nostrum. vt ecclesiastica beneficia. ¶ Quartam lecturam posuit idẽ dominus Antonius: dicens quòd illud capitu. procedit quando res ecclesię vnius legatur alteri ecclesię. quia tunc non debetur. Legatur etiam quo ad æstimationem. & est ratio, quia ecclesia non debet se immiscere lucris odiosis. decima septima. q. iiij. c. quicũq̃. Et pro hoc inducit literam: quæ loquitur Episcopo, ibi: *lege Dei viuis.* scilicet tu Episcope. Sed hæc lec. non procedit quatenus restringit illum tex. quando legat res vnius ecclesiæ alteri ecclesiæ. Nam in hoc narratur factũ, ꝓut accidit: vt patet in litera, & ratio super qua se fundat Papa, habet locum, nedum in ecclesia: sed etiam in quibuscunq̃ subiectis ecclesiasticæ iurisditioni, vt infrà dicam.

20 ¶ † Quintam lec. posuit Bal. in quadam sua repetitione, vt ipse ponit in. l. j. C. de sacrosan. eccle. quã sequuntur aliqui moderni, vt dicatur, quòd illud capitulum procedit, quando ecclesiæ fit legatum rei alienæ ignoranter. Nam tunc de iure ciuili debetur æstimatio: sicut quãdo legatur coniunctæ personæ etiam ignoranter, quia valet: vt. C. de lega. l. cum rem alienam. ecclesia dicitur esse coniuncta persona, & pro hoc facit. c. fi quis irascif. xiij. q. ij. &. c. qui abstulerit. xij. q. ij. vbi dicit tex. q̃ ecclesia est mater nostra, sed de benignitate canonica non debetur ibi. & sic procedit tex. volens denotare istam diuersitatem inter ista duo iura. ¶ Et licet ista lectura videatur colorata, tamen tollitur duabus rationibus efficacibus. Et prima sit illa, quia. l. cum rem alienam. C. de leg. intelligitur de coniunctis ratione sanguinis: nonautem de ecclesia: licet larrgo modo dicatur coniuncta persona: vt sentit gl. in præalleg. c. filius. & expressus not. ibi do. Anto. No. per doc. in. c. nonnulli. de rescrip. vbi sentiunt, q̃ iura permittentia aliquid couiunctis, intelliguntur de cõiunctis ratione sanguinis: non autem de coniunctione accidentali & ficta, & tamen tex. in præallega. ca filius habuit pro indubitato, q̃ de iure ciuili in illo casu deberetur æstimatio. ¶ Secunda ratio efficacior est: quia illa ratio, quæ inducit, vel mouet legem ad statuendum, quòd si legatur res aliena coniunctę personæ etiam ignoranter eadem ratio est, quæ quando legatur ignoranter alijs legatarijs: quòd deberetur æstimatio. Eadem ratio mouet legem ad statuendum generaliter, quòd si legat sciẽter cuicunq̃, debetur æstimatio. Nam ratio decisionis in vtroq̃ casu est præsumpta volũtas testatoris. sed qua ratione non debetur legatum ecclesiæ, nec eius æstimatio debetur, quando ignoranter: eadem ratione quando legatum fit scienter. Nam vbi est eadem ratio, idem ius debet esse, vt in. c. translata. de constitutionibus. &. c. cũ dilecta. de confirmatio. vtil. vel inuti. cum simili. Quapropter ego indistinctè adhæreo primæ lecturæ, quam præmisi: quam sentit glossa ibi: licet non clarè, vt dicamus, quòd illud. c. procedit de æquitate canonica, & q̃ debeat seruari in foro ecclesiastico. Nam secundum rationem expressam est quilibet tex. intelligendus: vt in. c. intelligentia. &. c. præterea. de verbo. signi. & facit quod no. Cyn. in regula fina. de regu. iur. lib. vj. Sed ista ratio, quæ ibi exprimitur, habet locum in quocunq̃ subiecto ecclesiasticæ iurisditiõi. &c. Nam ibi dicitur quòd ideo non debet æstimatio peti: quia lege Dei debebat viuere ille Episcopus: non autem lege seculi. Et intellige lege Dei, idẽst, legẽ diuina & canonica. Nã lex canonica dicitur lex Dei: vt in. c. qualiter & quando. el. ij. de accusa. & & in. c. nimis. de iureiurando. secundum quasleges debẽt viuere omnes subiecti ecclesiasticæ iurisditioni. vt in. c. fi duo. de appella. & cap. j. & quasi per totum. iiij. distinc. Et hanc diuersitatem inter ius canonicum & ius ciuile apertè voluit iste tex. dum dicit, quòd leges seculi habet vt hæres ad soluendum cogatur, si eius author rem legauerit alienam: sed quia lege Dei viuis, non autem lege seculi. &c. Et sic apertè voluit facere differentiam quo ad soluendum æstimationem legati. Et quòd aliud sit de iure canonico, aliud de iure ciuili: tenet Accur. in. l. cum rẽ alienam. C. de lega. & potest esse ratio. Nam quòd debeatur legatum vel æstimatio: hoc procedit ex tacita volun a tate testatoris: nõ autem ex expressa. vnde si ecclesia permitteret, quòd posset peti legatum, vel eius æstimatio ab hęrede inuito: saltem quo ad vulgi opinionem, videtur inhiare lucris odiosis & temporalibus: à quibus abstinendum est: vt in. c. finali. xviij. quęstione. iiij. vbi dicit Augusti. Qui vult exhæredato filio hęredem facere ecclesiam, alium quęrat quàm Auguſt. Imò Deo propitio neminem inueniet. Et pro hoc optimus textus in capitulo ex parte. de censi. in fi. vbi propter istam rationem, si ecclesię ad diuersas mensuras solui solet, liberatur solues ad minorẽ: quia à iure ecclesiastico benignius sunt exigẽda: ne tanquam exactores videantur lucris temporalib 9 inhiare. Et sicet ratio necessariò concludens reddi non b posset, sufficit tamẽ ita scriptum esse. vj. q. iij. scriptum. Ex istis omnibus talem elicio conclusionẽ. Legatum rei alienæ ignoranter: siue scienter factum, de iure canonico non debetur, nec eius æstimatio. ¶ † Secundò principaliter quæro, nunquid clericus possit testari de rebus 21 tam proprijs: quàm de fructibus sui beneficij. a Solutio. a de bonis proprijs non est dubium: quin testari possit: vt in cap. j. de testa. &. xij. q. v. cap. j. &. c. fi Episcopus. & qua b si per totum. De fructibus autem sui beneficij b sunt opiniones. Nam aliquæ gl. videntur velle: q̃ clerici comparentur vsuarijs: aliquæ quòd comparentur vsufructuarijs. glo. in. c. duo sunt. xij. q. j. dicit, q̃ clerici sunt domini fructuum collectorum: & subijcit: quòd licet proprietas fructuum ipsorum sit: tamen in morte non possunt eam alicui largiri ratione testamenti: sed intuitu eleemosynæ sic: vt in ca. quia nos. s̃. eo. titu. &. c. ad hæc. sicut hæres quilibet: & sic dominus rerum, quasi per fideicommissum restituere tenetur, alij tamen nihil possunt alienare. ff. ad Treb. l. deducta. §. vltimo. &. l. quidã. §. si quis. Et glo. vulgaris in. c. præsenti. de offi. ordi. lib. vj. distinguit inter clericum habentem administrationem, & non habentem: dicens quòd clericus administrationem habens quãdiu viuit, & sanus est: potest donare moderatè tamen: vt in ca. cæterum. de dona. comparat eum vsufructuario: quia eius ius morte finitur: sicut vsufructuarij: vt in. c. fi. de pecu. cle. &. s̃. de dona. consultationibus. & s̃. de pigno. ea. vlti. Potest ergo dum viuit voluntatẽ suã facere: dũmodo donet modaratè. cũ autem incipit infirmari comparatur vsuario, & ita nihil habet, nisi vsum: eleemosynam tamen facere potest, sed testari non: vt in c. cũ in officijs. &. c. ad hęc. cum fi. s̃. eo. titu. Si verò clericus sit non habens administrationem, sed personaliter & simpliciter beneficiatus & in vita & in morte comparatur vsufructuario quantum ad faciẽdum fructus suos & de ipsis potest testari secundum illam. Et refert istam opi. tenere Hosti. & Bar. quòd generalis consuetudo eã approbat. & dicit quòd ista opi. satis probatur in. c. requisisti. in. §. illud ꝯ. eod. tit. Et pro hac parte optimè facit tex. & quod ibi no. gloss. in. c. fi. de pign. & in capitu. vnico. de cle. non resi. lib. vj. vbi dicitur probari, quòd canonicus facit fructus suos. In contrarium facit quod not. gloss. in capitu. fina. de pigno. & in. c. quia nos. s̃. eod. & in regula, semel. de regu. iur. in. vj. videlicet vt procedat in his, quæ cõcedi non solẽt per Principem, aliàs secus. & hoc tenet Pau. de cas. Are. & Alexã. in d. l. continuus. §. cum quis. ff. de ver. ob. & ad hãc regulã vide Gemi. in. c. gratia. in fi. de rescr. in. vj.

¶ Sui beneficij. Adde. d. Car. cõsi. lxxix. Ioan. de Ana. consi. lxxxvij. An autem clericus, qui habet priuilegium testandi de fructibus beneficij, moriens illos transmittat ad hæredes vide do. de Ro. de ci. ccccxix. in antiquis hoc tit.

SEB. SAPIA.

¶ Sui beneficij. An clericus faciat fructus beneficij suos, vide not. per Fely. in. c. de quarta col. xj. vers. faciunt postremò prædicta. s̃. de pręscri. vbi tangit, an faciat fructi 9 suos quãdo est dignus priuatione ante quàm priuetur.

in.c.si quis sanè .de pecu. cleri. & in.c. cum'olim.de rerũ permut. In quibus locis indistinctè dicit, quòd clericus est tantùm vsuarius: quia debent esse contenti victu & vestitu:nec de bonis ecclesię valent condere testamentum. Ad idem facit quod not. Io. Andr. in.c. res ecclesiæ xij. quęstione. j. vbi dicit, quòd de bonis ecclesię illud solum est clericorum, quod probabili ratione cõsumunt. Vnde infert, quòd si clericus emit equum de bonis ecclesiæ, quòd ille non est suus, sed ecclesię. Idem videtur tenere Inno. in.c.cum in officijs.s̃.eod. vbi dicit, quòd varias & delicatas expensas debet iudex deducere super bonis clerici: solas autem expensas approbabit iudex de bonis ecclesię, quæ factæ sunt in eleemosinam pauperum, vel in redemptionem captiuorum, vel in hospitale, vel alias pias causas. xij. q. ij. c. aurum habet. &. c. gloria Episcopi. cum si. & not. in. c. indecorum. de ęta. & quali. vnde dicit Hiero. vt habetur. xliij. dist. in prin. Sacerdos de altari viuere nõ luxuriari querat. vnde dicit ibi gl. quòd clericus tantum necessaria habere debet ab ecclesia: & illa necessitas arctatur ad victum & vestitum: vt in.c. Episcopus. xij. qõ. j. vnde dicit ibi; Archidia. quem sequitur Ioann. de lig. in clemen. gratiæ. de rescript. quòd si clericus vltra debitum aliquid expendit de bonis ecclesiæ: quòd tenetur ad restitutionem. Et pro prædictis optimè facit tex. in.c. Episcopi. xij. q. j. vbi dicit, quòd quicquid de prouisiõe fuerit, siue de agris, siue de fructibus, siue de oblationibus: quòd omnia debent conseruari ecclesiæ, & quòd si Episcopus aliter p̃ræsumpserit, potest deponi. Simile habetur in.c. Episcopus. x. qõ. ij. Vnde dici consueuit, quòd acquisita de bonis ecclesiæ potest ecclesia vendicare. xij. q. iiij. c. sacerdos. &. q vlti. c. fixum ar. ea. causam. q. ij. c. apostolicos. in fi. vbi de hoc. & patet in eo. quod leg. & no. s̃. de pecu. cle. c. inquirendum. & p prædictis facit. c. clericus. &. c. duo sunt genera. xij. q. j. & c. quia tua. in fi. & in hanc partẽ inclinat Archi. in. c. statutũ. in. §. assessorem. de rescrip. lib. vj. & Io. de lig. in clemen. gratię. eo. ti. Et hanc partem ego amplector. Tamẽ propter superius alle. temperandum erit alienando. vnde est tex. in. c. j. xij. q. iij. vbi indistinctè de quolibet clerico dicit ꝙ quęcũq; acquisiuerit de bonis ecclesię, debet cõferre ecclesię, aliàs punit: vt ibi no. Nã si faceret fructꝰ suos nõ video quare de illis fructibus nõ possunt sibi emere prędia. & pro hoc tex. in. §. fi. cũ. c. seq. xij. q. j vbi expresse habetur de clerico nõ habente administrationẽ, & dicit ibi: ꝙ prębenda assignatur canonico, vt ipse sibi ex illa ne cessaria percipiat: & si qua suis necessitatibus supersunt, in cões vsus ecclesię expędat. Similis tex. habet in. c. Episcopus. §. his ita respõdetur. xiiij. q. j. vbi dicit apertè, ꝙ canonicus vtitur rebus ecclesię nõ tanquã suis: sed tãquã ad dispensandũ sibi creditis: quia ipse in rebus ecclesiæ est procurator. & pro hac parte bo. tex. in. c. vidętes. xij. q. j. vbi dicitur, ꝙ ideo bona sunt reseruata ecclesię: nec venduntur prout olim fiebat, vt ex reditibus & fructibus eorũ tribuerent necessaria egẽtibus, & cõmunẽ vitã ducẽtibꝰ. & sic apparet, ꝙ indistictè siue clericus habeat administrationẽ, siue nõ, non debet res ecclesię vendere, sed ex reditibus earũ cõmunẽ vitã cum fidelibus ducere.

ZACHARIAS.
a ¶ Maiori parte capituli. Adde in c. ex parte. n. viij. & quod ibi notaui plenè in apost. ad eum. in ver. tanto tempore. s̃. de cle. non resid.

SER. SAPIA.
b ¶ Et etiam moderatè. Adde ꝙ etiã prælatus potest pacisci in præiudicium ecclesiæ dummodo sit leue præiudicium, vt per Fely. in .c. veniens. col. fi. ver fic. dum dicit Abbas pulchrè. s̃. de præscrip.

22 † Et pro prędictis optimè facit. c. fi. de his, quę fiũt à ma.
a par. cap. *vbi patet, quòd maior pars canonicorũ minori parte inuita possit statuere, ꝙ quilibet canonicꝰ teneatur certã portionem suorũ reditũ ad opus fabricæ cõferre. quòd non esset, si canonici facerẽt fructus suos cũ tũc nõ valeret, quod faceret maior pars: imò potior esset cõditio ꝓhibẽtis: vt in regula in re cõmuni. de re. iur. li. vj. & quod no. in. c. cũ oẽs. de cõsti. Nõ põt ergo percipere, nisi tantũ necessaria. & sic nõ poterit de fructibus sui beneficij testari. Nec ob. si dicat: imò habet vltra necessaria. Nã põt facere de bonis ecclesię eleemosynã: vt in. c.
b relatũ. ij. &. c. ad hęc. s̃. e. & etiã moderatèᵇ donare: si hoc habet consuetudo: vt in. c. cæterum. s̃. de dona. Nam respondeo, ꝙ illud facit tanquã administrator ecclesiæ, ad quem spectat dispensatio, sed testari videtur nomine
23 suo. † quia de rebus alienis quis testari nõ potest: vt no. glo. in. c. quia nos. s̃. eo. Item, quia testamentum cõfirmatur morte: vt in. c. cum Marthæ. de cele. miss. & illo tempore ecclesia est soluta à lege istius clerici, sicut vxor à lege viri: vt in. c. fi. de secun. nup. ¶ Ad inducta pro parte contraria, respondeo, & primò ad glo. in. c. præsenti. de offi. ordi. lib. vj. quę non est vera. nec probatur aliquo iure. nam. c. requisisti. quod allegat potius facit contra. Nã ibi dicitur: ꝙ si aliquid relinquitur non habenti administrationẽ: quòd istud præsumitur relictũ intuitu personę, non intuitu ecclesiæ. & sic vult prout ibi dicunt doc. ꝙ si per præsumptiones probabiles, vel per probatiões constaret, quòd illud fuit relictum intuitu ecclesiæ: ꝙ iste clericus non facit relictum suũ. & sic probat iste tex. quòd nulla est differentia inter clericum habentem administrationem & non habentem: nisi quo ad præsumptionem. vnde cessante prę̃sumptione ambulãt pari passu. ergo malè illa gl. allegauit illud. c. cum potius probet opp. Ad. c. vnicum. de cleri. non resi. lib. vj. respondeo, ꝙ clericus recipiendo fructus sui beneficij, dicitur illos facere suos quo ad hoc, vt sibi ꝓuideat primò, de supfluis dispenset in vsus pios: vt in prælleg. §. vlt. & ca. fi. xij. q. j. non autem, vt de ipsis possit testari, vel pro libito voluntatis facere, vt est bonus tex. in. c. si quos de seruis. xij. q. ij. vbi reuocatur donatio facta de fructibus. Et pro hoc c. iudicatũ. lxxxix. dist. vbi dicitur, ꝙ episcopatus est patrimonium Episcopi: & debet intelligi quantum ad dispensationẽ, vt in iuribus prælleg. & sic debẽt intelligi omnia iura, quæ videntur velle, ꝙ clerici sunt domini fructuum, scilicet quo ad dispensationem. Nam clerici sunt dispensatores: habent potestatem dispensandi res ecclesiæ, vt in. c. præcipimus. xij. qõ. j. pro hoc. c. non satis, lxxxvj. di. Non obstat prędictis. xij. q. ij. si quis qualibet. &. q. v. si Episcopus. vbi dicitur, ꝙ Episcopus potest rem ecclesię relinquere in testamento suo: quia illa iura procedunt, vt in eis dicitur, quando Episcopus videtur tantundem de suo proprio conferre ecclesiæ. ¶ Et pro prædictis, quòd nulla in hoc sit differentia inter habentem administrationem & non habentem, induco etiam text. qui rectè intellectus iudicio meo singulariter probat in triplici loco, videlicet capi. relatum. el. ij. s̃. e. iuncto. c. cũ in officijs. s̃. eo. Nam illud. c. relatum. venit declaratiuè ad. c. cum in officijs. vt ibi patet. Et ibi dicitur, quòd acquisita per ecclesiam: debent remanere penes ipsam ecclesiam, siue clerici decesserint testati, siue intestati: & illud capitulum debet intelligi tàm in habente administrationem, quàm in non habente, vt patet in prælleg. c. relatum ibi: *nomine ecclesiæ. &c.* & sic expresse patet ex illo text. quòd clericus non habens administrationem, non potest in testamento disponere de talibus bonis. cuius contrarium tenuit glo. in prælle. c. præsenti. ¶ Est si velis instare & malè dicendo, quòd debet intelligi de acquisitis per ecclesiam, ideſt de relictis ipsi ecclesiæ, dico: ꝙ ista restrictio stare non potest, per tex. prælle. c. relatũ. ibi, post acquirentis obitum &c. quę verba clarè declarant testamentum procedere etiam in acquisitis per clericum: scilicet ex reditibus ipsius ecclesię seu beneficij, vt probat textus in versicu. cęterum. & ad hoc non video aliquam bonam responsionem. ¶ Secundò facit principaliter ille text. in versicu. licet. vbi dicitur: quòd tantùm potest vigore consuetudinis donare aliqua intuitu eleemosynę. & sic apertè innuit, quòd testari non potest: nec etiam de omnibus disponere donando. Nec ob. ꝙ dicit Io. and. ver. illum intelligendum in clerico habente administrationem, quia hoc est diuinare. Itẽ apertè est contra illum tex. qui totus venit ad declarandum

c. cum

e. cum in officijs. & illud intelligi debet tàm in clerico habente administrationẽ, quàm in non habente administrationem, vt probatur in prælleg. c. relatum. in versic. nomine ecclesiæ. Item venit continuatiuè ad illum vers. nomine. vbi simpliciter dicebatur, ꝙ bona per ecclesiam acquisita debent remanere penes ipsam ecclesiam. i. collegiũ, siue successorem. & in ver. licet. dicit, ꝙ ex consuetudine possunt aliqua donare intuitu eleemosynę, & sic debet intelligi indistinctè prout loquitur ver. nomine. ¶ Tertiò principaliter facit ille tex. in ver. cætetum, vbi dicitur: ꝙ talia bona debent diuidi inter ecclesias plures, in quibus habebat beneficia: & propriè venit continuatiuè ad ver. nomine, & declaratiuè ad. c. cum in officijs. vbi fiebat mentio de habente ecclesiam vnam dũtaxat, & ibi declarat quid iuris in habente beneficia in diuersis ecclesijs. & dicit, quòd debẽt diuidi. &c. & sic apertè loquitur in clericis non habentibus administrationẽ. Nec ob. dictum Io. an. & gl. in prælleg. c. præsenti. intelligendo illum ver. in decedente sine testamento, quia illud est diuinare. Item ex quo venit declaratiuè ad. c cum in officijs. debet intelligi indistinctè sicut loquit iste tex. Et ex prædictis concludo, quòd clericus beneficiatus etiam si careat administratione, licet de rebus proprijs testari possit: de perceptis tamẽ ex suo beneficio, testamẽ
24 tum cõdere nequit. ¶ † Tertiò principaliter quæro nũ
a quidª ea, quæ acquisiuit clericus, postquàm fuit promotꝰ ad beneficia: efficiantur sua, ita ꝙ de ipsis testari possit? Solu. Io. And. in. c. iij. s̃. de pecu. cle. distinguit, aut cõstat eum habuisse propriũ tempore promotionis: aut cõstat nõ habuisse, aut dubitatur. Primo casu probet agens cõtra possidẽtem. facit. c. j. s̃. e. &. c. fij. de pec. cleri. Secundo casu, quando constat nihil habuisse tempore promotionis, præsumitur pro ecclesia. d. c. j. Tertiò. s. quãdo dubitatur, etiam præsumitur pro ecclesia, maximè si prælatus nõ fecit inuẽtariũ tempore promotionis. & hãc opinionem sequitur do. Anto. in. c. cũ in officijs. s̃. e. vbi dicit sic se cõsuluisse per præal. c. j. de pec. cleric. &. xij. q. v. c. j. ¶ Mihi videtur, ꝙ primum membrũ istius distinctionis non posit procedere, nec tertiũ ita indistinctè, prout ipse ponit. Et primò, dũ dicit, ꝙ si cõstat clericum aliqd habuisse tempore promotionis, ꝙ pro ipso præsumit. Dico, ꝙ hoc est cõtra casum. c. j. xiij. q. iiij. & ibi optimã gl. Nã ibi legitur & no. ꝙ si clericus habens patrimoniũ & beneficiũ aliqua acquirit in dubio præsumitur, ꝙ fuerint acquisita tàm de bonis clerici, quàm de bonis beneficij. vnde in dubio debent diuidi secundũ quãtitatẽ patrimonij & rerum ecclesiæ. Nam si clericus ex fructibus sui patrimonij percipiebat centum: ex fructibus aũt sui beneficij percipiebat ducẽta, subtractis sibi necessarijs, nũc in dubio de bonis per eũ acquisitis ecclesia habebit duas partes, & hæres clerici tantũ vnam partẽ. & hoc videtur sentire Inn. in prælle. c. cũ in officijs. s̃. eo. & Iaco. de Ra. in auf. licentiã. C. de epis. & cle. Et sic patet, ꝙ primũ mẽbrũ. s̃. positũ, nõ procedit indistinctè quatenus volebat, ꝙ præsumeret pro clerico, si constabat ꝙ tẽpore suę promotionis habebat aliqua bona. ¶ Ad. c. j. de pecu. cle. qđ inducit p se Io. an. respõdeò, ꝙ ibi inquirit, si clericus nihil habebat tẽpore suæ promotionis ad effectũ, vt ecclesia omnia possit vẽdicare: nõ aũt, vt possit vendicare partẽ: quia vt. s̃. dixi partẽ omnino habere debet, etiã si clericus aliquid nõ habebat: vt in prælle. c. j. xij. q. iiij. Itẽ iste tex. nõ facit, nisi superficialiter à cõtrario. & arg. à cõtrario ſtãdũ nõ est, vbi reperitur cõtrariũ iure cautũ: vt in c. à nobis j. de senten. excõ. ¶ Ad. c. j. xij. q. v. quod allegat do. Ant. pro se, dico ꝙ potius facit cõtra. Nã ibi mandat, si constiterit, quòd iste Episcopus acquisiuit ista bona in episcopatu, quia omnia taliter acquisita cedunt ecclesiæ. sed si dubium esset, an ista bona habuerit ante suam promotionem, vel postea acquisiuerit, tunc singulariter ꝓ-

batur ibi: quòd successor clerici defendetur in possessione quoscꝙ probabitur, quòd fuerint acquisita post suam promotionem. Et per hæc proximè dicta, dico quòd tertium membrum distinctionis Io. an. s̃. positum, non omnino procedat, quatenus vult: ꝙ si dubitatur, an clericus habuerit aliqua bona tẽpore suæ promotionis, quod præsumitur pro ecclesia: quia deberet distingui secũdũ prædicta, ꝙ aut dubitatur, an illa bona de quibus est cõtẽtio acquisiuerit clericus post suã promotionẽ, vel anteà habebat: & tunc non præsumitur pro ecclesia. Sed possessor defendetur in possessione quouscꝙ probatũ & oftensum fuerit per ecclesiã, quòd ista bona fuerint acqsita pòst. vt in prælle. c. j. xij. q. v. vbi optimè probatum est, & ibi etiam gl. tenet hoc. Aut certum est quòd ista bona fuerunt acquisita post. sed dubitatur, an clericus habuerit aliqua bona ex quibus potuisset posteà acquirere ista: & tunc potest procedere dictum Io. and. quòd præsumitur pro ecclesia, quouscꝙ constabit, quòd clericus habebat aliqua bona ex quo certum est de iure ecclesiæ: vt in capi. j. xij. q. iij. & in prælleg. capi. j de pecu. cleric. ¶ Vnde comprehendendo omnia membra: plenius distinguo: quòd aut certum est, quòd clericus habebat patrimonium tempore suæ promotionis: aut certum est, quòd non habebat, aut dubitatur. Et hoc vltimo casu subdistinguo: quòd aut dubitabatur, an habuerit aliqua bona, ex quibus potuerit acquirere ista bona: de quibus est contentio, vel posteà acquisiuerit. Quo ad primum membrum distinctionis scilicet quando certũ est, quòd clericus habebat patrimonium, & tunc aut potest constare ex quibus reditibus acquisiuerit illa bona: & bona erunt illius, ex cuius reditibus fuerunt acquisita. xij. quęstio. iiij. capitu. quicunq; & supràdepecul. clerico. capi. inquirendum. &. xij. quæstic. j. sint manifestæ. Aut dubi- a
tabatur: & tunc cum sacerdos fuerat in culpa, ita permistim vtendo rebus ecclesiæ & proprijs, vt in cap. sint manifestæ. xij. quæstio. j. illa bona præsumuntur acquisita tam ex reditibus proprijs: quàm ex reditibus ecclesiæ, & ideo debent diuidi inter ecclesiam & hæredem clerici. Hæc possunt intelligi quando facultas patrimonij & beneficij bonorum illam acquisitionem patiebatur, iuxta nota. per Inno. in cap. cum in officijs. suprà eodem titu. & facit quod in simili notat glossa in. l. cum oportet. C. de bon. quæ libe. & Specu. in titu. de accusationi. §. j. versiculo, quid si de peculio. & sequitur in ista quæstione: an filius præsumatur acquisiuisse de bonis patris: an ex industria. ¶ Secundo casu distinctionis, scilicet quando certum est, quòd nihil habebat; & tunc si habebat aliquod artificinm, vel doctrinam, ex quibus potuisset acquirere, & idem dicendum, quod suprà proximo casu. ad hoc cap. relatum j. eo. Aut non habebat artificium aliquod, & tunc præsumitur pro ecclesia: vt in. c. j. s̃. de pecu. cler. &. xij. q. iij. c. j. Aut dubitatur, an aliquid habebat, & tũc aut dubitatur vtrum habuerit aliqua bona, ex quibus potuisset ista bona acquirere: & præsumitur pro ecclesia: vt suprà. Aut dubitatur, an acquisiuerit ista bona, de quibus est conuentio ante suam promotionem, vel post, & dico quòd ille, qui est in possessione defendetur in ea, quouscꝙ probetur contrarium: vt. s̃. dixi. & hoc optimè
25 probatur in prælle ga. ca. j. xij. quæstio. v. ¶ † Sed contra prędicta oppo. & videtur quòd nunquàm præsumendũ sit pro ecclesia: etiam si clericus nihil habebat tempore suę promotionis, sicut dicimus in tutore, qui præsumitur acquisiuisse bona ex propria industria, non autem de bonis pupilli: vt. C. arbit. tute. l. si defunctus. & nota. in. c. sint manifestę. xij. quæstio. j. Solue prout notãt aliqui doctores. suprà. de pecu. cleri. c. j. & Ioan. de lig. in clemen. gratię. de rescript. quòd aliud in tutore: aliud in prælato. Et est ratio. quia tutor est temporalis: prælatus autem est perpetuus. Item iste tutor non sic liberè vtitur rebus

SER. SAPIA.
a ¶ Nunquid. Vide de ista materia pulchrè per Soci. post Bar. in. l. cinibus. ff. de re. du. vbi principaliter tangitur, an legatum relictum sacerdoti censeatur relictum ecclesiæ an verò ipse sacerdos sibi acquiratª.

pupilli sicut prælatus, qui habet liberam administrationem in bonis ecclesiæ: vt in.c.cū nobis.§.de electioni.& glo.in.c.fin.v.qō.iij.vbi de hoc. Vel aliter & melius, tutori licitum est negotiari: & ideo potuit esse, quòd ista bona acquisiuerit ex sua negotiatione. & si præsumeremus, quòd acquisiuit illa bona ex bonis pupilli: tunc præsumeremus in eo crimē furti. quod non est faciendū: vt in ca. final. de præsumptio. & de scruti. cap. vno. Clerico autē nō licet aliquo modo negotiari, in.c.fin. ne cleri. vel mona. & plenè. xiiij. q. iij. in summa. Et ideo præsumendum est, quòd ista bona fuerint acquisita ex reditibus beneficij. aliàs autem præsumeretur peccatum negotiationis. & sic eadem est ratio: quare secus præsumitur in tutore, quàm in clerico, scilicet ne præsumatur crimen.

26 ¶ † Quid autem in acquisitis nō ratione beneficij: nec omnino ratione personæ: sed ratione dignitatis clericalis: vt quia pro missis dicendis fuerunt sibi legata centū, vel fuit capellanus alicuius domini: & ex hoc multa acquisiuit. An de istis poterit testari? Inno. in.c. quia nos.§. eo. sentit, q non. Et idem de istis, quod de acquisitis con sideratione ecclesiæ. & hoc sentit in eo, quod ponit quā dam glossellam super verbo confideratiōe. &c. Sed Hostien. eandem gloss. Innocē. ponit super verbo amicorū: ex quo resultat cotrarius intellectus. ibi Ioan. And. transit recitando Iaco. Butri. in.l. sacrosan. C. de epis. & clem. & Pe. in auf. licentiam. C. eo. sentiunt q de istis testari posterit, quod mihi placet: quia hoc donatur sibi: vt sit uum & non cōtemplatione ecclesiæ: cum nullā habeat. & sic optimè facit. c. requisisti. ī. eod. in fin. Item hoc videtur sibi datum in recompensatione damnorum, quæ sustinuit trahendo ibi moram. Nam interim ex aliquo artificio potuisset tantundem acquirere. ad hoc quod no. Inno. in.c. quoniam. ne prælati vices suas. ¶ Et ex istis tales elicio conclusiones. Bona per clericum beneficiatum & patrimonium habentem acquisita, in dubio quæsita præsumuntur tam de reditibus proprijs, quàm ecclesiæ: & ideo de illis omnibus testari non potest. Alia si dubitatur, an bona clerico decedente dimissa fuerint acquisita ante, quā ad beneficium promoueretur, vel post hæres clerici in eorum possessione defendetur, quousq; de

27 iure ecclesię consti terit. ¶ † Quartò principaliter quæro nūquid clericus posit suis creditoribus de fructibus

a sui beneficij[a] satisfacere. So. Hostiensis in.c. peruenit.§. de fideiuss. dicit, quòd aut loquimur de reditibus, quos clerici faciunt suos: vt in beneficijs simplicibus: & tunc de illis clericus satisfacere potest: aliàs autem non. Sic dicit fore intelligendum textum, & pro hoc dicto Hosti. facit glos. in.c. duo sunt genera. xij. qō. j. quæ dicit, quòd clerici sunt domini fructuum perceptorū. & quod not. glo. in.c. præsenti. de offic. ordi. li. vj. do. Anto. ibidem. s. in.c. peruenit. prælle. videtur velle, quòd non solùm is, qui habet simpliciter beneficium: sed etiā prælatus tenetur pro debito contracto prosē: & non intuitu ecclesiæ satisfacere de reditibus beneficij. & hoc per præall. c. peruenit. Nec enim per hoc secundū eū præiudicatur ecclesiæ: quia parcè viuēdo poterit satisfacere, etiā si sit prælatus regularis habēs reditus distinctos. habet enim liberam administrationē in eis. de rescrip. c. edoceri. Itē alia opin. sapit iniquitatē, vel quia fundarētur creditores, si mutuarēt: vel clerici nō inuenirent, qui sibi crederet: & sic essent quasi Iudęi inter Christianos: cū tamē probēt omnes, q sæpe opus est ab illis mutuari. Hanc opi. videtur tenere domi. Anto. in.c. olim. ij. de restit. spo. vbi dicit fore casum de hoc. Nā ibi expectant creditores quousq; ille Episcopus debitor restitutus fuerit ēpatui: vt possit eisdē satisfacere, Specu. in tit. de sen. excō. §. sequitur. ver. quid si debitor. dicit: quòd aut clericus nō habet alia bona: vnde possit soluere debitum: & tunc possunt assignari reditus ecclesiæ suæ. Aut habet alia bona: & tunc secus. Collec. in.c. Odoardus de sol. dicit, q vidit in curia seruari, q clericus nihil habens de patrimonio admittitur cedens fructibus beneficij: deducto eo, quod sufficit pro administratione diuinorum: & de fructibus soluitur creditoribus. pro hoc alle. dictū. c. peruenit. de fideiuss. ¶ Archidi. in.c. statutū. in.§. assessorē. de rescr ip. li. vj. tenet indistinctè, q siue clericus habeat administrationē, siue nō: q non potest de fructibus sui beneficij satisfacere suis creditoribus: cum ipsi habeant solū vsum: vt plenè dixi. ī. in.q. ij. Et ex contraria opin. sequitur iniquum: q ecclesia siue pauperes damnificarētur ex facto illorū: contra id, quod habetur de excep. cū venerabilis. Nam alteri per alterum iniqua conditio afferri non debet. Nā fructus, qui supersunt clericis, sunt tesuriētiū: vt in.c. sicut hi. xlvij. distin. ¶ Ad ca. peruenit. de fideiuss. alleg. in contrariū respondet ipse duobus modis. Primò, quòd illud cōtingit ibi ex authoritate siue speciali mandato Papæ. Vel aliter & verius, quòd licet ibi Papa mandet satisfieri de reditibus illorū clericorum: non tamen ex hoc colligitur, quòd illi reditus peruenerint de bonis

b ecclesiæ. & sic non obst. illa. decre. ¶ Mihi autem[b] in hac materia videtur distinguendū: quòd aut clericus cōtraxit debita pro sua sustētatione, vt se aleret: & tunc dico, quòd nedū in eius vita: sed etiam post mortē de fructibus sui beneficij debet satisfieri creditoribus: vt no. Ioā. Andr. in.c. ex præsentium. ī. de pigno. cuius dictū cōiter ibi sequūtur doc. & pro hoc est casus in.c. olim. ij. de restī. spolia. quod. c. sic intelligo. Nā ibi iste Episcopus fuerat spoliatus suo episcopatu: & sic nō habebat vnde vueret: & sic apparet, q illa debita cōtraxerat ibi pro sua sustentatione. & per hoc sit responsum ad istum tex. quē adducebat do. Anto. in cōtrariū. Aut nō pro sua sustētatione: sed pro alia sua necessitate: vt pro reparandis suis domibus proprijs, vel pro alio consimili casu: & tunc dico indistinctè, quòd de fructibus beneficij satisfieri non debet, etiam parcè viuendo. Nam clerici habent solum vsum: vt. ī. dixi. ergo si debita non sunt cōtracta pro suo vsu, ecclesia non tenetur. Et pro hoc bo. tex. in.c.j. de solu. vbi patet, quòd tunc tantùm tenetur successor soluere debita prędecessoris, quando pro necessitate ecclesię sunt cotracta. ad idem facit præallega. capit. ex præsentium. ī. de pignori. vbi patet: quòd non ecclesia, sed hæres clerici tenetur ad hoc. Non obstat ratio, quam allegas domin. Anto. dum dicit, quòd ex quo habet administrationem in rebus ecclesię, potest de istis rebus & reditibus satisfacere: quia respondeo, quòd licet habeat administrationem, debet tamen dispensare ad eum vsum, ad quem fuerunt instituti. Et si contrarium facit, talis dispensatio reuocatur: vt in capitul. si quos. de seruis. xij. quæstione. ij. & capitul. monemus. &. capitul. diaconi. xij. quæstione. j. Ad. capitul. peruenit. respondeo, vt repondet Archid. in secūda sua solutione: videlicet, quòd illud capitul. non intelligitur de reditibus beneficij: sed de reditibus proprijs. Et pro hac opinione optimè facit glo. in capitul. de multa. ī. de præbendis. quæ est super verbo de suis prouentibus. & quod habetur in capitulo statutum. in §. assessorem. de rescriptis. libro. vj. Et pro hac opinione facit, quia mandat Papa in præallega. cap. peruenit. illos clericos suspendi à beneficio & officio, si constiterit eos religionem fidei & iuramentum violasse. Nam pendente suspensione fructus accrescunt ecclesiæ: vt not. gloss. in capitul. clericus vitrum. xc. distinctione. & in clementina prima. de vita & honesta. clerico. Vnde ex contratia opinione sequeretur, quòd ecclesia teneretur soluere debita contracta pro facto prælati: quod est contra cap. de solu. capitul. ex præsentium. ī. de pigno. Nec obst. si diceretur, quòd ex quo clericus potest modica donare, & eleemosynam de rebus ecclesiæ facere: ergo potest sua debita soluere: vt in.c. ad hoc. & in c. relatum. ij. ī. e. & c. ij. de dona. Et à contrario: quia dico quòd illud facit tanquam administrator ecclesiæ dispendando bona in pias causas, sed sua debita soluendo, nō tāquā administrator facit: sed potius tanquam dispensator. pro hoc quod no. glo. in.c. si. xij. q. j. vbi dicit, q clericus non bene administrando habetur loco prædonis. ff. pro emp. l. qui fundum. §. si tutor. Nec ob. si diceretur, quòd ad minus debet satisfacere de fructibus: de quibus viue-

28 bat: quia respondeo, quòd hoc fieri non potest. † Nam

a clericus habet priuilegium[a], ne conueniatur, nisi inquantum facere potest: sicut habet miles armatæ militiæ. ff. de re iud. miles. Item quia nō debet cogi mēdicare in opprobrium clericorū, si aliās esset suspēsus à beneficio propter crimen, tamen deberet inde habere moderatam sustentationem, vt no. gl. in.c. cum Vintonien. ī. de elec. & in.c. studeat. l. distin. ¶ Ex quibus cōcludo, quòd clericus etiam si sit simpliciter & personaliter beneficiatus, suis creditoribus de fructib⁹ sui beneficij satisfacere ne quit, nisi debita pro sua sustātatiōe cōtracta fuissent. Et pro prædicta cōclusione alle. text. vltra prędicta in.c per uenit. de arbi. vbi videtur casus. Ex quo infertur, quòd beneficiatus fructus nō facit suos: sed tantū in eis ius obtinet canonicè dispensandi. & pro hoc vltimo. xij. q. j. expedit. &. c. præcipimus. &. c. Episcop⁹. &. xij. q. j. c. fi. xiiij.

29 q. j. c. Episcopus. §. is ita. ¶ † Quintò principaliter quæro nunquid papa posit clerico potestatem indulgere, vt de

b bonis intuitu ecclesiæ acquisitis posit liberè testari.[b] Pro solutiōe istius quæstio. est alia. q. discutienda, videlicet apud quem sit dominium rerum ecclesiasticarū. glo. in.c. expedit. xij. quæst. j. ponit tres opinio. Prima, quòd dominium sit penes ecclesiam. Secunda, quòd sit penes Deum. vt. xij. q. ij. c. qui Christi. &. c. qui abstulerit. Tertia habet, quòd dominium est apud clericos: sic dominiū rerū vniuersitatis est apud ciues. insti. de rerum diuisi. in §. vniuersitatis. Gl. in.c. causa j. de ver. sig. tenet, q ista bona ecclesiarum sunt Dei: licet omnia sint eius. Ista tamē specialius habentur j. q. iij. saluator. &. xxiij. q. viij. c. con uenior. & pro hoc de deci. c. tua. Inno. in.c. cum super. de causa possess. & proprie. ponit duas opin. ¶ Prima est, q non prælatus, sed Christus dominium & possessionem rerum ecclesiæ habet. vnde quæcunq; homines ecclesijs offerunt, dicuntur oblata Deo. xij. q. ij. c. nulli liceat. & c. qui abstulerit. &. xij. q. j. c. res. &. c. videntes. ¶ Secunda opinio est, quòd ecclesia, ideſt congregatio fidelium, habet possessionem & proprietatem. vnde dicit Inno. q si aliquando inueniantur hæc bona Deo oblata, esse Episcoporum, vel prelatorum, vel capitulorum: debet intelligi: q sunt eorum, quo ad gubernationem. dicūtur etiā esse pauperum quo ad sustentationē: vt. xvj. q. j. in.c. quoniam. vbi de hoc. & subijcit idem Inno. quòd hæc bona propter vtilitatem cōmunē diuisa sunt in ecclesijs diuersorum suorum authoritate summorum pontificum, & Episcopis & alijs prælatis concessa extitit administratio eorum. xij. q. j. c. videntes. & ca. prēcipimus. ¶ Ego puto

c q inter istas opi. illa sit prestantior: quæ habet, quòd dominium[c] rerum ecclesię posit clerico potestatem indulgere, vt de opti. in.c. cum ex eo. de ele. li. vj. ibi: *de Christi patrimonio sublimatis. &c.* Hoc etiā no. ibi gl. quę est in verbo, Christi. facit. c. qui Christi. &. c. qui abstulerit. xij. qō. ij. Item, vt. ī. dixi, homines offerentes ecclesiæ, habent respectū ad Deum: vt in præalleg. c. nulli liceat. xij. q. ij. & in. c. res ecclesiæ. xij. q. j. ibi: *domino oblatis. &c.* & de rerū permu.

30 in.c. municipia. &. c. iniustum. ¶ Hoc prēmisso, venio ad solutionem prēmisse quęstionis. & hoc doct. non tā gunt, quod meminerim: tamen puto, q Papa sine causa hanc potestatem dare non potest. & hęc bona sunt Dei. & quod nostrum est, sine facto nostro à nobis euelli non potest. vt in.c. ab eo. de electi. li. vj. Nam qui dimittit debita Dei sine causa: profecto Deū offendit: vt dicit text. in.c. si is, qui. xxiij. q. iiij. & licet Papa sit vicari⁹ Christi: tamen debet legitimè administrare, & potius cōseruare quàm bona Dei dissipare. Nam ex officio suscepto, non licentiam peccandi: sed necessitatem bene viuendi assecutus est: vt in.c.j. xl. distinctio. Item hīc sunt bona ecclesię cōseruata, vt ex fructibus ipsorū subueniatur egentibus: vt in.c. videtes. xij. qō. j. Et nulla ratio permittit, vt quod pro cōmuni vtilitate datum esse dignoscitur, vsibus cuiusq; applicetur, vt. ī. de prēben. in.c. ratio. Itē: qui subtrahit bona ecclesię: dicitur homicida: quia videtur necare illos pauperes, qui fuissent ex huiusmodi bonis sustentati: vt in.c. qui christi. &.c. qui abstulerit. xij. q. ij. Ergo Papa hoc facere nō potest. cum vt. ī. dixi: licet à Deo receperit potestatem & dignitatem pontificatus, non tamen potestatem peccādi: vt dicit tex. in.c.j. xl. dist. Nam vicarius non habet maiorem potestatem & dignitatem pontificatus, quàm ipse Deus: sed Deus peccare non potest: vt de pœ. dist. ij. c. fi. ergo necvicari⁹ debet hoc posse. Et pro hoc opti. tex. in.c. non liceat. Papę. xij. quęstione ij. vbi expresè cauetur de Papa: quòd ei non licet omnia

b bona ecclesię alienare. ergo nec potestatem testandi dare cūm ex hoc sequatur alienatio. † Et licet clericus simpliciter de bonis ecclesię testari non possit: si tamen tantundem de suo proprio ecclesię cōtulerit, quantum vult alienare, hoc bene licebit, vt in.c. si Episcopus. x. q. v. & q. ij. in.c. si quis qualibet. Et hoc intellige verum, quando ante alienationem rei ecclesiasticę contulit ecclesię tantum de suo proprio: secus autem si pòst. Nā tūc videtur dare in fraudē, ne incurrat pœnā depositionis. De qua in.c. nouimus. xij. q. ij. & talis restauratio dāni & compēsatio sibi non proderit ad euadendum depositionem: vt no. in.c. quod sicut. ī. de elect. & hoc sentit gl. in præalle. c. si quis qualibet. & contra hanc opi. facit, quia res ecclesiastica alienari non potest, nisi causa pietatis, necessitatis, commoditatis: vel vtilitatis: sed in isto casu nō subest aliqua istarum causarum: ergo &c. Sol. potest dici, quòd illud est priuilegium clericorum: seu rectorum ecclesię, vt sine melioratione ecclesię posit fieri permutatio, sicut obseruatur in principe volente cum ecclesia permutare, vt in capitu. j. suprà de rerum permu. & hoc sentit Gratianus in.c. iustum. §. item si rectores. xij. q. ij. Et ex istis concludo: quòd clerico beneficiato de rebus intuitu ecclesię acquisitis, vt testamentum condere posit, etiam Papa sine causa indulgere non potest. Item quòd licet clericus de bonis suę ecclesiæ sine recompensatione testari nequeat, si tamē tantundē de proprij patrimonij

32 facultate ecclesię contulerit, testari licebit. ¶ † Quæro nunquid Episcopus posit compellere indistinctè executores vltimarum voluntatum ad exequendum officiū eius intuitu: & per eos susceptum? Solu. glo. reperiuntur contrariæ. Nam gl. in.c. si hęredes. ī. eo. videtur velle q sic, siue sint deputati ad pias causas, siue non. & idem videtur tenere Inno. in.c. nos quidem. ī. eo. sed glo. in cap. tua. eo. ti. expresè tenet contrarium. s. quod Episcopus non potest se intromittere de executionibus ad nō pias causas. & facit illud. c. à contrario. Hostien. in.cum Ioannes j. e. tenet quòd indistinctè posit: & hoc per illū text. vbi compellit executores, etiam ad non pias causas. & pro hoc: quia quęlibet vltima voluntas dicit pia: vt. xiij. q. ij. c. vltima voluntas. Ioan. Andræ. in præalleg. c. Ioannes. circa hoc distinguit, q aut agitur iudicis officio: & indistinctè potest se intromittere. aut actione intentata per legatarios: & tunc actor debet sequi forum rei. Et pro hac distinctione Ioannis. Andr. facit maximè, quòd quando compellit ex suo officio, non agitur principaliter de vtilitate priuata: sed in vim consequentiæ: sed quando agitur intentata actione principaliter, agitur ad commodum priuatum, ergo causa non est pia. & pro hoc quod no. Inn. in.c. ad nostrā. ī. de iureiur. ¶ Ego

ZACHARIAS.
a ¶ De fructibus sui beneficij. Ad de Hostien. Ioan. An. Imo. & doct. in.c. reprehensibi. 26 lis. & ibi notaui in apost. ad istum. in ver. testari. nu. xv. ij ī. de ap. & Archi. in.c. statutū. §. assessorem. de rescri. libr. vj,

b ¶ Mihi autē. Ad de vt per do m. de Ro. deci. j. in antiquis. de solut. per Ro. consil. cccxl. per Cal. cōsil. j. de pecu. cle.

ZACHARIAS.
a ¶ Habet priuilegium. A dde Bart. & doc. in.l. miles. per istum alleg. & ibi omnino Alex. col. ij. versi. not. ex gl. cum concor. ibi per eum sin. Do. in.l. stipēdia. C. de exec. rei iud. & in c. si propter tua. de rescri. lib. vj. Matthesi. singula. suo Ixj. inci. not. quòd clerici. Ad quod facit quod not. in apo. ad istum in.c. j. nu. 7. in versi. nec ad cedendum cō pelli. ī. de depo.

ZACHARIAS.
a ¶ Priuilegiū. vide multa per Fel. in.c. cū ex officij. col. ij. de præscri. Ias. in.l. q. uis. col. iij. C. de iuris & fa. igno.

b ¶ Testari. A dde Old. cōsi. ccxlvij.

ZACHARIAS.
¶ A ddequod no taui in apostil. ad istum post eundē in ru. ī. de pe. cle. nu. iij. in apost. in ver. quę mihi plus placet.

SEB. SAPIA.
c ¶ Quod dominiū. Idem firmat Pau. de ca. in consi. cclxxxj. secundum antiquā impressionē, col. iij. vbi dicit, q si Papa aufert beneficium alicui, dicitur auferre administrationē, nō dominium: quia dominium est apud Christū. De quo etiā per Gemi. latè. in. c. vnico. in iij. co. vers. quæro quare ecclesia. de sum. tri. in. vj. cum allegat. per Fely. in.c. quæ in ecclesiarū. col. xv. vers. recipit modò hoc secundum membrū. ī. de constit. vbi latè, quid posit Papa circa res ecclesiasticas.

SEB. SAPIA.
a ¶ Priuilegiū. vide multa per Fel. in.c. cū ex officij. col. ij. de præscri. Ias. in.l. q. uis. col. iij. C. de iuris & fa. igno.

b ¶ Testari. A dde Old. cōsi. ccxlvij.

ZACHARIAS.
¶ A ddequod no taui in apostil. ad istum post eundē in ru. ī. de pe. cle. nu. iij. in apost. in ver. quę mihi plus placet.

SEB. SAPIA.
c ¶ Quod dominiū. Idem firmat Pau. de ca. in consi. cclxxxj. secundum antiquā impressionē, col. iij. vbi dicit, q si Papa aufert beneficium alicui, dicitur auferre administrationē, nō dominium: quia dominium est apud Christū. De quo etiā per Gemi. latè. in. c. vnico. in iij. co. vers. quæro quare ecclesia. de sum. tri. in. vj. cum allegat. per Fely. in.c. quæ in ecclesiarū. col. xv. vers. recipit modò hoc secundum membrū. ī. de constit. vbi latè, quid posit Papa circa res ecclesiasticas.

a ¶ Pro extenſione iſtius capituli, vide do. Anto. in c. quod clerici. in antepe. co. ſ. deſo. compe. vbi ſingulariter decidit, quòd ſi fieret teſtamentum pro anima, vel ad pias cauſas, & in eo inſtitueretur eccleſia, vel pius locus corã duobus teſtibus, & poſteà in iſto teſtamẽto fierent multa legata ad pias cauſas, ꝙ merè laicis iſta legata valerent: ſecus eſſet ecõtrà, ſi inſtitueretur laicus, & legata fierent ad pias cauſas cum duobus teſtibus, nihil valerent. Ita ſingulariter decidit do. Anto. vbi. ſ. ſed oportet ipſum bene inſpicere. & expreſsè no. Salyce. melius, ꝙ aliquis de mundo. in aut. caſſa. C. de ſacroſan. eccle. in ix. q. do. Alex. Imo. in conſi. xl. inci. viſo tenore allegati & producti inſtrumẽti. in. iij. col. in prin. Facit authẽ. quod ſine. in fine. C. de teſtib. quod diligenter no. pro extenſione huius capituli & præcedentis, quia habẽt locum etiam in legatis, dato: ꝙ legata ipſa non ſint ad pias cauſas: puta, quòd inſtitutio ſit ad pias cauſas. Vnum etiã ſcias quòd teſtamentũ ad pias cauſas nõ eſt propriè teſtamentum: nec valet vti teſtamentũ, ſed vti vltima voluntas in genere. Ita expreſsè Barto. in repe. l. j. in penul. colũ. in verſi. quartò quæro, an talis voluntas. & c. C. de ſacroſan. eccle. non eſt dare vltimam voluntatem in genere: vt eſt gl. ſi. in. l. licet. C. de pact. Anto. Franciſ.

¶ An duo teſtes ſufficiant in teſtõ in quo eſt inſtitutus laicꝰ, & ſunt facta multa legata in piam cauſam. vel ſi eſt inſtituta pia cauſa, & ſunt facta legata plura laicis & ſeculariꝫ, puto conſiderandã eſſe inſtitutionem hæredis, quia ſi erit inſtituta pia cauſa dicatur teſtamẽtum factum in piã cauſam. Si verò erit inſtitutus laicus, dicatur teſtamentum factum non in piam cauſam, quia ab hæredis ipſa inſtitutione dependet ipſum teſtamentum, quod dicitur eſſe caput ipſius teſtamenti: vt in. ſ. ante hæredis. inſtit. de leg. Bene ſatendũ eſt, ꝙ reſpectu piæ cauſæ, ſiue hæredis inſtitutio, ſiue legata illa valebũt iuxta materiã. c. cũ eſſes. de teſt. & ea quæ plenè traduntur in. l. j. C. de ſacroſan. eccle.

33 puto opi. gl. & Hoſti. † veriorem indiſtinctè, videlicet ꝙ Epiſcopus poteſt ſe intromittere, ſiue procedat ex officio, ſiue actione intentata per legatarios. Nam executio cuiuslibet voluntatis ſpectat ad Epiſcopum, vt patet in præalle. c. Ioannes. & cap. indicante. ſ. e. & no. in. c. ſilueſter. xij. q. j. & in. c. epiſcopus. lxxxviij. diſ. facit præalle. c. vltima voluntas. xiij. q. ij. Ergo ratione piæ cauſę poteſt adiri per laicum, & contra laicos, ſicut obſeruatur in alijs cauſis ſpectantibus ad forũ eccleſiæ, vt in. c. ſuper quibuſdã j. de ver. ſigni. & c. lxxxvij. di. in. c. j. & ij. Nam ſi defendere orphanos & viduas & alias miſerabiles perſonas ſpectat ad eccleſiam, vt in præalle. c. ſuper quibuſdã. & in præalleg. c. j. & ij. multo fortius defenſio & executio defunctorum, qui penitus ſunt deſtituti defenſoribus. & pro hoc videtur tex. in. c. deſolatis. aliàs incipit defenſionis. lxxxvij. di. vbi dicit tex. ꝙ propriæ defenſionis auxilio deſolati ſpectant ad forũ eccleſiæ. Nec obſtat ratio ſuperius allegata, videlicet quando agitur actione intenta ta, ꝙ principaliter agitur ad cõmodũ actionẽ intentãtis. Nam negari nõ põt, quin ex hoc impleatur defuncti voluntas. Item ſufficit: ꝙ cauſa ſpectet ad eccleſiam, vt. ſ. dixi, nã modis omnibus vltima voluntas eſt ſeruanda, vt xiij. q. ij. vltima voluntas. non ergo habere debemus reſpectum ad modum agendi: ſed ſufficit, ꝙ agat vt vltima voluntas adimpleatur. pro hoc. xxiij. q. v. prodeſt. ¶ Et ex prædictis concludo: ꝙ Epiſcopus vltimarum voluntatũ executores ex officio ſuo, ſeu actione per legatarios intẽtata, compellere poteſt, vt ſuſceptum ab eis officium debitè exequantur, etiam ſi non ad pias cauſas deputati extiterint. Ex quo infertur, ꝙ executio vltimæ voluntatis, etiã ad non pias cauſas ad Epiſcopum lapſo anno deuoluitur. ¶ † Quæro nunquid annus præfixus executori ad exequendum teſtamentum currat: etiam executore impeditoꝰ Sol. videtur primò, ꝙ nõ, quia non valenti agere non currit tempus: vt in. c. quia diuerſitatem. de conſ. præben. & in regula imputari. de reg. iur. lib. vj. contrarium tenet Spe. in ti. de inſtr. edi. ſ. nunc aliqua. ver. qd ſi executor impotẽtia. & inducit l. nulli. & l. ſi quis ad de clinandam. C. de epi. & cle. quæ hoc nõ probant. dictum tamen videtur verum & pro hoc: quia omne tempus eſt continuum: niſi aliud appareat. ff. de vſuc. l. nunquam. ſ. in vſucapionibus. no. gl. ff. de diuer. & temp. præſc. l. j. in fi. & in rub. & pro hoc quod not. Io. and. in. c. ſuper eo. de appel. executor tamen qui impeditus non exequitur, nõ priuatur legato, licet aliàs priuaretur, quando voluntariè: ideſt contumaciter, non exequeretur, vt in auf. de hære. & fal. ſ. ſi quis autem non implens. Et pro hoc induco tex. cum gl. ſingulari. in. c. ſtatutum. de præben. lib. vj. vbi no. ꝙ quando tempus ſtatuitur non in odium negligentis: ſed in fauorem alicuius, quòd tempus currit etiã ignoranti, & non negligenti: vnde cum annus præfixus executori ſit præfixus non in ſui odium: ſed potius in fauorem defuncti: vt colligitur in. c. nos quidem. in fi. ſ. eo. debet currere etiã executore non negligente. & pro hoc quia non agitur de ſuo magno præiudicio: nec refert per quem fiat executio. Et per hoc reſpondetur ad cõtrariũ, dum dicitur: ꝙ non valenti agere. &c. Nã debet intelligi quando tempus eſt ſtatutum in odium negligentis. & qñ agitur de magno ſuo præiudicio. ¶ Sed prædictis non obſtãtibus, credo, ꝙ primum dictũ ſit verius: ſcilicet quòd iſtud tempus non currat impedito. Et primò per regulã generalem, quòd non valenti agere &c. vnde dicit Hoſt. in. c. quoniam. de iurepatro. quòd iſta regula ſemper vẽdicat ſibi locũ, niſi in caſu, in quo læſio reperiatur. ſed in iſto caſu nulla reperitur læſio, imò potius inuenitur contrariũ. vt j. dicã. ergo &c. Et quòd iſto caſu tempus non currat impedito: probatur in præalle. ca. nos quidẽ in tri plici. loco. Nam primò Papa ſibi mandat admonitionem fieri. quod non fieret: ſi tempus curreret etiã impedito.

34 Nam admonitio fit, vt appareat de negligentia, vt in. c. j. de ſupplẽ. negli. prælat. & c. xij. q. ij. indigne. ¶ Secundò in ver. quòd ſi. vbi mãdat Papa tunc executionem fieri per Epiſcopum: cum executor adimplere neglexerit. & quis non dicitur negligere, quando legitimè eſt impeditus: vt apertè probatur in. c. quia diuerſitatem. de conſ. præben. ¶ Tertiò probatur ibidem in verſi. ſic enim. vbi dicit tex. ꝙ voluntas delata debet epiſcopali ſtudio adimpleri. & ſic requiritur quòd executor diſtulerit executionẽ ad hoc, ꝙ talis poteſtas deuoluatur ad Epiſcopum. ſed iſte qui eſt impeditus, nõ dicitur differre. vt no. glo. in. c. quã ſit. de elect. lib. vj. & probatur in. c. ij. iuncto. c. quia diuerſitatem. de conſ. præben. Non obſtat quod dicitur, quòd omne tempus eſt continuum, niſi aliud appareat. Nã hîc eſt expreſſum, vt. ſ. probaui, quòd tẽpus non currat impedito. Non ob. quod dicitur, quòd quando tempus ſtatuitur in fauorem alicuius: quòd currit impedito. Nam illud procedit quãdo ſimpliciter ſtatuit in fauorẽ. ſecus ſi in fauorẽ vnius, & in odiũ alterius, quia tunc non currit impedito: vt in præal. c. quia diuerſitatẽ. & ſic eſt hîc. Nã iſtud tempus anni ſtatuitur nõ ſolũ in fauorẽ defuncti, ſed etiã in odiũ executoris negligentis, vt patet hîc, dũ mãdat illũ primò admoneri, & ſi adimplere neglexerit, quòd Epiſcopus exequatur. & hoc idẽ comperi poſteà tenere Fed. conſi. cxxiiij. & alle. Hoſt. ſ. eo. nos. Et ex iſtis concluditur, quòd annus executori ad exequendum teſtamentum à iure præfixus, minimè currit executore legitimo impedito.

¶ Finis repetitionis. c. Cum eſſes.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Teſtamentum ad pias cauſas valet coram duobus teſtibus factum, ſiue ſint rogati, ſiue nõ, ſiue maſculi, ſiue fœminæ. nu. 3.*

2 *Legata ad pias cauſas poſſunt peti coram iudice ſeculari, qui habet terminare ſecundum canones, & non ſecundum leges, tam in terris eccleſiæ, quàm in terris imperij. 8.*

4 *Donatio vltra quingentos aureos facta pio loco, nõ requirit inſinuationem. Idem ſi eſſet facta in redemptionẽ captiuorum.*

5 *Statutum, quòd fœmina non poſſit teſtari, vel alios contractus facere, ſine conſenſu duorum proximorum, non habet locum quando fœmina diſponit ad pias cauſas.*

Statutum laicorum impediens liberam diſpoſitionem pro anima non valet.

Statutum, quòd bona non poſſint alienari in forenſes, vel in non ſubditos, non vẽdicat ſibi locum, dum alienatur in eccleſiã.

6 *Statutum quòd niſi teſtamentum inſinuetur intra ſex menſes ſit nullum, quòd non habet locum, quando vel clericus, vel eccleſia inſtituuntur.*

Legata ad pias cauſas debentur etiam non adita, vel repudiata hæreditate.

7 *Legata ad pias cauſas dicuntur omnia illa, quæ relinquuntur pro anima.*

Reſtitutio in integrum competit non ſolum eccleſijs, ſed & omnibus alijs pijs locis.

CAP. XI.

a ¶ † Valet vltima voluntas ad pias cauſas corã duobus teſtibus; & eſt ſingularis caſus. Primò ponitur factũ reprehenſibile, quod ſecundò corrigi mandat ibi: *mandamus*. & mãdatum tertiò probat, ibi: *quoniam*. ¶ † No. ex tex. iuncta ſuſcriptiõe: ꝙ relictum factũ eccleſię põt peti corã iudice ſeculari: & quòd iudex ſecularis debet talem cauſam determinare ſecũdũ canones, & nõ ſecũdũ leges. & licet tex. iſte loquat in terris eccleſię, tamẽ idẽ dicẽdũ in terris imperij. ꝑ ea, quę no. in. c. eccleſia. de cõſti. & in. c. quod clericis. de foro cõp. & ibi plenè de materia. † No. ibi: *aliqua cauſa talis.* quòd in

a quòd in relictis ad pias cauſas non eſt ſeruanda ſolennitas iuris ciuilis. An autem hoc ſit verum indiſtinctè, Bar. in. l. j. C. de ſacroſan. ecc. dicit, quòd ſic. & dicit hoc procedere de iure ciuili, per illum tex. qui dat liberam facultatẽ relinquendi eccleſijs. & ſic pia voluntas eſt libera à ſolennitatibus iuris ciuilis: ſed certè iſte tex. videtur contra opi. Bar. Nam præſupponit, quòd de iure requirebantur quinq, vel ſeptem teſtes. hinc eſt, quòd Papa mandat talem cauſam tractari ſecundũ decretorũ ſtatuta, & non ſecundum leges: ergo leges requirunt ſeptem vel quinq teſtes, aut aliam ſolennitatem: ſicut in relictis ad non pias cauſas. & contra Bar. tenuit ibi Bal. Fatetur tamẽ Bal. quòd de iure canonico dictum eſt verum per iſtum textum. vnde tex. concludit non requiri in iſtis relictis ad pias cauſas, quòd teſtes ſint rogati: b vel quòd omnes ſint maſculi: nec alia ſolennitas iuris ciuilis. quod bene not. Nã docto. noſtri vidẽtur multum ſtrictè intellige re iſtum tex. dicentes iſtum tex. ſolũm prouidere reſpectu numeri teſtium. non reſpectu alterius ſolennitatis requiſitę à iure ciuili. vnde dicitur, ꝙ Fran. de Are. conſuluit teſtes eſſe rogatos. quia non debemus recedere à iure ciuili: niſi quatenus reperitur contrarium cautum de iure canonico. Sed ego quidem ſequẽdo primam opi. concludo: quòd iſte tex. ſatis probat primum dictum. Nam licet propoſitio fuerit facta de numero teſtium, tamen Papa tradit poſteà generalem doctrinam: vt hæc cauſa non tractetur ſecundum leges: ſed ſecũdum decretorum ſtatuta. & ita hodiè communiter ſeruatur & hoc procedit vt dixi de iure canonico, & non de iure ciuili. Nam ius ciuile ſolum voluit prouidere, vt Chriſtianus habeat liberam facultatem donandi eccleſiæ: quia tunc tempore Conſtantini chriſtiani nõ audebãt ſe publicè cõgregare: nec eccleſijs relinquere. vnde ſatis eſt, ꝙ illud priuilegium Conſtantini operetur primum, non autẽ voluit tollere ſolennitatem iuris ciuilis, ſed iure cano. eſt bene hoc ſeruandum in omni foro.

b ¶ In relictis. Extende notabiliter hunc text. vt per Barto. in. l. fi. ff. de his, quæ pro non ſcriptis habentur.

b ¶ In relictis in piam cauſam, nõ requiritur ꝙ teſtes ſint rogati. ita etiam concludit hic do. Bar. de bel len. in addi. Nec ob. iſte text. qui fortiter facit in cõtrariũ, ibi: requiſitus quia debet intelligi ſecundum Imo. hîc, ꝙ iudex debet requirere illos duos teſtes legitimos. Et pro iſta parte etiã facit gl. in. c. Ioannes. j. e. & vide do. Anto. hîc. & in c. indicante. ſ. eo. cir ca princi. & vide Ro. in authen. ſi militer. C. ad legẽ falc. vbi dicit, non requiri in hoc caſu teſtes rogatos. & vide etiam per Bar. in. l. j. C. de ſacroſan. eccle. & in ſimil. glo. in. l. fin. ſ. in omni. C. de col. ¶ Sed quòd c requirãtur rogati, facit tex. vt dixi, qui dicit adhibitis requiſitis. quod intelligitur, id eſt rogatis, ſecundum expoſition ẽ glo. in. ſ. ſi. inſti. de teſt. de quo etiam per Io. and. in addi. Specu. de inſtru. edi. ſ. nunc vero aliqua. per Ro. in cõſi. ſuo. ccxcix. & facit in ſimili tex. in. l. diuus. ff. de mili. teſta. Et quòd in teſtamentis ad pias cauſas non requirantur neceſſarò teſtes eſſe rogati, tenet Pau. de ca. in. l. hæredes palã. ſ. in teſtamentis. ſuper gl. in verbo rogati. ff. eo. De quo etiam vide omnino per Roma. in repe. authen. ſimiliter. ver. xj. C. ad leg. falci. vide latiſsimè per Lap. alle. xxx. in prin. & ver. vj. an valeat. Item adde hîc omnino, quod no. Bar. in. l. tale pactum. ſ. fi. ff. de pac. & vide Bald. in. l. j. in fin. C. de ſacroſanc. eccle. vbi dicit, quòd in relictis ad pias cauſas ſufficiunt duo teſtes, etiã mulieres, & fortè nõ rogati, dum tamen aliàs ſint fide digni. Et dicit quòd ſtatutum diſponens cõtrariũ, tanquam contra ſalutẽ animæ, non valeret, ita debet tenere Bar. Et adde Bald. in. l. non poſſunt. ff. de leg. vbi dicit, quòd valet ſtatutum, ꝙ quis poſſit teſtari cum duobus teſtibus, etiam non rogatis, quia res videtur eſſe reducta ad merum iuſgen. ſed Pau. de caſt. in auth. quod ſine. C. eo. dicit, ꝙ hoc eſt verum, quando omnino ſtatutum reducit facultatem teſtandi ad iuſgen. ſecus dicit, ſi ſtatutum minueret ſolennitatẽ iuris poſitiui, ſed non reduceret ad iuſgen. puta, quia diceret, ꝙ quis poſſit teſtari cum. iiij. vel. v. teſtibus, quia tunc debebunt eſſe rogati, quia non dicitur eſſe recęſſum à ſolennitate iuris poſitiui. Sed dicit ꝙ dictum Bal. ſoquẽtis de ſtatuto diſponente de duobus teſtibus, etiam non tranſit ſiue dubitatione per tex. cum glo. in. l. diuus. ff. de teſtamen. mili. vbi ius priuilegiat militem: vt poſſit teſtari cum duobus teſtibus, & tamen debent eſſe rogati. quod vltimum intellige ſecundum gl. in. l. j. ff. de teſt. mil. & in. l. milites. C. de teſt. mili.

5 ¶ † Et ex his infero ad aliam quæſtionẽ quotidianã notabilem. Statuto in multis locis cauetur: vt fœmina non poſsit teſtari, vel ſe obligare ſine præſentia duorũ agnatorũ, quęritur nunquid poſsit teſtari, vel bona ſua eccleſiæ donare, ſeu ad piam cauſam ſine hac ſolẽnitate? & videtur: ꝙ ſic, per iſtum textũ. quia huiuſmodi relicta, vel donata pro anima, non debẽt terminari ſecũdũ leges ciuiles, ſed ſecũdũ canones. Sed ſtatutũ eſt pars iuris ciuilis. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iu. Item non valet ſtatutũ laicorũ impediẽs quodãmodo liberã facultatẽ donãdi pro anima, vt no. in. l. j. C. de ſac. ſan. eccle. Facit quod notat Io. an. in. c. fi. de immu. eccle. lib. vj. vbi dicit, ꝙ non obſtãte ſtatuto quo cauetur vt bona mobilia non poſſint alienari in forẽſes, vel nõ ſubiectos iuriſdictioni ſtatuentiũ, poterit quis donare talia bona eccleſiæ: quia ſtatutũ inferiorũ non poteſt tollere priuilegium indultũ eccleſijs per prin e cipalem. Hanc opi. reperio apertiſsimè fouere Bal. in. l. generaliꝰ. C. de ſac. ſan. ec. † ¶ Et idẽ quem etiam refert & ſequitur Bal. in. c. peruenit. el ſecundo. in fin. de iure iurando. de hoc vide glo. fina. in. l. illud. C. de ſacroſanctis eccle. Sed vide gl. & Angelum tenentes contrarium in. l. ſancimus. in principio. C. de donationibus.

6 ¶ Cum Bal. in dicta. l. generali concordat Petr. de Ancharano eum recitans in repetitio. c. canonum. de conſtitu. in. iij. princip. quæſit o. in. xx. columna illius quæſiti. ver. dicit etiam Bald. Et adde Barto. & Baldum. in. l. finali. Ct de ſacroſanctis eccleſijs. & Bald. in. l. iubemus nullam. eodem titu. vbi dicũ. quòd ſtatutum prohibens alienari in forenſem, non includit eccleſiam. vide pleniſsimè per Do. poſt Ioannem Andræ. in. c. eos. de immu. eccl. libro ſexto. Item ad hoc facit quod no. dominus Anto. in. c. tua. de decim. Item adde Baldum in. c. clerici. de iudi. vbi etiam ponit, an ſi ſtatutum la icorum prohibet alienari in forenſem, poſsit fieri alienatio in perſonam eccleſiaſticam. Et adde elegans dictum Cyni in authentica ingreſſi. C. de ſacroſanctis eccleſijs. vbi dicit, quòd licet minor non poſsit alienare ſine decreto iu dicis, quòd valebit conceſsio ſine decreto, quam facit ipſe minor, dum ingreditur religionem. Ad quod vide omnino latiſsimè per domi. Anton. in cap. in præſentia. de iudi. in. xxxviij. columna. Adde etiam Baldum in l. ſi ſponſus. ſ. conceſſa. ff. de donationibus inter virum & vxorem. Vbi

a ¶ In relictis. Extende notabiliter hunc text. vt per Barto. in. l. fi. ff. de his, quæ pro non ſcriptis habentur.

c ¶ Quid in donatione. vide Paul. de caſt. in cõſi. iij. incipien. omiſſo ordine ſecundum antiquam impreſſionem. cum multis allegatis per Fely. in ca. eccleſia ſanctæ mariæ. xxxv. in. viij. quę ſtione principali. ver. modo ex iſto caſu deciduntur duo. ſ. de cõſtitu.

d ¶ Et idẽ firmat dominus Ant. in c. ad hæc. ſ. eod. & adde hîc text. & gl. in. ſ. & cum retro. inſtitur. de donatio. vbi etiam Bald. format aliquas quæſtiones circa infinuationem. Adde quod notat do. Anton. poſt Hoſt. in ca. fi. de fide inſtru. in. ij. col. & Ioan. and. in addi. Spec. eo. ti. ſ. porrò. in addi. inci. illa lex. & vide gl. in. l. ſan cimus. C. de donatio. & in authen. de non alienan. ſ. fi minus. & latè per Lud. Roma. in. l. Modeſtinus. ff. de dona. & vide omnino Archidiaco. in. c. Ludouicus. lxiij. diſtin. vbi enumerat caſus, in quibus in donatione non requiritur inſinuatio. & inter alia dicit, ꝙ hodie valet donatio facta eccleſiæ abſq; inſtrumentione vſq; ad octogintaaureos.

e ¶ † Et idẽ

6 re Bal. in. l. generaliꝰ. C. de ſac. ſan. ec. † ¶ Et idẽ

dicit, quòd ſi collata eſt res in aliquem ſub pacto, ꝙ non poſsit alienari, nihilominus poterit alienari in piam cauſam. Sed contra hoc videtur determinare Baldus in l. volũtas. in fi. j. colum. C. de fideicom. vbi dicit, ꝙ prohibitus alienare extra familiam, non potes legare extraneo etiã pro pro anima ſua: vt in c. j. §. donare, quali. olim feud. aliena. poſ. Adde etiam 7 omnino Ro. in authen. ſimiliter. C. ad legẽ Falci. qui videtur deſtruere omnia ſupradicta allegando text. in d. §. donare. & in c. j. in prin. de pro hi. feud. alie. vbi prohibitio facta vaſallo de alienando includit etiam alienationẽ in piã cauſam. Item vide Bal. in leg. fac. ſan. C. de epi. & cle. vbi dicit, ꝙ ſtatutum, quo cauetur 8 ꝙ filius ſa. nõ poteſt ſe obligare, cõprehendit etiã filiumfa. clericum vel ſacerdotẽ. Itẽ adde, qđ no. do. in ca. quo iure. in fi. viij. diſt. vbi dicit, ꝙ ſi laici faciunt ſtatutum, ꝙ fabri cæ eccleſiæ per tes ſtatores legetur tantum: licet non poſsit clericos, vel eccleſiaſticos ligare, tamen valet quo ad præiudicium ſubditorũ. Et idẽpũctualiter 1 dicit Domi. x. di. c. j. in. iij. col. Item ad prædicta vide omnino Ro. in repet. a uthen. ſimiliter. in. xv. &. xvj. priuilegio piæ cauſæ circa cõtractus. C. ad legem falc. & ad q. hîc tactã per. d. Ant. in ver. ex hac decre. vide Pet. de Anc. in repe. regulę ea, 5 quæ. in. vj. in. ij. q. prin. in fi. & vide omnino d. o. Car. in. c. perpẽdimus. de ſen. excõ. in fi. j. char. in ver. quæro de. q. & do. Anton. in. c. eccleſia Bald. in auſ. caſſa. ponit aliã notabilẽ quæſtionem. Statuto a cauetur, ꝙ niſi teſtamentum inſinuetur intra ſex mẽſes per hæredem, ſit ipſo iure nullum: clericus fuit inſtitutus hæres, & non inſinuari fecit teſtamentum, quæritur nũ quid teſtamentum ſit nullum? & cõcludit, ꝙ non. Mouetur. quia ſtatutum non adſtringit clericum, fortius hoc dicendum, quando eccleſia eſſet inſtituta. Et per prædicta poſſunt decidi infinitæ quæſtiões: & maximè illa quotidiana, nunquid legata ad pias cauſas non adita hæreditate, debeantur: & maximè ſi hæres repudiat, vel renuntiat hæreditati. Et dicendum, ꝙ ſic: quia hæc legata non ſubiacent ſolẽnitati iuris ciuilis, vt dixi. Sed quòd legata nõ debeantur hæreditate non adita ex teſtamẽto, eſt ſolennitas iuris ciuilis. & idem dic in multis ſimilibus. ¶ †Vltimò aduerte, ꝙ licet iſte tex. loquatur de relictis factis eccleſiæ: idẽ tamen eſt obſeruandum ſecundum Inn. in omnibus relictis ad pias cauſas. & dicuntur relicta ad pias cauſas omnia, quæ relinquuntur pro anima. & ſentit gl. notabilis & clarius ibi Bar. in. l. ſi quis Titio. ff. de lega. ij. facit. c. requiſiti. j. eo. Et ex dictis Inn. collige, ꝙ relicta ad pias cauſas gaudent eodẽ priuilegio, cũ relicto facto eccleſiæ. Ratio poteſt eſſe identitas diſpoſitionis ſeu rationis. Nã eccleſia priuilegiatur propter animam & contẽplationẽ Dei. Facit quod no. Ioannes an. in. c. j. de in integ. reſtitu. lib. vj. vbi ſingulariter voluit, ꝙ ſicut eccleſiæ poſſunt petere reſtitutionẽ in integrum: ita & alia pia loca. ¶ †In glo. ij. ibi: *ad eccleſiaſticum iudicem*. No. gl. ſingulariter, ex qua colligę, ꝙ in relictis ad pias cauſas poteſt etiã hæres adire iudicẽ eccleſiaſticum: ſiue hęres ſit ſecularis ſiue eccleſiaſticus. colligitur ex tex. quia Papa hãc cauſam qualificat, & decernit eam tractãdam non ſecundum leges, ſed ſecũdum decretorum ſtatuta, ergo eſt eccleſiaſtica, quia Papa aliãs non potuiſſet ſe impedire tollẽdo diſpoſitionem legalem. dic tamen: ꝙ eſt miſti fori. Nam eſt in optione actoris quẽ iudicẽ velit adire ſeculare. ſ. an eccleſiaſticum. & de ſeculari probatur hîc. nam coram eo hæc cauſa tractabitur.

¶ Repetitionis. c. Cum eſſes. Finis. Abb.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Teſtari non poteſt clericus de acquiſitis per eccleſiam, etiam quòd ſint mobilia, ſed de bonis ſuis proprijs poteſt teſtari: poteſt tamen de bonis per eccleſiam acquiſitis aliqua ſeruitoribus, vel pauperibus elargiri. 8.*

2 *Bonorum appellatione veniunt mobilia, immobilia, iura, actiones, ſeu nomina debitorum.*

3 *Emptio facta de bonis eccleſiæ, dicitur acquiſita per eccleſiam.*

4 *Eccleſiæ appellatione non ſemper venit ipſum corpus inanimatum ipſius eccleſiæ, ſed aliquando capitulum, aliquando ſucceſſor.*

5 *Clericus bona acquiſita intuitu eccleſiæ, cuius ipſe non habebat adminiſtrationẽ tranſmittit in capitulum, & ei cedunt: ſi verò clericus habebat adminiſtrationem: puta, quia rector vnius eccleſiæ, tunc talia bona cedunt ſucceſſori, qui habet diſpenſare prout de alijs bonis eccleſiæ. 7.*

6 *Capitulum quando ſuccedit in bonis canonici defuncti, quæ ipſe acquiſiuerat intuitu eccleſiæ, poteſt illa vel inter canonicos diſtribuere, vel in bonis communibus retinere.*

7 *Clericus non poteſt conſanguineo diuiti aliqua donare, niſi ab eo habuerit ſeruitia.*

Aliqua, iſta dictiu denotat certam moderationem, quaſi dicat non omnia.

8 *Clericus, ſi quid acquirit ex aliquo iuſto artificio, vel quòd legat alios docendo, acquirit ſibi, & non eccleſiæ.*

9 *Clericus, ſi habebat plures eccleſias, tunc bona quæ ſita intuitu eccleſiæ, vel quæ habent deuenire in eccleſiam diſtribuuntur in ipſas.*

10 *Clerico decedenti ſine teſtamento, & conſanguineis, ſuccedit eccleſia.*

Bona quæſita per clericos, cenſentur in dubio quæſita intuitu beneficiorum, quæ poſt eius mortem veniunt diſtribuenda inter eccleſias, ſecundum quod eccleſiæ reſpondebant de fructibus. 11.

12 *Clericus, ſi quid indebitè acquiſierit, redditur veris dominis, vel inter pauperes diſtribuitur.*

CAP. XII.

1 RElatum. ii. ¶† De proprijs poteſt teſtari clericus: in acquiſitis per eccleſiam etiã ſi ſint mobilia ſuccedit eccleſia. i. cõis cõgregatio, vel ſucceſſor, poteſt tamen aliqua ſeruitoribus vel pauperibus elargiri. Si aũt defunct⁹ habeat plures eccẽsias, ſeu beneficia fiet æqua diuiſio inter illa. Et quinq; ſunt partes. Secũda ibi: *in nomine*. Tertia ibi; *licet*. Quarta ibi; *cæterùm*. Quinta ibi: *quia verò*. & venit hoc. c. ad declarationẽ. c. cum in officijs. ſ. ¶ Caſus literalis. In. c. ſ. eo. cum in officijs. dicitur ꝙ bona per eccleſiam acquiſita ad eandem deuoluuntur in obitu cle ricorũ. quæſitũ eſt à Papa vtrum de immobi- a libus tantũ, vel de mobilibus ſit intelligẽdũ? Reſpondeſ, generaliter bona quælibet per eccleſias acquiſita eis debẽt iuxta Latera. concil. poſt acqrẽtis obitũ remanere. Sed per hoc vocabulum eccleſia non intelligit Epiſcopus, vel ſucceſſor clerici moriẽtis in eccleſia collegiata: ſed ipſum collegium intelligit, ꝙ rerũ illarũ debet canonicã diſtributionẽ & curam habere. Vbi aũt in loco defuncti vnus tãtùm eſt ordinandus: ille bona illius ſicut & alia bona ipſius eccleſiæ debet diſpẽſare: & licet mobilia per eccleſiam acquiſita in alios pro moriẽtis arbitrio transferri nõ poſſunt, conſuetudinis ✣ SEB. SAPIA. tamen eſt nõ improbandæ, vt de mobilibus illis poſsint aliqua cõferri pauperibus, & alijs locis religioſis, & illis, qui clericis ſeruierãt, ſi ue ſint conſanguinei, ſiue alij ſecundum ſeruitij meritũ. Si verò clerici de hæreditate, vel alio intuitu perſonæ ſuæ aliqua acquiſiuerũt: de illis diſponant pro arbitio ſuo. In fine. dicit clerici verò, qui plura habent beneficia, in pluribus eccleſijs: bona illorũ debent diuidi inter ipſas eccleſias pro rata ſecundum congruã diſtributionem. Ber. ¶ †No. j. ex iſto tex. iũcto 2 b c. cum in officijs. ſ. e. ꝙ appellatiõe bonorũ: nõ ſolùm veniunt bona mobilia: ſed etiã immobilia & omnia alia cuiuſcunq; qualitatis ſint. vnde comprehenduntur actiones, ſeu nomina debitorũ. Nã bona dicuntur, quia beãt: hoc eſt beatos faciunt in hoc ſeculo, vel quia proſunt. & hæc habentur in. l. bonorum appellatio ſanctæ mariæ. de conſtitu. in. vj. co. poſt Bar. in. l. j. C. de ſum. tri. Et ad. de ꝙ in ſimili quę ſtione no. Pau. de eleaza. in quodã ſuo cõſil. incip. ca uet ſtatuto, quod cõſilium habetur in repertorio Bal. ſuper Inno. Ant. Franciſ.

¶ An ſtatutũ Ioquens de forenſi includat clericum vt eccleſiã, dicas ꝙ ſtatuto prohibente forenſem acquirere, non ligatur clericus: vt no. Bar. in. l. dudũ. C. de cõtrahẽ. em. & no. doc. in cap. eccleſia ſanctę mariæ, de cõſtitut. & Bal. in. l. ſi. v. colũ. C. de ſa. ſan. eccle. & in. l. iubemus. e. tit. & no. Bar. in l. ſi. C. de exac. tri. lib. xj. & in. l. ſi. lius. in. §. dici. de leg. j. & not. doc. in. l. quorũ. ff. de pig. & Io. an. in. c. fi. de immuni. eccle. & vide Paul. de ca. in conſil. cc. xciij. & cc. xcv. & Fede. de ſe. conſi. lxxvj.

¶ Statuto. De hac quæſtiõevide Fely. in. d. c. eccleſia ſanctæ mariæ. col. xxiiij. ver. vltimò nõ omitto. in fi. & eo. xxxv. ver. ſecũdũ quod ſequif. ſ. de cõſtit. Et ibi etiam, an ſi ſtatutum prohibeat aliquid alienari, valeat alienatio facta in clericum.

✣ SEB. SAPIA.

¶ Appellatione bonorum. Vide Barto. in. l. vxori meæ. ff. de vſufru. lega. Bal. in. l. j. in fi. j. lecturæ. & in ſecunda le. ff. de ſta. ho. & Bart. in l. Quintus. §. argẽto. co. ij. ff. de aur. & argen. lega. & Bal. & Imo. in. l. ſi conſtante. §. fi. ff. ſolu. matrimo.

pellatio. ff. de ver. ſig. Vnde puto, ꝙ ob hanc cauſam Papa reſpondet hîc generalius, quàm fuit quæſitũ. Nã quærebatur, an appellatione bonorũ venirent tantùm immobilia: an etiã mobilia. Et Papa reſpondet, ꝙ veniunt bona quælibet. quaſi dicat non ſolũ mobilia & immobilia: ſed etiam alia: puta iura incorporalia: quæ prò priè non dicuntur mobilia vel immobilia: ſed faciunt tertiam ſpeciem. de quo plenè dixi in c. nulli. de reb. eccle. non alie. ¶ †No. ij. 3
a ibi: *poſt acquirentis obitum*. a ꝙ bona b dicũtur acquiſita per eccleſiã:
b licet Rector eccleſiæ acquiſiuerit: ex quo tamen intuitu eccleſiæ ſucceſsit acquiſitio. Et ideò ſi clericus de reditibus eccleſiæ emat equũ, vel prędiũ, hęc poſſunt dici acquiſita per eccleſiã. vnde ſunt eccleſiæ, & non clerici. Vide bo. gl. xij. q. j. c. res. & tex. in. c. fixũ. ea-
4 dem cauſa &. q. v. ¶ †No. in verb. *nomine*. ꝙ appellatione eccleſiæ non venit ſemper corpus inanimatũ ipſius eccleſiæ: ſed quandoq; capitulum eccleſiæ: quandoq; ſucceſſor. & de varijs ſignificationi
5 bus vide bo. gl. in. c. querelãj. ne prælati vices ſuas. ¶ †No. & tenementi ſemper, quia non eſt alibi: ꝙ acquiſita per canonicum intuitu eccleſiæ, ſeu prębendæ non cedunt ſucceſſori in prębenda: ſed capitulo ipſius eccleſiæ. vbi autem beneficiatus non eſt de congregatione: ſed habet beneficium omnino ſeparatũ: puta quia eſt Rector eccleſiæ parochialis: vel præpoſitus, vel archidiconus non beneficiatus à capitulo: tunc bona acquiſita intuitu beneficij cedunt ſucceſſori, non capitulo. Ratiõem diuerſitatis nemo ponit, quod viderim: ſed ego puto hanc diuerſitatis rationem eſſe. Canonico datur prębenda ex bonis cõmunibus capituli principaliter, vt inde ſumat neceſſaria: nõ autem datur, vt ſit adminiſtrator eccleſiæ. ideò, ſi aliqua remanẽt vltra prębendam, debent cedere capitulo: cuius ſunt bona prębendarũ. nã ſatis eſt: ꝙ ſucceſſor habeat corpus prębendæ. quia vt dixi, datur ſibi, vt inde viuat: & capitulum adminiſtrabit bona acquiſita, ſicut alia bona cõmunia. Sed in alio beneficiato per ſe extra congregatiõem datur beneficium tanquã adminiſtratori ipſius eccleſiæ. vnde quemadmodũ habet adminiſtrari oĩa bona eccleſię: ita & hîc intuitu queſita eccleſiæ. ¶ †No. 6
ibi: *canonicã diſtributionem & curam. & c.* quid debeat facere capitulum de bonis relictis per canonicum defunctũ. Nã debet canonicè diſtribuere: vel ſi vult retinere in bonis cõmunibus, debet habere curã: ſicut de alijs bonis. Et hîc videntur inferre doctores, ꝙ iſta bona non debent diuidi inter canonicos. Ego dicerem, ꝙ ſi vellẽt diuidere, ſecundum quod canones permittunt, poterunt: vt patet
7 ex illis verbis: *canonicam diſtributionem*. ¶ †Not. ibi: *cum Dei timore diſpenſent*. ꝙ bone acquiſita per præceſſorem, nõ cedunt lucro ſucceſſoris: vt inde poſsit ad libitum adminiſtratiõem habere: ſed cũ Dei timore, debet diſpenſare: ſicut diſpenſat alia bona eccleſiæ.
8 ¶ †No. ibi in ver. *licet*. ꝙ clericus etiã in ægritudine, de qua poſtmodum deceſsit, poteſt aliqua mobilia eccleſiæ conferre religioſis locis & pauperibus. Itẽ his, qui ſibi ſeruiunt, ſiue conſanguinei ſint, ſiue extranei, ſecundũ ſeruitij meritũ. Ex quibus verbis infertur, ꝙ in pauperibus & locis religioſis ſufficit ad erogationem faciendam ſola charitas. Sed in alijs, qui non ſunt pauperes, vel non ſunt loca religioſa, requiritur quòd præceſſerit aliquod ſeruitiũ. Ex quo ſecundo inferò, quòd conſanguineo diuiti qui non ſeruiuit eccleſiæ, vel prælato, non poteſt prælatus aliquid conferre, etiã de mobilibus eccleſiæ. Et pondera verbum ibi: *aliqua*. quod denotat quandam moderationem. c Non enim debet omnia mobilia ec c
cleſiæ diſpenſare in ægritudine. ¶ Item nõ. ex hoc, & ex tex. quòd ſeruitium impenſum Prælato, videtur impenſum eccleſiæ, adeò quòd de bonis eccleſiæ poteſt fieri remuneratio. facit. c. per tuas.
9 & quod ibi dixi de do. ¶ †Not. in verbo, *cæterum*. tex. apertũ, ꝙ habens beneficiũ licitè exercet aliquod artificiũ, vel doctrinã in docendo alios. & lucrũ inde proueniens cedit ſibi, & non eccleſię. Et ex hoc & ex tex. colligit, ꝙ clericus poteſt eſſe artifex, & licitè ſumere officiũ docendi alios. & intellige de artificio congruenti clericatui ordini. vide bonã glo. in. c. canonũ. xiiij. q. iiij. quæ dicit, ꝙ
10 emat coriũ & faciat ſotulares. ¶ †No. in verbo, *quia verò*. ꝙ ſi clericus, qui aliqua quæſiuit, habeat plura beneficia, debent illa bona per æſtimationem congruã diuidi inter illa. Et poteſt intelligi iſte ver. multipliciter. Primò in bonis proprijs clericorum, qui deceſſerunt ſine teſtamento, & conſanguineis. Nam tunc bona veniũt ad eccleſiam, vel ad eccleſias, ſi plures habuit. xij. q. v. c. penul. Sed

a ✣ SEB. SAPIA. ¶ Obitum. Hoc etiam procedit, quando fraudulenter celebratus eſt contractus ſub nomine alterius, quàm prælati: vt tradit Bal. in. l. mancipia. C. ſi quis alteri, vel ſibi. & in. l. cum proponis. col. iij. C. de rei ven. Et dato ꝙ cõtractus ſit ſimulatus acquirit tñ eccleſiæ, vt dicit Bal. vbi. ſ.
b ¶ Quòd ex reditibus prouenit, illud eſſe eccleſiæ, ſicut reditus erant. Et adde Innoc. in. c. j. ſ. eo. in. j. colum. Anto. Franciſ.

¶ Circa hoc, an res empta ex reditibus eccleſiæ, ſit ipſius eccle. dicas ꝙ ſic: vt per Bart. & Bald. in. l. ſi vt propo. C. ſiquis alte. vel ſibi. & in. l. vxor marito. ff. de dona. inter vir. & vxor. & pro hoc facit: quia res empta ex fructibus. fundi paterni aſsignati filio, ꝙ alimẽtis dicit eẽ, ꝙ fecti-tia, & queriẽ patri: niſi filiꝰ emens ſit emancipatus: vt p Bal. i. l. cũ oportet. in. ij. co. C. do bo. q̃ lib. Et adde ꝙ res empta ex pecunia vxoris, ẽ vxoris, quo ad dñiũ, ſi vir emẽs nõ eſſet ſolũedo: vt p Bar. ĩ. l. ſi vt, pponis in fi. in. v. q. C. de re vẽ. & vide gl. i. l. vxor marito. in ver. non põt. ff. de do. inter vir. & vx. q̃ dixit, ꝙ eſt mariti vilię. Et adde in ſimili, ꝙ res empta ex pecunia pupilli eſt facta pupilli, ſi fuit empta à tutore pupilli: vel minoris: ſecꝰ ſi ab extraneo. qa tũc nõ põt vendicari, niſi ĩ pupillũ: vt p Bar. &. gl. in. l. filię. in fi. ff. de ſol. & Bar. in. l. Titiũ & Meuiũ. in. §. alterũ. ff. de admitu. & p Ale. i cõſi. xxxv. in. iiij. parte conſil. Anto. Franciſ.

¶ Moderationẽ. Adde ꝙ opi. Car. hîc ẽ vera, ppẽ ver bũ, aliqua: apposiũ in mãdato apoſtolico: qa Pa. vtẽ do verbo, aliqua: videt habuiſſe reſpectũ, & cõſyderaſſe in eccłia plures dignitates. hoc eſt relatiuũ aliqs, eſt partitiuũ: vt voluit gl. in. cle. j. i. §. ad hoc. hîc all eg Imò vt ibi do. no dicit eſſe relatiuũ diuerſitatis. vñ nõ verificatur in vno

tantùm: vt no. glo. in ver. recitetur. in d. cl. j. de præb. quæ dixit, ꝙ talia relatiua ſemper prædicantur de diuerſis.

a ✠ SEB. SAPIA. ¶ Ex ludo. Quòd acquiſita in ludo per clericum ſint illicitè aquiſita: ita, ꝙ nec conſuetudo excuſetur: tenet Car. & Imol. in. c. peſ. de vita & ho. cler. licet in laicis ex conſuetudine aliter concludat Andræ. ſicu. in. conſil. lxv. inc. illud in medium afferã. in. iiij. volum.

b ¶ Ad materiam huius. c. vide Bartol. pul. conſil. v. &. vj.

c Adde hîc Aretin. in. c. ſi quis de clericis. xj. q. ij. in fin. vbi dicit, quòd iſta decret. loquitur, quando quis in vltima ſua voluntate. dicit ſic: Ego relinquo omnia bona mea exponenda ſecundum diſpoſitionem talis: & tunc valet iſta voluntas: quia iſta generalis diſtributio habet loco hæredis. & pro intellectu huius decre. vide Bald. in l. j. in ij. & iij. colum. C. de ſacroſan. eccle. vbi Bald. ponit, an captatoria voluntas habeat locum in relictis ad pias cauſas. & quot modis dicatur voluntas captatoria: vide & in. l. priuilegia. eo. tit. Item vide Bald. in. l. ſi poſt diuiſionẽ. C. de iu. & fact. ign. vbi dicit, quòd ad pias cauſas bene poteſt hæres declarari: in alijs ſecus. allega. hoc. c. Itẽ adde ꝙ. l. licet. C. de pact. habet locum etiam in legato ad pias cauſas, ſecundũ Bald. in. l. ſi. in antepen. colum. C. de pact. Item vide in. l. exe cutorẽ. poſt prin. C. de execu. rei iudi. Itẽ vide, quòd per iſtum tex. dicit Bar. in repe. l. j. in. iij. col. ver. tertiò quæro. C. de ſacroſan. eccle. Item vide omnino quod no. Bar. in. l. captatorias. C. de teſt. mili. & quod ibi no. do. Alex. de Imo.

Anto. Franciſ. ¶ Quæ dicatur captatoria volũtas: dicas quòd eſt illa, cui us diſpoſitio confertur in liberam voluntatem alterius: vt in. l. illa inſtitutio. & in. l. captatoria. ff. de hære. inſti. & adde, ꝙ ſicut valet captatoria voluntas facta à milite: vt in. l. captatorias. C. de teſt. mili. ita etiam debet valere quando fit in piam cauſam. de quo in. c. cum tibi. de teſtamẽ. vbi etiam per Inn. qui dicit, ꝙ tunc valet inſtitutio ſi quis dicat: voluntatem meam committo diſpoſitioni Titij. de quo etiam per Barto. in. l. j. C. de ſac. ſan. eccle. Quod intellige verum, ſi in legato, vel inſtitutione eſt facta mentio de pia cauſa: vt quia dicit: Lego talia eccleſiæ, vel eccleſiam inſtituo, prout voluerit talis. Secus ſi diceret ſimpliciter: lego ad arbitrium talis, abſq; expreſsione piæ cauſæ. de quo per Alexan. in conſil. ciiij. in prim parte conſil.

esſes. ſ. eo. & vide omnino in. c. nouum genus. de deci. ¶ In glo. in verbo, *tantum vnus*. vbi dicas, quòd non. & vide hodie tex. clarũ in. c. ſæpe. de elec. lib. vj. & cle. ſtatutũ. eo. ti. vbi reuocantur priuilegia, & conſuetudines, & ſtatuta in contrarium. Et in fi. glo. intelligo gl. non ſolũ quando ſunt bona cõmunia indiuiſa inter archidiaconum & capitulum: ſed etiam quando ſunt diuiſa, ſed omnia bona eccleſiæ ſunt capituli: puta, quia capitulum de bonis communibus aſsignauit cuic ꝙ etiã Archidiacono certã præbendã. Nam tũc etiam puto, ꝙ bona acquiſita per Archidiaconũ cedant capitulo: ſicut dicimus in canonicis. Nã iſte tex. loquitur quando præbendæ eſſent diuiſę. Patet, quia ſi illę non eſſent diuiſæ, non eſſet dare ſucceſſorem in præbenda: vt in. c. dilecto. de præben. & tamen iſte textus præſupponit, quòd canonicus habeat ſucceſſorem. Nam licet bona ſint diuiſa per præbendas, nihilominus ſunt capituli: ſecundum doct. quod not. Si autem bona Archidiaconatus eſſent ſeparata à bonis capituli: puta, quia fuerunt Archidiaconatui donata, vel dignitas donata alicunde: & tunc venit in ſucceſſorem. Quod etiam vult hîc Inn. dicens, quòd hoc caſu Epiſcopus habebit cuſtodiam bonorũ archidiaconatus vacantis. Ex quo tacitè ſentit, quòd vbi Archidiaconus eſſet beneficiatus in capitulo, capitulum habebit cuſtodiã bonorũ capituli: capitulum habebit cuſtodiam bonorum vacantium, ſicut aliorum bonorum capituli: quod nota. ¶ Ex quo infero vnum notabile dictũ, quòd cuſtodiam bonorum præbendæ vacantis, habet capitulum. & non Epiſcopus. Probo per prędictã rationem: quia oĩa bona ſunt capituli. licet diuiſa per præbendas. & ita in dubium præſumendum eſt. arg. in. d. c. nulli Epiſcopo. ¶ † In gl. fi. ibi: *à qua plus percipit*. Intellige ſecundum doctо. in dubio, qñ non conſtat intuitu cuius beneficij illa bona quæſiuit. Nam ſi cõſtat, tũc eccleſia habebit bona quæſita intuitu ſuo: ſed in dubio, quando nõ cõſtat, quomodo quæſiuit: habet locum iſte tex. vt ei plus detur à quo maiores reditus percipiebat: quia veriſimile eſt, quòd de reditibus cuiuſlibet acquiſierit. Idem poteſt dici, quando habebat patrimonium: vt habeatur ratio redituum patrimonij: & pro rata detur portio hæredibus: vt no. glo. xij. q. iiij. c. j. Sequens autem conſyderatio glo. non procederet, vbi clericus non tenebatur ad reſidentiam. Item quia debemus habere reſpe-

12 ctũ ad locũ, vnde proceſſerunt pecuniæ acquiſitę. ¶ † Vltimò hîc quæritur extra glo. quid ſi clericus aliqua acquiſiuit ex illicita ad-

a uocatione, vel negotiatione inhoneſta, ſeu ex ludo? a dicit Hoſt. primò ſedandos eſſe clamores, ſi qui apparent. Credo, ꝙ vult dicere, ſi apparent repetentes: eſt primò eis indulgendum: aliàs autem fieret diſtributio per Epiſcopum inter pauperes. argu. in. l. nulli. C. de Epi. & cleri. & melius facit. xiiij. q. v. qui habetis. & quod notat Inno. in. c. quia plerique. de immu. eccle. Sed dubito vtrũ hæc conſyderatio ſit indiſtinctè vera. Nam puto eam indiſtinctè veram, vbi illicitè quæſitum ſubiacet reſtitutioni. quia tunc in defectum debẽtium recipere, ſuccedunt pauperes: vt. c. cum tu. de vſuris. Sed vbi bona non ſubiacẽt reſtitutioni: licet illicitè acquiſierint, cum poſſint aliter pœnitere de peccato ſine reſtitutione: non video quare clericus debeat impediri: vt de his bonis non faciat ad voluntatem ſuam. Vide ad prædicta bonam gloſſ. in. c. ex tranſmiſſa j. de deci. & iiij. q. v. in ſumma. j. q. j. non eſt putanda.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Teſtator committens ſuam extremam voluntatem diſpoſitioni alterius, dicitur decedere teſtatus.* 2
3 *Teſtamentum factum nutu, tenet de benignitate canonica.*
4 *Teſtamentum collatum in alterius voluntatem valet: quia cenſetur factũ ad pias cauſas: & ideò ille in cuius voluntatem eſt collatum, debet illam hæreditatem in pios vſus diſtribuere.*

CAP. XIII.

b 1 Vm tibi. b ¶ † Vario modo legitur, ſed ſecundum intellectum notabiliorem. h. d. Tenet teſtamentum, ſi quis extremam voluntatem ſuam alterius diſpoſitioni committit: & dicitur teſtatus ad pias cauſas. Primò deciſa conſultatio. Secũdò reſpõſio, ibi: *in ſecunda*. ¶ Caſus literalis. Aliquis commiſit extremam voluntatem ſuam in diſpoſitionem alicuius amici ſui: & ſic mortuus eſt. Quæritur an ille dicatur decedere inteſtatus? Reſpondet Papa, ꝙ non videtur decedere inteſtatus. Ber. ¶ No. j. ꝙ iſte tex. eſt multũ allegabilis & frequentatus: tam per canoniſtas, quàm per legiſtas: & eſt breuis deciſio, ſed aliquantulũ obſcura: ideò not. bene ipſum

2 & tene menti: quia quotidianus. ¶ † Pro intellectu capituli & gl. oppo. dupliciter contra tex. videtur enim, ꝙ committendo vltimam voluntatem alterius diſpoſitioni, non dicitur quis decedere teſtatus. Primò quia non tenet teſtamentum, ſi teſtator non exprimit nomen hæredis ore proprio, aut per ſcripturam ſuam. l. iubemus. & l. hac conſultiſsima. C. eo. Hîc autẽ non fuit expreſſum nomen hęredis per teſtatorem: ergo. &c. ¶ Secundò oppo. ad idẽ: Diſpoſitio hæredis non poteſt conferri in alterius voluntatem. Non enim poſſum inſtituere illum hæredem, quẽ alius voluerit.

c talis enim voluntas dicitur captatoria: c id eſt, adulatoria, ſecundũ glo. ſed melius dicitur deceptoria: quia plerunq; decipiuntur hi, quos teſtator inſtituere credebat. Itẽ vt dicit gl. no. in. l. illa. de hære. inſtit. cũ effectus teſtamenti conferatur poſt mortem: & ſic in tempus, quo teſtator non eſt futurus dominus: ſatis eſt vt ſibi permittatur, vt poſsit hæredem inſtituere, quem vult: non autem debet extendere hanc permiſsionem, & conferre in voluntatem alterius. Sed hîc iſte commiſit diſpoſitioni alterius diſpoſitionem hæreditatis: ergo non debet valere teſtamentũ. Quod eſt contra iſtũ tex. in fi. Solu. hæc ſunt fortiſsima contraria ad text. propter quæ iſtud. c. vario modo legitur. Gl. noſtra locuta eſt ita gneraliter: vt

3 ex ea vix poſsit elici, quid intelligat. † Nam dicitur in effectu, ꝙ de benignitate canonica valet teſtamentum, nutu factem. Sic videtur ſoluere proximum contrarium: & videtur intelligere do. Anton. glo. ꝙ in caſu noſtro iſte fecit teſtamentum nutu. Quia alius interrogauit vtrum vellet inſtituere talem hæredem. & ipſe annuit, ꝙ ſic. & tunc tex. debet exponi alterius diſpoſitioni: id eſt interrogationi. & ſecundum iſtum intellectum eſſet caſus notabilis. ꝙ de benignitate canonica valet teſtamẽtum nutu factũ. Sed verè iſte intellectus non videtur, quòd ſit conſentaneus literæ. quæ dixit, ꝙ commiſit diſpoſitioni, non interrogationi. Nã ille qui interrogat, non diſponit: nec teſtator annuendo dicitur committere ad diſpoſitionem alterius: ſed potius reſpondere ad interrogationem alterius. Sed

rius. Sed omiſsis alijs diuinationibus: puto, quòd gloſſa habuerit hunc intellectum, ꝙ qualitercunq; appareat de mente teſtatoris, valeat teſtamentũ. Vnde vtendo verbis generalibus, videtur quodãmodo nutu hæredem inſtituere: & fortè ob hoc gloſ. facit mentionem de nutu. & per hoc tollitur primum contrarium. Hoc etiam videtur placere Hoſt. qui dicit non referre, quid ex æquipollentibus verbis fiat: vt in. c. licet ex quadam. de teſti. ſicut etiam ſuffi cit, ſi teſtator dicat: Hęreditatis meæ dñs eſto. Valet teſtamentum. l. his verbis. ff. de hære. inſti. ita debet valere, ſi vtitur alijs verbis generalibus: puta, Omnia bona mea cõmitto diſpoſitioĩ tuæ. & per hoc tollitur ſecundum contrarium. Non enim cõmiſit teſtator diſpoſitioni alterius, vt alium hæredem inſtitueret, vel eligeret: ſed hoc potius cõtulit in diſpoſitionẽ ipſius hæredis, quod valet, vt in iuribus allegatis in glo. Et hæc lectura ſatis videtur co

4 lorata, & benigna. Alij aliter legunt. ¶ † Sed Innoc. inter cætera ponit vnam lecturam, quam poſteà magis declarauit in quadam additione, quæ communiter tenetur per canoniſtas & legiſtas: vt proferens dicta verba generalia, videatur velle decedere teſtatus ad pias cauſas: & quòd ille cuius diſpoſitioni committitur, ſit hæres nomine. & pro hoc facit illud verbũ, diſpoſitiõi tuæ. videtur enim elegiſſe, vt bona diſtribuantur. Et de hoc per Bar. in. l. j. C. de ſac. ſan. eccle. qui ſequendo hunc intellectum dixit hîc fore caſum, ꝙ voluntas captatoria ad pias cauſas valet. Vnde dicit, ꝙ ſi teſtator dixit: Cõmitto bona mea arbitrio Titij, vel diſpoſitioni.

a valet quod agit. & ille tenetur diſtribuere bona ad pias cauſas, a & non prophanas. Nam in prophanis nulla eſt regula voluntatem limitans: ſed in relictis ad pias cauſas eſt regula iuris humani & gentium, & etiam diuini: ſcilicet, vt debeamus præomnibus religionẽ Deo, & peccata eleemoſynis redimere. xiij. q. ij. c. animæ defunctorum. de pœ. diſt. j. c. medicina. Vnde relinquendo piæ cauſæ bona in voluntate alterius, non poteſt illè aliud velle ſuadente rãtione naturali & regula. de qua. ſ. dixi. Sed in alijs relictis: poſſet aliud velle: & ſic voluntas eſſet incerta & captatoria. Et de hoc dicendum plenius, vt no. ibi per eundem. & Bal. in. l. illa inſtitutio. ff. de hære. inſti. ¶ An autem & quando legatum poſsit conferri

5 in voluntatẽ alterius, plenius quàm hîc no. in. l. j. ff. de leg. ij. † Vnũ tamen nolo omittere, quod ponit Ioan. And. in addi. Spec. eo. tit. ver. quid ſi. vbi dicitur, ꝙ licet valeat legatum metu factum: non

b tamen teſtamentum. b Sic videtur tenere contra iſtã glo. in princi. Dicit etiam poſt Albertum Papienſem, ꝙ ſi quis ad interrogationem alterius: puta dicentis: Vis tu talẽ hęredẽ inſtituere. & ille reſpondet, ꝙ ſic: non valet teſtamentum: licet gloſſ. teneat contrarium: in. d. l. iubemus. Mouetur ipſe: quia teſtator debet exprimere nomẽ hæredis: & in infirmitate quis de facili reſpõdet ad omnia. & ſic do. Anto. tenet, quòd de benignitate canonica poteſt procedere dictum glo. ſed de rigore poteſt procedere contrarium. Sed vide Bal. in. l. j. C. de ſacroſan. eccle. vbi allegat iſtã glo. ſing. concludens, quòd ad pias cauſas valet teſtamentum nutu factum. Quod placet in huiuſmodi relictis: per ea, quæ dixi in. c. relatum. el. j. ſ. eo. Sed in alijs poſſet dubitari. tamen dici poſſet, quòd ſi conſtat de voluntate ſua per ſigna vrgentia, quòd valet teſtamentum de benignitate canonica. arg. hîc. & in. c. cum apud. de ſpon. De alijs lecturis non curo: quia communiter non tenentur.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Epiſcopus debet habere portionem de relictis factis eccleſiæ etiam quòd aliquid fuerit ipſi Epiſcopo relictum: niſi ipſi relinquatur, vt non capiat portionem de relictis eccleſiæ. num 2. Velniſi eccleſiæ ſint exemptæ. num. 6. An autem debeat habere de relictis factis hoſpitali, conſtructo authoritate Epiſcopi: vide num. 7.*
3 *Epiſcopus nullam portionem debet habere de bonis teſtatoris, niſi de relictis factis eccleſijs.*
4 *Debitor neceſſarius, ſi legat creditori, videtur legaſſe animo compenſandi: ſecus ſi eſt debitor voluntarius.*
5 *Parochianus, ſi eligit ſepulturam in alia eccleſia, debetur presbytero parochiali canonica portio de relictis factis eccleſiæ ſepulturæ: niſi ipſi presbytero teſtator aliquid reliquerit.*
Parochianus tenetur ex iuris diſpoſitione aliquid relinquere presbytero parochiali.

a ¶ Et iſtum intellectum ſequitur Imol. in dicta. l. captatoriæ. de legat. j. & idem ſentit Bald. allegatum text. in. l. priuilegia. C. de ſacroſanc. eccle.

a ✠ SEB. SAPIA. ¶ Ad pias cauſas. Quòd captatoria diſpoſitio valeat ad pias cauſas, tenet Ale. in conſi. xiiij. inc. circa primum dubiũ in vlti. col. j. vol. vbi atteſtatur ita eſſe cõmune, & ꝙ ipſe ita ſemper eſt ſolitus tenere.

b ¶ An valeat teſtamentum nutu factũ: vide quod ſcribit Barto. in. l. j. §. ſi quis. ff. de verbor. obligat. & ibi vide pleniſſ. domi. Alexandr. de Imol. poſt Baldum in. l. j. eod. ti. tul. circa princ. ff. de teſtamen. vide Bald. quem etiam alleg. Pan. hîc in. l. j. in. fin. ij. colum. C. de ſacroſ. eccle. vbi dicit, ꝙ ad pias cauſas pro cedit hæredis inſtitutio nutu facta: licet regulariter ſecus ſit in alijs: vt dicit etiam gloſſ. ſingu. quam non inuenies alibi in iſto. c. Et quid ſi notarius ſcripſit teſtamentum. poſteà accedit ad teſta. or em, & legit ſibi teſtamentum, dicendo: Si vis, quòd ſcriptus in hoc teſtamento, ſit tuus hæres; ſtringe mihi manum. niſi teſtator ſtringat mihi manum, an valeat teſtamentum: vide per Anchara. in c. ij. ſ. eodem. Pau. de caſt. in. l. hæredes palam. in prin cip. ff. de teſtamẽ. Angel. in. l. hac conſultiſsima. C. qui teſt. fac. poſſ. Anto. Franciſ.

¶ An diſpoſitio nutu facta valeat: vide tex. in. l. nutu. ff. de leg. iij. maximè ſi diſponẽs nõ põt loqui. & quomodo probet nutus. & an valeat fideicõmiſſum nutu factũ: vide Bal. in. l. & in ep la. C. de fideic. & habetur in. l. ſeruo iruito. in. §. ſi pupillo. ff. ad Trebelli. & vide gloſſ. in. l. itẽ quia. ff. de pac. vbi habetur, & quid de inattrimonio, in quo de neceſſitate videntur

1 CAP. XIIII.

1 Fficii. ¶ † De relictis eccleſiæ petit Epiſcopus partem ſuam, licet aliquid fuerit ſibi à teſtatore relictũ: niſi eo modo, & non in fraudem, fuerit relictũ à teſtatore, ꝙ maneret ea parte contentus, & legatũ c agnouerit. Cõmunis diuiſio. Secunda, ibi: *consultationi*. ¶ Caſus literalis. Aliquis in teſtamento reliquit Epiſcopo propriam portionem, & alia multa monaſterijs, vel eccleſijs: quæritur vtrum Epiſcopus de illis poſsit petere legitimam portionem? Reſpondet Papa, ꝙ ſi portionem illam legauit Epiſcopo cũ conditione, vt ea eſſet contentus: & Epiſcopus conditionem acceptauit: de alijs nihil petere poterit: quia per hoc alijs renuntiare videtur, ſed ſi portionem illam abſolutè reliquit, de alijs nihilominus legitimam portionem poterit vendicare. Si verò conſtiterit, quòd fraudulenter modicam portionem reliquit cum conditione, vt in cæteris Epiſcopus portione debita fraudaretur: quia fraus & dolus alicuius patrocinari non debent: Epiſcopus de illis portionẽ exigere poterit à canone conſtitutam: ſaluis in dulgentijs Romani pontificis, quæ quibuſdã regularibus ſunt conceſſæ. Et c. iſtud loquitur ſecundùm conſuetudinem quorundam locorum. Ber. ¶ † Not. j. quòd de relicto facto eccſiæ, vel monaſterio, debetur Epiſcopo canoni

2 ca portio. Et hæc portio diuerſificatur ſecundum diuerſas conſuetudines locorum. Vnde reſpectu quotæ attendenda eſt conſuetudo loci: vt in. c. certificari. de ſepul. Vtrum autem cõ ſuetudo poſsit in totum tollere: dicã in. c. ſeq.

3 ¶ † Not. ibi: *propriam portionem*. d argument. d quòd Epiſcopus debet habere certam portionem ex bonis teſtatoris. ſed contrarium puto verum. Non enim eſt iure cautum, quòd dicecęſanus teneatur aliquid relinquere Epiſcopo loci. Nam iura dant portionem Epiſcopo ex relictis factis eccleſiæ: vt in. c. ſeq. & x. q. j. c. de his. & c. antiquos. Vnde intelligerẽ iſtum text. dum dicit propriã: ſcilicet reſpectu aliorum relictorum alijs eccleſijs factorũ. Item, ſi teſtator nihil reliquit eccleſiæ, nullam portionem poteſt Epiſcopus petere. & ſic errãt teſtatores qui credentes ad hoc teneri, legant indiſtinctè Epiſcopo aliquid pro ſua canonica portione.

¶ Not. quòd legatum Epiſcopo ſimpliciter factum non diminuit portionem ſibi debitã

requiri verba: vide in. c. tuæ. & ibi plenè per docto. de ſponſa.

c ¶ Vide omnino pro amplia. Lap. alleg. xxx. circa verſi. ſi legatum.

d ¶ Item per iſtum tex. in. ver. propriam portionem. deciditur, quod no. Bal. in. l. præſes. ad ſi. C. de tranſac. vbi dicit, ꝙ clericus poteſt ad libitum ſuũ diſponere de quarta, quam acquirit nomine mortuarium.

a ☞SEE. SAPIA. ¶ Portione. Vide Feder.de Senis.in consi.cliii.incipi.Io.seruus.vbi plura ad hanc materiam.

b ¶ Nota theoricam,an & quando legando creditori,videatur legari animo compensandi. & adde tex.& omnino ibi Bar.in.l.si cum dotem.c.si pater.ff.sol.mat.& tex.in.l.Lucius.in princi.qui est prope fi.tex.in.l.si seruus.ff. de leg.j.& in l.huiusmodi.§.cũ pater.pro.fi.e.tit.& tex.in.l.si vxori.,C.de bon.author. iudi. poss.& adde hic tex.& ibi not. Barto.& Paul.de cast.in.l. qui dotẽ stipulanti.ff.solu. mat.Et ista faciũt ad.q. de qua fuit pridie interrogatus.Testator reliquit filiæ suæ mobili legatum, ita ꝙ non petat amplius aliquid ex bonis suis,vtrum acceptando legatum, videatur renuntiasse hæreditati.Ad quã quæstio.vide bo.tex. in.l.quidam.ff. de proba.& si ex dispositione statuti vxore præmoriente maritus debeat lucrari certam partem dotis:an si vxor prius præmoriens aliquid marito legauit,videatur relictum animo compensandi in illa parte sibi debita.vide latissimè per Imol.in.l. si cum dotem.§.fi pater filia.ff.solu. matrimonio.
Anto.Francis.
¶ An legatũ per vxorem marito possit compensari marito : dicas, quòd potest dici, quòd in dubio videatur esse factũ tale legatum marito animo compensandi . quia in necessitatibus nemo liberalis existit.neque præsumitur , quòd ipsa mulier voluerit legare vel donare ipsi marito:sed potius voluerit compensare:vt in.l.rem legatam.ff.de adi.leg.Et hoc sine dubio puto verum,quando dos consisteret in quantitate,& mulier etiam faceret legatum quantitatis : secus si legaret aliquam speciem,quinetiam iudicaretur legasse animo compensandi : vt in l.fina.C.de compen. & habetur per Bartol.in.l.qui iniuriarum.§. si seruus. ff.de fur.cir.medium.& in.l.si conuenerit.in princi.la.j.vbi etiam per Alexandr.ff.de pignor.actio.Et quando in dote habeat locum compensatio ; vide in.l.neque.C.de compen.& in.l.j.ff.rerum amo.

c ¶ De hoc vide latè per Imol.in clement.dudum. de sepul. super glosl. in ver.integrè.& hoc facit ad quæstion.quam ponit Archi.in. c. Ioãnes.xv.q. v.vbi dicit:Pone,testator reliquit centum distribuendainter pauperes domus Dei Bononien.posteà duobus ex eisdem pauperibus , eos specialiter nominando facit certum legatum:an poterunt petere portionem suam de illo legato generali.& concludit quòd sic.& vide articulum hic positum, plenè per do. Anto.in sua solenni disputatione, quæ incipit, Bononiensis quidam vsurarius manifestus.in.iiij.dubio principali . Et ad hoc opti. facit quod not.Alber.in.ij.parte statuto.quæstione.clxxiij.

mitatio ad supradictam distinctionem Barto. Prædicta procedũt in relicto facto Episcopo & ecclesiæ inferiori. ¶ † Sed insurgit dubium notabilius & fortius:nunquid dispositio huius text. locum habeat in relicto facto per parochianum ecclesiæ parochiali , qui alibi elegit sepulturam,vt possit presbyter parochialis capere relictum sibi à testatore ‘ factum:& de relictis factis ecclesiæ sepulturæ petere canonicam portionem? Et videtur primò,quòd sic:argument.huius text. &.c.sequent. Item iura simpliciter non dant, vt de omnibus obuentionibus ecclesiarum sepulturæ occasione funeris debeatur quarta ecclesiæ parochiali.de sepul.quasi per totum.& cle.dudum.eo.titul.& maximè facit iste tex.in verbo,*integrè*.In contrarium facit hæc ratio multum vrgens:ecclesiæ parochiali debetur quarta ab ecclesia sepulturę,aut in recompensationem onerum,quæ subijt administrando sacramenta parochiano suo:aut in satisfactionem iniuriæ:quia relicta propria ecclesia elegit alibi sepulturam:vt in. c. j.& ij. de sepul.Sed vtroq; casu satis prouisum est,si ipse testator reliquit propriam portionem parochiali ecclesiæ.Itẽ iura mandant,vt eligens alibi sepultura, debeat relinquere ecclesiæ suæ tertiã partẽ sui iudicij:vt in.c.j.&.ij.præal leg.sed si reliquit certã portionem illi ecclesiæ, videtur satisfecisse iuri:ergo nõ potest ab ecclesia sepulturæ aliud peti:nisi vt suppleatur vsq;ad quartã.Nã vt.ſ.dixi debitor necessarius videtur relinquere creditori animo compensandi.d.§ si pater.Hanc. q. bene examinat Fed.cons.iij.& ibi refert Ioã.An.in.d.cle.dudum.in gl, in verbo,integrè.tenere,vt indistinctè debeatur quarta ab ecclesia sepulturæ.Ipse tamen Fed.dicit,ꝙ sibi magis placeret opi.contraria:nisi obuiaret sibi authoritas Io.An.Et ad illã cle:respondet ꝙ debet intelligi cùm sit ius nouum secundum dispositionem iurium antiquorum,videlicet quando nihil est relictum ecclesiæ parochiali à testatore.& ibi vide latius. ¶ Mihi placet hæc opi.& adduco tex.per alios non adductum in.c.de his.de sepul.à contrario sensu:vbi ponderatur, ꝙ ecclesiæ parochiali fuerat relictum à testatore.Item iudicio meo non videtur hæc quæstio multũ dubitabilis:quia iura non simpliciter faciunt testatorem debitorẽ:sed dicũt,ꝙ debet relinquere quartã partẽ sui iudicij ecclesiæ parochiali.Si ergo reliquit, quærimus vtrũ reliquit animo cõpensandi:cũ satisfecerit iuri in ꝓprijs terminis:& sic sumus extra no.in.§ si pater. Nõ ob.iura,quæ dicũt,ꝙ ecclesiæ sepulturæ debetur quarta: quia illa debetur in subsidium:quando scilicet testator non seruauit dispositionẽ iuris.Solũm difficile est respondere ad. d. cle.dudũ,ad quã respondeo multipliciter.Primò,ꝙ loquitur in subsidium,quando testator nõ seruauit dispositionem iuris.Secundò potest intelligi,quòd procedit in fratribus minoribus & prædicatoribus.Nã cũ habeãt multa priuilegia in præiudicium ecclesiarum parochialiũ:quia audiunt cõfessiones,prædicãt, habẽt sepulturã: quæ omnia sunt de iure parochiali : voluit Papa in recõpensationem:vt de omnibus eis obueniẽtibus occasione funeris,debeatur quarta integra ecclesiæ parochiali.Itẽ & tertiò , si bene ponderetur illa gl.non sentit ibi Ioã.An.ꝙ relictũ factũ à testatore,nõ veniat in recompensationẽ:sed solũ vult,ꝙ si aliquid obuenit ecclesię parochiali ex funere prius delato ad ipsam ecclesiam , ꝙ nõ veniat in recõpensationem. & si testator ex se nihil reliquit ecclesiæ parochiali:& meritò de relictis ecclesiæ sepulturæ debet habere quartã integrã.Nec ob.iste tex.quia loquitur in Episcopo, qui reputatur extraneus quo ad testatorẽ:cũ nihil teneatur sibi relinquere:sed quartã quã cõsequitur ab ecclesia legataria.Sed ecclesia parochialis,non reputat extranea:imò est creditrix ex dispositione iuris:quia ius vult,ꝙ testator reliquit ecclesiæ parochiali:& sic videtur reliquisse animo satisfaciendi iuri. ¶ † Quæro, quia text. dicit,quòd ex relicto facto monasterijs,vel ecclesijs debetur Episcopo canonica portio:nunquid hoc procedat respectu omnium ecclesiarũ,etiã si sint exemptæ à iurisditiõe Episcopi?Inn.& cõiter doc.tenent,ꝙ solũ debetur ab ecclesijs Episcopo subiectis.Exemptæ verò debent soluere quartã Papæ secundũ Pet.cum quo transeunt hîc cõiter doc.Pro hoc,quia Papa cẽsetur ordinarius & Episcopus exemptorũ;vt no.xciij.dist.c.nullam.&. c. authoritate.de priui.li.vj.Quidam tamen voluerunt tenere,ꝙ ab omnibus ecclesijs dicœcesis,etiã exemptis,debetur ista quarta:quia iura loquũtur generaliter.Sed primũ dictũ est cõmunius & verius.Nã hæc quarta debe-

ta debetur Episcopo propter cõmunionem,quæ est inter Episcopũ & ecclesiã sibi subiectã:vt in.c.seq.in ver.sec⁹.sed cõmunio cessat inter Episcopũ & ecclesiã exemptã. Itẽ põt deberi ratione oneris,quod sustinet Episcopus circa curã ecclesiarũ sibi subiectarũ. quę ratio cessat etiã in exẽptis.Põt deberi & tertiò in recognitionẽ superioris:sicut in simili dicit Inn.in procuratione in.c.de cenli.vj.& hæc etiã rõ cessat in exẽptis.& videt hoc cõfirmare p cle. dudũ præal.quæ loquens de fratribus,q sunt exẽpti, excludit oẽs ꝓlatos à petitiõe cuiuscũq; portiõis,nisi solũ respectu quartę quæ debeť ecclesiæ parochiali.Hinc dicit ibi gl.no.sup verb.quartã,ꝙ si testator nõ sepelitur apud fratres:nõ tenenť fratres soluere quartã de relicto eis facto.qđ no . ¶ † Sed dubitať, qđ de relictis factis
7 a hoſpitalibus?[a] Sol.si hoſpitalia sunt religiosa authoritate. ſ.Episco pi cõstructa,tũc ī dubio debetur quarta.ꝓbaťj.c.seq.in ver.secus. qđ ꝓcedit secundũ Io. An.ẽt si relictũ sit factũ pauperib⁹ certi hoſpitalis:qa videť habuisse respectũ ad locũ,& nõ ad ꝓsonas pauperes:secus vbi relictũ factũ eẽt pauperib⁹ sine determinatiõe alicuius loci:quia tũc nil debeť Epõ:vt no.gl.quã tene mẽti.in.c.ij.j.de sepul.Pro hoc,qa illud nullo iure cauef:imò potiꝰ innuit oppositũ,in.l.nulli.&.l.si qs ad declinandã. C.de epi.& cle.Et de hoc per Io.An.in.c.dudũ.de cõuer.cõiug.Si verò hoſpitalia non sunt religiosa,est magnũ dubiũ.Nã cum quęstio esset de facto:Bal.& duo alij doc.consuluerũt,vt non deberet quarta:qa ista in locis pijs de
b beť:vt in.c.seq.ver.sec⁹:sed hęc loca nõ dicunť piaꝰ:[b]qa priuata ꝓsona nõ põt facere locũ piũ,aut religiosum:sed oportet,vt interueniat authoritas Episcopi.de cõse.dist.j.ī.c.nemo.&.c.ad hæc.de reli.dom. ¶ Sed.d.Pe.de peruſ.fraſ Bal.& quidã Car.de tuderto,qui fecit tractatũ de huiusmodi quarta,tenuerũt oppositũ:& induxerunt in oppositũ dictũ Spe.in ti.de instr.edi.§.nũc aliqua.ver.scias. vbi dicit,ꝙ loca pia sunt hoſpitalia,monasteria,& alia loca:in quibus debiles & infirmi requieſcunt & habitãt.Itẽ locus authoritate Episcopi nõ ędificatus,non debet gaudere maiori priuilegio,quã locus oĩno religiosus.Et ꝓ hoc dicebat prędictus dñs Pe.ꝙ ex relicto facto alicui fraternitati,debeť quarta Episcopo:qa fraternitas est collegiũ à iure approbatũ.alleg.Archi.in.c.si qs.xlij.dist. ¶ Ego alleg.Bar.in.l.fi.ũ.de colle.illi.ſ.ꝙ istę fraternitates faciunt collegiũ licitũ.Sed vtrũdebeatur quarta,nõ starẽ simpliciter opi.istorũ sed distinguerẽ,ꝙ aut hoſpitale fuerit ędificatũ authoritate testatoris iã defuncti:& tunc Episcopus habebit quartã.Adduco text. in aut.de eccle.in.§ si quis ædificationem.vbi dicitur,ꝙ Episcopus debet habere curã de tali hoſpitali.Non eñ põt amplius deduci ad prophanũ.& sic rationes præal.quare debetur ista quarta,vẽdicãt sibi locum in isto casu.Sed vbi ille,q ædificauit adhuc viueret:forte secus esset dicendum:quia dñs seu patron⁹ loci poteſt de illo hoſpitali disponere ad libitum:vt no.Inn.in.c.inter dilectos . de dona.vt ille locus tanquam omnino priuatus,non videtur capax relicti.vnde potius relictum videtur factum pauperibus,quàm loco.
Itẽ Episcopus non visitat huiusmodi loca.vide Fede.consi.ccxxv. vbi dicit,ꝙ ab hoſpitalibus non religiosis,Episcopus non potest exigere Episcopalia.quod bene no.De relicto autem facto fraternitati potius crederẽ:ꝙ non debeatur quarta:quia non videtur facta loco:cùm non sit capax, sed potius ipsis de fraternitate:vt disponãt in piam causam:& cessant in eis rationes superius allegatæ.

☞ SVMMARIVM.

1 *Relictum factum,vel donatio Episcopo:an censeatur factum cõtemplatione personæ vel ecclesiæ.2.& quid de relictis factis alijs clericis inferioribus.3.4.7.23.24.26.*
2 *Canonica portio debetur ecclesiæ cathedrali de relictis factis Episcopo:nisi testator prohibeat.5.6.*
Canonica portio,quæ debetur Episcopo,non potest per testatorem prohiberi:nisi ei aliquid relinquat:vt j.c.proxi.21.
3 *Expressio nominis proprij,vel dignitatis,an & quando censeatur facta contemplatione personæ vel dignitatis.24. 25.*
9 *Canonica portio debetur Episcopo de omnibus relictis factis pijs locis.*
10 *Ecclesiæ cathedrales,neq; inferiores,non possunt statuere,neq; ardua explicare sine consensu Episcopi in concernentibus statum ecclesiæ:& hoc propter communionem,quam habent adinuicem.*
1 *Locatio ad longum tempus non potest fieri per ecclesiam inferiorem sine*

a ¶ An de relicto hoſpitali detrahat Episcopus quartam,Vide etiam hîc per Imol.& aliquid per domi.Anto.in.c.ij.j.de sepultu.vbi idẽ dicit,quod Ioã, And.& iste hîc,quòd quarta Episcopalis debetur Episcopo de relictis cessatis, vel alijs pijs locis:secus dicit si fuerit relictum certis , vel incertis personis pauperibus : non intuitu locorum,sed personarum.Et dicit ꝙ de relicto facto hoſpitali non fundato authoritate Episcopi,non debetur quarta Episcopo.Quòd Episcopus possit detrahere quartã:tenet Bal.in.l. orphano.tro.in fi.C.de epi. & cle.Cuius dictũ alleg.Pan.de cast. in consi.cxcj.& vide Bal.in.l.si quis ad declinandam. C.de epis.& cleri. Anto.Francis.
¶ De hac quarta Episcopali dicas, ꝙ illa debetur Episcopo de relictis factis per testatorem pro anima:vt per Bal.in.l.si quis ad declinandam.§ in omnibus.de Epis. & cle.& habetur in.c.certificari.de sepul.& in.c.fi. de test.& adeò de beť Episcopo de omnibus legatis pijs,vt non possit fieri cõpensatio , etiã cũ legato facto ipsi Episcopo. Ad quod vide etiam Alex.post alios in.l.si cum dotẽ.§.fi pater.ff.solut.mat.& vide.d. Anto.& Ioan,de Imo.in.c. Officij. de test. Et adde,ꝙ talis quarta nõ debetur Episcopo de relictis factis pauperibus incertis:vt per Bal.in.l. si quis ad declinãdã.de Epi.& cler. & i.l.id quod pauperibus.in.xvj.q. co.ti. & in aut hẽ. similiter. in vlti. q.C.ad.l.Falci. & per Fede.de Se.in con.lvj. Et an debeatur de relicto facto pauperibus certi hoſpitalis? dicitur,ꝙ sic:vt per Bal.in.d.§.in omnibus.in.x.col.in vers. nunc aduertatis.vbi distinguitur,an sit factum legatum pauperibus omnino incertis:an verò certis nominatim,vel pauperibus certi hoſpitalis . Et vide etiam Bald.in.l.orphanotrophos,infin.C.de Episc.& cleri.vbi dicit , ꝙ debetur Episcopo talis quarta de reliquis factis hoſpitali constructo in ciuitate Episcopi.& in.d.§.in omnibus.in.j.col.Declarat Bald.quare talis quarta debeatur Episcopo de relictis factis suis ecclesijs.& Inno.vide in.d.certificari.& adde ꝙ talis quarta debetur Episcopo etiam à monasterijs exemptis : vt per Innò.in.c.j.in glo.magna.de sto.mo.

b ☞SEE. SAPIA. ¶ Pia. An hoſpitalia non religiosa quæ Episcopo non subsunt,gaudeant priuilegio ecclesiarum,vide Baldum in authent. hoc ius porrectum.colum.ij.C. de sacrosanc.eccle.cum multis allegatis per Felin.in.c.de quarta.columna.iij.vers.non dicas.ſ.de præscriptio.& an canonica portio debeatur de legatis factis hoſpitalibus,vide Felin. ibi. columna iiij.versic.decimoquarto.

CAP. XV.

1 REquisisti. ¶ † Relictum Episcopo contemplatione personę non diuiditur cũ ecclesia cathedrali : secus si contẽplatione ecclesiæ, siue nihil relinquatur ecclesiæ:siue aliquid,siue coniunctim: siue separatim.Si autẽ soli ecclesię est factum relictũ, Episcopus habebit portionẽ canonicam. Præsumitur autem relictum cõtemplatione ecclesiæ factum:quando fit ab extraneo habenti ad-

consensu Episcopi:ad modicum tempus sic : puta ad.ix.vel.x. ann.
12 *Relictum factum, qui non potest proprium possidere,censetur factum ecclesiæ.*
13 *Relictum factum vni canonico , vel alteri administrationem nõ habenti:censetur factum personæ: nisi ex coniecturis probetur contrarium. nu.27.*
14 *Quis propriè dicatur habere prælaturam,vel administrationem?*
15 *Canonica portio,quæ debetur hodiè : & olim debebatur,ad quantam quantitatem ascendit : & in quibus rebus debeatur.nu.16.17.& 19.*
17 *Canonica portio non debetur Episcopo de donationibus inter viuos factis ecclesijs.*
18 *Canonica portio,quæ debetur Episcopis ex mortuarijs,vel alijs relictis:per cõsuetudinẽ tolli potest.*
20 *Præsumptio iuris tollitur per probationes coniecturatas:dum tamen coniecturæ sint vehementiores illa,super qua ius præsumit.*
22 *Monasterium,quod venit fundandum ex dispositiõe testatoris,non potest eius administratio,vel subiectio relinqui alteri,quam Episcopo.*
24 *Amicitia iudicatur ad similitudinẽ propinquitatis. Amicus relictus ad aliquid agendum sub nomine dignitatis,mortuo illo amico,non transit in successorem in dignitate : quia videtur habitus respectus ad personam.num.25.*
25 *Relictum amico factum sub nomine dignitatis,censetur factum intuitu personæ.nume.24.*
27 *Relictum factum ciuibus alicuius ciuitatis , censetur factum ipsi ciuitati .*
28 *Canonica portio,quæ debetur ecclesiæ cathedrali de bonis relictis Episcopo:& contrà,ad quam quantitatem ascendit?*
Bona relicta ecclesiæ cathedrali diuiduntur in quatuor partes:vna debetur Episcopo:alia canonicis:& alijs alia pauperibus:alia fabricæ.

ZACHARIAS.
a ¶ Non intuitu ecclesiæ, sed personæ. Adde Bal. in l. jij. C. quibus ad liber. procla. non licet. & in l. annua. §. à Titia. vbi bo. tex. & in apost. ad text. in vers. à Titia. ff. de annu. leg. vbi dicitur, ꝙ si fit legatum Rectori ecclesiæ protestatorum, qui illi rectori nõ sit, vel affinitate, vel amicitia affectus: præsumitur factũ ecclesiæ. Idem Bal. in l. in ea. C. de cõpen. Bar. in l. ij. ff. de rebus du. & Pet. de Perusio, in tract. port. cano. Epis. c. x. in fi.

✠ SEB. SAPIA.
b ¶ Relictum. Vide ad hæc latè per do. Bar. Soci. post Bart. in l. ciuibus. col. pen. & vlt. ff. de rebus dub.

✠ SEB. SAPIA.
c ¶ Episcopo. Vide Modern. in c. quoniam Abbas. §. de offic. delega. Soc. in l. pen. ff. de reb. dub. vbi bon. tex. ad propositũ.

✠ SEB. SAPIA.
d ¶ Canonico. Idẽ tenet Bart. in. d. l. ciuibus. & sequitur dom. Soci. ibidem. & de legato facto Episcopo, an censeatur factũ contemplatiõe ecclesiæ, vide Felin. in. c. dilectus. col. ij. ver. ex his infertur. §. de offi. ordi.

ministrationẽ. Secus si fiat ab administrationẽ nõ habente: cũ ecclesijs verò inferioribus Episcopus nõ diuidit sibi relictũ: quia nõ est tãta sibi cõmunio cũ ecclesijs inferioribꝰ, sicut cũ ecclesia cathedrali. h. d. vsq; ad fi. Diuiditur. Nã primò. q. Secundò generalis solutio. & ibi: *quidẽ*. Tertiò specialis ibi: *sed considerandũ*. Et ibi distinguit quatuor mẽbra, quę patẽt in tex. ¶ Casus literalis. † Aliquis fecit testamentũ & multũ pro anima sua legauit. Quæsitũ fuit à Papa qualiter illa sint diuidẽda inter Episcopũ & ecclesiã. Respondet Papa, ꝙ regulariter obtinet ꝙ Episcopus de his secundũ diuersas cõsuetudines locorũ, debeat habere tertiã, vel quartã portionẽ. Sed vidẽdũ est, vtrũ testator dixerit hoc modo: *Relinquo istud Episcopo: an, relinquo istud ecclesiæ*: vel, *relinquo istud Episcopo & ecclesiæ*. aut sic: *relinquo hoc Episcopo: & illud ecclesiæ*. In primo casu cũ dixit: relinquo istud Episcopo: distinguendũ est, vtrũ relinquatur Episcopo ab extraneo, an propinquo. Si ab extraneo, generaliter verũ est, ꝙ præsumitur relinqui in tuitu ecclesiæ, & nõ personæ. vñ ecclesia cathedralis de illo potest canonicam petere portionem, quẽadmodũ Episcopo competit sua portio, si aliquid ecclesiæ relinquat. Sed istud verũ est, nisi testator exprimat, ꝙ velit illud esse tũ Episcopi, & nõ ecclesię. in quo casu volũtas testatoris seruãda est: secus est, si dicat, ꝙ velit illud esse tũ ecclesiæ nõ Episcopi: quia priuata dispositio testatoris non potest imutare generalẽ constitutionem canonis. ¶ Sed huic dicto canõ obuiare videt. dicit emꝫ canõ, si aliquid legat, aut donat pontificibus ab extraneis: aut cũ ecclesia, aut separatim: quia ille, qui hoc donat pro redemptiõe animæ suæ, donat non pro cõmodo sacerdotis: nõ quasi propriũ, sed quasi ecclesiæ dimissum inter facultates ecclesiæ cõputabũt. Respõdet Papa illi canoni dicẽs, ꝙ illud qđ dicitur in canone, verũ est, qn̄ testator non exprimit, ꝙ vellet illud tũ esse Episcopi, & nõ ecclesiæ: & hoc exprimit hîc testator: & ita nõ cõtradicit. Si verò à ꝓpinquo legat Episcopo, præsumitur ꝙ intuitu personæ & nõ ecclesiæ: nisi cõtrariũ ostẽdatur: & de isto ecclesia nihil habebit. Si aũt relinquat Episcopo & ecclesiæ cõiũctim: canonica diuisio inter eos est faciendæ. Si verò d. uissim legauit istud episcopo, & istud ecclesiæ, siue æqualia, siue inæqualia sint relicta reducenda sunt ad canonicã diuisionẽ inter Episcopũ & ecclesiã cathedralẽ, nisi vtraq; pars velit esse cõtẽta suo relicto. Si verò testator dicat: lego hoc Episcopo: & illa capellis, vel monasterijs: aut alijs pijs locis. Nã in casu isto, qđ legat Episcopo, eius erit præcipuũ: cũ ecclia, sicut si cuilibet alteri legaretur. & de alijs quæ legantur monasterijs vel capellis, portionẽ canonicã obtinebit. ¶ † In fi. dicit: Si aliqua legãtur clericis prælationẽ vel administrationẽ aliquã nõ habentibus, qui possunt propriũ habere: siue relinquatur ab extraneo, siue à propinquo: non intuitu ecclesiæ, sed personæ: præsumitur esse relictũ. & de illo nec Episcopus, nec ecclesia aliquid habebit: nisi probatio in cõtrariũ ostendatur. Quæ hic dicunt, localia sunt: qa nõ seruat hoc generaliter. Bar. ¶ † Primò no. ꝙ relictũ factũ ecclesiæ, seu alijs pijs locis, vel habẽti administrationẽ ecclesiæ: psumit in dubio factũ intuitu animæ; & sic dicit relictũ factum ad pias causas. Nã regulariter omne relictũ ꝓ anima, dicit ad pias causas: vt no. gl. & Bar. i. l. si qs Titio. ff. de le. ij. & vide qđ dixi in. c. relatũ. el j. ſ. c. ¶ † Secũdò no. ꝙ derelicto facto Episcopo, debet ecclesia cathedralis habere canonicã portiõem, sicut ecõtrà: licet de facto nõ seruet: quia Episcopi ferè oĩa iura capitulorũ præscripserunt. An aũt etiã ex toto valeat ista ꝑscriptio, ſ subijcia. ¶ † Not. iij. vnã præeminentiã nõ modicã, quã habet ecclesia cathedralis ꝓ alijs inferioribus. Nã ecclię inferiores cõicãt Episcopo relicta eis facta: sed Episcopus relictũ sibi no cõicat eis: sed ecclię cathedrali. Et ratio diuersitatis ponit in lra: qa maior ẽ cõio inter Episcop. & ecclesiã cathedralem, cũ constituũt vnũ corpus: vt in c. nouit. & in c. quãto. de his, q̃ fiũt à ꝓla. sine cõsensu cap. q̃ sit inter Episcopũ & ecclesias inferiores. No. iiij. illud gñale. ꝙ testator in suo testamento nõ põt disponere cõtra ius publicũ. cõcor. c. tuaꝫ. eo. & l. nemo põt. ff. de leg. j. ¶ † No. v. ibi: *dimittitur, aut donatur*. ꝙ donatio facta ꝓlato inter viuos ab extraneo, videt facta cõteplatiõe ecclię: nisi ex cõiecturis præsumatur contrariũ. No. in ver. *si verò relinquatur*. ꝙ vbi dispositio põt esse realis & personalis: qa potuit habere respectũ ad dignitatẽ, & nõ ad pson̄ã: debemus in dubio recurrere ad coniecturas, nõ aũt cõsyderare, an sit expressum nomẽ ꝓpriũ, an appellatiuũ, seu dignitas. Nã vides hîc, ꝙ si relictũ sit Epõ cõsanguineo, p̄sumit intuitu psonæ: licet sit expressum nomẽ dignitatis. qđ semꝑ no. Nã ad illã distinctionẽ de expressione nõis proprij, vel appellatiui debet solũ recurri, qn̄ dispositio ꝓ oĩa parit est ꝓportionabilis psonæ, vel dignitati: vbi aũt sunt cõiecturæ magis vrgẽtes, q̃ fuerit cõtẽplata pson̄a, dispositio erit p̄sonalis: sed dignitas erit realis. hoc ꝓbat clarissimè hîc. ne relictũ factũ ab extraneo p̄sumat factũ intuitu ecclesiæ: sed à ꝓpinquo p̄sumitur factũ intuitu psonæ. Nec distinguit tex. vtrũ sit expressum nomẽ appellatiuu, vel ꝓpriũ: imò semꝑ loquit in noĩe dignitatis. & hoc voluit etiã lo. An. in regula priuilegiũ. ff. de reg. iur. li. vj. in mercu. plenissimè tetigi in. c. qm̃ abbas. de off. del. & ibi de hoc. & ꝓ hoc, qđ dicitur in gl. in ver. *nõ est*. ¶ † No. in ver. *secus*. ꝙ de relictis factis nõ solũ ecclesijs: sed etiã monasterijs & alijs pijs locis: puta, hospitalibꝰ: debet Epõ canonica portio. Et in hoc istũ tex. no. qa nõ recordor de alio ita claro. & intellige, vt dixi. ſ. c. ꝓxi ¶ † No. ꝙ inf Epm & ecclią iferiore, & quælibet alia loca pia, est cõio: sed nõ tãta sicut inter Epm & ecclesiã cathedralẽ. & dicit Inn. ꝙ ꝓpter hãc cõionem, non põt ecclię inferiores facere statutũ sine consensu Epi. c. cum consuetudinis. de consue. Et no. sin. hoc: qa ille tex. loquit de ecclia cathedrali: sed Inn. hîc, & bñ, extendit ad ecclias inferiores. & intellige de statutis concernentibꝰ statũ ecclię: de quo vide plenè Inn. in fi. c. cũ cõsuetudinis. & bo. gl. in. c. cõstitutionẽ. de ver. sig. li. v. ¶ † Itẽ dicit Inn. hîc in locationibus: vt non possint ecclię inferiores locare bona ecclię sine cõsensu Episcopi. & hoc intellige, qn̄ locatio fieret ad magnu tp̃s: secus si ad modicũ: puta si ad. ix. vel. x. annos. Et ꝓ hoc vide tex. cũ gl. in. c. querelã. ne prelati vices suas. & meliorẽ text. in cle. j. de re. eccle. nõ ali. Itẽ ob hãc cõionẽ non p̄nt ecclię iferiores quęlibet ardua negotia sine cõsensu Epi explicare: arg. ſ. de iud. in. c. causam. xvij. q. iiij. c. in venditiõibus. & in. c. j. de ꝓcu. q dicta bn̄ not. & adduco bo. tex. x. q. j. c. regẽda. & c. nouerit. Itẽ no. ex hoc in ver. ꝙ coĩo inter Epm & ecclią, ẽ cã cõionis, seu diuisiõis relicti, de quo dic lati?: vt dixi in. c. præcedẽti. No. ibi: *cui est ſpirituali cõiugio*. ꝙ Epꝰ dicit contrahere matrimoniũ ſpirituale cũ ecclia sua cathedrali dũtaxat, & nõ cũ alijs iferioribꝰ. ¶ † No. in §. illud. ꝙ relictũ factũ ei, q nõ põt ꝓpriũ possidere, vt religiosa: acquirit ecclię nõ personæ, cui factũ est. l. Deo nobis. C. de epis. & cle. & xviij. q. j. ¶ † Itẽ no. ꝙ relictũ factũ non hñti prelationẽ, vel administrationẽ ecclię: licet aliãs sit bñficiatus, præsumit factũ intuitu psonæ, & non ituitu ecclesiæ, vbi ẽ bñficiatus. Pone exẽplum in canonicis. Nã canonicꝰ non habet administrationẽ: nec prælationẽ in eccl̃a, vñ in dubio relinquẽdo canonico, ⁴non videt testator habuisse respectũ ad eccl̃iã: qa nõ ẽ verisimile, ꝙ reliquisset intuitu eccl̃ię ei, q nõ habet administrationẽ eccl̃ię. hoc verũ, nisi ex coniecturis ꝓbaret contrarium: vt in litera. Et ex hoc ego adduco istũ tex. de directo cõtra gl. in. c. præsenti. de off. or. li. vj. quã videt hîc seq. d. Ant. in eo, qđ illa gl. dicit, ꝙ bñficiatus nõ habẽs administrationẽ potest testari de fructibꝰ ꝑceptis occasione sui bñficij: secus dicit, si habet administrationẽ. Et mouetur principaliter per istũ §. sed

§ sed certè. vt dixi, iste tex. probat oppositũ. Nã solũ vult facere differentiã inter habentẽ administrationẽ: & non habẽtẽ respectu coniecturandi mentẽ testatoris. Sed vbi põt apparere, ꝙ testator habuit respectũ ad ecclesiã, relictũ acquiritur ecclesiæ. nec est differentia inter habentẽ & non habentem administrationẽ, sed de fructibus beneficij certum est, ꝙ obuenerũt intuitu ecclesiæ. & de bonis ecclesiæ: ergo non est fienda differentia inter prædictos. vñ ecclesia poterit petere post mortẽ suã: vt clarè ꝓbat ista litera in ver. *nisi probatio in contrarium appareret*.
14 ¶ † Quis aũt dicatur habere prelationẽ, seu administra-
a tionẽ, dicũt doc. ꝙ verbũ prælatio. ᵃsumit hîc largè. vt cõ prehendat habentes etiam ecclesiã curatã. arg. in. c. cũ ab ecclesiarũ. de off. ord. Verbũ aũt administratio, verificat in eo, qui habet aliquã dignitatẽ, seu ministeriũ in ecclesia separatũ à congregatione. Vel secundũ Abba. dicit qs habere prælationem, qñ habet administrationem perpetuã: & dicitur habere administrationẽ, qñ habet tẽporalẽ, puta: est vicarius tẽporalis alicuius ecclesiæ seu cõmendatariꝰ: & vtraq; expositio est bona. Stricto verò modo
15 quis dicatur prælatus. dixi in. c. ij. de iud. ¶ † In gl. j. in fi. Hæc gl. & ſequentes gl. nituñ adducere iura antiqua, in qbus caueꝫ de tertia, vel quarta debita Episcopo: sed tu cõcordãdo multa iura, quæ variè in hac materia videñ
b lo q, scias, ꝙ olim ᵇ de oĩbus reditibus, nedũ de mortuarijs ecclesiarũ inferiorũ debebatur tertia pars Episcopo loci: vt habet in. c. cõstitutũ. xvj. q. j. & fuit illud inductũ propter inopiã episcopatuũ. Cũ verò posteà facultates episcopatuũ incœperũt excrescere, fuit statutũ: vt medietates oĩm oblationũ fiendarũ in ecclesijs inferioribus deberenꝫ Episco. vt in. c. antiquas. x. q. j. postmodũ fuit statutũ de tertia ꝑte duntaxat. c. de his. ca. cã. & q. Sed cũ episcopatus postmodũ bene dotarenꝫ, fuit cõstitutũ vt prę ter cathedraticũ. i. duos solidos fortè aureos: nihil debeꝫ Episcopo ab ecclesijs inferioribus, ita ꝙ de iure omnis ecclesia debet soluere Episcopo annuatim cathedraticũ. sic appellatũ: quia datur in honorẽ cathedræ episcopalis. Hęc habenꝫ. x. q. iij. c. j. & ij. fuit tñ statutũ, ꝙ si Epꝰ vellet subire onꝰ fabricæ ecclię inferioris, posset capere tertiã
19 partẽ oĩm redituũ: vt in. c. vno. ea. cã. & q. Nec istud hodiè reperiꝫ imutatũ, nisi ex consuetudine. Intelligo, ꝙ illa tertia pars debebatur, si reliquæ duæ partes sufficiebãt presbytero. Nã primò presbyter ecclesiæ debet ali: & de eo, qđ supereſt, debet ecclesia reparari. vt est tex. no. in. c. de his. de eccl. ædi. & vide qđ ibi no. & in. c. j. eo. ti. Postrę mò fuit statutũ: vt de oĩbus mortuarijs & decimis Episcopo loci deberẽt quarta, quæ est hodiè debita: & cõpu tãt inter iura ẽpalia: vt est casus in. c. cõquerente. de offi.
16 or. ¶ † Vñ nũc est exquirendũ, qđ hodiè debeatur Episcopo: & nũquid de oĩbus obuenientibus ecclesijs inferioribus, siue in morte alicuius, siue in vita. d. Ant. videt hîc velle, ꝙ de oĩbus relictis & donatis tàm in morte, q̃ ĩ vita ac oblatiõibus debeat ista quarta Episcopo. perfunctoriè tñ loquitur, nec videtur multa iura antiqua, nec aliorũ dicta ruminasse. Nã primò dico ꝙ de reditibꝰ ecclesiarũ nihil debeꝫ Episcopo propter cathedraticũ. per tex. expressum in. c. j. x. q. iij. Idẽ dico de oblationibꝰ fidẽis in aliqua ecclesia: vt est tex. noꝫ. de sta. reg. c. j. vbi clarè ponitur de religiosis. facit. c. nimis. el. j. j. de excef. præl. Itẽ ꝓ batur in. c. conquerente. ſ. alle. vbi enumerantur iura episcopalia, & nulla fit mentio de oblatiõibus. vñ dico, ꝙ de iure antiquo debebat sibi pars oblationum: quod hodiè reuocatũ est, per illud. c. j. x. q. iij. & alia. ſ. all. Sed quarta mortuariorũ. i. eorũ, q̃ veniunt rõne funeris, seu relictorũ in morte, & quarta decimarũ debeꝫ Episcopo, vt hîc
17 in. d. c. cõquerẽte. ¶ † Sed dubitatio remanet in donatione inter viuos. Pone ꝙ aliquis sanus corpore & mente donauit aliquid ecclesiæ: nunquid quarta debeatur Episcopo: & videtur primò, ꝙ sic per istũ tex. in ver. nec est ibi: *dimittitur aut donatur*. Itẽ eadem rõ videtur in donatione inter viuos, sicut in vltima voluntate: sed cõcludo cõtrarium iudicio meo. ¶ Et primò adduco dictũ. c. j. x. q. vbi dicitur, ꝙ ex quacunq; oblatione facta ecclesiæ inferiori, nihil debet Episcopꝰ vendicare. Noĩe aũt oblationis venit quicquid donatur ecclesiæ etiam in rebus ĩmobilibꝰ: vt ꝓbatur. xij. q. j. c. videntes. c. cum inter. de verſig. Secundò probo per. c. conquerente. ſ. all. vbi inter iu-
{ ra ẽpalia * nulla * fit mentio de don. inter viuos. Tertiò ꝓbo ꝑ no. in. c. j. de sta. reg. & ibi gl. expreſsè tenet, quã no. Quartò adduco in ar. c. in his j. de sepul. Hoc idẽ sentit Hoſt. in summa. de sepul. ver. qđ si dono. facit gl. & Archi. in. d. c. de his. Item facit tex. in. c. præcedenti. vbi solũ dicit de relictis in test ō. Item iste text. in prin. *quæ testator ꝓ anima sua. &c.* Nec ob iste iste tex. in. d. ver. *nec est*. qa non loquitur in quarta debenda ab eccl̃a inferiori: sed re-
{ citat tenorem. c. Põtifices. * xij. * q. iij. vbi solũ dispõitur de relictis o, vel donato Episcopo. & dicit ꝙ fuerit donatũ in du bio contemplatiõe eccl̃iæ: & sic sumus extra casum de quo quęrimꝰ. Et si diceres, quare aliud in donatione inter viuos? dic, ꝙ iura noluerunt tñ aggrauare ecclesias inferiores. Nam cùm subſtententur ex oblationibus fidelium, durũ esset, ꝙ Epꝰ haberet quartã partẽ oĩm: sed nõ tñ præiudicium fit in relictis in vltima voluntate. & sic aliãs in facto cõsului latius hunc articulũ ꝓsequendo.
18 ¶ † Sed est. q. notabilis & quotidiana: nũquid ista quarta
c mortuariorũ seu relictorum, posit tolli consuetudine? Vin. & lo. sentiũt, ꝙ sic. & idẽ Inn. sed Hoſ. refert Inn. mutasse sententiã, cũ. q. de facto acciderit inter quendã Episcopũ, & quãdã ecclesiã inferiorẽ. & dicit ipse Inn. fuisse interlocutũ, ꝙ nõ obstante consuetudine, deberẽ quar-
{ ta. Alij dixerũt ꝙ portio potest diminui: sed * nõ * in totũ tolli. Hoſt. videtur magis inclinare in partem, vt valeat consuetudo. & clarius hoc tenet in summa in ti. de sepul. in. §. an licitè. ver. quid si consuetudo. Idẽ tenet do. meus do. Car. hîc. Hanc sententiã puto verisimã: & alle. gl. ordinariã semper mẽti tenendã in. c. j. de sta. reg. & iudicio
19 meo credo, ꝙ hoc ꝓbet in. c. de quarta. de præsc. ¶ † Sed dubitari potest, qnid si nõ appareat de cõsuetudine, quota portio debeatur? dicit Inn. ꝙ potest peti quarta: quia iura videntur in hoc conuenire. Ego dico ꝙ circumscripta omni cõsuetudine, quarta pars debetur Episcopo: & sic in dubio ꝓcedit libellus super quarta parte. text. est in. c.
20 conquerente: præal. ¶ † In gl. in ver. *præsumitur*. ibi: *si magna, vel longa fuit dilectio. &c.* No. gl. ꝙ cõtra præsumptionẽ videt admitti probatio etiã per cõiecturas: dũmodò cõiecturæ sint vehemẽtiores illis, super quibus ius fundauit præsumptionem. Nã vna præsumptio tollitur per aliam vehementiorem: vt no. in. c. literas. de præsum. Idẽ dicũt doc. quòd ex qualitate rei potest præsumi, ꝙ persona fuit contemplata, & non dignitas: vt quia aliquis reliquit, vel donauit Episcopo Falconem, vel canem venaticum, in quib us delectabatur. Et idem dic in similibus.
21 In gl. in ver. *secus*. ibi: *& cùm aliquid datur ecclesiæ. &c.* Ex ista particula vsq; ad finem collige tertiã solutiõem, quæ est vẽrior præcedentibus: quã sic declara. Qn̄ relictum fit ecclesiæ quãuis apponatur dictio taxatiua tñ, nihilominus intuitu ecclesiæ fit relictũ: nõ aũt intuitu personę alicuius. Cũ aũt bona acquirũtur ecclesiæ, nõ potest Episcopus excludi: quia esset eũ excludere ab administratione & aliment is, quæ sibi debẽtur iure publico. qđ quidẽ ius priuata dispositio testatoris immutare non potest.
22 ¶ † Ex hoc quo infero, ꝙ testator qui disposuit beneficium fundandum post mortem suã, nõ potest statuere, vt confirmatio, seu subiectio spectet ad aliũ, quàm ad Episcopũ: quia non potest mutare generalem constitutionẽ canonũ. de quo vide bo. tex. cũ ibi no. in. c. cum dilect. de consue. Sed quando relinquitur Episcopo tantũ, videtur contemplata persona, & non dignitas: nec aliquid com-

ZACHARIAS.
a ¶ Verbũ prælatio. Adde quod no. in apo. ad istũ post eum. in. c. j. nu. 2. in apostl. in vers. continetur. Archi. de eo, qui fur. or. rece.

✠ SEB. SAPIA.
b ¶ Quod olim. De quibus reditibus solui debeat quarta. vide per Alex. in consi. cxcvj. incip. vlso testamento. col. pe. in. ij. volu. latè per Pet. de Perusi. in tract. de quarta canonica, per totum.

✠ SEB. SAPIA.
c ¶ Quæstio notabilis. Vide Car. in consi. xxvj. incip. prouidentia. in fi. Ab. in cõs. xxxj. cir. fi. in. j. volum. Alex. in. d. consil. cxcvj. in. ij. volu.

SEB. SAPIA.

a ¶ Quod disponitur. Vide plura p And. sicul. in rep. l. cum acutissimi. C. de fideicom. & pulchrè per. d. So. in repe. l. cũ auus. col. iij. cum pluribus sequentibus. ff. de condi. & demon.

b ¶ No. bene, q illud, quoddisponit in iure ratione proximitatis personarum, intelligitur dispositum ratione magnæ amicitiæ. facit quod videtur velle gl. in. l. in testamento. ff. de fideic. liber. expressius Bal. qui includit illam glo. in l. si iure. C. de bo. bo. ma. & Lu. Ro. in consil. clxxix. incip. amplissimè doctor. vbi volũt, q vehemens amicitia habeat vim clausulæ codicillaris: bene facit qđ voluit Cy. in. l. exigendi. C. de procura. Bar. in. l. non solum. §. qui alieno. ff. de procu. vbi tenent, q illa iura, quæ volũt, q coniunctus admittat pro coniuncto, cũ cautione de rato, habeãt locũ etiã in amico maxima amicitia coniuncto. De quo videplenius per doc. præsertim Mod. in. d. l. exigẽdi. & in. c. ex parte Decani. de resc. & in c. corã dilecto. de offici. del. vbi iste tenet contrariũ. Anto. Francis.

¶ Vtrũ ea quæ dicuntur de coniuncto, habeant locũ in amico: dicas q sic: vt per Gul. de cu. & Bart. in. l. sed & hæ. ff. de p cur. Quod intelli ge verũ in coniuncto magna amicitia: vt in. l. latæ cul pę. in. §. amicos. ff. de verb. sig. & per Bar. in. l. nõ solũ. §. qui alieno. & ibi per Alexan. ff. de procu. in. j. col. & ibi etiã dicit Alexan. q amicus agit pro amico interdicto recuperandæ possessionis, etiã sine mandato, per

mittitur cõtra ius. quia nullo iure cauetur: vt de relicto facto personæ Episcopi, debeat portio ecclesiæ, imò potius innuitur contrariũ: vt hîc patet in relicto facto à propinquo. Et ha. cõclusionem sentit etiam Inn. Alij aliter
23 soluunt: sed prædicta sufficiant. ¶ † In gl. in ver. *nec est sibi sub proprio nomine*. No. singulariter hanc particulam gl. quæ vult, q relictum factũ ab extraneo habenti administrationem ecclesiæ sub nomine proprio, præsumatur relictũ intuitu ecclesiæ. & bene probat hoc dictũ. l. annua. alle. in glo. secundũ vnũ intellectũ. Et licet dom. meus. d. Car. intelligat dictum procedere. qn̄ fuit expressum etiã nomen appellatiuũ. s. dicendo: *relinquo hoc Petro Episcopo Parisiensi*. Ego idẽ tamen dico esse: si nomen propriũ dũtaxat fuit expressum. & hoc voluit ista gl. Et probo per istum tex. inducendo sic: relictum factũ à propinquo expresso nomine dignitatis tm̃, præsumitur relictum contemplatione personæ propter cõiecturam propinquitatis. Ita & fortius debem⁹ dicere, si relictũ sit ab extraneo nomine proprio expresso tm̃: q præsumatur relictũ intuitu ecclesiæ: quia non est verisimile, q ab extraneo fiat relictum habenti administrat ionẽ cõtemplatione personæ: quia nemo præsumitur iactare suũ. l. cũ de indebito. ff. de probatio. c. super hoc. de renuntia. facit quod not.
24 gl. notab. in. l. cum quid. ff. si cer. pe. † Et vide ad idem gl. no. in. c. ij. eo. ti. li. vj. vbi dicitur, q si quis reliquerit executorẽ testaméti amicũ suum, sub nomine dignitatis: mortuo isto executore, officiũ non transeat in successorem in dignitate. Et no. ex illa gl. & ex ista, q id, quod disponit[a] ratione affectionis propinquitatis, [b] vendicat sibi locũ in amico. ¶ † In ea. gl. ibi: *secus si aliquid detur*. Aduerte, quia gl. hîc i neptè loquitur iudicio meo: licet habeat
25 bonũ sensum. Nã primò formauit quæstionem, quid in relicto facto ab extraneo: & tunc dicit secus: si detur aliquid Episcopo inter viuos intuitu amicitiæ. &c. Nã videtur tacitè velle, quòd aliud sit in donatione inter viuos quàm in vltima volũtate. qđ falsum est quo ad casum nostrũ. Nã si extraneus testator habuisset lõgã & magnã amicitiã cũ prælato, relictum præsumitur factum intuitu
26 personæ: vt voluit glo. s. in verbo præsumitur. ¶ † In ea. gl. ibi: *sancimus*. Gl. nõ soluit. sed dic, q illud. c. loquitur in dubio. Nã donatio, seu relictum factum ab extraneo præsumitur intuitu ecclesiæ. hoc verũ, nisi aliæ coniecturæ sint in contrarium: vt hîc apparet ratione propinquitatis. Et in fi. gl. vult ergo gl. q aliud sit relinquere canonicis ecclesiæ, quàm ipsi ecclesiæ. In contrarium facit. l. ciuibus. allegata in gl. vbi dicitur, q relictũ factum ciuibus videtur factum ciuitati. & in hoc varia scribuntur hîc, & in. d. l. ciuibus. & vide gl. in. c. pontifices. xij. q. iij. Potest dici, q aut relictum factum est canonicis, maximè aliquibus: & præsertim expresis nominibus proprijs: & tunc relictum non acquiritur ecclesiæ. & hoc fortè voluit gl. in. d. c. pontifices. dũ ponit exemplũ, quando testator dicit: *relinquo canonicis istis*. & facit hîc tex. in. §. illud. Quã doq; relictũ est factũ simpliciter canonicis ecclesię: & tũc respectu acquisitionis fortè est differentia inter hoc relictũ & relictũ factũ ecclesiæ: quia soli canonici nõ repręsentant totam ecclesiã: cũ sint ibi habentes dignitates, capellas, & similes: sed solũ acquiritur ipsis canonicis. arg. opt. in. c. per exemptionẽ. de priuil. li. vj. vbi aliud est eximere ecclesiam, q̃ eximere canonicos: sed respectu quarta debitæ Episcopo, non puto differentiam. Nec. ob. l. ciuibus. quia ciuitas respectu acquisitionis solummodò repręsentatur per ciues: non sic ecclesia per canonicos tantùm. ¶ † Extra gl. quæro. Suprà visum est quã portionẽ
28 debet habere Episcopus de relictis factis ecclesiæ inferiori: nũc quæro quam portionem debet habere de relictis factis ecclesiæ cathedrali: & quid econtrà. Innoc. dicit, q quartam: Host. dicit, q dimidiam. Vincen. dicit, q relictum debet diuidi inter Episcopũ & ecclesiam: sicut alia bona ecclesiæ. Et hoc mihi placet. Nam quicquid peruenit e ecclesiæ cathedrali, secundum iura, debet diuidi in quatuor partes: quarum vna debetur Episcopo pro se & pro familia sua. Secunda clericis seruientibus: vt canonicis & alijs. Tertia pauperibus. Quarta fabricæ. xij. q. ij. c. quatuor. &. c. cõcesso. & fortè ob hoc dicit tex. in prin. q Episcopus debet habere tertiam, vel quartam secũdum diuersas consutudines, ita q ipse tex. in princi. videtur de directo contra Host. Nam hîc Papa disponens principaliter sup relictis factis ecclesiæ cathedrali, vel Episcopo, dicit, q regulariter debetur tertia, vel quarta, secundum consuetudinem. & in hoc concordat cum iuribus antiquis: quia vt dixi, de bonis ecclesiæ Episcopus habet solùm quartam partem.

SVMMARIVM.

1 *Legitima debetur filio in bonis patris, matris, & auiæ: nec in illa potest grauari.*
Filius rogatus restituere sub conditione: detrahit duas quartas: vnam naturæ: & aliam Trebellianicam: in quam computat fructus perceptos post litem contestatam.
2 *Filius licet aliquãdo denominetur à matre: tamen eius vera denominatio venit à patre: & ponitur causa demonstrationis.*
Legatum factum Camillo filio Pellini, sub cuius est potestate: non censetur factum contemplatione patris.
3 *Relinquo: istud verbum adiectum vniuersitati bonorum: importat hæredis institutionem: etiam respectu illius personæ, quæ debet titulo institutionis honorari.*
4 *Hortus censetur legatus, legata domo: si hortus erat continguus: aliàs secus.*
Substitutio facta de patre & filio, nõ censetur facta ordine successiuo, sed æqualiter, & eodem tempore euenient.
6 *Substitutio compendiosa facta per verbum commune, post pubertatem trahitur ad fideicommissariam.*
Substitutio compendiosa potest fieri sine illis verbis, quando-cunq; &c. sed potest fieri, si absq; liberis decederet.
Tutores possunt constituere dotem pupillis, etiam viuo patre, qui sit furiosus.
Malitia licet soleat dici, quòd suppleat ætatem: tamen nõ habet locum quo ad testamenti factionem. & quo ad hoc, vt eximatur à tutela.
8 *Iudicium, quod fit pro pupillo, vel contra eum, potest fundari in persona tutoris, quando solus agit: vel in persona pupilli, si cũ authoritate agit.*
9 *Appellare, quando possit vtraq; pars ab eadem sententia?*
10 *Iudex appellationis potest de nouo condẽnare: quando condẽnatio ad ipsum transmissa sit iuridica, etiã quòd non dicat malè appellatũ, & bene sententiatũ. videt. in. c. Raynal. in. x. no.*
Iudex appellationis potest reformare sententiam: licet per partẽ non allegetur, vel petatur.
11 *Iudex potest & debet ex officio suo supplere illud, quod sibi est notum, etiam quòd à partibus non petatur, vel allegetur.*
12 *Consuetudo potest diminuere legitimam filiorum.*
Statutum, vel consuetudo possunt in totum tollere legitimam filijs, quando habent vnde viuere possunt, aliàs secus. quo casu in totum tolli non potest legitima, sed minui sic.
13 *Institutio in re certa, non per omnia habetur loco legatarij.*
14 *Substitutionis species, quot sint, & earum exempla.*
15 *Extensio est licita ex identitate rationis, etiã in iure singulari.*
16 *Cõpendiosa facta à milite, an post tẽpus pubertatis, quo ad bona filij, matre existente in medio, trahatur ad fideicõmissariã.*
17 *Compẽdiosa facta à pagano per verba directa filio impuberi, intra tempora pubertatis valet iure directo: post verò vt fidei commissaria, licet Legistæ teneant, quòd extinguatur. nu. 21.*
18 *Compendiosa facta à pagano per verba communia intra tempus pubertatis est directa: post verò est obliqua. nu. 20.*
19 *Compendiosa facta à pagano per verba obliqua, omni tempore est fideicommissaria.*

Donatio

22 *Donatio inofficiosa reuocatur tantùm respectu legitimæ: sed testamentum reuocatur in totum.*
23 *Venditio verò facta de omnibus bonis in fraudem filiorum, reuocatur tantùm quo ad legitimam: sed si esset simulata: reuocatur in totum.*
Quæ imputentur in Falcidiam: quæ in Trebellianicã: & quæ in legitimã & quæ sit ratio, quòd diuersa cõputãtur in vnam, & diuersa in aliã.
24 *Filius grauatus restituere in diem, vel sub conditione, detrahit duas quartas: si purè vnam: sed si filius est institutus in rẽ certa, & grauatus, indistinctè detrahit vnam quartam. nu. 27.*
26 *Vna persona fungitur vice duarum: quando in ipsam concurrunt duæ diuersæ qualitates.*
28 *Filius siue ex testamento, siue ab intestato: non potest partem hæreditatis adire, & partem relinquere etiam in legitima.*
29 *Legitima non debetur filio, viuo patre, etiam si pater fuerit iugressus monasterium.*

CAP. XVI.

1 Raynutius † ¶ In bonis patris, matris, & auiæ habet quis debitã iure naturæ, in qua grauari nequit: & filius rogatus de restituẽda hereditate sub cõditiõe, detrahit debitũ iure naturæ & Trebellianicã: in qua cõputãtur fructus post litis cõtestationem pcepti. Priò factũ. Secũdò auditoris dati per Papã pronũciatio. ibi: *cùm autem*. Tertiò pronũciatiõis per Papã cõfirmatio. ibi: *nos igitur*. Prima & secũda pars subdiuidi possunt: sed partes patẽt in tex. ¶ Pro declaratiõe hui⁹ decretalis & eius casu no. q de iure Lombardorũ, si maritus decesserit ante vxorẽ: vxor eius superstes lucratur tertiã partẽ bonorũ mariti sui: & de illa tertia põt facere quicquid placet sibi. Et ita Clera habet tertiã partẽ in bonis mariti sui patris Raynutij. Et si vxor p̃moriatur: marit⁹ lucratur dotẽ. ¶ Casus literalis. Raynuti⁹ de Clera habuit duas filias, Alterochã, videlicet & Adiectã. habet insup matrẽ noĩe Cleram, & vxorẽ no
2 mine Adelasiã. filiã suã Alterochã tradidit cuidã in vxorẽ cũ dote: demũ in extremis agẽs fecit testamẽtũ, in quo testaméto Alterochæ filiæ suæ reliquit domũ quãdã & hortũ vltra dotẽ suã. Adiectã verò filiã suã impuberẽ, sibi instituit hæredem in alijs bonis suis: adijciẽs in testaméto suo: vt si Adiecta filia sua ipubes decederet sine liberis, Alterocha & soboles, quã tũc gestabat in vtero, ei ei succederẽt: & sic decesĩt Raynuti⁹. Demũ tutores Adiectæ tradiderũt eã in vxorẽ cuidã Petro iure Lõbardo cũ omnibus bonis suis: de quo filiũ suscepit: qui filius breui tẽpore lapso mortu⁹ est. Insup Clera auia Adiectæ, mater Raynutij donauit Adiectæ & Petro viro suo tertiam partẽ bonorũ, quã habebat in bonis Raynutij: & Adelasia mater Adiectæ suã tertiam, quam habebat in bonis Ray. vẽdidit Petro marito Adiectæ. Postmodũ verò Adiecta fecit testamẽtũ, & instituit sibi hæredẽ Petrũ maritũ suũ: & sic sine liberis est defuncta. cuius bona Petrus prædictus possedit aliquanto tẽpore in pace: qui cõtraxit posteà cũ alia: & filios ex eadẽ suscepit. Tandẽ Alterocha & filius eius mouerũt quæst. super bonis Adiectę cõtra dictũ Petrũ, petẽtes bona illa sibi restitui ex causa fideicõmissi, siue subtitutiõis secundũ testamẽtũ Raynutij, lite contestata inter Petrũ & Alterocham & filiũ eius, lite pendẽte dictus Petrus mortuus est. Et post mortẽ Petri Alterocha & filius eius cœperũt eandẽ quæst. mouere cõtra filios ipsius Petri & Raynutij tutorũ ipsorum corã. G. iudice tuscan. ex causa præmissa. Ex parte tutoris & filiorum prædicti Petri respõdebatur q nõ obsta
b bat illis annalis prescriptio, vsucapio pro dote, ac lõgi tẽporis silẽtium diuturnum. Præterea dicebat idẽ tutor, q si hæc nõ profice rent de bonis illius prius, dicebãt debere deduci tertiã Cleræ matris testatoris: ac tertiã Adelasię vxoris eiusdẽ: & quartã per Trebellianũ noĩe ipsius Adiectę. Iudex auditis allegatiõibus condẽnauit tutorem noĩe pupillorũ in restitutione bonorũ Raynutij Alterochæ & filio eius: tertia Cleræ, ac tertia Adelasię primò deducta, secundũ cõsuetudinẽ ciuitatis. p̃cepit etiã deduci quartam per Trebellianũ, quã quilibet extraneus deducere potuisset. à qua sententia vtraq; pars ad sedẽ apostolicã appellauit. Datus fuit quidã Cardinalis auditor, coram quo ex parte Alterochæ proponebatur, quòd Clera auia & Adelasia mater ipsius, i psam in legitima sua priuare non poterant: vnde petijt Alterocha suam legitimã in bonis auiæ & matris ipsius: petijt insuper fructus perceptos à tempore litis contestatæ in quartam Trebellianicam imputari. In quibus dicebat sententiam prædicti iudicis iniquam, & ab ealegitimè prouocatum. Ex parte pupillorum allegabatur, quòd pater Adiectæ ipsam in legitimam, quæ sic ab intestato tenebatur, aggrauare non potuit. vnde petebat illam detrahi de restitutione prædicta. Iudex auditis hinc & inde propositis, sententiam iudicis supradicti in eo, quòd dicit tertiam Clerę, ac tertiam Adelasiæ integraliter deducendas: pronunciauit iniustam: dicens, quòd legitima ipsa salua sit Alterochę in vtraq; tertia, ad cuius restitutionẽ dictũ tutorem nomine filiorum condemnauit. In eo, quòd dixit quartam per Trebellianum deducendam, sententiam supradicti iudicis confirmauit: ita videlicet, quòd fructus de bonis ipsis à tempore litis contest. percepti à prædicto Petro & filijs eius post mortem Adiectæ, computentur in ea. Qui si sufficerint ad quartam, & fructus eius, eo nomine alia deductio nulla fiat: quia verò pater Adiectæ ipsam in legitima, quæ sibi debebatur ab intestato non potuit aggrauare, legitimam ipsam censuit retinendam: ita q deductio fiat tantummodò secũdum consuetudinem ciuitatis tuscę. In eo verò, quod iudex condemnauit Raynerium nomine pupillorum ad restitutionem residui faciendam Alterochæ ac filio eius, sententiam confirmauit ipsius. & dom. Papa sententiam ipsam
2 ratam habet & firmam. Bernar. ¶ † Not. j.
a ex principio, quòd filius[a] quandoq; denominatur à matre: sicut iste, qui vocabatur Raynutius de Clera. Contrarium debet esse de iure. Debet enim filius denominari à patre, & non à matre. c. Raynaldus j. eo. Et hoc quia sequitur familiam, & agnationem patris, non matris. c. ij. de connersione infi. & insti. de leg. agnat. tut. §. j. Sed istud, de quo hîc, potest contingere secundum Ioan. Andr. aut propter factum superbiæ, quia mater erat nobilis: vel, quia fortè dudum decesserat pater. & sic denominatus fuit à matre: aliàs non. Et ex hoc & ex tex. no. quòd in dispositione filij fit quãdoque mentio de patre vel matre: non quòd dispositio, vel eius effectus cõferatur in patrem vel matrem: sed causa demonstrationis. Et ideo placet Bar. sententia in. l. cum aliquis. C.
b de iure delib. vbi dicit, quòd si legatum sit filio Martini, non videtur relictum contemplatione patris, sed potius fit mentio de patre causa demonstrationis: & maximè quando exprimeretur nomen proprij filij. Nec obst. d. l. cũ aliquis. quia loquitur in seruo, & sic fuit expressa qualitas, quæ si esset vera, relictum de iure acquiritur domino: & sic legando seruo alicuius, videtur relictum contemplatione domini: sed secus in filio, quia qualitas filiationis nõ facit relictum acquiri patri: quia posset esse ẽmancipatus: & maximè hodie cum filiofami. acquiratur proprietas in auentitijs. Sed si fieret mentio de patre & de patria potestate, tũc idem in filio, quod dixi in seruo secundũ Barto. [b] ibi. Sed ego adhuc hodiè dubitarem propter rationem præmissam: quia qualitas propriè patriæ potestatis necessariò non infert: vt relictũ acquiratur patri, nisi solũ quo ad vsum

SEP. SAPIA.

a ¶ Quòd filius. Vide Bart. iin. l. fiin rem. §. licet. ff. de rei vendi. & doct. in. l. iij. in princip. ff. de libe. & post. & latè Dec. in. c. nouit. in. vj. not. §. de iudi. vbi multa ex his, quæ congerit An. sicu. hîc, & videcautelam, quam in hac materia ponit Bal. in. d. l. iij. ff. de liber. & posthu.

b ¶ Et idem dicit in l. fi. C. de vsufruct. cõcor. de quibus p d. Alexã. in. d. l. cũ aliquis. Quid autẽ sit in feudo cõcesso filio, an in dubio p̃sumatur cõcessum cõtẽplatione patris: & sic cẽseatur profectitiũ: tenet Andr. de Isern. in. c. j. de alienfeu. pa. & in. c. j. in princ. de suc. feu. Anto. Francis.

¶ Vtrum feudũ sit peculiũ castrẽse, vel quasi, vel adquentitiũ, si est datum cõtemplatione patris, aut sim pli: vide Bal. in. c

j.§.j. de duobus fra. de no. benefic. inue. in vſibus feu. & vide Oldra. in conſil. cxxxxvj. vbi ponit quãdo feudum eſt conceſſum vni ex filijs tantùm an ille debeat habere tãquã ſcipuũ. & ideò Ale. cõſ. cxxxxvj. in. j. parte. ita tenet.

a ¶ Verbum relinquo: ſi adijciatur vniuerſitati bonorum, importat inſtitutionem. & iſta eſt communis ſententia. gloſſ. eſt no. in verſi. relictis. in. §. ſi verò nulla. in authẽt. de hære. & falci. & in l. his verbis. in prin. de hær. inſt. & eſt text. in. l. diuus. in verſ. relinquo. quẽ ad hoc ibi no. Bar. ff. de teſta. mili. & eſt text. in. l. quoniam indignum. vbi latè per Sal. C. de teſta. Si autem adijciatur verbum relinquo. certę rei, vel quantitati: tũc non importat inſtitutionem. ſed legatum: vt eſt text. in. §. aliud quoq; capitulum. §. cæterum. in authẽti. vt cùm de app. cog. Ita cõcludũt Bart. Bald. Ange. & alij in. d. l. his verbis. in prin. & plenè Bar. in. l. cẽturio. in. iij. q. prin. prope fin. ff. de vul. & pup. Bart. & doct. in. l. cogi. in prin. ff. ad Tre. Sali. in. l. quoties. C. de hęr. inſt. 4
Imo. in rep. l. j. §. ſi ex fundo. ff. de hæred. inſtitu. Ludo. Rom. & ibi latè. d. Ale. in. l. nã quod. 5
§. non omnis. ff. ad Treb. Iſta eſt vera & communis ſententia, quicquid teneant Iac. de Are. Petr. & Bal. in. d. l. quoties. & de hoc verbo reliquo, vide etiã plenè Ioã. Fab. in. §. planè. in ſti. de miſ. teſta. & hoc intellige verum, quòd verbum relinquo, adiectum vniuerſitati bonorũ, importat inſtitutionem quando adiectum fuit in ſolenni teſtamẽto. ſed quãdo in voluntate non ſolenni, tunc vt actus valeat ſaltem iure codicillorum, vel donati. cauſa mortis. In quibus non poteſt fieri inſtitutio directa, tunc importabit fideicommiſſum. Ita no. limitat Bal. in. l. & in epiſtola. ad fi. antepenul. quæſtione. C. de fidei.

Antoni. Franciſ. ¶ Dicas, q̃ verbum relinquo: poteſt adaptari ad inſtitutionem & legatum. pro quo vide text. in. l. fi. in prin. C. de ſacroſan. eccle. & in. l. j. ff. ad leg. falci. & trahitur ad vlti. volũtatẽ: vt in. l. verbum relinquendũ. de verbo. ſigni. & vide Bart. in. l. vnum ex familia. in prin. ff. de lega. j. & in. l. cum hi. in prin. de tranſac. Et dicitur eſſe verbum directum: vt not. Bald. in rubri. C. de impũbe. & alijs ſubſtitu. in ver. quando autem verba. & vide etiã Alexã. in conſi. lxx. in. ij. parte. vbi dicit, quòd ſi relinquo filio pro benedictione, non intelligitur pro legitima, niſi dicatur, quòd relinquit pro benedictione iure inſtitutionis.

¶ An domo legata intelligatur legatus hortus. Cõiter cõcluditur, q̃ ſi erat ad vſum illius domus, & per domũ erat aditus in hortũ: hortus cotinetur. aliàs ſecus. tex. eſt not. in. l. prædijs. §. qui domũ. ff. de leg. iij.. & in. c. fin. hîc alle. per iſtũ. Hoc dicunt doct. in. l. pleriq. ff. de in ius vocan. q̃ ex vinea ſua quis citari poteſt re & verbo. eſt verũ: niſi vinea eſſet ſub vna clauſula cũ domo contenta, quia tunc cenſeretur eſſe pars domus. §. qui domum & text. cum gloſ. in ſi. in. d. l. ſi. ff. de ſer. vrba. præ. Ad idem, quòd legata domo &c. eſt tex. no. in. l. ſi. in prin. ff. de ſer. vrb. præd. Et in illo tex. põdera forti⁹ probari iũcta gloſſ. in ver. legatũ. q̃ etiam quando teſtator non legat domum ad proprietatem: ſed tantũ ad habitationẽ, q̃ tũ venit hortus & cõcinacũlũ acceſſoriũ domus. & Bal. & Flo. in. d. l. fi. & dicit ibi Pau. de ca. quòd audiuit Baj. fructum. ¶ †No. ibi: *reliquit cætera bona ſua.* q̃ verbũ relinquo, adiectũ vniuerſitati bonorũ, inducit inſtitutionẽ[a]. Patet hîc. nã nõ dicitur quòd inſtituit. Adiectã hæredẽ in bonis ſuis: ſed q̃ reliquit ſibi cętera bona ſua. quod debet intelligi iure inſtitutiõis. aliàs nõ eſſet teſtamẽtum, quia ſine hærede ceſſat teſtamentũ: vt in ſti. de leg. §. ante hæredis. Aduerte, quia plus videtur ſingulariter probare iſte tex. quã verbũ relinquo, relatum ad perſonã, quæ de iure cõi debet inſtitui, operatur inſtitutionem, & non ſimplex legatũ. Probatur, quia iſte reliquit Aterochæ domũ &c. nec dixit iure inſtitutiõis: & nihilominus valuit teſtũ: qd' nõ valuiſſet, ſi nõ fuiſſet filia inſtituta hęres, ſaltẽ in reliqua re: vt auf. vt cũ de app. cog. in. §. aliud. quoq; capitulum. §. cæterum. in authẽti. vt cùm de app. cog. Ita cõcludũt Bart. Bald. Ange. & alij in. d. l. his verbis. in prin. & plenè Bar. in. l. cẽturio. in. iij. q. prin. prope fin. ff. de vul. & pup. Bart. & doct. in. l. cogi. in prin. ff. ad Tre. Sali. in. l. quoties. C. de hęr. inſt. 4
Imo. in rep. l. j. §. ſi ex fundo. ff. de hæred. inſtitu. Ludo. Rom. & ibi latè. d. Ale. in. l. nã quod. 5
§. non omnis. ff. ad Treb. Iſta eſt vera & communis ſententia, quicquid teneant Iac. de Are. Petr. & Bal. in. d. l. quoties. & de hoc verbo reliquo, vide etiã plenè Ioã. Fab. in. §. planè. in ſti. de miſ. teſta. & hoc intellige verum, quòd verbum relinquo, adiectum vniuerſitati bonorũ, importat inſtitutionem quando adiectum fuit in ſolenni teſtamẽto. ſed quãdo in voluntate non ſolenni, tunc vt actus valeat ſaltem iure codicillorum, vel donati. cauſa mortis. In quibus non poteſt fieri inſtitutio directa, tunc importabit fideicommiſſum. Ita no. limitat Bal. in. l. & in epiſtola. ad fi. antepenul. quæſtione. C. de fidei.

Antoni. Franciſ. ¶ Dicas, q̃ verbum relinquo: poteſt adaptari ad inſtitutionem & legatum. pro quo vide text. in. l. fi. in prin. C. de ſacroſan. eccle. & in. l. j. ff. ad leg. falci. & trahitur ad vlti. volũtatẽ: vt in. l. verbum relinquendũ. de verbo. ſigni. & vide Bart. in. l. vnum ex familia. in prin. ff. de lega. j. & in. l. cum hi. in prin. de tranſac. Et dicitur eſſe verbum directum: vt not. Bald. in rubri. C. de impũbe. & alijs ſubſtitu. in ver. quando autem verba. & vide etiã Alexã. in conſi. lxx. in. ij. parte. vbi dicit, quòd ſi relinquo filio pro benedictione, non intelligitur pro legitima, niſi dicatur, quòd relinquit pro benedictione iure inſtitutionis.

¶ An domo legata intelligatur legatus hortus. Cõiter cõcluditur, q̃ ſi erat ad vſum illius domus, & per domũ erat aditus in hortũ: hortus cotinetur. aliàs ſecus. tex. eſt not. in. l. prædijs. §. qui domũ. ff. de leg. iij.. & in. c. fin. hîc alle. per iſtũ. Hoc dicunt doct. in. l. pleriq. ff. de in ius vocan. q̃ ex vinea ſua quis citari poteſt re & verbo. eſt verũ: niſi vinea eſſet ſub vna clauſula cũ domo contenta, quia tunc cenſeretur eſſe pars domus. §. qui domum & text. cum gloſ. in ſi. in. d. l. ſi. ff. de ſer. vrba. præ. Ad idem, quòd legata domo &c. eſt tex. no. in. l. ſi. in prin. ff. de ſer. vrb. præd. Et in illo tex. põdera forti⁹ probari iũcta gloſſ. in ver. legatũ. q̃ etiam quando teſtator non legat domum ad proprietatem: ſed tantũ ad habitationẽ, q̃ tũ venit hortus & cõcinacũlũ acceſſoriũ domus. & Bal. & Flo. in. d. l. fi. & dicit ibi Pau. de ca. quòd audiuit Baj. pluries allegantem illam l. ſi. & d. l. prædijs. §. pen. & fin. & in. l. arbiter. §. de veſtibulo. ff. cõi diui. q̃ ſi legat, vel venditur domus, venit ſtabulũ, vel hortus coniunctus vel contiguus domui, ſi ad illud non erat aditus, ni ſi per ipſam domum. vel etiam ſi aliundè erat aditus, tamen fuerat emptum ſimul cum eo eodem precio. & ſequitur etiam do. Barto. Veronenſ. in tract. ſuo ſeruitutum vrb. Adde etiam prædictis il lud, quod no. decidit Nic. de Neap. poſt antiquos. in d. l. prædij §. pen. per illum tex. q̃ ſi duo erant fratres diuidentes inter ſe domos cõmunes paternas, & in medio earũ erat hortus: q̃ cedit domui, ad quã pater vtebatur illo horto. Et ſi pater non deputauerat talem hortum ad vſum alicuius domus, cedit illi domui, per quam habeba tur intrinſecus aditus ad hortum illum. Et prædicta diligenter no. quia ſi frequenter occurrunt. Nunquid au tem dona ta dom o ſimplici ter, ve niant adiacentia domus. Et an connexa, & an alia ſup elle ctilia: vide textum not. in. l. Iuli. §. ædibus. cum duabus ſeq. & eſt bonus tex. ff. de actio. empti. facit quod no. gl. alle. hîc per iſtum xij. q. iij. c. fi. & ibi Archi. dicit, q̃ qui dat domum, vel aliam rem, dicitur dare ea, quæ anne xa ſunt illi rei in ribus per eum allega. Adde etiam tex. no. in. l. carte 6
ra. §. hoc ſenatus. in duobus ver. ff. de leg. j. per quam not. ibi Ia. de Aret. & Bald. & ſequitur ſimpliciter do. Alexan. ibi: in fin. q̃ quando venditur alicui domus, quòd ea, quæ ſunt ibi poſita: vt perpetuo ibi ſint: licet non ſint affixa, cedũt emptori, quo d eſt valde no. ſecundũ Bal. & de hoc eſt tex. melior de iure in. l. fun di. §. Labeo. ff. de act. empt. quem alleg. Bal. inter alios in. d. §. hoc ſenatus. Adde etiam illud, quod decidit Bal. in. l. quod cõclaue. per iſtũ tex. innẽta glo. ij. in fi. q̃ vendita vna domo, intelligitur vendita camera, quæ erat ad vſum illius domus conuerſa, etiam, ſi erat paries in medio duarũ domorũ: vt ibi. & l. ſi cui hæredes. ff. de leg. iij. Adde etiã prædictis illud, quod ſignanter decidit Pet. de Anha. in conſil. cclxxxviij. incip. ſuper pluribus articulis. Et illam deciſionem refert & ſequitur do. Alex. in conſi. cccl xiij, incipiſis verbis dictis teſtamenti. &c.

ZACHARIAS. ¶ Adde inquantum iſte petit, in domus appellatione veniat hortus: & concludę cum eo: vt no. Bar. & doc. in. l. olympico. ff. de ſeruitu. vrb. præd. & in. l. prædijs. §. qui domum. ff. de leg. iij. Iac. rebuf. in. l. fin. numer. 3, & ibi in apoſtil. Cel. in ver. legatum operatorium. C. de metal. lib.

Anto. Franciſ. ¶ An appellatione domus veniat hortus: dicas, quòd hortus in dubio intelligitur eſſe de domo: niſi aliter expreſſerit teſtator, vel illum emerit ſeparatim per ſe. ad quod vide Bartol. in. l. olympico. ff. de ſeruit. vrb. prædi. vbi habetur, q̃ in venditione domus, venit hortus: ſi eſt illi coniunctus, vel ſi ex domo eſt aditus in eum. ad quod vide do. Abb. in. c. j. de cenſi. & vide Alexandr. in conſil. xxiij. in. iiij. parte conſil. & no tant doctor. in. c. Raynutius. de teſtamen.

b ↷SEB. SAPIA. ¶ Quòd legata. Vide quod no. Abb. per illũ tex. in. c j. & j. de cenſi. & plura allegata per do. Iaſo. in. fi. colũ. iij. verſic. an autem legata. ff. de conſtitu. princi.

a ↷SEB. SAPIA. ¶ Appellatum. vide latè per Felin. in. c. cum Ioannes. verſicu. in text. ibi pronunciamus. ſ. de fide inſtrumen. & ibi facit mentionẽ de his, quæ dicit Abb. hic. vide eundem in. c. cum cauſa. colum. ij. verſi. ſatis eſt pronunciare. ſ. de re iudi.

b ¶ Statutum. An ſtatutum, vel conſuetudo poſſit tollere, vel diminere legitimam filio de cõſuetudine. vide etiã per Ioã. de lig. in. c. j. §. eod. Et hic concludit do. Ant. q̃ non de æquitate iuris inquantum diminuerentur alimenta filio: Ita et legiſtæ communiter tenent cottarium: & vide Ancha. in repet. c. canonum. de conſti. in. iij. pri. queſti. in. v. col. illius quæſi. verſi. quid in ſuccęſſore. Et adde q̃ Inno. hic in ſua gl. quæ eſt ſup verb. cogitaſſe. dicit q̃ bene val et conſuetudo, quòd filius matri non teneatur relinquere alimenta. vide Inno. in. c. paſtoralis. in xiij. colũ. de re iudi. & vide de hoc per Bald. in. l. j. §. ius naturale. in fin. de iuſti. & iur. & pro parte, quòd non poſſit tollere in totum. facit tex. in. c. ius naturale. j. diſt. quæ dicit q̃ ſucceſſio liberorũ eſt de iure naturali, qd' eſt immutabile. ſed quòd etiã ſtatutũ poſſit minuere: facit quod no. Inno. in. c. fi. de conſuet. vbi dicit, q̃ conſuetudo poteſt addere, diminuere, & diſtinguere ius diuinũ. & de. q. hîc poſita pdo. Ant. vide Oldra. cõſi. cvij. & de ſtatuto an poſſit minuere legitimã filio: vide per Abba. in. j. parte ſtatu. qõ. xliij. & ibi etiam in. xiiij. qõ. 12
ponit, an valeat ſtatutum, q̃ pater nõ teneatur alere filiam, vel ecõtra. & an ſtatutum tollens legitimam iure naturæ debitam extendat ad Trebel. vide Albe. in ſecunda parte ſtatu. queſt. c viij. & quòd ſtatutum poſſt diminuere, & etiam tollere legitimam: tenet Ange. conſil. ſuo, xiij. de quo vide per Bal. in authen. nunc autem. C. de epi. & cle. & per eundem Bal. in. l. fi. C. de bo. quæ lib. & aliquid per Bal. in. l. cum ratio. ff. de bo. dam. & de hoc vide omnino Lap. alleg. c. in. iiij. col. Abba. de Roſ. in. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. teſt. & Io. Pet. de ſer. in practica ſua in for. libr. q. pe. hæ. ex te. in gl. in ver. ac etiam realiter. in fi. & doct. in authent. nouiſſima. C. de inoffi. teſt. & quod econtrà: an ſtatutum poſſit tollere legitimam debitam à filio patri. Bald. in. l. j. §. ius naturale. ff. de iuſti. & iu. tenet: quòd ſic. Pro quo allegitimam ſolus tutor fuit cõdemnatus. hoc poteſt etiam fundari in perſonam pupillorũ cum autoritate tutoris. de quo in. l. j. ff. de admi. tut.

¶ †No. q̃ ab eadẽ ſentẽtia poteſt vtraq; pars appellare, quãdoq; tamẽ interdicitur vni parti appellatio: ſi altera pars appellauit: vt in. l. omnem honorẽ. C. quãdo prouoc. nõ eſt neceſſe. Sed ponit caſum reſpectu expenſarũ tantũ: ſed regulariter, ſi ſentẽtia continet plures articulos, quælibet pars poteſt appellare, de quo vide quod leg. & not. in. c. ſignificauerunt. de exce. ¶ †Not. in verſ. *cũ autẽ*. q̃ iudex appellationis poteſt nõ ſolùm pronunciare malè, vel bene appellatum[a]: ſed etiã de nouo cõdẽnare: ſi iudex à quo, omiſit condẽnationẽ iuridicã. Ex quo infertur, q̃ ſi actor appellauit à ſn ĩa ab ſolutoria, iudex appellationis non ſolùm pronunciabit malè iudicatũ, & bene appellatum: ſed etiã cõdẽnabit reũ actori, ſi de iure venit condẽnandus. & pro hoc tex. opt. in. c. cãm. de re iud. & in. l. cũ apud. ff. iud. ſol. & ibi per Bar. & cũ hoc tẽperamẽto debent intelligi notata per eũ in. l. eos. C. de ap. Et ſic limitatur text. ij. q. ij. in fi. Imò plus elegãter probat iſte tex. ſ. q̃ iudex appellationis, poteſt reformare ſniam vbi perpẽdit eã de iure reformandã, etiã ſi nõ allegetur per partẽ. Hoc elicit ex tex. hoc modo. nã de quarta debita iure naturæ Adiectæ filiæ teſtatoris, nulla fuit facta mẽtio per tẽtorem: ſed ſolũ dicebat de tota hæreditate deducendã quartã Trebellianicã & tertiã Cleræ & Adelaſiæ. ſed iudex appellationis perpẽdens, etiã q̃ quarta iure naturæ ſibi debita, erat etiã deducẽda: ſuppleuit defectũ partis: & pronũtiauit eam deducendã & retinendam. quod eſt valde notabile. & expreſsè hoc ſentit Inno. hîc in fi. apparatus ſui: dicẽs, q̃ iſta eſt ſuppletio iuris & nõ facti. Nec putes hoc ſpeciale in iudice appellatiõis. nã forti⁹ hoc procedit in quolibet iudice. ¶ †Ex prædictis infero vnũ generale, q̃ vbicunq; aliquod ius ex deductis in iudiciũ cõpetit parti: licet pars ignoret: poteſt & debet iudex ex officio ſupplere: quia illud eſt ſibi notũ, & notoriũ, vt iudici. facit quod legi. & not. in. l. j. C. vt quæ deſunt aduo. & in c. bonæ. el. j. de poſtulatione præla. bene facit c. cum dilectus. de conſue. ¶ Not. quòd in legitima, quæ debetur filio nõ poteſt aliquod gravamen à patre apponi. ¶ †Item not. quòd cõſuetudo poteſt diminuere portionem debitã filio ex bonis paternis, & maternis. & dicit Abbas alibi non ita bene probari. Sed certè, vt etiam ſentit Ioann. And. text. iſte hoc apertè nõ probat: ſed ſolùm probat, vt conſuetudo poſſit inducere de quibus rebus ſit detrahẽda legitima filij: ita quòd portio non detrahatur, vel diminuatur in qualitate. Fortè enim habebat conſuetudo, vt tota legitima detraheretur ſolùm de bonis immobilibus: & non de mobilibus. ¶ Et hoc facit pro ſtatutis quotidianis: in quibus cauetur, vt filia dotata non ſuccedat cum fratribus: nunquid valeat hoc ſtatutum, cum diminuat ſibi portionem debitam? Et hîc poſſet quæri generaliter, nunquid ſtatutum b vel conſuetudo poſſit tollere hanc legitimam debitam filio. Richardus malumbræ diſputauit: vt refert Cyn. in. l. ſancimus. C. de nupt. Et finaliter concludit, quòd poteſt diminui, non autem in totum tolli: quia eſſet contra æquitatem naturalem. Item, quia hæc portio ſuccedit in locum alimentorum, quæ de iure naturali debetur filijs ab ipſis parentibus. j. diſtinctio. c. ius naturale. facit. l. cum ratio. ff. de bo. damna. ſed Cyn. ibi reprobat, & ſequitur Bartol. & ſentit Dyn. in regula indultum. de regul. iur. libro ſexto. & vide per Bartol. in. l. Titia centum. §. fin. ff. de condi. & demon. Mouentur iſti principaliter: quia iſta portio eſt de iure ciuili: ergo poteſt tolli per ius ciuile. Statutum autem eſt pars iuris ciuilis. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. & prima diſtinction. c. ius ciuile. Item non eſt verum ſimpliciter, quòd iſta portio ſuccedat loco alimentorum, quæ debentur iure naturali: quia ſi hoc eſſet verũ, ſequeretur quòd mater non teneretur aliquid dimittere filio: & fortius nec auia. cum pater teneatur alere filios. l. ſi quis à liberis. ff. de lib. agno. Item pater tenetur maritare filias, & non mater: vt no. in. l. ſi. C. de do. promi. Item pone, q̃ filius ſit induſtrioſus ita, q̃ poteſt ſibi quære re alimenta, quo caſu non tenetur alere filium. d. l. ſi quis à liberis. Ergo ſequeretur, quòd pater, vel mater non teneretur aliquid dimittere filio: quia ceſſat cauſa alimentorum. Et ſic concludunt iſti, q̃ de rigore iuris, conſuetudo vel ſtatutũ poteſt in totum tollere legitimam: & ſic fortius valebit ſtatutum in terminis præalleg. vt dote contenta &c. Sed domini de Rodeci. xviij. attingunt hanc quæſtionem, & referunt contrarias opiniões: ſed collector deciſionum concludit ſtatutum, vel conſuetudinem valere: dũmodò non multum abſorbeat debitum iure naturę. & ſic videtur quaſi ſentire cũ Richardo. & hanc opi. videtur hîc ſequi. d. Anto. licet multum ſuccinctè attingat hanc quę-
ſtionem. ¶ Ego crederem, q̃ vbi filius[c] non haberet aliàs vnde viueret, non valeret ſtatutum in totum abſorbens. Moueor: nam ſpurio de iure ciuili nil debetur: vt in auf. ex cõplexu. C. de inceſt. nup. & tñ ius canonicũ ſequẽdo q̃ equi leg. bo. tex. inſti. de legi. agn. §. fi.

Anto. Franciſ. ¶ An legitima per ſtatutum poſſit tolli, vel minui: Paul. de caſt. in authen. nouiſſima. C. de inoffic. teſta. dicit, q̃ ſic, & idem Car. in clemen. ij. in prin. in. vij. de re iudi. & in. c. ſtud. tamen ibi dicit. q̃ nõ poteſt tolli. neq; videt valere ſtatutũ illã tollẽs, etiã ſi aliquid relinquat loco legitimę. De quo plenè vide per Io. Ber. de fir. in ſua rep. in. litera. L. in ver. legitima ẽ pars tertia. ĩ ver. legitima. per ſtatutum, vbi non dicit ad ,ppoſitũ. De alimentis aũt an poſſint tolli filio per ſtatutum, vel tolli patri: ita vt à filio nõ præſtentur, dicendũ ẽ q̃ non: quia illa ſunt de iure naturali: vt per Bart. in l. ſi ſtudij. ff. de iuſti. & iur. & in. l. ſi quis à liberis. in. §. ſi vel parens. de liber. agno ſ. & per Bal. in. l. cũ non ſolũ. §. ipſum. C. de bonis, quę liberis. Quod adeò verũ eſt: vt etiam filio illegitimo præſtẽtur: vt in. c. cũ ha. beat. de eo, q̃ dux. in matrimo. quam pol. per adult. ea, quæ ſunt naturalia, tolli non poſſunt. vt in. §. ſed naturalia. inſt. de iure natu. gentium & ciui. Dicas tamen q̃ poſſent denegari filio, qui nõ vellet laborare: niſi eſſet ipſi filio vere cundia: vt puta, ſi eſſet notabilis: vt per Bart. in. l. j. in prin. primæ colũ. ff. de mendi. validis. li. xj. ¶ Et adde quòd poſſunt denegari filio ex omnibus cauſis, ex quibus poſſet exhæredari: vt eſt gl. in. l. ſi quis à liberis. in. §. idem in dex. in verſi. detulerat. ff. de liberis agnoſcen. & quælia alimenta ſint præſtanda. Dicas q̃ maiora & minora præſtantur, ſecundum dignitatem & qualitatem perſonarum: ſiue illa debeantur ex teſtamento: ſiue ex iuris diſpoſitione, ſiue ex partium conuentione: vt in. l. ſed & ſi quid. in. §. manciporum. ff. de vſufru. & habetur per domi. Car. in materia diſpenſa. ſup er pluralitate beneficiorum. in. c. de multa. de præb.

c ↷SEB. SAPIA. ¶ Ego crederem, quòd vbi filius. An filius poſsit priuari legitima: vide Alexandrum in. l. quod de bonis. §. finali. ff. ad legem falcidiam. Iaſon, latè in authentica nouiſsima columna penultima. C. de inofficio. teſtamento. dominum Franciſcum Curtium in conſilio. lxvj. incipi, clarus vir. columna ſexta. vbi atteſtatur communem opin. eſſe, quòd per ſtatutum non poteſt priuari.

tatē naturalē diſponit, vt ſpurio debeātur alimenta. c. cū haberet ℣. de eo, qui duxit in matrimonio. &c. ergo fortius hoc idē dicendū in legitimis: vt ſi ius ciuile vult excludere, poſsit ius canonicū illū rigorē tollere & temperare. Nam in iſtis ſtandū eſt iuri canonico: vt no. in d.c.cū haberet. ſed vbi filius haberet aliās vnde viueret, procederet opinio cōtraria: vt valeat cōſuetudo, vel ſtatutū etiā in totū abſorbens legitimā: quia ceſſat ęquitas naturalis. de qua. §. & militat alia ſecundū quā licitū debet eſſe patri, ſicut cuilibet eſt licit ī diſponere de re propria ad libitū: quia in re ſua quilibet eſt licitus moderator & arbiter. inſtit. de rerū diui. in. §. per traditionē. & in c. de his. de ſepult. quod no. ¶ In glo. j. ibi: *valuit. liij.* h. d. gl. cauſa exempli. nam idē fuiſſet iudicatum, ſi plus, vel minus valuiſſet. Et vt detur materia neſcientibus diuidere alias hæreditates, diuidamus iſtā Raynutij: & præſuppoſito, quod dicit gloſ. ꝙ hæc hæreditas valuiſſet. liiij. primò debet deduci tertia matris. ſ. Clerę, quę ſibi debebatur iure ſpeciali: quia ſuperuixit marito ſuo patri Raynutij: & hæc tertia conſiſtit in. xviij. & ſic remanſerūt. xxxvj. ex quibus etiā venit deducenda tertia Adelaſię vxoris Raynutij: quia ſuperuixit marito ſuo: & hoc iure ſpeciali: vt. §. dixi. & hæc tertia eſt. xij. & ſic remanſerunt in hæreditate Raynutij. xxiiij. duntaxat. Expedia mus primò illas duas tertias: ex tertia Clerę debentur iure naturę Altherochę tria. Nam ambabus neptibus de iure communi pro legitima debetur tertia: ſed ex. xviij. quę fuerūt Clerę, tertia eſt ſex: & ſic tria debentur Altherochę iure naturæ. xv. verò tam iure naturę, quā ratione donationis pertinent ad Adiectā. Ex tertia Adelaſię debētur duo Altherochæ: quoniam tertia ſua conſiſtebat in. xij. Tertia verò pars, quæ debetur nepotibus iure naturę erūt quatuor: & ſic duo pro ſua parte tangebant Altherocham. x. verò iure naturæ & propter venditionē reſidui tāgebāt aliā partē: & ſic ex his duobus tertijs quinq; ſolū debētur Altherochæ. xxv. hæredibus Adiectę: & in illis quinque fuit reformata ſnīa primi iudicis, qui male pronūtiauit illas duas terras integraliter deducendas. Et nunc deſcendamus ad hæreditatem Raynutij, quæ vt dixi cōſiſtebat in. xxiiij. ex quib⁹ debet prīò detrahi tertia debita filiabus iure naturæ: in qua nō poterūt grauari: & ſic octo: quorū quatuor debētur Alterochæ, in quibus debet cōputare relictū ſibi factū: reliqua pertinēt ad Adiectā: & remanſerūt. xvj. in qbus Adiecta fuit inſtituta hęres & rogata vt reſtitueret ſorori ſi deceder et ſine liberis: & aduenięte caſu reſtitutiōis, detrahit quartam Trebellianicā, quę eſt quatuor: & ſic duo decim veniunt reſtituēda ex cauſa fideicōmiſ. habebit ergo Altherocha iſta. xij. iure inſtitutionis, & quatuor iure naturæ & ſic. xvj. &. v. ex illis duabus tertijs. & ſic. xxj. Adiecta verò habebit. xxv. ex illis duabus tertijs: & quatuor de iure nature. ſic. xxix. alia quatuor per Treb. & ſic triginta. Sed. xxiij. &. xxj. conſtituūt. liiij. & ſic habes totā hęreditatem Raynutij. & iſto modo capiunt iuuenes modū diuidendi alias
13 hæreditates defunctorū. ¶ †In gl. in ver. *reliquēs.* ibi: *ſunt illæ duæ authē.* vna incip. *nouiſſima.* alia ſecūdū quoſdā inci. *nō liceat.* Hoc tn nō eſt in illo ti. de inoffi. teſt. ideò gl. errauit. ſed eſt. C. de libe. prę. Et in ſi. gl. non intelligas, ꝙ inſtitutus in re certa, habeatur per oſa loco
a legatarij: ſed quo ad quædā habeť loco legatarij: & quo ad quædā loco hæredis. de quo dicēdum: vt in. l. quoties. alle. in gl. & inter cętеros effectus operatur vnū notabilē effectum inſtitutio in re certa: qa cohærede vniuerſali nolēte adire hæreditatē, iſte inſtitutus in re certa habebit hæreditatē in totum: quia non poteſt teſtator pro parte decedere teſtatus, pro parte inteſtatus. l. j. §. ſi ex fundo. ff. de hære. inſti. quā vtilitatē non conſequeretur iſte, ſi foret pur⁹ legatarius: imò perderet legatum ex quo ex teſtamento non aditur hæreditas. C. ſi quis omiſ. cā teſt. quaſi per totum. ¶ In glo. iij. ibi: *fuerit compendioſa.* hæc gl. videtur velle in iſto principio, ꝙ hęc ſubſtitutio fuerit compēdioſa. ſed infrà quaſi in medio dicit, ꝙ fuit ſi deicōmiſſaria: & hoc quia Adiecta, quę fuit hæres primo loco inſtituta, detraxit quartā Trebellianicā in reſtitutione: quę ſolēt detrahitur ex ſubſtitutione fideicōmiſſaria: vt patet inſti. de fideicō,
14 hær. per totū. ¶ † Sed vt intelligas materiā, & habeas intellectum huius. c. &. c. ſi pater. eo. ti. li. vj. ſcias, ꝙ ſubſtitutio eſt ſecunda, vel vlterior inſtitutio. Nā inſtitutio fit de eo, qui in primo gradu eſt inſtitutus hæres, ſubſtitutio fit de eo, qui eſt ſubſtitutus primo loco: ſecūdo inſtitutus, vel tertio, vel vlteriori. Nā teſtator poteſt facere plures gradꝰ in teſtamēto. oportet eñ primò neceſſariò, ꝙ inſtituat hæredē, ſine quo nō eſt teſtm̄. §. an hęredis. inſti. de leg. Si verò vult ꝓcedere ad vlteriora, pōt. Sed qñq; vult ſibi prouidere in caſu, in quo hæres non vellet adire, vel alio modo ſibi prouidere: & ob hoc facit ſubſtitutionē. Et hæc ſubſtitutio eſt duplex. quę dā directa, & quędā indirecta. Directa ē illa, ꝑ quā ſubſtitutus capit hęreditatē ſine facto alterius ex diſpoſitiōe teſtatoris: ita ꝙ nō oportet recurrere ad primū hæredē, ſed adeūdo hæreditatē, efficitur dñs. l. cū hæres. ff. de acq̄r. poſſ. Exēplū: inſtituo Titiū hæredē: & ſi nō erit hæres, Sempron⁹ ſit hæres. hoc caſu nihil detrahit̄ per primū hæredē. & idē dic, in qualibet directa ſubſtitut. Nā ex eā nō detrahit̄ aliqua quarta per primū hæredē: vt in. d. c. ſi pater. vbi veniunt oſa bona ad pauperes directè ſubſtitutos ſine deductiōe alicui⁹ quartæ. Indirecta ſeu obliqua eſt illa, per quā hæreditas capit̄ per manus primi hæredis: vñ dicit̄ indirecta: quia immediatè non ſuccedit teſtatori: ſed capit de manu alterius. & ex huiuſmodi hæreditate capit hæres primò iſtitutus quartā partē toti⁹, quæ appellat̄ Trebellianica ex noīe authoris, q induxit illā. Exēplum huius ſi deicōmiſſarię. Pone, vt in gl. Capit̄ aūt iſta quarta ꝓpter onera q̄ ſubijt hæres. vñ ne fruſtra ſit hæres, ꝓuidit ille Trebellius: vt in reſtitutiōe poſsit deducere quartā partē totius. & appellat̄ iſta fideicōmiſſaria: qa cōmittebat̄ olim in totū fidei primi hæredis. Non eñ cogebat̄ reſtituere: ſed hodie cogitur. l. pe. C. ad Trebe. & inſt. de fideic. hære. in prin. Hæc eadem appellatur obliqua, per rationē p̄dictā: qa per o bliquū ſuccedit primò teſtatori, & nō directè. Appellatur etiā precaria: vt hîc ī gl. qa ſit ī verbis precarijs. i. rogatorijs. Exēplū. inſtituo te hæredē: & rogo, vt poſt mortē tuā reſtituas hæreditatē meā Sēpronio: vel in euentu alteri⁹ cditiōiōs, ve purè vel ad certā diē: ſicut eſt placitū ipſi teſtatori. ¶ Subſtō directa ᵇ diuiditur in quinq;. Nā quædā eſt vulgaris: quædā pupillaris: alia exemplaris: alia breuiloquia ſeu reciproca: quā omiſit hîc glo. alia eſt cōpendioſa. Prima ſcilicet vulgaris eſt duplex. Quædā expreſſa, & quædam tacita. & pone exemplum: vt in gl. & latius habetur in. l. iam hoc iure. ff. de vulgari. & pupil. ſubſti. & appellatur vulgaris multis reſpectibus: ſed principaliter, quia omnibus patet. Nā quilibet poteſt ſubſtituere illo modo. Item, quia fit per verba ſcita & vſitata. Hæc autem vulgaris expirat adita hæreditate per primū hæredem: vt in. l. poſt aditam: alleg. in gloſ. ¶ Secunda eſt pupillaris, quæ fit duntaxat pupillis maſculis vſq; ad annos quatuordecim: & fœminis vſq; ad duodecim. Nā iura prouiderunt: vt pater poſsit teſtari pro filio proprio vſq; ad euentū pubertatis, nō vltra: cū tunc poſsit filius teſtari iure ꝓprio. Et in hoc requirūtur plura: & inter cætera requiritur ꝙ pater faciat ēt ſibi teſtm̄: & ꝙ filius ſit ſub poteſtate ipſius: & ꝙ illū inſtituat hæredē. hinc eſt, ꝙ tale teſtm̄ nō eſt ꝓpriè filij, ſed potius paternum: vel pars paterni: vt in. d. c. ſi pater. eo. ti. li. vj. Et exemplū huius ſubſtitutionis pupillaris, pone vt in gloſſ. & in. l. j. de vulgar. & pupilla. hinc eſt, quòd pater teſtando pro filio, excludit matrem: vbi

b

filius ex

filius ex ſe in teſtando non poſſet excludere eam, quemi
nus ſibi dimitat legitimā: vt in. d. c. ſi pater. Et hæc ſubſtitutio expirat per aduēntum pubertatis: quia vt dixi, maior nō poteſt directè ſubſtituī: cum poſsit ſibi facere teſtamentum vt in. l. pupil. ff. de vulg. & pup. ¶ Tertia eſt exēplaris, quæ fit furioſo, ſeu mētecapto. Et dicitur exēplaris: quia fuit inducta inſtar, ſeu ad exēplum pupillaris. Nā ea æquitate, qua fuit motū ius ad cōcedendū patri, vt poſsit teſtari pro impubere nō valēte ſibi facere teſtamentū: eadē æquitate fuit motū idē ius ad cōceden
dum patri, vt poſsit teſtari pro filio mentecapto, vel furioſo: qui non valet ſibi facere teſtamentū: vt in. l. huma
nitatis. C. de impu. & alijs ſubſtitutio. plenè notatur in l. ex facto. ff. de vulga. & pupilla. Vbi etiā no. nūquid eadem ratiōe pōt pater teſtari ꝓ ſurdo: muto, & prodigo in caſibus, in quibus ſibi nō valent facere teſtamentū. Et ſunt variæ opiniōes: & cōiter tenetur ꝙ ſic: quod mihi
15 placet. Nā ius ſingulare ęquū extenditur per identitatē ratiōis. ad hoc. c. cū dilecta. de cōſtr. vti. vel inu. ¶ Quarta etiā reciproca, ſeu breuiloqua, quæ ſit his verbis: *filios meos impuberes mihi hæredes inſtituo: & eos adinuicem ſubſtituo.* & habetur hoc in. d. l. iam hoc iure. & dicitur breuiloqua: quia ſub breuitate verborum cōtinet quatuor ſubſtitutiones: duas in perſonas cuiuſcūq; filiorū. ſ. pupil
lare & vulgarē. Nā intelligitur, ꝙ ſi alter non erit hæres, alius ſuccedat. vel ſi alter decedat intra tēpus pupillaris, reliquus erit hæres. & ita ecōtra in perſonā alterius vocatur reciproca, quia reperitur de vna perſona in aliā: vt §. dixi. ¶ Quinta & vltima eſt cōpēdioſa: & in iſta eſt difficultas: & in hac cōſiſtit intellectus huius. c. &. c. ſi pater. & multorū iuriū ciuiliū. Et pro intellectu præmitto, ꝙ quædā ſunt verba merè directa & ciuilia: vt verbum, *ſit hæres.* vel verbū, *inſtituo.* Nā iſta de iure dicūtur merè directa & ciuilia: quia importāt ex ſe, vt hæreditas non capiatur à manu alterius: ſed ab ipſo teſtatore immediatè. Quę ſunt verba indirecta, ſeu obliqua: vt illa rogo: volo: mādo, vt reſtituas hærēditatē tali. Nā hæreditas nō capietur directè à manu teſtatoris, ſed à primo hærede. Quędam ſunt verba cōia, quę poſſunt trahi ex proprio ſignificato ad ſubſtitutionē directā & indirectam: vt eſt verbū ſubſtituo. vel verbū, *moriatur tali.* Exē
plum: *Inſtituo te hæredē, quòd volo, & ſi iſte hæres meus decedat ſine liberis, moriatur Sempronio.* Nā hoc verbū poteſt intelligi directè & indirectè, vt moriatur Sempronio. i. quòd Sēpronius ſit hęres meus: vel vt moriatur Sēpronio. i. ad vtilitatē Sēpronij in effectu: vt capiat hæreditatem de manu primi hæredis. Idē eſt de verbo, ſuccedat: vt hîc. Idē de verbo, accipiat: vt no. Bart. in. l. cēturio. ff. de vulg. & pupil. ¶ His præmiſſis aduertendū eſt, ꝙ quā
doq; exēpendioſa ſubſtitutio fit à milite teſtāte iure mili
16 tari. Quādoq; fit à pagano. i. nō milite. † Primo caſu cōmuniter glo. vtriuſq; iuris diſtinxerūt: vt ſi fit per verba directa filio impuberi: ſi decedat filius intra pubertatem valeat iure directo, quo ad bona patris & bona filij: & ſic cōſtitutus capiat totā hæreditatē ſine deductione alicuius quartæ. Si verò decedat poſt pubertatem, valet iure directo in bonis patris priuilegio militari. Sed in bonis filij non procedit ſubſtitutio directa: quia in rebus filij non poteſt pater etiā miles ſubſtituere ſeu facere teſtamentū poſt pubertatē. Iſte text. in. d. l. cēturio. Et procedunt hæc ſecundū opinionē gl. vt no. in. d. l. precibus. C. de impub. & alijs ſubſtitut. & in. d. l. cēturio. quādo mater filij ſubſtituti nō eſt in medio. Si aūt mater viueret, voluerūt gloſſatores ꝙ poſt aduentū pubertatis, obliquę ſubſtitutio, quo ad ipſa bona materna. & hoc per. d. l. precibus. ſecundū vnū intellectū. Sed Bartol. in d. l. centurio. ſentit quòd dicta. l. precibus. procedit quādo ſubſtitutio eſt facta per verba communia: vt ſic. l. centurio. remaneat ſalua. & loquatur quando fit ſubſtitutio per verba directa. ſed Io. An. non tamen attingendo ſpeciem, hunc caſum ſentit in. d. c. ſi pater. in nouella: quòd. l. precibus. loquitur in ſubſtitutione per verba directa. Vnde in gl. ſua. in. d. c. ſi pater. ſequitur in hoc theoricam glo. iuris ciuilis. prælleg. Et quia non eſt propria materia noſtra, & rarò fit teſtamentū iure militari: quia
a iſti noſtri milites non gaudent illo priuilegio: cūm non pugnent pro republica. &c. & in. l. j. C. de iur & fac. igno.
17 & ibi notabiliter remitto, ad. d. l. centurio. ¶ † Quandoque hæc ſubſtitutio compendioſa fit à non milite: & eſt eſt caſus noſter, & ſic fit impuberi per verba directa. Exē
plum: *inſtituo hæredem filium meum impuberem: & quandocunque decęſſerit ſine liberis: filius meus Sempronius ſit hæres.* & hoc caſu communiter voluerunt gloſſatores iuris ciuilis, & gl. in. d. l. ſi pater. & glo. hîc, in verbo, vel ſubſtitutionis. ꝙ ſi impubes moritur intra tempus pupilla-
a re, valet iure directo. vnde ſubſtitutis capietꝫ totam hæreditatem ſine deductione quartæ. ab hoc. d. l. ſi pater. ſi verò moritur poſt tempus pubertatis, expirat in totum. per legem in pupillari. & l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupil. Sed Ioā. Andr. aliter ſentit in d. c. ſi pater. vt ſ. ſubi
18 jciam. ¶ † Quandoq; fit hæc ſubſtitutio per verba cōmunia. Exemplū: *Inſtituo filium meum impuberem hæredē: & quandocunq; deceſſerit, ſubſtituo Sempronium.* hoc caſu gl. iuris ciuilis reperiuntur contrariæ. Nā in. l. precibus. & in. l. centurio. præal. voluit vt hæc ſubſtitutio valeat ſemper, vt fideicōmiſſaria. & hoc ſentit gl. noſtra. ¶ Mouetur glo. iuris ciuilis: quia ex quo iſtud verbum, ſubſtituo: poteſt trahi ad directā, & indirectā ſubſtitutionem. & ſi traheretur ad directā, extinguitur per aduentū puberitatis: vt. §. dixi. Si verò ad indirectam, valet ſemper vt fideicommiſſaria: ergo in dubio debemus capere illū intellectum, ſecundum quem ſemper valeat. Ex hoc intellectu infertur, ꝙ ſi iſta adiecta, deceſsiſſet intra tempus pubertatis, potuiſſet eodem modo detrahere quartam Trebellianicam, ſicut detraxit nunc poſt aduentum pubertatis. Nam verbum ſuccedat. poſitum hîc, nō eſt obliquum ſed commune. Et hanc theoricam ſecuta eſt communiter glo. in. d. c. ſi pater. Sed alia gl. iuris ciuilis tenuit aliam opi. magis ſubtilē, videlicet ꝙ hæc ſubſtitutio compendioſa facta per verbū cōmune. valeat iure directo intra tempus pubertatis: ſed poſt aduentū pubertatis obliquatur, & valet iure fideicōmiſsi. hoc voluit gl. no. inſti. de pupil. ſubſti. gl. magna. in fi. Et ex hoc infertur ad intellectū huius. c. quòd ſi Adiecta, deceſsiſſet intra tempus pubertatis, nō potuiſſet detrahi Trebellianica: quia va-
19 luiſſet iure directo. ¶ † Quandoq; & tertiò fiet hæc ſubſtitutio cōpendioſa, ꝙ verba indirecta ſeu obliqua: & tūc in dubio ſemp valet: vt fideicōmiſſaria. Exēplū: *Inſtituo hæredem filiū meū impuberē: & quandocūq; deceſſerit, volo, quòd reſtituat hæreditatem Sēpronio.* Et hoc caſu ſemper in reſtitutione detrahet quarta Trebellianica: ex quo hæreditas capit̄ de manu ſua: vt in. l. cohæredi §. cū filiæ. ff. de
20 vulg. & pup. ¶ † Nouiſsimè ſuperueniens Io. An. in. d. c. ſi pater. in nouella. tenuit latè materiā examinādo, quòd cōpendioſa facta impuberi per verba cōia, valet directo iure, ſi impubes moriat̄ intra tēpus pubertatis. Si verò morereť poſt pubertatē, valet iure fideicōmiſsi: & ſic detrahit̄ quarta. Hoc ꝓbat ipſe iūgendo. c. ſi pater, cū iſto. Nā ibi ſubſtitutio fuit facta per verbū moriat̄: & valuit iure directo intra tēpus pubertatis: vt ibi patet. hîc aūt fuit facta ꝓ verbū ſuccedat, qđ nō eſt minus cōe, q̄ verbū moriat̄. & valet hoc iure fideicōmiſsi poſt aduētū pubertatis. Cū ergo hæc duo verba moriat̄, & ſuccedat. quaſi idē importāt: & hoc videlicet iure fideicōmiſsi. & d. c. ſi pater iure directo. ſatis ꝓbat op. ſua & ex hoc videť ſentire, ꝙ ſi Adiecta deceſsiſſet hîc intra tēpus pubertatis, valuiſſet ſubſtitutio iure directo: & ſic nō fuiſſet detracta quarta Trebellianica. qđ ēt videť placere Bar. in. d. l. cētu

a ¶ Milites. an milites noſtri tempo
ris gaudeant priui legio antiquo, qđ habebant milites in teſtando: vide latè per Alexā. in d. l. centurio. colū. j. &. ij. & ibi latiſsimè per Moder. repetentes Paul. de caſt. in. l. ſc̄i iniarios. C. de teſta. mili. Ro. in cōſil. xliij. incip. a primum. in. iiij. colū. & in conſil. lvj. incip. in præſenti. Areti. in conſil. xij. in prin.

c SEB. SAPIA.
a ¶ Loco legatarij. Vide do. Iaſo. in. l. Lucius. col. xj. verſicul. circa. xj. q. ff. de vulga. & pupil.
ZACHARIAS.
b ¶ Directa. Adde Old. conſi. cxlj. in ci. thema tale eſt. dominus. G. & cō
ſil. ſeq. inci. factum tale eſt: teſtator habens vxorem. & in practica Papię ſi in libel. ſubſtitutio. & Paul. de caſtro conſil. cclv. ſi bene conſyderetur.

c SEB. SAPIA.
a ¶ Milites. an milites noſtri tempo
ris gaudeant priui legio antiquo, qđ habebant milites in teſtando: vide latè per Alexā. in d. l. centurio. colū. j. &. ij. & ibi latiſsimè per Moder. repetentes Paul. de caſt. in. l. ſc̄i iniarios. C. de teſta. mili. Ro. in cōſil. xliij. incip. a primum. in. iiij. colū. & in conſil. lvj. incip. in præſenti. Areti. in conſil. xij. in prin.

✠ SEB. SAPIA.

a ¶ Emãcipato. An donata filio eman cipato imputẽtur in legitima: vide Alex. in cõſ. cxlij. incip. circa primũ. col. vij. ver. conde. ſcẽdo. Bart. Soc. in conſ. xviij. incip. preſentis cõſulta- 1 tiõis. col. iij. in. iiij. parte. Corne. Peru. in cõſi. lxiiij. in cipi. licet iudicio mreo. col. ij. in. j. vo. Abb. in cõſi. cxvj. incipi. illud de iure queritur. colũ. pen. in. ij. vol. Ale. in. l. illud. C. de col. vbi etiã latè Mod.

b ¶ Moderniores. Iſtam opi. ponũt eriã gl. Iaco. Butr. Bart. & Bald. in. l. quanquã. C ad le. fal. Et dicũt oẽs iſti hãc opi. de cõ. ſuetudine ſeruari cum alijs gl. adductis per Bart. & a. lios in locis hîc allegatis. Et iſta opinio eſt approbata per Canoniſtas hic per iſtũ text. & per. c. Raynaldus. j. eo. & licet Pe. & Cyn. & nõnulli alij cõtradixerint in illa. l. quanquã. & in locis. j. alle. tũ habemus regulã, q̃ qñ aliqd eſt dubiũ de iure ciuili, ſi reperitur caſus clar⁹ de iure canonico: ꝑut hîc, ſtam⁹ iuri canonico, etiã i foro ciuili: vt no. in. c. j. & ij. de operis no. 22 nũ. gl. & doc. in. c. per venerabilem. qui fil. ſint leg. & in. c. licet ex ſuſce pto. de foro cõpe. & Bar. in. l. priuile gia. C. de ſac. ſanc. 23 eccle. Eandem diſtinctiõem tenet Io. de Bel. ĩ. §. quã obiẽm. in. ij. q. vbi eſt bonus text. in auẽ. de reſti. & ea, q̃ pa. Dyn. & Bar. in. l. j. §. illud. ff. ſi cui pluſquàm per le. fal. Iaco. But. & Bald. in auẽ. res, queꝫ. per illum textũ. C. cõmunia deleg. Bald. in. l. iubemus. C. ad tre bellia. & l. ſcimus. in principio. C. de

rio. ¶ Et ex hoc infero, ꝙ ſubſtitutio hîc facta non fuit fideicõmiſſaria: vt dixit hîc gl. in medio. ſed potius compendioſa: vt dixit glo. in prin. quæ recipit intellectũ ſecũdum tempus mortis inſtitutæ. quia vt dixi, ſi deceſſiſſet intra tẽpus pubertatis, valuiſſet iure directo: poſt puber tatẽ aũt iure fideicõmiſſi. & hoc quia ſemp debemus interpretari diſpoſitionẽ, vt valeat meliori modo, quo po teſt. c. Abbate. de ver. ſig. & in. l. quoties. de ver. oblig. Ex his ergo inferendũ eſt, ꝙ ſi caſu. c. ſi pater. deceſſiſſet ille poſt pubertatẽ, valuiſſet illa ſubſtitutio iure fideicõmiſſi: & nõ iure directo. Ex his habes clarũ intellectũ huius c. & c. ſi pater. ¶ †Plus dixit Io. An. in. d. c. ſi pater. quòd ſubſtitutio cõpẽdioſa facta impuberi, etiã per verba directa: obliquatur poſt aduẽtũ pubertatis: non aũt extinguitur prout eſt cõis opi. legiſtrarũ. h. d. probari in. d. l. precibus. Nã licet ibi mulier ad pompam narrauerit, ꝙ maritus teſtator fuerit miles: tñ nõ fuit teſtatus iure militari, quod patet: quia his ibi põderatur, ꝙ filius erat in poteſtate patris. quod nõ fuit neceſſariũ, ſi fuiſſet teſtatus iure militari. Itẽ ibi in fi. obliquatur ſubſtitutio poſt aduẽtũ pubertatis: quod nõ procedit in teſtaméto militari: vt in. d. l. cẽturio. Itẽ & tertiò, illa lex ponitur in tit. communi: nã ſi procederet iure militari, fuiſſet poſita in ti. de teſt. mili. Hãc rnĩam ſuadet præſumpta volũtas teſtatoris. Bar. in hoc ſentit cõtrariũ. in. d. l. centurio. dicens, ꝙ vbi ſubſtitutio fit per verba directa ciuilia, nunquã obliquatur per aduẽtũ pubertatis. facit. d. l. verbis ci uilibus. & d. l. cẽturio. Hãc opin. Bart. ſequitur hic dom. Anto. & profectò videtur verior de ſubtilitate iuris: ſed de æquitate multũ placet opi. Ioã. An. propter volũtatẽ teſtatoris, qui in ſubſtitutiõe retulit ſe ad oẽ tempus. Et prædicta procedunt, niſi ſubſtitutio ſit geminata: puta, quia teſtator dixit: inſtituo filium meum impuberẽ: & ſi deceſſerit intra tẽpus pubertatis, vel poſteà q̃cunq;, talis ſit hæres. Hoc em caſu cõis videtur opi. vt intra tempus pubertatis valeat iure directo: poſt pubertatẽ iure fideicõmiſſi. Et de materia pleniſsimè ꝑ Bar. in. d. l. cẽturio. ¶ In gl. in ver. *eſt deſuncta.* ibi: *inſtituit eum.* Vel intelli 25 ge, ꝙ maritus lucrabitur bona vxoris premortuæ iure longobardo: vt habetur in Lõbarda. titu. de ſucceſſ. in. l. fi. Et eſt Lõbarda, liber, in quo cõtinẽtur leges, quas fece runt longobardi: qui longo tẽpore regnauerũt in Italia. ¶ In gl. in ver. *vſucapio.* ibi: *actio perſonalis.* dic ꝙ ex teſtamento cõpetũt plures actiones: vt perſonal is, hypothecaria, & rei vendicatio. & diſtinguendũ eſt, vt plenè no. in. l. j. C. cõmunia dele. ¶ In gl. in verbo, *integraliter.* ibi: *in morte facta fuit.* Idẽ dic ſi in vita. ſed gl. põderat tẽpus mortis: vt facilius præſumatur fraus. ¶ †No. ex gl. iũcto tex. quòd licet teſtamentũ inofficioſum, in quo. ſ. filius fuit præteritus, reuocetur in totũ per querelã inofficioſi. l. filio præterito. ff. de iniu. ru. & irri. teſta. donatio tñ inof ficioſa nõ reuocatur in totũ: ſed ſolũ reſpectu legitimæ, quæ debetur iure naturæ. ¶ †Secũdò not. ꝙ vẽditio fa cta de omnibus bonis in fraudẽ liberorũ reuocatur quo ad legit imã debitã liberis: nõ autẽ in totũ: ſed hoc intelge, quando vẽditio fuit vera, licet in fraudẽ filiorũ. Si au tem fuiſſet ſimulata: tunc reuocaretur in totũ. Et de ma teria vide per Bar. in. l. hæreditatem. ff. de bo. autho. iud. poſſ. ¶ In gloſſ. in verſic. *quartam partem.* in fi. collige ex b gloſſ. †quòd quarta, quę debetur iure inſtitutiõis: cum 24 hæreditas eſt exhauſta legatis, eſt magis priuilegiata, quã quarta Trebellianica: & quarta Trebellianica eſt magis priuilegiata, quàm legitima, quæ debetur filio. Nam vt vides ex gloſſ. in quarta, quæ debetur iure inſtitutionis, non computantur, niſi ea, quæ obueniunt hæredi iu re inſtitutionis: nõ autem legata ex alio titulo prouenię tia. Sed in quarta Trebellianica cõputantur, nõ ſolũ ea, quæ pertinent iure inſtitutionis hæredis: ſed omnia, quę prouenerunt ex teſtamento: puta iure legati, vel donationis. Aliàs verò pronenientia extra teſtamentũ nõ com putãtur in hac quarta: in legitima verò, quæ debetur filio, nõ ſolũ cõputantur ea, quę prouenerunt ex teſtamẽ to, quocunq; titulo: ſed etiã vndecunq; ſint profecta: vt in iuribus alle. in gl. & pleniſsimè expeditur in materia in l. in quarta. ff. ad le. falc. Aduertendum tamen circa hoc vltimum. Aut enim pater donauit in vita aliquid filio ob cauſam: puta dotis, vel donatiõis propter nuptias: & illud cõputatur in legitima ſua: vt in auf. ex teſt. C. de col la. Aut fuit facta donatio ſimpliciter: & tunc ſi tennit, a quia fuit facta filio emancipato: a vel filio in poteſtate tanquam bene merito: & tũc non cõputatur in quarta: qa valuit hæc donatio, ac ſi eſſet facta extraneo. De quo tamẽ plenè dicendũ eſt: vt no. in. d. auf. ex teſt. At donatio non tenuit in vita: tunc cõputatur in legitima, etiã ſi confirmaretur morte. de quo dic, vt ple. leg. & no. in. l. fi liũ quem habentẽ. C. fami. erc. Quæ aũt ſit ratio diuerſitatis inter iſtas quartas. cõmuniterredditur hęc: legitima filij propriè nõ prouenit ex volũtate patris: ſed ex diſpo ſitione iuris. Nam velit nolit pater, opus ꝙ filius habeat legitimã ſuã. ideò in iſta tanquam debita, cõputantur o mnia bona, quæ ſibi profecta ſunt à patre, limitando: vt §. Quarta verò Trebellianica debetur propter grauamẽ voluntariè iniunctum hæredi à teſtatore. ideò ſolùm computantur ea, quæ ſibi obueniũt ex teſtamento. & eſt minus priuilegiata iſta, quàm alia, quę debetur iure inſti tutionis: vt. §. dixi. quia minus grauamen ſubit hæres iſto caſu, quàm in alio. Nam reſtituta hæreditate omnes actiones hæreditariæ actiuè & paſsiuè in eũ, cui fit reſti tutio, transferuntur. l. j. ff. ad Trebel. & in. l. pen. C. eo. In alio verò caſu inſtitutus remanet hæres: & ſubit omnia onera hæreditaria: ideò hæc quarta eſt magis priuilegia ta. ¶ In gl. in ver. *à tempore litis.* in fi. No. gl. & dic, vt plenè no. in. l. fideicõ. ff. ad Treb. & in. d. l. in quarta. Itẽ dic ad tex. ſecundũ doc. ꝙ hîc non cõputantur fructus percepti ab adiecta filia teſtatoris. ſed percepti à tutore, & pupillo, & marito. Adiecta: poſt mortem ipſius, & poſt li. conte. ¶ †In gl. in verb. *legitima.* no. hanc. gl. ad quam qu otidie ſit remiſsio: & in effectu pònit res opi. in quę ſtione ſatis nobili: an filius rogatus reſtituere hæreditatem poſsit detrahere legitimam iure naturæ debitam: & quartam Trebellianicam. Et prima opi. eſt, ꝙ poſsit: & eam corroborat argumẽtis vſq; ad ver. *ſed do. Iacob.* Abinde ponit ſecundam opinionem contrariam: vt ſolùm vnam deductiõem facere poſsit: licet poſsit petere reliquam, ſeu deducere quatenus plus eſt in ea, quàm in deductione prius facta. & durat vſq; ad verſi. *alij verò voluerunt.* Abinde vſq; ad finẽ ponit tertiã opi. diſtinguẽtẽ inter rogationẽ purè factã, & eã, quæ fit ſub conditiõe, vel ad certũ diẽ: vt primo caſu procedat ſecũda opi. in ſe cũdo caſu procedat prima. & hæc opin. tertia fuit Azo. gloſſatoris iuris. in. l. quãquã. C. ad. l. fal. Tene h anc opi. tertiã reſpectu rogatiõis factæ ſub conditiõe: nõ aũt qn fit ad tertũ diẽ: qa ex quo dies reſtitutiõis fiẽdæ eſt certa, perinde eſt, ac ſi purè fuiſſet facta. Sed alia gl. in. l. Papini. §. meminiſſe. ff. de inoff. teſt. ſequitur hãc tertiã opi. ad li terã. & idem Bar. & Bal. in. l. filiũ quẽ habentẽ. præall. & doc. moderniores hîc. & ſic plus fuit cõſultũ per Bar. & plures alios moderniores. & ſatis põt hodie teneri hæc opinio: vt ſic iura ciuilia, quę videtur diſcordare diſpoſi tiõi huius. c. & c. Raynal. in aliquo ſuſtententur. Et ratio diuerſitatis inter vnum caſum & reliquũ eſt: quia in reſtitutione purè fienda, & de præſenti cõcurrunt eodem tẽpore duæ deductiones, quas iuris ciuilis regula omnino fieri prohibet: vt in. l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad. l. falcid. & in. l. iubemus. C. ad Trebell. & in. d. l. filiũ quem habentem. cum ſimil. ſed in alio caſu quando reſtitutio venit fienda ſub cõditione, vel ad certũ diẽ, iſtę deductiones fiunt diuerſo tempore. & vt dixi ſtandũ eſt huic opi

nioni: vt

inoffi. teſt. Ang. & Imo. in. l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad. l. falcidi. & ibi dicit Ang. ꝙ iſta opi. eſt cõis & approbata, & ꝙ de cõſuetudine ſeruatur. Idẽ tenet Ang. in. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vul. & pup. & ibi Ang. dicit hãc opi. eſſe approbatã in ſcholis & in iudicijs. Idẽ tenet Old. lau. vbi multum ar guit ad partes pro & contra. & in conſi. ccv. inci. prĩa dubitatio. vbi pulchras rationes facit. & ꝙ & contra. & in cõ ſil. clviij. inci. factũ tale eſt, teſtator. &c. & plenè. d. Alexãd. Imol. in cõſi. cd xxxiiij. inci. circa primã dubitatio neim. & in. ij. dubio. in. vij. & ij. ſe. Sed cõtra iſtã com munẽ opi. eſt tex. 26 in enitabilis. quem originaliter ibi põ derat Odo. in. l. filium quẽ habentem. C. famil. ercif. vbi filius nõ erat gratuitus per fidei commiſſum purè: ſed ſub cõditione, ꝙ tamẽ nõ detrahit duas quartas, ſed vnã ſolã. ſ. Tre bellianicam. quod patet. quia cõplet a quarta Trebel- 28 lianica, reſiduum quod habet, red dere compellitur. quod non eſſet ſi poſsit etiã quartã legitimã detrahere. Et ꝙ iſta cõis opi. ſit falſa, vltra Odo. in. d. l. filiũ. firmat etiã Bald. ibi in. x. & xj. colũ. & vnũ verbum in. j. colũ. in. iiij. not. & ita e. tiam tenet Pau. de caſt. ibi. & in. d. l. quãquã. Et ꝙ iſta opi. ſit de iure fal- 29 ſa, tamẽ de cõſue tudine eſt appro bata & tenẽda. di cit expreſsè Bart. in. d. l. meminiſſe. hîc alleg. per iſtũ. & in cõtrariũ fortiori facit tex. in. l. iubemus. in ver. dodrãs reſtituatur. C. ad Trebel. Sed poſtquàm de conſuetudine ſeruatur: vt oẽs dicũt, & approbatur per iſtũ tex. ſtra eſt diſputare. & tenẽdo iſtã cõem cõcluſionẽ cõſuetudine approbat ã, ꝙ filius grauatus fideicõmiſſo nõ purè, ſed in diẽ, vel ſub cõditiõe, detrahat duas quartas: limita vt procedat in filijs: & ſic deſcendentibus. Ecõtrà autem ſi moriatur filius relicto patre, vel matre, vel alijs aſcendentibus, quos grauauerit fideicõmiſſo ſub cõditione, certè illi nõ detrahẽt duas quartas, ex quo in aſcendentibus nõ reperitur hoc immutatũ, prout reperitur in deſcẽdentibus, vt hic. Ita ſingulariter limitat Bald. in. l. fiã milite. §. patri. ff. de teſta. milit. nõ tamẽ expreſsè firmat: ſed ſuper hoc reliquit cogitandũ. quod cõfirma ri poteſt per quatuor optima ſimilia. ¶ Primò per illud quod vult ſingula riter Bartol. in. l. nõ vſq;. per illũ text. ff. ſi quis à pa. fiue. ma. vbi ſingulariter vult, ꝙ licet quando pater alienat bona in fraudem filiorum, poſsint filij reuocare alienata vſq; ad legitimam eorum, quando ille in quem alienauit fuit fraudis particeps: tamen eſt contrà, ſi filius alienaret in fraudẽ patris, nõ poteſt pater alienare vſq; ad legitimam ſuam, poſtquã in patre iſtud non reperitur expreſsè ſtatutum. ¶ Secundò confirmo per aliud ſimile. Nam licet valeat teſtamentum imperfectum conditum à patre inter liberos. l. hac conſultiſsima. §. ex imperfecto. C. de teſta. l. ſi. C. famil. erciſcũd. tamen contrà teſtamentum filij inter patrem, vel alios aſcendentes imperfectum, non valet. Ita ſingulariter firmat Specu. in tit. de inſtru. edi. §. cõpendioſè. in ver. quid ſi filius. Baldus & Sali. in. l. final. C. famil. erciſcun. Bal. in. d. l. hac conſultiſsima. §. final. per illum textum. & in. l. ſi qua illuſtris. C. ad orfi. & dem. Alexan, de Imola. in. d. §. ex imperfecto. ¶ Tertiò confirmo per aliud opti-

mum ſimile. nam licet filij & alij deſcendentes, quando ſuccedunt aſcenden tibus, teneantur inter ſe bona conferre per totum titulum. ff. de col. bon. & C. de collat. tamen econtrà, quando aſcendentes ſuccedunt filijs, vel alijs deſcendentibus, non tenentur conferre, ex quo iſi eis non reperitur ſtatutum. Ita ſingulariter Bal. d. & domin. Alexand. de Imol. in. l. ſi emancipati. C. de collat. ¶ Quartò confirmo per aliud ſimile. Nam licet hæreditas aſcẽdentium, tam ex linea paterna, quã materna non adita tranſmittatur ad deſcendentes propter coniunctionem ſanguinis. l. j. C. de his qui ante apert. tabul. tamen ſecus eſt econtrà, ſi moriatur deſcendẽs: puta filius, vel nepos, hæreditas eius non adita tranſ mitteretur ad aſcendentes. Et ſic illa. l. j. non habet locum econtrà: & per Bartol. & alios omnes ibi reprobat glo. ibi: & per omnes in l. ventre. vbi latè Angel. & Imol. ff. de acquirenda hæredita. & Sali. in. l. apud hoſtes. C. de ſtuis & legi. Bald. in. l. cum antiquioribus. in vltima columna. C. de iur. deliber. & in. l. ſecunda. C. ad orfi. faciunt nota. in. l. ſi infanti. §. de iure delibe. ¶ Secundò limita iſtã communem concluſio. canon. & leg. conſuetudine obſeruatam, vt filius inſtitutus gra uatus de reſtituendo poſsit detrahere duas quartas: vt non procedat in filio inſtituto in re certa, grauato de reſtituendo ſub conditione. Nam iſte legitimam ſolùm detrahit, & non duas quartas. Ratio, quia non eſt hæres vniuerſalis. l. lex falcidia. §. nunquam. ff. ad leg. falcidi. ſecundum Panor. hîc, in verſi. vnum tamen notabis. allegat Bald. ita conſuluiſſe. Sed tu adde Baldum. in. l. filium, quem. C. famili. erciſcun. in. xj. columna. qui dicit ſe ita ſæpe conſuluiſſe. ¶ Tertiò limita ſingulariter, quando pater grauaſſet filium fideicommiſſo ſub conditione: deinde adiecit, quòd eueniente die fideicommiſſi, vult quòd totam hæreditatem reſtituat: & quòd Tebellianicam etiam computet in legitimam, quam habuit. Iſto caſu, teſtator intelligitur diſpoſuiſſe, quòd vnam tantùm quartam detrahat, ſcilicet legitimam, & non Trebellianicam. quod facere poteſt: per textum valde notab. in fin. in l. ſi debitor. ff. ad leg. falcidi. per quem textum idem Bald. in dicta. l. filium. in ſexta columna, notat, quòd teſtator poteſt alterare diſpoſitionem iuris circa Trebellanic. nec per hoc intelligitur pater grauare filiam in legitima, quod non poſſet. l. omni modo. & l. quoniam in prioribus. C. de inofficioſ. teſtament. ſed grauat enim in Trebellia. quod poteſt maximè hodie retenta ſententia magis communi, quæ habet ꝙ teſtator poteſt hodie prohibere in totum Trebellian. ſicut falcidi. vt per Bartolum & alios: in. l. Marcellus. in princip. cum alijs concordan. ff. ad. Trebellia. Iſtam ſententiam in ſpecie ponit Bald. in dicta. l. quoniam. in fin. C. de inofficio. teſtament. reputans eam multum not. & dicens, quòd eam poſsit Dyn. & quidam do. Barto. de pra. Idem tenent Dyn. Ray. Nicol. de Neapo. Imol. & Raph. cu. in. l. lucius. §. maritus. ff. ad Trebellia. Dyn. Nico. de Neap. & do. Alexand. in. d. l. debitor. per illum tex. ff. ad. leg. Falci.

✠ SVMMARIVM.

1 *Executores teſtamentorũ poſſunt cõpelli ab Epiſcopo ad exequendas pias voluntates teſtatorum etiam quòd teſtator hoc prohibuerit.*
2 *Executores teſtamentorum poſſunt eſſe tam laici, quàm clerici: exceptis fratribus minoribus.*
Fœmina poteſt deputari executrix teſtamentorum.
3 *Executores teſtamentorum, an Epiſcopi debeant diſtribuere malè ablata teſtatoris.*
4 *Executores teſtamentorum, non poſſunt commutare vſum deſtinatum per teſtatorem, etiam in melio rem vſum, etiam ex conſenſu Epiſcopi.*
6 *Teſtator, quo caſu põt prohibere, ne Epiſcopus impediat ſe in executione teſtamẽti ipſius teſtatoris.*
7 *Teſtator vſurarius, qui pro malè ablatis & extortis reliquit mille: ſi poſt ſuam mortem non apparent debentes recipere tantam quantitatem: reſiduum conuertitur in alios pios vſus.*
Relicta ad certos pios vſus, ſi in illos non poſſunt cõuerti: conuertuntur in alios.
8 *Epiſcopus poteſt ſe impedire, etiam vt exequatur relicta ad non pias cauſas.*

CAP. XVII.

1 Vanobis. ¶ †Epiſcopus compellit fidei commiſſarios, ſeu executores teſtamẽti ad exequendas pias voluntaes defunctorũ, etiã ſi teſtator hoc interdixiſſet. Cõis diuiſio. Secũda ibi: *cũigitur.* ¶ Caſus literalis. Quidã in vltima volũtate ſuã pecuniã, & alia bona relinquũt expẽdenda ad pias cauſas: & ad hoc faciendum deputãt tam religioſos. quã clericos ſeculares, & etiã laicos executores Iſti cũ deberent bona prædicta in pios vſus ex

ita loquitur. Nam filius non poteſt in vita patris ſui petere legitimam: quinimo plus dicit Bald. in authen. ſi qua. C. de fac. ſan. eccle. quòd patre ingrediente religionem, non poteſt filius petere legitimam â monaſterio in vita ipſius. quod videtur prima fronte contra caſum e. cum ſcimus ĵ. de regu. vbi hoc vide.

pendere: alijs vſibus cõtra volũtatẽ teſtatoris applicare præſumunt. Significatum fuit domino Papæ. cum igitur Epiſcopi locorum debeant prouidere, vt omnes piæ volũtates defunctorum adimpleãtur: etiã ſi teſtator illud prohibeat, mandat Epiſcopo Nouien. quatenus cõpellat executores huiuſmodi teſtamentorũ: vt bona ipſa fideliter & plenariè in pias cauſas expẽdant, ſecundũ voluntatem defuncti. Ber. ¶ † Not. primò, ꝙ religioſi & clerici ſeculares, ac laici poſſunt deputari executores teſtamentorũ. Et in religioſis dic, vt habetur in. c. iij. eo. ti. li. vj. Excipe tamẽ fratres minores, [a] quibus hoc officiũ eſt interdictum: vt in cle. exiui. de ver. ſig. & dic, vt ibi. ¶ Nunquid autẽ poſſunt iſti miſtim deputari executores? Ioan. Andr. in. c. Ioãnes j. eod. dicit, ꝙ ſic. & ibi pleni⁹ de hoc. An autẽ fœmina poſsit eſſe executrix: vide per Ioã. An. in. d. c. iij. eo. ti. li. vj. & aliãs fuit conſultũ, ꝙ nõ. Cõtrariũ ſentit Bal. quia non cõparet mulier tanquã procuratrix: ſed intentat actiones nomine proprio. de quo per eũ in. l. quod pauperibus. & l. ſi quis ad declinandã. C. de epiſ. & cleri. ¶ † Not. ij. ꝙ lega ta ad pias cauſas diſtribuũtur per eũ, quẽ teſtator deputauit: ſed in reſtitutiõe malẽ ablatorum eſt dubiũ. Nã quidã volũt, ꝙ indifferenter teneatur Epiſcop⁹ illa diſtribuere. De quo in ca. cũ ſitj. de Iudæ. & in. d. c. ij. & vide quod dixi in. c. ſi heredes. ſ. e. tit. ¶ † No. ibi: *aliis vſibus*. ꝙ executores nõ poſſunt cõmutare vſum deſtinatũ per teſtatorẽ: nũquid aũt cũ cõſenſu Epiſcopi poſſunt cõmutare in meliorẽ vſum: pulchra eſt quæſtio. de quo vide per Io. de lig. in cle. quia cõtingit. de reli. domi. & placet mi hi opin. quòd nõ. ex quo poteſt deputari ad vſum deſtinatũ. nã iura ſolũ excipiũt principis authoritatẽ: vt in. d. cle. quia cõtingit. & facit l. legatum. ff. de vſufruc. legato. cum ibi no. & vide quod dixi in. c. nos. ſ. e. ¶ † Vlterius not. quòd volũtas defuncti[b] omnino eſt adimplenda: niſi ſit irrationabilis. & propter irrationabilitatẽ nõ valet interdictio teſtatoris, vt Epiſcopus nõ impediat ſe cõtra executores: nam quemadmodũ ipſe teſtator malè agendo, non poteſt ſe ſubtrahere à foro Epiſcopi: ita nõ poteſt ſubtrahere ſuos executores in officio malè agentes. ¶ † Sed circa prædicta quæro, quid ſi teſtator mandauit, vt Epiſcopus nõ impediret ſe de executiõe? diceres tu hic videtur tex. pro deciſione. q. ſed certè ſi põderabis tex. decidit. q. propoſitam. Solũ enim probat, quòd Epiſcopus põt cõpellere executores non obſtante prohibitione teſtatoris: nõ autẽ dicit, ꝙ poſsit realiter ex equi aſſumẽdo officiũ executoris cõtra volũtatẽ teſtatoris. & in hoc putarem, quòd aut teſtator prouidit ſibi de alio executore in caſu negligẽtiæ primi: & nõ ſuccedit Epiſcopus in executiõe. arg. in. l. nulli. & in l. ſi quis ad declinãdã. C. de epiſ. & cler. Aut teſtator ſolũ prohibuit Epiſcopum, ne deberet exequi, nec præuidit ſibi de alio executore: & tunc puto, quòd ſaltẽ in relictis ad pias cauſas Epiſcopus ſuccedit, non obſtãte prohibitione teſtatoris. ad hoc bo. tex. in authẽ. de eccle. tit. in. §. ſi quis autẽ pro redemptione. cũ duobus ſeq. ¶ † Vltimò quæritur de quotidiana. q. Teſtator mãdauit centũ diſtribui pro malè ablatis: demũ poſt teſtatoris mortem, malè ablata reperta non aſcendunt ad tantam ſummam. Quid fiat de reſiduo? an debeat cedere lucro hæredis, quemadmodum quando deficit aliud legatum: vt in. l. ſi quis Titio. ff. de leg. ij. & videtur primò, ꝙ debeat cedere hæredi: quia expreſsio cauſæ limitat legatũ: vt in. l. fi. ff. de au. & ar. leg. Iac. de Are. in quodam tract. executorũ, vt refert & ſequitur in. d. l. ſi quis ad declinandã. diſtinguit, ꝙ aut teſtator prohibuit in aliũ caſum dictã quantitatem expendi, & cedit hæredi. aut ſimpliciter diſponit, & debet diſtribui inter pauperes. argument. in. d. l. legatum. quaſi velit, quòd ſicut lagatum in pium vſum conuertitur in alium, ſi non poteſt deputari ad vſum deſtinatum: [c] vt in. d. authent. de eccle. tit. §. ſi quis in nomine. dixi in. c. nos. ſ. eo. Ita iſtud legatum relictum pro malè ablatis. Et hoc puto veriſimũ: quia ex quo teſtator expreſsit certã quantitatem, credẽdum eſt illam deberi: licet non appareant recipere. Idem eſt obſeruandum in promiſsione, ſeu cautione, quam hodie præſtant vſurarij manifeſti. Nam ſolent & debent promittere quantitatem reſtituere veroſimiliter extortã. vnde ſi non apparent debentes recipere totam quantitatẽ, debet reſiduum diſtribui inter pauperes: [g] vt legi. & no. in. c. quanquam. de vſu. lib. vj. ¶ † In gloſſ. j. ibi, *quæ ad hunc caſum reſtringitur*. Pondera & no. gloſſ. quæ apertè ſentit Epiſcopum non poſſe ſe impedire de relictis ad non pias cauſas: & pro hac opin. facit iſte text. qui ſolum facit mentionem de pijs voluntatibus. ſed gloſſ. tenet contrarium in. c. ſi hæredes. ſ. eo. Idem Hoſt. & Inno. Ad hunc text. reſpondet Hoſti. quòd omnis voluntas teſtatoris dicit pia. Tu vide quod latius dixi in. d. c. ſi heredes.

SEB. SAPIA. a ¶ Fratres minores. Vide Fel. in. c. ſi. col. xj. ver. eſt verum ꝙ. d. Anto. ſ. de conſtitu. vbi dicit, ꝙ licet Guardianus ſancti Frãciſci non poſsit eſſe executor teſtamen. ſi tũ nullo opponente executus fuerit, valebit executio: imò ſi acceptat executionẽ, & executus ſit, valet executio: licet acceptare non potuiſſet: vt per Feli. in ca. decernimus. col. ij. ver. & dic, ꝙ In. ſ. de iud.

SEB. SAPIA. b ¶ Volũtas defuncti. Pulchrum exẽplum ponit Paul. de ca. in. l. non oporter. C. de his q. vt indign. de doctore Padano, q in teſtõ iuſsit ꝙ ca dauer ſuum deberet deferri ad ſepulturam cum ſonis & cãtibus. Nã ſecundum Paul. de ca. talis diſpoſitio eſt beſtialis & minime ſeruãda. refert & alia allegat. d. Iaſ. in. l. furioſum. col. iiij. C. qui teſt. fa. poſſunt.

ZACHARIAS. c ¶ Deſtinatũ. Ad de Cal. in. clem. ga contingit. in. ij. & iiij. q. de relig. do. Iaco. reb. plenè in l. hac lege. nu. 2. & ibi no. in apoſt. ad eum, in ver. in conſtructione murorum. C. de aquæ du. lib. xj.

SVMMARIVM.

1 *Filius rogatus reſtituere hæreditatem, retinet & legitimam & Trebellianicam: de quibus poteſt ad ſuum libitum diſponere.*
2 *Filius poteſt grauari reſtituere omnia bona paterna: ſed ſuper quartis ſibi debitis grauari non poteſt.*
Legitima non per omnia ſuccedit loco alimentorum.
Arbitri puta tres electi in aliqua quæſtione, non poſſunt duo ſine tertio abſente, vel mortuo ferre ſententiam, etiam ſi ille tertius ante mortem, vel abſentiam dixiſſet iudicium ſuum: & alij audiuiſſent.
4 *Legans aliquam rem: cenſetur legare ius, quod habet in eadem.*
5 *Lego: iſtud verbum adiectum vniuerſitati bonorum, importat hæredis inſtitutionem.*
6 *Sententia poteſt eſſe pro parte abſolutoria & pro parte condemnatoria: quando libellus continet diuerſos articulos.*
7 *Sententia partim condemnatoria & partim abſolutoria, in quantũ eſt abſolutoria, poteſt approbari: & in quantum condemnatoria, appellari.*
Legitima debetur filio in omnibus bonis paternis. & poteſt detrahi de ſingulis rebus, niſi teſtator, vel officium iudicis aliud diſpoſuerit. 28.
9 *Alienatione prohibita: an poſsit fieri per laudum arbitrorum, vel per pactum partium: vel in vltima voluntate.*
10 *Legatarius non poteſt petere legatum, niſi hæreditas adeatur: & ſufficit quod adeatur ab vno hærede, vt ab illo partem legati poſsit petere.*
11 *Inſtitutio facta de patre & filijs, non cenſetur facta ordine ſucceſsiuo: ſed quòd pater vocetur pro dimidia: & filij collectiuè in alia dimidia.*
12 *Falcidia debetur ex hæreditate exhauſta legatis, vel occaſione pœnæ inflictæ per teſtatorem. 5.*
13 *Hæres ſi non conficit inuentarium, non poteſt detrahere Falcidiam, etiam de iure canonico. 14.*
14 *Hæres non conficiens inuentarium, tenetur creditoribus vltra vires hæreditarias, etiam de iure canon. ſed non in foro pœnitentiali.*
Ius humanum quotieſcunq; eſt feudatum ſuper præſumptione: non eſt obſeruandum in foro animæ: ſi veritas eſt in contrarium.
Confitenti ſacerdoti omnia creduntur: quæ in confeſsione dicit: quia ſolum agitur de præiudicio animæ ſuæ.
15 *Hæres à quo aliquo reſpectu aufertur ſibi hæreditas, non perdit nomen hæredis.*
16 *Falcidia detrahitur contra voluntatẽ teſtatoris tacitã. ſed nõ expreſſam.*
17 *Pœna quæ apponitur in aliqua conuentiõe, cõmittitur ex contrauentione facti: licet non habuerint effectũ. quod eſt no. maximè pro cõpromiſsis.*
Ratum & firmum: iſta verba quid importent?
18 *Falcidia & Trebellianica non detrahuntur de relictis ad pias cauſas.*
Trebellianica poteſt prohiberi per teſtatorem.
19 *Conditio ſuſpendit actum, adeò: quòd relictum poteſt peti: modus verò nõ ſuſpendit*

ſuſpendit, ſed qualificat adeò quòd relictum poteſt peti præſtita cautione de modo adimplendo.
20 *Alienatio prohibita à lege: arbitro: & iudice: à contractu: teſtatore, an & quando facta teneat?*
21 *Baſtardi an veniant appellatione liberorum vide remiſsiuè.*
22 *Fideicommiſſarius decedens ante diem fideicõmiſsi reſtituendi nil tranſmittit ad ſuos hæredes.*
23 *Verba teſtatorum & liberorum impropriantur ad validitatem ipſorum.*
24 *Clauſula codicillaris non ſuſtinet teſtamentum, ſed operatur, quòd legata debeantur ab inteſtato.*
Legata ad pias cauſas debentur ex teſtamento non ſolenni, etiã ſi non ſit appoſita clauſula codicillaris.
25 *Pœnæ non ſunt in conſyderatione in foro pœnitentiali, ſed in foro iudiciali ſic.*
26 *Dominium fideicommiſſi vniuerſalis an tranſeat ad fideicommiſſarium citra aliquam reſtitutionem.*
27 *Libellus, an admittatur in appellatione à diffinitiua, vel interlocutoria.*

CAP. XVIII.

1 RAynaldus. ¶ † Filius rogatus reſtituere hæreditatẽ, detrahit tertiã iure naturę & quartã Trebellianicã: in quibus poteſt legata relinquere, hæredes inſtituere, & pœnã imponere. h. d. vſq; ad finẽ. Prĩcipaliter diuidit in tres partes. In prima facti narratio. In ſecũda auditoris pronuntiatio. Tertiò ſnię confirmatio. ſecunda ibi: *dilectus*. Tertia ibi: *nos*. Prima & ſecũda poſſunt ſubdiuidi in plures partes: quæ ſatis patent in text. Et pro intellectu literæ quæritur de modo diuidẽdi hãc hæreditatem Raynaldi: ſed præmittendum prout gloſ. ſentit in verbo, reſiduo. ꝙ hęc hęreditas cõputatis bonis paternis, quę ſubiacebent reſtitutioni valebat. lxiiij. & ſuper quibuſdam bonis valentibus. xxxij. fuit factum compromiſſum inter Raynaldum & patruos: & in his. xxxij. habebat Raynaldus occaſione tertiæ & quartæ medietatem. Nã primò detrahendo trebellianicã. Et. xxxij, habet octo & ex remanẽtib⁹ detrahẽdo tertiã iure naturæ ſ. octo habet in totũ. xvj. alia verò. xvj. veniunt reſtituenda patruis ex teſtõ Peponis. ex iſtis. xvj. legauit medietatem aunculis: & ſic octo. Tenetur ergo patru⁹, qui fuit inſtitutus hæres pro dimidia dare quatuor aunculis rõne legati: & filij ipſius qui fuerunt inſtituti pro alia dimidia, tenentur dare alia quatuor. patru⁹ autem, quia non paruit voluntati teſtatoris, tenetur reſtituere ratiõe pœnæ quatuor ſibi relicta. Item alia quatuor legata auũculis, ex quibus poteſt detrahere vnum rõne falcidiæ: quia hæreditas erat exhauſta legatis: filij patrui ſi adibunt hæreditatẽ tenent ſoluere quatuor auũculis legatarijs: alia verò quatuor retinebunt ſibi, cũ fuerint inſtituti hæredes: nec repẽriunt veniſſe cõtra voluntatẽ teſtatoris. habebũt ergo aunculi. viij. ex legato proprio: & quatuor occaſione pœnæ, & ſic. xij. dẽpto vno ratione falcidię. & ſic in effectu habebunt. xj. patru⁹ habebit vnũ occaſiõe falcidię: & ſic ſunt. xij. quatuor habebũt patrui filij. & ſic xvj. & alia. xvj. ſunt reſtituẽda patruis ex teſtõ Peponis. & ſic habes diuiſam medietatẽ totius, Veniamus ad aliã xxxij. in quibus habebit Raynald⁹. xvj. occaſione tertiæ & quartæ. reliqua verò. xvj. veniũt reſtituẽda patruis ex cã fideicõmiſsi: illa verò. xvj. q̃ pertinebãt ad Raynaldũ, fuerunt relicta patruo & filijs: & ſic patruus habet octo: & oẽs filij alia octo: patru⁹, quia venit cõtra volũtatẽ teſtatoris, tenet reſtituere ſua octo auũculis: filij verò patrui habebũt alia octo: quia nõ veniũt cõtra volũtatem teſtatoris: & ſic coniugendo, patruus habebit. xxxij. ex cã reſtonnis: & vnmu ex lege falcidia: & ſic xxxij. aunculi verò habuerũt pri⁹. xj. & nũc octo: & ſic. xix. filij patrui habuerunt prius quatuor: & nunc octo. & ſic. xij. ſed xij. & xix. cõſtituũt. xxxj. & xxxj. & xxiij. cõſtituũt. lxiiij. in quibus cõſiſtit tota hæreditas Raynaldi cõputatis bonis paternis: & ſic habes intellectũ diuidẽdi. ¶ † No. j. ex prin. iuncto verbo, *dilectus*. ꝙ pater inſtituẽdo filiũ hęre dem, põt eũ grauare de reſtituendo ad certũ diẽ, vel ſub cõditione oĩa bona paterna. In his autem, quæ debent filio ex legitima ſibi debita, vel ex Trebellianica nõ põt eũ grauare ſuper reſtitutione. Põt ergo filius diſponere de parte ſua prout vult, nõ obſtãte volũtate paterna. Ex quibus infero, ꝙ legitima debita filio iure naturæ, nõ ſuccedit oĩno in cã alimentorũ quia cũ aliměta deficiãt p mortẽ filij: ſequereť, ꝙ pater poſſet de illa legitima diſponere poſt mortẽ filij: cuius cõtrariũ hĩc probať & hoc facit ad ea, quæ dixi in. c. Reynutius. ſ. eo. ¶ Secundò inferť ꝙ licet pater poſsit teſtari pro filio impubere: vt in. c. ſi pater. eo. ti. lib. vj. pro filio verò pubere teſtari nõ põt nec de ſuis rebus aliter diſponere. ¶ † Secundò no. ꝙ duo ex tribus arbitris, [a] nõ pnt ferre laudũ tertio mortuo, vel abſente: niſi hoc habeať ex forma cõpromiſsi. Inn. tñ hoc ſingulariter limitat, niſi abſens dixiſſet iudiciũ ſuum, & audiuiſſet alios. Nã tunc duo etiã tertio abſente, pnt ferre ſententiã: quia ceſſat rõ. l. itẽ ſi vnus. ff. de arbit. qm ex quo nõ potuit duos tradere ad ſniam ſuã fruſta. deſidera tur eius præſentia. ſed hoc dictũ Inn. reprobať per Bar. l. duo ex tribus. ff. de re iudi. mouetur. quia nõ ſolũ ſubeſt cã prædicta: imò etiã defectus poteſtatis: qa duo ſine tertio nõ habẽt poteſtatẽ pronũtiandi. & hoc mihi placet. & vide quod hodiè habeť in. c. ij. de arb. lib. vj. ¶ † Not. iij. ꝙ quis põt legare partẽ ſuã, quã habet in aliqua re: licet nõ exprimat, qd' ius, vel quale habet illa re. Pro hoc facit: quia legando quis ſimpliciter rem ſuam, videť ſolũ legare ius, quod habet in ea re [b] vt in. l. ſi domus. ff. de le. j. ¶ † No. iij. ibi: *legauit*, quòd verbũ lego, adiectũ vniuerſitati bonorũ, inducit hæredis inſtitutionẽ. & ſic ſi dico: lego tibi oĩa bona[a] mea. videor velle te inſtituere hęredẽ meũ. quod optimè, pbať hĩc ꝑſupponẽdo, ꝙ iſta fuerũt verba teſtatoris. de quo per Bal. in. l. inter oẽs. C. fam. er. & de hoc aliqd dicã cũ gl. ¶ No. v. ꝙ teſtator põt id, qd' adimit vni occaſiõe pœnæ alteri legare: ſicut hĩc legauit auũculus quicquid abſtulit ab hæredibus. ¶ † Not. vj. ꝙ vbi libellus continet plures articulos, ſnia põt eſſe ꝑ partẽ cõdẽnatoria, & pro parte abſolutoria. ¶ Itẽ no. quòd hoc caſu poteſt quis approbare ſcentẽtiam reſpectu articuli facientis pro ſe: & reſpectu alterius facientis contra, appellare. & ſic nota tu bonam practicam appellandi, vt quis approbet ſniam, quatenus facit pro ſe: quatenus contra ſe, ab ea appellet. Nã tot videnť ſniæ, quot ſunt articuli. l. etiã. ff. de mi. ¶ † No. vij. i verbo, *dilectus*. ibi: *in rebus prædictis*. quòd filius habet in ſingulis bonis paternis ius legitimæ ſuæ. & facit in ar. quòd legitima filij poſsit detrahi de rebus ſingulis paternis: & idẽ videť probari in trebellianica. qd' an indiſtinctè ſit verũ, dicã j. ſuper gl. in verbo: *portiones*. ¶ † Itẽ no. ibi: *non obſtante*. quòd arbitriũ, vel laudum non põt impedire alienationẽ rei, quẽ admodũ nec pactũ partiũ. de quo vide plenè per Bar. in. l. ſi quis ita ꝑmiſit. in. §. ea lege. ff. de verbo. obl. & ibi bo. tex. Et videtur probare hæc litera à contrario ſenſu quòd prohibitus alienare [c] rẽ, niſi in certas perſonas, nõ põt impunè illã alienare, etiã in vltima volũtate. Colligitur hoc notabile; quia hĩc põderatur, quòd laudũ arbitrorũ non potuit impedire alienationẽ, ergo à contrario, vbi valeret diſpoſitio prohibitionis, fuiſſet extenſa hæc prohibitio etiã ad vltimã voluntatẽ: de quo vide latius & pulchrius per Bar. in. d. §. ea lege. ¶ † Itẽ not. quòd licet legatarius poſsit agere pro legato cõſequendo contra hæredẽ, qui aduit hæreditatẽ, cõtra eũ tñ, qui nõ adiuit, agere nõ põt. Et ex hoc & ex tex. inferť, quòd ſi duo ſint inſtituti hæredes, quorũ vnus adiuit, alter non, legatarius põt petere legata ab eo, qui adiuit, pro parte eũ cõ

SEB. SAPIA. a ¶ Extrib⁹ arbitris. Vide Feli. in. c. ſuſpicionis. verſi. & omnia, quæ dicuntur. vbi vult ꝙ arbitri iuris & arbitri ſtatutarij, poſſint pronuntiare tertio abſente: qa maior pars eſt pręſens: vt ibi per eũ.

ZACHARIAS. b ¶ In ea re. Adde Bal. in. l. cũ alienã. C. de leg. & in rubi. C. de cõtrahẽ. em. qõ. vj. no. in. l. apud Iulianum. §. ide Iulianus. ff. de leg. j. An. & Imo. in. l. ſeruum filij. e. ti. & Ange. conſi. lxxxiiij. volu. iiij.

SEB. SAPIA. c ¶ Prohibitus alienare. Vide ang. iu conſi. viij. inci. in dicto themate. Alex. in conſilio lvj. inci. conſyderatis verbis teſtamenti. in. j. vol. & in conſi. clv. inc. viſis. in. ij. volu. & in conſi. lv. incip. põderatis. in. iij. vol. cũ allegatis. Moder. rep. in. l. filiuſfa. §. diui. ff. de lega. j.

a ¶ Falcidiam. Not. casum in quo falcidia non potest detrahi. Adde alium per istum. j. eod. col. fe. in legatis ad pias causas & alios per do. Ant. hic in vlti. col.

SEB. SAPIA.

b ¶ Net. regulam. Hanc regulam latius explicat Feli. in. c. canonum statuta. colū. xj. versi. hanc fallentiam. §. de constitu.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quòd falcidia. an & quando testator posit falcidiam prohibere. vide Iaſ. in. l. quòd legato. ff. de leg. j. & in. l. si fundum sub conditione. §. si libertus. eo. titu.

ZACHARIAS.

d ¶ Ad ius. Adde Bar. in. l. metū. §. valēt. col. ij. versic. itē verbū ratū. ff. quod me. cā. & in l. id quod pauperibus. C. de Episco. & cle. & omnino Alex. in. l. si quis maior. C. de transactio.

Anto. Francis.

¶ De ista clausula, ratū & firmum qd importēt: vide tex. in. c. qm̄ Ab. in fi. de off. deleg. vbi plenè per Anſicul. poſt alios.

SEB. SAPIA.

e ¶ Legis fal. vide d. Iaſ. in rub. ff. ad Treb. col. j. in prima lec. & col. ij. in ij. lectu. & ibi per Alex.

f ¶ Nec falcidia. ad de hic Pau. de caſ. in conſ. ccv. vbi cōſuluit q̄ in relictis hoſpitali priuato, non pōt detrahi b falcidia. & all. no. dictū Spe. in ti. de inſtru. edi. §. nunc aliqua. ver. & ſuis. quid autē in relictis operi publico an poſsit detrahi Falcidia: dic, q̄ ſic. hoc, ꝑbat tex. in. l. regula. §. fi. ff. de iu. & fac. igno. Antoñius. Fran.

¶ Quibus caſib⁹ ceſſet falcidia vide Ro. in aut. ſimil iter. C. ad le. fal. vbi de legatis pijs factis pijs locis non detrahitur. & vide

tingente: & nō tenetur expectare, vt oēs adeāt. ¶ Itē no. quòd iudex appellationis nō tenetur ſimpliciter pronūtiare malè iudicatū & benè appellatū: vel ecōtrà: ſed pōt etiā condēnare, ſi iudex à quo, omiſit debitā condēnationem. Et gr̄aliter dic, q̄ cū ſuccedit in locū primi iudicis, poteſt & debet oīa facere, quæ primus iudex poterat, & debebat. & vide de hoc quòd latius dixi. s̄. e. c. Raynuti⁹. & in. c. cū Ioānes. de fide inſtru. ¶ Itē no. q̄ pœna adiecta à teſtatore, nō cōcernit, niſi bona quæ obueniūt ex teſtamento ipſius. vnde nō extēditur ad bona, quæ ſubiacent
11 reſtitutioni ex teſtamēto alterius. ¶ No. quòd inſtitutio facta de patre & filijs, non videtur facta vt ſuccedāt ordine ſucceſsiuo: ſed admittātur æqualiter: & ꝑter conſequitur medietatē: filij verò omnes ſimul conſequūtur aliā medietatē: nō intelligas eo reſpectu, quia filij: ſed qa coniūcti, ſub noīe collectiuo: ideo habenſ loco vni⁹. de quo vide, quod legi. & no. in. l. fi. C. de impu. & alijs ſubſti. & ob hoc text. ponderatur, quòd patruus poſsidebat
12 iſta bona pro medietate. ¶ †No. in ver. *ſaluo*. quòd cum hęreditas eſt exhauſta, ſeu extenuata propter legata, poteſt hæres detrahere falcidiā, & ſic quartā partē: etiā ſi hæreditas ſit exhauſta occaſione pœnæ inflictæ per teſtatorē. Et in hoc iſte tex. eſt ſatis no. aliqui tn̄ cōtrà. ſed
13 tex. multū facit pro primo dicto: vtj. latius dicēſ. ¶ †Itē no. quòd hæres non conficiēs inuentariū, nō pōt detrahere falcidiā. a Ratio, quia nō præſumitur, quòd hæreditas ſit exhauſta legatis, ſed q̄ potius hæres vſurpauerit bona: & oritur preſumptio, q̄ nolit conficere inuētariū. de quò vide quod no. Bal. in. l. in ratiōe. §. quod vulgo. ff. ad leg. falc. & quod leg. & no. in auſ. de hęredi. & falci. Et dicitur inuētariū, ſcriptura continēs oīa inuēta, ſeu repta in patrimonio defuncti. & alio vocabulo dicitur repertorium: vt. l. tutor, qui repertorium. ff. de admi. tuto.
14 ¶ †Item no. ex hoc, & ex tex. q̄ iura canonica approbāt cōectionē inuentarij, quo ad excludendū hæredē à benę ficio falcidiæ: nunqd autē approbent ad hoc, vt hæredes teneanſ creditorib⁹ hęreditarijs vltra vires hęreditarias, ſicut diſpoſitū eſt de iure ciuili: vt in. d. auſ. de hæredi. & falci. Dic, q̄ ſic quo ad forū cōtentioſum: quia ius ciuile eſt fundatū ſuper præſumptione, nec reperiſ contrariū de iure canoñ. Imò hæc materia videſ approbata hīc. ſed quo ad forū pœnitētiale nō teneſ vltra vires hæreditarias: vt no. Io. an. in. c. ij. de vſur. lib. vj. & plenius per Fe. conſi. xxj. ¶ Ex hoc colligo, q̄ non ſemper ius ciuile eſt obſeruandum in foro pœnitentiali. Et eſt rō in caſu noſtro, quia ius ciuile in hoc fundaſ ſuper præſumptione, & nō ſuper veritate, ſed in foro pœnitentiali attendim⁹ veritatē. & de oībus creditur cōſitenti cū ſolùm agiſ de ꝑiudicio animæ ſuę: vt in ca. ſignificaſti. de homi. Ex quo ergo in pœnitentia dicit hæres, quòd nihil vſurpauit, ceſſat præſumptio iuris ciuilis, quæ fundatur in vſurpatione. Nā veritate manifeſta cedit opinio veritati: vt in ca. veritate. viij. diſ. ¶ Et ex his habes vnā notabilē regulā, b q̄ vbicunq; ius humanū eſt fundatū ſuper præſumptione, nō eſt obſeruandū in foro animæ, ſi veritas eſt cōtra præſumptionē. pro hoc. c. tuaē. j. de ſpon. & c. literas. in fi. s̄. de reſti. ſpo. & in. c. à nobis. ij. de ſentē. excō. vide Bald. in. l. j. C. de ſac. ſan. eccl. & quod no. Cal. s̄. in procē. huius
15 cōpilationis, vbi latius hanc materiā attingit. ¶ † Item not. q̄ licet ab hærede extorqueatur rōne pœnę iniūctæ in teſtamento totū patrimoniū hæreditatis: non tn̄ deſinit eſſe hæres, vnde retinet ius & nomen hæredis: imò quod plus eſt, detrahit falcidiā tanquā hæres, ſecundum vnā opi. de quaē. Hoc clarè colligitur hīc. Nam Raynal dus voluit, quòd ſi heredes ſui venirent contra legatum factum auunculis, perderent oīa bona: & patruus ratiōe contrauentionis fuit hic cōdēnatus ad reſtōnem omniū bonorū. & nihilominus remāſit hæres adeò, q̄ remanſit ſibi beneficiū legis falcidiæ. & facit in ſimili tex. not. in. l. ex facto. §. vlti. ff. de vulga. & pup. vbi dicit, quòd ſi hæreditas auferatur alicui tanquā indigno, nihilominus remanent in eo ius & nomē hæredis. & pōt eſſe ratio: quia ex quo quis fuit ſemel hæres, nō poteſt facto hominis deſinere eſſe hæres. pro hoc bo. tex. in arg. in. l. & ſi fine. §. ſed
16 quod Papinianus. ff. de mino. ¶ †Vlti. no. ibi: *contra voc luntatem teſtatoris. c.* & quòd falcidia ‘detrahitur etiā ho die contra tacitam voluntatem teſtatoris. & ſic authen. ſed cum teſtator. C. ad. l. falci. quæ prouidet, vt teſtator poſsit hodiè prohibere detrahi falcidiam, habet locū in prohibitione expreſſa: non autē tacita. Hoc probaē aperti ſimè hic iuncta illa authē. Nā illa authē. præceſsit diſpoſitionem huius capituli. Et iſte tex. dicit, quòd cōtra voluntatē teſtatoris facidia eſt inducta: vnde debet intelligi de tacita voluntate. Pro hoc, quia hīc nō fuit expreſſa voluntas teſtatoris in prohibitione falcidiæ: ſed tacita quia mandauit, q̄ omnia bona quę poſſent obuenire hę redibus deuoluerentur ad auūculos: & ſic tacitē prohibuit falcidiā: ſed de hac tacita prohibitione hīc non curatur. & hanc opi. tenuerunt quidam in. d. auſ. ſed cū teſtator. ſed hic videſ caſus inducēdo: vt. s̄. induxi. ¶ †Vltimò induco iſtū tex. ad notabile dictū: q̄ pœna appoſita ex contrauētione cōmittitur ex ſola contrauētione ſacti: quāquam cōtrauētio nō habuerit iuris effectū. Nam vides hīc, q̄ cōtrauētio patrui nō habet impedire legatū factū auunculo: & nihilominus pœna appoſita ex cōtrauentione habuit locū. & facit hoc pro pœna appoſita in cōpromiſsis contra, & aduerſus contrauenientes: vt cōmittatur pœna, licet contrauentio non habuerit aliquē effectum. Similiter cōmittitur pœna ex contrauentione iuris, ſeu de iure facta: vt in. l. nuda. C. de contrahen. & cōmit. ſtipu. De verbo firmum, & verbo ratū, eſt gl. no. in l. id quod pauperibus. C. de epiſ. & cle. & per illā gl. dicit ibi Bar. quòd ſi quis promiſit ſub pœna aliquid habere ratū, non cōmittitur pœna ſi quis cōtrauenerit de facto: ſecus ſi promiſit habere firmum: quia verbum ratum, refertur ad ius d. verbū firmū, refertur ad factū. quod eſt
18 diligenter notādum. ¶ †Quæro, quia hīc reſeruaē bene
e ficium legis falcidiæ, ‘nunquid falcidia ſit detrahenda de legatis ad pias cauſas. Solui. tex. eſt hodie apertus, quòd nō. in auſ. ſimiliter. C. ad. le. falci. Sed dubium remanet in Trebellianica, nūquid illa detrabatur, ſi reſtitutio hęreditatis eſt fiēda ad pias cauſas. & videtur tex. à contrario ſenſu, in. c. ſi ꝑter. j. eo. tit. lib. vj. q̄ ſic. Nā ibi dicit quòd non habebat ibi locum deductio legitimæ & trabellianicæ: qa ſubſtitutio facta de pauperibus fuit directa, nō aūt fideicōmiſſaria. ergo ſecus ſi fuiſſet fideicōmiſſaria. & hanc opi. tenuit Io. And. in gl. ſua. Mouet etiā, quia falcidia detrahitur de ſingulis reb⁹, q̄ hæreditas eſt exhauſta. vñ licet hæres nō detrahat falcidiā delegatis ad pias cauſas, detrahit tn̄ de alijs: & ſic fruſtra nō erit hęres: ſed Trebelliani. detrahiſ ex toto corpore hēreditatis: q̄ tota hēreditas venit aliās reſtituēda: vñ ſi hæres nō poſſet detrahere Trebelliani. tūc fruſtra eſſet hæres. itē auſ. ſimiliter ſolū facit mentionem de falcidia & nō trebellianica. Sed cōis opi. doc. vtriuſq; iuris eſt in oppoſitū: vt nec Falcidia f nec Trebellianica habeat locū in iſtis legatis ad pias cauſas. Hanc opi. tenet Spe. in tit. de inſtru. edi. in. §. cōpē diosè. ver: ſed cū deducto. Cy. in. d. auſ. ſed cùm teſtator, Bar. in. l. Marcellus. ff. ad Treb. & Bal. in. l. id quod pauperibus. prælle. moderniores doc. iuris canonici hīc: & vide in hoc conſiliū domi. Rapha. contra gl. Io. an. præal le. Motiuū principale eſt: qa falcidia cōtinet in ſe Trebelian. Trebelliani. largo mō dicit fa Fcidia. Item tex. apert⁹ videtur in auſ. de eccle. tit. in verbo ſi autem hæres. & in l. ſi quis ad declinandū. in fi. C. de epiſ. & cler. vbi fit mentio de legato particulari & de hæreditate reſtituenda. & prohibeē oīs falcidia. Itē hodie ſunt exequata legata & fideicōmiſſa, in. l. C. cōia delega. vnde Falcidia ſicut ceſſat in legatis:

in legatis, ita & in fideicōmiſsis. Et ob prædicta & alias ratiōes voluit Bar. in. l. Marcellus. q̄ quēadmodū teſtator pōt hodie prohibere falcidiā, ita vt in. d. auſ. ſed cum teſtator. ita & Trebellianicam. Et hanc opi. tenet ſaltē fauore religionis. arg. in. l. ſunt perſonæ. ff. de relig. & ſum. fu. Nō ob. prædictis. d. c. ſi ꝑter. quia ſolum ꝑbat à contrario ſenſu: ſed tale argumentum ceſſat, vbi reperitur contrariū in iure: vt in. c. à nobis. ij. de ſen. excō. Item poteſt procedere ibi arg. à contrario, reſpectu legitimæ: non autē reſpectu Trebellianicæ. Non obſtat motiuū Io. an. q̄ fruſtra erit hæres, ſi nō detraxerit Trebellianicam: quia imò non fruſtra, quia habebit meritū à Deo exercendo piū actum, tam reſpectu defuncti, quàm reſpectu eccleſiæ ſeu pauperum; quibus fienda eſt reſtitutio. Facit in ſimili
19 quod no. Bar. in. d. auſ. ſed cum teſtator. ¶ † In gl. j. ibi. *i. hac conditione*. hoc ideò ſic dicit gl. quia ſubſtitutio fideicōmiſſaria fuit hīc ſub conditione, & non ſub modo. & differentia eſt maxima inter conditionem & modū. Nam conditio ſuſpendit actū in euentum conditionis, ita quòd interim nō poteſt peti. Sed modus nō ſuſpēdit diſpoſitionem: ſed qualificat, vnde id quod debetur ſub modo, poteſt peti de præſenti præſtita cautione de modo obſeruando. Hoc probatur in. l. qui hæredem. iuncta. l. quibus diebus. in. §. Tertilius. ff. de condi. & demon. & vide quod no. in. c. verum. de condi appo. vnde ſubſtitutio de qua hīc, fuit cōditionalis: videlicet ſi
20 abſq; filijs maſculis moreret; & ſic ſterim nihil poterit peti. ¶ † In gl. in verbo, *neutra pars*. in fi. Not. gl. iuncto tex. nam videtur limitare. §. ea. leg. ſeu extendere: & dicta Bart. ibi. Nā ibi no. & legitur, quòd prohibitio alienationis cōcernens certum genus perſonarū extenditur etiam ad vltimam voluntatē. hīc aūt tex. iuncta gl. probat idē dicēdum, cū prohibitio eſt generalis reſpectu omniū perſonarum, quibuſdam perſonis ſpecialiter conceſsis. Inn. hīc proſequitur multa membra. Nā q̄ prohibitio alienationis ſit in contractu: quādoq; à lege, q̄ndq; à iudice: q̄ndq; ab arbitro, q̄ndq; à teſtatore. & in omnibus iſtis proſequiſ ſuccinctè. Vtrum aūt teneat alienatio in contrarium facta: & reſpectu contractus: dicit q̄ tenet alienatio, ſed transferenti dñium cōpetit cōdictio cōtra reū. quia in aliū tranſtulit: vt in. l. ea lege. C. de condi. ob cauſ. & ibi glo. tenet q̄ conſequitur æſtimationem rei: de quo tn̄ dicendū, vt ibi plenius no. ¶ Fallit ſecundū Inn. in libertate. Nam ſi tibi vendo, vel dono ſeruum cū hoc, vt manumittas: non valet manumiſsio. vt in l. ea quidē. C. ſi mancipiū ita fuer. alie. Et eſt ratio: quia libertas ſemel donata reuocari non poteſt. Multas alias rationes reddit gl. in d. l. ea lege. Sed Ber. addit aliā ſolēnem limitationem in. d. l. ea lege. dicens, quòd vbicunq; retinet ſibi quis aliquod ius in re, & prohibet alienationē: non tenet alienatio in cōtrariū facta. arg. in. l. fi. C. de iure emphi. & in. c. potuit. de loc. Sed melius facit. l. creditor. in fi. ff. de diſtr. pig. vbi videtur ſingulariter probari, quòd res pignorata nō pōt alienari, ſi hoc fuit cōuentū inter contrahentes. & per hoc Bar. dat vnā theoricā in. d. l. ea lege. vt ad impediendam aliena
a tionē obligetur a illa res tranſlata. & de hoc articulo vide bo. gl. & latā: & doct. in. d. l. ea lege. & in. l. fi. C. de re. alie. non alie. & in. d. §. ea lege. per Bar. Si verò prohibitio ſit à lege, tūc tenet Inno. quòd nō valet alienatio, quia geſtū cōtra legē nō valet: vt in regula, quæ contra ius. de regu. iur. in vj. & in. l. non dubiū. C. de leg. Hoc limitat Bar. in. d. §. ea lege. q̄n lex aliquā ſolennitatem requirit ante alienationē, vel ſimpliciter prohibet. ſecus ſi aliquid ſit obſeruandum poſt alienationem: vt in. l. vniuerſa. C. de pręci. Imp. offe. & quod ibi not. Ex quibus cōcludiſ, q̄ alienatio rei eccle. facta contra ius, eſt ipſo iure nulla. x. q. ij. c. ea em̄. §. hoc ius. Idē intelligo vbicunq; Princeps ꝑhiberet alienationē, qa ꝑ eodē eſt habēdū q̄ lex viua ꝑ hibeat, vel mortua: & hoc voluit Inn. in. c. fi. de acc. in fi. Si verò ꝑ hibitio fit à iudice, tenet Inn. quòd non impeditur alienatio: ſicut dicimus in arbitro, vt hīc. Sed hoc dictū pōt procedere, q̄n iudex ſine cā prohibet, aliās nō: vt in l. is cui bonis. ff. de teſt. & l. is cui bonis. ff. de ver. obli. Si verò prohibitio ſit à teſtatore: & tunc dicit Inn. q̄ ſi eſt expreſſa perſona ratiōe cuius ſit ꝑhibitio, nō valet alienatio: v in. l. ſi filius. §. diui. ff. de lega. j. Aſsignat rationē diuerſitatis inter præceptū teſtatoris, & præceptum alterius. Nam ſicut teſtator ex nuda voluntate transfert dñium in aliū: vt patet in. l. cū ꝑter. in. §. ſurdo. ff. de leg. ij. ita pōt impedire alienationē. Itē, quia voluntas teſtatoris habet pro lege. ¶ Sed hæc q. indiget longè maiori diſcuſsione. Nam multi doc. iuris ciuilis voluerūt, quòd prohibitio teſtatoris etiā ſine expreſsione alterius perſonæ, ex quo ſit cū cauſa, impedit alienationem. & videſ de hoc caſus iuncta gl. in. l. ij. C. de vſu
a ca, pro em. Itē eſſet diſcutiendū, nunquid prohibitio teſtatoris extendatur ad vltimā voluntatē. Itē vtrum includaē alienatio neceſsaria: & de omnibus his vide quod no. in. d. § diui. & in l. ꝑter. §. fundū. de le. iij. & per Bar. in. d. l. ea lege. Prędicta procedūt, q̄n prohibitio ſit dño. Si autem ſit adminiſtratori: puta Prælato, vel Rectori eccleſiæ: tenet Inn. q̄ impeditur alienatio quia nō habet ita pingue ius: ſicut dñs. & ideò ſi Prælatus eſt prohibitus alienare à ſuperiore, non tenet alienatio. vt. c. veritatis. de dolo & cōtu. quod no. ¶ In gl. in verbo, *legitimè*. ibi: *euanescit ſubſtituto*. hoc non eſt verum indi- b ſtictè: ſed dic, vt no. in. c. præſentia. de prob. & Iſtā clauſulam. de effectu huiꝰ clauſulæ: vide plenè Alexandrum. in authē. ex cauſa. colū. xj. C. de lib. pręteri. & in conſi. cx lij. incipi. circa primā dubitationem in. iij. col. in. ij. volu. & in cōſ. xxxij. incip. ponderatis. in. iij. volu. & Bal. in conſi. ccc. lxxxvij. in. v. parte. Areti. in conſi. xxiiij. incipi. quatuor dubia.
21 in. l. ex facto. alleg. in gl. ¶ † In ea. gl. ibi: *ſine libero*. vult tertiò gl. quòd appellatione liberorū veniant baſtardi. ſed tu dic plenius: vt nota. in cle. j. de bap. per gl. & doc. ¶ In gl. in verbo, *vni ex patruis*. ibi: *& totum debet ei præſtari*. Aduerte coniūgendo finē gl. quæ hīc debuiſſet inſeri aut queritur de tertia & quarta ipſius Raynaldi: & fruſtra fit indagatio, an alij patrui eſſent mortui. quia in tertia & quarta potuiſſet Raynal. extraneū inſtituere. ſed reſpectu bonorum patruorum, quæ veniebāt reſtituenda patruis teſtamento Peponis, ſit illa indagatio. Nā non poterat Ray. illa bona reſtituere vni: ſed oībus patruis ſecūdū volūtatē Peponis. Et ob hoc dicit hīc glo. q̄ alij patrui erāt mortui an
22 Rayn. & ſic expirauit fideicōmiſ. ¶ † Nā fideicōmiſſarij⁹ decedēs añ diē fideicōmiſsi cedētis, nihil trāſmittit in ſuos hēdes: vt in. l. vni. C. de ca. tol. no. Bar. & gl. in. l. j. C. de his, q̄ ante aper. ta. cui aūt accreſcat pars defuncti. dicit hīc gl. alteri fideicōmiſſario & ſic accreuit hīc patruo ſuperſtiti. ſed dictum gl. intellige in terminis c. quando. ſed fideicommiſſarij ſunt coniuncti re & verbis; vt hīc erant. Si aūt fuiſſent diſiuncti, vt puta: *volo quòd reſtituas medietatem tali patruo tuo, & aliam medietatem alteri patruo*. tunc portio deficientis non accreſcit alteri, ſed hæredi, de quo in. d. l. vnica. & in. l. re coniūcti. ff.
23 de leg. iij. ¶ † In gl. in ver. *legauit* ibi: *impropriè*. No. ſingulariter iſtam gl. iuncta tex. quòd verba teſtamēti ſunt impropriāda ad hoc; vt teſtamentū teneat. Nā ſi verbū lego ſtaret propriè quo ad patruum & filios: teſtamentum non valuiſſet. & idē dixi de verbo relinquo. in. c. Raynutius. s̄. eo. Et colligitur hoc notabile intelligendo, q̄ iſta fuerunt verba teſtatoris: nā fortè teſtator aliter dixit: ſed Papa hīc hoc retulit in ſubſtantia, non ponendo propria verba teſtatoris. Sed primū notabili⁹ ſic. & verba libelli impropriantur, vt concludant intentionem libellantis vide bo. tex. iuncta gl. in. c. cōſtitut⁹, de religi. do. vbi cenſus pro emphyteoſi poni
24 tur, quod no. ¶ † Et in fi. glo. & ideò cautū eſt b in quolibet teſtō apponere iſtā clauſulā codicillarē: non tn̄ intelligas, q̄ propter hanc clauſulam ſubſtentetur teſtm̄. ſed ſi no valet teſtm̄ ex defectu alicuius ſolēnitatis: valebit vt codicillus. & ſic pſtabunt legata ab inteſtato: quæ

a ¶ Conscientiæ. Idem tenet Baldus in l. iubemus. §. sanè. C. de sac. sanct. eccle. Alex. consi. cix. in p. visò processu. in vlt. col. in prin. in v. vo. intellige sanè s. q in foro animæ si debitor non soluat, non debet sibi iniungi pœnitentia: sed si creditor petat: nõ facit contra conscientiam. per no. in. c. dilecti. de arbi. istam cõcordiã tradit do. Pet. phi. de cor. Perusinus, in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de ver. obl. Reasumpsit in consi. lxix. inci. de duobus. in fi. in ij. vol. Aeneas de falco.

ZACHARIAS. ¶ Adde quod no tauĩ apost. adistũ in. c. quĩ ingrediẽtibus. nu. 5. & ibi no. in apostill. ad ipsum post alios. in vers. in foro aniⁿę. §. eo. tit.

SEB. SAPIA. a Conscientiæ. Hãc glo. exornat pulcherrimè do. Fel. in. c. canonum sta tuta. co. xij. vers. tertius casus. §. de constitu.

SEB. SAPIA. b ¶ Dominium. Vide not. in leg. à Titio. ff. de fur. & latè per Bart. in. l. j. col. ij. & iij. ff. de legat. j. vbi moder. & vbi q̃ actiones a cõpetãt legatarijs.

c ¶ Appellatione. An in cã app. reqratur li. contest. de quo vide plenè p do. Anto. & per Imol. in. c. per tuas de ap. alleg. in hac gl. & per Arch. in c. tua. de iura. calũ. in. vj. in princi. vbi etiã gl. in ver. iuramentũ. & de hoc aliquid tangit. & hoc vide plenè p do. de Rot. decisi. viij. secundũ ordinem meũ nouissi. & de hoc plenè p Bald. in aut. hodiè C. de iur. calũ. tex. & gl. in vers. cõtestatione. in. c. si qs in quacũq; . j. q. vj. & per Bal. in. l. eius qui. in vers. iij. quęro. ff. de app. re. per Bal. in. l. amplioręm. in prin. ver. sed oppo. nõne. C. de ap. per Bart. in. l. cum anterioribus. §. illud. C. de tẽp. ap. & ibi etiam vide §. iudex autẽ. tex. & ibi omnino Bar. in. l. j. C. ne lic. in vna eadẽq; causa. Et q in cã appellatiõis requiratur no. li. cõte. tenet Archi. in. c. si autẽ fuerit. fin. xj. q. vj. & ita dicit tenere Goffr. in. c. nõ iustè. de procu. & quod de hoc no. Bar. in. c. Romana. in. ti. de test. in. vj. & vide oino in ista materia Spec. in ti. de lib. concep. §. nũc dicendũ. in fi. ad quẽ remittit Archi. in. d. c. si quis in quacũq; vbi dicit oĩno videndũ. & de hoc vide oino do. de Rot. in antiquis dec. cxxxij. & dec. cxciiij. & vide do. Anto. in. c. ex cõquestione. in. x. col. de rest. spo. vbi refert doc. do. de Ro. in prælle. dec. viij.

Anto. Francis. ¶ An litis cotestatio requiratur in appellatiõe à diffinitiua, vel ab interlocutoria. & cuius effectus sit, vltra ea quę habetur in. c. per tuas. de app. vide Bal. in authẽ. hodiè. C. de iu. calũ. & per Io. Ber. de fir. latè in supra per. in litera. L. iũ ver. litis contest. in quib. cau. requiratur.

aliàs non valuissent. Et in quantũ gl. dicit, si nõ valet iure testamenti, plenior est clausula, si nõ valet, nec valebit &c. & sic cõpre l ędit vtrũq; tẽpus. Et de hoc in Specu. de instru. edit. §. cõpẽdiosè. ver. itẽ vide, si est ibi causula. & seq. An autẽ sine ista clausula debeantur legata ad pias causas, si reperiretur testamentũ non valere: remitto ad notata in. l. j. C. de sacrosan. eccl. & in. l. eam, quã. C. de fideicõ. & puto q debeant: quia ad validitatem istorum legatorum sufficit solennitas iurisgentiũ: vt dixi plenè in. c. ij. & c. cũ esses. & in. c. relatũ. §. eo. ¶ † In glos. in verbo, *adijciens*. in fi. intellige gl. cũ tex. q valet pœnæ appositio quatenus sufficit patrimoniũ testatoris. ad hoc iste tex. Nam testator nõ habet iurisditionẽ in hæredẽ, vel legatariũ. & si. & nõ potest propriè apponere pœnã: sed potius dicitur adimere bona eis donata nomine pœnę. i. in pœnã cõtrafacientis. Nã pœna dicitur esse id, quod diminuit patrimonium alicuius: vt no. Io. an. in. c. fi. de ele. li. vj. Et arbitror, q etiam in foro conscientiæ habebit locũ ista pœna: quia naturaliter obligatur oneratus à testatore obseruare ipsius volũtatẽ: vt in. c. cum in offi. §. eo. licet aliæ pœnę iuris necessariò nõ sunt obseruandæ in foro conscientiæ: vt est glo. singula. secundũ vnũ intellectũ in. c. fraternitatis. xij. q. ij. & quãquàm non memini legisse rationẽ illius dicti: puto tamen hãc rationẽ fore: quia pœna apponit à iudice, vt satisfiat reipublicæ læsæ scãdalizatæ ex delicto. Quæ ratio cessat in foro animæ: cũ ibi imponatur pœna principaliter in satisfactionem delicti. Nam principaliter ibi interdicitur ad satisfactionẽ rei. & vide Inn. in. c. sicut dignũ. de homi. vbi singulariter dicit quòd quanquã in foro cõtentioso, teneatur quis ex leuissima culpa in actiõe legis aquiliæ. s. frõne dãni: vt in. l. in lege aq lia. ff. ad. l. aquil. tamẽ in foro animæ non tenetur ad emendã dãni: nisi quis fuerit in dolo, vel saltem in lata culpa. Rõ diuersitatis est: quia forus cõtentiosus intẽdit ad cõseruationẽ patrimonij: sed forus pœnitẽtialis intẽdit animę: & plurimũ respicit animũ deliquentis. facit. c. Deus qui. de pœnitẽ. & remis. ¶ In gl. in ver. *adeunte*. in fin. hoc est verũ regulariter: sed fallit in multis casibus, qui notãtur per doc. in l. eã, quam. allega. in gl. ¶ In gloss. in verbo, *petendo*. ibi: *rei vendicatio*. & hoc plenè not. in. l. j. C. cõmu. deleg. nã procedit glo. quãdo legatũ est factũ in aliqua specie: puta, certº fundº vel seruus, secus si in genere: quia tunc non datur rei vẽdicatio: sed hypothecaria, vel actio ex testamento: de quo tamẽ dicendũ: vt plenius not. in dicta. l. j. ¶ In gl. in versi. *contra ipsum*. ibi: *quæ pendet extrinsecus*. vult dicere, quòd si quid debetur sub cõditione, quæ extrinsecus, id est extra iudiciũ venit purificanda: nõ potest peti ante conditionis euentum: & sic loquitur. l. nõ quẽadmodũ. ff. de iud. Sed si id quod debet nomine pœnæ seu sub cõditiõe venit certificãdũ in ipso litis ingressu, nõ pòt peti i libello sub cõditiõe: vt hîc. & idẽ per alia verba sentit Inn. & quanquàm de rigore iuris possit instari: tamẽ propter faciliorẽ exitũ litis, talis libellus solet admitti. Sicut in simili admittitur libellus alternatiuus. Et dico rẽ ad me spectare iure dominij, vel quasi: vt not. in. c. ij. de libel. obl. & in. c. Abbate sanè. de re iud. lib. vj. & quòd de iure possit procedere, facit text. in ca. olim. de censi. & l. eum, qui. ff. de his qui vt indig. Sed fi vis tollere contrarietates huius text. posses dicere, vt quidam dixerunt, quòd hæredes hîc iam contrauenerunt: quia voluerunt extra iudiciũ soluere legatum. & sic erat purificatũ legatum. cõditionale. hoc tamen ex toto nõ satisfacit literæ. quæ cõtinet petitionẽ cõditionalem. Et de hac materia vide per Bar. in. l. stipulationes non diuiduntur. ad fin. ff. de verb. oblig. & per Spec. in ti. de solu. §. sequitur. ver. quid si libellus. & in tit. de libel. conce. §. iam nũc. ver. sednunquid taliter. aliquid per Cy. in. l. j. C. de fideicõ. & no. he ne hanc glo. simpliciter iuncto. tex. ¶ † In gl. in versi. *quacunq; occasione*. in fi. vult ergo gl. quòd dominũ ᵇ legati, vel fideicõmissi particularis directa via, post aditã hæreditatem transit in legatarium vel fideicõmissariũ: secus in fideicõmisso vniuersali: quia ibi opus est restitutione re, vel salvem verbo ad hoc. l. sancimus. C. ad Trebel. fallit in casibus, qui ibi leguntur & notantur. ¶ Sed cõtra hoc op. Inn. de. l. fi. C. cõmunia deleg. vbi fideicõmissarius agit rei vendicatione contra illos, in quos primus hæres bona transtulit. Sol. duplex. Prima quòd fuit ibi restituta hæreditas in genere: vel est speciale in rebus alienatis. Sed prima solu. videtur verior: quia dominiũ fideicõmissi vniuersalis non transit sine restitutione. facit. l. Marcellus. §. res quę. ff. ad Treb. vbi tenet alienatio rei. & hoc communiter tenetur. & satis probatur in. d. l. sancimus. Et dicitur legatum q̃n verba dispositionis cõferũtur ad legatariũ: fideicõmissum verò dicitur, qn̄ quis capit de manu alterius: puta, relinquo tibi fundum, & volo vt illum restituas Sempronio. Nã respectu tui est legatũ: sed respectu Sempronij est fideicõmissum: sic appellatũ, qa fidei tuæ cõmittitur, vt restituas Sempronio. sed hodie fideicõmissa & legata sunt exæquata: vt in. l. j. & ij. C. cõmu. deleg. & ff. de legat. j. l. j. & dicitur fideicõmissum particulare, quando non hæreditas, sed certa bona particularia veniunt restituenda. ¶ † In glo. in versi. *contestata*. no. bene glo. & vide materiã in Spe. de lib. cõcep. in §. nunc videndum. vbi Spe. refert Clemen. Papam auditoribus præcepisse, quòd in appellatione ab interlocutoria, non admitteret libellum: & sic contestationẽ litis. & videtur sentire vt secus sit in appellatione ᶜ à diffinitiua. Ioã. and. sentit hic totũ oppositũ: vt in appellatione ab interlocutoria sit lis contestanda: quia est nouus articulus: secus in appellatione à diffinitiua: quia idem est articulus, cum primo. ad hoc ca. non solũ. de appel. lib. vj. sed tene primũ dictũ, quod etiã videtur sentire do. de Rot. deci. xiij. Nã si iudex appellationis ab interlocutoria pronunciat bene appellatũ, succedit loco primi iudicis: vt in. c. vt debitº. de appel. nec aliud petitur coram eo, nisi quod petitur corã primo. Si ergo cõtestatio fuit facta corã primo, nõ est necesse, vt fiat coram secundo: nedum discutitur, an ipsa appellatio sit amittenda, debeat fieri contestatio litis. quia nihil petitur à parte: sed agitur de iniquitate primi iudicis: vt dicit tex. in capi. interposita. in. §. sanè. de appell. Cautum tamen est, vt parte præsente, fiat cũ ea cõtestatio. sed in appellatione à diffinitiua principaliter quæritur retractatio sententiæ ad incõmodum partis: ideo fienda est noua contestatio, sicut si nouus esset articulus: vt hic. Sed si pars est contumax, pòt procedi sine contestatione: vt in. c. per tuas. alleg. in glo. quia in effectu agit super petitis in prima instantia. & vide quod dixi in. d. c. per tuas.

28 ¶ † In gl. in verbo: *portiones*. ibi: *quia de singulis rebus debet fieri deductio*. No. bene gl. q filius potest de qualibet re paterna deducere suam legitimam pro rata, nisi aliud disposuerit testator vel officiũ iudicis. Inn. dicit: q de tota hæreditate sunt portiones detrahẽdæ: sed ante, quàm

sed ante, quã iudex interponat officiũ, habentur insolidũ in singulis rebus. q. d. q ante deductionem habetur ius in singulis rebus in solidũ, sed iudex tempore deductionis poterit arbitrari, vt de certa re fiat deductio. Et hoc in effectu sentit Hostien. Non enim esset audiendus hæres, si ex singulis rebus vellet soluere legitimam: quia particularis solutio multa incommoda habet: vt in. l. planè. ff. fami. erci. Alij aliter: vt not. in. l. filiũ quẽ habentẽ. allega. in glo. Sed Bar. satis æquè distinguit in. l. in quartã. ff. ad le. falci. Aut enim filius & hæres conueniunt, & eorũ voluntas obseruãda est. l. pe. ff. de leg. j. Aut discordãt, quia filius vult detrahere ex vna re hærede contradicente: vel econtrà: & tunc aut quæritur in quibus rebus habeat hoc ius legitimæ, vel trebellianicæ: aut quæritur ex qua re tempore deductionis sunt detrahendæ. Primo casu dicendum, q hoc ius consistit in singulis rebus insolidum. in. l. Plautius. & in l. lineam. ff. ad le. falcidi. & ,pbatur hîc. Secundo casu, aut testator disposuit ex qua re sit fienda deductio, & seruanda est voluntas testatoris vt voluit gl. ad idẽ. l. id autẽ. ff. ad le. falci. probatur ratiõe. Nã à principio poterit pater certã rẽ relinquere loco legitimæ: vt in. l. quoniã in prioribꝰ. & in. l. omnino. C. de inoffic. testa. Aut testator nihil disposuit: & tunc si filius recepit fructus, cõputat si bi in tertiã, vel quartã trebellianicam: vt in. l. quod de bonis. §. fructus. ad legem fal. ¶ Et aduerte: quia Bar. post hæc videtur sentire q filius cõputat fructus in legitima. cuius cõtrarium ipse tenet in l. Marcellus. in. §. quidã liberis. ff. ad Trebelli. & sentit in. l. scimus. in. §. repletionem. C. de inoffic. testa. Et quòd lex antiqua sit hodie correcta in filijs: sed potest procedere primũ dictum in trebellianica extra casum. l. iubemus. C. ad Treb. Aut non percepit fructus & si vendit aliquam rem ante restitutionẽ hæreditatis, illa cõputatur in legitima: vt videtur tex. in. d. l. marcellº. in. §. res. voluit Azo in sum. C. de Trebe. & Oldra. consi. cxlvj. multi tamẽ tenuerũt oppositũ in. d. l. filium quẽ habentẽ. quia ex hac op. sequit, quòd filius rogatus restituere hæreditatẽ posset ad libitũ ex quacũq; re detrahere legitimã illã rẽ alienando. Vnde multi tenuerunt q illa aliena tio, non valuit. ¶ Ad. §. res. potest responderi, q cõputantur in legitima hærede non cõtradicẽte: & sic in odiũ ipsius filij. Et quicqd sit, cõsiliũ est vt si filius intẽdit aliqua alienare, q vocet fideicõmissariũ ad diuisionẽ, & tũc securè poterit alienare partẽ suã. Si vero nihil alienauit: & tunc aut habebat aliquam rem in peculio iudicio testatoris: & pòt illã rẽ sibi cõputare in legitimã: quia ex quo testator illũ dilexit in vita, respectu illius rei: præsumẽdũ est, q idẽ voluit post mortẽ. & iste est casus no. secũdũ vnũ intellectũ in. d. l. filiũ quẽ habentem. Aut testator nihil cõcessit in vita: & tũc si res sunt indiuisibiles, fiat detractio ex vna re. si sunt diuisibiles: tũc po

a terit fieri ex vna, vel pluribus secundũ quod iudici ᵃ videbit æquũ: vt in. l. potest. secundũ vnũ intellectũ. ff. de le. j. facit. l. ad officium. C. cõi diui. & insti. de offi. iud. post prin. Et secũdum hãc distinctã hanc gl. & tex. & idẽ dicitur respectu repletionis legitimæ, vt si pater reliquit filio certã rẽ non ascendentẽ ad legitimã suã: repletio fiet iudicis officio non de singulis rebus, sed secundũ quod iudici æquũ videbitur. quanquã ius repletionis cõsistat in singulis rebus sicut dixi in tota legitima, vt. d. l. scimº. & ponit Old. cõsi. cj. ¶ In gl. in ver. *beneficio*. in fine Inno. sentit hîc, q de omnibus potest patruus detrahere falcidiã. Non ob. l. cum pater. alleg. in gl. quia secũdum eum quandoq; aliquid admittitur ex condemnatione iudicis vel ex dispositione legis: nomine pœnæ, & tunc falcidia cessat: vt in auc. de hæred. & falc. §. si quis autem non implens. Quandoq; aliquid adimitur hæredi ex dispositione testatoris, tũc de illo potest detrahi falcidia: vt hîc. Nam testator alij tribuendo, quod ademit hæredi, facit legatum. Et hæc opin. multũ mihi placet: quia si bene ponderatur litera, testator non mandauit simpliciter: vt hæredes non contradicerent legato facto auũculis, sed conditionaliter, sci licet, q si contradicerẽt omnia bona sua legabat auunculis: hæres ergo contra dicendo, non venit contra voluntatem testatoris, si soluit sponte omnia bona auunculis: imò impleret voluntatem testatoris. & sic ne frustra sit hæres: potest detrahere falcidiam de omnibus. Neç videtur mihi consyderationem gl. quoquo modo posse procedere. Nam iste patruꝰ respectu patris sui habebat. xvj. secundum computationem prius factam, ex hæreditate Raynaldi: quorum quatuor tenebatur soluere auunculis occasione legati

a ¶ Quod iudici. Filius potest detrahere legitimam de vna re eligẽda arbitrio iudicis. Adde Bar. & alios doc. in. l. si suus quoque. ff. de hæredi. inst. ad fi. pri. Ia. de bel. in aut. de re. & ea, quæ parit. post gl. ibi Cy. in authẽ. res, quæ. C. cõmunia deleg. & in. l. filium quẽ. fami. erci. in. ij. q. & Salice. ibi. C. in. viij. col. Oldra. no. in consi. ccxxv. & in consi. cvij. incipien. circa ius municipale. Bal. in. l. ij. C. ad leg. fal. & l. scimus. in principio. C. de inoffi. testa. & in. l. iubemus. in. j. col. C. ad Trebe. & in. l. magis puto. §. ne pars fim. ff. de re. eo. & in. l. fi. in. j. q. C. de edi. di. Ad toll. & in. l. non amplius. §. j. ff. de le. j. & in repe. c. si pater. in vl. col. de testa. in vj. Ang. & Imol. in. l. quartam. in principio. ff. ad le. fal. dominus Alexand. post alios. in. d. l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Tre. Limita tamẽ singu. hanc communem cõclusionem, nisi testator illam rem alicui specialiter legasset: quia filius non potest detrahere suã legitimam in re, quæ sit specialiter legata. quia pater potest legare res suas, cui vult: dommodo in hæreditate tantũ dimittat, quòd suffi ciat pro legitima filij. Ita notan. limitat Bal. in rubr. de re. diui. in. j. cp. in fi. vel in prin. j. & idem Bal. in. d. l. ion amplius. §. fi. & ibidem dom. Alexan. quanuis contrarium consoluerit Paulũ. de Ca. nullã de Bald. faciens mentionẽ in consi. ccliij. & do. Iaf. de May. in d. l. filium. C. fami. erciun. vbi dixit, quòd in ciuitate Papiæ vbi erat casus, volebãt quòd consuleret contrarium, sed quòd ipse noluit. Vide etiam ad prædicta illud quod notã. Barto. in. l. secũda. circa medium C. quando & qui. quarta pars debet. libro decimo. vbi nota. determinat, quòd filiꝰ authoritate propria non potest capere aliquam possessionem. Motie tur per fundamentum, de quo ibi per eum. & per Baldum. in. l. si quisin suo. C. de inofficio. testamento.

SVMMARIVM.

1 *Executor testamenti. si suscepit illud officium, tenetur ipsum exequi: & ad hoc potest compelli.*
2 *Diœcesani appellatione veniũt inferiores habentes in loco iura episcopalia, prout sunt Abbates, quãdo summus in materia, vbi verisimiliter ponderatur potius iurisditio Episcopi, quàm officium Episcopi.*
Capitulum succedit sede vacante in potestate compellendi executores.
Capitulum potest confirmare electiones factas sede vacante: sed non potest conferre beneficia.
3 *Executor non compellitur suscipere officiũ exequẽdi, etiam in legatis ad pias causas. nisi verisimiliter coniecturetur, vel re, vel verbo illud accepisse.*
Recipiens literas censetur in eis contẽta approbare.
Scribens, vt deputetur ad aliquod officium, non potest vlterius illud recusare.
4 *Executores, an possint agere contra hæredes, vt eis tribuant, vnde possint exequi voluntatem defuncti.*
5 *Legatum relictum vni, vt restituat alteri: si ille alter ante restitutionem moriatur, remanet penes primum.*
6 *Executor, an possit vẽdere bona hæreditaria pro executione vltimæ voluntatis.*
7 *Executores testamentorum à quocunque factorum, possunt esse etiam clerici: & in relictis ad non pias causas.*

a ¶ Ioannes. Materiã executorum, qui dantur in testamento, ponit Bart. in l. alio. ff. de al imen. & ciba. leg. & latissimè per Spe. in tit. de instru. edi. §. nunc verò aliqua. Domini. in. c. ij. in. §. j. de test. lib. vj. vtrum valeat statutum quo; imponẽs certam pœnam executoribus testamenti, non exequentibus intra certum terminum: vide Bal. in. l. j. C. de his, quæ pœnæ nomi. in versi. vlterius quæritur. & facit quod no. do. Anto. in ca. literas. de supp. negli. præl. Item an executor testamẽti sit idoneus testis super simulatiõe instrumẽti facti inter testatorẽ & aliũ vide do. Anto. in. cũ à nobis. in vlti. co. j. de testa. Et adde q̃ si sint duo executores pares, & discordãt, exequẽdi potestas deuoluitur ad Episco. secundũ Bal. in. l. viduæ. C. de nup. qui allega. c. nos quidẽ. ſ. eo. Itẽ an b stetur iuramento executoris dati ad distribuẽdũ inter pauperes de distributione singularũ rerũ facta: gl. vi det dicere, q̃ sic, in. l. ſi quis pro redẽptione. in ver. ſacramentum. C. de dona. Sed intuenti videtur casus in contrariũ in. c. iiij. in fi. xij. q. ij. & q̃ stetur iuramento executoris, tenet gl. in. d. l. diuus. ff. ſi cui plus, quàm per le. Falci. quod Bal. intelligit verũ in. l. id quod pauperibus. C. de epi. & cle. de legatis minutis: ſecus dicit in magnis. Et pro iſta quæſtione bene facit glo. in. l. fi. §. in cõputatione. C. de iu. deli. & Spec. in ti. de instr. edi. §. nũc verò aliqua. ver. quid ſi executor. ſed Angel. in. l. ſi quis pro redemptione. dicit, quòd eſt ſpeciale in executoribus ad diſtribuendum pro redemptione captiuorũ; vt ſtetur eorũ iuramẽto, in alijs ſecus; vt. l. ſi quis ad declinandã. & in. l. nulli. de epiſc. & cle. Et quòd non ſufficiat iuramentum, videtur cõcludere Archi. in. c. Epiſ. tuitionem. lxxxviij. diſt. licet dicat quòd quidam dominus valens doctor legum teneret: q̃ valeret iuramentum. Sed tu de hoc vide omnino latè & elegantiſsimè per Spe. in tit. de in ſtru. edi. §. nunc verò aliqua. in. xij. co. ver. ſed nunquid ſecundũ dictum. & per Dyn. in. ij. §. fi. in. v. col. de test. li. vj. ¶ Ad de, q̃ executor die feriata poterit eligere pauperes: in quos fieri debet diſtributio. ſecundũ Bal. in. l. ſi vt proponis. j. circa prin. C. quomodo & quando iu. Et de teſtatore, qui deputauit executorem ad emẽdandũ ſua facta: vide per Archi. in. c. qui res. xiiij. q. vj. vbi dicit, q̃ talis diſputatus teneẽ tantum ſatisfacere creditoribus, quorum terminus non erat elapſus. Et an exe cutor datus in teſtamento perdat officium, ſi deportetur, vel banniatur: vide per Albe. iij. parte ſtatutorum, q. cv. & adde hic Bal. & Imo. in. l. quamuis. ff. ſo. ma. vbi dicunt, quòd executor ad diſtribuenda bona in pias cauſas poteſt diſtribuere pro carceratis pro maleficio ad pœnam pecuniariam. Et an exe cutor datus in teſtamento ad ſoluenda debita, poſſit ſoluere debita naturalia tantùm, vel præſcripta. vide Per. de Anc. in reg. poſſeſſor. de regul. iur. in vj. in. ij. q̃. prin. Et adde hic, quòd officium executoris non tranſit in hæredem. glo. eſt in. l. antepenul. quæ inci. turela. ff. de tut. & ſi ſtatutum præfigit certum terminũ executoribus ad exequẽda teſtamẽta poſt ſex meſes aliàs deuoluatur executio ad Epiſcopũ, an iſtud tẽpus currat ignoranti executori. vide per Archidia. in repetit. c. canonũ. de conſti. in. iiij. principali quæſito in vlt. col. illius quæſtri. Itẽ ſi detur executor teſtamẽti priori fratrum: vt exequatur cum conſilio prioris prædicatorum: & deuoluta eſt executio ad Epiſcopũ, debebit Epiſcopus exequi cũ eadẽ forma. Ita dicit Bal. in. l. ſi puellã. C. ſi manci. ita fue. alie. Pro quo alleg. opti. tex. in cle. j. de ſupp. negli. præla. Item adde hic: q̃ executor deputatus ad deſtribuendum inter pauperes, po

CAP. XIX.

Ioannes. ¶ † Executor teſtamentarius qui ſuſcepit illud officiũ exequi cõpellitur. Primò quæſtio. Secundò ſolutio. ibi: *poſt*. ¶ Caſus literalis. O. clericus ſanctę crucis legauit de bonis ſuis in vltim. voluntate venerabilibus & pijs locis: & hãc voluntatem ſuam exequendam commiſit Io. clerico: & . P. laico: & mandauit eiſdem, vt creditoribus ſuis ſatisfacerent, qui executores mãdato ſuſcepto ipſius executionẽ defferebant: ſuper quo cõſulti tus Papa reſpondet, q̃ poſt mãdatum ſuſceptũ per diœceſanũ Epiſcopum cõpelli debẽt exple re voluntatem defuncti, ſi fuerint negligentes. Ber. ¶ No. j. ex principio, q̃ vbi in diſpoſitio ne eſt fienda mẽtio clerici & laici: præmitti debẽt in ordine clerici tanquàm digniores. [b]xcvj. diſtin. in. c. tuo. facit. c. ſignificauit. de reſcript. & quod no. glo. in. c. quorundam. de electi. lib. vj. ¶ No. ij. q̃ clericus [c] & laicus poſſunt inſimul deputari ad certũ officium exequendum. quod intelligit Ioan. an. procedere, q̃n vocant tanquã diuerſa capita: ſecus autẽ ſi vocarẽtur vt collegiũ: quaſi velit dicere, q̃ ad collegium ſeu vniuerſitatem faciendã, nõ admittũtur homines diſparis profeſſionis: vt in. c. cauſam. ſ. de ele. &. xvj. q̃. vij. c. in noua. Sed q̃ coniungãtur, vt ſingulares, non nocet diſparitas profeſſionis. Pro hoc. c. per tuas. de arbit. & in. c. vbi periculum. de elect. lib. vj. Et no. hanc regulam ſed puto eam limitandam, quando varia ſunt ſtudia reſpectu profeſsiõis. Si autem idẽ omnino eſt ſtudiũ, non impedit diuerſitatẽ profeſſionis eos ſimul collegialiter congregari. Exẽplum in vniuerſitate ſcholarium: vbi ſunt religioſi, clerici ſeculares, & laici, omnes facientes vniuerſitatem vnã: vt no. Bar. in. l. fi. ff. de col. illici. & Inno. in. c. cũ ab eccleſiarũ. de offi. ord. ¶ No. iij. q̃ ad pias voluntates exequendas, poteſt teſtator deputare, quos vult. Quid autem ſi neminem deputauit? dic, vt dixi in. c. ſi hæredes. ſ. eo. ti. ¶ No. iiij. ibi: *creditoribus*. iuncto ver. *per diœceſanum*. q̃ Epiſcopus impedit ſe de relictis etiã ad non pias cauſas. de quo vide qd latius dixi in. c. ſi hæredes. ſ. eo. ¶ † Nota ibi: *per diœceſanum*. q̃ ad diœceſanum [d] pertinet cõpellere executores teſtamentorios. dicit tamẽ Io. an. idem in eo, qui habet iuriſdictionem in loco quaſi diœceſanus ponatur hîc ad denotandum eum, qui habet iuriſdictionem in loco. & ideo ſi alius citra Epiſcopũ haberet ibi iuriſdictionem epiſcopalem: vt ſunt multi Abbates. de priuilegijs. libro ſexto. poterunt iſti hanc cõpulſationem facere. Tenebis menti hoc dictum, q̃ officium tributum diœceſano poteſt exequi, ſeu exerceri per eum, qui habet iuriſdictionem epiſcopalem: vel quaſi in eodem loco, quanquam nõ habeat iuriſdictionẽ in tota diœceſi. Et pro hoc facit gloſſa not. in clementina j. de re. eccle. non alie. quæ vult, quòd inferiores habentes iuriſdictionem epiſcopalem poſſunt exercere omnia, quæ ſpectant ad iuriſdictionem epiſcopalem. quod latius dico in. c. ſignificaſti. de foro comp. Sed vide in oppoſitũ glo. no. in clemen. j. de vi. & ho. clerie. & nota de, q̃ ſi teſtator reliquit legatũ pauperibus eligendis per fideicõmiſſariũ: valet etiam ſi eligit iniquos pauperes: ſecundum Innoc. in. l. captatoriæ. in fi. poſt Bar. & Rayn. de lega. j. Et q̃ executori nõ currat tempus, niſi à tempore ſcientiæ, expreſsè firmat Bart. in. l. genero. vltra mediũ. ff. de his, qui not. infa. Et quid de illo qui emit ab aliquo executore teſtamenti, cum verè nõ eſſet? dic, vt per Bal. not. in. l. j. in. j. col. C. de re alie. non alienand. Titius & Martinus erant duo executores ad diſtribuendum centum pro anima Petri teſtatoris. Titius nomine ſui ſocij fortè per errorem, vel aliãs inæquerẽter diſtribuit centum viginti pro anima Petri an ſi Martinus, qui deputatus eſt executor etiam ad diſtribuendum pro anima ab alio teſtatore, ſi vult illa viginti eſſe diſtributa pro anima iſtius, alterius teſtatoris, hoc poſsit in foro conſcientiæ? vide omnino per Lap. alleg. lxxj. Item vtrum dies commiſſarij cedat à morte teſtatoris: an verò ab adita hæreditate: & an commiſſarij, qui dantur in teſtamentis, dicantur habere officium procuratoris inter viuos: vide per eundem Lap. alleg. xcj. Item adde hîc quòd executores teſtamenti non debent habere ſalariũ: ſecundũ glo. in ver. pulſantibus. in. l. pecuniæ. ff. de ali. & ciba. lega. Item an officiũ executoris dati in teſtamẽto tranſeat in hæredẽ: vide latè per Bar. in. l. à filio. in prin. ff. de ali. & ciba. lega. Itẽ an & qñ incertitudo pſonæ executoris habeat vitiare executoris datione: puta ſi teſtator dicat: Miniſter fratrũ minorũ, q̃ ꝓ tpe fuerit. vide p Bart. in. l. quidam in princip. ff. de re. dub. in. ij. colum. Item vtrum executores teſtamenti teneantur ſatisdare: vide omnino per Barto. in. l. ſolent. ff. de alimẽ. & ciba. lega. in. j. colum. Item adde, quòd ſi dati ſunt plures executores in teſtamento generales, vnus ex his poteſt agere contra alium executorem debitorem teſtatoris. ſecundũ Barto. in. l. qui proprio. ſ. fin. verſi. & pro hoc de facto dicebam. ff. de procuratoribus.

b ⁂ SEB. SAPIA. ¶ Tanquã digniores. Q̃ òd digniores in ordine præmittendi ſint, vide Feli. in. c. ſtatuimus. col. ij. de maio. & obed. in. c. cum dilecta. in. ij. col. ver. ordo ſcripturæ. ſ. de. reſcrip.

c ⁂ SEB. SAPIA. ¶ Clericus. Quòd laicus poſsit eſſe executor teſtamẽti [e] etiam ad pias cauſas: ponit Deci. in. c. decernimus. col. pe. ſ. de iudic.

d ¶ Ad diœceſanum. Et adde hic Archi. vij. q. j. vbi dicit: pone, q̃ Epiſcopus loci deceſsit; executor cœpit diſtribuere bona defuncti; modo cõparet Epiſcopus ordinarius loci, vbi erant iſta bona: an poterit impedire illam diſtributionem? ⁂ SEB. SAPIA. ¶ Diœceſanorũ. An appellatione diœceſani veniat ſolùm Epiſcopus. Vide Feli. in. c. cũ olim. in priñ. ſ. de ſcrip. vbi tenet dictũ Abb. hîc.

b ¶ Sede vacante. An ſede vacãte capitulum ſuccedat in poteſtatem compellendi executores. vide quod de hoc ſcribitur per Moder. poſt do. Anto. in c. ij. ne ſede vacan. A Enæ. Falco.

⁂ SEB. SAPIA. ¶ Etiam capitul. In quibus ſuccedat capitulum ſede vacante: latè tradit Feli. poſt Abba. in. c. cũ olim. ſ. de maio. & obed.

¶ Literas. pro iſto dicto facit, quod egreg. voluit Bar. in. l. quo enim. §. rem ratam haberi in fi. ff. rem rat. ha. vbi voluit, q̃ reciens literas, cenſetur in eis contẽta approbare. & ſuper hoc tradidit ſolennem cautelã do. Mathef. in no. xx. videlicet q̃ dũ tales literæ præſentãtur, adhibeãtur duo teſtes qui ſciãt tenorẽ literarũ. quã cautelam multum magnifi cit in ſingulis præceptor meꝰ do. Paulus ſaxus magnus de Peruſio in. l. q̃ dotis. ff. ſol. matri, quã leg. ita egregiè commentauit vt vix addi poſsit. Ad prædicta vide Bar. idẽ dicentẽ in pulchra, q. j. l. piti⁹, ſi fi. ff. de cõſt. pec. A Enę. Falco. Anto. Franciſ.

¶ An recipiens literas videat approbare contenta in eis. dicas, q̃ ſi ſunt lecte, obligant le gẽtẽ ad cõtenta in illis, niſi legens ſtatim contradicat. l. ſi filius. & ibi per Bar. ff. ad Mace. l. publ. §. fi. §. depoſ. habebat per Bar. in. l. tabernam. §. idem quæſijt. in fine. ff. de pig. & in l. Titius. ff. de conſti. pecu. & per Bal. in. l. ſi abſentis. in. iij. colum. C. ſi cer. pe. & in. l. ſi is. ad fi. C. de fur. & in rubr. C. de ſi. inſtr. in. xviij. col. & per do. Car. in clemen. j. de procu. in. iiij. no. ibi dicit hoc eſſe verum, niſi legens protẽſtetur, quòd nolit obligari. Ad quod etiam vide Alexãd. in. d. l. cum tabernam. §. idem quæſijt. vbi dicit, quòd eſt cautela, quòd præſentetur coram teſtibus ſcientibus tenorem earum. vt per Matthen. in ſuo not. xxxj. Et ideò dicebat Bar. in. l. literas. ad fi. C. mand. quòd quis videtur ſecutus literas, quas accepta uit, non quas repudiauit. de quo vide per Alexand. conſi. lxxviij. in. j. parte conſi. & habetur per nouiſſimos in. l. ädmonendi. ff. de iureiu.

c ¶ Executores. An executor poteſt agere contra hæredem, vt det ſibi bona, vnde exequi poteſt, & quod non poterit agere, tenet Archi. in. c. Epiſcopus tuitionem. lxxxviij. diſtinctione. de quo vide per Imo. in clementi. j. circa fin. de teſt. & dato, quòd poſsit agere non poteſt agere ante, quàm ſit tempus ſequendi, ſecundum Bal. in. l. ſi ſocij ſumus. in lectu. antiqua. per illã tex. ff. pro ſocio.

f ⁂ SEB. SAPIA. ¶ Religioſi. Vide Fe. in. c, decernimus. ſ. de Iud. vbi De

glo. in cle. j. de iurepatro. in ver. diœceſanus. quæ poſuit, q̃ appella
a tione diœceſanorũ [a] veniunt ſolòm Epiſcop. nõ autem inferiores habentes iuriſditionem in loco. Sed concord. vt gl. illæ procedãt in materia noua & ſtricta ſit mentio de diœceſanis: ita quòd veriſimiliter videatur ponderatũ officiũ Epiſcopi: ſecus autẽ vbi materia eſſet larga & fauorabilis: ita q̃ potius videatur ponderata iuriſditio, quã officiũ epiſcopale. ¶ Hinc dixit Io. an. hîc: q̃ capitul.
b ſede vacante. [b] ſuccedit in hac poteſtate compellendi executores: quanquã videat dubitare, nunqd ſi officiũ exequẽdi ſit deuolutũ ad Epiſc. poſsit capitulũ exeq. nã aliud eſt cõpellere: aliud exeq: ſi cut in ſimili capituli offiũ cõfirmare electiões: ſed non põt brãficia cõferre: vt in. c. cũ olim. de maio. & obe. iũcto. c. j. ne ſe. vacã. lib. vj.
c Sed ego putarẽ, q̃ etiã capitulũ poſsit exequi: qa hoc non eſt iuriſ ditionis epiſcopalis: & potius oneris, quã honoris. & eſt officium neceſſarium. Pro hoc, quod no. gl. in cle. j. de hæreti. & ceſſat ratio quæ eſt in prohibitione collationis beneficiorũ. Nam illa prohibetur: quia eſt quædam honorificentia: & computatur inter fructꝰ: vt no. gl. in. d. c. cum olim. ſed executio eſt oneris dũtaxat, & nulla cõmoditas debet remanere apud capitulum, vel epiſcopũ. exequẽte: vt in. l. nulli. C. de Epiſco. & cler. & in. c. nos. ſ. eo. tit. ¶ In glo. in ver. *pijs*. ibi: *minus legitima*. Hoc intellige, vt dixi in. c. relatum. ſ. eo. ¶ In glo. ij. ibi, *nihil poſſit legare*. No. bene gl. pro intellectu c. quia. &. c. ad hoc. ſ. eo. q̃ de rebus eccleſiæ non ſolùm teſtari prohibetur clericus: ſed etiam legare. Nã eadẽ ratio eſt in legato, quæ eſt in teſtamento: quia effectus vtriuſq̃ cõfertur ad tẽpus, quo poſt mortem clericus non eſt amplius rector eccleſiæ, ſed donare aliqua po
3 teſt intuitu eleemoſynæ: vt in dictis iuribus. ¶ † In glo. ſuper ver. *mandatum*. ſ. Not. gloſ. iuncto tex. quia licet executio vltimæ voluntatis ſit res fauorabilis & pia: vt in. l. j. C. de ſacroſanc. eccle. & in. c. tua. ſ. eo. titu. Non tamẽ cõpellitur quis acceptare officium executionis ſibi delatum in teſtamento. Et videtur hoc etiã procedere in relictis ad pas cauſas. quod eſt valde notandũ. & videt hoc probare tex. ibi: *poſt mandatum ſuſceptum*. & idem ſentit ibi Ioã. And. dicens, q̃ videtur quis ſuſcipere mãdatũ: aut expreſsè acceptãdo, aut tacitè: puta, exequendo aliquid de ſpectantibus ad illud officium. Secus autem dixit, ſi erat præſens, quando officium ſibi cõferebat & tacuit. pro hoc. l. filiusfamiliâs. §. inuitus. ff. de procu. Dicerem, q̃ etiam per citeriorem actum executionis, dicitur officiũ accepta
d re: puta, ſi ſcienter recepit literas. [d] in quibus ſibi officium confere batur. arg. in cle. j. de proc. vel ſi ipſe ſcripſit, q̃ teſtator ad illud officiũ eum deputauit. ad hoc bonus tex. in. l. vxori. §. j. ad le. falci. facit. l. ex ſententia. ff. de teſta. tut. Et no. hoc vltimũ: quia põt adduci ad multa. Itẽ reſpectu legatorũ ad pias cauſas, videt q̃ Epi. poſsit cõpelle. etiã citra acceptatiõnẽ. & ſi nõ vt executorẽ teſtamẽtariũ ſaltẽ, vt delegatũ & comiſſariũ. Nã cũ Epiſ. hoc caſu habeat exeq, poterit officiũ hoc iſti delegare: & adſuſcipiẽdũ cõpellere: ſicut in qualibet alia delegatiõe. C. qui, q̃ ſua iuriſdicti. l. j. c. paſtoralis. ſ. de
4 offi. dele. ¶ † Sed quæro extra gl. nunqd iſti executores [e] teſtamentarij poſsint agere contra hæredes: vt eis tribuatur, vnde poſsint
e exequi voluntatem defuncti. Inno. Abb. & cõiter omnes doct. hîc diſtinguunt, q̃ in relictis ad pias cauſas poſſunt agere contra hæredes: vt in. l. nulli. & in. l. ſi quis ad declinandã. C. de epiſ. & cleric. In alijs verò ſubdiſtingunt, q̃ ſunt executores meri: aut ſunt participes. Primo caſu executor nõ agit cõtra hæredem: ſed ſi hæres ſpõte eis tribuit, exequũtur voluntatẽ defuncti: ſed agere nõ poſſunt vt in. l. Lucius. §. Meuia. ff. ad Trebellia. niſi teſtator aliud expreſſerit. Si verò ſunt participes: puta, quia teſtator voluit aliquã partẽ remanere penes executores: tunc poterunt agere: vt in. l. ſi quis Titio. ff. de leg. ij. ¶ Sed contra hoc oppo. de iſto tex. vbi executores cõpelluntur exequi. dicit Inno. q̃ omnia iſta erant diſtribuenda ad pias cauſas. Hoſt. dicit, q̃ hoc eſt diuinare, Itẽ iſte tex. reſiſtit, cùm facit mentionem de creditoribus. & ideò dicit, q̃ ſecũdũ ius cano nicũ poſſunt executores agere contra hæredes, vel quoſcunq, vt exequãtur voluntatẽ defuncti. & ſic tranſeunt hîc cõmuniter do. ¶ Ego concordando dico, q̃ nec de iure ciuili: nec de iure canoni co merus executor habet actionem contra hæredem: vt in. d. §. Meuia. ſed poteſt executor officium iudicis implorare contra hæredes, vel alios detinentes bona defuncti. ar. in. l. hæreditas. ff. de pet. hæredi. & in. l. quintus. in fi. ff. de annu. lega. & hoc voluit Dyn. in

d. §. Meuia. & Bar. in. d. l. ſi quis Titio. & in iſto caſu poteſt procedere dictũ Hoſtiẽ. & intelligitur iſte tex. Poterit ergo diœceſanus cõpelle
c re executorem, vt imploret officiũ iudicis cõtra hæredem. Item poteſt intelligi iſte text. vt compellatur exequi, quando bona ſunt in manu executoris: vel hæres eſt paratus ſibi dare, vnde exequatur. & ſic in nullo tex. iſte contradicit iuri ciuili iudicio meo. ¶ † Item in eo, [f] quod doc. diſtinguũt, vtrum executor partici
5 pet de lucro, vel nõ: dic melius, q̃ vbi verba diſpoſitionis cõferuntur in eum tacitè, vel expreſsè, non dicitur purus executor, ſed legatarius: ideo poteſt agere contra hæredem. Exẽplum. dicit teſtator: relinquo Titio cẽtũ, & volo, q̃ il la reſtituat Seio. Nã licet nullã cõmoditatẽ habeat: ex quo tamẽ verba legati in eũ conferunt, poterit tanquam legatarius agere contra hæredem. & eſt vtile, quia ſi deficeret fideicomiſſum ex perſona fideicõmiſſarij, accrefceret iſti legatario, & nõ hæredi: vt in. d. l. ſi quis Titio. Idẽ dixi, vbi tacitè diſpoſitio conferr in ipſum vt quia eſt particeps illius relicti. His eñ caſibus mõ dicit purus executor: vnde habet actio
6 nẽ cõtra hæredẽ. d. l. ſi quis Titio. ¶ † Nunqd aũt poſsit executor vẽdere bona hæreditaria pro executione vltimæ voluntatis? Diſtingue inter executorem vniuerſalem & particularẽ. Nã executor vniuerſalis põt exẽplum, qñ oĩa ſunt diſtribuẽda in pauperes Chriſti. d. l. nulli. Particularis non põt, niſi teſtator ſibi cõceſſerit: vt in. l. alio. ff. de alimen. & ciba. leg. Et hodie cõmuniter in teſtamẽto datur libera & plena licentia executoribus vendẽdi de bonis hæreditarijs pro executione teſtamenti. & quid
7 importẽt illa verba, no. Bar. in. l. alio. ¶ † Vlt. oppo. contra tex. & videtur, q̃ clericus nõ poſſit eſſet executor teſtamentarius: quia non debet ſe immiſcere negotijs & adminiſtratioĩb⁹ ſecularibus. xj. q. j. c. te quidem & in. c. j. ne cleri. vel mona. Sol. teſtator erat hîc clericus: vnde ratione perſonæ negotium nõ poteſt dici ſecularẽ: ſecundum doc. ¶ Item in ſecundo hæc relicta erãt facta ad pias cauſas. vnde ratione pię cauſę poteſt dici negotium eccleſiaſticum.
f ¶ Tertiò dixerunt alij cum quibus tranſeunt hîc cõmuniter doct. quòd religioſi [f] & clerici poſſunt eſſe executores teſtamẽti, etiam ad non pias cauſas, ratione piæ voluntatis defun

1. Titius. ff. de conſti. pecu. & per Bal. in. l. ſi abſentis. in. iij. colum. C. ſi cer. pe. & in. l. ſi is. ad fi. C. de fur. & in rubr. C. de ſi. inſtr. in. xviij. col. & per do. Car. in clemen. j. de procu. in. iiij. no. ibi dicit hoc eſſe verum, niſi legens protẽſtetur, quòd nolit obligari. Ad quod etiam vide Alexãd. in. d. l. cum tabernam. §. idem quæſijt. vbi dicit, quòd eſt cautela, quòd præſentetur coram teſtibus ſcientibus tenorem earum. vt per Matthen. in ſuo not. xxxj. Et ideò dicebat Bar. in. l. literas. ad fi. C. mand. quòd quis videtur ſecutus literas, quas accepta uit, non quas repudiauit. de quo vide per Alexand. conſi. lxxviij. in. j. parte conſi. & habetur per nouiſſimos in. l. ädmonendi. ff. de iureiu.

ti.col.viij.& Fel.in.c.fi.col.xj.versi.est verum.ſ.de const.vbi ponit de Guardiano ſancti Franciſci,an poſsit eſſe executor.

a ¶In cle.exiui.Vbi eſt tex.quòd prohibentur eſſe executores.Adde Barto. in tract.minoricarum.in.c.j. iij.lib.& dicit Io.Pe.de fer.Papienſis in practica ſua.in ver.executores.in.ij.col.in forma libel.ad reddẽdum rationem tutelę,q de hoc immẽ sè triſtantur & cõdolent,quia man⁹ & pedes vellẽt tã ipſi quã cæteri clerici ponere & im a miſcere in bonis laicorũ:& eos rodere vſque ad oſſa. vtibi latius per eũ. quod limita verũ, niſi quando eligeretur tertius executor,qui cõſilio ipſius fratris minoris haberet exeq: ſecundum Bar.& Bal.in auẽ.ingreſſi. C.de ſacroſanc. 3
ecclę.quãuis ſi ille exequeretur ſine conſi. valeret tale executum. Idem Cy.in.l.quidã decedens.ſ.ſed Pã- 4
philus.ff.de adm. tuto.in addi. prout refert & ſequitur Bal.in.d.authẽ ti.ingreſſi.vno tamen addito, niſi teſtator ipſe mandaſſet,q aliter nõ valeret niſi exequereſ de conſenſu & volũtate ipſius fratris minoris: quin reincideret in materiam.l.j.ſ. ſi plures.ff.de exerci.nunqd liceat à perſona recedere:dubitatur tamẽ circa illud dictum Cy.quia ſi eſſet verum, fieri poſſet fraus legi cũ ſemper iſte frater.S.Franciſci poſſet effici executor per indirectum.Item adde quòd licet fratres minores, ſeu mendicantes& ſimiles non poſsint eſſe executores. & idem in alijs eccleſiaſticis,niſi à ſuperiore ſuo petita fit licentia,& obtenta. c.religioſus.eo.tit.in.vj.& clementina, religioſis.eo.tit.tamen ſi fuerint executi, illud quod teſtat or ordinauit nemine ſe opponente valet,& tenet geſtũ per eos.Iſta fuit ſing.deci.Fed.de ſe.conſilio.cclxxxiij.& ita tacitè videtur etiã velle Bar.in.l.vniuerſos.C.de decu.lib.x.quam deciſionem in pluribus locis referens dominus Anto.debut.approbat,& in ſpecie Ludouicus Roman. in conſilio.cccix.incipi.quo ad primum propoſitæ conſultationis, articulum in quo quæritur &c.in.ij.dubio princi.& in conſi.cxxxv.inci.quo ad primum,quo quę ritur an Stichus.&c.in.iiij.dubio prin. pro qua deciſione facit,quia licet ſacerdos prohibeatur exercere officium tabellionatus.c.ſicut. ne cleri.vel mona.tamen ſi exerceat valebunt inſtrumenta per eum facta. ita Bart.ſin.in.d.l.vniuerſos.C.de decurio. Idem do.An.de bu.in.c.fi.ſ. de conſti.Sed tu vide de hoc latius,& melius,per do.Abbat.Panormi.in.d.c.ſicut. Item facit,quia licet clerici & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ prohibeantur à fideiuſsione,c.j.de fideiuſſo.&.c.e quidem.xj.quæſtio.j.tñ,ſi fideiuſſerint vel fideiuſsio.c.quenit.&.c.cõſtitut⁹.de fideiuſ.Lu.roma.in prę.cõ.ccccix. Anto.Franciſ.¶An clericus vel ſacerdos poſsit exercere officium tabellionatus:dicas,quòd non.quia non debent ſe immiſcere negotijs ſecularibus, vt in loco hic alleg. per iſtum.Adde tamẽ quòd notarius creatus doctor:vel decurio:vel cleric⁹ monac.nõ cogit̃ rogari de inſtrumentis poſt clericatum, vt eſt gloſſ. & ibi per Barto.in.l.interdũ.C.de decu. libro.x.& habetur per Bald.in.l. quiſquis.C.de epiſco.& cle.& habetur in.c. ſicut. ne cleri.vel mona.& in.c.vt officiũ.ſ. ad ſcribendas. de hæreti.libro.vj.& per Bald. in.l.j.ſ. ſi pœnis.ff.de tab. exhi.& in.l.impuberem.ſ.ſi.de fal. & vide Alex.in.l. prætor.ſ.ſi etiam. de eden. tenetur tamen inſtrumenta iam cœpta ante clericatum perficere:vt per Bal.in l.nec patronus.C. de oper. lib.quia promotus ad maiorem dignitatem non perdit minorem: vt in.c.honoratus.& ibi pergl. lxxiiij.diſtin.

¶ Ecclesijs.Caſus in quibus ſoluitur canonica portio de relictis factis eccleſiæ. Et adde q non ſolùm de relictis pro ornamẽtis , non debetur quarta:ſed etiam ſi teſtator reliquit cẽtum ſimpliciter per omnia diſtribuẽda, ſecundum voluntatem teſtatoris: ſi poſteà executor diſtribuit in ornamentis eccleſię, ex hoc legato non debetur quarta.Ita dicit nota.Bar.in quodam ſuo conſ.quod incipi.cõſtitutione Ariminẽſis Epiſcopi.circa fin.

b ¶ De his.Pro intellectu huius decre.vide conſi.Io. de fan. quod incipi. In Chriſti nomine amen.

¶ Ecclesijs.Caſus in quibus ſoluitur canonica portio de relictis factis eccleſiæ.Et adde q non ſolùm de relictis pro ornamẽtis , non debetur quarta:ſed etiam ſi teſtator reliquit cẽtum ſimpliciter per omnia diſtribuẽda, ſecundum voluntatem teſtatoris: ſi poſteà executor diſtribuit in ornamentis eccleſię, ex hoc legato non debetur quarta.Ita dicit nota.Bar.in quodam ſuo conſ.quod incipi.cõſtitutione Ariminẽſis Epiſcopi.circa fin.

b Anto.Franciſ.Circa iſtam materiam quartarum dicas,q eſt quadruplex: vt eſt in gl.in.c.in preſentia.de proba.& inſti.de fideicom.hære.in.ſ.ſed quia. in gl.in ver.ex lege.de quibus verò debeatur Epiſcopo , vel eccleſiæ parochiali quarta:habetur per Io.An.in.c.certificari.de ſepul.Et an illa poſsit ꝑliberi per teſtatorẽ,vel aliũ:habetur per Bal.in.l.filiũ:quẽ habentẽ. in. xiij. colũ.C.fa.ercif.& in.c.Raynutius.de teſt.& per Archi.ſing.in.c. Epiſcopus lxxxviij.di.Et qd differat quarta parochialis à quarta Epiſcopali: vide Car. in cle.dudum.in.ſ.verum.q.xxiij.de ſepul.per Fede.de ſe.in conſil.cx.& in conſi.iij.vbi ponit,an cõpenſetur cum legato factο eccleſię parochiali.& habetur per Oldr.in conſi.cccxxiij.& vide per do.Car.in cle.j.in.j.in.iij.opp. de offi.ord.& per eundem Card.in cle.j.in fi.de ſepul.poſt glo.

c ☞SEB. SAPIA.¶ Pia loca.Quæ dicatur pia cauſa,late tradit do.Ias.in l.j.in.j.lec.col.pen.C.de ſac.ſan.eccle.

ad canonicam portionem.¶ Et quę dicantur pia loca: dic,quòd illa in quibus exercentur officia pietatis:vt not.Ioann. Andræ .ſ. titulo proxi.c.fin.Spe.in tit.de inſtr.edi.& nunc verò aliqua.verſiculo.& ſcias.vide quod dixi in. c.officij.ſuprà eodem. ¶ † Vlti. no.quòd Epiſcopus & parochialis eccleſia poſſunt de eodem relicto capere canonicas portiones:& ſic poſſunt concurrere Epiſcopus & parochialis eccleſia.¶ Et aduerte,q Hoſti.voluit hîc,q de quolibet relicto facto per diœceſanum quibuſcunq; eccleſijs Epiſcopus habeat canonicam portionẽ:eccleſia verò parochialis habet ſuam portionem ex relicto facto duntaxat per parochianum ſuum.Sed contrarium quo ad primum ſentit hîc Ioan.and.& remittit ad no.in.d.c.officij.Sed tu dic latius & clarius q Epiſcopus habet ſuam canonicam portionẽ ex relictis factis duntaxat eccleſijs,& alijs pijs locis ſibi ſubiectis per quemcunq; fuerint relicta. Nam hæc portio Epiſcopo debetur non ab homine diœceſis,ſed ab eccleſia,cui factum eſt relictum:vt in.c.requiſiſti.ſ.eo. & dixi in.d.c.officijs.Eccleſiæ verò parochiali debetur portio ex relicto facto eccleſiæ ſepulturæ,per ſuum parochianum:vt in.c.j.&.ij.j. de ſepul.Poteſt ergo contingere,q de vno relicto detrahunt̃ duæ portiones:puta,ſi parochianus vnius eccleſiæ elegit alibi ſepulturam,eidẽ aliquid legando.Nam eccleſia ſepulturæ debet dare canonicam portionem Epiſcopo propter onus Epiſcopale.Item canonicam eccleſiæ Parochiali in ſatisfactionem iniuriæ,ſeu laboris quem ſubijt eccleſia Parochialis in perſonam defuncti.Quandoq; poteſt contingere,quòd vna ſolũ portio debeatur:vt puta, quãdo parochianus alicuius eſt ſepultus in eccleſia exempta.Nam tũc portio ſolùm debetur eccleſiæ parochiali:vt dixi in .d.c. officij.Quãdoq; nulla portio detrahit̃,vt ſi parochianus eccleſiæ exẽptæ elegit ibi ſepulturam.& idem dicendum in ſimilibus caſibus.

5 † Vltimò ſcias,q de relictis priuilegiatis,de quibus hîc ſoluunt fratres minores & prædicatores quartã eccleſiæ parochiali :vt in cle.dudũ.de ſepul.& hodiè illa clemẽ.eſt prorogata ad fratres ſancti Auguſtini,& Carmelitas:& fuit iſtud inductum ad recõpenſationẽ dãnorum, quæ ſuſtinẽt eccleſiæ parochiales propter priuilegia cõceſſa dictis fratribus,in eo,quòd poſſunt audire cõfeſsiones.Item prædicare,& recipere parochianos alienos ab ſepultura. ¶ An autem eccleſia parochialis debeat dare Epiſcopo portionẽ de portione,quam habuit ab eccleſia ſepulturæ,ſiue ex relictis priuilegiatis,ſiue non:vide per Fede.conſi.vj.& ibi concludit q ſic.Quod ſatis patet per.c.conquerente.de offic.ordi. vbi dicitur,q de omnibus funeralibus debetur Epiſcopo quarta.¶ Vtrũ legatum factum eccleſiæ de certa re quolibet anno,debeatur perpetuò & inæternum,vel duret per aliquod tempus determinatũ? Iſtam quæſtionẽ format Bart.in.l.annua.ff.de annu. lega.& dicit, q per tempus determinatum:ſcilicet per centũ annos.per.l.vſum fructum.ff.de vſufr.ſed Pet.& Gul.tenuerunt contrarium.Exemplum:lego fratribus quolibet anno prandium.

net ſecundum Deum.& nu.4.

2 *Teſtamentum imperfectum etiam ratione voluntatis, valet non ſolum inter liberos, ſed ad pias quoque cauſas.*

3 *Oblationes factæ in aliquo altari,cẽſentur factæ contemplatione eccleſiæ : ſecus ſi præſumuntur factæ contemplatione ipſius altaris.& idem in alijs relictis.*

CAP. I.

1 Sed hoc. ¶ † Clericus bona propria dare poteſt,cui vult:ſed ſi decedat inteſtatus ,& nõ habet conſanguineos,ſuccedit eccleſia.h.d.iuncta gl. ¶ Secunda pars ibi: *ſi autem.* ¶ Caſus literalis.Dubitatur de bonis clericorũ ſine teſtamento decedentiũ quibus eſſent dãda.Ad quod ex cõcilio Alteñ. reſponſum fuit,q omnes clerici generaliter de his,quæ habent per hæreditatem:vel alio modo intuitu perſonæ acquiſiuerint,dum viuũt, poſſunt facere quicquid eis placet:ſi autem ante moriantur,quã de his diſpoſuerint,ſi cõſanguineos non habent,in ius eccleſiæ ſuæ debent tradi.Ber.¶ Not.j.bonum argumentum ex te a tu,quòd quicquid acquirit Epiſcopus intuitu perſonæ,ſibi acquirit,& nõ eccleſiæ:[b] vnde de his poteſt diſponere ad libitum.facit ad ea,quę dixi in.c.j.ſ.tit.proxi.vnde hæc litera videtur pacificare Epiſcopum ,& clericos inferiores. ¶ Nota.ij.argu.optimum ex tex.q qualiſcunque ſit clericus & qualecunq; habeat beneficiũ b nõ diſponit ad libitum de reditibus beneficij. Nam vt hîc patet:hoc permittitur eisreſpectu bonorum acquiſitorum intuitu perſonę:ſecus ergo ſi acquiſiuerint intuitu beneficij. Et vt dixi pondera:quia litera loquitur nõ ſolũ de Epicopis & presbyteris:ſed etiam de inferioribus clericis:quia communiter habẽt beneficia ſimplicia.& facit ad ea quæ dixi in.c.relatum.ij.& in.c.requiſiſti.ſ.tit.proxi. ¶ Not.iij ibi: *quam hoc fecerint.* q teſtamentum non valet, niſi ſit perfectũ.Vnde ſi quis incœpit facere teſtamentum,& non perfecit,non valet quod incœptũ eſt.ita colligit hîc do.Ant.nihil aliud inducẽs. Sed tu aduerte latius.nam primò iſte tex.parũ facit:quia.ſ.loquitur de donatione :tamen attingendo ſubſtantiam ipſius dicti,videtur primò,quòd de hoc ſit text.in.l.ſi is.ff.de teſtamẽtis.vbi patet,quòd nihil valet ſcriptura.niſi ſit perfecta. & hoc indubitatum in diſpoſitione non fauorabili. ¶ † Sed dubitatur,quid in fauorabili:puta inter liberos & ad pias cauſas:eſt notabilis quæſtio. Nam ſæpe contingit , quòd teſtator incipit facere teſtamentũ,& ante perfectionem ſuperuenit furor,vel mors:nũquid valeat,quod incœptum eſt:puta,quia iam legauerat aliqua eccleſijs,vel aliter diſpoſuerat inter liberos.Bart.in.l.ſi is. non attingendo ſpecialiter diſpoſitionem piæ cauſæ:dixit non valere,ſed in.l.fideicommiſſa.ſ.quoties.ff.de leg. iij.videtur velle,quòd valeat inter liberos.videtur tamen dubitare.ſed in.l.ſi.C.fami. ercif. & in.l.hac conſultiſſima.ſ.ex imperfecto.C .de teſtamentis.apertè tenuit contrariũ dicẽs,q licet valeat teſtamentũ imperfectũ ratiõe ſolẽ-

a ¶ Inteſtatus.Ade gl.inſti.de hæredi.quæ ab inte. deferunt.in prin. & ibi Ang.de are. & domi. Chriſto pho.por.

b ☞SEB.SAPIA. ¶ Non eccleſiæ. Nunquid autem legatum factum Epiſcopo ſimpliciter,cenſet factũ intuitu eccleſię an Epiſcopi:vide Felin.in.c. dilectus. col.ij.verſi.ex his infertur.ſ.de offi. ordina.

SVMMARIVM.

1 *Canonica portio debetur Epiſcopo de relictis factis eccleſiæ.ſed fallit in multis caſibus, de quibus in numero.2.*

2 *Reditus,vel legata ob frabricam, non debent conuerti in ornamenta eccleſiæ.*

3 *Reſtitutio in integrum,ſicut conceditur eccleſijs,ita & omnibus alijs pijs locis.*

Canonica portio debetur Epiſcopis,non ſolum de relictis factis eccleſijs:ſed omnibus locis pijs: & quæ dicantur loca pia,vide remiſsiuè.

4 *Canonica portio debetur aliquando eccleſiæ parochiali:ſcilicet quando parochianus eligit ſibi ſepulturam in alia eccleſia,& ibi aliquid reliquit.& de iſto relicto debetur portio eccleſi. parochiali & Epiſcopo.*

5 *Canonica portio debetur eccleſiæ parochiali de relictis factis fratribus minoribus prædicatorum & ordinis Eremitarum.*

Canonica portio debetur Epiſcopo etiam de mortuarijs,& de portione canonica,quam habuit parochianus de relictis factis eccleſiæ ſepulturæ.

Legatum factum quolibet anno de certa re danda eccleſiæ,an duret perpetuo?

CAP. XX.

De his. b ¶ Ponit quædam legata de quibus nõ ſoluitur canonica portio, niſi fiat in frudẽ.Primò ponit dictũ, in quo interſerit exceptionem.ibi: *dummodo.* ¶ Caſus literalis.Quærebatur à domino Papa vtrũ de his legatis,de quib⁹ in tex.canonica portio deducaſ? reſpondet Papa q de his,quæ legant in ornamentis eccleſiæ: vel ad cultum diuinũ vel pro anniuerſario eccleſiæ:vel alijs pijs locis canonica portio deduci nõ debet: dummodò iſta legata non fiant in fraudem,vt epiſcop. vel parochialis eccleſia portiõe debita defraudetur.Berna.¶ † Not.primò & tenementi regu.quæ tacitè colligitur ex iſto tex.Nã regula

SVMMARIVM.

1 *Inteſtati propriè dicuntur illi,qui cum aliâs poſſunt teſtari,& non teſtantur.*

¶ Suprà viſum eſt de ſucceſsionibus ex teſtamento:verùm, quia ſæpe homines decedunt ab inteſtatò:& dubitatur de ſucceſsione:ideò poſt Rubric.

1 præcedentem ſubijcitur iſta.† Et ſcias,q inteſtatus dicitur,qui nullum , vel non iure fecit teſtamentum:vt in.l.ſi.C.fami.ercif. Et propriè dicitur inteſtatus,[a] qui poterat facere teſtamentum : vnde non valens teſtari,non dicitur propriè inteſtatus:ſed ſecundum communem vſum loquendi,qui non teſtatur dicitur inteſtatus.Et de prædictis eſt pul.her tex.in.d.l.j.ff.de ſuis & legi.& ibi per doc.& facit hoc ad ſtatuta diſponentia de ſucceſsione inteſtatorum:an habeant locum etiam in his,qui teſtari non poterant,vt impubes: furioſus,& ſimiles:& de his in prædicta.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Bona patrimonialia clericorum decedentium ab inteſtatò ſine conſanguineis,veniunt ad eccleſiam,cui clericus ſeruiebat tempore mortis. & numero.3.ſed ſi non habet eccleſiam,veniunt ad Epiſcopum,qui diſpo-*

a SEB. SAPIA. ¶ Ratione solennitatis. Vide Alex. in consi. lxxiiij. colum. j. in. j. vol. & in consi. lxxvij. col. j. eo. volu. & consi. xc. col. ij. in eo. volu. Item de Ana. in consi. xxviij. vbi Ludo. Bologni. in additio. & do. Anto. de butri. in consil. xj.

b ¶ In. l. j. In pe. col. in prin. Et ita ad hoc ponderat Bar. & Alex. Imo. in. l. pactū quod dotali. in. iiij. colū. C. de pac. & in cōsi. cviij. inci. viso testamento. in. iij. col. ad fi. Et si tu dicere cōtra, nōne habemus authoritatem Augustinica nonizatā in. c. fin. xvij. q. iiij. q. pactūq; ecclesiā vult instituere, & filiū exhæredare, aliū quærat pro cōfilio, quā Aug. & sic videt, q magis faueatur filio, quā ecclesiæ, seu piæ causę. Rndeo, q ille authoritas procedit quātū ad legitimam filij: quia si quis vellet priuare filios legitima eos exhęredādo, & instituēdo piā causam, male faceret. in hoc est bene verū, q magis fauet filijs, sed quo ad alia magis fauetur testamēto cōdito ad pias causas, quā cōdito inter liberos. no. igitur multū illa verba Bart. in. d. l. j. sic declarata: & facit ibi longā manū.

SEB. SAPIA.

c ¶ Ipse disponet. vide do. Abba. in c. ij. j. de pœnis. vbi declarat quomodo procedat.

d ¶ In. cap. in pūtia. Et ita not. etiā dicit Abb. ibi in recollectis, in versi. no. singu. de proba. qui dicit se vidisse in facto. & idē dicit do. Abb. in. c. quia diuersa tem. in fi. de cōcess. præbē. & in. c. excōicamus. j. de hæretic. sed si haberet ecclesiam propriā illa ei succedit, nisi extent cōsanguinei: vt in. c. quicunq;. xij. q. v. quod limita, nisi ecclesia collegialiter committeret ingratitudinē cōtra prælatum: quia tunc succedit prælato ab. intestato, etiā si non extent

a tatis[a] inter liberos: vt in. d §. ex imperfecto. & in. d. l. fi. non tñ valet, si est imperfectū ratione volūtatis. Nā ex quo voluntas nō fuit cōpleta, est imperfecta: sed in. l. in testamēto. ff. de fideicomiss. liber. tenet apertè, q ad pias causas valet hęc volūtas, licet nō pfecta, & sic dicit se dixisse in quadā qōne facti. Audiui quēdā doctorē satis egregiū tenere cōtrariū: nō tñ allegabat hęc. d. Bar. sed mouebat ex eo, q dispositio inter liberos debet esse magis fauorabilis, q̄ ad piā cām. sed inter liberos nō d3: vt in. d. l. fi. ergo nec ad piam cām hoc dictū nō habet bon. fundamētum. Primò qa nō est illud absolutū, q inter liberos nō valeat: imò Bar. sentit oppositū in. d. l. fideicōmissa. nec. d. l. fi. hoc probat: sed est dictū doct. sed tex. ibi potius facit in oppositū, dū dicit, q quibuscūq; verbis appareat de volūtate patris inter liberos, illa est seruāda. Itē non est verū simpliciter, q dispositio inter liberos sit magis fauorabilis, quā ad pias causas: imò Bar. apertè tenet cōtrarium in. l. j. b C. de sacrosan. eccl. quod no. Mihi satis placet, vt valeat ad pias causas ex quo legatū, vel dispositio erat perfecta: vt puta, quia trāsiuit ad alia legata. Nā nō pōt negari quia hīc fuit cōsensus naturalis, & præsumēdū est fauore animę, q aliter nō dispositisset. Facit quod dixi in. c. relatū. el. j. s. tit. proxi. fortè idē potest dici inter liberos: vt in. d. l. fi. & hæc no. quia quotidiana. ¶ In gl. in ver. *sanctificentur*. ibi: *tanquam sancta deputentur*. hoc nō est exponere: quia cū ista essent bona tēporalia, nō poterāt tanquā sancta deputari. d. Ant. in quodā notabili sentit, q bona ecclesiæ largo modo dicūtur sancta: sed credo, q litera debet exponi, sanctificenf. i. ad vsum sanctorū, vel sacrorum deputenf. sic in simili exponit gl. in. c. nulli. xij. q. ij. & hæc expositio est ꝓpria & clara. ¶ † In gl. fi. in fi. tene gl. & secundū eā summaui tex. & intellige in ecclesia, cui seruit clericus tempore mortis. & ita apertè vult ista litera ibi: *cui seruit*. Ex quo infert, q si clericus habuit prius aliud beneficiū bona sua non diuidunf, sed oīa ce dūt beneficio, cui ad præsens clericus est adstrictus. Ex his inferf, q verbū altare. positū in litera exponif pro ecclesia. ad hoc. j. q. iij. altare po teft etiā intelligi secūdū doc. de altari propriè. Nā in quibusdā locis sunt multi clerici nō habētes, nisi hmōi altaria in beneficiū. vnde tales decedētes sine cōsanguineis, trāsferunt sua bona ab intestato in hæc altaria. quod bene not. Et hoc etiā habes, q id, quod accedit altari posito in aliqua ecclesia, nō accedit ipsi ecclesiæ: sed ipsi altari: ex quo altare habet bona distincta ab eccl. Quod intelligo, quādo propriè obuenit contemplatione altaris: secus si contēplatione ecclesiæ puta, si fiūt oblationes in illo altari. Nā sunt oblatiōes de iure paro chiali; ideò nō cedunt altari, sed ecclesiæ. ad hoc bo. tex. in c. ad audientiā de eccle. ædi. inducēdo per locū à speciali. & vide quod dixi in. c. pastoralis. de his, quæ fiūt à præla. Et ex his habes intellectū iuriū quę simpliciter dicūt bona clerici intestati debere cedere ecclesię, si nō habet consanguineos. Debet enim intelligi de ecclesia latè sumpta. vt cōprehendat omne beneficiū etiam sine cura. & facit. c. relatū. el. ij. s. titu. proxi.

4 ¶ † Quid autem, si clericus non habet ecclesiam & decedit ab intestato? Credo, quòd bona debēt deuenire ad Episcopum, & ipse

c disponetu, ‘secundum Deum. pro hoc quod no. Innocen. in. c. insinuante. qui cler. vel vouen. & aliquid dico in. c. in præsentia.[d] de

d proba. facit quod not. Fede. consi. xxxv. & hæc notabis.

SVMMARIVM.

1 *Clericus si instituit aliquem hæredem à quo bona tanquam ab indigno auferuntur, illa applicantur fisco ecclesiæ respectu relinquentis, qui fuit clericus.*

2 *Fiscus clericorum: est penes Episcopum, & non penes Papam.*

CAP. II.

Sancto. ¶ Si presbyter intestatus decedat de patrimonio suo fiunt quatuor portiões, prout hīc habef. & non tenet hoc hodiè secundū gl. & sic vult, q hodiè istud. c. fit correctū. Sed huic lect. obst. quod habetur. s. in procemio resecatis superfluis &c. Ideò secundū aliū intellectum singularem summatur aliter & sic: Si olim seruus presbyter factus intestatus decedat, eius bona diuiduntur secundū formā hīc cōtentam. Et primò ponit excessus relatio. Secūdò eius prohibitio. ibi: *interdicimus*. Tertiò peculij diuisio ibi: *peculium*. Quartò pœnæ inflictio. ibi: *& si quis*. ¶ Casus literalis. Laici quidā habebant seruos, quos manumiserunt: & illi postmodū ordinati sunt in presbyteros, qn presbyteri isti moriebant, totam substantiā illorum laici illi sibi vēdicabant tanquā de propris seruis. Ista relata sunt in cōcilio. vñ statuit conciliū, vt ista de cæterò nō fiant: sed sicut liberi facti sunt ad suscipiendū gradū & diuinū officiū: ita nihil ab eis exigatur prēter diuinū officiū: sed peculium illorū diuidaf in quatuor partes, prout in litera. B. ¶ No. ibi: *partem sibi vendicent. &c.* q dominus vēdicat sibi partē de substantia sui serui: sed contra hoc facit. insti. per quas perso. nobis acquiritur. in § item nobis. vbi dicitur, quòd quicquid acquirit seruus, acquirit domino: ergo non partem, sed totum vendicat sibi dominus. Sol. intellige tex. secundū Hosti. in seruis manumissis. & sic in libertis, de quorū substantia patronus vēdicat sibi partē, & non totum: vt insti. de succes. li. § sed nostra. Et ex hoc infertur ad intellectū huius. c. vt intelligaf de presbyteris, qui prius fuerūt serui, ad quorū substantiā patroni volebant venire, sicut ad substantiā aliorū liberorum. quod hīc interdicif. & de hocj. cū gl. ¶ Not. ij. q factus liber respectu diuinorū est liber censendus quo ad oīa tēporalia. & videt notabiliter probare iste tex. q dns, qui consensit, vt seruus promoueatur ad sacros ordines: nullū ius retineat in seruo. Vnde perdit ius succedēdi sibi delatum à iure ciuili. & vide quod no. in. c. nullus. & in. c. de famulis. de seru. nō ord. ¶ No. iij. ibi: *præter diuinum officium*. q seruus promotus de cōsensu dni te neī impēdere dño diuinū officium. quod videt procedere, si dns retinuit apud se has operas spirituales. de quo dicendum vt plenè not. in. d. c. nullus. ¶ † No. vlti. ex fine literæ vnum mirabile dictū quod videt probare iste tex. videlicet q si vni ex hæredibus aufertur sua portio tanquā ab indigno, nō applicatur fisco seculari, licet hæres sit secularis: sed potius fisco ecclesiæ, habito respectu ad qualitatē relinquentis: quia fuit clericus. & hoc facit ad multa: nisi dicamus hū c text. ponere specialem prouisionem. Item ex hoc, & ex tex. collige aliud not. dictū, q id quod venit applicandū fisco de bonis clericorum, non venit applicandum fisco Papæ: sed potius Episcopo loci, vt dispensęt diligenter ad vsum ecclesiæ. & sic facit etiam tex. pro his, quæ dixi in. c. præcedēti. quòd si clericus decedat sine consanguineis, & sine beneficio intestatus, bona debent deuenire ad manus Episcopi: vt in vsum ecclesiæ. j. vniuersalis diligenter distribuat, non vt sibi appropriet. ¶ In gl. ibi: *semper est pro ecclesia præsumendum*. not. gl. sed de hac materia vide, quod latius dixi in. c. inquirendum. de pecu. cle. & per Inno. & per Io. and. in. c. cum in officijs. s. tit. proxi. ¶ In ea. glo. ibi: *non credo hoc hodie habere locum. &c.* vult ergo glo. q hoc. c. hodiè nō procedat: quæ lec. non est tuta, nec bona. per ea quæ. s. dixi. vnde tene lect. præcedentē, quæ fuit Lau. quam cōmuniter sequuntur doc. vt intelligatur iste

tur iste tex. in presbyteris, qui ex seruitute pro moti sunt ad sacer dotium dominis consentientibus. Et pro hac lectu. facit text. ibi: *presbyteros suos*. & ibi: *sicut de proprijs seruis*. & melius, ibi: *sicuti liberi facti sunt. &c.* Et in istis procedit dispositio huius. c. & meritò aliud statuitur in substantia istorum, quàm aliorū clericorum. nam ex quo intuitu diuinorū cōsecuti sunt libertatem, facilius debet eorū substantia in opera pia distribui. Et intelligo, cùm isti decedant ab intestato, vt conueniat rubro: nec per alia iura generaliter loquentia de bonis clericorum. hoc. c. debet corrigi: sed potius illa per istud liimitari: quia generi derogatur per speciem: vt in regula generi de re iud. lib. vj. Item quia correctio iurium est euitanda: vt in. c. cum expediat. de elec. libr. vj.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum factum ad pias causas valet: factum etiam per verba enuntiatiua, & propter aliud prolata. 7.*

2 *Donatio omnium bonorū facta ecclesiæ: potest cōtinere etiā bona futura.*
Dedicare potest quis se & sua alicui monasterio, absque eo, quòd efficiatur monachus.

3 *Abbas potest agere nomine monasterij sui, etiam sine mandato capituli.*

4 *Contrahere, vel confiteri quis potest in testamento suo.*
Testis vnus non probat, nō solum in prophanis, sed etiam in spiritualibus.

6 *Confessio dicitur fieri in præsentia partis, etiam quòd pars ibi aceidentaliter reperiatur.*
Confessio etiam declaratoria actus præteriti, requirit præsentiam partis.

7 *Testis vnus de veritate cum confessione partis etiam incidenter facta, plenè probat. & nu. 5.*

8 *Testari non possunt etiam ad pias causas illi, qui nō habent iudicium intellectus: vt furiosus: & similes.*

9 *Infirmus in extremis constitutus præsumitur sanæ mentis, nisi cōtrarium probetur. & nu. 13.*

10 *Episcopus potest agere & conueniri respectu ecclesiæ inferioris: licet habeat Rectorem.*

11 *Sententia potest proferri in personam domini vniuersitatis ecclesiæ: & similium: si procurator, vel syndicus fuerint in iudicio.*

12 *Confessio præiudicat confitenti, in quantum facit contra se.*
Sufficienter probatum, vel factum dicitur, quando nil aliud requiritur ad eius validitatem.

14 *Verba enunciatiua propter aliud prolata, non inducunt dispositionem, nisi ad pias causas: & in testamento militis.*

16 *Confessio facta parte absente induxit semiplenam probationem.*

17 *Confessio incidenter facta ad interrogationem alterius, nō præiudicat confitenti: tamen inducit aliquam præsumptionem.*
Probationes semiplenæ tendentes ad eundem effectum, iunguntur, & faciunt plenam fidem.
Confessio facta propter aliud, etiam in præsentia partis, non plenè probat.

18 *Verbum vnū: aliquando sumitur diuersimodè ad euitādas absurditates.*

19 *Confessio facta in testamento, puta de malè ablatis, ob quæ in dicto testamento fuerunt relicta aliqua in recompensationem: an præiudicet testatori conualescenti: scilicet vt vigore prædictæ confessionis possit cogi ad restituendum.*
Confessio patris dicentis in testamento se esse debitorem plurium: non præiudicat, quominus filio non debeatur legitima.
Verba enuntiatiua emanata in vltima voluntate quando inducant dispositionem.
Confessio facta in vltima voluntate præiudicat, si est iurata: vel à parte: vel à notario acceptata.

20 *Furiosus semel, semper præsumitur furiosus: nisi probetur contrarium.*
Furor quomodo probetur.
Si multi probant furorem, & multi sanam mentem: quæ istarum probationum præualeat.

21 *Iuramentum non datur in defectum probationis in causis magnis, etiam si ille, qui vellet iurare, esset aliquis prælatus: & sic egregia persona.*
Clericus non tenetur de bonis proprijs aliquid relinquere ecclesiæ, cui seruit: licet habeatur loco matris.

CAP. III.

Vm dilectus. ¶ Rector ecclesiæ dicitur intestatus, si nullum fecit testamentum: vel fecit, sed furiosus. & tali succedit eccle-

1 sia, si non habet consanguineos: secus autem si apparet illum fuisse monachū, vel sana mente testatū. Sic summat Ioan. and. & cōmuniter docto. seq. Sed hæc summatio de nihilo prouidet: nec cōtinet in se aliquā difficultatē. ideò attingendo duos notabiles & singulares intellectus huius. c. summo secundū quēlibet intellectum. Et primò sic. † Valet testamentū ad pias causas conditū per verba enūtiatiua, etiā propter aliud prolata: quanquā succesio, seu testatio veniat ad exclusionē alterius ecclesiæ. Vel aliter secundū aliū intellectū. Per vnū testē de veritate, & per cōfessionē etiā incidēter factā, probat oblatio, etiā quo ad effectū consequēdi bona oblata. Diuidif hoc. c. in quatuor partes. In prima parte ponif factū decisum. In secūda motiuum Papæ ad sententiā. In tertia allegatio Episcopi diffinientis. In quarta diffinitiuæ cōmissio. Secūda ibi: *sufficienter*. Tertia ibi: *quia verò*. Quarta ibi: *nos*. ¶ Casus literal. Archipresbyter de Alerio se & sua obtulit monasterio de Brusia: tandē dū ageret in extremis, volūtatē vltimā exprimēdo asseruit se & sua monasterio cōtulisse. & sic decesit. Episcopus Hedueñ. dicēce. eius, occupauit quędā bona ipsius archipresbyteri: & etiā quædā bona monasterij: vñ sup bonis istis cā cōmissa fuit iudicibus. corā quibus petebat Abbas de Brusia monasterio suo restitui quicqd Eps de bonis archipresbyteri: aut etiā monasterij occupauerat. & ecōuerso, petebat Eps sibi restitui noīe parochialis ecclesiæ (cuius ille fuerat Archipresbyter) quicqd de bonis dicti Archipresbyteri monasteriū detinebat. Ad probandā intentionē suā Abbas testes induxit: tādē cā delata est ad Papā: ipse verò examinato negotio diligēter, intellexit esse, ꝓbatū q Archipresbyter dū ageret in extremis, volūtatē vltimā exprimēdo asseruit se & sua monasterio cōtulisse. & cū requisitus fuisset, vt cōderet testū: rndit se nō posse testari: qa se & sua dederat monasterio. & vnus de testibus dixit se vidisse, qn se & sua obtulit monasterio: & alij testes dicebant audiuisse ipsum Archipresbyterū in præsentia abbatis confitentē, quod prædictū est: adiuuātes plurimum assertionē Abbatis, nō tanquā probarent sufficiēter: sed tāquā vehemēs adminiculū ꝓstabāt. sed qa ex aduerso pars Episcopi asserebat, q dictus Archipresbyter in extremis agēs, alienatē erat à mēte: vñ non valuit, quod dicebat. Papa cām ipsam commisit sub hac forma, q nisi Eps ꝓbauerit Archipresbyterū nō fuisse sanę mētis cū vltimā voluntatē expresit, imponat ei silētiū super impeditiōe monasterij: & cōpellatur restituere monasterio quicquid occupauit de bonis illius Archipresbyteri, aut etiā monasterij. Si verò probauerit illum alienata mente dixisse prædicta, condemnetur monasterium ad faciendum Episcopo restitutionem nomine parochialis ecclesiæ oīm bonorum, quæ fuerunt ipsius Archipresbyteri: cū ipse Archipresbyter ab intestato decesserit, nec habuit cōsanguineos: & ipsi monaste. silētiū imponaf. Ber.

2 ¶ † No. j. iūcta glo. j. q quis pōt se & sua dedicare monasterio absq eo, q efficiaf monachus & talis pōt dici oblatus: & est quasi seruus monasterij. Vide ad hoc quod no. in. c. vt lex. xxvij. q. j. facit cle. j. de deci. in fi. Nunquid autem[a] in

a consanguinei. Ad hoc alleg. glo. val. de bonam, quā sequitur ibi do. Anto. in. c. fi. in gl. fi. ad finem. de postu. in versi. not. q illud &c. vide Pet. de Anch. in repe. regu. ea, quæ libr. vj. in. iij. q. adidem vide Bal. in. l. j. fi qs presbyter. in versicu, inducere. de Episcop. & cleri. vbi etiam ponit quid contra.

a ¶ Nunquid autē. Vide latè per do. Maria. Sozi. in tracta. oblationum. in. vj. libello.

a ¶ In extremis. Adde concor. text. in l. quoniam indignũ. C. de testa. vbi est tex. valde solennis, q̃ qui laborat in extremis, dato q̃ incipiat balbutire, tamẽ potest facere testamentũ: & notarius potest licitè illud scribere. Ad idem facit tex. in l. Pamphilo, §. propositum. in versicu. discrimine vitæ. &c. ff. de lega. iij. & tex. in l. si pater. §. fi. in versi. extrema valitudine. ff. de fideicõ. libr. & text. in. c. Raynutius. in versi. in extremis posito. & in. c. nos quidẽ. in ver. de hac luce migrãte. ẽ. de test. Intelligetũ sanè secundũ tex. in l. iubemus. in versi. nã qui articulatè loqui non põt. mortuo similis est. C. de testa. vbi Bart. & alij not. & dicit Bar. q̃ vidit de facto. Ang. & Imo. in l. in aduersa. ff. de testa. Ang. in l. a in fraudẽ. §. sicut. ff. de testa. milit. & Lud. Rom. consi. ccvj. incip. propositũ. solutio hoc solũ querit. & nodo. Alex. Imo. cõsil. cccxvij. incip. ponderatis verbis vltimi testamẽti. in. iij. col. & Ang. de Areti. instit. de test. in prin. Alibi dicit glos. in. c. j. in versi. mutus. in ti. Episcopũ, vel Abba. in feu. q̃ quilibet in articu. mortis efficit mutus. Vnum etiã adde, q̃ quãuis laborãs in extremis possit exercere actus c dependentes à mera voluntate. tamẽ si pater esset cõstitutus in extremo vitæ, & filius tũc acquireret, qui cẽsetur, eadem persona. §. ei qui insti. de inuti. stipu. nõ acquireret patri. tex. est de hoc not. in. l. fi. ad fi. C. de bon. quæ libe. per quem text. ita dicit Albe. in. l. fi. d C. de condi. instit.

hac dedicatione veniant bona futura prædicta? glos. sentit, quòd sic. & ibi vide per Archidiaco. secus dic, si talis dedicatio fieret ecclesiæ seculari. Nam obtinet vires secundum qualitatem ecclesiæ cui fit. & hæc faciunt pro dicto Bartoli, in. l. finali. C. de pactis. vbi voluit singula. quòd absque eo, quòd quis dedisset se: potest omnia sua præsentia & futura dare ecclesiæ. Nam si potest dare se & sua: vt hîc: fortius omnia bona sine se. & facit quod ipse not. in authentica. ingressi. C. de sacrosanct. ecclesijs. & hoc nota. ¶ † Secundò not. quòd Abbas potest agere nomine monasterij sui absq; mandato capituli. de quo in capitulo edoceri. suprà, de rescriptis. ¶ Nota tertiò ibi: *in extremis ægens*. quòd actus dependens à mera voluntate, potest exerceri à laborante in extremis. Satis enim est, quòd sit sanus mente, à qua dependet validitas actus. Et ex hoc & ex textu nota, quòd tàm contractus, quàm confessio possunt fieri in extremis, etiam in vltima voluntate. ad hoc capit. quanquàm. de vsuris. libro sexto. & in. l. hæredes palam. in fin. ff. de testamen. Item nota, quòd vnus testis non probat oblationem, seu professionem alicuius. vnde sicut in prophanis, ita in spiritualibus vnus testis non sufficit ad probationem, ad hoc capi. licet vniuersis. de testibus. ¶ † Nota ibi: *in præsentia Abbatis*. quòd confessio dicitur fieri in præsentia partis, etiam si pars accidentaliter est ibi reperta: quanquam expressè ipse non acceptauerit confessionem pro se: & in hoc tene menti istum textum. Item facit iste textus optimè in argument. quòd confessio etiam declaratoria actus præteriti: requirit præsentiam partis ad sui validitatem, licet fiat extra iudicium. facit ad ea, quæ not. in capitulo finali. de confessio. & in. l. certum §. fi quis absente. ff. eodem. & in. l. generaliter. C. de non nume. pecunia. ¶ † Nota ibi: *vehementer administrantes*. text. optimum secundum vnum intellectum, quòd vnus testis de veritate plenè probat: cum confessione extra iudicium facta super existentia actus: licet confessio sit incidenter facta. Et per hoc dicendum, quòd si per vnum testẽ probo, quòd tibi niutuaui decem: per alios probo, quòd fuisti confessus mutuum: licet incidẽter, istæ duæ semiplenæ probationes debent coniungi: & plenè d probant

mutuum: quanquam actor fundauerit se super 7 mutuo, & non super confessione. ¶ † Nota q̃ verba enuntiatiua prolata propter aliud inducunt dispositionem in vltima volũtate. ex quo indirectè ex verbis potest elici mens testari volentis. & hoc colligitur secundum alium intellectum: hoc tamen declara: vt j. dicam. ¶ † Itẽ 8 not. quòd furiosus e, seu mente alienatus, non potest testari etiam ad pias causas. & hoc: quia non habet iudicium intellectus à quo dependet validitas testamenti. ¶ † Item nota, quòd 9 etiam in extremis præsumitur quis sanæ mentis: vnde asserenti contrarium incumbit onus probandi. Nam vt hîc vides: Episcopus habet probare, q̃ archipresbyter non erat mentis cõpos: quandò illa verba protulit in extremis. facit. c. Raynutius. §. titu. proxi. vbi testator erat in extremis constitutus. ¶ Item not. q̃ in causa conuentionis & reconuentionis possunt produci duo libelli contrarij: de quo per Inn. in. c. cũ contingat. de offic. deleg. & facit. c. licet. de 10 proba. ¶ † Nota ibi: *nomine parochialis ecclesiæ*. q̃ Episcopus potest in iudicio contendere tam petẽdo, quã defendendo nomine ecclesiæ inferioris sibi subiectæ. & ad hoc quotidie allegatur iste text. & clarius tenet hoc Inno. dicens q̃ non solũ potest Episcopus vacante ecclesia inferiori, vt hîc vacabat: sed etiã si ecclesia haberet suũ rectorem. Nã Episcopus est prælatus omniũ ecclesiarum Diœcesis & prœordinator in cunctis. x. q. j. in. c. regenda. & in. c. nouerint. xvj. qõ. vij. c. omnes basilicæ. Nec mirum. nam & prælati inferiores agũt pro ecclesijs sibi subiectis: vt in. l. de rescrip. in cle. j. & in. c. ex trãsmissa. de præscri. Quis aũt sit præferẽdus, si cõ currat prælatus superior, & immediatus, plenè tetigi post doct. in. c. cum deputati. de iudi.

11 ¶ † Vlt. no. ibi: *monasterium condemnetur. &c.* q̃ licet prælatus sit in iudicio nomine ecclesiæ suæ, tñ verba sentẽtiæ dispositiua possunt conferri in ecclesiã. Ex quo inferri potest, q̃ licet syndicus fuerit in iudicio: potest tamẽ condẽnari vniuersitas, seu ecclesia & nõ syndicus. ad hoc. c. licet. de proba. q̃ procedit etiã de iure ciuili. iuxta no. per Bar. in. l. stipulatio. §. si stipulor. de verb. obl. ¶ † Opp. contra text. videtur 12 enim contrarietatem & absurditatẽ in multis cõtinere. Primò, quia ex quo iste Archipresbyter dilucida voce fuerit confessus in præsentia

e ✠ SEB. SAPIA. ¶ In præsentia partis. An requiratq̃ cõfessio facta in p̃sentia partis acceptetur: vide relata p. d. Iaſ. in. l. post quã liti. C. de pac.

c ¶ Præsentiã. fallit si fit iurata: qa in quibusdã ad validitatẽ confessionis requiritꝫ p̃sentia partis: si fit iurata totia, nõ requiritꝫ præsentia: vt per d. Anto. & Bal. in l. vis eius. aliãs in. l. sciant. C. de proba. quod intellige de iure cano. non de iure ciui. Contrariũ est verũ. casus est singul. in. l. certũ. §. si quis absente. versic. quia necqui iurat. ff. de cõfes. Sed tu vide quod l tẽ scribit Imo. in repetitio. c. cum contingat. in. xxxij. char. in ij. colũ. de iureiur.

d ¶ Et plenè. Bald. verò per istũ tex. dixit no. in aut. rogati. C. de testib. q̃ ad probationẽ debiti in scriptis cõtractũ, ad quam requiranꝫ quinq; testes: vt in. l. testiũ. C. e. ✠ duco duos testes deponẽtes super solutiõe debiti: & tres deponẽtes sup. cõfessione solutiõis, q̃ isti testes non plenè probãt: sed vehementer administrant. per istũ tex. & sic vult Bald. q̃ duæ probationes diuersi generis cõiunguntꝫ, nõvt plenè probent: sed vt vehementẽ p̃sumptio. faciãt. de quo vide hîc p. d. Ant. Anton. Francisc.

¶ Ad ista, quæ hîc de confessiõe iurata dicuntur dicas q̃ cõfessio etiã iurata, quę põt referri ad bonũ & ad malũ, est retorquenda ad malũ cõtra cõfessum. tex. est sing. secundũ do. Abb. in. c. cũ dilecti. de cau. pos. & proprie. Et adde, q̃ cõfessio etiã iurata in fauorẽ incapacis facta, nõ valet. l. cũ quis. §. Titia. & ibi per Bar. ff. de leg. iij. & q̃ Bal. in. l. generaliter. C. de nõ nume. pecu. & vide Bart. & gl. in. l. qui testamentũ. ff. de proba. & vide Lanfrã. de oria. in. c. qm̃ contra. in ver. cõfessiões. de proba. Et adde etiã, q̃ cõfessio iurata per metũ facta, nõ valet. l. nec si volẽs. C. de lib. cau. & habẽt per Bal. in. l. ij. in vlt. col. in versi. quæro, qd si per metũ iurauit. C. quod me. cau. & vide Bal. in. l. fi. in. ij. col. versi. itẽ not. C. de fideic. Et an põt cõfessio iurata revocari: vide etiã Bal. in. l. j. in. vj. col. C. de inof. dona. & Bar. in. l. cũ quis Titius. ff. de leg. iij. vbi dicunt, q̃ non potest revocari: tamen Ioan. And. in addi. Spec. in rubri. de do. inter vir. & vxo. dicit illam posse revocari tãquam falsam, etiam si fit iurata. De quo satis dubitandum est propter vinculum iuramenti: per ea, quæ habentur in. c. cum contingat. & in. c. debitores. de iureiur. & in aut. sacramenta puberum. C. si aduer. ven.

e ✠ SEB. SAP. ¶ Furiosus. idẽ cõcludit. d. Iaſ. in. l. furiosum. C. q. te. fa. pos.

Abbatis,

Abbatis quòd se & sua obtulerat monasterio: hæc sola confessio actus præteriti declaratoria, debuit sufficere ad probandum eum esse oblatum: cùm standum sit confessioni alicuius contra se. xiiij. q. ij. in princ. & in. c. per tuas. de proba. & de confes. per totũ. Ergo malè dicit litera, quòd isti testes sufficienter non probant intentionem Abbatis. Item videtur tex. contrarius in ver. sufficienter. vbi dicitur, quòd sufficienter fuit probatum. Nam de significato huius verbi sufficienter, est: vt nihil aliud requiratur: vt not. glos. in. c. statutum. de rescrip. lib. vj. in princ. Item per verba indirecta etiam enuntiatiua actus præteriti inducitur testamentum: vt in. l. ex hac scriptura. ff. de dona. vbi dicitur q̃ si quis dixit: talem rem donaui Sempronio. ex hoc probatur, quòd voluit donare Sempronio. vnde capit ille, vt legatarius. Cum ergo Archipresbyter. hîc dicit, quòd se & sua contulerat monasterio, in præsentia testium: hæc verba debent sufficere ad eliciendam volũtatem ipsius. q̃ indirectè voluerit monasterium hæredem facere. Cuius contrariũ innuit iste text. cum dicit, quòd illi testes sufficienter nõ probant. Sol. propter hæc & multa alia contraria, quæ possunt fieri ad istã gl. hîc multum inuoluũt intellectum huius. c. & difficiliores sunt glo. & magis cõtrariæ, quã tex. ¶ Et hæc difficultas oritur quia varij intellectus possunt ex litera elici. & glo. quandoq̃ fundat se super vno. & quandoq̃ super alio: sed non instando super verbis gl. vt clarè habeas materiã huius. c. scias, q̃ duo sunt intellectus prin-

13 huius. c. ¶ † Primus, q̃ Abbas fundauit se super illa confessione, tanquã super vltima voluntate: quasi per illa verba, non possunt testari. & c. voluerit indirectè monasterium facere hæredem. & ex hoc capite obtinuit Abbas. Hunc intellectum apertè sentit glos. iij. & fuit additio tempore Inno. facta. Nam Innocẽ. sentit primò hanc lect. & ad tex. dum dicit, quòd vehementer testes administrabant: respondet, q̃ huic præsumptioni statur: quasi velit text. q̃ illa confessio apertè non probet voluntatem vltimam, seu testamenti factionem: sed vehementer præsumebatur. Cui præsumptioni tanquã violentæ statur: nisi probetur contrarium. & ideò onus probandi, q̃ mente alienata, dixit illa verba: incumbit Epi-

14 scopo. Hanc etiam lect. sequuntur hîc Io. and. & Host. ¶ † Sed cõ

a tra hanc lect. fortiter opponam. Verba enuntiatiua a prolata propter aliud: non inducunt dispositionem: vt est tex. in. c. si Papa. de priuileg. lib. vj. Nam licet Papa in rescripto delegatorio inciden-ter asserat aliquem esse exemptum: per hæc verba enuntiatiua non probatur exemptio: quia illa verba non sunt prolata principaliter super exemptione. Ad idem. l. non nudis. & l. in epistolis. C. de proba. vbi patet, quòd verba, quæ enũtiantur ad alium finẽ, dicuntur nuda, ita quòd non probatur enuntiatũ: sed hîc ista verba fuerunt prolata propter aliud: quia Archipresbyter fuit requisitus, vtrum vellet testari: & ipse vt satisfaceret requisitioni dixit, q̃ non poterat testari: quia donauerat se, & sua monasterio. & sic hæc verba fuerunt indirectè prolata, non animo condendi testamentum: sed animo satisfaciendi requisitioni. Nec obst. l. ex hac scriptura. quia ibi verba enuntiatiua fuerũt prolata principaliter propter se, & nõ propter aliud: quia ibi testator dixit sponte sciãt hæredes mei, q̃ vestes meas donaui libertis meis: ideò non immeritò inducunt legatum, quod non fuit in casu nostro. ¶ Sed saluãdo præmissum intellectum potest dici, q̃ hæc verba enuntiatiua etiam propter aliud prolata, inducunt dispositionem in dispositis ad pias causas: sed in alijs relictis hæc verba non sufficerent: vt in contrarijs. §. formatis. Et sic restringas glos. iiij. & dictum Innoc. Hanc lect. ad istum tex. reperio Bar. sensisse apertè in hac. l. j. C. de sacrosan. eccle. vbi formatꝫ quæstionem nunquid per verba enunciatiua incidenter prolata inducatur dispositio ad piam causam? & concludit primò quòd sic: per istum tex. ¶ Secundò, quia in testamento militis sufficiũt hæc verba. ergo pòtius ad piam causam vt in. l. ex his verbis. C. de testamen. mili. ¶ Tertiò, quia ex his verbis satis apparet consensus de iure gentiũ. aliãs enim in milite non inducerent dispositionem: sed in dispositione ad pias causas sufficit solennitas iurisgentiũ: vt no. in. d. l. j. & in. c. relatum. el. j. §. tit. proxi. & hunc intellectũ puto verisimũ in se. & eum notabis: sed non conuenit literæ. ¶ Primò, quia vt patet in prin. c. Abbas fundat se super oblatione. & sic super actu inter viuos. ergo non potuerat obtinere, etiam plenè probando dispositionẽ in vltima volun-

a ¶ Verba enũtiatiua. De istis verbis enũtiatiuis: vide oĩno, quod plenè scribit Rom. post Bar. in. l. ex hac scriptura. ff. de dona. Et an verba enuntiatiua in instrumẽto apposita probent: vide omnino per Bar. in. l. si sortẽ. ff. de castre. pecu. vbi quærit, an dicit dono pro seruitijs & benemeritis: an per illa verba enũtiatiua probent seruitia & benemerita. & adde hic glo. in. l. cũ aliquis. C. de in. deli. quæ idẽ dicit quod gl. in. c. cum olim. de censi. & vide etiã Bal. in. l. cũ aliquis. C. de iu. delibe. Et adde q̃ si mutuauit centũ Titio. & in instrumento dicatur mutuauit Titio centũ, quæ Sẽpronius peneseme depositerat: an p istã verba enuntiatiua probetur depositũ. Dicite, q̃ sic: secundũ Bald. in. l. desideriũ. C. de posit. qui pro hoc dicit esse ibi casum sing. qui facilitèr non reperitur alibi. Itẽ adde quod sing. no. do. Anto. & ibi latè p do. Bart. de bel. in. c. nonnulli. §. ij. penul. colũ. de rescript. Itẽ de istis verbis enũtiatiuis, an inducãt dispositionẽ & inquã-tũ: vbi latissimè p Bar. in. d. l. ex hac scriptura. Itẽ adde quę no. d. Ant. in. c. fraternitatis, circa fin. de resti. spo. Item adde, q̃ verba enuntiatiua probãt etiã si id, propter quod principaliter factũ est instrumentũ, non põssitare, tn statur nuntiato. casus est sing. & ibi d. Ant. & Abb. in. c. illud de præsum. vbi circa princ. h. d. & in fin. eiusdẽ. c. Item Abb. ponit aliud dictum no. in hac materia q̃ omnino nõ prõmittas videre. Item adde omnino quod notat domin. Antonius in. c. cũ in iure peritus. in. vij. col. de of. deleg. & in. c. post cessionem. de proba. in. vij. col. vbi pulcher est tex. & Bart. distinguentẽ in. l. non Episcolis. C. de proba. & vide do. Ant. & Imo. in. c. si cautio. super. iij. g̃lo. de fi. instit. Et adde q̃ verba enũtiatiua geminata inducũt dispositionẽ. Itẽ dicit gl. & Bar. in. l. cũ scimus. C. de agric. & censi. lib. xj. & ibidẽ vide do. Alex. in additio. Anto. Francisc. ¶ An & qñ verba enũtiatiua appositа in instrumẽto, & quibus casibus probẽt, siue per modũ p̃teritꝫ, siue coditionaliter: siue emissa propter se: siue propter aliud. Vide q̃ habent in. l. ex his verbis. C. de testa. mili, & latè per Ioan. Ber. de fir. in fuo reper. in litera. V. in ver. verba enuntiatiua, ZACHARIAS. ¶ Adde Lud. sing. fuo. clxiij. in ip. quid si dixit testator.

a ✠ SEB. SAPIA. ¶ Verba enuntiatiua. Quando verba enuntiatiua probent tangit latè Feli. ip. c. cum in iu. e. col. per ul. versi. fe. tentia enuntians. §. de offic. deleg. & de verbis enuntiatiuis Papæ quando probent, tradit idem Feli. in. c. nonnulli, §. sunt & alij. versic. amplia quarto. ẽ. de rescrip. vbi dicit, q̃ quãdo plenè probãt, agitur de modico præiudicio: sed latius tangit Iason in. l. ex his verbis. C. de testa. mili. vbi ponit reg. cum xj. limit.

SEB. SAPIA.
a ¶ Confessus est. Quando cõfessio facta in vltima voluntate probet: vide Feli. in c. fi cautio. col. vij. versic. iij. declaratio. §. de fide instru.
b ¶ Et vide glos. & quod not. Ioã. an. super ea. in. c. quãquã. in ver. idonea de vsu. li. vj. & ad hoc vide omnino quod no. Bal. in. l. j. in. iiij. col. de præsump. vbi refert, q̃ quidã aduocatus, qui reuersus ab inferis dixit, q̃ l. Aurelius. §. fina. aliâs. j. de lib. lega. propter hoc dãnauerat animã suã. & vide Bald. in. l. archigerõtes. C. de Epis. audiẽ. vbi dixit, q̃ cõfessio facta in pœnitentia nõ probat in iudicio. & de hac q̃one posita hic etiã per do. Ant. vide per do. Lud. de Rom. in tract. de vsu. q. ciij. An & quãdo cõfessio in extremis præiudicet tã quã inter viuos: vide hic per. d. Ant. & latè per doc. in c. si cautio. de fide instr. Et adde q̃ si in extremis pater cõfiteat se debere filio spurio, ista cõfessio nõ præiudicat. tex. est in. l. qui testamẽtũ. ff. de proba. secus dicit glo. si cõfiteret inter viuos. Itẽ de ista cõfessione in extremis; vide Ange. consil. clxxix. a Antoni. Francis.
¶ An cõfessio facta in testamento q̃ quis sit vsurarius, fialiâs nõ specificetur nõ vitiat eius testamentũ: vide Bald. in. l. j. in vlt. col. in versi. remanet vnũ dubiũ. C. de cõfes. & in. l. j. in iij. colũ. C. de fal. cau. sadie. lega. vbi concludunt, quòd nõ vitiat testamẽtũ. quod est

semiplenam probationem: tamen non probatur per istum text. vnde non videtur Bartol. ponderasse istam literam, quæ apertè dicit, quòd in præsentia partis Archipresbyter confessus fuit se fuisse oblatũ. &c. ¶ † Et ideò dic, quòd ista cõfessio per se nõ plenè probat: quia fuit incidenter facta. s. ad interrogationem alterius quærẽtis, si vellet testari: & ideò iste tex. hîc dicit, quòd isti testes non sufficienter probabant. s. oblationem: sed multùm adiuuabant intentionem Abbatis fundantis se super oblatione. Vnde facit hîc ista cõfessio semiplenam probationem: vt not. in. c. fi. de iureiuran. facit c. super eo. de testib. & duæ semiplenæ tendentes ad eundem effectum iungũtur ad faciendũ plenam: vt not. in. d. c. fin. & in. d. l. admonendi. Nec obst. tex. dum dicit, q̃ sufficiẽter erat probatum: quia verum est, q̃ testes sufficiẽter probabant illam confessionem: sed illa confessio tanquàm incidenter facta, nõ probabat plenè oblationem. & sic debet tex. reduci ad concordiam. ¶ Et ex hoc & ex tex. not. singu. q̃ cõfessio facta propter aliud etiam in præsentia partis plenè nõ probat, quod tenebis semper menti. Sed huic intellectui vehementer ob. hęc litera, quæ in triplici loco videtur velle, q̃ illa verba inducebant vltimam voluntatem expressè: vt patet ibi: *velut vltimam exprimens voluntatem.* & ibi: *cum vltimam voluntatem expressit.* & ibi: *quæ super vltima voluntate.* Nõ sic non inducebantur illa verba, vt confessio: & hæc multùm faciunt pro primo intellectu. Sed tenendo secundum, quem sensit hîc glo. in versi. vnus solus. & Innoc. in ver. probationes. & sequitur domi. Anto. possumus dicere, q̃ hîc fit mentio de vltima volũtate, non quòd per eam fuerit inducta testamẽti factio: sed capitur pro finali assertione ipsius archipresbyteri. Nã requirũtur in hac vltima volũtate: scilicet quòd se & sua donasset monasterio: vnde cum nunquàm pòst expresserit cõtrarium, standum est huic finali assertioni cum dicto illius testis. & sic oportet aliquãtulum impropriare illa verba, vt vitentur maiores absurditates. ¶ † Nec hoc est nouum: cum sæpe idem verbum relatum ad diuersa significet diuersa: vt vitentur aliæ absurditates: vt est pulcher text. in. c. cum dilectus. de consuetu. Facit. c. ab excommunicato. cum ibi not. de rescript. Et per hos habetur clarissimè intellectus huius. c. Ad hos duos intellectus sunt referendæ contrarietates, quæ eliciuntur ex glo. ¶ † Sed circa prædicta quæritur de quæstione quotidiana: quidam in ęgritudine positus condidit testamentum, in quo confessus est[a] se abstulisse multa bona cuiusdã ecclesiæ: & mandauit quantitatem in recõpensationem restitui: demum conualuit, & neglexit restituere: quæritur nunquid posit compelli: cum non posit probari, nisi per confessionem suam in testamento factam. Pet. in. l. generaliter. C. de nõ nume. pecu. tenuit, quòd sic: quoniam in vltima voluntate potest quis confiteri, & alios contractus facere: vt in. d. l. hæredes palam. & in dicto. c. quanquam. & hęc sunt irreuocabilia. vt. s. de cõfes. per totum. & in. l. sicut. C. de act. & obli. sed Barto. in. l. cum quis. §. codicillis. ff. de leg. iij. post quosdam doc. tenet oppositum. Nam vt ibi patet: talis confessio non probat, nisi sit iurata. Item iura dicunt

q̃ talis confessio inducit fideicommissum, vel legatum: vt. l. lucius. ff. de leg. ij. & C. de fal. cau. adie. lega. per totum. Item si contrarium diceretur, posset pater indirectè priuare filium legitima sua: quia nõ haberet nisi confiteri se debitorem plurimorum: quod facere nõ potest: vt not. Specu. in tit. de confes. in §. nunc videndum. versic. sequitur. ¶ Ideò conclude post eũ ampliando terminos quæstiõis, cùm quæritur generaliter, nunquid verba enuntiatiua emissa in vltima voluntate, probent seu inducant dispositionem. Aut enim verba enuntiatiua proferuntur propter aliud: aut principaliter propter se. Primo casu, talia verba plenè non probant: nec etiam inducunt dispositionem: vt patet in isto text. & iuribus. s. alleg. Secundo casu aut fuit adiectum iuramentum: & probant: vt in auf. quod obtinet. C. de probat. & in corpo. vnde sumitur. & in auf. de iureiuran. amo. præsti. Et hoc procedit non solùm quãdo testator expressè iurat: sed etiam quando dicit se iurasse. & videtur velle text. in. d. auf. Aut cessat iuramentum: & tunc si pars fuit præsens, vel notarius, vel ordinarius, recepit confessionẽ pro parte: & tunc probatur argu. hîc, in eo, q̃ ponderatur partis præsentia. & probatur melius in c. quanquàm. præalleg. Aut nemo recipit hanc confessionem: & tunc talia verba nõ probant actum enuntiatum: sed inducunt legatum, seu hæredis institutionem, secundum qualitatem verborũ: vt in. d. § codicillis. & alijs iuribus suprà et superius alleg. ¶ Et ex his infertur ad decisionem quæstionis propositæ: vt non posit iste postquàm conualuit compelli: ex quo non fecit ille iuramentum: nec aliquis habens potestatem recepit cõfessionem. Et idem dic in eo, qui cõfitetur in testamento[b] se vsurarium, & mandat certam quantitatem restitui: nam alio non interueniente, compelli non potest ad restitutionem. & idem dicendũ in similibus quæstionibus. ¶ † In glo. in verb. *comperem.* in fi. Not. glo. bene. & probatur satis in hoc. c. iuncto. c. iudicas. iij. q. ix. furor ergo semel accidẽs, præsumitur adesse, nisi probetur contrarium. Quid de alijs infirmitatibus: vide quod dixi in c. cum inter canonicos. de elect. & ibi per docto. Qualiter autem probetur furor, c[c] seu mentis alienatio[d] dic verbo & facto. Pro hoc. c. legimus. xciiij. distinc. vbi dicit: fatuus fatua loquitur. ad idem. l. quidam. cum sua gloss. ff. de conditio. institu. & vide gloss. in. c. Gonsaldus. d xvij. quæstione secunda. Quid autem, si vna pars probat furorem, & reliqua sanam mentẽ: quæ probatio præualet. vide quod not. in. c. fu per hoc. de renũtia. & in. l. nec codicillos. C. de codicil. ¶ † In glo. in versicu. *super impetitione.* Nota. bene hanc gloss. quia not. est in eo, quod limitat. & vide. c. eum, qui. de præben. libro sexto. & in. c. j. de dolo, & contuma. ¶ † In gloss. fina. ibi: *nisi per vnum testem.* sed tunc oppoñ. nam videtur, quòd ex quo abbas habuit vnum testem, debuit sibi deferri iuramentum in supplementum probationis: vt in capitulo finali. de iureiurando. Solut. dicunt Goffre. & Ioan. Andræ. quòd rerum quantitas diffusa fit iuramentum deferri. volunt dicere, q̃ vbi agitur de magno præiudicio, seu de re magni valoris, non defertur iuramentum in supplementum probationis. Alij aliter: sed hoc placet, ad hoc

intelligendũ verũ etiã si sit facta inscriptis manu testatoris. ita q̃ fit screta: nec debeat appalari, nisi post mortẽ. quod etiã voluit Floria. in. l. in. l. A quil. in. §. si quis. ff. ad. l. aquil. & habet per Bar. in. l. cũ quis. in. §. codicillis. de lega. iij. & vide p Lan. fran. in. c. q̃m contra. in ver. confessiones. de probat. Addetũ, q̃ cõfessio testatoris facit eius memoriã posse dãnari. ita Bart. in. l. ij. C. qui test. fice. posl. & facit etiam, vt hæres teneat ad pœnã criminis cõfessi per defunctum: vt per Spe. in ti. de accu. in. §. j. in versic. qd si latro. & p Bald. in. l. eius, qui delatorẽ. in prin. ff. de iure fis. & not. doctor. in. l. j. C. ne ex delic. defun. Et ad de, q̃ confessio in articulo mortis facta per offensum, nõ nocet inculpato de crimine. l. si qs in graui. in. §. j. ff. ad velleia. vbi p Ange. & habetur per Bal. in. l. athletas. §. calũniator. ff. de insa.

SEB. SAPIA.
c ¶ Furor. Quomodo probet furor: tradit Iaso. in. l. furiosum. C. q̃ testa. face. pos. colũ. pe. Alex. in cõs. lxiij. per totũ in. j. vol. & in cõs. lxxxv. in. j. & ij. co. in. ij. vo. & in cõs. lxxxvj. in. iiij. col. eo. vol.
d ¶ Quis dicat stultus & qua'r probet stultitia, vide gl. xvij. q. ij. Gonsaldus. & facit. l. si cum dotẽ. §. si maritus. ff. solu. mat. & vide Imo. post gl. in. l. nec codicillos. C. de codicil. qui dicit, q̃ ex seruonibus eius q̃s præsumit furiosus. & vide omnino Imol. in. d. §. si maritus. in fi. & vide per Do. in. c. j. §. si verò. circa fin. principij. de cleric. grou. li. vj. & vide tex. cum gl. j. in. c. legimus. hic alleg.

ad hoc quod legi. & not. in. d. c. fi. Et nota ex hac solutione, q̃ etiam prælato super iure ecclesiæ non defertur iuramentum in defectũ probationis, cum quæstio est multum præiudicialis. Et in fi. gl. not. gl. q̃ licet ecclesia comparetur matri, non tamẽ tenetur sacerdos aliquid de bonis proprijs relinquere ecclesiæ. pro hoc. c. j. §. eo.

De sepulturis *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Diffinitio sepulturæ.*
2 *Sepeliri non debet in loco sacro corpus non catholicum, & si de facto fuerit sepultum, debet exhumari & proiici.*
3 *Sepeliri non debet in sacro, moriens in peccato mortali.*
4 *Mortui non sunt portandi ad sepulturam cum nimio luctu & planctu: ne homines ita flentes videantur desperare de credulitate alterius vitæ.*

¶ Suprà visum est de successionibus ex testamento & abintestatò, quæ capiunt effectum post mortem: vt in. c. cum Matthæ. de cle. mis. vnde cum fuerit visum de bonis defunctorum, meritò restabat videre de sepulturis ipsorum. Nam omnes morimur, & sicut aqua delabimur super terram. ij. reg. xiiij. c. & in. c. in ecclesiastico. xiij. q. ij. c. Deo. &c. ¶ † Sed quæro post Ioan. an. quid est sepultura? Dicit quòd est locus concauus, in quo in ecclesiastico cœmiterio corpus catholici requiescit. Primũ. s. q̃ sit locus concauus: probatur in. c. pe. j. eo. ibi: *effodi. &c.* ¶ Secundò q̃ sit in ecclesiastico cœmiterio, probatur in. c. aurum. xij. q. ij. & ibi probatur etiam, q̃ defunctorũ corpora ibi requiescunt. Nam ratiõe consecrationis loci non possunt ita corpora vexari à spiritibus immundis, quemadmodũ in alijs locis. Hæc enim fuit ratio principalis, quare factum fuit, vt catholici sepeliantur in cœmiterijs ecclesiarum. & vide bonum tex. cũ gl. in. c. cum grauia. xiij. q̃õ. ij. ¶ Tertium scilicet, q̃ corpus catholici &c. probatur in. c. sacris. j. eo. cum ibi no. † Nam is qui non est est catholicus, non debet sepeliri in ecclesiastico cœmiterio. & si de facto fuit ibi sepultus, debet exhumari & proiici de quo in. d. c. sacris. Et ex his decidũtur duæ aliæ quæstiones. Prima est, quibus cõcedenda est sepultura: & vt dixi regulariter omnibus catholicis, nisi specificè reperiantur prohibiti. Ad hoc dictum. c. in ecclesiastico. & in. c. conquesta. ea. causa &. q̃õ. † Et generaliter dici potest, q̃ decedens in peccato mortali non debet sepeliri in cœmiterio ecclesiæ: vt no. glo. in. c. ij. & in. c. cum ad monasterium. de statu regu. facit text. cum glo. lxxxviij. dist. in. c. fi. & xiij. q̃õ. ij. c. pro obeuntibus. Secunda quæstio: in quo loco debent sepeliri catholici. & vt patet ex. prædictis dicendum est, q̃ in ecclesiarum cœmiterijs. An aũt intra ecclesiam posset aliquis sepeliri, vide bonũ tex. cum gl. xiij. q. ij. inci. nullus. ¶ † Vltimò quæritur vtrum cũ luctu & planctu sint mortui sepeliendi? dicendũ, q̃ non: sed cum plasmis, & psalentium vocibus: vt in. c. qui diuinam. & in. c. quã præposterum. xiij. q. ij. tamen si ex officio charitatis: vel pietatis, vel causa humanitatis emittuntur lachrymę, non est à iure reprobatum. Nam de plerisq; sanctis legitur, q̃ lachrymas effuderunt in exequijs charorum amicorum: de quo tex. xiij. q̃õ. ij. in. * c. vbicunq;. * §. hoc autem. cum. c. seq. Sic legimus q̃ omnes filij Israel planxerunt Moysen & Iacob: vt in. c. quia alij. ea. causa: &. q. sed nõ est multum lugendũ: ne videantur homines deficere in credulitate alterius vitæ. Nam est signũ desperationis: vt in. d. c. qui diuina. & in d. c. vbicunq;. & sic habes continuationem Rubricæ expeditam.

SVMMARIVM.

1 *Parochianus, si elegit sepulturam extra suam parochiam, & in ecclesia sepulturæ aliquid reliquit: debetur de tali relicto canonica portio ecclesiæ parochiali. ex ratione de qua j. numero. 3. vbi ponitur, quod talis portio debetur duabus ecclesijs, si ex illis parochianus sumebat pariter sacramenta.*
2 *Sacerdotes licitè recipiunt mercedem diuinarum operarũ, non tamen ratione diuinorum: sed ratione laborum. aliter esset simonia.*
4 *Scholares peregrini, & aduenæ, si moriuntur in aliqua ciuitate, in qua ecclesia dictæ ciuitatis sunt sepeliendi.*
Sepeliri, vbi debet ille, qui in vna ecclesia habet sepultum patrem & auum, & in alia proauum & attauum.
5 *Canonica portio, quæ debetur presbytero parochiano: quia suus parochianus elegit sepulturã in alio loco, debetur de relictis factis tantum illi loco, & non reliquis.*
7 *Canonica portio debetur presbytero parochiali de relictis factis in loco sepulturæ: siue reliquerit titulo legati, vel institutionis: secus si donauerit inter viuos. vide j. capitu. proximo numero. §.*

CAP. I.

1 NOs instituta. ¶ † Decedẽs intestatus sepelitur in sepulchro maiorum: vel vbi eligitur sepultura: parochialis tamẽ ecclesia habebit canonicam portionem eius, quod reliquit ecclesiæ sepulturæ. hoc dicit secundum veriorem intellectum. Et tria sunt dicta. Secũdum ibi: *nulli.* Tertiũ ibi: *sed quia.* ¶ Casus literalis. Statuit Leo Papa q̃ quilibet debeat sepeliri in sepulchris parentum suorum, secundum quod fecerunt antiqui Patriarchæ: veruntumen nulli denegandum est propriã eligere sepulturam, etiã alienam: quia & dominus hoc fecit. Sed quia dignus est mercenarius mercede sua: tertiam partem iudicij sui illi ecclesię præcipit dari, in qua sepeliri debeat, si nõ elegisset alibi sepulturam. & vbi dum viuebat cælesti pabulo refici cõsueuit: quod & si fecerit, vbicunq; voluerit eligat sepulturam: & ne aliter fiat præcipit Leo Papa sub pœna excommunicationis. Ber. ¶ Nota primã vnam regulam ex principio. c. q̃ decedens intestatus, seu non electa sepultura, debet sepeliri in sepulchro maiorũ suorum. Ad idem. c. is, qui. eo. titu. lib. vj. & hoc fuit inductum exemplo Patriarcharũ. Nam Abraham Isaac & Iacob, etiam in remotis existentes voluerunt sepeliri in sepulchro maiorum suorum. Quid autem si non habet sepulchrum, puta: quia de nouo transtulit domicilium ad aliam ciuitatẽ? dic quòd sepeliendus est in ecclesia parochiali: vt in. c. in nostra. & in. c. ex parte j. eod. & in. d. c. is, qui. ¶ Secundò nota. ibi: *maiorum.* q̃ maiorum nostrorũ actio, debet esse nostra instructio. concor. c. significasti. de elect. ¶ Nota in versicu. *nulli.* aliam regulam affirmatiuam: q̃ quisq; de nouo potest sibi eligere sepulturã, & prætermittere sepulchrum maiorũ instar Christi. nam si voluisset sepultus fuisset in sepulchro maiorum suorum, tamen eligit sepeliri in sepulchro nouo Ioseph. Et pondera verb. eligit. positum in tex. stat enim permissiuè, & non dispositiuè. Nam Christus non disposuit, vt ibi sepeliretur: sed permittendo videtur elegisse. Nã nihil fieri potest sine permissione diuina. Omnia enim quę fiunt: facit ipse Deus: aut recto iudicio, aut ita fieri permittit. Dicit text. in. c. nec mirum. xxvj. q̃õ. j. ¶ Nota quartò ibi: *alienam.* & ibi: *propriam.* quòd quis potest habere propriam sepulturam. & intellige propriam, respectu vsus. Nam dominium non potest quis habere quia res sacræ & religiosæ non sunt in dominio alicuius: vt in. l. intantum. §. sacræ. ff. de reb. di. facit. c. ratio, s. de præben. Et vtrum a quis potest habere hoc ius in cœmiterio ecclesiæ: vt eo inuito nullus alius sepeliatur. facit iste text. quòd sic, dum distinguit propriam ab aliena. Sed dicam latius in. c. penulti. s. eodem. Nam habent laici hoc ius vtendi potius ex tolerantia ecclesiæ, quàm de iure scripto: sicut dicimus in iure patronatus: vt in. c. quoniam. de iure patro. Item ex illo verbo alienam. not. q̃ quis potest eligere alienam sepulturam. hoc intellige cõsentiente patrono, vel ratũ habente: vt probat exemplum, quod sequitur in litera. Nam Ioseph cõsensit, vt Christus sepeliret in sepulchro suo. Sed aduerte, qa in casu nostro quæstio est magis dubia. quia illud sepulchrũ erat iuris priuati, sed sepulchrũ

per Abb. & Paul. de ca. in. l. quæ te. s stamento. §. neq; furiosus. ff. de testa. dicit q̃ qui sana mel incipit fatuari re, nũquã liberaẽ Quis autẽ dicatur insanus, vide tex. & doc. in. c. consilia. xvij. dist. in. Et quis dicatur stultus, vide per Do. in. c. constantinopolitana. xij. dist. cir. medi. & cir. fi. dicit, q̃ differẽtia inter stultũ & fatuum est: quia fatuus est in verbis, stultus in factis. & cui incumbat onus probãdi, an alleganti furorem vel sanam mentẽ. & vide quod not. Bal. in. l. furiosum C. qui test. fa. pos. vbi quærit si quis consueuit habere dilucida intervalla, & postea facit testamentum: an præsumatur tẽpore furoris, vel sanè mẽtis: & inter alia dicit, quòd si est testatus ad pias causas, q̃ tunc præsumit habuisse dilucidũ intervallum. quod est bene notandum. Antoni. Francis. ¶ Quisdicatur, & quomodo probetur stultus, vide gl. in. §. sed erit. in isti. quod cum eo. quæ dicit: q̃ stultus dicit esse ille, qui eligit sibi malum, cùm possit eligere bonum. & vide Bal. in. l. j, in. j. col. C. cõmunia de Ie. qui dicit q̃ ille dicitur stultus, qui malè agit. & vide glo. in. l. illud. C. de sacro sanc. eccle. quæ dicit, q̃ ex verbis, gestis, & loquela cõprehendimus quem stultũ. Et no. q̃ nemo præsumit esse stultus, nisi probetur. l. fi. & ibi per Bar. in. iij. no. C. de hæredi. insti.

SEB. SAPIA.
a ¶ Et vtrũ. An laicus possit habere ius funerandi in cœmiterio vide tu

Abb. in.c.quãto. in fi.ſ.de iudicijs. & ibi Feli.& Deci.vbi etiam tangunt, an per illationem corporis mortui, locus efficiatur religioſus.

existens in cœmiterio eccleſiæ eſt iuris publici.& publica non poteſt priuatus ſibi appropriare:vt in.d.c.ratio. Et ideò eſt quæſtio pulchra, nũquid rector eccleſiæ poſſit inuito patrono ſepulchri aliũ ibi inferre:de quo dic, vt dicã in.d.c.pen. ¶ †No.in ver. *ſed quia.* ꝙ facerdos iuſtè recipit mercedẽ diuinarũ operarum:debet tñ recipere ratione laboris,& non diuinorũ:vt noꝙ. de ſimo.c. nõ ſatis.& quaſi per totũ.¶ †No.hîc ſecũdũ Abba.ꝙ vita laicorũ eſt clericis paſsio:ſed mors eſt cõſolatio:& dic ꝙ vita laicorũ cẽſetur paſsio ipſis clericis,propter labores,quos ſuſtinent in exhibitione ſacramentorũ & aliorum diuinorũ. Nã habẽt prædicare,& orare pro eis.vnde de eis ſcribitur:peccata populi mei comedent. &c.id eſt delebũt orando.de pœni.diſtin.j.c.quem pœnitet.& j.qõ.j.c.dictũ.& in.c.ipſi ſacerdotes.Mors enim dicitur ſolatiũ reſpectu perceptionis temporalium.Nã & patri loco ſolatij reſtituitur dos filiæ præmortuæ .nam acerbum eſſet perdere filiã,& ipſius ſubſtantiam:vt in.l.mater.ff.de iure dot.vel poteſt intelligi,ꝙ legatum factum eccleſiæ ſepulturæ eſt illi ſolatiũ:vnde eccleſia parochialis,ex quo habuit paſsionem in vita, debet habere partẽ illius conſolationis:ſcilicet legati. Nam beneficium eſt beniuola actio gaudiũ tribuens capienti:vt in.c.j. quib. mod.feu.amit.in lib.feud.¶ Et ex hoc:& ex text.habes, quare eccleſia parochialis habet hanc portionẽ ab eccleſia ſepulturę.& licet tex.dicat ſimpliciter de eccleſia,vbi conſueuit cœleſti pabulo refici:intelligere tamen debes de eccleſia,in qua cõſueuit iſte defunctus audire diuina, & recipere eccleſiaſtica ſacramenta:vt text.in.c.ij.de ſepultu.lib.vj.Et ideò dubitatur,quid ſi in vna eccleſia audiit diuina,& in alia accepit eccleſiaſtica ſacramẽta. Et intellige,quando iuridicè hoc fecit.dic, ꝙ inter iſtas eccleſias debet fieri diuiſio.[a] iſtius portionis :per rationes huius literæ.argu.illius.c.ij.de quo per Inno.in.c.de his. j.eo.¶ †In glo.j.in fine.Sed hæc glo.non aperit intellectum,vbi ſepeliendi ſint forenſes, & peregrini:ſed hanc quæſtionem gl.ſentit in.c.in noſtraj.eodem titu.in verſic.& niſi.& ibi tenet ,ꝙ debent ſepeliri apud eccleſiam maiorem.Idem tenet Innocen.hîc.Pro hac opi.facit.c. vbicunq; temporum.xiij.q.ij.&.c.officium.de offi.Archiepiſcopi.Nam eccleſia Cathedralis adminiſtrat talibus ſacramenta.Archidia.in.c.jj.eo.titu.lib.vj.latè proſequitur & concludit,quòd debent ſepeliri apud eccleſiam parochialem:vbi decedũt.per.c.j.xvj.q.j .&.xiij.q. j.c.j.Nec obſtat ſecundum eũ.c.officium.quia loquitur de adminiſtratione ſacramentorum,& non de ſepultura.¶ Dominus meus,domi.Cardi.tenet hîc primã opinio.Mouetur,ꝙ tranſeuntes , & peregrini non poſſunt dici de parochia alicuius.vnde eccleſia cathedralis, quæ per totam diœceſim habet poteſtatem: debet iſtos ad ſe pulturam recipere.domi.Anto.latius diſtinguendo dicit,quòd aut iſte,qui moritur eſt religioſus,& debet ſepeliri in monaſterio ſui ordinis:vt in.c.j. præalle.xvj.q. j.Hoc dictum fortè nõ eſt verum:quia illud.c. loquitur quando religioſus declinauit ad certum monaſterium. & ibi mortuus eſt.Si autem moriatur extra monaſteriũ, non video rationem diuerſitatis inter eum & clericum ſecularem & laicum:quãquam ipſe dicat ,quòd clericus ſecularis peregrinus debet ſepeliri apud eccleſiam cathedralem.Nam religioſi & clerici ſeculares,ex quo in loco non habent proprias eccleſias cenſentur iure laicorum, quo ad ſacramẽta recipienda.vnde ſicut in laicis dicitur, ita & in iſtis puto dicendum.Pro hoc.c.& hoc attendendum.de conſecra.diſtin.j.vbi dicitur,quòd omnes clerici exiſtentes intra parochiam certam,debent ibi conuenire ad audiendum diuina vnà cum laicis parochialibus. & olim cùm monachi nõ eſſent clerici,omnia ſacramen recipiebant ab eccleſia parochiali,& ibi faciebant oblationes.xvj.q.j.in.c.alia.Et ſic intelligo dictum.c.j.xvj.q. j.in ſuo caſu.Et pro hoc.c.finaj.eodem titu.libro.vj.vbi tex.innuit,ꝙ ſi religioſus decedit extra monaſteriũ : nec poteſt congruè ad monaſterium ſuũ deferri , poteſt ſibi eligere ſepulturam ſicut laicus.In laicis autem dicit ipſe quòd aut traxerunt moram in parochia,vel venerũt animo ibi trahẽdi moram ad aliquod tẽpus:vt ſunt ſcholares.& tunc ſepeliẽdi ſunt in eccl.parochiali,in qua decedunt:quia illa dicitur eorum eccleſia parochialis.Et hoc placet per not.in.c.omnis vtriuſq; ſexus.de pœni.& remiſ.& in cle.j.de priuil.& ibi per glo.Aut non traxerũt ibi moram,nec venerunt eo animo , vt puta: quia ſunt tranſeuntes:& tenet quòd in eccleſia cathedrali ſunt ſepeliendi. dicit tamen, quòd ſi receperunt ſacramenta à presbytero parochiali,videntur tacitè ibi elegiſſe ſepulturam.& hoc dictum cum reuerentia non fuit bene põderatum.Nam ſi poterant recipere ſacramenta à presbytero parochiali,cẽſenda eſt illa eccleſia parochialis tranſeuntium. Et ſic erit idem dicendum in iure funerandi: cùm omnia iſta ſint de iure parochiali. ¶ Satis dubitari poteſt de illa quæſtio.iudicio meo, quia iura vario modo loquuntur:ſed occurrit mihi tex.opti.in.c.j .de celemiſſa.vbi videtur velle, quòd ſacerdos parochialis poteſt adminiſtrare ſacramenta peregrinis & tranſeuntibus per ſuam parochiam in caſu neceſſitatis . Item eadẽ ratio debet eſſe in parte,quo ad partem,quæ eſt in toto, quo ad totum:vt in.c.paſtoralis.§. item cum totum .de officio delega.& in.l.quæ de tota.ff.de rei vendi. quemadmodum ergo ratione totius diœceſis vult Epiſcopus ſibi vendicare poteſtatem in iſtum peregrinum, eodem modo debet ſacerdos parochialis poſſe reſpectu ſuæ parochiæ.Nam epiſcopus non habet poteſtatem in peregrinum,ſicut nec presbyter parochialis :vt in dicto capitulo omnis.Ex quo ergo iſte hîc,non habet ſuperiorẽ debet in diuinis recognoſcere eccleſiam parochialẽ,vbi decedit. Nam ad hoc habuit cœmiterium diſtinctum, & parochiam diſtinctam.xiij.qõ.j.c. j. optimè facit etiã c.paſtor alis.de his,quæ fiũt à præl.vbi patet quòd eccleſia parochialis fundat intentionem ſuam ſuper omnibus obuentionibus ſpiritualibus prouenientibus intra parochiam.& ad.c.vbicunq;.reſpondeo:vt ibi not.glo.

¶ In gl.in ver. *Patriarcharum.* in fi.ſed cadit notabilis quæſtio.[b] Pone quòd pater & auus alicuius ſunt ſepulti apud fratres prædicatores:maiores verò vt abauus, tritauus,& ſuperiores , ſunt ſepulti in eccleſia parochiali. iſte nunc deceſsit,non electa ſepultura:quia fortè impubes,vel ſine teſtamento deceſsit:quæritur vbi debet ſepeliri?Pro eccleſia parochiali facit iſte tex. dum dicit,ꝙ in ſepulchro maiorum.Nam maiorum appellatio ſtrictè,& propriè ſumpta,comprehendit ſuperiores tantũ yltra tritauum:vt in.d.l.Iuriſconſultus.§. parentes.ff.de gradi.& in.l.quicq; §.parẽtes.ff.de in ius vocan.& vtrobiq; not.Item pro eccleſia parochiali ſunt duo iura , vel duo vincula:ſcilicet ius parochiale & ſepulturæ maiorum.Contrarium determinat Oldrad.conſilio.xxv.adducit plura.& inter cętera mouetur his rationibus:ſicut domiciliũ eſt inter viuos:ita ius ſepulturæ eſt inter mortuos.ſed quis conſequitur originem ſeu domicilium patris & aui,non ſuperiorum:vt not.in.l. aſſumptio.ff. ad municipa . & in capitulo finali. infrà de parochia. ergo idem dicendum in iure ſepulturæ.Item & ſecundò vnio ſepulturæ procedit ex quadam charitate,& mutua dilectione,quæ fuit inter viuos: vt colligitur.xiij. quæſtione prima,capitulo primo,& ſequen.ſed maior eſt charitas,ſeu dilectio inter filium & patrem & auum:quàm inter eum & ſuperiores:cùm illi ſint remotiores in gradu. ergo potius debet ſepeliri in ſepulchro patris & aui,quã aliorum maiorum.¶ Sed cõtra hanc determinationem reperio glo.quaſi expreſſam in.c.is,qui.eodem titu. lib. vj.quæ dicit,quòd ſi in vna eccleſia eſt ſepultus pater:& in alia

a ¶ Diuiſio adde ũca ea, quæ hîc dicuntur videndum do.Car.conſi.xc.

SEB. SAPIA.

b ¶ Notabilis quæſtio. Vide Gemi. in.c.is,qui. de ſepul.in.vj.quem refert Felin.in.c.ſuper'eo.col.fi.verſ. & de diuerſis generibus maiorita. a tum.ſ.de teſti.vbi etiam refert Old. 4 in conſi.hîc alleg.

in alia reliqui maiores,ſepeliendus eſt iſte in ſepulchro maiorum.Et quãquã rationes Oldr. multũ vrgeant, tamen tex.in.c.ij.&.iij.eo.tit.lib.vj. multum facit pro opinio.gl.dum põderat ſepulchrum maiorum ab antiquo: & bis exprimitur illud verbum ab antiquo: & Ioannes Andræ.ibi in nouella quærit,quid ſi pater auus, & abauus ſunt ſepulti in diuerſis eccleſijs,vbi debet ſepeliri.& dic de cõſuetudine ſeruari, vt ſepeliatur in ſepulchro patris.Quidam tamẽ dixerunt,quòd imò in eccleſia parochiali:quia deficit hoc caſu ſepulchrum maiorũ.ad hoc capi.in noſtraj.eo.Mihi autẽ placet multum: vt ſepeliatur quis in ſepulchro paterno: niſi ſeriosè elegerit ſibi ſepulturam.Nam ita diſpoſuerunt iſti Patriarchæ,quorũ actio eſt noſtra inſtructio.Sed ſi pater fuiſſet alibi ſepultus præter propoſitum ſuũ,puta:quia non potuit ſepeliri in ſepulchro maiorum propter impoſsibilitatẽ facti, vel iuris:tunc ꝓcedit alia opinio.Et ad illa iura,quę ponderant ſepulchrum maiorum ab antiquo,reſponderem quòd fit illa ponderatio quo ad excludendum eccleſiam parochialem,non reſpectu ſepulchri paterni.Nam ſepultura paterna præ omnibus ponderatur: vt not.j. eodem

6 capitu.fraternitatem.¶ †In gl.in ver. *iudicij.* in fi.Nota bene gl.quæ quotidie allegatur. vult enim quòd canoni

a ca portio debeatur eccleſiæ parochiali ſolùm de relicto facto eccleſiæ ſepulturæ.Hoſtien.[a] tenet contrarium,vt de omnibus relictis quibuſcũq; eccleſijs factis,& in qua cunq; re ſiue mobili,ſiue immobili debeatur portio eccleſiæ parochiali.Mouetur per iſtũ tex.qui loquitur generaliter ibi:iudicij ſui. & exponit ipſe iudicij ſui,ideſt, relicti pro anima ſua facti.Et cum eo concurrunt Pet.& Egid.ſed cum hac gl.concurrunt Innocẽ.in. c. proximo. Abb.hîc,& glo.in capitulo,cũ ſuper.& in.c.certificatij. eodem.& Ioan.and.in gl.ſua in cle.dudum.eodem titulo in ver.quartam.vbi dicit fratres mendicantes nõ teneri ad quartam,ſi teſtator nõ fuit ſepultus apud eos. Et hęc opinio videtur communior & verior. Nam ſi iſte fuiſſet ſepultus in eccleſia parochiali,aliæ eccleſiæ legatarię nihil ſoluerent:vt hîc.ergo ex electiõe ſepulturæ non debent iſtę eccleſiæ prægrauari:ex quo apud eas teſtator non fuit ſepultus.Satis enim eſt, quòd concurrit cũ eccleſia ſepulturæ.& hoc videtur de mente huius literę.&

b vide per Archidiaconum in.C.c.ij.eo. titul. libro ſexto.

7 ¶ †Extra gl.quæritur,nunquid hæc portio debeatur ec

c cleſiæ parochiali de relictis iure inſtitutionis? Quidam voluerunt ꝙ non:ſed ſolùm de legatis per cap.requiſiſti ſ.de teſtamentis.Ioan. Andrę.tenet hic contrarium per tex.iſtum,qui generaliter dicit tertiã partem ſui iudicij.&c.Ad idem.c.ſequens.& melius.c. cum ſuperj. eod. & in dicta clemen.dudum.& hoc teneas.Intellige tamen niſi ſit donatum inter viuos:quia de huiuſmodi nõ debetur quarta:vt vult glo.& Hoſtien.& glo.in capi. j. de ſta.regu.dixi plenè in.c.requiſiſti.de teſtamen.aliæ gloſſ. ſunt faciles.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Parochianus vouens ſe alicui monaſterio, ſiue in vita, ſiue in morte,tenetur certam partem bonorum ſuorum relinquere eccleſiæ parochiali.6.*

3 *Canonica portio debetur eccleſiæ parochiali de omnibus relictis factis eccleſiæ ſepulturæ.3.etiam oblatus pro alijs ſacramentis.5.*

4 *Canonica portio debetur Epiſcopo de illa canonica portiõe quæ acquiritur eccleſiæ parochiali, de relictis factis in loco ſepulturæ.*

6 *Monachi non perdunt ius ſuccedendi.*

8 *Canonica portio non debetur Epiſcopo de relictis factis pauperibus:niſi ſint electi pauperes certi loci:quia tunc intuitu loci cenſetur factum relictum.*

1 RElatum. ¶ †Qui cõuertitur ad monaſteriummedietatẽ bonorum,quę pro anima ſua diſpoſuit tenetur relinquere eccleſię parochiali.h.d.Communis diuiſio.Secũda ibi: *mandamus.* ¶ Caſus literalis.¶ Quidã decedentes bona ſua in monaſterium conuerti iuſſerunt,nihil relinquentes eccleſiæ ſuæ parochiali: de quo querela peruenerat ad dominum Papam, qui reſpondet vt quicunque voluerit amodò in monaſteriũ conuerti, ſiue in vita,ſiue in morte,medietatem omnium rerũ ſua rum & poſſeſsionum,quas decernit diſponere pro anima ſua:illi eccleſiæ ad quẽ ptinet,relinquat.Ber. ¶ Not. j.ibi: *ſiue in morte,ſiue in vita.* ꝙ quis põt ad monaſterium conuerti,nedum in vita:ſed etiã in morte.Et ſi volumus intelligere prout intelligit gl. ij. ꝙ in vita dicitur quãtum ad caſum huius.c.quãdo hoc facit in ęgritudine in qua deceſsit,eſſet text. hîc pro iſtis, qui diſponunt, vt poſt mortem ſuam induantur certo habitu religionis, & ſepeliãtur in illa regione.Non tamẽ puto,quòd iſti ꝓ hoc ſint religioſi. Nam monachatus diſſoluitur morte. a in.c.fij.eo.li.vj.Ideò nõ poteſt quis eſſe monachus poſt mortem.Eſt enim propriè monachatus votum quoddã per quod non imprimitur character animę. prodeſt ergo aſſumptio talis habitus poſt mortẽ quo ad deuotionem quandã.¶ No.†ij.ibi: *omnium rerum &c.* ꝙ de omnib⁹ bonis cuiuſcũq; qualitatis ſint relictis eccleſiæ ſepulturæ,debetur portio eccleſiæ parochiali: & ſic nõ ſo lùm de cãdelis & funeralibus,ſed de omnibus obuenientibus eccleſiæ ſepulturæ pro anima defuncti. ad hoc. d.

2 cle.dudũ.& quod ibi no.gl.¶ †No.iij.ibi: *decreuit diſponere.* Nam per hæc verba generalia inferꝛ ad id,quod dixi in.c.prędce.vt quocũq; titulo aliquid relinquatur ec cleſiæ ſepulturæ debetur portio eccleſiæ parochiali.Nã verbum diſponere,eſt multum latum. ¶ †Vltimò not.

4 ꝙ iſta portio nõ debetur Epiſcopo ſed eccleſię parochia li.quod clarius probaturj.eo.c.in noſtra.&.c.ij.eo.tit.li vj.Sed contra hoc facit.c.officij.&.c.requiſiſti.ſ.de teſt. in quibus hæc portio debetur Epiſcopo.Sol. quidã dixe

b runt in hoc ſtandum cõſuetudini.[b] ſed cõiter tenetur, ꝙ hæc portio debeꝛ eccleſiæ parochiali:ſed Epiſcopus habebit portionẽ ſuã[c] ab vtraq; eccleſia,ſi iſtæ eccleſiæ nõ

c ſunt exemptæ:& ſic procedunt cõtraria.ſi verò altera ec cleſia eſſet in aliena diœceſi tunc quilibet Epiſcopus habebit portiõem ſuam ab eccleſia ſibi ſubiecta. Et ex hoc dicto no.bene ꝙ Epiſcopo debeꝛ portio, etiam de portiõe,quã capit eccleſia parochialis ab eccleſia ſepulturæ. Et idem tenui poſt Fed.in.c.fi.ſ.de teſta.pro hoc.c. conquerente.ſ.de offi.or.vbi dicitur quartã deberi Epiſcopo de omnibus funeralibus, id eſt, proueniẽtibus occaſione funeris.Et nota ex primo loco dictis: ꝙ valet conſuetudo, ꝙ portio debita eccleſiæ parochiali, debeatur c Epiſcopo.& nilmirum.nam ſicut eccleſia parochialis poteſt præſcribere quartam contra Epiſcopũ:vt in capi.de quarta.de præſcrip.ita Epiſcopus contra eccleſiam paro chialem. ¶ †Sed quæritur de alia pulchra. q. nunqd ec-

5 cleſiæ parochiali debeatur quarta de oblatis pro alijs ſacramentis.Inn.tenet hîc,quòd ſic:quia eadẽ ratio eſt.Dignus enim eſt operarius mercede.&c.vt no.ſ.capitu. ꝓxi.Et ex hoc no.ſin.ꝙ oblationes quæ fiunt occaſione ſacramentorũ perceptorum in alia eccleſia,cedũt illi eccle ſię:ſed quarta debetur eccleſiæ parochiali.Sed dubito an hoc dictum ſit verum,quoniam nullo iure probatur.& intellige quãdo ſacramẽta licitè ſuat percepta in alia eccleſia:puta propter neceſsitatem,vel iuit ad aliã eccleſiã maiorẽ,vel ad fratres mendicantes:qui ſunt priuilegiati reſpectu ſacramenti pœnitentiæ. Nam iſta ſolùm loquuntur de relictis factis in morte,& non de oblatis in-

a ¶ Et adde quòd hũc ar. latè expedit Arc.in.§.ſed il Iud.iij. q.ij.& ibi cõcludit cũ opin. Hoſtien. hîc. ſed poſteà.in fi. eiuſdem. §. videtur dicere contrarium eius,quod.ſ.dixit enim,ꝙ ſi quis eligat ſepulturam in propria eccleſia, & nihil ei reliquit & reliquit multa bona alijs eccleſijs, ꝙ propria ec cleſia non poeterit petere aliquã portionem de illis relictis.

¶ Adde Petr. de Anchar. conſilio clxxxvij. Fed.cõ ſi.vj.&.cj.

SEB. SAPIA.

b ¶ Conſuetudini. Nunquid valeat cõſuetudo pcipiẽ di aliquid pro ſepultuta, tradit in ca.ad apoſtolic.j. de ſimo.& tradit Bella mera in conſi.xxj.in. mulier. col.iiij.in fi.

c ¶ Portionẽ ſuam. vide Bar.cõſi.ſuo xlvij. incip. caſus talis eſt. vbi alle. Inn.& Hoſti.hîc, ꝙ non debeꝛ Epiſcopo portio de relictis pauperibus:vide ibi omnino Andræ.

a ¶ Cõtra hanc gl. inquãtum loqtur de relicto facto cõsanguineis & pauperibus pro anima: tenet Archi. in. §. sed aliud xiij. qõ. ij. per illũ text. & per hunc tex. qui loquitur generaliter. sed in hac. q. vide Ang. in cõsi. cxv. & ad de omnino Bal. in authẽ. simil iter in fi. C. ad l. fil. & pro intellectu huius gl. vide omnino latè scriptum per do. Anto. in. c. j. §. eodem.

b ¶ Vide omnino de hoc plenissimè per Lud. Ro. in repe. auth. simili ter. circa prin. in ver. sed circa illud incidenter. C. ad l. fal.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quòd ecclesiæ. vide Feli. in. c. de quarta. colũ. iiij. ver. decimo quarto. §. de præscrip.

d ¶ Adde hic gl. in ver. pro baptizatis. in cap. tempus xiij. qõ. ij. & ibi omnino vide Archi. qui videt concludere cũ illa gl. quo ad celebrationem missarum: secus dicit in vigilijs, ieiunijs, & orationibus, qa nõ prosunt nisi illis pro quibus spãliter fiũt. Sed quòd plus prosit oratio spiritualis ; facit text. cũ gl. in ver. neglecta. in. l. itẽ apud Labeonẽ. §. hoc edictũ. ff. de iniu. de quo plẽ. vide omnino per Do. in. c. fa. sau. in iiij. no. xxij. dist. ¶ Adde eundem cõsi. xlv. Ro. cõsi. ccxxxix. Anto. Franc. ¶ An eleemosynæ & orationes & ieiunia & suffragia, quę fiunt pro vno, pſint omnibus, dicas, q eleemosyna valet ad redẽptionẽ peccatorũ: vt in. c. mendacia. de pœ. dist. j. & in. c. animę de sanctorũ. xiij. q. ij. & vide. d. Car. in cle. j. in. §. iõ. de reli. & vene. san. Et adde quòd da

ter viuos. & facit. c. de his ſ. eo. Primum tamẽ dictum videntur cõmuniter approbare doct. simpliciter illud referentes. ¶ † In gl. ij. in fi. no. gl. pro intellectu istius. c. & c. de his ſ. eo. vt dicamus, q de bonis ingredientis religionẽ in sanitate, nihil debeatur ecclesiæ parochiali: sed si intra uit in ęgritudine, in qua decesit, debetur portio. & ita intelligatur iste tex. quãuis Inno. hîc. & in. c. de his. multũ variauerit: dicẽdo inter cætera, q si ingrederetur religionẽ: & sit ibi ꝓfessus: tũc debeť portio ecclesię parochiali de bonis suis, quæ acgruntur monasterio. Ratio, qa tũc mori fingit. xix. q. ij. c. qa. & xvj. q. j. c. placuit. & si aliquid relinqueret monasterio pro anima, & aliquid donaret ꝓ sustentatione: tunc non deberetur portio, nisi de relicto pro anima. Opi. tamẽ gl. communiter approbatur: & videtur probari in. d. ca. de his. quod mihi placet. nam iura loquuntur de relictis occasione sepulturæ. ¶ † Item de morte naturali: sed intrans religionem naturaliter non moritur, imò retinet cognationem, & succedit parentibus: vt ſ. l. Deo nobis. C. de epi. & cleri. Et si mutaret iste domicilium, non tenetur dare aliquid ecclesiæ parochiali: ergo nec ingrediendo monasterium: cum solũ habeat domicilium in monasterio: vt no. Inn. in. c. ex ore. de priuile. dixi in. ca. dilectus. de rescri. ¶ † In gl. ª iij. ibi: *reliquerit pauperibus &c.* Nota bene gl. q de relicto facto pauperibus, bnõ debetur portio: & respectu ecclesiæ parochialis: non est dubiũ tenendo opi. quã tenui in. c. prędce. videlicet, quòd ecclesiæ cparochiali debetur portio solũ de relicto facto ecclesiæ sepulturæ: sed tunc puto hanc gl. procedere, etiam in portione, quæ debetur Episcopo Nam sibi debetur solum de relicto facto ecclesiæ & pijs locis: vt in. c. requisisti. de testament. Ergo nõ de relicto personali maximè facto pauperibus. pro hoc. c. requisisti. in fi. prædd. eg. sed Ioan. Andr. in. c. dudum de conuer. coniuga. limitat hanc gl. nisi relictum fuerit factũ pauperibus certi loci: quia relictum videtur tunc factum intuitu loci. Pro hoc. l. annua. in fin. ff. de annuis lega. & in dicto. c. requisisti. tunc enim per omnia procedendũ, ac si relictum fuisset factum pio loco. Et vide ad prædicta l. nulli. & l. si quis ad declinandam. C. de episcopis & clericis. vbi habetur, quòd etiam si Episcopus exequitur relictum factum pauperibus: nihil tamen debet sibi retinere. Rationem potes colligere ex his, quæ dixi in. c. officij. §. de testa.

SVMMARIVM.

1 *Parentes licet propriè sint ascendentes, tamen verificantur quandoque in collateralibus. & hoc secundum vulgarẽ modum loquendi.*

2 *Sepultura non potest eligi in loco priuato, & electio aliter facta est spernenda.*

3 *Corpus defuncti sepultum in loco non suo, potest vendicari ab ecclesia, vbi de iure debebat sepeliri: cum omnibus oblationibus ibi factis.*

4 *Oratio generalis quæ fit pro mortuis, an tantum prosit defunctis quantum oratio specialis.*

Oratio, quæ fit pro defunctis, si eis non prodest: prodest saltem aljs defunctis: vel facienti.

CAP. III.

FRaternitatẽm. ¶ Hoc ca. hodiè recipit determinationem, seu secundum aljos correctionem. per. c. ij. eodem titulo. libro sexto. vbi habetur, quòd quis potest relinquendo sepulturam suam antiquã eligere sepulturam in loco minus religioso: sed saluando istum tex. quantum fieri potest, summo sic. ¶ Vbi qs sepulchro maiorũ relicto, eligit sepulchrũ in loco minus religioso, dolo inductus, seu ex contẽptu, seu non dimissa ecclesiæ suæ canonica portione expresse vel tacitè, non tenet electio. Et sunt tres partes. In prima ponit ius. In secunda narrat factum. In tertia cõcludit. Secunda ibi: *vnde.* Tertia ibi: *quocirca.* ¶ Casus literalis. Quidam ciuis Ianuen. de castello. P. nomine, habebat sepulturam ab antiquis temporibus, & sui maiores apud monasterium sancti Stephani: nũc aliã ecclesiam minus religiosam elegit: & ibidẽ sepeliri. orta est quęstio de corpore illius corã Archidi. & significatum fuit hoc domi. Pa. vnde ipse rescribit Archiepiscopo Ianuen. dicens, q non credit ipsum ignorare, qualiter ab antiquo fuerit dispositum apud monasteria & loca religiosa corpora defunctorum debere sepeliri: in quibus orationes & missarum solennia tam pro viuis, quàm pro defunctis frequẽtius celebrantur. Vnde qui volunt ibi sepeliri, non est eis contradicendũ. Qui verò relinquunt antiquas ecclesias & sepulchra patrum & aliorum parẽtum suorum, & ad noua & minus religiosa loca se transferunt contra antiquam institutionem sanctorum patrũ facere dignoscũtur. vnde si prædictus. P. contra istam cõsuetudinem antiquam & rationabilem corpus suum sepeliendum mandauit, hoc non præiudicat rationi. & ideò mandat quatenus corpus ipsius reddi faciat monachis sancti Stephani: & cum patribus suis sepeliri. Bernard. ¶ Nota, quòd in ecclesijs & monasterijs, in quibus sunt institutę personæ religiosæ potest quis eligere sepulturam. & quod plꝰ est videntur illa loca habere cœmiteria ab antiquo. Sed ego non memini vnquam aliquã constitutionem legisse in qua caueatur quòd monasteria habeant de iure cœmiterium, nisi pro suis: vt in capitulo primo. xvj. quæstiõe prima. Item Innocen. in. c. j. §. eo. tenet, quòd de iure cõmuni ille dũtaxat ecclesiæ habent cœmiteriũ & ius funerandi, quæ habent populum. & idẽ no. gl. in cle. dudũ. de sepul. & Arch. in. c. j. eo. ti. li. vj. & videt probari iudicio meo in. c. j. xiij. q. j. vnde intelligo istum tex. aut in monasterijs habentibus populum, aut in habentibus ex priuilegio, sicut habent hodie cõmuniter fratres mẽdicantes vt in. d. cle. dudũ. & quis posit dare priuilegiũ hoc, dicã ſ. eo. certificari. ¶ † No. ij. ibi: *aliorumque parentum.* quòd verbũ parentũ, quãdocq verificatur in cõsanguineis collateralibꝰ, & in hoc credo: quòd alludat vulgari alicuius loci: in quo cõsanguinei vulgariter appellantur parẽtes: sed propriè parentes sunt ascendentes: vt in. l. iuris cõsultus. §. parentes. ff. de gradi. ¶ † Not. iij. q fidelis nõ potest eligere sepulturã in loco priuato: vnde talis voluntas est spernenda. & in hoc no. istum tex. ¶ † Vltimò no. q corpus defuncti potest largo mõ vendicari ab ecclesia, vbi de iure debebat sepeliri: & restituendum est corpus cum omnibus oblationibus ibi factis: vt hîc in fi. & in. c. in nostra ſ. eo. ti. ¶ † In gl. in ver. *frequentia,* ibi: *quòd frequentes &c.* pro hoc vide tex. cũ glo. in. c. cum grauia. xiij. q. iij. & ob hoc cautũ est, vt qs eligat sepulturã in loco, vbi frequentius celebrãtur diuina officia. Ex his enim locus dicitur magis religiosus. Item fiũt ibi frequẽtius orationes pro ibidem defunctis. Et ob hoc gl. in verbo frequẽtius. format. q. nũquid valeat tantũ generalis oratio, quę fit pro omnibus defunctis, sicut illa, quæ fit specialiter ꝓ oibus defunctis. d Et gl. videt dubitare & magis declinare in partem: vt æqualiter suffragia prosint: sed honor videtur deferri illis, ꝓ quibus spiritualiter oratur. Io. an. hic dicit, q aut cõsyderamus effectum suffragiorũ respectu charitatis: & tunc ita prosunt generaliter suffragia facta, sicut specialiter, quia charitas non diminuitur, imò sparsa ampliatur. & intellige dictum suum de charitate existente in orante, seu alia suffragia faciente: sed respectu defunctorũ pro qbus fiunt, illi magis prosunt, q est in maiori charitate: cum magis delectetur ex bonis operibus & suffragijs per proximũ factis. Aut cõsyderantur suffragia facta respectu satisfactiõis: & tũc magis ꝓsunt his, pro

his, pro quibus specialiter fiunt, quã si generaliter. Rõ, quia habẽt efficaciã finitã, & ex diuina iustitia distribuuntur in illos, pro quibus fiunt: ergo tantò minus operantur, quantò ꝓ pluribus fiunt. ar. in. c. cũ. M. de consti. Et hanc sententiã videtur seq beatus Tho. quarto sententiarũ. di. xl. qõ. ij. arg. ij. & Cal. hîc. dicit tamẽ beatus Tho. notabile verbũ. ſ. credendũ esse, quòd si illi pro quibus fiunt non indigent, quòd ꝓsunt ąlijs. & vide gl. no. in. c. sicut. xxiij. iiij. quæ vult, q si oratio est facta pro aliquo, & illi non prodest, saltẽ prodest facienti. & inducit ibi psalmistã: Oratio mea in sinu meo conuertetur. & ad. c. non mediocriter. de consę. di. v. respõnde, vt ibi. no. ¶ In gl. in ver. *ad noua.* in fin. hodiè dicendũ, vt habetur in c. ij. eo. ti. li. vj. vbi approbatur secũda opi. hîc posita in gl. vt licitũ sit eligere sepulturã, etiam in loco minus religioso: sed si volumus istũ tex. saluare, vt non sit correctus, possumus dicere, quòd in loco minus religioso, seu in ecclesia non habente cœmiterium, non licet eligere sepulturam: est contra institutionem sanctorum. patrum cùm corpora fidelium debeãt requiescere in cœmiterijs ecclesiarum. xij. q. ij. ca. aurum. & xiij. quæstio. j. c. j. Itẽ potest procedere iste tex. qn dolo fuit inductus, vel ex contẽptu elegit sepulturam in loco minus religioso. c. j. eo. ti. li. vj. vel quãdo soluitur portio ecclesiæ parochiali.

SVMMARIVM.

1 *Canonica portio debetur ecclesiæ parochiali & Episcopo, nisi ecclesia sit exempta de bonis illius, qui se & sua in infirmitate, ex qua mortuus est, obtulit monasterio: secus si in vita. 4. 8.*

2 *Quod relinquitur ecclesiæ parochiali à parochiano, qui alibi elegit sepulturã computatur in canonicam portiõem debitam ipsi ecclesiæ parochiali.*

3 *Canonica portio non debetur, nec Episcopo, nec ecclesiæ parochiali, de relicto seu oblatis in vita, qui obtulit.*

5 *Canonica portio de relictis ecclesiæ sepulturæ: debetur ecclesiæ vbi defunctus in vita accipiebat sacramenta, & audiebat diuina: vel recepit baptismatis sacramentum, etiam quòd essent plures ecclesiæ, inter quas diuiditur ipsa canonica portio. 6.*

Nisi in alia ecclesia citra parochialem indebitè fuerint sumpta sacramenta: quo casu omnia debentur ecclesiæ parochiali. vide ſ. j. in. c. cum liberum. in. ij. no.

7 *Venditio, siue donatio facta in fraudem filiorum reuocatur vsque ad legitimam.*

9 *Canonica portio quæ debetur episcopo, vel ecclesiæ parochiali: an sit petẽda hærede grauato dare: an ab ecclesia legataria.*

CAP. IIII.

DE his. ¶ † Si quis in ęgritudine, de qua decedit se & sua offert, monasterio ecclesia parochialis habet inde canonicam portionem: secus si in sanitate. secunda. ibi: *si verò.* ¶ Casus literalis. Aliqui infirmitate grauati, quãdocq se trãsferunt ad loca religiosa cum bonis suis: vel etiam in sanitate: & nihil relinquunt ecclesijs à quibus receperunt pabula salutis. Quærebatur qd iuris est de his? Respõdet Papa, quòd si in ęgritudine ad religiosa loca se transferunt & de illa ęgritudine moriuntur, canonica portio debet exhiberi illis ecclesijs à quibus sepeliri debebant. Si verò in sanitate se transferunt tũc nihil dare compellunt ecclesijs sui prioribus: quia liberum est tunc cuilibet bona sua impartiri etiã priuatis personis. Bern. ¶ No. j. quem posse ingredi religionẽ tẽpore ęgritudinis. Infirmitas ergo corporis nõ vitiat religiõis ingressum: cũ ipsius validitas dependeat à sanitate mentis & non corporis. ad idẽ. c. porrectũ. de test. ¶ † No. hîc ar. fin. à cõtrario sensu, quòd si parochianus electa alibi sepultura tacitè, vel expresse aliqd relinqt ecclesiæ parochiali, tenetur talis ecclesia illud relictũ sibi cõputare in sortẽ & canonicã portionẽ: sicut dicimus in filio, qui computat sibi in legitimã qcquid à patre relictũ est: vt in. l. omni mõ. & l. scimus. C. de inofficio. testa. aliãs frustrà ponderaret ex quòd nihil fuerat relictũ ecclesiæ parochiali: licet aliud sit in Episcopo. c. officij. de testa. Nec ob. si diceres hîc coniũgi Episcopũ & ecclesiam parochialẽ: quoniã de ipso dictũ fuit incidẽter: vnde nihil de eo hîc rndetur. De quo tamen dic, vt plenè dixi in. d. c. officij. ¶ † No. iij. tex. *quasi rotundũ.*

b quòd de oblatis seu relictis alicui ecclesiæ in vita, nõ debeť canonica portio. & si põderabis finẽ huius literę, inferť quod etiã Episcopo nil debetur. Et ꝓ hoc videt tex. in. c. j. de sta. re. & clarius ibi sentit gl. & in. c. nimis. el. j. de excess. præla. dixi plenè in. c. requisisti. de testa. & dic,

4 vt ibi. ¶ † Sed quæro, nũquid iste text. ꝓcedit indistinctè siue qs intret monasteriũ in vita, vt fiat monachus, siue vt viuat ibi cum aljs citra professionẽ? Inn. vult restringere literã, vt intelligatur in secũdo casu, & nõ in primo: qa eo ipso, q cõfitetur, cessetur mortuus: & sic debet dari canonica portio: sed cõiter tenet opi. vt dixi in. c. ij. §. eo. Nã propriè loqtur text. de his, qui efficiũtur religiosi: vt innuit litera ibi: se trãsferunt: & ibi: trãstulerunt. quę verba iam portant plenã translationẽ. xxj. q. ij. si quis iam

5 trãslatus. & dic plenius, vt dixi in. d. c. ij. † Quęrit hîc Inuoc. quid si quis in capella audiuit diuina, & in plebe accepit ecclesiastica sacramenta: cui debeť canonica portio, concludit quòd fiet diuisio inter capellam & plebem. quod satis placet, per. c. ij. eo. ti. li. vj. vbi in perceptiõe huius portiõis põderanť duo. ſ. quòd in illa ecclesia audiuerit diuina, & perceperit in ista ecclesiastica sacramenta. Itẽ facit tex. in. c. j. §. eo. vbi ponderatur labor seu passio in administratione diuinorũ. cũ ergo ambæ ecclesiæ habuerũt in vita ipsius passionẽ, & laborem, pariter debent sentire beneficium: vt fic sint socij con

6 solationũ & c. vt in. d. c. j. ¶ † Sed dubium quotidianũ esset, quid si in plebe nõ recipit, nisi sacramentũ baptismatis: reliqua verò percepit a in capella parochiali, vbi etiã audiuit diuina: prout cõmuniter cõtingit in istis plebibus habentibus sub se capellas. credo quòd superior debet inter eas arbitrari cõdignas portiões secũdũ quantitatẽ laborũ: debet tamẽ multũ haberi respectus ad sacramẽtũ baptismatis: cũ sit ianua omniũ sacramẽtorũ. c. j. & fi. de presby.

7 nõ bap. facit. l. Scio. ff. de an. lega. ¶ † In glo. j. ibi: *bona sua consumere.* hoc. c. intellige verum, nisi faceret in fraudẽ filiorũ. quo casu reuocaretur vẽditio & donatio vsq ad portionẽ debitam sibi: vt dixi in ca. Raynutius. & c. Raynaldus. alle. in gl. Itẽ poterit iudex refrenare p c digalitatem ipsius interdicẽdo administratiõnẽ bonorũ. l. is cui bonis. ff. de ver. ob. Interest enim reipublicæ, ne quis malè suas res administret. inst. qui sunt sui, vel alieni in. §. sed hodie. & in. l. prima & j. ff. eo. ¶ In glo. ij. ibi, *dicunt contrarium.* dic vt not. Inno. & hæc opinio est hodiè approbata in. c. ij. e. ti. li. vj. Et est ratio: nã hęc canonica portio datur principaliter ecclesiæ parochiali propter onera, quę subijt circa suum parochianũ in vita sua. & apertè colligitur ex. c. j. §. c. ¶ † Extra gl. quæritur, vtrũ

8 Episcopus debeat habere de bonis huius ingredientis religionem aliquã portionẽ: cũ de eo fuit facta quæstio, & respõsio omissa? Sol. dicit Inno. q si monasteriũ non est exemptũ, habebit suã canonicã portionẽ. & intellige in primo casu huius. c. scilicet, quãdo ingressus est factus in ægretudine, de qua decedit. & ex istis bonis detrahentur duæ quartæ: vna episcopalis, alia parochialis. & diuerso iure debent. Nã episcopalis debetur propter onus episcopale, & cõmunionẽ, quæ est inter episcopũ & ecclesias sibi subiectas. c. requisisti. §. de testamẽ. Pa

ri debet eleemosyna personis, vel ecclesiæ, qbus dari cõsueuit: vt est gl. in. c. ad apostolicę. de dona. & in c. ad apostolicam de simo. & vide Ioã. an. addi. Spe. in ti. de inst. edi. in §. nũc verò aliqua. & adde q eleemosyna nó põt fieri de bonis alienis, sive de rapinis: vt in. c. non est. j. q. j. & vide glo. in cle. ij. de censi. & vide d. Abb. in. c. olim innouamus. de cẽsi. vbi dicit eleemosynã fieri non posse de extortis iniustè per gabellarios. Et vide per Paul. de ca. in consil. lxxij. & vide Arch. in. d. c. nõ est. j. q. j. in. d. c. nõ est. j. q. v. & vide Arch. ¶ C. officij. adde quod voluit Ale. cõsi. ccxcvj. ij. lib.

SEB. SAPIA.

b ¶ De oblatis. De qbus rebus debeť portio ecclesiæ, vide Petrũ de perusio. in tracta. de quarta canonica, vbi plura ad hanc materiã. vide etiã per Alex. in cõsi. cxcvj. incip. viso testamento. cõlũ. pe. ij. volu. ¶ Vide ibi in. vj. col. vbi plenissimè, & vide dominum Anton. in. c. quamuis. in. iiij. colum. de re iudi. & tex. & ibi Bart. in Lnon vsque adeò ff. si qs pa. fu. ma. & Bar. in. l. j. aliãs fin. ff. si quis frauda. & vide Barto. post Dy. in hære ditatem. ff. de bo. au. iu. poss. Adde Rom. consil. xcv.

CAP. V.

EX parte. ¶ † Qui ſepeliũt paro chianum alienũ quẽ ſepelire nõ debẽt, cogũtur reſtituere re corpus, & quæ rõne ipſi⁹ obuenerũt. h. d. cum. c. ſe. In prima querela. In ſecunda iudicis datio, ibi: *mandamus.* ¶ Caſus literalis. Prior de inſula quẽdã parochianũ canonicorum Obrigẽ. poſt app. ad ſedẽ apoſtolicã interpoſitã, in ſua eccle ſia ſepeliuit: vnde canonici conqueſti ſunt Papæ. Mãdat Papa, q̃ ſi eſt ita, dictus prior com pellatur, vt corpus parochiani ſui præfatis ca nonicis reſtituat: & de his quæ habuerit ratio ne ſepulturæ illius amicabiliter cõueniat cum eiſdẽ. Bern. ¶ Not. j. remedium proditũ cõtra iniuſtè ſepelientes defunctũ. Nam poteſt agi per eccleſiã, vbi debebat ſepeliri, tam ad reſti tutionẽ corporis, quã eorũ, quæ obuenerunt occaſione funeris. ¶ Secundò no. ibi. *parochi anum.* q̃ ius funerandi eſt de iure parochiali. habet ergo eccleſia parochialis fundatã inten tionẽ ſuam ſuper funere ſui parochiani. aſſerẽ ti ergo, q̃ alibi debeat ſepeliri, incũbit onus p bãdi. ¶ † No. ibi: *corpus reſtituas.* q̃ pro cada uere põt agi poſſeſſorio. q̃ melius ꝓbatur ꝛ. c. proxi. vbi latius dicã. ¶ † In gl. in ver. *poſt ap pellationem.* in fi. Sed cõtra cõclusionẽ glo. op. de eo, quod habeẽ in deciſ. c. qua fronte. de ap. vbi impeditur ſepultura alicuius, niſi prius ſa tisfaciat creditoribus⁹ per hæredẽ. Solu. aliqui dicunt, q̃ illud ꝓcedebat de cõſuetudine Anglicorũ, & nõ de iure cõmuni. Alij diſtinguũt inter obligationẽ ex cõtractu, & ex maleficio: vt primo caſu ex cõtractu non interdicatur ſe pultura: ſecũdo ſic. Tertij ſic diſtinguũt, vt cum fuit cõdemnatus defunctus in vita de rapina, vſura, vel furto, vel alio crimine notorio: & tunc põt interdici ſepultura: aliàs ſec⁹. Io. An. dicit, q̃ illa pars tãquã iniquitatẽ continens meritò fuit ibi deciſa & ſublata: quaſi ſentiat, q̃ hodie non debeat ſepultura interdici. & aliter non declarat. Ego diceré, q̃ aut deceſſit manifeſtè in peccato mortali: & tũc ex toto ſibi eſt interdicẽda ſepultura eccleſiaſtica: vt dixi. ſ. ſu per rubr. & in gl. in. c. ij. &. c. cum ad monaſterium. de ſta. re. Aut iſte fuit confeſſus & recepit pœnitẽtiã, & debet ſepeliri in cœmiterio eccleſiaſtico: licet expreſsè non mãdauerit de delicto ſatisfieri, vel cõtractibus. Nã videtur tacitè confitendo iniunxiſſe hæredibus, vt ſatisfaciant: vt probatur in capitu. ex literis ſ. de rapto. & facit. c. fi ſ. eodem. quod not.

SVMMARIVM.

1 *Eleemoſina legata, vel alia relicta facta vni eccleſiæ poſſunt per aliam eccleſiam repeti: in qua ve riſimiliter fuiſſent facta.*

2 *Poſſeſſorium recuperandæ poteſt intentari ad cadauer ſublatum, ſed qui intentat tale remedium ad hoc oportet, quòd probet ſaltem apparenter iuſtum titulum.*

Poſſeſſorium recuperandæ, quod competit ad perſo nas liberas, debet ſaltem ad hoc vt cõpetat, poſſideri per ipſum agentem titulis apparenter iuſtis: nec admittuntur exceptiones concernentes intrinſecum

vidit originaliter & ſocius ſuus etiã vidit. Et adde, q̃ ſi qs vocetur tẽpore funeris domeſticæ perſonæ: nõ tenet comparere. tex. in. l. ij. ff. de in ius vocã. gl. eſt in c. puenit. xviij. di. Anto. Francif.

¶ Circa hoc qd̃ hic dicitur de ſepultura, dicas q̃ illa nõ debet denegari à creditoribus ad inſtãtiam debitorum: vt in auẽ. vt de app. co. in. §. meminimus. niſi ſtante ſtatuto quòd inſtrumẽta habeãt executionẽ paratã ad volũtatẽ creditorũ. de quo vide p Ang. in authẽ. vt defun. ſeu fun. eorũ &c. & adde q̃ nõ põt interdici ſepultura, niſi in caſibus à iure expreſsis: vt per Arc. ij. q. vj. ſi quis. etiã auſus. & per Bal. in. l. ſi qs ſepulchrum. in. §. hoc edictũ. ff. de reli. & ſum. fu. & vide gl. or. in. c. ex parte. el. ij. de ſepul. Item adde an quis poſſit vocari ad iudiciũ tẽpore quo ducit funus: & vocatus an ire teneaẽ, vide Spe. in ti. de ſepu. & in l. j. vbi plenè. ff. de reli. & ſum. fu. & Spec. in. §. porro. in ti. allega. vbi ponit quõ reputentur impẽſæ funeris, & vide gl. in. l. priuilegia. ff. de priui. cre. & quæ dicũtur eſſe funeralia, vide glo. cle. dudũ & ibi p do. Car. in. §. verũ. in iij. q. de ſepul. Et adde, quòd impẽſæ infirmitatis æq parantur impẽſæ funeris, ſecũdum Bal. in. l. reſtituenda. C. de pet. hęre.

SEB. SAPIA.

a ¶ Quòd corpus. Quòd corpus de functi nõ ſit quid religioſum, appareret clarè ex not. ꝓ Fel. & Deci. in. c. quãto. col. fi. §. de iudi. vbi dicunt, q̃ locus nõ efficitur religioſus per illationem corporis: licet de iure ciuili aliud ſit: vt not. in §. religioſum. inſt. de re. diuiſio.

b ¶ Quãdo competat cõdictio ex lege: vel actio in factũ. declarat Bal. in. c. dilecti. an me dium. de iud. hoc eſſe verũ, quando introducitur nouũ ius agendi ex lege ciuili: ſecus ſi à iure prætorio. qa tũc non datur cõdictio ex lege, ſed actio in factũ. gl. eſt in. l. j. ff. ſiue tris noſce. in gl. iiij. Aduerte tamẽ qa multę ſunt aliæ actiões ſubſidiarię vt actio de dolo. l. ij. C. de dolo. de cri. ſtel. quæ actio datur in criminalibus. Vnde ꝓ plena intelligentia: vide gl. no. in. l. quo ties. ff. de præ. ver bo. & adde hic gl. in ver. monumẽta in fi. & in. c. dignificauit. de reſti. quę notãter videntur dicere, quòd quã do de iure ciuili datur cõdi. ex lege, de iure canoni co imporabitur officiũ iudicis. Et ad hoc ibi illa gl. non ponderaẽ. & quõ inter ſe differant illa remedia ſubſidiaria: vide oĩo l. tè per Bar. in. l. j. ff. de condi. ex le. Itè q̃ actio de dolo ſit ſubſidiaria, eſt tex. in. l. ita demũ. §. fin. ff. de arbi. Similiter actio quod metus cã. Item adde hic gl. in. l. iiij. in. §. fi, in verſi. edi. ff. qd̃ ne. cauſa.

intrinſecum defectum tituli, ſed reſeruantur in cauſa proprietatis.

Remedium. l. ſi quis in tãtam. C. vnde vi. an habeat locum, quãdo eccleſia, vel prælatus cõmittunt aliquam violentiam.

Conceſſo conſequenti, cenſetur conceſſum ſuum neceſſarium antecedens.

CAP. VI.

CVm liberum. ¶ Summatũ eſt. ſ. c. pxi. & diuide vt ibi. ¶ Caſus literal. Quidã presbyter corpus cuiuſdã mulieris deferri faciebat ad monaſteriũ ſancti Martini Lãdun. ſepeliẽdum, put ipſa in vlti ma volũtate diſpoſuerat. Monachi ſancti Vincentij corpus illud violẽter rapuerunt: & illud in ſua eccleſia ſepelierũt. Cõqueſti ſunt monachi ſancti Martini: mãdat Papa quatenus ſi eſt ita: monachi ſancti Vincẽtij cõpellãtur vt oſſa præfatæ mulieris & bñficia, quę occaſiõe ſepultu rę illius habuerint, reſtituant monachis ſancti Martini: & decæterò ſimilia nõ præſumant. Ber. ¶ No. q̃ eccleſia, vbi eſt electa ſepultura põt agere, vt reſtituaẽ corpus defuncti ſepeliẽdi in loco per eũ electo. ¶ † No. q̃ oblationes factæ iniuſtè in vna eccleſia, pñt repeti per eccleſiã, in qua veriſimiliter fuiſſent factæ. Ex quo infero ad vnum quotidianum, q̃ ſi quis indebitè in parochia aliena audiuit diuina, vel pcepit eccleſiaſtica ſacramẽta, per curatũ ꝓpriũ põt agi ad reſtitutionẽ illarum obligationum: & debẽt reſtitui cum integritate, vt in litera. & ſic nihil debet remanere apud eccleſiã vbi indebitè fuerant diuina adminiſtrata. ¶ No. ibi, *vt oſſa &c.* ar. q̃ non ſolùm põt repeti corpus defuncti de præſenti ſepultũ: ſed etiã tẽpora, ita vt ſola oſſa ſupereſſe videanẽ. ¶ † Vltimò no. ibi: *reſtituant.* q̃ pro corpore, ſeu cadauere violẽter ſublato, põt agi poſſeſſorio. Sed hîc cadit quæſtio notabilis, nunqd̃ ꝓbata violẽtia cum poſſeſsione, debet illico reſtitui corpus, ſicut obſeruaẽ in poſſeſſorijs cõpetentibus ad res ꝓhanas? Innocen. dicit, q̃ licet poſsit agi poſſeſſorio, non tñ põt reſtitui corp⁹ niſi ꝓbeẽ plenè ius ꝓprietatis. i. iuſtitia, ex qua ille debet ſepeliri in eccleſia actoris. Nã ex cõtrario põt ſeq̃ abſurdũ: qa ſi facta reſtitutione alia eccleſia poſtmodũ obtineret in ꝓprietate: iterum eſſet reſtituẽdum corpus: cùm cã ꝓprietatis abſorbeat cãm poſſeſsiõis: vt in. c. cũ dilect⁹. de cã poſ. & proprie. & corpora defunctorũ non ſunt taliter tractãda. l. nec corpora. ff. de reli. & ſum. fu. Hoſti. dicit quòd licet dictũ Inn. ſit æquũ, iure tñ nõ ꝓbaẽ. & de rigore dicẽdũ eſſet oppoſitum, ne inuanũ iſte videaẽ egiſſe poſſeſſorio d. Pe. de Anc. dicit, q̃ etiã de ætate non videẽ hoc dictũ ꝓcedere. Nã interdicta ꝓ rebus ſacris & religioſis habẽt cauſam miſtã. i. cauſam proprietatis annexã. l. ij. §. quedã. ff. de interdi. Sed agẽs ꝓ corpore, ſeu cadauere, vr agere quaſi ꝓ religioſa, ergo oportet neceſſariò ꝓbare cauſã ꝓprietatis an quã fiat reſtitutio. Aduerte, qa ex alio capite clariori hoc dictũ poſſet defendi. Nã põt agere nudo poſſeſſorio: nã nego, q̃ corpus⁹ defuncti ſit qd̃ religioſũ ſed dico, quòd quemadmodũ ꝓ hoĩe non põt agi nudo poſſeſſorio: qa hõ liber poſsideri non põt, etiã ſi teneaẽ vinculat⁹. l. cũ hęredes. ĩ fi. ff. de acq. po. ita nõ põt haberi poſſeſsio cadaueris: cũ ius pariter reſiſtat poſſeſsiõi vtri uſq̃ ſine cã ar. in. d. l. cũ hrdes. iũcto tex. in auf. vt defun. ſeu fun. e. in pri. volẽs ergo agere poſſeſſorio ĩ prędictis, debet ꝓbare iuſtũ titulũ poſsidẽdi: cũ ius cõe reſiſtat nu dę poſſeſsiõi. ad hoc. c. ad decimas. de re. ſpo. li. vj. Et hęc rõ fundamẽtalis eſt illius. §. quædã. Nã loca religioſa & ſacra nõ pñt ſine cã approbata à iure poſsideri. Itaq̃ primò cõclude, q̃ neceſſariò eccleſia agẽs ꝓ cadauere violẽter ſubtracto, teneẽ probare titulũ poſſeſsionis: ſed dico q̃ ſatis eſt probare in poſſeſſorio titulũ apparẽter iuſtũ: nec admitti debẽt exceptiones cõcernẽtes intrinſecũ de fectũ ti. ſed debẽt reſeruari in cã proprietatis. Hoc probo apertè ꝓ. c. ex parte. &. c. ex tranſmiſſa. &. c. literas. de reſt. ſpo. in quibus patet, q̃ ad reſtitutionẽ coniugis: & ſic liberæ pſonę, põt agi poſſeſſorio: debet tñ probari ti. cõiugij: ſed nõ admittit exceptio conſanguinitatis, vel alia ſimilis. Et per illud. c. literas. infero contra illud dictũ Inn. quatenus dicit, q̃ plenè debet diſcuti cã proprietatis an, quã fiat reſtitutio corporis. Nam cùm fiat reſtitutio mulieris, vbi ſubeſt maius periculũ probato titulo apparenter iuſto: fortius debet fieri reſtitutio cadaueris, vbi nullũ ſubeſt periculũ. Per hoc infero etiã ad notabilẽ intellectũ illius §. quædã. in. l. ij. C. de interdi. vt talia interdicta habeãt cãm proprietatis annexã, nõ vt plenè diſcutia tur cã proprietatis: ſicut ſi ageretur petitorio, ſed vt probet titulus poſsidẽdi apparẽter iuſtus, per hoc. c. ex literis, de reſt. ſpo. & cle. vnica. de cã poſ. & proprie. vbi pro bñficio, & ſic pro re facta agiẽ poſſeſſorio. nec diſcutitur plenè proprietatis cã. & hæc notabis: qa faciũt ad multa: & tene menti. ¶ In gl. j. ibi, *magis religioſa.* dic, vt dixi in c. fraternitatẽ. ſ. eo. †† In fi. gl. dicit Hoſt. quòd præſupposito, q̃ iſta fuit parochialis eccleſia, nihilomin⁹ perdidiſſet ius iſtius portionis propter violẽtiã illatã: vt in. c. eum, q. de præben. li. vj. &. l. ſi qs in tãtam. C. vñ vi. Nec ob. ſi dicaẽ delictũ prælati &c. xvj. q. vj. c. ſi Epiſcopus. qa illud ꝓcedit cũ agiẽ de re graui: vel de re ĩmobili: vel cũ ſol⁹ præiudicii deliquerit: ſecus ſi tota eccleſia cõmiſit vio lẽtiã. no. hoc dictũ. Nã per hoc vult Hoſt. quòd pœna. l. ſi qs in tantã. habeat locũ in reb⁹ eccleſiæ, etiã immobilibus, cũ tota eccleſia deliquerit: ſed quo ad res mobiles, vel modici præiudicij ſentit, q̃ ſufficit violẽtia ſoli⁹ prælati. De hoc remitto ad ea, quæ plenè dixi in. c. j. de do. & contu. ¶ † Sed quæro de. q. no. pone, q̃ parochianus alicuius curati eligit ſepultura apud fratres prædicatores, q volunt venire ꝓceſsionaliter cũ crucibus & alijs cõſue tis ad ferẽdũ funus ad eorũ eccleſiã: presbyter parochialis prohibet, dicẽdo: quòd nõ debent ꝓceſsionaliter intrare parochiã ſuã: quæro qd iuris? Old. cõſi. eclix. cõſuluit, quòd nõ obſtãte ꝓhibitiõe curati, poſſunt fratres intrare parochiã proceſsionaliter. Moueẽ inter cætera, qa cõceſſo fine videnẽ cõceſſa omnia ad finẽ ordinata. c. prudẽtiã. &. c. ꝓtereà. de offi. dele. &. l. ad rẽ legatã. &. l. ad rem mobilem. ff. de procur. Sed iura concedunt fratribus liberam ſepulturam: clemen. dudum. eod. titu. ergo videntur conceſſa omnia, per quæ peruenitur ad ſepultura. Pro hoc etiã facit. nam in cõtractibus videẽ tacitè actũ, vt ſeruetur loci cõſuetudo, l. quod ſi nolit. §. qa aſsidua. ff. de ædi. edic. no. Bar. in. l. nemo. ff. de duo. re. ergo idẽ dicendũ in priuilegio: vt cõceſſa ſepultura videaẽ tacitè cõceſſum, vt ſeruet ſolẽnitas ſolita in expletione ſepulturæ. Item cui cõcedit hauſtus aquæ, videtur cõceſſum iter eũdi ad fontẽ. l. iij. §. fi. ff. de ſer. ruſt. prędio. Item ſi fuerit cõceſſum horreũ, ad quod habeẽ trãſitus per domũ: videtur etiã cõceſſus tranſitus. l. olympico. ff. de ſer. vr. prędi. Itẽ videmus, q̃ propter finẽ cõceſſum licitũ eſt ingredi domũ alterius: etiã inuito dño. & frangere pauimẽta, vt in purgãdo cloacã. ff. de cloa. l. j. §. quod ait prætor. Vide multa ſimilia. j. diſt. c. ij. per gl. & cũ ſit cõceſſa libera ſepultura niſi aliud habeat cõſuetudo, nõ tenetur prius⁹ funꝰ portare ad eccleſiã curati: quia nõ eſſet libera ſepultura, ſi impediretur etiam ad tempus. Nam de ſignificato huius verbi libera, eſt: vt non requiratur conſenſus alicui⁹? vt no. in. c. de multa. de præben. &. c. licet Epiſcopus. eo. ti. li. vj. facit. l. procurator cui libera. ff. de procura. per Bar. in. l. alia. ff. de ali. & cib. leg. Et no. hoc vltimũ. Nam videtur prima fronte ſentire gl. in. d. cle. dudũ. §. in verſi. integrè. ſcilicet, q̃ funus debet primò deferri ad eccleſiã parochialẽ: ſed ſerua illã gl. vbi eſſet conſuetudo: aliàs ſecus: & ſentit Io. And. in. c. certificarij. eo. ¶ In gl. ij ibi: *condictione* [b] *ex canone iſto.* dicunt doc. quòd ſi eccleſia in qua elegit ſepulturã repetit corpus: tunc aget

condictiõe huius.c.Si verò eccleſia parochialis repetit, aget condictiõe.c.præce.& hoc ſi parochianus nõ elegit alibi ſepulturã.Si verò elegit,ſed minus debitè,aget condictione.c.fraternitatẽ.ſ.eo. & ita tranſeunt docto. hîc. Sed hec dicta nõ videnẽ vera.nã ante,quã emanaret hoc c.iſti clerici ſepulturæ electæ egerunt ad repetitionẽ corporis,& Papa eos exaudiuit,nõ addendo ſtatutũ de nouo.Sed potius mãdando executionẽ iuris antiq.Nam ad querelã vnius non fit ius de nouo.c.ij.de conſt. & in auf. vt factæ nouæ conſt.& in auf.vt in medio litis. Et idẽ dico,quo ad caſum.c.præce.& ſic nõ ob.l.vnica.ff. de cõdictione ex lege.quia loqtur qñ obligatio inducitur de nouo. Debet enim agi iudicis officio,ex quo ſpecificè deficit certa actio.Nam añ hæc iura non habebamus ius ſpecificũ ſuper hoc:ſed mentẽ iuris. Ex quo enim diſponebat ius,q̃ quis liberè ſibi eligeret ſepulturam,tacitè videtur ꝓhibere:vt contra volũtatẽ ſuam nulla fiat nouitas.

SEB. SAPIA.
a ¶ Quòd q̃nque. Hanc doctrinam tradit etiam Io.de Imo.in.l. Gallus in princ.ff. de lib. & poſt. vide etiã Bar.in.l.alia.§.eleganter.ff. ſol. ma. Laſ.in.l.ſi.colũ.iij. C.de pac.Alex.in 3 l.inter ſtipulantẽ §.ſacrã.colũ.ij. ff. dever.oblig.

ZACHARIAS.
b ¶ Cõprehẽditur Abb. Adde Car. 5 in cle.j.in.vj. op. de regula,&in cle 6 mẽ.ij.in.xij,q. de præben.& in.c.religioſi.de ſen.ex, & in cle.j.§. præfatæ.de ſta.mona. & dixi in apo. ad iſtũ in.c.cũ inter. 7 & ibi notaui in apo.in ver. inducit nu.ſ.de conſti.

SVMMARIVM.

1 *Sepulturam poteſt ſibi eligere mulier nupta, vbicunque vult.*
2 *Paria ſunt aliquid fieri tempore habili, vel inhabili: dummodò eius effectus conferatur ad tempus habile, & econuerſo. li mita vt j. nu.4.*
3 *Conſuetudo imitatur ius,quia ſuccedit,vbi deficit ius.Item interpretatur ius,& derogat iuri.*
4 *Sepulturam,an poſſint ſibi eligere monachus,vel ſeruus cũ eius effectus conferatur in tempus quo ipſi ſunt ſoluti à poteſtate alterius.*
Abbas poteſt eligere ſibi ſepulturam vbicunque vult.
Abbas venit appellatione religioſorum.
5 *Mulier,quæ decedit non electa ſibi ſepultura: debet ſepeliri in ſepulchro mariti:& ſi habuerit plures,in ſepulchro vltimi, & ſi fuerit vidua,& reuerſa ad domum patris:adhuc eſt ſepelienda in ſepulchro mariti. & intellige prædicta, quando maritus prædeceſſit.ſi verò vxor prædecedat,in quo ſepulchro ſit ſepeliẽda,an in maiorũ mariti:an ſuorum:vide hîc.*
6 *Maritus,an debeat ſepeliri in loco,vbi eſt ſepulta ejus vxor.*

CAP. VII.

1 DE vxore. ¶ † Mulier nupta liberè põt ſibi eligire ſepulturam, hoc primò. Pater filios impuberes vbi voluerit põt ſepeliri facere,ſi hoc habet cõſuetudo. Et ſunt duo dicta.ſecundum eſt ibi: *verum*. ¶ Caſus literalis.Sicut liberum eſt viro eligere ſepulturã: ita liberũ eſt mulieri.nulla eſt differentia inter eos in hoc caſu:cũ à lege viri ſoluta eſſe intelligat. Illa fuit dubitatio; ſiue in vita,ſiue in morte virũ ſuũ ſequitur.in fi. dicit, q̃ de filijs minoribus,vbi debeant ſepeliri,à ſanctis patrib⁹ diffinitũ non eſt: & ideò conſuetudini loci relinquendũ eſt.Bernar. ¶ Not.j. vnũ caſum,in quo maritus & vxor non iudicant ad imparia:ſed ſunt eiuſdẽ conditionis: vt in electiõe ſepulturæ.Idẽ eſt quo ad carnis debitũ.c. gaudemus.de diuor.&de materia dic:vt ibi no. ¶ † No.ij.q̃ paria ſunt aliquid diſponi tempore habili,vel tempore inhabili:dũmodò effectus conferat ad tempus habile:vt in.l.quod ſponſæ.C.de do.an.nu.& in.l.tempus.ff. de hẽre.inſti.Idẽ dic econtrà:ſicut non licet diſponere tempore inhabili:ita nec tẽpore habili, ſi effectus confertur ad tẽpus inhabile:vt in.d.l.quod ſponſæ.Limita tamẽ hoc, prout j. dicam. ¶ No.in.§.vtrũ.quòd nõ eſt facilè iudicandũ,vbi ius non reperitur expreſſum.Nam Pa.qui poteſt iura interpretari,noluit hũc caſum decidere interpretatione faciendo,vel per ſimilia procedẽdo.Ex quo infero q̃ non omnis caſus põt decidi per iura iam poſita. ꝓ hoc
2 vide tex.no.in proœ.cle.in.§.quoniã. ¶ † Not.vnũ effectum ſeu virtutẽ conſuetudinis.nam ſuccedit loco iuris vbi deficit ius.j.di. c. conſuetudo. Et dic, q̃ conſuetudo habet tres effectus.Nã imitatur ius,qa ſuccedit loco iuris,vbi ius deficit.d.c.cõſuetudo.Itẽ habet effectũ interpretatiuũ:qa interpretatur ius dubium. vñ dicit, q̃ con ſuetudo eſt optima legũ interpres.in.c.cũ dilectus.de cõſue.& in.l.ſi de interpretatione.ff.de le.Tertius effectus eſt abrogatiuus,ſeu derogatiuus.Nã derogat legi. vincit eñ legẽ,vbi eſt ratiõabilis:vt in.c.fi. de conſuetudine. & vide de his tribus effectibus gl.inſt.de iur.na.in.§. ex non ſcripto. 4 ¶ † Sed circa primã partẽ.c.quæro, quid de religioſo,vel ſeruo:nunqd poſſint ſibi eligere ſepulturam. Hoſt.tenuit hîc, q̃ ſic:per rationẽ huius tex. quia effect⁹ conferr in tẽpus,in quo religioſus abſoluitur à lege ſuperioris:& ſeruus à lege domini:ſed in religioſo hodie determinatur contrariũ:vt in.c.fij.eo.li.vj.ſed doc.nõ ſoluũt ar.quod formaꝫ per iſtũ tex.ſecũdũ opin.Hoſti.Sed
a dic limitando iſtã regulã, q̃ qñq; ius aliquid prohibetur attento effectu:& tũc nõ eſt differẽtia vtrũ fiat tpe habili, aut tẽpore inhabili:ex quo effectus cõferr ad tẽpus habile.Quãdoq; ius ꝓhibet aliquid nõ ſolũ attẽto effectu: ſed etiã attẽto initio:& tunc nõ ſufficit, q̃ conferatur ad tẽpus habile.& iſte eſt caſus in.l.ſi minor.ff.de ſer.expor. vbi minor.xx.annis nõ põt manumittere ſeruũ.inſt. qui ex cã.ma.non poſ.§.eadẽ lege.Quærebatur enim nunqd minor.xx.an. poſſit tradere ſeruũ manumittẽdum poſt xx.an.& dicitur ibi,quòd nõ: qa lex in prohibitione habuit reſpectũ ad initiũ,quo minor non habet firmũ conſiliũ.Ita dicẽdũ in propoſito: licet religioſus abſoluatur à iugo ſuperioris poſt mortẽ:tñ in vita nõ habet voluntatẽ.vnde nõ poteſt eã declarare:& ſic prohibetur ſibi electio ſepulturę:non ſolũ attento effectu:ſed etiã initio. & ſic ex iſto.c.ex illo habes limitationẽ ad prędictã regulã.quã bene no. ¶ † Sed quæro, qd in Abbate, nunquid poſſit ſibi eligere ſepulturam?videtur q̃ nõ: per illud. c. fi.vbi generaliter dicitur,quòd religioſi nõ pñt ſibi eligere ſepulturã:ſed certũ eſt, q̃ appellatiõe religioſorũ com
b prehẽditur Abbas.ᵇ facit.c.fi.& quod ibi no.de ſimo.& in.c.eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſti.ſed in contrarium facit rõ literæ illius ca.fi.vbi dicitur,cũ velle & nolle nõ habeat.&c.quæ verba non adaptanꝫ ad perſonã Abbatis:cũ ipſe habeat monachos in poteſtate, & ipſe non ſit in poteſtate alterius: niſi quẽadmodũ alij clerici ſunt in poteſtate ſuperioris.vide glo.in.c.de præſentiũ. xvj.q.j. cõſtitutio recipit intellectũ,& reſtrictionem ad limites cauſæ expreſſæ.l.cũ pater.§. dulciſſimus.ff.de leg.ij. & vide bonã gl.in.c.fi.de teſt.li.vj.Et fortè ob hoc Io. an. dixit in nouella,vnũ no.verbum ſatis breue, q̃ illud. c. fin. per illã rationẽ intelligitur de clauſtrali:quaſi dicat de religioſo, q̃ eſt ſub poteſtate alterius.Ad idem adduco bo.
5 tex.xiij.qõ.ij.c.* vnaque q̃.§.*ſoror.vbi dicitur q̃ ſoror beati Bñdicti fuit ſepulta in eodẽ ſepulchro, quod beatus Benedictus ſibi parauerat:vt fic eſſent corpora conjuncta poſt mortẽ, ſicut fuit inter eos vnio animorũ in vita.Namſoror fuit ſancta,quam appellamus.S.Scholaſticã.& idẽ poſſet dici eadẽ ratione de alio prælato religioſo.eſſet hîc tamẽ latius cogitandũ. nã nõ reperio hãc quæſtionẽ per aliquẽ ſpecificè tactã: ſed in ſeruo placet mihi opinio Hoſt.vt poſit ſibi eligere ſepulturã. Nam in iſtis ſpiritualibus non cõſyderatur dominica ptãs.c.j.
6 de cõiugio ſer. ¶ † Sed quæro quid ſi vxor deceſſit non electa ſepultura.glo.ſentit,quòd debet ſepeliri in ſepulchro mariti.per iura alle.inẽa.Sed hodie eſt tex.clarus.c. is qui.in.§.mulier j.eo.li.vj.vbi plus deciditur. ſ.q̃ ſi mulier habuit plures maritos ſucceſsiuè:& deceſsit non electa ſepultura,debet ſepeliri in ſepulchro vltimi mariti, cujus retinet domicilium,& honorem.& dicit ibi Ioan. an.notabile verbũ,quòd hoc procedit,etiam ſi poſtquã fuit vidua,reuerſa eſt ad domum patris. Non enim hæc priuilegia conferuntur loco,ſed perſonæ: nec in ſepultura debet haberi reſpectus ad loẽ habitationis.quod no.

Sed hîc

¶ Sed hîc cadit pulcherrima q.pone, q̃ vxor præceſsit: nũquid debet ſepeliri in ſepulchro maiorũ ſuorũ,an in ſepulchro maiorum mariti. nam ſi diceremus, quòd in ſepulchro maiorũ mariti,poſſet ſeq̃ abſurdũ: qa cũ maritus poſſet ſibi alibi eligere ſepulturã,reperitur iſta mulier ſepulta inter alienos,in quibus fortè non vellet iacere:cum q̃ſq; cupiat poſt mortẽ iacere inter ſuos: ſicut ſecerunt ſancti Patriarchæ.xiij.q.ij.c.j.& ſequẽti.hæc deciſio eſt mihi multum dubia:vnde egeret declaratione. & poſſet dici,vt dicit hîc Pa.in.§.vtrũ. vt ſtetur cõſuetudi-
a ni.ª qua ceſſante ſatis putarẽ æquè poſſe dici, q̃ ſi maritꝰ præparauit ſibi ſepulchrum, q̃ vxor in eo eſt ſepelienda. Ad hoc,dictus §.ſoror.& qua animi deſtinatiõe videtur maritus ibi ſepultus.Idẽ vbi maritus non habet ꝓprium ſepulchrũ,ſed dicit quòd intẽdit ſepeliri i ſepulchro maiorũ ſuorũ.ſed vbi maritꝰ eſſet abſens,ita q̃ volũtatẽ ſuã nõ poſsit declarare:videſ ſepelienda in ſepulchro maio-
b rũ ipſius mulieris.ᵇ ¶ † Circa hoc cadit alia pulchra qõ.
2 Quid ſi vxor p̃decedẽs eligit ſibi ſepulturã: nunqd maritus poſteà decedẽs,nõ electa ſepultura,debeat ſepeliri in ſepulchro vxoris,vel maiorũ ſuorum. Rõ dubitãdi põt elici ex.d.§.mulier. Rationes enim ibi expreſſæ ceſſant in marito:ſed cõtrarium ego putarẽ. Nã propter vnionem quæ fuit inter eos in vita ius diſpoſuit, vt vxor deberet ſepeliri in ſepulchro mariti:ergo idẽ ecõtrà.multum tamen facit me dubitare.c.vnaquæq̃.xiij.q.ij.vbi dicitur, quòd mulier debet ſequi maritũ. nihil dixit econtrà. Et patriarchæ ſimpliciter mãdarunt ſe ſepeliri in ſepulchro maiorũ ſuorũ. Itẽ, indeceſs eſt, quòd vir ſequatur diſpoſitionẽ mulieris:ſicut in ſimili dicit Iuriſcõſultus in.l. ſi ita ſcriptũ.ff.de le.ij.& fortè hæc pars verior. cogitandũ tamen eſt.nã nõ memini alibi legiſſe. ¶ Circa ſecundã partẽ dicendum eſt ,put habeſ in.c.licet j.eo.lib.vj.vbi dicit q̃ ceſſante cõſuetudine nõ põt pater eligere ſepulturam filijs impuberibus:ſed debẽt ſepeliri in ſepulchro maiorũ,vel in eccleſia parochiali:& ſic alternatiuè lo qtur ibi tex.Et dicit ibi gl.q̃ eſt alternatiua ordinis.ſ. vt ſepeliaꝫ prius in ſepulchro maiorũ,ſi ſupereſt:aliãs in eccleſia parochiali.& hoc mihi plus placet: ne fiat interpretatio in præiudicium eccleſiæ ſepulturæ.& hoc facit ad illã quæſtionem de vxore prædecedente. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Canonica portio debetur eccleſiæ cathedrali de relictis factis ab eius parochiano eccleſiæ ſepulturæ.*
2 *Eccleſia cathedralis venit appellatione eccleſiarum,quando iura indiſtinctè loquuntur de eccleſijs:& hoc in fauorabilibus ſecus in odioſis.*
3 *Eccleſia cathedralis poteſt habere parochianꝫ,& iura parochialia pertinent ad capitulum,& non ad Epiſcopum.4.*
4 *Canonica portio,quæ debetur eccleſiæ parochiali, non intelligitur de eccleſia in cuius parochia deceſſit,ſed vbi viuens ſumebat pabulum ſalutis,& alia diuina.*
5 *Canonica portio,an debeatur eccleſiæ parochiali de relictis factis eccleſiæ ſepulturæ,ſi aliquo caſu ſuperuenienti, non potuit parochianus in illa eccleſia ſepeliri.*
6 *Canonica portio eſt relinquenda ab ipſo parochiano ſuæ eccleſiæ parochiali:ſi verò non relinquat, debetur ipſa portio derelictis factis in loco ſepulturæ.*
7 *Canonica portio debetur Epiſcopo de canonicâ portione debita eccleſiæ parochiali.*
Canonica portio poteſt bis detrahi ex eiſdem relictis,puta quando eccleſia ſepulturæ & parochialis ſunt in diuerſis diœceſibus.
8 *Canonica portio debetur eccleſiæ parochiali:etiam quòd parochianus elegerit ſepulturam in eccleſia cathedrali.*
Parochianus poteſt percipere ſacramenta,non ſolum in ſua parochia:ſed etiam in eccleſia cathedrali apud proprium Epiſcopum, etiam ſine aliqua licentia parochialis ſacerdotis: quia Epiſcopus concurrit cum quolibet curato.
10 *Canonica portio debetur de relictis quocũque titulo legati, vel inſtitutionis.*

CAP. VIII.

1 CVm ſuper. ¶ † Breue eſt,& nõ ſolet ſummari,ſed vt aſſerat aliquid vltra iura cõia ſumma ſic:Si parochianus eccleſiæ cathedralis alibi ſepelif, de
2 ipſi? funeralib? ſeu relictis eccleſię ſepulture,debeꝫ quarta capitulo eccl'æ cathedralis.& in hoc eſt caſus ſi. † Nota primò iuncta ſuprаſcriptione, quòd iura loquẽtia generaliter de eccleſijs in fauorẽ earum,includunt etiã eccleſiã cathedralẽ. Et hoc colligitur exponendo hîc text. ſtatuimus:id eſt ſtatutum eſſe oſtendimus. Nã de mente iuris antiq hoc erat in.c.j.ſ.eo.ſecus dic,vbi non tractaꝫ b de fauore,ſed de odio.ar.in.c.quãuis.de præben.li.vj.& dic vt ibi. ¶ † Nota ſecundò, quòd cathedralis eccleſia
3 quandoq; habet parochiã diſtinctã, in qua debet habere iura parochialia:ſicut eccleſia parochialis inferior. Nam hoc.c.loquitur de eccleſia cathedrali,vt colligitur ex ſuprаſcriptiõe,vbi ſcribitur capitulo fauentino nõ expreſſo nomine eccleſiæ:& ideo intelligitur de eccleſia principaliori, iuxta Theoricã gl.in.c.primo.de offi.legati. q̃ lib.
4 vj. ¶ † No.tertiò, q̃ vbi eccleſia cathedralis habet parochiam, iura parochialia pertinent ad capitulum,& nõ ad
c Epiſcopum:vt colligitur ex tex.iuncta ſuprаſcriptione.
5 ¶ † No.ibi: *alibi &c.* quòd vbicunque ſepelitur parochianus,quarta debetur eccleſiæ parochiali: non autem
6 eccleſiæ,in cuius parochia deceſsit. ¶ † Not.ibi: *eligere.* quòd hæc portio debetur ex electione ſepulturæ. Quid autẽ ſi quis eligit ſepulturã in certa eccleſia,& eidem legauit multa:nunqd debeatur portio eccleſiæ parochiali ſi caſu non potuit ibi ſepeliri:ſed alibi fuit ſepultus.quæſtio eſt no.& Fede.conſi.x. cõcludit, quòd non: qa aliãs ſequeretur,quòd ex duabus eccleſijs haberet portionẽ, & ſecundum hoc limitari debent omnia iura, quæ loquuntur de relicto facto eccleſiæ ſepulturæ:vt intelligatur,ſi de facto ibi fuerit ſepultus.Ego admitterẽ hanc diſtinctionem reſpectu funeralium:ſed reſpectu relicti dubito.quia caſus contingens non debet eſſe eccleſiæ parochiali.Itẽ certum eſt,quòd occaſione ſepulturę relictum fuit factum: ergo ipſo facto quarta fuit debita eccleſiæ parochiali.c.j.ſ.eo.de quo latius eſt cogitandũ. ¶ † No. ibi, *relinquatur.* pro intellectu.c.j.ſ.eodem.vbi dicitur, dari cẽſemus.&c.videtur enim ſufficere,vt portio relinquatur abſq; eo, q̃ donetur ante electionem ſepulturæ.dixit tamen hîc Hoſtien, q̃ hæc portio parochialis, debet neceſſariò relinqui ante electionem ſepulturæ. aliãs non tenet electio,ſecundum eum.arg.hic. & in.c.j.ſ. eodem.ſed Ioan.and.dicit electionem ſepulturæ valere, etiam ſi non relinquatur.Satis enim eſt, q̃ eccleſia habet regreſſum contra eccleſiam legatariam.& hæc opi. communiter obſeruatur.& pro ea facit.c.fi.ſ.de teſt. Nam ſecundum opin.Hoſtien.nunquam eccleſiæ ſepulturæ teneretur dare quartam:cùm deberet relinqui à teſtatore,& tamen communiter iura innuũt oppoſitum.Concludo ergo, quòd eligens alibi ſepulturam,debet relinquere portionem ſolitam ſuæ eccleſiæ parochiali: ſed ſi non facit,tenet electio:ſed regreſſus datur contra eccleſiam legatariam.& intellige,vt dixi in.c.de his.ſ.eodem.
8 ¶ † Sed quæro,quia portio canonica mandatur hîc relinqui capitulo:nunquid Epiſcopus habebit aliquã portionem? ſoã.an. q̃ ſic. Dicit eñ, quòd ex relicto facto eccleſiæ ſepulturæ detrahenſ duæ quartæ.vna quæ debeꝫ capitulo rõne iuris parochialis:& capitulum illã diuidet cũ Epõ.c.requiſiſti. de teſta.& quartã portionẽ habebit Eps,dic vt ibi dixi.Secũdã quartã detrahet Eps ab eccle-

SEB. SAPIA.
a ¶ Stetur conſuetudini. Idẽ tenet Lap. & Gemi. in c.is.qui.§.mulier. de ſepul.li.vj.
b ¶ Sed verum maritus teneatur ſuis ſumptibus ſepelire vxorem: vide tex.& ibi Pau.de caſt.in.l.ſi filia. ff. ſo.ma.& per Bar. in.l.quod in vxorẽ.C.de neg.ge.& quod not.inciden ter do.Abb.in diſpu.ſua inci. Sem pronius in primo dubio.in quo dubio eleganter diſputat,vtrũ eccleſia teneatur ad iuſ pensam fimeris prælati.
Antonius Fran.
¶ Adde quæ habentur in.l.ſi cũ dotem. in. §. ſimiliter in ſeptiſſimo.ff.ſoluto.mat. vbi habetur, q̃ maritus tenetur pati oẽ infortunium ipſius vxoris. & omnes diuerſitates.

SEB. SAPIA.
c ¶ Quòd vbi eccleſia. Quid ſi ſim pliciter teſtator legauit eccleſiæ, de qua eccleſia ſit in telligendum:vide Bart.& alios in.l. quæ conditio. §. cum ita teſta. ff. de cõdi. & demõ. vbi dicit, q̃ intelligitur de eccleſia, cuius erat paroc.

sia sepulturæ per.d.c.requisisti.&.c.cõquerẽte.de of.or. Quãdoq; tamẽ quilibet Episcopus detrahit vnam portionem: vt puta,si ecclesia sepulturæ,& alia ecclesia parochialis sunt in diuersis diœcesibus.Nã Episcopus eccleſiæ parochialis habebit portionem ab ista ecclesia. & Episcopus sepulturæ ab illa Ecclesia. facit quod dicam infrà capit. proxi. ¶ †Sed quæro de alia.q.not.pone, ꝙ parochianus ecclesiæ inferioris elegit sepulturam apud ecclesiã cathedralẽ: nunquid hæc ecclesia inferior posſit petere canonicã portionẽ ab ecclesia cathedrali.et videtur ꝙ non,quia tota diœcesis est parochia Episcopi c.apostolicæ.de dona.hinc est,ꝙ quilibet de diœcesi potest habere recursum pro sacramentis ad proprium sacerdotẽ & ad episcopũ propriũ,qui concurrit cũ quolibet curato in sua diœcesi.de quo vide glo.in.c.ij.de pœ. & re.li.vj.Contrariũ puto verũ: quia hęc portio datur ratione laboris:vt sit socia consolationis:vt in.c.j.s̃.eo. Item licet quis posſit recurrere ad episcopũ,non tamen ad capitulũ. Ad quod videt spectare parochia ecclesiæ cathedralis.Itẽ iura in hoc loquũtur indistinctè,& hanc opi.sentit Io.An.post Host.in.c.requisisti.de test.& hoc no.¶ †In gl.j.ibi:*iure legati*.vult gl.secus esse si iure institutionis,vel alio iure:sed tu tene cõtrariũ primum, per istum,per istũ tex.qui dicit de testamẽto &c.& per cle. dudũ.de sepult.& vide quod dixi post Io.an.in.c.j.s̃.eo. Item est no.tex.in.c.de his.s̃.eo.vbi si in infirmitate quis intrauit monasterium:& ibi decesſit,debetur quarta:& tamen certũ est,ꝙ monasterium capit tanquam hæres: & ideò dic, quòd quocunque titulo ecclesia sepulturæ habuerit pro anima ipsius defuncti, debetur quarta ex quo bona obuenerũt tẽpore infirmitatis.& vide bo.tex. in.d.cle.dudũ.¶ In fi.gl.no.ꝙ ecclesię parochiali solũm debetur quarta de relicto facto ecclesię sepulturæ,& nõ alijs ecclesijs.& idẽ no.gl.c.seq.& in.c.j.s̃.eod. & dic latius,vt dixi in.d.c.j.

a ¶ Et dicta apposto li sunt pferenda legibus ciuilibus,ẽt in decisiõibus cauſarũ.c.pe. vbi iste no.j.de secũ.nup.

ZACHARIAS.

¶ Adde Fel.in.c. ex parte.co.antepe.ver.authoritates diuinę scripturæ.col.j.de sentẽ. exc. & aliquid in c.qualiter & quãdo.col.vj.j. de accusa.

Ant.Francisc.

¶ Quales fides adhibeatur scripturæ sacræ,antequã maior, quã legibus.vide Bar.in.l. j.in fi.princ.ff. de bo. possſ.secundũ tab.& in.l.j.ff. de albo inscribẽ. vbi ponit quales fides adhibeatur scripturæ extanti in lapidib⁹, & sepulturis,vel etiam ianuis . & vide Bal. in. l. vel quod. ff. de reli.& sumpti. fune.& Bar.in.l.j. C.e.& Spe. in tit. de proba.in.§.videndũ.in vers. ix. & gl.Bar. & doc. in.l. monumentorum.C.de relig.& sumpt. fu.& quæ habentur in. c. cũ causam . de prob. & gl.xxiiij. q. ij. fanè.& Inn.in ru. de consẽ.eccl. vel alta.

SEB. SAPIA.

b ¶ Declarationẽ. Vide Fel.& alios in.d. c. ne innitaris.&Ias.in.l.j.co. antepe.ff. si certũ peta.

9 ¶ †Sed quæro de alia.q.not.pone, ꝙ parochianus ecclesiæ inferioris elegit sepulturam apud ecclesiã cathedralẽ: nunquid hæc ecclesia inferior posſit petere canonicã portionẽ ab ecclesia cathedrali.et videtur ꝙ non,quia tota diœcesis est parochia Episcopi c.apostolicæ.de dona.hinc est,ꝙ quilibet de diœcesi potest habere recursum pro sacramentis ad proprium sacerdotẽ & ad episcopũ propriũ,qui concurrit cũ quolibet curato in sua diœcesi.de quo vide glo.in.c.ij.de pœ. & re.li.vj.Contrariũ puto verũ: quia hęc portio datur ratione laboris:vt sit socia consolationis:vt in.c.j.s̃. eo. Item licet quis posſit recurrere ad episcopũ,non tamen ad capitulũ. Ad quod videt spectare parochia ecclesiæ cathedralis.Itẽ iura in hoc loquũtur indistinctè,& hanc opi.sentit Io.An.post Host.in.c.requisisti.de test.& hoc no.¶ †In gl.j.ibi:*iure legati*.vult gl.secus esse si iure institutionis,vel alio iure:sed tu tene cõtrariũ primum, per istum,per istũ tex.qui dicit de testamẽto &c.& per cle. dudũ.de sepult.& vide quod dixi post Io.an.in.c.j.s̃.eo. Item est no.tex.in.c.de his.s̃.eo.vbi si in infirmitate quis intrauit monasterium:& ibi decesſit,debetur quarta:& tamen certũ est,ꝙ monasterium capit tanquam hæres: & ideò dic, quòd quocunque titulo ecclesia sepulturæ habuerit pro anima ipsius defuncti, debetur quarta ex quo bona obuenerũt tẽpore infirmitatis.& vide bo.tex. in.d.cle.dudũ.¶ In fi.gl.no.ꝙ ecclesię parochiali solũm debetur quarta de relicto facto ecclesię sepulturæ,& nõ alijs ecclesijs.& idẽ no.gl.c.seq.& in.c.j.s̃.eod. & dic latius,vt dixi in.d.c.j.

SVMMARIVM.

1 *Canonica portio,quæ debetur ecclesiæ parochiali,quãta sit,statur consuetudini.*

2 *Statuta & cæteræ constitutiones,& priuilegia interpretamur secundum consuetudinem loci,vbi sunt.*

3 *Authoritates sanctorum possunt adduci ad declarationẽ causarum.& an dicta sanctorum præferantur dictis summorũ Pontificum:remissiue.*

4 *Consuetudo an valeat,quòd canonica portio debita Episcopo, vel Ecclesiæ parochialis,fit intra quartam partem:vel vltra dimidiam:vel quòd nihil debeatur.6.7.*

5 *Consuetudo ad eius essentiam,non requirit titulum:præscriptio verò sic.*

6 *Titulus causatur ex tempore, de cuius initio non est memoria in contrarium.*

8 *Ecclesia non habens populum, non habet ius sepeliendi: potest tamen sibi concedi ab omni prælato habente ius episcopale: cum consensu tamen capituli.9.*

10 *Ius funerandi,si est concessum alicui ecclesiæ:censetur concessum cum clausula, quòd non intelligatur derogatum, quin ecclesiæ parochiali debeatur canonica portio.*

Habilitatus ad aliquid faciendum,censetur habilitatus, vt illud faciat cum solennitatibus iuris communis.pone exemplũ de illo,qui est habilitatus ad testandũ: videj.prox.in.iij.no.

Canonica portio,quæ ex eodem relicto potest deberi,& Episcopo ecclesiæ parochiali: à quo est prius accipienda:an ab Episcopo,vel ecclesia parochiali.

CAP. IX.

CErtificari. ¶ In quãtitate canonicę quæ debetur ecclesiæ parochiali,statur loci consuetudini. Cõmunis diuisio. Secũda ibi: *cum autẽ*. ¶ Casus literalis. Quidam impetrauit priuilegiũ,vt qui apud eorũ ecclesias elegerint sepeliri,licitũ sit eis eos recipere ad ecclesiasticam sepulturã,cum ista clausula, salua debita iustitia illarum ecclesiarũ,à quibus corpora mortuorũ assumuntur.Quæsitũ fuit à Papa qualiter clausula ista,salua debita iustitia,sit intelligenda, & exponenda. Respõdet Papa,quòd super hoc articulo diuersa antecessorũ suorum instituta manauerunt.Leo Papa quandoq; appellauit illam iustitiam tertiam partem,quandoq; mediã.Vrbanus & Lucius,quandoq; appellant illam canonicã iustitiam quartã.Vnde respondet Papa secundũ quod beatus Hierony.inquit:vnaquæq; prouincia in suo sensu abundet.& ita secundũ rationabilem consuetudinem loci,illa iustitia erit aliquando medietas,aliquando tertia: vel quarta,pro diuersitate locorũ.Bern. ¶ Not.j. ꝙ nõ omnis ecclesia habet ius sepulturæ.Nam vt hîc vides,ſę pe ex priuilegio conceditur sepultura:& de hoc j.latius dicam.¶ †No.ij.quòd tam communia, quàm priuilegia generaliter loquentia,debent interpretationẽ sumere à loci consuetudine:facit.l.cum delationis.in.§.asinã. ff.de fun.instru.&.l.quod Labeo.ff.de sup.leg.&.c.ex literis.de spon.& vide Inn.in.c.olim.de ver.sig. vbi vult, ꝙ qualiscunq; sit dispositio,ſemper debet intelligi secundum loci consuetudinẽ,etiã contra proprium significatum verborum.& idem Bar.in.l.omnes populi.ff.de iusti.& iur.& vide gl.in.c.nonnulli.de rescrip.¶ †No.ibi: *beatus Hierony*.quòd dictaᵃ sanctorũ, possunt adduci ad declarationemᵇ causarũ:facit.c.cũ apostolica.de his quę fiunt à prælatis,&.c.ne innitaris.s̃.de consti. cum si. Cui autem sit magis stándum,an dicto vnius sancti,an dispositioni summorũ pontificũ:vide tex.cum gl.xx.di.insumma.& in.c.j.& vide per Inn.in.d.c.ne innitaris.¶ No.illud vulgare dictũ Hiero.quælibet prouincia.&c. Nam ſepe aliquid est honestum in vna prouincia, & inhonestum apud aliam.& loquitur Hiero.in obseruatione ieiuniorum:vt in.c.vtinã.lxxxvj.dist.Nam peregrinus debet in ieiunijs,& alijs obseruantijs ſe conformare cõsuetudini loci.c.illa.xij.distin. facit.c.quæ contra mores.viij. dist.¶ In glos.in fi.vbi dicitur,ꝙ ex tribus arbitris vnus cõdẽnat in. v.alius in.x. tertius in.xv.tenet ſnĩa illius, q condẽnauit in.v. quia in minori summa omnes conueniunt:& similẽ tex.habes.c.j.de arbi.li.vj.& gl.clarè procedit,vbi consuetudo est restricta intra quartã & dimidiam:quia de his tribus portionibus.s.dimidia, tertia & quarta,facit mentionẽ tex.iste.Ex quo collige,ꝙ nõ apparente consuetudine potest præcisè peti quarta pars. ¶ †Sed dubiũ est,nunquid valeat consuetudo vltra dimidiã:vt puta,vt debeantur duæ partes ecclesiæ parochiali.vel nunquid valeat vltra quartam , vt debeatur minus,quàm quarta.Hostiẽ.remittit ad summam eodẽ titulo.§.an illicitum.sub.§.totus . prope finem. vbi concludit consuetudinem valere,dummodo sit præscripta. & loquitur in portione debita Episcopo . Sed per hanc remiſsionem sentit , quòd idem sit in portione debita ecclesiæ parochiali.& cum hac opi.transit Ioannes Andreas hîc. Et ideò dicit de præscripta: quia intra dimidiam & quartam , valet consuetudo , licet non sit præscripta.Sufficit enim tempus decem annorum. sed quãdo debet esse præscripta , requiritur tempus, quod requiritur in præscriptione (& sic tempus quadraginta annorum)contra ecclesiam. Ad primum vide glossam notabilem in capitulo fi.de consuetudin.libr.vj. quæ dicit,quòd vbi consuetudo est præter ius,sufficit tempus decem anno.sed vbi contrà,requiritur tempus.xl. ann. vt in dicto capitulo fi.de consuetu. vnde intra dimidiã & quartam cõsuetudo nõ est contra ius:sed præter:ideò non requiritur, quòd sit præscripta : sed quando est vltra dimidiã,vel citra quartã,cõsuetudo est cõtra ius: qa nullo iure cauetur:vt debeatur minus quarta , vel vltra dimidiã. ¶ An autẽ valeat cõsuetudo:vt nihil prorsus debeatur

debeatur?varię fuerũt opi.sed videt velle Hos.& Io.andrę.post eum,vt valeat:dummodo sit præscripta cũ titulo. ¶ †Sed contra hoc dictum oppo.nam ad esse cõsuetudinis,non requiritur titulus :cum nullo iure hoc caueatur:imò potius cauetur oppositum,cũ cõsuetudo sit quoddam ius moribꝰ introductum:& sic ius inductum ex tacito consensu populi:vt.j.di.c. consuetudo. & in.l. de quibus.ff.de legi.& in.§.ex nõ scripto.insti.de iure natu.vnde quẽadmodum non requiritur titulus in.l.cõdẽda.ita nec in consuetudine.cum non sit differentia inter legẽ & cõsuetudinẽ:nisi sicut inter tacitũ & expressum. vt in.d.l.de quibus.qd tamen quo ad ius canonicum restringe:vt dixi in.c.fi.de cõsue.Sed soluendo dic,ꝙ dictũ istorum doc.debet intelligi in consuetudine impropriè dicta,quę propriè loquẽdo est præscripta. & sic intelligas gl.in.c.non est.de cõsue.lib.vj.& vide ibi not.per Io. an.in nouel.vnde sicut in præscriptione cõtra ius requiritur titulus:vt in.d.c.j.de præscri.li.vj.ita in hac cõsuetudine impropriè dicta:vt probaᵗ in.d.c.non est. iuncta glo. ¶ †Et ex his infero cõtra id,qđ tacitè sentiunt Hosti.& Io.an.dum videtur velle facere differentiã,vtrum præscribatur portio minor quarta:an in totũ, id est , vt nihil debeatur.Nam dico,ꝙ vtroq; casu requiritur præscriptio cũ titulo:cũ sit contra ius:vt.s̃.dixi.& hoc verũ quando inducit cõsuetudo contra eũ, cui debetur portio de iure cõi.Nã tũc nõ est propriè cõsuetudo,sed præscriptio:ideo debet habere comites præscriptionis. Sed si inducereᵗ cõtra alium:tunc põt induci, vt cõsuetudo: & sic sine titulo:quia ad esse cõsuetudinis nõ requiritur titulus:vt.s̃.dixi.& pro eis vide Io.an.in.d.c.non est.in.c. fi. de cõsue.secũdũ prędicta intellige gl.in.c.j.de stat. re. ¶ †Et ex prædictis oĩbus cõclude,ꝙ hæc portioᵃ debita Episcopo,vel ecclesię parochiali,põt & ꝑ parte& in toto tum præscribi,& sufficit tẽpus sine titulo,de cuius initio nõ est memoria:quia illud habet vim tituli: vt in.d. c.j. de præscri in.vj.& sic pridiè consului in.q.facti. & vide quę dixi in.c.requisisti.de testa.& videt tex.in.c. de quarta.de præscri.¶ Quæro in eo,ꝙ hic fit mẽtio de priuilegio liberę sepulturæ:qs posſit tale priuilegiũ cõcedere? Et primò scias:ꝙ de iure cõi solũ ecclesiæ habẽtes populum habent ius sepeliendi.Ius enim funerandi est de iure parochiali:quẽadmodũ & sacramẽtorũ exhibitio:vt ꝓbatur in cle.dudũ.§.verũ.eo.tit.xiij.q.j.c.j. voluit Inn.c. j.s̃.e.& Io.& Archi.in.c.j.eo.titu.lib.vj.Quod intellige secundũ Io.an.& bene,si talibus ecclesijs fuit deputatum cœmiteriũ per Epm. De cuius latitudine dic , vt habeᵗ in.c.sicut antiquitus.xvij.q.iiij.reliquę verò ecclesiæ nõ habentes populũ,habẽt ex priuilegio,& nõ de iure cõi. ¶ Quis aũt posſit dareᵇ tale priuilegiũ ?videtur primò, ꝙ solus Pa.ar.in.d.cle.dudũ.Nã ipse cõcesſit tale priuilegiũ prædicatoribus & minoribus.postea prorogauit ad fratres sancti Auguſtini & carmelitas:vt ibi not.Itẽ hoc tendit in prędictũ parochialiũ ecclesiarũ: ergo solꝰ Papa debet hoc posſe, qui de iure vnius põt dare alteri. ad hoc.c.ij.de excesſ.prela.Ioã.hîc multũ instat:sed finaliter cõcludit,vt etiã Epus posſit hoc priuilegiũ cõcedere.pro hoc.c.bonę.xij.qõ.ij.&.s̃.de don.c.apostolicè.vbi patet Epm,nedum posſe magnificare monasteriũ pro sepultura suis,ſed etiã dare centesimã redituũ ecclesię ſuę.Item facit hęc litera.nã in antiqua dicebat priuilegijs nostris: & demũ fuit remotum illud verbũ nostris:ad.denotãdũ ꝙ etiã Epi posſunt hoc priuilegiũ impartiri. & hęc ſnĩa mihi verisima videtur.Adduco.c.sicut vnire. de excesſ. prela.vbi dicit,ꝙ Epus põt vnire & diuidere ecclesias:seu parochias inferiores.Ad idẽ bo.texj.de eccle. ędifi.c. ad audientiã.vbi quasi videt hoc expressum. Dicit tn Ioã. an.ꝙ si vult cõcedere cœmiteriũ de nouo infra parochiã alterius,debet hoc facere ex iusta cã,& de cõsensu capituli.adducit no.in.c.cõstitutus.de re.do.Ego facio hanc rationẽ:Episcopus non põt ardua explicare sine cõsensu capituli:iuxta ea,q̃ dixi in.c.nouit.de his,quę fiunt à prælа.nec põt ius vnius ecclesiæ dare alteri sine causa.c.j. de reb.eccle.nõ alie.li.vj.j.de excesſ.pla.c.ij.vbi tex.Ex prędictis remanet clara & probata ꝑdicta decisio vt Epi & superiores posſint.& idẽ dic de inferioribꝰ prælatis habẽtibus in loco ius episcopale.ad hoc qđ not.in cle.j. de rebꝰ eccle.nõ alie.& qđ dixi in.c.significa.de fo. cõpe. ¶ †Sed quæro,qd si in priuilegio liberę sepulturę non apponaᵗ hæc clausula,salua iustitia.&c.Io.an.instat.tãdẽ dicit idẽ esse,ac si fuisſet appositа:quia non est verisimile, ꝙ Princeps voluerit cõcedere priuilegiũ cũ graui prędicio ecclesiæ parochialis.arg.in.l.ij §.si qs à Principe.ff.ne quid in loco pub.& in.c.super eo.de offi.dele.vnde priuilegiũ solũ videtur cõcedere,vt habeãt isti ſepulturã, sicut illi quibus cõpetit de iure cõi.Pro hoc ego adduco tex.not. & quasi expressum in simili. in.l.si quando.C. de inof. test.vbi dicit,ꝙ si alicui inhabili Princeps cõcedit liberã facultatẽ testandi:non intelligit concedere,vt sine soleni tatibꝰ aliãs debitis posſit cõcedere testamẽtũ:sed videt eum restituisse ad ius cõe.Nã satis est,ꝙ priuilegiũ aliqd concedat,ex quo tractatur de ꝓiudicio tertij: sed ex iuris derogatione.Ita dicendũ in proposito:sed ad maiorem cautelã,& causa dubitationis tollẽdę solet inseri ilա clausula.Et sic nõ obstat,si opponereᵗ de.c.si Papa. de priuile.li. vj.vbi dicit,ꝙ verba debent aliqd operari.nã operantur in eo,ꝙ tollunt dubitationẽ.ad hoc.l.qđ nuա tuã.ff.mãda.& in.l.quę dubitatiões.ff.de re iudi. ¶ †Vltimò hîc quæro,pluries dictũ fuit in hoc,ꝙ duę quartę, episcopalis.s.& parochialis,ſæpe veniunt detrahẽdæ de legato facto alicui eccle.Exẽplũ in legato facto alicui ecclesię ſepulturæ,quę est ſubiecta Epo loci.Nã Epus debet habere ſuã quartã iure epali:per ea,quæ dixi in.c.requisisti.s̃.de testa.Ecclesia verò parochialis debet etiã habere ſuã quartã iure parochiali:vt in.c.j.s̃.e.cũ multis similibus.quęrit quis nunc primò detrahet quartã.Nã portio prius detrahẽtis,videt pinguior.finge,ꝙ ecclesiæ fuerũt relicta.lxxx.si Epus primò detrahit,habebit.xx. quæ sunt quarta totiꝰ.ꝑsbyter parochialis solũ habebit.xv. q̃ sunt quarta residui.s.lx.Si verò econtra primò detrahat sacerdos,ipse habebit.xx.& epus.xv.qs ergo debet potior esse? Io.an.hîc multũ instat post Hosti.in sum.sed tandẽ videt concludere,ꝙ idẽ sit effectꝰ in vtroq; casu. Nã Epus primò detrahit & habet.xx.Si ſacerdos primò detrahit,epi scopus habebit .xvj.ꝑ pro ſua portione,&.v.pro ecclesia parochiali:qa debet habere quartã illorum.xx.vt in.c.re quisiti. de test.& sic in oẽm euentũ habebit.xx.d. Pet.de Ancha.dicit,ꝙ imò maximus est effectꝰ: quia si Epus detrahitꝑ primò, habebit.xx.& ex.xv.debitis ecclesiæ parochiali habebit quartã,& sic habebit tres & vltra. Si autẽ detrahit secundo loco,non habebitnisi.xx.¶ Sed attẽde: quia non videtur habuisse mentẽ Io.an.Nã puto,ꝙ Ioã. an.voluit,ꝙ in omnem euentum,non debet Epus habere nisi quartã totius.vnde dico:ꝙ si Epus primò detraxit,nõ põt amplius detrahere de quarta ecclesiæ parochialis:qa iam detrahit de toto aceruo.Quarta eñ quæ debetur ecclesiæ parochiali,debet primò deduci tanquã ęs alienũ: vt in.c.j.s̃.e,ad hoc.c.s̃.ꝓximo.vbi dicitur,ꝙ debeᵗ de testamento.vnde si Episcopꝰ primò detraxit:cùm habuit quartam de quantitate debita ecclesiæ parochiali, non potest amplius detrahere.sicut in simili dicimus in decimis:vt notj.de deci.in.c.tua.do.Pet . de perusio in quodam tractatu de quarta ,tenuit quòd istæ duæ quartæ debent integraliter deduci de toto. Exemplum:si fuerint relicta.lxxx.Episcopus habebit .xx. & ecclesia parochialis alia.xx.sed certè hæc opinio nullo iure probatur:imò probatur oppositum, ex his, quæ dixi in capitu.Raynaldus.& capi.Raynutius.de testamen. Vnde dicerẽ,ꝙ ecclesia parochialis debet primò detrahere.Mo-

SEB. SAPIA.

a ¶ Quòd hæc portio.An posſit pſcribere quarta epalis,tradit Car. in cõsi.xxvj.inci. pro euidentia. in fi.& do.Abb .in cõsil.xxxj. circa fi.vbi dicũt deficiente titulo requritur spatiũ temporis cuius initij memoria nõ exiſtat.an autẽ posſit prescribi quarta parochialis,tradit Alex.in cõsi. cxcvj.inci.viso testamento.c.pe.in ij.volu. vbi vult, ꝙ etiã requiratur tantũ tempus cuius initij memoria non exiſtat.

b ¶ Posſit dare.Ad de Old.cõsi. cccxxij.

ZACHARIAS.

c ¶ Vt sine solennitatibus.Iste hîc cesſet,ꝙ habilitatus ad aliquid faciẽdũ: videt esse habilitatus ad id,dummodo seruet solẽnitates iuris.dicas ꝙ illæ solẽnitates semꝑ debẽt seruari,imò per partes illis renũciari nõ põt : vt per Bar.in.l .quoties.de preci Impe.off.& in.l.sciẽdum.ff.de verbo. sig.& in authen. officium.C.de lit. cõte.& per Spe. in titu.de instru. edi.in.§.cõpẽdiosè.vers.ic.item per ius canonicum. plenè tradit in.l. nemo põt.ff. de lega.j.Et an tales solennitates posſint tolli per lega tum,vide Spe.in titu.de legat. §. iiij .versicul . sed nunquid legatus. &an posſit remitti consuetudine, vel per inferiorem à princi-

pe. vide per Spe. in d. §. cõpendiosè. dicas tamen q̃ solennitates iuris positiui, possunt tolli per Princi. pẽ. c. proposuit: de concess. præbẽ. & quæ sint substantiales, & quę accidẽtales, vide Specu. in titu. de sen. in. §. iusta.

ZACHARIAS.
a ¶ Non firmat regulã. adde Bar. Bald. & doc. in. l. in his. ff. de leg. & in. l. in fraudẽ. §. fi. ff. de testa. milita. Ang. in. l. j. ff. de pac. Imo. in. l. si ita legatum. ff. de leg. j. & Feli. post istum in. c. quoniam frequenter. in princi. §. vt lite non contest.

SEB. SAPIA.
a ¶ Firmat regulã. Vide Abb. in. c. cum dilecta. col. v. §. de confir. vti. vel inuti. & in. c. ad audientiam. de cleri. non resi. Iaſ. 2 in. l. fin. ff. quod quiſq; iuris.

ZACHARIAS.
b ¶ Sed etiam de oblatiõibus. adde Bal. in ſua marga. in verſic. eccleſia. ver. vij. & Pe. de perusio in ſuo tracta. quar. paro. in ij. q. prin. in verſ. demum queritur incidenter.

ueor primò, quia hæc quarta est integraliter soluenda sibi de obuenientibus ecclesiæ sepulturæ: vt in cle. dudũ præalle. Itẽ hæc quarta debetur ab ipso testatore, sed in subsidiũ ab ecclesia legataria: vt in. c. præce. & in. c. j. §. e. & sic hæc quarta ipso iure nõ diminuit ipsum relictum factũ ecclesiæ sepulturæ, vt dixi in. c. de his. §. e. vnde nõ pót Eps dicere, q̃. lxxx. fuerunt relicta illi ecclesiæ, quia ius resecat illud legatũ. sic in effectu nõ videntur relictę nisi tres partes, ergo Eps nõ pót petere quartã bis de quã titate debita ecclesiæ parochiali: quod faceret, si primò detraheret de toto, & posteà detraheret de pte, nec hoc exquirere est fine ministerio, licet Io. and. & Host. aliter dixerint: sed nõ cogitauerunt oẽs casus, qui possunt accidere. Finge eũ, q̃ ecclesia sepulturæ & ecclesia parochialis sunt in diuersis diœcesib. Eps nõ habet quartã, nisi de relicto ecclesiæ sibi subiectæ: alius Eps habet aliã quartã vt colligit in. d. c. requisisti. de testa. & apertè voluit Ioã. an. §. c. proxi. & etiã sentit hoc casu, si Eps sepulturæ primò detraheret de toto, habebit. xx. presbyter parochialis, qui habuit. xv. debet dare quartã Epo suo, q̃ nullũ cõmodũ habuit de primo relicto. Si aũt ponis, q̃ presbyter parochialis primò detrahat: habebit. xx. & Episcopus nõ habebit nisi. xv. quia non debet habere quartã de illis. xx. cum ecclesia parochialis, non sit sibi subiecta, ergo quando q̃ est magna differentia vtrum Episcopus detrahat, v̄ cl curatus. & hoc no. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio non firmat regulam in casibus, qui aliquo iure nõ possunt esse sub regula.*
Canonica portio debetur ecclesiæ parochiali de omnibus relictis & oblationibus: & aliis, quæ portantur cum funere, vt cæreis, & similibus.
3 *Conuersi oblati alicui monasterio debent sepeliri apud monasterium, vbi sunt oblati, nec debet solui portio ecclesiæ parochiali, si sunt plenè oblati, puta, quia dederunt se & sua: aliàs canonica portio debetur ecclesiæ parochiali.*
4 *Canonica portio debetur ecclesiæ parochiali de omnibus relictis factis alteri ecclesiæ intuitu sepulturæ, cuius intuitu censentur omnia relicta.*
Legatum censetur ademptum, si fuit ademptum onus propter quod fuit factum legatum, vel præsumatur factum.
Testator, qui elegit sibi sepulturã in aliqua ecclesia, cuius intuitu multa lagauit ibi, si postea ex aliquo casu superuenienti non sepeliatur, ibi adhuc talia relicta debẽtur: ex quibus debetur canonica portio ecclesiæ parochialis, secus si mutauerit sepulturam, quia censentur etiam adempta legata.
5 *Monachi de iure cõi nõ habẽt parochiam, sed ex priuilegio sic.*
Iudex non potest sententiare super re in futurum debita, vel debenda: nisi ius sit in præsenti fundatũ, licet habeat tractũ in futurum.
7 *Dolus reperitur bonus & malus.*
Ingressus religiosus dolo factus tenet, sed bona ingressi nõ ac quiruntur monasterio: si auiditate patrimonij fuit dolo inductus ad religionem.
8 *Sententia lata super re dubia, dicitur inepta.*
Probationes non debent admitti post sententiam citra causam appellationis. 9.
Sẽtẽtia principis valet: quãuis nõ cõueniat regulis iuris positiui.
Sententia, an possit esse generalis in generali, vel vniuersali actione: & quòd in eius executione recipiantur probationes super rebus particularibus.
9 *In accessorijs sententia & libellus possunt esse generales: & post sententiã poterunt ista accessoria declarari per testes.*
10 *Parochialis ecclesia, quæ sit: vt sciatur, cui parochiæ debeatur canonica portio. & sic, an sit illa in qua quis habet domicilium, vel habitationem.*
Defunctus extra ciuitatem, potest in ciuitate reportari.
Scholares, vel peregrini, vel alibi habitantes propter pestem, vel guerram, an sint parochiani illius loci, vbi habitant?
11 *Domicilium nõ cõstituitur, nisi cũ animo ibi habitandi perpetuò.*

CAP. X.

IN nostra. ¶ Priuilegiati super iure funerãdi sepelire possunt eos, qui apud eos eligunt sepulturam, soluẽdo tñ canonicã portionẽ ecclesiæ parochialis: si verò alios sepeliunt, tenentur restituere quicquid occasione funeris receperũt. Diuiditur in tres partes principales. Primò actoris petitio. Secũda ibi: *econtrà eorum defensio*. Tertia ibi: *talem*. causæ diffinitio. ¶ Casus literalis. Prior ecclesiæ montisferrãdi, & hospitalarij clare-montẽ. diœcesis, habebãt inter se quæstionẽ super iure funerãdi. hospitalarij recipiebant ad ecclesiasticam sepulturã parochianos dicti prioris. Causa super his commissa fuit iudicibus, corã quibus petiuit dictus prior satisfieri sibi de dãno, quod sustinuerat ab illis hospitalarijs, q̃ parochianos suos receperãt ad sepulturã: & quod decẽterò nò reciperẽt ad ecclesiã sepulturã parochianos ipsius. Ad probandũ suam intentionẽ testes induxit. tandem causa ad sedẽ apost. est delata. In præsentia Papæ prior prędictis proposuit prædicta. Ex parte hospitalariorũ fuit propositũ, q̃ ex priuilegijs sibi concessis licitũ est eis oẽs præter excõicatos & interdictos ad ecclesiasticam recipere sepulturã: qui apud eos elegerint sepeliri, & fideicommissa in vltima voluntate sibi relicta recipere soluta tantũmodò quarta parochiali ecclesiæ, de cuius parochia mortuorum corpora assumuntur præter, quã de equis & armis, de quibus quartã deducere non tenentur. Papa auditis rõnibus vtriusq; partis, talem protulit sententiam, q̃ prædicti hospitalarij decæterò non recipiant parochianos dicti prioris ad ecclesiasticam sepulturam, nisi apud eos elegerint sepeliri. & tunc parochialis ecclesia recipiat quartã partẽ de oblationibus, lectis & alijs, quæ defunctus pro anima sua reliquit ibidẽ, prę terquàm de equis & armis, hospitalarij residuũ habeant nisi dolo, vel fraude hospitalariorum defunctus inductus fuerit ad huiusmodi electionem faciendã. Insuper iniunxit eisdem hospitalarijs, vt eidem priori satisfaciãt de quarta parte triũ milliũ solidorũ, quos constat eos à parochianis illius recepisse: cũ probatum nõ fuerit, q̃ eorum non oblati vel conuersi fuissent. Præterea præcepit eisdem, vt satisfaciant priori de oĩbus, quæ habuerũt à quodam parochiano prioris, qui fuit interfectus in cãpis, nisi probauerint, q̃ apud eos elegerit sepulturã, aliõ quin ei restituant quartam partem. Itẽ restituãt oĩa, quę habuerũt occasione sepulturæ ipsorũ, quos cõstat intra annos legitimos decessisse. Ber. ¶ No. j. ex isto tex. q̃ priuilegiatus super iure sepeliendi, nõ potest excipere excõmunicatos: seu interdictos ad sepulturã. Priuilegium ergo liberæ sepulturæ refertur solùm ad eos, qui possunt sepulturã eligere. ¶ † No. ij. & tene mẽti, q̃ exceptio aliquorum casuum non firmat regulam a in alijs, qui alio iure nõ includuntur sub regula. hoc colligitur hîc. Nã priuilegium sepulturæ fuit concessum istis hospitalarijs, & solùm fuerit excepti excõicati & interdicti, nec per hoc potuerunt sepeliri impuberes, quia alio iure nõ possunt isti eligere sepulturam. facit quod legitur & not. in. l. j. C. de codicio. indebi. ¶ Itẽ no. q̃ priuilegium reducens aliquem ad ius alicui cõpetens de iure communi: recipit limitationes traditas, aliàs de iure communi. facit. l. si quando. C. de inoff. testam. ¶ No. ibi: *de cuius parochia. &c.* & tene mẽti, q̃ priuilegiati super sepultura possunt corpora defunctorum de parochia. vbi iacent capere: & sic non tenentur recipere de manibus curati: vel de ecclesia ipsius. & optimè facit iste tex. pro his, quæ dixi in. d. c. cum liberum. §. eo. ¶ Not. ibi, *de oblationibus, &c.* tex. nota, quòd quanta portio debetur ecclesiæ parochiali, b non solùm de relictis, sed etiam de oblationibus, & alijs

& alijs, quæ portantur cum funere, vt cæreis & fimilibus. & vide quod legitur & no. in clemẽ. dudũ. in §. verum. eo. tit. Vbi format gl. quæstio. quid de candelis, quę dantur ad manũ. & cõcludit, q̃ debẽt quarta, p illũ text. Sed ego adduco etiã istũ tex. negari enim non pót, quin sint oblatę: vel portatæ cum funere. pro hoc j. de verbo. signi. c. cũ inter. Et hoc bñ no. Mã qđ ibi dicit in fratrib⁹ videtur habere locũ quãtũ ad hoc in qualibet ecclesia sepulturę, etiã si sit simpliciter priuilegiata: vt hîc. Nã pódera, q̃ priuilegiũ nõ fecit mentionẽ de oblationibus. & tamẽ Papa interpretat etiã de his deberi. Itẽ not. q̃ etiã de equis & armis, & quibuscunq; bonis debetur quarta. Nam hîc fuit concessum priuilegium, vt de equis & armis istis hospitalarijs relictis in fauorem terrę sanctę nõ solueretur quarta: ergo de iure cõi debet solui. ¶ † No. ibi: *eorum oblati*. & tene menti, quia nescio alibi ita expressum, q̃ oblati & conuersi sepeliũtur apud ecclesiam vbi sunt oblati. Nec debet solui portio ecclesiæ parochiali. quod ego intelligo in plenè oblatis & conuersis: vt quia, tradiderũt se & sua aliàs secus. Ad hoc, quod legit & no. in cle. j. in fi. de deci. & in. c. vt priuilegiaj. de priuile. Itẽ intellige secundùm limitationem capitu. de his. suprà eodem. ¶ Item not a ibi: *interfectus in campis*. quòd interfectus in bello potest sepeliri in ecclesia. quod intelligo, quãdo bellũ erat licitũ: nec decessit in peccato mortali. vide tñ, quod no. in. c. omnis. de pœniten. & remiss. & facit quod no j. c. proximo. ¶ † Vltimò no. ibi: *sepulturæ gratia*. quòd quarta solùm debetur de relictis intuitu sepulturæ, & in dubio ex quo quis ſaligit sepulturam in aliqua ecclesia, videtur relinquere pro anima & sepultura. facit. l. Nesennius. & quod ibi no. ff. de exe. tu. & putarem, q̃ si alibi testator postmodũ elegerit sepulturã q̃ tacitè videtur ademisse legatũ: quia ademptionẽ oneris sequitur ademptio honoris, seu relicti. Pro hoc bo. tex. in. l. alumnæ. in §. Seia. ff. de adimen. lega. & in. l. filio. §. matri. eodem tit. vbi bonus tex. secus dicerem, vbi testator, qui fecit legatum ecclesiæ sepulturæ, non potuit ibi sepeliri sine culpa ecclesię: puta, quia fuit interfectus in bello, & corpus non pót sepeliri, vel simili impedimẽto cõtingenti. Nã tunc arbitror, q̃ relictũ dabeat ecclesiæ sepulturæ. arg. opti. in. l. quæ sub cõditione. §. quoties ver. seq. ff. de condi. insti. & in. l. j. & qđ not. C. de insti. & substitu. * Et sentit etiã hîc Inn. qui no. sentit idẽ, * quod dixi in. c. cũ super. §. eo. vt de illo relicto debeatur portio ecclesię parochiali. De quo dic, vt latius dixi in. d. c. cum super. Facit etiã optimè ista litera, q̃ de relicto facto alteri ecclesię nõ debeatur quarta, dũ ponderat, q̃ sepulturæ gratia &c. & facit optimè ad ea, quæ dixi in. c. j. §. eod.

¶ † In glo. j. ibi: *habent populum*. Aduerte, quia glo. nõ loquitur apertè, sed melius dixisset, q̃ monachi possunt habere populum seu parochiã: quod intellige, si de eis deputetur p superiorẽ. Nam de iure cõi nõ habent. xvj. q. j. c. j. & eo casu, quo habent, nunquid possunt per se ministrare sacramenta? dicam in. c. j. de ca. mo. ¶ In gl. in ver. *annos*. de hoc dicendũ hodie, vt habetur in. c. licet. j. collib. vj. & dixi in. c. de vxore. §. eo. ¶ † In gl. in ver. *decæteros*. in fi. no. glo. cũ tex. ad quã quotidie fit remissio, dum a quæritur, nunquid iudex possit sententiare super futuros? & dic latius quã gl. q̃ qñq; obligatio nondũ est orta de præsenti, respectu futuri tẽporis: & iudex non pót se intromittere. Ratio: quia deficit actori actio. Iste est tex. in. l. j. ff. de vsur. vbi dicitur iudicẽ nõ posse cõdemnare ad vsuras futuri tẽporis. Ratio, quia respectu vsurarũ futurarũ nulla obligatio est orta de præsenti: cũ possit debitor ad debitũ satisfacere creditori. Quando q̃ obligatio est orta de præsenti, etiã ratione futuri tẽporis: & tunc iudex pót prospicere in futurũ. ita hîc. Nã presbyter parochialis habet hoc ius vt nemo possit sepelire parochianũ suũ quod quidẽ ius habet tractũ etiã ad futurũ. Idẽ in seruitutibus & in annuis præstationibus: nã habẽt tractũ futurũ. meritò etiam iudex prospicit in futurum. Et vide quod no. Inno. in. c. auditis. de procu. & per gl. iũcto tex. in. c. Romana. §. caueant. de sen. excõ. lib. vj. ¶ In gl. in verbo: *vbi apud eos*. ibi, *cum quis*. hæc gl. vsq; ad fi. pót expediri per opp. nam videt, q̃ isti parochiani potuerunt licitè sepeliri apud illos hospitalarios: cũ sint religiosi. Nam canon cõtulit, seu disponit, vt sepeliat quis apud ecclesiã maiorẽ si fieri pót: vel apud loca religiosa: & in defectu apud ecclesiam parochialem, vt est tex. prima fronte mirabilis in. c. vbicũq; tẽporũ. xiij. q. ij. ¶ Metu cõtrarij gl. ponit tres intellectus ad illũ tex. Primus, q̃ cõsuluit ordinẽ seruandũ in electione sepulturæ. nõ aũt disponit, qñ quis decedit sepultura nõ electa. & iste est bonus intellectus ad illum tex. p quẽ vitanẽ multæ absurditates. Secũdus intellectus, vt loquat de peregrinis. & in hoc no. glo. sed dic, vt latius dixi in. c. j. §. e. Tertius intellect⁹ nõ multum cõuenit illi literæ. dic ergo formaliter soluẽdo contrariũ, q̃ tex. iste procedit, qñ parochiani nõ elegerũt sepulturam: nec habuerunt sepulchrũ maiorum. vñ debebant sepeliri in ecclesia parochiali. & sic intelligas istum tex. pro hoc. c. is, qui. &. c. licet j. eo. li. vj. ¶ † In gl. in ver. b 7 *nisi dolo*. ibi: *cum dilecti*. dic q̃ ibi fuit bonus dolus: & impropriè tunc appellatur dolus. Nam si quis inuitatur ad seruiendum Deo: licet verbis allectiuis seu blandis, non pót dici dolosè inductus: quia dolus est machinatio fraudis tendens ad deceptionẽ alterius. l. j. ff. de do. vide glo. in regula, scienti. de reg. iur. lib. vj. sed hîc loquitur de dolo malo, quando propter auiditatem temporaliũ clerici inducunt parochianũ alterius ad eligendum apud eos sepulturam. vñ tex. in ver. talem. pót dupliciter intelligi.

¶ Primò, qñ dolus interuenit in electione sepulturæ: & tunc isti dolosi nullum cõmodum debẽt habere, vt hîc, iuncta glo. vide tex. hodie latiorem in. c. jj. eo. li. vj. Simile habes in. c. cõstituit. xx. q. iij. vbi ponitur casus sing. q̃ si religiosi auiditate patrimonij alicuius inducant eum ad religionem, licet teneat ingressus, priuantur tamẽ re- b ligiosi patrimonio b illius. Secundò pót intelligi, qñ dolus cõmissus in qualitate relicti, vt quia volebat testor relinquere simpliciter, sed rector ecclesię sepulturæ dolo induxit eum, vt relinqueret in causa priuilegiata: vt ecclesia parochialis priuaretur sua legitima. Hoc eñ, pbato nõ minus debetur quarta: vt in. c. fi. §. de test. ¶ Extra gl. primò opp. cõtra tex. de. c. fi. §. de sta. vbi dicitur, q̃ de relictis, p anniuersario, vel, p septima, vel vicesima, non debetur quarta. Cuius cõtrarium hîc innuitur, dum dicitur, q̃ de oblatiõibus debetur quarta. So. duplex secundum doc. Prima: q̃ iste tex. loquatur de oblatiõib⁹, quę fiunt in prima missa. Secunda sol. q̃ de relictis p anniuersario. &c. nõ debetur quarta: sed de oblatiõib⁹ ibi factis c sic. licet dicat Host. q̃ istud nõ seruatur de cõsuetudine: 8 & no. hoc dictũ, qa satis placet. ¶ Secundò op. cõtra istũ tex. videtur eñ q̃ hæc sententia Papæ in pluribus fuerit ineptissima. Primò, quia nõ cõuenit petitiõi priori, vt patet ex prin. iũcto ver. talẽ. Sed ò & forti⁹ Papa in ista cõdẽnat hospitalarios certo casu, nisi probauerint, q̃ ille Vin. elegerat sepulturã apud eos, & sic tulit ista sup re dubia, cõtra. c. graue. xj. q. iij. Itẽ admittit probationem post istam citra appellationẽ, cõtra. c. cũ dilect⁹. de fi. instru. & cõtra quasi totũ tit. C. sen. rescin. nõ pos. Itẽ fuit sententia conditionalis: contra id, quod habetur. ij. quæstio. vj. c. biduum. Item in fin. huius literæ fertur sententia sine certa quãtitate, contra totum titul. C. de senten. quæ sine certa quantita. &. ij. q. vj. c. ei qui. §. diffinitiua. Solu. Hosti. format quædam ex hijs contrarijs, & adeò sibi visa est solu. difficilis, vt dixerit: soluat qui potest. Sed postmodum tradit duas sol. ¶ Primò, quòd de iure hæc sententia nõ potuerit sic ferri: sed pcesserit ex pleni c tudine ptãtis Papę. Et no. hãc so. q̃ ista Principis valet

SEB. SAPIA.
a ¶ Nũquid iudex. vide Ang. de are. in §. præiudicia. Ies. col. v. institu. de actioni Lanfran. de oria in cle. dispendiosam. co. iiij. ver. prima est. de iud.

b ¶ Quod est notãdum ad limitationẽ authen. ingressi. C. de sac. san. eccle. & illum text. in. d. c. cõstituit. al leg. ad hoc gl. si. in c. pretereà. vbi idẽ Paul. dicit, q̃ ibi ponitur casus singu. & multũ not. §. de offic. dele. & gl. fi. in. c. cũ dilectus. §. quod met. causa. Et ibi idem Panor. in vlt. col. dicit, q̃ ille text. sing. est in mũdo. & Bal. in authẽ. si qua. C. de sac. sanc. ec. non meminit allegare istũ text. sed alle. Spe. in ti. de sta. mo. in ver. si. facit quod scribit idem Abb. Panor. in. c. cum dilecti. in pe. col. cum his, quæ in repet. addidi. §. de actio. emp.

SEB. SAPIA.
c ¶ Sententia Principis. Vide Iaſ. in l. j. co. i. j. ff. de cõſti. princi. vbi ponit, vtrũ in sententia principis requiratur ordo iuris.

quantumcunq; non conueniat regulis iuris positiui. Ad hoc quod nota. in capitul. vnico. de litis contestatio. Nam sola voluntas sua habetur pro lege: vt in §. sed quod prin. insti. de iure natu. Secunda sol. q; tex. iste ponit sententiam à ver. *talem*. vsq; ad ver. *nihilominus*. Abinde vsq; ad fi. instruit iudicē inferiorē, qualiter debeat se habere, & sic illa verba nō continēt sententiā, sed cōmissionē cum instructione. Huic solutioni in effectu videt inhærere do. Anto. dicēs, q; ex quo curiæ liquet de aliq; articulis: dūtaxat potest sup illis pronunciari: & super illis in quibus actor habet intentionē fundatam, & reus dicit se habere probationem in partibus, debet fieri cōmissio: & vt dixi. In idē reincidit in effectu cū precedēti. do. Pe. de Anch. dat sol. tertiā prorsus separatā: dicens, q; hic processit ex natura actionis. Nā in generali & vniuersali actione procedit sententia generalis: & postmodū super rebus particularibus recipiunt probationes tēpore executionis. alle. no. per Inno. in. c. conquerente. de offi. ord, & in. c. fter quatuor. de maio. & obe. Sed petitio hęc fuit talis, vel quasi. Nam egit prior negatoria actione: & inci denter petit bona, quæ obuenerūt ex funere parochianorum suorū. & sic potuit hic esse generalis sententia, & etiā potuerūt recipi probationes post sententiam. Hæc sol. licet prima fronte videatur exquisita: tn̄ iudicio meo in multis peccat. Primò in eo, q; equiparat iudicium vniuersale, & generale: vt prosecutio, & etiā sententia possit esse generalis: quod apertissimè est contra theoricam Bar. in. l. j. ff. de eden. & etiam Spe. plenè dico in. c. ij. de li be. obla. vbi plenissimè tracto materiā istarū actionum, & cōis opi. videt, vt in vniuersali iudicio sufficiat prosecutio generalis: & etiam in sententia. l. iiij. ff. de peti. hæredi. Sed in generali, licet libellus possit esse generalis p̄secutio, tn̄ & sententię debēt esse speciales: vt in. c. licet. C. de iud. Et rationē diuersitatis vide in locis. s. remissis. hīc autē petitio fuit generalis, & nō vniuersalis: quia nō petebatur hīc aliquod vniuersum: sed quid cōtinēs, vt plura capitula: vt puta ea, quæ obuenerūt ex oblationibus & portatis cū funere & iure legati. Et hoc apertissimè voluit Inno. in. c. certificari. s. eo. & sic prosecutio debebat hīc esse specialis & etiā sententia. Itē in alio apertè peccat ista tertia solu. Nam hīc nō solū recipiuntur testes, super rebus particularibus, sed etiā super facto principali: quia fuit hospitalarijs iniunctū, vt solueret vniuersa, quę obuenerāt occasione funeris: nisi probarēt, q; ille elegisset sepulturam apud eos. & sic nō soluit cōtrariū: quia in petitione etiā vniuersali sententia purè fertur declaratoria: sed hīc sub cōditione, nisi ꝓbauerit. &c. Ideò soluendo formalius ois cōtraria dicerē sic: q; hic fuit actū negatoria, inquātū prior negabat hospitalarijs fore licitū sepelire parochianos suos: & petebat eos prohiberi, ne in futurum hoc attentarēt. Hoc colligit ex prima parte sententię & ita credendū est, q; libellus fuerat conceptus. Nā verba libelli hīc fuerūt decisa cā breuitatis. Itā agebat prior confessoria, inquātum legitimè potuissent hospitalarij recipere suos parochianos ad sepulturā. & in hoc dicebat sibi ius cōpetere deducēdi quartam. & sic petebat declarari: & accessoriè petebat bona, q̄ obuenerāt occasione sepulturæ parochianorū suorū. Hoc colligit clarè ex secunda parte sententiæ. Nā Papa primò, ꝓhibuit, ne hospitalarijs decæterò &c. Secundò declarauit, q; inquātū parochiani eligerēt ibi sepulturā, q; ius deducēdi quartā cōpeteret isti priori: & sup hactenus perceptis quę obuenient accessoriè ad actionē propositā: Papa tulit sententiam generalē cōdēnando ad restituēdum vniuersa. &c.

CAPSEB, SAPIA.
a ¶ Libellus. Vide Bal. in. c. inter dilectos. s. de or. cogni. in. ij. & . iiij. col. vbi disputat, an libellus generalis procedat super damnis & interesse, vide etiā practi. Pap. in forma libelli in actio. rea. in verbo & fructibus.
b ¶ Recreationis. Adde, quod voluit Bal. in consi. ij. hoc titu.

2 vt in fi litere. ¶ † Nam in accessorijs libellus[a], & sententia possunt esse generales: vt in. c. cū ad sedē. de resti. spo. & c. inter dilectos. s. de dona. no. Iuno. in. c. tāta. de excess. præla. & in. c. ij. de libel. obla. & Bar. in. l. j. ff. de edē. & in l. ex diuerso. §. vbi autē. ff. de rei ven. Et post sniam potuerūt ista accessoria declarari per testes. Nec ob. ꝓ hīc recipiunt probationes sup principali post sententiā. in ver. eis dem. qm̄ puto hoc posse fieri ex causa, q uando. S. actor habet intentionē fundatā à iure: & causa agitat in remotis partibus: & reo dicit se habere probatiōes in partib⁹. Nam tūc nō poterit iudex cōdēnare reum, nisi probauerit intentionē suā, vt hic factū fuit. Pro hoc adduco bonum simile in. l. generaliter. §. his. C. de iureiur. vbi colligitur, q; iudex pōt cōdēnare partē absentē: nisi iurauerit. Nec obstat, q; snia sit cōditionalis: qa ex causa pōt omitti. Itē si feratur, tenet: licet nō debuerit ferri sub cōditione: vt in. d. c. biduū. & per hoc remanēt soluta oia cōtraria: & habes clarè intellectū huius. c. ꝙ iste tex. contineat ex toto snīam. Cōtra opi. Hosti. induco tex. in ver. talē. vbi dicitur, *talem super his diximus sententiam. &c.* vñ pōdera ver. *super his*. & ver. *sententiam*. quę innuūt, q; super oībus deductis in libello Papa tulit sententiā. Itē non est hic aliq; verbū, qd̄ sapiat cōmissionē causę: imò sunt oīa verba dispositiua. ¶ † Quęro nūc de subtili & notabili q. dicit hīc, & in multis iuribus, q; quarta debet ecclesiæ parochiali: & q; decedēs nō electa sepultura debet sepeliri apud ecclesiā parochialē, si nō habet sepulchrū maiorū. gritur quę dicit ecclesia parochialis? Host. posuit hīc vnū verbū satis generale, dicēs illā esse ecclesiā parochialem, ex cuius parochia mortuorū corpora assumunt. Et quāquā scribētes trāsiuerint simpliciter recitādo: Host. tamē nō dicit verū generaliter intelligēdo. Nā est cōtra c. is, qui. j. eo. li. vj. vbi dicit, q; si aliquis ciuis trāstulerit se
b ad villā causa recreationis[b] vt ruralia exerceat, & ibi moriat: non debet ibi sepeliri: sed debet deferri ad suā ecclesiam parochialē, quæ est in ciuitate, si cōmodè fieri pōt. Ecce ergo, q; assumitur corpus de parochia ecclesię rurālis. Nec p hoc dicit illa parochialis illi⁹ defuncti. Nec ob. tex. dum dicit de cuius parochia: quia habuit respectū ad verū parochianū: quia verba sunt intelligēda cū effectu: vt in. c. relatū. de cleri. nō resi. Nec quis dicit esse in loco, quo ad iuris effectū, si ibi nō est māsurus: vt est pulcher tex. in. l. generali. §. vxori. ff. de vsufruc. lega. Fede. de se. in qō. facti, habitis allegationib⁹ cuiusdā doctoris: latè visus est discutere hūc articulū, vt habet cōsi. ccxlvj. & ibi post multa cōcludit, q; ille dicit parochian⁹ ecclesiæ, qui habitat ī parochia. ita q; ē ibi trāslat⁹: licet ibi nō habeat domiciliū, seu animū habitandi ppetuò: quia iura in hoc iurę parochiali, nō pōderāt domiciliū, sed habitationē: vt in. c. quæsti. xvj. q. j. vñ gl. in cle. j. de priuile. & Inno. in c. oīs. de pœnitē. & remiss. voluerunt, q; ille dicat curatus, seu ecclesia curata, idest parochialis scholarium, & mercenariorum, vbi habitant: quāquam habeant animum tempore debito redeundi ad patriam: vel fortè eligendi domum in alia parochia anno sequenti. ¶ Et per hoc dicit vnum mirabile, quòd si scholaris ciuis cupiens esse in societate scholarium forensium, transfert se ad aliam parochiam retento domicilio priori: illa ecclesia, vbi habitat, est sua praochia, & non vbi habet domicilium: vbi idem videtur velle de infantibus, qui sæpe deferuntur ad aliam parochiam. Sed ego non puto sententiam suā esse veram. & primò adduco in oppositū dictū. c. is, qui. Nam non video differentiā vtrū quis se trāsferat ad villam, vt ruralia exerceat: vel vt transferat se ad aliam parochiā: vt exerceat professionē scholasticā. Nā vtroq; casu cōcurrit habitatio in parochia aliena, retēto priori domicilio, nec in cap. is, qui. ponderatur tempus habitationis, sed solùm, quòd non habeat animum perpetuò morandi in villa. Ioan. and. ibi in nouel. ad literam sentit oppositum: dicens, q; si quis de dioceesi propter hostilitatem se transfert ad ciuitatē, & ibi habitat animo redeundi finita guerra: si ibi decedat, non ista ecclesia, vbi decesit, & habitat, sed ecclesia villæ vbi habet domicilium, habebit quartā de funeralibus. Idē videtur sentire do. Ant.

do. Anto. in quadam. q. dicens, q; si ciues Florētini tempore pestis transferunt se Bononiā, vt ibi habitent: tandē ibi decedūt: ecclesia quę est ibi Florētię habebit quartā: qa illa est parochialis. Ex quo habebant animū redeundi finita mortalitate: & ibi dicit, q; de facto fuit cōsultū Bononię. Item reperio Pau. in cle. dudū. de sepul. qui dicit q; si q; decesit in aliena parochia, vbi morā traxerat, saltem per annū: debet fieri diuisio quartę inter primā ecclesiā paro chialē, & istam. in qua decesit, vt sic habeat aliquod lucrū: cū saltē per annū administrauerit isti sacramēta. ar. ī. d. c. q̄sti. Itē cōtra dictum Fede. adduco tex. in. c. ij. & . iiij. eo. lib. vj. vbi quo ad iura parochialia semp ponderat locus domicilij: & sic nō est verū, qd̄ dicit, q; nō curamus de domicilio: sed de habitatione. quo ad iura parochialia. Vnde pro clara decisione ego cōsidero in materia quatuor casus. Prim⁹, qñ ex toto trāstulit domiciliū ad aliā parochiā: & tunc indubio secunda ecclesia est parochialis: vt in. c. fi. & qd̄ ibi not. de paro. ¶ Secundus casus, qñ retēto priori domicilio, qs cōstituit nouū domiciliū in aliena parochia: & pariter se collocat in vtroq; & tunc vtraq; ecclesia est parochialis istius, sicut vtrobiq; habet domicilium cū habitatione. De hoc est casus in. c. ij. j. e. tit. li. vj. Vnde pōdera bn̄, quia ibi tex. requirit habitationē in secūda parochia cū domicilio: cū dicit, si vtrobiq; habeat domiciliū, & pariter se collocat in vtroq;. ¶ Tertius casus, qñ retēto priori domicilio, quis decedit in aliena parochia tanquā peregrinus: ita q; non habet habitationē ibidē. & talis nō dicit parochianus illi⁹ ecclesię: vbi decesit. arg. in. c. is, qui. & voluit gl. in isto. c. pro hoc. l. hæres absens. ff. de iudi. & c. Romana. in. §. cōtrahentes. de foro cōpe. lib.
11 vj. ¶ † Quart⁹ casus, qñ retēto priori domicilio trāsfert se ad alienam parochiā cōstituendo ibi habitationē ad tēpus: sic non constituēdo ibi domiciliū, qd̄ nō cōstituitur: nisi cū aīo habitādi ibi per
a petuò: vt in. l.[a] si quis instructus. ff. ad municipa. & iste casus est dubius: & suprà vidistis pro & cōtrà: multa. ¶ Ego dicerē, q; sola habitatio non facit propriè quę esse parochianū isti⁹ ecclesię. vñ ex quo habet animū redeundi ad domū suā, illa ecclesia domicilij est propriè parochialis istius: vt in. c. ij. & . iij. palle. sed ꝓpter necessitatem poterit iste in loco habitationis: vel vbi est peregrinus, recipere sacramenta: ita, q; hęc ecclesia habitationis nō fit propriè parochialis istius. sed in defectū propter necessitatē succedit loco paro chialis, quo ad administrationē sacramentorū. arg. opti. in. d. c. is, qui. Et sic puto intelligēdum gl. in. d. cle. dudū. & Inno. in. d. c. oīs. & sic loquit, si bene ponderet. Nā dicit in fi. illius. q. tutius esse, vt scholares & peregrini habeāt licētiā à proprio sacerdote: vt alibi possint capere ecclesiastica sacramēta: vt no. dum dicit à proprio presbytero: quasi ipse presbyter habitationis non sit proprius: & sic pōt intelligi. c. j. de cele. miss. & c. officiū. de offi. Archipresby. & hoc conuenit etiā actibus similibus. Nam propter longeuā distantiam multa permittuntur, quæ aliās sunt prohibita: vt in. l. hæres absens. ff. de iudi. & vide bo. glo. in. c. tum ex literis. de in inte. resti. super ver. distantia. Ex quo infero, q; si de loco habitationis potest cōmodè ire ad ecclesiā domicilij, pro sacramētis, nō debet hoc capere: sed ecclesiā domicilij: vt in. d. c. is, qui. & hæc no. quia aperiūt intellectum multorum iurium.

SVMMARIVM.
1 *Sepeliri non debet in ecclesia ille, qui sponte se præcipitauit de aliquo loco, vnde mortuus est.*
2 *Occidere non est licitum alicui seipsum, ex aliqua causa, etiam ad vitandum peccatum.*
Confitens propter tormenta illud, quod non est verum, & propter hoc condemnatus ad mortem decedit in peccato mortali, nisi in extremis reuocet illam confessionem.
Fugiens manus iudicis, vt euitet pœnam legitimè inferendam, peccat.
3 *Moriens sine confessione, quia morte præuentus, non potuit confiteri, non debet carere ecclesiastica sepultura: nisi contempsisset per annum confessionem.*
4 *Condemnati in pœnam mortis, ex illa morte defuncti, si habuerunt ecclesiastica sacramenta, debent in sacro sepeliri.*
Pœna, quam quis patitur in isto mundo propter aliquod delictum, est causa, ne in alia vita pro illo delicto puniatur.
5 *Tutores possunt esse Episcopus monachus & clerici. intellige quòd possunt esse legitimi, sed non coguntur inuiti acceptare.*

a ¶ Aliàs est. §. Celsus. sub. l. eius qui.
b ¶ An aliquo casu liceat seipsum interficere: vide omnino per sanctū Tho. in. ij. ij. q. lxiiij. arti. v. & arti. viij. Item tex. & gl. in. l. ij. C. qui test. fa. pos. & in. l. nullus militū. in prin. ff. de test. mili. & in. l. si quis. exhæredato. §. proinde. ff. de iniusto rupt. & irri. testa.

CAP. XI.

1 EX parte. † Casualiter mortuus priuari nō debet ecclesiastica sepultura. h. d. Cō munis diuisio. Secūda pars ibi: *quo circa*. ¶ Casus literalis. Quidā nobilis solicitauit sępe quandā puellā de stupro: & cū non cōsentiret eidē, posuit ei insidias super quodā pōte: & dum fugeret casu cecidit de pōte, & mortua est: quęrit vtrū debeat sepeliri in cœmiterio. Mandat Papa, q; cū illa non spōte præcipitauerit se de ponte, sed casu ceciderit: corpus eius in cœmiterio sepeliri: maximè cum ex iusta causa fugisse noscatur, & cui cōmunicabat viuenti, cōmunicādum sit iam defunctæ. Ber.
¶ No. j. q. stuprū cōmittitur cū virgine. & de
2 hoc, & alijs qualitatibus vide per tex. xxxvj. q. j. in. c. j. ¶ † No. ij. ibi: *spontè*. à cōtrario sensu, q; nō presumitur quis se precipitare, vel manu ꝓpria perimere propter virginitatē cōseruādam, seu ob aliā honestam cām. qd̄ clarius voluit Gof. hīc: nihil allegans. Sed ego allego tex. Auguſt. xxiij. q. v. c. fi non licet. & ibi vide Archi. in. c. non est. eadem causa, & qō. vbi cōcludit quòd nō debet quis seipsum occidere[b], ne
b alius peccet in corpus suum: vel propter molestias, vel propter passiones huius seculi vitandas: seu vt perennē vitam citius consequatur. Omnia enim prohibuit Deus sub illo generali præcepto: non occides. eodē modo dicit de falso testimonio ferendo. Nā sicut peccat quis falsum testimoniū ferendo cōtra proximum: ita & cōtra seipsum. Per qd̄ infero q; isti qui timore tormētorū falsa cōfitent crimina cōtra se, grauiter peccāt: ita, q; puto, q; si mortē patiūtur ob illā cōfessionē, quā saltē in extremo nō reuocāt: decedūt in peccato mortali. & sic sunt dānati. per illū tex. & no. eius rationē. Itē cōtrà, dico q; peccant hi, qui in iudicio cōstituti veritatē negant. quinimo existens in manib⁹
c iudicis[c], peccat in fugiendo carcerē, etiā vt euitet pœnā legitimā inferendā. & hoc vltimum not. Bar. in. l. relegati. ff. de pœn. pro dicto pręce. vide quod dico in. c. nōne. de præsumptio.
3 ¶ † No. vlterius & tene mēti, q; decedēs sine confessione exteriori, in extremo vitæ facta, debet sepeliri in cœmiterio ecclesiæ, ex quo confessionē non contempsit, sed morte prēuentus est. Non est enim credendū, q; decesserit in peccato mortali. De quolibet enim præsumēdum est bonum, nisi cōtēpsisset p annū cōfessionem. iuxta formam. c. oīs. de pœnitē. & remiss. & hęc procedūt, etiā si mors fuerit casualis: vt hīc. & sic no. quòd quis est fepeliendus in cœmiterio sine aliquo sacramēto. quod tene menti. ¶ † In gl. ff. ibi: *vel pro suis sceleribus*
4 *interficiantur*. Intellige hoc dictum gloss. in

Anto. Francis.
¶ Dicas, q; volēs seipsum occidere debet capite puniri. vt per Cy. in. l. ij. C. qui test. face. pos. hoc alle. qui dixit, q; qui se gladio, vel veneno occidit, debet sic mortuus suspendi, vel decapitari, ac si viuus esset. Dixit tn̄ ibi Bal. hoc esse in arbitrio iudicis. quod etiā ipse not. in. l. j. in. v. col. C. ne ex delic. defun. & vide no. per Imol. in cle. de p̄scri. imò dixit gl. in. l. ij. hīc alleg. q; qñ quis fuit accusatⁱ de crimine, vel in eo deprehēsus si se occidit, præsumitur se occidisse ex consciētia criminis. Et ad de, q; talis seipm occidentis bona sunt ipso iure publicata, vt voluit Bal. post Cyn. in authen. incestus. C. de incest. nup. & Salyc. in. j. c. de his, qui mor. sibico nsci. & vide Bar. in. l. j. in. vj. q. C. de sac. sn̄. eccl. qui dixit, q; si talis forsan fecisset testamentū, etiā relinquendo ad piam causam, q; talia legata non habēt priuilegiū priorū relictorū. Et adde quòd talis debet carere ecclesiastica sepultura, vt in. c. placuit. xxiij. q. & vide gl. in. c. ex parte. de sepulch. Et quāuis talis seipm occidens, videat esse fortis & constans animo, tn̄ nō bene facit, & damnatur pœna æterna, vt per gl. & Bart. in. l. si qs filio. §. eius, qui. ff. de iniust. testa.

CAPSEB, SAPIA.
b ¶ Seipm occide re. Adde, q; stante statuto, q; bannitus posit impunè offendi & occidi: nō potest licitè bānitus seipsum occidere, vt per Fely. in. c. que in ecclesiarum. co. iij. versi. fextus casus. s. de cōstitu. & ibi per Decium.

c CAPSEB. SAPIA. ¶ Iudicis. Vide gl. in. c. pastoralis. in verb. per violentiam. de re iudi. Abb. in. c. j. col. j. s. de testi. cogen. Ias. in. l. admonendi. colā. lxv. ff. de iureiuran.

a ¶ Adde in hac decre. q̃ si excõicatus sepelitur in ecclesia, dicitur pollui ecclesia, ita q̃ in ea non poterit celebrari, nisi sit reconciliata. tex. est no. in. c. cõ suluisti. de consec. eccle. vel alta.

Anto. Francis. ¶ Adde, q̃ consecratio seu reconciliatio ecclesiæ solùm fieri debet, quando ecclesia fuit exusta, vel destructa & iterum refecta, vel sanguine, aut semine polluta, & aliàs non vt in. c. ecclesijs. lxviij. distinc. quod adeò verum est, vt ecclesia destructa debeat reconciliari, quando est ex toto etiam in parietibus destructa. secus autẽ si est destructũ tectum solùm, quia tunc nõ est tolerabile dacõsecratio, vt in c. ligneis, de cõsecr. eccl. vel alta. & vide plenè per do. Card. in clementi. j. in. v. q̃. de sepulch.

ANTHEB. SAPIA.

b ¶ Nõ põt puniri. Ex hoc tex. colligit, q̃ si duo miscent inseparabiliter, excõicatus licet sit inhabilis ad alterũ separatè, tamen rõne illius ad misti, cõsequit id quod separatè cõsequi nõ poterat. Ita hunc text. ad hoc alleg. Fely. in c. cũ inter. col. pe. ver. cõtrariã partẽ ff. de excep. vbi ad hoc inducit, q̃ ex excõicatus per exceptionẽ, q̃ ei cõpetit, põt cõsequi, quod separatim nõ posset cõsequi vt ibi per eum. Anto. Fran.

c ¶ Destruenda. Qñ domus ex forma statuti ꝓpter alicuius delictũ sit destruenda, debet dirui, etiam si sit alij pignorata, vel si sit alteri locata. vide p Ia. de Are. Ang. Bar. & Bal. in. l. j. in fin. ad Sil la. hic alle. & vide Bar. in. l. pleriq; in fi. ff. de in ius vocã. Adde tamen, quod ex delicto a proprietarij domus destrui, non debet ad præiudicium vsufructuarij, vt per Bart. & Alex. in. l. iij. §. filius. hic alleg. per istũ. & per Bal. in. c. j. in. §. rursus. de cõtro. inuestit. & per Ang. in authen. bona dãnatorũ. etiã hic alleg. & vide Spe. in ti. de sta. mona. in ver. quintò quæritur. Et adde, q̃ si domus destruatur, vel cõburatur, ex qua destructione, vel incendio inferatur damnũ vicino, tale debet emendari cõmuniter ab alijs dãnum vicinis: vt per Barto. in. l. si alius. in. §. est & alia. ff. quod vi aut clam. & habetur in. l. si locus. in. §. j. ff. quemad. serui. amit. & vide omnino Baldum. in. l. si laborante. ff. ad legem Rhodi. de iact.

1 *Excommunicatus si fuerit sepultus in sacro debent eius ossa exhumari, & projci, si discernuntur ab aliis aliàs secus.*

2 *Violentia, dicitur casus fortuitus.*

Alius, alia &c. ista dictio facit positionem eiusdem qualitatis cum præcedentibus.

3 *Excõmunicati & similes, debent sepeliri in tãta distantia extra ecclesiã: vt voces clericorum cantantium, non exaudiantur.*

Delictũ nõ est punibile eo casu, quo si puniretur etiã innocens puniretur, & damnum pateretur.

4 *Domus cõis, si propter vnius delictum, venit in parte delinquentis destruenda: an innocens habeat aliquod remedium, si eius pars propter demolitionẽ alterius fuerit damnificata.*

Sepultura ecclesiastica & preciosa magis nocet, quã prosit impio & peccatori ibi sepulto.

5 *Leprosi non sunt sepeliendi in cœmiterio, vbi alij sepeliuntur.*

6 *Episcopus loci põt se intromittere, ne excõicati, vel vsurarij sepeliantur, etiam in loco sacro à sua iurisdictione exempto: dũmodo locus ille sit in sua dioœcesi.*

CAP. XII.

Acris. a ¶ Si ossa excõicatorũ sunt sepulta i ecclesiastico cœmiterio: & discerni possunt, debẽt exhumari & projci aliàs secꝰ. Diuidit: nã p̃mittit exordiũ ad ꝓpositionẽ dicẽdorũ. Secũdò soluẽdo distinguit. ibi: *vnde*. & secũdũ mẽbrũ distinctionis. *quod si*. ¶ Casus literalis. Aliquãdo cõtingit, q̃ corpora excõicatorum per violẽtiam aliquorũ, vel alio casu in cœmiterio sepeliuntur. quæritur, an debeãt exhumariꝰ Respõdet si ab aliorũ corporibus discerni possunt, exhumari debẽt, & lõgè ab ecclesiastica sepultura iactari. Si verò discerni nõ potuerunt, nõ debent corpora illorũ excõicatorũ cũ aliorũ corporibus exhumari: cum sepultura preciosa nõ profit: sicut nulla, vel vilis nõ obest iustis. & cui non cõmunicauimus viuo: nõ cõicandũ est defuncto. Ber. ¶ No. j. regulã positã in princi. c. q̃ cui non cõicamus viuẽti, non debemꝰ cõicare mortuo. Et pondera illa verba, nõ cõicemus defunctis, q̃ quẽdam cõio esse põt cũ defunctis. ¶ Ex quo infero, quòd cõicans excõicato post mortẽ, incurrit excõicationẽ minorẽ, ac si cõicasset in vita. de quo vide gl. fing. in. c. ad hęc. de priuile. licet Hostien. ibi aliud tenuerit: sed primũ plus placet. & vide qd̃ latius ibi dico. ¶ No. ij. ibi, *præcisi*. Aliã regulã, quòd nullus prẽcisus ab ecclesia, debet sepeliri in cœmiterio ecclesię. Et dicit prẽcisus, si est excõicatus, suspensus, vel interdictus. Ad hoc. c. is, cui. de sen. excõi. lib. vj. & cle. eos. de sepul. ¶ † Not. iij. ibi: *vel alio casu*. q̃ violentia est casus fortuitus. Ad hoc. l. j. C. cõmo. Probatur hoc ꝓ illam dictionẽ alio. Nã dictio alius, facit positionẽ eiusdẽ qualitatis cũ præcedentibus: vt no. in. c. sedens. §. de resci. ¶ † No. ibi: *& procul*. quòd excõicati debent procul ab ecclesia sepeliri, seu projci. Et sic collige arg. quòd isti, quibus interdicit ecclesiastica sepultura, nõ debent sepeliri prope cœmiteriũ: sed procul, & in tãta distantia, secundũ doc. quòd voces clericorũ cantantiũ non possint ibi audiri. arg. in. c. quod in te. de pœnis & remis. ¶ † Not. quòd cũ nõ põt puniriᵇ malus, quin bonus etiã puniat: potius debet tolerari malus, quàm bonꝰ puniri. ad hoc. xxiij. qõ. iiij. in. c. quã magnũ. & facit ad vulgatã. q. de duobus fratribus habẽtibus domũ cõem pro indiuiso: ita, quòd delinquẽti cõpetit pars superior: innocẽti verò pars inferior: & ex delicto venit domꝰ delinquẽtis destruendaᶜ, non põt destrui, quin destruat pars alteriꝰ innocẽtis. facit iste tex. quòd non debet destrui. In cõtrariũ facit. c. sed econtrario. de pœ. dist. ij. vbi propter delictũ sodomitarum cõbustę fuerunt aliquæ ciuitates vicinæ. & vide de hoc gl. ibi: & plenè p Bar. in. l. Atteius. de aqua plu. arcẽ. & per Cy. in. l. & si feuerior. C. de his, qui notã. infa. ¶ † Vltimò no. quòd sepultura preciosa, seu ecclesiastica, nõ prodest impio. Imò dic, quòd nocet: qa puniet à Deo propter delictũ prẽsumptionis. ad quod vide bo. tex. xiij. q. ij. in. c. quibus. cũ seq. ¶ In gl. ij. ibi: *imò forte*. Dic imò sine fortè: vt not. Io. & Gof. in. c. ij. de sacra. non ite. & doc. hic. ¶ In gl. in verbo: *cũ excõicatorũ*. in fi. dic hoc discernendum secundũ varietatẽ casuũ. Est enim via brocardica, & non põt dari certa regula. & vide qd̃ no. in. c. significasti. in ver. quod si discerni j. de homi. ¶ † Extra gl. q̃ro: nunquid leprosus debeat cũ alijs in cœmiterio sepeliri? Abbas hîc iducit istũ tex. in prin. q̃ nõ. nã sibi non cõicauimus in vita, nec etiã in morte. Contrariũ tenuit Pet. de ancha. motus, qa cã ꝓhibitionis, q̃ fuit in vita, cessat in morte. nã nõ est timẽdũ: q̃ inficiat aliorũ mortuorũ corpora. sed ego nõ recederẽ à priori dicto: qñ est timor i actu sepulturę. Itẽ fætor inficit aerẽ. Et ꝓ hoc adduco bo. tex. in ar. in. c. cũ dicat j. de ec. ędifi. vbi pmittit leprosis habere ecclesias cũ cœmiterio: & vt gaudeãt ꝓprio sacerdote. Si em̃ possent sepeliri cũ alijs, nõ pmitteret eis cœmiteriũ cũ iniuria ecclesię parochialis. ¶ † Quæro vltimò, sæpe cõtingit, q̃ fratres & alij exẽpti sepeliũt de facto vsurarios excõicatos & interdictos: nũqd Eps loci possit obseruare, q̃ hîc dicit. §. intrare ecclesias, seu cœmiteriũ exẽptorũ istorũ, & de facto facere corpora istorũ exhumari & ꝓcul projci? Ego credo q̃ possit in casibꝰ, de quibꝰ in ꝑalle. cleos. vt in excõicatis publicè, in vsurarijs manifestis, & nominatim interdictis: & hoc qa tex. ibi in fi. tollit omne priuilegiũ, quo ad illos casus. In reliqs verò nõ credo Eꝑm posse hãc authoritatẽ exercere i loco exẽpto, qa pinde est, ac si nõ essent i dioœcesi sua. posset tñ dare remediũ, vt ꝑdiat sepulturã ante, quã corpus ducatur ad locum exemptũ. nã cum delinquatur in territorio suo põt obuiare & illos in loco priuato facere sepeliri. Vide ad prędicta, qd̃ no. in patẽtibus j. de priui. & hoc maximè ꝓcedit in istis religiosis. qui habent priuilegium, vt etiã ratione delicti cõmissi extra locũ exẽptum non possint puniri per ordinarium loci. Abbas.

Sepul-

SVMMARIVM.

1 *Sepultura, id est, locus sepulturæ, non potest vendi, etiã, quòd consuetudo sit in contrarium, & huic consuetudini Episcopus loci obuiabit. 7. nisi talis consuetudo sit penes exceptos à sua iurisdictione. 2. 3.*

4 *Locus, an efficiatur religiosus propterea, q̃òd ibi sit aliquis sepultus sine authoritate Pontificis.*

Laici valde honesti possunt appellari religiosi.

5 *Sepulturã, vel ius sepeliẽdi, an quis possit habere in cœmiterio, vel ecclesia.*

6 *Clerici non possunt conuenire, vt pro officio diuino detur eis ꝓtiũ, quia esset simonia, sed in recompensationẽ damnorũ potest aliquid petere, quia ibi moram traxerunt.*

8 *Statutum non valet, disponens, quòd ciuitas non sit obligata dare ecclesiæ illud, quòd consueta erat dare puta obligationes, & similia.*

CAP. XIII.

1 Bolendæ. ¶ † Terra cœmiteriata pro sepultura fodienda vendi nõ debet. Primò præmittit absurdum, quod secundò tali mandat. ibi: *mandamus*. ¶ Casus literalis. Apud montempessũlanum erat consuetudo, q̃ clerici non permittebant effodi sepulturã, nisi prius eis certum preciũ persoluatur. præcepit Papa istã consuetudinẽ aboleri, & q̃ clerici nihil audeant exigere hac de causa. Ber. ¶ † No. j. regulam, q̃ ratione terræ in qua fit sepultura, nõ
3 debẽt clerici quicquã exigere, etiã prętextu cõsuetudinis. ¶ † No. ij. ibi, *diœcesanos*. q̃ ad diœcesanũ pertinet prauas tollere loci consuetudines: & inhibere clericis, ne quicquã exigant hac de causa. Nunquid exẽptis possit hoc præcipere? videtur primò, q̃ sic: quia exẽpti sunt in diœcesi: vt in. c. pen. de offi. ordi. Cõtrariũ puto verum. Nã licet sint in diœcesi, nõ tamẽ sunt de diœcesi, nec per hæc verba generalia prẽsumendũ est, q̃ Papa voluerit dare iurisdictionem circa exẽptos. ¶ † In glos. j. ibi: *facer factus est*. dic, q̃ imò non
4 est factus facer, etiã secundũ leges: sed tantũ religiosus. ¶ Sed aduerte, quia glos. ponit tres species loci. Nã quidã est locus omnino priuatus: vt qui aꝰ nõ est deputatus ad vsum publicũ, seu ad diuina: & talis locus potest licit è vẽdi, etiã ibi fiat cœmiterium, vel ecclesia. xij. q. ij. c. aurum. Secundò est dare locum religiosum, non autẽ sacrum: vt si corpus alicuius fuerit hîc sepultum de voluntate domini. l. ij. C. de reli. & sumpt. fune. & talis locus vẽdi non potest secundum gl. Et hoc est indubitatum de iure ciuili: quia immediatè quatenus corpus tãgit illum locum, definit esse in dñio alicuius. l. quanquã. ff. de aqua plu. arcẽ. Sed Innoc. dicit hoc procedere iure ciuili, & non de iure canonico: vñ putat, q̃ locꝰ non efficiatur religiosus, nisi authoritate Pontificis deputet ad talẽ vsum. Pro hoc ca. ad hæc. de religio. do. vbi patet, q̃ hospitale non efficit religiosum, si solùm fuit ædificatum authoritate priuata. Non em̃ videt laicum posse cõstituere locum religiosum. & hæc opi. fuit originaliter gloss. decreti. xij. quæstione. cap. in ecclesiastico. & not. illam gl. Nã ex hoc inferꝰ, q̃ talis locus potest vẽdi: sed credo saluãdo istam glo. & dispositionem iuris ciuilis, q̃ licet stricto modo locus non fiat religiosus, quo ad hoc, vt ille locus gaudeat priuilegio loci religiosi & publici: tñ largo modo efficit religiosus. Nã deputatus est ad vsum pium, sicut dicimus, quòd laici valde honesti possunt appellari religiosi quasi relegati ad cultum diuinum: vt in. c. ecclesia. de const. ¶ Tertio modo locus potest dici religiosus & sacer, vt est locus cœmiteriatᵍ. i. deputatᵘ pro cœmiterio ecclesię: & iste indubiè non potest vendi: qa non est in bonis alicuius. c. ratio. de prẽb. l. intãtum. §. sacer. ff. de rerũ diui. & c. quanquã. gl. Et doc.
a hîc communiter appellat cœmiterium sacrũ: a puto quòd stricte non potest dici sacrum: qa ecclesia consecraꝰ, cœmiterium solùm benedicitur, vt in. c. nemo. de consecr. dist. j. Sentit idẽ Io. an. in. c. certificari. §. e. Hinc dicimus, q̃ cœmiterium est minꝰ dignum, quã ecclesia. c. j. de consecr. eccle. vel alta. li. vj. sed largo modo potest appellari locꝰ sacer propter benedictionẽ, quę ibi impẽditur p Eꝑm nõ tamẽ fit ibi consecratio, seu vnctio cũ oleo sacrato, sicut fit in
5 ecclesia, vel altari. ¶ † Sed quęritur nunc, an in cœmiterio, vel ecclesia possit laicus habere sepulturam, vel ius sepeliendi. Dicit Ho
b stien. & Gof. q̃ non respectu proprietatis, bvt dixi loca sacra & religiosa non possunt esse in dñio alicuius, sed quo ad vsum põt habere, vt ibi ipsi, & sui sepelianꝰ, nec eis inuitis potest extraneus ibi sepeliri. l. ij. §. vsumfructũ. ff. de religio. & sumpt. fune. dicit ta-

a ANTHEB. SAPIA. ¶ Cœmiterium sacrum. Vide Io. fa. in. §. religiosum. insti. de rer. diui. vbi dicit, q̃ licet per illationem mortui locus sepulturę nõ fit religiosus, secundum canones, tamen locus ille non poterit alienari, quia in hoc non sunt correcta iura ciuilia. sequitur ibi Ang. Are. & Decius in. c. quãtò. col. pe. ver. vlt. ex glo. §. de iudi. & vide ibi Fely. co. fi. vbi etiã dicit, q̃ lapis deputatus ad sepulturã, non põt vendi, nisi ab vna ecclesia alteri ecclesiæ. Allegat Inno. hîc, & do. Tho. in. ij. ij. q. c. articu. iiij.

¶ Pro hoc bene facit tex. in. l. monumẽta. C. de leg. An autem possit quis aliquo casu præscribere ius sepulchri: vide tex. cum gl. valde no. in. l. pe. ff. de mor. infe.

Anto. Francis. ¶ Circa hoc, qđ hîc dicitur de sepultura, dicas primò, q̃ sepultura vnius nõ potest alteri dari per rectorem ecclesiæ, vt per Bart. in. l. j. de ope. public. in §. j. nisi ex causa iusta: vt quia non potest alibi sepeliri: vt no. Archi. in. c. præcipimus. ij. q. j. Et adde, q̃ sepulchrum cedit fundo vendito, nisi fit exceptũ: vel nisi habeat aditũ ex publico, vt. l. si mercedem. §. si eũ. & ibi per Bar. ff. de act. empt. & per Bal. in. l. fin. in fi. co. C. de edic. diui Adria. tollẽ. Et q̃ sepulchri dñus non probetur ex literis, in eo scriptis: vt in. l. monumentorum. & ibi not. C. de reli. & sump. fu. & habet per Barto. in. l. vel quod. ff. eo. tit. Et adde, q̃ sepulti etiam in alieno sepulchro, non debent exhumari, nisi in tribus casibus, de quibus ꝓ glo. & Car. in cle. de sepul. i. xxx. q.

c ¶ Adde Archi. in c. præcipiendum. xiiij. q. ij. vbi dicit q̃ Episcopus potest in uitus eligere, siue cõcedere vni, q̃ sepeliatur in sepulchro alterius. & ita allegat Lud. in suis sing.

d ¶ Compelli. adde Ro. consil. cccxiij.

e ANTHEB. SAPIA. ¶ Consuetudo est. vide Pau. de ca. in consi. cccj. incipit. viso processu. in fi. fecũdũ antiquã ꝑsensionẽ. Vbi dicit, q̃ nõ sufficeret curato, ꝓbare se fuisse in possessiõe percipiendi, nisi probet, q̃ solutio fuit facta ex deuotione fideliũ. Et q̃ regrant ad hoc, vt valeat talis cõsuetudo percipiendi aliquid pro sepultura, tradit idẽ Pau. de ca. in consi. cclxix. incipit. circa primum. In dubio autẽ præsumit inducta causa ꝓ auaritię, vel cupiditatis, vt no. Bellame. in consi. xxxj. incipit. q̃ mulier. col. iiij. in fi.

a ¶ In articulo mortis. Adde iſtum in.c. paſtoralis. §. præterea. num. 2. & ibi no. in apoſtil. in ver. articulo mortis. ſ. de offi. ordi. vbi tractat, quid de ituro per mare, vel ad bellū, & muliere prægnante: De quo etiam per Cardi. in cle. j. in prin. & §. fi. de pœ.

Anto. Franciſ. ¶ Quando quis dicatur eſſe in articulo mortis. Dicas, q quando quis intrat mare, vel ciuitatē peſtiferam, vel magnum exercitum vt per Bar. in tra. de teſt. in ver. mortuum hominem. talis dicitur eſſe cō ſtitutus in articulo mortis, vt per eundē Bart. in l. fi. ff. de inſti. & per Bal. in c. j. quo tēpo. mi. & per Alexan. in conſi. xxviiij. Et adde, q in articulo mortis poteſt quis diſpenſare concubinam, vt legitimet filios ex ea natos. & per Ang. Bal. & Ale. in l. ſed eſt quæſtum. in. §. ſpadonē ff. de lib. & poſth. niſi forſan hoc in fraudem faceret il lius, qui eſt ſubſtitutus. quod præſumitur ſi ſæpius eſt ei cōminatus de excludendo eū ab hæreditate, vt per Io. de Imo. & Alex. in l. ſi quis poſthumos. in fi. prin. ff. de libe. & poſthum. & plenè traditur per canoni. in. c. tanta. qui filij ſint legitimi.

8

↬SEB. SAPIA.

b ¶ Quòd excōmunicat⁹. vide copioſè hunc articulum explicatum per Fel. in c. cum contingat. in princi. §. de offic. dele. vbi ponit regulam: cū ſuis limitationibus.

6

c ¶ An obligatio ex iuramēto proueniens trāſeat in hæredē, vide hoc per do. Anto. in j. col. & in c. cū ſit generale. de fo. cōpe. in vij. colū. & per Abb. in. c. cū contingat. de iure iurā. in iij. charta. vbi etiā do. Anto. in. xij. col. ver. per quæ puto. Et adde, q periurium procuratoris habentis mandatum ad iurandum, non ligat animam domini, qui non eſt in culpa. glo. eſt no. in cle. non poteſt. de procu. in gl. fina. Et in quantum in hoc. c. dicitur, q ſucceſſor tenetur exonerare animā defuncti, procedit in ſucceſſore vniuerſali, non autem particulari ſecundum do. Anto. in. c. ſi diligenti. de præſcrip. ſuper glo. pe. Et adde circa materiam huius. c. q etiā his caſibus, in quibus poteſt appellari à cōfeſſione defuncti, hæres nō poterit appellare. Ita eleganter dicit. d. Ant. in. c. cum ſpeciali. §. porro. de app. & ibi etiam do. Abb. Et de iſta. q. vide Imo. in cle. j. de regu. in pe. col. & adde, quod dicitur hic hęredem teneri ad exonerandum animam defuncti, intelligitur quantū ad hæreditaria, non autem tenetur hæres ad ieiunia, vigilias, & orationes, ad quas tenebatur defunctus. gl. eſt no t. in. c. accuſatus. §. ſi verò. in verſi. temporalibus. de hæredi. inſtituen. Item adde, q ſicut hæres obligatur ſeruare contractum iuratum per defunctum, qui cōtractus aliàs non teneret, ita obligatur, ſi ſuper illo contractu confeſſus fuerit ſe habuiſſe. text. eſt bene probans in. l. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de le. iij. vbi non ſolùm iuramentum teſtatoris obligat hæredē, ſed etiam confeſſio de præſtito iuramento. Et propter iuramentum ſucceſſoris hęres nō efficitur de eccleſiaſtico foro. & alle. Inn. in d. c. veritatis. Et idem dicit Bal. in authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. ven. vbi dicit, q licet iuramētum prędeceſſoris obliget ſucceſſorē, quo ad validitatem contractus, tamen non obligat eum, quo ad mutationem fori, vt poſſit cōueniri coram iudice eccleſiaſtico. & alle. Io. an. in. c. vlti. de fo. cōpe. in vj. Et ad hoc Bal. in marga. Inno. in ver. iuramentū. in. xxj. & xxj. quæſtione. Item de illa. q. an iuramētū defuncti obligет hęredē: vide oīno p Bal. in. c. j. in. iij. co. de iure iu. & in. d. c. veritatis. de iureiu. in fi. vbi oīno vide. ¶ Itē an iuramētū de ſolūēdo, vel nō repetēdis vſuris, trāſeat ad hęredē: vide p. d. Lau. de Rod. ā trac de vſuris. q. xxxvj. & adde hīc, q licet de iure canonico reqrat̄ bona fides, tū mala fides p̄deceſſoris nō nocet̄ p̄ſcriptiōe ſucceſſori bonę fidei poſſeſſoris: vt eſt gl. i. c. de quarta. de preſcr. & in. c. cura. de iure pa. tū hęres vniuerſalis, licet fuerit bonę fidei poſſeſſ. poterit cōpelli reſtituere rē, quā mala fide functus

dabilis conſuetudinis. Et hoc modo non dicit capi immediatè pro officio. & idē puto dicendū quādo eſt cōſuetudo: vt aliquid detur eccleſiæ, pro loco ſepulturæ. debēt tñ prius officia impēdi. & poſtmodū debet fieri compulſio ad obſeruandam conſuetudinē. de quo dicendū, vt not. in. d. c. ad apoſtolicā. Et pro concordantia illius. c. quod reputatur ſingulare in materia, alleg. bo. tex. in. l. priuilegia. in fin. C. de ſac. ſan. ec. vbi dicit, q eā ⁊ q̄ ab antiquo ſolita ſunt eccleſijs & miniſtris tribui, nō debent aliquo modo immutari. ¶ † Et per illum textū dicit ibi Bar. quòd ſi ciuitas eſt ſolita certū quid dare eccleſię, non pōt illud per ſtatutū immutare. quod ſingulariter no. Ex quo pōt inferri, q ſenenſes nō poſſunt tollere per ſtatutū, quominus oblatio ſolita inaſſumptione beatę Marię tollatur. De quo vide quod dixi in. d. c. ad apoſtolicam. Et ad materiam huius glo. vide bo. gl. xiij. q. ij. c. clerici. ſ. itē quęrit. & in ſum.

↬ SVMMARIVM. ↬

1 *Excommunicari poteſt quis pro manifeſtis exceſſibus, puta pro homicidio, & ſimilibus.*

2 *Iudex eccleſiaſticus poteſt ſe impedire circa delicta notoria laicorum, quando iudex ſecularis eſt negligens ad puniendum.*

3 *Excommunicatus tàm ab homine, quàm à iure, poteſt in articulo mortis abſolui à quolibet preſbytero etiam, quòd abſolutio ſit reſeruata Papæ.*

4 *Excommunicatus poteſt abſolui in articulo mortis, licet non ſatisfaciat, ſed caueat de ſatisfaciendo. Item abſoluitur etiam citra articulum mortis, quando ſatisfactio exigit longum tractum.*

5 *Hęres etiam laicus poteſt compelli ad ſatisfaciendū pro defuncto, per iudicem eccleſiaſticum. §. vbi latè hoc diſputatur quid de iure ciuili, vel cano.*

6 *Pœnæ non debentur in foro conſcientiali.*

Hæres non conficiens inuentarium, an teneatur vltra vires hæreditarias ex delicto defuncti.

CAP. XIIII.

PArochiano. ¶ Excommunicat⁹, qui per ſuum preſbyterum fuit abſolutus in morte, in cœmiterio ſepeliri debet, & ad ſatisfaciēdū coguntur hęredes. Secunda pars ibi, *ſed eius.* ¶ Caſus literalis. Quidam parochianus fuit excommunicatus pro manifeſtis exceſsibus, homicidio, incēdio & violenta manuū iniectione in perſonas eccleſiaſticas, & pro violatione eccleſiarū & inceſtu, dū ageret in extremis, fuit abſolutus per pbrm ſuū, iuxta formam eccleſię. quęſitū fuit vtrū deberet in cœmiterio ſepeliri. R. idetur, q non debent cœmiteriū ei, & alia ſuffragia de

negari, ſed hęredes eius & propinqui, ad quos bona puenerunt ipſius: compellendi ſunt per cenſuram eccleſiaſticam: vt ſatiſfaciant pro eo dem. Ber. ¶ Not. ibi, *parochiano.* iuncta ſupra ſcriptione q quilibet de diœceſi pōt dici parochianus Epi, licet habeat aliūpbrm immediatū vt patet hic ibi, p ſuū preſbyterū. Vñ habebat iſte preſbyter propriū, ſcilicet parochianū. & nihilomin⁹ dicit parochianus Epi. c. apoſtolicę. de do. vide bo. gl. in. c. ij. de pœnitē. & remiſ ſi. li. vj. ¶ † Not. ij. & tene menti laicū poſſe excōmunicari pro manifeſtis exceſsibus, quāquam illa crimina nō ſint eccleſiaſtica, vt patet in homicidio & ſimilibus. Et credo proceſſum ſuſtinendum ratione notorietatis. Deprehenditur enim apertè negligentia iudicis ſecularis ex quo generaliter poteſt argui, q de delicto notorio laici, pōt Epiſcopus ſe impedire: non ſolū, vt cōpellat eum ad pœnitētiā, ſed etiā ad ſatisfaciēdū de delicto. facit quod no. Inn. in. c. nouit. de iud. & quod ibi dixi. & no. quia nō ſolet ad hoc alle. iſte tex. ¶ † No. iij. q presbyter pōt abſoluere in articulo mortis, *a* à ſentētia ex cōicatiōis tàm hoīs, quā iuris: etiā ſi abſolutio ſit reſeruata Papæ. facit. c. ſi quis ſuadēte. xvij. q. iij. ¶ † Not. aliud dictum ſatis not. q excōicatus *b* p manifeſta offenſa, abſoluit̄ in mortis articulo abſq eo, q prius ſatisfaciat. Vnde ſatis eſt ab illo recipere cautionē. Et id ſingulariter limitat. c. ex parte. el. j. de ver. fig. vbi dicit, q excōicatus pro manifeſta offenſa, nō debet abſolui niſi prius ſatisfaciat. Illud eñ verū, niſi in mortis articulo fiat abſolutio, vt hīc. Idem puto, vbi ſatisfactio exigit lōgū tractū. c. quæſtioni. de app. & ibi plenius dixi. Et pro prædicta is facit. xxij. q. vij. c. qui recedūt. vbi dicit, q talibus nō eſt pœnitētia iniungēda, ſed innote ſcēda. ¶ Itē no. q etiā in mortis articulo, non debet quis abſolui ab excōicatiōe niſi iuxta formā eccleſiæ. & de hac forma habes in. c. ex tenore. & c. cū deſideres. de ſent. excō. ¶ No. ibi: *eccleſiæ ſuffragia.* q defunctis ꝓſunt multa ſuffragia: & in numero ſunt quatuor. de quib⁹ in c. animæ defunctorū. xiij. q. ij. ¶ † Vltimò no. q hęres etiā laicus pōt cōpelli p iudicē eccleſiaſticū ad ſatisfaciēdū pro defuncto. Et facit hoc ad. q. quotidianā. Quidā laicus in cōtractu p̄ſtitit iuramētū, eo mortuo cōuenit hęres laici rōne illius cōtractus iurati coram iudice eccleſiaſtico. Opponit, q eccleſiaſtic⁹ nō ſit copētes iudex laici, ḡo qd iuris? Abb. tenet q pōt cōueniri. Nā ſicut de funct⁹ poterat cōueniri coram eccleſiaſtico ratione iuramenti. c. fi. de fo. compe. lib. vj. ita & hæres. argum. in. l. hæres *c* abſens. ff. de iudi. & dicit ſic fuiſſe aliàs determinatum. Hoc placet Ioanni And. quia de

functus poterat conueniri ex proprio iuramēto. & ita tex. in. d. c. fi. ponderat, dum dicit, *a ſe præſtito &c.* ſed iuramentū nō egreditur perſonam iurantis *a*: eſt enim perſonale ex parte iurantis: vt in. c. veritatis *b*. de iureiur. & hoc dictū Io. an. tenetur cōiter per Mod. Sed ego ſaluando vtrunq dictū, diſtinguerem, q actione ex eo contractu nō poterit agi corā iudice eccleſiaſtico: & ſic procedit opi. Io. An. ſed officium iudicis poterit implorari, vt hæres compellatur ſatisfacere animæ defuncti. ar. hīc. & in. c. à nobis. in fi. el. ij. de ſen. excō. & ſic procedit opi. Abb. & vide quod dico in. c. cū ſit generale. de fo. cōpe. ¶ † In gl. fi. in fi. Not. iſtam gl. quæ quotidie allegatur iūcto tex. pro differentia inter ius canonicū & ius ciuile: vt de iure canonico indiſtinctè hæres teneatur ex delicto defuncti: licet ſecus de iure ciuili. & hanc opi. tenuerūt cōmuniter gl. iuris canonici: vt in. c. in literis. de rapt. & ibi bo. tex. &. xxiiij. q. ij. c. ſanè. & xij. q. ij. in. c. Epiſcopus, qui filios. & in. c. quanquā. de vſur. li. vj. & gl. in. c. in literis. de rapt. & gl. j. q. iiij. c. eccleſia. §. itē peccator. xvj. q. vj. c. epiſcopū. xcvj. diſt. c. bene quidē. de vſuris. c. tua. de pig. c. iij. & vide omnino gl. xxiiij. q. ij. in ſum. & hoc tenet Fed. cōſi. xxj. &. d. Ant. cōſuluit & refert in. c. q clericis. de foro compe. Innocen. hīc dicit per iſtum tex. non probari: quia hīc non coueniuntur hæredes immediatè ex delicto defuncti: ſed ex cautione, quam præſtitit defunctus in abſolutione proprio ſacerdoti, qui ad hoc habet publicum officiū. Et ex hac cautione poſſunt agere omnes, quorum intereſt. ar. in. l. nō quaſi. ff. rem pup. ſal. fo. Allego meliorem text. de iure canonico. in. d. c. quanquā. & præſuppoſito, q cautionem præsbyter non exegiſſet, tamē tacitè videtur præſtita, ex quo pœnituit, & petit abſolutionē à ſacerdote. Nam nō potuit aliter pœnitere, niſi mandaret ſatisfactionem fieri: & poteſt agi officio iudicis. argum. in. l. his verbis. ff. de adop. & no. ſemper hoc dictū Inn. Ex quo habes, q ſacerdos gerit officiū publicū in actu confeſsionis: ita vt ex cautiōe, ſeu promiſsione per eum recepta, poſsint oēs agere *c*, quorū intereſt: ſicut ſi ꝓmiſsio fuiſſet recepta per ordinariū loci, ſeu notariū. ¶ Ex quo inferas, q illud. c. quanquā. nō ponit ſpecialitatē in crimine vſurario, quatenus admittit presbyterū parochialē ad recipiendā illam ſtipulationē. Hoſt. dicit, q hīc nō ſolū lis habetur pro cōteſt. imò quaſi ex ſnīa conuenit hæres: ex quo ſacerdos iniūxit, vt ſatisfaceret. Dicit etiā, q ſi quis fuerit confeſſus ſacerdoti, & deceſsit lit. non contesta. poteſt agi cōtra hæredē ex delicto defuncti, ex quaſi cōtractu. Nā videt quaſi cōtraxiſſe cū ſacerdote nomine illorū, quorū intereſt. quod ēt ſentit Spe. in tit. de inter. ac. §. ij. ver. qd ſi lis. Dicit tamē Hoſt. quicquid dicatur de iure cano. q poteſt agi ex delicto defuncti contra hæredē: licet ſecus de iure ciuili. & ſic ſentit, q ex delicto defuncti poſsit quis fundare intētionē ſuā contra hæredē de iure canonico. Et hāc differētiam inter

in marga. Inno. in ver. iuramentū. in. xxj. & xxj. quæſtione. Item de illa. q. an iuramētū defuncti obligет hęredē: vide oīno p Bal. in. c. j. in. iij. co. de iure iu. & in. d. c. veritatis. de iureiu. in fi. vbi oīno vide. ¶ Itē an iuramētū de ſolūēdo, vel nō repetēdis vſuris, trāſeat ad hęredē: vide p. d. Lau. de Rod. ā trac de vſuris. q. xxxvj. & adde hīc, q licet de iure canonico reqrat̄ bona fides, tū mala fides p̄deceſſoris nō nocet̄ p̄ſcriptiōe ſucceſſori bonę fidei poſsidenti: vt eſt gl. i. c. de quarta. de preſcr. & in. c. cura. de iure pa. tū hęres vniuerſalis, licet fuerit bonę fidei poſseſſ. poterit cōpelli reſtituere rē, quā mala fide functus

tenebat ſit⁹ p̄deceſſor ea rōne: qua tenet̄ ad exonerādū aīam defuncti, quā aliter exonerare nō pōt: niſi ſatisfaciat: vt hīc. Et iſtud fuit ſin. & mirabile verbū do. Ant. in. c. ſi diligenti. in. vij. col. de præſcrip.

Ant. Fran. ¶ An hæres teneatur exonerare conſcientiā defuncti. Vide, quæ hñr p. d. Abb. in. c. cū eſſes. de teſt. in illa. q. an in foro cōſcietiæ hæres teneat̄ iuētariū cōficere.

& ſine dubio, dicas, q hæres exonerat conſcientiā defuncti ex facto ſuo: quia adeūdo hæreditatem, videtur quaſi ex cōtractu ſe obligare ad omnia, ad quę tenebat̄ ipſe defunctus. & ideò non exonerando lędit propriā conſcientiā: vnde ædificabit ſibi ad gehennā: vt in. c. ꝓ tuas. de ſimo. & in. c. ꝓ literas. de reſtitut. ſpo. & c. i his. xxviij. q. j. Conſcientia enim alicuius dicitur eſſe veritas. vt per Bal. in l. ij. in. iiij. no. C. de fideic. & in. l. nemo. ad fi. C. de ſen. & vide gloſ. in c. j. de corpo. vitia. & in cl. j. de iurepat.

↬SEB. SAPIA.

a ¶ Perſonam iurātis. vide Pau. de ca. in cōſil. xvij. incip. viſis & cōſideratis omnibus in ſecunda parte ſecundū nouiſsimā impreſſionē. & i cōſ. xiij. ea. parte. Angel. in conſi. cxxxvj. inc. ex themate & actis. Corſ. in repe. tub. de iureiurā. in xxj. priuilegio.

b ¶ Et ibi vide eum dē. d. Abb. Panor. poſt alios. & Ioā. An. in. c. cū. C. laicus. de fo. cōp. lib. vj. i no. & vide Archi. in. c. longinqta te. in fi. xij. q. ij. vbi dicit, q iuramētū ex parte præſtantis eſt perſonale. & alle. Inn. in. c veritatis. Itē ad hoc omnino vide Bald. in. c. j. §. cum domino. ad fi. tit. de no. feud. & hoc fallit in iuramēto: quod defertur à pte parti, quia illud tranſit in ſucceſſorem cū habeat vim pacti, vel tranſactionis. tex eſt. l. ait prætor. j. ff. de iureiu. tranſactio aūt, vel pactū regulariter tranſit in hæredē: vt. l. ſi pactū. ff. de pact.

c ↬SEB. SAPIA. ¶ Omnes agere. Vide latè per. d. Ia. in. l. j. §. huius ſtudij. colū. ij. ver. item per iſtum tex. ff. de iuſt. & iure.

d ¶ Et de hac materia, qñ hæres cōueniatur ex delicto defuncti vide p Bald. in. l. j. c. ex deli. defunc. & in. l. fur. c. de fur. aliquid per Ang. in. l. iij. §. quod ait prætor. ff. quod quiſq; iur. vbi eſt bo. tex. & gl. Scias tamen, q de iure ciuili, actio ciuilis tranſit in hæredē quando ex parte actoris eſt præſtatoria intereſſe. & ex præterea eſt merè ciuilis. text. eſt in. l. j. §. fi. ff. de eo per quem factum erit. Sed fortè ibi aliquid peruenit ad hæredē vt ſentit text. in fi. dum dicit, nō lucretur. Anto. Franciſc.

¶ An hæres conueniatur ex delicto defuncti: dicas, q in delicto lęſę maieſtatis nō ſolū punit̄ filius: ſed etiam extraneus ſucceſſor. & non ſolū maſcul⁹ ſed etiā fœmina reſpectu priuatorum bonorū: vt in l. quiſquis in. §. fi lij. C. ad leg. Iuliā ma. & nocet etiā in feudo: vt in. c. fi vaſallus culpā. ſi de feu. fite. cōtro. & in. c. j. in. §. deniq. quæ fue. priscau. bene. ami. & habetur ꝓ Bar. & Ale. in. l. iij. de inter. & releg. & vide per Pau. de ca. in cōſi. clx. & ſeq. Quid autē econtrā, an delictū filię noceat patri ido. te. vide gl. & doc. poſt Bal. in. l. ſi dotē. C. de in. dot. & vide Ang. in. l. diſſentientibus. C. de repu. & vide pau. de ca. in. l. adoptiuū. de in ius vocā. vbi etiā ꝓ Ale. & ipſum Ale. ex. in cō ſil. xxiij. in prima parte conſi.

↬SEB. SAPIA.

e ¶ Aut pœna. qū hæres teneat̄ ex delicto defuncti; vide. d. Iaſ. in. l. iij. §. quod autē. ff. q quiſq; iur. vbi plura. & in. l. fin. in fi. ff. de eo per quē fact. erit.

6 ¶ † Sed aduerte: nam primum dictum Bart. quatenus vult, quòd actio ex vtraq parte pœnalis non tranſeat in hæredem, etiam de iure canonico: videtur poſſe optimè iuuari per gloſſ. nota. in cap. fraternitatis. xij. q. ij. vbi dicitur, quòd in foro conſcientiæ non iniungitur, vt quis ſoluat pœnam delicti. Cùm ergo de iure canoni-

a ¶ In.j.co.&idē.d. Ant.& Imo.i cle. literas.de preb.& idē do.Abb.Pan. in.c.ex trāsmissa. de deci. & in.c. ad audientiā.de eccl. ædifi.& in.c.dilectus.de of.ord. & Bar.in.l.si quis ad declinandā. C.de epi.& cl.& Ang. in auth. similiter. C.ad leg.fal.& authēt. oēs peregrini.C.cō. de suc.& in.l.rē.§. itē quicū que.ff.de in rē ac. in.l.statue.ff.de vsufru.& in.q.quæ incipit in refulgēti deliciarum palatio.& p Bald.in.l. decē.in fi.ff. de fideic.li. Et ad istā q.facit q.ī no.La. alle.lxxxvij.in vl. colū.vbi dicit,q si fit legatū ecclesiæ quæ nō reperitur in diœcesi, debet legatū ecclesiæ cathedrali. & ita dicit tenere Io. An. in addi.Spe.in tit. de instrum. edi.§. nūc verò aliqua.in v.char.

Anto.Francisc.

¶ Ad hoc quod hic dicitur,q lega tū factū ecclesiæ: & non reperitur in loco: debetur ecclesiæ cathedrali. Dicas hoc esse sine dubio verū: nisi aliter apparet de mēte dispōentis: quia ecclesia cathedralis dicitur esse parochia totius ciuitatis: vt in cle.dudū. §.verum.& ibi p Car. in.xix. q. de sep. Dicas tamē,quòd ecclesia dicitur esse oīs locus pius. & etiā monasteriū. Et ideò attendi debet, an possimus coniecturare mentē testantis: de qua ecclesia senserit: & si de hocnō apparet.in dubio intelligitur de ecclesia cathedrali: quæ dicitur esse matrix.vt per gl.& Car.in cle. j. de prini.& not.in capitulo.j.& in capitu.trāsmissa. de præscr. Et adde q ecclesiæ nondum cōstructæ potest fieri legatū & donatio:vt per Bart. 1 *Parochia quid sit:& vnde dicatur.*

co agatur contra hæredē solū ratione peccati: ergo non debet contra hæredē agi, nisi pro satisfactione interesse,seu damni proprij.& hoc visum est mihi sensisse gl.in.d.c.sanè. xxiij. q. ij.sed cōtra hoc dictū alle.tex.hīc. Nam hīc agebatur, vt satisfacerent hæredes de homicidio, & incestu:& vt dicit hīc Io.an.non potest satisfieri de homicidio, nisi quia aut interfectus fuit seruus:aut agebatur ad pœnam consuetudinariā. Nam in aliquibus locis p delicto soluit pœna applicāda lęso,seu hęredib9 suis.c.ij.j. de pœ.&.c.ij.j. de delictis puero. Idē dicēdū est de incestu. Nam corpus liberum nō recipit æstimationē:ergo hīc agebatur etiam,vt satisfaceret de delicto ratione pœnæ. ¶ Sed saluando vtrunq; dictum distinguerem:q aut quis fuit excommunicatus,quia non satisfaciebat de delicto: & absolutus maximè cum cautione: & tunc procedit dictū huius.c.quia nō purè agitur in foro pœnitentiali: nec agitur merè ex delicto:sed ex contractu,vel quasi.prout.s. dixi. Aut simpliciter quis decesit sine excōmuni catione & absolutione sequenti:& tunc fortè posset procedere dictū Bar.intelligēdo,quòd tunc agatur ex delicto. Sed si teneremus opin. q agatur tunc ex quasi contractu propter absolutionē præstitam non video, quia dictum Barto.posset tolerari:sed ipse habuit respectū ad communem opi. Canonistarum: vt agatur ex delicto. Sed ego semper tenui, quòd nulla in hoc sit differentia inter ius canonicum & ius ciuile. Nam istud.c.&.c.in literis.de rap.& cap.à nobis alleg. ponderant quem fuisse contritum in morte,& videtur tacitè mandasse satisfactionem hæredibus,vbi enim ista cessarēt vt quia decesit sine confessione: non videò q posit agi contra hæredem ex delicto defuncti: nisi quatenus potest agi de iure ciuili, & pro hoc allego glo.not. quæ apertè hoc sentit in.d.c.à nobis.in ver.hæredes quoq;.quę dicit quòd cum pœnituerit,& contritus fuerit defunctus quantū in se fuit,satisfecit: ideò hęredes compellendi sunt satisfacere pro ipso:&sic dicit debere intelligi capitu.fina. de sepulc. & in.c.in literis.de rapt. tacitè idem sentit Ioan. Andr.in additio.Speculatoris.in titulo de appellationibus.§.in quibus.in additione magna,

7 ¶ † Sed nunquid hæres teneatur, vltra vires hæreditarias, si non facit inuentarium ex delicto defuncti?dominus Antonius dicit hīc, quòd non.Idem tenet Federicus consil.xxj.etiam in foro contentioso. Mouetur, quia ex æquitate inductum est per ius canonicum: vt teneatur hæres ex delicto defuncti. & eadem æquitate non debet teneri, etiam vltra vires hæreditarias.glo. tamen videtur velle cōtrarium in.d.capitulo in literis. Crederē tamen quòd opi.Fede.sit vera,si agitur ex delicto:secus si agitur ex contractu. argument.eorum, quæ dixi in præcedenti questione. Abbas.

De parochijs & alienis parochianis, Rubrica.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

2 *Ius parochiale,in quibus consistat.*

3 *Oblationes,quæ fiunt imagini, quæ est intra limites parochiæ,cedunt lucro præsbyteri parochialis.Idem si fiant capellis,uel altaribus fundatis intra parochiam.4.*

5 *Parochiani non tenentur sponte facere oblationes præsbytero parochiali:nisi sit consuetudo.& ni si indigeat,quo casu possunt compelli ab Episcopo:non autem,quò presbyter posit cessare ab ad ministratione diuinorum.*

¶ Suprà visum est de quodā iure parochiali,quod cōsistit in funerando:sed quia poterat dubitari generali ter de alijs iuribus parochialibus:ideò post rubricam præcedentem subijcitur ista rubrica de parochijs.

1 ¶ † Quæro,quid sit parochia:& vnde dicatur? Solu. post Io.And.Est locus,in quo degit populus alicui ecclesiæ deputatus:certis limitibus constitutus. Et dicitur parochia quasi partitio curæ. Nam cura populi partita fuit inter ecclesias parochiales.Nam rector talis ecclesiæ dicitur populū regere.c.j. de capel.mona.& vide Archi.in.c.licet canon.de ele.li.vj. Et scias q parochiæ fuerunt diuisæ post aduentum Christi. xij.q.j.in.c.j. Episcopatus verò & prouinciæ fuerūt c diuisi longè ante aduentum christi.vnde vbi prius stabant illi Principes infidelitū,seu eorū sacerdotes, fuit statutū per apostolos,q primates Archiepiscopi & Episcopi constituerentur.de quibus dic vt plenè habetur.lxxx. di.c.j.&.ij.xc.dist.c.j. ¶ † Secundò principaliter quæro,in quo cōsistat ius parochiale:dic q in pluribus.Primò,vt parochiani diebus festiuis audiant missam in parochia;vt in.c.ij.s.eo. & dic vt ibi. Secundò ,vt sacramenta percipiantur in hac ecclesia parochiali,seu à psbytero parochiæ: & vt parochianꝰ ibi sepeliatur.c.omnis.de pœ.& remiss.& cle.dudum in.§.verum.de sepul.Item in præstatione decimarum personaliū.xvj.q6.j.c.questi.Item in obligationibus fiendis.de conse.dist.j.c.omnis christianus. Et verbū oblatiō,capitur largo modo secundū Io.an. & bene: vt comprehendat quicquid intra limites parochiæ pueniat.bonus tex.in.c.pastoralis.s.de his quæ fiunt à prælatis.Et per hoc arguit do.Ant. hīc,q oblationes quæ fiunt imagini depictæ in muro intra limites alicuius parochiæ,cedunt presbytero parochiali. quod a etiam tenui in.d.c.pastoralisᵃ.Et bene facit ille tex.& quod ibi no.Host.ad idem.c.quoniam. de decimis.licet aliās legerim in add.Spe.Io.An.allegantē pro Episcopo &.presbytero parochiali,& nō soluentem', Sed mihi placet præmissa opi.& facit.c.cum inter. de ver.sig. ¶ † Vltimò quæro:nunquid parochiani pos 3 sunt compelliᵇ ad oblationes faciendas?Primò videt, b q sic:per.d.c.omnis Christianus.&.c.alia.&.c.statuimus.xvj.q.j. In contrarium allegatur illud Matth.v. Si offers munus tuū ad altare.& sic non loquitur imperatiuè.& ad idem quod habetur Exo.xxv.c. cum dicitur:Ab eo qui vltro munus offert recipe &c.q.d, q à spontaneo, & non à coacto recipienda est oblatio,Pro sol.vide quod no.glo.in.d.c.omnis.&.c.statuimus.&.x.q.j.c.sanctorum.& videtur glo.variasse, Nam quandoq; simpliciter tenui parochianos ad hoc cōpellendos.Et quandoq; hoc tenuit cum limitatione,scilicet q si presbyter curatus indiget.Sed beatus Tho.latius attingit secunda secundæ.q.lxxxvj. arti. j.& ibi in effectu quo ad propositū nostrū concludit c q regulariter istæ oblationesᵉ,quę fiūt ad vsum sacerdotis,seu pro diuino cultu:non sunt in præcepto,ni si in quatuor casibus. ¶ Primus,si ratione census debet fieri:puta,quia aliquid tenetur ab ecclesia,ratione cuius soluitur oblatio nomine census. ¶ Secundus casus,si quis est obligatus ex testamento, vel inter vivos.c.quanto.j.de cen. ¶ Tertius casus,si sacerdos inget.Nam ex quo impendit spiritualia, debet consequi temporalia.ad hoc.c.si Episcopus.de off.ord.lib. vj.& quod no.in capitulo primo,& in.c.de his.de eccle.ædifi.Non tamen sacerdos ob hoc debet subtrahere spiritualia:sed superior debet eos compellere.ad has oblationes iuris remedijs. ¶ Quartus casus, quādo hoc habet consuetudo.Nam in multis locis parochiani semper offerunt diebus festiuis.Nam in aliquibus locis solent facere oblationes cum candelis in festo alicuius sancti. Ex quo enim inoleuit consuetudo,possunt ad hoc compelli.quod bene no.facit tex. in.c.ad apostolicam.de simo.& .l.priuilegia.in fi.C.de fac.san.ec.& quod ibi no.Bar.facit quod dixi.s. titu. proxi.capitulo penultimo. ¶ † Et vnum inter cætera scias, quòd istæ oblationes ita sunt de iure parochiali,quòd si fiant in capellis, seu altaribus fundatis intra parochiam,debentur rectori parochiæ.argum. in.d.capitulo pastoralis.facit.c.ex transmissa.de præscript.&.c.ad audientiam.el.ij.de eccle.ædifi. per locum à speciali. Abbas.

4

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Bannitus cum publicatione bonorum,si restituatur, an recuperet bona legitimè in alium alienata.*

2 *Episcopi duo in solidum possunt esse in eadem diœcęsi ex aliqua maxima causa:aliās secus.3.*

3 *Papatus non recipit duos Papas,quinimo aliud sentire est hæreticum.*

4 *Diuisio quæ est fienda inter fratres de hæreditate paterna:an debeat fieri per maiorem natu, vel quomodo.*

5 *Maior pars omnium,qui sunt in aliquo concilio attēditur:licet ibi sint duæ partes diuersarum factionum:& sic non attenditur maior pars cuiusliber factionis:sed maior pars omnium simul in concreto.*

CAP. I.

SI Episcopus.

¶ Inter Episcopum substitutum Episcopo hæretico:& ipsum hęreticum reuersum ex dispensatione receptum, diuiditur Episcopatus modo hīc expresso. Et habet quinq; dicta ad idem tendentia,quæ patent in tex. ¶ Casus literalis. Episcopus alicuius ciuitatis cū magna parte populi incidit in hæresim donatistarum. vnde omnes præcisi sunt ab ecclesia:in residua parochia constitutus est nouus Episcopus:prior cū populo,qui secuti fuerant ipsum, reuertitur ad vnitatem ecclesiæ:cum eis dispensatur cum eo:tum propter multitudinem sequentium ipsum:tum p vtilitate,vt dignitatem recipiat. Sed quia alter fuerat canonicè institutus,remoueri ex toto nō debet, sed inter se diuidant populum, prout in litera cōtinetur.Hodiè non seruatur hæc dispensatio.Ber. ¶ † No.j.bonum arg.ex text.quòd si quis,cuius bona fuerunt ob delictum publicata,restituitur:non recuperat bona legitimè in alium translata: quia restitutio non debet retrotrahi, cum præiudicio illius, cui bona fuerunt collata:arg.in.c.quamuis.de rescript.lib.vj.De quo tamen remitto ad plenè not.in.l.fina.C.de sent. pas. dixi in capitul. quia diligentia.s.de electionib. Iste tamē textus potest etiam adduci ad contrariam sententiam. Nam cum Episcopatus esset insolidum ipsius instituti:nihilominus reuersus est restitutus recuperat partem:sed dic hoc continge

- Salice.qui ponit idem Ias.in.l.col.antepen.ff.si cer.pet.

b ¶ Quòd frater.vide Bal.in.l.si maior.C. communi diui. qui dicit, q debent diuidi forte.& alle.tex.in.l.ij.C.quādo & qui.quar.pars debe. & ibi etiā facit mētionem de tex.& de isto arti.an minor teneatur prius eligere sibi partem in diuisione bonorum.vide per Ang.in.l.qui erat.ff.fam.erci.& facit q sing. voluit Bart. l.senatus. §. senatus.ff. de iure fisc. & de hoc p Bart. in.l.j.C.de his,qui se de.li.x. & in.l. ij.C.quando,& q. quart. pars debe. vbi tenet,q nō sit verū illud, quod dicitur,quòd minor natu semp debeat eligere partem.& Bal.in.l.iubemus. circa princi.in.ij.colū.C. de sac.san.eccle.& in l.j.in.ij. col.de pactis.Idē tenet etiam Ang.in vna le ctu. in alia non tā git,in.l.ij.ad fi. C. communia dele. Imo.in.l. fu quo que.in prin.ff. de hære.institit. & ita consuluit Ludo. Ro.in consōfi. ccccl. xxj.inci.lucrū autem ex dote proueniens.&c.in.ij. dubio prin.Idem etiam tenet Ang. de are.in.§.quędā in fi.inst.de actio. & idē Ang. in tracta.malefi.in verbo dandis&soluē dis generali camerario.& ista est cōmunis opi.secundum ipsum Ange. vbi.s. q frater maior non debet facere partem, neque minor debet illam recipere. In contrarium dicit se semper putasse facere doctrinam illius gl.fin.& nū quā dicit se sciisse,quid possit rīderi,in.c.de libellis.xx. di. Et istā partem tenet Bal. in.d. l. suus, & in d.l.inter dubium. & Ni.de nea.in.d. l.j.li.x.& Flo.in.l. arbiter.ff.communi diui. & dicit illam gl.in.d.c.de libellis. multum sibi placere. Itē de hoc vide do.Ale. de Imo.in.l.j.ff.si cer.pe.in.xij. col. Et adde hīc,quòd quando sunt duo fratres vel plures, si aliquis est minor ætate legitimaliter non possit prouocare aliā

ad diuiſionem rei: vt C. de pœ. l. penul. tamen poterit prouocare ad diuiſionem fructuum, vel reditum. Iſtud no. dicit Inno. an. in addi. Spec. in ſub. iſta quod eſt menti tenendum: & mihi occurrit in facto proprio, ſed limita, vt per Bar. in l. ſi conuenerit. ff. pro ſoc. vbi dicit, q ſi ſocius erat rixoſus, & etiã minor, poterit ꝓuocare ad diuiſionẽ proprietatis. Secundò adde id, q dicitur minorem nõ poſſe prouocare maiorem ad diuiſionem: procedit vbicunque aliãs minor non fuiſſet à maiore prouocatus: quia eo caſu poſſet poſteà & ipſe ꝓuocare. gl. eſt not. in. l. inter pupillos. ff. de aũ tho. tuto.

¶ Adde tu huic additioni Lud. de Ro. conſil. cvj. & cccclxxj. Anto. Franciſ.

¶ An in diuiſione fratrum, maior natu debeat facere partes, & minor natu optare, vel eligere: dicas, q de conſuetudine ita fieri debet: ſed de iure non; imò illa fieri debet per iudicem, ſi partes diſcordant: vt plenè per d. Paul. de caſt. in conſi. xcij. Poteſt etiam ſorte fieri. l. in tribus. & ibi ꝓ Bal. ff. de iud. l. ij. §. j. &. ij. C. communia de lega. & habetur per Bal. in l. ſi maior. C. cõmuni diu. vbi alle. circa hoc quod dicitur de ſorte, bo. tex. in l. ij, C. quando & qui. quarta pars deb. Et pro conſuetudine, q debeat fieri ꝓ maiorem, facit, quia minor & eccleſia æquiparantur. c. j. de in inte. reſti. ſed eccleſiæ de iure datur reſtitio. c. j. de paroc. ergo etiam & ipſi minori. de quo vide Rom. in ſing. ſuis in ver. diuiſio. Et de forma diuiſionis faciendæ inter fratres, vide Spec. in titul. de iudi. in §. iiij. & per Inn. in c. audita. de reſti. ſpol. Et adde, q diuiſio poteſt fieri inter fratres, etiam ſi bona ſint prohibita alienari: vt in l. cum pater. §. hæreditatẽ. de leg. ij. & per Pau. de ca. in l. cum hi. ff. de tranſa. quia per talem diuiſionẽ non tollitur fideicommiſſum factum: vt per Bar. in l. quidam decedens. ff. de admini. tuto.

ad quid cõtinet diſpẽſationẽ, videlicet vt here ticus recipiat in priſtinã dignitatẽ. Nã per lapſum in hæreſim priuatus eſt ipſo iure omnibus bonis: nec per reuerſionem recuperat: vt in. c. vergentis. de hære. &. j. q. vij. c. conuenientibus. ſed ex diſpenſatione fuit iſte receptus. Sed quo ad diuiſionem fiendam, continet ius inter reuerſum & ſubſtitutum: ſi in receptione non fuit facta ſpecialis prouiſio. Et dicit Io an. an. quod rarò practicabitur iſte tex. quia eccleſia ſolet prouidere inſtituto de alia dignitate: ſed dic, quòd poteſt practicari: vbi dignitas non habetur præ manibus. ¶ Et ſcias, quòd duo ſunt intellectus principales huius. c. Primus eſt, q bona omnia diuidantur: ſed locã re uerſa debent conſiſtere apud reuerſum: illa verò, quæ ex toto remanſerunt in fide, debent conſiſtere penes ſubſtitutũ. Loca verò in quibus ſunt permiſti hæretici & catholici, debẽt diuidi: vt dicitur in tex. & ſecundum hunc intellectum, non exigitur, quòd ambæ partes ſint æquales: vt voluit glo. ſed partes denotãt hîc partialitatem, quæ erat in loco, quia vt dixi aliqui fuerunt reuerſi: aliqui ſemper permãſerunt in fide. ¶ † Et nota, q quando vnus locus eſt diuidendus, in quo ſunt ambæ partes, ſtatur iudicio plurimorum: vt in text. Ex quo habes notare, quòd quando partes diuiſæ conſunguntur ad faciendum certum quid, ſtatur iudicio maioris partis totius corporis: non autem requiritur maior pars cuiuſlibet partis, quod facit ad multa. Ad idẽ bon. tex. in. c. ſcriptum. de elect. licet tex. videatur in oppoſitũ, c. paſtoralis. de reſcriptis. Sed dic quòd ibi nõ coniunguntur ambæ partes, vt faciant vnum corpus: ſicut coniunguntur hîc. & in. d. c. ſcriptum. ¶ Ex quo infero ad vnum dictum quotidianum, quòd ſi ſcholares Iuriſtæ & Artiſtę conueniunt ſimul ad aliquid expediẽdum, ſufficit iudicium maioris partis omnium: non autem requiritur maior pars Iuriſtarum & maior pars Artiſtarum: loquor in eo loco, vbi Artiſtæ faciunt vniuerſitatem de per ſe, habẽtes etiam per ſe rectorẽ: vt Bononiæ, Paduę, & Papiæ. Nam hîc hoc non contineret dubiũ cum ſemper faciant vnum corpus, & habeant vnum caput. ¶ Secunda lectu. q omnia loca veniunt hîc diuidenda: ita, quòd vnus Epiſcopus habebit citra flumen: & alius vltra: & ſic de ſimilibus. Sed prima lectura videtur magis placere docto. & videtur melius conuenire literæ. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Parochiani, quo caſu ſub præcepto peccati mortalis debent audire miſſam in propria parochia.*

Parochiani non poſſunt recipere ſacramenta ab alijs regioſis in aliena eccleſia: niſi ex licentia proprij ſacerdotis: & illi religioſi, qui aliter miniſtrant ipſis ſacramenta: ſunt ipſo facto excommunicati.

Fratres mendicantes poſſunt audire confeſſionem aliorum parochialium: etiam ſine licentia proprij presbyteri: ſed alia ſacramenta non poſſunt dare.

2 *Parochianus alienus, ſi in contemptũ vult audire miſſam ab alio parochia no: poteſt per ipſum de eccleſia expelli, etiam contra eundẽ manum violentam injicere: & non incurreret irregularitatem etiam, quòd ille eſſet clericus.*

3 *Niſi ſa integra debet audiri diebus dominicis & feſtiuis, ſub præcepto peccati mortalis.*

CAP. II.

MT dominicis. ¶ Pesbyteri parochiales dominicis dieb⁹ & feſtiuis parochianos alienos ad miſſam admittere nõ debẽt: ſi ex cõtemptu ad eorum eccleſiam accedunt. ¶ Nota primò arg. ſecundum Io. an. ꝓ in diebus dominicis & feſtiuis tenetur parochianus audire miſſam in propria parochia: & ibidem oblationem facere. hîc tamẽ nihil dicitur de oblatione: ſed intellige prout dixi. §. ſuper rubrica. Et ex hoc & ex tex. infertur, ꝓ diebus priuatis poteſt quis audire miſſam in aliena parochia. c. ſi quis extrà. de conſecra. diſtinct. j. ¶ † Sed ego quæro: nunquid indiſtinctè parochianus peccet non audiendo miſſam diebus feſtiuis in ſua parochia: de quo fui ſæpe interrogatus. Solu. aut hoc facit ex contẽptu proprij presbyteri ſine cauſa legitima, & peccat: quia venit cõtra præceptum ſuperioris, & iuris. c. ij. de maiorita. & obedien. & in. c. qui reſiſtit. xj. quæſtione. iij. Et ipſe ſacerdos, qui admittit parochianum alienum ſupradicto caſu, cõmittit quodammodo furtum, vel rapinam. arg. c. dudum. el. ij. de elect. Et puto, quòd tenetur reſtituere omnes oblationes perceptas ab eo. argu. c. cum liberum. & in. c. in noſtra. §. titu. proxi. ſi tamen ex cauſa legitima contemneret proprium ſacerdotem: puta, quia eſt notorius fornicator, vel præciſus ab eccleſia: tunc non peccaret: quia hoc caſu non eſt propriè contemptus: ſed iuris authoritate facit. argu. c. præter. &. c. nullus. xxxij. diſtin. & in. c. veſtra. de cohabita. cleri. & mulie. & dic, vt ibi dixi. & vide text. cum gloſſ. in. c. cum non liceat. de præſcrip. Aut deſerit proprium presbyterum ſine contemptu: & tunc non peccat. Pro quo iſte tex. qui ponderat contemptum. ſed dicunt hîc docto. q præſumitur contemptus, ſi non habet licentiam à proprio ſacerdote: vel nõ habet cauſam legitimam: ſaltem quando propria eccleſia eſt vicina: ſed hodie videmus communiter populum confluere ad eccleſias fratrum mẽdicantium de relicto ꝓprio presbytero. Et credo q ſi faciant bono zelo nõ peccãt: vt puta, quia deuotius & frequentius ibi celebratur. Item, quia audiunt ibi prædicationem & immediatè ante, vel pòſt audiunt miſſam: non autem in hoc poteſt notari contemptus. & hoc procedit quo ad auditum diuinorum: ſed ſacramenta nullo modo poſſunt recipi ab extraneo, maximè à fratribus mendicantibus ſine licentia ſpeciali ſacerdotis proprij: vt in. c. omnis. de pœniten. & remiſſio. & vide hodie tex. in clemen. j. de priuile. vbi excommunicantur religioſi ipſo facto, qui ſacramenta conferunt ſine licentia ſpeciali ſacerdotis proprij: intellige præter ſacramẽtum pœnitentiæ. Nam illud eſt mendicantibus indultum ex priuilegio: vt in clemẽ, dudum. prælleg. Honeſtum eſt tamen, & quàm neceſſarium, vt in præcipuis feſtiuitatibus, vt in paſchate, natiuitate, & in ſimilibus: audiantur diuina in propria parochia. Item quòd ex leui cauſa non debent deſeri propriæ parochiæ illis diebus. vide bonum tex. in. d. c. ſi quis extrà. Puto etiã quòd ad eccleſiam cathedralem poteſt licitè populus cõuenire: quia Epiſcopus eſt curator omnium de dioceſi. vnde non poſſunt dici alieni parochiani. in. c. fin. §. titu. proxi. & ibi dixi. & facit glo. not. in. c. de pœni. & remiſ. libro vj. ¶ † Vltimò hic quæritur, an ſacerdos poſſit in expulſione alieni parochiani manum impunè injicere? Dicit Inno. q primò debet illum verbis expellere: quia tutius eſt verbis contendere, quã manu pugnare: ſed ſi ad verba non vellet exire: tunc per ſe, & per parochianos poteſt manum injicere: nec incurrit excommunicationem ipſe, & ſibi obtemperantes, etiam ſi expellendus ſit clericus: quia turbat diuinum officium. pro hoc bonus tex. in. c. veniẽs de ſenten. excom. ¶ Et nota, quia ex hoc ſentiunt docto. q clerici poſſunt eſſe parochiani eccleſiæ inferioris. vnde dico, quòd omnes habitantes in parochia, ex quo non habent curã per ſe, ſunt ſub cura presbyteri parochialis: & debent conueniri cum reliquis parochianis laicis ibidem ad diuina: vt ſatis colligitur in capit. & hoc attendendum. de conſecra. diſtinct. j. ¶ † Et ſcias, q chriſtiani incurrunt peccatum mortale, niſi audiant miſſam integram diebus dominicis & feſtiuis. arg. hic. & clarius probatur in. c. miſſam. &. c. qui dies ſolennes. &. c. & hoc attendendum. de conſecrat. diſt. j. vide quod dixi in. c. j. de vita & honeſta. cleri. hîc non ſunt alia: quia aliæ gl. ſunt faciles. Nico. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Epiſcopus non poteſt nec ordinare, nec iudicare parochianum alterius, ſine ipſius licentia. 2. 3.*

4 *Epiſcopus originis, vel beneficij, poteſt promouere quem ad ſacros ordines ſine licentia proprij epiſcopi: epiſcopus verò domicilij tantum non pòt.*

Clericus nanciſcitur forum ratione originis, beneficij, & domicilij.

Scholares non dicuntur habere domicilium in loco ſtudij, ſed tantum habitationem.

Scholaris recognoſcit in ſuperiorem Epiſcopum ſtudij, quo ad neceſſaria: non quo ad voluntaria.

CAP. III.

1 NVllus epiſcopus. ¶ † Epiſcopus parochianum alterius ſine
a ipſius licentia ordinare non poteſt, nec eum aliter iudicare. hoc dicit. ¶ † Nota primò, quòd qui nõ poteſt in aliquem iuriſdictionem voluntariam exercere, fortius nec contentioſam. Ita arguit hîc Papa. nam ſi Epiſcopus non poteſt ordinare alienum parochianum: cum ordo ſit voluntarię iuriſdictionis: fortius nec iudicare. ¶ † Not. ſecundò, quòd nedum clericus,
3 ſed etiam laicus poteſt ordinari ab alieno Epiſcopo, quod procedat etiam reſpectu primæ tonſuræ: quinimo Epiſcopus incurrit pœnam conferendo etiam laico alieno primam tonſuram: vt habetur in. c. fi. de tempo. ord. lib. vj. ¶ Item not. ar. ꝓ laici non poſſunt in ſpiritualibus prorogare iuriſditionem alieni iudicis. Nam cum hîc ſit mẽtio de iudicio, nõ poteſt ꝓcedere in laico: niſi quo ad ſpiritualia. de quo tamen vide gl. not. in. c. quanto. de iudi. &. c. de cauſis. de of. deleg. hoc tamen indiſtinctè nõ firmo pro præſen
4 ti. ¶ † In gl. j. ibi: *domicilium tranſtulit.* & hodie videtur tex. eſſe in c. iij. de tẽp. or. li. vj. vbi patet, q Epiſcopus originis, item domicilij, vel beneficij pòt promouere ad ordines. Et põderabis bene illũ tex. in eo, quòd requirit domicilĩ, & nõ ſolũ habitationẽ. Ex quo infero, q ſcholaris nõ pòt ꝓmoueri ad ordines in loco ſtudij, ſine licẽtia ſui Epiſcopi. Nã licet in loco ſtudij habeat habitationẽ: nõ
a tamen domicilium. a] l. ij. C. de inco. li. x. Et ex hoc no. q in iuribus dioceſanis ſpectamus domicilium, & non habitationẽ. & facit ad ea, quæ dixi in. c. in noſtra. de ſepul. vnde quo ad ſacramenta neceſſaria Epiſcopus ſtudij erit iudex competens: ſed non quo ad volũtaria. per hoc etiam dicerem Epiſcopum ſtudij nõ poſſe commutare votũ ſcholaris extranei. ¶ In gl. ij. ibi: *ſecus eſt de inferioribus.* vel intellige ſecũdum Io. an. tex. quo ad iudicium depoſitionis ab ordine. Nam qui non poteſt ordinare, non poteſt ab ordine deijcere. xv. q. vij. c. fi. dictum tamen gl. videtur magis de mente literæ quia tex. loquitur indiſtinctè de omni iudicio. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Præſcriptio non currit, nec cum titulo, nec ſine, circa confinia dioceſium epiſcopatuum, prouinciarum, & parochiarum. 2. niſi vbi legitimè non conſtaret de finibus. 3.*

3 *Confinia proſſunt probari per verba enuntiatiua prolata in aliquo inſtrumento, etiam confecto ad alium finem.*

In factis antiquis admittitur probatio præſumptiua: quia probatio neceſſaria & concludens non poteſt haberi.

4 *Confinia non præſcribuntur, nec res principaliter & indiuidue eis adhærentes.*

a ✠ SEB. SAPIA. ¶ Domicilium. Quãdo ſcholaris ſortiatur domicilĩ in loco ſtudij: ponit in. c. dilectus. ij. col. viij. ver. ad ſortiendum domicilium. in fi. ſ. de reſcrip.

b ✠ SEB. SAPIA. ¶ Quòd limites. Vide Fel. poſt alios in. c. quia iudicã te. col. ij. ver. attende. circa gl. fi. ſ. de præſcriptio.

c ¶ Nõ pñt. Adde q limites dioceſis præſcribi non pñt: ſed territorij ſic. Oldra. conſil. cclxxxiij.

d ¶ Optimam. Et idẽ no. glo. ſi. in. l. pe. C. de iure deli. & gl. in. l. prædijs §. Titio. ff. de leg. iij. in hoc cõis cõcluſio eſt: q inter illas perſonas, inter quas cõſtitur inſtrumentum: & quo ad earũ præiudiciũ tantũ, probãt, dũmõ notarius de earũ cõſen ſu appoſuerit. ita loquitur. d. l. opti mã. hîc alleg. Sed quo ad alias pſonas nihil præiudicant. Ad hoc vide decĩ. Spe. in tit. de loca. §. nũc aliqua. ver. lvij. & ibi ſingularius amplian do vult, q etiã ſi de hoc eſſent plures chartulæ, ſeu plura inſtrumẽta nihil oino probãt quãuis Pau. de ca. in. d. l. pe. nõ faciẽs mẽtionẽ de Spec. dicat, q qn eſſent plura inſtrumẽta de illis cõfinibus, q licet nõ probarẽt, tn facerent ve hemẽtẽ præſumptionẽ inter alias pſonas. & Cy. & Albe. ibi dicunt, q tunc ſoltm faciãt aliquã præſumptionẽ. limitat ſing. Bal. ibi in d. l. pe. niſi eſſet in ſtrumẽtũ de antiquo, faciẽs talem mẽtionẽ de plebe vel territorio, vel confinibus: qa tũc plenè probat etiã inter alias pſonas eò: qa ſecundũ eũ inſtrumenta, qñ ſunt de antiquo, probãt cõem opi. quæ prætumitur vera. & Bal. ſequitur ibi Sali. & moder. & Iaco. bu. in d. l. optimam. & Flo. in. l. in finalibus. ff. fi. reg. do. Frã. de Are. in cõſi. c cij. inci. viſo conſilio elegantiſsimo. Et pro hac limitatiõe eſt bo. tex. in. d. c. cum cãm. hîc alle. per iſtam gl. ij. in ver. inſtrumẽtis. in. c. cũ olim. de cenſi. hîc alle. q qua etiã optimè facit quod vult. d. Ant. in. c. cũ dilectus. de fuc. ab inteſtato, q in antiquis verba enuntiatiua incidenter prolata plenè diſponant: licet aliàs ſecus: vt. l. ex his. C. de mili. teſt. & hoc vltimum expreſsè tenet do. Alexand. de Imo. in conſi. cccccclix. incip. viſis & ponderatis narratis in themate. in. iij. col.

d 5 *Proprietas confinium cuius ſit: & item ædificia in eis facta, ſub cuius protectiõe, vel dominio ſint?*

6 *Iura epiſcopalia poſſunt præſcribi in aliqua eccleſia poſita in aliena dioceſi, ſiue cum titulo, ſiue ſine, per tantum tempus, de cuius initio non eſt memoria.*

7 *Confinia prouinciarum ſingularium, an poſſint præſcribi.*

CAP. IIII.

1 SVper eo. ¶ † Fines paro chiarũ, de qbus cõſtat, vel finibus cohærentia præ ſcribi non poſſunt. Cõis diuiſio. Secũda ibi: *reſpondemus.* ¶ Caſus literalis. In canonibus reperit, q limites prouinciarũ ſiue dioceſum, & ea, quæ limitibus adhęrent, non præſcribuntur. Quæſitũ eſt, vtrũ idem ſit iudicium in limitibus parochiarũ. Reſpõdetur, q idẽ ſeruãdũ eſt in vtroq; dũmodò cõſtiterit li
2 mites canonica ordinatione fuiſſe diſtinctos. Ber. ¶ No. j. regulã, q limites[b] prouinciarũ &
b parochialium eccleſiarũ ſeu limitibus cohęrẽ
c tia præſcribi nõ poſſunt[c]. Et idẽm in limitibus epiſcopatuum: vt in gl. Et cum tex. iſte loquatur generaliter, intelligam procedere in omni præſcriptiõe, ſiue ſit cũ titulo: ſiue ſine titulo, ſiue per tantũ tempus, de cuius initio non eſt memoria. Nam indefinita æquipollet vniuerſali. c. vt circa. & quod ibi not. de cle. libro. vj.
3 ¶ † Not. ij. ibi: *legitima probatione.* q vbi non conſtat legitimè de finibus, valet præſcriptio. Qualiter aũt probentur fines. dic, vt legitur & no. in. c. cum cauſam. de proba. & vide ſing. c. cum olim j. de cenſi. quæ vult, q poſſunt probari per verba enũtiatiua prolata in aliquo inſtrumẽto, etiam confecto ad aliũ finem. & ibi no. Inno. facit quod no. gl. in. l. optimã [d]. C. de cõtrahen. & cõmit. ſtip. Et ratio: quia in iſtis factis antiquis, nõ poteſt de facili haberi probatio neceſſaria & concludens: ideò admittitur hæc præſumptiua probatio. facit. l. ſi arbiter. de proba. & quod legitur & not. in. d. c. cũ cau
4 ſam. ¶ † In gl. j. ibi: *principaliter.* No. gl. & eſt ſenſus, quòd non omnia cohærentia limitibus ſunt impreſcriptibilia: ſed tantùm ea, quæ cohærent principaliter. Exemplum, prope limites eſt prædium ampliſsimum. certè non intelligitur, quòd totum prędium ſit impreſcriptibile: ſed tantùm illa pars principaliter cohęrẽs confinibus. Vnde vt dicit Io. an. non poteſt in hoc dari certa doctrina, vel regula: ſed boni iudicis arbitrio eſt procedẽdũ. Nam ſunt multa, quæ magis deprehenduntur oſtenſione, quàm aliqua elocutione. c. apoſtolicæ. de do. facit. l. ratum. ff. de ſol. ¶ In gl. ij. ibi: *ſed verius*

videtur. & hæc opinio cõiter tenetur. ¶ † Sed quæro extra gl. pro declaratiõe tex. quid sit limes. Sol. est lõgitudo, seu latitudo spatiũ à spatio distinguẽs. Et q̃nq̃ in limite nihil põt consistere, vt quãdo est valde strictus. Nam quandoq̃ solet apponi vnicus lapis ꝓ limite, sed in episcopatibus & prouincijs non fiunt ita strictè: sed assignatur quãdoq̃ mons pro limite. Et tũc vertitur aliud dubium, cuius est ꝓprietas istius limitis. Nã potest cõtingere, q̃ flumẽ sit desiccatũ: vel q̃ in monte construatur ecclesia, vel alia domus: vnde dubitat ad cuius iurisdictionẽ ista pertineant. Doc. hîc ponunt tres opi. Prima, q̃ ptineãt ad vtrũq̃ pro indiuiso. Secũda opi. q̃ nõ sint in dñio alicui⁹: sicut nec res sacræ & religiosę. insti. de re. diui. §. nullius. Tertia opinio melior, q̃ pro longitudine & latitudine episcopatuũ limes cẽsetur ipso facto diuisus: licet actu per hominẽ diuisus non fuerit. ꝓ hoc bon. tex. in. §. insulã. insti. de re. diui. Vbi dicit, quòd si insula nascitur in flumine distinguente agros, ptinet ad proprietatẽ vtriusq̃ domini, ꝓut accedit ad dictos agros. & si magis accedit alteri, est illius domini tm: puta vltra medietatẽ. Si aũt res est indiuisibilis, vt ecclesia: tũc vterq̃ Episcoporũ habebit ibi iurisdictionẽ pro indiuiso: & pariter habebunt cõmoda. Et hanc opinio. teneas: licet aliqualiter. & pro hoc vide bonã gl. in. c. quicunq̃. & c. licet. xvj. qõ. iij. facit. l. arbor. C. communi di. vbi patet, quòd arbor, quæ nascit in cõfinibus, est vtriusq̃ dñi. ¶ † Sed quæro, nunquid ea quæ sunt intra limites limitibus nõ cohærẽtia, possint præscribi? doc. q̃ sic. & satis probat iste tex. per locũ à speciali. Nã vno prohibito reliquũ cõcessum esse videtur: vt in. c. nonne. de præsum. Sed respectu iurium episcopaliũ, seu parochialiũ est dubiũ nunqd vnus Episcopus[a] posit præscribere ius episcopale in aliquibus ecclesijs sitis in diocesi alterius. & Inno. videtur variare. Sed tene, quòd cũ titulo possunt præscribi. vel ꝓ tãtũ tẽpus: de cui⁹ initio nõ est memoria. ar. in. c. j. de præscri. li. vj. & hoc apertè sentit gl. in. c. licet præalle. Et facit pro Episcopo Fesulano, q̃ habet in ciuitate florentina vnã ecclesiã sibi subiectã cũ toto populo illius parochiæ. ad hoc. c. cum olim. &. c. auditis. de præscri. vbi Abbas præscribit cõtra Episcopũ oĩa iura episcopalia in certis ecclesijs. Et ꝓ hoc dico, q̃ remanẽtibus limitibus, põt præscribi etiã certa pars diœcesis. qd' etiã sentit Io. An. in. c. si Eps. de offi. or. li. vj. licet Hosti. dubitauerit in. c. cũ cõtingat. de fo. cõpe. & ibi pleni⁹ hunc articulum examino. ¶ † Vltimò quæro, nũqd limites dignitatũ singulariũ possint præscribi: vt ducatus, comitatus, & similia? Hosti. quòd nõ. alle. in ar. l. agros. C. de fun. limi. li. x. & quod habet in. l. in nomine domini. circa mediũ. C. de of. præfe. præto. aphricæ. & in li. feu. de prohi. feu. alie. l. imperialẽ. §. prætereà. licet domini & principes seculares malè obseruẽt. Nam quotidie occupãt aliorum territoria cũ graui præiudicio animarum suarum, Abb.

¶ Vnus Episcopus. An Eps possit præscribere iura episcopalia in diœcesi alterius, inquantũ sunt ordinis. & circa hoc vide gl. in. c. veniens. in fi. de præsc. quæ ibi à doc. nõ ponderatur. vide quod no. d. An. in c. conquerente. in ver. pœnitẽtias. de of. ordi, vbi ponit nunqd, vt audiat parochianos alterius curati in confessiõe absq; proprij sacerdotis licẽtia. Et adde hîc gl. oĩno in. c. quicunque. xvj. q. iij. maximè circa me diũ: ibi, dum dicit sed iura episcopalia, nõ: vt cõsecratio. & vide omnino in cle. ga cõtingit in pe. col. de reli. do. & vide gl. fi. in cle. j. de reli. do. Adde hîc oĩno do. Anto. in. c. ex trãsmissa. de præs. & qd' ipe no. post Host. in. c. nõnulli. de cle. non resi. ¶ Adde Old. cõsi. cclxliij. Cal. cõsil. j. de præscrip. Bal. consi. v. v. lib.

SEB. SAPIA.

¶ Præscribi. vide Abb. in cõsl. lxxj. inci. quidam clericus. in. ij. volu. & Fran. cur. in cõsil. lvj. inci. super eo, quod ab ordine. co. xj. ad finẽ: vbi dicit, q̃ limites episcopatuũ præscribuntur spatio tẽporis, cuius initij memoria non existit: talis enim præscriptio nunquã censet exclusa, vt ibi per eum.

SEB. SAPIA.

¶ Quòd prælatus. Vide quæ scribit Feli. in. c. veniẽs. j. co. ij. ver. no. quarto. ibi cõsueuerũt, §. de testibus.

¶ Sed prædiales. Ad hoc vide Ol. in cons. clxviij. & vide gl. xiij. q. j. in

tur iurisditioni Episcopi domicilij. 4. 6.

2 *Episcopus siue presbyter parochialis non exercentes spiritualia per se, vel per alios, non possunt petere decimas & alia temporalia.*

5 *Consuetudo, non valet, quòd decimæ non debeantur.*

Decimæ personales debẽtur in loco domicilij: sed prædiales in loco, vbi prædia manent.

6 *Domicilium si fuerit mutatum per aliquem, adhuc retinet ille iura loci originis: nec eximitur à iurisditione naturalis domini: & remanet subiectus quo ad onera personalia, adeò, quòd si à loco originis extrahatur ad aliquod officium, tenetur illud subire.*

7 *Monachus clerici, & prælati, non desinunt esse ciues loci originis: licet efficiantur ciues locorum, vbi habitant, & vbi habent dignitates & præbenda.*

Filius legitimus licet alibi natus, consequitur ciuilitatem ex origine patris.

8 *Domicilium censetur quis in alio loco constituere immediatè, quòd vendit bona in loco, vbi prius habitabat: & emit possessiões in loco, vbi vult, vel incipit habitare: & sic ex coniecturis apparet.*

Scholares non constituunt domicilium in loco studij: nisi ibi steterint per decem annos.

CAP. V.

Significauit. ¶ Si parochianus, seu diœcesanus domicilij transfert, primus prælatus in eo iura ẽpalia seu diœcesana sibi non vẽdicat: decimæ tn prædiales illius parochię sibi debẽtur, nisi alteri debeant ex cõsuetudine. h. d. quo ad intellectũ. & secunda pars ibi: *fraternitati.* ¶ Casus literalis. Postquã ciuitas Aconẽsis recuperata fuit à Christianis: multi se trãstulerunt ꝑ habitandum illuc, q̃ añ generalẽ occupationẽ terræ sanctæ in alijs ciuitatibus regni hierosolymitani morabant. Prælati prędictarum ciuitatum, volebãt exercere iurisditionẽ in prędictis habitatoribus ciuitatis Aconensis, & alia spiritualia: tẽporalia exigebãt ab eis, q̃bus nõ ministrabãt spiritualia. Eps Aconensis conquestus est dño Papæ: vñ mãdat iudicibus quatenus compellãt prælatos prædictorum locorũ: vt nullã iurisditionẽ vsurpẽt in prædictos Aconẽ. habitatores: nec ab eis tẽporalia exigãt, q̃b⁹ spiritualia nõ ministrãt. veruntamẽ si de agris in eorũ parochijs constitutis fructus ꝓcipiunt, & in partibus vltramarinis rõne prædiorum decimæ soluantur: decimas illas decætero integrè percipiãt, dicto Aconẽsi, tanquã suo diœcesano decẽtero rndere cogãtur. Ber. ¶ † No. j. & tene mẽti, q̃ laicus potest transferre domicilium de vno episcopatu in aliũ, nõ habita licẽtia Epi prioris domicilij. Et quãquã Hosti. dicat decẽs esse, vt laicus petat licẽtiã ab Episcopo priori: ꝓ no. in. c. fraternitati. de cleri. non resi. tn hîc nulla fuit petita licẽtia: nec de non petitione isti notantur. & vide quod dixi in. d. c. fraternitati. ¶ † Secundò no. q̃ ius incolatus, seu domicilij, tollit Episcopo eo ipso, quòd qs se trãsfert ad aliũ locum. Nã domicilium potest qs ex libera voluntate mutare: & absoluit se à nexibus prioris domini: vt hîc patet apertè. Nã si hoc ꝓcedit in spiritualibus, vt hîc: fortius in temporalibus. & quo ad tẽporalia est tex. in. l. domicilium. & in. l. incola. la. ij. ff. ad muni. ¶ † No. tertiò, q̃ prælatus, qui non administrat spiritualia, non põt exigere tẽporalia. Et ex hoc colligit ar. quòd contra prælatũ non administrantẽ, seu exercentẽ officiũ per se, vel per aliũ, si petit decimas, vel alia tẽporalia, põt opponi, q̃ non exercet spiritualia: qa tẽporalia sunt debita ob causam: & sic cã non secuta, non debẽtur. C. de condict. ob causam. per totum. A cõtrario no. quòd prælatus[c] administrans spiritualia, cum bona conscientia exigit temporalia. & facit vt parochiani possint compelli ad alẽdum ꝓprium presbyterum: si aliãs non habeat vnde viuat. facit quod dixi. §. super ru. ¶ † No. q̃ ex constitutione domicilij habet Episcopus iurisditionẽ episcopalem in cõstituentẽ. vnde sicut dñs temporalis habet iurisditiõem in incolã: vt in. l. incola. ff. ad munici. ita dominus spiritualis: vt hîc. & in. c. iij. de tempo. or. li. vj. ¶ † Vltimò not. iuncta gl. fi. quòd decimæ personales debẽtur in loco domicilij: sed prædiales[d] in loco, vbi sunt prædia: nisi consuetudo aliud habeat. Et videt prima fronte velle iste tex. quòd cõsuetudo valeat, vt decimæ non debeãtur: sed do. communiter hic tenent oppositum. Et intelligunt tex. q̃n consuetudo habet, vt prædiales debeãtur loco domicilij: sed quòd ex toto nõ debeantur

SVMMARIVM.

1 *Domicilium potest transferri per laicum de vno episcopatu in aliũ: non habita licentia à suo Episcopo: a cuius iurisditiõe liberatur. 2. sed subiici*

beãtur, nõ valet cõsuetudo. dicã latius in. c. aliquibus j. ti.

6 proxi. ¶ † In gl. j. ibi: *vnde sunt oriundi.* gl. videt per hoc intelligere, q̃ isti habitatores erãt oriũdi de diœcesibus illorũ prælatorũ, qui nũc vendicabant iurisdictiõem in eos. Et sentit, q̃ si ciuis transfert aliò domiciliũ, nõ remanet subiectus priori domicilio, quo ad onera: sed remanet ciuis quo ad honores. & iudicio meo gl. nõ bene loq̃tur: & ita intellexit quo ad vtrũq̃ dictũ: qa tex. hîc nõ dicit, q̃ isti essent oriundi de regno Hierosolymitano: sed quòd ibi elegerunt mansionẽ: & sic solũ erãt subiecti illis prælatis rõne domicilij. quo translato in nullo remanẽt subiecti: qa cessat omnino cã subiectionis: vt in. d. l. domiciliũ. & in. l. incola. & hîc. sed subiectus rõne originis, licet transferat domiciliũ aliò: nõ per hoc eximitur à iurisdictiõe naturalis dñi: nec quo ad tẽporalia: nec quo ad spiritualia. De spiritualibus videt tex. in. d. c. iij. de tẽpo. ord. li. vj. vbi dicit, q̃ Episcopus rõne originis põt ꝓmoueri ad ordines. Idẽ dico, si reperiatur in loco originis, quo ad ius cõueniẽdi. Nã poterit ibi cõueniri, vt no. bar. in. l. assũptio. ff. ad munici. Nã ciuilitatẽ rõne originis, nõ põt qs sola volũtate à se abdicare: qa naturalia sunt immutabilia: vt dicit text. in. d. l. assumptio. & in. l. origine. C. de mu. & ho. li. x. Itẽ remanet subiectus quo ad onera ꝑsonalia: vñ si extrahatur ad aliquod officiũ, tenetur illud subire: licet alibi habitet. Nam incola est adstrictus muneribus seu oneribus loci domicilij & loci originis:

7 vt in. d. l. incola. & no. Bar. in. d. l. assumptio. ¶ † Nunqd

8 aũt clericus, [a] vel monachus desinat esse ciuis? dicendũ, q̃ nõ. & de clerico seculari nõ dubitat. Pro hoc. d. c. iij. vbi ponderat locus originis. de monacho idẽ dicendũ. Nam retinet iura cognationis: vt in. l. Deo nobis. C. de epis. & cleri. & expresse tenet Bar. in. l. j. ff. ad munici. Nã per monachatũ mutat statũ in melius: quia melior est vita contẽplatiua, quã actiua. in auf. de monachis. in prin. sed per meliorẽ statum supuenientẽ, nõ perdit ciuilitas. l. senatores. ff. de sena. efficitur tn ciuis illius loci, vbi monachatur. Et idẽ in alijs Abbatib⁹ & Præpositis ecclesiarũ. Nã efficiunt ciues, vbi habẽt dignitates: vt no. Bart. in. d. l. j. Rõ: quia capitulũ cùm sit corpus fictũ, efficit ciuis illius ciuitatis, vbi [illegible] & prælatus seu monachus sunt de illo corpore. Itẽ per adoptionẽ quis efficitur ciuis ciuitatis adoptãtis: vt in. l. ciues. C. de inco. li. x. ergo fortiꝰ monachus, qui trãsit in potestatẽ Abbatis & monasterij. Et aduerte, q̃ dixi de loco originis, habet etiã locũ in origine paterna. Nã filiꝰ cõsequitur ciuilitatẽ ex origine patris. licet & ipse alibi natus sit: vt in. d. l. assumptio. §. filius. nisi sit bastardus, seu vulgo quæsitus: quia tales sequuntur matrẽ, & nõ patrẽ, vt in. d. l. j. in fi. & in. l. cũ nuptiæ. ff. de

8 sta. ho. & in. c. fi. de fer. nõ ord. vbi per gl. & doc. ¶ † Vltimò quæro intra quãtũ tẽpus dicitur cõtrahere domicilium, rõne habitationis, qd' est quærere: nũquid eoipso, quòd isti de qbus in tex. cõtulerũt se ad habitãdũ in Aconẽsem, ciuitatẽ cõtraxerunt ibi domiciliũ: & si Episcopus, vel dñs temporalis immediatè habeãt iurisdictionẽ in istos habitatores? dicit Host. q̃ reqritur tẽpus. x. an. secundũ leges: vt in. l. ij. C. de incol. lib. x. sed dicit de facto. hoc nõ seruari. vñ tẽpus videtur arbitrariũ. Et subdit no tabile verbum: q̃ ex quo aliquis vendit oĩa, quę habet in certo loco: & transfert se cum bonis, quæ habere potuit ad alium locũ: & ibi emit possessiones: videt illico primũ domiciliũ deseruisse, & secundũ cõstituisse. qd' bn no. ꝓ dictum Bar. in. d. l. assumptio. §. filius. vbi dicit, q̃ eoipso, q̃ quis oĩa bona sua aufert de loco domicilij: videtur habere animũ deserẽdi illud domicilium. & idẽ sentit Inn. in. c. ex trãsmissa. de renun. Et quãquã Host. dicat, quòd d. l. ij. de facto nõ seruet: dicerẽ q̃ illa lex nõ resistit prædictis. Nã loquit in scholaribus. nã dicit, q̃ nõ habent domiciliũ in loco studij, nisi traxerunt morã ibi ꝓ decẽnium. & sic loqtur eo casu, quo ex coniectura apertissima apparet, q̃ quis nõ intẽdit constituere domiciliũ. Nã ad cõstitutionẽ domicilij reqritur animus ibi habitandi ꝑpetuò. l. si quis instructus. ad munici. Animus aũt ex cõiecturis deprehẽditur. c. ij. de renũ. li. vj. l. dolũ. C. de do. vñ secundũ qd' cõiecturæ vrgẽt, reqritur maius, vel minus tẽpus. In scholaribus autẽ reqritur tantũ tẽpus, quia veniunt cã studẽdi, & nõ cõstituendi domicilium. Quærõ cessat in eo, qui ex toto deseruit primũ domicilium, & cũ oĩbus rebus trãsfert se ad alium locum. Nã si emit ibi possessiões immediatè, præsumit q̃ vult constituere ibi domiciliũ. Sed vbi nõ emit possessiões: sed stat sic in

2 suspẽso: dicã tẽpus arbitrarium: vt secundũ quãtitatẽ tẽporis & secundũ qualitatẽ hoĩs iudex præsumat animum suũ. Et ꝑ hoc dico: si immediatè iste declarat animũ suũ, q̃ vult habere domiciliũ, quòd sine expectatiõe alterius

a ¶ Nunqd autem clericꝰ. Multa ad hæc vide per Felinũ in. c. dilectus filius. ij. col. iiij. ver. octaua cõclusio. §. de rescrip.

ZACHARIAS.

b ¶ Per decẽnium. Adde, q̃ Ang. & Ale. in. l. si hæres. col. iij. ff. de iu. tenuerũt, q̃ scholaris nõ cõtraheret domiciliũ in loco studij, etiã si causa studij staret ibi ꝓ mille annos, qd' est de directo cõtra istũ titulũ. & per Ioã. an. in. c. si quis contra. §. de foro compe. & Inocẽ. in. c. ex parte. eo. titu.

SEB. SAPIA.

c ¶ De decimis. quo niam hæc Rubrica innuit, q̃ hæc tria, decimæ, primitiæ, & oblationes, sunt diuersa: vide difficultatẽ quã mouet domi. Abb. in. c. cũ inter vos. j. de verb. sig.

d ¶ Decimę debeãtur. Adde quid fit decima, & quotuplex, & cui debeãtur. d. Card. consi. lxxxviij. & an clerici teneantur ad decimas. per eundem consi. xlv.

c *De decimis primitijs & obla. Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Decimæ debentur clericis & ecclesijs, siue sint pauperes, siue diuites: nõ solum decimæ prædiales, sed tẽporales. vide in fi.*

2 *Statutum, præceptum, vel lex, siue constitutio prohibitoria, & non conditionalis, obligant semper & ad semper: id est omni tempore.*

¶ Quia decimæ & primitiæ & oblatiões sunt de iure parochiali: ideò post rub. præcedẽtẽ meritò subijcitur ista. ¶ † Et circa hanc

1 rub. multũ instat Io. An. post Inn. nũquid decimæ debeantur, siue ecclesiæ & clerici sint pauperes, siue diuites. & videtur, quòd si sint diuites, non debentur per id, quod habetur Numeri. xviij. c. vbi in effectu dicitur, q̃ clerici nõ debẽt habere portionẽ in terra ꝓmissionis: nec aliqd inter filios Israël possidere, sed decimarum solutiõe debeãt esse cõtenti. cũ ergo hodiè ecclesię sint diuites. & ꝓ cõsequẽs clerici, nõ videtur, quòd possint petere decimas: qa ex quo excedũt terminos ꝓprios, meritò excedẽtur à terminis non suis: vt in. c. deteſtãdæ. de cõsue. præbẽ. li. vj. & l. fi. C. de edic. diui. Adria. tol. Itẽ in loco præalle. videntur contineri duo præcepta: quorũ vnũ est affirmatiuũ relatũ ad laicos. De solutione decimarũ aliud est negatiuũ, quod refertur ad clericos: vt inter laicos clerici nihil possideãt. si ergo volũt clerici, vt laici obseruent eorum præceptũ, debent & ipsi seruare suũ. Nã frustra legis auxiliũ in-

2 uocat. & c. c. qa frustra. de vsu, maximè q̃a præceptũ clericis factũ tãquã negatiuũ obligat semp, & ad omne tẽpus. Sed his nõ obstãtibus cõtrariũ cõcludit Inn. & post eũ Io. an. & cõiter omnes do. d sequẽtes principaliter mouẽtur ꝓ id quod habetur Exo. xxij. c. vbi fit præceptum laicis simpliciter ꝓ hæc verba: Decimas & primitias nõ tardabis offerre. vñ cũ sit præceptũ ꝓhibitorium: nec cõditionatũ obligat semp: & ad semp. i. omni tpe, ad idẽ qd' habetur Leuit. xxvij. c. Deut. xiij. & xij. Paralip. xxij. & Nume. iiij. c. in qbus locis generaliter mãdatur, omnib⁹ laicis, vt de frugibus & de cũctis soluãt decimas: nec prætextu decimarũ ecclesiæ debẽt laici sibi subtrahere eis debita. xiiij. qõ. v. c. j. Nec ob. cõtraria, qa clerici nõ debẽt possidere ꝓpriũ, scilicet vẽdicãdo sibi partes in terra ꝓmissiõis sicut & laici: sed si eis offertur à laicis, nõ est à lege ꝓhibitũ, imò cõcessũ: q̃ possint illa possidere. Pro hoc qd' habet Leuit. xxij. & xxvij. c. vbi dicitur, q̃ qcqd fuerit cõsecratũ Deo, ad ius ptinet sacerdotũ. sed qcqd habẽt hodiè ecclesiæ, adeptæ sunt ex oblationibus laicorũ. ergo ea, quæ sunt eis debita ex præcepto diuino, nõ debẽt ꝓis subtrahi ex istis oblatiõibus volũtarijs. Itẽ decimæ nõ sunt solũ ecclesiarũ, & clericorũ, sed etiã pauperũ. Nã dicũtur tributa egentiũ animarũ. Itẽ ptinent etiã ad fabricã ecclesiarũ. xvj. q. j. c. fi. & in. c. tua. j. eo. ergo, ꝓpter diuitias clericorũ nõ debẽt pauperes, & ecclesiarũ fabrica defraudari. Et miratur Inn. de qbusdã nouis prædicatoribus asserẽtibus oppositũ: cũ nullus sanctorũ doctorũ ecclesiæ dixerit oppositũ. Et aduerte vltra eũ: nã, vt reperio, qẽs doc. ecclesiæ contenũt in hanc sentẽtiã: vt etiã hodiè decimæ debeantur [illegible]. de Hieronymo habes pulchrũ tex. in. c. reuertimini. xvj. q. j. de Augu. habes ea. cã. & q. iij. c. decimę. & xvj. q. vij. in. c. maiores. vbi dicit Augu. inter cætera, q̃ olim maiores nostri copijs omniũ abũdabãt: qa decimas soluebãt, sed hodiè, qa cessat solutio, supuenit indictio fiscꝰ & tollit

fiscus, q nō accipit Christus. Habes de Ambro. c. qcūq;. ea. cā & q. de Grego. in. c. quadragesima. de cōse. dist. v. infi. Et de cōcilio gñali habes in. c. maiores. cl. ij. xvj. q. vij. & hodiè oēs religiosi prę dicatores ,pferētes aliqua verba, quæ possunt subtrahere auditores à solutiōe decimarū, sunt ipso facto excōicati: vt in cle. cupiētes. de pœnis. & iniūgit eis, q in cōfessiōibus debeāt facere cōsciē tiā ipsis pœnitētib⁹ de solutiōe decimarū: & si ex ,pposito omittūt incurrūt grauē pœnā. de qua ibi. & vide ad præmissa gl. plenā & no. in. c. j. j. e. ti. li. vj. Et tenet hic Inn. q nō solū decimæ prędia les, sed etiam personales sunt in præcepto de iure diuino. alle. id quod habetur Deutero. xij. c. & Numer. iiij. c. de hoc tamen dic, vt latius dicam in. c. aliquibus. j. eo. Abbas.

SEB. SAPIA.
a ¶ Vestibulū. melius etymologiā huius verbi vestibulum, & significatum ponit Matrobi. saturna. lib. vj. in vlti. char.
b ¶ Vel nō. Adde Anch. cōsi. clxxvij. an vendita domo veniat porticus.
SEB. SAPIA.
c ¶ Quòd doctores. Vide Fel. in. c. j. col. penul. de cōstitu. vbi allegat hunc tex. ad hoc, q doctoris opin. est imitanda.
d ¶ Primitiæ. An præstatio primitiarum sit de necessitate faciēda, vide omnino per beatum Tho. fecūda secundæ. q. lxxxvj. arti. vlti,

SVMMARIVM.

1 *Decimæ debent solui integraliter: aliàs non dicuntur solui.*
Decimæ præteriti temporis, si exhauriuat totum patrimonium laici, an debeantur ecclesiæ cum tanto præiudicio laici.
2 *Decimæ debentur ex omni fructu, qui ex terra prouenit.*
3 *Quarta pars decimarum debetur hodiè Episcopo.*
4 *Domus appellatione, an veniat porticus.*
Statutū, quòd offēdēs aliquē in domo, an verificetur in porticu.
Promissio generaliter facta: puta promitto tibi frumentum, & non expressi quantitatem: valet de æquitate canonica: & fiet solutio arbitrio boni viri.
6 *Doctores possunt interpretari legem dubiam: & ipsorum interpretatio standum est, si apertè non conuincitur de errore.*
Clerici vbicunque exigunt solutionem temporalium, semper est fienda interpretatio contra ipsos.
8 *Consuetudo præualet interpretationi doctorum super intellectu alicuius legis.*
Decimæ primitiarum, an sint sub præcepto.
Præceptum, statutum, vel lex, quorum interpretatio est dubia, non ligat non obseruantem in peccato mortali.

CAP. I.

DEcimam. ¶ Exprimit quatuor genera decimarū quæ ex veteri lege debebātur. Et diuidit: qm̄ prīò agit de quotitate decimarū exprimēs quatuor gña ipsarū. Secū dò de quotitate primitiarū: ibi. *at verò.* ¶ Casus literalis. Prīo pōit tria gña decimarū, secundū qd' olī in veteri testō soluebātur. Secūdò dicit, quòd primitiæ quas de frugibus offerebāt, nō erāt aliquo speciali nōie designatæ: sed ,p volūtate sua qlibet offerebat. Posteà traditio hebrgorū inoluenit arbitrio magistrorū, q vt plurimū dabāt. xl. ptē sacerdotib⁹. & q min⁹. lx. & inter. xl. & lx. dicebat offerre, q volebat. & ita, qd' prī⁹ dubiū erat postea diffinitū, fuit ,pter auaritiā sacerdotū: ne ampli⁹ exigāt à populo in primitijs offerēdis. Ber.
1 ¶ † Not. j. ex tex. ibi: *decimam partem.* quòd nō satisfacit ꝓcepto legis soluēs minorē partē decimarū. Nō enī soluit decimā, q minorē partē soluit. Nā dicimus, q nō seruat quadragesimā, q oībus diebus quadragesimæ nō iejunat: vt in. c. quadragesima. de cōse. di. v. & vide bo. tex. Ambro. in. c. qcūq. xxj. q. vij. & ibi habes gl. no. q si bōa laici exhauriant in totū, si teneāt soluere oēs decimas pręteriti tēporis, nunqd ecclesia debet recipere cum tāto di
2 scrimine laici. ¶ † No. ij. ibi: *omniū frugum.* q nō solùm de fructib⁹ terræ, seu frumēto & vino debēt solui decimæ: sed etiā de omni reditu ,pueniente ex terra. Nā verbū frugū, est valde latum cōprehēdēs in se oēm reditū ex terra ,puenientē: vt in. l. frugū. de ver. sig. ¶ Not. iij. q olim in veteri lege, laici soluēbāt tria genera decimarum. Primò soluebant leuiticæ tribui: id est clericis. nā ad clericatū solū ,pmouebātur illi de tribu leui. sed hodie tempore gratiæ qsq; pōt ,pmoueri ad clericatū, etiam si primò fuit Iudæus: vt in. c. eā te. §. de resci. & hodie hæc decima stat in robore suo: vt patet ꝓ tot̄ titulū. Nā Christus noluit soluere legē antiquā, sed adimplere: vt habet in euāgelio. ¶ Secūdū genus decimarū recōdebatur propte visitatiōis tēpli Salomonis, quas comedebāt inuitando etiā sacerdotes & leuitas. hodiè aūt istæ decimæ non sic recōdūtur: sed loco illarū succesērūt oblatiōes, quas laici hodiè faciūt clericis. Tertiū genus recōdebaī ,p pau
3 peribꝰ, quorū loco succedūt hodiè eleemosynę. ¶ † No. q clerici inferiores soluebāt decimas decimarū suis superioribus. hodiè verò in loco illarū succedit quarta. Nam de iure cōi debet Epūs habere quartā decimarū: vt in. c. de quarta. de præscri. & in. c. cōquerēte. de offi. or. dicā plenè in. c. cū cōtingat j. eo. ¶ No. ibi: *in vestibulo templi.* q cōiuiua fiebāt olim in vestibulo tēpli. i. in porticu. vel in
a ędificio tēplo cōtiguo. Et appellabāt vestibulū: quia ibi vestiebātur egredientes, seu ingredientes in tēplū secundū eorū cōsuetudinē. In tēplo autē nō debet qs cōuiuari, secūdū do. & bn. ar. in. c. j. de immu. eccl. qa ecclesia est domus orationis, & non cōuiuij: vt in. c. decrej. eo. tit. libr. vj. nisi necessitas aliud vrgeat, vt in. c. ij. de custo. eucha.
4 ¶ † Et ex hoc & tex. collige & tene mēti, q dispositio locales de tēplo, seu domo, nō extēditur ad porticū domus vel tēpli. Nā vt vides aliquid ꝓmittit fieri in porticu, nō aūt in tēplo. Et facit ad. q. ftatutū grauiter punit pcutientē aliū in domo sua: nūquid habeat locū, si pcussit in porticu domus? Et prædicta faciūt, q nō. de quo vide q leg. & no. in. l. lex cornelia. in. §. domū. ff. de iniu. & in. l. qui domū. ff. de adul. Satis tn dicerē pōderādā mētē ftatuti: an
b rō verificet in porticu, vel nō. ¶ † Not. in ver. *at verò.* tex. no. q obligatio gñaliter cōcepta valet & tenet: & quātitas venit soluēda ex arbitrio debētis soluere: intelligendo de arbitrio boni viri. ar. opti. hīc. Nā Deus in genere mādauit soluere primitias, nō exprimēdo quātitatem. & tn dicit q primitiæ sunt soluēdæ arbitrio offerentiū. si ergo lex mādat aliqd solui generaliter nō exprimēdo certā quātitatē: intelligit q solutio fit fiēda arbitrio debētiū soluere: & secūdū hāc interpretationē magistrorū nō debet solui minimū. quod est valde notādū. Et hoc adduco ad. q. nunqd hæc habeāt locū in stipulatione cōcepta inter hoīes: vt puta ,pmisi tibi dare frumētū, nunqd teneat. tex. de iure ciuili videt, q nō. in. l. tritic̄ū. & in. l. si in sulā. ff. de ver. ob. In cōtrariū facit iste tex. & in. c. quātoj. de cēn. & pōt dici q ex æ qtate canonica, valet obligatio & solutio est fiēda de arbitrio boni viri, habito respectu ad cām ,pmissiōis, & ad qualitates psonarū & tēporum. hoc videt singulariter sēnsisse Arc. in. c. sunt nōnulli. j. q.
6 j. qd' semper tenebis mēti. ¶ † No. ibi, *arbitrio magistrorum.* q docto^c. & magistri possunt interpretari legē dubiā: & eorū interpretatio est seruāda, si apertè nō cōuincit de errore. Pro hoc facit qd' habet. l. vna. C. de ,pfess. q
c in vrb. constā. li. xij. vide tn bo. gl. §. de post. præla. c. j. in versi. interpretatus. & xj. q. j. in. * c. sicut enim *. §. ex his.
7 ¶ † Vltimò no. ibi: *sacerdotum auaritiam* q vbi agitur de solutiōe ptaliū fiēda clericis: semp est in dubio fiēda interpretatio cōtra clericos. & hoc ne notētur auaritia in exactiōe rerū tēporaliū. optimè facit tex. in. d. c. quāto. de cēsi. & de auaritia clericorū, vide pulchrū tex. in. c. Diaconi. xciij. dist. vbi dicit, q ex quo in ecclesijs, sicut in romano imperio, creuit auaritia, lex fugit de sacerdotio & visio de ,ppheta. ¶ † In gl. fi. ibi: *tanquā debitæ.* no. bene gl.
8 vult enī, q primitiæ sint in præcepto, sicut & decimæ. Inn. idē sentit: sed dicit, q quātitas est soluēda arbitrio of
d ferētis, secūdū cōsuetudinē loci. bn facit dictū. c. quāto. Host. dicit hoc verū dūmodo soluatur intra quadragesimā. & lx. partē ,put habet in litera. sed dictū Inno. videt verius: qa quātitas hīc expressa nō habet in. l. sed fuit interptatio magistrorū, cui præualere debet cōis cōsuetudo: qa consuetudo est optima legū interpres: vt in. l. si de interpretatiōe. ff. de legi. & c. cū dilectus. de cōsue. Quidā alij antiq dixerūt, q primitiæ soluunt nō ex necessitate, sed ex volūtate offerētiū. Et valet hæc cōcertatio opinionū ad excusandū à peccato non soluētes. ar. no. in. c. j. de post. præla. li. vj. de iure tn mihi plus placet præcedēs opi. Primò p dictū Hiero. in. c. reuertimini. xvj. q. j. Secūdò p istū tex. dū dicit, q quātitas fuit determinata ,pter sacerdotū auaritiā: ne amplius à populo exigāt. Nā

verbum

verbū exigere, est necessitatis. Nā exigere, est ab iuito ex torquere. ar. l. fideicōmissa. §. si rē. ff. de le. iij. Itē hęc rō literæ esset fruſtratoria, si cōsisterēt in mera volūtate. Nā tunc sacerdotes non potuissent exigere: sed quantitas vt dixi est voluntaria: ita tamen vt dolus absit, ne nimium offeratur: vt satis innuit hæc litera. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Clerici non sunt obligati ad aliquid, quod in canonibus non inuenitur.*
2 *Argumentum de clericis antiqui testamenti ad clericos hodiernos, valet, vbi est eadem ratio: aliàs secus.*
3 *Clerici suscipientes sacramenta à presbytero parochiali tenentur ad oblationes: & ad quæ tenentur laici.*
Monachus, qui de consensu Abbatis & capituli stat in studio, censetur habere licentiam faciendi eleemosynas congruētes de sibi concessis à superiore.
4 *Decimæ, an sint soluendæ à clericis, vel Episcopis, vel Abbatibus siue de bonis patrimonialibus siue de quæsitis per ipsos.*
5 *Legitimare quis potest filios suos non tanquam pater. sed tāquā habens authoritatem legitimandi.*
6 *Locatio prædij si est facta à rectore ecclesiæ, successor tenetur stare colono: secus si fuit facta à canonico, vel fructuario.*
Canonici non possunt obligare, nec locare vltra tēpus vitæ ipsorum, prædia beneficiorum suorum.
Rector alicuius ecclesiæ dicitur tutor, & administrator ipsius, & ideò censetur habere maius ius, quā canonici, qui dicuntur habere præbendas: vt inde viuant: non vt habeant administrationem.
7 *Ecclesia potest de nouo ædificari intra parochiam alterius ecclesiæ, quando antiqua ecclesia habet parochiam valde amplā: & populus non potest de facili conuenire ad illam, & illa ecclesia noua habebit obuentiones spirituales ex illa antiqua.*
8 *Canonici de iure non faciunt fructus beneficij suos, sed standum est cō suetudini.*
Canonici, an teneantur soluere deci. de fructibus præbēdæ eorū.
9 *Papa de potestate ordinaria non potest exigere decimas, sed de potestate absoluta potest.*

CAP. II.

NOuum genus. ¶ Nō potest cōgruē summari ,pter varietatē lecturarū: sed ex infrà dicēdis apparebit clarus intellectus. c. ¶ Casus literalis. Quæsitū fuit à Papa, vtrum clerici à clericis decimas exigere possint. Rn. Papa, q hoc esset nouū genus exactionis, vt clerici à clericis decimas petāt: cū in. l. dn̄i hoc nō legat. Leuitę enī à leuitis decimas nō accipiebant. Illi verò clerici, q ab alijs clericis spūalia recipiūt, de laboribus suis eis debēt dare decimas. Ber. ¶ † No. j. ex princi-
1 pio^a ,p mō & vsu loquēdi, seu respōdēdi cū aliqd extraneum exigit à clericis: vel à laicis. Nā pōt dici, nouū genus exactiōis. & dic nouū. i. extraneū. Et ex hoc & ex tex. infero, q à clericis nō pōt aliqd exigi, qd' in canonibus nō
2 caueat. nā nouæ exactiones hīc ,phibētur. ¶ † Secundò no. q valet ar. de clericis antiq testamēti, ad clericos hodiernos. qd' intellige, vbi est eadē rō: aliās secus: vt. lxxxij. dist. quasi per totū. & in. c. trāslato. & quod ibi no. §. de cōst. ¶ † No. tertiò & tene mēti: q clerici suscipiētes sacramēta tāquā laici ab alijs clericis, tenent illis rndere in iuribus parochialibus. Ex quo infero, q clerici audiētes diuina in alijs ecclesijs tāquā parochiani illarū ecclesiarū tenētur facere oblatiōes in casibus, in qbus laici offerre debēt. Et facit contra quandā opi. vulgarē, quæ habet, q clerici nō debēt offerre: sed hæc opi. est falsa: nisi intelligas, qn̄ sunt in ,pprijs ecclesijs: ita quòd sibijpsis administrēt sacramēta sicut loqtur principiū. c. Secus qn̄ audiūt in alia ecclesia: tāquā parochiali: vt. §. dixi. & ,p hoc vide tex. no. cū gl. in. c. alia. xvj. q. j. vbi patet, q monachi ante, quā essent clerici, tenebātur offerre ecclesiæ parochiali, vbi audiebāt diuina, & parcipiebāt sacramēta. Et plus ,p bat singulariter ille tex. & q vbi bona sunt cōmunia religiosis, seu clericis, fiet oblatio, & alia iura parochialia exoluent de bonis ecclesię. Nā monachi nō habēt ,pprū: xij. q. j. c. nō dicatis. & tn̄ offerebāt & decimas psoluebāt. qd' nō pōt intelligi, nisi ex bōis monasterij. Per hoc etiā infero, q si monachus est in studio de licētia superioris, pōt & debet offerre sicut & alij laici. Nā & cōgruēte elee a
mosynā facere pōt de sibi cōcessis à supiore: qa verisimile est, q superior hoc tacitè cōcessit. ,p hoc vide bo. gl. in
4 d. c. nō dicatis. & in cle. ij. de vita & ho. cle. ¶ † Op. cōtra tex. de. c. questi. xvj. q. j. vbi tex. vī innuere, q Epūs & abbas nō soluūt decimas. Et eadē rōne idē vī dicēdū in alijs clericis. cui⁹ cōtrariū innuit ista litera in fi. Sol. ex gl. hīc po
b sitis possunt elici quatuor intellectus ad tex. Primus^b est vt de dote ecclesiæ nō teneant clerici soluere decimas: vt in cōtrario. ita debet intelligi prin. c. sed de illis bonis, fiue de patrimonialibus ipsorū clericorū decimæ sunt soluēdæ, siue sint in parochia aliena, siue in ,ppria: & sic intelligī finis. c. Et no. hoc dictū maximè in eo, q si rector ecclesię seu canonici habēt p̄dia patrimonialia et intra limites ,pprię parochię tenent̄ ide soluere decimā etiā ,pprię ecclesię. & de hoc j. Secūd⁹ intellect⁹ vt clerici nō teneāt ea parib⁹ decimā soluere, vt in prin. c. sed supiori fic b
vt in fi. c. &. §. c. ,pxi. Tertia lectu. vt principiū intelligat in clericis nō recipiētib⁹ diuina ab alijs: vt puta, qa admi nistrāt sibijpsis sacramēta adinuic⁹: sec⁹ si recipiāt ab alijs tāquā parochiani illi⁹ ecclesiæ. Et istæ duæ vltimę lectu
ræ colligūtur ex gl. ij. j. aūt colligī ex gl j. Quarta lectura ponit in vltima gl. vt prin. intelligat in nō cōiugatis: fi nis in cōiugatis: q tāquā laici soluūt decimas. ¶ Nūc aūt examinem⁹ qualibet lect. de p se. Nā circa primā Inn. hīc instat obscurè aliquātulū loquēdo: sed reducēdo ad clari tatē facit duo mēbra: aut loqmur in decimis psonalibus aut ꝓdialibus. Primo casu subdistīguit: q aut clerici ex p
sona acqrunt ecclesijs: vel ecclesia aliter acqrit: & tūc nō teneī ecclesia de hmōi lucris soluere decimā. qd' bn̄ not. ,p prin. hui⁹. c. Ex quo inferī, q monasteriū nō tenetur soluere decimas psonales ex sibi acqsitis ex psonis monachorū. Si verò clerici acqrūt sibijpsis. puta ex lectura, vī aliter honestè: tūc tenētur soluere decimas: & ita intellexit finē capsi. & dic hoc ēt ,pcedere, si clerici administrēt sibijpsis sacramēta: qa collatio sacramētorū fit eis nomine ecclesiæ: & postmodū poterūt diuidere ītер se. Host. dicit honesti⁹ has decimas soluēdas supiori. Io. an. sup gl. j. vī velle, q cleric⁹ seu rector ecclesiæ teneī soluere decimas p̄diales de prædio patrimoniali sito intra parochiā suā: sec⁹ vī velle in psonalib⁹: qa rector nō pōt esse obligatus sibijpsi. l. tutor. ff. ad velle. vn̄ cōfundit obligatio, sicut cū creditor succedit debitori. l. ftichū. §. aditio. ff. de sol. sed videt moderniores meli⁹ sentire iudicio meo, dicētes: q ēt psonales debet rector ecclesiæ soluere ipsi ecclesiæ: qa soluit tāquā priuata persona: sibijpsi tanquam rectori: sicut tutor tanquā debitor pupilli soluit sibijpsi tanquam tutori. l. quoties. ff. de admini. tuto. vbi bo. tex. & hoc satis sentit Inn. ¶ † Et pro hoc adduco bo. tex. in
5 c. per venerabilē. qui fil. sint leg. vbi tex. dicit q Rex Franciæ legitimauit filios non tanquā pater, sed sicut Rex. ad idē in simili. l. si cōsul. ff. de adop. vbi cōsul tāquā priuata persona manumittit seruū propriū apud seipsum, tāquā magistratū. facit quod legit & no. i. c. cū inter canonicos. §. de elect. Rndeo ad verba Inn. si loquimur in prædialibus: dicit, q clerici tenent soluere decimas, sicut alij laici nisi reperiant ex priuilegio exēpti. Ad hoc. c. à nobis. & c. suggestum. &. cj. proxi. Et per hoc tacitè videt Inn. reprobare primā lectu. gl. dum sentit, q indistincte tenentur clerici ad decimas prædiales. Clarius hoc sentit in alia quæstione, dum quærit: nunquid canonici teneātur de præbēdis, seu ipsarū fructib⁹ soluere decimas? & diligēter cōsiderādo mētē Inn. vī velle, q decimas prædiales tenenī soluere, si sunt in aliena parochia: sed de fructib⁹ tā-
b q̄ de lucro dicit, q nō tenenī soluere etiā si audiūt diuina

¶ Ex principio. Et pōt etiā no. ex prin. q à nouitatibus abstinendum est: qa omnis nouitas præsumitur mala. l. ij. ff. de cōsti. prin. & inducē tes nouitates reprehenduntur. c. quis nesciat. in fi. xj. dist. & nouitates pariūt discordias. c. quod dilectio. in fi. j. de consangui. & affi. & c. cū cōsuetudinis de consuetudi.

¶ Primus. istam so. seu hūc intellectū gl. tenet in. c. cunctis. §. de his. xvj. qō. j. & in. c. si qs laicus. in gl. ea. cā & q. sed Arch. dicit in. d. §. de his q etiā de prædijs ecclesiæ debēt soluī decimæ: nisi de his quæ deputūtur ad fundationē ecclesiarū & cæmiteriorū domos & hortos iuxta posītos. & ad hoc alle. gl. in ver. super tributo. in. c. nō minus. de immu. eccle. & glo. j. in. c. j. & in. c. fi tributū. x. q. j. Et istū intellectū quem ponit hīc glo. fegtur idē Archi. in. d. c. si qs laicus. Et de hoc an clericus teneāt soluere decimas de suis bonis patrimonialibus: vide p Ray. in sum. de deci. circa prin. sed tu vide beatū Tho. secūda secundæ q. lxxxvij. arti. vl. vbi cōcludit, q teneantur clerici, vel sacerdotes etiam curati soluere decimas de suis præ dijs patrimonialibus, sed de decimis etiā sacerdotes curati, siue sint seculares, siue regulares, nō tenentur soluere decimas. Alij verò clerici non curati bene tenentur ,p teris ecclesiæ, quas tenent, soluere de cimas.

SEB. SAPIA.
b ¶ Primus. Vide Feli. in. c. causam

quæ. colum. j. ſ. de præſcri. vbi dicit q̃ licet clerici teneantur ſoluere decimas, quando habent prædia in aliena parochia excepta dote, tamen poſſunt præſcribere libertatẽ vt ibi per eum.

a ¶ Canonicis. bene hic tãgit Pan. qui dicãt eſſe beneficiati, cum ad ministratione.

ZACHARIAS.

b ¶ Secus ſi canonicus locauit. Adde Bal. in l. emptorẽ §. j. C. locat. l. eg. in l. ſi filio. §. fi. ff. ſolu. ma. doc. in. c. ad aures. ſ. de re. ec. non alie. Arch. & Gemi. poſt gl. in ver. tuus. in. c. alienationis. xij. q. ij. & not. in apoſtil. ad iſtũ poſt eum. in c. fi. vbi bon. gl. in ver. ſtatutũ. nu. 8. in ver. prædeceſſoris. ne prælati vices ſuas,

in aliena eccleſia. Mouef, q̃ a pprietas eſt eccleſiæ, vñ nõ poſſunt teſtari de fructibus prædiorũ. vt in. c. ad hæc. & in. c. q̃a de teſt. & no. bñ hoc vltimũ dictũ. Io. an. dicit in, perſonalibus ſtãdũ conſuetudini, tã in clericis, quã in laicis: vt noj. eo. c. in aliqbus. Sed in prædialibus dicit, q̃ ſi prębẽdæ fructus obuenerũt canonicis ex aceruo prius decimato, nõ tenẽtur canonici ſoluere decimã prædialẽ: quia iã pars eorũ fuit decimata. & idẽ in alio dño: ſed ſi canonici haberent fructus ex aceruo nõ decimato: tũc tenẽtur ſoluere. ¶ An aũt canonici poſsint teſtari de fructibus, ſeu faciãt fructus ſuos: remittit ad no. in. c. præſenti. de of. or. li. vj. Et ſic no. q̃ Io. an. intelligit illã glo. in. c. præſenti. de of. or. loq in canonicis[a]. Idẽ apertius vult Io. an. in. c. relatũ. el. ij. ſ. de teſt. in ver. moriẽtis. & idem ibi Hoſt. quorũ eſt illa gl. & ſic magis credẽdum eſt eis, quã alijs ſomniãtibus. & idẽ ſentit Io. an. in regula, nemo põt de re. iu. li. vj. in mercu. Nã illa gl. loq̃tur de bñficiato nõ habẽte adminiſtrationẽ, qualis eſt canonicus, vt eſt gl. or di. in. c. põtifices. xij. q. iij. dum fundat ſe ſup. c. requiſiti. in fi. de teſta. ¶ † Itẽ Io. an. apertiſsimè vult in. c. querelã. ne præla. vi. ſuas. vbi hoc apertè tenet. & idẽ ſentit ibi Inno. dum dicit, q̃ ſi rector eccleſiæ locauit prædiũ eccleſiæ tenet ſucceſſor ſtare locatiõi: ſecus ſi canonicus locauit[b] prædiũ eccleſiæ: qa nõ põt obligare prębendã vltra tẽpus vitæ ſuæ ſine voluntate ſuperioris, ſicut dicimus in vſufructuario: vt eſt tex. in. l. ſi qs domũ. ff. loca. Et ſic limitat Inn. in. c. ex literis. de ꝓba. vbi dicit, q̃ canonicus habet adminiſtrationem prębẽdæ, ſicut alius rector eccleſiæ. Nam debet intelligi quo ad hoc, vt poſsit agere & cõueniri ꝓ prębenda: ſed nõ quo ad hoc, vt poſsit eam obligare vltra tẽpus vitæ ſuæ. vt voluit idẽ Inn. in. c. querelã. & oẽs doc. ſequẽtes. Vñ canonicus dicit ſimpliciter & ꝑſonaliter bñficiatus, ꝓ tãto: quia nõ habet curã animarũ, tãquã canonic⁹. Iõ dicitur ſimpliciter ꝑſonaliter: quia prębẽda datur perſonæ ſuæ, ſicut vſusfructus vſufructuario, ſeu vſus vſuario: quorũ ius eſt ꝑſonale. & extinguitur, vt inſt. de vſufru. §. finitur. & d. l. ſi quis domũ.

8 vñ canonicus nõ habet ſucceſſorẽ ꝓ prię in onere & honore: ſicut habet alius rector eccleſiæ. vñ ſi canonic⁹ fuit cõtẽptus in electiõe, nõ põt ſucceſſor agere de cõtẽptu: quia capitulũ ſucceſsit iuribus ſuis. de hoc eſt gl. no. in. c. qd̃ ſicut. in ver. cõſentire. in fi. ſ. de ele. & vide ibi lati⁹ & ſubtilius per Inno. qui idẽ cõcludit. Reſtat q̃ ſolũ habeat ſucceſſorẽ reſpectu corporis prębẽdæ. Sic intellige dictum. c. relatũ. vñ prębẽda datur canonico, nõ vt ſit qua ſi tutor, vel ꝓcurator: ſed vt inde viuat. Iõ appellatur beneficiũ perſonale. Sed eccleſia cõfertur alicui, vt ſit tutor & adminiſtrator eccleſiæ: vt in. c. fraternitatem. ſ. de dona. & hæc ſunt notãda: quæ licet multũ non faciãt ad ꝓpoſitum. c. tn̄ declaratur gl. in. d. c. præſenti. in qua multi errant. ¶ Vñ veniẽdo ad principale, ꝓpoſitũ, dum quęritur, nũquid clerici teneãtur ſoluere decimas. Ego dicerẽ ſic: q̃ aut quęritur de p̃dialibus, aut perſonalibus. Primo caſu, puto indiſtinctè q̃ ſic: ex quo prędia ſunt in aliena parochia, etiã ſi ſunt aſsignata in dotẽ eccleſiæ. Pro hoc primò alle. gl. or. in. c. jj. de cẽſi. vbi latius diſcutiendo materiã tenui, q̃ etiã de prędijs dotalibus eccleſię ſoluenda ſit decima. & idem Hoſt. ꝓbo ratiõe, quãquã à principio à lege diuina decimæ fuiſſent datę clericis: tn̄ poſtmodũ eccleſia vniuerſalis in nouo teſtamento volendo diſtinguere iura eccleſiarũ ſtatuit, vt decimæ p̃diales eſſent illius eccleſiæ: in cuius parochia prędia ſita ſunt: vt pleni⁹ dicetur in. c. cũ cõtingat j. e. vñ cũ oĩa prædia habuerint hoc on⁹ annexum: licet tradantur à laicis nouis eccleſijs, debẽt trẽſire cũ onere ſuo: vt in. c. ex literis. de pig. Nam eccleſia nõ eſt ædificanda de nouo cũ præiudicio alteri⁹ eccleſiæ, etiã reſpectu decimarum: vt eſt text. ad literã in c. eccleſiæ. & c. quicũque. xvj. q. j. Ad idem. c. nuperj. eo. vbi patet, quòd prædia collata pro monaſterijs nouiter

fundãdis, remanẽt onerata ſolutiõe decimarũ, ſicut primò erant: & nullo iure cauetur oppoſitũ. Nec ob. c. que ſti. alle. in gl. quia poteſt intelligi, q̃ reducatur ad prædicta, ſcilicet vt Epiſcopus & Abbas faciãt deferri decimas ad eccleſias ſuas, ſcilicet illis, quibus debẽtur. Ad prædicta facit bo. tex. in. c. ſi quis laicus. xvj. q. j. ¶ † Dico tamẽ quòd ſi eccleſia ex neceſsitate de nouo ędificaretur intra parochiã alterius: puta, quia antiqua eccleſia habet parochiã valde amplã: ita, q̃ populus nõ põt de facili cõuenire ad illã eccleſiam: tunc põt Epiſcopus ſtatuere, quòd eccleſia nouiter ædificata habeat certã parochiã, ex illa antiqua cum omnibus obuentiõibus ſpũalibus. Et de hoc eſt tex. no. in. c. ad audientiam j. de eccle. ædi. Et ob iſtam rõnem hodiè videmus, q̃ in eccleſia parochiali cuiuſlibet plebanatus ſunt capellæ habentes certã parochiam. vnde antiquitus ſola plebis erat curata. Vnde ꝓpter hoc hodiè eſt no. dubiũ: vtrum decimæ debeantur plebi, an capellis, ex quo proueniunt ex prædijs ſitis in parochia capellarum. & de hoc latius dicam in. c. cum contingat j. eo. Sed ſi prædia ſint ſita intra parochiam ꝓpriam, non puto q̃ canonici teneantur ſoluere decimas. quod ſentit Inn. vt. ſ. dixi: & ſic poteſt intelligi princi. huius. c. ¶ Aut loquimur de perſonalibus: & tunc aut de acquiſitis ſibij pſis: aut acquiſitis eccleſiæ. Primo caſu, ſi clerici percipiunt diuina in aliena parochia, vel in propria: illi ſemper tenentur decimas ſoluere: quia lucrãtur tanquàm laici. ergo debẽt honorare Deum ex lucro perſonæ. & ſic poteſt intelligi finis. c. Et intellige ſi hoc habet conſuetudo. Secundo caſu in acquiſitis eccleſiæ dicerẽ, quòd ſi viuentes communiter in eccleſia recipiant ſacramenta ab alia eccleſia, ſicut olim faciebant monachi: tunc tenẽtur ſoluere decimã: vt in. d. c. alia. iuncta gl. j. & ſic poteſt intelligi ille tex. in fi. Aut nõ recipiũt communiter ab alia eccleſia: & tunc non tenẽtur de acquiſitis eccleſiæ ſoluere decimam perſonalẽ alteri eccleſiæ: & ſic loquitur prin. c. nã reperitur in lege, q̃ eccleſia teneatur decimã ſoluere

8 alteri eccleſiæ. ¶ † Nũquid autem canonicus audiẽs alibi diuina, teneatur ſoluere decimam ex prębenda ſua, tanquam ex lucro? Do. Anto. videtur hîc ſentire q̃ ſic: & idẽ do. Pe. ſed credo, q̃ habuerunt reſpectum ad glo. illius. c. præſenti. quia ex quo lucrantur fructus, debent tãquàm ex lucro ſoluere decimã perſonalẽ. Sed tenendo opi. quã ſemper tenui: & quam tenent Inn. hîc, quòd canonici nõ faciant fructus ſuos, credo q̃ non tenentur ad ſolutionẽ decimæ: quia prębẽda datur ſibi vt inde viuant, & ſuperfluum conuertant in vſus pios: vt eſt tex. xij. q. j. in. c. penul. cum. c. ſequenti. Non enim debet ſubtrahere neceſsaria, vt ſoluat decimam: maximè, quia omnia ſunt bona eccleſiæ. hodie tamẽ ſtandum eſt cõſuetudini, ſiue quęratur, an canonici faciant fructus ſuos: vt no. in dicta regula nemo poteſt. ſiue quæratur, an decimæ perſonales ſint ſoluendæ: vt no. in. d. c. in aliquibus. ¶ Et ex his infertur ad declarationem illarum lecturarum. Nam ſuperiores non tenentur eccleſiæ ſoluere decimas: niſi prout in iure eſt ſtatutũ: vt in. c. conquerente. de offi. ordi. fic intellige etiã tertiam lecturam. Nam debes diſtinguere, vt patet ex prædict. Quarta lectu. eſt veriſsima reſpectu clericorum coniugatorum. Nam ipſi nõ gaudent priuilegio eccleſiaſtico, niſi in duobus. de quibus in. c. j. de cleri. coniuga. libro ſexto. ¶ † Et quærit Hoſtien. nunquid Papa poſsit exigere decimas à clericis eccleſiæ. & dicit quòd ſic: quia ipſe habet curam omnium. ix. qõne. iij. cuncta per mundum. & in extrauagãti, Bonifacij. vnã ſanctam. dicit tamen, q̃ de conſuetudine Papa non exigit. & hoc quia ſecundũ diuerſas neceſsitates imponit decimã trienalem, vel aliam. not. in cle. ij. de deci. Sed ego puto, q̃ ex poteſtate ordinaria hoc nõ poſsit. nam in iure ordinatũ eſt quibus debenẽ decimæ: ſed ex poteſtate abſoluta, hoc eſt concedendũ. facit quod not. in. c. à nobis j. eo. & quod

not. Ioan.

no. Io. an. in. c. inter cętera. de offi. ordi. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Compoſitio ſuper decimis, non tollitur per priuilegium ſequẽs, niſi de compoſitione faciat mentionem.*
2 *Compoſitio ſuper decimis in futurum ſoluendis, valet etiam citra ſuperioris authoritatem: quæ tamen non excedit vitam componentium, vel tranſigentium.*
3 *Bladi, vel tritici appellatione venit omne id, quod in terra, vel in agro conteritur.*
Frumenti appellatione venit omne id, quod habet ariſtam: ſed de communi vſu loquendi venit granum ſolum.
4 *Decimæ quæ debentur à perſona eccleſiaſtica poſſunt ex conuentione, non integraliter ſolui. Et ſine peccato.*
5 *Priuilegium non tollit ſpecialem conuentionem initam inter partes, niſi de ea fiat ſpecialis mentio.*
6 *Papa non poteſt tollere obligationẽ & contractum initum inter partes ſuper iure priuato: ſed obligationem initam ſuper iure eccleſiarum, poteſt ad libitum tollere. Idẽ in Imperatore.*
7 *Renuntiatio ſuper iure futuro, non valet, niſi fiat in præſentia iudicis, vel partis.*
Pactum de non petendo ius ſibi in futurum cõpetiturum, valet.

CAP. III.

a EX multiplici. ¶ † Cõpoſitio ſuper decimis nõ tollit per priuilegium ſequẽs, ſi de illa mẽtionẽ non facit. Primò ponit querela. Secundò iudicum datio. ibi: *vnde*. ¶ Caſus literalis. Inter Abbatẽ & cõuẽtum de Brudeia ex vna parte: & quẽdã presbyterũ ꝓ eccleſia ſua, ex altera: talis compoſitio interceſsit: ſcripto authẽtico monachorum roborata: q̃ monachi debẽrẽt ſoluere dicto presbytero & eccleſiæ ſuæ decimas de blado & vniuerſis leguminibus quãdiu viueret: exceptis minutis decimis, quas eis ꝓmiſit: poſteà idẽ Abbas impetrauit priuilegium: vt de laborib⁹ ſuis, quos ꝓprijs ſumptibus excolunt nulli decimas ſoluere teneaſ, nulla de cõpoſitiõe prædicta mẽtione facta. & ſtatim cœperũt excolere ſuis ſumptibus poſſeſsiões, ſup q̃bus compoſitio facta erat, & ea occaſione ſubtrahebant decimas: vñ presbyter conqueſtus eſt dño Papæ. Sup hoc dicit Papa, q̃ non fuit ſuæ intẽtionis, ꝓ priuilegium ſuũ prædictæ cõpoſitioni derogare: quare mãdat quatenus Abbas & monachi cõpellãtur prædictã compoſitionẽ ſeruare: vel cũ ipſo presbytero amicabiliter cõuenire, niſi de ipſa compoſitione cõtineaſ in priuilegio expreſsè. Ber. ¶ † Not.

2 j. ex tex. iſto, quòd inter clericos nomine ſuarum eccleſiarum, põt interuenire cõpoſitio ſup decimis in futurum ſoluendis: etiã citra ſupioris authoritatẽ: ſed tunc compoſitio nõ excedit vitã trãſigẽtium: vt in. c. veniẽs. de trã ſac. Quid aũt cum laico. dic, vt no. in. c. ij. de trãſa. & dicã

3 in. c. cum hoſtes j. e. ¶ † No. ij. ibi: *de bladis & vniuerſis leguminibus.* q̃ appellatione[a] bladi, non veniunt legumina: ſed in cõtrarium facit, quod no. in. l. tritice. ff. de ver. ob. & ꝓ gl. & Bar. in. l. j. ff. de aqua plu. ar. Nã appellatiõe bladi tritici, venit oẽ id, quod in terra ſeu agro cõterit. & ſic videt, q̃ veniant nedum legumina, ſed etiã ſemẽ lini. vñ bladũ ſeu triticũ, eſt nomẽ multum gñale. Appellatione verò frumẽti venit oĩe id, quod habet ariſtã: vt. l. frugẽ §. frumentũ. ff. de ver. ſig. ſed ꝓpter cõem vſum loquẽdi debemus intelligere de eo frumẽto, quod eſt precioſius alijs bladis: vt no. in. d. l. j. & credo, qd̃ propter vſum loquendi hîc fuit facta ſpecialis mẽtio de leguminibus. &

4 hęc faciunt ad ſtatuta. ¶ † No. iij. quòd perſona eccleſiaſtica poteſt ſine peccato non perſoluere decimã integrã ratione cõuentiõis initæ cum rectore, cui debẽtur, & vi detur mihi hoc dictum ſatis durũ: cùm decimæ non ſolùm ſoluãtur in ſubſidium presbyteri: ſed etiã in eleemoſynã pauperum. Ad hoc. c. tuaj. eo. niſi dicas, quòd eodẽ

mõ alia eccleſia poterit habere pauperum curã, & non re- a
5 fert per quã eccleſiã pauperibus ꝓuideatur. ¶ † Itẽ not. quòd priuilegium nunquã referẽ ad ſpecialẽ diſpoſitionem initam inter partes: niſi de ea fiat ſpecialis mentio. & in hoc tenementi iſtum tex. ad idem. c. veniẽs. de præſcrip. ¶ † Vltimò no. iuncta glo. Papam poſſe derogare

6 diſpoſitioni, & pacto inito inter partes. Contra hoc oppo. nam ex conuentione oritur obligatio, quæ eſt de iure naturali: ergo nõ põt tolli etiã per principẽ: vt in cle. paſtoralis. de re iud. Inn. in. c. quæ in eccleſiarũ. de conſt. Sol. aut cõuentio fit inter ꝑſonas eccleſiaſticas, ſup iuribus eccleſiarũ: & tunc põt Papa tali cõuentiõi derogare: c
b qa ipſe habet in clericos plenitudinẽ poteſtatis, [b] & ſua ptãs oĩbus intelligitur excepta. ad hoc bo. tex. in. c. veniẽtes. de iureiu. & vide bo. gl. in. c. conſtitutus. ſ. de reſcr. & de hoc vide bon. tex. in cle. dudum. in. §. nos. de ſepul. Sed ſi conuentio fieret ſuper iure priuato: puto, quòd Papa, vel Imperator non poſsit ſine clauſula illã conuentionẽ deſtruere. per id, quod leg. & no. in contrarijs. ſ. ſignatis. & facit quod no. Inno. in. c. inquiſitionij. de ſenten. excõ. ¶ In gl. j. in fi. no. gl. quòd compoſitio ſimpliciter facta, extenditur etiam ad prędia acquirenda. Et dicit hic Gof. per hanc rationem gl. quòd ſi priuilegium fuit impetratum ſuper prædijs acquirendis, pariter non valuiſſet: ſecus ſi compoſitio non concerneret prædia acquirenda.

7 ¶ † In gl. ij. in fi. no. bene gl. quòd licet non valeat renuntiatio ſuper iure futuro: pactum tamen valet. Et primũ apertè probatur in. l. ſi ita ſit ſcriptum. §. ſi ſub conditione. ff. de legatis. ij. vbi dicitur, quòd legato facto ſub cõditione, vel etiam ad diem certã, non poteſt quis renuntiare: quia ante tempus ad nos non pertinet. Et pro hoc. Nam renuntiatio eſt quędam abdicatio: ſed quis non poteſt à ſe abdicare, quod non habet. Nam priuatio præſupponit habitum. c. ad diſſoluẽdum. de deſponſa. impube. Secundum probatur hîc. & clarius in. l. j. C. de pac. vbi dicitur, quòd fideicommiſſo conditionali poteſt quis per pactum renuntiare. & hoc ideo: quia pactum obligat pa ciſcentem ad non petendum, cum ius competierit. Sed gl. multum no. in. l. j. ff. de cur. bo. dan. limitat primum dictum, niſi renuntiatio fiat in præſentia iudicis [c]. & illam gl. ſequitur Bart. in. d. l. j. C. de pac. Aliam limitationem poſuit Iaco. de Are. & placet in. d. l. j. quia renuntiatio iu

d ris futuri, nõ valet, ſi fit abſente[d] parte: ſecus ſi parte præſente, quaſi tunc habeat pactum intercluſum: licet Bald. d aliud videatur ſibi ſentire: ſed communiter ad cautelam ſolet in inſtrumentis interponi, quòd renũtiauit per pactum. &c. Et hoc eſt benevtile inſerere: vt opi. vitentur. renuntiatio tamen purè & ſimpliciter facta non extenditur ad ius, quod poteſt in futurum cõpetere: niſi hoc caueatur in renuntiatione. & de hoc dicendum plenius: vt no. Bart. in. d. l. j. & in. l. qui romæ. §. duo fratres. in. vj. q. ff. de ver. obl. Et adde ad prædicta bo. text. cum ibi no. in. c. cum inter. p. de renuntia. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ quæ præſtabantur de rebus incultis, debẽt adhuc præſtari de eiſdem, ſi ſunt effectæ cultæ & laboratiuæ. 2.*
2 *Qualitas alicuius rei, ſi mutatur, non alteratur ſtatus, vel obligatio eiuſdem rei.*
3 *Decimæ debent ſolui de fructibus, ſiue vẽditis, ſiue donatis, & de penſionibus domorum. 5.*
4 *Decimæ, an debeãtur ex fructibus combuſtis, vel vineis inciſis.*
Decimæ, an ſint eccleſiæ, vel ei debeantur, & qua actione.
Res debita perempta apud debitorem, an pareat ſibi, vel creditori.
6 *Decimæ non debentur: ſi fructus nõ ſunt recollecti propter guerras licitas.*
Bellum licitum eſt cauſa, quòd aliquis excuſetur ab aliqua præſtatione.

a ¶ Appellatione. Adde Bal. conſil. ccxlvij. iij. li.

SEB. SAPIA.

b ¶ Plenitudinem ptãtis. vide q̃ ſcribit Fel. in. l. ſi cautio. col. vj. ſ. de fide in inſtr. & in. c. capitulum ſanctæ crucis col. xj. verſi. fallit ſexto. ſ. de conſtitutio.

c ¶ Iudicis. iſtud limitatur ſingulariter, vt per Bart. in l. poſtquã liti. C. de pac. in vl. co. in ver. quæro, vtrum iſta renuntiatio. &c. quãdo iudex præſens tanquàm publica ꝑſona reciperet preſsè renũtiationẽ pro abſente, aliãs ſola præſentia iudicis non ſufficeret. & ibi do. Alexan. de Imo. multum no. pro limitatiõe doctrinæ eiuſdem Bart. in. d. l. j. C. de pact. hîc latè per iſtum text. & idẽ tenet Cy. in auẽ. ſacramenta. in. x. q. C. ſi aduer. vendi. quod nũquã obliuiſcaris.

SEB. SAPIA.

c ¶ Pũtia iudicis. Vide de veritate, Fel. in. l. ſi cautio. col. vj. ſ. de fide in inſtr. & in. c. capitulum ſanctæ crucis col. xj. verſi. fallit ſexto. ſ. de conſtitutio. d ¶ Abſente. & ideò ſi qs parte abſente renuntiaret appellationi futuræ nõ valeret, ſed tãtũ per viã pacti. Ita Bal. in. d. l. j. in iij. col. quã reputat multũ no. qd̃ intelligas: vt proxi. dixi, niſi renũtiatio fieret in præſentia iudicis acceptantis &c.

¶ Adde, an appellatiõi quis renũtiare poſsit. Ang. cõſi. cclxxvij.

CAP. IIII.

OMmiſsum. ¶ † Monachi tenẽtur ſoluere decimas prædiales, de prædijs nouiter cultis, de quibus decimæ prius ſoluebãtur. h.d. Primò ponitur querela. Secundò iudicis datio. ibi: *eapropter*. ¶ Caſus literalis. Monachi de Boſſe, eccleſię ſanctæ Mariæ, in cuius parochia commorãtur: decimas integrè nõ ſoluebant. Et ea de cã conqueſtus eſt rector illius do. Papæ. vnde mandat Archiepiſcopo cãtuarien. qualiter monachos illios compellat, vt decimas de terris cultis: in quibus olim domus conſtructæ fuerant eccleſiæ prædictæ: cũ ea integritate perſoluant, quam prius ſolui conſueuerũt ante, quàm in eadẽ parochia morarentur. & ſicut decimæ olim perſoluebãtur de paſcuis, ita nunc ſoluantur de eiſdem ad frugũ fertilitatem tranſlatis, abſq; diminutione. Ber. ¶ † No. primò q mutatio qualitatis loci, nõ habet alterare obligationem ſolutionis decimarum. Ex quo infero, quòd licet de nouo in aliqua platæa aliquid plantetur & ſeminetur, tenetur dominus ad decimã eorum, quæ ibi colliguntur: ſicut prius ſoluebatur decima ſecundũ priorem ſtatum. Et ex hoc & tex. infero, q dñs poteſt alterare conditionẽ terræ ſuæ ſine cõtradictione eccleſiæ cui debetur decima. & ſatis eſt, quòd ſoluat decima de ibidẽ colligẽdis. ¶ Not. ij. q de paſcuis ſoluitur decima. Item de domibus: & dic de paſcuis. ideſt de precio, quo paſcua ſeu paſtura vendita eſt: dic de domibus. id eſt penſione domorum. ¶ † Sed quærunt doc. quid ſi paſcua gratis cõceduntur? dicunt & bene, quòd nihilominus debetur decima: quia videtur cõceſſa cum onere ſuo. Nã ſicut dominus non poteſt vendere fructus ſine onere decimarum: vt in c. paſtoralis j. eo. ita nec donare: cũ eadem eſt ratio vtriuſq;. ¶ † Vltimò quæritur de. q. no. pone, quòd aliquis cõbuſiſſet ſegetes, ²vel inciderit vineas: nunquid eccleſia poſsit agere contra talem p parte decimę ſibi cõtingentis? Inn. tenet primò quòd ſic. ar. in l. ſi ſeruus ſeruũ. §. ſi oliuã. ff. ad legẽ aquil. vbi patet, q ſi aliquis collegit illicitè oliuas nõ maturas, tenetur domino ad dãnum reſarciendum actione. l. aquiliæ. refert quoſdam tenere contrariũ. Io. an. tenet primã partẽ nõ obſtante, quòd fructus potuiſſent grandine, vel alia tẽpeſtate perire: ſatis eſt quòd potuiſſent nõ perire. arguẽ. in. l. cũ res. in fi. ff. de le. j. quę dicit, q habebitur reſpectus ad id quod ſolet ibi pcipi. Do. Petr. videtur de hoc dubitare. nam iſta quæſtio pendet ab alia, videlicet vtrũ decima ſit eccleſiæ: an verò ſit debita: & qua actione petatur decima. & quãuis in hoc ſint multæ opi. tamen gl. in c. tuaj. eo. & in c. moderamine. xvj. q. j. videtur reſidere, quòd petatur cõdictione ex canone: & non rei vendi. ſed cõditio eſt perſonalis. inſt. de actio. §. ſi itaq;. ergo idẽ dicendũ eſt in hac quæſtione, ſicut dicit cũm res mihi debita perimitur. de qua quæſtione plenè per Bar. in. l. ſi ſtichus certo die. ff. de ver. ob. vbi inter cætera, dicit, quòd aut occiditur in iniuriã creditoris: & liberatur debitor: quia culpa creditoris res perit. vt in. l. ſi merces. §. culpæ ff. locati. Aut in iniuriã debitoris: & tunc debitor non liberatur: vt in. d. §. culpæ. Aut ſine iniuria vtriuſq;: & tũc liberatur debitor. & habet actionem cõtra perimẽtem. ¶ Sed dubiũ eſt, nunquid illã actionem tenetur cedere ſuo creditori? & videt velle, q ſic, ſi debitũ erat ex cauſa onoroſa: ſecus ſi ex cauſa lucratiua. & ſic videtur dicẽdũ in propoſito: vt eccleſia nõ poſsit agere cõtra illum deſtructorem, niſi ceſſa ſibi actione modo prædicto. Et q agatur cõdictione ex canone cõfirmat Fede. cõſi. lxxiiij. Sed in fauorem eccleſiæ q poſsit agere ſine ceſsióe actionis indiſtinctè. allego tex. in. c. tuãj. eo. vbi dicitur, quòd deus aſſeruit decimas & primitias eſſe ſuas: ergo ſunt in dñio eccleſiæ. Nam pronomen ſuũ, denotat dominium: vt no. in. c. j. de poſtu. præla. & habetur in. l. quintus. ff. de aur. & argen. lega. ad idẽ. d. c. moderamine. vbi dicitur, quòd eccleſia põt vendicare decimas: ſed rei vendicatio datur dño: vt in. l. rem. ff. de rei vendi. & not. c. examinata. §. de iudi. ¶ † Item ſi decima non eſſet eccleſiæ, ſed ſolũ ſibi debita: nõ video, quare non teneret venditio oĩm fructuũ facta per dominũ prędij: cùm ipſe remaneat obligatus perſonaliter: & tamẽ cõtrariũ dicitur in. c. paſtoralis j. eo. ergo eccleſia habet decimã partem pro indiuiſo, etiã ante fructus collectos. Et ſecundum hoc ſaluatur dictum Inno. & Io. an. Nam eccleſia tanquã domina decimarum, poteſt agere contra illum deſtructorem, ſicut dominus: vt in. d. §. ſi oliuam. & hoc videtur plus conuenire canonicæ æquitati, vt euitetur circuitus. ¶ † Et intellige ſecundum Ioan. an. quando ſine iuſta cauſa ille deſtruxerat ſegetes, ſeu vineas: ſecus ſi ex iuſta cauſa: puta in bello iuſto. Et no. ſin. hoc dictum: quia nõ memini legiſſe alibi: q ſi in bello iuſto quis deſtruit vineas, ſeu ſegetes ſeu alia loca culta, nõ grauatur cõſcięntia ſua, etiam reſpẽctu decimæ, quæ debetur eccleſiæ: quia tũc temporis nõ poteſt fieri congrua & tuta ſeparatio. Nico. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Decimas, ſi quis non ſoluerit, poterit per excommunicationem compelli ad ſoluendum.*
2 *Decimæ ſunt ſoluendæ de omni reditu & lucro perſonali.*
3 *Qui differt ſoluere decimas, quia ab eo non petuntur, peccat.*
Excommunicatio non eſt ferenda, niſi præmiſſa monitione.
Decimæ perſonales non debentur ante lapſum anni: prædiales verò poſtquàm bladum eſt reportatum ad domum.
Decimæ debẽt ferri vſque ad domum eccleſiæ ſumptibus illius qui dat ipſas.
Decimæ, an de lana, lacte, & fœtibus pecudum debeantur, vide remiſsiuè.
Offerre, iſtud verbum non expoſcit aliquam exactionem, ſed ſpontaneam oblationem.

CAP. V.

PEruenit. ¶ Per excõmunicationẽ compellitur quis ad ſoluendas decimas de molendinis, & alijs hîc contẽtis. & in c. ſeq. h.d. cum ſeq. ¶ No. j. q prælati peccant cõpellendo & monendo ſubditos, vt decimas ſoluãt. Nam faciunt contra mandatũ ſuperioris. hîc emĩ nõ ſolũ iniungit laicis, vt ſoluãt decimas: ſed etiã mãdat prælatis, vt ſubditos moneãt & cõpellãt. qd̃ eſt bene notãdũ. Nã veniẽs cõtra præceptũ ſuperioris, peccat mortaliter. in. c. ij. de maio. & obe. Et eſt rõ ratiõis: qa prelati debẽt obuiare peccatis ſubditorũ: & nõ negligere bona eccleſiarũ & pauperũ. vñ dicit gl. no. in. c. ea, quæ. de offi. Archid. quòd negligentia ᶜprælati eſt peccatũ mortale. & idẽ dicit alia gl. no. in diſsimulatiõe. ſ. qd̃ diſsimulatio prelati eſt peccatũ mortale: vt no. in. c. clericis. de immu. eccl. li. vj. Et ſic videt inferẽdũ, quòd etiã ſine iſto præcepto peccant prælati in non cõpellendo ſubditos ad ſolutionẽ decimarũ. ¶ † Not. ij. q põt quis, & debet, ſi opus eſt per excõmunicationẽ cõpelli ad ſolutionẽ decimarũ & dic opus eſſe, ſi nõ vult acq̃eſcere monitiõi. ¶ † Not. vltimò ex iſto tex. & ex. c. ſeq. quòd non ſolũ de blado & vino decima eſt ſoluẽda: ſed de multis alijs hîc contẽtis. Et generaliter dic, q de omni reditu ac omni lucro perſonali decima eſt ſoluenda: vt no. hîc Gof. & vide bo. gl. in. c. cũ homines j. e. dicit tñ Hoſti. quòd libẽter videret, q ſaltẽ de blado & de vino integraliter decima ſolueret. An autem valeat cõſuetudo in cõtrarium, dicam j. eo. in c. in aliquibus. & in c. ad apoſtolicæ. ¶ † Sed hîc quæro, nunquid debentes ſoluere decimam peccent, ſi differunt ſoluere: quia ab eis non petitur? Dominus Cardi. arguit & tenet per iſtum tex. quòd nõ: quia text. hîc innuit monitionem

a ¶ Segetes. In decimis aũt piſciũ nõ debet haberi eius ratio, ſi deuaſtata ſunt retia, quibus piſces capiuntur. quia non habetur rõ eorum piſciũ, q capti fuiſſent, vt eſt ſin. in. l. quem admodum. in. §. identq; Labeo. ff. ad leg. aquil.

b ¶ Vide beatum Tho. ſecunda ſecũdæ. q. lxxxvij. arti. ij. in fi. vbi dicit, quòd ante oĩa debent priᵘ ſolui decimæ, quã ſoluantur tributa & preciũ operariorum. Et dicit, q ſi qs vendat triticũ non decimatũ, põt eccleſia exigere decimas ab emptore, qui habet rẽ eccleſiæ debitã, & à vendito re, q quantũ in ſe eſt, ³fraudauit eccleſiã: vno tñ ſoluente, alius nõ tenetur. Itẽ circa id, quod dixi, an ante ſolutionẽ decimarũ deducãtur expẽſæ fructuũ: vide oĩo Pau. de ca. in. l. fructus. aũme. ff. ſol. mat. & vide hîc Archi. in c. reuertimini. circa fin. xvj. q. j. q dicit, q ſtãdũ eſt cõ ſuetudini, quo tpe anni ſolui debeãt decimę. & dicit q plenè de hoc not. Spe. de deci. §. vlt. quærit. & p Hoſt. in ſum. de deci. §. queritur vtrũ. ſub ver. xvj. Itẽ an de cimæ poſsint ſolui ante tẽpus inuito ſacerdote, vide gl. in. l. ſtipulatio iſta. §. inter certã. ff. de ver. obli. Ad q facit quod plenè nota. poſt do. Ant. in. c. potuit. in. j. col. de loc. & quod no. gl. & Archi. in. c. ſolent. de cõſe. diſt. j. Itẽ vide quod no. gl. in l. ſi à dño. §. fin. in verb. impenſis. ff. de peti. hære.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quòd negligentia. Vide Feli. in. c. prima co-

nitionem requiri. vnde nõ ſoluentes ante monitionẽ, vi dentur tenere cum licentia ſacerdotis. Contrarium ſentit hîc do. Pet. dicens monitionẽ requiri ad hoc, vt perueniatur ad excommunicationem: quæ ſine monitione non eſt inferenda: vt in. c. ſacroj. de ſenten. excom. ſed ſine monitiõe debẽs ſoluere, conſtituitur in mora: qa dies interpellat pro homine. in. c. potuit. de loca. Sed per hoc non probat, q decimæ ſint ſoluẽdæ ſine monitione: vel quòd certa dies ſit præfixa ad ſolutionẽ decimarũ. Et iõ latius attingẽdo hunc articulũ, dico prius examinãdum quãdo decimæ ſint ſoluendæ. Nam iura videntur variè loqui. Texj. c. cũ homines. videtur velle, quòd ſtatim: ſed in. c. reuertimini. xvj. q. j. videtur innui, quòd in fine anni. de quo per Io. an. latius in addi. Spe. eo. ti. ſuper ſecundo libello. Et in effectu videtur concludere, quòd decimæ perſonales non debeantur ante lapſum anni. Nã particularis ſolutio, multa habet incõmoda. l. planè. ff. famicrſic. & ſic põt intelligi. d. c. reuertimini. Prædiales verò debent ſolui ante, quã frumẽtum ſeparetur à paleis. Nã palea eſt in fructu. l. adeo. ff. de acqu. re. do. ij. q. j. c. multi. niſi cõſuetudo habeat oppoſitum: vt communiter ſe habet hodiernis tẽporibus. Nã portatur frumentum ſeu bladum poſtquã eſt ſeparatum à paleis: & debet deferri vſq; ad domũ eccleſiæ expenſis villici, ſeu domini. & eſt tex. iũcta gl. no. in. d. c. reuertimini. tenent docto. in. c. ex parte. ij. j. eo. & Ioan. and. in add. prædicta. Vbi videas, qd de lana & lacte & fœtibus pecudum. ¶ Et prędictis videtur inferendum ad quæſtionem propoſitam, quòd monitio[a] nõ ſit neceſſaria ad conſtituendũ in mora debentem ſoluere. Pro hoc adduco, quod habetur Exodi. xxij. vbi dicitur: Decimas & primitias non tardabis offerre. vnde põdero ver. offerre, qd̃ de ſui ſignificato nõ expoſcit exactionem: ſed ſpõtaneam oblationem inducit: vt no. in auf. offeratur. C. de li. conteſt. & vide gl. in clemẽ. ſæpe. de ver. ſignifi. Ad idẽ tex. in. d. c. cum homines. ergo concluditur, quòd ſine alia admonitione peccant nõ ſoluentes. & vide bon. gl. in. c. jj. eo. tit. li. vj. Ad iſtũ text. reſpõdeo aliter. Nam licet Papa hîc mandet prælatis, vt moneãt ſubditos: nõ tamen ſequitur, q circa monitionẽ nõ peccent per alia iura ſuperius allegata. Nam prælatus debet monere ſubditos: vt honeſtè viuãt: tamẽ non ſequitur, q citra monitionẽ inhoneſtè viuentes non peccent.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ ſunt ſoluendæ de fructu apiũ: puta, de melle & cœra.*
2 *Cenſura eccleſiaſtica propriè concernit animam: & eſt excommunicatio. diſtrictio verò concernit pœnam temporalem.*

CAP. VI.

NVntios. ¶ Summatũ eſt cũ præcedẽti. & declara, vt dixi in præce
1 dẽti. ¶ † No. ex tex. q etiã de apib[b] eſt ſoluẽda decima. & dic de apibus. i. de fructu apiũ: vt de cœra & melle. ¶ Secũdò no. ibi: *omni fructu*. quòd
2 de omni fructu eſt ſoluẽda decima. ¶ † Vltimò not. ibi: *eccleſiaſtica diſtrictione*. quòd nõ ſolùm per excõmunicationẽ, ſed per diſtrictionẽ eccleſiaſticã laici cõpelluntur ad ſolutionẽ decimarũ. Nã licet diſtrictio & cẽſura quãdoq; ſumãtur, vt ſynonyma, & idẽ inportantia: impropriè tamẽ appellatione cenſuræ eccleſiaſticæ veniunt ea quæ habentur in. c. quærenti. de ver. ſig. Et propriè cenſura concernit animam: ſic eſt pœna ſpiritualis. Diſtrictio verò põt ſumi p pœna tpali: vt dico in. d. c. querẽti.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ fructuum ſtatim ſolui debent, nõ deductis expenſis facti in recolligendo. 3.*

2 *Pars vna: vel duæ alicuius rei: an intelligatur habito reſpectu, quòd illa res poteſt diuidi in duodecim partes, vel quomodo.*
3 *Decimæ debent ſolui citra aliquam monitionem. 7.*
4 *Compoſitio ſuper decimis tam præteritis, quàm futuris poteſt fieri inter clericos etiam ſine authoritate ſuperioris: quæ tamẽ compoſitio non ſe extendit, niſi in vita ipſorum: à laicis verò poteſt fieri dicta compoſitio ſuper decimis præteritis ſine authoritate ſuperioris: ſuper futuris verò non niſi interueniat ſuperioris authoritas.*
Decimæ non poſſunt nec poſsideri, nec præſcribi.
5 *Decimæ debẽt ſolui ab illo, qui tantum recollegit, quantum ſufficit & ſibi & fæmiliæ ſuæ: debet tamẽ eccleſia ſibi remittere.*
Decimæ præteritæ, an ſint ſoluendæ ab eo, quem propter talem a ſolutionem, oportet quòd vendat omnia bona ſua.
Decima debetur ex omni lucro licitè acquiſito.
Pauper, an teneatur ſoluere decimas de re ſibi donata.
6 *Decimæ non ſolutæ à venditore alicuius fundi debent ſolui ab emptore eiuſdẽ fundi, quia decimæ cẽſentur eſſe onus reale.*
Tributum, quod debetur Principi, dicitur onus reale: & trãſit in poſſeſſorem rei.

CAP. VII.

VM homines. ¶ † Decimæ fructuũ ſtatim cũ collecti ſunt, ſolui debẽt non deductis ex
1 pẽſis. Primò ponit factũ reprehenſibile. Secũdò corrigi mãdat. ibi: *mandamus*. ¶ Caſus literalis. Homines de Hortoñ. tenentur ſoluere decimas parochiali eccleſiæ. Sed añ, quã illud faciãt de fructibus nõ decimatis ſatisfaciũt ſeruiẽtibus & mercenarijs ſuis, p debito totius anni: & de reſiduo decimã perſoluebant mãdat Papa, vt ſtatim collectis fructibus ante aliquã deductionẽ, decimã ſoluere cõpellantur. & de ſubtractis ſatisfaciant
2 competenter Bernar. ¶ † No. j. ibi: *nouẽ partibus ſibi retentis*. quòd decima pars fructuũ debetur eccleſiæ habito reſpectu ad totum. nõ habet ergo hoc caſu locũ diuiſio legalis, vt totũ diuidaᵗ in duodecim partes: ſed debeẽ decima totius. Et facit hæc litera ad quæſtionẽ: pone arbiter, ſeu iudex adiudicauit mihi duas partes fundi: vtrũ intelligatur adiudicaſſe duas partes ex tribus, an ex duodecim partibus. Bar. in. l. interdũ. §. j. ff. de hær. inſtituen. dicit quòd de duodecim: qa ſolẽnis diuiſio fit in duodecim partes: vt. d. §. j. & hoc eſt verũ, niſi ſtatutũ, vel cõſuetudo repugnet. Et iõ dat cautelãᵇ vt petẽs duas partes totius, dicat Petro duas ex tribus, vel totius: ſed certè contra ſentẽtiã Bart. videtur tex. hîc, coniuncta lege diuina. nec lex diuina ſimpliciter reſeruauit decimã partẽ frugũ & tamẽ intelligiẽ reſeruaſſe decimã totius: nõ autem de cimã ex. xij. partibus. & ita habet hodie cõmunis vſus loquendi, vt faciẽdo mẽtionẽ de quarta, vel qnta parte intelligatur de parte totius. Sed dictũ Bar. poſſet ſaluari in diſpoſitiõe vltimæ volũtatis: quia cũ hæreditas diuidaᵗ à iure in. xij. partes: vt in. §. hæreditas. inſti. de hære. inſti. ita in dubio videᵗ teſtator ſenſiſſe: ſed ſecus putarẽ in a-
3 lijs diſpoſitiõibus. ¶ † Not. ſecũdò ibi: *ſtatim*. vnã regulã, q decima prædialis eſt ſoluẽda ſtatim fructibᵘ collectis: & ſic videᵗ, q nõ requiraᵗ monitio ad cõſtituẽdũ debitorẽ in mora: cũ tẽpus ſit hic appoſitũ in lege. & dic vt
4 latius dixi in c. puenit. ſ. c. ¶ † Vltimò no. q ſup decimis præteritis cõpelluntur laici ſatisfactionẽ impendere. Et hinc ſumpta occaſione quærũt doct. nunqd ſuper decimis poſsit interuenire cõpoſitio? & cõcludũt, q inter clericos põt fieri etiã ſine authoritate ſuperioris: vt in. c. ex multiplici. ſ. e. & in. c. ſeq. & in. c. ſuggeſtũ. Intelligẽ tamẽ quòd hæc cõpoſitio erit perſonalis, & non realis: vnde non excedet viam componentium, ex quo non interceſſit authoritas ſuperioris. c. veniens. de tranſactio. dixi
c in. d. c. ex multiplici. Cum laicis verò ᶜ poteſt componi ſine authoritate ſuperioris ſuper decimis præteritis: vt

lũ. j. & ij. ſ. de tre. & pace. & in. c. irrefragabili. colũ. j. ſ. de offi. ordi. Et multa de negligẽtia prælatorũ ponit Corſe. in rep. c. grandi. charta vlti. de ſupplen. negligen. prelatorũ. aliquid per Fel. in c. ſi quãdo. col. iij. ſ. de reſcri.

SEB. SAPIA.

¶ Quòd monitio. vide tamen Fel. in c. ſi aũt. col. iij. ver. & dicit Rota. ſ. de reſcri. vbi dicit, q decimæ prędiales ſi non petãtur tẽpore ſuo: non poſſunt peti poſteà: quia ad ipſas quis non tenetur, niſi tempore ſuo petantur. &, ibi per eum.

SEB. SAPIA.

b ¶ Cautelã. Vide Pet. de Ancha. & Gemi. in. c. indẽnitatibus. §. ſi verò de ele. in. vj. vbi ponderant illum tex. contra Bart. & Pet. de Anch. in. c. extirpãdæ. ſ. de præben.

ZACHARIAS.

c ¶ Cum laicis verò. Adde Ioan. de Ana. in. c. poſt mi ſerabilẽ. ſ. de vſu. & Fel. in. c. cauſam col. iij. ver. demũ ad prædicta. ſ. de præſcrip.

ZACHARIAS.

a ¶ Nõ poſſunt poſſidere, nec preſcribere. Adde Bart. in l. competit. C. de præſc. xxx. an. iſtũ in ca. cãm. in pri. & ibi Fel. col. ij. ver. ſigna theorica. ſ. de præſcri. Gemi. in. c. catholica. xj. diſt. Bal. in l. omnes. in fin. de de præſc. xxx. anno. & Car. cõſi. c. xlvj. inci. notũ fit.

b ¶ Vide latè p Ray. in ſum. de deci. vltra me. verſi. quid ſi aliquis lõgo tẽpore. vbi tamẽ cõcludit idẽ dicẽdũ, quod gl. in. d. c. q. cũq; hĩc alleg. per iſtũ. Et an hoc procedat ĩ decima patronali: vide Imol. in cle. ſi beneficiorũ. ver. quærit Pa. eo. titu.

SEB. SAPIA.

c ¶ Cõia. Vide ad hoc pulchrũ text. in. l. ij. ſ. cũ in eadẽ. in fi. ibi in glo. ff. ad. l. Rho. de iactu. per quẽ text. dicit ibi Ange. q milites tẽpore neceſſitatis, poſſunt licitè deprẽdari victualia & multa, quæ permittũtur ratione neceſſitatis: ponit Ia. ſin. l. principalius. ff. ſi cert. pet. Feli. in. c. querelam. in fi. de iureiur. An. ſic. in rubri. ẽ. de fer.

d ¶ Aliâs eſt. lxxxj. quod inci. laicus.

e ¶ Pro qua videtur caſus in. c. paſtoralis. j. eo. vbi dicit, q fructus nõ poſſunt vendi, niſi cũ onere decimarũ.

f ¶ Cõpellũtur. ad. de Ol. conſil. xcj.

in. c. ſuper. de reb. eccl. nõ alie. & not. in. c. fi. de rer. perm. Sed ſuper decimis futuris nõ poteſt componi, ſine ſupprioris authoritate. de quo dic vt plenè no. in. c. ij. ſ. de trã ſa. eoiſc. & in. d. c. fi. & eſt diuerſitatis ratio. Nam laici nõ poſſunt decimas poſſidere, nec præſcribere[a] vt in. c. cauſam. de præſcri. & cum periculo animarũ ſuarum detinent: vt in. c. prohibemus j. eo. Itẽ nõ refert, quæ eccleſia habeat, ex quo remanẽt penes eccleſiã: vt in. c. cum apoſtolica. de his, quæ fi. à præla. & omnes eccleſiæ particulares, ſunt membra eccleſiæ vniuerſalis. Vna eſt enim eccleſia vniuerſalis. xxiiij. q. j. c. loquitur. & in habentibus ſymbolum. i. identitatem & ſimilitudinem, facilior eſt tranſitus: vt in. d. c. cum apoſtolica. & in. l. re coniuncti. ff. de leg. iij. Et per hoc ſoluo contrariũ, quomõ ſuper decimis admittit cõpoſitio ſine iudicis authoritate, cũ ſint aliẽna egentiũ. & ſuper alimentis nõ tranſigit ſine iudicis authori. vt in. l. cũ hi. ff. de tranſac. Dico enim, q per hanc cõpoſitionẽ inter perſonas eccleſiaſticas nõ remittitur cauſa alimentorũ: cùm decimę habeant propter alimoniam clericorũ & pauperũ. quæ ratio remanet apud quamcũq; eccleſiã decima remaneat. xvj. q. j. c. quoniã quicquid. ¶ † Quæro de vtili. q. pone, q quis nõ recolligat plus, niſi tantũ quantum ſibi ſufficit & familiæ ſuæ: b nunquid teneatur ſoluere decimã. Primò videtur q non: quia quis non debet ſibi ſubtrahere neceſſaria: vt det eccleſiæ, vel pauperibus: vt in. c. non mediocriter. de conſecra. diſt. v. facit. c. non ſatis. lxxxvj. diſt. & quod no. gl. in. c. alia. xvj. q. j. Et hanc opi. tenuit Melendus doc. an tiquus, vt recitat Inn. in. c. licet j. de cenſi. & Io. an. hĩc. ſed contrariã opi. tenuit ibi Vinc. & videt ſequi Io. An. hĩc: Mouetur quia propter inopiã nõ eſt iniuſtitia cõmitten da: vt in. c. habebat. xij. q. j. Itẽ decimæ nõ dantur eccleſię ex mera voluntate: ſed ſunt ipſius eccleſiæ ex reſeruatione diuina: vt in. c. tuaj. e. vnde poſſunt vẽdicari ſecundũ vnam opi. vt no. in. c. tua. & dixi. ſ. e. c. cõmiſſum. vel ſaltẽ decima ſoluitur, vt debitũ: vt in. c. parochianos j. eod. Sed in ſolutione debiti, nõ habeẽ reſpectus ad inopiam debitoris, niſi poſt ceſſionẽ: vt dixi in. c. ij. ſ. de pig. Et puto, q iſte teneatur ſoluere: ſed eccleſia teneatur ſibi remittere tantum, q poſſit viuere, cùm eccleſia de ſuo teneatur ſibi prouidere. Pro hoc quod not. in ſimili glo. in c. quicunq; xvj. q. vij. vbi dicit, q ſi quis tãto tpe nõ ſoluit decimas, quòd ſi vellet integrè ſatisfacere, oporteret vendere omnia bona ſua, qd licet teneatur ipſe hoc facere: eccleſia tamen debet ſibi remittere, vnde poſſit viuere. Credo quòd etiã vbi eſſet tanta inopia, quòd fame periret, ſi decimã ſolueret: quòd nõ teneatur ad ſolutionem: quia in tali neceſſitate omnia ſunt communia[c]. vnde licitè ſine vitio furti poteſt ſubtrahere de bonis alterius: vt no. in. c. ſicut. xlvij. diſt. & in. c. ſi quis per neceſſitatẽ. de fur. Et ex hoc poſſet ſolui quæſtio de paupere, nunquid teneatur ſoluere decimam de ſibi donatis: cùm illa ſint ſibi lucrum, & de omni lucro licitè acquiſito teneatur quis ſoluere decimam: vt in. c. ex tranſmiſſa j. eodem. Sed diſtingue: vt ſ. hodie tamen decimæ perſonales non ſunt in conſuetudine. ¶ † Vltimò quæritur hĩc, de quæſtione quotidiana. pone, q aliquis multo tempore prædium poſſedit, ex quo non ſoluit decimam, illud vendidit: nunquid eccleſia poſſit petere decimam prẽteriti tẽporis à nouo poſſeſſore: an ſolùm ab antiquo. Domi. Io. And. videtur hic velle, quòd ſit in optione eccleſiæ, quem velit cõuenire. Nam cùm decima ſit onus reale, & cenſeatur tributum: vt in. c. tuaj. eo. tranſit in nouũ poſſeſſorem: ſicut dicimus de tributo, quod debeẽ principi: vt in. l. Imperatores. ff. de pub. vbi tex. Et hanc opi. d tenet Fed. conſ. lxxxiiij. [d] quidam tamen tenuerunt oppoſitum: vt ibi refert: dicentes eccleſiam debere agere contra antiquũ poſſeſſorem, & non contra nouũ: quia eccleſiæ debetur decima fructuum: & ſic percipiens fructus eſt obligatus: non autem prædium. & hanc opi. [e] cõtrariam ſecuti ſunt aliqui Moderniores: ſed mihi placet præcedens opi. Io. an. & Fede. per dictũ. c. tua. iuncta l. Imperatores. Itẽ facit. c. in aliquibus j. eo. vbi dicitur, q domini prædiorũ cõpellũtur [f] illis locare prædia, à quibus eccleſia ſine contradictione decimas conſequi poſſit: ad idẽ. c. de terris j. e. & c. ſi quis laicus. xvj. quæſtio. j.

7 ¶ † In gl. pe. ibi: *quàm citius & competentius*. No. glo. pro his, quæ dixi in. c. peruenit. ſ. eod. q non requiritur monitio ad conſtituendum debitorẽ in mora: ſed de fructibus collectis tenetur ruſticus ſoluere decimã, quàm citius poteſt. Et no. ex fi. glo. quòd vltima mora conſideratur, cùm quæritur ad quem pertineat interitus rei.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiatus non ſoluere decimas, intelligitur de prædijs propríjs: ſecus de his, quæ ab alio conducit.*
2 *Priuilegium ſimpliciter conceſſum, non debet ita latè interpretari, vt alij infligat enorme priuilegium.*
Priuilegium debet ſtrictè interpretari, quatenus tangit præiudicium tertij.
3 *Cõductio prædiorum eſt interdicta religioſis, quãdo habent propria ex quibus poſſunt viuere: aliàs ſecus.*
4 *Priuilegium continens enormem læſionem alterius, reuocatur in totum, non autem modificatur.*
5 *Compoſitio de decimis non ſoluendis inter eccleſias adinuicem, valet.*

CAP. VIII.

1 Dilecti filii. ¶ † Priuilegiati ſuper decimis nõ ſoluendis, de his prædijs, quæ ab alijs conducunt, decimã ſolere tenentur. Communis diuiſio. Secunda, ibi: *vnde*. ¶ Caſus literalis. Monachi de Neuolo, habebant priuilegium de non dandis decimis de terris, quas colunt ſuis ſumptibus. Ipſi conducebant prædia aliorũ in parochia monachorum ſanctę crucis, de quibus prædijs monachi ſanctæ Crucis decimas percipere conſueuerunt: de quibus in magna parte ſuſtentationem habebant: & occaſione priuilegij prædicti decimas non ſoluebant monachis ſanctæ Crucis de prædijs conductis. vnde cùm ipſi monachi enormiter grauarentur, conqueſti ſunt domino Papæ. vnde ſcribit eiſdem monachis de Neuolo, dicens: q non fuit intentio anteceſſorũ ſuorum, vt de poſſeſſionibus, quas conducunt, decimas non perſoluãt: quare mãdat eis, vt de prędij. cõductis monachis prædictis integrè decimas perſoluãt: vel cũ eis amicabiliter cõueniãt. Ber. ¶ † No. j. q priuilegiũ ſimpliciter cõceſſum, nõ debet ita latè interpretari, vt alij infligat enorme ſiudiciũ. Ex quo infero, q quatenus priuilegiũ tãgit ius tertij, debet ſtrictè intelligi: vt no. Inno. in. c. cũ dilecti. de do. & eſt tex. hĩc apertus. Nã fuerat hĩc ſimpliciter couceſſum priuilegium ſuper decimis non ſoluẽdis. & tamẽ reſtringit cõtra propriam ſignificationem verborũ: vt non comprehendat prædia conducta. & hoc vt tertio nõ inferatur graue præiudicium. quod no. ¶ † Secundò no. iuncta gloſſ. j. q religioſi poſſunt conducere prædia. quod intellige, quando propria non ſufficiunt: aliàs ſecus, in. c. peruenit. lxxxvj. diſt. & tene menti illum tex. ¶ † No. tertiò: vbi contingit enormis læſio, priuilegium non reducitur ad modificationem: ſed in totum reuocatur, ſecundum Vincentium. Sed aduerte. nã hoc dictum non colligitur hĩc, quia priuilegium remanet hĩc firmum in prædijs proprijs. Tùm, quia hic non fit reuocatio etiam in parte: ſed Papa declarat, quòd intẽtionis ſuæ non fuit, vt priuilegiũ extenderẽt ad prædia conductitia. dictũ tamen verũ eſt in ſe. & melius probatur infrà. c. prox. vbi dicetur. ¶ † Vltimò no. ex fi. quòd inter

a ¶ Vbi gl. videtur tenere cõtrarium. De quo in. c. paſtoralis. j. e. vbi idẽ Pan. in. c. pũti. ſ. porro. de of. or. in vj. Car. Flo. in cl. j. de cen. in pe. q. & qũ priuilegiũ incipit eſſe damnoſum: an reuocetur ipſo iure: an verò ſit opꝰ reuocatione hominis. vide gl. or. in reg. decet lib. vj. & Imo. in. l. ex facto. in princ. iiij. co. p illũ text. ff. de vulga. & pu. & glo. in. c. reſcripta. xxv. q. ij. & d Abb. latè in. c. pe. in. ij. col. de cle. nõ reſi. & in. c. qd per nouale. circa finẽ. poſt Io. And. Ant. Franciſ.

¶ An & quando priuilegiũ poſſit reuocari, an ipſo iure reuocetur: dicas q regulariter priuilegium perſonale extinguitur cũ perſona. l. ætatẽ. & ibi per Bar. ff. de cen. & in reg. priuilegia. vbi per Io. an. in merc. de priuil. li. vj. & habẽt per Inn. in. c. Abbate. de ver. ſig. & vide Bald. in. l. oĩa. poſt gul. de cu. C. de epiſ. & cle. & vide Bar. in. l. fi. in fi. de coll. illi. vbi loquitur de priuilegijs collegij diſſoluti. Et adde, q ceſſãte cauſa priuilegij ceſſat ipſum priuilegiũ. l. Titia. ſ. v. ſuras. & ibi p bar. ff. de leg. ij. & habetur per. d. Abb. in. c. ſuggeſtũ. de deci. & vide p do. Alex. in. l. excuſatur. in. ſ. nõ ſolũ. ff. de exc. tut. in a poſt. Et an in reuocatione priuilegij debeat inſpici eius tenor: vide Pau. de ca. in. cõſi. cclxxxiiij. incip. in facto præſenti. & vide per Alex. in cõſ. cxv. in ij. pte. & per eundẽ in l. oẽs populi. ff. de iuſt. & iu. & quando tempore duret priuilegiũ, vide p Bar. in. l. beneficiũ ff. de de cõſt. prin. in vlti. colũ. & ibi etiã per Alexã. & an p nõ vſum, &

1 *Priuilegium, quod ex poſtfacto incipit eſſe nociuũ tertio, reuocatur: ſed an ipſo iure, vel aliter. vide nunc. 4.*
2 *Monachi iuſtè poſſunt decimas exigere, etiam à monachis alterius monaſterij.*
Decimæ non ſunt ſoluendæ religioſis non habẽtibus iura parochialia.
3 *Priuilegium conceſſum à Principe eſt interpretandum, vt præiudicium non inferat tertio.*
Priuilegiũ in principio validum ex poſtfacto reuocatur, ſi enormiter incipit lædere ius tertij.
4 *Priuilegiũ, an incipiat inferre enormẽ læſionẽ: eſt in æſtimatione Principis, quando dubitatur: aliàs quilibet iudex poteſt ſuper hoc diſcernere.*
Priuilegiũ conceſſum patri, vt poſſit teſtari pro filio muto, vel aliàs inhabili, reuocatur ipſo facto ceſſante cauſa priuilegij.
Priuilegium continens læſionem tertij, reuocatur in totum, non tamen modificatur.
5 *Legitimatus non deſinit ſuccedere per ſuperuenientiam filiorum ex legitimo matrimonio.*
Priuilegium conceſſum ex cauſa, non reuocatur ex cauſa ceſſante, quando priuilegiũ habuit ſuã perfectionem: ſecus ſi haberet cauſam ſucceſſiuam.
Ceſſante cauſa, an ceſſet effectus.
6 *Priuilegiũ ex quibus caſibus perdatur ex poſtfacto?*
Priuilegiũ, quod tranſit in contractũ, vel quaſi, conceſſum non ſubdito, non poteſt ex poſtfacto reuocari.

SVMMARIVM.

CAP. IX.

1 Suggeſtum. ¶ † Reuocatur priuilegiũ, ſi ex poſtfacto incipit enormiter nociuũ eſſe. Cõis diuiſio. Secũda ibi: *diſcretioni*. ¶ Caſus literalis. Abbas & fratres Dolonen. monaſterij cõqueſti ſunt domino Papæ, q cũ ipſi habeant priuilegia de nõ dãdis decimis, monachi de vrſino decimas auferre conãtur ab eis, contra tenorẽ priuilegiorũ ſuorum. Mãdat Papa Abbati & fratribus Dolonen. vt ſuper decimis illis cõponant: qa quãdo Romana eccleſia ordini illorũ priuilegia de nõ dandis decimis conceſſit: ita erant rarę abbatiæ illius ordinis, q nulli poterat de iure ſcandalũ ſuboriri. Sed modò intantũ ſunt augmẽtatæ, & poſſeſſionibus ditatæ, q multi viri eccleſiaſtici de ipſis deponũt querelã. Ber.

¶ † No. j. q monachi iuſtè poſſunt decimas exigere, etiã à monachis alterius monaſterij. Quod intellige, quãdo iſti q exigũt, habẽt certã parochiã. Nam tũc de iure cõi poſſunt decimas petere omniũ, quæ colliguntintra parochiã. & in hoc nõ eſt differentia inter religioſos, & clericos ſeculares. Nã ſi religioſi habẽt curã animarũ, poſſunt iura parochialia exigere. xvj. q. j. c. ſunt nõnulli. & c. doctos. & c. moderamine. aliàs de iure communi religioſi non poſſunt decimas expetere. ¶ † Secũdò not. q priuilegium ſimpliciter à Principe conceſſum debet ita interpretari, vt enormea præiudiciũ tertio non inferatur. & eſt in hoc iſte tex. ſatis nota. facit. l. quoties. & quod ibi nota. C. de pre ci. imp. of. & l. ex facto. ff. de vul. & pu. ¶ Tertiò nota vnum caſum, in quo priuilegium in principio validum ex poſtfacto reuocatur, quando. ſ. enormiter incipit lædere ius tertij. ¶ † Sed circa hoc cadit dubitatio, nunquid ipſo iureb per hanc cauſam reuocetur priuilegium. Quidam Gul. de petra latè diſputauit, & concludit, quòd ſi eſt in corpore iuris inclũſum reuocatur ipſo facto: ſecus ſi extrauagat. Sed ego non video ſufficientem rationẽ diuerſitatis. & in contrarium facit. d. l. ex facto. vbi priuilegium conceſſum patri, vt poſſit teſtari pro filio muto, vel aliàs inhabili: reuocatur ipſo facto ceſſante cauſa priuilegij. Et vide bo. glo. in regula decet. de regu. iur. lib. vj. quæ dicit Principis eſſe æſtimationẽ, an & quando priuilegium dicatur enormiter lædere. vnde in hoc paſſu concluderem, q aut conſtat de cauſa reuocatoria priuilegij: & tunc etiam iudex inferior poteſt ſuper hoc diſcernere. arg. d. l. ex facto. Aut dubitatur, & tunc ſolius principis concedentis eſt æſtimatio. & ſic procedit ratio iuriſconſulti poſita in. d. l. ex facto. Ad prædicta vide, quod leg. & no. in. c. cum veniſſent. de iudi. & no. ſemper iſtũ tex. quia poteſt adduci ad deciſionẽ pluriũ quęſtio. Et maximè tene mẽti tex. ad hoc, q priuilegiũ quod incipit enormiter lædere, non reducitur ad debitam moderationẽ: ſed reuocatur in totum. Et eſt ratio: quia nõ apparet, quare magis debet conſiſtere in vna parte, quàm in alia. ar. eorum, quę le. & no. in. l. j. Trebatius. ff. de aqua quoti. & æſti. facit. c. deteſtanda. de conſec. preben. lib. vj. ¶ † Vltimò ſcias, q hæc litera pòt adduci ad quæſtionẽ formatã per legiſtas in d. l. ex facto. Nam quidã habens filios naturales tantùm: fecit eos per principem legitimari: tractu tẽporis duxit vxorẽ, ex qua habuit duos filios legitimos. dubitatur nunquid filij legitimati debeant pariter ſuccedere cum alijs filijs legitimè natis. Et videbatur dicendum q nõ: quia ceſſante cauſa priuilegij, ceſſat ipſum priuilegium. xxj. quæſtione. j. capitu. generaliter. & hanc opinionem tenet ibi Dynus. ſed contrariam opinionem tenuit Raynal. de forli. quam ſequitur Bartol. per regulam, factum legitimè. lib. vj. Et per hoc poteſt limitatio nobiliter elici ad iſtum text. quòd priuilegium quod habuit perfectionem ſuam: nec continet actum ſucceſſiuum, non reuocatur: licet poſteà ceſſet cauſa priuilegij. Secus in priuilegio habente cauſam ſucceſſiuam: vt hĩc. & in dicto capitulo generaliter. ¶ † In gloſſ. j. in fine. ex iſta gloſſ. habes. v. caſuſc, in quibus ex poſtfacto perditur priuilegiumd. doctores addunt alios caſus. Et ſextus caſus ſit per ſententiam latam contra priuilegium, à qua non fuit appellatum: vt capitulo inter. de re iudicata. Septimus caſus, per priuilegium ſecundum, faciens ſpecialem mentionem de primo: vt in dicto capitulo veniens. de præſcriptionibus. Quod intelligo, niſi priuilegium tranſuerit in contractum, vel quaſi: ſeu fuerit conceſſum non ſubdito. Nam tale priuilegium nõ poteſt reuocari per concedentem: vt no. ponit Inno. in. c. nouit. de iudi. facit no. Barto. in. l. penult. ff. de decretis ab ordi. facien. Octauus caſus, per renuntiationem tacitam vel expreſſam: vt in. c. pro illorũ. de prę ben. ¶ An autem clerici quãto tpe pdatur vide ẽt ibi per bar to. & p doct. in. c. cũ accelſiſſent. de cõſt. Et an priuilegiũ quod incipit nocere ipſo iure reuocetur: vide d. Abb. poſt. glo. in c. ſuggeſtũ. de deci. quæ enumerat caſus in quibus reuocatur, vel pdit priuilegiũ. & vide gl. in reg. decet. de reg. iur. lib. vj.

b ¶ Imò, quod eſt ſingularius, etiã ſi Princeps expreſsè diceret ſe concedere, etiã cũ prę iudicio tertij, intelligi debet, quãdo eſſet paruũ præiudicium: ſecus ſi eſſet magnum & enorme præiudiciũ tertij. Glo. eſt quã reputo valde not. in l. ſed cũ hęrede. in l. fin. ff. ad Treb. quã ibi nullus ad hoc põdera uit. facit quod dicit gl. in ver. incõmodo. in. l. ſeruitutes. ſ. publico. ff. de ſer. & ita expſſè no. d. Car. flo. in c. mandatũ. in. vij. no. per illũ tex. de reſcr. & d. Bar. Vero. in trac. ſer. ruſt. de aquæd. quod nunquã obliuiſcaris.

c ¶ Qñ priuilegiũ incipit eſſe dãnoſum, an reuocetur ipſo iure: an verò ſit opus reuocatione hõis. Et adde gl. in. c. reſcripta. xxv. q. ij. & eundẽ Abb. latè in. c. pe. in. ij. col. de cle. nõ reſi. & h. c. qd per nouale. circa finẽ. poſt Ioã. and. j. de ver. ſig.

¶ Adde quod re ſcindat priuilegiũ Old. conſ. xxv.

SEB. SAPIA.

d ¶ Perdit priuilegiũ. Qualiter perdatur priuilegiũ: tradit Fel. in. c. cũ accelſiſſent. co. xj. ver. in gl. pe. ſ. de conſt. & latè Ia. in l. fi. colum. ix. ver. tertiò principaliter quærit. de conſti. prin.

poſsint renuntiare priuilegijs,vel conſuetudinibus fauo rabilibus eorũ eccleſijs:vide not.p Inn.in.c.accidentibus.de priu.Nonus caſus, ſi ſecundũ priuilegium eſt ſpeciale:primũ generale.quod tñ intellige ſecundum ea , quæ dixi in.c.cum ordiné.de reſc. Decimus caſus,ſi apponitur in reſcripto clauſula,nõ obſt.tali priuilegio.ar.in.c.nulli.de reſcri. Vnd ecimus caſus ratione pacti:vt in.c.cum olim.de reſcr.in c.j.& fi.de pac.li.vj.Ad materiã vide no.i.c.cũ acceſsiſſent.de cõſtit.vbi plenè inf or maberis.

SVMMARIVM.

1 *Monachi diuerſorum habituum, licet ſint eiuſdem ordinis, non poſſunt ſtare in eodem monaſterio, ſed in diuerſis.*
2 *Colonus, vel dominus, quando dicantur colere agrũ ſumptibus ſuis, & quando dicatur colonus partiarius.*
3 *Decimæ non ſoluuntur à religioſis de hortis, quos ad eorum vſum habent.*
4 *Decimæ ſunt ſoluendæ à colonis prædiorũ exemptorum, quando.ſ. ſunt exempta ratione perſonarũ: ſecus ſi ratione ipſorum prædiorum.*
Priuilegium reale tranſit ad quemcunque ad quem peruenit ipſa res: perſonale verò non egreditur perſonam.
Gabella, quæ non ſoluitur ab aliquo domino de aliqua re: an ſit ſoluenda, & illa res peruenerit ad alium.

a ¶ Ad multa. Ad. de Fed. conſi. cxj.
SEB. SAPIA.
b ¶ Eccleſia Roma na. vide Sal. in. l. v. niuerſi. de vectig. & cõmiſ. Petr. de Anch. in cõſi. cix. inci. prima facie. Cur. in cõſ. xij. inci. in dubijs præmiſsis. Dec. in cõſil. xlviij, in princ.

CAP. X.

EX parte. ¶ Ciſtercienſes tẽ plarij & hoſpitala rij decimã prædiorum ſuorum, quę proprijs manibus aut ſumptibus excolunt: ſoluere non tenentur. Alij verò religioſi nõ ſoluunt decimas de hortis & nutrimẽtis animaliũ: nec de noualibus, quæ ꝓprijs manibus, aut ſumptibus excolunt. Cõis diuiſio. Secunda ibi: *ſanè*. ¶ Caſus literalis. Quidã monachi albi & nigri occaſione priuilegiorũ quę ſuper nõ dandis decimis ſibi conceſsit Romana eccleſia, ſpoliare præſumebant eccleſias iuriſditiõis Terraconẽn. Archiepiſcopi. vnde ipſe ſignificauit hoc domino Papæ: & ipſe reſcribit eidẽ dicẽs, ꝙ prædeceſſores eius ferè omnibus religioſis conceſſerant decimas de laboribus ſuis: ſed Adrianus poſtmodũ ſolis fratribus Ciſtercienſ. ordinis & tẽplarijs & hoſpitalarijs decimas laborũ ſuorum, quos ꝓprijs manibus & ſumptibus excolunt cõceſsit: alijs verò cõceſsit, vt de noualibus ſuis, quę ꝓprijs manibus & ſumptibus excolunt, & de nutrimẽtis animaliũ ſuorum: & de hortis ſuis decimas nõ perſoluant. quẽ ſuper hoc imitatus eſt. vnde ꝓcepit, vt hi quibus hoc indultũ eſt, hac occaſione de alijs rebus eccleſiarum decimas ſubtrahere non præſumant: vel ſibi quid vlterius vendicare. Ber. ¶ † Primò no. ꝙ monachi diuerſorũ monaſteriorum poſſunt vti diuerſo habitu. vnde nõ tenentꝰ ſe conformare in vno habitu. Nã quidam deferunt habitum nigrum: quidam album: alij coloris alterius: ſed in eodẽ monaſterio non poteſt eſſe diuerſitas: vt in cle. j. de elec. ¶ Secundò no. priuilegium quod habent communiter religioſi ſuper ſolutione decimarum. Ex quo etiam infero, ꝙ de dote monaſterij, ſeu eccleſiæ, decimæ ſunt ſoluendæ. Nam cum ex priuilegio conceditur libertas in cæteris cabus, nec repetitur ille caſus exceptus: ergo de iure communi tenẽtur ad ſolutionẽ decimarum. de quo dic, vt plenè dixi in. c. nouũ genus. ſ. e. ¶ Item not. ibi: *laborũ ſuorum*. ꝙ duo requirunt ad hoc, vt iſti monachi gaudeant priuilegio. Primò, quòd prędia ſint propria. Nam ſecus ſi conductitia: vt clarius probatur. ſ. c. proxi. Secũ dò, vt ipſi colant ipſa prædia proprijs ſumptibus, vel manibus.

2 ¶ † Sed pro intellectu totius. c. j. quæritur, quando dicũtur colere proprijs ſumptibus? Sol. dic, quãdo ſoluunt certum pretium pro illorum cultura: vnde ſi tradunt illa prędia colonis partiarijs vel cenſualibus. i. ſoluentibus certum cenſum: non habet locũ priuilegium iſtud. Pro hoc tex. j. c. proxi. & vide bo. gl. in cle. j. eo. tit. Ex quo not. ꝙ colonus partiarius non dicit ꝓpriè colere agrum ſumptibus domini, quia pars partiarij coloni ſubmittitur fortunæ & Dei miſericordiæ. vnde ſi nihil colligeretur ex agro, verum eſt dicere dominum nihil ſoluiſſe pro cultura: ſecus, ſi in omnem euentum colonus debet habere certas menſuras vini vel frumenti. Nã tunc ille non dicitur partiarius: ſed ſumptibus domini colere agrum: partiarius autem propriè eſt ſocius: vt no. dicit Bart. in l. ſi merces. ff. loca. dixi plenè in. c. propter. ſ. de loca. ¶ † Secundò hîc quæritur, nunqd de omnibus hortis, religioſi ſunt immunes à ſolutione decimarum? dic quòd non: ſed de his, quos colunt ad proprium vſum. Nã aliâs poſſet poſſet machinari fraus reducendo ꝑdia ad hortos: & ſic priuilegium rationę læſionis reuocaret. ar. in. c. ſuggeſtum. ſ. eo. & ita tenent doc. in. c. ij. j. de eccle. ædi. Ex quo infertur, quòd priuilegium conceſſum fratribus minoribus, vt poſsint habere hortos, debet intelligi de hortis ad proprium vſum duntaxat: non autem, vt de oleribus, ſeu herbis poſsint aliquid vendere. ¶ † Sed eſt dubium nota. nunquid coloni iſtorum exemptorũ tenẽtur ſoluere decimas. Et facit hæc quæſtio ad multa[a], de qua vide gl. no. & tene eam menti, in cl. j. j. e. tit. quæ diſtinguendo dicit, ꝙ aut priuilegiũ fuit conceſſum terræ. i. vt talia ꝑdia non ſubiaceant oneri decimarũ: & tunc coloni non tenentur ſoluere decimam: quia fructus capiũtur ex terra priuilegiata. Aut priuilegiũ fuit conceſſum perſonis, & tũc coloni tenẽtur ſoluere quia priuilegiũ perſonale ſequitur pſonam. ¶ † Ex quo infero, quòd in caſibus iſtius. c. coloni iſtorũ religioſorũ tenẽtur ſoluere decimas de parte eorũ: cùm hîc eximantur perſonæ, non prædia. Et facit iſta quæſtio ad. q. poſitam per Bar. in. l. licitatio §. mercato res. ff. de pu. vbi quærit. Eccleſia Romana[b] habet ſalinas in Romã diola, quas pro certo tẽpore vendidit cuidam priuato: ꝗritur, nũ quid ille priuatus teneatur ſoluere pedagiũ. & videbatur ꝙ non: quia emebat ab eccleſia priuilegiata. Contrariũ determinat Dy. per illũ tex. dicens: quòd quando priuilegiũ eſt reale, tunc tranſit in emptorem. ſi verò eſt perſonale, non tranſit. Tamẽ Bart. dicit hanc determinationẽ verã in muneribus ordinarijs: ſed in extraordinarijs dicit, quòd conductor gaudet priuilegio. per. l. j. C. de priui. d. Aug. li. xj. Et dicit ea munera extraordinaria, quæ non reperiuntur impoſita à lege, vel ſenatuſc. vel lege principis: vt probari videtur in. l. j. C. de vac. mu. li. xj. Hoc dictũ Bar. non puto verũ indiſtinctè. Nã illa. l. j. ponit priuilegiũ, vt clarè patet ex illa ru. & in contrariũ facit text. in. c. dilectus. iij. ſ. de præbẽ. vbi patet, ꝙ ſi eccleſia habet ius præſentandi ex donatione laicorũ põt aggrauari tanquam ꝗlibet patronus eccl'iaſticus: nec habetur reſpectus ꝙ peruenerit illud ius ex donatione laicorũ. Ad idẽ qđ̃ legi. & no. in. c. j. de iu. pa. li. vj. vñ placet mihi ꝑcedẽs diſtinctio: vt diſtingua mus inter priuilegia realia, & perſonalia. ¶ In gl. ij. in fi. No. gl. qa eſt magiſtra in ſua materia circa ſolutionẽ decimarũ fiendam à religioſis. & hanc gl. poſuit in effectu Inn. ſ. c. prox. De clericis autẽ ſecularibus plenè dixi. ſ. e. c. ij. & adde qđ̃ hodie habetur in. cle. j. j. eo. ¶ Sed hîc dubitat, quid intendat litera, dũ dicit quòd de nutrimẽtis animaliũ religioſi nõ tenẽtur ſoluere decimas. So. c. ij. de ecædifi. & gl. in. d. cl. j. exponunt. i. de aſialibus, ꝗ religioſi nutriunt: ſecus ſi dant alijs tenenda & nutrienda. Hoc dictum intelligo, niſi darẽt alijs nutrienda eorum ſumptibus, ſicut hîc dicitur de poſſ. Nam iſti videntur nutrire, ſi eorum expenſis nutriuntur. aliâs enim vana fuiſſet fraus, quæ narratur in. d. cle. j. in prin.

a ¶ Ad multa. Ad. de Fed. conſi. cxj.
SEB. SAPIA.
b ¶ Eccleſia Roma na. vide Sal. in. l. v. niuerſi. de vectig. & cõmiſ. Petr. de Anch. in cõſi. cix. inci. prima facie. Cur. in cõſ. xij. inci. in dubijs præmiſsis. Dec. in cõſil. xlviij, in princ.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ, quæ ex priuilegio non ſoluuntur ex prædijs proprijs laboribus cultuatis ſoluuntur: ſi illa prædia alijs dantur cultiuanda.*
2 *Priuilegium concernens præiudicium tertij, eſt ſtrictè interpretandum.*
3 *Mandans non dicitur facere per ſe in materia priuilegij. Perſonaliter nõ dicitur aliquid fieri, quod fit aliquo mediante.*

CAP. XI.

LIcet de. ¶ † Priuilegiũ ſuper decimis laborũ, non extẽditur ad terras, quæ alijs tradũtur excolendæ.[a] ¶ Caſus literalis. Religioſi quibus conceſſum eſt, vt de laboribus ſuis, quos proprijs manibus, & ſumptibus excoluntdecimas nõ perſoluant: ſi poſſeſsiones ſuas alijs tradunt excolendas, decimas de illis ſoluere tenentur ec cleſijs parochialibus, in quibus locũ priuilegiũ non habet. Ber. ¶ † No. ꝙ priuilegiũ concernens præiudicium tertij, eſt ſtrictè interpretãdũ: vnde nõ debet aliquo modo excedere caſum propriũ. Facit. l. ij. §. ſi quis à Principe ff. ne quid in loco publico. not. Inno. in. c. cum dilecti. de do. Nã vides hîc, ꝙ priuilegium conceſſum ſuper prædijs, ꝗuæ colũtur proprijs manibus, vel ſumptibus, non extenditur ad prædia, quæ coluntur per mediarios ſeu colonos cenſuales. Nam licet largo modo dominus dicatur colere proprijs ſumptibus: cum tribuat medietatem fructuum ipſi colono pro cultura, tamen ſtrictè non dicit dominus facere ſumptus hoc caſu pro cultura: quia omnia ſunt ſuppoſita fortunæ & Dei iudicio. & ſic videsinquantũ reſtringitur priuilegium alteri nociuum.

3 ¶ † Exquo etiam collige, quòd in materia priuilegij qui per aliũ[a] facit, non dicitur facere per ſe. Quid autẽ in delictis? dic, vt plenè not. in. l. mulieres j. de ſenten. excõ. & in. c. ſi quis ſuadente. xvij. q. iiij. vide per Bar. in. l. non ſolùm. & in. l. ſed ſi vnus. ff. de iniur. & in. l. hæc verba. ff. de adult. & facit ad iſtum tex. gl. notabilis in clem. j. de vi. & ho. cle. quæ dicit, ꝙ pœna impoſita contra exercẽtes aliquam negotiationem perſonaliter, nõ extenditur ad eũ, qui exercet per alium: ſecus ſi non eſſet adiectũ verbum perſonaliter. Et declara hunc tex. prout fuit notatum. ſ. c. proxi. glo. ſunt faciles: ideò non inſto.

a ¶ † Priuilegiũ ſuper decimis laborũ, non extẽditur ad terras, quæ alijs tradũtur excolendæ.[a] ¶ Caſus literalis. Religioſi quibus conceſſum eſt, vt de laboribus ſuis, quos proprijs manibus, & ſumptibus excoluntdecimas nõ perſoluant: ſi poſſeſsiones ſuas alijs tradunt excolendas, decimas de illis ſoluere tenentur ec cleſijs parochialibus, in quibus locũ priuilegiũ non habet. Ber. ¶ † No. ꝙ priuilegiũ concernens præiudicium tertij, eſt ſtrictè interpretãdũ: vnde nõ debet aliquo modo excedere caſum propriũ. Facit. l. ij. §. ſi quis à Principe ff. ne quid in loco publico. not. Inno. in. c. cum dilecti. de do. Nã vides hîc, ꝙ priuilegium conceſſum ſuper prædijs, ꝗuæ colũtur proprijs manibus, vel ſumptibus, non extenditur ad prædia, quæ coluntur per mediarios ſeu colonos cenſuales. Nam licet largo modo dominus dicatur colere proprijs ſumptibus: cum tribuat medietatem fructuum ipſi colono pro cultura, tamen ſtrictè non dicit dominus facere ſumptus hoc caſu pro cultura: quia omnia ſunt ſuppoſita fortunæ & Dei iudicio. & ſic videsinquantũ reſtringitur priuilegium alteri nociuum.

3 ¶ † Exquo etiam collige, quòd in materia priuilegij qui per aliũ[a] facit, non dicitur facere per ſe. Quid autẽ in delictis? dic, vt plenè not. in. l. mulieres j. de ſenten. excõ. & in. c. ſi quis ſuadente. xvij. q. iiij. vide per Bar. in. l. non ſolùm. & in. l. ſed ſi vnus. ff. de iniur. & in. l. hæc verba. ff. de adult. & facit ad iſtum tex. gl. notabilis in clem. j. de vi. & ho. cle. quæ dicit, ꝙ pœna impoſita contra exercẽtes aliquam negotiationem perſonaliter, nõ extenditur ad eũ, qui exercet per alium: ſecus ſi non eſſet adiectũ verbum perſonaliter. Et declara hunc tex. prout fuit notatum. ſ. c. proxi. glo. ſunt faciles: ideò non inſto.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium alteri nociuum, licet ſtrictè interpretetur, tamen non adeò, vt recedatur à propria ſignificatione vocabuli. Verbum poſitum in diſpoſitione odioſa, habens plura ſignificata, interpretatur in ſignificato ſtrictori: ſi autem eſt poſitum in diſpoſitione fauorabili, interpretatur in latiore.*
2 *Intellectus impropriantes, vel violantes verba diſpoſitionum, ſunt minimè recipiendi.*
Interpretatio ſtatutorum, vel conſtitutionum, vel mentis teſtatoris, quomodo fieri debeat?
Ratio legis dominatur legi, ſicut anima corpori: & in qualibet lege poteſt conſyderari aliqua ratio, ſaltem naturalis.
3 *Verba ſi ſunt clara: nec conſtat de contraria intentione: non eſt ab eis recedendum.*

1 Ber. ¶ † Not. j. & tene menti, ꝙ licet priuilegium alteri nociuũ, ſit ſtrictè interpretandũ: vt dixi. ſ. c. proxi. nõ tamẽ adeò, vt recedamus à propria ſignificatiõe verborũ. & idẽ dic in ſtatutis. Vnũ tamẽ ſcias, ꝙ ſi verbũ poſitum in diſpoſitione odioſa habet plura ſignificata: puta latũ & latiſsimũ: debemus illud intelligere in ſignificato ſtrictiori: vt probatur in. c. cũ in cunctis. de elec. iuncto. c. ſi cõpromiſſarius. e. tit. in. vj. not. Io. and. in regula odia. de regu. iur. lib. vj. in mercu. Sed in diſpoſitione fauorabili capitur in latiori ſignificato: vt. c. olim. & in. c. cum tibi. j. de verb. ſig. Ad hoc regula iuris, odia reſtringi. & fauores conuenit ampliari. vt in. d. regula, odia. vide plenè de his per Cano. in. d. c. olim. & per Legiſtas in. l. fi. ff. de cõſti. prin. ¶ Secũdò not. ꝙ diuerſitas vocabulorũ inducit diuerſitatẽ rerum. ad hoc. c. omnino. xxxj. di. Et rarò cõtingit, ꝙ duo vocabula per omnia idem importẽt: quia aliâs res induceret ſuperfluitatem. Pro hoc pulcher tex.

2 cum ibi no. in. l. ſi idẽ. C. de codi. ¶ † Et no. iſtũ tex. quia quotidiè poſſet allegari cõtra peruertentes intellectũ iurium & impropriãtes vocabula legum. Nã ſine neceſsitate hoc fieri non debet. Nã ſi Princeps aliter intellexiſſet, bene ſciuiſſet ponere vocabulũ accommodatius, & ponit Io. de lign. hîc, quædã verba circa interpretationẽ iuriũ. Dicit enim, ꝙ aut apparet de'mente: & eis ſtandũ eſt. Dic etiam cõtra propriumſignificatũ verborũ: vt in l. cũ pater §. dulciſsimis. ff. de leg. ij. vbi verba reſtringuntur propter rationem expreſſam. Ratio eſt: quia verba deſeruiunt intentioni & non econtrà: vt in. c. ij. requiris. de ap. Habẽt enim ſe verba & intentio, ſeu ratio, prout corpus & anima. Nã ſicut anima dominatur corpori: ita ratio legis dominatur verbis. ad idẽ. l. nõ dubium. quod ibi no. C. de legi. & regula fi. de regu. iur. lib. vj. Aut non conſtat de mente: & tunc ſi verba ſunt clara, non eſt ab eis recedendũ: vt in. l. ille. §. cum in verbis. ff. de lega. iij. & in. l. non aliter. eo. tit. & in. c. prætereà. & in. c. fi. j. de verſigni. Hoc ego intelligo, quãdo ratio non eſt expreſſa in lege: nec poteſt cõiecturari ratio naturalis legis. Nam vt ſingulariter inquit Cy. & alij poſt eũ in. d. l. nõ dubium. vbi ratio non expreſſa debemus coniecturare per ſimi-

b lia rationem naturalẽ, quę monere potuit legiſlatorem. Nam ſine ratione nõ fuit motus: cùm ſine ratione nõ ſit lex. iiij. diſt. c. erit autem lex. & j. diſt. c. conſuetudo. & ſe

c cundũ illam rationem cõiecturatã poſſumus extẽdere & reſtringere legem etiã odioſam. hoc eſt valde notãdũ. facit quod no. Dy. in dicta regu. fi. & optimè in. l. ſcire §. ſufficit. ff. de excu. tu. vbi ponderaꝭ naturalis iuſtitia. Sed vbi poteſt hęc ratio naturalis cõiecturari: tunc procedit dictũ Io. de lig. vt recurraꝭ ad verba, ſi ſunt clara. ſi autẽ ſunt dubia: tunc fienda eſt interpretatio per alias leges, ſi fieri poteſt: quia iura debẽt iuribus cõcordari: vt in. c. cũ expediat. de elec. lib. vj. Si verò per alia iura nõ poteſt apparere intellectus, tũc recurrendũ eſt ad cõſuetudinẽ ciuitatis: vt in. l. minimè. & l. ſi de interpretatione. ff. de leg. & in. c. cũ dilectus. de conſue. Si autẽ non apparet de cõſuetudine loci, recurrendum eſt ad ſimilia: vt in. l. non poſſunt. ff. de leg. & in. c. cũ dilecta. ſ. de cõfirma. vtil. vel inuti. In defectũ verò omniũ recurrendũ eſt ad Principem: quia eius eſt interpretari, cuius eſt condere. c. inter alia. de ſent. excõ. & in. l. humanã. C. de leg. Et ex his multipliciter intelligiſ illud generale, ꝙ eius eſt interpretari. &c. Nã debet intelligi qñ per remedia ſupradicta, vel ſimilia non põt haberi certitudo legis. & ſic intelligerẽ l. vnicã. C. profeſ. qui in vrb. Conſtan. libr. xij. vbi datur doctoribus poteſtas interpretãdi. & idẽ eſt in iudicibus.

3 iuxta no. per Inn. in. c. cũ ſpeciali. de app. ¶ † Et ex his infertur ad deciſionẽ huius. c. Nã cum verba eſſent hîc clara: nec cõſtaret de intentione cõtraria: non erat à verbis priuilegij recedẽdũ. & ad materiã extenſiõis vide, quod no. Bar. in. l. ſi cõſtante. ff. ſol. mat. in. vij. q. & in auf. quas

ZACHARIAS.
a ¶ Alijs traduntur excolendæ. Adde idem etiam eſſe, ſi ille colonus ſit cẽſualis paſsiuè. i. q ſoluat cẽſum pro fructibus retentis; vt not. plenè Car. in cle. j. q̃. xxiij. eod. titu.
SEB. SAPIA.
b ¶ Per alium. De hoc brocardo vide Feli. in. d. c. mulieres. j. de ſen. excõ. latè per Ang. aret. vbi Augu. arimen. in tra. maleficiorum. in verb. Semproniũ mandatorem.
c ¶ Caſus in quibus ex poſtfactoperditur priuilegiũ.

actiones. C. de ſacroſan. eccl. per Io. an. in regula odia. & in regula pro poſſeſſore. lib. vj. in mercu. Glof. ſunt faciles. videas per te, quia colligunt generalia.

SVMMARIVM.

1 *Oblationes, vel eleemoſynæ factæ alicui imagini, vel picturæ exiſtenti intra limites parochiæ, licet in domo alicuius priuati, cedunt lucro presbyteri parochialis.*
2 *Decimæ illorum, qui non ſint ſub certa parochia, ſpectant ad Epiſcopum.*
Diœceſis, eſt parochia Epiſcopi.
3 *Canonica portio, quæ debetur Epiſcopis de decimis, poteſt præſcribi.*
4 *Prælatus in acquirendo poteſt præiudicare eccleſijs.*
Prælatus, an poſſit repudiare hæreditatem, vel legatum delatum eccleſiæ.
5 *Decimæ illius loci, qui eſt intra duas parochias: & ignoratur ſub qua parochia illarum ſit: debent diuidi inter ipſas: non autem debentur Epiſcopo.*

CAP. XIII.

QVoniam. [a] ¶ Decimæ noualiũ debẽtur eccleſiæ in cuius parochia ſurgunt: ſi verò non ſunt in certa parochia, debentur diœceſano, qui poteſt ſibi retinere, vel alteri eccleſiæ cõcedere. h. d. Primò conſultatio. Secũdò reſpõſio. ibi: *reſpondemus.* inqua diſtinguit. Secundũ mẽbrũ proſequitur ibi: *aliõquin.* ¶ Caſus literalis. Epiſcopus Brixeñ. quęſiuit à dño Papa, quid de decimis noualiũ ſuę diœceſis ſit ſtatuendũ, Reſpõdet Papa q; ſi noualia illa ſunt intra certã parochiã alicuius eccleſiæ, decimas illarũ faciat aſsignari illi eccleſiæ: ſua parte ſibi retẽta. Si verò ſunt intra certã parochiam: de' illis di ſponat prout ſibi placuerit. hoc eſt, vt alij eccleſiæ deputet, vel ad opus ſuũ retineat. Ber. ¶ † No. j. q; reditus ſpirituales nouiter proueniẽtes intra parochiã alicuius eccleſiæ debent eccleſię parochiali, & non Epiſcopo. & optimè facit tex. iſte, q; oblationes factæ imagini [b], ſeu picturæ alicuius ſancti exiſtenti depictæ extra eccleſiã, intra parochiam tamen, debeantur eccleſiæ parochiali, & nõ Epiſcopo. Nã vt vides iſtæ decimæ noualium nouiter fuerũt ortę. Nec vnquã ex illis terris aliqua fuerat ſolutio facta eccleſiæ parochiali. attñ, quia oriunt intra parochiã, debent eccl. parochiali. Et optimè facit tex. in. c. paſtoralis. ſ. de his, quæ fiũt à præ. vbi litera latius loquitur. Illud aũt certũ eſt, q; dño domus, vbi eſt pictura, vel imago: illæ oblatiões non debent: quia priuata perſona nõ poteſt habere oblatiões: nec vſumfructũ alicuius rei religioſæ. Certũ eſt aũt imaginẽ, vel picturã alicuius ſancti eſſe religioſam. Pro hoc vide glo. ſing. quę hoc ſentit in. l. ſtatuæ. ff. de vſufru. ¶ † Secũdò not. q; reditus ſpirituales proueniẽtes intra diœceſim Epiſcopi ſpectant de iure cõmuni ad Epiſcopũ, ſi nõ oriunt intra parochiam alicuius eccleſiæ. ¶ Ex quo infert, q; decima oĩm nemorum & aliorũ locorũ, quæ nõ ſunt intra certã parochiã, ſpectant ad Epiſcopũ loci. Per hoc etiã infert, q; vbi parochiæ nõ eſſent limitatæ, decima prædialis indiſtinctæ debet Epiſcopo: quia tota diœceſis eſt ſibi parochia: vt in. c. parochianos. ſ. de ſepul. & in. c. apoſtolicæ. de dona.

¶ Tertiò not. q; decima prędialis de iure cõmuni nõ debeẽ Epiſcopo: ſed illi eccleſiæ in cuius parochia ſunt prędia. ſed quarta decimarũ debeẽ Epiſcopo: vt hîc. & in. c. cõquerente. de offi. ordi. valet tamẽ præſcriptio contra Epiſcopũ reſpectu quartæ: vt in. c. de quarta. ſ. de p̃ſcri.

¶ † Vltimò hîc quæro, nũquid Eps poſsit ſine conſenſu capituli decimã iſtorũ noualiũ, caſu quo ſibi debeẽ alteri eccleſiæ cõcedere. Gul. Naſo, q; nõ. qm̃ Epiſcopus non põt alienare ius eccleſiæ, ſeu bona, ſine cõſenſu capituli: vt in. c. paſtoralis. de do. & in. c. j. ſ. de his, quæ fiũt à prel. cũ ſimilibus. ſed Io. de. q; Deo tenuit oppoſitũ. & hãc partem videnẽ ſequi communiter doc. duplici rõne. Primò propter literã iſtã, quæ videt hanc facultatem donandi cõcedere Epiſcopo. ſecũdò, quia Epiſcopus proprię hoc caſu nõ alienat, ſed non acquirit. Not. ſing. hanc rationẽ q; Epiſcopus põt in non acquirẽdo ſolus præiudicare eccleſiæ. & pro hoc vide tex. cũ gl. xvj. q. vj. c. ſi. per Inn. in c. ij. ſ. de dona. ¶ Et facit hoc dictũ ad aliã quęſtionẽ: nũ quid ſolus prælatus poſsit repudiare hæreditatẽ, ſeu legatum delatum eccleſię? de quo vide quod dixi. ſ. de his, quæ fiũt à præla. c. j. ¶ Sed quæro, qũo procedit iſte tex. dũ dicit aliõqui &c. quid includaẽ ſub illa dictione aliõqui. [c] Sol. cũ veniat aduerſatiuè ad præcedentia, includit ex proprio ſignificato contrariũ intellectum. vnde cum ſuprà dixiſſet decimas deberi eccleſiæ parochiali, ſi ſint intra parochiã: à contrario ſi nõ ſunt intra certam parochiã, debeẽt Epiſcopo. Sed aduerte: qa diuerſimodè poſsunt eſſe nõ intra parochiã. Primò ſi parochiæ non ſunt limitatæ: vt. ſ. dixi. Secundò ſi iſta noualia ſurgunt extra limites eccleſiarũ parochialiũ: puta in nemoribus remotis. ¶ † Vnde dicit hîc Goff. q; ſi certum foret hæc noualia includi in aliqua parochia ex duabus vicinis, ſed ignoratur intra quam iſtarum: tunc decimæ non debentur Epiſcopo: ſed debẽt diuidi inter iſtas duas parochias. argu. c. ij. de ſepultu. libr. vj. quod ſatis placet. facit inſti. de rer. diuiſi. ſ. inſula.

SVMMARIVM.

1 *Exigere, iſtud verbum importat ab inuito extorquere.*
Decimæ ſunt debitæ de iure diuino.
Non ſoluentes decimas vigore conſuetudinis, non excuſantur à peccato.
2 *Quaſi: iſta dictio de ſui natura importat impropriętatem: vbi verò reſultaret ab ſpiritas: inducit ſimilitudinem. & eſt expreſsiua veritatis.*
3 *Debitor quis proprię dicatur.*

CAP. XIIII.

PArochianos. ¶ Decimæ poſsunt exigi. hoc dicit. † No. q; decimæ non ſoluunt ex mera liberalitate dominorũ prædiorum: ſed tãquã debitæ poſſunt exigi. Et not. ver. exigi. nã denotat, q; ab inuito poſſunt extorqueri. Nã illud dicit proprię exigi: vt in. l. fideicõmiſſa. ſ. ſi rẽ. ff. de lega. iij. Et fortè dubium fuit: quia obligatiões in multis iuribus æquiparant decimis: vt j. eo. quãuis cõmuniter ſoluunt ex mera liberalitate offerentiũ. de quo dic, vt plenius dixi. ſ. e. ſuper rub. vnde videbaẽ dicendũ in decimis, ſed contrariũ hîc ſtatuit. Ratio, quia decimæ fuerũt inſtitutę ab ipſo Deo, [d] qui præcepit eas debere ſolui: vt in. c. tuaj. eo. dixi plenè ſuper ru. iſtius tituli. Et an hodiè peccent nõ ſoluẽtes: & ſic excuſenẽ â conſuetudiue contraria: dicã plenè in. c. ad Apoſtolicæ j. eo. ¶ † Secũdò not. ibi: *quaſi debitum.* iuncta gl. ij. q. dictio quaſi, eſt q̃nq; expreſsiua veritatis, denotãs ſimilitudinẽ, & nõ imperfectionẽ. Q̃nq; diminuit ſignificatũ illius, cui addit. & hęc eſt propria ipſius ſignificatio. de quo vide bonã gl. in. l. in perſonã ſ. j. ff. de pac. & in. l. falſa. ff. de cõdi. & demon. Vbi verò inſurgit abſurditas, impropriaẽ hæc dictio: & inducit ſimilitudinẽ: vel eſt expreſsiua veritatis. & ad hæc no. tex. cũ gl. ¶ † In gl. ij. in fin. vel ſecundũ Hoſt. dicunt decimæ quaſi debitæ: quia eccleſia nõ contraxit cũ colono: ideò non teneẽ colonus ex cõtractu: ſed ex quaſi cõtractu. & ſentire videt Hoſti. q; propriè illud dicit debitum, quod nobis debeẽ ex contractu: ſecus ſi ex quaſi cõtractu, vel ex maleficio. Sed dic, q; ex lato ſignificato quilibet q; põt appellari creditor, qui ex aliqua actiõe petere poteſt: vt in. l. ſi cui. & in l. creditores. ff. de verb. ſigni. Et de hac materia vide plenius per Bar. in. l. j. ff. ſi cer. pęta. vbi plenè tractatur quis propriè

propriè dicatur creditor. ſed vt. ſ. dixi ego credo, q; ideò dixit, quaſi debitũ: vt excluderet opinionẽ illorũ, qui dixerunt decimas deberi ex libera volũtate. vnde credo, q; decimæ dicanẽ debitæ largo modo. Nã ſtrictè decimæ ſunt in bonis eccleſiæ. & ſecundũ vnam opi. eccleſia põt eas vendicare: vt not. in. c. tuaj. eo. & ibi glo. optima. De hoc dixi in. c. commiſſum. ſ. eod. &. in. c. cum homines.

SVMMARIVM.

1 *Laicus non poteſt habere ius decimandi iure hæreditario, à nemine citra Papam: qui poteſt laico cõcedere ius decimarum ad longum tempus.*
2 *Decimæ dicuntur, quid ſpirituale, & non poſſunt à laicis poſſideri.*
4 *Ius decimandi non poteſt concedi laico, etiam ad modicum tempus: cùm ſit quid ſpirituale: fructus verò decimarum poſſunt concedi.*

CAP. XV.

1 ADhæc. ¶ † Decima laico iure hæreditario concedi non põt. Primò recitat factũ, quod ſecdò reuocari mãdat ibi: *quoniam.* ¶ Caſus litera. Quidã Abbas fecit donationẽ de quadã decima cuidam laico & hæredibus eius. Quæritur, an talis donatio teneat? Reſpõdet Papa: quia ſanctuariũ Dei hęreditario iure poſsideri nõ debet: mãdat Epiſcopo diœceſano, quatenus donationẽ illã viribus carere decernat: & niſi laicus ille decimam ipſam ipſi eccleſię liberè reſignauerit, ipm vinculo excõmunicationis adſtringat. B. ¶ No. j. Abbates q̃nq; habere decimas. quod põt cõtingere cũ in loco habẽt ius Epicopale: vel fortè certã parochiã: vel ex priuilegio Roma
2 ni pontificis: de quo in. c. ſuggeſtũ. ſ. eod. ¶ † Not. ij. ibi: *ſanctuarium Dei. &c.* q; ſpiritualia nõ poſſunt cõcedi laicis iure hæreditario poſsidenda. ex quo infertur laicũde iure nõ poſſe poſsidere ſepulchrũ in terra cœmiteriata, ſeu intra eccleſiã conſecratã: de quo dic, vt dixi in. c. pen. ſ. de ſepul. Alia verò ſepulchra, quæ ſunt religioſa tantũ de iure ciuili, laici poſsidere poſſunt. l. familiaria. cũ. l. ſe. ff. de relig. & ſump. fu. Itẽ ex eodẽ verbo no. q; decima dicitur Dei ſanctuariũ. & ſic eſt ius merè ſpirituale. vnde laicus hoc ius poſsidere nõ põt: vt. c. cauſam. de præſcri.
3 ¶ † Sed primò quæriẽ hîc, quid de Epo, nunquid poſsit decimã laico concedere. Dic, q; nullus citra Papã poteſt ius decimandi, vel etiam fructus decimarũ ad magnum tempus laico concedere: vt j. c. quamuis. & quod ibi notat. Eſt ratio, quia nullus citra Papam [a] poteſt laicum capacem reddere iuris ſpiritualis. ad hoc. c. ij. de iudic. & quod ibi no. facit quod not. glo. xxxiij. diſt. * c. præter. ſ.
4 ad hoc. verſi. ſcribit enim. in verb. ducibus. * ¶ † Queritur ſecũdò, nũquid indiſt inctè prohibitũ ſit decimã con
5 cedi laico? doctores dicũt, q; in feudum [b] ſeu emphyteoſim concedi non poteſt: vt hîc. Nec etiã põt laico locari: vel aliquis contractus ſuper ea iniri per quẽ videaẽ facta alienatio. arg. c. nulli. ſ. de reb. eccle. nõ alie. facit. l. ſi. ff. ſi ager vecti. Sed ad tps modicum põt concedi, etiã pro certa pẽſione: vt in. c. veſtra. ſ. de loca. In effectu volũt dicere doc. q; nõ poteſt iniri cõtractus per quẽ transferaẽ dominiũ directũ, vel vtile: quia videt tũc facta quædã alienatio. Ad hoc tex. cũ gl. in. c. j. de reb. eccl. nõ alie. ſed per conceſsionem ad modicũ tẽpus nõ transfertur directũ, vel vtile dñium. & intelligo hoc, qñ concedũtur fructus decimarũ. Nam ius decimandi cũ ſit ſpirituale, etiam ad modicũ tempus laico concedi non põt: vt not. glo. j. eo. quãuis. facit. c. ij. ſ. de iudic. gl. multũ ſing. in. d. c. quãuis. dicit. q; ex cauſa poſſunt fructus concedi laico in tẽpus vitæ ſuæ. Et de hoc vide quod not. in. d. c. quãuis. & facit pro dicto illius gl. iſte tex. dum ponderat, quod iure hæreditario. &c. gl. ſunt faciles.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi tenentur ſoluere decimas de prædijs: vel prædia dimittere, & idem de alijs infidelibus. ſ. ſed quid de decimis perſonalibus. vide nu. 6.*
2 *Iudæi & infideles alij poſſunt poſsidere immobilia inter Chriſtianos.*
3 *Decimæ reales debent ſolui ab illis, penes quos reperiuntur res.*
Tributa annexa poſſeſsionibus, ſunt ſoluenda principi: etiam quòd dictæ poſſeſsiones tranſeant in clericos.
Tributa, vel decimæ etiam pro tempore præterito, ſunt ſoluendæ ab eis, qui poſteà incœperunt habere prædia: quæ cenſentur tranſire cum onere ſuo.
4 *Obligatus ratione oneris realis, poteſt ab obligatione liberare ſe dimittendo ipſam rem oneratam.*
6 *Decimæ perſonales, an ſint de iure diuino, vel poſitiuo.*
Argumentum à contrario ſenſu, non valet, quando ſurgit abſurditas.

CAP. XVI.

1 DE terris. ¶ † Iudęi cogunt prædiales decimas ſoluere, aut prædia dimittere. h. d. & nõ diuiditur. ¶ Caſus literalis. quærebatur vtrũ Iudæi cõpellendi ſint ad decimas ſoluendas. Reſpõdet Papa, q; cõpellendi ſunt ad decimas perſoluẽdas, vel poſſeſsiões penitus dimittẽ [a] das: ne hac occaſiõe iure ſuo eccleſiæ valeãt defraudari.
2 Ber. ¶ † Not. ar. q; Iudæi poſſunt habere rerũ dominia inter chriſtianos: & tam de iudæis, quã de alijs infidelibus: vide pulchrè per Inn. in. c. quod ſuper his j. de voto.
3 ¶ † Secũdò not. q; onus decimarũ eſt annexũ ipſis prædijs: vnde licet transferanẽ in eos, qui ad decimas non tenentur, debẽt nihilominus decimas inde ſoluere. Ex quo poteſt colligi arg. bo. q; eccleſiæ & clerici tenenẽ etiã ho
c diè ſoluere tributa [c] Imperatori de poſſeſsionibus eorũ. Nã tributũ eſt annexum ipſis poſſeſsionibus: ita, q; ipſę poſſeſsiones principaliter ad hoc ſunt obligatæ: vt eſt tex. iuncta gl. in. l. Imperatores. ff. de publ. Vbi tex. ponit aliud ſingulare dictũ. ſ. q; poſſeſſor tenetur ad tributũ, etiã pro tẽporibus pręteritis, in quibus poſſeſsio fuit penes aliũ. Et ſic licet eccleſia & clerici ſint exẽpti à dominio Imperatoris: tamen poſſeſsiones eorũ, quæ ab olim fuerunt onerate, debent tranſire cũ onere ſuo. Quod tñ hîc nõ firmo, ſed remitto ad plenè no. in. c. ſi tributũ. xj. q. j. & in. c. tributũ. & in. c. ſecundũ canonum authoritatem. xxiij. q. viij. aliquid fortè dicam in. c. non minus j. de immu. ecc. ¶ † Itẽ no. q; obligatus rõne oneris realis poteſt ſe exonerare ex debito, relinquendo ipſam rem oneratam. Nam vt hîc vides Iudæus præcisè non cõpellitur ad ſolutionẽ decimarum, ſed alternatiuè: vt aut decimã ſoluat, aut prędia dimittat. & hoc ideò, vt dixi: quia hoc eſt onus merè reale: licet in cõſequentiã obligetur perſona. ¶ † Sed hîc quæro de. q. quæ olim fuit in facto: prouincia Angliæ fuit tota Saracenorũ: demũ conquiſita à Chriſtianis remanſerũt, in quibuſdã locis aliqui Saraceni ſubiecti tñ Chriſtianis: poſsidentes quædã prædia, de quibus nõ eſt memoria, q; decimæ fuiſſent eccleſiæ ſolutæ: quæritur nũquid tales Saraceni poſsint cõpelli ad ſolutionẽ decimarũ ex huiuſmodi prædijs. videt primò q; nõ: per. c. quãto j. de vſur. à cõtrario, vbi dicitur Iudæos cõpellẽdos forè ad ſoluẽdas decimas de his domibus, & poſſeſsionibus, de quibus eccleſia cõſueuerat percipere decimas ante, quã venirent ad Iudæos: ſecus ergo de his prædijs à quibus eccleſia nõ conſueuit decimã percipere. Contrariũ conſuluit Old. conſil. xxv. motus principaliter: quia decima per laicos preſcribi nequit: vt in. c. cauſam. de præſcri. Itẽ quia Deus vtiliter reſeruauit ſibi decimas oĩm rerũ: vt in. c. tuaj. eo. & adducit alias ratiões. Sed ego cõfirmando ſuã ſententiã credo firmiter, q; oẽs infideles, ſi de facto poſſunt cõpelli, debẽt vrgeri ad ſolutionẽ decimarũ: qm̃ Chriſtus cõſtituit tm̃ vnum ouile, & vnũ paſtorẽ: vt in Euangelio: ita, q; nemo de iure põt ſeparari ab iſto ouili. i. vniuerſali eccleſia. Itẽ Deus ſibi

a ¶ Adde eundem Panor. in. c. ſuggeſtum. j. de app. cũ cõcor. ibi additis, in primaadditiõe.
ZACHARIAS.
b ¶ Oblationes factæ imagini. Adde iſtum in. c. paſtoralis. num. ij. & quod ibi nota. in apo. ad eũ in ver. imagini depictæ. ſ. de his, quę fiunt à præla.
SEB. SAPIA.
c ¶ Aliõqui. De di 1 ctione aliõqui. vide Bart. in. l. j. col. iiij. verſi. iiij. quæ- b ro. ff. de condi. & demõ. vbi dicit, q; eſt dictio mirabilis & de multiplici virtute huius dictionis. vide per Sal. in. l. ij. in prin. ff. ſi cert. peta.
d ¶ Vtrum ſolutio decimarum traxerit originem à iure diuino: vide omnino quod de hoc ſcribit Are. in c. decimæ. xvj. q. j. 2 & de hoc vide multum latè per beatum Tho. ij. q. lxxxvij. arti. j.

a ¶ Nullus citra Papam. Adde quod not. in apo. ad iſtũ in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. nu. v. & quod ibi no. in apoſtil. ad eum in verſi. poteſtatem excommunicãdi. ſ. de conſti.
SEB. SAPIA.
b ¶ Quod in feudũ. An laicus poſsit habere decimas in feudum: vide Fel. in. c. quæ in eccleſiarum. colũ. xxv. verſi. v. declaratio. ſ. de conſti. Cardi. in. c. ij. de feud.
SEB. SAPIA.
c ¶ Soluere tributa: vide quomodo hoc procedat Abba. in. c. nõ minus. co. iiij. ver. ſed ego diſtinguẽdo. j. de immu. eccle. Bal. in. l. placet. C. de ſacroſan. eccle. & in auẽ. itẽ nulla. C. de epiſcop. & clericis.

SEB. SAPIA.

a ¶ Personales. decimas. Contrariũ sentit Felinus in c. causam. in prin. ſ. de præscrip. vbi dicit, ꝙ consuetudo excusat nõ solũtes decimas per ſonales, ex quo non ſunt de iure diuino.
Antoni. Francisc.

b ¶ De iure diuino. Vtrũ decimę per ſonales ſint de iure diuino. Circa hoc dicas de prædialibus non esse dubitandum illas esse de iure diuino: vt in. c. j. de deci. præstatio; non præscribit. vt ibi: & habet numeri c. xviij. & p Card. in cle. j. de deci. & in. c. de præscri. & per Bar. in. l. cõperit. C. de præscrip. xxx. anno. Et adde, ꝙ aliquæ ſunt decimæ ꝑſonales, quæ debentur ex artificio perſonę; aliquæ quę debẽtur ex prædijs: & dicunt prædiales, aliquę ſunt miſtę, quæ debentur ex animalibus. Ad quod vide gl. ord. in. c. ad apoſtoli. cæ. de deci. & habetur per do. Car. in cle. j. in. xv. qõ. eo. tit. Et adde, ꝙ ſine mora debent decimę ſolui. xvj. q. j. decimæ. & in. c. cũ hoies. de deci. illas non ſoluẽs nõ debet abſolui per cõfeſſorẽ, qa eſt in notorio crimine & continuè in peccato mortali: & in cõtinuatione peccandi: vt per. d. Cardi. in clemẽ. ſi. in. §. j. de pœ. in. c. prohibemus. de deci. in. c. cũ tut. de vſur. Et ꝙ decimæ nõ ꝓſcribantur, vide in c. cauſam quę. vbi per Hoſt. Io. and. & cõter ſcribẽ. de præſcr. & in. c. j. de cenſi. & vide do. Pau. de ca. in cõſi. ecl xxxvij. necpoſſunt per ſtatutum tolli, vel minui: vt per Bald. in. l. ſi. C. ſine cenſu, vel reliq. Et adde ꝙ Iudæi & Saracenide terris ſuis debent reſeruauit decimas totius orbis, & licet ſolũ præcepiſſet eas dari leuitis: tñ ex quo hodiè ſacerdotiũ translatũ eſt in Chriſtianos: oportet etiã, vt legis fiat translatio: vt in. c. trãſlato. ſ. de conſti. & ſic infideles ratione bonorũ, cũ ſint onerata decimis: vt. ſ. dixi, tenentur ſoluere decimas. Imò plus dicerẽ, ꝙ ſi hodiè locus infidelium rediret ad fidẽ: ꝙ ipſi infideles poſſent de iure cõpelli ad ſolutionẽ decimarum, etiã præteritarũ. argu. in. l. imperatores. præalle. & facit in ſimili. l. cõperit. C. de præſcri. xxx. vel xl. ann. quãuis eccleſia deberet cũ eis miſericorditer agere: iuxta id, quod dicit gl. no. in ſimili in. c. quicunq. xvj. q. ij. ¶ † In gl. j. in fi. no. fi. vult emꝝ Iudęos nõ teneri ad decimas ꝑſonales. quę ſoluunt ex lucris perſonę. doc. hîc dicũt, ꝙ quãuis nõ teneãt ſoluere has decimas, adſtringuñ t adſatisfacti. eius, quod dicit gl. no. in ſimili in. c. quicunq. xvj. q. ij. ¶ † In gl. j. in fi. no. fi. vult emꝝ Iudęos nõ teneri ad decimas ꝑſonales. quę ſoluunt ex lucris perſonę. doc. hîc dicũt, ꝙ quãuis nõ teneãt ſoluere has decimas, adſtringuñ t adſatisfacti. eius, quod eccleſia fuiſſet perceptura ab alio Chriſtiano, qui habitaſſet in eius parochia. per. c. quãto. præalle. & quod ibi no. Ego ad hoc allego gl. apertã in. c. tuaj. eo. in ver. ꝓtextu nequitiæ. vbi dicit, ꝙ Iudæus præſtat perſonales decimas qñq, ſed nõ oẽs: vt in. d. c. quãto. Et ideò dicit non oẽs: quia tantũmodo obligat rõne ſatisfactiõis dãni & intereſſe, q̃ ſuſtinet eccleſia ex eo, ꝙ Iudæus habitat in domo Chriſtiani. Et crederẽ poſſe attẽtari, ꝙ tenẽdo perſonales decimas[a] fore de iure diuino: [d] etiã ad eas integrè perſoluendas, dicerẽ Iudæos poſſe cõpelli. qñ Iudei nõ poſſunt ſe eximere à præcepto diuino. Nec ob. ꝙ nõ audiant diuina: quia hoc eſt eis imputãdũ. Non enim deficit per eccleſiã. Nã habẽs obligationẽ ſub certo modo, ſatis videtur adimpleuiſſe modum, ſi pro eo non deficit, ſed pro aduerſario: vt in. l. iure ciuili. ff. de regulis iuris. & in regula, imputari: de regulis iuris. lib. vj. Simile in Chriſtiano non catholico. Nã licet non curet audire diuina, nõ per hoc ſequit, ꝙ non teneat ſoluere decimas perſonales: nec infideles debẽt eſſe melioris conditionis, quã Chriſtiani: nec ex eorũ improbitate debẽt cõmodũ conſequi. arg. in. l. itaq; fullo. ff. de furtis. & c. eũ qui. de præbẽ. in. vj. ſed tenendo ꝙ perſonales decimæ ſunt ſoluẽdæ de iure poſitiuo tñ, poſſet procedere limitatio doc. qa nihil ad nos de his, quæ foris ſunt: vt in. c. gaudemus j. de diuor. Et ad. c. quanto. rñde, ꝙ arg. à contrario ſenſu nõ valet, cũ ſurgit abſurditas: vt ibi not. & in. c. publicato. de elec. & cũ hoc tẽperamento poteſt intelligi gl. in. c. decimæ. xvj. q. j. quæ eſt cõtraria, q̃ purè dixit infideles & Iudæos teneri ad decimas perſonales.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ, vel oblationes eccleſiaſticæ non poſſunt concedi laicis & ſi fiant oblationes alicui imaginis quam quis habet in domo ſua pictam. 2.*
2 *Laicus eſt incapax iuris ſpiritualis.*
3 *Laici conuer ſi ſunt capaces ſpiritualitatis, & poſſunt eis concedi decimæ, & oblationes eccleſiaſticæ. & poſſunt habere eccleſias, in quibus tamen debent ſeruire per clericos.*
4 *Fructus decimarum poſſunt cõcedi ex cauſa laico in tempus vitæ ſuæ cum authoritate tamen ſuperioris.*
5 *Alienatio vſque in tempus vitæ dicitur perpetua: tamen toleratur aliquando propter dubiũ temporis, cum quis poſſit decedere intra modicum tempus.*
6 *Prælatus, qui concedit aliquod ius ſpirituale laico: vel alienans indebitè rem eccleſiæ: deponitur in perpetuum: & excommunicatur ad tempus, quouſque reddiderit eccleſiam indemnem.*

CAP. XVII.

Quanuis. ¶ † Hoc dicit: Decimæ vel oblatiões eccleſię laicis concedi nõ poſſunt: & prælatus cõtrafaciens eſt puniendus. Primò ponit factum reprehenſibile. Secũdò pœnã. ibi: *ſtatuimus.* ¶ Caſus liter. Quidã laici vſurpãt in rebus eccleſiaſt. quod ad ſacerdotes noſcitur pertinere. quod quidẽ graue nimis eſt, & dignum pœna diuini iudicij: & maiorẽ etiã incurrunt formidinem, ꝙ ipſi fomitem ſui erroris in clero inueniunt, ex eo, ꝙ quidã prælati cõcedunt decimas & eccleſias laicis diſponẽdas. vnde impellũt eos in prõptũ periculum, cum potius eos ad viã vitæ deberẽt reuocare: & ideo ſtatuit Papa, vt ſi quis prælatus alicui laico remanenti in ſeculo conceſsit decimã, vel oblationem, à ſtatu ſuo remoueat: ſicut arbor, quę eſt inutilis, donec emendet & ſatisfaciat. B. ¶ No. j. ex tex. ꝙ magis delinquit, qui delinquẽ di authoritatem vſurpat: quia videt pertinaciter defendere peccatũ. Ad hoc. c. inter dilectos j. de exceſſ. prælat. facit. c. cũ quidã. de iureiur. cũ ſua materia. ¶ † Not. ij. ꝙ nullus prælatorũ põt laico decimã concedere, vel oblationes. Iſta enim ſunt iuris ſpiritualis, cuius laicus nõ eſt capax: vt in. c. Maſſana. & c. ſacroſan. elec. vide text. in. c. hanc conſuetudinẽ. x. q. ij. Et ex hoc, & ex tex. infero Epiſcopũ non poſſe concedere dño domus, vbi eſt pictura alicuius ſancti: vt de illis oblatiõibus diſponat ad libitũ.

¶ † Not. ibi: *laico in ſeculo remanenti.* arg. à cõtrario ſenſu, ꝙ laico nec exiſtenti in ſeculo põt eccleſia, ſeu decima vel oblatio cõcedi: vt puta ſi eſt laicus conuerſus, & religioſus. Et hoc admittunt doct. ſi concedit eccleſia ruralis ad ſuſtentationem ipſius. Vel poteſt intelligi ſecundũ eos, in iſtis fratribus Hieroſolymitanis, quibus concedũtur eccleſiæ & decimæ: quãuis cõceſsio fiat potius ordini eorũ, quã perſonis. Debent tñ per fratres ſuos clericos, vel alios eccleſias regere, & gubernare. Et not. iſtud dictũ pro iſtis fratribus ſancti Ioã. qui ſunt laici, tñ non dicunt eſſe in ſeculo, ſed quaſi religioſi: vt iſti teneant eccleſias, & percipiant decimas. Debent tñ eccleſias regere per clericos, & non per ſemetipſos. ad hoc. c. ij. & quod ibi not. de æta. & quali. Itẽ ex dictis doc. no. ꝙ laicus controuerſus eſt capax iuris ſpiritualis. de quo vide bo. gl. in c. ex eo. de ele. lib. vj. per Inn. & alios doc. in. c. ij. de insti. & dic, vt ibi no. ¶ † In gl. ij. in fi. no. bene hãc gl. quę quotidie ſolet allegari: & maximè not. eã, inquantũ dicit, ꝙ fructus decimarũ poſſunt cõcedi ex cauſa laico in tẽpus vitæ ſuæ. & ex eo, quod alleg. c. ij. de loca. videt vellę fructus decimarũ poſſe laico locari, ſeu vendi in tẽpus vitæ ſuę. de quo ſatis poſſet dubitari prima fronte: quia cõceſſio, quæ fit ad tempus vitæ hominis, põt appellari largo modo perpetua: vt eſt text. iũcta gl. x. q. ij. perpetua. facit l. j. ff. pro ſoci. ſed conceſsio tanti tpis non poteſt fieri de decimis: cũ transferat vtile dñium. Facit quod dixi poſt doc. ſ. eo. c. ad hæc. Sed quia nõ reperio hanc glo. per aliquẽ morderi: poſſet eã ſaluãdo dici, ꝙ propter dubiũ tẽporis, cũ poſſet decedere laicus intra modicũ tẽpus, nõ videt cõceſsio perpetua: ſed potius tẽporalis. hoc tñ verum eſt, ꝙ ſine authoritate ſuperioris nõ poterit ad tñ tẽpus cõcedi. cle. j. de reb. eccl. nõ alie. & vide quod no. in c. veniẽs. de tranſac. ¶ † In gl. ſi. alij exponunt ſuſpendat. i. excõmunicetur. & hoc ſecundũ Io. and. ſi prælatus intẽdebat conferre laico ius ſpirituale, ego credo poſſe dici ꝙ de rigore poſsit iſte deponi & excõmunicari, donec emendauerit: vt prima pœna ſit perpetua, ſecunda tẽporalis. & ſic illa dictio donec: poteſt referri ad excommunicationẽ. hoc probo per ſimile. xij. qõ. ij. monemus. vbi patet, ꝙ prælatus alienans indebitè rem eccleſiæ debet deponi & excommunicari, donec eccleſiam reddiderit indemnem. facit. c. ſi quis presbyterorũ. & quod ibi not. ſ. de rebus eccl. non alien. & hoc videtur ſonare verbum ſuſpendatur. poſitum in tex. Et ita credo dicendum eſſe in caſu præſenti.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ an ſint ſoluendæ in parochia, vbi ſunt prædia: an verò vbi quis audit & percipit diuina, ſtatur conſuetudini ſ. Quid autem ſi non extet conſuetudo: vide nu. 6.*
2 *Authoritates ſanctorum patrum valent multum in deciſionibus cauſarum, licet non fuerint Romani pontifices.*
3 *Opiniones doctorum quotieſcunque reperiuntur contrariæ, difficile eſt proferre ſententiam.*
Opinio communis doctorum, ſi eſt euidenter falſa, poteſt contemni: & contra eam, debet iudex iudicare.
4 *Ratio naturalis eſt attendenda, vbi deficit ius ſcriptum.*
7 *Iura epiſcopalia, vel parochialia poſſunt cum titulo præſcribi.*
8 *Limites & confinia non poſſunt præſcribi: nec eis adhærentia.*
9 *Difficilè, vix: iſtæ dictiones de ſui natura important difficultatem: licet aliquando poſſint importare impoſsibilitatem.*

CAP. XVIII.

Cum ſint. ¶ † Statur conſuetudini, an colonus ſoluat decimã ecclęſiæ, in cuius parochia ſita ſunt prædia: in eccleſiæ, vbi audit diuina & percipit eccleſiaſtica ſacramẽta. h. d. Primò ponitur cõſultatio. Secundò reſpõſio. ibi: *ſanè.* ¶ Caſus literalis. Aliquãdo cõtingit, ꝙ aliqui commorantes in vna parochia excolunt terras in alia: quæritur cui eccleſiæ decimæ ſunt reddendæ. Reſpõ. Pap. ꝙ ſuper hoc non eſt facile dare reſpõſum: cũ authoritates ſanctorũ patrũ ſint diuerſę. vnde in talibus recurrendũ eſt ad cõſuetudinẽ, & videndũ vtrũ illæ eccleſiæ ſub vno ſint epatu, vel diuerſis epiſcopatibus conſtitutæ: quia graue & difficile foret, ſi vna eccleſia in alio epiſcopatu reciperet decimas: cũ ex hoc fines epiſcopatuũ videnf cõfundi. B. † Not. j. ꝙ authoritates ſanctorũ patrũ, valent multũ in deciſionibus cauſarũ: quãuis non fuerint Romani pontifices. facit ad hoc. c. cũ apoſtolica. de his, quæ fi. à præla. cũ ſi. & vide quod le. & no. xx. diſt. in ſum. & in. c. j. ¶ † Secũdò no. ꝙ vbi daf opinionũ conflictus, difficile eſt proferre ſnĩam: & in hoc caſu recurrendũ eſt ad conſuetudinẽ loci. Nã cõſuetudo interpretatur legẽ dubiã: vt in. c. cũ dilectus de cõſue. l. minimè. & l. ſi de interpretatiõe. ff. de legi. hoc verũ, qñ opi. hinc-inde ſunt probabiles: aliàs autẽ poteſt quis ſequi opi. ſingularẽ contẽnendo cõmunẽ: vt no. dicit Io. And. in. c. j. de cõſti. vbi ſin. dicit, ꝙ ſi cõmunis opi. eſt euidẽter falſa, vel poteſt cõuinci ratiõe probabili: põt iudex eã contemnere. Pro hoc adduco tex. no. in. l. j. C. de vet. iu. enu. cle. vbi dicit, ꝙ ex multitudine authorũ nõ oportet nos iudicare: quia ſæpe ſnĩa vnius etiã deterioris poteſt plures & meliores in aliqua parte ſuperare. ¶ † Not. in ver. *& attendendum.* ꝙ in re dubia recurrendum eſt ad rõnes naturales. Nã deficiente iure ſcripto, debemus recurrere ad rationẽ naturalẽ: vt eſt tex. cũ gl. in. c. cõſuetudo. j. diſt. in. l. ſcire §. ſufficit. ff. de ex. tut. no. Ioã. And. in. c. paſtoralis. de fi. inſtr. facit. c. ij. requiris. in fi. ſ. de ap. † Opp. cõtra tex. videtur emꝝ, ꝙ hæc quæſtio nõ fuerit difficilis prout Papa aſſerit: nã in pluribus iuribus ſancitũ eſt, vt decimæ prædiales debeanf eccleſię, vbi ſunt prędia. Perſonales verò eccleſiæ, vbi quis percipit diuina: vt in. c. fi. ſ. de paro. xvj. q. j. c. qõ. &. c. ſi quis laicus. So. propter hęc cõtraria gl. ij. dicit, ꝙ facile erat ſoluere hanc quæſtionẽ propoſitã. Sed certè gl. loquit contra tex. cũ tex. dicat, ꝙ nõ erat facile dare reſpõſum. Ideo dicit Io. an. ꝙ gl. & ſequaces, nõ viderũt dubiũ qõnis. Nã cõtentio oriebatur ſuper parte coloni. Nã ſi iudicatur pro eccleſia prædiali fraudaf eccleſia parochialis, quæ debet habere decimam eorũ, quæ lucratur ſuus parochianus: vt in. d. c. qõ. & ibi tex. propriè loquit incolono. Nã pars coloni accedit ſibi ratione operarũ, & nõ ratiõe terræ: cũ nõ ſit ſua. Si verò iudicat pro eccleſia parochiali, ſequit diminutio iuris eccleſiæ prædialis. Nã iure diſponente debet habere decimã omniũ frugũ, quę colliguñ intra ſuã parochiã: vt in c. tuaj. eo. &. c. de parochijs. vnde propter colonũ alienũ nõ debẽt eccleſia priuari ſuo iure. argu. in. l. quod noſtrũ eſt. ff. de regu. iur. Et propter has difficultates & ſimiles Papa nõ immeritò dixit hîc nõ eſſe facilè dare certũ reſpõſum, ſed recurrendũ ad cõſuetudinẽ. † Ipſe verò Ioã. an. ceſſante cõſuetudine dicit, ꝙ primò debeť decima eccleſiæ, prædiali ſine deductiõe ſumptuũ: vt in. c. tua. ij j. eo. de reſiduo tanquam de lucro, debetur decima eccleſiæ: detractis prius expẽſis, quæ detrahunt regulariter in decimis perſonalibus: vt in. c. paſtoralis j. e. adducit ſimile. Nã ſi quis donat aduocato oẽs fructus alicuius agri, prius ſoluet ille decimã eccleſiæ prædiali: & de reſiduo tãquã de lucro puro, ſoluet decimã eccleſiæ parochiali. Ad idẽ quod no. Hoſt. in. c. à nobis j. eo. vbi dicit, ꝙ ſi rusticus ex aceruo nõ decimato donet mihi. ix. corbes frumẽti: debeo prius ſoluere eccleſiæ prędiali decimã, & de reſiduo eccleſiæ parochiali. Poſtmodũ idẽ lo. And. recitat Inn. & Hoſt. in. c. tuaj. eo. tenuiſſe cõtrariũ ſcilicet reſpectu primæ deciſiõis. Diſtinguit enim ibi vtrũ colonus colat prædiũ in aliena parochia tãquam partiarius: ita, ꝙ ſi nihil naſcitur, nihil eſt percepturus: aut colit numis, ſeu pro certis mẽſuris frugũ percipiendis oĩno, ſiue naſcanf ibi fructus, ſiue nõ: vt in primo caſu colonus ſoluat vnam decimã tñ. ſ. eccleſię ꝑdiali: quia portio ſua cũ ſubmittat fortunę & Dei miſericordię potius eſt in fructu, quã in lucro. Nã abſurdũ videf, ꝙ is ad quẽ ex debito perueniunt fructus, teneaf duas decimas ſoluere. Sed in ſecũdo caſu, cũ colonus nõ eſt partiarius, decima debeť eccleſię parochiali. Nã per hoc nõ defraudatur eccleſia prædialis: cũ conſequatur prius integrã decimã: quia colono hoc caſu ſoluitur: vel in numis, vel in fructibus prius decimatis. Et dicit Io. and. ꝙ licet ſua opi. videatur cõſona iuri & æquitati, tñ quia de facto nõ ſeruatur, ſatis poteſt teneri ſecundũ eum opi. Inn. & Hoſti. quã videtur apertè ſequi hîc. d. Ant. habẽs pro abſurdo, ꝙ colonus teneaf ſoluere decimas duas. Idẽ dicit Pet. cũ limitatiõe. Nã dicit, ꝙ ſi cauſa lucri quis cõducit aliena prędia, debet prius ſoluere decimã prędialẽ, & demũ de reſiduo detractis expẽſis, debet ſoluere decimã perſonalẽ. arg. c. paſtoralis j. e. ¶ Mihi videf ꝙ opi. Ioã. And. nullo modo ſit conſona iuri, vel æquitati. primò, quia de iure diuino ſolũ percipitur vna decima ex frugibus terræ: vt dixi. ſ. ſuper ru. Itẽ iſte tex. nõ facit difficultatẽ, niſi reſpectu alterius eccleſiæ. Nã dubiũ duntaxat an prædiali, an parochiali debeaf, & difficultas oriebatur ex varijs opi. ſanctorũ patrũ: ſed nulla reperitur authoritas, quę hoc caſu ſentiat colonũ debere ſoluere duas decimas. Et aliqui patres ſenſerũt pro eccleſia parochiali, aliqui pro prędiali: vt in iuribus hîc alle. in gl. ltẽ inſpecto iure diuino, ꝙ decima ſoluebaf tribui leuiticæ, nõ erat aliqua difficultas. Nã ſatis fuiſſet colonũ ſoluere illis leuitis. ſed difficultas fuit orta ex diſpoſitione iuris humani, quo fuit ſancitũ: vt prædiales debeřẽtur eccleſiæ prædiali: perſonales parochiali. quæ quidẽ diſpoſitio non debet magis onerare iſtũ colonũ, quã ſit obligatus ex diſpoſitiõe diuina: ideò pro fundamẽto cõcludo, quòd is ad quẽ fructus, vel certa pars prouenit ex debito, ſolũ arctaf ad vnicã decimã: ſed reſtat videre propter diſpoſitionẽ iuris poſitiui, cui debeatur. & in hoc ſequor opi. gl. iſtius & Inn. & Hoſ. vt debeatur eccleſiæ ꝑdiali. Moueor, qa vbi certa res partitio-cipat de diuerſis naturis, ſeu qualitatibus, attribuẽda eſt illi ad quã magis accedit: ſicut dicimus in Hermaphrodito. l. quæritur. ff. de ſta. homi. &. iiij. q. iij. Hermaphrodita. Ad idẽ, quod no. gl. in. l. j. ff. de ſuperfi. & Bar. in. l. cotẽ ferro. §. qui maximos. ff. de pu. ſed in caſu noſtro hæc decima multo magis accedit ad prædialẽ, quãad perſonalem. Probo apertiſsimè per. c. ad decimas. de reſtit. ſpo. lib. vj. vbi dicit, ꝙ de iure cõmuni nemo põt capere decimã in parochia alterius eccleſiæ: ſed integra decima ſpectat ad illã eccleſiã. ¶ Secũdò & fortius in oneribus realibus nõ inſpicimus cultorẽ, ſed poſſeſſorẽ, & locũ, vbi ſunt ſitæ res: vt in. l. forma. ff. de cẽſi. & in. l. Imperatores. ff. de pub. & in. c. de terris. ſ. eo. ergo perſona coloni nõ habet immutare onus reale. nec obſt. ſi dicatur, ꝙ eccleſia parochialis fraudabiť in operibus iſtius: qa dico nullã eſſe fraudẽ. Nã colonus tenet ſoluere Deo, & eccleſiæ ſoluere decimas: vt in. c. deterris. de deci. & vide Old. in cõſi. xix. Et adde, ꝙ decimade auro & argẽto, qđ effodiť in domo priuati, ſolui debet fiſco, vel principi: vt eſt text. in l. cuncti, & ibi per Bar. C. de meta. li. xj. Et adde, ꝙ decimarũ cõpẽſatio nõ poteſt obijci: vt eſt lgloſ. ſecundũ Roma. in fing. in ver. cõpẽſatio. in. c. decimæ. xvj. q. j. perſonales aũt decimę debenf ex conſuetudine potius, quã de iure, & debenf conſuetæ: licet minores ſinepeccato, àquo excuſat conſuetudo: vt per Card. in cle. fin. in. v. qõ. de pœ. & not. in. c. in aliquibus. de deci. Et adde ꝙ bonũ videtur cõſiliũ in hoc beat. Tho. in loco hîc alleg. vbi dixit, ꝙ debet qs proprio ſacerdoti aliquid ſoluere pro decimis ꝑſonalibus, & ab eo prorelíquis impetrare remiſsionẽ: aliàs videat ad oẽs decimas teneri. Sunt em decimæ tributa egentium animarũ: vt p Spe. in ti. de ap. in. §. ij. in ver. iiij. & in ti. de ferijs. in. §. iiij. ver. itẽ, quid de cã decimarũ. & vide Inno. in. c. nouũ. de deci. & Car. in cle. dudũ. in. §. ve. rũ. in. xix. q. de ſepul. vbi dicunt, ꝙ decimas teneť ſoluere, etiã Epſ. & quę mala quis incurrat ex nõ ſolutiõe decimarũ. & quæ bona conſequaf ex illarũ ſolutiõe: vide tex. in c. decima. & in. c. decimæ & in. c. reuertimini. xvj. q. j.

SER. SAPIA.

2 ¶ De conſti. vide ibi Feli. col. pen. & Deci. in conſi. xxiij. col. vlt. ver. non obſtat ſi dicatur. Ia. in. l. vt vim. col. pe. verſi. not. etiam multum. ff. de iuſti. & iure.

loco Dei. vnde ſatis eſt ꝙ ſoluatur eccleſiæ: de qua iura magis ſenſerũt, nec multũ refert quæ eccleſia habeat: cũ oẽs cenſeant vna eccleſia vniuerſalis. xxiiij. q. j. c. loquit. Et hãc opi. tenerem etiã in eo, qui cã lucri cõducit p̃dia aliena. Nã cũ oẽs fructus pertineant ex debito ad eũ, qui ſubmiſit ſe fortunæ & miſericordiæ Dei, ſatis eſt ꝙ ſoluat decimã ex oibus frugibus ad eũ pertinentibus. Nam quiſq; ſeminat cã lucri: aliãs ſequeretur, ꝙ dñs fundi, qui proprijs manibus illũ colit, teneretur ſoluere duas decimas. quod eſt cõtra mẽtẽ iuris diuini & humani. ¶ In gl. iij. ibi: *ſit præſcripta*. & aduerte. Nã licet do. ſimplr trãſeant, tñ gl. nõ eſt vera quo ad caſum iſtius. c. licet ſit vera ſecũdũ intellectũ ſuũ. Nã gl. p̃cedens habuit pro cõſtanti, ꝙ iſta decima de iure cõi eſſet debita eccleſię prędiali. & ideò cõſuetudo cõtraria tãquã cõtra ius deberet eſſe præſcripta. ſ. tpe. xl. an. vt in c. fi. de cõſue. ſed hoc fundamentũ gl. eſt falſum: vt patet ex prędictis: quia nullo iure ille caſus reperitur deciſus: vt dicitur in text. ad idẽ. c. ad apoſtolicæ j. eo. Ideò conſuetudo in hoc caſu diſponens nõ eſt cõtra, ſed præter ius: quare ſufficit tp̃s. x. an. vt dicit gl. no. in. c. fi. de cõſu. lib. vj. & no. Io. an. in ſimili in. c. certificari. ſ. de ſepu. in varietate portiõis debitæ Epiſcopo, vel eccleſiæ parochiali, pro hoc dictũ. c. ad Apoſtolicæ. in fi. vbi ſolũ requirit cõſuetudo diu obtenta, & non præſcripta. Nã tp̃s. x. an. eſt diuturnũ: vt in. l. de quibus. & quod ibi no. ff. de leg. & in. l. j. &. ij. C. de ſerui. & aqua. & C. de præſcri. lon. tẽp. in rubro & nigro. ¶ †In glo. fi. not. tria ex glo. iſta. Primò, ꝙ iura eꝑalia, vel parochialia poſſunt cũ titulo præſcribi per alienũ Eꝑm, ſeu presbyterum: licet ſint hæc iura intra limites. & vide circa hoc, quod latius dixi in. c. fi. ſ. de paro. ¶ †Secũdò no. ꝙ ſicut limes eꝑatuũ ſeu parochiatuũ, nõ pòt præſcribi: ita nec iũra adhærẽtia limiti: ne ex hoc oriat confuſio limitum. & hõe tenebis mẽti. ¶ †Tertiò no. gl. pro ſignificatohuius ver. difficile. Nã qnq; importat difficultatẽ a qnq; impoſſibilitatẽ: ſed ex proprio ſignificato videt importare difficultatẽ, ſicut dictio vix: b vt. pbaſ in. c. ij. de cog. ſpi. lib. vj. & vide tex. cũ gl. ſuper ver. vix. in. c. ij. de cog. ſpi. li. vj. & vide quod legi. & no. in. c. principatus. j. q. j. in gl.

SEB. SAPIA.
a ¶ Difficultatem. Quando difficultas importet impoſſibilitatem: tra dic. latè per Bar. & alios in. l. cõtinuus. §. illud. ff. de verb. obli. & in. l. quod te. ff. ſi certum peta. 7
ZACHARIAS.
b ¶ Sicut dictio vix. Adde gl. in. l. fi. in in gl. in verb. vix. 8 ideſt nullo modo & ibi not. in apo. ad. d. gloſ. ff. de aſſig. liber. & no. in 9 apoſt. ad iſtũ in. c. a cõtracto. nu. iij. in apo. in ver. dictio b ne vix. j. de cogna. ſpiritua.
Antoni. Francif.
¶ Dictio vix: importat aliquando 1 nullo modo, ſecũ dum Bar. in. l. ſi iura. circa prin. ff. de leg. iij. & vide Bal. in. l. fi. in. xv. opp. C. de edi. diui adri. 1 tol. vbi dicit, ꝙ eſt dictio diminuti ua. Pro quo vide tex. in. l. impuberem. ff. de fal. & in l. ſi plures. ff. de vulg. & pupil. & ideo dicimus, ꝙ illud. quod vix fit, tñ fit: vt eſt tex. in 2 c. ij. de cogna. ſpi. & vide Car. in cle. j. in. §. j. de vſu.

SVMMARIVM.

Decimæ, quæ cũ titulo detinentur à laicis: non poſſunt per ipſos in alium laicum transferri aliquo titulo. 3. & 4.
Decimæ poſſunt detineri in feudum ſine peccato: nõ tamen ſine animarum periculo.

CAP. XIX.

Rohibemus. ¶ †Nõ pòt laicus trãsferre decimam in aliũ laicũ, etiã ſi cũ titu. illã poſſideat. h. d. cũ gl. Primò ponit prohibitio. Secũdò pœna. ibi: *ſi quis*. ¶ Caſus litera. Quia laici ſine periculo animarũ decimas detinere nõ poſſunt: prohibet Litera. cõci. ꝙ ipſi in alios laicos decimas ipſas trãsferre non preſumãt aliquo modo. & ſi quis eas receperit, & nõ reſtituerit eccleſię ad quã pertinẽt, Chriſtiana careat ſepultura. Ber. ¶ †No. j. ꝙ laici dicunt decimas detinere cũ periculo animarũ ſuarũ. & quæ text. intelligit de poſſeſſoribus, ſeu detinẽtibus ſine titulo: tũc clarũ eſt, ꝙ peccãt mortaliter: quia occupãt bona eccleſiæ: ſi aũt intelligit de detinẽtibus in feudũ ab antiquo: iuxta not. in. c. quãuis. ſ. eo. tũc dic, ꝙ detinẽt cũ periculo, non tñ cũ aperto peccato. ſed periculũ videt imminere: quia timendũ eſt, ne Deus prouocet: cũ ex neceſſitate illa cõceſſio fuerit eis facta. Ad idẽ. c. cũ Apoſtoli. ſ. de his, quæ fiũt à præla. vbi laici dicũtur malè detinere, licet recipiãt in feudũ. ¶ †Secundò no. ibi: *aliquo modo*. ꝙ oĩs trãslatiõis modus eſt laicis inhibitus. vñ nõ poſſunt dare, nec vẽdere: nec ꝑmutare nec infeudare: nec ſimiles cõtractus decimarũ trãſlationis facere. ¶ †In gl. ij. ibi: *ſatis videtur*. not. gl. vult em, ꝙ laicus habẽs decimã in feudũ ab antiquo poſſit illã infeudare alteri laico de authoritate Eꝑi. ſed contrariũ cõmuniter ſentiũt hîc doct. & verius. Primò per iſtũ textũ qui indiſtincte hãc translationẽ prohibet. Secundò facit c. quãuis. ſ. eo. &. c. fi. ſ. eo. & vr apertè probari in. c. cum apoſtolica. ſ. de his, quæ fiunt à prælat. Nam ibi ſpeciale ponitur, vt de authoritate Epiſcopi poſſit concedere alteri eccleſiæ: quia non multũ refert, quę eccleſia habeat. dũmodo extirpet à laico: quæ ratio oĩno ceſſat, cũ vult cõcedere alteri laico. nã hoc poſſet tẽdere in magnũ præiudiciũ eccleſiæ, cui debetur. Nã per mortem iſtius ſine filijs deuoluereturad eccleſiam: vt in. c. ij. de feu. ſed per conceſsionem alteri laico factam, qui fortè habet filios, impediretur huiuſmodi deuolutio.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ perſonaliter debentur eccleſiæ parochiali: de prædialibus verò, an ſoluantur eccleſiæ parochiali, vel prædiali ſtatur conſuetudini. 3.*
2 *Domicilium quis mutando eximit ſe à iuribus ſpiritualibus, in quibus priori eccleſiæ erat obligatus.*
3 *Conſuetudo, quòd laici non ſoluant decimas, non valet.*
4 *Decimæ, aliquãdo ſoluuntur in duabus eccleſijs: in quibus quis pariter audit diuina, & percipit ſacramenta.*

CAP. XX.

1 AD apoſtolicæ. ¶ †Decimę perſonales debent eccleſiæ parochiali: p̃diales prædiali: niſi aliud habeat cõſuetudo. hîc ſummãt docto. cõiter hæc ſummatio nõ cõgruit tex. in ver. ſuper. qui ponit caſum. c. cũ ſint hoſtes. ſ. e. & ideò ſic ſummo. Decima p̃ſonalis debetur eccleſiæ, vbi qs percipit ſacramẽta, licet alibi lucrũ contigerit: in prædiali verò ſtatur cõſuetudini, ſi in alia parochia colonus prædiũ coluit. h. d. Cõis diuiſio. Secũda pars ibi: *noueris*. ¶ Caſus litera. Conſuetudo quædã in Vngaria inoleuit, vt pler unq; populi de parochia vnius Eꝑi trãsferant in parochiã alterius Eꝑi. & tñ vterq; Eꝑs decimas ab eis requirit. Queſitũ fuit, cui Eꝑo potius decimæ ſint reddẽdæ? Rndet Papa, ꝙ decimæ p̃ſonales illi eccleſiæ ſunt reddẽdæ, in qua populi eccleſiaſtica percipiũt ſacramẽta: decimæ verò prædiorũ, vel fructuum arborũ, ſi coluerint in alia parochia, quã in ea, in qua habitãt: quia in caſu iſto diuerſa cõſuetudo ſeruatur Archiepſ iſte id eligat in hoc caſu, & obſeruet, quod per vltimã & præſcriptã cõſuetudinẽ nouerit obſeruatum.
2 Ber. ¶ †No. j. ꝙ in libera volũtate laicorũ eſt trãsferre, ſed de vna parochia in aliã: vel de vno Eꝑatu in alium: & per translationẽ eximũt ſe à iuribus ſpiritualibus, inquibus priori eccleſiæ erãt obligati. cõcordat. c. fi. ſ. de paro chi. & dic, vt ibi dixi. ¶ Secundò not. regulã, ꝙ decimæ perſonales debent eccleſiæ, vbi quis percipit eccleſiaſtica ſacramẽta: ſupple, & audit diuina: quia ex hoc duplici reſpectu ſoluunt decimę p̃ſonales. pro hoc. c. ij. de ſepul. lib. vj. quod dixi in. d. c. fi. Et vr velle iſte tex. illud, quod dictũ eſt procedere etiã ſi alibi cõtingit lucrũ, quod clarius tenet Inn. in. c. ij. ſ. eo. ¶ †Vltimò no. ꝙ ſi qs excolit prędiũ in aliena parochia, nõ eſt apertè iure deciſum, cui parochiæ decima debeat. & ideò recurrendũ eſt ad conſuetudinẽ. de quo plenius dictũ fuit in. c. cũ ſint. ſ. eo. Et ex hoc, & ex tex. not. ꝙ in ſolutiõe decimarũ attendenda eſt cõſuetudo. quod limitãt doc. reſpectu eccleſiarũ. nã valet cõſuetudo vni adimẽs, & alteri cõferens: quia non eſt magna vis, quę eccleſia habeat. ſed quo ad retentionẽ ipſorũ laicorũ non valet cõſuetudo, ſecundũ doct. hîc. Quod an ſit verũ indiſtinctè, dicã in. c. in aliquibus. j. eo. vbi melius materia cadit. ¶ Sed quæro circa hãc literã, quid ſi nõ apparet de cõſuetudine? dicit Inn. ꝙ prædiales debent eccleſiæ baptiſmali: perſonales verò capellę. xvj. q. decimas. ſed certè hoc dictũ nõ attingit dubiũ decretalis: quia tex. hîc format qõnem in eo, qui extrà ſuã eccleſiã coluit agrũ. vnde per oĩa eſt dicendũ in caſu iſtius. c. vt dictum

3 vt dictũ fuit in. c. cũ ſint. ſ. eo. ¶ †Not. tñ dictũ Inn. in alio, quatenus vult decimas prædiales pertinere ad eccleſiã baptiſmalẽ: & ſic ad plebem: non autẽ ad capellas fundatas circa plebem. Sed tu dic latius, vt dicã in. c. cũ contingat j. eo. Nã hoc dictũ Inn. ſimpliciter non teneẽ, ſi ponimus capellas habere parochias diſtinctas & præ
4 dia fore ſita intra parochias capellarũ. ¶ †In glo. ij. ibi: *æquum eſt, vt diuidatur*. no. gl. facit. c. cũ quis. ij. reſpõ. de ſepul. lib. vj. Et in fi. no. gl. & aduerte. quòd clarè nõ percipio, quid gl. velit: cũ dicit, ꝙ ſi aliqui iacẽt in vna parochia, & habẽt larem in alia: debet fieri diuiſio perſonalium decimarũ & oblationũ. Nã ſi gl. intelligit de his qui iacent in vna eccleſia: puta tanquã artifices & mercatores: tñ percipiũt diuina in eccleſia domicilij: tũc gl. nõ bene dicit: imò videtur caſus cõtra in. c. queſti. xvj. q. j. ſed ſi gl. intelligit, ꝙ iſti iacẽt in aliena parochia percipiẽtes etiã diuina: tũc gl. poſſet ſaluari, intelligendo tñ, ꝙ licitè deſerant propriã eccleſiã: puta, quia habent duo domicilia, & in vtroq; pariter ſe collocant, & pariter ibi audiunt diuina: tunc æquum eſt illam diuiſionem debere fieri. ar. in d. c. cum quis. aliãs autem decimæ perſonales & oblatiões debent fieri eccleſiæ parochiali: vt in. c. queſti. & hîc.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ ſoluuntur de omnibus fructibus prædialibus. 3.*
2 *Agricultoris appellatione venit etiam hortulanus.*
4 *Decimæ ſunt ſoluendæ ſub præcepto omnes integrè ſine diminutiõe: quid autem, ſi non petuntur integrè: vide remiſſiuè.*
5 *Decimæ ſunt portãdæ vſque in horreũ eccleſiæ à debentibus ipſas ſoluere.*
6 *Rector eccleſiæ cui debentur decimæ, poteſt prohibere colono, ne fructus colligat, niſi præſente ipſo rectore, vel eius nuncio.*
Legatarius poteſt aſsiſtere hæredi litiganti in iudicio, ſuper validitate teſtamenti, pro intereſſe ſuo.

CAP. XXI.

1 EX parte. ¶ †De omni fructu prædij ſoluẽdæ ſunt decimæ. Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem ibi: *mandamus*. ¶ Caſus litera. Quidam agricultores in eodem agro ſimul, in vno, vel diuerſo tẽpore ſeminant diuerſa ſemina: nec decimas perſoluunt, niſi de vno ſemine. Quærebatur à dño Papa vtrum de omnibus eſſent decimæ perſoluendæ, vel non. mandat Papa, ꝙ de omnibus fructibus prædiorũ ſine aliqua diminutiõe decimas ſol-
2 uant. & ad hoc per cenſurã eccleſiaſticã cõpellant. Ber. ¶ †Not. j. ꝙ appellatione agricultoris comprehenditur etiam hortulanus.
3 ¶ †Item no. ꝙ licet ex vino, vel ex frumento, ſemel in anno decima ſoluatur: nõ tñ per hoc imponitur forma: vt de omnibus, quę percipiunt ex eodẽ agro, ſemel decima ſoluatur in anno: ſed quoties fructus in anno percipiunt, toties decima eſt ſoluenda. & ſi diuerſa ſemina ſpargunt in eodẽ agro, ex fructibus oĩm ſoluenda eſt
4 decima. ¶ †Vltimò no. ibi: *abſque diminutione*. ꝙ decima mandatur hîc ſolui abſq; diminutiõe per cenſurã eccleſiaſticã. Ex quo in fertur, quòd nõ ſolũ eſt mortale peccatũ nõ ſoluere: ſed etiã cũ diminutione ſoluere ſecundũ Ioã. an. & facit tex. in. c. j. proxi. in fi. & hoc verũ eſt, vbi petũtur. Nũquid autẽ procedat hoc hodiè: cũ ſacerdotes non petãt integrã decimam: nec etiã de omnibus fructi-
5 bus eam petunt: dic, vt dicam in. c. in aliquibus j. eo. ¶ †Sed quæro, quid ruſticus tenearut deferre decimam vſq; ad eccleſiam: an verò rector teneatur ſuis expẽſis colligere. Doc. hîc tenent communiter ruſticũ arctari ad deferendũ expenſis ſuis per. c. reuertimini. xvj. q. j. vbi innuitur, ꝙ de iure diuino decimæ ſunt deferen-
2 dæ in horreũ eccleſiæ ſuę. ad idẽ tex. xvj. q. vij. c. j. & vtrobiq; hoc
6 tenet gl. quod no. ¶ †Secũdò quærit, nũquid rector eccle. poſsit facere interdici colono ne fructus colligat, ſeu ex fundo remittat eo, vel eius nũcio, nõ præſente? Spe. eo. ti. ad finẽ tenet, ꝙ ſic. & idẽ Gul. Naſo. dicens ſic ſe cõſuluiſſe. & cõmuniter ſequunt doct. Mouentur primò arg. l. ij. C. qñ & qui. quarta pars deb. lib. x. dũ dicit ibi text. ſub cõſpectu curialium &c. Ad idẽ. l. ſuſpecta. ff. de inoffi. teſt. vbi dicitur, quòd legatarius poteſt aſsiſter e hæredi in iudicio litiganti ſuper validitate teſtamenti pro intereſſe ipſius legatarij. Item cum eccleſia habet ius in fructibus: vt in. c. tuaj. eodẽ. & fructus pendentes ſunt pars fundi: vt in. l. fructus pendentes. ff. de rei vendicatione. videtur, quòd eccleſia habeat ius per conſequentiamin fundo, & quicquid fit reſpectu fundi. tamen reſpectu fructuum ſatis probabiliter pòt teneri, ꝙ etiã ante, quã ſint collecti, pertineant ad eccleſiã. loquor de decima parte fructuum pro indiuiſo. pro hoc bonus tex. in. c. tuaj. eod. vbi dicitur, ꝙ Deus aſſeruit decimas eſſe ſuas. ad hoc pronomen ſuũ, notat dominiũ: vnde cõ petit rei vendi. vt in. l. Quintus. ff. de auro & argen. lega. & in. c. quo iure. viij. diſt. vide etiã bonum tex. in. c. decimę. xvj. q. j. vbi dicitur, ꝙ nõ ſolũs decimã retinet alienum. & ex his verbis gl. ibi colligit, quod. ſ. dixi. & vide aliam bonã gl. in. c. moderamine. ea. cau. &. q. & per Io. and.
b in addi. Spec. loco prælleg. vbi ſequit dictum b Spe. prælleg. niſi cõſuetudo ſit in oppoſitũ. Fatetur tamen non valere conſuetudinem, quæ dat cauſam ſurripiendi alienum. c. exparte. ſ. de conſuetudi.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ prædiales ſunt ſoluendæ expenſis non deductis.*
2 *Segetes poſſunt appellari fructus naturales tantùm, vno reſpectu: & aliquo reſpectu poſſunt appellari fructus induſtriales.*
Fructus induſtriales dicuntur procedere ex miſeri-cordia diuina.
3 *Decimæ ſoluuntur de omnibus fructibus, & rebus quos, vel quas fidelis homo acquirit.*
Decimæ an ſoluantur de rebus immobilibus.
4 *Decimæ ſolui debent etiam à militibus de ſtipendio quod eis datur, dum militant in bello iuſto: aliàs a ſecus.*
Decimæ debentur de omni lucro perſonali.
Decimæ non debentur de lucris iniuſtè quæſitis.
5 *Decimæ ſunt ſoluendæ de animalibus captis in venatione, aucupatione, & piſcatione.*
Decima animalium captorum, an ſit cenſenda decima prædialis, aut perſonalis.
Decimæ animalium captorum, an ſint ſoluendæ eccleſiæ parochiali: an verò prædiali: & ſic an tales decimæ ſint perſonales.
Decimæ animalium domeſticorum ſunt ſoluẽdæ, vbi paſcuntur.

CAP. XXII.

1 NOn eſt. ¶ †Decimę prædiales ſoluẽdæ ſunt expenſis non deductis. h. d. ¶ Primò ponit exordiũ. Secundò narratio. ibi: *re vera*. Tertiò concluſio. ibi: *volumus*. ¶ Caſus literal. Quidã ante ſolutionẽ decimarum deducebant expenſas. Super hoc cõſultus Papa reſpõ. ꝙ ſicut ſancti patres in ſuis tradidẽrũt ſcripturis de omnibus bonis, quę fidelis homo acquirit, decimas ſoluere debent. Ad hoc etiã cenſura eccle. ſunt cõpellẽdi. vnde præcipit quatenus ante, quã deducant expẽſas de bonis prędictis decimas perſoluãt eccleſijs quibus de
2 bent cũ debita integritate. Ber. ¶ †Primò no. ex iſto text. in princ. iuncto. c. cũ nõ ſitj. eo. ꝙ in fructibus prouenientibus ex terra, longè magis operat Dei miſericordia, quã hominis induſtria. Nã ſemen mortificat, & Dei diſpoſitione reuiuiſcit plurimũ fructũ adferendo. Et hoc reſpectu ſegetes poſſunt dici fructus naturales potius, quã induſtriales. Et hoc videtur veriſimũ habito reſpectu ad materiã noſtrã, ſcilicet reſpectu ſolutionis decimarũ: ſed alia conſideratione tales fructus dicũtur induſtriales: ſcilicet quo ad hoc, vt bonæfidei poſſeſſor faciat

¶ Deferendæ in horreũ. Adde Ludo. Ro. & Alexã. poſt Ioã. de Imo. in. l. ſtipulatio iſta §. inter cætera, aliãs eſt. ¶. ſi quis dolum. ff. de verb. oblig. vbi Lud. al leg. l. pro locis. C. de anno. & tribu. libr. x. & Spec. in tit. de deci. in fi. & Bar. Cæpo. in tit. de ſerui. vrba. ¶. lxxij.

SEB. SAPIA.
b ¶ Dictum Spec. de hoc dicto vide multa allegat. per Cardi. in conſil. cxlvj. col. j.

a ¶ Cui debent solui decimæ piscium. vide hîc per do. Ant. & in. c. cõmissum. s. eo. & per ipsum Abb. Panor. in. c. licet post gl. fi. de fer.

b ¶ An de illicitè acquisitis possit fieri eleemosyna. aut dari decima. & vide hîc d. Ant. in. j. col. Et ad materiã vide tex. de ver. sig. c. Carpẽsis. & quod no. plenè Ant. in repe. regulæ peccatũ. in. iij. q. prin. li. vj. & in terminis. in. c. cũ volũtate. de sent. excõ. vbi etiã ponit vtrũ decimæ sint recipiẽdę ab excõmunicato. & vide gl. xiiij. q. v. ĩ sum. glos. in. c. decimæ. xvj. qõ. j. & vide Ang. in. l. ait prætor. §. si cũ mulier. ff. q̃ in frau. credi. vbi dicit, q̃ vsurarij de vsuris non possunt cõstruere hospitalia, si habẽt notitiã eorũ à quibus pceperũt vsuras. & de isto articulo, an decimæ sint pstãdæ de illicitè acquisitis. vide latè per Ray. in sum. de deci. circa prin. vers. quærit vtrũ. per Host. in sum. de deci. §. de quibus rebus. vers. hic quod dixit. Antoni. Francis.

¶ De eleemosyna, dicas q̃ de bonis alienis, vel iniustè extortis, nõ debet neq; põt fieri: vt in. c. ex transmissa. de deci. vt habẽt per do. Abb. in. c. olim. de cẽsi. & vide Pau. de ca. in cõsi. lxxij. & illa, quę sit de rapinis non dicit eleemosyna: vt. iiij. q. v. per totũ. j. q. j. c. nõ est, & vide gl. in cle. ij. de cẽsi. & iiij. q. v. c. eleemosyna. & vide arch. in. d. c. nõ est. vbi ponit de qbus bonis possit fieri eleemosyna. Et adde q̃ diues inuitus compellitur eleemosynã facere: vt per Spec. in tit. de loca. in. §. nũc aliqua. vers. lxviij. & de pœni. di. j. & in c. nõ satis. de deci. & in. c. trã smissæ, & vide Car. in cle. j. §. id quod. de reli. & vene. san. & Host. in summa. de pœnis. i. §. si qs.

b ¶ Vide beatum Thom. in. ij. ij. q. lxxxvij. arti. ij. & vide etiam Cyn. in. l. ij. circa princ. C. de condict. ob turp. causam.

c ✠ SEB. SAPIA. ¶ In meretrice, Vide Iaso. in. l. iiij. §. sed quod meretrici. post Pau. de cast. ibi. ff. de condict. ob turp. causam. & d. Maria. Soc. in tracta. obla. in libello. xj.

d ¶ Quod de illicitè acquisitis, non possint fieri oblationes sacerdoti, tenet beatus Tho. in. ij. ij. q. xxxvj. artic. iij,

fructus suos: vt est glo. in. c. grauis. de resti. spoliato. & in. l. ex diuerso. ff. de rei vendi. Nã propter culturam maximam ius voluit istos fructus dari bonæfidei possessori: sed in casu nostro habetur respectus ad dispositionẽ diuinã, ex cuius misericordia fructus pueniũt. ¶ † Secundò not. ibi: *de omnibus bonis.* q̃ non solũ de numeratis hîc in textu, est decima soluẽda: sed generaliter de omnibus bonis, quæ fidelis homo acquirit: vt in. c. proxi. An autem hoc procedat in bonis immobilibus: vt si donatur tibi domus, vel legat. Et quid de mobilibus. aliquid hîc tractauit Inn. vide plenius per gl. xvj. q. j. de cimę. & in. c. tua. ijj. eo. vbi dicã. ¶ † No. ibi: *de militia.* quòd etiã de militia soluẽda est decima. & dic de militia. i. de stipẽdio, quod datur militibus, seu istis stipẽdiarijs: quia hoc est lucrum personale, de quo decima soluit: vt in. c. seq. & in. c. decimæ. prædicto. quod intelligũt doc. qñ iustè quis militat: quasi velit dicere, quòd istis stipendiarij in bello iniusto existentes illicitè recipiunt stipendiũ: ideo ecclesia non debet recipere decimam taliũ. & gñaliter, an de illicitè acquisitis sit soluenda decima: dicetur j. c. proxi.

¶ † No. ibi: *de venatione.* q̃ de feris in venatiõe captis soluẽda est decima: & eadẽ rõne idẽ dicẽ duni in aucupatiõe & piscatiõe: sed quęrũt hîc doct. & principaliter Inn. vtrũ decima taliũ sit cẽsenda prædialis, an psonalis: quod est quærere, vtrũ debeaf ecclesia parochiali, vbi quis audit diuina: an ecclesiæ in cuius parochia ista fuerũt capta. Pro ecclesia pdiali facit: qa hęc aĩalia beneficio terræ nutriunf. vnde sicut decidit in aĩalibus domesticis: vt ibi debeaf decima: vbi pascunf: vt no. gl. s. c. ad Apficæ. Eadẽ rõne idẽ vr dicendũ in istis alijs animalibus feris. In cõtrariũ pro ecclesia parochiali facit: qñ ista capiunf opera & industria hoĩs. ergo &c. vt. d. c. ad Apficę. Inn. ponit hîc duas opi. Primacui vr ipse inhęrere, vt distinguamus vtrũ hæc sint in cluſa in certo loco: vt puta aues in columbario pisces in stagno: animalia in aliqua foresta. Aut verò sunt in libertate propria non circunclusa aliquo loco. Primo casu decima est censenda prædialis. secundo personalis. & idem videtur sentire idem Inno. in. c. commissum. s. eo. Alia opi. quã refert, est q̃ indistinctè talis decima sit censenda personalis: quia ex industria hominis fuerunt capta, & certo loco reclusa. Host. dicit q̃ potest dici talis decima mista: aliter non declarato. domi. Ant. dicit, q̃ si Hosti. intellexit, q̃ de valore ante reclusionem decima sit personalis: sed de valore post reclusionem decima sit prædialis, videtur optimè dixisse. Et credo, q̃ hoc sentit Hostiẽ. dum decidit aliam quæstionem, quasi in hujusmodi terminis. & hæc opi. media satis mihi placet,

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Decimæ soluuntur de reditibus molendini ad ventum.*
2 *Decimæ sunt soluendæ de rebus acquisitis, non autem de illis, quas quis potuisset acquirere, si voluisset.*
Debitor non fraudat creditores, si potuit, & noluit acquirere.
Prælatus & tutor, si potuerunt acquirere ecclesiæ, vel pupillo, & non acquisuerunt, tenentur eis de interesse: quia sunt obligati acquirere ratione officij suscepti.
3 *Eleemosyna siue decima. an & quando sunt soluendæ de illicitè quæsitis. intelligе de decima personali: prædialis verò semper soluitur. 4. in fi.*
Vsurarius dicitur habere dominium rerum, quas per vsuras extorsit: secus in fure, cui non habet dominium rei furatæ.
Meretrix & histrio, licet turpiter quærant: tamen licitè retinent. An autem sit peccatum dare talibus pecunias: vide remissiuè. 4.
4 *Eleemosynæ consistentium in peccato, quæ sunt ecclesiæ, sunt recipiendæ: nisi crimen sit notorium.*
Vsurarius, vel simoniacus, an licitè construant ecclesiam, vel hospitale de pecunijs vsurarijs & simoniacis.

CAP. XXIII.

1 EX transmissa. ¶ † De reditibus molendi ad ventum soluẽdæ sunt decimę. h. d. Primò ponit decisam querelã. secũdò dat iudicẽ ibi: quia ibi pmittit generalẽ rõnem ex qua infert cocluſionẽ. ibi: *mandamus.* Et potuit esse ratio dubitãdi in isto tex. qa venti nó nascunf in loco, nec videnf moueri ex Dei beneficio: ideo videbatur, q̃ decima ex tali molẽdino ad ventũ, nõ esset soluẽda: sed cõtrariũ decidit: quia & mare & vẽti obediunt D. o. Mat. viij. Itẽ quia terra, in qua est tale molẽdinũ constructũ subia cet oneri decimarũ. vnde sicut ecclesia ex tali terra perciperet fructus, si coleref: ita debet cõsequi de reditibus q̃dificij ibi cõstructi. pro hoc. c. cõmissum. s. e. ¶ † No. j. regulã, q̃ non solũ de fructib⁹ terræ est decima soluẽda: vt in. c. j. s. e. sed etiã de oĩbus, quæ licitè quis põt acquirere. Et supple, secundũ Ioã. an. q̃ de facto acquirit. Hãc suppletionẽ fortè fecit: qa nõ sufficit quẽ potuisse acquirere, nisi de facto acquisiuerit. Ex quo infert, q̃ non põt quis cõpelli ad acquirendũ, vt decimã soluat: sicut dicit in simili, q̃ nõ dicit fraudare creditores, qui potuit, sed noluit acquirere. l. qui aũt. ff. de his quæ in frau. cre. Nã Deus solũ mãdauit decimas solui de acqsitis, & non de acquirẽdis. Et per hoc põt solui cõtrariũ, qđ põt formari de tutore & prælato. q̃ tenenf pupillo & ecclesiæ, si potuerũt acquirere, & non acquisiuerũt: vt no. xij. q. iiij. c. ij. & l. qequid. C. ar. tute. Nã ratione officij suscepti illi tenenf acquirere: sed tamẽ hîc nõ tenenf acquirere ecclesiæ, sed tm̃ soluere ecclesiæ, si acquisiuerint. ¶ † In gl. in ver. *licitè acquisitis.* in fi. no. bene istã gl. Nã quotidie ad eã fit remissio, cũ quærimus, nunqd de illicitè acqsitis sit soluẽda decima, vel eleemosyna posit fieri: & vt habeas glos. clarius dic diuidẽdo. q̃ primò allegat pro & cõtra: vsq; ad vers. quidã. & ibi pro solutiõe ponit duas opi. Secũda ibi: *alij.* & huic secdæ inhęret, cuius mẽs est, q̃ si turpitudo impedit trãslationẽ dnij, vel saltẽ prestat cãm repetẽdi: nõ debet inde decima solui, nec eleemosyna fieri. Exẽplũ in fure. Nã dñiũ nõ trẽsfert in eũ. Itẽ in vsurario. Nã licet in eum transferaf dñium: tm̃ cõpetit repetitio. c. debitores. de iureiur. Si verò dominium transferf, & repetitio non cõpetit: tũc inde põt fieri eleemosyna, & decima solui. Exẽplũ in meretrice, & histrione: sed respectu decimæ gl. videf velle, q̃ licet isti teneãtur soluere, ecclesia tm̃ nõ tenef recipere, ne videatur approbare improbitatẽ illorũ. Et si dicas, ex hoc insurgeret pplexitas: dixit Inn. q̃ de consensu diœcesani & rectoris poterũt isti ex decima debita facere eleemosynã. & hoc Inn. dicit verũ, si isti pseuerãt in pacto: sed si egerint pœnitẽtiã, nõ debet ecclesia respuere: qa nõ debet in eis inspici, qđ fuit. l. di. c. ferrũ. & hãc secũdã opi. videtur cõiter seq doct. hîc. Et originaliter hæc gl. fuit Ioã. quã vide xiiij. q. vj. in sum. &, c. decimæ. xvj. q. j. Sed. d. Car. dicebat, q̃ in secreto ecclesia poterit recipere decimas à talibus, qa cessat hoc casu scãdalũ. qđ tm̃ mihi nõ placet: qa simpr dictum est: nõ recipias mercedẽ prostibuli. Itẽ isti cõfortarẽtur in eorũ iniqtatibus, & ecclesia notaref de eorũ cupiditate. ¶ † Quid aũt in oblationibus: nũqd oblatiões iacentiũ in crimine, sint in ecclesia recipiẽdę pũp posito, q̃ fiãt de ppria substãtia ipsorũ offerẽtiũ. vide gl. not. in. c. oblatiões. xc. di. q̃ cõcludit in partẽ affirmatiuã; nisi in casib⁹ à iure prohibitis

prohibitis: quos ibi enumerat. Sed Inn. ponit vnũ dictũ satis notabile: quòd si crimẽ est notoriũ, nõ debet ecclesia obligationes taliũ recipere. arguñ. in. c. minor. xvij. q. iiij. Itẽ vide ad materiã huius gl. bo. gl. in. c. non est putãda. j. q. j. vbi quærif: quid si de pecunia simoniaca, vel vsuraria quis construxit ecclesiã, vel acquisiuit iusp atronatus vel emit possessionẽ, & percepit fructus: dicvt ibi. & vide quod no. Ioã. an. in. c. quãquàm. de vsur. li. vj. Itẽ an sit p tin dare histrioni vel meretrici, seu cytharistis. vide bo. tex. cum gl. in. c. donare. &. c. q venatoribus. lxxxv. di. Prædicta omnia procedunt, cũ quærif de decima proueniente ex lucro personali. Nam in decima prædiali nõ est põdcranda qualitas possessoris: quia possessio est one rata. Et sic ecclesia à quocũq; possessore licitè recipit de cimã prædialẽ: vt voluit hic glo. in fin. & idem Inn. facit. c. de terris. s. eo.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Decimæ sunt soluendæ à locatore & conductore eiusdem prædij nisi obstendant se ex emptos. 3. & sic ecclesia petẽs decimas habet intentionem fundatam: asserens se exemptum, debet probare. 2.*
4 *Papa non potest in totum tollere, quòd decimæ non soluãtur: quibusdam tamen personis potest remittere.*
Papa non dispensat circa ius diuinũ, in quo versatur honor Dei irremissibilis, vel vtilitas publica indispensabilis.
Absolutio à iuramento: non potest fieri etiam à Pap. sine causa.
5 *Non soluens decimas ex permissione Papæ non est tutus quo ad Deum. item nec possidens, vel detinens plura beneficia imõ possibilia.*
Papa non potest alterare vniuersum statum ecclesiæ.

CAP. XXIIII.

1 A Nobis tua. ¶ † Locator vel cõductor possessionũ, tenetur ad decimas: nisi se immunes ostẽdãt. Primò decisum exordiũ. Secũdò ratio naturalis. ibi: *cũ tertiò.* Solutio. ibi: *fraternitati.* Quartò exceptio: *nisi.* ¶ Casus literalis. Aliquis locat aliquãdo possessiões suas ad affictũ: locator de parte sua decimas nõ soluebat. quæritur quid iuris? respõdet Pa. cũ quilibet decimã soluere enetur, & dãtes & recipiẽtes possessiões ad affictũ decimas soluere tenẽtur: nisi ostẽdere possint, quare ab
2 huiusmodi sunt immunes. B. ¶ † Not. j. regulam, quòd quilibet tenetur soluere decimã, nisi spãliter sit exẽptus. Ex quo infero, q̃ ecclesia habet intẽtionẽ fundatã de iure, cõtra quẽlibet. Pro hoc facit: quia Deus neminẽ excepit à solutione decimarũ: vt habef Deuter. xvij. c. Exod. xxj. ¶ Secũdò no. ar. apertũ, quòd ab onere decimarum potest qs eximi. Quis aũt possit hoc priuilegiũ dare, dicã
3 cum gl. ij. ¶ † Vlt. no. quòd cõducẽs prędia, cõpellit soluere decimas de fructibus: nec astringif ad aliã solutionem: nec distinguif vtrũ hoc faciat causa lucri. ¶ Ex quo infero ad id, quod dixi in. c. cũ sint. s. eod. quòd cõductor alieni prædij, nõ tenetur, nisi ad vnã decimã prædialẽ. & quod hîc dicitur de locatore, intelligo, quãdo locator recipit certã quotã fructuũ: puta tertiã partẽ. Si aũt recipit certas mẽsuras, vel certos numeros: dic, vt dicetur in
4 c. tua. ij j. e. ¶ † In gl. in ver. *exẽptus.* not. fing. gl. nã quotidie solet allegari iũcto tex. dũ gñaliter quæritur, nũquid Papa possit dispẽsare circa ius diuinũ. & videtur hæc gl. in secũda solutione permanere: vt in totũ Papa nõ possit tollere ius decimarũ, sed quibusdã personis remittere potest. Nã per hoc vltimũ nõ tollitur ius diuinũ: sed tũc tolleretur, si vtiliter remitteretur præceptũ. & de hoc vi
5 de gl. in. c. * de monach. §. si ergo. xvj. q. j. Ala. Host. & Io. An. videtur sequi cõclusionem huius gl. Dicũt enim, q̃ quibusdã personis põt remitti: sed in totũ nõ: nisi ex causa ad tẽpus. & not. hoc vltimum. Nõ obst. si dicatur, q̃ alia præcepta moralia decalogi sunt irremissibilia. vj. di. c. is ita. v. di. in pri. Nec istud pceptũ decimarũ, cũ sit moraledebet posse remitti. Nã vt dicit Ho. aliud in isto ꝑcepto, quã ĩ alijs. Verfaf eñ ĩ alijs honor Dei irremisibilis vel vtilitas pub. humana indispẽsabilis: vt est videre ĩ illo præcepto: Non habebis Deos alienos. Item in alio: Honora patrem tuũ & matrẽ tuam. & in similibus, in quib⁹ nec in totum, nec in partẽ dispensari potest. in præcepto decimarum est duplex consideratio. ¶ Prima, quatenus versatur honor Dei. Nam decimas sibi retinuit in signum vniuersalis dominij: vt in. c. tua. ij j. eo. Et hac consideratione nõ potest decima vniuersaliter remitti: quia nõ potest Papa facere vt honor nõ exhibeatur ipsi Creatori, maximè qñ ipse sibi reseruauit. ¶ Secunda consyderatio est in vtilitate, quæ prouenit ex solutione decimarũ. Nam concernit cõmodum ecclesiarum & clerico rũ: ideò Papa tanquã gñalis administrator & vicari⁹ Dei põt hãc cõmoditatẽ in aliquibus remittere & dispẽsare. do. Ant. dicit q̃ ecclesiæ bñ põt impẽdi hoc priuilegium. ad hoc. c. ex parte. &. c. fuggestũ. s. e. & hoc est clarissimũ. Nã hoc mõ non venimus contra præceptũ Dei: sed contra cõstitutionẽ ecclesiæ. quæ distribuit decimas inter pticulares ecclesias. ¶ Sed fi quæritur quid in laicis: dic, q̃ nec decimas ꝑteritas, neq; futuras etiã vni remittere põt sine causa: sicut est videre in iuramento. quod quia est de
a iure diuino, nõ põt per Papam sine causa remitti: vt no. in. c. quanto. de iureiur. & Inno in. c. inter. de renun. Hęc
5 opin. d. An. posset saluari quo ad Deũ. ¶ † Nã non credo illum esse totũ, qui decimas sine causa tenet ex remissione Papæ, vel beneficia iniusta obtinet. Pro hoc gl. no. in. c. nõ estj. de vot. & quod dixi in. c. de multa. de præbẽ. Nã licet Papa habeat plenitudinem potestatis: debet tñ facere, sicut diligens paterfa. dispensando cuilibet, prout opus est. facit. c. j xvj. qõ. vij. sed quo ad ecclesiã militantẽ tene indistinctè opi. gl. & & aliorũ doc. per ea, quæ notãtur in l. fi. C. si contra ius, vel vti. publi. & in. c. quæ in ecclesiarum. de constitu. & in. d. c. non est. Et hoc indistinctè puto verum, vbi decimæ de facto soluuntur. Nam tunc si Papa vellet in totum remittere, non solùm tollere ret reuerentiam Deo debitam: sed etiam alteraret vniuersalem statum ecclesiæ: quod Papa nõ potest facere: vt no. in. c. literas. & ibi dixi: de rest. spo. sed vbi de facto nõ soluunt: nunquid Papa possit dispensare, vt non soluentes euitent peccatum? certè potest dici, quòd sic: non tamen in totum præceptum tollendo, sed hac causa non soluentes tolerando, vt peccatum non incurrant. quod satis sentit hîc Inn. & aliquid dicã in. d. c. in aliqbus &c.

a ¶ Sine causa remitti. Adde istũ in. c. inter. nu. 9. & quod ibi posui in apostil. ad eum, in ver. dispẽsare. s. de renun.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Decimæ debent solui, licet super non solutione ipsarum fuerit sub quacunque forma promulgata imperialis constitutio.*
Decimæ si fuerint alicui in feudum datæ, non comprehendit hu iusmodi concessio decimas noualium: nisi sint concessæ clericis: quia tunc comprehendit futuras. 7.
2 *Laicorum appellatione veniunt Reges, & Imperatores.*
3 *Legitimatus ab Imperatore, vel ab alio seculari Principe: an possit promoueri ad sacros ordines, vel ad alia spiritualia.*
4 *Restitutus ab Imperatore vel ab alio, an censeatur restitutus ad spiritualia. remissiuè.*
5 *Decimas, si quis Theologus, vel alius dixerit non esse debitas, incurrit peccatum.*
Interpretationi summorum Pontificum potius statur super lege diuina, quam sanctorum Patrum.
6 *Authoritas alicuius sancti coadiuuata authoritate iuris diuini præualet authoritate summi Pontificis.*
7 *Priuilegium odiosum debet stricte intelligi.*
8 *Statuta disponentia circa iuramentum, sunt ipso iure nulla.*
9 *Generalis concessio, vel constitutio, an sit potentior, quàm specialis, vel econuerso.*
Ius patronatus licet non possit vendi in specie: tamen transit cũ vniuersitate.
Statuta laicorum quantumcũque generalia, non ligant clericos.

10 *Schiſma quotieſcunque fieri contingat in eccleſia Dei, ſi nõ poſſet ſedari, poſſunt domini tẽporales ſe intromittere, & facere dubium ſopiri & terminari per eccleſiam.*
Principes temporales habent poteſtatẽ, vt debentes eligere ſummum Pontificem in cludantur in conclaui.
Principes ſeculares acceperunt poteſtatem à Deo principaliter vt eccleſiam Dei iuuarẽt: & vt in ſuis neceſsitatibus ei ſubueniant.

CAP. XXV.

a 1 TVa. ¶ † Imperialis cõceſsio ſub quacunque forma à ſolutione decimarũ eximere nõ põt. hoc primò. Decimę noualiũ nõ ptinẽt ad laicũ, q̃ decimas habet in feudum. Duo ſunt dicta. Secũdũ ibi: *nec occaſione*. ¶ Caſus litera lis. Imperator cõcedit alicui poſſeſsiones aliquas liberas & immunes ab aliquo onere, & ſine prę ſtatiõe decimarũ q̃rebat. vtrũ concesſio hmõi ſit alicuius vigoris? Papa rñ det, q̃ laicis de ſpũalibus nulla eſt diſponẽdi attributa poteſtas. & ideo quãtuncũq; Imperialis conceſsio gñaliter fiat minimè põt eximere à ſolutiõe decimarũ, q̃ diuinacó ſtitutione debenẽ. Secundò alicui laico decimæ alicuius loci ſunt in feudũ conceſſę, ſurgũt in eodẽ loco noualia. q̃ritur vtrũ laicus ille habere debeat decimas noualium? Reſpondet Pa. licet decimæ ſint laico in feudũ conceſſę: nõ tñ ſunt ea occaſione ab eodẽ decimæ noualiũ vſurpãde: quia in talibus nõ eſt licẽtia extendenda, ſed potius reſtringenda. B. ¶ † No. j. q̃ iura, q̃ dicunt laicis nõ cõpetere ius diſponendi de ſpũalib⁹, ꝓcedunt etiã in Imperatore. vñ hîc in prin. gñaliter dicit de laicis & poſtmodũ infertur ad Imperatorẽ. licet ergo Imperatores & Reges inungantur: vt in. c. vno de ſac. vnct. nihilominus non cõ ſequunt ptãtem diſponendi de iuribus eccleſiaſticis: nec recipiunt ordinem eccleſiaſticum: ſed in laicorũ numero cõtinent. quod not. ¶ † Secũdò no. ex p̃dictis & ex. text. q̃ legitimatus à Principe ſeculari nõ põt ꝓmoueri ad ordines: nec etiam ad alia ſpũalia cenſet habilitat⁹. Pro hoc vide bo. gl. x. diſ. c. j. &. cj. di. c. vnico. & qd̃ no. in. c. per venerabilẽ. q fil. ſint legi. ¶ † An aũt infamis ᵇ reſtitutus priſtinæ famæ per Principẽ ſeculare cẽſeatur reſtitutus quo ad ſpiritualia: vide bo. gl. in. d. c. j. & qd̃ no. in. d. c. p venerabilẽ. ¶ † Tertiò no. ibi: *diuina conſtitutione*. q̃ decimę debentur ex cõſtitutione diuina principaliter, & nõ humana. Et quo infert. d. Ant. quòd peccẽt Theologi aſſerẽtes decimas hodie nõ deberi: cũ ſummi põtifices coĩter in cõſtitutionibus ſuis aſſerant oppoſitũ: quaſi velit dicere & bene, quòd in interp̃tatione legis diuinæ, ſeu deciſionib⁹ dubiorum, potius debemus ſtare diffinitionibus ſummorũ pontificũ, quã dictis Theologorũ, etiam ſi ſint ſancti. Ad hoc vide bo. tex. cũ gl. xx. diſt. c. j. Nam poteſtas cõdẽdi & interpretandi, data eſt nõ ſanctis, ſed ſummis pontificibus: vt in. c. per venerabilẽ. qui fil. ſint legi. Et hodiè aſſerentes cõtratriũ in ſuis prædicationibus incurrunt pœnã: de qua in cle. cupiẽtes. de pœ. & vide quod leg. & no. in. c. j j. eo. ti. lib. vj. ¶ † Vnũ tñ ſemper tenebis mẽti circa ſupradicta, q̃ vbi dictũ alicuius ſancti[c] iuuatur authoritate iuris diuini: potius ei, quã conſtitutioni ſummi põtificis ſtandũ eſt: vt dicit gl. fing. in. c. j. xx. diſt. Tamen de terminare potius ſpectat ad eccle. vniuerſalẽ. i. ad concilĩ gñale, quã ad priuatã perſonam. pro hoc. xxxvj. q. ij. ſũcto. c. placuit. ¶ † No. in. §. nec occaſione. q̃ priuilegium odioſum debet ſtrictiſsimè intelligi: vt ſic non cõprehendat ea, quæ aliãs venirent in diſpoſitione fauorabili. Nã in conceſsione decimarũ facta laico, nõ veniunt decimæ noualium, ſecus in conceſsione facta clericis: vt in ea. ex parte. §. eodem. Facit notabiliter iſte textus, quòd in cõceſsione aliquorum iurium ſimpliciter facta, non veniunt iura, quæ poſtmodum oriuntur de nouo, licet ſint ſimilia iam ortis. ¶ † Contra hũc tex. oppo. de. l. fi. ad municipalem. vbi Imperator diſponit circa iuramentũ, quod eſt cõtra prin. huius tex. Sol. dicit Io. an. quòd omnes leges indulgentes circa talia poteſtatẽ Imperatori, vel alteri laico, ſunt correctæ etiam ex mente iuris ciuilis, vt colligit in auſ. vt clerici apud proprios Epiſcopos. §. fi verò eccleſiaſticũ. Pro hoc facit. c. ſi duo. & c. ſi Imperator. xcvj. diſtin. per hoc potes inferre ad ſtatuta, quæ quotidie fiunt per ciuitates diſponentia circa iuramẽtum. ſunt eñ hoc ipſo iure nulla [d]. Itẽ. d. l. fi. expreſsè non diſponit circa iuramentũ: ſed potius indulget, vt periurus aſſumatur ad honorẽ. ¶ † Secundò op. contra tex. ibi: *quantuncunque generaliter*. qui videtur innuere, quòd generalis cõceſsio [e] ſit fortior, cui ſpecialis. quod videt cõtra. c. qui ad agendum. de procur. lib. vj. & l. ſed & ſi quis. §. quæſitũ. ff. ſi qs cautio. Sol. dicit Hoſt. quòd vbi in concedente concurrit poteſtas liberè diſponendi de illa re: fortior eſt ſpecialis conceſsio, quàm generalis. vt in cõtrarijs. & hoc ideò quia luculentius colligitur voluntas diſponentis. ſed vbi poteſtas defuit in agente: tunc fortior eſt conceſsio generalis. Exemplum in iure patronatus, quod non poteſt vendi per ſe: tamen tranſit cum vniuerſitate. c. ex literis. & c. cum ſeculum. de iure patro. Item patet in fundo dotali. l. j. ff. de fund. do. vnde videbatur, quòd licet Imperator non poſsit in ſpecie quẽ eximere de decimis, tñ generalis conceſsio videbatur admittenda. Sed contrariũ hîc deciditur. quia nec in ſpecie, nec in genere põt laic⁹ diſponere de rebus eccleſiæ. vt hîc. quod no. Nam apertè facit hæc litera ſic intellecta contra opi. Bar. in. l. cunctos populos. in. v. q. C. de ſum. tri. vbi dicit, q̃ conſtitutio laicorum ſpecificè diſponens de clericis, ad eos nõ porrigitur ex defectu ptãtis: ſecus ſi generaliter diſponit: quia tunc clerici poſſunt recipere pro ſe: vt puta, dicit ſtatutum [f] quòd inſtrumenta guarentigiata habeant executionem paratã. de quo per do. Ant. in. c. quæ in eccleſiarũ. de cõſti. Nã hîc vides quòd generalitas diſpoſitiõis nõ ſupplet defectũ poteſtatis, qui eſt in agẽte. & melius contra Bar. 10 eſt tex. in. c. eccleſia. S. Mariæ. §. de cõſti. ¶ † In glo. j. ibi: *vbi ſchiſma faciunt*. no. iſtũ caſum: & adducebat hanc gl. do. Ant. tẽpore ſuo contra illos contendentes de papatu qui faciebãt ſchiſma in eccleſia Dei, nec poterant corrigi per eccleſiã. Ex quo ſentit vnũ quod mihi ſatis placet: [g] quòd ſi hodiè aliqui contenderent de papatu, & faceret ſchiſma in eccl. Dei: nec poſſent corrigi per eccleſiã: quia quilibet eſt potẽs: nec vellent congrẽgare concilĩ: q̃ eo caſu dñi temporales poſſunt in eos manum mittere, & eis inuitis facere dubium ſopiri & terminari per eccleſiam. Nam domini temporales ad hoc principaliter receperunt poteſtatem, vt eccleſiam Dei iuuarent. Pro hoc vide pulchrum tex. xxiij. q̃. v. c. Princeps. Itẽ bene facit tex. in. c. vbi periculũ. de ele. lib. vj. vbi in creatione ſummi Pontificis domini temporales habent poteſtatem in debentes eligere vt includantur in conclaui. &c. vt ibi dicitur. Fortius ergo habent poteſtatem, vbi eccleſia ex cupiditate per plures lacerat: nec per eccleſiã põt competens remedium adhiberi. Et ad materiam iſtius glo. vide bonam gl. xj. queſtione prima. in ſumma. quæ colligit caſus, in quibus clericus poteſt coueniri coram laico, & laicus coram clerico.

a ¶ Vide Oldrad. in conſi. cix.
b ¶ Adde, an oblationes ſint recipiẽdę ab vſurario: pe. de Anc. conſi. ccxlvij. vbi ponit de teſtamento vſurarij, qui reliquit ad pias cauſas.
SEB. SAPIA.
c ¶ Alicuius ſancti. vide quod p̃ iſtud dictum infert Io. de Ana. in. c. quali ter & q̃n. ij. j. de accuſatio. & do. Iaſ. in. l. j. co. vj. ver. ad de prædictis. ff. ſi cer. pe. & in. §. qui dã. col. ante pe. inſti. de actio.
d ¶ Nulla. Adde Fran. de Are. conſilio. viij. allega. in pluribus ſuis conſilijs.
ZACHARIAS.
d ¶ Ale. conſi. lix. incip. viſo inſtrũ & titulo q̃nis volu. & con. xxix. inc. viſo ſtatuto & themate. & Franc. de cur. con. xliij. inc. ſuper contingentia ſicti. col. vj. ver. ſi. & conſequẽter concludimus: q̃ Rex Francorum chriſtianiſsimus.
c ¶ Sit fortior. Ad de Oldr. conſilio cij.
SEB. SAPIA.
f ¶ Dicit ſtatutũ. Vide dom. ma. ſoci. in. c. q̃ clericus. in. ſi. ſ. de fo. cõpe. Feliñ. in. c. eccleſia ſanctę mariæ. ſ. de conſtitu. in. viij. q. principa.
g ¶ De papatu. Ad de quod cõſuluit Anch. cõſi. lxxxvj.
¶ Adde qd̃ not. in apoſtil. ad iſtũ in. c. fraternitatis. mu. j. in apo. in ver ſicu. de hæreſi. & Fel. in. c. ij. col. iij. ver. & adde q̃ no. ſcandali. j. de præſcrip.

1 2 3 4 5 6 7 8

ſ. SVMMARIVM.

1 *Decimæ debentur non facta deductione ſeminis & ſumptuum: & debent ſolui eccleſiæ, non autem pauperibus. & quòd clerici ducant malam, vel peſsimam vitam.*
2 *Tributum eſt id, quod datur domino temporali in recognitione dominij: quod an poſsit præſcribi. vide infrà, numero nono, & decimo.*
3 *Colonus, qui colit agrum pro certa quota fructuum, debet illos dare domino non deducto ſemine, nec expenſis agriculturæ: & tenetur*

& tenetur de proprio agrũ ſeminare: niſi cõtrarium pactũ intervenerit.
4 *Decimas reſeruauit ſibi Deus in ſignum vniuerſalis dominij: & eas voluit tradi ſacerdotibus pro cultu, quem faciunt ipſi Deo.*
Decimæ non ſunt principaliter debitæ pauperibus, ſed clericis, qui debent dare ſuperfluum, quod eis ſupereſt pauperibus.
5 *Decimæ etiã ante, quàm tradatur, dicuntur in dominio eccleſiæ: adeò quòd poterit ipſa vendicare. 7. 11. 12.*
7 *Decima eſt ſoluenda de cunctis prouentibus.*
8 *Ad decimas ſoluendas compeliuntur laici appellatione remota, quando allegarent conſuetudinem, vel præſcriptionem, ſed ſi allegarent exẽptionem Papæ, tunc ſecus. 9.*
10 *Decimæ non poſsunt præſcribi à laicis, ſed ab eccleſia: eccleſiæ, ſic: quia nõ refert penes quam eccleſiam ſint.*
Compenſatio non admittitur in decimis & tributis.
Prædia ſunt tacitè obligata pro decimis & tributis non ſolutis.
Decimæ qua actione petantur.
Actio confeſſoria eſt realis, & datur domino pro rebus incorporalibus: rei vendicatio verò pro corporalibus.
Condictio omnis eſt perſonalis.
13 *Prædium emptum ex pecunia nõ decimata, ſaubiacet decimæ reſpectu illius pecuniæ.*
14 *Decimæ quomodo ſoluũtur à domino & colono de fructibus collectis in prædio, ante, quàm deducatur portio domini, vel quomodo?*
15 *Colonus, an & quando teneatur ſoluere decimam de fructibus ex prædio conducto collectis.*
16 *Decimæ ſint ſoluendæ clerico notorię ſimoniaco, vel fornicatori.*
Clericus ſimoniacus, vel notorię fornicator, an ſit ſuſpenſus ipſo iure, an veniat ſuſpendendus per ſententiam.

CAP. XXVI.

1 TVa nobis. ¶ † Sine deductione ſeminis & ſumptuũ, debent dñs & colon⁹ de cimã ſoluere: & non cui voluerũt eccl. vel pauperib⁹: ſed eccl. cui debetur, nec ab hoc excuſat ꝓpter malitiã clericorum. Diuiditur primò ponit tres machinationes: ſecundò ad eas reſpondet. ibi: *verum*. Tertiò concludit ibi: *quoniam*. ¶ Caſus literalis. Quidam laici dicebãt q̃ ſemen & ſumptus, qui fiunt in agricultura, ſunt primitus deducendi: & de reſiduo decima p̃ſoluenda. Alij verò erant, qui de portione fructuũ, quã recipiunt de colonis, partẽ decimę ſeparãt: & eã aſsignãt capellis, vel alijs eccleſijs: aut etiã pauperibus cõferunt, vel in alios vſus pro ſua volũtate diſtribuũt. Alij ſunt qui vitã clericorũ tãquã malã vel peſsimã deteſtant: & ob hoc decimas ſibi ſubtrahunt. Dicœceſanus Epiſcop. ſignificauit hoc do. Pa. Rñdit Papa, q̃ ſi iſti ad Deum, à quo oĩa bona procedũt, reſpectum haberẽt, ius eccleſiaſticũ taliter non diminuerẽt: nec decimas quæ tributa ſunt egentiũ animarũ detinerẽt. Et probat primũ dictũ per locũ à maiori. Deus cuius eſt terra & plenitudo eius &c. non debet eſſe deterioris conditionis, quàm dñs tẽporalis. ſed dñs tẽporalis q terrã ſuã alij tradidit excolendã, partẽ ſuã integraliter recipit à colono ſine aliqua deductione expẽſarũ: multò fortius decimæ quas Deus ſibi retinuit in ſignum vniuerſalis dominĩ ſine deductione aliqua expenſarum clericis ꝓ cultu diuino ſunt ſoluendæ. & ſi moniti laici eas noluerit ſoluere, eccleſiaſtica cẽſura ſunt cogendi. Secũdò reſpondet ad ſecundum dictum prædictorũ, ſicut colonus de pte fructuũ quæ ſibi remanet rõne culturę ſine diminutiõe ſoluere tenet decimã: ſic & dñs de ꝓtione, quã recipit à colono. Tertio rñdet ad vltimũ dictũ: quãuis clerici mali ſint, prætextu eorũ malitiæ eccleſijs alijs, quã his, quibus de iure debẽtur decimæ nõ ſunt ſoluẽdæ: quia nõ licet alicui concedere aliena ꝓter dñi volũtatẽ. In fi. mandat Epõ quatenus appellatione remota cõpellat oẽs ad decimas p̃ſoluẽdas clericis & eccleſijs diœceſis, quibus eas exhibere tenentur: tam rõne perſonarũ quã rõne p̃diorũ. B. ¶ Primò no. ex iſto tex. iunctο ver. verum, q̃ nõ à fortuna, ſed à Deo cuncta bona proueniũt: vt etiã habeẽt. j. q. j. cum Pau. lac. primo. Et generaliter dic, q̃ oĩa quæ fiũt, aut recto iudicio Deⁱ facit: aut ita fieri ſint, vt dicit tex. in. c. nec mirũ. xxvj. q. v. quod eſt dicere omnia fieri ex voluntate Dei: aut diſpoſitiua, 2 aut permiſsiua. ¶ † Secũdò no. ibi: *tributa ſunt*. q̃ decima, quę debetur eccl. cõparatur tributo. Nã propriè tributũ eſt, qd̃ datur dñο tẽporali in ſignũ recognitiõis vniuerſalis dñ. ij. & eſt differentia inter tributũ & vectigal & pedagium. & de ſimilibus vide bo. gl. in l. j. ff. de publi. & in. l. iiij. C. de compenſa. & in tene menti iſtũ tex. qui ad hoc quotidie allegat. Et inquantũ iſte tex. dicit q̃ ſunt tributa egẽtiũ animarũ. dic. i. animab⁹ egentibus diuina gratia: ita expo nit gl. xvj. q. j. c. decimæ. ¶ † No. & tene menti, q̃ dominus tradẽs fundum ruſtico excolẽdũ pro certa quota fructuũ, debet illã quo 3 tã conuentã habere, nõ deductis ſumptibus factis per ruſticum ꝓ agricultura agri: nec etiam deducto ſemine. & ſic habes hîc apertè ruſticũ teneri ad ſemen de proprio: niſi pactũ ſpeciale in contra riũm interceſſerit: vt hîc probatur & clarius hoc tenet Inn. ¶ † No. 4 rõnem, quare Deus reſeruauit ſibi decimas: & quare præcepit eas clericis exhibẽdas. Nam ob aliam cãm ſoluitur Deo, & ob aliam dantur clericis. Deo eñ exhibetur in ſignum vniuerſalis dñij. ſ. vt Deus cognoſcatur dñs omniũ, quæ ſunt in terra, & etiam ipſi⁹ terræ. Clericis verò mandauit illas ſolui pro ſuo cultu. i. pro diuino officio: quod in eccleſijs ad laudem Dei impendũt. Ex hoc & ex tex. no. q̃ decimæ non debẽtur principaliter pauperibus, ſed ipſis clericis: debet tñ quod ſuperfluũ eſt, dari pauperibus. xvj. q. j. c. fi. 5 ¶ † No. ibi: *ſuas eſſe decimas. &c.* q̃ decima eſt in dñio eccleſię. & nõ tñ debita. Nam id quod eſt debitũ, non propriè põt appellari ſuum, ſeu noſtrũ: vt eſt tex. no. iũcta gl. in. l. quintus mutius. la. ij. §. 6 argẽto. ff. de auro & argento legat. & de hoc aliquidj. ¶ † No. ibi: *de cunctis omnino prouentibus*. vnã regulã, q̃ de cunctis prouentib⁹ 7 ſoluẽda eſt decima. ¶ † No. ibi: *ratione culturæ*. q̃ colonus recipit partem rõne culturæ. & dñs ratiõe terrę. Et ſic videtur, q̃ integra cultura ſpectat ad colonum: & q̃ dñs non tenetur ponere niſi terrã: vnde cõtrahitur quædã ſocietas, inter dominiũ, & colonũ partiariũ. Vnde ſicut cõtrahit ſocietas, qñ vnus ponit pecuniã, & alĩ operam: vt. l. ſi non fuerint. ff. de ſolu. & l. j. C. eo. & ibi glo. not. ad materiam: ita dñs ponit pecuniã & alius operam. ad hoc tex. no. & ibi per Bar. in. l. ſi merces. §. vis maior. ff. loca. & vide quod dixi in c. propter. de loca. ¶ Nota ibi: *cùm nulli ſit licitum. &c.* quòd detinens decimam, vel pro arbitrio ſuo diſponẽs, dicitur de alieno diſponere. Ex quo infero, quòd decima non eſt in dominio dominij prædij: ſed eccleſiæ. ſimili verbo vtitur text. in. c. j. xvj. quæſtione 8 vij. & coniũge hoc verbum cum illo verbo, ſuas. de quo. ſ. ¶ † Vltimò nota, quòd laici poſſunt compelli appellatione remota ad 9 ſoluendum decimas prædiales & perſonales. ¶ † In gl. prima ibi: *ſed impropriè dicuntur tributa*. aduerte, quia gl. per falſa fundamenta dicit impropriè decimam dici tributum. Primum fundamentum gloſ. eſt quia in tributo non admittitur appellatio: ſed in decima ſic. Sed hoc videtur contra iſtum tex in fin. vbi dicitur, quòd appellatione remota laici ſunt compellendi ad ſolutionem decimarum. vnde vt dicunt docto. ſuper tex. Aut laicus ſolùm allegat præſcriptionem, vel conſuetudinem: & non admittitur appellatio: quia non valet conſuetudo contra ius diuinum morale: cùm ipſius tranſgreſsio inducat peccatum. c. fi. de conſuet. dicam latius j. eod in. c. in aliquibus. & ſic procedit iſte text. in fin. Aut allegat exemptionem Papæ, aut compoſitionem legitimam: & tũc admitteretur appellatio: quia verè tunc grauaretur. Et ſic poteſt ſaluari dictum gloſſ. & idem dicendum in ſolutione tributi: vnde 10 in hoc nõ differũt, ſed cõueniũt. ¶ † Secundum fundamentũ gl. eſt: quia in decimis admittitur præſcriptio, ſed in tributo nõ. quod eſt falſum. Nam iura quæ allegat loquuntur in eccleſijs. Nam inter eccleſias valet præſcriptio. quia ex conſtitutione humana facta eſt diuiſio decimæ inter eccleſias particulares: ſed de iure diuino debetur ſimpliciter clericis & eccleſijs. vnde nõ multum refert, quæ eccleſia habeat, ex quo non exijt de vniuerſali dominio eccleſiæ. Nam vnica eſt eccleſia vniuerſalis. xxiij. q. j. loquitur. & c. pudenda. ſed laici debentes ſoluere, non poſſunt præſcribere: vt in. c. cauſam. de præſcrip. Et idem in tributo dicẽdum. Nam extat opin. quòd Rex Franciæ & alij multi præſcripſerunt contra imperiũ. & ſic ipſi capiũt tributa ex præſcriptiõe, quæ debebãtur Imperatori. de quo. an ſit verũ de iure, remitto ad not. in. c. venerabilem. qui fil. ſint legi. & in. l. infamẽ. ff. de publ. iudi. per Bar. in. l. j. ff. de aqua plu. arcẽ. Cõueniũt etiã decima & tributũ in multis alijs. Nam quẽadmodũ poſſeſsio eſt obligata pro tributo: vt in. l. Imperatores. ff. de pub. ita videtur, q̃ ſit oblata pro decima. facit. c. paſtoralis j. eo. Itẽ conueniũt in cõpenſatione. Nam ſicut in tributo,

ZACHARIAS.

a ¶ Non admittitur cõpensatio. Adde Lu. Ro. sing. suo dxlv. incipi. an sacerdoti petenti decimas. vbi tenet cũ isto. & pro hoc ale. gl. sing. quã dicit legistas ignorare. in. c. decimę. xj. q. j.

b ¶ Adde quod. d. Bar. de bel. hic in add. dicit, ꝙ fortè posset dici, ꝙ dat̃ pro ipsis interdictũ, vnde vi. qd̃ videt, ꝙbare text. xvj. q. j. iuncta sibi gl. Sed contra hoc dicit facere: qa ecclesia nũquã possedit decimas. ergo non dabit sibi tale interdictũ. c. consultationibus. de offi. dele. & super hoc relinquit cogitandum.

Anto. Francis. ¶ Adde, ꝙ pro pstatione decimarum cõpetit actio & cõpellitur quis per censuras ecclesiasticas: vt p Car. in. cle. ij. in. ij. c. de Iud. & maximè, ꝙ decimis debitis de iure diuino, vt ibi per do. Cardin. in q. xiij. vbi dicit, ꝙ tã pro præteritis, quàm futuris decimis pstandis pôt cõmitti monitorium, & eo nõ parito excõicatio. & pro recuperanda possessione feudi existente forsan apud laicum, pôt dari interdictum & remedium possessorium, & eodem modo cõtra clericũ, vt in ca. si ad decimas. de resti. spo. in. vj. & p Barto. in. l. vis eius in fi. C. de proba.

a non admittit compensatio. l. iiij. C. de cõpẽ. ita nec in decimis. quod tenẽt hic do. & facit. xvj. q. vij. c. decimas. qd̃ est not. verbũ. facit. c. frequẽs. de resti. spol. in. vj. ¶ † In ea. gl. ibi: *sed quæ actione*. not. gl. vsq; ad fi. quæ ponit tres opi. cũ quærit, qua actiõe petunt decimæ. Prima opi. ꝙ per actionem confessoriã, de cuius natura vide quod no. in. c. examinata. de iud. & in. c. cũ ecclesia sutrina. de cã. pos. & ꝓprie. est em̃ actio realis cõpetens pro iuribus incorporalibus, & dat̃ dño. sicut rei vendicatio est actio realis cõpetens pro rebus corporalibus & dat̃ soli dño: l. in rẽ. in princ. ff. de rei vendi. ¶ Secunda opi. ꝙ datur rei vendicatio: & hoc pôt saluari quatenus dirigitur nõ ad ius decimandi, quod est incorporale, sed ad ipsos fruct⁹ q̃ sunt qd̃ corporale. ¶ Tertia op. ꝙ cõpetat cõdict. ex cano ne: & hęc cõdictio est multũ separata, & diuerſæ naturæ à ꝓcedẽtib⁹. Nã oĩs cõdictio est psonalis. nã dat̃ cõtra psonã vt faciat seu soluat id, ad qd̃ tenetur. sed præcedentes actiones sunt reales: vt probat̃ insti. de actio. §. sic itaq;. Et de materia huius glo. plenior ẽ in. c. moderamine. xvj. q. j. & multi doc. antiqui secuti sunt hanc opi. & nouissimè Feder. de senis. consi. lxxiij. & vide quod dixi in. c. cõmissum. s. eo. Hosti. dicit, ꝙ de iure canonico non est multũ curandũ de his subtilitatibus. quia non est necesse ex primere nomẽ actionis: vt in. c. dilecti. de iudi. Sed dic, ꝙ nec etiã de iure ciuili est necesse exprimere nomẽ actionis: vt not. in. l. edita. C. de edẽ. no. gl. in. c. quo iure. viij. di. sed necesse est cognoscere, quę actio cõpetat: qa aliter vix bñ posset formari libellus & sntia ferri: qa aliter fit condẽnatio in vna actione, quã in alia. Sed cõcordãdo opi. suprà positas, dixit hic Host. ꝙ si agat̃ inter duas ecclesias de proprietate iuris decimandi: tunc agitur confessoria actione. quo niam agitur de iure incorporali. si aũt agatur cõtra debentẽ soluere: tũc agit̃ rei vẽdicatione si decima est separata: vel saltẽ fructus sunt colłecti. Si verò fructus non sunt separati à fundo, agitur condictione ex lege diuina declarata à canone. & hoc quando agit ecclesia, cui debẽt ex lege canonica. *Si* autem ei debetur ex cõsuetudine, tunc aget condictione ex lege consuetudinaria approbata per legem canonicã.

12 & not. hoc vltimum dictum. ¶ † Ego b vltra ea, quæ tetigi in. c. cõmissum. s. e. dico decisionẽ istius quæstionis depẽdere ex alia: videlicet vtrũ decima sit in dominio eccl. an verò tm̃ sibi debita. Et puto illã partẽ veriorẽ. s. vt sit in dño eccl. ꝙ qua facit iste tex. in ver. suas & in ver. aliena. & qd̃ habẽt in Leui. c. vl. & tex. in. c. decimę. xvj. q. j. & c. decimę. xvj. q. j. & c. pastoralis. s. e. vbi dicit ꝙ fruct⁹ nõ possunt vẽdi sine onere decimarũ. Nã si decima esset tm̃ debita & nõ esset eccl. teneret vẽditio oĩm fructuũ.

13 & apertius hoc sentiunt do. ibi. ¶ † Vbi inter cætera ponũt vnũ mirabile dictum, ꝙ si de pecunia non decimata qs emit ꝓdium: sicut decima pecuniæ erat eccl. ita dicunt in decima prędij. ar. in. c. penul. de pecu. cler. faciũt no. in. d. c. commissum. ¶ Hoc p̃misso arbitor ecclesiã agere posse rei vendicatione contra detentorem fructuũ. & etiã actione personali: scilicet condictione ex lege diuina, seu canonica contra eum, q debebat soluere. Nã lex diuina non solùm decimã tribuit eccle. & clericis: sed etiã mandat laicis, vt illis eã tradãt. vt patet ex his q̃ dixi. s. sup rubri. cũ ergo laici sint obligati ad soluẽdũ decimas, possunt cõueniri actione psonali cõdictiõe ex lege. l. j. ff. de cõdic. ex. l. Nã grauat⁹ ꝓ testatorẽ pôt conueniri actip̃sonali, & etiã reali: tm̃ non eodẽ tpe: vt in l. j. C. com. delega. & est tex. cũ gl. no. insti. de lega §. nostra. fortius poterũt conueniri isti qui grauãtur ex lege diuina Et aduertendũ ꝙ hæc cõdictio, indubiè cõpetit respectu possessiõis: vt no. in. d. §. nostra. sed etiã pôt attentari, vt possit agi hac condictione ad dandum. s. respectu dominij: qa eccl. acquisiuit dñium solùm ex priuilegio. vnde potest agere, vt iure communi ex donatione laicorum efficiatur domina. fa cit quod not. Bar. in. d. l. j. & sic erit in optione ecclesiæ, an velit agere rei vendicatione contra detentorem fructuum: an condictione cõtra eum, qui debebat soluere. *Si* autẽ volumus tenere, ꝙ decima non sit in dominio eccl. sed debita tãtũ, tunc eccle. vniuersalis poterit agere condictione ex lege diuina: sed eccl. ꝓticularis aget condictione ex canone: quia canon tribuit eccl. particulari. ius aũt diuinum eccl. vniuersali. & sic possu-

14 mus reducere ad concordiam dictum Hosti. & glo. ¶ † In glo. in versic. *& dominus*. in fi. Intentio huius glo. est, ꝙ dominꝰ recipit aliquotam partem, puta medietatem fructuũ: tunc tenetur soluere decimam pro parte sua, si primò totus aceruus non sit decima tus: secus si primò fuit soluta integra decima. si verò dominus nõ recipit quotam certam, sed certas mensuras: puta, quia locauit prędium pro. x. corbibus frumenti: tunc tenetur semper soluere decimã etiã si colonus, seu conductor soluerit integrã decimã. Sed tu dic clari⁹ colligendo no. hic. & in. c. cũ non sit̃. eo. & in. c. cùm sint hoĩes. s. e. Aut em̃ ꝙrit de dño: aut de colono. Primo casu, aut dñs contraxit societatem cum colono: puta, vt quisq; haberet medietatem fructuum: & tunc procedit iste tex. Nam cum quilibet percipiat partem fructuum, quilibet tenetur pro parte sua ad solutionem decimarum. Aut dominus conduxit colonũ numis, vel promisit sibi certas mensuras, siue nascant fructus, siue nõ. & tũc dominus tenetur prius integrã decimam soluere eccl. quia omnes fructus pertinent ad eum, nec pôt habere rationem eorũ quæ debet tradere colono: vt in. c. non est. supra eodem. & in. c. cum non sit̃. eo. Aut dñs locauit ꝑdiũ colono ꝑ certis mẽsuris, seu pro certa pecunia: ita ꝙ oẽs fructus spectãt ad conductorẽ, & dñs non tenetur ex hac pensione aliquam decimam soluere, licet glo. dixerit oppositum. Primum tenuit Inn. in. c. cum non sit̃. eod. & videtur sequi Bar. in. l. interdum. §. quoties. ff. de public. vbi arguit, quòd si dominus locat prædium pro centum: & gabella venit soluenda ex reditibus: totum onus solutionis incumbit conductori, & non dominio. Nam videtur dominus propter onus gabellæ seu decimæ, locauisse pro minori pẽsione. Et hoc mihi satis placet quia hoc est onus fructuũ. ꝯ. eo. c. pastoralis. vnde transferendo omnes fructus in conductorem, videtur transtulisse cum onere suo. Nec est verũ dicere, ꝙ dominus non soluit decimam de pensione: quia imò soluit cùm pro minori pensione prædium locauerit ratione oneris annexi. Aut certa portio fructuum datur domino, non ratione locationis: sed soluitur sibi ratione tributi, seu ratione census. & tũc dominus tenetur de hac portione soluere decimam eccl. parochiali, quæ hanc consequitur ratione personæ suæ. Aut portio datur domino rõne aduocationis seu alterius seruitij. & idem quod. s. Nam quantuncunq; prędium totum fuit decimatum: ad lucrum tamen istius non est decimatum. ad hoc. c. ex transmissa. s. eo. Item dic, si gratis datur alicui aliqua portio fructuum, licet Innocẽ. aliter senserit sed primum dictum communiter tenetur. argument.

15 in. d. c. ex transmissa. & hæc procedunt quo ad dominum. ¶ † Secundo casu principali scilicet in colono: dic, quòd aut colonus est partiarius: & debet soluere partem suam eccle. prædiali: vt hîc, & in. c. cum sint homines. s. eod. vbi latius tetigi. Aut colit numis, seu pro certis mensuris: & tunc debet soluere decimam ex lucro suo ecclesiæ parochiali: deductis tamẽ sumptibus: vt in. c. quęstione. xvj. quæstione prima Aut ipse conduxit totum prædium: & tene: ur soluere integram decimam ex lucro ecclesiæ prædiali: vt in c. pastoralis. in ver. fructus ꝯ. eodem. ¶ † In glossa. in ver. *prætextu*. ibi: *decimæ dandæ sunt illi*. Idem Goffredus, Philippus, Vincentius: sed Hostiensis tenet contrarium: ne talis nutriatur in peccato suo. argumen. xxxij. qõ. ij. in. c. non omnes. non tamen debet dominus

dñs lucrifacere hãc decimam, sed debet eã conuertere in vtilitatẽ ecc. de cõsensu diœcesani. arg. c. cũ sit̃ de iudæ. Nec obst. motiuũ gl. nã si Iudæi nõ audiuunt diuina hoc 4 non ꝓcedit ex defectu ecclesiæ, vel sacerdotis: ideò eorũ indeuotio non debet obesse ecclesiæ. Et idẽ dicit Hosti. in clerico notorię fornicatore. & cũ hac opin. transit Io. An. sed. d. Pet. videt approbare primã opin. quia per exceptiones criminis non debet quis repelli ab administratione sua: sed debet agi per viam iniquisitionis vel denunciationis: vt in. c. constitutus. de ap. Certè decisio huius qõnis dependet ab alia, vtrũ simoniacus & notorius fornicator sint suspensi ipso facto, an suspensi per sniam. Nã primo casu procedit opi. Host. quia non debeo soluere ei, qui est suspensus ab officio & administratione ecclesi. facit quod leg. & nota. in. c. veritatis. de dolo & contu. c. nullus. & c. præter. xxxij. di. sed si teneamus aliam opi. gl.

2 ꝙ non sint suspensi ipso facto a: & tunc procedit opi. gl. & d. c. pe. Quia exceptio non est modus priuandi quem administratione sua. Et an sint suspẽsi isti, vel suspẽdẽdi: dic, vt plenè dixi in. c. vestra. de coha. cleri. & mulie. & in c. fin. eodem titu.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium de non soluendis decimis concessum personæ ecclesiasticæ: extenditur ad decimas noualium, nisi priuilegiũ concedatur laico. 4.*

2 *Concessio, si fuit facta alicui de eo, quod maius est, censetur facta etiam de eo, quod minus est.*

3 *Priuilegium alteri in odium non extenditur etiam ex maioritate rationis, sed bene prohibetur: ne restringatur vltra propium significatum verborum.*

4 *Priuilegium alteri nociuum, & contra ius commune, est intelligendum prout verba sonant sine verborum impropriatione.*

Priuilegium idem concessum diuersis personis recipere potest diuersas interpretationes.

CAP. XXVII.

1 EX parte. † ¶ Priuilegiũ sup decimis non soluẽdis ecclesiasticæ psonæ cõcessum, noualia cõprehẽdit. h. d. secundũ intellectũ q mihi placet. Prîo decisa consultatio. Secũdò rñsio. ibi: *cum tibi*. ¶ Casus literalis. Abbas sanctæ colobanæ Senen. impetrauit priuilegiũ, vt decimas de laboribꝰ terræ parochiarũ suarũ cũ integritate ꝓciperet: post impetratũ priuilegiũ surrexerunt illa noualia. Quæsiuit Abbas vtrũ deberet ꝓcipere decimas noualiũ authoritate priuilegij concessi. rndet Papa, ꝙ cũ ei sit cõcessum, ꝙ maius est: videlicet, vt possit percipere decimas de laboribꝰ terræ parochiarum suarũ: &

2 de noualibus decimas percipere pôt: qa vbi maius cõcedit, & minꝰ cõcessum videt. Ber. † Not. & tene mẽti rationẽ istius literę. Nã facit ad multas qõnes, ꝙ cui cõcedi tur quod maius est, videtur cõcessum quod minꝰ est. Ex quo infero, ꝙ si cõcedit illegitimo, vt possit promoueri ad sacerdotiũ, videtur concessum: vt possit ꝓmoueri ad minores ordines. Sed de hoc nõ est multũ dubitãdũ: qa sacerdotiũ nõ pôt haberi sine minoribꝰ ordinibꝰ. & cui

b cõceditur vnũ, vidẽtur cõcessa oĩa, b per quę peruenitur ad illud. c. prudentiã. de offi. deleg. & in. l. ad rẽ, mobilẽ. & l. ad legatũ. ff. de procu. Sed potes arguere, ꝙ si vni cõceditur, vt possit promoueri ad dignitatẽ maiorẽ, videtur

c concessum, vt possit ꝓmoueri ad minorẽ: secus dic in prohibitiõe. Nã si vni prohibetur maior dignitas, nõ videtur ꝓhibita minor: sed si est prohibita minor, videtur prohibita maior: vt est tex. ff. de interdic. & relega. l. relegatorũ in §. solet. & facit quod no. Io. An. in. c. j. de sen. ex com. lib. vj. & j. q. v. c. præsentium. & c. cum illorum. de

3 sen. excom. ¶ † Secundò not. tex. mirabilẽ, ꝙ priuilegiũ alteri nociuum extenditur à maioritate rationis, contra not. in. c. dilecti. s. eod. & per. Innocen. in. c. dilecti. de dona. Sed pôt dici, ꝙ hîc non fit extensio, sed potius prohibetur restrictio vltra propriũ significatum verborum. Nã concedẽdo decimas alicuius villę verba non magis

4 important decimas præsentes, quàm noualiũ. ¶ † Et ex hoc & ex text. no. ꝙ priuilegium contra ius cõe & alteri nociuum, debet intelligi, secundum quod verba sonant & importare possunt ex proprio significato verborum. Sed fortius obst. c. tua. el. j. s. e. vbi videtur casus in oppositũ. So. ibi concessio fuit facta laico, quæ est multũ odiosa. ideò restringenda quantum fieri potest: sed hîc facta fuit clerico rõne ecclesiæ. Ex quo no. ꝙ idem priuilegiũ aliter interpretatur fauore vnius, quã alterius. ¶ Sed cõtra prædicta & contra tex. opp. videtur eũ, ꝙ illud priuilegium fuit frustratorium. Nam si parochiæ istæ fuerunt abbatis, vt dicitur hîc in tex. decimæ pertinebãt ad eum de iure cõi: vt in. c. cum contingat̃. eo. & in. c. ex trãsmissa. s. de præscrip. Et frustra precibus imploratur, qd̃ a de iure communi conceditur: vt in. l. j. C. de thesau. lib. x. no. in. c. j. de præscrip. Sol. dicit Io. an. ꝙ fortè Abbas habebat solũ iusp̃atronatus in istis parochijs. & sic decimæ non spectabant ad eum. Secundò potest intelligi si parochiæ pertinebant ad eum, quod fuerat præscriptũ contra eum. Vel tertiò vbi dicitur parochiarum, fortè dicebatur parochianorũ: vt quia impetrauit decimas terrarum suorum parochianorum. Nam de iure cõmuni debebantur ecclesiæ, vbi prædia erant sita. Vel quartò impetrauit, vt perciperet decimã cum integritate. f. non soluta quarta Episcopo, quæ sibi debetur de iure cõmuni: vt in. c. conquerente. de offic. ordina. Et sic quatuor modis potest intelligi iste tex. & euitari contrarium. Sed do. Pet. restringendo hanc literã, dicit decisionem procedere, quando concessio fuit facta ei, cui aliãs de iure communi decimæ debebantur: sed per præscriptionẽ vel priuilegiũ eas perdiderat. Nam tunc quia res redit ad naturam suam, fit larga interpretatio. & sic vult, ꝙ si ista concessio fieret ei, cui aliãs de iure communi decimæ nõ deberentur, non venirent decimæ noualium. sed certè hęc est nimia restrictio, & solùm procederet sec̃dum lect. secundã. Sed secundum alias tres tres lectu. hic restrictio non procedit, nec tex. videtur hanc restrictionem pari ✠ SEB. SAPIA. quoniam Papa non fundat se super illa ratione: sed quia b ¶ Cõcessa omnia. Hoc dictũ sequit̃ Pet. de An. in cle. vnica. in. xv. col. in. v. opposi. ff. de concess. præben. & Iaſ. in. l. j. colũ. ij. ver. posset tamen subtiliter instari. ff. de transact.

ex quo fuit isti concessum quod maius est. & c. vnde tenet hùnc tex. indistinctè vbicunq; concessio fuit facta personæ ecclesiasticæ nomine ecclesiæ. & sic summauit: & videtur pro hoc tex. iudicio meo in ca. ad audientiam. s. eod. vbi cistercienſibus simpliciter fuerat concessum priuilegium laborum suorum. & cõprehenduntur etiam decimæ noualium. Item non apparet ratio diuersitatis inter decimas præsentes & noualium: vnde ex proprio signifi cato verborum comprehenduntur omnes decimæ. fa- c ¶ Ad minorem, adde Old. consi. ccxv. vbi latius vide, an de dispensatione liceat argue re de maiori ad minus.

cit. c. quia circa ꝯ. de priuileg.

SVMMARIVM.

1 *Negotiatores debẽt soluere decimas de lucro pecuniarũ, deductis tamẽ expensis. 6. 7. decimæ verò fructuum terræ, vel rerum molendinorum & aliarum rerũ debentur absque eo, quòd deducantur expensæ. 2.*

3 *Decimæ reales transeunt in quemlibet possessorẽ ipsarum rerũ.*

4 *Emptio alicuius rei immobilis integrè, an sit licita, vt eadem res integra maiori precio vendatur. vide remissiue. 6.*

5 *Decimæ præteritæ, vel tributa, quæ nõ fuerint soluta, debẽt solui ab illo, qui emit prædiũ ex quo decimæ & tributa debebãtur.*

7 *Res empta de pecunia non decimata est communis inter ecclesiã & emptorẽ pro parte, quæ erat debita ecclesiæ pro decima.*

Res empta nomine ementus de pecunia eccl. clerici minoris vel militis esse dicitur ipsorum & nõ ementis: secus fortè si pecunia esset aliorum.

8 *Decimæ nõ soluuntur de cõsuetudine ab hæredibus instituis vel legatarijs nec donatarijs: secus vbi non esset consuetudo.*

9 *Fructus, an & quo casu dicantur deductis expensis, siue proferantur à lege, siue ab homine.*

Fructus, si legauit testator alicuius p rædij alicui, quoad viueret, non tenetur hæres reficere seu colere ipsum prædium

CAP. XXVIII.

PAstoralis. ¶ † Negotiator de lucro decimã soluit, deductis expensis quas facit de pecunia decimata: expensæ verò quę fiunt pro habendis fructibus,nõ deducũtur:& de fructibus soluitur decima non deductis expensis factis pro re restauranda. Duæ sunt partes. Primò consultatio. Secundo responsio. ibi: *ad quod.* & hæc subdiuiditur: quia Primò tractat de expensis, quæ fiunt pro fructibus habendis. Tertiò de his quæ fiunt pro re restauranda. Secunda ibi: *expensas.* Tertia ibi: *nec.* ¶ Casus literalis. Aliquis habet molendina & piscarias: facit ibi expensas necessarias ad conseruationes ipsarum rerũ,quæ fuit Epis. elien. vtrum expẽsæ istæ necessariæ sint deducẽdæ de fructibus illarũ rerum ante,quã decima persoluatur,secundum quod in negotiatione deducũtur. Ante,quã Papa ad hanc qõnem rñdeat,ostendit quid iuris sit de illis expensis,quæ fiunt circa res emptas de pecunia decimata cã negotiatiõis. Et dicit quòd expensæ quæ fiunt in rebus illis deduci debet, cum res illæ vendantur. Et de residuo debent decimæ persolui ,quasi de lucro: sed expensæ quæ fiunt pro recipiendis fructibus illarum rerum, non sunt deducendæ:licet res ipsæ sint emptæ de pecunia decimata,quia fructus illi sunt illorũ:qui faciunt ipsas expẽsas salua decima:& fructus illi alienari nõ possunt sine onere decimarũ. Demum respõdet ad quæstionem propositã dicẽs,q̃ expensæ quæ fiunt pro restauratione molendinorum, siue piscariarũ rerũ non sunt deducendæ de prouentibus decimandis:quia residuæ penes dñm remanent restaurate:vt si pars aliqua moriatur armẽti:deterioretur vinea, portio mercis depereat:vel totus clibanus destruat. Ber.

a ¶ Quando vendi tur ager ex quo non sunt solutæ decimæ an pro tẽpore p̃terito possit emptor conueniri. Adde scripta in. c. præsenti. §. porro. de. offic. ord. li. vj.

b ¶ Pecunia eccle. Adde eundẽ consi. xciiij. & Io. Andræ in additi. ad Spe. in ti. de emp. & vend. §. iij. loco ver. quid si. vbi dicit: q̃ bene iurib⁹ non probatur: q̃ empta de pecunia ecclesiæ, sint eccl. Antonius Franc.

¶ Circa hoc, an empta de pecunia ecclesiæ sint eccl. & eo. modo empta de mea pecunia, sint mea: vide Bal. in. l. si vt proponis. C. de rei vẽ. & in. l. mancipia. C. si quis alt. vel sibi. & per. Inno. in c. cũ in officijs. de testa. & per Bald. in. l. si patron⁹. C. cõmunia vtriusq; iud. & per Bar. in l. Titium & Meuium. §. altero. ff. de admini. tuto.

¶ †No. j. q̃ non solùm de fructu, qui germinat debet solui decima, non deductis expensis: sed etiã de fructu, qui non germinat, qui propriè appellatur reditus. Nã molẽdinũ propriè non producit fructus, sed quosdã reditus: & nihilominus decima debetur de prouentibus, non deductis sumptibus factis pro his reditibus habendis.

¶ Secundò no. quòd licet sit res empta cã mercimonij: tñ si ante, quã vendatur, fructus seu reditus aliquis percipiatur, debet solui decima expẽsa prius facta: aut pro re habẽda aut pro fructibus nõ deducta. Ratio, quia onus decimarum est annexũ ipsi rei: adeò, q̃ transit in quẽlibet possessorẽ. ¶ †No. tertiò, q̃ negotiatio potest consistere etiam circa bona immobilia. An aũt sit licita hæc negotiatio cùm. ſ. emitur res integra: vt in integra vendat pro maiori pretio: vide bo. tex. in. c. eijciens. lxxxviij. di.

¶ No. ibi: *cum ipsæ venduntur.* q̃ decima ex negotiatione debet solui cũ vẽdit merces: & hoc securi⁹ secũdũ Inn. tñ obseruat secũdũ cũ, q̃ in fine anni fiat solutio ꝓpter exiguitatẽ rerũ. arg. in. l. planè. ff. fa. erc. & in. c. reuertimini. xvj. q. j. & vide qd' dixi, in. c. cũ sint hoies. ſ. e. Itẽ no. q̃ fructus agri nõ possunt alienari sine onere decimarũ. ¶ †Sed quæro q̃d si vẽdit ipse ager[a], ex quo multis tẽporibus retro actis decima nõ fuit soluta: nunqd emptor possit cõueniri pro decimis præteritis? & est pulchra qõ, & quotidiana. Host. & Io. Andr. tenent hîc, q̃ sic: quasi ipsa res sit obligata pro onere decimarũ: ideò transit ad quẽcũq; possessorem cum illa obligatione. Pro hoc. l. imperatores. ff. de publi. vbi videtur casus in simili quæstione. nam possessor tenetur pro tribus præteritis: quia possessio est obligata principaliter, & nõ persona: ergo idẽ in decima quę est tributũ Dei: vt in. c. tua. ſ. eo. allegant & alia iura in ar. istę tñ tex. apertè hoc nõ probat: quia loquit de fructibus, & non de ipa re: tñ primũ dictũ est cõius. & probatur in. d. l. Imperatores. iũcto. d. c. tua Idẽ tenuit Io. and. in. d. c. cũ sint hoies. ſ. e. vbi plus dixit, q̃ est in optione rectoris eccl. vtrũ velit agere contra nouũ possessorẽ vel contra antiquum: qui percepit fructus. & idem vide tur velle Fed. cõsi. lxxiiij. & vide per Arch. cvj. q. j. c. si qs laicus.

¶ † Secundò queritur, quia in text. hîc dicitur, q̃ si de pecunia decimata merces est empta, q̃ in venditiõe debet prius detrahi expensa, & de residuo tanquã de lucro decima est soluenda: queritur quid si pecunia nõ fuit decimata. Sol. dicunt docto. quòd eo casu de toto pretio soluenda est decima. Et dic pecuniam nõ fuisse decimatã qñ fuit cã decimatiõis: pone q̃ aduocatus de patrocinio lucratus est decẽ, ex quibus emit vnã domũ: sed eã post modũ vendidit: debetur decima de toto pretio: ex quo pecunia ex qua fuit empta, nõ fuit decimata. si autem solueret decimam, & de nouẽ emisset domũ, quam postea vẽderat pro. xx. soluet decimã de lucro tm: puta de. xj. si aũt quis retinet sibi remquã emit de pecunia decimata, ecclesia habet decimam partẽ illius domus: quia pro decima parte fuit empta de pecunia eccle. secundum Inno. & alios, quod bene no. Nã ex hoc clarè infertur, q̃ decima non solùm est debita eccl. sed est in dñio ipsius eccl. ¶ Et no. bñ q̃ non solũ res efficit eccl. qñ emit tota ex pecunia eccle. vt in. c. j. de pec. cle. sed etiã, qñ emit tota pro parte ex pecunia eccle[b]. Nã pro ea parte, pro qua pecunia erat eccle. res efficitur eccle. Et idem põt dici in pecunia militis, vel minoris. Sunt eñ in hoc istę personæ priuilegiatę vt in. l. si vt proponis. C. de rei vend. & in. l. iij. C. arbi. tu. not. gl. in. l. inquirendum. ſ. de pec. cle. Et valet hoc ad id qd' quotidie accidit. Nã clerici sæpe emunt immobilia partim ex pecimę eccl. ptim ex ꝓpria pecunia. efficiunt eñ illa bona clerici & eccl. secũdũ quãtitatẽ pecunię ex positę. pro hoc. xij. q. iiij. c. j. vbi bo. tex. cũ gl. ¶ †In gl. in ver. dedocẽdas. in fi. hanc. ij. rõnem sequif Hosti. Prima eñ nõ multum sibi placet: quia in omnibus operat Dei misericordia. Addit ipse & aliam rõnẽ. ſ. ne clerici videãtur improbri exactores & ne ditenſ cũ graui iactura alio rum. ar. in. l. nã natura. ff. de cõdic. inde. vel dic, q̃ ratio naturalis inter negotiatiatiões & reliquos fructus põt esse ista. nã in negotiatione solũ est soluenda decima de lucro: vt in. c. ex transmissa. ſ. eo. propriè & naturaliter nõ est lucrũ nisi quod supereſt deductis expẽsis. Nam si emo rẽ ꝓ. x. & vendidi ꝓ. xx. nemo diceret me lucrari. xx. sed solũ. x. ideò oẽs expensæ factę ex pecunia decimata prius debent deduci, & de residuo tanquam de vero lucro decima est soluenda: sed fructus seu reditus, qui ꝓueniunt ex aliqua re naturaliter, oẽs dicunt fruct⁹, seu reditus rei etiam nõ deductis expensis. Nã fructus non ꝓueniũt ex pecunia expoſita, sed ex ipsa re. vñ vulgariter dicit tant⁹ est fructus huius rei. nec habetur ratio ad expẽsas. Item si dñs terræ tradit alteri fundum ꝓ certa portiõe fructuũ nõ põt colonus dicere, q̃ vult prius deducere expensas: quia pro eis habet reliquos fructus. ita & fortius dicendũ est in decima, quę debetur Deo. Nã Deus est vniuersalis dñs terræ: vt in. c. tua. ſ. eo. & reseruauit sibi decimã in recognitionem vniuersalis dominij: ideo pari rõne & fortiori debet solui, non deductis expensis: quia pro eis remanent penes dominum reliquæ nouem partes. & de hoc aliquid dicam cum gloſſa. in versi. credimus. vbi respondetur, quòd appellatione fructuum solùm venit, quod supereſt deductis expẽsis. ¶ † In glo. in verſiculo. quasi de lucro. ibi: *alij dicunt & melius.* Concludit ergo gloſſa: quòd filius indistinctè non tenetur soluere decimam de hæreditate paterna: sed in extraneo hærede & legatario: seu donatario ponit opinionem. videtur tamen in hærede, vt etiam isti non teneantur de bonis immobilibus: & adducit tres rationes, de quibus in ea. & hanc opinionem gloſſ. tenuerunt Ala. Vincenti. & Ioann. & vide gloſſ. pleniorem. xvij. quæstione. j. c. decimæ. Host. dicit quòd hæc opin. est æquior & benignior: sed contraria

sed cõtraria est iustior: quia de omni lucro debet quis soluere decimam: vt in. c. ex transmissa. & in. c. non est. ſ. eo. & nititur respondere ad rationes gl. sed opin. gl. seruatur hodiè de consuetudine: & eam videtur sequi Inno. in. d. c. non est. quinimò Inn. refert ibi opinionem quorundam dicentium, de his, quæ non proueniunt ex humo terrę, vel ex manu, vel industria hominis, nõ debetur decima. & fortè secundũ eũ isti non maledicũt: licet Hostien. non placet per iura superius allegata. Sed in hoc non est facile præcipitare sentẽtiam: sed dicam standum esse cõsuetudini, quæ est optima legum interpres: c. cum dilectus. de consu. & in fi. glo. Idem concludit glo. in. d. c. de cimæ. An autem hodiè excuſet consuetudo non soluẽtes decimas

9 personales: dicam j. eodem. c. in aliquibus. ¶ †In glo. in versi. *credimus.* ibi: *speciale est in decimis.* sed contra glo. videtur tex. ſ. c. tua, vbi dicitur idem esse in dominio alicuius prædij: vt si tradit fundum colono pro aliquota parte fructuum, debetur quota cõuenta, nõ deductis sumptibus: & sic non intelligit ſpãle in decima. Inn. aliter rñdet ad. l. fruct⁹. & alia iura quæ dicũt fructũ esse qd' supereſt expensis deductis. dicit eũ, q̃ illa est interpretatio ciuilis, & nõ naturalis: quia naturaliter quicquid percipitur ex re, est in fructu, seu reditu: & sic naturaliter debemus capere hoc ver. in solutione decimæ: & sic vulgariter appellatur fructus quicquid ex re percipit, nõ deductis expensis. quod est verbum menti cõmẽdendũ. Hosti. ponit aliud verbum notabile, dicẽs q̃ vbi verbũ fructus refertur ad aliquotam partem, non deducuntur expensæ. Nam decimã reddit hîc Deo: & nouem partes remanent apud dñm. & ita loquitur hic tex. & d. c. tua. sed vbi quis obligatur restituere oẽs fructus, tũc habent locũ contrariæ leges, vt prius deducãtur expensæ: ne quis locupletetur cum iactura alterius, qui fecit expensas. arg. in. l. nam natura. ff. de condi. inde. & no. hoc ver. bene. Bartol. latius distinguit in. l. fructus. alleg. in glo. Dicit enim, q̃ quando q̃[a] hoc verbũ profertur à lege, & tunc intelligitur deductis sumptibus: vt in. d. l. fructus. cum si. Fallit in decima: vt hîc. Quando q̃ hoc verbum profertur ab homine: & tunc si refertur ad fructus iam stantes: & tunc non intelligitur deductis expẽsis: vt in. l. si pendẽtes fructus. ff. de vsufruc. Aut refertur ad fructus colligendos in futurum: & tunc intelligitur deductis expensis: vt in. l. fundum Trebatian. ff. de vsufr. le. vbi dicitur, q̃ si testator legauit prouentũ alicuius fundi alicui quoad viueret, non tenetur hæres reficere seu colere fundum. Et prædicta procederent secundum eum, quando verbum fructus, refertur ad omnes fructus indeterminatè: sed si refertur determinatè, puta ad. x. corbes grani: tunc intelligitur nõ deductis expensis: vt in. l. venditor. ff. de contrahend. empt. ¶ Ex prædictis not. j. q̃ speciale est in decima secundum Bart. quod tamen est falsum: vt. ſ. dixi. Item in materia decimarum verbum fuit prolatum ab ipso Deo: & equiparatur verbo prolato à domino particulari: vt in. d. c. tua. Ideò dic, vt. ſ. dixi, q̃ non est speciale: quia verbũ fructus, hîc non refertur ad omnes fructus: sed ad decimam tantùm. Vnde siue à lege, siue ab homine proferatur hoc verbũ cum hac determinatione, nunquam intelligitur deductis expensis. Item ex dicto Inno. suprà recitato potest colligi vnum notabile, q̃ si inter contrahentes fit mentio de fructibus, debet intelligi nõ deductis expensis: quia contrahentes maximè rustici capiunt verba naturaliter, & secũdum quod vulgariter proferuntur: vt in. l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de lega. iij. cum si. Inspicienda esset tamẽ mens contrahentiũ, quæ ex multis circũstantijs potest elici. Nam in conuentionibus spectatur magis mens, quàm verba ipsorum cõtrahentium: vt di cit tex. in. l. in conuentionibus. ff. de verb. signi.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Decimæ si fuerint præscriptæ in aliqua parochia, non comprehenduntur de cimæ noualium. 5. 9.*
2 *Pertinere dicitur aliquid ad aliquẽ ab antiquo, quod pertinet vigore præscriptionis. Et etiam id, quod præscripsit.*
Dominium probatur ex eo, quòd quis probat se percepisse fructus tanto tẽpore, quod sufficit ad præscribendum.
3 *Decimæ non possunt præscribi à laico: sed ab ecclesia ecclesiæ sic: quia nõ refert quæ ecclesia habeat.*
4 *Cohærentia limitibus, quo casu possint præscribi.*
6 *Decimæ ad quem pertineant de iure communi.*
Decimæ personales ad quem pertineant.
Baptismus est ianua omnium sacramentorum, & no bilius cæteris sacramentis.
7 *Decimæ prædiales ad quem pertineant.*
Quarta decimarum quæ debetur Episcopo, est præscriptibilis.
8 *Capella, quæ est in ecclesia cathedrali, si habet intra se parochiã, decimæ pertinẽt ad ipsam, non autem ad ecclesiam cathedralem.*
Ecclesia non debet de nouo fundari cum præiudicio antiquarum.

CAP. XIX.

VM contingat.

¶ † Qui præscribit decimas in aliena parochia, si ibi insurgunt noualia, ipsorum decimas non habebit. Primò quæstio: secundò rñsio. ibi: *vnde.* ¶ Casus literalis. In quibusdam parochijs quædã ecclesiæ & ecclesiasticæ personæ ab antiquo percepũt de cimas: de nouo fiunt noualia in parochijs illis, quæritur ad quem decima istorũ noualiũ incipiat pertinere. Respondet Papa, q̃ cũm perceptio decimarũ de iure cõmuni pertineat ad parochiales ecclesias: decimæ noualium, quæ fiũt in parochijs earundem, ad ipsas proculdubio pertinere nosc̃untur: nisi illi, qui antiquas decimas percipiunt cãm rationabilem ostenderint per quam decimæ noualiũ ad eos debeant per

2 tinere. Ber. ¶ † Primò no. & ex isto text. iuncta gl. j. q̃ id dicitur pertinere ad aliquẽ ab antiquo, qd' pertinet ad eum præscriptiõe. & idẽ no. in. c. proxi. quòd valet ad statuta disponentia super iuribus pertinentibus ad aliquem ab antiquo. ¶ Et no. etiã de ver. pertinere. cõprehendit eñ in se, quod pertinet ex præscriptiõe. Et valet ad verba libelli: cũ quis dicit rem petitam ad se pertinere. Satis eñ est probare dñiũ ex præscriptione cõpetẽs. facit quod leg. & no. b in ca. cum ecclę. de causa pos. & proprie. & qd' not. Bar. in. l. ad probationem. C. loc. vbi dicit quẽ probare dñium, si probat se percepisse fructus tanto tpe, q̃ sufficiat ad præscriptionem.

3 ¶ † Secundò no. q̃ vna ecclesia potest præscribere decimas pertinentes ad aliam ecclesiam: licet ergo laici decimas præscribere nõ possunt: qa illas nequeũt possidere: vt in. c. causam. ſ. de

b præscri. clerici tamen [b]nomine ecclesiarũ præscribunt: tum quia sunt capaces possessionis tum quia hæc præscriptio non est contra ius diuinum: quia nõ refert, qua ecclesia habeat: vt in. c. cum apostolica. de his, quę fiunt à præla.

4 ¶ † Tertiò nota, q̃ vna ecclesia potest præscribere certa iura parochialia intra limites alterius ecclesi. & videtur probare hæc litera, q̃ etiam præscribi possunt cohærentia limitibus. Nam si præscripserat decimas totius parochiæ: ergo & decimas cohærentes limitibus. Et per hoc posset impugnari, vel verius limitari gl. in c. cum sint homines. ſ. eo. quæ dicit, q̃ decimę adhærentes limitibus, non possunt præscribi: ne per consequentiam insurgat limitum confusio non soluendo: potest intelligi, quando solùm præscriberentur decimæ adhærentes limiti. Secus si pariter præscribantur omnes decimæ parochiæ: quia tunc non ita insurgit confusio limitis. quod est notãdũ: aliàs oporteret

5 dici glo. illã non rectè loqui. ¶ † Vltimò no. q̃

✣ SEB. SAPIA.

a ¶ Quod q̃q; vide Feli. in ca. ad aures. col. viij. versic. duodecima cõclusio. ſ. de rescrip. & in. c. ad nostram. co. j. in prin. de iureiu. & Alex. in. l. vbi purè. ff. ad trebel.

✣ SEB. SAPIA.

b ¶ Clerici tñ. Idẽ tenet Car. incipi. consulẽs ego Frã ciscus. Spe. in titu. de præscri. col. ij. ver. itẽ licet laicus. Ioã. franc. Bald. in tract. præscript. in j. parte quintę partis principalis. qõ. vij. col. iiij. ver. secunda quæstio,

Cap. Cum contingat. Panor. super Tertio Decre.

a ☙ SEB. SAPIA. ¶ Iuris alterius. Vide ad horum declarationem do. Abba. in. c. cum inter vos. j. de ver. signifi.

b ¶ Ad quē de iure cōi pertinet decimarum perceptio. Adde ad quā eccleſiā de iure communi pertineāt decimæ eundē Abb. conſi. xxx. do. Car. cō. lxij. Anto Franciſ. ¶ Circa hoc: ad quē pertineant decimæ: dicas, q decima debeāt eccleſiæ parochialiꝫ in. c. cum contingat. & in. c. apoſtolicæ. de decimis. & in. c. ex tranſmiſſa. de præſcriptionē aūt debent eccleſiæ baptiſmali, niſi de iure ſpeciali, vel cōſuetudine vel per Car. in clem. j. in. viij. q. de decimis. & p Ioā. an. in addi. Spe. in ti. de decimis. & p Abb. in. c. ad audientiā. el. j. de eccleſ. ædi. & ad a de, q decimæ debent, vel ex priuilegio: vt in. c. dilecti. & ſeq. de decimis. vel ex præſcri. vt in. c. de quarta. de præſcri. & in. cap. 6 cedentibus. de priuile. & in. c. prohibemus. de decimis. & b p Cardi. in cle. j. in prin. de excef. prælat. & in cle. fin. §. ad religioſos. de pœnis.

Anto. Franciſ.

c ¶ Baptiſmus. Dicas circa hoc antiqꝫ poſſit ſaluari ſine baptiſmo, etiā ex diſpenſatione Papę: dicas q nō. qa baptiſmus eſt fidei fundamētum, & ianua omnium ſacramētorū, vt in c. veniēs. de ſby. nō bapt. Et adde q bapt. delet pēcā mortalia: ſed cōio tantū venialia: vt p do. Card. in cle. j. §. hinc eſt. de reliq. & vene. ſan. & cle. fi. §. j. de pe. & habeſ i c. fine prę. de pœ. diſt. iiij. Et adde, q nō natus c nō pōt baptizari: vt cle. j. §. hoc aūt. deſum tri. paruul⁹ aūt pro quo alius rideat, bñ pōt baptizari vt habeſ in ca. paruuli. de conſe. di. iiij. & q̄ virtutes & gratiæ cōferāt̄ in baptiſmo 7 vide perdo. Card. in cle. j. de baptiſ.

d ¶ Extenditur. Tñ quānuis ſit ita ſtricti iuris ad acceſſoria & connexa rei pricipalis poſſeſſæ. l. ſi aliena. §. j. ff. de vſucapion. per quem textum vide quod dicit Bar. in rep. quæ ſibi attribuitur. l. de quibus. in. ij. col. ff. de legi.

præſcriptio certorum iuriū de præſenti non extēditur ad futura omnino conſimilia iuribus præſentibus præſcriptis. Nā decimæ noualiū ſunt eiuſdem iuris cuius ſunt antiquę, & tñ ad præſcriptionē antiquarū non ſequit̄ præſcriptio futurarū: & pōt eſſe deciſionis ratio. Nā cùm verba contractus referantur ad tēpus ipſius contractus non ad futurū: vt eſt tex. nota. in. l. Rutilia Polla. ff. de contrahē. emp. multò fortius præſcriptio nō debet extēdi ad iura futura. Nā in contractibus fit plena interpretatio: vt in. c. cū dilecti. de dona. & in præſcriptione debet fieri ſtricta: cùm veniat ad detractionem iuris alterius. a ergo ſi non ſit extenſio in contractibus: fortius nec in præſcriptione. & hanc rationem ſentit tacitè Inn. in. c. tua. el. j. ſ. eo. & de hoc aliquid in. c. ſeq. ¶ In glo. j. no. ſemper iſtā gl. ad probādum diuum alicuiꝰ rei per p̄ſcriptionem. & facit ad libellandum: vt dictum eſt in notabili primo. ¶ † In glo. j. in fi. no. gl. ad quam fit quotidie remiſsio, cū quæritur ad quē de iure cōmuni pertinet decimarum perceptio b. & eſt iſte articulus principalis in hac materia. & cōcluſio huius gl eſt, q de cimæ integrè p̄tineant ad eccleſiā parochialē baptiſmalē: no aūt ad Epiſ. niſi in caſibus in gl. exceptis. Et dicit eccl. baptiſmalis, eccl. matrix: quę aliās dicit plebs: vbi baptizant oēs ītra plebanatū venientes ad fidem. & hanc opi. glo. tenet Inno. in. c. ad apoſtolicæ. ſ. eo. Idē ſentit hic Hoſt. Io. and. remiſit ad gl. in. c. ſtatuimus. & c. qcunq. xvj. q. j. vbi plenè. ſed poſtmodum vidēs remiſsiones nō ſufficere, hanc materiā latius reaſſumpſit in addi. Spe. eo. tit. in. iij. colū. ¶ Et vt clarè habeas han materiā, excludamus prius cauſas indubitabiles. Nā aut quæritur de decima perſonali, aut prædiali. Perſonalis autē ſpectat ad eccleſiā parochialem, vbi quis audit diuina & p̄cipit eccleſiaſtica ſacramēta: vt in. c. ad apoſtolicæ. ſ. eo. & ca. fi. ſ. de paroch. & xvj. q. j. iuncta gl. & in hoc oēs conueniunt. Remanet tñ vnū dubium. Nā qñq; qs percepit cętera ſacramēta in parochia ſua: ſed ſacramētū baptiſini percepit in eccleſia matrice: & ſic non pōt dici, q oīa ſacramēta recepit in eccle. parochiali: vnde videſ qbuſdā, vt no. Io. an. in addi. p̄dicta, q cū baptiſmus ‘ſit ianua oīm ſacramentorum in. c. fi. de presby. nō bapti. & ſit no bilius alijs ſacramentis: videſ, q ratione huius ſacramenti, debet eccleſia baptiſmalis habere partē dicamarū perſonaliū, quod videtrationi ſatis conſonū. facit quod no, Inn. in. c. de his. de ſepul. & tex. cū ibi no. in. c. ij. e. ti. li. vj. & quod no. i. c. nouū gen⁹. ſ. e. in hoc tñ eſt ſtādū cōſuetudini. ¶ Secūdo caſu p̄cipali cū quęrit̄ de decima prædiali, dic: q aut decima eſt intra parochiā Epiſ. Nā in aliquibus locis habet certā parochiam diſtinctam: & tunc hæc decima pertinet ad eum: vt j. eo. in. c. dudū. ſecundū intellectum huius gl. Aut hæc decima non eſt intra a licuius parochiam: vt puta, quia prædia ſunt multum diſtantia, & non eſt incluſa intra parochiā alicuius: & tūc decimæ etiā pertinēt ad epiſ. in. c. qm̄. ſ. e. Idem dico vbi parochiæ non eſſent diſtinctę. Nam tunc Epiſc. debet percipere oēs decimas ſicut olim faciebat ante diſtinctionem parochiarum: non tamen debet eam ſibi retinere, ſed diſpenſare inter clericos ſecundum eorum merita: vt eſt tex. no. xvj. q. vij. cap. j. Aut decima eſt intra parochiā eccleſi. baptiſmalis: & tunc de iure ad eam pertinet. xvj. q. j. c. ſtatuimus. tamen quarta decimarū pertinet ad epiſcopum, licet gl. aliud ſenſerit hīc: & minus bene. Nam tex. eſt apertus in. c. conquerente. de offi. ordi. vbi inter cætera iura epiſcopalia enumerat quartam decimarum. & facit quod legi. & no. in. c. j. ſ. e. hæc tamē quarta pōt̄ p̄ſcribi: vt. in. c. de quarta. ſ. de p̄ſc. ¶ † Aut decima 8 eſt intra parochiam capellę, quæ eſt in plebanatu. & in hoc etiam dubium remanet, vtrum decima pertineat ad capellam, an ad plebē. & in hoc exclude quatuor caſus. Primus, quādo cōſuetudo ſuper hoc diſponit: eſt em̄ optima interpres. c. cum dilectus. de conſuetud. Secundus caſus, qñ Epiſ. cum conſenſu capituli conſtituit parochiā capellę, ſpecificè ſibi deputauit decimas illius parochię. ad hoc. ca. ad audientiam̄. de eccle. ædi. Tertius caſus qñ cōſtat plebem nō eſſe antiquiorē capella. Nā illo caſu expreſsè capella habet integra iura parochiæ ſuæ: in his tribus caſibus acquieſcit per oīa Io. and. in addi. Spe. prædicta. ¶ Sed remanet quartus caſus valde dubitabilis, qñ. ſ. nō apparet, de cōſenſu nec apparet q̄ eccl. ſit antiquior & reperiſ capellā habere parochiā diſtinctā ab eccle. baptiſmali. & in hoc tenet ibi firmiter Io. an. decimā iſtorū p̄diorū ſitorum intra parochiam capellæ pertinere ad eccleſiā plebis. motiuū ſuum principale elicitur ex. c. eccleſiæ. & c. quicunq; xvj. qō. j. vbi dicitur, quòd eccleſia nō debet de nouo fundari cū præiudicio antiquarum eccleſiarum: & ſpecialiter fit ibi mentio de decimis. vñ cùm communiter eccleſia plebis ſit antiquior, & territorium parochiæ huius capellæ eſſet antiquius, de parochia plebis non debet hæc eccleſia antiqua priuari decimis prædialibus propter conſtructionem capellæ. ſatis eſt em̄ ſi habet oblatiões & dicimas perſonales, quæ debentur intuitu diuinorum. Sed Io. Cald. tenuit hīc oppoſitum, concludens q ex quo capella habet parochiam diſtinctā debet habere decimas prædiales prouenientes intra parochiā ſuā. Nam decimæ ſunt de iure parochiali: vt in. c. fi. de parochijs. ergo ex quo reperitur habere parochiam, debet habere & decimas. Hāc opi. tenet Archi. xiij. q. j. in ſumma. tenet Paul. zenzeli. & Lau. in cle. j. eo. tit. ſequuntur moderniores communiter hīc: & hanc opi. ego ſequor: quia iura dicunt communiter decimas pertinere ad eccleſiam parochialem. Pro hoc iſte tex. cum capi. ſequenti. & c. ad decimas. de reſtituti. ſpoliato. li. vj. & c. ad audientiam. Fatendum eſt tamen, quòd ſine iuſta & neceſſaria cauſa non poteſt Epiſcop. capellę. deputare certam parochiam cum præiudicio eccleſię antiquæ. & ſic debent intelligi iura quę allegat Ioan. Andr. ſed ex quo reperitur de præſenti capellam habere parochiam **diſtinctam, prę**ſumendum eſt, quòd ex iuſta & neceſſaria cauſa parochia ſibi fuerit deputata. Nec obſtant iura, quæ dicunt decimam pertinere ad batiſmalē eccleſiā. Nā debent intelligi de decima, quæ prouenit intra parochiam ipſius eccleſiæ baptiſmalis. Vel intelliguntur ſecundum ſtatū antiquum ante, quā capellæ ibi ędificarētur: vel qñ capellæ non habent parochiam diſtinctam. In prędictis omnibus 9 ſalua ſit conſuetudo. & hoc nota. ¶ † In glo. in verſi. *noualium*. no. hanc glo. quæ clarius ponit hīc intellectum ad. c. ex parte. ſ. e. quā ibi fecit. & hanc gl. ſequuntur communiter docto. hīc. nam vt dicit Inno. ſ. eodem. c. tua. el. prima. præſcriptio adeò eſt ſtricti iuris vt licet quis præſcripſerit decimas omnium prædiorum alicuius parochiæ vno excepto, d **ad illud præſcriptio** non procedit ſine poſſeſsione: vt in regula ſine poſſeſsione. de reg. iur. in. vj. ergo nō poteſt dici, q decimæ noualium ſint præſcriptæ: ex quo nihil recepti eſt nomine decimæ ex illis terris ante, quàm reducerētur ad culturam. Et in fin. glo. habetur hodie iſte textus in capitul primo. de præſcripti. libro. vj. ¶ In glo. fi. in fi. dicit Ioan. Andr. quòd certo caſu poteſt præſcriptio allegari. Finge enim q ab illis terris incultis hęc eccleſia, quę præſcripſit decimas antiquas, aliquid percepit nomine decimę. Nam ex hoc efficiunt decimales illius eccleſi. & ſi reducuntur ad culturam, poteſt hęc eccleſia petere decimā

arguū.

arj̄. eo. c. ſeq.

☙ SVMMARIVM. ❧

1 *Decimæ debentur illi, qui eas præſcripſit: excepto de fructibus prædij, quos eccleſia quæ ſcripſit, non decimauit. nu. 3. 4. 8.*
2 *Eccleſia vna poteſt præſcribere decimas debitas alteri cum titulo: vel per tantum tempus, de cuius initio non ſit memoria.*
3 *Præſcribens decimas certorū fructuū alicuius prædij: cenſetur præſcribere etiā ſuper oībus fructibus cuiuſcūq; generis. n. 5.*
Iuriſditio cenſetur vniuerſaliter præſcripta: licet ſit præſcriptus tantum actus illius iuriſdictionis. nu. 5.
6 *Decimæ fructuum eiuſdem prædij poſſunt deberi duabus eccleſijs, nu. 7.*
8 *Præſcriptio iuriſditionis non extenditur de perſona ad perſonā.*

CAP. XXX.

1 VM in tua. ¶ † Decima oīm fructuū prædij debet ei, q decimas ibi præſcripſit: ſed ad aliud p̄diū p̄ſcriptio nō extēdit. Cōis diuiſio. Secūda ibi: *reſpondemus*. ¶ Caſus literalis. Quædā monaſteria & cōuētuales eccleſiæ percipiūt decimas maiores, & minutas in multis parochijs: ſed de quibuſdā fructibus annuatim p̄ceptis ſibi nō fuerūt decimæ p̄ſolutæ: quęrit̄ qs debeat percipere decimas illorū fructuū? Rñdet Papa, ſi fructꝰ prædicti prouenīūt de illa terra, de qua monaſteria, vel cōuētuales eccleſiæ decimas percipiebāt, eis decimæ illorum fructuū debēt dari: cū terra illa ab antiquo illis fuerit decimalis: qa vna & eadē res nō debet diuerſo iure cēſeri: alioquin eccleſijs parochialibus perſoluant̄ ad quas 2 de iure cōi pertinet perceptio decimarū. Ber. ¶ † No. j. iūcta glo. ij. quòd monaſteria poſſunt præſcribere decimas intra parochiā alterius eccleſiæ. & intellige cū titulo, vel per tantū tēpus, de cuius initio nō ſit memoria: vt 3 in. c. j. de p̄ſcri. li. vj. & facit̄ c. pxi. ¶ † Secūdò no. q p̄cipiēs decimas ex certo p̄dio per tēpus, quod ſufficit ad p̄ſcriptionē: videt ibi præſcribere ius decimādi in genere reſpectu. ſ. cuiuſcūq; fructus inde percipiēdi: licet p tēpꝰ præſcriptiōis percepit ibi decimā de fructibus certis dū taxat: vt notāter probatur hīc. ¶ Ex quo ſingulariter infertur, q exercēs vnū actū iuriſdictionalē in perſonā alicuius animo quærēdi iuriſditionē vniuerſaliter: videt q̄rere poſſeſsionē vniuerſalem iuriſditionis. qđ videtur cōtra no. per Bar. in. l. j §. ſi qs. ff. de iti. actuq; pri. ſed primū dictū ſentit Inn. in. c. dilectus. de ca. mona. vbi hoc la 4 tiꝰ p̄ſequit. ¶ † Tertiò not. ex fi. literæ, q præſcribens decimas oīm p̄diorū parochię excepto vno p̄ſcriptio nō extēditur ad aliud p̄diū: & hoc, qa tantū præſcribit̄ quā tū poſsidet: vt in regu. ſine poſſeſsione. de re. iu. li. vj. & bo. 5 tex. in. l. deniq; cū. l. ſe. ff. ex qui. cau. ma. ¶ † Sed q̄ro de ratiōe dubitādi & decidēdi in iſto tex. Sol. duplex intellectus elici poteſt ex litera. Primus, q per. xl. annos frumētū tantū fuit ſeminatū in certo p̄dio, cuius decima fuit ſoluta, nō eccleſiæ prædiali, ſed monaſterio. Demū fuit ibi ſeminatum milium, vel aliud bladum. Dubitabitur cui deberetur decima. Nā contra monaſteriū facit bat, qa nunquā percepit, niſi decimā frumēti: & præſcriptio nō debet extēdi de ſpecie ad ſpeciē. Sic videbatur, q decima milij deberetur eccleſiæ p̄diali, ad quam decima pertinet de iure cōi. Sed in cōtrariū fuit deciſum. Ratio, qa percipiēdo decimā tanto tēpore ex certo prędio, monaſteriū p̄ſcripſit ius decimādi. Non enim debet haberi reſpectus ad frumentū, ſed ad decimā in genere, quę fuit percepta ibidē ab antiquo. & hanc lec. ſentit hīc Io. and. & eſt in ſe veriſsima. & ſecundū hunc intellectū colligitur hīc quod. ſ. dixi cōtra Bar. Videtur enim, q ſi in aliquo loco quis exercuit actus iuriſditionales occurrētes animo vtēdi iuriſditione vniuerſali, q poſt p̄ſcriptionē completā, poterit iuriſditione vti in alijs caſibus occurrētibus. Finge enim, q homicidiū nō fuit ibi cōmiſſum per. xl. an. ſed alia ſcelera, quæ ibi tanquam ſuperior puniuit: ſi poſt p̄ſcriptionē contingat homicidiū, dico ar. huius literæ, q illud poterit iſte punire, qui præfato 6 præſcripſit ſibi iuriſdictionē. ¶ † Secūda lec. quæ magis videt̄ conuenire literę: eſt, quòd per. xl. ann. ex prædio illo fuerūt collecti varij fructus: & de certis fuit ſoluta decima monaſterio: de quibuſdam verò nulli fuit ſoluta. Nūc agebatur ad ſolutionē, & dubitabatur, cui deberēt. Pro monaſterio faciebat: quia perceperat decimā de certis fructibus. Pro eccleſia parochiali faciebat: q p̄ſciptio non procedit ſine vſu: ſed monaſteriū nunquā percepit decimā ex illis fructibus: ergo ius decimæ remanſit apud eccleſiā parochialē. ſed contrariū deciditur ratione prædicta: quia ex quo monaſteriū dūtaxat̄ percepit ibi decimā certorū fructuū, prædiū eſt effectū decimale ipſi monaſterio reſpectu oīm fructuū: quia vna & eadē res non debet ipſo iure cēſeri. Et pro hoc intellectu, q̄ tacitè cenſuerūt doc. facit tex. ibi annuatim perceptis. & intelli ge hunc tex. quando decima aliquorū fructuū nulli fuit ſoluta: vt. ſ. dixi, Nā ſi fuiſſet ſoluta eccleſiæ parochiali: a tūc decima deberetur ex illis fructibus eccleſiæ p̄diali re 7 liquorū fructuū ipſi monaſterio. ¶ † Ex quo habes nota re, q vnū prędiū poteſt eſſe partim decimale, partim vni eccleſię, & partim alteri. qđ placet Hoſt. & Io. And. licet Inn. videatur diſcrepare. Sed huic ob. litera quæ dicit, q a vna & eadē res &c. So. ex diuerſis rationibus eadem res poteſt diuerſo iure cenſeri: ſecus eadē ratiōe. Et ex hoc intellectu infertur, q ſi aliquis prælatus citra Epiſcopum exercuit actū iuriſdictionalē in loco Epiſcopo exercente reliquos actus, iſta p̄ſcriptio certi actus nō debet ex 8 tendi ad reliquos actus exercitatos per Epiſcopū. ¶ † Vltimò poteſt adduci tex. in fi. q ſicut p̄ſcriptio non extenditur de p̄dio ad p̄diū: ita nec p̄ſcriptio actus iuriſdictionalis de perſona ad perſonā. de quo per Inn. in. d. c. di lectus. ¶ In gl. fi. in fi. de hoc per gl. in. d. c. cognouimus. xij. q. ij. q dicit, q caſus illius. l. quæ hīc allegatur, eſt ſpecialis: & dic, q ibi ſolùm dicitur, q ſeruus dotalis poteſt habere peculiū ex re mariti & re vxoris: & in re mariti acquiret marito: & in re vxoris acquiret ipſi vxori, & ſic idē peculiū diuerſo iure cēſeſ. Sed dic, q illud cōtigit diuerſa ratione. & ita poſſet contingere in caſu noſtro, & ita dixi ſuperius.

a ☙ SEB. SAPIA. ¶ Eadē res. vide Abb. in. c. ij. colū. vij. ſ. de ordi. cog. Are. in. l. ij. in prin. ff. ſi cer. pe. & domeū. d. Rochum Curt. in repe. c. fi. col. xxiiij. verſ. limita tertiò: habes reportare. ſ. de cō ſuetu.

☙ SVMMARIVM. ❧

1 *Laici etiam Reges non poſſunt donare, nec eccleſias, nec decimas: nec huiuſmodi donatarij ex tali titulo poſſunt præſcribere. num. 5. 6.*
2 *Impediens debitores meos mihi ſoluere: eſt mihi obligatus: & poſſum contra ipſum agere. nu. 17.*
3 *Hoſpitalarij & conuerſi alicuius monaſterij, non ſunt perſonæ merè laicales.*
4 *Eccleſiæ poſſunt præſcribi iure proprietatis cū titulo, aliās ſecus.*
5 *Reges ſunt merè laici: nec per coronationem, aut vnctionem recipiunt aliquam ordinem eccleſiaſticum.*
6 *Error iuris impedit præſcriptionem.*
7 *Sacrilegium incurrit, qui aliquid ſacrum accipit de manu laici, vt retineat.*
8 *Clauſula ſi ita eſt, ſemper ſubintelligitur in confirmatione facta per Papam.*
9 *Sententia iudicis poteſt proſpicere in futurum: ſi natura actionis hoc patitur.*
10 *Præſcriptio rei eccleſiaſticæ requirit titulum prima fronte iuſtum, vel tantum tempus de quo non extet memoria.*
11 *Confirmans aliquam rem cenſetur confirmare illam ſecundum ſtatutum, in quo reperitur: puta ſi eſt valida.*
12 *Confirmatio facta a Papa, vel ab alio: an tribuat titulum & iuſtam cauſam præſcribendi.*
14 *Conceſsio ſolius Epiſcopi, quando tribuat iuſtam cauſam præſcribendi.*
15 *Acta, ſi propter antiquitatem ſunt deperdita, præſumuntur ex verbis ſententiæ: maximè quando verba libelli ſunt dubia.*
16 *Sententia in interdicto vti poſſidetis, quomodo eſt ferenda?*

CAP. XXXI.

DVdum. ¶ † Laici eccleſias, vel decimas donare nō poſſunt, etiā ſi ſunt reges: nec ex eorū titulo ꝓſtatur cauſa ꝓſcribēdi. Primò ponit facti & proceſſus ratio. Secundò ibi: *nos igitur*. ipſius diffinitio. Prima ſubdiuiditur in tres. Primò ponit actoris petitionē, & audi toris dationē. Secūdò reorū defenſionē: iudicis interlocutionē: & defenſionis fortificationē: tertiò ipſius defenſionis impugnationē. Secūda ibi: *prior*. Tertia ibi: *cæterū*. ¶ Caſus litteralis. Inter Eꝑm veſprimen. & fratres hoſpitalis Hieroſolymi. S. Sthepha. ſuper qbuſdā decimis, qō vertebāt: partibus ꝓpter hoc in præſentia dñi Papę conſtitutis: datus fuit eis auditor corā quo petijt Eꝑs decimas terrarū, q̄ ꝑ ruſticos hoſpitalis ꝑdicti in veſprimē. dicœceſi excolunt: petijt inſup quaſdā eccl'ias, q̄ ꝑ ipōsho ſpitalarios detinētur, in qbus dicebat intētionē ſuā de iure cōi fundatā: prior verò ꝑdictus in ꝑdictis decimis & eccleſijs ꝓſcriptionē allegās: ꝓpoſuit ſup his, ſe nō teneri Eꝑo rndere. Auditor hoc audiēs ſignificauit illud dño Papæ: & ipſe mandauit eidē, ꝙ idē prior probaret titulū ꝓſcriptionis, quē allegabat: ipſe ſtatim exhibuit priuilegia Regis ac reginæ Vngariæ, q cōtulerunt eccl'iam. S. Steph. hoſpitali donatiōis titulo in ꝑpetuā eleemoſynā: ad quā dictæ decimæ ꝑtinebāt. Induxit etiā quoddā reſcriptū confirmationis. C. papæ, ꝓ quod probare volebat ꝑdictā conceſsionē valere. Ex parte Eꝑi fuit propoſitū, ꝙ in decimis & eccleſijs donatis à Rege: & à Regina ꝓſcriptionē allegare nō poterat. Pars aduerſa, q̄ nō poterat titulū habere à donatione iꝑorū, nec à confirmatione. C. tiñ tꝑs effluxerat ꝙ poſit ꝓſcriptio cōfirmari: & ſic talis titulus nō valebat: imò, vt dicūt canones, ſacrilegiū incurrit, q decimas vel eccleſias recipit de manu laicali. Dñs papa his omnibus cōſideratis dicit, ꝙ datores ꝑdicti id alijs cōferre nō potuerunt, quod de iure nō potuerāt poſsidere: & ꝑ confirmationē Clemētis ſup eccl'ia S. Stepha. & alijs ad ipām pertinētibus factā hoſpitali iuri Eꝑi nō derogaſ, ēt ſi ſcriptū authēticū appereret: quare prohibeſ, ne fratres hoſpitalis ꝓſumāt vlterius impedire, quominus ꝑdictus Eꝑs decimas ꝓcipiat antedictas: & pacificè poſsideat in futurū. Ber. ¶ † Primò not. ex iſto tex. ꝙ cōtra impediētes debitores meos mihi ſoluere: poſſum agere quēadmodū Eꝑs hic agit cōtra hoſpitalarios, q impediebāt decimā ſolui Eꝑo à ruſticis eorū. de hoc latius dicā cum gl. ſi. ¶ † Secūdò no. ꝙ hoſpitalarij Hieroſolymitani pñt poſsidere decimas & eccleſias, & eas ꝓſcribere: dūmodò habeāt titulū ꝓſcribēdi. Ex quo infert ꝙ hoſpitalarij nō ſunt merè laici[a]: ſicut dicimus de conuerſis alicuius monaſterij. de quo dixi in. c. quāuis. ſ. eo. & quod no. gl. in. c. ex eo. de elec. li. vj. ¶ † Tertiò not. ꝙ eccleſię pñt ꝓſcribi iure proprietatis: dūmodò habeāt titulus ꝓſcribēdi: ſed ſine titulo nō poſſunt ꝓſcribi: vt i regu. j. de re. iu. li. vj. & vide quod no. gl. no. in. c. contingit. de do. & cōt. & quod ibi dixi. ¶ † Quartò no. ꝙ laici etiā reges non poſſunt aliquid donare de iure eccleſiaſtico[b]: nec poſſunt poſsidere ius ſpūale. Ex quo infert, ꝙ reges ſunt puri laici: ita ꝙ ꝑ coronationē & vnctionē nullum ordinē eccl'iaſticū recipiūt. ¶ Ité no. ꝙ donatio iuris ſpiritualis facta laico in tātum eſt nulla: quòd nec ēt ſufficiē tem titulum præſcribendi tribuit. quod not. Et eſt ratio: quia recipiens talem titulum credens illū valere erat in iure: ſed error iuris non prodeſt in vſucapione: vt in. l. nunquam. ff. de vſuca. Et ex hoc & ex tex. not. quòd errās in iure, licet habeat bonā fidē, nō ꝓſcribit. pro hoc facit tex. cū gl. in. c. apl'icè. ſ. de dona. ¶ † Not. ꝙ recipiēs aliq̄d eccl'iaſticū de manu laici incurrit crimē ſacrilegij. Nā talis titulus nō excuſat: qa pro nō dato habeāt, quod ab illo daſ, qui de iure donare nō pōt. de iur. pa. c. quod aūt. & in. c. Daibertū. j. q. vij. ¶ † Ité no. ꝙ confirmatio[c] facta ꝑ papā in forma cōi, nullū ꝑiudicium infert tertio quod no. Nā vt plurimū religioſi hñt multas ſimiles cō firmationes, in quibus numeratur oīa ꝑ eos poſſeſſa. Nā ꝑ talē cōfirmationē nō releuātur ab onere, ꝓbādi illa bona ad eos ꝑtinere de iure. Nā illa verba ſunt narratiua, q̄ recipiunt tacitā conditionem. ſi ita eſt, ꝙ hæc bona ꝑti neāt ad vos &c. Itē pōt apponi clauſula, ſicut iuſtè poſſi deā &c. & pro hoc facit qđ no. Io. an. in. c. dudū j. de pri. & in. c. inter dilectos. de fi. inſt. & de hoc aliquidj. ¶ Vlt. not. ꝙ iudex in ſnīa poteſt ꝓſpicere in futurū, ſi natura actionis hoc patiſ. facit. l. egi. & l. earū. ff. ſi ſer. vend. & vide, quod dixi in. c. noſtra. ſ. de ſep. ¶ In gl. ij. in fi. Dic de materia, vt plenè dixi in. c. cū contingat. ſ. e. Nā text. iſte eſt reducēdus ad aliquē de caſibus, in qbus ꝓceptio decimarū de iure cōiptinet ad Eꝑm. de qbus dixi in. d. c. cum contingat. ¶ † In gl. ij. in fi. de hoc, an & qn in ꝓſcriptione rei eccleſiaſticæ req̄ritur titulus. dic, vt habetur hodiè in. c. j. de ꝓſc. li. vj. vbi tex. no. dicit, ꝙ vbicūq; ius, vel ꝓſumptio reſiſtit ꝓſcribēti, req̄ritur titulus prima fronte iuſtus, vel tm tēporis, de cuius initio nō eſt memoria. & hoc ideò: quia ꝓpter iuris reſiſtentiā ꝑſumitur mala fides: vt in regu. qui cōtra iura. li. vj. q̄ ꝓſumptio tollitur ꝑ titu. prima fronte iuſtū. vnde in caſu nrō cū hoſpitalarij ꝓſcriberēt cōtra ius, debebant ꝙbare titulū prima fronte iuſtū, ſed nō profuit titu. ꝑ eos alleg. quia erat eui dēter iniuſtus. ¶ In gl. in ver. *cōceſſionem*. ibi: *ex certa ſcientia confirmaſſet*. intelligit ergo gl. iſtū tex. in cōfirmatione facta in forma cōi: & qualiter diſcernatur, an ſit facta ex certa ſciētia, vel in forma cōi: dixi in. c. j. & ij. & c. antep. de cōfir. vti. vel inut. ¶ † Sed cōtra iſtū intellectū facit: qa Papa narrādo donationē factā à rege, videtur ex certa ſcientia cōfirmaſſe: cū ſciret donationē Regis nō valuiſſe: vt no. in. d. c. antep. Sol. Inn. dicit ꝙ fortè in cōfirmatione nulla mētio fiebat de donatione Regis: fortaſſe ibi hoſpitalarij narrarēt ſe ex iſtis cauſis poſsidere illas eccleſias & decimas: petētes earū confirmationē. & Papa cōfirmauit, ſicut iuſtè poſsidebāt. vel ꝓſuppoſito, ꝙ de deuotiōe Regis fieret mētio, debebat intelligi ſecundū eū de donatione in caſu licito[d] facta. Puta ſi rex habuiſſet decimas in feudū ab antiquo: vel ius patronatus in illis eccleſijs. & no. bene iſta verba. Videſ enim in dubio ꝙ debeamus ſemper ꝓſumere donationē cōfirmatā fuiſſe factā in caſu, aliās habili, & ad illū caſum habilē referē da ſit cōfirmatio: & eſt ratio naturalis. Nā cōfirmatio ex ꝓprio ſignificato denotat firmitatē actus cōfirmati: qa dicitur à cū, quod eſt ſimul, & firmo, quaſi ſimul firmo cū primo donatore. Ergo debet intelligi de donatiōe facta in caſu habili: ſi fieri poteſt: vt ſi cōfirmatio intelligatur in ſuo ſignificato, & nō trāſeat in ſpēm donationis. Nā aliud eſt donare, & aliud eſt confirmare: vt in. c. inter dilectos. de fi. inſt. qđ tene mēti. ¶ † Sed q̄rō iuxta ꝑdicta, nunq̄d talis cōfirmatio facta in forma cōi ſaltē tribuat iuſtū titulū ꝓſcribēdi in caſu, in quo titulus eſt neceſſarius ad ꝓſcriptionē. Iſte tex. in ver. cæterū. à cōtrario facit, ꝙ ſic: dū dicit, ꝙ nō effluxerat tātū tꝑs &c. Inn. tacitè ſenſit oppoſitū. & ad tex. ſupplet maximè: tñ hoc apertè nō dicit: ſed Hoſt. tenet cōtrariū. Nā ſecundū eū, ſi cōceſsio ſolius Eꝑi inualida tribuit iuſtā cām ꝓſcribendi: vt in. c. cura. & qđ ibi no. de iur. pa. fortius hoc habet inducere confirmatio Papæ. dicit Abb. hoc multū no. ꝓ religioſis habētibus multas ſimiles cōfirmationes. ſed Pe. tenet contrariū: vt talis cōfirmatio non ſufficiat ad ꝓſcribendū. ¶ † Ego concordādo dicerē, ꝙ aut apparebat de validitate titu. confirmati: tūc confirmatio non tribuit tit. ꝓſcribēdi. Ratio manifeſta eſt: qa erratur in iure. Nā ſi donatio prima apertè eſt nulla: putarē confirmationē nō valere: quia erratur in iure: & error iuris impedit ꝑſcriptionē: vt. ſ. dixi. ¶ Et ex his puto, ꝙ in caſu huius. c. confirmatio[e] non ꝓſtabat titulū ꝓſcribēdi. & fortè propter hoc

ZACHARIAS.
a Laici. Adde iſtū in c. nullus. nu. ij. & quod ibi poſui in apo. ad eū. in ver. de rectoribus hoſpitaliū. ſ. de foro compe.
b ¶ Eccleſiaſtico. Adde Ol. conſi. j. SEB. SAPIA.
c ¶ Quòd confirmatio. Quid operet confirmatio facta per Papā, tradit Fel. in. c. ij. colum. xvij. ver. legas incertè. de reſcri. & in. c. inter dilectos eo. vj. ſ. de fi. inſtr.
d ¶ Caſu licito. Ad de per hoc quod voluit Ro. conſil. cccxxxiiij.
ZACHARIAS.
e ¶ Confirmatio. Adde iſtū in ca. j. nu. 6. & quod ibi no. in apo. ad eū. in ver. adminiſtrā di. ſ. de cōfir. vtili, vel inutili. Ant. Franc.
¶ Dicas ꝙ confirmatio nihil tribuit de nouo: niſi qñ confirmās vult aliquid de nouo dare: & qd operetur cōfirmatio. vide Bart. in. l. & quia. quam legit, cū. l. a mora. & ibi per Alex. ff. de iuriſd. omn. iudi. & vide Pau. de ca. in cōſ. cxxxij. & per Ol. in conſi. clxiiij. & vide Car. in cl. j. de iureiurā. & plenè b tradit in. c. j. &. ij. de cōfir. vtili, vel inutili. vbi plenè de materia.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

pter hoc Papa in fine dixit, ꝙ nullū ꝑiudiciū per illā cōfirmationē irrogabāt iuri Eꝑali. Nec ob. ver. cæterū. qa ponit verba narratiua ꝑtis, & pōderāt ibi ad maiorē aggrauationē ꝑtis, quod tantū tēpus nōdū effluxerat. & c. Si aūt nō apparet titu. cōfirmatus: vt ſępe contingit, puta, qa monaſteriū nō habet niſi hāc cōfirmationē Papæ: & ſatis verosimr poteſt ꝓſumere, ꝙ ꝓceſsit tit. habilis, & hoc caſu puto cōfirmationē præſtare cām præſcribēdi: qa hic eſt error facti, & nō iuris & ſic debēt diſtingui opi. contrariæ ꝑal. ¶ † Nec eſt verū ſimpr dictū Hoſt. ꝙ cōceſsio ſolius Eꝑi tribuat cām præſcribēdi, ſed debet intelligi, qñ errabāt in facto: vt qa pars putabat capm cōſenſiſſe. quod tñ nō conſenſerat. Vbi aūt erraretur in iure: vt puta, qa pars crederet ſolā conceſsionē Eꝑi ſufficere: talis cōceſsio nō ꝓſtaret tit. ꝓſcribēdi: vt eſt gl. no. in. c. ij. de his q̄ fi. à ꝑla. & no. in. c. de quarta. de ꝓſcri. nec credo Hoſt. ſenſiſſe contrariū. Idē puto, vbi ꝑbiliter poteſt dubitari de validitate prioris titu. nā tūc nō ſolū ex confirmatione, ſed ex titulo inutili pōt cauſari ꝓſcriptio. ar. in. l. regu. ff. de iu. & fa. ig. & videſ tex. in. c. cū dilectꝰ. de conſue. & hæc no. qa puto veriſsima. ¶ † In gl. fi. in fi. not. ſing. gl. quā quotidie ſoleo allegare, cuius eſt ſenſus, ꝙ libellus ſeu petitio habet ſe, vt ſubiectū, ſnīa verò vt ꝑdicatū. Nā ſnīa debet eſſecō formis libello: vt in. c. licet Heli. de ſimo. Et fatuus reputaſ iudex, q̄ ꝓnūtiat ſup non petitis. l. fi. C. de fideic. lib. Et ex gl. & tex. no. ꝙ vbi non apparet de petitione: quia acta ꝓpter antiquitatē ſunt ꝑdita, debemus ex verbis ſnīæ[a] ꝓſumere qualitatē petitiōis. Ité vbi verba libelli ſunt dubia. ¶ † Scđ ò no. modū & practicā ſentētiādi ſup interdicto vti poſ. Inn. vltra iſtos duos. intellectus gl. ponit alios intellectus. ſ. ꝙ hīc fuit actū confeſſoria: ſed certè iſte intellectus nō applaudet lr̄ę. Nā cōfeſſoria eſt actio realis: vnde habet ſe in incorporalib[b]: ſicut rei vēd. in corporalibus: vt inſt. de ac. §. j. vn de Papa hīc pronūtiaſſet ius decimādi ptinere ad Eꝑm, qđ nō fecit, ſed ſimpr ꝓhibuit: vt hoſpitalarij vlterius nō impedirēt eꝑm. ¶ † Alius intellectus Inn. eſt, ꝙ fuit hīc actū actione de dolo: non ad decimas cōſequēdas, ſed ad intereſſe. quod paſſus eſt Eꝑs ex dolo iſtorū hoſpitalariorū. ar. in. l. cū quis. ff. de dolo. vbi tex. no. dicit ꝙ ſi quis ꝓſuaſit dolosè colono meo: vt de poſſeſsione abiret: poſſum agere cōtra ipſum actione de dolo ad intereſſe. ſic hīc potuit agere Eꝑs ex perſuaſione doloſa, quā ipſis ruſticis hoſpitalarijs fecerāt. & iſte intellectus eſt verus in ſe: ſed nullo modo cōgruit petitioni ſeu ſnīæ. ideò tenet lec. gl. quòd hic fuit actū interdicto vti poſ. contra iſtos moleſtatores. ¶ Sed extra gl. op. videſ eñ hīc Papā fuiſſe diminutū: quia ſup eccleſijs petitis, nihil ꝓnūtiauit cōtra iura ſup ius alle. So. dicūt doc. ꝙ illa pars ſnīæ nō fuit hīc deciſa: qa non faciebat ad titu. ſimilis deciſio. in. c. veniens. de præſcrip.

SVMMARIVM.

1 *Prædia de quibus ſunt ſoluendæ decimæ: ſunt danda colenda talibus, à quibus ſine contradictione poſsit eccleſia decimas conſequi.*
2 *Onus impoſitum ſuper aliqua re: facit illam rem minus valere.*
3 *Precium rei eſt æſtimandum, non ſecundum quod valet ipſa res libera: ſed cum onere, quod habet inſe.*
Eccleſia cenſetur habere quoddam ius in prædio, ex quo debetur decima.
4 *Decimæ ſunt integrè ſoluendæ, aliàs non ita ſoluens peccat mortaliter: & poteſt excommunicari.*
Excommunicatio non fertur, niſi pro peccato mortali.
5 *Decimæ ſunt debitæ ex præcepto vtriuſq; teſtamenti.*
6 *Decimæ prædiales ſunt ſoluendæ à poſſeſſore prædij, licet ipſe habuerit pactum à vendente: vel aliàs à tradente, ne teneretur: poteſt tamen ipſe habere regreſſum contra talem promittentem.*
7 *Conſuetudo diminuens quotā decimæ, non valet, niſi à Papa approbetur.*
8 *Taciturnitas ſiue tolerantia Papæ: an habeatur pro diſpenſatione, vel cōſenſu. nu. 9.*
9 *Decima tam perſonalis, quàm prædialis eſt de iure diuino: & vtraq; eſt ſoluenda. & aſſerens contrarium eſt quaſi hæreticus: tamen in tali præſtatione decimarum multum operatur conſuetudo loci.*

CAP. XXXII.

1 ENaliquibus. ¶ † Hoc dicit. Dñi prædiorū cogi pñt, vt prædia coléda dēt talibus à quibus ſine cōtradictione eccleſia poſsit decimas conſequi. h. d. vſq; ad. §. ille. qui non ſummaſ ꝓpter breuitatē. Prima pars ponit exceſſum: quē ſecūdò corrigi mādat.

a ¶ Sententiæ. Ex qualitate ſnīæ ꝑſumit ꝙ libello. Ad qđ etiā bene no. iſtā gl. d. Ant. hīc, quod crederē verū nō appārēte libello: & eo caſu, quo pro ſnīa ꝑſumit, etiā quo ad proceſſum: vt qñ tranſiuit in rē iud. ſecundū Inn. in c. bonæ. el. j. de ele. & in. c. quoniā. de ꝓba. vel qñ fuiſſet expreſsè ap, ꝓbata aliàs nō crederē hanc gl. verā. Dicit tñ Spe. in ti. de lib. obla. ꝙ ſi admittatur libellus, & de eius ſubſtātia dubitaſ: debet ſuper hoc ſtari dicto actoris & illud dictū referrēte. d. Ant. in. c. j. in vlt. verbis. de lib. ob. Ité ſimpliciter ſnīa in dubio, reſcinditur ex qualitate actoris: vt dicit gl. no. in. c. ſicō firmationē. de ele. in. vj. & in. l. ſi qs ad exhib. ff. de ex cu. rei iu. Item ex qualitate libelli ꝑ ſumitur qualitas ſnīæ. tex. eſt opti. in. l. ſi preſes. ff. de pe. & facit tex. in l. ſi vt fundū. ff. cō mu. di.
Ant. Franc.
¶ An ſnīa ꝑſumatur iuſtæ dicas, ꝙ in dubio pro ea ꝑ ſumitur, niſi contrarīū probetur. l. Hęrēnius. §. Caian. ff. de eui. l. Bellius. ff. de pac. do ta. l. ab ea parte. ff. de ꝓba. & c. ſicut. & ibi ꝑ do. Anto. in pe. char. de ele. & habeē ꝑ Inn. in. c. bonæ. el. j. c. tit. & c. cū inter. & in. c. conſanguinei. de re iu. & vide Ioā. an. in. c. in ꝓſentia. de renū. Et qn ēt ꝑſumantur ea in ꝓceſſu omnia ſolenniter interueniſſe. habetur in l. ſciēdū. & ibi latè ꝑ Io. an. de Im. ff. de ver. ob. & itelligę ꝓdicta vera, niſi à ſnīa appelleē: qa pendēte appellatione nō præſumitur pro ea, niſi iuſtificeē, vt ꝑ gl. & bal. in. l. j. j. q. co. C. ſi aduer. cred. & ꝑ bal. in. l. ſi ꝑſes. i j. qō. C. qūo & qū iu. & habeē ꝑ Ale. in cōſi. xxij. in. ij. ꝑte. Et adde, ꝙ in cā matrimoniali in dubio ꝑſumiē pro ſnīa: vt in. c. conſanguinei. & ibi per Hoſt. de re iu. vbi dicebat Io. an. quòd qui dicit ſententiā iniuſtā, debet probare. & vide quæ habentur in. l. j. ff. ad Turpil.

2 b dò no. ꝙ ratione oneris[b] adiecti in contractū, res videt minus valere. Nā onus videtur pars pretij: vt dicit tex. no. in. l. fundi partē. ff. de cōtra. emp. Et per hoc infero, ꝙ ſi quis vēdit ꝑ diū cū onere[c] retrouendēdi: ſi poſtmodū alle gaſ paruitas ꝑtij ad inferendū cōtractū fictitiū & vſurariū: nō debet ęſtimari verus valor rei: ſed debet haberi reſpectus ad onus impoſitū. Nā tanto minus valet ꝑdiū. & ita pluries in facto vīdi. quod no. quia multi errāt. & vide quod dixi in. c. ad noſtrā. de emp. & ven. ſic limito gloſſ. in. c. cōſtusj de vſu. ¶ † Tertiò no. ꝙ ratione decimæ videtur eccl'ia habere quoddā ius in fundo: vñ pōt cōpellere dñm, vt fundū det talibus excolendū &c. vt in lr̄a.

3 4 ¶ † No. ibi: *cum integritate*. ꝙ nō ſufficit aliq̄ dare nomine decimę, ꝓut tenuit magiſter ſententiarū: vt refert gl. in. c. j. e. ti. li. vj. ſed oportet quòd ſoluatur cū integritate: & nō ſoluēs integrè videtur peccare mortaliter. quod colligitur ex eo, quia pōt ad hoc cōpelli ꝑ excommunicationē: & excōicatio nō fertur, niſi pro mortali: vt in. c. nullus. & cap. nemo. xj. qō. iij.

5 ¶ † No. in §. ille. ꝙ decimæ hodie ſunt ſoluendæ neceſſariò ex. l. diuina. apertiſsimè vult ergo iſte tex. ꝙ illa. l. diuina edita in veteri teſtamēto circa ſolutionē decimarū, neceſſariò ſit hodie ſeruāda in nouo teſtamēto. quod eſt apertè contra illos Theologos, qui tenuerūt &

ibi per Hoſt. de re iu. vbi dicebat Io. an. quòd qui dicit ſententiā iniuſtā, debet probare. & vide quæ habentur in. l. j. ff. ad Turpil.

b ~SEB. SAPIA. ¶ Ratione oneris. Vide Abb. in. c. ad noſtram. colum. fi. ſ. de empt. & ven. vbi idē ſentit. cōtrarium tamē ſentit Pau. de ca. in. l. ij. C. de reſcin. ven. vbi vult, ꝙ remediū. d. l. ij. habeat locū etiam, ꝙ ſit pactum de retrouendendo nō conſyderato illo onere. & ita dicit teneri communiter per doct.

c ¶ Cum onere. No. ad practicam. & ad intell eſt. l. ij. C. de rei vend.

SEB. SAPIA.
a ¶ Cõſuetudo. vide Alex. in conſ. lx. ici. Romana eccleſia. in. iiij. volu. And. ſic. in conſil. xlix. inci. illud in mediũ referã. i. iij. vol. & in cõſ. xx. xv. incip. ſapiẽter ſcribit. colũ. vij. in ij. vol. Fulg. in cõſ. clxvj. incip. q̃, quæ vertitur.
b ¶ Cõſuetudo. An valeat cõſuetudo q̃ decimæ nõ ſoluant. Et adde hîc d. Ant. in. j. co. verſi. p hãc decre. dicunt doc. & in. c. nõnulli. in. iiij. co. de cle. nõ reſid. & in. c. ex trãſmiſſa. de præſcri. Et vide omnino p Archi. in. c. q̃cũq; . el 7 j. xvj. q. vij. vbi cõcludit q̃ valet cõſuetudo, q̃nõ præſtentur decimæ p ſonales: ſecus in a prædialibus. Nam dicit, q̃ decimę p ſonales non ſunt debitæ de iure. Itẽ addit etiã ibi, b q̃ in prædialibus decimis minutis, valet talis cõſuetudo. & vide Arch. in. c. maiores. xvj. q̃. vij. vbi refert bea. Tho. q̃ decimæ nõ requirunt vbi ſine ſcandalo regni nõ ſñt propter diſſuetudinẽ. Itẽ vide omnino quod latè ſcribit 8 Ray. in ſum. de deci. vltra me. ver. Itẽ queritur. vbi dicit, q̃ valet cõſuetudo, q̃ decimæ perſonales nõ præſtentur: ſed debeã tur ſolũ de iure poſitiuo. de quo vide per Pe. de An. in. c. j. in. v. col. ver ſi. opponit, q̃ minuitur. & in op. & videtur q̃ in decimis. de præſcri. in vj. & latè per Ho. in ſum. de deci. in §. fi. in. iij. colũ. in ver. & quæritur. cum multis. & ſe. & melius quàm alibi in iure. p. d. c Anto. in. c. parochianos. in antep. col. ſ. eo.

SEB. SAPIA.
c ¶ Vel lucrũ. Hãc opinion. ſequitur Fulgoſ. in conſil. clxvj. incipi. in. q.

tenẽt, q̃ hodie decima in nouo teſta. ſit in libertate ipſius cõſtituta: vt ſic nõ teneat qs ſoluere, ſi non velit: de quo dic vt ſtatim latius dicã cũ gl. ſi. ¶ † In glo. j ibi: *non nocet eccleſiæ*: 6 vult dicere, q̃ ſi trãſferens fundũ in aliũ, & paciſcat: vt ipe teneat ad decimã & nõ poſſeſſor hoc pactũ nõ p̃iudicat eccl̃iæ, quo minus poſſet petere à poſſeſſore. Ratio, qa hoc eſt onus reale: & ſic ipſa res ſequit poſſeſſorẽ: valet tantum pactũ in p̃iudiciũ paciſcentiũ: qa ſi poſſeſſor ſoluit, teneẽ ille, qui ſe obligauit ad conſeruãdũ illũ indemnẽ. & ſic loqtur ille §. pactũ alle. in gl. p cõtrario. ¶ Sed opp. cõtra tex. Nã ſi hoc eſt verũ, nõ refert à quibus p̃dia colẽda traderẽtur. Nã à Iudæis & Saracenis eccl̃ia extorquet decimas p̃diales: vt i. c. de terris. & q̃d ibi dixi. ſ. e. no. Io. an. in addi. Spe. ſup ru. de Iudæis. ergo multò fortius poterat eccleſia petere ab iſtis Chriſtianis: licet ſecundũ eorum ritus decimã nõ ſoluerẽt. Sol. fatendũ eſt contrariũ: ſed quia nõ poterãt iſti de facili cõpelli p eccleſiã: qa nõ curabãt de excõicatione: ió ad hoc p̃iudicii fa ti euitãdũ emanauit puiſio. de qua hîc. ¶ † In gl. ſi. in fi. no. bene iſtã gl. ad quã quotidie fit remiſsio. Cõcludit eñ, q̃ decimæ hodiè ſunt in p̃cepto, etiã ex diſpoſitione legis diuinæ, & q̃ nõ valet cõtraria conſuetudo, etiã ſi diminuit quotã decimæ: niſi talis cõſuetudo eſſet à Papa approbata. Et ad iſtũ tex. in fi. q̃ póderat conſuetudinẽ loci reſpõdet, q̃ loquit in caſu. c. cũ ſint hoſtes. & ca. ad apoſtolicæ. ſ. e. f. vt valeat cõſuetudo vtrũ decima debeat eccl̃ię parochiali, vel p̃diali: nõ aũt valet, vt nullo modo debeaſ, vel vt decima integrè nõ ſoluaſ. Et idẽ Inn. hîc, qui loquitur in hoc clarius, quàm gl. Alij & ſecũdò intelligũt tex. in cõſuetudine approbata à Papa. & in hoc no. iſtũ tex. ſecundũ hãc lec. q̃ valet cõſuetudo approbata à Papa minuẽs quotã decimæ: puta, vt ſoluaſ duodecima, vel vigeſima pars, prout viget in multis locis. & hoc habeo, p indubitato, ſi apparet de approbatione Papæ per ea, q̃ dixi in. c. à nobis. ſ. e. ¶ † Sed dubito nũquid ſufficit taciturnitas ipſius. Nã q̃ nõ ſufficiat, multũ faciũt iura antiqua, quæ habẽtur in decretis. & iſta quę habẽtur in hoc volu. Itẽ iura noua in. vj. & nouiſsima in cle. in quibus Papa ſemp̃ mãdat integrã decimã ſolui. & ſic videſ, q̃ taciturnitas Papæ hodierna nõ ſit diſpẽſatio: ſed habet locũ illud: multa p patiẽtiã tolerãtur &c. vt in. c. cũ ianduũ. in fi. de p̃b. Sed pro cõtraria parte, q̃ videtur benignior & æquior ſaltẽ, vt tot hoſtes nõ damnẽtur: põt dici, q̃ Papa exp̃ſè nõ re, pbet talẽ conſuetudinẽ locorũ, iura ſua habẽt locũ in locis: vbi pro maiori parte decimę integrè ſoluũtur. facit. c. j. de cõſti. li. vj. Alij fuerũt in opi. q̃ litera iſta procederet, ſecundũ conſuetudinẽ theutonicorũ: q̃ pro decimis ſoluũt certas mẽſuras: ſiue coloni aliquidrecolligãt, ſiue non, & rõne incertitudinis cũ eccleſia poteſt ſe habere ad dãnum vel lucrũ, talis conſuetudo eſt tolerãda. Et no. bene hãc opi. quæ fuit Vinc. & nõ reperio p aliquẽ reprobatã. facit enim, p conſuetudine, q̃ eſt Venetijs: vbi in vita nõ ſoluũtur decimę p̃ſonales: ſed in morte ſoluiſ decima de omnibus merçantijs localibus & alijs mobilibus. Nã poteſt ſe habere eccleſia ad lucrũ & ad damnũ: qa ſi ille reperitur ditatus in morte eccleſia ſentit lucrũ: ſi depauperatus, ſentit dãnũ. Hoſt. intellexit iſtũ §. in prin. in decimis p̃dialibus: qa illę debẽtur lege diuina, & cũ integritate. ¶ † Secundã partẽ intellexit in p̃ſonalibus dicens, q̃ perſonales non ſunt in p̃cepto: niſi prout cõſuetudo ſe habet: hoc verũ, niſi in loco nõ eſſent prædiales, vel modi cæ: & ſacerdos indigeret. Nã tunc parochianus poteſt cõpelli ad ſoluendũ decimã perſonalẽ. iuxta illud Pſalmiſtæ: Sumite Pſalmũ & date tympanũ &c. i. ſumite ſpiritualia, & date tẽporalia miniſtris eccleſiarũ. ſed Inn. ſ. e. ſuper ru. hãc opi. dãnat. dicit enim q̃ dicẽtes decimas perſonales nõ debet eſſe de iure diuino, ſunt quaſi hæretici: & miratur de nouis Theologis cõtrariũ aſſerẽtibus. Nã ſi de his, q̃ producit humus terræ, debet Deus honorari: fortius in his, quæ producit opera & induſtria hominis tãquã dignior. Pro hoc alle. quod habetur Geñ. c. iiij. & Deute. xij. vbi videtur litera, hoc velle. Hanc opi videtur approbare Io. An. q̃ dicit, q̃ hæc litera nõ intẽdit p conſuetudinẽ diminuere decimas debitas à iure diuino: ſed potius aggrauare ſolutionẽ decimarũ: vt ſit ſenſus literę: q̃ decimæ prædiales, & perſonales, quę debẽtur iure diuino, neceſſariò ſunt ſoluendæ, & nõ ſolũ illæ: ſed etiã quæ debẽtur loci conſuetudine approbata. Sed certè iſte intellectus iudicio meo multũ eſt literæ amicus. hãc opi. poſt multa ſeqtur. d. Ant. in. c. parochianos. ſ. e. vbi dicit, q̃ multos Theologos cõſuluit ſup hoc tã in cõfeſſione, quàm extra. & q̃ nunquã reperit vnũ, q̃ ſibi faceret cõſcientiã ſup ſolutione decimarũ: ſed ipſe hoc dãnat. & dicit tales nõ procul ab hæreſi fore: cũ oẽs doc. eccl̃iæ q̃ fuerũt ſancti, & doctiſsimi viri, Grego. Augu. Hiero. & Ambro. tenuerint cõtrariũ: vt habetur. xvj. q. j. c. reuertimini. & c. decimæ. ea cauſa. q. vij. c. q. cũcq̃. c. maiores. de cõſe. diſtin. v. quadrageſima. Et dicit ſe credere eos quaſi dãnatos, q̃ volunt credere iſtis aſſerẽtibus oppoſitum. ¶ Sed vide opi. Hoſt. ſ. eo. in. c. à nobis. q̃ mihi pro ſalute cõmuni multũ placeret, ſi eſſet vera. Dicit enim ibi, q̃ in locis, in quibus decimæ etiã p̃diales nõ ſoluũtur, ſi nõ vendicãtur, & nõ ſoluũtur: nõ peccãt nõ ſoluẽtes. Videtur eñ Papa eis diſpẽſare, ſaltẽ quo ad p̃teritas decimas. Et pro hac opi. facit. c. nõ eſt. ſ. e. dũ mãdat nõſoluẽtes excõicari: ſi neglexerũt. gl. tamẽ i. c. jj̃. e. in. vj. videtur hoc reprobare: quia eccleſia quotidie clamat, vt decimæ ſoluãtur: & ius diuinũ dicit: Decimas & primitias nõ tardabis offerre. Exo. xxij. vide gl. no. in. d. c. quicũq̃. xvj. q. vij. q̃ dicit, q̃ etiã p̃ſonales ſunt de iure diuino: & q̃ licet in quãtitate cathedrali currat p̃ſcriptio: vt in. c. olim. de cẽſi. nõ tñ currit in quãtitate decimæ. vide bo. tex. etiã cũ gl. xxxiij. q. v. c. dicat. vide ad materiã pulchrè p Arch. xvj. q. j. in. c. decimę. & in. d. c. maiores. & in. d. c. qcũq̃. vbi põt opi. bea. Tho. q̃ho. & quorũdã Theologorũ. & videtur velle, q̃ p̃ceptũ cessare cimæ nõ ſit ex toto morale, ſed partim ceremoniale. & dic, vt ibi latius proſequitur. Bea. Tho. fuit in opi. q̃ vbi de cõſuetudine nõ ſoluũtur, nõ peccant nõ ſoluẽtes: niſi ꝓpter obſtinationẽ animi: vt ſi haberent animũ obſtinatũ ad nõ ſoluẽdũ, etiã ſi p̃ciperet eccleſia: tũc tales peccarẽt mortaliter. Et hæc opi. multũ mihi placet ne tãta multitudo pereat. tenẽdũ tñ eſt, q̃ de iure diuino decimæ debẽtur cum integritate. Nã licet motiua Theologorũ multum ſtringãt, tñ in dubijs debemus ſtare interpretationi eccl̃iæ & ſummi pontificis: vt probatur in. c. p venerabilẽ. qui fi. ſint leg. & adde hîc ea, quæ dixi. ſ. e. ſuper ru. & quod no. Hoſt. in. d. c. à nobis.

SVMMARIVM.
1 *Decimæ ſoluuntur ante cenſum & tributa: ſi verò primò detrahuntur cẽſui & tributa, illa ſunt decimanda.*
2 *Fructus terræ reſpectu Dei dicuntur naturales: ſed reſpectu culturæ hominis dicuntur induſtriales.*
3 *Cauſæ quando concurrunt duæ in eadem re, vna potentior alia: illa præualet, quæ potentior eſt.*
5 *Decimæ an & quando ſint ſoluendæ, vel à domino, vel à colono: aut abvtroq;.6.*
7 *Decimæ, an ſit ſoluenda in parochia, vbi res fuit ſeminata: an vbi poſteà fuit plantata.*

CAP. XXXI.

Vm non. ¶ Hoc dicit. Prius ſoluendæ ſunt decimæ, quàm cenſus, ſeu tributa, & ſi prius illa ſoluũtur poſteà decimari debẽt. h. d. Dicit. Primò, p̃miſſa rõne ponitur exceſſus. Secundò alia ratio

alia ratio & exceſſus, p̃hibitio. ibi: *cum autem*. Tertiò alia rõ. ibi: *quoniã*. ¶ Caſus literalis. Quidã ante ſolutionẽ decimarũ deducebãt de fructibus decimãdis cẽſus, tributa & alias expẽſas: cũ ergo dñs in ſignũ vniuerſalis dñij, qua ſi quodã ſpeciali titulo ſibi reſeruauerit decimas: volens cõciliũ eccl̃iarũ diſpẽdijs & animarũ piculis obuiare, ſtatuit: q̃ exactionẽ cenſuũ vel tributorũ præcedat ſolutio decimarũ: vel ſaltẽ illi, q cẽſus vel tributa indecimata pcipiũt: cõpellãtur p cenſurã eccle. decimare eccleſijs q̃bus 1 de iure debeã: qa res tranſit cũ onere ſuo. Ber. ¶ † Not. ex prin. literæ, q̃ fructus ſegetũ & arborũ cẽſent potius naturales, quàm induſtriales. Nã totũ attribuitur diuinę potẽtiæ & miſericordię: cũ ſemẽ mortificeſ in terra, nec illud ſemẽ colligitur. Itẽ arbores recipiũt incrementũ ex terra ex diſpoſitione diuina: & hoc p̃cedit quo ad ſolutionẽ decimæ. Nã alia cõſideratione. ſ. vt poſſeſſor bonę fidei faciat fructus ſuos: fructus ſegetũ cenſeſ potius induſtrialis, quàm naturalis: & hoc p̃pter nimiã curã, quę adhibeſ in cultura: vt no. gl. in. c. grauis. de reſti. ſpo. & in l. ex diuerſo. ff. de rei vẽ. & ſic ſolue cõtrariũ, q̃d formari poteſt de no. in præal. iuribus, vt reſpectu dei cẽſeãt fructus naturales: ſed reſpectu hominis cenſeãtur induſtria 2 les. ¶ † Secũdò no. illa verba Apoſtoli, q̃ habentur. j. ad Cor. iij. q̃ neq; qui plãtat, eſt aliq̃d &c. q̃ verba poſſunt intelligi ad literã vt iacẽt. itẽ myſticè. videlicet q̃ neq; q plãtat. ſ. p̃dicãdo eſt aliq̃d: neq; q rigat. ſ. baptizãdo: ſed q̃ incremẽtũ dat. ſ. infundẽdo gratiã ſpiritualẽ: vt eſt Deus. ¶ † Tertiò no. q̃ vbi cõcurrũt duæ cauſæ, quarũ alte 3 ra eſt potẽtior: illa proponẽda eſt minus potẽti. nã tributũ ſoluiſ in ſignũ ſpecialis dñij: decima in ſignũ gñalis: & & ſic cũ hęc cã ſit potẽtior: debet hæc ſolutio decimæ p̃ 4 cedere ſolutionẽ tributi. ¶ † No. q̃ tributũ p̃ueniẽs ex aceruo nõ decimato debet decimari illi eccleſię, ex cuius parochia fructus p̃ueniũt: hoc intellige, vt plenè dixi in 5 c. tua. ſ. e. vbi recitaui dicta Inno. hîc. ¶ † Vltimò no. q̃ a agricultor[a] teneſ ſoluere decimã eccl̃iæ, ante, quã ſoluat dño tributũ, vel cẽſum. Et ex hoc inferebat. d. Pe. q̃ ſi ec cleſia petit decimã à colono: nõ põt colonus euitãdo hoc onus allegare dñm: cũ notoriũ ſit decimã deberi eccl̃iæ. & ſic vult q̃ etiã inuito dño põt decima extorqueri à colono: q̃uino plus ſentit, q̃ eccleſia nõ petẽte poſit colonus, cũ ſoluit dño partẽ ſuã retinere integrã decimã ſuã penes ſe, vt eã ſoluat eccl̃iæ, qa in pari cã potior eſt cõditio poſſidẽtis. hęc dicta mihi ſimplr nõ placẽt. ¶ Sed diſtinguo ſic, cũ qrit, an colonus, an dñs debeat ſoluere de cimã: q̃ aut ſup hoc eſt cõſuetudo: vt qa ruſticus cõſueuit decimã integrã ſoluere: & tũc ſeruãda eſt cõſuetud. ad hoc alle. tex. opt. i ſolu. tributorũ. i. l. litib⁹. C. de ag. & cẽ. li. xj. & gl. extẽdit illũ tex. ad mat. nr̃am. Aut nõ appet de cõſuetudine: qa eccl̃ia q̃nq̃ recipit à manib⁹ ruſtici: q̃nq̃ à manib⁹ dñi: & tũc oẽs fructus ſpectãt ad dñm: licet dñs teneatur dare certas mẽſuras, ſeu certos nũmos colono: & tũc puto, q̃ nõ rusticus, ſed ipe dñs habet ſoluere decimã. Pro hoc tex. in. c. cũ hoies. ſ. eo. vbi videt̃ p̃bari. nec puto, q̃ colonus poſsit hoc caſu ſoluere decimã dño inuito: qa intereſt dñi: vt ſit p̃ſens, ne fraudetur ipſe, vel eccleſia: & ſic nõ ob. q̃ notoriũ ſit decimã deberi eccleſiæ. Aut ecõtra fructus oẽs p tinẽt ad colonũ: puta, qa cõduxit p̃diũ & debet dño certã pẽſionẽ: & tũc ipſe colonus ſoluet decimã. ar. hîc. Nã oẽs fructus hic p tinebãt ad colonũ: ſed ipſe teneatur dare tributũ, vel cẽſum dño, vel vter q̃ dominus & colonus recipit quotã: & tamẽ vter q̃ ſoluet p parte ſua. ad hoc. c. tua. ſ. e. ſenſit gl. in. c. in aliq̃bus. ſ. e. & ſic diſtingue & intellige gl. j. hîc q̃ loqtur aliquãtulũ intricatè. ¶ † In gl. j. in fi. dic, q̃ aut qritur qs teneatur ex debito decimã ſoluere, colonus, aut dominus, vel vter q̃. & iſtũ arti. plenè expediui in. d. c. tua. & dicvt ibi. Aut qrit vtrũ alter eorũ poſsit ſoluere decimã totã 6 ſuo ſuito abſente. & hũc art. ſ. expediui. & ſic art, iſte eſt 7 p̃ſus ſeparatus in mate. illius. c. tua. ¶ † Extra gl. Io. an. adducit iſtũ tex. ad. q. qdã ſeminauit porros in parochia S. And. demũ illos plãtauit intra parochiã eccleſiæ. S. Io. q̃ritur cui eccleſiarũ dẽat ſolui decima iſta. facit tex. iſte p ſecũda eccleſia, q̃ neq; q plãtat, neq; q rigat, eſt aliq̃d, ſed qui incremẽtũ dat. ſed incremẽtũ p̃ceſsit in parochia ſecũda, & nõ in prima. ergo ſecũdę eccleſię debet fieri ſolutio huius decimæ. In cõtrarium facit qd̃ habeſ Deut. xiiij. & Paralip. xxxj. vbi habetur, q̃ de oĩbus, q̃ p̃ducit humus decima eſt ſoluẽda. Itẽ eſt initiũ ſpectãdũ: vt in. c. dudũ. de ele. hęc eſt pulchra. q. & difficilis, & eã plenè videas in mercũ. p Ioã. an. in regu. qui prior eſt tpe. lib. vj.

SVMMARIVM.
1 *Priuilegia de nõ ſoluendis decimis conceſſa alicui loco religioſo: non extenduntur ad decimas prædiorum de nouo acquiſitorum: & quibus ante decimæ ſoluebantur. nu. 4.*
2 *Non emere, vel non vendere: an & quando poſsit aliquis ſe obligare.*
3 *Quando duo ſunt pariter priuilegiati: remoto priuilegio quo ad vnum, non extenditur ad alium.*
5 *Decimæ poſſunt præſcribi à religioſis etiã parochiam non habẽtibus, dummodò habeant titulum.*

CAP. XXXIIII.

1 Nuper. ¶ † Ciſterciẽſes, tẽplarij, & hoſpitalarij de fructibus poſſeſsionũ, quas acquiſierũt poſt cõciliũ generale, de quo hîc, decimas ſoluere tenẽtur, ſi de illis poſſeſsionibus prius ſoluebãtur decimę. Duę ſunt ptes. Primò ſtatutũ ciſterciẽſ. Scd̃ò cõfirmatio & p̃miſſio Papæ. ibi: *ne occaſione*. ¶ Caſus literalis. Abbates ordinis ciſtercien. habebãt priuilegiũ de nõ dãdis decimis de laboribus, quos excolũt ſumptibus ſuis: vnde grauiter lædebãtur eccleſiæ: cũ ipſi quotidie multas acquirerẽt poſſeſsiones, de quibus eccleſijs decimę ſoluebãtur: propter qd̃ dicti abbates ad cõmonitionẽ cõcilij ſtatuerunt ne de cætero fratres ipſius ordinis emãt poſſeſsiones, de quibus decimæ debeãtur eccleſijs: niſi fortè pro monaſterijs fundãdis de nouo. & ſi tales poſſeſsiones, de quib⁹ decimæ ſoluebãtur eis fuerint pia fidelium deuotione collatæ aut emptæ, p monaſterijs de nouo fundãdis, cõmittãtur alijs excolẽdę à quibus eccleſijs decimę p̃ſoluãtur ne occaſione priuilegiorũ ſuorum eccl̃iæ vltrerí⁹ aggrauẽtur: ꝓpter qd̃ ſtatuit cõcilium, vt de alienis terris: & de his, quas decæterò acqrẽt, decimas eccleſijs ſoluãt, q̃ bus rõne p̃diorũ ante ſoluebãtur: ẽt ſi ꝓprijs ſumptibus eas excolãt: niſi cũ ipſis eccl̃ijs amicabiliter duxerint componẽdũ. Et hoc qd̃ dictũ eſt de ciſterciẽſibus, extẽdatur ad oẽs alios, qui habẽt ſimilia priuilegia: p̃cepit cõcilium vt eccl̃iarũ p̃lati prõpti exiſtãt ad exhibẽdũ p̃dictis priuilegiatis de ſuis malefactoribus iuſtitiæ cõplemẽtũ, & eorũ priuilegia diligẽter obſeruent. Ber. ¶ † Primò no. b tex. quaſi aptũ, q̃ ẽt de p̃dijs dotalibus[b] eccl̃iæ debet ſolui decima illis eccleſijs, quibus prius ſoluebatur: ſiue talia p̃dia pia deuotione fidelium ſunt oblata, ſiue empta p monaſterijs fundãdis. Nã ſi hoc p̃cedit in monaſterijs ciſtercien. q̃ erãt priuilegiata ſup decimis, fortius p̃cedit in monaſterijs aliorum religioſorũ: vel in eccleſijs ſeculãribus. & eſt iſte tex. cõtra gl. in. c. nouum genus. ſ. e. & facit p gl. in. c. j. de cen. q̃ tenuit qd̃. ſ. dixi. & ad hoc tene mẽti iſtum tex. quia neſcio alibi equè bonum in hac materia. & nõ ſolet ad hoc allegari, & de hac mate. vide qd̃ 2 plenè dixi in. c. nouum genus. ſ. e. ¶ † Secundò no. q̃ poteſt quis ſe obligare ad nõ emẽdum poſſeſsiones, & per cõſequẽs ad nõ vẽdẽdum: ſed in cõtrarium facit tex. l. pe. ff. de pac. vbi dicitur tale pactum nõ valere. Et ad iſtum tex. reſpõdet hîc Abb. q̃ Papa hoc ſtatutum hic cõfirmauit. Sed certè nõ eſt bona reſpõſio, quia Papa nõ ſolũ cõ firmauit, ſed potius ademit. Itẽ iſti fecerunt ſtatutum ad cõmonitionẽ Papæ: & ſic ſumpſit authoritatẽ ex facto

quæ vertitur. col. j. & Pau. de ca. in conſ. cccxx. iiij. in ci. in cauſa decima li. circa me. ſecundum antiquã impreſsionẽ. Soc. in conſi. cxlv. inc. circa primum cõſultationis articu. co. ij. in. j. parte. & in conſi. ccxcvij. inc. viſo priuilegio, col. j. in. ij. parte.

ZACHARIAS.
a ¶ Agricultor. Add de quod notauim apo. ad iſtũ poſt ci. in. c. licet. nu. 1. in apoſto. in verſ. alijs traduntur ex colendi. ſ. eo.

ZACHARIAS.
b ¶ De prædijs dotalibus. Adde Card. in cl. fi. in. ix. q. eo. titu.

eorũ. Vñ dicẽdũ,q collegiũ tãquã corpus fictũ:vt in. c. quãto.de his,q fiũt à ꝑla.& in.l.mortuo.ff.de fideiu.non põt sibijpsi hãc.l.ꝓfigere:sed in singularibus psonis de ipso collegio bene põt hãc legẽ imponere:sicut videmus cõiter,q plerũq; ciuitas statuit,vt nõ liceat singulis aliẽ nare possẽ.ĩ nõ suppositos.& sic loqr̃ iste tex. ¶ Tertiõ no.q priuilegia oĩm religiosorũ de decimis nõ soluẽdis collata añ tps huius cõcilij, sunt reuocata hodiè quo ad possessiones acqsitas post hoc conciliũ. & sic priuilegiũ de quo ĩ.c.ex parte.el.j.ĩ.e.hodiè euanuit,quo ad possẽ
3 siones acqsitas post hoc cõciliũ. ¶ †Itẽ no.ibi:*exrẽdi uolumus*.q vbi duo sunt pariter priuilegiati:reuocatio priuilegij quo ad vnũ,nõ extendit quo ad aliũ:nisi princeps expſsẽ intẽdat.sic dicimus ĩ alia dispositiõe odiosa:vt est tex.iũcta gl.no.in.c.cõstitutionẽ.de reg.li.vj.Et facit iste tex.multũ no.ad.q.legistarũ no.in.l.fi.C.de ſa.ſan.ec.Nã ibi in certis casibus priuilegiũ ꝑscriptiõis.c.ann. fuit col latũ pariter ciuitatibus & ecclijs:demũ p ius authẽticorũ fuit reuocatũ quo ad ecclias:& statutũ,vt sola eccl̃ia Romana gaudeat priuilegio.c.ann.aliæ verò solũ.xl.an.
a ꝙrit tũc,an idẽ sit dicẽdũ in ciuitatibus[a].Nã si priuilegiũ fuit reuocatũ quo ad ecclias,q̃ erãt magis fauorabiles:ergo & quo ad ciuitates.In cõtrariũ facit hæc litera inducta mõ ꝓdicto.¶ Opp.cõtra tex.de cõtrarietate.¶ Nam aliter disponit in prin.aliter in ver.*ne occasione*. Sõ.prin. c.ponit statutũ ipsorũ Cirstercien.q̃ processerũt colorate in reuocatione priuilegij eorũ. Nã cũ essent priuilegiati sup decimis terrarũ,quas excolebãt ꝑprijs manibus, vel sumptibus:vt in.d.c.ex pte.ipsi statuerũt, vt possessiões decæterò acquirẽdæ traderẽtur alijs excolẽdæ : vt sic remaneret integrũ priuilegiũ eorũ, & ecclijs ꝓdialibus succurreret.Papa verò in ver.*ne occasione*.voles ꝑui dere latius,statuit vt siue ꝑprijs manibus excolant: siue alijs tradãt excolẽdas:dẽant soluere decimã de possessionibus acqrẽdis post hoc cõciliũ.& fuit factũ hoc cõciliũ secundũ Io.an.anno dñi.M. ccxv.xvij. anno põtificatus Inn.Et p hoc potes instrui de possẽ.acqsitis post hoc cõciliũ. Itẽ credo,q ifti Cistercię.gaudeãt ſalté priuile. cõi religiosorũ, vt de noualib. quæ excolũt proprijs manibus,vel sumptibus,nõ soluãt decimã,vbi dicit in.c.ex pte.qa solũ hĩc reuocat priuilegiũ laborũ suorum,& non
4 noualiũ.ar.ĩ.d.c.ad audiẽtiã.ĩ.e.¶ †In gl.ij.ibi:*ante, quã ædificentur ecclesiæ*.videt ergo gl.velle,q priuilegiũ pdat solũ ante,quàm ecclesiæ ædificarẽtur.& ita Hosti. videt intellexisse gl.quã reprobat,sed vt dicit Io.an.nõ est credẽdũ,q gl.habuit hũc intellectũ:sed põt sic saluari.Nam p monasterijs de nouo fundãdis emitur possessio ꝑ fundo ipsorũ monasteriorũ,& talis possessio est onerata de cimis ante,quàm monasteriũ fundet:sed post fundationẽ monasterij frustrà q̃rimus de decima:cũ ibi nihil recolligat:sed de reliq̃s possessionibus q̃ acquiruntur pro dote,monasterij soluitur decima tã ante cõstructionem
5 monasterij,quàm post post:vt litera satis innuit. ¶ †In gl.iij.ibi:*ꝓsideri non potest*. Aduerte,qa gl.loquit multũ impropriè.Nã si religiosi nõ possent decimas possidere,nõ valerẽt eas ꝑscribere.cuius cõtrariũ probat in. c, cũ in tua.&.c.dudũ.ĩ.e.sed gl.habuit bonũ ſtellectũ.Debet enim intelligi,q religiosi de iure nõ habent ius decimãdi:tñ in veritate nulla in hoc fit differẽtia inter religiosos & clericos seculares: qa si religiosi hñt parochiã, ꝓcipiunt decimã sicut clerici seculares:vt in.c.fuggestũ. & qđ ibi dixi.ĩ.& idẽ est in clericis secularibus.Nã sinõ habẽt parochiã,nõ põt habere ius decimãdi.Nã decimę sunt hodie de iure parochiali:vt in.c.fi, ĩ. de paro. vnde concludẽdo.q.gl.licet Host.& Io.An.multũ se inuoluãt dico breuiter,q tã religiosi,quàm clerici volẽtes ꝑscribere decimas aut actiu ẽ,aut pasiuè debẽt habere titulũ quia ex quo ius cõmune eis resistit,cum nõ habẽt parochiã,non possunt sine titu. ꝑscribere:vt probat in.c.j.de

a ¶ Ciuitatibus.Nota pro opi.Py. & Io.cõtra Pla. relata per Acc.in authẽ. quas actiões, C.de ſac.ſan. eccl. q.d. authen . corrigẽs præscriptionem centenariã.l. fi.in ecclesia:nõ tamen intelligatur per hoc corrigere in ciuitate.

ꝓcreri.lib.vj.& adde gl.in.c.in aliquibus.ĩ.e.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Laicus non potest pignorare decimas,quas detinet siue sine tit. siue cum titulo:nisi isto vltimo casu pignoret clericus, & cũ consensu diœcesani.nu.3.4.*

2 *Dispositio concernens vniuersos,extenditur ad singulos.*

CAP. XXXI.

1 INterdicimus. ¶ †Breue est:iõ non summatur.

¶ No.q laicus nõ põt pignorare decimas, nec clericis:vt hĩc.nec laicis : vt in.c.ꝓhibemus.ĩ.e.& ideò iste tex.solùm facit mẽtionẽ de clericis:
2 qa in.d.c.prohibemus,ſatis fuit cautũ in laicis. ¶ †Secũdò no.q dispositio cõcernẽs vniuersos extẽditur ad singulos.& in hoc tene mẽti istũ tex.& vide quod not.in.c. nimis.el.j.de excef.ꝑla. ¶ In gl.j.in fi.Cõclusio glo.est,q
3 tex.iste ꝓcedit tam in decimis à laico de facto possessis, quàm in decimis sibi cõcessis in feudũ ab antiquo. Et rõ prohibitionis est,vt decimæ citius perueniant ad ecclesiã,ad quã spectãt. ¶ †Sed dubiũ est,nunqd laicus habẽs
4 decimas in feudũ,posit eas pignorare alteri clerico de cõsensu diœcesani.Host.tenet,q sic.Nã si potest sibi donare cũ consensu Epi:vt in.c.cũ aplica.de his,q̃ fiũt à ꝑla.ergo fortius pignorare.Cõtrariũ cõcludit Io.an. mouẽt,qa ista litera loquitur indistinctè.Itẽ,qa decimæ citius ꝓueniẽt ad ecclesiã,cui debẽtur, si nõ põt alteri pignori dare.Sed.d.Pe.approbat dictũ Host.qđ etiã mihi plus placet:quia cui cõceditur maius,videt & cõcessum minus:vt in.c.ex parte.ĩ.e.Itẽ hoc cõcernit fauorẽ ecclesię vniuersalis,& citius decimę eripiãtur de manibus laicorũ. Et ex hac ratione emanauit. d. c. cũ aplica. quod cũ habeat locũ in pignoratione,pariter debet habere locũ ipsius dispositio:vt in.c.cũ dilecta.de cõsir.vti.vel inuti.Sed si decimæ detinẽtur à laico sine titul. nõ sufficit etiã cõsensus Epi:vt dixit hĩc Goffre.& bene.tũ,quia nemo potest rẽ alienã pignorare: tũ quia ecclesia videtur approbare ipsius malam detentionem.

De regularibus,& transeũtib.ad relig. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Regulares dicuntur illi,qui profitentur tria substantialia regulæ & religionis:videlicet paupertatem, castitatem,& obedientiam.*

2 *Fratres,vel sorores tertij ordinis sancti Francisci: non veniũt appellatione regularium, vel religiosorum in odiosis: secus in fauorabilibus.*

3 *Religiosi qui dicantur,& quibus modis capiantur.*

4 *Rectores hospitalium portantes certum habitum, vel vestem certi coloris:an veniant appellatione religiosorum, & gaudeant priuilegio fori.*

Statutum disponens illud idem, quod ius commune,an sit statutum.

¶ Suprà visum est de clericis secularibus & de rebus eorum:meritò restat videre de regularibus & rebus eorum. Vel sic. Quia virorum ecclesiasticorum duo sunt genera:quoddam est genus clericorũ secularĩ:quoddã religiosorum.vnde viso de primo genere,meritò subijcitur de secundo.Vnde autẽ dicatur regularis, dicit Io.an.q à regula, quæ tamẽ dupliciter capitur:vt no.in rub. de reg.iur.li.vj.sed quãtum ad propositũ dicitur à rectitudine viuendi. ¶ †Et dic,q illi propriè dicuntur habere regulã,qui profitẽtur tria substãtialia cuiuslibet religionis approbatę: videlicet
1 paupertatem,castitatem,& obedientiam:vt.c. cum ad monasteriũ.de ſta.reg.Alij verò licet aliqua ꝑmittant , nõ dicũtur ꝑprię habere reg.sed potius quendã modũ viuendi:licet ille modus sit approbatus à Papa.de quo vide gl.not.in cle.j.de rel.do.& in cl. cium ex eo.de sent.excom. ¶ †Ex quo inferri potest ad.q.quoti-
2 dianam,quòd dispositio odiosa concepta erga regulares, nõ cõprehendit illos,qui non promiserunt illa tria substantialia.& sic fratres sancti Francisci de tertio ordine, vel isti Iesuitæ : vel istæ mulieres mantellatæ non dicuntur propriè regulares,vnde nõ cõprehenduntur in dispositione odiosa:secus in dispositione fauorabili:quia

a ¶ Religiosi.Vide de hoc qđ no.Io.an.in.c.vt offi.ꝑ.ꝙrũ.in vers.religiosis. de hære.li.vj.& tex.& gl.in.l.ꝓfes.x.q.iij.& gl.in.c.ex multa. de vo. & qđ ibi latius scribit Anc.& d.Abb.pa.in.v.co.An autẽ appellatiõe religiosorũ cõtineaꝫ religiosus ꝓfectus ecclesiæ secularis:vide gl.in cl.j.de reli.do.gl.in.c. quorũdã.de ele.in.vj.in fi.d.Abb.Pañ.oĩo post gl.in cl.j.de re.eccl.nõ alie. in cl.j.de testa.Et adde oĩno hĩc do. in.d. c. vt officiũ. ꝑ.ꝙrũ.Adde etiã
a ꝙ appellatione re
3 ligiosorũ cõtinentur clerici seculares:ita no.põit gl. ĩn.c.in noie dñi.in fi.iij.co.xxiij.dist. & tex.quẽ no.ibi doc.in.iiij.no.i.c. facerdotes. xlix. distinctione . & adidẽ vide quod no.do.in.c.ex antiqs.in fi.j.co.ver. no.ꝙappellati õe iiij.di. & idẽ dicit no.in.c. gñalis. in ij.no.Iiiij.di.& in c.si quelibet.in fi. b
ea.di.& in.c.j.in.j 4
no.lvij.dist.Et de q. hĩc posita p.d. An.vide latè.p.d. Abb.Pañ.in lect. in.c.dilecti ĩ.e.de iudæ.& q̃ ꝑprię dicãt religio , pulc. põit Arch.referẽdo ang. & Papiã. in. c. pñs clericus. xx.q.iij.& ĩ. d. c. j.ꝑ.qd si.ꝙ totũ.in fi.de re iu.in.vj.Ltẽ adde ꝙ largè sumẽdo offi. iudicã di,dicit religio.gl. est in.l.si iudex.ff de var.& ex.co.& inſt.de ob.quęex quasi de.in princ. Itẽ iuramentũ dicit regio:vt ẽ tex. in.l.ij.ff.de iureiu. & in auẽ.quod ob tinet.C. de proba. & de offi. iudicã. di,est tex.in.l. generaliter.C. de nõ nu.pe.Itẽ de iuramẽto est tex.in.l. j .ff.de iureiu.Itẽ, an ſtat̃ religiosorũ sit ꝑfectus: vi de Tho.in.ij.ij.q. cxxxvj.ar.j.Item an milites.S.Ioã. cruce signati dicã

rabili:quia largo modo videnť sub regu.rõne ꝓmissionis factæ supiori eorũ.& hoc no. ¶ †Secũdò principaliter quæriť,qui dicanť religiosi[a].So.dicit Io.an. ꝙ q̃nq; verba capiuntur in largissima significatione: & tũc oĩs Christianus dicit religiosus.vñ in pluribus locis dicitur religio Christiana:vt in.c.gaudeam[a].j.de diuor.& in.c.ꝓ humani.de homi.li.vj.Q̃nq;verbũ capiť latè:& tũc cõprehẽdit oẽm hoĩem honestè viuentẽ:nõ aũt quẽlibet Christianũ in.c.ecclesia.ŝ. de cõst. & ĩ.c.fi.ŝ.re.ec. nõ alie.vbi dicit,q laici quantũcunq; religiosi &c. Quandoq; capitur minus latè & cõprehendit clericos seculares.j.q.iij.c.faluator. Quandoq, capitur strictè & solũ cõprehẽdũtur illi,qꝫ professio nẽ subiecerũt se abbatis imperio.& dic, ꝙ inquantũ quis magis Deo exhibebat religionẽ,t̃ atomagis po teſt dici religiosus.Vñ si bene cõprehẽdis,quãto qs est alienus à cultu dinino:tantomagis deuiat ab hoc noĩe.Nã noĩa debẽt esse cõsequẽtia rebus.inſt.de do na.in.ŝ.eſt & aliud.& in.c.cũ secundũ. de præb, Sed nõ ponit Io.an.qualiter debeat hoc verbũ accipi in iure,vel in ſtatutis. ¶ †Vñ aliãs in hac ciuitate accidit de facto hæc.q.Statuto huius ciuitatis cauet , ꝙ religiosi nõ pñt sumi ad officia cõitatis:demũ qđã q erat rector hospitalis de misericordia , portas vestẽ certi coloris cũ cruce in pectore, fuit extractus de priori bus,qpro priori añ assumptionẽ illius regiminis fuit noĩatus & iburſulatus : dubitať nũqd ad aliud offm potuisset assumi.Ethęc.q.visa fuerat ſatis difficilis.d. Pe.q tũc legebat in hac ciuitate:sed tũ visus est rñdisse,q exisťẽdo in illo habitu nõ poterat assumi ad illud officiũ:qa verba ſtatuti debẽt aliqd operari: vñ si intelligereť ſtatutũ de religioſ. ſtrictè sumptis,nihil operabať:cũ satis sit in iure cautum:qa nec religiosi: nec clerici possunt habere officia secularia.j.ne cleri. vel mo.quasi p totũ . & sic ſtatutũ debebat intelligi de religiosis largo modo sumptis: tñ ille dimisit habitũ & exercuit officiũ:quia nõ erat ita adſtrictus,qn potuisset dimittere habitũ. ¶ Ego dubito,an hæc de cisio sit vera:nã ſtatutũ habilitans ad officia, est ſtricti iuris:ergo debet intelligi in ſtricta significatiõe. arg.in.c.cũ dilectus.de cõsue.& in.c.in nostra. de iureiur.sed certũ est,q in ſtricta significatione illi dicũ tur religiosi,q ꝓmiserũt tria substãtialia:vt.ŝ.dixi. & vide duas gl.no.vltra prædicta in cle.j.de deci.in glo. j.&.ij.vbi clarè Io.an.in gl.suis cõcludit,q in materia odiosa hoc verbũ debet capi multũ ſtrictè: nisi adiciatur aliquod verbũ gñale:puta si diceretur:quicũq; religiosi.Nã tũc cõprehenderẽtur hospitalarij,secundũ illã gl,& intellige de hospitalarijs Hierosolymit. q largo mõ sunt religiosæ pſonæ: cũ nõ possunt cõtrahere matrimoniũ & ꝓmittũt obediẽtiã superiori nec pñt retrocedere ab illo ſtatu. Vñ istis, vel ordini eorũ,cõferuntur ecclesiæ & decimæ:vt dixi in.c.quã uis.ŝ.de deci.Sed isti rectores hospitaliũ vtẽtes matrimonio & deferẽtes certũ habitũ,non sunt religiosi: nec largo modo,nec ſtricto.vñ Laurẽ.& Io.de lig.in cl.ij.de ꝑb.dicũt,q isti nõ gaudẽt priuilegio clericali: nec in pſona,nec in rebus patrimonialibus eorũ.& vi

gula.& in cl.j.de rel.do.Et adde,q appellatione religiosorũ etiã continenť nouitij:vt per Cardi.in cle.j. de elec.& in cle.ij.in.xiij.q.de præb.Itẽ fratres sancti Auguſt.sancti Benedicti,& sancti Francisci,& priuilegiati,vt p Cardi.in cle.j.in.ŝ.j.de deci,Item religiosi translati ad ecclesiam secularem : nõ tamen clerici seculares:vt per Cardi.in.d.cle.j.& vide do. Abba.in.c.causam. de iud.& do.Car. in cle. cum ex eo. de sen.excom. & excõ. & vide Io. an.in ru. de regu. & adde,q religio si dicantur etiam fratres militiæ tẽpli:vt per.d.Abb. in.c. cũ deputati. de iud. & quid de Iesuatis:& de illis qui nõ sunt in tertio ordine sancti Francił.vel sancti Aug.& vide quæ habẽtur per Bar. & alios.in.l. semper.ff.de iure immu.& quæ plenè dixi in rub.de regul.

SEB. SAPIA.

a ¶ Religiosi. Qui dicantur religiosi ponit Fel.in.c.ecclesia sanctæ Mariæ.co.j.ŝ.de cõſt. latè in.c.licet.ŝ.de offi ordi. & in . c. tua nos.col.ij.ver si.an autem appellatione religiosorũ.ŝ.de iureiuran.

b ¶ In materia. De hoc vide plenius per eundem Panorm.in.c.antep. j.de verborum ſignificati.

¶ Adde Ro.cõsi. cxvj.&.xciv.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quòd professio. Numquid autẽ professio facta per dolũ valeat:vide latè Fel.in.c.ꝑsentia.col.v.verſi. scias , ꝙ propter huiusmodi fraudes.ŝ.de proba. Antonius Franc.

d ¶ Sine tactura. An requiratur tactus scripturarũ ad delationem iuramenti:vide bal. & Alexand. post eum in authenti. sacramenta puberum.C.si aduer.vend.vbi dicunt, ꝙ cauti aduocati ſolẽt portare aliquã chartã in manibus,ſuper qua sunt descripta aliqua verba euangelij,ſuper quibus,quando volunt,ꝙ deferatur iuramentũ alicui, proferũt illã iudici,& petunt ſuper tali scriptura deferri iuramentũ ei , qui debet iurare. Ad quod etiam vide gl.in.ŝ.itẽ sacramẽta.de pace iur.fir.& per Bal.in vſib. feu.Dicas tamen,quod ſufficit tangere quancunq; ſcripturam; etiã si nõ sit euangelium:vt in authẽ.vt omnes,obe.iu.prouin.in.ŝ.j.& no.Inno.in.c. si Christus.de iureiur.& Io.An.in.c.vt circa.de ele.li.vj,in nouel.& tenet Spe. in tit.de iura.dela.in.ŝ.j.& Bal.in.c.ij.quid ſit inueſti.& Cy.in.l.teſtium. in j.q.C.de teſtib.& vide gl,in.l.iuriſiurandi.eo.ti.de teſti.& habetur per gloſ. & Car.plenè in cle.j.ŝ.porro.de hær.&.p.d.Pau.de ca.in.l.iij.ŝ.iurati. ff. de iureiur.vbi etiã dicit,ꝙ iuramẽtum ſimpliciter ꝓfẽrtur intelligitur.i.per ſancta euang.quod etiã voluit.d.Abb.in.d.c.& ſi Chriſtus.& vide Bart. in. l. q per ſalutem.de iureiur.qui dixit,quòd videtur delatum iuramentum:vt per Deum teſtetur.

a ¶ No. j. Pro intellectu huius decr. cũ ſua materia, vide Hoſt. in ſumma huius tit. de regu. §. & vtrum exigere. ver. igitur pater obtulit. & Archi. in. c. addidiſtis. xx. q. j. & Tho. ij. ij. q. xxxvij. & arti. viij. & arti. j. & beatum Tho. ii. ſecundæ. q. clxxxix. arti. v.

b ¶ Parẽtes. An filius ꝓpter obſequiũ parentũ poſsit rettahi à religione, vide ſing. ſcribit Tho. in. ij. ij. q. cxxxj. art. vj. & vide pau. de eleaza. in diſp. ſua inci. mater tutrix. vbi quæritur ſi mater tutrix te ſtamẽtaria obtulit filiũ impuberẽ monaſterio: alius verò tutor teſtamentarius eũ impuberẽ repetit: an poſsit. & concludit, ꝙ ſic. & ibi vide materiam huius. c. Ant. Franc.

¶ An propter obſequiũ parentum debeat quis extrahi à religione. Dicas ꝙ religioſus nõ eſt prohibitũ ſolatiũ cauſa conſolationis, vel vt relaxẽtur aſtudio, vel oratione: vt in cl. exiui de paradiſo in. §. licet. & ibi per. d. Car. de verbo. ſig. vbi etiã dicit, ꝙ ſi quis eſt incorporatus religioni per profeſſionẽ emiſſam, nõ poteſt retrahi etiã propter obſequiũ parentũ, licet de licentia Abbatis poſsit eſſe eis obſequio & ſeruitio: aliàs autẽ non, iuxta ea, quę habentur in. c. cũ ad monaſterium, de ſtą. reg.

SEB. SAPIA.

c ¶ Per profeſsionẽ. vide Bal. in. l. Deo nobis. C. de epiſc. & cle. & Paul. de ca. in. l. ſub conditione. ff. de libe. & poſt. vbi dicunt, ꝙ ingreſſus religionẽ liberatur à patria poteſtate, quatenꝰ eſſet ſibi incõmodũ: ſecus ſi prodeſſet ſibi, vel monaſterio ex perſona ſua. refert & ſequitur Feli. in. c. dilectus, ij. col. iij. ver. octaua concluſio. §. de reſcrip.

cautè locuta eſt: intelligit enim tex. ꝙ non debet quis tonderi ante ætatẽ legitimã. ſ. vt fiat monachus, per profeſsionẽ. Nã ceſſante profeſsione poteſt quis intrare monaſteriũ, & aſſumere habitũ etiã in infantili ætate: vt. cꝛ. p. vbi plenius diſſeret de hoc. ¶ † Itẽ no. ex glo. ꝙ poſt ſeptẽniũ poteſt quis aſſumere ordinẽ. & dic latius, ꝙ minores poteſt quis aſſumere ſtatim in principio pueritiæ poſt cõpletã infantilẽ ætatẽ, quæ cõpletur in ſeptẽnio: vt in c. de his. alle. in gl. & vide bo. gl. in cle. generalem. de ætate & qualitate. in fine. & ibi habes textum de ætate requiſita ad ordines ſacros. vide tamen textum notabi. in capit. fin. de tẽpo. ordi. lib. vj. q videtur velle, ꝙ etiã infanti poteſt cõferri tõſura, ſi vult trãſire ad monaſteriũ: aliàs aũt ſecus. ¶ † Qui aũt dicãtur idonei ad beneficiũ reſpectu ætatis, dixi plenè in c. ſuper inordinata. ſ. de præb. & dic, vt ibi. Reſpectu verò monachatus ad hoc, vt teneat ꝓfeſsio, requiritur in maſculo ætas. xiiij. ann. vt in. c. ſignificatũ. j. eodem. titu. lib. vj. in fœmina verò ſufficit tẽpus. xij. ann. vt in. c. cũ virũ. j. e. & xx. q. ij. in cap. puella. Ratio diuerſitatis eſt, quia citius pubeſcit fœmina, quàm maſculus. vnde ætas apta ad matrimoniũ carnale cenſetur apta ad iſtud matrimoniũ ſpirituale. ¶ In gl. ij. in fi. ſtellige in maſculo: vt. ſ. dixi. ¶ † Sed quæro, ſi eſt cõtentio ſuper ætate inter monaſteriũ & iſtum ingreſſum, quis habet probare an monaſteriũ allegãs legitimã ętatem: an ingreſſus, qui hoc negat. dicit Io. an. ꝙ regulariter ille habet probare ætatẽ maiorẽ & minorẽ, q̃ fundat ſe ſuper ea. Pro hoc glo. no. lxxvij. di. presbyteri. Et ratio. eſt: quia quis nõ præſumitur maior, vel minor: cũ ætas nõ ſtet firma, ſed momẽto currat. de quo plenius no. in c. in pꝛtia. de proba. ꝙ Bar. in. l. de ætate. ff. de mino. & ideò, ſi ingreſſus vult exire religionẽ, allegãdo ſe minorẽ, debet hoc probare: vtercp tamen poterit admitti ad probandũ intentionem ſuam, argumen. in. c. ſuper hoc. de renũ.

SVMMARIVM.

Impubes factus monachus & ingreſſus monaſterium, ſi intra annum non fuerit reuocatus à parẽtibus: poſt annum amplius non reuocatur. numero. 2.

Ingreſſus religionem per vim: ſi intra annum nõ reclamauerit, vlterius non auditur: cum conſentire. nu. 4.

Monachus poteſt fieri quis poſt. xiiij. annos, inuitis parentibus.

Monachus habetur pro mortuo, & liberatur à patria poteſtate.

Pater ſi efficiatur monachus, ſtatim deſinit habere filios in poteſtate.

Papa poteſt appellari Princeps.

Actio quod me. cau. debet intentari intra annum à minore. xv. à maiore verò, quàm citius poſsit: aliàs cenſentur conſentire.

Matrimonium metu factum, poteſt retractari intra annum à minore vigintiquinque annis, à maiore verò, quàm citius poteſt.

Filius poteſt offerri religioni, vel à patre, vel à matre, quando. ſ. filius eſt impubes, ſi verò pater & mater diſcordant, potior eſt conditio prohibentis. nu. 6.

Pater poteſt offerre filium impuberem, vel ipſum à monaſterio reuocare inuito auo, ſub cuius poteſtate eſt pater & filius.

Tutor poteſt offerre pupillum monaſterio.

Monachus non poteſt quis fieri inuitus, etiam oblatus à patre: nec monaſterium debet recipere.

Sponſalia facta à patre non obligant filium, niſi tacitè vel expreſsè cõſenſerit. ibidem.

Monachus impubes oblatus à patre, non obligatur perpetuò monaſterio: ſed vſque ad ætatem annorum. xiiij. & tunc poteſt remanere, vel exire, prout vult. & ſ. in primo notabili.

CAP. II.

SI quis ante. ¶ † Impubes monaſterium ingreſſus poſt annum à parentibus reuocari non poteſt. hoc dicit primò. Pubes per vim ingreſſus poſt annum exire, vel à parentibus reuocari non poteſt, hoc dicit ſecundò. Communis diuiſio. Secunda ibi: *ſi verò*. ¶ Caſus literalis. Statuit Conciliũ Maguntinum, quòd ſi aliquis ante legitimos annos religionem intrauerit ſine conſenſu parentum ſuorum: ſi parentes intra annum non reclamauerint ad Papam, vel Epiſcopum, vel eius vicarium poſt annum ipſum nõ poterunt reuocare. *Si* verò poſt legitimos annos per vim religionem intrauerit, & intra annum nec ipſe, nec parentes eius reclamauerint ad prædictas perſonas: poſteà exire non poterit cum præſumatur conſentire. Bernardus. ¶ Nota primò[a], quòd ante ætatem legitimam poteſt quis cum conſenſu parentum intrare monaſterium accipiendo habitum & tonſuram, non intelligas tamẽ, quòd per hoc obligetur perpetuò ipſi monaſterio. Nam requiritur ætas ad hoc legitima: vt in. c. præcedenti. ¶ † Nota ſecundò, quòd parentes[b] poſſunt reuocare filium ingreſſum religioneman te puerbatem. & ſic impubes non poteſt inuitis parentibus intra monaſterium. Ratio naturalis poteſt eſſe iſta. nam per ingreſſum factum ante ætatem, non deſinit eſſe in paterna poteſtate: ideò cum ingreſſus non teneat, vt efficaciter obligetur monaſterio, poſſunt parentes illum reuocare. Nam tenetur ex diuino præcepto parentibus obedire. ſed poſt pubertatem poteſt intrare ętiam inuitis parentibus: vt in capitulo primo ſecundo. & viceſima, quæſtione ſecunda. Et ratio eſt, quia per profeſsionem[c] ſoluitur paterna poteſtas: vt nota. gloſſ. in dicto capitulo primo. quã tenebis menti. & idem not. gloſſ. iuris ciuilis. in lege ſi ex cauſa. §. Papinianus. ff. de minoribus. Idem Bartolus in. l. patri. ff. de adulrijs. & in authentica idemque. C. de bonis, quę liberis. Et eſt ratio: quia quo ad mundum fingitur mortuus. decimaſexta quæſtione prima. placuit. Idem dic, ſi pater intraret monaſterium. nam incõtinenti ſoluitur patria poteſtas: quia cùm pater tranſeat in poteſtatem Abbatis, non poteſt habere filium in poteſtate: vt in. l. ſi arrogator. ff. de adoptionibus. bene facit capitulum cum ſimus. infrã eodem. nota. in authentica ingreſsi. & in authentica ſi qua mulier. C. de ſacroſanctis eccleſijs. ¶ † Et notaſ in verſiculo ad principem. iuncta gloſſa, quòd Papa poteſt appellari Princeps. Nã principatum tenet, maximè in ſpiritualibus. facit capitulo primo. ſuprà de maioritate & obedientia. ¶ † Nota in §. ſi verò. quòd intrans monaſterium per vim, habet annum ad reclamandum. In contrarium facit textus in capitulo primo. quod metus cauſa. & quod legitur & notatur in capitulo ad id. de ſponſalibus. Nam vt ibi nota. ſi quis non reclamauerit, quàm cito poteſt, videtur conſentire. Solutio. textus iſte poteſt intelligi in pubere, minore vigintiquinque annis. Nam licet habeat ætatem legitimam ad profeſsionem: non tamen habet eam diſcretionẽ, quàm maiores xxv. annorũ habent, vt. ff. de minoribus. per totum. Idzò text. iſte voluit ſibi dare annum ad reclamandum. quod eſt dictum ſingula. & poteſt ſingulariter induci ad matrimonium carnale, & ad conſi

ad cõſimiles actus: licet alij velint intelligere impropriando literã quòd ſi citius habuit oportunitatẽ, debuit citius reclamare. quod non placet: quia tũc fruſtra fieret mentio de anno. ¶ † Quæro ꝓ declaratione literæ & materiæ: quia tex. fecit hic mentionẽ de cõſenſu parentũ in religionis ingreſſu, nũquid parẽtes poſsint offerre filiũ monaſterio. Solu. Inno. egregiè tractat: & in effectu videt concludere, ꝙ ſic: & intelligo de filio impubere. Nã vſq; ad puber tatẽ libera eſt poteſtas parẽtibus offerre filiũ monaſterio: & videt probari. ij. q. j. c. in primis. & ea. cauſa. q. ij. c. j. ¶ † Sed dubium eſt, quid ſi pater & mater nõ cõcordãt: vt quia pater vult offerre matre inuita: vel econtrà. dicit Inn. qꝰ præfertur is, qui contradicit: quia in re cõi potior eſt cõditio prohibẽtis: vt in regula in re cõi. de reg. iur. lib. vj. & in. l. Sabinus. ff. cõi diui. Quidã tn dixerunt, vt ipſe refert, quòd pater eſt præferendus: cũ habeat filiũ in poteſtate, & non mater: vt inſti. de patria poteſta. & in. c. j. j. de conuer. in fi. ipſe tamen Inn. perſeuerat in primo dicto aſsignãdo vnã rationem ſingularẽ, quæ nõ eſt obliuioni tradẽda. Dicit enim, ꝙ in iſtis ſpiritualibus magis eſt ſeruãda ratio naturalis, quã ciuilis. Nã patria poteſtas eſt de iure ciuili. naturaliter enim filius obligatus eſt obedire matri, ſicut patri. Vnde Deus ſine diſtinctione præcepit patrẽ & matrẽ honorari. Ex quo etiã infertur, ꝙ ſola mater patre nõ cõtradicẽte põt offerre filiũ monaſterio. pro hoc videtur text. in. c. quicunq; xx. q. j. & hæc dicta Inn. cõmuniter approbantur hic per doc. & per Fede. cõſi. cclxxvij. Sed ego reperio gl. tenentẽ contrarium. xx. q. j. in. c. ij. quæ dicit matrẽ nõ poſſe offerre filiũ monaſterio cùm non habeat eũ in poteſtate. & illam gl. ſequitur ibi Archi. & ad. c. quæcunq; reſpõdet, ꝙ factũ narrat, & nõ ponit ius: ſed dictũ Inn. vt dixi cõiter probatur. & ideo glo. videt dubitaſſe. in. c. j. xx. q. ij. vbi dicit matrẽ poſſe ſaltẽ, quãdo pater nõ ſupereſt. ſatis placet fauore religionis tenere dictũ Inn. ¶ † Sed dubitatur, quid ſi auus habet patrem & nepotẽ in poteſtate: nunquid pater poſsit offerre filium monaſterio inuito auo: vel nũquid pater poſsit reuocare eũ ingreſſum inuito auo? Inno. tenet ꝙ ſic: per præmiſſam rationẽ: quia in iſtis ſpiritualibus potius eſt attẽdenda ratio naturalis[a]: ſed naturaliter filius eſt magis adſtrictus patri, quàm auo. & hoc dictũ Inno. cõiter approbatur. Sed ſatis poteſt dubitari: nam cùm auus habeat nepotẽ in poteſtate: nec per iſtũ actum factũ ante pubertatẽ à poteſtate aui eripitur: non video quomodo põt pater in præiudiciũ aui iſtã oblationẽ facere, cũ nõ poſsit filius voure in præiudiciũ paternæ poteſtatis: vt plenè dicetur in. c. ſcripturæ. j. de voto. ¶ † Queritur de tutoribus, nunquid poſsint offerre pupillum monaſterio? Inno. ꝙ ſic. Nã poſſunt eũ reuocare ab ingreſſu: vt in. c. ij. xx. q. j. ſed Fede. conſilio præallegato incidenter ſentit contrariũ. Dicit enim, quòd licet reperiatur, quòd tutores poſſunt reuocare: non tamẽ reperitur, quòd poſſunt offerre. Mihitn placet dictum Inno. per illud. c. ij. Nam ibi dicitur, ꝙ ſi pupilus eſt ingreſſus monaſterium & tutores ſimulãdo cõſenſerint intra annum, nõ poſſunt reuocare. Ecce ergo ꝙ taciturnitas annalis habetur pro oblatione expreſſa. Nam ceſſante illa taciturnitate, pupillus potuiſſet exire quãdocunq; ſed propter taciturnitatem tutoris, quæ habeꝭ pro oblatione, non poteſt exire pupillus vſq; ad pubertatẽ. Et ſic inducẽdo illum tex. probatur opi. Innoc. licet do. Pet. teneat cõtrarium: quia tutoris põteſtas non videtur extẽdi ad hunc caſum: maximè cum in conſequẽtiam perſonæ, ſequatur alienatio bonorũ. Sed hoc dictũ mihi nõ obſtat: quia abdicatio bonorum non fit, niſi per profeſsionem, quæ nõ põt fieri, niſi poſt ætatem perfectam. & ſic poſt tutelam extinctã. ¶ † Sed dubitatur de vno circa prædicta: nunquid parentes: & idem in tutoribus, poſsint offerre filiũ impuberẽ inuitũ. Nã reperio tex. narratiuè tamẽ loquẽte, ꝙ pater obtulit filium inuitũ: vt in. c. patris. xx. q. iij. & facit cap. monachũ. & c. quicũq; xx. q. j. pro hoc facit quia per talẽ actũ iſte nõ obligatur irreuocabiliter monaſterio. ſed tantùm donec peruenerit ad ætatẽ perfectam. Inn. tamẽ ſentit, ꝙ ſi in uitus fuit oblatus poteſt exire quandocunq; ar. c. ij. xx. q. j. quòd ſatis placet. Et per hoc dicerem, ꝙ inuitum filium non poteſt offerre, nec monaſteriũ debet recipere: quia voluntarium militem diligit Deus. xv. q. j. in. c. nec eſt. & hoc idem videtur ſentire gl. xx. q. j. in ſumma. Et ad confirmationem facit tale motiuum. oblatio parentum de impubere habet ſe ad profeſsionẽ, ſicut ſponſalia ad matrimonium. argu. eadem cauſa & . q. in quatuor primis cap. ſed ex ſpõſalibus contractis per parentes, filij non obligantur, niſi tacitè, vel expreſsè conſenſerint. puta, quia ſunt præſentes: & non contradicunt: vt in. c. j. de ſpon. impu. lib. vj. ergo idem dicendũ in hac obligatiõe. ¶ † Sed quæro, quid operetur parentum oblatio? Solut. ex dictis Inno. & aliorum conclude ſic: ꝙ talis oblatio operatur vt impubes oblatus non poſsit exire monaſterium ante aduẽtum pubertatis. pro hoc. xx. q. ij. c. puella. Idem eſt: vt. ſ. dixi, quando parentes expreſsè non obtulerunt: ſed tacitè diſsimulauerunt per annum & diem. argu. in. c. puella. ſi autem impubes fuiſſet ingreſſus ſine tali oblatione parentũ: tunc poteſt exire quandocunq; ante profeſsionem expreſſam, vel tacitam, vt nõ. j. eodem. c. ſignificatum. hæc tamen profeſsio non poteſt fieri ante pubertatem: vt in. j. j. eodem libro. vj.

a ¶ Naturalis. adde Ro. conſi. ccccxij. vbi dicit idem ſol uere queſtionem an filius habens patrem & auum, poſsit donare cauſa mortis cum cõſenſu patris, non aui, vel vtriuſq; cõſenſus requiratur.

b ¶ Hypocritas. Adde de hoc videndũ per Lap. alleg. xviij. vbi ponit de religioſis, qui mutant veſtes & colorẽ, vt extorqueant eleemoſynam.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quæſtionem. vide Abb. in. c. pe. j. de voto. & do. Iaſ. in auc. ingreſſi. col. antepe. ver. tene primam opi. C. de ſac. ſan. ecc.

SVMMARIVM.

Monachus cogitur quis fieri, qui habitum monachalem portat, vel vt illum deſinat portare. nu. 3.

Monachus, qui ingreſſus eſt religionem, vt efficeretur. Abbas, licet non conſequatur intentum ſuũ. nihilominus remanet monachus.

CAP. III.

VT clerici. ¶ † Clericus ſecularis vtens habitu & nomine monachali: cogitur, vt fiat monachꝰ: vel ab hoc deſinat. h. d. ¶ Caſus literalis. Quidam clerici fingebant ſe monachos, qui verè non erant. Quærebatur à Papa, quid de iſtis fiendũ? Reſpondet quòd clerici, qui fingunt ſe habitu & nomine monachos, & non ſunt, compellantur vt fiant monachi, vel veri clerici. Ber. ¶ Not. bo. arg. ꝙ nouitius, qui diu portauit habitum probationis poteſt compelli: vt profiteatur, vel vt exeat monaſterium, & dimittat habitũ.

b Not. ij. quòd arg. cõtra fictos[b] & eos, qui portant habitum cuiuſdã ſanctitatis, vt appareãt ſanctiores, quãquàm nõ ſint. debet enim vnuſquiſq; ſe conformare moribus illorum, inter quos viuit: aliàs præſumitur ſuperſtitioſus. de quo vide bo. tex. xlj. di. c. j. ¶ No. ꝙ non monachi, non poſſunt vti habitu monachali. ¶ † In gl. j. ibi: *ex cauſa honeſta*. not. gloſſ. & vide ad materiam bo. tex. cum gloſſ. j. c. quod interrogaſti. xxvij. diſt. vbi inter cætera gl. ponit vnã quæſtionem[c] in eo, qui fecit ſe monachum, vt eſſet Abbas. Nam certè licet nõ conſequatur intentum ſuum, nihilominus remanebit monachus: quia ex cauſa inhoneſta ſimulabat monachatum. ¶ † Et ex verbis gl. colligitur vnus intellectus ad iſtum text. vt intelligatur quando ex cauſa honeſta quis aſſumpſit habitum: & de hoc conſtat, puta propter timorem mortis. tunc enim ceſſante cauſa, non compellitur durare in monaſterio: ſed dimittere habitum, vel profiteri. Et quãuis iſte intellectus ſit verꝰ in ſe, nõ tn cõgruit literæ, quia non ſe fundat ſup honeſtate: imò magis ſuperfictiõe impro-

a ¶ Vidua. Pro intellectu huius decre. vide omnino, quæ no. Archid. in c. viduas. circa prin. xxvij. q. ij. & in ca. iuuenculas. xx. q. j. & Domi. in cap. quod interrogasti. in. ij. col. ver. oppo. ad tex. xxvij. dist.

b ZACHARIAS. ¶ Monasterium. Adde an posit esse Abbatissa, & ex cuius dispensatione, & si hoc casu benedicatur. Car. in cle. attendentes. §. statuimus. qõ. xj. de statu. mo. & Fely. in c. meminimus. co. ij. versi. quæro nunquid. j. de acc. & melius in. c. at si clerici. §. deadulterijs. co. pe. versi. item no. š. de iudi. Anto. Francis.

¶ Dicas, q vidua põt fieri monialis sed non cõsecrat, vt virgo: vt in. c. vidua. & ibi per do. Abb. de re. & tũc pdit dignitatẽ, q. sita ex psona viri vt p Afex. in. l. filij. in. §. vidua. ff. ad muni, & vide gl. xxij. q. ij. in ca. scripsit. & vide gl. in. c. deviduis, xxxvij. q. j,

c ¶ Dependẽtibus. No. limitationẽ à regula, quę habet q in his, q depẽdẽt à cõscięntia, vel ab aõ nostro stat assertioni nostræ cũ iuramẽto. & vide quę in materia cõscięntiæ addidi, in. c. inquisitiõi. j. de senten, excom.

¶ Adde, an ea q̃ cõsistũt in animo pbẽtur p iuramẽtũ. Ro. cõs. lxxvj. Anto. Fran,

¶ An ea, quę cõsistũt in aõ, pbent pprio iuramento vide Bar. in. l. pro hære. in princi. ff. de acqui. hęre. vbi plus dixit, q in his, q̃ consistũt in solo animo stat ut simplici dicto. & vide glo. in. stit. de actio. in. §. aliæ. in gl. ma. in ver. dicit & in. l. at qui natu ra. in. §. cum hæ. de neg. gest. & habetur per Bald. in l. falsas. in. iij. columna. C. de fur. & per Io. and. in. c. ij. de consti. & vide Alexand. in consi. xix. in prima parte. & in consi. lxxj. in eadem parte.

d ¶ SEB. SAPIA. ¶ Præsumptio. Vide Feli. in. c. si diligenti. col. iij. š. de præscri. Are. in. c. præsentium. š. de testi. & Deci, in. c. pastoralis. co. iij. in prin ci. š. de excep. ibi latè.

e ¶ Velum. Et qualiter iuuenibus Deo continentiam vouentibus velum consecratum per Episcopum dari debeat, vide pulchrè per beatum Thom. in quarto senten. dist. xxxviij. q. j. art. v. vbi latè.

f ¶ Vide Tho. in quarto senten. dist. xxxviij. q. j. arti. ij. circa fi. vbi dicit, quòd quando quis recipit habitum, qui non consueuit dari nisi professis, dicitur solennizatum votum, quia est professio præsumpta, contra quam præsumptionem, non admittitur probatio, si feruetur debita circunstantia. Anto. Francis. ¶ De hoc an ex receptione habitus professorum inducatur professio, vide quæ plenè habentur per domi. Abb. & Cardi. in. c. licet. de regularibus.

g ¶ Professus. adde quando tacita professio inducatur, Lap. alleg. cxxix.

declara vt j. dicetur. Primò soluit dubium. Secũdò solutionẽ ampliat. ibi: *licet*. ¶ Casus literalis. † Si qua vidua sponte velum cõuerfionis, quãuis non sacrum sibi imposuerit: & in ecclesia inter alias velatas oblationẽ Deo obtulerit, vlterius velit nolit religionis habitũ debet habere: quãuis per sacramẽtum firmare velit eo tenore velũ sibi imposuisse, vt ipsum deponere possit. Ber. ¶ † No. q

b vidua põt intrare monasterium, vt sit monialis, non tamen cõsecrabit, vt aliæ virgines: vt in. c. deuotis. xx. q. j. ¶ † Quæ aũt est ratio diuersitatis inter Epm & viduã monialẽ in eo, q is, qui habuit vxorem, & etiam concubinam post solutũ matrimoniũ põt promoueri in Epm & consecrari. vt in. c. fraternitatis. xxxiiij. dist. vidua aũt ingressa monasteriũ nõ cõsecrat. vide bo. glo. in. c. acutius. xxvj. di. quæ ponit rationẽ diuersitatis. vide etiã ad materiã bo. gl.

5 in. c. viduæ. xxvij. q. j. ¶ † No. q nõ semper in dependentibus à cõ

c scientia, & ab aõ alicuius, statur iuramento illius. In contrarium tamẽ facit. c. si verò. el. iij. de sen. exc. & c. significastij. d homi. Sed

d dic, q vbi certa præsumptio extrinseca cõiecturat animũ: nõ stat iuramẽto in contrariũ in præiudiciũ alterius. & ita loquit hîc. qd tene mẽti. In cõtrariũ verò nõ erat ingens præsumptio animi declaratiua, vnde cũ animus probari nõ pót, stat iuramẽto illius, de cuius facto agitur. & vide ad hoc bo. gl. in cle. j. de pœnis. ver. com modè. ¶ In gl. ij. in fi. de multiplici velo, quod imponit mulieribus

f intrantibus religionẽ: vide bo. gl. xx. q. j. in * c. illud aũt §. velamen. & inquantũ gl. hîc dicit, quòd vidua potest sibimet imponere velum conuerfionis, intelligo cõsentiẽtibus illis, qui possunt eã incorporare religioni. ad hoc quod no. in. c. porrectũ j. eo. ti. Et dicit velũ conuerfionis, quod imponit conuerfis seu professis. vnde cũ in prin. litera faciat mentionem de velo cõuerfionis, posteà subdit q inter velatas, ista vidua obtulit se: & sic videt intelligere de velo

e professionis. i. quod datur ingredientibus religionẽ tẽpore professionis. ¶ † In gl. in ver. *oblationem*. ibi: *fortè velatæ offerunt*. ex his verbis gl. colligit intellectus ad tex. q ista vidua censet esse professa per illã oblationẽ, quã fecit cũ alijs velatis: quoniam illa oblatio ex cõsuetudine loci cõpetebat professis dũtaxat. & sic ingeredo se actui professarũ, videtur tacitè profiteri. Et pro hoc intellectu gl.

f adducit simile in ea, quæ spõte recepit habitum professarum. Per hoc enim præsumitur q voluit profiteri: vt in. c. ad nostrã j. e. Ioã. an. sequẽdo hunc intellectũ latius exordiendo dicit, q vbicũq; no uitius se ingerit actibus professorũ, qcẽsẽt professus, si pseueraue rit triduo. arg. in. d. c. ad nostrã. quod dicit procedere siue illi actus pertineãt ad professos de iure cõi, siue ex statuto, vel consuetudine: vt hîc. ¶ Ex quo infertur, q si nouitius vnà cũ alijs professis, interfuit electioni, vel alijs actibus capitularibus, censetur professus[g]. † Quia nouitij nõ debẽt interesse capitulo cũ professis, vt in. c.

g 7 ex eo. in fi. de elec. lib. vj. secus dicit, si nouit ius non immiscereat se actibus professorũ. Pone enim, q clericus secularis: vel laicus de facto vnà cũ professis exerceat actũ solũ professis cõuenientẽ: certè per hoc nõ iudicabit pfessus: quia cessant illæ cõiecturæ. sed in nouitio, quia sciẽter ac spõte ingessit se huiusmodi actionibus: aliud est dicẽdũ ꝓpter primã præsumptionẽ, quia intrauit monasteriũ, vt ꝓbaret regulã. & sic põt cõcordari varia opinio, quã ponit hîc Inn. ¶ Cõcludo ergo, q ad hoc vt per exercitiũ huiusmodi actuũ, quis dicat profiteri, requirunt plurã. Primò, q sit nouitius. i. q in trauerit monasteriũ animo: vt efficeretur religiosus. Scdo, q sciat illum actũ pertinere ad professos tũ. nã data ignorãtia, cessat præ sumptio. Tertiò requritur, q se spõte ingesserit: secus si per metũ: vt in. c. j. quod metu. cau. Quartò q perseuerauerit postmodũ triduo in proposito. & hoc videtur requirere Io. an. arg. c. ad nostrã. j. e. vbi dicitur, q assumptio habitus professorũ inducit professionẽ cũ pseuerãtia. triduj: ergo eadẽ est ratio in casu nostro. Sed do. Ant. dicit, q in casu huius. c. nõ requiritur perseuerãtia triduj, vñ in eo fit nulla mentio, sed procedit tex. qũ duo cõcurrũt, videlicet assumptio habitus, pfessorũ, & exercitiũ habituꝫ cõuenientis professis. Vnde hæc duo simul iuncta sufficiunt per se absq; perseuerãtia triduj. sed dictum Io. an. procederet, vbi cõcurreret alterũ tantũm. Et iste intellectus multũ mihi placet: tũ quia cõgruit literæ: tum quia ingressio nõ debet minus operari suscepto prius habitu, quã perseuerãtia triduj. Item quia duo vincula sunt fortiora, quã vnũ. l. fi. C. de ado. & in. c. j. de treu. & pa. & secundũ hũe intellectũ

debet text.

SVMMARIVM.

1 *Nouitius sponte se gerens in actibus professorum, censetur professus, nec potest retrocedere, asserens se non feciſſe animo profitẽdi. nu. 2. 6. & 7.*
3 *Vidua facta monialis non consecratur, vt aliæ virgines.*
4 *Episcopus potest quis fieri, licet habuerit vxorem, vel concubinam, & consecrabitur.*
7 *Iuramentum quo casu possit subiiri in his, quæ dependent ex animo & conscientia nostra.*
Nouitij nõ debẽt interesse in capitulo cum professis.

CAP. IIII.

Vidua. ¶ † Nouitia quæ spõte se ingerit actibus professarum, per hoc censetur professa. & est casus multum notab. &

d ¶ SEB. SAPIA. ¶ Quòd Abb. Vide d. Deci. post Abb. in. c. ad nostrã. in. ij. no. š. de appel.

b ¶ In monachos. Adde Cal. consi. xx. hoc titu.

c ZACHARIAS. ¶ Monachos suos. Adde Fely. in. c. pastoralis. col. iij. ver. limita tertiò. š. de offic. ordi. vbi dicit Abbatem habere in suos monachos iurisditionẽ priuatiuè ad Episcopum, quod intantum est verũ, vt procedat etiam hoc dictũ in causa criminali. vnde si monachus licẽtiatus ante, quàm inuenerit aliud monasteriũ committat furtũ, aut aliud delictũ, q ille lius correctio & castigatio spectabit ad Abbatẽ illius loci: vbi est professus, nõ autẽ ad Epm loci, in quo deliquit. & hoc, quia Abbas habet iurisditionẽ in monachos, etiã in criminalibus: vt in. c. ea quæ. & c. singulis. j. de sta. re. ita no. iste in. c. cũ ab ecclesiarũ. col. iij. nu. x. & ibi posui in apost. ad ipsum post alios. in ver. monachos. š. de offi. ordi. Anto. Francꝰ.

¶ Circa hoc qd hîc dicitur de Abbate: an habeat iurisditionẽ in monachũ, & quam? Dicas, quòd si est Abbas mõasterij exempti, habetur pro Epõ: vt in. c. dudum de re. ecc. non alienã. in. vj. & habetur q Bal. in aut. causam q̃. in vlti. colũ. C. de Epis. & cler. post gl. ibi: & vide Inno. in. c. j. de cle. pe regri. Et adde, q Abbas põt excõicare: vt per Inno. in. c. volentes. de priui. & vide glo. in. c. de persona. xj. q. j. & vide quę habentur in. c. significasti. de so. compe. & in. c. cũ ab ecclesiarũ. de offi. ordi. Et quã potestatẽ habeat Abbas in monachũ sibi subditũ, vel etiã licen

SVMMARIVM.

1 *Monachus non potest ad aliud monasterium transire temerè, neq; aliquid habere. intellige, vt infrà. nu. 6.*
2 *Abbas potest repetere monachum suum in alio monasterio commorantem.*
3 *Abbas potest corrigere monachos sine consensu capituli, nisi Abbas sit nimis seuerus. §.*
4 *Episcopus non potest corrigere clericos sine consensu capituli de iure, licet secus sit de consuetudine.*
Tota potestas monasterij est penes Abbatem.
6 *Monachus ex concessione Abbatis potest habere administrationem aliquarum rerum spectantium ad monasterium, in suas necessitates conuertendam.*
7 *Monachus, an possit eligi in Papam inuito Abbate suo.*
8 *Papa, si reperitur habere vxorem potest remanere in Papatu & reddere debitum vxori.*
Apostata potest aliquo respectu dici religiosus, qui de vna religione transit in aliam.

CAP. V.

Oannes. † Monachus temerè ad aliud monasterium transire, vel peculiũ habere non potest. Primò decisa consultatio. Secũdò responsio ibi: *in præsenti*. quæ duo facit. Primò prohibet. Secũdò si cõtra fiat, corrigi præcipit. ibi: *sed si*. ¶ Casus litera lis. Statuit Papa, q monachus de monasterio ad monasteriũ temerè non transeat: nec item monachus peculiũ habeat. & qui contrafecerit monasterio primo sub Abbatis sui regula competẽti coercẽtione reddatur. Ber. ¶ No. j. q etiã in rebus honestis in se, qñq; temere agit. vnde licet monachus possit intrare monasterium aliud arctius, si tñ temere facit, quia non bono zelo, hoc sibi interdicitur. ¶ No. ij. q monachus obligatur monasterio, vbi ab initio intrauit, nec põt ad libitum deserere monasterium & aliud intrare.

2 ¶ † Not. iij. q Abbas põt repetere monachũ suũ etiã si sit in alio monasterio. & clarius probatur. xx. q. iiij. in. c. monachũ. & . xviij. q. ij. c. Abbates. ¶ Quartò nota, ibi: *competenti coercitione*. q Ab-

a bas habet coercitionẽ in monachos suos. & q coercitio monacho

b rum primo loco spectat ad Abbatẽ. vnde nõ mandat hîc, vt iste Epus, qui fecit cõsultationẽ puniret istos temere transeuntes: sed vt reddantur suis Abbatibus & ab eis coerceantur. ad hoc vide quod le. & no. in. c. quanto. de offi. ordi. plenissimè dixi in. c. si quis con

3 tra clericum. de fo. cõpe. in repeti. ¶ † Vltimò not. q solus Abbas

c habet corrigere monachos suos, nec tenetur requirere cõsilium

4 seu consensum capituli. ¶ † Contra hoc oppo. de. c. reprehensibilis. de app. vbi fit mentio de capitulo in correctione monachi, sed dicit Io. an. q ibi nõ capitur capitulũ pro collegio: sed pro loco, vbi fit correctio: vel capit pro capitulo regulæ. vel intelligitur de capitulo generali: nõ aũt de cõuentuali. Nec ob. si dicaf, q epus qui est maior prælatus nõ corrigit clericos suos sine consensu capituli, vt in. c. nouit. &. c. quanto j. de his, quæ fiunt à præla. &. xv. q. vij. c. epus nullius. Nam secundũ eũ hoc procedit ex dispositione regulæ, quæ est approbata per Papã. sicut videmus, q Episcopus ex cõsuetudine põt solus corrigere clericos: vt in. c. iij. de consue. li. vj. quod ergo põt epus ex cõsuetudine, potest Abbas virtute regulę. Nam ex tenore regulæ tota potestas monasterij est penes Abbatẽ.

5 & vide bo. tex. in cap. nullam. xviij. q. ij. ¶ † Sed ego recolo me le-

c gisse opi. Hosti. quam recitat Io. an. hîc: nec repugnat. c. j. de censbus. li. vj. in nouella. quę habet, q si Abbas[d] est nimis seuerus in corrigẽdo: tunc debet adhiberi capitulũ. & ad hoc allegabat tex. in. d. c. reprehensibilis. & no. hunc intellectũ: alio tñ iure nõ probatur.

e ¶ † Sed quæro, quia hîc reprobatur peculiũ in monacho. quod dicitur peculiũ quo ad hoc? So. dicit Io. and. q illud dicit peculiũ in monacho, quod habet ignorãte superiore suo: vel habet animum q ad libitũ seu iussum superioris nõ restitueret. quod latius no. in c. cũ ad monasterium j. de statu. regu. & no. hoc quia multi decipiũ tur. Nam nõ dicit religiosus habere propriũ, si habet administrationẽ alicuius peculij permittẽte superiore. nã & seruus nõ habet proprium. xiij. quæstio. ij. c. illud. & tamen potest habere pecu-

a ¶ SEB. SAPIA. ¶ Quòd Abb. Vide d. Deci. post Abb. in. c. ad nostrã. in. ij. no. š. de appel.

b ¶ In monachos. Adde Cal. consi. xx. hoc titu.

c ZACHARIAS. ¶ Monachos suos. Adde Fely. in. c. pastoralis. col. iij. ver. limita tertiò. š. de offic. ordi. vbi dicit Abbatem habere in suos monachos iurisditionẽ priuatiuè ad Epi. scopum, quod intantum est verũ, vt procedat etiam hoc dictũ in causa criminali. vnde si monachus licẽtiatus ante, quàm inuenerit aliud monasteriũ committat furtũ, aut aliud delictũ, q illius correctio & castigatio spectabit ad Abbatẽ illius loci: vbi est professus, nõ autẽ ad Epm loci, in quo deliquit. & hoc, quia Abbas habet iurisditionẽ in monachos, etiã in criminalibus: vt in. c. ea quæ. & c. singulis. j. de sta. re. ita no. iste in. c. cũ ab ecclesiarũ. col. iij. nu. x. & ibi posui in apost. ad ipsum post alios. in ver. monachos. š. de offi. ordi. Anto. Francꝰ.

¶ Circa hoc qd hîc dicitur de Abbate: an habeat iurisditionẽ in monachũ, & quam? Dicas, quòd si est Abbas mõasterij exempti, habetur pro Epõ: vt in. c. dudum de re. ecc. non alienã. in. vj. & habetur q Bal. in aut. causam q̃. in vlti. colũ. C. de Epis. & cler. post gl. ibi: & vide Inno. in. c. j. de cle. pe regri. Et adde, q Abbas põt excõicare: vt per Inno. in. c. volentes. de priui. & vide glo. in. c. de persona. xj. q. j. & vide quę habentur in. c. significasti. de so. compe. & in. c. cũ ab ecclesiarũ. de offi. ordi. Et quã potestatẽ habeat Abbas in monachũ sibi subditũ, vel etiã licen

tiatũ. Dicas q põt illũ carcerare ex cã, & etiã põt sibi dare licẽtiã trãseũdi ad aliud monasteriũ: nõ tamen vt vagef, nisi ex dispẽsatione Episcopi, vel Papę, vt per Inn. in. c. fi. in gl. in ver. Abbate. de renun.

d ¶ SEB. SAPIA. ¶ Quòd si Abbas. vide Abb. in. c. cum contingit. in. iij. char. š. de so. compe. Cal. in consi. xx. in tit. de regu.

e ¶ Certarum rerum. Adde Cal. consi. ij. hoc tit.

e ¶ SEB. SAPIA. ¶ Certarum rerum. vide multa per Corse. in repertorio suo ad Abba. in verbo Abbas. co. pe. ver. Abbas, an possit.

f ¶ In monasterium. Adde quæ j. poniam post Apostat. c. i. on est.

a ¶ Vide bonam glo. in c. j. de pace iura. fir. & in glo. iij. in vsibus feu.

b ¶ No. breuem & bonã distinctionem, an habeat religiosus requirere consensum in trãsitu ad religionẽ aliã, siue parem, siue minorẽ, & hoc vide per Io. an. in c. si religiosus. de elect. in. vj. in. c. fi. de test. eo. lib. Archi. in. c. statuim⁹. xix. q. iij. Paul. de Lea. in clem. fi. de elec. & ponit eleganter Lap. alleg. lij. & alleg. cxxx. Et de hoc ar. vide latius per Do. in c. cũ singula. hîc al leg. per istũ, & p Archi. in ca. quàm sit. in vlt. co. xviij. q. ij. vbi sequit dictum Inno. in. d. c. fi. de renuntiat. hîc alleg. per istũ tex. vide Archi. in c. sed subaudiendum. xix. q. ij. Itẽ adde q religiosi mendicantes non possunt transire ad monasterium duorum ordinũ: videlicet cisterciẽsium, & cuiusdã alterius ordinis, absq; speciali licẽtia Papæ. textus est in extrauagan ti Benedicti, quæ incipit: ad perpetuum. an autem collegium canonicorum regularium vacante sede, hoc est mortuo suo Prælato, possit transire ad vitam monachorum sancti Benedicti, sine alia licentia Episcopi. vide consilium Gaspar. de Cal. & tex. glo. & do. Anto. latè super ea. in. c. cum dilect⁹. quod me. cau. Item an canonic⁹ regularis possit transire ad vitã monasticam, videtur, quòd sic: per tex. in. c. qd⁹ Dei. de sta. mo. conium cto. §. sanè. ẽod. Sed tu de hoc vide Archidia. in. c. mandamus. in fi. xix. quæstio. iij. Item de hoc an & quando Abbas,

Pubertas plena dicitur vsque ad annum. xviij.

3 *Ratio vbicunque est expressa in aliqua dispositione debet illa dispositio restringi & ampliari ad limites rationis.*

4 *Professio alicuius religionis contra dispositionem legis tenet: nisi lex vltra procedat actũ annullãdo. Nouitius non debet profiteri ante annũ, tamen professus tenetur stare, licet Abbates hoc permittẽtes puniantur.*

5 *Matrimonium factum contra interdictum ecclesiæ tenet, licet contrahentes veniant puniendi.*

CAP. VI.

Via in insulis. ¶ Vario modo legitur, sed habito respectu ad mentem literæ, sic potest summari. ¶ † Vbi est dura congregatio, vel religio, requirit in profitente plena pubertas: scilicet tẽpus decẽ & octo annorũ. & est tex. singularis. Primò ponitur ratio. Secũdò prohibitio. ibi: *prohibemus*. ¶ No. j. q. in omni insula videtur dura congregatio religiosorũ. Nã tex. iste non distinguit inter insulas: sed generaliter loquit. ideò generaliter est intelligendus. xix. dist. in. c. si romanorũ. & dicitur insula, quilibet locus mari circundatus: an hoc sit verũ indistinctèj. dicetur. ¶ Secundò nota, quòd appellatione puerorũ veniũt illi, qui sunt minores octodecim annis. dic tamẽ, q propriè dicuntur pueri vsq; ad. xiiij. annum. Nam abinde incipit adolescentia: & appellantur adolescẽtes vsq; ad vigesimũ quintũ annũ. & vide ad materiam bonam gl. in procemio sexti libri, quæ dictinguit omnes ętates hominis. & ad istũ tex. potest responderi dupliciter. Primò, q impropriè ponitur verbũ pueri. & alludit vocabulo quorũdam locorũ. Vel dic, q loquitur de plena pubertate. Nã plena pubertas durat vsq; ad decimumoctauũ annũ: vt in. l. Mela. ff. de alimentis & ciba. lega. vbi tex. not. fauore alimẽtorũ disponit, q si alicui relinquuntur alimẽta vsq; ad pubertatem: intelligitur de plena pubertate. Idem statuitur in adoptione. debet enim adoptans maior esse adoptato. xviij. annis, & sic excedere adoptatũ in plena pubertate: vt institu. de adoptio. §. minorem. ¶ † Sed[a] opponitur cõtra tex. nã in multis insulis non est durior congregatio, quàm in alijs locis. & pone exemplum in ciuitate Venetiarum. Solu. dicit Io. an. quòd quantum potuit inuestigare, nunquàm reperit q istud. c. seruaretur in aliqua insula. Vnde dicunt plerique arguẽdo à ratione literæ, q si in insula non est durior cõgregatio, quàm alibi non habet locũ dispositio huius. c. & si in alijs locis ab insulis esset durior cõgregatio: tũc habet locum dispositio huius text. vnde Pet. dixit hîc, q cũ apud minores & prædicatores sit dura congregatio, debet obseruari quod hîc dicitur. quod mihi satis placet. Nã quælibet dispositio debet ampliari & restringi ad limites rationis expressè, etiam si verba non patiantur, vt in. l. adigere. §. quanuis. ff. de iurepatrona. & in. l. cũ pater. §. dulcissimis. de lega. ij. & in. l. pater. §. fundũ. ff. de leg. iij. facit. cũ dilecta. de cõsir. vtili vel inuti. & bonus tex. in reg. fi. de reg. iu. li. vj. & quod not. Bart. in. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loca. vnde cũ iste tex. fundet se super dura cõgregatiõe, quæ erat in insulis: ergo vbi est dura cõgregatio: ibi debet habere locũ dispositio huius tex. quia Papa nõ intendit prouidere locis, sed personis. & fortè tex. loquitur quãdo vnicus loc⁹ solitarius est mari circundatus: & territorio angustatus, non tamen credo hîc Papam intelexisse de insulis maioribus: vt de insula Angliæ, Siciliæ, Cypri, & Affricæ: quæ sunt ita amplæ, vt nulla prorsus sit differẽtia inter alias prouincias & huiusmodi insulas: imò sunt iucundiores in fructibus & fertilitate terræ. & hũc tex. seruant hodie Carthusienses. & credo si memini, q non recipiunt ad professionẽ ante vigesimum annum. ¶ † Quæro, nunquid professio facta cõtra prohibitionẽ huius capituli, sit nulla? Hosti. videtur dicere q sic. dicit enim notandũ ex tex. Papæ potentiã. Nam potest impedire professionis obligationem. & sic simpliciter transeunt cæteri docto. Ego tamen puto, q si Papa exprimeret in constitutione, q professio aliter facta esset nulla, q tunc stãdum esset verbis statuti: quia Papa pro bono publico, & vt cuitentur pericula animarũ, potest impedire obligationẽ professionis. Sicut videmus in simili, q in multis casibus impedit obligationẽ matrimonialem: vt no. in. c. super eo. de cogna. spiritua. & cẽ no. in. c. vnico de voto. li. vj. sed cũ hîc expressè non annullet professionẽ, sed simpliciter prohibet professionem recipi, credo q nõ impeditur virtus professionis: qm̃ hæc prouisio principaliter cõcernit fauorem ipsorũ profitentiũ, qui possunt renũtiare fauori eorũ. Pro hoc vide bonũ tex. & quasi expressum in. c. ad apostolicã j. eo. vbi patet, q non solũ Papa, sed etiã regula prohibet professionem fieri ante annũ probationis. & tamẽ professio in cõtrariũ facta tenet, licet Abbates recipiẽtes talẽ professionẽ sint puniendi. Itẽ cũ hæc obligatio quæratur Deo per ministerium Abbatis, non impeditur ex simplici prohibitione cõstitutionis humanæ. ¶ † Cape instantiã in prohibitione matrimonij carnalis. nam ex simplici prohibitione nõ impeditur vinculũ matrimonij, licet contrahentes veniant puniendi ex transgressione præcepti: cùm ꝓhibitio nõ habet perpetuam ꝓhibitionis cãm, sed tẽporalẽ: vt probatur j. de matri. contra. contra inter. eccle. per totum. & vide an prædicta bo. glo. in. c. tua. despon. duorũ. Per hoc patet responsio ad. l. nõ dubiũ. C. de legi. & ad regulã, quæ contra ius. de reg. iur. lib. vj. Vel saltem talis professio obligabit religionem in genere, vt in simili obseruatur. in c. nõ solũ. & c. cõstitutionem j. eo. ti. lib. vj. Sed primum dictũ plus placet, quia in mendicantibus constituitur speciale. in. d. c. nõ solum. & in odium contrauenientiũ statuit ibi Papa, quòd receptus ad professionem: cõtra illam prouisionem, tãtùm obligatur religiõi in genere. si ergo nõ sic ꝓuidisset, fuisset obligatus in specie.

SVMMARIVM.

1 *Prælati omnes alicuius prouinciæ, faciunt vniuersitatem.*

2 *Conuersi alicuius monasterij, non dicuntur monachi, & non promouentur ad ordines sacros.*
Oblati alicui monasterio dicuntur illi, qui se & sua obtulerunt, habitu nõ mutato.

3 *Conuersi non possunt transire ad alia monasteria, etiam strictioris vitæ, quanquàm petant licentiam à suo superiore.*

4 *Abbas potest vendicare monachum suum vbicunque sit. & potest implorare officium prælati, vt cogat monachum redire ad monasterium.*

5 *Monachus non est recipiendus citra suum monasterium in aliquo loco, vt ibi diu moretur.*
Monachus electus in Papam non potest consentire Papatui, quia non habet, nec velle, nec nolle, & habet Abbatẽ super caput suũ vice Dei.

6 *Monachus, an & quando possit transire de vna religione in aliã siue strictiorem, siue æqualem, siue laxiorem, & an requiratur licentia Papæ, vel alicuius prælati.*
Religiosi peccant, qui propter abstinentiam detrahunt necessaria corpori, & plus debito corpus macerant.

CAP. VII.

b Oneſt. [b] ¶ Si cistercienſis ſine licẽtia ſui Abbatis ad aliud monaſteriũ trãſit, ad ꝓriũ regredi cogit. Primò exordiũ. Scdò mãdatũ. ibi: *vniuersitati*. Tertiò aliud mãdatũ ibi: *& si qui*. ¶ Caſus literalis.

teralis. Mandat Papa prælatis per Galliam constitutis, q nõ permittant recipi per Episcopatus suos monachos, vel cõuersos Cistercienſis ordinis, postquàm fecerint professionẽ, sine licẽtia Abbatũ suorũ: & si aliqui cõtra hoc fecerint, & moniti celeriter ad monasteriũ suum non redierint, eos ingredi compellant. Bernar. ¶ † No. primò ibi: *vniuersitati*. iuncta suprascriptione. quòd oẽs prælati alicuius prouinciæ cõstituũt vniuersitatẽ. Et facit hoc pro nationibus, quæ congregãtur in cõcilio generali, vt quælibet natio dicatur cõstituere vniuersitatẽ. Per quod aliàs in facto dixi, q ad instar vniuersitatis valebat quicquid maior pars nationis faciebat. Nam si considerẽtur, vt singuli, nõ sufficeret maior: vt no. in c. cũ omnes. de consti. sed postmodũ natiões oẽs simul coniunctæ constituunt vniuersitatẽ vniuersalẽ, vel generalẽ totius ecclesiæ. sicut in simili no. Bar. in. l. fi. ff. de colle. illi. hinc videmus, q prælati prouinciæ cõgregantur & cõstituũt conciliũ prouinciale, vt in c. sicut j. de acc. & vide quod no. Inn. in. c. graue. de præbẽ. ¶ † No. ij. ibi: *monachos, vel conuersos*. q cõuersi differũt à monachis, quãquàm conuersi profiteantur regulã. differũt etiã ab oblatis. vnde propriè oblatus dicitur, qui dedicat se & sua monasterio habitu nõ mutato. Conuersi dicunt, qui obtulerunt se & sua mutando habitum: sunt tamẽ seculares: quia nõ promouẽtur ad ordines. Monachi dicũtur illũ, qui habitũ mutãt & ad ordines promouentur: tamẽ olim monachi non erant clerici, vt in. l. generaliter. C. de epi. & cle. canonizata. xvj. q. j. c. generaliter. & vide ad prædicta quod no. Io. de ligna. in cle. j. de deci. ¶ † Itẽ no. q monachi & conuersi sunt adstricti monasterio, vbi professionẽ fecerũt, ita q sine licentia Abbatis illius monasterij, nõ possunt ad alia monasteria vel ecclesias cõuolare. & vide glo. sing. xxvij. q. j. c. vt lex cõtinentiæ. quę dicit, q isti cõuersi & oblati adstringunt monasterio magis, quàm monachi. vnde etiã causa arctioris vitæ nõ possunt trãsire ad alia monasteria, quãquàm petãt licentiã à suo superiore: quia efficiũtur quasi serui monasterij. quod singu. no. & dic, vt ibi no. ¶ † Vltimò no. q prælati ad instãtiã Abbatũ tenent cõpellere monachos vt redeãt ad propria monasteria: possunt ergo in hoc Abbates implorare auxiliũ prælatorum: vnde vbicunq; monachus vagatur[a], potest per suum Abbatẽ vẽdicari. xviij. q. ij. in. c. abbates. ¶ † Sed quæro pro declaratiõe literæ, qualiter sit intelligẽdũ, q monachi nõ debeãt recipi per ẽpatus &c. Sol. Inn. intellexit multũ strictè, vt etiã ad hospitium nõ recipiãtur sine licẽtia suorũ superiorum. quod nõ placet Host. nec cæteris doctoribus p istã literã in fi. ibi: *celeriter*. & c. quæ videt tolũ ꝓhibere diuturnã morã. Dic ergo, q litera debet intelligi, q nõ debẽt recipi ad ꝓfessionẽ in alijs monasterijs: vel vt diu ibi morẽtur, nec etiã per ecclesias seculares. Nã religiosus[b] nullũ beneficiũ acceptare põt, sine licentia sui superioris, nec sufficit hîc cõsensus Epi. lviij. dist. in. c. j. & ij. imò gl. mirabilis alibi tenuit, q nec Papatui põt cõsentire, quia vice Dei habet Abbatẽ super caput suũ: & sic nõ habet velle, vel nolle: sed eius voluntas dependet à superiore: vt in. c. & religiosus. & c. quorũdam. de elec. lib. vj. & vide gl. prælle. in. c. quàm sit. xviij. q. ij. vide etiã gl. in. c. cũ pastoris. ij. q. vij. quæ ponit casum speciale, vt Epus possit inuito Abbate aliquẽ monachũ sibi recipere in cubicullariũ. quod an sit verũ, dic vt ibi no. ¶ In glo. j. ibi: *nõ reperitur ordo arctior*. vult ergo gl. q ordo cistercienſiũ sit arctior alijs religionibus: quod nõ placet Host. Nã ordo Carthusienſiũ est strictior. & idẽ dicit in ple risq; alijs, quos discretè tacere voluit Phili. dicit enim, q ordo minorũ est arctior. ¶ † Et in fi. glo. no. bene hãc gl. in eo, q vult religiosum posse transire ad æqualẽ religionẽ habita licẽtia ipsius Abbatis, dũmodò iusta cã subsit. Et idẽ tenet glo. in. c. cũ singula. de præbẽ. li. vj. sed Inn. in. c. fi. de renũ. dicit esse requirẽdã dispẽsationem Episcopi, & secũdũ eũ dispẽsatio Epi sufficit, si velit quis transire ad æqualẽ, siue ad laxiorẽ iusta de causa. & no. hoc vltimũ. & idem tenet in. c. significatũ j. eo. & facit ibi tex. in ar. idẽ firmat in. c. dilectus. ŝ. de tempo. ordi. & vide in hoc quod no. Io. an. in. d. c. cũ singula. in nouella. Et cõcludẽdo materiã potest sic distingui: q aut religiosus vult transire ad religionẽ strictiorẽ: & sufficit tũc petere licẽtiã sui Abbatis. de quo dic: vt plenius legi. & no. in. c. licet j. eo. Aut vult trãsire ad religionẽ æqualẽ: & sunt opi. si sine causa, puto q nõ possit etiã cũ licentia sui Epi. sed si ex causa, placet mihi dictum huius glo. argu. huius tex. in. c. statuimus. xix. q. vlti. Cautius vel Episcopus possit dispensare cum monacho in transitu ad aliam religionem: vide omnino per Spe. & latius ibi Ioan. and. in addi. in tit. de lega. §. sunt quoq;. in. xix. col. vers. i. xix. & xxiiij. vt monachus. & eo. tit. de leg. §. nunc de Episcoporum. in. iij. co. ver. xxv. religiosus ad minorẽ. Sed vide Archid. in. c. monachũ. xx. q. j. vbi dicit, quòd Eps sine cõsensu prælati & capituli põt dispensare cũ monacho, qui trãsiuit ad minorem religionem ex legitima causa, puta si nõ possit ibi viuere, vel propter austeritatem regulæ, vel infirmitatẽ, senectutẽ, vel aliã iustã cãm. Itẽ de qõne hîc posita, & per do. Ant. in. c. significatum. j. eo. vide per Ro. in sing. q. quę incip. quæro, an monachus, vel alter frater religiosus. Itẽ vide Lap. alleg. lxxxiij. Itẽ qñ liceat trãsiredevn religione ad aliã: & q̃ sit Itima cã & cui sit licẽtia petẽda. vide latè p Tho. in. ij. ij. q6. c. lxxxix. arti. vij. iter alia in illo arti. circafi. dicit, q monachis licet trãsire de vita monachorũ ad vitã canonicorũ regulariũ, sed quia sunt electi, eis hoc non licet, canonici regulares bñ possunt trãsire ad vitã monachorũ tanq̃ strictiorem, petita tñ superioris licẽtia. pro quo est text. in. d. c. quod Dei. Item oĩa, quæ in iure dicuntur de trãsitu de vna religiõe ad aliã, an habeãt locũ in monialibus & alijs religiosis: dic q sic. ad hoc alle. gl. no. in. c. j. in ver. perpetuæ. de sta. re. in vj. Itẽ adde, q his casibus, quibus religiosus cum licẽtia inferioris à Papa, põt transire ad aliã religionẽ, solus prælatus sine capitulo põt dare istã licẽtiã secũdũ Archi. in c. statuimus. xix. q. iij. q hoc dicit p tex. in. c. fi religiosus. de ele. in. vj. Et adde q eo ipso, q monachus reperit licẽtiatus, vt transeat ad aliud monasterium, præsumitur fuisse monachus illius monasterij, secũdum Bal. in. l. moueor. C. de serui. expor. Sed cõtra illud dictũ Archi. in. d. c. statuimus. de cõsensu capituli. vide gl. expressam. in ver. canonicè. in fi. in. c. cum singula. de præben. li. vj. Et in hac materia vide omnino elegantem distinctionem, quam ponit Ray. in sum. de re. & transeun. de vna re. ad aliã. §. vt autem scias, qualiter sit scribendum. Item vide quod notat dominus Antonius. in capitulo sanè. infrà eodem.

¶ Adde tu Lap. alle. lxij. Cal. consi. xxv. hoc tit. Ludo. Rom. consi. cclxvj. Abb. consi. xlv.

a SEB. SAPIA. ¶ Vagatur. Vide Bar. in. l. j. §. j. ff. de rei vẽ. Abb. in. c. illud. ŝ. de prę sump. & in. c. Ioan. in. iij. not. ŝ. eo.

b SEB. SAPIA. ¶ Nam religiosus. Vide tamen Abb. in. c. quod Dei. in fin. infrà, de sta. mo. vbi vult, quòd si monachus promoueatur ad ecclesiam secularem, quo casu requiritur licentia Abbatis ad hoc, vt possit ad eam transire. capitu. si religiosus. de electio. in. vj. potest tamen Abbas cogi ad cõsentiendum.

SVMMARIVM.

1 *Professio facta à minore. xiij. annis, non obligat vsq; ad illud tempus.*
Nouitius maior. xiij. annis, si acceperit habitum professorum. & in eo triduo perseuerauit, obligatur professioni. 5.

2 *Minor. xiiij. non obligatur, neq; matrimonio spirituali. i. monasterio, neq; matrimonio carnali.*
Votum non obligat minorem. xiiij. an.

3 *Ad monachatum, & ad aliam religionẽ, potest quis adduci blandis verbis, dummodo ei dicantur omnia dura regulæ.*

4 *In voto, an requiratur perseuerantia tridui, ad hoc vt non possit vouentem pœnitere. 5.*

CAP. VIII.

1 And nostram. ¶ † Minor. xiiij. annis per professionem religioni non obligatur. Idem in maiore, qui sine probatione susc epit habitum professorum, quem dimisit intra triduum. Vel sic:

SVMMARIVM.

1 *Professio facta à minore. xiij. annis, non obligat vsq; ad illud tempus.*
Nouitius maior. xiij. annis, si acceperit habitum professorum. & in eo triduo perseuerauit, obligatur professioni. 5.

2 *Minor. xiiij. non obligatur, neq; matrimonio spirituali. i. monasterio, neq; matrimonio carnali.*
Votum non obligat minorem. xiiij. an.

3 *Ad monachatum, & ad aliam religionẽ, potest quis adduci blandis verbis, dummodo ei dicantur omnia dura regulæ.*

4 *In voto, an requiratur perseuerantia tridui, ad hoc vt non possit vouentem pœnitere. 5.*

CAP. VIII.

1 And nostram. ¶ † Minor. xiiij. annis per professionem religioni non obligatur. Idem in maiore, qui sine probatione susc epit habitum professorum, quem dimisit intra triduum. Vel sic:

Profeſsio facta ante quartũdecimũ annũ non obligat: poſt quartũdecimum verò ſi ſit per ſuſceptionem habitus profeſſorũ, etiã nõ obligat: niſi detur perſeuerãtia tridui. Prima pars narrat factũ. Secũda dat iudicẽ. ibi: *quocirca*. ¶ Caſus literalis. Eremitæ de mõte ſolis, quoſdã pueros ſeduxerunt intantum, ꝙ quidã ſuaſionibus eorum cõſentientes ſtatim religiõis habitum in ſuo monaſterio receperunt: quorum vnũ eorum. T. nomine ſtatim pœnituit, & intra triduum inde exiuit, & poſtmodum iurauit quandã accipere in vxorẽ. Sed illi Eremitæ non permittebãt ipſum illã ducere, vt iurauit. Significatũ fuit hoc dño Papæ, vnde mãdat ipſe, quatenus ſi conſtiterit, ꝙ præfatus. T. ante quartũdecimum annũ habitum ipſum ſine probatione ſuſceperit, & intra triduũ depoſuerit, eum ab impetitiõe dictorum Eremitarum denũtiet abſolutũ: & eã, quã iurauit, acciat in vxorẽ: ſi aliud non impediat. B. ¶ † No.

2 j. ꝙ maſculus non poteſt ſe obligare religioni ante quartum decimũ annum cõpletum. nam quẽadmodum ante pubertatẽ non põt cõtrahere matrimonium carnale, vt in .c. puberes. de deſpõ. impu. ita nec obligare ſe ad iſtud qua ſi matrimonium ſpirituale. Et eſt vnus caſus, in quo non valet votum emiſſum ante pubertatem. de alijs votis dicetur, in .c. ſcripturæ j. de voto. ¶ † No. ij. quòd ſeductus[a] ad intrandum religionẽ, nõ põt ad inualidãdum ingreſſum allegare ſeductionem. & hoc ideò, quia illa ſeductio eſt bona, cum inuitetur quis ad meliorem vitam: vt in .c. cum dilecti. quod met. cauſ. facit. c. dudum. & quod ibi noj. de cõuer. coniu. & tenet hic Hoſt. nõ eſſe reprobatum, ꝙ religioſi ſeducãt, ſeu inducãt alios ad religionem. puto tamẽ, ꝙ nõ debet ita fieri ſeductio blandis verbis, vt poſteà ſequatur ſalutis diſpẽdium. facit tex. in .c. nõ ſolum. eo. ti. li. vj. vnde beatus Benedictus præcepit oĩa dura regulæ prædicenda. ¶ No. tex. ibi: *ab impetitione &c.* ꝙ religioſi poſſunt repetere illos, qui apud eos fecerunt profeſsionem, licet modico tempore in religione permanſerint. pro hoc. xviij. q. ij. in .c. abbates. ¶ Vltimò no. ꝙ profeſsio quę fit tacitè per ſuſceptionem habitus profeſſorum, non obligat immediatè religioni: ſed requiritur perſeuerãtia tridui. ¶ † Sed circa hoc

4 quæro, nunquid in voto requiratur perſeuerantia tridui. Inno. videtur velle, ꝙ ſpeciale ſit in voto profeſsionis: tum quia ibi requiritur præcedens probatio: tum, quia agit de maiori periculo. Tamen ſubtiliter aduerte: quia videt differentia in hoc inter votum religionis, & alia vota. Nã tex. iſte nõ loquitur de voto verbali, ſed de eo, quod tacitè ſit per ſuſceptionẽ habitus profeſſorum. Vnde, quia poteſt dubitari quo animo fiat talis habitus ſuſceptio: ideò iura voluerunt prefigere terminum trium dierum. Sed in profeſsione verbali nulla requiritur perſeuerãtia tridui: quẽadmodum nec in alijs votis. & ꝓbatur in .c. cõſtitutionẽ. in §. j. j. eod.

5 lib. vj. facit. l. j. ff. de polli. ¶ † Et ſcias, ꝙ profeſsio tacita quã ꝙ inducitur per delationem habitus indiſtincti, dummodò portetur per annum. ſed talis ꝓfeſsio tacita obligat illi religioni in ſpecie: vt in cle. eos. eod. tit. Q̃ñ ꝙ ſit profeſsio tacita per ſuſceptionẽ habit' profeſſorum, quæ inducitur quatuor cõcurrentibus.

Primò debet eſſe habitus diſtinctus ab habitu nouitiorum. Secundò, ꝙ ſciẽs quis receperit illum habitum. Tertiò ꝙ ſpõte. Quartò ꝙ perſeuerauerit triduo. & talis profeſsio non obligat illi religioni in ſpecie, ſed in genere: quia põt transire ad aliã religionem etiã laxiorem: vt probat' in .d. §. j. & facit tex j. e. proxi. ¶ Et docto. excipiunt hîc duos caſus, in quibus nõ requr' perſeuerãtia tridui. Primus, ſi in infirmitate quis recepit habitum profeſſorum. Nam tũnc videtur deliberatè ſuſcepiſſe habitum. alleg. c. ſicut. el. ij j. eo. Secundus caſus, qñ priusvouit quis intrare religionem, & demum intrat recipiendo incõtinenti habitum profeſſorum. Nã videtur deliberatè feciſſe. Sed dubito de vtroq; caſu per illud. c. cõſtitutio nẽ. vbi ponitur ius nouum circa iſtam tacitam profeſsionem. & ad hoc, vt obliget requiruntur illa quatuor, de quibus. §. & potius pũtarem requiri perſeuerantiam tridui in infirmitate, quàm à tẽpore ſanitatis: cum turbetur propter moleſtiam morbi. ar. bo. in l. cum antiquitas. C. de teſt. ¶ In gl. ij. in fi. no. cõcluſionem glo. & idem no. gl. in. c. cũ in cũctis. §. de ele. vbi no. de hoc. & vide Archi. in .c. ſi annum. de iud. li. vj. vbi dicit, quòd regulariter annus debet eſſe cõpletus, niſi aliud iure caueatur. In dubio tamẽ vbi dubitatur, quid ius ſenſerit: ſatis põt teneri opi. huius glo. & vide ad hoc bo. gl. in cle. generalẽ. de æta. & quali. ¶ In gl. fi. in fi. hodiè hoc eſt declaratũ in .d. c. cõſtitutionem. in §. fi. vnde nõ põt eſſe ſpeciale in pueris: ſed generaliter obtinet, vbi ſine ꝓbatiõe quis ſuſcepit habitũ ꝓfeſſorũ, niſi def' ꝓſeuerãtia tridui: nõ obligat religioi etiã in gñe. hæc tñ videnſ limitãda ſecundũ ea, q̃ dicent in .c. poſtulaſtij. e.

SVMMARIVM.

1 *Nouitius accipiens habitum nouitiorum, poteſt intra tempus ad ſeculum redire: ſi verò acceperit habitum profeſſorum, compellitur ibi permanere, vel ad aliam religionem tranſire etiam laxiorem.*

3 *Monachus, vel alius religioſus poteſt eſſe Epiſcopis, vel prælatus cum diſpenſatione. beneficia verò ſimplicia, vel canonicatus habere non poteſt etiam diſpenſatiuè.*

4 *Monachus, vel alius religioſus, qui intrauit monaſterium, in quo tempore ingreſſus non obſeruabatur quædam rigoroſitas, quæ iam erat in obſeruantia: ſi poſteà ſuperior vult dictam antiquam rigoroſitatem obſeruari, an poſſit. d. religioſus cogi ad obſeruandum, an poſſit indeexire?*

5 *Iuriſperitus non præſumitur decipi.*

6 *Regula antiqua alicuius religionis poteſt reformari per maiorem partem inuita minore, licet reformetur in modum ſtrictiorẽ, & reſpicit omnes, vt ſingulos.*

Papa poteſt inſtituere ſtrictiorem vitam in religione, quàm eius regula expoſcat, puta quòd religioſi non exeant claustrum, & ſimilia.

Abbas poteſt quantuncunq; durum præcipere monachis, etiam ſi in regula non caueatur, dum tamen ſit implebile & licitum.

7 *Nouitius poteſt probare regulam alicuius religionis, etiam in habitu ſeculari, licet de hoc ſit ſtandum conſuetudini.*

CAP. IX.

1 Vpereo. ¶ † Qui recipit habitũ profeſſorũ vbi diſtincti ſunt habitus, cõpellitur ibi, vel alibi eſſe religioſus: ſed ſi recipit habitũ nouitiorum, põt ad ſeculũ redire. Cõis diuiſio. Secũda ibi, *reſpondemus*. quæ diſtinguit inter profeſſos & nouitios. ¶ Caſus literalis. Quidã clerici ſuſceperunt habitũ religionis eo animo, vt ad ſeculum non redirent, & ante factã profeſsionẽ ad priorẽ ſtatũ ſunt reuerſi. quæſitum fuit de his clericis, vtrum ſic remanere poſſint. Rñdet Papa, quòd ſi auſteritatem religionis ad quã migrauerunt, ſeruare noluerint: ad minorẽ religionẽ compellendi ſunt trãſire: nec amplius in eccleſijs ſecularibus debent aſſumi, ne contra votum ſuum venire probentur. ſed ſi ante ſuſceptum habitum poſiti in probatione recedere voluerint ad priorẽ ſtatum, redire non prohibeãtur. Ber. ¶ No. j. quòd religioſus non poteſt conſequi beneficium in eccleſia ſeculari. ¶ No. ij. quòd habitus nouitiorum, non obligat ingreſſum quãtocunq; tẽpore ſteterit in religione. ad hoc cle. eos. & quod ibi no. e. ti. ¶ † No. iij. quòd ꝓfeſsio, q̃ inducitur per ſuſceptionẽ habitus in profeſſo, non obligat illi religioni

2 in ſpẽ, ſed põt trãſire ad aliã religionẽ laxiorẽ. [b] & ita intellige hũc tex. & lati' ꝓbat' ī .c. cõſtitutionẽ j. e. li. vj. Si enĩ ꝓfeſsio fuiſſet hęc expreſſa, nõ licuiſſet ītrare religionẽ laxiorẽ diſpẽſati. è: ꝓ quod dixi. c.

b non eſt. §. e. ¶ † Oppo. cõtra tex. & videtur ꝙ religioſus põt aſſumi in prælatũ eccleſiæ ſecularis: vt in .d. c. qđ dei. j. de ſta. reg. & in .c. j. xvij. q. j. Sol. dicunt doc. ꝙ cõtraria procedũt diſpẽſatiuè, ſed de iure cõi nõ eſt licitũ. vt hîc: & de hoc dic melius, vt diceſ in .c. qđ Dei. Et ad iſtũ tex. põt dici, ꝙ loquit' de beneficijs ſimplicibus obtinẽdis in eccleſijs ſecularib⁹. nã talia beneficia nõ põt religioſus habere etiã diſpẽſatiuè. ad hoc ſolet allegari iſte tex. & vide gl. in .c. quorũdã. lxxiiij. di. quæ dicit monachũ nõ poſſe habere canonicatũ in eccleſia ſeculari: licet poſsit ibi eſſe Epõs: vt in .d. c. vno. ſed ꝓpter bonũ curę illud admittit, quæ cã ceſſat in beneficijs ſimplicib⁹. vt not. ī. c. qđ Dei.

4 ¶ † Secundò quærit, qa tex. hîc dicit, ꝙ iſti Ciſterniẽſes

a nolunt ſeruare auſteritatẽ religionis &c. Pone, ꝙ aliqs[a] intrauit religionẽ, vbi nõ ſeruabat ragula antiquitus inſtituta: demũ reformatur monaſteriũ: nunqd is, qui fuit ingreſſus diſſolutionis tẽpore poſsit cõpelli ad obſeruã-

b tiam regulæ reformatæ? quæſtio ſubtilis[b] eſt & quotidiana. Inno. ponit hîc duas opi. prima, vt diſtinguat inter diſcretũ & indiſcretum: vt diſcretus cõpellat': quia potuit hoc cogitare euenire poſſe. arg. in. l. ſi quis domũ. ff. loc. licet indiſcretus, puta puer, vel mulier nõ cõpellatur ibi eſſe: ſed poterit intrare religionẽ laxiorẽ, ſecundũ ꝙ erat illa, quã intrauit tpe ingreſſus. ar. hîc. ¶ Secunda opi. q̃vi detur placere Inno. eſt, vt cõpellat' ibi eſſe, nõ diſtinguẽdo inter diſcretũ & indiſcretum. Mouetur Inno. tali ratione. Aut enim à principio intrauit Dei inſtinctu: & nõ debet poſſe allegare: quia nõ vult obſeruare regulã reformatã. Aut dicit ſe intraſſe nõ bono aĩo, ſed vt viueret ſecundũ regulã vigentẽ ibi: & nõ debet audiri, tanquã alle-

6 gans turpitudinẽ ſuã. arg. in .c. inter dilectos. de fi. inſtru. Fatetur tñ, ꝙ ſi eſt ita delicatus, ꝙ non põt ſeruare regulam formatã, ꝙ pmittit' intrare regulã laxiorẽ. arg. hîc. & in .c. ſignificatum j. eo. & de hac materia vide p Hoſti. in ſum. in titu. de voto. in §. vtrũ. &. § p quẽ. in ver. quod ſi.

5 ¶ † Vbi cõcludit, ꝙ ſi ingrediẽs erat iuriſperitus, cõpellitur ibi eſſe: quia preſumit' ſciuiſſe qualitatẽ regulæ antiquitus inſtitutæ. Aut nõ erat iuriſperitus: & tunc ſi fuit ſibi regula lecta añ profeſsionẽ vel poſteà: & ipſe nolit ſe obligare, niſi ad obſeruandã regulã, quæ ibi vigebat: & nõ cõpellit' ibi eſſe. ſed poterit intrare laxiorẽ religionẽ. Aut nihil rñdit, vel fuit profeſſus regulã ſimpliciter: & tunc obligatur ad obſeruantiã regulæ reformatæ: niſi vt dixi, eſſet impotẽs ad illius obſeruantiã. & oĩa videnſ ſanè procedere quo ad eccleſiã militantẽ, q̃ non iudicat de occultis, ſed reſpectu Dei: & ſic in foro pœnitẽtiæ. Puto aĩa duertendũ intentionẽ iſtius ingreſsi. nã votũ oĩno debet eſſe volũtarium, in .c. licet. j. de vo. & .xxxij. q. j. integritas. ideò ſi quis nõ habuit animũ ſe obligãdi, niſi reſpectu regulæ, q̃ ibi obſeruabatur, nõ puto ꝙ apud Deũ iſte ſit obligatus. maximè, quia tria tantum ſunt ſubſtantialia regulæ, ſeu profeſsionis: vt in .c. cum ad monaſterium j. de ſta. reg. reliqua ſunt accidẽtalia & ordinata[c] ad finẽ illorum triũ: vt no. in .c. Ioãnes. §. eo. vñ ſi per tãtum tempus de cuius initio non eſt memoria, aliqua accidentalia regulæ non fuerunt in iſto monaſterio ſeruata, ſatis potuit ingrediens cogitare, ꝙ ex aliqua cauſa illud peruenerit: cùm iſta accidẽtalia poſſunt abeſſe & adeſſe ſtante religione in illis tribus ſubſtãtialib⁹. Vnde ſaltem ante, quã regula reformetur p ſuperiorẽ, illi, q̃ fuerunt ingreſſi tpe quo remiſsius ibi viuebat: nõ videntur peccare. & ita cõſuluit dñs meus, do. Car. vt dicã in .d. c. cum ad monaſteriũ. prælle. facit ad prædicta. c. tuaj. de

6 ſpõ. ¶ † Vltimò quæro circa p̃dicta, nunqd maior pars[c]

c cõuẽtus poſsit reformare regulã antiquitus inſtitutã inuita minore parte? Inno. dicit. ꝙ ſic. imò plus ſentit. ſ. ꝙ maior pars poſsit facere ſtatutũ arctãdo ſingulos ad ſtrictiorẽ regulam, quàm fuerat antiquit⁹. Licet enĩ ſecũdũ eum poſsit maior pars mutare religionẽ inuita minore

parte: vt no. in ca. pe. §. qđ me. cau. nõ tñ ſtante religione põt inducere vitam auſteriorẽ. Et de hoc ſecundo videſ multũ dubitare do. Pet. quia hęc auſteritas nouiter induc̃ta concernit illos de religione, vt ſingulos, & nõ vt vniuerſos: & ſic nõ videt ꝙ ſtrictior mod⁹ viuẽdi poſsit induci per maiorẽ partẽ inuita minore parte. ſed tu vide glo. in regula, quod oẽs. de reg. iur. li. vj. quę format quę-

d ſtionem in Papa: nunqd Papa[d] põt inducere ſtrictiorem vitam religionis, quã eorũ regula exigat. & concludit ꝙ ſic: cũ nõ poſſunt religioſi reſiſtere, ex quo ſemel eorum voluntatẽ tranſtulerunt in ſuperiorẽ. & hoc videt probari in .c. vnico. de ſta. reg. lib. vj. vbi monialibus fuit inductum, vt nõ poſsint aliquo caſu exire clauſurã monaſterij, qđ erat de regula. Et idẽ poſſet hodiè Papa facere in monachis: licet videaſ durũ: vt no. Io. an. in .c. Ioãnes. §. e. ſed vide gl. in cõtrariũ in .c. geſta. lxxiiij. di. Puto opi.

e Inno. ſatis procedere: & plus exiſtimo, ꝙ ſol⁹ Abbas[e] hoc poſsit: per id quod habeẽ in regula. Nã quãtũcunq; durũ præcipiaẽ per abbatẽ, nõ valet monach⁹ reſiſtere: dũmodo id ſit licitũ & implebile. ¶ † In gl. fi. in fi. no. gl. & vide quod no. in .c. legẽ. liij. di. do. Ant. dicit in hoc ſtandũ cõ

7 ſuetudini monachorũ, & mandato regulæ. Sed ego quãtum potui percipere ex tenore regulæ, nõ eſt de ſubſtantia, vt quis probet regulã in habitu regulari, ſed in habitu ꝓprio. Vñ ſolũ poſt poſſeſsionẽ mãdaẽ ingreſſo indui habitum regularẽ. Cõſuetudo tamen quorũdam religio

e ſorũ habet oppoſitum, quæ ſatis videtur laudabilis & obſeruanda: vbi viget talis conſuetudo.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus poteſt tranſire ad aliam religionẽ ſtrictiorem: aliàs ſecus. 3. 4. 7. 8. an aũt requiratur licẽtia ſuperioris. vide nu. 2.*

5 *Fratres prædicatores de obſeruantia nõ poſſunt tranſire ad monaſterium monachorum.*

6 *Apoſtata an efficiatur ille, qui de vna religione trãſit in aliam laxiorem.*

CAP. X.

1 Sane. ¶ † Si canonicus regularis ſit monachus, aut ſtrictioris religionis, & manet monach⁹: aut laxioris: & redire cõpellitur. Vel ad idẽ ſic. Canonicus regularis poteſt effici monachus, ſi religio ad quã tranſit, eſt ſtrictior ſua: aliàs ſecus. & eſt tex. not. Diuiditur. Nã primò narrat factum: quod ſecundò diſtinguendo diffinit. ibi: *id tuæ*. ¶ Caſus literalis. Quidam canonicus Aromatenſ. profeſſus ibidẽ ab eccleſia Aromateñ. aufugit, & à quo-

f dam Abbate in monachũ eſt receptus. Quæſitũ fuit, an deberet ibi remanere? Rñdet Papa Epiſcopo Ambiẽ. ꝙ ſi locus ille, vbi nunc eſt, maioris religionis exiſtat, quàm eccleſia Aromaten. ipſum in eodẽ loco cũ pura conſcientia remanere permittat: aliõquin ad primã eccleſiã redire cõpellat eundẽ. Ber. ¶ † Not. j. ex tex. ibi: *& fugerat.*

2 iunctò ver. *permittas*. quòd religioſus fugiẽs à monaſterio, & trãſiens ad aliud cauſa arctioris vitę, non cõpellitur redire ad primũ monaſteriũ. & ſic facit in arg. ſing. iſte text. ꝙ licet à principio debeat peti licentia proprij ꝓlati: ſi tñ nõ petiẽ, ex hoc ſolũ nõ reuocaẽ ingreſſus ſecũdi monaſterij. & neſcio alibi ita expreſſum. tñ gl. no. ī. c. mãdam⁹. xix. q. iij. dixit, ꝙ hoc c. ī hoc cõtinet diſpẽſationẽ. & ꝓ hoc verbũ ꝓmittas: ſed de materia dic, vt lati⁹ dicã

3 in .c. licet j. e. ¶ † No. ꝙ canonic⁹ regularis nõ põt indiſtincte effici monachus. oportet enim, ꝙ cõcurrãt duo, vt teneat ingreſſus primò ꝙ nõ faciat cauſa leuitatis. Secũdò ꝙ monaſterium, ad quod tranſit, ſit arctioris religionis.

4 ¶ † Sed contra prædicta & contra text. opponi. nam videtur, quòd ſemper debeat tenere ingreſſus ſecundi monaſterij: cùm canonici regulares inſe ruiant regulæ laxiori: vt dicit text. in capitu. quod Dei. de ſtatu regu. Solu. dicit Innocentius, [f] quòd ad valitatem ingreſſus[g] non

f debemus conſiderare regulam antiquitus inſtitutam:

SEB. SAPIA.
a ¶ Seductus. Vbi Abb. in .c. cum di lecti. co. iij. ver. tamen excipe caſum. §. de empt. & vend. cum multis allegatis per Fe. in .c. in preſentia, co. v. ver. ſcias, ꝙ 3 propter huiuſmo a di fraudes. §. de probatio.

b ¶ Laxiorẽ. Adde Lap. alleg. cxxix. & qualiter quis religioni obligetur: vide d. Cardi. conſil. xvj.

SEB. SAPIA.
a ¶ Quod aliquis. vide pulchrè p Fel. in .c. ad noſtram. col. ij. ver. quantũ verò ad religioſos §. de appella.

b ¶ Subtilis. Adde vnum verbũ per Anchara. conſil. cccliij. &. j. ſtatim.

SEB. SAPIA.
c ¶ Maior pars. vide Feli. ī .c. cũ oẽs. col. vij. ver. & prima fallentia eſt. §. de cõſti. & ibi plenissimè de hac materia per Deciũ.

ZACHARIAS.
d ¶ Nunquid Papa põt inducere ſtrictiorẽ vitã? Adde Feli. poſt iſtũ ī .c. ad noſtrã. in fin. verſi. cogita etiã ſi Papa. §. de appella.

e ¶ Solus Abbas. Adde ꝙ Cal. cõſi. xcvj. concludit, ꝙ papa non põt recludere monachũ ad ſtrictius monaſteriũ cõtra volũtatẽ ſuam: ſed dãdus ſit annus alius ad probationem. Anto. Fran.

¶ Circa hoc dicas forſan eſſe verũ ſi in monaſterio ſeruareť regula, quã profeſſus eſt: aliàs crederẽ, ꝙ poſſet eum cõpellere ad obſeruãtiã regulę iuxta ea, q̃ habenť in .c. cũ ad monaſteriũ. & ibi ꝙ gl. de ſta. mo.

f ¶ Ex hoc dicto Inno. refert, & ſeqť Archi. in .c. mãdamus. circa princi. xix. q. iij. & vide quę no. §. eo. in .c. non eſt.

SEB. SAPIA.
g ¶ Ad validitatẽ ingreſſus. Idẽ tenet Lapus alleg. lxij. inci. quidam Franc. col. pe. ver. ad ſecundũ. & alleg. cxxxv. incip. pro dubij propoſiti. in princip. & Car. in cõſ. xix. in ci. pro elucidatione.

ſed modũ viuendi de præſenti. vnde ſi monaſterium ſecundũ habet regulã ſtrictiorẽ ab antiquo, quæ tamen de præſenti in multis nõ obſeruetur: nõ eſt licitũ tranſire de vno monaſterij recipiens proprio relicto, incidat in apoſtaſiam[a], ita vt ſit excõicatus: & per cõſequẽs celebrãdo efficiatur irregularis. Ex verbis ſuprà premiſſis videtur dicẽdũ, ꝙ ſic: dũ dicit, ꝑdicatores nõ euadere apoſtaſiá ſed cõtrariũ ſentit Io. an. i. c. Ioãnes. ſ. e. vbi dicit, ꝙ nõ incurrit apoſtaſiã maiorẽ, quę eſt indiſpẽſabilis. iuxta ea, q̃ habentur in c. fi. de apoſta. nec excõicationis rigorẽ. c. ij. ne cleri. vel monachi. lib. vj. ſed bene incurrũt minorẽ apoſtaſiam: quia certum eſt eum retroducere à maiori ſtatu quàm priori. Et ex hoc potes colligere no. intellectũ ad c. ij. vt dimittẽs primũ habitũ incurrat in ſentẽtiã canonis: ſecus ſi recipit habitum alterius religionis, licet laxioris. quod etiá ſentit Ioã. and. ibi in nouella. Ná tex. ibi loquitur, qñ quis hoc facit cauſa vagationis, q̃ ceſſat in iſto qui intrauit aliá religionẽ. Pro hoc videt text. bo. iuncta glo. in. c. ex parte. de tẽp. ord. & prædicta bñ not. ¶ †Sed quæro pro declaratione prædictorũ: pone, ꝙ religioſus exiſtens in monaſterio, vbi tñ ſeruat regula: vult intrare aliá religionẽ laxioré, vbi nõ ſeruat regula: ita ꝙ habito reſpectu ad præſentẽ viuẽdi modum, ſecundũ monaſterium, quod eſt religionis laxioris, ducit vitã ſtrictiorem: nunquid hoc ſit licitum? Ex dictis Inno. ſuperius recitatis videtur inferẽdum, ꝙ ſic. & hãc opi. tenẽt Theologi ſecundum Io. an. Hanc opi. admittit ipſe Io. an. ſi non eſt ſpes reformationis primi monaſterij: vel ſi ſaltẽ in eadẽ prouincia non eſt aliquod monaſterium ejuſdẽ religionis, vbi ſeruat regula. Ná hoc caſu non admittit tranſitus ad laxioré religionẽ: cùm poſsit intrare monaſteriũ propriæ religionis. quod ſatis placet. & vide ad materiã bea tum Tho. in. ij. qõ. vlti. arti. viij. ¶ †Vltimò ſcias, ꝙ Ioã. an. tractat hìc ſatis plenè quæſtionẽ Theologorum, quę

ZACHARIAS.

a ¶ Incidat in apoſtaſiam. Adde Archi in. c. ſtatuim⁹. xix. q. ij. gl. in. cũ ſingula. ſ. de præben. Car. in clem. fi. q. ix. de elec. & in. c. ij. ne clerici, vel mona. lib. vj.

ſEB. SAPIA.

b ¶ Doli capacem. Adde, ꝙ vbi lex fingit pedes requirendo pubertatẽ non habet locum in impubere doli capace, vt declarat Pau. de caſt. in authen. ſacramẽta puberum. C. ſi adu. tier. vendi. col. ij. Alex. in. l. qui iuraſſe. in prin. ff. de iureiur. Et dicit Bal. in. c. cũ ad vigeſimũ. in fi. de off. delega. ꝙ vbi lex requirit certũ tempus. Sed requiritur perfectio: niſi aliud ex primatur.

religio dicatur melior & ſtrictior: ſed tandẽ cõcludit, ꝙ de his ſubtilitatibus nõ habent curare canoniſtæ quo ad materiã noſtrã: quia iura permittunt tranſitũ nõ reſpectu maioris religionis, ſeu melioris: ſed cauſa arctioris vitæ. Vnde præſuppoſito, ꝙ ſecunda religio ſit melior & fructuoſior reſpectu finis: tamen ſi non viuitur ibi ſtrictius, non videtur licitus tranſitus. pro hoc. c. licet. præalleg. & c. virgines. xx. q. iiij. quod bene no.

SVMMARIVM.

1 *Minor. xiiij. ann. etiam profitendo non obligatur religioni, niſi maior habuerit ratum.*
2 *Minor. xiiij. an. oblatus à parentibus monaſterio, debet ibi permanere vſq; ad annos pubertatis, & poſt exire, ſi vult. ſi verò non fuit oblatus, põt ante pubertatem ad libitũ exire.*
3 *Ius diuinum non poteſt tolli, ſed bene limitari, diſtingui, vel interpretari.*
Votum non obligat vouentem impuberem. ibidem.
4 *Impubes doli capax. licet obligetur ad matrimonium carnale, tamen ad matrimonium ſpirituale non.*
5 *Minor. xiiij. oblatus monaſterio cenſetur tacitè profiteri, ſi poſt pubertatem ſtetit par animum in religione.*
6 *Profeſſus in vna religione, quo caſu poteſt intrare in aliam etiam laxiorem.*

CAP. XI.

1 SIgnificatum. ¶ †Minor. xiiij. annis profitendo non obligatur religioni, niſi factus maior ratum habuerit. In prima ponitur cõſultatio. In ſecunda reſponſio. ibi: *mandamus*. ¶ Caſus literalis. Quidã G. nomine, intra. xx. annum conſtitutus timore magiſtri ſui habitum religionis aſſumpſit: & inde intra annũ exiit: & ſic vagabundus diſcurrit. Significatũ fuit hoc domino Papæ: vnde mandat Epiſcopo Beluacẽ. quatenus ſi ſciuerit, quòd ille. G. non fuiſſet oblatus à parentibus, & intra. xiiij. annum à religione receſsit ab illo voto, qđ fecit, ipſum denuntiet abſolutum: ſi verò à parentibus oblatus fuerit, aut quartumdecimum annum compleuerit, quãdo religionem intrauit, ſiue poſt. xiiij. annum profeſsionem à ſe prius factam ratam habuit: compellat eundẽ ad eandem religionẽ, vel aliá trãſire. Ber. ¶ †No. j. iuncta gl. j. ꝙ impubes intrans monaſterium ſine oblatione parẽtum, põt exire quãdocunq; ante profeſsionẽ factã: ſed ſi fuit oblatus à parentibus, non põt exire ante euentum pubertatis. & tene mẽti ad iſtum tex. cũ glo. & vide qđ latius dixi in. c. ij. ſ. eo. tit. ¶ †No. ij. ꝙ votum religionis emiſſum ante aduentum pubertatis, nõ obligat vouentẽ. Et ex hoc collige potẽſtatẽ, quã habet eccleſia circa ea, quæ ſunt de iure diuino. Ná votum eſt de iure diuino. cùm ſit dictum in lege: Vouete & reddite &c. vt in. c. licet j̃. de voto. & tamen eccleſia per conſtitutiones ſuas impedit vires voti, & limitat ætates. Ná licet eccleſia non poſsit tollere ius diuinum. xxv. q. j. c. ſunt quidã. põt tamẽ illud interpretari ſeu diſtinguere: ſicut etiam facit in matrimonium. ad hoc. c. j. devoto. li. vj. & per Innocẽ. in. c. quæ in eccleſiarum. de conſti. & per legiſtas in l. fina. C. ſi contra ius vel vti. publ. ¶ †Not. iij. ibi. xiiij. annum compleuerit. &c. ꝙ ad validitatem profeſsionis requiritur ꝙ. xiiij. annus ſit completus. & per hanc literam reprobatur opi. Hug. qui tenuit doli capacem[b] poſſe profiteri, ſicut malitia ſupplet ętatem in matrimonio carnali: vt in. c. de illis. de deſponſa. impu. ita debet ſupplere in profeſsione. Sed cõtrarium eſt verum, vt vides. Ad idem in. c. ad noſtram. ſ. eod. Nam de maiori præiudicio ſeu obligatione agitur in profeſsione, quàm in matrimonio. hinc videmus, quòd vbi eſt dura congregatio requiritur plena pubertas, id eſt temp⁹. xviij. annorum: vt in. c. quia in inſulis. ſ. eod. De materia vide gloſſ. in. c. poſtulaſti.

5 poſtulaſtij̃. eo. & xxj. q. j. in ſumma. & facit. c. j. eo tit. libr. vj. ¶ †In glo. in ver. *tantam habuit*. ibi: *etiam tacitè*. hodiè hæc opi. eſt dãnata, per. c. j. eo. ti. lib. vj. vbi dicitur, ꝙ ad hoc: vt profeſsio facta in minori ætate obliget adueniente pubertate, requiritur ꝙ expreſsè illam profeſsionem ratificet, vel ſaltem perſeueret per torum. xv. annum. vbi habitus ſunt indiſtinctẽ: & dic plenius, vt ibi habetur.

6 In gl. fi. in fi. Inn. intelligit tex. quando in minori ætate quis fecit profeſsionem. nã tũc de facili ſecum diſpenſatur: vt poſsit intrare religionem laxiorem. Nec per hoc diſpenſatur cõtra votum: quia votum principaliter concernit illa tria ſubſtantialia regulæ, quæ requiruntur in qualibet religione. quod debet intelligi, quãdo iſte allegat ſe non poſſe auſteritatem illius religionis obſeruare. ¶ Et not. ſemper hoc dictum, ꝙ cũ iſtis iuuenibus profitentibus in puericia, ſeu ante plenã pubertatẽ eccleſiæ de facili diſpẽſat; vt poſsint intrare religiõem laxiorem: nec per hoc diſpenſatur contra votũ: quia votum principaliter concernit illa tria ſubſtantialia regulæ: quæ requiruntur in qualibet religione. Sed idem Innoc. in. c. dilectus. de temp. ordi. per illũ tex. dicit etiã ꝙ cum maiore poſsit Epiſcopus diſpẽſare: vt intret religionẽ laxioré: & intellige cauſa ſubſiſtente. & ſic quatenus iſte tex. permittit ingreſſum vel trãſitum ad religionem laxiorem, debet intelligi diſpenſatiuè: quæ diſpenſatio fit ex cauſa leuiori cum minori. xxv. annis, quàm cũ maiori. & hoc idem tenuit hìc Abbas & ſequitur Ioann. Andręas. quod not. & vide Hoſt. in. c. non eſt. ſ. c. vbi tenuit per iſtum tex. ꝙ etiã Abb. poteſt diſpenſare, vt monachus intret religionẽ laxiorem ex cauſa: ſed de hoc dic, vt plenius ibi dixi. vel intellige iſtum text. ſecundum doc. in cauſu. c. conſtitutionẽ j̃. eo ti. li. vj. videlicet cùm profeſsio fuit facta tacitè per ſuſceptiõem habitus profeſſorum. nam illa obligat religioni in genere, & non in ſpecie: vt ibi. iſte intellectus eſt clarior.

SVMMARIVM.

1 *Minor. xiiij. vel. xij. ſi eſt fœmina, oblatus monaſterio ſi poſt pubertatem accipit habitum profeſſorum, ad ſeculum non poteſt amplius redire.*
2 *Infrà, iſta dictio, quando iungitur certo tempori, denotat imperfectionem.*
Diſcretio ſolet peruenire poſt annos pubertatis.
3 *Tacens habetur pro conſentiente, vbi agitur de obligatione perſonæ, quando interuenit aliquis actus de ſui natura hoc requirens.*
4 *Quando aliquid conſueuit fieri in ætate, loco, vel tempore, ſi reperitur factum, præſumitur factum in illa ætate, loco, vel tempore: & alleganti contrarium iucumbit onus probandi.*
5 *Argumentum à contrario ſenſu regulariter fieri poteſt.*
6 *Minor. xxv. annis nunquam reſtituitur aduerſus religionis ingreſſum: ſed aduerſus alia etiam circa beneficia: in quibus reperitur læſus: ſic.*
7 *Malitia ſupplet ætatem in matrimonio carnali: ſed in ſpirituali ſecus.*
8 *Ingreſſio religionis metu, vel imperio ſuperioris puta patris: an teneat.*
Reuerentia paterna vel dominica: an inducat iuſtum metum.
Minæ & verbera inducunt iuſtum metum.
9 *Profeſsio, quæ obligat profeſſum non in ſpecie ad aliquam religionem, ſed in genere: dirimit matrimonium poſtea contractum.*

CAP. XII.

1 VIrum. ¶ † Si filia minor. xij. annis à parentibus monaſterio tradita, maior facta ſponte veletur: ad ſeculum redire non poteſt. Vel aliter & ſic. Si impubes etiam inuitus à parẽtibus monaſterio traditus, fact⁹ maior ſpõte recipit habitũ profeſſorum, ad ſeculum amplius redire nõ poteſt. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio. ibi: *conſultationi*. Tertiò ſoluit cõtrarium. ibi: *nec obloquitur*. ¶ Caſus literalis. Quædam puella intra annos diſcretionis tradita fuit monaſterio à parentibus: habitum religionis aſſumens, benedictionem accepit, quam accipiunt, quæ velantur. poſtmodum de monaſterio exiẽs, cuidã militi ſe copulauit. Quæritur vtrum ad monaſteriũ redire teneatur? Reſpondet Papa, ꝙ ſecundum Tolet. cõ. paterna deuotio, aut propria profeſsio monachum facit. Et quicquid horum fuerit allegatum, tenebit: & ideò ad ſeculum redire non poteſt: nec illa poteſt vlterius iugum profeſsionis reijcere: cũ nõ contradixerit, quãdo benedictionem accepit: quam benedictionẽ tm̃ in ætate diſcreta recipiũt, quę

velanť: quia etiã ſi cõtradixerit, poſtmodũ ratũ habũit. Poſtea reſpõdet tecitæ quæſtioni, quæ poſſet fieri per decretũ Leonis Papę à cõtrario ſenſu: vbi dicit puellæ, quæ nõ coactè parentũ imperio: ſed ſpõte virginitatis habitũ ſumunt: nõ poſſunt deſerere: ergo ꝑ cõtrariũ ſenſum dať intelligi, ꝙ ſi coactè ſuſcipiunt, ipſum deſerere poſſunt. Reſpõdet Papa, ꝙ nõ. ob. illud decretũ: qa illud ītelligiť de puella nubili, quæ nõ cogitur ſequi voluntatem parentũ: cũ habeat liberũ arbitriũ in vouẽdo. hìc loquiť de illa, q̃ adhuc erat intra annos diſcretiõis, quæ adulta profeſsionẽ fecit, vel quaſi coacta fuit, poſtea cõſenſit. Ber. ¶ †No. j. ex tex. de ſignificato huius dictiõis j. qn coniungitur certo tẽpori. Nam denotat imperfectionẽ. vñ is dicit infra annos diſcretionis conſtitutus, quos adhuc non eſt adept⁹ annos diſcretionis: vt qa adhuc eſt impubes. Ex hoc & ex tex. no. ꝙ diſcretio ſolet pueb nire in pubertate, & non an. hoc tñ aſſumendũ eſt ſecundũ ſubiectã materiã. de quo vide bo. gl. xvij. q. j. in. c. j. ¶ Not. ij. ꝙ paterna deuotio 3 multũ operať circa ꝓfeſsionis actũ, vel obſeruantiã religionis. de quo dic, vt plenius dixi in c. ij. ſ. eo. ti. & c. proxi. ¶ †No. iij. ibi: *euidenter contradixiſſe*. ꝙ tacens[a] habetur pro conſentiãte, etiã vbi agitur de obligatione perſonæ. qđ intellige, qñ interuenit aliquis actus poſitiuus: vt hìc in ſpoſitione veli. Simile in cle. j. de ꝓcu. Et ex hoc & ex tex. no. ꝙ ad inducendã profeſsionẽ tacitã ex ſuſceptione habit⁹ profeſſorũ, non requiritur ꝙ expreſsè petatur habitus, ſed c ſatis eſt, ꝙ accipiatur ſine contradictione. qđ 4 no. Ibi: *quam non niſi in ætate*. tex. ſatis eſt no tab. ꝙ illud quod conſueuit fieri in certa ętate, ſeu tempore, ſi apparet factum: & non conſtat de tempore, vel ætate, præſumitur factũ in ætate, vel tẽpore[b] cenſueto. Sicut dicimus in ſimili, ꝙ ſi quis obligatur ad aliqui j faciẽdũ, & illud apparet factũ, ꝓſumiť factũ hoc ab eo, qa erat obligatus. ꝓ hoc tex. & ibi per doc. in l. ij. C. de ali. pup. præſtã. Et ꝑ hoc infero ad vnũ notabiliſsimũ dictũ, ꝙ ſi cõſtat de profeſsione aliquius, & nõ de ætate, præſumitur profeſsio facta in ętate legitima: ita ꝙ alleganti defectũ ętatis incumbit onus probandi. Cõtrariũ tñ videtur tenere Io. An. in. c. fraternitatis. de teſt. vbi poſuit illud dictũ. & dicit, ꝙ ætas ineſt profeſsioni. vñ volens probare profeſsionem, habet neceſſe ꝓbare ætatem ſi negaretur: ſed contra eum videtur tex. hìc. nam negabatur hìc ætas. Item optimè facit. c. in præſentia. de probat. & dic, vt latius ibi dico: & vide quod dixi in. c. j. ſ. eo. ¶ †Item no. ꝙ ar. à cõtrario ſenſu licitè formatur, cũ princeps hic tali argumẽto reſpõdeat. Pro hoc. c. cũ apoſtolica. de his, quæ fiunt à prælꝝ. & c. qualis. xxv. diſt. plenè no. in. c. publicato. ſ. de elect. & per Bal. in. l. oẽs populi. ff. de iuſt. & iur. ¶ Itẽ no tex. prima fronte mirabilẽ, ꝙ imperiũ parentũ impedit validitatẽ profeſsionis in puella. & de hoc aliquid j. dicetur. Vlti mò not. ex fi. literæ à contrario ar. opti. ꝙ ante aduentum pubertatis cogitur filius ſequi iudicium paternum circa religionis ingreſſum. & 5 videtur tex. multũ facere cõtra ea, quæ dixi in c. ij. ſ. eo. & facit. c. præſens. xx. q. iij. licet loquatur narratiuè. ¶ †In gl. j. in fi. nõ intelligas gl. ꝙ minor. xxv. annis poſsit petere reſtitutionẽ in integrũ aduerſus ingreſſum monaſterij, ſed

a ¶ Tacens. Adde, an tacẽs videatur cõſentire in prę-iudicialibus, Ro. ſing. ſuis. fol. xx.

b ¶ An præſumatur factum in ætate, vel tẽpore congruo: & vide Bal. in. l. j. ſ. non autẽ. ff. de bo. poſſ. ſecundum ta. & do. Andr. Barba. in rubr. C. qui admit.

ſEB. SAPIA.

c ¶ Si conſtat. Idẽ voluit Bal. in cõſ. cclxiij. incipi. ſi. factum tale, circa fi. in prima parte. & Deci. in. c. præſenti. col. xxij. verſi. in gloſſ. in verbo ſe. unde. poſt Ab. ibi. & Fel. ſ. de ꝓbar. & ibi allegaꝝ Abb. hìc.

a ¶ In.ij.col.ver.& volo.& idē.d.An. in.c.inter.de elec. per illū tex.& idē met dicit in.c.litteras.de præſum. q̄ metus reuerentialis, non excuſat à compromiſſo: vt in.c. quintauallis. in xviij.col.de iureiur. Sed inquantum hoc dictū ſit verū dubito, quia cōpromiſſum videtur eſſe de requirentibus verā libertatem. quod patet: quia metus illum actum inficit ipſo iure: vt eſt tex.in.l.ij.§.j.ff.de iudi. Et an reuerē- 7
tia mariti habeat excuſare vxorē, dic, q̄ non: ita tenet Inno.in.c.cauſam. hīc alleg. per iſtum text. domi. 8
Anto. in. c. accedens.in.j.not. per iſtum tex. de conuer.coniu.& idem tenet do. Abb. Panor.in.c.inſinuante.in fi. qui cle.vel vo. & idem tenet Bal.in.l.ad inuidiam.C.qđ me.cau. Et adde hic Bal.in cle.j.in vl.col.ver, a
& no.qđ hic leg. C. de bo.mater. vbi dicit, q̄ ſi entium filiæ ,ꝓpter patris reuerentiā interueniens, potius reputatur cōtradictio, quàm cōſenſus.& alleg. gl. ſin.in.l. j. §. quæ onerandæ. ff. qui.re.act. non da. Sed hoc, an filia, vel vxor conſentiēs cōtractui, cenſeatur conſenſiſſe ob reuerētiā paternam, vel mariti: vide Paul. de caſt. poſt Roma. & Bar.in.l.ſi cum dotem. §. eo autē tēpore. circa me. ff. ſolu.ma. vbi diſtinguit, an maritus, vel pater fuerit præſens, vel abſens contractui: & tandē remittit ad Bar.to.in.d. §. quæ onerandæ. & adde hic do. Anto.in.c nōne. de præſumpti. prope fin. vbi dicit, quòd tacitur nitas coniuncti, habetur pro conſenſu: niſi ſit conjunctus, habens in ſe reuerentiam; vt in alijs, in quibus minor enormiter læſus repe ritur, etiam circa beneficialia. de quo vide glo. & doc. in. c. ex parte. de reſti. ſpol. Nam reſpectu profeſſionis non poteſt dici minor deceptus, vel læſus: cùm ſeruiat ei, cui ſeruire eſt regnare. & hoc no. gl. xvij. q. jj. c. j. & vide gl. not. in. c. penu. quod metus cau. & tenent hīc cōmuniter doc. ¶ In glo. in ver. *paterna deuotio.* no. gl. & ſatis probatur j. eo. c. cum ſcimus. &. xx. q. iij. c. præſens. vel ſecundum Hoſt. poteſt tex. intelligi diſiunctiuè, vt paterna deuotio ſufficiat quoad, vt filius impubes non poſsit exire monaſterium ante aduentū pubertatis. vt §. c. proxi. Item ſi filius non contradixit: tacitè videtur conſentire: & ſic non poteſt amplius mutare voluntatem. ſed dic, q̄ propriè in iſtis caſibus ſola paterna deuotio, non facit monachū: quia primo caſu non efficitur monachus cum non habeat ætatem habilem. in ſecundo interuenit tacita profeſsio filij. ¶ † In gl. in ver. *recipiunt.* ibi: *niſi malitia.*. Referas hoc ad mrīmoniū carnale: non autem ad profeſsionem: quia in illa requiritur ætas completa: nec malitia ſupplet ætatem: vt dixi. §. c. proximo. & noj. eo. poſtulaſti. ¶ † In gl. fin. in fi. ibi: *bene poſſunt deſerere.* vult ergo glo. iuncto tex. quòd ſi puella maior ætate, imperio parentū coacta intrauit religionem, poteſt retrocedere: & ſic videtur q̄ ſolū imperium parentis inualidat ingreſſum religionis. *Sed* contra hoc facit quod no. Inn. in. c. cauſam. de officio delega. & Barto. in. l. j. §. quę onerandæ. ff. quarū rerū actio non da. vbi dicitur, q̄ ſolum imperium mariti, vel Epiſcopi, vel patronorū, non habet impedire validitatē actus: niſi præceſſerint minæ, vel verbera. do. Anto.[a] hīc diſtinguit, q̄ quædam ſunt, quæ requirunt liberā voluntatem, vt eſt profeſsio: & tūc ſolum imperiū parentū habet vitiare actū cum tollat libertatē conſenſus. & ita loquitur tex. quæ dā ſunt, quæ requirunt ſolùm conſenſum: nō aūt illā animi libertatē. de qua. §. & tūc ſolū imperiū parentū nō inualidat actū: qa ipe riū nō tollit cōſenſum: qa coacta voluntas, voluntas eſt. xv. q. j. in. c. meritò. & ſic ꝓcedat cōtrariū. Hæc diſtinctio licet prima frōte videat applaudere: nō tñ puto eā verā. & allego in cōtrariū. c. vnicum. de deſpō. impu. li. vj. vbi tex. dicit, q̄ ſi parentes contrahant mrīmonium ꝓ filijs præſentib⁹, & nō contradicentib⁹, obligā tur filij: s: & tñ mrīmoniū reqrit liberū conſenſum: vt patet in. c. cū locūj. de ſpon. ſi ergo ſola taciturnitas filij habeā ꝓ conſenſu, cū pater cō trahit, fortius ſolum imperium non habet tollere liberā voluntatē conſenſus. Pro hoc facit iſte tex. in fi. dum dicit, q̄ maior non cogitur ſe qui parentum voluntatē. Ad idē vide bo. text. in. c. inſinuatę j. q. cle. vel vo. vbi dicitur, q̄ modica coactio non impedit validitatem ꝓfeſsionis. & facit. c. j. §. qđ me. cau. intelligo ergo illud c. puellę. à contrario ſenſu, qñ ꝯceſſerunt minę vel verbera, ſeu pat erat terribilis ita, q̄ puella timebat contradicere in præſentia patris. & ꝓ hoc d. §. quæ onerandæ. vbi dicitur, q̄ cauſa cognita debet reſcindi, qđ factum eſt à liberto ob reuerentiā patroni: non ergo indiſtinctè annullat actus. Et ꝓ hoc facit verba illius. c. dum dicit: coacti imperio: iudex ergo ex circumſtantijs & qualitate parentū, & verborū habebit arbitrari vtrum imperiū habeat excuſare puellā,

9 In ea gl. ibi: *profeſsionem fecit.* Intelligit ergo gl. q̄ iſta puella fecit ,ꝓfeſsionem: ſed intellige tacitā per ſuſceptionem veli. qđ ſolet dari ,ꝓfitentibus: vt ſatis colligitur ex litera. Ex quo infertur ad no. dictum, q̄ ,ꝓfeſsio, quæ obligat religioni in genere impedit & dirimit mrīmoniū poſteà cōtractū. Nā ſuſceptio habitus ,ꝓfeſſorum obligat religioni in genere: vt in. c. conſtitutionem j. eo. tit. lib vj. & tamen hoc dirimit matrimonium poſt contractum. quod eſt not. & tenet Io. An. in. d. c. conſtitutionem. facit ad intellectum. c. vnici. de voto. lib. vj.

☙ SVMMARIVM. ❧

1 *Habitus non facit monachum. 4. 8.*
Monachus poteſt profiteri abſq; eo, quòd ſuſcipiat habitum. 7.
2 *Infirmitas corporis nō impedit votum, nec aliqua de pendentia ex voluntate: ſed infirmitas animi ſic.*
3 *Profeſsio religionis fit. & fieri poteſt per iſta verba: trado me tibi in monachum. & in fratrē. 13. dum modò recipiatur ab habente poteſtatem incorporandi in religione. 5. 9. 11.*
6 *Abbas, an poſsit recipere monachum in profeſsionem ſine conſenſu capituli: vel contrà. 9. 11.*
7 *Profeſsio religionis poteſt fieri extra monaſterium, & habitu non mutato: & taliter profeſsus compellitur monaſticè viuere.*
10 *Votū tenetur quisobſeruare abſq; eo, quòd ab aliquo recipiatur: quia pendet à voluntate ſola viuētis.*
12 *Profeſsio aliquo caſu poteſt fieri in manibus Epiſcopi, tamen nō eo untur religioſi ipſum acceptare.*
Votum ſimplex non dirimit matrimonium contrahendum.
Profeſsus in manibus Epiſcopi, non venit appellatione religioſorum in materia ſtricta.
13 *Forma non ſeruata non vitiat actum, ex quo quis ſolt Deo obligatur.*
14 *Vouens intrare religionem, poſt compelli ad eam intrandum, etiam quòd ſit Epiſcopus: & idem in alijs votis.*

CAP. XIII.

1 PORrectum. ¶ † Monachum facit profeſsio non habitus tantum. Vel ſic. Valet profeſsio facta ſine ipſa habitione habitus religionis. Communis diuiſio. ſecūda ibi: *inquiſitioni.* ¶ Caſus literalis. Quidā canonicus Acherontinus Ioā. noīe, votum emiſit, vt fieret monach⁹ in infirmitate cōſtitut⁹. Ipſe verò timens, ne voto non cōpleto decederet iūctis manib⁹, tradidit ſe Abbati in monachū & in fratrē: quæritur, an talis cōpellendus ſit cōplere promiſſum. Reſpōdet Papa q̄ monachū faciat non habitus: ſed ,ꝓfeſsio regularis: talis cōpellendus eſt: vt fiat monachus. & reddat dño, qnæ promiſit, ex quo votū emiſit: & Abbas ipſum recepit. Bernar. ¶ † No. j. q̄ infirmitas corporis non ſpedit ,ꝓfeſsionem. Ró. qa validitas profeſsionis dependet ab aīo: ſec⁹ in infirmitate animi. vñ furioſus ſeu mēte captus, non obligatur religioni: vt j. eo. c. ſicut. & xvij. q. ij. c. Gonſal. ¶ No. ij. q̄ valet ,ꝓfeſsio facta nō in ſcriptis: vñ ſatiſeſt, q̄ conſtet de aīo ,ꝓfiteri volentis. ¶ † No. iij. q̄ ꝓ hæc verba: trado me tibi in monachū & in fratrē, inducitur profeſsio. ¶ † No. iiij. q̄ profeſsio eſt illa, quæ facit monachū, & non habitus. & ad hoc allegatur quotidiè in litera. Ex quo infertur, q̄ habitus non in. d. §. quæ onerandæ. Ede iſtis mulieribus, quæ conſentiunt in viros, ne incurrant indignationem patrem, an poſsint allegare metū reuerentialem. vide d. Abb. in. c. accedens. el. ij. vt li. non cōte. vbi cōcludit quòd non. & dicit ſibi videri eſſe caſum ad hoc in d. § quæ onerādę. Sed tu vide omnino Imo. in. d. §. eo autē tēpore. vbi in iſto artic. an metus reuerentialis habeat retrectare actum, dat pulcherrimā doctrinam, quam alibi nunquā vidi rim. Itē an metus reuerētialis habeat excuſare ab additione hæreditatis: vt ſi quis per metum reuerentia lē adit hæreditatem, non obligetur. Et quid de ingreſſu religionis, vide per Inno. poſt Ange. in. l. qui aliena. §. Celſus. in. ij. col. ff. de acqui. hære. & de iſto metu reuerentiali, an habeat excuſare. vide Bar in. l. interpoſitas. in prin. ij. col. C. de tranſ. & in. l. metū. la. j. ff. quod met. cau. Bald. in tit. de pa. iura fir. §. item ſi quis ſacramēta. Item vide gloſ. in d. §. quæ onerandæ. quæ dicit, q̄ ſi quis propter reuerentiam ſui Epiſcopi renūtiet beneficio ſuo, talis clericus propter metum reuerētialem excuſabitur: licet nullus crucia tus corporis interueniat. Et adde hic gl. ſing. xiij. q. iiij. c. vnuſquiſq; quæ dicit, quod ratiōe reuerentiæ promiſſio facta ꝓ hoſpitem tenet. Anto. Franciſ. ¶ Circa hoc dicas, q̄ reuerentia patris afficit contractum vitio metus initum cum ipſo patre: non autem cum extraneo. ad quod vide Alex. poſt Ro. in. l. ſi cū dotem. in. §. eo autē tēpore. ff. ſol. ma.

5 bitus nō ē de ſubſtātialib⁹ monachat⁹: ſed de accidētalib⁹. ¶ † No. v. ibi, *recipitur ab Abbate.* q̄ ad hoc, vt valeat profeſsio, oportet q̄
a recipiatur ab habēte poteſtatē⁹ incorporandi iſtū religioni. ¶ † Et
6 no. ex eodē ver. ar. opt. q̄ receptio monachorū ſpectat ad Abbatē. vñ nulla mentio fit hīc de cōuentu. licet gl. in. c. fij. eo. li. vj. dicat, q̄ de iure cōi receptio ſpectat ſimul ad Abbatē & capitulū: ſed cōſuetudo poteſt dare hāc poteſtatē alteri tm̄. Sed dic de hoc, vt latius dicā j. eo. c. ad apoſtolicā. ¶ † Vltimò no. q̄ ſemel ,ꝓfeſſus, licet
7 nunquā intrauerit monaſteriū, nec habitū ſumpſerit, poteſt cōpelli: vt monaſticè viuat. Et ex hoc, & ex tex. no. q̄ ad validitatē profeſsionis non requiritur, q̄ fiat in monaſterio: ſed vbicunq; fieri pōt.
8 quod latius ſentit gl. ¶ † In glo. j. in fi. hæc gl. vult in effectu q̄ habitus duntaxat non facit monachū: ſed tacita ,ꝓfeſsio, quæ reſultat quando q̄ ex habitus ſuſceptiōe, ſeu delatione, facit monachū. & ita debent intelligi iura, quæ fundātur ſuper habitus ſuſceptione ſeu delatione. hinc eſt, q̄ ſi quis portaret multo tempore habitum religionis extra monaſteriū, non cenſetur profeſſus: vt in. c. vt clerici. §. eo. no. gl. in cle. eos. eo. ti. & hoc ideo: quia hoc caſu præſumptio ceſſat tacitè profeſsionis. Nā ſi vellet profiteri, intraret monaſteriū. Et ꝓ hoc bo. tex. in. c. vnico. de voto. li. vj. vbi ſolùm fit
9 mentio de profeſsione tacitè expreſſa. ¶ † Secundò principaliter vult gl. q̄ ,ꝓfeſsio vbicunq; facta obliget, dūmodo recipiat ab ha-
10 bente poteſtatē. Et circa hoc inſtat Inn. primò, nūquid ad validita
b tē ,ꝓfeſsiōis requiratur: vt aliquis recipiat ,ꝓfeſsionē, vel votū. & primò videtur q̄ nō. Nā poteſt quis emittere votū continētię, & aliud votū abſq; eo, q̄ ab aliquo recipiat: vt ,ꝓbatur in. c. ex parte. j. de cenſi. & in. l. ij. ff. depoſ. & in. c. qđ Deo. xxxvij. q. v. Inn. cōtrariū concludit: mouef. quia per ,ꝓfeſsionē quis obligatur ad obediētiā: vt in. ad monaſteriū j. de ſta. reg. ergo opus eſt, vt ſit qui hanc obligationē recipiat. Nā ſicut inter baptizantē & baptizatū: inſtituentē & inſtitutū debet eſſe diſtinctio ꝑſonarū: quia quis nō pōt baptizare ſemetipſum, nec ſibijpſi cōferre beneficiū: vt in. c. debitū. de biga. & in. c. fi. de inſti. ita inter ,ꝓfeſſum & recipientē profeſsionē debet eſſe diſtinctio perſonarū: ita nō pōt ſeipſum incorporare religioi. ergo oportet, q̄ prius approbetur. & per habentē poteſtatē incorporetur religioni: vt in. c. ad apoſtolicā j. eo. vbi patet q̄ monachi non tenent quēlibet recipere ad ,ꝓfeſsionē. & hoc voluit gl. hīc in effectu. Cōcluſio ergo ſit iſta, quòd ad validitatē profeſsionis requiritur, vt ſit qui poſsit & velit ,ꝓfeſsionē recipere: & eā de facto recipiat, nō ob. cōſue. cōtraria. Nā fatēdū eſt, q̄ alia vota non exigūt perſonā recipientē: & hoc ideo, quia dependēt à volūtate ſola vouētis. Nā ſolūmodò vouēs obligat Deo: ſed in voto ꝓ
11 feſsionis ſpeciale eſt, quia nō ſolū obligatur Deo, ſed monaſterio. Itē monaſteriū obligatur ſibi ad alendū eū, & cōſtituunt vnū corpus ſeu vnum collegium cum alijs. ad hoc. c. fin j. eo. vñ oritur in poſſeſsione quædā reciproca obligatio, quę nō poteſt fieri ſine cō
c ſenſu vriuſq; ſicut dicimus in alijs cōtractibus, qui nō poſſunt cōſiſtere ex cōſenſu vnius tm̄: vt in. l. omnibus. ff. de act. & obl. & in. l. ſicut. C. eo. ti. ¶ † Nunc quæro, quia ſuprà viſum eſt, q̄ ad validi-
tatem profeſsionis requiritur, vt interueniat perſona, quæ ipſam recipiat, nunquid quælibet perſona ſit ſufficiēs ad hoc gl. videtur hīc variare. Nam primò dixit, q̄ profeſsio fuit in manu Abbatis, ſeu alicuius monachi: & ſic tacitè innuit monachū poſſe recipere profeſsionē alicuius abſq; Abbate: ſed poſtmodum ſentit contrariū: eū dicit dummodo recipiat profeſsionem ab Abbate & fratribus: & ſic videtur innuere, q̄ nedum monachus: imò nec ſolus Abbas abſq; conuentu poteſt recipere aliquem ad profeſsionē. Inn. dicit, q̄ ad hoc, vt valeat profeſsio, oportet quòd recipiatur ab illo, qui habet poteſtatē incorporādi iſtū religiōi, vt puta Abbate: ſed nō diſcutit, vtrū ſolus Abbas poſsit. Sed ego dicā in. c. ad apoſtolicā j. eo. concludendo ſic, q̄ debet recipi ab eo, qui poteſt iſtū incorporare religiōi: & ſic nō ſufficit receptio ſolius monachi: niſi hoc faciat de conſenſu & mādato illius, qui poteſt eū incorporare religioni. & ſic intellige omnia iura, quę quandoq; faciunt mentionē de presbytero in receptiōe ,ꝓfeſsionis: vt in. c. conſuluit j. qui cle-
12 rici, vel vouen. ¶ † Sed dubitatur de Epiſcopo, nunquid poſsit aliquē recipere ad profeſsionē. Inn. tenet, q̄ ſic: adeò, q̄ ille erit verus religioſus, licet nō intret monaſteriū, nec profiteat certā religionē: ſed poterit ſtare in domo priuata ſub obediētia Epiſcopi, & ab vbi idē dicit de reuerentia vxoris reſpectu mariti. Et adde quòd reuerentiæ æquiparatur timori: vt eſt gl. in. l. j. ff. quarum rerum actio non da. cōtra quā tenuit Inno. in. c. cauſam matrimonij. de offic. deleg. vbi plenè traditur.

a ZACHARIAS. ¶ Ab habente poteſtatem. Tu dic, quòd etiam poteſt fieri in manibus ſimplicis monachi: vt not. Cardi. in cle. eos. q. ij. eodem titul. & not. in apoſtill. ad iſtum. in. c. conſuluit. nume. ij. in ver. quandoq; ,ꝓfeſsio fit. j. qui cle. vel vouen.

eo profitetur ſibi certa regula, ſeu modus viuēdi. allegat prædictū. c. quod Deo. xxvij. q. ij. c. fin. ſecus dicit in alijs prælatis inferioribus. Nā iſtis nō eſt tributum à iure, vt poſsint aliquem recipere in religioſum: ſed ſolū iura faciūt mē- b
tionē de Epiſcopo: vt in iuribus ,ꝓalle. fatetur tm̄, quòd faciens profeſsionē in manu alterius, vel qui ſe obligat ad intrandū religionē: nō tm̄ adhuc votū eſt ſolēnizatū, ſed ſimplex. & cum his dictis cōiter tranſeunt hīc doc. ſed do. Ant. ſentit, q̄ ſi profeſsio recipitur ab Epiſcopo: votū non eſt ſolennizatum adeò, q̄ impedit & dirimat matrimoniū pōſt cōtrahendū. per. c. vnicum. de vo. li. vj. quod mihi ſatis placet: ſed nō video, quòd iſte ſit verus religioſus: licet aliud ſentiat Inn. vñ. putarē, q̄ omne votū dicit ſimplex reſpectu dirimendi matrimonij pōſt contracti: niſi profeſsio fiat in aliqua de religionibus approbatis: vt in. d. c. vnico. nec video, q̄ illa poſsit fieri: niſi ab Abbate & fratribus recipiatur. Nā ſolus Epiſcopus non poteſt quē incorporare alicui religioni inuitis fratribus: qa regula approbata per eccleſiā contradicit. Vñ d
putarē quòd in materia ſtricta[d] appellatiōe religioſorū non veniunt iſti, qui profeſsi ſunt in
13 manibus Epiſcopi tātùm. ¶ † In gl. fi. in fi. no. bene hāc gl. Nā ponit duos intellectus ad tex. & vterq; no. Primus eſt, quòd iſte reddēdo ſe in monachū & in fratrē in manibus Abbatis ſe cit profeſsionē, ſaltē tacitā: licet non expreſſerit formā cōſuetam. Et ex hoc intellectu no. q̄ regula monachorum ponens certam formam circa profeſsionis actū: nō videtur ponere formā ſubſtātificā: vnde valet profeſsio per quęcunq; verba facta non obſeruata forma regulari. quod tenebis menti. Cùm em̄ obligatio dirigatur in Deū, defectus formæ non debet vitiare actū. ſicut dicimus in excōicatione: vt no.
14 in. c. ſacro. de ſenten. excō. ¶ † Secundus intellectus gl. eſt, quòd iſte non facit profeſsionem per illa verba: ſed duntaxat emiſit votū de intrando religionē: & talis licet de præſenti non ſit monachus, poteſt tm̄ cōpelli, vt intret religionē. & no. etiā hūc intellectū. & pro hoc videtur etiā tex. in. c. ex parte. el. ij j. ti. proxi. Et vide Inno. in. c. pe j. de vo. vbi no. dicit, quòd vouens intrare religionē poteſt cōpelli, etiam ſi interim factus eſt Epiſcopus, quod not. ſemper. Vide etiā de materia per Inn. in. c. ex parte. j. de cenſib. Sic ad alia vota exequenda poteſt quis compelli: vt in. d. c. ex parte j. eo. de voto per totum. & in. l. ij §. ff. de polli. primus tamen intellectus videtur magis congruere huic literæ.

betur per gloſſ. in. cle. eos. & ibi etiam per do. Car. de regu. iur. & per Ioan. Ber. de fir. in ſuo reper. in litera. p. in ver. profeſsio. vbi vide.

c ~ SEB. SAPIA. ¶ Ad validitatem. Vide Rotam deciſo. iiij. in titul. de regul. in antiquis, vbi dicit, quòd ſolus monachus de mandato Abbatis poteſt recipere aliquem ad profeſsionem, etiam ſi conſtitutio ordinis dicat, q̄ non valeat profeſsio, niſi facta in monaſterio præſente conuentu. quod dictum refert & ſequitur Feli. in. c. fi. col. j. ver. ſicit etiam iſte tex. ſ. de offi. ordi. & ibi refert dictum Innocent. hic.

d ~ SEB. SAPIA. ¶ In materia ſtrictā. Vide Felin. in. c. licet in corrigendis. col. fi. ſ. de offi. or. in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. col. j. ſ. de conſtit.

ã ¶ Anto. Franciſ. Monaſterium. Circa hoc quod hîc dicitur de legitima, dicas, q̃ illa debetur ſecundũ tẽpus mortis defuncti. l. cũ quæritur. C. de inoffi. teſt. & debet expectari tempus mortis naturalis ipſius patris. Non enim filio debet aſſignari in vita patris. l. cum filius. de verb. obli. l. Imperator. ff. ad velleian. & vtrobiq; per Ro. plenè & per Bal. in auth. hoc amplia. xxxvj. q. C. de fideic. & Bar. in auth. ſi qua mulier. C. de ſac. ſan. eccl. Ang. in cõſ. inc. Petrus filiꝰ Pauli. & in alio inci. frater chariſſime. & in. l. cũ oportet. ad fi. p. Bar. C. de bo. quæ li. & p Cano. in. c. in præſentia. de probatio.

b ¶ Iſtud nihil facit, quia textus iſte in prin. facit mentionem de patre tempore egreſſus, quo tẽpore pater proculdubio viuebat. ¶ Panormi. hîc in hoc diſputabili paſſu eſt multũ in ambiguo. Et neſcit quid eligat: modò vadit in dexteram, modò in ſiniſtram. Et idem Abb. panorm. in. c. Raymutius. ſ. de teſta. ad fin. dicit, quòd opi. Bar. videtur ſibi prima fronte cõtra iſtũ tex. vbi dicit ſe dicturũ: & aliud nõ dicit. & ſic etiã ibi nihil firmat. Sedidẽ Abb. in. c. in præſentia. xvj. col. ſ. de pb. expreſsè & determinatè tenet cõtra Bar. per hunc text. ſecundũ eũ ad hoc ſing. vbi iſtud apertiſsimè probat: niſi ſecundum eum velis diuinare, q̃ pater hîc eſſet mortuus: tamen hîc text. contrarium vult. & Ioan. An. & clarius Pet. de Anch. & d. Card. & Bald. in. d. auth. ſi qua. hîc alleg. vnde ſecundum eũ filij conſequentur legitimã in vita patris ſaltẽ cõdictiõe ex iſto canone: vt ibi plenius per eũ. Quamuis ergo hîc videatur vacillare, & vix poſsit deprehendi mens ſua: tamen ex dictis in. d. c. in præſentia. clariſsimè apparet, q̃ mens ſua eſt tenere cõtra Bar. ex quo in d. c. in præſentia. determinat contra Bar. q̃ imò legitima debeat in vita patris monachi. Pet. de Ancha. & domi. Cardi. flo. hîc. & Paul. de caſt. & Bald. in d. auth. ſi qua. & d. Ioan. de Anã. in. c. ij. de delic. puer. in pen. col. vbi relatis formaliter opinionibus præſertim Bart. Bald. & Sal. in. d. auth. ſi qua. & Panor. hîc poſtea dicit poſſe dici, quòd cum de iure ciuili illud non ſit declaratum, quòd textus iſte declarat iſtas opin. & tollit dubitationes legiſtarum, ſicut alibi. facit Papa in. c. ſuper literis. de reſcript. tollendo dubitationem Legiſtarum. quæ eſt in. l. præſcriptione. C. ſi contra ius vel vti. pu. & alibi & in. c.

SVMMARIVM.

1 *Filius poteſt petere legitimã ſuam à monaſterio: quãdo eius pater ſe & ſua obtulit monaſterio. 3.*
2 *Filius oblatus monaſterio à patre, non compellitur ibi ſtare, niſi vſq; ad annos diſcretionis.*
4 *Legitima, an ſit debita filio: ſi pater eſt monachus.*
Patria poteſtas ſoluitur per ingreſſum monaſterij factum per patrem.
5 *Legitima non debetur filio, niſi poſt mortem patris.*

CAP. XIIII.

Vm ſimus. ¶ † Si pater ſe cũ bonis ſuis & filio impubere obtulit monaſterio, filius factꝰ maior exigere põt religionẽ: & legitimã à monaſterio petere. Cõis diuiſio. ſecũda ibi: *diſcretioni*. ¶ Caſus literalis. Quidã. B. noĩe ſe cũ filio ſuo intra. xxiiij. ann. cõſtituto ad quoddã monaſteriũ cũ bonis trãſtulit: & dictũ filiũ ſuũ fecit habitũ ſuſcipere monachalem. Sed cũ ipſi puero diſpliceret monaſtica diſciplina intra modicũ tẽpus, à monaſterio receſsit: & bona paterna cœpit cũ inſtantia poſtulare. ſed Abbas dicebat, q̃ nõ erat audiẽdus: cũ tẽpore ſuæ oblatiõis extiterit maior. xiiij. an. Cõſultus Papa reſpõdit, q̃ ſi dictꝰ puer ad annos diſcretiõis peruenerit: & habitũ retinere noluerit monachalẽ, ſi ad hoc induci nequiuerit: nõ eſt vllatenus cõpellendus: quia tũc liberũ ſibi erit habitũ ipſum dimittere: & paterna bona, quæ ipſum ex ſucceſsione cõtinguũt, poterit poſtulare. B. ¶ † No. j. patrẽ poſſe nedũ filiũ impuberẽ offerre monaſterio: ſed ẽt omnia bona pertinentia ad eũ & ad filiũ: & ex tali oblatione cogitur filius impubes perſiſtere in monaſterio vſq; pubertatẽ: poſteà verò non compellitur. & hoc facit ad declarationẽ c. cum virum. ſ. eo. ¶ Not. ij. ex. hoc & ex text. q̃ deuotio paterna non poteſt filium impuberem monachum facere inuitum & reluctantem. ad idem. xx. q. ij. in. c. j. ¶ † Not. vltimò, q̃ patre intrante religionẽ poteſt petere filius legitimam ſuam. & videtur in hoc text. iſte multum ſiingularis. ¶ † Sed pro declaratione dictorum & text. quæro: iſte miles obtulit filium impuberem, ſe & omnia bona ſua monaſterio: in cuius dominio erit legitima filijꝰ Ioan. And. dicit, quòd penes monaſterium ſub conditione, ſi filius factus pubes duret in monaſterio. Not bene: quia ex his verbis ſentit, quòd ſi filius factus pubes exit monaſterium: poteſt petere legitimam ſuam: licet pater adhuc viuat in monaſterio. & idem videtur ſentire gl. ſi. & ſic tranſeunt communiter docto. noſtri hîc. Addit dom. Pet. quòd ſi filius impubes remanſiſ-

1 2 4 5

ſet in ſeculo: legitima filij debebat ſeparari à bonis patris, & dari tutoribus ipſius ipſius impuberis. ¶ † Nã paterna poteſtas ſoluitur, ſi pater intrat monaſterium: a quia cùm tranſeat in poteſtatẽ Abbatis, nõ poteſt alium habere in poteſtatẽ ſuã. arg. in. l. ſi adoptauero. ff. de preca. & in. l. arrogato. ff. de opt. leg. & no. xxxij. q. iij. c. vnico. not. Bart. in. l. patri. ff. de adulte. Et ſic habent iſti doc. noſtri pro indubitato filiũ poſſe petere legitimam patre intrante monaſterium. ¶ Sed tu aduerte latius. nã in contrarium videtur tex. in auf. ſi qua mulier. C. de ſacroſan. eccle. canonizata. xix. q. vlti. ſi qua mulier. vbi videtur dicere, quòd ſi pater habens liberos intrauerit monaſteriũ teſtamento non condito, poteſt poſteà inter liberos ſuos bona diuidere, connumerando monaſterium in numero filiorum. Quòd ſi ille prius deceſſerit, quàm diſpoſuerit, liberi capiunt legitimo iure naturę, reliquis bonis permanentibus apud monaſterium. & ſic apertè infert text. q̃ filius debet capere ex libera diſpoſitione paterna, vel expectare mortẽ naturalem patris.

6 ¶ † Ad idem facit, quòd legitima nõ debetur filio, niſi poſt mortem naturalem patris. l. j. ſ. ſi impuberi. ff. de colla. bono. & per hoc Bart. in. d. authent. ſi qua mulier. tenet contrarium, dicens: quòd viuẽte patre, licet in monaſterio non poteſt filius petere legitimam: quinimo plus ſentit in authen. idem. C. de bonis, quæ libe. vbi dicit, q̃ cũ hoc caſu ſoluatur patria poteſtas ex facto patris, remanet medietas vſusfructus bonorũ aduentitiorum ipſius filij penes monaſterium: quia regulare eſt, quòd vbi patria poteſtas ſoluitur ex facto patris, remaneat medietas vſusfructus bonorum aduentitiorum apud patrem: vt in. l. cum oportet. in. ſ. cum autem. C. de bo. quæ libe. ſed Bald. attingendo primum articulum. in. d. authen. ſi qua mulier. dicit, quòd de iure ciuili procedit dictum Bartoli. ſed de æquitate canonica poteſt filius petere legitimam, per iſtum textum, quem dicit non eſſe alibi: ſed certè iſte textus non aperit. & libenter viderem integram. Forte enim peteret, an pater iſtius hoc tempore viueret. Nam ſi vixiſſet, optimè probaretur hoc: ſed ſi fuiſſet mortuus, nihil probaretur. Sed pro primo intellectu facit princip. c. vbi recitatur nomen patris: & non dicitur quondam. b quod verbum ſolet communiter apponi, quando fit mentio de mortuo: vt in. c. cum contra. ſ. de pignori. ¶ In contrarium facit finis literæ, ibi: *ex ſucceſsione*. Nam verbum ſucceſsio. adaptatur propriè ad defunctum. & ſic videtur quòd pater erat hîc defunctus. Itẽ non debemus deuiare à diſpoſitione illius authen-

5 a

eius. Item tenenda eſt opin. Bar. quã tenet Pet. in. d. auth. ſi qua. & Sal. in vlt. col. xj. q. & dicit, q̃ ita cõiter doc. tenẽt Rap. ful. i pe. col. q̃ primò ponit quandam ſuã diſtinctionem, poſteà ſubdit q̃ communiter tenetur, q̃ filij non poſſunt petere legitimã: niſi poſt mortẽ naturalẽ patris. Idẽ tenet Bal. i rep. c. ſi pater. de teſta. in vj. vbi refert tres opin. & tenet iſtã vltimam. Idem tenet d. Alex. de Im. in. d. l. ſi cũ dotem. in prin. in. x. col. ff. ſol. ma. & d. Iaſ. de may. i. d. auf. ſi qua. Et facit illud vulgatũ, q̃ in dubijs opinionib. tenenda eſt in iudicando illa opin. quæ fauet monaſterio. l. ſunt perſonæ. ff. de relig. & c. fin. ſ. de re. iudic. Sed hoc poſſet retorqueri in contrarium: quia quantò ad legitimam, magis fauet filijs, quã monaſterio, quãdo pater eſt ingreſſus monaſteriũ: vt eſt text. in. d. aut hent. ſi qua. in verſi. legitima nulli diminuta. Sed poſſet reſponderi, quòd ille tex. procedit quoad priuandum filium legitima, vel aliqua parte legitimæ, tunc quando magis fauetur filijs: ita propriè loquitur illa authent. nos loquimur quoad differendum ſolutionem ipſius ad tempus mortis naturalis ipſius patris, quo tempore legitima regulariter debetur: vt ponunt doctor. in authentic. nouiſſima. C. de inofficio. teſtamen. Nec iſte caſus reperitur clarè

b

exceptuatus à regula: ideò in dubio ſtandũ eſt regulæ: præſertim, p eccleſia: quia etiã eccleſia in dubio vtitur iure cõi, ſicut & fiſcus: in quo nihil in dubio præſumitur ſpeciale magis, quàm in priuato. tex. eſt not. in. l. itẽ veniunt. ſ. in priuato rum. & cibi. gl. ff. de peti. hæred. & glo. in verbo: pertinet. in. l. j. C. eo. ¶ Adde prædictis quod voluit Ro. ſing. ſuis. fol. iij. colum. iij. q̃ licet morte poſthumi reconuali detur teſtamentum, ſi viuo patre decedat, q̃ tamẽ hoc non procedit: cum pater viuit naturaliter, ſed eſt mortuus ciuiliter. & vide Specu. in tit. de trit. ſ. ſi autem. circa princip.

tic. &

tic. & regularum iuris ciuilis in commodum monaſterij: cùm ſæpe fiat impropriatio: vt faueatur monaſterio: vt in. c. in præſentia. de probatio. & in authen. niſi rogati. C. ad Trebell. Item tenendo illam opi. Bald. oporteret probare, ſeu tollere aliam opin. Bartol. in. d. authent. idem. Nam ſi pater reputaretur mortuus reſpectu legitimæ, quia in bonis ſuis, fortius deberet reputari mortuus reſpectu bonorum aduentitiorum, quorum dominium eſt apud filiũ.

a vnde ſatis dubitoª de deciſione huius quæſtionis: litera tamen prima fronte videtur innuere patrem tunc fuiſſe viuum. & ſatis æquum eſt hoc tenere in fauorem filij: ne habeat expoſtulare alimẽta à monaſterio: ſed contrarium dictum videtur verius de ſubtilitate iuris, per ſupradicta. & quia iſte text. non ponit ius de nouo: cùm reſpondeat ad conſultationem: vt no. glo. in. c. conſultationi. de tempo. ordi. & in. c. ex tua. de fi. presby. ergo non debemus recedere à diſpoſitione iuris ciuilis in damnum monaſterij: cũ non habemus ius canonicum expreſſum in contrarium, vidẽda tamen fore integra hæc Decre.

SVMMARIVM.

1 *Monachus non poteſt fieri aliquis furioſus, niſi poſt furorem habeat ratã profeſsionem expreſsè, vel per delationem habitus per annum, poſtquã furor deceſsit. 4.*
2 *Libellus contrarius ſuſtentatur ex idonea concluſione.*
Repugnantia non vitiat actum: qui ex apta concluſione poteſt ſuſtineri.
3 *Teſtamentum factum à furioſo, etiam ſi feciſſet tanquam quilibet ſanæ mẽtis non valet, etiam ad pias cauſas.*
Furioſus non præſumitur ſanæ mentis, etiam in ſe obligando.

CAP. XV.

1 Sicut tenor. ¶ † Furioſus conſtitendo nõ obligatur, niſi factus ſanæ mentis ratum habuerit. Primò deciſa conſultatio. Secundò reſponſio, ibi: *mandamus*. ¶ Caſus literalis. Quidam ſacerdos dum infirmitate grauiſsima laboraret: ita, q̃ extrahe poſitus deſperabat de vita præſenti: indutus fuit habitum monachalem, & ad monaſterium deportatus: tandem conualuit & habitum dimiſit: & de Abbatis licentia de monaſterio receſsit. Domi nus Papa conſultus, quid eſſet huic faciendum ſacerdoti: reſpondit, q̃ iſta duo inter ſe repugnantia videntur: ſi extra ſe poſitus, & de præſenti vita deſperet: tamen ſi eo tempore, quo poſitus extra mentem aſſeritur indutus fuit habitum monachalem: cùm tũc cõſentiat: ipſum denuntiet abſolutum ab obſeruantia regulari: niſi poſtquam ſanæ mentis fuit: profeſsionem fecerit ſpontanea vo-

2 luntate. B. ¶ † Not. j. & tene menti, q̃ licet in petitione alicuius cõtineatur quædam contrarietas: ſeu repugnantia: tamen ex quo cõcluſio petitionis non eſt contraria, non eſt petens repellendus: oritur tamen contra eum quædam ſiniſtra ſuſpicio. Nam vt hîc videtur, propoſitum fuit Papæ, q̃ iſte ſacerdos erat extra ſe: & quod deſperabat de præſenti vita. & quærebatur nũquid eſſet obligatus monaſterio ex ſuſceptione habitus. Papa prius mouet contrarietatem: & nihilominus poſteà reſpondet ad conſultationem, limitat ea, quæ habentur in. c. ſolicitudinem. de appellat. & in. l. vbi re-

3 pugnantia. de reg. iur. ¶ † No. ij. q̃ furioſus non poteſt aliquo caſu ſe obligare etiam Deo cum nihil ſentiat. & ſic no. q̃ etiam bene faciendo non præſumitur, q̃ furioſus ſanæ ſit mentis. Ex quo in-

b fero, q̃ licet furioſus ᵇ faciat teſtamentum tanquam quilibet mentis compos: non per hoc valebit teſtamentum. Idem videtur, ſi daret omnia bona ſua pro anima. facit. c. ſi. de ſucceſſ. ab inteſta. vbi tex. ¶ Vltimò colligitur, q̃ profeſsio facta tempore alienationis

4 mentis, poteſt rata haberi ſana mente redeunte. ¶ † Sed circa hoc quærit: nunquid ſufficiat tacita ratihabitio. Hoſt. hîc quem videtur ſequi doc. tenet, q̃ ſic. Dicit enĩ, q̃ ſi factus mentis compos certificatus de profeſsione facta in furore non contradicit: ſed perſeuerat in monaſterio: videtur conſentire. Sed hanc opi. ego nõ puto verã, per. c. j. j. eo. li. vj. vbi patet, q̃ profeſsio facta in minori ęta te ratificat tacitè ſuperueniẽte maiori ætate; niſi per annũ portet

c habitũ indiſtinctũ: ergo fortiꝰ idẽ eſt in ꝓfeſsiõe facta à furioſo, ᶜ qui nihil intellexit de his, quæ egit. Pro hoc facit tex. in fi. qui requirit reſpectu obligationis, q̃ ſpõtanea voluntate profeſsionem

facerit redeunte ſanamente. ¶ In gloſſ. iij. in fi. ſolue hoc contrarium: vt dixi in. c. fi. de ſucceſſ. ab inteſt. & ibi de hoc per gloſſ.

SVMMARIVM.

1 *Profeſsio intra tempus legitimum, non debet recipi, ſed facta tenet.*
2 *Contractus factus ſine certa ſolennitate: aliàs requiſita valet, ſi fuerit iuratus.*
3 *Nouitius debet ſtare per annum ante profeſsionem tamen, vt ipſe experiatur auſteritatem monaſterij: & monaſterium mores ſuos.*
Nouitius poteſt prohiberi facere profeſsionem: ſimores eius non placent monaſterio.
4 *Profeſsio nouitiorum oportet, quòd acceptetur per Abbatem, vel per alium loco ipſius.*
5 *Fratres mendicantes non poſſunt recipere aliquẽ ad profeſsionem ante annum: & aliter receptus non obligatur illi religioni in ſpecie: ſed poteſt intrare quã vult: ſecus in alijs religioſis, nõ mẽdicãtibus.*
6 *Renũtiare quis põt iuri, quod etiã ignorat ſibi cõpete re: quando cupit & vult in oẽm euentũ obligari.*
7 *Tempus quando diuerſimodè reperitur circa excommunicationem alicuius actus: cenſetur arbitrarium, quod ſit obſeruandum.*
8 *Nouitius non poteſt de iure aliquando profiteri ante triennium.*
9 *Nouitius, qui ſtetit in religione per ſex mẽſes: & poſteà exiuit: & ex interuallo redijt: & ſtetit per alios ſex menſes: non dicitur feciſſe profeſsionẽ.*
In odioſis quinquaginta & quinquag. nõ faciũt cẽtũ.
10 *Priuilegio introducto in fauorem duorum: non poteſt vnus inuito alio renuntiare.*
Fauori ſuo non poteſt quis renuntiare: ſi principaliter eſt conceſſus in publicã vtilitatẽ: aliàs ſecus.
11 *Actus factus cõtra legem, an & quando ſit nullus: vide hoc pulchrè.*
Actus factus contra ſolennitatem ſtatuti, valet: ſi ſtatutum non procedit vlterius actũ annullãdo.
12 *Abbas ſolus non poteſt de iure recipere aliquem in monachum.*
Conſilium aliquorum, vbi requiritur in aliquo actu, ſi non adhibeatur, actus eſt nullus: licet quis non
c *obligetur tale conſilium ſequi.*
Capitulum non poteſt recipere aliquẽ in monachum, vacante monaſterio.

CAP. XVI.

1 Apoſtolicam. ¶ † Profeſsio nec fieri, nec recipi debet intra tempus probationis: ſed facta & recepta tenet. & eſt caſus notab. & quotidie allegatur. In prima parte ponitur duplex conſultatio deciſa. In ſecunda reſponſio, ibi: *quæſtionibus*. Primò reſpondet ad primam ſecundò ad ſecundã. ibi: *prohibendum*. ¶ Caſus literalis. Singularis inſtitutio prohibet monachum ante vnius anni probationem: veruntamen quidam ante tempus illud: aut etiam ſtatim faciunt profeſsionem, quæ recipitur ab Abbate. Quæritur vtrum tales monachi ſint cenſendi? Reſpondet Papa, licet tẽpus probationis vnius anni à ſanctis patribus ſit ſtatutũ tàm in fauorem conuertendi, quàm monaſterij: tamen ſi ante tempus probationis ille, qui conuertitur deſiderat habitum, recipiat, & profeſsionem faciat Abbate per ſe, vel per aliũ habitum concedente & ꝓfeſsionem recipiente, vterq; ſuo renuntiare videtur, qđ pro ſe noſcitur introductũ. & ideò monachus eſt cenſen-

SEB. SAPIA.

a ¶ Satis dubito. Cõtrarietas in diſcernendo cõmunem opi. eſt inter Legiſtas & Canoniſtas. cõmunis enim op. Legiſtarum eſt, q̃ debeat expectari mors naturalis patris: Canoniſtæ cõmuniter tenent cõtrarium: vt per do. Iaſ. in d. authent. ſi qua mulier. col. pe. C. de ſacroſan. eccl. & per Modern. in c. in præſentia. ſ. de probat.

SEB. SAPIA.

b ¶ Licet furioſus. Contrarium ſentit Bal. in. c. j. per quos fiat inueſti. vbi refert dictũ Io. And. dicentis, q̃ valet teſtamẽtum furioſi, quãdo teſtatus eſt, ſicut homo ſanæ mentis. & dicit ita fuiſſe obſeruatum à Senatoribus Romanis. ſequitur Ro. & Alex. in. l. furioſum. C. qui teſta. facere poſſ. Ibi tamen in col. ij. dubitat.

¶ Furioſo. Adde in materia huius de cre. videndũ Andr. ſicu. conſil. lx. vbi latè.

a ¶ In prin. circa me diū in. iiij. col. in ter tio membro princ. & in. v. in fi. & vide latè per eundē Panor. & ibidem not. in. c. cū contingat. in. v. co. s. de iureiu. 2

b ¶ Iterū redijt. Adde Lap. alle. xvij.

SEB. SAPIA.

b ¶ Redijt. Vide similes. q. per Ias. in l. si idē cū eodem. in prin. col. iij. ver. a dictum est de summis. ff. de iurisd. omn. iudi. vbi ponit. q. si statutum sit, q̄ qui steterit in carceribus per annum, debeat liberari amore Dei: an si aliqs steterit in carceribus p sex menses, & denuo incarceratꝰ steterit per alios sex menses, debeat liberari. 3

c ¶ In quibus casibꝰ quis non possit renūtiare iuri suo: vide plenè per Arch. in. c. quā periculosum. vij. q. j. Et ad. de, q̄ omnia iura quæ dicunt quem posse renūtiare beneficio, intelliguntur si fuerit certificatus, Ita dicūt Archi. & Domi. in. c. placuit. vbi bo. tex. xxxviij. dist. ita dicunt tenere Host. in sum. de fide. §. si quis sub. §. mulier. Anto. Francisc.

¶ Circa hoc, an renūtians debeat certificari de beneficio, cui renuntiat: dicas, q̄ si non est certus de beneficio sibi competente, absq; dubio debeat certificari, prout vidimus in muliere renunciante beneficio Velleiani, quæ debet certificari per ipsum notarium: vt in. l. j. & per totū. C. ad vellei. & quādo ipsa mulier nō certificaretur: vtrū intraretur tali beneficio: vide plenè p Ioan. Ber. de fir. in suo repert. in litera M. in verb. mulier contrahit. vbi dicit ad propositum. 5 6 7

dus: quia multa fieri ꝓhibentur, quæ facta tñ manent. In fi. ꝓhibet Abbatibus ne paſsim ante tēpus ꝓbatiōis quoſlibet ad ꝓfeſsionē recipiāt. & ſi cōtra formā ꝑdictā quoſlibet idiſcretè receperint, animaduerſiōe ſunt debita corrigēdi: cū in ſubſidiū fragilitatis humanæ ſpatiū ꝓbationis ſit regulariter inſtitutū. B. ¶ †No. j. q̄ licet cōſtitutio dirigat verba prohibitoria in perſonā: tñ ſi cōſtitutio cōcernit principaliter fauorē ꝓhibiti: tenet actus geſtus in cōtrariū, ſaltē quaten⁹ obligatio quæritur Deo. Et hūc tex. adduxi in quadā diſputatiōe cōtra op. Bar. in l. ſi quis[a] ꝓ eo. ff. de fideiuſ. vbi dicit, q̄ ſi minor ꝓhibet cōtrahere ſine certa ſolēnitate: nō valet cōtractus poſtpoſita ſolēnitate, etiā ſi interuenit iuramentū. Mouetur: qa peccat tranſgrediēdo ꝓhibitionē ſuperioris: & ſic nulla debet oriri obligatio. Nā in cōtrariū apertè facit iſta litera: maximè iūcto. c. Gōſal. xvj. q. ij. Hīc eñ & ibi dicit, q̄ inſtitutio regulę Grego. Pa. interdicit monachū fieri añ ꝓbatiōis annū. & tñ ꝓfeſsio cōtra hanc ꝓhibitionē facta tenet. a

Nā iurādo iuri ſuo renūtiat ſicut obligando ſe Deo. qđ tene mēti. & facit qđ dicā. ¶ †Secundō no. duplicē cauſam, quare fuit inſtitutus annus ꝓbatiōis. Nā in fauorē cōuerſi, ſeu fragilitatis humanę: vt pri⁹ experiat vires ſuas & aſperitates monaſterij: ne inconſultè ſe inuinculet. Nā iuxta philoſophū: Velox cōſiliū ſequtur pœnitentia. Itē in fauorē monaſterij: vt monaſterium experiatur mores illi⁹. & hoc bene not. Ex quo ſſertur, q̄ licitè monaſteriū pōt nō admittere aliquē ad monachatū ſi mores illi⁹ nō placēt: & ſic nō tenētur monaſteria, quēlibet admittere. Nā ſæpe experimento repertū eſt aliquē diſcholū quietē toti⁹ monaſterij & cōgregatiōis ꝑturbare. Nā morbida ſola pecus totū corrūpūt ouile. in. c. fīj. de ſtat. re. Et ꝓ hoc rō naturalis. Nā ſi ex poſtfacto ꝓpter demerita 3 4 pōt dici, forti⁹ ante factū nō admitti. ¶ †No. iij. ibi: *Abbate per ſe, vel per alium.* q̄ ad hoc, vt obligetur quis religiōi, oportet q̄ ꝓfeſsio recipiatur ꝑ Abbatē, vel ꝑ aliū noīe Abbatis. Et facit hæc lra in ar. q̄ creatio monachorū ſpectat ad ſolū Abbatē. de quo dicā ꝑ. latius. ¶ No. ibi: *quoslibet.* q̄ nō poſſunt ꝓlati regulares quēlibet admittere ad profeſsionē ante annū probationis. & no. ver. quoſlibet. & ver. paſsim. aliquos ergo ſubſiſtēte cā impunè recipere pt̄. ad hoc c. ex publico ꝑ. de cōuer. cōiug. ¶ †In mēdicātibus fratrib⁹ ſequere qđ hodiè habet, in. c. nō ſolū. & c. cōſtitutionē ꝑ. eo. ti. li. vj. vbi cauetur, q̄ receptus ad profeſsionē ante annū nō obligat, eorū religiōi in ſpecie: ſed in genere tm̄: ita, q̄ pōt intrare quācūq; religionē voluerit: ſec⁹ eſt in religioſis nō mēdicātib⁹: vt hīc in d. c. cōſtitutionē. in. §. j. ¶ †No. vltimò caſum, in quo qs pōt renuntiare ei, qđ ignorat, ex quo habet animū obligādi ſe in oēm euentū. Nā ante lapſum anni, quis ignorat aſperitates regulę & vires ſuas circa potentiā: tñ valet renūtiatio. qđ valet ad multa ſimilia. ¶ †In gl. j. ibi: *arbitrariū.* not. gl. q̄ vbi ad eundē actū explicandū iura ꝓfigūt diuerſa tēpora, videt arbitrariū, qđ tempus ſit obſeruādū. & facit qđ no. in. c. fraternitatis. xxxiiij. di. ¶ †Et in fi. gl. Hug. diſtinguebat, q̄ aut conditio & vita cōuerſi ſunt nota, & tūc expectatur per annū. Aut conditio eſt nota, & vita ignota: & expectatur ꝓ biēniū. Aut cōditio & vita ſunt ignota: & expectatur ꝓ trienniū. & reducit ad concordā. iura alleg. in gl. & vide tex. cū gl. in. c. legē. liij. diſt. & placet Hoſt. q̄ hæc iura nō ſint hodie correcta: quia cūm nō appareāt aliqua lege correcta, non debet induci correctio ꝓ gl. capitaneā: fatetur tñ, q̄ hodiè cōiter ſeruatur, qđ dicitur hīc in fi. vt ſolū expectetur ꝑ annū. & ſi hoc habet cōſuetudo, ſeruanda eſt. iiij. diſt. *c. in iſtis*. §. leges. & in. l. minimè. ff. de legi. Mihi aūt multū placet primū dictū gl. vt hoc ſit arbitrariū: & informabit iudex arbitriū ſuū ex his, q̄ 9 dixi poſt Hug. ¶ †Sed circa prædicta quæro: pone, aliquis nouiti⁹ ſtetit in monaſterio per ſex mēſes: demū exiuit, & facto aliquo interuallo iterū redijt, [b] ſtetit per alios ſex menſes: quæritur nūquid b expreſsè cōpleit annū: & ſic poſsit licitè recipi ad profeſsionē? Et hæc q. habet vtilitatē reſpectu religioſorū mendicantium. nā profeſſus apud eos ante probatiōis annū, non obligatur religioni eorū: ſed religioni in genere: vt in. c. non ſolū. cū ſeq̄. e. ti. li. vj. Et ſic oritur dubiū, nunquid taliter profeſſus poſt annū ſit obligat⁹ eorū religioni. So. Bar. Brix. diſputauit & tenuit hoc ſufficere. & ita recitat & ſequitur gl. in regula, eū qui certus. de reg. iu. li. vj. nā videtur ſatisfactū iuri: ex quo ſtetit in monaſterio per annū, licet nō cōtinuū. & hāc opi. ſequitur Spe. in ti. de ſta. reg. in. §. j. ver. xxxviij. & vide Pau. & Io. de lig. in. cle. eos. eo. ti. Io. de lig. tenuit contrariā ſententiā, qm̄ intermiſſum tempus minuit aſperitatem regulæ. Nā certū eſt grauius eſſe ducere abſtinentiā ꝓ annū continuū, q̄ ꝓ annum interpolatū: ergo non perfectè expertus eſt iſte regulā. Item iura, quæ faciunt mentionem de certo tempore, debent intelligi de tpe continuo: quia regulariter omne tēpus debet eſſe cōtinuū: vt no. gl. in. rub. de diuer. & tempo. præſc. & hanc opi. ego puto veriorem. & eā apertè tenet Bar. in. l. interdum. §. quoties. ff. de publ. per illum tex. qui dicit, q̄ ſeruus dicitur nouitius, qui non ſtetit in vrbe per annum cōtinuum. facit. l. vna. C. de profeſ. qui in vrb. conſtā. li. xij. Facit etiā quod leg. & no. in. l. vbi fideiuſſor. ff. de ſol. Vbi formatur quæſtio no. Pone ſtatuto caueri, q̄ bānitus â centum libris ſuprà, poſsit impunè offendi: nūquid bānitus pro quinquaginta libris vnius debiti, pro alijs quinquaginta reſpectu alterius debiti, poſsit impunè offendi. & concludit ibi q̄ non: quia ex quo ſunt diuerſa, non debent coniungi ad faciendum vnum totum. & ſic eſt ibi caſus q̄ quinquaginta & quinquag. non faciunt centum. ita videtur dicendum in materia noſtra. nā propter intermiſsionē tpis, diuerſificātur mores & opera hominū: vt in. l. ſi non ſortem. in. §. libertus. ff. de condi. indebi. & hæc bene notabis: quia faciunt ad de- 10 ciſionem multarum quæſtionum. ¶ †In gl. in ver. ſed etiā monaſterij. in fi. no. bene gl. iuncto tex. q̄ vbi eſt aliquid introductum in c fauorē duorū, nō pōt alter alio inuito illi iuri renūtiare. [c] Et ſcias, q̄ qñq; priuilegiū ſeu beneficiū cōceditur vniuerſitati: & tūc non pōt ſingularis de vniuerſitate renuntiare etiā reſpectu fauoris ſui: & ita loquif. c. ſi diligenti. de fo. cōp. Qñq; concedit plurib⁹ parti cularib⁹, vel vniuerſitati: ſed principaliter in fauorē particulariū: & tunc quilibet particularis poteſt reūntiare fauori ſuo. ita loqui 11 tur. c. dilecti. de fo. compe. ¶ †Sed contra hoc & contra tex. opp. Nā ex quo ius & regula prohibent profeſsionem ante lapſum anni: ergo profeſsio in contrarium facta non valet: quia geſtum contra legem, eſt nullum: vt x. diſt. c. vides. & in regul. quæ contra ius. de reg. iur. li. vj. & in. l. non dubium. C. de leg. Sol. dicit Io. An. contrariū procedere, niſi lege ſpeciali actus ſuſtineretur: vult dicere q̄ ꝓfeſsio eſſet hīc ipſo iure nulla: niſi per iſtū tex. hīc ſuſtineretur. & ita cōiter trāſeunt hīc doct. ſed certè hæc ſolutio non eſt bona ad iſtum text. quia hīc non procedit diſpoſitiuè ſuſtinēdo ꝓfeſsionē, ſed loquitur declaratiuè. Patet ex eo, q̄ reſpondet ad conſultationem: vt no. in. x. conſultation. de tempo. ordi. Item Papa declarat profeſsionem tenere ex ratione antiqua: ergo etiā ante, quàm emanaret hoc. c. profeſsio tenebat. Ideo ſoluo contrariū aliter: & primò ſic. vbi legis prohibitio non habet perpetuā cauſam prohibitionis, actus in contrarium geſtus non annullatur: vt no. in. d. c. vides. & in. c. tua. de ſpon. duo. Prohibitio aūt de qua hīc, eſt temporalis. ſ. vt intra annum. ¶ Secundò ſolue & aliter, q̄ vbi prohibitio legis concernit principaliter fauorem alterius, talis prohibitio habet vim exhortationis. vñ tex. hic dicit profeſsionem tenere: quia potuerunt iſti renuntiare fauori eorum. & no. bene hanc ſolutionem, pro qua facit. iiij. diſt. in. c. deniq; §. hæc & ſi legibus. Et per

hocpoſ-

a hoc poſſet attentari, q̄ ſi ſtatuto[a] prohiberetur mulierē cōtrahere ſine conſenſu duorum agnatorum: q̄ valet contractus in contrarium geſtus ex quo lex vel ſtatutū ſpecificè non annullat actū. Facit. l. ſi quis in conſcribēdo. C. de pac. Tertia ſolutio pōt dari, q̄ vbi prohibitio fit ſimpliciter in fauorē prohibiti, non impeditur obligatio quę queritur Deo principaliter: ſed tm̄ obligatio, quæ queritur homini: quia in dubio nō videt lex de hoc cogitaſſe. ꝓ hoc. c. de bitores. de iureiu. & facit qđ. ſ. dixi in no. & notabis quālibet iſtarū ſolutio num. ad ſuſtinendū actū contra legē. ¶ In gl. fi. in fin. Hoſt. dicit q̄ hodie imponitur pœna. c. non ſolum. eo. ti. li. vj. quod nō placet doc. quia illud. c. loquit in caſu ſuo. ſ. contra mendicantes: ideo in non mendicantibus ſerua, quod dicit hīc gl. vt pœna ſit arbitraria. ¶ Sed vltra gl. quæro de quæſtiōe quotidiana: nūquid ſolus Abbas ſine capitu. ſuo poſsit recipere aliquem in monachum & ſic incorporare eum monaſterio? So. tex. hic videtur, q̄ ſic: dum dicit Abbatē per ſe, vel per alium: ſed Io. An. videt ſentire, q̄ Ab b bas debet prius cōſulere[b] fratres. Nā facit hīc vnā apoſtillā paruam: dicēs q̄ hoc Abbas faciet cōſultis fratribus. & traſeūt cōiter doc. cum illa apoſtilla Ioan. And. Sed contrarium ſentit ipſe Ioā. And. in gl. ſua in. c. fīj. eo. ti. li. vj. vbi tenet gl. q̄ de iure communi creatio monachorum ſpectat ſimul ad Abbatem & conuentum: niſi conſuetudo aliud habeat. alleg. c. ea noſcitur. de his, quæ fiunt à præla. quod non multum facit: quia loquit in præſentatione, quæ ſpectat ad collegium. ſed illā opi. tenuerunt ibi Archi. & Io. mo. al legant iura, q̄ hoc non ꝓbant. & contra eos facit iſte tex. & c. porrectum. ſ. eo. & c. nullā. xviij. q. j. vbi tex. no. dicit, q̄ diſpoſitio tota monaſterij conſiſtit penes Abbatē: nec ex regula potuit hoc apertè concipere: vnde dicerē ſpectandā eſſe conſuetudinem: vt dicit tex. in. d. c. fi. li. vj. vbi conſuetudo ceſſaret, credo, q̄ Abbas debet hoc facere cum conſilio capituli: per id quod habetur in regu- 1 a, vbi dicit, q̄ præcipua debet explicare cum cōſilio capituli: ſed negari nō poteſt creationem monachorum eſſe quid præcipuum in monaſterio: ſicut collatio canonicatuum, & beneficiorū in eccleſia ſeculari. In quo caſu vocantur abſentes: vt in. c. cum in eccle- 12 de præb. li. vj. ¶ †Ex quo infertur, q̄ de iure communi non valet monachi receptio per Abbatem facta ſine conſilio conuentus. Nā vbi requiritur à iure conſilium, niſi adhibeatur, actus eſt nullus: v t eſt tex. no. iuncta gl. in. c. nouit. de his, quæ fi. à præla. fateor tñ q̄ Abbas nō tenef ſequi conſiliū eorum: ſed ſatis eſt requirere & expectare reſponſum: tum, quia hoc vult regula: tum quia hoc eſt de iure communi. Nam vbicunq; quis tenetur requirere conſilium alicuius, non tenetur illud ſequi: vr in. c. cū in veteri. de elec. vide quod ibi plenè dixi. & per Bart. in. l. j. §. ſi plures. ff. de exer. & in. c. cum olim. de arbit. Et per hoc infert, q̄ vacante monaſterio: non poteſt capitulum aliquem recipere in monachum: prout in ſimili dicitur in collatione beneficiorum ſpectante ad Epiſcopū: c vt in. c. vnico. ne ſe. vacante. libro. vj. iuncto. c. fin. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Profeſsio poteſt fieri per nouitiū, licet non ſit in clauſtro: & licet bonis ſuis fuerit vſus. & ita profeſſus compellitur ad perſeuerantiam regulæ.* 3.
2 *Ægrotus etiā in maxima infirmitate conſtitutus poteſt contrahere matrimonium, tàm carnale, quàm ſpirituale.*
4 *Habitus ſolus, an ſufficiat ad profeſsionem.*
5 *Votum factum timore mortis ſiue naturalis, ſiue accidentalis: an & quo ca ſu valeat.*
Timor mortis, quo caſu inualidet actum factum mortis timore.
Abbatis negligentia, an præiudicet monaſterio.

CAP. XVII.

1 SIcut nobis. ¶ †Qui profeſsionem fecit, licet in clauſtro nūquam permāſerit, ſed in ſeculo, ſuis bonis vſus fuerit: ad obſeruantiam regularem compellitur, h. d. primò conſultatio. d Sec nndò reſponſio, ibi: *fraternitatis.* ¶ Caſus literalis. Quidā clericus nimia ęgritudine laborans, quaſi de morte ſecurus: & de recuperanda ſanitate deſperans habitum monachorum regulariū petijt, & accepit: ſed ad eccleſiam non tranſiuit, nec bonis ſuis vti poſtpoſuit: videntibus & ſcientibus Epiſcopo & canonicis eccle- 6 ſiæ Nazarenenſis, â quibus habitum ſuſceperat regul arē. Et cum per multa tempora ſeculariter ſe habuerit, quæſiuit Epiſcopus, vtrum cōpellendus eſſet ſumere regularem habitū? Reſpondet Papa, quòd ſi petijt & accepit. & profeſsionem fecit: eccleſiaſtica diſtrictione compellendus eſt, vt habitum regularem aſſumat: nec prodeſt illi, quòd tanto tempore extra canonicā religionem manſerit, imò in augmen- b tum maioris traſgreſsionis ipſius poteſt meritò allegari. Ber. ¶ †No. j. ibi: *nimia ęgritudine.* quòd morbus quantumcunq; validus, non impedit obligationē profeſsionis. Idem dic in matrimonio carnali. Nā quantūcunq; quis teneatur ægritudine, ſemper poteſt matrimoniū cō trahere. de quo vide. q. quam ponit Io. And. in 2 regu. ſine culpa. de reg. iu. li. vj. in mer. ¶ †No. ij. quòd non eſt de ſubſtantia, vt quis profiteatur in monaſterio: vnde in lecto & in domo ꝓ pria poteſt quis effici religioſus: vt hīc, & in. c. porrectū. ſ. eo. No. iij. religioſum non poſſe ꝑſcribere cōtra bonū obedientiæ: quia ſemper eſt in mala fide. facit. l. j. C. de ſer. fu. & c. fīj. eo. 3 4 ¶ †Sed quæro, an ſol⁹ habitus ſufficeret ad cō ſtituendū aliquē religioſum. Sol. litera iſta videt aliquantulū diuerſa. Nā in conſultatione fit ſolū mentio de ſuſceptione habitus: ſed in reſponſione Papa videtur requirere profeſsionem. Sed dic, quòd ſi habitus fuerit profeſſorum, tunc ſufficit ſine profeſsione: vt in. d. c. ad noſtrum. ſ. eo. ſi fuerit nouitiorū, vel diſtinctus: tunc requiritur profeſsio: & quia fortè Papæ nō conſtitit de qualitate habitus, ideò reſpondet requirendo profeſsionem: ſed intelligē tacitam, vel expreſſam. & ſic intellige dicta doctor. hīc. In glo. j. in fin. not⁹. bene finē glo. 5 quia timor mortis animæ non excuſat, nec dat cauſam retractandi actum. ſecus in timore mortis corporis. Ratio diuerſitatis eſt: quia timor mortis animæ nonnunquam incutitur à Deo: vt quis ducatur ad conuerſionem. & ſic talis timor eſt appetendus. xvj. q. j. in. c. reuertimini. ſed timor mortis corporis ſit ab homine. & talis timor eſt fugiendus tanquam violentus & iniuſtus. Et cūm quæritur, nunquid timor mortis[c] excuſet: ſic diſtingue poſt doct. Aut eſt timor mortis naturalis: aut accidentalis. Primo caſu non excuſat. Exemplum in graiter infirmo: vt hīc. Secundo caſu, ſubdiſtinguo, aut eſt mors accidentalis cauſalis, aut eſt violenta. Exemplum primi caſu in timente periculum naufragij, vel incendij, vel hoſtiū. & iſte timor non impedit actum, neq; inualidat profeſsionem, per rationem ſupradictam. Nam Deus aliquando incutit talem timorem: vt homo conuertatur. ¶ In ſecundo caſu pone exemplum in eo, qui timet mortem violentam ſibi imminentem ab iniquo homine: nā ſi propter talem timorem, quis ingreditur religionem, non tenet ingreſſus, ex quo fecit, vt euaderet mortem violentam. Nam Deus reſpicit cor, & vult voluntarium militem. & ita loquitur. c. j. quod me cau. & prædicta potes adducere gneraliter ad validitatem[d] vel inualiditatem cuiuſlibet voti. ¶ †In glo. iij. in fin. de hoc vide quod plenius not. in. c. vnico. de langui. per Innocen. in. c. cum olim. el. ij. de priuileg. per Archi. xviij. q. ij. Abbates. & per Vincent. hīc, qui tenet contra hanc gloſſ. dicens,

SEB. SAPIA.

a ¶ Quod ſi ſtatuto Vide Bal. in. l. j. col. lum. antepe. C. qui admi. Ias. in. l. vniuerſa. col. pe. & vlt. C. de preci. impe. offer. vbi ſentiunt cōtrarium.

b ¶ Prius conſulere. Adde Old. conſil. xcvij. & vide Cal. conſil. xvj. hoc tit. ad quem pertineat monialiū receptio, an ad ſolam Abbatiſſam, per Lap. alleg. xxxij.

c ¶ Quis metus habeat impedire ingreſſum religiōis, vel non, de quo vide clarius hīc Io. de lig. q recitat pulch. diſtinctionem. & vide per Spe. in tit. de ſtatu. mona. ver. xij. Et ſi timens: ne vna die interficiat ab aliquo, ſ̄grediat religionem: an vitietur ingreſſus. vide p Hoſt. in ſumma. de re. §. & qualiter prope prin. ad quæ in hac. q. remittit Spec. eo. tit. ver. xxij. vide quod no. in. c. ij. qđ me. cauſ. & q̄ vouens, dum eſt in infirmitate, vel alio periculo vitæ, ex quo habuit intentiōem obligā di ſe, cogitās de cauſa mouente ad vouendum. ſ. de euaſione p̄ericuli, obligetur ex voto: licet in tribulatione & perturbatiōe ſit, ex quo erat ſanæ mentis, tenet Archi. in. c. ſunt qui opes. xvj. q. iiij.

¶ Adde Cal. conſil. j. quod met. cauſa. & vide eundem conſi. j. qui cler. vel vo. & ibi vide an ordinato per metum imprimatur character.

SEB. SAPIA.

d ¶ Ad validitatem. Vide Fel. in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. col. xxxvj. ver. decimoterciò quęro. ſ. de conſtit. vbi etiam de renuntiatione beneficij facta per metum. & latè quis dicatur metus iuſtus.

¶ Pro talis intellectu huius Decre. vide Host. in sum. de re. §. & qualiter. vers. item religiosus ad strictiorem. Et vide quod no. Bald. in l. pe. de ope. li. Et adde quòd dispositio huius Decre. habeat locum in monialibus: est glo. quam reputo valde notabil. in c. j. in v er. perpetua. de statu. regul. in sexto. Item adde, q̃ sufficit petere istam licentiam etiam à solo prælato sine capitulo. secundum Archi. in. c. statuimus. xix. q. iij. per text. in. c. religiosus. in fi. de elect. in vj. licet in contrariũ faciat tex. in. d. c. statuimus. in vers. sine communi. Et idem fir. Abb. in. c. ea no scitur. in prima colũn. de his quæ fi. à præl. Et adde hic inquantum dicitur de licentia, q̃ quando requiritur consensus per viam licentiæ, non sufficit licẽtiam interuenire tacitè, secundum Io. An. in. c. si Abbatem. de elect. in vj. Item adde tex. iuncta glos. in ver. omnia. in. clemen. j. in ver. volumus. Et quod super ea not. Imol. de fo. comp. Item non sufficit, q̃ ista licentia interuenerit post factũ. d. Ant. in. c. cum cõsuetudinis. in ij. co. de consue. ver. quã doq; requiritur p viam licentiæ. Sed in contrariũ facit tex. in. c. omnis. de pœ. & re. & Bald. in. l. j. in penul. col. C. de admini. tuto. vbi dicit, quandoin actu requirit licentia, non sufficit licentiam interuenire post factum. & illud dictum Ioã. And. in. d. c. si Abbatem. refert & sequitur Lap. allega. lxxxvij. in penult. colum. & Ludo. in l. ij. solut. mat. Eodem modo in actu requiritur authoritas expressa non tacita, secundũ Bal. in. d. c. cum consuetudinis. in pen. colum. quæ ita dicit notari in. l. j. ff. de autho. tuto. Item adde hic, quòd verbum licentia, non denotat nudam voluntatem, sed arbitrium boni viri: secundum do. Abba. in. j. colum. de cleri. non resi. qui ita dicit tenete Bartol. in extrauagã. ad repri. & in. l. alio. ff. de ali. & cib. leg. Simile dicimus in authoritate præstanda: quia non sufficit præstare tacitam authoritatem. text. est in. l. j. §. mutus. ff. de tuto. quem text. vide limitatum per Bald. in. l. mandatum. C. man. & quando in actu requiritur licentia specialis, quæ dicatur licentia special is: vide per do. in. c. hoc consultissimo. in princ. de re. eccle. non alien. An autem sede abbatiali vacante possit Episcopus monacho dare licentiam trãnseundi ad aliam religionem. vide Archi. in. d. c. statuimus. circa medium. v bi videtur tenere, q̃ sic. Pro quo facit quod notat Dominicus in. c. ij. in pri nci. in. ij. colum. de stat. mona. in sexto. vbi ponit, an sede vacante capitulum succedat in potestate dandi licentiã. Item adde, quòd quando aliquid debet fieri petita & obtenta licentia, non sufficit, quòd interueniat tacita licentia: vt not. glos. in verb. obtenta. in clement. j. de testa. & Dominic. in. c. ij. in princip. vltim. colum. de testa. in sexto. Item quando fit mentio de licentia, intelligitur de obtenta, secundum Ioann. Andr. in regul. cùm non stat. libro sexto. quem refert & sequitur Domic. in. c. si religiosus. in princip. l. secunda colum. de elect. in sexto. Et de ver. licentia, & quid de habente licentiam aliquid faciendi: vide omnino per Bartol. in. d. l. alio. vltra med. ff. de ali. & cib. leg. Et quando in actu requiritur collaudatio alicuius, non sufficit tacitus consensus. Et hoc est dictum Egid. in. c. j. de his, quæ fiunt à præla. quem refert & sequitur ibi. d. Abb. in. j. colum. Et ad intellectum huius Decret. vide Bald. in. l. quæ sub præ. textu. ver. vlti. not. C. de sacrosan. eccles.

¶ Adde Lap. alleg. xxx. Ro. cons. ccxlvj.

Anto. Eranciſc.

¶ Ad hoc, quod hic dicitur de licentia. Dicas, quòd ille dicitur verè habere licentiam, qui habet expressum consensum licentiantis. ita Ioan. An. singulariter in. c. si Abbatem. de elec. libr. vj. in notella. & per Alexand. in l. si autem plures. ff. de aqua plu. arcen. Et adde, quòd licentia testandi data, vel concessa clerico, vel Episcopo, intelligitur etiam de testamento prius condito: quod facit valere secundum Paul. de cast. in. l. hæc conditio filiæ meæ. in. §. si sic. ff. de cõdi. & demõ. & habetur per Alex. in. l. & militibus. C. de test. milit. Et adde, quòd licentia potest probari ex assertione, si non agitur de præiudicio alterius. per glos. in cle. j. de regula. & vide Pau. de cast. in consil. cxlvj. probatur etiam per literas, de quarum sigillo vel subscriptione dubitatur: vt per Specul. in titul. de instru. editio. in. §. restat. in ver. sed quid si producitur. & vide Bartol. in. l. si quis mihi bona. in §. iusſum. ff. de acqui. hæred. & an & quando licentia petita: licet non obtenta profit: vide glos. in. c. j. de reb. eccle. non alien. in. vj. Et adde, q̃ licentia pro pinquorum requisita per statutum, debet præcedere actum: ita Bal. in. l. j. pe. col. C. qui admitti. & in. l. vniuersa. C. de preci. impe. off. & per Bar. in. l. j. ff. de testa. per Ang. in. l. hi, qui. in. §. neq; filius. de hæred. instit. Et an licentia concessa iuporter liberum arbitrium: vide Bald. in. l. alio. ff. de ali. & cib. legat. Et de licentia intrandi religionem strictiorem: quam sufficit petere, licet nõ obtineatur: vltra ea, quæ habentur in. c. licet. de reg. vide Archi. xix. q. iij. in. c. statuimus. & Io. And. in. c. si religiosus. de elect, libr. vj. & in. c. ij. de testa. colib. i. in nouel. & Lap. alleg. lxij. & vide Car. in cle. ij. in. §. & si idem. de sepult. vbi dicit, q̃ licentia concessa clericis studendi, vel religiosis, intelligitur quò ad omnia, sine quibus commodè studeri nõ potest. & vide Car. in. cle. prima. in. §. qui autem. de sta. mona. & in c le. j. de cele. misſ. in. ij. q. Et adde, quòd licentia præstanda per iudicem in aliquo actu, debet præstari cum causæ cognitione: aliter actus non valet. Ita Bal. Pau. de ca. & Moder. scriben. in. l. sed si lege. in. §. prætor ait. ff. de in ius vo.

rius non

quòd negligentia Abbatis non debet obesse monasterio. vnde monasterium poterit bona illius vendicare: quod satis placet, & dic, vt plenius not. in locis prælleg. ¶ In glo. in ver. *tanto tempore*. not. ex glos. quod dixi in tertio no. scilicet, quòd contra obedientiam non currit præscriptio: quia tantò sunt grauiora.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Religiosus potest intrare religionem strictiorem: petita prius licentia, licet non obtenta. 9. 10. & licet monasterium, in quo stat, sit priuilegiatum, ne de illo ad aliud etiam strictius transeatur.*
2 *Religiosus ad hoc, quòd possit transire ad aliam religionem, requiruntur tria. 3. 7. 12.*
4 *Prælatus nõ potest esse iudex in lite orta inter ipsum & subditum.*
Iudex, an & quo casu possit cognoscere, an sua sit iurisdictio.
5 *Regula aliquando reperitur sine exceptione.*
6 *Episcopus non potest deserere episcopatum, & trãsire ad aliquam religionem: quia vita actiua est fructuosior contemplatiua: sed ista est tutior. 13.*
8 *Monachus potest promoueri in Episcopum.*
Charitas est fons proprius, cuius non cõicat alienus.
11 *Licentia, vel consensus qui debent requiri in aliquo casu debent ante actum, & non post interuenire.*
13 *Papa potest impedire ingressum religionis.*
14 *Clericus non petita licentia ab Episcopo potest religionem intrare: nisi ecclesia propter hoc grauiter læderetur: qui a posset petere restitutionem in integrum, sicut si esset læsa in temporalibus. 22.*
Abbas potest vendicare monachum, pater filium, & maritus vxorem.

CAP. XVIII.

Licet. [a] ¶ † Potest religiosus zelo sanctioris vitæ ad religionem transire strictiorem petita prius licentia prælati sui: licet non obtenta, etiam si primum monasterium sit priuilegiatum, quòd de illo ad aliud etiam arctius transire non possit. hoc dicit vsq; ad finem. & est casus not. & quotidiè allegatur. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima exordium, ex quo secundò factum diffinit, ibi: *cùm ergo*. Primò facit quinq; nam primò ponit formam priuilegij. Secundò ipsius interpretationem, & interpretationis causam: ibi: *quia tamen*. Tertiò illam fortificat, ibi: *cum etiam*. Quartò illam reassumendo specificat, ibi: *quocirca*. Quintò specificationem determinat. ibi: *illa*. ¶ Casus literalis. Quidam monachus sine licentia Prioris sui transiuit ad ordinem Cistercien. Prior & fratres molestabant eum, dicendo: quòd sine licentia non potuit proprium monasterium deserere: peruenit ad notitiam domini Papæ: vnde ipse super hoc scribit priori & fratribus Dimolien. à quibus monachus prædictus recessit, dicens: licet quibusdam regularibus à se. apost. sit concessum: vt postquam apud eos professus fuerit, ad alium locum ipsis inuitis, etiam causa maioris religionis trãsire nõ possit. Sed hoc quia ratione fuit illis concessum, ne quis ex temeritate, vel leuitate in iniuriam sui ordinis sub prætextu maioris religionis ad alium possit ordinem se transferre non: quòd debet ei licentia denegari, qui cum humilitate ac puritate eam duxerit postulandam: qui ergo taliter à suo prælato licentiam postulauerit, ex lege priuata, quæ legi communi præiudicat absolutus ad arctiorem religionem liberè poterit se transferre: nõ obstante proterua indiscreti cõtradictione prælati: quia priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Vnde nouerint vniuersi, quibus hoc priuilegium fuerit concessum, se de iure teneri taliter postulantibus transeundi licentiam impartiri: quia sicut subditus licentiam à suo Prælato cum humilitate & puritate postulare tenet. sic prælatus sine difficultate tenetur subdito licentiam indulgere, ne videatur propositum impedire diuinitus inspiratum. Si verò probabiliter dubitatur, vtrum quis velit ad ordinem arctiorem, aut laxiorem ex charitate, aut ex temeritate transire, superioris est iudicium requirendum: ne fortè Angelus Sathanæ in lucis Angelum se transformet. Illud regulariter est obseruandum, vt nullus Episcopus sine licentia Roma. Ponti. præsumat intra annum deserere præsulatum: quia sicut maius bonum minori bono præfertur: ita communis vtilitas speciali vtilitati præfertur. Mandat ergo Papa prædictis fratribus, quatenus prædictum monachum, qui de puro corde & conscientia bona ad ordinem Cistercien. transiuit, vltè-

rius non molestẽt: quia charitas est frons proprius, cui non cõicat alienus. Ber. ¶ Not. j. q̃ vbi priuilegiũ iuri diuino, seu inspirationi diuinæ in aliquo possit præiudicare, est strictissimè intelligendum. Vnde non debemus interpretari, etiam vt aliquid operetur, si non potest illud operari sine derogatione iuris diuini, seu libertatis spiritus. quod est valde no. Nam illud priuilegiũ de quo hîc, parũ vel nihil operatur: sed quia solet plus timeri. &c j. de hæ. aduersus. ¶ No. ij. interpretationẽ ad authoritatem apostoli, vt quisq; debeat esse cotẽtus ea vocatione, qua vocatus est: debet intelligi, nisi instinctu spiritussancti ad sanctiorẽ vitã inducatur. ¶ No. iij. aliam authoritatem Apostoli, q̃ vbi spiritus Dei est, ibi libertas: & q̃ lex non est imposita iusto. Sed aduerte, non enim intelligas iustum non esse sub superiori suo. Nam quilibet quã tuncunq; sanctus recognoscit in hoc seculo superiorẽ, licet superioris potestas sit ligata respectu iusti. Est ergo iustus liber à lege peccati: non autem liber à potestate superioris. Ita no. determinat gl. in cle. ad nostram. de hære. vbi latius vide, & tenebis menti illam glos. & vide Innocen. in. c. pastoralis. post prin. de offi. ord. ¶ † No. iiij. duo requiri ad hoc, vt religiosus licitè possit transire ad aliã religionẽ. Primò, vt secunda religio sit strictior: secundò vt non transeat ex temeritate, aut ex leuitate, licet zelo sanctioris vitæ. non ergo licet in odium primi prælati transire ad religionem alterius strictiorem. Tertiò exterinsecus requiritur, vt petat licentiam transeundi à prælato suo. ¶ No. v. duplicem esse legem. quædam enim dicitur priuata, altera publica. Lex priuata dicitur specialis inspiratione diuina. & dicitur priuata: quia non cuilibet accidit. Lex verò publica est ius cõe, quod omnibus patet. Lex autẽ priuata tanquã dignior præfertur cõi. de quo vide pulchrum text. in ca. duæ sunt. xix. quæstio. ij. ¶ † Not. vj. quòd vbi dubitabitur, an secũda religio sit strictior, vel an ex temeritate fiat transitus, non statur verbo volentis transire: nec prælati denegantis: sed superioris iudicium est requirendum, & dicit Innoc. illũ hoc casu esse superiorem, ad quem appellaretur, si iste religiosus grauaretur. quod no. Non enim secũdum eum debet proprius prælatus esse iudex in causa sua. ¶ † Et not. bene ex hoc dicto, quòd vbi oritur contentio inter religiosum & superiorem suum, non debet esse superior iudex in causa sua: sed debet adiri superior immediatus. ¶ Et not. quòd dicitur causa prælati, licet eum contingat ratione superioritatis. facit ad hoc glos. not. in. c. statutũ. in princip. de rescript. libr. vj. quæ dicit, quòd licet aliâs iudex possit inter partes cognoscere, an sua sit iurisditio: tamen si iudex pertinaciter defendit suam iurisdictionem, videf suspectus, vt non possit cognoscere, an habeat iurisditionem. Et potest adduci singu. iste text. ad qnæstionem, nunquid iudex procedens ex officio: possit cognoscere, an sit sua iurisditio parte negãte. De quo remitto ad not. in. c. super literis. de rescript. ¶ † Not. vij. ibi: *regula inuiolabiliter obseruata*. q̃ quandoq; est regula, quæ nullam patitur exceptionem. & videtur contra not. per glos. super rubric. de regu. iur. libro. vj. quæ dicit nullam esse regulam, quæ non patitur exceptionem. ¶ † Not. viij. quòd Episcopus non potest deserere Episcopatum, vt transeat ad religionem: nec sufficit sibi petere licentiam transeundi: vnde nec ipse petere, nec superior concedere debet, ex quo possunt suis subditis prodesse. Ratio, quia vita actiua est fructuosior vita contẽplatiua. vnde doctrina labor & soliciṫudo Episcopi præferuntur silentio, contemplationi, & quieti religiosorũ. Hinc est, q̃ religiosus potest promoueri in Epum: & sic cessare à silentio & contẽplatiõe propter bonũ publicũ: vt in. c. quod Deij. de sta. regu. & xviij. quæst. j. c. vnico. Sed Episcopus nõ põt monachari. nã plus est illuminare, quàm lucere: vita tamen contemplatiua est tutior. de quo vide text. in. c. nisi cum pridem. de renun. ¶ † Not. ix. ibi: *vitem duceret arctiorem*. quòd transitus permittitur, vt quis ducat vitam arctiorem: non ergo sufficit, quòd secunda religio habeat strictiorem regulam: nisi actu ducatur ibi vita strictior: & in hoc multi decipiuntur. & vide quod latius dixi in. c. sanè. 5. eodem titulo. ¶ † Vltimò nota, quòd charitas est fons proprius, cui non communicat alienus. & hæc authoritas solet multis modis exponi. sed ad propositum potest dupliciter intelligi. Primò, quòd si dubitat qua conscientia iste transeat, relinquendum est conscientiæ suę: quia ex quo extrinseca sunt bona, præsumendus est bonus animus. iuxta illud Euangelij: Ex fructibus eorum cognoscetis eos, infrà de regulis iuris. in. c. est ote. Nam charitas potest per extrinsecas probationes liquidari: quia est fons proprius, cui alienus non communicat, id est, extraneus in eo non habitat. Secundò debet intelligi, quòd non debet iste compelli ad redeundum: quia magis tenetur quis prodesse sibi, quàm saluti alterius. ¶ In glos. in versi. *licentia*. ibi. de electio. cum in veteri. Illud. c. facit in contrarium: quia habens requirere consilium, tenetur debito tempore expectare responsum: hîc autem dicitur, q̃ sufficit petere licentiam. Sed solue. nam hîc non dicitur contrarium: nisi secundum docto. & bene. debebit enim iste post lirentiam petitam debito tempore expectare responsum. ¶ † Sed quæro extra glos. quid si prælatus deneget: vel non respondeat, vel alleg. causam denegationis iniustam? Solut. dicit Innocent. quòd in casibus istis & consimilibus potest subditus incontinenti transire, non expectato alio tempore, ex quo constat de proterua denegatione prælati: sed si prælatus allegaret aliquam iustam causam, vel verisimilem denegandi licentiam: non debet subditus transire, sed instare apud superiorem, vt decernat: an prælatus habeat iustam causam denegandi. ¶ † In ea glos. ibi, *consueuit dici, quòd non*. Not. glos. vult enim, quòd licet subditus teneatur petere licentiam, si tamen non petijt, reuocandus non est: ex quo iusta causa motus transiuit. Et hanc opi. tenet Gos. suprà eodem. c. sanè. & facit multũ bene ille text. pro hac opi. idem tenuerunt hic Pet. & Abb. sed contra opin. tenet glos. in. c. intelleximus. de ætat. & qua. & glos. in. c. mandamus. xix. quæstione. iij. Et ad. c. sanè respondetur, quòd loquitur, dispensatiuè: vt ibi dixi. Hanc opi. sequitur hîc Host. Ioann. Andr. & communiter moderniores præter Ioan. Cal. qui distinxit, an monasterium, ad quod quis transiuit sit priuilegiatũ: aut habetur in prin. an nõ. Primò casu debet reuocari, vt priuilegiũ aliquid operet: Secũdo casu procedit opi. cõtraria. sed hæc opi. nõ placet dño Gasp. eius filio: nec mihi: quia hoc priuilegiũ nõ operaretur hunc effectum: vt patet ex litera. Sed pro opi. cõtraria, vt iste sit reuocandus, adduco rationẽ literæ: dũ dicit petẽdã esse licentiã, ne bonũ obediẽtiæ cõtemnere videat. Si ergo ex nõ postulata licentia, p̃sumitur contẽnere bonũ obediẽtiæ: ergo nõ põt dici, q̃ instinctu spiritussancti trãsiuerit: sed poti[9] præsumitur causa leuitatis. Nã obediẽtia in religioso est vnũ de præceptis regu. eo ergo cõtẽpto nõ est aliquid boni præsumendũ. & per hãc literã & ipsius rationem confunditur opi. Pet. & Abb: hîc, qui dixerũt hãc licentiã petendã ex debito honestatis, & nõ ex necessitate. Et mouerunt se ex illis authoritatibus, vbi spiritus Dei est. Cõclude ergo istũ reuocãdũ ad primũ monast eriũ. ¶ Ex prædictis & ex tex. no. q̃ vbi in aliquo casu requirit licẽtia[a] nõ sufficit eã petere ex postfacto sed debet peti à principio, qđ no. ¶ † Et in fi. gl. dicũt tn doc. q̃ si ex trãsitu isti[9] grauiter læderet, vel ista mareſ primũ monasteriũ, debet restitui primo monasterio. p hoc tex. istę ibi: *in iactura. &c.* Nã si eccl'ia petit restitutionẽ, cũ grauiter læditin tẽporalib[9]: vt in. c. j. de in int. rest. fort[9] debet restitui, cũ lędit in spiritualib[9] & in alienatiõe pson̄. Ego dubito, an hoc dictũ sit verũ p rationẽ lrę in fi. charitas est fons proprius. &c. Nõ em̄ propter læsionẽ

a ¶ Et adde q̃ licet religiosus inuito Abbate possit trãsire ad strictiorem regu. vt hîc: tamen non oblatus monasterio hoc non poterit. ad hoc est gl. magist. xxvij. q. j. in. c. vt lex. quã ad hoc allegat & dicit valde singul. Abb. in. c. quod à te. in iij. col. de cle. coniug.

¶ Sic etiam est in l. q̃ sponsæ. C. de donat. ante nup. secundum Bart. ibi.

b ESB. SAPIA.

c ¶ Licentia. Vide Abba. in. c. fi. colũ. ij. j. de eccle. ædifi, vbi dicit, q̃ si debet interuenire licentia in alienando, debet præcedere, nisi immineret tanta necessitas alienãdi, quæ superiorem consuli non pateretur. refert & sequitur d. Ias. in. l. si quis mihi bona. §. iussum. colũ. vj. vers. Amplio istam conclu si. ff. de acquiren. hæredi.

monasterij, debet impediri propositum diuinitus inspiratum. No. tamen in practica dictũ doct. quia multũ re-
13 stringit istã literã. ¶ † Extra glos. quæritur quid de Abbate, vel alio prelato exẽpto, nũquid possint trãsire ad religionẽ strictioré prælaturis dimissis petita licẽtia, & nõ obtenta: Host. fuit in opi. q̃ sic. f. vt oporteat habere licẽ tiam, sicut dcitur in Episcopo. & hoc propter vinculum prælaturæ. Tu vide hãc. q. plenius examinatã in mercu. in regul. cũ nõ stat. lib. vj. vbi Ioan. And. cõcludit, quòd si isti prælati inferiores habẽt superiorẽ citra Papã, sufficit petere licentiã, licet nõ obtineatur. Nã hæc litera ponit speciale de Episcopo: ergo secus in prelatis inferioribus. ar. c. nõne. de præsum. & hæc rõ placet. p̃ hoc. xvj. q. vlt. cõgregatio. Sed si sunt immediatè subiecti Papæ, nõ possunt trãsire Papa denegãte: eo verò nõ rndente, valet transitus in eorũ præiudiciũ. Papa tamẽ põt illos reuocare. & rõnes vide ibi. Videtur ex prædictis Papã posse impedire ingressum religionis. Facit quod probatur in
14 c. vnico. de voto. li. vj. ¶ † Vlterius quæritur, quid in se
2 culari clerico, nũquid põt intrare religionẽ nõ petita licentia ab Episcopo? Innoc. tenet q̃ sic: sed si ecclesia grauiter lęderet, esset reuocãdus. ar. in. c. admouet. de renũ. &. vij. q. j. c. si qui verò. ¶ Extra gl. quęritur, pone petita
b licẽtia, & nõ obtẽta, subditus trãsiuit, & professus est in secũdo monasterio. Primus Abbas prætẽdit transitum iniustũ: & vult eũ reuocare. dubitabaſ de duob⁹. Priò, qua actione aget iste Abbas. secũdò apud quẽ debet iste
15 consistere lite pendẽte. ¶ † Circa primũ dicit Inn. hîc, q̃ poterit agere rei vẽdicatiõe. Et not. hoc dictũ, q̃ Abbas
a potest vẽdicare monachũ suũ, licet rei vẽdicatio nõ cõpetat, nisi dño: vt. l. in rẽ. ff. de rei vendi. Sed dic, q̃ ista est
4 larga rei vẽdicatio: & cõpetit pro hoſe libero supposito alterius potestati, adiecta tamẽ cã: vñ sicut pater vẽdicat filiũ, adiecta causa de iure romano: ita prælatus vendicat subditũ adiecta causa de iure canonico. ita leg. & no. in. l. j. §. per hãc. ff. de rei vẽd. Nũquid aũt maritus possit vẽdicare vxorẽ adiecta cã de iure diuino, canonico, vel ciuili: plenè dicã in. c. illud. de p̃sump. Itẽ & secũdò poterit agere iste superior condictiõe ex canone. xix. qõ. iij. c. statuimus. Itẽ tertiò potest implorare officiũ iudicis. ¶ Quo ad secundã. q. dicit Inn. q̃ cõsistit penes secundũ monasterium, cũ sit in possessiõe istius. ar. in. c. ex literis. de proba. &. ff. de libe. causa. l. ordinaria. cũ si. quia etiam in primo retinet possessionẽ: & si declarabitur istũ iniustè migrasse, reducetur ad primum monasterium sub competenti coercẽtione: aliãs aũt perseuerabit in secundo monasterio punito superiore de. sua proterua denegatione.

a ¶ Vendicare. Add. de Fede. consil. cc. Ixxxiiij.

ZACHARIAS.

b ¶ Impedire & dirimere matrimonium. Adde, quod not. in apostill. ad istũ post eum in c. literas. num. v. in versi. per illicitum coitum. j. de de. spon. impub. & in c. de illis. num. 2. in apos. in ver. cõtrahitur affinitas. j. de eo, qui cogno. cõsan. vxo. suæ.

SEB. SAPIA.

c ¶ De incontinentia. Adde, quòd ex facilitate delinquẽdi p̃sumitur fornicatio; secũdum Bald. in. l. final. C. si mãci. ita vene. ne prostitua. & illũ tex. not. cõtra eos, qui tenent vxorẽ alienam intuito matrito, sub prætextu familiæ.

SVMMARIVM.

1 *Matrimoniũ dirimitur, si coniuges religionem profitentur. c. 8.*
2 *Affinitas contrahitur per illicitum coitum: & impedit matrimonium postea contractum.*
3 *Pœnitentia ex consensu pœnitentis potest agi in loco angusto, & paruo.*
4 *Iuramentum non ligat coniuges de se adinuicem dimittendo.*
5 *Matrimonium, si separetur ex communi cõsensu, semper potest reintegrari, si alter coniugum petat: & si non admittatur, potest agere tanquam spoliatus possessorio recuperandæ.*
6 *Matrimonium potest separari quo ad thorum, propter continentiam seruandam.*
7 *Ille, qui soluit usurario usuras, tenetur ecclesiæ denũtiare etiã quòd contrarium iurauerit.*
8 *Maritus, an possit intrare religionem inuita vxore.*

CAP. XIX.

1 MEniens. ¶ † Cõiuges religionẽ profitendo adinuicẽ se dimittere possunt, aliter si se abiurant, & non cõtinent, illicitũ est iuramentũ. Prima pars ponit petitionẽ mulieris. Secunda prouidet, & iudicem dat ibi: *nos igitur*. ¶ Casus literalis. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam viro in facie ecclesiæ: & diutius cohabitauit eidem, tandẽ orta fuit discordia inter eos ex eo, q̃ vir dicebat se quandã amitam ipsius mulieris ante, quàm eã duceret, cognouisse. Sed hîc nõ fuit ecclesiæ facta fides: vnde contigit, q̃ vterq; illorum iurauit, q̃ alterum non requireret: & postmodum ad secũda vota transiuit vterq; viro secundo de medio sublato, mulier viro priore viuente ad agendã pœnitentiã quod dam monasterium intrauit, postulans sibi consilium salutare impendi. Papa verò considerans, q̃ iuramentum illud illicitũ fuit, mandat quibusdã quatenus præfatum virũ moneãt & cõpellant, vt illã quam superinduxit dimittat, & vxorẽ suã recipiat aduituri postmodũ, si quid fuerit. q. & si contra matrimoniũ nihil fuerit probatum, si vir ad religionẽ transire voluerit, ei licentiam tribuant transeundi: vt & illa mulier in suo ꝓposito possit remanere. B. ¶ † Not. j. ex isto tex. q̃ affinitas contrahitur, etiam ex illicito coitu, potẽs impedire & dirimere matri-
b moniũ pòst contractũ cũ affine. ad hoc. c. discretionẽ j. de eo, qui cog. consang. hoc impedimentũ allegabat vir iste dicendo, q̃ prius cognouit amitã vxoris suæ. Nam si hoc fuisset verũ, fuisset contracta affinitas inter istum virum & omnes consanguineos mulieris cognitæ: vt in c. qđ super his. de consang. & affi. sed hoc nõ fuit, ꝓbatũ in iudicio, nec extra. ¶ † Secundò no. q̃ potest quis se fa
3 cere includi in arcto loco ad peragendã pœnitentiã. facit. c. qui verè. xvj. q. j. & facit p̃ his mulieribus, quæ faciunt se includi Romæ in ecclesia S. Petri in arctissimo lo
4 co. & in hoc tene menti istum tex. ¶ † No. vlti. q̃ maritus & vxor non possunt cum iuramento, etiã sine causa honesta dimittere se adinuicem. pro hoc bo. tex. in c. tua.
5 ſ. de iureiu. vbi latius dicetur cũ gol. ¶ † Item no. & tene semper menti istũ tex. quia etiam vbi fuit voluntaria separatio mariti & vxoris: potest nihilominus hoc nõ obstãte alter cõiugũ repetere, etiã petẽdo restitutionẽ: quę debet fieri non admissis exceptionibus cõcernentibus p̃ prietatẽ monasterij. & habes casum. in quo ille, q̃ nõ fuit spoliatus potest petere restitutionẽ. Sed diceres tu, qua actione iste aget? dicit Inn. q̃ poterit implorare officiũ iudicis, vel intẽtare condictionẽ huius Decret. Plus etiã dicit, q̃ si alter cõiugũ vellet redire, & nõ admittit, pòt petere restitutionẽ. ar. in. c. literas. de rest. spo. & dicit hãc esse rationẽ. Maritus & vxor non possunt dissolueré matrimoniũ, etiã quo ad thorũ sine legitima cã. vñ eo ipso, q̃ alter vult redire, & non admittitur, intelligit spoliari: quia quis retinet quasi possessionẽ matrimonialẽ, etiã in absentia. & idẽ qđ Inn. hîc sentit simpliciter gl. in. d. c. lite
6 ras. ¶ † In gl. in ver. *illicitum*. ibi: *propter continentiã*. no. sem per istã gl. q̃ maritus & vxor etiam non intrãdo religionem possunt ſtando in hoc seculo viuere & separari quo ad thorũ: dũmodò hoc faciãt propter continentiam obseruandã: secus si ex ira vel ex indignatione hoc faciãt: sicut isti fecerunt. Vide ad materiã glo. in. c. nosse. xxx. q. j. & dicã post Inn. in. c. dudum. de conuer. coniug. Host. tamen limitat hîc hoc primũ dictũ, quando coniuges sunt
c suspecti de incontinentia, puta: quia iuuenes. Nã tũc nõ possunt separari prætextu continentiæ: nisi ambo intrent religionem. ar. c. cum sis. &. c. vxoratus j. ti. proxi. qđ satis placet. ¶ † Et in fi. gl. hanc cãdã gl. quæ bene nõ cõ
7 tinuatur ad præcedentia. & facit, vt nullũ iuramentum possit ligare eum, qui soluit usuras, quominus peccatum usurarum denuntiet ecclesiæ. Idem sentit gl. in. c. ad nostrã. el. ij. de iureiu. pleni? dico in. c. j. eo. ti. ¶ In gl. in ver. *præfatam*. in fi. gl. hæc videtur difficilis iuuenibus. sed pro declaratione op̃ po. d. c. significasti. de diuor. vbi maritus non arctatur ad recipiendum vxorem: sed hîc mulier cõmisit adulteriũ: quia illicitè trãsiuit ad secũda vota. ergo maritus

maritus non debebat compelli ad recipiendũ eam. Solu. contrariũ procedit, quando alter tantũ fuit adulteratus: sed hîc vterq; fuit adulteratus: & sic vnus non potest objicere cõtra alium. c. pe. & vlti. de adul. vnde hîc habebat locũ illud tritũ prouerbiũ: Nil tu mihi nec ego tibi. nil Catilina Cethego. Nã catilina & Cethegus fuerunt ambo ciues romani, & socij cuiusdam cõiurationis. Nã ambo cõspirauerũt cõtra vrbẽ: vt habetur plenè in Salu stij Catilinario: & in inuectiua Ciceronis contra Catilinam. quasi dicat gl. q̃ sicut isti non poterant adinuicem improperare delictũ cõspirationis: ita ne c isti coniuges
2 8 delictũ adulterij. ¶ † In gl. fi. in fi. Io. And. dixit gl. procedere, si vxor adstrinxisset se voto. sed latius Inno. discutit hunc articulũ & multũ variat. Et primò videtur velle, q̃ inuita cõiugẽ nõ potest iste maritus intrare religionem. & sic debet intelligi, quãdo vxor nõ cõtradicit. postea Inn. videtur trãsire ad aliã opi. dicẽs, q̃ ea inuita potest religionẽ intrare: quia ex quo mulier intrauit, nõ debet audiri cõtra iuramentũ suũ ex persona suа. ar. in. c. si verò. de iureiurã. Sed hîc fuit audita in fauorẽ mariti: vt maritus eriperetur à peccato adulterij, in quo iacebat. Hæc opi. mihi nõ placet: quia iuramentũ illud fuit illicitum: quia nõ possunt se maritus & vxor abiurare ex causa inhonesta: vt est text. clarus in. d. c. tua de iureiur. Ideò sic cõcludo, quòd aut ista mulier faciendo se includi ad pniam agendã, emisit votũ perpetuæ cõtinẽtiæ saltẽ ex proposito: & tũc procedit dictũ glo. Nã quo ad se valuit votũ: vt in. c. quidã j. titul. proxi. & sic nõ potest resistere marito volenti intrare religionẽ. Aut nullũ votũ emisit: & procedit prima opi. Inn. vt ea inuita, nõ possit marit⁹ intrare religionẽ: qa illa separatio nõ valuit: vt i. d. c. tua.

SVMMARIVM.

1 *Nouitius potest intra annum probationis ad seculum redire: nisi appareat voluisse mutare vitã. 2. 6. vbi ponuntur signa, quòd voluerit mutare vitam. & j. eodem. c. statuimus. in fi.*
3 *Nouitius siue receperit habitum nouitiorum, siue professorum, qui intra annum probationis exit monasterium: an possit cõtrahere postea matrimonium: & an licitè possit stare in seculo: & an sit obligatus alicui religioni in genere. 4.*
5 *Nouitij, qui exierunt religionem, non prohibentur reaccipere vestes: cum quibus iutrauerunt: nisi sint nimis lasciuæ: quas non debent portare in signum antiquæ religionis.*
6 *Clericus habens beneficia: an statim quòd efficitur monachus, etiam intra annum probationis perdat beneficia. 3.*

CAP. XX.

1 COnsulti. ¶ † Qui ad monasterium conuertitur sumendo habitum nouitij, potest intra tempus probationis redire ad seculum: nisi appareat eum vitã voluisse mutare omnino. Communis diuisio. Secunda ibi: *licet*. in qua distinguit duo membra. Secũdum ibi: *aut si*. ¶ Casus literalis. Aliquis intrauit monasterium habitum sumendo nouitij. Quæritur vtrum intra tempus probationis ante factam professionem licitè possit ad seculum redire. Super hoc diuersi diuersa dixerũt: Innocen. tamen distinguit, vtrum ille qui conuertitur, proposuerit absolutè vitam mutare: vt in habitu regulari Deo deceterò famuletur: vel regulare obseruantia conditionaliter experiri: vt ita demũ si sibi placuerit, profiteatur ordinis disciplinam. Aut si fortè sibi displicuerit, ad seculũ reuertatur. In primo casu, vt regulariter viuat, ad laxioré saltẽ regulã trãsire tenetur. In secundo verò casu potest ad seculũ redire. vt ergo appareat, quæ fuerit eius intentio ab initio propositum, & intentio, protestetur. hanc intellige secũdum illam j. c. penul. Ber. ¶ Primò no. ex isto tex. ibi: *nouitij*. q̃ est dare habitũ distinctũ nouitiorum ab habitu professorũ: in quibusdã tamẽ locis habit⁹ est indistinctus: quia idẽ datur nouitijs & professis. In q̃busdã verò habitus est indistinctissimus: quia nõ solùm professi & nouitij eo vtuntur: sed etiã ducentes cõmunẽ vitam cum eis: vt est tex. in. c. j. eo. ti. lib. vj. & vide bo. gl. in cle. eos. eo. ti. ¶ Secundò nqt. ex hoc & ex tex. q̃ licet in regula sancti Benedicti expresè non caueatur de habitu nouitij, tamen potest assignari certus habitus pro nouitijs, & ex consuetudine, vel statuto religionis. Modò in iure dubitatur, vtrum quis debeat experiri religionem in habitu seculari. de quo dicitur: vt not. in. c. super eo. ẽ. eo. vbi dixi. ¶ † No. tex. satis notabilem, q̃ habitus nouitiorũ, seu ipsius assumptio, cum proposito mutandi vitam, & relinquendi seculum, obligat quem religioni, saltẽ in genere: vnde non potest amplius redire ad seculum. a
3 ¶ † An aũt iste sit verus monachus, vt non teneat matri
a moniũ⁹ posteà contractũ: & est difficilis quæstio. & not. Inn. sentit, q̃ matrimoniũ non tenet. & per consequẽs q̃ iste sit verus religiosus. Mouetur: quia illud propositum mutandi vitam, cùm sit quoddam votum solennizatum a per susceptionẽ illius habitus. & clarius hîc tenent Host. & Goff. Dicunt enim Host. & Vincen. q̃ si iste habuisset vxorem incognitam, potuisset illico vxor alteri nubere, quasi per hoc propositum solennizatum cum susceptiõe illius habitus fuerit dissolutũ ipsum matrimonium, non cõsummatum, ac si verè religionem fuisset professus. & dicit Ioan. An. hoc satis probari expresè in. c. beneficiũ. j. eo. ti. li. vj. vbi tex. dicit illius, qui suscepit habitum nouitiorum posse alteri conferri, si apparet euidenter eum voluisse absolutè vitam mutare. Simile dicit Inno. in eo, qui renuntiauit seculo recipiendo habitum religiõis, vel si renuntiauit proprijs: vel emisit votum continentiæ: secus si voluisset nõ comedere carnes, vel facere aliquam abstinentiam. Nam hoc casu per susceptionem habitus nouitiorũ non solennizaretur votum. & sic fenit in effectu, q̃ votum alterius ex tribus substantialibus regulę solennizatur per susceptionem habitus nouitiorum: vt sic amplius redire non possit ad seculum. Et cum hac opin. transit hîc Ian. And. & ferè omnes scribentes præter do. Cardi. qui tenet istos non esse veros religiosos: quanquã non possunt redire ad seculum. & per cõsequens matrimonium teneret contractũ per istos. Mouetur: quia per susceptionem huius habitus non fit profesio tacita, vel expressa: ergo votum non est solennizatum quo ad dirimendum matrimonium posteà cõtractũ: vt in. c. j. de voto. lib. vj. Et ita refert se consuluisse in facto. Non obst. c. non solum. eo. ti. tit. lib. vj. vbi est tex. multum stringens in materia: quia æquiparat professum tacitè, vel expressè. & istum qui proposuit vitam absolutè mutare: quia ille tex. solùm æquiparat quo ad hoc, vt neuter possit redire ad seculum. Vnde fatendum est istum, de quo quæritur non posse sine periculo animæ redire ad seculũ: sed debet intrare religionẽ saltem laxioré: vt hîc in fi. tñ per hoc nõ sequitur, quin matrimoniũ contractum teneat, licet pœnitentia sit sibi imponenda de trãsgressione voti. Tollitur eñ primũ votum tanquam simplex: per matrimoniũ sequẽs, tanquã per fortius vinculum: vt in. d. c. j. & facit in simili. c. peẽ. eo. li. vj. ¶ Hæc opi. mihi satis placet, & adduco vnã rationem, ad quam non video respondere. Votum solẽnizatur, vt. ẽ. dixi: quo ad dirimendum matrimoniũ pòst cõtractũ, nisi per p̃fessionẽ expressam, vel tacitè factã alicui de religiõibus ap̃batis: vt in. d. c. j. de voto. Sed certum est, q̃ iste qui suscepit habitũ nouitiorũ, non fecit hanc professionem: ergo non est votum solennizatũ. Minor probatur, quia p̃fesio non pòt fieri sine cõsensu monasterij, & cõuersi: vt in. d. c. ad apostolicam. ẽ. eo. Nã oportet, vt interueniat cõsensus illius, qui potest istum incorporare religioni: vt dixi in. c. porrectum. ẽ. eo. sed monasterium dando habitum nouitiorum, non intendit istum recipere professionem, imò

¶ Matrimonium. Adde quod voluit Cal. consil. v. & cõsil. xxvj. hoc titu.

SEB. SAPIA.

a ¶ Matrimonium teneat. Vide relata per Gemini. in c. penul. de regul. lib. vj.

vult experiri mores. prius ergo nō poteſt dici iſtū feciſſe profeſſionē ex illo propoſito* etiā tacitè:* cū iſta profeſsio ſit quidā quaſi cōtractus, & inde oriatur reciproca obligatio nō pōt cōſiſtere ex parte vnius tātū. l. in omnibus. la.ij. ff. de ac. & obli. & l. l. labeo. ij. ff. de ver. ſig. optimè facit. c. ſi tibi abſenti. de præbē. li. vj. hinc no. tex. in. c. nō ſolū. præalle. ponit iſtū caſum, de quo quæritur ſeparatū ab eo, in quo quis fecit profeſsionē expreſſam vel tacitā. Ex hoc etiā infertur, ꝙ iſte non ſit verus religioſus, ex quo profeſsio tacitè, vel expreſsè, nō fuit recepta à ſuperiore: vt in. d. c. ad apoſtolicā. §. eod. à cōtrario ſenſu. Cōclude ergo, ꝙ iſte de quo quæritur, & cōſimiles, nō ſunt veri religioſi: ſed peccāt mortaliter ſtādo in ſeculo, & nō intrādo religionē, ex quo propoſitū habuerunt mutādi perpetuò vitā. Ratio, quia ex tali propoſito videtur Deo vouiſſe: & ſic venit cōtra votū ſtando in ſeculo: nō tamē obligatur ad intrādū eandē religionē: ſed pōt intrare laxiorē: vt hīc notāter ꝓbatur. hæc procedūt cū quis ſuſcepit habitū nouitiorū. ¶ † Sed dubitatur, quid de eo, qui recipit habitū profeſſorū intra annū probationis. dubiū eſt notabile, & cauſatur ex. c. nō ſolū & c. cōſtitutionē j. eo. li. vj. vbi dicitur, ꝙ talis obligatur religioni in genere, & nō in ſpecie: & ſic videtur, ꝙ cum non ſit interim monachus alicuius monaſterij, ſed debet cōpelli ad intrandū aliquā religionē, ſi interim cōtra hat, tenet matrimoniū. Sed cōtrariū tenet Io. And. in. c. conſtitutionē. & c. vnico. de voto. li. vj. & Spe. in titu. de ſtatu. reg. ver. xliij. Mouetur Io. An. & bene: quia iſte fecit profeſsionē tacitā in certa religione. vnde licet ex certa cauſa nō obligetur alicui religioni in ſpecie: tamē profeſſus fuit in ea religione approbata. & ex hac ratiōe poteſt inferri ad id, quod. §. dixi cōtra Io. An. hīc. & Inno. ꝙ cum iſte, qui ſuſcepit habitū nouitij nō fecerat profeſsionē: ergo nō pōt dici religioſus, nec debet impediri matrimoniū ſequēs. & hæc not. quia ſunt quotidiana. ¶ In gl. iij. ibi: *videtur habere locum.* vult ergo glo. ꝙ hoc. c. hodiè corrigatur per. c. ſtatuimus. quod nō procedit. Non enim corrigitur, ſed declaratur. Vel dic, ꝙ illud. c. procedit quo ad eccleſiā: quia eccleſia nō cōpellit ipſum, niſi euidēter appareat, ꝙ voluerit vitam mutare: ſed quo ad iſtū ingreſſum nō eſt neceſſe, ꝙ appareāt hæc ſigna. Nā ipſe ſibi cōſcius eſſe debet, vtrū propoſuerit mutare vitam, vel nō: & ſic propriè loquitur iſte tex. ¶ † In glo. in ver. ſecularitèr in fi. vult glo. ꝙ iſte poteſt ſe cōformare aliis ſecularibus, ex quo non propoſuit vitā mutare: ſed non debet viuere diſſolutè. Ex quo infertur doc. ꝙ veſtes ſeculares poterit deferre. Nā regula ſancti Benedicti diſpoſuit, vt in eo habitu quo intrauerūt, redeant: vt in. c. ſuper eo. §. e. Dicit tamē Io. An. ꝙ ſi primò veſtes erant nimis laſciuæ, honeſtū eſſet, vt illas deponerēt in ſignū antiquæ religiōis. arg. in. l. ſeruos. C. de quæſt. Ego puto hæc oīa procedere ex honeſtate, & nō ex debito: quia in nullo obligatur iſte vltra alios ſeculares: ſed exhortatiuè fuit dictū, vt nō viuat ſecularitèr. ¶ In gl. in ver. *remeare.* ibi: *qui tantum ſub conditione &c.* Nō. glo. nā ſentit, ꝙ vbi intraſſet cū propoſito mutādi vitā, non valeret matrimoniū poſteà cōtractū: & ſic ſentit illā opi. Inn. & ſequacium. de qua. §. dic latius: vt. §. dictū eſt. ¶ † In gl. ſi. in fi. & hæc vlti. op. probatur hodiē j. eo. c. ſtatuimus. & in. c. non ſolū j. eo. lib. vj. vbi recipiēs nouitiorū habitū liberè poteſt intra annū ad ſeculū redire: niſi appareāt ſigna euidēter, ꝙ voluiſſet abſolutè mutare ſeculū: puta quia ipſemet fuit confeſſus, vel nunc cōfitetur: vt dicit Inno. & Hoſt j. eo. ſtatuimus. vel dimiſit beneficium ſuum, vel fecit teſtamentum, vel quid ſimile: vt not. in. d. c. non ſolum. libr. vj.

a ¶ Adde, quod ſcribit Io. de lig. in. c. porrectum. §. eod.

SEB. SAPIA.

a ¶ Capax. vide Abbatē in. c. j. j. de deli. pueror. vbi refert puerum quendā propter blaſphemiam fuiſſe raptū à Diabolo in quinquennio. vnde dicit Ange. in. l. neq; impuberes. ff. de in ius vocan. ꝙ impubes dol i capax poteſt excommunicari.

b ¶ Vide quod no. Specu. in titu. de ſtatu mona. verſi. Ixiiij. & vide Archi. in. c. quia ingredientibus. in fi. xix. q. iij. vbi dicit, ꝙ ſi nouitius intra annū proteſtatur, ꝙ nō intēdit profiteri. ſ. poſteà, remaneat in monaſterio poſt annū: ſibi hoc non præiudicat. & hoc tenet Vin. in. c. nup. de ſta. mona. verſi. Ixiiij. & dicit de hoc dicendum, vt no. in. c. cōſulti. in fi. §. e. Itē pro intellectu huius decret. vide omnino Bea. Tho. in. iiij. ſen. diſtin. xviij. q. j. artic. iij. añ me. verſ. ad. v. an votum interpretatum obliget. vbi dicit, ꝙ ſi religioſus poſt tempus ſtatutum in monaſterio permāſerit, intelligitur obligatus ex voto interpretato, niſi tempus fuerit prolongatum ex cauſa. & dicit, quòd talis qui obligatur ex voto interpretato, intelligitur obligatus ad tria ſubſtantialia principalis religionis: ſed ad alias obſeruationes non videtur obligatus: præcipuè ſi ſit ſimplex, qui talia diſcutere neſciat. An. o. Franciſc.

¶ An permanens in religione facta proteſtatione, quòd non intendit profiteri poſt annum à die proteſtationis, obligatur religioni, non

1 *Nouitius, qui intra annum probationis redit ad ſeculum, poteſt licitè ad beneficia, & ad ordines promoueri. 2.*
2 *Minor non obligatur ad votum religionis: niſi factus maior ratificet: ſed minor doli capax poteſt ſe obligare Diabolo. 3.*

CAP. XXI.

1 POſtulaſti. ¶ † Qui intra annum ꝓbationis non facta profeſsione redit ad ſeculum, licitè poteſt ad ordines & beneficia promoueri. h. d. Cōmunis diuiſio. ſecūda ibi: *nos.* ¶ Caſus literalis. Aliqui intra quartūdecimū annū aſſumpſerūt habitū nouitiorū: poſtmodū intra annū ante factā profeſsionem ad ſuas eccleſias ſunt reuerſi. & Epiſcopis ſuis hoc ſcientibus ad ſacros ordines ſunt promoti: quæritur vtrum ibi debeant tolerari? R̄n. Papa, ꝙ ꝓpter hoc non ſunt à ſuis eccleſijs amouēdi. B. ¶ No. j. ꝙ recedēs de religiōe intra annū ꝓbationis, nō inhabilitatur ad ordines & beneficia ſecularia: ſed illa poteſt licitè poſsidere, ſicut quilibet alius clericus ſecularis. ¶ † Sed quæro, qd ſi iſte ꝓpoſuit abſolutè mutare vitā, nūquid poſsit ꝓmoueri ad beneficia ſecularia? In hoc dubio diſtinguerē, ꝙ aut illo tpe voti, vel propoſiti erat maior. xiiij. an. & tūc nō pōt habere in ſeculo beneficiū ſiue bñficia: imò eſt cōpellendus intrare religionē: vt j. c. ꝓxi. in fi. Aut erat minor: & tūc liberè poterit ꝓmoueri: quia ante pubertatē nō obligatur quis ad votū religiōis: vt in. c. ad noſtrā. §. eo. & clarius in. c. j j. eo. li. vj. vbi dicit, ꝙ ēt ſi expſsè fecerit ꝓfeſsionē, nō obligaſ: niſi maior factꝰ ratā habeat illā ꝓfeſsionē expreſsè, vel tacitè ꝑ declarationē habitꝰ intra annū cōtinuū. ¶ In gl. & ibi In. ītellige de Inn. iij. huiꝰ decre. authore, qa in hac. q. rn̄. det hos pueros nō miniſtrare poſſe ritè in illis eccleſijs, ſi malitia ſuppleat ætatē: qa intrādo religionē ſimpliciter ſine ꝓteſtatiōe, videt abſolutè voluiſſe vitā mutare. ſed hæc verba fuerūt ſublata in cōpilatiōe huiꝰ voluminis: qa ꝑ ea fouebātur duæ falſę op. Prima opi. Hug. qui voluit, ꝙ malitia ſuppleret ætatē, quo ad ingreſſum religiōis. huiꝰ cōtrariū tenēt cōiter doc. & videt ꝓbari in. c. ad noſtrā. §. eo. vbi reqrit, ꝙ annus. xiiij. ſit cōpletꝰ. ad id. c. j. e. tit. li. vj. ¶ † Nec ob. qđ dicit de mrimonio carnali: qa non tū quis obligaſ in illo, ſicut in ingreſſu religiōis. & ꝓ hoc. c. qa in inſulis. §. eo. vbi ꝓpter durā obſeruantiā requirit ætas. xiiij. & ſic ingreſſus religionis nō ꝓcedit pari paſſu cū cōtractu mrimonij. Nō ob. ꝙ dolo capax ſe pōt obligare Diabolo. Nā Diabolus nō quærit deliberationē hominis, ſed caſum. Nā ſemper parat iſidias ad hoīes callidè decipiendū. vt dicit tex. in. c. viſis. xvj. q. ij. ſed Deus, qui nemini inſidiat, quærit deliberationē. vult em̄ militē voluntariū: vt in. c. nō eſt. xv. q. j. vñ Apoſtolus: Quæ nō cœpit, deliberet: quę ingreſſa eſt, pſeueret: vt habeſ trāſum ptiuè. xxvij. q. j. c. nuptiarū. & de hoc arg. vide quod not. xx. q. j. in ſumma. & c. cū virū. §. eo. & gl. bo. in cle. eos. e. ti. & in hoc tene ſemꝑ mēti iſtā gl. Secūda opi. falſa, quæ fouebaſ ꝑ illa verba Inn. eſt, qa ex illis inferebatur ꝓteſtationē fore neceſſariā ī aſſumptiōe habitus nouitiorū, qđ falſum eſt: vt in. c. ſtatuimus j. eo. & ī. c. nō ſolū. eo. ti. li. vj.

SVMMARIVM.

1 *Nouitius cenſetur profeſſus ſi vltra annum portat habitum monachalem.*
2 *Monaſteria ſubſunt Epiſcopo loci de iure communi.*
3 *An & quo caſu per delationem habitus alicuius religionis dicatur quis profiteri.*

CAP. XXII.

b EX parte. ¶ †ᵇ Qui vltra annū portat habitū monachalē in monaſterio, vbi ſunt habitꝰ diſtincti, cēſet profeſſus. h. d. Cōis diuiſio. Secunda ibi: *ideoq;.* ¶ Caſus Iralis. Quidā ſunt, q cū pluribꝰ annis portauerūt habitū monachalē: tn̄ ꝓfeſsioē mōaſticā nō fecerūt. Cùm ibi poſtmodū agatur ſup eo, qđ propriū habent, & regulariter viuūt: dicunt ſe nō teneri ad carentiā propriam, nec ad cōtinēntiā ac alias regulares obſeruātias: cùm habitus nō faciat monachū: ſed profeſsio regularis. Significatū fuit hoc do. Pa. Vnde mandat Epiſcopo loci quatenus quōſlibet ſibi ſubiectos, qui prædicto modo terrā duabus vijs ingredi nitūtur, cōpellat per cēſu. eccle. vt poſtquā per annū habitū geſtauerint monachalē: regulā ſecūdū ordinis profiteātur & obſeruēt. & ad hoc
2 cenſura eccle. cōpellantur. ¶ † Not. j. ꝙ monaſteria ſubſunt Epiſcopo loci de iure cōi. Ad hoc. c Abbates. xviij. q. ij. c. monaſteria. ¶ Not. ij. ex hoc, & ex tex. Epiſcopum poſſe cōpellere religioſos ad profitendū expreſsè, & ad carentiā proprij, & alias obſeruantias regulares. ¶ Vlti. no. ꝙ habitus monachalis habet votū annexū. Nam ſine expreſſa profeſsione quis cenſetur religioſus ex delatio-
3 ne habitus. quod intellige: vtī. ſubiciā. ¶ † In gl. ſi. in fi. Dic clarius cū quæritur, an ex aſſumptiōe & delatione habitus, quis debeat cēſeri profeſſus. Eſt enim triplex habitus. quidā diſtinctus: vt quia alio habitus vtūtur nouitij, alio profeſsi. alius indiſtinctus: vt quia profeſsi & nouitij vtūtur eodē habitu. Quidā enim eſt indiſtinctiſsimus: vt quia nō ſolùm nouitij & profeſsi ducētes cōem vitā cū eis deferūt eūdem habitū. & potes ponere exemplum in iſtis fratribus ſancti Ant. vel in alijs, qui ſolùm deferūt crucē in pectore. ¶ Primo caſu cū habitus eſt diſtinctus ſubdiſtingue. Nā quædā eſt diſtinctio latēs: vt quia habitus profeſſorū ſolū benedicitur: quædā eſt diſtinctio patēs: vt in colore, ſciſſura, ſeu forma. Primo caſu deferens illū habitū in religione per annū ipſo facto cenſet profeſſus, ſi erat maior. xiiij. ann. vt eſt text. in cle. eos. eo. ti. & ſic eſt caſus, in quo delatio habitus nouitiorum obligat quē religiōi intra annū. Secūdo caſu: cū diſtinctio eſt patēs mō prædicto nō obligatur religiōi quā tocūq; tēpore talē habitū quis deferat. arg. in cle. eos. Et in hoc caſu intellige dictū Inn. & Abb. qui dicūt etiā, ꝙ ſi qs per. xx. annos deferret talē habitū, nō cēſetur profeſſus, & dicit Abbas ſe vidiſſe ſuper hoc literas abſolutorias Papæ. ¶ Secūdo caſu principali cū habitus eſt indiſtinctus procedit principaliter hæc litera: vt deferēs per annū cēſeatur profeſſus, nec procedit proteſtatio in cōtrariū: vt in. c. j. eo. ti. lib. vj. Idē dic in tertio caſu cū habitus eſt indiſtinctiſsimus: dūmodo fuerit aſſumptꝰ à maiore. xxiiij. annis. Nā ſi à minore, nō obligatur: quia pōt præſumere illū habitum portare ſicut alij religioſi, qui non ſunt religioſi, ſed ducūt vitā cū religioſis: probatur in. c. j. e. ti. li. vj. & dic plenius, vt ibi no. in. d. cle. eos. e. tit. Vbi verò habitꝰ profeſſorū eſt diſtinctus: tūc per ipſius delationē per triduū ſciēter factā cēſetur qs profeſſus: ſed obligatur religioni in genere, ſi talē habitū aſſumpſit intra annū probatiōis: vt in. c. cōſtitutionē. §. j. e. tit. li. vj.

SVMMARIVM.

1 *Nouitius intra annum probationis poteſt liberè redire ad ſeculum, niſi appareat vitam mutare voluiſſe: vt tacitè, vel expreſsè. de quo infra. nu. 3.*
2 *Liberè poteſt illud fieri, quod non dependet ex conſenſu, vel licentia alterius.*
4 *Nouitius, qui exiuit intra annum monaſterium, an recuperet bona donata, vel aliter alienata.*

CAP. XXIII.

1 STatuimus. ¶ † Intra probationis annū liberè quis redit ad ſeculū: niſi profeſsionē fecerit tacitè, vel expreſsè: vel appareat eū vitā mutare voluiſſe. d. h. primò Secūdo dicit, ꝙ ad hoc, vt dignoſcātur nouitij à profeſsis, debet habitus profeſſorū benedici in locis vbi habitus nō eſt diſtinctꝰ. Duo ſunt dicta: ſecundū

ob. proteſtatione. vide gl. in. c. Diaconus. xxix. diſtin. & Inn. & doct. in. c. Cumana. de ele. & vide Car. in cle. j. vt Hoſtiēſis. in. ix. Et quid opereturilla proteſtatio in greſsi monaſterū intra annum. vide Bal. in addi. Spec. in tit. de ſta. mo. in ver. pen. & Specu. in eo. ti. in ver. Ixiiij. & habetur per Baldum. in. l. p a. ſta nouiſſima. C. de pac. in. j. col. in ver. & ex iſta gl. & no. doctor. in. c. j. quod met. cauſa. & quando proteſtatio iuuet proteſtantem, vide latè per Bart. & de modo illam faciendi in. l. non ſolùm. in. §. morte. ff. de ope. no. nuntia. & per doctos. & cano. in. c. cū. M. Ferrarien. de conſti.

ibi: *nihilominus.* ſecundū ſubdiuidit. Primò ſtatuit. Secundò excipit. ibi: *niſi.* Tertiò rationem ſubdit ibi: *quòd cum.* ¶ Caſus literalis. Statuit in. c. iſto, ꝙ nouitij in ꝓbatiōe poſiti liberè poſſunt ad peiorē ſtatū redire intra annū ante, quàm ſuſcipiāt habitū, q dari ꝓfitentibus conſueuit, vel ante ꝓfeſsionē emiſſam: niſi appareat euidenter, ꝙ tales voluerint vitā mutare, & in religione dño perpetuò ſeruire: cū licitū eſt cuilibet renuntiare iuri ſuo. Statuit inſuper ad omnem ambiguitatem tollendā, ꝙ cū in quibuſdā locis religioſis habitus nouitiorū diſtinguaſ ab habitu ꝓfeſſorum tempore ꝓfeſsiōis, benedicanſ veſtes, q̄ ꝓfitentibus cōcedūtur: vt per hoc habitus nouitiorū diſ-
2 cernatur ab habitu ꝓfeſſorū. B. ¶ † No. j. regulā & quatuor caſus exceptos. Regula enim eſt, ꝙ nouitiùs poteſt liberè redire ad ſeculum intra annū probationis. & pondera ver. liberè. Ex quo infertur, ꝙ de neceſsitate nō tenetur petere licentiā ab aliquo. Nā de ſignificato huius verbi, liberè, eſt: vt non requiratur alicuius licentia: vt not. in. c. licet Epiſcopus. de preb. li. vj. & in. c. de multa. eo. ti. Ad hoc tene menti iſtū tex. qui nō ſolet ad hoc allegari: ergo nō poteſt dici nouitius fugitiuus, ſi receſsit à monaſterio ſine licentia Abbatis, dummodò nihil abſtulerit à
3 monaſterio. ¶ † Caſus excepti ſunt quatuor. Primus, ſi ſi profeſsionem fecerit intra annū. hunc tamē caſum diſtingue, prout habetur in. c. conſtitutionē. §. j. & in. c. nō ſolū. eo. ti. li. vj. Secundus eſt, ſi intra annū ſuſcepit habitū profeſſorū: vt in. d. c. cōſtitutionē. Tertius caſus eſt, ſi euidenter appareat eum abſolutè voluiſſe vitam mutare. & intellige hunc caſum prout plenè dixi. ſ, eo. in. c. cōſulti. Quartus caſus colligitur à contrario ſenſu: vt poſt annum non poſsit redire ad ſeculum. Iſte caſus procedit intelligendo, quando habitus nouitij non eſſet patenter diſtinctus ab habitu profeſsi. Nam ſi eſſet patenter diſtinctus poteſt redire ad ſeculum, etiam poſt annum: vt dixi. §. in. c. proxi. ¶ Item not. valere conſuetudinem, vt habitus nouitij non diſtinguatur ab habitu profeſſorū. Ex quo colligi poteſt, ꝙ iuſtè poteſt nouitio dari habitus religionis. ¶ Vltimò not. ꝙ vbi non eſt diſtinctio habitus, debent benedici veſtes: quæ dantur profeſsis: non autem illæ, quæ dantur nouitijs. ¶ In gloſſ. i. ibi: *intra annum.* dic latius de iſto habitu, an & quando obliget: vt. §. dixi in. c. præcedenti. ¶ Et in fi. gl. tene hanc opinio vlti. quæ eſt hodiè approbata per capitu. beneficium j. eo. lib. vj. & ſatis glo ponit diuerſitatem inter matrimoniū carnale & ſpirituale. Nam in carnali non poteſt quis ſeruire per alium: meritò ſtatuitur terminis breuior: vt in. c. ex publico j. ti. proxi. ſed in ſpirituali poteſt quis ſeruire per ſubſtitutos: ideò non debet auferri beneficium anni in-
4 adultū à iure. ¶ † Sed quærit hoc Hoſt. quid de alijs bonis: pone, ꝙ aliqua donauit, vel legauit ante ingreſſum: nunquid illa bona recipiet, ſi intra annū egrediatur. Reſpondet, ꝙ ſi fecit proteſtatiōem, ꝙ intendebat probare regulam, recuperat illa bona: quia videtur donaſſe cauſa mortis: & ſic cauſa non ſubſecuta recuperat bona. argu. in. l. mortis cauſa. ff. de do. cau. mor. facit. l. non omnis. ff. ſi cer. pet. Si verò nō fecit proteſtationē, non eſt quærendū de recuperatiōe: quia præſumitur ꝙ abſolutè voluit vitā mutare, ex quo prius diſpoſuit de bonis. & hæc no. ¶ In gl. in ver. *euidenter.* ibi: *dicat, vel faciat.* not. gl. & idē vult Inn. dicens, ꝙ ſi iſte fuit confeſſus, vel nunc confitetur, ꝙ aſſumpſit, vel aſſumere velit habitū nouitiorum animo mutandi vitam, ſufficit hoc. Idem dicit, ſi fecit prius teſtamentum, vel donationes: vt. §. dixi. vel reſignauit beneficium ſuum, vel quid ſimile.

SVMMARIVM

1 *Abbas generalis habet ius excōicandi Abbates inferiores.*
Abbas vnius monaſterij, non ſubijcitur Abbati alterius monaſterij.

SEB. SAPIA.

a ¶ Monachũ. vide Inno. & alios in c. volentes. j. de priui le. & in c. cum ab ecclesiarũ. de offi. or. Hosti. in sum. tit. de sen. excõ. §. quis potest.

ZACHARIAS.

a ¶ Excõicare monachum. Adde an possit absoluere eum excõicatũ ab omnibus cẽsuris à iure inductis: vide quod notaui in apos. ad istum. in c. quoniã. num. 3. in apo. in. ver. cũ Abbatem. vbi dissentio ab eo. §. de vita & hone. cle.

b ¶ De hoc, vbi acquirat monachus fugitiuus, vide ipsum do. Abb, Pano. in c. quod à te. in vlti. col. §. de cle. coniug. Item vide Oldr. in cons. lxv. Et vide Bald. post Bartol. in l. j. C. vbi causa sta. agi debe. & Bal. in l. j. C. vbi quis decu. vel coh. Item cui acquirat monachus licentia tus vt possit transire ad arctiorem si quærit ante trãsitum. ad hoc vide gl. & xviij. q. j. in sum. & in c. ne p cuiuslibet. xvj. q. j & per Car, hic in iiij. q. Et de monacho, cui facta est donatio sub condi tione, qui pendente cõdi. transit ad aliud monasteriũ, cui acquirit, vidébis pul. per Io. de lig. & Arch. in terminis. in c. statutum. in fi. xviij. q. j. & vide quod no. Ioã. in cle. dudum. de sepul. in vlt. col. & omnino vide elegantẽ q. quã ponit Paul. de cast. in l. nõ est dubium. C. de iure deli. de qua vide in terminis p Bar. in l. ij. in fi. ff. de se. ta. & omnino per Inn. post Bald. & Angel. in l. si quis mihi bo. §. j. ff. de acqui. hær.

c ¶ Vide Bar. & d. Alex. de Imo. in l & quia. ff. de iurisd. om. iud. & d. Matthe. in not. xc,

Abbas potest monachos excommunicare: & facere eos denuntiari excommunicatos à prælatis ecclesiarum.

Monachus fugitiuus si non mutat statum, quicquid acquirit, acquirit priori monasterio: si verò mutauerit statum, distinguе: vt hic.

Authoritate nostra: ista verba quid importent?

CAP. XXIIII.

NE religiosi. Religiosi fugitiui annuatim sunt requirẽdi: & cogẽdi, vt ad monasteriũ reuertantur. h. d. Diuiditur. Primò ponitur constitutionis causa. Secũdò constitutio submittitur: ibi, *statuimus.* vbi duo facit. Priò prouidet circa iectos & fugitiuos. Secũdò circa inobedientes. ibi: *si verò.* ¶ Casus litteralis. Cum prælati corrigere teneantur subditorũ excessus & oues vagabũdas reducere ad ouile: ne sanguis eorũ de suis manibus requiratur. Statuit Papa Gregorius: vt præsidẽtes capitulis celebrandis secundũ statutũ cõcilij generalis, si ue Abbates, aut priores requirant fugitiuos suos & electos de ordine suo solicitè annuatim reducendo eos ad claustrũ: ne vagabundi discurrant in animarũ suarũ periculũ: & si monasterijs suis recipi possunt, cõpellátur Abbates, seu priores eorũ, vt eos recipiant, salua ordinis disciplina. Si autẽ regularis ordo hoc non patitur, prouideant. vt apud eadẽ monasteria in locis cõpetẽtibus vitę necessaria talibus, si absq; graui scandalo potest fieri ministrẽtur ad agẽdũ ibi pœnitẽtiã, aliôquin in alijs domibus eiusdẽ ordinis prouidebitur eisdẽ. Si aũt & isti fugitiui inobediẽtes extiterint, excõicentur, & tandiu ab ecclesiarũ prælatis excõicati publicè nuntiẽtur: donec ad mandatũ suorũ prælatorum humiliter reuertãtur. Ber. ¶ No. j. q religiosi faciũt capitula generalia, seu prouincialia. quod intellige secundũ id, quod habetur in ca. in singulis j. de statu reg. & in tali casu cõstituũtur aliqui p̃sides, de quibus loquitur ista litera. ¶ No. ij. q huiusmodi præsidentes habẽt potestatẽ excõicãdi. ¶ † No. iij. q Abbas generalis, siue prior generalis, habet potestatẽ excõmunicandi tam Abbates, quã inferiores totius ordinis. & intelligitur litera secundũ consuetudinẽ, seu statuta quorũdã religiosorũ, qui olim vniuerũt se, faciẽdo vnũ caput super totã religionẽ: vt est videre in Cisterciẽsibus & Carthusiẽsibus: sed de iure communi quodlibet monasteriũ habet regimẽ de per se: nec Abbas subijcit alteri Abbati, sed Episcopo loci. xviij. q. ij. Abbates. & c. monasteria. ¶ Item no. vnũ hodiè prouisum per hãc cõstitutionẽ cõtra, vel supra regul. religiosorũ. Nã in certo casu fugitiui & iecti nõ debẽt recipi amplius in eisdẽ monasterijs. Pone exẽplũ in ordine sancti Benedicti: nãter fugiẽs, nõ est amplius recipiẽdus. Sed iste tex. prouidet ne habeat occasionẽ vagãdi, q̃ recipiatur in proprio monasterio: nõ tamen, q̃ viuat cum alijs: sed stabit in arcto loco: vt in ergastulo, seu in arcta camera. ¶ † Vltiò not. q̃ Abbas potest excõmunicare monachũ. [a] & quod plus est potest facere denũtiari excõmunicatũ ab ecclesiarũ prælatis, si est fugitiuus: & remanet extra monasterium. ¶ *Sed quæro*, quia fit mẽtio de fugitiuis & iectis: quis dicatur fugitiuus? Sol. dic hîc secũdũ Ioan. And. fugitiuũ esse, qui moratur extra monasteriũ, & cœlat se suo Abbati. Pro hoc. l. quis si fugitiuus. ff. de ædi. edic. Et dic vltra eũ, q̃ eoipso, q̃ religiosus recedit à monasterio, & non est sub obediẽtia prælati, est apostata. no. Inno. in c. fi. de renũti. Quid aũt, si intrat aliud monasteriũ. dic, vt no. in c. ex parte. de tẽp. ordin. & c. Ioannes. §. eo. Iectus verò dicitur, qui à suo superiore fuit iectus à monasterio culpa sua, fortè exigẽte. ¶ † Secũdò quæro, quid si fugitiuus, [b] vel iectus aliquid acquirit extra monasteriũ? Dic respectu fugitiui, q̃ aut nõ mutat statũ: & tũc acquirit monasterio. vnde Abbas potest eũ vẽdicare cũ oĩbus acquisitis, sicut seruus acquirit dño: vt est casus in. d. c. Abbates. vide In. in. c. cũ olim j. de priuil. facit. l. j. & l. possideri. ff. de acqui. poss. Aut mutat statũ: & hoc potest dupliciter contingere: aut promouetur ad ecclesiam secularẽ: aut intrat aliud monasteriũ. Primo casu ea, quæ acquirit intuitu ecclesiæ, cedunt ecclesiæ: vt in. c. cum in officijs. de testa. & in. c. relatum. eo. titulo. Aut acquirit intuitu personæ, & acquirit monasterio: quia remansit monachus sui monasterij, ex quo non fuit legitimè promotus ad ecclesiam secularem: secus dic, si fuisset legitimè promotus. Nã tũc nullã habet cõionẽ cũ monasterio. xvj. q. j. c. ne pro cuiuslibet. sed acquirit ipsi ecclesiæ seculari. ad quã legitimè fuit p̃motus. xviij. q. j. c. j. Aut dubitaf. vtrũ acquisiuit intuitu p̃sonæ aut ecclesiæ: & tũc recurrendũ est ad cõiecturas: vtrũ habuerit à p̃pinquo, aut ab extraneo: vt in. c. requisisti. de test. Si verò itrauit aliud monasteriũ: & tũc aut minus legitimè, & reuocat cũ oĩbus acquisitis: vt in. c. Ioã. §. eo. Aut trãsiuit legitimè, & ea, quæ acq̃rit ante ẽgressum secũdi monasterij, cedũt primo monasterio: qua ante ingressum secũdi remansit monachus primi monasterij. ar. xxj. q. ij. si quis iã. qđ procedit secundum doc. etiam si habuisset licentiam intrandi aliud monasterium. quod no. sed post ingressum secundi acquiritur secundo monasterio. arg. in. d. c. si quis iam. & . d. c. j. Circa electos verò dic, vt not. in. c. jj. de langui. & in d. c. Abbates . xviij. q. ij . vide quod dixi in. c. sicut nobis. §. eo. ¶ *Sed quæro* circa prædicta: quia tex. loquitur de p̃sidentibus patribus, Abbatibus, & superioribus: quid de inferioribus, vel de his, qui non habent patres Abbates: vt communiter reperitur in ordine sancti Benedicti? Solu. iste tex. non aperit intellectum: nec doctor. sed potest dici, q̃ si isti congregant capitulum sui ordinis: tunc p̃sidentes hoc habebunt facere: quia hæc litera non solùm dat potestatem Abbatibus generalibus, sed etiam p̃sidentibus capitulo. sed vbi non facerent capitulum: nunquid quilibet Abbas sui monasterij possit facere cõtenta hîc dic, q̃ potest, & debet reuocare fugitiuos: vt in. d. c. Abbates. credo eum peccare, nisi reuocet: quamuis regula hoc non patiatur: quia mens huius constitutionis vẽdicat sibi locũ in quolibet monasterio. sed ideò hîc Papa fecit mẽtionẽ de gnali Abbate: quia Abbas spécialis nõ curabat q̃nq; reuocare monachos fugitiuos & iectos. Itẽ Abbas spãlis nõ p̃t cõpellere monachos alteri⁹ monasterij ad recipiẽdũ istos, q̃ nõ p̃nt collocari sine scãdalo p̃rij monasterij. sed hoc facit Abbas gnalis authoritate dñi Papę: & sic tanq̃ delegatus ipsius. ¶ † Vt patet in tex. ibi: *authoritate nostra.* p̃ significato istorũ verborũ: [c] vide tex. cũ gl. in. c. j. de cler. egro. li. vj. & in. c. cũ aliquibus. de rescrip. eo. li. Et pondera, quia hæc verba fuerũt adiecta solũ in eo casu, quo nõ poterant isti recipi secũdũ prouisionẽ regulæ. vñ fuit opus, q̃ authorithas Papæ intercederet. reliqua vero puto, q̃ iure ipsorũ possunt superiores hoc facere, per iura superius allega. & sic tempera dicta doctorũ hîc. ¶ In ea gl. fi. in fi. vel distingue lati⁹ secũdum Host. quòd aut iste obtulit bona monasterio sufficiẽtia: & tũc ex illis bonis sustentabitur. ar. in. c. de lapsis. alle. in gl. Aut nulla obtulit, aut non sufficientia: & tunc si vtrunq; monasteriũ est sufficiens, tenetur primũ propter memorias pristinæ fraternitatis. arg. in. l. seruos. C. de quæstioni. Aut secundum tantũ est sufficiens: & illud tenetur. arg. in. c. pasce. lxxxvj. dist. Aut neutrum est sufficiens: & tenetur prouidere Episcopus, qui habet prouidere omnibus indigentibus non valentibus sibi quærere victum. lxxxij. distinct. in. c. j. & . c. ij.

De conuersione coniugatorum, Ru.b

¶ Suprà visum est de regularibus in genere, sed quia coniugati quandoq; intrãt monasteriũ: & dubitari posset de eorum ingressu: ideò ad clariorem doctrinã, author posuit speciálem rubricã. De materia habetur. xxxiij. q v. & . xxvij. q. j. c. sunt qui. cum ix. c. seq . & . c. conuenit. j. de rapto. c. penul.

Summa-

SVMMARIVM.

1 *Maritus, qui de licentia vxoris intrauit religionem: si vxor est suspecta de incontinentia, restituitur sibi maritus. & nu. 4. & 8.*

2 *Professio monachi potest recipi per solum Abbatem, qui habet potestatem incorporandi.*

3 *Matrimonium non debet separari quo ad torum, sine licentia Episcopi: tamen sine licentia separatum tenet.*

4 *Vxor dans licentiam marito, vt ingrediatur monasterium: an cẽ seatur ipsa vouisse castitatem?*

5 *Maritus, vel vxor, an & quando ambo, vel vnus sine altero: vel vtroq; consentiente: vel altero tantùm. possint intrare religionem.*

6 *Maritus, vel vxor vouens castitatem, tenetur reddere debitũ.*

7 *Adulter, vel adultera perdit ius, quod habet in altero quo ad mutuam seruitutem.*

9 *Ignorãtia iure nõ excusat mulierẽ, nisi in casib. à iure expressis.*

CAP. I.

1 PRætereà. † ¶ Si vir de vxoris licẽtia professionem facit, & vxore ipsa suspecta: nec cõtinentiã vouet: nec religionẽ ingreditur. Episcopus vxori virũ restituet. h. d. iuxta literam. Nã habet varios intellectus: vt j. videbim⁹. Cóis diuisio. secũda ibi: *dicimus.* ¶ Casus litteralis. Quidã laicus præsentibus sacerdotibus & monachis ignorãte Episcopo de licẽtia & permissiõe vxoris monasteriũ intrauit, & professionẽ fecit vxore in seculo remanente: nec transeũte ad religionẽ, aut cõtinentiã vouẽte: quæritur vtrũ laicus ille possit ab Episcopo suo ad torũ vxoris reuocari de monasterio: an illa debeat cõpelli ad continentiã obseruãdã. R. ñdet Papa, q̃ vir potest & debet de monasterio reuocari: nisi vxor ad religionẽ transierit: aut castitatẽ ppetuam seruare promiserit, vel nisi sit illius ætatis, q̃ sine suspiciõe possit in seculo remanere. Ber. ¶ † Not. j. q̃ professio fit sacerdotibus & monachis p̃sentibus. Dic tamẽ melius, q̃ hîc recitat factũ, vel solennitas facti: sed de iure ad substantiã professiõis hoc nõ est necessariũ: sed satis est, q̃ recipiatur professio ab habente potestatem incorporãdi religioni: vt in. c. ad apostolicã. §. ti. prox. & no. in. c. porrectũ. eo. ti. ¶ † Not. ij. ibi: *ignorante Episcopo.* ar. q̃ coniunx nõ debet intrare religionẽ ignorante Epõ. Ratio quia cũ ex hoc cõtingat matrimonij quo ad torũ separatio: non debet hoc fieri, cùm sit sacramentũ in ecclesia Dei, sine licẽtia Epi, qui in hoc vicarius est Christi. xxxiij. q. v. mulier. si tamen hoc fiat sine licẽtia Epi: qui in hoc est vicarius Dei: tenet ingressus: vt clarè probatur in fine literæ. & tenẽt doct. sequitur etiã Fed. cõsi. xxxvj. & vide glo. not. xxvij. q. ij. c. si vir & vxor. ¶ No. q̃ sola mulieris licẽtia non sufficit, vt maritus intret religionẽ: sed oportet: vt ipsa voueat con
4 tinẽtiã, vel vt intret religionẽ. & dic: vt j. latiⁱ dicã. ¶ † In gl. fi. ibi: *sed tene primum.* Vult ergo gl. q̃ sola vxoris licentia nõ sufficiat: vt teneat professio mariti. Ego putarẽ, q̃ vbi vxor fuisset certificata, seu fuisset iuris cõscia: tũc dãdo licentiã, tacitè videtur vouere cõtinentiã. & sic nõ reuocaretur ingressus mariti. Ratio: quia qui vult vnũ, videtur velle omne id, per quod peruenitur ad illud. c. prudentiã. de offi. dele. & l. ad rẽ mobilẽ. & . l. ad legatũ. ff. de procu. facit. c. vidua. §. ti. prox. sed ingressus mariti nõ potest irreuocabiliter fieri: misi vxor voueat cõtinẽtiã. c. cũ fis j. eo. ergo dãdo licentiam marito ingrediendi videtur vouere cõtinẽtiã. & ad hoc alle. glos. in. c. seriatim . xxxij. dist. c. qui vxorẽ xxxiij. q. v. & multũ bene facit tex. ille. facit etiã in ar. c. veniẽs j. e. procedit ergo iste text. vbi vxor erat istius iuris insci. & p̃t argui per istũ text. q̃ in hoc
5 casu excusat mulierẽ ignorãtia iuris. ¶ † Et vt plenè habeatur materia istius. c. quæ satis est intricata: distingue capiendo verba Io. An. & Cal. in. c. ex parte j. e. cũ genera liter quærit: an & qñ coniuges vel eorũ alter: possit intrare religionẽ: vel p̃moueri ad ordines: vel affr vouere? Et dic: aut ein mr̃imonium non est cõsummatum: aut sic. Primo casu, aut alter coniugum vult intrare religionem p̃fitẽdo: & p̃t etiã inuita vxore, vt p̃bat in. c. verũ. & c. ex publico j. eo. Aut vult vouere cõtinẽtiã, seu trare monasteriũ: & nõ p̃ fiteri: & nõ p̃t intrare inuita cõiuge: vt d. c. ex publico. & in. c. vna sola. xxxiij. q. v. Aut vult ad sacros ordines p̃moueri: & cõiter tenẽt, q̃ nõ p̃t fuita cõiuge. Vñ in hoc casu magis defertur religiõi, q̃ ordini, qa p ingressum religionis soluitur mr̃imoniũ nõ cõsummatũ: nõ aũt sic per susceptionẽ sacri ordinis: qa non est à iure ap. p batũ. no. gl. j. de voto. c. j. lib. vj. vide qđ habetur in extraua. Io. xxij. quę inc. antiqua. † Si verò mr̃imoniũ est cõsummatũ. & tũc aut volũt vouere cõtinentiã statu nõ mutato, & p̃nt: & talia mr̃imonia dicũtur sanctiora: qa melⁱ⁹ p̃nt vacare oratiõib⁹ & contẽplatiõib⁹ diuinis cessando à carnali cõiunctione: vt in c. qđ Deo patri. xxxiij. facit qđ no. in. c. charisim⁹ j. eo. Aut alter tñ vult vouere, & p̃t o in sui p̃iudiciũ: nõ aũt in p̃iudiciũ coniugis: vñ nõ p̃t exigere debitũ: sed tenẽt reddere. facit. c. qđaj. eo. & si alter consenserit alteri, nõ obligatur cõsentiens, secũdũ Inn. hîc, quomin⁹ possit exigere, nisi ẽt ipse voueret: nisi ambo vouerint, nõ tenẽt ampli⁹ alter alteri reddere debitũ: vt i. d. c. qđ Deo patri. no. i. c. charisim⁹ j. eo. Aut volũt mutare statũ: & hoc p̃t cõtingere multipliciter: aut marit⁹ vult esse Eps: & tũc requirit, q̃ vxor intret monasteriũ, ẽt si nõ sit suspecta de incontinẽtia: vt in. c. fanẽj. eo. & est casus specialis. Aut vult ad ordines p̃moueri: & si vxor est suspecta, debet intrare religionẽ: aliàs aũt si nõ
7 est suspecta, sufficit q̃ voueat cõtinentiã: remanendo in seculo: vt i. c. cõiugat⁹ j. eo. Aut vult intrare monasteriũ, & si alter cõmisit adulteriũ, p̃t etiã eo inuito: qa cõmittẽdo adulteriũ perdit ius, quod habebat in altero quo ad mutuã seruitutem. c. agathosa. xxvij. q. ij. & hoc in adulterio carnali. ¶ Quid aũt in adulterio spirituali, vt si al
a ter incidat in hæresim. [a] dic, vt no. in. c. fij. eo. & in. c. ij. de diuor. Aut alter non cõmisit adulteriũ: & tunc aut intrat altero ignorãte, aut sciente & contradicẽte: aut eo dissimulante: aut eo consentiẽte p metũ, aut per dolũ. Itẽ aut consensit simpliciter aut votũ cõtinentię emittẽdo. Primo casu, quãdo intrauit altero ignorãte: dic, q̃ p̃t reuocare ad petitionẽ huius ignorantis: vt in. c. placet j. eo. Si verò sciente & contradicẽte, idẽ est dicendũ: vt in. e. quidã j. eo. Idẽ si alter sciuit & dissimulauit: vt no. in. c. consuluit j. eo. Si tamen in vita non reuocauit, non potest post mortẽ remanentis in seculo professus exire monasteriũ: vt in. d. c. consuluit secundũ Cal. & idẽ dicit Calde. in casibus præcedentibus & sequentibus, in quibus potest fieri reuocatio. Si enim non reuocauit in vita coniugis, nõ potest ingressus post illius mortem exire monasteriũ: quasi cesset causa, quæ inualidabat illius ingressum. & hoc tene: licet Inno. in. c. quidam j. eo. multum variarit. Aut alter consensit inuitus: & fit reuocatio ad ipsius petitionẽ: in. c. accedens j. eo. xxxiiij. q. v. in. c. notificasti. Idem si con
8 sensit per dolum: vt in. c. veniens j. eo. † Si verò consensit spõte alterius ingressui: non tamen emittendo votum continentiæ: tunc sunt opi. Nam quidam, vt Abb. hîc. & Innoc. volunt, quòd si remanens in seculo est iuuenis, debet ad petitionem ipsius ingressus reuocari. Cald. tenet, quod solùm ex iudicis officio: quod mihi plus placet. Nã præstando consensum renuntiauit iuri, quod habebat in altero: non ergo habebit amplius actionem. Pro hoc vide bonam glo. in. c. vxoratus. & in. c. feq j. eo. sed iudex ex officio suo, ne committatur adulterium per remanentẽ in seculo educet illũ de monasterio. Et credo, quòd hoc casu ille sit verus religiosus, ex quo vxor consensit. vnde post mortem vxoris debet compelli ad redeundũ ad mo-

ZACHARIAS.

a ¶ In hæresim. Ad de istũ in. c. in præsentia. nu. ij. & qđ ibi dixi in apostil. ad eum in vers. sola enim mors. §. de spon.

nasterium.ar.in.c.ex parte ℨ eo.& quod ibi no.per Cald. etiã crederẽ,ꝙ si dãs licẽtiã,sit cõscius iuris: ꝙ tũc nõ fiet illa reductio:quia vt.s.dixi,dãdo licẽtiam,tacitè videtur vouere:vt not. in iuribus prealle. Aut cõsensit ingressui alterius vouẽdo cõtinẽtiã: & si est senex,põt licitè fieri. Vnde remanebit in seculo: & alter perseuerabit in religione:vt in.c.cũ sis.& in.c.vxoratus.& in.c.ad apostolicam ℨ eod. Aut remanẽs in seculo est iuuenis & suspectus de incõtinẽtia:& nõ debet superior pati aliũ ingredi,nisi alter ingrediatur:vt in iuribus proxi. alleg.sed si de facto ingrediatur,tenet ingressus,secundũ omnes: quia ꝓfessio cõiugis non est de substãtia professiõis alterius:vt no.in.c.significauit.s.e.tenet Fed.cõs.xxxvj.sed remanẽs in seculo,ex quo est suspect9 & vouit: cõpellitur ingredi monasteriũ:vt in.c.significauit.præalle. Sed in hoc sunt opi.nũquid teneatur profiteri.Nã Inno.ibi:& hîc tenet, ꝙ nõ cogitur profiteri:sed debet recludi monasterio, vt arceatur à vagatiõibus:quia vltra propriũ cõsensum nõ compellitur quis profiteri.xxxij.q.c.integritas.Hoſt.tenuit cõtrariũ in.d.c.significauit.Mouetur, quia nõ est licita cõio in monasterio professorũ cũ nõ professis:ar.vt in.c.vt clerici.s.tit.proxi.Itẽ,quia vouẽdo tacitè obligat religiõi,ex quo nõ poterat stare in seculo sine suspicione incõtinẽtiæ.arg. in.d.c. significauit.Io.Cal.dicit satis æquè distingui posse: quia aut alter vouit intrare religionem,& compellit profiteri:vt in.d.c.Agathosa. Aut simpliciter vouit cõtinẽtiã dãdo licẽtiã marito de intrando monasteriũ.& si erat iuris cõscia cõpellitur profiteri.xxxiij.q.v.c.qui vxorẽ. Aut fuit iuris inscius:& si talis,quẽ excusat iuris ignorãtia:puta miles,minor,mulier, vel agricultor:& tũc cõpellitur nõ profiteri,sed esse in monasterio.ar.l.cũ de indebito.ff. de proba. Aut nõ erat talis: & cõpellitur profiteri.arg.in.d.c.qui vxorẽ. ¶ Id quod dixi in muliere,quidã nõ admittũt: quia mulier nõ excusatur ab ignorãtia iuris vltra masculos: nisi in casibus à iure exp̃sis.tex.est satis no.in.l.fin. C.de iu. & fac.igno.[a] Mihi tamẽ plus placet opi.Cald.ar.huius.c.& eorũ,quæ s.dixi. Nã video,ꝙ mulier dãdo solũmodo licẽtiã,nõ cõpellitur cõtinere:vt hîc.secus in masculo:vt in.d.c.qui vxorẽ.Nã ille tex.nõ dicit,ꝙ maritus ibi vouisset cõtinentiã:sed ꝙ solũ pmisit vxorẽ intrare monasteriũ.& ꝑ hoc ipe etiã cõpellit ſtrare,ex quo ipse est iuuenis,& suspect9 de incõtinẽtia. & per hoc habes plenè materiã huius tit.

a ¶ De iu.& fa.ig. Et gloss. reputata singu. in fin.§. notandum. int versic. ignorantia.j.q.iiij.

SEB. SAPIA.

a ¶ De iu.& fa. ig. Vide Bal.in.l. fin. in princip.C.de iu. delibe.in.iij.q.Iaſ. in.l.iuris.C.qui admit.Bald.& Paul. de ca.in.l.vlt.ff.de edendo.Alexã. in l.ij.colũ.j.ff.si quis in ius voc. nõ ier.

ZACHARIAS.

b ¶ De matrimonio. Adde Matthæſil.fin. lxxiiij. inci.nota ꝙ ſtatutum.& melius singu.lxxv.inci.noti,ꝙ ſtatutum disponens.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quæritur. De hac quæſtione vide Feli.in. c. pen. in princ.s.de probat post Baldum ibidem.

SVMMARIVM.

1 *Maritus siue vxor potest ante matrimonium consummatum intrare religionem altero inuito: alter remanens potest transire ad secunda vota. & nu.2.*
2 *Maritus, si acceperit sacros ordines, potest compelli, retinere vxorem. & nu.3.*
4 *Exẽpla sanctorũ possunt allegari, & secundũ ipsa iudicari põt.*
5 *Maritus & vxor non sunt vna caro ante consummationẽ matrimonij.*
6 *Matrimonium consummatũ non dissoluitur per ingressum religionis: secus si non est consummatũ. 1.2. quo casu statim per ingressum soluitur. 8.*
7 *Matrimonij appellatione aliquando intelligitur de cõsummato: & aliquando non, secundum subiectam materiam.*
9 *Sponsa, quæ per vim fuit cognita à sponso, potest intrare religionem eo inuito: nec per hoc dicitur matrimonium carnaliter consummatum.*

CAP. II.

VErum. † ¶ Ante matrimoniũ cõsummatũ põt alter cõiugũ etiã altero inuito religionẽ ingredi: sed remanens in seculo põt ad secũda vota trãsire. Primò ponit dictũ. Secũdò ipsius rationẽ.ibi: *quia*. ¶ Casus literalis. Dicit hîc,ꝙ si aliqui per cõsensum mutuũ de ꝑsenti matrimoniũ cõtraxerint ante,q̃ sint carnaliter coniũcti, põt alter religionẽ ĩtrare altero inuito,sicut qdã sancti de nuptijs vocati fuerũt.& ille q remãserit in seculo, poterit mrimoniũ cõtrahere,cũ nondũ sint vna caro effecti.B. ¶ † No.j.casum notab.in quo separat matrimoniũ contractũ per verba de ꝑsenti.s.religiõis ingressum. & hoc si carnalis copula nõ est cõsummata. An idẽ sit, si alter vult ꝓmoueri ad ordines sacros? olim dubitabat:vt disputat gl.in.c.jj.de voto.li.vj.sed hodie habem9 extraua.Io.xxij.q.inc.antiqua.q̃ declarat hoc speciale ĩ religionis ingressu.sec9 in susceptiõe sacri ordinis:ꝙa hoc nõ reperit iure cautũ,nec ꝙ aliquẽ sanctorũ fuisse attẽtatũ.& si facto alter ordinaretur,quãuis pciperet characterẽ ordinis: tñ cõpellit instãte cõiuge mrimoniũ cõsummare: vt ibi hr̃.& sic est casus,in quo facerdos põt hr̃e vxorẽ.habes eñ,ꝙ mrimoniũ nõ impedit susceptionẽ characteris.& facit qd dicã post Inn.in.c.placet ℨ eo. ¶ † No.ij.ꝙ copula carnalis cõfirmat mrimoniũ:& illud reddit fortius. Nã vt hîc patet,cõsummatũ nõ rũpit per ingressum religiõis:secus si nõ est cõsummatũ.& vide ꝓ diuersitate gl.no.in.c.quaproter.xxvij.q.ij.& qd latius dicã ℨ e. c.ex publico. vbi lati9 tractabat materia hui9.c. ¶ † Itẽ no.ꝙ sanctorũ exẽplis,licitè iudicare possumus. De his,& aliorũ exẽplis,vide bo.tex.i.c.de qbusdã.xx.dist. ¶ † Vltimò no.ꝙ aũ cõsummationẽ mrimoniij, maritus & vxor nõ dicuntur vna caro.Sed op.cõtra text.de ca.sufficiat.xxij. q.ij.&.c.fij.de spõ.duo.vbi patet solũ consensum suffice re ad contractũ mrimonij. Vñ copula nõ est de essentia mrimonij.Pro hoc.c.j.li.vj.& qd ibi no.Sol.fatenr̃ doc. ꝙ copula nõ est de essentia mrimonij:vt latius dicã in.c. ex publico ℨ e.tñ cõiũctio carnalis addit aliqua ad ipsum mrimoniũ. ¶ Primò operat respectu Bigamiæ:qa nõ efficit bigamus,nisi consummauerit mrimoniũ:de quo dicit vt in.c.debitũ.s.de big. Itẽ addit quo ad significatum.Nã aliud significat mrimonium nõ cõsummatum:vt in.c.de bitum pall.& vide bo.gl.in.c.qua ꝑpter. ¶ † Tertiò operatur effectum:de quo hîc,ꝙ post consummationẽ non põt dissolui per ingressum religionis:cũ sint effecti vna caro. est ratio:quia hoc matrimonium consummatum significat vnitatẽ,quæ est inter Christum & ecclesiã per assumptionẽ carnis. Vñ sicut De9 nõ dimisit,qđ semel assumpsit:ita & istud sacramẽtum illud significãs,debet esse insolubile:aliàs nõ eẽt verũ sacrm. Quartò operat quo ad susceptionẽ sobolis.ad hoc.l.libertorũ.in.fi.ff.de ver. sig.& in.c.nuptiarũ.xxvij.q.j. ¶ Quintò multis alijs modis firmat per copulã:vt no.in.c.tua.de spõ.duo. ¶ † Et ex ꝓdictis habes notare,ꝙ appellatione mrimonij,qnq̃ intelligim9 de cõsumato,qnq̃ de nõ cõsummato secũdũ subiectã materiã.& valet multũ ad statuta faciẽtia mẽtionẽ de mrimonio.[b] dicã aliqd ĩ d.c.ex publico. ¶ † In gl.fi.in fi.in hac materia reperiunt tres opi.quarum duę ponuntur in.q.iij.extra gl.ꝙ per ingressum duntaxat nõ soluitur matrimoniũ : sed demũ cum remanẽs in seculo contraxit cũ alio. ¶ † Vltimã opi.gl.vt dissoluatur ipso facto per ingressum,communiter tenent doc.& mihi satis placet per rationẽ hui9 tex.in fi.Itẽ,q̃a matrimonium non cõsummatum designat vnitatẽ,quæ consistit in spiritu inter Deũ & fidelẽ aĩam.vñ sicut dissoluit per peccatũ hoīs hæc vnio:ita matrimoniũ facilius dissoluitur, q̃ cum est consummatum.vñ ex quo alter intrat religionẽ neq̃ intendit consummare,satis videtur hoc vinculum dissolutum.Et ad materiã vide gl.in.c.desponsatã.xxxij. q.vij.& in.c.pastoralis.vij.q.j.& ĩ.c.ij.xxxj.q.vij. ¶ † Extra gl.quæritur,[c] quid si sponsus cognouit sponsam violẽter:nũquid possit sponsa intrare religionem inuito spõso.dubium facit:quia effecti sunt vna caro,licet voléter. cessat ergo ratio huius literæ.In hoc sunt variæ op.quas vide plenè per Io.An.in mer.li.vj.in reg.ea,quæ contra. de re iu.& vbi videtur sequi opi.Bar.Brix.qui tenuit ta lem sponsam vi cognitam ingredi posse religionẽ inuito sponso: nec delinquens fit melioris conditionis,quàm sapiens.ar. ca. eum qui.de præben.lib.vj.Itẽ quia non videt communicasse corpus suum,ex quo inuita fuit cognita.facit.xxxij.q.v.c.j.cum.c. seq.

2 *Maritus qui vxore inuita ingressus est religionẽ, si fuerit aliquo casu ipsi vxori restitutus non potest cogi ea mortua ingredi monasterium: licet nõ debeat cum alia contrahere.*
3 *Votum quod non potest impleri ob aliquod impedimentum, an cessante impedimento debeat impleri.*
4 *Maritus vel vxor, qui vouit continentiam, potest exigi, sed non exigere.*

a ¶ Quidã. Adde, quòd si postea vxor consentiat marito ingressso religionẽ inuita ipsa vxore, quòd non poterit amplius exire monasterium. gl. est no. in.c. mulier. xxxiij. q.v. quæ gl. dicit aliud no. ꝙ si maritus ingrediturreligionem inuita muliere: ꝙ ipsa poterit eum qñcunq; sibi placuerit reuocare. quę gl. limitatur in.c. quod Deo patri. ea. causa. & .q. ibi. nam si nũquàm eius remisses assensum, te numerus defendisset annorũ. Sed nũquid ingressus inuita vxore, qui detulit sua monasterio, si postea repetatur ab vxore, exeundo recuperabit bona? glo. dicit ꝙ sic. in .c. si quis coniugatus. xxvij. q. ij. ꝙ quæ g. o. opti. facit ille text.

Anto. Franc. ¶ An ratificatio vxoris operẽ, ꝙ vir ingressus monasterium ea inuita: non possit amplius exire. Dicas ꝙ talis ratificatio interueniens post ingressum ex quo ingressus non fuit fact9 nomine vxoris, imò nec etiam fieri potuit, nõ habet impedire: qn si marit9 velit exire, non possit exire: quia ea quæ nomine nostro facta non sunt, nõ possunt ratificari: ficti etiam dicimus de ratificante homicidium non factum nomine suo vt plenè per Angelum Aretinũ. in tra. male. in ver. mãdatorẽ. & vide gl. in. l. j. in. §. sed si cum quis. de vi & viar. & ibi etiã vide Bar. in ver. vltimò quęro. & vide Bald. in. l. fin. C. ad Mace. Et an & qñ ratificatio valideret actum invalidum & æquarẽt mãdato vide ple. in reg. ratihabitio. de re. iu. lib. vj. Et adde quòd ratificatio non habet locum in actibus, per quos nihil nobis acquiritur: vt per Bal. in. l. fi. in fi. C. ad Mace. & vide Bar. in. l. si quis mihi bona. in. §. iussum. & in. §. pater filio. in fi. ff. de acqui. hære.

SVMMARIVM.

1 *Maritus regulariter non intrat religionem, nisi & ipsa etiam intret. & nu. 3. & 4.*
2 *Iurisperitus non præsumitur incurrere ignorantiam iuris.*
4 *Maritus potest in omnem casum intrare religionem, si vxor sua commisit adulterium.*
5 *Matrimonium, an soluatur per mortem ciuilem.*
Mors ciuilis an & quibus casibus æquiparetur morti naturali.
Dos, quæ ex dispositione statuti lucratur per virum mortua vxore, an intelligatur de morte ciuili.

CAP. IIII.

VIdam. ¶ † Qui inuita vxore professionem facit:& ei postea restituitur, non compellitur mortua vxore nonasterium repetere : matrimonium tũ contrahere non debet. Cõis diuisio. Secunda ibi: *quæstioni*. ¶ Casus literalis. Quidam intrauit monasterium inuita vxore, coactus est ad eã redire: tandẽ mortua est illa. Quæritur vtrũ debeat cõpelli ad monasteriũ reuerti, an possit aliã accipere in vxorẽ? Rñdet Papa ꝙ votũ tenuit: vñ ratione voti ad monasterium non tenetur redire: tñ vlterius nõ poterit vxorẽ accipere. quia promisit se non exigere debitũ carnis, quod fuit in eius potestate, & quantum ad hoc tenuit votum: sed non reddere, non erat in potestate viri, sed vxoris. vnde Apostolus: Vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier econuerso. Ber. ¶ † Not. primò ex tex. ꝙ inter maritũ & vxorẽ contrahitur reciproca. id est repetita obligatio. Nam marit9 obligatur vxori & vxor marito: ita, ꝙ neuter habet plenam sui corporis[b] potestatẽ. concord. cap. non debet, de consan. & affini. Ex hoc infero, ꝙ vxor põt vendicare maritũ[c] adiecta causa de iure diuino, cùm habeat eum in sua potestate quo ad quid: sicut dicimus in patre, qui potest vẽdicare filiũ. l. prima. §. per hanc. ff. de rei vendicat. quod latius dico in. c. illud. de præsum. Itẽ ex hoc & ex tex. infert vxorẽ nõ esse simpliciter in potestate matemariti[d] ad hoc. l. si vxorẽ. C. de cõdit. infer. & ibi bo. gl. in plus tñ obligat vxor marito, quã ecõtra. Nã respectu seruitiorũ dicit quasi fa mula mariti, vt dicit tex. xxxij. q. v. hęc imag. & .c. mulierẽ. ¶ † No. dictũ, satis mirab. in materia voti, qđ colligi põt ex isto tex. ꝙ vbi votũ impedit aliquo facto intrinseco, nõ obligat vouẽs ad implẽdũ etiã impedimento cessante. Et facit iste tex. ad quęstionem nunqd filius familiãs teneatur exequi votum, postquã fuit liberatus à patria potestate, si est tale, ꝙ non potuit sine consensu patris emittiꝫ & facit iste tex. ꝙ nõ. contrariũ tenet Inn. in. c. scripturæ. de voto. & ibi dicetur. ¶ Item not. ꝙ etiam in materia voti procedit illa iuris regula, si non valet quod ago, vt ago, valeat vt valere possit. de quo in. c. j. de despon. impube. lib. vj. Nã vt hîc vides, maritus non obligauit se simpliciter ad cõtinentiam in seculo seruãdã: sed religionis ingressum, qui tñ valuit & nihilominus remansit obligat9 respectu continentiæ seruandæ: quia continentia includit sub ingressu religionis: vt in. c. cũ ad monasteriũ. j. de sta. regu. ¶ † Vlti. no. alterum coniugum etiam altero inuito, posse emittere votum continentiæ: hoc tñ sibi præiudicat, & nõ coniugi. ¶ In glo. j. in fi. Inn. dicit, ꝙ in illis. c. vxor habuit ratũ factum mariti post ingressum. Dic latius quòd. c. ex parte. loquitur qñ vxor dedit licentiam marito intrãdi religionẽ quo casu tenuit ingressus: vt dixi in. c. j. s. eo. Vide glj. eo. c. vxoratus. ideo post mortẽ coniugis tenetur redire ad monasterium. in. c. cõsuluit, vxor non contradixit, sed dissimulauit: nec maritum reuocauit, meritò post mortẽ vxoris nõ potest maritus redire ad seculũ. sed in casu nostro vxor cõtradixit: & maritum reuocauit: & sic soluta fuit obligatio, si qua erat ex parte sua cũ monasterio. Per hoc infertur gl. seq. non bene dicere in eo, quòd dicit istum peccare, si non perfecit votũ post mortem vxoris. Nam votũ fuit nullum respectu ingressus monasterij: cum tũc non haberet consensum habilẽ ad se obligandum: requiritur ergo consensus de nouo. facit quod no. in simili in. c. proposuit. de coniu. seruo. ¶ In gl. fi. ibi: *tenet matrimonium*. Et hæc opi. mihi plus pla

CAP. IIII.

1 VM sis. ¶ † Vxoratus religionẽ intrare non potest, nisi etiam vxor ingrediat: vel nisi suspecta non sit, & cõtinẽtiã promittat. Cõis diuisio. Secunda ibi: *inde est*. vbi ex genere præmisso infert speciem. & est vnũ. c. de principalioribus tit. ¶ Casus literalis. Præcipit Papa Episco. Exon. ne in in episcopatu suo permittat virum vel vxorẽ ad religionẽ transire: nisi vterq; ad religionem migrauerit: tamẽ si vxor est ita senex, ꝙ sine suspicione possit in seculo remanere, di si simulare poterit, vt in seculo remaneat castitate promissa: &
2 vir poterit ad religionem transire. Ber. ¶ No.
e ex principio literę, † ꝙ in Iurisperito [e] non est
f probabilis ignorantia. facit. l. ij[f]. ff. de or. iuris.

a ¶ Sui corporis. Et vide quod scribit Tho. in. iiij. di. xxxij. q. j. ar. iiij. circa fi. & quod no. in. iiij. di. xxx. q. j. arti. v.

ZACHARIAS. ¶ Vẽdicare maritũ. Adde quid in sponsa, Bal. in. l. Deo nobis. col. ij. ver. sup hæc. dicit Inn. C. de epi. & cl. & in sua mat. in ver. detinẽs ver. j. & Inn. in. c. ex pte. co. j. in gl. una. in fi. in ver. vt pote nulo. j. de rest. spo.

d SEB. SAPIA. ¶ In ptãte mariti. Qualiter vxor sit subdita viro, declarat Alexand. in consi. cxxxxiij. incip. circa primum. in. iiij. volu. & ibi ponit cui acquirat, an viro, an patri.

e SEB. SAPIA. ¶ In iurisperito. Vide Bald. in. §. iudices. in tit. de pace iura. fir. vbi ignorantiã iurisperito ascribit dolo non culpæ. Idẽ dicit Alex. in l. si quis id quod. ff. de iurisdi. om. iud. & in. l. ij. ff. quod quisque iud. ꝯ.

f ¶ Facit. l. ij. in. §. Seruius aũt Sulpitius. in. ix. co. Et adde moralẽ tex. iũcta g in. l. professio & desiderium tuũ. C. de muneri. patri. lib. x.

a ¶ Mors ciuilis.not.plenè,an & qñ mors ciuilis æquiparetur naturali.& vide gl.& ibi ioſum Abb.Pan.in cle.ne romani.de cle.in ver.mouẽda.& qd scribit.d.Ant.in.c.licet vndique.in pe.co.de off.delega.Et vide Archi. in.c. in veteri.lxxvij.di.vbi dicit.q ſi qs ſtipulatur ſimpliciter in casu mortis, intelligit de morte naturali,non de alia.& vide ad hoc.d.Alex.Imol.in.l.Gallus.§.& quid ſi tm in.v.col.ver.faciũt ad prædicta.ff.de li.& poſth. & vide Archi.in addi. Spe.§.ecce.viij.q.j.vbi dicit, q ſi .c. debent fructus ecclesiæ plato decedẽte vſq; ad certũ tps,q capitulũ nõ habebit fructꝰ,ſi p latus fuerit trãſlatus ad aliã eccleſi. vide etiam Arch. in.d.c. placuit.vj.q.j. Et de multiplici genere mortis, quia alia ſpũalis alia carnalis, alia naturalis,alia ciuilis,alia criminalis,& alia eſſentialis:vide Arc.in.c. placuit.ij.q.vij.& in.c.præcipuè.xj.qõ.iij.vbi dicit.q triplex eſt mors, ſnaturę, culpæ, & pœnæ. Similiter dicit,q triplex eſt vita.ſ. naturæ. gratiæ & gloriæ, & de articulo hic poſito, videlicet an morsciuilis æquiparetur naturali: vide per Imo.in.l. ſi cũ dotẽ.in prin. ff.ſo.matr.& in.l. ex pte.§.pe.ff.de verb.obl.&q Cy. in.l.Deo nobis.C. de epi.& cleri.& plenè p do.Alex. Imol.in.d.l. gallꝰ. §.& quid ſi tm .in j.nota.ff.de lib.& poſt. Et adde hic Bal.& Imo.in.l.j. ff.de teſ.vbi dicũt q triplex ẽ mors. ciuilis, reſpectu pœnalitatis,vt de portatio. quædã mors ciuilis cauſalis:vt ſeruitꝰ,vt cũ qs capitur ab oſtibus. qdã eſt mors ciuilis meritoria: vt cum quis ingreditur mõaſterĩ. Et q appellatiõe mortis, intelligat de ſeparatione ãi mæ à corpore,eſt tex.iuncta gl.in.l. verum.§.ſi.in verſic.morte. ff. pro ſocio. Quis autem dicatur propriè interire vide tex.ſin. in dic.l.verbũ.§.ſi. Anto Fran.

¶ An & quando

3 ¶ † Secundò no.reg.& vnũ caſum exceptũ âre gula. Et regula eſt,quòd alter coniugũ non poteſt intrare religionẽ altero remanẽte in ſeculo. Caſus exceptus eſt,ſi remanens in ſeculo eſt ſenex & nõ ſuſpectꝰ & cõtinẽtiã promittat per petuã.& quotidie alleg.ad prædicta iſte text. Quid aũt,ſi de facto maritus intrat religionẽ, vxore ſuſpecta remanẽte,& cõtinẽtiã ꝓmittẽte dic q per hoc nõ vitiat ingreſſus mariti:ſed vxor,quæ vouit cõtinẽtiã ſeruare, cõpellit intrare monaſteriũ:vt in.c.ſignificauit j.e.& dic, vt plenè dixi in.c.j.§.eo. ¶ Vl.no.ibi:*permittas*. q Eps loci põt cõiugi ꝓhibere ingreſſum religionis,nõ ſeruato eo:qd hîc cauẽt. ¶ † Oppo. cõtra tex.de.c. Agathoſa.xxvij.q.j.vbi maritꝰ intrauit religionẽ vxore remanẽte in ſeculo,licet eſſet iuuenis & ſuſpecta:nec etiam ꝓmiſerat incontinentiã.Sol.dicit Inn.quòd reg. iſtiꝰ c.fallit in caſu illius.c.ſ.qñ vxor cõmiſit adulterium. Nã tũc cũ maritus ſit ſolutus à ſeruitute vxoris,põt liberè ingredi religionẽ:nec poteſt vxor cõtrahere matrimoniũ niſi poſt mortem naturalem mariti.Pro hoc.xxij.q.viij.in.c.licitè.iũcto.c.iſto.Nã vt patet in.d.c.licitè p adulterium cõiugis,nõ ſoluit matrimoniũ quo ad vinculũ:nec ſoluit per ingreſſum religionis,ex quo matrimoniũ fuit cõſumatũ.vt hîc. ¶ † Et ex hoc Goff.not.caſum in quo mors ciuilis nõ æquiparat morti naturali. Nã per mortẽ naturalẽ diſſoluit matrimoniũ:vt in.d.c.licitè.&.c.pe.&j.de ſecun.nu.& p ingreſſum religiõis nõ ſoluit,quãuis ingrediens dicat mori ciuiliter. xvj.q.j.c.placuit. ¶ Circa hunc articulũ Ioan. Andr.ponit hîc quatuor opi.prima,q mors ciuilis nunquã æquiparat naturali:niſi in caſib⁹ expreſsis.hanc opin.originaliter poſuit glo.in d.c.placuit.& recitat & ſequitur glo. in.d.c.ſuſceptum.de reſcri.lib.vj.tenet Io.mo.in.c.fi. & c.ſi Epiſco.de ſup.negli.ꝓla.lib.vj. Vbi dicitur q mors dicitur de duob⁹.ſ.de naturali & de ciuili:ſed de primo p prius. Ideo in dubio debet intelligi de naturali. & ꝓ hoc facit:quia verba debent intelligi in potiori ſignificato. inſtitu. de iu.natur.§.ſed quoties. Nam appellatione vrbis,intelligitur de Roma.& appellatione Apoſtoli de Paulo.ita videtur,q appellatione mortis, intelligatur de naturali. Et in hanc opini. videtur inclinare Hoſtiẽ.Goff.& Io.an. ¶ Secunda opi.fuit Dy.in.l.ex ea pte.§.in inſula. ff. de ver.obl.vbi dicit,q ſi mors ciuilis habet ex toto eundẽ effectũ,quẽ mors naturalis:tũc appellatiõe mortis, intelligim⁹ etiã de ciuili.Sed ſecus ſi non omnino habet eundẽ effectũ. Pro primo videt text.qui quotidie allge. in.l.Deo nobis.C.de epi.& cle.† vbi pactum de lucranda dote factum in caſu mortis, purificatur in morte ciuili p ingreſſum religionis.Pro ſecundo videtur caſus in.l.cũ pater.ff.de.leg.ij. in.§. hæreditatem.vbi obligatus ad reſtituendũ certa bona in caſu mortis,non tenetur reſtituere poſt deportationem:ſed debet expectari mors naturalis. ¶ Tertia op.fuit Pet.dicẽtis,quòd ſi naturalis nõ põt aliqd adferre vltra ciuilẽ, tũc æquiparãtur naturalis & ciuilis:ſecus ſi poſſet mors naturalis æquiparetur ciuili & econtra, vltra hîc dicta per iſtum: vi de quæ habentur & not.per doc. in.l.inſulam.ff. ſolut.matri.& vide Alex. in.l.ſi deceſſerit.ff.qui ſatiſda.cogã. Et adde,q mors ciuilis æquiparatur naturali in caſibus tantũ expreſsis in iure:vt per do.de Rot.in Deci. cclxxix. quæ inci.fuit dubitatũ.& habetur in.c.ſuſceptũ.de reſcrip.li.vj.& in.c.ſi Epiſco.de ſup.negli.ꝓla.& vide Car. in cle.j.vt lite pendẽ.vbi dicit,q triplex eſt mors.ſ. immatura:vt in iuuenibus: acerba, vt in infantibus: matura,vt in ſenibus.

aliquid adferre. ¶ Quarta op.fuit diſtinguens an verba proferatur ab homine vel à lege.primo caſu intelligatur de morte naturali. Secundo caſu verificẽtur verba etiã in ciuili.Domi. Anto.ponit quintã.Aut eñ ſecundũ eũ proferuntur verba in materia ſtricta:& tunc appellatione mortis intelligimus de naturali:aut de larga materia.& ſi verba proferãtur ab homine,intelligẽdũ eſt de naturali:ſi à lege diſtiguẽdũ eſt:vt.ſ.ſecũdũ Dy.Sed contra ſecũdũ mẽbrum facit tex.in.d.l.Deo nobis.de Epiſco.& cle.Nã verba ibi fuerunt prolata à pacíſcentibus:& tamã verificantur in morte ciuili. facit tex.in.l.ſi vxorẽ.C.de dona.inter vi.& vxo. Et certè iura vario modo loquuntur in hac materia:& difficile eſt cõſyderare vtrum mors ciuilis habeat ex toto eũdem effectum. Mihi tñ placet illa opi.Dy.iuncta cum opi.Pet.vt dicamus,quòd vbi mors ciuilis operatur eundem effectum,quem mors naturalis:nec mors naturalis ſequens aliquid eſt allatura ad mortem ciuilem : quòd tunc appellatione mortis,intelligatur etiam de morte ciuili. Primũ tamẽ mẽbrũ do.Ant.poteſt capi:coniungendo ipſum cum ſecundo.Et ſi verba proferũtur ab homine,& materia eſt ſtricta:& tunc intelligatur de morte naturali.Pro hoc tex.cum gl. in.c.ſuſceptum.de reſcr.lib.vj.& prædicta notabis. ¶ In gl.in ver.*ſterilis*. Dicit Io.and.quòd ſterilitas venit multoties ex nimio appetitu mulieris,ſecundum philoſophos.

SVMMARIVM.

1 *Maritus,qui vult ingredi religionem, non eſt ordinandus ad ſacros ordines: niſi vxor promittat continentiam.*
2 *Maritus, vel vxor non poſſunt vouere in præiudicium iuris maritalis.*
3 *Maritus,an poſſit ordinari ad aliquos ordines,etiam minores.*
4 *Vxor mariti effecti religioſi,an poſſit promittere cõtinentiam: an verò debeat intrare monaſterĩ: intellige, quando conſenſit,quòd maritus ingrediatur religionem.*
Maritus ad ſacros ordines ordinatus,an poſſit habitare cum vxore?
5 *Clericus coniugatus poteſt alere de reditibus beneficij ſui vxorem & conſanguineos pauperes: & filios etiam illegitimos.*

CAP. V.

b 1 CONiugatus. b † ¶ Coniugatus nõ eſt ordinãdus ad ſacros ordines: niſi vxor cõtinentiã promittat. Primò ponitur dictũ. Secũdò exceptio. ibi *niſi*. ¶ No.j.ibi: *abſolutus*.q ſicut alter coniũx non põt religionẽ intrare reliquo reluctante: vt in.c.quidã.ſ.e. ita nec ad ordines promoueri. quinimò nullũ votũ põt omittere maritus in præiudiciũ iuris maritalis vxore nõ cõſentiẽte.ad hoc.c.manifeſtũ.&.c.vna ſola.xxxiij.q.v. ¶ † In gl.j.in fi.Et hodie pro opi.gloſ. videtur tex.in.c.fi.de tẽpo.ordi.li.vj.vbi pœna impoſitur ordinanti,ſeu cõferẽti cõiugato primã tõſurã.quin imo videt tex.velle coniugatũ non eſſe promouendũ ad minores: niſi qñ vult promoueri ad ſacros.An aũt à coniugato,qui ꝓmouetur ad minores,debet Eps exigere ꝓmiſſionẽ cõtinentiæ?glo.in.c. Eps bñdictionẽ.lxxvij.diſt:tenet,q ſic .ſec⁹ dicit in nõ coniugato. No.illã gl.q à ꝓmouendo ad minores,nõ exigit votum continentiæ:ſecus dicit in nõ coniugato.Et credo hanc eſſe rõnẽ diuerſitatis.nã ꝓmotus ad minores habet à iure licẽtiã cõtrahendi matrimoniũ,ſi nõ vellet ſtare in clericatu:vt in.c.qa.xxviij.diſtĩ.&.ſ.de cle.coniug.p totũ.Ideo non debet ordinator iſtũ priuare bñficio iuris:poterit tñ exigere,vt caſtè viuat:qa etiã laicus ad hoc tenet. xxxij.q.iiij.c.nemo.&.c.meretrices.ſed in coniugato aliud eſt. Nã nõ debet ordinari ad minores,niſi etiã intẽdat ꝓmoueri ad ſacros ne cõtingat,eũ poſtmodũ ſuſceptionẽ ſacramentorũ ſe immiſcere vxori,dicit exigi votũ cõtinẽtię. Ad iſtũ tex.q ſolũm ꝓhibet in ſacris ordinibus:dic,q capiunt hîc ſacri ordines largo mõ. Nã qlibet ordo dicitur ſacercũ ſit ſacrum ſignaculum & character impri
4 mat.& ad hoc tene mẽti gl.no.xxxij.di.in ſum. ¶ † In gl.ſi.in fi. Habes in effectu ex gl.duas opi.circa intellectũ huius.c. Prima opin. eſt,q ſicut diſtinguitur in volẽte ingredi religionẽ,an vxor ſit ſuſpecta.&c.vt.ſ.c.,pxi.ita ſit diſtinguẽdũ in volẽte ꝓmoueri ad ordines. ¶ Secunda opin.vt ſit diuerſitas inter iſtos:vt in volẽte ingredi religionẽ ſeruef.ſ.c.,pxi.ſed in volente ꝓmoueri ſeruet hoc c.indiſtinctè.vt vxor quãtcũq; iuuenis nõ teneatur religionem ingredi,ſed cõtinẽtiã duntaxat ꝓmittere.& hãc opi.tenuit Io. an. xxviij.di.c.qa ſunt.& ſeqtur hîc Pe.p illud.c.videtur etiã Abb.placere.q in hoc aſſignat rõnem diuerſitatis inter p̃dictos.Nã ordinatus tenetur neceſſarijs ꝓuidere vxori.xxxj.di.c.oĩno.ad qd nõ tenetur religionẽ ingrediẽs.Itẽ ꝓmotus tenet corrigere vxorẽ.deiu reiu.c.quẽadmodũ.in fi.& melius facit.xxxiij.q.ij.c.placuit.Et ſic nõ tantum periculum eſt in vxore ordinati,ſi remanet in ſeculo. ſed Tãc.& Hoſti.tenẽt primã opi.quã videt gl. tenere.ſ.q ſi vxor ordinati eſt iuuenis,eſt neceſſe:vt intret religionẽ.Mouet,qa maa rito intrãte religionẽ ad hoc tenetur: fortius cũ facit ſe ordinari. quia magis eſt ſuſpectus ordinat⁹,quã ꝓfeſſus:qa ille facili⁹ põt ad
a vxorẽ accedere,& forſan nõ habebit repulſã.de ſi. p̃sby.c.literas.a de coha.cle.& mu.c.j.&.c.clericos. ¶ Io. And. dicit ſatis æquè poſſe diſtingui,an mulier ſit iuuenis & ſuſpecta:aut iuuenis & nõ ſuſpecta.Primo caſu dicaſ id,qd in vxore ꝓfitẽtis.In ſecundo caſu ꝓcedit ſecunda opi.p̃dicta:q nõ videtur placere do.Anto.quia ex quo mulier eſt iuuenis,nõ eſt ſine ſuſpicione incontinẽtiæ:cũ mulier ſit ſemper volubilis.& in hoc mihi plus placet.Tene ergo primã opi.gl.quæ videtur etiã placere Calẽ.e.c.ex parte.& ita dixi in
5 diſt.ſ.c.,pxi. ¶ † Sed vltra doc.q̃ro nunqd coniugatus ordinatus in forma huius.c.poſſit habitare cum vxore? tex. videtur velle q ſic:in c.volumus.lxxxj.diſt.In contrariũ videtur tex.in. Eps bñdictionẽ.ꝑalle.ſed cõiter ibi no.Aut ſunt ſuſpecti de incõtinentia: & tunc nõ poterũt inſimul habitare.Aut nõ ſunt ſuſpecti. & ſatis eſt ſequeſtrare cubiculũ.Nã apoſtoli duxerunt ſecum vxores : vt
6 miniſtrarent eis.xxj.di.c.oĩno. ¶ † Nunqd autẽ poſſit promotus de reditibus bñficij vxori & filijs ꝓuidere? dico q ſi nõ habet aliũ de,q licitè põt ex illis ſubſidia impendere:vt no.in.d.c.oĩno. imò poti⁹ illis,quã extraneis.ar.in.c.nõ ſatis.lxxxvj.di.Nã potius tenet ꝓuidere conſanguineis pauperibus,quã extraneis.& bene facit.c. j.de coha.cle.& mu.vbi matri põt clericus impendere alimẽta. Et credo p̃miſſa rõne idẽ dicendũ de filijs illegitimis clericorũ:quia licet peccauerint eos procreãdo:tñ ex quo ꝓcreati ſunt, licitè impẽdunt eis alimẽta de bonis eccleſiæ: cũm teneãtur ꝓuidere pauperibus.pro facit æquitas.c. cum haberet.de eo,qui du. in ma. prædicta fallunt in Epiſcopo:vt in.c.proxi.dicam.

SVMMARIVM.

1 *Vxoratus non poteſt promoueri in Epiſcopum,niſi vxor religionem profiteatur. & nu.3.*
3 *Concubinarius poſt longam continentiam poteſt promoueri in Epiſcopum.*
Papa,ſiue Cardinalis,ſi reperiantur habere vxores,facere debent, vt intrent monaſterium.

CAP. VI.

b 1 SAnè. b ¶ † Vxoratus in Eꝑm ꝓmoueri non põt, niſi vxor religionem profiteatur. Cõis diuiſio.Secunda ibi:*fraternitati*.Causus literalis.Si cõiugati ordinari voluerit,volũtas vxoris prius debet requiri & obtineri : vt dicitur in ꝓcedẽti.c.Prohibet etiã ne vxorat⁹ poſsit in Eꝑm ꝓmoueri:niſi vxor ſua contineãtiã ꝓfiteaꝰ,& intret religionẽ, ſacrã veſtẽ aſſumẽdo.Ber. ¶ † No.q nõ ſolũ is ſ̃q habuit vxo-
2 rẽ põt ꝓmoueri in Eꝑm:ſed is etiã,q actualiter
c eſt vxorat⁹ dũmõ vxor illius vouеat cõtinẽtiã &religionẽ ītret.& vide tex.in.c.fraternitatis. xxxiiij.di.qui plus videtur velle, q etiã ſi poſt mortẽ vxoris admiſit concubinã,põt poſt longã continẽtiã ꝓmoueri in Eꝑm . an ſit hoc de iure cõi,an ex diſpenſatione,tetigi.ſ.de teſt .c. j.Dicas etiã,q de facili laicus non eſſet aſſumẽdus in Eꝑm:vnde ſine magna cã hoc nõ debet fieri. Nã præiudiciũ non modicum,& ſcanda lũ irrogatur toti clero.& vide ad hoc bo.text. in.c.qd proderit.lxj.di. ¶ In gl.ſi.Et hanc opi. q ſit ſpãle in vxore Epi tenet gl.in.c.quia ſunt. xxviij.di.& in.c.cùm ſis.ſ.eo. & eſt cõis op.do ctо.Et reddit hîc Hoſt ſpãlitatis rõnẽ.Nam ſi vxor remanet inſeculo,ſæpe mulieribus aſſociata viſitaret Eꝑm,& inſtaret in impetratiõe gratiarũ:maximè pro ditatione parentũ.meri- a
tò aliud in eo,quã in vxore promouendi ad ſa
3 cros ordines inferiores. ¶ † Sad ꝑit qd in vxore Cardinalis ?nunquid ſit neceſſe q religionẽ ingrediatur?dicit Io.an.q ſi Cardinalis eſt Eps, in dubio ꝓcedit huius.c.diſpoſitio.aut non eſt Eps:& tũc ipſe Papa prouideat, qui ſolus Cardinales creat.honeſtũ tñ eſſet ,vt intraret monaſterium:& ſic factum fuiſſe tẽporibus ſuis. Idem dicendum in vxore Papæ.facit qd no.in c.ſi quis pecunia.lxxix.di.

SVMMARIVM.

1 *Sponſa nõdum cognita,poteſt ingredi religionem.& nu.4.quæ debet cõpelli,vt intra certum tempus intret:aliàs adhærebit marito.*
2 *Sponſa poteſt per vim adduci ad domum mariti:& per vim compelli.*
3 *Iudex tàm eccleſiaſticus,quã ſecularis poteſt compellere coniuges ad reddendum cõiugale debitũ.*
5 *Matrimonium non dicitur confirmatum,niſi interueniat copula carnalis.*
6 *Vir & vxor,an dicantur ante matrimonium cõſummatum.5.*
7 *Statutum,quòd vir certã partem dotis lueretur vxore decedente ſine liberis,non habet locum in ſpõſa mortua.*
9 *Ratio,quando alia non poteſt coniecturari in lege, vel in ſtatuto,eſt conſideranda ratio naturalis.*
10 *Profeſſio non poteſt fieri extra clauſtrum ſine cã.*
11 *Cautio iurator.põt & debet recipi ſi alia nõ reperit.*
12 *Matrimonium ad ſui eſſentiam non requirit commiſtionem carnalem.*
Matrimoniũ fuit inſtitutũ à Deo in ſtatu innocẽtiæ.
13 *Matrimonium per copulam carnalem conſummatum eſt indiuiduum & inſeparabile:ante verò copulam carnalem,ſecus.licet etiam tunc ſit verũ matrimonium,quo ad ſui eſſentiam.*
14 *Matrimoniũ ante ſui conſummationem ex conſenſu vtriuſque poteſt Papa diſſoluere,etiam ſine cauſa,de poteſtate abſoluta.& nu.16.*

ordines, mulier ex hoc nullũ præiudiciũ generat & ideo ipſa à marito poterit exigere debitũ:& maritus tenetur ei reddere debitũ:nec maritꝰ ab eapõt debitũ exigere.& declara iſtã decr.vt elegantiſsimè tetigit Dom.in .c. ſi cuiquã.in vl.col.xxviij.di.& in.c.quia ſunt culpæ.in fin. ea.di.& vide Do. in.c.oĩno.in.j.no. perillũ tex.xxxxj. di.& in.c.ſeriatim in.vij.not. xxxij. di.& in. c. presbyter.in.iij.no.xxxij.di.Et adde,quia qui promouetur ad ſacerdotiũ de licentia vxoris, tenetur habere curã & ſolicitudinem vxoris quo ad illa quæ ei neceſſaria ſunt.Ita dicit Do in.d.c.presbyter.. ¶ Literas.Vbi eſt caſus,q nati ex talibus,qui ſe abſoluerũt:& quorũ alter eſt promotus ad ſacros, ſunt illegitimi, quẽ tenementi.de quo etiã eſt gl.reputata ſingul.in.c.miniſtri. lxxxj. diſ.de quo vide per do. Ant. j.eo.c.dudum.
b ¶ Sanè. Iſtã decreto.declara multũ eleganter,vt per Do.in.c. ſi ſe cuidam.xxviij.diſt.
SEB.SAPIA.
c ¶ Non ſolũ is .vide tamẽ Io.an.& doctо.in.c.ij. j.de cle.percuſ.qui intelligunt illũ tex. inmuliere quę eſt vxor Epiſcop.& ſecundum iſtum intellectum ſequitur neceſſariò: q vxor Epiſco.non tenetur ingredi religionem.

a ¶ Ex publico. quę fuit rō huius decr. vide per do. Ant. in. c. ad apostolicam. circa prin. j. eo. tit. qd aūt si mulier fuisset per vim cognita: an posset ingredi monasterium. vide do. Ant. in. c. verū. ſ. eo. & dicit hic do. Bar. de Bel. in addi. ꝙ his diebus in ardua facti qōne de iure rndit, ꝙ lucrū dotis, qd' fecerit sponsus de præsenti propter adulteriū sponsæ non teneē restituere spōsæ ingredi cū religionē ne delictum eius remaneat impunitū c. vt famæ. de sen. excō. l. ita vulnera ff. ad. l. aqui. Ad hoc adducit in simili qōne, qd' optime scribit Paul. de Cast. in. l. si pignore. in prin. per illū tex. ff. de pig. ac. Nec ob. secundū ipsum iste tex. & qd' hic scribit. d. Ant. quia rūdebat quòd iste text. & dictū. d. intelligit de eo, quod est pstitū occasiōe matrimonij. propinqua', nō aūt remota: put est lucrū dotis ppadulteriū quod dependet à matrimonio. Et ꝓ hac rnsione adducebat: quia appellatione occasionis intelligit de ꝓxima, nō aūt remota: put est tex. cū gl. in. c. decætero. de homic. & in. c. studeat. l. di. Item quia iste q acquirit dotem pp adulteriū, non dicitur recepisse ab altero: prout requirit iste text. dicitur recepisse à lege propter delictū personæ circa id tamen quod dixi de occasiōe, vide. d. Anto. in. c. solitæ. de ma. & obe. Adde quod voluit Oldia. consil. xxxv. Anch. consilio. ccx.

2 habet tn exceptionē, si vult intrare religionē. vt hic. ¶ † No. ij. vnū modū cōpellēdi cōiugē ad mutuā cohabitationē. Pōt em̄ cōpelli p excōicationē. Nūquid aūt pōt vi adduci ad domū mariti, & pcisè

3 cōpelli? plenè dico in. c. literas. de re. spo. vbi cōcludo ꝙ sic. ¶ † Tertiò no. ex hoc, & ex tex. iudicē ecclesiasticū posse cōpellere cōiugē ad exhibēdū alteri cōiugalē affectū. Nūqd etiā iudex secularis pōt hoc facere? dic, ꝙ sic: ex quo cōstat de matrimonio. & vide qd' no.

4 in. c. nō est. de spōsa. & dico. in. c. illud. de ꝓsump. ¶ † No. ꝙ si sponsa nō est cognita, pōt indistinctè intrare religionē: licet p̄cesserit discordia cū spōso. & videtur hic tex. in hoc no. vt nō possit contra eū objici, seu excipi, quòd facit leuitatis seu temeritatis cā. secus vi detur dicēdū in religioso volēte intrare monasteriū aliud. ad hoc

5 quod no. in. c. licet. ſ. ti. proxi. ¶ † Itē not. tex. satis no. ꝙ matrimoniū dicitur copula confirmari: & ꝙ sine ea matrimoniū non dicit

6 firmū. ¶ † Itē no. aliud satis no. ꝙ appellatione viri & vxoris, intelligitur de his, qui matrimoniū cōsummauerūt: nō aūt de his qui solū

7 contraxerūt p verba de p̄nti. facit. c. genuit. xxvij. q. ij. ¶ † Et facit iste tex. multum sing. ad. q. de qua in hac ciuitate consului. Statuto

b *huius ciuitatis cauetur ꝙ vxore [b] decedēte sine filijs: marit? lucret dimidiā ptē dotis cōtingit iuuenē cōtraxisse matrimoniū p verba de ꝓsenti cū quadā puella q̄ decesit matrim. nō cōsummato: q̄rit vtrū ipsius debeat lucrari dimidiā dotē? multi dixerūt, ꝙ sic fundādo se ꝙ mr̄im. dicit, & cōiuges appellant̄ iterueniēte cōsensu de ꝓsenti. nā cōsensus facit matrimo. xxvij. q. ij. c. sufficiat. & d. c. cōiuges. cū simi. ibi positis. Itē non possunt tales dici spōsi cū resistat etymologia vocabuli. dicunt em̄ spōsi quasi ꝓmissi: aspōdeo spōdes vt no. sup rub. de spōsa. sed ea, q̄ cōtraxit p verba de ꝓsenti, nō pōt dici ꝓmissa & p cōsequēs nō cōgruè appellat̄ spōsa. & multa p̄t ad hāc ptē adduci. Sed in cōtrariū facit fin. iste tex. nā appellatiōe matrimonij & cōiugū, intelligit̄ de matrimo. cōsummato, & de his q̄ matrimoniū cōsummauerūt. & tale matrimoniū dicit plus firmū. ergo in hac materia odiosa, vbi sponsa, sine cā pdit dimidiā dotis: debem? intelligere verba in potiori significato. ar. in. ſ. sed quoties. inst. de iu. na. gen. & ciui. Itē ex cōi vsu loquēdi, nisi spōsa sit cognita, nō amittit nomē spōsæ. ꝓ hoc tex. hic, ibi: à viro desponsata &c.*

8 Multū ēt faciebat ad hāc fiam: † qa vbi in lege nō exprimit cā, de

c *bem? cōiecturare cām naturalē legis. [c] & ad eius limites restringere & ampliare dispositionē legis, iuxta theoricā do. in. l. nō dubiū. C. de legi. sed cā deferēdi tale lucrū marito, nō potuit esse alia, quā ꝓpter nimiū sumptū, quē fecit in ducēdo vxorē ad domū. q̄ cā cessat in spōsa nōdū deducta ad domū viri. & ꝓ consequēs debet cessare dispositio statuti. Nā si lucrū cōtingeret ꝓpter affectū coniugalē: statutū dedisset cōsimile lucrū vxori p mortē mariti, vt si lucrū esset par, vel vtriq; cōe, bn̄ crederē, ꝙ cōprehēderētur tūc sub verbis statuti spōsus & spōsa p verba de p̄nti. & sic intellegerē. l. Deo nobis. C. de Epi. & cl. vbi videtur casus de ista. q. quāquā Bal. ibi nimis latè intelligēs illā. l. dicit illā ꝓcedere in terminis qōnis ꝓpositæ. Sed contrariū ipsemet Bal. sentit in. l. nō sine. C. de bo. q̄ li. & la*

8 *tissimè hūc arti. examino in dicto. c. ¶ † Vnū tn̄ semp no. ꝙ in materia larga appellatione mariti & vxoris, veniūt etiā spōsi p verba de futuro: vt sing. ꝓbat in. d. l. nō sine. ¶ † In gl. j. in fin. Sed contra*

10 *hoc facit qd' not. Inn. in. c. porrectū. ſ. ti. ꝓxi. vbi dicit quē posse ꝓfiteri religionē & stare in domo quōdā sua: maximè ꝓfitēdo in manibus Epi. facit. c. insinuāte j. q cle. vel vo. vbi bo. tex. Sol. dicūt do. spāle esse in casu hui? c. fortè ꝓpter ꝓsumptionē, q̄ est cōtra ipam desponsatā: debet ergo religionē ingred. qd' no. Itē puto ꝙ hodiè nō licet sine cā religioso ꝓfiteri & stare extra cōgregationē i domo ꝓpria: maxiè ex pacto. ad hæc. c. monachū. xx. q. iiij. Sed olim ꝓmittebat hoc ꝓpter ratitatē monasteriorū: ex cā tn̄ posset hoc cōcedi: vt est casus. in. d. c. insinuante. vbi ꝙ Inn. & Bar. in auc. ingressi. C. de*

11 *sac. san. eccl. & sic ꝓcedit dictū Inn. in. d. c. porrectū. ¶ † In gl. ij. in fi. No. gl. & dicunt do. & bn̄: ꝙ si ista non posset ꝓstare cautionē, ni*

d *si iuratoriā, ꝙ illa iudex debet esse cōtētus. [d] tex. est in. c. ꝓ tuas j. de do. post diuor. resti. & in auc. gnaliter. C. de epis. & cle. & reg. ad impossibile. de re. iur. lib. vj. ¶ Sed cōtra hoc & contra tex. opp. Nam ex quo ista fuerat excōicata ꝓ manifesta contumacia, nō debebat absolui cū cautione, sed satisfactione præmissa: vt in. c. expte. in fi. de ver. sig. melius in. c. venerabilis. de sen. excom. li. vj. vbi tex. propriè loquitur in contumacia. Solu. dicunt hīc cōiter do. ꝙ ori ginaliter*

Cap. Ex publico.

Ex publico. [a] † Sponsa de ꝓsenti nō cognita, quæ dicit se velle religionem ingredi, cōpellitur intra certū tps ꝓfiteri, vel adhærere marito. h. d. Prima ps narrat factū. Secunda ibi: *cæterum.* mulieri petēti dat iudicē. Tertia soluit obstaculum. ibi: *sanè.* ¶ Casus literalis. Inter. A. virū & . M. mulierē, quæstio matrimonij vertebat, q̄ fuit cōmissa Epō Vero. q ꝓ matrimonio sniam ꝓ mulgauit, p̄cipiens mulieri, vt ad virū rediret, & ei cōiugalē exhiberet affectū. quod cū facere nollet, fuit excōicata: sed illa se virginē asserēs, dicebat se velle religionē intrare. id fuit significatū dño Papæ: vñ mandat Epō Brixien. quatenus, si p̄dictus vir eā carnaliter nō cognouit, & illa ad religionē trāsire voluerit, absoluat à snia excōicationis recepta prius sufficiēti cautione ab ipsa, ꝙ debeat ad religionē trāsire: vel ad virū suū redire intra duos menses. & si ad religionē transiuerit, vterq; restituat alteri, qd' ab eo recepit. In fine rndet tacitæ. q. quæ posset fieri authoritate euāgelij, quo dicitur: non licet alicui dimittere vxorem suā, excepta causa fornicationis. Illud intelligendū est de his, quorū matrimonium carnali copula cōsummatum est, sine qua confirmari non potest. Bern̄. ¶ Not. j. ex isto tex. quòd etiam sponsa compellitur matrimoniū consummare. & sic apertè facit ista litera, quòd primus coitus inter cōiuges, non sit gratuitus. Nā vt hīc vides, ista fuit excōicata: qa nolebat spōso adhærere. & vide ad hoc bon. gl. in. c. cōiuges. xxvij. q. ij.

15 Monachus, an possit ex dispositione Papæ accipere vxorem ad tempus, donec accipiat filium: & postea ingrediatur monasterium.

16 Papa non potest dissoluere matrimonium consummatum inter fideles.

Papa non potest tollere ea, quæ sunt de iure diuino,

CAP. VII.

b ¶ Vxore. de ista quæstione vide diffusius per eundem Panor. in. c. tertio lo. co. ſ. de præsum. & ibidem addidi concordantes. & his adde. d. Matthesi. not. lxxiiij. inci. nota statutum disponens, quòd vir præmortua vxore. &c. columna. xvij.

¶ Adde eundem consi. j. in. j. lib.

b ↝ SEB. SAPIA. Vxore. Vide Bald. in. l. j. in. ij. quæst. C. vnde vir & vxor. & in. l. non sine. in prin. C. de bo. quæ li. Pe. de Anch. in. c. canonum statu. char. xlvij. versi. quæro de quæstione, quæ mihi occurrit de facto. ſ. de cōsti. & in cōsil. xx. inci. pro solutiōe dubiorū. Mod. latè in rubri. ff. solu. matr.

c ¶ Naturalem legis. Idem not. ipse Abb. Panor. in. c. ad audientiam. ſ. de deci. & in. c. fugg estū. in. ij. not. & ibi post eum recollegi alios doct. j. de appel.

d Antonius Francif. ¶ Contentus. Circa hoc, an & quando cautio non est de substantia actus, sufficiat iuratoria? dicas primò, quòd quando cautio, vel satisdatio est de substantia actus: tunc debet præstari cum fideiussoribus: vt in tutore: vt in. l. si fideiussor. ſ. si necessaria. ff. qui satisd. co. Et eo. modo dicimus quando cautio est præstanda ab officiali ex forma statuti à quo est præstāda talis cautio, etiam si sit dives: vt per Bar. in. l. quicunq;. C. de sum. pat. lib. xj. dicas tamen, ꝙ cautio iuratoria potest p̄stari, & si quis sit dives, si tamē ex aliqua causa non inuenit fideiussores: vt per Bal. in aut. generaliter. in fi. C. de epi. & cle. Adde tamē, ꝙ quādo quis non posset inuenire fideiussores propter suos malos mores: tūc nō sufficeret iuratoria cautio: vt not. voluit Bald. in aut. cui delictū. C. de indi. vi. tol. in. iij. colū. sed ita demū sufficit iuratoria cautio, quando propter paupertatem non caufatam ex sui culpa: non posset inuenire fideiussores: vt per Bar. & Alex. in. l. j. ff. qui satisd. co. g.

ginaliter fuit dictū Abbatis ꝙ spāle est hīc: qa īplemētū seu purgatio cōtumaciæ cōcernit spūalia. Nō debebat intrare religionē, quā in gredi cū excōicatione non est honestū: licet ꝓfessio valeret: vt est tex. no. i. c. cū illorū. de sen. exc. Et no. istū tex. ad hoc: & originaliter hoc fuit dictū Inn. in. c. ꝓ illorum. de p̄bē. vbi bo. tex. Ex qbus cape hāc reg. ꝙ excōicat? qñ nō exercet aliquod spūale, pōt absolui an satisfactionē, ne cōtingat rē spūalē attētari in excōicatione. Itē vbi est contumacia, purgatur p exercitiū act? spūalis: vt hīc. & hoc ꝓcedit ēt si act? non annullaret̄ ꝓ existentiā excōicationis: vt ꝓbat hīc iūcto. c. cū illorū. & hoc multū no. ¶ In glo. iij. ibi: *arbitrio iudicis.* Not. bn̄ gl. ꝙ licet Papa hīc p̄figat tps duorū mēsiū: nō tn̄ ꝓ hoc statuit, vt illud tps esset regulare sponsæ volēti intrare religionē. & hoc satis placet. Nā cū regulariter def ann? ad experiēdā austeritatē regulæ: vt i. c. ad aplicā. ſ. ti. ꝓxi. iste termin? debet minui vel abbreuiari secundū facti circūstātias. Nā hīc erat p̄sumptio contra sponsam, ꝙ poti? in odiū spōsi, quā zelo religiōis diceret se velle mutare vitā. Itē fortè iuuenis erat multū ferūs ad matrimoniū contrahēdū, & nolebat expectare lapsum anni: vnde possent contingere tales circunstātiæ, ꝙ iudex debet terminū duorū mēsiū ab breuiare, vel prolōgare sed de facili non debet recedere à termino hīc statut. facit opti: in ar. c. quod ad consultationē. de reiudi. & in l. iij. ff. e. ti. & c. ꝓsonas. & c. cū sit romana. de ap. Et dicunt hīc doc. vnū verbū satis rationi consonū: ꝙ si sponsus, ꝓbet cōsensum sponsæ de intrādo religionē, dabit termin? anni: cū cessat cā restringēdi terminū regularē. ¶ Et aduerte, qa iste termin? nō dat̄ solū ad ītrādū mo nasteriū: sed etiā ad ꝓfitēdū: vt apertè sentit. hīc gl. quā no. cōiter hīc tenēdo. vñ tex. debet ītelligi de ingressu religiōis cū effectu aliās nō esset sufficiēter, puisum spōso: cū nō posit trāsire ad se cūdas nuptias: nisi spōsa, ꝓfitēte: qa ante ꝓfessionē nō dissoluit̄ matrimoniū: vt no. in. c. ſ. ꝓxi. Et in fi. gl. no. glo. & ꝓ eo facit. c. si tibi

12 absenti. de ꝓben. li. vj. & l. mancipiorū. ff. de op. le. ¶ † In gl. fi. No. fin. hanc gl. q̄ quotidiè allegat ad multa & nō recolo eā esse alibi. Et primò no. ꝙ matrimo. quo ad sui essentiā necessariò non requirit cōmistionē carnalē. est ergo verū matrimoniū añ copulā. hoc ꝓbatur in. c. fin. de sponsa. duo. & in. c. j. de voto. lib. vj. vbi dicit, quòd matrimoniū fuit institutum à Deo in statu innocentiæ: & sic institutionis tempore non fuit consummatum. & vide ad hoc, quod notautr. in. dicto capitulo, vno. & verba institutionis, vide

13 in. c. fraternitatis. xxxv. quæstione. x. ¶ † Secundò nota ex glo. duplex significatū matrimonij. Aliud em̄ significat ante cōsumationem carnalē: aliud pōst. & de significato potest: qa ꝓ copulā carnalē dicitur confirmari. Dic em̄, ꝙ intercedēte copulā significat rem indiuisibilē. ſ. vnitatē consistentē inter Deum & ecclesiā p assumptionē carnis humanæ in vtero virginis: vt in. c. debitā. de biga. Et ob hoc dicit Ap?s, matrimo. etiā magnū sacr̄m in eccl. Dei: & dic sacr̄m. i. rei sacræ signū. j. qō. j. c. multi. vñ sicut significatū est inseparabile, ita & ipsum matrimo. significans: q̄ ratio non contingit an consummationem. Na licet sit verū matrimo. quo ad sui essentiā; non tn̄ significat rem indiuisibilem, sed diuisibilem: quia denotat vnitatem, quę consistit in spū inter Deum & fidelē animam, q̄ qui dē vnitas sæpe dissoluit intercedente pctō. & hęc est ratio, quare non est ita firmū ante copulā carnalem. Nā matrimoniū quatenus est res, & nō sacramentum posset dissolui, sicut cæteri contractus: l. si vnus. ſ. pact? ff. de pact. sed quatenus est sacramētum, regulatur à natura & significato ipsius rei significatæ. & sic intelligas princi-

14 piū gl. & videas gl. magis clarā in ca. quapropter. xxvij. q. ij. ¶ † Itē not. ex gl. ꝙ matrimo. nō cōsummatū fortitur naturā suā ex constitutione ecclesiæ. & ideò circa illud latè patet Papæ potestas: cum Papa sit supra ius positiuum: vt. c. proposuit de concess. præbend. hoc tamen reprobat Host. & nō immeritò: dicit enim quòd essentia matrimonij est consummatio ꝓ copulā habātē se tāquā esse & operari. ergo à quo dependet esse, & operatio. sed si esse habet ex constitutione eccl. ergo & operationē. Sed hoc vltimū est falsum, etiā secundū gl. ergo & primū. vñ dicit Ho. & bene, ꝙ cū matrim. fuerit creatū añ oēm constōnem eccle. non potest habere esse ab ecclesia, sed ab ipso Deo: q̄ induxit institatu innocētię, vt. ſ. dixi. sed sola ratificatio procedit ex constōne eccle. Nā matrimo. dicitur ratū: cum est indiuisibile, vt est tex. in. c. quātoj. de diuor. & illa ratificatio fundatur super sacro baptismi, vt in. d. c. quāto. Et in hoc

a ¶ Cōsummatū. An papa dispenset in matrim. cōsummato: adde oīno gl. & do. An. in. c. j. de trasla. ꝓla. & est sup ver. facr̄m. & vide ēt gl. in. c. ij. c. ti. & qd' plenè scribit Anc. in rep. canonū. de consti. in. ij. opp. & do. Abb. in. c. fin. de spon. duo. & adde oīno Bal. in. l. Deo nobis. in. iij. co. C. de epi. & cle. & quod no. d. Anc. in. c. is qui fidē. in fi. de spō. & gl. in. c. ij. de trāsla. ꝓla An aūt Papa pōst Papa dispensare. vñ videmus, ꝙ circa matrimo. infidelium eccl. statuit, vt certo casu dissoluat: vt in. d. c. quāto. ¶ Concludit ergo ipse

a ꝙ circa consummatū [a] Papa non dispensat inter fideles: qa cùm consummatio consistat in facto, non pōt haberi pro non facta. xxxij. q. v. c. si Paulus. l. in bello. ſ. factæ. ff. de cap. & postl. re. sed in non consummato Papa pōt dispensare. vñ dicit mirabile verbum, ꝙ consensu vtriusq; spōsi pōt Papa ex ptāte absoluta dissolure tale matrimo. nulla alia cā existente: sed ptā te ordinaria ex cā pōt: vt hīc. & idem secūdum eum dicendū in simili casu. Et no. illa verba de ptāte ordinaria & absoluta. Petr. tn̄ hīc recitat ꝙ dum qdam Princeps peteret ab Inn. Pa. vt dissolueret matrim. non consummatū p eum cōtractū. Papa rndet se nō posse. Princeps allegauit hanc gl. rndit Papa: maledict?, qui te docuit dicit se tn̄ ignorare, an Pa. dispensauit. nec refert quare maledixit docētē. sed fortè ex eo, qa sine cā maxima nō deberet Pap. hoc facere.

15 cū his dictis Ho. trāseūt cōiter do. hīc. ¶ † Sed tu circa matrimo. cōsummatū vide ar. ad ptes multū vrgentia posita p Io. an. in regula, actus legitimi. de re. iur. lib. vbi recitat se disputasse

b q.[b] nūqd Pa. posit dispensare cū vnico filio rege religioso: vt contrahat matrim. ad tps. ſ. do nec suscipiat filiū: postea redeat ad monasteriū & hęc. q. magis difficilis, quàm p̄cedēs: qa hæc dispensatio versat circa tria. Primò, vt religio sus cōtrahat matri. Secūdò, vt matri. cōtrahat ad tps. qd' est cōtra vnū ex trib? bonis matri. xxvij. q. ij. c. oē. & in. c. fi. de cond. ap. Tertiò, ꝙ matrimoniū contractū & consummatum dissoluatur. & quia quęstio fuit visa sibi in alto pelago versari & difficilis, contentus argumētis ad vtranq; ptem solutionē qōnis ꝓteriuit. Tn̄ ego satis putarē: ꝙ nullo casu posit Pa. dissoluere matrimo. consummatū inter fideles: ita ꝙ eligerē ptē negatiuā: quia cum ppetuitas fuit in matrimonio de iure diuino: Pa. non pōt tollere ea, q̄ sunt iuris diuini: vñ potius diceretur errare, quā legē condere: vt dicit tex. in. c. sunt

16 quidā. xxv. q. j. ¶ † Pro hoc bo. tex. in. c. ex pte ij. j. eo. vbi Pa. dicit etiā circa matrimoniū consummatum: quòd nisi reqretur interpretatio eccl. posset dici illud indissolubile. & p illū tex. dicerē, quòd nisi in casu exp̄sso. ſ. p ingressum religionis non posit illud matrimoniū dissoluere. Et idē credo quòd statuisset eccl. nisi fuisset inducta exēplo sanctorum: vt innuit tex. in d. c. ij. ſ. eo. & j. eod. c. ex parte. & ad ꝓbandum an sufficiat illud quòd matrimoniū est de iure Alex. in. l. si cum dotē. in. ſ. si marit?. in fi. ff. sol. ma. dissoluitur etiā per ingressum religionis amborū cōiugū, nō alterius tm̄: secundū ea, quæ habent in. c. verū. in. c. coniugatus. & in. c. cū sis. de conuer. coniu. An aūt sup eo Papa dispēset? & magis verba & cōis conclusio ꝙ nō: vt tenet ētiam Bald. vltra dicta in. l. Deo nobis. in. ij. co. C. de epi. & cle. & hī ꝓ nouissimos in rub. ff. fol. mat.

a ↝ SEB. SAPIA. ¶ Consummatū. De hac materia vide latissimè p Card. Alex. in. c. fi. j. de spon. duo. vbi adducit. xiij. argumenta pro vtraq; parte: & per do. relatos per Feli. in. c. quæ in ecclesiarum. ſ. de consti. & per Galganum senensem in tract. de potestate Papæ.

b ¶ Et refert & summè cōmendat Bald. in. l. si tibi filius. in fine. ff. de adopt. vbi tenet quòd papa possit: licet idem Baldus de hoc dubitauerit in. c. naturales. in titulo, si de fuer. fue. contro.

Cap. Vxoratus. Panor. super Tertio Decre.

diuino etiam ante consummationem.

SVMMARIVM.

1 *Maritus sicut non pōt intrare monasterium vxore recusante: ita etiam non possunt fieri fratres hierosolymitani.*
2 *Mater priuatur tutela filiorum, non solum si transierit ad secundas nuptias: sed etiam si incontinē ter vixerit.*
3 *Vxor illius, qui ingressus est monasterium: ea consentiente, tenetur & ipsa intrare monasterium: & ibi profiteri, quando est suspecta de incontinētia.*
4 *Moniales vtrum de iure debeant tonsurari.*
5 *Maritus, si de licentia vxoris intrauit religionē, pōt officio iudicis reuocari, & vxori restitui illa nō obseruante continentiam. 6. sed si vxor vouerit continentiam, compellitur intrare monasterium.*
7 *Maritus & vxor quando volunt profiteri, non requiritur de necessitate consensus Episcopi, licet de iustitia & honestate sic.*
8 *Religiosus verus & professus, quo casu possit habita re cum vxore, & sibi reddere debitum.*

CAP. VIII.

SEB. SAPIA. 1
a ¶ Ad secundas nuptias. Vide Fel. in c. pastora. colū. iij. versi. vidua & impudica. ē. de iudic. Decium, in ru. de iudicijs. in. j. lect. co. j. &. ij.

Vxoratus. ¶ † Summa, vt ē. c. cum sis. & diuidit principaliter in duas ptes. Primò phibet p hospitalarios sancti Io. vxoratum recipi sine vxoris licentia. Secundò phibet p ipsos recipi mulieres. Secunda ibi: *nullus vestrum*. Prima pars subdiuidit seu distīguit qualitatē vxoris licentiā dātis. ¶ No. j. iuncta suprascriptione ꝙ coniugat⁹ sicut nō pōt intrare monisteriū monachorū vxore nō ꝓmittēte cōtinētiā, vel monasteriū non ingrediente: ita nec ad istos hyerosolimitanos hospitalarios transire potest. Sunt em̄ isti fratres religiosi: & tenent ad cōtinentiā: vt exp̄ssè patet hīc. ¶ Secundò no. paria esse vxorē trāsire ad secunda vota, vel incontinēter viuere: eo casu quo transitus ad secunda vota non est licitus.

b ¶ Incontinenter. Adde Pau. de ca. consi. xxij. in primo impressis. vbi consuluit, ꝙ etiā potest repelli excep. stupri si repetat dotem.

SEB. SAPIA.
c ¶ Habens vxorē. Idē tenet. d. Abb. in. c. licet col. iij. ē. de ele. & vbi ponit ꝙ vxorat⁹ pōt eligi in Papā. de quo etiā per eundē in. c. constitut⁹ in fi. j. eo.

2 ¶ † Et facit iste tex. ad q̄stionē, nunqd vxor relicta, quę assumpsit tutelā filij, ꝓdat tutelā, si in continēter viuat: sicut perdit per transitum ad secūdas nuptias[a] & dic, ꝙ sic. de quo est gl. no. quā sequtur Bart. in auf. vt matri & auiæ. C. qñ mu. tut. of. fungi pōt. quod bene not. & ꝓ hoc facit tex. in. l. fi. eo. ti. vbi requirit, ꝙ pudicè viuat. Per hoc pōt inferri, ꝙ eas pœnas patit mulier per trāsitū ad secundas nuptias, quas intra annū luctus pati debebat, si incontinenter [b] viuat. ꝙa ratio nuptiarū ꝓhibitiua intra tale tp̄s fortius vendicat sibi locum in incontinētia: ne in plus se habeat luxuria, quā castitas. Et ꝓ hoc facit qd̄ no. p gl. & Bar. in. l. fideicōmissum. C. de fideicō. vbi no. ꝙ si mulier relicta incontinēter viuat: pdit legatū sibi factū à marito: & auferr̄ sibi tāquàm ab indigna. & ex p̄sumpta voluntate testatoris reuocat legatū. qd̄ maximè ꝓcedit, si vixit incōtinēter tēpore vitę mariti, marito ignorante: vt no. in. l. sororē. C. de de his, qui. vt indi. & hæc no. ¶ † Not. ibi: *perpetuò commoretur*. argu. pro & contrà: nunquid vxor coniugati volentis intrare religionem, teneatur profiteri si est suspecta de incontinentia: vel solùm esset in monasterio, vt arceatur à vagationibus. Nam pro parte negatiua vide licet, quòd non tenetur profiteri: facit hæc litera, quæ solùm præcipit, vt se remoueat à conuersatione secularium. licet in contrarium faciat text. dum dicit, quòd debet intrare, vt ibi Deo seruiat. & hāc ptē puto veriorē. Adduco tex. xxvij. q. ij. c Agathosa. vbi tex. vtit verbo, conuertatur. ad idē tex. c. cū sit. ē. eo &. c. ij. vbi dicit, ꝙ non debet vna ps trāsire ad Deū & altera remanere in seculo, satis em̄ remanet in seculo, si nō ꝓfitet. Nā si intraret, vt arceatur à libidine, monasteriū esset sibi carcer: nō aūt intraret vt Deo seruiat. cuius cōtrariū dicit hīc hęc litera. & hoc est verum à principio ante, quā marit⁹ ingrediatur. qd aūt debeat obseruari post ingressum? dic, vt dixi in. c. j. ē. e. ¶ † No. in. §. null⁹ ꝙ mulier nō debet tonsari etiā cā religionis. & not. bñ hunc tex. Nō em̄ loqtur de tonsura superiori, q̄ appellatur clerica: sed inferiori, qñ fit absciſsio capillorū vſq; ad aures. De remanēte in seculo est tex. clar⁹ ī. c. si qua mulier. xxx. di. vbi expresse ꝓhibet. Debēt em̄ portare crines, seu comā in signū subiectiōis. Sed dubium est de ingrediente religionē. Nā videmus ꝙ moniales cōiter tonsurant. & de hoc nō reperitur tex. sed vide gl. in cle. attēdentes. de statu reg. q̄ nitit saluare hodiernā consuetudinē: sed ipse tex. facit multum in cō trariū. Sed saluādo illā gl. pōt tex. iste intelligi, qñ mulier volebat tōsurari remanēdo in seculo, putans religioni cōuenire. Pro hoc facit: ꝙa loquit hīc de fratrib⁹ sancti Ioānis, & non de monialibus. ¶ Vl. no. ꝙ fratres sancti Io. nunquā possunt accipere aliquā mulierē ad cohabitādum secū: ēt si illa vellet conuerti: ꝙa in eodē monasterio non debent collocari masculi & fœminę. Nā monasteria duplicia sunt hodiè ꝓhibita. xviij. q. ij. c. diffinim⁹. ¶ † In ea. gl. in fin, No. gl. q̄ aperit intellectū ferè toti⁹ ti. & adde gl. fin. q̄ est in. c. ꝓxi. q̄ tendit ad idē. Et ex hac gl. no. j. ꝙ ad subſtātiā, ꝓfessionis alterius coniugum necessariò nō req̄rit, ꝙ alter cōiunx voueat cōtinētiā: vel intret religionē, si est suspect⁹ de incōtinentia. Sed ista req̄runt de iustitia: & sic̄ à principio. differētia tñ est, vtrum vxor vouerit, vel simpliciter dederit licentiā. Nā primo casu non reuocat⁹ maritus de monasterio, etiā si vxor incontinenter viuat: sed compellit vxor intrare monasteriū: vt in. c. significauit j̄. eo. Sed in casu secundo, vir reuocatur de monasterio ex officio iudicis: vt in. c. j. ē. e. ti.

6 ¶ † No. ij. gl. ꝙ vxor, q̄ dedit licentiam intrandi religionē marito, non potest amplius reuocare ingressum: sed hoc poterit facere superior ex officio. Ex quo habes intellectum ad. c. j. ē. eod. multi tamen tenuerunt contrarium. sed tene istam gloss. vt dixi. inc. j. ē. eod. ¶ † Tertiò not. ex gloss. quòd licentia Episcopi nō est de substantia professionis cōiugis. Et sic limita & restringe dictum Hosti. & Io. An. hīc. Dicunt enim ꝙ de licentia Episcopi hoc fieri debet. Ex quo sequitur separatio matrimonij quo ad argu. in. c. j. de consan. & affi. sed tu vide meliorem tex. cum gloss. xxvij. q. ij. si vir & vxor. Dic ergo, quòd aut de honestate requiritur, vt tenuit Fe de. consil. xxxvj. aut de iustitia: vt sentiunt hīc doct. sed necessariò non exigitur ad validitatē professionis: vt satis sentit hic gloss. & videtur tex. apertus in. c. j. ē. eod. inducendo prout ibi dixi. ¶ † Vlti. not. casum ex gloss. in quo verus religiosus habitat cum vxore. & tenetur sibi reddere debitum. quod prima fronte videtur impossibile: cùm continentia sit de substantia religionis: vt in capit. ad monasteriumj̄. de statu reg. Sed hoc ideo fit: quia transitus à principio omnino non fuit licitus. Simile not. gloss. multum sing. in Papa, vt si habens vxorem[c] de facto fuit promotus, tenetur vxore instāte, aut relinquere papatum: aut ei reddere debitum: vt not. in capitul. si quis pecunia. lxxix. distinct. ¶ In gloss. in ver. *familia*. in fin. dic, quòd illud intelligitur, quando remanens in seculo est suspectus.

SVMMARIVM.

1 *Maritus, qui intra claustrum, vel extra, fecit professionem: & vxori fuerit restitutus: ea mortua non poterit cum alia contrahere, sed compellitur intrare monasterium.*
2 *Maritus potest se obligare religioni, etiam viuente vxore: qua mortua tenetur votum adimplere.*
3 *Maritus, an de necessitate requirat consensum vxoris, quando vult ingredi monasterium. & nume. 5. vbi dicitur, quòd professio non debet fieri sine licentia vxoris, tamen facta tenet.*
4 *Vxor dum consentit, quòd maritus intret religionem, an debeat certiorari: vt ipsa teneatur vouere, vel religionem intrare.*
5 *Vouens continentiam non debet contrahere matrimonium: sed si contraxerit, tenet.*

Cap.

CAP. IX.

1 EX parte. ¶ † Professus religionem de cōsensu vxoris in seculo remanētis, licet vxori fuerit restitut⁹, ea mortua ad monasteriū redire cōpellitur. Ita cōiter summaf. tex. tñ iste nihil dicit de restitutione. & ideo aliter summarē: & sic: Cōiugat⁹ faciēs ꝓfessionē vxore cōsentiente: licet nūquā intrauit monasteriū, si mortua cōiuge cū alia cōtrahat, non valet matrimo. & monasteriū intrare cōpelli tur. Prima ps ponit q̄relā. Secūda dat iudicē ibi: *quia verò*. ¶ Casus literalis. Quidā. D. noīe in infirmitate positus vxore sua cōsentiēte votū castitatis emittēs suscepit habitū monachalē: & postmodū liberatus vxorē suā retinuit: & ea defuncta aliā sup̄duxit. q̄rit vtrū cū ea valeat remanere? rndet Pa. licet ille. D. ad religionē de iure ne quiuerit ꝓficisci, vxore in seculo remanēte: ea tñ sublata de medio votū suū violare nō potuit. Vñ mādat quaten⁹ si verū est, qd̄ asserit, p̄dict⁹. D. cōpellat p excōicationē: vt mulierē illā dimittat & ad suum monasteriū reuertat, decæterò in habitu regulari moraturus. Ber. ¶ † No. j. ex isto tex. cōiugatū posse se obligare religioni, etiā tēpore infirmitatis. & in domo sua existē s., p hoc. c. porrectū. ē. de reg. ¶ No. ij. hīc tex. apertū nō cauillādo literā: ꝙ de substātia religionis necessariò nō req̄ritur, vt alter cōiunx voueat cōtinētiā vel ꝙ interueniēte licētia Epi. Et sic per istū tex. apertè ꝓbatur gl. c. p̄cedētis. ad idē. cj̄. ꝓxi. si em̄ monachat⁹ hīc non tenuisset, valuisset matri. postmodū cōtractū cū secunda muliere: ꝙa matri. rūpit votū simplex: & tm̄ annullat⁹ per confessionē p̄cedentē: vt in. c. de

3 voto. lib. vj. ¶ † No. ibi: *de iure &* c. ꝙ de iure nō sufficit licētia vxoris: vt maritus ingrediat religionē: sed debet obseruari forma. c. cū fis. ē. e. &. c. ad apostolicā j̄. e. Si tñ hoc ius nō obseruatur: nō tñ per hoc annullat⁹ ꝓfessio: sed seruat⁹ qd̄ no. ē. c. ꝓxim. & materiā huius

4 c. plenè tractaui. ē. e. in. c. j. in di. ¶ † In gl. j. ibi: *si scit ius cōe, vel ei dicat*. No. iſtam opi. q̄ hoc intēdit, ꝙ si vxor scit ius. f. hāc materiā cōcernēs, vel fuerit certiorata. f. ꝙ ingressus mariti nō pōt de iure fieri nisi vxor voueat, vel intret religionē, dādo licētiā marito intrādi religionē, videt tacitè vouere & se obligare ad ingressum eo casu ꝙ nō posset esse in seculo sine suspicioe. Et hāc op. sentit tacitè gl. ī. c. feriatī. xxxij. di. & ī. c. si cui⁹ vxorē. xxxiiij. di. Et licet d. de hoc nihil dicā tñ mihi hoc placet p ea, q̄ dixi. ī. c. j. ē. e. sed in casu nostro vxor nō fuit certiorata, nec sciebat hoc ius. Pro hoc c. veniēs. ē. e. & de in

5 tellectu huius. c. dic, vt in gl. fe. ¶ † In gl. ij. ibi: *non tenebit*. Aduerte nā Hug. olim̄ poterat ꝓbabiliter dicere, ꝙ decre. qdam. & decre. j. ē. & in j̄. e. c. placet nō tenebat tp̄e quo istæ decre. extrauagabātur. Nā poterat ꝓbabiliter dubitare, an esset decre. sicut hodie dubitamus de multis extrauagantib⁹ antiquis: sed hodiè ex quo istæ decre. sunt positæ in cōpilatione hac, nō est de eis dubitādū. nec Hu. fic dixisset, si eas vidisset hīc incorporatas. Et ideò tene di. seq. gl. vt dicam⁹, quòd ex sola licētia vxoris nō debēt de iure maritus ad religionē ꝓficisci: vt in. c. cū fis. ē. e. Sed si de facto facit oppositū, ꝓfessio tenet: sicut dicim⁹, quòd vouēs cōtinētiam nō debet de iure contrahere matri. si tñ cōtrahat, tenet: vt ī. c. j. de voto. li. vj. & hoc c. addit ad. c. j. ē. e. Nā ibi nō dicitur vtrū mortua vxore dante licentiam cōpellat⁹ maritus esse in monasterio. quod additur hīc. & pro intellectu vide quod dixi in. c. j. ē. eo. in dist. & in. c. proxi.

SVMMARIVM.

1 *Maritus professus religionē vxore sciēte nō pōt ea mortua redire ad seculū.*
2 *Maritus, qui intrauit religionē inuita vxore, an censeatur ratificare ingressum post mortem vxoris, quando maritus ignoraret mortem. Ratificatio non fit ab ignorante.*
3 *Matrimonium contractum cum secunda viuente prima vxore, non conualidatur moriente ipsa prima vxore.*

CAP. X.

1 CONsuluit. ¶ † Legitur principaliter trib⁹ modis. & secundū primū intellectū. h. d. Si coniuges, ꝓfitentur religionem, altero mortuo, alter ad seculum redire nō pōt. Et iste intellectus elicit ex tex. intelligendo, quòd vxor etiā intrauit religionē. Legitur & secundò quòd solus maritus intrauit. & hoc intendit. Professus religionē de consensu vxoris in seculo remanētis, ea mortua, ad seculū redire non pōt. & sic cōiter summāt do. sed iste text. nō patitur aliquem istorum intellectuū. & ideò summo aliter, & tertiò secundū intellectū veriorē & singularem in materia: & sic: Professus religionē vxore sciēte, & dissimulāte, ea mortua ad seculum redire nō pōt. Cōmunis diuisio. Secunda ibi: *consultatio*. ¶ Casus literalis. Quidā cōsentiente vxore sua transiuit ad religionē: tandē vxor illa mortua est. quæsitū fuit, vtrum posit habitū seculare reassumere & aliam ducere in vxorē, vel ductā sibi liceat retinere. Rndet Papa, quòd p̄dictus vir nec habitū quē assumpserat abijcere pōt, nec aliquā sibi p matrimoniū copulare: & si contraxit matri. ipsum est dirimēdū. Ber. ¶ No. j. ex tex. secundū vnū intellectum, ꝙ si coniugatus intrans religionē non habita vxoris licentia, nō reuocatur in vita mulieris, nō pōt post eius mortem redire ad seculū. & iste est verus intellectus. c. vt j̄. latius patebit. Ex quo infero, ꝙ ad substantiam ꝓfessionis, necessariò non concurrūt ea, q̄ habentur in. c. cū fis. ē. eo. ¶ In gl. j. in fi. Ex ista gl. colliguf duo intellectus ad tex. ambo diuinantes. Primus, quòd vxor dedit huic licentiā: & si erat iuuenis, ꝓmisit intrare religionē. sed certè hoc nō colligitur ex litera. & hoc p̄supposito, qd̄ dicit gl. vana fuisset cōsultatio. ¶ † Secūdus intellectus, qñ ex prima ꝓmissione maritus nō fuit obligatus religioni, ex quo habuit vxoris consensum: sed obligatur ex ratificatione, quā fecit post mortē vxoris. & iste intellectus est indubi⁹ & nullo mō colligitur ex tex. Inn. hīc dicit, quòd intrans religionē inuita vxore, vel ignorante, ex quo nō fuit reuocatus, statim mortua vxore obligatur ex ꝓposito suo mutandi vitā. Nam ꝓpositū solēnizatur p habitus susceptionē: vt in. c. consuluit. ē. ti. proxi. nec in hoc requiritur sciētia mortis vxoris. Poste à refert aliū intellectū, dicēs quosdam tenere: & melius secundū eū, ꝙ si maritus intrauit inuita vxore, nō obligat post mortē vxoris, nisi sciēs mortē de nouo consentiat, qui ignorando mortem p̄sumatur durare in primo cōsensu qui nō fuit habilis ad ꝓfessionē: sicut dicimus in matrimonio carnali, nā † si habēs vxorē cū alia cōtrahat, mortua vxore, ea ignorante, non * cōtrahitur matrimoniū. * quod p̄sumitur perdurare in primo matrimonio. vt no. in. c. j̄j̄. de eo qui duxe. in ma. Io. an. dicit, quòd prima opi. Inn. posset ꝓcedere, qñ vxor nō fuit inuita, seu coactè nō cōsensit. secunda op. ꝓcedit, qñ vxor cōdicit. Sed Pe. posuit hic aliū intellectū, quia tex. iste lo q̄tur qñ vxore sciēte & dissimulante maritus intrauit monasteriū. si em̄ non reuocauit in vita, nō pōt maritus post mortē exire monasteriū. & iste est verus intellectus. c. quē videtur sequi Io. An. & Cal. ē. c. ꝓxi. dixi in c. j. ē. eo. in distinctione. & ibi tetigi post Cal. Sed pōt dici, quòd siue vxor dissimulauerit, siue ignorauerit: siue cōtradixerit: ex quo de facto non fuit reuocatus in vita vxoris: nō pōt post mortē eius exire monasteriū: sed incontinēti post mortē vxoris fuit validata primò ꝓfessio. Rō: quia intrans religionē semper videtur intrasse cā seruiēdi Deo & mutandi vitā. vnde incontinenti, qñ fuit sublatū obstaculū post mortē vxoris: remanet ꝓfessio sua valida: quæ quo ad ipsum semper tenuit. Sec⁹ in matrimonio carnali: quia cō trahens cū secunda habet semper animū deprauatū: & nō intendit matrimonialiter cōsentire: sed potius secundā vxorē decipere. vn de iste cōsensus est illegitimus: nec ꝓprię dicit cōsensus, sed dissensus; aliud est in ingrediente religionem: quia vt. ē. dixi semper habet animum mutandi vitam. & per hoc habes intellectum ad istū tex, & ad. c. quidam. ē. eo. & ad. c. placet j̄. eo.

SVMMARIVM.

1 *Vxor, si vouit continentiam, tenetur reddere debitum, licet maritus consenserit ad tēpus: sed forte non tenetur exigere, vel petere. & nu. 2. & 5.*
3 *Iudex ecclesiasticus aditur contra laicum nolentem exhibere coniugi affectum maritalem.*
4 *Vxor non potest emittere votum ieiunandi, nec aliud votum continentiæ sine consensu mariti: quinimo si maritus consentit, potest reuocare, licet peccet, non autem econtrà. &, nu. 5.*
5 *Maritus consentiens vxori vouenti continentiam, an censeatur & ipse vouisse.*
6 *Maritus & vxor vouentes cōtinētiā ad tēpus, lapso tēpore nō obligātur.*
7 *Maritus & vxor, qui vouerunt continentiam, postquam compelli per iudicē ecclesiasticum ad obseruandum votum.*
Nati ex marito & vxore postquàm vouerunt continentiam, sunt illegitimi.
8 *Maximè, ista dictio potest exponi, pro tantum.*

CAP. XI.

ZACHARIAS.
a ¶ Contra votū venire. Adde quod not. in apo. ad iſtū in c. ſi quiſquā. numero v. poſt alios in apo. in verſ. ſeruitute. ſ. de coha. cler. & mu. vbi teneo, q ſi poſt tale votū, ſolēne dico emiſſum, naſcantur filij, quòd ſunt ſpurij: vt Ro. ſin. ccccij. inci. dic: q filij. quem ibi ad hoc alleg.

SEB. SAPIA.
b ¶ Dictum notabile. Hoc dictum dicit ſingu. Ro. in ſing. cccccxxj. in. 2 ci. marit⁹ & vxor. & idem vult Hoſ. in ſum. de ſi. preſby. §. quis poſſit. verſi. quid ſi ſacerdos.

ZACHARIAS.
c ¶ Maximè pro tantum. Adde iſtū in. c. damnamus. num. 3. in verſ. nota ibi maximè. & quod poſui in apo. ad eum. poſt alios in ver. maximè. ſ. de ſum. tri. 4 plenius in. c. qm̄ frequenter. §. porrò. nu. 7. & ibi dixi in apo. ad eū in verſi. exponit iſtā dictionē. ſ. vt li. nō conteſta.
Anto. Fran.
¶ An Eremita dicatur ꝑſona eccleſiaſtica: vide gl. in 1 ij. ff. de in ius vo. & Imo. in. c. cùm monaſterium. de cle. & vide etiā do minū Car. in. c. pe nul. ij. q. de ſentē. excō. Et adde q Eremita nō ꝓt of 5 fendi: ſicut nec clericus abſq; pœna excōicatiōis. c. ij. de ſo. cōpet. Adde tamen, q non obligatur voto caſtitatis, imò pōt contrahere matrimoniū: vt per gl. in. c. ex parte. de cle. coniu. nec etiā obligat voto pauꝑtatis. xix. q. ij. ecōtra. Et vide gl. in. c. cū monaſteriū. prēalle. de ele.

CHariſsimus. ¶ † Coniunx, q̄ continentiā vouit, tenet reddere debitum coniugi, licet ad tēpus voto cōſenſerit. h. d. Secunda ibi: *fraternitati.* ¶ Caſus literalis. Vxor regis Sueuiæ graui infirmita te depreſſa cōtinentiā vouit. vir ſuus ad tēpus voto continentiæ conſenſit: ipſa poſtmodū liberata viro ſuo adhærere matrimonialiter recuſabat: vnde Rex petijt à Pa. ſibi ſuper hoc, ꝓ uideri, & cōpelli vxorē ſibi matrimonialiter adhærere affectu. Mandat Pa. quibuſdā quatenus ſi inuenerint vxorē Regis p̄dicti graui infirmitate detentā, continentiā vouiſſe, maximè ſi idē vir nō vouit perpetuā cōtinentiam, prædictā dominā viro ſuo faciant adhærere, & vtrunq; adinuicem maritali effectu tractare. Ber. ¶ † No. j. ex iſto tex. vxorē non poſſe emittere votū continentiæ ſine conſenſu mariti. & dic, ꝙ requiritur conſenſus quatenus marito ſit p̄iudiciū: aliàs aūt quilibet coniugū in ſui præiudiciū pōt vouere continētia: vt in. c. ſeq. &. c. quidā. ſ. eo. ¶ † Not. ij. ꝙ iudex eccleſiaſticus auditur cōtra laicū nolentem exhibere coniugi affectum maritalem. ¶ In. glo. j. ibi: *ſi ſimpliciter licentiam dediſſet.* vult ergo glo. ꝙ ſi maritus dat ſimpliciter licentiam vxori emittēdi votū cōtinētiæ: ꝙ nō poſſit amplius exigere debitū. & ſentit ſecꝰ fore, ſi ad tēpus. text. tñ nō aperit vtrū maritus peteret debitū durante tēpore, ad quod cōſenſerat: vel poſt lapſum tēporis: nec doct. hoc tangunt. ¶ † Vnde latiꝰ exordiēdo materiam aduertendū, ꝙ aut vxor emittit votum alicuius abſtinentiæ; puta ieiunandi. & hoc votum non obligat marito inuito: quinimò ſi maritus conſenſiſſet, poteſt nihilominus reuocare. & licet ipſe peccet; reuocando, ex quo licentiam præbuit, vxor tamen poterit non reſiſtere, nec peccat deſiſtendo: quia tenetur in hoc lege diuina & humana obedire marito: vt eſt text. not. in capitul. manifeſtum. &. capitul. voluit. xiij. quæſtione. v. ita quòd facias regulam, quòd nullum votum abſtinentiæ pōt emittere vxor ſine cōſenſu mariti. & ꝙ maritus poteſt reuocare: licet prius conſenſerit: non autem ſic econtrà: quia vxor eſt magis ſubiecta marito. & de hoc dic plenius, vt ibi not. ¶ † Aut vxor emiſit votum continentiæ: & tunc valet in ſui præiudicium: ſcilicet vt non exigat debitum: quia non exigere nullum præiudicium, irrogat marito: vt probatur in. c. ſequen. Si autem ſimpliciter vouit, & maritus conſenſit: aut ad tempus: & poteſt indubiè lapſo tempore debitum exigere. & iſto modo intelligēdo, indubiè ꝓ cedit hæc litera. ¶ Aut quæritur nunquid pēdente tempore poſsit maritus exigere debitum: & ſic reuocare votum, cui conſenſit: & eſt magis dubium. Nam gloſ. in dicto. c. manifeſtum. videtur velle aliud eſſe in voto continentiæ, aliud in voto abſtinentiæ: & haberet hoc æquitatē. Tamē puto cōtrariū, quia votū cōtinētiæ, eſt votū abſtinētiæ: vt in. c. ſi tu abſtines. xxvij. q. ij. Cum ergo iura diuina & humana dent maritò plenam facultatem in voto abſtinentiæ: ergo videtur, ꝙ votum continentiæ poterit reuocare. In contrariū tñ facit: qa in aliis votis maritus conſentiendo nō videt tacitè vouere: ſed in voto continētiæ ſic: qa cōſenſus eius nō exigitur, niſi vt ipſe nō exigat. & tñ pro primo dicto facit iſte tex. qui videt iſta ponere vt diuerſa. ſ. vouere & voto vxoris conſentire. Itē qa litera iſta non dicit tēpus illud fuiſſe lapſum: peccat tñ maritus veniēdo cōtra id, quod ſemel cōſenſit. vxor tñ nō pō reſiſtere: vt. ſ. dixi. Et ſic ſecundo mō pōt intelligi iſte tex. & eiſdē rōnibus dicendū eſt, qñ vxor vouit continē tiā in perpetuū: licet gl. videat vacillare in. c. noſſe. xxx. q. j. p̄dicta procedūt vt maritus nō vouit, ſed voto vxoris cōſenſit. ¶ † Quid aūt ſi maritus pariter vouiſſet? dic, ꝙ aut ad tēpus: & lapſo tēpore non obligatur. ar. hîc in ver. perpetuū. Aut ſimpliciter: & tūc vter que tenetur ſeruare continentiam: nec tenetur vxor obedire marito volenti cōtra votū venire: a vt eſt caſus in. c. quod Deo patri. xxxij. q. v. ¶ † Quid aūt ſi alter nō ſeruat cōtinētiā, nūquid reliquꝰ poſsit aliū repetere & ab eo debitū exigere? tex. videt velle, ꝙ nō in d. c. qdꝰ Deo. ſed gl. no. in. d. c. noſſe. dicit: ꝙ alter nō poſsit aliū im petere, ex quo ambo emiſerūt votū: iudex tñ eccleſiaſticex officio ſuo debet eos compellere ad mutuā cohabitati. arg. in. c. ex literis j. de diuor. Sed certè illud. c. hoc non probat. Loqtur em̄ qñ ſine vo to matrimoniū fuit ſeparatū propter alterius adulteriū. & dicit al tero adulterante pariter debet matrim. reinte grari: quia adulteriū cū adulterio eſt compenſandū: ſed nos loquimur qñ obligatio eſt quæſita Deo. vñ licet alter peccet, nō debet reliquꝰ aſſumere peccandi cām. & hanc opinī. tacitè ſentit Inn. in. c. dudūj. e. Vbi ad op poſitū ponit vnum notabile, b ꝙ ſi iſti cōiuges poſt emiſſum votū continentiæ ſe carnaliter cōmiſceāt, proles inde genita, non eſt legitima, quia nō ſecundum legem ſunt coniuncti: non eſt amplius matrimonium quo ad excercitiū carnis. & idē no. gl. in. c miniſtri. lxxxj. diſt. Idē dic & fortius, ſi vxor vouit cōtinentiā marito intrā te religionē, vel promoto ad ſacros ordines. Nam ſi de nouo coniūgantur, ſoboles non eſt legitima. ¶ † Et hęc no. & per hæc declaraꝰ gl. ſequens: quæ verbū maximè, exponit pro tñ: c poſſet tū exponi ꝓpriè referendo illud verbum ad votū tēporale vt ſit ſenſus ꝙ maritus pōt petere debitum, maximè ſi non vouit continentiā. Nam idē, ſi vouiſſet: ex quo tempus erat lapſum.

SVMMARIVM.

1 *Maritus, aut vxor ſi altero ignorante profiteatur religionem, & ob hoc de monaſterio educitur, non cogitur illud reingredi illo mortuo. Si verò moriatur ante, quàm egrediatur monaſterium, nō poterit amplius ad ſeculum redire. 3. 6.*
2 *Maritus & vxor, an poſſint votum continentiæ, vel abſtinentiæ inuito alter emittere.*
4 *Votum emiſſum tempore inhabili, non obligat tempore habili.*
5 *Actus perueniens ad eum caſum, à quo non potuit efficax habere principium, annullatur.*
6 *Maritus qui inuita vel ignorante vxore fecit ſe promoueri ad ſacros ordines, tenetur ea mortua continentiam ſeruare.*
8 *Sententia poteſt pro parte valere, & por parte non.*

CAP. XII.

1 PLacet. ¶ † Si alter coniugum altero ignorante religionē ꝓfeſt, & propter hoc de monaſterio educitur: illo mortuo ad monaſterium rēdire non cogit. Cōis diuiſio. Secūda ibi: *ſuper quo.* ¶ Caſus literalis. Quædā mulier credēs maritū eſſe mortuum, habitū religionis aſſumpſit. tandē eo reuerſo de monaſterio educta fuit viro poſtmodū defuncto, quæritur vtrum cōpellenda ſit ad monaſteriū redire. R. n. Papa, ꝙ votū ſuū non tenuit omnino: tñ intantū tenuit, quatenus ſe potuit obligare. Intrando em̄ monaſteriū promiſit ſe nō exacturam vlterius debitū carnis, quod erat in eius poteſtate: redire verò ad ſeculū, non eſt in eius poteſtate, ſed mariti. & ideo quo ad ſe votum tenuit, quod poſt obitū viri tenere non deſijt: cùm ad caſum deuenerit, in quo efficax potuit habere principium: tñ ſaluti ſuæ melius prouideret, ſi ad monaſterium rediret. ſi verò ad hoc induci non poterit, non eſt ad hoc cōpellenda. Ber.
2 ¶ † Not. primò, ꝙ vxor poteſt liberè emittere votum continentiæ in ſui p̄iudiciū: licet ſecꝰ ſit in votō abſtinētiæ: vt dixi. ſ. c. ꝓx. & in hac differentia poſſet ſaluari gl. in. c. manifeſtum. xxxiij. q. x.

¶ Not.

3 ¶ † No. ij. ꝙ cōiugatus intrans monaſteriū ignorāte cōiuge non habet liberā facultatē exeundi monaſteriū: vt clarè innuit text. ibi: *redire ad ſeculum.* Ex quo infero, ꝙ mortua coniuge ante, quā reuocetur, non pōt amplius ad ſeculū redire. & ſic optimè facit tex. in arg. eorū, quæ
4 dixi in. c. conſuluit. ſ. eo. ¶ † Not. iij. ꝙ votū emiſſum tēpore inhabili, nō obligat tēpore habili. Ratio: quia paria ſunt nullum & minus efficax: vt in. c. ij. de tranſla. præla.
5 ¶ † No. à cōtrario literæ, ꝙ actus peruenies ad eū caſum à quo nō potuit efficax habere principiū annullatur. pro hoc tex. in. l. pluribus. §. j. ff. de verb. obli. ſed in contrariū facit tex. in regula factum legitimè. li. vj. Et de hoc brocardo dic, vt ibi no. per Dy. & plenius per Bar. in. d. l. plu
6 ribus. ¶ † Sed quæro: quid ſi maritus reuerſus non repetijſſet vxorē? dicit Hoſti. ꝙ cōpellendus eſt: aut vxorē repetere, aut monaſterium intrare: & hoc ſi erat iuuenis. ſi autem ſenex, debuiſſet emittere votum continētię. ar. ſ. eod. cū ſis. & j. c. proxi. Vel pōt dici ſecundū eum, ꝙ ſatis eſt ratificare poſt factū ingreſſum coniugis & caſtè viue re ſed ante factū procedunt iura ſuperius alle. & hoc mi
7 hi placet quo ad vtrūq; caſum ſiue ſit iuuenis, ſiue ſit ſenex. & not. hāc limitationē ad iura prędicta. ¶ † Vltimò quæritur: quid ſi inuita, vel ignorāte vxore maritꝰ fecit ſe promoueri ad ſacros ordines: nunquid poſt mortem vxoris cōtinere teneatur? Gof. in. c. quidā. ſ. eo. ſentit, ꝙ non. ſed Hoſt. & Io. and. tenent cōtrariū & verius: quinimò dicunt, ꝙ ſi ille poſt mortē vxoris cōtraheret matrimoniū, nō teneret. Nec ob. iſte tex. quia loquitur in eo, qui facit profeſſionē ignorāte vxore: ſecus ſi fuit promotus ad ſacros. Ratio diuerſitatis ſecundū Inn. eſt: qa matrimoniū de iure diuino, nō impedit ſuſceptionē ſacrorum ordinū: ſed tñ ex cōſtitutione eccleſiæ: vt pater in eccleſia orientali, vbi clerici habēt vxores. xxx. diſt. c. Nicena. legi. & no. in. c. cū olim. de cleri. cōiug. Et ſic naturaliter matrimoniū nō reſiſtit promotioni ad ſacros ordines: ſed matrimoniū naturaliter impedit ingreſſum religionis: quia de ſubſtātia religionis eſt caſtè viuere: ergo vſus matrimonij, & ingreſſus religionis ſunt incōpatibilia. & ideo meritò impedit ingreſſus religionis ꝓ exiſtētiā matrimonij. Aliā rationē adducit Io. an. Nā per ſuſceptionem ordinis imprimitur, & remanet character. vnde poſt mortē vxoris remanet iſte verus clericus: ſed per ingreſſum religionis nō imprimitur, nec remanet character. Ratio rationis eſt: quia ordo eſt ſacramentū: nō ſic profeſsio. & no. bene hāc rōnē. Et hodie cōtra iſtos cōiugatos, qui faciunt ſe promoueri ad ſacros ordines, emanauit extrauag. Io. xxij. quæ incipit: antiqua. ſatis bene fa
8 ciens ad hāc deciſionē. qd no. ¶ † In gl. in ver. *quantum.* in
a ſi. no. bene gl. ꝙ eadē ſnia pōt pro parte a tenere: & ꝓ parte nō. puta, quia in parte habet vitium nullitatis annexū: ſed Hoſt. in. c. Raynutius. ſ. de teſt. dicit, ꝙ pro parte nō pōt tenere: ſed ſi appellatur, poteſt pro parte confirmari & pro parte infirmari & moderari, etiā circa vnū capitulum, vel annexū: vt in. d. c. raynutius. Nec obſt. ſecundum eum, ꝙ officiū iudicis appellationis ſit cōfirmare, vel infirmare. ij. q. vj. in fi. quia illud verū, quatenus venit confirmanda vel infirmanda: ſed mihi plus placet iſta gl. Nam tot videntur ſententię, quot ſunt capitula diuerſa. ar. in. l. etiam. ff. de mino. no. gl. in. c. ij. de ordi. cog. inver. eadē ſententia. nullum ergo cōtrarium, pro parte tenet, pro parte & non. vbi capitula ſunt diuerſa. & pro hoc facit quod not. Inno. in. c. fraternitatis ꝓ. de hære. & vide ad hoc bo. gl. in. c. ea, quæ. de regu. iuris. lib. vj. & in. c. ex literis. allega. in gloſ. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Maritus & vxor ſi ſunt iuuenes, non poteſt vnus ſine altero religionem profiteri.*
2 *Maritus, an poſſit ingredi monaſterium, quando vxor eſt ſuſpecta de alio crimine circa continentiam.*
3 *Vxor, quæ viro intrante monaſterium vouit continentiam, poteſt compelli, etiam ipſa intrare, ſi incontinenter viuet: ſecus ſi turpiter viuat.*

CAP. XIII.

1 AD apoſtolicam. ¶ † Summa, vt. ſ. eo. c. cum ſis. & eſt pars. c. ad apoſtolicam. ſ. titu. proxi. & primò ponitur dictū. ſecūdò exceptio ibi: *niſi.* ¶ No. j. ibi. *ſed & vitam debet mutare.* quòd vbi ambo coniuges ſunt iuuenes, ſeu de cōtinentia ſuſpecti, nō poteſt alter ingredi religionē: niſi etiā alter ingrediatur. nec ſufficit eſſe in monaſterio: niſi pariter vitam mutēt. pro hoc. c. quia Agathoſa. xxvij. q. ij. & hoc verū à principio: ſcilicet, ante, quā permittatur ingreſſus vnius: poſt
2 factū verò dic, vt dixi. ſ. c. j. ¶ † Sed quæro, hîc ſolū conſyderatur reſpectu remanentis ſuſpicio incontinentiæ. quid ſi vxor remanens eſt antiqua: & ſit ſine ſuſpicione incontinētiæ: eſt tamen ſuſpecta de alijs moribus, ſi non erit ſub cura mariti: puta, quia fiat incantatrix: malefica, vſuraria: vel quid ſimile: nūquid hoc caſu maritus poſsit a ingredi religionē vxore vouente continētiam? Io. an. tenet, ꝙ non: quia eadem ratio videtur in alijs malis moribus, ſicut in ſuſpicione incontinentiæ. Ex quo enim non a expedit alterius ſaluti: vt alter ingrediatur religionē, nō eſt hoc permittendū. fatetur tamen, ꝙ ſi contra fiat, tenet ingreſſus: quia principaliter hîc cōſyderat fides matrimonij, quæ eſt vnū de tribus bonis matrimonij. xvij. q. ij. c. omne. &. c. fi. de cōdi. apposi. & hæc opi. ſatis mihi placet. ¶ † Sed dubiū eſt: nunqd ſi turpiter viuat poſt
3 ingreſſum alterius debeat cōpelli intrare monaſterium, ſicut cōpellitur incontinenter viuens j. eo. & in. c. ſignificauit. de quo ſatis dubito. Nam videtur, ꝙ debeat cōpel li ad bene viuendū: nō aūt, vt intret monaſteriū ex quo principaliter non peccat cōtra matrimonium. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia ſoluuntur per religionis profeſsionem: ſecus per propoſitum caſtitatis ſeruandæ in ſeculo. 5. 9.*
2 *Matrimonium poteſt inter abſentes per nuntium contrahi.*
3 *Matrimonium contractum per verba de præſenti: licet non ſit carnali copula confirmatum, non poteſt per Papam ſine iuſta cauſa diſſolui.*
4 *Actus, an vitietur ex falſa cauſa, quando ex alia cauſa potuerit explicari. 8.*
6 *Sponſalia non diſſoluuntur, ſi ſponſa efficitur de tertio ordine ſancti Franciſci: quia non profitetur ſubſtantialia regulæ.*
7 *Matrimonium poſſet diſſolui, ſi eccleſia ſtatueret: altero coniugum labente in hæreſim: & quod poſſet alter tranſire ad ſecunda vota.*
10 *Eremitæ non appellantur perſonæ religioſæ: & non renuntiant proprio: & ſunt ſicut locuſtæ ſine Rege: & dubitatur, an gaudeant priuilegio eccleſiaſtico.*
11 *Sponſalia de præſenti, an diſſoluantur per ſuperuenientiā lepræ.*

CAP. XIIII.

1 LEX parte. ¶ † Per religionis profeſsionem, non per propoſitū caſtitatis ſeruandæ in ſeculo, diſſoluuntur ſponſalia de præſenti b. Cōis diuiſio. Secunda ibi: *nos autem.* quæ tria facit. Primò contra ſolutionem allegat. ſecūdò ſoluit ibi: *nos tamen.* Tertio ſolutionem determinat. ibi: *porro.* ¶ Caſus literalis. Quædam mulier coram duobus Abbatibus velum viduitatis aſſumpſit benedictione ſolenni cum celebratione miſſæ ac letania ſicut moris eſt accipere, poſt hæc quidam nobilis propo nebat ſe mulierem illam mediantibus internuntijs per verba de præſenti deſponſaſſe: mulier illa confiteba tur ſe conſenſiſſe in illum: ſed quia audierat illum lepra

¶ Pro parte. An ſententia poſsit ꝓ parte tenere.

SEB. SAPIA.
a ¶ Pro parte. vide Bar. in. l. ſi. ff. de iu riſdi. om. iud. cū al leg. per Feli. in. c. cū ioannes. col. v. verſi. ſecundò reſtringe dictā ampliationē. ſ. de fid. inſtru. poſt Abb. ibi col. iij.

ZACHARIAS.
b ¶ Spōſalia de pręſenti. Tu dic eſſe verū ante tamē copulā carnalem: vt no. in. c. verum. & c. ex publico. ſ. e. Bar. in. l. Deo nobis. & ibi Bald. in iij. no. C, de epiſc. & cleri.

ZACHARIAS.
a ¶ Inter absentes per nuntiũ. Adde istũ in. c. accedens. & quod ibi no. in apostil. ad ipsum in apostil. in ver. carnale. nu. 7. ſ. de præben.

✠ SEB. SAPIA.
b ¶ Tria substãtialia. Idẽ dicit Abb. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. vbi Feli. col. j. ſ. de cõsti. & Abb. in consil. lv. incip. in quæstione, quę vertit. col. iiij. in. j. volu.

ZACHARIAS.
c ¶ Non potest appellari religiosus. Adde, an dicatur persona ecclesiastica. Car. in cle. ij. qõ. xj. & xij. de præben. tenet, q non. verũ ipse sibi cõtrarius tenet op positum in cle. pnul. in. ij. oppo. de sent. excom. gl. & doc. in. l. ij. ff. de in ius voc. & gl. in. c. qui verè. xvj. q. j. & in. c. nulla. xxiij. dist. & per Inno. in. c. cummonasterium. ſ. de elect.
Antoni. Francisc.
¶ An Eremita dicatur persona ecclesiastica. vide gl. in. l. ij. ff. de in ius voc. & Inno. in. c. cũ monasteriũ. de elec. & vide etiam d. Cardi. in cle. pe. in. ij. q. de sen. excõmuni. Et adde, q Eremita nõ potest offendi: sicut nec clericus absq; pœna excommunicationis. c. ij. de foro compe. Adde tamen, q non obligatur voto castitatis: imò potest cõtrahere matrimonium: vt per glo. in. c. ex parte. de cle. coniug. nec etiam ligatur voto paupertatis. xix. q. ij. c. econtrà. & vide gl. in. c. cũ in monasteriũ. præalleg. de elect.

percussum, nolebat sibi vlterius adhęrere. Querebatur vtrum huiusmodi veli susceptio matrimoniũ impediat inter eos? Rñdet Papa licet videatur, q̃ ex quo matrimonium contractũ est inter personas legitimas per verba de præsenti in nullo casu posit illis viuẽtibus dissolui: vt altero viuẽte, alter posit ad secunda vota trãsire: etiã si vnus fideliũ inter quos est ratum coniugiũ fieret hęreticus. & nollet pmanere cũ altero sine contumelia creatoris: nisi fortè secus fieret ex reuelatione diuina: sicut de quibusdã sanctis legit esse factum: tũ Papa nõ vult declinare à vestigijs antecessorũ suorũ, qui dixerunt, q̃ ante, quã matrimoniũ sit per carnalẽ copulã consummatum, licitum est alteri cõiugum reliquo incõsulto ad religionem transire: & alter poterit alteri copulari. & hoc idẽ Papa consuluit obseruandũ in casu præmisso: quãuis falsa sit causa, per quã mulier prædicta ad veli susceptionẽ fuit inducta: cũ sine qualibet tali causa mulier ꝑpter religionẽ id facere potuisset. Verũtamẽ licet mulier illa videaf religionis habitũ assumpsisse in veli susceptiõe, tñ si velit in domo propria remanere: qa sit ꝓpositũ castitatis in seculo seruatura: nihilominus cõpelli debet ad matrimoniũ cõseruandũ: nisi voto solẽni se adstrinxerit ad obseruantiã regularẽ: in quo casu compellẽda est religionis propositũ adimplere. Ber. ¶ No. j. q̃ velũ religionis daf mulieribꝰ cũ certis solẽnitatibꝰ, quę tñ nõ sunt de substãtia. pro hoc. c. vidua. ſ. de regu. ¶ Not. ij. matrimonium posse contrahi inter absentes ꝑ nuntiũ[a]. & pro hoc: quia omnis cõtractus, qui perficit ex cõsensu, põt per nuntiũ fieri. l. cõsensu. ff. de ac. & obli. & hodiè videf q̃ habeat in c. fi. de procu. lib. vj. ¶ †No. tertiò in ver. *nos autem*. arg, valde optimũ, q̃ matrimoniũ cõtractũ ꝑ verba de ꝓsenti, etiã carnali copula nõdũ consummatũ non põt dissolui: nisi in casibꝰ à iure expresis. Vnde põdera tex. in ver. nullo casu. iuncto ver. nolentes &c. & sic satis bene facit iste tex. in ar. papã nõ posse dissoluere tale matrimoniũ: nisi ex causa in iure expressa, vel oĩno sibi simili. ¶ †No. ibi: *falsa sit causa*. tex. prima fr̃ote mirabilẽ, q̃ actꝰ nõ vitiat ex causa falsa prætensa: dũmodo ille actus alio iure potuerit explicari. Ita arguit hîc Papa: qđ tñ non videtur oĩno procedere: imò in contrariũ videf tex. in. c. ex parte Astẽsis. & qđ ibi dixi. de cõcesſ. prẽb. &. l. is qui putabat &. l. fi is ad quẽ. ff. de acq. hære. ideo dic, vt latius dicamꝫ.

¶ † Vltimò no. spõsam de ꝓsenti posse cõpelli ad cõsummationẽ matrimonij: nisi velit intrare religionẽ: nec sufficit q̃ cum certo habitu velit in domo propria seruare votũ continẽtiæ. ¶ † Ex hoc infero ad. q. nunqd matrimoniũ consummatũ dissoluaf, si spõsa velit effici mãtella. Et videtur, j. q̃ sic: qa istę mulieres mãtellatę habẽt certã regulã à Papa approbatã. Contrariũ tñ puto verũ, ꝑ istum tex. nã hîc nõ sufficiebat recipere velũ, & seruare continentiã: sed oportet, q̃ quis se adstringat ad certã religionẽ approbatã, vbi scilicet promittunt tria substantialia religionis. pro hoc qđ habeẽ in extraua. antiqua Io. xxij. vbi dicif hoc clarius. Nã istę mãtellatę non sunt stricto modo religiosę: cũ non voueãt tria substãtialia[b]: nec propriè dicunt habere regulã: sed quẽdã modũ viuendi. sicut in simili dicit gl. not. in cle. j. de relig. do. & in cle. cũ ex eo. de sen. excõ. & latius dixi in rub. de reg. ¶ In gl. j. in fi. dic latius, q̃ in iure nõ apparet, q̃ sit velũ istud viduitatis: sed fortè tex. alludit hîc cõsuetudini illiꝰ loci. Et ideò Papa distinguit in fi. c. sed de iure dicendum, q̃ aut istud erat verũ solitum dari profesis: & tunc ista immediatè fuit professa data perseuerantia triũ dierũ: vt in. c. cõstitutionẽ. ſ. j. de reg. li. vj. Aut erat vetũ solitũ dari volẽtibus seruare continẽtiã in domo propria: & tunc per hoc nõ dicef religiosa. vnde cõpellit ad consummationẽ matrimonij: vt in fi. c. dicif per rationẽ, quã suprà præmisi. Nam voueẽs continentiã põt assumere certũ habitũ honestum: vt in. c. qđ Deo patri. xxiij. qõ. v. & de multiplici velo, vide bonam glo. xx. q. j. ✠ c. illud autem ✠. ſ. velamen.

¶ In gl. in verſic. ratum. in fi. & de ista materia dic latius:
7 vt no. in. c. quanto. allega. in gl. ¶ † Et quærit hîc Hosti. nũquid ecclesia posit hodie constituere: vt altero fidelium labente in hæresim, posit alter coniugum transire ad alia vota. & concludit q̃ sic: quia sicut statuit inter infideles, inter quos est verum matrimonium. in. c. de infidelibus. de consan. & affi. Eodẽ modo videtur, q̃ posit statuere inter fideles. Nam ratificatio matrimonij, q̃ est inter fideles, causaf ex sacramẽto baptismi: vt in. d. c. quãto. & hoc ex ecclesiæ dispositiõe: potest ergo aliter ecclesia statuere. Sed de hoc ego dubito. Nã ecclesia ad illã diuersitatẽ statuendã potuit moueri ex probabili cã. Nam infideles non cognoscunt matrimoniũ esse sacramentũ: cùm eis desit significatũ. meritò non videf matrimoniũ ita firmũ & ratũ, sicut in fidelibus. Cùm ergo fideles capiunt matrimonium cõsummatũ pro sacramẽto insepa
8 rabili, nõ videf q̃ ecclesia posit statuere super ſseparatione. ꝓ hoc iste tex. inducẽdo: vt. ſ. dixi. & quod dixi in. c. ex publico. ſ. eo. vbi habetur de vario significato matrimonij. ¶ In glo. in ver. *falsa*. in fi. opp. cõtra tex. videtur, q̃ ex quo falsa causa ista mulier fuit inducta ad ĩgressum religionis, nõ valuit ingressus. arg. in. c. ex parte Astẽsis. de cõcesſ. prẽbẽ. nã vbicũq; qs põt regere actũ vno iure, si explicat alio iure incõpetẽti: nõ valet actus. Ratio: quia ibi deest intẽtio. & in pendẽtibus à volũtate magis cõsyderatur opi. quã veritas: vt in. d. c. ex parte. & in. l. is, qui putabat. pręalleg. Sol. gl. ista videtur tacitè dare duas solutiones. Prima, q̃ in ſpiritualibus falsa cã non vitiat: sicut nec dolus. sed cõtrariũ probatur in. c. ex parte. Secunda sol. quia hæc causa falsa non fuit hîc expressa: sed mente retenta. & hoc sentit gl. dum allegat. l. si repetẽdi. C. de condi. ob causam. quæ sic loquitur. & hęc solu. satis esset bona: sed non probatur ex tex. Ideò dic clarius, q̃ ingrediẽdo religionẽ: ista moueri potuit ex duplici causa. Prima & principalis, vt seruiret Deo. Alia propter lepram alterius, credens matrimonium solutum, quæ erat falsa. & ista causa erat secundaria & potius impulsiua, quã finalis. vnde licet hîc esset causa impulsiua, seu secundaria: nõ tamen cessat causa finalis & primaria. ideò ex falsitate illius causæ secundarię nõ impeditur ingressus religionis. Pro hoc quod in simili not. Inno. in. c. in præsentia. de renun. nõ ob. c. magnæ ꝯ. de voto, alleg. in glo. pro cõtrario quia ibi nõ cessat votũ ex cessatione causæ secũdarię: sed præstatur materia facili ad dispẽsandi: nec est verũ, q̃ dicit hic gl. dispẽsationẽ nõ vitiari ex falsa causa: vnde dic melius: vt not. in. c. quia. alleg. in gl. ¶ † In gl. super versi. *castitatis*. ibi: *talis religio non soluit sponsalia*. & cõtra hũc articulum multũ instant Inn. & Host. maximè in soluẽdo cõtrariũ. c. fiꝯ. q cle. vel vouẽ. Sed tu dic breuiter, q̃ ad hoc vt soluaf matrimoniũ, oportet q̃ quis cõfiteatur tacitè, vel expſsè aliquã de religionibus approbatis: vt. ſ. dixi. & habeẽ clarè in. d. extraua. antiqua. Qualiter aũt fit profesſio, collige ex his, q̃ dixi in. d. c. cõsulti. & in. c. vidua. & in
10 c. ex parte. ſ. de reg. ¶ † In ea. gl. ibi, *potest habere propriũ*. no. gl. q̃ Eremita nõ renuntiat proprio: & sic nõ põt appellari religiosus[c]. Nã nullã in veritate regulam habent: sunt enim sicut locustę sine Rege: vt dicit gl. in. c. qui verè. xvj. q. j. Imò dubitaf vtrũ gaudeãt priuilegio ecclesiastico: de quo vide per Io. de lig. in clemen. ij. de præben.
11 dico plenius in. c. ij. de foro cõpe. ¶ † Vltimò no. glo. in fi. q̃ ſponsalia de præsenti nõ soluuntur superueniẽte lepra. Quærit hîc Host. quid si leprosus matrimonio non consummato intrat domum leprosorum, nunqd dissoluaf tale matrimoniũ? dubiũ facit. c. ij. de eccle. ædificand. & quãuis Host. hîc multum insistet, Ioan. And. dicit & verius securè tenendum, q̃ non dissoluatur, nisi ibi esset religio approbata. & hoc satis probatur in extrauaganti antiqua Ioan. xxij. Hîc non sunt alia. Abbas.

Summa-

✠ SVMMARIVM. ✠
1 *Maritus factus monachus, non potest reuocari à coniuge adulterata. 4. vide omino ſ. c. proxi. c. nu. 7.*
2 *Adulterium priuat adulterum iure coniugali. 4. 8.*
3 *Clericus in minoribus, si accipiat vxorem, non efficitur inhabilis, quominus ea mortua posit ad maiores ordines aſpirare.*
5 *Maritus potest inuita vxore adulterata ingredi religionem, & promoueri ad sacros ordines. 4.*
6 *Maritus, si efficitur compater, ex tali actu vxor efficitur commater. Vxor, quæ vouit castitatem, nõ potest contrahere matrimonium post mortem mariti sui.*
7 *Maritus qui cognouit scienter vxorem suam adulteratam: an posit amplius promoueri ad sacros ordines.*
8 *Matrimonium non soluitur propter adulteriũ, nisi respectu seruitij, quod coniunx coniugi debet.*
9 *Adulteria commiſſa per coniuges, mutua compensatione tolluntur.*
10 *Papa, si reperitur habere vxorem: potest per eam à Papa & reuocari. Papa quem iudicem habeat?*

CAP. XV.

1 COnstitutus. ¶ † Maritus factus monachus à coniuge adulterata reuocari non põt. Primò narrat factũ. Secundò dat iudicẽ, ibi: *ideóque*. ¶ Casus literalis. Quidam Accolitus. H. nomine quandam puellã duxit in facie ecclesiæ in vxorẽ: & eam carnaliter cognouit: tandẽ orta est discordia inter illũ & amicos puellæ: quare fuit cuidam alij. V. nomine copulata. & dictus Accolitus vsq; ad gradum sacerdotij ordinatus. & tandem habitum ordinis cistercien. assumpsit. Dubitauit iste. H. an licitè posit in suo proposito remanere. & accesit ad Papã exponẽs sibi prędicta. vñ mandat Diœcesano Epõ, quatenus si res ita se habet: prędictã mulierem cõpellat: vt ab illo recedat, cui per adulteriũ fuit copulata: nec prædictũ monachum inquietet, quominus votum suũ valeat
2 adimplere. Ber. ¶ † No. j. q̃ adulteriũ cõmissum etiã in figura matrimonij: priuat adulterum iure cõiugali, qđ habebat in coniuge, etiã si alter coniunx quodãmodo fuerit causa istius trãsitus ad alia
3 vota. & in hoc vltimo est iste tex. satis not. ¶ † Secundò not. q̃ clericus in minoribus cõtrahendo matrimoniũ, nõ efficitur inhabilis ad ordines maiores: imò mortua vxore põt redire ad clericatũ.
4 ¶ † Tertiò no. casum, in quo profesio valet facta per coniugatũ sine consensu vxoris: si vxor cõmisit adulteriũ. Videtur probare hæc litera, q̃ per adulterium notoriũ sine alia sentẽtia priuaf adultera iure seruitutis, qđ habebat in marito. & sic propria authoritate põt adultera deseri à marito. de quo vide bo. glo. in. c. fi. de adulte. & quod ibi dixi. ¶ † In glo. j. ibi: *publicè fuit adulterata*. not. glo.
5 iuncto tex. q̃ sicut põt intrare maritus religionẽ, ex quo vxor cõmisit publicè adulteriũ, vt hîc. & in. c. Agathosa. xxvij. q. ij. ita põt se facere ꝓmoueri ad sacros ordines. Et vr̃ mihi, q̃ hîc sit tex. cõtra dictũ Inn ſ. c. proxi. vbi dicit, q̃ licet maritus adulteræ posit ea inuita intrare religionẽ: nõ tñ põt ea inuita ꝓmoueri ad sacros ordines: & reddit rationẽ diuersitatis: qa adultera põt cõtrahere matrimoniũ post mortẽ ingrediẽtis religionẽ: sed vxor ordinati nõ põt contrahere matrimonium post mortẽ ordinati: vt in. c. quia sunt. xxviij. distin. & c. feriatim. vnde cùm compelleretur ad continentiam seruandã post mortẽ mariti, non potest hoc fieri suo cõsensu. Sed certè hæc ratio mihi non placet: quia iura allegata per Inno. loquuntur quãdo maritus fuit promotus de consensu vxoris
6 vouentis continentiã. Nam illud votum solennizatur per suscẽptionem ordinis mariti: quia cùm sint vna caro, maritus communicat actiones ſpirituales vxori: † vt est videre in marito contrahente compaternitatem. Nam ex tali actu etiã vxor efficitur commater. xxx. q. iiij. c. si quis ex cõiugio. & not. in. c. martinus. de cog. ſpiritual. & eadẽ dispositio est in vxore ingrediente religionẽ. Nã ex quo vouit, nõ põt amplius cõtrahere matrimoniũ, etiã post mortem mariti: vt no. Do. ſ. e. c. cũ sic. sed vbi vxor adulterata nõ consensit promotioni, vel ingressui religionis: bene põt contrahere post mortẽ mariti: quia non põt dici votũ solẽnizatũ ex quo nullum emisit. ¶ † Et in fi. gl. & de hoc vide bo. tex. cũ gl. in. c. si cuius. hîc alle. & intellige, vt ibi no. qñ maritus cognouit vxorẽ, postquã
a sciuit eã adulteratã[a]. Nã perinde est, ac si esſet maritus corruptę. & sic propter defectũ sacramenti, nõ põt amplius ꝓmoueri ad sacros
8 ordines. ¶ † Ingl. fi. in fi. no. ex hac gl. iũcto tex, adulteriũ mulieris iunctũ cũ ingressu religiõis mariti nõ soluit matrimoniũ, quo ad vinculũ. vnde licet adultera perdat ius respectu seruitij quod habebat in marito: nõ soluitcõiugiũ quo ad vinculũ. ¶ Sed dubitaf in quo cõsciẽtia remordebat istũ, ex quo mulier cõmiserat adulteriũ. Erat eñ liber à seruitute illius. dicit Gof. q̃ mouebaf ex eo: quia vxore superstite fecerat se promoueri ad sacros ordines sine illius consensu. Sed certè hęc ratio nõ est efficax: quia vt ſ. dixi: ex quo vxor publicè cõmisit adulteriũ, perdidit seruitutẽ, quã habebat ĩ marito: & sic liberè poterat se facere promoueri. Secũda so. q̃ exceptio cõpetẽs marito poterat elidi ꝑ repli
9 catione adulterij cõmissi ꝑ eundẽ maritũ: quia ipse fuerat adulteratꝰ, occultè tñ. & hæc so. po
b terat esse bona. † Quia adulteria cõmissa ꝑ cõiuges mutua cõpẽsatione tolluntur[b]: vt in. c. pe. & vlti. ſ. de adul. Sed aduerte: quia si hoc erat verum, nõ debuisset intrare religionẽ: sed potius repetere mulierẽ. & ideò datur tertia sol. q̃ frustra timebat hîc cõsciẽtiã. Vel dic, q̃ hoc fecerat vt ageret in monasterio maiorẽ pœnitẽtiã: quia fuit causa, q̃ vxor adultera transiuit ad se-
10 cunda vota. ¶ † Quid autẽ in marito, qui effectus est Papa vxore ignoránte: nunqd posit repeti per vxorẽ, sicut repetit is, qui intrauit religionẽ: vel fecit se promoueri? Doc. dicũt q̃ sic. & est gl. no. in. c. si quis pecuniã. lxxxix. dist. quę etiã tractat, quis erit iudex contra Papã in hoc argu. & no. ex illa gl. q̃ cõiugatus est habilis ad Papatum etiam vxore ignorante, & non consentiente. Nico. Abbas.

ZACHARIAS.
a ¶ Postquã sciuit eam adulteratam. Adde Car. Alex. in. c. in coniugio. xxxij. q. j. & Alexan. & doct. in. l. cùm mulier. ff. solut. matri.

ZACHARIAS.
b ¶ Mutua cõpensatione tolluntur. Adde docto. in. c. significasti. j. de adul. & Paul. de ca. consil. cxxvij. qõ. vij. & per totum.

✠ SVMMARIVM. ✠
1 *Vxor non repetit maritum: qui cum' eius licentia ingressus est religionem: etiam quòd dolo sit inducta ad consentiendum.*
2 *Ingressus religionis per dolum factus, non vitiatur.*
3 *Mulier non excusatur ab ignorantia iuris in aliquo casu.*
4 *Vxor consentiendo, quòd maritus ingrediatur religionem: an sibi præiudicet?*
5 *Religiosus si conuenitur ex eo, quòd ipse fecerit ante ingressum, potest monasterium etiam eo inuito opponere exceptiones. Monachus transfert in monasterium omnia bona & iura realia & personalia.*
6 *Religiosus si conuenitur ex gestis ante religionis ingressum, poterit iudicium fundari in persona sua.*
7 *Adulteria coniugum mutua compensatione tolluntur: quomodo intelligatur.*
8 *Confessio vnius ex coniugibus, an præiudicet matrimonio. Confessio monachi, an præiudicet monasterio.*

CAP. XVI.

1 VEniens. ¶ † Summa vt. ſ. in. c. præcedẽti. vel aliter, & sic. Vxor non põt repetere maritũ, de cuius licẽtia religionem intrauit, si post ingressum non cõtinuit: licet ad consentiendũ, seu ad donationẽ licentię dolo fuit inducta. Primò narrat factũ. *Secũdò* dat iudicem ibi: *quocirca*. ¶ Casus litera. Quidãcõiugatus noĩe. L. proposuit monasteriũ intrare præsentibus pluribus sacerdotibus: insti
tit apud vxorẽ suã: vt super hoc suũ præstaret assensum, asserẽs, quòd nisi hoc faceret tam sibi, quàm toti mundo redderet se inutilẽ. & sic illa tam precibus ipsius, quàm aliorum, & fle-

tibus deuicta, caput illius ſponte altari ſuppoſuit manu ſua: & ea preſente ibidē extitit tonſuratus. monaſteriumq; adijt: & poſtmodum finito tēpore probationis fecit profeſſionē: illa in ſeculo remanens inhoneſtos amatores admiſit: dictus. L. timens, ne factū illius ſibi poſsit imputari: acceſsit ad Papā exponens ſibi prædicta: vnde mandat Papa Epiſcopo Pictauienſi & cuidā Abbati, quatenus ſi ita eſt, prædictū. L. permittat liberè permanere in monaſterio, quod intrauit: quāuis multū deliquerit, q ipſe malitiosè aſſeruit: q niſi illa conſentiret tam ſibi, quā toti mūdo redderet ſe inutilem. & cū rogauerit presbyteros, ne mulieri prædictæ exponerent, q ipſam ſeculū relinquere oporteret, ſi licentiā daret, viro: tamen ex quo caput viri altari ſuppoſuit: & poſtmodū non continuit, ipſum vlterius reuocare non poterit: cùm per exceptionem fornicationis poſsit repelli: maximè cū ante, quā fuerit fornicata ipſum non repetijt. Ber. ¶ Noj. j. ibi: *finito probationis tēpore*. q cōiugatus intrans religionē de conſenſu vxoris, habet legitimū probationis tēpus. Non ergo tenetur profiteri in tēpore breuiori: ſecus ſi inuita ſpōſa de præſenti intret. vt in c. ex publico. ſ. eo. ¶ Secundò no. q conſenſus mulieris per dolū extortus non inualidat profeſsionem mariti: vt hīc fatis colligitur à cōtrario literæ. & ad hoc tene menti iſtū tex. qui ad hoc inducit per doct. ſ. eo. c. ex parte. & dixi in. c. j. ſ. eo. ¶ †Et ex hoc & ex tex. not. q dolus in ſpiritualibus nō ſemper eſt licitus. Excuſatur enim, qn quis inducitur ad meliorē vitam. quia nunc propriè nō eſt dolus: vt in. c. cū dilecti. quod met. cauſa. ſecus ſi adducitur ad renūtiandū ius propriū, ſeu vt ſubeat promptū periculum adulterādi. ¶ †Itē no. ibi: *preſbyteros exorauit*. argu. ſatis bonū, q mulier quo ad materiā huius tit. non excuſatur ab ignorantia iuris. ſi ergo mulier eſt certificata concedendo licentiā marito: oportet ingredi religionē. Ex datione ergo licentiæ abſq; alio voto continentiæ, pōt cōpelli ad ingrediēdū religionē. & ad hoc induxi iſtū tex. in. c. j. ſ. e. ¶ Vltimò not. q ingreſſus cōiugis à principio inualidus, validatur ipſofacto, per quod vxor perdit ſeruitutem in marito. Ex quo infertur, q vxore mortua maritus prius nō reuocatus, monaſteriū exire nō poteſt.

¶ †In gl. iij. ibi: *tenet contractus*. Sed aduerte: quia arg. potius in contrariū colligitur ex iſto tex. nam hīc Papa expreſsè dicit maritum nō modicū deliquiſſe in eo, q captiosè & dolosè induxit iſtā mulierē ad conſentiendū. & in fi. tex. innuit, q ſi mulier iſta conti nuiſſet, potuiſſet maritū repetere, non obſtāte conſenſu ſuo: quia ille cōſenſus nō erat validus, ex quo dolosè fuit extortus. Nō enim eſt verū, quòd ſubijcit in gl. q ſi iſta continuiſſet, fuiſſet audita, ex quo nō emiſerat votū cōtinentiæ: nec promiſerat intrare religionem, cū eſſet iuuenis. nā totū cōtrariū gl. ſenſit in. c. vxoratus. ſ. eo. vbi cōcludit, q exſola licentia mulieris ipſa ſibi præiudicat: licet ex officio Epi poſsit ingreſſus reuocari. dic ergo, q ex alio capite iſta mulier fuiſſet audita, ſi cōtinuiſſet: ſcilicet, quia ſpōte nō conſenſit, ſed dolo fuit inducta. ¶ †In glo. pen. ibi: *monaſterium eo inuito*. no. bene hāc gl. Facit enim ad multas. q. vt ſi dicamus, q ſi religioſus cōueniē ex eo, quòd egerit aī ingreſſum, poterit nihilominus monaſteriū ſuſcipere defenſionē: & illo inuito proponere oēs exceptiōes ſibi cōpetētes. & ſic nō tm bona ingreſſi trāſeūt in monaſteriū: ſed oē ius reale & perſonale ſibi cōpetēs. ¶ †Secūdò facit iſta gl. iuncto tex. q ſi religioſus cōueniē ex geſtis ante ingreſſum, poſsit iudiciū fundari in pſonā illius religioſi. Quod indubiè pcedit, qn negaī validitas ingreſſus. Quid aūt in alijs caſib⁹ plenè no. per Legiſtas in auſ. cā, quę ſit cū monacho. C. de epiſ. & cleri. Et puto, q poterit duplex practica obſeruari. Primò vt ſit in iudicio de cōſenſu ſuperioris. Secūdò, vt monaſteriū ſuſcipiat defenſionē. & hoc mihi plus placet. quod videt placere. d. Bal. in auſ. cā. præal. In ea. gl. ibi *credo, quòd bene poteſt*. Hęc particula vr cōtrariari his, quę præmittunt in gl. Nā ſi per adulteriū vxoris ingreſſus remāſit validus: ergo monaſteriū poterit reſiſtere: ſi iſte vult exire & accipere mulierē: niſi velis ſaluare gl. vt quidā dicūt, vt pcedat, qn maritus exit aī profeſsionē: ſed certè tūc qō gl. eſſet inutilis, nec oporteret pōderare, q mulier fuit decepta: qa ante profeſsionē nō obligatur monaſterio: vt in. c. ſuper eo. ſ. de reg. ¶ †In ea. glo. ibi: *ſed quid ſi vir fornicetur*. No. hāc particulā gl. vſq; ad fi. nā limitat multū iura dicentia adulteria cōiugis mutua cōpenſatiōe tolli: vt procedāt illa iura, qn vterq; remāſit in ſeculo: ſecus ſi is qui fuerit cōtinens intrauit religionē: tūc enim nō fiet cōpenſatio cū adulterio ſubſequēti. Ratio: qa iſte mutauit ſtatū: & nō eſt ampliusſui iuris. facit. l. ſi ex cauſa. §. Papinianus. ff. de min. Quinimo ſenſit Gul. q ſi maritus cōmiſiſſet ſecundò adulteriū, & poſtmodū intraſſet religionē, nō cōpenſaī adulteriū cōmiſſum an ingreſſum: qa iſte mutauit ſtatū: & eſt effectus nouus homo. quod dictū nō vī verū: qa nō potuit mutare ſtatū cū præjudicio mulieris: cū ante ingreſſum fuerit vxori ius acquiſitum replicādi de adulterio mariti cōtra exceptionē adulterij proprij. Et hoc ſatis ſentire videt Hoſt. qui formatt hāc. q. ſatis vtilē. ¶ Pone, q maritus, qui cōmiſerat adulteriū in ſeculo, trāſuit ad religionē. repetitur à muliere. ipſe excipit de adulterio mulieris: ipſa replicat, q & ipſe cōmiſit ante adulteriū. Quærif, nunquid poſsit exire inuito monaſterio: ſi cōfitetur repli 8 cationē mulieris? & dicit q ſic. † Vnde hoc caſu ſtaī cōfeſsioni mariti: licet veniat in præiudiciū profeſsionis. de quo dicit caſum eſſe in. c. pen. de rap. ſecus dicit, vbi agiī de matrimonio carnali: tūc eī nō ſtaretur cōfeſsioni cūiugis cōtra matrimoniū: vt probaī in c. ſuper eo. de eo, qui cog. cōſan. vxo. ſuæ. & cū hoc trāſeunt hīc cōmuniter doct. ¶ Sed aduerte, quia hoc diſtinctè tenere eſſet apertè dicere cōtra caſum. c. vidua. ſ. ti. proxi. vbi tex. apertè dicit, q ex quo cōſtat de profeſsione alicuius tacita, vel expreſſa: nō ſtatur cōfeſsioni ipſius in cōtrariū etiā cum iuramento. Pro hoc facit: quia licet valeat cōfeſsio cōtra cōfitentē, non tn cōtra tertiū: vt. xiiij. q. ij. in prin. & in. c. j. de cōfeſ. Itē ratio. c. ſ. eo. habet locū in caſu noſtro. nā de facili poſſet iſte ingreſſus colludere cū vxore ſua in præ iudiciū profeſsionis factæ. Ideò intelligo illud. c. penul. allega. per Hoſt. qn iſte ingreſſus ſtat pro ingreſſu, & cōtra monaſterium de cōſenſu ſuperioris: tunc enim nō eſt veriſimile, q falſum cōfiteaī cōtra ſe: ideò talis cōfeſsio ſibi præiudicat: & per cōſequēs monaſterio, quod permiſit eū agitare illā cauſam. Et idē eſt in matrimonio carnali: nam valet confeſsio in præiudiciū matrimonij: quando eſt facta ab eo, qui ſtat pro matrimonio: vt in. c. atteſtationes. & ibi per Hoſtiī. de deſpon. impu. Abb.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Vxor poteſt reuocare maritum à religione: licet ipſa dederit licentiā metu.*
2 *Vxor tenetur intrare monaſterium ibi faciendo profeſsionem, quādo eius maritus idem fecit: intelligę cum eius conſenſu.*
3 *Maritus, qui intrauit monaſterium, an poſsit licitè relinquere habitū: & propria authoritate exire monaſterium.*
4 *Extremis probatis, præſumitur medium.*
5 *Conſenſus extortus per metum, non præſumitur ratificatus per ſimplicem taciturnitatem ſequentis temporis.*

CAP. XVII.

1 ACcedens. ¶ Vxor maritū profeſſum repete re pōt, nō obſtāte licētia profitēdi, ab ea metu extorta. Primò partis narratio. Secūdò iu dicis datio. ibi: *quocirca*. ¶ Caſus liter. Quidā cōiuga tus volēs aſſumere habitū monachalē, petijt ab vxore ſua: vt ſup hoc ſuū præſtaret aſſenſum, quæ ꝓpter multa verbera & alia gra uamina, quę inferebat eidē, dicēs, q ipſam dimitteret, annuit volū tati ipſius: & ſic vir ille habitū Ciſtercien. aſſumpſit: & mulier do mū quarundā monialiū intrauit, nullo habitu aſſumpto, vel voto cōuerſiōis emiſſo: tandē vir ille habitū dimiſit ad ſeculū redeūdo: mulier ſtatim petijt illū reſtitui, propter hoc ad papā accedēs: vñ mādat quatenus ſi ita eſt, vir appellatiōe remota, cōpellat eā recipere, & ei exhibere coniugalē affectū. Ber. ¶ Not. j. ex iſto text. q ſicut ad matrimoniū cōtrahendū requirit cōſenſus liber: vt in. c. cū locū. j. de ſpōſa. ita & in ſeparatiōe matrimonij quo ad thorū: vñ vt vides hīc, datio licētię fuit nulla metu intercedēte. & pro 2 hoc. c. notificaſti. xxxij. q. v. ¶ Not. ij. argu. q vxor iuuenis marito intrāte religionē, nō tenet intrare monaſteriū, faciēdo profeſsionem: ſed ſatis eſt, q intret, vt poſsit ibi vitā honeſtā ducere: hoc tn nō credo de iure verū. p. c. ad Apoſtolicā. ſ. e. & p. c. quia Agathoſa. xxvij. qō. ij. & ad iſtū tex. dic, q hīc narraī factū: & nō ponit ius. ¶ †Sed quęro: nunqd maritus iſte potuit licitè relinquere habitū & propria authoritate exire monaſteriū. Io. and. dicit, q nō: ſed q peccauit: qa quo ad ſe, & ſui ꝓiudicii potuit monaſteriū intrare: vxor tn potuit eū inuitū de monaſterio abducere. & hoc vltimū: tenet hīc

a ¶ Volumus. In ver. inconcuſſam. & vide gl. in. c. quia ſunt culpæ hīc allega. in glo. & glo. magna. in prin. in. c. per tuas. de condi. app. & idē. d. Ant. in. c. licet cauſam. in. xxxviij. col. ver. qualiter aūt. de proba. & alīquid in. c. rex pacificus. in prin. ij. col. ſ. in proœ. Greg. & in. c. cū ad ſedē. de reſt. ſpo. vbi allegg. in. c. ex parte Decani. ſ. de reſcri. & in. c. inter dilectos. in. vj. col. in ver. nota q pro portiōe. & vide dom. Abb. Panor. elegāter in. c. accedētibus. circa fi. ver. hīc aduerte. de priui. & Bar. in l. Celſus. in vlt. col. verſic. alio modo. ff. de vſuca. & adde hic Bal. in l. teſtiū. in vlt. colū. C. de teſta. ver. adde, q tps. vbi dicit q ad probandū prę ſcriptionē ſufficit probare principiū & finē poſſeſsionis. quia per extrema ꝓſumunī media. & alle. prędictū capitulū volumus, hīc alleg. per iſtū. & vide Bal. in l. ſicut re corporali. in. §. ſuperuacuum. ver. & not. ex iſto. ff. quib. mod. pign. vel hyp. ſol. & Bal. in l. ſi pſidi. C. de do. ante nup. & vide Lud. Ro. in. d. l. Celſus. in pe. col. vbi dicit, q probatis extremitatibus poſſeſsionis, præſumiī cōtinuatio medij tpis. & alleg. gl. in. d. c. volum⁹. & Io. an. & do. Ant. in. d. c. cū ad ſedem. & ad hoc facit quod no. d. Ant. poſt Inn. in. c. qm cōtra. in vij. col. de proba. vbi dicit, q quādo producitur inſtrumentū in actis regiſtrandū, nō eſt neceſſe: q totus tenor inſtrumēti de verbo ad verbū regiſtretur: ſed ſufficit principiū, & finē ſcribi illius inſtrumēti. Itē addehuc Pet. de Ancha. in c. j. vij. colū. de reſcrip. lib. vj. vbi dicit, q ad probāndū continuā poſſeſsionē ſufficit probare principium poſſeſsionis. & q hodiè poſsideo: qm media poſſeſsio præſumiī. & q per probationē extremorū probentur media, tenet Spec. in ti. de proba. §. j. in vlt. colū. ver. qualiter probari poteſt. vbi Io quitur de proba-

tenet hīc Inn. ſed primum dictū Ioā. non videtur vſquequaq; verum: & contrariū apertè ſentit Inn. in. c. quidā. ſ. eod. Probatur ratione. non enim poteſt maritus vxore inuita emittere votū continētiæ: vt in. c. vna ſola. xxxiij. q. v. Item maritus iſte multū peccauit vxorem deſerendo: aut ſibi dando cauſam adulteрandi: vt in. c. ſi tu abſtines. xxvij. queſtione ſecunda. ergo, vt non perſeueraret in peccato: & vt mulier non incideret in adulterium, licitè potuiſſet propria authoritate exire. Vnde hīc in nullo notatur maritus iſte, qui habitum dereliquit. ¶ †In glo. ij. ibi: *& ſic per primum & vltimum*. no. bene iſtam gloſ. quia facit ad multa, & collige ex ea, q per extrema colligitur medium. & facit hoc ad probandum præſcriptionē: vt probata poſſeſsione in prin. & in fin. præſumatur. q quis medio tempore poſſederit. tenet gl. xvj. q. iiij. c. volumus. a & plenius de hoc per Bart. in l. Celſus. ff. de vſucap. ¶ †Secūdò not. gl. iuncto text. q agens certum quid per metū, nō præſumitur ex taciturnitate ſequētis tēporis conſentire & purgare metū. Quod intellige niſi interueniat aliquis actus poſitiuus primi actus approbatiuus. l. ij. C. quod me. cau. & pulchrè per Inno. in. c. ſuper hoc. de renū. Et in fi. glo. doct. videntur hīc velle profeſsionē iſtius viri nō valuiſſe: quia cum vxor eſt iuuenis, debuiſſet intrare religionē, vel ſaltē emittere votum continentiæ: quorum neutrū hīc interuenit: cum ergo expreſſa libera licentia nō valuiſſet, fortius nec coacta. Sed aduerte: quia hoc argu. eſt cōtra no. in. c. j. &. c. vxoratus. ſ. eo. nā libera licentia valuiſſet in præiudicium mulieris, quantuncunq; non vouiſſet. no. in iuribus prælleg. vnde muliermet hīc repetebat virū. & ſic fuit hīc audita non ex eo, quia non vouit: ſed ex eo, quia per metum conſenſit. & iſte eſt verus intellectus huius capituli.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Vxor, quæ præſtitit conſenſum marito, vt ingrederetur monaſterium, non compellitur ipſa intrare, ſi eſt continens & non ſuſpecta. 2.*
2 *Vxor, quæ præſtitit conſenſum marito intranti religionem: ſiue ipſa fecerit, ſiue non, votum cōtinentiæ: an compellatur intrare monaſterium; & an poſſit petere reſtitutionem mariti.*

CAP. XVIII.

1 SIgnificauit. ¶ † Vxor profeſsi, quę dedit viro licentiā profitendi, non tinens eſt, & non ſuſpecta. Primò ponit mulieris querelam. Secūdò dat iudicē. ibi: *quocirca*. ¶ Caſus literalis. Quædam mulier. A. nomine coram Decano ſancti Quiriaci fungenti vice Archiepiſcopi Senonen. dedit licētiā viro ſuo religionem intrandi voto continentiæ ſibi iniuncto: & recepta fide ab ipſa, q perpetuò continentiam ſeruaret: & ſic vir profeſsionem feciт. Decanus verò poſt factam profeſsionem à tione cōtinuæ poſſeſsiōis. Ad quod vide gl. in ver. Romani. in. c. die reſurrectionis. de cōſecra. diſt. v. & Bal. in. l. ſi quis ita. circa prin. de cōdi. & demon. & multū eleganter Dom. in. d. c. quia ſunt culpæ. in vlt. col. xxviij. diſtin. in c. legimus. in prin. in. ij. col. verſi. not. iſtam glo. xciij. diſt. Anto. Franciſ. ¶ An ex probatione extremorū probētur media: & an mediū trahat ad ſe extrema & econtrà. vide quæ habētur in. c. quia ſunt culpę. xxvij. diſt. Et qualiter accipiaī extremū: vide gl. in. l. j. ff. ſi quis ius di. non obtēp. Et adde, q illęqui impugnat medium, impedit extrema: vt in l. ſeruitutes. §. publico. ff. de ſerui. & vide gl. in l. qui ſella. in. §. fi. ff. de ſerui. ruſtic. prædi. quæ dixit, q q̄nq; extremū trahitur ad mediū & quandoq; mediū ad extrema. & vide quæ habētur in l. tria prædia. ff. de ſerui. ruſtic. prædio. & vide bon. text. in l. ſed interrim. in. §. j. ff. de dona. inter virum & vxo. qui dixit, q inhabilitas medij impedit diſcurſū ad extrema. Et de materia extremorū habeī in l. ſiue poſſi detis. C. de proba. & per beatum Thom. in. iij. ſenten. diſt. ij. articu. xviij.

SEB. SAPIA.

a ¶ Volumus. Illā gl. cōmendat Angel. in. l. pen. circa fi. C. de apo. publi. libr. x. & Io. fab. in prin. inſti. de vſucap. col. j. & Bald. in. l. fin. colū. vij. in xv. oppoſi. C. de prędicti. iudi. tēp. Alexan. in conſi. xxxix. incip. viſis ſcripturis. co. ij. in ij. volu. And. ſicu. in cōſi. xxxvij. incip. ſapiēter. col. x. in cōſil. xxxv. incip. ſapiēter ſcribitur colū. iij. in. ij. vol. Fel. in c. inter dilectos. col. v. verſic. ꝙbus inferri ſolet. ſ. de fi. inſtr. & Mat. in not. cxvij. incipi. nota mirabilē de ſtrinam.

viro dicebat, quòd mulier illa debebat religionem intrare: ſed illud primò ſibi non expreſsit. q ſi expreſſum fuiſſet, viro licentiam non dediſſet: ſed decanus ad hoc compellebat eādem. Vnde mulier illa hęc omnia ſignificauit domi. Papę. Vnde mandat quibuſdam quatenus ſi eſt ita: & mulier talis ætatis exiſtat, de qua ſuſpicio non poſsit haberi: q non permittant illam cōpelli ad religionē intrare votū continentiæ obſeruantē. Ber. ¶ †Not. j. arg. q prælatus inferior Epiſcopo, non pōt proprio iure impartiri authoritatem in diſſolutione matrimonij, etiam cauſa religionis. & hoc tenet Inn. expreſsè. & facit hæc litera in argu. in eo, q Decanus hoc fecit tanquā gerens vices Archiepiſcopi. Pro hoc bo. tex. in. c. ſi vir & vxor. xxvij. qō. ij.

¶ †Secūdò no. in ver. *quocirca*. tex. valde not. in materia, q ſi maritus intrauit religionē vxore cōſentiente, & cōtinentiā vouēte: cōpelli poteſt vxor ad intrandū religionē, licet viuat cōtinēter: ex quo eſt talis ætatis, de qua ſuſpicio incōtinētiæ haberi pōt: licet à principio nunquā cōſenſerit ingreſſui religionis. ita ſingulariter ꝓbatur hoc à cōtrario literæ. ſecus dic, vbi nō voluiſſet. Nam & tūc haberet locū. c. j. ſ. eo. & quod no. gl. in. c. vxoratus. eo. titu. In glo. j. ibi: *quod ſatis poteſt dici &c.* per hoc videtur gl. recedere à dictis prędcētibus. Ho. diſtinguit, q aut vxor ſolenniter vouit, aut ſimpliciter: aut nullū votum emiſit. Primo caſu cōpellitur intrare religionē & profiteri: in ſecūdo & tertio nō cōpellitur: ſed maritus poterit ſibi reſtitui. Sed aduerte, qa licet Io. an. hīc ſimpliciter recitet Hoſtiē. & trenſeat: tn aliud fentit in. c. ex parte. ſ. eo. vbi in diſtinctione poſuit verū intellectū ad iſtum tex. quē hīc etiā ponit Vincē. dicēs, q ſi mulier dedit tātūm licētiā, & nō vouit: tunc ex officio iudicis reſtituit ſibi maritꝰ ex quo iuuenis eſt. & ita loquitur. c. j. ſ. eo. & ſi ꝓceſsit ad votū cōtinentiæ, nō debet ſibi fieri reſtitutio: ſed debet cōpelli ad intrādum religionē: vt de directo eſt hīc caſus à cōtrario literæ. & hoc etiā voluit Calde. in. d. c. ex parte. & dixi in. c. j. ſ. eo. in diſtinctione. Et hoc probo ratione. Nā ex quo mulier voluit cōtinentiā quātuncūq; ſit inuenis, tenetur votū obſeruare: cùm votum ex poſtfacto ſit neceſſitatis: & obligetur quēcunq; poſt pubertatē. Nō ergo debet ſibi reſtitui maritus: cùm nō eſſet aliud, quā ipſos in promptū periculū detrudere. & vtrum iſto caſu teneaī illa mulier profiteri, an ſolūmodo eſſe in monaſterio, vt dixi in. c. j. ſ. eo. & dic, vt ibi. & ſatis pōt in hoc caſu dici, q nō cōpellitur profiteri, ex quo erat mulier, & nō certificata. Nec mirū, q compellitur ad id, quod nō promiſit: quia hīc venit acceſſoriè ad promiſsionē prius factam. Item non compellitur intrare, vt ſtet ibi in carcere: ſed potius, vt honeſtè viuat, & turpitudinis ſuſpicionem euitet. ar. in. c. de Benedicto. xxxiij. q. j. Abb.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Maritus nō cogitur reconciliare vxorem ſuam adul-*

teram: etiam post pœnitentiam peractam. 3. quæ tamen nō debet poni in aliquo monasterio ad agendum pœnitentiam: potest tamen maritus ipsam reconciliare, si vult etiam inuitam.

2 *Adulterium inducit separationem matrimonij quo ad thorum: non quo ad vinculum.*

5 *Maritus potest relinquere suam vxorem adulteram non expectata alia sententia: quando adulterium est notorium.*

In notorijs nō requiritur, vel expectatur sententia.

6 *Adulterium, an possit cognosci coram iudice ecclesiastico, si agatur criminaliter.*

Sacrilegium potest cognosci in vtroque foro.

7 *Vxor adultera in monasterio collocata: an possit vlterius à marito repeti.*

Adulterium est causa, quòd vir lucretur dotem: & quòd vxor donationem propter nuptias. quid autem si sunt liberi: vide hic.

CAP. XIX.

ZACHARIAS.
a ¶ Sententia nō requiratᵉ. Adde istū in.c. ad nostram. s. de iureiur. in.c. cū sit Romana. §. j. s. de ap. Bart. in.l. in emptorē. in prin. &. §. j. ff. de actio. empt. & in.l. ictus fustium. ff. de insti. Bal. in.l. cū fratrē. C. ad Silla. & in.l. j. C. ne filius pro pa. & in.c. j. ī prin. in tit. qualiter do. propri. priuetur. in feu. & in.c. pro. posuit. & ibi doc. s. de app. Io. fa. in 2 prooemio insti. & ibi inapo. Celsi. in ver. necessaria sen 3 tentia. & Alex. in l. is cui. ff. de verb. obliga.

b ¶ Iudice ecclesiastico. Adde Ro. 4 singu. suis. fo. xx. vbi latè de hoc articulo.

ZACHARIAS.
¶ Adde quòd vo luit allegare Ro. sing. suo. dclxvij. incip. nos sumus. fol. xxiij. de quo 5 vide istum in.c. in tellexeritis. num. 1. in versic. non in aliis post alios. j. de adult.

ꝟ SEB. SAPIA.
c ¶ In contrariū. vide etiam Ab. in.c. gaudemus. j. de diuor. & in. c. tuæ. col. pe. s. de procu. & multa alleg. per Feli. in.c. cùm a fit generale. colū. vij. post med. ver. 6 respectu adulterij. s. de for. competenti.

1 GAudemus, ra quā maritus reconciliare non vult, ad agendum pœnitētiā in aliquo claustro collocatur. h. d. Cōmunis diuisio. Secunda ibi: *mulieres*. ¶ Casus literalis. Aliquæ mulieres cō demnatæ sunt de adulterio: propter quod à viris suis sunt relictæ: dicitur, ꝙ si ad frugem melioris vitæ conuersæ fuerint, si mariti earū cōmoniti eas propter Deū recipere noluerint: in monasterijs cū religiosis mulieribus debēt poni: vt pœnitentiam perpetuam ibi agant. Ber. ¶ † Not. j. ꝙ propter adulterium mulieris licitè separatur matrimonium, quo ad thorum: remanet tamē ipsum matrimonium quo ad vinculum. xxxij. q. vij. c. licitè. ¶ † Secūdò no. ꝙ se parato matrimonio propter adulterium carnale, non tenetur coniunx, qui non deliquit, peccantem sibi reconciliare, etiā post pœnitētiam peractā. ¶ † Tertiò not. ꝙ maritus licet ad sui instantiā fuerit separatū matrimoniū

a SEB. SAPIA. ¶ Iracundiæ calore. Vide Ro. in sing. ccccvviij. incipiē. volo commentare. l. quicquid calore. & Felin. in. c. Matthæus .j. de simonia.

b ¶ Iracundiæ calor. Calor iracundiæ impedit votū religionis, si sit magnus, adeò, q̄ sapiat mentis alienationē. Adde hīc do. Ant. in pe. col. versi. ea ratio. ibi: sed gl. posset p̄cedere. & d. Ant. in fi. in. c. ex literis. de iureiur. & q̄ calor iracūdiæ vitiet ingressum quo ad Deū. tenet Archi. in. c. p̄terea. xxx. q. iij. sed dicit, quo ad ecclesiā, q̄ ex quo quis exprimit votū, semper cogit̄ illud perficere: quia quo ad hoc credit̄ ex deliberatione procedere: secundū Inno. & Hostien. Antoni. Francis. ¶ An iracūdia impediat ingressum religiōis, vel aliud votū: vide gl. in. c. ūdū. de cōuer. cōiuga. quæ dicit, q̄ impedit. sed gl. in. c. sunt qui opes. xxvij. q. v. videtur tenere contrariū. de quo etiam per Alexā. in. l. quod calore. ff. de regu. iur. in addi. & vide Specu. in titul. de præsum. in versi. sed pone. & per Bal. in addi. Spec. in tit. de accusa. in §. j. & vide quę habentur in cap. auditis. de elect. quæ dixit, q̄ iracundia impedit rationē. & an impediat vinculum iuramenti: habetur in. l. ij. C. ad legem Iul. maiestā. Dicas tū, q̄ si esset talis iracundia, quę induceret alienationem mētis: prout etiā hic dicitur, vitiaretur ingressus. & eodem modo quodlibet aliud votum ex defectu cōsensus, quirequiritur in quacunq; obligatione facienda: vt insti. de obliga. quæ ex cōsensu. in. §. j. & per totum.

¶ Adde Ludo. Rom. in singu. suis. fo. 15. vbi quid de voto: quid de delicto; quid de confessione: & quid de contractibus factis calore iracundiæ.

c ¶ Quod in concernentibus. In spiritualibus & in concernentibus animam, & sic in spectantibus ad officiū sacerdotale, potest sacerdos alteri stipulari: aliās non. Adde bo. text. in. c. fi. in ver. manibus cuiusdam ex fratribus sancti Augusti. qui cle. vel votū. & vide do. Ant. circa hoc multa bona in specie ponentem in præ. Decretalium. in penul. col. & ibidem alij post eum ponunt: & Panor. in. §. Gregorius. in. vj. col. in princ. & Inn. in. c. cum olim. ij. in glo. sua, quæ est super versi. monachus. de priuileg. Io. an. & alij in. c. sicut. ne cleric. vel mona. Et propterea secundum Bar. post antiquos in. l. j. §. huius studij. ff. de iusti. & iure. potest sacerdos stipulari ab eo, qui est in confessione, rem alij surreptam: vt ibi per eum. Adde Spec. in tit. ex instru. edi. §. nunc videndum. versi. sed pone cum fœnerator. & ibi Ioā. and. in addi. vide Bal. in. l. cum rationes. ad fi. C. de probatio. ¶ Sed aduerte: quia Panor. hic dum allegat. c. quanquam. videtur nimium restringere prædictam communem conclusionem, vt non quilibet sacerdos possit alteri stipulari circa prędicta, sed solum sacerdos curatus, seu parochianus. Ista est magna restrictio ad doctrinam & decisionem communem. & in contrarium est glo. in. c. pastoralis. §. præterea. de offi. ordi. Et ibi expresse do. Anto. in vlti. col. not. & sequitur, q̄ sacerdos potest alteri stipulari, etiam in non spectantibus ad se: sed etiam in spectantibus ad officium Episcopi. & idem videtur velle hīc Host. secūdum ipsummet Panor. hīc. & vide sanè. Tho. in. iiij. senten. xij. q. iij. articu. j. circa fi. vbi dicit, q̄ sacerdos quasi publica persona est. Nec obstat tex. in d. c. quāquā. dum facit mentionē de sacerdote curato, qui prima facie videtur multum bene probare dictū suum: quia respōderi potest ex regula gl. no. in ver. p̄sidentes. incle. j. de rescrip. quem ad hoc no. ibi expresse do. Ant. & Imo. cui glo. Ego addo concordantem glo. iuris ciuilis in. l. j. in gl. j. C. de his, qui ad eccl. confu. quam nemo ad hoc pōderat, q̄ licet lex, canon, vel statutum vtatur aliquo termino, ratione frequentioris vsus; vel faciat mentionem alicuius personæ: quia frequētius in ea accidat; non per hoc intelligitur excludere alias personas, vel res. An autē sacerdos possit esse notarius, conclusio est, q̄ non: per dictum. c. sicut. cum similibus. limita tamen vt ibi. Antoni. Francis. ¶ An sacerdos possit alteri stipulari. Dicas, q̄ licet regulariter non possit quis alteri stipulari: vt in. l. stipulatio ista. in. §. alteri. ff. de verbo. obliga. & insti. de inuti. stipul. in. §. alij. Tamen sacerdos in his, quæ cōcernunt animam, & officium suū: & quæ sapiunt spiritualitatem, sicut notarius potest alteri stipulari. & ideò in confessione sacramentali, puta si aliquis cōfitetur se debitorem alterius, & nō velit sacerdos eū absoluere, nisi promittat sibi, q̄ solvet creditori suo: ex tali promissione facta sacerdoti datur actio creditori: prout voluit Bart. & Alex. in. l. j. in. §. huius. ad fi. ff. de iusti. & iure. vt tenet Spe. in tit. de instr. edi. in. §. nunc verò aliqua. in versi. itē pone cum quidam. quod etiā voluit Inn. in. c. parochiano. de sepultu. Sed do. Abb. in. c. pastoralis. in. §. præterea. de offi. ord. dicit sacerdotē nō posse alteri stipulari: nisi forte sit prælatus habens iurisditionem, qui tanquā publica persona poterit alteri stipulari. de quo etiam per Alex. in. l. non solū. in. §. j. ff. de iniurijs. Sed aduerte: quia hoc, quod dicitur de sacerdote audiente aliquē in confessione qui dicit & cōfitetur sibi, se esse debitorē Titij: nec vult eum aliter absolue re, nisi promittat satisfacere creditori; si forsan creditor ignoret illū esse suū debitorem: satis dubito quomodo possit oriri actio creditori ex tali promissione: cū talis confessio nō possit probari, nisi per sacerdotem, qui de his quæ audit in confessione non potest esse testis: quoniam illa non scit: vt homo: sed vt Deus: vt plenè tractat. in. c. omnis vtriusq; sexus. de pœn. & remiss. & ideò cogita quomodo pōt adaptari doctrina doct. ad ipsum casum.

ti. de se-

ti. de sepul. & quod ibi dixi. Vnde dicit Host. q̄ iste recipit nomine ecclesiæ. i. nomine Epi: quia Episcopus est in ecclesia & econtrà. vij. q. j. c. scire. vnde habebat mādatū ab Episcopo, vel fecit nomine Episcopi, credēs Episcopū ratum habiturū. arg. c. Lugduñ. xij. q. ij. & pro hoc adduco bonū tex. in. c. quanquā. de vsuris. li. vj. vbi sing. probatur, q̄ de iure canonico nō potest quis alteri stipulari, etiā si sit sacerdos[a]. Ibi enim in facto animæ requirit̄ p̄rius sacerdos curatus. ergo nō quilibet sacerdos hoc potest, sed quisq;

11 potest in spectātibus ad officiū suum. ¶ † Et dicit Inn. vnū aliud dictū no. q̄ tabelliones possunt alteri stipulari in iudicio: & vbiu dex procedit ex officio, de mandato tamen iudicis, & ex iusta cau

b sa: vt. l. ij. ff. rem pupil. sal. fo. dicit etiā, q̄ omnes magistratus[b] possunt alijs quærere. ff. de magi. conue. l. pen. Et sic videtur sentire In no. q̄ in conuentionalibus stipulationibus nō posit notarius alteri stipulari. sed contrariū sentit gl. in. §. si quis alij. insti. de inu. stip.

c vbi enumerat notariū inter personas valētes alteri stipulari. & illā opi. sequitur Dy. in. d. l. ij. & idē ibi Bart. vbi plenius prosequit hāc mate. facit quod no. in auf. vt ma. de. & hæc opi. hodiè est cōmunis. Pro hoc. d. l. ij. & quod ibi no. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Maritus qui est factus infidelis: si posteà reuertitur ad fidem, potest suam vxorem repetere, quæ tamen non cogitur ingredi monasterium: aliās se eus.*
2 *Maritus, aut vxor, si efficiuntur infideles, perdunt dotem & donationē propter nuptias. & debet esse remanentis in fide.*
3 *Maritus potest ingredi monasterium inuita vxore iuuene, quæ commisit adulterium. & ita vxor marito adulterante. quod intellige, vt in nu. 4.*
5 *Adulterium carnale, & spirituale, an compensetur. Compensatio diuersarum specierum non admittitur.*

CAP. XXI.

1 MVlier, quæ. ¶ † Breue est, & per alia verba verba potest sic summari. Post sentētiam diuortij, quo ad thorū latā, ob fornicationem spirituale mariti, potest vxor liberè religionem intrare. & non diuiditur. ¶ Casus literalis. Aliquis coniugatus trā siuit ad infidelitatē, vxore sua remanēte in fide, propter quod illa fuit à viro iudicio ecclesiæ separata. vir reuersus est ad fidem, & eam repetebat: ipsa nolebat redire ad eum, sed potius religionem intrare. Queritur vtrū posit ad religionē transire eo inuito? & respōdetur, q̄ potest: sed si nollet religionē intrare, debet compelli redire ad virū. Ber. ¶ No. j. q̄ quēadmodum propter fornicationē carnalē pōt matrimoniū separari quo ad thorū: vt in. c. plerūq; ēj. de do. post diuor. resti. & c. ex literis. cū simi. ita propter fornicationē spiritualem. Fornicatur enim is, qui fidē deserit, & ad infideles se confert. Concor. xxviij. q. j. c. idolatria. & c. non solū. Ex quo infertur, q̄ illud verbū Christi: Non licet dimittere vxorem excepta causa fornicationis. vt in. c. de infidelibus. de consan. & affi. vendicat sibi locū, nedum in fornicatione carnali: sed etiā in spirituali. quod tamen limita per id, quod legi. & no. in. c. quanto. j. de

2 diuor. ¶ † An autē hoc casu maritus perdat donationē propter nuptias, & mulier dotē: sicut perderent, si laberentur in carnalem fornicationē: dic, q̄ sic, eadē ratione. pro hoc. l. consensu. C. de rep.

3 sentiūt hīc doc. q̄ nō. ¶ † Secundò not. casum in quo potest vxor marito inuito, & iuuene intrare religionē, quādo. s. vxor est absoluta à consortio mariti ob eius delictū. Ex quo infero, q̄ separato matrimonio propter adulteriū carnale, potest is qui non peccauit intrare religionē altero inuito & iuuene. pro hoc tex. xxvij. q. ij. in c. Agathosa. & c. veniens. s̄. eo. alia vtilia nō possunt colligi ex tex.

4 ¶ † In gl. ij. ibi: *quando non fuit separata.* quod intellige quando maritus est conuersus in re integra: sed si vxor ante eius reuersionem intrasset monasteriū, nō potest educi à marito reuerso: licet sentētia separationis nō præcesserit. Nam idē videmus in fornicatione carnali: vt probatur in. c. Agathosa. & s̄. eo. c. constitutus. & c. veniēs. Obstat ergo viro repetenti vxorem, exceptio fornicationis spiritualis. Et in fi. gl. hęc vltima ratio verior: & placet magis docto. communiter. Nam præcedens ratio nō est vniuersalis. non enim procedit in bigamo, neq; in muliere. Et ex prædictis in gl. ha

d bes aliquos[d] casus, in quibus fornicatio carnalis & spiritualis differūt, & plures alios vide p

5 doc. ¶ † Sed vltra gl. quęro de vtili. q. pone, q̄ vxor separata post fornicationē spirituale factā à marito: cōmisit posteà adulteriū: nūquid marito reuerso & inuito possit intrare religionē: an verò debeat cōpensare adulteriū carnale cū spirituali: sicut fit cōpēsatio, qn̄ vterq; lapsus est in fornicationē carnalē: vt j. de adulte. c. pe. & vlt. Doct. sunt varij in hac sententia. & videtur primò, q̄ non fiat cōpensatio: quia diuersarū specierum nō admittitur cōpensatio. l. si cōuenerit. ff. de pig. actio. not. in. c. ij. §. deposi. Itē vxor separata nō dicitur maculare thorū mariti. in cōtrarium facit: qa vtraq; fornicatio est sufficiēs ad separationē matrimonij. ergo adinuicem admittitur cōpensatio. & hāc opi. tenuit Goff. in. c. illaj. de diuor. Host. distinguit, q̄ aut accusat̄ quis de spirituali fornicatione: & ipse excipit de carnali: & non est audiendus: quia si conuincitur de spirituali, nō tenetur mulier secū habitare: nisi vellet redire ad fidē. Aut ecōtra accusatus de carnali, excipit de spirituali: & prius de exceptione cognoscendū est, tanquā de p̄iudiciali: cum nō a SEB. SAPIA. ¶ Sacerdos. Contrariā opi. videlicet, q̄ indistinctē quilibet sacerdos posit alteri stipulari tenet Inf. in. l. j. §. huius studij. co. j. ff. de iusti. & iur. vbi reprobat dictū Abbhīc re spōdet ad text. in d. c. quanquā. vt ibi per eum.

posit hæreticus accusare vxorem de carnali, vel de alio delicto. Pro hoc. c. exceptionē. de excep. &. c. â nobis. eo. tit. si tamē ille vellet redire ad fidē, & constaret de fornicatione duplici, spirituali scilicet, & carnali: tunc fiet compensatio, & hæc opi. satis est æqua.

De conuersione infidelium Rubrica.

¶ Suprà visum est de conuersione coniugatorū ad religionē, nunc subijcit de eorū conuersione ad fidē: habet de mate. xxviij. q. j. & ij. & xxxij. q. viij. c. vno.

SVMMARIVM. b ¶ Magistratus. Adde tamē, quòd hoc nō habet locū in arbitro: licet arbitria sint reducta ad instar iudiciorū. l. j. ff. de arbi. quia arbiter nō pōt quærere partis sine cessiōe. de hoc est gl. sing. de iure cano. in. c. dilecti. s̄. de arbit. & gl. in. l. litigatores. §. j. ff. & latè per do. Ant. in proœ. Greg.

1 *Homicida non potest esse maritus illius mulieris, cuius virum ipsius mulieris contemplatione interfecit. 4. secus si sine dolo & fraude interfecerit. 6. 7.*
2 *Seruij efficiuntur etiam fideles de iure capti in bello licito: licet ex consuetudine nō seruentur.*
3 *Matrimonium non potest consistere inter illos, qui sunt diuersæ fidei: nisi ex postfacto in eadem fide reperiantur.*
5 *Crimen non est committendum, etiam propter bonū spirituale, quod inde potest sequi.*
8 *Maritus interficiens vxorem suam causa aliam rehabendi, priuatur, quòd non potest vlterius contrahere matrimonium.*
9 *Patriæ magis debemus, quàm parentibus. Bannitus si potest impunè offendi, filius potest offendere patrem bannitum.*
10 *Ratihabitio an æquiparetur mandato in delictis.*

CAP. I.

Audabilem.

¶ Saracenus, qui machinatione Christianæ mulieris, ipsius maritum occidit: si cū ea matrimoniū cōtraxit, separatur: licet posteà sit reuersus ad fidē: secus d si sine machinatione illum occiderit. h. d. vel

1 summa sic generalius. † Nō potest quis illā habere in vxorem, cuius maritū occidit machinatione ipsius mulieris: secus si sine machinatione. & est pulcher & quotidianus casus. Diuiditur. Nam duæ sunt partes principales. Secūda ibi: *ad hoc.* & quælibet subdiuiditur in con

c Notariū. Quæ sunt personæ valentes alteri stipulari. & de hoc, an notarius possit stipulari alteri sine cessione: vide text. & ibi latissimè Bal. in. §. cum impubes. insti. de adopt. & latè per d. Ant. s̄. in proœ. Greg. in. v. colū. j.

¶ Habes aliquos. Not. differentias, quæ sunt inter fornicationē carnalē & spiritualē: de quibus vide hīc p do. Ant. vbi docē. hoc ponunt &c. Et adde tex. & gl.

in.c. ꝓpositō. xxvij.qō.j. & alia differentia: quia licet in adulterio carnali paria delicta mutua compensatione tollantur: vt in.c. significasti & in.c. ex literis. cum si. de diuort. tamen secus est in adulterio spirituali: videlicet prælati & ecclesię: vt dicit glosſ. no. in.c. quos. in fi. vlti. gl. vij. q.j. & rationē ibi assignat Arc. quia ecclesia non dicitur deliquisse cùm iam ille prælatus cecidisset à iure suo.

SEB. SAPIA.

a ¶ In fertū. Quòd bellū sit licitū cōtra Saracenos, tenet Bar. in.l.j.C. de Paga. refert Iaſ. in.l. ex hoc iure. col.iiij. ver. secundo habes ex glosſ. ff. de iuſt. & iu. & ibi an capti in bello efficiātur serui capientium.

b ¶ Ista machinatio. vtrū ad impediendū & dirimēdū matrimonium ſufficiat machinatio ſola: vide hîc per do. Ant. in.ij. q. & ipſum Abb. Panorm. in.c.j. de eo, qui dux. in matrimoniū, quam pol. per adulte. & aliquid per eūdē in.c. ſup eo. titul.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quā parētibus. Cui magis filius obligetur, an patri, an patriæ: vide Bal. Ang. & Ful. in.l. pe. ff. de poſt. Iaſ. in.l.j. §. fi. col. pe. ver. qui, an potius parenti. ff. de iuſt. & iu. vbi latius per Alber. de roſa.

ſultationē & reſpōſionē: vt per ſe patet. ¶ Casus literalis. Quidā Saraceni erant in captiuitate Chriſtianorū & interfecerūt viros quarūdā mulierū chriſtianarū infidibs & machinatio. ipſarū: poſteà ipſi Saraceni per mulieres illas ad fidē Chriſtianā ſunt conuerſi: quæriť vtrū de iure illas poſint accipere in vxores. & ſi eas duxerint, an tale coniugiū teneat? Reſpondet Papa, ꝙ iſta quæſtio determinatur per concilium Tiburien. in quo dicit, ꝙ ſi in mortē ipſorum malitiosè fuerint machinatæ, quāuis earum ſtudio ad fidē conuerſi fuerint, contrahere non debent, & ſi contraxerint non ſunt tolerādi: quia tale dānum cū lucro compenſari non debet. ¶ Ad hoc. Quidā Saraceni interfecerunt quoſdā Chriſtianos in bello: quidam Chriſtiani quoſdā Saracenos ſimiliter interfecerunt in bello: poſteà verò Saraceni illi ad fidē conuerſi ſunt, & contraxerūt matrimoniū cum vxoribus conuerſis ad fidē illorum, quos in bello interfecerunt. Mulieres iſtæ poſtquā intelligunt veritatē de morte priorū virorū, diuortium petunt: quęritur quid iuris ſit? Reſpondet Papa, ꝙ cùm tales non procurauerūt mortē virorum, matrimonium inter huiuſmodi perſonas licitè poteſt contrahi: nec debēt aliquatenus ſeparari. cum hîc cauſa illa nō ſubeſt, ꝓpter quā debēt ſeparari. Ber. ¶ No. ibi: *in captiuitate.* ꝙ Saracenus licitè tenetur à Chriſtianis in ſeruum[a]. Eſt enim licitum bellū contra Saracenos: & ſic omnes capti in bello, efficiuntur ſerui. ff. de capti. quaſi ꝓ totum. vide plenè per Inn. in.c. ſicut. de iureiur. vbi generaliter dicit, ꝙ oēs capti in bello iuſto, etiā ſi ſint fideles, efficiuntur ſerui. Hoc tamē dic de iure procedere. ſed hodie ex conſuetudine vniuerſali Chriſtiani non efficiuntur ſerui. Ita no. dicit Bar. in.l. hoſtes. ff. de capti. & poſt. re. & ita pluries obſeruatum eſt temporibus noſtris. ¶ Secundò not. ꝙ licet matrimonium nō poſsit conſiſtere inter eos, qui ſunt diuerſę fidei. xxviij. q.j. caut. tamen diſparitas fidei à principio, nō habet impedire matrimonium inter vnitos ex poſtfacto in eadem fide: niſi aliud impedimentum ſubſit. ¶ Tertiò nota quod dixi in ſummario: vt non reſtringat diſpoſitionē huius cap. ad Saracenos. Nā eadem eſt ratio, & fortior inter fideles: quia cū iſtud impedimentum proueniat ex delicto atroci, maius eſt delictum inter fideles, quàm ſi infidelis occidit infidelem. Sed dubitatur magis de Saracenis, ſeu infidelibus propter lucrum inde proueniens: eum eſſent reuerſi poſtmodum ad fidem: ſed nihilominus etiā in eis diſsonitur contrarium. ¶ Item no. magnā poteſtatem, quam habet eccleſia. Poteſt enim ratione delicti inducere nouum impedimētum habile ad impediendum & dirimendū matrimoniū poſt contractum. Simile in.c. ſiį. de eo qui dux. in mat. ¶ Quartò no. ꝙ quis nō debet cōmittere delictum propter bonum ſpirituale, quod inde ſequitur. pro hoc vide bo. tex. cum gl. in.c. quod ait. xiiij. diſt. & in.c. non magnoj. de cle. vel mona. ¶ Not. in §. ad hoc quem poſſe ducere in vxorem illam, cuius maritū interfecit ſine dolo, & fraude ipſius mulieris. ¶ In gl. j. ibi; *idem eſt*: hæc gl. vſq; ad fi. ponit caſum ſeparatum à terminis literæ, in quo ratione delicti inducitur aliud impedimentum matrimoniale: vt dic clarius, vt habetur in capitulo finali. j. de eo, qui dux. in matri. ¶ Sed hîc quæritur pro declaratione literę, nūquid ſufficiat iſta machinatio[b]: de qua in litera: ſi occiſor nō cognouit illā mulierem durante primo matrimonio. Hoſt. inſtat, & tandem concludit, quòd ſic. Hic enim nihil dicitur de adulterio, ſed ſolum de machinatione. Et pro hoc facit ſecundū eum. Nam ſi interficio vxorem meam cauſa habendi aliam vxorem: ego pecco in legem coniugij: meritò non debeo habere aliquod auxilium à lege. & ſic non poſſum amplius contrahere matrimoniū: vt in.c.j. de diuor. & .c. interfectores. xxxiij. q.ij. Io. And. hîc diſtinguit, & melius, quòd aut interceſsit in morte machinatio vnius tantùm: puta, quia maritur interfecit vxorem, vt duceret Bertam in vxorem: & tunc requiritur adulterium præcedens ad impediēdum, & dirimēdum matrimonium contractum cum Berta: & ſic videtur loqui tex. in.c. is qui viuente. xxxj. qō.j. Aut interceſsit in morte machinatio vtriuſqꝫ, & tunc non requiritur adulterium: vt in iſta litera. *Si autem* nō interceſsit prius adulteriū, licet impediatur matrimoniū: vt in.d.c. interfectores. non tamē probatur in iure, quòd contractum dirimatur. per quod Hoſt. in.c-ij. de cogni. ſpiri. ¶ In gloſſ. iij. ibi: *pugnantes pro patria.* Not. gloſſ. & licet glo. accumulet fidem & patriam: non tamen eſt neceſſe, vt ſimul concurrant. Nam licitè quis pugnat pro patria. xxiij. q. viij. in.c. ſi nulla. hoc caſu poteſt inſurgere filius contra parentē: & ſic quis magis obligatur patriæ, quàm parentibus[c]. Et facit ad ſtatutum, quo cauetur, ꝙ bannitus poſsit impunè occidi: nunquid filius poſſit occidere patrem bannitū? Et dic, ꝙ ſic, quia bannitus eſt hoſtis ciuitatis: & hoſtē ciuitatis etiam patrē poſſet occidere impunè. l. minimè. ff. de reli. & ſump. fu. & ibi Bar. & per eundē in.l. amiſsio ne. ff. de cap. di. ¶ In gl. ſi. in ſi. no. gl. ex qua habes caſum, in quo ceſſat ratihabitio. & idē tenuit Io. in.c. is qui viuente. xxxj. q.j. & idē Vinc. & Hoſt. hic tamen poſteà Hoſt. diſtinguit vtrū nomine mulieris fuerit maritus interfectus, vel ne: vt proximo caſu ſufficiat ratihabitio: ſecundo non. ar. in.c. cum quis. de ſen. excommu. li. vj. Io. an. dicit hanc diſtinctionē non procedere, cū hîc requiraſ machinatio: & nihil aliud dicit. vult dicere ꝙ vbi in actu requiriť machinatio ſcienter, nō ſufficit ratihabitio: cū non poſsit machinatio interuenire poſt factū. Sed dic clarius ponēdo veram rationem deciſionis gl. ratihabitio retrotrahitur ex fictione iuris: ſed ad hoc, vt fictio procedat, requiritur, ꝙ duo extrema ſint habilia ad illum actum perpetrandum. ſ. tēpus quo actus fuit geſtus, & tē pus ratihabitionis. *Si* enim alterū iſtorum deficit, nō procedit ratihabitio: quia fictio nō cauſatur ſuper impoſsibili. De quo plenè per Bar. in.l. ſi is qui pro tempore. ff. de vſuca. Exēplum. quidā interfecit nomine infantis hominē. Demū infans maior factus, habet ratū: certè nec ratihabitio, nō trahitur retro: quia impoſsibile erat illum infantem, tunc tēporis mandare delictum: nō ergo pōt trahi retro: cum non debeat plus poſſe fictio, quàm veritas. & iſtud appellatur extremum ad quod. Pone exemplum in extremo à quo ſit contractus: habebam terminum ad certum quid agendū, amicus meus nomine meo egit illud: ego poſt terminum habui ratum, nunquid hoc ſufficiat? certe dicendū, ꝙ non: quia cum poſt terminum nō potuiſſem verè facere: ergo nec fictè. Pro hoc eſt pulcher tex. in.l. bonorum. ff. rē ra. ha. vide bo. gl. in.c. quàm ſit. de elect. lib. vj. Ad propoſitum ergo cū poſt mortē mariti, non poſſit vxor machinari in ipſius mortē: ergo deficit hîc extremum à quo. & ſic non procedit ratihabitio: quia quando deficit alterum extremorum, non habet locum ratihabitio. Nicolaus Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Si vnus ex coniugibus infidelibus conuertitur ad fidem, filij communes aſsignantur conuerſo. 7. 8.*

2 *Matrimonium ſumpſit cognomen à matre potius, quàm à patre, propter maiora onera, quæ ſuſtinet mater.*
Abuſio dicitur, quando quis vtitur aliqua re contra eius naturam.

3 *Iudæi habent filios in poteſtate: quia ſub Romano imperio, & legitimas nuptias contrahunt.*

4 *Infans vſque ad trienniū debet lactari à matre: niſi ſit aliqua nobilis. Nā tunc traditur alendus alteri expenſis patris, ſi eſt locuples: aliter matris, ſi eſt dines.*

Pater

5 *Pater cogitur alere filium officio iudicis: niſi filius poſsit ex ſua induſtria ſeipſum alere: dum tamen non ſit ſibi decori operari. Et quid ſi denegat?*

6 *Patria poteſtas non eſt penes illos, qui non ſubſunt Romano imperio.*

9 *Iudæus cōuerſus ad fidē, debet habere omnia bona: niſi ſint quæſita per vſuras vel prauitatem.*

10 *Matrimonium. ſi propter adulterium ſit ſeparatum quo ad thorum: apud quem filij ſint alendi, & cuius expenſis?*

CAP. II.

a ¶ Vide ſanctum Tho. in.iij. ſen. diſtinc. xxxiix. q.j. art. iiij. circa fi. vbi dicit, ꝙ cū proles peruenit ad perfectā ætatē, debet ſe qui patrē fidelē: & matrem fidelē, ſed ſi eſt id minori ætate conſtituta: tūc debet dari fideli, nō obſtante, quòd indigeat matris obſequio ad educationem. Ant. Franc.

b ¶ An Iudæus habeat filiū in poteſtate. Dicas, ꝙ licet Iudæus cōtrahat cum Iudæa verū matrimoniū & indiſſolubile: vtī c. de infidelibus. de conſan. & affi. & eſt gl. in.c. quāto. de diuor. tamē nō dicitur habere filios in poteſtate: nec in filios habere poteſtatem aliquā: quia Iudeus dicitur eſſe ſeruus Principis chriſtiani: & princeps Chriſtianus pōt à Iudæo auferre aliquos paruulos ad baptizandum: dummodo nō auferat cauſa cogendi patrem ad baptiſmū, ſecundū Arch. in.c. qui ſincera. xlv. diſ. cuius tamen contrariū tenuit Car. in cle. j. de Iud. per gl. in c. Iudæorū. xxv. iij. q.j. & habetur per Alexan. poſt Bal. in.l.ij. ff. de liis q ſunt ſui vel alie. iur. & habetur p Ro. in.l. multū. de ver. ob. vbi etiam per Alex. & per Alexā. poſt Bart. in.l. apud Iulianū. in. §. j. ff. de lega. j. vbi dicūt, ꝙ imò Iudæi habent filios in poteſtate: quia matrimoniū inter ſe legitimè contrahunt: vt in d.c. de infidelibus.

c ¶ Vide de hoc opt. gl. in.c. cū haberet. j. de eo, qui duxit in mat. &c.

d ¶ Vide Saly. in.l. alimenta. C. de nego. geſt.

ſi. De quo dic, vt plenè no. in.l. cum oportet. & in auſ. excipitur. & auſ. idemq;. C. de bo. quę lib. & inſt. per quas perſo. no. acqui. per totū.

¶ No. ꝙ licet matrimoniū denominet à matre, tamē filius ſequitur familiā patris. vnde debet denominari à patre, & nō à matre, & ſequiť ciuitatē ex perſona patris, & non matris.

3 I. j. &. l. aſſumptio. ff. ad muni. ¶ Itē no. quòd

b etiā Iudæus habet filiū in poteſtate[b]. Et eſt ratio, quia Iudæi contrahunt iuſtas nuptias ſ. de diuor. c. gaudemus. & ſunt ſub romano imperio: & ſic gaudent legibus imperialibus. Pro hoc. l. Iudæi. & quod ibi not. C. de Iudæ. Nam ille eſt in poteſtate patris, quem ex iuſtis nuptijs ꝓcreamus: ſecus dic in filio[b] nō legitimo. Nā ille nō eſt in poteſtate patris, inſti. de nup.

4 in fi. ¶ Itē not. ꝙ puer, ſeu infans poſt trien-

c nium[c] debet ali apud patrē: vſq; ad triēnium mater tenetur lactare filiū. C. de pa. po. l. nec filiā. Hoc intelligo, niſi mater ſit talis, quā non deceat lactare filiū: vt not. Azo in ſumma. de pa. po. ſequitur Bar. in tract. de alimē. & hoc caſu debet lactari expenſis patris. Sed ſi pater eſt indigens, & mater locuples, tenetur mater alere filios etiam maiores. l. j. §. mulier. ff. de li.

5 agno. & in authenti. ſi pater. C. de diuor. ¶ Et

d ſcias[d], ꝙ intantū alimenta ſunt filio debita à patre, quòd pater poteſt cōpelli per iudicē ad

e alimentandū filios. [e] d. l. nec filiū. & dicit ibi gl. no. ꝙ ſi pater denegat filio iniuſtè alimēta, per dit patriā poteſtatē. quod bene no. vnde alibi dicit lex, ꝙ necare, eſt filijs alimēta denegare. l. necare. ff. de lib. agno. Et dicit ibi no. gl. quòd ſi filius moreretur propter defectum alimentorum, poteſt puniri pater, ac ſi filiū proprijs manibus neceſſet. quod no. Et intellige, ꝙ pater tenetur alere filium, & ecōtrà filius patrē:

f niſi filius[f] poſſet ſibi quærere victum ex induſtria. & hoc verū, quādo ſit talis perſona, quā non dedeceret operari: aliās non tenetur laborare cū dedecore ſuo. l. ſi quis à liberis. & qd' ibi no. ff. de lib. agno. & vide glo. in.c. cū haberet. de eo, qui dux. in matr. ¶ In gl. j. ibi: *ob nequitiam patris.* nota iſtum caſum: & dic, ꝙ ob hanc cauſam poteſt filius cōpellere patrē, vt eum emancipet. de quo dic, vt latius habetur in l. ſi. ff. ſi à pa. quis fue. ma. & no. inſt. qui, modis iuſpa. po. ſol. in fi. ¶ In ea. gloſ. ibi, *de iure quiritum.* dic quiritum i. Romanorum: quia dicuntur quirites à quiris, quod eſt haſta. Nam haſtati incedebant, qui inuenerunt patriā poteſtatem. Et dicuntur quo ad iſtum effectum Romani omnes, qui ſunt ſub romano imperio. alij verò non recognoſcentes Romanum imperium, nō habent filios in poteſtate. vnde dubitatur de Veneris & quibuſdā alijs. de quo

7 vide per gl. inſt. de pa. po. ¶ In ea. gl. ibi: *condi tionem patris, vel matris.* No. gl. ꝙ nō eſt ſpeciale in patre, quod dicitur in tex. ſed idem eſt in matre conuerſa ad fidem. & idem probat tex. no. in.c. Iudæi. xxviij. q.j. habes ergo caſum ſingu. in quo mater poteſt ꝓpetere cōem ſobolē: & inuito patre pōt ꝓducere ad baptiſmū. Dic ꝙ ꝓ baptiſmū ſoluit ius patriæ poteſtatis: vt eſt tex. iuncta glo. no. in.c. Iudæorū. ea. cā & q. & ratio poteſt eſſe: quia nō eſt conueniens, ꝙ Iudæus habeat filiū Chriſtianum in ſua poteſtate: cum etiā ſeruum Chriſtianū habere nō

8 poſsitj. de Iudæ. c. fi. † Et ob prędicta dicit hîc

EE ij

ZACHARIAS.

c ¶ Ad alimentādū filios. Amplio hoc dictū cē verū ēt ſi pater nō habet vñ cōmodè viuat: vt p Bal. in.l. vbi. qō. x. ver. iſta. q. C. de iu. do. quod ē verū, ēt ſi ſeorſum à patre, defectu tñ nouercæ habitēt: vt no. An. in auſ. vt liceat ma. & auiæ. §. illud. ver. ſi verò per cauſas. col. viij.
Ant. Franc.
¶ An pater teneatur alere filiū ſeorſum habitātemab eo? Dicas, ꝙ pater alit filiū, ēt ſi ſit illegitimus. vt .c. cū haberet. de eo, qui dux. in ma. quam pol. per adulte. & nō ſolū teneť eam alere, ſed etiā vxorē & filios eius: ġ. quis pater nō hēat vñ cōmodè poſſet viuere, etiam ſi ſeorſum ab eo habitet: vt voluit ēt Bal. i. l. vbi adhuc. in.x.co.C. de iur. do. Et iſtud, ꝓcedit etiā ſi filius legitimā ſibi datam à patre forſan cōſumpſiſſet, abſque dolo tñ & culpa ſua. Ita Bal. in auſ. cōtrarogatus. C. ad Treb. & in.l. ij. in. §. j. ff. ſol. ma. & in auſ. ſi capti. C. de epiſc. & cle. Prędictatū intelligę vera, niſi filius eſſet artifex., vel haberet aliū modū ſe alimentandi ſaluo honore; qa tūc pater nō tenetur eum alere, ſi poſſet ſe alere ex ſuo artificio, vel lucro, vt per Bar. in.l. ſi gs à liberis. §. ꝙ ſi filius. ff. de liag. & per eundē Bar. in auſ. res ġ. C. cōia de leg. vt p Bal. poſt gl. in.l. ſi cū dotē. in. §. j. ff. ſol. ma.

SEB. SAPIA.

f ¶ Niſi filius. Vide Alex. in conſi. xlviij. in. iij. volu. Baldū nouellum in tracta. de dote. char. xiiij. in. vj. p. te. in nouo priulle gio.

a ¶ Plurima canonistis incognita in materia votorũ, ad intellectũ huius rub. vide sanctũ Tho. in. iiij. dist. xxxviij. q. j. art. j. ij. ij. & iiij. Quid autẽ sit votũ? dic, quòd alicuius boni cum deliberatione facta promissio. Ita diffinit Ray. in summa voti transgressi. circa prin. Sed Archid. xvij. q. j. in summa. variis modis diffinit. Nam dicit, quòd votum est a licuius boni cum deliberatione facta promissio. vel sic: votum est cõceptio boni alibi positi cũ deliberatione cõfirmata, qua qs ad aliqd faciendũ, vel nõ faciendũ se Deo obligat. Vel aliter dicit: q votũ est testificatio quedam promissionis spõtaneæ, q̃ Deo, & de his q̃ sunt Dei, fieri debet. Et hãc vltimã dicit tenere magistrũ sent. lib. iiij. dist. xxij. & dicit, q̃ de hoc ponit etiã Innoc. in. c. ad nostrã. de regu. Sed tu dic, q̃ primæ duæ diffinitiones relatæ per Archid. vbi. s. non fuerunt suæ: sed Ray. quem Archi. non refert in sua summa. in tit. de impe. vo. circa prin. §. votum. sic describitur. Sed de hac diffinitione omnino vide per Do. post Archi. & Io. An. in. c. ij. de voto. in. vj. Et quid sit votũ rationabile, & quid irrationabile, vide Tho. ij. ij. q. lxxxviij. arti. ij. vbi etiã ponit de quibusdã votis bestialibus: vt si quis voueat se mori turũ, vel se volaturũ: de quibus etiam ponit Archidia. in. c. qui bona. xxvij. q. j. cuius dicta refuli post do. Anto. in. c. literaturã. j. eo. Et dicit magister sententiarũ. xxxviij. dist. iiij. lib. sententiarũ. vt refert Tho. in. iij. ij. q. lxxxv. ij. arti. j. quòd votum est testificatio quedã promissionis spõtaneæ, quæ docet de his, quæ sunt Dei fieri debere. quamuis testificatio posit ad inferiorem testificationem propriè referri. Item vtrum omne votum obligens vide omnino Tho. secunda secundæ quæstionis octuagesimaoctaue. articulo tertio. & in eadem. q. articulo tertio. ponit de vtilitate vouendi. videlicet, an expediat vouere. & in eadem quæstione. articulo quinto. ponit cuius virtutis sit actus vouendi. & quid sit votũ. & vide etiã omnino Hostiẽ. in summa de voto. §. j. per totum illum. §. per Tho. in. iiij. dist. xxxviij. quæstio. j. arti. j. vbi plurima alia bona ad mate. ponit. Et adde, q votũ nõ fit sanctis: nisi secũdũ q̃ suffragia sunt & mediatores inter nos & Deũ: sicut & oratio ad sanctos fit. Ita dicit ad literã S. Tho. in. iiij. sentẽ. & dist. xxxviij. q. j. arti. iij. circa med. vbi etiã dicit: q̃ turpe votũ nõ est seruandũ: quia votũ non se extendit ad illicita, nec minus bona. nec refert vtrũ fuerit tũc illicitũ, quãdo votum emissum est vel postmodũ illicitũ fiat. Adde huc: q̃ ille cui assignata sunt cõfinia, & promisit non exire de confinibus: si exit, vt vadat ad complendũ votũ, non incurrit illam pœnam. ad hoc alle. tex & gl. fing. & vnicã in. l. illud. ff. de offic. præsi. Et ideò dicit Bal. in. l. j. in. ij. col. C. de ædi. ac. q̃ mulier exiens de carceribus, vt vadat ad aliquã ecclesiam, causa adimplendi votũ, non dicitur fugisse de carceribus. dicit tamẽ ibi Bal. q̃ custos carceris nõ debet pmittere ipsam exire, nisi consuetudo publica hoc permitteret.

nisi ille inferior habeat iura episcopalia.
Dispensatio non potest fieri ab aliquo prælato citra Episcopum, nisi in casibus à iure expressis.
8 *Papa potest ex aliqua magna causa dispẽsare, quòd moniales possit contrahere matrimonium.*
Papa potest ex causa dispensare contra votum continentiæ: & alius citra Papam non potest dispensare. 9.

CAP. I.

b ¶ An autẽ, & q̃n liceat voueti committere votũ propria authoritate: vide latè per do. Anto. in. c. peruenit. ij. de iureiurã. & quod no. in ru. de ob. ie. Itẽ oĩo adde huc Tho. in iiij. dist. xxxviij. q. j. artic. iiij. vbi disputãdo cõcludit regulariter vouẽtem, nõ posse cõmutare votũ authoritate propria eriã si, cõmutaret in aliud votũ temporale, diuturnius quã primũ. Seddicit q̃ dispensatio & cõmutatio votorũ pertinet ad prælatum suum: quia in quolibet voto subditi subintelligitur conditio, nisi displiceat prælato. Et dicit, q̃ licet Papa hẽat plenitudinẽ potestatis in dispensationibus: tamẽ ad eũ regulariter nõ recurritur pro dispẽsatione votorum: nisi sit votũ religionis: vel sint vota perpetua. In alijs autem votis, sicut peregrinationis & ieiuniorum possunt Episcopi dispẽsare: nisi Papa aliquod votũ sibi reseruauerit: sicut dispensatio in voto terræ sanctæ. Et ibi etiam dicit, quòd minus importat commutatio voti, quàm dispensatio: quia quando fit commutatio absoluitur ab vno voto, & ligatur ad aliud: sed quando fit dispensatio, absoluitur à voto, absque eo, quòd ligetur ad aliud. & ideò dicit, q̃ cum ex causa rationabili in voto dispensari possit, potest etiam commutari.

Antonius Franciscus. ¶ An votum possit commutari propria authoritate etiam in melius, sicut in diuturnius & longius tempus. Dicas absque dubio quòd non: imò, qui à voto discederet, illud rumperet propria authoritate, dignus est diuino supplicio: in in capitu. Ananias. xvij. q. prima. imò nec superior sine causa potest illud commutare. & in capitu. non est de voto: vt ibi per glossũ quæ dicit, quòd dispensatio votorum sine causa facta dicitur esse dissipatio.

quod

De uoto[a], & uoti redemptione Rub.

¶ Visum est. s. de quodam voto in specie, quod. s. emittitur per ingressum religionis, vel per susceptionẽ fidei. nunc subijcitur de voto in genere & ipsius voti redemptione. De materia habetur. xxvj. q. j. per totum. & xxxij. q̃ j. c. fi. reperitur. in vj. & de fi. inst. c. quod super. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Votum potest commutari in aliud votum: cum authoritate tamen superioris, & iusta causa instante considerandis à superiore.*
3 *Votum, an & quo casu debeat commutari in melius. 5.*
4 *Votum an cogatur quis obseruare, quando superuenit aliquod impedimentũ: quòd si ab initio fuisset, sine dubio quis non vouisset.*
5 *Votum numquid possit redimi, vel commutari sine causa.*
Ieiunia inducta ab ecclesia non possunt mutari. nec redimi sine causa existente: ieiunia verò inducta per pœnitentiam, possunt arbitrio imponentis cõmutari: sine arbitrio eius. secus.
6 *Pœnitentia potest commutari ab illo, qui pœnitentiã iniunxit: vel à superiore.*
Pœna statutaria potest ex causa per iudicem mutari, vel diminui.
7 *Votum non potest commutari ab inferiore episcopo:*

quod leg. & notẽ. c. j. de re. per. & sic vltra alios limitarẽ istum tex.

4 ¶ †Itẽ reperio dictum no. b. Tho. quod recitat Arch. in. c. qui bona agũt. xvij. q. j. vbi dicit, quòd omne impedimẽtũ superueniens quod habuisset à principio impedire votũ, si oritur post factũ, habet auferre obligationẽ voti. quod est dictum satis sing. Sed multũ ob. c. quod super his. ẽ. vbi impedimentum superueniẽs facit mutationẽ in aliã causam. & licet illud sit magis tutum, tamen de subtilitate credo primum dictũ satis posse procedere: dummodo nulla culpa inueniatur in vouẽte. Nã si per me non remanet, quominus votum perficiã, subsistẽte bona voluntate, debeo reputari ac si votum perfecissem. Pro hoc. c. dixit. de pœn. distin. j. & quod no. in. c. j. de eo, qui mit. in pos. facit in fini, qd̃ no. in. l. quod te. ff. si cer. pet. in. l. si non sortẽ. §. libertus. ff. de condi. inde. & in. l. si vsus fructus mihi. de vsufru. leg. Et ad. c. super his potest rñderi, q̃ pro cedit quãdo impedimentũ nõ est omnino voti impeditiuum, sed difficultatiuum. Aliud enim est quod factum reddit impossibile: aliud quod difficile. facit. l. continuus. ff. de verb. obli. Cõmuniter tñ obseruaẽ. c. quod sup his. alle. Et facit iste tex. dũ dicit: an ex infirmitate. ¶ †Sed pro declaratione prædictorũ & materiæ, quæritẽ:

5 a nunquid[a] sine causa possit votum redimi, vel cõmutari? Sol. dic, q̃ ista vota quæ à principio fuerunt voluntaria, possunt redimi & cõmutari causa existente in vouẽte: dummodo cõmutẽtur, vel pro redemptione detur aliquid magis vtile, & Deo magis acceptum. hoc no. voluit Inn. super rub. de obser. ieiu. Itẽ sequit Arch. in. c. presbyter. lxxxij. di. Ego probo per. c. de multa. prope fiñ. e. dũ tex. alternatiuè loquit, dicens: si necessitas exigat, vel vtilitas persuadeat. sufficit ergo alterum illorum. Et ex illo text. infero ad limitationẽ, quã. s. dedi ad istũ tex. vt tunc commutatio debeat esse vtilior, quãdo necessitas nõ suggerit commutationẽ voti. Nã patet ex illo tex. q̃ sufficit necessitas, vel vtilitas: ergo in casu necessitatis non requiritur melior vtilitas. quod no. Et vnde surgit hæc commutatio voti: cùm sit de iure diuino? dic, vt colligitur ex cap. magnæ. j. eo. Hæc procedunt in votis voluntarijs. ieiunia autemne cessaria, quæ sunt inducta ab ecclesia non possunt commutari: nec redimi sine causa existente in ipso obligato: vt not. Inn. in rubr. in loco prælegato. De ieiunijs verò indictis per sacerdotẽ in pœnitẽtia, dic q̃ ipsius arbitrio possunt cõmutari: sed sine arbitrio ipsius, secus. Sic intellige glo. no. in. d. c. presbyter. lxxxij. dist. ¶ †In

6 gl. j. ibi: *commutatio pœnæ*. Aduerte, nam iura alleg. in gl. loquuntur de commutatione pœnitentiæ & non pœnæ. & pœnitentiã commutare potest ille, qui pœnitentiã iniunxit, vel superior: vt legitur & notatur in. d. c. presbyter. Et de commutatione pœnæ dic, vt no. per Inn. & alios in. c. j. de constit. & est bo. tex. cum glos. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui no. infa. vbi Bar. ponit no ta. dictũ: q̃ ex causa etiã pœnã statuti potest iudex commutare, vel

7 diminuere: vt. ij. q. iij. * c. fi. quẽ pœnitueriterit. §. accusatorũ. ver. pœnæ verò. in gl. in ver. voluntati*. ¶ †In ea. gl. ibi: *& est argu. quòd Episcopi &c.* Signa glo. & ideò gl. dicit arg. quia in tex. non fit mẽtio de Episcopo, sed de præsidente. Inn. dicit, q̃ Episcopi & supiores possunt dispensare in voto: non autẽ prælati inferiores. Probat iste tex. iuncta suprascriptione. & no. sing. hoc dictũ, pro quo facit quod ipsemet no. in. c. ij. de eo, qui fur. ordi. rec. vbi ponit vnã sing. regu. [b] dicẽs nullũ prælatum citra Episcopum posse dispẽsare in aliquo casu: nisi in casibus in iure expressis. quã regu. sequũtur doc. in. c. fi. de postu. præla. Et ego adduco tex. in cle. ij. de prius. vbi no. probatur, q̃ prælatus citra Epm̃ no potest absoluere à sentẽtia excõicationis à canone promulgata: nisi, vt dixi in casibus à iure expressis. Host. dicit hîc, q̃ iste tex. nõ probat dictũ Inn. sed potius contrà: quia licet loquatur de Episcopo, nõ dicit hoc pendere ab arbitrio suo: sed ab eius, qui præsidet & c. fatetẽ tamẽ, quòd dictũ in se est verũ, & seruatur de consuetudine. & minimè sunt mutãda. &c. l. minimè. ff. de leg. Et põt dici, q̃ vbicunq̃ inferior p̃ latus haberet de iure speciali ius epale in p̃sonis: q̃ tunc possit dispẽsare in voto, sicut Episcopus: quia talis potest exercere iura episcopalia. p̃ hoc gl. no. in cle. j. de re. eccl. nõ ali. & per Inn. in. c. statuimus. de maio. & obe. Dico latius in. c. significasti. de fo. cõpe. & tũc ista litera stabit ꝑ priè: vt quilibet præsidens. s. habens iurisditionẽ episcopalẽ possit dispẽsare in voto. Nã vt ex fine literæ colligitur, in hac commutatione requiritur dispensatio: sed prælatus inferior non dispẽsat. Per hoc dico sacerdotẽ vota non posse commutare: nisi modo prædicto. s. cum ipse iniunxit ieiuniũ &c. ¶ †In gl. a fi. ibi, sed in voto conscientiæ secus. Not. gl. nã loquitur nõ solũm in religioso, sed in quolibet vouẽte continentiã. Host. hîc & cõiter canonistæ tenent oppositũ dicentes, q̃ ex magna causa potest Papa dispẽsare circa votum c continẽtiæ etiã cũ religioso. Ponit exẽplũ, si b Rex infidelis vult redire ad fidẽ cum toto suo regno, si potest habere in vxorẽ monialem filiã alterius Regis. Nã istud magis. Deo acceptum, quàm continẽtia vnius hominis: maximè, quia matrimoniũ est de iure diuino: & cũ vxore est castitas. xxxj. di. c. Nicena. & in. c. de voto. li. vj. & idẽ tenẽt doc. in. c. cũ ad monasterium. de sta. regu. b. Tho. fuit in opi. gl. licet prius tenuisset contra. Io. an. nouissimè dispputauit. sequẽdo opi. Canonistarum contra opi. Theologorũ: & plenè prosequitur super reg. semel Deo dicatum. de reg. iur. li. vj. in merc. Et inquãtum gl. dicit, q̃ castitas est sola &c. nõ intelligas, q̃ aliæ virtutes hoc nõ possint facere. vnde debet intelligi, q̃ castitas sola potens est Deo animas præsentare. s. fine alijs virtutibus. Nõ tñ intelligas, q̃ alię virtutes absint: sed nõ exigit, vt cõcurrãt æquè principaliter: sed saltẽ debet habere accessoriè: quia nõ pót quis habere vnã virtutẽ sine alijs: licet possit habere opus virtutis: vt no. gl. in. c. nisi cũ pri-

9 dẽ. in ver. virtutũ. §. de renun. ¶ †Et ex prædictis habes vnum casum, in quo solus Papa dispensat: & licet doc. teneant, tamẽ de iure aperte hoc non probatur. Sed ego adduco. c. maiores. de baptis. vbi dicit, q̃ maiores causæ sunt referendæ ad Papam. alius est casus in voto vl d tramarino[d] emisso pro subsidio terræ sanctæ. tex. est no. iuncta gl. in. c. ex multa. j. eo.

SVMMARIVM.

1 *Votum factum in puerili ætate potest Papa commutare, etiam si sit votum vltramarinum.*
2 *Votum factum à maiore septennio, obligat vouentem. 3.*
Puer dicitur quis post septem annos.
4 *Papa non potest tollere obligationem alteri quæsitã.*
Laicus non tenetur obedire Papæ in temporalibus.
Absoluitur quis à iuramento cum causa: aliàs secus. d

CAP. II.

1 VEniens. ¶ †Cõmutat Papa votum vltramarinum, in his maximè, qui in puerili ætate vouerũt. & duo facit. Primò ponit formã voti. Secundò eius absolutionẽ & mutationẽ: ibi: *nos*. ¶ Casus literalis. R. clericus dum esset in puerili ætate constitutus, & doli capax: dispposuit proficisci Hierosolymã. & cuidã qui illuc accedere volebat, fidem dedit, & suam ab eo accepit, q̃ in via fideles socij existerent: tandẽ factus discretus & adultus accessit ad Papã petens eius consiliũ. Papa illũ absoluit à voto, quòd in ætate puerili fecerat: ex facilitate potius, quàm arbitrio discretionis: ita tñ, q̃ votũ redimat eleemosynis & toto tpe vitæ suæ, si poterit vni pauperi debeat

2 prouidere. Ber. ¶ †No. j. ex tex. iuncta glo. q̃.

SEB. SAPIA. ¶ Nunquid. Quãliceat commutare vota, vide Fely. in c. iij. in princi. §. de iureiur. post Abbi. col. j. versi. sed quando.

b ¶ In quibus casibus possunt dispẽsare prælati inferiores à Pa. vide. b. Tho. in. ij. ij. q. lxxxviij. art. vl. in fi.

¶ De hoc vide latius p Pet. de anc. in rep. c. canonũ. de const. in. ij. op. & vide quod not. j. desta. mo. c. cùm ad monasteriũ. & in fi. q. Io. An. Andr. in regu. actus, in mercu. & Imo. post Gul. in cle. j. in vlt. col. de cõsan. & affi. & vide hîc per do. Anto. in vlti. col. & idẽ q̃d Pau. hîc. post do. Ant. dicit ad literã Host. in sum. de voto. §. qualiter & cuius authoritate. in. ij. col. versic. sed & de votis voluntarijs.

SEB. SAPIA. c ¶ Magna. In cõtrarium tñ faciunt no. per Fel. in. c. q̃ in ecclesiarum. col. iij. §. de cõstit. vbi tenet q̃ Papa non possit dispẽsare, si Rex habet vxorẽ sterilẽ, vt possit ducere aliã vxorẽ. & subdit q̃ Pa. nõ põt dispensare super præceptis decalogi: vt ibi latè per eum.

¶ Vide latè per Hostiẽ. in sum. de voto. §. qualiter, & cuius authoritate. per totum illum. §.

a ¶ De iſtis tribus requiſitis in voto vide per eundem Tho. in. iiij. diſt. xxxviij. q.j. arti. j. circa medi. In hac mate. vt habes opi. Io. an. & aliquo rũ aliorũ glo. vide gl. xxvij. qõ. vj. in ſum. & in. c. neq; viduas. & vide. d. Ant. in. c. ex parte. ver. per hãc dece. j. de cen. & ad hoc in fi. Fac. tex. in. c. ſed penſandũ. vj. diſ. & vide omnino Arch. in c. qui bona. xxxij. q.j. & in. c. pcluus. circa fi. xx. q. iij. vbi dicit, q ex hoc, q quis exprimit votum, ſemp cogitur in foro eccleſiæ illud perficere, quia creditur ex deliberatione procedere. & ita dicit tenere Hoſt. & Imol. in hoc. c. Itẽ vide Tho. in iiij. di. xxxviij. q.j arti. j. poſt me. vbi dicit, q quædam vota, quæ faciunt mulieres de non pectinando tali die caput, pro nõ votis habẽda ſunt & peccant taliter vouẽtes. & de hoc vltimo vide. ſ. in rubri.

b ¶ Et ex ſola pollicitatione, quam quis facit Deo, poteſt cõuinci: vt dicit gl. in. c. ſtatuimus. xiij. q. j. de quo vide per do. Ant. & quod ibi ſcripſi in. c. ex parte. j. de celeb. miſ. An autẽ ex voto detrahendo acquiratur ius reale in illare, die q non. tex. eſt not. in. l. ij. ff. de pollic. ſed acquiritur obligatio perſonalis tantũ: vt ibi. Et ideò pro voto agetur ſolum contra vouentẽ actione perſonali: quia diputat ibi gloſſa. an ex voto acquiratur eccleſiæ dominiũ rei, ſuper qua emanauit votũ abſq; traditione. & concludit: qnõ: quod bene eſt nota. pro limitatione. l. fi. C. de ſa. ſan. ec. quod tamẽ limitat. d. gl. in. d. l. ij. in princi.

votũ emiſſum in puerili ætate efficaciter obligat: licet præſtet facilitatem obtinendi commutationem. & ſic minor ætas non impedit obligationẽ Deo quærendã. & dicitur puer poſt ſeptẽ annos: vt dicitur in prooemio. vj. & ſic poſt doli capacitatẽ quis obligatur ex voto. Et ad hoc tenebis ſemper mẽti iſtũ tex. qa neſcio alibi ita clarũ. vide tamẽ ad materiam quod no. Inn. in. c. ſcripturæ j. eo. ¶ † Secundò
3 no. q votũ emiſſum in puerili ætate, videtur potius procedere ex quadam facilitate animi, quàm diſcretiõis arbitrio. Et ex hoc & ex tex.
2 poteſt ſumi argu. opt. q votũ emiſſum ex animi facilitate, obligat vouentem, licet facilitas præſtet cauſam diſpenſandi & commutandi.
¶ † Vltimò not. caſum, in quo Papa abſoluit
4 laicũ ab obligatione quæſita alteri laico. Nam iſte dederat fidẽ laico, vt eſſent ſocij fideles in itinere. Sed cõtra hoc opp. obligatio eſt de iure gẽtium. & ſic non poteſt per principẽ tolli: vt in cle. paſtoralis. de re iu. no. Inn. in. c. quę in eccleſiarũ. de conſti. Legiſtæ in. l. fi. C. ſi contra ius, vel vti. pub. maximè per Papã reſpectu laicorũ. ad hoc vide ſing. dictũ Inn. in. c. inquiſitioni. de ſent excõ. vbi dicit, q ſi Papa vult laico auferre libros ſuos, vel ſimile: non tenetur laicus ſibi obedire: cũ ſibi nõ ſit ſubiectus in tẽporalibus. Sol. contrariũ videtur difficile. Ex dictis doc. pñt colligi duæ ſolu. Prima, q Papa hoc fecit ex plenitudine poteſtatis. Hęcſo. nõ valet, qa nõ habet poteſtatẽ abſolutam circa iſta, quæ ſunt iuris naturalis, ſeu gentium, ſine cauſa, etiã Imperator reſpectu laici: vt not. in iuribus. ſ. alleg. Secunda ſolu. quæ videtur placere Inn. hîc, vt ſit hoc ſpeciale: cũ obligatio venit acceſſoriè ad actum ſpirituale: nec laicus poteſt prętendere commodum burſale. Nam iſta non erat propriè ſocietas, cum ſocietas cõ trahatur ad lucrum. l. coiri. cũ ſe. ff. pro ſocio. vnde potius iſti dicebantur comites, quàm ſocij. ad hoc quod no. glo. in cle. ij. de pœnis. & no. hanc ſol. quia ſatis rationabilis eſt. Habet caſum in quo Papa abſoluit quem ab obligatione quæſita laico. ¶ Ego darem aliã ſolu. q ideò Papa poţuit hîc abſoluere: quia ſolũ obligatio erat contracta ex fidei præſtatione: ſed Papa poteſt abſoluere à iuramẽto cauſa interueniente: vt no. in. c. quanto. de iureiu. hîc autẽ ſuberat cauſa: quia minor ętas. Item quia illam fidẽ pręſtiterat ob cauſam ſui itineris, qua deſiciente facilius poteſt obtineri abſolutio à prę ſtatione fidei. & hęc ſol. mihi videt verior, & procedit magis ſine ſcrupulo. ¶ In gl. in ver. *facilitatẽ*. in fi. de hoc vide quod dixi in. c. dudũ. de conuerſione coniugatorũ. & quod dicam j. c. ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Votum non emittitur ex ſimplici propoſito bonum operandi.*
2 *Votum ad hoc vt obliget, quæ requirantur.*
3 *Promiſſio ſola non ligat: niſi ſit facta cum propoſito ſe obligandi.*

CAP. III.

Literaturam. cõtinet no. & ſing. deciſionẽ. & poteſt ſic ſumari. Si pliciter proponẽs religionẽ ingredi: licet non ingrediat, nõ eſt reus votiti. Vel generalius poteſt ſic ſummari: Ex ſola cõceptione boni explicandi, non obligatur quis ad bonũ conceptum exequendũ. Primò conſultatio: ſecundò reſpõſio ibi: *tibi*. ¶ Caſus literalis. Magiſter A. fecit ſibi minui in brachio: brachiũ indurauit ex illa minutione: ita, q perterritus fuit ad mortẽ. Dum eſſet in tali ſtatu, protulit hæc verba: non diu hîc morabor: proponẽs in animo religionẽ intrare. dubitauit, an ex hoc facto teneret religionẽ intrare? Reſpõdet Papa, q ſi plus nõ eſt in voto proceſſum, nõ debet dici trãſgreſſor, ſi non adimpleat quod dixit. Ber. ¶ No. j. ar. opt. ex tex. q terror mortis naturalis nõ impedit obligationẽ voti: dũmodò vouens deliberatè ſe obliget ad votum: de quo vide quod dixi in. c. ſi cut. de regula. ¶ † Secundò no. q ex ſolo propoſito indeliberato intrandi religionẽ non obligatur quis ad ingreſſum. Cõtra quod glo. multũ inſtat. Nã videtur tex. in oppoſitũ. in. c. qui bona agũt. xv. q. j. Sol. ex dictis gl. Inn. & Hoſt. poteſt elici hæc cõcluſio, q ſi nõ firmiter quis propoſuit ſeu deliberauit religionẽ ingredi, vel certũ quid profiteri: non obligatur ex ſola conceptione animi. Si autem deliberauit: tunc tenetur ad executionẽ voti, ẽt ſi verba nõ expſsit: eccl'ia tñ nõ cõpellit ad voti executionẽ, ſi de eo nõ cõſtat. Nã ſi ex prima deliberatione, ſeu agitatione animi, quis obligaret ad religionẽ: pauci eſſent ſtudentes, qui nõ eſſent religioni obligati. ſecundũ Hoſt. cũ cõiter talia animo concipiant. Hinc dicit Abbas, q votũ initiatur, confirmatur, & conſummatur. Initiatur, cũ propoſitũ in animo ſeminatur. Ex tali propoſito nõ obligat, nec quo ad Deũ, nec quo ad eccleſiã. & ſic poteſt intelligi iſte tex. Cõfirmatur, cũ deliberatio figitur, & firmatur ſuper propoſito: & tũc obligatio oritur quo ad Deũ. ad hoc. d. c. qui bona agũt. ſed ec cleſia nõ compellit, ex quo ſibi non cõſtat. Conſummatur autem, cũ verba enuntiantur: & tunc efficaciter obligatur quo ad Deũ, & quo ad eccleſiã: vt in. c. licet j. e. Et ſic cõiter ſentiunt doc. noſtri, q propoſitũ deliberatum & confirmatũ obligat quẽ ad executionẽ boni cõcepti & deliberati. ¶ Sed. b. Tho[a]. ſecunda ſecundæ. q. lxxviij. art. j. dicit inter cætera tria neceſſaria ad obligationẽ voti. Primò deliberatio: ſecundò propoſitũ: tertiò promiſsio. Nõ enim obligatur quis ſecundũ eum ex ſola deliberatione, vel ex ſolo propoſito: niſi ſubſequatur promiſsio, quæ quidẽ promiſsio licet homini fieri nõ poſsit, niſi per verba, vel alia ſigna exteriora: tamẽ Deo fieri poteſt ſolo corde. Ipſe enim reſpicit cor, & non verba. pro hoc xiiij. q. v. in. c. ſi quid inueniſti. Quando q tamẽ ſecundũ eũ conueniũt alia duo: vt expreſsio verborũ, quę licet nõ ſit neceſſaria quo ad obligationẽ, eſt tamẽ vtilis: vt ſaltẽ propter hominũ verecundiã, nõ deſiſtat à promiſsione ſua. Secũdò interuenit quã dog hominum teſtimoniũ. hæc tamẽ duo nõ ſunt de ſubſtantia: vt. ſ. dixi. & quãuis Io. An. & doc. ſimpliciter recitẽt hæc dicta. b. Tho. tñ mihi videtur, q hæc deſtruãt multas theoricas canoniſtarum: vel ſaltẽ oportet illas reſtringere. Nã Hoſt. hîc. & in. c. cõſulti. ſ. de reg. dixit, q ſi quis propoſito mutãdi vitam ſuſcepit habitum religionis, efficaciter eſt obligatus quo ad Deũ propter propoſitũ mutandi vitam. Nã cõtrarium poteſt inferri ex his dictis beati Tho. q nõ ſufficiat ſolũ propoſitũ, etiam præcedẽte deliberatione, niſi ſequatur promiſsio ſaltem corde facta. ¶ Hæc dicta multũ mihi placẽt: nam nõ ſequitur: ꝓpoſui firmiter in animo aliquid dare Deo, vel homini: quòd ob hoc ſim obligatus ad dandũ ex quo illã rem nõ promiſi Deo vel homini. Nã votũ cauſatur ex quadã pollicitatione[b]. i. vnius promiſsione: vt. l. ij. ff. de pollici. & hæc dicta. b. Tho. ſequit Arc. in. c. q bona. ꝑal. Oportet ergo iura reſtringere, q firmãt deciſionẽ ſuper ꝓpoſito: vt intelligantur de ꝓpoſito cũ ꝓmiſsione. ¶ † Et no. q ſola ꝓmiſso nõ valet, niſi p̃cedat deliberatio cũ ꝓpoſito etiã reſpectu relig licet cõtrariũ ſenſerit Io. an. in. c. dudũ. de cõuer. cõiu. ¶ In gl. j. ibi: *nec firmiter proponendo*. licet gl. videatur velle, vt firmũ propoſitũ ſufficiat, quod eſt contra prædicta: tamẽ j. in fi. videtur intelligere de propoſito cum animo obligandi ſe Deo. & ſecundũ hoc ſtaret firma ſententia. b. Tho. & facit multum pro eo iſte tex. qui ſimpliciter dicit iſtũ animo propoſuiſſe, quòd religionem eſſet intraturus, & nihilominus nõ obligatur: ergo iura facientia mentionẽ de propoſito, intelliguntur de propoſito cum animo ſe obligandi, ita q fuerit p̃ceſſum, ad promiſsionẽ, ſaltẽ corde. ¶ In gl. fi. ibi oritur actio. Hoſti. dicit, & bene hoc arg. hîc non colligi: quia nullum pactum hîc inter-

nisi votum fieret in vltima voluntate.

a ¶ Per iſtum tex. dicit Tho. in. ij. ij. q. lxxxix. arti. iij. circa fi. q votũ religionis, cũ ſit perpetuum, eſt maius, quàm votũ peregrinationis terræ ſanctæ, quod eſt temporale. & ſentit ibi Tho. q rationabiliter dici poteſt, q per ingreſſum religionis quis conſequatur remiſsionem peccatorum. Et dicit, q in vitis patrũ, legitur, q eandem gratiã cõſequitur ingrediens religionẽ, quam conſequũtur baptizati. Subdit tamen ibi poſteà Tho. ali- 3 qua verba ex quibus videt de hoc dubitare. Sed tu vide eundẽ Tho. ii. ij. di. iiij. q. iij. circa fi. vbi dicit, quòd in alijs perfectionis operibus, aut ſtatibus, nõ eſtima expreſſa cõformitas ad paſsionem Chriſti: ſicut in baptiſmo & pœnitentia. & ideò oportet, q in eis pœna dimittatur. tamen in vitis patrũ, dicitur, q qui dã patrũ dicit eandem gratiam deſcendere ſuper eũ qui habitum religiõis aſſumit, quã ſuper eũ, qui baptizatur. ſed hoc non eſt, quia talis à ſatisfactione abſoluatur: ſed quia eo ipſo, quòd per ſuam voluntatem redigitur in ſeruitutẽ propter Deũ 1 a plenariè iã pro oi peccato ſatisfecit reddendo voluntẽ, quã chariorem habet, cum de his rebus mundi: de quibus tantũ poſſet dare, q eleemoſynis omnia peccata remitterẽtur, etiã quãtũ ad pœnam. Ita ad litterã 2 dicit ibi Tho. Et b pro iſto tex. vide etiã ſanctũ Tho. in. iiij. ſen. di. xxviij. q.j. articu. iiij. circa fi. vbi dicit, q ingrediẽs inconſideti, eſt liberatus à voto quocunq; præcedẽti, nec eſt neceſſe, q hoc ex primat Prælato ſuo, qui ſecum ſuper illo voto diſpenſet: licet gẽã dicãt, cõtrariũ, & idẽ etiã dicit Tho. in. iiij. ſen. di. xxxix. q.j. articu. iiij. circa med.

SEB. SAPIA.

b ¶ Hæc cõmuta- t. o. Qđ ꝓpria au- thoritate votum tolli poſsit per ingreſſum religionis, tenet Felin. in. c. iij. in prin. ſ. de iureiur. & in. c. cũ deputati. col. ij. ver. no. quatuor effectus. de iudi. vbi dicit, q votum quantũcunq; maximũ, tollitur per ingreſſum religionis.

c ¶ An ſit ſimonia, ſi quis promittat dare aliquid, vt liberetur ab infirmitate. & adde huc quod no. d. Ant. in. c. ſignificatũ. de præb. & in. c. verum. de cõdi. appo. Et quòd non ſit ſimonia, tenet apertè Arch. in. c. ſcimus. in. ij. col. xij. q.j. & Io. de lig. in. c. vniuerſis. ver. pone, emiſit quis votũ. j. eo. tit. & Hoſtien. in ſum. de voto. §. & vtrũ. verſic. tertius eſt, ſi conditionale.

d ¶ De voto ſerui. & de hoc vide textũ in. l. ij. §. voto ff. de polli. & glo. mag. in fi. in. l. ij. C. de pac. vbi dicit q ſeruus etiã circa res peculiares vouẽdo nõ poteſt præiudicare dño, & q ſeruus nullũ penitus votũ facere poſsit, etiã ſi ſit votũ religionis ſine licentia domini, tenet Tho. ij. ij q. lxxxviij. artic. viij. de hoc vide omnino p Hoſt. in ſum. de voto. §. qs vouere poſsit. circa fi. ver. ſeruus nõ poteſt. & de voto ſerui, vide Ray. in ſum. de impe. vo. §. itẽ ſeruus inuito domino. vbi dicit, q ſeruus inuito dño vouere non poteſt. quẽ refert & ſequitur Arch. in. c. ſi quis incognitis. xvij. qõ. ij. hoc intelligens in voto, p quod fieret præiudiciũ domino. ſed ſecus di cit eſſe in voto cõtinentiæ.

Anto. Franc.

¶ An ſeruus obligetur ex voto p̃ iudiciali domino. Dicas, quòd non, ſicut nec filiusfamiliãs: nec vxor ad præiudiciũ mariti: nec monach[a] ad præiudiciũ monaſterij. quod intellige verũ abſq; conſenſu domini patris, mariti, vel monaſterij. De quo habetur in. c. ſcripturæ. de vot. vbi per do. Abb. poſt Inno. & habetur per Ro. in ſing. ſuo. cccxc. Quod autẽ dictũ eſt de filiofamiliãs

SVMMARIVM.

1 *Votum ſoluitur per ingreſſum religionis. 6. etiã ſine ſuperioris authoritate. 2.*
3 *Votum non obligat ſuperueniente impedimento, propter quod votum non poteſt adimpleri.*
In voto intelliguntur quædam conditiones, quæ ponuntur hîc.
4 *Votum quibus caſibus, & quomodo poſsit emitti ſub conditione.*
5 *Votum factum ſub iſta conditione, ſi ſanabor: tenet, & non dicitur ſimoniacum.*
Simonia nõ committitur Deo: quia omnia ſunt Dei.
6 *Votum quibus caſibus poteſt emitti à ſeruo, vel à monacho.*
7 *Impubes doli capax obligatur omni voto, excepto voto religionis.*
Filiusfamilias obligatur voto: dum tamen tale votum non præiudicet patriæ poteſtati.
Votum emanatum tempore inhabili, non eſt de neceſsitate adimplendum tempore habili.
8 *Maritus & vxor non poſsunt emittere votum abſtinentiæ ſine licentia & conſenſu alterius.*
Maritus, ſi conſentit vxori vouenti abſtinentiam, poteſt poſteà reuocare: licet malè facta.
9 *Clericus non poteſt emittere votum peregrinationis ſine conſenſu epiſcopi.*
Epiſcopus non poteſt emittere votum peregrinationis, ſeu religionis, ſine licentia ſui ſuperioris.
Abbas non poteſt emittere votum ſine conſenſu epiſcopi, vel alterius ſui ſuperioris.

CAP. IIII.

Scripturæ. ¶ † Per ſgreſſum religionis ſoluit votũ religiõi nõ nõ cõſonũ. vel aliter: Oẽ votũ mutabile eſt in votũ religiõis. & eſt no. deci. intelligẽdo, quòd hoc fiat ſine authoritate ſuperioris. Pro declar. tex. q ro de poſitiõe caſus. Sõl. dic, quidã voue rat viſitare ſepulchrũ ſanctũ: demũ intrauitre ligio. voto nõ cõpleto: dubitabat, an iſte eſſet verus reus fracti voti. & rñdet q nõ: per ratio nẽ, quę habet in litera. ¶ † Sed dubitabat nũquid hæc cõmutatio[b] poſsit fieri ſine authoritate ſuperioris. Inn. dicit ſe credere, q ſic: licet tutius ſit, vt habeat diſpẽſatio. & ſic trãſeunt cõiter doct. Sed cõtra hoc facit tex. in. c. j. §. eo. vbi dicit, q etiã in melius votũ cõmutari non debet ſine arbitrio præſidẽtis. Itẽ obligatus homini nõ liberat: licet velit ſoluere rẽ meliorẽ. Nõ emõtingit liberatio, niſi ſolutione eius, qđ debet. ff. ſi cer. pe. l. ij. & inſt. q. mo. tol. ob. in prĩ. So. cõtrariũ vr difficile: at credo poſſe dici, q aut aliqs vult cõmutare tpale, obſeqũ, in aliud tpale: vel in aliquod aliud ppetuũ, nõ intrãdo religionẽ: & nõ poteſt ſine authoritate ſupioris, per prædicta. Aut vult ingredi religionẽ: & tũc neceſſariò nõ requiritur ſupioris authoritas. Rõ, qa per ingreſſum religionis obligat, nedũ operã ſuã: ſed etiã dedicat ſei ipſum. Vñ nõ eſt veriſimile, q Deus velit exigere obſequiũ tpale ab eo, q ſe ſibi reddidit inferiũ. Imò prima obligatio videt cõſuſa in poſte

riori. facit quod no. in cle. ſi dudũ. de reliq. & ve. ſan. & in. l. Græcè. ff. de fideiuſ. Tutius tamẽ
3 eſt ſuperioris authoritatẽ habere. ¶ † Vlt. ſcias, q Inn. poſuit gloſ. ſatis vtilem & quotid. & verſatur principaliter circa intentionẽ voti: & ponit duos caſus principales: in quibus votũ irritatur, ſeu eius obligatio impeditur. Primus caſus generalis, qñ deficit cõditio generalis, vel ſpecialis appoſita in voto. Generalis cõditio eſt multiplex: vt ſi Deo placuerit: ſi potero &c. quę quidẽ conditiones generales intelli d guntur, ẽt ſi nõ exprimatur: vt in. c. & ſi Chriſtus. de iureiur. & c. Beatus. xxij. q. & hoc dictũ no. qa optimè facit pro his, quæ dixi in. c. j. ſ. e. vt ſupueniẽte totali impedimento voti, nõ ſit neceſſaria ipſius cõmutatio: ſed tollitur ipſius obligatio ex defectu generalis cõditionis. ¶ † Sed ſpeciales cõditiões ſuns multę: vt ſi 4 filius meus liberabit: vel, ſi ab hac infirmitate conualuero. & c. ſi enim deficit cõditio, nõ obligatur quis ad executionẽ voti. pro hoc text. à cõtrario. xxij. q. ſi. c. j. Et ex hoc no. q votum poteſt emitti cũ conditione: & q ex defectu conditionis tollitur omnis obligatio voti. An autẽ completa conditione quis poſſet cõpelli
5 ad executionẽ voti? Inn. q ſic. ¶ † Sed dubitat vtrũ in exẽplo premiſſo, ſi filius meus liberabitur & c. poſsit qs cõpelli adimplere votũ. Et videt primò, q nõ, ſecũ dũ Inn. quia tale votũ nõ videt licitũ, ſed ſimo c niacũ: qa vult emere ſanitatẽ à Deo, vel ab ali quo ſancto p dationẽ rerũ tpaliũ. j. q. j. c. q ſtu det. Debet em ſimplr Deo offerre cordis cõtritionẽ, & poſteà rogare p ſanitate, ſeu alia proſperitate. Alij autẽ dixerũt hoc votũ eé licitũ: qa cũ Deo nõ cõmittitur ſimonia: quia omnia ſunt Dei: vt in. c. tua. de deci. & ſic non dat propriũ pro conſequẽda ſanitate. Itẽ, quia ſimonia nõ cõmittit ſine expſso pacto. & cum Deo nullũ pactũ interuenit: ſed ſolummõ iſte pollicet aliqd ſe daturũ. Nec ſufficit mẽtalis ſimonia, quia vix reperitur aliquis faciẽs bonũ qui nõ ducat ꝓpoſito conſequẽdi remunerationẽ à Deo. nã ipſe Deus ꝓmitttit remunerationẽ, p eleemoſynis & alijs bõis tpalib[o]. Mat. xxv. & p hoc qđ hr. Ge. xxviij. c. & hęc opi. vr placere Hoſ. p qua adducit ĩ ar. xxviij. q.j. c. ex his. & ſe. p hoc et adduco. c. medicinã. de pœni. di. j. vbi dr: Peccatũ tuũ eleemoſynis redime. Ad idẽ. c. aſę defun. xiij. q.ij. Itẽ dedicare aliqđ Deo, ẽt ſub cõdi. eſt qd ſpuale: ſed ſpuale põt cõmutari cũ ſpuali ſine vitio ſimo. vt in c. ad qõnes. de rer. pmu. & vide ad primũ bo. tex. iũcta gl. in ver. denariũ. in. c. p̃byter. lxxxij. di. facit. d. c. vnicũ. xxxij. q. vlt. Vbi dicit quę ſine cõditione vouẽtur, ſine cõdi. ſolui debẽt. licitè ergo votũ emittitur cũ cõditiõe. & hoc hoc maximè tenẽdũ eſt, vt tota Chriſtianitas (vt ita dixerim) gẽverſatur in hmõi votis, nõ afficiat labe ſimoniæ. & hoc quo ad. j. caſum ir
6 ritatiõis voti. ¶ † Scd'ò irritat votũ principaliter ex defectu ptãtis: & hoc multipl'r põt cõtingere: vt in ſeruo monacho, clerico: filiofamiliãs: marito & vxore. Et primò circa ſeruũ d

intellige verū de iure ciuili: secus autē de iure canonico in voto religionis: quia qui spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege seculi. c. licet. de regu. xix. q. ij. in. c. duæ. & habetur per Io. de Imol. in. c. cùm contingat. circa medium. de iureiuran.

a ¶ Adde, quòd quia votū emissum ante ingressum non poterit impleri. Abbate contradicente. gl. est not. in. c. noluit. xxxiiij. q. v. & de illo, qui voluerat iciunare, an tenentur post ingressum religiōis: vide gl. quæ no. in c. qui verè. xvj. q. j. & vide omnino quæ no. Inn. in rubri. de obli. ad ra. q monachus nullū penitus posit facere votū sine licentia Abbatis. tenet Tho. secunda secundæ. qō. lxxxviij. artic. viij. & vide Hosti. in sum. de voto. §. quis votuere possit. in j. colum ver si. monachi. vbi tenet, q monachus nullum penitus posit emittere votū sine licentia b Abbatis implere non potest votū, quod fecisset ante ingressum. Et dicit, q si ille, qui prius vouerat, per ingressum religionis intendebat votū cōmutare, recurrat ad Abbatē suum, qui super hoc poterat dispē sare.

b ¶ De voto filiæfa. de quo videplenè per Imo. in repe. c. cū contingat. de iureiur. xviij. char ta. & vide bō. tex. & gl. in. c. cū mulier. xxxij. distin. c. ij. & aliquid per 8 Io. de lig. in regu. peccatū. Et quid si quis habet auū & patrē: & auus cōsentit, pater dissentit in voto ipsius nepotis? dic q semper est pferenda voluntas patris, & non aui. Ita dicit multū eleganter Inn. in. c. ij. de regu. vbi etiam ponit vtrum mater debeat cōsentire voto filij: de quo etiā in. c. si in qu libet. xx. q. ij.

c ¶ De voto cōiugum. & vide glo. in ver. necessariò. in. c. j. xvij. q. j. & quòd vxor non potest se obligare voto sine consensu viri, tenet Tho. in. ij. ij. q. lxxxviij. circa fi. Et de hoc vide latè per Host. in sum. de vo. §. quis vouere possit. in vlt. col. ver. vxor etiam. vbi concludit, q vxor non possit emittere votū sine licentia mariti: imò si ante emisset, non potest implere eo inuito. & ipse solus peccabit. sed bene dicit, quod maritus potest emittere votum sine licētia vxoris: dummodo votū non fiat circa carnale debitū in præiudiciū, mulieris. sed ibi multū dubitat. an sicut votum vltramarinum potest emittere inuita vxore. c. ex multa. j. eodem. Ita eodē modo hoc posit vxor inuito marito: puta si sit nobilis mulier habens comitatum in dotē datū, quā multi bellatores sequuntur & concludit, q si est senex, & non suspecta, hoc potest: secus si esset iuuenis, vel suspecta. Nā tunc bene valebit votū: sed debebit redimere. Itē de hoc, an mulier possit emittere votum vltramarinum, vide tex. in. c. super his j. eo. & do. Ant. in d. cap. ex multa. in j. col. j. eo. quod ibi no. & vide tho. in. iiij. dī. xxxviij. q. j. arti. j. in fi. vbi dicit, quòd in his, in quibus vxor tenetur virō: & ecōtra: neuter potest vouere sine mutuo cōsensu, sicut patet de voto cōtinētiæ. Sed quia in dispensatione domus, in religione vitæ, mulier est subiecta viro, & non econuerso: ideò maritus pōt vouere in talibus sine consensu vxoris: sed non ecō uersò.

d ¶ De voto clerici seculares. & vide glos. magistrā. xj. q. iij. c. quid ergo. & de hoc vide per Host. in sum. de voto. §. quis vouere possit. ver. si clericus, vbi tenet q clericus liberè potest emittere votum castitatis, vel abstinentiæ. Sed votum per quod oporteat ēum derelinquere ecclesiam, vt est votum peregrinationis sine licentia prælati sui emittere non potest, præterquā in voto religionis. Et ibi subijcit quid de voto vltramarino: arguit pro & contra. sed nō firmat. Anto. Franc.

¶ Nunquid clericus, vel Episcopus possit vouere, maximè emittendo votum peregrinationis sine licentia sui superioris, videnda sunt, quæ plenè tractan. per scriben. in. c. magnæ. de voto,

dubitat, nunqd obligetur ex voto. Conclusio Inn. est, q p votū, p qd' paratē iudiciū dūcæptāti, nō obligatur seruus. ar. in. c. relatū. de sentē. exc. & in. c. si seruus sciēte. liiij. dī. secus dicit ī alio voto: puta, si voluit orōnem dicere, vel qd simile. In monacho[a] dic idē eadē ratiōe. Nō eū pōt emittere votū abstinētiæ, vel peregrinationis sine licētia sui superioris: vt. xx. q. iiij. c. ij. sed aliud votū p quod alij nō scādalizātur, nec datur sibi vagandi materia, emittere pōt: puta, vt dicere psalteriū: vel simile. Nam plus potest mereri secundum Innocen. & bene. Et si quis fecit votū an̄ ingressum relig. non pōt illud post ingressum exeq. vt no. ī. c. monachis xx. q. iiij. qd' intelligo in voto religioni nō cōsono. Nā si prius vouisset dicere psalteriū, vel qd simile. nō puto tolli hoc p ingressum religionis. & sic limitarem istum textū. Nā sicut post ingressum voto pūt se obligare ad hoc: ita & votū emissum an̄ ingressum, ex quo ē cōpatibile cū religione, nō tollit p ingressum. p hoc. c. j. ss. e. & c. cōmissum. de spō. ¶ † Dubitatur in filiof.[b] seu ipubere. Cōclusio ē, impubes obligatur, si est doli capax: vt in. c. j. ss. eo. Fallit in ingressu relig. quia in illo requrit̄ tps. xiiij. an. in masculo: & xij. in fœmina: vt in. c. ad nostrā. ss. de reg. & xx. q. ij. c. j. & ij. Filiusfa. autē maior obligatur quo ad votū, qd' exequi pōt sine p̄iudicio patriæ ptātis: sed cū p̄iudicio huius potestatis, nisi pater cōsenserit: nō obligat: Pro hoc tex. est in. l. ij. ff. de polli. Dicit tī Inn. limitādo illā. l. q soluta patria ptāte tenetur filius adimplere votū: de quo dubito p. c. qdā. & c. placet. de cōuer cōiuga. Nā vt ibi patet, si maritus intrauit relig. cōtradicēte, vel ignorā te vxore, ad petitionē vxoris reuocat: nō tenetur mortua vxore ingredi relig. ça emisit votū tpe inhabili, ergo idē dicēdum in filiofa. ex quo executionē voti nō cōtulit ad tps habile. facit quod in simili no. in. l. si non sortē. §. liber tus. ff. de cōdi. inde. Et hāc partē puto verioré, licet opi. In. sit tutior. ¶ † Dubitatur insup in vxore & marito. dicit Inn. vxoré nō obligari ex voto abstinentiæ, vel peregrinationis: nisi maritus cōsentiat, vt in. c. noluit. & in. c. manifestū. xxxiiij. q. v. vbi videt tex. Idē dicit in marito: vt nō possit se obligare ad votū abstinentiæ, seu pegrinationis sine licētia vxoris: quia maritus & vxor nō iudicātur ad imparia: vt in c. gaudeamus j. de diuor. Nō puto hoc dictū vltimū absolutè verū. Nā cū maritus sit caput & non vxor: vt in. c. cū caput. ea. cā. &. &. q. & iura supius alleg. videlicet. c. nouit. &. c. manifestū. loquūtur in vxore, & fundāt se sup̄ subiectione in qua est mulier respectu mariti. Et ideò glo. not. in. d. c. manifestū. dixit aliud in marito: nisi maritus vellet emittere tale votū, p quod p̄iudicaret iuri vxoris. Nec ob. q maritus & vxor nō iudicantur ad imparia: ça illud verū quo ad debitū carnale exigendū: sed quo ad alia, vxor est quasi famula viri: vt dicit tex. in. c. hæc imago. &. c. mulierem. xxxiij. q. v.

c ¶ Ex quibus infero, q maritus sine licētia vxoris potest emittere aliquod votū[c] abstinentiæ: dummodo vt dixi, non præiudicet mulieri: sed vxor nō pōt emittere sine licētia viri. Et qd' plus est, si maritus cōsensit, pōt postea reuocare. & licet malè faciat vxor, tñ nō pōt cōtradicere: vt est tex. in. d. c. manifestum. &. d. c. noluit. & si vterq, vel alter eorū emisit votū antè contractū mrimonij, nō pōt alter exequi cū p̄iudicio alterius: vt no. in. d. iuribus. Pōt tamē vxor illud vouere sine consensu mariti: quod dare potest sine consensu suo: vt not. in in. d. c. manifestū. De voto cōtinentiæ: dic, vt 9 in. c. charissimus. de conuer. coniug. ¶ † In clerico[d] seculari dicit Inn. q nō potest emittere d votū pegrinationis sine cōsensu Episcopi sui: sed votū cōtinētiæ, seu religionis fic. ad hoc. c. duo sunt. xix. q. ij. De Epō dicit q nec votū pegrinatiōis, nec relig. pōt emittere sine licētia supioris: vt in. d. c. licet. de reg. Fallit in voto vltramarino: vt in. c. magnæ j. e. Idē dicit in abbate, vt sine consensu Epi hæc vota nō possit emittere, vel sui supioris. xvij. q. ij. c. Abbates. & hæc nota tāquā quotidiana. ¶ In gl. ibi: *& ita est hic arg.* No. bene gl. quāuis nō probetur iure, sed multa faciunt in arg. &c. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Votum vltramarinum potest ex causa differri cum authoritate Papæ: sine authoritate superioris, non est licitum differre voti executionem.*
3 *Votum trāsgreditur ille, qui differt eius executionē.*
4 *Prælati licitè possunt præstare consilium & auxilium dominis temporalibus, pro ipsorum statu cō seruando.*
5 *Papa dispensat super re inducta à iure diuino: & talis dispensatio dicitur facta authoritate diuina: quia Papa tenet locum Dei.*
6 *Votū non impeditur ex difficultate adimplēdi: sed tantis difficultas præstat facultatē dispensandi.*
7 *Dispensatus à Papa contra ius diuinum sine causa, non est tutus apud Deum.*
Absolutio à iuramēto præstita sine causa, nō valet: & ita absolutus non est tutus in foro cōscientiæ.
8 *Dispensatus à Papa super pluralitate beneficiorum non est tutus apud Deum.*
Dispensatus à Papa in his, quæ sunt de iure positiuo sine causa, an sit tutus apud Deum.
9 *Religiosus sine causa dispensatus ad laxiorem regulam, non est tutus in foro animæ.*
Religiosus, qui est dispensatus sine causa ad aliquā ecclesiam curatam, vt ei præsit, nō vt ei prosit, peccat mortaliter.

CAP. V.

1 NOn est. ¶ † Executio voti vltramarini authoritate Papæ potest ex causa differri. hoc dicit. Tria facit. primò præmittit exordium. Secūdò submittit narrationem. Tertiò conclusionē. Secūda ibi: *sanè*. Tertia. ibi: *ideoq;*. ¶ Casus literalis. Archiepiscopus Strigoñ. votū emiserat Hierosolymā visitādi, Rex Vngariæ significauit. d. Pa. q cū regnū vngariæ in turbatione esset, cōsiliū & auxiliū Archiepi erat sibi multū necessariū. vnde petijt à. d. Pa. quatenus mandaret Archiepo, vt Hierosolymā nō accederet, donec regnū ad trāquillitatē perueniret. Vnde Papa mandat Archiepo, quatenus iter non arripiat Hierosolymam adeūdi causa, prius, quàm regnū trāquillitati pristinæ fuerit restitutum, vel super hoc ab apost. sede recipiat mandatū, & ideò transgressor voti nō habetur, qui de mādato Papę votū distulit adimplere. Bernar.

2 ¶ † No. j. q nedū voti cōmutatio, vel redemptio[a] sine superioris
a arbitrio facienda nō est: vt in. c. j. ss. eo. sed nec etiam ipsius voti dilatio: nō ergo pōt quis executionem voti propria authoritate diffe-
3 rre. ¶ † Secundò no. ex hoc & ex tex. q differens executionē voti, potest dici: voti transgressor. ¶ † Itē no. ibi: *cōsilium & auxilium.*
4 q licitè prælati impendūt cōsilium & auxiliū dominis temporalibus pro conseruatione reipub. maximè instante regni turbatione. & ex hoc potest argui, q prælatus pōt esse de cōsilio Regis. facit quod legit & notj. de rapto. c. in Archiepiscopatu. facit quod
5 habet. xcvj. dist. in. c. duo sunt. ¶ † In gl. j. ibi: *non dispensat. sed declarat.* Hæc sol. videf apertè cōtra text. in. c. j. ss. eo. vbi votū redimit, & cōmutat ex dispensatione superioris. vnde dic, q non solùm potest declarare superior, vtrum votū strīngat: sicut facit in iuramēto: vt in. c. venerabilē. de electt. sed etiā potest dispensare cōmutando, vel admittendo redemptionem voti: vt in. c. magnæ j. eo. & in c. j. ss. eo. sicut in iuramento. Nam quandoq declarat, quādoq absoluit ab eo. xv. q. vj. c. nos sanctorū. & c. authoritate. no. in. c. quāto. de iureiur. Et ad cōtrariū gl. dicit formaliter, q licet votū sit de iure diuino: tamen dispensatio & redemptio, seu commutatio, nō fit sine causa. Nam ex tacita mente iuris diuini, hoc fieri pōt: vt clarè colligitur ex. d. c. magnæ. Item Papa & Epūs tenent locū Dei: vt
6 in. c. mulier. xxxiiij. q. v. & fiet dispēsatio authoritate diuina, & nō humana. Pro hoc facit, quod dicam in glo. seq. ¶ † In ea. glos. ibi: *subintelligitur, si commodè. &c.* Signa hāc particulam glo. & tene eā menti, q in voto intelligitur conditio generalis, si commodè fieri poterit. & idē dixi in. c. j. ss. eo. sed inquātum gl. dicit cōmodè. non placet, quia puto, q impedimentū difficultatis voti non auferat obligationē, sed reddit facultatē dispensandi. pro hoc. c. j. ss. e. vbi
7 ponderatur causa infirmitatis. ¶ † In glo. ij. ibi: *non est securus quo*
b *ad Deum.* not. glo. singul. [b] Nam quotidie ad hoc solet allegari. Et hoc dictū potes extendere vbicūq; Papa dispensat cōtra ius diuinum sine causa: vt ille, cū quo dispēsat, nō sit tutus quo ad Deum. Ratio, quia Papa tenet defendere ius diuinum vsq; ad animam & sanguinem. xxv. q. j. c. sunt quidā. Et idē dicendū in absolutione &
c iuramēto eadē ratione, vnde valet absolutio à iuramēto[c] sine causa: vt sing. no. Inno. in. c. cū inter. de renūtia. & glo. in. c. quāto. de iureiurā. & hāc gl. sequuntur cōiter doc. hīc. & vide per Inno. in. c. cū ad monasteriū. de sta. regu. & per Archid. in. c. Florentinum.
8 lxxv. distin. ¶ † Quid aūt de his, quę sunt de iure positiuo, nunquid dispensatus per Papā sine causa peccet? do. Pe. dicit se credere, q non. & ideo cōcludit, q si Papa dispensat cū aliquo sine causa
d super pluralitate beneficiorū, dispēsatus licitè retinet. [d] nihil allegat. Tu vide Innocen. in. d. c. cū ad monasteriū. vbi hoc apertè firmat. Sed illud dictum nunquàm approbaui. Cōtrariū etiam sentit Io. an. post beatū Tho. ss. de præben. in. c. de multa. & maximè non procedit illud dictū in dispensatione super pluralitate beneficiorū: cū oia bona ecclesiarū sint Dei, vt in. c. cū ex eo, de electt. lib. vj. & substātia. Dei ordinata ad certos vsus, vt pauperū, & similium, nō debet cōuerti ad vtilitatē priuatā sine causa: vt in. c. ratio. ss. de præbē. Itē ius positiuū est fundatū sup rōne. in. d. c. cōsuetudo. Ergo Papa, cū debet esse bonus paterfami. nō debet relaxare ius sine rationabili causa. Nec debet apud eū esse personarū acceptio. Fatē dum tñ est, q si facit, tenet dispēsatio quo ad nos. & de hoc aliquid in d. c. de multa. & plenius in repeti. §. qui verò. in. c. excirpādæ. eo.
9 tit. vide per Io. and. in. c. dudū. ij. de electio. ¶ † Et prædicta inducit do. Ant. cōtra religiosos impetrātes dispēsationē à Papa, vt possint trāsire ad laxiorē regulā. Nā si nō subest causa, nō est ille tutus quo ad Deū. Idē dicit si religiosus præficitur ecclesiæ seculari cura

SVMMARIVM.

a ¶ De voto Episcopi vide Hostien. in summa de voto. §. quis vouere possit. circa prin. q Episcopus potest emittere votum abstinentiæ, & moderatæ eleemosynæ. & omne illud votum, per quod bonum exemplum præbeat. sed aliud, per quod præiudicaretur ecclesiæ: vt est votum peregrinationis sine licentia Papæ emittere non potest.

SER. SAPIA.

b ¶ Gloss. singula. Hanc gl. sequitur Imo. in. c. cū olim. col. ij. ss. de ele. con iuga. & in alijs locis relatis per Fely. in. c. quæ in ecclesiarum. col. viij. versi. demū. in hac conclusione. ss. de consti. vbi ex multis exornat hoc dictum glo.

c ¶ Et facit ad hoc quod no. in. c. cum iandudum. de præben. & quod not. docto. in. c. vlti. de testi. cogen. &. d. Ant. post Inno. in c. dudum. ij. de elec. circa fi. & vide omnino, quod plenè scribit Ancha. in repeti. c. canonum statuta. de cōstit. in. ij. oppo. & vide ipsum domi. Abb. in. c. per venerabilem. qui filij sint legiti. in. iij. no. & Ancha. in regula, possessor. in xiij. char. ver. quæro quintò. & simile est, quod dicit Archid. in. c. quæ ad perpetuā. xxv. q. j. vbi dicit, q licet Papa possit dispensare super voto, & super decimis, tñ si dispensat sine causa, peccat. & vide do. Anto. in. c. j. in. iiij. co. de consti. Sper. in ti. de le. §. nunc breuiter. circa fi. vers. & not. q si Papa. & Bald. in. l. liberos. C. de dolo. & Anc. in consi. ccc xij. Et q ille non sit tutus, cum quo suus prælatus dispensat absq; causa. tenet Tho. in. ij. ij. q. lxxxviij. artī. vlti. vltra mediū. Anto. Fran.

¶ Dispensatio Papæ in voto sine causa. absq; dubio nō valet: nec taliter dispensatus est tutus in conscientia, si facta est ad instantiam vouentis. vt per glos. in. c. non est. de voto. & per domi. Cardi. in clementi. ij. in. §. j. in. xj. qō. de pœni. & remil. Et in quibus casibus Papa possit dispensare: & maximè super matrimonio contrahendo, vide quæ habentur in. c. nō debet. de consangui. & affini. & per Io. Ber. in suo repe. toi. io. in litera. D. in ver. dispensatio Papæ.

d SER. SAPIA. ¶ Licitè retinet. Cum hoc dicto Inn. transit Fely. in dicto. c. quæ in ecclesiarum. col. ix. versi. vbi autem dispensat contra ius positum. C. de constitu.

a ¶ Et quid si pater diceret, relinquo filio meo maledicto iure maledictionis decẽ tantũ, & exprimat causam: nunquid dicatur institutus, vel exhæredatus? vide no. in l. si pater tuus. in. ij. col. ff. de hære. instit. & in aut. non licet. C. de libe. prætet. Et quid si relinqueret filio, vel filiæ iure benedictionis, vel p ſua benedictione: nũquid eſſet perinde, ac ſi diceret iure inſtitutionis. & iſto modo loquendi ſe pe vtuntur rurales vt viri imperiti: & nonnunq; rudes notarij, determinant do. Alexan. Imol. q non, in l. nam quod, §. non oĩs. in. iiij. col. ff. ad Trebelli. & in cõſi. ccxij. incip. viſo cõſilio aliâs p me reddito. in. iiij. col. ¶ Adde. d. Cardi. conſi. lx. Anto. Franciſ.

¶ Quando pater relinquit filio rem certã, an videatur relinquere iure inſtitutionis: vel filiũ exhæredare, ſi forſan relinquit pro maledictione: habetur per Bar. in. l. cogi. in. §. generaliter. ff. ad Trebel. Et an hoc verbũ, relinquo, importet inſtitutionem, vel legatum, ita vt teſtamentũ valeat vel non valeat? vide Bar. in. l. hus verbis. ff. de hæredi. inſti. & in. l. j. in fi. ff. de tabu. exhib. & habetur per gl. in. l. ſi quis ſub cõ 2 ditione. ff. de hære a di. inſti. & per gl. in aut. de hæredi. & fal. §. ſi verò. & not. doct. in. c. Raynutius. de teſtam.

✠ SEB. SAPIA. 3

b ¶ Magnus effectus. Vide Bal. in proœ. huius libri decre. col. vlti. vbi dicit: q maledictio 4 & benedictio nihil aliud importãt ſ niſi prout ſonant, c & propterea per benedictionẽ vel maledictionẽ, nõ cenſetur filius inſtitutus, nec exhęredatus.

c ¶ An hæres indiſtinctè cogatur exequi votum defuncti, vide omnino per Hoſtì. in ſumma de voto. C. & vtrum. verſi. ſed nunquid hæres. Anto. Franciſ. ¶ Vtrum hæres teneatur adimplere votum defuncti. Dicas, quòd debet adimplere omnem voluntatem teſtatoris iuſtam, ſecundum Bal. in aut. hoc amplius. in. xij. q. in repeti. C. de fideicõ. & habetur per Paul. de caſt. in conſi. ſuo. clxv. & niſi adimpleret intra annum voluntatem teſtatoris, priuaretur hæreditate: vt in. d. authen. hoc amplius. & habetur per glo. in. §. ſi quis verò. in authen. de hæredi. & falci. & ex quibus cauſis excuſetur: ſi non implet: habetur per Hoſtien. in. c. nos quidem. de teſta. & per Fede. de Senis in conſi. cxxiiij. & quomodo conueniatur hæres pro adimplendo votum defuncti, habetur per Spe. in ti. de voto. in. §. j.

d ¶ Adde, q hæc cõſuetudo, q primogenitus ſuccedat, non habet locum in primogenito demente, vel furioſo: ſecundum Bald. in. l. j. in ix. col. C. de ſumma trinitate. & in authen. hoc amplius. in. iij. col. C. de hæreditat. & in. c. mulier. in tit. ſi de feudo fuerit controuer. Nam Bald. in. d. l. j. C. de ſum. trinitate, in

CAP. VI.

Licet. ¶ † Eccleſia cõpellit hæredẽ laicum per excõicationem, & bonorũ ſubtractionẽ, ad executionẽ voti vltramarini, ad quod ſe obligauit pro defuncto. h. d. quo ad literam. Primò ponit exordiũ: ſecũdò ibi: *accepimus*. narrat factũ. Tertiò ibi: *mandamus*. concludit. Quartò cõminatur: ibi: *ne ſi onus*.

¶ Caſus literalis. Rex vngariæ votũ emiſerat Hieroſolymã adeũdi, tamen voto non cõpleto agens in extremis filio ſuo Andreę duci ſub interminatione maledictionis iniũxit exequẽdum. & ille ſigno crucis aſſumpto, p miſit votum patris ſine dilatione adimplere, patre ſub lato de medio, collecta multitudine quã potuit bellatorũ cõtra fratrẽ ſuum Regem vngariæ cõuertit. Papa hoc intelligens mãdauit eidem, quatenus oĩbus alijs poſtpoſitis vſq; ad feſtum exaltationis ſanctę Crucis iter arripiat cauſa Hieroſolymã adeũdi, onus ſibi iniũctũ & ſponte receptũ exequendo, ne ſucceſsione paterna ſe reddat indignum: quod ſi non fecerit, extunc ſe nouerit excõicatũ: & priuabitur iure, quod ſibi cõpetebat in ordine genituræ, ſi dictus Rex frater eius ſine prole decederet: & regnũ adminoré fratrũ ipſius deuoluetur. Ber. ¶ Primò no. ex iſto tex. in prin. q non tenet quis votũ aliquod emittere: ſed poſt emiſſum tenetur neceſſariò adimplere. Regulatur ergo votum à natura cõtractus, qui à principio fuit voluntatis, ex poſtfacto neceſsitatis. l. ſicut. C. de act. & obli. ¶ Secũdò no. q pater põt aliquid iniungere[a] filio ſub interminatione maledictionis paternæ. Põt ergo pater ex cauſa maledicere filiũ, quẽadmodũ benedicere. Et magnus effectus [b] viſus eſt plerũq; ex maledictione, vel benedictione paterna: maximè in filijs patriarcharũ, vt legit in li. Geñ. ¶ † Tertiò no. q eccleſia poteſt cõpellere laicũ ad executionẽ voti. vnde ſicut maximè ratione iuramenti, laicus eſt de foro eccleſiæ, vt in. c. fi. de fo. compe. lib. vj. ita & rõne voti. ¶ † Item no. q ratione peccati, Papa põt priuare laicum dignitate ſeculari, & iure ſuccedẽdi in ea. ¶ † Itẽ nota, q hæres [c] non adimplens voluntatem defuncti, etiam circa executionẽ voti: perdit omne emolumentum ſucceſsionis. Non ſolùm ergo priuatur hæres, ſi non ſoluit legata & fideicommiſſa, vt in authen. hoc amplius. C. de pe. char. in lectu. in ver. & deinde quęro circa ſtatutum. Ponit, an valeat ſtatutum, quòd primogenitus ſuccedat ab inteſtato: & ex teſtamento excluſis alijs. & an extendatur ad bona extra illud territorium conſtituta. Item an duo poſſint eſſe ſimul Reges in eodem regno, examinat Bar. in. l. ſi. ff. de rerum diui. Et ſi non appareat quis ſit primogenitus, vide plenè per Bald. in prima conſtitutione. fforum. §. ſed cum nos. in. ij. col. ver. item conſuetudo eſt quòd primogenitus ſuccedat. vbi inter alia ſubijcit, q ille præſumitur primò natus, qui eſt robuſtior. p text. opti. in. l. ſi fuerit. in ſi. ff. de re. diui. & faciunt quæ latè no. poſt domi. Abb. in. c. conſtitutus. de pœ. & j. proxi. ver. ex his apparet. Subijcit quid ſi nullus eorum eſt natus, ſed vterq; eſt ſeſtus ex vtero: quis eorum dici debeat primogenitus? ſuper quo vide omnino Barto. in. l. Arethuſa. ff. de ſta. hom. Et vnam q̃. primogenituræ, vide per Ioan. And. in addi. Spe. in rub. de feu. ver. redeundo. & vide aliam per Old. r in conſil. ccxxxiiij. Item vide omnino no. q. quã ponit Do. in. c. grandi. in vlt. co. de ſup plẽ. negli. prę. lat. in vj. & an legitimatus recuperet iura primogenituræ. vide pulchrè per Paul. de caſtr. in. l. gallus. §. & quid ſi tantũ. cir. fi. ver. & ex iſtis patet. ff. de libe. & poſthu. & per Bal. in. l. eam quã. ix. q. C. de fidei. & Imol. in. l. ex facto. in princ. ff. de vulga. & pup. Et ad hãc q. adducas text. in c. quãuis. de reſcr. lib. vj. vbi videtur probaretex. quòd non recuperet bona primogenituræ in præiudicium alterius filij. De qua quæſtio. vide etiam Angel. in authenti. quib. modis na. effi. ſtui. §. in tribus. & vide quæſtio. quam ponit domi. Abb. Panor. in. c. tanta. circa princip. qui ſi. ſint legi.

Ant. Fran. ¶ An valeat ſtatutũ, vel conſuetudo, q primogenitus ſuccedat maximè in bonis patrimonialibus, vide Bal. in. l. ij. C. de ſuis. & legi. & habetur per Alex. in. l. liberorum. in. ij. col. in apoſt. ff. de verb. ſig. Et quãdo duo ſunt nati in eodem partu, & ignoratur quis ſit primonatus, vide Bal. in. l. in quibus. C. de ſecũ. nup. & vide Alex. in. l. Arethuſa. ff. de ſta. homi. & quid ſi primogenitus eſt inhabilis, puta: quia fatuus, vel frater minor: quis tunc debeat ſuccedere, vide Bal. in tit. de ſucceſ. feu. in prin. in ver. quæro ſi cõſuetudo. & eundem in. l. ſi quis. in. §. tale ad fi. C. de ſecũ. nup. & an tale ſtatutum, vel conſuetudo extẽdatur ad bona alibi ſita. Vide Bar. plenè diſtinguẽtem. in. l. cunctos populos. in. vij. q. C. de ſum. tri. & fi. cabo.

✠ SEB. SAPIA. ¶ Dubium eſt. De hac qõne vide Old. in conſi. xciiij. di. ab

di. ab inteſta. §. j. & inſti. e. tit. §. filius. Et no. bene prædicta, maximè in eo, quod dixi, q ius primogenituræ trãſmittitur in poſteriores, etiã viuente patre. Et de iure diuino conſiſtebat in multis ius primogenituræ. & vide triplex ius poſitũ per glo. in. c. periculoſum. vij. q. ad quã gl. addit Io. an. quartum effectum. Nã in fin. habebat benedictionẽ paternã. Itẽ duplicẽ partem in hæreditate, inſup benedicebat ſuis fratrib⁹. Et vide quod habeẽ Geñ. quæ ſoleo recen ſere in benedictione cõuentuũ. Et adde quod ſuprà dixi, q nepos debet præferri patruo: ſequitur Io. and. in addi. Spe. ſup rubri. de feud. & Cal. in. l. cum antiquioribus. C. de iure deliber. ¶ In glo. iij. no. hoc arg. gl. & vide gl. lxxxij. diſ. in. c. presbyter. & meliorẽ in. c. pœnitẽtia. de pœ. diſt. iij. & magis dubitabitur in extraneo. Nã in filio nõ eſt tñ dubiũ: quia nõ minus pater miſeretur in filio, quàm in ſeipſo. l. iſti quidẽ. ff. quod me. cau. & dic quod no. in præalle. ju 9 ribus. ¶ † In gl. ſi. in ſi. Ex gl. habes tres ſolutiões. ſed tene mẽti vltimã, quia notabilior eſt: & quotidie allegat. & eã tenet Inn. hîc. & cõiter doc. & licet gl. loquat de regno. Idẽ eſt in comitatibus & in alijs dignitatibus ſecularibus: vt, p batur hîc. Nã ille ſecũdogenit⁹ erat dux, & priuatur ducatu abſq; eo, q ſibi relinquatur legitima. Et no. ex mẽte gl. q licet in rebus priuatis fiat diuiſio æqualiter inter filios: vt in auf. in ſucceſsione. C. de legi. hær. tñ in dignitatibus primogenitus præfertur alijs. Et ſic poterit cõtingere caſus, q alij filij etiã ſine eorũ cã, priuabũtur legitima: vt ſi pater nihil habebat præter dignitatẽ ſeculare. & hoc fuit inductũ, p̃ter bonũ publicũ ne diminueret dignitas. Itẽ ſi plures ſuccederẽt inſolidũ, reſpubli. lederet. vñ ſecũdũ philoſophũ: Multitudo principatuũ noxa eſt. 10 vñ ordine naturę vn⁹ debet eſſe Princeps. vij. q. j. in apib⁹. ¶ † Nũ quid aũt alij filij debeãt mẽdicare? dicit Io. an. q nõ: ſed eſt eis aſſignãdũ p tñ primogenitũ attẽta facultate & dignitate principatus, vñ poſſint cõgruè ſuſtẽtari. Ita tñ q tñ remaneat primogenito, vñ poſſit honorificè regere principatũ. qd̃ bene no. Nõ enim debemus recedere à iure cõi, niſi quaten⁹ ſtringit rõ recedendi. l. a præcipimus. C. de ap. Seruata ergo [a] integritate principatus, ſubue niendum eſt alijs filijs. Ita no. dicit Io. and. in regula, ſine culpa. de reg. iu. lib. vj. in mercu. quãdo hæreditas ex cõſuetudine debetur primogenito. Nã debet ſubuenire ſuis fratrib⁹ iuxta facultatẽ hæreditatis: aliãs cõſuetudo eſſet irrationabilis. Et, p illa cõſuetudine quæ viget inter nobiles, facit dictum beati Bernardi qui cõſultus à quodã Comite ſup diuiſione hæreditatis paternæ: belliſsimè reſpõdit, q ſi ſunt nobiles melior eſt quãdoq; aliorũ filiorũ diſpoſitio, quàm hæreditatis diuiſio. Si ſunt laboratores, faciant vt velint: ſi mercatores, tutior eſt diuiſio: quã cõio: ne infortuniũ vnius alteri imputetur. Et fact primũ, p his, q̃ dixi de ſucceſsione in dignitate, vt primogenit⁹ alios excludat. &c. ¶ † Quæro conſuetudo [b] 11 b eſt, quòd maior natu ſuccedat inter alios Comites. & contingat, quòd aliquis Comes ante adeptã dignitatẽ habuit vnũ filiũ: poſtea ea acquiſita habuit alium: quis illorum erit in dignitate prior: & videtur quòd maior natu, p. l. emãcipat⁹. ff. de ſena. & ff. de pœ. l. moris. §. parentes. ff. de decur. l. ij. §. filius. Arguitur cõtra. C. de decurio. l. vlt. §. j. & ibi no. & l. neminẽ. & l. poſt. & l. ſi quis decur. h. d. Cy. in. d. l. emãcipatũ: vt refert Tã. de Corneto. & hoc no. Io. an. 12 in regula, ſine culpa. de reg. iu. li. vj. in mercu. ¶ † Op. extra gl. vide tur enim, quòd ex quo iſte Rex morte prẽuẽtus nõ poterat votũ ꝓficere, nõ tenebatur per aliũ exequi: quia in voto intelligitur illa condõ generalis, ſi potero: vt no. gl. ſ. c. pxi. & Inn. in. c. ſcripturæ. ſ. e. & dixi in. c. j. ſ. e. Sol. Inn. inſtat, tãdẽ ponit no. ſolutionẽ, quòd quãdoq; quis vouit viſitare terrã ſanctã ob deuotionẽ, quãdoq; p ſubſidio terræ eiuſdẽ impẽdẽdo. Primo caſu nõ tenetur quis vo tum exequi per alium ſuperueniẽte impedimento. Secundo caſu tenetur, quia ex quo vouit pro ſubſidio, debet impendere meliori modo, quo poteſt. & no. hoc ſingulare. Nam facit ad limitationẽ quã dedi in. c. j. ſ. e. vt votũ emiſſum, p deuotione nõ obliget 13 vouẽtẽ, ſupueniẽte impedimẽto oĩno impeditiuo. ¶ † Itẽ no. hîc c quòd vbi quis ſe obligat ad certum quid, qd̃ põt facilè p aliũ exẽdiri: ſi non poteſt p ſe, tenetur p alium. & dari⁹, p̃batur hoc̃ eo. c. qd̃ ſup his. Nã videm⁹ idẽ in alijs obligationibus facti, quarũ exe cutio trãſmittitur ad hæredes. l. veterũ. C. de cõtra. & cõmit. ſtip. & C. vt actio. ab hær. per totũ. Hoſtien. tamẽ limitat primum dictũ, quando impedimentum non erat tempore emiſſionis voti: incip. eleganter circa negotium. Pet. de Anch. in cõſi. lxxviij. incip. viſa facti narratio. Pau. de caſt. in cõſi. clviij. inci. in præſenti cauſa. Abb. in cõſi. lxxxvj. inci. in præſenti qõne. Are. in cõſi. lxxxvj. inci. diligẽter & maturè diſcuſſis. vbi latiſsimè & Alex. in conſi. lviij. incip. ponderatis verbis. in. iiij. col. in iij. volu. vbi conſuluit in fauorẽ patrui. & ita dicit eſſe magis communẽ opi. & melioribus rationibus approbatam. vide etiã Feli. in. c. prudẽtiã. col. ij. ver. vbi verò eſt dignitas. ſ. de offi. deleg. & Iaſ. in. l. maximũ vitiũ. co. ij. poſt Pau. de ca. C. de libe. præteri.

✠ SEB. SAPIA.

a ¶ Seruata ergo. Vide Car. in cõſi. cxxxvij. incip. ad quẽdam. & Petr. de anch. cxxxxix. incip, pro maiori intelligentia.

b ¶ Vide Albe. in. j. parte ſtatu. q. clxxiij. & ad hoc ſicit glo. in. c. iam itaq;. j. q. iiij. & gloſſa in. l. imperialis. §. illud. C. de nup.

✠ SEB. SAPIA.

b ¶ Conſuetudo. vide Bar. in. l. cum ſatis. in fi. C. de agri. & cenſi. cũ multis allegatis per Felỹ. in. d. c. prudentiã. col. iij. ver. quid ſi aliquis eſt natus. de offi. deleg.

c ¶ Adde huc, q licet quis poſſit ieiunare per aliũ, tñ hæres non tenetur ad ieiunia & vigilias defuncti. gl. eſt no. in. c. accuſatus. §. ſi verò. in ver. tẽporalibus. de hære. lib. vj. Itẽ vide Tho. in. iiij. di. xx. q. j. ar. ij. vltra med. vbi dicit, q ſi vnus pro alio ſatisfacit diminutionẽ peccati meretur: & dicit, q̃ in nõ exigitur quãtũ ad ſolutionẽ debiti, q ille, p quo fit ſatisfactio: ſit impotens ad ſatisfaciendũ, quia etiã ſi eſſet potẽs alio ſatisfaciente pro ipſo, à debito immunis eſſet. Et dicit, q licet quis mereri poſſit per aliũ quo ad pœnã non tamẽ quo ad ſacramẽtorum ſuſceptionem, quia vnus pro alio ſacramenta mereri non poteſt.

Ant. Fran. ¶ An vnus poſſit ieiunare pro alio? dicas, q regulariter non põt quo ad plenã ſatisfactionẽ, ſicut nec vnus pro alio põt torqueri: quia ieiunatio dicitur eſſe tormetũ: vt eſt gl. & ibi p do. Car. in cle. j. in. §. ij. de hære. & vide etiã Cardi. in cle. fi. in. §. ij. e. tit. vbi dicit ieiunium eſſe de iure naturali.

d ¶ Vtrum hæres teneatur explere votũ, quod defunctus implere nequiuit. vide tex. & glo. opti. in. l. ij. §. fi. ff. de poſ. vbi glo. dicit, q ſi defunctus vouerat ire ad ſanctum Iacobum, hæres non tenetur implere.

✠ SVMMARIVM.

1 *Votum vltramariuum poteſt commutari per Papam in orationes & ieiunia, ita quòd expenſæ, quæ fierent in eundo, morando, & redeundo: mittantur in ſubſidium terræ ſanctæ.*
2 *Diſpenſare & authorizare nemo poteſt ſibijpſi. & cum ſeipſo.*
3 *Æquitas, eſt iuſtitia dulcore miſericordiæ tẽperata. Licent multa, quæ tamen non decent.*
4 *Verba imperatuii modi, aliquando importãt conſiliũ, & aliquãdo neceſsitatẽ, ſecũdũ ſubiectã materiã.*
5 *Obligans ſe Deo ſpõte, magis meretur, quàm ille, qui neceſsitatus ſe obligat. 6.*
6 *Prælati magis peccant delinquendo, quàm alij, propter malum exemplum, quod alijs præbent.*
7 *Senectus eſt ſpecies infirmitatis, ſi valet ad ſtatuta loquentia de infirmis.*
9 *Epiſcopus non poteſt emittere votum peregrinationis ſine conſenſu capituli, vel Papæ, quando peregrinatio eſſet longa. 10. 15.*
11 *Epiſcopus non poteſt ſe abſentare ab eccleſia ſua, ſaltem diebus dominicis & ſolennibus, quibus debet intereſſe officijs diuinis.*
12 *Votum poteſt commutari & reuocari ab his, qui habẽt poteſtatẽ, etiã ſecundũ legẽ veteris teſtamẽti.*
13 *Cõſcius ſuijpſius, debet cõtẽnere maledicta alterius. Famam ſuam, qui negligit, eſt crudelis.*
14 *Ceſſante cauſa impulſiua non ceſſat effectus, ſecus ceſſante cauſa finali. Votum ob impedimentum ſuperueniens non tollitur, ſed facilius diſpenſatur.*

16 *Votum licet ſit de iure diuino, tamen etiam ſine cauſa poteſt authoritate ſuperioris in melius commutari.*
Ieiunia iniuncta ab eccleſia, non poteſt Epiſcopus ſine cauſa commutare.
17 *Papæ omnia licent, niſi ſint contra fidem.*
Papa non ligatur ſuis conſtitutionibus.

CAP. VII.

1 MAgnæ. ¶ † Cómutat Papa votú vltramarinú in vigilias, orationes, & ieiunia: tunc maximè cũ ceſſat cã, quæ inducit ad vouẽdũ: ita etiã ꝙ expẽſæ fiendę in eũdo, & morando, & redeũdo, integraliter mittant in terræ ſanctæ ſubſidiũ. h. d. Diuidit principaliter in tres partes. Primò ponit facti narratio: ſecũdò allegat pro & cõtra. ibi: *& quid*. Tertiò diffinitio. ibi: *cum igitur*. ¶ Caſus literalis. Dũ Comes cãpaniæ in vltramarinis partib⁹ morã faceret, & eccleſia Treceñ. cõtra eccleſiaſticã libertatẽ plurimũ grauareť: & Trecen. Eps cõſyderãs, ꝙ per aliũ eidẽ eccleſiæ nõ poſſet de facili ſubueniri, ad ipſum ꝓpoſuit accedere in ſignũ peregrinationis, & deuotiõis terræ oriẽtalis ſignum crucis aſſumpſit: & ſic arripuit iter peregrinatiõis. Dũ eſſet in via intellexit, ꝙ dictus Comes mortuus erat, & licet intẽtionem ſuã cõſpiceret iam fruſtratã, noluit tñ redire ſine cõſilio do. Pa. & ſic ad vrbẽ acceſsit, & intentionẽ ſuã & ſtatũ eccleſię ſuæ do. Pa. expoſuit. do. Pa. cõſiderãs dicit, ꝙ i hoc negotio tria ſunt cõſideranda, ſcilicet qd liceat ſecũdũ equitatẽ: quid deceat ſecũdũ honeſtatẽ, & quid expediat ſecundũ vtilitatẽ. oſtendẽs, ꝙ ipſe votũ ſuũ ꝓficeret authoritate ꝓphetæ dicẽtis: voute & reddite. hoc eſt, quod dixit, quid liceat. Itẽ authoritate euãgelij dicẽtis: nemo mittẽs manũ ad aratrũ, & reſpiciẽs retro, aptᵒ eſt Regno Dei. & hoc eſt, quod dixit quid deceat. Itẽ non expediebat ꝓpter exẽpla aliorũ, quia quod agitur à ꝓlatis, facilè trahiť ab alijs ĩ exẽplũ. & hoc eſt quid expediat. Poſtmodũ allegat in cõtrariũ, ꝙ votũ ꝓficere nõ debeãt ꝓpter ætatẽ, cũ vix poſſet ſuſtinere labores ꝓpter neceſsitatẽ Treceñ. eccleſiæ, cui eſt obligatus. Ipſum etiã votũ, qđ licet ex ſui natura ſãctũ & honeſtũ eſſet ex ꝓſona vouẽtis, nõ tñ ſine licẽtia ſe. apoſt. vouere potuit. Poſteà oſtẽdit, ꝙ votũ cõmutari poſsit authoritate veteris teſtameñti. vñ cõſi derauit, ꝙ votũ poſsit cõmutari in aliud opus pietatis, nõ curãdo quid hoĩes iniqui loquanť, exẽplo dñi dicẽtis: Sinite illos, quia cæci ſunt, & duces cęcorũ. cõcedit Epõ licẽtiã votũ peregrinatiõis totaliter cõmutare: vt expẽſas, quas eſſet factur⁹ in eũdo, morãdo, & redeũdo trãſmittat in ſubſidiũ terræ ſanctæ: laborẽ oratiõibus & ieiunijs recõpẽſans. Et quia Eps ſpecialiter ꝓ libertate Treceñ. eccleſiæ ꝓ dictũ Comitẽ aſſequẽda, votũ peregrinationis emiſit: eo ſublato de medio cã ceſſauit: & ideo ceſſarepotuit & effectus. & hac cã inſpecta, Papa hãc indulgẽtiã ſibi fecit. Ber. ¶ † Primò not. ex iſto tex. in principio, maximè iuncta gl. ꝙ Eps non pót diſpẽſare in voto ꝓprio. Nã nõ debet quis authorizare in facto ſuo: vt in cle. ij. de reb. ec cle. nõ alie. & in. l. j. ff. de autho. tut. ¶ Secundò no. ibi, *crucẽ dominicã*, &c. quòd delatio crucis, quandoq; eſt ſignum peregrinationis, licitè ergo peregrinaturus ad ſepulchrum dominicum aſſumit crucem dominicam. Quãdoq; eſt ſignũ ordinis: vt patet in iſtis fratribus ſancti Ioannis. in. c. cum ad ſedẽ. de reſti. ſpo. Quandoq; eſt ſignũ dignitatis, vt in Archiepiſcopis & patriarchis qui faciũt ante ſe portare crucẽ: vt in. c. antiqua. de priuil. ¶ † Tertiò no. ꝙ in quolibet negotio ſunt tria regulariter attendenda, qd liceat, quid deceat. & quid expediat. Et no. ꝙ verbũ licere, refertur ad æquitatẽ. A Equitas verò eſt iuſtitia dulcore miſericordiæ tẽperata ſecundũ beatũ Cyprianũ. verbũ verò decet, referť ad honeſtatẽ: verbũ expediat, ad vtilitatẽ. & iſta ſunt diuerſa inter ſe. Nam multa licẽt, quæ nõ decẽt. Nõ enim decet filiam cõtrahere matrimoniũ ſine cõſenſu patris: vt in. c. j. de deſpon. impu. Nec etiã expedit cum mulieres ſæpe laborẽt cõtra ꝓpria cõmoda. l. ſi pater. C. de ſpõ. & tñ licet: vt in. c. ſufficiat. xxvij. q. ij. ¶ † No. ibi, *vouete*. ꝙ verba imperatiui modi, qnq; importãt cõſilium: qnq; neceſsitatẽ debẽt ergo intelligi ſecundũ materiã ſubiectã, etiã in eadẽ oratione. Nã vt hĩc vides tex. no. in quadã oratione fuit dictũ: Vouete & reddite. & tñ primum referť ad cõſiliũ, ſecundũ ad imperiũ. Debẽt ergo intelligi ſecundum ſubiectã materiã. de quo vide tex. expreſſum in cle. exiui. de verb. ſig. ¶ † Et not. ꝙ cõſilium diuinũ eſt vt quis obliget ſe ad vota. Nã magis mereť apud Deũ. nã illa ſunt Deo acceptiora, quę cũ licet nobis nõ impẽdere: gratia tñ dilectionis & deuotionis impẽdimus. xxxiij. q. v. c. tunc ſaluabiť. xxviij. q. j. c. iam nunc. ¶ † Et quis magis mereaťᵇ ex perpetratione boni operis eiuſdẽ, an religioſus, qui ſe obligauit ex voto: an ſecularis, qui facit ſpõte. vide gl. no. in cle. ſi dñm. de reli. & vene. ſan. vbi cõcludiť, ꝙ religioſus. ¶ † Itẽ no. ꝙ ꝓlatus delinquẽs magis aggrauatur ex ſuo peccato, quã ꝓſona priuata ꝓpter malũ exẽplũ, qđ præbet ſubditis. xj. q. iij. c. præcipuè. & no. illã authoritatẽ: Quod fit à prælatis &c. ¶ † No. in ver. *verum*. ꝙ ſenectus eſt quidã defectᵒ habẽs in ſe labores & dolores. Nã inquit Terentius: Et ipſa ſenectus morbᵒ eſt. & facit ad quæſtionẽ: Nunquid ſtatutum diſponẽs in cauſa infirmitatis habeãt locũ in cã ſenectutis? ¶ † No. ibi: *ſine cuius aſſenſu*. tex. no. ꝙ ſine cõſenſu capituli Eps nõ pót emittere votũ peregrinationis. quod tenet hĩc Inno. cùm hoc ſit negotium magnum. ad hoc quod no. in. c. quanto. de his, quæ fi. à præla. ¶ † Itẽ no. Epiſcopum non poſſe emittere votũ longę peregrinationis ſine licẽtia Papæ. ſecus autẽ vbi peregrinatio nõ eſſet lõga. quod tenet hĩc Inn. per tex. ibi: tãdiu. ¶ † Et ex hoc & tex. no. ꝙ Eps nõ poteſt ſine cauſa ſe abſentare ab eccleſia ſua. & dicit Hoſt. alibi nõ ita bñ probari. Sed ego adduco meliorẽ tex. in. c. Epiſcopus. de conſe. diſt. iij. vbi tex. dicit, ꝙ ceſſante infirmitate nõ debet Eps ſaltẽ diebus dominicis abeſſe ab eccleſia ſua. & no. ſingulariter illum text. iuncta gl. ſua, quòd Epiſcopus tenetur diebus dominicis & ſolẽnibus intereſſe officijs eccleſiæ ſuę. ¶ † No. in ver. *cum igitur*. arg. ex quo ſumitur authoritas cõmutãdi votum. & dicit Inn. ꝙ non oportebat ire per argumenta, cùm ſit expreſſum Leuit. c. vlt. vbi patet, quòd quædã vota cõmutabantur in veteri lege. Itẽ Numeri. xxx. c. vbi vota ratificantur, & reuocantur ab his, in quorum poteſtate ſunt ipſi vouẽtes. ¶ † Nota ibi: *ſinite*. Non curãdum de maledictis aliquorum dummodo nõ recedamus à tramite veritatis. Vnde quidam Philoſophus: Cõſcius mei, didici maledicta cõtemnere. & alibi ſcribitur: Conſcia mens recti, famæ mendacia ridet. Sed hæc & ſimilia, intelligo quando quis non poteſt obuiare maledictis. aliàs autem crudelis eſt: qui negligit famã ſuã, licet conſtet de bona conſcientia. Quia ſunt duo nobis neceſſaria: conſcięntia quo ad nos, & fama quo ad proximos, vt dicit tex. no. xij. q. j. c. nolo. Et alibi dicitur, ꝙ deteriores ſunt, qui famæ noſtræ detrahunt, quàm qui ſubſtantiã diripiunt. vj. q. j. c. deteriores. Pro maledictis contẽnendis, vide bo. tex. xj. q. iij. c. inter verba laudantium. ¶ † Vltimò no. ꝙ ceſſante cauſa voti, nõ ceſſat votum. Cõtra quod facit: quia regulariter ad deſtructionẽ cauſæ ſequitur deſtructio cauſati: vt in. c. cũ ceſſante. de appel. Sol. intelligo iſtũ tex. quãdo ceſſat cauſa impulſiua, & nõ finalis. Nam cauſa finalis voti eſt placere Deo: ſed cã impulſiua fuit, quia volebat ire ad illum Comitẽ. ſimile in. c. ex parte. ij. de cõuer. cõiuga. & ad hoc nota & tene menti illũ tex. Aduerte tamen, quòd licet ad ceſſationem cauſæ impulſiuę, nõ ceſſet effectus, tñ præſtatur facilior cã diſpenſandi: vt hĩc optimè ꝓbatur. ¶ Opponitur cõtra tex. nã videť ſibi cõtrarius. Nã primò clarè ĩnuit iſtũ Epm nõ fuiſſe obligatũ ex voto, qa illud emiſit ſine cõſenſu eccleſiæ ſuæ, & ſine licentia generali, vel ſpeciali ipſius Papę & tamẽ Papa poſteà cum illo diſpenſat: acſi foret obligatus. Nam relaxatio præſupponit vinculũ: vt in. c. ad diſſoluendũ. de deſpõ. impu. & in. l. decẽ. ff. de verb. obli. Sol. Hoſti. multum inſtat, & variè loquitur: ex cuius dicto elicio tres ſolutiões. ¶ Prima, ꝙ ſpecia le ſit in voto vltramarino. Nã ſicut ſponſus carnalis & religioſus emittunt hoc votum: vt in. c. ex multa. & c. fĩ. e. ita & Eps, qui eſt ſponſus ſpiritualis & religioſiſsimus: vt. d. c. ex multa. Et ex hac ſolutione dicendum eſt, ꝙ allegationes Papæ procedunt generaliter in alijs votis. Sed in votis vltramarinis, erat neceſſaria diſpẽſatio.

15 ¶ † Alia ſolu. ꝙ generaliter Eps non pót emittere votum, ex quo diu eſt abſturus ab eccleſia ſua ſine licentia Papæ, tamen votum valet in præiudiciũ ipſius vouentis. Simile in. c. quod in dubijs. de renun. & c. cũ tẽpore. de arbi. ¶ Tertia ſol. ꝙ cũ ſit generale paſſagium ad prædicandũ mãdatũ per Papã, poſſunt Epi vouere, quia oĩbus clericis videtur tunc data licẽtia Papæ: vt in. d. c. fi. aliàs requiritur licẽtia Papæ. & in hac vltima ſolutione videtur reſidere Hoſti. Sed in contrariũ facit iſte tex. Nam hĩc nõ erat gñale paſſagiũ: cùm Papa allegaret cõtra votũ ipſius. Vnde ſatis pót dici, ꝙ de ſtricto iure tale votũ nõ obligat prælatũ: ſed ad cautelã, ne alij ſcandalizentur debet fieri cõmutatio: & ſic valebit in ſui præiu di

16 ciũ, vt patebit in ſecũda ſolutione. ¶ † Sed vltra alios quæro, quare votũ, cùm ſit de iure diuino pót in melius cõmutari ceſſante cã in vouẽte authoritate Epi, vt in. c. j. ſ. eo. & ieiunia indicta ab eccleſia non poſſunt cõmutari, etiã in melius per illũ Epm ceſſante cauſa, vt no. Inno. ſuper rub. de obſer. ieiu. cùm ius diuinum lõgè magis obliget, quàm ius poſitiuum: vt in. c. fi. de cõſue. xxv. q. j. ca. ſunt quidam. Sol. credo poſſe ſic reſponderi. vota emittuntur purè in ſeruitium & placentiã Dei. vnde ſi cõmutantur in melius, nõ ſoluitur obligatio voti: imò augetur. Nã cõmutatio debet fieri in id, quod Deo eſt magis acceptum. d. c. j. & ſic ex voluntate diuina hæc vota cõmutantur & redimunť: & generaliter ex volũtate creditoris pót vnum pro alio ſolui. inſti. quib. mo. tol. oblig. in prin. & pro hoc tex. hĩc in verſi. cũ igitur. & quod habeť Leuiti. c. vlti. Sed ieiunia indicta ab eccleſia, ſiunt non ſolùm ad carnẽ macerandã, ſed ob deuotionẽ certi tẽporis: vñ ſunt qualificata in tempore & ob reuerentiã ſanctorũ: vt reddamus decimã totius anni: ſicut in quadrageſima, nõ ſufficit aliud ſoluere, quia per ſolutionẽ alterius nõ ſatisfit cauſæ inſtitutionis ieiunorũ. Itẽ nõ licet inferiori venire ſine cauſa cõtra cõſtitutionẽ ſuperioris: vt in cle. ne romani. de elect. Ideò nõ licet Epo cõmutare ſine cauſa ieiunia iniuncta ab

17 eccleſia. ¶ † Quærit Io. an. de tribus quæſtionibus. Primò, an oĩa

a liceant Papæ: ſecũdò an oĩa deceãt: tertiò an oĩa expediãt. Quoᵃ ad primum dic, ꝙ ſic: ſi nõ fiat cõtra fidẽ. xl. diſ. c. ſi pa. necaliàs peccet: quia peccatũ nõ cadit ſub potentia: imò cadit ſub defectu. & hoc in mortalibus peccatis lege diuina. ſecᵒ de mortalibus lege canonica, vel humana, cũ ipe nõ ligeť ſuis cõſtitutiõibᵒ. patet in eo, quod no. in. c. ꝓ tuas. ij. de ſimo. de acc. ad petitionẽ. & in. c. licet. Quo ad ſecundũ. ſi eſt iuſta cauſa, quod ſibi decet, & ecõtrà. Quo ad tertiũ ſi ordine iudiciario agit, ſemper expedit facere iuſtitiam: nec illam peruerti: vt in. c. in cauſis. de re iudi. licet quandoq; per cauſam diferatur. de renun. c. niſi. §. pro graui.

a ¶ De verbo liceat. vide. j. de ſta. mo. in. c. cùm ad mona ſterium. Anto. Franc.

¶ Quomodo acciꝑiatur verbum licet. vide Bart. in. l. ſtipulatio iſta. in §. in aliena. ff. de verb. obl. Et an licet in genere id, quod non licet in ſpecie, & ecõtrà: vide quæ habentur in. c. ij. de offi. or. & in. c. quanquàm. xxiij. diſ. & habetur in. l. apud Labeonẽ. §. hoc edictum. ff. de iniur.

SEB. SAPIA.

b ¶ Mereať. Vide Fely. in. c. cũ quidam. co. ij. verſicu. ſunt tamen tres cauſus. ſ. de iureiu. & ibi col. j. ponit an religioſus in eodẽ genere peccati plᵒ peccet, quàm laicus. poſt Abbatẽ ibi. col. j.

SVMMARIVM.

1 *Votum, ſi non poteſt exequi permittitur dilatio. ſi verò impedimentum eſt perpetuum, indicitur redemptio.*
2 *Obligatus ad votum cogitur præcisè, quia votum obligat de iure diuino.*
3 *Præceptum ſiue mandatum ſuperioris ſine diſtinctione factum, admittit excuſationem probabilis cauſæ.*
4 *Inops dicitur ille, qui viuit ex proprio artificio.*
5 *Votum emiſſum in ſubſidium terræ ſanctæ, non impeditur etiam ex impedimento perpetuo, ſecus in aliis votis.*
6 *Pœnitentia iniuncta per ſacerdotem, ſi non poteſt exequi, debet fieri commutatio, ſiue redemptio. 16.*
7 *Pœnitentia poteſt imponi à ſacerdote, etiam in longa peregrinatione.*
8 *Vxor non tenetur ſequi maritum exequentem votum peregrinationis.*
9 *Votum peregrinationis emitti poteſt, etiam per mulieres.*
10 *Infideles non infeſti Chriſtianis, & recognoſcentes dominium eccleſiæ, nũ ſunt moleſtandi, & licitè retinent principatus & dominia.*
11 *Hæretici licitè poſſunt omnibus eorum bonis ſpoliari, quia magis delinquunt cum fidem aliquando cognouerint.*
12 *Infideles, ſi delinquunt, poſſunt puniri per Papam, qui eſt generalis vicarius Dei in terris, vel per Imperatorem. 14.*
Iudæi peccantes in moralibus, debent puniri per eccleſiam, vel Imperatorem. 14.
Papa non ſuccedit in iuriſditione Imperatoris, qui non eſt negligens.
Papa debet iuuare Imperatorem ad domandum rebelles.
Infideles & Iudæi, an poſſint expelli à Chriſtianis.
Infideles poſſunt vocari in auxilium à Chriſtianis in bello licito.
16 *Fideles debent adiuuare dominũ eorũ: etiã infidelẽ.*
17 *Votum quo caſu, per ſolum Papam commutatur?*

CAP. VIII.

1 QVod ſuper. ¶ † Impedito ad tẽpus exequi votũ vltramarinũ, concedi tur dilatio. perpetuò verò impedito, indicitur redẽptio in eo, quod magis expediat terę ſanctæ. h. d. Cõmunis diuiſio. Secũda ibi: *nos autem*. quæ tria facit. Primò ponit generalem doctrinã. ſecundò duplicẽ diſtin. Prima ibi: *vnde redimus*. Secũda ibi: *rurſus*. Tertia ſoluit cõſultationem indeciſam ibi: *de mulieribus*. ¶ Caſus literalis. Quidã aſſumpſerunt ſignum crucis in ſubſidiũ terræ ſanctæ: quia iſti votũ ſuũ nõ adimplebãt, mãdauit Papa Cantuariẽſi Archiepo, vt eos cõpelleret ad executionẽ voti. Quidã propter infirmitatẽ, quidã propter paupertatẽ, vel aliã iuſtã cãm vtiliter nõ poterãt adimplere votũ ſuũ. Quæſiuit Archiepus à Papa, quid de his eſſet agendũ. Et ipſe reſpodit, ꝙ debiles & inopes magis in defectũ quàm ad ꝓfectũ accedũt illuc: quia debiles pugnare nõ poſſunt, & pauperes mẽdicare cogũtur, niſi fortè ſint nobiles & magnates, vt ſuis expẽſis ſecũ poſsint ducere bellatores: vel artifices: vel agricolæ, qui de laboribᵒ ſuis ſibi victũ quærere poſſunt. Vnde Papa diſtinguit interillos: qui tẽporalẽ cauſam habere noſcunť: & inter illos qui ꝓpter uã. Primis dãda eſt dilatio: ſecũdis eſt redẽptio indulgẽda: ita tñ, ꝙ expẽſas, quas eſſent facturi, tranſmittãt in ſubſidiũ terræ ſanctæ. ¶ Rurſus, in hoc §. diſtingui tur inter illos, qui in defenſionẽ terræ ſanctæ votũ peregrinatiõis emittũt: & illos, quibus ꝓ ſatisfactione ſuorũ peccatorũ iter peregrinationis iniungit. Circa primos plus cõſidera tur ſuccurſus terræ ſanctæ: circa ſecundos labor itineris ſecundũ intẽtionẽ vouẽtis, vel pœnitẽtis. Et ideo ſi aliquis de vouẽtibus, eſt inutilis ad pugnãdum, quãuis habilis ad eundum, melius eſt votum redimere, quàm expẽſas conſumere. & de pœnitẽte, qnõ poſsit ꝓpter debilitatẽ iter peregrinatiõis implere: idẽ eſt dicẽdum, ſcilicet vt redimat votũ, ſed nõ de illo, ꝙ nõ poſsit ire: licet nõ poſsit pugnare: quia principalis cã cõſyderãda eſt. Mulieres verò, quæ nõ vouerũt, ſi remanere noluerint, viros ſuos ſequanť: illę verò, qũ vouerunt niſi ſint diuites, vt poſsint ſecũ ducere bellatores, vt redimãt

2 votum. B. ¶ † Primò no. ex iſto tex. ꝙ ad votum exequẽdum, quis præciſè cõpellitur, ccſ-

a ¶ No. de poteſtate Papæ. & vide do. Ant. hĩc in. iij. col. in verſi. quero quę liceãt. & in. c. propoſuiſti. de con ceſ. præben.

ZACHARIAS.

¶ Adde Felyn. in. c. poſtulaſti. colũ. xix. verſi. quartus eſt. ſ. de reſcrip. & in. c. ij. col. j. verſi. videť etiam quòd ex cauſa. ſ. de maio. & obe.

¶ An Chriſtiani licitè poſsint mouere bellũ contra Saracenos & infideles. vide Old. cõ ſi. lxxij. & an Princeps poſsit ſine peccato expellere iudæos & Saracenos de regno ſuo, & bona eorũ auferre: & an debeat principalibus hoc ſuadere. videquod no. do. Abb. poſt Inn. & Hoſt. in. c. j. ante medi. de ſagitta.

ZACHARIAS.

¶ Adde ꝙ Oldr. cõſi. lxxij. periſtũ alle. loquiť de infidelibus non de illis, qui habẽt terrã ſanctã: quia in dubio eſſet qõ, ſed ſolquitur de infidelibus, qſunt in alijs regnis, putain regno Hiſpaniæ de quo dixi ſupra ad iſtũ. in. c. j. nu. 2. in apo. in verſ. ſenũ. ſ. de conuer. infidelium.

Anto. Franciſ.

¶ An bellũ poſsit moueri cõtra Saracenos & infideles, vide Inn. in. c. qđ ſuper his. de vo. & quãr illud eis indicať, de quo etiã p Bar. vbi etiã ponit de bello licito & illicito contra alios Chriſtianos. in. l. hoſtes. & in. l. fi. ff. de capti. vbi etiã p Alex. & p Bart. in l. ex hoc iure. ĩ ver. quę ſunt bella licita. ff. de iuſt. & iur. & vide Pau. de ca. in cõſi. xxxiij. Et an aliꝰ, cã Princeps poſſet iudicere bellũ: vide vltra Bart. in. l. hoſtes. prę. al. leg. & in. l. ex hoc iure. Similiter all. vbi etiã p Alex. Spec. tĩ. de. j. & ij. dicere. ĩ. §. reſtat. vi

dere. in ver. ipse enim per se. Et vide omnino Oldr. in consil. lxx. vbi ponit qd de Principe nō recognoscente superiorē de facto.

SEB. SAPIA.

a ¶ Contra Saracenos, vide Bar. in l. j. C. de pac. vbi dic q bellū, quod geritur à Christianis contra infideles, semp est iustū, qa ipsi tenent occupatā terrā sanctā. & Ang. in disput. sua incip. renouata guerra. & Io. de Ligna. in tractatu de bello.

¶ Et adde hīc domi. Anto. in. v. col. vbi ponit, an Papa, vel inferior ecclesiasticus iudex possit punire Iudæos delinquentes. & vide oīno pleniss̄imè circa hoc, quod scribit Anc. in repe. regulæ. ea, quæ. in. vj. principali qō. & quod no. Io. an. in c. gaudemus. de divort. & quod no. do. Anto. in. c. j. §. de consti. & Abb. in. d. c. gaudemus. & vide quod no. Abbas in. c. Archiepiscopatu. de ra. vbi dicit, q ecclesia punit infideles contra legē naturæ delinquētes. & alle. Inno. hic. An autē penes infideles sit iurisditio? Archi. tenet, q sic in. c. fi. iij. q. vij. & all. c. si propterea. xxiij. q. v. & dic, q de hoc no. in. c. cui est. xj. q. iij. & dicit se ibi dicturū. Item, an infideles iustè possideant, quæ habent, vide Ant. in rep. re. sine possessione. in fi. j. col. Itē vide Bal. in proœ. Grego. in. iij. col. Ant. Franci. s.

¶ An Pa. vel Princeps possit punire Iudæos delinquentes: dicas, quòd Iudæi de crimine misto, vt est sacrilegiū, & alia, de quibus in. c. licet. & in c. cū sit gūale. & in c. ex tenore. de fo. cōpe. possunt puniri, & ab ecclesia

sante rationabili causa. & sic habes casum, in quo obligatus ad factum, præcisè compellitur nec sufficit præstare interesse. & hoc ideò: quia hoc votum obligat de iure diuino: vt in capitu. licet. suprà eod. Et regulariter, an obligatus ad factū sit præcisè compellēdus: dic, vt leg. & no. in. l. stipulationes nō diuidunt. ff. de ver. obl. & l. si quis ab alio. ff. de re iudic. ¶ †Secundò nota ibi: *sine distinctione*. q mādatum sine Principis distinctione factū, admittit excusationē probabilis causæ. facit. c. si quādo. §. de rescrip. & c. ex parte. de offi. deleg. ¶ †Tertiò no. & tene mēti, quòd vouētes ex proprio artificio, possunt dici inopes. Nam excipit ab eo, quod dixerat de opibus: & exceptio debet esse de regula: vt no. §. super rub. de reg. iur. lib. vj. ¶ Item no. q in cōsyderāda facultate alicuius debemus inspicere, vtrū habeat aliquā artem. & facit ad materiā illorū, qui conueniuntur inquantum facere possunt. ¶ †Item no. quòd impedimentum, etiam perpetuum, non tollit obligationē voti, si fuit emissum pro subsidio terræ sanctæ. secus dic: si fuit emissum pro deuotione. vt dixi in. c. licet. §. eod. ¶ †Itē not. q non valens agere pœnitentiā sibi iniunctam â sacerdote, nō liberatur ab obligatione: sed debet fieri cōmutatio, seu redemptio. ¶ †Itē no, q licitè sacerdos iniungit in pœnitētia peregrinationē etiā diuturnā pro remedio peccatorum. ¶ †Nota, quòd vxores non tenentur sequi maritos votum peregrinationis exequētes. ¶ †Vltimò no. q mulieres licitè emittunt vota peregrinationis, etiā pro subsidio terræ sanctæ. ¶ †Sed quia tex. videtur hīc approbare pugnam Christianorum cōtra Saracenos,[a] potest probabiliter dubitari, nunquid Principibus Christianis sit licitum mouere bellū cōtra infideles, & eis auferre dominium & principatus & alia bona. Inn. multum exquisitè tractat hīc istā materiā. & primò cōcludit, quòd infideles licitè tenent dominia & principatus, & alia bona: quia Deus subiecit orbem rationabili creaturæ, nec inter homines distinxit: postea superuenit iusgentiū, & habuit locum illud. Quodcunq; calcauerit pes tuus, tuū erit. Ita quòd licitè infideles acquisiuerūt dominia: ideò molestari sine causa non debent à Christianis. fatetur tamē, quòd si infideles sunt infesti Christianis, vel aliter delinquant cōtra legē naturæ: quòd Papa poterit cōtra eos indicere bellum, & eos priuare huiusmodi bonis. Hostien. dicit, quòd si infideles nō recognoscunt dominium ecclesiæ, licitè possunt bonis spoliari, per id quod habetur ecclesiastes. x. Transfertur à gēte in gētē regnum. & in euan. Mat. vlt. c. Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. quam quidē potestatē trāstulit Christus in vicarium suū. Sed si recognoscūt dñium ecclesiæ, nec sunt infesti Christianis debēt tolerari. pro opi. Inn. facit. c. dispar. xxiij. q. vij. sed p opi. Host. vide tex. cum gl. in. c. si de rebus. xxiij. q. vij. ¶ †Hæretici tñ ex cōstitutionibus sanctorum patrū, possunt licitè oībus bonis spoliari: quia magis delinquunt ipsi, qui fidē semel agnouerūt, quàm infideles: vt in. c. vergentis. de hæret. ¶ Fallunt prædicta in prouincia Hierosolymitana: quia cùm sit consecrata in sanguine Christi, non debet esse in dominio infidelium, maximè cum multi Imperatores illam

acquisiuerint dominio Christianorū. ¶ †Secundò principaliter quærit Inno. si delinquūt infideles: per quem debent puniri. & concludit, quòd per Papā: quia est generalis vicarius in terris, & ipse Deus fecit vnum ouile & vnū pastorem: vt habetur in euāgelio. & sic infideles velint nolint sunt de illo ouili. Et dicit Inn. quòd cùm infideles non habeant aliā legem licitam præter legem naturæ, si delinquunt in illam, puniuntur per Papam ad instar Dei. qui puniuit Sodomitas, vt habetur Gen. xix. c. & ij. q. j. Deus omnipotens. ¶ Iudæi[b] verò, si delinquunt cōtra legem eorum in moralibus puniuntur per ecclesiā. Et aduerte, quia Inn. totā iurisditionem infidelium videtur attribuere Papæ: quod non procedit indistinctè. Nā sunt sub Romano imperio: vt patet. C. de Iudæ. & C. de Paga. per totum. ad idem. c. postulasti j. de Iudæis. Item Imperator saltem quo ad exercitium habet iurisditionem super vniuersum orbem. & est dominus mundi. l. deprecatio. ff. ad. l. Rho. de iac. & l. bene à zenone. C. de quadri. præscrip. facit quod ipse Inn. no. in. c. licet ex suscepto. de foro cōpe. vbi dicit, quòd si Imperator non est negligens, sed subditi sunt sibi rebelles: nō succedit Papa in iurisditiōe, sed debet iuuare Imperatorē ad domādū rebelles. ar. in. c. cū ad verū. xcvj. dis. ¶ †Vñ cōcordādo dicta Inn. & iura. §. all. distinguo, q quædā sunt crimina ecclesiastica: & in istis Papa exercet iurisditionē in infideles sicut exercet cōtra fideles. vñ si iudęi, vel alij infideles delinqrēt cōtra matrimonium: Papa, seu ecclesia posset in eos animaduertere: vt in. c. nouit. de Iudæis. In crimibus verò nō ecclesiasticis Imperator exercebit iurisditionem. In mistis verò locus erit præuentioni ad hoc, quod plenè dico in. c. cū sit generale. de foro competen. Vnde in peccato contra naturam, dico, q vterq; pōt esse iudex, quia hoc peccatum principaliter concernit Dei reuerentiam, qui est conditor vniuersalis creaturæ. Nam ob hanc causam ecclesia impedit se contra laicos de crimine vsurarum etiam infideles: vt in. c. post miserabilē. & c. fi. j. de vsur. ¶ †Vltimò hīc quæritur, nunqnid sit licitum Christianis expellere Iudæos alios infideles de regnis suis & eis auferre bona? Inn. dicit, quòd non: ex quo non sunt infesti[c] Christianis, nec aliter delinquunt contra legem naturæ, vel legem licitam. Sed Oldr. plenè dispu tat consil. xcj. & ibi concludit, quòd priuatis Christianis hoc nō licet. Ad hoc. C. de Iudæis. l. nullus. & c. sicut j. de Iudæ. Principibus verò licet, si imminet periculū fidei: aliās secus. Nā debemus tolerare infideles, & eos lucrifacere Deo, nec debemus eos compellere ad fidē suscipiendam, vt in. c. qui sincera, & c. de Iudæis. xlv. dist. & c. ad fidem. xxiij. q. v. Et vide ad materiam, quod not. Oldra. consil. lxvij. vbi tractat an licitum sit Christianis vti auxilio infidelium in bello iusto. & tandem concludit, quòd sic. Nam Machabęi, qui fuerunt viri sancti, inierunt ligam cum Romanis, qui tunc erant gentiles: vt mutuò se adiuuarent: vt habetur Machabęorum primo. Item in bello iusto iustum est parare insidias & simulare: vt in capitu. vtilem. ij. quæstio. ij. & capitu. dominus. xxiij. quæstio. secunda ergo fortius est licitum vti auxilio infidelium. Nam & fideles in

stico & à laico: sed inter eos habet locum præuētio: vt in, c. pastoralis. in c. duo. de of. ordi. & per Bar. in. l. senatus. ff. de accu. & vide Old. in cō si. xxxvj. vltra ea, quæ hīc alle. in. c. gaudemus. de diuor. Et adde, q ēsse Iudæū est delictum in se: sed nō punibile per Christianos: sed secus est in delicto hęresis: quia p̄ōt puniri per Christianos vt per Barto. in. l. apud Iulianū. in. §. j. de le. j. & p Alexan. post alios, in l. multū. de verbo. obli. Et an infideles iustè possideāt quæ habēt. Dicas, q nō: quia dicunt hostes Christiano rū: vt in. l. j. & ibi p Bal. C. de capti. & possunt expelli p superiores de terris, quas occupāt vt per Old. in cōsi. lxxxvij. & etiā possunt capi in ecclesijs, si ibi inueniantur. vt per eūdem Old. in consi. liiij.

SEB. SAPIA.

b ¶ Iudæi. Vide de hoc latè per Fely. & Deci. post Abba. in. c. j. in glo. in verbo ab omnib⁹ §. de const. & nunquid Iudæi ligent legibus nostris tradit And. scu. in cō si. lxv. in. iij. volu. & in consi. xiij. & cōsi. lxxiij. in. iiij. volu. Are. in cōsi. clxxxviij. inci. copiosè & subtiliter in. ij. dubio. Fel. in c. Iudæi. ij. j. de Iudæis.

SEB. SAPIA.

c ¶ Infesti. Vide Old. in cōsi. lxxxvij. incip. quia an Princeps. vbi dicit q Princeps peccat qui expellit Iudæos de ciuitatibus suis sine causa. Contrariū tñ fuit disputatum solemniter Mediolani, & obtētū, q Iudęi ibi nō possent cōmorari: vt apparet ex quodā tractatu super hoc edito p fratrem Franci. de Busa, Mediolanēsem.

les in bello licitè adiuuāt dñm infidelem: vt in. c. Iulianus. & c. si dominus. xj. q. iij. ¶ In gl. in ver. compensatio. in fi. Io. an. dicit, q etiā secundus intellectus potest sustineri, dūmodo ista cōpensetio fiat cū discretione. & credo quòd vterq; intellectus pōt sustineri. Nā credo, q posit compensari labor cū ieiunijs & pecunia: vt. c. j. §. e. & in. c. medicinā. de pœ. dist. j. ¶ Sed hīc quæritur, nunquid indistinctè nō valentes pugnare, vel inopes, possint votum retinere? Hosti. dicit tex. procedere in istis, qui nō sunt vtiles, nisi ad pugnā dum. Si verò sunt vtiles ad alia onera supportanda: vt puta ad fossas adimplendas & c. non curabitur de inopia, vel de impotentia pugnandi. Nam prædicatores & minores ibi mendicāt, tamē sunt

16 apti ad prædicandum. ita in similibus dicendū. ¶ †In glo. in ver.

a *potens*. in fi. No. glo. quæ hoc intendit, q regulariter pœnitentia[a] iniuncta per sacerdotem, pōt ex cā cōmutari per eundem, vel per maiorē suū. Pro hoc vide tex. cū gl. in. c. presbyter. lxxxij. dist. Sed speciale est in pœnitentia iniuncta ad itinerandū ad terrā sanctā. Nam cōmutatio huius pœnitentiæ reseruat̄ soli Papæ. arg. hīc iūcto. c. seq. Io. and. dicit & melius, q aut pœnitētia fuit iniuncta pro subsidio terrę sanctę: & solus Papa cōmutat. Aut nō pro subsidio, sed pro labore itinerandi: & tunc aut ille emisit votū: & solus Papa dispensat. aut solùm assumpsit signa peregrinationis: & potest inferior dispensare. & hoc placet. Nā istud. c. & sequēs in reseruatione huius potestatis, solū cōsiderāt subsidiū terræ sanctę. Abb.

SVMMARIVM.

1 *Votum vltramarinum non commutatur, nisi per Papam, vel per habentē ab eo in hoc speciale mandatum. intellige de voto pro subsidio terræ sanctæ. & nu. 3.*
2 *Vxores non tenentur sequi vivos vltra mare vouentes.*
Maritus potest emittere votum vltramariuum pro subsidio terræ sanctæ, sine consensu vxoris. 8.
4 *Votum vltramarinum pro subsidio terræ sanctæ per solum Papam dispensatur, sed pro visitando sepulchro per Episcopum. 11.*
5 *Iuris ignorantia toleratur religiosis, sicut in rusticis.*
6 *Præfationes indicant, quid sit actum in conclusione, intellige dubia.*
7 *Inhabilis ad pugnandum non dicitur ille, qui inhabilis est corpore, sed consilio poller.*
8 *Religiosi pro subsidio terræ sanctæ possunt vouere sine consensu eorum Abbatis, vel superioris.*
9 *Vxor, quæ non sit suspecta, potest sine consensu viri vouere pro subsidio terræ sanctæ.*
10 *Episcopus dispensat circa omne votum regulariter.*
12 *Pœnitentia imposita à sacerdote potest regulariter commutari.*

b CAP. IX. ¶ †Votū vltramarinū certis casib⁹ redimi & cōmutari pōt: nō tamē p aliū, quàm per Papā, vel cū ipsi⁹ speciali mādato. hoc primò. Habiles ad eūdū, seu inhabiles ad pugnandū, si sunt strenui cōsilio: vel milites bellatores, possunt secum ducere

2 votū vltramarinū nō redimunt. hoc secūdò. † Vxores nō possunt sequi viros vltra mare, nisi & ipsæ vouerint. hoc tertiò. Viri sine consensu vxorum emittere possunt votū vltramarinū. hoc quartò. Clerici tanquàm inhabiles ad pugnandū, redimūt votū vltramarinū: nisi in certis casibus. hoc quintò. Quinq; sunt dicta, vt patet ex præcedētibus. Secūdū ibi: *secunda*. Tertium ibi: *quod autem*. Quartū ibi: *in tanta*. Quintū ibi: *de clericis*. ¶ Casus literalis. in. c. præcedenti dicit circa cruce signatos, vt illi votū redimāt, qui perpetuo impedimēto tenent: quæsiuit Archiep̄s ille cātuarien. vtrū id, quod in decretali prædicta dicit, ius gñale cōstituat, vt licitū sit prælatis absoluere sibi subiectos secūdū formā ibi expressam. Pretereà in eadē decretali in pte decisa, dicit q p viros religiosos potest dispensari, quæsiuit Archip̄s, de quibus religiosis intelligat. Respond. Pa. ad primā quæstionē, q in cōsultatione prædicta ius statuit generale. & licet dicatur ibi ad quales. s. viros religiosos: nō tamē explicatur ibi: ad quos eius executio specialiter spectet. Dicit Papa, executio illius iuris ad illos tātū pertinet, quibus à sede apostolica fuerit iniūctū. Per hāc rāsionē soluta est secūda quæstio, de quibus religiosis istud sit intelligendum: scilicet vtrum de regularibus, an de Episcopis. ad neutros istorum executio illius iuris spectat: sed ad illos tantū, quib⁹ à sede apostolica spāliter indulget. ¶ Secundò in præcedenti Decreta. dicitur si quis vouētiū est inutilis ad pugnādū: quāuis sit habilis ad eūdū: melius est redimere votū quàm expēsas cōsumere. Quæsiuit Archiep̄s, vtrū generaliter intelligēdum est, de nobilibus & magnatib⁹, q secū possunt ducere bellatores: an de minorib⁹ tm̄? Rñ. Pa. si diligēter cōsideraret. q. istā, ſolutam inueniret in decre. p̄dicta vbi dicit, q debiles & inopes magis in defectū, quā p̄fectū accedūt. &c. Quod aūt dicit in fi. p̄cedētis. c. mulières, q̄ remanere voluerūt & c. de illis intelligit, q̄ p votū nō sunt adstrictæ. Itē in voto isto viri vouere possunt sine cōsensu vxorū, & liberè adimplere ꝓpter necessitatē populi Christiani. clerici verò, qui vouerūt ire ad subsidiū terrę sanctæ: cū clericat⁹ officiū eos reddat inhabiles ad pugnādū, votū redimāt: nisi vel cōsilio strenui: vel officio p̄dicatiōis instructi, aut sint magnatū obsequio deputati: vel sint adeò diuites vt secū possint ducere bellatores. Hoc aūt de vouētib⁹ intelligēdū est, nō de illis, quibus labor peregrinationibus in pœnitētia aſt iniunctus. Ber. ¶ Primò ex isto tex. no. vnū casum reseruatū soli Papæ. Ipse enim solus cōmutat votū vltramarinū. Quod itellige, q̄n fuit emissum ꝓ subsidio terræ sanctæ. Ita singulariter dicit hīc gl. & bene: quā semp no. Pro hoc facit: quia tex. c. præcedētis, solū fundat se super

c subsidio terræ sanctæ. ¶ Ex quo infero duo.

4 Primò, q si quis vouisset visitare sepulchrū pro deuotiōe, vel ire ad sanctū Iacobū, pōt cō mutationē voti obtinere ab Ep̄o loci. Secundò infertur, q in casu huius capituli, q̄n votū fuit emissum in subsidium terræ sanctæ: legat⁹ etiā de latere dispēsare nō pōt, cùm requiratur spālis delegatio: vt patet in tex. ¶ Secundò no. q Ep̄s pōt dici religiosus. & vide qđ dixi. §. de

5 reg. iur. in ru. ¶ †Tertiò no. q nō reprobatur in religiosis, si sint idiotæ & iuris ignari. & sic videtur, q in eis sit p̄babilis iuris ignorantia. Nā sicut excusantur rustici, quia habēt intēdere agriculturæ: vt. l. cū de indebito. ff. de p̄ba. not. j. q. iiij. *c. turbat*. §. notādū. & xxxvij. dist. in sum. ita & isti debēt excusari: cùm vacare de beāt diuinis officijs & cōtēplatiōib⁹. De quo

6 vide qđ no. in. c. q̄n̄ j. de simo. ¶ †No. i. §. ij. ibi: *à superiore*. quòd cōclusio dispositiōis capit intellectum ab his, quæ dicuntur in prefatione. pro hoc bo. tex. in. l. fi. ff. de hęr. instit. & in. l. cū pater. §. dulcissimis. de leg. ij. Nā verba dubia capiunt intellectum à præcedētibus & sequēti bus. l. si seruus pluriū. & l. q̄ filiabus. ff. de le. j. Cōsiderāda est ergo prefatio, seu exordiū cu iuscunq; dispōnis. ¶ †No. q pollēs cōsilio, nō

7 dicitur inhabilis ad pugnādū, licet corpore pugnare nō possit. Hinc est, q incurritur irregularitas ex solo cōsilio adhibito in homicidio: vt in. c. si quis viduā. l. di. plenè no. in. c. sicut di gnum j. de homi. hinc Tullius in li. offi. Parum prodessent arma foris, nisi cōsiliū esset domi. vñ aduocati dicūtur militare. l. aduocati. C. de aduo. diuer. iu. ¶ No. in §. quod autē. q mulier quę adstrinxit se voto cū marito, tenetur eum

8 sequi: aliās sec⁹. ¶ †No. in §. *in tanta*. casum spe cialissimū, in quo marit⁹ emittit votū peregrinationis sine cōsensu vxoris. Nam regulariter nullum votum pōt emittere marit⁹ cū præiu-

¶ Et pro ista glo. optimè facit text. in. l. acta. §. de ampliand. ff. de re iudi. & tex. in. c. turbatur. §. notandū. j. q. iij.

¶ De natura istius dictiōis ex, Vide ipsum Abba. Panor. in. c. inter dilectos. in. iij. col. §. de fi. instru. & quæ ibidem addidi ad eundē Pan. in. c. fi. per illū tex. in vlti. no. de rerū permu.

c ¶ Adde hīc. d. Anto. in. c. quod sup his. §. de fid. instr.

SEB. SAPIA.

a ¶ Clericatus. Vide Abb. allegantē hunc tex. in c. j. j. de cleri. vena.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quòd votum. Adde, ꝙ magna utilitas & magna necessitas æquiparantur, adeò, ꝙ ea quę conceduntur ob necessitatem, cōcedantur etiā propter magnum utilitatē. vt per Feli. in c. cum super. in prin. ŝ. de testi. cogen. & in. c. cū accessissent. colū. x. ŝ. de consti. c

c ¶ Vtrum vxor sine consensu mariti possit emittere votū vltramarinū. & adde omnino hīc, quod scripsi post do. Anto. in c. scripturæ. circa finem. ŝ. eo. & vide oīno Tho. in iiij. senten. distin. xxxij. quęstio. ij. arti. iiij. post me. vbi dicit, ꝙ maritus pro subueniē do necessitati ecclesiæ generalis, pōt absq; consensu vxoris crucem accipere: sicut posset pro dño terreno, à quo feudum habet sine cōsensu mulieris seruire: nec tamē hoc oīo subtrahit vxori ius suū: qa vxor pōteū seq. Seddic ꝙ vxor nō pōtvotum hmōi facere sine cōsensu viri: quia vxor cū maiori periculo castitatis discurret per terras, cū vir: & cū minori ecclesiæ vtilitate. dicit etiā no. Tho. ꝙ null⁹ d cōiugū sine cōsensu alterius pōt vouere, nō reddere debitū alteri cōiugi. quod est no. & videt cōtra. c. quidā. de cōuer. cōiu. Ant. Fran.

¶ Circa hoc. An matit⁹ possit emittere votū inuita vxore, & ecōtrà: dicas ꝙ votū propter quod retrahatur à seruitio vxoris, vel à reddēdo debitū: non pōt emittere ea inuita nec ecōtrà: qa marit⁹ & vxor sunt obligati sibi adinuicē debitū reddere. xxxj. dist. c. quoniā. vbi gl. & xxxij. q. iiij. in summa. Et propterea vn⁹ eorū nōpōt ingredi monasteriū alterius inuito. xxvij. q. ij. c. Agathosa. & c. scripsit. & c. cum quis. & ple. tra. in. c. cū sis. de cōuer. cōiu. licet secus sit in spōsa ꝙ verba ēt de præsenti: vt i. c. despōsatā. & seq. xxvij. q. ij. & hoc, qa per ingressum monasterij alterius ex ipis cōiugib⁹, siue ex ipsis spōsis soluitur ipsum matrimoniū: dūmō inter eos nō sit copula secuta: vt i. c. ex publico. de cōuer. coniu.

Anto. Fran.

¶ Ex. Dic, ꝙ dictio ex: significat cām immediatā: vt p Bal. in. c. inuria. depa. iur. fir. ad fi. & hī p Bar. i. l. j. ŝ. si plures. i. iiij. co. ff. de exer. & ī l. nō dubiū. C. dele gi. & i. l. quo tpe. ŝ. feruit⁹. ff. de pecu. & p Bal. i. l. maximū vitiū. C. de liber. prete. & vide do. Abb. i. c. ĉter di lectos. de fi. instr. Et adde, ꝙ dictio ex: denotat formā: vt cū dicitur, actio ex cōtractu. & denotat etiam qualitatē: vt cū dicitur, sanguis ex vulnere: vt habetur per Bald. in. l. ex arrali. C. de ac. emp. Itē facit, vt nō cōputetur tēpus de momento ad momentū, vt cū dicitur: ex die. secūdū Bal. in. l. fi. C. de iure do. impe. & p Ale. in. l. patri. ŝ. fexaginta. ff. de adul. & vide Bar. in. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iu. & in. l. j. ŝ. j. ff. de iti. actuq; priua. vbi dicit, ꝙ dictio ex: denotat principiūt pis. vide Ol. in cōsi. suo. xlix. & Pau. de ca. in cōsi. xxxix. vbi ponūt de materia huius dictiōis ex: & vide Petr. de Anc. in. c. si propter. de rel. libro

1 *Monachus professus potest extrahi de monasterio, & episcopatui præfici, fauore publico.*

2 *Eligi non debet in prælatum existēs in peccato mortali, sed electus non deijcitur.*

3 *Monachus electus in Episcopum, absoluitur ab obedientia Abbatis, & nullam amplius habet communionem cum primo monasterio.*

CAP. X.

1 PEr tuas. ¶ † Qui vouit religionem ingredi, si voto nō completo fiat Episcopus, renūtiare debet & votū adimplere. sic cōiter summatur. Sed potest alijs modis intelligi & summari: vt j. patebit. Cōis diuisio. Secunda ibi, *nos*. ¶ Casus literalis. Quidam emisit votum solenniter ad accipiendum habitum regularem in Grationopolitana ecclesia. & postea promisit, ꝙ intra certum tempus votum, quod emiserat, adimpleret: tandē termino trāsacto votū suum non adimpleuit: postmodū vocatus fuit ad regimen ecclesiæ Gebeñ. Iste cōsyderans, ꝙ votū emiserat, & nō fecerat, quod promisit, petijt consilium à domino Papa. & ipse cōsuluit ei, vt si suā sanare desideraret conscientiā, resignet regimē ecclesiæ Gebeñ. & reddat dño votū suum: si postmodū capitulū ecclesiæ prædictæ ipsum duxerit eligendum, electionem poterit recipere de se factam. Ber ¶ No. j. quòd valet votum de intrādo certam religionē: & quòdcitra professionē votum pōt dici solēne. & dicit fortè solēne propter instrumentum & prælati præsentiā: sed quo ad dirimendū matrimoniū pōst cōtractū, nō dicitur solenne, nisi per cōfessionem: vt in. c. j. eod. tit. lib. vj. ¶ † Secundò not. quòd nō implēs votum intra terminum præfixum: dicitur voti transgressor. Nam dicitur transgressor respectu temporis, quia non adimpleuit tempore promisso. pro hoc. c. nō est. ŝ. eo. ¶ Tertiò no. quòd votum restrictum ad certū diē, obligat ad duo. Primò, vt adimpleatur die præfixo. Secundò, vt purè impleatur. Vnde etiam post lapsum diei remanet obligatio. Simile in. l. Celsus. ff. de ar. Similiter in. c. cū dilecti. de do. & contu. ¶ † Item no. secūdum vnū intellectū, vnā notabilē differentiā inter matrimonium carnale & spirituale. Nam per matrimonium carnale, tollitur votum prius emissum matrimonio non cōsum. vt. d. c. j. secus in matrimonio spirituali: vt hīc. Nā inter Episcopum & ecclesiā contrahitur matrimonium spirituale: vt in. c. ij. de transla. præla. & tamen per hoc matrimoniū nō est sublatū votum religionis præcedēs: & sic videt fortius esse matrimoniū carnale. ¶ † Sed contra hoc & cōtra literā op. Nam votum simplex. i. nō solēnizatū per professionē, tollit per fortuis vinculū superueniens, vt in. c. qui post. de reg. iur. li. vj. vbi patet, quòd si vouens intrare certam religionē, intrat aliā laxiorē, tollitur primum votū. Ergo idē dicēdum per adeptionem episcopatus: cū magis mereaī Epūs, quàm simplex religiosus: vt in. c. licet. de reg. & c. veniens. de renun. ¶ † Itē existens in monasterio iam professus, fauore populi & epatus pōt extrahi de monasterio, & epatui prefici. xviij. q. j. c. j. ergo fortius pōt ille eligi ante, quàm intrauerit monasterium. nec debet dici voti transgressor, ex quo in

SVMMARIVM.

1 *Vouens ingredi religionē, si interim eligatur in Episcopum, debet electioni renunciare, & votum adimplere. 4. 6.*

2 *Voti transgressor quis dicatur?*

3 *Votum matrimonio non consonum, tollitur per matrimonium subsequens.*

4 *Vouens intrare vnam religionem, non rumpit votum, si ingreditur aliam, licet laxiorem.*

quo in melius transmutat: vt in. c. scripturæ. ŝ. e. & c. per ueuit. de iur eiur. Sol. cōtraria sunt difficilia, & vario modo soluūtur per doc. Quidā enim inhærētes cōtrarijs, dicūt, quòd iste habebat conscientiam erroneā: qa putabat se retineri ex primo voto, quā cōscientiā non poterat deponere, nisi resignaret episcopatum. vnde nō ex debito, sed vt suæ erroneæ cōscientiæ satisfaceret, Papa præbuit consilium de resignatione. facit. c. per tuas. & quod ibi noj. de simo. Secunda sol. quod ideò Papa hoc cōsuluit: quia iste poterat ꝓfiteri, & postmodū in Episcopum ꝓmoueri. ar. in. c. comissum j. de spō. & assumendo habitū adijciebat ad gradum professionis. Nam plura licēt prælato seculari, quæ non licent regulari. vnde ex quo voto se adstrinxerat ad vitā regularem, debebat perficere votū, & postmodū præfici episcopatui. Et hęc solutio esset satis bona, si pro certo demum iste fuisset eligendus. sed fortè iterū non fuisset electus: vt præsupponit text. in fi. & sic non est verū istum vtrunq; potuisse adimplere. Nā prima fronte iste dimittit episcopatum: vt trāseat ad regularem vitā. quod est cōtra iura superius allegata. Tertiò soluit Host. ꝙ iste nō fuit legitimè promotus: qa erat in peccato mortali ꝓpter voti trāsgressionem. & sic sua electio nō tenuerat: vt in. c. cum in cunctis. de ele. secus si ante emissionem voti fuisset electus. Et ex hac vltima solutione esset inferendū, quòd per superuenientiā episcopatus, tollitur votum religionis præcedēs, si vouēs erat

6 ante terminū adimplendi votū. ¶ † Sed contra hāc solacit, qa non quodlibet peccatū mortale impedit electionē: ne deijcit postmodum ꝓmotum: vt est tex. cū gl. in. c. ficut. de iureiur. facit quod no. gl. in. c. florentinū. lxxxv. di. Itē pro transgressiōe voti potuerat isti imponi pœnitentia: sicut obseruatur in simili in. c. qui post. præalle. & in. d. c. j. de voto. li. vj. vnde putarē, ꝙ si vouens consensit electioni principaliter ꝓpter Deū, & vt magis mereatur quia tūc non tenet resignare episcopatui: sed de trāsgressione prius facta imponetur pœnitētia. sed si cōsensit, vt præesset, nō vt magis mereaī: & tunc tenetur resignare episcopatui. Et sic posset intelligi iste tex. Nā solùm Papa hāc aduertit ad cōscientiā istius. facit quod no. gl. in. c. monachi vagātes. xvj. q. j. facit tex. in. c. ij. de transla. præla. vbi dicitur quòd matrimoniū spirituale est fortius & dignius carnali. & per hoc pūt solui aliæ quęstiōes hīc tactæ per do. Et no. vltimò ex tex. ꝙ resignans episcopatū, vt adimpleat votū religionis, quod emiserat: poterit ite rum assumi ad eundē episcopatum: licet ex cōscientia criminis episcopatū reliquerit. quod multū limitat. c. super eo. de elec. Rō, quia ꝓ implemētum voti, tollitur omnis præcedēs trāsgressio. ¶ In gl. fi. ibi: *ad inferiores*. gl. vult facere differentiā inter episcopatū & dignitates seculares inferiores: vt primo casu religiosus posset ꝓmoueri: secūdo nō. Et aduerte, qa aut quærit de ꝓmotione ad episcopatū, & nō est dubiū: vt in. c. j. xviij. q. j. & in. c. quorū dā. & in. c. fi religiosus. de ele. li. vj. Aut quærit, nūqd possit promoueri ad ecclesiā curatā non collegiatā. & cōiter tenetur ꝙ sic: vt in. c. quod Deij. tit. proxi. vbi plenè dicā. Aut ecclesia curata est collegiata clericorū secularium: & tunc est dubium, nunquid religiosus posit assumi in prælatum illius ecclesiæ: ne homines disparis ꝓfessionis cōgregētur in eodē collegio. & de hoc casu dubitauit ista gl. de quo vide gl. no. & satis plenā in cle. j. de ele. aliquid

7 dicetur in. d. c. quod Dei timorē. ¶ † In fi. gl. no. fi. gl. hoc

a iuncto tex. ꝙ obtinendo dignitatem, [a] non pōt effici religiosus. Ratio, quia in ingressu omnia renūciat: ita, quòd propriam volūtatem à se abdicat & subijcit se voto Abbatis. vt in. d. c. si religiosus. & sic dignitas, & professio non sunt compasibilia. sed si post professionem eligitur

b & absoluitur ab obedientia Abbatis, [b] nullam amplius habet communionem cum primo monasterio: vt in. c. ne pro cuiuslibet. xvj. q. j. & in. d. c. j.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus potest emittere votum pro subsidio terræ sanctæ etiā sine licentia superioris. 2.*

2 *Monachi & alij religiosi, an possint emittere votum pro subsidio terræ sanctæ sine licentia Abbatis, vel alterius superioris.*

3 *Monachus non potest eligi in Papam sine consensu Abbatis.*

4 *Vtilitas publica non præfertur priuatæ: quādo priuata in totum confunditur: publica parum iuuatur.*

CAP. XI.

1 POstulastis. ¶ † Prælatus etiā ꝓfessus, pōt votū vltramarinum remittere & in suos vsus vicesimā pro uētuū ecclesiæ cōuertere. Diuiditur. primò cōsultatio. Secundò responsio ibi: *discretioni*. & pro hoc casu prēmittte, quod habet in gl. j. ¶ Casus literalis. Duo priores regulares, quorū vnus erat cruce signatus, & alter signo crucis desiderabat insigniri: petierūt à do. Papa, vt liceret secū deferre vicesimā prouētuū ecclesiarū suarum deputatā succurri terræ sanctæ. Rūdet eis Papa, si ecclesiæ suæ pro ipsorū absentia enormiter nō lędātur & ipsi vtiles fuerint terræ sanctæ, verbo & exēplo: quod tamē cōmittit illorū conscientiæ, dimissis ꝓcuratoribus idoneis in ecclesijs suis tenētur votum suū explere. & sic poterūt vicesimā ecclesiarum suarum ꝓ subsidio terræ sanctæ secū portare. Ber. ¶ No. primò quòd prælatus regularis pōt emittere votū pro succursu terræ sanctę etiā sine licētia superioris. quod videt singulare dictū, nec alibi legi. Ex quo inferī, ꝙ religiosus pōt sine crimine, maximè ad tēpus deferere monasteriū & insistere publicæ vtilitati ecclesię vniuersalis. pro quo vide pulchrū tex. in c. nos autē. xvj. q. j. vbi dicit, ꝙ otiū monachale nō est prę ferēdum vtilitatibus ecclesiasticis. ꝓ quo. c. licet. de reg. vbi patet, quòd solicitudo, labor & doctrina præferuntur silentio, contēplatiōi, & qeti. ¶ Secundò no. ꝙ certa pars redituum ecclesiæ pōt legitimè deputari ꝓ vtilitatibus ecclesiæ vniuersalis. Nā oēs ecclesiæ sunt vnū corp⁹ b vt in. c. pudēda. & c. loqtur. xxiij. q. j. debēt ergo mēbra cōferre ad cōseruationē totius corporis. facit. c. euidētes xij. q. j. ¶ No. ibi, *verbo & exemplo*. ar. opti. quòd religiosus nō debet acceptare dignitatē extra monasterium, si nō est ad illā vtilis. pro quo vide bonā gl. in. c. monachi

2 vagātes. xvj. q. j. ¶ † Sed quęro, nunqd quod dicit hīc in prælatis regularibus, habeat locū in religiosis simplicib⁹ vt possint emittere hoc votū sine licētia Abbatis? Host. sentit, ꝙ non: qa nō reperit iste casus, in quo monachus posit emittere votū sine licētia Abbatis. ar. xij. q. j. c. nolo. & c. non dicatis. & xx. q. iiij. in. c. monachis. Nisi fortè essent multū instructi ī officio prædicādi: vt in. c. ex multa. ŝ. e. & sic videt Host. dubitare. Sed ego primò in prælatis restringerē istū tex. in casu, qn sit passagiū generale ex dispositiōe Romani pōtificis. nā tunc videt data licētia prælatis eundi ꝓ succursu terræ sanctæ. sed hoc cessante puto, ꝙ plat⁹ maximè regularis, nō posit se ad hoc obligare sine licētia superioris: qa Epūs hoc facere nequit vt in. c. magnæ. ŝ. e. & quod ibi dixi. In religiosis verò sim plicibus, puto nō licere sine licētia ſuperioris: qa nullā voluntatem habent. & sic non possunt se obligare ex voto.

3 ¶ † Nā in Papā nō pōt religiosus ꝓmoueri, sine licētia Abbatis. not. gl. in. c. quā sit. xviij. q. ij. & sic habes hīc casum, ꝙ nō eodē vinculo adstringiī Abbas suo superiori, sicut monachus Abbati. vide bonā gl. ad hoc in. c. de prę sentiū. xvj. q. j. & secundū hoc tēpera not. in. c. scripturæ ŝ. e. ꝓ Inn. ¶ † In gl. ij. in fi. gl. nō soluit cōtrarium. Vincē. dicit, ꝙ vbi priuata vtilitas ex toto confundiī, & publica parū iuuat, nō debemus præferre publicā vtilitatē priuatæ. & no. hāc solutionē. facit ad materiā. l. j. ff. so. mat. Secūdò soluit Gof. & Host. ꝙ vtilitas publica est præferen

vj. & bo. glo. in. c. pe. ŝ. fi. de offi. de le. & per Host. in c. cùm in cunctis. de electio.

ZACHARIAS.

a ¶ Obtinendo dignitatem. hoc facit ad dictū sing. Ro. sin. lxxvij. in. vtrū nobilis. quòd nobilitas ducatus & Comitatus per datur per ingressum religionis. de quo vide istū in c. j. nu. ŝ. & qđ ibi posui in apo. ad ipsum, in ver. religionē. j. de purga. cano.

Anto. Franci.

¶ An nobilitas extinguatur p ingressum religiōis vide latè p Ange. in auē. de epi. & cle. in. ŝ. si monachus. colla. ix. Et adde, quòd ingressus religionis delet omnia pēnā: vt in. c. admonere. & ibi gl. xxxiij. q. ij. & habetur etiā p gl. in. c. scripturæ. de voto. nō tamē delet peccatum in gratitudinis: vt p do. Car. in cle. eos. in. xij. quęst. de regula.

Antonius Fran.

b ¶ Vtrū Epūs possit mutare habitū puta, si religiosus monachus, aut alter frater minor promoueatur ad epatū: vide ple. p d. Car. in cle. ij. de vi. & hone. cle. Et adde quòd vestes nimis fordidæ & nimis precioſæ sunt ꝓhibitæ: sed mediocres tendētes potius ad vtilitatē sunt eis ꝓmissæ vt. in. c. j. &. ij. xlj. dist. & in. c. prīcipiū. de pœ. dist. j. & debēt esse vestes talares. c. pe. xxiij. di. de quo etiam per gl. in. d. cle. ij. in. ŝ. dignitatē Adde tamē, ꝙ Epiſcopus monachus non pōt vti rochetto: vt in. c. clericus. de vi. & hone. cleri. & Epiſcopus, si lasciuit in vestibus fulgidis, pōt & debet corrigi per superiorē. xxj. q. iij. & ibi glo. in. c. oīs iactātia. & in. c. prę

cipimus. & adde q̃ episcopus debet vti vestib⁹ de super clausis: non tamẽ de pãnis rubeis vel viridibus: vt. in. c. clerici. de vi. & hon. cle. nec debet vti vestibus laicalibus: nec debet ire extra domũ sine proprijs vestibus episcopalibus. xxj. q. iij. c. Epi. &. c. sine ornatu. &. c. seq.

SEB. SAPIA.

a ¶ De statu mona. Quoniã hæc rub. innuit diuersitatẽ inter monachos & canonicos regulares, qũo differãt, ponit do. Inf. in aut. ingressi. collũ. iiij. vel si. capio gl. j. C. de sa. eccle. & ibi etiã quomodo differãt monachi, & fratres.

b ¶ Monasteria habẽtia populũ, nõ tenẽtur ad ea, quę sunt legis diœcesanæ: ni si quatenꝰ respiciũt populũ Adde hic do. An. circa fi. j. col. ver. prima regula. & vide circa hoc eũ. 1 dem do. Ant. in. c. quod sup his. de ma. & obe. in. ij. col.

c ¶ Ad consilium. Adde eundũ cõs. vij. ij. li. vbi latè.

SEB. SAPIA.

d ¶ Valet consuetudo. Idẽ tenet Car. in consi. xxvj. in. ci. pro euidẽtia. in fi. & Abb. in consi. xxxj. cir. fi. in. j. volumine.

De statu monachorum & canonicorum regularium. Rubrica.

¶ Suprà visum est de conuersione coniugatorum, item de voto. sed quia conuersi ad religionem: vel vouentes ingredi, efficiuntur vt plurimum monachi, vel canonici regulares: ideò post rubricas præcedenies subiũgitur ista. Nicolaus Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Monasteria non subiacent Episcopo, nisi in causa correctionis. 2. 3. 5. 6.*
2 *Monachi magis tenentur obedire Abbati, quàm Episcopo.*
4 *Oblationes factæ alicui capellæ, cedunt lucro ecclesiæ parochialis, sub qua est capella.*
6 *Monasteria, an teneantur contribuere, quando Episcopus vadit ad aliquem locum pro vtilitate diœcesis.*
7 *Monasteria, an teneantur Episcopo ad charitatiuum subsidiũ, sicut aliæ ecclesiæ.*
8 *Canonica portio debita Episcopis: est præscriptibilis.*

CAP. I.

THeodosius. ¶ Monasteria sunt exempta à lege diœcesana, nõ à lege iurisditionis. sic cõiter summatur. sed qa hæc vocabula sunt potius magistralia, quã iuris vtj. dicam: ideò specialius sic summa.

¶ † Diœcesanus nõ debet molestare monasteria præter quã pro qã correctiõis: nec eis oblata sibi vẽdicare. & ponit duas ꝓhibitiones; & tertiò rationẽ subijcit. Secunda ibi: *aut*. Tertia ibi: *cum monach.* ¶ Casus literalis. Archi episcopus Neapolitanus monasteria sua grauabat: & ea, quæ offerebantur ibidẽ, sibi vẽdicare volebat. Vnde Papa mandat eidẽ, quatenus nec ipse, nec presbyteri sui alicui monasterio aliq̃d molestiæ inferant, præter solã disciplinã: & si aliquid illic à fidelibus accesserit, nihil sibi debeat vendicare: sed totũ monachis ibi seruiẽtibus ꝓficiat. Ber. ¶ † Not. primò, q̃ de iure cõi monasteria sunt sub cura Episcoporũ. pro hoc, xviij. q. ij. c. Abbates. &. c. cũ venerabilis. de reli. do. monachus tamẽ magis adstringitur Abbati, quã Episcopo loci, vt no. gl. in. c. q resistit. xj. q. iij. vnde olim quodlibet monasterium recognoscebat prælatũ per se: sed hodiè multæ sunt religiones adiuicẽ collectæ habentes patrẽ Abbatẽ, vt patet in chartu sienſibus & cisterciẽsibus. & hoc ꝓcedit ex dispositione & priuilegio speciali. ¶ † Secũdò nota hãc regulã hîc posita, q̃ præter correctionẽ, nõ põt Episcopus aliquod grauamẽ imponere monasterijs. Sunt enim monasteria exẽpta à cõibus obsequijs: nisi specialiter aliqua lege obligẽtur. Ad hoc vide pulchrũ tex. in. c. quã sit. in fi. xviij. q. ij. & de hoc aliqd in gl. j. ¶ † Tertiò not. q̃ oblatiões, quæ fiũt in locis religiosis, nõ debẽt cedere Episcopo, nec ecclesiæ curatę, sed ipsis locis religiosis. Ad idẽ. c. nimis. de excess. præla. & hoc videt ꝓcedere ex priuilegio religiõis. Nã de iure cõi, cũ oblatiões sint de iure parochiali: vt di xi sup rub. de parochia. si fiũt capellę habẽti ppẽm, debẽt cedere ad vtilitatẽ ecclĩæ pochialis, in cuius parochia est ista ecclesia: vt in. c. ex trãsmissa. de præscri. & per locũ à spãli. c. ad audiẽtiã. de ecclæ. ædifi. ¶ † In gl. j. ibi: *habent populum.* not. gl. sed In. limitat, quòd in illis monasteriũ[b] subijcitur Episcopo quo ad legẽ diœcesanã, quæ cõcernũt populũ: vt puta iura epalia. de qbus in. c. coquerente. de off. or. sed in nõ cõcernẽtibus populũ monasteriũ remanet exẽptũ à lege diœcesana, licet habeat populũ. qđ satis placet, qa in istis cessat rõ populi. ar. xvj. q. j. c. gnãliter. ¶ Sed dubitat, quæ ptineãt ad legẽ diœcesanã. & quę ad legẽ iurisditiõis. & de hoc vide gl. xj. q. j. in sum. & plenior ibi in. c. dilectus. de off. or. & melius ibi per doc. & dicit hic Inn. no. verbũ, ad quod semper allegat. q̃ lex diœcesana, & lex iurisditiõis sunt vocabula magistrorũ, & nõ iuris. q. d. q̃ magistri & doctores fuerũt primi inuentores istorũ vocabulorum: licet iura eis postmodũ fuerint vsa. qđ patet ex eo: qa iura specialiter nõ ponũt, quæ spectãt ad vtranq; legẽ. vnde hodie oporteret dicere ea esse de lege diœcesana à qbus monasteria reperiũtur exẽpta. Ex quo iura dicũt monasteria esse exẽpta à lege diœcesana: sed veritate inspecta vna est lex. s. diœcesana, quæ cõprehẽdit omnẽ iurisditionẽ Episcopi: & sic iurisditio cõ prehenditur sub lege diœcesana: vt. in. c. auditis. de præscrip. † Et ad legẽ diœcesanã pertinet contributio ecclesiarũ singulariũ pro omnibus negotijs. Puta secũdum In no. si episcopus vult ire ad cõcilium, c vel ad Papam, vel ad Regẽ pro communi vtilitate totius diœcesis. & nota hoc dictũ, quòd Episcopus volens ire ad conciliũ potest petere ab ecclesijs subiectis, vt conferãt expẽsas: cùm ibi promoueatur communis vtilitas omnium. Ex hoc enim sentit Inno. quòd monasteria ad hæc onera teneantur. quod no. & ad hoc facit optimè dictũ. c. quàm sit. Tamẽ secundũ eum mittere aliquem ad legationẽ pro communi vtilitate, spectat ad legem diœcesanam: & sic videtur velle Inn. Episcopum nõ posse mittere monachum ad aliquã legationem. cõtrà tamẽ sentit gl. in. c. quidam. &. c. nos autẽ. xvj. q. j. Sed de clericis secularibus, vide gl. in. c. qui resistit. xj. q. iij. &. c. quia frater. vij. q. j. & satis põt distingui, q̃ si monasterium habet populũ: tunc in concernentibus facta populi poterit monachus destinari: aliãs secus. ¶ † Itẽ tangit Inn. quid in charitatiuo subsidio: nũ quid monasteria teneãtur Episcopo ad charitatiuũ subsidium, sicut ecclesia secularis. & primò videtur velle, q̃ non: quasi hoc sit de lege diœcesana. sed cõtra hoc videtur sentire postmodũ in fi. suæ gl. Sed Io. an. & Arch. trã seunt cũ primo suo dicto. in. c. j. de præben. li. vj. Pau. approbat secũdũ in cle. j. de excess. prælato. & est casus dubitabilis & quotidianus: vt. d. c. quã sit. & iste text. multum facit pro primo dicto: vt nõ teneatur ad materiam, vide quod dicetur in. c. cũ apostolj. de censi. ¶ In gl. fi. ibi: *in morte.* & pro diuersitatis ratione instat hîc multũ Inn. sed tu vide quod plenè dixi in. c. requisisti. de testa. vbi concludi q̃ hodiè etiã ecclesiæ seculares nõ tenẽtur dare partẽ Episcopo acquisitorum iuter viuos. ¶ † Et in fi. gl. no. istam gl. fi. quã nescio alibi, q̃ valet consuetudo, d vt de relictis ecclesiæ, nihil debeatur Episcopo. & licet gl. nihil alleget: tamẽ in præscriptione tex. est in. d. c. de quarta. de præsc. & hoc sentit Io. An. hîc. Sed cũ præscriptio sit contra ius debet esse fulcita titulo: vel tãto tempore de cuius initio nõ est memoria: vt in. c. j. de præscri. li. vj. Ita in istis duobus casibus põt ista quarta in totũ tolli: sed in cõsuetudine dubitatur. magis cùm illa non requirat titulum ad sui essentiam: nisi assumat naturam præscriptionis: vt est gl. fin. in. c. ij. de consue. li. vj. & ibi per Ioã. and. & de hoc vide quod dixi in. d. c. requisisti. de test. & hæc dicta sufficiant quo ad prædicta, Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Monachus habens peculium sine licẽtia Abbatis priuatur fratrum communione & sepultura.*
2 *Monachus, si dederit pecuniam pro habẽdo aliquo officio in monasterio: ipse & recipiens deponitur.*
3 *Monachus, qui præfertur alicui ecclesiæ parochiali, tanquam simplex clericus, non habet vlterius aliquam communionem cum suo monasterio.*
4 *Monachus non potest habere proprium, etiam ex cõsensu Papæ: nisi pro*

nisi pro alendo se ipsum: quo casu sufficit consensus Abbatis.
5 *Abbas negligens, potest deponi.*
6 *Abbas & quilibet prælatus secularis, potest deponi, si est dilapidator bonorum monasterij: vel sit incontinens, vel ratione maioris officij.*
7 *Religiosus, qui profitetur sub conditione, vt possit retinere bona sua: intelligitur quo ad vsumfructum.*
8 *Relictum factum religioso cum conditione, vt non quæratur monasterio: an valeat.*
Papa non potest facere, vt monachus habeat proprium.
9 *Abbas solus potest remouere monachum electum ad aliquod officium per ipsum & conuentum simul, quia.*
Monachus nõ potest inuito Abbate tenere aliquam administrationem. 11.
10 *Monasterium si subiacet episcopo: electio Abbatis spectat ad ipsum: vel alteri superiori, cui subiacet.*
Electio facta de indigno, transfert potestatem eligendi in superiorem.

CAP. II.

MOnachi. ¶ Habet plura dicta: ideò cõmuniter nõ summatur, sed cõprehẽdendo sub stantiã potest sic summari. Monachi non debent poni singuli per parochias, hoc primò. Si pro monachatu aliquid datur receptus à sacris ordinibus prohibetur: & recipiẽs
1 ab officio suspẽditur. hoc secũdò. Monachus † habẽs peculium sine licentia Abbatis[a] ab altaris cõmunione remouetur: & sic decedens sepultura & fratrũ cõmunione priuatur. hoc tertiò. Si pecunia cõfertur pro habẽdo aliquod officiũ in monasterio, dans & recipiens deponũtur. hoc quartò. In prioratibus cõuentualibus per electionẽ instituti, non sunt remouẽdi sine causa rationabili. & de causa rationabili tria ponit exempla. & hoc dicit vsq; ad fi. & vt patet per supradicta. quinq; sunt dicta. Secũdũ ibi: *si quis.* Tertium ibi: *qui verò.* Quartũ ibi: *prioratus.* Quintũ ibi: *priores.* ¶ Casus literalis. Statuit lateranen. cõcilium, q̃ monachi precio non recipiantur in monasteriis: nec soli per parochias habitent: quia ve soli: quia nõ est qui subleuet eũ, si ceciderit. & qui dederit, & qui receperit, puniatur. Qui verò peculium habuerit, nisi fortè ab Abbate fuerit ei pro iniuncta administratione permissum, à cõmunione remoueatur altaris: & qui cum peculio in extremis inuẽtus fuerit, & nõ restituerit: nec oblatio pro eo fiat: nec inter fratres accipiat sepultura. quod intelligendum est de omnibus religiosis. Abbas autẽ, qui ista diligenter non cauerit, officij sui iacturam se nouerit incursurũ. Itẽ nullũ officium precio alicui concedatur. Aliô quin dantes & accipientes à ministerio fiant ecclesiastico alieni. In fine dicit, q̃ priores qui per electionẽ canonicã capituli sui fuerint instituti, nõ mutẽtur, nec remoueantur, nisi pro manifesta causa.
2 Ber. ¶ † No. j. quòd ius monachatus, est quid spirituale. quod patet ex eo, quia simonia[b] committitur, si pro eo iure obtinendo ali
b quid tẽporale datur. & idem in monialibus. De quo dic, vt latius legi. & no. in. c. quoniam. &. c. veniẽs. &. c. dilectus j. de simo. Et ex hoc infertur, quòd monachatus nõ est simplex votum, prout no. à plerisq; in cle. & si principalis. de rescrip. Nam per receptionem
3 canonicã acquiritur ius spirituale in collegio. ¶ † No. ij. quòd monachus nõ debet cõstitui sine socio sui ordinis in ecclesia parochiali. Sed hoc intellige, qñ ecclesia parochialis est subiecta monasterio ita quòd illa non definit esse obedientialis monasterij. Secus dic, si religiosus ꝓmouẽt tãquã qlibet clericus secularis ad ecclesiã parochialẽ. Nã tũc cũ definit esse monachus monasterij, nec vllam habet amplius cõmuuionẽ cũ primo monasterio: vt in. c. ne ꝓ cuiuslibet. xvj. q. j. nõ teuef Abb. sibi dare sociũ. Sic notanter dicit glo. quã tenebis mẽti in cle. ne in agro. §. ad hæc. in ver. ad clausturũ. eo. ti. de quo dicetur latius j. e. c. quod Dei. ¶ No. ij. q̃ nullus religio-
c sus cuiuscunq; ordinis põt habere peculiũ, & capitur hic peculiũ ꝓ proprio, seu proprietate. simile in. l. cogi. ff. ad Treb. & intellige de religiosis strictè sumptis, scilicet qui ꝓfitent illa tria substãtialia regulæ: paupertatẽ, obedientiã, & castitatẽ j. e. c. cũ ad monasteriũ. Nã isti dicũtur ꝓriè & strictè religiosi: vt dixi. §. de regula. su
4 per ru. ¶ † Itẽ no. q̃ regulariter religiosi d possunt ex licẽtia Abba
d tis habere peculiũ, seu administrationẽ peculij. Quod intellige ꝓ vtilitate monasterij, vel alẽdo seipsum: vt. c. insinuantes j. q. clerici, vel vouẽ. vbi bo. tex. secus aũt si vellet habere, vt disponeret ad libitum, quia tũc Abbas nõ posset sibi hoc cõce a dere, quinimò nec Papa: vt videbis in. d. cum ad monasteriũ. in fi. ¶ † Itẽ no. in ver. *Abbas autem.* quòd ꝓpter negligẽtiam Abbas potest 5 deponi. ad idẽ vide bo. tex. xviij. q. ij. c. si qs Abbas. ¶ No. in ver. *prioratus.* pœnã religiosorũ cõferentiũ prioratus, seu alia officia interuentione pecuniæ. Nam dantes & recipientes debẽt deponi. ¶ No. in ver. *priores.* quòd ecclesia regularis, quæ gubernatur officio prioris, licet sit alteri subiecta: tãn debet habere electionem sui prioris. ¶ Itẽ no. quòd prælati regula
c res cõmuniter sunt perpetui, ex quo eligũtur per electionẽ suorũ capitulorũ. Quodlibet ergo collegiũ siue regulare, siue seculare, habet
6 electionem sui prælati: vt hîc. &. §. de electio. & in. c. congregatio. xvj. q. fi. ¶ † Item no. tres causas habiles ad depositionẽ prælati regularis. Prima, si prælatus est dilapidator bonorũ monasterij. Secunda si incõtinenter viuit. Et põdera, q̃ sola incontinẽtia absq; alia qualitate delicti est sufficiẽs ad depositionẽ prælati regularis. Quid aũt in prælato seculari: dic vt le. & no. in. c. à multis. de æta. & quali. &. c. ex parte Adæ. §. de testi. dicò plenè in. c. at si clerici. de iud. Tertia cũ instat necessitas maioris officij. Et ex hoc no. quòd prælatus intuitu minoris officij, regulariter põt trãsferri inuitus. Et regulariter an & quãdo possit prælatus inuitus transferri: no. in. c. fi. §. de postula. prælat. &. c. e quæsitũ. de rerũ permu. ¶ In gl. in ver. *parochi alis.* in fi. & de hoc dic latius, vt dicã j. eo. quod Dei. & vide gl. j. in cle. j. de elec. ¶ In gl. in ver. administratione. ibi: *de viduis.* glo. nõ soluit hoc cõtrariũ, sed Host. dicit quòd non loqtur de professis: sed de qbusdã nõ habentibus regulã approbatã: vt sunt Beguinæ & similes, de quibus in. c. indẽnitatibus. in fi. de ele. lib. vj. & in cle. attẽdẽtes. de statu re. Vel dic, q̃ possunt habere vsumfructũ rerũ ex permissiõe supioris: vt le. & no. in. c. insinuãte. prælle. ¶ Et in fi. gl. hoc. c, dudũ. solet allegari & ꝓ & cõtra in hac materia. Sed in veritate nihil probat: vt ibi no. Io. An. quia nõ constat, q̃ hospitale de quo ibi, haberet regulã religiosorũ. Et de hac quæ stione aliqua tãgunt hîc doc. Sed plenissimẽ vi de in. c. fi. de cõdi. app. vbi dicẽt. & ꝓ legistas in 7 auf. ingressi. C. de sac. san. ec. † Vbi ponit Bar. notabile dictũ inter cætera, q̃ si quis profiteaf ea cõditiõe, vt possit retinere bona sua: debet intelligi quo ad vsumfructũ: vt sic res intelligaf secundũ subiectã materiam. ad hoc bonus 8 tex. in simili in. l. si vno. ff. locati. ¶ † Sed vltra e doct. hîc quæritur de notabili quæstiõe [e]. Pone, quòd religioso aliquid relinquatur à consanguineo, vel amico: cũ hoc, vt nihil acquiratur monasterio: nũquid valeat relictũ. & videtur quòd nõ, quia cõtinet in se repugnantiam. Nã si relinquaf religioso, ergo necessariò monasterio. xviij. q. j. c. vnico. Nã si quid relinquitur seruo, immediatè ius acquirit domino: ita quòd per momentũ ius nõ cõsistit in persona seruj: vt. l. placet. ff. de acquirẽ. hære. religiosus autem est magis adstrictus monasterio, quàm seruus domino. vnde seruitus spiritualis dicitur strictior. liiij. dist. in. c. multos. Et vide in si mili per Inn. & alios in. c. in præsentia. de probatio. ergo tale relictum non debet valere saltem quo ad sui formã. ar. in. c. solicitudinẽ. de

¶ Sine licẽtia Abba. Adde, qd si ei oculis conniuẽtibus, vide Bal. in. l. j. qõ. vij. C. de his, quę pœn. no. & in c. quãto. quod ad hæc alle. §. de, offi. ord.

SEB. SAPIA.

b ¶ Simonia. Vide do. Abb. declaran tem in. c. nõ satis. in. j. no. j. de simo.

¶ Peculium. Et adde hîc Bal. in. l. fi. in fi. C. qđ cum eo. vbi dicit, quòd monachi põt habere peculiũ: maximè si hñt prioratus obedientias, vel manuales & alle. c. quanto. de offi. ordi.

SEB. SAPIA.

d ¶ Religiosi. Vide Abb. in. c. ex parte Asten. §. de cõcess. præbẽ. Cors. in repertorio ad Abb. in ver. Abb. colũ. pe. versi. Abb. an possit.

¶ De hac quæst. Vide plenissimè ꝓ Anc. in. c. nemo põt. viij. q. de reg. iur. in. vj. Et cã disputauit Bar. in di sputatiõe sua, inc. qdã religt, & dõa uit. & pulchrè per Bal. in. l. j. C. de his q̃ pœ. no. in. iij. co. ver. vij. qrit. Et ad de huc Arch. in. c. ingrediẽtib⁹. xix. qõ. iij. vbi dicit, q̃ si testator religt tale qd monacho, ita tñ q̃ Abbas ei nõ faciat molesti. am: q aliãs religt Titio extraneo, cõpetit. petitio, si Abb. eum monachũ molestat super relicto. & hoc dicit arg. eius: qđ leg. & no. in. l. Lucius. ff. ad Tre. de ista qõ. vide vltra alle. ꝓ istũ Bar. in l. si alien. in princ. ff. de hære. inst. & Fede. in cõsi. suo. iiij. inc. testator. ꝓ Ang. & Lud. Ro. in. l. possessio quoque. §. j. ff. de acq. pos. ꝓ do. Ant. in c. clerici. §. de iud. & in. c. cũ ad monasteriũ. in. ij. col. versi. idem dicere videtur. j. eo.

¶ Adde eundem consi. xliij.

app.& in reg.vbi repugnãtia.ff.de reg.iu.& hanc quęſtionẽ habui de facto.& reperi Bar.ſpecificè eam tãgentẽ in authen. excipitur. cõtra.de bo.quæ lib.vbi cõcludit,vt relictũ valeat:debent illa verba intelligi:vt nihil acquiratur monaſterio,ſcilicet reſpectu vtilitatis:nõ aũt reſpectu iuris.&eſt ſenſus,vt monaſterium permittat conniuentibus oculis illũ habere adminiſtrationẽ relicti, ſicut & ſeruus dicitur habere proprium:vt in.l.iij. ff. de manumiſ.& facit quod legitur & no.in.l.lucius.§.tres hæredes.ff.ad Trebel.Hoc dictum, vt ſalua ſit Bar. authoritas,intelligerem quando religioſus haberet adminiſtrationẽ illius relicti in caſu licito:puta, vt diſpenſaret ad pios vſus:quod eſt licitum etiam religioſo:vt in.c. ij.de teſta.li.vj. Vel,vt conuertat ad vſum veſtimẽtorum,vel librorũ:indirectè tamen his vltimis caſibus aliqua vtilitas acquiritur monaſterio:quia releuatur ab his oneribus.non tamẽ debet intelligi: vt ad libitum religioſus illa bona adminiſtraret tanquã propria:quia etiã Papa hoc facere non poſſet:vt in dicto.c.cùm ad monaſteriũ.

¶ Sed *quæritur &eſt dubiũ ſecũdũ* Bar.qd ſi abbas nollet cõſentire,vt iſte habeat adminiſtrationẽ?credo quòd relictum non valeat ex defectu conditionis.& ſic remanebit penes grauatũ.l. vnica.C.de caducis tollen. ¶ In gl.pe.ibi: *qui per electionem canonicam non creantur.* Ego iutelligo iſtum tex.in collegio regulari,quod gubernatur officio prioris,qui eſt ibi loco Abbatis. Nã talis dicitur prior conuentualis,& habet dignitatem:vt in cap.niſi.de prẽben. Vnde quẽadmodum Abbas non eſt remouibilis ſine cauſa: ita nec prior:vt in.c.nullam.xviij.q.ij.Sed ſi in monaſterio,vbi eſt Abbas eligitur clauſtralis prior per capitulum, Abbate cõſentiente, non puto hunc tex.in tali locum vendicare:quia cum ille ſit monachus Abbatis,non poteſt inuito abbate tenere aliquod officium in monaſterio:vt in.d.c.cum ad monaſterium. in.§.nec alicui. cũ ſequẽ. quinimò nec Abbas poteſt in ſuo monaſterio in perpetuum conſtituere aliquem officialem:quia eſt contra ius:vt in.d.§.nec alicui
9 poſit non remoueri: vt in dicto.c. cum ad monaſterium. ¶ † Et hoc tacitè ſentit Federi.conſi.cxix.vbi ponit verbum notabile, dicẽs:quòd licet Abbas & conuẽtus communicet alicui prioratum, vel aliquam adminiſtrationẽ, poteſt nihilominus ſolus Abbas illum remouere:quia impoſsibile eſt,quòd ſit monachus monaſterij:& quod inuito Abbate poſsit tenere aliquam adminiſtrationẽ
10 vt in.d.c.nullã.&.d.§.nec alicui. ¶ † Ad quẽ aũt pertineat inſtitutio,ſeu cõfirmatio electionis prioris.docto. ſimpliciter dicunt, q ad Epiſcopum. Sed dic tu latius,quòd aut monaſterium eſt immediatè ſubiectum Epiſcopo: & tũc confirmatio illius prælati quocunq; nomine cenſeatur,ſpectat ad epiſcopum.vide tex.cum glo. in.c.ij.xviij.q.ij.& ſi tunc iſti de collegio negligunt eligere,vel eligunt indignum,poteſtas deuoluitur ad Epiſcopum:vt in.d.c.ij.& c.ne pro defectu.ſ.de elect. Aut monaſterium eſt ſubiectum alteri monaſterio:& tũc poteſtas ſpectat ad Abbatem maioris mona
11 ſterij:vt hîc in.§.prioratus quoq;.&.d.§.nec alicui. ¶ † Sed quæro quid ſi ad Epiſcopum ſolũ ſpectat collatio archidiaconatus,quod eſſe poteſt:vt in.d.c.j.ix.diſt.nunquid poterit Epiſcopus remouere Archidiaconum ad libitum:ſicut remouet abbas priorem,quẽ ipſe ſolus deputat in alio monaſterio?docto. hîc, q non:& bene:qa beneficia ſecularia ſunt perpetua:vnde ſine cauſa inſtituti non debent remoueri.lvj.diſ.c.ſatis peruerſum. Imò cauſa debet eſſe grauis:vt eſt tex.no.xvj.q.vij.c.inuentum. ſed religioſi nõ habent ita
3 latum ius in beneficijs eorũ:vt in.c.per tuas.ſ. deſimo. Sed ego redo aliam rationem meliorẽ. Nã & regulares ſunt perpetui,quãdo ſunt principales prælati:vt hîc in.§.priores. Tũc autem ſunt removibiles,quando non deſinũt eſſe monachi prioris monaſterij: ſed exiſtunt ſub obedientia prioris Abbatis:vnde cum iſti non habeant velle,neq; nolle,non poſſunt reſiſtere reuocationi Abbatis.& de iſtis propriè loquuntur iura contraria. An autẽ peccet Abbas reuocando ſine cauſa:vide per Io.an.in.c.cum ſingula.de præben. li.v.in'nouel.&.d.c.inſinuante. Abbas.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Priuilegium conceſſum alicui ordini propter arduitatem regulæ:perditur ſi regula non obſeruatur.*
Clerici negotiantes,non gaudent priuilegio eccleſiaſtico in loco in bonis ps

trimonialibus.
2 *Religioſus non poteſt ſe transferre ad regulam arctiorem ſine ſuperioris authoritate.*
3 *Collegium,ſi eſt diſſolutum,quid eſt faciendum de bonis ſuis.*
Religioſus recedens à monaſterio,an debeat rehabere id,quod contulit.
4 *Fratres minores,quibus eſt aliquid relictum,quod tenere non poſſunt: debent illud vendere:vel mutare:vel in eleemoſynam erogare.*

CAP. III.

REcolentes. ¶ Monet Ciſtercienſes, vt ſeruẽt regulã ſecundũ primeuam inſtitutionem.h.d.primò:& ſecundò dicit, q domus religioſa aggregata Ciſtercienſibus,eorũ mores ſeruare tenetur.h.d.ſecũdò. Diuiditur in quatuor. Primò Ciſtercienſiũ ordo ſecũdũ antiqua tempora multipliciter commendatur. Secũdò modernis tẽporibus conſyderatis, reprehenditur. Tertiò, vt Ciſtercienſes ſuis terminis ſint contenti,monentur. Quartò,q domus eis aggregatæ debeant ſe moribus iſtis conformare,inſtruũtur. Secũda ibi: *dolentes.* Tertia.ibi: *ideo.* Quarta ibi: *cæterum.* ¶ Caſus literalis. Abbas & cõuentus Ciſtercienſis ordinis in multis receſſerant à ſua prima inſtitutione intantũ,vt multi ex illis cõtra regulam ordinis ſui vendicabãt ſibi villas eccleſiæ & fidelitates, & alia quæ ab honeſtate regulari diſcrepant:de quibus dicit Papa ſe condolere: vnde mandat eis quatenus domus illorũ ſuis terminis ſint contentæ,ſecũdum quod à prima ſui orgine ſunt fundatæ. & ſi q ſuas intẽtiones reliquerint,& cõuertere ad oĩa iura aliorum monaſteriorũ ſe voluerint,oportebit eos iure cõi cẽſeri: quia dignũ eſt: vt qui ſimilẽ cũ alijs ſuſcipiunt vitã,ſimilẽ ſentiant in legibus diſciplinã. In fine dicit quòd domus aliæ,quæ ad iſtorũ ordinẽ ſunt trãſlatæ:vel ſe tranſtulerint,inſtitutis omnibus iſtorũ ſe cõforment. Ber.¶ Not.j.multa interdicta ordini Ciſtercienſi:& inter cætera no.q non poſſunt illi de illo ordine poſsidere villas. Et dic villas: i.loca cum iuriſditione:vnde non poſſunt habere caſtra: vel loca & ſimilia. Agros autẽ ſeu reliquas poſſeſsiones priuatas retinere poſſunt:nec poſſunt obtinere eccleſias,nec altaria.& in hoc differunt à monachis nigris.ad hoc.c.auditis.de præſcri. &.c. dilectus. de offi.ord. ¶ Secũdò no.in ver. *ſi enim.* quòd priuilegiũ certo ordini tributũ:propter arctitudinẽ vitæ ipſius,perditur ſi nõ ſeruatur regula inſtituta antiquitus. Facit quod in ſimili dicitur de clericis negotiantibus:vt non gaudeant priuilegio in bonis patrimonialibus.de quo dic,vt in.c.fi.de vit.& hone.cleri.facit.xvj.qõ.j.c. generaliter.¶ † Itẽ no.in ver. *cæterum.* q domus religioſa põt ſe ex toto trãſferre ad religiõem arctiorem alterius ordinis:ſed hoc intellige authoritate ſuperioris interueniẽte puta Epiſcopi: vt in c.ſicut.de exce.prela.vide quod no.in.c.cũ dilectus.quod me.cau. ¶ Itẽ no.quem poſſe acquirere dominiũ illius rei,quã tenere non põt. Nã vt hîc vides,Ciſtercienſes acquiſiuerũt hîc bona eis interdicta:& mandatur eis,vt illa cõmutent cum alijs eis non interdictis. ¶ Ex quo infertur,q ſi legatur alicui collegio res,quam ipſi tenere non poſſunt,nõ vitiatur legatũ:ſed poſſunt illam capere:vt cõmutẽt cum alia re:vel illã vendant,ex quo ratione delicti non ſunt incapaces.pro hoc.l.apud Iulianum.in fi.cum.l.ſeq.ff.de legat.j.& vide gl.in.c.j.de exce.præla.lib.vj. ¶ † Vltimò no.ex iſto tex. arg. ſecundum Vincen.quòd intrans hodiè monaſteriũ,habet tantam participationẽ bonorũ,quantam ille, qui intrauit longo tempore.facit tex.in ver.quia dictum eſt.quod poteſt ſatis admitti in eccleſijs regularibus:quia inter religioſos non debet notari diuerſitas.c.fiã.eo.& no.hoc dictum.Secus credo in ſecularibus eccleſijs: quia aliter in veſtibus debet honorari cõſtitutus in dignitate, vel maior in inſtitutione,quãm minor:vt ſentit Inno.in.c.cũ omnes. de conſti.vbi vide.Dicit enim Vin.& poſt eum Io. an. per prædictum arg.q ſi collegiũ diſſolueretur, bona diuiderentur æqualiter inter illos collegiatos.xviij.q.ij.in.c.nullo.ſed ſi collegio remanente aliquis inde exiret,ſolùm repetit ea,quæ ſecum portauit: vt in.c.quod à te.de cleri.coniu.& ſic communiter tranſeunt hîc do. Sed certè hæc dicta ſimpliciter intellecta ſunt falſa. Nam cùm regulares non poſſunt poſsidere bona in particulari,nõ poſſunt cõſequi partẽ collegij eo diſſoluto:maximè,quia talia bona non tri-

buũtur ad vtilitatẽ ſingulorũ. Et ideò diſtingue latius aſ
a ſumendo aliqua dicta Bar.in.l.fin.ff.de colle. illici.[a] Dic ergo generaliter,cũ quæritur quid faciendũ eſt de bonis collegij diſſoluto collegio. Nã quædã ſunt collegia,quæ nõ poſſunt bona poſsidere in particulari,vt religioſorũ & in illis bona remanẽt apud ſuperiorẽ collegij, qui diſponet de illis bonis tanquã de vacantibus. argu.in.l.j.ff. de cura.bo.dan.& ſic aliàs ſeruatũ fuit in diſſolutiõe collegij templariorũ. Nõ ob.c.in nullo.allegatũ per doc.qa dico, q loquitur.ſ. cum collegia ſunt duplicia, in quo.ſ. erãt maſculi &fœminę diſſoluuntur:ita,vt deinceps maſculi faciãt collegium per ſe longe à collegio fœminarũ. Nã hoc caſu cum collegia remaneant integra,& poſſunt bona poſsidere:bona quæ erant cõmunia diuiduũtur inter iſta duo collegia.& iſte eſt propriè caſus illius.c.ſecus quãdo collegiũ propter pſonas ex toto diſſolueretur:qa nulla perſona eſt capax.Item facit ratio,quã ſubijciam in ſequẽti membro. Quædã ſunt collegia,quæ poſſunt poſſidere bona,etiã in particulari: vt clericorũ ſeculariũ. & diſſoluto collegio poterit quiſq; habere, qd cõtulit. ar. in.l.j.ff.de colle.illic.&.d.c. quod à te. Sed bona collegij remanebunt apud ſuperiorẽ,ex quo illa bona erãt tributa collegio propter officiũ diuinum. Nã ſublato labore tollit & præmium.l.Seio.ff.de annu.lega. Quãdoq; hæc collegia habent bona ꝓpter vtilitatem publicam: vt eſt hoſpitale deputatum ad vſum pietatis. & tunc idẽ dicendum quod ſuprà,ſcilicet quòd bona nõ diuiduntur inter collegiatos. Quandoq; hęc collegia habẽt bona ad vſum ſingulariũ:vt quia quiſq; cõtulit pro victu communi:& tunc collegio diſſoluto bona diuiduntur inter collegiatos.l.iij.ff.de colle.illici. Idẽ ſi collegiũ habet bona propter onera incumbentia ipſi collegio:vt in.d.l. iij. Nam ex quo bona non fuerunt collegio deputata propter publicã vtilitatem:ſed principaliter propter vtilitatem ſingulorũ,vel ipſius corporis, debent bona inter eos diuidi. Et de hoc vide quod no.Inn.in.c.dilecta.de excel. præla. Et ſic limita ſecundũ prædicta primum dictum doct. Quo ad ſecundũ, nunquid religioſus recedens de monaſterio debeat habere quod contulit?dic, vt dixi plenisſimè in.d.c.quod à te. ¶ In gl.in ver. *altaria.* in fi. vel ſecũ dum doc.intelligitur de alijs reditibus ex altari prouenientibus.& iſtud plus placet. Nam in quibuſdam eccleſijs ſunt altaria dotata:ita,q ſunt beneficia ſimplicia.hęc ẽm interdicuntur Ciſtercienſibus. ¶ In gl.in ver. *iuſtitiarias.*
b in fi.vel expone ſecũdũ doc.id eſt pecunias ex iuſtitijs,[b] ſeu ex condẽnatione prouenientes.de offi.ordi.c.cùm dilectus.ſed monachi nigri poſſunt habere,ſi habẽt iuriſdictiõem tẽporalẽ,in.d.c.dilect[9]. ¶ In gl.in ver. *commutatis.* in fi.Quid autẽ ſi nõ poſſunt cõmutare, vel nõ reperiũt emptorẽ?dicit Inn.q debẽt ex eis facere eleemoſynã,vel ea abijcere,ex quo non poſſunt illa tenere ſecũdũ regu-
4 lam. ¶ † Ex hoc infero,q ſi fratribus minoribus relinquantur res immobiles,& non poſſunt inuenire emptorem,vel eas commutare:tenentur eas dare pro Deo,vel à ſe aliter abijcere.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Monachus,ſi reperitur habere proprium, & nolit dimittere, eſt priuandus eccleſiaſtica ſepultura: & ſi ibi fuerit ſepultus,debet exhumari.*
2 *Vſurarius ſepultus in eccleſiaſtica ſepultura,debet inde exhumari.*

CAP. IIII.

1 SVper. ¶ † Regularis canonicus,q non reſignauit proprium in morte, nõ debet in cœmiterio ſepeliri:& ſi de facto ſepultus fuit,inde debet exhumari,ſi ſine ſcãdalo fieri põt. Cõmunis diuiſio. Secũda ibi: *inquiſitioni.*

quam prorogat ibi: *hoc autem.* ¶ Caſus literalis. Quidã canonicus regularis in articulo mortis,licet à priore ſuo cõmonitus,propriũ quod cõtra regulã latenter habuerat,noluit reſignare:& ſic diẽ clauſit extremũ,& fuit inter alios fratres traditus ſepulturæ. Quærebatur à domino Papa,qd de iſto eſſet faciendum. Reſpondet Papa,q ille canonicus nõ tantũ fuit Chriſtiana ſepultura priuandus,ſed etiam,ſi ſine ſcãdalo maximo fieri potuit,de ipſa proijci dignus eſt eccleſia. Hoc aũt cum fortè cõtigerit in ſimilibus eſt agendũ. Ber. ¶ No.quòd canonici regulares nõ debent habere bona in particulari. Nã profitentur tria ſubſtãtialia regulæ,ſicut monachi. ¶ † No.ar.q
2 vſurarius ſepultus in cœmiterio debet inde exhumari,ſi ſine ſcandalo fieri poteſt:aliàs ſecus. Et ex hoc not.q ratione ſcandali euitãdi,relinquitur corpus in cœmiterio cõtra iuris diſpoſitionẽ. Et aduerte,quòd licet litera hîc loquatur,quãdo regularis fuit monitus in articulo mortis: idem tamen dicit,ſi monitio non præceſsiſſet: quia reperitur deceſsiſſe in peccato mortali, ꝓpter quod debet priuari eccleſiaſtica ſepultura:vt eſt tex.ſ.eo. c.ij. Et quando regularis dicatur habere proprium: dicamꝫ. eo.
b c.cùm ad monaſterium.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Parochiani poſſunt inſtare,vt habeant certum presbyterũ eis gratum.Item vt deponatur,quando eſt malæ vitæ.*
2 *Monachorum appellatione in odioſis,non veniunt canonici regulares.& in quibus æquiparentur.*
Æquiparati,ſi ſunt duo caſus in multis:non tamen æquiparãtur in exorbitantibus.
3 *Prædicare,dicitur officium,& valet ad multa.*
4 *Renuntiatio beneficij facta ſine conſenſu ſuperioris, an valeat adeò:quòd ſuperior non poſsit reuocare:vel quòd renunciãs non poſsit ſe retrahere.*
5 *Monachi,vel canonici regulares,an & quo caſu poſſunt promoueri ad dignitatem epiſcopalem:aut ad eccleſiam inferiorẽ.*
6 *Monachus vnius monaſterij, non poteſt eligi in Abbatem alterius habitus,vel religionis.*
7 *Menachus,vel alius religioſus,an poſsit præſentari per patronũ ad eccleſiam parochialem.*
8 *Poſſe non dicitur,quod per diſpenſationem fieri poteſt.*
9 *Monachus diſpenſatus ad curam alicuius eccleſiæ parochialis, eſt ſolutus ab obedientia ſui monaſterij: niſi illa eccleſia ſit ſub protectione & obedientia ipſius monaſterij.*
Monachus promotus ad curã alicuius eccleſiæ, an & quo caſu debeat habere conſocium.
10 *Vouens intrare religionem,poteſt diſpenſari à Papa,vt efficiatur presbyter parochialis:quia iſto caſu votum diſpenſatur in melius:quia ſi eſt presbyter,prodeſt ſibi & alijs:ſi in monaſterio,ſibi ſoli.*
11 *Quilibet prælatus citra epiſcopum poteſt dimittere prælaturam & intrare religionem.*
12 *Monachus non poteſt promoueri ad aliquam dignitatem, etiam in Papatum ſine licentia ſui Abbatis:qui compellitur conſentire,ſi vtilitas vel neceſsitas ſuggerit ad promouendum.*
13 *Conſenſus,qui requiritur ad aliquem actum: ſi negatur iniuſtè à debentibus conſentire:iudex coget:vel ipſe dabit.*

CAP. V.

QVod Dei. ¶ Canonicus regularis poteſt præfici eccleſiæ parochiali,etiã ſeculari:ſed debet habere ſocium ſecũ ſui ordinis,ſi commodè fieri põt. Diuiditur in tres partes. Primò exordium. Secũdò facti narratio & ſupplicatio. Tertiò ſupplicatiõis admiſsio cũ duplici motiuo. Secũda ibi: *ſanè.* Tertia ibi: *licet.* ¶ Caſus literalis. Quidã Plebanus ſancti Gauini,deſyderãs ad frugem melioris vitæ tranſire,renũciauit officiũ Pleba-

✣ SEB. SAPIA.
a ¶ De colle.illic. vide remiſsiuè p Ale.in.l.inter ſtipulãtem. ſ. ſacrã. in fi.ff. de ver. ob. & in.l.ſi grege. ff. de leg.j.cũ multis allegatis per Feli. in.c.cũ dilecta.co. vl.verſ. deſtructo monaſterio. ſ. de reſcrip.
b ¶ Ex iuſtitijs.ad. de in ſing.Ro.vbi dicit:q iudex eccleſiaſticus poteſt ponere pœnã pecuniariam, cuius medietas erit ſuaꝫ alia eccleſiæ.

ZACHARIAS.
¶ Adde quod voluit allegare Ro. ſin. ſuo. ccccxliij. inc. ſed poſito caſu, de quo not. in apo. ad iſtũ in. c. vt clericorũ. in fi. in aposſt. in verſi. pœnam pecuniariam. poſt alios. ſ. de vita & ho. cle.

ni,profeſsionẽ faciens de ſua cõuerſione, profeſsionem tamẽ ſolẽnem nõ fecit,nec habitum aſſumpſit. Parochiani illius cõſyderantes laudabilẽ adminiſtrationẽ ipſi⁹ impetrauerũt à Florẽtino Epiſcopo,vt adhuc adminiſtraret ibidẽ.& hoc idẽ obtinuerũt à quodã legato apoſtolicę ſedis:poſtmodũ petierũt à Papa,quòd hoc ratũ haberet,præcipuè,cùm illud feciſſet de licentia prioris ſancti Victoris. Super hoc reſcribit Papa eidẽ Plebano, dicens quòd licet in cõcilio Lateranen. de monachis caueatur, ne ſoli per villas & oppida eſſe debeãt: de regularibus tamen hoc nõ cauetur,qui & ſi nõ putentur ſeiuncti à monachis,regulæ tamẽ inſeruiũt laxiori. Monachi per canones antiquos ad curã parochialiũ eccleſiarum ordinabãtur,ex quo debent officiũ prædicationis exercere, quod priuilegiatũ eſt. Sic ergo annuit poſtulationi prædictorum, vt ibi exerceat plebani officium, qui vnum canoni cum regularem,ſi fieri poteſt,habeat ſecum. Ber. ¶ No. j. ꝙ ex operibus quis cognoſcitur, an timeat Deũ. Nam per extrinſeca cognoſcuntur intrinſeca. arg. in cle. exiui. de ver. ſigni. ¶ Secundò not. quòd licet clericus reſignet Plebanatum,vt intret religionẽ. ad hoc. xix. quæſtione ij. c. duæ. ſecus in Epiſcopo: vt in. c. licet. de reg. ¶ † Tertiò no. quòd Parochiani poſſunt inſtare, vt habeant certum presbyterum eis gratum. Eodem modo poſſunt inſtare ſecũdũ Goff. ad eius depoſitionẽ, ſi malè viuit: quia eorum intereſt, ne ſub malo paſtore periculum incurrãt arg. viij. q. j. c. audacter. Hoſtien. hoc limitat, quando iuſpatronatus ſpectat ad populũ: aliàs non debet ſe impedire de electione rectoris: vt in. c. Oſius. & in. c. Maſſana. de electi. Hoc dictum puto verum, quãdo inſtat iure ordinario: vt ſic neceſsitetur Epiſcopus admittere per eos præſentatum: ſed per viam ſupplicationis poſſunt inſtare, vt habeant eis benignum & gratum. argumẽ. lxj. diſt. c. j. & ſic intelligo iſtum text. ¶ Item not. ibi: *Florentino Epiſcopo.* quòd ſi religioſus vnus dioeceſis petitur promoueri ad aliam dioeceſim, diſpenſatio fit per Epiſcopũ loci, vbi petitur promoueri. ¶ † Itẽ not. quòd licet duo æquiparentur, in multis tamen in exorbitãtibus diſpoſitio in vno nõ extenditur ad reliquum. Ita videtur no. ꝓ bare hæc litera. & facit, quòd in odioſis appellatio monachorum non comprehendit canonicos regulares. In contrarium tamen facit. c. ij. ſ. de poſtula. & dictum Hoſti. hîc, q̃ dicit, quòd monachi[a] canonici regulares in omnibus æquiparantur præter, quàm in caſibus exceptis. Sed hæc litera multum ſibi contradicit in iſtis exorbitantibus. vnde vide quod dixi in. d. c. ij. ¶ Itẽ no. quòd officiũ presbyteri parochialis, eſt prædicare. Nam cũ ipſi habeant curã populi, tenẽtur eos inſtruere in prædicationibus. Hoc idem probatur in cle. dudum. de ſepult. & tenet hanc regulã, ꝙ qui non habet populum, non põt prædicare de jure cõmuni. vnde fratres mendicantes hoc poſſunt ex priuilegio dictæ cle. dudũ. ¶ † Item no. ex hoc, & ex tex. quòd prædicatio dicitur officium. & ſic videtur, ꝙ cui interdicitur officium in genere, non põt prædicare. facit quod no. per gl. in cle. jj. de reg. ¶ Item no. quòd regulares poſſunt promoueri ad eccleſias curatas ſecularis res principaliter propter officiũ prędicationis. & ſic propter bonũ curæ. Ex quo infero, quòd ſi religioſus nõ eſt aptus ad iſta, nõ poſſet licitè promoueri. Pro hoc quod no. gl. in. c. monachi vagãtes. xvj. q. j. & tetigi in. c. nõ eſt ſ. de voto. ¶ In gl. j. in fi. gl. iſta non aperit, vtrum iſte eſſet religioſus per illam prouiſionem: ideo dic, vt dicetur cum gl. magna. ¶ † In glo. ij. ibi: *quantum in ſe fuerit.* no. gl. ſingularem, quia neſcio alibi. Vult enim ex primo intellectu, quòd prima renunciatio beneficij facta ſine cõſenſu ſuperioris, valeat tantùm in præiudicium renunciãtis[b]: vt nõ poſsit amplius adminiſtrare ſine nouo cõſenſu ſuperioris. Et pluries fui ſecutus iſtam gloſſam: de qua etiam magnum feſtum faciebat do. Anto. poſteà reperi eam non eſſe veram. & habes ferè omnes doc. in cõtrarium: vt Ioã. An. in. c. quãto. de transla. prela. Hoſt. in c. ex ore. de his, quæ fiunt à maio. par. cap. & quaſi cõem ſentẽtiam, arg. c. quod in dubijs. alleg. in gl. Allego quaſi pro caſu ſimili. l. legatus. ff. de offi. præſi. vbi patet, ꝙ officium publicũ nõ põt quis à ſe abdicare ex priuata renũtiatione. facit. c. ſi diligenti. de foro compe. Nam in cura exercenda non verſatur vtilitas ſacerdotis, ſed publica. ad hoc. c. dudum. ij. de elec. & videtur bo. tex. in. c. niſi. de renun. in. §. verum. ibi: *non debes deſerere ſponſam tuã &c.* tenet ergo renũtiatio in præiudicium renuntiantis quo ad hoc, vt ſuperior poſsit eum priuare ob delictum ſuũ, vel habere cã ratã. qd' latius dixi in. d. c. quod in dubijs. ¶ † In gl. in ver. *regimen.* ibi: *litera ſequens contrarium innuit.* hîc videtur gl. ſentire, ꝙ tam monachus, quã canonicus regularis de iure cõi ſuadente neceſsitate, vel vtilitate poſſunt ꝓmoueri ad eccleſias curatas ſeculares: ſed debẽt ſocium ſui ordinis habere. Oppoſitũ multi tenuerunt, ſcilicet ꝙ ex diſpenſatione tantùm promouetur. & facit hæc litera inquantũ per viã ſupplicationis fuit prouiſum. ¶ Sed vt habeas dicta omniũ, & maximè Calde. ſic diſtingue: ꝙ aut quæritur, nunqd regulares poſſunt promoueri ad dignitatẽ epiſcopalẽ: aut ad eccleſiã inferiorem. Primo caſu ſecũdum oẽs promoueri poſſunt [c]. tex. eſt in. c. j. xviij. q. j. & in. cle. j. de elec. Patet apertius in c. ſi religioſus. &. c. quorũdam. de elec. lib. vj. Nam ibi eliguntur per canonicos in Epiſcopos. ſi enim nõ eſſent habiles de iure nõ eligerentur, ſed poſtularentur: vt in. c. ſi. de poſt. præla. vnde etiã Abbas, nõ obſtante vinculo dignitatis, põt eligi in epiſcopũ: vt in. c. ſi Abbatem. de ele. li. vj. & hoc conceditur propter excellentiam epiſcopalis dignitatis. Nam Epiſcopus appellatur religioſus: vt in cap. ex multa. ſ. de voto. ¶ Secundo caſu, aut eccleſia eſt collegiata: aut non. Primo caſu, aut quæritur de promotione ad canonicatum, vel ad aliud beneficium ſimplex illius eccleſiæ collegiatæ: & promoueri non poteſt: vt in c. ſuper eo. ſ. de re. adeò, ꝙ ſecundũ Cal. etiam Epiſcopus diſpenſare nõ poteſt, vt religioſus ſit canonicus in eccleſia ſeculari. Nam ceſſat hoc caſu priuilegium curæ, rõne cuius permittitur promotio ad eccleſiam ſecularem: vt hîc intelligitur: niſi eccleſia cathedralis eſſet regularis. Nam tunc monachus vnius monaſterij poteſt promoueri, vt ſit canonicus in eccleſia cathedrali. & largo modo monachi in tali eccleſia poſſunt appellari canonici: & ſic debet intelligi. c. quorundam. cum gloſ. lxxiiij. di. &. c. ij. lviij. diſ. vbi etiã bo. gl. Aut quæritur nũqd poſsit promoueri ad ipſam dignitatem eccleſię collegiatæ: puta, vt ſit præpoſitus. & in hoc ſunt variæ opiniones. Hoſti. hîc tenet, quòd non poteſt fieri, niſi diſpenſatiuè propter curæ neceſsitatem. ¶ Alij tenuerunt contra, ꝙ ſicut poteſt promoueri in Epiſcopũ in eccleſia ſeculari: ita & in Præpoſitũ eccleſiæ collegiatæ. Io. cal. per eandẽm rationem poſt multa, tenet quòd ſine diſpenſatione non promouetur: quia homines diſparis profeſsionis non debent in eodem collegio aſſociari: vt in. c. in noua. xvj. qõ. vij. & in cle. j. de elec. Putat tamen, ꝙ poterit poſtulari, & Epiſcopus poterit diſpenſare. ſed tu vide gloſ. in. d. cle. j. & ſatis poteſt teneri opinio contraria: cùm non reperiatur hoc iure prohibitum. Nam eadem eſt ratio in Epiſcopo: cũ Epiſcopus cum ſuis canonicis facit vnũm corpus: vt in c. nouit. c. quãto. de his, quæ fiunt à præla. Vnde ratio curæ & prædicationis militat hoc caſu: vt hîc in text. Et ad cle. j. dicendum eſt, ꝙ ibi loquitur, vt non aggregentur in eodem monaſterio †: quia monachus vnius monaſterij non poteſt eligi in Abbatem alterius habitus, vel religionis. c. in noua. loquitur quando in eodem collegio aggregantur æqualiter. Sed hîc nos loquimur, quando eligitur in prælatum, cùm tũc ſubſit priuilegium curę vel prædicationis. ¶ † Secundo caſu, cùm quæritur de eccleſia non

1 ZACHARIAS. a ¶ Quòd monach. vide do. Ias. in authẽ. ingreſsi. colũ. iiij. ver. capio gl. j. de ſa. ſan. ecc. vbi tradit, ꝙ licet differant monachi & canonici regulares, tamen diſpoſitio loquẽs de monachis, habet locũ in canonicis regularibus.

2 ZACHARIAS. b ¶ In præiudiciũ renunciantis. Add. de iſtum. in. c. ex inſinuatiõe. & qd' ibi plenè not. in apoſt. ad ipſum in ver. in manibus ſi prioris. j. de ſimonia.

3 ZACHARIAS. c ¶ Promoueri põt. Tu dic hoc eſſe verũ, etiã ſi ſit nouiti⁹. vt ponit Archi. in. c. nullus religioſus. & ibi gl. de cle. li. vj. qd' eſt verũ, vt acceptet electionem cum ſui Abbatis licentia: vt per glo. ibi, & Alex. in. c. religioſus. eo. titu. & vtrũ in ꝓfeſſo requiratur Abbatis licentia: vide Car. in cle. fi. de elect. & in clemẽ. quod Dei. c. ti. de ſtatu mona.

4 a ſia nõ collegiata: * & tũc ea * aut eſt curata: & religioſus[a] illã obtinere nõ poteſt: quia ceſſat ratio curæ. Aut eſt curata: & ſunt opiniones, vtrum requiratur diſpenſatio: & cõmuniter tenetur, ꝙ de iure cõi poſsit ꝓmoueri. hoc tenent hîc etiã Hoſt. Io. an. & Car. qui dicunt nõ eſſe neceſsariũ: vt Epiſcopus in promotione vtatur verbis diſpẽſatiõis. hanc opi. tenet Fede. conſil. cxxxj. Sed vide latè per do. de Ro. deci. ccliiij. vbi maior pars videtur deuiare ab hac ſnĩa. vnde tenent, ꝙ religioſus non poſsit præſentari per patronũ ad eccleſiam parochialẽ: ſed vt dixi cõis opi. eſt in oppoſitũ. & videtur tex. cũ gl. in hac ſententia in. c. parochia. xvj. q. j. Item adduco iſtũ tex. in arg. quia dicit hîc, ꝙ monachi poſſunt promoueri. &c. vnde pondera

8 verbum poſſunt. † Illud enim, quod põt per diſpenſatiõnẽ, dicitur fieri nõ poſſe. no. Inn. in. c. paſtoralis. de cauſa poſ. & prop. Facit. c. faciat homo. xxij. q. ij. ¶ Sed dubiũ eſt, an ſine ſocio poſſint promoueri. & in hac qõne ſunt variæ opi. Quidã dicũt, ꝙ monachi nõ debẽt ſine ſocio promoueri: ſed regulares canonici ſic: niſi cõmodè ſocium ſuum habere poſsint. Alij dicunt, ꝙ idẽ in vtriſq; vt

9 data cõmoditate teneãtur habere ſocium. ¶ † Io. an. hîc & clarius in. c. fi. de cap. mona. videtur velle, ꝙ ſi religioſus promoueretur, nõ teneretur habere ſocium: quia cũ abſoluatur à monaſterio: & nullã cõionẽ cũ eo amplius habeat, nõ tenetur Abbas ſibi dare ſocium. Sed ſi promouetur, vt obedientiarius monaſterij: puta ad eccleſiã ſubiectã monaſterio, ad quã cõſueuit monachus promoueri, & ad libitum reuocari: & tunc habent locũ iura, quæ loquuntur de ſocio. & hoc confirmat Ioã. An. in glo. ſua in cle. ne in agro. §. ad hæc. in. ver. ad clauſtrum. eo. ti. quã opi. pluries fui ſecutus: ſed ſibi multũ apertè refiſtit iſte tex. Nã hîc agebatur de promotione perpetua: & Papa allegat contrariũ illud cõcilium Lateranẽſe. ſ. eo. c. ij. vbi diſponitur, vt monachi ſinguli nõ promoueantur. &c. Si enim loqueretur illa ꝓuiſio in obedientiarijs, hîc alle. nõ facerẽt ad ꝓpoſitum, & fruſtra Papa allegaret poſtmodum canones antiquos. Item motiuũ Io. an. põt ſaluari, vt Abbas nõ teneatur dare ſociũ: ſed tamen non tollitur prohibitio iuris: vt aliter monachi nõ promoueantur. Si ergo Epiſcopus vult eum promouere, prouideãt ſibi de ſocio. Vnde in hac materia dicerem, ꝙ ſi promouetur in clauſtralẽ, omnimodo debet habere ſocium, ſi eſt monachus: & ſi reditus eccleſiæ nõ ſufficiãt pro duobus, debet eccleſia vniri. vel ſerua, qd' dicit in. d. §. ad hęc. Si verò eccleſiæ non ſunt monaſterio ſub modo prædicto ſubiectæ: & tunc de iure antiquo poterat ſolus monachus promoueri: vt in. c. parochia. xvj. q. j. cũ ſimi. Sed de iure nouo nõ debent ſingulariter ꝓmoueri: vt. d. c. ij. ſ. eo. & pro hoc facit iſta litera, dũ dicit: *quòd quaſcunque parochiales &c.* Vnde pondera verbum, quaſcunq; exceptio ergo Ioã. and. non probatur iure, cũ includatur ſub hac dictione vniuerſali. Sed in canonico regulari ſatis poteſt dici, ꝙ poteſt habere ſocium, ſi commodè põt. Et in hoc erit differentia inter canonicũ regularem & monachum: quã apertè in hac materia videtur facere iſte text. ¶ Et in fi. gl. habes ex iſta gl. duos intellectus ad tex. Primus, vt intelligatur de nõ profeſſo: & tũc oportet intelligere, ꝙ iſte diſpenſatiuè fuit promotus in Plebanũ: vt quia Papa diſpenſauit in illo voto ꝓpter maius bonum.

10 † Et no. ſingulariter hunc intellectũ: quia neſcio alibi, ꝙ cum vouente intrare religionẽ, Papa põt diſpenſare in voto non cõpleto: vt acceptet eccleſiã curatam, propter maius bonũ: quia in hoc poteſt ſibi prodeſſe, & alijs: ſed in monaſterio tãtùm ſibi. Et ſic ex gl. argue, ꝙ magis meretur presbyter parochialis rectè exercẽdo officiũ ſuũ,

11 quã ſimplex religioſus. ¶ † Sed cõtra hoc inſurgit fortè dubiũ. Nam ſi hoc eſt verũ, quare permittitur cuilibet prælato citra Epiſcopũ dimittere prælaturam, & intrare religionẽ: vt. ſ. dixi in. c. licet. de reg. Solutio. ſuſtinendo primũ dictum poteſt dici, ꝙ illud permittitur, quia vita monaſtica eſt tutior, quã vita quæ ſit in ſeculo: quia illa eſt periculoſior. vnde fortè videt non poſſe in ſeculo ꝓficere. & charitas eſt fons proprius. &c. vt in. d. c. licet. in fi. ¶ Secũdus intellectus eſt, quòd iſte erat profeſſus. & placet hoc Laur. Nam fortè fecit poſteà ꝓfeſsionem. Et mihi plus placet primus intellectus. nam Papa arguit de iſto, ſicut de canonico regulari. Itẽ ad quid daret ſibi ſocium regularẽ: cùm ille remaneret ſine canonico contra mẽtẽ huius. c. Vnde põt intelligi, ꝙ iſte fecit ꝓfeſsionem tacitã, nõ faciendo mẽtionẽ de ſua cõuerſione, & renuntiando beneficio. videtur enim ex toto renũtiare & voluiſſe vitam mutare: vnde habetur pro religioſo, licet non fecerit ſolẽnem ꝓfeſsionem: nec mutauerit habitũ. quod ſenſit tacitè hic Hoſt. & facit. c. ſtatuimus. de reg. Sed tunc obſtat tex. iſte in alio. Nã ſi erat canonicus, ſufficiebat diſpoſitio ſoli? Epiſcopi: nec oportebat hoc impetrari à Papa. Itẽ Papa vtitur hîc verbis gratioſis, & videtur quòd de iure nõ poterat ꝓmoueri: ſed tenendo alium intellectũ põt dici, ꝙ iſta plebs erat collegiata. Vnde erat opinio vtrum poſſent promoueri: vt. ſ. dixi. Vel hîc dubitabatur, quòd regulares nõ poſſent promoueri hodiè per. c. ij. ſ. e. Sed illud. c. non ob. quia non prohibet ſimpliciter, ſed vt nõ pro moueantur ſinguli: & propter has dubitationes petebatur iſta promotio gratioſè. &c.

12 ¶ † Vltimò quæritur, nunquid religioſus poſsit ꝓmoueri ad eccleſiam ſecularem in caſibus permiſsis ſine ſui Abbatis licẽtia. dicendum, ꝙ nõ: vt habetur in. c. religioſus. de elec. li. vj. & lxiij. diſt. c. j. &. ij. imò nec in Papa: vt no. gl. in. c. quã ſit. xviij. q. ij. Si aũt Abbas nõ vult cõſentire, & ſi vtilitas, ſeu neceſsitas ſuggerit: tunc põt cõpelli ad cõſentiendum ſecũdũ doct. ꝓpter bonũ publicum. facit. c. nullus. de iurepa. Item ſuperior poteſt dare hãc li-

13 centiam. ¶ † Et facit hoc ad aliã quæſtionẽ quotidianã.

b Statuto cauetur, [b] vt minor. xxv. an. nõ poſsit ſe maritare ſine cõſenſu duorum agnatorũ: vt viget in hac ciuitate. Puella eligit ſibi ſponſum cõdignum: ſi agnati ſine cã legitima nolunt cõſentire, certè per prędicta poſſunt cõ

c pelli per ſuperiorem [c] ad cõſentiẽdum: vel ſuperior ipſe dabit licentiam cõtrahendi. & hoc apertè in iſtis terminis tenet Bar. in. l. ſi cum dotẽ. ff. ſol. mat. Sentit in. l. cum nõ ſolum. C. de bo. quæ libe. & vide ad materiã per Bal. in. l. in copulandis. C. de nup. quod no. bene.

a ¶ An religioſus poſsit præſentari ſi quãdoque contingat videre circa prædicta: vide gl. ſi. & ibi ſcribẽtes in cle. j. de ele. vbi latiſsimè.

b ¶ Statuto cauet. Vide Bald. in. l. j. col. fin. ver. ſed qd ſi ſtatutum. C. qui admi. Ro. in conſil. xxxvj. & Abbatem in conſil. lxv. colũ. iij. in. ij. vo. Ias. in. d. l. j. col. ix. & in. l. bonorũ C. qui admit. Feli. in. c. cum acceſsiſſent. col. ix. de cõſti. Alex. in conſi. lvij. col. ij. in. ij. vo lu. Bal. nouellum in trac. de dote. in vj. parte priuileg. xix.

c ¶ Poſſunt compelli per ſuperiorem. Add. hãc. q. eſſe formatam in terminis per iſtũ in. c. tuæ. nu. 3. & ibi poſsu in apoſt. ad ipſum in verſi. ſtatuto cauetur. ſ. de cle. nõ reſidẽti,

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Proprietatis appellatione venit aliquando plenum dominium. Poſſeſsionis appellatione venit aliquãdo plenum dominium.*
2 *Monachus non acquirit ſibi relicta, vel legata: ſed acquirũtur monaſterio.*
3 *Monachus effectus Epiſcopus: an poſsit comedere carnes. vide remiſsiuè.*
4 *Sanguis, ſi minuitur. xiij. die februarij: non poteſt illo anno ex febre perire.*
5 *Abbas poteſt eligi perpetuò aliquis in aliquo monaſterio: aliàs vò officia ſunt temporalia.*
6 *Obedire non tenetur, etiam Papæ pro illicitis.*
7 *Religioſus debet profiteri triã: caſtitatem, paupertatem, & obedientiam.*
8 *Apoſtata dicitur quilibet religioſus, non obediens ſuperiori.*
9 *Monachus non dicitur habere proprium: quando adminiſtrat, vel expendit aliquid ex permiſſu Abbatis: puta ſi eſt in ſtudio: vel alio modo.*
10 *Abbas non tenetur ſtatutis factis per ſuum prædeceſſorem ſine conceſſu Epiſcopi. nu. 20.*
11 *Abbas ſolus poteſt contrauenire ſtatutis factis per ipſum & cõuentum: & quare?*
12 *Abbas non obligatur monacho, quin poſsit contrauenire.*
13 *Abbas renuntians, vel depoſitus, an remaneat monachus mo-*

nasterij.

14 *Sepultura debet cauere, qui decedit cum peccato mortali: nisi in punctо mortis appareat aliqua contritio. nu. 15.*

16 *Monachus ex cõsensu Abbatis potest comedere carnes, qui ex causa potest concedere.*

17 *Potestas dispensandi concessa inferiori prælato citra Papam: intelligitur cum causa hoc facere: aliàs causa non existente, dispensatio non valet.*

18 *Monachi qui reperiũtur comedere carnes: quia diu in ipsorum monasterio vsus carnium fuit in vsu, præsumuntur licitè carnes comedere.*

19 *Dispensatio contra ius non potest fieri ab inferiore Episcopo: nisi in casibus expressis.*

20 *Abbas non debet remouere pro qualibet negligentia.*
Papa potest dispensare cõtra votum religionis ex magna causa.

21 *Monialis professa potest contrahere matrimonium: si ex hoc potest venire magna vilitas reipubli. Christianæ.*

ZACHARIAS.

a ¶ In monacho facto Episcopo. ad de qđ no. in apo. ad istum. in. c. pertuas. in fi. in versi. eligi. ſ. eo.

SEB. SAPIA.

b ¶ Proprium. vide Feli. in. l. cũ in fra. colũ. xiiij. ver. vlterius do. Abb. tangit. ſ. de cõſtit. Bal. in. l. j. in. vij. q. C. de his, quæ pœnæ. no.

CAP. VI.

Vm ad monasterium.

¶ Nõ põt cõgruè ſummari ꝓpter multitudinẽ dictorũ, ſed cape diuiſionem pro ſummũ. Diuidit enim principaliter in quinq; partes In prima tractat de veſtibus monachorũ. Secũda ibi: *prohibemus.* de abdicatione ꝓprietatis. Tertia ibi: *in oratorio.* de ſilẽtio. Quarta ibi: *in refectorio.* de cibis. In qnta de officijs. ibi: *tales.* Et primò ibi tractat de officijs in genere. Secũdò de clauſtrali Priore ibi: *Prior.* Tertiò de Abbate ibi: *Abbas.* & cõfirmatur hęc decre. in cle. ne in agro. eo. ti. ¶ Caſus literalis. In capitulo iſto traditur qualiter monachi viuere debeant: & qualiter etiã in alijs officijs tam prælati, quã alij debeãt ſe habere. In fine dicit, ꝙ Abbas cũ aliquo monacho diſpenſare nõ põt: vt ꝓpriũ habeat: quia abdicatio ꝓprietatis & cuſtodia caſtitatis, ita ſunt annexa regulæ monachali: vt cõtra ea ſummus pontifex nõ poſsit licentiam indulgere. B. ¶ †No. j. ibi: *proprietatem aliquam.* ꝙ appellatiõe ꝓprietatis venit quãdo que plenũ dominiũ: & non ſolùm nuda proprietas. ſicut appellatione poſſeſsionis quãdoq; intelligit de pleno dominio: vt in. c. quoniã frequenter. ſ. ꝙ ſi. vt lit. nõ cõteſti. Nã hîc ꝓhibetur religioſis nõ ſolũ proprietas nuda: ſed ipſum dñium plenũ. Nã nec poſſeſsionẽ, nec vſumfructum poſſunt habere. quod intellige: vtj̃. ſubijciã. & facit cle. exiui. ſ. cupiẽtes. verſi. verũ. de ver. ſig. & xij. q. j. c. nolo. & c. nõ dicatis. ¶ †No. in ver. vnde ar. & quaſi expreſsum. ꝙ ſi aliquid legaſ religioſo nõ debet illud capere ſine licẽtia ſuperioris. & quod tale donatũ, ſeu relictũ acq ritur monaſterio. ¶ No. ibi: *ſecundum antiquam conſuetudinem.* ar. quòd in incidẽtalibus regulæ, licet multa ſint ſtatuta per regulã, ſeu poſita: cõſuetudo tamẽ antiqua at tendẽda eſt. Nam ſicut antiqua conſuetudo immutat iuris diſpoſitionẽ: fortius põt immutare diſpoſitionẽ regulæ, regula remanente in ſuis ſubſtantialibus: ita tñ, ꝙ cõſuetudo nõ multũ deuiet ab honeſtate. ꝓ hoc verbũ illud, qđ ſequtur laudabiliter obſeruatũ. &c. & facit tex. cũ gl. in cle. ne in agro. in ver. cõſueuit. e. ti. & quodj̃. dicam.

3 ¶ †No. in ver. in refectorio, ꝙ monachis licet ſaltẽ ex licẽtia Abbatis habere vſum carniũ, qđan ſit verũ indiſtin

a ctèj̃. ſubijciã. Et qđ in monacho facto Episcopo a, vide

4 bonã gl. cũ tex. xvj. q. j. in. c. iij. ¶ †No. in ſ. porro. ꝙ religioſi licitè vtũtur medicinis, & licitè adhibẽt medicos, & no. de minutiõe ſanguinis. & dicit Io. an. poſt Vin. ꝙ q minuit ſanguinẽ. xiij. februarij, non põt illo anno decedere ex febrili diſtẽperãtia. & hoc dicit ab Angelo fuiſſe reuelatũ. & hoc obſeruabat Io. an. ſecũdũ do. Ant. ſed nõ indigẽti, nõ eſt facile cõſulendũ: qa minuit vita ſecundũ traditionẽ peritorũ. ¶ †No. ſ. nec alici. regulã generalẽ, ꝙ in monaſterio prẽter Abbatẽ nullũ officiũ eſt ꝓpetuũ Et no. ꝙ Papa hoc prohibet. Ex quo inferf, ꝙ Abbas nõ põt vni prioratũ cõcedere ad vitã, quomin⁹ poſsit illud 5 reuocare. & de hoc aliqdj̃. ¶ †No. ibi: *oẽs in omnibus.* ꝙ oẽs de monaſterio, etiã ſi ſunt officiales, tenenf in omnibus obedire Abbati, ſeu obtẽperare. & intellige in oibus ſ. licitis. Nã in illicitis, non tenẽtur etiã obedire Papæ: vt 6 in. c. q reſiſtit. & in. c. ſi dominus. xj. q. iij. ¶ †No. in ver. *nec æſtimet.* duo, quæ ſunt de ſubſtãtialib⁹ regulæ monachalis: vt abdicatio ꝓprietatis, & cuſtodia caſtitatis. Adde & tertiũ. ſ. obediẽtiã: vt no. in. c. ex parte. ſ. de re. & in c. cũ in eccleſijs. de maiori. & obe. Vñ religioſus, q nõ ſu beſt obediẽtiæ Abbatis, dicif apoſtata. vide Inn. in. c. fi. ſ. 8 de renũ. ¶ †Nũc quæro ꝓ declaratiõe literæ circa primã partẽ, qñ dicaf monach⁹ habere ꝓpriũ. b Io. an. dicit b & communiter do. poſt eũ, ꝙ cũ non habet adminiſtrationẽ. & aliqd tenet illud cælãdo Abbati. Vñ ſi habet ad miniſtrationẽ, puta prioratũ: vel eſt in ſtudio cũ licẽtia ſuperioris licitè aliqd detinet. Vnde nõ dicif habere pro priũ: cũ detinet ſciẽte & patiente ſuperiore: nec aliquid expẽdit cõtra volũtatẽ ſuperi. & id, quod detinet, parat⁹ eſt dimittere ad ibitũ ſuperioris. Nã idẽ videf in ſeruo, q licet habeat peculiũ, ſeu ipſius adminiſtrationẽ ex permiſsiõe dñi, nõ per hoc dicif habere proprietatẽ, ſeu dñium. Pro hoc. l. quã Tuberonis. ff. de peculio. & his & ſimilib⁹ licitè detinet religioſus nomine monaſterij. Imõ in quibuſdam locis ſecundum Io. an. ſciente & patiente curia Romana, certum quid taxatur pro indumẽtis monachorum, & ſingulis aſsignatur conuertendum in prædictam cauſam. Sic etiam in quibuſdam monaſterijs monialium obſeruatur: vt moniales habeãt ſolum victum de monaſterio, & veſtimẽta ſibi faciunt ex lucro manuũ ſuarum. Vnde religioſi cappellam habentes, habent certam prouiſionem pro eorum neceſſarijs. Et vide ad prædicta quæſtionẽ, quam diſputauit Ioan. an. in regula, nõ eſt obligatorum. li. vj. in mercu. Cõſulunt tamen doc. ꝙ ſine magna cauſa Abbas hoc non faciat: quia poſſet eſſe occaſio mali. nã prædicta nõ ſunt de iure approbata. Nã ſurrogatũ ſortiſ naturã illius, in cui⁹ locũ ſurrogatũ eſt: vt in. c. eccleſia. vt lit. pend. Iſtæ ergo pecuniæ ſuccedunt loco neceſſariorũ. ¶ Secũdò principaliter quæro in ſ. ne alicui. hîc dicitis, ꝙ habẽs officiũ in monaſterio, põt remoueri. †Quæro igiſ hîc, per quẽ? doct. hîc videtur ſentire ꝙ per Abbatẽ ſolũ. facit. c. monachi. ſ. eo. tenet Fede. eõſi. cclij. vbi quærit de tali quæſtione: Abbas & cõuentus fecerũt ſtatutũ: vt iſti officiales, ſeu Priores, nõ poſſent reuocari, niſi per Abbatẽ & cõuentũ, cui ſtatuto nõ authorizauit Epiſcopus. Quærif, nunqd Abbas ſucceſſor teneaf ad obſeruantiã iſtius ſtatutiꝰ & concludit ibi, quòd nõ: quia nõ poterũt abbas & cõuentus ſtatuere in præiudiciũ ſucceſſoris. arg. xvij. q. iiij. c. in vẽditionibus. & xij. q. ij. c. abbatibus. Facit, qa par in parem non habet imperiũ: vt in. c. innotuit. de ele. l. ille à quo. ſ. tẽpeſtiuum ff. ad trebel. Nã cũ Abbas nõ poſsit ſibi præfigere legem à qua ſibi nõ licet recedere, fortius nec ſucceſſori: ſecun- 10 dum eũ. & no. bene prædicta. ¶ †Ex quibus not. j. quòd Abbas & cõuentus non poſſunt facere ſtatutũ per quod ligeſ ſucceſſor. niſi Epiſcopus, vel alius ſuperior authori 11 zauerit. ¶ †Secundò no. ꝙ Abbas nõ ligatur ex ſuo ſtatuto: licet cũ cõuentu illud fecerit, quominus poterit cõ trauenire. nã monachi nõ poſſunt reſiſtere ſibi cũ habẽt obedire, & eorũ velle dependeat à voluntate Abbatis: vt in. c. ſi religioſus. de ele. li. vj. & in. c. ij. de teſt. eo. li. & vide

vide quod no. Io. an. in. d. reg. non eſt obligatorium. vbi ſentit, quòd etiã ſi Abbas iurauit ſeruare ſtatutũ, nihilominus tenet reuocatio, licet incidat in periuriũ. ¶ Et ex his infero ad id, quod ſuprà dixi, ꝙ ſi abbas cõcedat priori obediẽtiario, ſeu mãdatario: vt ad vitam teneat prioratũ, ſeu adminiſtrationẽ ſibi cõceſſam: põt nihilominus reuocare: qa non põt Abbas ſibi imponere legẽ: vt ſuprà dixi: nec venire cõtra diſpoſitionẽ huius. ſ. Itẽ difficultaretur obediẽtia ex cõtrario. pro hoc. l. interpoſita. C. de

12 trãſac. †vbi patet, ꝙ dominus ex pacto nõ obligatur ſeruo. & ſic Abbas nõ põt obligari monacho. & ſic aliãs in

13 quæſtiõe facti reſpondi. ¶ †Tertiò & vltimò quæro in

a ſ. quod ſi præuaricator. Nunqd Abbas[a] renũtians Abbatiæ remaneat monachus monaſterij? & videf primò, ꝙ ſic ꝑ iſtũ tex. nã Abbas depoſitus, remanet ibi monachus ſecũdũ Hoſt. ꝙ colligif ex iſto tex. dũ dicit, *depoſitum caſtigandũ ſecundum regulã.* ergo idẽ in renũtiãte, ne delinquẽs ſit melioris cõditionis, quã renũtians. Itẽ ſi diceremus oppoſitũ, iſte remaneret monachus ſine monaſterio: & cũ nõ habeat propriũ, cõpelleret mẽdicare in opprobriũ cleri. cõtra. c. Diaconi. xcij. di. Itẽ eſſet accephalus. i. ſine capite. cõtra. c. nulla. xciij. di. hanc. q. diſputauit Guydo mutinẽ. vt refert hîc. Io. an. & cõcludit poſt multa iſtũ non remanere monachũ illius monaſterij: ſed ſub obediẽtia Epi loci. Moueſ principaliter: qa ius monachatus & ius Abbatiæ ſunt diuerſa. Nã monaſteriũ obligaſ Abbati, vt patri: monacho verò vt filio. Cum ergo iſte fuit ꝓmotus in Abbatẽ renũtiauit iuri & obligatiõi monachatus: quod qdẽ ius nõ põt de nouo reuiuiſcere alio nõ interueniẽte. de cõſe. diſt. iiij. c. quæris. Itẽ ex cõtrario ſequereſ abſurdũ. Pone, ꝙ in monaſterio eſt ſtatutus numerus monachorum, puta duodenarius. Si enim Abbas ibi remaneret monachus, & eligeretur Abbas alterius monaſterij: numerus augeretur. quod eſt abſurdum & contra ſtatutum. Item idem poſſet contingere in renuntiante ſecũdo & tertio. nec ob ꝙ dicitur de mendicitate vel ꝙ eſſet Acephalus: quia remanet iſte ſub diſciplina Epiſcopi loci & Epiſcopus ſibi prouidebit. argu. lxxxij. diſ. c. j. & ſic videretur per has rationes inferendũ contra opi. Hoſt. ꝙ Abbas depoſitus non remaneat monachus in illo monaſterio. & Io. an. tráſit hîc cũ illa opi. Gul. Et vide latius de hac materia per Fede. cõſi. xix. vbi ampliat terminos. q. quærẽdo qd ſi monachus monaſterij exempti ꝓmouetur in Abbatẽ alterius monaſterij exẽpti, demũ renũtiat. Quærif, nunqd remanet monachus in primo monaſterio, vel in ſecũdo. & ſi remaneat in ſecũdo, qualẽ locũ & vocẽ habebit iſte in choro & capitulo? & poſt multa cõcludit, ꝙ nõ remanet monachus, nec in pri- ⸗ mo: nec in ſecũdo: ſed ſub obediẽtia epiſcopi: licet fuerit Abbas, & monachus monaſterij exẽpti: qa illa exẽptio cõpetebat rõne monaſterij, & nõ pſonæ. Et videf tacitè reſpondere ad iſtũ tex. videlicet, ꝙ depoſitus remanet in monaſterio, vbi deponif: non vt ibi ſit monachus, ſed vt pœnitẽs. Nã & clerici ſeculares depoſiti includuntur in monaſterijs: nõ tamẽ per hoc habẽt ius monachatus: vt in. c. tuæj̃. de pœ. Et præſuppoſito, ꝙ remaneret monachus ſecũdi monaſterij, talis renuntiãs dicit, ꝙ debet habere primũ locũ, & primã vocẽ poſt Abbatẽ ſubſtitutũ in reuerentiam primæ dignitatis. Pro hoc bene facit ar. l. fin. ff. de cu. & l. ſeruos. C. de quæſt. & hoc notabis. ſed dom. Ant. videf velle, ꝙ remaneat monachus iſtius monaſterij vltimi, vbi deponif, ſeu renuntiat: quia licet ius monachatus poſsit eſſe ſine iure Abbatiæ: nõ tamẽ econtrà. quia non põt eſſe Abbas, quin ſit monachus. facit. c. fij̃. de ſimo. & c. nullus. de ele. li. vj. vnde renũtiatio reſpectu Abbatię nõ debet extẽdi contra voluntatẽ renuntiãtis ad ius monachatus. Nec obſtat illud abſurdum præſumptũ: qa põt prouideri per ſuperiorꝝ, vt eligaf Abbas de eodẽ monaſterio. vel quòd iſte trãſeratur ad aliud monaſteriũ. & hæc opinio tãquã equiſſima mihi placet: licet cõis opinio ſit in oppoſitum. Et hãc opi. cõem videtur ſentire Ioan. de lig. in. d. cle. ne in agro. vbi ponit hæc dicta Fede. ¶ In gl. ij. in fi. Credo, ꝙ hodiè nõ habet locum hæc expulſio à monaſterio: ſed ſit procedendũ ꝓ ut habetur in. d. c. fi. de reg. Nã illud. c. fuit poſterius: cũ ſit Gregorij. ix. & ꝓuidet circa electos, & fugitiuos: vt ſaltẽ caſu, quo licita eſt expulſio, deputẽtur tales in ergaſtulo intra ſepta monaſterij, ne detur occaſio vagãdi. &

14 dic: vt ibi. ¶ †In glo. in ver. *in ſterquilinio.* ibi: *in peccato mortali deceſſit.* No. rationẽ huius gl. ex qua potes ſumere regulã generalem: ꝙ decedẽs in peccato mortali caret a eccleſiaſtica ſepultura. & idẽ no. gl. in. c. ij. ſ. e. & vide qđ

15 latius no. in. c. ex parte. de ſepul. ¶ †In ea. ibi: *de pœnitẽte.* no. ex hoc intellectu ad illud. c. quicũq; quòd ſi qs de cedit ex facinoroſo actu, ſi tamẽ in vltimo vitæ ſeu in pũcto mortis oſtẽdit cõtritionẽ, nõ debet priuari ſepultura. facit. c. à nobis. de ſen. excom. Et põt hoc adduci pro illis, qui ſeipſos mortaliter vulnerant. Nã ſi eos pœnitet in puncto mortis, nõ priuabuntur ſepultura. facit. c. põderet. l. dift. Et nõ intelligas ſecundũ doc. ꝙ tota pecunia inuẽta apud religioſum, debeat cum eo ſepeliri: ſed aliquã partem apponere in ſignum perditiõis, ſeu ad terro

16 rẽ aliorum. ¶ †In gl. in verbo, *indulgentiam.* ibi: *quantum ad eſum carnium.* No. gl. & idem tenet Inn. & ob hoc cõſuluit Abbas, ꝙ ſi monachus vadat ad ſtudium, quòd obtineat ab Abbate ſuo ſpecialẽ licentiã, quo ad eſum carnium: aliãs nõ liceret. pro hoc text. ibi: *nec extra refectorium &c.* * vbi patet, ꝙ nec extra refectoriũ *hoc licet ⸗ ſine licentia ſuperioris. Hoſt. dicit, ꝙ hoc dictum gl. nõ probatur: quia iſte ver. quanquã. nihil dicit de carnibus: ſed põt intelligi de alijs cibis delicatis. Sed primũ dictum eſt magis cõe: tamen non video in hoc magnã vim: quia tex. in ver. quãquã. nõ dat iſtam poteſtatem Abbati indiſtinctè: ſed dicit prout neceſsitas poſtulauerit. &c. nã ex cã neceſsitatis, puta: quia delicatus, ſeu infirmus ita ꝙ nõ poteſt eſſe cõtentus communibus cibis. & hoc clarè per mittit etiam regula. Nam verſi. quanquã. debet propriè intelligi in eſu carnium: cum veniat aduerſatiuè ad præcedentia. & ſic debet aduerſari in iure & in facto. Ad idẽ finis cap. qui ſolũ videtur auferre Abbati poteſtatem diſpenſandi cum monacho, quo adꝰ ſubſtantialia regulæ. In accidentalibus ergo videtur ſibi permittere. pro hoc allego bonum textum cum glo. no. xx. q. iiij. c. ſi. vbi patet ꝙ in aſperitate regulæ poteſt Abbas generaliter diſpenſare. Sed intellige, vt dixi in diſpenſatione, quæ fit ex cauſa probabili. aliãs non dicitur diſpenſatio, ſed diſſipatio: ⸗ per hoc qđ no. gl. j. qõ. vij. in. * c. requiritis *. ſ. niſi rigor.

17 ¶ †Et vide ſingulare dictum Inno. hîc, quod tene menti. Dicit enim, ꝙ vbicunq; inferiori Prælato citra Papa cõceditur poteſtas diſpenſandi, intelligitur ex cauſa hoc facere: quia hoc importat verbum diſpenſatio: aliãs autem cauſa non exiſtente, non valet diſpenſatio ſecũdum

18 eum, vel eſt retractãda, quod bene notabis. ¶ †Sed quæritur de quæſtione quotidiana: quid in monaſterijs, de quibus non eſt memoria: an fuerit ibi licitus eſus carnium: nec apparet de aliqua licentia ſuperioris, nunquid licitè ſine peccato poſsint carnibus vti? Do. Car. dicit ſe conſuluiſſe, ꝙ impunè poſſunt vti: donec monaſterium aliter reformetur: quia ex quo iſti non fuerunt authores: nec apparet ex qua cauſa hoc fuerit introductum, a poteſt præſumi, quòd ex aliqua cauſa legitima. argumẽto in. c. primo. de præſcriptio. libro. vj. Et idem poteſt dici de accidentalibus regulæ: ſuperior tamen ex officio debet ſuper his intendere. Et vide circa hoc, quod dixi in. c. Deus qui. de vi. & hone. clerico. &. c. ſuper eo. de regula. & ad materiam prædictam vide Spec. in titu. de legato. ſ. ſunt quoque. in materia diſpenſationum. vbi ipſe ponit triginta caſus, in quibus Abbas diſpẽſat.

¶ Vtrum Abbas renuntians Abbatiæ remaneat monachus illius monaſterij, cui præfuit. & de iſta quæſtiõe vide per Io. de lig. in. c. ad apoſtolicã. in fi. de re. & per do. Ant. in. c. cum cauſam. in prin. ij. col. de ele. & in. c. ex trãſmiſſa. in fi. ſ. de renũ. & per Imo. in cle. ne in agro. in. xxiij. col. de ſta. mona. in cle. j. de reg. in vlt. col.

Antonius Fran.

¶ Vtrum Abbas renũtiãs Abbatię remaneat monachus illius monaſterij, cui præerat dicas, ꝙ talem renuntiationem facere non põt: niſi Papa aſſentiente: vt in. c. admonet. & in. c. ſuper hoc. de renũ. Et ſi Papa acceptat talem renuntiationẽ, licet deſinat eſſe abbas, nõ tamen deſinit eſſe monachus: qa Papa nõ põt de monacho non monachũ facere: vt plen. trad. in. c. cum ad monaſteriũ. & ibi ꝑ gl. de ſtat. mona. Imò non poſſet Abbas ſine licentia ſuperioris trãſire ad aliud monaſterium: vt in. c. Abbas, ꝓ humilia tione. xviij. qõ. ij. Quam autẽ digni tatẽ habeat Abbas, & quibus inſignibus poſsit vti, habetur in. c. antiqua. de priui.

SEB. SAPIA.

a ¶ Nunquid Abbas. Quòd remaneat monachꝰ tenet Bald. in. l. penũ. ff. de ſenato. & Brixi. in repertorio ſuo in verbo Abbas. vbi dicit ſe habuiſſe de facto

in Anglia, & q obtineat primum locum in memoriam priſtinæ dignitatis, tradit. d. Laſ. in l. ſi ita ſtipulatus fuero, ſi Titius. §. Chriſogonus. col. iiij. ff. de verb. ob. Ioan. de Ana. in c. fi. in iij. colũna. de ſimo.

SEB. SAPIA.

a ¶ Beatus Thomas. Nam in ſumma ſecũda ſecũdę q. lxxxviij. ar. vlti mo, tenuit Papã nõ poſſe diſpẽſare cũ religioſo p. profeſſo ſup voto cõtinentiæ, per hũc tex. Cõtrariũ tenet in. iiij. ſenten. di. xxxvij. quę. j. art. iiij. circa medium. & iſta opin. vlt. eſt magis communis: vt per Fel. in c. ſi quando. co. iiij. ſ. de reſc. & nũ quid religioſus debeat Papæ obedire in his, quæ ſunt contra ſuã regulã vide Feli. in ca. inquiſitioni. in prin ci. j. de ſen. excõ,

¶ †Et vide ſingulare dictũ Inn. in. c. ij. de eo, qui furtiuè ordines ſuſcepit: vbi dicit, q regulariter inferior Epiſcopo, nõ diſpenſat cõtra ius: niſi in caſibus à iure expreſsis. quod cõfirmãt docto. in. c. fi. de poſtula. prælato. ¶ †In gl. in verbo, *negligens*. ibi: *ſi eſt magna*. Not. bene gl. q pro qualibet negligentia, non debet remoueri prælatus, etiam regularis, p hoc allego text. quaſi expreſſum, in. c. fi j. eo. in ver. quid ſi Abbas. & vide quod no. j. q. j. c. quic quid. ¶ †In gl. fin. in fi. Inn. hîc abſolutè concludit, q ex magna cã Papa poteſt diſpẽſare cõtra votum religionis. & ferè omnes Canoniſtæ ſequuntur hanc opi. Exemplũ magnæ cauſæ. Si aliquis Rex infidelis vellet redire ad fidem cũ toto ſuo regno: ſi poſſet ducere monialem, filiã fortè alicuius Regis in vxorem. Nã credendũ eſt hoc eſſe Deo carius, quã cõtinentia vnius hominis: cũ pro cõſeruatiõe rationalis creaturę corpus ſuum expoſuit morti. Nec eſt verũ iſtum, cũ quo diſpenſatur, peccare: imò magis meretur obtẽperãdo ex cauſa vicario Ieſu Chriſti & ſeipſum offerendo in holocauſtũ. Nã ipſum matrimoniũ eſt de iure diuino. & in vſu matrimonij eſt caſtitas: vt dicit tex. no. in. c. Nicena. xxxj. diſt. Itẽ religio aſſumpſit ſubſtantiã ſuam ex authoritate Romani põtificis: ille ergo qui cõceſſit, põt diſpẽſare. Sed beatus Thomas [a] in hoc variauit, ſed vltimò tenet cõtrarium. ſed Io. an. in merc. hoc nõ obſtante cõcludit cum præmiſſa opi. & vide plenius hunc articulũ, per eũ in regula, ſemel Deo. de reg. iur. li. vj. & ſatis mihi placet hæc opinio Canoniſtarum. Nã monachatus eſt quoddã votũ tacitum, vel expreſſum, & nihil aliud habet de iure diuino. ſed votũ põt in melius cõmutari: ſcilicet in id, quod eſt Deo magis acceptũ: vt in. c. magnæ. & in. c. j. ſ. de voto. ¶ Sed certũ eſt iuxta verbum euãgelij nõ eſſe maiorem charitatẽ, quàm quod homo ponat corpus ſuũ p amicis & proximis ſuis. † Ceſſante verò cauſa, tenet hîc Inn. Papam nõ poſſe diſpenſare cõtra ſubſtantialia regulæ. Dicit tamen nota bile verum, quòd ſi diſpenſatur ſine cauſa, non valet diſpenſatio circa propriũ obtinẽdum. ſed ſi deuẽtum fuit ad cõtractum matrimonij, tenet matrimonioniũ propter bonam fidem cõtrahentis cum illa profeſſa: ne deci piat ex licentia Principis. arg. in l. j. ff. de his, q veni. ætat. ſed p profeſſa non põt exigere debitũ: ſed tenet reddere exacta. Et not. hoc dictũ: qa facit ad multa. ¶ †Cõtra prædicta multum facit tex. dum dicit Papã nõ poſſe in hoc dare licentiam. Inn. reſpondet q verbũ licentia, intelligitur, quãdo hoc facit ſine cauſa ex ſola volũtate. No. bene iſtud dictũ p intellectu huius verbi, licẽtia, vt nõ refera tur ad arbitriũ boni viri: licet doctores noſtri trãſeãt cũ hoc dicto: tamen Bar. apertè tenet oppoſitũ in l. alio. ff. de alimẽ. & ciba. legatis. & in extrauag. ad reprimẽdum. vbi dicit, q cũ verbũ licentia: veniat à verbo licet: debet intelligi non de nuda voluntate, ſed ratiõe regulata. Pro hoc ego allego tex. in ca. magnæ. ſ. de voto. vbi verbũ licet, refertur ad quandam æquitatem: æquitas aũt eſt iuſtitia dulcore miſericordiæ temperata: vt ibi dixi. Et ad iſtũ tex. tenẽdo opin. Inn. poteſt reſpõderi, q ex facili cã nõ poteſt dare licentiam. Item loquitur quando ſimpliciter. vult dare licentiam nõ commutando in aliud bonũ Deo magis acceptũ. & hęc reſpõſio mihi ſatis placet. Nota q cõmutare nõ eſt diſpẽſare, nec licẽtiã dare. quæ eſt bona reſpõſio, quãdo dicitur, Papa nõ põt licentiã dare,

SVMMARIVM.

1 *Ambaſiatores, quibus eſt permiſſum ducere tot æquitaturas: poſſunt vnum famulum pedeſtrem ducere inter duas æquitaturas.*

2 *Collegia plura, ſi aliquo caſu faciunt vnam vniuerſitatem, vel vnum corpus: ſtatur maiori parti reſpectu illius vniuerſitatis, & non reſpectu vniuſcuiuſque collegij de per ſe.*

3 *Iuriſditio data à lege, dicitur ordinaria.*

Iuriſditio delegata cenſetur illa, quæ datur per iſta verba: vice noſtra. nu. 7.

4 *Concorditer dicitur id fieri, quod fit nemine diſcrepante.*

5 *Præſidentes in aliquo loco nomine alicuius, debent omnes cõſentire: aliàs actus eſt nullus, etiam vno diſcrepante.*

6 *Concilium, an poſſit appellari, ſiue accuſari ſuſpectum: ſi ſunt ſuſpecti præſidentes concilio.*

CAP. VII.

IN ſingulis. ¶ Primò ſtatuit de cõcilijs regulariũ prouincialibus celebrãdis ſingulis triennijs. Secundò ibi: *adhibito*. moderat numerũ euictionũ & perſonarũ veniẽtiũ. Tertiò ibi: *aduocent*. diſponit de inſtructiõibus & præſidentibus capitulo. Quartò de tẽpore, quo duret capitulũ: & qd ibi fiet. ibi: *huiuſmodi*. Quintò, q obſeruetur, & q ibi fiet. ibi: *& quod*. Sextò de capitulo ſequenti. ibi: *prouiſto*. Septimò de communi vita ducẽda. ibi: *& qui*. Octauò de viſitatoribus eligendis, & ipſorũ officio. ibi: *ordinetur*. Nonò extẽdit ad canonicos regulares ibi: *hoc ipſum*. Decimò, quidet ſuper diſcordia viſitatorum. ibi: *ſi verò*. Vndecimò ibi: *porro*. hortatur Diœceſanos ad monaſteriorũ reformationẽ. Duodecimò præcipit, pteruos & ſimiles cõpeſci ab offenſis monaſteriorũ, ibi: *hoc*. & hæc diuiſio ſufficit pro ſummario. ¶ Caſus literalis. Inn. volẽs intẽdere circa reformationẽ & ſtatũ monachorũ in generali cõcilio reſidẽs, ſtatuit, q in ſingulis, q uincijs de triẽnio in triẽnium cõe capitulũ fieret Abbatũ & Priorũ Abbates, pprios nõ habentiũ, & q nõ cõſueuerũt tale capitulũ celebrare: ſalu o iure Diœceſanorũ Epiſcoporũ. Ad quid vniuerſi cõueniãt, niſi fuerint legitimè impediti apudvnũ de monaſterijs aptũ. ita, q nulli pluſquã. vj. eqtaturas. &. xviij. pſonas adducat. Et in hac nouitate aduocẽt duos Abbates vicinos de ordine Ciſterciẽſiũ ad præſtandũ ſibi cõſilium & auxiliũ opportunũ: cum in hmõi capitulis melius ſint inſtructi: & illi duo aduocent duos Abbates de ipſis, quos viderint expedire, & ipſi quatuor preſint ipſi capitulo. Ita tñ quòd p hoc nullus eorũ authoritatẽ prę latiõis ſibi aſſumat: vnde poſſint mutari cũ viſum fuerit expedire. In quo capitulo diligens habeatur tractatus de reformatiõe ordinis & obſeruãtia regulari. & qđ ſtatu tũ fuerit illis quatuor approbãtibus, irrefragabiliter ob ſeruetur. Et in eodẽ capitulo cõſtituãtur certæ perſonæ ac religioſæ, quæ ſingulas Abbatias eiuſdẽ regni, ſiue p uincijs monachorũ & monialiũ debeãt viſitare: corrigẽ tes & reformãtes, quæ correctiõis reformatiõis officio viderint indigere: ita, q ſi rector aliqs fuerit remouẽd[o]: denũtiẽt hoc Epo Diœceſano, vt illũ remoueat: quòd ſi nõ fuerit, viſitatores hoc referũt ad ap. ſe. examẽ. & hoc quod dictũ eſt de monachis, de regularib[o] canonicis prę cipit obſeruari. Itẽ Diœceſani Epiſcopi monaſteria ſua ſtudeãt reformare, vt cũ viſitatores illuc acceſſerint, pl[o] inueniãt ibi cõmẽdatiõe, quã reformatiõe dignũ. Pręcipit Papa Epiſcopis & pſonis, quæ p̃ erũt capꝭ celebrãdis, vt appellatiõe remota, cõpeſcãt per cẽſurã eccleſiaſti cã aduocatos, patronos electores, cõſules & magnates: ne monaſteria præſumãt offẽdere in perſonis, vel rebus. B. ¶ No. j. q cõciliũ regulariũ tã monachorũ, quã canonicorũ, debet celebrari de triẽnio in triẽniũ. & ſic debet eſſe interualla triennij inter vnũ capitulũ & reliquũ. ergo nõ ſufficit ſecũdũ Io. an. q vnũ fiat in fine trẽnij, reliquũ in principio alterius triẽnij: qa ex hoc differt capitulũ in ſex annos. ¶ Secundò not. ibi: *ſed eueãtiones &c.* q inter duas eqtaturas põt duci famul[o] pedeſter. Nã vt hîc vides põt qſq; iſtorũ ducere ſex eueãtiões. i. eqtaturas. & octo pſonas. In eqtaturis verò cõputaẽ equus ipſi[o] Abb. ſed in nu. octo pſonarũ nõ cõputaẽ pſona ſua, ſcd'm Io. an. qa tex. dicit,

tex. dicit, q quiſq; põt adducere octo perſonas: & ſic erũt nouem perſonæ, & octo equitaturæ. Et hęc põderare valet ad materiã. c.

1 cũ ſecũdũ capitulum j. de cenſi. † & facit, q ſi permittitur alicui ducere certas equitaturas, videtur pmiſſum, vt ducat vnũ famulum pedeſtrem inter duos equitãtes. quod no. pro Ambaſiatoribus & ſimilibus perſonis. ¶ No. ibi: *& quod ſtatutum*. q prælati vnius p uinciæ ſimul ob legitimã cauſam cõueniẽtes, faciũt vnã vniuerſitatem: licet quilibet in eccleſia ſua faciat collegiũ cũ ſuo capitulo. Idem dicendũ in cõcilio generali, cui præeſt Papa, vt omnes prælati orbis faciãt tunc vnam vniuerſitatẽ. Ex quo infertur, q ſtandũ ſit maiori parti †: nõ ob. cõtradictiõe minoris partis, facit. lxv. diſt. c. j. &. ij. &. xvj. di. per totũ. ¶ Ex hoc etiã infero, q ſicut prę la ti vnius prouinciæ faciunt vnã vniuerſitatem: ita in cõcilio generali prelati cuiuſlibet natiõis, faciũt de per ſe vnã vniuerſitatẽ: ſed poſteà ſimul adunati, faciunt vnum collegium duntaxat: ſicut eſt videre Bononiæ: vbi vniuerſitas Legiſtarũ eſt diuiſa ab vniuerſitate Artiſtarum: & tamen in omnibus negotijs ſimul conuenientes faciunt vnã vniuerſitatẽ. & hoc caſu quis poteſt eſſe de duobus collegijs, quãdo vnũ includitur ſub alio tanquã pars ſub ſuo toto. qđ ſentit Bar. in. l. fi. ff. de colle. illi. ¶ Itẽ no. q certus ordo religiorum põt facere ſtatuta ligantia ſingulos de illo ordine. & ſic nõ ſolùm religioſi arctantur ad viuẽdum ſecundũ regulam: ſed etiam ſecundũ ſtatuta totius ordinis. ¶ No. ibi, *vice noſtra*. quòd iſti viſitatores habent poteſtatem à ſede apoſtolica. & ſic videtur quòd poſſint viſitare etiã exemptos. de quo j. Item no. quòd capitulum prouinciale, vel viſitatores ibi electi, nõ habent poteſtatem deponẽdi aliqđ Abbatẽ. ¶ Not. in. § ad hoc. q rõne offenſæ commiſſæ cõtra eccleſias, vel perſonas eccleſiaſticas, ſeu res ipſarum, poſſunt Epiſcopi exercere iuriſdictionem in laicos. Et idem dicendum in præſidentibus ipſi capitulo: ſed Epiſcopi faciunt iure p prio: præſidentes verò authoritate Papæ: ſecundũ docto. & bene. & ex hoc no. q omnia monaſteria habent indirectè cõſeruatores p petuos. de materia conſeruatorum habetur in. c. j. &. fin. de offi. leg. lib. vj.

3 ¶ †In gl. in ver. illis quatuor. ibi: *ſed potius ordini*. No. gl. & pro ea facit, quia iſti præſidẽtes recipiũt poteſtatẽ ab hac lege: ſed iuriſdi ctio, quæ datur à lege eſt ordinaria: vt no. in. c. cum ab eccleſiarum de off. ord. per Inn. & hanc opin. gl. ſequitur Gof. ſentit Inn. quòd iſti viſitatores habent ordinariã. aliud ſentit Hoſt. Sed reducendo ad concordiã, põt dici, q iſti præcedẽtes habẽt ordinariam: ſed vi ſitatores in capitulo electi habent delegatam à ſede apoſtolica. p hoc tex. ibi, vice noſtra. &c. Nam per hęc verba datur delegata: vt no. gl. in. c. j. de cleri. ęgro. li. vj. & in. c. cum ¶ aliquibus. de reſcri. eo. li. Ideò iſti habẽt hanc iuriſdictionẽ à lege: quia de iure cõi, quodli bet monaſteriũ habet caput per ſe: & omnia ſubijciuntur Epiſcopo, quo ad legẽ iuriſdictiõis. xviij. q. ij. c. Abbates. &. c. monaſteria. licet hodiè de iure ſpeciali multa monaſteria ſint adinuicem colle giata & exempta, habẽtiã patrẽ Abbatem loco Epiſcopi. ¶ Itẽ adu erte: quia hîc ſentit gl. quòd maior pars iſtorum præſidentiũ ſuf ficit ad validitatem actus. Sed Abbas quẽ videtur ſequi Ioã. an. licet Hoſt. cõtrà, tenet oppoſitũ. Dicit enim ex hac litera patere, q vnius contradictio impedit omnes. quod mihi ſatis placet. & pro hoc tex. in ver. *& quod ſtatutũ*. ibi: *illis quatuor approbantibus &c.* & melius probat litera in ver. *ſi verò*. ibi: *qui concordes fuerunt &c.*

4 †Nam dicitur cõcorditer fieri, quod fit nemine diſcrepãte: vt ſen
5 tit hic. Io. an. * per leg. alle. in * gl. not. in cle. ne romani. de elec. & in c. cupiẽtes. de. ele. lib. vj. quod no. Et poteſt eſſe ratio: quia iſti qua tuor ſunt loco vnius: & hanc poteſtatem habent ex diſpoſitione quodammodo extraordinaria. vnde voluit Papa, quòd omnes eſſent cõcordes. † Et hoc potes tenere ſemper mẽti pro præſidentibus loco Papæ in cõcilio generali: vt oporteat omnes cõſentire in actu gerendo: aliter cõtradictio vnius inficit totum. Secus dic in cõtradictione minoris partis totius capituli, ſeu concilij: quia ibi ſtãdum eſt diſpoſitiõi plurimorũ. & ſic põt intelligi. c. j. lxv. diſtin
6 cti. ¶ †In gl. in ver, *& appellatione*. in fine. Nota & ſigna gl. quòd omnes præſidentes alicui cõcilio, ſeu capitulo, poſſunt vt ſuſpecti recuſari ex cauſa legitima. An autem totum concilium poſſit recuſari, præſertim propter præſentes ſuſpectos? dic, vt no. in. c. pri-
7 mo. de iud. ¶ †In gl. in ver. *vice noſtra*. [a] ibi: *ſed videtur verius*. &
a hanc opin. tene, quæ ſatis probatur in tex. in ver. *porro*. ibi: *ipſi præponeretur*. hoc p cedit ſecundũ docto. niſi Epiſcopus prius incœpiſſet viſitare. Et hic põderare valet ad materiã. c. Hoſtien. honeſtũ fore, q Epiſcopus cedat iſtis cum venirẽt de longinquis partibus, & nõ poſ[a] ſent differre viſitationẽ ſine grauamine: & ipſe Epiſcopus poteſt declinare ad alium locum. ¶ Item dic, q iſti viſitatores alia conſyderatione ſunt præponẽdi: ſcilicet quia ſunt in hoc delegati Papæ. p hoc. c. ij. de offi. le. ¶ Extra glo. quæro vtrũ omnes religioſi prouinciæ debeant conuenire ad hoc cõcilium? dicunt doc. q ſi litera intelligatur, vt omnes Abbates cõueniant, nõ ſeruatur hoc de cõſuetudine. Sed dic q de mẽte literæ videtur, q quælibet religio facit per ſe concilium prouinciale: ſicut ſeruatur hodie de facto. Nã Chartuſienſes faciunt per ſe, & Ciſterciẽſes per ſe: & ita iſti mẽdicantes. quod ſatis probat iſta litera, dum dicit, q in nouitate iſta debẽt iſti religioſi vocare duos Abbates Ciſtercienſes. & ſic videtur, q ceſſan tenouitate non vocabunt aliquem de alio ordine. & hodiè illud. c. ſeruatur in iſtis Abbatibus habentibus vnum caput, vt ſunt Ciſtercienſes, & ſimiles. ¶ Secũdò oppo. contra iſtũ tex. in ver. *ordinentur*. vbi patet, q viſitatores non poſſunt deponere aliquẽ de prælatura. & ſic obſt. c. dilectus. de reſcript. & c. cũ. I. &. A. de re iud. dicit Inn. q viſitatores generales nõ poſſunt deponere prælatum, vt hîc: licet ſpeciales ſic: vt in contrarijs. Vel dic melius, quòd aut datur quis ſimpliciter viſitator: & nõ poteſt deponere: vt hîc. & in. c. ſequenti. Aut deputatur viſitator, & iudex ad corrigẽdum: & tunc poterit deponere: vt in contrarijs: vt. d. c. dilectus. Et de officio iſtorum viſitatorum dic plenius, vt habetur in. c. ſeq. vbi tractabitur. & hæc de iſta materia ſufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Monachi non ſunt ſub iuriſdictione Epiſcopi: niſi in defectum Abbatis.*

2 *Pœna inducta à iure communi, vel ab aliqua regula an poſſit per conſuetudinem alterari.*

3 *Abbas & alij prælati ſeculares, non deponũtur ex omni negligentia: niſi ſit magna.*

4 *Officiales poſſunt puniri, & inquiri de malè geſtis, etiam finito officio.*

5 *Diſpoſita in monachis & Abbatibus, cenſentur diſpoſita in monialibus & Abbatiſſis: ſed nõ econtrà. nu. 6.*

7 *Monialis põt ingredi aliud monaſterium ſtrictius.*

8 *Monaſterio vacante, ob depoſitionem Abbatis vel aliter, an ſuccedat capitulum. nu. 9. tàm in temporalibus: quàm ſpiritualibus.*

10 *Clerici ſeculares, an indiſtinctè prohibeantur beneficiari in monaſterijs.*

11 *Laicus non põt præbẽdari in eccleſia, vt ſit ibi tanquam canonicus: ſed vt habeat præbendam in ſtipendium. ſic.*

12 *Inter monachos debet ſeruari æqualitas, & in cibis & pœnis, & ſimilibus: niſi ſint multum delicati & malè complexionati.*

13 *Proceſſus eſt dandus iudici ex quo debet dari copia parti.*

14 *Clericus, ſi traditur iudici ſeculari, non tenetur iudex ſtare proceſſui facto per eccleſiaſticum iudicem, niſi in caſu hæreſis.*

Hæreſis, eſt delictum merè recognoſcendum per iudicem eccleſiaſticum, & non per ſecularem: cui nuda executio tantum committitur.

¶ Vice noſtra. Notã quòd ſi in cõceſſione iuriſdictiõis facta p principem dicatur: vice: vel authoritate noſtra facias: ſemper intelligit iuriſdictio delegata. & adde Bart. in l. more. ff. de iuriſ. om. iu. ex quo dicto Bar. elicit pul chrè. d. Mar. in no. xc. ſingulare limitationem ad com munẽ deciſionẽ, quæ habet, q ſi prꝰceps reſcribat poteſtati ordinario in forma cõi. reſcribendo, q in tali cauſa inter Titium & Seiũ iuſti tiam faciat, vel ius miniſtret. per iſta verba ſolùm intelligitur excitata iu riſdictio ordinaria non autẽ per hoc cẽſetur cauſa dele gata: vt habetur in c. licet. &. c. fin. de of. dele. & expreſsè Guli. Alber. & Bal. in l. ius ciuile. ff. de iuſti. & iur. Iſtud eſt ſingulariter verũ: niſi prꝰceps in reſcripto appõeret iſta verba, vice noſtra vel authoritate noſtra, apponuntur in principali diſpoſitione reſcripti: puta commit timus tibi, q authoritate noſtra

cognoscas, tũc bene intelligitur cõcedi iurisdictio de legata: sec⁹ est aũt si post concessio nẽ rescripti in fi. diceretur, & quæcunque egeris authoritate nostra, rata sint. tunc nõ intelligit immutari, iurisditio ordinaria in delegatũ: quia clausula accessoria nõ immutat naturã principalis. ar. tex. no. in cle. j. de præb. quod reputat valde no. d. Alex. de Imo. in. d. l. more. Antonius Fran. ¶ Circa hoc an fi cã delegatur ordinario, posit in cã procedere vt ordinarius: vel vt iudex delegat⁹: vide Baldum in addi. Spe. in ti. de dele. in. §. sed quid si cõmissio, & vide glo. in c. cũ aliqbus. de rescri. iñ. vj. quæ dicit, q̃ est delegat⁹ etiam si in delegatione sint verba præceptiua. Et ad de q̃ quãdo in cõmissione sunt adiecta illa verba: authoritate nostra procedas: vel, vice nostra: absque dubio censetur delegatus: vt iste dicit per ea, quæ habẽtur in. l. more. hic alle. quod tamen intellige verũ, nisi illa verba accellorie proferãtur, puta, quia dicatur, q̃ committẽs ratum habebit quicquid ejus authoritate fuerit factũ: quia tunc erit ordinarius & nõ delegatus: vt not. Car. & Imola in. c. quoniam Abbas, de offi. deleg. de quo etiã per Alexã. post Ang. & Ro. in. l. j. in. §. si qs simpliciter. ff. de ver. ob. & habetur p̃ do. Abb. in. c. literis corrigẽdis. de offi. ord. & vide etiam Bar. in. l. & si prætor. ff. de offi. eius cui man. est iurisdi. Et adde etiam, q̃ si ordinarius p̃cedat in causa, in qua suberat aliquod impedimẽtũ statuti, vel consuetudinis, & illud impedimẽtũ sit sublatum per Papã: vel p̃ Principẽ: dicitur tunc procedere, vt ordinarius: & non vt delegatus. nisi forsan cã sibi committatur: vt in ea summariè procedatur: quia tũc esset delegatus, & nõ ordinarius: vt per Bald. in addi. Spe. in ti. de dele. in vlti. col. & per Alex. post Ang. in. d. §. si quis simpliciter.

CAP. VIII.

EA, quæ. ¶ Facit quinq̃. primò tractat de correctione monachorũ: secundò de correctione Abbatũ: tertiò visitatorũ: quartò de secularibus in monasterijs beneficiatis: quintò constitutionem extendit ad moniales. Secunda ibi: *si verò*. Tertia ibi: *sequentes*. Quarta ibi: *præcepimus*. Quinta ibi: *hæc autem*. hoc sufficit pro summario. ¶ Casus literalis. In præcedẽti capitulo cõcilij generalis, statuitur qualiter cõe capitulũ de triennio in triennium debẽt Abbates & priores celebrare. Dicit hîc in isto capitulo, quòd visitatores ordinati secũdũ cõcilium prędictũ: cùm processerint ad visitandum de statu monachorũ: & obseruantijs regularibus diligenter inquirant: & tã in spiritualibus, quã in corporalibus corrigãt: & reforment, quæ fuerint reformãda secũdum regulam beati Benedicti: & puniant delinquentes iuxta modum culpæ sinè per sonarum acceptione. Si verò Abbates fuerint negligentes in corrigendis monachis, aut seipsis iuxta mandatum visitatorum, ita publicè puniãtur in capitulo generali, quòd pœna illorum sit cæteris in exemplum. Si verò Abbas nõ exemptus à visitatoribus inuentus fuerit negligẽs: vel remissus, id denuntient Diœcesano Episcopo, & per Episcopũ def ei fidelis & prouidus coadiutor vsq̃ ad capitulũ generale. Si verò dilapidator inuentus fuerit, vel aliãs meritò remouendus: per Diœcesanum Episcopum remoueatur: postquã sibi à visitatoribus fuerit denuntiatum, & regimini Abbatiæ ac monasterio prouideatur interim administrator idoneus, qui temporalium curã gerat, donec ipsi monasterio fuerit de Abbate prouisum. quòd si episcopus hoc non fecerit, apostolicæ sedi visitatores isti studeant nuntiare. Sequentes visitatores diligenter perquirant vestigia priorum visitatorum, & eorum negligentias referant capitulo generali: vt ipsi inde puniantur. Et idem faciendũ est de præsidentibus capitulo generali. Item præcipit, q̃ Abbates & monachi decæterò non recipiant ad præbẽdas clericos seculares: & hi, qui recepti sunt in capitulo, locũ sibi non audeant vẽdicare: sed beneficijs sint contenti. & si qui de prædictis clericis inuẽti fuerint criminosi, per Episcopũ dicœcesanũ puniãtur. Hæc omnia in monasterijs, quæ nõ habent Abbates p̃prios, & in monasterijs monialium quo ad articulos cõgruẽtes Abbatissis & monialibus, præcipit obseruari. Ber. ¶ No. j. officiũ istorum visitatorũ, qui eliguntur in cõcilio prouinciali. Nã in monasterijs non exẽptis, non pñt deponere Abbatem nec suspendere: sed in exemptis possunt suspendere & coadiutorẽ seu administratorẽ dare: sed depositionẽ debẽt reseruare Papæ, vt clarè p̃batur in ver. q̃ si Abbas. iuncto ver. hæc cadẽ. Et ex hoc, & ex tex. not. Episcopũ non posse exercere aliquid in monasterijs exemptis. ¶ †Secũdò no. q̃ correctio monachorũ spectat principaliter ad Abbatẽ proprium, nõ autẽ ad Episcopos: nisi in defectũ Abbatũ: vt in. c. quanto. & quod ibi no. s. de offi. ordi. Dixi plenissimè de potestate Abbatũ in monachos, in. c. si quis contra clericum. in repetitione mea. s. de fo. compe. ¶ Tertiò no. q̃ monachi corriguntur, nedum secundum regulam eorum, sed etiã secundum canones. Et in hoc tene menti istũ tex. Canones ergo simpliciter loquentes, extẽduntur etiã ad religiosos. ¶ †No. ibi: *non secundum formam prauæ cõsuetudinis*. &. c. quod pœna inducta à regula, vel à iure cõmuni, non põt alterari per consuetudinem. Sed hoc verum, quãdo consuetudo est nimis praua: vt puta secũdum doc. si imponit leuem pœnã, vel nimis acerbam. Nã in quibusdam monasterijs incontinenti monachi capiuntur & carceri mancipantur: ita, q̃ datur eis materia fugiendi, & mala cõmittendi. Talẽ ergo consuetudinẽ voluit reprobare iste text. ex quo colligitur à contrario, q̃ cõsuetudo nõ praua, põt alterare pœnã regulæ & iuris cõis. facit quod no. in. c. cũ contingat. de fo. cõpe. & melius in. c. inquisitionis. de accu. & in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui notãtur in fa. †† No. in ver. si verò. cũ ver. se. quòd ex sola negligentia, Abbas non venit deponendus: sed aliter puniẽdus. Quod videtur contra. c. si quis Abbas. xviij. q. ij. &. c. cũ ad monasterium §. q̃ si prævaricator. s. e. Sol. intellige cõtrariũ secundũ doc. in negligẽtia magna. quod etiam voluit gl. in. d. c. cũ ad monasteriũ. quod bene notabis. Nam idẽ & fortius est dicendũ in prælatis secularibus: vt nõ deponantur ex qualibet negligẽtia. Et hoc voluit iste text. dũ dicit, q̃ si nimis negligens fuit Abbas repertus, detur sibi coadiutor vsq̃ ad capitulũ prouincia le: quasi in capitulo debeat discerni, vtrum illa negligẽtia sit depositiõe digna. ¶ Item no. ibi, *absque iudiciorum strepitu*. c q̃ prælati regulares possunt deponi absq̃ iudiciorũ strepitu. Nõ ergo est nec esse, q̃ seruetur in eis vsque quaq̃ ordo iudiciarius. Ad hoc. c. per tuas. s. de simo. &. c. qualiter & quãdo. ij. j. de accu. in. §. de bet. in fi. Et ex hoc & ex tex. not. q̃ prælati etiã regulares nõ sunt sine causa amouẽdi à prælatura. ¶ No. in. §. sequẽtes. q̃ visitatores & præsidentes renouãtur in quolibet capitulo. & q̃ de negligẽtijs & delictis cõmissis in officio debet inquiri. ¶ †Ex quo no. q̃ delinquẽs in aliquo officio põt post depositũ officiũ inquiri, & puniri de malè gestis. & vide bo. tex. in. l. magistratus. ff. de admi. rerum ad ci. pertin. & ibi tex. dicit, q̃ magistratus ciuitatis tenentur de dolo & lata negligentia. Item tenentur impendere accuratam diligentiam. ¶ Not. in. §. præcipimus. q̃ clerici seculares non possunt beneficiari in monasterio saltem, vt faciant vnicũ collegiũ cum monachis. & de hoc latius j. Item no. & tene menti, q̃ clerici seculares per Abbatem & monachos beneficiati, etiã in monasterio, non possunt deponi per Abbatem: sed per Episcopum in monasterio non exempto. & facit. c. j. de capel. mona. lib. vj. ¶ Ex quo singulariter not. quòd licet institutio spectet ad inferiorem prælatum de iure speciali: destitutio tamẽ nõ pertinet ad eundẽ, sed ad Episcopũ loci. Sic limita nota. in. c. cum ex iniũcto. in fine de hæreticis. probatur rõne. nam institutio & destitutio sunt separata, de vno ergo iure nõ est ad reliquũ inferendũ. de quo plenius dixi in dicta repetitiõe dicti. c. si qs contra clericũ. ¶ †Vltimò no. q̃ dispositũ in monachis & Abbatibus, extẽdit ad Abbatissas & moniales, quo ad eis proportionabilia tantùm: sed secus aie

ZACHARIAS.
a ¶ Non autem ad Episcopos. Adde Card. in cle. j. §. qa verò. xlviij. co. pe. & ibi. §. antepen. Inn. in. c. quanto. s. de off. or. & istũ in. c. ad aures. s. de tem. or. & Cardi. Alex. in. c. qui resistit. xj. q. ij.

b ¶ In prælatis. An per negligẽtiam prælati deponant̃ vide Corse. in rep. c. grãdi. char. vlti. de sup. ne. præla. & multa per Fel. in. j. c. col. j. &. ij. §. de treuga & pace. Abb. & alios in. c. iij. j. de accu.

SEB. SAPIA.
c ¶ Iudiciorũ strepitu. Adde Fede. cõsil. cv. vbi dicit, q̃ valet consuetudo, q̃ religiosi viri à suis administrationibus amoueãtur iuris ordine non seruato. Ant. Franciscus.
¶ Hoc, q̃ valeat talis consuetudo, puto fortè intelligendũ, quando in introductione ipsi⁹ cõsuetudinis interuenissent ea, quæ ad inducendã cõsuetudinem sunt de iure necessaria, de qbus in. c. cũ dilectus. de cõsue. & in. l. de quibus. ff. de leg. & in l. j. &. ij. c. quæ sit lon. cõsue & in. §. ex non scripto. in stitu. de iure natu. aliãs talis consuetudo non valeret: vt dictis iuribus.

secus dic contrà. Nam quod disponitur in Abbatissis & monialibus, non habet locũ in masculis. de quo vide bo. gl. in cle. attendẽtes. eo ti. facit. l. si ita. ff. de leg. ij. ¶ †Et no. fi. tex. in materia extensionis. Nam si statutũ habet clausulã extẽdentẽ statutum ad aliud genus personarũ, debet intelligi in proportionalibus. Nã omnia hîc expressa possunt procedere in monialibus: quia nõ possunt de putari visitatores: nec debent exire monasterium pro capitulis cõgregandis: qa regulariter moniales nunquã debẽt exire monasteri um: vt in. c. j. e. ti. li. vj. & dic, vt ibi reperies gl. no. ¶ †Nunqd monialis possit intrare aliud monasteriũ arctius, sicut monachus. Et concluditur, quòd sic. & vide bo. text. cũ gl. xx. q. iiij. c. monachis. ¶ †Op. cõtra tex. in ver. *si autem*. vbi dicitur, q̃ Abbate deposito per Episcopũ, debet monasterio vacanti deputari idoneus administrator. Nã videtur, q̃ capitulum debeat succedere in administratione: vt no. Inn. in. c. j. vt ecc. bene. Sol. dicit Io. and. q̃ illud dictũ põt intelligi in capitulis cathedralium: secus in regularibus, vt hîc. Vel secundũ eum, istud p̃cedit Abbate deposito propter culpã suam. nã tunc est præsumptio cõtra capitulũ: vt no. Inn. in. c. cũ dilecti. de acc. secus vbi aliter vacaret monasteriũ. ¶ †No. singulariter hãc solutionẽ: & sic videtur tẽperandum dictũ Arch. in. c. ij. de test. li. vj. vbi simpliciter dicit, q̃ monasterio vacante datur administrator. & allego pro hoc Inn. in. c. cum dilectus. de cõsue. vbi specificè loquẽs de monasterijs, dicit capitulum succedere vacãte monasterio in administratione. Ad idem adduco text. in cle. ne in agro. e. ti. & c. fi. de re. li. vj. Et tenet Lau. & post eum Ioã. de lig. in d. cle. ne in agro. vbi dicit couuentũ succedere in administratione. & sic satis potest teneri præcedens distinctio Io. an. vt regulariter succedat capitulũ in tẽporalibus & spiritualibus: nisi in casu præmisso. ¶ Et aduerte, qa iste tex. solùm loquitur de administratore deputando ad curã tẽporaliũ. & hoc non ponderauit Io. an. & do. sequentes. videtur ergo, q̃ respectu spiritualiũ, nihil hîc innouet. Ex quo ego infero, q̃ capitulũ succedat loco Abbatis in spũali iurisditiõe exercenda: sicut succedit capitulum ecclesiæ cathedralis ipsi Episcopo: vt in. c. is qui. & in. c. cũ olim. de maio. & obe. & vide quod no. in. d. cle. ne in agro. ¶ Sed quero, per quẽ deputabitur iste administrator? Host. dicit, q̃ per Episcopũ. & ita videt sentire Archi. in. d. c. ij. Pro hoc ego adduco istũ tex. in ver. hæc cadẽ. vbi in exẽptis videtur, q̃ ipsi visitatores & præsidẽtes deputabant administratorẽ Abbate suspenso: quasi in præcedẽtibus: vbi tractatur de Abbatibus non exẽptis administrator detur per Episcopũ. nõ ergo capitulũ ipsius monasterij habebit hũc deportare: sed intelligo in deposito, vel suspẽso Abbate: vt suprà dixi. ¶ †Quæro, in. §. præcipimus. nunqd indistinctè clerici seculares p̃bẽtur beneficiari in monasterijs? Hostiẽ. videtur indistinctè sentire: q̃ nõ: sed tũc solũ habet locum ista litera, secũdũ eum, quãdo recipiũtur vt fratres: vt sic sint de cõgregatione monachorũ habẽtes vocẽ in capitulo, & locũ i choro. Nã & mistura hominũ disparis p̃fessiõis est à iure p̃hibita. c. in noua. xvj. q. vij. & in cle. j. de ele. Secus dicit, si presbyteri seculares præbẽdant ab Abbate in monasterio, vt ibi dẽ deseruiãt, nõ existẽdo de cõgregatiõe eorũ. ¶ †Sicut in simili laicus nõ põt præbẽdari in ecclesia: vt sit canonicus: vt in. c. ij. de in sti. tũ põt præbẽdari: vt habeat præbẽdã tãquã quoddã stipẽdium vt no. gl. in. c. cũ. M. de cõst. sic cũ eo videt transire Io. an. Sed certè hoc videt cõtra tex. istũ: vbi indistinctè p̃hibent clerici seculares bñficiari in monasterijs. vñ respectu recipiẽdorũ, hæc litera p̃hibet indistinctè: sed respectu receptorũ ante hãc cõstitutiõem, prohibet, vt nõ habeãt vocẽ in capitulo. Nã si voluisset idẽ sentire in recipiẽdis, p̃hibuisset cũ illa limitatione, quã fecit in receptis. Vñ puto, q̃ clerici seculares nõ possunt intitulari in monasterijs: & sic nõ poterit deputari altari in monasterio: vt instituat in eo clericꝰ secularis. quod bñ no. Fateor tñ, q̃ poterit eis deputari aliquod stipẽdium, nõ in titulũ: sed pro seruiẽdo in monasterio. & si qua iura reperiũtur in cõtrariũ: vt. xvj. q. j. ista p̃cedũt secũdũ antiqua tẽpora, qñ monachi nõ erãt clerici. vnde puto, q̃ in monasterijs possunt perpetuò intitulari: nõ tamẽ vt sint de cõsortio. & sic intelligo. c. dilecta. de excess. præla. ¶ †In gl. in ver. *personarum*. ibi: *nec aliquis censetur amodò nobilis vel potens*. Nota singulariter hanc glo. quòd in religiosis debet seruari æqualitas respectu pœnarũ. Idem respectu bonorũ monasterij: vt dixi in. c. recolẽtes. s. eod. Nec ob. c. cũ ad monasteriũ. quod gl. allegat pro cõtrario. Procedit enim in delicatis & malè cõplexionatis: qa aliter p̃uidetur istis, quã bene se habentibus. nec ista mutãtur per ingressum religionis: secus in potẽtia, vel nobilitate. a ¶ In gl. in ver. *iudiciorum*. ibi: *non est amplius quærẽdum de talibus*. vult ergo gl. quòd Episcopus teneatur stare p̃cessui istorũ visitatorũ: & secũ dũ illũ punire istos prælatos. qd̃ nõ placet cõi ter do. hîc: cũ isti visitatores sint, vt plurimũ, iuris ignari & idio tę: vt in. c. ex multa. s. ide. vo to. potuisset in multis excedere fines. vnde p̃ cessus est exhibẽdus superiori. ar. in. l. ea quidẽ C. de accus. & superior debet dare copiã isti in quisito, & audire si qua vult obijcere. qd̃ bene no. Sed p̃ hoc ego adduco tex. in. l. diuus. ff. de custo. & exhi. re. & ibi Bart. per illũ text. quasi in istis terminis hoc cõcludit. ¶ †Et faciũt hęc ad quæstionẽ, cum iudex ecclesiasticus tradit clericũ, vel laicũ iudici seculari, per eũ punien dum, nũquid iudex secularis teneatur stare p̃ cessui iudicis ecclesiastici. & dicẽdum per præ dicta: q̃ nõ. quod etiã voluit Inn. in. c. j. de offi. ord. & Bar. in. d. l. diuus. Sed in vno errauit ibi Bar. quia dicit hoc etiam procedere in crimine hæresis b: vt iudex secularis non teneatur stare p̃cessui inquisitoris: sed de nouo posset inquirere. Nam hoc est cõtra tex. in. c. inquisitionis. §. prohibemus. & de hære. li. vj. vbi dicitur, q̃ crimẽ hæresis est adeò merè ecclesiastici, vt iudex secularis nullo modo posit de eo cognoscere: sed sola nuda executio ad eũ pertinet. quod bene nota.

b ¶ Hoc procedere in crimine hæresis. Adde q̃ Bart. sibi cõtrarius tenuit oppositũ. s. q̃ non procedat in crimine hæresis in. l. magistratus. ff. de iurisdi. om. iudi. & Phil. Fran. in. c. inquisitioni. nu. 3. & ibi in Apo. Cel. in ver. si. absque eo, q̃ cognoscat de processu. de hæreticis li. vj.

SEB. SAPIA.
a ¶ Vel nobilitate. Quòd nobilitas p̃ datur per ingressum religionis facta professione. no. Fel. in. c. cũ de putati. col. ij. ver. no. quatuor effectus. s. de iudicijs.

ZACHARIAS.

De religiosis domibus Rubrica.

¶ Suprà visum est de statu religiosorum, & quibus subijciantur: nunc de eorum domibus, & ecclesijs: quibus sunt subiecti, est videndum. ideò &c. De materia habetur. xj. q. j. per totum. xvj. q. vij. c. omnes Basilicæ. cum sequen. xviij. quæstione. ij. c. quidam. cum sequenti.

SVMMARIVM.

1 *Ius baptizandi pertinet ad ecclesiam cathedralem alio non constito.*
2 *Dominus in dubio præsumitur ille, qui possidet. numero. 4.*
3 *Exercitium vnius iuris, seu articuli contenti sub vniuerso, infertur ad possessionem iuris vniuersalis. nu. 5.*
Iuris ditto in genere, an censeatur ad vnum pertinere, per exercitium vnius actus, vel articuli in iuridictione. nu. 5.
4 *Ius patronatus: an probetur per præsentationem factam longissimo tempore.*
5 *Hospitale non probatur esse religiosum. i. constitutũ authoritate Episcopi ex eo, quòd Episcopus vnius ius episcopale in eo exercuerit. nu. 6.*

CAP. I.

NVnc autem. ¶ Si dubitat in cuius dicœcesi sit Basilica consecranda, ille Episcopus cõsecrabit, qui prius in loco illo episcopalia exer

a ¶ Et dū dicit etiā hic gl.j. ꝙ electus confirmatus non consecratus, dicit electus &nō Episcopus. cōcor. cū gl.in ver. pōtificū in cle.dignū.de cele.misſ. in cōtrariū tamē facit gl. cle. j.de ſo.compe.in verſi. Epiſcopis. Sed ꝓ concordia dic, vt per ipſum do. Abb. in cle.j. & ꝙ Abbas dicitur electus in Abbatem, ante cōfirmationē, eſt tex. in c.meminimus. de accu.& ibi etiā de hoc vide p. d. Abb.vbi ponit rō nem diuerſitatis. Adde qđ voluerūt do.de Ro. deci.ſuis de of. dele. ꝙ delegatio facta Epiſcopo trāſit in ſucceſſorem non cōſecratum.

b ¶ Exercuiſſe. Ade no.in c.cū conſuetudinis.ſ.de cō ſue.vbi & in apo.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quidam laicus. Quòd quaſi poſſeſsio iuriſpatronatus ex vno ſolo actu præſentatiōis acquatur, tenet Ol.in cō. ccc. xij. inci.therma.q. circa fi. Abb.in cō ſi.liij.in.videſ primò.co.ij.ī.vo.j.& Cal.in conſil. xij. ſub ti. de iure pa. Car.in conſil. xlvij.in.ij.vol. Deci.in.cōſil. cxxxiiij.circa prin.

d ¶ Bene no. Adde quod voluit Cal. cō.xij.de iurepa.

ZACHARIAS.

c ¶ Non cōſtat, ꝙ hoſpitale ſit religioſ. Adde quod no.in apoſ.ad eū. in.c.officij.nu. 7. in apoſt.inver.nō dicūtur pia loca. ſ.de teſt.

Antonius Fran.

¶ Ad hoc, an hoſpitalia dicantur cē locapia, ſeu religioſa: dicas, ꝙ ſi ſunt authorita te Epiſcopi fundata, & habeant altare, eccleſiam, & cæmiterium, dicuntur eſſe pia & religioſa: & aliās non: vt per domi.

cebat. h.d. Continet vnū conſtructum, in quo approbat vnū modum cognoſcendi, ad quem Epiſcopum pertinet cōſecratio eccleſiæ: & aliū modū improbat. ibi: *non enim.* ¶ Caſus literalis. Quædam eccleſia conſtituta fuit circa confines duorū epiſcopatuū: populus petebat illā cōſecrari, contentio erat inter Epiſcopos, quis eorū deberet cōſecrare: quæſitū fuit à Papa, quid iuris ſit? Rñdet Papa, quòd debet inquiri cuius ciuitatis Epiſcopus baptizauerit inco las illius loci ante, quā eccleſia fundaretur: & ad cuius conſignationē annuatim cōcurrerit. Non enim diffinitur hoc terminis, aut locis. Sic ergo ille vocandus eſt ad cōſecrationē, qui prædicta cōtulit ſacramēta. Ber. ¶ † No. primò, ꝙ alio non apparente, ius baptizandi pertinet ad eccleſiam cathedralem. ¶ Secūdò no. arg. ꝙ Epiſcopus quolibet anno, debet tenere chriſma: vt ſic chriſmentur, ſeu confirmentur omnes volentes recipere hoc ſacramētum. & eſt hoc ordinis epiſcopalis: vt in c. quanto. de conſuetudini. ¶ Tertiò nota iuncta gl. prima[a] quòd ante, quā eccleſia cōſecretur, appellatur Baſilica: ſed poſt conſecratiōem appellatur eccleſia & eccleſia eſt nomen græcum. & latinè idem eſt quod conuocatio: quia homines ibi vocantur ad diuina audienda. Baſilica verò dicitur quaſi habitatio Regum & Imperatorum à Baſilio Principe. ſæpe tamen iura vtuntur promiſcuè his vocabulis. & vide quod latius dixī. de conſe. eccle. vel alta. ſuper rub. ¶ † Itē no. & tene menti, ꝙ alio non apparente, is qui poſsidet, præſumitur dominus. Ita arguit de directo iſta litera: de quo in. c. cum ad ſedem. de reſti. ſpol. ¶ Item no. quòd ad validitatē iurium, etiam ſacramentalium ſufficit poſſeſsio conferentis. Quod intellige, quando aliās conferens habebat poteſtatem conferendi: aliās ſecus: per. c. quāto. ſ. de cōſuetu. Facit qđ not. Ioan. an. in. c. auaritiæ. de electi. li. vj. & Arc. in c. vno. de voto. lib. vj. ¶ Ex quo infero, ꝙ licet certus locus non ſit de proprietate Epiſcopi: ex quo tamen Epiſcopus bona fide eſt poſſeſſor, tenent ſacramenta ab eo collata, quo ad omnem effectū. & ſic ampliari poſſunt ea, quę habētur in. c. querelam. de elect. &. c. conſulta tiōibus. de iurepa. ¶ † Vltimò tene menti dictum ſatis notandum, ꝙ per exercitium vnius iuris, ſeu articuli cōprehenſi ſub vniuerſo, infertur ad poſſeſsionē iuris vniuerſalis. Namvt vides hîc, ꝓbando exercitium iſtorum duorū iurium, vel ſacramētorum, infertur ad poſſeſsionem omnium iurium epiſcopalium. Et per hoc videtur inferendum, ꝙ poſſeſsio vnius articuli, extēditur ad poſſeſsionēvniuerſalem totius iuriſdictionis. quod videtur contra. c. auditis. &. c. cum olim. de præſcript. vbi patet, ꝙ exercens certa iura epiſcopalia, ſolùm præſcribit in illis, quæ exercuit. Ad idem gl. & Bal. in l.j.§.ſi quis. ff. de iti. actuque priua. vbi dicit, ꝙ prætendens habere iuriſdictionem in loco tā tum obtinet, quantum probat ſe exercuiſſe, b non amplius. Ideò infert, ꝙ ſi inferior à Principe dicit ſe habere poteſtatem exigendi vectigalia ex præſcriptione: ſolùm obtinet in illis rebus, in quibus probat ſe exegiſſe. & optimè facit. c. cum contingat. ſ. de deci. Cuius contrarium hîc innuitur. So. ex dictis Inn. poteſt colligi nobilis limitatio ad omnia prædicta. Dicit enim hunc tex. procedere, quādo iſte locus de quo erat contētio, erat in dioeceſi iſtius Epiſcopi, vel ſaltē non conſtabat, ꝙ erat in dioeceſi alterius, quaſi notabiliter ſentiat, ꝙ vbi ius cōmune nō fundat intentionem alterius per exercitiū certi articuli. probatur poſſeſsio vniuerſalis iuriſdictiōis: ſecus autem, vbi locus pertinet ad alium: quia tunc poſſeſsio nō extenditur ad articulos nō poſſeſſos, vt in contrarijs. hoc tamen vltimum limita: vt no. Inn. in. c. cū dilectus. de capel. mona. ¶ † Et hęc faciunt ad qōnem quotidianā.

c Quidā laicus[c] longiſsimo tempore fuit in poſſeſsione præſentādi rectorem in certa eccleſia, tāquā patronus, non poteſt probare ſe verum patronū: nunquid per exercitiū iſtius iuris cōpetentis patrono, ꝓbetur quaſi poſſeſsio totius iuriſpatronatus: vt ſic ex prę ſcriptione iſtius actus, intelligatur præſcriptū totum iuſpatronatus? Arch. in. c. j. de iurepa. li. vj. tenet, ꝙ nō. vnde dicit difficilimū eſſe probare patronatū antiquum: quia per illius actus præſentandi exercitium, ſolū probatur poſſeſsio iuris præſentādi. Sed cōtra rium & rectius ſentit Io. an. in regula, ꝙ alicui. de reg. iur. lib. vj. in mercu. Ex quo ſi nō conſtat, ꝙ iuſpatronat? pertineat ad aliū, præſumendū eſt, ꝙ pertineat ad iſtū, qui exercuit vnū ius competens patrono tantūm: vt in iſto tex. ſingulariter probari videtur. quod bene notabis. d ¶ † Item faciunt prædicta ad aliam quęſtionē: pone, ꝙ Epiſcopus exercuit vnum ius epiſcopale duntaxat in aliquo hoſpitali: nō conſtat, ꝙ hoſpitale ſit religioſum: e nūquid per exercitium illius iuris, poſsit Epiſcopus ibidem exercere omnia iura epiſcopalia? & prima fronte videtur dicendū, ꝙ ſic. ar. huius text. Sed cōtrarium cōſuluit Fede. conſi. ccxxv. qa de poſſeſsione vnius articuli, non eſt inferendum ad alios articulos: vt in. d. c. cum contingat. cum ſi. Non ob. iſte tex. qa locus iſte neceſſariò debeat eſſe ſubiectus alicui Epiſcopo: ideò præſumptio eſt pro eo, qui exercuit ibi aliqua iura: ſed nō ſic eſt in hoſpitali: quia hoſpitale nō religioſum, non tenetur Epiſcopo ad iura epiſcopalia. c. ad hæc. ī. eo. Ideò ſumus extra terminos huius. c. vt ſic dicamus tantū fuiſſe prę ſcriptū, quantū probatur fuiſſe poſſeſſum. & facit hoc ad multas 6 quæſtiones. ¶ † Et no. ꝙ vbi hoſpitale nō apparet religioſum, nō ſufficit Epiſcopo ad probandū ſubiectioné probare exercitium alicuius iuris epiſcopalis. ¶ In gl. in verb. *locis.* ibi: *hæc duo ſacramē ta.* videtur gl. exigere ad verificationē literæ exercitium iſtorum duorū ſacramētorum. Idē ſentit gl. ij. ſed tu tene, quod. ſ. dixi poſt Inn. vt ſufficiat exercitiū vnius iuris, ex quo non cōſtat de iure alterius. Quid autē ſi nemo Epiſcoporum ibi exercuit iuriſdictiōem aliquā? dicit Hoſt. ꝙ ſi Epiſcopi cōtendētes ſunt ſub eodē Archiepiſcopo, ipſe hoc diffiniet: vt in. c. ſanè. de foro cōpet. & in dubio poterit conferre cui voluerit: vel ſibi retinere. ar. c. quoniā. de deci. & no. bene iſtud dictū. Et poteſt eſſe ratio, quòd pro Archiepiſcopo cōſtat, cū ſit in ꝓuincia ſua: ſed de iure Epiſcoporū ignoratur. ¶ No. etiā quòd ſuper locis prouinciæ nō cōſtitutis intra certam dioeceſim, Archiepiſcopus fundat intētionem ſuam. quod eſt bene notādum: quia iure hoc clarè non probatur. Si autē Epiſcopi ſunt diuerſarum prouinciarū: tunc dicit Hoſt. ꝙ vel ſorte dirimetur. q. ar. l. ſed cum ambo. ff. de iu. &. xxvj. q. ij. c. ſors. Vel recurretur ad Papam. Ego non video rationem huius mēbri: nam ſi locus eſt in prouincia Archiepiſcopi: & non conſtat ꝙ ſit intra certam dioeceſim alicuius Epiſcopi, non debet eſſe locus ſorti in præ iudicium Archiepiſcopi: vel primum membrū ipſius eſt falſum.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia vnius dioeceſis, ſi eſt vnica eccleſiæ alterius dioeceſis ex conſenſu Papæ: nihil præindicatur Epiſcopo eccleſiæ vnitæ.*
2 *Vnio vnius monaſterij, vel eccleſiæ poteſt ex cauſa fieri per Epiſcopum.*
3 *Rei appellatione, non veniunt iura & actiones.*
4 *Vnio eccleſiarum inducit vnionem rerum & actionum, tàm eccleſiæ vnitæ, quàm eccleſiæ, cui vnitur.*
5 *Epiſcopus habet intentionem fundatā de iure cōmuni in omnibus pijs locis. Caſtrum, vel ciuitas, ſi vniatur alicui regno, vel loco: an debeat regi ſtatutis loci vniti, vel loci, cui vnitur.*
Eccleſia vnita, ſi collectatur: an collectetur vbi eſt, an in loco, vbi eſt vnita.
6 *Eccleſia vnita, ſi alienatur: quis epiſcopus præſtabit authoritatem: an epiſcopus loci, vbi eſt ſita: an vbi eſt eccleſia, cui eſt vnita.*

Patronus

Patronus eccleſiæ princip alis: an habebit iuſpatronatus in eccleſia vnita.
7 *Monaſterium vnitum cum alio, debet retinere Abbatem.*
8 *Eccleſia vnita debet conſeruari in ſtatu ſuo.*

CAP. II.

1 Via monaſterium. ¶ † Nihil iuris de perit Epiſcopo, in cuius dioeceſi ſita eſt eccleſia, quam Papa vnit eccleſiæ alterius dioece. & eſt caſus quotidianus & notabilis. Primò ponit vnionem: & eius cām. Secūdò ibi. *Epiſcopum autem.* determinationē: cuius ſubdit generalē determinationē. ibi: *nā ſic.* ¶ Caſus literalis. Quoddā monaſterium ſitum erat in fundo Marchiano, hoſtilitate deſolatū Papa vniuit illud monaſterio Agapiti Abbatis cū omnibus rebus ſuis, vel quę ei competunt actionibus: ita tamē, ꝙ Epiſcopus Surrētinus, in cuius ciuitate eſt monaſteriū huius Abbatis nō habeat iuriſdictionem: ſed Epiſcopus Nucerinus, in cuius dioeceſi eſt illud monaſteriū: vt tamen iura ſua ſingu-
2 lis Epiſcopis inuiolata ſeruētur. B. ¶ † No. vnā legitimā cām vnię di vnum monaſteriū alteri: ſcilicet cū eſt deſolatum, ſeu deſtitutū. Fortè enim perdiderat tēporalia. vel deſtitutū à religioſis. & hanc vnionē ex cauſa poſſet facere Epiſcopus loci: vt in. c. ſicut vnireſ.
3 de exceſ. Præla. ¶ † Secūdò no. ꝙ appellatione rerum, a nō veniūt
a actiones. Donans ergo res ſuas, non videtur donaſſe actiones ſibi cōpetentes. de quo vide quod legi. & no. in. l. mouētium. ff. de ver. ſig. &. l. bonorū. eo. ti. & quod dixi in. c. nulli. ſ. de reb. eccle. non a-
4 lie. ¶ † Tertiò no. ar. ꝓ & contrà: ꝙ vnita eccleſia, videntur vnita omnia iura cōpetentia ipſi eccleſiæ. & hoc procedit etiā ſi non exprimatur. ſicut in patrefa. trāſeunte in poteſtatē alterius per arrogationē. Nā tranſeunt omnia iura, quæ adhęrebāt perſonæ ſuæ, tā quā acceſſoria. l. ſi adoptauero. ff. de preca. facit quod le. & no. xix.
5 q. vl. ſi qua mulier. ¶ † Itē no. ꝙ Epiſcopus fundat intētionē ſuam de iure cōi ſuper omnibus eccleſijs & pijs locis, etiā religioſis ſitis in dioeceſi ſua: etiā ſi illę eccleſiæ vnitæ ſint eccleſijs alterius dioece ſis. Et facit iſte tex. ad. q. quā ponit Bart. in. l. ſi conuenerit. ff. de pi. ac. ſi aliquod caſtrū, vel comitatus accedat alicui regno, vtrū debe
b at regi ſecūdū ſtatuta ꝓpria ipſius caſtri, vel comitatus b: aut ſecū dū ſtatuta regni. Itē facit ad aliquā qōnē quotidianā: ſi Epiſcopus ex cā imponit aliquā collectā eccleſijs: nunqd iſta eccleſia tantùm collectabitur in dioeceſi, vbi eſt ſita: vel in dioeceſi eccleſiæ, cui eſt vita. de qua vide ꝑ Arc. & Io. an. in. c. j. de immu. eccle. li. vj. ¶ Vltimò no. ꝙ princeps in dubio, nō videtur velle præiudicare iuribus ſingulorū. facit. c. ſup eo. de offi. dele. &. l. ij. §. ſi qs à principe. ff. ne
6 qd in loco publi. ¶ † Quid aūt, ſi immineat alienatio rei eccleſiæ vnitæ: qs Epiſcoporū habebit interponere authoritatē? vide Inn. in. c. paſtoralis. de priuile. & Arc. in. c. in vēditiōibus. xviij. q. iiij. & per Bar. in. l. cūctos populos. C. de ſum. tri. Itē vtrū patronus eccleſiæ principalis efficiat patronus vnitæ. vide per Spe. in tit. de iurepa. in fi. ¶ † Vltimò hic quærit, vtrū in iſto monaſteriovnito erit
7 amplius Abbas? do. vidētur velle, ꝙ ſic. Dicūt enim quòd ex quo vnit monaſteriū, vt monaſteriū debet cōſeruari in ſtatu ſuo. & ſic debet habere cōgregationē monachorū & Abbatē ſolitum: qa nō alterantur iura eccleſiæ ꝑ vnionē. ar. hîc. ſecus dicūt, ſi monaſteriū vniret, vt capella: qa tūc ex quo mutat naturā ſuā aſſumit iura ca-
8 pellæ: & ſic debet cōſeruari, vt capella. quod not. † & idē vide, qñ Papa cōcedit vnā eccleſiā loco religioſo ad vſus ꝓprios. debet em eā cōſeruare in ſtatu ſuo, & reditus ſuperexcreſcētes dūtaxat recipere. de quo vide ꝑ Inn. in. d. c. paſtoralis. de priui. & in. c. in laterānēſi. de præbē. Hæc dicta vera intelligo, qñ facultates eccleſiæ vnitæ ſuppetūt ad cōſeruādum eā in priori ſtatu. Nā ſi eccleſia eſt de paupata: ita qđ nō pōt tenere collegiū monachorū, vel ſolitū ſtatū: tunc ſufficit ꝙ eccleſia cui facta eſt vnio, faciat illi deſeruire per clericū ſecularē. arg. optimum in cle. nec in agro. §. ad hæc. de ſtatu reg. facit. c. inter quatuor ī. eo. gl. ſunt faciles.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus præſt omnibus locis pijs: quæ ipſe debet ordinare ad vſum deſtinatum. 2. non autem, vt diſponat de reditibus ad libitum. nu. 3.*
2 *Hoſpitalia fundata authoritate Epiſcopi dicuntur religioſa: & illis præeſt Epiſcopus. Si verò non ſunt fundata tali authoritate, non dicuntur religioſa: & eis non præeſt Epiſcopus: niſi quo ad curam.*
4 *Rectores hoſpitalium, an poſſint eſſe religioſi, vel clerici ſeculares, vel laici.*

CAP. III.

1 E xenodochiis. † ¶ Breue eſt. vel per alia verba pōtic ſummari: Epiſcopo ſubſunt oīa loca pia, & ad eius ſolicitudinē debēt ordinari ad vſum deſtinatū. ¶ Caſus literalis. Ordinatio & diſpoſitio xenodochiorū, & monaſteriorū, aliorūq; locorū ſimiliū, pertinet ad Epiſcopū, in cuius dioeceſi eſt cōſtituta. B. ¶ No. j. ꝙ hoſpitale quādoq; appellat xenodochiū. & de
2 varijs vocabulis hoſpitalis: vide tex. xxiij. qō. viij. c. ſanctū. &. l. oīa. C. de epiſco. &cle. ¶ † Se cūdò no. ar. optimum, quòd ad Epiſcopū pertinet, alio non apparēte, ponere rectorē in his hoſpitalibus. Et ſi hoſpitale haberet patronū: facit hæc litera in ar. opt. quòd ad Epiſcopū ꝑ tinet cōfirmatio vt innuit litera ibi: *ordinētur.* quod latius dixi in quadā diſputatiōe, quę inci
3 pit: *Sēproni*[9]. ¶ † Tertiò no. ibi: *ad eaſdem vti litates &c.* ꝙ hæc hoſpitalia ptinēt ad Epiſcopū, non vt diſponat de reditibus ad libitū: ſed vt ordinet ad vſum deſtinatū. vñ non pōt Epūs puertere vſum deſtinatum rei religioſæ. ar. in cle. qa cōtinet. de reli. do. Nunqd autē iſte tex.
b vendicet ſibi locū indifferēter in omnibus ho ſpitalibus? credo quòd nō. ſed in his, quæ ſunt
c ædificata authoritate Epiſcoporū c, tāquā religioſa: vt in. c. ꝓxi. Sed ſi nō ſunt religioſa: puta, quia ędificata ſine authoritate Epiſcopi, nō habet Epiſcopus de his ſe impedire: ſed patro d nus hoſpitalis ad libitū diſponit, vt in. c. inter dilectos. & ibi per Inn. de do. quod puto verū, niſi patronus eſſet mortuus: quia tunc ad curā Epiſcopi ptinet: vt volūtas pia defuncti mā detur executioni: vt videſ tex. in auſ. de eccle. ti. §. ſi quis autem pro redēptione. cū ſe. vnde li cet talis locus nō teneaſ Epiſcopo in epiſcopalibus reſpōdere: tamē Epiſcopus debet habere curam ipſius, ex quo locus eſt pius. & facit qđ
4 dicā in. c. proxi. ¶ † Vtrū aūt religioſi & laici d vel clerici ſeculares poſſent eē rectores hoſpitaliū: vide gl. & ibi p doc. in. d. cle. qa cōtingit. & cōcluſio eſt, ꝙ religioſi, nō poſſunt deputari: niſi habeāt eccleſiā curatā, vel niſi hoſpitale eſſet ſubiectū monaſterio, & monachus deputaret per Abbatē tāquā obediētiarius. & hoc vltimū ſentit Fede. cōſi. clv. Clerici verò ſeculares poſſunt eſſe rectores: ſed nō poſſunt habere ti. vt in cle. ꝑ literas. de præbē. Laici etiam poſſunt eſſe, dūmodò nō ſint ſuſpecti. & vide hodiè ad determiuatiōnē & declarationē huius text. qđ habeſ in. d. cle. qa cōtingit. vbi habeſ de cōfectiōe inuētarij, & de rōne reddēda.

SVMMARIVM.

1 *Locus deputatus authoritate Epiſcopi ad fundandum hoſpitale, vel eccleſiam, eſt effectus ſacer adeò, quòd non debet redire ad vſus prophanos.*
2 *Hoſpitale dicitur religioſum, quando eſt fundatum authoritate Epiſcopi.*
3 *Religioſus locus non efficitur ex eo, quòd laicus ſepelierit cadauer in eo: quia religioſus locus non efficitur per laicos.*
4 *Hoſpitale fundatū authoritate prophana: poteſt re-*

Car. in. cle. ij. in. §. fi. de reli. do. & ad de quò hoſpitalia propriè nō veniunt appellatiōe eccleſiæ, nec app. beneficij: vt in. c. ij. & ibi per Do. Abb. de cōſu. ſed bene veniunt appel. pij loci, vel religioſi: vt per do. Card. in cle. ij. in iij. q. de iudi. & in c. ſi quis. de ele. li. vj. & in cle. j. in vij. qō. de ſeque. poſ. & fruct.

SEB. SAPIA.

a ¶ Appellatiō e rū. Vide Bar. & alios in. l. j. ff. de ſtatu ho. & An. ſicu. in conſil. xxvj. in prin. in. ij. vol. & Fel. in. c. ij. co. vj. j. diſt. & remiſsiuè in. c. peruenit. ī. col. ij. ſ. de teſt.

b ¶ Vel comitatus. Adde Ro. conſil. ccxx. vbi in facto conſuluit.

SEB. SAPIA.

c ¶ Epiſcoporum. Vide de hac materia latè per Fel. in. c. de quarta. co. iiij. ſ. de præſcrip.

d ¶ Laici. Adde ludo. Ro. conſi. ſuis folio. xxj.

a ¶ Quid autem, ſi apparet hoſpitale, in quo publicè diuina officia celebrentur, ſed non apparet, an ſit fundatum authoritate Epiſcopi: an præſumatur fundatum authoritate Epiſcopi. dic, q̃ ſic, ſecũdũ Archi. in c. nemo. de conſec. di. v. cuius dictũ refert & ſequitur Lud. Ro. in l. ſciendũ. ff. de ver. obli. in xvj. col. & idem dicit Pet. de perusio in tra. ſuo. in. iiij. col. & idem Ro. in ſuis ſin. vbi etiam alle. Archi. vbi. s. adde d. Car. cõſi. xiij. & cxxj. Lap. allega. xlij. Ro. conſilio cccix. Cal. conſi. v. & vj. hoc titu.

✣ SEB. SAPIA.

b ¶ In certo loco. 6 Vide Deciũ in. c. quãto. col. penul. s. de iudicijs. vbi etiã Fel. col. pen.

c ¶ Et ad hoc vide gl. in cle. quia contingit. in eo. tit. de re. do. Et an iſta hoſpitalia priuata gaudeant priuilegijs eccleſiaſticis, Bal. in authẽ. hoc ius. in fin. in. j. col. C. de ſacroſan. ec. dicit, q̃ non ſecus ſi ſint publica. Et propterea dicit ſi lædantur talia, hoſpitalia priuata non poterunt petere reſtitui, quod non eſt in publicis. facit quod no. Io. an. qui ita intel 2 ligit in capit. ij. de reſti. in inte. in. vj, no. & hoc etiã po a ſuit Anch. referẽdo Bald. vbi. s. in 3 cle. ſi literas. de p̃ben. vide etiã eun b dem Anch. in cle. quia contingit. de reli. do. An autẽ ſolennitas requiſita 4 in alienatiõe rerũ eccleſiaſtic. obſeruari debeat in rebus hoſpitaliũ: vide Bald. in dicta aut. hoc ius. & do. Ant. in. c. nulli. in fi. ff. de re. ecc. non alie. Et dicit etiam Bal. in. d. aut. hoc ius in. ij. co. q̃ Epͤs ſibi non põt capere legatũ factum hoſpitalibus: imò videtur factũ cõ c ſtẽplatione pauperũ. ideò Epiſcopus capiet & diſtribuet inter pauperes. Et an alia iura, quæ dantur eccleſijs, habeant locum in hoſpitalibus: vide text. in. c. requiſiſti. ibi reliquis pijs locis. & c. in. c. fin. de teſta. cum glo. in. c. grandi. de ſup. neg. præla. in. vj. & in. c. alma. de ſen. excom. li. vj. nunquid pia loca quo ad præſcri. xl. an. gaudeant priuilegio eccleſię conceſſo: vide tex. op. & ibi ipſum Abba. in. c. accedentibus. de priui. & tex. in. c. fi. xvj. q. iiij. Item adde hic Do. in. ca. j. §. habeant. de elec. in. vj. Item adde hic Pau. de Ca. conſi. ccxlv. vbi conſuluit, q̃ de relictis hoſpitali priuato, non poteſt detrahi falcidia. Et ſic in eo habet locum diſpoſitio authẽ. ſimiliter. C. ad le. fal. & alle. no. dictum Spe. in ti. de inſt. edi. §. nunc aliqua. ver. & ſcias. adde Ludo. Ro. conſi. cccvij.

d ✣ SEB. SAPIA. ¶ Ex illo tex. ille tex. parum facit. Nam prohibet veſtes ſacras accõmodari vſibus laicorũ: ne iniquinentur: non aũt prohibet eõtra veſtes laicorũ nõ poſſe accõmodari vſibus eccleſiarũ: imò videtur, q̃ per dedicationem purgetur omnis macula: vt probatur in. c. nõ liceat. xix. q. vlti, & ita concludit An. ſiculus in. c. mancipia. s. de re. permuta.

dire ad prophanos vſus ante mortem fundantis, ſecus poſt mortem.

5 *Veſtes ſacræ, ſeu religioſæ non debent etiam conſumptæ ad vſus prophanos conuerti.*

Veſtes mulierum, vel virorum, non debent conuerti in veſtes ſacras: puta in planetas, vel ſimilia.

6 *Hoſpitale etiam cum oratorio poteſt fundari à laico ſine pontificis authoritate.*

CAP. IIII.

AD hæc & infrà. ¶ Locus authoritate Epiſcopi ad vſum hoſpitalitatis deputatus, eſt religioſus, & ad mũdanos vſus redire nõ debet. Primò deciſa cõſultatio. ſecũdò reſponſio ibi: *inquiſitioni*. ¶ Caſus literalis. Quæſitũ fuit à papa, vtrũ locus deputatus ad hoſpitalitatẽ poſſit in ſeculare habitaculũ cõmutari? Rñdet, q̃ ſi locus ille ad vſum hoſpitalitatis, & prouiſionem pauperũ, authoritate Pontificis deputatus fuit, nõ debet amplius mũdanis vſibus deputari: cũ ſit religioſus. ſicut de veſtibus & vaſis ligneis & alijs ad diuinũ cultum per Epiſcopũ deputatis, antiqua indubitãter obſeruatur conſuetudo, & ſacri canones edocent. Ber.

¶ † No. j. ex iſto text. q̃ hoſpitale nõ efficitur religioſum, niſi fuerit ædificatum, vel deputatũ ad hoſpitalitatẽ authoritate Epiſcopi.[a] Ex quo infertur, quòd priuata perſona nõ põt facere locum priuatũ eſſe religioſum. † Et indu citur iſte tex. contra diſpoſitionem iuris ciuilis: vt licet cadauer ſepeliatur in certo loco:[b] non tamen ille efficiatur religioſus licet ius ciuile diſponat contrarium. De quo vide, quod dixi in. c. penulti. de ſepul. ¶ † Item no. ar. à cõtrario ſenſu, quòd hoſpitale ædificatum, ſeu deputatum ſine authoritate Epiſcopi poteſt redire ad humanos vſus. quod intellige eo viuente, qui ædificauit hoſpitale. Nam licet cuique ſecundum Inn. & bene, in domo[c] ſua erigere hoſpitale. arg. in. c. vnicuiq̃. de conſe. di. j. & melius in. c. j. de emp. & ven. & inde tractu temporis tollere lectos, & reducere ad ſtatutum priſtinũ. Pro hoc. c. inter dilectos. & qd̃ ibi per Inn. s. de dona. ſecus puto, vbi deceſſit is, qui hoſpitale ordinauit, per aut. de eccle. ti. §. ſi quis ædificationem. Itẽ no. q̃ veſtes & alia vtenſilia eccleſiæ deputata ad religionis cultũ, non debent amplius adVſus humanos deputari. ¶ † Ex quo infero, quòd malè faciũt illi, qui de veſtibus ſacris, ſeu religioſis vetuſtate iam conſumptis faciunt fieri veſtes aptas pro dominabus, ſeu burſas, ſeu quid ſimile. & vide ad prædicta tex. in. c. nuptiarũ. de conſe. diſtin. j. vbi dicitur, q̃ veſtes eccleſiæ non debẽt cõmodari ad ornatum nuptiarũ nec ad alium vſum mundanũ: quia videntur pollui. & ſic poſtmodum eſſe indigne ad cultũ religionis. & ex illo text.[d] colligit ibi gl. no. quòd de veſte alicuius dominæ, vel alterius nõ debet fieri caſula, vel aliud veſtimentum eccleſiaſticum: licet contrarium obſeruetur & malè. ¶ † Vltimò hîc quæritur, nunquid liceat priuato ædificare hoſpitale ſine authoritate Pontificis? quidam, quòd ſic, dũmodò non habeat oratorium. Hoſtien. ſentit, quòd etiam cum oratorio poteſt conſtrui, ſed non debet ibi celebrari ſine authoritate Pontificis. ar. in. c. vnicuiq̃. de conſ. diſ. j. & hoc verius. & allego tex. expreſſum ſecundũ vnã lect. in. d. c. inter dilectos. de dona.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Locus religioſus, de quibus religioſis reformari debeat.*

CAP. V.

INter quatuor. ¶ † Locꝰ religioſus debet reformari de religioſis dũtaxat, nõ ſecularibus, niſi in religioſorum defectu. h. d. Diſtinguit duo mẽbra: ſecundum proſequitur ibi: *ſed ſi*. ¶ Caſus literalis. Quærebatur à domino Papa, vtrũ eccleſię regulares poſſunt fieri ſeculares. Ad quod reſpõdet, quòd eccleſiæ regulares nõ debent fieri ſeculares: niſi deficientibus regularibus. & ita neceſſitas ſubijcitur legi. Ber. ¶ No. j. ex tex. vnã regulam & caſum exceptũ ab ea. regula eſt, quòd nullus citra Papam põt alterare ſtatũ eccleſiæ religioſæ: vt ſi conſueuit regi per regulares, regatur nũc per ſeculares. Ambulandum eſt enim in eccleſia Dei de virtute in virtutem: vt ſic potius ſit aſcenſus, quã deſcenſus: vt in c. licet de tranſla. præla. & in. c. legimus. xiiij. di. Caſus exceptus eſt, cùm regulares non reperiũtur: tunc enim poteſt reduci ad ſtatum ſecularium. oportet tamen prius ſeruare certos gradus: cum iſta litera indiſtinctè dicat, quãdiu per regulares. &c. vt prius reformetur locus religioſus de regularibus eiuſdem monaſterij. Secundò in defectum de regularibus aliorum religioſorum eiuſdem ordinis. Tertiò deueniendum eſt ad regulares alterius ordinis. Poſtremò in defectum omnium regularium poterunt inſtitui clerici ſeculares. & hoc caſu ſerua exceptionem hîc poſitam, in text. ſecundum Io. an. quod ſatis probatur: vt. s. dixi, per illud verbum regulares. & per idem verbum dicendum tex. locũ habere in omnibus regularibus eiuſdem ordinis. ¶ In gl. ibi: *vt hîc dicitur*. Aduerte, nã coniungendo iſtam particulam gl. cum principio ipſius, in quo fecit mentionem de Epiſcopo, apertè ſentit gl. q̃ Epiſcopus in defectum regularium, poteſt ponere ibi ſeculares: & ſic nõ eſt neceſſe, q̃ adeatur Papa. & ſic tenet gl. in. c. Epiſcopus. xij. q. ij. ſentit etiã hîc Io. an. & vide quod no. in ſimili in. c. ad audientiam. alle. in glo.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Eccleſia debet reſpondere Epiſcopo, in cuius diœceſi eſt ſita: niſi contrarium appareat. 2.*

3 *Libellus vniuerſalis procedit ſuper vniuerſalibus abſque eo, quòd in ſpecie aliquid exprimatur.*

4 *Simonia interueniens in aliquo contractu, vitiat ipſum ipſo iure.*

5 *Surreptitia non dicitur gratia, ſi omnia non exprimantur: dumtamen ſint expreſſa illa, quæ ſi non eſſent expreſſa, aut gratia non concederetur, aut cum maiori difficultate.*

6 *Antiqua facta habent magnam præſumptionem pro ſe.*

7 *Procurator licet intercedat poſt litem conteſtatam: tamen ſententia abſolutoria, ſiue condemnatoria, poteſt ferri in perſonam ipſius.*

8 *Penſio conſtituta pro pluribus rebus, cenſetur diſtributa in ſingulares: vt ſic quælibet res teneatur pro rata ad penſionem.*

9 *Conducentes domum pro certa quantitate: omnes tenẽtur pro rata, & nõ in ſolidum.*

10 *Epiſcopus, an poſſit aliquam eccleſiam eximere à iuriſditione ſua, & quæ iura poſſit*

iura poſſit remittere in eccleſia ſibi ſubiecta.

11 *Epiſcopus, vel alius prælatus citra Papam: quo caſu poſſit concedere vni eccleſiæ aliquod ius in præiudicium alterius.*

12 *Papa, vel Princeps ſecularis: an poſſit ius vnius eccleſiæ alteri cõferre. 15.*

13 *Papa eſt dominus verũ eccleſiaſticarum, quo ad adminiſtrationem tantùm. Papa incurrit vitiũ ſimoniæ: ſi pro iuribꝰ ſpũalibꝰ recipit aliquod tẽporale. Papa ius habet in bonis clericorum: quod habet Impera. in bonis laicorum.*

14 *Papa non poteſt priuare aliquem ſuis beneficijs ſine cauſa rationabili. Epiſcopus, vel alius prælatus, nõ poteſt inuitus transferri ſine cã rõnabili.*

15 *Papa præſumitur, quòd facit, faciat cum cauſa.*

16 *Papa dãdo conſanguineis bona eccleſiæ, vt ipſos diuites faciat, peccat moraliter: ſecus pro ſuſtentatione. 17.*

18 *Eccleſia, ſi habet aliquid in emphyteoſim: ſi ceſſauerit à ſolutione canonis, per biennium, vel triennium: cadit à iure ſuo.*

19 *Prælatus, qui permiſit in negligẽdo, vt res eccleſiæ præſcribantur, vel cadant in commiſſum: tenetur reddere eccleſiam indemem.*

20 *Emphyteoticus & cenſualis contractus, in quibus differant. Cenſualis contractus transfert vtrunque dominium in accipientem: ſecus emphiteoticus.*

21 *Cenſus, ſi non ſoluitur, res non cadit in commiſſum: ſed ſemper poteſt compelli cenſualis ad ſoluendum: ſecus in emphiteota.*

22 *Contractus: qui ex verbis poteſt trahi ad diuerſas ſpecies, contractus illius ſpeciei creditur eſſe, quæ conuenit naturæ ipſius.*

23 *Exceptio concludens intentum excipientis: non vitiatur per verba inepta.*

24 *Iura epiſcopalia petens cenſetur petere tàm ea, quæ competunt de iure communi, quàm ea, quæ de iure ſpecial i.*

25 *Arbitrator, ſiue amicabilis compoſitor, poteſt condemnare iure non petito: niſi ſit res prorſus ſeparata.*

26 *Subtilitates iuris in ſpiritualibus non curantur.*

CAP. VI.

1 CONſtitutus. ¶ † Eccleſia ſita in diœceſi epiſcopali teneꝫ ſibi in epiſcopalibus reſpondere: niſi appareat remiſſa legitimè. & põt Epiſcopus remittẽdo epiſcopalia, cẽſum ſibi retinere. h. d. primò facti, ſeu cauſæ narratio. ſecundò ipſius diffinitio. ibi: *cum autem*. Prima ſubdiuiditur in tres partes. In prima actoris petitio. Secũda reorũ defenſio. ibi: *verum*. Tertia actorũ replicatio. ibi: *cæterum*. ¶ Caſus literalis. Epͤs Albañ. in pſentia dñi Papæ cõſtitutus petebat ius eꝑale in eccleſia caſtri, qd̃ Pauli dicit, ab Abbate: & fratribꝰ monaſterij Cripte ferratæ, in qua monaſteriũ iuſpatronat⁹ habebat ex eo, q̃ erat ſita in diœce. Albañ. & ideò de iure cõi debebat ſibi de iuribus eꝑalibus rñdere. Si verò cõtrariũ apparet, petebat cõpelli monaſteriũ ad ſoluẽdã pẽſionẽ pro prędicta eccleſia: & reſtitutionẽ pẽſionis ſubtractę. à. xl. an. citra. Sed œconomus monaſterij ex aduerſo reſpõdet, q̃ licet eccleſia ſita eſſet in diœce. Albañ. ei nõ tenebatur in aliquo rñdere ex eo, q̃ Dñicus Lauitanus Epͤs, qui fuerat Epͤs Albañ. oẽs eccleſias ſitas in diœce. Albañ. pertinẽtes ad monaſteriũ iſtud: & quicqd habebat tã in monaſterio, quã in eccleſijs illis cõceſsit monaſterio in emphyteoſim ſub annua penſione. viij. den. ita, q̃ licitũ erat Abbati & fratribus oĩa ſacramenta recipere à quocũq̃ vellent Epͦ tàm in monaſterio, quã in alijs eccleſijs cõceſsis ei tertiam mortuariorũ. &. C. Pa. qd̃ factũ fuerat ab illo Epͦ, cõfirmauit. Inſuper ꝓpoſuit, q̃ & ſi eccleſia aliquãdo fuiſſet ſubiecta eccleſiæ Albanen. monaſteriũ per. xl. annos, & amplius in pace poſſedit eandẽ. Ad hoc reſpõdet procurator Epi cõceſsionẽ Lauitã Epi nõ tenere: vtpote cõtinentem ſimoniacã prauitatẽ ex eo, q̃ Epͤs ſpiritualia cõceſsit recipiendo pro eis annuã penſionẽ. & ſic cõmiſit vitiũ ſimoniæ: vnde conceſsio illa nõ tenuit & cõfirmatio Papæ fuit obtẽta ꝑ ſurreptionẽ cũ in confirmatione illa non fuerit mentio facta de illa penſione. Ad hoc fuit ex parte monaſterij reſpõſum: non eſt inſolitum, nec nouũ: vt cũ Epi concedunt eccleſias pijs locis, aliqd ſibi reſeruent in eis noĩe penſionis. Et Papa, cũ priuilegiũ libertatis, vel profectionis preſidiũ aliquibus eccleſijs cõcedit, aliquẽ cẽſum ſibi reſeruat in eis: & in literis cõceſsionis cẽſus exprimit ad perpetuã memoriã. His & alijs auditis do. Pa. cõdẽnauit œconomũ monaſterij œconomo Epi in ſolutionẽ penſionis pdictæ deccetero faciendã, iuxta ratã, q̃ cõtingit eccleſiã prædictã & in reſtitutionẽ ſubtractæ pẽſionis à. xl. an. ſecũdũ ratã eandẽ ſup oĩbꝰ alijs abſoluit œconomum monaſterij ab impetitione œconomi ipſius Epi, eidẽ ꝑpetuũ ſilẽtiũ imponẽdo. Ber.

2 ¶ † No. j. q̃ Epͦ petẽti iura eꝑalia in eccleſijs ſuę diœceſis, etiã poſſeſsis per religioſos, ſufficit ꝓbare illas eccleſias ſitas in ſua diœceſi: quo probato obtinet: niſi aliud probet de iure ſpeciali. Nõ poſſunt ergo religioſi tenere eccleſias ſeculares, quin Epͦ rñdeãt de epiſcopalibꝰ. Et in oĩbus capellis religioſorũ: licet ipſa monaſteria à pluribꝰ ſint exẽpta: vt probat hîc: & in. c. ſeq. & in. c. cõquerẽte. s. de offi. ordi. ¶ † Secundò no. q̃ iura eꝑalia poſſunt vniuerſaliter peti: nec eſt neceſſe ea in libello exprimere: ſed ſatis eſt dicere: peto iura eꝑalia. &c. & hoc ideò: quia a hæc actio eſt vniuerſalis[a]: vt plenè not. ꝓ Inn. in d. c. cõquerẽte. dico pleni⁹ in. d. c. ij. de lib. obli.

4 ¶ † Tertiò no. q̃ ſimonia intercedẽs in aliquo 5 cõtractu vitiat ipſum cõtractũ ipſo iure. ¶ † Itẽ no. q̃ nõ oĩa ſuppreſſa in impetratione gratiæ habent reddere gratiã ſurreptitiã. Nã in cõfirmatione gratię hîc obtẽta, nõ fuit facta mẽtio de obſeruatione pẽſionis: nec per hoc vitiatur cõfirmatio. qd̃ bene no. Quia illa ſunt neceſſariò expriměda, q̃ expreſſa haberẽt: aut difficultare cõceſsionẽ gratię: aut ex toto impedire. & hoc arbitrabit bonꝰ iudex: vt in. c. ſup literis. & in. c. poſtulaſti. s. de reſcri. ¶ † No. ibi: *nec in ſolitum, nec nouum*. preſumẽdũ eſſe pro his, q̃ diu agitata ſunt in eccleſia Dei, patiẽte & tolerãte ſuperiore. vnde alibi dicit tex. iuris ciuilis, non eſſe facilè recedendũ ab eo, qd̃ diu equũ viſum 7 eſt. l. ſi. de conſti. prin. ¶ † Itẽ no. ar. optimũ, q̃ licet procurator intercedat poſt lit. cõte. tã ſententia cõdẽnatoria, vel abſolutoria põt ferri in ipſius perſonã. Nã hic Epͤs ꝓ ſe litẽ eſt cõteſtatus: vt patet in prin. & no. hîc per gl. & poſtmodum interuenit œconomus: & nihilominꝰ fertur ſentẽtia in perſonã œconomi. de quo multum dubitãt Legiſtæ in. l. nihil. C. de procu. & dic vt ibi. & vide quod leg. & no. in. c. j. eo. titu. lib. & per Barto. in. l. j. C. de ſen. & interlo. om.

8 ¶ † No. ibi: *iuxta ratam &c.* quòd cũ vna pẽſio cõſtituitur ꝓ pluribus rebus, tacitè videtur di b ſtributa in ſingulares: vt ſic quælibet res teneat pro rata ad penſionẽ cõſtitutã. qd̃ bene no. Idẽ in ſimili ſeruatur, cũ plures condẽnantur vna ſententia ad certã quãtitatẽ. Videntur enim in dubio cõdẽnari pro parte, & nõ inſolidũ. l. vni ca. C. ſi plures vna ſen. fue. cõdẽ. Idẽ eſt, cũ plures ſimpliciter promittunt vnã certã quãtitatem: vt in l. reos. §. cũ in talibus. ff. de duo. reis.

9 ¶ † Ex quo infertur ad qõ. plures ſcholares[b] cõ b duxerunt hoſpitiũ, promiſerũt locatori certã penſionẽ: nũquid tenẽtur inſolidũ ad pẽſionẽ, an verò pro parte? & dic q̃ pro parte, ar. huius capituli. & in iuribus. s. alleg. tenẽt Cy. in. l. ſi di 10 uerſa. C. loca. ¶ † In glo. in ver. *à quocunque*. ibi: *quod non eſt verum*. vult ergo gl. & bene, Epiſcopum non poſſe in totum eximere eccleſiã à iuriſdictione ſua. Idem tenet hîc Inno. Hoſtien. Et ad iſtũ tex. reſpondet Inno. dupliciter. Primò, q̃ hîc interuenit confirmatio Papæ. & idẽ ſentit glo. in verbo confirmauit. Vel ſecundò Epiſcopus fecit potius vicarium in iſtis iuribꝰ epiſcopalibus illũ Abbatẽ: quaſi velit Inno. q̃ Epiſcopus poteſt eximere eccleſiam à ſe concedendo eam alteri: faciendo illum vicarium ſuũ in illis iuribus: vt ſic exerceat nomine ipſius. quod no. & de hoc vide, quod in ſimili not. in

a ¶ In vniuerſalibꝰ actionibus admittitur petitio incerta: de quo vide ꝓ gl. & doc. in. §. curare. inſti. de ac. & ibidẽ ꝓ do. Iaſ. de May. in. ij. col. & in ſeq. ponit gña liter, an & qñ petitio incerta admittatur. vbi ſecutus ordinẽ Io. de pla. facit regulã affirmatiuã cum octo fallẽtijs: vt ibi per eum. de quo vltra do. Ant. hîc in. i ij. col. ver. not. quòd valet ſentẽtia. vide pleni⁹ in. c. j. de re iudi. ꝓ eundẽ do. Ant. & ꝓ gl. in. c. illa. de actio. & ꝓ gl. in. c. auditis. in verſi. & facies. de procu. & ibi latiꝰ per do. Ant. in vl. col. & vide oĩno do. Abbã. c. finẽ. circa princ. de do. & cõtu. & in. d. c. illa. & in. c. ſeq. in notabilibꝰ & per Inn. in. c. ij. de lib. obla. & per. d. Bar. de bel. hîc in addi. per duas colũ. ad. de Alexan. conſi. Ixxvij. ij. li.

✣ SEB. SAPIA.

¶ Plures ſcholares. vide Ang. in. l. duos fratres. ff. de acq. here. vbi dicit ꝙ ſi ſunt plures ſcholares, q̃ cõducunt vnã domum & vnus recedat, illi ꝙi remanẽt nõ tenentẽ ꝓ parte illius[1], qui receſsit. refert & ſequitur do. Iaſ. in. l. j. co. ſi. verſi. quid autẽ ſi ſunt plures. C. qui teſta. face. poſſ.

a ¶ Vtrum Eps possit auferre de iure vnius ecclesię & dare alteri. & vide hic per do. Anto. in. v. col. ver. circa secundū. dicit Hosti. &c. & in. c. quæ in ecclesiarum. in vlti. col. ș. de consti. Adde do. Cardi. consi. viij. &. xxvj. Ant. Francis. ¶ An Eps possit accipere de iure vnius ecclesię & alteri cōcedere. Dicas, q Eps hoc facere nō potest sine causa: quia nec Papa nec aliter Princeps pōt auferre ius vnius, & dare alteri sine cā vt in. l. fi. C. ficōtra ius, vel vti. pub. fa teor tū q possit Eps cōcedere decimas alicui⁹ eccle się pauperi in ali- 11 monia: vt in. c. pe. x. q. j. & no. p do- cto. in. c. cām. de prescri. Et q̄ possit facere Eps, & quot sint casus si- a bi reseruati, habet p glo. ordi. in. c. ij. de pœ. & re. li. vj. & p Gosf. ī sum. de pœnis. in. ș. ij. & p Spe. in tit. de dispē. & in tit. de pœ. & p Archi. in c. fi. de pœ. li. vj. & adde quòdquātuis Eps teneat defendere res ecclesiæ, & iura ipsi⁹: vt in c. pe. de iu. ca. tū nō teneť id facere cōtra cōsuētā, de quo p Spe. in tit. de in inte. resti. in ș. ij. in ver. sed nū quid prælatus.

SEB. SAPIA.

b ¶ Papā posse. De potestate Papæ circa beneficialia: vide latissimè per 12 Feli. in. d. c. quę in ecclesiarū. col. xv. ver. recipit modo hoc secundū mē- brū. ș. de cōsti. & b ibi, an possit tolle re vni būficiū sine cā, & dare alteri.

c ¶ Sine cā. Adde Iu. ro. cō. cccxliiij. do. Car. cōsil. ciij.

d ¶ Cā presumit in Papa & in Prin- 13 cipe: vt p. d. Ant. hic in. v. col. ī ver. ităq̄ cedit de ptā- te. & ad idem vide d. Ant. ī. c. pleriq; in antepe. col. ver. secūdā opi. de im mu. ecc. Adde ro. cōs. cccl xxxiij. & vtrū Papa possit granare vnū mo- nasteriū: vt det cē sum alteri: vide p eundē cōsi. cclix. & an Papa sit dñs rerū ecclesiæ: per Paul. de ca. cōsil. ccxxvj. in primo impressis.

e ¶ An ecclesia non soluēs pēsionē in cōtractū emphi- c. cum satis. de offi. Arch. & in. c. in Lateranen. ș. de præbē. hęc no. fol. nō congruit literę. Ideò tene primā solutionē, & de materia plenissimè no. in. c. cū venerabilis ī. de cēsi. vbi genaraliter tra ctať, quæ iura possit Eps remittere in ecclesia sibi subiecta. ¶ In ea. glos. ibi: *tamen Episcopi.* Not. istā gl. vsq; ad fin. Nā quotidie allegať, qn quæriť vtrū prælati inferiores à Papa possint concedere vni ecclesiæ aliquod ius in præiudicium alteri⁹. & videť hæc gl. concludere, q pri uilegiū pōt Eps⁹ concedere vni ecclesię sine pręiudicio alterius ecclesiæ. & idē tenet gl. xxv. q. ij. in summa, & cōiter tenetur. facit qđ no. Ioā. an. in. c. certificari. de sepul. vbi tenet Epm posse cōcedere priuilegiū liberę sepulturæ. ad idē vide bo. tex. in. c. cū dilectus. de cōsue. sed in pręiudiciū alterius ecclesiæ, dicit gl. hoc nō posse, nisi subsit cā rōnabilis. Host. & Gof. dicūt etiā requiri cōsensum capituli. per not. in. c. quāto. &. c. nouit. de his, quæ fi. à pręla. his eñ interue nientibus hoc poterit: vt clarè probatur in cle. ij. de reb. eccle. nō alie. & in. c. j. e. ti. li. vj. Sed gl. no. in. c. ecclesię. xvj. q. j. videť requirere tertiū, vt scilicet ecclesiæ nō inferať enorme præiudi cium: quia nō debet vni cōsulere cum enormi præiudicio alterius. & videť sequi do. Ant. hīc quod satis placet. ar. in. c. cū causam. ș. de prebē. & de dona. in. c. apostolicę. Cōclude ergo, q tri bus interuenientibus pōt Eps vni ecclesiæ con sulere cū præiudicio alterius ecclesię. ſ. q subsit causa rōnabilis. Itē, q interueniat consensus capituli. Tertiò, q nō inferat enorme præiudi cium. ¶ † Sed dubitať de Principe seculari. dic, vt not. Inno. in. c. quę in ecclesiarū. de cōsti. per Legistas. in. l. fi. C. fi cōtra ius, vel vti. publi. De ecclesiastico verò, vt Papa. gl. hīc videtur velle Papā posse⁶ etiā sine causa ius vnius ecclesię alteri cōferre. Idē sentit Spec. qui persequit mate riam plenè, vt videre potes in ti. de leg. ș. nunc ostendendū. ver. lvij. & melius in ver. lxxxix. & ș. nunc breuiter. ante finē super rub. de dispen. & sentit Ioan. an. in. d. ver. lvij. in addi. sed vide glo. xxij. dist. in. c. j. quæ incipit, Papā hoc nō de bere facere: non tn̄ dicit, q nō posset. ¶ † Cla- 13 rius loquitur gl. x. dist. c. l. vide Archi. in. c. non decet. xij. dist. vbi posteà Bernardus dicit Papā non esse dñm rerum ecclesiasticarū: nec habere illarū possessionem nomine proprio; sed sunt ipsius, vt administrator is principalis: vnde no. concludit post bea. Tho. Papā incurrere vitiū simoniæ si pro iuribus spiritualibus recipit ab ecclesia aliquod tēporale, quod nō esset, si do- minium esset suū. d. Anto. dicit, q aut quærimus de patrimonialibus ipsorum clericorū: & non potest Papa disponere de eis ad libitū, sicut nec Princeps secularis de bonis subiectorū, quod not. sing. quia nō recordor alibi legisse. Nā Inno. in. c. inquisitioni. de sent. excom. & bene, di cit Papā non posse tollere aliquid de patrimo- nialibus laicorū: sed de patrimonialibus cleri- corū, credo, q seriosè subticuit. vnde satis pla- cet, q in his casibus possit Papa, in quibus pōt Imperator in bonis subditorum: quia ita cleri- cis cōpetit dominiū de iure naturali, sicut & laicis: licet in eis ma- 14 gis posset dubitari. ¶ † Aut quæritur de rebus ecclesiasticis: & di cit, q de titulis potest Papa disponere prout vult, etiā remouēdo vnū sine causa de beneficio suo. alleg. c. ij. de præben. lib. vj. vbi di citur Papā habere plenā potestatem in istis beneficialibus. & pro eo posset allegari gl. not. in. c. per principalē. ix. q. iij. & dicit Papā posse deponere vnū Episcopū, sed nō omnes. hoc dictū do. Anto. c simpliciter non admitterēt, vt Papa sine causa posset priuare aliquos beneficijs eorū: maximè episcopatu, & alijs dignitatibus: cū sit dubiū vtrum Episcopus inuitus transferri possit, nedū ex toto priuari: vt no. in. d. c. fi. de postu. præla. & per Ioā. and. in reg. quod alicui gratiosè. de reg. iur. lib. vj. in mercu. Vnde in concilio Con stantiensi nouissimè celebrato fuit constitutū: q nec Episcopus, nec Abbas possint transferri inuiti sine causa rationabili. & hanc materiā plenissimè examinaui in quadā disputatione, quę incipit, 15 Episcopus. & dicendū, vt ibi. ¶ † Aut quæritur de alijs rebus ec- clesiæ. & tūc tenet do. Ant. q etiā cū graui præiudicio, & sine cau sa possit Papa alteri ecclesiæ de illis cōcedere: licet facere nō debe- d ret. Pro eo tamē est præsumendū, q cū causa⁴ fiat: puto, q vni ec clesiæ possit dare cum præiudicio alterius sine causa: sed non sine peccato: quia cū Papa debeat esse, sicut diligēs paterfamilias: non debet apud eū esse acceptio personarū. Nam sibi data est potestas pascendi oues. & sic iustè administrādi. de quo vide in simili, quod 16 dixi post beat. Tho. in. c. de multa. ș. de præben. ¶ † Et vide singu lare dictū Arc. quod nūquā tradas obliuioni. in. c. nō liceat Papæ. xij. q. ij. vbi post Hugo. cōcludit Papā peccare mortaliter, si bona ecclesiæ alienat in casu non licito: puta dando consanguineis illa, 17 vt præ alijs eos diuites faciat. † Not. istud vltimū. Nā ideò hoc di xi: quia licitum est etiā prælato inferiori aliqua dare cōsanguineis pro sustētatione: vt in. c. monemus. xij. q. ij. & in. c. nō satis. lxxxvj. di. & in. c. j. de coha. cle. & mu. & prædicta notabis. facit. c. cæterū. de resci. ¶ In gl. in ver. *recompensationem.* in fi. Not. vltimā fol. & etiā præcedentē. vnde hīc dicūt doct. q ex paruitate pēsionis non possumus præsumere Episcopū fuisse inductū ad spiritualia conce dēda pro modico tēporali. pro hoc facit. c. & si quæstiones ī. de simo. Alij extra gl. intelligūt, q remissio spiritualiū fuit separata concessione tēporaliū & à retētione pēsionis. quod tn̄ nō cōgruit literæ. Alij intelligunt, q gratis eximit istas ecclesias. & gratis fuit tibi oblata ista pēsio. Pro hoc facit quod Papa de ipo dicit in vers. *nos quoque certè.* licet ista sit bona practica, tamē non reprobat Papa, qn in Episcopus possit sibi reseruare certū censum: cū tex. aper tè dicat aliquid sibi reseruare: alij aliter. Sed tene istas duas sol. gl. vna est, q in signum perceptæ libertatis, vel præteritæ subiectio- nis, non autem in recōpensationem spiritualiū possit Episcopus retinere sibi certum censum. Quod tamē mihi placet: dummodò sibi nō seruet magnā quātitatē: quia tūc videretur facere in recō- pensationē spiritualiū. arg. in. d. c. & si quæstiones. Secūda solutio quādo Episcopus recipiebat ab ecclesia exempta, etiā temporalia licitè sibi reseruat partē illorū temporaliū: quia nihil de nouo cō sequitur, imò remisit totū retenta parte. & sic non potest dici si- 18 monia. ¶ † In gl. in ver. *iuxta ratam.* in fi. ex hac gl. multū notabi- li multa possunt colligi. Primò id, quod tacitè sentit post prin. q e etiam ecclesia non soluēs pensionē⁶ intra bienniū, vel triennium, cadit à iure suo: ita, q res emphiteotica cadit in cōmissum: quēad modū dicimus in priuato nō soluente: vt in. c. potuit. de loca. & hoc dictū hīc tenet Inn. & Hosti. sed gl. not. Ioā. sentit cōtrariū in l. placet. canonizata. xvj. q. j. & in. c. fi tributū. xj. q. j. & Goff. de im mu. eccle. post prin. & Hosti. in sum. eo. tit ș. iij. sequitur etiam hīc Io. and. satis latè. & inter cætera adducit hoc motiuū: bona eccle- siæ non possunt alienari sine solēnitate. de qua. xij. q. ij. c. fine exce ptione. ergo per non solutionē Prælati, non pōt induci alienatio huius vtilis dominij cōpetentis ecclesiæ. Sed Bal. in. d. l. placet. te- net primū dictum. & ad illā. l. quæ solet induci in cōtrariū, respōdet, q ibi loquit de translatione rei fiendæ in pœnā: vt si non sol- uitur tributū Imperatori: sed in casu nostro translatio fit ex natu ra contractus, & res reuertitur ad dominū suū. & sic præsuppo- sito, q etiam fundus ecclesiæ non incideret in cōmissum ex nō so lutione tributi debiti Imperatori: tn̄ aliud dicendū est in casu no- stro. & hāc opi. secutus est Pet. de anc. quæ opin. satis mihi placet.

Nam vide-

teotico cadat à iure suo: vide hic per. d. Ant. in. viij. col. versi. not. ex hac glos. & idē quod hic tenet ipse. d. Ant. in. c. verū. in fi. de so. cōpe. Et de hoc vide per Gasp. de Cal. in. c. verū. de condi. app. & de hoc vide per Archi. aliquid in. ș. qui rem. x. q. ij. vbi dicit, q quidā dicunt, q ecclesia non cadit à iure suo: sed remittit se ad ea, quæ dicentur, in. d. c. placet. xvij. q. j. Et de hoc vide per Ro. in. d. l. Impera tor. ș. ijdem rescri pserūt. ff. de admi. re. ad ci. perti. & p Bal. in. l. placet. C. de sacrosan. ecc le. vbi alle. gl. quā dicit nō esse alibi in aut. qui rem. in ver. repelli pōt. C. de sacrosan. eccle. quæ dicit, q fiec clesia habet em - phiteosim ab alia ecclesia, & nō sol uit pensionē debi to tpe, cadit abem phiteosi, quā glo. sequit ibi Bal. circa me. & vide Bal. in. c. j. in. ij. col. de alie. feu. vbi dicit, q ecclesia nō solu ēs censum, cadit à libello. & vide Arch. in. c. placet. xvj. q. j. vbi dicit, q ecclesia nō solu ens canonē, non perdit emphiteo- sim. & ita dicit te nere Gof. in sum. de immu. ecc. ș. ij. & dicit, q credit Inn. & Hosti. qui tenēt hīc cōtrariū nō benedicere. Et de ista. q. in termi nis vide per Spe. qui ar. pro & con trà. sed non firmat in tit. de re. in inte. ș. si quis aūt, & qñ in. vj. col. versi. vt autē hæc materia sub cōpendio. & de qō. ij. posita p d. Ant. vide p Bal. in procę. feud. ș. alia diuisio. in ver- si. aliud notabile. &c. p Paul. de elea. in. c. potuit. in. j. col. de loc. & p. d. Ant. in. c. j. ad fi. v. col. de do. & cōtu. ¶ Adde quod vo luit Ancha. cōsil. cccxxj. inci. Pet. lina.

Nam videmus, q per præscriptionē, etiam ec clesia perdit dñium rei suę, nō interueniēte ali qua solennitate: sed sufficit dispositio iuris vnà cum negligentia ecclesiæ. Idē ergo dicendū est in casu nostro, facit. c. j. de præscri. Idē etiā iura canonica in hoc casu loquunt: indistinctè ergo referenda sunt etiā ad ipsas ecclesias: cū princi paliter disponēt de ecclesijs & rebus ecclesiasti 19 cis. † Credo tamē, q prælatus negligēs soluere pōt cōueniri p ecclesiā, vt cōseruet eā indēnem à damno incursō ex perditione vtilis dominij. pro hoc glos. not. in simili. xvj. q. iij. placuit. ij. 20 ¶ † Secundò no. sing. ex gl. plures differētias ª a notabiles inter cōtractū censualē & emphiteo ticariū. Nā in cōtractu censuali trāsfert dñium in capiētē tàm vtile, quā directū: ita, q nihil iu ris super re illa remanet penes concedentē. Sed in cōtractu emphiteoticario tantū trāsit dñiū vtile in emphiteotam directo remanēte apud dominū. & licet glo. nō alle. tex. est de hoc vtil. in. l. j. ff. fi ager vec. vel emphi. pe. Nā cēsum sol uimus de re nostra: vt patet in censu debito Im peratori: pensionē verò soluimus de re aliena. & hanc differētiā no. sequuntur cōiter doc. & approbat Barto. in. l. j. ff. de pub. & not. ex hoc propriū vocabulū vtriusq; rei. Si ergo sit contractus censualis, propriè debet dici, vt soluat censum, nō pensionē. & in cōtractu emphiteo- ticario vocať propriè pensio, & nō cēsus: quā- uis generaliter vtamur promiscuè his vocabu lis. Nec ob istā improprietationē vitiaretur cō tractus, vel libellus: vt hīc no. probatur iuncta 21 glo. ¶ † Alia differētia notabilis, q in cōtractu emphiteotico res incidit in cōmissum, si nō sol uitur pēsio j. bienniū, seu trienniū: vt in. d. c. po tuit. Sed in cōtractu censuario, ex nō solutione res nō perdit: sed potest cōpelli censuarius ad solutionē: vt hīc cū gl. Et pōt esse ratio diuersi tatis. In cōtractu emphiteotico res non desinit esse domini: vt. ș. dictū est; & videť cēssa qua si sub conditione si pensionē soluerit. ar. l. quæ ro. ș. inter locatorē. ff. loca. Sed in cōtractu cen suario transfert dñium in totū: ita, q recipiens solū obligatur ad censum soluendū. & ideò sis cautus: vt in cōcessione, quæ fit de rebus eccle- siæ, non facias scribi, q ad censum fit cōcessio, sed in emphyteosim. ¶ Tertia differētia, quia spiritualia nō possunt cōcedit in emphiteosim cū quodāmodo viderenť vendi: sed ad censum possunt cōcedi: quia cēsus retinetur, nō inrecō

Anto. Francis. ¶ Circa hoc, an eccle sia h. bēs feudū, vel emphiteosim ab alia ecclesia, non soluēs canonē, vel pensionē cadat à iure suo? Dicas videnda quę habentur in. c. potuit. de loca. & in. l. ij, C, de iur. emphi. Et adde, q qñ ex cessatione in solutione canonis deberet cadere à iure suo: nō putarē in tali ecclesia non soluēte habere locū id, quod dicit de seculari nō soluēte ecclesiæ canonē, p bienniū: vt ex tali cessatione cadat à iure suo. Sed cū vtrāq; eccle- sia sit priuilegiata, cōquassārētur priuilegia, & haberet locū dispositio iuris cōis iuxta ea, quæ habentť in aut. quas actiones. C. de sac. san. eccle. Et q isto casu requireretur cessatio triennalis, per ea, quæ habentur in præalle. c. po- tuit. de loc. & in. d. l. ij. de iure emphi.

a ¶ Et istas differentias etiā ponit idem Abb. Pañ. in. c. j. in. ij. col. in ver. adde etiam tertiū intelle ctū. ș. de in inte. restit. Et declarat multum magistraliter Imol. in. c. ad audientiā. in. ij. col. de re. eccle. nō alie. vbi facit magnū festum. & dicit q est perpetuò menti tenendū: quia sæpe cōtingit in facto. Et sub iungit ibi Imo. & est pulchrū verbū, q si in instrumento diceret, concedo rem in emphiteosim perpetuā sub annuo censu: puta cētū ducatorū, & trās fero in te omne ius, quod habeo: quāuis dictū sit in emphiteosim. tamē iste esset contractus cēsualis nō obstāte, q dictum sit in emphiteosim, propter quod illud dictū fuit, transfero in te omne ius, quod habeo, & istud idē te- net Io. fa. in. ș. adeò. in pe. col. insti. lo. quicqd dixerit Bal. in tit. de pa. cōstan,

pensationē iuris cōcessi: sed potiq⁹ in memoriā libertatis cōcessæ, seu in signum præteritę sub iectionis. Et q hīc interuenerit cōtractus cen- sualis, & nō emphiteoticarius colligiť ex eo: qa Episcopus trāstulit in monasteriū quicquid iu ris habebat in illis ecclesijs. quod nō fit in cōtra 22 ctu emphiteotico: vt. ș. dixi. ¶ † Ét ex hoc, & b ex tex. no, aliud sing. q vbi in cōtractu⁹ ponunť verba, quæ possunt trahi ad varias ſpecies con- tractuū: nō debemus cōtractū interpretari, se- cundū vocabula appositа: sed potius secūdum naturā ipsius cōtract⁹. Nā per verba cōtractus poterat dici emphiteoticus: sed ex natura illius colligitur oppositū, ex quo fuit translatū vni- uersum ius. Et hoc idem post multa concludit Bar. in. l. cotē ferro. ș. qui maximas. ff. de publi. & gl. no. in. l. j. ff. de superfic. optimè facit tex. in 23 l. fi vno. ff. loca. ¶ † Itē no, ex hac gl. iuncto tex. q licet verba impropriè ponantur in exceptio ne: nō per hoc vitiatur exceptio, ex quo gene- raliter verba capiendo cōcludunt intentū exci pientis. Et idē eadē rōne dicendū est in libellā- te. facit quod legitur & not. in. l. solemus. & l. fi quisintentione. ff. de iudi. & in. c. literæ. de dila. & c. cum ecclesia. de cauſ. poſ. & proprie. 24 † † Vlti. not. q in petitione iuris ep̄alis veniūt ea, quæ cōpetūt Epo tàm de iure ſpeciali, quā de iure cōi: ita no. voluit gl. in fi. Cōtrariū not. gl. in. c. cōquerēte. de offi. or. vbi dicit, q solùm cōprehenduntť iura expressa. Io. an. cōcordādo videtur distinguere, q quædā succedunt de iu re ſpeciali in locū iurium debitorū de iure cōi: & illa cōprehenduntur tanquā surrogata in lo co illorum, & sic loquit iste tex. Quādoq; non sunt surrogata: sed veniūt accumulatiuè. & il- la non comprehenduntur. & sic procedit glo. cōtraria. qđ bene notabis: quia ad multa facit. Et ex his soluitur cōtrariū, quare Papa condē- nauit in pensione non petita. Nā satis fuit peti 25 ta petendo iura episcopalia. ¶ † Alia sol. J doc. eſt, quòd Papa hīc fuit amicabilis compositor inter istos: ideò potuit condēnare in re nō pe- tita. ¶ No. bene istā sol. Pro potestate arbitro c rum⁶. sed Bar. in. l. Aquiliana. ff. de transac. hoc not. limitat, quādo vult condēnare in re, quæ eſt in arbitramentū deducta: secus autē si in re prorsus ſeparata. quæ nobis. facit. c. cum dile- ctus. de arbi. ¶ † Alia sol. q in spiritualibus nō 26 curamus de hac subtilitate. satis enim eſt de ve c ritate constare. quod etiam not. ¶ Vlti. not. se-

xxviij. col. in ver. persoluere fiscū. Imo⁹ forti⁹ & ſin- gularius dixit Al be. de Ros. in. l. ij. C. de iu. emphi. in viij. col. in ver. qd de qōne à me qui sita p quēdā prio rē, q si ex tenore instrumēti nō poſ sit apparere, an sit emphiteosis, vel cōtractus cēsualis q in dubio sit cō tract⁹ cēsualis. Et ideò licet cessaue- rit mille annis sol uere, non pote - rit expelli. & ita dicit iudicasse, q eſſet censualis. al- legat not. per gl. & Innoc. hic,

SEB. SAPIA.

a ¶ Differētias. Dif ferētias inter cen- sum & pēsiones, ponūt multi rela ti per Feli. in. c. ad audientiā. in. viij. col. ș. de præscri,

SEB. SAPIA.

b ¶ Vbi in cōtractu ad hoc facit quod no. Ro. in. l. inter- dum. ș. ex naufra gio. ff. de acq. poſ. q si in instrumen to dicať aliquē ac cepisse fundū in emphiteosim, cū eſſet locatio non erit emphiteosis, sed locatio, & idē sentit Corſe. ī fin. suis in verbo con tractus. Faciūt cu mulata p. d. Iaſ. in l. in cōuentionalibus. in fi. ff. de ver. obli. vbi tangit, q in contractib⁹ ma gis attēditur volū tas cōtrahentium, quā verborū con ceptio.

c ¶ An arbitrator posit facere sen- tentiā super oīno extraneo à petito: & de hoc vide omnino per do. Ant. in. c. quintauallis. in xxxvij. differentia. ș. de iureiur. & eundem in. c. nisi. de præben. in. ij. col. Anto. Fran. ¶ An arbitrator possit ferre sententiā super oīno extraneo? Dicas, q arbitrator dicitur esse bonus vir & amicabilis cōpositor: & pōt se qui sententiā sui capitis: & pōt lædere partē nō in modico: licet in re magna secundū Bal. in addi. Spe. in tit. de arbi. in ver. ij. & in ver. iiij. Et dicit interue nire ad concordiam partiū, etiā sine aliqua sentētia, secundū Bar. not. in. l. si de meis. in. ș. recepiſſe. in fi. ff. de arbi. Et adde, q arbitrator nō tenet, nisi de dolo & lata culpa. ita Bar. in. l. fi. ff. si mē. fal. mo. di. & habeť p Bald. in addi. Spec. in præalle. tit. de arbi. in ver. arbitrator nō tenet. quod etiā voluit do. Paul. in. l. pe. C. de pac. Et ad quid se extendat potestas arbitratoris, vide latè per Barto. in. l. si societatis. ff. pro socio. & in. l. si quis arbitratu. ff. de verbo- rum obligationi. & de potestate arbitratoris, vide etiam per Ioan. Bernar. de firmi. in suo repertorio. in litera. A. in versicu. arbitrator non adstrin- gitur.

SEB. SAPIA.

a ¶ Rasura. De hac materia vide Moder. in l. si vnus, C. de test. Felin. in. c. ex literis. s. de fid. instr. Ias. & Deci. in l. fi. C. de edi. di. uiA dri. tol. Alex. 2 in cõsil. lix. incip. viso processu. col. ij. in. ij. volu.

b ¶ Adde gl. in ver. j. figura. in. l. fin. C. de edi. di. adri. tol. 3 quã Bart. ibi in. §. finautẽ. in. l. j. col. 4 multũ no. & alle. Bar. ibi istã gl. pro cõcor. quãuis Ange. in. d. l. fi. dicit illã gl. ibi esse sing.

c ¶ Et ita etiã not. Bar. in. l. si vnus. C. 6 de test. & in. l. j. §. fi. ff. de bo. pos. secũdũ tab. & in. l. di uus. §. itẽ senatus. ff. de fal. cano. in. c. ex literis. de fi. instru. Ang. de aret. in. §. pen. iustit. de test. Io. Pe. de Ferra. in practica sua quã cõposuit maximè ipsis notarijs in forma ponẽdi cõtra in 1 strumẽta in gl. iij. 3 fi. & quãuis Bal. in. d. l. si vn⁹. distinguat, an verba a dicta instro sunt in margine, vẽl in corpore instrumẽti. & d. alex. de Imo. circa hoc diffusè se ibidẽ extendit. tñ. d. meus. d. Iaso. de May. dũ legeret Papiæ. d. l. si vnus. sic concludit & dixit, q ita cõsuleret, si accideret sibi casus, q si reperiã addita aliqua verba, vel in margine instrumẽti, vel in corpore, vel in princip. vel in fi. si notarius in sua subscriptione nullã mentionẽ facit, talia verba nihil probant, eò q sunt sine die & cõsule & sine signo & subscriptione. ita expressè & melius, quã alibi Io. An. in tit. de instr. edit. §. ostenso. in addi. quæ incip. dixit Rolandinus. & Pau. de ca. in. d. 2 l. si vn⁹. dicit q ita aliãs fuit obtentũ Bononiæ. Si autẽ notari⁹ in subscriptione sua mẽtio-

cundũ Hosti. potes intelligere, q expressè in libello fuit petita hæc pensio: licet hîc non dicatur, & quælibet solutio bona.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia quo ad spiritualia præsumitur subesse Episcopo, in cuius diœcesi est sita: secus in temporalibus: nisi contrarium de utroque appareat.*
Iura spiritualia & ecclesiastica possunt vendicari rei vendicatione utili: nam directa datur vero domino.
Incorporalia vendicantur ratione iuris, quod quis habet in eis.
Collatio ecclesiæ, si non fit intra debitum tempus, Episcopus punitur.
Sententia incerta valet, si potest certificari per relationem ad aliud.
Libellus generalis in accessorijs procedit, & etiam incertus.
Pœnitentiarum appellatione, quid veniat: vide remissiuè.
Instrumentum redditur suspectum ex rasura seu superlineari scriptura.
Instrumentum locationis non probat neque dominiũ, neque possessionem esse penes locantem.
Possessio non est penes conductorem.
Possessio præsumitur penes detinentem.
Rasura instrumẽti reddit ipsum suspectum: licet fuerit in super scriptum manu proprij notarij: nisi ad hibeatur cautela, de qua hîc.

CAP. VII.

Vm venerabilis. ¶ † Episcopus petẽs ecclesiã quo ad tẽporalia, & spiritualia, obtinet in spiritualib⁹ eoipso, q probat esse in sua diœcesi, si nõ appareat exẽpta: sed in tẽporalib⁹ succumbit, nisi aliter doceat de iure suo. & in hoc vltimo est casus notabilis. Sunt duæ partes. Prima factũ narrat. Secũda diffinit ibi: *quia igitur.* Et vtrã q subdiuidit: *vt per se patet.* ¶ Casus literalis. Epus sabin. petebat ecclesiã sancti Angeli de Cauceia à monasterio faberñ. cũ suis pertinẽtijs & possessionibus, dicẽs illã ad se ptinere, tam in spiritualib⁹, quã in temporalibus de iure cõi: eò q erat sita in diœcesi sabi. quod in tẽporalib⁹ ad se spectare nitebatur ostendere p publicũ instrm in quo cõtinebatur expresse q l. sabin. Epus. H. Faberñ. Abbati, & duobus alijs Abbatib⁹ post illã dictam ecclesiam cum pertinenti js suis locauit pro annua pensione quatuor solidorũ Papien. Cõtra instrumentũ: ex parte monasterij fuit propositũ, q nulla fides est instrumento prædicto adhibenda propter superlineareˉ scripturã, & rasurã in loco suspecto factã. s. in annotatiõe indictiõis. His & alijs intellectis: quia cõstitit de. no. Pa. ecclesiã prædictam sitam in diœcesi Sabinẽ. adiudicauit Epo 8 ius episcopale in omnib⁹ spiritualibus in eadẽ ecclesia: exceptis quibusdã capi. per quę authẽtica scripta ei subtracta esse noscuntur. Sed q instrumentũ prædictũ insufficiens fuit ad probandũ, q ecclesia ipsa ei subesset quo ad tẽporalia: vtpote de iure propter prędicta suspectũ absoluit monasteriũ ab impetitione Epi quo ad tẽporalia. Ber. ¶ † Not. ex principio iuncto tex. ibi: *vẽdicare &c.* q iura spiritualia possunt vendicari per eũ, cui debent: & sic Epus põt ecclesiam sibi subiectã vendicare ratione iurium quæ habet in ea: & intellige de rei vendicatiõe vtili secundũ Inno. Nã directa rei vendicatio, non põt cõpetere: quia solũ illa cõpetit ei, qui est dominus de iuregentiũ vel ciuili: vt in. l. in rẽ. ff. de rei ven. sed bona spiritualia & ecclesiastica non sunt propriè in dominio alicuius: vt in. §. nullius. instit. de re. di. & in. c. ratio. ẽ. de præben. Et ex hoc & ex text. no. q possum vẽdicare rem incorporalẽ ratione iuris, quod habeo in ea. Idẽ not. in. c. examinata. ẽ. de iudi. & circa hunc articulũ vide latius hîc per Inn. ¶ No. ij. q licet de iure cõi ecclesia sita in diœcesi spectet ad Epm in spiritualibus, non tamẽ in tẽporalib⁹: scilicet vt de rebus tẽporalibus, seu prouentibus ecclesiæ possit disponere ad libitũ, seu in vsus suos conuertere: nisi aliãs probetur hoc ius sibi competere de iure speciali. Pro hoc. c. de multa. ẽ. de præben. ¶ † Vbi episcopus ecclesiam non confert intra debitum tempus. Item etiam in spiritualibus non fundat intentionem suam quo ad possessionem: vt est tex. no. in. c. olim. el. iij. de restit. spo. secus quo ad proprietatem vt hîc. ¶ † Itẽ no. ibi: *per authentica scripta.* q valet sẽtẽtia incerta dummodò possit certificari per relationẽ ad aliud. & hãc materiã 5 satis expediui in. c. cum venerabilis. ẽ. de exceptio. ¶ † No. q procedit iste libellus: peto ecclesiã cum suis pertinentijs & possessionibus: licet pertinẽtiæ & possessiones non aliter declarentur. Et hoc ideò: quia satis est libellũ esse certũ in principali: licet sit incertus in accessorijs: vt not. dicit Inno. in. c. tãtaˉ. de excess. prælato. de qua materia plenè dixi. ẽ. in. c. ij. de libel. ob. Et quid veniat appellatiõe 6 pertinẽtiarum, tractatur in. c. cũ ad sedẽ. de resti. spolia. ¶ † No. vlti. q instrumẽtũ redditur suspectũ ex rasura, seu superlineari scriptura in loco suspecto facta: de quoˉ. cũ gl. ¶ In glos. j. ibi: *auditis.* & ibi plenè per Inno. de hac materia. & in. c. inter quatuor. de maio. & obe. & facit hîc Inno. inter cætera differentiã, vtrũ ecclesia petita habeat perpetuũ prælatũ, an temporalẽ: vt primo casu conueniatur ipse prælatus, & nõ is, qui possidet subiectionẽ. Secũdo casu cõueniatur ipse, qui habet illã subiectã. Sed dic plenius: vt in locis præalle. ¶ In gl. in ver. *locauisse.* in fi. vult ergo glo. q etiam si istud instrumentũ locationis fuisset non suspectũ, non sufficeret ad cõcludendũ opi. Episcopi, sed certè tex. in fi. videˉ apertè innue 7 re cõtrariũ: cũ fundat se super suspiciõe dũtaxat. † Abbas dicit, q contra extraneũ instrumẽtũ locationis nõ probat dñium, seu possessionẽ: vt in cõtrarijs alle. in gl. sed cõtra cõductorẽ sic. Sed certè hoc dictũ nõ est verũ: qm̃ hîc agebaˉ rei vẽdicatione: vt patet in ver. vendicare. quæ intẽtatur cõtra conductorẽ. sicut cõtra quẽlibet extraneũ. & sic nulla specialitas põt dici in conductore: vt no. in. d. c. inter dilectos. in fi. vbi bo. gl. Itẽ licet conductor, qñ agitur actione locati, vel cõdictione. l. si qs conductionis. C. loca. nõ possit refricare qõnem dñij: de quo tamẽ dicẽdũ est, vt plenè no. Bar. in. d. l. si quis cõductionis. & dixi in. d. c. inter dilectos. nõ tamẽ probatur per hoc dñium, vel possessio: quia nõ probat hoc esse, quod ab hoc cõtingit abesse: vt in. c. ij. de trãsla. præla. & in. l. neq; natales. ; C. de proba. Sed locatio põt fieri etiã per eũ, qui nõ possidet: vt puta per cõductorẽ: vt in. l. nemo prohibeˉ. C. loca. ergo per locatorẽ non probaˉ possessio. vnde dicerẽ saluãdo istũ tex. à cõtrario sensu, q Episcopus nitebatur ˌpbare se locauisse tãto tẽpore, q sufficiebat ad præscriptionẽ quo casu satis probatur dominium, probando locationẽ: qa detinẽs præsumitˉ possidere: vt no. Inn. in c. cũ olim. de priui. Ideò ponderat in tex. q Epus locauit Abbati & duabus personis post ipsum. & no. istud dictũ: quia satis probaˉ p istũ tex. sic intellectũ, & in effectu voluit Bar. in. d. l. ad probationem. qd̃ bene no. Pa. limitatione iuriũ simpliciter dicentiũ per lo 8 cationẽ nõ probari dñium, neq; possessionẽ. ¶ † In gl. fi. ibi: *& in* a *loco suspecto.* Not. hoc dictũ gl. qa quotidiè accidit, vt rasura[a] reddat suspectũ instrumentũ, si est facta in loco suspecto: licet videaˉ b reposita[b] eadẽ manu. Nã hoc non sufficit: cũ reperiãtur multi scientes adulterari, seu dissimulare scripturas aliorũ. in aut. de fi. instr. post prin. Et ideò assume hãc cautelã notabilẽ, q vbicũq notari⁹ errauit in scriptura: ita vt oporteat reddere aliquid, & iterũ reponere: vel facere aliquam lineam in margine, debet notarius ad eui tandum suspicionẽ in fine instrumenti continuando se, facere mẽtionem qualiter ipse rasit tale verbum &c. vel quod fecit talẽ lineã in margine. hoc voluit not. Archi. in. §. is ita. xxxv. qõ. ix. videˉ probari in. l. in fraudẽ. ff. de testa. mili. & ibi hoc tenet Barto. c Ad idẽ c l. j. & . ij. & l. cancellauerat. ff. de his, quæ in test. delen. & ibi p doc.

& ita

& ita habet hodiè cõmunis stilus notariorũ, qñ rasura est in loco suspecto. hæc tamẽ non sunt necessaria, vbi ex præcedentibus, vel sequentibus põt elici veritas eorũ, quæ cancellata sunt: vt hîc not. dicit glo. quod bene nota.

SVMMARIVM.

1 *Monasterium subiectum est Episcopo, in cuius diœcesi est situm, nisi probetur exemptum.*
2 *Excommunicatio lata post appellationem, etiam extraiudicialẽ, non ligat, nec tenet.*
3 *Excommunicatio lata contra exemptum, est ipso iure nulla.*
Exemptus Episcopus factus eripitur à iurisdictione superioris.
4 *Iurisdictionis quasi possessio iniustè habita, non causat actum validum. s.*
Electus, vel præsentatus ab illo, qui est in quasi possessione præsentãdi vel eligendi, licet postmodum reperiatur præsentatus, non habet illius iuris proprietatem: dummodò esset in bona fide: aliãs secus.
5 *Sententia lata ab illo, qui bona fide erat in quasi possessione iurisdictionis, valet: licet & proprietas non spectaret ad eum.*
6 *Excommunicatio lata ab habente bona fide possessionem tantum excommunicandi, & non proprietatem: an valeat.*
7 *Obedientia solius prælati, vel Abbatis exempti præstita, superiori nõ præiudicat ad transferendum subiectionis possessionem: nisi interueniat consensus capituli.*
Incorporalia prout est iurisdictio, & similia, non possunt in alium transferri: nisi cum conscientia & patientia possessoris.
Vasalli si præstãt obedientiã alteri domino, nõ præiudicant vero domino.
8 *Procutor habens mandatum, vt possit agere totum id, quod potest dominus personaliter, censetur sibi data potestas agendi ea, quæ requirunt speciale mandatum.*
Electio vnius actionis: an & quo casu excludatur.
9 *Excipiens potest de vna exceptione ad aliã etiam contrariam transire.*
Exceptiones contrariæ possunt disiunctiuè proponi.

CAP. VIII.

1 Vm dilectus. ¶ † Monasteriũ subiectum est Epo, in cuius diœcesi situm est: nisi probet exẽptũ. h. d. quo ad titulũ. Primò instruitur delegatus quilibet sup sententijs, pnunciet. In secunda & tertia qualiter pronunciare debeat sup subiectione. Secunda ibi: *quæstio.* Tertia ibi: *similiter.* ¶ Casus literalis. Epus Aurieˉ. per circũuentionẽ fecit sibi prestari obedientiã ab Abbate cuiusdã monasterij, qd̃ situ erat in sua diœcesi præter fratrũ suorum assensum: cũ monasteriũ diceret liberũ & exẽptũ: sic fuit orta quæstio inter Episcopũ & monasteriũ super subiectione monasterij Abbas timẽs se per Epm aggrauari, ad sedẽ apostolicã appellauit. Episcopus nõ obstãte appellatiõe tulit sentẽtiã suspẽsiõis & excõicationis in Abbatẽ, & monasteriũ interdixit: propter qd̃ nũtius monasterij & nuntius Epi ad sedẽ apostolicã accesserunt. Coram Papa proposuit nuntius monasterij prædictas sentẽtias non tenere cũ monasteriũ exemptũ esset: vel saltẽ tutum erat legitima prescriptione: sed quia nuntius monasterij mãdatũ procuratoriũ nõ habebat, causa nõ potuit in presentia Papæ terminari. Vnde cõ mittit Papa cãm sub hac forma quatenus si cõstiterit iudicib⁹ Abbatẽ ad sed. apo. antequã Epus tulisset sentẽtias prędictas in Abbatẽ & monasteriũ legitimè appellasse, vel si cõstiterit monasteriũ exẽptum esse à iurisdictione Epi: iudicẽt prędictas sentẽtias nõ tenere: non obstãte q Abbas ab Epo circũuentus prẽter fratrũ suorũ assensum ei obediẽtiã promisit: cũ fraus & dolus ei patrocinarinõ debeant. Sed si Abbas defecerit in probatione exẽptionis, nec legitima præscriptione poterit se tueri, adiudicẽt monasteriũ Aurieˉ. ecclesiæ subiacere, quãuis probet se appellasse ante sentẽtias suprà dictas: cũ monasteriũ sit in ipsius diœcese. cõstitutũ. Itẽ si Abbas de fecerit in probatione appellãtis, si cõstiterit de exẽptione, vel legitima præscriptione tãm Abbatẽ, quã monasteriũ absoluãt ab Epi 2 impetitione. Ber. ¶ † No. j. q sentẽtiæ censuræ latæ post appella- a tionẽ etiã extraiudicialẽ ipso iure sunt nulla[a]. ad idẽ. c. cũ dilectus. de appel. Et ex hoc no. bonã practicã, cũ subdit⁹ timet iuste excõicari à superiore: extraiudiciaˉliter appellet à grauamine veriˉsimiliter futuro. ¶ † Not. ij. q excõicatio lata cõtra exẽptũ, est ipso iure 3 nulla: licet appellatio præcesserit per exẽptũ: per exceptionẽ ergo

nem faciat: tunc probat, & ita obseruat consuetudo. Limita tu, & intellige qñ talia verba addita spectãt ad factũ cõtrahentiũ. si autẽ spectarent ad solũ notariũ & tenderent ad cõualidandũ instrumentũ, istis duobus cõcurrentibus statur talibus verbis notarij dato quòd in subscriptione de eis mentionẽ nõ fecerit. Puta, pone, q in protocollo notarij reperitur vnũ instrumentũ cãcellatũ, postea notarius in margine scribit: Talis cancellatio fuit facta per errorẽ. statur verbis notarij, & non partiũ. ita sing. Bar. in. l. fraudem. sicut. ff. de testa. mi. quem allegat hîc iste: licet sic nõ declaretipsum. quod not.

Antoni. Francis. ¶ Circa hoc, an si in instro, vel illius margine, vel alio loco reperiantˉ aliqua verba addita: dicas, q instrumẽtum debet habere plura subsũtialia ad hoc vt valeat: vi delicet diẽ, locum seriem facti, indictionẽ, nomẽ Imperatoris, vel Papæ, annũ dñi, invocationẽ dñi: vt est not. gl. in. l. generali. C. de tabu. lib. x. & in aueˉ. vt præpo. no. Impera. in princ. & habeˉ per Bartol. in præc. fforum. vbi etiã p Alex. & debet etiã continere signũ notarij., & eius subscriptionem. Et adde, q si in instrumẽto reperiaˉ aliquid esse additũ, vel etiã deletũ, aut abrasum, redderet ipsum in strumentũ suspectũmisi de talˉ additiõe, deˉractiõne, vel rasura notarius in subscriptione mentionẽ faceret. de quo p Pau. de ca. vltra ea quæ dicta sunt. §. in consi. suo. cciij. debet cõtinere rogitũ ipsius notarij aliãs nõ valeret, vt per Bald. in. l. j. C. plus valere, quod agi. in vlt. col. & in

§. nos tutem. in aut. de tabel. & per Bal. in. l. ij. C. quãdo fis. vel pri. & per Specu. in tit. de instru. edit. §. quid ergo. & per Bar. in. l. si finita. §. itẽ videamus. ff. de dam. infec. & per doct. in. c. quoniam contra. de proba.

¶ Adde Pau. de ca. consi. xxxviij. & dicit Rom. consi. ccxlvj. q rasura in loco non susˉpecto, non vitiat instrumentum.

ZACHARIAS. ¶ Adde Bal. in. c. ex literis. & ibi Feli. plenè, col. penaˉ. ver. in gl. ij. ẽ. de fi. instru. & quod no. in apostil. ad istum in. c. cũ olim. de . ij. in fi. in versi. aliquas rasuras. ẽ. de priui.

a ZACHARIAS. ¶ Sunt nullæ. Adde istum in. c. considerauimus. nu. j. & quod ibi in Apo. ad istũ in ver. gesta. j. de elect.

b ¶ Non valeat. Adde, quod voluerũt. d. de Rot. deci. ccccclxxv. de iurepa. in antiquis. & Lap. alleg. lxxxix.

c ¶ Totus conuentus. Adde quod voluit Old. consi. xcvij.

per aliū sine consensu illius, qui eam possidet: vt in.l.ij.C.de ser.& aqua.vbi patet, ꝙ possessio incorporaliū non pōt quæri sine cōscientia & patiētia possessoris.not.Inn.in.c.bonæ.ij.de postu.prela.& in.c.cōquerente.de offi.ordi.& Bar.in.l.j.ff.de aqua plu.arcen.facit quod not. idē Inno.in.c.olim.de resti.spo.el.iij.& in. c.ij. de in integ.resti.vbi dicit,ꝙ si subditi alicuius volunt etiā expresse mihi prestare obedientiā, non debeo eam capere:quia non possunt illi in me transferre ius in eis per aliū possessum .facit ad prædicta.c.cū dilectus.j.tit.proxi. ¶ †In gl.in ver.ratihabitiōe.ibi: *vel dic non, ꝙ est differentia.* & hæc opi.est verior:vt etiā no.in.c.cū cōtingit.de transa. Dic ergo,ꝙ illa clausula :& promittit habere ratum. &c.nō apponitur ad ampliandū,sed ad confirmandū,vel declarandū verba præcedētia.& hoc tenet Spe.in tit.de procur.§.j.in versi.in premissis.Quid autem si apponat illa clausula,ꝙ procurator possit agere totū id,ꝙ dominus agere posset personaliter?dic,ꝙ videtur data potestas agendi ea,quæ requirunt speciale mandatum.& sic ampliatur procuratoriū per hanc clausulam: vt not. Archi.in.c.j.de rescrip.lib.vj.& Bar.in.l.procurator,cui libera.ff.de procura.licet aliud senserit Ioan.an.in.c.fi.dedila.sed tene primū,vt latius dixi.in.d.c.fi.& not.istā gl,cū gl.d.c.cū contingit.¶ †In gl.in ver. *tueri.* [a]ibi.§. *eligere* .Dic ,ꝙ aut quæritur de pluribus actionibus,aut pluribus exceptionibus.Primo casu,nūquid eligendo vnā,renuntiet quis reliquæ contrariæ ?dic vt plenè not.Inno.in.c.fi.de collu.deteg.& per gl.insti.si qua.pau.fe.di.vbi gl.satis longa .& facit quod legit.& no.in.c.vt quis duas. de elect. lib.vj.Secūdo casu regulariter de vna exceptione potest ad alterā etiam contrariā transire:quia reus vti non prohibetur pluribus exceptionibus:vt in regula,nullus pluribus.de reg.iur.lib. vj.& quod ibi no.l.nemo.ff.de excep.Nisi dicatur aliud in pœna mēdacij,& sic loquitur aut. contra,qui propriā. C.de non nu. pecu. Nā ibi negauit scripturā esse propriam,& succubuit. ¶ An autem has exceptiones contrarias posit simul proponere.dicendum,ꝙ nō,si purè proponunt.Secus si disiunctiuè.Puta, propono talem exceptionem:& si hæc non fuerit,propono talem.& hęc est bona practica ad euadendū quæstionē in glo.positā.Facit quod habetur in c.imputari.de fid.instr.si tamē vult simul proponere,auditur etiam post trienniū ad proponendū contrarium,secundū hanc gl.valde no. quam doc.nō improbant.Et tenebis eam mēti:vt ratione contrarietatis excusetur , si simul non proposuit.

a ¶ Et glo.consimilis in.l.j.§.fi.in gl. fi.ff.nau.caup.sta. & aliam in.l.nunquā. ff.de reg.iur. in antepe.char.

SEB. SAPIA. 9

b ¶ Quòd nulli. Vide ad declarationē omnino Cardi.in cōs.xxxix.incip. in aliquibus locis. vbi dicit, ꝙ iura, quæ prohibēt nouas religiones errare incōsulto Papa,nō intelliguntur de illis,quę inducunt nouū modum viuendi religiosè nō facta professione : quia illi non dicūtur inducere nouā religionem ex quo propriè illa nō est religio . quod consilium refert & cōmendat Feli .in.c. ecclesia sanctæ Mariæ.in princi.§ .de consti.

c ¶ Maioris monasterij.Adde quod voluit Ludo.Ro. consi.cccxxxiij.

Abbas vnius monasterij:an vocabitur ad electionem prælati alterius monasterij,in quo est monachus. 6

CAP. IX.

1 NE nimia. ¶ †Habet plura dicta,sed principaliter potest sic summ ari: Nouā religionem nō licet cōstituere sine author itate Romani pontificis:nec in diuersis monasterijs potest quis esse Abbas,vel monachus. Diuiditur. Primò nouā religionem prohibet in personis & locis.Secūdò pluralitatem locorū monachis & Abbatibus.ibi: *illud.* ¶ Casus litera.Prohibet hîc concilium, ne aliquis decętero nouam religionē inueniat:sed si vult ad religionem transire,vnā de approbatis assumat.Itē qui voluerit nouā domū religiosam fundare,regulam & institutionē accipiat de approbatis.In fine prohibet,ne in pluribus monasterijs,monachus quisexistat:nec vnus Abbas præsit pluribus monasterijs. Ber. ¶ †Not.j. 2
b vnā regulam,ꝙ nulli[b] est licitum inuenire nouā religionē:nec ædificare nouam domū religiosam,nisi velit accipere vnā de regulis approbatis:licet ergo de iure ciuili videantur approbata collegia cōcernentia piū vsum & cultū diuinū.l.j.ff.de colle.illici. tamē respectu religionis hodiè est standū huic decre.vt enim euitetur cōfusio in ecclesia Dei,hæc noua inuentio reprobat. Nam videmus quòd propter nouas cōstitutiones,vel inuētiones:tot sunt varietates inter monachos sancti Benedicti:vt vix inuicem se recognoscāt. ¶ †Sed quęro,nūquid Episcopus possit dare licentiā contra 3
c dispositionē huius text.dic,ꝙ non:quia generaliter hoc omnibus prohibetur.& ista est cōstitutio cōcilij generalis,contra quā Episcopus dispensare nequit:vt in.c.cū dilecti. §. de electi. vnde sicut nō licet alicui citra Papam sanctū de nouo canonizare :vt in.c.j. &.ij.de reli.& vene.sanc.ita nec nouā religionē inuenire. Hodiè est quædā extrauagans Io.xxiij.quæ incipit,sancta mater ecclesia. quæ videtur ipso facto excōmunicare istos,qui adinueniūt nouā religionem assumendo.s.vt certū habitū,& cōgregando se simul & recipiendo de nouo ad eorū cōgregationē intrare volentes , & facientes sibi præsidentem inter se.Itē excōmunicat prælatos dātes eis facultatē seruandi talem ritum . ¶ †Et aduerte, quia multi 4
credunt excusari:quia licita agunt cōfidentes de propria conscientia:sed certè decipiunt:quia inuentio religionis non prohibetur, ꝙ in se mala sit:sed propter cōfusiones,quę generantur in ecclesia Dei.Itē,quia non approbata tali religione per superiorē:instituti ibidē,vt plurimū idiotæ in pluribus errant.vnde etiā propter mala,quæ possunt inde accidere,emanauit prohibito.Simile in iuramento,nō enim prohibetur,quia in se sit malū:sed propter malū periurij,quod ex incauta iuratione sæpe prouenit:vt in. c.fi Christus.de iureiur. ¶ †Opp.contra §.istum.& videtur, ꝙ in diuersis 5
monasterijs quis possit presidere:vt Abbas:& locū,vt monachus obtinere:vt in.c.j.de priuile.lib.vj.vbi dicitur,ꝙ si monachus maioris monasterij constituitur Prior in prioratu eidē monasterio subiecto , non definit esse monachus maioris monasterij: sed in vtroq; locū obtinet.ad idē.c.cum sing.de præben.lib.vj.Sol.contrariū procedit,quādo plura monasteria sunt vnita,vel connexa. Istud.c.loquitur quādo monasteria sunt separata penitus .& facit
6 c.constitutus.& quod ibi no.de elec. ¶ †Sed circa hoc quæritur, nūquid Prior illius monasterij subiecti,ex quo nō definit esse mo
c nachus maioris monasterij ‘debeat vocari ad electionē prelati in maiori monasterio.Inn.& cōmuniter doct.post eum dicunt, ꝙ si prioratus habet electionē proprij prælati per se , vel saltem bona diuisa à bonis monasterij maioris:non est tunc vocandus: aliàs secus.quod not.in hoc tamē est standū consuetudini:secundū Inno. Et cui acquirat iste prior an prioratui,vel monasterio maiori:vide per Fede.consi.xxxiiij.vbi tenet,ꝙ prioratui,ex quo habet diuisam administrationem à monasterio.quod no.& vide ibi latius.

De capellis mona.& aliorum religio. *Rub.*

¶ Suprà visum est de religiosis.Item de domibus religiosorum in genere: nunc autem subijcit in specie de domibus religiosis , seu capellis monachorum.&c.

SVMMARIVM.

1 *Monasterium curam animarum,si habet:debent clerici seculares huiusmodi curæ præesse:quorum institutio,vel depositio pertinet ad Episcopū loci:cum consilio monasterij.2.6.*

Habens

Habens gerere actum cum consilio alterius: non tenetur sequi illius consilium.6.

4 *Clericus secularis:potest institui in regulari ratione curæ exercendæ:sed non, vt faciat vnum collegium.*

5 *Monachus alicuius monasterij,quo casu positi præesse curæ animarum,remaneat sub obedientia Abbatis.*

CAP. I.

1 IN ecclesiis. ¶ †Ad curā monasterio subiectā non monachi,sed seculares clerici præficiūtur,& Episcopis subsunt.h.d.Primò dictum. Secundò ampliat.ibi: *ita,* ¶ Casus literalis. Statuit Vrbanus Papa,ꝙ monasteria quæ populū habent:habeant Capellanum suū institutū ab Episcopo de consilio monachorū, qui populū regat,& visitet,cū necesse fuerit:cuius ordinatio & depositio ad Episcopū pertinet. Berū. ¶ Not.j. nō esse à iure improbatū:vt monasteria habeant certam parochiā cū cura animarū. ¶ Secundò not.ꝙ vbi monachi sunt in congregatione,nō est præficiendus curæ aliquis monachorū:sed clericus secularis.& videt hoc satis mirabile:vt ratiōe curæ exercēdę possit monachus eripi à monasterio& eccl.seculari pfici:vt in.c.ij.de sta.reg.& tñ in monasterio habente populū monachus curā populi exercere nō possit:vt hîc.Et quæ sit diuersitatis ratio, nullus tex.exprimit:ideò variatur intellectus huius.c.&
2 dicendū,vt j.dicā cū gl. ¶ †Itē not.ꝙ licet Parochia spectet ad monasteriū,nō tamē habet Abbas liberam institutionē Capellani:sed de cōsilio ipsius & cōuentus præficiēdus est Capellanus per Episcopū.quod an sit verū. 3
subijciam. ¶ †Itē not.ibi, *solius Episcopi arbitrio.&c.* ꝙ habens gerere actū de consilio alicuius,nō tenet sequi il
a lius consiliū:[a]vt in.c.dilecti.de arbit.& in. c.cū in veteri. de elec.vnde per requisitionē consilij, nō minus dicitur
4 pendere actus à solo arbitrio ipsius. ¶ †Vltimò not.casum,in quo clericus secularis licitè instituitur in ecclesia regulari ratione.s.curæ exercendæ monasterio competentis:non tñ faciet vnum collegium cū regularibus:sed erit personaliter beneficiatus.arg.in.c.fi.§.de sta.reg.alia vtilia non possunt colligi. ¶ In gl.j.ibi: *de statu monachorum.* Sentit hîc gl.tex.istū procedere in casu.c.ij. de stat. reg.quod profectò verū non existit.quia tex .iste loquitur in alio casu:videlicet in ecclesijs parochialibus extra monasteriū:nec indistinctè prohibentur ibi præfici: sed singulariter duntaxat.Iste tamē text.propriè loquitur in monasterio habēte parochiā distinctā:vt.§.dixi:vt patet
5 in prin.huius.c. ¶ †Ideò potest fortiter opponi contra istū tex.nam si in ecclesijs secularibus potest monachus præfici curæ,saltem habēdo sociū sui ordinis: vt in.d.c. ij.&.c.quod Dei.fortius debet posse assumi & curā exercere in proprio monasterio:cū ibidem concurrat fauor ecclesiæ,& cura animarū:& habeat nedū socium ,sed socios.Itē magis obligatur monasterio suo,quā ecclesiæ seculari.Ergo fortius est censendus idoneus ad curā expli candā imminentē in propriomonasterio,quā ecclesię foris sitæ.Sol.contrariū est difficile,& difficultas maximè ex eo oritur:quia nō habemus in tex. rationē decidendi: sed ex sequētibus verbis gl.possunt elici duo intellectus. ¶ Primus,vt procedat litera in monacho non instituto per Episcopū:quasi sentiat,ꝙ si monachus eligeret à populo parochiæ,& institueretur per Episcopū,hoc licitè posset attentari.Et no.hunc intellectū:quia multum restringit istū tex.in eo,quod dicit de electione populi nō esse hoc necessarium:nisi patronatus ecclesiæ pertineret ad populū:vt no.in.c.querelā.de elect.&.c.Massana.eo. tit. ¶ Secūdus intellectus,ꝙ hoc.c.procedit:vbi est monachorū congregatio.q.d.ꝙ licet monachus posit præfici curæ ecclesiæ parochialis secularis:non tamen , vt in proprio monasterio:vt hîc.Quæ autē potest esse diuersitatis ratio:do.Ant.incidenter tangit,ne notētur diuersitas inter istos de cōgregatione:& ne monachus habeat causam vagandi per parochiam.Hoc vltimū non procedit:quia eadē & fortior est ratio , cū præficitur ecclesiæ secularis:sed tenēdo primā rationē,vr inferēdū cōtra prę
c cedentē lect.vt non sufficiat aliquē monachorum præfici per Episcopū,ne noteť diuersitas inter eos. Sed ego nō possum concipere,ꝙ hęc facilis ratio sit sufficiens ad impediendum priuilegium tributū curæ.Nā maior videtur indecētia,vt monachus eximatur à monasterio,& habeat inter seculares,quā ꝙ existēs in monasterio exerceat curam nomine collegij .Nā & in ecclesijs secularibus & collegiatis,videmus ꝙ vnus,vel duo exercent curam nomine collegij. Nec per hoc notatur diuersitas: quia is facit,cuius nomine fit:vt in.c.cū quis. de sent .excom.lib.vj.in.c.cū veniissent.de insti. Ad prædicta vide
b Inn.[b]in.c.cū non ignores.§.de præben.ideò puto hoc.c. loqui secundum iura antiqua:& considerato mero statu religiosorū.Nam regulariter monachus non debet præfici curæ etiā ecclesię seculariś:sed propter necessitatem fuit institutū,ꝙ monachus posit præfici:vt dixi in. d.c. quod Dei.Si ergo reperiuntur clerici seculares idonei, non debent ipsi monachi præfici.& ita propriè debet intelligi iste tex.sed in defectū seculariū satis potest sustentari primus intellectus gl.vt posit vnus eligi ex monachis,qui instituet per Episcopū.Namcura animarū non
6 est collata ipsi collegio monachorū:cùm sint ibi,non vt a exerceant curā,sed regulariter viuant:vnde cura est potius ecclesiæ ipsorū:ideò institutio debet fieri per Episcopū,sed de consilio istorū monachorum.Et ratio prohibitionis est illa,ne habeant materia vagandi,& visitan
di domos mulierū pro confessionibus & alijs. ¶ †Et ex prædictis infero aliā.q.nunquid monachi habeant præ-
c sentare[c] Capellanū. Aliqui doct.sentiunt,ꝙ sic.vnde intelligunt text.quòd monachi præsentabūt & Episcopus instituet.sed certè hæc lect.est aliena à mēte & verbis literæ.& ideò dicerē,ꝙ aut cura pertinet ad ecclesiā quæ est iuspatronatus monachorū.& tunc habet locū,qđ isti dicūt,ꝙ ex patronatu cōpetit ius præsentādi:vt in.c.vnico.de iurepa. Aut cura cōpetit ecclesiæ eorū:quia monasteriū habet parochiam:& tūc inhærerem verbis huius literæ:vt Episcopus habeat ibi institutionem capellæ requisito monachorū consilio.sufficit tñ requiri: nec tenetur sequi. ¶ Ex his infero ad aliā quęst.nūquid in omnibus ecclesijs monachorū ,habeat locū dispositio huius
{ c.& in hoc*sunt varię opi.*quidā dixerunt:vt refert Inno.ꝙ procedit in omnibus ecclesijs pleno iure monasterio non subiectis.xvj.q.ij.c.sanè.& quod ibi no .in summa. Alij ꝙ idē sit pleno iure,dūmodò populus nō sit exēptus.Alij,& tertiò,qñ monasterium non haberet patronatū ecclesiæ.Ipse verò Inn.confirmat hanc regulam, ꝙ vbicunq; Episcopus haberet instituere quo ad curā po-
b puli,semper depositio pertinebit ad eū:sed per hoc non apparet,quādo institutio quo ad curā pertineat ad Episcopum.Dic ergo,ꝙ vbicūq; populus parochiæ non est exēptus,semper institutio quo ad curā pertinet ad Episcopū:nec institutus potest per alium remoueri:vt in.c. vno.eo.ti.lib.vj.& vide quod ibi leg.& no.& vide quod ibi dixi de diuerso iure competenti monasterijs in eccle fijs secularibus.in.c.de monachis.§.de præbē. ¶ Vltimò quæritur,nūquid valeat cōsuetudo contra dispositionē huius.c.vt sic monachi posint per se exercere curā: do-
ctо.expresse non tangunt:sed simpliciter dicit Io. And. hoc capitulū malè seruari de consuetudine:sed credo cō suetudinē valere.de quo videtur tex.à cōtrario:vt in cleri.ne in agro.§.cæterū.de stat.reg.licet glo.aliter sentiat: sed debet intelligi de iure cōmuni.Hanc opi.reperio sentire Lau.& etiā Io.de Lig.in.d.§.cæterum.& sentit Ioan. an.in.d.c.statutum.de elect.lib.vj.in nouella.

a ¶ Non tenetur sequi illius cōsiliū. Adde Bald.plenè in rub.C.de instit. col.iiij.ver.sed qđ si testator.& Bar. in.l.j .§ .si plures. col.vj.versi.& per hoc dico.ꝙ quando .ff. de exerci. acti.

SEB. SAPIA.

a ¶ Consiliū. Vide Bar.Alex.& alios in.l.si conuenerit. ff.de rei iu.Ang.in cōsil.xcij. inci.fu-per primo. col.ij. & in cōsi.clxxxviij.incip .sed nūc videndū est,colū. pen.Ioā.de Ana. in consi.xv.incip. circa testamētū in secundo dubio & in cōsi.lxij.incip. visis. col.j .Raph. lv.inci.duo habentes.

b ¶ Vide Inn .Ad-de qđ voluit Oldra.consi.lxvj.

c ¶ Præsentare.Adde quod voluerūt do.de Ro.deci.cclij.&.ccccl.xxij.de iurepa.in nouis.

SVMMARIVM.

1 *Libellus generalis admittitur super accessorijs.*
2 *Possessorium recuperandæ datur contra quamlibet personam non præstantem obedientiam de facto superiori.*
3 *Ecclesia sita intra parochiam alterius ecclesiæ, an præsumatur sibi subiecta.11.*
4 *Confessio presbyteri contentiosè facta, præiudicat ecclesiæ non habenti capitulum: aliàs requiritur confessio capituli.18.*
5 *Confessio facta in vno iudicio: facit fidem in alio inter easdem personas.13.*
6 *Nuntij missi ad vocãdum aliquos, possunt testificari super vocatione facta.*
7 *Testis potest induci ad aliquid dicendũ coram testibus: ne postmodum habeat materiam variandi in iudicio.*
8 *Subiectus respectu veniendi ad aliquẽ actum, præsumitur quis quando pluries vocatus venit.*
9 *Monasterium non mutat statum suum respectu exemptionis, vel non, si mutat statum respectu habitantium.*
10 *Sententia in spiritualibus formatur in personam œconomi: tam ex parte actoris .quàm ex parte rei.*
12 *Presbyteri si sint parochiani, non tenentur recipere sacramenta à presbytero parochiano: sed ab Episcopo, vel Archiepiscopo.*
Cardinales habent ius episcopale in titulis suis: & intra totam parochiam tituli.
14 *Confessio facta super processu nullo, valet.*
15 *Confessio facta in summario iudicio facit fidem in plenario.*
16 *Monachi, vel moniales, an subsint presbytero parochiali quo ad sacramenta recipienda.17.*
18 *Exemptio ecclesiæ, an præscribatur.*
19 *Per præscriptionem vnius actus iurisdictionis, an censeatur præscripta tota iurisdictio.*

CAP. II.

DIlectus. ¶ Si ecclesia non cathedralis vendicat sibi ius in alia ecclesia, obtinebit solùm quo ad ea, quæ probabit sibi deberi præscriptione, vel alio legitimo modo. h. d. secundũ cõmunem & verum intellectũ. Et tria facit. Primò ponit petitionem actoris. Secundò defensionem rei. Tertiò Papæ diffinitionẽ. Secunda ibi: *ad hoc.* Tertia ibi: *nos.* ¶ Casus literalis. Syndicus ecclesiæ sanctæ Ceciliæ, nomine ipsius rectè petebat ab œconomo sancti Laurentij de Piscinula: subiectionẽ in scrutinijs, baptismate, capitulis, & similibus: possessorium & petitorium intentando, dicens: q̃ cũ ecclesia sancti Laurentij sit in parochia sanctæ Ceciliæ sita, de iure cõmuni debet ei in prædictis omnibus subiacere: cũ priuilegium exemptionis non habeat, nec præscriptionem pro se, poterit allegare: cum ecclesia sanctæ Ceciliæ præscripsisset prædicta, sicut per testes dicebat esse probatũ. Prætereà cũ inter prædictas ecclesias corã. C. Papa super prædictis quæstio verteret. M. presbyter ecclesiæ sancti Laurẽtij fuit sponte cõfessus, q̃ ecclesiæ sanctæ Ceciliæ debebat scrutiniũ & baptisma. & cũ ecclesia sanctę Ceciliæ vellet producere testes ad probandũ, q̃ ille presbyter diuersis tẽporibus vocatus fuerit ad capitulũ: & q̃ ad ipsum venerat: dictus p̃sbyter cõfessus fuit se vocatũ ad capitulũ venisse. Vñ. C. restituit ecclsiam. S. Ceciliæ, quo ad capitulũ de quo cõquesta fuerat spoliatũ, saluo iure proprietatis ecclesiæ sancti Laurẽtij. Per hoc ergo syndicus sanctæ Ceciliæ probare volebat proprietatẽ quo ad scrutinium & baptisma & possessionẽ, quo ad capitulũ. œconomus sancti Laurentij ex aduerso respondit: q̃ ecclesia ipsa nullo medio pertinet ad Romanam ecclesiam. Prætereà ipsa fuit monasterium monialium: & generaliter seruatur in vrbe: vt nullũ monasterium titulo sit subiectũ. Quare incógruũ videbatur, vt regulares secularibus supponant. & dñs Papa in ipsa ecclesia institutionẽ liberam exercebat: & dñs Papa his & alijs intellectis condemnauit œconomũ sancti Laurẽtij syndico ecclesiæ sanctæ Cæciliæ in scrutinio & baptismo: ita tñ, q̃ per hoc nullũ præiudicium generetur ecclesiæ Romanæ: si quando ius suũ fortè duxerit prosequendũ. Institutione verò & destitutione & capitulo œconomum sancti Laurẽtij ab impetitione syndici sanctæ Ceciliæ prorsus absoluit, sibi super hoc perpetuũ silentiũ imponẽdo. Ber. ¶ Not. j. à iure non esse improbatũ, vt ecclesia inferior, putaparochialis acquirat subiectionẽ in aliquibus iuribus episcopalibus in ecclesijs sitis intra plebanatũ. Facit ca. audi tis. &. c. cum olim. s̃. de præscrip. p̃t ergo licitè ecclesia inferior hæc iura petere, si præscriptione, vel alio legiti mo modo acquisiuit. ¶ †No. ij. ibi: *& similibus.* q̃ non vitiatur libellus[a] per appositionẽ huius clausulæ generalis. possunt ergo in libello exprimi aliqua iura particularia cõprehensa sub aliquo genere, & annecti illa clausula generalis. Comprehendit etiam hæc clausula omnia accessoria & similia expressis. de quo vide latius per Inno. in c. fi. de offi. Archid. ¶ †Tertiò not. q̃ respectu subiectionis p̃t agi possessorio. Si ergo subditus meꝰ subtrahit mihi obedientiã, de facto possum agere possessorio: vt reducat ad pristinã quasi possessionẽ iurisdictionis. & sic super iuribus incorporalibus potest agi possessorio. de quo no. in. c. querelã. de elect. concor. c. cũ ecclesia. de cau. pos. & proprie. ¶ †No. ibi: *de iure communi.* q̃ ecclesia sita intra parochiã alterius, est illi de iure cõmuni subiecta. sed illud ius cõmune hîc allegatum nullibi videtur expressum. vnde hæc fuit allegatio partis continens falsitatẽ, secundũ omnes doct. meritò ista ecclesia solũ obtinuit in his, quibus probauit sibi deberi. & de hoc dic latius cũ gl. ¶ †Itẽ no. & tene mẽti, q̃ vbi in ecclesia solus presbyter absq̃ collegio est institutus, cõfessio solius presbyteri cõtentiosè facta, præiudicat ipsi ecclesiæ. [b] quod bene notabis. Secus videtur, vbi ecclesia habet collegiũ: quia tunc requiritur confessio totius collegij. de quo vide quod legitur & not. in. c. præsentiũ. de testib. lib. vj. & in. c. de Constantinopolitana. xxij. dist. ¶ †Itẽ not. & tene menti, q̃ confessio facta in vno iudicio, facit fidem in alio inter easdẽ partes. [c] Nã hîc allegabat confessio facta corã Cœlestino. & de hoc aliquid infrà. ¶ †Not. q̃ missi ad vocandum aliquem ad congregationem, vel ad aliquem alium actum, possunt postmodũ testificari super vocatione ab eis[d] facta: vt patet ibi: *vocasse.* ¶ †Itẽ no. quòd non vitiatur testimonium alicuius, si prius in præsentia partis dixit, qđ erat dicturus in iudicio: imò est cautela: vt inducatur ad prius dicendum, ne habeat materiã variandi: secundum notabilem theoricam Bar. in. l. eos. ff. ad legem falci. ¶ †Item not. qualiter probatur subiectio respectu veniendi ad certam congregationem: vt si probatur talem pluries vocatum venisse. &c. non enim videtur sufficere vnica vocatio: quia solet quandoque obedire ex mera liberalitate. pro hoc quod no. Innocen. in capitu. bonæ. ij. de postula. prælatorum. & per Legistas in. l. j. §. de itine. actuq̃ priuato. ¶ †Item nota, quòd licet monasterium mutet statum de regularibus ad secylares, non per hoc mutat subiectionem. Nam remanet ecclesia subiecta illi, cui primò subijciebatur: licet in alijs mutet morem. argumen. in. c. recolentes. de stat. regul. & hoc tenet hîc Innocen. & communiter doc. quod bene notabis. Ex hoc enim infertur, quòd si aliquod monasterium exemptum ex defectu monachorum reducitur ad statum secularem: q̃ ecclesia remanebit exempta, sicut prius. ¶ Not. ibi: *generaliter seruetur consuetudo.* q̃ consuetudo generalis alicuius loci extenditur ad ecclesiã particularem, habentem illã qualitatem, quæ regulariter est in alijs ecclesijs illius loci. ¶ Vltimò nota, q̃ etiam in istis spiritualibus sententia formatur in personam œconomi:

ZACHARIAS.
a ¶ Non vitiatur libellus. Adde Lanfran. de Oria. in. c. quoniã contra falsam. §. petitiones. nu. 4. versi. cautela est. & ibi in apostil. Celsi post Benedictum vadum s̃. de probati.
b ¶ Ipsi ecclesiæ. Adde quod voluit Lud. Ro. consil. xxxvj.

SEB. SAPIA.
b ¶ Ecclesiæ. Quãdo confessio prælati possit ecclesiæ præiudicare, tradit Feli. in. c. fi. co. pe. ver. generaliter autem s̃. de præsum. post Abb. ibi. colum. xij.

ZACHARIAS.
c ¶ Inter easdẽ partes. Adde Inno. in c. per inquisitionẽ in gl. sua in ver. ecclesiasticis. s̃. de elect. Bald. in. l. ij. colũ. fi. ver. sed iuxta prædicta quæruntur. C. de edẽ. & in sua marga. in ver. cõfessio. ver. vij. & Alexã. in. l. ij. ff. iudi. fol. & in l. ij. §. j. ff. vi bono. rapto.
d ¶ Ab eis. Adde quod voluit Old. consi. cj.

nomi: tam ex parte actoris, quam ex parte rei. De quo dic, vt not. in. d. querelã. ¶ In glo. j. ibi: *catheciſmi.* & dicitur catheciſmus à cathecizo, cathecisas. quod idem est, quod instruo instruis: vt est gl. in. c. per catheciſmũ. de cog. spiri. lib. vj. & iste catheciſmus seruabatur olim in adultis baptizãdis: & deberet seruari hodie fi. adulti infideles venirẽt ad fidẽ. Nã debent instrui per. xx. dies in fide ante baptismũ. & iste actus instructionis appellat catheciſmꝰ, seu scrutiniũ. & dicitur scrutiniũ, à scrutando: quia scrutantur vota istorũ. & hodie fit infantibus ante, quam intrent ecclesiam. vnde iste primus actus vocatur catheciſmus: nec cõtrahitur cognitio spiritualis per illum actũ. de quo vide bonũ tex. in. d. c. per catheciſmũ. ¶ In gl. in ver. *in capellis.* in fi. dic clarius, q̃ ecclesia sanctæ Ceciliæ prætendebat hãc subiectionem, quòd presbyter sancti Laurentij tenebat venire ad capitulũ cõgregãdũ in dicta ecclesia sanctæ Ceciliæ, & recipere statutã & debitam correctionẽ. ¶ † In gl. in ver. *de iure communi.* in fi. Aduerte, nam quatenus gl. pro isto iure alleg. in tex. adducit. c. constitutus. de reli. do. videtur velle, q̃ ista allegatio sit vera. & sic de iure cõmuni ecclesia matrix. i. plebanatus, vel alia parochialis fundet intentionem suam super subiectione eccl. sitæ intra parochiã. Sed do. cõmuniter impugnãt istã gl. Nã. c. cõstitutus. loquitur de Episco. & non de ecclesia inferiori. Ideo dicit Inn. se ignorare, vbi sit istud ius allegatũ in tex. imò cõtrariũ videt expressum in. c. fi. de offi. Archidia. vbi Archidiaconus succubuit, quatenus petebat subiectionẽ in monasterio suo intra parochiã archidiaconatus. Vnde concludit hîc Inno. & cõiter doct. post eũ, q̃ ecclesia inferior circa cathedralẽ non p̃t de iure cõi petere aliquã subiectionem in alijs ecclesijs inferioribus, licet sint sitæ intra parochiã suã: quia licet de iure cõi parochiani debeãt recipere sacramẽta ab ista ecclesia principali: vt. s̃. de paro. quasi per totũ. tñ pre sbyteri istarũ ecclesiarũ inferiorũ nõ tenentur hæc sacramenta recipere ab illa ecclesia, sed potius ab Episcopo. Archid. in. c. officiũ. de offic. Archi. ¶ †Et not. singulariter hoc dictum. Nam ex hoc infertur singulariter, quòd presbiteri capellarum, quæ sunt intra plebanatum alicuius ecclesiæ, non tenentur confiteri plebano: nec alia sacramenta ab eo recipere: sed subijciuntur Episcopo, & ab eo seu ab Archipresbitero illius loci debent hæc sacramenta recipere. quod bene notabis. Nec obst. capitul. is, qui. suprà de ma. & obedi. vbi ecclesia inferior matrix vendicat sibi ius instituend i in ecclesijs inferioribus, & aliam subiectionem: quia loquitur in titulo Cardinalium. Habent enim tituli Cardinalium maiorem prærogatiuam: & est vna opini. quę est quasi communis. quòd Cardinales habent ius Episcopale in titulis suis. & sic intra totam parochiam tituli. & not. in capitul. is, qui. & in. c. j. de maio. & obedi. li. vj. & fortè iste text. loquitur de tali titulo. ideo allegabatur ius cõmune. Do. Anto. dicit, quòd ecclesia plebis de iure communi fundat intentionem suam in capellis, super istis duobus, scilicet scrutinio & baptismate: & ideo in istis duobus obtinuit ecclesia ista. ¶ Sed contra hunc intellectum facit: quia hîc allegata fuit concessio presbyteri ad probandum subiectionem in illis duobus. ergo iure communi non vendicant sibi subiectionẽ. Nam bene fateor, quòd ex quo capellæ non habent fontem, debent parochiani capellarum ire ad plebanũ pro scrutinio & baptismo. Sed q̃ presbyteri capellarum teneantur ire, quando fons benedicitur, vel ad instructionem baptizandorum, non probatur iure. Ideo concludo, quòd ecclesia ista tantum obtinebit, quantum probabit sibi deberi de iure speciali: vt dixi in summario. & facit iste text. vbi succubuit in omnibus, nisi in istis duobus probatis per concessionem. & ad hoc quotidiè allegatur iste text. & est singularis in hac materia. ¶ In gloss. in versi. confessus. ibi: *si procurator erat.* dic, quòd potius colligitur, quòd erat rector illius ecclesiæ: vt patet ibi presbyter eiusdem ecclesiæ: & tanquam rector vocabitur ad capitulum sanctæ Ceciliæ. ¶ †Et nota. fin. gloss. quòd variata instantia iudicis remanet confessio. & licet doc. hîc instent aliquantulum inuoluendo materiam: tene tamen purè, quòd confessio facta in vno iudicio, valet in alio inter easdem personas. [a] Nam instantia peremp ta, non perimitur confessio, vt not. Innoc. in. c. cauſam. de test. & Barto. in. l. cùm te. ff. iud. solu. ¶ †Item confessio ad sui essentiam non exigit validitatem processus. vnde posito, quòd processus sit [b] nullus, nihilominus remanet confessio: [b] vt probatur in capitu. fin. de restitutio. spoliato. & ibi apertè hoc tenet Inno. & facit cle. constitutionem. de elect. & vide aliud notabile dictũ Innoc. in. c. qualiter & qñ. ij. de accu. vbi tenet, q̃ valet cõfessio facta ã iudicio sine alia tela iudicij. Idẽ Bar. in. l. si cõfessus. ff. de cuſ. & exh. reo. vbi vide. ¶ Hinc notabiliter dicit Inn. in. c. ij. de ordi. cog. q̃ cõfessio facta in summario iudicio valet in plenario. quod no. ¶ In gl. in ver. *vocatum.* in fi. dic, q̃. c. cũ olim. procedit cũ nõ interuenit actus positiuus. Nã solũ illi ibi seruauerũt sniam ex cõicationis: sed hîc fuit processum ad actũ exteriorẽ: quia vocatus iuit ad capitulũ. vnde clarius patet de intentione per actũ positiuũ, quã per actũ negatiuũ. ¶ †Gl. in ver. *titulo.* in fi. no. gl. singulariter & declarãdo eã dic, q̃ monachi non subsunt ecclesiæ parochiali seculari, quo ad iurisdictionẽ fori contentiosi: vt patet in. c. fi. de offic. Arch. & hîc in isto tex. ¶ †Sed dubitatur, nunquid quo ad sacramenta recipienda, & quo ad iurisdictionẽ fori pœnitentialis debeant subesse, quemadmodũ subsunt omnes in parochia habitantes. & dic q̃ olim suberãt, quando monachi nõ erant clerici. & sic intelligi debent iura in glo. alleg. sed hodiè monachi cõmuniter sunt clerici: & habent à iure & inuicẽ administrent sibi sacramenta. xvj. q. j. c. j. ¶ Sed posset dubitari de monialibus, nunquid subsint presbytero parochiæ quo ad spiritualia. Et satis posset teneri, q̃ sic: vt olim erat in monachis. Et idẽ puto dicẽdũ in omnibus religiosis, qui nõ sunt presbyteri. Nã presbyter parochialis fundat suã intentionẽ super omnibꝰ habitãtibus in parochia. xiij. q. j. c. j. & c. pastoralis. de his, quæ fiunt à præla. Cõiter tñ seruat q̃ Eps prouidet eis de presbytero. ¶ † In glo. in ver. *generetur.* in fi. no. istã gl. singulariter. & bene facit tex. in. c. cũ dilecta. §. quia verò. de cõfir. vti. vel inuti. & quod legi. & no. in. c. ad audiẽtiã. de p̃scrip. & ibi gl. no. in ver. principaliter. & in. c. nolumus. xvj. qõ. iij. vide simile per Bart. in. l. si publicanus. §. j. ff. de publi. & videt hoc mirabile: vt præscribat exẽptio contra ecclesiam subiectã, quæ subiectionẽ suijpsius nõ possidet, sed superior. Sed hoc contingit: quia exceptio cõceditur in priuilegiũ exempti. vñ quatenus est fauorabile ipsi subiecto, præscribitur spacio cõpetẽti, sicut alia iura ipsius subiecti. & probat iste tex. satis bene: saltem in argu. Nam vides hîc, quòd confessio rectoris ecclesiæ exemptæ præiudicat ipsi ecclesię: sed nõ Papæ subiectionem possidenti. quod notabis. Ex quo infero, q̃ confessio subiecti non præiudicat superiori in præiudicium subiectiõis.

ZACHARIAS.
¶ Inter eadẽ personas. Adde Specu. in tit. de actio. seu pe. §. super petitionibus. ver. sed quid si reus. vbi dicit, quòd talis confessio sufficiat ad cõdẽnãdũ in alio iudicio. de quo p Bar. in. l. ff. iu. sol. & Alex. in. l. magistratibus. ff. de iurisdi. om. iud. vide qđ no. in apostil. adiſtũ. s̃. isto. c. nu. v. in ver. inter eas. dem personas.

SEB. SAPIA.
b ¶ Remanet cõfessio. An cõfessio facta in iudicio nullo ex defectu processus probet in iudicio plenario. vide Bal. in. l. mercalẽ. in fi. C. de condi. ob tu. æau. Bar. in. l. si cõfessus. ff. de custodi. reo. cũ multis allegatis p Feli. in. quaſiter & qñ. ij. §. licet autẽ co. ij. ver. quando autẽ dicatur. s̃. de consti.

vel in persona. Item tractat qualiter quæratur quasi possessio vniuersalis iurisdictionis in loco. & vide qđ ipse notat in.c.in literis. de rest.spo. & in.c.cõquerente. de offi.ordi. & in.c.ij.de post.præl.

SVMMARIVM.

1 *Sententia contra ius lata dicitur, non solum lata cõtra verba legis, sed etiã contra mentem iuris.*

2 *Rescriptum emanatum contra ius, præsumitur falsum: aut per occupationẽ nimiam emanasse.*
Rescripta debent habere clausulam derogatoriam ad rescripta contraria, vel ad ius contrarium, saltem in genere.

3 *Papa an possit solus dispensare contra constitutionem concilij.*

CAP. III.

EX parte tua. ¶ In prioratibus monachorũ, nõ possunt singuli monachi cõmorari, etiã si super hoc habeãt rescriptũ apostolicũ: nisi in illo fiat mentio de Lateranensi concilio. h.d. Primò consultatio. Secũdò responsio. ibi: *hoc autem.* ¶ Casus literalis. Abba. & cõuẽtus Riuen. Venetẽ. diœce. literas apostolicas ad quosdã iudices impetrauerũt, ne Episco. diœce. eos cõpelleret plures monachos ponere in quibusdã prioratib⁹ suis: vbi singuli monachi esse cõsueuerũt, cũ pluribus facultates nõ sufficerẽt eorũdẽ. Inquisita pri⁹ veritate de facultatib⁹ prioratuũ & occasione istarũ literarũ dicebãt sibi cõcessum, vt in singulis ipsorũ prioratib⁹ suis singuli monachi cõmorẽt, dũmõ plurib⁹ facultates nõ suppetant eorundẽ. Epis. Venet. significauit hoc dño Papæ: & ipse rescribit ei dicens: cum istud obuiet conci. Lateranen. de quo nulla sit mẽtio in literis p̃dictis. R. ẽdet, q nõ credit huiusmodi literas à se. apo. emanasse. q si forsan per occupationẽ emanauerint, non vult propter hoc derogare cõcilio añ dicto. Ber. ¶ Nota. j. ex hoc tex. q ẽt in defectũ facultatũ nõ possunt monachi singulariter instituí & cõmorari in prioratib⁹ eorũ: & sic nõ solũ ꝓhibitio ꝓcedit in ecclesijs parochialib⁹. vt in.c.qđ dei ī.c.ij. de sta. re.g. sed etiã in prioratib⁹. Quid aũt tũc fiẽdũ qn facultates deficiũt: dic vt ī.cl. ne ī agro. §. ad hoc. de sta. re. ¶ No. ibi: *obuiet Lateranensi concilio.* q dicit qd esse iuri cõtrariũ, nõ solũ qn de directo & secundũ verba illi obuiat, sed etiã secũdũ mentẽ. Nã. d.c.ij. de quo ista litera facit mẽtionẽ, nõ loquitur specificè de prioratibus: sed de ecclesijs parochialibus. sed tn hæc litera dicit, q si illud sit in prioratibus, cõtra
1 riatur illi concilio. † Et hoc potest notabiliter adduci ad illam materiam, cùm sententia sit lata contra ius scriptum: vt non solùm dicatur lata contra ius, quando expresè est contra verba iuris, sed etiam contra mentem. quod est bene not. de quo tamẽ vide, qđ sentit Inn. in.c. P. &. G. de offic. deleg. & in.c.cũ speciali. de ap-
2 pel. ¶ † No. ij. q rescriptũ emanãs cõtra ius præsumit aut falsum, aut per occupationẽ nimiã emanasse, nisi in rescripto fiat mentio de iure cõtrario. Et ex hoc, & ex tex. fin. no. q omne ius habet clausulã derogatoriã ad rescri. cõtraria: vt ad validitatẽ ipsorũ sit necesse facere mentionẽ de iure cõtrario, saltẽ in genere. de hac materia vide quod not. in.c. nonnulli, §. de rescrip. &. in.c.j. de consti. li. vj.
3 in gl. & per Io. and. in.c.j. de exce. ꝓla. lib. vj. in nouella. ¶ † In glos. fi. no. gl. q Papa dispensat cõtra cõciliũ. & vide gl. in.c. vbi periculũ. de elect. lib. vj. q plus vult. s. q Papa solus possit reuocare constitutio. cõcilij, quod an sit verũ indistinctè, tetigi in.c. significasti. & c. licet. §. de ele. & dic vt ibi: dicũt tn do. hîc, q licet possit, nõ debet velle. Nã dictũ capitulũ. ij. emanauit propter periculũ peccati carnalis cõcupiscentiæ, quod imminet ducẽtibus vitã solitariã inter homines seculi: vt patet ex tenore illius. c. ij.

SVMMARIVM.

1 *Abbas habet corrigere monachos & non Episcopus, nisi in defectum Abbatis.*
Episcopus concurrit cum quolibet alio prælato, in correctione subditorum: & est locus præuentioni.

2 *Manachus assumptus ad regimen alicuius ecclesiæ: eximitur ab obedientia Abbatis: si illa ecclesia non erat subiecta monasterio: aliàs secus.*

CAP. IIII.

AD audientiam. ¶ Ordinari⁹ cõpellit Abbatẽ: vt monachos à prioratibus reuocet ad claustrũ: vel eis socios adiũgat. Primò ponit transgressionem concilij. Quã secundò mãdat corrigi. ibi: *ideoq;.* ¶ Casus literal. Significatum fuit do. Papæ q quidã subiecti Archiepiscop. Burdegalen. solitarij habitabãt in quibusdam prioratibus, contra statutũ Lateranen. con. vnde mandat Papa eidẽ Archiepiscopo quatenus Abbates & priores iporũ, vt vel ipsos reuocẽt ad claustrũ, facientes p clericos seculares in eis dẽ ecclesijs deseruiri: vel associẽt sibi alios monachos, cũ quib⁹ vitã regulariẽ obseruẽt, per cẽsur. eccl. & monitione p̃missa cõpellat.
1 Ber. ¶ † Not. primò, quòd correctio monachorũ primo loco spectat ad Abbatem: non autem concurrit Episcopus cum Abbate, vt sit locus præuentioni. Nam vt hîc vides, Papa mandat Archiepiscopo, nõ vt ipse cõpellat monachos, sed abbates vt per eos monachi reuocentur: sed in defectum abbatis, poterit Epis. supplere: in.c. quãto. de offi. ordi. secus est in alijs prælatis secularibus habentibus subditos. Nã cũ illis concurrit Episco. in iurisditione exercẽda: ita vt sit locus p̃uentioi: vt no. maximè per Inn. in.c. cũ ab eccle siarũ. &.c. pastoralis. de officio ordi. ¶ Itẽ no. q optio datur Abbati reuocandi singulariter institutos ad claustrum, aut associandi alios monachos: & sic potest abbas alterare statum prioratus sibi subiecti: vt statũ regularem posit reducere ad statum & vitam seculariũ. quod intelligo quãdo reditus prioratus nõ sufficiunt pro pluribus: aliãs aũt nõ põt abbas priorat⁹ solitos gubernari p regulares cõmittere clericis secularib⁹: q nimò nec monachis alteri⁹ monasterij. de quo dic, vt habeẽ in.c. cũ singula. de p̃bẽ. li. vj. ¶ Sed cõtra tex. op. nã etiã clericus secularis debet in ecclesia habere clericũ vt in.c. quisq;. §. de vita & hone. cleri. & in.c. proposuit. §. de fil. presby. ergo non sufficiẽter hîc prouidet. Sol. dicit Hosti. q si priorat⁹ non est curatus: tunc cessat p̃dicta ratio. Si aũt est curatus: tũc potest dici, q clericus secularis, cũ habeat patrimoniũ, poterit de suo impẽdere ad sustentationẽ clerici: qđ nõ põt facere religiosus cùm nihil habeat. Dicit tn, quòd si cũ auxilio consanguineorum religiosus poterit tenere sociũ, cessabit compulsio, de qua hîc. Itẽ dic, quòd clericus secularis non tenetur habere sociũ, sed clericũ seruitorẽ: vt in. d.c. vt quis q. & tales reditus sufficerent rectori & clerico seruitori, qui non suppeteret pro duobus socijs. Ita no. gl. in cle. ne in agro. §. ad hæc. de sta. regu. & dic de istis prioratibus: vt
2 ibi habetur. ¶ † Sed oppo. aliter contra literam. Monach⁹ assumptus ad regimen alterius ecclesiæ, eximitur à potestate sui Abbatis: vt ita nullam cõmunionẽ habeat amplius cũ priori mõasterio: vt in.c. ne pro cuiuslibet. xvj. q.j. ergo nõ tenet Abbas dare sociũ extraneo. So. dicit Io. an. q istud. c. loquit in monachis claustralib⁹ s. in his qui nõ definũt esse monachi prioris monasterij: vt quia de putant ad prioratus subiectos monasterio. Si aũt perpetuò ad ecclesiã nõ subiectã monasterio promouerentur, nõ tenetur Abbas sibi dare socium. & sic limita.c.ij. de stat. regu. & hoc idem confirmat Ioã. an. in gl. sua in.d. §. ad hoc. sed tu vide quod dixi in.c. quod Dei. ī. de sta. regu. & dic, vt ibi.

De Iurepatronatus Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus efficitur patronus causæ, quam assumpsit sub patrocinio suo.*
2 *Patronus alicuius ecclesiæ dicitur ille, qui fundauit, vel dotauit ipsam.*
3 *Iuspatronatus quid sit, & ejus diffinitio.*
4 *Patronus debet præsentare presbyterum in ecclesia, in qua habet iuspatronatus: nec Episcopus vel alius prælatus potest aliquem instituere, sine licentia patronorum.*
5 *Patronus si deuenerit ad inopiã, est alẽdus ex reditibus ecclesiæ, in qua habet iuspatronatus: dummodo ipsi reditus remaneant vltra necessaria.*
6 *Iuspatronatus quomodo acquiratur?*
Iuspatronatus potest esse penes plures dotantes, vel fundantes, vel construentes ecclesiam.
Iuspatronatus non acquirit ille, qui modicum dat pro dote ecclesiæ: nisi cõcurrat cũ aliis insimul dotantibus: quo casu tam ille, qui modicum, quã ille, qui multum dat t, efficitur patronus.
Iuspatronatus semel acquisitum transmittitur ad heredes.

¶ Suprà visum est de præbendis & dignitatibus, Item de religiosis domibus. Item de capellis monachorũ. sed quia ad-istas fit institutio nonnunquã per gloſ.

per præsentationẽ patroni: & sic posset dubitari de iurepa. & de modo præ
1 sentãdi, & similibus: meritò post rubricas p̃cedentes subiicit ista. ¶ † Et scias q patronus dicitur multipliciter in iure. Nã dicitur patronus, aduocatus repectu causæ, quã promotiendã assumit patrocinio suo. l. rem non nouam. §. patroni. C. de iudi. xv. q. ij. c. ij. Item dicitur patronus dis respectu seruit: vt patet in toto titu. ff. de iurepa. & de istis patronis, seu patronatibus non tracta
2 tur hîc. ¶ † Tertiò dicitur patronus, qui construxit, vel dotauit, seu fundauit ecclesiam. & dicitur patronus: quia sicut pater ducit filium de nõ esse ad esse: ita patronus ecclesiã deducit ad esse. & de isto patronatu tractatur hîc.
3 ¶ † Quid autem sit iuspatronatus, a vt sic habeatur substantia rei, de qua tractaturi sumus: dic post Ioann. And. quòd est ius honorificum onerosum &
a vtile, alicui competens in ecclesia pro eo, quòd de diœcesani consensu ecclesiam construxit. fundauit, vel dotauit ipse, vel is, à quo causam habuit. & de
4 clara hoc modo. ¶ † Est enim ius honorificum, quia patronus habet hono
b rem præsentando rectorem. Non enim potest Episcopus, b vel alius Prælatus instituere rectorem in beneficio sine præsentatione patroni: vt in. c. decernimus. xvj. q. vij. & j. quasi per totum. Item est honorificum: quia debet præ alijs honorari in ecclesia patronata: vt j. eo. c. nobis. Item dicitur ius onerosum: quia patronus tenetur defendere ecclesiam, ne bona indebitè dilapi-
5 dentur. xvj. q. vij. c. filijs. ¶ † Dicitur ius vtile, quia cõsequitur vtilitatem ex patronatu: quia si deueniret ad inopiã, tenetur ecclesia ex reditibus vltra ne- d
cessaria remanentibus alere patronum pinguius, quàm alios pauperes: vt in c. quicunq;. ea. causa & quæstione. j. & de his aliquid not. j. eodem. c. nobis.
6 ¶ † Dixi in diffinitione, quòd competit ex eo, quòd construxit. &c. Nam
c debes scire, quòd iuspatronatus acquiritur c altero de tribus modis: aut quia construxit ecclesiam: vt in. c. monasterium. xvj. quæstione. vij. Aut quia eam dotauit: vt in. d. c. filijs. Aut quia illam fundauit: id est, assignauit fundum, vbi ecclesia deberet construi, vt in. d. c. nobis. &. c. Abbatem. xvij. quæstio. ij. possunt ergo tres patroni concurrere in eadem ecclesia: vt, quia vnus dedit dotem: alter fecit eam construi: alius dedit fundum, vbi construeretur. Dixi etiam, q in dote conferenda possunt plures concurrere. Nam si simul dant omnes dotes, sunt patroni, etiam si vnus conferat minus, quàm alius: vt voluit Innocen. hic. & habes in glosl. lxiij. distinct. in summa. Et sic limita glo. d. c. quicunq;. quæ dicit, q si quis modicum contulit pro dote, non efficitur patronus. quã singu. nota. Sed eam intellige, quando vnus solus dedit dotem, secus si plures dederunt dotem sufficientem. Nam iura indistinctè dicunt q ex donatione, quis efficitur patronus, nec distinguunt si sit vnus, vel
7 plures dotantes. Idẽ consimili ratione dicendum in pluribus constituentibus, vel dotãtibus: vel fundantibus. ¶ † Dixi postremò, vel is à quo cãm habuit. Nam satis est quòd patronatus fuerit à principio acquisitus altero ex
3 modis prædictis. Nam transmittitur ad hæredes, vel alio modo. de quo j. in
f processu titu. & ad prædicta vide gl. no. & plenã. xvj. quæst. vij. c. piæ mẽtis.

SVMMARIVM.

1 *Patroni si sunt in discordia præsentandi aliquem in ecclesia, Episcopus loci statuet, ne interim exerceantur diuina officia in tali ecclesia. 9.*
2 *Iuspatronatus transit in hæredes, etiam extraneos.*
Iuspatronatus non transit, nec in filios, vel filias, siue alios in certa re hæredes instituto, dato alio hærede vniuersali. 8.
3 *Iuspatronatus transit non solùm in masculos, sed etiam in fœminas.*
4 *Iuspatronatus si competit infanti: an præsentabit tutor, vel pupillus: vide remissiuè.*
5 *Iuspatronatus transit in hæredes, vel successores in stirpes, non in capita.*
6 *Iuspatronatus est individuum, etiam penes plures hæredes. 7.*
Patroni possunt inter se conuenire, vt alternis vicibus habeant ius præsentandi.
Patroni non possunt inter se diuidere fructus ecclesiæ, in qua habent iuspatronatus, nec aliquid ab ea exigere.
7 *Iuspatronatus est apud quemlibet hæredem insolidum, etiam si sint hæredes pro inæqualibus partibus.*
9 *Patroni, si non præsentant rectorem in ecclesia intra tempus constitutum, Episcopus loci instituet rectorem. vide j. eo. c. quoniam. nu. 6. vbi aliud statuitur in electoribus.*
Patroni & Episcopus si sunt in discordia circa rectorem, quid agendum?

CAP. I.

1 PERlatum. ¶ † Si propter discordiã patronorũ ecclesia caret administratione: cessatur in ecclesia à diuinis, tollunt reliquiæ: & ostia claudũtur: si aliter sine scandalo ecclesiæ prouideri non potest. hoc dicit. cum sequen. Et duo facit conciliũ. Primò prohibet ecclesiam inter patronos diuidi. Secundò ponit, quid facere debet Episcopus, cùm patroni non ordinant ecclesiam. secunda ibi: & si. ¶ Casus literalis. Aliquando contingit, quòd vnus patronus

a ¶ Quid sit iuspatronatus. Et adde Archi. in.c. veniẽs. circa princ. xvj. q. vj. q etiã diffinit, quid sit patronatus libertorũ, & dicit q est potestas à iure ciuili concessa patrono in persona liberi, propter beneficiũ manumissionis. & dicit q hæc diffinitio colligitur ex. l. j. &. ij. de iurepatr. sed de hoc vide Patr. de Ieaza. in commen. c. nobis. j. eo. vbi ponit plura in materia huius ti.

SEB. SAPIA.

b ¶ Eps. Nunquid aũt, institutio facta sine p̃tatiõe patroni sit nulla: an verò ita demum, si patronus agat de cõtẽptu. vide latè per Feli. in.c. cùm Bertoldus. vol. iij, §. de re iudicata', vbi ponit sex casus, in quibus valet institutio sine præsentatione patroni.

c ¶ Acquiritur. Ad de eũdẽ cõsi. liiij. &. lix. & Ioan. de ana. cõsi. xxxiiij.
¶ Adde Fel. cõs. cxj. & ccxxv. & ibi vide, an filius possit repudiare hæreditatem & retinere iuspatronatus. & vide Io. de Ana. cõsi. lxxxvj. Cal. cõsi. ij. hoc ti. Anto. Francis.
¶ An hæreditas possit repudiari: & retineri iuspatronatus. Dicas, q iuspatronatus trã sit cum hæreditate & sic ex titu Io vniuersali: vt in c. ex literis. de iurepatr. hæreditas aũt nõ põt pro parte repudiari, & pro parte acceptari, imò pro parte repudiata habeẽ, pro repudiata in totũ nisi hæres dixerit se velle pro alia parte deliberare: quia tũc nulla pars habetur pro repudiata: vt habeẽ per gl. no. Ang. in l. j. ff. de acqui. hær. licet de hoc dubitauit. d. Paul. in. l. quidã elegio. C. de iure delib. Et adde, q si hæres petit à iudice dari curatorem hæreditati iacenti, vel bonis: videtur hæreditatẽ repudiare vt per. d. Paul. in consi. clxiiij. & adde q hæreditas patris potest repudiari & acceptari ad vitam, si ambæ deferantur ex diuersis testamentis. l. fi. & ibi per Bald. & doct. C. si quis se ab hęre. abs ti. & habetur per gl. & Bar. in. l. si quis filium. in. §. j. ff. de acquiren. hæredi. & an hæreditas semel adita possit repudiari, habetur per Bal. & Paul. in. d. l. quidam elegio.

d SEP. SAPIA. ¶ Nunquid iuspa. Vide Bal. Alex. & alios. in. l. quia pinde. ff. ad Treb. vbi dicunt, q iuspatronatus non transit in hæredes fideicõmissarios. de quo etiã per moder. in. l. precibus. in glo. fi. C. de impu. & alijs sub. nunquid aũt trãseat in legitimatum vel in fiscũ, tradit Fel. in. c. quãto. co. ij. §. de iud. & nunqd fœmina excluſa à statuto, succedat in iure patronatus. tradit Fe. de se. in cõsi. cij. referũt Moder. in. d. l. precibus. & cõcludũt, q non,

e ¶ Patroni. Et idẽ dicit gl. mag. in fi. in. c. piæ mẽtis. xvj. q. vij. & fa. quod not. glo. lxiij. di. in fum. in fin. & ideo dicit Bal. in. l. familiæ. C. communia vtri. iudi. quòd cum iuspatronatus competat insolidum, nõ venit in diuisione. vide etiam Bal. in. l. eam quam. in fi. C. de fideiuſ.

f ¶ Fœminas. An mulieres succedant in iurepatronatus. vide tex. & ibi per. d. Ant. in. c. fi. de excel. præla. & ibi etiam alia pul. ad materiam. & pro hoc vide optimè, quod elegenter scribit Bar. in. l. stipulationes non diuidũntur. in. iiij. op. de ver. ob. & vide omnino Bal. in. c. quãto. in. j. col. de iudicijs.
¶ Adde Cal. cõsi. j. hoc ti. & eũdẽ cõsi. liiij. & ibi vide multa in materia maximè circa ea, quæ dicuntur.

g ¶ Vel tutor. Adde do. de Do. hoc ti. in deci. suis, in antiquis.

a ¶ In reliqua. adde Io. de Ana. consil. xliij.
b ¶ Insolidum. Idem tenet Host. in sum. eiusdē ti. §. qualiter transferatur. vers. nouus heres. de hoc vide per Paul. de Leaza. in cōmē. c. nobis. circa prin. j. eo.
c ¶ Vocē. De hoc per gl. magnam ante me. in cle. plures. de iurepa. &. d. Ant. hīc & vide Ancha. in consi. cccxlij. vide tamen Ho. in sum. de iurepat. §. qualiter trāsferat. ver. qd si plures fundū. vbi dicit, q licet plures, quādo dotāt ecclesiam, si 6 ue fundāt, omnes sint patroni insoliduū: tñ quo ad alimēta & honores, ecclesia est magis astricta illi qui plᵒ dedit.
d ¶ In quibusdam. Pro intellectu huius decre. vide oīno latè Hostiē. in sum eiusdem tit. de iurepat. §. qd iuris. in princi. vsq; ad ver. siue qō. & omnino & latè & eleganter scribit Lapus alle. lxxiij. a in pe. col. .versi. ad quintā. q. Itē vide Bal. in l. j. ff. de sena. vbi per illum 7 tex. q si masculus & alia mulier simul sint patroni, b & discordent in p̄sentando, debet p̄ferri præsentatus à masculo. c
Anto. Francisc.
¶ Circa hoc de p̄sentato à patronis in discordia quis p̄ 8 feratur an præsentatus à masculo, vel à fœmina, dicas primò, q patroni debēt simul & nō separatim p̄sentare, qñ non vt collegiū, sed singuli p̄sentāt: vt p Io. an. d. Abba. in c. iij. de iurepa. Nūquid aūt magis p̄feratur præsentatus à masculo, quā à fœmina? Dicas hīc q hoc dicit for 9 san procedere qñ fœmina excluderetur à masculo à succedēdo forsan ex forma statuti. sed quando fœmina & masculᵒ succederēt ex dispositione iuris communis: iuxta formā l. maximū vitium. C. de libe. p̄. 1 ter. satis dubitare de isto dicto: quia si vterq; præsentaret diuersimodè, non putarem magis p̄ferendum esse præsentatum à fœmina, quàm à masculo: imò variantibus patronis in præsentatione, ille ad quem spectat institutio, habet cōsiderare, qs sit magis idoneus, & illum debet instituere: vt in c. pastoralis. & in c. cū autem. de iurepat. nisi forsan diceremus præsentatum à masculo præsumi magis idoneum, quàm p̄sentatum à ipsa fœmina: tñ hoc habebit examinare habens instituere, per ea, quæ habentur in. d. c. pastoralis. & in. c. cum autē. de iurepa. vbi plenè de materia, quādo patroni discordant in p̄sentando.

capita. & hodiè est declaratū, q per stirpes: vt in. d. cle. fi. ideo si plures succedunt vni ex duobus patronis, eccle. omnes habent loco vnius.
¶ † Itē quæritur qualiter debet intelligi text. dū prohibet diuisionē inter hæredes. Doc. ponūt triplicē intellectū. quidā intelligunt, q nō possunt patroni conuenire, vt vnus habeat patronatū in vna ecclesia, & aliᵍ in alia: quia hoc est indiuisibile. Alij intelligunt de reditibus & possessionibus ecclesiæ. quia nō possunt patroni inter se diuidere illos: nec aliquid ab ecclesia exigere. x. q. j. in. c. nouerint. Alij intelligunt de ipso iurepatronatus. Nam cùm sit incorporale, non potest diuidi: vt dicitur in gl. & quælibet expositio est bona, & vera in se. Possunt tñ patroni conuenire, vt alternatis vicibus præsentent: vt in. cle. fi. & si habent plures patronatus, possunt conuenire, vt vnus p̄sentet in vna ecclesia, & alius in reliqua [a]: vt sic quēadmodū permittitur diuisio in tempore: ita & ratione locorum. Talis em̄ diuisio nō prohibetur per istum tex. ¶ † In gl. j. ibi: *si ex diuersis inæqualibus. &c.* not. bene gl. & eam tene mēti, q iuspatronatus est apud quemlibet hæredem insolidum [b] etiā si sint hæredes pro inæqualibus partibus. &c. No. bene gl. & tene eā menti: qm̄ hęc opi. cōmuniter tenetur per doct. licet dixerit Inn. q pinguiorē vocē [c] habēs, habet maiorē p tem in hæreditate. Sed tene gl. quia cū istud ius sit indiuisuile, nō possumus dicere vnum habere duas partes in hoc iure: sicut habet ī hęredi tate. ¶ † Quid si vnus instituatur in re certa, alius in vniuersō. s. tetigi. & vide Ioan. andr. in c. cum seculum j. eo. vbi dicam. ¶ † In gl. fi. ibi: *hodie seruari non debet.* Sentit ergo glo. q hodie hoc. c. sit correctū: ibi, sine scādalo &c. Sed certè hoc. c. hodie manet firmū. nam prouidet qñ aliter ecclesiæ prouideri non potest. Pone q patroni sunt ita potentes, quòd Episcop. non potest supplere eorum defectum: tunc adhibebit remedium, de quo hīc. &. c. seq. & vide de intellectu horū cap. & gl. satis notabilem in. c. si plures. xvj. quæstione. vij. distingue. Aut em̄ est contentio inter patronum episcopum. & ponit Episcopus. æconomum in ecclesia, donec fuerit sopita cōtentio: vt in. c. cùm vos. de offi. ord. Aut est cōtentio inter patronos super iure patronatus: & debet Episcopus expectare lapsum temporis præfixi ad præsentandum. post quod si non præsentabit, Episcopus instituet Rectorem: vt in capitu. quoniam. infrà eodem. & hoc si potest sine scandalo, aliās autē seruabitur, quod hīc dicitur. &. c. sequēti.

SVMMARIVM.

Reliquiæ si tollantur ex aliqua ecclesia, non per hoc

ecclesia execratur, nisi sint reliquiæ quæ sint in tabula altaris, quo casu altare execratur.
2 *Patroni non possunt plures rectores instituere in eadem ecclesia.*
3 *Præsentatus non acquirit aliquod ius per præsentationem, sed electus sic. Patroni habent ius præsentandi, non autem eligendi, licet largo modo dicantur eligere: & sic nō vitiabit libel. si dicatur, quòd patroni elegerūt.* 4.
5 *Patroni eligēres siue præsentātes nō idoneū, an priuētur potestate eligēdi.*

CAP. II.

QVæcunque. ¶ Summatū est. s. c. pxi. ¶ Casus literalis. Si patroni eccle. discordes fuerint: vt eam nolint sub vno presbytero ordinari, si Episco. aliter ecclesiæ consulere non poterit, tollat inde reliquias & claudat ostia ecclesię, ne diuinū celebretur ibi officiū, donec canonicè vnū elegerint p̄sbyterū. Ber. ¶ Er not. j. ibi: *si aliter.* q vltimū remediū debet esse dispositio huiᵖ. c. & p̄ce. pro hoc vide qd' dixi. s. c. pxi. ¶ † Itē no. q licet reliquiæ tollātur de ecclesia, non propter hoc execratur ecclesia. & intellige de reliquijs, quæ sunt in ecclesia in capsa, vel in arca: secus aūt de reliquijs quæ sunt sub tabulis altaris. Nā ex amotione illarum execratur altare: vt in. c. j. de consecra. eccl. vel alt. ¶ † No. iij. q nō possunt patroni velle, vt plures instituantur in eadē ecclesia: quia eccle. debet esse vuius rectoris: vt in. c. cū non ignores. s. de prębē. ¶ † No. ibi: *eligant.* q patroni dicuntur largo modo eligere presbyterū: non tamen strictè est electio: quia per præsentationē non transfertur ius in p̄sentatum in ecclesia. in. c. qd' aūt j. eo. sed per electionē sic. vi de bonā gl. in. c. quāto. lxiiij. di. vnde propriè præsentatio & nō electio spectat ad patronū: sed pro tanto patroni dicuntur eligere, q ante præsentationē oportet, q vnū eligant. ¶ † Et sic no. q largo modo dicitur patronus eligere. nō ergo vitiabitur libellus, si dicatur, q patroni elegerunt. de quo legitur & no. in. c. nobis j. eodem.
¶ † No. q patroni tenētur eligere idoneū. nunqd eligentes nō idoneū sint priuatiᵈ dic, vt ca. cū vos. de offi. ord. ¶ In gl. ibi: *tamen post seruari.* & vide gl. in. c. si plures. hīc all. & qd' pleniᵖ dixi. s. c. pxi.

SVMMARIVM.

1 *Patroni, si discordant in præsentando, præfertur præsentatus à maiori parte. 3. nisi ex tali præsentatiōe oriretur scandalum.* 4. 5.
2 *Patronus consequitur iuspatronatus ex tolerantia & gratia Pa. non quòd ipse sit habilis, cùm sit ius spirituale.*
Papa potest porui dere de ecclesia patronata laicorum, sine præsentatione patronorum: alius verò citra Papam, nemo potest.
5 *Episcopus potest instituere rectorem sine præsentatione patroni, qñ præsentatus per patronum non potest esse sine scandalo, & quando tempus datum patronis ad præsentandum est lapsum.*
6 *Electores, si non eligunt intra tempus statutum, eò. quia contenditur de potestate eligendi, non priuantur iure, quod habent ad eligendum.*
7 *Patronus, si non præsentat intra tempus, quia contenditur super idoneitate præsentati: vel quia est contentio inter ipsum & Episcopum: non priuatur iure præsentandi.*
8 *Iuspatronatus acquiritur propter reædificationem ecclesiæ.* 11.
9 *Iuspatronatus, an & quomodo quæratur ex noua constitutione dotis facta ecclesiæ iam fundatæ.*
Iuspatronatus est species seruitutis ipsius ecclesiæ.
10 *Iuspatronatus non quæritur ex sola datione rei ecclesiæ: sed oportet dicere ratione dotis, vel animo quærendi iuspatronatus.*
11 *Iuspatronatus quæsitum ex sola constructione ecclesiæ, perditur, si ecclesia ruat: secus illud, quod acquiritur ex datiōe fundi, vel alterius loci, vel constructione ecclesiæ: vel illud, quod quæritur ex donatione.*
12 *Eligentes vel præsentes idoneum: an sint tuti in conscientia non eligendo, vel præsentando idoneiorem.*
13 *Maior pars requiritur respectu collegij, quando per collegiū aliquid explicatur. si verò aliquid explicatur respectu singularium. personarum, tūc sufficit minor pars respectu ipsarum.*
14 *Patroni, an præsentādo debeant omnes insimul interuenire, an sufficiat vt omnes de per se intersint.*

CAP. III.

d VOniam. [d] ¶ † Si patroni in præsentando discordant præfertur præsentatus à maiori parte, si est idoneus: si hoc sine scandalo fieri non potest, vel patroni intra tēpus debitū non p̄sentant, Episcopus ordinabit ecclesiam. hoc. dicit. Primò ponit abusum patronorum. Secundò constitutionem. ibi: *præsenti.* ¶ Casus literalis. In qui busdam locis patroni ecclesiarum, vel eorum hæredes abutuntur potestate sibi ab ecclesia concessa: quia cùm ecclesia vnius debeat esse rectoris: ipsi in discordia plurimos præsentant. vnde statuit Lateranense concilium, vt si fortè vota patronorum in plures partes se diuiserint: ille præficiatur ecclesiæ, qui plurimorū eligitur & approbatur assensu: & aliās idoneus fuerit. Si autem sine scandalo fieri non poterit, Episcopus ordinet ecclesiam, secundum quod melius sibi visum fuerit. In fine dicit: si de iurepatronatus quæstio emerserit inter aliquos, & illa intra quatuor menses non fuerit diffinita, ex tunc superior ordinet ecclesiam. Ber. ¶ † Nota. primò, ibi: *sustinuit.* quòd patroni consequuntur iuspatronatus ex gratia [a] & permissione quadam & tolerantia ecclesiæ. Nam inde iure communi ex sola fundatione non posset patronus acquirere iuspatronatus: cum illud sit annexum spiritualibus in capitulo: quanto. de iud. Et ex hoc infertur, q Papa, [b] possit prouidere de ecclesia patronata laicorū sine præsentatione patronorum: licet secus sit in in alijs prælatis citra papam: vt notatur in capit. cum dilectus j. eodem. & vide bo. gloss. in clementina secunda, de præben. & per Archidiac. xvj. quæstione. vij. filijs. & in capitulo, hortamur. l. xxj. distinctione. ¶ † Not, secundò, q in p̄sentationis actu [c] necessariò non requiritur cōsensus omniū patronorū: sed valet præsentatio facta per maiorē partem. ¶ † No. in versi. *si autem.* q rōne scandali inhabilitatur quis ad beneficium obtinēdū. Nā præsentatus per maiorem partē hīc nō admittitur ratione scandali. Ad idē quod in simili habetur in. c. cū tenea mur. de p̄ben. Nunqd autē [d] ius q̄sitū in re per datur ratione scandali: vt sic prælatus remoueri possit, si fine scandalo populi nō potest prælaturam tenere. vide Innocē. in. c. nisi cum pridem. de renun. ¶ † Vltimò ex tex. no. duos casus, in quibus Episcopus instituit Rectorem sine præsentatione patroni. Primus, [e] quando sine scandalo per patronum præsentatus instituti non potest. Secundus, quando contentio super patronatu non deciditur intra tempus patronis ad præsentandum præfixum. Et ex hoc vltimo habes casum notabilē, in quo non valenti agere currit tempus. ¶ † Et, hāc addu cuntur ad quæstionem. Pone, quòd inter electores contenditur de potestate eligendi, & non deciditur quæstio intra tempus præfixū ad eligendum: quęritur nunquid potestas libere ordinandi ecclesiam deuoluatur ad superiorem? Host. & Ioan. An. hiç tenent quòd non: est quid imputetur habentibus ius eligendi, cùm per eos non deficiat, quin eligat: sed per litem sibi motam. Vnde cùm contrarium nō sit statutum, nisi super præsentatione, non debemus hoc ius extendere ad contentionem super electione. Pro hoc videtur text, in capitul. ij. de in integ. restitu. vbi longo tempore fuit certatum super iure eligēdi: nec potestas fuit deuoluta. & facit quod legitur, & nota. in c. finali. §. de electionib. Et ex hoc habes vnam differentiam inter ius eligendi & ius p̄sentandi. Et potest esse ratio diuersitatis. Nam præsentatio innititur gratiæ: vt. §. dixi. electio vero iure communi, vt in cap. primo. §. de electionibus. Item pinguius ius habent electores, quàm præsentatores: vt colligitur ex glossa. in. c. quanto. lxiij. distinctione. iuncto. c. quod autē j. eo. Itē tractatur de modico p̄iudicio patronorū, si pendente lite alius instituatur per Epm: sed electoribus fieret magnū præiudiciū cū fortè haberēt superiorē, quē non vellēt, vel quem nō expediret habere: meritò aliud statuitur cū cōtenditur de iure præsentandi, & aliud de iure eligendi. ¶ † Quinimo plus sentit hīc Io. an. q si contenderetur non super iure præsentandi, sed super idoneitate p̄sentandi, [f] non haberet locum finis huius. c. Itē, vbi esset contētio inter Episcopū & patronū. pro hoc. c. cū vos. de offi. ord. facit gl. xvj. qō. vij. c. si plures. hæc notabis. Et hęc possunt adduci in argumento habile, q patrono impedito currit tēpus. & vide ad materiā, quod dicā in. c. cū propter j. eo.
¶ † Ingloss. [g] j. ibi: *quòd acquirat in patronatus.* No. bene gl. & eam sequuntur doc. & maximè pondera in eo, quod dicit consensum Epi requirendum. Pro quo facit secūdum Hosti. quod habetur in auf. vt nullus fabri. ora. do. col. v. nā quēadmodū à prin. non licet ecclesiā cōstituere sine consensu Episcopi. vt in. c. nemo. de consec. dist. j. ita nec ex post facto iterū reædificare, vt acquiratur iuspatronatus. & sic habes, quòd ex noua constitutione qui is acquirit iuspatronatus. ¶ † Et hæc faciunt ad aliam quæstionē quotidianā. Pone: q ecclesia sit fine dote: nunquid ex noua dotatione acquirit iuspatronat? Gl. in ca. piæ mentis. xvj. q. vij. sentit q nō: quia res sacra non capit seruitutē: sed iuspatronatus est quædā seruitus ipsius ecclesiæ. Inn. §. eo. super ru. & Io. and. in. c. j. eo. tit. lib. vj. eos cōiugēdo cōcludūt, q si nō pōt haberi recursus contra eū, qui primò ecclesiā construxit, vel consecrari fecit, acquiritur nouus patronus, dum modò de consensu Episcopi hoc fiat. Item debet requiri primus patronus. Pro hoc quod legi. & no. in. c. cum sicut j. de consecra. ecclesiæ vel alta. & hoc est bene notandum. Nam quotidiè accidit in capellis fundatis in istis ecclesijs conuentualibus. Nam fauore ecclesiæ hæc cōstitutio dotis non retrotrahitur, & videtur dotata ante consecrationem: sicut in simili cauetur matrimonio: vt in. c. tāta j. qui fil. fint legi. 10 ¶ † Et aduerte, quia nō sufficit, quòd aliquid i detur ecclesiæ ad acquirendum iuspatronatus [h]: sed oportet, quòd detur ratione dotis: aliās donans videtur potius benefactor: & nō acquirere iuspatronatus. Nam iura indulgent patronatum non benefactori, sed dotāt. Et. d. c. filijs. ideo sit cautus volens ecclesiam de nouo dotare: vt expresè dicat q p dote illa bona 11 largitur. ¶ † Et in fin. glo. vult ergo glo. quòd prim us desinat esse patronus [i]. Et pro hac opi. bene facit tex. in. l. quid tamen. ff. qui. mo. vsufru. amit. vbi dicitur, quòd si nauis reficiatur per partē, non perditur vsusfructus: secus si ex toto dissoluatur, & de nouo reficiatur. & per hoc potest responderi ad iura contraria allegata in gloss. & hanc opinionem sequitur Cal. Ego intelligo hoc procedere, quādo quis erat

a ¶ Ex gratia. Vtrū laicus de iure sit capax iurispatronatus, an verò ex gratia & q retinet ex gratia latè examinando concludit Arch. in. c. hortamur. in. ij. colū. lxxj. di. & vide d. Ant. in ru. de iu.
Anto. Francisc.
¶ An iuspa. sit ex gratia, vel de iure cōi vide q̄ habentē in. c. filijs ac nepotibus. xvj. q. vij. & vide q̄ plenè habētur. p. d. Abba. & do. in. c. sup eo. de off. de leg. & in. c. quāto. de iudi. Et est cōclusio, q re- a spectu primeuæ institu. fuit gratia. hodie aūt est ius habēs ī se sp̄ualita tē annexā. p. text. in. c. sup eo. iuncto b c. quāto. de iud.
b ¶ Papa. nō tñ hoc intelligitur facere per gñales literas, secundū. d. Anto. hic in. ij. col. ver. p hoc dicit Host. & idē dicit Archi. in 3 c. piæ mētis. in fi. c xvj. q. vij. alle. Host. hīc: secus tamē dicit in delegato 4 Papæ.
¶ Adde eundem consi. cvj. Lapum alleg. xcvj.
SEB. SAPIA. d
c ¶ Actu. vide Fel. in. c. cum accessissent col. pe. s. de cōstit.
SEB. SAPIA. 5
d ¶ Nunquid autē. vide multa alleg. e per Feli. in. c. nihil cum scandalo. col. j. &. ij. §. de referi.
SEB. SAPIA.
e ¶ Primus. De istis casibus vide Feli. vbi alios addit 6 in. c. cum Bertol dus. col. iij. §. de re iudic.
f ¶ Præsentati. Ad de quod voluerūt do. de Ro. deci. ccl ij. in nouis. hoc ti. vbi an præsentans indignum intra tē pus excusetur à negligentia.
g ¶ In gloss. Circa istam gl. addo glo. in ver. domum. in c. j. in. §. confirmatos. de reli. do. in vj. Et vide quod scripsit idē d. Ab. Panor. in. c. consuluit de iud. & Inn. in rubr. de conste. ecclę. vel alt. vbi q̄ rit: si eccl. destructa reædificet de eadē materia, an debeat iterū recō secrari.
Anto. Francisc.
¶ An eccl. destructa reædificata de beat iaterato reconsecrari. Dicas q ecclę. destructa reædificata retinet priora priuilegia & priores indulgentias, quas habebat: vt p Inn. in c. Abbate. in fi. de sen. excō. & habet per glo. xvj. q. vij. in. c. & hic dicim? & p in regula. gl. priuilegiū de reg. iur. libr. vj. & per Io. an. in. c. statuti de elec. eo. li. & habetur p bar. in l. fi. de colle. illici. & p Bal. in tit. de pace cōstā. in. §. nos romanorū. in vsi. feudo. & in l. qd' in rerū. in. §. fi. de le. j. putarē tñ, q si ecclesi. esset euersa à fundamentis: & illa reædificaretur, esset op? noua cōsecratione: q vide retur eē noua ecclesia. finautē nō eēt euersa à fundamentis sed forsan esset solū destructū tectū, nō esset opus noua consecratione: sed forsan esset facienda rebenedictio per Epm, sicut fit qñ ecclesi. est violata, vt in. c. si qs tibi. p Arc. xviij. q. iiij.
h ¶ Iuspatronatus, Adde Io. de An. consi. xxiij.
SEB. SAPIA.
¶ Patronus. vide Feli. in. c. si accessissent. col. pe. ver. gl. fi. s. de constit, vbi dicit alle. glo. hīc: q iuspatronatus pōt reſici per patronum sine licētia Epi, qñ eccl. est destructa. Et ad hoc: q multū interest reficere, & de nouo facere vide no. per Ias. in l. ius ciuile. colū. ij. ff. de iusti. & iu. & per Alex. & alios in. l. j. §. fi quis ædificium. ff. de ope. noui nū.

patronus ex ſola cõſtructione: ſed ſi dediſſet dotem, vel fundũ: puto indubiè, ꝙ nõ deſinat eſſe patronus: & ſic erũt ambo patroni. Primo rõne fundi, ſeu dotis ſecũdus rõne nouæ cõſtructiõis. Pro hoc quod dixi ſuper rubri. & pro p̃dictis ſatis bene facit. §. affinitatis. iſti. de nu. vbi patet, ꝙ ſi duæ cauſæ cõcurrũt ad quẽlibet effectum, & quẽlibet cã̃ p ſe ſufficiat: non ſufficit ad extinguendũ effectũ defectꝰ alterius cauſæ tm̃. ¶ In gl. in ver. *qui maioribus.* in fi. no. bene gl. Nã idẽ põt dici in electis. & vide ad hoc glo. in c. ij. de offi. cuſto. & bo. tex. cũ gl. in. c. mona
12 ſterij. xvj. q. vij. & in c. licet. viij. q. j. ¶ † Nunquid aũt ſaluẽt cõſcientiã qui eligũt idoneũ cũ poterãt eligere idoneiorẽ: vide qđ dixi in. c. cõ
13 ſtitut^o. de ap. & quod no. in. d. c. licet. ¶ † Quero extra gl. de notabili & quotidiana. q. hĩc dicitur, ꝙ valeat præſentatio facta à pluribus: nun
a quid ſit neceſſe, vt cõueniat maior pars,[a] habito reſpectu ad oẽs patronos: an ſufficiat maior pars habita cõparatione ad minorẽ partẽ? exẽplũ: quatuor ſunt patroni: duo p̃ſentãtvnũ: tertius aliũ: quartꝰ aliũ: præſentatus à duobus nõ habet maiorẽ partẽ omniũ: ſed habet maiorem partẽ, habito reſpectu ad alios præſentatores. Ioan.[b] an dicit, ꝙ aut præſentatiõ fit ab iſtis: vt à collegio. & tunc requiritur maior pars reſpectu totius collegij. & p hoc videt tex. in. c. eccl. s̃. de elect. Aut iſti præſentant tanquã ſingulares: vt cõiter faciũt laici, qui de patrimonio habent iuſpatronatus. & tunc ſufficit maior pars reſpectu aliarum partiũ. & ſic intelligit iſtum tex. Et not. ſingulariter hoc dictũ: quia facit ad multa. vbi eĩ habẽt plures explicare aliquẽ actũ, debes ſemper aĩaduertere, vtrũ habeant hãc poteſtatẽ: vt collegiũ: an vt ſinguli: vt primo caſu requiratur maior pars totius collegij: ſecundo caſu ſufficit maior pars reſpectu aliarum partiũ. Et per hoc aliãs dixi, ꝙ ceſſante iure ſpeciali nõ valet electio rectoris facta p ſcholares, niſi interueniat maior p̃s totius vniuerſitatis: nec ſufficit maior pars cõparatione minoris partis. Et ió ſi in vniuerſitate ſunt centũ: & quinquaginta eligunt vnũ, &. xxx. eligũt alterum: & alij aliũ: nulla electio valet: quia non reperit facta à maiori parte totius vniuerſitatis. Nã ſcholares eligunt, vt collegiũ: & non vt ſinguli. arg. in. c. cum pro cã. s̃. de p̃cu. & per Inn. in. c. cũ ab eccleſiarũ. ff. de off. or. & p Bar. in. l.
14 fi. ff. de colle. illi. ¶ † Et ex hoc deciditur alia qõ nõ minus no. nunqđ patroni debeant ſimul cõuenire in p̃ſentatiõis actu: an quiſq; poſſit per ſe præſentare: vel aliqui eo rũ alijs nõ vocatis. Io. an. ex prædictis infert, ꝙ ſi iſti habẽt preſentare, vt collegiũ, debent oẽs vocari: aliãs non vocati poſſent agere de cõtẽptu in. c. qđ ſicut. &. c. bonæ. de elec. ſed ſi p̃tant, vt ſinguli, hoc nõ eſt neceſſe. Et no. hoc dictũ, quod etiã videtur ſequi Fed. conſi. xxv. aliãs. xcvij. & põt adduci. l. per fundum. ff. de ſerui. ruſti. p̃di. ¶ Ego dubito, an verũ ſit iſtud dictũ per notabilem theoricam Bar. in. l. oẽs populi. ff. de iuſt. & iu. vbi dicit, ꝙ ſiue à collegio conſenſus ſit explicandus, ſiue à pluribus, ſiue à ſingulis: dũmodo in actu maior pars præiudicet minori parti, ſemper debent iſti eſſe ſimul. per. l. iuriſgentiũ. in. §. fi. *qui aliãs eſt lex, quæ* incipit, & ſuũ heredem. ff. de pact. & plus hoc mihi placet. Nam ex contrario dicto maior pars patronorũ poſſet negligere minorẽ partem, quæ ſi fuiſſet præſens, potuiſſet adducere minorẽ partem ad aliam præſentationem: & facit quod legi. & no. in. c. ij. de arbi. lib. vj.

a ¶ Maior pars. Ad de Cal. conſ. ix. & x. hoc titu.

ꝟ SEB. SAPIA.

a ¶ Maior pars. vi. b de Felin. in. c. cum oẽs. col. ix. ver'. in gl. in ver. nihil valet. s̃. de conſtitu.

b ¶ Io. Et iſtam doctrinã Io. an. ſeqtur Do. in. c. ſicut. poſt gl. in ver. cõmunis. de elec. lin vj. De quo vide Pau. de leaza. in cõmento. c. nobis. j. eo. &, vide omnino do. Anto. in. c. cum omnes. de cõſtitu. in viij. colũ.

ꝟ SVMMARIVM.

1 *Patronus etiam ſi ſit clericus non habet ius inſtituendi, vel diſtituendi, vel bona eccleſiæ patronatæ adminiſtrandi, ſed tantum præſentandi.*
2 *Clericus impetrans beneficium, quod prius habuerat à laico, hoc nõ expreſſo, non gaudet reſcripto tanquam ſurreptitio.*
3 *Suſpenſus maiori ſuſpenſione inducit irregularitatem, quæ in clericis impedit celebrationes. ſecus in minori.*

CAP. IIII.

PRæterea. ¶ Excõicãtur patroni laici qui cleri cos inſtituunt & deſtituunt in eccleſijs etiã patronatis, vel bona ipſarũ aliter adminiſtrãt: & clerici, qui inſtitutionẽ laicorũ recipiũt, cõione priuantur. Duo ſunt dicta. ſecũdũ ibi: *clericus.* ¶ Caſus literalis. Quidã laici patroni in tãtã audaciã p̃rũpũt: vt ſine authoritate Epi. clericos inſtituãt in eccleſijs, & diſtituãt, poſſeſsiones & alia bona iura eccleſiarũ pro ſua voluntate diſtribuũt, ꝓpterea Lateran. conciliũ decernit illos anathemate feriendos. Clerici verò, qui manibus recipiunt laicorum ſine authoritate Epi ſui, cõione priuẽtur: & ſi eas non dimiſerint miniſterio eccle. & ordine deponant. Ber.
1 ¶ No. j. q. † ex iure patronatus patronus laicus nõ cõſequitur ius inſtituendi, vel deſtituendi, vel bona eccle. adminiſtrandi, ſed ſolũ ius præſentandi: vt in. c. præce. &. c. vnico j. eo. lib. vj. Et hoc procedit etiã ſi patronus ſit clericus. vide bo. tex. xvj. q. v. c. j. vbi dicitur ꝙ ſi Epiſco. conſtruxerit eccleſiam in dioeceſi aliena, ſolũ præſentationẽ habet: conſecratio verò & inſtitutio & totius eccleſię diſpoſitio ptinet ad Epiſco. loci: nec põt patronus ſuper hoc aliter ſtatuere: quia non poteſt immutare iuris diſpoſitionẽ. p hoc tex. no. in. c. cũ dilectus. de conſue. facit qđ no. Inn. in. c. qm̃. ne Prælati vices ſuas. facit. x. q. j. c. nouerint. vbi patet quòd ſuper bonis eccleſię nullam ptãtem habet patronus. facit qđ dixi ſuper rub. ¶ Not. ꝙ clericus recipiens à laico eccleſiã, nõ eſt ipſo facto excõmunicatus vel ſuſpenſus maiori ſuſpẽſiõe: ſed peccat mortaliter, & debet cõione priuari. ¶ † Ex quo infero, ꝙ ſi impetraret hoc beneficiũ à Pa.
2 nõ expreſſo, ꝙ prius habuerit à laico: non valet impetratio: quia ſi Papa ſciuiſſet, nõ ita de facili ſibi cõceſsiſſet: cũ deberet ꝓpter delictum ſuũ cõione priuari: vt hĩc. pro hoc. c. poſtulaſti. s̃. de reſcri. & quod ibi no. Ho. bene facit. c. quiſquis. & quod ibi no. s̃. de electio.
3 ¶ † In gl. fi. ibi: *hoc dicere videtur.* & de intellectu iſtorũ capitulorũ vide qđ not. in. d. c. quiſquis. in gl. iij. & põt dici, ꝙ iſte ſit ſuſpẽſus ſuſpenſione minori: vt ibi: non aũt maiori, ꝙ inducit irregularitatẽ in celebrãte. facit quod legitur & no. in. c. fi. de cleri. excõ. mini.

ꝟ SVMMARIVM.

1 *Præſentandi ſi ſint duo à Patrono, præfertur ille, qui fuit miſſus in poſſeſſionem & inſtitutus, licet alius reperiatur ante ipſum inſtitutus. 7. 8.*
Iuſpatronatus non poteſt concedi inter viuos ſine authoritate Epiſc. aliàs ſecus. 9.
2 *Præſentatus non quærit aliquod ius in eccleſia ex ſola præſentatione. intellige, vtj. nu. 7.*
3 *Patronus poteſt variare in præſentando, ante inſtitutionem Epiſco. ſ. accumulando: non autem prorſus recedendo à prima.*
4 *Inſtrumentum poteſt loqui per verba præteriti temporis: licet actus fiat in præſenti. Item poteſt loqui in tertia perſona & in prima.*
5 *Teſtis præſumitur iuratus, quando depoſuit, ſi in actu appareat, quòd talis teſtis iuratus ſic diposuit.*
6 *Donatio facta à non domino, eſt ipſo iure nulla.*
10 *Concedens aliquam rem intendens illam dare integraliter: & non ſolum ius quod habet, non valet conceſsio etiam reſpectu ſui iuris.*
11 *Laicus de conſuetudine, an poſſit habere ius conferendi.*

CAP. V.

1 QVod autem. ¶ † Si patronus laicus ſucceſſiuè p̃ſentat duos: & ſecundus inſtituitur ab Epo, valet inſtitutio. h. d. primò. Patronus non poteſt clerico, vel alteri eccl. conferre eccleſiam patronatam, vel alteri donare. Secundum dictum ibi: *decætero.* ¶ Caſus literalis. Patronus eccleſiæ ad vacante eccleſiam præſentauit prælato ſuo. ad quem pertinet inſtitutio, clericũ idoneum,

ꝟ SEB. SAPIA.

2 ¶ Quòd patronꝰ. Aduerte tñ. ꝙ iliudqđ dicit patronus laicꝰ põt plures p̃tare. intelligitur de duobus tm̃. ita ſin. no. Cal. ſin. ſub ti. de iure pat. quẽ refert & ſequit Fel. i. c. oẽs leges. j. diſt. cõtrariũ tñ ſentit. d. Abbas. in. c. quanto. s̃. de iudi. col. ij. dum alleg. c. paſtoralis. j. eodem.

b ¶ Qm̃. vbi omo vide ipſum Ab. Panor. poſt dom. An. ſup glo. fi. vbi etiã ponit, qm̃ verba p̃tis temporis appoſita ſunt que p̃s referri ad tp̃s a cõfecti inſtrumẽti: & ad tp̃s anteriꝰ vtrũ præſumatur factũ tpe inſtrũ & concludit ibi. do. Anto. ꝙ ſic. & idẽ dicit ipſe do. Ant. in. c. poſt ceſſionẽ xvj. co. in. c. fi. s̃. de proba. & Bar. in. l. prædia. ff. de acq. poſ. & per Anc. in c. ad apoſtolicæ. l. co. de re iud. in. vj. ſoluendo dictum Bal. in. l. poſt do. b ff. ſol. matri. Et de de iſto arti. an notarius debeat cõfi c ere inſtrumentũ per verba præteriti tẽporis, vel præſentis, vide p Bal. in vſi. feu. ti. ij. & vide Io, de Imo. in. l. ſi ſic. §. j. ff. de leg. j. vbi dicit, ꝙ nõ refert, an notarius ſcribat inſtrumentum in p̃ſona prima, vel tertia: vt in c. dudum. de conuer. coniu. Et vtrũ ſententia poſſit ferri in tertia p̃ſona, vel debeat in prima, vide. d. Ab. in c. examinata. de iudi. vbi dicit, ꝙ in prima. ſed ſi ferat in tertia purè, valebit, ſed præſumetur lata ſine ſcriptis. & alle. Spec. Sed addo, ꝙ idem dicit do. Ant. in. c. quoniam contra. de prob. in. xxxj. col. verſi. ex his. & dicit Per. de Anc. in. c. fi. de re iud. in pen. colũ. lib. vj. & vide Imol. in. l. diuortio. in princip. ff. ſoluto matrim.

2 neum: clericus ille nõ fuit à prælato admiſſus, poſteà patronus voluntate mutata aliũ idoneũ præſentauit, qui fuit ab Epiſcopo inſtitutus, & in poſſeſsionem inductus quæritur quis iſtorum alteri præferri debeat. Reſpondet, quòd in caſu iſto melior eſt conditio poſſidentis: quia ante, quàm præſentatio per Epm approbetur, ratũ nõ eſt qđ à patrono fuit inchoatũ. ¶ Decætero. Aliqs laicus patronꝰ cõceſsit eccle. & inſtrumẽtũ fecit ſub hac forma: ego talis cõcedo & do eccle. talibus clericis, ſiue collegijs: & & p̃ſenti charta cõfirmo. q̃ritur an talis cõceſsio teneat? Reſpondet Papa ſi cõſenſus Epi nõ accedat, nihil agitur, qa p nõ data habet, qđ datur ab illo, qui donare nõ põt.
3 Ber. ¶ † No. j. ex tex. ꝙ præſentatus per patronũ nõ cõſequit ius in eccleſia. & ex ſola p̃ſentatione. Eſt eĩ p̃ſentatio quoddã inchoamentũ ſeu p̃ambulũ ad obtinẽdã inſtitutionẽ Epi: vt patet ibi: *incohatum. &c.* & in hoc no. iſtũ text.
3 ¶ † Nota. ij. ꝙ patronus[a] põt vitiare ante inſti tutionẽ Epi: vnde primo præſentato põt p̃nta ri ſecundũ. & intellige ꝙ põt variare accumulã do: nõ aũt prorſus recedẽdo à primo vt no. Io. an. in regula in iure cõi. de re. iur. lib. vj. in mercu. facit. c. cum aũt. & quod ibi dicã j. e. ¶ No. iij. ꝙ Eps põt inſtituere ſecũdò p̃ſentatũ. & nõ
4 primũ. & ad hoc. d. c. cũ aũt. ¶ † No. in ver, *decætero.* & tene menti, ꝙ inſtrumentũ põt loqui p verba p̃teriti tẽporis: licet actus interueniat de præſenti: ſicut nõ refert vtrũ loquat in prima, aut in tertia p̃ſona: vt in. c. dudũ. s̃. de conuer. coniu. Nunqđ aũt actus p̃ſumatur geſtus tpe cõfecti inſtrumenti, qm̃ loqtur per verba p̃teriti tẽporis, dic, ꝙ ſic, ſi actus tunc potuit
b interuenire. pro hoc quod not. Inn. in. c. qm̃. b s̃. de p̃ba. & gl. in. l. j. C. de fide inſtr. & iure haſtæ fiſ. li. x. & Bar. in auf. ſi quis in aliquo. C. de edẽ. & in. l. ſciendũ. ff. de ver. obl. ¶ † Et p hoc
5 deciditur quæſtio: dicitur in actis cauſæ, ꝙ talis teſtis iuratus ſic depoſuit: nunquid p̃ſumatur iurat^o tũc tẽporis? & dicẽdũ, ꝙ ſic: de quo per Bar. in. l. Theopõpus. ff. de dote præle. &
6 facit quod dixi in. c. ij. de teſti. ¶ † Vltimò no. fi. c. ꝙ donatio facta à nõ dño, eſt nulla: quia nemo dat, quod nõ habet: vt in iuribus alleg. in
7 gl. fi. ¶ † Opp. cõtra tex. de. c. cũ Bertoldus. de re iu. vbi ex ſola p̃ſentatione præſentatus cõſequitur ius: & poteſt agere cõtra inſtitutũ p Epm. Sol. ſi patronus remanet in eodẽ propoſito, põt præſentarꝰ ſuã p̃ſentationẽ proſequi: & agere, vt fortiatur effectũ: & ſic cõſequitur ius proſequẽdi. & ita loquitur cõtrariũ: ſed p hoc nõ cõſequitur ius ad beneficiũ. Aut patronus tranſit ad ſecundã præſentationem: & Eps inſtituit ſecundũ: & nõ põt primò p̃ſentatus agere cõtra ſecundũ. Et aduerte: quia licet tex. hĩc dicat potiorẽ fore cõditionem poſſidẽtis: non tñ per hoc credas, ꝙ poſſeſsio ſit neceſſaria. Nã ex ſola inſtitutiõe inſtitutus conſequit ius plenũ in beneficio: vt probatur in. c. ſi tibi abſenti. de p̃ben. li. vj. ita quòd poſt inſtitutionem non valet inſtitutio alteri facta, etiã cum tra ditione poſſeſsionis: vt in. c. ſi tibi abſenti.
8 & quod ibi no. licet aliud ſit in rebus prophanis. l. quoties. C. de rei vendica. ¶ † In gloſſ. j. ibi. *ſed Epiſcopus punitur.* hoc intellige, vt dicã in capitul. paſtoralis j. eodem. & capitul. cum autem. Et in fin. gloſſ. videtur gloſſa ſentire,

ꝙ ex ſola inſtitutione ſecundi, non tranſit plenũ ius: ſed ex poſſeſsionis adeptione. ſed cõtrariũ eſt verũ in iſtis ſpũalibus. vt s̃. dixi. & in. d. c. ſi tibi abſenti. vnde hĩc narrat factũ reſpectu
9 poſſeſsiõis: & nõ ponit iuris miniſterium. ¶ † In gl. ij. in. fi. vult ergo gl. ꝙ donãdo eccleſiã de cõſenſu Epi, transferat iuſpatronatus. quod ſatis placet. & tenet Calj. eo. c. illud. Sed qđ dicẽdũ ſi Epi conſenſus non interceſit: vt in terminis literæ? Vincẽ. & Philip. fuerũt in cõtraria opi. Vin. dixit ꝙ trãſit iuſpatronatꝰ: quia intẽdebat trãſferre omne ius, qđ habebat in ecele. Phili. contrà: qa intendebat cõferre eccl. & iuſpatronatus, & ſic debet habere locũ illa regula, ſi nõ valet, qđ ago: vt qđ noluit potuit. & c. vt in. c. cũ ſuper. in fi. de offi. dele. hæc op. Phili. plus mihi placet per iſtũ tex. qui videt innuere illã conceſsionẽ fuiſſe nullã. & clarius p̃batur j. eo. c. il
10 lud. vbi dicã. & tenet ibi Calde. ¶ † Et ex hoc no. ꝙ ſi habens ius in re, intẽdat donare ipſam rẽ totaliter, & nõ ſolũ ius qđ habet in re: ꝙ nõ valet cõceſsio, etiã reſpectu ſui iuris. arg. in. l. ſi is qui putabat. ff. de acqui. hęre. & in. l. nec ignorans. §. de dona. ſecus aũt qn̄ intẽdebat donare ipſam rẽ, & omne ius qđ eſſet in re. & ſic põt intelligi. l. ſi domus. §. fi. ff. de leg. j. vbi legando rẽ videt teſtator legare omne ius, qđ habebat
11 in re. ¶ † In gl. ſi. ibi: *cura.* De intellectu huius c. dic vt ibi latius dicã. & ea q̃ ſequunt in gl. nõ faciunt multũ ad propoſitũ capit. quia hĩc in ſecunda parte non loquimur de præſentatiõe facta p poſſeſſorẽ: ſed de eccle. conceſsione in proprietatem. Vnde cũ patronus nõ habeat p prietatẽ eccleſi. nõ põt illã in aliũ trãſferre: qa nemo dat, qđ nõ habet vt in. l. traditio. ff. de ac
12 qre. d. ¶ † An aũt de cõſuetudine poſsit habere laicus ius cõferẽdi eccleſię? dic vt plenè no. Ioan. an. in. c. ij. de præben. lib. vj. & concluſio eſt quòd non.

ꝟ SVMMARIVM.

1 *Emens iuſpatronatus vt poſsit præſentare quẽ vult, debet eo priuari, etiam emens ipſum cum vniuerſitate. 5.*
2 *Patronus dicitur aduocatus eccleſiæ, quia tenetur eã defendere.*
3 *Spoliare quem de facto non eſt permiſſum, niſi de facto & notorie aliquid iniuſtè teneat.*
4 *In notorie iniuſtis poteſt iudex extraiudicialiter & de facto ſe intromittere.*
6 *Epiſcopus poteſt conferre beneficium filio ſuo legitimo, vel nepoti, aliàs habili & digno.*
7 *Pœna appoſita in vno ex correlatiuis, videtur appoſita in altero concurrente eadem ratione.*
8 *Eccleſia patronata, ſi emit iuſpatronatus, remanet libera.*
Patronus vendens iuſpatronatus, licet non acquirat emptori, an ipſe priuetur.

CAP. VI.

1 VIa clerici. ¶ † Cõparãs vel emens iuſ patronatus, eo ſpoliari debet. vel aliter: Qui emit iuſpatronatꝰ vt poſſit præſentare filium, vel nepotem, ſeu quem vult, eo priuari debet. & vtraq; lectura poteſt ſuſtentari. Primò ponitur exceſſus. Secundò pœna. ibi: *eodem.* ¶ Caſus literalis.

vbi dicit, ꝙ arbitri p̃nt ferre laudũ in ſecunda perſona. Et vtrũ iudex poſsit ferre ſnĩam p verba futuri, vel p̃teriti tp̃is pluries: examinat Io. and. in. c. Abba. de verbo. ſig. ſup glo. in ver. fides. & in. d. c. ad apoſtolicæ. & ibi Pe. de Anc. & d. An. in. d. c. poſt ceſsionem. in. xvj. colum.

Anto. Franciſ.

¶ An inſtrũ de beat ſcribi per notariũ perverba p̃ſentis, vel præteriti tẽporis. & an in prima: vel tertia p ſona, & qd de iudice p̃ferẽte ſnĩam; dicas, ꝙ ſi fiat per verba p̃tis tẽporis, probat illa tm̃ qđ veroſimiliter potuerũt fieri tpe confecti inſtrumẽti: nõ autẽ alia: per l. j. C. de fi. inſtr. li. x. & habet p Bal. in. c. j. in. §. notandũ. qui feud. dare poſ. in vſib. feu. & per Alexã. poſt Bar. in. l. p̃dia. ff. de acquir. poſ. Et ita põt ferri p verba primæ perſonæ ſicut tertiæ: vt per Bal. in. d. §. notãdũ. & in. l. ſi nõ militabat. de teſt. mil. & in aut. ſi qm̃ C. de nõ nu. pe. in fi. & habẽt p Inn. in. c. qm̃ cõtra. de proba. & in. c. cũ in iure peritus. de off. dele. & per. d. Abb. in. c. qđ aũt de iurepatro. vbi vtrũq; ponit. & p Spe. in tit. de procura. in. §. iij. verſi. nõ eſt lis. & in tit. de inſtru. edi. in. §. xj. vbi dixit hoc eſſe verũm inſtrũ. non aũt in ſnĩa, in cuius probatione iudex debet loqui in prima perſona. & valet etiã ſi ſit lata in vulgari ſermone iter idiotas niſi ſit conſuetudo in cõtrarium. vt in. l. iudices. C. de ſenten. & interlocu. om. iudi.

SEB. SAPIA.
a ¶ Quòd Eps. Vide Abb. declarantē in c.fi.ſ.de inſt.
b ¶ Itē pœna. in pœnalibus diſpoſitū in vno ex correlatiuis, extēditur ad reliquū, etiā reſpectu pœnę, quādo vniformis rō militat. Ita etiā firmat idem Panor. ſ.in proœ. Decret. vbi ad hoc alle. Bar. in aut. qſemel. C. qūo & qñ iu. Idē tenet in c.fi. in. iij. col. ſ. de reſcr. & Gemi. in c.j. de tēpo. or. in. iiij. col. in. ij. fal. Ien. vbi ad hoc ſpecialiter alle. Bar. in l. liberorum. ff. de his, qui no. infa. p illū tex. tenentem q ex idētitate rō nis ſtatutū pœnale loquens de vxore: extēdit ad maritum, & econtrà. & vide quæ notā. plenius in. c.j. ſ. de loca. etiā ipſe Panor. hīc ſe remitti.
SEB. SAPIA.
b ¶ Itē pœna. multa ad hoc cumulat Feli. in prœm. Gregoriano. col. ij. ver. ex quo dicit hic do. Abb. & d. Ia. in. d. l. fi. C. de ind. vidui. tol.
c ¶ Ex literis. Pro intellectu huius c. vide Bal. in l. à p curatore. C. mandati. & Bal. in. l. ſi quis. C. de ſecund. nup. & Bald. in. c. quāto. in prin. vlt. col. de iudi.
SEB. SAPIA.
c ¶ Ex literis. intelige hæc procedere etiā ſine authoritate Epiſco. ſecūdum Abb. in. c. illud. ver. ſecūdo ca ſu. j. eo. & ad materiam vide Bald. in conſilio. xxxij. in ci. quidā nobilis. in prima parte.

Quidā clerici cōparāt iuſpatronatus eccleſiarū, vel alio mō quo poſſunt acquirūt: vt poſtmodū, cū vacauerit, eorū filij, vel nepotes præſentētur ad eas. Præcipit Pa. vt hoc diſtrictè p hibeat, & eoſdē clericos aduocatiōibus taliter acquiſitis appellatiōe remota ſpoliet. ¶ †No. j. iuncta gl. j. q iuſpatronatus appellaſ qn q aduocatio. vnde patronꝰ pōt appellari aduocatꝰ eccl. & hæc denominatio ſurgit ab eo iure, qa tenetur eccleſiā defendere. hoc ius oneroſum tranſit in patronū: vt dixi. ſ. e. in rub. Et q hīc loquatur de patrono, patet in litera, dum dicitur, q emebant, vt poſſent preſentare filios ad eccleſias. ¶ Secundò no. ibi: *ſpoliando*. † q emēs iuſpatronatus debet eo ſpoliari. Sed cōtra hoc facit: nam ſpoliatio ſonat in vitiū, & in actum violentū. ſ. de reſti. ſpol. per totū. ſed iura non debent permittere volentiā, ne inde iniuriarū actio naſcatur. &c. vt in c. qualiter. el. j. j. de accuſ. & l. meminerint. C. vnde vi. Sol. metu huius contrarij do. intelligunt: literā dupliciter. Primò exponendo illud verbū ſpoliādo. i. priuando, quia priuatio ſonat in actum iudicialem & licitum: ſecꝰ in verbo ſpoliatio. qdꝰ no. ¶ †Secūdò intelligunt proprię: vt ex quo iſti agūt actū à iure interdictū, ſicut de facto proceſſerunt, ita de facto poterūt ſpoliari per Epiſcopū: quia nō eſt neceſſe, q res deducaſ in iudiciū. quaſi velint, q ratiōe notorietatis nō ſit opus iudicium intentare. Et ſecūdū hoc not. q in actibus notoriè iniuſtis, p̄cedit iudex extra iudicialiter facit. c. quoniā. ſ. de fil. p̄sbyterorū. Et nota hoc ad ſimiles qōnes: ſi ergo notoriè quis teneret eccl. iniuſtè, nō eſt neceſſe, q Epſ eū vocet in iudicio ſed pōteū ſpoliare de facto ſicut de facto ſe ītruſit. ¶ †In gl. in ver. *cōparāt*. ibi: *ſed cū vniuerſitate*. vult gloſ. q in caſu huius c. nō puniretur emptor ſi emiſſet vniuerſitatē tēporaliū, in qua eſſet iuſpatronatus. & idem ſentit Hoſt. & clarius Io. Cal. nā ſecundū eū cū tex. præmittat verbū cōparāt, alia verba generalia ſequentia, *vel quocunque modo. &c.* debēt intelligi ſecundū qualitatē verborum præcedētiū, ſcilicet qū iniuſtè acquiruntarg. in. c. ſedes. de reſcrip. & in. l. fi. ſ. cui dulcia. ff. de vino oleo & trit. lega. Sed hoc dictum placet extra termi nos huius. c. ſed quo ad tex. puto contrarium. Nā ex quo iſti emebant vt principaliter p̄ſentarent filios vel amicos, cōmittebāt ſimoniā mētalem. & ſic vt iſti cōpēſcerētur ab hac inſolētia, tex. apponit hīc pœnā ſpoliationis ſeu priuationis. & pro hoc illud verbū, quocūq modo. quod eſt valde vniuerſale. ¶ In gl. ſuper verbo, *filij vel nepotis*. ibi: *ſatis credo*. no. bene gl. qa quotidie alle. Inn. tū tenet contrarium hīc. ſed doct. communiter ſequuntur gl. & idem ſentit Inn. in. c. conſuluit j. eo. & Specu. e. ti. ad fi. Nō ob. c. conſuluit. quia loquitur, quando filius ſe intruderet in eccle. patronata: ſecus ſi obtineret ad præſentationem patris per inſtitutionē Epiſcopi ¶ †Ex hac gl. infero, q Epiſcopus ª poteſt conferre beneficium filio, aliās legitimo vel nepoti: dummodò ſit dignus. pro hoc facit l. ſi conſul. ff. de adop. & c. nō ſatis. lxxxvj. di. & c. omnē. xxxj. di. Sentit Arch. in. c. Epiſcopus. x. q. ij. vide quod leg. & no. in. c. graue. ſ. de præben. ¶ In. gl. fi. ibi: *erat patrona ſuiipſius*. Inn. dicit q eccleſia remanebit libera. & hoc tene: hoc tñ etiā fuit de mente gl. nā propriè loquendo eccleſia non pōt eſſe patrona ſuijpſius: vnde is, qui primò habebat inſtituere, habebit liberā collationē: ſicut ſi beneficium non eſſet patronatū. & de hoc vide bo. gl. in. c. j. j. eo. lib. vj. Et ad iſtā particulā debet referri cauda gl. in ver. ar. cōtra. & licet variet, tamen quod prædixi tene. Nec obſtat finale motiuum gl. nā ſi patronatus remaneret penes venditorem, tex. mandaſſet declarari emptionem nullam: quod non facit: ſed mandauit emptorem ſpoliari. ¶ † Item
7 b pœna[b] appoſita in vno ex correlatiuis, videtur appoſita in altero concurrente eadem ratione: vt eſt cōmunis theorica Legiſtarū: in l. fi. ff. de accep. & in l. vlt. C. de indicta vidui. Circa hoc tñ vide qd dixi in. c. j. ſ. de loca. Hæc procedunt, qñ extraneus emit iuſpatro-
8 natus. ¶ † Sed quæritur, quid ſi ipſamet eccleſi. patronata emit iuſpatronatus? Gl. videt velle, q non remanebit libera, ſi tñ cōtractus non teneat, remanebit apud venditorem. Alij tenent contrà, q de lictum perſonę non debet nocere eccleſię. Ioan. an. concordando dicit, q aut ſolus prælatus emit: & habet locum contraria opi. preced̄s. Aut prælatus cum collegio: & procedat opi. gl. quia delictū Prælati & capituli nocet eccleſiæ. vt in. c. ij. de ord. cog. & in regula, delictū. de reg. iur. lib. vj. Sed Ioā. Cal. videtur ſequi indiſtinctè præcedentem opi. vt eccle. remaneat libera: quia iſte venditor debet ſpoliari ꝓpter delictū ſuū. Et licet do. An. ſequatur Io. and. mihi tñ placet opi. Cald. vt ſaltē iudex ex officio ſuo cōſulat eccleſię. Nā indignum eſt, vt patronus habeat amplius iuſpatronatus, qui præſumpſit id vendere: vnde eccleſia remanebit libera non ratiōe ſui contractus: ſed quia venditor ſpoliari debet &c.

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus conſiſtens in aliqua vniuerſitate tēporalium, tranſit cum dicta vniuerſitate: niſi ſpecificè fuerit exceptum. 2. 10.*
2 *Iuſpatronatus poteſt eſſe acceſſorium rebus temporalibus.*
3 *Præſentatus ab illo, qui bona fide eſt in quaſi poſſeſſione iuris præſentandi obtinet, licet præſentans non habeat ius præſentandi. 7. vbi latè.*
4 *Fœmina habens iuſpatronatus habet ius præſentandi.*
5 *Iuſpatronatus non tranſit cum villa pignorata, ſed locata ſic, quando locatio eſt ad longum tempus: ſecus ad ſi modicum.*
Locatio ad modicum tempus non transfert poſſeſſionem in conductorē, ſed ſimplicem detentationem.
6 *Patronus cui eſt mota lis ſuper iurepatronatus, an interim poſſit præſentare rectorem in eccleſia lite pendente. 8.*
Fructus rei, cuius lis pendet, an interim poſſit petiꝰ nu. 9.
10 *Iuſpatronatus dicitur tranſire cum vniuerſitate: quando venditur villa, vel caſtrum, in quorum vniuerſitate ineſt iuſpatronatus: ſecus ſi quis vendat iura, quæ quis habet in aliqua villa: quo caſu non venit iuſpatronatus. 11.*
12 *Iuſpatronatus venit appellatione bonorum.*
13 *Iuſpatronatus trāſit cum hæreditate vendita.*
14 *Iuſpatronatus quod quis habet in aliquo loco, ad quem itur per palatium, nō transfertur vendito dicto palatio.*

CAP. VII.

c EX literis. ¶ †Iuſpatronatus conſiſtens in aliqua vniuerſitate tēporaliū, trānſit cū ipſa vniuerſitate, etiā ſi vniuerſitas tranſeat tātū quo ad vtile dn̄ium: niſi iuſpatronatus ſpecificè fuerit exceptum. Et ex notabilis caſus, & quotidiè alle. diuidit in duas. Primò ponitur querela Epi. Secundò dantur ſibi iudices, & inſtruuntur quomodo debeāt diffinire. ibi: *mandamus*. ¶ Caſus literalis. Abbatiſſa & moniales monaſterij de Vinto. quandam villam ſuā, in qua ſita erat eccleſia de Latoñ. locauerūt ad firmam. G. militi: miles ille ad eccleſiam ipſam poſtmodum vacātem præſentauit Epō V. clericum: quem Epiſcopus inſtituit: poſtmodum Abbatiſſa p̄dicti monaſterij Epiſcopo alium præſentauit: ſed Epiſcopus admittere noluit præſentatum ab ipſa: vnde Abbatiſſa apud Cantuarien. Archiepiſcopum de Epiſcopo depoſuit quæſtionem, qui primum præſentatum fecit remoueri: & ſecundum ſibi præſentatum fecit inſtitui: vnde orta fuit contentio inter eos. Salebrienſis Epiſcopus, qui primum inſtituerat, ſignificauit hoc domino Papæ: vnde mādat iudicibus quatenus, ſi conſtiterit, quòd prædicto militi

militi prædicta villa fuerit conceſſa, non excepto iurepatronatus, vel etiam ſi conſtiterit, q ante, quàm de iurepatronatus inter Abbatiſſam & militem cōtroūerſia eſſet orta: præfatus. V. inſtitutus fuiſſet per Epiſcopum ad præſentationem militis, eccleſiā eidem adiudicent: dummodò idoneus ſit: ita, q ſi Abbatiſſa obtineat ad
2 uerſus militem, prædictus. V. illi de temporalibus debeat reſpondere. & ſic vtroq; caſu obtinebit. Ber. ¶ †Primò no. q licet contractus non gratuitus prohibeatur ſuper iurepatronatus: vt. ſ. c. p̄cedenti. & clarius j. eo. c. de iure tamen ſi cōtractus non gratuitus interuenit in aliqua vniuerſitate temporalium, iuſpatronatus exiſtens in vniuerſitate, tranſit ex illo titulo non gratuito: quia contractus videtur initus ſuper rebus temporalibus, & nō ſuper iure patronatꝰ: ſed acceſſoriè tranſit iuſpatronatus. Et ex hoc no. q iuſ patronatus poteſt eſſe acceſſorium rebus temporlibus. facit text. in. l. in modicis. & quod ibi no. ff. de contrahen. emp. & l. ſi mercedem. ſ. ſi eum fundum. ff. de actio. emp. Et ſic no. q magis dignum
3 pōt accedere minus digno. ¶ †Not. vlterius, q exiſtens in poſſeſſiōe, iuriſpatronatus, licet nō habeat ꝓprietatē illius iuris, validè
a præſentat: ª ita q præſentatus per eū, & inſtitutꝰ per ſuperiorē, nō debet poſtmodu remoueri: licet appareat in futurū p̄ſentatorē nō habuiſſe ius p̄ſentandi. & ratio, qa p̄ſentatio cēſet quidā fructꝰ iuris p̄ſentādi: vt no j. eo. c. cōſultationib. ſed fructus pertinet ad poſſeſſorē, nec tenet reſtituere, ſi illū bona fide cōſumpſit: vt no. in. c. grauis. ſ. de reſt. ſpo. & hæc eſt ꝓpria ratio ſecundi caſus cap. Et idē dic eadē ratione in electoribus: vt ꝓbatur in. c. querelā. de elec. ¶ Tertiò no. vnā practicam recognoſcendi verū patronum: ſi obtinet contra poſſeſſorem. Nam inſtitutus ad præſentationem poſſeſſoris, debet reſpondere patrono de temporalibus. Aliā practicam videbis j. eo. c. conſultationibus. ¶ Item nota, q beneficiatus tenetur patrono reſpōdere de temporalibus. & intellige de patrono eccleſiaſtico, non ſeculari: vt legitur & no. in. c. cum & plāta. j. de priui. & ibi per Inno. & in. c. Lateranen. de præb. Quomodo autem ſit iſta recognitio, ſeu reſponſio de temporalibus? certè non intelligas, q debeat dare temporalia patrono: ſed debet reddere rationē adminiſtrationis temporalium, non tamen valde ſtrictè: puta dicendo, quid expendat quotidiè pro victualibus, ſed in genere. de quo vide per Inno. in. d. c. cum & plantare. ¶ Et ex hoc no. q pinguius ius habet patronus eccleſiaſticus, quàm ſecularis. Item patronus eccleſiaſticus habet ſex menſes ad præſentandum, & ſecularis quatuor: vt in. c. j. eo. titu. lib. vj. Et de alijs differentijs
4 dic vt not. in. c. cū propter j. eo. & in iuribus ſuperius alleg. ¶ †Vltimò no. q ſi præſentatio facta pertinet ad monaſteriū, valet præſentatio per ſolam Abbatiſſam. In contrarium tamen facit. c. ea no ſcitur. ſuprà de his, quæ ſi. à præla. & dic; vt ibi dixi. Et not. ex hoc & ex tex. mulierem eſſe capacem iuris præſentandi. & vide quod
5 dixi ſuprà eo. & in. c. j. & c. fi. de conceſ. præben. ¶ †In glo. j. in fi. Aduerte. quia glo. non reddit ſpecificè rationem diuerſitatis, qua
b re iuſpatronatus tranſit cum villa locata, & non cum villa pignorata. ᵇ videtur tamen glo. velle, & hīc fuit initus taliſ contractus, per quem tranſiuit dominium. videlicet villæ: vt puta, quia locatio fuit facta ad magnum tempus. iuxta no. per Innocen. in. c. propter. ſ. de loca. & ſic cum conductor habeatur hīc loco domini, reſpectu vtilis dominij, tranſit etiam iuſpatronatus: ſicut tranſiret ſi ex toto venderetur villa. Sed in creditorem non tranſit dominiū aliquod rei pignoratæ: ideò non tranſit iuſpatronatus: ſed aliud
c ſentit hīc glo. & aliud Hoſt. & Gof. ſed nō clarè iudicio meo. ᶜ Ideò dic, q in creditore non tranſit, quia creditor tenetur reſtituert omnes fructus, quos percepit ex re pignorata: vt in. c. cum contra. de pig. & in. c. j. j. de vſur. ſed ſi creditor præſentaret, & præſentator inſtrueretur, non poſſet poſteà repetere illum fructum. & ſic lucraretur illum fructum ex mutuo contra naturam pignoris: cū multum debeat eſſe gratuitum. in. c. conſuluit. de vſu. ſed in cōtractu locationis ad magnum tempus: cū tranſeat poſſeſſio & omnis vtilitas rei locatæ tranſit iuſpatronatus tanquā acceſſorium. Nā ille, qui eſt in poſſeſſione, habet præſentare: vt in. c. conſultationibus j. eo. nec tenetur reſtituere cōmoditatem, quam percepit ex re locata. Idē & fortius, quando tranſit dominiū vtile & directū, vel vtile tñ. ad hoc. c. cū ſeculū j. eo. & d. l. in modicis. & d. l. ſi mercedem. Et per hoc dico diſpoſitionem huius. c. non procedere, ſi locatio fuiſſet facta ad modicū tempus: quia tūc non tranſiret dominiū vtile, nec poſſeſsio: ſed
a detētatio: quia colonus ad modicū tēpus poſſidet domino, & nō ſibi. l. malè agit. C. de præſc. xxx. vel. xl. an. vnde præſentatio reperiretur facta ab eo, qui non eſt in poſſeſsione præſentandi: niſi diceres, q colonus poſſidet naturaliter ſibi, licet ciuiliter domino: vñ ratione illius naturalis videt poſſe p̄ſentare: vt ſi iſte percipiat b iſtū fructū, ſicut percepit cæteros fructus vtiles: & maximè: quia iſte tex. loquiſ idiſtinctè: d
¶ In gl. fi. in fi. Glo. f. in effectu ponit duas opi.
6 Prima, † q exiſtens in poſſeſsione inriſpatronatus poteſt præſentare, non obſtante, q ſit ſi- SEB. SAPIA.
e bi mota controuerſia ᵉ ſuper ipſo iure, ex quo c ¶ Iudicio meo. vide ad hæc latè cumulata per Feli. in c. cum Bertoldus. in pe. & vlti. col. ſ. de re iudi. an iuſpatronatus poſſit dari in pignus, tradit idem Felin. in. c. ad audientiam. col. ij. ver. an autē iuriſdictiones. ſ. de præſcri,
non obſtante non reuocatur in dubiū de ipſa poſſeſsione. & hanc opi. videtur ſequi Io. iij. q. vj. c. hoc quippe. & cōiter doc. ſentiūt hoc illa ratiōe: quia p̄ſentatio eſt quidā fructus iuris præſentandi. vñ ſicut poſſeſſor in re ꝓphana colligit fructus li te pendēte: ita & in hoc iure. Secunda opi. quā gl. ſequiſ eſt, q non poſſint præſentare ex quo lis eſt ſibi mota: vel ſi admittitur præſentatio, non debet ſequi inſtitutio p ſuperiorē, ſed de-
7 bet expectari exitꝰ cauſę. ¶ † Sed tu dic latiꝰ col d ¶ Indiſtinctè. Ad ligēdo aliqua dicta do. Ant. & declarando hāc materiā ampliando terminos gl. q aut quis eſt in poſſeſsione ſine aliqua cōtrouerſia: & tunc poteſt præſentare inſtitutus ad præſentationē ſuā, non debet poſteà remoueri: licet appareat poſſeſſorem non habuiſſe ius proprietatis. ad hoc videtur tex. in. c. cōſultationibus j. eo. & in d. c. querelā. Ratio naturalis eſt: quia poſſeſſor nō tenet reſtituere fructus, quos ꝓbabili ratione conſumpſit. Nec eſt effectus locupletior: vt dixi in. d. c. grauis. ita in caſu noſtro. Nā per præſentationē poſſeſſor nō ē effectꝰ locupletior: ideò p̄ſentatꝰ & inſtitutꝰ ad eius præſentationem non debet remoueri: ſed debet deinceps cognoſcere verū patronum. & hoc modo intelligo iſtū tex. in ſecundo caſu. Nā debes intelligere, q iſte miles erat in poſſeſsione: & q præſentauit ante motā controuerſiā. & præſentatus fuit inſtitutus. & hoc intellige, quādo præſentatus erat poſſeſſor bonæ fidei: ſecus ſi male fidei: qui ſicut poſſeſſor malæfidei non facit fructus ſuos, etiā quos conſumpſit: vt in. d. c. grauis. ita nec iſte potuit validè p̄ſentare. hoc eſt notabile dictum Inn. in. c. ij. de in integ. reſt. ſpo. & per hoc notabile dictum limita prædictum. c. querelam. & d. c. conſultationibus.
8 ¶ Aut † præſentans erat in poſſeſsiōe bonæ fi dei: ſed fuit ſibi mota cōtrouerſia ante præſentationem: & tunc lis eſt mota ſuper poſſeſsione: quia negatur ipſum poſſidere, & non debet admitti præſentatio: quia ſuper hoc dependet quæſtio. & ſic debes intelligere prædictum. c. ij. de in integ. reſtitu. Expreſsè vult gl. ibi. & in d. c. hoc quippe. Quando q mouetur controuerſia non ſuper poſſeſsione, ſed ſuper proprietate iuris: vt quia alius dicit ſeipſum eſſe patronum: licet reus ſit in poſſeſsione. & iſte caſus eſt indubitabilis: de quo propriè loquitur glo. e & dic, q præſentare poteſt ſicut & alios fructus colligere: ſed præſentatio non debet admitti per ſuperiorem: ita, vt inſtituat præſentatum. ſed poteſt admitti ſimpliciter & differe inſtitutionem in euentū cauſæ. ¶ † Ratio
9 eſt iſta. poſſeſſor tenetur reſtituere omnes fru-

Anto. Franciſc. ¶ An habens caſtrum poſſit in illo exercere iuriſditionem, ſatis puto eſſe dubium: quia in pignore non tranſfert dominiū: imò nec illud quantocunq; tempore teneatur, non poteſt vſucapi: vt in. l. vſucapio. & ibi per Bal. Bart. & doc. C. de pigno. quia ille, qui tenet rem in pignus, ſemp habet conſcientiam, q ſit aliena: & ex vſu talis iuriſditionis, ſi aliquid perciperet per creditorem, illud nō eſſet abſq; ſcrupulo vſurarū: quia aliquid accederet forti. quod eſſe nō poteſt ſine ſcrupulo vſuræ. l. rogaſti. ſ. ſi tibi. ff. ſi certum petꝰ. niſi fortè tale pignus eſſet datum pro dote. iuxta materiā. c. ſalubriter. de vſu.
¶ Controuerſia. Adde Domin. de Rot. deciſi. cxlj. in nouis. hoc ti. & vide deci. proxi. alle.

a ¶ Iuspatronatus. An & quando iuspatronatus trãseat cũ vniuersitate: circa quæ vide omnino. quod scribit. d. Abb. in sua dispu. quæ inci. Augerio. in. xix. col. & facit ad hoc quod plenè no. Bal. c. j. depo. quem etiam sequitur Lu. Ro. in. l. iij. princ. ff. de acquir. post. & vide Hosti. in sum. de iurepat. §. quliter transferatur. ver. fi. & vide Bar. in. l. Aufidius. per illum tex. ff. de priuile. cre. & vide plenè per Paul. de cleaza. in commẽ. a c. nobis. j. eo. tit. & Bal. in. l. j. C. de bonis, quæ lib. cũ cõcor. ibi assignatis. Et adde, q in obligatione pignoris iuspatronatus non transit cũ vniuersitate. tex. est in. c. cũ Bertoldus. de re iudi. Et rationẽ ibi vide pul. per. d. Ant. in vlti. col. post gl. magnam. Item adde hic Bar. in. l. hãc legem. ff. de contrahen. emp.

¶ Adde. d. de Rota deci. suis decisi. cxxxj. in antiquis Bald. consi. v. v. lib. Ro. cõsi. cccxliij.

ESE. SAPIA.

b ¶ Nũquid autem. De hoc articu. vide as copiosè per Feli. in. c. causam. §. de præscr. & per Moder. in. c. quanto. §. de iudi.

SEB. SAPIA.

c ¶ Institutio. An institutio facta sine præsentatione patroni, sit irritanda de rigore iuris: an de æquitate. tradit Felin. in. c. cum Bertoldus. col. iij. §. de re iudi.

ctus, quos percipit post lit. contesta. vt dixi in d. c. grauis. sed si instituereꝛ præsentatus lite pẽdente, & succũberet, præsentator in proprietate non posset restituere illum fructum: quia legitimè institutus remoueri nõ debet. & ideo propter impossibilitatẽ restituendi debet differri institutio. Simile, si quis dilapidat fructus post litem contesta. nec est soluendo. nam fructus sequestrant: vt dixi in. c. fi. §. eo. de sequest. possess. & fruct. sed in rebus prophanis potest possessor percipere fructus, & vti liberè possessione sua lite pendente: quia potest eosdem restituere, vel æstimationem. ¶ Et ex his habes declaratum istum textum in secũdo casu. vnde non colligas hîc argumentum à contrario sensu, quòd præsentatio non debet admitti post controuersiam: sed q institutio non debet fieri, & facta non tenet. & per hoc habes satis declaratam istam materiam. ¶ † Extra glo. pro declaratione prædictorũ & materiæ, quæritur quando iuspatronatus a dicitur trãsire cũ vniuersitate. Sol. Ex dictis Inno. potest colligi, q non sufficit, q inhæreat cuicunq; rei: sed oportet rem esse talem, q absq; alia expressione contineat in se iura vniuersitatis: vt est villa & castrum, quæ habent in se iurisdictionem, honorem & districtum. Et intellige hîc habere iurisdictionẽ & districtũ ex consuetudine, seu ex statuto hominum: secus de iure cõmuni: vt ipsemet Inn. no. in. c. cum ad sedem. de rest. spo.

¶ † Et per hoc infertur ad. q. quid si habens aliquos fundos in villa dicat: vendo tibi omnia iura, quæ habeo in villa, nunquid transeat iuspatronatus. & dicit Inno. q non: quia hîc non subest aliqua vniuersitas: vnde perinde est ac si diceret: vẽdo tibi talẽ, & talem fundũ. † Quid autem si dicat: vendo tibi omnia bona meaꝰ Innoc. & Ioan. And. sentiunt iuspatronatus non transire: quia ista non continẽt vniuersitatem in se: licet alij cõtra. Sed pro hac opi. contraria adduco bo. tex. in. l. bonorum. la. ij. ff. de verb. signi. vbi dicitur, q bonorum appellatio continet vniuersitatẽ, sicut hæreditas. † Nũquid autem b vendita hæreditate teanseat iuspatronatus? cõiter tenetur, q sic: quia hæreditas in se est quid vniuersum: vt in. d. l. bonorum. & in l. hæreditas. ff. de peti. hære. ¶ † Quid autem, si vendatur palatium, in quo est iuspatronatus nec habetur aditus, nisi per palatium? quidam tenuerunt iuspatronatus transire. argu. in. l. si mercedem. §. si cum fundum. ff. de actio. empt. vbi hoc sentiunt gl. & Barto. loquuntur tamẽ in fundo, in quo est iuspatronatus. Sed Inno. & Ioan. And. tenent hîc oppositum: quia palatiũ non est qd vniuersum, sed res particularis. Nec obstãt dictæ leges: quia procedũt in sepulchro, quod est inutile domino, si nõ posset ad aliud habere aditum: sed iuspatronatus potest possideri & exerciti absq; eo, quòd quis vadat ad ecclesiam. & hoc plus placet.

SVMMARIVM.

1 *Patronus non habet aliud ius in ecclesia patronata, quàm ius præsentandi.*
2 *Episcopus non potest ecclesiam patronatam alteri conferre sine præsentatione patroni, & aliter institutus, non obtinet ipso iure. fallit: vt j. nume. 8.*
3 *Iuspatronatus quo casu possit concedi alteri sine consensu Episcopi, tam inter viuos, quàm in vltima voluntate: siue concedatur laico, siue loco religioso. & quare requiritur consensus Episcopi.*
4 *Iuspatronatus, quando alienatur cum vniuersitate, non requiritur authoritas Episcopi.*
Iuspatronatus non transit cum vniuersitate, quando dicitur, vendo villam, vel castrum cum iurepatronatus in eis existente.
5 *Liberè quis dicitur posse facere aliquem actum, quando non requiritur cõsensus alterius.*
7 *Patronus simpliciter concedendo ecclesiam patronatam: quid censeatur concessisse.*
8 *Episcopus non potest præsentare aliquem sine consensu patroni, nisi patronus sit negligens, vel præsentauerit indignum.*
Papa solus potest præsentare in ecclesia patronata laicorum: in ecclesia verò patronata clericorum, potest etiam legatus de latere: alius verò nõ.
Patronus præsentando indignũ, an priuetur ptãte præsentãdi pro illa vice.

CAP. VIII.

Illud prætereundum. ¶ Si vilacs clerico, vel religioso loco concedit ecclesiam, sine consensu Episcopi, non obstante tali concessione, quæ non valet ad ipsam ecclesiam, cum vacauerit, poterit præsentare: & eam alteri ecclesiæ de consensu Episcopi poterit concedere. h. d. cũ. c. suggestum. & c. cum laici j. eo. habet duo dicta. Secundum ibi: *licet*. ¶ Casus literalis. Patronus ecclesiam non vacantẽ concedit alicui religiosæ domui inconsulto Episcopo: postmodũ vacat ecclesia: Patronus præsentauit clericũ Episcopo ad ecclesiã illã vacantẽ: & Episcopus instituit. Quærit, vtrũ prima concessio impediat secũdã? Respondet Papa, q secunda concessio tenet, & valet, non obstante prima, quę de iure nullius est momenti: tum, quia de re non vacante facta est: tum, quia laici sine authoritate Episcopi nulli possunt ecclesias dare, quãuis iuspatronatus possint loco religioso conferre. Si aũt ecclesia vacante iuspatronatus loco religioso cõtulerit, & aliquis sine præsentatione fratrũ eiusdem loci fuerit in ipsa ecclesia institutus, eius institutio est de rigore irritanda. Ber. 1 ¶ † No. j. q ex acquisitione iurispatronatus, nõ habet laicus potestatem cõcedendi ecclesiã, quo ad proprietatem: vt hîc: nec quo ad titulũ: vt j. eo. c. cũ laici. sed solũ cõsequitur potestatem præsentandi clericũ Episcopo per eũ instituendũ: vt j. eo. c. fi. ¶ Secũdò not. hîc tex. apertũ, q ex concessione ecclesiæ facta per patronũ, nõ videtur cõcedi iuspatronatus. Nã si trãsiuisset hîc iuspatronatus, nõ potuisset patronus postmodũ præsentare clericũ. cuius cõtrariũ hîc dicitur. ¶ † Itẽ no. Episcopũ non posse beneficium patronatũ alicui cõferre sine præsentatiõe patroni, etiã ecclesiastici. Et q institutio c facta sine præsentatione patroni, est de rigore iuris irritanda. Et no. bene hæc verba. nã ideò dicit de rigore: quia de æquitate nõ esset retractanda: cũ ius patroni pẽdeat ex gratia: vt dixi. §. eo. c. quñ. hîc tamen rigor præfertur æquitati patrono instante: vt in. c. decernimus. xvj. q. vij. Et per illum tex. potest dici, q institutio sit ipso iure irrita. quod etiã sentit Io. An. in. c. ij. de offi. vica. li. vj. Et tunc expone verbũ irritãda. i. irrita mutanda. vel est irritãda quo ad factũ, sicut de facto processit. ¶ Sed oppo. contra primam partẽ. c. videtur enim, q cũ cõsensu Episcopi non possit laicus concedere ecclesiã. Cuius contrariũ hîc innuitur: cũ laicus non possit eã possidere: vt in. c. causam. de præscr. & pro nõ dato habetur. &c. vt in. c. cũ aũt. §. eo. Sol. doc. intelliguut tex. in ecclesijs, quæ de facto detinẽtur à laicis potentibus. vñ vt eripiãtur à manibus eorũ, iura cõcedunt, q interueniẽte authoritate Episcopi valeat concessio facta loco religioso, vel alteri ecclesiæ. Simile in decisione decimarum: vt legit & no. in. c. cũ apostolica. de his, quæ fi. à prælat. Et intellige qñ laicus cõcedit in proprietatẽ: nã in titulũ nullo modo cõcedere potest. nec iura hoc permittũt: quinimò laicus conferẽs excõicatur, saltẽ minori excõmunicatione: vt in. c. si quis deinceps. xvj. q. vij. ¶ † In gl. j. in fi. Sentit hîc gl. q uòd patronus potest cõcedere iuspatrona. sine cõsensu Episcopi: sed contrariũ sentit gl. pe. & fi. & vide gl. in. c. nemini. xvj. q. vij. Doc. ponũt hîc varias opiniones: sed concludendo distingue, q aut patronus concedit ecclesiã alicui loco religioso in pprietatẽ: & hoc cõstat: aut cõcedit iuspatronatus: & cõstat. Aut cõcedit simpliciter ecclesiam: & non constat, quid

stat qd intendebat cõcedere, vtrũ ecclesiã vel iuspatronatus. ¶ Primo casu cõcessio sine authoritate Episcopi, est nulla: vt hîc in. d. c. qdãũt. vnde etiam iuspatronatus non transfertur. Ratio, quia illud ius non intendit concedere, & donatio sumit vires ab intentione donatoris: vt in. l. nec ignorãs. C. de do. ergo nõ valet concessio ecclesiæ: quia non poterat eam concedere: nec concessio iurispatronatus: quia non intendebat illud concedere. Vnde habet locum illa regula, quod noluit, potuit: & quod voluit adimplere nequiuit: vt in. c. cum super. de offi. deleg. & in. l. multũ interest. C. si quis al. vel sibi. & in hoc casu propriè potest intelligi iste text. &. c. quod 4 autem. §. eo. ¶ † Secundo casu principali: cùm concedit iuspatronatus, aut concedit generaliter concedendo vniuersitatem aliquã & tũc transit etiam in quẽcunq; etiã sine authoritate Episcopi: vt §. eo. ex literis. & j. eo. cũ seculum. non tamen debet exprimere iuspatronatus. Vnde si diceret: vendo tibi talem villã cũ iurepatrona a tus in ea existente: non valet venditio a respectu iurispatronatus. & de hoc vltimo vide latius per Io. And. in. c. j. eo. ti. lib. vj. Aut vult concedere iuspatronatus per se: aut in vltima voluntate: puta legãdo. & sic hoc facit cũ consensu Episcopi, indubiè tenet. Sed nunquid valeat sine cõsensu Episcopi: dicã post Io. And j. eo. c. cum seculũ. Aut vult concedere inter viuos: & tunc aut ecclesiæ aut loco religioso: & valet concessio, etiã sine authoritate Episcopi. tex. vi detur hîc in ver. licet. Nã ille ver. venit aduersatiuè ad præcedẽtia. 5 ¶ † Item tex. hîc dicit, q habet liberã facultatẽ concedendi loco religioso. Nõ eñ esset libera facultas: si necessariò deberet habere cõsensum Episcopi: vt no. in. c. de multa. §. de præb. & in. c. licet Episcopus. eo. ti. li. vj. & hanc opi. cõiter tenẽt doc. & facit. c. vnicum à b contrario sensu. eo. ti. li. vj. Aut vult concedere laico b vel clerico recipiẽti nomine proprio: & non valet concessio sine cõsensu Episcopi. arg. hîc. & in. d. c. j. à contrario sensu. & hanc opi. tenet Host. Io. An. sequitur Archi. in. d. c. j. & xvj. q. vij. piam mentis. Licet Inn. & quidã alij senserint contrarium. s. q laico etiã posset concedere sine cõsensu Episcopi: sed prima opi. concor. & verior. ¶ Ratio due rsitatis est duplex. Primò, q laici magis cõsueuerunt aggrauare ecclesias, quàm clerici. ar. ij. q. vij. c. laicos. & c. laici. ¶ Secunda ratio, quia si clerici excedunt terminos suos, facilius possunt compesci per ecclesiã, quàm laici. arg. lxxxix. dist. c. iudicatum. & hãc opi. 6 tene. ¶ Ad † quid autem requiritur Episcopi consensus? dic, vt vi deat an expediat ecclesiæ mutare patronũ. Nã si vellet concedere potentiori, seu Tyranno, Episcopus non consentiet. Item aduerte, an interueniat fraus. Nam timendum est, ne fit ficta venditio. 7 & hoc quo ad secũdũ membrũ. ¶ † Venio ad tertium, quando simpliciter concedit ecclesiã, & non apparet, quid velit concedere. In quo distingue, q aut concedit cũ cõsensu Episcopi: & transfertur iuspatronatus & omne aliud ius, quod habet in ea. ar. c. pastoralis. de do. pro hoc. c. quod aũt. §. eo. & quod ibi no. in gl. Aut concessit sine cõsensu Episcopi: & nõ valet cõcessio in aliquo: quia peccat in forma. & hoc casu potest intelligi tex. Nã hîc nõ distinguitur animus donatoris: & patet, q in nullo valuit concessio ecclesiæ facta per laicos. Et per hoc habes declaratos & suppletos casus glos. & materiã hui⁹. c. qã aũt. & vide qã ibi dixi. ¶ In gl. ij. in fi. De hoc brocardo dic: vt no. in regula, nõ præstat. de reg. iu. li. vj. & per gl. in. c. auditis. hîc alleg. ¶ In gl. iij. in fi. vult ergo gl. q loco religioso põt cõcedi ecclesia non vacans cũ authoritate Episcopi. Sed contra hoc facit iste tex. nã concessio fuit facta religiosæ domui: & tñ dicitur, q nõ valuit cõcessio de re nõ vacãte: vnde dicerẽ, q aut qs intẽdit donare ec clesiã non vacantẽ loco religioso: vt valeat: vt ex tunc in præiudiciũ rectoris: & nõ valet donatio. & ita intelligatur iste tex. Aut intẽdit concedere sine præiudicio rectoris, & valet. & sic intelligo gl. & q hoc tex. in. c. cõsultatiõibus. de do. & in cle. fi. 8 de re. ec. nõ alie. ¶ † Vltimò extra gl. oppo. de. c. ij. de sup. negli. prela. vbi valet institutio Episcopi sine præsentatione patroni: cuius cõtrariũ innuit ista litera in fi. Sol. regulariter nõ valet hîc. & in. d. c. decernimus. Fallit secũdũ Host. si patronus fuit negligẽs in præsentando: vt in. c. ij. Et dic, q data negligentia patroni potestas deuoluitur ad eũ, qui habebat instituere, etiã si Episcopus nõ sit: vt est gl. multũ no. in cle. j. de sup. negli. præla. ¶ Secundò fallit, quãdo patron⁹ præsentauit indignũ: vt in. d. c. ij. & q hoc sentit Host. quòd patronus præsentando indignum, priuatur ea vice potestate præsentandi. Quod an sit verũ indistinctè plenius dixi, in. c. cũ vos. de offi. ord. & dic, vt ibi. ¶ Tertiò fallit secundũ eũ, si cõcessio fit per Papã, vel p legatũ de latere: vt in. c. dilect⁹. j. eo. Sed tu dic melius, q aut est iuspatronatus ecclesiæ & pcedit. d. Host. vt legatus possit cõcedere sine præsentatiõe ecclesiæ. & ita loquit c. dilectus. Aut est patronus laicorũ & nullus circa Papã põt ecclesiã cõferre sine psentatiõe patroni. & iste est propriè casus, in. d. c. cum dilectus j. eo. v bi de hoc vide bonã gl. in. c. per literas. de præben. in clemen.

SVMMARIVM.

1 *Patroni noui non debent, nec possunt mutare illos, qui ante e rant præsentati, & instituti. 2.*
3 *Iuspatronatus non potest adiudicari vni ex hæredibus: quia penes omnes debet esse in solidum.*
4 *Iuspatronatus non potest cedi per creditores nil in bonis habentes.*
5 *Patroni possunt inter se ordinare: vt alternis vicibus habeant ius præsentandi.*
6 *Patronus potest Rectorem institutum ab Episcopo, sine eius licentia mutare.*
7 *Successor non tenetur stare contractui inito per prædecessorem.*
Successor singularis non tenetur stare colono.
Emptor non cogitur stare locatiõi factæ per vẽditorẽ.

CAP. IX.

Querimoniam. 1 ¶ † Instituti in ecclesijs patronatis per nouos patronos mutari non possunt, nec vicissitudines ecclesiarũ per eos fieri. duo sunt dicta. Secũdũ ibi: *& vicissitudines*. ¶ Casus literalis. Mortuo patrono cuius dã ecclesiæ hæres suus in iurepatronat⁹ sibi succedẽs, ecclesiã eandẽ de nouo ordinare voluit. Cõsultus Papa super hoc respõdet, dicẽs, q propter mutationẽ patronorũ ordinatio ecclesiarũ mutari nõ debet ab ipsis patronis, vel ab alijs, quod esset absurdũ: cũ in patronorũ potestate ecclesia nõ cõsistat. B. ¶ † No. q licet pa- 2 c tronus habeat ius præsentãdi: c vt. §. eo. quasi p totũ: tñ legitimè institutus ad præsentationẽ antiqui patroni nõ debet remoueri, ad istãtiã noui patroni. & iste est ppri⁹ intellect⁹. Et hęc faciũt ad. q. pone plures hæredes fuisse institutos p defunctũ reperiri iuspatro. in hęreditate, nũqd possit illud adiudicari alteri ex hęredibus. Io. An post Gof. tenet, q nõ, ar. huius. c. qd prohibet mutationẽ ordinatiõis eccliæ secundũ humanã conditionẽ: licet enim nomina debitorũ inuenta in hæreditate possint adiudicari vni ex hæredibus, tamẽ diuidi non possunt: vt in. l. ea, quæ. C. fam. erci. & l. ij. ff. eo. tamẽ iuspa c tronatus non potest diuidi inter hæredes, nec adiudicari vni ex hæredibus: sed omnes hæredes patroni erũt insolidũ. do. Petr. miratur de hoc dicto Io. And. cùm iste tex. nõ prohibeat translationem de vno in aliũ: vnde tenet ipse, q licitè potest adiudicari vni ex hæredibus: tũ quia iuspatronat⁹ transit cũ vniuersitate: vt in c. ex literis. §. eo. tũ, quia vtilius est ecclesiæ vnũ habere patronũ, quàm plures: quia solet negligi, quod cõmuniter possit etur. C. quando & quibus quarta pars debetur. l. ij. lib. x. Sed mihi plus placet opinio. precedens tali ratione. Aut

a ¶ Vẽditio. Et plenè per Do. in. c. vnico. in prin. de iurepat. lib. vj. Et vide quod no. per eũdẽ do. Abb. Panor. in c. querelam. ver. & induco hãc glo. de simo.

SEB. SAPIA.

a ¶ Venditio. Vide quod in simili no. Ro. in consc. lxviij. incip. præsens cõsultatio. in prin. quod ad propositum adducit Dec. in. c. quãto. col. iij. ver. prædicta conclusio. §. de iud. vbi de veritate huius articuli.

b ¶ Laico. Et adde q hic plenissimè disputat do. Abb. in sua disput. quæ incip. Augerio. & tandem factis amplis allegatiõibus ad vtranq; partem concludit contra cõmunem opin. q etiã cum cõsensu Episcopi patron⁹ iuspatronatus, qđ habet, non poterit donare laico. & hoc ponit in primo dubio suæ disputationis. Et de hoc vide omnino quod Hostiẽ. latè scribit in sum. eius dem ti. de iurepat, §. qualiter transfera. ver. donatione. Itẽ adde hic, quod no. dom. de Ro. in nouis deci. clv.

¶ Adde Cal. consi. iiij. hoc titul.

¶ Ius præsentãdi. Adde do. de Rot. decisi. j. clxxvij. in antiquis. hoc titul.

eñ hęreditas æquaſ diuidiſ inter inſtſ tut os: &
non apparet rō, quare magis debeꝛ adiudicari
vni ex hæredibus, ꝙ alteri. vꝛ. cùm ſit iuꝰ indiuiſibile, conſiſtit penes omnes inſolidū: vt not.
gloſ. ſ.e.c.j. Aut cui adiudicat, fuit data minor
pars hæreditatis: &nō valet illa adiudicatio: qa
videtur adiudicatū iuſpatronatus in cōpēſatiōnē bonorū: & ſic quodāmodo cōmutaretur cū
rētāporali, & recipiet æſtimationē cōtra. c. de
iureĵ.eo. & tene mēti ad. q. qa quotidiè poteſt
accidere. ¶ † Et per hoc aliās dixi, ꝙ patronus 4
nihil habēs in bonis, nō poterit cedere iuſpatronatus creditoribꝰ: qa nō recipit æſtimationē,
vt dixi: nec poteſt interuenire titulus non gratuitus: vt in.c. quia clerici. ſ.eo. & in.c. ꝓterea.
de tranſac. ¶ Sed quero, qd intēdat litera per
verbum viciſſitudines. So. tres ſunt intellectꝰ.
quidā exponūt viciſſitudines. i. mutationes ſeu
grauamina. Alij vt Inno. ꝙ intēdit ꝓhibere ꝙ
patroni non poſſunt cōuenire adinuicē, vt vnꝰ
ſit patronus vno anno: alius alio: vt ſic habeāt
quandā viciſſitudiné. ¶ † Sed hoc dictū limita 5
quādo vellet ex toto ius diuidere: nā reſpectu
exercitij bene pñt hanc conuentionē facere: vt
vnus præſentet vna vice: alius alia. vt eſt tex. in
cle. fi. eo. ti. Simile in tutoribus, qui reſpectu ad
miniſtrationis pñt diuiſionē adinuicē facere:
ſed nō poſſunt diuiſionē adinuicē facere quo
ad ius tutelę. vt in l. inter tutores. ff. de admini.
tut. Tertij: vt Hoſti. intelligūt, ꝙ prohibetur
hīc cōmutatio iuriſpatronatus, vt puta: ſi duo
patroni haberēt plura iurapatronatus, nō pñt
illa ꝓmutare ſine authoritate Epiſcopi. & not.
hunc intellectū: quia facit ad ea, quæ dixi in. c.
præced. pro hoc videtur gl. in. c. nemini. xvj. q.
vij. & quilibet intellectus eſt bonꝰ in ſe. ¶ † In
glo. j. in fi. hæc gl. non reſpondet ſpecificè ad. c.
decernimus. vbi mutatur rector ac inſtantiam
patroni. ideo dic, ꝙ illud loquiſ, quādo Epiſcopus ſpreto patrono inſtituit rectorem in eccle
ſia. Hīc loquitur, quādo ſacerdos fuit legitimè
inſtituꝰ, qui mutari non debet ex mutatione
patroni. ¶ Sed quæro quæ fuit ratio dubitādi?
Sol. potuit eſſe duplex. Prima, qa reſoluto iure authoris, reſoluit ius ſucceſſoris: vt in l. lex
vectigalis. ff. de pig. ſed patronus antiquus fuit
author iuris hujus ſacerdotis: videbaſ, ꝙ reſoluto iure illiꝰ eſſet reſolutū ius iſtius. ¶ † Secū 7
da rō: ſucceſſor nō teneꝫ ſtare cōtractui inito
per ꝓdeceſſorē. Nā emptor domus tenetur ſtare locationi factæ ꝓ vēditorē: cū ſit ſucceſſor
ſingularis: vt in. l. emptorē. C. loca. ita videbaſ,
ꝙ nouus patronus nō tenebaſ ſtare ꝓſentatiōi
factæ per prædeceſſorē: ſed contrariū hīc deciditur. Ratio, qa rector inſtitutus in eccleſia nō
habet ius à patrono principaliter, ſed à ſuperio
re inſtituēteª: vt in. c. quod autē. ſ. eo. Itē inſtitu a
tus habet ius in eccleſia, vt in. c. ſi tibi abſenti.
de præben. lib. vj. ideo non poteſt remoueri ꝓ
ſucceſſorem. facit quod no. in. ḍ. l. emptorem.

a ¶ Inſtituēte. Ad
de, ꝙ ideò patronus non poteſt alium præſentare,
licet de iure inſtitutus priuandus
veniret: vt dicit
Rom. conſilio. ccclxv. vbi alleg. etiam do. de Ro.
b ¶ Sed tu. Not. remiſsiuè caſus. in q-
bus permittit pœnitentia. & vide
hoc per do. Anto.
in. j. col. in verſi. in
foroverò iudiciali.
Et vide nota. poſt
gl. in. c. diuerſis ſal
lacijs. de cleri. coniug.
¶ Adde ad materiam huius. c. Ro. cō
ſil. clxxvij. Oldra.
conſil. j.
SEB. SAPIA.
c ¶ Omnia bona.
contrarium tenet
Card. in. clem. ij. in
prin. in. viij. q. de iu
repatr. vbi dicit, ꝙ 6
confiſcatis bonis
nō trāſit iuſpatronatus, ſed eccleſia
remanebit libera.
vide Feli. in. c. quā
to. col. ij. ver. vtrū
ſentētia laici. ſ. de
iudi. & Bal. in. l. fi.
Card. vlti. q. ix. ver
ſi. nūquid ſi iudex
ſecularis. C. de edi.
diui Adr. tol.
d ¶ Cura paſtoralis.
Pro intellectu hu-
ius Decretal. vide
in no. do. Abb. Pa
nor. in diſpu. inci.
Augerio. in. x. col.
vbi reuocat nouū
intellectū ad hanc
Decre. quem dicit
poſuiſſe do. Ant.
in. c. cū conſuetu.
dinis. de conſuetu.
¶ Adde domi. de a
Rota deciſio. ſuis.
hoc titu. in nouis.

Patronus non poterit per iudicem ſecularem priuari iurepatronatus: niſi cum vniuerſitate bonorum.

4 *Patronus, ſi commiſerit crimen læſæ maieſtatis: eius filius clericus non priuatur eccleſia patronata, quam habet.*

CAP. X.

1 CVm laici. ¶ † Summatū eſt. ſ. eod. c. illud. vel
ſumma ſic: Patronus eccleſiā cleri-
co cōferre nō poteſt: & ſi cōtulerit, pōt hoc nō obſtāte ad illā pſentare rectorē. Primò dictū. ſecūdò rō. ibi:
non enim. ¶ Caſus literalis. Aliquis laicus patronꝰ cōceſſit eccleſiā
neſciēte Epiſcopo, aut non cōſentiēte. poſteà pœnitētia ductꝰ clericū aliū præſentauit Epiſcopo, & Epiſcopus ipſum inſtituit. Quę
ritur, quæ cōceſsio valeat? dicit, ꝙ inſtitutio illius valere debet: qa
authoritate Epiſcopi eſt inſtitutꝰ nō obſtāte prima cōceſsione, q̄
nulla eſt: qa nō licet laicis clericos in eccleſijs ordinare. Ber. ¶ No.
j. caſum, in quo qs poteſt venire cōtra ꝓpriū factū. Et in hoc mul-
b tum inſtat glo. & Io. an. ponit plures caſus: ſed tuꝫ vide plenè per
Cald. in. c. ſi quis pſbyterorū. de reb. eccle. nō alie. dixi in. c. cū ſup.
de cōceſ. præbē. per Bar. in. l post mortē. ff de adop. & in. l. qui ea
mente. ff. de fur. per Cy. in. l. ſi quis nō dicā rapere. C. de epi. & cleri. vbi tractat, an ſit locus pœnitētiæ in delictis. & aliquid tetigi in
2 c. j. de eo, qui mit. in poſ. ¶ † Secūdò no. patronū nō poſſe ordinare eccleſiā. vnde nō pōt eam alicui cōferre in titulū. & dic hoc pro
cedere etiam ſi ſit patronus eccleſiaſticus. vt in. c. ſi j. eod. & in. c. j.
3 xvj. q. vj. ¶ † Sed hīc quæro: nunquid iudex ſecularis poſſit ꝓpter
delictū priuare patronū laicū iurepatronatuꝰ: vide gl. no. xvj. q. vij.
c. filijs. In cōtrariū vide gl. in cle. paſtoralis. in ver. ſubiectæ. de re
iudi. Satis putaré, ꝙ ꝓ ſe non poſit eū priuare cū iuſpatronatus te
neat ab eccleſia, & nō à Principe ſeculari: ſed cū vniuerſitate bono
rum poterit. Et ideò ſi pater cōmiſit crimē læſæ maieſtatis. & ſic
c omnia bona cōfiſcant: dico, ꝙ trāſit iuſpatronatus in fiſcū, & non
ad filios. & ſic intellige gloſ. no. in. d. c. filijs. facit quod dixi. ſ. eo. c.
4 ex literis. ¶ † Et hæc faciunt ad aliam. q. not. Pone, quòd committens crimen læſæ maieſtatis habet filium clericum beneficiatum,
nunquid filium perdat beneficium. & videtur primò, quòd ſic:
quia filij huius criminoſi efficiunt infames. vj. q. j. c. quis cū militibus. & l. quiſquis. C. ad. l. iul. maieſta. ſed infamis non poteſt tenere
beneficiū. vt in regul. infamibus. de reg. iur. lib. vj. & in. c. inter dilectos. de excеſ. præla. ſed cōtrariā inīam tene: quia cū filius ſit cleri
cus non efficit infamis: quia lex ſecularis nō potuit inficere: cū nō
ſit legi ſubditus. & in. c. quod clericis. & quod ibi no. de foro com
pe. & ad hoc vide gl. no. in. c. ſatis peruerſum. lvj. diſt.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia poteſt præſcribere aliam eccleſiam, vt ſubſit ſibi.*
Eccleſia ſine beneficium non poſſunt præſcribi, quo ad titulum, ſine canonica inſtitutione.
Titulus minus legitimus aliquando dat cauſam præſcribendi. & num. 6.
2 *Conſenſus alicuius quotieſcunq; requiritur in aliquo actu, ſufficit, quòd interueniat ex poſtfacto.*
3 *Intellectus iurium non ſunt trahendi ad gratiam.*
4 *Tacens in actu odioſo, non præſumitur conſentire.*
Conſenſus præſumitur ex curſu longi temporis.
5 *Hæres, qui probabiliter poteſt ignorare factū defuncti poteſt præſcribere.*
6 *Titulus cauſatus ex errore probabili, præſtat cauſam præſcribendi.*
7 *Præſcriptio cauſata ex ſola negligentia non petentis, currit etiam cum mala fide: ſecundum vnam opinionem.*
Præſcriptio an currat cum mala fide contra creditorem, negligentem petere debitum.
8 *Ius quod quis non habet, quo caſu poteſt in alium transferri.*
Cardinales transferunt in Papam id, quod non habent.
Electores transferunt in electum id, quod non habent.

CAP. XI.

d CVra paſtoralis. d ¶ Religioſi vēdicare, vel
retinere nō poſſunt eccleſias ſibi cōceſſas à laicis, ſine Dioceſani cōſenſu. niſi legitimè præſcripſerint: vel poſteà Dioceſanus conſenſerit. &

ſerit. & tria facit. Primò ponit dictū. Secundò exceptionē. ibi: *niſi*. Tertiò rationē ipſius. ibi: *cum enim*. ¶ Caſus literalis. Quidā religioſi & alij etiā clerici recipiebāt eccleſias de manibus laicorū ſine authoritate Epiſcoporū, qđ
erat iuri cōtrarium. vī. mādat Papa ꝓdictis religioſis &
clericis, ꝙ nullꝰ eorū ecclias recipiat ex donatiōe laicorū
ſine authoritate & cōſenſu Dioceſani Epi: vel retinere
ꝓſumat taliter acquiſita, niſi legitima fuerint ſcripitōe
muniti: vel poſteà conſenſum habuerint Dioceſani Epi
ſcopi: qa laici poſſunt in altos, niſi ius qđ habēt, trāſferre
huiuſmodi cōceſsiones irritæ ſint cenſendæ. B. ¶ Not. j.
6 laicū poſſe ex Dioceſani conſenſu conferre eccleſiā quo
ad proprietatē loco religioſo. Et intellige iſtū tex. prout
dixi. ſ. eo. c. illud. vt intelligatur diſpēſatiuè, qn̄ laici iſtas
eccleſias de facto tenebant: & erāt ita potentes, vt ab eorum manibus eripi non poſſent: alīās autem laicus cōfer
re, vel donare eccleſiā non poteſt quātūcunq; interuene
rit cōſenſus Epiſcopi, quia nemo dat, quod non habet. ſ.
1 c. quod aūt. ¶ † No. ij. q eccleſia non poteſt præſcribi ꝓ
eccleſiā. Intellige iure proprietatis, vt eccleſiā habeat ad
ꝓprios vſus, vel tanquā ſubiectā, vel vnitā. & in hoc te
nemēti iſtum tex. & vide quod dixi in. c. vt ſuper. de re.
eccle. nō alie. & qđ no. gl. in. cle. j. de excеſ. prælat. ſecus di
cūt doc. reſpectu titu. Nā ꝓſcribere quis eccleſiā nō pōt:
vt eā habeat tanquam Prælatus, ſeu Rector. in regula. j.
de reg. iur. in. vj. in. c. ex frequentibus. de inſt. Quod limi
ta, prout gl. ſing. in. c. contigit. de do. & contu. & ibi dixi.
¶ Itē no. caſum, in quo titulus minus legitimus dat cau-
2 ſam præſcribendi. & de hoc latiusj. ¶ † Itē no. ibi: *poſteà conſenſum. &c.* ꝙ vbi in actu requiritur alicuius conſenſus ſufficit: vt interueniat ex poſtfacto. Et not. ꝙ pōt in-
a teruenire cōſenſus, etiā poſt actū nullū. Quod videſ cō
tra no. per Inn. in. c. cū conſuetudinis. de cōſue. Sed dic, ꝙ
actus valebit ex nūc: nō, vt ex tūc. Facit qđ no. gl. in reg.
ratū, & in reg. rati. & reg. firmaſ. de reg iur. li. vj. ¶ In gl.
ij. in fi. Ex hac glo. habes tres ſol. ad contrariū formatū in
prin. Primò, ꝙ ratione ſcandali tolerat hęc præſcriptio.
& hāc gl. ſentit Gul. naſo. dicēs, ꝙ in hoc iſta Decr. cōti-
3 net gratiā. † Sed hæc ſolu. nō placet: quia intellectus iuriū
nō ſunt trahendi ad gratiam: vt no. in. c. ex parte. de teſti.
Itē hīc non eſt aliquod verbū ſapiens gratiā: imò text. in
ver. legitima. innuit oppoſitū. Nā præſcriptio poteſt di
ci legitima, niſi habeat omnes qualitates requiſitas à lege. ¶ Secunda ſol. ꝙ ex curſu temporis tacitè interuenit
cōſenſus Epiſcopi. Hæc ſol. prima frōte eſt notabilis. Sed
4 obſt. † quia in actu odioſo non præſumitur cōſenſus ex
taciturnitate: vt not. in reg. qui tacet. de regul. iur. libro
vj. qui facit. c. cū iādudū. de præb. niſi velis ſaluare dicēdo, ꝙ ex curſu tanti temporis præſumitur, ꝙ conſenſus
interuenerit. pro quo gl. no. in. c. peruenit. de emp. & ven
5 di. ¶ † Tertia ſol. & notabilior, ꝙ illi, qui receperunt à
laicis, nō potuerunt præſcribere: ſed ſucceſſores, qui ꝓbabiliter potuerunt ignorare qualitatem facti, potuerūt
præſcribere: quia potius ſucceſſores errāt in facto, quàm
b in iure. ª Et no. ſing. hanc ſol. & habes gl. ſimilem in. c. de
quarta. de præſcr. & in. c. in primis. ij. q. j. & in. c. ſi ſacerdotes. xxvj. q. iij. ¶ Et no. quòd vitium prælati prædeceſ
ſoris non nocet ſucceſſori in præſcriptiōe: licet contrariū ſit in hæredes: quia mala fides defuncti nocet hæredi
vniuerſali. vt in. l. cū hæres. ff. de diuer. & tem. præſcri. &
l. vitia. C. de acqui. poſſ. & eſt diuerſitatis ratio: quia hæres cēſetur vna perſona cū defuncto: vt in auf. de iureiu.
c à moriē. præſti. ſ. j. ſed ſucceſſor ‘in dignitate non eſt eadem perſona cū prædeceſſore. Ratio rationis eſt: quia hę
res omne ius cauſat à defuncto: ſed ſucceſſor in dignitate cauſat à ſuperiore, qui promouit eum & non à defuncto. Ad hoc quod no. Inno. in. c. cā te. de reſcrip. & do. de
Rota. deci. ccxxiij. & hanc differentiam ſequitur Dy. in
reg. poſſeſſor. de reg. iur. lib. vij. ¶ Quarta ſo. extra gl. po

6 nitur per Innoc. † ꝙ iſti clerici, vel religioſi errabant in a
facto, & non in iure; quia credebant conſenſum Epiſcopi interueniſſe: vt quia hoc audierūt à fide dignis, vel fue
runt eis oſtenſæ literæ falſæ. Nā error probabilis in titulo præſtat cauſam præſcribendi: vt. l. quod vulgo. ff. ꝓ
emp. & plenè per Bar. in. l. Celſus. ff. de vſuca. & no. benè
tu Canoniſta hanc ſcl. ꝙ in præſcriptione, vbi requirit
titulus, ſufficit ꝙ quis credat titulum ſpecialē interue
niſſe probabili credulitate ductus. vt quia audiuit à fide
dignis: vel eſt fama viciniæ. Pro hac ſolu. vide qđ dixi in
7 c. ij. de his, quæ fi. à præla. ¶ † Quinta ſol datur per Gof.
& Vincē. dicentes, ꝙ hīc non cadit propriè præſcriptio:
ſed propter odiū Epiſcopi negligentis cauſatur iſtis clericis exceptio. ¶ Et no. ſing. hāc ſol. Nā innuit, quòd vbi
præſcriptio cauſatur ex ſola negligentia non petentis: tūc
d currit præſcriptio etiā cum mala fide: d cùm paretur exceptio cōtra non petētem: & ſic facit quòd contra creditorē nō petentem debitum currat præſcriptio etiam cū
mala fide: quia ex ſola negligētia creditoris ſine facto debitoris currit præſcriptio. & hoc ſentit Innoc. in. c. quia
pleriq; de imm. eccl. & Archi. xvj. q. iij. c. placuit. elect. ij.
§ poteſt. Bart. in. l. ſequitur. § ſi viam. ff. de vſuc. in. l. fi. &
quemadmo. ſer. amit. Sed ipſemet Bar, ſentit oppoſitū in
l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. & Io. And. in. c. ij. de excep. li. vij. & hanc partem contrariam cōmuniter tenent
Moder. in. c. fi. de præſcri. & ibi dixi & tāgo in. c. qđ cleri
cis. de ſo. compę. Alij aliter ſoluunt, ſed diuinant: ideò te
ne vlti. ſol. gl. vel aliam Inno. ¶ In gl. pe. in fi. De hoc dic,
vt in reg. non firmatur. de reg. iur. lib. vj. & vt. ſ. dixi con
ceſsio iſta ex ſubſequenti conſenſu valet, vt ex nūc. nō au
8 tē trahitur retro: vt valeat extunc. ¶ † In gl. fi. in fi. Dic
ꝙ id, quod quis non habet in actu, nec in potentia, nō poteſt in alium tranferre: ſed id, quod habet in potentia: licet non habeat in actu, poteſt tranſferre. Exemplū in electoribus, qui non habent dignitatem epiſcopalem: & tamē tranſferūt in electum. & in Cardinalibus in Papam.

SVMMARIVM.

1 *Patronus, ſi intra tempus ſtatutum non præſentaret eccleſiæ vacantis Rectorem, Epiſcopus loci ſupplebit.*
2 *Patroni laici habent quatuor menſes ad præſentandum: clerici verò ſex menſes.* c
3 *Patroni ſi contendunt ſuper iurepatronatus, debet Epiſcopus expectare vſq; ad tempus ſtatutum: quando ſcilicet conſtat eccleſiam eſſe patronatam: aliās ſecus.*
4 *Epiſcopus, ſi inſtituit aliquē ſine præſentatiōe in caſu permiſſo, debet omnino inſtitutus præſentare habenti iuſpatronatus, qui debet intentari inſtitutione facta ab Epiſcopo.*

CAP. XII.

1 SI verò. ¶ † Si patroni eccleſiæ vacan-
tis intra tempus à iure conceſ-
ſum non præſentatur, Epiſcopus ordinabit
eccleſiam. Primò. q. Secundò ſolutio ibi: *ſanè*. Tertiò limitatio. ibi: *ita*. ¶ Caſus literalis. Interaliquos
vertitur cōtrouerſia de iurepatronatus ſuper aliqua eccleſia, propter quam controuerſiam differtur vltra tem
pus à iure conſtitutum ordinatio ipſius. ſuper hoc conſultus Papa à Ligonen. Epiſcopo reſpondit eidē dicens,
ꝙ appellatione remota ordinet eccleſiā de perſona idonea: ita quòd inſtitutus repreſentetur ab eo, qui ius obti
2 nuerit patronatus. Ber. ¶ No. j. quòd Epiſcopus, qui habet inſtituere non debet expectare patronos contendentes ſuper iurepatronatus: niſi vſq; ad tēpus patronis præ
fixū ad præſentandū: & ſic vſq; ad quatuor menſes, ſi ſunt
laici. & vſq; ad ſex, ſi ſunt clerici: vt in. c. vnicoj. eo. libr.
3 vj. ad idem. c. quoniam. ſ. eo. & in. c. eam teĵ. eo. ¶ † Not.
ibi: *prorogatur*. ꝙ Epiſcopus non debet incontinenti conferre eccleſiam, ſi alij contendunt ſuper iurepatronatus.

a ¶ Actum nullum.
Vide Iaſon. poſt
Bar. & alios. in. l. ſi
quis mihi bona. ſ.
iuſtum. col. vj. ver.
circa tertiam con-
cluſionem. ff. de ac
quir. hæred.
b ¶ Iure. No. pro li
mitatione gl. in. c.
A poſtolicæ. de do
na. in. vj. an bona fi
des cū errore iuris
cauſet ſcriptionē.
¶ Sed ſucceſſor.
Succeſſor in digni-
tate nō cenſetur ea
dem perſona cum
prędecceſſore: licet
fec? ſit in hærede.
SEB. SAPIA.
d ¶ Cum mala fide.
Contrarium tenet
Alex. vbi multa al
le. in conſ. clxxxv.
inci. viſo titulo. q.
col. pe. ver. nec pō
ctis. in. ij. vol. Abb.
in conſi. lxxxvij.
inci. circa primum
in vlti. dubio. in. j.
vol. & Rapha. cu-
ma. in conſi. x. inc.
viſa copia ꝓcepti,
do. Sozi. in conſil.
lxxxv. inc. in cau-
ſa cōmunitatis. co.
pe. in. j. parte. Imo.
in conſi. cxxiij. in-
ci. in cauſa. col. j. &
Cor. peruſinus in
conſi. ccxxxviij.
incip. videtur per
totum. in. j. vol.

Et intellige, qñ conſtat eccleſiã eſſe patronatam, ſi ignorat, cui competat. Tunc eñ debet expectare vſq; ad tempus prædictũ: ſed ſi non cõſtaret eccleſiã eſſe patronatã, non tenetur Epiſcopus differre inſtitutionẽ ad ſolã aſſertionẽ contendentium de iſto iure. ar. xvj. q. iiij. in. c. volumus. ¶ Itẽ no. caſum, in quo Epiſcopus habet inſtituere
4 in eccleſia patronata ſine præſentatione. ¶ † Vlti. no. caſum, in quo ſit præſentatio poſt inſtitutionem: non aũt intelligas, q̃ hæc præſentatio ius de nouo trãsferat in inſtitutũ: ſed fit, vt verus patronus adipiſcatur poſſeſsionẽ præſentandi poſt victoriam in lite: vel vt iſte presbyter inſtitutus non vexetur de facto per verum patronum. Quid autem ſi iſte, qui obtinuit in lite, non vult præſentare inſtitutum per Epiſcopum? dicunt docto. quòd non nocet inſtituto: quia iam habuit plenum ius ex inſtitutione Epiſcopi authoritate iuris. Nam iſta repræſentatio fit
5 ad cautelam: vt. s̃. dixi. ¶ Et no. ex hoc vnum modum recognoſcendi patronũ, qui pronuntiatur patronus poſt inſtitutionem legitimè factam per Epiſcopum.

a ¶ Cùm ſeculum. Pro intellectu huius Decr. vide quę ſcribit do. Anto. in. c. ex literis. s̃. eo. Itẽ vide Bald. in. l. j. c. de bon. libe. & in. l. iij. in. xvj. col. C. de edi. diui Adria. tollen.

SEB. SAPIA.

b ¶ Ex poſtfacto. Vide ad hæc omnino dominos de Rota, in ſimili. q. deci. xvij. inci. quidam. in tit. de iurepatro. in antiquis.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Feudum non dicitur quid vniuerſale, quando conſiſtit in vno prædio: ſecus ſi conſiſtit in villa, vel caſtro.*
2 *Iuſpatronatus conſiſtens in re feudata vel aſan alienato feudo alienatur iuſpatronatus.*
3 *Iuſpatronatus tranſit in hæredes: etiam extraneos.*
4 *Iuſpatronatus non tranſit in filiam dotatam, quæ renunciauit hæreditati paternæ.*
Fœmina ſuccedit in iuſpatronatus, ſicut maſculus.
5 *Iuſpatronatus tranſit in filios non hæredes.*
6 *Iuſpatronatus poteſt transferri titulo particulari, ſiue regulari in laicos cum conſenſu Epiſcopi: in clericos verò etiam ſine conſenſu Epiſcopi.*

CAP. XIII.

2 VM ſeculum. [a] ¶ Si iuſpatronatus eccleſiæ deueni ad exemptos: p hoc in nullo debet lædi ius Epiſcopale. Primò exordium deciſum. Secũdò prohibitio. ibi: *prohibemus* ¶ Caſus literalis. H oſpitalarij aliquando acquirunt iuſpatronatus in eccleſijs parochialibus, ratione feudorum emptorũ, aut alio modo: prohibet eis Papa, ne ius epiſcopale hac occaſione diminuant Diœceſano Epiſcopo. Ber. ¶ † No. j. q̃ iuſpatronatus exiſtens in aliquo feudo tranſit cũ venditione feudi.
1 Quod intelligit Inno. quando villa vel caſtrum fuit datũ in feudũ: ſecus ſi res particularis: vt vnũ prædium, quaſi tunc feudum non fit quid vniuerſum: ſed potius res particularis. quod no. ¶ Et ex hoc etiã infertur, † q̃ licet iuſpatronatus cõpetat in eccleſia conſtructa in fundo tuo, non tamen cum alienatione feudi tranſit iuſpatronatus: licet ego dubitem quando fundus eſt datus in feudum: quia cùm habeat dominus iuriſditionem, vt in. c. caterũ. de Iud. &. c. ex tranſmiſſa. &. c. verum. de fo. compe. Et ſi feudum abſq; alia expreſsione multa contineat, videtur q̃ tranſeat iuſpatronatus. doct tamen cõmuniter ſentiunt oppoſitum. ¶ No. ij q̃ fratres hoſpitalarij poſſunt acquirere iuſpatronatus, etiam in eccleſijs parochialibus. ¶ Vltimò, q̃ exemptus habens iuſpatronatus, in nullo poteſt diminuere ius Epiſcopi. Pro hoc bo. tex. xvj. q. vij. c. j. ¶ In gl. j. in fi. No. ex gl. plures modos, in quibus iuſpatronatus transfertur. Eoſdem modos ponit Inn. s̃. eo. ſuper rub. & vide gl. xvj. q. vij. in. c. piæ mentis. † Et quatenus gl. dicit de ſucceſsione dubitabatur, nũquid tranſeat
3 iuſpatronatus ad hæredes extraneos, an ad ſuos. Sol. quidã dixerunt, q̃ quemadmodũ iuſpatronatus libertorum fit ſolũ ad filios, etiã ſi nõ ſunt hęredes. C. de lat. lib. tol. l. j. §. ſub cõditione. & in. l. filij. ff. de iurepa. & ita patronat⁹ cõpetẽs in eccleſia. & de hoc vide gl. xvj. q. j. c. conſtitutũ.

& ea. cauſa. q. vij. in. c. conſyderandum. & in. c. ſi plures. cõtrarium tenet Inn. s̃. eo. ſuper rub. & Io. An. hîc ſentit gl. in. c. filijs. xvj. q. vj. Et facit iſta gl. quæ ſimpliciter dicit, q̃ transferẽ etiã in ſucceſsiõe, non diſtingus inter filios & alios. Itẽ ſi ſolũ filij ſuccederent, non põt patronus trãſferre in aliã perſonã, etiã cũ vniuerſitate: nec poſſet donare. cuius cõtrariũ hîc apparet. & in. c. illud. s̃. e. Et ideò dic, q̃ iuſpatronatus transfertur in quoſcunq; hæredes.
4 † Hoc idem ſentit Fed. conſi. cvj. vbi dicit, q̃ ſi filia dotata non ſuccedit patri: quia renunciauit hæreditatẽ, non ſuccedit in iurepatronatus cũ filijs maſculis. Nam colligе duo. Primò, q̃ vbi filia eſt hæres, ſicut maſculus, ſuccedit in iurepatronatus ſicut & maſculus: quod plenius dixi in. c. fi. de concef. præb. & ſentit Io. An. in. c. nobis ẽo. vbi dicit, q̃ fœmina ex dotatione efficitur patrona, ſicut
5 maſculus ¶ † Secundò habes notare, q̃ iuſpatronatus regulatur ab hæreditate etiã inter filios: & ſic filius, qui nõ eſt hæres, non ſuccedit in iurepatronatus. Hoc etiam ſentit Io. And. in. c. proxi. vbi dicit, q̃ vbi eſt conſuetudo: vt in Anglia, q̃ ſolùm primogenitus ſuccedat: alij filij non
6 ſuccedunt in iurepatronatus. † Sed ex eodẽ verbo quæritur, nunquid poſsit trãsferri iuſpatronatus titulo legati? Dicit hîc Ioã And. q̃ quemadmodum iuſpatronatus poteſt donari: quia legatum, eſt quædã donatio a teſtatore facta: vt inſti. de leg. in princ. & ideò ſufficit, q̃ ſi eccleſiæ legetur, non eſt neceſſe interuenire conſenſum Epiſcopi, ſicut in donatione inter viuos. vt dixi. s̃. eo. illud. Si autem legatur laico, vel clerico nomine ꝓprio, debet interuenire conſenſus Epiſcopi, ſicut in donatiõe. Dicit tamen hoc ſpeciale fauore vltimæ voluntatis: vt conſen-
b ſus Epiſcopi poſsit interuenire ex poſtfacto: [b] ſed cõſiliũ eſt, vt habeatur conſenſus, vel ante mortem teſtatoris. Sed Fed. conſ. ccxxij. fuit in ſingulari opi quòd poſsit transferri titulo legati ſine conſenſu Epiſcopi. Mouetur, quia iura indiſtinctè dicunt, quòd transfertur in ſucceſsiõe: nec diſtinguũt inter legatũ & hęreditatẽ. Nam is, qui habet ex legato, habet ex ſucceſsiõe. Adducit etiam alias rationes: & alij doct. moder. cõmuniter dicunt oppoſitũ: & maximè Cald. qui dicit, quòd ante conſenſum Epiſcopi iuſpatronatus conſiſtit apud hæredem: quia ex ordinatione laici iuſpatronatus non poteſt in alium trãſferri: quod mihi plus placet: quia iura loquuntur cõmuniter de filijs, vel hæredibus: non autem legatarijs: vt in c. filijs. xvij. q. vij. in. c. j. s̃. eodem.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Eccleſia patronata non poteſt ſine conſenſu patroni per aliquem occupari.*
2 *Patronus præſentãs aliquẽ precio, vel dono, cõmittit ſimoniã.*
3 *Epiſcopus inſtituens aliquem ſine præſentatione patroni, inſtitutio eſt nulla.*
4 *Iuſpatronatus quando confertur extraneo, requiritur conſenſus Epiſcopi: ſecus ſi confertur compatrono.*
5 *Remittere & dare, idem eſt.*
6 *Iuſpatronatus non tranſit, niſi in ſuccedentes in hæreditate.*
7 *Iuſpatronatus, ſi donetur alicui in perpetuum: poteſt donatarius donatorem præſentare: ſecus. ſi concedatur ad tempus.*

CAP. XIIII.

1 IN inſinuatione. ¶ † Sine conſenſu patroni, non poteſt quis eccleſiam occupare. Primò narrat factũ. Secundò dat iudices. ibi: *mãdamus*. ¶ Caſus literalis. O. clericus conqueſtus fuit dẽo Papæ, quòd cũ frater eius ceſſerit iuſpatronatus, q̃ cõiter habebãt in quibuſdã eccleſijs: quidã clerici ſine ipſius præſentatiõe illas eccleſias occuparunt, & detinent occupatas. Mãdat Papa quatenus ſi eſt ita, detentores earũ cõpellant, vt illas ꝓdicto clerico reſtituant, per eũ liberè ordinandas.

2 nandas. B. ¶ † No. j. ibi: *liberaliter*. q̃ vbi iuſpatronaus donat, debet eſſe conceſsio liberalis: vt ſic nullum interueniat preciũ, nullumq;
3 donũ, aliàs cõmitteret ſimonia. ar. in. c. prætereà. de trãſ. ¶ † Not. ij. q̃ obtinentes eccleſiã patronatã ſine præſentatiõe, dicuntur occupatores & detẽtores. Et ſi cfacit hæc litera optimè in ar. q̃ inſtitutio Epiſcopi eſt nulla abſq; præſentatiõe patroni. & tetigi. s̃. e. c. illud. ¶ No. vlt. q̃ patronus largo modo dicitur ordinare eccleſiã:
4 & hoc reſpectu præſentationis, quã facit de Rectore. ¶ † In glo. j. in fi. No. gl. ſing. quia neſcio alibi. Nã intelligit tex. q̃ ambo iſti fratres erant patroni: & q̃ alter conſenſit reliquo neſciente, vt ipſe ſolus eſſet petronus: nec fuit neceſſarius conſenſus Epiſcopi: quia nõ eſt propriè donatio: ſed potius proprij iuris relaxatio: cũ quilibet patronus habeat ius inſolidũ. Et ex hoc limitatur cõis theorica doc. in. c. illud. s̃. eo. vt tunc ſit neceſſe habere conſenſum Epiſcopi
5 cũ iuſpatronatus daſ extraneo: ſecus ſi confertur patrono. ¶ † In contrariũ tñ facit ſecundũ Io. And. quia remittere eſt idem, qđ donare: vt in. c. veniens. de teſti. ſi ergo cõpatronus remittit ius ſuũ: ergo illud donat: & p conſequẽs debet interuenire conſenſus Epiſcopi. Dictũ gl. approbat do. Ant. & profectò illud videtur æquia: [a] ſed aliud dictum verius. Nã conſenſus Epiſcopi deſyderaſ, ne quid falſitatis, vel fraudis contingat in donatiõe. Nã ſæpe eſt ficta emptio & ſimulata donatio: vt dixi. s̃. eo. c. illud. quæ ratio etiã militat in cõpatronis. Item ex alio hæc lec. in gl. non videtur, pcedere quia tex. dicit, q̃ frater habebat iuſpatronatus: nõ aũt iſte, cui fuit
6 facta cõceſsio: & ſic ſolus donator erat patronus, † quod potuit cõtingere. ſecũdũ Io. An. quia fortè iſti erant fratres vterini tñ, & iuſpatronatus fuit patris alterius. vel hoc contingit ſecundũ conſuetudinẽ Angliæ, per quã ſuccedit primogenitus in hæreditate: & ſic per conſequens in iurepati onatus: quod bene no. Et tunc ad iſtũ tex. põt reſponderi ſecundũ Hoſt. q̃ donatio fuit facta clerico recipienti nomine eccleſiæ: & ſic nõ exigebatur conſenſus Epiſco
7 pi. ¶ † Sed quæritur nunquid poſsit donatarius præſentare donatorẽ? Conclude poſt Io. And. q̃ ſi eſt verè donatarius: quia ex toto fuit conceſſum iuſpatronatus. & tunc poſsit præſentare donatorem: quia præſentat nomine proprio. Aut non eſt verè donatarius ſed patronus cõceſsit pro iſta vice ius præſentandi: & tunc nõ poteſt illũ præſentare: [b] quia is facit, cuius nomine fit. vt in. l. j. de vi & vi arma. & in. c. cùm quis. de ſen. excom. lib. vj. & hoc dictũ not. pro ampliatione. c. per veſtras.

a ☙ SEB. SAPIA. ¶ Videtur æquius. Idem tenet dominus Iaſ. in. l. voluntas. C. de fideicommiſ. & alia alleg. Felin. in. c. quæ in eccleſiarum. colum. antepenul. s̃. de conſtit.

b ☙ SEB. SAPIA. ¶ Præſentare. Idem tenet Cardi. & Imol. in. c. fin. s̃. de inſtit. vbi Imol. refert aliquos tenere contrarium. & idem tenet Bald. poſt Specu. in tit. de iurepatro.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Patronus non poſt eccleſiam patronatam pro ſe retinere, vel alteri emtia filio concedere. & nume. 2.*
3 *Patronus licitè non poteſt ſeipſum præſentare: poteſt tamen filium ſuum idoneum præſentare.*
Filius non quærit vſumfructum patri in ſpiritualibus.
4 *Electores poſſunt vnum ex ſeipſis eligere.*

CAP. XV.

1 ONſuluit. ¶ † Non poteſt patronus eccleſiã ſibi retinere, vel eã alteri concedere. Primò ponitur ratio. Secundò diſpoſitio. ibi: *nõ decet*. ¶ Caſus literalis. Quidam clerici quaſdam eccleſias fundatas à parentibus propria authoritate vſurparũt. Cõſultus Papa reſpondet ſanctuarium Dei hæreditario iure poſsideri non poteſt. & ideò ſuſtineri nõ debet q̃ clerici authoritate propria detineant ee cleſias à parentibus ſuis fundatas: aut laicis filijs, vel aliquib⁹ laicis cõcedãt eaſdẽ: cũ ſola præſentatio & nõ cõceſsio ad pa-
2 tronum pertineat. B. ¶ † No. j. q̃ licet patronus ſit clericus: vel eius filius, non tamen poteſt propria authoritate eccleſiã ſibi retinere, vel filio concedere. & hoc: quia ex vi iuſpatronatus cõſequitur patronus ſolũ præſentationẽ quãtũcunq; ſit clericus: vt in. c. fin. eo. ¶ In gl. ij. No. gl. & idẽ tenet gl. s̃. eo. ſed quia clerici. & Inn. hîc, licet aliud dixerit in. d. c. quia clerici. & idem Spe. eo. ti. ad fi. ¶ † Sed
3 contra gl. oppo. nã certũ eſt, q̃ patronus non poteſt præſentare ſeipſum: vt in. c. per veſtraſ. eo. ergo nec filiũ: cũ pater & filius cenſeant eadẽ perſona. xxxv. q. iij. c. contradicimus. § hac authoritate. & l. fi. C. de impub. & ali. ſub. Itẽ quicquid acquirit filius, acquirit patri ſaltẽ hodie quo ad vſumfructũ. inſti. per quas perſonas nobis

c ¶ Conclude. Patronus in eccleſia poſſet præſentare etiam filium ſuũ. Et ad hoc facit textus. & ibi Bal. in l. ſi cum ſit. ff. de adop. & quod not. Paul. de caſtr. in. l. ſeruus alicuius. ff. de cond. inde. & facit quod no. Bald. in. l. bonorum. C. qui admitti. vide quod not. plenius poſt do. Abb. in. c. petitio. de iureiur. & per do. Anto. hîc in ver. item do. & vide gl. in termi nis. in. c. qui cleri. eo. titu. & Hoſt. in ſum. eiuſdem titu. da iurepatro. §. in quibus. in vlti. colum. verſ. nunquid filium. vbi concor. cum hac glo. cum qua cõcordat Abbas. in. c. ex ore. circa prin. de his, quę fi. à ma. par. capi.

d ¶ Adde eundem Abb. conſi. lxviij. &. l. ix.

e ¶ Circa hoc an patronus poſsit præſentare filium ſuum? dicas, q̃ licet nõ poſsit ſeipſum præſentare: vt in. c. per veſtras. de iurepatronat. & per do. Abb. in. c. conſuluit. poſt gl. eo. titu. poteſt tamen præſentare ſuum filium: vt per Spec. In titu. de iurepat. in ver. & nota. & per do. Abb. in. c. conſuluit. poſt gl. & per do. Alexan. in. l. planè. ff. quod cuiuſq; vniuerſi. nomi,

f ¶ Vendi non poteſt. Vtrũ aut vendens iuſpatrontus perdat illud? dic, q̃ non: ſecundum Archi. in. c. qui ſtudet j. q. j. dicit, q̃ ideò non perdit: qui ius ſolùm annullat.

SEB. SAPIA.

g ¶ Sicut ſimonia. Quòd in præſentatione iuriſpatronatus cadat ſimonia, ſi aliquid promittitur patrono pro illa præſenta-

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Iuſpatronatus titulo ſingulari vendi non poteſt: ſed titulo vniuerſali ſic. & nu. 2.*
2 *Iuſpatronatus dicitur res ſpiritualitati annexa, & non recipit æſtimationem.*
Simonia committitur in ſpiritualibus & connexis.
3 *Preciũ rei prohibitæ alienari, non debet eſſe, nec pœnes emptorem, nec vendutorem: ſed penes illum, cui eſt facta iniuria.*

CAP. XVI.

1 DE iure. ¶ † Iuſpatronatus p ſe vendi nõ poteſt. h. d. ¶ Caſus literalis. Quidã emebat iuſpatronatus in aliqua eccleſia: ſu
2 per hoc conſultus Papa reſpõdet, q̃ iuſpatronatus cũ ſit ſpirituali annexũ, vendi vel emi nõ põt: & ideò, q̃ illud cõparauerit, talis cõtractus vt irritus eſt decernendus. B. ¶ † No. j. q̃ licet iuſpatronatus tranſeat cũ vniuerſitate vendi-
d ta: vt in. c. ſeculũ. s̃. eo. tñ per ſe vendi non põt. Ratio diuerſitatis eſt: quia primo caſu preciũ conſtituitur pro re temporali, & iuſpatronatus tranſit acceſſoriè: non aũt p eo conſtituit preciũ. & ſi aliud agerent cõtrahentes, nõ trãſiret iuſpatronatus: vt no. Ioã. An. in. c vnico ẽo. li. vj. ſed qñ per ſe ſpecificè vendit, ſurgit du
d plex inconueniens. Nã æſtimatur res æſtimabilis. Itẽ cõmittitur ſimonia: quia ſicut ſimonia
e cõmittitur in merè ſpirituali, ita in annexo: vt probatur in. c. quæſitum. de re. permu. & in. c. prætereà. de tranſac. Item ex hoc & ex tex. no. q̃ miſtum ex diuerſis naturis aſſumit ſibi naturam à potẽtiori & digniori. Nã iuſpatronatus eſt partim ſpirituale & partim tẽporale: vt no. in. c. piæ mẽtis. xvj. q. vij. & tamen prohibetur venditio, ac ſi ex toto eſſet ſpirituale. ¶ Vlti.
3 no. q̃ ſimonia ſpedit ipſo iure cõtractũ. ¶ † In gl. fi. in fi. Sed vltra gl. quærit qs habebit preciũ non eñ videtur cõueniens, vt emptor recuperet, ex quo fuit in mala fide, & emit cõtra inter

tione:tenet Fel.in.c,veniens.j.in.ij.colum,poſt Abb.c.ibi. & idem Felin. in c.iij.ſ.de iudi.

a ✠ BSB.SAPIA. ¶ Conſenſus vnius. Vide quod per illum text.not. do.Abb.in.c. poſtquam.in fin.ſ.de electio.& numquid q̃ requiritur cõſenſus,alicuius,poſit ille cogi ad cõſentiendũ:vide q̃ poſui ad Abb.in.c.qđ Dei in fi.ſ.de ſta.mo.

b ¶ Bart.in.l.ſi cum dotem.ſ.eo autẽ tẽpore.& ibi Imo. & Pau.de caſt. & Bal.in.l.denide.C. de nup.& in.c.j.de conſue.re.feud. & vide quod no.Do. in.c.Domino ſancto.circa med. verſi.& no.gl.l.diſtin. Per iſtũ tex. dicit etiam Ioã.And.in c.cũ ex eo,in not. ſuper ver.poſſit.libro.vj.q.ſi Epiſcopus ſine cauſa denegat licentiam clerico volenti ire ad ſtudium, q̃ poterit agere corã ſuperiore: vt cõpellat. & idem dicit Old. cõſ.cliiij.Idẽ dicit do. Abb.in.c. tua. in fi.j.co.de cle.no reſi. & in c.relatũ. eo.titu.Per iſtum tex.dicit etiam gl. no.in.c. ſi religioſus,de elect.in.vj. q̃ ſi Abbas denegat licentiam ſine cauſa ſuo monacho electo ad Epiſcopatum,q̃ poterit monachus agere coram ſuperiore.Per iſtum text. dicit etiam Archi. in.c.primates.in fine.lxxj. diſt. q̃ ſi proprius prælatus ſine cauſa denegat cõmendatitias ad ordinem, poterit clericus agere corã Papa: vt ei licẽtiet.Item vide etiã quod per iſtũ tex. determinat gl.in.c. exigunt.j.q.vij. & do.Anto.in.c.at ſi clerici.ſ.de adulte rio.in.vj.col.de iudi.Item vide etiam quod per iſtum tex.no.do. Anto. in.c.de multa.xiiij. col.de præben. Anto.Franciſc.

¶ Circa hoc quod dicitur de Epiſcopo denegante licẽtiam ſubdito eundi ad ſtudiũ,q̃ poteſt agi contra eũ: dicas hoc non eſſe mirum:quia cauſa ſtudiorum dicitur eſſe multum fauorabilis,adeò q̃ peregrinatio ex cauſa ſtudiorum dicta capituli.argu.in.l.ſi fundum.C.de euict. & in.c.de hoc.& de ſimo. in. l. quemadmodũ. C.de agri.& cenſi.libro.xj.nec videtur conueniens,vt remaneat apud venditorem: quia nõ debet locupletari ex iactura emptoris: vt in regul.locupletari.in.vj.vnde Vincen.dicit tenendum, quod no.in.c.ſi quis in atrio.xvij.q. iiij.& in.d.c.de hoc.& in authent. de ſan. Epiſcopis.in.ſ.ſed nemo. Et videtur quòd debeat applicari eccleſiæ,cui facta fuit iniuria : vnde iſti principes ſeculares, qui capiunt precium pro promotione clericorum ſecularium, tenentur reſtituere illi eccleſiæ,cui iniuria irrogata eſt:vt no.gloſſ.in.d.de hoc,

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Conſenſus aliquorum quando requiritur in aliquo actu,poteſt præſtari per ſuperiorem:ſi illi ſine iuſta cauſa denegant conſentire.*
2 *Archiepiſcopus dicitur ordinarius Epiſcopi.*
Archiepiſcopus,an ſuccedat Epiſcopo in iuriſditionem negligente,vel officium ſuum exercere nolente.

CAP. XVII.

NVllus. ¶ Patronus non poteſt ſine Epiſcopi, vel Papæ conſenſu,etiam loco religioſo conferre eccleſię decimas, vel aliud ſpirituale.habet duo dicta.ſecundum ibi:*& ſi quis*. ¶ Caſus literalis. Statuitur hîc, quòd nullus laicus decimas,vel eccleſiam, vel quicquid eccleſiaſtici iuris eſt,ſine conſenſu Epiſcopi ſui monaſterijs,vel canonicis conferre præſumat.*Si* verò Epiſcop[9] improbitatis cauſa,vel auaritiæ conſentire noluerit requiſitus, Romano põtifici nũtietur: vt de ipſius licẽtia quod offerendum eſt,offeratur.Bernar. ¶ Nota.j.regulam,q̃ nullum ſpirituale poteſt laicus conferre alicui etiam eccleſiæ ſine ſummi pontificis conſenſu.Et ex hoc videretur,quòd etiam reliquias non poſſit cõcedere eccleſiæ ad libitum.Nam reliquiæ non poſſunt eſſe laicorum:cùm non cadunt in dominio alicuius.ſ. de reli.& vene.ſanc.c.ij.&.l.intantum.ff. de rerũ diui. ¶ Secundò no.à contrario,quòd cum cõſenſu Epi poteſt laicus cõferre decimas eccliæ : & alia ſpiritualia monaſterijs & alijs eccleſijs. Sed tu intellige,prout dixi in.c.illud.ſ.eo. Nã reſpectu decimarum eſt dicendum:vt in.c. cũ apoſtolica.de his, quæ ſi.à Præla.vt intelligatur de decimis,quas laici tenent in feudum ab antiquo de eccleſijs:eſt intelligendum , ſi laici ſunt potẽtes & nõ poſſunt* aliter*eripi à manibus eorum.Et idem eſt intelligẽdum de alio ſpirituali,aliãs nõ pñt laici ſe impedire de iſtis ſpiritualibus,etiam in fauorem eccleſiarum:vt in.c.eccleſia.de conſti.vt.xcvj.diſt.bene quidẽ. ¶ † Not.quòd vbi deſyderatur conſenſus vnius[a] in fauorem alterius,ſi non vult conſentire ſine cauſa legitima , poteſt haberi recurſus ad ſuperiorem:vt ſuperior ipſe det licentiam:vel conſenſum,vel compellat illum ad conſentiendum. Et optimè facit hæc litera ad ſtatutum, quod viget in multis locis,quòd nullus contrahat matrimonium cum pupilla,ſeu cum minore.xxv.ann.ſine conſenſu duorum agnatorum ipſius puellæ.ſi enim agnati requiſiti ſine cauſa denegant præſtare conſenſum,poteſt adiri ſuperior:vel vt ipſe det licentiam cauſa cognita: vel quòd ipſe compellat cognatos ad conſentiendum. Et ſic aliãs conſului. & videtur de mente Bartol.in.l.ſi cum dotem.[b]ff.ſolu.mat. & in.l.ſi.C.de bon.quæ liber.& opti. facit iſte text. ¶ † Sed quæro,nunquid Epiſcopo nolenti conſentire ſine cauſa poſſit adiri Archiepiſcopus?videtur primò,quòd non:quia tex.facit mentionem duntaxat de Papa. & ſic videtur caſus Papę reſeruatus.ſimile in.c.aduerſus. de immu.eccle.In contrarium facit Archiepiſcopus & ordinarius Epiſcopi:vt in. c. paſtoralis.de offic.ordin.ergo poteſt eum compellere.facit.c.ex literis.ſ.eo.In hoc ſunt variæ opi.Nam Hoſtien.tenuit,quòd non poſſit: & alij aliter.Ioan.And.concordando dicit,quòd Archiepiſcopus poteſt adiri:vt compellat Epiſcopum ad conſentiendum , non autem ipſe poterit dare licentiam in defectum Epiſcopi . Sed dato licentiæ pertinebit ad ſolum ſolum Papam. Ioannes Calde.tenet indiſtinctè Archiepiſcopum poſſe adiri,vt etiam det licentiam in defectum Epiſcopi : vt in.c. cũm ſimus.ix.q.iij. ¶ † Et hæc quæſtio dependet ab illa , nunquid Archiepiſcopus ſuccedat generaliter in iuriſditione Epiſcopi,eo negligente: vel iuriſditionem,vel officiũ ſuũ exercere nolente:de qua quæſtione plenè no.in.d.c. paſtoralis.&.ix.q.iij.in ſumma.dixi plenè in repe.c. ſi quis contra clericũ. de fo.compet.Et placet mihi opi.vt non ſuccedat data qualibet negligentia:ſed tantũm in caſibus iure expreſsis:vnde licet regulariter poſsit compellere Epiſcopum ad officium ſuum debitè exercendũ:non tamen ipſe ſuceedet in exercitio. & ad. c. cum ſimus.dic, q̃ loquif in caſu ſuo, q̃ Epiſcopus negligit conſtituere cõuentũ.& no.dictũ Ioã. An.quia poteſt adduci ad.q.prædictam.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Inſpatronatus non poteſt eſſe penes eccleſiam.*
2 *Eccleſia,an poſſit eſſe patrona ſuiipſius.*
3 *Patronus,an poſſit præſentare clericum peregrinũ ſine literis commendatitijs ſui Epiſcopi.*

CAP. XVIII.

SIgnificaſti. ¶ Legitur variis modis,ſecundum vnũ intellectũ.h.d. ¶ Si Epiſcopus in eccleſia alterius diœceſis eſt patronus,præſentatus ab eo debet admitti,ſi eſt idoneus.Sed ſecundũ aliã lectu. nõ refert,an ſit patronus in alia, vel in ꝓpria diœceſi.Tertiò põt ſecũdũ aliã lec.intelligi q̃ non patronus,ſed mera ꝓſentatio fuit cõceſſa Epõ ¶ Caſus literalis.Aliquis Eps poſtq̃ adept[9] eſt epatum acquiſiuit iuſpatronatus in aliquibus eccleſijs à patronis ipſarum pro eccleſia ſua,& & ad illas certas perſonas volebat præſentare. quærebatur à domino Papa,quid ſuper hoc fiendũ eſſet. qui reſpõdet,q̃ ſi Epiſcopi poſt promotionẽ ſuã prę ſentationes perſonarũ ad eccleſias à patronis earũ pro eccleſijs ſibi cõmiſsis adepti fuerint perſonæ idoneę, quas ad
1 eas vacãtes præſentauerint,ſunt admittẽdæ.B. ¶ † No.j. quòd vna eccleſia etiã ſi eſt cathedralis poteſt habere ius
2 præſentãdi in alia eccleſia.per hoc.c.fin.j.e. ¶ † Not.ij.q̃ Epiſcopo põt cõcedi iuſpatronatus:& in dubio videtur ſibi cõceſſum contẽplatione eccleſię:nũquid eccleſia poſſit eſſe patrona ſuijpſius.& vide bonã gl.in.c.vnico.e. ti.
3 lib.vj. ¶ † In gl.ij.ibi:*quorũ parochia &c.* dic latius,q̃ intelligi põt iſte tex.multipliciter. Primò, q̃ Eps acquiſiuit iuſpatronatus in aliena diœceſi, qđ põt:vt in.c. j.xvj. q.vij.& hoc caſu eſt dubiũ:nũquid poſſit ꝓſentare quoſcunq; clericos,quos vult:dũmodo ſint idonei? Hug.dicit,q̃ ſic.Et hæc videbatur ratio dubitãdi:quia clerici peregrini non debẽt inſtitui ſine approbatione Epiſcoporum locorum & abſq; literis commendatitijs ſuorum prælatorũ:vt in.c.ſi.de cler.pere.&.lxxj.di.c. hortamur. Sed cõtrariũ hîc deciditur: ſed hoc in priuilegiũ Epõrũ ſecũdũ vnũ intellectũ.ſed Io.An.dicit,q̃ hodie de cõſuetudine quilibet patronus põt præſentare quẽcũq; clericum,quẽ vult,licet ſit extraneus:dũmõ aliãs ſit notus &
a idoneus[a]:ſed de iure procedit primũ dictũ . facit quod legitur & no.in.c.ad decorẽ. de inſt.&.c.cũ deputati. de iudi.¶ Secũdus intellectus,q̃ Eps acquiſiuit iuſpatronatus in ſua diœceſi,& inſtitutio illarũ eccleſiarũ pertinebat de iure ſpeciali ad prælatũ inferiorẽ:& tunc indubiè poteſt Eps ꝓſentare clericũ,vndecunq; originẽ duxerit: quia ipſe eũ approbat præſentãdo, & approbare poteſt in ſua diœceſi.ar.in.d.c.fi.de cle.pere. Cũ aũt inſtitutio pertineret adEpm & de nouo acquiſiuit iuſpatronatus: ſunt opi.qualiter Eps debeat prouidere eccleſię.Goffre. dicit,q̃ ipſe pñtabit ſibiipſi tãquam patronus, & tãquã Eps inſtituet: ar.in.l.ſi cõſul.ff.de adop.Hoſt.dicit q̃ præſentatio cõfunditur cum inſtitutiõe:vñ Eps prouidebit per viã collatiõis,ſicut facit in alijs bñficijs nõ patronatis.Et hęc opi.placet Io.An.ſi Eps eſt ſolus patronus:ſed ſi habet cõpatronos,procedit opi. Goffr.& hoc ſatis poteſt ſuſtineri.& vide in ſimili quod plenius no.in.c.ne ꝓ defectu.de elec.& in.c.vt circa.eo. tit.li.vj.& in.c. cũ inter canonicos.eo.ti. ¶ Vlt.poteſt intelligi tex.vt loquaſ, quando poteſtas præſentãdi pro prima vice fuit cõceſſa Epõ:fortè dubitabatur,an valeret confeſsio per ea, q̃ habentur in.c.fin. de conſeſ.præben.& diſtingue,vt ibi.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Præſentatus ab eo,à quo iuſpatronatus eſt euictum,non eſt amplius remouendus.*
2 *Præſentari poteſt quis ab illo,qui eſt in quaſi poſſeſſione iuris præſentandi.*
3 *Error communis abſq; poſſeſſione iuris,non facit ius.*
4 *Præſentatus à poſſidente mala fide ius præſentandi,debet remoueri.*
5 *Malæ vel bonæ fidei poſſeſſor, quomodo quis dicatur, vel cognoſcatur eſſe.& nu.8.*
6 *Error communis facit ius,& excuſat,quando quis facit actum authoritate publica,quam egerit:ſecus ſi priuata.*
7 *Geſta per excommunicatum toleratũ tenẽt, quãdo facit ratione publici officij:ſecus ſi facit tanquam priuatus.*
8 *Poſſidens iure reſiſtẽte poſſeſſor malæ fidei appellatur,& eſt.*
9 *Præſentatus à poſſeſſore, & præſentatus à vero patrono, qui non eſt in poſſeſſione:quis præferatur.*
Patronus verus,qui non eſt in poſſeſſione præſentandi,non habet ius præſentandi.

CAP. XIX.

b 1 ONſultationibus. [b] † ¶ Inſtitutus ad ꝓſentationẽ eius,qui tũc iuſpatronatus eccleſiæ poſsidebat, remoueri nõ debet: licet illud ius ab eo poſtmodũ euincatur:ſecus ſi nõ poſsidebat: ſed tũ credebaſ eſſe patron[9].Secũda pars ibi:*ſi verò*. ¶ Cauſus literalis.Aliquis,qui credebaſ patron[9] alicuius eccliæ præſentarit aliquem ordinario,ad illamecclĩã vacantẽ & ille fuit per ipſum inſtitutus,poſteà alius contra illum euincit iuſpatronatus in iudicio:quæritur vtrum ille inſtitutus propter hoc debeat remoueri? Reſpondet Papa,ſi tempore præſentationis ſuæ ille qui ꝓſentauerit eũ,iuſpatronatus eccleſiæ poſsidebat,& credebaſ patronus,nõ debet propter hoc ab ipſa eccleſia remoueri,cũ per hoc patrono nullũ præiudiciũ in poſterũ generetur. Si verò non poſsidebat iuriſpatronatus:ſed tũ credebaſ eſſe patronus:cũ non eſſet, ab ipſa poteſt eccleſia remoueri.B.
2 ¶ † No.j.q̃ ad validitatẽ ꝓſentationis ſufficit,q̃ præſentans ſit in poſſeſsione iuris præſentandi.Et idem eſt:quo ad validitatem electionis:vt in.c.querelã.ſ.de elec.& rationẽ j.ſubijciã. ¶ † No.ij.q̃ ſolus error cõis abſq; poſſeſsione nõ eſt ſufficiens:vt actus geſtus à nõ poſſeſſore valeat:licet ergo quis reputeſ patronus,ex quo tñ eſt, nec habet poſſeſsionẽ,non valet præſentatio:ſic debet limitari,qđ dicitur,q̃ error cõis facit ius:vt.l.Barbarius. ff. de offi.præto.&.iij.q. vj.c.infamis.ſ.verũ. ¶ Itẽ not.q̃ inſtitutus ad præſentationẽ illius,qui eſt verè patronus: licet
b non ſit in poſſeſsione præſentandi,non debet remoueri: ex quo alius non eſt in poſſeſsione.& hoc colligitur in fi. à contrario.& tenet Inn.in.c.cumana.de elec.Ex quo infertur,q̃ fructꝰ fundi pertinẽt ad dñm:licet nõ ſit in poſſeſsione,ex quo nullus alius eſt in poſſeſsione. ¶ Vlt.not. fi.lræ,q̃ præſentatio facta ab eo,qui nõ eſt in poſſeſsiõe, nec patronus:licet ſequatur inſtitutio,nõ per hoc videt facta à poſſeſſore.& ſic act[9] retro nõ trahitur:vñ licet acquirat poſſeſsionẽ in futurũ:vt no.Inn.in.c.ij.de in tereſt.tñ prima præſentatio non videtur facta à poſſeſſore. qđ eſt no.Nã ſi fungeretur poſſeſsione tẽpore ꝓſentationis,nõ remoueretur inſtitutus ad ꝓſentationẽ ipſius.cuius cõtrariũ hîc in fi.dicitur. ¶ Et pro declaratione.c. &
c materiæ primò quæro de ratiõe dubitandi & decidendi in text.noſtro Solut.ratio dubitandi fuit :quia præſentatio pertinet ad patronũ:vt.ſ.e.per totũ.&.xvj.q. vj.c. decernimus.&.c.filijs.Ex quo ergo eſt cõpertũ illũ ꝓſentatoré nõ fuiſſe patronũ:videbatur,q̃ inſtitutus eſſet remouendus & alius ponendus ad præſentationẽ veri patroni. ꝓ hoc tex.ſ.eo.ex inſinuatione.vbi tenens eccl̃iam ſine ꝓſentatione patroni,dicitur occupator & detentator.Sed ratio decidẽdi eſt in cõtrariũ,quia præſentare,eſt quidã fructus iuriſpatronatus.vñ qũeadmodũ fructꝰ rei materialis pertinet ad poſſeſſoré bonæ fidei,& nõ ad dominũ:vt inſti.de re.diui.ſ.ſi quis à nõ dño.& no.in.c.graui.de reſt.ſpo.ita & iſte fructus iuris præſentãdi pertinet ad poſſeſſorem,& non ad dominum: ſed ex quo quis cõſumpſit fructus,nõ tenetur illos reſtituere:& ita per præſentationẽ & inſtitutionẽ iſte fructus videt cõſumptꝰ: quare inſtitutus remoueri nõ debet. ¶ Et ſi diceres:poſſeſſor nõ facit fructus naturales ſuos:vt in.l.fructꝰ. ff.de vſu.reſpõdet ſecundũ Inn.ꝙ præſentare non eſt fructus naturalis,ſed induſtrialis:quia præſentando requiritur hominis induſtria,cũ habeat præſentare idoneũ intra tẽpus legitimũ.Itẽ præſuppoſito,q̃ eſſet fructus naturalis ex quo bona fide eſt conſumptus:& poſſeſſor nõ eſt effectus locupletior,non teneẽ ad reſtitutionẽ:vt plenè dixi in.d.c.grauis. Et ex his apparet rõ decidẽdi in.ij.parte.c. nã ſi ꝓſentãs nõ erat in poſſeſsiõe,nõ potuit iſtũ fructũ facere eſſe ſuũ.Vñ qũeadmodũ occupãs poſſeſsionẽ alterius,teneẽ reſtituere oẽs fructꝰ:vt in.c.nõ licet.xij.qij.& ĩ d.c.grauis.& in.l.ſi nauis.ff.de rei vẽd.ita & iſti fructꝰ ꝓſentatiõis ſubiacẽt reſtitutiõi:qđ fit ꝓ remotionẽ inſtitu
4 ti. ¶ † Et ex his infertur ad deciſionem alterius.q.quid ſi poſſeſſor erat malæ fidei?Sol.gl.hîc clarius Inn.hîc. & in
c c.ij.de in integ.reſt.tenẽt,q̃ inſtitutus eſt remouendus.[c] Ratio patet ex prædictis.Nam quemadmodũ poſſeſſor malę fidei nõ facit fructꝰ ſuos:vt ĩ d.c.grauis:ita nec iſte,

a ¶ Notus & idoneus. Et pro hoc facit quod no.Inno. c.j.de pere. & idẽ dicit Hoſt.in ſum. de iurepatro.ſ.ex quibus.verſic. ſed Epiſcopꝰ. de quo vide hîc do.Anto, in vlti col.ver.ſed an perſonã illius, quam no. &c.

b ¶ Conſultationibus. Pro intelle-ctu huius Decret. vide omnino, qđ latè ſcribit.d.Ant. in.c.ex literis.in.c. j.& vlt.col.ſ.eo.ti.

b ✠ SEB.SAPIA. ¶ Conſultationibus.Ad materiam huius Decret.vide omnino Abba. in conſil. liiij. incipi. Chriſti. eiusq; matris præſidio. in j.vol.

c ¶ Remouendus. Adde, quod voluit Cal de. conſil. xiij.hoc tit.& Oldra.conſi.j.& vide d. de Rota. deciſi. cclxvj . in nouis; hoc titul.

Epiſcopus, an poſſit ex reditibus eccleſiæ patronatæ conſtituere præbendas ſine conſenſu patroni.

CAP. XX.

SEB. SAPIA. a

a ¶ Authoritate iudicis. Hoc dictum ſequitur Alexã. in conſi. lxxv. incip. viſis & põderatis. col. pen. in iiij. vol. & Io. Fran. Bal. in repe. l. Celſus. col. xxvij. verſ. expedi 6 ta ſecũda parte principali. vbi latè, quãdo præſumatur bona fides.

ZACHARIAS.

b ¶ Tolerato. Adde Card. in clem. ij. §. verum. de re iu. & in. c. ad probandũ. c. eo. ti. de re. iud.

c ¶ Potior. Adde quod voluerũt. d. de Rota deciſ. vlti. 7 hoc titulo. in an b tiquis. Et quid ſi vxor dedit in dotem iuſpatrona tus, & ambo præ g ſentent: quis præferatur: vide per eoſdem deciſ. ccc. cxij. hoc titu.

ZACHARIAS. 9

¶ Adde Bal. in l ij. co. antepe. verſ. ſed quid ſi eſt. C. de ſerui. & in. c. cũ Bertoldus. §. de re iu. & Arch. in. c. fi. Iijs. xvj. q. vij.

SEB. SAPIA. c

d ¶ Secundæ literæ. Vide latè cumulata per Feli. in d. c. ex tenore. col. ij. ver. de reſcripto nullo. §. de reſcrip. Et adde vnũ quod no. Abb. in. c. obligatæ. in pe. not. §. de appella.

SVGGESTVM. ¶ Sũma, vt. §. c. illud. Vel aliter, & ſic. Valet ſecunda conceſsio eccleſiæ facta alteri eccleſiæ per Epiſcopum & patronum: nõ obſtante priori facta per ſolũ patronũ. Cũmunis diuiſio. *Secunda ibi: vnde licet. & c.* ¶ Caſus literalis. Quidã patronus quarũdã eccleſiarũ de aſſenſu Eboracen. Archiepiſcopi, eccleſias illas cõceſsit eccleſiæ beati Petri Eboracẽ. vt illas haberent in præbendã. Canonici de Nouo burgo cõceſsionẽ illã annullare nitebãtur ex eo, q̃ dicebãt conceſsionẽ illarũ eccleſiarũ prius ſibi factã. Quærit, q̃ conceſsio valere debeat? reſpõdet Papa, q̃ licet in donationib⁹ eccleſiarũ requirendus ſit & expectãdus patronorũ aſſenſus: tamen niſi authoritas põtificalis interuenerit, cõcedi non poſſunt. & ideò prima cõceſsio ſi cũ aſſenſu patroni & authoritate Diœceſani facta eſt: aut etiam poſteà eius aſſenſus fuerit ſubſecutus, poſteriori conceſsioni præfertur: aliõquin illa debet valere, quæ cõſenſu domini & authoritate Diœceſani facta eſt, quãuis poſterius facta dicatur. B. ¶ † No. j. & tene menti, q̃ etiã in conceſsionib⁹ eccleſiarũ, quæ fiunt iure proprietatis, valet prima conceſsio, & non ſecunda: licet vigore ſecundæ fuerit poſſeſsio tradita. Nã vides hîc, q̃ in ſecũda cõceſsione fuit trãſlata poſſeſsio: vt patet ibi: *conceſſæ & aſſignatæ*. prima verò fuit facta ſine traditione poſſeſsionis: & tamẽ prima prævalet: dũmodo habuerit alias debitas ſolẽnitates. Cõceſsiões ergo iuriũ ſpiritualiũ aſſumũt vim & effectũ, nõ ex traditiõe poſſeſsionis, ſed ex titulo habili. Idẽ eſt, quãdo eccleſia cõfertur in titulũ: vt legitur & no. in. c. ſi tibi abſenti. de præb. lib. vj. ſecus autem eſt in cõceſsione rei prophanæ: quia illa prævalet, per quã ad traditionẽ rei peruentũ eſt: vt. l. quoties. C. de rei ven. vide ad prædicta Inn. in. c. inter cætera. de præb. ¶ No. ij. ibi: *requirẽdus & ſpectandus*. q̃ eccleſia patronata nõ poteſt ſubijci, vel mẽ læ alterius eccleſiæ donari per Epiſcopũ, ſine cõſenſu patroni. nec ſufficit petere conſiliũ: ſed oportet habere cõſenſum. ad idẽ bonum tex. in. c. monaſterium. xvj. q. vij.

1

2 ¶ † Itẽ no. q̃ concurrentibus pluribus titulis in eadẽ re, præferendus eſt validior, prioritate tẽporis non obſtante. Et per hoc dicit hîc gl. no. quam ſtmper tenebis menti, q̃ ſecũdæ literæ d non facientes mentionẽ de prioribus, ſunt validæ: ſi primæ ſint nullæ. vel poſſunt per exceptionẽ elidi. & habes aliã glo. in. c. ex tenore. de reſcri. & aliã in. c. cũ noſtris. de conceſ. præben. ¶ Vlti. nota patronũ nõ poſſe eccleſiã patronatã cõferre, ſeu ſubijcere alteri eccleſiæ ſine Epiſcopi cõſenſu. Et no. q̃ conſenſus Epiſcopi poteſt hîc interuenire ex poſtfacto, licet actus fuerit â principio nullus. ſimile in. c. cura. §. eo. & dic, vt ibi dixi. ¶ Sed quæro pro declaratione literæ, quid intendat. dũ dicit, q̃ eccleſiæ iſtæ fuerũt cõceſſæ in p̃bendã: cũ p̃benda nõ conſtituat in eccleſijs, ſed ex rebus tẽporalibus: vt no. in. c. maioribus. §. de præb. & in. c. cũ. M. de cõſti. Sol. vario modo hoc verbũ exponitur. Inn. intelligit, q̃ fuerũt cõceſſæ in præbẽdã: id eſt ad proprios vſus: vt ſic iſti canonici poſſunt cõuertere in vſus proprios: & tunc in præbẽdã: id eſt loco præbendarũ. Hoſt. exponit, i. ad præbendas faciendas: vt ſic de reditibus eccleſiarum poſsint cõſtitui præbendæ. arg. c. expoſuiſti. §. de præbẽ. vel fortè fuerũt donatæ menſæ capituli. & quælibet expoſitio eſt bona: & poteſt practicari cum eccleſia collegiata eſt tenuis in reditibus: vt ſic poſsint concedi aliquæ capellæ ipſis canonicis, vel mẽſæ eorũ loco p̃bendarũ: vt in. c. expoſuiſti. ¶ † ¶ ũquid aũt Eps ſine cõſenſu patroni poſsit ex reditibus cõſtituere præbendas? Inn. dicit, q̃ non: quia

3

SVMMARIVM.

1 *In ſpiritualibus valet prima conceſsio & non ſecunda: licet in ſecunda fuerit tradita poſſeſsio: ſecus in prophanis.*
2 *Relictum ſecundum non dicitur ſurreptitium, ſi non fecit mentionem de primo, quod erat nullum.*

non: quia ſic patronus priuaretur iurepatronatus. Hoſtiẽ. dicit, q̃ per hoc non priuaretur patronus: quia poſſet patronus preſentare ad illas præbendas. Fatetur tamẽ Hoſt. q̃ eccleſia nõ põt eligi in collegiatam ſine conſenſu patroni: quia ſic patronus perderet ius præſentãdi: vt in. c. nobis. §. eo. Fatentur tamẽ cõiter doc. q̃ iura Epiſcopalia poterit Epiſcopus cõcedere alteri eccleſiæ ſine cõſenſu patroni. quod no. & puto, q̃ bona illius eccleſiæ nõ poſſunt cõuerti in præbẽdas: vt deſeruiãt neceſsitatibus alterius eccleſiæ ſine cõſenſu patroni: ſed per hunc actũ patronus nõ amitteret iuſpatronatus: quia intereſt patroni, ne bona eccleſiæ alienẽtur: vt in. c. filijs. xvj. q. viij. Crederem tamẽ, q̃ vnã præbẽdã pro clerico poſſet Epiſcopus ibi inſtituere, non obſtante cõſenſu patroni: quia nullũ præiudiciũ per hoc fit patrono. ar. in. c. cõquerente. de cle. nõ reſi. & ordinatio eccleſiæ ſpectat ad Epm, nõ autẽ ad patronũ: vt in. c. nouerint. x. q. j. vide ad prædicta quod no. Inno. in. c. cũ & præſentare. §. de priuile. & in. c. Lateranẽſi. de præb. ¶ In gl. fi. in fi. vbi dicitur, q̃ magis peccat trãſgrediens iuramentũ interpoſitũ per creatorem, quã is qui trãſgreditur iuramentũ factũ per creaturã: licet in hoc vltimo caſu cõcurrãt duo peccata: vt in. c. & ſi Chriſtus. de iureiur. Sol. Hoſt. q̃ in æqualentibus ſingulariter diuiſim præfertur numerus. & ſic procedunt iura primò all. in gl. ſed vbi eſt eadẽ authoritas in ſingulis, præfertur quandoq̃ minor numerus. Ratio eſt: ex quo rationes ſunt potentiores. Vel clarius dic, q̃ data paritate in cæteris recurrimus ad numerũ: vel ad rationes efficaciores, licet ſint pauciores numero: vt in. c. innotuit. §. de elect. & ſic vna ratio fortior vincit plures non ita fortes.

SVMMARIVM.

1 *Clerici, qui ſine canonica inſtitutione habent beneficia à laicis ſine conſenſu Epiſcopi, debent illa relaxare ſub pœna excommunicationis. 2*
3 *Sacrilegium facit, quòd laicus efficiatur de foro eccleſiaſtico.*
4 *Sacrilegus non eſt excommunicatus ipſo iure: niſi fregerit etiam eccleſiam.*
5 *Excommunicatus non eſt ipſo facto ille, qui tranſgreditur id, quod erat ſibi ſibi mandatum ſub pœna excommunicationis.*
6 *Reconueniri, an poſſit clericus coram iudice ſeculari.*

CAP. XXI.

1 RElatum. † ¶ Ab officio & beneficio remouetur, qui monitius non dimittit eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi ſibi conceſſam. hoc dicit p̃ imò laici ſpoliantes eccleſiam excommunicantur. & ſunt duæ partes. *Secũda ibi: ad hoc.* ¶ Caſus literalis. Quidã clerici occaſione cõceſsionis ſibi factæ per laicos nõ requiſita Epiſcopi authoritate in ipſis eccleſijs beneficia ſibi vẽdicare preſumunt: quia huiuſmodi perſonæ nõ intrãt per oſtiũ, ſed aliũde cõſcendũt: ac per ſe reddũt indignos. Mãdat Papa prælatis ipſorũ: quatenꝰ ſi moniti, prædicta non reſignauerint, niſi Epali cõceſsione fuerint muniti à beneficio remoueantur. Quidã laici ſpoliãt eccleſias poſſeſsionibus ſuis: vt ſic viros eccleſiaſticos faciãt litigare corã iudice ſeculari: vnde mandat Papa prælatis prædictis: quatenus id publicè ſub interminatione anathematis debeat inhibere: & ſi cõtra

2 hoc fecerint, excõicentur Berñ. ¶ † Not. j. q̃ obtinentes beneficia non canonicè, non debẽt gaudere prærogatiua paſtoris, ſeu rectoris: nec in effectu: nec in noĩe: quia non debent vocari rectores. Et pro hoc, quia nomẽ debet eſſe cõſequẽs rei: vt in. c. cũ ſecũdum. de præbẽ. & in. §. eſt & aliud. inſti. de dona. ¶ No. ij. pœnã eorũ qui cõſequũtur bñficia à laicis. Nõ enim ſunt ſuſpenſi, nec excõicati: ſed debent deponi, ſi nõ reſignauerint. & vide quod dixi. §. e. p̃tereà.

3 ¶ † No. iij. q̃ ſacrilegus poteſt per Epiſcopũ excõicari, niſi ſe emẽdet: & ſic ratione ſacrilegij laicus efficitur de foro eccleſiaſtico: vt

4 in. c. cũ ſit. de fo. cõpe. ¶ † Itẽ no. q̃ ſacrilegus ſeu ſpolians eccleſiã non eſt ipſo iure excõicatus, ſed excommunicandus: vt in. c. con queſtus. de fo. comp. niſi cum ſpoliatione concurrat fractio ipſius

5 eccleſiæ vt in. c. cõqueſti. de ſen. exc. ¶ † Vlti. no. quòd per hæc verba: præcipio ſub pœna excommunicationis, ſeu anathematis, non fertur ipſa excommunicatio in tranſgredientẽ: ſed potius eſt quædam monitio de excõmunicando nõ obedientẽ. Nã vt hîc vides, contrauenies tali præcepto mãdatur excõicari: & ſic nõ incidit in excõicationẽ ipſo facto. Et hoc tene, licet gl. ſi. nõ firmet pedes: ſed vide bonã glo. in. c. ſicut. de ſimo. & in. c. vnico. de ſagit. & c. ij. de matrimo. contra. contra interdi. eccl. & in. c Salonitanæ. lxiij. diſt. Etſi qua iura videãtur tenere cõtrarium, intellige quòd in eis fuit lata excõmunicatio: ſed per alia verba recitatur in eis: vt in. c. i. de

6 locato. & quod ibi no. per hoc eſt declarata gl. fi. ¶ † In gl. pe. in fi. Et generaliter vtrũ clericus poſsit recõueniri coram iudice ſeculari: dic, vt plenè no. in. c. at ſi clerici. de iudi.

SVMMARIVM.

1 *Patronus laicus, ſi intra quatuor menſes: vel eccleſiaſticus intra ſex non præſentauerit: poterit Epiſcopus inſtituere rectorẽ in eccleſia patronata. & nu. 2.*
3 *Patronis currit tempus ad præſentandum à tempore vacationis: non autem litis motæ.*
4 *Patronus eccleſiaſticus dicitur ille, qui habet inſpatronatus nomine eccleſiæ: non autem, quòd ſit clericus, & haberet nomine patrimonij: quo ca ſu cenſetur: vt laicus. videj. c. cum autem. nume. 3.*

CAP. XXII.

1 IAm te. ¶ † Si quæſtio patronatus intra ſex menſes non terminatur à tempore vacationis, liberè poteſt Epiſcopus ſine præſentatione ibidem inſtituere Rectorem: & intellige de patronis eccleſiaſticis: ſecundum verum intellectũ. Nã in laicis ſufficiũt quatuor menſes: vtj. dicã. ¶ Caſus literalis. Orta controuerſia inter aliquos de iurepatronatus alicuius eccleſiæ, ſic, q̃ ipſa per multum tẽpus paſtore carebat: tandẽ ad dominum Papã deuoluta eſt eſt quæſtio. Ad quod ipſe reſpõdet: ſi de inrepatonaus alicuius eccleſiæ controuerſia fuerit inter aliquos, & intra ſex menſes nõ fuerit terminata poſtquàm vacauerit: quòd tunc licitũ ſit ſuperiori

2 eam de perſona idonea ordinare. Bernar. ¶ † Not. j. ibi: *poſtquam vacauerit*. q̃ iſtud tẽpus ſemeſtre currit non à tempore motæ litis, prout quidam & malè intelligere voluerunt: ſed à tempore vacationis. ¶ No. ij. caſum, in quo Epiſcopus inſtituit Rectorem ſine

3 præſentatione. & intellige tex. prout dixi in c. ſi verò. §. eod ¶ † In gl. hæc gl. nititur reducere ad concordiam multa iura in hac materia diſponentia. ſed vide gl. clariorẽ. xvj. q. vij. c. ſi plures. & in effectu iſta gl. propè mediũ ponit duas ſol. ad contrariũ. ſed nulla tenetur per doc. Sed cõmuniter dicimus, q̃ in patronis eccleſiæ expectatur lapſus ſex menſium à tempore vacationis. & ſic loquif hæc Decre. In patronis verò ſecularibus expectantur quatuor menſes, & ſic intelligatur. c. quoniam. §. eo & c. cũ propterj. eo. Ratio diuerſitatis: quia patronus eccleſiaſticus habet ſex menſes ad præſentandũ: laicus habet quatuor menſes: vt in. c. vnico. eo. ti. li. vj. vnde quiſq̃ expectatur intra tempus ſibi præfixum ad præſentandũ: & ſic parum curatur de pendentia litis: quia propter contentionẽ patronorũ nõ debet differri eccleſiæ ordinatio. Si aũt laicus & clericus contendit ſuper ipſo patronatu: tunc debet expectari per mẽſes ſex: quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum: vt in. c. qđ in dubijs. de conſe. eccle. vel alta. & hoc tenet Io. And. licet Hoſti.

4 aliter. ¶ † Et qđ dixi de patrono eccleſiaſtico, intelligo q̃ eccleſiaſtica perſona habet patronatum nomine eccleſiæ. Nam ſi haberet ratione patrimonij, idem per omnia dic in clerico, quod in laico. arg. in. c. cum dilectusj. eo. & vide bonam gl. in cle. fi. eo. ti. in verſ. plures. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Patronus non poteſt inſpatronatus propria authoritate alienare: nec pro eo aliquid temporale exigere: niſi donetur perſonæ eccleſiaſticæ ratione eccleſiæ, & nume. 2.*
3 *Patronus non poteſt exigere aliquid temporale, etiam minimum à Rectore præſentato & inſtituto: in recognitionem iuriſpatronatus: niſi ſibi reſeruauerit in fundatione eccleſiæ: cum authoritate tamen Epiſcopi ad petitionem patroni. & nume. 4. 5. & 6.*
7 *Grauamen impoſitum à ſuperiore debet eſſe moderatum: aliàs debet re duci ad debitam moderationem.*
8 *Patronus, an poſſit vendere fructus, vel reditus, quos percipit ab eccleſia patronata.*
9 *Emptor poteſt emere res incertas, vt fructus naſciturus & vniuerſalia*

a ¶ Prætereà. Pro intellectu huius Decreta, vide quod no. Domini. in. c. cũ & eccleſia. in. j. col. verſi. facit ad dubiũ. de præben. in. vj. Item adde ꝙ patronus eccleſiæ in dubio poſteà cenſebitur patronus capellarum circa fundationẽ ſecundum do. de Rota, in antiquis deci. cxxxiiij. Itẽ vide gl. in ver. pro quodam iure. in. c. cum Bertoldus. de re iudi. & vide quod no. Ab. Panor. in. c. cũ dilectus. circa prĩ.

10 *Rector eccleſiæ poteſt locare, & vendere fructus eccleſiæ ſuæ titulo penes ipſum remanente.*
Vſusfructuarius poteſt vendere commoditatem vſusfructus iure remanente penes ſe.
11 *Patronus nõ poteſt vẽdere ius ſe alimentãdi in caſu inopiæ, quod habet in re patronata.*

de cõſtue. Et adde Arch. viij. q. iij. in c. j. cir. me. vbi dicit iſtum tex. eſſe no. ꝙ cenſus non põt ĩponi ecc. ſine conſenſu patroni. Anto. Francif.

¶ Adde primò, ꝙ cenſus nouus ecclefiæ non poteſt imponi, per prælatũ ipſarũ eccleſiarũ. cle. j. in. §. j. & ibi per Car. de excef. præla. imò nec antiquus cẽſus poteſt augeri. c. prohibemus. de cenſi. & maximè, quia cenſus, eſt ſignũ ſubiectionis: vt habetur per gl. xj. q. j. magnũ. & p gl. in. c. tributũ. xxij. q. viij. & habetur in. c. ij. & ibi per do. Abb. de cenſi. & ideò nõ eſt mirum: ſi non poteſt imponi eccleſiæ patronatæ, abſq; 2 conſenſu patroni. & habetur p Inn. in. c. prætereà. in gl. ſua. in ver. trãſactione: de trãſa. & & per Alex. in cõ 3 ſil. xxxiiij. in. iiij. parte conſi.

SEB. SAPIA.

b Quòd patronus. Vide Feli. in. c. cũ acceſſiſſent. colũ. viij. verſic. primo. dũmodò ꝓdictæ cõditiones. ſ. de cõſti. Bart. in. l. quoties. §. fi. ff. de admi. tu. vbi dicit, ꝙ ſi teſtator diſpoſuit, ꝙ de bonis ſuis fundareť eccleſia & gubernaretur per talẽ Abbatem: & ſi per illũ nõ guberneretur, voluit talẽ ordinationem ſuam irritari reuocari: iſtis non obſtantibus rei; citur iſta pœna, & valet legatũ. Ad quod multa videas per Feli. in. c. venerabilis, col. xiij. ver. circa dicta 7 Abb. ſ. de except.

c ¶ Cùm aũt. Pro intellectu huius Decre. vide quod latè ſcribit Hoſ. in ſum. de iure pa. §. in quibus. in prin. per totã. j. col. & quod no. do. Ant. in. c. dilectus. el. iij. in fi. j. col. de præb. Quòd aũt ius q̃ratur priuato in beneficio: vide per gl. & doc. in. c. dilectus. de offi. ord. & elegãter p do. Ab. in. c. cũ Bertoldus. de re iu. vbi oĩno vide. d. Ant. in. iij. col. poſt Hoſt. & Io. An. vbi elegan ter examinat intellectum huius decre. circa hanc variationem patroni laici,

Præterea. a † ¶ Patronus iuſpatronatus propria authoritate alienare non poteſt: nec ab eccleſia aliquid tẽporale exigere: niſi tẽpore fundationis à Dicẽſano illud fuerit ſibi reſeruatũ. Prĩò ponit duplex factũ reprehẽſibile. Secũdò cõtra ſecũdum ſtatuit & pœnã imponit. Tertiò primũ decernit. Secũda ibi: *præſenti*. Tertia ibi: *cõtractus*. ¶ Caſus literalis. Patroni eccleſiarũ iuſpatronatus titulo donationis vel emptionis & alijs cõtractibus pro arbitrio ſuo in alios trãſferre præſumebãt: & alias exactiones ab eis exigebãt tanquã à proprijs ruſticis. Vnde ſtatuit cõciliũ, ꝙ ab his grauaminibus ceſſare debeant: & nihil aliud exigãt propter antiquos & moderatos reditus à locorũ Epiſcopis inſtitutos: & ſi aliud exegerint, excõicẽtur: & cõtractus huiuſmodi, ſi quos fecerint, ſtatuit cõciliũ nõ tenere. Ber. ¶ † No. j. ex prin. iũcto fi. ꝙ patronus nõ põt donare iuſpatronatus ſine conſenſu Epiſcopi. Et intellige dũ vult donare laico, vel clerico ratione patrimonij: ſecus ſi vult donare eccleſiæ: vt in. c. illud. ſuprà. eo. ¶ † No. ſ. reg. & tene mẽti, ꝙ patronus nõ põt exigere aliquod ſeruitiũ ab eccleſia parronata: nec aliquid tpale: nec aliud grauamen inferre: niſi reperiatur illud iure cautũ, vel fuerit reſeruatũ per Epm tpe fundatiõis eccleſiæ. Et p hunc text. principaliter aliàs cõſului, ꝙ populus habẽs iuſpatronatus, nõ poterat exigere à presbytero certos cæreos in recognitionem iuriſpatronatus, ex quo illud nõ fuit ſibi reſeruatũ tpe fundatiõis. ¶ † No. iij. & ex tex. ꝙ pa 4 tronus b nõ põt propria authoritate reſeruare aliquod ſeruitiũ ſibi, vel tpale in eccleſia: b 5 ſed debet facere Epũs ad petitiõnẽ patrõi. quod no. Et pro hoc allego bo. tex. in. c. cũ dilectus. de cõſuetu. & vide Inn. in. c. quoniã. ne Prælvices ſuas. ¶ Et per hoc infero, † ꝙ ſi patronus in teſtamẽto mãdauit eccleſiã conſtrui, & reſeruabit aliquã pẽſionẽ annuatim filijs exoluendã: ꝙ niſi Epũs illud reſeruet patrono per ſtatutũ ſuũ: nõ poterũt filij exigere illam penſionem. Facit quod legi. & not. & c. ſignificatum. de pb. ¶ † Et ex ꝓdictis & ex text. not. nõ 6 improbatũ à iure, vt perceptio alicuius tẽporalitatis reſeruetur patrono tempore fundationis, authoritate Epi. & tene mẽti iſtũ tex. iũcta gl. ¶ † No. vl. ibi: *& moderatos*. ꝙ gruamen impoſitũ per Epiſcopũ debet eſſe moderatũ. Idẽ ſentiũt doc. & bñ ꝙ ſi Epiſcop. penſionẽ ſtatuit patrono, ꝙ eſt immoderata reſpectu aliorũ redituum eccliæ: vel ex poſtfacto incipit multũ grauari, ꝙ poterit reduci ad debitã moderationẽ. facit. c. j. de conſue. qd not.

8 ¶ Sed hìc dubitatur, nũquid patronus poſsit vẽdere iſtos fructus, vel reditus tẽporales, quos percipit ab eccleſia. & idẽ poſſet quæri de aduocato. Inn. videť velle, ꝙ ſi reditus ſunt incerti, nõpo ſſunt illos vendere. & ſic põt intelligi hęc litera ſecũdũ eũ. Nã etiã ſequeretur abſurdũ: quia patronus non poſsit exigere iſtos reditus, ex 9 quo vendidit: emptor nõ poſſet, quia nõ habet ius exigẽdi. ¶ † Sed hoc nõ placet Hoſt. quia quiſq; poteſt vendere rẽ incertã: & videť tunc vendita ſpes habendi. ſicut cũ venditur iactus retis, vel partę ancillæ: vel fructus futuri: vt in. l. ſi iactũ. ff. de act. emp. & vend. l. nec emptio. ff. de contrahen. em. Ideò cõcludit Hoſt. ꝙ iſtos reditę tẽporales, poteſt patronus, vel aduocatus vẽdere. Nec obſt. quòd emptor nõ põt exigere: quia imò poterit: cũ iura vẽditoris transferuntur in emptorẽ. Dicit etiã Gof. quòd cũ iſta iura nõ poſſunt eſſe ſine iurepatronatus: vẽditis iſtis reditibus trãſibit acceſſoriè iuſpatronatus. Et videtur mirabile, quòd minus dignũ & acceſſoriũ trahit ad ſe maius dignũ, & principale. adducit in ar. c. ex Iris. ſ. eo. Sed certè illud arg. nõ eſt bonũ: qa ibi iuſpatronatę accedit vni uerſitati. & ratiõe acceſſiõis eſt minꝰ dignũ. Sed in caſu noſtro iuſ patronatus eſt quid principale, & dignius omni reſpectu. & ſic nõ debet trãſire translato acceſſorio. Et ideò Mod. tenenet cõtrariũ: & melius. Nã fundamentũ Hoſt. ex alio eſt falſum: quia videtur p ſupponere, quòd ius exhibendi reditus non poteſt transferri titu 10 lo remanẽte apud venditorẽ. Nã videmus, quòd rector eccleſię lo cat & vendit reditus totius eccleſiæ titulo tm̃ remanẽte penes eũ: vt in. c. fi. ne præl. vices ſuas. Patet etiã in vſufructuario, qui poteſt vẽdere cõmoditatẽ vſusfructus ti. remanẽte penes ſe: vt in. l. neceſſariò. § fi. ff. de per. & cõmo. rei ven. Poteſt ergo patronus, vel aduocatus vendere rediitus tẽporales, etiã incertos iurepatronatus remanẽte penes ſe. † Et intellige de reditibus impoſitis tẽpore fun 11 dationis: nã ipſum ius alimentandi, quod habet patronus ex diſpoſitione iuris: vel honor, qui debetur perſonæ ſuæ: licet ſint iſta tẽporalia: nõ tamen poſſunt vendi, quia inhærent perſonæ ipſius patroni: quia non poſſunt ali, vel honorari per alium: arg. in. c. de offi. dele. Sunt enim hæc iura annexa iuripatronatus: vt non poſsint ab eo abdicari.

SVMMARIVM.

1 *Patronus laicus poteſt plures præſentare: valet vnum poſt alium. & eſt locus gratificationi: & nu. 5. patronus verò eccleſiaſticus non poteſt: niſi vnum præſentare. & nu. 4. rationem vide ĩ. nume. 7.*
2 *Patronus poteſt plures præſentare accumulatiuè, non aũt, quòd ex totore cedat à prima præſentatiõe: quo caſu Epiſc. debet idoneiorẽ inſtituere.*
3 *Patronus eccleſiaſticus non poteſt, niſi ſemel præſentare, cuius præſentatio habet vim electionis.*
Electores poſtquàm elegerunt, non poſſunt vlterius variare.
6 *Iudicio alicuius, ſi quid committitur, videtur commiſſum tanquam in diſcretum & bonum virum.*
8 *Patroni ſi variant in præſentando in pari numero: Epiſcopus habet optionem inſtituendi, quem vult.*
9 *Patroni ſi non concordãt in præſentando, Epiſcop. põt inſtituere extraneũ.*
10 *Epiſcopus inſtituendo ſecundò præſentatum à patrono: an ſit puniendus.*

Cap. XXIIII.

Cum autem. c † ¶ † Laicus patronus vno præ 1 ſentato põt aliũ præſentare: ſecus in patrono clerico. vel ſpecialius ſic: In pluribus ſucceſsiuè præſentatis à patrono laico, Epiſcopo datur gratificatio; ſed in præſentatis à pſona eccleſiaſtica potior eſt primò pſentatus. Et ſecũdã pars. ibi: *verum*. & eſt de principalioribus tituli. ¶ Caſus liter. Patronꝰ ad vacãtẽ eccliã clericũ idoneũ pſentauit Epiſcopo: & eo non reprobato poſtmodũ aliũ pſentauit æquè idoneũ: qrit qs preferri debeat. Rñdet Pa. iudicio Epiſc. eẽ relinquẽdũ. & hoc verũ eſt, ſi laicꝰ fuerit pſentator: ſed ſi collegiũ, vl eccliaſtica perſona præſentare habuerit, ꝙ potior eſt tpe, potior 2 eſt in iure. Ber. ¶ † No. j. ꝙ licet patronus laicus ꝓſsit variare cũ præſentat ſecundũ accumulatiuè, nõ aũt poteſt ex toto recedere à primo.

primo. & hoc probatur ar. huius. c. Nã ſi poſſet ex toto recedere à priori, nõ daretur facultas Epo inſtituẽdi, quẽ vellet. cuius cõtrarium hìc cauetur. & ideò inter plures pręſentatos à patrono laico
a Epiſcopus debet chgere idoneiorẽ: & firmat hoc Io. And. hìc. & in reg. in re cõi. de reg. iur. in mercu. ¶ Not. ij. ꝙ præſentatio qĩ ꝙ pertinet ad laicũ: qĩ ꝙ ad collegiũ: qĩ ꝙ ad perſonã eccleſiaſticã. fa
3 cit. c. ea noſcitur. de his, quæ fi. à præl ¶ † No. iij. ꝙ patronus eccle
b ſiaſticus nõ põt variare. vnde dicit Inn. ꝙ præſentatio ꝓpſius habet vim electionis: quia quẽadmodũ electores variare nequeũt: vt in c. publicato. de elec. ita nec patronus. Et intellige de patrono eccleſiaſtico, cui cõpetit præſentatio iure eccleſiæ: ſecus ſi iure patrimonij: quia tũc idẽ per oĩa in eo, quod in laico. arg. eod. cũ dilectus. & vide bonam gloſ. quã tenebis mẽti in cle. ij. eod. titu. ¶ In gl. j. in fi. Dic melius: vt. ſ. dixi in j. not. ꝙ ex toto recedere nõ põt à priori. ¶ In gl. ij. ibi: *cùm dubitatur quis potior ſit*. No. glo. ꝙ locus eſt
c gratificationi: cũ cætera ſint paria: aliàs potior eſt præferendus.
4 Et ex hoc deciditur quæſtio. pone, ꝙ erãt duo patroni, vnus clericus, alter laicus: qui primò ꝓſentauit vnũ: deinde laicus variãdo ꝓſentauit aliũ. nũquid habeat locũ diſpoſitio huius text. vt Epũs poſſit inuestire ſecundũ? dic, ꝙ nõ: quia primus eſt potior, cũ fuerit ꝓſentatus abvtroq; ſecundus verò tantũ à patrono laico. Itẽ licet patronus poſsit præſentare in præiudicium præſentati: non poteſt tamen in præiudicium compatroni. De quo vide latius per
5 Io. Andr. in reg. in re communi. ¶ Item dubitatur, † quid ſi ſecundò ꝓſentatus eſt idoneior primo, vel econtrà: nũquid Epũs habeat optionẽ? Io. An. videtur ſentire, ꝙ ſic. Dicit emi, ꝙ hìc nõ põderat exceſſus idoneitatis. ſed ſatis eſt, ꝙ vterq; ſit idoneus. ſed ego putarem oppoſitũ, per. c. ſi fortè. lxiij. diſt. vbi dicitur, ꝙ vbi vota ſunt paria, ꝓferẽdus eſt, qui maioribus iuuatur meritis. & videtur text. ſ. eodem. capitul. quoniam. & iſte textus facit ſatis pro hac opinione. dum ponderat, quòd ſecundus erat æquè idoneus: ſecus ergo ſi erat magis idoneus. Et per hoc putarẽ, ꝙ ſi magis idoneus poſtergaretur, poſſet appellare: quia hoc cõmittitur iudicio Epi,
6 tanquã bono viro. † Nam verbũ iudiciũ, ſapit diſcretionẽ & arbitriũ boni viri. Pro hoc vide, quod legitur & no. in. c. ij. de cor. vi-
7 tia. & in. l. fideicõmiſſa. §. quanq; uã. ff. de lega. iij. ¶ † In gl. pe. in fin. gl. dicit Hoſt. ꝙ ideò eſt: quia cœtus clericorũ tãquã ſpiritualis eſt dignior: & ſpũalia debẽt eſſe firmiora: vt in. c. ij. de trãſla. ꝓla. facit cle. cũ illuſio. de renũ. & illud Pſal. Quæ procedunt de labijs meis, non faciã irrita. xxvj. di. c. pſalmiſta. & hoc dicit beatus Bernardus ꝙ verbũ facerdotum, aut ſacrum, aut ſacrilegiũ. quod no. ¶ Vltra
8 gl. quęro de. q. quotidiana: pone † ꝙ patroni variãt in pari numero: vt puta, quia vnus pſentat vnũ, & alter aliũ: nũquid Epũs habeat optionẽ inſtituẽdi, quẽ vultę? Ioã. And. adducit iſtã literã in arg. ꝙ fic. Quidã tenuerũt oppoſitũ: ſed ego teneo primũ dictũ. & alleg. gl. no. xvj. q. vij. c. ſi plures. & Inn. in. c. j. ſ. e. in fi. facit. c. venerabilẽ. de elec. iũcta gl. in ver. fauere. & hãc opi. tenẽt etiã Gaſp. de Calde.
9 & do. meus do. Card. hìc. † Quinimo de iuris rigore poſſet attẽtari, ꝙ Epũs põt etiã inſtituere extraneũ, ex quo patronus nõ cõcordat. ar. c. qm̃. ſ. eo. ſed primũ dictũ eſt æquius. maximè per. d. c. ve-
10 nerabilẽ. qđ bene facit. ¶ Vlt. quærit nũqd, † Epũs inſtituẽdo ſecũdum ſit puniẽdus aliqua pœna: quia poſtergauit primũ? Inn. videtur variare: & Ioã. An. poſt eũ. Sed dic, ꝙ aut ſpreuit inſtituere primum ſine cauſa. & tũc habet locũ pœna. c. paſtoralis. j. eo. Aut non ſpreuit inſtituere, ſed diſtulit: vt haberet cauſam examinandi. & ante inſtitutionem patronus præſentauit aliũ, & nõ debet puniri aliqua pœna: quia vſus eſt authoritate legis: quia nõ peccat, qui legis authoritate actum gerit. xxiiij. q. iiij. qui paccat. &c.

SVMMARIVM.

1 *Patronus vergens ad inopiam, debet alimentari ab eccleſia patronata. quod intellige, vt j. nu. 6. vbi concluditur patronum pauperem habere actionem contra eccleſiam.*
2 *Iuſpatronatus acquiritur ex conſtitutione eccleſiæ, cum conſenſu Epiſcopi: aliàs ſecus.*
3 *Iuſpatronatus non quæritur per Iudæos, hæreticos, & ſimiles.*
Excommunicatus, ſi acquirit iuſpatronatus, non acquirit eius exercitium: id eſt ius præſentandi.
Iuſpatronatus tranſit cum confiſcatione bonorum.
4 *Electus acquirit per electionẽm: per confirmationem verò exercitium.*
Patronus largo modo dicitur eligere.
Præſentatus non acquirit aliquod ius per præſentationem.
5 *Patronus in acquiſitiõe iuriſpatronatus nõ põt trãſferre inſtitutionẽ in inferiorẽ Prælati Epiſcopo.*
7 *Patronus habet poteſtatem denuntiandi ſuperiori presbyterũ dilapidatorẽ, vel alias inhoneſtum.*
8 *Eccleſia quõ & qualiter cognoſcatur collegiata.*
Eccleſia collegiata habet ius ſibi eligendi Prælatum.
9 *Laici etiam cum clericis non habent electionem præſentandi: niſi ex conſenſu ſolius Papæ.*
10 *Patronus quo caſu habet præſentationem.*

Cap. XXV.

Nobis. d ¶ Ex conſtructione eccleſiæ facta de conſenſu Epiſcopi, acquiritur iuſpatronatus. hoc primò. Patronꝰ nõ eligit prælatum in conuentuali eccleſia, ſed in capella ſic: hoc ſecundò. Patronoꝰ † debetur ꝓceſſionis honor, & alimentatur ab eccleſia, ſi vergat ad inopiam. & vt ex his patet, tria ſunt dicta. Secundũ ibi: *cæterum*. Tertiũ ibi: *profundatione*. & iſte tex. eſt de principalioribus. ¶ Caſus literalis. Quæſitũ fuit à Papa vtrũ aliquis efficiať patronꝰ ex ſola cõſtructiõe. Itẽ quęrit an patronꝰ ſit ad electionẽ Plebani cũ clericis admittẽdus, vel repellẽdus, quãuis allegauerit ſe ex lõga cõſuetudine intereſſe deberę taliter rñdet Papa, ꝙ ſi aliqs de aſſenſu Epiſcopi eccleſiã cõſtruxerit, de hoc iuſpatronatus acquirit. ad ſecundã. q. reſpõdet, ꝙ in eccleſia cõuentuali conſenſus patroni ad electionẽ faciendã nõ eſt requirendus, ſed electioni factæ eius debet c requiri cõſenſus: niſi aliter de ſua iuriſdictione obtineat: ſed in capella, vbi vnus presbyter eligit patronus, ipſum Epiſcopo præſentare poteſt, & debet de iure. Itẽ patrono honor ꝓceſſionis ſeruaf: ꝙ ſi ad inopiã vergat, ab eccleſia illi reſeruata, ſecundũ facultates ipſiꝰ ſuccurratur, ſicut eſt in canonicatibꝰ cõſtitutum. Ber.
2 ¶ † Not. i. ibi: *ſi quis*, ꝙ qcũq; cõſtruit eccleſiã, acqrit iuſpatronatꝰ: dũmodò hoc faciat cũ cõſenſu Diœceſani: ſecus ſi ſine ipſius conſenſu. Nã nemo debet ædificare eccleſiã, vel capellã vel altare ſine cõſenſu Epiſcopi: vt ĩ. d. c. nemo. de cõſecra. diſt. j. & in. c. authoritate. de priuile. li. vj. vñ ex ſua ĩp, pbitate nõ debet priuilegiũ cõſequi. ¶ † Et p hoc verbũ, ſi qs: inferť ad. q. 3 nunquid mulier, infidelis, hęreticus, Iudæus, excõmunicatꝰ acqrat iuſpatronatꝰ ex conſtructiõe eccliæ? De muliere, tenet Io. an. ꝙ ſic: qa maſculinũ cõcipit fœmininũ: vt no. in. c. generali. de elec. li. vj. & in. c. ſi qs ſuadẽte. xvij. q. iij. iũcto. c. mulieres. de ſent. excõ. Adduco. c. fi. de cõceſ. ꝓbẽ. & vide bonã gl. in. c. quoniã inueſtituras. xvij. & alias cõcor. quas dixi in. c. cũ ſecu c lũ. ſ. eo. & in. d. c. fi. De Iudæo, & infideli, dicendũ eſt, ꝙ nõ acquirũt. ꝓ hoc tex. cũ gl. in. c. fri-
c gẽti. 9. & c. piæ mẽtis. xxj. q. vj. De hæretico ↄidẽ d dicẽdũ: tn̄ qa hæreticus nihil habet, cũ oĩa ipſo iure ſint confiſcata: vt in. c. cũ ſecundum leges. de hære. li. vj. tum quia præſuppoſito, ꝙ acquiſitiſſetius, illud eſſet cõfiſcatum, ſecundum Io. An. & facit quod no. ij. q. vij. maximi. not. hoc dictũ, ꝙ iuſpatronatus tranſit cũ confiſcatiõe e bonorum. vide quod dixi in. c. cum laici. ſ. eo. & gl. xvj. q. vij. filijs. De excõicato concludit Io. And. ꝙ non debet admitti: tn̄ admiſſus ac-

SEB. SAPIA.

¶ Idoneiorẽ. Idem tenet do. Anto. & Ab. in. c. j. ſ. de iudi. ſunt tamẽ duo caſus, in quibꝰ laicus nõ põt variare. Primus, quando eẽt vniuerſitas vel collegiũ laicorũ, ad quos ptineret ꝓſentatio, ſeu ius patronatus. ita ꝙbãt hoc in tex. in alternatiua, vel quẽ adhoc põderat Milius, in repert. ſuo in verſ. patronus. verſi. xxv. Secundus caſus eſt, quã do plures à princ. fuerũt ꝓſentati, qui adiuicẽ litigãt. tũc enim nõ datur vtriãdi ptãs. ita dicit Lap. & Gemi. in c. j. vt li. pendẽ. lib. vj. Cal. in cõſi. j. in. ci. an capitulũ. ſub ti. li. penden.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quòd ꝓſentatio. Hoc dictũ refert & ſegtur Fel. in. c. cũ Bertoldus. col. iij. ver. & aduerte, qa licet electio. ſ. de re iud.

¶ Gratificationi. In materia gratificatiõis, vide glo. fi. & iura in ea alle. in l. ſi Titiꝰ & Seius, de verbo. obli. gl. mag. j. l. ciues. C. de inco. lib. x. & in l. penul. §. ſi tũ plures. ff. de lib. homine exhib. & quod ponunt doc. in. l. ſi quis in grauí. ff. ad ſillania. Bal. in. l. in quibus. C. de ſec. nup. & in. l. fi. C. de teſta. mili. & in. l. ſi quis ad declinãdã. in. xvij. colũ. C. de Epi. & cle. & in. c. j. in ti. qui ſeu. da. poſ. & vide. d. Anto. in. c. cũ ſuper. in fi. de re iud. & Bal. in. c. expoſuit, circa fi. de dila. & in. c cõparari. de app.

¶ Adde in materia gratificationis, Anch. conſi. liiij.

¶ Nobis. pr oin. tellectu huius Decret. vide omnino Hoſt. in ſum. de iu repat. §. quid competat patrono. per totum. §.

¶ Hęretico. Idem tenet hìc Ioann. de ligna.

a ¶ Exercitium. Adde, an excommunicatus præsentet validè. do. de Rota dec. ccxl. in antiquis. hoc titu.
Anto. Francis. ¶ An excommunicatus posit validè præsentare? dicendum est q̃ sic: quia licet excõicatus repellatur ab agẽdo: vt in c. intelleximus. de iud. tamẽ excõicatus potest multos actus facere. Potest enim petere se mitti in possessionẽ ex primo decreto a vt in. c. cum inter. de except. & etiã obligatur ex contractu, quem ipse facere potest: vt p Hosti. in sum. de pœni. & remiss. in §. quibus & qualiter. & eo maximè hoc dicendũ est: b quia ex præsentatione, quam facit excõicatus: nõ q̃ritur præsentato ius in re: sed tantum ad rẽ & quãdo etiam excõicatus potest impetrare rescriptum. 4 iuxta no. in. c. cõsulti. de iudi. & in c. j. de rescript. in vj. Et ad prædicta facit, quia excõicatus non repelletur ab actibus extraiudicialibus: vt p Inno. in. c. dilecti. de maio. & obed. & habetur per Ioã. And. in. c. quia. de excep. li. vj. in nouella.
b ¶ Ecclesia collegiata. q̃ dicat ecclesia conuentualis & collegiata, & qualiter probetur collegium. vide omnino Arch. in. c. j. x. q. j. vbi refert, q̃ sup hoc dicũt Innoc. & Hostiẽ. Anto. Francis.
¶ Quæ dicatur esse ecclesia collegiata. no. per Moder. in cle. statutũ. de elec. & per Host. in. c. dilecta. de excess. præla. & per Io. An. in. c. nobis. de iurepatro. Et an de substantia collegij sit, quòd habeat caput siue Rectorẽ: vide Innocẽ. qui dicit, q̃ c non. in. c. cum nõ ignores. de prebẽ. quod dictum refert pro singulari do. Card. in. c. cum non omnes. de cõstit. & no. etiãm Innocẽ. in. c. ij. de no. ope. nunt. & habetur per Bart. in. l. fi. ff. de colle. illici.
c ⁂ SEB. SAPIA. ¶ Si quis. Vide Bart. in. l. quoties. §. fi. ff. de admi. tut. cum multis alleg. per Feli. in. c. cum venerabilis. col. xiiij. ẽ. de excep. versic. circa dicta Abb. vbi limitat pluribus dicta Abb. hic.
d ¶ Ab ecclesia. Quãdo præstantur alimẽta ab ecclesia patrono: vide hic per do. Anto. in. vij. colũ. & adde hic Archid. in. c. fi plures, circa prin. xij. quæst. vij. vbi dicit, q̃ si vniuersitas, vel populꝰ habet iuspatronatus ecclesiæ, non quirit iuspatronatus: sed nõ exercitiũ. [a]Facit quod no. in simili in. c. veritatis. de do. & cõt. & c. decernimus. de sentẽ. excõ. li. vj. in nouel.
¶ No. ij. q̃ in capella patronus habet presentare rectorẽ. & dic in capella: id est in qualibet ecclesia nõ collegiata, etiam si sit parochialis: quia iura nõ excludũt patronũ à præsentatione rectoris: nisi in ecclesia collegiata. ¶ Itẽ ex hoc & ex tex. no. q̃ quælibet ecclesia collegiata, [b]potest dici cõuentualis: licet de cõsuetudine hoc verbũ referatur ad ecclesias religiosorũ. sed de iure & ex vocabuli etymologia hoc verbũ proportionabile est omnibus collegiatis. Nã dicitur cõuentualis à cõueniẽdo: quia ibi conueniunt: sic collegiata à colligẽdo: quia ibi colligũtur. facit quod habetur in. c. j. xx. distin. ¶ † Not. ibi: *à patronis eligitur*. q̃ patronus largo modo dicitur eligere. Nam primò in se eligit vnum ex pluribus, & postmodum illũ præsentat Episcopo: non tamen est propriè electio, de qua ista tractant. quod patet: quia per electionem acquiritur ius electo: vt in. c. cum inter canonicos. de elec. vide gloss. not. in c. quanto. lxiiij. dist. quę dicit, quòd per electionem acquiritur ius prælaturæ: & per confir- d mationem acquiritur exercitium. Et illam gl. no. quam videntur sequi doct. in. c. trãmissam de elect. Sed per præsentationem, vel electionem, quam facit patronus non acquiritur tale ius præsentato. argumen. c. quod autem. ẽ. eo.
¶ No. quòd vbi præsentat patronus superior non simpliciter dicitur cõfirmare: sed potius instituere ꝓ præsentatum. Nam propriè differentia est inter institutionem & confirmationem. confirmatio fit de electo à collegio. & dicitur superior confirmare: quasi simul firmare: quia per electionem iam fuit translatũ ius: sed per institutionem transfertur plenum ius. vnde instituere, est ius in beneficio in alium transferre. de quo in. c. authoritate. ẽ. de insti. & facit quod legi. & no. in. c. cum illis. de prẽb. lib. vj. & in. c. j. & ij. de inst. eo. lib. ¶ † No. ibi: *loci Episcopo*. quòd de iure communi in ecclesijs patronatis institutio ptinet ad Episcopũ. non ergo potest patronus istud ius institutionis transferre in alium prelatum: quia non potest immutare dispositionem canonũ in præiudicium Episcopi: vt in. c. requisisti. ẽ. de test. & nemo potest facere, quin iura locũ habeant in sua dispositione: vt in. c. tua. de testa. & l. nemo. ff. de leg. j. Ex hoc infero, quòd si quis 'in vltima voluntate mandauit capellã construi, & disposuit: q̃ institutio ptineret ad certũ p̃latũ inferioré Epõ: nõ valet illa dispositio: vn illa particula habebitur pro nõ adiecta. sed si vult illud obtinere, debet supplicare Episcopo: vt hoc statuat. quod potest. Pro hoc text. 5 7 8

tenebitur alere singulos pauperes de populo: sed solùm vniuersitatem, vel populum, si vniuersitas, vel populus egeat: arg. c. qui manumittitur. xij. q. ij. Item adde hic Barto. post Dy. in. l. si quis à liberis. §. de alimentis. ff. de lib. agno. vbi dicit, q̃ Capellanus tenetur alere patronum ecclesiæ si supersit. Itẽ vide Host. in sum. de iurepatro. §. qualiter trãseratur. ver. quid si plures fundant. vbi dicit, q̃ plures fundant ecclesiã, licet oẽs sint patroni: tamẽ quo ad honores, & alimenta, ecclesia est magis adstricta ei, qui plus contulit.
Anto. Francis.
¶ An & q̃ patronus debeat ab ecclesiaali: & eodem modo patronus à liberto: dicas de patrono ecclesiæ q̃ absq; dubio, q̃n deueniret ad pauperem tatem debet ali de reditibus ecclesiæ: vt in. c. si verò. xvj. q. vij. & eodẽ modo dicendũ est de patrono respectu liberti vt per Bart. in. l. si qs à liberis. in. §. fi. ff. de lib. ag. & p Cy. in. l. ij. C. de alen. lib. & habetur in. c. iij. de iurepa. & per Inno. in rub. eo. tit. & p gl. xvj. q. vij. in. c. piæmẽtis. & in. c. quicunq;. & ideò dicimus, q̃ iuspatronatus est honorificũ & vtile: vt plenè tractat in rubri. de iurepatro.
⁂ SEB. SAPIA. ¶ Ab ecclesia. Vide Fel. in. c. cũ oẽs, col. xv. ver. in glo. penul. ibi: pares. ẽ. de constitu.
¶ Ecclesiã. Et per do. Anto. in. c. j. de emp. & vendit. sed tu vide Bar. in. l. si qs à lib. in prin. ff. de lib. arg. vbi dicit, q̃ pro alimentis non daꝫ actio, sed officium iudicis. sed vide quod no. Bart. in. l. solet. post prin. ff. de ali. & cibaria leg.
Anto. Francis.
¶ An pro alimentis petendis cõpetat actio, vel iudicis officiũ, dicas, q̃ si illa debentur à patre filio, absque dubio debentur officio iudicis: vt in. l. ti. qui fil. sint legi. in vers. penult. in fi. & habetur per Bart. in. l. solent: in. ij. col. ff. de ali. & cib. le. & per Bart. in. d. l. solent. in. §. vtrũ. eo. ti. & vide quæ habentur per Canoni. in. c. cum haber et. de eo, qui dux. in ma. quam pol. per adul.
⁂ SEB. SAPIA. ¶ Collegiata. Vide Oldra. in consi. cclxxxj. incipi. q̃ prioratus. cum alle. per Feli. in. c. accedentes. col. ij. versi. dixit etiam Oldra. ẽ. de præscript.

berè conferre beneficium: clerici verò beneficiati dicũt, q̃ habent eligere: cũ ecclesia sit collegiata de iure cõi, electio pertinet ad collegiũ: vt in. c. j. de elẽc. Qualiter ergo cognoscitur? Innoc. hoc tractat in. c. postulatij. eo. Host. & Ioã. And. hîc. Et conclusio sit ista. Nam ptiò est recurrendũ ad ordinẽ, seu institutionẽ ecclesiæ: & si fuerit institutũ, vt ibi essent plures collegiati: tũc ecclesia habebit iura collegij: si fuit institutũ: vt ibi esset rector solus, vel cũ clerico: tũc non habebit ius collegij. Et sic potest intelligi. c. vt quisq. ẽ. de vita & honesta. clerico. Itẽ ecclesiæ cathedrales & regulares de iure cõi sunt collegiatæ: vt in. c. ne pro defectu. ẽ. de statu regu. c. ij. Si verò nõ apparet de origine, seu institutione, videndũ est vtrum ecclesia habeat priuilegiũ super iure collegij. Si verò nõ constat, defendetur ecclesia in possessione sua. Nã si est in possessione collegij, habebitur pro collegio: nisi cõtrariũ probetur: aliàs si nõ est in possessione, tractabiť tanquã beneficiũ simplex. ¶ Quomodo autẽ cognoscetur, q̃ sit in possessione collegij? dic, q̃ si exerceat iura pertinẽtia ad solũ collegiũ: vt puta, quia consueuerũt clerici facere syndicũ: & p eum iurare. l. prima. ff. quod cuiusq; vni. & in c. Imperatorũ. & in. c. in ptractãdis. de iur. ca. vel habuit sigillũ cõe ar. in. c. significãte. de appel. Itẽ cõsueuerũt eligere prælatũ: vt in. c. a j. ẽ. de elec. & idẽ in similibus[a]. vide aliqua per Fede. cõs. lix. his cessantibus non sufficit, q̃ in ecclesia sint plures clerici beneficiati: vt per hoc dicatur, q̃ faciãt collegiũ: quia possunt esse singulares: vt 9 est bo. tex. in. c. dilecta. de excess. prel. ¶ † In gl. in ver. *nisi*. no. hãc gl. q̃ nullus citra Papã pòt cõcedere laico patrono: vt eligat prælatũ b vnà cũ clericis in ecclesia cõuentuali. [b]Et ꝓ hoc ego allego. c. ij. de iud. vbi dicit, q̃ Episcopus nõ debet disponere spiritualia iudicio laicorũ. Itẽ alleg. c. Massana. ẽ. de elec. vbi patet, q̃ nõ valet cõsuetudo: vt laici & clerici simul eligãt. Nec ob. c. per tuas. ẽ. de ar. vbi clericus & laicus possunt esse arbitri in causa spirituali: quia actus arbitrãdi nõ est spiritualis, sed actꝰ eligẽdi sic. Vel potes vltra gl. intelligere tex. vt sentit Inno. q̃ ex cõsuetudine, vel statuto Episcopi pòt patronus interponere partes suas in electionis tractatu. & sic loquitur tex. nõ aũt, vt ipse eligat: vnde vox sua non præstabit suffragiũ electiõi. & vide quod no. idẽ Inn. in. c. quod sicut. de elec. 10 ¶ † In gl. in vers. *in capella*. no. istã gl. quia quotidie allegatur. & in c effectu vult, q̃ inuito patrono, 'nõ pòt effici ecclesia collegiata. & si facto fiat, sudistinguũt, q̃ si patronus nõ cõsensit, habebit p̃sentationẽ prælati: intellige præsupposita illa opi. q̃ iuridicè fieri possit. Si autẽ cõsensit: tũc perdit ius presentandi, sed retinet alia iura patronatus. ¶ Sed opi. huius gl. q̃ nõ potest fieri inuito patrono, tenet Host. ẽ. eo. c. suggestũ. & videtur sequi cõiter doc. hîc præter d. Ant. qui satis bene distinguit, quòd aut subest necessitas, & tũc potest hoc fieri inuito patrono: aliàs procedat prima opi. quod satis placet: cũ iuspatronatus habeat patronus ex gratia: vt in. c. quoniam. ẽ. e. Ideo nõ debet sua cõtradictio impedire, quominus subueniatur necessitatibus ecclesiæ. facit. c. nullus. ẽ. eod. ¶ Vltimò hîc quæritur, quid si patronus non vult præstare assensum electo per canonicos? dicũt cõiter do. & bene, quòd si sine causa contradicit: non obstat contradictio, ex quo electio aliàs est legitimè facta. & facit. c. sacrosan. in fi. ẽ. de elect. &.

⁂ SVMMARIVM.

1 *Patronus non potest seipsum præsentare: potest tamen' institui ab Episcopo, & valebit collatio. & nume. 3. intelligit primum dictum, vt nu. 4.*
2 *Episcopatum nemo debet petere ratione ambitionis vitandæ.*
5 *Electus quo casu computabit vocem suam inter alias.*

CAP. XXVI.

d 1 [d]¶ Patronus ecclesiæ vacantis quandoquè sit clericus, ad eã se præsentare nõ potest. Cõsultatio & responsio. Secũda ibi: *rum igitur*. ¶ Casus literalis. Clericus habet iuspatronatus in aliqua ecclesia: quæritur vtrũ possit ad eã vacantẽ seipsum præsentare. & respõdetur, quòd nõ quãtuncunq; sit idoneus: quia nullus seipsum eligere debet. Ber. ¶ Not. primò regulã, q̃ nullus 2 debet se ingerere ecclesiasticæ prælatiõi. † Et facit hæc litera ad. q. nunquid licitè quis pòt petere Episcopatũ vel aliã prælationẽ. de quo vide per Archi. in. c. qui Episcopatũ. vij. q. j. & in. c. scripturæ

a ¶ In similibus. Idem dic, si non vnum collegati. c. quoniam. de vita & honesta. cleri. c. ceterum. de donat. c. fraternitatis. & c. consultationibus. eodem tit. Item non faciunt synodum. l. j. ff. quod cuiusq; vni. n. o. c. in pretractandis. c. Imperatorum. de iu. ca nec sigillum comune. ca. significauit. de app. nec refectorium. c. cum ad monasterium. de stat. mo. non obstat. c. j. de elec. ea causa & quæstione. pòt argui ibi ex tex. q̃ si mouetur ex fauore charitatis: vt aliis prosit, non peccat petendo: secus, si vt præsit, & sic ratione ambitionis: de quo vide latius per eundẽ Archi. j. q. j. c. ordinationes. & bo. gl in. c. tuã. de æta: & quali. quia videtur in hoc ponere veritatem. ¶ Sed quæro nunquid ista tex. habeat locum in beneficio simplici. videt q̃ nõ. Nã Papa in respõsione fundat se super prælatiõe. Cõtrariũ tenet hîc Io. An. qa eadẽ ratio est in alijs bñficijs simplicibus. Sed cõtra suũ dictũ oppono: nõ emꝫ est ambitiosum pauperẽ clericũ emittere preces: vt sibi ꝓuideatur de beneficio: vt in. c. cũ secũdũ Apostolũ. ẽ. de præb. & in. c. tuã. ẽ. de æta & qual. no. gl in. c. fi. de cõcess. ꝓb. li. vj. & in. d. c. tuã. Sol. credo posse dici, q̃ preces emittere potest: ex quo dignus est & indigens, licet seipsum præsentare non possit: quia videtur hoc exposcere ex debito. Item facere iudicium de persona sua & authorizare in seipso, quæ omnia prohibita sunt. ar. in cle. ij. de reb. eccle. non alie. & in c. qualiter. ẽ. de electio. & in. c. fin. de insti. ¶ † Sed quæro quid si Episcopus confert sponte & metu proprio beneficium patronatus ipsi patrono, nunquid valeat collatio? videtur primò quòd non: quia institutio facta sine præsentatione patroni est irritada vel irrita. vt in. c. illud. ẽ. co. & in. c. decernimus. xvj. q. vij. Contrarium tenent hîc doctor. Nec obstat contrarium, quia patronus acceptando collationem, videtur consentire: nec hoc casu videtur se ingerere: quia non habet originem à se: sed à superiore. Item præsentatio quandoque interuenit ex postfacto: vt in c. si verò. suprà eodem. Item valet sæpe institutio Episcopi sine præsentatione: vt in. c. iij. & c. eam te. suprà eodem. cum similibus. & hoc notabis. † Puto etiam posse attentari, quòd 4 patronus non præsentando se, sed preces emittẽdo possit absistere Episcopo, vt sibi ꝓuideat de illo beneficio, dummodo non sit curatum: vt sic euitetur prælatiouis ambitio, & sit indigens: & hoc per ea, quæ dixi suprà. ¶ In gloss. j. in fi. dic ad aliud. c. cum in iure. q̃ ibi ille nõ elegit se† sed coelegit: quia primò fuit electus ab alijs: & posteà ipse consensit: & est casus valde notabilis, q̃ vbi proceditur ad electionem palam, si quis videt se vocari à fratribus, potest consentire electioni suæ, & alium non eligere: & vox sua computabitur in numero: secus vbi procederetur clàm, seu per viam scrutinij clandestini: quia tunc vox sua non computaretur. Quia cùm ipse ignoret vota aliorum: si diceret, eligo me: tanquam ambitiosus esset repellendus. & sic intellige. c. Cumana. de electio. & quod ibi not. & in gloss. sequen. ¶ In gloss. fin. ibi: *non videtur computanda*. hoc intellige, vt plenè not. in. d. c. cũ in iure. de elect. & suprà succinctè tetigi. &c.

re seipsum: secus si vnitas tm cõperet electio, vel præsentatio. secũdũ Bar. & Alex. in. l. si cõsul. ff. de adop. & hẽ p gl. in. c. cõsul. & ic. p vestras. de iurepa.
d ⁂ SEB. SAPIA. ¶ Per vestras. Hanc Decre. ampliat do Abb. in. c. ex insinuatione. in fin. ẽ. vt patronus non possit præsentare se, nec dare alteri ius præsentandi seipsum: vt ibi per eum.

Cap. Cùm propter. Panor. ſuper Tertio Decre.

SVMMARIVM.

1 *Patroni, ſi non præſentauerint Rectorem in eccleſia intra tempus ſtatutum, Epiſcopus ordinabit ſine præiudicio patronorum.*
2 *Patrono litiganti ſuper iurepatronatus: currit tempus præſentandi: patrono verò ignoranti, vel alter impedimento ſecus.*
3 *Tempus præfixum alicui: non in ſui odium, currit ſibi ignoranti.*
4 *Præſentatus debet iterũ præſentari ab illo, qui obtinuit ſuper iurepatronatus.*
5 *Patronus eccleſiaſticus & patronus ſecularis, in quibus differant iurepatronatus, quod habent.*
6 *Eccleſia patronata eccleſiaſtica poteſt conferri à legato: etiam non vocato patrono eccleſiaſtico: ſecus, ſi laicus eſt patronus. vide ff.c.proxi.num.3.*

CAP. XXVII.

a ¶ Pro intellectu huius Decre. vide omnino domi. de Ro.deci.ccv. ſecũdum or. noui. & Do. poſt Ioã. An. in.c.j.§. verum. in iij. colũ. de iurepa. in.vj. Et adde, ꝙ non ſufficit, quòd patronus eligat, vel præſentet intra quatuor menſes: niſi præſentet, ſecundum Lap. al leg. lxxv. in.ij. col. & ita dicit tenere Ioan. An. in.c. fin. j.c. item adde hic Lap. alle. xcv.

¶ Adde, an requiratur, ꝙ verè præſentet do. ccj. hoc tit. in nouis.

b ¶ Aliàs. cxxix. Adde do. de Ro. deci. ccccliij. hoc titu. in antiquis. & data negligentia patroni: à quo tẽpore currat Epiſcopo tempus, vide per eoſdẽ deci. cclx. hoc titul. in nouis.

c ¶ No. ix. differẽtias inter patronũ eccleſiaſticum & patronum laicũ, & vide etiam per d. Ant. hîc ver. quẽro quartò in quo differat &c. Et aliam not. differentiam vide per eũdem. d. Anto. in. c. pen. j. eo. in vltim. colum.

¶ Adde aliam differentiam per do. de Ro. in collectis Bereagarij prima. hoc titu.

ESB. SAPIA.

d ¶ Vltima differẽria. Adde aliã differentiam in præſentatione. Quia præſentatio, quã facit patronus clericus habet vim electionis: ſecus in præſentatione laici patroni: vt p Fel. in.c. cum Bertoldus. col. iij. ſ. de re iudic. & ibi ponit duos effectus ex hoc reſul. ãtes.

e ¶ Adde quod ſcribit Io. de lig. in.c. dilect. iij. de ꝓben.

a ¶ Si quæſtio iuris patronatus nõ diffinitur intra quatuor mẽſes, Eps ordinabit eccleſia ſine prẽiudicio eorundẽ. Ponit dictũ & proteſtationẽ ſubdit ibi: *ita quòd.* ¶ †No. j. caſum prima fróte mirabilẽ, ꝙ nõ valẽti præſentari currit tẽpus. Nã ratione litis pendẽtiæ nõ põt patronus aliquẽ præſentare, & nihilominus ſibi tẽpus currit: quòd ſi non præſentat intra quatuor mẽſes, Epiſcopus liberè ordinabit eccleſiã. Et intellige, prout reſtringẽdo. dixi in.c. quoniã. ſ. eo. & facit iſte tex. ad. q. quoti dianã: nũquid patrono ignoranti & impedito: vel ſolũ ignoranti currat tẽpus? D. Pe. dicit poſſe argui per iſtũ tex. ꝙ ſic. nã litigãs impeditur præſentare: vt in.c. ex literis. ſ. eo. & in.c.ij. de in integ. reſtitu. & nihilominus ſibi currit tempus †. Facit quòd iſtud tempus videtur præfixum patrono potius in fauorẽ eccleſię, quã in ſui odiũ. ergo tẽpus currit ignoranti. pro hoc gl. no. in.c. ſtatutũ. de prẽb. li. vj. facit. l. genero. ff. de his qui no. infa. Itẽ quia agitur de modico præiudicio patroni cũ in cæteris, recogno ſcitur in patronum per inſtitutũ ab Eꝑo: vt hic in fi. Cõtraria ſentẽtiã ſemper tenui: & ita poſtmodũ repe ri tenere Fed. cõſil. cxxiiij. [b] & apertè ſentit Io. An. in.c.ij. ſ. de ſup. neg. præl. Nam reguraliter tẽpus præfixũ ad eligendũ, vel cõferẽdũ nõ currit ignoranti: vt in.c. quia diuerſitatẽ. de cõceſ. præb. in fi. nec debet quis puniri ſine culpa ſua. Nec ob. iſte tex. quia hîc non cõſtabat quis eſſet patronus: meritò Epiſcopus ordinat eccleſiam ſine patrono: ſed ex quo Epiſcopo cõſtat de patrono, nõ debet illã ordinare ſine illius præſentatiõe. xvj. q. vij. decernimus. † facit ca. ſi verò. ſ. eo. vbi enuincẽs inſpatronatus repræſentat inſtitutũ. Fortius ergo re integra debet iſte patron[9], qui nõ fuit negligens requiri, vt præſentet. & nõ eſt verũ, ꝙ nõ agatur de prẽiudicio: quia expedit patrono habere clericũ ſibi gratũ. Idẽ eſt honor in prẽſentãdo:: vt in.c. nobis. ſ. eo. quo nõ debet priuari ſine culpa ſua. Nec eſt verũ ꝙ tẽpus ſit hîc ſtatutũ nõ in odiũ patroni, ſed in fauorem eccleſiæ. Nã ſi hoc eſſet verũ, nõ eſſet diuerſitas inter patronũ laicũ & clericũ in tempore præſentationis: & tamen vnus habet quatuor menſes: alius ſex. Facit theorica Bar. in.l. genero. p̃alle. vbi dat regulã, ꝙ ad incõmodũ alcui[9] non põt allegari ignorãtia: ſecus ſi ad commodũ. ꝓ hoc qđ no. in.d.c. ſtatutũ. de præb. li. vj. ¶ In glo. ii. ibi. ſ. c. eã te. & dic, vt ibi dixi. Nã tex. iſte põt intelligi in patrono laico, q̃ habet iiij. mẽſes ſolum ad pñtandũ, ideò litis deciſio, nõ ſpectat vltra quatuor mẽſes: ſed quia patron[9] eccleſiaſticus habet ſex mẽſes: iõ ſpectat exit[9] litis vſq; ad lapſum ſex mẽſiũ. & ſic loquit. c. eã te. † Et
c ex his habes vnã[c] differentiã inter patronũ eccleſiaſticũ & laicum. ¶ Secũda differentia eſt, qa patron[9] laicus põt variare & præſentare ſecũdũ: vt in.c. cũ aũt. & qđ ibi dixi. ſ. eo. ſec[9] in patrono eccleſia
6 ſtico: vt ibi. ¶ † Tertia differẽtia reſpectu ſubiectiõis: quia magis eſt ſubiectus patronus eccleſiaſtic[9], quàm laicus. Nã legatus cõfert beneficiũ, nõ vocato patrono eccleſiaſtico, quod facere nõ poteſt, ſi patronus eſt ſeculariſ: vt noj. c. proxi. ¶ Quarta differentia eſt in pœna incurrenda, ſi præſentatur indignus. Nã ſecundũ quoſdã patronus eccleſiaſticus præſentãdo indignũ priuatur eoipſo ꝓprima vice poteſtate præſentandi: vt in.c.ij. de ſup. ne. præla. ſecus in patrono laico ſecundũ quoſdã. ſed Hoſt. dicit idẽ in laico. ꝓ hoc tex. in auf. de ſan. epi §. ſi quis oratorij domum. & in auf. de eccle. ti. in. § ſi quis pro redemptiõe. Tamẽ vide qđ plenè no. in.c. cũ vos. de offic. or. & ibi ſatis plenè dixi. ¶ Quinta differentia eſt in ratione redd enda: quia patrono laico nõ redditur ratio de tẽporalibus: ſecus in patro no eccleſiaſtico: in.c. cũ & plantare. de priui. ¶ Sexta differẽtia eſt in ordinatiõe ti. & de hoc dic: vt dicãj. e. c. poſtulaſti. ¶ Septima in donatione ꝙ ius patronat. poteſt donare perſonæ ec
d cleſiaſticæ ſine cõſenſu Epiſcopi: ſed nõ ſeculari: vt in.c. illud. ſ. eo. ¶ Octaua differentia in cuſtodia eccleſiæ vacantis: nã patronus ec cleſiaſticus habet cuſtodiã eccleſiæ vacantis, & non ſecularis: vt in c. bonæ. de appel. & ibi dixi. Vltima differentia[d] poteſt colligi ex dictis Inn. in.d.c. cũ & plãtare. quia in oneribus de bet eccleſia patro nata patronũ adiuuare. vide ad prædicta per Hoſt. in ſum. iur. in §. in quibus differunt. *Si* aũt cõcurrunt ſimul patronus eccleſiaſticus & ſecularis: tunc dic, ꝙ cenſentur iure eccleſiaſtici: vt ſic maius dignum attrahat ad ſe minus dignum. de quo vide bo. gloſſ. in.c.j. eo. tit. lib. vj. per Fede. conſil. lxiij.

SVMMARIVM.

1 *Patronus ſi præſentat vnum poſt alium: poteſt Epiſcopus inſtituere ſecundo præſentatum.*
Legatus de latere poteſt eccleſiam patronatam eccleſiaſticam, etiam non vocãtẽ ſuæ collationi reſeruare. 2. 3. ſecus ſi iuſpatronatus erat laici. 11.
Beneficium vacaturum non poteſt promitti alicui: ſed bene poteſt reſeruari pro certa perſona: ex quare ſeruatione non quæritur aliquid ius illi perſonæ. 10.
4 *Clericus habens iuſpatronatus ex patrimonio ſuo, non dicitur illud iuſpatronatus eccleſiaſticum.*
5 *Clericus habens ius patrimonialibus.*
Imperator non poteſt laicum ſuo patrimonio ſine cauſa priuare: ita nec Papa clericum.
6 *Argumentum à ſufficienti partium enumeratione, validum eſt in iure.*
7 *Clericus poſſidens beneficium mala fide, tenetur illud reſtituere cum fructibus medio tempore perceptis: ſecus ſi bona fide.*
8 *Patronus ſi conſentit: poteſt quis inſtitui in eccleſia patronata abſq; aliqua præſentatione.*
9 *Beneficium non poteſt reſeruari collationi Papæ per legatum ſine ſpeciali mandato Papæ.*
11 *Papa poteſt conferre eccleſiam etiam laico patronatam, patrono irrequiſito: ſed debet facere mentionem de patronatu laici: aliàs collatio eſt ſurreptitia: quia Papa non ſolet conferre talia beneficia.*

CAP. XXVIII.

e 1 Cum dilectus. ¶ † Legatus de latere eccle trona ſua, ſuæ collatiõi reſeruare põt: licet non vacet: & conferre cũ vacat. hoc primò. Ex duobus præſenta tis à patrono laico, põt ſuperior inſtituere ſecũdum. Et ſic quę ad intellectum iſte text. habet duo dicta diuerſa: licet quo ad ambo, commiſceantur. Diuiditur, nam primò ponitur petitio. ſecundò diffinitio ibi: *nos igitur.* ¶ Caſus literalis. Epiſcopus Hoſti. Apoſt. ſedis legatus, mandauit Archidi. Carnoten. vt eccleſiam quæ primò vacaret in archidiaconatu ſuo donatiõi ſuæ reſeruaret, ꝓhibe do eidem, ne alicui conferret eadem. de qua Gul. clerico ſuo prouidere volebat. Tandẽ vacauit eccleſia de Berouilla. & idẽ Archi. contra mãdatum legati. G. ſubdiaco. præſentauit ad ipſam dicæce. Epiſcopo: qui non fuit admiſſus. Legatus hoc audiens caſſauit, quod Archi. fecerat: & eccleſiã illam Gul. præfato conceſsit ſic vacantem. Poſt hoc vacauit quædam prębenda in eccleſia. S Martini Carnoteñ. quę aſsignari debebat de iure. H. clerico Dicece. Epiſcopus conſyderans, ꝙ prębenda ſancti Martini ſatis congruebat Gul. prædicto: & eccleſia de Berouilla. H. clerico: prębendam. S. Martini aſsignauit Gul. clerico legati. & eccleſiã de Berouilla poſt præſentationẽ Archidiaco. prædicto. H. clerico cõceſsit. vnde orta fuit controuerſia inter. H. clericũ & Gul. ſubdiaconum: cui Archi. eccleſiam de Berouilla contulerat. vnde dictũ. H. & præfatus G. ſubdiaconus ad curiã acceſſerunt diu ſuper ipſa eccleſia litigãdo. Dominus Papa auditis hinc inde propoſitis, cõſyderans quòd & ſi Archidiaco. prædictus præfatum. G. ſubdiaconũ tanquam laicus præſentauit: & ipſe nõ fuit per Dicæceſanũ admiſſus, ſed di ctus. H. ab Archidiacono præſentatus, & ab Epiſcopo inſtitutus, ſecundũ Decretalẽ Alex. non primus, ſed ſecundus debet eccleſiã obtinere. Si verò Archidia. præfatũ. G. ſubdiaconũ, tanquã clericus præſentauit in eo, ꝙ tanquã clericus faciebat, ſuberat iuriſditioni legati. vnde contra prohibitionem legati, qui donationi ſuę collationem ipſius eccleſiæ decreuerat reſeruandã: ad eam tanquã clericus non potuit aliquẽ poſteà præſentare. vnde Papa præſentationẽ ipſius. G. minus canonicè factam decreuit: & ea non obſtante pronuntiauit cõceſsionẽ ipſius eccleſiæ. H. clerico factã canonicã extitiſſe, adiudicando eidem eccleſiã ipſam cum fructibus medio tpe ꝓceptis, aduerſario. ſ. prædicto. G. perpetuum ſilentiũ
2 imponendo. Bern. ¶ † Nota primò, ꝙ legatus de latere poteſt reſeruare beneficiũ primò vacaturũ collationi ſuæ, cohferendũ per ſe certæ perſonæ. Et ſic habes bonũ caſum, ꝙ licet legatus nõ poſſit conferre ius ad rem, nec promittere beneficiũ vacaturũ: poteſt tamen reſeruare beneficiũ pro certa perſona: nõ tamẽ ius aliquod acquiritur illi perſonæ: vt j. dicam. Et de hac reſeruatione legati
3 dic, vt in.c. deliberatione. & c. præſenti. de offi. leg. lib. vj. ¶ † No. ij. duas differentias inter patronum eccleſiaſticum & ſecularem. Nã patronus eccleſiaſticus ſubeſt iuriſditioni legati. vnde poteſt legatus conferre beneficiũ patronatũ & reſeruare collationi, ſeu patrono eccleſiaſtico inuito & irrequiſito: ſecus in patrono ſecu lari. & ad iſtud quotidie allegatur iſta litera. & de hoc aliquidj.
4 ¶ † Secunda differentia eſt in variatione, quia ſecularis poteſt va riare. Et not. bene. quia permittitur variatio, etiã clerico, ſi eſt patronus ratione patrimonij ſui: quia præſentat; vt laicus. & non vt
5 clericus: quod non ita bene alibi probatur. ¶ † Item not. argumẽtum optimum, quòd in patrimonialibus[d] clericus cenſetur vt laicus. & ſic videtur, quòd ſicut laicus non põt priuari patrimonio
a ſuo etiam per Imperatorem ſine cauſa: vt not. Innocẽ. in.c. quę in eccleſiarum. de conſtitu. & Legiſtæ. in.l. ſi. C. ſi contrarius vel vtili. publi. ita nec clericus patrimonio ſuo ꝓ papã. facit quod dixi in.c.
6 cõſtitutus. de religio. domi. ¶ † Item not. quòd valet argu. à ſufficienti partium enumeratione. de quo arg. vide bon. tex. in.c. vene
b rabilem[b]. ſ. de electio. ¶ † Item nota, ꝙ poſsidens iniuſtè beneficium, compellitur reſtituere cũ fructibus medio tempore perceptis. quod intellige, ſi erat poſſeſſor malę fidei: ſecus ſi bonę fidei: vt not. do. de Rot. deci. xxiiij. ¶ Vltimò nota practicam pronuntiandi in beneficialibus in fauorem petentis beneficium. Nam po teſt eccleſia ſibi adiudicari pacificè poſsidenda. & ſic videtur habe re locum vtilis rei vendicatio facit quod not. Innocen. in.c. cum
8 venerabilis. ſuprà de religio. domi. ¶ † In glo. ij. ibi: *quandam commutationem.* & ex hac gloſſ. iuncto text. not. quòd ſi promittatur beneficium iuriſpatronatus, debet patronus preſentare: ſicut hic fecit Archi. pro hoc not. gloſſ. in clem. j. de re. permu. vbi dicitur, quòd poteſt ſuperior ſe expedire de conſenſu patronorum ſine alia preſentatione: vt not. Fed. in trac. de re. permu. ¶ In gloſſ. in ver. decreuerat ibi: *finitur legatio.* & hoc dictum eſt hodie appro
9 batum in.d.c. preſenti. de offi. lega. libr. vj. ¶ † In eadem gloſſ. ibi: *dictum p.p.æ.* Intellige, quòd hoc facit de ſpeciali mandato ſuo: aliàs non poteſt legatus reſeruare beneficium collationi Papę. de quo vide in Specu. eod. tit. §. nunc tractemus. in ver. ſed etiã. ¶ In

a ¶ In patrimonialibus. Hoc dictũ refert & declarat Feli. in.c. eccleſia ſanctæ Mariæ. col. vj. ver. ſecundò no. caſum. ſ. de conſti.

b ¶ Et ibidẽ no. ipſe Pañ. in. iiij. col. & ita arguit Pa. cõtra Eꝑm Cõuentrẽſem. in.c. vel nõ eſt cõpos. ſ. de tẽp. ordi. & ad idẽ vide tex. in.c. dilecto. ſ. de prębẽ. & in.c. inter alia. de im. ec. & in.c.ij. de cog. ſpi. bo. tex. inſt. de ob. quæ ex qua ſi del. naſ. in prin. & ibi Ang. de are. no. in.j. no. & inſt. de obl. q̃ ex quaſi contra. & ibi Ange. de Are. in vlti. not. & d. Chriſto. Por. inſt. de actio. ĩ. §. j. ver. nãq; agit. ſecundũ Nico. de nea. & do. Iaſ. de May. ibi in.ij. not. & in hoc iura abũ dant; & dicit Bart. in.l. ſcire oportet. §. oportet. in fi. ꝙ in iſtis vulgaribus nõ debemus allegare tot leges: ſufficit allegare vnã. Et ꝙ iſtud arg. ſit validũ, dicit expſ. sè gl. mag. cir. me. in.l.j.ĩ prin. ff. de act. & ob. gloſ. in ver. locũ. in.l. filiꝰ à patre. ff. de li. & poſt. & ĩ.l. q ſe patris. C. vnde libe. in gl. fi. Intellige tii ſunt: dummò oẽs ptes ſint enumeratæ ſecũdũ Bal. in l. cõuẽticulã. C. de epi. & cle. facit bñ tex. in.l. cũ hi. §. ꝓtor. ff. de tranſact.

Ant. Franc.

¶ De hoc ar. à ſufficienti ptiũ enumeratiõe: vel à ptibus enumeratis. Dicas ꝙ illud abſq; dubio ꝓcedit. & eſt arg. fortiſsimum. ꝙ nõ corruit: niſi quãdo eſt minus ſufficiẽter enumeratũ; vt in.l. patre furioſo. ff. de his, q̃ ſunt ſui vel alie. iur. & ple. tra. per Bar. in.l. conuenti culã. hic alleg. vbi ponit materiã ĩ. ſtius arg. & ſimi. lium. & qbus modis à iure ſit validũ argumentum; vide gl. xxiij. q. j. didicimus. Et de hoc arg. à ſufficiẽti partiũ enumeratione: vide in.c. dilecto. de ꝓb. & in c. venerabilẽ. de e. lec. & in.c. inter alia. de im. eccle. & in.c.j. de cog. ſpi.

c ¶ Mutare propoſitũ. Adde cal. cõſi. ix. de of. leg.

ESB. SAPIA.

d ¶ Vbi Papa. ꝙ

debet fieri mētio de iurepatronat⁹. vide Fe.in.c.in no stra. in. xxxviij. corrolario. ŝ. de re scrip.

CAP. V.

PAstoralis. † Si laicus[a] patronus duos successiuè p̄sentet, valet institutio de secundo: non ob. appellatione prius facta per patronū: eps tñ qui malitiosè primum p̄tulit, eidem in competenti beneficio prouidere compellitur. In hoc vltimo est casus singu. In prima ponitur consultatio: in secunda rnſio. ibi: *nos*. & vtraque pars subdiuiditur. vt patet in tex. ¶ Casus literal. Aliquis est p̄sentatus Episcopo à patrono laico ad ad aliquā ecclesiam vacantem: sed Episcopus ipsum nō admisit: quæritur vtrū ex tali p̄sentatione illi ius sit quæsitū in illa ecclesia. & si ille appellauerit, ne alius instituatur. & post appellationē patronus alium p̄sentauerit: & Episcopus secundū p̄sentatū instituit: quæriť vtrū ille ab ecclesia remoueri posſit? Inn. verò volens inhærere vestigijs Alex. quæ distinguens inter p̄sentatos à laico & clerico patronis, posſidentis cōditionē censuit melioré. Respōdet, ꝙ institutio secūdo loco p̄sentati à laico patrono, robur obtinet firmitatis. sed quia Episcopus idoneū clericū sibi p̄sentatū malitiosè recusauit admittere, statuit, vt ad prouidendū eidē in cōpetenti beneficio cō pellatur: quatenus puniatur in eo, in quo peccauit. Ber. ¶ † No. j. ꝙ patronus post p̄sentationē primi potest variare, & secundū p̄sentare: nō solū immediatè re integra, sed etiā interposita appellatione per primū. Et ex hoc tex. no. ꝙ primò p̄sentatus nō potest appellare, vt alius non p̄sententur & instituatur.

¶ † Itē ex hoc no. reg. ꝙ id, quod attentari potest ante appellationē, pōt attentari etiā appellatione interposita: si alia iuris regula non obstat. Nā vides hīc, ꝙ variatio patroni laici admittitur post appellationē interpositā per primū, quēadmodū admitteret ante omnē apellationē. bene facit quod in simili habet in. l. post quā. ff. vt le. no. ca. ¶ † Itē no. ar. & quasi exp̄ssum, ꝙ si patronus ecclesiasticus p̄sentat secundū: nō valet institutio ipsius. habet ergo illam p̄sentatio quasi vim electionis: vt in ea patronus ecclesiasticus cogatur persistere. de quo dixi in. c. cū autem. ŝ. e. tit. ¶ † In gloſſ. j. ibi: *quòd appellatio tamen ab initio*. no. gloſſam, iunctq; text. ex qua habes vnum remedium contra debentem instituere, si sine causa legitima non vult admitterre p̄sentatum: pōt enim p̄sentatus appellare ab hoc grauamine Do & aliud remedium extra glo. vt per viam querelę iste p̄sentatus adeat superiorem de bentis instituere: & petat, vt compellat illum ad instituendum eum. Pro hoc quod legi. & not. in. c. ex parte Aſten. de concel. præben. & in. c. cū Bertoldus. de re iudic. ¶ † Quid autē si habens instituere non instituit intra sex mēses: nunquid ptās deuoluitur ad superiorem: sicut seruatur in eo qui habet conferre? dic, ꝙ nō: quia nulli statuitur tēpus ad institutionē faciendā. vnde tēpus est arbitrariū: vt dixi post do. de Ro. in. c. ij. de concel. p̄b. Oportet ergo, ꝙ p̄sentatus attētet vnum ex duobus remedijs prædictis. hæc tamē appellatio, quā interponit primò p̄sentatus, valet: vt dicit gl. vt ante p̄sentationē secūdi: sed post p̄sentationē tollitur: quia nō fuit appellatū contra patronū, nec potuisset appellare, nec aliū p̄sentare: qa esset cōtra ius: quod cōcedit patrono laico potestatem variandi & accumulā di. quod no. ¶ † In gl. in ver. *malitiosè*. in fi. Io. an. & Host. in hoc arti. sic distinguunt, ꝙ aut p̄sentatus notorię erat dignus: vt quia sciebat bene cantare & legere: & erat bonæ famæ: & p̄sumitur malitia cōtra Episcopū eum respuentem. ar. in. c. vnico. de scrutinio. Aut p̄sentatus euidēter erat indignus: & nō p̄sumit malitia. ar. in. c. euidētia. de accu. Aut sumus in dubio, & tunc si Eps eū non examinauit, & spreuit eū instituere: p̄sumit malitia: vt dicit ista gl. in fi. ar. bonū in. c. eorū. xj. q. iij. Aut p̄sumit examinationē sed nullā interlocutoriā protulit: & idē. Aut interlocutus est, ꝙ nō erat idoneus: & ille nō appellauit. & sibi nō est imputandū, quia videtur acquisiuisse interlocutoriæ: & sic trāsiuit in rem iudi. arg. in. c. cū dilecti. ŝ. de elec. † Hoc vltimū nō placet, qm̄ omisſio appellationis habet solū impedire regressum sup̄ principali, nō autē contra iudicē, qui malè iudicauit: quia ad aliud agit nūc, & ad aliud primò. Nā agitur nūc, non vt instituatur in primo beneficio: sed vt Eps puniat de malitia sua: & sic nō obstat res prius res iudi. Pro hoc vide Inn. & Io. an. in. c. sacro. de sen. exc. vbi aptè tenet, ꝙ succūbens in cā, & nō appellās pōt postmodū habere regressum cōtra iudicē, q malè iudicauit. & facit quod not. instit. de ob. quę ex del. in prin. & per gl. ct doct. in. c. pastoralis. ŝ. quia verò. de of. del. & hæc bene notabis. & satis facit iste tex. in ar. in ver. veruntamē. vbi generaliter cōstituitur: vt Eps, q malitiosè renuit, puniatur &c. vt in litera. ¶ † Sed quęro, nūquid ista pœna habeat locū, siue Eps spreuit primū ante p̄sentationē secūdi: vel postmodū. Sol. sunt opi. vt recitat hīc Io. an. Quidā intelligūt, ꝙ hæc pœna habeat locū, quādo Episcopus ante p̄sentationē secundi noluit admittere primū: secus si fecerit hoc post p̄sentationē secundi: quia tūc vsus est iure suo: vt in. c. cū autē. ŝ. e. Alij dicūt, ꝙ si primus est idoneior habet locū in pœna: secus si secūdus est idoneior, vel saltē equè idoneus. Tertij dicūt, & vr ap̄bare ipe Io. ꝙ pœna locū habet, si Eps malitiosè primū nō admisit: qa sic lra loqtur. do. Ant. vr velle, ꝙ si primus erat idoneior, vel saltē æquè idoneus, cōmittit pœna: sec⁹ vbi sc̄d⁹us nō fuisset idoneior. Nō placet mihi secundū mēbrū. ſ. ꝙ si primus & secūdus sint equè idonei, cō mittat pœna: & si nō instituitur primus. Moueor, quia. c. cū autē. ŝ. eo. relinquit hoc iudicio Epi, vtrū instituat primū, vel secundū. Si ergo Eps vtit facultate à iure sibi cōcessa, pœnā non meret. xxi. ij. q. iiij. q peccat. ītē indirectè priuaret patronus facultate p̄sentandi. Secundò, quia si Eps incurreret pœnā, nisi instituret primò equè idoneū, nunquā instituret secundū: quinimò sentit Io. and. in c. cū aut. ŝ. e. ꝙ ex quo p̄sentatus secūdò est idoneus, licet primus sit idoneus, nō cōmittit pœna, si instituit secundus. de quo tñ dic, vt ibi dixi. ¶ Cōcludēdo ergo dic, ꝙ aut Eps sine cā rōnabili, & an p̄sentationē secūdi noluit admittere primū: & habet locū pœna. Aut nō dixit an p̄sentationē secūdi se nolle admittere: sed fortè ꝙ volebat eū examinare, & interim fuit p̄sentatus secūdus: si ex confecturis pōt cōstare de malitia Epi instituētis secundū, habet locū pœna. In dubio verò, aut secundus est idoneior: & non p̄sumitur malitia. Aut primus est idoneior, & credo, ꝙ sit p̄sumēda malitia. ar. in. c. fi fortè. lxiij. di. Aut vter ꝙ est æquè idoneus: & placet do. Ant. vt. ŝ. dixi, vt cōmittat pœna: quia data paritate in meritis primus videť potior. ar. in. c. fi à sede. de præb. li. vj. Sed mihi plus placet cōtrariū: quia data p̄sentatiōe rōne secūdi, nullus est potior: cū patronus posſit accumulare authoritate iuris: sed in. c. fi à sede. præalleg. primus erat potior in iure: vt ibi colligitur.

SVMMARIVM.

1 *Præsentatus & institutus non potest sine licentia patroni alium in titulum ordinari facere in ecclesia alia patronata. 2. 4.*
2 *Ordinatus in aliqua ecclesia debet consequi alimenta in illa ecclesia: etiā si sint plures ordinati.*
3 *Ordinari possunt plures in eadem ecclesia: non tamen possunt esse omnes rectores eiusdem ecclesiæ.*
5 *Rector ecclesiæ an habeat potestatem ordinandi, vel instituendi aliquem in ecclesia, quam ipse habet in titulū, adeò quòd post mortem Rectoris taliter præsentati, vel ordinati remaneant in ecclesia.*
6 *Rector ecclesiæ si intitulauit in ea, an vlterius requiratur præsentatio patroni.*

Clausula

7 *Clausula in fine posita non refertur ad proximiora: si ex talis relatione resultaret absurditas.*

CAP. XXX.

POstulasti. † † Si ad p̄sentationē rectoris ad titu. ecclesiæ aliquis fuerit ordinatus: patronus, qui nō consensit ad ipsam: cum vacabit, poterit p̄sentare. h. d. vel sic. Nullū iudiciū generatur patrono, q non cōsensit p̄sentationi factæ per Rectorē de ordinādo ad titulū ecclesiæ suæ. Primò cōsultatio: secundò resp̄sio. ibi: *ad quod breuiter*. ¶ Casus literalis. Primò formať talis quæstio, vtrū sacerdos parochialis ecclesiæ posſit aliquē p̄sentare ordinandum ad titulum ecclesiæ irrequisito patrono: & sic posſit intitulari irrequisito patrono: quominus posſit p̄sentare, quem voluerit cum ecclesia vacauerit illo intitulato exclusō. Ad primā. q. non videť Papa rīndere: sed ad secundā rīndet, ꝙ per talem intitulationē nullū iudiciū generatur patronis in posterū, quin posſint ad illas ecclesias cū vacauerint, quod vo luerint p̄sentare: nisi illi de assensu patronorū intitulati fuiſſent. Ber. ¶ † No. j. ar. & quasi expressum, ꝙ Rector ecclesiæ potest p̄sentare ad titu. ecclesiæ suæ aliquos ordinādos. & vigore huius p̄sentationis debēt isti ordinādi cū fuerint ordinati cōsequi alimenta ab illa ecclesia. Pro hoc bo. tex. in. c. tuas. el. iij. de simo. &. c. cōquerēte. de cle. nō resi. quod intellige, vt ibi dixi. Hæc procedunt etiā si ecclesia sit iurispatronatus: sed patrono, qui nō cōsenserit, ꝙ hoc nullū iudiciū generať: vt in tex. ¶ † No. ij. ꝙ plures possunt esse ordinati ad tit. vnius ecclesię: nō tamē oēs erūt Rectores ecclesiæ: sed solūmodo habēt ius alimentorū: do nec eis fuerit aliter ꝓuisum. ¶ † In glo. j. ibi: *eo inuito poſs it intitulari*. Cōpetentius adaptaretur, qđ sequiť in gl. in vers. *uel posſet*. vsq; ad fi. & istæ duæ. qq. q̄ hic sequūtur, fuissent ponendæ in fi. gl. & sic gl. esset clarior: & mēs totius gl. est inuestigare quale ꝓiudiciū generatur patrono, si cōsensit intitulationi, & quid si nō cōsensit. Et in effectu facit tria mēbra, ꝙ aut patronus erat absens, & nullo modo cōsensit. Aut expr̄sè cōsensit, aut erat p̄sens: & tacuit. In primo mēbro, quādo nō consensit: & erat absens, gl. ponit tres opi. Prima, ꝙ ꝓiudiciū nō generatur patrono, quominus posſit p̄sentare Rectorē quēcunq; cum ecclesia vacauerit: sed isti intitulati ad p̄sentationē rectoris remanebūt in ecclesia: vt ibi alimentetur. Secūda opi. eſt, ꝙ post mortē sacerdotis, is qui eos p̄sentauit, poterit patronus illos remouere de ecclesia: sic debet intelligi litera, dū dicit nullū ꝓiudiciū generare patrono. & hæc fuit opi. Io. q fuit motus: quia ad patronū pertinet p̄sentatio Rectoris & clericorū secundū eū. Tertia opi. eſt distinguēs, ꝙ aut ecclesia est collegiata, & patronus nullū habet ibi p̄sentare: nec prælatū, nec clericos. Aut nō est collegiata: & ꝓcedat opi. Io. p̄alleg. Quo ad secundū & tertium mēbrum gl. est satis clara: & ideò dic, vt in ea. ¶ † Sed cōprehendēdo hīc sparsè tacta p gl. & docto. & distingue: ꝙ aut quæritur de p̄sentatione ordinandi ad tit. ecclesiæ: aut de p̄sentatione, vel institutione, vt sit clericus in ecclesia: & sic habeat ibi perpetuū beneficiū. Primo casu dico, ꝙ rector solus habet potestatē p̄sentandi ordinādos: dūmodo tēporalia ecclesiæ ad aliā ecclesiā nō pertineāt: hoc probat satis bene ista litera ibi p intitulationē huiusmodi. &c. vbi Papa videť ap̄bare istam p̄sentationē Rectoris: tamē sine ꝓiudicio iuris patroni. Ad idē. d. c. p tuas. &. c. cōquerēte. & ifti sic ordinati habebūt in ecclia aliměta: nō tñ erūt canonici i eccliā: vt qđā dixerūt & malè: quia illa p̄sentatio solū fit ad effectū: vt hēat vñ posſit viuere: vt satis innuit. d. c. per tuas. Eps tamē non deberet admittere, nisi reditus ecclesię sufficerent Rectori & ordinanti, vel intitulanti: aliās secundū Host. & bene, nō euadet Episcopus pœnam. c. accepimus. de æta. & qual. ¶ Sed est dubiū, nūquid post mortē Rectoris, qui p̄sentauit, isti remaneāt in ecclesia: nam sunt opi. vt patet ex prædictis. Cōcordādo dicerē, quòd aut ecclesia non est patronata, & debet ibi remanere ex quo Rector & Eps cōsenserunt: sed si facultates nō suffi cerēt, nisi pro Rectore, successor q nō peccauit, non debet puniri: ideò remouebūtur illi intitulati. Hoc probo per. d. c. cōquerente. iunctis, quæ ibi dixi. & per Host. in. d. c. per tuas. Aut ecclesia est iurispatronatus, & procedit opi. Io. an. vt ad petitionē patroni isti remouеātur quia sine ipsius cōsensu nō potuit titulus perpetuus constitui in ecclesia. ar. in. c. principali. lxiij. di. & eorū, quæ no. in. c. ad hoc. de of. vica. & sic posſunt reduci ad cōcordiā opi. gl. Nā patrono imminet ꝓiudiciū: nā si veniret ad inopiā, nō ita posſet alimētari abundāter, si etiā intitulati sunt alimētandi ab ecclesia. ¶ Secundo casu principali, cū quæritur de p̄sentatione ad inferiora beneficia ecclesiæ: aut ecclesia est collegiata: & glo. hīc dicit, ꝙ nullū habet patronus p̄sentare. & sic nec prælatū, nec canonicū. & notabis hanc gl. sing. quā videť ap̄bare Io. and. cū distinctione, ꝙ aut patronus nō reseruauit sibi ius p̄sentandi ad canonicatus: & ꝓcedit opi. gl. aut reseruauit sibi hoc ius p̄sentandi, & poterit p̄sentare. arg. in. c. fi. de concel. p̄b. sed aduerte, quia ipsemet Io. an. simpliciter in. c. à nobis. ŝ. e. tenuit, ꝙ licet patronus nō posſit p̄sentare prælatū ad præbēdas: tamē poterit p̄sentare. Et hāc opi. ego arbitror verioré: qa. c. nobis. solū aufert in ecclesia collegiata ptātem eligēdi prælatū: & sic vr ꝓmittere p̄sentationē ad p̄bēdas. Ité iura simpliciter dāt patrono ptātē p̄sentādi ad bñficia p eū dotata. facit. c. dilect⁹. el. iij. ŝ. de p̄bē. Aut eccl'ia nō est collegiata: & patronus in dubio habet p̄sentationē rectoris & aliorū clericorū: vt in. c. principali. p̄alleg. quod intellige, vt dixi qn̄ instituēdus debet esse perpetuus. secus si rector vult sibi eligere vnū clericum: vt sibi ministret in diuinis nō dādo sibi bñficiū, vt in ecclesia. Istū enim pōt Rector sibi eligere ad libitū. ar. in. c. vt q̄ clericus. de vi. & ho. cl. ¶ † Et hæc oīa ꝓcedūt, vbi patronus nō cōsensit intitulationi. si aūt patronus cōsenserit, opi. assignātur extra gl. sed cōmunior & verior est, ꝙ cessante cōsuetudine patronus nō tenetur p̄sentare de necessitate aliquē ex illis intitulatis: sed de honestate secus: vel vbi esset cōsuetudo, & sic pōt intelligi ar. hīc sumptū in fi. à contrario sensu. Vel dico posse dici, ꝙ illa exceptio: nisi de patrono &c. non refertur ad proximè dicta: sed ad id, quod dixerat nullum præiudiciū generari patrono: vt sit sensus, ꝙ si patronus cōsensit, facit sibi præiudiciū, vt nō posſit amplius illos remouere. Ité in alimětis: quia primò erunt illi intitulati alimentandi. † Nec moueat te ꝙ clausula[a] debeat referri ad proximiora, & non ad magis remota. Nā istud fit, quando ex relatione ad proxima surgit absurditas: vt in cle. ne in agro. & in. ŝ. cæterū. iuncta gl. de sta. reg. Est em absurdū dicere, ꝙ patronus tenetur præsentare intitulatum, quia sic per intitulationē indirectè daretur ius ad vacaturum beneficium. quod esse non debet. & vide ad materiam quod no. Pau. in cle. ij. eo. titu.

SVMMARIVM.

1 *Patronus etiam ecclesiasticus, non potest ecclesiam patronatam vacantem alteri conferre: & si contulerit, ad eam nihilominus poterit præsentare: quia illa prima collatio non habet vim præsentationis. 2.*
3 *Contra factum proprium, quod viribus non consistit, licitum est venire.*
4 *Patronus non solum debet eligere præsentandum: sed electum actualiter præsentare.*
5 *Præsentatio per patronum quomodo debeat fieri?*
6 *Patrono ignoranti ecclesiam patronatam, vacare, non currit tēpus ad præsentandum.*
7 *Episcopus cui ex negligentia patroni non præsentatis est delata potestas conferendi, habet sex menses ad conferendum.*

a SRR. SAPIA. ¶ Clausula. vide Pau. ita declarantē. in l. pe. ff. de re. du. & ad hoc ē textus melior de iure secundū Abb. ibi ponderantem in. c. ecclesia. vlt. ŝ. de elec. refert Iaſ. in. l. j. col. fi. ver. de cimò limita. C. de li. præte.

8 *Pœna à lege ipso iure imposita, non debet extendi ex identitate rationis.*

9 *Legatus de latere potest ecclesiam patronatam ecclesiastice conferre sine patroni licentia: nisi in illa ecclesia habeat etiam ius patronatus laicus.*

CAP. XXXI.

1 RAnsmissæ. ¶ † Patronus etiã cleri cus ecclesiã vacantẽ cõferre nõ potest: & si cõtulit põt nihilominus ad illã p̃sentare. Cõis diuisio. Secunda ibi: *con sultationi.* ¶ Casus literalis. Capitulũ Eboracen. ecclesiæ ecclesiã de Gameforde vacantẽ, in qua obtinet patronus cõcessit. R. clerico: postmodũ. L. clericũ præsentauerũt Archiepiscopo ad eandẽ ecclesiã: post appellationem à dicto. R ad se. apost. interpositã. Quæsiuit Archiepi. vtrũ clericũ illum sibi p̃sentatũ deberet instituere, nõ obstante appellatione prædicti. R. Respõdet Papa, ꝙ illum præsentatũ instituere potuerit in ecclesia illa, ad quã extitit præsentatus, tanquã potiorẽ: dũmodo aliud canoni cũ nõ obsistat: cũ ex vi iurispatronatus sola p̃sentatio p tineat ad patronũ, & nõ cõcessio ecclesiæ. Ber. ¶ † No. j. ꝙ cõcessio, seu collatio facta per patronũ etiã clericũ nõ habet vim præsentationis. nã si haberet effectũ præsentationis, non potuisset capitulũ aliũ postea p̃sentare: qa patronus ecclesiasticus nõ potest variare: vt in c. cũ aũt. s. e. ¶ † No. ij. quẽ posse[a] venire cõtra factum propriũ, si viribus nõ subsistit. de quo tñ dic, vt plenè dixi in c. cũ super. de cõcess. præb. & per Cal. in c. fi quis p̃sbyterorũ. de re. ecc. nõ alie. ¶ † No. ꝙ patronus ex vi iurispatronatus, nõ cõsequit potestatẽ ecclesiã cõcedendi, neq; ꝓpriũ Rectorẽ eligendi: sed præsentãdi instituendũ Epõ loci. Et no. ex tex. propria vocabula, qbus debemus vti in hac materia. Nã propriè patronus non eligit, sed p̃sentat: & Episcopus propriè non confirmat, sed instituit. ¶ † Itẽ no. ꝙ patronus habet præsentare. Ex quo infert Io. and. ꝙ patronus nõ releuat, si intra tẽpus sibi à iure cõcessum solũ exegit præsentandũ. Nã debet realiter[b] p̃sentare: qa tẽpus est præfixũ nõ ad nudã electionẽ: sed ad præsentationẽ episcopo faciendã. pro. c. vnicũ j. e. tit. li. vj. Interue nit tamẽ quãdã electio impropriè dicta, quia patronus primò in mẽte eligit, vel etiã simplici verbo: vt electum p̃sentet Epõ. Nõ enim posset præsentare, nisi primò eligeret, sed tñ vt dixi, nõ est propriè electio. de qua iura ca nonici disponũt: vñ per eũ nõ transfert ius speciale in ele ctũ: sed est quoddã initiũ ad institutionẽ obtinẽdã: vt in c. quod aũt. s. eo. facit quod no. Inn. in c. quod ficut. de elec. & sic impropriè intellige iura, quæ dicũt patronum posse eligere. ¶ † Et super hunc tex. doc. dãt practicã in præsentationis actu. Nõ enim debet dicere patronus: p̃sento vobis clericũ, cui ecclesiã cõcessi, seu cõtuli: sed debet dicere: hũc clericũ elegi vobis præsentandũ: & sic p̃sento eũ, & peto eũ per vos institui. ¶ † Op. cõtra text. in eo, ꝙ dicit ꝙ capitulũ primò cõcessit ecclesiã vni, & postmodũ p̃sentauit aliũ. Ex quo enim lapsum erat tẽs præfixũ ad p̃sentandũ, nõ poterat amplius præsentare: vt in c. v, de sup. neg. p̃la. Sol. dicit Io. an. ꝙ capitulũ fecit p̃sentationẽ intra semestre, cõputandũ à tpe vacationis & notitiæ. ar. in c. ij. de cõcess. p̃b. ¶ † Et no. sing. hoc ver bũ. exp̃sè enim sentit, ꝙ patrono nõ currit tẽpus ad præ sentandũ: nisi à tpe notitiæ[c]. Idẽ ipse sentit in d. c. ij. qd' latius dixi in c. cũ propter. s. e. ¶ † Sed hîc cadit not. qõ, pone ꝙ patronus fuit negligẽs intra tẽpus: & sic deuolu ta est potestas ad Episcopũ: quæro igit quãtũ tẽpus habe bit Eps ad conferendũ. & qn incipit sibi currere tps, an à die deuolutionis: an à die notitiæ. Et de hac. q. vide ple nè per do. de Ro. deci. ccxxij. & cõclude, ꝙ Episcopus ha bet sex mẽses à die deuolutionis & notitiæ, quẽadmodũ habet in alijs beneficijs spectãtibus ad collationẽ suam. & hoc semestre nõ currit: nec primo, nec secũdo, seu vl teriori collatori, nisi à tẽpore notitię: vt in c. licet. de sup plẽ. neg. præla. ibi per Inn. in c. quia diuersitate. in fin. de consens. præb. Oportet tñ, vt ignorantia Epi nõ sit nimis supina: qa illa nõ excusat: vt in c. vt animarũ. de cõstit. li. vj. & circa hoc latius vide quod dixi in c. ij. de cõcess. præben. ¶ In gl. ij. ibi: *non debet imponi, nisi exprimatur.* No. gl. fing. ꝙ pœna priuationis ptãtis eligendi, vel præsentandi, nõ debet imponi, nisi à iure exprimatur. ¶ † Item no. ꝙ pœna quæ à lege ipso iure imponitur: non debet extẽdi per identitatẽ rationis. ꝓ hoc facit de pœni. di. j. in ca. pœnæ. & vide quod plenè no. Io. an. in reg. odia. & in regu. in pœnis. in mercu. fatetur tamẽ hîc Io. an. ꝙ isti capitulares puniuntur pœna extraordinaria. facit. c. de causis de offi. deleg. ¶ † Vltimò extra gl. quæro de quæstione vtili, quã omisi in c. cũ dilectus. s. e. vbi melius cadebat. Pone[d], ꝙ præsentatio simul pertineat ad patronũ clericũ & laicũ: nunquid legatus de latere posit tale beneficiũ conferre. Nã si habetur respectus ad clericũ hoc põt: si ad laicũ, minimè: vt in d. c. cũ dilectus. vnde surgit dubietas ratione misturæ: cũ ista componentia sint diuersę naturæ. vnde dubitatur de cõposita, seu mistura cuius na turæ debeat censeri. de hoc vide per Fede. consi. lxiij. vbi post multa cõcludit legatũ nõ posse: quia nõ debet pri uari patronus laicus ꝓpter misturã clerici. Facit ad hoc c. sacris. de sepul. & l. si cõem. ff. quẽad. ser. amit. Fatetur tamẽ ꝙ legatus poterit vti iure clerici, & conferre ecclesiã cum consensu solius laici. quod no. & ibi vide latius.

f *De censibus & exact. & procuratio.* Rub.

¶ Continuatur ad præcedẽtia sic: Visum est de vno onere ecclesiarum: vt est iurispatronatus: restabat meritò videre de alijs onẽribus: ideò subijcitur rubrica de censibus & exactionibus & procurationibus. & de materia habetur. x. q. ij. & iiij. per totum.

SVMMARIVM.

1 *Patronus in fundatione, vel dotatione ecclesiæ: quo casu possit aliquid temporale cum authoritate episcopi sibi reseruare.*
2 *Clericus non potest aliquid temporale, vel aliud promittere laicis pro decimis habẽdis: & si promiserit, promissio est nulla.*
3 *Domus appellatione non venit, nec area, nec hortus.*
4 *Tributum an soluatur de re data in dotem ecclesiæ: quæ res erat ante tributaria. s. 6. 8.*
5 *Consentiens, quo casu censeatur sibi præiudicare.*
6 *Ecclesia ratione feudi subiacet domino laico & temporali.*
Clerici de bonis patrimonialibus, non debent soluere gabellas & alia onera, prout laici: onera verò annexa rei, vel perpetua, sic.

CAP. I.

SAncitum. ¶ Vario modo intelligitur, ideò vario modo summari potest: sed inhærẽdo literæ communiter potest sic summari: Ecclesiæ fundandæ debet pro dote tribui mãsus liber à quolibet seruitio tẽporali ad ecclesiasticũ tamẽ tenet: sed si aliqd cõfertur ecclesiæ vltra mãsum: tenet ecclesiæ ex eo soluere onera cõsueta. Et tria sunt dicta. secundũ ibi: *& presbyteri.* tertiũ ibi: *& si.* ¶ Casus literalis. Statutũ fuit in concilio Gramatiensi: vt vnicuiq; ecclesiæ mansus integer tribuatur absq; vllo seruitio: & presbyteri in eis cõstituti nullã seruitiũ faciãt, neq; de decimis, nec de oblationibus fidelium, nec de domibus, nec de areis, vel hortis iuxta ecclesiã positis: nec de mãso prædicto propter ecclesiasticũ: si autem amplius habuerint, seniori bus suis debitũ seruitiũ impendãt. Ber. ¶ † No. j. ꝙ patronus nõ potest sibi retinere aliquod seruitiũ in dote necessaria ecclesiæ: & sic intellige

tellige illud verbũ mansus. de quo j. latius. Ex quo infert, ꝙ si patronus dat solũ dotẽ necessariã, nõ põt sibi retinere aliquã pensionẽ, vel aliquod seruitiũ; nec puto auctoritate Epi prodesse: cũ sit cõtra ius. ar. in c. vides x. di. Per hoc infero ad intellectũ c. prætereà. s. tit. proxi. vt patronus statuto Epi posit aliquod tale reseruare, qñ. s. illud potest impendi extra dotẽ necessariã: & appello istã necessariã, sine qua ecclesia in statu debito cõmodè sustentari nõ potest. ar. in c. j. de institu. ¶ † Not. ij. ꝙ clericus nõ debet aliquod seruitiũ impartiri ꝓ decimis p̃ceptis. pro hoc vide bo. tex. in c. decimas. xvj. q. vij. vbi dicitur, ꝙ Epsnõ debet pati, vt decimæ aliquo munere rediman tur à laicis. Et per istũ tex. & illũ infero, ꝙ si clericus obligauit se parochianis ad dandũ certũ quid pro decimis, nõ valet obligatio: & sic aliãs in facto rñdi: cũ de hoc esset quæstio. ¶ † No. iij. ibi: *de areis, vel de hortis &c.* ꝙ appellatiõe domus[a], nõ venit area, vel hortus: licet sint iuxta domũ. Nã hîc ponũtur ista: vt diuersa. facit. c. j. s. de decimis. & quod ibi dixi. & vide quod no. in. c. fi. xij. q. ij. & dic, vt ibi no. & tetigi in c. Raynutius. de test. ¶ † Nota ibi: *præter ecclesiasticam.* ꝙ de dote ecclesiæ p̃statur seruitiũ ecclesiasticũ. & ex hoc infert ad. q. glo. vtrũ debeat solui decima ex dote ecclesiæ: & tandẽ gl. cõcludit: ꝙ sic: si prius illa p̃dia erãt tributaria: & sing. no. istã gl. nec vnquã tradas obliuioni. & eã alleg. cõtra glos. cõtrariã in c. nouum genus. de dec. Sed Host. & cõiter doc. sequunt istã gl. quia cũ in iure nõ reperiat, ꝙ ecclesia antiqua debeat priuari decimis, ꝓpter cõstructionẽ nouæ ecclesiæ, nõ debemus interpretatione magistrorũ generalẽ iuris dispositionẽ alterare: qnimo in iure cauetur, & innuitur oppositũ. xvj. q. j. c. ecclesiæ. &. c. q̃cũq;. dixi latius in. d. c. nouũ genus. ¶ In gl. j. in ver. mansus. [b] in fi. Alij dicunt, ꝙ est tanta quantitas terræ, ex qua põt viuere rusticus cum familia sua, quasi innuat tex. ꝙ nõ minus debet habere ecclesia pro dote, quàm sufficere possit rustico cũ suafamilia. Alij intelligũt, ꝙ mãsus appellat prædiũ, ex quo pcipitur vinũ & panis ad Eucharistiã cõficiendã. & ita videtur exponere glos. in. c. secundũ canonicã. xxiiij. q. viij. ¶ † Et hoc dixit, vt fugeret cõtrariũ, quod formari posset. Cùm enim Christus soluat tributum: vt in c. tributũ. xxviij. qõ. viij. & in. c. fi tributũ. & in. c. magnũ. xj. q. j. fortius ecclesia teneẽ soluere tributũ de p̃dio etiã dotali: cũ omne p̃dium sit tributariũ Imperatori: vt in. d cap. magnũ. & in. l. Imperatores. ff. de publicanis. Alij, vt Inn. hîc, & refert gl. in. d. c. secundum canonicã. capiunt man sum, pro dote ecclesiæ: vt sit sensus, ꝙ id quod datur ecclesiæ ꝓ dote, debet esse exẽptũ ab omni seruitio tẽporali. Alij aliter capiunt: sed cõiter intelligitur modo p̃dicto vt capiatur pro dote. ¶ † Sed tunc ego quæro, nunquid ecclesia sit exẽpta ab omni seruitio tẽporali ex dote sibi collata. Ex dictis Host. Inn. & Io. an. potest colligi hæc dictinctio, ꝙ aut bona collata ecclesiæ pro dote erant tributaria ipsi patrono: & simpliciter cõferendo ea ecclesię pro dote, videt remisisse illa onera, ex quo ius ita disponit: vt hîc. Aut expresse retinet sibi illa onera, vel de nouo imponit: & nõ valet impositio, vel retentio: quia est cõtra ius: vt hîc. Et facit. l. dubiũ. C. de legi. & quod not. in c. significatũ. de præb. Quod ego intelligo modo prædicto, quando retinet sibi seruitiũ circa dotẽ necessariã. vnde tex. hîc facit mentionẽ solùm de mansio. & ideò si cõferret amplissimã dotẽ, videtur ꝙ de cõsensu Episcopi possit sibi aliquid reseruari: vt in c. prætereà. & quod ibi dixi. s. tit. proxi. ¶ † Aut hæc prædia erant tributaria alijs, quàm patrono: & tunc si patronus contulit de consensu dominorũ: & vident dñi remisisse ius, quod habẽt ar. in. l. Caius. ff. de pig. act. Quod ego intelligerẽ in dote necessaria, prout. s. dixi. aliãs autẽ videretur dñs consensisse: vt trãseat cũ onere suo. ar. opt. in. l. sicut. ff. qui. mo. pig. vel hyp. sol. vbi patet, ꝙ creditor habẽs rẽ obligatam consensit vt vendatur, nõ per hoc videtur remittere ius suũ. facit. c. ex literis. de pig. Aut dñi contradixerunt: & nõ valet, quod agitur, ar. in. c. potuit. de loc. Et no. hoc dictũ. nam per hoc extenditur. c. potuit. ad prædiũ tributariũ. Si autem dominus ignorauit, credo distinguendum, prout distinguit glossa, in dicto capitulo secundum canonicam. quam videas & teneas menti. Vnum tamen scias, ꝙ fundus vbi ædificatur ecclesia, debet omnino esse liber. & idẽ in cœmiterio. Idem in agro, vnde percipiũ tur panis & vinũ ꝓ Eucharistia cõficiẽda: vt est tex. cum gl. in. d. c. secundũ canonicam. Nec patronus posset sibi retinere ibi aliquod tributũ: & sic intellige Inn. in. c. verũ. de foro cõpe. ¶ † Sed docto. hîc nõ attingũt, quid de tributo debito Imperatori. nãm patronus, vel alius non potest ꝛalienare prædium sine onere tributi: vt in. d. l. Imperatores. tex. videtur in. l. placet. C. de fac. san. ec. canonizata. xvj. q. j. ꝙ ecclesia teneatur. & idẽ sentit gl. & Arch. in. d. c. secundũ canonicã. Sed gl. in. d. l. placet. & in l. de hs. C. de epi. & cle. tenet, ꝙ illa iura sint hodie correcta: per aut. itẽ nulla cõitas. e. ti. qd' nõ placet Bart. in. d. l. placet. Dicit enim, ꝙ aut loquitur in oneribus extraordinarijs, nõ autẽ in tributo: & certè hæc vltima opi. videtur verior de subtilitate iuris: quia cũ omnia prædia essent obligata Imperatori ad tributũ soluẽdũ: vt in. d. l. Imperatores. & quod ibi no. trãsiuerũt in ecclesia cũ one re eorũ. & me multũ adducit ad hãc sententiã dispositio veteris testamẽti. Nã deus Deus noluit, vt clerici habẽrẽt partẽ in terra ꝓmissionis: sed solũ essent contenti decimis & primitijs. vnde qcquid postmodũ habuit ecclesia nõ ex debito: sed ex gratuita deuotione fideliũ secutum est: vt notꝫ. de deci. super rub. Fideles ergo subiecti donãdo illa bona ecclesiæ, nõ poterũt hoc facere cũ præiudicio Imperatoris. & hãc sentẽtiã multi canones prima fronte videnꝫ ap ꝓbare: vt. xxiij. q. vij. conuenior. &. d. c. tributũ. &. c. magnũ. prælle. & ad istũ tex. potest dici, ꝙ debet tradi mãsus absq; vllo seruitio. f. nouiter imponẽdo vel imposito: sed patronus potest ab illo p̃diũ liberare: vt quia est tributariũ alteri, quàm Imperatori. ¶ In gl. in ver. *præter ecclesiasticum. in fi.* Sed quæro, quod seruitiũ appellatur ecclesiasticũ? dicunt doc. ꝙ charitatiuum subsidiũ. De quo j. c. cũ Apostolus. Idẽ dic in alijs iuribus episcopalibus: vt in cathedratico & similibus: vt in c. cõquerẽte. de of. or. vel si onus antiquius fuerat impositũ: puta per Epm in fundatione cũ consensu patroni: per. c. prætereà. p̃alleg. sed ego restringerẽ hoc dictũ vltimum, prout. s. dixi. ¶ In glo. in ver. *senioribus.* ibi. i. *dominis.* Sensus gl. iuncto fine literę est, ꝙ si vltra dotem necessariam aliquid donatur ecclesiæ, tenet ecclesia persoluere domi nis tẽporalibus debita seruitia. Hoc intelligunt doct. & bene, de oneribus annexis & perpetuis: vt quia fortẽ prę diũ habet onus faciẽdi certũ quid, vel soluẽdi. Itẽ si prædiũ esset feudale. Nã ratione feudi ecclesia subijcitur laico: vt in c. solitę. & quod ibi no. de ma. & obe. secus dic de alijs oneribus nõ annexis: quia ecclesia ab alijs est exẽpta etiã de iure ciuili: vt in. d. l. placet. &. d. auf. illa cõmunitas. & plenè de his no. in. c. minusj. de immu. ec. & dic, vt ibi, opt. facit tex. in. c. fi. de vi. & ho. cl. vbi patet, ꝙ etiã clerici[d] de patrimonio suo nõ tenent soluere gabellas & alia onera, ad quæ tenẽtur laici: secus dic, vt dixi in onere rei annexo & perpetuo. & vide quod dixi in. d. c. fi.

SVMMARIVM.

1 *Tributum si soluatur, arguit subiectionem.*
2 *Præscriptio non currit contra supremam potestatem Papæ.*
3 *Census si soluatur, an per talem solutionem arguatur subiectio.*

CAP. II.

1 OMnis. ¶ † Solutio tributi arguit subiectionẽ. & nõ diuiditur. ¶ No. j. ꝙ omnis anima recognoscit suũ superiorẽ, seu de iure recognoscere debet. Et intellige

¶ Domus appellatione non venit area, nec hortus: & vide quod no. in. c. j. de deci. Ant. Franc.

¶ Appellatione domus, an veniat area ad eius vsum cõpata. vide text. in. d. l. prędij. an. §. fi. & i. l. testatrix. ff. si ser. ven. vbi dicit, ꝙ isto casu venit. & eodẽ modo venit area, sup qua domus est edificata: vt in. l. si fundũ. in. §. qui fundũ. & ibi per doc. de le. j. Et an veniat hortus, vide text. in. l. olipico. ff. de ser. vr. præd. & notãt doc. in. c. Raynutius. de testa. & vide gl. i. l. statuæ. ff. de ver. sig. & gñaliter qd veniat appellatione dom[s]. vide q̃ habentꝫ in tex. & ibi p Ale. post Bar. & alios in. l. pleriq;. ff. de in ius voc.

¶ De quo videin c. j. §. si quis de mãso. in ti. de cõtro. inue. Bar. i. l. si ita. ff. de au. & ar. leg. qd sit ꝓpriè mansus, & vñ dicat: vide de Bal. in. l. si plures. in. j. co. ver. sed nũquid vẽdita. C. de condi. infer. Ant. Franc.

b ¶ Quid sit mãsus. Dicas, ꝙ est fundus tantus, quãtũ põt laborare vnũ par bouũ: vt ĩ. c. j. & ibi p Inn. de cẽ fi. &. xiiij. qõ. viij. Secundũ canonicã. vbi ẽt dicit, ꝙ mãsus hodie dicit vnum podere. Et adde, quòd mansus etiam dicitur in quo est mãsio. i. domus ꝓ colonis. vide tñ Bal. in l. pe. in. j. co. C. de cõdi. infer. ꝙ largo mõ mãsus dicit ois ager ꝓ arbitrio patrisfamiliâs.

SEB. SAPIA.

c ¶ Tenent. Vide bal. i. ti. de pace cõstã. in. v. co. in ver. inimicis ciuit. tũ. Pe. de anc. in cõsi. ccxcvij. inc. habet statutũ cõis Pisto rij.

SEB. SAPIA.

d ¶ Etiã clerici. vide Fir. in tra. de gabel

II iij

SEB. SAPIA.

a ¶ Quẽ posse. L. dẽ dicit Fed. in cõ si. cl. xxij. vide Ale xãd. in. l. si donatione. co. iiij. C. de collat. vbi remissiuè, qũ liceat venire cõtra factũ propriũ.

b ¶ Realiter. vide do. de Ro. deci. ccxj. hoc tit. in nouis.

ZACHARIAS.

¶ Adde quod volunt Ioan. an. post Compo. in. c. capitulũ sanctæ crucis. & ibi gl. iver. pòst quærit post semestre. s. de rescrip. & alle. deci. Rot. per istũ inci. nõ sufficit patronis.

c ¶ Notitiæ. Adde d. de Ro. dec. lxvj. in antiquis. hoc ti.

d ¶ De hoc in. c. j. §. fi. eo. ti. in. vj.

SEB. SAPIA.

e ¶ Legatũ. Hoc dictũ refert Fely. in c. multorũ. col. j. ver. & ideò singulariter. j. de Iudæ.

f ¶ Vide gl. in. l. j. in prin. ff. de pub. & Bald. & doct. in. l. fa. sanc. C. de sac. san. ecc.

lis.in.vij.pte prin, co.iiij.ver.Item ꝙ elericus.

a ¶ Subiectiõis. Ad de videndũ ꝑ eũ dẽ Abb.cõ.xcix. ij.lib.

ZACHARIAS. ¶ Adde Inn.in.c. prætereà. in glos. tua.in ver. transactione.s. de trãsa. Bald. & Ange.in 2 l.iij.de nat.libe.& in.l.data.s.qui ac. nõ pos.co.xvj.& Alex.consi.xxx. iiij.vol.iiij.

SEB. SAPIA. b ¶ Subiectionis. vide Felyn. in ca. ad audientiã. col. 3 vij.ver.j.inquantũ a Abb.s.de ꝓscript. vbi dicit, ꝙ cẽsus aliqñ denotat subiectionẽ, aliqñ exceptionẽ,aliquando protectionẽ, vt ibi per eum.

c ¶ Media opi.est amplectẽda. Facit tex.in.§. causa ergo.inst. quibus ex cau.ma.nõ po. & text.iuncta gl. in ver. viã mediã. in.c.literas. de resti.spo.& gl.ii. & ibi Pan.in.c.ij. de consuet.

SEB. SAPIA. d ¶ Seruitia. quãto tpe præscribatur præstatio census tradit latè Fely.in c.ad audientiã.co. vij.s.de præscrip. Ful. in cõs. clxvj. inci.in.q. quæ vertitur.col.j. & Rapha.cõ.in cõsil.c. xlix.inci.in quodam castro.per totum.

de anima subdita peccato. Nã Christus habuit animam, nõ tamẽ fuit subiectus alicui peccato: cũ ipse esset Princeps terræ.iuxta illud Psal. Omnia subiecisti sub pedibus eius &c. & vide ad hoc gl.in.c.magnũ.xj.q.j. Nec ob. ꝙ Christus soluit tributũ. de quo multi laici faciũt magnũ festũ: quia illud nõ soluit ex debito: sed vt gereret morẽ consuetudini patriæ: ne alios scãdalizaret. Ita dixit text. no. quẽ semp tenemẽti, in.c.iã nunc.xxviij.q.j.& gl.in.d. c.magnũ. ¶ Itẽ no. ꝙ nemo in hoc seculo potest esse Acephalus, quin recognoscat aliquẽ in superiorẽ, saltẽ Papã. Concordat.c.nulla.xciij.di. † Hinc sing. dicit Inno.in.c. bonæ.el.ij.de post.præla. ꝙ contra supremã potestatem Papæ nemo potest ꝓscribere: quia sicut nec cõtra Deũ ita nec cõtra vicariũ. cum Papa teneat locũ veri Dei in terris: vt in.c.ij. de transl. * episc. * ¶ Itẽ no. ꝙ solutio tributi, quæ fit superiori, nõ improbatur à lege etiã canonica: imõ * quodammodo præcipitur. * Christus em approbauit dũ soluit: & dũ dixit, Reddite Cæsari, quę sunt Cæsaris &c. ¶ † Vltimò no. tex. mirabi. ꝙ solutio census est ꝓbatio subiectionis[a], cõtra quod apertè facit. c. recepimus.j. de priui. vbi recepti sub protectione Papæ solue rũt censum nõ in signũ immediatæ subiectionis, sed receptionis in protectione. Sol. dicit Inno. ꝙ est probatio subiectionis[b] quo ad aliquid: nõ autẽ plenè ꝓbat subiectio: sed inducitur quandoq; probatio, qñq; ꝓsumptio, secundũ subiectã materiã. Ad idẽ ꝙ plenè nõ ꝓbetur: vi de quod legit no. in.c.fi. de cã pos.& propi. quod ibi dixi. Et per hoc dico Bal. malè dixisse in.l. solẽt. ff. de offic. ꝓcon. vbi dixit, ꝙ si probat vnã ecclesiã soluisse. xl. annis censum alteri ecclesiæ, per hoc probatur ecclesiã istã fore illi subiectã. Et ipsemet Bal. sensit alibi contrariũ: vt plenè dixi in.d.c.fi. facit ẽt aptè. c. cõstitutus. s. de rel. do. vbi cẽsus soluit in signũ ꝓceptæ libertatis: cũ ergo solutio cẽsus possit esse æquoca ad multa, simplex ꝓbatio alterum præcisè nõ probat. ar. in præsentia. de proba.

SVMMARIVM.

1 *Monasterium non potest grauari per Episcopum nouo censu.*
2 *Presbyteri appellatione venit aliquando Episcopus.*
Episcopus debet esse presbyter.
3 *Monasteria debent esse exempta ab omnibus oneribus & præstationibus.*
4 *Opinio communis non est tenenda, si apparet euidenter falsa.*
Opiniones diuersæ quãdo sunt inter doc. est tenẽda opin. media.

CAP. III.

SCientes. ¶ † Nõ potest Eps nouũ cẽsum imponere monasterio h.d. Casus literalis. Quidã Abbas cõquestus est do. Pa. ꝙ Eps Massæ, nouas cõsuetudines siue pẽsiones monasterio suo volebat imponere: vñ mãdat cuidã cantori, quatenus super hoc veritatẽ inquirat: & si ab initio hæc imposita nõ fuerint, decætero nouiter imponi nõ permittat. Ber. ¶ † No. iuncta gl.j. ꝙ appellatione presbyteri qñq; comprehenditur Episcopus. Nam qlibet Episcopus est ꝑsbyter: nec aliter pot esse Episcopus: vt in.c. exliteris. de excess. ꝓla. qnimo & beatus Petr. scripsit se ꝑsbyterũ: vt in.c. legitimus. xciij. di. & olim nõ erat diuersitas in nomine inter Episcopos & ꝑsbyteros. omnes enim appellabantur presbyteri: vt in.c. olim. cxv. di. ¶ † No. ij. ar. ꝙ monasteria exẽpta esse debẽt ab omnibus oneribus & ꝓstationibus. pro hoc. x. q.j. in.c.j.&.q. iij. inter cætera. ¶ † In gl.ij. in fi. vult ergo gl. ꝙ vbi sunt opi. inter docto res, debemus seq mediã opi. c Sed tu dic hoc procedere, nisi alia opi. sit probabilior: vt no. Io. an. in.c.j. de consti. Quinimo contra communem opi. debemus iudicare, si potest conuinci de falsitate. & scias, ꝙ hoc brocardum pro quo multum alle. nõ potest per regulas declarari: quia discurrit per multas materias. vnde videtur dicendum, & decidendum secundum subiectam materiam.

SVMMARIVM.

1 *Cæcus & pauper non tenentur ad collectas. 3. intelligit personales.*
2 *Miserabiles personæ si grauantur in collectis: possunt implorare auxilium ab ecclesia.*
4 *Priuilegium concessum patri, an transeat ad filios.*

CAP. IIII.

LIcet. ¶ † Cæcus non tenetur ad munera personalia. vel sic. Cæcus & pauper ad collectas non tenentur. h.d. ¶ Casus literalis. Quidã cæcus cõquestus est do. Pa. ꝙ ipse compellebatur ad soluẽdas collectas pariter cũ alijs, non habito respectu ad cæcitatẽ suam. Mandat Pa. Episcopo loci, quòd hoc fieri non permittat: quia iniquum est eum, qui taliter afflictus est in collectas affligere, cũ ei debeat potius ex collecta, si esset necessitas, subueniri. Bernar. ¶ Notabilia non possunt colligi: ideò in gl. vide bimus intellectũ. c. ¶ In gl.ij. in fi. vel fortè iste cæcus erat de temporali iurisditione ecclesiæ: ideò habuit recursum ad Papã: vt in.c.fi duobus. de ap. ¶ † Et not. ex alijs sol. glo. ꝙ si miserabiles personæ aggrauãtur in collectis: possunt implorare auxiliũ ab ecclesia. Facit. c. significantibus. de of. d. le. & quod ibi no. ¶ † In gl.fi. in fi. concludit gl. duo. Primò, ꝙ à muneribus personalibus excusantur cæci, & alij morbo laborantes. † Secũdò, quòd istud priuilegium concessum patri, nõ transit ad filios. Circa primum dic clarius, ꝙ quædã sunt munera personalia, quæ imponũtur personis: quædã realia. i. quæ imponuntur rebus: à personalibus excusantur isti cæci vtroq; lumine, & alij morbo laborantes: vt in.l.ij. C. qui morbo se excusant. li.x. Secũdo casu, aut sunt munera ordinaria, & nõ excusantur: nisi Princeps velit eis misereri. C. de vac. mune. & de mune. patrimoni. quasi ꝑ totũ. Aut sunt extraordinaria. & ad illa nõ tenẽtur. l.vnica. C. de superindicto. facit. c. indicatũ. lxxxix. di. ¶ Quæ aũt sunt munera ordinaria? dic, ꝙ sunt illa, quæ imponunt à principe, vel à lege. de quo plenè ꝑ Bart. in.l.hi, qui. ff. de iure immu. † Quo ad secundũ nũquid priuilegiũ cõcessum patri trãsit in filios? dic post Cy. in.l.ij. C. de epi. & cl. ꝙ qñq; priuilegiũ cõcedit rõne dignitatis innatæ: qñq; respectu officij seu professionis: qñq; respectu necessitatis. Primo casu transit in filios: vt in.l. fœminæ. ff. de senat. Nã si pater nobilitatur ratione dignitatis, hoc priuilegiũ transit in filios. de quo dicendũ, vt plenè not. in.l.j. C. de dignitati. xij. Secundo casu transit in filios legitimos patre viuẽte. Tertio casu non transit, vt hîc in glo.

SVMMARIVM.

1 *Census non debetur, nisi causa debendi exprimatur.*
2 *Obligatio, an & quomodo quæratur ex diuturna præstatione alicuius rei.*
3 *Possessorium & petitorium possunt intentari pro certis annuis obligationibus & reditibus.*
4 *Diuisio præsumitur facta inter fratres, si possederunt bona pro diuiso per. x. annos.*

CAP. V.

PEruenit. ¶ † Nõ debet cẽsus, cuius cã ignoratur vel ad idẽ sic: Petens cẽsus debet rõnẽ exprimere. ¶ Casus literal. Abbas Fraxinoren. dẽ ꝑdatus fuit eccliã Carpẽsem occasione cuiusdã cẽsus, quẽ petebat ab eccliã Carpen. sed archipresbyt. Carpen. dicebat, ꝙ ipe ignorabat cãm quare cẽsum illũ soluere deberet: qđ fuit à Papa qd iuris eẽt. Rñdet Papa comitissæ Matildæ, ꝙ cẽsus, cuius cã ignoratur nec diuinis, nec humanis legibus inuenitur, ꝙ solui debeat: & sic Abbas cãm huius cẽsus ostẽdere tenetur. Ber. ¶ Itẽ est bo. tex. & habet ꝓbabile mate. & nõ possunt colligi notabilia: quia census est dubius, sicut videmus i gl. ¶ † In gl.ij. i fi. gl. i effectu cõcludit, ꝙ seruitia[d] i. ser-

i. seruitutes, census, & similia possunt acquiri ꝑscriptio. xl. ann. sine alio titulo: dũmodò ius cõe nõ resistat. Dicit enim, ꝙ in petitione debet exprimi cã, quã sufficit probare ex solo cursu tanti tpis. & hæc materia difficilima est: & apposuit hîc aliquid Io. an. ex tactis per Cy. in.l.fi certis annis. C. de pact. Bar. plenè examinat in.l. cum de in rem ver. ff. de vsu. & vide ꝙ Host. e. ti. in. § quis census. Et cõcludendo hîc aliqua pro intellectu tex. & glo. dic, ꝙ qñq; constat censum deberi, licet causa nõ sit expressa. Quãdoq; nõ constat, vtrũ debeatur. Primo casu census potest peti. & idẽ intellige de alijs seruitijs. Hoc probatur in.c. quãto j. e. vbi testator mandauit sine expresione causæ: vt procuratio vna daretur singulis annis fratribus. Et idẽ vbi constaret statuto, vel priuilegio indulto habẽti potestatẽ. sufficit enim confessio, & haberi pot pro causa. & hoc voluit Inn. hîc. vnde in tex. nostro non constabat, ꝙ iste cẽsus aliquo iure deberetur. ¶ † Secundo casu, cũ constat, ꝙ nõ debeatur, sed solummodo probat præstatio annua facta longo tempore: & tunc aut agitur possessorio, aut petitorio. Primo casu dicit Inno. hîc, ꝙ non habet locũ iste tex. quia quilibet est defendẽdus in possesione sua, ex quo non vi, nec clam, nec ꝑcario in possesione est. ar. in.c. querelã. de elect. vbi bo. tex. in.c. cũ ecclesia Sutrina. de cã pos. & proprie. & no. in fi. e. ti. potest ergo is, qui solitus erat recipere cẽsum, vel aliud seruitiũ, si subtrahatur de nouo agere possessorio: vt sic restituat ad primæuã possesionẽ, & in ea defendatur donec decidat qõ super proprietate. Ex hoc dicto sentit Inn. ꝙ super præstationibus annuis pọt agi possessorio: sed tu hoc latius distingue prout no. in.d.l.fi certis annis. & in.d.c. querelã. & hîc: ꝙ aut ꝓstatio est merè personalis, & non potest agi possessorio: quia cum non sit dare petitoriũ. ar. hîc: ita nec possessoriũ. Nã petitoriũ & possessoriũ sunt correlatiua: vnde si deest petitoriũ, ergo & possessoriũ. l.j. ff. de. acqui. pos. Nã nõ possum possidere personam liberã, ideò frustra ageretur possessorio: quanquã d. Anto. in. d. c. querelã. dicat, ꝙ in istis ꝓstationibus annuis est repire quẽdã statũ ad quẽ pọt facere qs se restitui. ar. eorũ, q̃ no. ij. q. ij. in. c. nullus. & ꝑ gl. in. c. cũ iter. de excess. ꝓla. Cõiter Legistæ tenẽt oppositũ indistinctè: vt no. in. d. l. si certis annis. & ꝑ Bar. in. l. fi. ff. quorum bo. & hæc opi. videt variare de subtilitate iuris. Aut cẽsus est realis, vtputa, qa soluitur rõne certæ rei. & tũc potest agi possessorio: cũ non possideat hoc casu ꝓsona. & iste est propriè tex. in. d. l. querelã. vbi census petebatur ab ecclesia & rõne ipsius: & sic limita dictũ Inno. hîc. Si verò agitur petitorio: & tũc considera tres casus principales, prout voluit Bar. & bene in. d. l. cũ de in rẽ verso. ꝙ quandoq; in petitione quis fundat se super solo cursu tẽporis: vt quia ꝓrsus ignorat cãm legitimã cõstitutionis ipsius cẽsus. Aut fundat se sup alia cã legitima, quã tn solũ, ꝓbat ꝑsumptiuè per cursum magni tpis. qñq; tertiò allegat titu. minus legitimũ, quẽ dicit confortari & validari ex cursu tpis. ¶ Primo casu, aut allegat ꝓstatio tãti tẽporis, de cuius initio nõ est memoria: & obtinet actor hoc probãdo: quia ꝑsumptio est ex cursu tãti tẽporis, ꝙ ex causa legitima cẽsus fuerit impositus. vnde ꝓpter diuturnitatem, & quasi impossibilitatẽ excusatur iste ab expsione causæ, cũ in talibus nõ sit memoria: & cursus tãti tpis habet vim tituli: vt in.c.j. de præscri. lib. vj. & in. l. hoc iure. § ductus aquæ. ff. de aqua quot. facit. c. sup qbus dãj. de ver. sig. Sufficit ergo isto casu dicere: peto talẽ censum, exiusta cã ab initio impositũ. Et hãc opi. tenet hîc Io. an. & Bar. in. d. l. cũ de in rẽ ver. & gl. j. q. j. nullus. & in. c. seruitiũ. xviij. qõ. ij. & hoc casu nõ habebit locũ iste tex. & tenebis mẽti hoc dictũ: quia quoti dianũ. Nã multa monasteria ab antiquo receperũt censum ab ecclesijs, & causam prorsus ignorãt. Possunt enim defendi modo ꝑ dicto. Aut allegatur minus tẽpus: & tũc aut agitur de obligando quẽ: aut de liberatione. Primo casu nõ prodest cursus solius tpis: & sic potest intelligi iste tex. & l. creditor. C. de pac. Secundo casu, aut ius cõe resistit liberationi: & nõ inducit liberatio ex solu. nõ facta: vt in. l. cõperit. C. de ꝓscri. xxx. ann. vbi patet, ꝙ ex notabili sol. tributi, nõ inducit liberatio. Aut ius cõe nõ resistit: & tũc inducit liberatio secundũ naturã actionũ. Nã quædã actiones tolluntur ꝓscriptio. xxx. an. Quædã. xl. an. vt in. l. sicut. C. de ꝓscr. xxx. an. & in. c. de quarta. e. ti. & hoc circa primũ mẽbrũ, qñ. s. titu. nõ alleg. ¶ Secundo casu principali, qñ allegat titu. & nõ ꝓbatur, nisi ꝓsumptiuè ex cursu tpis. Exẽplũ dicit actor: peto talẽ censum, qui fuit impositus in fundatiõe ecclesiæ, vel per Ro. põ. vel debetur ex cõpositione: & ad hoc probandũ induco tẽpus longũ, in quo reus semp soluit. vnde dubitatur nũ qd titulus ꝓalleg. probetur sic ꝑsumptiuè. Nã si verè probaretur, nõ esset quæstio. & hoc casu sunt opi. vt no. in. l. cũ de in rẽ ver. sed ponẽdo cõmuniorẽ opi. cõcludẽ, ꝙ aut ius cõe resistit, & nõ sufficit allegare tit. nisi ꝓbetur. Pro hoc. d. c. j. de ꝓsc. li. vj. & . d. l. cõperit. Aut ius cõe nõ resistit: & tũc cõtra agentẽ, vel soluentẽ ꝑsumitur titu. alleg. si soluit spatio. x. an. vt ꝓbatur in. d. l. cũ de in rem ver. vbi dicitur, ꝙ si quis soluit vsuras per decenniũ: & nũc desistit soluere, satis est actori allegare ꝓmissionẽ per solennem stipulationẽ fuisse factam, & probare per cursum. x. an. Nã cotra aliqd facientẽ tãto tẽpore de facili ꝑsumitur. caueat tn ille, ꝙ allegat, ne faciat cõtra conscientiã. Aut agitur de præsumẽda cã contra patientem: vt puta in acquirenda seruitute alicuius rei: & tunc ex quo agitur de modico præiudicio, præsumitur illa causa allegata. ¶ † Ad hoc quod in simili no. in gl. in. l. pe. C. cõi di. vbi tex. no. iũcta gl. dicit, ꝙ si duo fratres, qui habebant bona cõiter, possederint illa bona per decennium tanquã diuisa, præsumitur diuisio: licet non probetur ex cursu tãti temporis. Si verò agitur de magno præiudicio: puta de præscribenda proprietate, nõ sufficit cursus magni tpis: sed requiritur ꝑscriptio legitima. Et de hoc & de tertio mẽbro, ꝙ nõ faciat ad intellectũ. c. dic vt plenè not. in d. l. cũ de in rem verso. Nã ꝑdicta sufficiũt ad intellectũ. c. & vide ad mate. quod no. Spec. in tit. de loca. § nunc aliqua. ver. lxiij. &. liiij.

SEB. SAPIA. a ¶ Præstatio. Vide ad hoc pulchrũ consiliũ: Cal. in ti. de lib. obla. cõsi. j.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi, an sint magis honorandi, & digniores quàm Cardinales.*
2 *Papa solus & nullus alius citra eum, potest imponere collectam subditis.*
3 *Grauamen, quod imponitur, nõ debet excedere cursum solitum.*
4 *Excommunicatus sententia, si est iniusta, an teneat.*
Subsidium charitatiuum, an quo casu possint cogi subditi ad soluendum Episcopo.
5 *Subsidium charitatiuum non potest peti ab inferiore prælato quàm sit episcopus: nisi consuetudo aliud obseruet.*

CAP. II.

VM Apostolus. ¶ Determinat cõciliũ numerũ equorũ, quos secũ debẽt ducere prælati visitãtes: & prohibet eis tũc vti venatiõibus, vel sumptuosas epulas quærere. hoc primò vsq; ad § prohibemus. vbi in effectu dicitur, ꝙ Prælati non debẽt grauare subditos tallijs & exactionibus: ꝓmittit tamẽ ex iusta cã petere ab eis moderatum auxiliũ. h. d. vsq; ad §. sanè. Sed inde vsq; ad fi. dicit, ꝙ numerus equorũ statutus in prin. c. nõ debet trahi ad augendũ numerũ aliãs solitũ. & diuisio patet per prædicta. ¶ Casus literal. Quia prælati tã Cardinales, quàm Archiepiscopi & alij inferiores cũ ecclesias visitabant, grauabant eas in procurationibus exigendis: vt qñq; ornamẽta ecclesiastica subditi vẽdere vel obligare cõpelleretur. & breuis hora longi temporis victum cõ

2 ¶ Vide etiã tex.no.in auĉ.vt deter.sit nu.in.ij.col.ibi:sed ex his,quæ sunt ex pẽsas metiri.co.j.vbi tex.ꝙ oportet expẽsas secundũ reditus metiri. Et ibi gl.no.ꝙ qui hoc seruarit, pauper non esset.Ad idẽ vide gl.no.in ver.transĉ dens.in auĉ.de consuli.in prin.colla.iiij.

Ant.Franc. ¶ Circa quod hoc dicitur,ꝙ expensæ sunt faciendæ secundum reditus & introitus,quos habet qs

sumebat:statuit cõciliũ Lateranẽ.ꝙ Prælati p̃dicti secundũ facultates ecclesiarũ recipiãt ꝓcurationes statuẽdo certũ numerũ cuilibet p̃ dictorũ tã personarũ quàm equorũ,qbus contenti existant recipiẽtes cũ gratiarũ actione, quod illis fuerit institutũ ab illicitis abstinendo:quærentes nõ quæ sua sunt , sed quæ Iesu Christi quærere videanẽ.Prohibet insuper ne subditos in dictis exactionibus aggrauare præsumant:tamen si quandoq; necessitas superuenerit,vel si manifesta & rationabilis causa exteriterit,moderatũ auxiliũ ab eis poterũt postulare:cũ dicat Apostolus:nõ debent filij thesauri zare parentibus:sed ecõuersò.In fi.dicit,quod dictũ est de prædicto numero personarum & euictionis secundum tolerantiã dictum est. In illis locis poterit obseruari, in quibus ampliores sunt reditus , & ecclesiasticæ facultates:in pauperibus locis illam teneãt mẽsuram: vt accessu maiorũ minores nõ debeant aggrauari:& illi,qui paucioribus equis vti solebant non credant prædictam indulgentiã sibi concessam.Ber. ¶ No.j.ꝙ præsumptio est contra prædicantes ex munere,vt potius quærant q̃ sua sunt:quàm quæ Iesu Christi. si tamẽ verè indigerent,iustè possunt necessaria petere:qa nõ magnũ est si ab eo metãtur temporalia , q̃ seminauit spiritualia.Ad hoc.c.ſi Episcopus. de of.or.li.v.& in.c.inter cætera.e.tit.facit. c. cũ voluntateꝫ.de sen.ex. ¶ No.ij. cõtra schola res[a],qui repentè consumũt id,quod nõ sufficit ad victũ longi tpis:sic enim reditus suntex pẽdendi:vt semper aliquid in fine superſit. iuxta consiliũ Iurisconsulti in.l.ius alimentorũ. ff.vbi pupillus educari debet. ¶ Itẽ no. v.ſpecies prælatorum,qui possunt ſubditos visitare.& quod dicit de Archidiaconis & decanis, habet respectũ ad consuetudinẽ quorundam locorũ,in quibus Arch.visitant,aut iure proprio,aut vice Episcopi.& potes dicere,ꝙ qſq; prælatus habẽs iurisdictionẽ potest visitare[b]. pro hoc.c.in singulis.s̃.de testa.mona. ¶ † Et no.ex tex.arg.opt.ꝙ Archiepiscopi,& Episcopi sunt magis honorandi , quàm Cardinales. Et intellige de Cardinalibus nõ Episcopis.Nã maior numerus equorũ permittitur Archiepiscopo,& Episcopo,quàm Cardinalibus.Et hinc est,ꝙ alibi disputatur,nũquid Episcopus sit maior Cardinali:[c]de quo vide bo.text. cũ gl.in.c.quãquã.ij.q.vij.& per Host.in.c.eccle ſia.el.ij.s̃.de ele. ¶ No.in ver.*prohibemus*. regulã generalẽ,ꝙ nullus prælatus citra Papã potest imponere collectã ſubditis. ¶ † Secundò no.casum exceptum à regula:quòd vbi subest causa rationabilis & manifesta,potest Episcopus petere à ſubditis moderatũ auxiliũ . quod hodie in vulgari vocatur charitatiuum auxilium[d].Et nota , quòd non ſufficit causa rationabilis,nisi ſit manifesta . Et collige ex hoc & ex tex.ꝙ charitatiuũ ſubſidiũ, nõ ſolùm semel,ſed pluries ab eodẽ Epo põt exigi, dũmõ sit cã rõnabilis & manifesta : qđ clarè probat litera ibi, aliquoties &c. ¶ Itẽ no.ꝙ Epi & alij

ꝓlati potius dñt de ſuo donare ſubditis,quàm ab eis reci pe:quia parẽtes debẽt thesaurizare filijs,& nõ ecõuersò. ¶ † Vltimò no.ex ſi. literæ,ꝙ cõstitutio edita ad moderationẽ,nõ debet ita intelligi,vt inducat grauamẽ , & excedat cursum ſolitũ.facit.c.ſi.j.de ver.ſig.&. c. ſi necesſe.de do.post diuor.re. ¶ † In gl. in ver. *contenti*.ibi:*tenet fortè ſententia*.dicit Inno.ꝙ licet hæc opi.ſit tutior,tñ *verius videt* ſniam nõ tenere.datur tñ per Abbatẽ cõſiliũ , vt interponatur prius appellatio:ſed ſaluãdo opin. potes ſic diſtinguere. Aut enim Eps excõicat ſubditum: quia nõ vult eũ recipere vltra numerũ euictionum hîc contentũ : & non tenet excõicatio tãquã lata cõtra iuris errorẽ : vt in c.per tuas.de ſen.excõ.& in hoc caſu põt ſaluari.c.cũ ad quorundũ.alle.in gl. vt ſic cõtineat ius:ſed nõ indulgentiã. Aut error nõ fuit expreſſus in ſnia:vt puta:qa excõicauit ſubditũ:quia nolebat eũ procurare:& tunc aut notoriũ eſt excõicationẽ ferri: quia noluit recipere vltra numerũ hîc ſtatutũ:& credo ẽt excõicationẽ nõ tenere[e]:cũ ſit notoriè iniuſta.Ad hoc tex. cũ gl.in cl.paſtoralis.in-§.Piſana.de re iu.& qđ no.Inn.in.c.fraternitatis§.de frigi.& maleſi.& in.c.ij.de dilat.niſi aliud dicamus in ſnia excõmunicationis.Nã voluerũt quidã dicere , vt Archi.in.c.venerabilibus.de ſen.exc.lib.vj. ꝙ excõicatio ſemper tenet,quãtũcunq; ſit iniuſta:niſi error ſit expreſſus in ſnia.Sed primũdi ctũ[f]mihi plus placet,ar.corũ q̃ no.in.c.Romana.i.§.vniuerſitatẽ.de ſen.exc.li.vj.& vide qđ dixi in.c.inter cætera.s̃.de re iu.Aut nõ eſt notoriũ:& tũc tenet ſnia licet iniuſta: & ſic ꝓcedat opi.gl. ¶ In gl.in ver.rationabilis.in fi.no. gl.& dicũt doc.ꝙ ſupior erit hoc caſu Archiepus,ſi ſubditi agũt cõtra epm.Si verò Eps agit cõtra ſubditos:tunc eliguntur arbitri:vt in.c. ſi clericus.xj.q.j. ¶ † Sed circa hoc quæritur, nũquid[g] ſubditi poſſunt cõpelli exiſtẽte cauſa rationabili ad hoc charitatiuum ſubſidiũ exhibendum:videtur primò,quòd nõ.quia tex. dicit cũ charitate hoc eſſe petendũ.doc.cõiter tenent oppoſitum.Nam primò debet charitatiuè poſtulari:& ſic debet intelligi tex . ſed ſi charitas nõ perficit,exhibẽda eſt poteſtas.arg. lxv.di.c.qui emendat.Et pro hoc facit,quia in prin.§.phibemus. prohibet imponi collectas & exactiones: poſtmodũ ex cã rõnabili ſuſtinet. ¶ Quis aũt erit ſuperior in hoc coactiõe ſubditorum:dicũt aliqui , vt refert Innocentius , quòd Archiepiſcopus : & alij , quòd Papa: alij quòd ipſemet Epiſcopus , qui hoc petit.quod videtur plus placere Innoc.dummodo cauſa ſit rationabilis euidenter : ne ſubditi nimium grauentur . Si autem ſubditi referrent.q.puta:quia diceret ſe nimiũ ꝓgrauari:vel cauſam dicant nimis eſſe irrationabilem:tunc debent adiri ſuperiores , vel arbiter modo prædicto.Et plures cauſas legitimas petendi hoc charitatiuũ ſubſidium,vide per Inno.in.c.j.de ſta.reg.vide gl.in.c.vnio.x.q.iij.q̃ dicit nõ eſſe iuſtam cauſam, ſi Eps vult ire ad

Papam

diũ.& p quæ verba debeat petere,vide hîc p. d.An.in.j.co.& per eũdẽ poſt Hoſt.in.c.cõquerẽte.in fi.de of.or. Adde ẽt,ꝙ capitulũ vacãte ſede ex cauſa poſſet exigere à clericis charitatiuũ ſubſidiũ. Gl.eſt no.in ver.aliũde.in.c.cupiẽtes.§.electos.de ele.in.vj. Itẽ adde,ꝙ Eps põt capere charitatiuum ſubſidiũ ab exemptis.tex.eſt à contrario;in cle.j.in ver.in exigẽdis.de excef. pla. vide ibi Ancha.in viij.no. & ibi etiã clarè p.d. Abb.& idẽ tenet.d.Ab.in c.dilectus. de off. or.Itẽ an Eps poſſit remittere charitatiuũ ſubſidium: vide Inn.in cl.j.in antep.co. ver.ſed an charitatiuũ. de iurepatr. Itẽ adde hîc Archidia.in.c. vnio.x. q.iij. vbi dicit,ꝙ Epiſcop' ꝙ expẽſa facienda proaducẽtu regis, maximè ſi ab eo tenet regalia, poteſt à ſuis ſubditis ſubſidiũ petere: ſed nõ debet eos grauare. Et q̃ ſint iuſtę cauſę petẽdi charitatiuum ſubſidiũ:vide Ol. in cõſ.inc. vltra ꝓ poſita.& anbaroa quo qs tenet feudũ franchũ, & liberũ poſſit ab eo exigere charitatiũ ſubſidiũ pecuniariũ:vide Oldr. cõſi.ccxxxiiij.inci.factum tale eſt, qdã baro. Itẽ adde hîc,ꝙ nõ valet ſtatutũ capituli ſede vacante diminuẽs charitatiuum ſubſidiũ Epiſcopo : ſecundum Lapũ alleg.xx.& ſequẽti. Item de iſto charitatiuo ſubſidio,vide Baldum in.l.j.aliãs.ij. in fi. C.de operibus liberorum .& Lapum allega.xxxvij.incipien.conſilio bene. vbi dicit quòd poteſt negari volenti aliter taxare.de quo infrà.Item adde,ꝙ Epiſcopus poteſt punire ſubditos ſuos inhumaniter denegantes charitatiuum ſubſidium ſuo Archiepiſcopo Metropolitano : vt dicit d.Ant. poſt Inn. in cap. cum ex officij.in ſecũda co. de præſcrip.In.ò poteſt proponere edictum, quòd quicunq; clericus beneficiatus de ſuis ſubditis non præſtiterit ſubſidium charitatiuum in tantũ tempus ſit excõicatus,ſecundum dom. de Ro.dec.cccxv.in or.nouiſ.Itẽ adde,ꝙ quando Eps, vel prælatus alius ex cauſa à ſubditis exigit ,charitatium ſubſidium ,n ondebet à qualibet eccleſia hoc nomine plus exigere pecuniæ,quàm exigeret nomine procurationis, ſi viſitaret . Caſus eſt ſing.& vnicus in extrauaganti Benedicti.xij.quæ incipit, vas electionis. circa finem.

¶ Adde,an charitatiuũ ſubſidium poſſit præſcribi, Ro.cõſil. cccl.xxxviij.& quãdo poſſit imponi per eũdem Abba. cõſil. vij.& an poſſit præſcribi,etiã per Cal.cõſi.x.hoc ti. Lap.alle.xxx. Anto.Fran.

¶ Circa iſtã materiã de charitatiuo ſubſidio,an inferiores ab Epo poſſint illud imponere clericis ſibi ſubditis.vide Archi. xxiiij.di.c.fin. Et qñ & ex quibus cauſis poſſit charitatiuum ſubſidiũ peti à ſubditis:vide in.c.cùm Apoſtolus.de cenſi.& vide Spe.in tit. de renũ i.§.ij.& Hoſtien.in ſum.de of ſi.lega.in.§. quid pertinet.& an tale charitatiuũ ſubſidiũ debeatur Papæ,vide per Old. in cõſi.hic alle.& an dñs à vaſallis in caſu neceſſitatis, vide Bald.in.l.j.in fi.C.de ope.lib.& in.l.iubemus.la.j. in.j.nota.C.de ſacroſan.eccle.& vide de Bal.in.l.b quis ad declinandã . C. de epi.& cle.& vide de Car.in cle.j.in §.fi.in.j.q. de excef.prela.& in cle. j.in.§.j.in fin. de ſup.neg.præla .& adde,ꝙ charitatiuũ ſubſidiũ eſt arbitrariũ, & debet exigi ſecũdũ poſſibilitatẽ,& etiam ꝙ eũdo ad Papã, vel Imperatorẽ, vt per Car.in locis prælleg. Et intellige prædicta vera,ſi petẽs charitatiuum ſubſidium, eſt impotens facere expenſas de ſuo abſq; ſua culpa , qa tunc non poſſet petere:vt ple.trac.in.c.cum Apoſtolus.de cenſi.& an poſſet præſcribi huic charitatiuo ſubſidio,vide per doct.& per And.Sicu.maximè in.c.accedentes.de præſcrip.in.ij.col.in ver.item dubitatur.

a ☙ SEB. SAPIA. ¶ Sibi ſubiecta.Idẽ allegat aliãs eſſe dicendũ in hoſpitali ſubiecto,quia quære non poſſit cenſus novus imponi eccleſiæ ſubiectæ rõ eſt:quia iſta eſt quædã alienatio iuris eccleſiæ,quæ non põt fieri,niſi ex cã rationabili:& cũ debita ſolennitate,vt per Abb.j.c.proxi.in primo not. & in.c.ſignificauit.in primo & tertio no.in.c.grauis.ad fi.j.e.In alienatione autem bonorum hoſpitalis requiritur eadem ſolẽnitas, quæ in alienatione rerũ eccleſiæ,ſecundum do.Anto.Imo.& Abb.in.c.nulli.s̃.de reb.eccle.nõ alie.cum ſimilibus,vt tradit Fely.in.c.de quarta.s̃.cẽ præſcript.

b ¶ Viſitare. Adde Fed.cõſil. clxv.& cõſ. cxj. Cal. cõſi. x.hoc.ti. Old.cõſ. cciiij. Abb. conſi. xxvj.

☙ SEB. SAPIA.

c ¶ Cardinali . vide Fely.in.c. ſup his. co.fi.ver. vlt. dicit hîc.s̃.de fi. inſtrumento.

☙ SEB. SAPIA.

d ¶ Charitatiuũ auxiliũ. Qui teneãt ad charitatiuũ ſubſidiũ, ponit aliqd Fel.poſt Abb. in c.accedẽtes.co. vl. ver. vlti.dum tangit. s̃. de præſcriptionibus.

e ¶ Nõ tenere. Adde, quod voluit Cal.cõſ.ix.de ſen. excom.

☙ SEB. SAPIA.

f ¶ Primum dictũ. Hoc dictũ refert Fel.in.c. inter cæteras.s̃.de re iudi.

g ¶ Vtrũ Eps poſſit cõpelleresubditos ad ꝓſtandum charitatiuũ ſubſi-

Papã,vel ad Principẽ.ſed cõtrariũ innuit Inn.in.d.c.ſatis dicerem, ꝙ ſi accedit pro cõmuni vtilitate ſeu pro neceſsitate eccleſiæ ſuæ põt:quia tũc poſſet petere moderatũ auxiliũ:& intelligo,qñ non põt per ſe.& hoc videntur ſonare illa verba moderatũ auxiliũ , & verbũ,pro neceſsitatibus. ¶ Nunquid aũt poſsit præſcribi cõtra charitatiuũ ſubſidiũ tenet do.Ant.ꝙ non,quia cõtra charitatem nõ põt præſcribi. Itẽ quia petere ſubſidiũ eſt in facultate ſuperioris:ſed in his,quæ ſunt facultatis,nõ currit præſcriptio,vt dixi in c.ex parte.de cõceſ.præbẽ.no.per Cy.in.l.ij. C.quæ ſit lon .cõſue.

6 ¶ † In glo.in ver.*exactiones*.in fi.põdera iſtã gl.Nã ſentit duas op. in qõne,quæ põt accidere quotidiè.nunqd prælati inferiores Epis poſsint petere ex cã rõnabili hoc charitatiuũ ſubſidium:vt faciũt Epi.& videt glo.in ſecũda opi.tenere ꝙ ſic.Et idẽ tenuit Goffr. & Philip.ſed Petr.Abb.& Hoſt.ſentiũt oppoſitũ.vñ dicit Hoſt.Archi.nullas collectas facere põt,niſi in hoc ſit priuilegiatus,vel habeatur cõſuetudo.Tu circa hoc vide in.c.cũ & plãtare.de priuile. & Fede.conſi.ccviij. ¶ Extra glo.quæro quot diebus põt Eps morari tẽpore viſitationis apud eãdẽ eccleſiã.tex.in ca.placuit.x. q.j. dicit,ꝙ duobus diebus.in prima die debet habere clerum:in ſecunda populũ.Sed tex.in.c.inter cætera.x.q.iij.dicit,ꝙ ꝑ vnã diẽ.& in concor.illorũ.c.ſunt opi.Aliqui dicũt,ꝙ illud.c.placuit.ſit correctum per illud.c.inter cætera.Alij,ꝙ in die aduentus habet clerũ, & in ſequẽti die mane prædicabit ad populũ,& recedet,& ſic ſtabit in effectu reſpectu grauaminis per vnũ diẽ. Alij dicũt,ꝙ viſitatio incipit à cœna & finiſ in prãdio ſequẽtis diei,ita ꝙ põt dici, ꝙ ſtetit per duos dies,quia attingit partes duorũ dierũ ꝑ vnũ diẽ naturalẽ.Illud aũt verũ eſt.vt no.Inn.in.c.j.e.tit.li.vj.& Io.an.hîc, ꝙ ſi cã rõnabilis expoſcit , põt ibi diutius morã trahere. quia ſi ex cã rationabili põt redire ad locũ viſitatũ:vt in.d.c.j.fortius poterit ibi morã trahere & continuare. Et quid debeat facere Prelatus tẽpore viſitationis.vide bo.tex.in.d.c.placuit.& per Spec.eo.titu. & in ti.de inqui.§.nunc tractemus.ver.licet.

☙ SVMMARIVM.

1 *Cenſus nouus non poteſt,nec de nouo imponi,nec impoſitus augeri in eccleſijs per ipſum prælatum ad vtilitatem ſuam,ſed ad vtilitatem alterius eccleſiæ poteſt ex cauſa rationabili.*

3 *Cenſus non augetur auctu facultatibus.*

4 *Conductor ea ratione,qua non tenetur ad penſionem, ſi patitur magnum damnum,eadem ratione debet augere penſionem: ſi conſequitur magnum commodum.*

CAP. VII.

1 PRohibemus. ¶ † Nouus cenſus eccleſijs imponi nõ põt, nec augeri. Primò ponit duplicẽ prohibitionẽ,quã iuſtificat.Secundò ponit decretũ,ibi:*ſi quis verò*.& no. ꝙ iſte tex. eſt de principalioribus. ¶ Caſus literalis.Præcipit cõci. Lateranẽ. ꝙ Archiepi, Epi, Abbates & alij Prelati nouũ cẽſum nõ imponãt eccleſijs:nec veteres augeãtur:nec partẽ prouẽtuũ eccleſiarũ ſuis vſibus appropriare præſumãt:ſed libertatẽ inferioris cõſeruent. quã ſibi volũt à ſuis ſuperioribus conſeruari:qui cõtra fecerit,irri

2 tum habeatur,quod fecerit.Ber. ¶ † No.j.ꝙ nullus prælatus citra Papã,ſiue ſit ſecularis,vel regularis põt imponere nouũ cẽſum

3 vel antiquũ augere in eccleſia ſibi ſubiecta[a].Et hoc intellige,quando prælatus vult imponere ad vtilitatẽ ſuã.Non emꝫ debet authorizare in facto proprio,vt in cle.j.de reb.eccl.nõ alienã.ſed ad vtilitatẽ alterius eccleſiæ ſubſiſtẽte cauſa rationabili hoc poterit: vt no.Inn.hîc.& facit à cõtrario.c.præterea.&.c.cũ clerici.&.c.ſigni ficaſt iꝫ.eo.& intelligo de prelato,qui habet ẽpalẽ iuriſdictionẽ in loco:arg.in iuribus.s̃.alleg. ¶ Not.ij.ꝙ habẽs eccleſiã ſubiectã, nõ põt retinere ſibi partẽ prouẽtuũ.Et de Epis dic:vt in.c.vt noſtrũ. in fi.vt ecc.bene.De abbatibus & alijs prælatis inferioribus ,vide bonũ tex.in cle.quia regulares.in-§.j.de ſup.negli.præla. vbi cõclu dit,ꝙ qualiſcũq; ſi locꝰ ſubiectus abbati,dũmodò nõ ſit de menſa ipſius,nõ põt partẽ redituũ ſibi retinere. ¶ Vltimò no.ꝑ illa regula,qđ tibi nõ vis fieri,alij nõ facias.Et ꝑ illa,oĩa quæcũq; vultis faciãt vobis hoĩes,facite illis:vt j.dif.c.humanũ genꝰ. ¶ † In gl.ij.ver. ſubſidium charitatium in tantũ tempus ſit excõicatus,ſecundum dom. de Ro.dec.cccxv.in or.nouiſ.Itẽ adde,ꝙ quando Eps, vel prælatus alius ex cauſa à ſubditis exigit ,charitatium ſubſidium ,n ondebet à qualibet eccleſia hoc nomine plus exigere pecuniæ,quàm exigeret nomine procurationis, ſi viſitaret . Caſus eſt ſing.& vnicus in extrauaganti Benedicti.xij.quæ incipit, vas electionis. circa finem.

¶ Adde,an charitatiuũ ſubſidium poſſit præſcribi, Ro.cõſil. cccl.xxxviij.& quãdo poſſit imponi per eũdem Abba. cõſil. vij.& an poſſit præſcribi,etiã per Cal.cõſi.x.hoc ti. Lap.alle.xxx. Anto.Fran.

¶ Circa iſtã materiã de charitatiuo ſubſidio,an inferiores ab Epo poſſint illud imponere clericis ſibi ſubditis.vide Archi. xxiiij.di.c.fin. Et qñ & ex quibus cauſis poſsit charitatiuum ſubſidiũ peti à ſubditis:vide in.c.cùm Apoſtolus.de cenſi.& vide Spe.in tit. de renũ i.§.ij.& Hoſtien.in ſum.de of ſi.lega.in.§. quid pertinet.& an tale charitatiuũ ſubſidiũ debeatur Papæ,vide per Old. in cõſi.hic alle.& an dñs à vaſallis in caſu neceſsitatis, vide Bald.in.l.j.in fi.C.de ope.lib.& in.l.iubemus.la.j. in.j.nota.C.de ſacroſan.eccle.& vide de Bal.in.l.b quis ad declinandã . C. de epi.& cle.& vide de Car.in cle.j.in §.fi.in.j.q. de excef.prela.& in cle. j.in.§.j.in fin. de ſup.neg.præla .& adde,ꝙ charitatiuũ ſubſidiũ eſt arbitrariũ, & debet exigi ſecũdũ poſſibilitatẽ,& etiam ꝙ eũdo ad Papã, vel Imperatorẽ, vt per Car.in locis prælleg. Et intellige prædicta vera,ſi petẽs charitatium ſubſidium, eſt impotens facere expenſas de ſuo abſq; ſua culpa , qa tunc non poſſet petere:vt ple.trac.in.c.cum Apoſtolus.de cenſi.& an poſſet præſcribi huic charitatiuo ſubſidio,vide per doct.& per And.Sicu.maximè in.c.accedentes.de præſcrip.in.ij.col.in ver.item dubitatur.

a ☙ SEB. SAPIA. ¶ Sibi ſubiecta.Idẽ allegat aliãs eſſe dicendũ in hoſpitali ſubiecto,quia quære non poſsit cenſus novus imponi eccleſiæ ſubiectæ rõ eſt:quia iſta eſt quædã alienatio iuris eccleſiæ,quæ non põt fieri,niſi ex cã rationabili:& cũ debita ſolennitate,vt per Abb.j.c.proxi.in primo not. & in.c.ſignificauit.in primo & tertio no.in.c.grauis.ad fi.j.e.In alienatione autem bonorum hoſpitalis requiritur eadem ſolẽnitas, quæ in alienatione rerũ eccleſiæ,ſecundum do.Anto.Imo.& Abb.in.c.nulli.s̃.de reb.eccle.nõ alie.cum ſimilibus,vt tradit Fely.in.c.de quarta.s̃.cẽ præſcript.

☙ SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non poteſt fieri cenſualis,& facta nõ tenet per ſimplicem conſtitutionem Rectoris,ſine conſenſu Diœceſani.2.3.quo caſu requiritur cauſa rationabilis.*

4 *Præſertim,iſta dictio poteſt exponi pro maximè,& pro tantum.*

CAP. VIII.

1 PRæterea. ¶ † Prælatus , ſeu rector eccleſiæ non poteſt præſertim poſt mortem eccleſiã ſuã propria authoritate cõſtruere cẽſualẽ.Ponit caſum gñalẽ rõnem ſubdẽs ibi:*nõ enim*. ¶ Caſus literalis.Quidam Rectores eccleſiarũ per colluſionẽ quandã factam cum religioſis, qui habent in illis eccleſijs ſiuspatronatus,ſoluunt de eiſdem eccleſijs annuam penſionem : & illi eam reci-

4

SEB. SAPIA.
a ¶ Certum præmium. Vide Bar. in l.j.§.vtrũ.ff. ad Sillania. & Fely. in c.de hoc.col. pen. ver. in ea. glo. in fi. j. de simo.
b ¶ Tu vide glo. in ver. pedagia. in c. 2 super quibusdã. in §. prætereà. j. de ver. sig. quę ponit quæ sint pedagia, guidagia, & salmaria, & habetur per Archi. xxxiiij. q. 3 j. in. c. si quis Ro. imperatas. & p Bal. vbi plura dicit in rub. ff. de rerũ dini. Et quid sit vectigal, adde glosſ. in rubri. C. de vectig. & cõ. Et ista sunt quæ portoria dicuntur secũdum glosſ. in versicu. portoria. in l. iij. C. de vectig. Vulgatiter etiam appellantur telonea, vt est text. in c. j. in princ. in tit. quę sint re. in vſi. feu. Hinc dicitur in euãgelio: q beatus Matthęus sedebat in telono, quia erat publicanus. Quid autem sit tributũ, cẽsus, collecta, gabella, præstantia. & de alijs huiusmodi ponit Bal. in d. rubri. & Hostiẽ. in hocti. j. §. ex quibus causis. &c. & alij cano. hic.

SEB. SAPIA.
c ¶ Tributum. Vide Fely. in c. ad audientiam. colũ. vj. &. vij. versi. inquãtum habens. ſ. de præscrip.
d ¶ Et hoc est verũ, etiã ſi laici haberent potestatẽ à principe seculari faciendi ſoluere pedagia à perſonis eccleſiaſticis, quia princeps ſecularis nullã habet poteſtatẽ in perſonis & rebus eccleſiaſticis, vt declarat Hoſt. ihoc ti. in §. ex quibus cauſis. in verſi. ſed nunquid. & vide 2 Gemi. in. c. quã- a quàm. in hoc titu. lib. vj. in. iij. nota. Limito prædictã cõclusionem non procedere in his rebus, quas clerici animo negotiãdi non portarent, quia tũc perderẽt beneficium. d. cle. præſenti. eo. tit. à contrario ſenſu. & ibi glo. & Imo. declarant qũo dicatur negotiator, & debet ſtari iuramento clerici vtrũ portentur cauſa negotiandi, ſecũdũ eundem Gemi. in. d. c. quãquàm. Et eſt de mente gl. in. d. cle. præſenti. & habetur per Specu. in tit. de immu. ecclę. circa finem. ¶ Secundò limita, niſi clerici, vel perſonæ eccleſiaſticæ vellent gaudere cõmoditate & emolumẽto ſtatuti, diſponentis ſuper ſolutione pedagiorũ, quia tũc tenerentur ad eorũ ſolutionem. puta: ſi ſtatutum diſpõeret de ſumaria cognitione vel de alio modo procedendi. Nam hoc beneficium nõ cõpeteret clericis nõ ſoluentibus vectigal, nec hoc ſtatutũ dicet cõtra libertatẽ eccleſiæ, quia illud eſt cõpellere clericos ad ſolutionẽ vectigalium. & iſtud bñ eſſet contra libertatem eccleſiæ. Aliud eſt, ſub certa lege præſtatiõis eos ad cõmodũ ſtatuti inuitare, vt eſt tex. no. in. l. Titio centũ. §. j. ff. de cõdi. & demõſt. Iſta ſunt verba Bal. in. l. j. C. de cõtrahen. emp. & ibi dat cautelã, quã vide. ¶ Tertiò limito in his, qui emũt res proprias clericorũ ab ipſis clericis, quia immunitas ipſorũ nõ trãſibit ad emptores. Ita glo. in d. cle. præſenti. & facit ad hoc prima limitatio. & idem voluit expreſsè bar. in. l. licitatio. in §. fina. ff. de public. vbi dicit, q licet ſi ſcius nõ teneatur ſoluere vectigal: tamen ementes à fiſco ſoluere debẽt. Pro quo facit q mutatiõe 1 ſo-

perſonale

næ mutatur conditio rei. l. pro procuratorẽ. §. fin. & ibi Dyn. & Bald. ff. de acqui. hære. facit. l. ſi. C. de inoffi. teſta. Et per hoc põt decidi occurrens. q. p licet clerici de fructibus ſuarũ præbendarũ nõ ſoluant gabellam: tamen emẽtes huiuſmodi fructus bene ſoluere tenentur. Quod intellige ſecundũ diſt. Bar. in. d. l. licitatio. vbi tangit, vtrũ priuilegium tranſeat ad emptorem. de quo etiam Spe. & Bal. in addi. in tit. a de immu. eccl. in fi. & vterq. & Imo. in. l. maritũ. ff. ſol. ma. ¶ Quartò limita, q licet clerici & aliæ eccleſiaſticæ perſonæ nõ teneantur ad ſolutionem vectigalium: tamen coloni partiarij ipſorũ bene tenentur ſoluere vectigal, ſeu gabellas pro fru- 6 ctibus, ſeu portione fructũ eos cõtingente. Ita determinat Fed. de Se. in conſi. cvj. incip. quæſtio eſt. Ad- de tamen prædictis, q ſi clerici p b ſuos operarios coleręt fundos ſuos, tenerẽtur indiſtinctè ſoluere vectigal, etiã pro portione, quæ tangeret colonũ partiariũ. Ita Pe. de anc. in. d. c. quãquàm. Ego plus dico, q etiam ſi clerici cõduerent fundos laicorũ, quos propriis pecunijs excolerẽt, quod idẽ eſſet q de fructibus talium prędio rum, nõ tenerentur ſoluere vectigal. per doctrinã Bar. in. l. legatis. in ij. q. ff. de leg. iij. vbi dicit: q ille q locat ſua prædi 1 alteri, & ab alio cõducit, non per hoc põt dici negotiator. Sed clerici indiſtinctè pro rebus ſuis habent immunitatem, dummodo non animo negotiandi. ergo &c.

Adde Abb. conſi. vj. & vide Bal. conſi. cvij. & an exigens pedagiũ cò, quia eſt in poſſeſſ. vel quaſi exigẽdi incurrat pœnam alio nõ oſtenſo: & an exigens pedagia per terram cùm ſolitus erat exigere per aquam: contra faciat: vide per eundem Bal. conſi. clxxxviij. iij. lib.

Anto. Franciſ. ¶ An clerici poſſint cõpelli ad ſolutionem gabellarum & datiorum. Dicas, q regulariter nõ tenẽtur ad talẽ ſolutionẽ: vt in. l. placet. & in aut. item nulla cõitas. C. de ſac. ſan. eccle. & in cle. præſenti. hîc alleg. & in c. j. de immu. eccl. lib. vj. tamẽ poſſunt cõpelli ad ſoluendũ tales gabellas & data pro mercantijs & negotiationibus. & hoc, quia tales mercãtias nõ debẽt clerici facere: vt in titu. ne cleri. vel mona. ſeu. nego. ſe immiſ. & habetur in c. j. de celebra. miſſa. Et quæ dicatur negotiatio, & quis negotiator: habetur in. l. legatis ſeruis. & ibi per Bar. ff. de lega. iij. & vide omnino Barto. in rubr. C. de nauicu. lib. xj. Et adde, q ille dicitur negotiator, qui emit rem, vt eã, nõ mutata forma forſan carius vendat: vt habetur in. c. ejiciens. quæ eſt palea. xxxviij. diſt. & per Car. in cle. fi. de cenſi. Et adde, q negotiantes ſimul obligantur inſolidũ, nec habent inter ſe beneficiũ diuiſionis, vt plenè per Bart. in rubi. ica. C. de inſtitoria. in vlti. col.

a SEB. SAPIA. ¶ Perſona clerici. An clerici teneantur ad vectigalia & gabellas, tangit Feli. in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. colũ. xliij. verſi. de gabellis autẽ. ſ. de cõſtitu. Et nunquid liceat fraudare gabellas licitè impoſitas: tã gat Fely. in. c. j. col. xij. verſi. ex quibus verbis. ſ. de conſtitutio.

b ¶ Sic etiã exponit, ſeu intelligit in ſumma ſua in. §. ex quibus. verſi. actiones autẽ. in fi. De hac materia habetur per Bal. in. l. ſi plures. C. de cõdi. inſer. & in. l. cùm proponæs. C. de nauti. fœno. & per do. Alex. Imol. conſil. vj. vbi tangit quanto tempore præſcribatur ius imponendi talia pedagia, & an requiratur ſcientia Principis, an tit. vel bonafides, dic, vt ibi per eũ, & per eum dem in ſua ſolenni diſputa. incip. Sigiſmundus. vbi attingit in tertio dubio qualiter poſsit præſcribi cõtra Imperatorẽ, vel ea, quæ ſunt meri imperij, ſeu reſeruata Principi, vt eſt hoc ius imponendi pedagia. De hac materia tãgitur per Angel. conſil. xl. & per Pau. de ca. conſil. xix. incip. vſus ve ẽtigalis corruptus eſt & c. & per Oldra. conſi. xxxij. incipien. punctus talis eſt. Adde etiã ad id, quod dicit hîc Panor. in fin. ad quod no. idem Panor. in. c. cum apoſtolica. ſ. de his, quę fiũt à prę. ſine cõſenſu capi tuli. q quando qs allegat poſſeſsionẽ tãti tẽporis cũ ius initij memoria nõ exiſtit, oĩa præſumuntur interueniſſe ſecundum intentionem allegantis. & ita dicũt ibi. Io. andr. Vin. Hoſti. & do. Ant. & alij. vbi in terminis illius decre. videtis, q laici poſſunt habere decimas eccleſiarum in feudum, ſi modo fuerit cõceſſum ante conciliũ Lateranẽ. ſecus ſi poſt. Pone, q laicus poſsidebat de cimam alicuius ecclęſiæ, vt quia erat poſita in parochia illius eccleſię quo caſu de iure communi præſumuntur ſpectare ad ipſam eccleſiã. c. j. de reſtit. ſpol. lib. vj. Et eccleſia volebat vendica-

SVMMARIVM.
1 *Pedagia noua licitum eſt imponere ſolis principibus & regibus, inferioribus verò non. 6.*
2 *Eleemoſyna non debet fieri de malè acquiſitis reſtitutioni ſubiectis.*
Pedagia malè & indebitè extorta ſubiacent reſtitutioni.
3 *Pedagium, vectigal, tributum, & cenſus, in quibus differant.*
4 *Clerici non obligãtur ſoluere pedagia, vel vectigalia etiam licitè impoſita.*
5 *Fraudantes gabellam non tenẽtur in foro conſcientiæ, & omnibus eſt licitum fraudare, niſi illis, qui communi conſilio impoſuerunt.*
6 *Reges præſcribunt iura Imperatoris in eorum regnis. Præſcriptio contra iura Principis, requirit tempus, de quo non ſit memoria.*

CAP. X.

INnouamus. ¶ Noua pedagia ſine cõſenſu Principis imponens, cõione priuatur. Primò poniẽ p hibitio. Secũdò pœna, ibi: *ſi quis.* ¶ Caſus literalis. Quidã præſumebãt eccleſijs imponere noua pedagia: ſuper hoc cõſultus Papa, reſpõdet q noua pedagia ſine authoritate Regũ, vel Principũ cõſtitui nõ debẽt: qui cõtra fecerit, & cõmoniẽ nõ deſtiterit, cõione careat Chriſtiana, donec ſatisfaciat. Ber. ¶ † No. j. vnũ caſum reſeruatũ Regibus & principibus. Nam ad eos dũtaxat ſpectat imponere noua pedagia. Inferiores ergo dñi tẽporales peccant imponẽdo hæc pedagia de nouo. ¶ † Itẽ not. ibi: *donec ſatisfaciat.* q extortũ occaſione pedagij illicitè impoſiti ſubiacet reſtitutioni. Ex quo infertur, q tales dñi nõ poſſunt de tali pedagio eleemoſynã facere. iuxta no. in. c. ex trãſmiſſa. ſ. de deci. &. xiiij. q. v. in ſumma. ¶ Vltimò no. caſum vnũ, in quo eccleſia exercet iuriſditionẽ in laicos. ſ. qñ imponũt noua pedagia citra authoritatẽ iuris. Nã ex quo eccleſia excõicat laicos tranſgredientes, ergo habet in eos iuriſdictionẽ, quia excõicatio nõ debet ferri, niſi contra ſubditũ, vel forũ ſortientem rõne delicti. ad hoc quod dixi in. c. quia clericis. de fo. cõpetẽ. ¶ † Sed quæro, quid dicaſ pedagiũ. Solu. dicit lo. an. b q eſt q̃dã pſtatio, q fit à trãſeũtibus p rebus, q vehunt, vel portãtur: & qñq ſoluitur p pſona. & alio vocabulo vocatur in iure ciuili vectigal, qa ſoluitur p his, q vehũtur. i. portãtur. vñ pedagiũ & vectigal idẽ importãt. de quo aliquid no. in. l. j. ff. de pub. Itẽ habetur tributũ & cẽſus, & ſi ſoluitur principi, nõ eſt differẽtia inter tributũ & cẽſum, vt not. in. d. l. j. ſed priuato qñq ſoluitur cẽſus p re cẽſuali. de quo dixi in. c. cõſtitut. de reli. do. & tũc tribũ differt à cẽſu. ¶ † An aũt clerici debeãt ſoluere pedagia, ſeu vectigalia, etiã licitè ſtatuta d p dnos tpales? dic q nõ d, quia pedagiũ eſt on⁹ perſonale: & perſona clerici a nullo modo eſt ſubiecta laico. & hoc dic, vt in. c. quãquàm. de cenſi. lib. vj. & in cle. præſenti. e. tit. ¶ † Et 5 ex hoc inferẽ ad. q. nũquid clericus poſsit libere fraudare pedagiũ, ſeu vectigal? dic, q nedũ clericus: ſed etiã oẽs extranei licitè defraudant: ſeu nõ ſoluũt, ex quo nõ eſt legitimè impoſitũ quia nõ cadit propriè hoc caſu fraus: ſed poti⁹ quis euitat grauamẽ. Sed ipſi ciues, qui cõmuni cõſenſu ſibi impoſuerũt, nõ licitè fraudant: quia in eorũ præiudiciũ non bene potuerunt hoc ſtatuere. & hæc ſunt de mẽte Bar. in. l. vectigalia. ff. de pub. ¶ † Vltimò op. cõtra tex. in eo, quod innuit, q de cõſenſu regũ & principum licitè imponuntur pedagia. Nam videtur, q ſolus Imperator poſsit iſta imponere: vt in. l. vectigalia. C. de vecti. & cõmiſ. quaſi p totũ. ad idẽ. c. ſuper quibuſdam j. de verb. ſign. vbi tex. excipit Imperatores & Reges: & reſpectu Regũ exponit ibi Hoſti. b Regẽ. ſ. Romanorum. Nam poſt electionẽ ante coronationẽ non appellaſ Imperator: ſed Rex romanorũ. So. doc. nõ tãgũt hîc cõtrariũ, ſed põt intelligi tex. dupliciter. Primò, vt intelligatur ſecundũ quod intelligitur. d. c. ſuper quibuſdã. Secũdò poteſt intelligi de Regibus & Principibus, qui præſcripſerunt hoc ius imponẽdi pedagia, vel aliã iura Principis. Nam cõmuniter hodie Reges inferiores præſcripſerunt in eorũ regnis hæc iura Imperatoris. quo caſu poſſunt hoc exercere: vt Imperator, vt in ſimili no. Inno. in c. cũ. P. de fi. inſtru. Bar. in. l. infamẽ. ff. de publ. iudic. Et ſic videmus hodiè in aliquibus cõitatibus Italiæ, quæ videntur hoc præſcripſiſſe: in quo tamẽ Bar. videtur cõtrarius, vt ipſemet no. in. l. j. ff. de aqua plu. arcẽ. & in. d. l. vectigalia. & in. d. l. infamẽ. Et ſcias, q cùm præſcribit cõtra Principẽ, requiritur tẽpus, de cuius initio nõ eſt memoria, vt in. d. c. ſuper quibuſdã. ſed cõtra inferiorem, qui haberet hoc ius, non

SVMMARIVM.
1 *Clerici committentes ſimoniam, de rigore iuris debent deponi.*
2 *Epiſcopus poteſt facere cenſuales eccleſias ex iuſta cauſa, aliàs ſecus.*
Authoritas Epiſcopi, vbi interuenit, non præſumitur colluſio.

CAP. XI.

VUm clerici. ¶ Qui per colluſi onẽ inſtituit eccleſiã cẽſualẽ, illa priua bitur. Primò exceſſus. Secũdò pœna. ibi: *præcipimus.* ¶ Caſus literalis. Quidã clerici cũ quibuſdã religioſis ſine authoritate Epi faciũt colluſionẽ, cõſtituẽdo eas cẽſuales eccleſias, quas tenẽt, vt poſt eorũ deceſſum ad præſentationẽ religioſorũ ad eaſdẽ eccleſias filij, vel nepotes clericorũ ipſorũ præſentẽtur. Præcipit Papa, vt qui inuenti fuerint facere talia, eccleſijs ipſis appellatiõe poſtpoſita ſpolienẽ. Ber. ¶ No. j. pœnam eorũ, qui cõſtituũt cẽſua lẽ eccleſiã citra authoritatẽ Epi. Nã debẽt illa priuari. Sed conſydera, q tex. iſte loquit, qñ p colluſionẽ imponebãt cẽſum publicũ, puta vt filij, vel nepotes præſentarent poſtmodũ ad illã eccleſiã: quid aũt, ſi ceſſat colluſio? dic, vt dicẽſ in. c. grauej. eo. ¶ † Op. videt eñ, q iſti cle 1 rici debuiſſent deponi: qa cõmiſerũt ſimoniã. Nã ſoluebãt cẽſum, vt filij: vel nepotes cõſeq̃renẽ eccleſias: & ſic dabãt tẽporale p ſpũali cõſequẽdo. ad hoc. in. c. cũ clericis. ſ. de pac. & qđ ibi no. gl. fi. Sol. doc. fatentur cõtrariũ: q de rigore iuris tales clerici poſſunt deponi, & etiã religioſi deberẽt priuari iurepatronat⁹, exquo taliter eo abutuntur. facit quod no. in. c. quod clerici. ſ. de iurepa. quod no. ¶ In glo. j. in fin. Hoſt. dicit & bene quòd tex. iſte nõ eſt reſtringendus ad colluſionẽ, quæ fit in iudicio, prout gl. videt intelligere, ſed põt intelligi generaliter tangit quanto tempore præſcribatur ius imponendi talia pedagia, & an requiratur ſcientia Principis, an tit. vel bonafides, dic, vt ibi per eũ, & per eundem in ſua ſolenni diſputa. incip. Sigiſmundus. vbi attingit in tertio dubio qualiter poſsit præſcribi cõtra Imperatorẽ, vel ea, quæ ſunt meri imperij, ſeu reſeruata Principi, vt eſt hoc ius imponendi pedagia. De hac materia tãgitur per Angel. conſil. xl. & per Pau. de ca. conſil. xix. incip. vſus ve ẽtigalis corruptus eſt & c. & per Oldra. conſi. xxxij. incipien. punctus talis eſt. Adde etiã ad id, quod dicit hîc Panor. in fin. ad quod no. idem Panor. in. c. cum apoſtolica. ſ. de his, quę fiũt à prę. ſine cõſenſu capi tuli. q quando qs allegat poſſeſsionẽ tãti tẽporis cũ ius initij memoria nõ exiſtit, oĩa præſumuntur interueniſſe ſecundum intentionem allegantis. & ita dicũt ibi. Io. andr. Vin. Hoſti. & do. Ant. & alij. vbi in terminis illius decre. videtis, q laici poſſunt habere decimas eccleſiarum in feudum, ſi modo fuerit cõceſſum ante conciliũ Lateranẽ. ſecus ſi poſt. Pone, q laicus poſsidebat de cimam alicuius ecclęſiæ, vt quia erat poſita in parochia illius eccleſię quo caſu de iure communi præſumuntur ſpectare ad ipſam eccleſiã. c. j. de reſtit. ſpol. lib. vj. Et eccleſia volebat vendica-

re tal em decimam dicens, q fuerat conceſſa poſt conci. Lateranen. laicus dicebat, q fuit ante, dicũt q ſi laicus probat poſſeſsionem eſſe tanti temporis cuius initij memoria non extet in cõtrarium, obtinebit, ac ſi appareret ante concilium eſſe. Ita ergo dicerem in propoſito in materia noſtra, q ſi aliquis diceret ad ſe ſpectare exactionem pedagij; & probaret poſſeſsionem tanti temporis &c. q præſumeretur iuſtè ad ſe ſpectare. & ille, qui allegaret eſſe noua vectigalia, haberet neceſſe illud probare.

Anto. Fran. ¶ Circa hoc quod hîc dicitur de pedagio, & an iuri imponendi illud vel iuri exigendi poſsit quis præſcribere: & cõtra quẽ, & ad quẽ ſpectat talia pedagia & gabellas imponere: vide quæ plenè tractantur per Bal. & Bar. in rubri. in titu. quæ ſint rega. in vſi. feu. & per Bar. in. l. Aquilius Regulus. ff. de donatio. Et adde q ille, qui exigit pedagia & alias gabellas tenetur ad emẽdam omnium dãnorũ: quæ inferrentur ipſis mercatoribus & alijs ſoluentibus gabellas & pedagia in ſuo territorio, vt habetur per gl. & Bart. in. l. ne quid. ff. de incen. rui. & nau. Siue illud damnum inferatur de nocte, ſiue de die, ſiue ab hoſtibus, ſiue ab alijs: vt per Bal. in. l. ſi quis non dicam rapere. in v. col. C. de epiſc. & cle. Siue illud damnum ſit illatum à ſubditis, ſiue non, vt per Flo. de ſanc. Pe. in. l. ſcientiam. ff. ad. l. aquil. & per Bal. & Bar. in l. ſi quando. C. vnde vi. & per Bart. in. l. j. §. qui in ſumma. ff. quando ex fact. tut. Et circa hoc quod hic dicitur de vectigalibus: dicas, q vectigal eſt octaua pars eius, quod vehitur, fiſco debita. l. vniuerſi. C. de l. à legatis. & l. ex præſtatione. C. de vectig. & cõmi. & vide Saly. in. l. vectigalia. C. eod. tit. Et adde quòd vectigalia retinẽs tenetur reſarcire omne damnum duplicatum fiſco: & poteſt contra eum procedi, vt habetur per Spe. in titu. de primo & ſecũdo decreto. in. §. reſtat. in ver. & idem iuris. & vide tex. & Bald. in. l. noua vectigalia. C. de vectiga.

ter qualitercũq; fiat collusio, siue in iudicio, siue extra, vnde verbũ collusio, capitur hîc latè.
12 ¶ † In glos. ij. in fi. no. glo. q; ex iusta causa potest Eps imponere nouũ censum ecclesiæ. ad hoc ca. cõstitutus. §. de religio. domi. & in. c. cũ venerabilis j. eo. Et idem no. in ca. significauit j. e. sed si ne iusta causa non potest. tamen vbi interuenit authoritas Episcopi, nõ præsumitur collusio. argu. in ca. nisi. de præbend. & sic potest intelligi iste tex. dum ponderat, quòd hîc non interuenit authoritas Episcopi.

SVMMARIVM.

1 *Collectores, si grauant ecclesias ad soluendum, debent priuari eorum officio, & idem si circa alios excedant debitum finem. 2.*

CAP. XII.

1 EA, quæ. ¶ † *Si collectores* grauant ecclesias, priuari debẽt officio. Primò excessus. Secũdò pœna. ibi: *quod*. ¶ Casus literalis. Quidã Archidiaconi faciebãt collectã denariorũ beati Petri per Archidiacona tus suos: & sub tali occasione ecclesias & parochias plurimũ aggrauabãt. Papa præcepit, q; hoc non faciant, q; si secus præsumpserint id, quod videntur habere, auferatur à vobis. Ber.
2 ¶ † In glo. j. dic, q; etiam põt intelligi tex. generaliter in oĩbus collectoribus. *Si* em excedunt debitũ finẽ, debẽt officio priuari. Facit. c. indicatũ. dist. lxxxix. ¶ Sed q̃o, qd intẽdit litera, dũ dicit id, quod videmini habere auferetur. &c. doct. exponũt tripliciter. Primò, vt intelligaf de indulgentia peccatorũ: quia nõ merebunf: ex quo grauant. Secundò põt intelligi de officio Archidiaconatus. Tertiò de officio collectoriæ. & secundum hunc vltimum intellectum summauj.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus non potest sine causa facere ecclesiam censualem. cum causa verò secus.*
2 *Solennitas extrinseca non præsumitur etiam in facti antiquis.*
4 *Spoliatus non est restituendus, quando erat in possessione contra ius.*
5 *Præscribens contra ius debet habere titulum & bonam fidem. & quòd tanto tempore possederit, de cuius initio non sit memoria.*
Error iuris impedit præscriptionem: error facti non.
6 *Census non potest imponi, etiam quòd tam fuerit impositus, sed legitima præscriptione sublatus.*
Præscriptio non currit contra tributum, vel censum debitum in signum subiectionis.

CAP. XIII.

SIgnificauit. ¶ Qui recipit iuramentum de nouo cẽsu imposito ecclesiæ persoluendo, cõpellit iurantẽ absoluere. Primò ponit casum perplexũ. Secũdò distinguẽdo prouidet. secundũ mẽbrũ ibi: *si verò*. ¶ Casus literalis. Monachi de Castig. elegerũt quẽdã clericũ. T. noĩe ad regimẽ ecclesiæ de Fulsig. ipm iuramẽti vinculo cõstringẽtes de soluẽdo eisd̃ annuatim cẽsum trium marcharũ, quas prædecessores eius soluerant. Postmodũ Eps diœcesis eidẽ in periculũ ordinis interdixit, ne censum illũ eis solueret: nisi prius cõstaret, q; authoritate epali fuisset impositus. Sacerdos prędictus hoc significauit Papæ, vnde mãdat cuidã, quatenus si cõstiterit præfatũ canonẽ authoritate Epi, & nõ de nouo fuisse impositũ, præcipiat Eps, vt phibitionẽ suã relaxet. si verò cẽsus de nouo sit impositus, siue authoritate Epi factũ sit, siue nõ, compellat monachos illos appellatiõe remota, vt clericũ illũ à iuramẽto absoluãt. Ber. ¶ † No. j. q; sola authoritas Episcopi nõ sufficit, vt ecclesia efficiatur cẽsualis. Nã quẽadmodũ Eps nõ valet alienare bona ecclesiæ sine cã. xij. q. ij. sine exceptiõe. ita & fortius, nec cẽsum imponere: cũ sit quædã alienatio iuris eccl-siæ. & de hoc j. cũ gl. j.
2 ¶ † No. ij. ibi: *nisi prius constaret*. q; in cẽsu etiã antiquo nõ præsumitur authoritas Episcopi: nisi probet. Sicut dicimus in cõtractu minoris: vt nõ præsumaf authoritas tutoris, nisi expresẽ probet: vt in. l. quæcũq; ff. de publi. Ratio est, quia solẽnitas extrinseca nũquàm præsumitur, nisi probetur: vt no. in. c. innotuit. de eo, q; furordi. rece. per Inn. & p Bar. in. l. sciẽdũ. ff. de verb. oblig. ¶ Tertiò no. q; sacerdos nõ põt etiã in vita sua cõstituere ecclesiã cẽsualem.
3 Nam est quædã alienatio, vt. §. dixi. ¶ † In glo. j. ibi: *iusta tamen de causa*. No. glo. & secũdũ eã restringerẽ tex. in fi. nã tex. videf velle in fi. vt authoritas Episcopi nõ sufficiat ad cẽsum nouiter cõstituẽdũ. Nã intelligo, qñ sine cã: aliãs secus: vt. §. de relig. do. c. cõstitut⁹. & c. venerabilis j. eo. Et ex hoc collige duo, quę requirũtur in impositione cẽsus. Primò authoritas Epi. Secũdò, q; subsit cã iusta. Tertiò, secũdũ Hoft. q; capitulũ cõsentiat. ar. in. c. tua. & c. pastoralis. de his, quæ fiũt à præla. Quartò, q; si ecclesia, cui cẽsus imponitur est collegiata, cõsentiat huic impositioni. arg. in. c. j. §. de re. eccl. non alie. & de rerũ permu. c. j. Puto tñ, q; vbi cã est vrgens, & ecclesia inferior nõ velit cõsentire poterit Eps hoc facere cũ cõsensu capituli. ar. in cle. fi. de rebus eccle. non alie. & in. c. j. eo. ti. lib. vj.
¶ In glo. ij. in fi. Gof. & Lau. videntur distinguere, q; aut certum est cẽsum deberi: & seruandũ est iuramẽtũ. Aut certũ est nõ deberi: & parendũ est præcepto Episcopi, & in dubio debet obedire. Sed aduerte: quia per hoc nõ soluitur cõtrariũ formatũ in glo. Nã isti monachi erãt in possessione huius cẽsus, quia prædecessor huius rectoris soluerat, & lite pendente nõ debet quis priuari possessione sua. ¶ Ex dictis doc. põt multiplicirer sol. colligi. Primò, q; solutio rectoris sine cõsensu Episcopi nõ potuit trãsferre possessionẽ in istos monachos: quia sine authoritate Episcopi, cẽsus imponi nõ põt. & primũ tenuit Inn. posteà dicit, q; possessio fuit eis quæsita. vt in. c. dilectus, de capel. mo. sed erat clãdestina respectu Episcopi. vñ potuit episcopus postquàm sciuit, solutionẽ interdicere.
4 ¶ Tertiò põt solui, q; hæc possessio erat cõtra ius: vñ spoliatus tali possessiõe nõ cõsequitur restitutionẽ: [b] nisi probet, q; ex probabili cã acquisiuit possessionẽ, vt in. c. ad decimas. de restitu. spoli. lib. vj. Et no. ex prædictis & ex tex. pro istis onerib⁹, quę prę sbyteri exoluũt qñq; cõtra ius: vt nõ obstãte illa possessiõe facti posit Eps interdicere sacerdoti: vt illa onera amplius nõ soluat.
5 ¶ In gl. fi. dic, vt. §. dixi, q; tẽpore fundationis põt census imponi. vt in. c. prætereà. de iurepatro. Item de nouo, vbi subest cã: vt no. in fi. gl. quã no. † Itẽ põt acquiri prescriptione, vt in. c. Eleutheri⁹, xviij. q. ij. sed cũ hæc præscriptio sit cõtra ius, oportet q; præscribẽs habeat titulũ & bonã fidẽ, vel q; tãto tẽpore possederit de cuius initio nõ sit memoria, vt in. c. j. de præscrip. lib. vj. Et dicit hîc Hoft. q; sola authoritas Epi sufficit ad parãdũ titulũ præscribẽdi. ar. hîc. Quod ego limitarẽ, qñ præscribẽs erraret in facto, quia putauit cõsensum capituli interuenisse, secus si errabat in iure, credẽs solũ cõsensum Epi sufficere, quia error iuris impedit præscriptionẽ: vt in. c. dudũ. de deci. & in. l. nunquã. ff. de vsuca. Facit qd̃ no. in
6 c. ij. de his, quæ fiũt à præla. & in. c. de quarta. de præscrip. ¶ † Sed quærit hîc Hoft. quid si cẽsus ab initio posit⁹ fuit, sed præscriptio ne legitima sublatus: nũquid valeat impositio nouiter facta? & tenet, q; sic. Tũ, quia cõtra cẽsum nõ præscribitur, vt in. l. cõperit. C. de præscrip. xxx. vel. xl. anno. Tũ, quia aliud est de nouo oĩno imponere: aliud recẽsere antiquũ. arg. in. c. cõsuluit j. de Iudæis. hoc dicũ tñ nõ placet. Nã. l. cõperit. loquitur de censu debito Principi in signũ subiectiõis. qui nõ põt præscribi, sicut nec subiectio. secus in cẽsu debito inferiori puta patrono, vel alteri ecclesiæ. Nõ enim video quare cõtra cẽsum istũ nõ posit pscribi. ex quo ergo cẽsus est legitimè sublat⁹, nõ põt Eps de nouo ponere sine cã legitima.

Summar-

SVMMARIVM.

1 *Monasteria tenentur contribuere in visitationibus, quas facit Archiepiscopus. 2. 4.*
3 *Abbas potest esse procurator aliorum monasteriorum.*
5 *Archiepiscopus, vel Episcopus, an possint visitare hospitalia qualiacunque sint.*
Hospitalia præsumuntur religiosa in dubio, quando habent cãpanile cum campana, & ibi publicè celebratur quotidiè.

CAP. XIIII.

1 SOpitæ. ¶ † Archiepiscopus visitans prouinciam etiam à monasterijs prouinciæ procurari debet. Primò narrat factum. Secũdò diffinit. ibi: *inde*. ¶ Casus literalis. Inter Archiepiscopũ Rauennatẽ. & monasteria de Boñ. cõtrouersia vertebatur super procurationibus recipiendis causa visitationis. Abbas sancti Proculi & oĩm aliorũ monasteriorũ de Bononia procurator p monasterio suo propter cõtrouersiã istã ad apostolicã sedẽ accessit, & super causa ista diutius litigauit. Archiepiscopus asserebat procurationes ipsas in alijs monasterijs suæ prouinciæ sibi sine cõtradictiõe præstari: & probauit per testes procurationes exhibitas fuisse prædecessoribus suis in monasterijs Boñ. Papa videns intẽtionẽ Archiepiscopi iure cõi fundatam & antecessorũ cõsuetudine adiuuari, cõdẽnauit monasteria ad præstandũ p curationẽ dicto Archiepiscopo & successoribus suis se-
2 cundum facultates eorũ. Ber. ¶ † No. j. q; monasteria licet sint exẽpta à lege diœcesana: vt in. c. dilectus. & quod ibi no. de offi. ordi. tenetur nihilominus ad procurationẽ præstandã ratione visitatiõis. Ex quo infertur, q; illa theorica est falsa, quæ habet, q; ea, quæ cõstituit in dãdo, sunt de lege diœcesana. Nam p curatio cõstitit in dãdo: nec tñ ab ea monasteria sunt exẽpta. De quo vide, quod
3 dixi in. c. j. de sta. reg. ¶ † No. ij. q; Abbas põt esse procurator aliorũ monasteriorũ. An aũt posit hoc officium exercere pro alijs: videf q; nõ: argu. in. c. ij. §. de postula. præla. & in cle. religiosus. de p curа. Host. tñ simpliciter tenet, q; cũ habeat administrationẽ põt esse procurator. vnde nõ repellit sicut simplex religiosus. qd̃ verbũ not. & vide bo. gl. quę facit ad multa. xvj. q. j. de præsentium. Item in simplici religioso dicit Host. q; põt esse procurator Episcopi. alleg. xvj. q. j. c. si verè. Quod verbũ etiã not. quia per iura apertè nõ probat: secũdũ quod legitur & no. ij. q. vij. c. cum pastoris. ¶ Itẽ no. q; ius cõmune iuuatur ex cõmuni vsu patriæ: & sic cõsuetudo põt cõcurrere cũ iure cõi. & facit ad. q. tactã per gl. in. c. j. de cõstit.
4 in. vj. ¶ † Vltimò no. q; Archieps põt visitare nedũ suã diœcesim, sed etiã totã prouinciã: & nedũ ecclesias seculares, sed etiã religiosas & monasteria & ab eis exigere p curationẽ rõne visitatiõis. Et de modo visitandi per Archiepiscopũ: dic, vt hodiè habes bo. tex. in. c. j. eo. ti. li. vj.
5 ¶ † An aũt Archieps seu Episcopus possit visitare hoa spitalia [a] qualiacũq; sint, vide per Fede. cõsi. xlvj. & concludetres casus. Primus, quando certũ est hospitalia esse religiosa: vt puta authoritate Episcopi fundata. & hęc indubiè visitantur per Episcopũ & Archiepiscopũ, vt in. d. c. j. & ibi glo. super ver. pia loca. Secũdus casus, quando cõstat, q; sint fundata authoritate Episcopi: sed habẽt signa religionis, & publicitatis: vt quia habẽt cãpanile cũ cãpana, & ibi publicè celebratur quotidiè, quia præsumptio est, q; sint religiosi: vt no. Arch. de cõsec. di. j. nemo. dixi in. c. patentib⁹. de priuile. ¶ Tertius casus est magis dubitabilis, qñ cõstat, q; sint hospitalia priuata. & sentit Fede. q; poterit adhuc visitare, ex quo sunt deputata ad vsus pios: loquitur tamẽ de hospitali infectorũ, vel leprosorũ. & facit. c. ij j. de eccle. ædi. Sed ego in hoc casu distinguerem, quòd aut viuit ille, qui hospitale erexit, & non poterit Episcopus eo inuito illud visitare: queadmodũ & domũ propriã alicuius priuati. Aut ille decesit, & voluit hospitale remanere in suo statu. & tunc superior potest illud visitare. arg. opti. in aut. de ec. ti. §. fi. quis ædificationẽ. & facit quod dixi in. c. inter dilectos. de do.

SVMMARIVM.

1 *Patroni laici, siue ecclesiastici non possunt nouum censum imponere in ecclesia patronata, licet ab initio in fundatione posset. 2.*
3 *Iuramentum non ligat iurantem in præiudicium ecclesiæ.*
4 *Pœna est arbitraria, vbicunque non est à iure expressa.*

CAP. XV.

1 GRauis. ¶ † Patroni etiã clerici [b] nouũ censum ecclesiæ imponere non [a] possunt: nec veterẽ augere: & si super hoc iuramentũ, vel cautiones exegerũt, coguntur absoluere. Prima pars narrat factũ. Secũda prouidet ibi: *declarationi*. ¶ Casus literalis. Quidã ecclesiastici, seu religiosi habẽtes præsentationẽ in ecclesijs nolũt ad eas vacãtes aliquos præsentare, nisi aut nouũ cẽsum eis imponãt: aut veterẽ pẽsionẽ augmẽtent cõtra cõciliũ Lateranẽ. & ad solutionẽ ipsius instituendos presbyteros iuratoria, vel fideiussoria cautione cõpellant. Peruenit hoc ad notitiã domini Papæ, vnde mãdat quibusdã, quatenus quicquid cõstiterit cõtra cõstitutionẽ cõcilij sup huiusmodi à tẽpore Prælati cõsilij attẽtatũ in irritum debeant reuocare: sed presbyteros. qui super his iuramẽta præstiterũt, faciant absolui cõgrua satisfactione imposita, & qui cõtra formã canonũ decẽtero super his venire præsumpse
2 rint: canonicè puniant. Ber. ¶ † No. j. q; licet ad petitionẽ patroni posit tẽpore fundationis census, vel pensio cõstitui: vt in. c. prætereà. de iurepatro. & j. c. proxi. post tamẽ fundationẽ hoc fieri non posset: vt hîc. ¶ † Not. ij.
3 q; iuramẽtũ nõ ligat presbyterũ in præiudiciũ iuris ecclesiæ. ¶ Vltimò no. q; rector cõstituẽs ecclesiã cẽsualẽ propria authoritate, est canonicè puniendus. Quæ aũt dicat pœna in hoc canonica. dic, vt in gl. fi. ¶ In gl. in ver. absolui. ibi: *duo*. no. gl. pro intellectu illius. c. tua. §. de iureiur. & dic, vi ibi plenè dico. Et in fi. glo. vel dic, q; iste absolui tur quo ad vulgi opinionẽ. vel absoluitur à peccato: quia
4 temerè iurauit. ¶ † In glo. fi. ibi, *de elec. c. nihil*. & vide melior em glo. in. c. generali. de elec. lib. vj. & in fi. glo. Host. dicit, q; pœna in hoc casu erit arbitraria, ex quo certa nõ est in iure expressa. Nec ob. c. cũ clerici. §. eo. quia ibi per collusionẽ fuit cẽsus impositus, seu instítutus. Itẽ ibi interuenit simonia: hîc nõ. Nec ob. c. querelã. de iureiuran. quia ibi loquimur de transgressione liciti iuramẽti. istud aũt iuramentũ erat illicitũ. Io. and. dicit q; etiã in hoc. c. pactũ poterit esse simoniacũ. vult dicere, q; si iste promisisset cẽsum, & vt præsentaretur ad beneficiũ cõmisisset simoniã: & sic priuaretur ecclesia. secus die, vbi post institutionem ex sua simplicitate promisisset soluere censum. Si aũt hoc fecisset sciẽter, credo q; deberet priuari ecclesia: quia hæc est pœna alienatis indebitè bona ecclesiæ, vel obligatis ecclesiã pro alienis debitis. de quo in. c. quod sicut. in fi. §. de electio. & in. c. ij. de so. cũ similib.

SVMMARIVM.

1 *Patronus in fundatione ecclesiæ potest facere, vt imponatur cẽsus persoluendus, vel sibi, vel alteri tertio.*
2 *Census, vel tributi solutio non probat necessariò subiectionem.*
3 *Testator potest grauare hæredem, vel legatarium ad exhibendum procurationem annuatim in aliquibus pijs locis.*
4 *Procurator obligatus ad procurandum dominium, tenetur procurare seruitores.*
5 *Obligatus ad seruiendum aliquibus sub nomine collectiuo, puta vni collegio, debet secundum quod numerus crescit, vel decrescit. 9.*
6 *Conductor minuit & auget pensionem, secundum quod*

[a] SEB. SAPIA. ¶ Quòd in censu, In cõtrarium tamen facit q; propter diuturnitatẽ temporis, præsumitur solennitas extrinseca, vt latè cõcludit Felyn. in c. sicut colũ. xvij. ver. fallit tertiò. de re iud. & Iaf. in. d. l. sciendũ. & in. l. j. col. vj. C. qui admitti.

ZACHARIAS. [b] ¶ Nõ cosequitur restitutionẽ. Adde istum in. c. venerabilis. nu. 3. & quod ibi posui in apost, ad ipsum. in ver, ante restitutionem. §. de offi. dele. & Phili. Frã. in regula, dolo facis. & quod ibi no. Celsus in apostil. ad ipsum. in ver. spoliatus. de reg. iur. lib. vj.

[a] SEB. SAPIA. ¶ Visitare hospitalia. Vide ad hoc quæ latè cõgerit Fely. in. c. de quarta. col. iij. §. de præscript. & ibi quomodo cognoscatur, q; hospitale sit religiosum, vel priuatum.

ZACHARIAS. ¶ Patroni etiam clerici. Adde Car. in cle. j. §. j. & ibi bo. tex. de excess. præla. & istum in. c. prohibemus. j. eo. & vtrum, si census augeatur, cũ reditus auctus est prædijs: si prędia non augeantur, vide eundem Cardi. vbi. §. in. iij. opp.

fructus minuuntur, vel augentur.
7 *Spoliari nemo debet propria autoritate.*
8 *Possessor non cogitur ostendere titulum suæ possessionis, nisi possessio sit contra ius.*
10 *Iudex non debet consulere vni cum graui præiudicio alterius.*
11 *Furnum, vel molendinum si quis dederit in emphyteosim cum conditione, vt gratis, vel dato aliquo precio possit ibi cum sua familia coquere, vel molere, an aucta fami. possit ista facere, vel gratis, vel pro eodem precio.*

CAP. XVI.

QVanto. ¶ Qui tenetur procurare fratres alicuius dom⁹, obligatur ad ꝓcurādū oēs. licet illorū numer⁹ nūc creuerit: sed si ex hoc grauaretur nimiū: p iudicis officiū sibi ꝓuidebit. h.d secundū magis cōmunē lec. Primò recitat factū. Secūdò indulget: & indulgentiam moderat. ibi: *indulgemus*. & ista est bo. tex. ¶ Casus literalis. Fundatores monasterij bellęuilæ ab ipsa fundatione ipsius monasterij cōstituerūt: vt fratres illic domino seruientes fratribus sancti Irenei vnā procurationē annis singulis exhiberēt: quāuis ab eis nihil teneant: sed ab initio ꝓpter paucitatē fratrū seruiētiū sancti Irenei, ꝓcuratio illa fratres monasterij bellæuillæ nō grauabat: post modū intantum creuit numerus eorundem, q ad ꝓcurationē vix sufficiūt quatuor marchæ, quę ꝓ vna fieri consueuit, quare monachi isti sup hoc sibi ꝓuideri postulauerūt Papa indulget eis, ne vltra primā mēsurā in ꝓcuratione sint vlterius prædictis fratribus obligati: sed expēsis, quæ cōsueuerunt fieri sint cōtēti: nisi facultates sui monasterij intātū excreuerint: q sine grauamine possint exhibere ꝓcurationē prędictā. Ber. ¶ No. j. q. ad volūtatem fundatoris eccleſiæ, nō solùm imponi pōt cēsus seu pēsio persoluenda ipsi patrono, sed etiā tertio, seu alteri eccleſiæ, quod idē est. ¶ † Et ex hoc & est tex. colligo, q cōtingere pōt vnā eccleſiā obligari ad soluēdum cēsum, vel pēsionē alteri eccleſiæ, licet illi nō sit subiecta. Et soleo allegare istū tex. ad probādū, q solutio census, seu pēsionis necessariò nō ꝓbat subiectionē, quia nō ꝓbat hoc esse, quod ab hoc cōtingit abesse, vt in c. ij. de trāsla. & in l. neq; natales. C. de probatio. & vide quod dixi in. c. ij. ſ. eo. ¶ † Secūdò no. ar. q licitè testator grauat hęredē, vel legatariū ad exhibēdū vnā procurationem singulis annis aliquibus fratribus. & hoc multū est in vſu. oritur ēm ex hoc obligatio, vt hic patet. ¶ † Itē no. ar. q obligatus ad procurādum dūm, teneť etiā procurare seruitores. Nam in impositione huius oneris nulla facta fuit mētio de seruitoribus: & tn expresè ex litera colligit, quòd etiā seruitores procurari debebāt. Pro & cōtra facit tex. not. in. c. licet. de priuile. li. vj. & vide Old. cōſ. xj. ¶ † Item no. q obligatio cōcepta sub noīe collectiuo, vel appellatiuo recipit argumētū, vel diminutionē secundū quod diminuitur, vel crescit cōprehēsum sub illo noīe collectiuo. vnde si teneor ꝓcurare fratres alicuius loci, obligor ad procurādum secundū eorū numerū, siue crescat, siue diminuaťur. ¶ † Itē not. ar. ex fine literæ, q vbi onus imponiť habito respectu ad reditus, diminuitur & augeť secundū facultates redituū. de quo dic: vt in. c. propter. ſ. de loca. & in. l. ſi merces. ſ. vis maior. j. eod. ¶ † In gl. ij. ibi: *seruanda est huiusmodi liberalitas*. vult dicere, q liberalitas habeť pro causa: quod clarius dicit Inn. & facit cap. j. ſ. de do. & hāc solutionē tene, licet Gof. dixerit, q ifti erāt in possessione procurationis istius: ideò non tenebantur allegare cām quæ solutio nō placet Hosti. Nā licet ꝓpria authoritate nō debeāt spoliari: tn nō apparēte cā, ex quo hæc solutio est cōtra ius, possunt soluētes repetere, qđ soluerūt: nisi ostēdatur cā legitima. † Nec ob. q possessor non cogit ostēdere titulū possessionis. ij. q. v. in prin. quia illud procedit, nisi possessio sit cōtra ius: vt probať in. c. cū ecclesia Sutrina. de cā pos. & proprie. vbi electores succubuerūt, cùm agerent de ꝓprietate iuris eligēdi, ex quo nihil ostēderunt vltra possessionē. & notabis bn hoc dictū. Sed in casu nostro erat causa, scilicet mera liberalitas patroni ad cuius instātiā Episcop⁹ imposuit hoc on⁹ tēpore fundatiōis. & adde ea, quæ dixi in. c. peruenit. ſ. e. ¶ † In glo. in ver. *indulgemus*. ibi: *quot cunq; essent*. no. glo. vult em, q ex quo obligatio fuit simpliciter cōcepta, sub noīe collectiuo, nō variat: licet crescat, vel diminuať numerus cōprehēsorū sub noīe collectiuo. vū Papa hīc ꝓuidit ex indulgentia & officio suo. Hoſt. tenet cōtrariū. Dicit em q de iure fuit ista restrictio, quia nō est verisimile, q quis velit se grauare in infinitum. Et idē Bar. Brixien. in. q. venerabili, sed Inn. & Io. and. & cōiter doc. sequētes tenēt primū intellectū. Pro quo multū facit text. in fi. Vbi dicit, q si augerētur facultates isti⁹ monasterij onerati, debēt oēs procurari secūdū numerū ampliatū: quod nō fieret, si prima obligatio intelligeretur restricta ad numerū tūc existētē. Inn. tn multū no. videtur restringere istā prouisionē, vt fieri nō debeat: quādo ex mera liberalitate processit obligatio: secus si aliquo dato, vel retento fuisset inducta. Nā subueniēdū est donatori, vt nō teneatur cū magno grauamine suo. vnde non pōt cōueniri vltra, quàm facere possit, deducto eo, ne egeat: vt in. l. inter oēs. ff. de re iudi. quæ rō cessat in obligatione causata ex facto nō lucrativo. Quod satis mihi placet: † quia nō debet iudex cōsulere vni cū graui præiudicio alterius: vt no. in. l. iiij. ſ. hoc aūt iudiciū. ff. de dā. infecto. ¶ † Faciunt † hæc ad qōnē quotidianā. Quidā dedit furnū seu molendinū in emphyteosim hoc adiecto, vt haberet & deberet recipiēs gratis coquere, vel molere pro isto donāte & familia sua. Demū excreuit multū familia istius vltra solitū, quæritur nūquid teneatur coquere, vel molere pro oībus, an secundū numerū antiquū? Federi. Pe. & Abb. dicunt de iure, quòd sic: sed ex officio iudicis poterit sibi prouideri prout hīc factum fuit. ¶ Sed aduerte, quia hoc vltimū est contra illam notabilem limitationem Inn. qui voluit hūc tex. solùm procedere respectu restrictionis, quando obligatio processit ex mera liberalitate, nō aūt quando aliquo dato, vel retento: vt in terminis nostris. Et pōt etiā adduci ad id, quod quotidie obseruatur. Nam paterfamiliās sæpe cōstituit certū precium: vt quis teneatur coquere pro tota familia sua: nun quid aucta familia teneatur pariter sicut prius? Exprędictis potes colligere solutionē. Nam ex quo recipiens potest se habere ad lucrum: scilicet de minorata familia: ita debet sentire damnum aucta familia, cùm contrariorū eadem sit disciplina. ¶ In glo. ſi. in fin. hoc non attingit propriè materiam nostram, quia vt. ſ. dixi, hęc moderatio processit ex indulgentia, sed de iure tenebatur procurare omnes fratres, quotcunq; essent, diminutis facultatibus, siue auctis. & de materia dic, vt plenè nota. in. c. propter. de loca. & in. c. cum. M. de constit. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Legati sedis Apostolicæ, & eorum nuntij, non solum stantes in loco destinato, sed etiam iranseuntes, licitè petunt procurationes ab omnibus ecclesijs & monasterijs. 2. non obstante aliqua præscriptione. 3.*
4 *Præscriptio & priuilegium non semper procedunt à pari.*
5 *Priuilegium quod Papa promisit non reuocare, nisi in reuocatione faceret mentionem de eo de verbo ad verbum, an censeatur sublatum, si Papa dixerit, non obstante alio priuilegio, etiam si de eo esset fienda mentio de verbo ad verbum: & aliter eius verba non expressit.*
6 *Papa non potest, quem eximere de potestate sua.*
7 *Pauperes non sunt obligati ad victualia.*

Cap.

3 ¶ De hac q. vide hīc per do. Anto. & in terminis per Imo. in cle. fin. in xviij. colum. de rescript. vbi in hac q. alleg. Ioan. and. hic. & Bart. in l. ſi. C. de sacr. ſan. eccl. Sed ad istam q. allego text. in cap. ſuggestū. de decim. Et ad istam q. vide duas alias similes quæstiones, quas ponit Bal. in l. non nudis. C. de seruit. in vlti. col.

¶ Vide Alexan. consilio. clxxviij. ij. libro. 2

SEB. SAPIA.

3 ¶ Furnum. Vide Iaſo. referentem Abb. hīc, in repe. l. quominus. col. xxx. verſi. tertio. optimè facit. ff. de fluminij. 3

CAP. XVII.

1 VM instantia. ¶ † Omnes eccleſiæ, nisi quæ ab hoc per priuilegiū Apostolicum sint exemptæ, procurare tenentur legatos sedis Apostolicæ, seu etiā eius nuntios: nec in hoc præscriptione iuuantur. hoc dicit vſq; ad. ſ. sanè. ab inde vſq; ad fi nē tractatur de modo procurationis ipsorū legatorū & nūtiorū. Duæ sunt partes principales. Secunda ibi: *sanè*. ¶ Casus literalis. Primicerius & clerus Mediolanenſis per quoſdā nūtios suos conquesti sunt dño Papæ, q cū ipsi legatos & nuntios Apostolicæ sedis deuotè recipiāt & procurēt: ordinarij maiores eccleſię Mediolanen. ipsos procurare renuūt: & ad faciēdas expēsas subsidiū denegāt impartiri. vnde in procurationibus exhibēdis plus debito aggrauantur, quare sibi sup hoc prouideri postulabāt. Papa sic eorū petitioni respōdet, q cū oēs eccleſiæ legatis & nūtijs eccleſiæ Romanæ procurationes impēdere teneātur: nullā haberi vult ab huiusmodi procurationibus excusatā, nisi fortè ꝓ speciale priuilegiū Apoſto. sedis sit exēpta: quod tn Papa nō credit, etiā si longissimo tēpore ꝓcurationē nō præstiterit: cū in talib⁹ locū nō habeat præscriptio. quia & Papa circa ꝓuisionē & solicitudinē oīm eccleſiarū, nō cessat. verūtamē in his exigēdis eū modū & ordinē vult obseruari: vt nullus Prælatus, vel eccleſia sup hoc rōnabiliter cōqueratur. Si verò de cōi collecta expēsas legatorū & nūtiorū Apoſtolicæ sedis facere voluerint, hoc eis Papa nō ꝓhibet: tn ꝓ hoc nullū vult præiudiciū generari nūtijs & legatis suis: quominus possint à quocunq; voluerint, ꝓcurationes debitas postulare: ita tn q si aliquis fuerit in hoc grauatus, sibi ab alijs restauretur, si nuntijs Apoſtolicę sedis in necessarijs exhibēdis pareat, quicunq; fuerit requisitus: ita: q in fraude nihil fiat: nec cōpellatur procuratio nes recipere per oēs ministros si noluerint: & qui cōtumaciter eis
2 restiterint, per cēsurā eccleſiasticā sunt cōpellēdi. Ber. ¶ † No. j. ex isto tex. q tam legati, quā nūtij sedis Apoſtolicæ licitè petunt ꝓcurationē: & procedit text. nedū in legatis & nūtijs destinatis ad certū locū, vbi ꝓcuratio ḡrī, sed etiā in trāseūtib⁹: vt in. c. ego
3 N. ſ. de iureiur. ¶ † Secūdò no. ibi: *si longissimo tempore*. q cōtra ꝓcurationē debitā nō currit præscriptio, etiā lōgissimi tēporis. Et multū facit iste tex. cōtra vnā opi. Io. de lig. in. c. accedētes. de præscrip. vbi dicit, q licet nō valeret præscriptio cōtra Epm, seu legatos: valet tn cōtra residuū clericorū, vt reliquus clerus subeat to-
a tū onus ꝓcuratiōis. a Nā illo casu nō ꝓscribitur ꝓcuratio, sed potius cōtra aliquos clericos: vt ipsi soli hoc onus explicēt, & est dictū satis notab. in se. Sed vt dixi, hęc litera multū facit in oppositū dū dicit, q nulla ꝑsona debet esse excusata ab onere ꝓcurationis.
4 & vide quod lati⁹ dixi in. d. c. accedētes. ¶ † Tertiò no. casum in quo aliquid est quæsibile p priuilegiū, & nō p ꝑscriptionē. & sic priuilegiū & ꝑscriptio nō semp ꝓcedūt à pari. vñ ꝑscriptio non reddit laicū capacē iuris in spūalib⁹, sed priuilegiū Apoſtolicū sic: de quo p Io. an. in. c. ij. de præb. li. vj. in nouella. ¶ Itē no. in. ſ. sanè. q legatus nō teneť recipere ꝓcurationē: p oēs ministros totius cleri. Sed pōt nūc ab vno ꝓlato, nūc ab alio ꝓcurationē exigere, granatus tn vltra facultates in vna ꝓcuratiōe, habet regressum cōtra alias: vt sic ab alijs restauretur. Itē no. vnā regulā in materia ꝓcuratiōis. debet em sic præstari, vt nulla eccleſia nullus q prælatus vltra facultates ꝓprias prægrauetur. & de hoc in gl. ¶ Vltimò, quia tex. hīc excipit casum, in quo cōceditur priuilegiū Apoſtolicum:
5 † Quæritur de qōne quotidiana. Papa cōcesit priuilegium cuidā monasterio monialiū: vt nō teneretur ad procurationē legatorū, etiā si in literis eorundem dicatur, vt tā nō exēpti, quā exēpti teneantur ad hoc onus: nisi de isto indulto cōcesso monasterio fiat mētio de verbo ad verbū. Demū Papa concesit legato, vt possit exigere procurationē à quibuscūq; ꝑsonis etiā exēptis: quāuis talia sint priuilegia, q de eis sit fiēda mētio de verbo ad verbū, qūæ voluit in illis literis haberi ꝓ expreſsis. Quæritur nunquid per has literas legatorum sit derogatū illi priuilegio. quæstio videtur satis dubia. vnde Fede. cōſi. ccxxv. tenuit primū priuilegiū non esse sublatū per secundas literas: quia de priuilegio debet fieri mentio ad hoc, vt illi derogeť: vt in. c. veniēs. de præscri. & plenè not. xxv. q. ij. in ſumma. & in. c. j. ſ. de rescrip. nec ſufficit mētio gn̄alis, sed requiritur ſpecifica: vt in. c. ij. de do. & cōtu. Itē si dicerem⁹ oppositū primū priuilegiū esset inutile: cū Papa ſmpet cōcedat plenissimas literas legatis & nuncijs. Sed posteà idē Fede. mutauit ſentētiā, vt patet cōſilio. xlvj. tenendo cōtrariū. Nā per verba generalia plenissima reuocātur oīa priuilegia, ſtatuta & cōſuetudines: vt est bo. tex. in clemen. dudū. prope finē. de ſepul. Itē si dicerem⁹ cōtrariū indirectè, diminueretur potestas Papæ. Nā cum priuilegia cōſiſtāt in facto, & Papa nō habeat oīm memoriā: impoſsibile foret q de oībus habētibus priuilegia faceret mētio
6 nē de verbo ad verbū. Nā satis est, q appareat de intentione ſua volente reuocare talia priui a legia. b Cōclude ergo, q tā in hac materia, quā in alia, debemus ſemper conſiderare clauſulas primi & ſecundi priuilegij & ſecundū eorum vim iudicādū. vel pro priuilegio, vel pro reuocatione. Et faciunt hæc ad materiā testamētorum: cū primò testator appoſuerit clauſulā certā in primo testamento: & in ſecundo fecit gn̄alē mētionē de prædicta clauſula. de quo vi b de quod no. Dyn. in regula, quod ſemel. de reiur. lib. vj. & per legiſtas in. l. ſi quis. in princ. ff. de le. iij. ¶ † In gl. ij. in fi. ita nec Imperator: vt in. l. comperit. C. de præſcrip. xxx. ann. Quinimo dicit Io. and. ſe nō credere, q Papa poſſet c aliquē priuilegiare: ne teneatur venire ad eū: vel, vt per eū non poſsit excōicari. Et ego hoc habeo pro indubitato. quia cū Papa teneat locum Dei in terris, vt in. c. ij. de trānſlat. prælatō debet poſſe aliquē eximere à ſua potestate: cū per hoc eximeretur à potestate Dei. vñ cōtra ſummā potestatē Papę nō valet præſcriptio: vt no. Inn. in. c. bonæ. ij. de poſt. prælato. ſed reſpectu Imperatoris dubitatur, de quo di cōdū, vt no. in. c. per venerabilē. j. qui fi. ſint legiti. ¶ Et no. ex hoc tex. dum litera dicit nō credimus. &c. q cōtra priuilegiū indultū ſup exceptione à procuratione eſt præſumptio de falſitate: vel q emanauerit inauertenter de curia Romana: vñ poſſet expectari ſecūda iuſsio.
7 facit qđ no. ſ. de teſti. c. cauſam. el. j. ¶ † In gl. in verbo: *indebitè*. ibi: *à paupere non debet exigere*. No. gl. q clerici pauperes nō debēt grauari in procuratiōe exhibenda. & idē no. gl. in. c. p cu ationes j. eo. ¶ In ea. gl. ibi: *non cogantur*. vbi
c dicitur, q delicatæ perſonæ nō cogūtur vti cibis groſsis: nec peccāt viuēdo delicatis. Et per hoc cōtrariū voluit gl. q legatis & nūtijs fiat ꝓcuratio ſecundū qualitatē ꝑſonarū. & hoc recedit ab eis: quæ ſunt ſupradicta in gl. ¶ In gl. ſi. in fi. dic, q hæc cōtraria nō vrgēt cōtra text. loquūtur em in falcidia detrahēda ex quolibet legato, vñ nō pōt peti, nisi quarta pars, cū illa sit tn̄ debita. ſed in caſibus huius. c. oēs tenētur ad procurationē, & quælibet eccleſia de per ſe. ideo à qualibet pōt ſeorſum exigere procurationē. & ſi in aliquo prægrauatur, debet ab alijs reſtaurari, vt in litera. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Vouens dare aliquid eccleſiæ, debet & potest per eccleſiam compelli ad ſoluēdum, licet tempore voti facti nullus reciperet pro eccleſia. 2.*
2 *Vouens intrare aliquam religionem, potest compelli illam intrare.*
3 *Vota interpretantur ſecundum communem vſum loquendi in patria.*
4 *Calix ſi fuerit legatus, intelligitur de argēteo: ſecus forte. ſi debet fieri ab illo, qui vouit.*

SEB. SAPIA.

¶ Onus procurationis. Vide Abba. hæc declarantē in cōſi. xciij. inci. vi detur primò. in. j. vol. & latè p Fely. in. c. accedētes. colum. v. ver. cæterū limitauit. ſ. de præſcrip.

b ¶ Priuilegia. Ad. de eūdē Abbatē cōſi. xxvj. & vide Rom. conſi. cccc xcvij.

c ¶ Econtrà ergo familia ruſtica & perſonæ non deli catæ nō debēt vti pullis, & alijs cibarijs delicatis: ſed caſeo, cæpis & fabis. dixit gl. iij. in l. ſeruis vrbanis. ſt. leg. iij.
Anto. Franciſ.

¶ Circa hoc, an ruſticus & vilis perſona vtatur cibis delicatis: dicas, q glo. hīc alleg. in l. ſeruis vrbanis. eſt in verbo ex libellis. Et ex hoc dicebat. d. Card. in c. de multa. pe prę ben. q perſonis delicatis & nobilibus, qui nō poterāt vti cibis groſsis & debilibus perſonis debebāt dari maiora beneficia, & q erat legitima cauſa cum eis diſpenſandi ſuper pluralitate beneficiorū potius, quàm cum perſonis, quę viuere poterant ex cibis groſsis.

a ¶ Et an ex simplici pollicitatitione oriatur actio, de iure canonico, vide. d. Abb. in. c. cum inter vniuersas. de elec. & vide bea. Tho. in. ij. ij. q. clxxxix. iij. articu. vbi disputat, an ille qui vouit intrare religionem, teneatur ingredi, & concludit: q̃ sic.
Anto. Franc. ¶ Adistud, an ex simplici pollicitatione oriatur actio de iure canonico, vide q̃ habentur & not. in. c. j. de pac. & vi de gl. Barto. in. l. si vnus. in. §. pactus. ff. de pact. in. vj. colum. vbi dicit: quòd pollicitatio non parit naturalẽ obligationem. & adde quòd ex simplici pollicitatione etiam in piam causam, non transfertur dominium. l. si quis rem. in. §. j. de polli. Et vide etiam, q̃ pollicitatio facta in instrumento, importat pactum sufficiẽs ad agẽdum, vt no. Bal. in. l. j. C. de do. promi. & quid sit pollicitatio, & qd differat à pacto, habetur per gl. & doct. in. l. j. in ver. duorũ. ff. de pact. & per Spe. in tit. de sala. in. §. ij. in prin. & in. §. seq. tur. in ver. is quoq;. & in titu. de instru. edi. in versic. quando q; verò.

Vouens præsumitur se minus grauare, quàm posit.
Obligatio, promissio, stipulatio incerta valet de æquitate canonica, & erit taxãda arbitrio boni viri.
Verba dubia recipiunt interpretationem secundum intellectum maioris partis ciuitatis, etiam quòd minor pars aliter sentiat.
Consuetudo non inducitur ex facto minoris partis ciuitatis.

CAP. XVIII.

EX parte. ¶ Si ad vnicã mẽsurã solui solet, quod debetur ex voto ad illã imposterũ solui debebit: si verò ad diuersas, liberabitur soluens etiã ad minorem. Et vt intelligas, incipias sic casum. Quidam voluerunt dare ecclesijs certos sextarios frumenti, in illo loco reperiuntur plures sextarij minores, & maiores. dubitatur, an secũdũ minorem, vel maiorem vota essent exoluenda: & respondi: vt in litera. ¶ No. j. q. votũ efficaciter obligat vouentẽ: licet ab aliquo votum nõ fuerit receptũ. & est ratio, quia votũ fit Deo, qui vbiq; præsens est, & semper intelligitur recipere votũ. ¶ † Et ex hoc habes, q̃ ex simplici[a] pollicitatiõe[a] facta ecclesiæ, quis põt compelli ad executionẽ. Pro hoc vide bo. tex. cũ glo. xij. q. j. c. scimus. Ex quo infero, q̃ vouentes dare cereum, vel imaginẽ, vel certum quid ecclesię. possent cõpelli ad præstationẽ ecclesiæ, licet ecclesia, vel clerici ecclesiæ nõ fuerint præsentes tempore voti: quod no. & hoc satis probat litera ibi: cogendi. &c. & ibi: exigẽda. Nã exigere est ab inuito extorquere. vt in. l. fideicõmissa §. si rẽ. ff. de le. iij. ¶ † Ex hoc etiã notabiliter infert Inn. q̃ qui vouit intrare certã [b] religionẽ, põt cõpelli per clericos illius ecclesiæ ad intrãdũ: & sic vouit in genere intrare religione, põt cõpelli vt intret vnã de approbatis. Nam licet vota à principio sint gratuita, ex post facto tñ sunt necessaria. vt in. c. licet. §. de voto. Idẽ not. in. c. porrectũ. §. de regu. ¶ No. q̃ vbi cõstat de substãtia obligatiõis, incertitudo respectu quãtitatis nõ vitiat. facit. l. numis. ff. de leg. iij. & in l. si seruus pluriũ. de leg. j. ¶ † Tertiò no. q̃ verba dubia etiã prolata in voto, recipiũt interpretationem à cõi vsu patriæ. cõcor. quod legitur in. c. ex literis. de spõsa. & d. l. si seru[9] pluriũ. ¶ † Vltimò no. casum mirabilẽ. in quo interpretatio fit voto, vt minus obliget vouentẽ. vnde cõtra hoc videt tex. in. l. Titia. §. Sẽpronio. & se. ff. de auro & argẽ. leg. vbi tex. no. dicit, q̃ legatũ factũ ecclesię, recipit latissimã interpretationẽ. vnde si quis legauit ecclesiæ calicẽ nõ debet intelligi de æreo, sed potius de argenteo. & est ille tex. no. ergo vouẽdo dare ecclesiæ certas mensuras, debet intelligi de maioribus mensuris: nõ de minoribus: vt sic faueatur religioni. Sol. cõtrariũ videtur difficile & non tactum hîc per doc. Sed põt dici, q̃ cõtrarium procedit in legato, vbi interpretatio fit potius cõtra hæredẽ, quàm cõtra ipsum donatorẽ. Nã præsumptio est q̃ testator intellexit de meliori fauore piæ causæ, sed hîc loquif de interpretatione fienda cõtra ipsum vouentem: qui negabat se intellexisse de maiori. Itẽ interpretatio fit ita strictè propter rationẽ. de qua in fine literæ, ne clerici videant exactores improbi, & inhiare rebus temporalibus. Et p hãc rõnẽ dubitarẽ, si ex voto deberetur calix, vt alia res deputata ad cultum diuinũ. Nam isto casu cessaret ista ratio literæ: super quo esset cogitandũ. ¶ † Secũdò oppo. fortiter cõtra tex. de. l. triticũ. & de. l. q insulã. ff. de verb. obli. vbi dicif, q̃ si promitto tibi triticum, nulla oritur obligatio, ex quo non apparet de certo genere tritici, vel certa quantitate. Nã dando modicũ, essem liberatus, quẽadmodũ dicitur in legatis, q̃ nõ valet legatũ, si legaf animal in gñe: quia dãdo muscã, quis liberaretur, vt no. in. l. legato generaliter. ff. de leg. j. ergo idẽ dicẽdũ in casu huius cap. Solu. dicit Gof. q̃ in casu nostro fuit itellectũ de certa mẽsura. Nã isti vouerũt dare, puta vnũ sextariũ frumenti: sed non apparebat de quo sextario fuisset intellectũ. vnde dando modicũ, nõ cõtigisset liberatio, quia saltem valebat obligatio secundũ sextariũ minorẽ. Et ex hoc sentit Goff. q̃ incertitudo non vitiat obligationẽ in istis spũalibus & ecclesiasticis. sicut in prophanis. Sed vide Archi. j. q. j. in. c. sunt nõnulli. vbi dicit no. q̃ ex æquitate canonica nõ vitiaf talis obligatio: sed debet fieri reductio ad arbitriũ boni viri. Nã si fauor dotis hoc inducit, vt non vitiet obligatio ex nimia generalitate: vt nota. probaf in. l. cũ post. §. genera. ff. de iure do. Vbi dicif, q̃ si dotẽ promisi in genere, non vitiaf obligatio: sed determinabitur secundũ facultates & dignitates personarũ. ita æquitas canonica debet inducere, vt obligatio nõ corruat ex incertitudine, ex quo constat de aío volẽtis se obligare: vnde per arbitriũ superioris cõsyderatis circũstantijs fiet certa declaratio & determinatio. Et hãc opi. sequitur do. Anto. & facit de ea magnũ festũ. & certè dictũ est satis no. & æquũ & semper mẽti cõmendandũ, vt dicamus, q̃ de benignitate canonica ex quo constat de aío volẽtis obligari, incertitudo seu nimia generalitas nõ vitiet obligationẽ, sed fiet determinatio arbitrio boni viri cõsyderatis circũstãtijs personarũ & materiæ subiectæ. quod semp notabis. Nec erit speciale illud in voto, sed semp habebit locũ in foro canonico. arg. c. dilecti. §. de iudic. ¶ † In gl. in ver fi. primo casu. ibi: quod maior pars facit. &c. No. gl. sentit enim, q̃ verba dubia recipiunt interpretationẽ secundũ intellectũ maioris partis ciuitatis. Nõ ob. q̃ minor pars aliter sentiat. & facit hoc dictũ ad multa, maximè ad materiã. l. Labeo. ff. de supel. lega. sed gl. sequẽs videt prima fronte recedere ab isto dicto in eo, quòd dicit nõ curãdũ, siue plures,, siue pauciores soluerint ad certã mensurã. Satis est enim, q̃ non apparet de certa mẽsura anteceſſorũ. Hosti. exigit cõsuetudinẽ duplo maioris partis. ar. c. scriptum. de elec. sed ille tex. cõtinet casum specialẽ secundũ Io. an. & bn. vnde videf ipse inhærere primæ opi. vt stetur cõsuetudini maioris partis, quod satis placet. arg. c. j. de his, quæ fiunt à maiori parte. & saltem gl. à cõtrarietate posset dici, q̃ prima opi. gl. procedit, quãdo apparet de cõsuetudine maioris partis totius ciuitatis. Secũda opinio procedat, qñ plures soluerunt tàm ad vnã mensurã, quàm ad aliã: sed si nõ cõstituunt maiorẽ partẽ totius ciuitatis. Tunc em nõ est curandũ, an sint plures, an pauciores: sed seruãdũ est, quod dicitur in tex. in secundo mẽbro. Et hoc iudicio meo voluit text. ibi: an varias & diuersas. ¶ † Nã nõ põt induci cõsuetudo ex facto minoris partis ciuitatis, vt no. in. l. ij. C. quæ sit lõ. cõsuetu. Abb.

SVMMARIVM.
1 *Ecclesia debet respondere Episcopo in cuius diœcesi est, de procurationibus quartarum decimarum, & alijs episcopalibus. 3.*
2 *Ecclesia, quòd sit in diœcesi, incumbit onus probandi Episcopo.*
4 *Quarta portio decimarum, quæ soluuntur ecclesiæ parochiali, debetur Episcopo loci. 15.*
5 *Factum prælati nocet ecclesiæ in iudicio. 13.*
6 *Impugnans instrumentum perdit commodum, quod potest habere ex eo.*
7 *Producens instrumentum censetur se fateri omnia contẽta in eo, & pars aduersa potest ex ipso se tueri, si vult.*
8 *Concedens aliquod ius in re, censetur domuus illius rei, maximè ad suũ incommodum.*

Probatio

9 *Probatio, quæ fit per instrumentum, dicitur patens & notoria.*
Notorium illud censetur, quod constat ex instrumento.
10 *Probatio instrumentalis dicitur expressa & patens, non solùm in illis, quæ directè continentur in instrumento, sed etiam in illis, quæ indirectè probantur ex instrumento.*
Instrumenta quarentigiata, stante statuto de eorum executione mandatur executioni, nõ solùm circa ea, quæ directè cõtinentur, sed quæ indirectè.
11 *Instrumentum vel scientia si producitur ab vno: an productus teneatur cõtra se recipere.*
12 *Factum prælati, an noceat ecclesiæ.*
14 *Consinia probantur, per verba enuntiatiua etiam propter aliud prolata.*

CAP. XIX.

1 VM olim. ¶ † Ecclesiæ tenentur Epo, in cuius diœcesi sunt, rñdere de Procurationibus quartarũ, decimarũ, & alijs episcopalibus. h. d. quo ad titulũ. diuiditur. Primò diffinit. secũdo soluit vnũ obstaculũ ibi: *licet*. Tertiò aliud ibi: *absonum*. Et quia tex. est aliquãtulũ intricatus propter nimiã discussionẽ facti, sic pono casum. Epus augustanẽsis impetebat quẽdam Abbatẽ ratione duarum ecclesiarũ possessarum ab eodẽ Abbate, petẽdo illarũ rõne procurationẽ: & alia iura epalia. Abbas verò & cõuent[9] opponebãt illas ecclesias nõ esse in diœcesi illius epi. Itẽ producebat quoddã instrumẽtũ, in quo cõtinebat, q̃ Epus illas ecclesias, vel fortè aliqua iura in eis cõcesserat Abba. Et cõtra q̃dã instrumẽta cõpositionũ, quãcta per Epm obijciebat ille Abbas, q̃ p metũ Regiũ illę cõpositiones emanauerãt: vel fortè dicebat instrumẽta esse falsa. Pa. verò diffiniuit, vt habef in litera. & est. c. satis difficile. ¶ † No. j. q̃ si cõtra Epm petẽtẽ epalia in aliqua ecclesia, negaf ecclesiã illã esse in dioc-
2 cesi sua: iþi Episco. incũbit cn[9] þbãdi, q̃ sit in diœcesi sua. ¶ † Secũdò not. q̃ ex quo ecclesia respondet Epo. de episc. prima fronte videtur q̃ sit in sua diœcesi. arguit hęc litera fundãdo sup instris cõpositionũ. Et no. bñ istũ modũ þbãdi ecclesiẽ esse i diœ. & facit bñ
3 c. j. de religi. dom. & ista videtur cõuertibilia: Eccle. est in diœcesi, ergo tenef de epalib[9]. & ecõuersò. ¶ † Tertiò no. q̃ decima integra nõ est de iure Episc. sed quarta decimarũ. vñ decima ptinet ad
4 eccl. parochialẽ: vt in. c. cõtingat. de decimis. sed eccl. parochialis debet soluere quartã decimæ epo: vt hîc. & in. c. de quarta. de pscr. & in. c. cõquerẽte. de of. or. ¶ Itẽ no. q̃ cũ eccl. possident: vt þprietas ab aliq̃ þlatura nõ cõueniant, ipse eccle. sup epal. sed þlat[9] superior q eas possidet. nã vt hîc vides Ab. fuit cõuẽt[9] & cõdemnat[9] noie ec-
5 clesiarũ inferiorũ: & nõ ipsæ eccle. de quo dic, vt legi. & no. in. c. auditis de pscrip. & in. c. inter quatuor. de maio. & ob. ¶ † Itẽ not. q̃ factũ prelati nocet eccl. in iudicio. & in hoc est iste tex. multũ not.
6 ¶ Itẽ no. q̃ impugnãs instrm̃ pdit ẽt priuilegiũ & cõmodũ ipsius
7 instrumenti. & in hoc tene mẽti istũ tex. & j. videbis lati[9]. ¶ † No. in verbo, *absonũ*. q̃ þducẽs instrm̃ videt cõiteri oĩa cõtẽta i instrumẽto: vñ si qua sunt cõtra eũ, põt alia þs in fauorẽ suũ adducere.
8 ¶ † Itẽ no. in fi. q̃ cõcedens ius, in aliqua re, præsumit esse dñs illi[9] rei, saltẽ cõtra ipsum, cui fit cõcessio. Sic arguit hîc Pa. contra Abbatẽ. Nã ex quo Epus cõcesit istas ecclesias Abb. ergo psumẽdũ est
9 q̃ erãt subiectæ ipsi Epo. ¶ † Vlt. no. ibi: *petebat expresse*. q̃ þbatio
a q̃ fit p instrm̃, dicif patẽs. [a] vñ Inn. in. c. ex insinuatiõe. de appe. & in
b c. ij. de cõfir. vti. dicit esse notoriũ [b] id, qd̃ cõstat p instrm̃, qd̃ facit
10 ad multa. ¶ † Itẽ aliud notabile, þbat ista litera ex eisdẽ verbis. s. q̃ instrumẽtũ dicif clarè & expresse þbare nõ solũ id, qd̃ directè cõtinef in instrumẽto: sed ẽt id, qd̃ indirectè. Nã Pa. hîc dicit, q̃ þ in strumẽta cõcessionis eccl. ius epale petebat expresse: & tñ instrumẽtanõ fuerũt directè cõfecta sup iure episc. sed indirectè colligebatur ex concessiõe ius episco. & facit hoc secũdũ do. Ant. [c] multum
c notabiliter þ instrumẽtis guarẽtigiæ: vt mãdenf executiõi nõ solũ in his, sup qb̃ us fuit directũ cõfectũ: sed ẽt in his, q̃ indirectè þbãtur in instro. ¶ † Oppo. cõtra tex. & cõtra þdicta. Nã ex quo Epis-
11 d copus approbauit instra cõpositionũ þ se: ergo debuit recipere cõtra se: [d] vt in fi. litęr. ne vna & eadẽ res diuerso iure cẽseaf: cõtra. c. cum in tua. §. de deci. & xij. q. ij. in. c. cognoscim[9]. Sol. Inn. in hoc multum subtiliter instat. Et ex dictis suis possunt elici duæ opi. Prima, q̃ si
e instrm̃ [e] cõtinet vnũ articulũ, licet qualificatũ, si þducẽs recipit þ se: tenetur recipere, ẽt quatenus cõtinet fauorẽ eius: qui impugna-

a ¶ Pro hoc est alius bo. tex. in. c. tenor. §. dę re iu. Itẽ adde quod no. do. Ant. in. c. cũ cõtingat. de rescri. in. j. col.
a ~ SEB. SAPIA. ¶ Patẽs. Vide Bar. in. l. j. col. iij. ff. de no. ope. nun. vbi Moder. & dicit Bal. in. l. ij. col. ij. C. qũ fiscus, vel priuat[e]. q̃ þbatio instrumẽti est þbatio þbata, ad quod multa cumulat Ias. in repe. l. admonẽdi. col. lvj.

uit instrm̃: ex quo ille non obtinuit impugnationẽ. Pone exẽplũ: producis instrumentũ, in quo cõtinef, q̃ ego promisi tibi soluere mille Venetijs hinc ad annum. Ego dixi instrm̃ esse falsum: þsueraui vsq; ad diffinitiuã sniam: sed nõ þbaui. certè nõ fiet cõdẽnatio purè: sed cũ
b illis qualitatibus, q̃ sunt in instrumẽto. s. vt soluatur Venet. hinc ad annũ: qa vnicũ est factũ. vñ fauor impugnãtis, non est diuisibilis à fauore þducentis. & þ hoc facit. l. etiã. ff. de mino.
d & . l. petẽdæ. C. de tẽpo. in integ. resti. & hoc casu non habet locũ iste tex. Aut instrm̃ continet plura capitula: q̃dã. s. in fauorẽ þducẽtis: & aliqua in fauorẽ impugnãtis. & tunc iudicabit tñ pro producẽte: & nõ quatenus facit pro impugnãte: qa impugnãs videtur renũtiasse bñficio suo ibidẽ cõtento. & hoc casu þcedit iste tex. Finge cñ, q̃ secunda cõpositio facta inter Epm & Abba. habebat, vt iura episcopalia in tegrè soluerenf episc. sed postmodũ ex illis iuribus debebant fieri aliquę deductiones: fortè debebat detrahi tertia pars assignanda Abbati vñ fauor abbatis erat separabilis à capitulo faciente þ Episco. vnde Abbas nõ consequitur aliquod cõmodũ ex quo impugnauit instrumẽtũ: sed solũ iudicabitur pro epis. vt hîc factum fuit. Dicit tñ Inn. se putare, q̃ in foro conscitiæ Epi. debet assignare abbati qcquid assignatũ erat secũdũ formã cõpositiõis: ex quo ipse verè scit instrumẽtũ esse legitimũ. Sed ego dubito, vtrũ hæc restrictio þcedat: qa tex. hic ex cludit Abbatẽ ex tacita renuntiatione: & maximè hoc procederet in priuata þsona, q̃ põt suo iuri liberè renunciare: vt in. l. postquã liti. C. de pac. & in. c. dudũ. ij. in fi. de ele. non ergo tenetur producens facere sibi cõscientiã. Et in
12 þcedẽti opi. perseuerat Inn. hîc: licet ponat aliã q̃ habet, q̃ siue instrumẽtũ contineat vnũ capitulũ siue plura, semp iudicabitur, etiã þ impugnante: si þducens approbat þ se, & nõ iuuef alia þbatiõe: secus si iuuaretur alia þbatione: & sic intelligunt qdã tex. istũ. sed nõ procedit hęc secunda opi. qa ẽt Epis. fundauit se sup instrã cõpositione: vt patet in litera, & þsuerũt ipsi Episc. & nõ abbati impugnãti. ¶ † Sed cõtra hoc & cõtra tex. fortiter opp. factũ plãti nõ debet nocere eccl. vt in. c. cũ venerabilis. de exce. cũ si. Ergo impugnatio solius abbatis nõ debet obesse monasterio. Dicit do. Ant. q̃ Abbas erat in iudicio cũ consensu capituli. vñ sicut confessio prælati & capituli nocet eccle. vt in. c. ij. iuncta gl. de testibus. lib. vj. ita & hęc tacita confessio, quæ insurgit ex impugnatiõe instrumenti. & licet hoc dictũ videatur subtile: non tñ procedit. Primò, quia non apparet,

b ¶ Notorium dicitur id, qd̃ cõstat p instrumẽti. idem in. c. cùm dilectus. de dona.
c ¶ In. ij. co. versi. or habetis. & idẽ claritus dicit Bal. in. l. ad probationẽ. C. de proba.
d ¶ Quia hîc Panor. dicit, q̃ qs tenetur recipere contra se qd̃ recipit pro se & gl. hîc ad hoc. al Ie. multas concordãs. adde tu, q̃ hoc nõ est verũ, vbi re scriptum, vel priuilegiũ est motu þprio cõcessum. Ita tenet gl. & bal. in. §. fed qd̃ prin. institu. de iure na. & gl. in ver. volueritin cle. fæpe. de ver. sig. & glo. sin. in fin. in. ij. de mu. pe. Et adde: q̃ idẽ dicit gl. i aur. quas actio. C. de fac. fan. eccle. & idẽ tenet do. Ant. in. c. cæterũ in. ij. col. de iura. calũ. vbi dicit, q̃ rescriptũ princi-
pis cõcessum vni pti, vt nõ teneatur iurare de calũnia, extẽditur ad aliã: nisi esset concessum motu þprio Principis. Pro quo est opt. & clarus tex. quitũ cõi ter nõ allega. in. l. iij. in princ. ff. qd̃ q̃ q; iuri. vide do. Ant. in. c. ex conquestione. in. iiij. col. de restitu. ſpolia. vbi dicit, q̃ facilius vtif rescripto. meo aduersarius meus, si videtur esse concessum motu proprio, quàm ad mei instantiã & postulationẽ. qd̃ etiam vide contra suprà dicta. Sed eius verba non mihi placẽt. sed qd̃ prædixi. §. Inno. in cle. j. in ver. mei. de testi. & glo. in regula: qd̃ ob gratiã. lib. vj. & in. l. qd̃ ra uore. C. de legi. Et adde, qd̃ dixi de motu þprio, procedit, qñ est cõcessum priuilegium secundũ. d. Bar. in. d. l. fi. secus si circa ordinaria: secundũ Bar. in l. fi. C. de fru. & lt. expẽ. Et adde, q̃ spãle est in ecl. vt nõ teneaf recipere. l.
f cõtra se. Ita dicit. d. An, & alij do. ĩ. c. ex pte. de ca. sup gl. i ver. dicebãt. de resc.
c ~ SEB. SAPIA. ¶ Quod instrumentũ. An autẽ valeat protestatio producẽtis instrumẽtũ qd̃ intendit, þducere instrumẽtũ in partibus, þ se faciẽtibus, & nõ in alijs: tãgit do. Ant. hîc quẽ refert, & alle. d. Fel. in. c. imputari. col. fi. ver. vtrum valeat protestatio. §. de fi. instru.

a ¶ De verbis enuntiatiuis prolatis ꝓpter aliud: an & qñ probẽt, & dicit do. Ant. hîc in j. col. q vbi ſufficit fama ad ꝓbandũ, ibi ſufficiũ verba enuntiatiua. Et idẽ opinãtur, qd fama. Sed tu vide eundẽ do. Ant. in c. qm̃ cõtra. in. xxij. col. de ꝓba. vbi videt reſtringere. hoc verũ in facto antiquo.
Anto. Fran.
¶ De verbis enũtiatiuis an & qñ ꝓbent, vide q habẽtur. in. l. ex his verbis. C. de teſt. mi. & il. Titia. la. j. in prin. & ibi p Bar. de. l. ij. & latè per Ioan. Ber. de fir. in ſuo repertorio in litera. V. in. verſi. verba enũtiatiua. Et adde, quòd verba enuntiatiua, prolata inteſtamẽtis in piã cãm, diſponũt, vt ẽ caſus ſingul. ſecũdũ do. Car. in. c. iudiciãte. de teſt. & habeẽ ꝓ Bar. in. l. j. in. ij. qõ. vj. q. prin. C. de ſa. fanc. eccle.
b ¶ Vide hîc ꝓ do. Ant. in. v. col. in re pe. c. cũ. M. ferrarienſis. de conſtit. in. xij. col. vbi dicit, q cliẽtulo non poteſt nocere niſi præſenti.

ꝟ SER. SAPIA.

c ¶ Quòd debitũ. Vide latè per do. Franci. cur. in tra. de monet poſito in. l. cũ qd. ff. ſi certum petatur.
d ¶ Tenemẽti. Ad de videndũ Rom. conſi. conſi. cxxij. vbi de veritate eorũ, quæ dixit Oldra. in loco hîc allega.

de cõſenſu cõuẽt⁹. Itẽ litera hîc ſe nõ fundat ſup cõfeſſiõe tacita: ſed ſup tacita renũtia. † Aliã lectu. reperio ſenſiſſe gl. not. in regul. delictũ. de reg. iur. libro. vj. vbi dicit, q in iudicialibus delictum ſolius Prælati nocet eccle. ad hoc alle gat iſtũ tex. quẽ ſemper tenebis menti: ſed ego dubito an ſit illud dictũ verũ: quia non probatur per iſtũ tex. cũ hîc Papa non ſe fundet ſup delicto: ſed ſuper tacita renuntiatione. Itẽ delictũ procuratoris non nocet dño, etiã in iudicio: vt plenè no. in. c. j. vt li. nõ conteſt. fortius nec delictũ prælati debet nocere eccle. vñ poſſet dici, q iſta impugnatio nõ cedit in delictũ: cũ iuſtè crederet promoueri iura eccle. ſed accedit mãdato ipſius ꝓcuratoris: vnde cũ prælatus habeat poteſtatẽ promouẽdi iura eccle. factũ ipſius in coniunctis mãdato eccleſiæ nocet. Alia nõ proſequor nũc: ſed iſta ſufficiant.
¶ † In. gl. ij. ſigna gl. iſtã ad fi. & eſt valde no. ex qua habes, q per verba enunciatiua ꝓlata pro a pter aliud, ⁹poſſunt ꝓbari confines. & intellige glo. in caſu, in quo loquitur. Nã cõfines ꝓbantur ex leui ꝓbatione: vt in. c. cũ cãm. de ꝓba. ideo ſufficit hîc leuis ꝓbatio: quæ reſultat, per verba enuntiatiua. & idẽ qd gl. tenet etiã Inn. hîc. & vide quod no. gl. ij. in. c. ſeries. de teſti. & in. l. optimã. C. de contrahen. & cõmittẽ. ſtipu. ſed vbi agitur de magno præiudicio, talia verba enuntiatiua prolata ad aliũ finẽ plenè nõ probant: vt in. c. fi Papa. de priuileg. li. vj. di xi plenè in. c. de ſucceſ. ab inteſta. ¶ † In glo. in ver. quarta. in fi. de hac materia vide quod dixi in. c. requiſiſti. de teſti. & dic, q iura allegata in gl. loquũtur de media, vel tertia oĩm reditũ eccleſiæ inferioris, quã habebat Epiſ. propter tenuitatẽ epiſcopat⁹: ſed iſte text. loqſ de quarta decimarũ, quæ etiam hodie de iure cõi debẽtur Epiſ. ab eccleſijs inferioribꝰ. & idẽ in quarta funeraliũ: vt habeẽ in. c. conquerente. de off. ordi. niſi obſtet præſcriptio: vt in. c. de quarta. de præſcrip. & no. gl. in. c. j. de ſtatu reg. Abb.

ꝟ SVMMARIVM.

Cenſus & tributa debent ſolui ex moneta antiqua: quæ vigebat tempore impoſitionis. 4.
Confeſſio aduocati nocet parti, ſi eam non reuocauerit.
Libellus procedit, ſi dicatur: peto talem compelli ad ſolutionem. licet non petatur primò ipſum condemnari.
Moneta debet ſolui illius valoris, cuius erat tempore, quo fuit promiſſa.
Iudex poteſt condẽnare ad intereſſe, vel æſtimationem, licet non fuerit petitum à parte in obligationibus rem dari, vel tradi.
Præſcriptio. xl. annorum, tantum currit contra iura epiſcopalia.

CAP. XX.

Lim cauſam. † Soluendi ſunt cẽſus ad antiquam monetam in qua inſtituti fuerunt. niſi ſit in alteri⁹ monetæ ſolutione præſcriptum. & eſt caſus notabilis & multum allegabilis. Primò narrat factum: ſecundò decidit exprimendo motiua, ibi: *eam agitur*. ¶ Caſus literalis. Inter Epiſcopum Spoletanum & clericos plebis rupinæ quæſtio vertebatur ſuper ſynodatico. Cauſa ſuper hoc commiſſa fuit Epiſcopo Tudertino & collegijs ſuis; corã qb⁹ ꝓponebatur ex pte Epi: q ijdẽ clerici prædeceſſoribus ipſius epiſco. ſoluere cõ ſueuerũt tres denarios Papiẽſes in feſto natiuitatis domini: & tres in feſto reſurrectiõis ꝓ ſynadatico: nũc tm̃ ſoluũt tres lucẽ. pro ſingulis denarijs Papienſi. cũ tm̃ denarius Papien. valet ſex Lucẽ. vñ petebat eos cõpelli ad ſolutiõem Papiẽ. & cũ ipſe primo anno recepiſſet Lucẽ. ius tm̃ ſuũ poſtmodũ ſemp fuit ꝓteſtat⁹: q p hoc nõ fieret ei ꝓiudiciũ quo ad denarios Papiẽ. Ex aduerſo dicebatur q ſi aliqñ denarij Papiẽ. ꝓ ſynodatico fuerint ſoluti, iã per. xlv. annos. & amplius, tã huic Epiſc. quã prædeceſſoribus illius Lucẽ. fuerant perſoluti: & ſic videbãtur ſe ꝓſcriptionẽ tueri Lit. conteſ. & ſup ꝓdicta petitiõe recepti fuerũt teſtes ab vtraq; pte, & poſitiones & reſponſiones hincinde factę: & tãdẽ iudices cãm remiſerũt ad Papã. ipſe verò examinato negotio: quia conſtitit ſibi, q Papiẽſes olim fuerant ꝓſoluti ꝓ ſynodatico: qd ex eo ꝓbatur, q Lucẽſes ſoliti ſunt poſtmodũ ꝓ eiſdẽ & ex dictis teſtiũ & ex cõfeſſione aduocati clericorũ nõ reuocata: euidẽter appareat q tẽpore Lotharij ꝓdeceſſoris hui⁹ Epiſ. Papiẽ. moneta ꝓ ſynodatico ſoluta fuit & tpe dicti. L. nõ niſi. xxxvj. annorũ ad plus, tẽpus effluxerit: ꝓ batũ etiã fuit, q tres Lucẽ. qui ꝓ vno Papiẽ. ſoluebãt poſt mortẽ ipſius. L. v. vel valebãt de illis qui nõ ſunt in vſu. Et videſ, q ꝓpter mutationẽ monetæ acciderit, quòd vſq; ad tẽpus huius Epiſ. Lucẽ. dati fuerãt ꝓ ſynodatico, ſicut erãt in vſu: condẽnauit ꝓcurato rẽ ptis aduerſæ nomine clericorum plebis ꝓdictæ Epiſco. ad ſolutionẽ denariorũ Papiẽ. ꝓ ſynodatico, vel eorũ æſtimationẽ, ꝓ diffinitiuã ſniam. Ber. ¶ No. j. q ꝓ ſanodatico poſſunt deberi ſex denarij fortè argentei vel aurei. & eſt ſynodaticũ, quoddãius epiſcopale, quod propriè vocatur cathedraticũ & dicit cathedraticũ, q ſoluit in honorẽ cathæd. epiſcopalis. Appellaſ ſynodaticũ ideò q antiquitus ſoluebatur in ſynodo. Nam Eps annuatim cõgregabat ſynodũ clericorũ diœce. & quilibet clericus nomine eccleſiæ ſuæ portabat cathedraticũ. & de iure cõi non debet excedere duos aureos pro qualibet eccleſia. de quo plenè vide. x. q. iij. in ſumma. & in. c. j. Et ex iſto tex. & ex illo no. q valet cõſuetudo ſuper diminutione, vel augmẽtatione iſtius cathedratici. Itẽ ſup modo & tepore ſoluẽdi: vt hîc vides, ſoluebantur tres Papienſes bis in anno: & valuiſſet præſcriptio, vt ſoluerẽtur ſex Lucẽſes, qui minus valebant. & hîc vide bo. glo. xvj. q. vij. in. c. quocũq; & quod ibi dicã. c. prox. ¶ † Secũdò no. q cõfeſſio ᵇaduocati nocet parti eã nõ reuocãti. Quod intellige, ſecũdũ doctos. quãdo fit nomine partis, de quo vide quod no. in. c. cũ cauſam. ſ. de appel. & C. de erro. aduo. l. j. & fi. ¶ † Not. ibi: *ad Papienſem ſolutionem &c.* & tene mẽti, q in actione perſonali procedit iſte libellus: peto talẽ cõpelli ad ſolutionẽ talis quãtitatis mihi debitæ. quod eſt cõtra Bart. in. l. nimis properè. C. de execu. rei iudi. vbi dicit, q debet petere eum condemnari, & poſteà cõpelli ad ſolutionẽ ſed vt vides, cõtra. eſt verũ. Nã licet theorica Bar. ſit magis tuta, tñ libellus nõ vitiaſ: qa tacitè petitur condemnatio. Nam, q vult cõſequẽs: videtur velle & antecedẽs: vt no. in. c. cũ M. die cõſti. & in. d. l. ad rẽ mobilẽ. & l. ad legatũ. ff. de ꝓcura. ¶ † Itẽ no. q debitũ ᶜcõtractũ in quãtitate debet ſolui ſecundũ monetã, q̃ erat tpe cõtracti debiti: vel ſi nõ reperiꝝ, ſoluẽda eſt ipſius æſtimatio. & hoc procedit ex quacũq; diſpoſitione contractũ ſit debitũ. Vnde Oldr. cõſuluit, q ſi teſtator legauit, puta centũ florenos: demũ ſuperuixit & mutata eſt iterum moneta: quòd ſoluendũ eſt legatũ ad æſtimationẽ monetæ, quæ erat tẽpore teſtamẽti: quia ita teſtator ſenſit. Pro hoc bonus tex. in. l. vxorem. ſ. teſtamẽto. ff. de lega. iij. & bene facit iſte tex. Et idẽ dicendũ ſecundum eum in condemnatione iudicis, & in ſimilibus diſpoſitionibus. quod tene menti. ᵈ ¶ † Vltimò no. quòd vbi aliquid dari, vel tradi eſt in obligatione: ſatis eſt illud petere. & ſi non poteſt haberi, iudex poteſt condemnare ad illud, quod eſt in obligatione tradendum: vel ad ipſius æſtimationem: licet æſtimatio non fuerit petita in libello. quod eſt valde notandum. Nam in petitione Epiſcopi nulla fuit facta mentio de æſtimatione, ſed ſolùm P apa fecit in ſentẽtia. & quamuis aliqui hîc dicant, quòd petita hîc fuit æſtimatio: licet non dicatur: hoc tamen eſt diuinare. Primũ tamẽ dictum eſt verũ de iure. de quo plenè per Bar. in. l. ſtipulatiões nõ diuiduntur. in fi. ff. de ver. obl. ¶ In gl. pen. ibi: *quod præſcriptũ eſſet.*

Ex hac

a Ex hac gl. potes notare multa. Primò, q in quãtitate ᵃcathedratici currit præſcriptio. & idẽ ꝓ iſtũ tex. tenuit gl. no. xv. q. vij. c. qui cũq;. Secũdò, quòd in debito annuo incipit currere ꝓſcriptio à tẽpore ceſſationis primæ: ita, quòd nõ eſt neceſſe vt contra quãlibet præſtationẽ annuã de nouo inchoetur præſcriptio. & an hoc ꝓcedat tàm in annuis legatis, quã in cæteris: vide no. per gl. & Bart. in
6 l. cũ notiſſimi. ſ. illud. cũ. ſeq. C. de ꝓſcrip. xxx. an. ¶ † No. tertiò, q contra eccleſiã, ſeu contra iura eꝑalia non admittiꝝ præſcriptio: niſi. xl. an. nõ ſolũcũ agitur de præſcribenda ſubſtãtia debiti: ſed de
b diminutione ipſius debiti, vel modo ᵇſoluendi. Hoſti. tñ tenuit, q in caſu huius. c. nõ poterat currere ꝓſcriptio propter malã fidẽ: qa ſicut cenſus nõ tollitur præſcriptione: ita nec diminui põt: ſed cõmuniter tenetur oppoſitũ: vt eſt etiã gl. in. d. c. quicunq;. ¶ In gl. ſi. de hac materia vide per Ioan. de ligna. poſt Pau. in clemẽ. ij. de decimis. per doctos. in. c. quanto. ſ. de iureiuran & per Bart. in. l. Paulus. aliâs, creditorem. ff. de ſolutio. Abbas.

ꝟ SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus poteſt iura debita ſibi ex aliqua eccleſia ᵃminuere ex cauſa & conſenſu capituli.*
2 *Cenſus poteſt imponi ab Epiſcopo eccleſiæ inferiori ex iuſta cauſa.*
3 *Epiſcopus poteſt remittere eccleſiæ inferiori iura, quæ ſuper ea habet: cum conſenſu capituli & ex cauſa: exceptis octo, de quibus hîc.*
4 *Eccleſia, in quibus caſibus põt eſſe plenè exẽpta à iuriſdictiõe Epiſcopi. 6. Iura epiſcopalia poſſunt præſcribi contra Epiſcopum.*
5 *Vicarius poteſt conſtitui per epiſcopũ regulariter, vt omnia iura poſſit reci pere nomine ipſius vicarij. quo negligente poteſt vicarius excercere.*
6 *Epiſcopus tenetur ſaltem ſemel in anno viſitare ſuam diœceſim, & quomodo debeat ſe habere tam circa clericũ, quã circa populũ: vide remiſſiuè.*

CAP. XXI.

Vm venerabilis. ¶ Eps remittens eccle. ſeruitiaq; ſibi debebat, & ſtatuẽs, q aliud ſeruitiũ nõ imponatur: ꝓcurationẽ nõ intelligitur remiſiſſe. prima ꝑs deciſa narrat factũ. Secunda partis allegationẽ. Tertia diffinitionis motiuum. Quarta diffinit. Secunda ibi: *cognouimus*. Tertia ibi: *quia*. Quarta ibi: *decerni mus*. ¶ Caſus literalis. Inter Eꝑm Faueñ. & priorẽ ſancti Stephani, ſup iuribus epiſcopalibus controuerſia vertebaſ: q̃ à dicto priore dictus epiſcopus petebat. prior ecõtrà rñdebat, q ab ipſo nil petere poterat, exhibẽs quoddã inſtrumentũ in quo continebatur expreſſè, q Epiſcopus Fauẽ. olim ab omni exactiõe tã ſua, quã ſuorũ ſucceſſorũ dictã eccl. prorſus abſoluit: & remiſit eidẽ ſpallas, quas ipſe & anteceſſores ſui ab ipſa eccleſia recipere cõſueuerunt: retento ſibi & eccleſiæ ſuæ vno cæreo triũ librarũ cæreæ annuatim ſolueñdæ: ſtatuens q nullũ aliud ſeruitiũ imponeret. Dñs Papa viſo inſtrumẽto prædicto & alijs auditis & intellectis, quæ partes proponere voluerũt, cognouit q præfatus Epiſc. ſpallas prædictas, quas recipere conſueuerunt, ipſe & anteceſſores ſui eccleſiæ prædictæ remiſit. & quod nihil aliud ei imponeret, retẽto ſibi eccleſiæ ſuæ ꝓdicto cæreo tm̃: qa viſitationi annexa eſt ꝓcuratio: & Epiſ. rõne epiſcopalis iuriſdictiõis, quã habet in ea teneaꝫ eccleſiã cã correctiõis viſitare: nec intelligaꝫ q̃ſi nouũ impõi, qd ab ipſa fundatiõe de cõmuni fuerat iure impoſitũ. præterea inhibet, q idẽ Epiſcop⁹ cũ ad eccl. illã acceſſerit cã correctionis, moderatã procurationẽ ab ea recipiat bis ĩ anno, & nihil aliud ab ipſa exigere vel extorquere præſumat, præter penſionẽ & procurationes præſcriptas. Ber.
1 ¶ † No. primò Epiſcopũ poſſe dimittere eccle. inferiori ſeruitia, q̃ ſibi ab ea debentur. & intelligo q hoc faciat exᶜã: & ex conſenſu capituli: qa aliâs nõ põt Epiſcop⁹ alienare iura eccleſię ſuę: vt in. c. paſtoralis. de do. xij. q. ij. ſine exceptione. & vide tex. cũ gl. xij. q. iij.
2 c. fi. ¶ † No. ſecundò, q ex cã põt Epiſcop⁹ ꝓimponere eccleſię inferiori cenſum, ſeu pẽſionẽ ſibi ſoluẽdã. facit. c. cõſtitutus. de religio. domi. Tertiò no. quòd in generali remiſſione non intelligitur remiſſa viſitatio nec ea, quæ accedunt viſitationi. vt eſt procuratio.
3 ¶ † In gl. ij. in fi. de hac materia no. per gl. & Hoſtien. in. c. paſtoralis. de donatio. & latius p Io. an. Et cõiungendo dicta eorum, dic: q Epiſcop⁹ ꝓ ſuã cũq; generaliter eximat eccleſiã à ſe, ſemp, ſaltẽ re-
c tinet octo à quibus nõ põt eccleſiã eximere. vt eſt coercitio. xvj. q. ij. viſis. viſitatio & ꝓcuratio rõne viſitatiõis: vt hîc. Itẽ cathedraticũ: vt j. c. paſtoralis. prælle. Archi. tñ in. c. j. de præben. lib. vj. dixit, quòd licet in verbis generalibus, nõ videaꝫ remiſſum cathedraticũ, ſpecialiter tñ põt Epiſco. remittere. ſed gl. tenet cõtrariũ c. quicũq;. xvj. q. vij. & idẽ videtur ſequi Io. an, hîc. & cõmuniter tenetur. Quintò, nõ põt remittere reuerẽtiam, q̃ ſibi debetur ab eccleſia inferiori. Sextò charitatiuũ ſubſidiũ: vt in. c. cũ Apoſtol⁹. ſ. e. Septimò inſtitutionẽ authorizabilẽ, quo ad curã populi. ar. in. c. cũ ſatis. ſ. de offic. Archidi. & in. c. ij. de capel. mo. lib. vj. Octauò, ea q̃ ſunt ordinis epiſcopalis. Nõ eꝫ põt Epiſco. eximere ſubditũ: vt nõ teneaꝫ recipere ab eo, q̃ ſunt ordinis epiſcopalis. Alia iura põt Epiſcop⁹ rem ittere eccle. inferiori. qd intelligo ex cã & de conſenſu capituli. vt, ſ. di-
4 xi. ¶ † In trib⁹ tñ caſib⁹ eccleſia põt eſſe plenè exẽpta à iuriſdictione Epiſcop, Primus ſi Epiſ. cõſenſit, & papa confirmauit ex certa ſciẽtia. ſic loquitur. c. cõſtitutus. alleg. in gl. ſecundus, ſi ſentẽtia fuia lata contra Epiſcopũ ſup plena exẽptiõe: & nõ fuit appellatũ: vt in. c. cũ inter. ſ. de re iu. Tertius caſus rõne præſcriptiõis. vñ põt qs contra Epiſcopũ præſcribere iura epiſcopalia in eccleſia Epiſcopo ſubiecta: vt in. c. auditis. & c. cũ olim. de præſcript. potes addere quartũ caſum indubitabilẽ, qñ Eapa plenè exemit per ſe: vt in. c. j. de priui. libr. vj. dicit tñ
5 † Io. And. q licet Epiſcopus nõ poſſit à ſe in totũ eximere eccleſiã: tñ per modũ cuiuſdã vicariæ perpetuæ põt concedere inferiori prælato etiã recipiẽti nomine ſuæ dignitatis omnia iura prædicta præter tria, vt cathedraticũ, reuerentiam, & charitatiuum ſubſidiũ. Sed in alijs quinq; poteſt ex cauſa, & de conſenſu capituli
c cõſtituere aliquẽ vicariũ ſuum perpetuũ, nomine dignitatis ſuæ: vt illa exerceat tanquã vicarius epiſcopi. Per hoc tñ iura hæc nõ erunt abdicata ex toto ab epiſcopo. qa ſaltẽ illo negligente poterit epiſc. exercere. ar. in. c. irrefragabili. in. ſ. exceſſus. de offi. ordi. & hoc notabis. Ad prædicta vide, quod no. Inn. c, Lateranen ſi. de præben. & per doct. in. c. cum ſatis de off. Archidia. & . c. cum & plantare. de priuile. An autem contra inſtitutionem authorizabilem currat præſcriptio: vide quod no. in. d. c. cũ ſatis. & Io. an. ſatis ſentit hîc: quòd ſic. pro hoc. c. cùm olim. & c. auditis. de præſcri. & quod no. Ioan. and. in. c. ſi epiſcopus. de offi. ordi. lib. vj. & ita aliàs in facto conſului. & vide quod dico in capitu. cùm contingat. de foro competenti.
6 ¶ † In glo. fi. cõclude, quòd de iure ordinario ſemel tantùm in anno poteſt & debet Epiſcopus viſitare ſuam diœceſim. & qualiter debeat ſe habere tam circa clerum, quàm circa populum: vide caſum bonum. x. quæſtiõe prima. c. placuit. & in. c. primoj. eodem. lib. vj. ex cauſa tamen poteſt iterare viſitationem: vt in. d. c. j. & ſic vno modo poteſt intelligi text⁹ iſte. vel hoc fortè fuit impoſitum à fundatione iſtius eccleſiæ: vt bis in anno eam Epiſcopus viſitaret, & procurationem reciperet. & hæc vltima ſolutio melius congruit literæ. & de modo procurãdi aliquid dicetur j. eodem. procurationes.

ꝟ SER. SAPIA.

a ¶ In quantitate. Vide Card. in cle. j. in prin. in. iij. qõ. de iurep. & in cle. j. in. xij. q. de cẽſi. & Abba. in. c. accedentes. col. iij. ſ. de præſcriptio.
b ¶ No, ad declarationem aut. quas actiones. C. de ſa. ſan. eccle. cum ſi.
c ¶ Ad quibus non põt Epiſcop. eximere eccleſiã. Et de hoc, an Epiſc. poſſit in totũ eximere eccleſiam à ſua iuriſdictione, vide per Oldr. cõſi. clxxxij. & gl. quæ dicit, q fic. xxv. q. ij. in ſumma.
¶ Adde Federi. conſi. cxlvij

CAP. XXII.

SVper eo. ¶ Eccleſiæ de nouo conuerſæ in procurationibus & alijs ſeruabunt conſuetudiné vicinarũ. Primò ponit conſultatio: ſecundò reſpõſio ipſi⁹. *Secũda ibi: tibi.* ¶ Caſus literal. Ferè tota ꝓuincia cõpoſtellana ad iuriſdictionẽ. Cõpoſtellanę Eccleſię de nouo cõuerſa erat: q̃ſiuit Cõpoſtellanus Archiepiſcopus à doc. Papa qualiter ei obſequi debeat & ſeruire, cũ ipſe prouinciã viſitat, vel prouinciæ partẽ: & qualiter in procurationibus & alijs prouidere. Rñdet Pa. cꝙ il lud obſeruare teneť quod in vicinis ꝓuincijs obſeruatur. Ber. ¶ No. cꝙ in mõ procurandi[a] & alijs abſequijs præſtandis attenditur cõſuetudo vicinarũ eccleſiarũ. hoc intellige, qñ non apparet de propria conſuetudine loci . Nam conſuetudo cuiuſcꝙ loci præfertur conſuetudini aliorum locorum: vt .in c. illa. xij. diſtin. & in.c. de trina. de conſe. diſtin. iiij. & per hoc eſt expedita gl. & intelligo hoc, qñ conſuetudo non eſt multũ oneroſa: qa negligentia vni⁹ loci, non debet obeſſe alteri loco, qui non neglexit. Ita not. dicit Inn. in fi. de off. ordi. & de exec. tut. l. nõ tm̃. Itẽ intellige præterquã in ſacramentis eccleſiæ: vt in articulis fidei. Nã in illis debemus ſequi & tenere, qđ tenet Romana eccleſia: vt in.c. abolẽdæ j. de hære. & de hoc vide gl. in.c. j. de ſumma tri. lib. vj. in verbo, docuit. & in.c. conſultationis. in ver. indicare. de frigi. & male. Ad materiã vide quod nota. in.c. cum olim. de conſuetudin.

Additio. ¶ Quæro quomodo iſta ciuitas erat de nouo cõuerſa? dicit Hoſti. cꝙ ipſam occupauerãt Saraceni: poſteà Rex caſtellę recuperauit. & ſic erat reſtituta iure poſtliminij. ff. de capt. & poſtlimi. re. l. poſtliminiũ. Et ſic no. ipſe, quòd vbi poſtmodũ aliqua ciuitas, vel terra reducitur, regenda eſt ſecundũ cõſuetudinẽ vicinarũ. & ſic ad aliũ locum conſuetudo extẽditur rõne vicinitatis. vt. in. ſ. dixi. quod no. Abbas.

SVMMARIVM.

Epiſcopi qui aliquid exigunt contra formam conſtitutionis dum ſunt in viſitatione: debẽt reſtituere illud duplicatum.
Eccleſia poteſt eſſe ſubiecta etiam quo ad epiſcopalia inferioribus Prælatis Epiſcopo.
Epiſcopus dum viſitat, non debet ceſſante cã, vltra vnam diem morari in eccleſia.
Eccleſia quæ poteſt impendere Epiſcopo viſitanti, debent aliæ contribuere. 7.
Epiſcopus viſitans diœceſim, quas expenſas poteſt exigere.
Epiſcopus poteſt exigere expenſas, quas facit ratione viſitationis, licet ipſe habeat reditus ſui epiſcopatus.
Prælati viſitantes diœceſim non poſſunt recipere aliquod genus munerum: & ſi receperint non poſſunt abſolui à peccato, niſi reſtituant duplum.
Excommunicatio poteſt fieri ſub conditione.

CAP. XXIII.

PRocurationes. ¶ † Prælati tunc ſunt procurandi cũ perſonaliter viſitant: & debent tunc ſeruare conciliũ laterane. & prædicationi, correctioni, & reformatinni vacare: legati & nuntij Apoſtolici per eos diestantũ, quibus morã trahũt, procurari debent. & contra hanc cõſtitutionem exactũ reſtituitur duplicatmu. h. d. primò prohibet: ſecundò docet. ibi: *porro.* Tertiò punit. ibi: *qui autem.* ¶ Caſus literalis. Quidã prelati aliqñ recipiebãt ꝓcurationes cã viſitationis, nec viſitabant: vnde conciliũ generale ſtatuit, vt procurationes, quæ debentur prælatis ratione viſitationis, nullatenus exigantur ab eis, ſi ue ſint Epiſcopi vel Archidiaconi: vel etiam, Cardinales: vel alijs abſcꝙ rõnabili cauſa & neceſſaria: niſi quãdo perſonaliter viſitatio nis impendunt officiũ: & tunc ſeruent modũ & menſurã in Lateran. cõcilio conſtitutã, hoc adhibito moderamine circa legatos & nuntios Apo. ſed. vt cũ apud aliquã eccleſiã morã fecerint lõgiorẽ & neceſſariã, ſiloc⁹ ille nimiũ aggraueť ꝓcuratiões recipiãt abalijs eccleſijs, vel pſonis moderatas: q̃ nõdũ fuerãt de ſuis ꝓcuratiõibus aggrauatæ: ita cꝙ numer⁹ ꝓcurationũ nõ excedat numerũ dierũ, q̃ bus hmõi morã fecerint. Et ſi vna eccl. non ſufficit, duæ vel plures ſimul colligãt ad vnã ꝓcurationẽ faciendã. Porro viſitatores nõ q̃ rãt q̃ ſua ſunt: ſed quæ Ieſu Chriſti. & cꝙ contra hoc ſtatutũ venire ꝓſumpſerit, qđ accepit reddat: & tantũdẽ eccleſię, quã taliter grauauit, impendat. B. ¶ † No. j. ibi: *vel quibuſlibet alijs.* cꝙ non ſolũ Epi vel ſuperiores pñt viſitare: ſed etiam alij prelati inferiores. Quod intellige qñ habẽt eccleſias ſubiectas de iure ſpeciali. Nã de iure cõmuni eccleſię ſunt ſubiecťę Epõ duntaxat. xvj. q. vij. oẽs baſilicę. x. q. j. regenda. & in.c. cũ venerabilis. de rel. do. ¶ Secundò not. quòd legati Papæ pñt viſitare & exigere procurationem ratione viſitationis. pro hoc. c. ij. de offi. leg. li. vj. & de poteſtate legatorũ. vide quod plenè dixi in.c. ſi. ſ. de cõfirma. vti. vel inuti. ¶ † Tertiò no. quòd quælibet eccleſia per ſe ſufficiẽs tenetur ꝓcurationẽ impendere ſuperiori viſitãti. Sed ſi eccleſia per ſe non ſufficit, debẽt plures in vnũ coniungi. & ſcias cꝙ ceſſante cã non debet ſuperior vltra vnũ diẽ trahere morã in eadẽ eccleſia: vt in.c. inter cætera. x. q. iij. & vide quod dixi in.c. cũ inſtantia. ſ. eo. ¶ † Itẽ no. cꝙ ſi Epiſcopus non viſitat, non poteſt aliquid exigere ratione procuratiõis. Sed quæro, nunquid viſitans poſſit exigere expenſas: quas fecit in eundo ad locum: vel emendo equos, loco equorum mortuorum: vel vecturas equorum. Item veſtes & ſimilia. Innoc. hîc dicit, cꝙ ſic. & hoc vltra numerum procurationum, quæ impenduntur in victualibus. ſed hoc dictum Inno. debet intelligi in legatis & nuntijs apoſtolicis, qui veniunt propter vtilitatẽ loci. ſed Epiſcopi & alij non poſſunt illa exigere, ſed procuratorem duntaxat: vt no. Inn. in.c. j. j. eo. lib. vj. Et per dictum ſuum ibi declaratur glo. ſua hîc. Sic intelige glo. in.c. ij. eo. ti. lib. vj. & ibi per Ioan. An. in nouella. † ¶ Quare autem Epiſcopus poteſt exigere procurationem ratione viſitationis: cùm propter hæc onera habeat reditus Epiſcopatus. Dicit Inno. in.d.c.j. cꝙ habet in ſignum ſubiectionis. dic etiam, vt facilius inducatur ad viſitationẽ: ſicut videmus in canonicis, quibus quotidie dantur diſtributiones propter intereſſentiam diuinorum: licet teneantur ad diuina officia: vt in.c.j. & quod ibi no. de cleri. nõ reſi. lib. vj. & hæc no. Quid autem, ſi legatus non viſitat, nunquid debeatur ſibi procuratio? Doct. cꝙ ſic. Nam legatis & nuntijs datur procuratio non principaliter ratione viſitationis: ſed quia ſubeunt onera aliorum: vt in.c.ij. de offi. lega. lib. vj. Pro hoc. c. cum inſtantia. ſ. eo. & .c. ego. N. de iureiuran. ¶ In gl. j. in fi. quarta eſt ſecundum doc. ratione priuilegij. ar. c. accedentibus. de excel. prælato. ¶ In gl. iij. ibi: *inter cætera.* & melius probatur in.c. ſi Epiſcopus. de offic. ordi. libr. vj. & tunc procuratio non datur Epiſcopo, ſed ipſi viſitanti nomine Epiſcopi. An autẽ poſſit exigere, vel recipere pecuniam pro procuratiõe? dic, vt habetur in.c. ij. &. iij j. eo. li. vj. ¶ † In gl. fi. ibi: *Xenijs.* Vult ergo gl. cꝙ ſi prelatus grauat Eccleſiam in procuratione vltra debitum, quòd habeat locum pœna dupli: vt hîc. ſed ſi grauat recipiendo Xenia, ſeu munera, tenetur in quadruplum. & ſic intelligit. c. quoniam. xviij. diſtinct. ſed doct. communiter dicunt idem in Xenijs, quod in procuratione. & videtur probari in dicto capitul. j. eod. titul. libr. vj. vbi dicit, quòd prælatus viſitans, non debet recipere munera: ſed ſi recipit, non poteſt abſolui à peccato, niſi reſtituat duplum. & dic latius: vt ibi legi. & not. Ad capit. quoniam, reſpondetur, quòd loquitur in caſu,

SEB. SAPIA.

a ¶ In mõ procurãdi. Vide doctrinã quã tradit Ioã. an. & ſequitur ibi do. Ant. in rubri. ſ. de conſue. in fin. cꝙ in primis attẽdenda eſt conſuetudo loci: q̃ ſi nõ inueniãť attendi debet ſecũ dò cõſuetudo dicẽ ceſis: tertiò cõſuetudo Prouinciæ. quartò conſuetudo regni, vel vicinarũ ꝓuinciarũ. vltimò conſuetudo Romana. Et de conſuetudine vicinarum eccleſiarũ, tradit etiã Bal. in l. de quibus. ff. de le.

b ¶ Procuratio. Add de qđ ſi recepit ꝓcurationẽ, & non viſitauit: an teneať reſtituere. Federi. conſi. cxj.

c ¶ Locũ pœna. cõcordat gl. in.c. exigi. de cẽſi. lib. vj. c. audiuimus. j. de ſimo. Sed cõtra ſortiter vrget text. in c. fraternitas. xij. q. ij. ibi abſit, vt eccleſia cũ augmẽto recipiat. & c. ſed poſſet rñderi, cꝙ delinquentes tenentur ſoluere: ſed eccleſia non debet reciꝑere. ar. eius quod in ſimili dixit glo. in.c. ex trãſmiſſa. de deci. in meretricẽ. circa decimas.

1 † Et in hoc diſtingue tres caſus. aut enim Epſ erat in poſſeſſione viſitandi: & hoc cõſtabat. aut cõſtabat, cꝙ non erat in poſſeſſione: aut dubitabatur. ¶ Primo caſu, tenet excõicatio: quia cũ eſſet in poſſeſſione, non tenebatur in præiudiciũ ſui iuris admittere apellationẽ: nec ẽt probationẽ recipere: quia Epſ procedebat, vt pars pro cõſeruatione ſui iuris: non aũt vt iudex. & ſic oblatio probationis non habet iuſtificare appellationẽ: vt habetur in.c. interpoſita de appellatio. & .c. cum inter canonicos. de elect. vn iſto caſu non tenetur Epſ aſſumere cauſæ cognitionem: debet tn̄ monere partẽ. Hoſt. dicit cꝙ ex quo contumacia eſt manifeſta nõ tenetur citare partẽ. ſed primum dictum eſt tutius, argu. eorũ quæ no. in.c. cũ ſit Romana. in fin. de appella. ¶ Secundo caſu dic, cꝙ ſnĩa non tenuit præſuppoſita exemptione: vt in.c. cũ dilectus. & quod ibi no. de relig. domi. nõ tn̄ venit Epſ puniendus, ſi monaſteriũ erat in diœceſi ſua. quia potuit duci probabili errore: ſecus ſi monaſterium non erat in diœceſi. argu. c. ſacro. de ſen. excõ. ¶ Tertio caſu pendet ex futuro euentu, an teneat ſnĩa. nam ſi conſtiterit Epm non eſſe in poſſeſſione, & monaſterium exẽptum: non tenebit ſe tẽntia. aliãs ſecus, & per prædicta conſuluit Inno. vt ſemper Epſ ꝓcedat extraiudicialiter: vt pars ad conſeruationem iuriũ ſuorũ: quia non tenetur tunc admittere ꝓbationem, vel appellationẽ: ſed poteſt ſe defendere gladio materiali & ſpirituali: vt in.c. dilecto. de ſen. excõmu. li. vj. Et idẽ in alijs iuribus Epõ cõpetentibus vel circa poſſeſſionis corporalis conſeruationem. Dicit etiã, quòd ſi ſubditus, qui allegat exemptionem, oſtendit priuilegiũ ſuũ, poterit Epiſcopus videre, non vt iudicet: ſed vt informet ſe: quia non debet eſſe iudex in facto ſuo: cùm cõmodũ veniat ſibi applicãdũ. facit quod dixi in.c. ad audientiam. de appel. & in.c. ſuper literis. de reſcri. Et per hoc videtur, quòd in caſu dicti.c. cũ perſonæ. Epſ ꝓcedit, non vt iudex: licet. gl. aliud ibi ſentiat. † Nã quãuis Epſ poſſit eſſe iudex in cauſa eccleſię: nõ tn̄ vbi cõmodum venit ſibi applicandũ. arg. no. in l. de iure. ff. ad munic. & in cle. ij. de rebus eccleſiæ non alienan. Abbas

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus poteſt viſitare prouinciam & procurationes recipere, & etiam Epiſcopo non negligente.*

CAP. XXV.

VM nuper. ¶ Qui iure metropoliti co, vel legationis viſitat prouinciam in ꝓuinciales, q ſibi ꝓcurationes denegãt põt ferre ſẽtẽtiã. Primò q̃ ſola de ciſſam. Secundò mandatũ, ibi: *mandamus.* Tertiò cõminat, ibi: *aliòquin.* ¶ Caſus literalis. Archiepiſcopus Beneuẽtanus, dũ viſitabat ꝓuinciã ſuã tã authoritate ꝓpria, quã authoritate do. Papæ: cuius authoritatẽ gerebat: clerici nolebãt ei ꝓcurationẽ exhibere: vnde cõqueſtus eſt do. Papæ, vñ mãdat quatenus cũ Archiepũs ꝓuinciã viſitauerit, ſiue authoritate ꝓpria, ſiue authoritate Papę ꝓcurationes ratione viſitationis ſecundũ facultates eccleſiarũ ſibi exhi-

caſu, quando Archiepiſcopus aufert aliquid Epiſcopo venienti ad concilium prouinciæ. Et ad capitul. quia plerique vbi aliud ſimplum daſ pauperibus: dic, vt ibi: *hoc.* ¶ † Extra gl. quæro, quid ſi ecclęſia viſitata allegat impotentiã? a Sol. dicit Hoſt. cꝙ aut notorię cõſtat de potentia: & Epſ cõpellet rectorẽ ad procurãdũ. ad hoc. c. j. ꝓximũ. Aut notorię cõſtat de impotẽtia, & nõ cõpellet rectorem quia ſi eccleſia totaliter eſt impotẽs, tenet prælatus eã ſuis expenſis viſitare. quod no. pro hoc. c. cũ inſtantia. & .c. cũ apoſtolus. ſ. eo. & ibidẽ hoc etiã no in. gl. in dubio poterit Epiſcopus exigere iuramẽtũ de impotentia. ar. in. c. ſi. de iureiur. ¶ † Vel excõmunicare ſub conditione: puta, excõico te, niſi, ꝓcuraueris me ſecundũ facultatẽ tuam. & no. iſtum vltimum modum. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Villæ appellatione aliquando comprehenditur ciuitas: licet non ex proprio ſignificato vocabuli.*
2 *In expenſis, quæ reſciuntur Epiſcopo viſitanti: computantur ea quæ ipſe potuiſſet expendere domi. & idem in ſimilibus.*
3 *Appellationem non tenetur pars admittere, ſiue recipere in præiudicium ſui iuris.*
4 *Epiſcopus poteſt eſſe iudex in cauſa eccleſiæ ſuæ, vbi non venit commodè ſibi applicandum.*

CAP. XXIIII.

VEnerabili. ¶ Eccleſia etiã ciuitatenſis tenet procurare Epiſcopũ viſitantem, quãquã ipſum nunquã ꝓcurauerit. Primò ponit quælam Epi. Secundò iudicũ inſtructionẽ. Secunda ibi: *diſcretioni.* ¶ Caſus literalis. inter Epiſcopũ Cenomañ. & Abbatẽ & conuentũ de cultura, ſup procuratorib⁹ exhibẽdis quæſtio vertebatur, q̃ cõmiſſa fuit iudicibus, coram quibus petebat Epiſcopus ꝓcurationes ratione viſitationis. Abbas dicebat ſe ad hoc nõ tenere ex eo, quòd monaſteriũ ſuum in Cenomanenſi villa ſit ſitũ, eidẽ procurationes hactenus nõ ſoluit. Iudices cõſuluerũt dominũ Papã: & ipſe reſpondet, cꝙ niſi aliud rationabile oſtẽderint, cõpellant, ſicut ius dictauerit Abbatẽ & monachos ad exhibendas eidẽ Epõ ꝓcurationes. Ber. ¶ No. primò ex iſto tex. cꝙ Epiſcopus põt & debet viſitare, nedũ eccleſias diœceſis. ſed etiã ciuitatis: & ꝓcurationẽ ab eccleſijs viſitatis exigere põt. ¶ Secundò no. cꝙ ſtante iure viſitandi, ius ꝓcurandi eſt impræſcriptibile. vnde quãquã iſtud monaſteriũ, nũquã ꝓcurauerit Epm: tn̄ cõpulſum fuit ad procurationẽ exhibendã. ¶ † No. cꝙ appellatiõe villæ, qñq; cõprehenditur ciuitas: non tn̄ ex proprio ſignificato vocabuli: ſed potius ex alluſione. b Nã in quibuſdã locis, vt apud gallos, ciuitas vocatur villa: propriè tn̄ aliud eſt villa: aliud ciuitas. Villa cũ rectè dicitur vnitas quarũdã domorũ ſine muris, quaſi vallis vallata. De quo plenè per Io. an. in.c. ſi ciuitas. de ſentẽ. excõmu. li. vj. ¶ † In glo. prima in fi. Vel dic ſecundum doc. & bene, cꝙ ideo iſti hoc allegabãt: quia ex quo monaſteriũ erat in ciuitate, poterat expleta viſitatione Epiſcopus redire ad domũ ꝓpriã: & ſic videbatur cꝙ nõ eſſet ꝓcurãdus. nã & aliãs qñ iudex proficiſcit extra domicilĩũ, cõputat ea, q̃ expẽdiſſet domi: vt no. in.c. cum ab omni. de vi. & honeſta. cle. Sed ratio decidendi in contrariũ fuit: quia in procuratione nõ cõſyderať intereſſe. Sed dic, cꝙ dať ratione officij, vel dic, cꝙ dať in ſignũ ſubiectiõis: vt dixi. ſ. c. prox. hæc aũt ratio vẽdicat ſibi locũ tã i eccleſijs diœceſis, quã ciuitatis. Et ex his & ex tex. concludo, cꝙ etiã ab eccleſijs ciuitatis, quas Epiſcop⁹ viſitat, poteſt ꝓcurationẽ exigere. hoc tene menti. ¶ In gl. fin. ibi: *ſuis ſumptibus.* no. gl. & cõſimilẽ gl. habes ſ. eo. c. cũ inſtãtia. Not. doct. ſ. c. proximo. & .c. cũ Apoſtolus. ſ. eo. ¶ Vltimò ſcias, cꝙ Inn. poſuit hîc gl. aliquantulũ intricatam. & propriè expediť hodie in ca. cũ perſonæ. de priuileg. lib. vj. & quia materia eſt quotidiana & gl. Inn. aliquãtulũ cõfuſa: vt. ſ. dixi, ideò ſub ijciã concluſionem, per quã facilimè intelliget Inn. ¶ Quærit emñ hîc de hac queſtiõe: quidã epiſcopus admonuit quẽdam Abbatem vt pararet ſe ad viſitationẽ & ad procurationẽ. Abb. reſpõdit monaſteriũ eſſe exẽptũ ſi offerebat ſe incontinenti prestaturũ coram ipſo epiſcopo, vel alio iudice cõpetenti & videns epiſcopũ paratũ ad fulminãdũ ſnĩam cenſurę, appellauit ad Papã iuſta cauſa expreſſa, Epiſcopus nõ obſtante appellatione tulit excõmunicationẽ cõ-

tra eũ q̃ritur, vtrnm. d ex cõicatio teneat: ex & a ꝓſuppoſita nullitate: vtrum Epſ ſit puniẽdus. † Et in hoc diſtigue tres caſus. aut emñ Epſ erat in poſſeſſione viſitandi: & hoc cõſtabat. aut cõſtabat, cꝙ non erat in poſſeſſione: aut dubitabatur. ¶ Primo caſu, tenet excõicatio: quia cũ eſſet in poſſeſſione, non tenebatur in præiudiciũ ſui iuris admittere apellationẽ: nec ẽt probationẽ recipere: quia Epſ procedebat, vt pars pro cõſeruatione ſui iuris: non aũt vt iudex. & ſic oblatio probationis non habet iuſtificare appellationẽ: vt habetur in.c. interpoſita de appellatio. & .c. cum inter canonicos. de elect. vn iſto caſu non tenetur Epſ aſſumere cauſæ cognitionem: debet tn̄ monere partẽ. Hoſt. dicit cꝙ ex quo contumacia eſt manifeſta nõ tenetur citare partẽ. ſed primum dictum eſt tutius, argu. eorũ quæ no. in.c. cũ ſit Romana. in fin. de appella. ¶ Secundo caſu dic, cꝙ ſnĩa non tenuit præſuppoſita exemptione: vt in.c. cũ dilectus. & quod ibi no. de relig. domi. nõ tn̄ venit Epſ puniendus, ſi monaſteriũ erat in diœceſi ſua. quia potuit duci probabili errore: ſecus ſi monaſterium non erat in diœceſi. argu. c. ſacro. de ſen. excõ. ¶ Tertio caſu pendet ex futuro euentu, an teneat ſnĩa. nam ſi conſtiterit Epm non eſſe in poſſeſſione, & monaſterium exẽptum: non tenebit ſe tẽntia. aliãs ſecus, & per prædicta conſuluit Inno. vt ſemper Epſ ꝓcedat extraiudicialiter: vt pars ad conſeruationem iuriũ ſuorũ: quia non tenetur tunc admittere ꝓbationem, vel appellationẽ: ſed poteſt ſe defendere gladio materiali & ſpirituali: vt in.c. dilecto. de ſen. excõmu. li. vj. Et idẽ in alijs iuribus Epõ cõpetentibus vel circa poſſeſſionis corporalis conſeruationem. Dicit etiã, quòd ſi ſubditus, qui allegat exemptionem, oſtendit priuilegiũ ſuũ, poterit Epiſcopus videre, non vt iudicet: ſed vt informet ſe: quia non debet eſſe iudex in facto ſuo: cùm cõmodũ veniat ſibi applicãdũ. facit quod dixi in.c. ad audientiam. de appel. & in.c. ſuper literis. de reſcri. Et per hoc videtur, quòd in caſu dicti.c. cũ perſonæ. Epſ ꝓcedit, non vt iudex: licet. gl. aliud ibi ſentiat. † Nã quãuis Epſ poſſit eſſe iudex in cauſa eccleſię: nõ tn̄ vbi cõmodum venit ſibi applicandũ. arg. no. in l. de iure. ff. ad munic. & in cle. ij. de rebus eccleſiæ non alienan. Abbas

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus poteſt viſitare prouinciam & procurationes recipere, & etiam Epiſcopo non negligente.*

CAP. XXV.

VM nuper. ¶ Qui iure metropoliti co, vel legationis viſitat prouinciam in ꝓuinciales, q ſibi ꝓcurationes denegãt põt ferre ſẽtẽtiã. Primò q̃ ſola de ciſſam. Secundò mandatũ, ibi: *mandamus.* Tertiò cõminat, ibi: *aliòquin.* ¶ Caſus literalis. Archiepiſcopus Beneuẽtanus, dũ viſitabat ꝓuinciã ſuã tã authoritate ꝓpria, quã authoritate do. Papæ: cuius authoritatẽ gerebat: clerici nolebãt ei ꝓcurationẽ exhibere: vnde cõqueſtus eſt do. Papæ, vñ mãdat quatenus cũ Archiepũs ꝓuinciã viſitauerit, ſiue authoritate ꝓpria, ſiue authoritate Papę ꝓcurationes ratione viſitationis ſecundũ facultates eccleſiarũ ſibi exhi-

¶ Impotentiã. Add de, cꝙ ſi vno anno nihil potuit ſolue re ꝓcurationẽ Epi, ſi ſequẽti anno tm̃ colligit, cꝙ poſſit duas ꝓcurationes ꝓſtare, tenetur eas ſolnere. Arch. in.c. relata. ī. fi. x. q. j. ar. l. ſi vno. ff. loca. Sed tu de hoc adducas in arg. tex. in.c. ꝓpter ſterilitatẽ. de loca. & tex. ſingu. ſecundũ Io. Palerenſem & Bart. in l. diuortio. in fi. ſoluto ma.

SEB. SAPIA.

b ¶ Exalluſioẽ. Vide Bar. in extraua gãti qui ſint rebelles. in verbo lõbardiæ. Feli. in.c. Rodulphus. col. xiij. verſi. ceterum ad euitandã. ſ. de reſcrip.

c ¶ Viſitare dupliciter. Facit cꝙ ſi ſtatutũ pro honore ciuitatis diſponit, cꝙ quilibet de illa ciuitate, qui effectus fuit doctor, vel miles, debeat habere certum ſalarium ſingulo anno, quòd ſi vnus efficiatur doctor & miles, habebit ſalariũ duplicatũ. facit etiã ad id qđ no. Bal. in l. viuos. I. fin. C. aduo. di. iu. vbi dicit, cꝙ ſi vn⁹ fungitur officio duorũ debet habere duo ſalaria. & facit ad hoc, quod not. Bart. in l. ſi in ij. col. C. de leg. vbi dicit, cꝙ ſi teſtator dixit, cꝙ ſi filius vnus proficeret in legibus, ei prælego libros legũ: ſi in medicina, libros medicinæ. certe ſi filius profecit in vtriq; facultate, habebit libros vtriuſque facultatis. & ad hoc etiam facit quod no. Albe. in ij. parte ſtatu. qõ. cl xxxij. & quod no. Lap. alle. cclxix. quæ incipit cõe Florẽtiæ. & quod plenè in materia ſcribit Roma. poſt Bar. in l. ij. in principio. de ver. obl. de qua per Moder. poſt do. Ant. in.c. at ſi clerici. de iud. Et adde text.

& gl.& ibi.d.Ant.in.c.cū olim.de re iudi.Itē vide omnino quod no.Imo, poſt Ang.in.l.patris & filij.circa prin.ff.de vulg.& pupil.vbi ponit,an ſtante ſtatuto.q℘ de quolibet contractu,debeat ſolui tm̄ pro gabella:an ſolui debeat duplex,ſi in eadē ſcriptura factum fuerit teſtm̄ patris & filij.& ad hoc facit quod de ſtatuto prohibente vltra decem mulieres ad nuptias no.in.l.in ficiando.§.infans.

in fi.ff.de fur. Et adde omnino,q℘ latè & elegantiſsimè ſcribit.d.Ioan. Mar. in rep.c.quaC liter & quādo.x. q.vij.q.prin.de accuſa.Itē vide q℘ no.Gul.de cu.& ibi Pau.deca.poſt eū in.l.nauis.§.cū autē.cir.fi.per illū tex.ff.ad le.Rho. de iactu.& ad prę dicta ſtat qō,qn̄ relinquitur Priori Biblia & fratrib⁹ cappa, qd debeat̄ priori:de quo latè ſcripſi poſt.d.Abbate ſimo.c.fi.Itē pro illo dicto bal. in.d.l. binos . q℘ ſ.retulit,de iudice exercente duo officia :quòd debet habeē duo ſalaria. 1 Vide oīno Bald. idē dicentem in.l. qui duobus.ff. de condi.& demon. per tex.in auē.vt iudi.ſine quoquo ſuffra.§.illud. Q℘ limita ſingulariter,vt per Bar.l. fi. C.de coar.li.xij.& in.l.j. C. de princ. agen.in rebus.eodem lib.

Anto.Franciſ.

¶ An officialis vnus poſsit deputari ad duo officia. vide quæ habentur in.l. duorum. de operis libe. & in.l.qui duobus.de condi.& demō.& per Bar.in.l.fin.ff. de collegijs illicitis.& per Bal. in.l. ſi ad ſcribatum. in fi.C.de appel.& vide per Alexā.in.l. ſi conſul. ff. de adop. & aliquid p eum in.l. lecta. ff. ſi cert. peta. & an fungēs duplici officio,debeat habere duplicatum ſalarium:vide Ang. in authē.vt iud. fine quo.ſuf.in.§.illud.vbi tenet,quòd ſic.& idem Pau.de caſt.in.l. ſi ea lege. de aſſe.& Bal.in.c.j.in vlti.col.de feu.guardiæ.in vſi.feu.Et adde,quòd deputatus ad officia,debet tenere familiam pro vtroq; officio:vt no.Ange.in authen.vt deter.ſit nu.cle.in fine.vbi & in.§.illud.prælle.etiam dicit,quòd debet ſtare ad duos ſyndicatus.

a ✠SEB. SAPIA.¶ Religioſum Vide de veritate pulchrè per Felin.vbi plura quomodo cognoſcatur hoſpitale religioſum.in capitu.ne quarta.columna quarta.verſiculo & reperio. Laurentius de Rodulphis,,ſuprà de præſcription. & ibi quid ſi hoſpitale habeat campanam : an præſumatur religioſum.

beant:alióquin ſentētias,quas ipſe tulerit in re belles ratas habebit: & eas faciet inuiolabiter obſeruari Ber. ¶ No.j.quòd qn̄ poteſt quis locū viſitare duplici iure:vt erat iſte Archiepiſcopus.Nam poterat viſitare prouinciā iure metropolotico:vt.ſ.eo.ſopitę.Itē iure legationis,quia erat legatus Papæ.& ſic videtur, q℘ ſi eodem anno bis viſitaſſet prouinciā diuerſo iure,bis habuiſſet procurationē. ¶ Secundò no. ex hoc & ex tex.quòd legatus Papæ pōt viſitare totam prouinciam,& ab omnibus eccleſijs exigere procurationem ratione viſitationis. ¶ Tertiò no.quòd ſuperior licitè fert ſententiā cenſuræ contra denegantes indebitè ꝓcurationē.Sed quæro, quo tepore debetur procuratio.Vincē videtur velle,quòd in fine anni re collectis fructibus:quia tūc debet ſuperior viſitare.Do.Ant.putat,quòd ſit in optione Epiſcopi.vnde qn̄cunq; viſitauerit,poterit exigere procurationem.Et hocplus mihi placet per hunc tex.ibi: *contigerit viſitare.&c.*&.c. procurationes.ſ.eo.ſed dictū Vincē.poteſt aſſumi pro conſilio.¶ †In gl.prima ibi:*cū epiſcopus negligens eſt.*Imo & ſi non eſt negligens, poteſt Archiepiſcopus viſitare prouinciam, ſeruando tamen formā,quæ habetur in.c.j.&.fi.eod. ti.lib.vj. Abbas.

1 mu.& in.capitul.venerabili.in fin.j̄.de verbor.ſignifica.¶ † Item no.quòd ſatisfaciendū eſt debito ſecundum monetā currētē tēpore contracti debiti.& ſi illa nō eſt in vſu,debet ſolui æſtimatio.Ex quo infertur,q℘ ex quo pecunia non eſt in vſu,nō pōt ſolui debitū. licet eſſet in vſu tēpore debiti contracti.de quo vide per Innoc. & Hoſti.in ca.quanto.de iureiur. & per Bald in.l.paulus.ff.de ſolu. & ad declarationē materiæ vide quod dixi in.c.olim.ſ.eo.¶ In gl. prima ibi:*videtur quòd duo ſufficiant.*dic,quòd in caſu illius.c.nō refert,an duobus,vel pluribus annis fuerit ſolutio facta:quia hīc nō cōtendebatur de ſubſtantia debiti:imò debitum præſupponebat: ſed petebatur ſecundū monetā nouiter currentē antiqua meliorē. Fatendū eſt tn̄,q℘ potuiſſet præſcribi:vt in moneta noua fieret ſolutio:iuxta tamen ea quæ dixi in.d.c.olim. Abbas.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Loca pia non dicuntur oratoria priuata.*
2 *Hoſpitale non præſumitur religioſum : ex eo,quòd in eo interdum celebretur:niſi actus celebrandi ſit publicus:ad quem omnes indifferenter ad mittantur.*
3 *Oratorium ab eccleſia quomodo differat:& in quibus?*
4 *Oratorium non gaudet immunitate eccleſiaſtica,niſi ſit conſtructum Pontificis authoritate.*
Oratorium conſtructum authoritate Pontificis:non poteſt vlterius ad humanos vſus dubitari: ſecus ſi authoritate priuata.
5 *Parochiani debent ſe confiteri presbytero parochiali,licet habitent in aliquo monaſterio ad ſeruiendum ei,niſi conſuetudo ſit in contrarium.*

CAP. XXVII.

AVthoritate.¶ Propter priuatū oratorium procuratio ratiōe viſitationis, non debetur.nō diuiditur.¶ Caſus literalis. Religioſi licet aliqn̄ celebrēt in grāgijs ſuis:,ppter hoc ratione viſitationis procurationes aliqui exigere præſumebāt.Super hoc cō ſultus Papa reſpondet inhibendo,ne ex eo procurationes ab alijs religioſis exigere vel extorquere ꝑſumāt.Ber.¶ No.primò q℘ oratoria priuata non ſunt ſub poteſtate Epi,ſaltē quo ad ius viſitandi & ꝓcurationē exigēdi.Et ex hoc & ex tex.no.q℘ loca publica & religioſa ſunt viſitāda :duntaxat ad hoc.c.j̄.eo.vbi bo.tex.Nā ibi di1 cit, q℘ loca pia Epiſcopus pōt viſitare.¶ † Et ex illo tex.iūcto iſto infertur,q℘ appellatione pij loci non venit oratorij priuatū.¶ Itē no.ibi:*celebrant interdum.*q℘ actus celebrationis neceſſariò non cōcludit locum eſſe publicum.quod no .¶ † Nā facit ꝓ iſtis hoſpitalibus,in quibus interdum celebratur:vt ex hoc ſolo nō concludat2a hoſpitale eſſe religioſum⁹:quia non ꝓbat hoc eſſe quod ab hoc cō tingit abeſſe:vt in.c.ij.de trāſla.præla.quod intelligo,niſi actus celebrandi ſit publicus:& omnes indifferenter admittantur:vt not. Archi.de conſe.diſtinc.j.c.nemo.dixi in.c.patentibus.de priuileg. ¶ † Sed quærò qualiter cognoſcitur oratorioū ab eccleſia?dic ſecū3 dum doc.q℘ eccleſia eſt illa,quę principaliter deputatur ad celebrationem & ad orandum,ac etiam conſecratur per epiſcopum & cō ſtituitur ſibi dos pro miniſtris & cultu diuinovt in dicto.c.nemo. Oratoriū verò nō conſecratur,nec conſtituitur ſibi dos:nec principaliter fit,vt ibi celebretur:ſed vt ibi oretur . vnde ſine licentia Epiſcopi non eſt in iſtis oratorijs priuatis celebrandū.vt in.c.vniq; cum.c.ſequē.de conſecra.diſtinc.j.nec poſſunt habere cāpa nā publicā:vt in.d.c.patētibus.dicit tn̄ Inn.q℘ ſi is,qui habet oratorium priuatū,non honeſtè illud tractet,poteſt Epiſcopus illud fa re deſtrui.arg.in.c.omnes Baſilicæ.de conſecra.diſtin.j.quod no.
4 ¶ ¶ † Et ex his infertur ad aliā quæſtionem,nūquid iſta oratoria gaudeant immunitate eccleſiaſtica? & communis concluſio eſt,q℘ non :cùm ſint loca priuata. Nam hodie poteſt eſſe oratorium, quod cras erit camera ad voluntatē domini.ſic dicimus de hoſpitali priuato:vt not.Inn.in.c.cum inter dilectos.ſ.de dona.& intelligē qn̄ oratorium non eſt cōſtructū authoritate pōtificis.Nā ſi interceſſiſſet eius authoritas,eſſet publicū & religioſum:& non poſſet amplius deputari ad humanos vſus .argum.in.c.ad hoc.ſ.de reli.domi.¶ Vlterius ḡro,quis debeat habere curā eorū,q habitāt in huiuſmodi oratorijs religioſorum?dicit Hoſti.q℘ de profeſsis nō

eſt dubium

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Miſſa non poteſt celebrari in locis priuatis,etiā ſuper altari viatico ſine licentia Epiſcopi.*
2 *Eccleſia vocatur poſt conſecrationem:baſilica verò ante.*
3 *Statutum puniens delictum commiſſum in eccleſia, non vendicat ſibi locum in baſilica: quia prima eſt conſecrata:ſecunda non.*

¶ Continuari poteſt dupliciter.Primò ad præcedētem rubricā: ſecundò ad ſequentem. Primò ſic. Suprà viſum eſt de cenſibus: ſed quia in conſecratione eccleſiæ ſolēt dari immunitates,& cenſus imponi:ideò poſt rub.præcedentem ſubijcitur iſta.Secundò ſic.Tractaturus author de celebratione miſſarum:quoniam miſſæ non debent celebrari,niſi in locis cōſecratis:ideo præmiſit hāc
1 rubricam.¶ †Et ex hac continuatione inſurgit quæſtio: nūquid in locis nō conſecratis poſsit celebrari cum altari viatico. Innoc. in.c.j.j̄.eo.ſentit,q℘ ſic.Dicit enim locum eſſe conſecratū:ex quo eſt ibi altare viaticum conſecratū per Epm.& ſic non ob.c.miſſarum.de conſecra.diſt.j.Sed aduerte,q℘ Archidiac.poſt aliquos antiquos tenet contrariū.in.d.c.miſſarū.dicens,quòd in eccleſijs nō conſecratis non pōt celebrari,etiā cū altari viatico:niſi concurrat licentia Epiſcopi:in locis autē non conſecratis & ſine altari viati
a co,nō ſufficit licentia Epiſcopi.Et hanc opinionē credo ª veriorē: & pro hoc adduco tex.in c.fi.de priui.lib.vj.vbi de gratia eſt con ceſſum Epiſcop. vt poſsint celebrare,vel facere coram ſe celebrari in itinere ſuper altari viatico.Si enim hoc liceret de iure cōmuni,prout Inn.ſentit ,fruſtra cōcederetur priuilegiū.l.j.C.de fid.in ſtru.libr.x.Ad idē.c.vnicuiq;.&.c.ſi quis.extrà.de conſecr.diſt.j. vbi dicitur,q℘ in oratorijs priuatis non debet celebrari ſine licentia
2 ſui Epiſcopi. ¶ †Item ſcias pro intellectu rubricæ & materiæ, quòd eccleſia ante,quā conſecretur non appellatur propriè eccleſia:ſed baſilica.Poſt conſecrationē aſſumit nomen eccleſiæ, ſicut electus in Epiſcopū,qui poſt conſecrationē aſſumit nomē Epiſco pi.Vide ad vtrumq; bonam glo.cū tex.quē tenebis menti . de religio.dom.c.j.Et dicitur eccleſia græcè:latinè idem eſt quod cō uocatio:quia vocat omnes publicè.Templum verò Iudęorum ap
b pellabatur olim,& hodie ſynagoga.ᵇquæ idē eſt q℘ congregatio: quia populus ibi congregabatur. Sed Apoſtoli eccleſiā noſtram nunquā voluerūt appellare ſynagogam:licet ſic poſsit vocari:vt patet ex etymologia vocabu.ſed hoc potuerūt facere ad differē tiam ſynagogæ Iudæorū.vel qa magis conuenit hoibus rōne vtē tibus hoc nomē eccleſia,quā ſynagoga:quia animalia etiā irratio nabilia cōgregantur:ſed ſolùm homines conuocantur.vnde hoc

verbū conuocatio,eſt magis aptū hominibus ,quā congregatio. a & hanc rotionem reddit Papias.Baſilica verò dicitur quaſi regū habitaculū,à baſileo,quod idē eſt,quod Imperator, ſeu Rex ſecundū eundē.Nā ante conſecrationem non vocātur ibi homi- b
c nes ad diuina:meritò adhuc non poteſt appellari eccleſia.¶ †Et ſi-
3 cit ad ſtatutum.¶ Nam ſi puniretur delictum commiſſum in eccleſia:non vendicaret ſibi locum in delicto commiſſo in baſilica. ✠SEB. SAPIA. Sępe tamen vnum ponitur pro reliquo,ſed impropriè,vt clarè vi c detur ex prædictis.¶ Item ſcias,quòd dedicatio ſeu conſecratio cuiuſcunq; oratorij,eſt ſolenniter annuatim celebranda,vt probatur in.c.ſolennitates.j.&.ij.de conſecra.di.j.& clarius de conſec.di ſtin.iij.c.j. Vnde oritur dubitatio:nunquid tunc ſit ceſſandum ab opere ſeruili,& à foro iudiciali.Spe.in.tit.de feriis.in prin.ſentit, quòd ſic.Nam licet ca.fin.ſ.de feriis.non faciat mentionem niſi de dedicatione baſilicæ Michaelis,quæ eſt in penultima die ſeptēbris:tū in.c.j.præal.facit mentionem de dedicatione cuiuſcunque oratorij.Io.an.ibi in addi.Spec.dicit dictū Spe.procedere quo ad celebrationem fiendā ſolēniter in ipſis eccleſijs per clerū:non aūt quo ad forum iudiciale:niſi tantū in dedicatione Michaelis:vt prę dixi.hęc riſio Io.An.ſatis poteſt ſuſtineri quo ad.c.ſolennitates. ſed reſpectu.c.j.præalle.iudicio meo ſuſtineri non poteſt.Nā illud ca.loquitur de feriis celebrandis,etiā per laicos:vt colligit ibi maximè in fi.c.fateor tn̄,quòd conſuetudo eſt in contrarium : & tn̄ quo ad officiū,celebrantur hmōi feriæ conſecrationis.Abbas.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Altare, ſi fuerit execratum,non ſequitur neceſſariò execratio eccleſiæ,nec econtrà.* d
2 *Altare,quando conſecratur ,ponuntur quædam reliquiæ in illo lapide,qui ponitur ſupra altare,deficientibus autem reliquijs non debet poni euchariſtia.*
3 *Altare tam ſtabile,quàm viaticum, quibus modis execretur.*

CAP. I.

d AD hæc.¶ Amoto altari,vel lapide continēte ſigillū cō ſecrabitur altare:non autē eccleſia. & habet duo dicta. Secunda ibi: *propter boc.* ¶ Caſus literalis.Quærebat à dño Papa quid faciendū,ſi altare motū fuerit,vel lapis ſuperior confractus.Papa rn̄det quòd ſi altare motū fuerit vel lapis ſuperior,q℘ ſigillū continet,cōfractus,aut diminutus enormiter,iterum cōſecretur:ſed eccleſia ꝓpter hoc conſecrari nō debet:licet quidā canones hoc dicere videantur.B.¶ No.j.duos caſus in quibus altare iam conſecratū execratur.Primus,qn̄ menſa,ſeu tabula ſuperior mota eſt.Secundus qn̄ lapis,qui eſt loco ſigilli,eſt confractus ſeu diminutus .& hoc declara:vt j̄.latius & clarius dicam.¶ † Secundò no.q℘ ad execrationē1 altaris non ſequitur neceſſariò execratio eccleſiæ.& idē ecōtra.Nā poſsibile eſt quòd ipſa eccleſia ſit execrata:tn̄ nō altaria,quæ ſunt in eccleſia:vt dicamin.c.propoſuiſti. j̄.eodē.¶ Tertiò no .quòd res inanimata ſemel cōſecrata qn̄q; fuerit iterū cōſecratur,vt patet qn̄ ex aliquo incidenti execratur.quod quando contingat,dicam plenè in.d.c. propoſuiſti.ſecus videtur in re animata ſemel conſecrata.nā nunquam execratur:nec denuo conſecratur.ſ. de ſac.nō reit.quaſi ꝓ totū.Ex quo infero q℘ fortior eſt cōſecratio q̄ adhibeat̄ rei animatę,quā rei inanimatę.Et pōt eſſe ratio diuerſitatis.nam conſecratio in re animata producit effectum ſuum circa animam:vt in.c.j. de ſacra vnc. vnde etiam poſt mortem anima non relinquit effectum conſecrationis.nam ſemel baptizatus,vel ordinatus ,nū quàm deſinit eſſe etiā poſt mortem baptizatus,vel ordinatus:vt no.xxx.q.vij.c.j.ſed in re inanimata cōſecratio conſiſtit in iſtis exterioribus :vt in muris, ſeu in iſtis altaribus lapideis,quæ ex violatione cōſecrationis execrātur ¶ Sed hīc quęro, quis dicitur lapis continens ſigillū.Sol. cū conſecratur altare,ſit vnū foramen paruū:vel in ſuperiori parte in ipſa męſa lapidea altaris:vel ante altare,vel in latere dextro altaris & poſt cōſecrationem clauditur

¶ Credo.Adde eū dē Panor.in ca.ſi eccleſia.j.eo.

¶ Synagoga. Ad de hīc eundē Panor.i.c.iij.j.de iu.

¶ Eccleſia. Vide Abba.in.c.fi.in.j. no.j.eo.Et aduerte q℘ cōtra Abba. hīc dum vult q℘ in ſtatuto appellatio ne eccleſiæ nō venit baſilica, facit dictū Cal. in tra. de eccleſia.inter. col. xv. quod refert & ſequitur Gem. in.c.is qui.in verſi. de ſen.exc.li.vj.q℘ is,cui interdictus eſt ingreſſus eccleſiæ,non pōt celebrare ī eccleſia nō dū cōſecrata:adeò q℘ ſi celebrat,efficitur irregularis.

d ¶ Ad hæc. Vide q℘ no.ſan. Tho. in.iij.ſen.diſ.xiij. in.j.art.ij .circa fi. vbi dicit, q℘ beat⁹ Siluester inſtituit q℘ altare decætero nō niſi lapideū eēt.q eīm altare cō ſecrare dēoportet ſe aliquā rem forte,& nō fragabilē ſicut lignū & terra. & debet eſſe copia altariū in ec cleſia:vt frequēte tur hoc myſteriū. ideò debet eē materia cōis,nō autē aurū, vel argentū vel aliud hmōi:qa de facili non poſſet haberi.Et dicit q℘ cōpetit lapis ad ſignificationem altaris : quia Chriſtū ſignat q etiā ꝓ Petrā ſignificatur j.ad Corin.Petra autē erat chriſtus. Anth.Franciſ.

¶ Ad hoc dicas, q℘ licet nō debeat conſecrari altare, niſi lapideū:vt in c.altaria. & in.capitulo, concediimus.de conſe. di. j.& ibi per Arch. & per Io.And.in c.j.de conſ.eccleſi. vel alta.tamen altare latera.ſufficit quòd ſit ligneum vt tenet glo.in. d. ca.altaria. & habetur per.b.Tho.in iiij.de ſen.di.xiij. & anſūp altar portili poſsit celebrā etiam in loco ꝓ

phano: vide Inno. qui dicit, ꝙ ſic: in d.c.j. de cõſe. eccl. vel alta. & habetur in c. fin. de priuile. lib. vj. & an ſi moueatur lapis ex altari viatico ſiue portabili, quod debet eſſe ex materia lignea, vel lapidea: ſeu de alia materia ſolida: vt per Anch. in d.c. cõcedimus. ſit ipſum altare viaticum executum ita, ꝙ ſit iterum conſecrandum? Dicunt doc. ꝙ non, dummodo reliquiæ, quę erãt repoſitæ in capſula lignea, ſup qua erat ſuperpoſitus lapis, non fuerint amotæ: vt plenè traditur in cap. ligneis. de conſe. ec. vel. alta.

a ¶ Magis dignum. An & qñ magis dignũ trahat ad ſe min⁹ dignũ: adde omnino, qd⁹ not. do. omnes. in. c. ſuper qõnũ. §. ſi verò. ſuper gloſſ. in ver. dele. de off. de Ie. & tex. in. l. fi. §. ſed ſi. ff. nau. caup. ſtab.

Anto. Franciſ.

¶ An & quando magis dignũ attrahat'd ſe minus dignũ. vide quæ habentur in. c. aqua. & in. c. qd⁹ in dubijs. de conſe. ec. vel alta. & vide arch. in. c. anteriorũ. ij. q. vj. & in. c. de ieiunio. lxxvj. di. & habeẽ in. l. hæredi. tas. ff. de petit. hære. & in. l. religioſis. ff. de religio. & ſum. ſune.

SEB. SAPIA.

a ¶ Magis dignũ. hanc regulam exornat Iaſ. in. l. impium. col. iij. ff. de iuriſ. om. iu. Felin. in. c. j. col. iij. ſ. de præſcri.

paruo lapide quadrato, vel rotundo. & ille lapis paruus vocatur ſigillum: quia eſt ad inſtar ſigilli. Nam ſicut ſigillum denotat & ſignat ipſum ſigillantẽ: ita ipſe lapis de-
2 notat locum eſſe conſecratum. ¶ † Et in ipſo foramine apponuntur reliquiæ. Itẽ nomẽ Epiſcopi conſecrãtis. Itẽ nomẽ ſancti in cuius honorem cõſecratur. vnde dubitatur, vtrũ deficientibus reliquijs, poſſet apponi corpus Chriſti. & Io. in placuit. de cõſecra. di. j. tenuit ꝙ ſic. Hug. dicit nõ eſſe de ſubſtantia conſecrationis, vt reliquiæ ponantur, ea. diſti. nullus. Hoſt. in ſumma. §. iij. refert ſe cõſuluiſſe Inn. Papã ſup illo dicto Io. an. ꝙ licitè põt apponi corpus Chriſti pro reliquijs, ſeu loco reliquiarũ. Et dicit Inn. rñdiſſe de aſſiſtentiũ conſilio, ꝙ nõ: ſed nõ reddit rõnem. Sed Io. an. dicit, quòd põt eſſe, qa corpus Chriſti eſt cibus animæ. de conſecra. di. ij. panis. Nec debet conſeruari, niſi cã infirmorũ, vel alia de cã neceſſaria: vt in. c. vnico. de cu. Eucha. & vti debemus rebus ad vſum deſtinatum: vt in. c. iij. de ap. & hæc opi. multũ mihi placet. Fertur tamẽ ꝙ Leo Papa deficientibus reliquijs, dedit partem corporalis Euchariſtiæ in conſecratione cuiuſdam eccleſiæ. ¶ † In gl. j. ibi: *de loco ad locum mouetur*. Aduerte, quia hæc gl. videtur ſibi cõtraria prima fronte. Nam hîc dicit, quòd tabula cõſecrata põt moueri de loco ad locũ ſine execratiõe. Cõtrariũ ſentit infrà, dũ dicit, quòd ſi mẽſa altaris fuit mota, vel aliquis de lapidibus tangẽs menſam ipſam: execratũ eſt altare & debet iterũ cõſecrari. d. Ant. videtur intelligere, quòd quãdo cõſecratio cõſiſtit inter mẽſam ſuperiorẽ & ipſam cõſecrationẽ altaris inferioris: ita, ꝙ cõſecratio claudit totam mẽſam altaris, tũc procedit ſecundũ dictũ gl. quia ſi mouetur menſa, violatur cõſecratio: q̃ erat ſub mẽſa. vbi verò cõſecratio conſiſtit in foramine facto ſuper mẽſa altaris: tũc ex quo nõ mouetur illud ſignũ, licet moueatur tota menſa, non eſt altare execratũ, quia remanet cõſecratio inuiolata. & ſic procedit prima pars gl. ¶ Sed aduerte, quia Inno. ſentit cõtrariũ ſuper rub. Nã vult, ꝙ etiã ſi cõſecratio cõſiſtat in dextro latere altaris, nihilominus ſi mouetur mẽſa altaris, execratũ eſt ipſum altare. Et credo, ꝙ hoc dictũ eſt
3 veri⁹, intelligo de altari ſtabili, ſed in altari portabili, ſeu viatico poſſet ꝓcedere dictũ. d. Ant. ¶ Vñ ſcias, ꝙ quoddam eſt altare portabile, quod portatur de loco ad locũ: & eſt paruus lapis cõtinẽs in ſe foramẽ cũ conſecratione & ſigno ſuperpoſito. Et iſtud non execratur, niſi moueatur, illud ſigillũ continẽs cõſecrationẽ. Altare verò ſtabile eſt, quod eſt firmum in loco: & illud execratur multis modis. Primò, vbicũq; violatur locus conſecrationis: puta, quia cecidit aliquis de lapidibus tangentibus ipſam cõſecrationẽ. vel motũ eſt ſigillũ ipſum: vel ſi tota menſa eſt mota: licet ibi nõ ſit foramẽ cõſecratiõis. Ratio, quia quando altare eſt firmũ, nõ conſecratur ſolũ tabula, ſed totum altare. vnde ſi patitur enormẽ læſionẽ, amittit formã ſuã & dicitur execratũ: ideò debet de nouo cõſecrari. Et in fi. gl. nõ intelligas, ſi lapis de nouo additur alteri qd⁹ efficiatur ſacer: quia. c. quod in dubijs ſ. j. eo procedit in liquoribus, & in his, quæ cõmiſtiõe cõfundũtur; vt ibi clarius dicã: ſecus in alijs rebus. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiæ poſſunt conſecrari tã diebus feſtiuis, quã non feſtiuis.*
2 *Epiſcopi non debent conſecrare eccleſiã extra ſuam diœceſim ſine licentia proprij Epiſcopi: & ſi conſecrauerint, conſecratio tenet: ſed ipſi veniunt puniendi.*
3 *Monialis, quæ ante aſſumptionem habitus fuit corrupta, nõ conſecratur: electus verò in Epiſcopũ conſecratur. licet ante habuerit vxorẽ. de ratione differentiæ vide remiſſiuè.*

CAP. II.

1 VA. ¶ † Diebus etiã nõ feſtiuis põt eccleſiæ cõſecrari. ¶ Caſus literalis. Quia cõſecrationes clericorũ certis tẽporibus debent fieri: quæſiuit Epiſcopus Tornacẽ. qui-

bus diebus conſecratio eccleſiarũ fieri debeat? Rñdet Papa, ꝙ tã in dieb⁹ dñicis, quã priuatis põt eccleſiæ cõſecrari. Ber. ¶ † No. primò ibi: *diœceſi tua*. ꝙ extra diœce. nõ licet Epõ cõſecrare eccleſiã ſicut nec iudicare alienos ſubditos: & ſi de facto pſumperit ſine licẽtia proprij Epi, licet teneat conſecratio: ipſe tñ Eps veniet puniẽdus. vij. q. j. c. ſi Epi. ¶ Secundò no, ꝙ ad cõſecrationẽ eccleſiæ non eſt præfixa certa dies. Et ratio dubitãdi fuit vt dicitur in gl. quia aliæ cõſecrationes, vt Epõrũ, virginũ, & clerico-
2 rũ fiunt certis diebus feſtiuis: ſed rõ decidẽdi ſecũdũ do. fuit: qa debet eſſe differẽtia inter cõſecrationẽ inanimatę rei, & animatæ. Nã altera dignior: itẽ firmior. Nã illa nõ iteratur: vt dixi in c. ꝓcedẽti. ſicut iſta, quæ fit in re inani
3 mata: iõ nõ eſt opus ſeruare tãtã ſolẽnitatẽ. ¶ † Et ſcias inciditer, ꝙ fit qõ, quare monialis nõ cõſecratur, ſi fuerit ſemel corrupta. & tñ electus in Epm cõſecratur: licet habuerit vxorẽ, vel cõcubinã vltra vxorẽ. de quo vide bo. glo. in. c. acutius. xxvj. di. & in. c. viduæ. xxvij. qõ. j. & dic, vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Oleum non conſecratum ſi miſceatur cum oleo conſecrato, totum fit conſecratum. 2.*
3 *Vinum ſimplex ſi commiſceatur cum vino conſecrato, nõ efficitur ſacrum.*
4 *Acceſſorium ſequitur ſuum principale: licet & minus dignũ.*

CAP. III.

1 QVod in dubiis. ¶ Habet duo dicta. & primò idẽ dicit. qd⁹. c. j. ſ. eo. Secundũ dictũ ibi: *nec negamus*. & illud breue & põt ſic ſumma ri ad mentẽ. ¶ † Oleũ nõ conſecratũ põt cõmiſceri oleo conſecrato: & totũ fit cõſecratũ. ¶ Caſus literalis. primò dicitur hîc, ꝙ ſi altare motũ fuerit vel tabula ſuperior, cui conſecratõis benedictio adhibeẽ enormiter facta, totũ debet iterũ cõſecrari. Itẽ oleũ nõ cõſecratũ põt cõmiſceri oleo cõſecrato. & dicetur totũ cõſecratũ. & ita quę religioſis adhærent, religioſa cenſeñ. B. ¶ Not. j. ꝙ totũ altare execratur, ſi tabula ſuperior mota fuit. & not. ꝙ loquit indiſtinctè. Nõ cũ refert ſe ad caſum, qñ cõſecratio cõſiſtit ſub tabula: ſed indiſtinctè loq⁹. Ideo facit ꝓ his q̃ dixi in. c. j. ſ. eo. quia ex quo altare amittit formã ſuã: licet locus cõſecrationis remaneat inuiolatus, totũ altare execrabitur. & pro hoc, qd⁹ ſequit in litera: dũ dicit, idẽ eſſe
2 ſi enormiter ſit fracta mẽſa altaris. ¶ † Not. ij. in fi. ꝙ cõpoſitũ ex diuerſis aſſumit naturã ſimplicis dignioris. & hoc tene mẽti. Nã quotidie iſta litera allegatur ꝙ magis
a dignũ trahit ad ſe minũ. ad idẽ. c. vnicũ. e. ti. lib. vj. ¶ † In
3 gl. fi. ibi: *ſecus ſi vinum apponatur ſanguini*. Nã ſi poſt tranſubſtantiationẽ factã per ſacerdotẽ in altari apponeret vinũ in calice, remanet vinũ: nec aſſumit naturã ſanguinis Chriſti. vt in. c. cũ Marthæ. j. ti. proxi. ſed gl. nõ ſoluit cõtrariũ. Do. ſoluũt tripliciter. Primò, ꝙ oleũ cõſecratũ nõ deſinit eſſe oleũ: ſtat ergò in ſua natura. ideo cõmiſtũ cũ alio oleo fit confuſio: ſed vinũ poſt cõſecrationem de finit eſſe vinũ: & efficit ſanguis chriſti. ideo cũ fuerit vinũ alterius naturæ nõ fit cõmiſtio. Et credo, ꝙ poſſit dari alia rõ fortior. nã poſt conſecrationẽ non eſt ibi purus ſanguis Chriſti qa nõ eſt ſanguis ſine copore: vt no. in. d. c. cũ Marthæ. vnde quẽadmodũ in hoſtia eſt verũ corp⁹ Chriſti cũ ſanguine: ita in calice eſt verũ corp⁹ chriſti cũ ſanguine. Et ibi videbis q̃re ſunt iſta duo ſacramẽta & nõ vnũ tñ: meritò vinũ poſteà impoſitũ, vel ali⁹ liquor, nõ tranſit in ſanguinem: quia nõ eſt ibi purus liquor ſanguinis. & hæc ratio iudicio meo fortius ſtringit, quàm ratio doct. Secunda ratio, quia ſicut ſanguis eſt incõmutabilis: ita eſt in cõmiſtibilis. Tertia, ꝙ hoc ꝓcedit virtute ſacra
4 mẽti: ſed alia præcedẽs videtur mihi verior. ¶ † In ea. gl. ibi: mi

a ibi: *minus dignum*. dic, ꝙ vniuerſitas[a] rerum ſecularium, quę venit principaliter, eſt dignior iurepatronat⁹: quod venit acceſſoriè. Nã id, quod venit acceſſoriè licet in ſe ſimpliciter ſit dignius: ratione tñ acceſſionis eſt minus dignũ, & tranſit cũ principali: vt probat infti. de re. diui. §. ſi quis. & vide quod dicã in. c. ex literis. de iurepat. Nã procedunt iſta, qn vnũ poteſt venire acceſſoriè ad reliquũ. ſed eccleſia quæ eſt merè ſpiritualis nõ tranſiret cũ vniuerſitate ſeculari: vt no. Inn. in. c. ex literis. Et in fi. gl. non intelligas, ꝙ ſolũ nõ ſacrum efficitur ſacrũ: quia vt dixi in. c. j. ſ. eo. iſte text. procedit in liquoribus & in his, quæ miſtione cõfunduntur: ſed in alijs, quæ miſtione nõ confunduntur, vinũ non trãſit in naturam alterius. & ſic argumentum glo. non colligitur ex tex.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia, in qua ſunt commiſſa homicidia, & vulnera, non reconſecratur iterum: ſed reconciliatur potius ob terrorem, quam ob neceſſitatem. §.*
2 *Eccleſia polluitur per homicidium ſine ſanguine perpetratum: puta per ſuſpenſionem, & huiuſmodi.*
Eccleſia, an polluatur per homicidium ad defenſam factum, vel per homicidium ſancti hominis. vide rem iſſuè.
3 *Sanguinis appellatione venit modicum ſanguinis, niſi dicatur effuſio ſanguinis.*
4 *Eccleſia non polluitur propter rixam in ea factam ſine ſanguine & homicidio.*
6 *Eccleſia quando præſumatur conſecrata, vel non.*
Scriptura in loco marmoreo facta facit fidem: vbi non agitur de præiudicio alterius.
Teſtis vnicus facit fidem: vbi nõ agitur de præiudicio alterius.
7 *Eccleſia reconſecratur, quando ſuperficies parietum eſt combuſta: quia in tali ſuperficie conſecratur eccleſia. Idem ſi parietes corruant. 8.*
8 *Eccleſia, quæ ſecundum quod ruit reficitur, non dicitur eadem eccleſia: & ideo opus eſt, quòd iterum reconſecretur.*
9 *Altare vel eccleſia, quibus modis reconſecretur, vel reconciliatur.*
10 *Eccleſia polluta, vel execrata: an altare ſit pollutum, vel execratum.*
11 *Epiſcopus quãdo venit ad eccleſiam reconciliandam, cuius expenſis debet venire.*

CAP. IIII.

1 PROpoſuiſti. ¶ † Reconciliatur eccleſia, quę propter homicidia & vulnera hominũ ibidẽ perpetrata eſt polluta. Primò conſultatio. Secundò reſponſio. ibi: *fraternitatis*. ¶ Caſus literalis. Peregrini de diuerſis mũdi partibus veiunt ad eccleſiam ſancti Iacobi: inter quos rixas & cõtentiones propter cuſtodiã alteris fieri cõtingit. vnde vulnera & homicidia inferuntur ibidem. Quæritur vtrum propter hoc eccleſia iterum debeat reconſecrari. Reſpondet Papa, quòd non debet reconſecrari: ſed debet rõciliari per aquam cũ vino &
2 cinere benedictã. ¶ † No. j. ꝙ homicidium cõmiſſum in eccleſia ipſam eccleſiã pdluit, adeo vt ante recõciliationẽ non poſſint ibidẽ diuina celebrari. Ad idẽ. c. fi. ſ. eo. & cũ iſte tex. ſimpliciter faiat mẽtionẽ de homicidio: nec in hoc requirit ſanguini effuſionẽ: ſufficit homicidiũ, etiã ſine effuſione ſanguinis. puta, quia fuit ibidẽ laqueo ſuſpẽſus, vel ſtrangulatus: vel quid ſimile. qd clarius tenet gl. e. tit. c. vnico. li. vj. Et imita hunc tex. per ibi no. Nam debet intelligi de homicidio violento, ſeu iniurioſo: ſecus in caſuali. & quid i eo, qui ſe defendẽdo alium occidit: vt in eccleſia: vel ſi ꝙ interficiat aliqs ſanctus homo.
3 hæc & ſimilia vide penoñ gl. in. d. c. vnico. ¶ † Secũdò no. quòd propter vulera citra homicidiũ, eccleſia polluit. & idẽ in cœmiterꝰ: vt in. d. c. vnico. Et aduert e, qa vulnera non fiunt ſine ſanguinis effuſione. vñ alia iura faciunt mentionẽ de effſione ſanguinis. in. c. finaj. eod. &

in. d. c. vnico. Ex quo infero ad duo notãda. Primò, propter extractionẽ modici[b] ſanguinis, non polluit eccleſia. quod denotat hoc verbũ effuſio. Nã illud verbũ abũdãtiam ſignificat. pro hoc vide bonũ tex. cũ glo. ibi: in. c. cũ illorũ. in §. quòd ſi clauſtrales. in ver. illij. de ſent. excom. & vide glo. ibi no. in ver. ſanguinis effuſione. Et hæc notabis ad ſtatuta, q̃ qñ q; regrũt ſanginis effuſionẽ. ¶ † Secundò infero ꝙ ex alia iniuria corporali citra ſanguinis
4 effuſionem non polluit eccleſia: vt neceſſariò indigeat re a conciliatione: licet in aliquibus locis ſit cõſuetudo non improbanda: vt fiat reconciliatio ſaltẽ ad terrorem alio rũ. pro hoc qd notat Io. An. in. c. aquaj. eo. ¶ Vltimò no. quòd eccleſia qñq; polluit: & tunc nõ indiget recõſecratiõe, ſed recõciliatiõe. qñq; execraſ: & indiget recõſecratione: nec ſufficit recõciliatio. Et qui ſunt iſti caſus, vide- b bis j. cum gloſ. & dicunt doct. quòd per aquã deſignatur populus. per vinum aquæ miſtũ, deſignatur vnio deitatis & humanitatis: per cinerem memoria paſſionis. Ideò cũ iſtis tribus fit recõciliatio ſecundũ formã contentã in põtificali. ¶ † Sed contra prædicta oppo. de. c. veſtra. de cohabi. clerico. & mulierũ. Nã eccleſia cũ ſit ſancta, non debet poſſe pollui: cũm peccare nõ poſſit. So. cõtrarium eſt verũ, quòd eccleſia in ſe nõ polluit ex delicto hominũ: ſed ad terrorẽ fit illa reconciliatio: vt homines videntes, quòd ex facto atroci ſancta quaſi polluanf: ita, vt indigeant reconciliatione, inducanf ad cogitandũ quantũ ſit elaborandũ pro expiatiõe proprij peccati. Ex hoc infertur, quòd vbi iſta fierent occultè, nõ eſt opus recõciliatione: quia ceſſat cauſa inductiua. quod bene notabis, & vide no. glo. in. d. c. vnico. ¶ In glo. in fi. Et ex hac gloſ. collige tres caſus: in quibus eccleſia recõſecraf. & tres in quibus altare: & duos in quibus eccleſia reconciliatur.
6 ¶ † Primus caſus, qñ dubitaf, an eccleſia fuerat cõſecrata. ſed eſt dubiũ, qñ dicif dubitari. Inn. ſ. e. ſuper rubrica, quã ſequuntur doct. cõiter hîc dicit, quòd dicitur dubitari, ſi nõ apparet ſcriptura in libro eccleſiæ, vel colũna, vel tabula marmorea in quibus ſolet ſcribi tempus cõſecrationis, vel non apparet teſtis ſaltẽ vnus deponẽs de viſu, vel ſecũdũ quoſdam de auditu. Nam hoc caſu cũ non tractatur de prciudicio alterius: ſufficiũt tales ꝓbatiões. c quod bñ notabis. Nã põt facere regulã, quòd ſcriptura[c] iu loco marmoreo facta, vel vnicus teſtis faciat fidẽ: vbi non agitur de ꝓiudicio alterius. & ad hoc ſemp allegatur dictũ Inn. & facit de cõſe. diſt. iiij. c. paruulos. xxiij. q. ſi.
7 ſanè. & xxij. q. v. hic videt. ¶ Secũdus † caſus eſt, ſi parietes eccleſiæ: ſunt cõbuſti. & eſt rõ: qa cõſecratio eccleſiæ c cõſiſtit in exteriori parte. Fit eñ delinitio, ſeu vnctio cũ crucibus in ipſis parietibus eccleſiæ ab interiori parte in ſuperficie muri: vnde violatur ipſa cõſecratio ex combuſtione parietũ: licet parietes non corruãt. de conſe. diſt. j.
8 eccleſijs. ¶ † Tertius caſus, ſi parietes corruerunt ita, ꝙ oportet de nouo ipſos reficere: & hoc per rõnem prædictã. Sed gl. hoc limitat, qñ ſimul & ſemel parietes corruerũt & reficiunf: ſecus dicit ipſe. ſi hodiè corruerit vna certa pars & reficiaf cras alia pars, & etiã reficif: & ſic ſucceſſiuè. Nã eadẽ vr eccleſia: ſicut dicimus in naui. nã ſi ſucceſſinè reficiaf, etiã tota eadẽ nauis dr: vt in. l. quod in re. ff. de leg. j. & idẽ dicit populus: licet aliq morianf, & aliqui naſcanf: vt. l. ꝓponebat. ff. de iud. & de hoc vide gl. q̃ hoc diſputat in. c. de fabric. de cõſecra. di. j. Et iſtã opi. videnf ſequi doc. hîc, maximè Hoſt. Inn. ſentit ſuper rub. ſed ibi refert cõtrariũ teneri à qbuſdã: vt indigeat recõſecratione. Et hãc partẽ puto veriorẽ. nã in iſtis ſpiritualibus cõfideramus veritatẽ, & nõ fictionẽ: vt no. Archi. in. c. j. de voto. li. vj. ſed in veritate nõ eſt illa eccleſia: ex quo ex toto de nouo, licet ſucceſſiuè eſt refecta. Nã negari nõ põt quin cõſecratio, q̃ cõſiſtebat in antiqs parietibus, ſit ſublata, & iura cõtraria loquunf de fictioe. Nec oſt. ſi dicaf, quòd ex quo fuit refecta prius minor pars: traxit maior pars minorem partem ad naturam ſuam. argumentum

SEB. SAPIA.

a ¶ Vniuerſitas. Vide Abb. in. c. extirpandæ. §. quia verò. col. j. in repe. ſ. de præben. Deci. in rub. de jud. col. ij. in. j. lectura.

¶ Modici. confirmo per tex. valde no. & ſin. in. l. j. §. ſed ſciendũ. ff. de ẽdi. edi. per quem tex. no. ibi Alber. de Rot. & Ange. quòd ſtatutum loquẽs in vulnuſcu. lo: & ſic in paruo vulnere. facit. c. ligneis. j. eo.

Antoni. Franciſ.

¶ An appellatione vulneris veniat ſimplex percuſſio ſuper cute, vel paruũ vulnus: vide Old. in cõſi. lv. & vide ꝓ Ang. Aret. in tract. malefi. & ibi per Ang. Arimi. in addi. in verbo percuſſit. tñ dicit text. in. l. ſi ſeruus. in. §. rupiſſe. & ibi per Flor. ff. ad le. A qui. ꝙ ſcifio cutis, vel percuſſio cũ tumefactione dicitur eſſe vulnus. De quo etiam habetur in l. vulneris. ff. de iniurijs.

SEB. SAPIA.

c ¶ Scriptura. An ſcriptura in marmore faciat fidem: vide Car. zaba. in c. ad audientiã, in iij. no. de ſpon. Iaſo. in. l. j. colũ. v. in v. not. verſic. & de ſcripturis antiqs. ff. ſi cer. pet.

in.c.proximo.in fi.& ſic de alijs partibus. Nã dico, ꝙ hoc non procedit in iſtis, quę miſtione cõfunduntur: vt dixi
9 in.c.j.ſ.eo.† Primus caſus, in quibus altare recõſecratur eſt cũ dubitatur: an fuerit cõſecratũ. & declara prout dixi in eccleſia. ¶ Secũdus caſus, qñ menſa altaris eſt mota. ¶ Tertius, qñ enormiter fracta. ad hoc j.e.c. ligneis. & declara vt dixi in.l.j.ſ.eo. Primus caſus, in quo eccleſia polluitur, & indiget recõciliatione, eſt per ſanguinis effuſionem. Secũdus, per effuſionẽ ſeminis. Põt addi tertius ſecundũ præcedentẽ opi.gl.qñ ſucceſsiuè eccleſia fuit reparata. Nã debet recõciliari ſecundũ opi.gl. licet non ſit polluta. Sed adde duos caſus, quos habes in.c. cõſuluiſti.
10 J.eod. ¶ † Sed dubitaſ, nunquid execrata eccleſia debeat etiã reconſecrari altare, & quid in pollutiõe? Concludũt doct. hîc, ꝙ poſsibile eſt, ꝙ eccleſia indigeat reconſecratione, & nõ altare. Et idẽ ecõtra: ſecus eſt in pollutione. Ratio diuerſitatis: nã conſecratio eccleſię, quę cõſiſtit in parietibus: eſt ſeparata à cõſecratione altariũ: vnde põt violari conſecratio eccleſiæ: puta, quia parietes ſunt combuſti: vel corruerũt cõſecratione altariũ remanente intacta. & ita ecõtrà. Nã altaria poſſunt deſtrui parietibus eccleſiæ remanentibus illeſis: ſed pollutio cõcernit totũ corpus eccleſiæ. Nã ex homicidio cõmiſſo in eccleſia totũ corpus, cũ ſit vnitũ & indiuiduũ, polluit. ideò etiã in altaribus non põt celebrari ante recõciliationẽ: cũ ſint in corpore eccleſię. ¶ † Et tractaſ hîc quæſtio⁹ quotidiana cuius expẽſis debeat venire Eps ad eccleſiã reconciliandam? Vincẽ. in.c. cõquerẽte. de offi. ordi. dicit ꝙ Epiſcopus debet hoc facere expẽſis ſuis: qa propter hæc & ſimilia habet reditus. Nec obſtat. c. cũ ſit Romana j.de ſimo. quia loquitur in conſecratione. & placet iſta opin. arg. c.
j.de cen.lib.vj. Sed alij, vt refert hîc Ioã. an. diſtinxerunt: aut ſcitur, quis violauit, & eſt ſoluẽdo: & tunc expẽſis illius debet recõciliari. arg. in.c.fi. de iniur. & in.l.j.ff. de eo per quẽ factũ erit. Aut neſcit, vel non eſt ſoluẽdo: & tũc recurrendũ eſt ad conſuetudinẽ & ſtatutũ eccleſiæ. quibus deficiẽtibus Rector & parochiani debẽt procurare[b] Epiſcopũ. ar. in. d.c. cũ ſit. in defectum omniũ debet Epiſcopus facere expẽſis ſuis. ar. j.q.iij.c. cauẽdũ. & hæc opi. videſ placere Io. de lig. in clemen. j de cele. miſ. & illa eadem mihi ſatis placet. & hæc de iſto. c. ſufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Ordines plures ſacri non poſſunt vni eadem die conferri.*
2 *Epiſcopi non poſſunt conſecrari, niſi die dominico. & idem in Abbatibus benedicendis.*

CAP. V.

Cum ſis. ¶ Plura altaria ſimul in eadem eccleſia cõſecrari poſſunt. & idẽ in pluribus Epiſcopis. h.d. ¶ Caſus literalis. Cũ plures clericos poſsit epiſcopus ſimul ordinare: quæſitũ fuit à quodã Archiepiſcopo vtrũ plura altaria in vna eccleſia & plures epiſcopos poſſit epiſcopus ſimul cõſecrare. & Papa rñdet, ꝙ põt. Ber. ¶ † Et fuit ratio dubitãdi. Nã vni perſonæ, nõ poſſunt plures ſacri ordines eadem die conferri: vt in.c. litera. de tẽpo. ord. Itẽ vnica miſſa in die per Epiſcopũ dici põt: vt in.c. cõſuluiſtij. tj. proxi. & iſtæ cõſecrationes nõ fiũt ſine miſſa: de quo tñ dic, vt habes glo. not. in.c. quod ſicut. de elect. vbi diſputatur, an celebratio miſſæ ſit de ſubſtãtia cõſecrationis. Vnde videbatur, ꝙ plura altaria in eadẽ eccleſia ſimul cõſecrari nõ poſſent. & idẽ in Epiſcopis, Sed contrariũ hîc deciditur. Nam nihil obſtat, quominus in eadem miſſa, & in eodem loco non poſsint ſplures Epiſcopi conſecrari, vel plura altaria. ¶ † Et not. tex. ibi: *in vna eccleſia.* Ex hoc enim verbo potes inferre, ꝙ ſi altaria ſint in diuerſis eccleſijs, non poſſunt ſimul cõſecrari: quia requiritur hîc certa forma, quæ nõ põt ſaluari in altaribus nõ præſentibus. & licet hîc cõſecratio Epiſcoporum & altariũ parificentur: tñ differunt in die conſecrationis: quia altaria poſſunt conſecrari quolibet die: ſicut eccleſia: vt in.c.ij.ſ.e. ſed Epiſcopi nõ niſi die dominico. vt in.c.j. & c. quod die. lxxv. di. Quid aũt de benedictionibus Abbatũ: vide bonã gl. in cle. attendẽtes. de ſtatu rc gu. in ver. benedici. & per Hoſt. in.c.cũ cõtingat. de æta. & qualita. & nõ eſt hoc iure expreſſum: ſed per argumẽta cõiter tenemus, quòd in diebus dñicis: ſicut obſeruaſ in cõſecratione Epiſcoporũ. Nã ſi minores ordines non poſſunt cõferri quolibet die propter reuerentiã: vt in.c.
c j. de tẽporibus ordi. fortius benedictio Abbatis [c], quæ dat poteſtatẽ ipſi Abbati cõferendi minores ordines: & ſic minores ordines dependẽt ab iſta benedictione: ergo debet impendi cũ maiori ſolennitate &c. Abb.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non reconſecratur, ſi fuerit tectum, parietibus ſaluis, & integris remanentibus.*
2 *Altare viaticum, quod ſit ex ligno, in quo eſt ille paruus lapis, an execretur, ſi lapis ille remoueatur à ligno.*

CAP. VI.

Ligneis. ¶ † Corruente tecto, parietibus illæſis: & menſa altaris nõ enormiter fracta: nec altare, eccleſia cõſecratur. h.d. Secũda ibi: *inquiſitioni.* ¶ Caſus literalis. Ligna eccleſię cõſumpta ſunt vetuſtate, vel alia cauſa tectũ eccleſię deſtructũ & conſumptũ eſt: ſed parietes integri remanſerũt, ac menſa principalis altaris modicã paſſa eſt fracturã: reparatum eſt tectũ. Quęritur vtrũ eccleſia, vel altare debeant conſecrari? Reſpondet Papa, ꝙ ſi parietes in ſua integritate permãſerit: nec eccleſia, nec altare propter cauſam præd: ctã debet denuò, cõſecrari. Ber. ¶ No. j. ex tex. iũcta gl. ꝙ cõſecratio eccleſiæ cõſiſtit nõ in tecto, ſed in parietibus: ideò corruente tecto remanentibus parietibus, non fiet reconſecratio. Not. ij. ꝙ altare non execratur: ſi patitur modicam fracturam: ſecus ſi enormem. Et aduerte, quia text. non diſtinguit, vtrum fractura ſit in loco conſecrationis. & ideò intelligo indiſtinctè: ꝙ vbicunq; contingit enormis fractura menſæ altaris, execratum eſt altare: & hoc quia videtur perdere formam ſuam. & facit ad ea, quæ dixi in.c.j.ſ.eod. ¶ † Et per iſtum tex. infert Abbas ad quæſtionem quotidianã: nũquid altare viaticum ſit execratũ, ſi lapis remoueatur à ligno. Nam ſæpe altare viaticum ſit ex lapide paruo inſerto ligno: & concludit, qnõ. Et credo, ꝙ vult arguere à ſimili. Nam ſicut corruẽte tecto eccleſiæ remanẽtibus parietibus, nõ fit recõſecratio: ita ſublata illa tabula ſeu ligno, cui inhærebat lapis, nõ debet fieri recõſecratio. Io. an. hoc fatetur, ſi ſepulchrum eſt in ipſo lapide: ſecus autem ſi in ligno eſſet ſepulchri, ſiue foramen: & ibi eſſet conſecratio, & lapis eſſet loco figilli, & hoc eſt indubitatum. Nã tũc violatur cõſecratio. Sed ego dubito etiã in priori caſu ponendo, ꝙ altare recipiat formam ſuã ex ligno & lapide: puta, quia lapis eſt ita paruus, ꝙ per ſe non ſufficeret ad formam altaris viatici. Nã licet cõſecratio ſit in ipſo lapide, tñ ſublato ligno verũ eſt dicere, ꝙ ipm altare patitur enormem fracturã: & ſic perdit formam ſuã. Ad hoc adduco iſtũ tex. in ſecunda parte. Nã hoc caſu, qñ lignum, vel tabula eſt de forma altaris, cõſecratio fuit facta in toto altari: licet bramen ſit in certa parte fractũ. & hoc credo verius. In lo. in fi. hanc gl. declara, prout dixi. in.c. propoſuiſti. ſ.o.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia polluitur, ſi in ea ſepeliat⁹ excommunicatus.4.*
2 *Cœmiterium ſi eſt pollutum, an ſit pluta eccleſia.*
3 *Excommunicationem an incurrat ie, qui participat cum excommunicato mortuo: puta ipſum ſepeliendo.*
5 *Eccleſia debet iterum conſecrari, quando fuit conſecrata per notori è excommunicatum.*
6 *Excommunicatus ſacerdos rectè concit Euchariſtiam veram, quæ non indiget alia reconſecratione.*

Cap.

SEE. SAPIA.
a ¶ Hæc qõ. Vide de hac. q. Fel. in.c. accedẽtes. col. penul. ver. quarta cõcluſio. ſ. de præſcriptio. vbi idẽ concludit quod dom, Abba. hîc.
b ¶ Procurare. Aduerte tamẽ ꝙ licet Epiſcopus pro reconciliatione eccleſię debeat procurare, tñ reconciliatio nõ eſt fiẽda pro ptio: niſi hoc habeat conſuetudo. Ad hoc eſt gl. 11
ſin. in.c. nullꝰ Epi a
ſcopus. in ver. reſtituit. j.q.j.q hoc dicit per tex. in.c. nemo. de ſimo.

ZACHARIAS.
c ¶ Fortius benedictio Abbatis. Ad de iſtumin.c.cum inter. nume. 4. & quod ibi poſui in apo. ad ipſum. in ver. benedicit. ſ. de b
elect. & Feli. in.c. cùm inter monaſterium. col. j. verſic. de iſta benedictiõe. ſ. de re iudi. Antoni. Franciſ. ¶ An pro reconciliatiõe eccleſiæ, ſeu illius cõſecratione, vel pro benedictione Abbatiſſę poſita b Epiſcopo aliquid accipi contra procurationem abſq; periculo ſimoniæ: vide quæ habentur & plenè traditur in.c.j. de ſimo. & 1
qualiter fiat, & qñ debeat fieri eccleſiæ reconciliatio: vide quæ habẽtur in.c. propoſuiſti. de conſe. eccle. vel alta.

CAP. VII.

a Onſuluiſti. [a] ¶ Breue eſt, vel põt ſic
1 ſummari. Polluit eccleſia vel cœmiteriũ, ſi excõmunicatus in ea ſepeliſ. ¶ Caſus liter. Corpora excõicatorũ in cœmiterio eccleſię ſepulta ſunt: quęrit vtrũ cœmiteriũ debet denuo cõſecrari. Rñ. Papa, ꝙ cœmiteria illa recõciliãda erũt per aſperſionẽ aquæ ſolenniter bñdictæ: ſicut in re cõciliationibus eccleſiarũ fieri cõſueuit eiectis prius corporibus excõicatorũ, ſi à corporibus fideliũ diſcerni po
2 terũt. B. ¶ † No. ꝙ cœmiteriũ eccleſię polluit quẽadmodũ & ipſa eccleſia. Et & cœmiterio polluto, polluaſ eccle
3 ſia vide tex. in.c. vno. eo. ti. li. vj. ¶ † Scdò no. ꝙ excõicat⁹ nõ eſt in cœmiterio ſepeliẽdus. Et nunqd ſepelientes eũ incurrãt ſententiã excõicatiõis: vide tex. in cle. eos. de ſepul. & vide bo. gl. in.c. ad hoc j. de priuil. quæ tractat, nũquid cõicans excõicato mortuo, incurrat excõicationẽ minorẽ: ſicut incurriſſet cõicãdo viuo? & tenet ibi gl. no tabiliter, ꝙ ſic: licet Hoſt. teneat ibi cõtrariũ. ſed dic plenè vt ibi dixi. † Sed quęro, qd ſi excõicatus ſepeliret in ec
4 cleſia? Sol. ſentit hic Io. an. ꝙ eccleſia debet recõciliari, & parietes ẽt ſunt radẽdi & corpora excõicatorũ ſunt reij ciẽda. de cõſecra. di. j. eccleſia. Et idẽ ſi pagani ſepelirenſ. Sed hoc dictũ non placet quatenus dicit, ꝙ parietes ſunt radẽdi. Nã per hoc violaret cõſecratio eccleſiæ: & ſic eſſet recõſecrãda. Nec ob. c. eccleſia. allegatũ per Io. an. qa loqtur in eccleſia nõdũ cõſecrata. Tũc enim eſt verũ, qđ prædixi: ſecus aũt ſi eccleſia eſt cõſecrata róne prædicta. Et habes ex tex. vnũ caſum addẽdũ ad no. in.c. ꝓpoſuiſti.
5 ſ. eo. vbi eccleſia, ſeu cœmiteriũ recõciliaſ. † Aliũ caſum ponit hîc Io. an. ſ. qñ eccleſia ſeu cœmiteriũ fuiſſet cõſecratum, per notorię excommunicatum. nam ſi ſepultura corporis excommunicati non polluit iſtum locum, fortius quando ipſa conſecratur ſepulturatio fit per manus notorij excõicati. & videtur hîc facere regulã, quòd oĩa, quæ cõſiſtũt in exterioribus & bñdictionibus & cõſecratiõibus, nõ dñt exercitari ꝑ fideles: ſi geſta ſunt per
6 notorium excõicatũ ante recõciliationẽ. † ſecus dicit in corpore Chriſti & in alijs ſacramẽtis. Nã illa ſunt veriſſima in ſe: nec indigẽt recõciliatiõe: licet excõmunicatus cõtrà fecerit. facit. j.q.j. in.c. multi. & adde iſtum alium caſum ad no. in.d.c. propoſuiſti. vide quod no. in. d.c. ij. de ſacra. non ite. Item vide etiam tex. cum gloſ. xiij.qõ. ij. c. cum gratia. & c. nullus. vbi habes quare corpora fidelium ſepeliuntur in ſacro, & habes ibi bonum cõſilium, vbi debet eligi ſepultura.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ſi fuerit contemplatione alicuius conſecrata, debet per eundem dotari: & eodem modo debet dotari per illum, qui fundauit. 2. 3. & debet dotari ita congruè: vt collegiati poſſint commodè viuere. 5.*
3 *Fundantes capellas, vel eccleſias cogi poſſunt per iudicem eccleſiaſticum ipſas dotare. & iſta obligatio tranſit in hæredem: nec debet agi contra tales fundantes multum ſeuerè: quia talis obligatio venit ex mera liberalitate. 4.*
4 *Epiſcopus, ſi conſecrauerit eccleſiam indotatam, poteſt cogi de reditibus ſuæ eccleſiæ, vel patrimonij ſui illam dotare.*

CAP. VIII.

1 Vm ſicut. ¶ † Qui fecerit eccleſiã cõſecrari, tenetur eã dotare. & tene mẽti hunc caſum. In primafacti narratio. In ſecunda exhortatio. ibi: *cum ſit.* ¶ Caſus literalis. Regina Vngariæ quandã eccleſiam nõ dotauit: & eã fecit conſecrari: & in ea fuerũt clerici inſtituti, ſed eccleſia non dotauit. Clerici illius eccleſiæ ſigni ficauerũt hoc. d. Pa. vnde ipſe ſcribit Reginæ dicẽs: cum eccleſia nõ ſit conſecrãda: niſi de dote ſit ei prouiſum, tã tò libentius ad dotandũ eccleſiã prædictã liberalitatis, ſeu prouiſionis manus aperire debet: quãtò ex debito iã
2 tenetur. † No. j. ex tex. iuncta gl. ꝙ fundans eccleſiã [b], vel
b faciens eã cõſecrari, obligatur ad doté cõpetentẽ illi dan dam: quẽadmodũ pater carnalis obligaſ ad dotem cõpetentẽ filiæ dandã. l. fi. de do. promiſ. ita & qui fecit eccleſiam cõſtrui, vel cõſecrari: quia quodãmodo cẽſetur pater: cũ deduxerit eccleſiã de nõ eſſe ad eſſe. ¶ Secũdò no. ꝙ in hoc caſu eccleſiaſticus iudex habet iuriſditionem in
3 laicum. ¶ † In gl. ibi: *vel ſi hoc omiſſum fuit in fundatione*, dic ergo, ꝙ ante fundationẽ debet dos conſtitui: vt in.c. nemo. de conſe. di. j. Et ſi fuit omiſſum in fundatione, nõ a
debet conſecrari, niſi dos aſsigneſ: vt hîc. & ſi fuit omiſſum, poteſt cõpelli fundator, ſeu faciens. eã cõſecrari ex quaſi contractu. & licet gl. hîc in fi. dicat, ꝙ prius ſit conueniẽdus cõſecrator: nõ bene dicit. Nã vt probatur, hæc actio eſt prius dirigẽda cõtra facientẽ cõſecrari. Nec obſtat motiuũ gl. imò facit potius pro: qa ſi Eps ordinat ad præſentationẽ alicuius, prius cõpellit ꝓſentator quã ordinator: vt in.c.cũ ſecundũ. de præbẽ. ſed in defectu fundatoris, ſeu faciẽtis cõſecrari, agendũ eſt cõtra epiſcopũ cõſecratorẽ, qui dotabit, vel ex bonis eccleſiæ ſuę, ſi ſine enormi læſione hoc fieri poterit. argumentũ in.c. Apoſtolicæ. ſ. de dona. vel de patrimonio ſuo, ſicut in ſimili not. in.c. de multa. ſ. de præben. Et not. ꝙ hæc obligatio tranſit in hæredẽ: vt in gl. & in iuribus allegatis in ea. Et no. quia ſæpe accidit, maximè in cõſtructionibus capel-
4 larũ. ¶ † In ea. gl. ibi: *recipere hoſpites. &c.* Dicit Hoſt. ꝙ ſi tanta deberet eſſe dos, pauci reperirẽtur, qui vellẽt eccleſiam cõſtruere. vnde ſufficit ſecundũ eũ, ꝙ aſsignetur vnus manſus pro dote. Et quid ſit mãſus: vide bonũ tex. in.c.j. ſ. de cenſibus. & ibi in gl. Et dicit, ꝙ cũ iſta obliga- b
tio peruenerit ex mera liberalitate: nõ debet multũ ſeuerè agi contra ipſum ædificatorẽ. Nec eſt opus ꝙ dos detur à principio pro hoſpitalitate tenẽda: vel pro iuribus epiſcopalibus ſoluendis. Nã eccleſia impotens non tenẽt ad iſta. imò nec tenẽt procurare Epiſcopũ viſitantẽ. xvj. q.iij. in.c. cauẽdũ. ſed ſi eccleſia peruenerit ad pinguiorẽ fortunã: tunc poterit exercere hoſpitalitatẽ & alia facere, de quibus in gl. Et no. bene hoc dictum Hoſt. & adde
c opi. Vincen. qui dicit in aſsignatione dotis [c] attendẽdũ, vtrũ eccleſia ſit parochialis. Nã tunc habẽda eſt ratio decimarum & oblationũ, & aliarum ỏbuentionũ ſpirituaſ
5 lium. † Poteſt enim ex omnibus prędictis inferri, ꝙ dos debet eſſe tãta, vt presbyter viuere poſsit ſaltem cũ vno miniſtro habito reſpectu ad obuentiones ſpirituales. & ſi eccleſia eſt collegiata, debet dotari ſecundũ quantitatem & numerum collegiatorum & qualitatem collegij. & vide quod notatur. xxj. q.j.c.j. & vide bo. gl. ad prædicta in. d.c. nemo. de conſecra. diſt. j.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia polluta non poteſt per ſimplicem ſacerdotem reconciliari, niſi ex commiſſione Papæ. 8.*
2 *Epiſcopus nõ poteſt delegare ea, quæ ſunt ordinis illius, qui non eſt Epiſcopus: & non habet ſimilem ordinem. 58.*
3 *Epiſcopus poteſt committere poteſtatem excommunicãdi alijs: licet non ſint epiſcopi.*
Epiſcopus poteſt delegare quicquid habet, quod ſit meri imperij.
4 *Papa non poteſt dare poteſtatem non ſacerdoti conficiendi corpus Chriſti. 8.*
6 *Epiſcopatus eſt ordo, & non dignitas.*
7 *Geſta ratione conſuetudinis, quæ reputatur irrationabilis, ſunt toleranda ſaltem ex miſericordia.*
Conſtitutio iuris antiqui declaratoria extenditur ad præterita.

CAP. IX.

1 Aqua. ¶ † Eccleſia polluta per ſacerdotem ſimplicem reconciliari non poteſt, etiam ſi aqua fuerit per epiſcopũ benedicta. Tria facit. Ponit dictũ: damnat conſuetudinem, cauſam reddẽs: & ſubdit præteriti tolerantiam. Secunda. ibi: *non obſtante.* Tertia ibi: *quod autem.*

¶ Cõſuluiſti. Et pro gl. hîc, quę dicit, quod idẽ iudicamus de cœmiterio, quod de eccleſia: habes vltra allegata in ea bonũ tex. in.c.cũ eccleſia. j. de immu. eccle. & meliorem qui non cõſueuit ad hoc allegari. in c. ſi ciuitas. ij. reſpon. de ſent. exc. lib. vj. & idem dicunt do cto. ibi. de quo dicit hîc do. Bart. de bellenzinis ſe fuiſſe pridie interrogatum: & ꝙ neſciebat illum text.

SEE. SAPIA,
b ¶ Fundans eccleſiam. Aduerte tñ, ꝙ fundans capellam in eccleſia nõ tenetur eã dotare: vt cõſuluit Io. de Ana. in cõſi. xxij. incip. j. videſ. quẽ refert & ſequitur do. Felin. in.c. ex parte. ſ. col. j. poſt medium. ſ. de reſcriptis.

SEE. SAPIA,
c ¶ Aſsignatiõe dotis. Quid autem ſi fundãs eccleſiam aliqua donauerit eccleſiæ an præſumatur, ꝙ illud fecerit pro aſsignatione dotis, vide Pet. de Peru. tenẽtẽ, ꝙ ſic in tractatu canonicæ epiſcopalis. in. vij. c. quem refert & ſequitur Bal. de bartolinis de peru. in tract. de dote in. j. parte. vbi vultho procedere, etiã ſi fundus eccleſię ſit talis, qui nõ tenetur dotare, qñ eccleſia erat pauper & indotata: vt ibi per eum.

¶ Casus literalis. In prouincia Braccharensi, qñ ecclesia vel per sanguinis effusionem, vel alio modo fuerat violata, recõciliabatur per simplices sacerdotes: peruenit hoc ad notitiã Papæ: vnde super hoc scribit Episcopo Astoricen. dicẽs, quòd per aliũ Episcopũ, quã per proprium ecclesia potest reconciliari aqua per Episcopum benedicta: & ꝙ non per simplices sacerdotes decætero ecclesiæ reconcilientur, non obstante consuetudine prouinciæ Braccharensis. quæ dicenda est potius corruptela: quia licet Episcopus committere possit, quæ iurisditionis sunt inferioribus clericis: tamen ea, quæ sunt episcopalis ordinis non potest eisdẽ clericis inferioribus demandare. Quod aũt super reconciliatione huiusmodi hactenus factũ est, de mãdato Episcoporũ duxit de misericor- 1
dia tolerandũ. Ber. ¶ †No. j. bonam regulam in materia 2
delegationis, ꝙ ea quæ sunt ordinis episcopalis, nõ possunt cõmitti nõ Episcopo. Multa enim sunt, quæ nõ possunt fieri, nisi p̃ episcopos, tanquã dependentia ab ordine episcopali: vt consecratio virginũ: ordinatio clericorum: consecratio ecclesiarum: & similia. de quibus vide tex. lxviij. dist. c. quãuis. Ea verò, quæ sunt iurisdictionis 3
demãdari possunt etiã nõ Episcopis. ¶ †Ex quo infert, ꝙ potestas excõmunicandi potest cõmitti etiã non Episcopis. Et idẽ de omnibus, quæ episcopus consequitur in sola confirmatione: de quibus in c. trãsmissam. de elect. & ad prædicta vide gl. sing. quã tenebis menti in. c. peruenit. xcv. dist. quæ dicit, ꝙ nihil habet episcopus, quod sit meri imperij: quod non sit delegabile. Sed distingue, prout habetur hîc in tex. Nam ea, quæ sunt ordinis, non 3
debent cõmitti, nisi habenti illum ordinẽ. ¶ †Ex quo in fert ibi gl. no. ꝙ etiã Papa non posset dare potestatẽ non sacerdoti conficiendi corpus Christi: quia in dispositione diuina illud est distributũ ordini sacerdotali: vt in. c. j. §. vna. de sum. tri. ¶ †Et ex hoc posses facere aliam regulam, quòd ea quę sunt alicuius ordinis nõ possunt delegari alicui nõ habenti illũ ordinem. & sic nõ est speciale in episcopo. ¶ †Et ex hoc & ex tex. notabis, ꝙ episcopatus est ordo[a], & non simplex dignitas: licet Theologi 4
teneãt cõtrariũ: de quo vide bonã gl. in procemio Sexti. ¶ †Vltimò no. & tene mẽti, ꝙ constitutio iuris antiqui 7
declaratoria extenditur ad præterita: licet reperiat consuetudinẽ in oppositũ, ex quo declarat irrationabilitatẽ consuetudinis: & sic gesta prætextu consuetudinis irrationabilis, non tenent: vnde Papa hîc ex misericordia to lerauit actus præcedentes. & de hoc vide quod dixi in. c. fi. de consti. & vide tex. cũ gl. in cle. ij. de rebus eccle. non alienan. sed vide bonam gl. in. c. cũ venerabilis. §. de consuetu. quæ videtur velle, ꝙ gesta prætextu cõsuetudinis, quæ reputabatur irrationabilis, sunt toleranda: saltem ex misericordia: vt hîc. & hoc tene menti. ¶ In gl. prima ibi: *contra iuris naturam*. Potest dupliciter gl. intelligi. Primò, ꝙ consuetudo irrationabilis est cõtra iuris naturã. Nam de iuris natura est, ꝙ quis exerceat ordinem, quem recepit. Nam potestas ministrandi seu exercendi ea, quæ sunt ordinis, non dependet ex nuda volũtate superioris: sed consistit in certa forma tradita per ecclesiam. & ista est ratio decidendi in tex. Nam ea, quæ sunt iurisditiõis, 6
consistunt in nudo exercitio, seu volũtate: ideò possunt
8 delegari cuicunq; : secus in his, quæ sunt ordinis. ¶ †In gloss. fi. in fi. & ex hoc & ex tex. collige Papam posse committere simplici sacerdoti potestatem reconciliandi ecclesiam. & vide quod plenè no. in. c. quanto. de consuetudi. Et idem dicerem de omnibus, quæ sunt iuris episcopalis ex dispositione humana: quia in illis Papa habet plenitudinem potestatis: in. c. proposuit. de concessio. præben. sed ea, quæ in dispositione diuina sunt tributa certo ordini, non possunt committi illum ordinem nõ habenti, etiam per Papam: vt vult glos. sing. in. d. c. peruenit. & no. istam regulam &c. Abbas.

ZACHARIAS.
a ¶ Episcopatus est ordo. Adde Ge. mi. in proœ. vj. nume. 12. Et ibi in apo. Cel. in versi. põt appellari ordo. & Feli. in. c. sicut pro certo. in princi. j. de simo.
ZACHARIAS.
b ¶ Super Rubric. a Adde quod ibi dixi. nu. 4. in ver. basilica. & Bar. post gl. in l. pediculis. §. idem quærit. ff. de au. & argẽ. leg.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia etiam non consecrata, si polluatur, adhuc est reconciliandæ: sed non requirit aliam solennitatem, quã si esset consecrata. 6.*
2 *Ecclesiæ appellatione venit in materia fauorabili basilica: quæ est ecclesia non consecrata.*
3 *Missa non potest, nec debet dici in loco non consecrato: nisi cum altari viatico.*
4 *Ecclesia polluitur per immissionem seminis.*
5 *Ecclesia occultè polluta non requiritur, quòd vlterius reconcilietur.*

CAP. X.

SI ecclesia. ¶ †Ecclesia etiã nõ consecrata, si polluitur, recõciliãda est. h. d. habet duo dicta. secundũ ibi: *est tamen*. ¶ Casus literal. Aliqua ecclesia nõ cõsecrata sanguinis effusione, aut alio modo polluta est: quæritur qualiter sit reconciliandæ? respõdet Papa, ꝙ lauetur aqua exorcizata: ne diuinæ laudis organa suspendantur in ea: & quã citò poterit fieri, debet cõsecrari. B. 2
¶ †No. ꝙ basilica largo modò potest vocari ecclesia: vt b
hîc. & vide quod dixi. §. super rubr. [b]Et ex hoc & ex text. infero, quòd in materia fauorabili & priuilegiata appellatione ecclesiæ, venit basilica, seu ecclesia non consecrata. Nam ex quo est deputata ad diuinum cultum, & protinus est consecranda, habetur pro consecrata in fauorem ipsius: sicut in simili dicitur, ꝙ de proximo militandus, habetur pro milite. l. penulti. ff. de testa. mili. ¶ †Se- 3
cundò not. ibi: *suspendantur*. & tene menti, ꝙ in ecclesia nondum consecrata licitè celebrantur diuina. Nam hîc mandatur, vt protinus reconcilietur: ne officiũ diuinum in ea suspendat. Dict̃, ꝙ in ea debet celebrari cũ altari viatico: quia in locis non cõsecratis celebrari non põt. de consecra. dist. j. missarum. dixi super rubri. Et aduerte, ꝙ hîc non fit mentio de licẽtia episcopi. videtur ergo, ꝙ ex quo locus à primordio est deputatus ad diuinas laudes, nõ exigat alia licẽtia. ¶ †Itẽ no. ꝙ post pollutionẽ eccle- 4
siæ cõtingentẽ ex sanguinis, vel seminis effusiõe organa clericorũ in ea suspẽduntur. Ex quo infero, ꝙ nedũ missa, sed nullũ officiũ debet ibi celebrari ante recõciliationem. An aũt de facto ibi celebrantes incurrant irregularitatẽ? Host. sentiebat, quòd sic: quia ecclesia videtur interdicta. argumentũ hîc. Sed cõtrariũ est hodiè determinatũ, & habet in. c. is, qui. de sent. excõ. lib. vj. nõ est ergo ecclesia interdicta, si organa clericorũ sunt suspẽsa. † Vl- 5
timò hîc quæritur, nũquid pollutio nocturna cõtingẽs in ipsa ecclesia polluat eã: vt indigeat recõciliatione? Io. and. dicit, ꝙ cõsuetudo satis rõnabilis habet, quòd nõ: licet pollutio qñq; cõtingat cũ peccato. Et an & qñ proueniat hoc sine peccato: vide tex. cũ gl. no. vj. di. c. testamentũ. Sed ego dico, ꝙ alio respectu ecclesia isto casu nõ est reconcilianda: quia talis pollutio cõtingit occultè. & ea, quæ occultè fiũt, non indigent recõciliatione, & per ea, quæ dixi in. c. proposuisti. §. eo. & declara hũc tex. per ea, quæ dixi in. d. c. proposuisti: vt est gl. not. in. c. vno j. e. lib. vj. ¶ †In gl. j. ibi. in fi. not. finẽ gl. & per iura in ea al- 6
legata. Clemẽs Papa mãdauit denũtiari excõicatos effractores cuiusdã ecclesiæ nõdũ cõsecratę: vbi tn̄ celebrant diuina. & no. ꝙ propriè sacrilegiũ non cõmittitur ibi: qa nõ ledit̃ res sacra, sed propter deputationẽ gaudet eo priuilegio, quo sacra. In glo. ij. in fi. Hosti. videt̃ sequi primã opi. sed Io. an. & cõiter doct. trãseunt cũ opi. gl. & illa videt̃ verior per rõnes gl. Itẽ si exigeret̃ p̃sentia Epi, posset immediatè cõsecrari. & tn̄ tex. dicit, quã citius fieri põt. Itẽ in expectãdo Epm̃, possunt diu diuina subsidia suspẽdi cõtra mentẽ tex. & in. c. pe. de immu. eccl. qa licet iste locus non cõsecratus gaudeat eodẽ priuilegio cum cõsecrato: non tn̄ sequitur, ꝙ in reconciliationis actu debeat seruari

seruari eadem forma. Nã cũ magis delinquatur in loco cõsecrato, expedit, vt maior fiat demonstratio in actu reconciliationis. ar. in c. cum illorum. de sent. excom. & in. c. cum bonæ. de æta. & quali.

a *De celebratione missarum,[a] & sacramento Eucharistiæ & diuinis officijs Rubrica.*

Suprà visum est de consecra. ecclesiæ vel altaris: sed quia in ecclesia consecrata missæ celebrantur, & alia diuina officia dicuntur: ideò subiungitur hæc Rubrica. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Peregrini & hospites licitè sumunt sacramenta in parochia, ad quam confluunt.*
2 *Peregrini, si eligunt sepulturam extra parochiam, in qua moriuntur: cui debebitur quarta portio relictorum, ecclesiæ cathedrali, an parochiali.*
3 *Papa non potest facere, quin clerici dicant officium: sed bene potest dare facultatem mutandi officium.*
4 *Clericus beneficiatus, vel in sacris constitutus: licet non sint beneficiati, sunt obligati ad dicendum officium.*
5 *Clerici in minoribus cõstituti beneficiati, absentes ex probabili causa, & per alium seruientes, sunt obligati dicere officium domini.*
Absens ex causa studij: dicitur ex causa probabili abesse.
6 *Clerici tenentur ex præcepto dicere officium beatæ virginis.*
In præceptis multa reperiũtur ex institutis sanctorum patrum, quæ tamen non reperiuntur scripta.
7 *Clerici in minoribus non beneficiati: tenentur dicere officium: licet consuetudo contrarium obseruet: quæ non dicentes excusat.*
8 *Clericus non dicens officium sine causa rationabili, tenetur ad restitutionem fructuum beneficij in foro animæ.*
Clericus non residens in beneficio suo: si illo priuatur, an teneatur ad restitutionem fructuum.
9 *Clericus, qui non dixit officium per plura tempora: potest compelli ad pœnitentiam per sacerdotem: non solum ad redicendæ officia prætermissa: sed etiam ad interesse.*
10 *Clericus infirmus excusatur ab officio dicendo, nisi esset leuiter infirmus.*

CAP. I.

PResbyter. ¶ Communiter nõ summat propter multitudinẽ dictorum: sed secundũ vnũ intellectũ potest sic summari. ¶ Presbyter tenetur horis debitis dicere horas canonicas. permittitur tamẽ sibi ex causa dicere eas vsq; ad vesperas inclusiuè. h. d. ¶ Primò præcipit officiũ dici horis debitis: & ex causa permittit anticipationem. Secũdò specificat casum, quare permittitur sibi anticipare. ibi: *deinde*. Tertiò cõcludit. ibi: *ergo*. ¶ Casus literalis. In concilio Agathen. quærebatur de horis conuenientibus circa officiũ dicendum. Et respõdet, ꝙ presbyter mane matutinali officio expleto pensum seruitutis suæ. s. primam, tertiã, sextã, nonã, vesperam̃ꝙ persoluat: ita tamẽ vt in horis cõpetentibus iuxtaposibilitatem, aut à se, aut à scholaribus pulchrè cõpleant. Deinde pactis horis & infirmis visitatis, si voluerit exeat ad opus rurale, & alia faciat, quæ in tex. sequunt. B. ¶ Not. j. ibi: *mane*. iũcto versi. ibi: *expleto*. ꝙ matutinũ debet esse expletũ mane: & sic ante ortũ solis. vn de dicit Host. ꝙ licet mane expleri debeat, tn̄ debet media nocte inchoari. pro hoc ꝙ sequit in tex. media nocte &c. Ex quo infero, ꝙ matutinũ est de vigilijs nocturnis nõ diuinis. & sic illa authoritas septies in die procedit in die naturali cõtinente. xxiiij. horas. Et quod posteà tex. dicit de nocturnis vigilijs &c. voluit specialiter diuidere ipsas horas inter diẽ artificialem & noctẽ. nõ aũt voluit denotare, ꝙ essent vigiliæ nocturnæ præter septẽ horas numeratas in tex. & sic intelligo istũ tex. Et quòd sic voluerit, patet ꝙ matutinũ hîc connumerat̃ in septenario numero, qui persolui debet quolibet die: & tn̄ matutinũ dicit̃ de nocte: licet expleat̃ de mane. Sed de vno dubito, si matutinũ incipiat̃ media nocte, nõ videt̃ ꝙ expleatur mane: quia nõ ponit̃ tn̄ tẽpus ad dicendũ matutinũ: nisi seruaret̃ cõsuetudo quorũdã religiosorũ, q̃ media nocte incipiũt matutinũ: & dicũt vsq; ad laudes, & posteà incipiũt laudes modicũ an̄ diluculũ, & explẽt de mane: ita vt tũc sit hora primæ. & tũc optimè seruat̃ quod dicit̃ in tex. sed tũc nõ septies, sed octies p̃soluunt laudes. Et facit quod no. Archi. in. c. presbyter. xj. di. vbi tacitè innuit, ꝙ octo sunt horæ canonicæ separãdo illã authoritatem media nocte &c. à septẽ horis alijs, de quibus in illa authoritate septies in die &c. hîc tamen iudicio meo apertè iure nõ probat̃: vt. §. dixi. Cõtra hoc tn̄ facit: quia matutinũ est in prima hora diei naturalis: & hæc cõputatur sub illo numero septenario, qui explet̃ in die naturali. Ex quo necessariò infert̃, ꝙ illa authoritas media &c. cõprehendit̃ in illa, septies in die: sed vt dixi hîc distinguit inter diẽ artificialẽ & noctem.

¶ No. ibi: *pensum seruitutis*. ꝙ sicut vasallus tenet̃ dño soluere tributũ & seruitiũ: sic clericus tenet̃ soluere hãc seruitutẽ Deo. s. indicẽdis horis canonicis. & expone pẽsum. s. quãtitatẽ, vel debitũ. & idẽ verbũ ponit̃. iiij. di. deniq;. Tertiò no. ꝙ officiũ diuinũ appellatur hora & etiã vigilia. & dr̃ hora ab oro oras: appellanf vigilię: qa in eis dicẽdis debẽt clerici vigilare, & nõ dormire. Quartò no. ibi: *infirmis visitatis*. ꝙ sacerdos parochialis nõ debet exire ciuitate, quin prius visitet oẽs parochianos infirmos: ne quis sine cõfessiõe, seu Eucharistia decedat. facit de officio Archipresby. in. c. iij. ¶ No. ibi: *opus rurale*. ꝙ hoc opus nõ est clericis etiã presbyteris interdictũ. ¶ Itẽ no. ibi: *ieiunus*. ꝙ presbyter parochialis tenetur seruare ieiuniũ vsq; ad horã tertiã, in qua põt missa celebrari, secũdũ qualitatẽ diei. Et ex hoc verbo infero, ꝙ sacerdos parochialis nõ debet cã celebrationis recipere vi nũ purificatũ, nisi habeat aliũ sacerdotẽ, qui sit paratus dicere missam supueniẽte necessitate. Nã iste tex. loquit̃ de sacerdote, q̃ prius celebrauerat: vt denotat illa dictio: vt iterũ necessitatibus. &c. & tn̄ dr̃ ꝙ debet esse ieiunus vsq; ad horã statutam: & iterũ ex necessitate celebrare posset. Ille aũt q̃ recipit vinũ purificatũ, nõ dicit̃ ieiunus: nec põt ex necessitate iterũ celebrare: vt innuit iste tex. & clarius legi. & not. in. c. ex parte. &. c. cõsuluisti j. eo. tit. ¶ †No. ibi: *peregrinorum & hospitum*. pulchrũ dictũ, ꝙ sacerdos parochialis licitè ministrat sacramẽta peregrinis & hospitibus cõfluentibus ad parochiã suã. Ergo infert̃ põt, ꝙ pegrini & hospites nõ tenẽtur ire ad ecclesiã cathedralẽ: sed necessitate superueniẽte videnf esse de illa parochia, ad quã se cõtulerũt. ¶ †Et facit hoc ad qõnẽ quotidianã, q̃ tractat̃ in. c. j. de sepulturis. Moritur peregrinus in parochia alicui[2], vtrũ debeat ibi sepeliri: vel in ecclesia cathedrali, si nõ elegit se pulturã: vel si eligit extra parochiã, vtrũ debeat tur quarta ecclesiæ cathedrali: an parochiali. Iste tex. facit pro ecclesia parochiali: latius examinat̃ hæc qõ in. d. c. j. ¶ Not. ibi: *septies in die. &c.* ꝙ de iure diuino clericus tenetur ad septẽ horas canonicas: sed nõ sunt de iure diuino istę horę determinatę. vn̄ officiũ seu determinatio & distinctio officij est de iure positiuo: sed septies in die laudare, est de iure diuino. ¶ †Ex 3
quo infero, ꝙ Papa[b] licitè põt dispensare circa b
mutationẽ officij: sed nõ credo, ꝙ posit dispẽsare, vt cleric[9] nõ teneat dicere aliq̃ officiũ: licet Laur. & Io. de lig. aliter senserint. in cle. ij. e. ti. vbi arguũt, ꝙ sicut Papa ibi dat ptãtẽ certo casu mutãdi offm̃: ita posit dispẽsare, vt nõ teneat qs dicere officiũ. arguẽdo de parte ad totũ. Sed illud dictũ mihi nõ placet: qa alia rõ est in toto, alia in parte: qa de iure diuino est ipm̃ offm̃ generaliter sumptũ cõtra quod Papa, fine rõne nõ dispẽsat: sec[9] in distinctiõe & mutatione officij: qa illud, vt dixi est de iure humano,

a ¶ De celebratiõe missarũ. Pro intellectu huius rubri. vide omnino sanct. Tho. in. iiij. sentẽ. di. xij. qõ. j. arti. ij. circa medium: vbi dicit, ꝙ quotidiè in ecclesia missa cãtatur multiplici ratione. primò: qa oportet semper esse paratã medicinam contra peccata quotidiana. Secundò vt lignum vitæ sit in medio paradisi. Tertiò, vt Christus quotidiè nobis vniatur sacramentaliter. quartò, vt sit apud nos magnæ memorię. Quintò, vt vero agno quotidiè vtamur.

SEBASTIA.
b ¶ Quòd Papa. Hãc opi. sequitur Felin. in. c. quæ in ecclesiarũ. col. vj. versi. secunda conclusio. ibi, in dispẽsando. §. de consti. tutio.

a ¶ Adde, q̃ ordinatus ad titulū patrimonij, tenetur ad officiū: sed non in certa ecclesia, secūdum. d. Ant. in. c. tuis. de præbē. al. Ieg. gl. in. c. fi. xcij. dist. & vide Imo. in cle. de cele. miss. super gl. in versi. ministri. Et qd de scholari, qui existens in studio retinet presbyterū, qui suo nomine officiat in ecclesia, an teneatur etiā dicere officium: vide Imo. in cle. j. de magi. in vlti. col. & vide Imol. in cle. vt hi, qui. in. ij. col. de æta. & quali. & vide oīno Io. de lig. in cle. dignū. de cele. miss. Et qñ quis teneat dicere officiū: vide p Archi. in. c. clerici victū. cū. c. seq. xcj. dist. & circa diuinū officium vide quod scribit Ioā. de lig. in rep. cle. dignū. in. x. q. de cel. miss. Et solet dubitari, quid sit' antiphona. dic. q̃ p̃ria antiphona dicit̄ ppa ratio ad psalmū: & alibi missio in possessionē ex primo decreto dicit' antiphona: qa est p̃pa ratio ad sec'm decretum. ad hoc est tex. & gl. in. l. si pecuniam. ff. de pig. act. vbi. d. Patr. de ca. ita declarat. & vide text. in. l. si is. §. j. ff. de pign. & ibi Barto. Antoni. Francis.

¶ An clericꝰ etiā nō beneficiatus teneatur dicere officiū diuinum, etiā si sit ordinatus ad titulū sui patrimonij? dicendū est, q̃ si est in sacris, etiā si nullū beneficiū habeat, tenet̄ dicere officiū: vt in. c. tuis. de præbē. & not. in. c. j. de cel. miss. & vide Inno. in. c. dolētes. eo. ti. vbi dicit, q̃ dicens aliquid in officio diuino, quod non intelligit: vel si a omittit diuinū officiū ex negligentia, nō peccat. q̃d tñ debet intelligi, q̃ nō peccat mortaliter, sed bñ peccat venialiter secūdū Hostiē. in. d. c. dolētes. vbi etiā dicit Inn. q̃ si clericus existēs in officio diuino cogitet de aliquo cōmodo tpali, vel spirituali: & in tali cogitatiōe multum p̃sistit, peccat venialiter: nisi nimiū frequenter perseueret: qa tūc mortaliter peccaret: sicut si ex malitia officiū dimitteret. Et adde etiam ad prædicta pulchrū text. in cle. graui. de cele. miss. & in c. nūquid. de cōse. di. v. q̃ si clericus existēs in diuino offō staret ad cōfabulandū: & tractaret cōfabulationes, illaq̃ reciperetur in mortali peccato. & adde etiā, q̃ omittēs diuinum officiū sine legitima cā infirmitatis mortaliter peccat & debet excōicari: vt in. c. clericus victū. & in. c. qd' aūt. xcij. di. Et adde etiā q̃ laicus dicens diuinum officiū nō debet dicere, dñs vobiscum: sed solū presbyter & Diaconus. vide text. & gl. in. c. placuit. iiij. qō. j. & vide beat. Tho. vbi multas qōnes ponit ad ꝓpositū de clerico omittēte diuinū officiū: vī si exist̄at in studio, an excusetur à diuino officio. & qa hora debeat illud dicere, vide beatū Tho. in. q. de quolibet. & habet̄ in sum. pisa. in ver. sub diētiōe horę ū. §. id.

SEB. SAPIA.

¶ De hac qōne vide Gemi. in casi canonici. §. scituri. de offi. or. in. vj. cum allegatis per Feli. in. c. postulasti. col. ix. versi. & scias, q̃ si clericus. ū. de rescri. & per Iaso. pulchrè in. l. scriniarios. C. de testa. mili.

Pro hoc quod leg. & no. in. c. proposuit. de cōcess. præbē. ¶ In gl. j. in fi. no. bñ gl. & refert Hosti. quòd Papa Cardinales, & alij pōtifices pro parte maiori hæc obseruant, dicendo de mane officiū vsq̃ ad sextā & nonā inclusiuè propter occupationes superueniētes posteā. Nā prima hora diei, est aptior, & deuotior: ideò melius est præuenire horam: quā præueniri. & ad hoc tex. cū glo. in. l. ij. ff. de verb. sig. Et q̃ hoc posset fieri, habes not. tex. hîc: qui etiam ex causa permittit: vt possit clericus de mane etiā vesperas dicere. ¶ Sed aduerte, quia tex. prima fronte videtur sibi contrarius. Nā primò præmittit, vt possit quis demane dicere officiū vsq̃ ad vesperas inclusiuè: tamen posteà videtur velle cōtrariū: dum dicit ita, vt horis cōpetētibus. & c. sed ego intelligo, q̃ clericus in priuato potest seruare cōsiliū hîc traditum: sed in ecclesia sua, in qua solent diuina officia publicè dici, debēt horæ canonicæ celebrari cōpetentibus horis: aut â se, aut à suis scholaribus. s. clericis. Et habuit iste tex. respectum ad consuetudinem quorūdam vltramontanorum, qui habent in ecclesia multos clericos scholares, qui adiuuant eos in officijs dicendis. Et refert Io. an. hoc miraculū de quodā sancto Eremita, quē deficientibus alimentis Angelus pascebat: & tempore vuarum portabat sibi quandoq̃ vuas bonas, quandoq̃ marcidas, quādoq̃ agrestes. Interrogatus Angelus ab Eremita, quę sit tātæ diuersitatis causa respondit Angelus, q̃ bonas portabat tēpore, quo dicebat officiū horis cōpetentibus: agrestes verò, quādo anticipabat horā dicendi officiū: marcidas, quādo differebat vltra debitā horam. & hoc ideò: quia Eremita non occupabat alijs exterioribus: sed vbi clericus ex causa legitima, seu necessaria timet occupationē', pōt licitè seruari quod hîc dicitur. ¶ In gl. ij. in fi. sed gl. nō declarat, quæ sit hora cōpetens ad dicendū officiū. dicūt hîc doctores illā esse cōpetentem, in qua creditur populū accessurū ad diuina. quod no. si autē verisimiliter creditur, q̃ populus nō veniat, dixerunt quidā, q̃ clerici possunt dicere ad votū: sed nō placet hoc doc.; Sed dicūt, q̃ cōpetens est, cū hora officij respōdet horæ diei: vt sic dicatur matutinū in nocte: prima in diluculo: & sic de alijs horis. Et dicit Io. an. hîc q̃ istarū septē horarū, tres sunt nocturnæ & quatuor diurnæ. Nam matutinū prima, & cōpletoriū sunt horæ nocturnæ: ideò tex. dicit in plurali de nocturnis vigilijs. & c. In multis tamē locis cōpletorium dicitur immediatè post vesperas. & hoc fuit inductū fortè: vt populus possit cōmodè officijs interesse. Et not. q̃ quelibet hora designat aliquid de officio pastoris de cruce. ¶ In glo. in ver. *succurrere.* in fine. dicit Host. q̃ generalis consuetudo habet, q̃ in diebus cōmunibus posit missa dici vsq̃ ad sextam: in vigilijs vsq̃ ad nonā: in quatuor tēporibus vsque ad vesperas. Facit quod no. in. c. solet. de consec. dist. j. & in. c. nō liceat. xliij. dist.

4 ¶ † In gl. fi. in fi. aduerte, quia gl. dicit etiā alios clericos non presbyteros teneri ad dicendum officium: sed non aperit, vtrum omnes teneantur in quocunq̃ ordine' sint constituti: & quid si non sunt beneficiati: ideò aduerte. Nam primò ponam duos casus, in quibus omnes conueniunt. Primus est, quādo clericus est beneficiatus. Nam secundum omnes iste tenetur dicere officiū. xcij. dist. c. fi. nam propter officium datur beneficiū. c. fi. de rescrip. lib. vj. Et qui altari seruit, de altari debet viuere: ita econtra, qui viuit de altari, seruire debet altari. in. c. cū secundū Apostolū. de præben. Secūdus casus, quādo clericus est in sacris. Nā cōmuniter tenetur, q̃ licet nullum habeat beneficiū: tñ ratione ordinis tenetur ad officiū. vnde verbū presbyter capitur hîc largè. facit. c ij. de cohabita. cleri. & mulie. Vnde in ordinatione admonetur clericus, q̃ si fuit piger in eundo ad ecclesiā, sit deinceps solicitus. si fuit somnolentus, sit vigilās.

5 ¶ † Sed dubito in alijs duobꝰ casibus. Primus, nunquid clericus in minoribus releuetur ab officio dicendo, si est absens ab ecclesia, in qua est beneficiatus ex probabili causa: & deseruit ecclesiæ per vicariū. Nā Pet. & Abbas dicūt hîc, q̃ sic. Et hanc differentiā assignāt inter clericū in minoribus: & constitutum in sacris. alleg. c. peruenit. de appel. facit. c. cū ex eo. de elect. lib. vj. sed illa iura hoc non probant iudicio meo. Nā loquuntur quo ad officiandū ecclesiam. nā ex iusta causa quis excusatur: non tñ releuatur, quin dicat officium in priuato. & pro hoc iste tex. nam sacerdos hîc dicit officiū in priuato: & per clericos scholares dicitur in ecclesia. Sed dicūt, q̃ hoc. c. loquitur in presbytero, qui tenetur ratione sacri ordinis. Et posset adiuuari eorum dictum hac ratione. Clerici in minoribus videntur teneri ad officium rationebeneficij: sed beneficio est satisfactum, ex quo deseruitur per vicariū. Hanc opinionem refert hîc Ioan. an. & nō reuocat, nec expresse approbat. Et idē facit Io. de lign. in cle. j. eo. tit. sed ipse Io. an. in fi. iſtius. c. dicit vnū dictum, per quod tacitè videtur recedere à dicto Pet. & Abb. Dicit enim q̃ libēter vidisset, q̃ ecclesia statutū fecisset, vt clerici saltem in minoribus beneficiati, non curati, excusarentur occasione studij ab officio dicendo deseruiendo ecclesiæ per vicarium: & dicendo officiū beatę Mariæ virginis. Et apertè videtur sentire, q̃ cessante statuto ecclesiæ clericus in minoribus beneficiatus non excusatur, licet deseruiat per vicariū: & ipse dicat horas beatæ Marię virginis, etiam si sit absens ex causa probabili, vt studiorum. Et credo q̃ hęc opi. sit verior & tutior. Nam assumptus est in sortē domini: & tenet̄ de iure diuino septies in die laudare Deū. nec ponderat prophęta, q̃ dicat in ecclesia, vel alibi. Nā licet non possit in ecclesia dicere, nō debet excusari quominus laudet Deū in priuato, maximè cum viuat de patrimonio Christi. ¶ † Et est dubiū, nunquid officium beatæ Mariæ virginis sit in præceptoꝛ doc. hîc nihil dicunt: sed Io. de lig. ponit in. d. cle. j. & dicit, q̃ licet hoc iure non probetur: tamē hoc cōmunis cōsuetudo habet: vt cō puteſ inter horas canonicas. & hoc credo esse verisimū. Nam ordo antiquus est ab ecclesia traditus: vt etiā publicè dicatur in ecclesia certis temporibus. Quod non esset, si non esset in præcepto. nā multa ex radice antiquorū patrū sunt præcepta, quæ non reperiūtur scripta. xj. dist. c. ecclesiasticarum. & in. c. cū Marthæ. j. eo.

7 ¶ † Secūdus casus in quo dubito, est: nunquid clerici in minoribus nō beneficiati teneant ad officiū. Inno. hîc generaliter loquendo dicit, q̃ omnes clerici tenentur dicere, vel audire officiū. & si sunt beneficiati, tenentur dicere in illa ecclesia:

ecclesia: vbi habēt beneficiū. xcij. dist. c. fi. Et expresse tñ non attingunt doct. hūc casum, sed potius sentiūt, q̃ no: ndicēdo de cōstitutis in sacris, & de beneficiatis in minoribus. & ita habet generalis cōsuetudo: quę vt credo nō dicentes excusat. arg. in. c. cū dilectus. de cōsue. sed de mēte iuris diuini & humani credo, q̃ sit oppositū. Nā eoipso, q̃ quis promouet ad ordines, assumitur in sortē dñi, & transfert se in Deū & in ecclesiā. vnde eximitur à potestate seculari. in. c. cū non ab hoīe. de iudi. optimè facit. xij. q. j. cū portio. cum c. præcedēti. Nam & quisq̃ clericus debet viuere de patrimonio Christi: vel saltem Episcopus tenet̄ prouidere. s. de præben. c. ij. &

8 c. Episcopus. & c. cum secundum Apostolū. ¶ † Sed hîc cadit secunda quæstio: nunquid clericus non dicens officium sine causa rationabili teneat̄ restituere fructus, quos interim percepit ab ec-

a clesiaꝰ Io. Cald. formauit hîc istā questionē, & cōcludit q̃ sicª. Mouetur, quia propter nō residentiā clericus priuat̄ beneficio & fructibus beneficij. in. c. pe. s. de cleri. nō residen. sed nō dicens officiū effectualiter non residet. Itē, quia beneficiū datur propter officiū vt in. d. c. fi. Et fortificando hoc, vbicūq̃ aliquid datur ob causam, causa non seruata illud potest repeti: vt. ff. de conditio. ob causam quasi per totum: sed beneficiū datur propter officium dicēdum. ergo officio non dicto fructus beneficij repeti possunt. Sed hæc opi. est nimis rigida: nec eā sequitur do. Car. dicēs, q̃ iure nō probatur. sed tñ non respondet specificè ad cōtrariū: sed tenēdo opi. contrariā possumus dicere, q̃ beneficiū nō datur simpliciter propter officiū: sed etiā vt clericus assumptus in sortē dñi viuat de patrimonio Christi, & non mēdicet. xciij. dist. Diaconi. & in. c. ij. de præben. Itē facit. c. fi quis in clero. vij. q. j. vbi clerico imponit̄ alia pœnitētia. Itē propter nō residentiā clericus priuat̄ beneficio: nō tñ reperimus, q̃ arctetur ad restitutionē fructuū: vt in. c. ex parte. de cleri. nō resi. ille non receſsit per decennīū: & tñ non fuit cōpulsus ad restitutionē fructuū. Item occasione tituli, quē semper habet, donec priuetur, perciperet fructus. & si non seruierit ecclesię dicēdo officiū: tñ seruiuit ecclesiæ vniuersali in ordine clericatus:

9 cōtraria tamē op. in foro animę esset tutior. ¶ Itē hîc ponitur per Inn. q. clericus diu dimisit officiū, & cōfitetur, nūquid audiens cōfessionē debeat imponere pœnitentiam, q̃ redigat oīa officia: aut mutare possit pœnitentiam? Inn. dicit hîc, q̃ pōt mutare si vult. & cōmuniter sequunt doc. q̃ pōt indicere etiā illā pœnitentiā. vide hîc per eū. Et pōt defendi hoc etiā de stricto iure ciuili: qa in obligationibus facti succedit obligatio ad interesse. l. si quis ab alio. in. ff. de re iud. & l. stipulationes nō diuidunt. in ver. Celsus. de verbo. oblig. quia opera vnius diei sunt diuisa ab alijs. l. si vsusfructus in bienniū. de vsufru. leg. l. si nō sortē. §. si libertus. de condi. indeb.

10 † Aliā quæstionē videlicet, quid de infirmo, vel aliter impedito: vide hîc etiā per Inn. an excusetur ab officio dicēdo propter infirmitatē. & distinguit, q̃ aut est infirmitas, quæ noceret multū sibi propter officiū dicendū: & tunc excusatur: secus si non multū noceret: puta si febre quartana antiquata, vel febricula.

SVMMARIVM.

1 *Missa non est audienda, vt quis habeat meliores segetes: sed ob deuotionē.*
2 *Sacerdos celebrans, vt Deus perdat aliquem, debet deponi: quia abutitur tanto sacramento.*

CAP. II.

Vidam. ¶ Propter missam speciakem missa de feria dimittenda non est. h. d. Primò excessus: secundò prouisio. ¶ Casus literalis. Quidam laici habēt in cōsuetudine, vt per singulos dies audiāt Euangeliū, In principio erat verbū: & missas peculiares: hoc est de sancta trini. & de sancto Michaele & c. vnde statuit Triuriense conciliū, vt vlterius hoc nō faciant, nisi suo tempore: nisi aliquādo ex deuotione hoc facere velint, & nō propter aliā causam: sed propter hoc nō postponāt audire missam de eodē die. & c. Ber. ¶ No. j. q̃ Euangeliū, In principio erat verbū. nō est de necessitate dicendū in qualibet missa. nā si hoc esset verū, nō notarent̄ isti laici, qui in singulis missis volebant audire illud Euangeliū: non tñ per hoc putes malū esse in qualibet missa illud audire: maximè cùm hodie hoc habeat cōis consuetudo: sed damnat̄ hæc superstitio: qa credebāt isti, sicut dicūt quædā vetulæ, q̃ nō poterūt isti sine pœnitentia decedere audiēdo illud euangeliū, vel quid simile. No. ij. q̃ pro pter missas peculiares nō debent in ecclesia dimitti missæ, quæ occurrūt, aut de feria, aut de festo proprio. & intelligūt hoc doct. qñ in ecclesia non est, nisi vnus sacerdos. si enim essent plures, bene posset vnus dicere missam occurrentē: & alius ob deuotionē dicere missam peculiarē. Pro hoc vī tex. in. c. hoc attendendū. de cōse. dist. j. ¶ † No. ibi: *non pro alia deuotione.* q̃

1 missa peculiaris nō debet audiri, nisi principaliter ob reuerentiā Dei & sanctorū: nō aūt ob aliā deuotionē: puta, vt habeant meliores segetes. † Quid aūt de sacerdote, qui missam celebrat, vt Deus perdat aliquē? dic, q̃ conficit: sed hoc cōperto debet deponi: quia abutit̄ tāto sacrō. vide gl. j. q. j. c. dictū. q̃ ad hoc alleg. bo. tex. a Not. vlti. in fi. q̃ quisq̃ celebrādo rogat pro viuis & defunctis. & ideò dicit tex. in fi. pro salute viuorū at̄q̃ mortuorū. & ob hoc cōiter in plurali dicunt missæ: & rarò in singulari dīr missa. Ex quo etiā collige, q̃ missę prosunt viuis & defunctis. xiij. q. ij. aīę defunctorū. No. q̃ missę peculiares dicunt quasi spāles siue appropriatę qa sicut peculiū appropriat̄ alicui: ita tales missæ peculiares appropriant̄ ei, quod est quasi peculiū. In gl. j. ibi: *id est speciales.* vel expone, *peculiares*, id est, quas sibi appropriant.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, vel constitutio ligans clericum ad quotidie celebrandum, non valet.*
2 *Sacerdotes & canonici, qui dicunt missas propter lucrum, vel propter distributiones quotidianas vadunt ad officium, committunt simoniā mentalem: & debent agere pœnitentiam, licet non teneātur ad restitutionem.*
3 *Missæ duæ possunt celebrari eodem die ab eodem ob causam: puta per aduentum alicuius Episcopi: vel alterius magni viri.*

CAP. III.

Onsuluisti. ¶ Breue est. vel sic * sumari potest. * Sufficit sacerdoti semel in die celebrare. Et duos casus excipit. s. necessitatē & festū natiuitatis. ¶ Casus literalis. Quæsitū fuit à Papa vtrū sacerdos possit dicere plures missas eodē die? Respōdet Papa, q̃ excepto die natiuitatis dñi, sufficit sacerdoti semel in die missam vnā celebrare: nisi necessitas immineat. Ber. No. j. q̃ sacerdos inculpari non pōt, si quolibet die celebrat. Angetī tales nō laudat, nec vituperat: vt in. c. quoti die. de cōse. dist. ij. Nā difficilè est, q̃ quis quolibet die sit ita dispositus, vt missam dignè valeat celebrare. † Nō tñ valet statutū arctans eū

1 ad quotidiè celebrandū: vt est bo. tex. in. c. significatū. s. de præben. & dic, vt ibi dixi: quod est no. pro institutionibus beneficiorū. Nā patronus quādoq̃ facit apponi, vel institui, vt promotus ad illud beneficiū, teneatur quolibet die celebrare. & vide latius quod dixi in. d. c. significatū. ¶ In gl. fi. ibi: *siue vtilitatis.* Non intelligas, q̃ pro lucro proprio debeat sacerdos celebrare iterū: sed ibi stud verbū vtilitas, est referendum ad personā tertij: vt sequitur in gl. ideò dicens missam principaliter propter intentionē lucri tēporalis, cōmittit simoniā mentalē: vnde tenet̄ agere pœnitentiā: licet nō teneat̄ reddere lucrū, ex quo non interuenit pactū expressum.

b Et idē in canonicis, qui vadūt ad officiū b principaliter propter distributiones quotidianas,

¶ Et pro opinio, Cald. hic vide bo, tex. in. c. vnico. de cle. nō resi. in. vj. & ita, q̃ si clericꝰ nō dicit officium ex sua negligētia, teneat̄ ad restitutionem fructuum beneficij determinat sing. Domi. post Rayn. & Archid. xliiij. di. in sum. in j. col. & ita dicit tenere Cald. in. c. cū tu. de vsuris. Et vide omnino in terminis eundē Do. in. c. fi. canonici. §. scituri. in princ. de offi. ordi. in. vj. & d. Abb. in. c. diuersis fallacijs. p not. perillū tex. de cle. coniug. & de hoc per eūdem do. in c. fi. in j. col. de rescrip. in. vj. Et adde q̃ de hoc ponit. d. Abb. in. c. j. nę cle. vel mona.

SEB. SAPIA.

b ¶ Ad officiū. Ad de, q̃ si presbyter in mente gerit, q̃ nō diceret officiū nisi haberet præmium, committit simoniam: vt not. Car. in cle. j. de cele. miss. refert Feli. in. c. fiam. in prin. j. de simo.

a ¶ Vide sanctum Tho. in. iiij. sent. dist. xij. q. iij. arti. j. circa fi. vbi dicit, q̃ sacerdos necessitate cogente potest pluries in die celebrare.
Anto. Francis. ¶ Dicas de hoc, an possit pluries celebrare; vt plenè tradit in c. j. de cele. misse. & in. c. consuluisti. eo. ti. vbi dicitur, q̃ permittitur in solenni tate natiuitatis ex causis, de quibus ibi in gl. j. & vide etiã ibi gl. in ver. necessitatis. quę dicit, q̃ etiã ex causa necessitatis hoc facere põt sacerdos. & ibi declarat ex qua necessitate fieri potest, dũmodo quoties celebrat, toties assumat corpus Christi & sanguinẽ: vt in. c. comperimus. & in. c. tribus. de consecra. dist. in. ij.

b ¶ Adde hic beatũ Tho. secũda secũdæ. q. clxvij. artic. vj. circa fi. vbi dicit q̃ ieiunij ecclesiæ, quod dicit ieiunium ieiunantis, non soluit per potum, qui magis sumit propter alterationẽ corporis, vel ad digestionem ciborũ assumptorum, quàm ad nutritionẽ. Et etiã dicit, q̃ ieiunantibus licitũ est pluries bibere, sed si immoderato potu vtuntur, possunt peccare, & meritum ieiunij perdere: sicut & si immoderatè cibũ in vna comestione assumant. Item adde hic oĩno sanctum Tho. in. iiij. sent. di. viij. q. j. artic. iij. vbi dicit, q̃ cũ duplex sit ieiunij natura, & ieiunij ecclesiæ; ad debitã assumptionẽ corporis Dni, nõ requiritur ieiunij ecclesiæ: quia hoc sacramẽtũ celebrat etiã præter dies ieiunij ecclesiæ: sed requirit ieiunij naturæ. Et idẽ dicit secũdũ cõmunẽ sẽtã, q̃ele ctuaria, & vinum præassumpta impediunt ad perceptionẽ Eucharistię. & similiter dicit, q̃ de aqua est diuersa opi. sed cõcludunt, q̃ probabilius & securius est, q̃ post aquę potũ, corpus domini nõ sit resumendũ. & dicit etiã, q̃ omnia, quæ interius gerũtur, sine exterioris cibi præsumptione, non videntur soluere ieiunij naturæ nec impedire Eucharistiæ assumptionem, sicut deglutio saliuæ. Et secundum eũ, hic idem respondetur de his, quę intra dentes retinentur, & de mutationibus: tamen propter reuerentiã, nisi necessitas incumbat, potest sine periculo abstinere. Dicit enim sanctus Tho. in præalle. dist. vij. q. j. arti. iiij. q̃ inter ciborũ assumptionẽ, quæ fit post perceptionem Eucharistiæ esse debet aliquod interuallũ: sed non requiritur magnũ interuallũ. & in suscipiẽte corpus Christi, requirit cor eius in deuotione persistere: non autẽ post perceptionẽ. Et ideò dicit, q̃ ea, quæ possunt actũ impedire, prohibentur magis ante assumptionẽ, quã post. Dicit tn̄ sanctus Tho. q̃ hoc sacramentũ corporis Christi à ieiunis tn̄ debet percipi: nisi propter necessitatẽ in articulo mortis: ne contingat eũ in hac vita sine viatico trãsire ibi etiam dicit, q̃ hoc sacramẽtũ sumat à ieiunio, tantũ est statutũ triplici de causa. Primò, propter ipsam sanctitatem sacramenti, vt os Christiani quo sumendũ est, non sit alicuius cibo imbutũ: & quasi nouũ, & purum ad perceptionẽ eius referuetur. ¶ Secundò propter deuotionẽ, quę exigitur à parte recipiẽte: & attentationẽ, quæ à cibis ꝑceptis impediri posset à fumis ad caput à stomacho attendẽtibus: & ꝗa frequenter per cibũ turbatur discretio hominis, & sobrietas quæ præcipuè in hoc sacramẽto exigitur. Tertiò propter periculũ vomitus, vel alicuius huiusmodi. Et ex istis dictis sancti Tho. patet melius esse declaratã istã Decre. quã declarant meri canonistæ. Addetn̄ hic gl. in. c. quod à patribus. lxxv. dist. & in. c. liquido. de cõse. di. ij. & in. c. nihil. vij. q. j. Itẽ vide oĩno sanctum Tho. in. iiij. sentẽ. distin. xv. arti. iiij. circa mediũ. vbi dicit, q̃ comestio eorum, quę de se ad manducandũ non sunt: sed ad aliud vsum, qui vsus cõmuniter mãducãdo, non vocat talis cibi vel potus sumptio ꝑ tm̄ an ducationẽ vnã, vel ante, vel pòst: nõ facit manducationẽ binam: & ideò talis mãducatio ieiunij ecclesiæ nõ soluit. Similiter dicit, q̃ licet potus vini, vel aquæ pluries sumptus in die soluat ieiunij naturæ: non tn̄ soluit ieiunij ecclesiæ: quia licet aliquis potus aliquo modo nutriat: non tn̄ inde inclinatur ad nutriendũ, sed magis ad dispositionẽ bonam eorũ, quæ nutriũt: vt scilicet per mẽbra deducant. & ibi etiã dicit san. Tho. q̃ per electuatij assumptionẽ ieiunij non soluit: quãuis immoderatè sumẽdo possit ieiunans mortaliter peccare & meritũ ieiunij in totum, vel in partem perdere, si in fraudem sumeretur: aut si electuarijs & alijs vtatur ad famẽ extinguendam: quia tunc frangeretur ieiunium ecclesiæ. Adde hic Archid. rumpitur

SVMMARIVM.

1 *Non bibens vinum, non potest promoueri ad sacerdotium: etiã si polliceatur se sumpturũ sacramẽtũ.*
2 *Medicina non impedit ieiunium.*
3 *Forte: ista dictio ponitur dubitatiuè & affirmatiuè.*
4 *Sacerdos, qui non dormiuit post cœnam: potest de mane celebrare: quia digestio est perfecta.*
5 *Sumens Eucharistiam debet stare ieiunus post sumptionem per aliquas horas: ne cibus naturalis misceatur sacris.*
6 *Eucharistia de substantia non debet sumi ieiunè: sed ob reuerentiam tamen sacerdos contrà faciendo potest priuari beneficio.*

CAP. V.

EX parte. ¶ Breue est & secundũ Host. determinantur quatuor quæstiones. Nã primò quærebat, an sacerdos post sacramenta sumpta perfundere debeat manus. Secũdò cũ quo liquore. Tertiò vtrũ illam perfusionem debeat sacerdos sumere. Quartò, an post illã sumptã debeat, seu possit iterũ celebrare. & in effectu respõdet hic Papa ad omnes. q. Nã debet manus primò perfundere cum vino: & vinum perfusionis sumere, nisi sit celebraturus aliam missam: & post perfusionem sumptã non potest aliam celebrare. Et intellige, vt dixi in. c. cõsuluisti. ſ. eo. Nam hoc procedit tam in festo natiuitatis domini, quã alia festiuitate. & ex hoc declaratur iste tex. ¶ Et primò no. q̃ perfusio post sumpta sacramenta debet fieri cũ vino. † Et hoc facit ad quæstionẽ: nũquid non bibẽs vinum, possit promoueri ad sacerdotiũ? & conclusio est, q̃ nõ. & vide gl. ij. qõ. vij. c. ipsi Apostoli. & credo, q̃ non sufficeret, q̃ ille polliceretur se sumpturũ sacramentũ: quia ex quo solet naturaliter abhorrere vinũ, posset emittere seu euomere sacramentũ sumptũ. arg. in. c. si quis per negligentiã. cum. c. seq. de consecra. dist. j.

2 b † Nota, q̃ per assumptionem vini, quis desinit esse ieiunus. & hoc intelligo in reuerentiã tanti sacramenti. Nam ieiuniũ abstinentię non

CAP. IIII.

CONsilium. ¶ In missa cõmemorationis licet dicatur propria præfatio: nõ tamen dicitur hymnus angelicus, nec symbolũ. Et in hoc errãt multi sacerdotes, qui cõmuniter in missa commemorationis, maxime beatæ Mariæ virginis dicunt, gloria. Cõmunis diuisio. Secunda ibi: *inquisitioni*. ¶ Casus literalis. Quæritur fuit à Papa, vtrũ in diebus feriatis, in quibus ad honorem sancti spiritus: beatæ Marię virginis: vel sanctæ crucis missam celebrari contingit: hymnus Angelicus, symbolũ ac præfatio propria debeant cantari. Respon. Pa. q̃ apud ipsum in diebus ꝓfestis, cum missarum solennia in honorem beatę virginis celebrãtur: neq̃ hymnus Angelicus, neq̃ symbolũ decãtatur: licet in missa propria præfatio decantetur: vt differentia ostẽdatur inter commemorationem & festiuitatem. Vnde, Te deũ laudamus. regularius dimittitur, quã dicat in laudibus matutinis. Bernar. ¶ Not. j. q̃ licitè missa dicitur in cõmemoratione alicuius sancti extra festum propriũ: sed intellige, vt dictũ fuit in. c. quidam. ſ. eo. sed hoc maximè obseruatur in ecclesijs conuentualibus, seu collegiatis, in quibus debent quotidiè dici duæ missæ. vt in. c. cum creatura j. eodem. ¶ Not. ij. quòd propria præfatio dicitur in missa commemorationis: & sunt tm̄ decem præfationes institutæ per ecclesiã. Nonam habes. in. c. inuenimus. de cõse. di. j. decimam habes in. c. sanctorum. lxx. dist. vnde, si reperiũtur aliæ extra illas, sunt delendæ: quia ab ecclesia non sunt inuentę: nec approbatæ. ¶ In glo. fi. in fin. vel dic secundum Hosti. q̃ iste hymnus ponitur in laudibus matutinis de dominica nostra, in quibus de commẽdabili deuotione dicitur, Te deũ laudamus.

SVMMARIVM.

1 *Exemplatum, si contineat plus, quàm originale, præsumitur falsum.*
2 *Testes debent suppleri vnus per alium: qui fortè plus percepit: nisi sint in euidenti contrarietate.*
3 *Cum, ista dictio copulat accessoriè, & copulat principaliter: quod facit ad multa. licet aliquando illa dictio cum, non copulet accessoriè.*
4 *Corpus Christi est in vtroque sacramento integraliter. s. tam in hostia, quàm in calice, vbi sit vnũ consecratum.*
5 *Sanguis Christi qui repræsentatur per vinum cõsecratum: euanescit si in eo apponatur magna quãtitas vini: vel alterius li quoris.*
6 *Eucharistia sola quare datur communicantibus: sacerdotibus verò celebrantibus datur etiam sanguis Christi.*
7 *Miraculum dicitur illud propriè, quod contingit contra naturam.*
8 *Corpus Christi quomodo contingit, quòd eodem momento possit esse in infinitis hostijs.*
9 *Damnatorum pœnæ possunt per orationes alleuiari: non tamen in totum tolli. secundum vnam opin. quæ reprobatur.*

in. c. nihil. vij. q. j. vbi dicit, q̃ aut ẽ ieiuniũ naturæ; & soluitur per quẽcũq; modũ: vt si quis bibat aquã: fec⁹ dicit, si sit ieiuniũ ecclesię. Itẽ an per electuarij, vel medicinæ assumptionem soluatur ieiuniũ: vide per do. Anto. in rub. j. de obser. ieiu. & qđ ibi di. xi. et vide oĩno gl. fi. in. c. sufficit. de cõsecra. dist. j. & adde hic sanctum Tho. in. iiij. sentẽ. di. xv. q. ij. arti. iiij. vltra med. vbi dicit, q̃ cũ odor nõ nutriat, sed aliquo modo confortet: vt patet per Philosophũ in lib. de sensu sensato. non frangit ieiuniũ naturæ: nec ieiuniũ ecclesiæ.
Ant Franc.
¶ An potus etiã multiplicat franget ieiunium: vide Inn. in rubr. de obser. ieiu. vbi dicit, q̃ potus non violat ieiuniũ. & idẽ habetur in cl. fi. de hęre. licet im moderatè bibens perdat meritũ ieiunij: vt habet per b. Tho. secundas æ cũdæ. q. clxvij. tũ quãtũ ad celebrationẽ, quam quis debet ieiunus facere, non dicitur ꝙs ieiunus postquàm bibit. etiam si aquã tãtũ bibisset, aut forsan medicinã assumpsisset: vt est gl. & ibi no. ꝓ doc. in. c. ex parte. de cele. miss. & habet ꝓ. b. Th. ij. ij. q. lvij. ar. v. Et adde, q̃ si forsan tpe ieiunij, ꝙs nihil comederet vsq; ad no ctem, sed ꝓ totã diẽ à cibo & potu abstineret: & postmodũ de nocte comederet, ꝓut in plerisq; locis fit, maximè in vigilia natiuitatis, tale non dicitur ieiunium: vt est gl. no. in. c. sint tibi. de cõse. dist. v. quæ dicit, q̃ talis est ritus paganorũ. Et q̃ actus debeãt fieri à ieiunis. vide per gl. in

10 *Sanguis Christi vtrum efficiatur per appositionẽ ſolius aquæ, vel ſolius vini.*

CAP. VI.

CVm Marthæ. ¶ † Si verba sunt in canone missæ, quæ ab Euãgelistis dicta nõ fuerũt, credere debemus q̃ à Christo Apli, & ab Aplis eorũ successores acceperint. h. d. vſq; ad ſ. q̃ sitis. & ille. ſ. h. d. In sacro altaris aqua cũ vino trãssubstãtiat in sanguinẽ. h. d. Secũdò vſq; ad ſ. tertiò. & ille. ſ. vſq; ad fi. hoc intẽdit: Oratio q̃ dr̃ in secreto in festo. S. Leonis, immutata ẽ, qa vbi dicebat, annue nobis dr̃e, vt aĩæ famuli tui Leonis hæc ꝓsit oblatio. hodiè dicit, vt in tercessiõe. b. Leonis, hæc nobis ꝓsit obsẽ. & hæc mutatio cõtingit: quia sancti nostris orationibus nõ indigẽt, sed nos suis. & tres sunt ꝓtes, sicut tria sunt dicta: q̃ patẽt ꝓ. ſ. ¶ Casus literal. In euãgelio sic legit: Accipiẽs calicẽ, gratias agẽs, benedixit: & dedit discipulis suis, dicẽs: bibite ex hoc oẽs. hic est enim sanguis meus noui testi, q̃ pro vobis & pro multis effundet in remissionẽ peccatorũ. Ad vim & plationẽ istorũ verborũ panis & vinũ in corpus Christi trãssubstãtiant. In canone missæ quo ecclia vtit gnalis, additũ fuit verbũ istud. s. mysterium fidei. quod verbũ nullus Euangelist. expsit: vñ mirabat Archiepus iste, qs ausus fuit adijcere verbũ illud, grẽs à Papa qs illud verbũ adiecit. Ad hoc rndit Papa declarãdo singulos arti. eiusdẽ. q. vt clarè ex lra capere possis. B. ¶ Not. j. ibi: *in canone missæ*. q̃ nõ qcquid dicit in secreto missæ, dicitur canõ: sed tm̄ illa verba q̃bus trãssubstãtiatio fit. Hîc dicit Ho. q̃ dã simplices sacerdotes appellãt canonẽ qc qd dicit in secreto. Et scias, q̃ sunt pauca verba in q̃bus fit trãssubstãtiatio in corpus & sanguinẽ Christi, & statillis verbis ꝓtis, & nõ an, est ibi corpus Christi, & sanguis. ea verò, quæ ꝓcedũt in missa, & sequũt, nõ sunt de substantia cõsecratiõis: sed sacerdos orat ꝓ populo, & refert gratias Deo & simi. de quo vide bo. tex. de cõse. di. ij. c. panis. ¶ † Secũdò no. q̃ si aliter repiat scriptũ in exẽplato, quàm in originali cõtineat, ꝓsumitur exẽplar falsum: nisi ꝓbet, q̃ additio fuit facta ꝓ habẽtẽ ptãtẽ. Ita arguebatur hîc. Nã dicta Euãgelist. sunt quasi originalia eorũ. q̃ Christus dixit & fecit. vñ videbatur, q̃ libri aliq̃n aliud cõtinentes essent falsi: sed toleratur ex rõibus hîc positis in tex. facit ad hoc. c. qm̃ cõtra. de ꝓb. ¶ ¶ † Not. iij. q. Euãgelistæ supplẽt se adinuicẽ. facit ꝓ testibus, vt si vnus plus dicat, quàm alter, nõ reddantur falsi. qa potuit vnus plus ꝑcipere, q̃ alter: sed potius minus dicẽs debet suppleri ꝓ alios. qđ sentit Inn. in. c. qualiter & qn̄. de acc. el. ij. dum mõ nõ sint in aperta cõtrarietate: vt in. c. licet. de ꝓb. ¶ No. iiij. & tene mẽti illud dictũ: Beatius est dare. &c. & declara: vt dixi in. c. j. de dona. ¶ No. v. ibi: *sanè*. modũ soluẽdi. q. ſ. dando instantiã. Nã Papa probãdo, q̃ nõ oĩa gesta, & verba Christi, fuerũt scripta ꝓ Euãgelistas, dat instãtiã vnã de verbis: aliã de factis. Et sic no. q̃ sufficit dare vnã instantiã. ¶ Item no. q̃ testamentũ nõ est firmũ in vita testatoris. Nã potest ad libitũ mutari: sed sola mortẽ cõfirmatur. & ad hoc alleg. iste tex ¶ Nota q̃ in sacramẽto altaris est figura sacramẽti, mi

c. sacramẽta. de cõsec. dist. v. quæ ẽt dicit, q̃ quis dicit ieiunus facta digestione, etiã si non dormiuit. de quo etiã habetur in. c. tiuus. de consec. di. ij. & in. c. nihil. vij. q. j. Et an non ieiunus conficiat corpus Christi: vide quæ habentur in. c. ex parte. de cele. misse. & in. c. liquido. de consec. dist. ij. Et adde, q̃ omissio ieiunij in dicti ab ecclesia ob facilitatem nõ est mortale, sed ob contemptum sic: vel si comederet carnes sine causa: vt per do. Car. in cl. fi. in. ſ. fin. in fi. de hæreti.

SEB. SAPIA.

a ¶ Digestus sit. An si presbyter tota nocte pernoctauerit, ita quòd digestionem non fecerit, si celebrat missam: debet priuatim dicere vt per Fely. in. c. si constiterit. col. j. ver. nota tertiò. j. de accusa. post Abb. ibi. & ibi etiã, an presbyter celebrãs etiam non ieiunus, conficiat corpus Christi.

b ¶ Adde gl. in rubri. ff. commoda.

c ¶ Addo tertiũ dum consequẽtiam sufficit dare vnam instantiã. Adde gl. in. c. sicut vrgeri. j. q. j. & gl. in. l. manumissiões. ff. de iusti. & iur. cum simi.

SEB. SAPIA.

c ¶ Instantiã. Quã do procedit tale instrumentũ, vide Ias. in. l. creditori. ff. de op. nouũ. Sed secundũ Saly. in. l. precib⁹. col. ij. C. de impu. & alijs sub. Hoc argumento vtuntur miseri canonistæ: vt ipse dicit. ad hoc tamen bo. text. in. ſ. Pat. onũ. instit. de rerũ diuisio.

¶ Et an possit pari cautela, p̃ quã nõ possit mutari, seu reuocari: vide hi. per do. Anto. versic. not. q̃ licet &c. Et adde quod

no. Bal. post Dy. in l. sanctimus. C. de test. vbi refert cautelã Dy. vt q nõ vult reuocare testamentũ, dicat & si contigerit me reuocare testamentũ, ex nũc dono inter viuos. Sed ipse Bal. ibi videtur multũ dubitare de hac cautela. Sed an isto casu, si talis donatio fuisset firmata iuramento, operetur iuramentũ, q nõ possit reuocari: vide plenè examinatũ per Imo. in de. Romani. de iureiur. in vlti. colũ.

verſ. per prędicta decidit. Ego da re cautelam, per quã non possetre uocari primũ testamentũ, videlicet, q institutus in primo testamẽto impetret de cõsilio testatoris priuilegiũ à Principe, q̃ ille amplius nõ possit testari, vel reuocare primũ testamentum & hoc iudicio meo sentit Arch. c. vlt. volũtate. x. iij. qõ. ij. vbi dicit, licet per pactum non possit tolli arbitriũ vltimęvo luntatis: potest tamen restringi per priuilegiũ à Papa cõcessum. Sed ad prędicta & scripta hic per. d. Anto. facit quod no. Archi. in. §. sed aliud. xiij. q. ij. vbi dicit, q si quis eligat sepulturam, & iurauit non cõtrauenire: licet forte de rigore iuris possit aliam eligere & mutare: non tamen hoc facere debet secundum Deum & bonum æquit. tẽ. Facit ẽt quod voluit gloſ. ſing. in fi. c. fin. de procur. in. vj. & de dicto iuramento, an possit reuocari: vide per Anch. in. c. canonum. in vj. principali quæsito. in. iiij. col. illius quæsiti. verſi. & simile etiam de testamento. & vide omnino quod ſing. ſcribit Bald. in. d. l. sanctimus. vbi ponit quædam singularia, quæ alibi non reperiuntur de primo testamento habente clausulam derogatoriam: qualiter reuocetur secundum, de eo mentionem non faciens. Et ibi etiam in fi. ponit, an possit dari cautela, q primum testamentũ non possit reuocari, ibi vide omnino. Item vide de prædicto articulo, quando testamentũ primum fuit iuratum, an possit reuocari: vide per Inno. in. c. cum contingat. in. xiij. char. ver. item per prædicta bene possit inferri. de iureiur. per do. Ant. in. c. j. in pe. colũ. de his, quæ fiunt à præla. & de isto articu. an ille, qui iurauit non mutare testamentum, possit illud mutare: vide Oldr. in consi. xxv. & consi. clx. & Hostiẽ in sum. de sepul. & an sit licitum. ver. sed quis iurauerit. & ver. si quis eligat sepulturam. & per Archi. in. d. c. vltima volũtas. & ibi etiam dicit Archid. in d. c. vltima voluntas. & ibi etiam dicit Archi. q si quis sine iuramento fecerit testamentum, dicit, q si contigerit, quòd faceret illud, quòd non vult: q valeat secundũ, nisi dicat se pœnituisse prioris voluntatis: & ibi etiam dicit: q si in primo testamento dixit, q sibi nõ liceret pœnitere: q nihilominus poterit pœnitere, si primi dicti ex primat qualitatẽ. Item super hoc vide, quod not. Dy. & Io. an. in regu. quod semel placuit. in. vj. vbi facit plures quæstiones: & an dari possit casus per quem non possit reuocari primum testamẽtum: de quo etiam per Inno. in. c. cum esses. de resta. vbi dat cautelam, q si in priori testamento apponat hæc verba, si facio secundũ testamentũ ex nũc, fateor me facere illud timore consanguineorũ. & dicit, q primũ nõ poterit reuocari. Et adde quod no. do. Ant. in. c. dilectio. in. iiij. co. de præb. & vide omnino Bal. in addi. Spe. in ti. de do. in addi. mag. Et Bal. in. l. humanũ. C. de legi. in col. Et an si dictũ fuit in testamẽto, dono inter viuos, &c. & nũc constituto meno mine eius possidere: possit testm̃ illud, vel illa donatio reuocari, amplius vide Ol. cõsi. xxv. & cõs. clx.

a ¶ De dictione &, & cum: de quibus videas in ca. quia sæpe. de præb. in vj. Et de dictione cum: quæ copulat accessorię. est gl. in. c. querelam. de simo. & habeẽ plenissimè per. d. Ant. in. c. ex literis. in. j. col. de restit. spo. & per Ioan. in regula nullus ex consi. in mercu. Ant. Franc.

¶ Adde, q dictio cũ: denotat simultantem: vt p Bal. in m. C. de instit. in. iiij. col. Et adde quòd quandoq; facit conditionẽ: vt in l. ex his verbis. C. quando dileg. ced. & in l. si cui. de legatis. j. & per Bart. in l. si qs a filio. eo. tit. & p glo. & doct. in l. si decem. de obliga. Quandoq; ponitur pro quando, & quandoque p quia: post Barto. in l. prima. C. quibus casibus cesset præscriptio lon. temporis. & quando copulat principaliter, vel accessoriè, habetur in l. si quis inquilinos. in. §. si ita. & in l. si ancilla. & ibi per Bar. in l. j. ff. de condi. & dem. & in l. iij. C. si penden. appellatio. mors interuenerit.

b ¶ Si Papa mandat prouideri de dignitate cum canonicatu & præbenda, vtrum vigore dictarum literarum sibi prouideri possit de canonicatu & præbenda vacante sine dignitate. Et de ista quæstione in terminis vide per Inno. in cle. fi. de præben. in vlti. colum. & do. Anto. in. c. ex literis. de restitu. spo. in ij. co. & vide hoc per Io. An. in. d. c. quia sæpe. & pro parte affirmatiua, quam tenet hic do. Anto. etiã adducas tex. in l. si quis legauerit Titio cũ Mæuio. ff. de leg. j. Sed credo, q ad omnia ista sua iura faciliter posset respõderi: quòd loquuntur in legatis, quæ sunt fauorabilia. & ideò secus fortè videtur dicendum in hoc casu: cùm materia sit multum odiosa: cum & maximè quia pro ista parte videtur multum vrgere text. in. d. c. cui. §. primo. de præbend. libro. vj. & vide quod scripsi post dominum Ant. in. c. ex parte. j. de offi. deleg.

c ☞ SEB. SAPIA. ¶ Dictio cum. Vide pulchrè per Socy. in l. si is, qui decenta. §. j. ff. de reb. dub. post Pau. de Cast. ibi. & Ro. in singu. Fely. in. c. quanto. colum. ij. ẽ. de iu. vbi Deci. latius. colum. iiij. Moder. post Barto. in. l. j. ff. de legatis. j.

est ibi sanguis cum anima. Secundò fit, quia magis cõuenit huiusmodi sacramẽto: vt corpus deĩ in cibũ, & sanguis in potũ. ¶ Tertiò propter effectũ. Nã corpus principaliter datur pro salute corporis, & sanguis pro salute animæ. De quo vide latius per. b. Tho. in. iij. parte summæ. in. q. lxxv. ar. ij. ¶ † Et intellige prędicta: appo

f nitur ita modica quantitas liquoris alterius, q̃ assumit liquoré accidentium, quæ sunt in calice. Nã si apponeret vinũ, vel aqua, vel alius liquor in tanta quantitate: quia absorberet accidentia prioris vini: desineret ibi esse sanguis Christi: quia sanguis non durat: nisi durantibus accidentibus prioris vini. Et hoc voluit in summa Io. an. sed latius hoc prosequitur hîc: & videtur quasi opi. Theologorũ. facit quod dixi in. c. præce. ¶ † Et ex his potes sumere ratio-

6 nem, quare cõicantibus datur tantùm Eucharistia, & non sanguis: quia recipiẽdo Eucharistiã recipit corpus & sanguinẽ: nec est necesse, vt iterũ recipiat sanguinẽ: quia vt dixi cũ sanguine est integrũ corpus: sed sacerdos vtitur his duobus sacramẽtis ad repræsentandũ passionẽ Christi vt dixi. Dicũt tn̄ doc. s̃. in. c. proxi. & sentiũt hîc, q̃ nõ malũ esset, si cõicans etiã sumeret de sanguine, & dicit q̃ isti Carthusienses apponũt modicũ de vino in calice, post cõsecrationẽ: vt sufficiat oĩbus fratribus, qui debẽt cõicari: sed intelli-

7 ge, vt dixi, vt apponat in tã modica quãtitate, q̃ absorbeatur ab

a accidẽtib⁹ prioris vini: aliãs desineret ẽẽ sanguis: vt. s̃. dixi. ¶ † No. ibi: *credit natura miraculo*. q̃ illud propriè est miraculũ², quod cõtingit cõtra naturã. Nã si naturaliter posset illud contingere, non esset miraculũ. Et quot sint necessaria ad esse miraculi: vide bo. glo. in. c. j. de reliq. & vene. san. li. vj. & istud de quo in tex. est maius miraculũ, quàm sit in corpore Christi: nec potest dari aliqua similitudo, quòd mutetur subiectum remanentibus prioribus accidentibus. Sunt etiam multa alia miracula in corpore Christi. de quo hîc per Io. An. & licet non possint reddi rationes, sed similitudines: tamen nobis deseruiunt. Nam sicut cibus & potus cõuertunt mediante natura in carnẽ humanã: ita panis transsubstantiatur in carnem, seu in corpus Christi. Nã si primũ operatur natura, fortius secundũ potest operari ipse Deus, qui est supra naturã. & ita de similibus. ¶ No. in. §. iij. q̃ oẽs sancti sunt p̃fectè beati. & quòd omnia succedunt eis ad votum. ¶ No. q̃ oratio non debet esse indiscreta: & si aliquod indiscretum reperiat inter mores antiquos, debet illud mutari: sicut contingit in illa oratione beati Leonis. ¶ No. secundũ vnã lectã. quæ hîc nõ reprobatur, q̃ gloria sanctorũ potest augmẽtari vsq; ad diẽ iudicij. ¶ Not. q̃ suffragia facta pro sanctis, prosunt quo ad tria. Primò vt magis glorificentr à fidelibus in terris. Secundò, vt apud Deũ augmentetur gloria secundũ illã opi. p̃dictã. Tertiò, vt sint actiones gratiarũ. ¶ No. vlt. quatuor spẽs defunct. qdã sunt valde boni: vt illi, q̃ decesserũt sine aliquo pctõ mortali, & veniali. Alij sunt valde mali: vt hi, qui decesserunt cũ multis peccatis mortalibus. Alij sunt mediocriter boni: vt hi, qui decesserunt cũ peccato veniali sine mortalibus. Nã debẽt hęc peccata prius purgari in purgatorio. xxv. di. qualis. Alij dicuntur mediocriter mali: vnde Aug. & de his est dubiũ: nã quidã dicũt, q̃ nõ est ſpecies distincta per se. & quod idẽ sunt mediocriter boni, & mediocriter mali: vnde Aug. ponit tres spẽs tm̃: vt in. c. tps. xiij. q. ij. sed multi Theologi tenẽt, q̃ sunt quatuor spẽs: ita tenet Pau. hîc: & gl. in. d. c. tẽpus. xiij. q. ij. & sunt opi. plurimæ, de qbus

8 hîc no. in gl. fi. ¶ † In gl. in ver. in veritate. hæc gl. vt vides ponit tres opi. in corpore Christi. & licet eccl̃ia aptè nõ re, p̃bet aliquam istarũ: tn̄ cõiter tenet, & cõueniũt catholici in primã & secundam opi. intelligẽdo primã, q̃ panis sit corpus Christi per transsubstãtiationẽ, nõ est q̃ panis efficiat corpus: quia panis nũquã fuit, nec est, nec erit corpus Christi. Sed intellige, q̃ resoluat illa materia, vel annihiletur, vel q̃ contingat p transsubstantiationem. & beat. Tho. vbi s̃. abhorret istã tertiã opi. positã in gl. quæ habet, q̃ substãtia panis & vini remaneat. nã hoc est cõtra reuerẽtiã tãti sacri. Itẽ cõtingeret, q̃ nos veneraremur panẽ, quẽ sacerdos sumẽdo, desineret esse ieiunus: cũ simul comederet panẽ & corpus Christi: cõtra. c. excepte. s̃. e. & c. j. Tertiò & magis subtiliter: id quod prius nõ erat in loco, nõ potest esse in loco: nisi altero de duobus modis aut p motũ localẽ: qa mouet de loco ad locũ. aut p modũ cõuersionis, seu transsubstãtiationis: sicut ignis nõ põt esse in domo, nisi aut ibi portet, aut ibi fiat. Sed corpus Christi nõ est ibi p motũ

a ZACHARIAS ¶ Illud propriè est miraculum. Adde bo. gloſſ. in. c. leginus. lxxxviij. di. & in authen. de consul. §. itaq; colla. iiij. Et qualiter probetur vide Gemi. in. c. j. nu. iij. & ibi vide in apo. Cel. in ver. directa, p̃bationẽ. de cõfeſſ. li. vj. Bal. in. l. solã. co. fi. C. de testi. & in. c. venerabili. e. tit. & Alexan. consi. iij. vol. iiij.

localẽ: qa seq̃ret, q̃ descẽderet de cælo & veniret ad Euchari. & ex hoc seq̃ret, q̃ nõ posset eo dẽ momẽto in multis locis: qa nõ posset p motũ localẽ esse in varijs locis: & tn̄ per totũ mũdũ eadẽ hora corpus Christi cõficit: ergo oportet dicere, q̃ sit ibi p modũ trãssubstantiationis, seu conuersionis. & sic oportet necessariò dicere, q̃ materia panis & vini deficiat: & q̃ ibi sit corpus Christi duntaxat. Et no. bene hanc rationẽ. & istud est vnũ aliud miraculũ, q̃ idẽ corpus Christi sit in diuersis locis: simile in cãpana, quæ cũ habet sonum, auditur in va-

9 rijs locis. ¶ † In gl. fi. quę est in ver. *inuesliget*. in fine no. hanc gloſſ. quæ quotidiè allegatur, & simi. gloſſ. habes etiã in decretis. xiij. qõ. ij. c. tẽpus. & in effectu hæc gl. & illa conclusio, q̃ mediocriter boni sunt ſpecies distinctæ à mediocriter malis. vnde secundũ gl. mediocriter mali dicũtur dãnati, q̃ decesserũt in qbusdã peccatis leuibus: & mediocriter boni sunt existentes in purgatorio, qui decesserunt inve nialibus. Et inquantũ iste tex. dicit, q̃ pro mediocriter malis suffragia viuorũ sunt propitiationis: intelligunt gl. p̃dictæ, q̃ p hæc suffragia viuorũ, mitigat̃ pœna: nõ aũt in totũ tolli tur. Vnde secundũ suffragiũ tollit tantã pœnã quantã abstulit primũ, nõ in quãtitate, sed p portione. Et pone exẽplũ fingẽdo, q̃ pœna de b functi ascendit ad. xx. Primũ suffragiũ fuit tãtæ potentiæ, q̃ abstulit decimã partẽ pœnæ: & sic duo. secundum suffragium aufert decimam partẽ residui, non totius pœnæ: & sicau fert decimã partẽ ex. xviij. & hoc dixerũt glo. vt euitaret cõtrariũ: ne p multa suffragia posſit quis liberari ab inferno, vbi nulla ẽ redemptio. Alij extra gl. voluerũt, q̃ suffragia nõ p. sunt dãnatis in inferno, quo ad hoc, vt tollat quãtitas pœnæ: sed vt leuius portetur pœna: sicut si famelicum portantẽ trabem reficeres. Nã pondus nõ alleuiat in quãtitate: sed leuius portatur. alij aliter dixerunt. ¶ Sed Ioã. Cald. hîc. & Arch. in. d. c. tps. & Aug. & magistersen tẽt. in. iiij. di. xlvij. vbi ipsi referũt teneri cõtra riũ asserẽtes, q̃ dãnatis in inferno nõ prosunt aliqua suffragia: quia ex quo decesserunt extra charitatẽ, nõ possunt esse participes bonorũ ecclesiæ. & prõ hoc facit bo. tex. xxv. di. §. aliãs ea demũ. vbi dicitur, q̃ dãnatus pro peccato mortali⁵, flamma perpetua cruciabit. & idẽ b de pœ. di. ij. c. fi. Itẽ c. pro obeũtibus. xiij. q. ij.

Ant. Franc.

¶ Quæ requiran tur, vt quid dicat esse miraculũ. vide gl. in. c. religio ſa. de reli. & vene. san. Et adde, q̃mi racula alicuius sancti nõ probantur per testes singulares, quorum vnus deponit de vno, & alter de alio: vide per Arch. in. c. nimirũ. xxvj. q. v. Nec etiã p̃batur per testes, nisi deponãt de scientia: vt p Bal. in. l. solã. C. de testi. in vlti. col. & habetur in c. venerabili. de testi. & vide Alex. in consi. iij. in. iij. parte. consilij. Et adde, q̃ miracula qnq; fiunt, etiam p malos hoĩes, vt per glo. in. c. fi. de reli. & vene. sanc. & habeẽ per Spe. in titu. de ele. in. § fi. in prin.

b ¶ Vide etiã per sanc. Thomam in iij. sen. di. xv. arti. iij. cir. fi. vbi oĩno vide. Itẽ adde, q̃ pro decedente in pctõ mortali elee mosynæ à pœna infernali liberare nõ possunt. ita di sputãdo cõcludit idem Tho. in. iiij. sent. di. xxv. q. ij. arti. ij. Itẽ vide cũ de Tho. in. iiij. sen tẽ. di. xv. arti. v. circa fin. vbi dicit, q̃ suffragia per alios facta nõ prosunt mortuis: nisi inquantũ meruerũt vt eis p̃desſent: q̃ũ adhuc viuerẽt: vt dicit Aug.

Ant. Franc.

¶ An eleemosyna facta p existẽtẽ *in* peccato mortali valeat, vide Inn. in. c. ex parte. de ver. signific. & Ioã. an. de sententia excommunicationis. & vide no. gloſſ. in. c. ex transmissa. de deci. & quod no. gl. in. c. oblationes. ix. di. qui. & quæ ponit de his, quæ consyderanda sunt in dando eleemosynã: de quibus vide per. b. Tho. ij. secũde. q. xxxij. ar. v. cuius verb. refert. d. Car. in. c. inter opera charita. de spon. & vide pulchrũ tex. & bo. gl. in. c. non satis. lxxxvj. di. Et adde, q̃ eleemosynæ sunt faciendæ pro mortuis, nec debẽt retardari: quia licet non liberẽt damnatos à pœnis infernitamẽ minuunt eis pœnæ: vt per. b. Tho. in. q. de quolibet. q. vj. q. xiij. & xiiij. & an eleemosyna tollat partẽ pœnæ secundũ quantitatem, vel secundum proportionẽ. habetur in. c. tempus. xxiij. q. ij. & vide glo. in. c. Martha. de cele. miſ. Et adde q̃ eleemosyna liberat à peccato: vt in c. miror. & in. c. medicina. de pœ. di. j. & habetur in. c. quamobrẽ. ea. di. & vide bo. tex. in. c. animæ defunctorum. xiij. q. ij. qui dicit, quòd valet eleemosynaad redemptionem peccatorum. & in. c. mendacia vestra. de pœ. di. j. & vide per Car. in. cle. j. in. §. ideò. de reliquijs & vene. san. Et adde quòd in. et

eleemosyna facta in peccato mortali non prosit ad salutē, ꝓdest tū ad mitigandū Deū, & ad impetrandā gratiā: vt in.c. nō est: & ibi per Archi. j.qō.j.& vltra prædicta de materia eleemosynę vide per Hostiē. in summa. de pœ. in §. si quis.

SEB. SAPIA.

a ¶ Simulat confitere. An autem sacerdos celebrans, & non consecrās sit hæreticus: vide Fel. in rub. j. de hęreti. in prin.

b ¶ Per istū textū determinat Tho. iiij. sen. di. ix. qō. j. arti. v. ꝙ si peccator petat Eucharistiā à sacerdote in casu, quo ei denegare non possit: si cerdos licitè ei nō pōt dare hostiam non consecratam pro cōsecrata: qa in sacramēto veritatis nulla debet esse ficticia. & ne sacerdos det cām idololatrandi peccatori, quia adorat quod manducat. Quando aūt sacerdos possit denegare Eucharistiā peccatori. not. in tex. in. c. non prohibeat. de cōs. di. ij Ant. Franc.

indistincte dicit, ꝙ pro decedētibus in peccato mortali nō est orādū: nec distinguit inter grauia & leuia. Itē motiuū gl. nō videt rōnabile: cū eū secundū suffragiū sit eiusdē qualitatis & quātitatis, vt primū: nō apparet rō: quare nō debeat tollere tantā pœnā etiā in quātitate, quantā abstulit primū. ar. huius dicti gnalis: Par in paré nō habet imperiū. in. c. innotuit. de ele. & sic dānatus posset liberari ab inferno ꝑ multiplicationē suffragiorū. qđ falsum est. Itē ꝑsuppositā opi. glo. ꝙ secūdū suffragiū tolleret tantā pœnā in proportiōe: posset seq, ꝙ ita alleuiaret pœna ꝑ multa suffragia multiplicata, ꝙ nō quasi seqretur. quod ēt sonat in absurdū: cū dānati in inferno debeāt cruciari ꝑpetuo igne. Ideò tenēt cōiter doc. ꝙ mediocriter mali dicūtur illi, q decesserūt cū multis venialibus: & sic sunt in purgatorio. mediocriter boni, q decesserūt cū paucis venialibus. vñ suffragia ꝓ mediocriter malis sunt ꝓpitiationes. s. qa Deus ꝓpitiat eis ad mitigationē pœnæ. Nā in purgatorio est magna pœna. Et dicit Aug. ꝙ est maior qualibet pœna, quam hō posset pati in hoc seculo: vt est tex. in. c. qualis xxv. di. Sed ꝓ mediocriter bonis suffragiasunt expitiones: qa cū decesserūt cū paucis venialibus, ex toto pœna expiatur. & purgatur ex suffragijs ecclesiæ. Et vide Arch. in. d. c. tēpus. cui nullo modo placet, ꝙ idē sint mediocriter boni, & mediocriter mali: qa seqretur absurdū, ꝙ idē sit bonus & malus, contra. c. si eū. de pœ. di. ij. ¶ Habes ergo ex ꝓdictis ad qd prosunt suffragia, vbi nulla est redēptio, defunctis? Et colligēdo nūc in summa, cōclude: ꝙ ꝓ valde bonis, q sunt in paradiso possunt habere tres effectus. Primus, vt sint gratiarū actiones: qa ecclesia refert gratias Deo de merito collato defuncto. Secūdus, vt magis ille sanctꝰ glorificetur in terris. Tertius, vt augmentetur gloria apud Deū, tenēdo illā opi. ꝙ gloria bonorū possit augmētari vsq; ad diē iudicij. Et ad istos tres effectus possumus orare ꝓ sanctis. Pro valde malis, suffragia sunt consolationes viuorū duntaxat. Pro mediocriter bonis sunt expationes: qa ex toto liberāt à pœna purgatorij. Pro mediocriter malis sunt ꝓpitiationes, quia pœna purgatorij mitigat nō tamen ex to
10 to auferl sicut in primo rōne ꝓdicta. ¶ † Sed extra gl. ḡro ad mate. c. cū hīc dicatur: ꝙ in calice debeat poni de vino & de aqua: qd si sacerdos ꝓ obliuionē omisit aquā: vel ecōtrà omisit vinum, & misit aquā. Inn. hīc. & cōiter doc. dicūt, ꝙ si fuit appositū solū vinū secutis verbis trāssubstātiationis: ibi est verū sacramētū: sed nō pfectū. s. quo ad significatū: qa aqua significat populū: & sic erit ibi Christus sine ecclesia: nec habet significare veritatē vnitatis, & charitatis: sed sacramētū erit verū: qa principaliter fit ad repræsentandū passionē Christi, ex cuius latere exiuit sanguis & aqua. vnde satis est quòd ibi sit sanguis Christi: & ex concomitātia necessariò erit ibi integrū corpus Christi: vt. s. dixi. Sed si fuerit posita aqua sine vino: sentiūt doc. ꝙ ibi nō sit verū sacramētū. Et potest esse ratio, quia non est ibi aliqd qđ repræsentet Christū: vnde esset ibi ecclesia sine Christo. vnde consulunt, ꝙ si sacerdos dēp hēdat errorem statim antè, quàm sumat illam aquā debet ponere vinū & iterū dicere verba canonis. & vide latius de hoc hīc per Io. And.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos grauius peccat non consecrando, dum celebrat, quàm consecrando in peccato mortali.*
2 *Ad substantiam Eucharistiæ sunt tantum illa verba: hoc enim &c. aliæ verò orationes sunt de solennitate.*
3 *Sacerdos existens in peccato mortali, & celebrans non offendit populum, sed Deum: & conficit verum Sacramentum.*
4 *Peccata plura magis aggrauant, quàm pauciora: ni si pauciora sint grauiora.*
5 *Delinquens, an magis puniatur, si delinquit clam, vel palam.*
6 *Apostata accipiens vxorem: an possit puniri tanquam hæreticus.*
7 *Sacerdos, non debet celebrare, nisi prius confiteatur, licet sit contritus: potest tamen celebrare ante peractam pœnitentiam.*

CAP. VII.

1 DE homine. ¶ † Grauius peccat, qui si a mulat cōficere[a] & nō cōficit quàm ille, q conficit in peccato mortali. Primò ponitur qō. Secūdò solu. ibi: *cum ergo.* ¶ Casus literal. Quidā sacerdos cū esset in peccato mortali constitutus, & oporteret ipsum missarū solēnia celebrare: ꝓpter conscientiā dubitat celebrare: peractisq; cęteris circunstātijs missam celebrare se finxit. & suppōsis verbis, quibus cōficitur corpus Christi panē & vinū solūmodo purū sumpsit, credēs per hoc populo satisfacere & Deū nō prouocare. quæsitū fuit quid de hoc presbytero videatur: vtrū minus malū fecerit, quàm cōficiēdo? Rūdet Papa, ꝙ falsa remedia sunt abijcieda: quę sunt vere periculis grauiora. licet enim ille, qui ꝓ sui criminis cōscięt̄ia reputat se indignū grauiter peccat, si se ingerit irreuerēter ad illud: grauiꝰ tñ offendit, qui sic frauduleter ꝑsumpserit simulare: quia ille, qui verè cōficit, in solius misericordia Dei manū incidit: iste verò qui sic simulat, & Deo populo se adstringit: quia taliter decipit. Ber. ¶ † No. j. ꝙ eorū, q dicuntur in missa, quædā sunt de solēnitate, seu de circūstātijs: quędā sunt de substātia cōsecrationis[b], Illę enim sunt sola de substātia cōsecrationis. quæ dicuntur in secreto, & tēpore quo eleuatur Eucharistia & calix: quæ verba habētur. s. e. c. cū Marthæ. Alia verò ñ sunt de substatia neq; ꝓ illa fit cōsecratio: sed sacerdos orat pro populo. de quo vide bo. tex. de cōse. di. ij. c. pānis. sic videmus in iudicio. Nā quædā sunt de substātia: quædā de solēnitate: vt no. ij. q. j. in sum. & ꝓ Bar. in. l. prolatā. C. de sen. ¶ Not. ij. ꝙ si ibi ꝑtermittātur illa verba canonis, quibus fit trāssubstātiatio, remanēt ī altari panis
3 & vinū duntaxat. ¶ † Itē no. ꝙ existēs in peccato mortali, & celebrās, ñ dicit offendere populū, sed solū Deū. Ex quo infertur, ꝙ existēs in peccato mortali verè cōficit corpus Christi: licet iste grauiter peccet. Ad hoc. j. qō. j. c. multi. nō tamē ita prodest populo malus sacerdos sicut bonus: quia licet vterq; verè cōficiat: tñ citius exauditur bonus presbyter, dū orat pro populo, quàm malus, vt in. c. ipsi sacerdotes. j. q. j. &. iij. q. vij. c. in grauibus. ¶ † No. plus delinquere illū, qui cōmittit plura peccata, quàm illū, q cōmittit pauciora. Sed hoc intelligę, nisi pau

¶ Adde ꝙ Eucharistia debet dari infirmo, etiā non confesso. si per ipsum nō stet: vt confiteretur. xxx vj. qō. vj. in. c. his q tēpore. Sed hoc casu curantur venialia, & non mortalia, vt in. c. cum se. ij. dist. & habetur per Car. in. cl. j. in. §. hic est. de reliq. & vene. san. vbi etiam ponit. in §. ij. quare Christ⁹ instituit hoc sacramentū post cœnā. Et adde ꝙ Eucharistia nō debet denegari etiā excōicato à sacerdote sciente illū esse excōicatū, vt hō, vel vt Deus. si tū excōicatio probatrinon potest: vt per do. Abb. in. c. qui sacerdos. de of fi. or. Et adde, ꝙ si deficit Eucharist. nō debet dari panis non consecratus, etiam moritu ris: sed sufficit infirmo credere: vt in. c. ne quid. decō se. di. ij. & habetur per Car. in. d. cle. j. de reliq. & vene. san. in. x. q. Et adde, ꝙ existētibus in puncto mortis si non adut sacerdos, potest Eucharistia conferri, ēt in laico: vt in. c. sanctū. de conse. di. ij.

5 si pauciora sint grauiora: vt in. c. mouet. xxij. q. j. ¶ † In gl. in vers. *veris*. ibi: *alio autem respectu &c.* Aduerte gl. hīc. intrat aliū arti. qs
a magis peccet, an delinquēs occulte[a], an publicè: & nō bñ explicat. & vide de hoc gl. xxxii. q. iiij. c. nemo. &. lxxx. di. c. clericus solus. & per But. in. l. ij. C. de sum. tri. Et distingue sic post eū: ꝙ aut quæritur de causa delicti: aut de effectu. Si de causa, quæ est dolus, seu animus delinquentis: tunc aut constat de dolo: & nō est differētia inter clā & palam. Nā ex quātitate cōtēptus Deus punit peccatū: vt no. in. c. cū quidā. de iureiu. & in. c. homo Christianus. xl. distin. Aut dubitat de animo delinquētis: & tūc in his, q̄ sunt de genere prohibitorū semp ꝑsumitur dolus: vt in. c. j. de ꝑsum. & in. l. j. C. de fica. In his verò quæ sunt de genere pmissorū in specie, tñ sunt prohibita: vt contrahere mrimoniū: & tūc aut quis deliquit palā: & ꝑsumit errare, & nō cōtēnere. Aut occultè, & ꝑsumitur dolus. l. ff. de ritu nup. & l. pupillus. ff. de admi. tut. Secūdo casu, cū quę
1 ritur de effectu delicti: magis delinquit, q peccat publicè, propter malū exēplū, qđ ꝑ̄at ꝓximo. & sic loquit. c. ꝑcipuè. xj. q. iij. Vel dic ꝙ alia verba cōcludādo ꝓmissa, ꝙ respectu illati, magis peccat
6 delinquēs palā: sed respectu inferēdis cōsyderat animus. ¶ † Et ex istis soluit quæstio: quidā professus quandā religionē: exiuit ordinē: & duxit vxorē. Inquisitor hæreticę prauitatis volebat cōtra eū procedere, vt suspectū de hæresi: q rit nūqd possit? Ex ꝓdictis dicit But. ꝙ aut ille cōtraxit palā: & ꝑsumit errare in fide: & sic pōt ꝓcedere cōtra eū. Aut clādestinè, & nō ꝑsumit errare: & sic nō poterit ī q̄sitor ꝓcedere cōtra eū: qđ no. qa facit ad multa. ¶ In gl. fi. ibi: *vel notorius fornicator.* No. gl. vult em, ꝙ notorius fornicator sit suspēsus quo ad se, & alios: & sic ꝙ alij peccēt eū audiendo. Tu verò vide, quod dixi in. c. vestra. de coha. cleri. & mulie. Sentit etiā ista gl. ꝙ aliter notorius criminosus nō est suspensus, quo ad alios.
7 ¶ †† Et in fi. gl. no. fing. hāc vlt. q. & ex ea collige, ꝙ sacerdos nō debet celebrare, si sciat se in peccato esse: nisi prius cōfiteat. Nec sufficit sola cōtritio, vel propositū cōfitendi: ex quo de præsenti pōt cōfiteri. quod multi sacerdotes malè obseruāt. per hoc dicit. d. Anto. falsam esse opi. eorū, qui dicūt sufficere cōtritionē cū proposito cōfitendi semel in anno. Tu verò circa hūc arti. vide quod plenè dixi in. c. oīs vtriusq; sexus j. de pœ. & remiſ. & volēs tenere illā opi. posset rndere ad istū tex. ꝙ loquit de eo, q nō est contritus de peccato: sed perseuerabat in eo. Et quāuis crederē illā opi. verā in nō debēte celebrare, ꝑ ea, q̄ ibi dixi: tñ in sacerdote tutū est tenere illā opi. quā sentit ibi gl. & vide gl. in. c. nihil. vij. q. j. Quinimo in sacerdote dubitat nūquid celebrare possit post cōfessionē, nō expleta pœnitētia sibi iniunctæ & deuotius est, vt prius expleat: nō tñ necessariū est: dūmodò nō sit in mora ipsam explēdi. de quo vi
b de bo. gl. in. c. de his. [b] l. di. & per Inn. in. c. omnis. Abbas.

CAP. VIII.

NQuadam. ¶ Hīc improbatur opi. quæ habet, ꝙ in sacramento altaris aqua conuertatur in flegma. & probat Christum fuisse verū Deū & verū hoīem: & ꝙ de ipsius latere exiuit vera aqua. Primò ponit quæstio. Secūdò solu. ibi: *nos.* & ibi primò refert duos errores. Scd̄ò illos impbat. Tertiò ibi: *per hoc.* rndet principali quæstioni probās, ꝙ de latere Christi exiuit vera aqua. Quartò ibi: *cum autem.* dicit quare de latere Christi exiuit sanguis & aqua. ¶ Casus literalis. In præcedēti Decretali, cū Marthę. inter cæteras opi. q̄ ibi ponūtur, erat alia opi. quæ dicebat in sacramēto Eucharistiæ aquā in flegma cōuerti: quia dicebāt de latere Christi nō aquā sed humorē aquaticū profluxisse. Hāc opi. tenebat magister Hugo Eps Ferrarien. quā opi. Papa re, pbauit in Decre. ꝑdicta, cū Marthæ. sed ex quo vidit, ꝙ Papa cōtrariū sentiebat voluit sibi adhærere. Sed authoritas Io. Apli mouebat magistrū Hugo. q̄ dicit tres sunt, qui testimoniū dāt in terra: spiritus, aqua & sanguis. & hi tres vnū sunt. vnū. i. de vna & eadē re. s. de humanitate Christi. vt Hug. exponebat. Dicebat eū Hugo, ꝙ si vera fuit aqua quæ exiuit de latere Christi, & nō aquaticus humor: non videbat qualiter probet ꝑ authoritatē illā: ꝙ Christus sit verus homo. Gl. super locū illū sic se habet. spiritus. i. humana aīa, quā emisit in passione: aqua & sanguis, quę fluxerūt de latere Christi. Per hanc authoritatē ꝓbat, ꝙ Christus sit verus hō. Sed ꝙ illa nō fuerit vera aqua, sed aquaticus humor: verba Apli & gl. sup illo loco intelligi

bilia sibi videbāt: sed dato, ꝙ esset vera aqua, nō a intelligebat authoritatē Io. & gl. sup illo loco. vñ petit à Papa, vt authoritatē & gl. sibi exponeret. & ipse rndet declarādo singula: vt patet
1 in tex. ibi: nos igit &c. Ber. ¶ † No. j. ꝙ Chri
c stus fuit verus Deus, & verus homo. Habuit ergo duas naturas in vno corpore, diuinā. s. & humanā. concor. c. cū Christus j. de hære. ¶ Se cūdò no. ꝙ ad esse hoīs exigūtur principaliter duo. s. corpus & anima. Altero ergo deficiēte non est hō, & sic cadauer relictū ab aīa, nō pōt appellari homo, nec aīa sine cadauere. ¶ Item no. ꝙ Christus est veritas. & fortè secundum Io. and. ob hoc noluit Christus rndere Pilato interrogāti, qd est veritas, nolēs se fortè iacta re. ¶ Itē no. ibi: *sed flegma.* nō esse recedendū à verbis, vbi aliter de mēte nō cōstat: vt in. c. fi. j. de ver. sig. ¶ No. ꝙ humores sunt similes elemēris. Et dic, ꝙ habēt conformitatem in hoc. Nā terra est frigida & sicca: aqua est frigida & humida. & ignis calidus & siccus: aër calidus & humidus. Melencolia habet naturā primi elementi. s. terræ. flegma habet naturā aquæ: colera habet naturā ignis: sanguis habet naturā aëris. Et de hoc habes gl. iuris ciuilis in ꝓœmio institu. licet gl. fi. hoc videat ignorasse.

CAP. IX.

DOlentes. ¶ Præcipit Prælatis & clericis in virtute obediētiæ: vt nocturnum offiū & diurnū studiosè celebrēt, & deuotè duo facit. Primò ponit clericorum duplicē excessum. Secūdò prohibet, ibi: *hoc igitur.* Prima subdiuidit in duas, ꝓput duo sunt excessus. Secunda ibi: sunt & alij. ¶ Casus literal. In concilio generali reprehendit Papa clericos & ꝓlatos ecclesiarū circa comessationes superfluas & cōfabulationes illicitas: circa quas potius sunt intenti, quàm circa diuina officia: & quidā ebrū vix missarū solēnia quater in anno celebrāt. Hæc & alia similia præcipit Papa sub pœna excōicationis & in virtute obediētiæ corrigi ac emēdari. Ber. ¶ No. contra illicitas & superfluas comessationes & confabulatiōes, & maximè serotinas: cū nil preciosius sit tēpore: & nil vilius à multis reputat. ¶ Itē no. ꝙ officiū est celebrandū studiosè & deuotè. & dic studiosè quo ad officiū oris: qa syncopando, vel aliquid omittēdo, dicendū nō ē. Syncopa est enim figura, q̄ de medio tollit: vt no. in. c. forus j. de ver. sig. Deuotè verò refert ad officiū cordis. xxiij. di. c. Psalmista. Tractat hīc Inn. ꝙ si clerici vel laici interessentes diuinis officijs nō intelligāt ea, quæ ibi dicunt, dicit, ꝙ nihilominus merētur: dūmodo habeāt b cor deuotū ad Deū: & intēdāt officijs, quātū in eis est. ¶ Secūdò q̄rit, nūquid peccēt clerici cogitādo super aliquo bono spirituali, vel tēporali: dū dicūt officiū? Et dicit, ꝙ si necessitas cogitandi non capit dilationem, excusantur à peccato: aliās incurrūt peccatū: non tñ mortale: qa secundū Boetiū cor hoīs vagū est, & mobilius omni mobili. vnde nullus est ita fortis, quin patiatur varias cogitationes. ¶ Quærit hīc etiam Inno. quid si clericis ex aliqua legitima causa non occurrit in principio, vel in fine officij: nunquid teneantur illud reassumere? dicit, quòd non: nisi maximā partem omiserit, quasi suppleatur defectus per alios: cau- c

SEB. SAPIA.

a ¶ Deliquēs occultè. Vide Fel. plenè i. c. cū qdā. col. iij. vers. vj decla. s. de sequēs. ver. ex malefic. col. iij. instit. de actio.

b ¶ Et qs magis puniat. vide Bar. in. l. ij. §. & gñaliter. ff. vi bo. ra. & qn aliquid dicat clā, vel occultē factū: vide Barto. in. l. ij. C. de his, q ex publ. rō. li. x. & ibi. d. Ale. Imo. in addi. vnde no. ꝙ nūquā excusat mulier, vel rustic⁹, qn faciūt actū clā. gl. est no. & ibi Bal. in. l. j. C. de inter. mat.

¶ Primò. & vide

quod ſcribit idē Pan.in.c.teſtimoniū. ſuper gl.fi.in pe.col.5.de teſti.

a ¶ Et vtrū ſatisfaciāt vel mereant clerici dicētes offīn ſuū in peccato morta liuide oīno p.d.Abb.in.c.q̄ quidā.circa fi.de pœ.& remiſ.vide Io.de lig. in rep.cl.dignū.de cel.miſ.Et adde,q̄ ſi ſunt multi clerici dimittētes offīn:li cet ſolus vnus ex eis dicat orōnes:tn oēs intelligūtur dixiſſe.Ita no.Do.in.c tū ab vno.ſ pe.co. pillū tex.de re.iu di.in.vj.

b ¶ Adde gl.ī ver. denegeē. in.c. q̄ in re.de pœ.& re. a

c ¶ Et idē cōcludit hic. d. Ant. & idē tenet Ro. in ſing. in litera. m. nota. quod inc.fugiens. & Hoſti. in ſum. de immu.ec.in.§. inquātū.in.ij.col. verſ. quid ergo,ſi qs dū fugit .ibidē ī ver.ſi cū eccleſia &c.q̄ recipiēs cor pus Chriſti ,p ea die tantū,vel trib⁹ diebus, vel quatu or erat immunis à pœna mortis.q̄ eſt ſing.Itē adde, q̄ ille,q ducituraḍ mortem,ſi obuiat Cardinali in curia 2 Romāa liberareē à morte de cōſue tudine, ſecūdum Bal.in.l.addictos. de appel. quē ſeq tur Pau.de ca.ibi: q dicit,q̄ iſtud fit ponēdo capellū ſup caput eius, qui deducīt ad mortē. & dicit,q̄ ita de fa cto ſeruāt. refert & ſequit̄ do. Bar. Cæp. Vero.ī caut. ij.ibioīno vide.Et circa prędicta vi de Imo.in clem.j. in pe.col. de pœ. & remiſ. & q̄ fu giēs ad corp⁹ chri ſti gaudeat īmuni tate, tenet Arch.ī d.c.q̄ſitū.xiiij.q.j. ſequēdo Ho.hic, q dicit,q̄ iſta opi. eſt tenēda vſq; ad ſanguinis effuſio. & idē videt cōclu dere Archi.i.c. ad eius verò cōcubi tum.v.di. tūc for mat.q.in terminis & arguēdo pro & contra remittit ſe ad no.in.d.c.quæ ſitum.

Anto.Franc.¶ Adde q̄ corpus Chriſti eſt priuilegiatū,ſicut eccleſia . & iō cōfugiēs ad īpm liberaē,ſecundū Arch.in.c.q̄ſitū.xiij.q.ij.licet,gl.ibi de hoc dubitauerit.dicit tn ibi gl.q̄ aſſumptionē corpis Chriſti liberareē. de quo vide per Ol.in cōſ.ſuo.lviij.in fi.& vide.d.Car.in cl.j.in.§.inſtitutione. in fi.de reli.& ve.ſan.& eūdē in clemen. j.in.vj.q.de pœ.& re.& idē Car.in. c. ſanè.in.ij.q.de cele.miſ. De obtiāte autē Cardinali cū ducitur ad mortē & ad ſupplicīū:vel ſi ſupimponaē Pileū Car.capiti ſuo,an cō ſequatur immu nitatē & liberationē:vltra Bal.in.l.addictos,hic alle.vide per Bar.Cæp. Ve ro.in ſuo lib.cautelarū,vbi de hoc facit vnā cautelā.& dicit,q̄ in curia Roma na dicētes reū ad iuſtitiā multū cauent:ne eum ducant per viam,per quam t ranſeunt Cardi.ne per indirectum impediretur iuſtitia.

d ☞ SBB. SAPIA. ¶ Immunitate. Hoc dictū Hoſt. refert & ſequr do, tū tamen eſſet in ſilentio reaſſumere. ¶ Vlti. quæriť,nūquid cōfabulātes in diuinis officijs vel nō dicētes officiū ſtudioſe ac deuotè pec cēt mortaliter[a]. Io.an.ponit tres opi . Prima, q̄ ſic:,p hoc tex.ibi:penitus inhibemus diſtri ctè p̄cipientes &c.veniūt ergo cōtra p̄ceptum iſtius.c.& p cōſequēs incurrūt peccatū morta le.xiiij.q.j.c.quod p̄cipiť.& in.c.ij.de maio.& obe.Secūda opi.q̄ nō peccāt mortaliter,ſedve nialiter:qa dicere eſt in p̄cepto: alia verò ſuadēť.& pro hoc facit tex.dū dicit , inquātū eis Deus dederit.&c. Tertia opi. q̄ ex indeuotio ne obligāt ad pœnā:ſed ñ ad culpā.Nā hīc tex. p̄cipit ſub pœna ſuſpēſionis.i.q̄ cōfabulātes,& indeuotè celebrātes debēt ſuſpēdi ab officio. Satis crederē quantitatē reatus cōſyderādā ex qualitate & quātitate cōtēptus & negligētiæ.

☞ SVMMARIVM.

1 *Fugiēs ad locū, vbi eſt corpus Chriſti, etiā quòd nō ſit in eccleſia:puta, quādo portatur per ſacerdo tem:gaudet immunitate eccleſiaſtica.*

2 *Priuilegium extenditur ad caſum non expreſſum, ex mente priuilegiantis.*

3 *Priuilegium conceſſum mili tibus ſecularibus extē ditur ad clericos.*

CAP. X.

Anè. ¶ Euchariſtia d; mun dè ſeruari,& in eius ele uatiōe& delatione populus debet ſe inclinare , & cū deferť ad infirmū:debet terri in decēti habitu,& cū lumine: trāſgreſſores verò grauiter ſuntpuniēdi.Secū da ibi:*ſacerdos*.Tertia ibi:*quā*.Quarta ibi: *Prælati*.¶ Caſus literal.Præcipit Papa,q̄ ſacerdo tes in loco mundo & ſingulari ac ſignato ſem per cuſtodiant Euchariſtiam diligēter:ne per eorum incuriam diuina indignatio exarde ſcat:& quilibet ſacerdos frequēter doceat ple bē ſuā: vt quando in celebratione miſ. hoſtiā eleuat,ſe reuerēter inclinet . & idē faciat cum portat ad infirmū lumine p̄cedēte. & Prelati huius mādati trāſgreſſores puniāt,ſi & ipſi di uinā & Apl̄icā volūt effugere vltionē . Bern. ¶ No.j.q̄ ex incuria &negligētia ſacerdotū i diuinis Deus ſæpè ,puocatur,& exardeſcit cō tra hoīes.facit.vj.q.j.c.ex merito plebis.¶ Secūdò no.q̄ in eccleſijs parochialibus ſemp Eu chariſtia debet reſeruari ī aliquo mūdo,& ſin gulari,& ſignato loco.Et dic ſingulari.i.vbi ni hil aliud ſit.& dic ſignato,qa debet ſeruari ſub fidelibus clauibus:ne iſti ſcātatores & malefici ſubtrahere poſſent illud:vt ī.c.j.de cuſt.Euch.& cōſeruatur corp⁹ Chriſti in eccſia:vt poſsit infirmis ſuccuri.¶ Tertiò no.ibi: *doceat plebē*. q̄ officiū ſacerdotis parochialis eſt p̄dicare,& populū doce re:vñ p̄dicatio eſt officiū curæ:vt no.gl.in cle.j.de reg.vñ fratres iſti mēdicātes nō de iure,ſed de priuilegio p̄dicāt:vt in cle. dudū. de ſepul.¶ No.q̄ corpus Chriſti debet deferri ad infirmū ,p ſacer dotē in decēti habitu:vt puto ſup pellicio:vel ēt in cappa rotūda cū ſtola.facit.c.clerici.de vi.& ho.cle.¶ Not. ibi: *ferat & referat*. q̄ ſacerdos deferēs Euchariſtiā ad infirmū,nō debet redire ſine Eu chariſtia.vñ debet ire munitus pluribus Euchariſtijs:ita,vt ſemp redeat cū Euchariſtia:& ſi ,ppter ſimilitudinē infirmorū oportet oēs Euchariſtias diſtribuere:nō debet redire cū lumine:nec in ap pāratu:ne populus ex ignorātia adoret tabernaculū.¶ No. quare corpus Chriſti eleuatur,& fertur cū lumine.Fit eñ nō ad fugādū tenebras,ſed ad deſignādū,q̄ ipē eſt cādor lucis æternæ.¶ Quæro qd eſt dicere Euchariſtia:& vñ dicitur? Solu.Euchariſtia ſumitur ,p hoſtia cōſecrata.& dicitur ab eu,quod eſt bonū,& charis,qd̄ ē gratia,quaſi bona gratia.& debet ſcribi ſine h:qa eu cū h:eſt inter iectio dolētis aīæ.de quo vide tex.j.q.j.multi.[b].¶ † Vlterius quæ b ritur, nūquid fugiēs ad corpus Chriſti gaudeat immunitate[c],qua 1 gaudet fugiēs ad eccleſiā.de quaj.de imm.ec.per totū.Vin.& Gof. c dicebāt,q̄ nō:aſſumētes rōnē gl.xiij.q.ij.c.ſi.vbi dicit gl.q̄ aſſumēs corp⁹ Chriſti nō gaudet īmunitate eccſiaſtica:qa eſt cibus aīæ,& nō corpis.Videmus eñ, q̄ dānati ad mortē aſſumūt corpus Chri ſti:& tn ,ppter hoc nō eripiūtur à manibus officialiū.Sed iſta glo. loquitur de aſſumēte,& nō de fugiēte ad corpus Chriſti:quare di cit Hoſt.tutius & deuotius eſſe dicere,q̄ fugiēs ad corpus Chriſti gaudeat immunitate[d].Mouetur principaliter: qa corpus Chriſti d eſt lōgè dignius, quàm ſit eccleſia materialis.Itē, qa ipſa eccīa ha bet hoc priuilegiū ,ppter ipm Chriſtū:fortius ergo ipſum corpus debet hac immunitate gaudere.Itē ſi ſtatuæ dñi tpalis gaudēt hoc priuilegio:inſt.de his,q̄ ſunt ſui vel alie.iur.§.hoc tpe.facit.l.p̄ſenti.C.de his,q ad eccle.cōſu.fortius debet hoc habere verū corpus Chriſti:cū lōgè grauius ſit offendere ,ppetuā,quàm tēpo:alē maieſtatē.j.de hære.c.vergētis.Nec ob.q̄ ē cibus aīæ:qa ēt ,pdeſt corpori.Nec ob.gl.p̄alle.qa alia eſt rō in ſumēte,alia in fugiēte.Nā ſu mēs repitur captiuus:nō ideò captiuus dimittitur:ſed fugiens eſt in libertate:ideò debet ob reuerētiā corpis Chriſti in libertate cō ſeruari.& no.hāc conclu.¶ † Ex cuius deci.pōt notari,q̄ priuile 2 giū extēditur ad caſum nō expſſum, qñ ex mēte priuilegiātis pōt ille caſus cōprehēdi.facit quod no.gl.de milite cœleſti.in.l. miles. de re iu. Nā priuilegia cōceſſa militibus ſecularibus,cōgruētia cle ricis,extēdimus ad clericos:vt ibi.& dixi in.c.j.de cle.ægrotā.¶ In gl.j.ī fi.vide plures alias rōnes cōformes huic ,p Io.an.in hoc tamē nō eſt vis,dūmodo deuotè oretur:& quiſq̄ debet orare ſecundū ſtatum ſuum in quo eſt:id eſt,in quo magis ſtimulatur.

CAP. XI.

Vm creatura. ¶ In cōuētualibus eccleſijs couētualiter celebrādę ſunt miſſæ de feſto vel feria:& ,p defunctorū anniuerſario. vel clarius ſic. In eccleſijs collegiatis debent celebrari duæ miſſæ collegialiter:vna ,p defunctis: alia ſecundū occurrētiā diei:vt pro feſto,ſi feſtū occurrit:vel ,p feria,ſi feria . Primò pōit mādatū:ſecūdò p̄mittit caſum gñalē,ibi:*mandamus*.¶ Caſus litera lis.Prælati & clerici cōuentaliū eccleſiarū miſſas ,p anniuerſarijs defunctorū ſine cōuētu celebrabāt.ſ.ſolus ſacerdos cum vno alio: qd̄ ſignificatū eſt dño Papæ.Vnde mādat Papa prælatis eccleſia rū,quatenus nullā negligētiā in eis permittāt obrepere: quomin⁹ miſſarū ſolēnia pro anniuerſarijs defunctorū,& pro feſto,vel fe ria cōuentualiter ,ſecundū ipſorū poſsibilitatē debeāt celebrare. Ber.¶ No.j.q creatura nō pōt ſufficiēter regratiari creatori ſuo. Hinc diſputatur apud Philoſophos:an filius poſsit recōpēſare pa tri beneficia ab eo recepta. Recepit enim filius à patre eſſe,doctri nā,& alimenta. Vltima duo beneficia poteſt filius patri recōpen re:ſed eſſe ſibi dare non poteſt:illum tamen poteſt in eſſe ſuū con ſeruare.Item allegatur iſte tex.quòd recipiens ab aliquo beneficiū eſt illi naturaliter obligatus.ad hoc tex.in.l.ſed & ſi.§.conſuluit.ff. de peti.hære.& de teſta.c.cum in officijs.vbi bo.tex.¶ Item no. i- bi:*mandamus*. q̄ clerici eccleſiæ collegiatæ peccant nō dicendo ſo- lenniter

léniter duas miſſas in die:cùm in qualibet miſſa orandū eſt etiam pro defunctis:vt in.c.pe.de conſe.di.j.¶ Itē no.q̄ miſſa defunctorum præfertur miſſæ de feria. Nā miſſa defunctorū nō omittitur propter feſtum:ſed miſſa de feriā ſic:vt hīc.

CAP. XII.

Et referente. ¶ In die cœnæ dñi Eps in ſuaec cleſia tātū miſſam celebrare de bet.& chriſma cōficere.Ponit mādatū: cuius p̄mittit cām gñalē.ibi:*fraternitati*.& pone caſum vt in gloſſ. ſi. ¶ Caſus literalis.Archiepiſcopus Sipontinus in die cœnę Dñi,de antiqua cōſuetudine tenēť cōficere chriſma in eccleſia Sipontina. Sed ad idē Archiepiſcopus eodē die mane de cōſuetudine accedit ad eccleſiā Garganicā:vt ibi recipiat peregrinos illius loci:& ibi à clero & populo cōpellitur celebrare:vñ ſuper hoc petijt cōſilium à domino Papa prouideri.Et ipſe rndet præcipiēdo eidē Archie piſcopo, q̄ in die cœnæ Domini in eccleſia Sipōtina,in qua tene tur conficere chriſma,dēat celebrare miſſarū ſolēnia : cū cuilibet ſacerdoti quantūcunq̄ dignus ſit,ſufficit vnā in die miſſam cele brare.nā & valde felix eſt,qui dignè celebrat vnā.Ber.¶ No.q̄ ex maioritate dignitatis non licet plures miſſas in die celebrare:& ſic ſiue ſit Eps,ſiue Archiepiſcopus,ſiue Patriarcha : non debet , niſi vnā miſſam in die celebrare.¶ Itē not.q̄ Archiepiſcopus tenetur reſidere in eccleſia ſua:& ibidē diebus ordinatis perſonaliter cele brare.Ad hoc.c.peruenit.vij.q.j.& alibi dicit tex.q̄ ceſſante cau ſa legitima,nō debet Epiſcopus in die Dominico abeſſe ab eccle ſia ſua.de conſe.di.iij.c.Epiſcopus.¶ Oppo.cōtra tex.Nā ex causa vt puta propter peregrinos ſuperueniētes licitū eſt ſacerdoti etiā ſimplici plures in die miſſas celebrare:vt no.in.c.conſuluiſti.ī.eo. ergo fortius hoc debeat licere iſti Epiſcopo,Sol.dicit Hoſt.quòd hīc erant multi alij ſacerdotes,qui poterant ſatisfacere peregrinis & iſtud fit in reuerentiā chriſmatis:vt ſolùm illo die Epiſcopus ſe lebret vnā miſſam:licet hoc iure non prohibeatur: tamē ſeruādo hoc dictū Hoſt.dicit,q̄ ſi quis haberet duos epiſcopatus ita vici nos:vt in vtraq̄ eccleſia poſsit celebrare,chriſma conficere debet alternatis annis,& ibidem hoc officium exercere,& non duas miſ ſas celebrare.

☞ SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus habet iuriſdictionem per totam prouinciā,etiam in ſubdi tos ſuffraganeorum:in facto concernente totam prouinciam.*
Archiepiſcopus ſupplet negligentiam Epiſcoporum in notorijs maleficijs.

2 *Plus:iſta dictio refertur ad modicam quantitatem.*

CAP. XIII.

Pernicioſus. ¶ In ſacrificio altaris plus de vi no, q̄ de aqua ponendū eſt. Pri mò ponit abuſum,qué ſecūdò re,pbat. Tertiò fieri ,p hibet.Secūda ibi:*cum*.Tertia ibi:*ideò*.¶ Not.q̄ in ſa crificijs & ſacramentis debet attendi generalis eccleſiæ conſuetudo:quāuis in iure ſpecificè nō cauēť.Multa eñ obſeruantur ab ec cleſia generali,de quibus nō reperitur aliqua ſcriptura.& credendū eſt,q̄ ab ipſo Chriſto,vel ab Apoſtolis,vel ſanctis patribus illa obſeruantia emanauit.& vide bo.tex.in.c.eccleſiaſticarū.xj. di. 1 ¶ † Secūdò no.q̄ in facto cōcernēte totā prouinciam : vt in mala conſuetudine,habet Archiepiſcopus iuriſditionē etiā in ſubditos ſuffraganeorū ſuorū.Vnde pōt eos cōpellere ad deſiſtendū à prima conſuetudine.Pro hoc vide Inn.in.c.ex frequētibus.de inſtit. & bonā glo.ix.q.iij.in ſumma.& tenet hoc Io.An.& ſatis bene fa cit iſte tex.&.c.ex frequentibus.quod tene menti.Poteſt etiā pro bari alia ratione.Nā conſuetudo nō poteſt eſſe notoria:ſed in no torijs maleficijs Archiepiſcopus ſupplet negligentiā Epiſcoporū. 2 vt in.c.j.§.notoria.de cenſi.li.vj.¶ Vlt.no.in ſacrificijs plus ponē a dū eſſe de vino,[a]quàm de aqua.Ex quo inferť,q̄ ſine aqua nō de bet celebrari:vt j.c.proxi.Itē infertur cōtra illos,qui ſolùm ponūt aquæ guttā.Nā debet poni de aqua:licet plus de vino.† Nā dictio 2 b plus:refertur ad modicā quantitatem[b]: vt in.l.hæc adiectio.ff.de 3 verbo.ſign.¶ In gl.j.ibi:*alia ratio poſſet aſſignari*. Meliorem ratio nem vide per Innoc.in.c.cum Marthæ.5.e.& facit ibi tex.nā vinū denotat Chriſtum:quia trāſſubſtantiatur in ſanguinē. aqua popu lū denotat:vude ſicut populus trāſit in Chriſtū ,p vnionē charita- tis:& ſic aqua debet apponi in tanta quantita te,vt trāſeat in vinū:ita q̄ aſſumat illius ſapo rē,vt clarius elucēſcat ſacramentū. Vel dic cla rius,q̄ aqua & ſanguis exiuerūt de latere Chri ſti:vt in.c.in quadā.in fi.eo. Et credendū eſt,q̄ a plus exiuit de ſanguine,quàm de aqua:qa exi tus ſanguinis eſt magis naturalis. Itē & tertiò nō legitur,q̄ in confectione huius ſacramēti, Chriſtus apposuerit de aqua. Et ex his oībus fuit inducta conſuetudo eccleſiæ generalis,vt plus apponeretur de vino,quàm de aqua.

☞ SVMMARIVM.

1 *Miſſa non poteſt celebrari ſine igne,aqua, vel cum pane fermentato:vel vaſe ligneo: & ſi quis iſto modo celebrauerit,deponitur perpetuò à bene ficio.*

2 *Inquiſitio poteſt iterari ex noua infamia, vel indi cijs nouis.*

3 *Ignorantia craſſa & ſupina æquiparatur dolo.*

4 *Sacerdos deponitur ex craſſa ignorantia.*

5 *Confeſſus mitius punitur,quàm conuictus.*

6 *Euchariſtia conficitur etiam in pane fermētato:licet ita conficiens grauiter peccet.*

7 *Calix non debet eſſe ligneus nec vitreus:nec de au ricalco:aut ære:propter rationes,de quibus hic: ſed propter paupertatem poteſt tolerari,quòd ſit de ſtanno,vel de plumbo.*

CAP. XIIII.

Literas. ¶ † Ab officio & be neficio deponit̄ p̄sby ter,qui ſine aqua & igne,vel in pa ne fermentato:vel vaſe ligneo ſa crificat.Primò ponit duos exceſſus presbyte rorū.ſecūdò alios duos ibi:*intellecto*. ¶ Caſus literalis.Cum Epiſcopus Brixien. inquireret ſuper exceſsibus p̄sbyteri eccleſiæ ſanctæ Bri gidæ Brixienſis.cōfeſſus eſt idē ſacerdos,q̄ cū quadē die hoſtiā nō haberet,nec calicē in pa ne fermētato & cypho ligneo miſſarū ſolēnia celebrare p̄ſumpſit.Intellecto iterū,q̄ eccleſia illa per eundē presbyterū multipliciter læderetur, iterū cœpit inquirere cōtra ip̄m:& ex eius confeſsione inuenit,q̄ idē ſine igne ſacri ficabat,& aqua.Quæſiuit Eps à Papa quid fa ciendū eſſet de ipſo?rndet,q̄ cū ex aperta ma litia,vel nimia negligentia ſiue ignorātia pec caſſe videatur:mādat quatenus officio & be neficio perpetuò priuet eundē.Bern.¶ Nota quatuor delicta depoſitione digna : vt ſi quis celebret in pane fermētato.ſ.illo , quo quoti die vtimur.Debet enim panis azymus eſſe,vt ſtatim diceť cum glo. vel ſi celebrat in ligneo cypho.Itē ſine aqua & ſine lumine. & ſic nota non eſſe celebrandum ſine lumine.& habuiſti rationē.5.e.c.ſanè.An aūt omnia hæc delicta debeant cōcurrere ad depoſitionē:an ſufficiat alterū tantū:doc.hīc nō exprimūt.ſatis crede- ☞ SBB. SAPIA. rē producendū ſecundum qualitatem loci, & b contemptum presbyteri.Item conſiderandū, an aſſumpſerit illud in conſuetudinem. Regu la enim eſt, quòd pro delicto enormi pōt fie ri depoſitio:vt in.c.tuæ.& quòd ibi dixī. de pœnis.¶ † Secundò no.q̄ inquiſitio poteſt i- terari ex noua infamia.¶ † Item nota & tene menti,quòd ad depoſitionem presbyteri , nō ſemper requiritur dolus:ſed ſufficit quādoq̄ nimia deſipientia:vt craſſa ſeu ſupina ignorā tia.Et habes hīc tex.valde no.q̄ ſupina ignorā

Lu. Ro.in cōmē. to priuilegij Theo doſiani Bononiē. conceſſi.in princ. col.iiij.

¶ Vide oīno per d.Anto.in.c. cùm Marthe.in.§. q̄ſi. iiiſti.ſ.eo.Itē vide Tho.in.iiij.ſentē. di.xj.q.ij.arti. iiij. circa fi.vbi dicit q̄ aqua poſita in vi no in vinū cōuer titur.& ſic totum cōuertitur in ſan guinē.vñ non tm de aqua debet ap poni, q̄ vinum in aquā cōuertatur: vel in aliquod me diū p miſtionem. & iō ſemp tutius eſt apponere pa rū de aqua : quia quantūcunq̄ ap ponaē, parum ſ. gnificatio ſeruaē. Ant.Franc. ¶ An multum aq̄ dēat apponi ī cali ce p̄ ſacerdotē,qñ vult cōficere cor pus Chriſti. dicas quòd debet parū apponere:ne ſup undet vino.p tex. hīc allega. & vide de cōſe.di.ij.in.c. ſacramētū.& in.c. nō oportet. Et nū quid poſsit confi cere corpus Chri ſti in aceto , vel in vino ex botri vuis expſſo. De aceto clarū eſt,q̄ nō: vt eſt gl.in.c.ij.de cō ſe.di.ij.de vino ex preſſo ex botris etiā verū eſt,q̄ ñ, niſi in neceſsitate. vt in gl. præal. & vide text.in. c. cū oē.ea.di.& ſi ſacer dos miſit tantum aquæ in calicem, vt ppendat illam ſuperundare vino an debeat iterum apponere vinū & reconſecrare?vide Inn.in.d.c.cū Mar thæ.in gl.mag. & plenè traditur de materia.

c ☞ SEB. SAPIA. ¶ Quantitatem. Vide Bar.& alios in.l.ij.C.de reſcin. ven.& in.l.ſi quis cū aliter.ff.de ver. ob.vbi dicūt,q̄ vē dēs citra dimidiā iuſti pretij,nō im peditur reſcinde re cōtractum per illam clauſulam. & ſi quid plus va let, donat: qa illa

verba solùm reseruntur ad modicũ de quo etiam per Bal. in conſ. xxx. inci. caſus talis eſt. in. iij. parte.

a ¶ Et ibi vide ipm Abb. in. v. colum. ver. & per hoc ha a betur. &c. vbi alle gat ſingul. iſtum text.

b ¶ Idẽ dicit Tho. in. iij. ſen. diſ. xiij. q. j. articu. ij. circa fi. Itẽ vide text. & 4 ibi Bar. in. l. Titia. §. fi. ff. de au. & argen. leg. & omnino Ludo. Ro. in repe. authẽ. ſi mulier. ver. xxij. C. ad 5 leg. Fal.

ZACHARIAS.

c ¶ Sine quo nemo poteſt ſaluari. Addeau Papa poſsit diſpenſare, vt quis nõ baptizatus, vel ſine baptiſmo ſalueꝫ. Iſtum in. c. nulla. nume. 20. & q. ℣ ibi poſui in apo. ad cum. in ver. articulis fidei. ſ. de cõ ceſ. præben. & Fely. in. c. j. colũ. cxl. verſic. ſeptimo & vlti. declaratio. §. de conſti.

¶ Adde ſuper iſta rub. q baptiſmus eſt inſtituꝰ de iure diuino. textus eſt in. c. nulla præter baptiſmum. de conſe. diſtin. iiij. Et adde, quòd iſtud quod hodie confert baptiſmus, olim cõferebat circunciſio. eſt tex. in ca. 6 apud. &. c. ſeq. de conſe. diſt. iiij. vide tamẽ ibi gloſ. & vide multa de iſta circunciſione, quæ olim fiebat: per Tho. in. iiij. ſentẽt. di. j. & quo modo, & quando fuit inſtitutum ſacramentum, põit glo. in. c. ex quo. de conſec. diſt. iij. de quo vide latè per Tho. in. iiij ſent. di. j. q. ij. arti. j. ij. iij. &. iiij. vbi ponit vtrum ſit ſacrãmtum, & de efficacia ipſius, & quibus competat & multa alia. Quę autẽ ſit diffinitio baptiſmi? dic q 1 eſt multiplex & multum elegan-

tia æquiparatur dolo, ad depoſitionem facien dam, quod tene menti. ¶ Vltimò not. & tene bis etiam mẽti: quia melius ꝓbatur hîc, quàm alibi, quòd vbi de crimine clerici cõſtat per ipſius confeſsionem, imponitur pœna ordinaria. Non ob. q ſit proceſſum per viam inquiſitionis. Quod videtur ſingulariter limitare. c. qualiter & quando[a]. ij. de acc. vbi patet, q de iure canonico in proceſſu inquiſitionis nõ imponitur pœna ordinaria: vt depoſitio ab ordine, vel alia grauis. & facit pro dicto Inn. qui videtur hoc tenere: licet loquaꝫ ꝑ alia verba. alleg. tex. huic concordantẽ in. c. ij. de confeſ.

¶ † Et videtur cõtra illã regulã, qua cauetur mitius agendũ cum confeſſo, quàm cum conuicto. xij. q. j. nõ dicatis. & in. c. nolo. Sed intelligeiſtũ tex. prout gl. not. in. d. c. de hocꝫ. de ſimo. & vide eũdẽ Inn. in. c. per inquiſitionẽ. de ele. ¶ † In gl. ij. in fi. habetur de hac materia ét in. c. ij. de conſecra. di. ij. & doc. hîc communiter, & Theologi tenent contrarium. ſ. vt trãſubſtãtiatio fiat etiã in pane fermẽtato: licet la tini ſic celebrãtes grauiter peccent, & ſint puniendi. de quo vide per Thom. in tertia parte ſummæ. q. lxxviiij. ar. iiij. Et ibi inter cætera ponit duas rationes, quare celebrandum ſit in pane azymo, & non in pane fermẽtato. ¶ Prima, quia Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum prima die azymorũ. Matt. xxvij. q. quo die nil fermẽtatũ erat in domibus Iudęorũ. & ſicꝑſumendum, quòd Chriſtus in pane azymo inſtituit hoc ſacramentum. ¶ Secunda ratio, qa melius conuenit deuotioni fidelium & ſyncerítati huius ſacramenti: vt fiat in azymo, non in fermentato. Nam vix poteſt fermentatus rumpi, quin aliqua mica cadat. Item facit ad il lud Apoſtoli ad Corinthios. non in fermento veteri, ſed in azymis ſynceritatis & veritatis. Tamen vt dixi in fermentato fieret tranſubſtantiatio. ar. in iſto text. vbi præſupponitur, quòd iſte celebrabat & ſacrificabat. Per hanc eandem rationem infertur, q etiam ſine aqua ſit verum ſacramentum: licet non perfectum quo ad ſignificatum: quia non poteſt ſignificare vnionem inter Chriſtum & eccleſiam: cum aqua ſignificet populum: vt in. c. cum Marthæ. & ibi dixi. ſ. eodem. ¶ † In glo. in verſ. ligneo. in fi. No. gl. & dic, q non debet eſſe calix[b] de ligno: quia lignum abſorbet vinum: & ſic abſorberet ſanguinem. quod eſt indecens. Non debet eſſe de vitro propter periculũ fractionis. non de auricalco ſeu ære: propter rubiginem. Nã prouocat ad vomitum: vt in gl. debet ergo calix eſſe aureus vel argenteus: & propter paupertatem poteſt tolerari, vt ſit ſtanneus: vt in. c. calix. de conſe. diſt. j.

b

De baptiſmo & eius effectu. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Euchariſtia eſt maius ſacramentũ, quàm reperiri poſsit.*

Baptiſmus eſt adeò ſubſtantiale ſacramentum: quòd ſine eo nemo poteſt ſaluari.

¶ Viſo de ſacrãmto † Euchariſtiæ, quo nihil in ſacrificijs maius eſſe poteſt &c. de conſe. di. c. nihil. meritò ſubijcitur de baptiſmo, quod eſt ſacramentum

c valde neceſſarium, ſine quo nemo poteſt ſaluari[c]. j. eo. maiores. de conſe. diſt. iiij. c. firmiſsimè. Tractatur etiam de effectu huius ſacramenti: ideò rubrica ſubijcitur de eius effectu. Producit enim tres effectus. Nã remittitur culpa. Item vitatur damnationis periculũ: & aperitur regnum cæleſte: vt. j. e. c. maiores. vbi latius dicam. & vide glo. de conſe. iiij. c. ij. ¶ Super hac rubrica, quærit Inno. in quo conſiſtit hoc ſacramentum baptiſmi. Et in hoc reperiuntur tres opi. Quidã dicunt in ipſa aqua. & ſic ſi animal brutum biberet de aqua conſecrata, quæ eſt in fonte, videt, q biberet ſacramentum. de quo vide glo. j. q. j. c. detrahe. ¶ Secunda opi. quòd ipſa intinctio ſeu ablutio eſt ſacramentum, & non aqua: in qua quidem intinctiõe duo reperiuntur. ſ. actio ex parte baptizantis. & paſsio ex parte baptizati. vnde ipſa intinctio ſeu ablutio quatenus eſt paſsio, eſt ſacramentũ baptiſmi. & hanc opinio. tenet magiſter ſententiarum. ¶ Tertia opi. quòd character ipſe, qui imprimitur animæ baptizatæ eſt ſacramentum. Ipſe verò Inno. dicit, q ſicut in Euchariſtia reperiuntur tria: vt in. c. cùm Marthæ. ſ. titu., pxi. ita in ſacramento baptiſmi, quorum primum eſt ſacramentum tantùm, & non res: vt aqua abluẽs, ſeu ipſa ablutio. Secundum eſt res, & non ſacramentum tantùm: vt remiſsio culpæ, & infuſio gratiæ. Tertiũ eſt res & ſacramentum: vt character, qui imprimitur in animam baptizati. Et eſt character qualitas, quę habilitat, ſeu diſponit animam ad ſuſcipiendũ gratiam Dei. De quo plenè per Io. An. ſuper rub. de ſacramẽtis non iteran dis. Ipſa verò aqua verbo Dei conſecrata, eſt propriè ſacramentum. ¶ Ex quo infertur ad. q. pone. q aliquis baptizetur in flumine: nunquid tota aqua fluminis ſit ſacramentum. Inno. q non, ſed ſolũ illa, quæ tetigit baptizatum. & idem dicunt quidam in aqua, quæ eſt in fontibus eccleſię: vt illa ſola ſit ſacramentum, quæ tetigit corpus baptizati. vnde ſi in fonte non fuit aliquis ibi baptizatus, non eſt ſacramẽtum baptiſmi: cùm non ſit ibi aliqua anima, in qua poſsit ſacramentum habere ſuum ſignificatum. Nã ſacramentum eſt ſacræ rei ſignum. j. q. j. c. multi. Et pro hoc facit alia opi. quam gloſ. ponit in. d. c. detrahe. quæ dicit, q aqua intingens corpus baptizati, immediatè incipit eſſe ſacramentum: cum præmiſſa forma verborum tangit corpus & immediatè poſtea deſinit eſſe ſacramentum. & ſatis videtur probabilis illa opi. Ex quo infertur, quòd bibens ipſam aquam, nõ bibit ſacramentum. Et vide bonum textum. in. c. ſabbato. de conſecratione. diſtinctio. iiij. vbi dicitur q in ſabbato Paſchali, vel Pentheco., quis velit ſumere de aqua fontium pro deuotione ad aſperſionem domus: hoc debet facere antè, quàm infundatur chriſma aliqui tamen bibunt de illa aqua, non tamen eſt neceſſarium: ſed eccleſia pro deuotione permittit: vt. ſ. dictum eſt. ¶ Vltimò quid ſit baptiſmus, & vnde dicatur: & per quæ verba fuerit inſtitutus: & de eius effectu vide bo. glo. de conſe. di. iiij. c. j.

c

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmus non imprimitur per ſolam aſperſionem aquæ: niſi dicatur: Baptizo te in nomine patrũ. &c. licet omittatur ſalis impoſitio, & quædam alia ſolennia. 2.*

2 *Verba, ſi ſunt de forma ſubſtantiali alicuius actus, eorum omiſsio vitiat actum: ſecus ſi ſunt de ſolennitate.*

3 *Baptizare nemo poteſt, niſi ſit ſacerdos: ſi quis aũt citra ſacerdotẽ baptizauerit, ſiue maſculus, ſiue fœmina: tenet baptiſmus, & non debet reiterari: licet grauiter peccent.*

4 *Baptizandus non requiritur, quòd ter immergatur in aqua: ſed eſt ſeruanda conſuetudo loci.*

5 *Baptiſmus non poteſt fieri in alio liquore, quàm in aqua.*

6 *In baptiſmate multum conſyderantur conſuetudines Prouinciarum circa eius ſolennitates.*

7 *Conſtitutio Papæ non extenditur ad illos, qui habẽt contrariam conſuetudinem.*

ter & meliꝰ quàm alibi, tradit Tho. in. iiij. ſentẽ. di. iij. q. j. vbi omnino vide. Item vtrũ adultus, qui baptizatur, debeat ab ali quo teneri, an verò ſufficiat quòd ipſe ſolus reſpondeat baptizãti, vide latè per doct. in. c. fi. de cogna. ſpi. lib. vj. Item ad de, q ille, qui minus fortè in extremis cõſtitutus petijt ſe baptizari, non poteſt poſt mortẽ baptizari: quemadmodum non poteſt ab ex communicatione abſolui: quia baptiſmus imprimit characterem animæ, q poſt mortem eſt ſeparata à corpore. Ita dicit Innoc. in. c. à nobis. el. iij. de ſentẽ. excommunicati. quẽ ſequitur Archi. in. c. quanta. ij. qõ. v. & facit text. in. c. ſi quis in egritudine. lvj. diſtin ctione. Item vtrũ fuerit neceſſariũ inſtituere ſacramentum baptiſmi poſt circunciſionem. Et quando fuit inſtitutũ, & quando ſumpſerit efficaciam ſuam: vide per Thomam in. iiij. ſenten. diſtinctione. iij. quæſtione prima, articulo. v. Item contra id, q ſ. dixi: quòd tantũ gratiæ olim conferebat circunciſio, quantum hodie baptiſmus: vide Tho. iiij. ſentẽtiar. diſtinctione iij. quæſtio. j. arti. i ij. vbi dicit: quòd quamuis circunciſio olim auferret culpam, ſicut baptiſmus: non tamen diminuebat fomitem: ideò oportuit baptiſmum ſuccedere. Item ad intellectum huius rubricæ, vide etiam Thomam in quarto ſen. di. j. q. v. q. prima. art. ſecũdo & tertio. Item baptiſmum cathechiſmus præcedere debet ex forma: ita quòd priusquam vbi dicit, q conſuetum eſt in eccleſia, vt totum, quod ad baptiſmum pertinet, expleatur ab vno ſacerdote, & præcipuè, quando non venit magna multitudo ad baptiſmum, & ſunt multi ſacerdotes. Et an ſanctificatus in vtero debeat baptizari: idic, quòd ſic, ſecundum eundem Thom. in. iiij. ſenten. diſ. vj. quæſtio. j. arti. j. Item vtrum ad hoc, vt conferatur baptiſmus, requiratur fides in baptizante. & in baptizato. vide latiſsimè per Thomam. in. iij. diſtinẽti. vj. qõ. j. articu. iij. Item ad de hîc Tho. iiij. di ſtinctione. vj. quęſtione. ij. arti. j. vbi dicit, q licet ſubſtantia ſacramenti baptiſmi poſsit conferri qualibet die & hora: tamen ſolennitas ſacramenti, hoc eſt aqua ſolennis baptiſmi, non poteſt conferri, niſi in duobus videlicet in vigilia Paſchæ, reſurrectionis, & in vigilia Penthecoſtes. & ibi ponit rationẽ, quare hoc debeat fieri potius illis diebus, quàm alijs diebus ſolennib⁹. Et ponit etiam ibi quæ ſigna ſint ficienda, quando qs baptizat ſalium, vel quando eum facit cathecumi. num. ibi plenè videbitis. Item vtrũ aſinus bibẽs aquã baptiſmi, dicatur

habeat neceſſe fieri catheciſmus. Et de eius forma, & quid operetur, vide omnino latiſsimè in. in. iiij. ſent. diſtin. j. q. ij. articu. ij. de exorcizatione: an debeat præcedere. vide Tho. in. iij. ſen. diſt. vj. q. ij. articu. iij. Item vtrum baptizati à Io. baptiſta ſint br baptizandi. plenè diſputat glo. in. c. dedit baptiſmum. j. q. j. Item an baptiſmus neceſſariò debeat conferri in eccleſia: vide tex. in cle. præſenti. de bap. & quod no. gl. ſi. ibi. & Inno. Item an probetur eccle 1 ſia curata ex hoc a ſolo, q baptizentur pueri, vide per Imo. in. d. cle. præſenti. in. ij. col. Itẽ an ex eo, q quis 2 baptizatur in loco: acquirat ciuitatem, vide per Bar. in. l. j. circa me. ff. ad muni.

a ¶ Pro intellectu huius. c. &. & eorũ quæ hîc ſcribit Inno. & doct. vide multum eleganter Tho. i. iiij. ſen. diſt. iij. q. j. arti. j. vbi melius declarat oia dictaꝫ Inn. quã hîc ſcribant. & plenè examina quæ & qualia verba in collatiõe baptiſmi ſint expri menda. & ibi inter alia dicit, q ſi baptizãs diceret: Baptizo te in nomine trinitatis. nõ di 3 citur collatus baptiſmus. de quo p iſtum hîc in fi. ſecus aſſerens ipſe Thom. ſi diceret: Baptizo te in nomine genitoris, filij, & ſpirituſſanct. Tamen. vbi etiam dicit multum ſingulariter, q ſi plures ſacerdotes ſimul dicant, Nos te baptizamꝰ in nomine patris &c. proferendo reliqua verba apta non eſt baptiſmus. Sed ſi vnus ſacerdos dicat pluribus, vos baptizo in nomine patris. &c. tunc dicit, q baptiſmus eſt ſed peccat taliter baptizans: niſi ex neceſsitate id faciat. Ibidem etiam ponit, ſi corruptè verba prolata fuerunt, an vitietur baptiſmus. & ibi concludit, quòd ſi hoc facit ex induſtria vitiatur baptiſmus: ſi verò ex ignorantia, bene confert, niſi ſit tanta corruptio, quæ omnino auferat ſenſum locutionis, quia tunc non eſt eſt baptiſmus. Et de hoc vltimo vide tex. in. c. retulerunt. de conſe. diſt. iiij. Et ponit etiam in præalle. di. ar. ij. ſi addatur aliquid in verborum prolatione vltra formam iuris, quòd vitietur baptiſmus. & concludit q ſi baptizans non intendit mutare ritum iuris non vitiatur baptiſmus, dũmodò ſd quod additur non ſit contrarium formæ baptiſmi à iure traditæ, & ideò concludit, q ſi baptizans vltra alia verba dicat: in nomine Beatæ Mariæ. non vitiatur baptiſmus. Et idem ſi aliquid aliud addat ex deuotione. Ponit etiam ſanctus Tho. j. di. arti. ij. circa fi. an interruptio, quæ intercipiat intentionem in prolatione verborum, habeat vitiare baptiſmum, & concludit quòd ſic, ſi eſt tanta interruptio, quæ intercipiat intentionem baptizantis. Et ideò dicit q ſic baptizatus dicat in nomine patris. & interponat longam fabulam, & poſtea dicat & filij & ſpirituſſancti. &c., non erit baptizatus. Secus verò dicit: ſi fuerit parua interruptio: vel adiectio verbi non corrumpentis formam. vt ſi dicat: in nomine patris omnipotentis, vel aliquid ſilentij, vel tuſsis vel huiuſmodi: quæ intentionem non diſcutiunt: quia tunc bene erit baptiſmus. ad hoc facit. l. quæ extrinſecus. cum ibi no. ff. de verborum obligatio. Item adde prædictis in quantum ſuprà dixi, q ſi plures dicant nos baptizamus, &c. quod idem in terminis dicit ſanctus Tho. in. iiij. ſen. di. vj. q. ij. articu. j. circa medium: addens, q ſi omnes vnũ immergerent ita q quilibet diceret: ego te baptizo in nomine patris & filij & ſpirituſſancti, eſſet baptiſmus verus: quamuis peccarent non ſeruantes ritum eccleſiæ, non tamen taliter baptizantes eſſent puniendi tanquam iterantes baptiſmum: niſi hoc intenderent. Etiam ſubdit ibidem ſingulariter Tho. ſcilicet in prælleg. ta. di. vj. quæſtio. ij. arti. j. quòd ſi duo baptizarent ſimul aliquem, & vnus ex baptizantibus eſſet mutus, & alter manchus: vno eorum proferente verba alio mergente non eſt baptizatus: quia iſta forma oſtendit, quòd ab vno eorum debet fieri immerſio & ver borum pronuntiatio. Item vide eundem Thom. in. iiij. ſent en. diſtin. vj. quæſtio. ij. ar. ij. vltra me.

CAP. I.

Si quis. ¶ †[a] Breue eſt. vel ſic. Licet puer ſit ter immerſus in aqua, in nomĩe patris & filij & ſpirituſſanctiſi nõ ſit dictum: Ego te baptizo in nomine patris. &c. non eſt baptizatus. ¶ † No. j. iũcta glo. fi. ꝙ vbi aliqua verba ſunt de ſubſtantia, vel forma ſubſtantiali alicuius actus, omiſsio alicuius verbi vitiat totum actum, ſicut patet hîc in omiſsione illorum verborum: Ego te baptizo. &c. Secus eſt vbi omitteretur aliqua verba: quæ non ſunt de ſubſtantia, ſed de ſolẽnitate. vt puta, ſi presbyter omitteret cathecizmum, vel ſalis impoſitionem, vel vnctionem: quam facit in pectore & in fronte. Ex quo eñ in aqua eum baptizauit, baptizatus eſt puer: ſicut videmus, quòd faciunt aliquando mulieres quando infans eſt in periculo mortis. Nam eum baptizant ſimpliciter. &omittunt illa verba, quæ ſunt de ſolennitate baptiſmi. Pro hoc de conſe. di. iiij. in. c. mulieres. nec debet reiterari baptiſmus. dic tamen, q ſi poſteà infans ſuperuixerit, debent ſuppleri per ſacerdotem ea quæ fuerunt omiſſa, vt catheciſmus & vnctiones & ſimilia. Et pro hoc quod not. hîc glo. Et ſic expreſsius hîc Abb. ¶ † Et ex his tangẽdo quodlibet verbum huius capituli: infero ad quæſtionem: quis poſsit baptizare. Nam text. hîc dicit, ſi quis, quod verbum eſt generis maſculini. Dic tu, q propriè hoc officium pertinet ad ſacerdotẽ, vnde neceſsitate etiam inſtãte Diaconus baptizare nõ debet. de conſe. diſ. iiij. c. cõſtat: cũ duob⁹ ſeq. Tũ ſi de facto aliqs nõ presbyter baptizat, tenet baptiſmus, ſiue baptizans ſit laic⁹, ſiue maſcul⁹, ſiue fœmina, vt in. c. j. in fi. de ſum. trini. & in. d. c. mulieres. tamen grauiter peccãt, nõ ſacerdotes, vt dixi: vſurpantes ſibi hoc officiũ ceſſante neceſsitate. Pro hoc. j. q. j. in. c. q quidã. nec debet vt̃ dixi reiterari baptiſmꝰ: ex quo illa forma ſubſtãtialis de qua hîc fuit obſeruata, ſed potuerunt ſuppleri ſolẽnitates omiſſę, vt p̃dixi. Ex his dic q iſtud verbũ, ſi quis, cõprehẽdit etiã fœmini nũ. Nam & maſculinũ cõcipit fœmininum. l. ſi ita. ff. de leg. ij. & xvij. q. iiij. c. ſi quis ſuadẽte. iuncto. c. mulieres. de ſen. excõ. ¶ Secũdò q̃ro ibi: *puerũ*. qd in puella dic q ide. Nã baptiſmꝰ eſt gñalis: & cõpetit iã fœminis, quã maſculis: 4 tã adultis, quã pueris: vt j. e. c. maiores. ¶ † Tertiò q̃ro ibi: *ter merſerit*. nũquid ſit de neceſsitate, vt baptizãdꝰ terᵇ immergaꝫ in aqua? Inn. hîc dicit notabiliter, q licet in verbis ſit redacta certa & ſubſtantialis forma vt hîc: nõ tñ in facto. Sola eñ intinctio eſt de ſubſtãtia, vñ ſufficit, q baptizans fuerunt aquã ſuper baptizãdo quãtũcũq; modicã. Nã q̃ꝫ poſſet cõtingere propter debilitatẽ baptizãtis & grauitatem baptizandi, q non poſsit illũ ſuſtentare manibus & immergere ter in aqua. dicit tamẽ Hoſti. tutum eſſe, vt in verbis vel in factis obſer- b bibere ſacramentum baptiſmi. vide gl. in. c. detrahe. j. qõ. j. & facit quod not. glo. in. c. qui bona. de conſecra. diſtin. ij. Et adde quòd creatura irrationabilis non eſt capax baptiſmi: nec per ſe, nec per alium. Ita determinat Thom. in iiij. ſenten. diſtin. ix. q. j. art. ij. vltra med. Item adde, q Papa nõ poteſt diſpenſare, q aliquis ſine baptiſmo ſaluetur. ita dicit idem Tho. in. iiij. ſen. diſtin. xvij. iij. q. arti. j. circa finem.

Anto. Franciſcus. ¶ Circa hoc, quod hîc dicit de trina immerſione, adde q baptiſmus etiam in ſolo capite fieri poteſt abſq; eo, quòd totum corpus immergatur. arg. l. ſi ex diuerſis. ff. de relig. & ſumpt. fu. & tenent Ioan. and. & Inno. in. c. debitum. de bap. & vide quod habeſ in. c. vulgaris. de pœ. diſt. j. & vide glo. in verbo trium. in. c. præcipuè. de conſe. diſtin. iiij. quæ dixit, q ſi vna tantùm gutta aquæ cadat ſuper eo, qui baptizatur, q ſufficit: tutius tamen eſt ſecundum Inno. in dicto cap. debitum. q aqua fundatur ſuper maiori parte corporis. & ad hoc vide Hoſtien. in ſumma. de bapti. in. §. quę ſit for. vbi dixit non eſſe baptizatum eum, cuius pes, vel manus tantùm baptizatur, reſiduo corporis manente in vtero, quia tunc non dicitur natus. & ꝓpterea non debet ſepeliri in eccleſia: cùm anima non baptizati, ſit damnata, vt in. c. nulla. de conſe. diſt. iiij. & in. c. firmiſsimè. de cõſe. ea. diſt. Et adde q baptizari poteſt paruulus, pro quo alius reſpondeat: vt in. c. paruuli. de conſecra. diſt. iij. & vide do. Cardi. in cle. j. in. §. ad hoc. de ſum. trini. & fide catholi. vbi dicit, q furioſus etiam poteſt baptizari alio reſpondente. de quo habetur. in. c. maiores. de baptiſ. & per Cardi. in clemen. j. in. vij. qõ. de homici. vbi dicit ſe credere hoc verum, ſi furioſus tempore, quo non erat in furore, declarauit mentem ſuam, quòd volebat baptizari: ſed ſuperueniente furore, non fuit baptizatus. Et adde, q ſi quis proijceretur in puteo, vel in flumine, & ſi dicerentur verba ſubſtanti. lia baptiſmi, non eſſet baptizatus propter periculum mortis inſtantis. de quo vide Cardi. in cle. j. in fin. de baptiſmo.

b ¶ De quo vide etiam hîc per domi. Anton. in. iij. columna. verſiculo. in his, quæ facit. & eius opinio. in terminis etiam firmat ſanctus Thomas. iiij. ſententia. diſtinctione. iij. quæſtione. j. articulo. iiij. Et dicit, quòd licet trina immerſio non ſit de neceſsitate baptiſmi: tamen congruentiſsimè fit ad expri mendum in factis fidem trinitatis. & dicit quòd ſi trina immerſio omittatur contra conſuetudinem eccleſiæ, grauiter peccat ſemel tantùm immergens. Et dicit, q ſi facerdos non intendebat: niſi ſemel immergere, prima ſola immerſio complet baptiſmum: terminans intent ionem baptizantis.

e ¶ Qualiter aqua sit necessaria in baptismo, & quare ipse potius ad hoc sumat, quàm ali⁹ liquor; prout est vinū, vel sanguis. a ponit elegantissimè Thom. in. iiij. san. di. iij. q. j. arti. iij. & vide. gl. Ant. in c. proxi. ś. eod.

SEB. SAPIA.

b ¶ In nominibus patris. Quid aūt si diceretur: In nomine patris & filij & spiritus sancti, & diaboli: an valeat baptismus & valeat hmōi cōsuetudo, vide Hostiē. in sum. huius ti. cōcludētē. qnō in. ś. quæ sit eius forma. col. ij. Car. Alex. in. c. consuetudinē. xj. dist. Petrū Rauenatē in conclusionib⁹ cō suetudinis. columna. xiiij.

c ¶ Adde hīc, q. si sacerdos baptizaret aliquem nobilem nō vitiat baptismus, si ob reuerētiā dicat: Ego baptizo vos. vbi debeat dici, Ego baptizote, secūdū quod docet ista decreta. ita determinātdo. i. c. cū ab vno. de reiu. in. vj,

SEB. SAPIA.

d ¶ Quid si dicatur. vide Fely. in. c, cū dilecta. col. xviij, ver. similiter dixit ś. de rescrip. & ibi ponit, an pfectio ordinis in baptismo vitiet baptismū. col. vj. ver. adde etiā ad istā regulā. vide etiā Fely. in. c. quæ in ecclesiarū. co. vj. ver. secūda cōclusio. ś. de cōsti. & ibi an Papa possit mutare formā verborū.

¶ Adde hūc, qd not. Bart. in. l, j. C. ne fa. bap. rei. vbi vbi dicit de iure hoc posse fieri, cū qs in periculo fuit baptizatus ite rū baptizari pōt in ecclesia cū hac d cōditione, si non es baptizatus. &c. Et de ista baptizatione: qua pœna puniant facientes eam, est tex. cum glo. & ibi domi, Abb. in. c, ex lite-

netur consuetudo loci. & vide tu bonum tex. in. c. de trina. de consc. dist. iiij. vbi dicitur: q̄ loci consuetudo obseruari potest licitè, siue fiat immersio trina, siue vnica, & libi videas significatum. ¶ †Quartò quæro ibi: *in aqua.*[a] quid si fieret in alio elemento, vt in vino, vel alio liquore? dic, q̄ non esset baptismus; quia elementum aquæ est substantia baptismi: vt in c. nō vt apponeres j̄. e. ibi: saliuæ aspersione liniuit. Nam Christus mandauit in aqua baptizari. & ita fuit ipse baptizatus & fortè ad hoc de signandum exiuit aqua de ipsius latere in passione eius, vt in. c. in quadam. j̄. titu. proximo. ¶ Quintò quæro ibi: *in nomine.* quid si diceret, in nominibus patris. &c, vel: in virtute patris, &c. dic, q̄ non esset baptismus, secundum Inn. quia plus importat in singulari, quàm in plurali. Nam denotat vnitatem essentiæ. Itē non licet variare formam per ecclesiam traditam.

¶ Sextò quæro ibi: *ego.* nunquid illud pronomen ego, sit de substantia baptismi: an sufficiat dicere baptizo. &c. glo. ij. hoc tangit, & communis opi. est, q̄ non sit de substantia: quia intelligitur sub alijs verbis. Dicit tamen gl. in. c. multi. de consc. dis. iiij. q̄ non debet omitti. si tamen omittitur, tenet baptismus. & hæc opinio bona: & quia aliqui tenent hoc esse de substantia præcauendum est à principio: vt istud pronomen ego, exprimatur. ¶ †Septimò quæro ibi: *baptizote.* quid si dicitur, baptizo te in nomine Christi & patris & filij. &c. quidam, vt refert Inno, dicunt, q̄ nō est baptismus propter omissionem formæ substantialis, nisi forte in vna prouincia consuetudo aliud haberet. Et no, bene hoc dictum, vult em̄, q̄ vna prouincia potest vti alia forma, quàm sit hīc expressa, dūmodo in substantia sit isti æquipollēs. Ponit exemplum in Calabria. & dicit, quòd Papa intantum approbauit illorum consuetudinē, quòd eis cōcessit: vt in futurum possint ita facere: secus dicit, vbi in vna ciuitate, vel in pluribus. quia non est ita iustus error in vna ciuitate, sicut in vna prouincia. Item non eminet tā tum scandalum, secundum Hostien. & conclu dunt Inno. & Host. q̄ ecclesia Romana debet quantum potest sine tamē violatione fidei tolerare ritus & consuetudines aliarum prouinciarum: vt Græcorum & aliorum Christianorum, vt facilius redeant ad fidem integram. Et his rationibus Papa sustinet Græcos sacerdotes in matrimonio, vt in. c. cum olim. de cleri, coniu. & in. c. Nicena. xxxj. di. Item Iudæos & Paganos contrahentes in secundo gradu, vt in c. gaudemus. de diuor. ¶ †Et sic bene & singulariter no. q̄ constitutio Papæ non extenditur ad alios habentes consuetudinem contrariā. pro hoc vide bonam glos. xxj. di. in. c. j. in fin. ¶ Octauò quæro ibi: *te.* quid si omittatur illud pronomen te? communiter tenetur, quòd ille nō est baptizatus: quia non apparet, quid iste baptizet. ¶ Vltimò quæro ibi: *in nomine patris.* quid si dicatur[d] in nomine trinitatis, vel in nomine Christi? Hanc quæstionem ponit gl. pe. & dicit, quòd tenet baptismus; quia olim sic baptizabantur homines: vt in. c. quodam. de consc. di. iiij. doc. hīc communiter tenēt oppositum, quia hodiè fuit immutata illa forma: vt patet in hoc tex. & hoc tene menti. Quædā tangit hīc Inno. ad materiam faciētia. vidē per

te. & per prædicta expeditæ sunt glo.

SVMMARIVM.

1 *Baptismus reiteratur, si dubitatur de eius omissione. 2.*
3 *Baptismus, quibus casibus reiteretur.*

CAP. II.

1 DE quibus. ¶ †Breue est, & hoc intendit. Si probabiliter dubitatur, an quis fuerit baptizatus, potest baptizari forma hīc expressa. ¶ †No. q̄ vbi dubitatur, an solennitas debita interuenerit, debet in dubio reiterari. ad hoc de consc. dis. j. c. solennitates. & quòd hīc dicitur de baptismo: procedit etiā de cōfirmatione, seu chrismatione secundū docto. Item dicerem in omnibus alijs sacramentis non iterabilibus eadem rōne.

2 ¶ Item no. casum, in quo sacramentum cōfertur sub conditione: hīc tamen non est propriè conditio, cùm sit de præterito. Non enim suspendit actum: quia certū est naturæ, vtrum fuerit baptizatus: vt no. in. l. cum ad tempus. ff. si certum peta. ¶ †Vltimò quæro, in quo dubio procedit iste tex. doct. instant: sed finalis & vera conclusio est, quòd procedit tam in dubio facti, quā iuris. Et primò ponit exēplū cùm reperitur infans expositus sine signo baptismi. Nam dubium consistit in facto. De secūdo possunt poni multa exēpla, & notabis. s̄. c. proxi. puta si fuit dictum: baptizo te in nomine Christi. Nam in iure dubitatur, an iste sit baptizatus. ideò potest baptizari sub ista forma. de qua hīc. ¶ In glo. fi. in fi. dic, q̄ ista quæstio nō procedit ad textum relata, quia ex quo præmittit protestationem, q̄ non intendit baptizare: si erat baptizatus nō potest dici, q̄ imprimatur nouus character. Itē sine illa protestatione tene, q̄ non imprimitur nouus character, si iterum quis baptizetur. sed tātū fit reiteratio in facto. ar. in. c. in Genesi. de ele. Nam dominium alicuius rei non potest haberi amplius: quàm semel. & bis haberi non potest, vt inter dilectos. de fi. instru. multò fortius hoc est dicendum in charactere. &c.

SVMMARIVM.

1 *Causæ magnæ importātiæ sunt per solam sedē Apostolicam decidendæ. 3.*
Sententia super depositione Episcopi per solum Papam fieri potest.
2 *Papa solus sine concilio, non potest statuere contra vniuersalem statum ecclesiæ.*
4 *Communis vsus loquendi attenditur etiam in interpretatione diuinæ scripturæ.*

CAP. III.

MAiores. ¶ Hoc dicit vsq̄ ad ś. verum. Sacramentū baptismi vtiliter confert paruulis, licet non credant, nec intelligant: & remittitur peccatum originale. Et diuiditur tota decreta. in duas partes. Primò ponit exordium probans magnas quæstiones maximè fidem tangentes referendas esse ad Papam. Secunda ibi: *in quibusdam.* ponit epistolā, quæ quatuor habet partes: sicut quatuor sunt quæstiones. Secūda ibi: *verum.* Tertia ibi: *sed adhuc.* Quarta ibi: *item quæritur.* Prima subdiuidi tur. primò ponit hæreticorū obiectio duab⁹ authoritatibus

rarū. de apost. Itē vide tex. in. c. nō licet. & ca. ne baptizare. cū. iij. seq. de cōsc. di. iiij. Et ista practica protestā di est, quā no. idē domi. Abb. in. c. j. in fin. de cler. per sal. promo.

¶ De hoc genere causarum: scilicet, quæ sunt maiores quæ mediæ: vide per Ioā. and. post Host. in cap. fi. de crimi. fal. & per glo. remissiuè. in versi. grauiora. & Imo. in. ix. col. in cle. non potest. de procur. facit quod legitur in text. & gl. in. c. frater. vel iter. xvj. q. j. & p gl. in. c. literas. de iura. calū. Et quæ dicatur minima causa, vide per gl. in ca. de appellationibus. de app. & per gl. in. c. fi. de re iudi. lib. vj. Et fa cit, quod not. do. Ant. in. c. cæteru. de donati. ponit, quid dicatur esse minimum, & circa hoc quæ dican tur causæ maiores &c. vide do. Ant. in cap. vt debitus. in vlti. col. de app. post gl. fi. ibi quæ dicit, q̄ causæ maiores sunt: de quibus. in. c. quodtrāsla. de offi. leg. Et adde quòd cuiuscunq̄ valoris sit causa, non dicitur esse magna causa, si agatur solùm de possessione, nō de ꝓprietate. Ita no. dicit Bart. in. l. admonendi. in. x. col. ff. de iureiurā. Item, quæ dicatur grauis vel ardua causa, vide domi. Ant. de procu. in. c. querelā. in. vj. colum. Nam causa electionis dicitur magna causa: vt not. gl. in. c. bonæ. el. j. in ver. securum. de elect. maximè si sit de electione Episcopi: vt est tex. in. c. fi ipsius. de electi. lib. vj. vel de electione coadiutoris Episcopi, vt est tex. in. c. j de cle. egr. lib. vj. & vide domi. Anto. in. c. edoceri. in

authoritatibus munita. Secūda ibi, *ad id.* ipsius solutio. Tertia ibi: *cæterum.* authoritatibus respondet. ¶ Casus literalis. Quidam hæretici fecerūt quasdā quæstiones catholicas. Archiepiscopus Aretalē. postulauit dūm Papā illis quæstiōibus rndere. Ad quod respōdet Papa declarando singulos articulos vniuscuiusq̄ quæstionis, vt clarè ex illa litera capere possis. Ber. ¶ †No. j. q̄ magnarū causarū[a] decisio seruāda est soli Apostolicæ sedi. pro hoc capi. vt debitus. s̄. de appel. & c. quāuis. de electio. libro. vj. Hinc est, q̄ nemo citra Papā. potest facere sentētiā super depositionē Episcopi. iij. q. vj. accusatus. & c. quāuis. & c. ij. de trāsla. Præla. & præsertim si talis causa attingit articulos fidei, vel sacramenta ecclesiæ. Hīc enim agebatur de sacramentis ecclesiæ. Et ex hoc & ex tex. infero solū Papā posse cognoscere & decidere causas fidei, & sacramentorū ecclesiæ. ¶ †In cōtrariū tamē facit glo. in. c. Anastasius. xix. di. quæ videtur velle, q̄ Papa in causa fidei, debet cōgregare cōcilium. & in tali causa conciliū est supra Papā: & sic aliqui ruditer intelligentes illā glo. apertè veniūt cōtra istū tex. vnde dic q̄ regulariter solus Papa pōt decidere causam cōcernētē fidē & sacramentum ecclesiæ, vt probat hīc. & in. c. hæc est fides. xxiij. q. j. ad. c. Anastasius. dic, q̄ ibi Papa voluit decidere cōtra aliquod institutū per ecclesiā: quod nō poterit sine concilio, quia vbi in causa fidei con stat de iudicio totius ecclesiæ: Papa non potest aliquid decernere cōtra statutū ecclesiæ. quia posset Papa esse hæreticus, & sic errare in fide. xl. di. si Papa. sed tota ecclesia errare nō pōt: vt in. c. à recta. & ibi bo. glo. xxiij. q. j. ¶ Secūdò no. q̄ Christus orauit ꝓ Petro, vt nō deficeret eius fides. Ex quo infertur, q̄ fides Christiana deficere nō pōt: quia non est præsumendū, q̄ Christus fuit frustratus labijs suis. ¶ Sed contra hoc op. Christus orauit pro Petro. ergo sequitur, q̄ successores Petri non possent errare. quod tamē est falsum. Nam Papa pōt peccare, vt in. c. aliorū. ix. q. iij. & pōt esse hæreticus: vt in. d. c. si Papa. Item potest esse ignarus[b] adeò, quòd propter insufficientiam potest resignare papatum: vt in. c. j. de renun. lib. vj. ergo ratio literæ nō concludit, vt propter orationē Christi factā in pſona Petri, sit recurrendū ad Papā in causis arduis. Sol. dicūt hīc doc. q̄ Christus orauit pro Petro & successoribus suis, vt nō deficerent tā in fide, quā in moribus. Nā successores in fide & moribus erūt salui, nec errabunt in fide. Ad id quod dicitur de hæresi respondēt, q̄ orauit pro Petro & ecclesia. Ego aliter dicerem, q̄ quēadmodū potestas tradita Petro, fuit sibi tradita in pſona ecclesiæ, sed sibi tanquā capiti: vt notabiliter probat in. c. quodcūq̄, xxiiij. qō. j. & in. c. ita dns. xix. di. Ita Christus orauit pro Petro, id est pro tota ecclesia in persona Petri, sed pro Petro principaliter, tanquā pro capite, vt nō deficeret fides Petri. Fides autem Petri est fides vniuersalis ecclesiæ. & ideò directè cōcluditur, q̄ ecclesia tota errare nō pōt: quin saltem remaneat in vno. Et ita probat per August. & est tex. cū gl. notabilis in. d. c. à recta. xxiiij. q. j. † Sed quia Papa est caput huius ecclesiæ, & præsumitur oībus sanctior & doctior. xl. di. c. j. ideò ad ipsum est recurrēdū in causis maximè arduis, quia de facili non potest totā ecclesiā cōgregare dubio maximo existente. & vide gl. no. in. c. quāuis. xxj. dist. quæ dicit, q̄ vbi sunt boni Christiani, est romana ecclesia. vnde post mortē Christi fides remāsit solū apud beatā virginē. Sic pōt cōtingere (quod absit) q̄ apud vnū solū dūtaxat fidelem, licet fœminā posset consistere recta fides. ¶ No. iij. in ś. quibusdā. q̄ lex Mosayca nō est seruanda cū Euangelio, nec circūcisio cū baptismo. vnde baptismus successit circūcisioni, nō aūt cōcurrit cū circūcisione. ¶ Itē no. q̄ baptismus cōpetit cuiq̄ sine distinctione sexus, vel ętatis. ¶ Itē no. hīc tex. apertū, q̄ in lege diuina etiā masculinū cōcipit fœmininū. ita apertè arguit hīc tex. Nam Christus dixit, nisi quis renatus fuerit. &c. & dicitur, q̄ per hoc includere voluit masculios & fœminas. non solū ergo in lege humana masculinū concipit fœmininū. l. si ita. ff. de le. iꝛ. & in. l. j. ff. de ver. sig. & xvij. q. iiij. si quis suadente. iuncto capi. mulieres. de sen. ex. sed etiā in. l. diuina, vt hīc, quod tene menti. ¶ Itē no. duos effectus circūcisionis antiquæ. Nā tollebatur peccatū, & euitabat dānationis periculū. Sed per hoc nō poterāt peruenire ad regnū cæleste. Baptismus verò habet tres principales effectus. Primus inducit remissionē peccatorū. Secundus tollit damnationis periculū. Tertius aperit regnum cæleste. & dic quartū, q̄ infunduntur gratiæ & virtutes in ipso baptismo: vt ꝛ in

ver. illud. & in cle. j. de sum. tri. in fi. Dic etiam clarius, quòd per baptismum dimittitur nedum peccatū, sed etiam omnis pœna peccati, ita q̄ si infidelis adultus hodiè baptizaretur: & illico decederet, non sentiret etiam pœnam purgatorij: vt est text. Aug. notabilis. de pœ. dist. vij. c. nullus. vbi ponit exēplū in latrone: cui credenti, & tūc baptizato baptismo flaminis, fuit dictū: Amē dico tibi: qa hodiè mecum eris in paradiso, vt in. d. c. fi. ¶ Item no. q̄ dispositio habens plures orationes debet vniformiter intelligi. vnde cauda nō est separāda à capite: vt ad aliud referat principium, & ad aliud finis. & ad hoc notabis istum tex. in ver. fi. iuncta glo. in ver. authoritas. ¶ †No. ibi: *secundum communem vsum loquendi.* tex. satis notabilē, q̄ etiā verba[c] scripturæ diuinæ intelliguntur secundū communē vsum loquēdi. c. ex litteris j̄. de spon. & l. Labeo. de supel. le. ¶ †Item no. q̄ verba apta referri ad habitum & actū, referuntur ad habitum solū, quādo subiecta materia hoc expostulat. & fic non potest quis redargui de ineptitudine loquendi. Exemplum. si dico: Titius comedit: licet actualiter nō comedat, tamē verū est dicere, quòd comedit: referendo sermonē ad aptitudinē, & nō ad actū, aptus est enim comedere. Et idem dicendum est in statutis & alijs dispositionibus. ¶ Vltimò nota in hoc principio: q̄ etiam paruulis[d] virtutes infunduntur in baptismo, & hæc opinio hodie est approbata in cle. j. in fi. de sum. trini.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum à simili procedit, etiam in concernentibus animam: dummodò detur omnimoda similitudo.*
2 *Peccatum originale quod est.*

VErum. ¶ Originale peccatū, quod sine cōsensu cōtrahitur, remittitur in baptizato, etiam nō cōsentiente, vt paruulis: secus de actuali, quia sicut nō cōmittitur sine cōsensu, ita nō relaxatur. h. d. vsq̄ ad ś. adhuc. ¶ †No. j. quòd etiam in concernentibus animā in lege diuina, licitum est arguere, à simili: dummodò detur omnimoda similitudo in eo, in quo fit comparatio: aliās ar. à simili corruit: vt hīc. de quo vide quod no. Io. an. in. c. nō pōt. de prębe. li. vj. & quod no. in. c. translato. de cōsti. ¶ No. duplex esse peccatū. s. originale & actuale. & q̄ actuale nō cōmittit sine consensu. Nā peccatū adeo est volūtariū, vt nullo modo sit peccatū: nisi detur voluntas peccandi. Nam peccatum est voluntas cōsequendi, quod iustitia vetat. de quo dic, vt plenius habetur. xv. q. j. in prin. & dicitur actuale, quia primo actu & facto cōmittitur. Nam impossibile est quē peccare sine facto suo. Originale verò dicitur, qd cōtrahitur ab origine. s. cū anima infunditur in corpore. vnde satis post Innoc. hīc: quòd in anima[c] pueri reperiuntur tria. s. pronitas ad peccendum. & contrahitur ex carnis corruptione. Nam per peccatum primorum parentum caro humana fuit corrupta. vnde dicit canon: quòd omnis ætas ab adolescentia prona est ad malum. xij. quæstio. j. omnis ætas. Secundū,[d] est quædā macula, seu sordes quā cōtrahit aia

iij. col. de rescrip. vbi dicit, quòd ista tur arbitrio iudicis, quæ dicatur ar dua causa. Idē do. Anto. in. d. c. edoceri. in vlti. col. dicit quòd cōstitue re vniuersalē syndicū, vel œconomum in ecclesia, dicitur arduum negotium. Item, quæ dicantur leues causæ, vide omnino Bar. i. l. leuia. in fine. ff. de ac cusa. Quæ autē dicantur leuia, grauia vel grauissima. vide Bar. in. l. non solū. ś. si mandato. ver. cir. secūdum. ff. de iniur. Et de multiplici genere causarū, vide glos. xj. q. j. in sum. & Lap. alle. lxx. Itē quæ dicā tur grauia delicta, videl do. Anto. in c. at si clerici. in. ś. de adul. in pe. col. de iudi.

Anto. Fran.

¶ Quæ. dicantur causæ graues, & quæ modicæ, & quæ minimæ: dicas hoc relinquēdum arbitrio iudicis, qui cōsyderata qualitate pſonarū & quātitate causę arbitrabit illā esse magnā, vel paruā iuxta glo. in. l. illicitas. ff. de offic. præsi. quæ dicit, q̄ causa vniuspor celli i rustico erit grauis: quia porcellus rustici est oculus rustici. & vide Ro. in. l. si cō stāte. in prin. ff. soluma. & quæ notāt doc. in. l. admonēdi. ff. de iureiu. & in. l. imperiū. ff. de iuri. om. iud.

SEB. SAPIA.

b ¶ Ignarus. vide Feli. in. c. si qñ. co. pe. in fi. ś. de rescr. vbi dicit, q̄ ꝓpter defectū literaturę Papa non potest deponi, sed per solam hæresim.

SEB. SAPIA.

c ¶ Quòd etiā verba. Multa de cōi vsu accumulat Fely. in gl. j. pœnij huiꝰ libri. co. ij. cū se. & Mod. in ru. ff. de ope. no. nū.

d ¶ Et circa baptismum paruulorū

& eius effectum, vide tex. in c. j. §. verum. ſ. de ſum. tri. & omnino. ſ. Thom. iij. ſen. diſt. iiij. q. iij. ar. j. vide etiam ad materiam huius. c. quod ipſe Tho. no. ea. diſt. q. iij. articu. ij.

SEB. SAPIA. ¶ Per baptiſmum. Nunquid autem baptiſmus de-
a leat crimina perpetrata ante baptiſmum adeò, quòd qui perpetrauit nõ poſ
ſit amplius accuſa
ri. vide Fely. in. c.
de his. col. ij. verſi.
ſecunda concluſio. j. de accu. poſt
Abba. ibi.

ZACHARIAS.

b ¶ Non dimittere 2 in infuſione ad corpus per immiſtionem carnis corruptæ. Tertium eſt reatus, ſeu debitũ
tur peccatũ origi- pœnæ eternæ, quod quidẽ ſequitur ex ſecũdo.
nale. Tu dic, q̃ nõ Nã propter illam maculã cõtractam primi pa
tollitur per baptiſ rentis cum poſteritate ſua fuerunt deputati
mum quo ad ſui huic pœnæ eternæ. ¶ † Sed dubitaſ: q̃ ex iſtis
eſſentiã, ſed miti- tribus dicaſ peccatũ originale. magiſter ſenten
gatur, ne quis da- tiarum plenè proſequitur. ij. ſen. di. xxx. & ibi
mnetur: vt no. gl. a cõcludit, q̃ illa pronitas ad peccandũ ſit pecca
in. c. ſi concupiſcẽ tũ originale. quod nõ placuit Inno. quia ſequi
tia. cxl. q. j. & in. c. tur, q̃ per baptiſmũ, nõ dimitteret peccatum
ij. de conſe. di. iiij. originale, a cũ pòſt baptiſmũ remaneat ipſa p̃
Antonius Franc. nitas ad peccandũ, vt in. d. c. omnis ætas. & . c.
¶ Circa hoc quod ſepties in die. de pœni. diſt. iij. Dicit ergo ipſe
hic dicitur, de pec teneri cõmuniter, q̃ illa macula, ſeu ſordes ſit
cato originali, di- peccatum originale: cui eſt annexa illa proni
cas q̃ illud proceſ tas ad peccandũ. vñ licet tollaſ illa macula, re-
ſit ab inobedien- manet tamẽ pronitas propter corruptionem
tia & concupiſcen carnis, & ſic intelligitur illa authoritas Augu.
tia primorũ paren dũ dicit, q̃ per baptiſmum tollitur peccatum
tum. & ideo, quã originale reatu & non actu: ideſt, tollit ille rea
uis nõ tenetur de tus, qui priuabat hoiem viſione Dei: ſed rema
illo confiteri in net impropriè tamẽ in actu, quia remanet illa
xta ea, quæ haben pronitas ad peccandum. Dicit etiã Aug. q̃ iſti
tur per glo. in §. qui carẽt viſione Dei decedẽtes ſine baptiſmo
fina. de pœni. diſ. mallẽt ſic eſſe, quã nõ eſſe. Et hoc facit ad ſolu-
iiij. & quia illud tionem vnius cõtrarij. Nã videt iniuſtum, vt
deletur per baptiſ paruulus, qui nullũ peccatũ cõmiſit decedẽs ſi
mũ, vt in. c. maio- ne baptiſmo puniat. So. carentia viſionis Dei
res. de bapti. & de nõ eſt propriè pœna, ſed propter inobediẽtiã
hoc originali pec primorũ parẽtũ Deus nõ vult eis cõicare bea-
cato habetur per titudinẽ ſuã: nõ aũt imponit eis pœnã actualẽ.
beatum Tho. in & iſto reſpectu pœna iſtorũ paruulorũ dicit
prima parte ſum- mitiſſima, vt in ca. regenerante. de cõſe. diſtin.
mæ. q. viij. ar. iiij. iiij. quinimo Deus facit eis gratiam eos crean-
&. ij. & lin. q. dema do, quia ſecũdũ illã authoritatẽ Aug. iſti volũt
lo. q. iiij. & in ſum magis ſic eſſe, quã nõ eſſe. & idẽ no. gl. in. d. c.
ma cõtra gentiles. regenerãte. Cõclude ergo, q̃ per baptiſmũ tol
li. iij. q. xlj. cũ dua litur illa macula, ſeu ſordes animæ: & per con-
bus ſeq. q. Et ad- ſequens tollitur ille reatus. Itẽ illa pronitas ad
de, quòd originale peccandũ debilitatur maximè poſt ſacramẽtũ
peccatũ eſt æqualiter in omnibus, vt confirmationis. Nã per chriſmationẽ, ſeu cõ-
per bea. Thom. in firmationẽ Chriſtianus confirmatur in fide, &
prin. ij. q. lxxxij. efficitur fortior ad reſiſtendũ Diabolo & cõ-
ar. iiij. & in q̃. de cupiſcẽtijs carnalibus: vt in. c. j. de conſecr. diſ.
malo. q. iiij. ar. v. Et an originali peccato debeat pœna ſenſibilis, vide eũdem Tho. in præl. q. xxxiij. ar. iiij. & in. d. q. de malo. q. ij. arti. ij. & an pœna peccati originalis in aliquo remaneat poſt baptiſmũ: vide eundẽ in . iiij. parte ſum. q. lx. viij. ar. iij. & quæ ſit pœna peccati originalis, dicas q̃ eſt pœna carẽtiæ diuinæ viſionis, vt per eundem Tho. in. q. de malo. q. ar. ij. &. iij. & vide quæ habẽtur in. c. per baptiſmum. de conſe. di. iiij. vbi habetur, q̃ multiplex eſt pœna peccati originalis. de quo ibi vide per Archi. & ſcribentes.

c SEB. SAPIA. ¶ Quòd quis. An præſumatur quis in eadem volun
tate perdurare, vide Bal. & alios in. l. in ipſius. vbi bo. tex. C. fami. erciſcund. Aretinus in capitulo primo. in ſecunda columna. ſuprà de iudi. Alexander in conſilio ſeptuageſimo octauo, incipiente, in cauſa & lite vertente, in ſecundo volumine.

3 *Intellectus implicantes contrarietatem, vel repugnantiam, non ſunt ad mittendi.*

Sed adhuc. ¶ Licet in baptiſmo dimitta
tur originale peccatum par-
uulis, qui tũ cõſentire nõ poſſunt: in adultis tamẽ amẽtibus, vel dormientibus, qui nõ cõſentiunt ba
1 ptiſmo, nõ dimittitur actuale. Itẽ etiã nec origina
le. Secũda pars ibi: *ad hoc.* ¶ † No. j. q̃ nũq; quis liberaſ ab vno pec
cato, quin liberetur ab omnib⁹. quia Deus nõ nouit opus imperfe
ctionis. Ex hoc infero, q̃ cõfitens aliqua ex ſuis peccatis, vel etiã o-
mnia, ſi diſpoſitus eſt in aliquo peccato iacere, à nullo in veritate
abſoluitur rectè. quia peccata ex parte non dimittuntur per ratio
nẽ literæ. & vide quod leg. & no. in. c. qđ quidam. de pœ. & remiſ.
2 ¶ † Secundò no. q̃ pœna originalis peccati nõ eſt niſi carẽtia vi-
ſionis Dei. Ex quo infertur ad id, quod dixi in præcedẽti. §. quod
paruuli decedẽtes ſine baptiſmo, nõ patiuntur aliã pœnam: niſi q̃
carent viſione Dei: illa tamẽ pœna maxima eſt: vt in. c. firmiſsimè.
de conſe. diſt. iiij. licet reſpectu pœnæ actualis dicatur mitiſsima.
& ſic cõcordat tex. in. c. regenerãte. ea. diſt. Et ob hoc dixit Augu.
q̃ dãnati ad perpetuos cruciatus mallẽt eſſe cũ illis cruciatibus, &
videre Deum: quàm extra cruciatus, & carere viſione Dei. quaſi
innuat, quòd carẽtia viſionis Dei eſt in ſe maior pœna, quàm ſit
cruciatus ille, quẽ damnatus ſuſtinet in inferno. Imò iſta carentia
dicitur grauiſsima pœna. dãnatus tamen in inferno habet vtranq;
pœnam, quia caret viſione Dei: & tamẽ patitur alios cruciatus.
3 ¶ † Itẽ no. q̃ abijciendus eſt intellectus, ex quo ſequitur quædam
contrarietas, ſeu quædam repugnantia. Et no. modum arguẽdi. fa
cit. c. ſolicitudinem. de app. & l. vbi repugnãtia. ff. de reg. iur. cũ ſi.

SVMMARIVM.

1 *Dormientes & furioſi non poſſunt baptizari, niſi antè dormitionem & furorem velint baptizari. 6. 7.*
2 *Infideles non poſſunt cogi ad fidem ſuſcipiendam.*
Baptizari nemo poteſt per vim.
4 *Matrimonium factum ex voluntate coacta, non tenet.*
5 *Præſumitur quis durare in eodem conſenſu, & allegans voluntatem mutatam habet probare.*
7 *Maritus non poteſt ordinari in præiudicium vxoris etiam, quòd vxor adhuc non ſit cognita.*

Item quæritur. ¶ † Hoc dicit vſq; ad
fi. Amentes: vel dor-
mientes baptizati: ſi ante dementiam, vel dormi-
tionẽ baptizari volebant, characterem ſuſcipiunt,
aliàs ſecus. coacti verò cauſatiuè ſuſcipiunt. h. d.
vſq; ad fi. Primò ponitur quæſtio. In ſecunda. ibi: *ſunt autem.* quo-
rundam opi. In tertia ibi: *ſed opponitur.* illi quæſtioni opponit. In
quarta ibi: *propter quod.* opinionis veritatẽ exprimit. In quinta ibi:
2 *dormientibus.* principalem quæſtionem ſoluit. ¶ † No. j. alienum fo
re à religione Chriſtiana: vt infideles compellantur ad fidem ſu-
3 ſcipiendã. concor. c. ad finem. xxiij. q. v. ¶ † No. differentiam inter
vim præciſam & conditionalem. Nam vis præciſa impedit impreſ
ſionem characteris. ſecus in conditionali. ratio eſt: quia primo caſu potius dicitur quis pati quàm agere. c. ſacris. quod met. cau. Exẽ
plum: ſi quis ligatis manibus & pedibus inuitus baptizaretur. Sed
in vi conditionali eſt voluntas, licet coacta. Et ex hoc & ex tex. no.
4 q̃ coacta voluntas, voluntas eſt: licet nõ ſit abſoluta. ¶ † Ex hoc in
fertur, q̃ in actu, in quo requiritur abſoluta voluntas, vt in matri
monio, vbi requiritur omnimoda libertas: vt in. c. cum locum. de
ſpon. coacta voluntas non ſufficit. quia non eſt abſoluta voluntas.
5 & vide quod dixi in. d. c. cum locum. & tene menti. ¶ † Itẽ not. q̃
c quis præſumitur perdurare in eodem conſenſu. allegans ergo vo
6 luntatem mutatam, habet probare. ff. de proba. l. eum qui. ¶ † Itẽ
no. caſum, in quo demens, vel dormiens poteſt baptizari, quando
ſcilicet ante dementiam: vel ſomnum erat in propoſito baptizan
7 di. ¶ † In gl. in verbo, *conditionaliter.* ibi Ioan. And. dicit: quòd non
cogeretur & hoc tenuit. hîc & in capitu. vbi iſta. lxxiiij. diſt. ſed do
cto. videntur communiter tenere contrarium. Pro hoc facit iſte
tex. Nam quemadmodum ſuſcipiens baptiſmum per vini cõditio
nalem compellitur ad obſeruantiam fidei & ipſius ſequelã, vt hîc & in

& in. c. de Iudæis. xlv. diſt. ita & ordinẽ ſuſcipiens debet cõpelli ad
obſeruãtiam ordinis & ſequelã ipſius. & erit hîc caſus in quo me-
tum paſſo non ſuccurritur per actionẽ, quod me. cau. Ratio, quia
cõtra impreſſionẽ characteris, cũ ſit indelebilis, reſtitutio fieri nõ
debet: nec pòt: maximè cũ iſte poſſet dici inuitatus ad meliora,
vt notatur in ſimili in. c. cùm dilectus. quod met. cau. & vide per
Goff. in ſum. de æta. & qualita. §. circa hanc. & duobus. §. §. ſequẽti-
bus. ſi tamẽ iſte habuiſſet vxorẽ poterit matrimonio licitè vti, q̃a
non potuit ordinari in præiudicium vxoris, etiã ſi vxor nõdũ fuiſ
ſet cognita. arg. eo rũ, quæ not. gl. de voto. lib. vj. c. j. ¶ In gl. in ver.
perdurare. no. bñ iſtam gloſſ. & . q. quã ponit, quia quotidiana eſt.

SVMMARIVM.

1 *Baptizare nemo poteſt ſeipſum, etiam inſtante neceſſitatis articulo, tamen ſi ſtatim mortuus fuiſſet, ſaluus fuiſſet propter fidem, quam habuit.*
2 *Forma ſubſtantialis debet ſeruari, aliàs actus eſt nullus, etiam quòd ex neceſſitate non poſſit ſeruari.*
3 *Baptizans debet eſſe maior baptizato. xviij. annis.*
4 *Iudæus ante, quàm recipiatur ad baptiſmum, debet omnia reſtituere, quæ extorſit per vſurariam prauitatem: illa verò quæ licitè quæſiuit, non.*
5 *Baptizari nemo poteſt ex ſua immerſione in fontem, licet alius dicat, ego baptizo te. ſed requiritur, quòd ab alio immergatur.*

CAP. IIII.

1 Debitum. ¶ † Nemo pòt ſeipſum baptizare,
etiã inſtãte neceſſitatis articulo. Cõ
munis diuiſio. Secunda. ibi: *reſpondemus.* ¶ Caſus lite-
ralis. Quidã Iudæus in mortis articulo conſtitutus,
cũ inter Iudæos exiſteret: nec aliquem Chriſtianum habere poſſet
ſeipſum in aquã immerſit, dicẽdo: Ego baptizo me in noĩe patris
& filij, & ſpiritus ſancti. amen. Quærit, an iſte ſacramẽtũ baptiſ-
mi receperit. Reſpondet Papa, q̃ cũ inter baptizãtem & baptiza-
tum debeat eſſe diſcretio, ſecũdũ quod ex verbis dñi colligitur, q̃
dixit Apoſtolis: Baptizate oẽs gẽtes in noĩe patris & filij & ſpiri-
tus ſancti, prædictus Iudæus eſt ab alio baptizandus: vt oſtẽdat, q̃
alius eſt, qui baptizat: & alius qui baptizaſ. vnde dñs nõ à ſeipſo,
ſed à Ioanne voluit baptizari, tamẽ ſi Iudæus ſtatim deceſsiſſet, ad
patriã cõuolaſſet, nõ propter ſacramẽtũ baptiſmi: ſed propter fi-
dẽ, quã habuit ſacramenti. In baptiſmo illa ſpiritualis generatio ce
lebratur, de qua dixit dñs: niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiri
tu ſancto, nõ intrabit in regnũ Dei &c. Sicut eñ in carnali gnãtio
ne alius eſt qui generat, & alius qui gnãtur: ſic & in ſpirituali ali?
debet eſſe, qui ſpiritualiter generat, & alius qui ſpiritualiter gene
ratur. Sanè cũ corpus exterius, ſiue cor interius baptizaſ, oportet,
vtrobiq; paternitas & filiatio valeat inueniri, quibus baptizans &
2 baptizatus adinuicẽ referãtur. Ber. ¶ † No. j. q̃ vbi aliqua requi-
runtur ad ſubſtantiã actus: niſi illa interueniãt, nõ tenet actus etiã
ſi ex neceſsitate ſolennitas ſeruari nõ poſsit. Ex quo infertur, q̃ ne-
ceſsitas facit deficere ſolẽnitatẽ ſubſtãtialẽ. quod no. ¶ No. ij. q̃ in
baptiſmo quis dicit renaſci: quia primò fuit natus carnaliter: nũc
verò renaſcit ſpiritualiter. Et ex hoc infertur & ex tex. q̃ iſta gene
ratio ſpiritualis debet imitari naturã, ſeu naturalẽ generationẽ in
quantum poteſt. vnde ſicut in generatiõe naturali quis nõ poteſt
ſeipſum generare: ſed requiritur alius, qui generet: ita & in iſta ſpi
3 rituali regeneratione. ¶ † Ex hoc ego crederem, q̃ nemo pòt aliũ
baptizare: vel ipſum de ſacro fonte leuare, quin poſſet eſſe pater
ſuus carnalis. & ſic, q̃ præcedat baptizandũ in plena pubertate: id
eſt, q̃ ſit maior. xviij. annis. Sicut in ſimili dicimus in adoptione le
gali: quia oportet, q̃ adoptans excedat adoptatũ in plena puberta
te: & q̃ ſit maior. xviij. annis eò, quẽ vult adoptare: vt ſit certiſsi-
mum, q̃ poſſet eſſe pater carnalis: vt patet inſti. de adop. §. minorẽ.
licet Pet. de Auch. hîc dicat ſufficere, q̃ excedat in. xiiij. annis, quia
tunc poſſunt generare. Sed nõ placet: quia, vt dixi, lex in ſimili re-
quirit plenam pubertatẽ: vt in. d. §. minorẽ. Nam multi reperiũtur,
qui non ſunt puberes in. xiiij. an. vt no. in c. puberes, de deſpõ. impu. Et ex hoc no. quaſi nouũ, q̃ nõ debet quis admitti ad leuandũ
aliquem de ſacro fonte: vt ſit pater eius ſpiritualis, niſi præcedat,
ſeu ſit maior baptizãdo in. xviij. an. Nam abſo
num videtur eũ fieri patrem ſpiritualem, qui a
non poteſt eſſe carnalis. §. minorem. ¶ Item
colligo vltra alios arg. optimũ, & quaſi in tex.
expreſſum, quòd ad ſubſtantiam baptiſmi, nõ
requiritur leuans de fonte, ſeu ſuſcipiens de ſa
cro fonte, ſed ſufficit ipſe baptizatus. hoc aper
tè probatur in eo, q̃ Papa arguit de carnali ge
neratione ad ſpiritualẽ: & in ſpirituali in patrẽ
requirit duntaxat ipſum baptizantem: leuans
ergo potius interuenit ad ſolẽnitatẽ actus, quã
de neceſsitate: & fuit hoc, vt arbitror introdu
ctum propter paruulos: qui nequeunt reſpon
dere in cathechiſmo. Ad. c. paruuli. de confec.
diſt. iiij. ſed cathechiſmus non eſt de ſubſtãtia
baptiſmi: vt in. c. j. §. eo. pro hoc facit tex. in. c.
proxi. à contrario. ¶ Vltimò not. q̃ in baptiſ-
mo nõ ſolùm baptizatur: ideſt intingitur cor-
pus exterius. ſed etiã corpus interius: & illa ab
lutio, quæ fit exterius notat ablutionem inte-
riorem. & interior fit per ſpiritũſanctum. Nã
aqua & verba nil prodeſſent, niſi ſpiritũſan-
ctus baptizaret interius, in. c. per aquã. de con-
ſe. diſt. iiij. Vnde reperitur duplex paternitas
& filiatio in baptiſmo. vna exterius: in aqua ba
ptizans eſt pater: alia interius in aqua ſpiritu-
ſanctus eſt pater: & ideò omnes Chriſtiani vo
cantur filij Dei. & inter ſe ſunt fratres ſpiritua
les: quia habẽt vnum & eundẽ patrẽ ſpiritualẽ
in iſta ſecunda natiuitate. Facit quod not. in. c.
adl̃menſam. xj. q. iij. & per hoc intelliges iſtum
4 tex. in fin. ¶ † Hîc quæritur, nunquid Iudæus
debeat indiſtinctè admitti ad baptiſmũ: dic, q̃
non. nã primò debet reſtituere ea, quæ extor-
ſit per vſurariam prauitatẽ & illicitè: vt in. c.
Iudæi. & ibi glo. de conſe. di. iiij. non autẽ tene
tur relinquere alia licitè quæſita: ſicut multi
ſimplices credunt. pro hoc. c. ſicut Iudeij. de Iu
dæis. Item non debet baptizari illico: ſed debet
aliquo tẽpore differri, vt appareat, an habeat
rectã intentionẽ. & olim fuit ſtatutum, vt ſta-
ret cathecuminus per. viij. menſes: vt in. d. ca.
Iudæi. ſed poſteà fuit ſtatutum, q̃ per. xl. dies
tantũ: vt in. c. ne quod abſit. ea. diſtin. Multi ta
men non bene, hoc non obſeruant, ſed illico
baptizant. vnde poſtmodum quieſcẽte illo ca-
lore ſæpe tales redeunt ad vomitũ erroris eo-
5 rum. ¶ † Vltimò quæro, quid ſi aliquis im-
mergat ſeipſum alio dicente: Ego te baptizo.
nunquid ſufficiat? dic, q̃ non, quia niſi, immer-
gat, iſte non poteſt dicere: Ego te baptizo. Di-
cit etiam Innocen. quòd de neceſsitate non re
quiritur immerſio: ſed ſatis eſt, quòd bapti-
zans effundat aquam ſuper corpore baptizan-
di, lauando totum corpus, vel maiorem par-
a tem, vel ſaltem caput. a Dicit etiam ſufficere,
quòd ſcintilla aquæ proiectæ à baptizante tã-
gat corpus baptizandi, quod not. Licet tutius
ſit, vt ſeruetur, quod præmiſſum eſt. Sed hoc
vltimũ valet pro iſtis infantibus, qui ſunt mul
tum debiles: vt nõ immergantur in aqua: neq̃
lauetur totum corpus, ne incurrant pericu-
lum mortis.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmus conſiſtit in verbo & in elemento aquæ, non in alio liquore, & vnum ſine alio non ſufficit. 2. 4.*

a ¶ Et de iſta quæ-
ſtione: an ſufficiat
tangere aqua ca-
put, vel aliam par
tem corporis. vi-
de glo. in. l. iij. in
prin. in verb. quã-
libet. ff. de acquir.
poſ. & ibi per mo
der. & tenet Tho.
in. iiij. ſenten. diſ.
iij. q. j. ar. iiij. vltra
me. q̃ ſufficit ca-
put tãtùm immer
gi. Et adde quod
no. Archi. in. c. no
uiſsimè. de cõſec.
di. v. vbi q̃ de ſub-
ſtantia confirma-
tionis. i. chriſmatis
eſt, q̃ fiat in fron-
te aliàs non dice-
retur quis confir
matus.
Anto. Fran.
¶ Ad iſtud de
chriſmate, ſiue cõ
firmatiõe primò,
an tale ſacramen-
tum ſit de neceſsi
tate ſalutis, vide
gl. in. c. reſponſo.
de ſen. excõ. quæ
dicit, q̃ cõtemnẽs
chriſmari, nõ eſt
plene Chriſtian⁹.
ad quod etiã vide
glo. in. c. veniẽs. de
trãſa. & aliã gl. in
c. j. de cõſe. di. v. &
vide bea. Tho. in
iij. diſ. vij. & eũd.
eadẽ di. vbi ponũ
tur effectus, quos
operatur in nob.
talis chriſmatio. &
illa debet fieri in
fronte, vt habetur
per glo. in. d. c. re-
ſponſo. de ſenten.
excõ. & tale ſacra-
mentũ Chriſma-
tionis eſt deuotè
cõferẽdũ ab Epi-
ſcopis tantũ, vt in
c. j. de reli. do. & ĩ
c. licet. in reg. xvj.
q. iij. & qb⁹ ſit il-
lud conferendũ,
vide Arch. in. c. ij.
de cõſe. diſ. v. quẽ
etiã vide i. c. nouiſ
ſimè. ea. di. q. dicit,
q̃ chriſmat⁹ ob
reuerẽtiã ſacramẽ
ti, debet ligari pã-
noi fröte. Et adde
q̃ nemo põt chriſ
mari, niſi à ꝓprio
Epõ: vt p Inn. i. c.
j. de reli. do. & vi-
de Io. and. in. c. j.

de cogna. ſpi. lib. vj. vbi etiam dicit: ꝙ ex tali ſacramento contrahitur cognatio ſpiritualis. de quo etiam vide per Archi. in. c. ſpiritus. de conſe. dis. v. vbi etiam habetur, an in chriſmatione adulti, debeat de neceſsitate interuenire leuans, ſicut in baptiſmo.

a ¶ Adde hîc gl. in. c. baptiſmi vicem, de conſe. di. iiij. Sed tu vide de hoc eleganter in terminis per Thom. in. iiij. ſen. d. iij. q. j. ar. iij. vbi cõcludit, ꝙ ſi aqua tranſit in aliã ſpeciẽ per alterationem, ſicut per putrefactionem: vel tranſit in vinũ vt quia per additionem tantũ alterius liquoris, ſoluat ſpecies aquæ, vt ſi parum aquæ admiſceatur multo vino: tunc ex illa aqua fit baptiſmus. & ponit ibi ſigna cognoſcendi, quomodo trãſierit in aliã ſpeciẽ: vel quãdo recedit in termino raritatis, vel diuerſitatis aquæ, vel in actu vel in potẽtia. Et adde hîc do. Ant. in. c. precedenti. in fi. j. col. vbi dicit, ꝙ cõfertur baptiſmus, licet aqua ſit lutoſa: ſecus ſi ſit lutum, ex quo tamen aqua excutetur. & vide ad hoc Thom. in. iiij. ſen. diſt. in. vij. q. j. art. iij. in fi. vbi dicit, ꝙ ſi aqua paludis eſſet tantum groſſa, ꝙ recederet à vera ratione aquæ, nõ eſſet baptiſmus, ſicut ſi eſſet lutum. aliãs eſſet baptiſmus: ga adhuc ſpẽs aquæ manet: vide eundẽ ſanct. Tho. in. iiij. ſen. di. v. q. ij. circa medi. vbi dicit: ꝙ oportet aquã, in qua fit baptiſmus eſſe mũdã ob reuerentiã ſacramẽti. tamen ſi ſit immunda, nihilominus fit in ea bapt. Item eundẽ Tho. in. iiij. ſent. diſ. xj. q. ij. ante mediũ, vbi dicit, ꝙ nõ refert in quacunq; aqua baptiſmus fiat. & ꝙ baptiſmꝰ poſsit fieri de omni aqua mari.

3 *Subſtantia actus, ſi conſiſtitin pluribus, requiruntur omnia illa plura: & non ſufficit, ſi vnum interueniat, aliàs actus vuit.*

4 *Baptizari nemo poteſt in aqua roſata, quia non eſt elementum, ſed in aqua transformata ſic, puta in lixiuio, vel aqua lutoſa, vel ſulphurea.*

Baptiſmus quare debet conſiſtere in aqua.

CAP. V.

NOn, vt apponeres. ¶ †Vbi deeſt verbũ, vel elementũ aquæ, non eſt baptiſmi ſacramẽtũ. ¶ Communis diuiſio. Secunda ibi: *reſpondemus.* ¶ Caſus literalis. Ecce aliquis ſimplicitate ductus liniuit puerũ in caput & pectꝰ & inter ſcapulas ſaliuæ aſperſione loco baptiſmi. quæritur, an talis eſſet baptizatus. Reſpõ. Pa. ꝙ cũ in baptiſmo duo ſint neceſſaria: ſcilicet verbum & elementum, & dominus dicat: niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto: non intrabit in regnum cælorum. dubiũ nõ eſt, ꝙ ille non eſt baptizatus, in quo defuit nõ ſolũ alterũ, ſed vtrunq; Ber. ¶ †No. j. duo quæ requiruntur ad ſubſtantiam. baptiſmi. ſ. verba ad hoc inſtituta: de quibus hîc. & in. c. j. §. e. Item elementum aquæ. nõ poteſt ergo quis baptizari in alio liquore. ¶ †Et ex hoc & ex text. no. ꝙ vbi plura requiruntur ad ſubſtantiã actus, defectus vnius facit totũ deficere. Concor. l. ſi vnus. C. de teſti. ¶ †Sed quæro, nunquid in aqua roſata poſsit quis baptizari, maximè inſtãte neceſsitate. doc. hîc cõcludũt, quòd non. Et idem tenuit beatus Tho. Ratio: quia Chriſtus fuit baptizatus in aqua Iordanis: & ſic in elemento, & ideo nõ ſufficit alius liquor. Nã Chriſtus ſanctificauit nobis aquam in baptiſmo ſuo: vt in. c. nunquã. de conſe. di. iiij. & fuit hoc ſacramentũ inſtitutum in aqua, quia eſt igni cõtraria: peccatũ ergo cõparatur igni. vnde ſicut ignis extinguitur per aquã: ita peccatum per baptiſmum, vt. §. ca. proxi. Sed in aqua etiam tranſmutata[a] baptizari põt, dũmodo non mutetꝫ ſpecies aquæ. & ideò in lixiuio poteſt etiã quis baptizari. Item in aqua Balnei ſulphurei. quia aqua eſt: licet aliquantulũ tranſmutata. Idẽ dicũt doc. in aqua lutoſa. ſecus aũt in luto. ¶ Vltimò quæritur de vna. q. quæ fuit de facto, quidam deferens puerũ ad baptizandum ad eccleſiam valde remotã: videns in puero ſignum mortis, nec habens ſecũ aquam proiecit puerum in vno puteo, dicẽdo verba inſtituta, nũquid iſte puer ſit baptizatus, & ſic poſſit ſepeliri in cœmiterio eccleſiaſtico? Quidã Doctor. Theologię de ordine fratrum prædicatorum in Montepeſſulano dixit, ꝙ non. ſed vt hîc refert Abbas multi Canoniſtæ illud fuerunt deteſtati. quia non defuit hoc caſu verbũ nec elementum. ſed poſtmodum ipſe Abbas conſuluit magiſtrum ſuum, qui reſpondit, ꝙ non erat baptizatus, & ſic concordauit cũ iudicio illius Theologi. motus: quia in baptiſmo requiritur non ſolùm ſubmerſio: ſed etiam ele

1 2 3 4

uatio ab aquis in ſignũ reſurrectionis. de conſe. diſ. iiij. c. de trina. & c. propriè. Sed hæc ratio apud me non concludit: quia vt dixi in. c. præcedenti, de neceſsitate non requiritur immerſio, & per conſequens, nec leuatio. vnde crederem, ꝙ ſi poſſet cõſtare, ꝙ puer vixit quã diu baptiſmus fuit completus, ꝙ ſatis dicatur baptizatus. ſed quia potuit præcedere in via ante, quàm baptizaretur, poſſet ſuſtentari illa opi. glo. quaſi nihil habens. ergo per vos expediatis.

1 2 3 4 5

SVMMARIVM.

1 *Mores & ritus differunt inter ſe.*

2 *Infideles nouiter redeuntes ad fidem, ſunt tolerandi in moribus & ritibus eorum, dũmodo nõ ſint tales, quòd offendatur Deus.*

3 *Papa habet poteſtatem in ommes gentes, licet de facto aliquæ non obediant.*

4 *Baptizans, ſi peccat in latinitate, non vitiat baptiſmum.*

Latinitas falſa non vitiat baptiſmum.

5 *Baptiſmus verus conferturꝫ etiam quòd baptizans & baptizatus credant baptiſmum eſſe truffam, vel prodeſſe corpori, & non animæ.*

CAP. VI.

LIcet Græcos. ¶ Baptizatos à latinis Græci rebaptizare non debent. Præmittit exordium, & duplicẽ narrat græcorum exceſſum. Secundò lid fieri prohibet. Tertiò pœnam imponit. Secunda ibi: *volentes.* Tertia. ibi: *ſi quis.* ¶ Caſus literalis. Poſtquàm Græci ſubtraxerunt ſe ab obedientia eccleſiæ Roman. intantũ cœperãt abominari latinos: ꝙ inter alia, quæ contra Chriſtianos committebant, ſi quando ſacerdotes latini in eorum ſacrificarent altaribus: non prius ſacrificabãt in ipſis, quàm ea tanquã p hæc polluta lauiſſent: & baptizatos à latinis præſumebant auſu temerario rebaptizare. Præcepit Papa: vt talia decætero nõ præſumant cõformantes ſe tanquàm filij obediẽtię ſacroſanctæ Roman. eccle. vt ſit vnũ ouile & vnus paſtor. Si quis autem tale quid præſumpſerit, excõicationis ſententia percuſſus ab omni officio & beneficio eccleſiaſtico deponatur. Ber. ¶ †No. j. ꝙ inter mores & ritus eſt differentia. hîc enim ponuntur iſta, vt diuerſa. & dic, ꝙ mores referuntur ad illa, quæ ſunt extra ſacraméta: & ritus ad ea, quæ ſunt de ſacramentis. ¶ †No. ij. & tene mẽti, ꝙ eccleſia Rom. poteſt & debet de honeſtate venientes nouiter redeuntes ad fidem tolerare in moribus & ritibus eorum antiquis. Hinc eſt, ꝙ multum Græci in calabria & quibuſdam alijs regionibus tolerantur in forma baptizandi & celebrandi & multis alijs, in quibus nobiſcum non conueniunt. Vnde per iſtam tolerantiam non minus ſunt vera eorum ſacramenta: dummodò in tantum nõ differant, quòd Deum in illis offendant. vnde nõ ſunt

1 2

na & ſulphurea & de lixiuio, tenet expreſsè Thom. in. iiij. ſenten. diſtincti. iij. q. j. arti. iij. reddens rationem: quia nõ mutatur ſpecies aquæ, niſi ꝙ trãſit per montes ſulphureos: & ſimiliter lixiuium in nullo mutatur ab aqua, quo ad ſubſtantiam: niſi ꝙ trãſit per cineres. Itẽ vide Tho. in. iiij. ſen. di. xj. qõ. ij. art. iij. circa fi. vbi dicit, ꝙ in baptiſmo aqua eſt principalis materia. ſi aqua alterius ſpeciei apponatur, non ſeruatur debita materia, & propter hoc non eſt ſacramentum baptiſmi. Anto. Franciſ. ¶ Anĩ pura aqua debeat quis baptizari: vide Hoſt. in ſum. de baptiſ. in §. quæ ſit eius forma. in verſic. quid ſi aliꝰ liquor. & in. c. pen. de bapt. vbi cõcludit, ꝙ in aqua miſta vino vel alicui alij liquori non debet quis baptizari. de quo etiã vide glo. in. c. baptiſmi. de cõſec. di. iiij. & vide Thom. in. iiij. ſen. di. iij. Nũquid autem de aqua roſata, vel lixiuio, vel de aqua alchimiſtarum, vel de aqua ſulphurea balneorum, vel de aqua maris, vel de brodio carnium, poſſit fieri hoc ſacramẽtum baptiſmi: vide per Hoſ. & Ioan. an. in. d. c. pe. de bap. & per bea. Thom. in. iij. parte ſum. q. lxvj. arti. iiij. & vide gl. in. c. detrahit. j. q. j. quę videtur velle, ꝙ in aqua maris poſsit fieri baptiſmus. Pro quo vide text. in. c. celebritatem. de conſecra. diſtinct. iiij. glo. in. c. j. iiij. diſt. Et quotuplex ſit baptiſmus: vide quæ habentur in cap. pen. de bapti. & per glo. ij. in. c. ſecundo. de presbytero nõ baptizato. & quando debeat quis rebaptizari, vide per bea. Tho. in tertia parte ſum. q. xxx viij. art. vj. & in eadem parte. qõ. iij. articu. j. & in. iij. ſenten. diſt. ij. art. iiij. circa princi. & vide in titu. C. ne ſanctum baptiſ. reiteretur. per totum.

ſunt tolerandi cũ periculo animarũ & cõtra honeſtatem eccleſiæ vniuerſalis. & hæc no. facit quod no. glo. in. c. j. in fi. xx. di. ¶ †Tertiò not. ꝙ Græci & aliæ nationes debent eſſe & cõſtituere vnũ ouile nobiſcũ. Debent ergo omnes hoĩes eſſe de ouili Chriſti. nã ipſe dixit, fiet vnũ ouile & vnus paſtor: vt habeẽ in Euãgelio. ergo de iure oẽs homines ſunt ſub paſtore eccleſiæ: ſcilicet ſub Papa: licet de facto nõ valeat Papa cõtra multos infideles exercere ſuã poteſtatẽ. de quo vide per Inn. in. c. quod ſuper his. de vo. ¶ Item no. ꝙ eccleſia Roma. eſt mater & magiſtra oĩm eccleſiarũ. Græci ergo de iure debẽt cognoſcere Papã Romanũ paſtorẽ. cõcor. c. ij. in fi. de ſum. tri. ¶ Vltimò no. ꝙ rebaptizans aliquẽ ex ſtudio, eſt depoſitione dignus. ¶ †Quæro hîc: quid ſi baptizãs peccat in latinitate[a]: vtputa, dicẽdo: baptizo te in nomine patria & filio. &c. Concludũt doc. ꝙ baptiſmus cõferꝫ: quia for ma intellectualis eſt ſeruata: licet nõ quo ad corticẽ. Hoc probaꝫ ex eo, quia mulieribus permittitur baptizare in idiomate vulgari. vnde quiſq; põt baptizare in idiomate ſuo: nec falſa latinitas vitiat dũmodò quis nõ faciat hoc ſcienter aĩo inducẽdi nouũ errorẽ, ſeu nouã formã: vt in c. ſi non ſanctificaꝫ. & in. c. retulerũt. de cõſec. diſtin. iiij. ¶ †Itẽ quæro, quid ſi baptizans & baptizatus intẽdunt baptizare & baptizari, ſed credũt, ꝙ baptiſmus ſolũ pro ſit ad ſanitatẽ corporis, & nõ animæ, nũquid conferatur verus baptiſmus? doc. ꝙ ſic. Satis enim eſt, ꝙ ſeruẽt forma tradita ab eccleſia. & ꝙ iſti baptizare & baptizari intendant. Itẽ dicunt doc. ſ. c. j. etiã ſi credãt, ꝙ baptiſmus ſit vna truffa, dũmodò vt dixi, intẽdãt baptiſmũ cõferre quòd ſpirituſſanctus ad formã verborũ inuiſibiliter operatur. Pro hoc facit, quia Cayphas Princeps Iudæorum prophetauit, nõ ex merito vitæ, ſed officij poteſtate. j. q. j. c. dictũ: vnde ex quo ſeruatur forma tradita à Deo & ab eccleſia: & iſti credũt baptizare: baptiſmus operatur ſuũ officiũ. Secus eſſet, vbi baptizans nõ intẽderet baptizare, vel baptizatus baptizari. Nam requiritur intentio vtriuſq; vt no. Ian. §. c. j. Intentio tamẽ patrini leuãtis de fonte ſacro nõ nocet ſecũdũ doc. Hęc ratio põt eſſe, qa patrinus nõ baptizat, nec requiritur ad ſubſtãtiã baptiſmi: vt dixi. §. eo. c. debitũ. Vltimò quæritꝫ, quare Chriſtus voluit baptizari à Ioãne: cũ baptiſmus cõferatur ad remiſsionẽ peccatorũ. Ipſe enim Chriſtus nullo peccato tenebatur: cùm fuerit conceptus ſine ſemine virili, & ſic non erat in eo peccatum etiam originale. Sol. duplex. prima, vt impleret omnem gradum humilitatis. Tres ſunt enim gradus humilitatis, de quibus vide per glo. fi. in cle. j. de re. do. & vltimus gradus eſt, vt quis ſupponat ſe minori. Ita voluit Chriſtus ſe ſubijcere Ioanni. ſecũdò hoc fecit, vt ſanctificaret nobis aquã. de cõſe. diſt. iiij. c. nunquã. hoc no. in. c. per aquam. ea. diſtin. & in. c. debitum. §. eo. & ex iſtis habetis materiam iſtius titu.

1 2 3 4 5

a SEB. SAPIA. ¶ In latinitate. Vide Fely. idem tenẽtẽ in. c. ad audiẽtiam. co. fi. verſi. limita nonò. §. de reſcript. vbi generaliter vult, ꝙ in diuinis ſcripturis falſa latinitas non obeſt.

De presbytero non baptizato Rubrica.

¶ Viſo de baptiſmo, quia aliqui ſæpe promouentur non baptizati ad ordines, de quibus dubitari poterat vtrũ eſſent verè ordinati, vel an deberent baptizari, merito poſt rubricam precedentem, ſubijcitur iſta, ſcilicet de presbytero non baptizato. &c.

CAP. I.

SIquis. ¶ Breue eſt. vel per alia verba ſumma ſic. Si nõ baptizatus ordinaꝫ, ordinis characterẽ non recipit. & hoc ſummat. c. fi. j. eod. ¶ No. ꝙ defectus ſacramenti baptiſmi impedit impreſsionẽ characteris aliorum ſacramentorum. vbi ergo non eſt baptiſmus, ibi non eſt validum aliquod aliud ſacramentum, in quo imprimaꝫ character. & hoc, quia baptiſmꝰ eſt ianua alio rũ ſacramentorũ: vt j. eo. c. fi. ¶ Sed quæro qualiter potuit iſte deprehẽdere ſe nõ eſſe baptizatũ? Sol. fortè fuerat expoſitus: & credebatur baptizatus: nũc autẽ conſtabat per exponẽtes, ꝙ non fuerat baptizatus, vel fortè inſtante neceſsitate fuerat baptizatus aſperſione ſaliuæ, vt §. titu. proxi. in. c. nõ vt ap. & credebaꝫ à parẽtibus baptizatus, vel quid ſimile. ¶ Secũdò quæritur, quid ſi dubitetur, vtrũ fuerit baptizatus? Sol. tam reſpectu baptiſmi, quã reſpectu ordinis poterit ſeruari, quod habetur in. c. ij. §. tit. proxi. ſecundũ Hoſt. ¶ Vltimò quæritur, quid ſi iſte non vellet de nouo ordinari. dicit Io. an. quòd remanebit laicus: & licet nõ deberet contrahere matrimoniũ quia tacitè videtur vouiſſe continẽtiã. ar. in. c. quidã. §. de cõuer. cõiug. tñ ſi cõtraheret, teneret matrimoniũ, cũ illud votũ nõ fuerit ſoléne, ex quo verè nõ receperit ſacrum ordiné, vt in. c. j. de voto. li. vj. ¶ Et no. ex hoc dicto, ꝙ ad ſolennizãdũ votũ nõ ſufficit opi. & credulitas: ſed oportet, ꝙ verè ſubſequatur ſacer ordo, vel ingreſſus religionis: vt in. d. c. j. de vo. li. vj. Credit tñ hîc dom. Ant. iſtum debere cõpelli ad ſuſcipiẽdũ ordines propter intentionẽ, quã ſemel habuit. quod ſatis poſſet admitti. ar. c. qui bona agũt. xvij. q. j. facit quod legi & no. §. de regu. c. porrectum. & c. fij. e. vbi talis mandatur ordinari: nec relinquitur propriæ voluntati.

1 2 3

SVMMARIVM.

1 *Communis error non facit valere ea, quæ ſunt ordinis: ſed ea, quæ ſunt iuriſdictionis.*

2 *Epiſcopus, qui reputatur, & non eſt, non poteſt conferre ordines: & ſi contulerit, non valent.*

CAP. II.

ADapoſtolicam. ¶ Orari debet pro eo, qui credens ſe baptizatum in fide Chriſti, deceſſit ſine baptiſmo. vel aliter & melius. Omiſsio baptiſmi nõ nocet credenti probabiliter ſe eſſe baptizatũ. Primò ponit deciſa cõſultatio. Secundò reſponſio. ibi: *vnde.* quã probat duabus authoritatibus. Prima ibi: *lege.* Secunda ibi: *librum.* ¶ Caſus literalis. Quidã ſacerdos credens ſe baptizatum, & in fide baptiſmi perſiſtens, mortuus eſt, poſteà cõpertũ eſt, ꝙ nõ fuerat baptizatus, quæritum eſt à Papa, vtrũ eccleſia deberet eum habere pro baptizato, vt poſsit pro eo orare? Reſpondet Papa, quia presbyttr ille in fide ſanctæ matris eccleſiæ, & in confeſſione nominis Chriſti perſeuerauit, ab originali peccato ſolutus gaudium cæleſtis patriæ fuit adeptus. in lib. viij. Aug. de ciuitate Dei legit, ꝙ Baptiſmus inuiſibiliter miniſtratur, quem nec contemptus religionis, ſed neceſsitatis terminus excludit. in lib. beati Ambr. de obitu Valentiniani idẽ legitur. & ſic huiuſmodi quæſtionibus ſopitis eccleſia põt preces & hoſtias Deo offerre pro presbytero memorato. Ber. ¶ No. j. ꝙ peccatum originale dimittitur non ſolùm in baptiſmo fluminis, ſed etiã in baptiſmo flaminis. i. ſpirituſſancti. qui quidem baptiſmus flaminis miniſtratur omnibus habentibus Chriſti fidem & non contemnentibus baptiſmum fluminis: ſiue excludantur à baptiſmo fluminis ex neceſsitate: vt contigit Valentiniano. ſiue ex ignorãtia probabili, quia credebãt ſe eſſe baptizatos. ¶ Secundò no. ꝙ decedẽs in fide Chriſtiana, præſumitur adeptus, ſeu adipiſci gaudium patrię cæleſtis: intellige re, vel ſpe. Nam ſi præſumeretur oppoſitum: nõ oraretur pro decedente, vt in. c. pro obeuntibus. xiij. quæſtio. ij. ¶ Vltimò no. quòd pro obeuntibus etiam ſacerdotibus, debent Deo offerri preces ſpeciales in eccleſia, & miſſæ celebrari. ¶ Item no. quòd dicta Aug. ſunt approbata ab ipſa eccleſia, & poſſunt allegari cũ dubitatur de officio ſacramentorum. Et idem de opuſculis Ambroſij & aliorum doctorũ eccleſiæ. de quibus vi-

de tex.in.c.j.de reli.& vene.san.li.vj.&.xvj.di. quasi per totū. ¶ In gl.j.in fi.No.gl.singulariter,quę solet multum allegari.& dic latius,ª q baptismus fluminis,scilicet quo quotidie vtimur ꝓdest tā adultis,quàm paruulis: vt in c.maiores.j.respō.s.ti.proxi.Baptismus flaminis.i.spiritussancti, qui inuisibiliter baptizat cor interius:vt in .d. c.debitū.in fi.s.tit.proxi.& in.c.per aquā.de cōse.di .iiij. prodest adultis tantū,qui in charitate & fide Christiana deceſſerūt:nō aūt ꝓdest paruulis.quia cū ipsi nō sentiant,nō habēt Christianā fidē,nec charitatē. & de isto baptismo potuisset ꝓcedere opinio illorū hæreticorum asserētiū paruulis baptismū non ꝓdesse:vt in.d.c. maiores.Baptismus sanguinis est,qn quis occidit ꝓ fide Christiana,& ista fides,ꝓdest tā adultis,quàm paruulis.ex quo nō cōtempserūt baptismū fluminis.Exemplū. in sanctis innocētibus.Latro verò in cruce nō fuit baptizatus baptismo sanguinis,quia nō pro fide Christiana,sed ꝓ suo merito fuit cruci affixus .sed fuit baptizatus baptismo flaminis propter fidē,quā habuit in Christo:vt in.c.fi.de pœ.di.vij. ¶ In gl.fi.ibi:*ventrem meum doleo*.hoc dicebat ad instar mulieris,quę parit abortiuū.Nā ista regeneratio spiritualis cōparatur regenerationi carnali: vt in.c. debitum.s.ti.proxi.vñ iste Valētinianus abortiuus erat: quia nō peruenit ad baptismū fluminis. ¶ Et in fi.gl.no. singulariter hāc vltimā .q. glos.Ex qua habes singulare limitationē ad.l.Barbarius.ff.de off.prætо.& ad*.c.infamis*.§.verū.iij.q.vij.& ad no.in.c.ad ꝓbādū.de re iudi. & in ca.nihil de elect.In quibus iurib⁹.no.† q cōis error seu opinio facit valere gesta.Ista eīm ꝓcedūt in depēdēti bus à iurisditione.nō aūt in depēdētibus ab ordine ,seu in istis sacramētalibus.In his eīm attēdit veritas,& nō opinio.facit.c.quāto.s.de cōsue.Ex quo infert,q ordinat ab eo,qui putabat Eps,cū nō esset,nullū ordinē recepit.Valēt tn sic gesta quo ad meritū propter fidem.& vide bo. glo.in.c.dudū.ij.de elect.& dic,vt ibi plenè no.

a ¶ Vide gl.in.c. frimissimè.de cōsec. di.iiij. Et q baptismus fluminis, vel sanguinis sufficiat ad saluandum hominem,vbi de est baptism⁹ aquę.nō ex voluntate, sed ex necessitate latè examinando firmat Thom.in.iij. sen.di.iij.q.iij.arti. iij. Itē vide Tho. in.iiij.sen.di.ix.q. j.ar.ij.circa fin.vbi dicit q baptizatus baptismo flaminis emundationē consecutus est: ꝓ b pter propositum baptismi sacramē talis, & accipiens sacramentum ampliorem gratiam consequitur.

SEB. SAPIA.

b ¶ Communis error.assignari pōt ratio:quia talis error respicit causam ꝓficientem. vnde sequitur, q licet error faciat ius regulariter:tamen non facit ius, quando est defectus in causa efficienti,vt no.signāter Bald.in.l.ij. in vlt.col.de sen.declarat Ias.in .d.l. Barbarius.colū.v. ver.v.no. limita.

SEB. SAPIA.

c ¶ Paria esse.plura ad hanc regulam allegat Ias.in l.quoties.ff.qui sa tis.cog.

SVMMARIVM.

1 *Paria sunt aliquid non fieri, vel non ritè fieri.*
Procurator,si non facit fidem de mandato suo,potest dominus tanquàm contumax accusari.
2 *Iteratio debet fieri quotiescunq; dubitatur,an quid sit factum.*
3 *Præsumptio transfert onus probādi cōtrarium in aduersarium.*
4 *Præsumptio violenta admittit probationem in contrarium,quæ probatio debet esse euidentissima.*

CAP. III.

VEniens. ¶ Pro summa accipe.c.j.s. e. vel ad idē sic. Nō baptizatus, ordinari nō potest: & si de facto ordinetur: nō recipit ordinis characterē,licet crederet baptizatus.Primò ponit de baptismo tradito ei ,qui nō fuerat ritè baptizatus.Secūda ibi:*cumq;*. circa ordinē allegat pro & cōtra. Tertia ibi:*quia verò*.diffinit. ¶ Casus literalis.Quidā credēs se baptizatū secūdum formā ecclesiæ promotus fuit ad sacerdotiū:tandē inuenit,q nō fuerit secūdū formā ecclesiæ baptizatus. Accessit ad Papā hoc sibi exponēs,vñ Papa fecit eū ritè baptizari .Postèa disputatū fuit sup ordinibus,vtrū videlicet ordines suscepisset.& quidā dicebāt,q cū baptismus sit ianua oīm sacramentorū,ante baptismū nō suscipiat aliud sacramētū:quia vbi fundamētū nō est,superædificari nō potest. Sed cōtrà videtur,q ꝓ solam fidē baptizati,efficitur qs membrū Christi,& qui Christū habet per fidē,etiā si baptismū nō habet,vtiq; fundamētū habet,& ita superædificari posse videtur,sicut salutifera opera:sic & quelibet ecclesiastica sacraměta. Prætereà sacramētū ordinis pōti ficalis & sacerdotalis & Leuitici ex institutione sua præcesit baptismū.per quod videtur,q etiā ante baptismū huiusmodi ordines possunt ritè cōferri:maxime his, qui baptizati creduntur. ¶ His præmissis dicit Papa,q cū in cōcilio apud Cōpendiū,sit cōstitutū,vt si quis in presbyterū ordinatus deprehēderit se nō esse baptizatū , baptizetur & iterū ordinetur.mādat Papa quatenus iste ꝓ singulos ordines vsq; ad sacerdotiū ordinetur:& ministret in officio sacerdotis.quia nō intelligitur iteratum,quod ambigitur esse factū:nec de sacramēto malè sentitur , cū illud nō cōtēptus religionis,sed necessitatis articulus impediuit.*Si* eīm aliquis natus est de Christianis parētibus, & inter Christianos fideliter cōuersatus,tàm violenter præsumitur,q fuerit baptizatus,vt huiusmodi præsumptio pro certitudine habeatur,donec in cōtrariū manifestis constiterit argumētis.Ber. ¶ No.j.ex isto text.ibi: *secundum formam euangelij*.q baptismus habuit formā suā ab Euangelio,cū scilicet Christus dixit Apostolis:Baptizate oēs gētes in nōie patris & filij.&c.vt in.c.pe.s.tit. ꝓ xi. Alia verò,quæ fiūt,& dicūtur in baptismo,fuerūt instituta ab ecclesia,& nō sunt de substātia baptismi,sed de solēnitate,vt in.c.j.& quod ibi dixi.s.titu.proxi. ¶ Secū dò no.q baptismus nō prodest:nō solū cū ex toto omitti tur:sed etiā cū nō ritè cōfertur.i.nō soleniter secūdū formā euāgelij. ¶ † Ex quo infero paria esse aliquid nō fieri vel nō ritè fieri:sicut nullū,& inutile paria iudicantur, vt in.c.inter coporalia.de transla.Epis.facit tex.in.l.j.ff. quod cuiusq; vniuer.no.Et per illū tex.& per istū pōt argui,q si procurator nō facit fidē de suo mādato,perinde est acsi nō cōparuisset.vnde pōt dñs puniri tāquā cōtumax.quod no.Bar.ibi & tene mēti. ¶ Nota,q sacramē tū matrimonij pōt adesse sine baptismo.Pro hoc.c. de infidelibus.de cōsan.& affin.sed dic,q nō est ratū,nec ita firmū:sicut si præcessisset baptismus,vt in.c.quātoj.de diuor. ¶ No.q nō baptizatus accipit verū corpus Christi si Eucharistia sibi cōfertur.nil mirū.Nā & Iudas accepit corpus Christi:& à Iudæis Christus passus est.sed in sacramento vbi imprimitur character:serua.c.j.s.eod. & quod ibi dicitur in fi. ¶ Itē no.q tres ordines fuerunt instituti in veteri lege ante baptismū.& vide latius.xxj. di. c.j. ¶ † Itē no.q nō intelligitur iteratū,quod ambigitur esse factū.quod facit ad multa.& cōcor.de consē.di.j .c. solēnitates.Ex quo infertur,q si quis non recordatur, vtrū dixerit aliquā horā diei,puta tertiam,vel sextā: tenetur iterare.Itē si nō apparet,q ecclesia fuerit cōsecrata,debeat cōsecrari.& generaliter vbi actus de necessitate debet explicari,si ambigitur vtrū fuerit gestus , debet iterari.i.iterum geri. ¶ † Vltimò no.q violēta præsumptio pro aliquo,transfert onus probandi cōtrariū in aduersariū.concor.c.vt nostrū.vt eccle.benefi. ¶ † Et not. q cōtra violentā præsūptionem admittitur probatio in contrariū.Pro quo vide gl.l.diſtin.c.ferrum.& quod dixi in.c.is,qui.de ſpon.debet tamen probatio talis esse euidentissima.quod not.ar.in .c.quia verisimile.de præsumpt.&.l.non est verisimile.quod met.cau.

De custodia Eucharistiæ, chrismatis, & aliorum sacramentorum Rubrica.

¶ In præcedentibus titulis visum est qualiter Eucharistia conseceratur:ideò merito subijcit de ipsius custodia.& quia in baptisma te vtimur chrismate, vt in .c. primo,de sacra vnctione ,& suprà visum est de baptismo:ideò additur hīc de custodia chrismatis: & generaliter de custodia omnium aliorum sacramentorum.

SVMMARIVM.

1 *Ponens rem sub clauibus non potest redargui de negligentia, vel incauta custodia.*
2 *In⁹ delictis non solum punitur voluntas,sed exitus delicti.*
Percutiens vnum credens percutere alium,debet puniri.

Testis

3 *Testis falsus in foro contentioso debet puniri,nō solùm de falso: sed etiam in omni damno inde secuto:in foro tamen animæ solum punitur de falso.*
Damnum datum non ex proposito, sed ex negligentia,non est resarciendum in foro animæ.

CAP. I.

STatuimus. ¶ Hoc dicit.Eucharistia & chrisma dñt fideliter sub clauibus custodiri & cōtrarium facientes sunt puniendi. Primò statuit.Secūdò rationē submittit.Tertiò addit pœnā.Secunda ibi: *ne possit*. Tertia ibi: *si verò*. ¶ Not.j.q Eucharistia debet seruari in ecclesia sub clauibus,& cōseruatur propter necessitatē infirmorū:vt in.c.sanè.s.de cele.misc.& ibi habe
1 tur,in quo loco debet conseruari. ¶ † Secūdò no.q ponēs rem sub clauibus nō potest redargui de negligentia & incauta custodia.facit pro istis,qui recipiunt commodatū,vel depositū. ¶ Itē no.prouidēdum contra sacrilegos,qui cū sacramēto Eucharistiæ, vel cū chrismate sua nephāda sacrilegia præsumūt exercere.& cōtra tales sæpe miracula visa sunt,de quibus vide per Io.an. super rubri.de cele.misc. ¶ Itē no.quē puniri nō solū de negligentia cōmissa in officio: sed de omni delicto & dāno inde
2 postmodū prouenientibus †.& sic no.q ad delictū puniē dum nō solùm cōsyderatur volūtas delinquēdi, sed exitus delicti:vnde imputatur totū id,qd̄ præter volūtatē suā inde secutum est.Et pro hoc bo.tex.in.l.sciētiā.§. qui cum aliter.ff.ad leg.aqui.vbi dicit,q si quis credens vnū percutere cū lapide,percussit aliū:tenetur de illa percussione,licet nō habuerit propositum percutiēdi illū. Idē dic,si quis credebat percutere vnū, & percussit duos.& generaliter de hac materia vide,quod no.in reg.imputa ri.de re.iur.li.vj.& subtilius per Bar.in.l.Diuus.ff.de fi-
3 ca.& ꝓ hæc sit declarata gl.fi. † Dicit tamē Vin. hīc vnū
a notabile verbū,q licet in foro[a] cōtētioso ferēs falsum testimoniū,puniatur de falso, & de omni dāno inde secuto:tamē in foro animæ solū punietur de falso testimonio:licet aggrauetur per sequētia. & vide tu Inn.in.c. sicut dignū.de homi.vbi singulariter dixit: q in foro animæ nō punitur quis ad satisfactionem dāni, si damnum intulit præter propositum: sed punitur de negligentia. quasi velit,q in foro animæ habeatur respectus ad volūtatem delinquentis.& dic,vt ibi latius no.

CAP. II.

RElinqui. ¶ Supellectilia in ecclesijs poni non debēt,nisi necessitas vrgeat.h.d.primò.Ecclesiæ debēt sua vasa & vestimenta munda tenere. hoc secūdò. Recitat.ij.excessus:contra quos secūdò ꝓuidet. Secūda ibi: *quia verò*. ¶ Casus literalis.Quidā ecclesiam supellectilibus suis & etiam alienis,sic exponūt: vt potius videantur domus laicorum,quā ecclesiarum. Sunt & alij, qui ecclesias dimittūt incultas siue immundas: & etiā vasa ministerij vestimenta,pallas altaris,& ipsa corporalia tā immūda relinquūt,quòd aliqbus interdū sunt horrori. Vnde præcipit Papa,q huiusmodi supellectilia in ecclesijs nō ponātur,nisi necessitate instāte:sic tamē,vt ne cessitate cessante de ecclesia remoueantur. Præcipit etiā vt oratoria vasa,corporalia & vestimēta prædicta munda & nitida conseruentur. Absurdū est enim in sacris huiusmodi sordes negligere, quæ dedecerent etiā in vestibus priuatorū. B. ¶ Not.j.q nec supellectilia aliena nec propria ipsorū sacerdotū debent in ecclesia reponi: nisi vrgente necessitate. ¶ Et ex hoc no.q necessitate instante,puta propter metū hostiū:vel incēdia repentina, licitè supellectilia laicorum deferuntur ad ecclesiā. Et facit hoc in arg.q ecclesiæ tempore necessitatis possunt incastellari.i.fortificari & custodiri cōtra inimicos. de quo no.in.c.jj.de immu.ec. ¶ No.iij.q cōcessum ex certa cā, debet cessante causa reuocari.xvj.q.j.generaliter. ¶ Vltimò no.q sordes sunt negligendæ etiā in vestibus priuatis.vnde alibi dicit tex.nec exquisitæ delitię,nec affectatæ sordes laudem pariūt.xlj.di.in princi. & facit qd̄ habetur in.c.parsimoniam.ea.dist.vbi dicit: fractos vestibus,& dissolutos crinibus non admittimus. ¶ Hīc quæ rit,quid feudum de vestibus sacris vsu cōsumptis?dic,q debent cōburi & cineres in loco,per quē nō habetur trāsitus debēt recondi:vt in.c.altaris.& in.c.sequē.de consecra.dist.j.Quod est cōtra clericos,qui ex casulis antiquis vel cappis faciunt fieri bursas:& aliqua alia ornamēta ad vsum mundanū.quod est cōtra regulam,semel Deo dedicatū.de reg.iur.li.vj.In gl.fi.ibi, *debent incedere ornatis vestibus &c.* dicit Host.q de ornatu nihil dicit hīc:sed tantùm de immunditia negligenda.tu vide in hoc gl.no. xxj.q.iij.in summa.& in.c.omnis iactantia.& vide quod b dixi in.c.clerici.de vi.& hone.cleri.

De reliquijs, & uenerat. Sancto. Rubrica.

¶ Viso de custodia Eucharistiæ & Chrismatis, & veneratiōe sacrorum sacramentorum:meritò subijcitur rub.de reliquijs &vene.Sanct.

SVMMARIVM.

1 *Sanctus nemo debet adorari etiam,quòd faciat miracula sine licentia Papæ.3.*
2 *Ebrietas assidua,est peccatum mortale.*
Peccatum venale,si sumitur in cōsuetudinē efficitur mortale.
4 *Miracula possunt fieri ab eo,qui non est sanctus.*
5 *Canonizare quid sit,& quomodo fiat.*

CAP. I.

AVdiuimus. ¶ Sine Papæ licētia,non licet aliquē venerari ꝓ sancto.Primò narrat quod audiuit.Secūdò illud improbat. ibi: *cum vix*. Tertiò illud ꝓhibet ibi: *illum ergo*. ¶ Casus literalis. Quidam diabolica fraude decepti quēdam in ebrietate occisum, quasi sanctū venerabatur:cū etiam pro talibus in ebrietate occisis ecclesia vix orare permittat:cūdicit Apostolus:ebrioſi regnū Dei nō possidebūt. Vnde mādat Papa c ꝓ illō decetero colere nō præsumāt:quia & si per eū miracula fierēt, sine authoritate R.o.ecclę.nō licet ꝓ sancto
2 venerari.B. ¶ † No.j.q vix ebrioſi decedūt sine paccato. Ista enim ebrietas[b] qnq; est venaile:qnq; mortale.de b de quo aliquid hīc ꝓ Vin.sed vide,quod dixi in.c.à crapula.de vi.& hone.cle.Illud tn indubitatū est,q ebrietas assidua,est peccatū mortale.in*.c.vnū orar*.§.aliàs ea demū.xxv.dist.Nā præquēter quis inebriatur,qui sciēter & volūtariè inebriatur.Nullū aūt est peccatū adeò veniale,quin fiat mortale:dū sumit in consuetudinē.xxv. dist. *d.c.vnū*.§.criminis.& sic intellige quod no.Archi.post
3 Ang.in.d §.aliàs ea demū. ¶ † No.ij.& tene mēti,q non licet aliquē colere pro sancto,etiā si in vita fecisset miracula sine authoritate Romani pōtificis.Et hoc intellige, qn̄ publicè quis vult aliquē venerari:secus aūt si in occulto quis emittit preces apud eū,quē credit sanctū;vt probatur à cōtrarioj.c.proxi.in ver.publicè.& ibi no.Inno, quod tene mēti.& vide gl.eo.ti.c.j.lib.vj. ¶ † Quare aūt miracula non sufficiūt,vt aliquis veneretur pro sancto? dic,q ideò:quia quādoq; per malos etiā fiunt miracula.[c] multi autem hoc faciūt ex arte magica:vt Simō magus. multi ex ſpiritu prophetiæ eis à Deo tributo. Exemplū de Saul,qui prophetauit,dū perſequeretur Dauid. Alij

SEB. SAPIA.

a ¶ Licet in foro. vide cumulata per Feli.in.c. canonū statuta. colū. xij. ver.tertius casus. ē.de const. vbi ex ornat'dictū Innoc. in.d.c.ficut dignū de quo etiam tradit idē Fel.in. d.c. ficut.

¶ Ebrietas. An ebrietas sit venia le:vel mortale pec catum.q sit mortale,apertè sentit gl.in.c.quo obeū tibus.xiij.q.ij.fed cōtrariū tenet gl. in.c. inebriauerūt xv. q. j. & de hoc vide omnino glo. in.d.§.aliàs ea demū.&.d.Anto.in d.c.à crapula.& latissimè per Tho. in.ij.ij.q.xv. art.j. ij. &. iij. ebrietas tn in clericis sem per est peccatum mortale: vt nota. Do.in.c.ante oīa. in.j.no. per illum tex.xxv.di.ij.per glo.in.l.j.C.de reivxor. acce.Sed q ebrietas sit peccatū veniale, nisi sit assidua:tenet do. Abb.in clemen.j. de homi.

ZACHARIAS.

c ¶ Miracula . Ad de gl.in.c.fi. j. eo. ti.& Spe.in tit.de elec.§.fi.in princ.

SEB. SAPIA.

c ¶ Miracula.Idem dicit Fel.post abba.in.c. venerabili.in prin.s. de testibus.

a ¶ Et ꝑcipiosis. Circa ieiunium vide quod dicit in Euãgelio: Cũ ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ &c. vide quod alibi dicitur: Ieiunio saꝝ nãtur pestes carnis. & alibi dicitur Qui corporali ieiunio vitia cõprimis: mentẽ eleuas vide in epistola ad Demetriadem: Nec ieiunium est perfecta virtus, sed cæterarũ virtutum fundamentũ & Pau. dicit: Castigo corpus meum & in seruitutẽ redigo. Alibi dicit ꝙ moyses. xl. diebus & noctib⁹ familiã sermone domini pauit. & alibi dicit Dauid: Humiliaui in ieiunio animã meã & cinerem tãquã panẽ mãducabã. Helias. xl. diebus ieiunauerat cum curru igneo rapitur in cælũ. vnde Daniel. x. c. per ieiuniũ trium hebdomadarum reuelationẽ accepit à domino Christus quadraginta diebus ieiunauit & habuit ortũ à deo xx. xv. di. c. fexto die. Nã deus ꝓhibuit primis parẽtibus, ne comederent de ligno sciẽtiæ boni & mali. & sic indixit ieiuniũ Deus in paradiso. vide quod habetur in. c. Adã. xl. dis. Põdera: ga ieiunium est abstinentia cibariorũ: sed Deus nõ mãdauit abstinentiã ciborũ: licet ꝓhibuerit esum ligni scientiæ boni & mali. And. Barb.

SEB. SAPIA.

b ¶ Prandij. Hæc ferè omnia reassumit do. Hiero. de Tanetinis in tract. de cõfessione, annexo sub repetitiõe c. j. j. de accusa. dum tractat de regula.

propter fidẽ, quã habent sine charitate: iuxta illud Euãgelij. Et si tantã fidẽ habeã, vt mõtes trãferam: charitatẽ autẽ nõ habeam, nihil mihi prodest. & transsumptiuè habetur de cõsecra. di. iiij. in. c. solet. Et no. hoc semper, quòd põt haberi fides maxima: ita vt eius virtute faciat miracula sine charitate. & vide ad ꝑdicta text. in. c. multi. & c. teneamus. & c. prophetauit. j. q. j. ¶ †Vltimò hîc quæritur, quare nõ debet aliquis pro sancto coli, nisi prius canonizetur per ecclesiã? Quid est canonizare, & qualiter fiat? sol. secũdũ Io. An. Canonizare est aliquẽ per summũ pontificẽ cathalogo sanctorũ adscribere & decernere, & declarare: vt debeat coli & venerari pro sancto: & ꝙ fiat annuatim officiũ solẽne pro eo, sicut pro alijs sctis iuxta qualitatẽ suã: vt si est cõfessor, fiat officium confessorum &c. Fit aũt ista canonizatio: qa preces iuges & incessantes debent fieri apud summũ pontificẽ, vt informet se de vita & miraculis & finaliter canonizet. Papa verò nõ debet de facili moueri maximè ad primã inquisitionẽ. sed debet etiã differre commissionem inquisitionis: vt interim videatur, an fama & miracula continuent: tandẽ cõmittit inquisitionẽ sup vita & miraculis. Et vide q̃ exigũtur ad substantiam miraculi, per gl. e. ti. in. c. j. lib. vj. tãdẽ habita informatione vocatis ꝑtis curiæ, Papa declarat & decernit illũ habendũ pro sancto & soleniter celebrare missam in illius honorem. & vide seriosè hanc ordinẽ per Io. an. hîc.

SVMMARIVM.

1 *Reliquiæ de nouo inuentæ non debent venerari in publico sine licentia sedis Apostolicæ.*

CAP. II.

Vm ex eo. ¶ Hoc dicit: Sanctorũ reliquiæ vendi non pñt: vel pasim ostendi nõ dñt: ne circa illas populus decipi possit. Ponit duplicem excessum, quẽ prohibet distinguẽdo inter veteres & nouas reliqas ibi: *præsẽti*. Tertiò fraudes per Prælatos ꝓhiberi ꝑcipit, ibi: *Prælati*. ¶ Casus talis. Quidam exponebãt reliquias sanctorũ venales, & eas indifferẽter ostẽdebãt: propter quod sæpè detrahebãt Christianæ religiõi. vnde statuit cõciliũ generale, vt antiquæ reliquiæ decæterò extra capsam nullatenus extrahantur: nec exponant venales. Inuentas autẽ de nouo nullus venerari presumat: nisi prius à sede apostolica fuerint approbatæ: nec Prælati ecclesiarũ permittãt eos, qui ad eorũ ecclesias causa veneratiõis accedũt, varijs figmẽtis, aut falsis documẽtis decipi: sicut in plerisque locis occasiõe quæstus fieri cõsueuit. Bernar. ¶ Nota duplicẽ venalitatis causam circa sanctorũ reliquias fore prohabitam. Prima, cũ verè vẽdunt inde acceptо precio. Nã sacra & religiosa nõ sunt i dñio alicuius: nec accipiũt æstimationẽ. insti. de re. diui. §. sacra loca. & §. nulli⁹. Secũda cũ exponũtur pasim causa q̃stus, vt habeant largiores oblatiões. Est emi hæc quæda larga vẽditio. ¶ No. secũdò, ꝙ reliquiæ sanctorũ nõ debẽt ostendi extra capsam. Ratio ꝓhibitionis est: quia cũ ostendũtur extra capsam ossa nuda, multorum deuotio tepescit: & datur detractoribus cã obloquẽdi. Dicũt enim ꝙ si fuissent sanctus, ossa nõ fuissent sic dispersa: nõ aduertẽtes, ꝙ omnibus generaliter dictũ est: Cinis es, & in cinerem reuertẽris. illis exceptis, quibus Deus singulare gratiã face re voluit: vt in corpore beatæ Mariæ virginis & sancti Ioan. Euãgelistæ, & similiũ: de quibus scriptũ est in psalmo. xviij. Nõ dabis sanctũ tuũ videre corruptionẽ. & potest propriè intelligi de corpore Christi. ¶ †No. ꝙ reliquiæ de nouo inuentæ non sunt venerandæ in publico sine authoritate sedis Apo. & intellige gl. de omnino nouis. secus si essent reliquiæ sanctorum approbatorũ. Sed dictum gl. & doc. potest procedere, quando certum est, ꝙ sunt reliquiæ sanctꝝ canonizati. Sed vbi oritur aliqua dubitatio: tunc habet locũ iste tex. vt non venerẽtur publicè sine authoritate Papæ. vnde ꝓpriè loquitur, quando dicitur, ꝙ sunt reliquiæ sancti approbati: sed de hoc nõ habet clara certitudo: aliãs nihil adderet ad. c. præcedẽs. & hoc etiam sentit. d. Ant. hîc. & certè text. hoc clarè innuit. ¶ No. contra clericos, qui causa quæstus decipiunt populum fingendo reliquias, vbi non sunt: & maximè in hoc errãt isti q̃stuarij sancti Antonij & aliorũ.

1 ¶ Viso de veneratione sanctorũ: quia propter eorũ veneratio-

De obseruatione ieiuniorum Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Ieiunium quid sit, & quotuplex sit?*
2 *Ieiunans, qua hora debet comedere: & an peccet transgrediendo illam horam?*
3 *Ieiunium nõ rũpitur per potum & collationẽ moderatè sumptã.*
4 *Medicina necessaria non rumpit ieiunium.*
5 *Ieiunans quo casu, & quibus temporibus poterit vti lacticinijs.*
6 *Ieiunium, quibus temporibus debet fieri ex præcepto.*
7 *Ieiunare nemo cõpellitur sub præcepto, ante. xx. annos. post sic.*
8 *Mulieres coniugatæ, an cogantur ieiunare.*
9 *Ieiunium ecclesiæ potest cum causa dispensari per Episcopos: sine causa verò à solo Papa.*
Ieiunium verò voluntarium, etiam sine causa potest per episcopum dispensari: dum tamen commutetur in melius.
10 *Ieiunium potest transferri in alium diem, ex aliqua iusta causa.*
11 *Trãsgrediens ieiunium quo casu obligetur ad mortale peccatũ.*
12 *Transgressor statutorum, & ea non obseruans ex contemptu, peccat mortaliter.*

nem & deuotionem sunt indicta, ieiunia ab ecclesia: meritò post rubricã præcedẽtem subijcitur ista. ¶ †Et primò quo ad declarationẽ rubricæ & materiæ quæro, quid est ieiuniũ? & vnde dicatur. So. dicit Inn. ꝙ ieiuniũ est triplex. Primũ, est abstinẽtia cuiuslibet rei edibilis secundũ propriã voluntatem: & non secũdũ statutum ecclesiæ. vnde largo modo is, qui abstinet ab aliquo cibo placito, põt dici ieiunator. Nã ieiuniũ dicitur à quodã intestino sic vocato: quia vt plurimũ est vacuũ & exinanitũ. Vnde ad instar illius intestini dicitur ieiuniũ propter abstinentiã, & euacuationem. ¶ Secundũ ieiunium est: quãdo quis abstinet à rebus humectãtibus, comedẽdo. f. sicca puta panẽ, nuces & similia. Tertiũ est abstinentia à cibis secũdũ ordinationẽ seu cõsuetudinẽ eccle. & hoc mõ capit hic. ¶ Goffr. dicit, ꝙ triplex est ieunniũ: sed alio modo. Nam quoddam est ieiuniũ generabile: vt abstinere à vitijs & voluptatibus. de consecratio. dist. v. ieiuniũ. Secundũ ieiuniũ est moderata refectio. de cõsecra. dist. v. c. sint tibi. & cap. non dico. & hæc ieiunia sunt singulis diebus soluẽda: & de his nõ tractabitur hîc. Tertium est ieiuniũ, secundũ quod sumitur hîc: & in cõsuetudine loquendi. & istud est subtractio prandij: & post cœnam cuiuslibet cibi priuatio vsq; ad diem sequentem, & abstinẽtia à carnibus & trahẽtibus sementinam originem à carnibus, vt ab ouis, lacte, & caseo. iiij. distin. denique. Item abstinentia à cibis
a delicatis & preciosis: [a] vt in. d. c. denique. & â voluptatibus: vt in c. qui prodest. lxxxv. dist. & sic in effectu est ieiunium afflictio
1 carnis ex abstinẽtia ciborum proueniens modo prædicto. ¶ †Et licet dicto. hîc transeant: tamen quædam discutiam ad verificationem huius diffinitionis. Dicit enim primò Gof. ꝙ est subtra-
b ctio prandij. [b] Ex hoc videtur velle, quòd ieiunans debet cœnare & prandere. Cœna enim est serotina dicta ab eo, ꝙ fit quasi in tenebris. Prandiũ verò est de mane. Sed ego allego tex. & gl. in cõtrariũ. in. d. c. sint tibi. de cõse. dist. v. vbi dicit tex. quotidie esurire & quotidie prãdere. & c. & sic loqtur de prãdio. vnde gl. ibi concludit, quòd non est differendum prandium vsque ad noctis tenebras: sicut faciunt Iudei & Saraceni. vnde concludẽ, ꝙ aut loqmur de ieiuniis quadragesimalibus: & tunc hora vespertina est tantum competens, ideſt post expletas vesperas in ecclesijs, quæ tempore quadragesimali dicuntur de mane: & peccatum est anticipare illam horam. de hoc est tex. no. in. c. solent. de consc. dist. j. Et ratio illius statuti fuit, quia in ieiunio quadragesimali imitamur vestigia Christi: ideo quòd christus abstinuit à cibo. xl. diebus & noctibus: ita nos debemus agere, si natura pateretur humana. Sed quia hoc non est possibile in humanis præter diuinũ miraculum, statuit ecclesia: vt fulcem per omnes. xl. dies ficte sumptos hoa Thomam. Et quòd hora nona sit hora prandij pro ieiunantibus, per pulcherrimas & medicinales rationes determinat ipse Thomas in. iiij. sentẽ. dist. xv. q. iij. arti. iiij. circa fi. Et adde, quòd anticipãtes prædictas horas dicuntur frangere ieiuniũ. Ita tenet apertè Tho. vbi. §. xv. dist. q. ij. ar. ij. circa fi. Dicit tamen quòd ecclesia non intendit arctare ieiuniũ ad subtilem temporis inspectionẽ: qa non debet astrolabiũ accipere ad horam comestionis cognoscendam. vnde sufficit, ꝙ circa illam horã, quam ecclesia constituit a ieiunans, cibũ sumat. Sed dicit ꝙ licet ieiunans nimis lautè comedẽ b do: vel cum nimia auiditate: vel nimis magnã quantitatẽ cibi sumendo, peccet, & meritum ieiunij per dat: vel i toto vel in parte: nõ tamẽ ecclesiæ statuta transgredit: & iõ ieiuniũ nõ soluit. Sed ad hoc vulgatũ inquãtum dixi de nimia auiditate vide tex. in. c. quin ꝙ modis. in fi. de cõse. di. v. & in. c. fi qs. & in. c. fe. xl. di. Et inquantũ dixi de nimia come stiõe in prãdio: vide tex. in. c. sint tibi quotidiana. de cõse. di. v. Itẽ iquãtum dixi de hora prandij, ꝙ ieiunãtibus: vide omnino Do. post Arc. 4 in. c. q dicit. circa fi. xvj. di. Et ꝙ hora tertiarũ, sit hora prãdij pro non ieiunantibus: est tex. quem ibi no. doc. in. c. nõ licet. xliij. dist. Itẽ vtrũ 5 ieiuniũ soluat, q potũ assumit pluriesvide plenè no. in. c. ex pte. post c d. Ant. de cel. mis.

SEB. SAPIA.

b ¶ Assumptũ. vide Deciũ. in. c. ad audientiam. in fi. ver. in hac vlti. letiõe. s. de restri.

SEB. SAPIA. d

c ¶ Ex causa. Idem tenet Car. Alex. in. c. illa. post medium. xij. di. cũ allegatis per dominũ meũ do. Rochũ Curtiũ in re. pe. c. fi. i. iij. no. circa pri. s. de cõsue.

d ¶ Sed vide. De illo arti. an tẽpore ieiunij liceat comedere ova, vel lacticinia. vide latiſ. per Do. in ca. denique. iiij. dist. Et ibi dicit, ꝙ si tempore ieiunij comedatur de camalione, non frangitur ieiuniũ: peccat tamẽ comedens, si hoc faciat propter gulã. Item dicit ibi do. quòd tẽpore ieiunij non est licitũ comedere aues, quæ nutriuntur in aquis: licet quidã vulgares contrà. Item an tẽpore ieiunij liceat comedere olera coacta cum carnibus. vide tex. in. c. fi. ver. non pro abstinentia. xxx. distinc. & ibi vide Do. ¶ terminis. in vij. not. vbi tenet, quòd non. Itẽ vide omnino sanctum Tho. in. iiij. senten. dist. xv. q. iij. arti. iiij. circa fi. vbi dicit, ꝙ ieiunium, quadragesimæ magis arctius obseruatur, ꝙ alia ieiunia: quia in eo Christi ieiunium secũdũ modũ nostrum imitatur: & iõ in ieiunio quadragesimali vsus carniũ & ouorũ est generaliter interdict⁹. sed in aliꝝ ieiunijs cõsuetudo cuiuslibet loci est seruanda.

Anto. Franci.

¶ Circa hoc qđ dicitur de esu carniũ & lacticiniorũ, vide not. in. c. denique. iiij. dist. Et adde, ꝙ tẽpore ieiunij ab ecclesia indicti, vt in quadragesima: in ieiuniis quatuor temporũ & in aliꝝ vigilijs, q̃ sunt de præcepto: de qbus in. c. cõfiliũ. de obser. ieiu. est abstinendũ abvsu carniũ & lacticiniorũ. ad quod vide glo. xxxiij. q. ij. in. c. admonere. Vbi gl. quærit, an sit prohibit⁹ vsus lardi. & licet ibi gl. videat dicere, ꝙ nõ: tñ cõtrariũ interpretat cõsuetudo. pro hoc vide gl. in. c. presbyter. in ver. sanguinẽ. lxxxij. di. & vide Arc. in. c. denique. iiij. di. & bea. Tho. in secũda secũdæ. q. cxlvij. artı. viij. Et adde, ꝙ ieiunia indicta ab ecclesia, non pñt redimi pecunia, sed voluntaria sic, iniũcta sibi pœnitẽtia per superiorẽ vt per Host. in c. j. de voto. & in c. presbyter. in gl. mag. lxxxij. dis. & per Inn. in ru. de obser. ieiu. & per Arch. lxxxij. dist.

¶ Post. xxj. qua

2 ¶ Thomam. Et quòd hora nona sit hora prandij pro ieiunantibus, per pulcherrimas & medicinales rationes determinat ipse Thomas in. iiij. sentẽ. dist. xv. q. iij. arti. iiij. circa fi. Et adde, quòd anticipãtes prædictas horas dicuntur frangere ieiuniũ. Ita tenet apertè Tho. vbi. §. xv. dist. q. ij. ar. ij. circa fi. Dicit tamen quòd ecclesia non intendit arctare ieiuniũ ad subtilem temporis inspectionẽ: qa non debet astrolabiũ accipere ad horam comestionis cognoscendam. vnde sufficit, ꝙ circa illam horã, quam ecclesia constituit a ieiunans, cibũ sumat. Sed dicit ꝙ licet ieiunans nimis lautè comedẽ b do: vel cum nimia auiditate: vel nimis magnã quantitatẽ cibi sumendo, peccet, & meritum ieiunij per dat: vel i toto vel in parte: nõ tamẽ ecclesiæ statuta transgredit: & iõ ieiuniũ nõ soluit. Sed ad hoc vulgatũ inquãtum dixi de nimia auiditate vide tex. in. c. quin ꝙ modis. in fi. de cõse. di. v. & in. c. fi qs. & in. c. fe. xl. di. Et inquantũ dixi de nimia come stiõe in prãdio: vide tex. in. c. sint tibi quotidiana. de cõse. di. v. Itẽ iquãtum dixi de hora prandij, ꝙ ieiunãtibus: vide omnino Do. post Arc. 4 in. c. q dicit. circa fi. xvj. di. Et ꝙ hora tertiarũ, sit hora prãdij pro non ieiunantibus: est tex. quem ibi no. doc. in. c. nõ licet. xliij. dist. Itẽ vtrũ 5 ieiuniũ soluat, q potũ assumit pluriesvide plenè no. in. c. ex pte. post c d. Ant. de cel. mis.

SEB. SAPIA.

b ¶ Assumptũ. vide Deciũ. in. c. ad audientiam. in fi. ver. in hac vlti. letiõe. s. de restri.

SEB. SAPIA. d

c ¶ Ex causa. Idem tenet Car. Alex. in. c. illa. post medium. xij. di. cũ allegatis per dominũ meũ do. Rochũ Curtiũ in re. pe. c. fi. i. iij. no. circa pri. s. de cõsue.

d ¶ Sed vide. De illo arti. an tẽpore ieiunij liceat comedere ova, vel lacticinia. vide latiſ. per Do. in ca. denique. iiij. dist. Et ibi dicit, ꝙ si tempore ieiunij comedatur de camalione, non frangitur ieiuniũ: peccat tamẽ comedens, si hoc faciat propter gulã. Item dicit ibi do. quòd tẽpore ieiunij non est licitũ comedere aues, quæ nutriuntur in aquis: licet quidã vulgares contrà. Item an tẽpore ieiunij liceat comedere olera coacta cum carnibus. vide tex. in. c. fi. ver. non pro abstinentia. xxx. distinc. & ibi vide Do. ¶ terminis. in vij. not. vbi tenet, quòd non. Itẽ vide omnino sanctum Tho. in. iiij. senten. dist. xv. q. iij. arti. iiij. circa fi. vbi dicit, ꝙ ieiunium, quadragesimæ magis arctius obseruatur, ꝙ alia ieiunia: quia in eo Christi ieiunium secũdũ modũ nostrum imitatur: & iõ in ieiunio quadragesimali vsus carniũ & ouorũ est generaliter interdict⁹. sed in aliꝝ ieiunijs cõsuetudo cuiuslibet loci est seruanda.

Anto. Franci.

¶ Circa hoc qđ dicitur de esu carniũ & lacticiniorũ, vide not. in. c. denique. iiij. dist. Et adde, ꝙ tẽpore ieiunij ab ecclesia indicti, vt in quadragesima: in ieiuniis quatuor temporũ & in aliꝝ vigilijs, q̃ sunt de præcepto: de qbus in. c. cõfiliũ. de obser. ieiu. est abstinendũ abvsu carniũ & lacticiniorũ. ad quod vide glo. xxxiij. q. ij. in. c. admonere. Vbi gl. quærit, an sit prohibit⁹ vsus lardi. & licet ibi gl. videat dicere, ꝙ nõ: tñ cõtrariũ interpretat cõsuetudo. pro hoc vide gl. in. c. presbyter. in ver. sanguinẽ. lxxxij. di. & vide Arc. in. c. denique. iiij. di. & bea. Tho. in secũda secũdæ. q. cxlvij. artı. viij. Et adde, ꝙ ieiunia indicta ab ecclesia, non pñt redimi pecunia, sed voluntaria sic, iniũcta sibi pœnitẽtia per superiorẽ vt per Host. in c. j. de voto. & in c. presbyter. in gl. mag. lxxxij. dis. & per Inn. in ru. de obser. ieiu. & per Arch. lxxxij. dist.

¶ Post. xxj. qua

que. iiij. dist. Et ibi dicit, ꝙ si tempore ieiunij comedatur de camalione, non frangitur ieiuniũ: peccat tamẽ comedens, si hoc faciat propter gulã. Item dicit ibi do. quòd tẽpore ieiunij non est licitũ comedere aues, quæ nutriuntur in aquis: licet quidã vulgares contrà. Item an tẽpore ieiunij liceat comedere olera coacta cum carnibus. vide tex. in. c. fi. ver. non pro abstinentia. xxx. distinc. & ibi vide Do. ¶ terminis. in vij. not. vbi tenet, quòd non. Itẽ vide omnino sanctum Tho. in. iiij. senten. dist. xv. q. iij. arti. iiij. circa fi. vbi dicit, ꝙ ieiunium, quadragesimæ magis arctius obseruatur, ꝙ alia ieiunia: quia in eo Christi ieiunium secũdũ modũ nostrum imitatur: & iõ in ieiunio quadragesimali vsus carniũ & ouorũ est generaliter interdict⁹. sed in aliꝝ ieiunijs cõsuetudo cuiuslibet loci est seruanda.

Anto. Franci.

¶ Circa hoc qđ dicitur de esu carniũ & lacticiniorũ, vide not. in. c. denique. iiij. dist. Et adde, ꝙ tẽpore ieiunij ab ecclesia indicti, vt in quadragesima: in ieiuniis quatuor temporũ & in aliꝝ vigilijs, q̃ sunt de præcepto: de qbus in. c. cõfiliũ. de obser. ieiu. est abstinendũ abvsu carniũ & lacticiniorũ. ad quod vide glo. xxxiij. q. ij. in. c. admonere. Vbi gl. quærit, an sit prohibit⁹ vsus lardi. & licet ibi gl. videat dicere, ꝙ nõ: tñ cõtrariũ interpretat cõsuetudo. pro hoc vide gl. in. c. presbyter. in ver. sanguinẽ. lxxxij. di. & vide Arc. in. c. denique. iiij. di. & bea. Tho. in secũda secũdæ. q. cxlvij. artı. viij. Et adde, ꝙ ieiunia indicta ab ecclesia, non pñt redimi pecunia, sed voluntaria sic, iniũcta sibi pœnitẽtia per superiorẽ vt per Host. in c. j. de voto. & in c. presbyter. in gl. mag. lxxxij. dis. & per Inn. in ru. de obser. ieiu. & per Arch. lxxxij. dist.

¶ Post. xxj. qua

SVMMARIVM.

1 *Ieiunium quid sit, & quotuplex sit?*
2 *Ieiunans, qua hora debet comedere: & an peccet transgrediendo illam horam?*
3 *Ieiunium nõ rũpitur per potum & collationẽ moderatè sumptã.*
4 *Medicina necessaria non rumpit ieiunium.*
5 *Ieiunans quo casu, & quibus temporibus poterit vti lacticinijs.*
6 *Ieiunium, quibus temporibus debet fieri ex præcepto.*
7 *Ieiunare nemo cõpellitur sub præcepto, ante. xx. annos. post sic.*
8 *Mulieres coniugatæ, an cogantur ieiunare.*
9 *Ieiunium ecclesiæ potest cum causa dispensari per Episcopos: sine causa verò à solo Papa.*
Ieiunium verò voluntarium, etiam sine causa potest per episcopum dispensari: dum tamen commutetur in melius.
10 *Ieiunium potest transferri in alium diem, ex aliqua iusta causa.*
11 *Trãsgrediens ieiunium quo casu obligetur ad mortale peccatũ.*
12 *Transgressor statutorum, & ea non obseruans ex contemptu, peccat mortaliter.*

hoc festum assumptionis est celebrius alijs, vt in. c. fi. de sen. excommunicatio. lib. vj. Fertur tamen ꝙ quidam Papa omnes festiuitatũ dominæ nostræ vigilias posuit in præcepto, sed de hoc non habeo scripturam authenticã. Item in vigilia natiuitatis domini, vt in. d. c. j. Item in vigilia omnium sanctorum. Item in vigilijs sancti Laurentij. Aliasvigilias non enumerãt hîc docto. ¶ Sed tu adde vigilam Pẽtecostes, de qua habes duas glos. vna est Ioan. in. c. scire. §. necessariò. lxxvj. di. alia est Barnab. in. c. j. j. eo. & eas tene menti. Nam Gratianus visus est tenere contrarium. in. d. §. necessariò. Item dubitatur de vigilijs rogationũ, per tex. d. c. rogationes. sed in hoc seruanda est consuetudo loci, vt ibi no. Sed hic in ista ciuitate Senarum, & in istis partibus non est de consuetudine. In Francia verò secus obseruatur, vbi celebrantur isti tres dies, qui præcedũt Pẽtecostem immediatè, etiam ꝙ obseruatur ieiunium. ideo dimitten dus est vnusquisque locus iu-
7 dicio suo. ¶ †Tertiò quæro, q obligentur ad ieiuniũ. Innocen. dicit, ꝙ omnes doli capaces & ieiunare valentes. Nam sicut in tali ætate peccare possunt, vt in. c. j. & ij. de delic. pue. ita & peccata flere per ieiunia debent. & ita lentè transeunt hîc docẽ. Sed in. c. ij. j. c. Io. and. post Host. ponit plures opin. ¶ Nã quidam tenuerunt, quod. s. dictum est. Alij ꝙ ieiunium non obligat: nisi post pubertatem. Alij, ꝙ requiratur plena pubertas: vt tempus. xviij. ann. Alij, ꝙ tempus. xx. an. Nam sicut secũdum legem Mosaicã ante illud tẽpus non erat quis idoneus ad pugnam temporalem: vt habetur Nume. j. c. ita nec ad pugnam spiritualem. Alij, ꝙ requiritur tempus maius. xxv. an. nam vsque ad illam ætatem minor restituitur, quasi non habeat integrum sensum. ff. de mino. per totum. Alij ꝙ post c xxj. ann annum quis obligatur: ante verò non: quia ætas illa non patitur. quoniam indiget puer, seu adolescens cibo frequentato propter debilitatem naturę. Item cibus conuertitur in augmentum, seu dilationem membrorum: & sic non sunt ita potentes ad ieiunandum, sicut maiores. Host. in. d. c. ij. placet opin. vt ante. xx. annũ quis nõ obligetur, & ita transit ibi Io. Andrę. beatus Thom. ij. ij. q. cxlvij. artı. iiij. tenet, quòd vsque ad xxj. non obligetur propter rationes supradictas. Dicit tamen, quòd debet puer, vel adolescens se exercita re in ieiuniis, vt sic capiat consuetudinem ieiunandi. Et inter hanc opi. beati Thom. & Host. non est magna differentia, & satis potest teneri eorum opi. quã etiam tenet beatus Hieroni. in quadam epistola: Non enim præceptum quasi impossibile, seu contra naturam est iniungendum istis pueris, seu istis adolescentibus: quia non esset, nisi eos illaqueare ad peccatum ex transgressione. Lex autem debet esse honesta & posfibilis. iiij. distin. ca. erit autem lex. ¶ †Quartò quæri
8 tur, quid in mulieribus coniugatis? Solu. dicunt doct. quòd ieiunia voluntaria non debent expleri sine licentia maritorum. xxxiij. q. v. c. noluit. & c. manifestum. sed ad ieiunia necessaria & indicta per ecclesiam obligantur: nec excusat maritorum contradictio: quia magis est obediendum Deo & vicario suo, quàm maritis iniustè præcipientibus. xj. q. iij. in ca. Iulianus. & c. dominus. & c. qui resistit. Nisi oriretur scandalum inter eas & maritos. Tunc enim saltem cum licentia sacerdotis poterunt ieiunia dimittere. quod not. Pro hoc facit, quia præceptum positiuum ecclesiæ non obligat quem cum scandalo. in. c. secundo. de ope. no. nun. in. c. nihil cum scandalo. de præscrip. in. c. cum teneamur. de præbend. ¶ †Quintò quæritur vtrum in
9 istis ieiunijs possit dispensari per superiorem. Solu. conclude post Innocen. quòd in ieiunijs indictis per ecclesiam, non potest aliquis dispensare præter Papam: nisi causa sit in debente ieiunare. Ex causa enim potest Episcopus dispẽsare & talia ieiunia in aliquod aliud bonum compensare: & causa satis sufficiens est debilitas personæ: siue proueniat ex defectu naturę, si ue ex exercitio exteriori. Exemplum in agrimensori c

ætate qs teneat ie
iunare: vide latè p
Archi. in. c. pnū-
tiādū. circa med.
de cōsecra. di. iij.
vbi recitatis varijs
opi. cōcludere vi-
detur, q nō tenea
tur ante . xxj. an.
& vide omnino
de hoc latè per. d.
ant. in. c. cōsiliū. in
vl. col. j. eo. & vide
etiā per sanctum
Tho. in loco hic
alleg. per istū, vbi
cōcludit, q cū pu
eri indigeant fre-
quēti cibo, & non
multo simul as-
sumpto: tum etiā
qa indigēt multo
nutrimēto, nō te-
nētur ad obseruā
da ecclesiæ ieiu-
nia vsque ad finē
xxj. anni. Dicit ta
mē, q cōueniens
est. q ad ieiunadū
in hoc tēpore se
exerceāt plus: vel
minus, secūdum
modū suæ ætatis.
dicit tū quòd quā
doque magna tri-
bulatiōe imminē
te in signū pœni-
tētiæ arctioris: ēt
ieiunia pueris in-
dicūtur ad placan
dū Deum: & idē
etiā punctualiter
in terminis ad lite
rā cōcludit Tho.
in. iiij. sent. xv. qō.
iij. arti. ij. vltra me
dium. Et adde hic
Tho. in. ij. ij. q. ex
lvij. arti. iiij. vltra
medi. vbi dicit: q
pauperes, qui pnt
sufficiēter habere
qd' eis sufficit ad
vnā comestionē,
nō excusantur à
ieiunio propter
paupertātē: sed di
cit, q illi, q frustra
tim eleemosynas
mēdicāt, q nō pnt
simul habere, qd'
eis ad victū su ffi-
cit, à ieiuuijs ec-
clesiæ excusari vi
dētur. Dicit etiam
in ea. q. e. ar. q ma
gis cōuenit, q cū
imperfectis & no
uitijs & iuuenib⁹
dispēsetur, quàm
cū antiquioribus
& pfectis. Itē ad-
de quod no. doct.
in. c. nerui. circa fi
nē. xiij. di. vbi di-
cit, q adeo exte-
nuās corpus suū
ieiunijs & vigilijs
q ex hoc veros-

bus & in alijs artificibus, qui ex diuturno & longo
tempore debilitantur: ita quòd commodè ieiunium
tolerare non possunt. Licitè enim fit in istis commu-
tatio. arg. lxxxij. di. c. presbyter. in fin. Nec intelligas,
q propria authoritate quis possit sibi hoc ieiunium
commutare. arguin. c. ij. in fi. j. e. & c. j. de voto. Vn-
de gl. in. d. c. presbyter. debet restringi ad casum illius
c. nā ibi redemptio ieiunij permittitur authoritate il-
lius canonis: vnde non debet detrahi ad alia ieiunia. &
multos decipit illa gl. & de hoc etiā ibi per Arch. qui
tenet, qd' s. dixi. In ieiunijs verò ad quæ qs se obliga
uit de voto, potest Episcopus dispensare, etiam sine
causa existente in vouente, dummodò id in quo fit
commutatio, sit melius & Deo acceptius: vt in. c. j. de
voto. vbi satis bene hoc probatur: & vide quod ibi di
xi. Et ex his habes dictum prima fronte mirabile: vt
magis stringat ieiunium indictum per ecclesiā, quàm
ieiunium ad quod aliquis se obligauit ex voto. Ra-
tio potest esse: quia primum fuit à principio necessā-
tium: nec est obuiandum præcepto superioris sine
causa. Secūdum verò à principio fuit volūtarium: &
apparet satis de volūtate Dei, cui acquisita est obliga
tio: q vult commutationem fieri in melius. arg. c. ma-
gnæ. & quod ibi no. de voto. ¶ †Sextò quæritur, nū
quid ieiuniū saltē possit die in diē transferri? dicit
Inn. q sic existente causa. Nam videmus, q si festum
sit in feria secunda, nō ieiunatur in die dominico: sed
transfertur ieiuniū in die sabbati præcedētis: vt in. c. j.
j. eo. Ita dicendum pari ratione, q si vigilia contingit
in aliquo festo solenni, q tunc vigilia propter vene-
rationem festi, possit quo ad ieiunium explicari die
præcedenti. & pōnunt exemplum doc. in multis lo-
cis Frāciæ: vbi colitur festū sancti Quintini: qd' acci-
dit in vigilia oīm sanctorum. Non enim tunc homi-
nes ibi ieiunant propter festū solēne: sed transferunt
ieiuniū in alium diem. & idem posset fieri qñ accidit
ieiunium in festo principali alicuius ciuitatis, vel lo-
ci vt ieiunium transferatur in diem præcedētem. qd'
bene. no. & placeret mihi: vt ista translatio fieret per
Episcopum. arg. in. c. ij. in fi. j. eo. ¶ †Vltimò hic quæ
ro, nunquid trāsgrediens ieiunium solēne, obligetur
ad peccatum mortale? gl. xxv. di. in. c. vnum orarium
§. aliās ea demū. videtur sentire, q sic. Sed. d. Car. j. eo.
c. ij. dicit hoc procedere, quādo ieiunium omittitur
ex contemptu, vel inobedientia: vt quia non vult se
subijcere præcepto superioris: secus si sine contem-
ptu: quia tunc trāsgressio solū obligat ad veniale. &
dicit hoc tenere Archi. in. d. §. aliās ea demū. Sed Ar-
chi. ibi solùm refert opi. Io. de fontana, & transit. Sed
aliter reperi eum sentire in. c. vtinam. l xxvj. dist. vbi
dicit, q si quis ex aliqua causa trāsgreditur ieiunium
non peccat mortaliter. Quod potest intelligi quādo
fortè erat debilis: nec curauit ire ad superiorem pro li
centia. & sic secus sentit, quādo nulla subest licita cā.
¶ †Sed pro primo dicto facit notabile dictum Calde. in. c. j. de constitu. vbi dicit, q transgressio canonis
obligat ad mortale, quando fit ex contemptu, seu in
obedētia. Et contemptus proprie est, quando ex so
la voluntate non vult se subijcere statuto superioris.
vnde dicit, q iste contemptus declarè apparere nō po-
test: nisi post monitiōem. Sed si quis trāsgreditur ex
cōcupiscentia, vel negligentia: tunc solùm obligat ad
veniale. quod dictum prima fronte videtur mirabile:
& hoc dictum putarem verum: vbi superior aliquid
iniungeret per verbum commune: puta per verbum
statuimus: vel ordinamus: vel simile. Secus credo, vbi
procederet per verba præceptiua, vel æquipollentia
Nā transgressio præcepti superioris obligat ad mor
tale, licet fiat sine contemptu. xiiij. q. j. ca. quod præ-
cepi. & in. c. ij. de maio. & obe. Facit quod dicam in
c. nam concupiscentiam. de consti. vbi omnino vide
in quo generaliter tractabo, an & quando transgres-
sio statuti, vel regulæ obliget ad mortale. Et fuit il-
lud dictum beati Thom. q vbi statutum fit per ver-
ba communia transgressio regulariter nō obliget ad
mortale. quod intellige, quando fit sine contemptu.
Nam sicut omnis transgressio legis obligat ad mor-
tem temporalem: ita nec ad mortem æternam, qtiæ
prouenit ex peccato mortali. xxv. dist. c. vnum ora-

rium. Et ideò ad propositum ponderanda sunt verba
statuti, seu canonis, quibus indicitur ieiuniū: an sint
verba præceptiua, an æquipollentia, seu communia
&c. Et collige ex prædictis & ex his, quę dicam in. d.
c. nā concupiscentiam. & prædicta no. bene: quia ma
teria est peregrina: & ideò seriosè insisti super. rub.

SVMMARIVM.

1 *Non valens ieiunare vno die: an & quo casu pos
sit & teneatur alio die ieiunare.*
2 *Clericus non valens dicere officium propter infirm
tatem, non tenetur illud reassumere.*

CAP. I.

EX parte. ¶ Vigiliaoc currēsi n do
minica, ieiunari debet in sab
bato: & ieiunāda est vigilia
Mathiæ. Cōmunis diuisio.
Secūda ibi: *ad quod.* ¶ Casus
literalis. Quęsitum fuit à domino Papa: vtrum si
natiuitas domini, vel assumptio. b. Marię vir-
ginis, vel festiuitas alicuius Apostolorum in se
cunda feria venerit in die sabbati præcedenti,
vigilia debet ieiunari. & vtum in vigilia beati
Mathiæ Apostoli sit ieiuniū iniungēdum. Ad
quod breuiter respōdit Papa, q die sabbati fe
stiuitates prælibatas secūdæ feriæ præcedētis
& beati Mathiæ Apostoli debet vigilia ieiuna
ri. B. ¶ No. j. ex tex. q in vigilia natiuitatis Do
mini & assumptionis beatæ Mariæ virgi. &
omnium Apostolorum est necessariò ieiunā
dum. & pondera quòd solū dicit de vigilia as-
sumptionis bea. Mariæ virgi. Ex quo infertur
quòd alia festa beatæ Mariæ non habent quo
ad præceptum ieiunij vigiliam: quod dixi. s. in
rub. ¶ †Secundò no. q ex causa legitima pōt
mutari ieiuniū de die in diem. Et facit prima
fronte iste tex. q valens ieiuuare in die statuta
tenetur alia die quasi sit obligatus ad duo. sci-
licet ad ieiunandum, & illa die. vnde si impedi
tur in illa die, remanet obligatio ieiunij in alia
die. arg. opti. hīc. & in. c. cum dilecti. de do. &
contuma. & in. l. Celsus. ff. de arbi. de quo du-
bito per. c. ij. j. e. vbi nō valenti ieiunare in qua
dragesima, nō iniungitur, vt ieiunet alio tēpo
re. ¶ †Ad idē quod no. Inn. in. c. j. de cele. mis.
vbi dicit, q nō valēs dicere officium propter
infirmitatē: non tenetur illud reassumere alio
tēpore quasi officium sit seruitus cuiusq diei
& variatur ex tēpore: ita videtur dicēdum in
ieiunio. Nā si teneor præstaræ operas certo tē
pore, & impediar: non sum obligatus in alio
tēpore: quia non sunt eædē operę: sed variatur
ex tēpore: vt est tex. no. in. l. si nō sortē. §. li-
bertus. ff. de cōdi. inde. Et si relinquitur mihi
vsusfructus biēnij futuri: & impediar, nō pos
sum petere vsumfructū alterius biennij: quia
nō est idē vsusfructus: vt. l. si vsusfructus mihi
in biennium. ff. de vsuf. leg. & istā partē crede-
rem veriorē. Ad istum tex. responderem, q lo
quitur in translatione fienda ex causa, quæ nō
est in ipso debēte ieiunare: licet propter festū
fit in alium diem. ¶ Vltimò no. q vigilia beati
Mathiæ est in præcepto. Ratio dubitandi fuit
quia Mathias non fuit de numero. xij. à prin-
cipio: sed successit post mortem Christi in lo
cum Iudæ: dum Apīci posuerunt sortem su-
per eum & Barnabam. Et ratio decidendi est,
quia sur-

militer sequatur
mors, peccat mor
taliter. & alle. c. nō
mediocriter . de
consc. di. v.

Anto. Franci.

¶ Ad hoc, qua
ætate sit ieiunan-
dū: vel nō: qua ęta
te excusetur quis
ieiunio indicto p
ecclesiam: vide gl.
in. c. ij. in fi. de ob-
ser. ieiu. & ibi per
Ioā. And. & vide
Inn. in ea. rub. &
san. Tho. ij. ij. qō.
cxlvij. ar. iiij. & se.
& illa videtur esse
conclusio, q non
posit dari certa do
trina: sed hoc
p totum habet cō
sideratē superior,
q cōsiderabit cās,
ppter quas fuit in
dictū ieiuniū &
cōsyderabit quali
tatē psonarū: quia
quādoque q erit
in decrepita ætate attēta natura &
cōplexiōe sua e-
rit fortior & ma-
gis sufficiēs ad ie-
iunādū, quā iuue
nis & ecōtrà debi
lis: & minus robu
stus erit minus a-
ptus ad ieiunādū.
& secūdū istas cō
syderatiōes habe-
bit superior hoc
declarare. & eodē
mō consyderabit
pauperē & diuitē
Et adde, q come
dēs magnos & de
licatos pisces tpe
ieiunij posset dici
violare ieiunium:
maximè quando
illud faceret ex de
lectatiōe: vt plenè
per Inn. & scribē.
in rubri. de obser.
ieiu.

SEB. SAPIA.

a ¶ Necessitatē fa-
mis. Idem voluit
Archid. in. c. deni-
que. iiij. dist. vbi
dicit, quòd si quis
esset in castro re-
clusus, liceret ei
carnes comedere,
quando aliud non
haberet. sequitur
dominus & præce
ptor meus. d. Ro-
chus Curtius in. d.
repe. c. fi. in. iij. no
ta. de consuetu.

b ¶ In alijs. Et adde
quòd si Carthusiē
sis infirmus iudi-
cio medicorū ali-
ter euadere non
potest nisi come-
dat carnes: licet ei
carnes comede-
re: non obstante

Arc. in. c. de ieiunio. lxvj. di. vbi dicit, q si cōcurrant eodem die vigilia Mat-
thęi Apostoli & vigilia quatuor tēporum, q celebratur omne ieiuniū vnico
die. & pro hoc facit tex. in. c. magnæ. in prin. de vo. & dicit, q ita tenet Hug.
dicens, q nusquā reperitur in iure propter hoc transmutationem fieri debe
re. Adidē vide Io. an. in. c. cū in cunctis. §. fi. de elec. qui dicit, q si plura ieiu-
nia concurrāt ea-
dem die: vt puta
sit tēpus quadra-
gesimale. & sit vi-
gilia vnius sancti,
& sit tēpus qua-
tuor tēporum, q
sufficit vna die ie
iunare.

Anto. Franci.

¶ Quando plura
ieiunia cōcurrunt
in eadem die, vtrū
possint in eadem
fieri: an verò debe
ant commutari &
transferri ad aliam
diem: dicas, q vna
die fieri pōt: vt hīc
p istū. & ple. tra-
tatē in ru. de ob.
ieiu. vbi p Inn. &
Host. vbi etiā po
nūt: an tpe ieiunij
liceat facere collā-
tionē de sero. &
vide beat. Tho. in
iiij. sen. di. xv. & in
ij. ij. q. lxxxviij. ar.
tij. vbi enumerat
aliquos casus in q
bus nō est lauda-
bile. Et an pręgu
stantes cibos ma
gnorū dominorū
sint iuxta vulgare
facientes sibi credē
tiam: vel mulieres
pręgnantes, q ex-
tranea appetūt vel
infirmi ob defe-
ctionē appetit', si
forsan in die ieiu-
nij comedant car-
nes, & alia, phibi-
ta: nō dicūtur frā-
gere ieiunium: vt
Inno. in. d. rub. de
obser. ieiu.

SEB. SAPIA.

a ¶ Omittitur. Idē
dicit Car. in cle. ad
nostrā. ver. ij. in fi.
de hæreti. cū alle.
per Fel. in. c. quā-
quā cōtra falsam.
in vlt. no. de, pba.

SEB. SAPIA.

b ¶ Iste contēptus.
Vide Fel. in. c. ij.
col. ij. cū seq. §. de
ma. & obe. & in. c.
j. col. vj. ver. alius
casus. §. de cōstit.

c ¶ Et facit. Item fa
cit, q si cōcurrant
eodem die plura
ieiunia, q debeat
fieri trāsmutatio
ieiunij: sed in cō-
trariū determinat

quia surrogatum debet sapere naturā eius, in
cuius locum surrogatur: vt in. c. maiores. de
bapt. & in. c. ecclesia. vt lite pendente.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo Romanæ ecclesiæ non est de necessita
te obseruanda in aliis regionibus.*
2 *In quadragesima possunt licitè comedi carnes pro-
pter necessitatem famis.*
3 *Carnes possunt de iure comedi in die sabbati: licet de
honestate & consuetudine aliud sit: die verò
verò secus. infrà proxi. c. in primo no.*
4 *Dispensatio imminente necessitate est debita.*
5 *Consuetudo ieiuniorum relaxatiua, an valeat?*
6 *Aduenæ debent obseruare consuetudinem loci, vbi
reperiuntur.*

CAP. II.

CONsilium. ¶ Non capit
cogruā sum-
mationem. & tex. in se satis clarus
est: & multa sunt dicta, quæ patēt
per. §. ¶ Casus literalis. Quæsitum fuit vtrum
omnes vigilię Apostolorum debeāt ieiunari?
Respondetur, quòd sic: præter vigilias Apo-
stolorum Philippi & Iacobi & beati Ioan-
nis Euangelistæ: quia festiuitas illorum in-
fra solēnitatē paschalem celebratur: festiuitas
beati Ioannis infra natale Domini: ieiuniū eti
am apud nos in aduentu Domini agitur. Vigi
liæ sanctorū, quorum festiuitates secunda fe-
ria celebrantur in præcedēti sabbato ieiunan-
dæ sunt. De celebratiōe beati Bartolomei du
bitatur apud quosdam. Rndet Papa, q cōsue-
tudo regionis seruetur. Item quidam in qua-
dragesima propter necessitatem famis coacti
sunt comedere carnes: quæritur quæ pœniten
tia sit illis iniungēda. Rndet Papa, q in tali ar-
ticulo nō peccant: preces tamen dno p illis, &
cū illis sunt effundēdæ. Itē quidā ppter debili
tatē comedunt carnes die sabbati cōtra loci cō
suetudinē: vnde alij habent molestum. Rndet
Papa, q consuetudo loci seruetur: ita tamē, q
debilibus & infirmis propter hoc periculum
nō immineat. Item quidā infirmabatur in qua
dragesima & alijs ieiunijs, & petijt esum carni
um sibi concedi. Respondetur, q desyderium
infirmorum admittendum est: cum vrgēs ne-
cessitas hoc requirit: cùm legi nō subiaceat ne
cessitas. ¶ Not. primò ex principio, q vigiliæ
omniū Apostolorū præter exceptuatas, de
quibus in tex. debēt ieiunari. & intellige de. xij.
apostolis, quos enumerat glo. in. c. j. de reli. &
venera. san. libro. vj. ¶ Nota. ij. quòd propter
magnam solennitatem loci cōtingentē in die
ieiunij pōt omitti seu transmutari ieiunium.
hīc tamen in vigilia istorum Apostolorum
exceptuatorum, non fit commutatio, sicut in
præcedenti. & credo hoc contigisse: quia acci-
dunt istæ vigiliæ inter festa diuturna: vnde nō
debet fieri commutatio in diem ita longiorē:
sed quando solùm vna dies intermedia est im
pediměto, tunc fit commutatio: vt in. c. præce

statuto cōtrario. Ita no. dicit. d. Abb. in. c. fi verò. de iureiur. & omnino ibi vi
de Moder. Item rationem, quare in ieiuniis magis interdicatur vsus carnium
quàm vini: plenè ponit Tho. ij. ij. quæstione. cxlvij. Et vide do. Antoni. in
c. ex parte. in gl. mag. §. decele. mis. vbi refert, quòd doc. dicūt experti, q ho-
mo plus viueret ex sola aqua, quàm ex solo vino. Et vide do. Anto. hīc in fi.

dēti. Nam propter breuitatem tēporum, vigi
lia non videtur differre à festo. ¶ No. in. §. ieiu
nium. & tene mēti ar. opti. & quasi expressum
q aduentus domini de necessitate nō est ieiu-
nandus: sed inspicienda est consuetudo cuiusli
bet loci. vnde hīc Papa cautè locutus est dicē-
do, q apud nos ieiunatur &c. q. d. secūdū Ho-
sti. habemus hoc de cōsuetudine: sed statutum
non facimus: nec aliquem adstringi volumus:
nec reperitur alibi cautum, q sit in præcepto.
† Consuetudo verò Romanæ ecclesiæ, nō est
necessariò obseruanda in alijs regionibus: vt
no. gl. in. c. j. de sum. tri. li. vj. & de conse. di. iiij.
c. de trina. ¶ No. in. §. de festiuitate. q in colen
da festiuitate beati Bartolomei attēdēda ē re-
giōis cōsuetudo. Et rō dubitādi fuit: qa beat⁹
Bart. fuit excoriatus vna die, in qua vixit: alia
die decessit: vnde aliqui colunt diem excoria-
tionis, alij diem mortis. Ideò seruanda est loci
consuetudo. Sic dubitabatur de festo beatæ
Marg. nam variè in diuersis locis colitur pro-
pter diuersa martyria, & diem mortis. Sed di-
cit Io. and. se vidisse in libro authentico, q de
bet coli. xx. Iulij. ¶ †Nota in §. cum autem. q
propter necessitatem famis, [a] licitè quis vtitur
carnibus in quadragesima. ¶ Item no. q signū
bonæ & timoratæ mentis est timere culpam,
vbi culpa nō est. & fic in dubio debet quis po-
tius se æstimare culpabilem in foro animæ: qa
illa via est tutior. ¶ †No. in. §. item. optimum
arg. quòd esus carnium non est prohibitus in
die sabbati de iure. vnde cessante loci consue-
tudine posset quis comedere sine peccato: illa
die tamen de honestate & consilio abstinendū
est. de quo vide text. cū glo. in. c. de esu carniū.
& c. sabbato. de consecr. di. iij. ¶ Not. in. §. præ
tereà. quòd in quadragesima est licitū infirmis
[b] comedere carnes. & idē in alijs [b] ieiunijs solēni
bus. ¶ †Et not. ibi, *potes & debes*. quòd epi-
scopus nedum potest: sed etiam debet indulge
re postulantibus tali tempore esum carnium.
Et sic habes argu. quòd dispensatio quandoq;
est debita. vide quod no. & legitur. l. dist. vt cō
stituetur. & c. domino sancto. & not. in. c. at
si clerici. in. §. de adulterijs. s. de iudicijs. ¶ Vlti
mò not. quòd etiam existente causa, non de-
bet quis vti carnibus in ieiunijs solēnibus sine
licentia Episcopi: & requiritur hæc licentia:
vt Episcopus sciat distinguere inter infirmita
tem & infirmitatem. vbi autem causa esset vr-
gens, non putarem illum delinquere, qui sine
licentia hoc fecit: per tex. §. cum autem. s. e. Et
idem dicēdum est, cùm ex causa quis abstinet
à ieiunio. ¶ In gloss. j. in fin. & istos versus be-
ne seruāt Francigenæ: & dicunt doct. & bene,
quòd non apparet ratio diuersitatis inter istos
& alios Apostolos. Ex quo enim fuerunt pa-
res merito, debent pari obseruatione venera-
ri. pro hoc. c. j. de relig. & vene. sancto. libr. vj.
Quidam tamen dixerunt, quòd vigiliæ con-
tentorum in his versibus, sunt de necessitate
[5] ieiunandæ. ¶ †In alijs verò est seruanda con-
suetudo loci. Et hanc opin. secutus est Hostiē.
in sum. sed hoc reprobat dicens, quòd in istis

[a] Necessitatem famis. Idem voluit Archid. in. c. denique. iiij. dist. vbi dicit, quòd si quis esset in castro reclusus, liceret ei carnes comedere, quando aliud non haberet. sequitur dominus & præceptor meus. d. Rochus Curtius in. d. repe. c. fi. in. iij. nota. de consuetu.

[b] In alijs. Et adde quòd si Carthusiensis infirmus iudicio medicorū aliter euadere non potest nisi comedat carnes: licet ei carnes comedere: non obstante

j. colū. vbi dicit, q
vitæ hominis est
magis necessariū
vinū, q̄m carnes. p
quo allego no. in
c. fortè. de consec.
dist. ij.

Anton. Francis.

¶ An Chartusien
sis, qui ex statuto
regulæ nō potest
carnes comedere,
si infirmetur & iu
dicio medicorum
nō possit euadere
nisi carnes come-
dat: an possit sine
peccato cōedere
carnes? placet de-
termiuatio hic fac-
ta: qa infirmitas
habet eū excusare
Nā ex cā infirmi-
taris licet mona-
chis sancti Bēdi-
cti, vel alijs come-
dere carnes: vt in
c. carnē. de conse-
di. v. & no. in. c. cū
ad monasteriū. de
sta. mon. Et de ta-
li infirmitate stan
dū est iudicio me
dicorū: vt per Bar.
in. l. quæstitū. ff. de
re. iu. per. l. semel.
C. de re mil. lib. x.
Dicas tū q hoc fa
cere debet, nō so-
lū si medicus con
sulat, sed regrere
licētiam supioris.
f. Episcopi, vel ei⁹
vicarij, aut Abba.
vel sacerdotis pa-
rochialis si est lai-
cus. q sacerdos pā
rochialis non pos
set etiā dare talem
licētiā: nisi vbi su-
best magna ne-
cessitas: vt p Host.
in. c. ij. de obser. ie
iu. & hoc puto es
se multum notan
dū: quia plerique
in hoc videtur er-
rare: putantes hoc
sibi licere: vel ex li
centia solius medi
ci, seu eius cōsilio
vel ex licētia paro
chialis sacerdotis,
qui taliter licentiā
cōcedere non pōt
nisi in magna ne-
cessitate: vt dixi
aliās talis licētia ē
ēt petēda ab Epi-
scopo, vel eius vi
cario per, prædi-
cta.

ſolẽnibus ieiunijs nihil facit cõſuetudo. Quod bene not. quaſi non habeat rationabilitatem in ſe: quod puto verũ, niſi Papa ſciret & tolera ret. ar. eius, quod dixi poſt glj. de ſecun. nup. in c. vir aũt. ſed no. gl. propter iſtius authoritatẽ quod cõſuetudo valet quæ eſt ieiuniorum relaxatiua. & eam tene menti. ¶ In gloſ. ij. in fin. dic vt dixi ſuper rub. ¶ In glo. in ver. in ſabbato. ibi: *comedi non debent.* dic ꝙ potius colligitur hîc cõtrarium in hoc ꝙ attẽditur cõſuetudo regionis. & ad. c. in ſabbato. dic quòd loqui tur de cõſilio ſicut cauetur de die mercurij. &
6 vide glo. in. d. c. de eſu. ¶ †No. tamẽ ex hoc. & ex tex. ꝙ peregrini debẽt in ieiunijs & in abſti nentia cibariorum ſe cõformare conſuetudini loci: & ad hoc poſſunt compelli per Epiſco pum: vt hîc, ne ſit alicui ſcandalum. Pro hoc bo. tex. in. c. illa. xij. diſt. vbi dicitur, ꝙ ad quan cunq; eccleſiã acceſſeris, eius conſuetudinẽ ſer ua: ſi non vis eſſe cuiquam ſcandalo, nec quen quam tibi. Ideò peccant[a] Cathalani, qui come dũt in iſtis partib⁹ carnes in die ſabbati: licet in eorũ partib⁹ ſit tantum. & facit quod no. gl. ſeq.

a ¶ Peccant. Ad fa cit ad. q. quam po nit. d. Chr. por. in §. ſed quod Prin cipi. in fi. inſti. de iure natu. gen. & ciuili. vbi querit: pone ꝙ ſcholaris Mediolanenſis re periat ſe in ſtudio tẽpore, quo Me diolanẽſes ex pri 3 uilegio ſancti am 4 broſij veſcuntur carnibus⁹: an ipſe quoq; poterit co medere carnes, vi 1 de ibi per eum,

a ¶ Peccant. Idem dicit Card. in cle. dignũ. de cele. mi. col. v. quid autem de Mediolanenſi bus, an poſint co medere carnes tẽ pore carniſpriuij mediolanenſis: in alijs locis, vide Chriſto. por. in §. ſed quod princi. in fin. inſt. de iure natu. gen. & ciui. & ad hæc vide oĩ no dominum me um in. d. c. fin. de cõſue, col. cxxix.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Carnes non eſt licitum comedere in feſto natiuitatis occurrente ſexta feria, profeſsis, & vouenti bus: alijs verò ſic.* 2.
Conſuetudo relaxatiua ieiuniorum, quo caſu valeat.
Statutum, vel conſtitutio diſponens id, quod ius commune: an tollatur ſublato iure communi.

CAP. III.

EXplicari. ¶ †Si feſtũ natiuitatis occurrit ſexta feria, licitũ eſt carnes comedere: exceptis profeſsis & vouenti bus. Communis diuiſio. Secunda ibi: *reſponde mus.* ¶ Caſus literalis. Epiſcopus Pragẽſis po ſtulabat à domino Papa, an licitũ eſſet vti car nibus: cùm feſtum natiuitatis peragetur in ſexta feria: hoc eſt in die veneris. Reſpõdet Pa pa, ꝙ illi, qui nec voto, nec regulari obſeruan tia ſunt adſtricti, in ſexta feria, ſi feſtũ natiuita tis Dominicæ die ipſo euenire cõtigerit, car nibus propter feſti excellẽtiam veſci poſſunt, ſecundum cõſuetudinem eccleſiæ generalis. Nec tamen hi reprehendendi ſunt, qui ob de uotionem voluerint abſtinere. B. ¶ Not. primò, ꝙ regulariter in die veneris non eſt licitũ vti carnibus, & illa dies duntaxat per totam ſe ptimanã eſt in præcepto: vt in. c. devſu carniũ. & quod ibi no. de conſecra. di. iij. nunquid autem tunc ſit ieiunandum? fuerunt opi. ſed cõmuniter tenetur, ꝙ non ex præcepto: ſed ex cõ ſilio tantùm ſexta feria eſt ieiunanda: vt not. per Inn. §. eo. ſuper rub. ¶ No. ſecundò, ꝙ quis poteſt ſe voto adſtringere: vt nõ comedat car nes, etiam in diebus aliâs prohibitis: ſicut hîc patet in ſexta feria. ¶ Not. tertiò ibi, voto nec regulari. ꝙ regularis non tenetur ex voto abſtinere à carnibus: ſed ex regula. Ex quo colligitur arg. opti. religioſum non obligari ex vo to ad omnia, quæ continentur in regulari obſeruantia: ſed votum duntaxat verſatur circa tria ſubſtantialia regulæ. De quibus in. c. cum ad monaſterium. in fi. de ſta. reg. Et in hac opi. fuit etiam beatus Tho. & Archi. poſt eum. xx vij. q. j. in. c. j. dicam in. c. nam cõcupiſcentiam.

2 §. de conſt. ¶ †Item no. ꝙ propter excellẽtiam dici detrahitur abſtinentiæ & macerationi carnis. Et ſic videtur, ꝙ in die feſto, non ſolũ ſpiritualiter homines gaudere debent: ſed etiam cum honeſta te poſſunt in cibis aliquam delectationem accipere. Et in hoc tene menti iſtum tex. facit etiam, vt ceſſante iactantia, poſſint tunc ho mines licitè vti veſtib⁹ magis preciofis in veneratiõe feſtiuitatis.
3 ¶ †No. ibi ſecũdum cõſuetudinem eccleſiæ generalis tex. ſemper menti tenẽdum: ꝙ conſuetudo valet in relaxatiõe ieiunij & obſer uantiæ indictæ per eccleſiam. & facit optimè iſte text. pro gl. in. c. præcedenti. & contra dictum Hoſt. ibi: *quod etiam recitaui ſuper ru bri.* Sed pro concordia dico, ꝙ aut cõſuetudo poteſt in ſe habere cauſam rationabilem & honeſtam: & valet. & ſic intellige iſtum tex. Nam propter veneratiõem tantæ feſtiuitatis cõſuetudo fuit hîc fulcita ratione. ſecus aũt vbi cõſuetudo nõ habet in ſe ratiõem vt quia cõſuetudo fuit inducta, vt homines intẽderẽt ventri. & ꝓpter feſta & gaudia temporalia. & hoc caſu ſalua dictum Hoſtiẽ. Nam cõſuetudo nõ valet contra ius: maximè in cõcernentibus ſalutẽ animæ, niſi ſit rationabilis: vt in. c. fi. de conſue. & in. l. ij. C. eo. ti. ¶ Vltimò no. contra opi. vulgariũ, qui credũt homines pecca re abſtinẽtes à carnibus feria ſexta in die natiuitatis. Nã merentur ex abſtinentia. omni enim die ieiunando homo magis meretur. vn de dicit Hierony. vtinam omni die ieiunare poſſem. Nam legitur Apoſtolos ieiunaſſe in die Pẽtecoſtes: vt habetur in. c. vtinam. lxx vj. diſtin. dummodò non fiat ex ſuperſtitiõe. ¶ In gl. j. in fi. hæc gl. nõ exemplificat clarè tex. ſed intelligit devoto generaliter emiſſo. quod poteſt dupliciter intelligi. Primò, quando quis vouit nũquã comedere carnes. & tunc ſecũdum omnes indubiè nõ poteſt talis comedere in feſto natiuitatis, etiam ſi non veniret in feria ſexta: quia ex quo nullum diem excepit, generaliter, indiſtinctè intelligi debet: vt hîc. & in ca. fi. xxxij. q. vlti. ¶ Secundò poteſt intelligi de eo, qui vouit non comedere carnes feria ſexta. fortè enim prius de facto comedit, & poſtmodum facti pœnitens, emiſit votũ: & tunc etiam tenetur abſtinere in die natiuitatis per rationem gl. quia ex quo vouit generaliter, tenetur abſtinere in qualibet ſexta feria. Et hunc intellectum videtur approbare Ioã. and. ſuper tex. ſed ſuper gl. iſta ipſum reprobat: dicens tale votum referẽdum ad eſum illi citum: niſi habuiſſet animum hunc diem includẽdi. arg. c. petitio. de iureiur. & c. ad noſtram. el. iij. eo. tit. & l. adigere §. vl. ff. de iure pa. ſed præcedẽs opin. verior. & in eam videtur inclinare moder niores. Nam ſi intelligeretur votum de eſu illicito, iſte vouiſſet Deo de vetito. vnde vt videatur Deo aliquid offerre debet intelligi, quòd abſtinebit feria ſexta, etiam ſi aliâs licitè poſſent carnes comedi. & hoc videtur velle iſte text. Pro hoc etiam adde aliam ra tionem. nam diſpoſitio debet ſemper intelligi, vt non ſit inutilis: ſed vt aliquid operetur: in. c. Abbatẽ. j. de ver. ſigni. & in. l. quoties. de verb. obli. ſed ſi votum prædictum refertur ad eſum illicitum, de nihilo ſeruiret Deo illud votum. ar. in. l. qui his. ff. de ver. obli. ergo debet generaliter intelligi: vt comprehendat etiam eſum lici
4 tum. ¶ †Et ex hoc infero ad no. dictum, ꝙ vbi conſtitutio diſponit id, quod ius commune: vt aliquid vltra ſublato iure communi non tollitur cõſtitutio: ſicut hîc non tollitur votum concurrens cum iure communi & diſponens aliquid vltra. & ſic limita. c. j. de conſti. li. vj.

De purificatione poſt partum, Rubrica.

¶ Suprà viſum de ieiunijs indictis ob reuerentiam ſanctorum: ſequitur me ritò videre de purificatione poſt partum, quæ fuit indicta ob reuerentiam eccleſiarum,

CAP. I.

VEniens. ¶ Mulier poſt partum ſtatim poteſt ingredi eccleſiam: nec te netur abſtinere per aliquot dies, ſecundum le gem Moſaicam. Primò ponitur deciſa conſul tatio. Secundò dubij fortificatio. ibi: *licet.* Ter tiò ſolutio: *quia.* Quartò permiſsio ibi: *ſi ta men.* ¶ Caſus literalis. Quæſitum fuit à Papa per quantũ tempus debeat

debeat mulier poſt partũ ab ingreſſu eccleſiæ abſtinere ſecũdũ legẽ Moſaicã certi dies determinati erãt, quibus mulier ab ingreſſu eccleſiæ poſt partũ abſtinebat. ſed qa per Ieſum chriſtum veritas facta eſt &c. R. ndet Papa, ꝙ poſtquã vmbra euanuit, & veritas illu xit Euãgelij: ſi mulieres poſt partũ voluerint eccleſiã intrare actu ræ gratias Deo, nullũ eſt peccatũ: nec aditus eccleſiæ illis eſt dene gandus: ne pœna illius videatur in culpã conuerti: tamẽ ſi aliquã diu voluerint abſtinere, nõ eſt improbãdum. B. ¶ Not. primò, ꝙ præcepta veteris teſtamẽti, nõ ſunt hodiè obſeruãda. qđ intellige de præceptis figuratiuis, ſeu cõtinẽtibus cerimonias. Secus in præ ceptis cõcernẽtibus mores: vt eſt illud: Honora patrẽ & matrem.
Nõ mœchaberis. &ſim. de his vide tex. cũ gl. vj. di. *c. nõ eſt pecca. §. his itaq. dicã latius in. c. fi. de cõſue. ¶ No. ij. ꝙ mulier in partu nullũ peccatũ cõmittit: licet in cõceptione poſsit peccatũ cõmitti. iuxta illud pſalmiſtę: Et in peccatis cõcepit me mater mea. quę ver ba intellige, vt legi. & no. in. c. vir cũ propria. xxxiij. q. iiij. In partu tamẽ nullũ peccatũ incurrit. intellige rõne partus, ſed potius patiẽ dolorẽ. ¶ Itẽ no. ar. ꝙ criminoſus nõ debet ingredi eccleſiã. ita vi dẽſ prima fronte innuere litera à cõtrario. ſed cõtrarium eſt verũ vt no. in. d. c. vir cũ ꝓpria. vbi bon. gl. & facit. c. Epiſcopus nullum de conſe. diſt. j. Nã & Chriſtus non remouit à ſe Iudam. ſed excõi cati debẽt bñ ab eccleſia expelli. xxj. di. in. c. cleros. & no. in. d. c. vir cũ propria: qđ limita, vt habeẽ in. c. reſponſoj. de ſent. excõ. ¶ Itẽ no. ꝙ arbitrans, vel habẽs conſcientiam grauatã põt licitè ob deuo tionẽ abſtinere ab ingreſſu tẽpli, donec bene purgeẽ. Nunquid au tẽ tẽpore purificationis, vel menſtrui, teneatur mulier reddere de bitũ viro: vel econuerſo. vide tex. cum glo. v. diſt. in. c. ad eius. ¶ In gl. j. ibi: *ſed pro fœmina.* & rationẽ inter fœminam & maſculũ, vide per gl. v. diſt. in. c. j. ad fi. & vide gl. in cle. j. de ſumma trinitate.

De eccleſiis ædificandis, uel reparandis. Rubrica.

¶ Suprà viſum de eccleſiarum conſecratione: ſed quia eccleſiæ conſecratæ quandoque ruunt: & ſic reparatione indigent. Quandoq; verò ex neceſsita te de nouo ædificari debent: meritò ſubijcitur rubrica de eccleſijs ædifican dis, vel reparandis. Vel cõtinua magis ad proxima ſic. ¶ Suprà viſum eſt in rubricis præcedentibus de veneratione eccleſiarum & ſanctorum: ſed quia ad decus eccleſiæ pertinet reparare eam, vel nouiter ædificare, ideo ſubijci tur hæc rubrica.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Beneficiatus debet contribuere in reparationem eccleſiæ pro rata beneficij: deductis ex reditibus neceſsarijs ad eius victum.* 2.
3 *Eccleſia diruta cuius expenſis debeat refici?*
4 *Parochiani tenentur in ſubſidium ad refectionem eccleſiæ: vbi diuina per cipiunt: nec poſſunt renuntiare vſui eccleſiæ.*
5 *Vicini, qui tenentur ad refectionẽ alicuius putei: an poſsint renuntiare vſui dicti putei, ad hoc, vt non teneantur: vide remiſsiuè.*
6 *Epiſcopus cum capitulo, an poſsit deputare fructus beneficiorum vacan tium pro fabrica eccleſiæ.*

CAP. I.

1 QVicunque. ¶ †Breue eſt: & per alia verba ſic poteſt ſummari. Habentes beneficium in eccleſia, tenentur cõtri
2 buere ad ipſius reparationẽ. ¶ †No. j. ꝙ nedum rector parochialis eccleſiæ tenetur ad fabricam ipſius eccleſiæ: vt in. c. de his §. eo. & xvj. qõ. j. c. ſi monachus. ſed etiã minores beneficiati in ipſa eccleſia. & hoc in nuit iſta litera in ver. eccleſiaſticũ beneficiũ. & in ver. adiuuent. Et hoc probo clarius per. c. fi. §. de his, quæ fi. à ma. par. ca. vbi canoni ci vltra Epiſcopũ cõpellũtur ad fabricam eccleſiæ. Et intellige hoc ꝙ illi tenentur pro rata beneficij: arg. eorum, quę no. Bar. in. l. iiij. ff. de re iud. qđ intellige videlicet, ꝙ ſolùm tenẽtur dare de ſuper fluis. ideſt de reditibus, qui ſuperſunt deductis reditibus pro ne ceſſarijs eorũ: quia nõ tenetur clericus ad fabricam vltra, quã face re põt deducto eo, ne egeat. tex. eſt noj. eo. de his, quæ tenebis mẽ ti. ¶ In gl. j. ibi: *nam & ipſe fructuarius.* no. gl. itẽ eo, ꝙ comparat be neficiatum vſufructuario. de quo vide gl. latiorẽ in. c. præſenti. de offi. or. li. vj. alibi æquiparauit eũ vſuario: vt not. in. c. fi. de pigno.
3 & ibi dixi in. c. fin. de pecu. cle. ¶ †Et in fi. glo. vult ergo glo. vt primò recurratur ad quartã deputatã fabricæ eccleſiæ. dic latius colligen do dicta doc. & multa ad dẽdo, ꝙ primò recur rendũ eſt ad cõſuetudinẽ. Si enim conſuetudo transfert onus fabricæ in populũ, illa ſeruãda eſt. ar. c. ad apoſtolicã. de ſimo. Idẽ dico, niſi ali ter diſpoſitio ſpiritualiter prouideret. Nã videmus hodie, ꝙ cõmuniter eccleſiæ percipuè cathedrales habẽt reditus diſtinctos pro fabri ca. Tunc enim prælatus nõ tenetur dare quar tã partẽ ſuorum reditũ: quia in hoc valet cõ ſuetudo: ex quo eccleſia nõ patitur defectũ in fabrica. Nam videmus hodie, ꝙ nõ fiunt qua tuor partes de reditibus eccleſiæ, vt antiqua iura diſponebãt. xij. q. ij. c. quatuor &. c. cognouim⁹. &. c. de reditibus. Et ꝙ valeat cõſuetudo tenet Inn. in. c. fi. de his, quæ fi. à ma. par. ca. in telligo tamẽ, ꝙ Epiſcopus nõ poſsit ſe excuſa re quominus pauperibus ꝓuideat: licet redit⁹ ſint in confuſo: quia talis cõſuetudo eſſet irra tionabilis. xvij. q. j. c. fi. Et idem dico, quo ad ca ſum noſtrũ, ꝙ ſi nulla eſt conſuetudo de qua ta parte fabricę, nõ valeret quominus prælat⁹ teneatur ad quartã. per text. apertũ in. d. c. co gnouimus. tenet Hoſt. in ſum. e. ti. §. ad ſi. Si ve rò quarta pars non ſufficit, nec cõſuetudo ali ter diſponit, recurendũ eſt ad clericos eccleſiæ vt hîc. & j. eo. de his. & intellige ſi reditus eis ſu
4 perſint. † Si aũt reditus nõ ſuperſunt, cõpellũ a tur vltimo loco parochiani eccleſiæ. Nam ex quo percipiũt ibi diuina, tenentur ad refectio nẽ eccleſiæ. ar. in. c. ſi Epiſcopus. de offi. ord. li. vj. nec poſſet parochianus volẽdo euitare onꝰ cedere vſui eccleſiæ: quia hoc non dependet à facultate ſua: vt in. c. omnis. de pœni. & regu.
5 ¶ † Quid aũt de vicinia habente puteũ a, vel a porticũ, ſeu clibanũ communẽ, nunquid poſ ſit aliquis de vicinia renuntiare vſui, & euitare onus refectionis? vide Spec. in tit. de cenſi. §. ij. ver. itẽ pone. adde etiã ad prædicta quod not.
6 Inn. in. d. c. fi. ¶ † Nunquid aũt poſſet Epiſco pus cũ capitulo deputare ad fabricam neceſſa riã eccleſię cathedralis fructus beneficiorũ va cãtium. dic, vt plenè no. Io. And. in. c. ſi ꝓpter. de reſcri. li. vj. & concluſio eſt, ꝙ ſic: ſi Epiſco pus & canonici non ſufficiunt. ar. in. c. j. de re. eccle. non alienan. lib. vj. Eodem modo dic de reditibus capellarum deputandis ad fabricam plebis. de quo dic, quod per Fede. conſi. ccvij. aliàs. ccxvij.

ZACHARIAS.
a ¶ Puteum. Adde Spe. in tit. de cenſi. §. ij. verſi. pone quædam vicinia. Bar. in. l. j. impera tor. §. ſi centũ. & ibi Dy. ff. de leg. j. Bal. & Moder. in l. iiij. §. actor. de re iudi. & in. q. hu ius in. l. penul. in fi. de condi. inſer. Alex. omnino in l. is cum quo. ff. de aqua plu. arcẽ. & Cardi. in cle. j. in prin. x. no. de ex. ceſ. preła.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Leproſi debent habere propriam eccleſiam & pre sbyterum: nec ſe cum alijs communicare: nec de bent ſoluere decimas de eorum hortis ad vſum ſu um deſtinatis: aliàs ſecus.*
2 *Leproſi non debent ſepeliri cum alijs Chriſtianis.*
3 *Priuilegium tangens præiudicium tertij etiam con ceſſum ex cauſa pietatis, eſt ſtrictè intelligen dum.*
4 *Pauperes tenentur ad ſolutionem decimarum.*
5 *Fratres minores nõ ſoluunt decimas hortorum, quos habent ad ipſorum vſus: ſecus de illis, ex quibus exponunt fructus venales.*
6 *Leproſi non dicuntur facere collegium religioſum.*
7 *Hoſpitali, vel collegio leproſo, an poſsit præfici re ligioſus.*

CAP. II.

CVm dicat. ¶ Hoc intendit:leproſis permitti debet ſine præiudicio antiquarũ parochiarũ habere eccleſiã ꝓpriã & presbyterum:nec teneñ ſoluere decimas de hortis,vel nutrimentis animaliũ. Duæ ſunt partes. Secũda ibi: *ſtatuimus*. Prima ſubdiuidit. Secunda ibi: *caueant*. ¶ Caſus literalis. Quia leproſi cũ ſanis habitare nõ debẽt:ne vna oũis morbida inficiat ſanas oues:Leproſi ipſi volebãt conſtruere eccleſias in locis,in quibus morãtur: impediebãtur à rectoribus parochialiũ eccleſiarũ. Statuit cõciliũ lateranẽ. vt vbicũq; tot ſimul leproſi fuerint cõgregati ſub cõmuni vita, ꝙ eccleſiã cũ cœmiterio poſsint cõſtruere, & propriũ presbyterum habere,ſine cõtradictiõe alicuius hoc faciant. caueãt tñ, ꝙ de iure parochiali veteribus eccleſijs iniurioſi nequaquã exiſtãt: quia qđ ex ꝓprietate conceditur,ad aliorũ iniuriã redundare nõ debet. de hortis tamẽ & nutrimẽtis animaliũ ſuorũ decimas ſoluere nõ cogãtur. B. ¶ No. primò, † ꝙ regulariter nõ permittitur ædificatio nouæ eccleſiæ intra parochiã alterius. Hoc enim ꝓbatur hîc per locũ à ſpeciali. ſi enim ex cã permittiꝰ hoc leproſis: cæteris videtur interdictũ. & hocj̃.c.prox. ¶ † No. ſecũdò arg. pro & cõtra: nũqd leproſi deberent ſepeliri in cœmiterijs vnà cũ alijs Chriſtianis. Ex quo enim pmittitur eis cœmiteriũ, videtur, ꝙ cũ alijs ſepeliri nõ debeãt: qa aliàs iſta cõceſsio nõ haberet cauſam rationabilẽ. In cõtrariũ facit, qa ex quo nõ præcipitur, vt habeãt cœmiteriũ ſpecale, ſed permittitꝰ: videtur, ꝙ eis liceat vti iure cõi. & vide, quod dixi in c. ſacris. de ſepul. ¶ † No. tertiò, ꝙ priuilegiũ eſt ſtrictè intelligendũ, quatenus tãgit præiudiciũ tertij: licet ſit conceſſum ex cã pietatis. & ſic eſt hîc text. ꝓ dicto Inn. in c. cum dilecti. de dona. de quo per Bar. in l. beneficiũ. ff. de cõſt. princ. ¶ † Itẽ no. ar. ꝙ paupes res tenẽtur ad ſolutionẽ decimarũ. vides enim, ꝙ leproſi tenẽtur, q̃ cõiter ſunt pauperes & ſolũ ex priuilegio eximuntur in duobus caſibus. de quo vide bo. gl. xij. q. j. c. quia tua. & c. xvj. q. j. c. quicũq;. & vide quod dixi in c. cũ homines. ſ. de decimis. ¶ † Quæro nunquid de omnibus hortis teneãtur ſoluere decimas? dicunt doct. ꝙ nõ: & tex. eſt intelligendus de hortis deputatis ad vſum eorũ: aliàs poſſent facere fraudes deducẽdo omnes poſſeſsiones ad hortos. & ſic priuilegiũ eſſet valde noxium cõtra. c. ſuggeſtũ. de deci. quod no. Nã ita debemus intelligere exẽptionẽ, quã habẽt fratres minores: vt de proprijs hortis nõ teneãtur ad decimã: ſcilicet de deputatis ad vſum ꝓpriũ. ſecus aũt ſi vellẽt olera exponere ad vẽdendũ. de quo in cle. exiui. de verb. ſig. ¶ Secũdò quærit, qd intẽdat iſta litera in ſecũdo caſu: dũ dicit de nutrimẽtis animaliũ. dic. i. de animalibus, quæ nutriũt ꝓprijs expẽſis. de quo vide tex. cũ gl. in cle. j. de deci. ¶ † Vltimò quærit, nũquid iſti leproſi faciãt collegiũ licitũ & religioſum? Inn. dicit, ꝙ ſic. & hãc dicit fuiſſe cauſam cõcedẽdi hoc priuilegiũ. Hoſt. & Io. an. ſentiũt cõtrariũ. Nã iſti nõ poſſunt dici religioſi, licet cõiter viuãt: qa nõ profitẽtur tria ſubſtãtialia regulæ. & in hoc optimè loquunt: qa illi dicũtur ſtrictè religioſi, qui tria ꝓfitẽtur. de q̃bus in c. cũ ad monaſteriũ. de ſtatu re. Ad hoc vide gl. in cle. j. de rel. domi. & in cle. pe. de ſen. exc. dixi ſup rub. de re. Vel plus dicũt Io. an. & Hoſt. ſcilicet nullibi ꝓbari, ꝙ leproſi faciunt collegiũ licitũ. Nullus enim tex. ſuper hoc diſponit. Iſte enim tex. nõ dat eis iura collegij: ſed ex pietate cõcedit aliqua priuilegia. Puto poſſe ſuſtineri, quòd faciũt collegiũ licitũ & approbatũ. nã ex quo habẽt materiã licitè cõueniẽdi in vnum: vt hîc. ergo faciũt collegiũ: vt no. Inn & in. c. cũ ab eccleſiarũ. de off. or. facit tex. in. l. j. ff. de colle. illici. Vbi plus probat ille tex. ꝙ pauperes faciũt collegiũ licitũ, & poſſunt ſimul cõuenire ꝓ ſuſtentatione vitæ eorũ: tamen nõ poſſunt cõueniri, niſi ſingulis menſibus: vt ibi. & clarius tenet Bar. in l. ſi ff. eo. fortius ergo dicendũ in iſtis leproſis, qui habẽt materiã licitam cõueniendi ſimul quaſi continuè. Pro hoc facit tex. ibi: *fuerint congregati*. Approbat ergo ius eorum congregationem: ergo poſſunt facere collegium, & habere iura collegij. ¶ † An religioſus poſsit præfici iſtorũ hoſpitali, ſeu collegio, fuit aliàs obtentum, ꝙ ſic: vt recitat Io. an. ſed tu melius diſtingue, put habet glo. no. in cle. quia contingit de reli. do. ¶ In glo. prima ibi: *vel etiam pauciores*. Etiam vnus ſufficeret ſecundũ Vin. & Tancre. ſed hoc non conſonat literæ. ſed litera habuit reſpectum: quia cõmuniter vnus leproſus non ſufficit ad conſtructionem, vel dotationem eccleſiæ. ſi enim reperiretur ſufficiẽs, permittendus eſſet. Et intellige, ꝙ cũ licentia Epiſcopi debeat eccleſia ædificari. de cõſe. diſ. j. nemo. facit. c. paſtoralis j̃. de priui. & ſi Epiſcopus nõ vellet cõſentire, debet recurri ad ſuperiorẽ. ar. in. c. nullus. de iurepatro.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia poteſt ædificari intra parochiam ex cã puta quando aliqui ſunt nimis diſtantes ab eccleſia parochiali.*
2 *Eccleſia parochialis non debet conſtrui intra parochiam alterius eccleſiæ ſine cauſa. De qua nu. 3.*
4 *Patroni plures poſſunt eſſe in eadem eccleſia.*
Ius patronatus requiritur in eccleſia per dotationem factam: licet vnus minus dederit in dotem, quàm alius.
Ius patronatus non quæritur ex non ſufficienti dotis conſtitutione: ad quã integram poteſt patronus compelli, ſi vult ius patronatus exercere.
5 *Fundans eccleſiam poteſt præcisè compelli ad eam dotandem.*
6 *Ius patronatus poteſt habere vna eccleſia in aliam. Intellige, vt infrà, nume. 10. 11.*
7 *Eccleſia poteſt ex magna neceſsitate, de qua hîc conſtrui ſine dote.*
8 *Eccleſia etiam ſita intra parochiam alterius, non præſumitur ſubiecta: niſi eccleſiæ cathedrali, & aſſerenti contrarium incumbit onus probandi.*
9 *Statutum dubium recipit interpretationem à communibus regulis ſuis.*
10 *Dotans eccleſiam ex reditibus beneficij ſui, acquirit ius patronatus illi beneficio, & non conſanguineis ſuis.*
11 *Patronus non põt reſeruare in fundatione eccleſiæ, vt ius inſtituendi præſentatum pertineat ad inferiorem epiſcopo.*
14 *Decimæ an debeantur eccleſiæ Plebis: an capellis poſitis intra Plebanatũ. Oblationes, iſtud verbum comprehendit omnes reditus cuiuſcunque qualitatis. 15.*
16 *Epiſcopatus, an & quo caſu poſsint diuidi per Papam, vel eccleſia parochialis: videlicet parochia per Epiſcopum.*

CAP. III.

1 AD audientiam. ¶ † Propter nimiã diſtãtiã eccleſiæ põt noua eccleſia in ipſi[9] parochia ædificari, & certa portio in antiqua ſibi deputari. Primò ponit facti narrationẽ. Secũdò prouiſionẽ, ibi: *quia igitur*. quæ primò prouidet, qñ rector cõſentit. Secũdò, qñ diſſentit, ibi: *ſi verò*. ¶ Caſus literalis. Quedã villa tãtũ diſtabat à parochiali eccleſia, ꝙ tempore hyemali cũ pluuiæ inundãt ſine magna difficultate ipſam eccleſiã adire nõ poterant, & diuinis officijs intereſſe: vnde dñs illius villæ petijt à dño Papa: vt ibi poſsit eccleſiã cõſtruere, quã dotare volebat. & maior eccleſia intãtũ abũdabat, ꝙ nullũ vel modicũ præiudiciũ per hoc fieret idẽ ſine obuẽtiõibus villæ. Vnde mãdat Papa dicẽ. Epiſcopo quatenus ſi eſt ita, eccleſiã ibi ædificet, & ſacerdotẽ ibi inſtituat ad præſentationẽ rectoris maioris eccleſiæ cũ cõſenſu patroni, pecpturũ obuẽtiões illius villæ: puideat tamẽ, vt cõpetẽs in ea honor ſecundũ facultates illius loci eccleſiæ matrici ſeruetur. quod quidẽ fieri poteſt: quia dominus eiuſdẽ villę. xx. agros terræ illi eccleſiæ aſsignare velit. Si autem Rector matricis eccleſiæ opus illud voluerit impedire, vel presbyterum idoneum diſtulerit præſentare, Archiepiſcopus nihilominus opus fieri faciat, & presbyterum inſtituat. Ber. ¶ † No. j. ꝙ regulariter eccleſia parochialis non debet conſtrui intra parochiam alterius. Nam ſi hoc permittitur hic ex cauſa: regula eſt in contrarium nulla cauſa ſubſiſtente. pro hoc. c. præſenti. § loca. de prẽben. lib. vj. Non enim debet ſine cauſa parochia eccleſiæ diuidi. ſic intellige gl. no. xcix. diſt. in. c. nulli. eſt enim iſta alienatio iurium eccleſiæ, quæ ſine cauſa fieri non debet: vt in c. j. de relẽs ec. non alie. li. vj. ¶ † Secũdò no. vnam cauſam licitam diuidendi parochiam antiquam & conſtruendi nouam eccleſiam quando. ſ. parochia antiquæ eccleſiæ, eſt adeò ampla, quòd tẽpore diſcriminoſo populus non poteſt debitis horis ad diuina confluere. ¶ † Tertiò no. ꝙ ex cõſtructione vnius eccleſiæ plures poſſunt effici patroni. Nam vt hîc vides, antiqua eccleſia efficitur patrona ipſius capellæ: quia ſibi donauit obuentiones ſpirituales illius villæ. Item dominus villæ efficitur patronus: quia poſuit fundum, & dedit reſiduum dotis. & pro hoc vide bo. gl. xvj. q. vij. c. piæ mentis per

tis. per doc. in c. j. de iurepa. & vide gl. no. lxiij. dis. in ſumma. quæ dicit, ꝙ licet fundatores eccleſiæ, æqualiter non cõtribuerint ad donationẽ ipſius: tamẽ non efficiũtur patroni: a & ita eſt patronus ille, qui dedit modicũ: ſicut ille, qui dedit multũ. Illam tamẽ gl. limita, quãdo in donatione omniũ eccleſia habet cõpetentẽ dotẽ. Si verò non cõſequitur dotẽ integrã & ſufficientẽ, nõ adipiſcitur ius patronatus. ad hoc vide gl. ſing. quam tenebis ſemp mẽti. in. c. quicunq; el. ij. xvj. q. vij. Et ex hoc habes vnum remediũ cõpellẽdi ædificatorẽ ad dationẽ ſufficientẽ dotis vt admittaf volẽs exercere iuſpatronatus. † Do & aliud remedium, vt directè cõpellatur ad ſufficiẽter dotandũ b qui cõſtruxit eccleſiã, vel capellã: b quia ex cõſtructione tacitè ſe ad hoc obligauit. ad hoc tex. no. in. c. cũ ſicut. de cõſe. ec. vel alta. & vide quod ibi dixi. ¶ † Itẽ not. ex hoc, & ex tex. ꝙ quẽadmodum laicus acquirit iuſpatronatus ædificãdo, vel dotãdo eccleſiã. ita & eccleſia acquirit iuſpatronatus in eccleſia, quã ſumptibus ædificauit. & de hocj̃. latius. ¶ Itẽ no. ibi: *pro facultate loci*. ꝙ capella ædificata intra parochiã antiquę eccleſię, debet pro ipſius facultate aliquem honorem tribuere ipſi eccleſiæ matrici: puta cenſum annuũ, vel aliquid ſimile. & de hoc j̃. ¶ † In gl. ij. in fi. vult ergo gl. capellã non eſſe ędificãdã, ſi ex ſubtractione reditũ illius villæ nõ valet ſacerdos antiquæ eccleſiæ congruè ſuſtẽtari. Hoſt. dicit hanc gl. eſſe corrigendã: quia ſi imminet periculũ animarũ, debet Epiſcopus ꝓuidere: & huic neceſsitati adhibebit hoc remediũ. Nã cõpellet prius populũ ad ſubueniẽdũ presbytero capellæ: & ſi populus nõ ſufficit, cõpellet Abbatẽ & Præpoſitũ, cui capella eſt ſubiecta. Iſtis deficientibus Epiſcopus prouidebit de ſuo. arg. in. c. fi j̃. eo. & ſi non poteſt, vltimum refugium erit: ſacerdos inſtituendus in capella quærat ſibi victum manibus & induſtria. arg. xcj. diſt. clericus victum. Nam propter penuriam dotis, non debet Epiſcopus pati periculum animarum: puta ſi propter lõgam diſtantiam ſepe decederent homines ſine ſacramentis. & hoc dictum no. ſingulariter. Ex quo collige, ꝙ vbi de neceſsitate eccleſia eſt ædificãda ſeu conſtruenda, põt conſtrui ſine dote: ex quo nõ reperitur modus ipſam dotandi. Sic limito. c. nemo. de conſe. diſt. j. quod dicit ſine dote eccleſiam nõ eſſe ædificandam. d. Ant. dicit gl. poſſe ſuſtineri, vt eccleſiæ ædificentur: ſed nõ cum tanto præiudicio antiquæ eccleſiæ. dico, ꝙ gl. habuit intellectum, quem ſentit Hoſt. & optimè loquitur relata ad text. nec meretur reprehenſionẽ Hoſt. quia Papa mendat hîc capellã ædificari ſub cõditione: ſi præter reditus villæ põt miniſter antiquæ eccleſiæ cõgruè ſuſtentari. ergo ſi non poteſt, ceſſat mandatũ Papę. Sed ſi quæratur, de iure qd fiendum: dicerem diſtinguendum: ꝙ aut non eſt magna neceſsitas, ſed aliqualis incommoditas: & tunc habet locum, quod dicit iſta gl. vt nõ ædificetur: ex quo non põt habere ſufficiẽtem dotẽ. & ita loquitur iſta litera. Aut ſubeſt magna neceſsitas: vt quia populus decedit ſæpe ſine 8 ſacramentis: & tunc ſerua dictum Hoſt. ¶ † In gl. iij. ibi: *quia ille eſt eis ſubiectus*. Aduerte, quia hæc ratio eſt falſa, & nullo iure probatur: imò iſte tex. probat contrarium. Nam reſeruando antiquæ eccleſiæ patronatum & competentẽ honorem pro facultate loci: videtur in cæteris illam capellam eripere à poteſtate Rectoris antiquæ eccleſiæ. Item nulla eccleſia citra cathedralem fundat intẽtum ſuum de iure communi, ſuper obiectione alterius eccleſiæ, etiam ſi ſit fundata in parochia ſua. vnde eccleſia volens ſibi vendicare ius in alia eccleſia, tantum obtinebit quãtum probabit ex iure ſpeciali ſibi competere. ad hoc tex. & communis doct. theorica in. c. dilectus. de capel. mona. Dic ergo, ꝙ præſentatio eccleſiæ dębet fieri per miniſtrum antiquæ eccleſię: quia ad eum pertinet patronatus illius capellæ, ex rationibus ſuperius dictis. 9 ¶ † Et in fi. gl. hanc vltimam ſolutionem ſequitur Inno, & Hoſti. & communiter doc. & mihi ſatis placet: vt ſic iſte tex. loquens per verba dubia recipiat declarationem â cõmunibus regulis iuris. arg. in. c. cum expediat. de ele. a li. vj. & in l. vnica. ff. de inof. do. & l. ſi ſeruus plurium. in 10 fin. de legat. j. ¶ † Et ex his & ex hac gl. & ex ſupradictis habes, ꝙ eccleſia acquirit patronatum in eccleſia fundata intra parochiam ſuam. nunquid autem hoc ſit verum indiſtinctè. Inno. in. c. cum venerabilis. de excep. ſentit, ꝙ ſic. & ſic refert & tenet Ioan. Andrę. in. c. j. de capel. mo. libr. vj. Sed tu aduerte: quia non eſt aliquis text. in iure, qui loquatur de hac materia præter iſtum. & ſuper iſto poteſt fundari opi. doct. ſed iſte tex. non probat hoc ſim pliciter: ſed loquitur, quando eccleſia antiqua contulit de ſuo eccleſię nouiter conſtructæ. Si autem eccleſiia antiqua, nil de ſuo contuliſſet nullo iure probatur, ꝙ efficiatur patrona. & ideo reſtringe dicta doc. ſecundũ iſtũ tex. ſic intellectum. Et ꝙ aliter non acquirat patronatũ: adduco in ar. ſ. proxi. vbi nõ ſeruat patronatus antiquæ eccleſiæ, quæ nihil de ſuo contulit. Item patronatus acq ritur altero de tribus modis: conſtructione, fundatione, aut dotatiõe: vt no. gl. xvj. q. vij. piæ mentis. Sed ex ędificatione intra limites parochię duntaxat eccleſia antiqua non ponit fundum: quia non habet proprietatem illius loci, neq; dotem, neq; ſumptus ad cõſtructionem: ergo non acquirit patronatum. & facit. c. quoniam. de iure- 11 pa. ¶ † Sed dubitatur de quæſtione, quam hactenus nõ reperi tactam, quid ſi capella ædificatur intra eccleſiam per aliquem laicum, & per eum dotatur: nunquid quærat eccleſia patronatum in illa capella: vt ſic in præſentatione concurrat cum laico conſtructore & dotatore? ego ſemper tenui, quòd ſic: quia non poteſt negari, quin eccleſia antiqua ponat fundum. & ex fundatione acquiritur iuſpatronatus: vt no. in. d. c. piæ mentis. vnde ſicut eccleſia acquirit hîc iuſpatronatus: quia contulit obuentiones illius villæ. Ita eccleſia illa debet obtinere patronatum: quia contulit fundum. & hoc bene notabis: quia in multis locis propter inaduertentiam non ſeruatur.

12 ¶ † Item adde ad prædicta tex. not. in ſin. iuncta glo. xij. quæſtione. ij. c. apoſtolicos. quòd ſi Rector alicuius eccleſiæ, nõ cõſtruxit capellã ex reditibus alicuius eccleſiæ, acgritur ſibi & conſanguineis ſuis, ſed eccleſię. Et ex hoc credo peccare illos clericos, qui cum reditibus eccleſiæ ædificant capellas eas attribuentes patrimonio, & vendicantes ſibi: vt priuato iuſpatronatus. Nam vſurpant bona eccleſiæ. Et ex illo text. potes inſtrui quid fiendum de eccleſia, quam de facto prælatus alicuius eccleſiæ de reditibus prælaturæ conſtruxit. Item adde glo. no. quæ nõ ſolet allegari in. c. eam te. de æta. & quali. quæ dicit, quòd eccleſia poteſt ſibi ædificare aliam eccleſiam, intra limites ſuæ parochiæ, & illi deſeruire per capellanum ſuum. Dicit tamen ibi Vin. hoc verum, ſi eccleſia conſtruenda eſt vicina eccleſiæ antiquæ: aliàs deberet ibi ponere perpetuum vicarium. Illa tamen glo. iudicio meo nullo iure probatur. ¶ † Et vide Innocen. in. c. in Lateranenſi. in 13 fin. de præben. vbi dicit Abbatem non poſſe conſtituere eccleſiam, vt eam teneat gratia monaſterij, vel pro monaſterio: quia non poteſt ædificando præiudicare iuribꝰ Epiſcopi. Ad hoc x. q. j. in. c. ij. & in. c. nõuerint. ſatis eſt ergo, ꝙ ędificans habeat iuſpatronatus. & tenebis mẽti iſtud dictum Innoc. ꝙ patronus non poteſt ſtatuere, vt ius confirmandi pertineat ad inferiorem Prælatum Epiſcopi: niſi Epiſcopus conſentiret. ad hoc. c. cum dilectus. de conſuetudine. ¶ † In gl. in ver. *obuentiones*. in fi. 14 in illo. c. cum inter. dicitur, ꝙ appellatione oblationũ venient decimæ. ergo fortius appellatione obuentionũ. & hoc cõtrariũ gl. non ſoluit. Et aduerte, quia ex deciſione gl. huius ſoluitur. q. quotidiana & difficilis: nũquid decimæ debeãtur eccleſiæ Plebis, an capellis cõſtructis j̃. Plebanatum: quam quæſtionem plenè examinat Ioan. and.

Anton. Franciſc. ¶ Patroni. Quando ſunt principales patroni vltra duos, iuſpatronatus eſt apud vnũquẽq; inſolidum. & ideo debẽt põtare, vt collegiũ: aliàs nõ valet põtatio. ga tũc attẽditur maior pars patronorũ: vt ꝓ do. Abba. in. c. iij. de iurepa. Et ideo dicimus, ꝙ iuſpatronat' eſt apud quẽlibet hæredẽ inſolidũ: etiã ſi ſint hęredes ex imparibus partibꝰ: vt eſt glo. & ibi etiã per An. ſicu. in. c. j. de iurepat. & per cũ in. c. querimonia. eo. tit. Et adde, ꝙ diſcordãtibus patronis in põtatione, ſi eccleſia caret adminiſtratore, ceſſatur à diuinis: tolluntur reliquę: & eccleſia claditur: ſi aliter ſine ſcandalo, ꝓuideri nõ põt: vt ple. no. doc. in. c. j. & in. c. iij. de iu. patro. Et vide. p. d. Abb. ſ. c. cũ aũt. de iurepa. vbi dicit, ꝙ vnus de pluribus põtatis, etiã à diuerſis patronis, q eſt magis idoneus debet ꝓ Epiſcopũ inſtitui in beneficiũ: aliàs põt appellari ab Epõ nõ inſtituente. per do. Abb. in c. paſtoralis. in. j. no. de iur. pat. Et adde, ꝙ ſi põtatio ſpectat ad monaſteriũ, illa debet fieri per Abbatẽ & capitulũ. & non ꝓ Abbatem ſolũ. c. nouit. & c. quãto. de his, q fiũt à prę la. ſine cõſenſu capituli. & in dubio præſumit' ſic fuiſſe facta ꝓſentatio: vt in. c. ea noſcit. de iurepa. & habetur p. d. Car. i cle. j. in. ſ. Abbates. in j. op. de exce. prælat. An aũt põtatio poſsit fieri à prõno etiã clerico alternatiuè. vide gl. in cle. fin. de iure pa. ad fi.

SEB. SAPIA.

¶ Vel capellam. Hoc nõ procedit

quando quis fundaret capellam in eccleſia: vt no. Io. de Ana. in conſil. xxiij. inci. primò videtur. quē refert Fel. in. tex. parte. v. col. poſt mediū ſ. de reſcrip.

ZACHARIAS.

a ¶ Bald. in. c. j. col. pe. in ti. de capi. q curiam vendidit, in vſibus feud,

SEB. SAPIA.

b ¶ Epiſcopū. Vi. de Fel. in. c. cū venerabilis. ſ. de ex. ce. & aliquid in. c. ex parte. v. in pri. ſ. de reſcri. & doc. in. c. auaritiæ. ſ. de prębendis.

in addi. Spe. in ti. de deci. & ibi poſt multa cōcludit, q̄ ceſſante cōſuetudine, vel deputatiōe ſpāliter facta debētur plebi, & nō capellis. quod intelligit de decimis prædialibus, ſed perſonales debentur capellis. Ioā. Cal. tenet, q̄ ſi capellæ eſt deputata certa perſona, q̄ tūc debētur oēs de cimæ capellæ, per iſtū tex. qa oēs illius villæ tribuūt obuētiones capellæ. ſecus aūt vbi capellæ non deputarētur certæ parochiæ. & hoc dictū ſequūtur doc. moder. in. c. cū cōtingat. ſ. de deci. & dic, vt ibi plenè dixi. & ſecundū hāc opin. aliās in. q. facti cōſului. & pōt allegari vna rō incōuincibilis. de iure cōi eccleſiæ reditus ſpūales ,puenientes ex prædijs ſitis intra parochiā alicuius, cedūt illi eccleſiæ: vt in. c. paſtoralis. ſ. de his, quæ fi. à Præla. ergo & de cimæ ,puenientes ex prædijs ſitis in parochia capellæ, debēt cedere ipſi capellæ. Et nō cauillādo literā, de hoc videt caſus in. c. ad decimas. de reſtit. ſpolia. li. vj. & optimè ,pbatur hīc. † Ná verbū obuentiōes, eſt verbū multū generale, cōprehēdens oēs reditus, [a] cuiuſcunq̄ qualitatis ſint. arg. in. c. ex trāſmiſſa. de renū. & in. c. cū inter. ¶ † Se cūdò principaliter pōdera gl. in eo, q̄ dicit Epm[b] nō poſſe etiā ex cā diuidere parochiam inuito Rectore eccleſiæ matricis. Cōtrariū apertè tenet gl. in. c. nulli. xcix. di. Sed gl. x. diſt. c. j. quæ ſemp eſt notāda, diſtinguēdo videt ponere veritatē. Dicit em̄, q̄ vbi ſubeſt iuſta cā, pōt Epiſcopus etiā inuito Rectore. ar. opti. in. c. j. de rebus eccle. nō alie. li. vj. & in. c. ſicut vnire. de exceſ. Præla. & vide gl. in c. cōſtitutus. de re. do. Sed ſi nō ſubeſt cā, hoc facere non pōt. ad hoc iura ſuperius alleg. & idē dicit ibi gl. in Papa voléte diuidere epiſcopatū. ¶ In gl. in ver. *honor.* ibi: *vt aliquid annuatim.* Et pro hoc intellectu glo. facit iſte tex. in verbo ,p facultate loci. Laurē. hīc dicit, q̄ nō eſt in iure expreſſum, q̄ debeat capella eccleſiæ matrici. & bñ dicit ad hoc. c. dilectus. de capel. mo. & qđ ibi dixi. Inn. dicit q̄ habebit ius cōſuetudinariū illius loci: & ſeruabit conſuetudo aliarum capellarum in hac capella nouiter conſtruenda. facit. d. c. cū olim. de cōſue. Hoſt. dicit, q̄ in plebibus & eccleſijs parochialibus eſt à iure tributū: vt habeāt curā ſuper oēs alios clericos & laicos habitantes in tra parochiā. Et p hoc, vt dictū eſt, videt hīc do. Ant. diſtinguere, q̄ aut capella fundata inter parochiā nō eſt curata: & tūc tā clerici, quā laici ibi habitātes debēt ,p ſacra mētis recurrere ad eccleſiā parochialē. & hoc dictū videtur veriſsimū. Ná & clerici nō habētes curā ſubiacēt illi eccleſiæ, vbi habitāt. de cōſe. di. j. c. & hoc attendendū. & c. alia. xvj. q. j. & qđ no. in. d. c. dilect⁹. *Si* verò capella habet parochiā: tūc clerici capellæ debent recurrere ad eccleſiam parochialē. ¶ No. hoc dictū, quanquā mihi hoc nō videatur verū. & primò cōcludo caſum indubitabilē: cùm ſint ibi clerici inferiores citra Rectorē. Ná ipſi debent habere recurſum ad ipſum Rectorē, ex quo ſunt in parochia ſua; imò credo, q̄ teneātur recurrere ad Epiſcopū: ſic oēs rectores eccleſiarū pochialiū debēt recurrere Epm in cōfeſsiōib⁹, vel ſimilib⁹, vel ad Archipresbyterū eccleſiæ cathedralis, q in iſtis tenet locū Epiſcopi: vt eſt caſus notabilis in. c. officium. de offi. Archipresby. pro hoc facit iſte tex. qui non reſeruat hoc ius eccleſiæ matrici: ſed tantùm mandat honorem competētem ſibi reſeruari, ſecundum facultatem capellæ. Non ob. c. de off. Archipresby. quia loquitur de Archipresbytero rurali: nec videtur habere ibi curam circa particulares clericos: ſed ſolùm, vt inquirat mores & referat Epiſcopo.

SVMMARIVM.

1 *Rectores eccleſiarum poſſunt compelli ad reparationem eccleſiarum, de reditibus beneficij, qui ſuperſunt. 2. & ibi opus eſt de nouo facere. 3 non autem tenentur de reditibus patrimonialibus. nn. 4.*

2 *Clerici tenentur alere pauperes de fructibus, qui eis ſuperabundant.*

5 *Clerici expendentes aliquid de patrimonialibus pro reparatiõe ecclęſiæ, poſſunt repetere: niſi dederint animo donandi.*

CAP. IIII.

1 DE his. ¶ † Breue eſt & pōt ſic ſummari. Rectores eccleſiarū poſſunt compelli, vt de reditibus, qui ſuperſunt, teneātur cōferre ad cōſtructionē, ſeu reparationē eccleſiæ. n. d. ¶ Caſus literalis. Dū ſupplicaretur à qbuſdā clericis parochiales eccleſias habentibus: vt ſubuenirent eccleſiæ in reparatione ſua: hoc facere negabāt. Sup hoc cōſultus Papa reſpondet, q̄ hi, qui eccleſias parochiales habent ad reparationē, & inſtitutionē eccleſiarū, ſunt cogendi: cū opus fuerit de bonis, quæ ſunt ipſius eccleſiæ, ſi ſuperſunt cōferre: vt eorū exēplo cæteri inuitētur. B.

2 ¶ † No. j. q̄ Rectores eccleſiarū nō tenētur ſe priuare neceſſarijs: vt reditus cōuertant in piā cauſam. Quod ergo dicitur, q̄ quicqd habēt clerici, eſt pauperū. xvj. q. j. c. ſi. debet intelligi de eis, quę ſibi ſuperſunt: qa ordinata elee moſyna, ſeu charitas incipit à ſe: vt in. c. non ſatis. lxxxvj. diſt. & de pœ. diſt. iij. c. q̄ vult. facit. xxiij. q. v. c. ſi nō licet. Et no. iſtū tex. perpetuò: qa neſcio alibi, q̄ facerdos non teneaſ ad reparationem eccleſiæ ſuæ: niſi quatenus ei ſu pereſt detractis neceſſarijs. Qui aūt tunc teneātur ad reparationē: dic, vt dixi. ſ. in. c. j. vbi latius explicaui hāc materiā. ¶ Quæro, quid intēdit litera ibi: *inſtitutionem.* dic

3 † q̄ litera reperitur duplex: vna habet inſtructionē: alia inſtitutionē: & ſecūdū hanc vltimā colligebat hīc Inn. q̄ clerici nedū cōpelluntʳ reficere: ſed etiā de nouo, vbi eſt opus, facere. Sed aduerte: licet enim iſte tex. loquatur de habētibus eccleſias parochiales: idē dic de habētibus alias eccleſias, vel inferiora beneficia: qa oēs tenētur cōtribuere ſecundū facultatē redituū beneficiorū: vt in. c. j. & quod ibi dixi. ſ. e. Ad prædicta facit. c. paſtoralis. ſ. de his quæ fiunt à præla. & intellige iſtū tex. ſecundū prædicta.

4 ¶ † In gl. j. in fi. plus dicit Inn. q̄ ſi nō ſufficit portio aſſignata ,p fabrica, tenētur clerici de ,pprio impartiri. alle. xij. q. iij. c. pōtifices. & doc. ſeq. allegāt hoc dictum Inn. q̄ clerici hoc caſu tenētur cōferre de patrimonialibus: ſed iudicio meo illa non fuit mens Inn. quia capitulū, quod allegat, hoc nō probat. Vnde intelligo Inn. q̄ tenētur cōferre de proprio, ideſt de parte eis relicta de reditibus eccleſiæ detracta portione pro fabrica. Nam de reditibus patrimonialibus clericⁱ pōt facere ad libitū. xij. q. j. in. c.

5 ſint manifeſtè. ¶ † Quinimo, ſi aliqd expēdit de patrimonio ſuo advtilitatē eccleſię pōt illud repetere: niſi fecerit animo donandi. xij. qō. iiij. c. cuicunq̄. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ſecularis poteſt conferri & reparari ad ſtatum regularem: ſine tamen præiudicio clericorum. 6. ſed non eſt econtrà, niſi in defectum regularium. 2.*

Priuilegium non confertur rei, quæ adhuc non eſt. intellige: vt infrà num. 4. 5.

3 *Clerici non poſſunt mutare ſtatū eccleſiæ ſine licentia epiſcopi.*

5 *Donatio non poteſt fieri per ſonæ, vel eccleſiæ, quæ non eſt: legatum verò ſecus.*

CAP. V.

1 AD audientiam. ¶ † Secularis eccleſia ſine prędicio clericorū ad ſtatū regularē pōt reparari, & collegio rei, quæ nondū eſt, priuilegiū nō confertur. Diuiditur in duas partes. Secūda ibi: *licet.* ¶ Caſus literalis. Quidam canonicus eccleſiæ ſecularis vocatus fuit in Epiſcopum eccleſiæ alterius epiſcopatus deſiderabat in eccleſia illa, de qua fuerat aſſumptus inſtituere canonicos regulares. petit à Domino Papa: vt hoc ei liceret. Indulget ei Papa: vt hoc facere poſsit: ſi Epiſcopus Diœceſanus in hoc ſibi cōſentiat: ita tamē, q̄ clericis ſi qui ſunt ibi, dū vixerint, vel alibi, neceſſaria miniſtrētur. Itē petijt à Papa, vt faceret priuilegiū confirmatiōis canonicis

canonicis ibidem inſtituendis. In hoc Papa ipſum exaudire nō poteſt, cùm nulli canonici adhuc ibi ſint: quibus

2 priuilegium concedatur. Ber. ¶ † No. j. q̄ eccleſia ſecularis licitè reducitur ad ſtatum regularem: vt hīc. & melius vij. qō. ij. in. c. antepen. Contrà verò fieri non poteſt, niſi in defectum regularium: vt in. c. relatum ī. ne clerici vel mo. & in. c. inter quatuor. de re. do. & ſic quātum ad hoc magis defertur regularibus, quàm ſecularibus clericis. & fit hoc fauore contemplationis & religionis. ¶ No. ſe

5 cundò, † quòd ſine licentia Epiſcopi, non poſſunt clerici inferiores mutare ſtatum eccleſiæ. facit. c. cum dilectꝰ ſ. quod metus cau. & quod ibi no. ¶ Not. iij. q̄ ſi alteratur ſtatus eccleſiæ non tenentur clerici ſeculares ibi exiſtentes mutare ſtatum: nec debent neceſſarijs priuari in

4 vita eorum. ¶ † Vltimò no. q̄ rei, quæ nondum eſt, priuilegium conferri non poteſt. & ſic non poteſt donari priuilegium eccleſiæ conſtruendæ. Intellige, vt valeat ex tunc: ſed bene poſtquam fuerit eccleſia conſtructa. ſic intellige iſtum tex. facit quod no. in gl. ſi. ſentit hic Ioā. An

5 dreę. & clarius Barto. in. l. ſeruos ad cuſtodiam. ff. de alimen. & ciba. lega. ¶ † Sed quæro, nunquid poſsit donari eccleſiæ, quæ nondum eſt? dic, quòd non: vt eſt text. no. quem tenebis menti in. c. Abbate ſanè. de re iudica. libr. vj. ſecus dic in legato. Nam eccleſiæ conſtruendæ poteſt

6 legari[a]: & etiam hæres inſtitui, vt poſthumus: vt in. d. l. ſeruos ad cuſtodiam. Ratio diuerſitatis eſt: quia donatio cùm ſit quidam contractus requirit perſonam, cui acquiratur obligatio, ſeu ipſa res: vt in. c. ſi tibi abſenti. de præbend. libr. vj. qui tex. bene facit in hac materia. & in. l. abſenti. ff. de dona. & in. l. qui abſenti. ff. de acqui. poſ. ſed legatum non requirit præſentiam perſonæ: vt in. c. cū pa-

b ter. §. ſurdo. de leg. ij. & hanc rationem ponit Bar.[b] in. d.

6 l. ſeruos. & eam tene menti. ¶ † In gl. j. in fi. ex hac gl. collige duos effectus iſtius priuilegij. Primus, quia tempus facilius induceretur ad conſentiendum. Secundò, qa clericis illius eccleſiæ inuitis hoc facere poterit Epiſcopus, vbi aliās non potuiſſet eis inuitis. ¶ No. hoc dictum. ſed contrarium tenet gl. in. c. antepe. xij. q. ij. ſed ad concordiam reducuntur: vt ibi. & hoc no. q̄ aut ſubeſt cauſa, & poterit Epiſcopus clericis inuitis: vt puta, quia clerici ſeculares inhoneſtè ibi viuunt: & hoc caſu procedat illa gl. Aut Epiſcopus vult hoc facere ex cauſa volūtaria: & tūc procederet iſta gl. & intelligo, quādo hoc vult facere ex cauſa voluntaria in vita illorū clericorū: ſed ſi vult facere ſine præiudicio illorū clericorum: vt ſic alteratio ſtatus habeat effectum poſt mortem clericorum, credo, q̄ hoc poterit facere, etiam inuitis clericis. Ad hoc. c. cōſul tatiōibus. de dona. & cle. ij. de rebus ell. nō alie. & hoc ſecundo modo ſaluo gl. illius. c. antepe. & tene menti hanc poteſtatem traditam Epiſcopo. Tertius effectus huius priuilegij ſecundum Ioā. And. quòd iſte, cui conceditur erit principalis author in ordinatione eccleſiæ. ceſſante verò priuilegio hoc pertinet ad Epiſcopum loci. hīc aūt Epiſcopus habet conſentire tantū iſti priuilegio. & aliud eſt præſtare aſſenſū: & aliud, vt principalis diſponere: vt in. c. vnico. ne ſede vacā. li. vj. Quartus effectus: qa virtute huius priuilegij nō requīt conſenſus capituli: vbi aliās nō poſſet Eps facere hoc ſine capitulo: vt in. d. c. antepe.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi iurant non alienare vllo modo res eccleſiæ Romano Pōtifice inconſulto: quod iuramentum extenditur etiam ad licitam alienationem. 6. & nō poteſt cum conſenſu legati de latere contra tale iuramentum venire. 10.*

2 *Eccleſia non poteſt ædificari intra parochiam alterius eccleſiæ ſine magna cauſa: de qua hic.*

3 *Iuramentum de non alienando, intelligitur de alienatione illicita. 5.*

Vtilitas & neceſsitas aliquando æquiparantur.

4 *Iuramentum operatur vim clauſulæ, ſi non valet, quòd ago, vt ago. &c.*

Iuramentum debet intelligi, vt aliquid operetur.

5 *Iurans permanere in aliquo loco, poteſt iuramento non obſtante ſe abſentare ex neceſsitate, vel vtilitate illius loci.*

7 *Conſilium alicuius, ſi requiritur in aliqua re, non poteſt illa res expediri conſilio prius non perito: ni ſi immineret maxima neceſsitas & celeritas. 8.*

8 *Licentia debet præcedere actū: qui ſine ea non poteſt expediri. Neceſsitas facit ceſſare iuris ſolennitates.*

9 *Iuramentum de non alienando, non extenditur ad alienationem modicæ rei. Idem credo in prohibito alienare.*

10 *Legatus de latere non poteſt diſponere circa ea, quæ ſibi ſpecialiter Papa reſeruauit.*

Legatus de latere cōcurrit cum quolibet prælato prouinciæ ſuæ non autē cum alio: niſi quo ad bona poſita in ſua prouincia.

Legatus de latere remittit iuramentum præſtitum inferiori prælato: qui ſit de prouincia ſua: aliās ſecus.

11 *Iurans non alienare, vel pignorare bona eccleſiæ ſuæ, poteſt fructus poſſeſsionum vendere, vſque ad. xx. annos.*

12 *Alienare prohibitus non poteſt ad centum annos locare.*

Prohibitus vendere, an poſsit pignorare: prohibitus emere, an poſsit rem pignori capere: vide remiſsiuè.

13 *Alienare prohibitus non poteſt, nec directè, nec indirectè alienare.*

14 *Epiſcopus fundans aliquam eccleſiam de nouo: tenetur illā dotare: dummodo ex hoc eccleſia ſua nimium non grauetur.*

15 *Iuramentū quod præſtant Prælati de non alienando bona eccleſiæ, an extendatur ad bona omniū eccleſiarū ſuæ diœceſis.*

Iuramentum debet ſtrictè intelligi.

CAP. VI.

VAnos. ¶ Nō obſtā. iuramēto de rebus eccleſię nō alienādis, pōt Epiſcopus ,pter indigētiam nouā eccleſiā ædificare. h. d. Prima pars ponit dubium Epiſcopi. qđ ſecūdò tollit ibi: *fraternitati.* Et hinc vſq̄ ad fi. ,pſequor per modū lecturæ: qa nō in ſcholis, ſed in cameralcōpoſui. ¶ Caſus literalis. Quidā Epiſcopus iurauit, q̄ bona eccleſiæ non alienaret: poſtmodū qdā habitatores ſui epiſcopatus nō habētes eccleſias, vel oratoria, in qbus poſſent audire diuina: petebāt ab eō oratoria, in illis locis erigere in qbus diuina officia poſſent audire. Eps occaſiōe iuramēti prædicti dubitauit eccleſias ibi erigere: ne prætextu nouarū eccleſiarū eccleſia ſua detrimētū in curreret: quare cōſuluit Papā: & ipſe mādat eidē quaten⁹ occaſiōe illius iuramēti, nō dimittat qn populo indigēti ſup eccleſijs cōſtruēdis debeat ,puidere. B. ¶ † Not. j. q̄ Eps iurat nō alienare bona eccleſię. Q̄ſq̄ iurat nō aliena re bōa mēſæ ſuæ. qñq̄ iurat nō infeudare de nouo: vt in c. ij. de feu. hodiè verò præſtāt ,plati iuramētū magis gnale. ſurāt em̄ nō alienare Rom. Pōtifice inconſulto: quod iuramētū ipſo facto præſtāt etiā nō exēpti. ſi cōfirmatiōnē cōſecrationē, vel palliū à Papa nō recipiūt. & qđ importet iſtud iuramētū ſ. ſubijciā. ¶ † Not. ij. Epm teneri ad cōſtructionē nouæ eccleſiæ ,pter indigētiā populi: vt puta, qa eccleſia parochialis multum diſtat: ita q̄ ſine magna difficultate nō pōt pplʒ cōcurrere ibidē pro diuinis. facit. c. ſ. ,pxi. & pōt ob hoc aliqd detrahere eccl̄ię antiquæ, & tribuere nouæ: vt hīc: & in. c. præced. Ceſſante aūt neceſsitatis cā nō debet eccleſia ædificari cū ,prędicio alterius. xv. q. j. c. eccleſiæ. & c. qcūq̄. & vtrobiq̄ per gl. facit. c. j. de no. ope. nūtia. No. iij. q̄ largo ſumpto vocabulo eccleſia oratoriū & baſilica ſumūtur æ quocè. nā idē appellātur hīc, & in diuerſis locis oratorium baſilica & eccleſia. Propriè aūt vnūquodq̄ iſtorum per ſe ſumēdo differunt. Oratorium eſt propriè locus ad orandum quod quiſq̄ in domo ſua ędificare pōt: nec ſine liētia Epiſcopi debet ibi celebrari. de cōſe. di. j. vnicuiq̄. cū duob⁹ ſe. & vide, qđ leg. & no. in. c. parētib⁹. de prin. & in. c. ſi. de

ZACHARIAS.

a ¶ Pōt legari Ad. de Bal. in. l. qui filiabus. in princ. ff. de leg. j. Alex. in l. damni. §. ſi is qui ædes. in addit. ad Bar. ff. de dā. infe.

b ¶ Et idē Bar. con ſi. xxv. inci. in nomine dñi amen. Teſtator in teſta mento diſpoſuit &c. vide do. Ale. Imo. in. d. l. ſeruos in addi. ad Barto. ibi.

censi.& in,c.inter dilectos.de dona.& vtrobiq; per Inn. Basilica propriè est ecclesia non consecrata.ad hoc vide bo.tex.iuncta gl.in.c.j.de re.do.& quod dixi super rub. de conse.eccle.vel alta.sumunt tamẽ ista sæpe æquiuocè: vt.s̃.dixi.& probat̃ hîc & in.c.pe.de immu.eccle.cum si.

3 ¶ †No.vlti.& tene mẽti,quòd iuramentum simpliciter præstitum de rebus ecclesiæ nõ alie.restringitur ad alie-
a nationem illicitã:[a]non aũt ad necessariam. Et eadẽ rõne puto idẽ in alienatióe,quæ fit ad vtilitatẽ ecclesiæ. Nã ne cessitas & vtilitas in hoc equiparant à iure.xij.q.ij .sine exceptione.& quod no.in glo.in sum.facit quod in simi
4 li no.Inn.in.c.cum omnes.de cõsti. † Et ex hoc & ex tex. arguo,quòd iuramentum præstitũ in materia iuris:re-
stringit̃ ad limites iuris:vt sic recipiat limitationes & re
strictiones iuris.ad hoc tex.opti.in.l.fi.C.de cõdi.indeb. & in.l.fi.ff.qui sat.cogan.& vide quod not.Inn.in.c .per tuas.de arb.Itẽ cõtrarium facit;quia iuramentum debet aliquid operari:hoc est,q; habeat vim clausulæ,si nõ va-
SEB. SAPIA. a ¶ Illiciturn.Idem let,quod ago,vt ago:valeat vt valere põt.l.cũ pater.§.fi-
tenet.d.Abb.in.c. lius matrem.ff.de leg.ij.& in.c.ad nostram.iiij.de iureiur.
vt super.ṡ.de reb⁹ per Bart.in.l.si quis pro eo.ff.de fideiusso .& in.l.scien-
eccle. non alie.ad dum.ff.de verbo.oblig.Potest tamẽ dici,q; primum pro
quod vide,quę di cedat,qñ iuramentum põt per se operari:nã adducit vin
cunt Ioan.an,do. culũ,& ligat strictius ipsum iurantẽ:vt nõ contraueniat;
Ant.& Imo.in.c. & qñq; accumulat forum foro:vt in.c.fin. de fo.compe.
extirpandæ.§.qa lib.v.& vide ad omnia p̃dicta bo.text.in .c.ex parte tua.
verò.ṡ. de præbẽ. de cleri.nõ resid̃.† Vbi iurans residere in ecclesia,põt iu
SEB. SAPIA. b ¶ Modicæ rei. ramento non ob.se absentare pro necessitate,vel vtilita-
Hoc dictũ firmat te ecclesiæ:& iuramentum per se nihil,aut parum opera
Iasin.c.j. colum. tur.& tunc habet vim illius clausulæ,si non valet quod
viij.versic. quartò ago.&c.& hoc not. ¶ † Sed quæro,an idem sit dicendũ
vltra alios limita. hodie in illo iuramento de non alienando Romano Põ-
qui feu.da. pos.in tifice inconsulto? lo.and.hîc,quòd non:quia hoc iuramẽ
vsi.feudorum. tum ex vi verborum debet intelligi,etiam de licita alie-
c ¶ Vlterius.Vide natione: siue sit iuratum Papæ, siue inferiori Prælato,
multa allegata p 6 Alexan. in consi. Videtur enim Papa,vel inferior tale iuramentum reci-
xviij.colũ.ij. in.v. piendo à subiecto voluisse obuiare,ne quid indiscretè
volu. & nunquid agatur:& prouidere ecclesijs,etiam in licitis alienationi-
prohibitus aliena bus.nam de illicita alienatione non potest intelligi :quia
re sit ,phibitus pi illa etiam de superioris licentia fieri non debet.Quidam
gnorare.vide Ia.i tamen consuluerunt contrarium dicentes , quòd etiam
I.fi.col.xxiij.cum hoc iuramentum debet extendi solùm ad illicitam ,alie-
se,C.de in.emphi. nationem.Sed dicit Io. And.q; isti sic consulentes, nõ po
d ¶ An prælatus, q 11 terunt postea eorum consilium defendere.& contra eos
iurauit nõ aliena- ¶ † Vlterius[c] circa prædicta quæritur, an præla-
re, vel pignorare c tus[d],qui iurauit non alienare,vel pignorare bona eccle-
bona ecclesiarum d siæ suę,possit fructus possessionum vendere ad.x.vel.ad
possit fructꝰ pos- xx.an. Sol.Guido,quòd sic:per.l.pe.§. quæritur. ff. de le-
sessionum vende ga.ij. Nec ob.l.fi. C.de re.alie.non ali.quia ibi rem aliena
re ad magnũ tem uit.hîc verò pensionem,vel ipsius pensionis fructus. Te
pus.x.vel.xx. an. net etiam quòd prohibitus alienare: locare potest in cen
Et quid si vende tum annos.& hoc tenet glo.in.d.l.pe.§.instituto.sed glo.
ret ad.ix.an.tantũ hoc reprobat in cle.j.de re.eccle.non alie. doct. hîc com
potest, qa ista nõ 12 muniter transeunt,& recitando. † Sed tu dic,quòd aut
est alienatio: po- quæritur,nunquid prohibitus vẽdere, possit pignorare:
steà,quando sunt seu an prohibitus emere in loco,possit rem pignori ca-
elapsi duo vel tres pere.Sol.dic,vt not.Bar.in.l.in quorum. ff. de pignori-
ãni, vẽdit vel relo bus.vbi bo.tex.& omnino vide per eundem.in.l.qui ha-
cat ad.ix.alios an- bebat.ff.de leg.iij.aliquid per eundem in.l.fin. C. de reb.
nos inchoaturos alie.non alie. Aut quæritur,an prohibitus alienare:ven-
in fine primi no- dere possit fructus,seu locare?& dic, quòd sic:dũmodò
tẽij:nunquid va nõ faciat ad magnum tẽpus:vt est tex.iuncta gl.in.d. cle.
leatẽ dic, quòd in j.& dic,vt ibi no,& in iuribus superius alle. ¶ Op.& vi-
isto casu nil valet: detur,q; ista decre,sit de indubio. Nã cùm ex cõstructio
7 quia cẽsetur facta ne ecclesiæ nõ contingat ecclesiæ suæ bonorũ alienatio:
in fraudem.& est † Sed adstrictus ad petendum consilium super aliqua re fruſtrà timeat iste Eps̃ iuramẽti vinculũ. Sol. duplex col
species alienatio- non potest etiam licitè de illa disponere , consilio prius ligit ex gl.ij.prima q; iste episcopꝰ trepidauit,vbi nõ erat
nis:ita decidit sin. non petito:vt in.c.cum in veteri.de elec. & in. c. cum o- trepidãdũ.q.d,q; iste erat vanus timor. Secũdò soluit,&
do.Car.Flo.in.d. lim.de arbi.& in.c.nouis.de his,quę fiunt à Prelat. quod melius,q; cõtingebat indirectè alienatio:qa fortè illi pa-
clemen.j.in.§.fin. leg.& no.in.c.si pro debilitate.de offi.deleg.& Bart.in.l, rochiani veniebãt ad eccle.suã:nũc autẽ propter cõstitu
in pe.q.de re.eccl. j.§.si plures.ff.de exerci.Idem puto dicendũ de iuramen- tionem
non alienã.ad hoc to præstito de non alienando sine licentia Papæ,vel alte
in ar.c.quanto.de rius.Nam licentia debet præcedere.de reg.c.licet.& hoc
priui. quod bene tenet Ionn.and.post Hosti.in.c.j.de his, quæ fi.à Præla,
no.qa milles vide 8 ¶ †Omnia prædicta arbitror vera cessante summa ne-
bis in facto. cessitate.si autem immineret summa necessitas alienan-
Anto.Francis. di,& tantam celeritatem requireret : quòd superiorem
d ¶ Vtrũ Prælatus consuli non patiatur:tunc puto alienationem posse fieri
possit alienare bo consensu Papæ,vel alterius superioris,cui fuit iuramen-

tionẽ nouæ ecclesiæ alienabãtur ab eccle.sua: & sic priuabant ecclesia ista suis antiquis parochianis. Et hæc sol.
1 est satis bona.licet enim nõ alienẽtur bona ecclesiæ, alie
nãtur tamẽ iura ipsius ecclesiæ.facit quod legitur & no.
13 in.c.cõstitutus.de ele. ¶ † Ex quo not.q; iuramẽtũ de nõ
alienando bona ecclesiæ intelligitur largo mõ:siue dire-
ctè,siue indirectè cõtingat bonorũ & iuriũ alienatio.fa-
cit qd̃ legitur & no.in.c.nulli.de rebus eccle. nõ alienan.
¶ Tertiò soluitur secũdũ Abb.q; iõ timebat,qa cõstru-
endo ecclesiam tenebatur ad dotẽ.de cõse.eccle.vel alta.
cũ sit.& sic oportebat ꝓpter dotẽ alienare bona ecclesię
14 suæ. ¶ † No.húc intellectũ,q; propter indigẽtia populi,
põt Episcopus cõstruere ecclesiã de nouo.& eã etiã do-
tare de bonis ecclesiæ suę.arg.in.c.Apostolicæ.de dona.
&.xij.q.ij.bonæ rei.&in ca.aurũ.Quod intelligo,dũmo
do ex hoc ecclesia sua nimiũ nõ grauet:vt.d.c.apostolicę
facit.c.j.de rebus eccle.non alie.li.vj.& qd̃ legit & no.in
15 c.constitutus.de re.do. ¶ † Quartò soluit Pe.q; Episco-
pus habebat cõsciẽtiã de iuramẽto,nõ ꝓpter dãnũ eccle
siæ cathedralis suæ:sed qa dãnificabat aliqua ecclesia sibi
subiecta.Et hoc voluit secũdũ eũ,iste tex.dũ dicit,q; ec-
clesia tibi cõmissa est:ar.c.j.de vsu pal.Ego dicerẽ aduer
tendã formã iuramẽti.Nã si est gñaliter præstitũ,extẽdi
tur ad bona ecclesiarũ suæ diœcesis. secus si est præstitũ
respectu ecclesiæ suę:sicut cõiter obseruat̃.Tũc eñ non
extẽditur ad bona ecclesiæ suæ sibi subiectæ: & iuramẽ-
tũ debet strictè intelligi:vt legit̃ &no.in.c.pe.de iureiu.

De immunitate ecclesia.& cœmiterio. Rub.

¶ Continuatur hæc rubri.ad præcedentia hoc ordine,secundum Gof.& Io.And.Viso de ecclesijs ędificatis &reparatis: quia ipsa cũ suo ambitu,seu cœmiterio & suis rebus premi non debet one ribus,quibus res laicorum premuntur:ideò rectè post præcedẽ tem rubri.subijcitur ista.vbi de istorum immunitate tractatur.& dicuntur ecclesiæ immunes secũdum Inn.ideſt extra munera,seu officia.Et dic tu,q; munerum ciuiliũ est triplex diuisio. Nã quæ dam munera dicuntur personalia:quædam patrimonialia:quædã mista.& hoc prosequere,vt habetur'in.l.munerum.in prin.ff.de mune.& hono. & in.l.sunt munera.ff.de vaca. & excu.mu. Et de multiplici significato huius verbi,munus: vide text.optimũ.in.l. munus. ff. de verborum signification. vbi dicitur quòd munus capitur tribus modis. Quandoque enim capitur pro dono: vt in l.inter donum.ff.eo.vbi ponitur differentia strictè inter munus & donum. Quandoque munus capitur pro officio:quandoque pro onere:& hoc modo capitur hîc.vnde ecclesiæ dicuntur habe re immunitatem,scilicet ab oneribus, & officijs secularibus. Et quid sit ecclesia.ṡ.dixi super rubrica.de conse.eccle. vel alta.&.ṡ. c.proxi. Quid autem sit cœmiterium:vide.xij.q̃.ij.c. aurum. & xvij.q.iiij.c.sicut antiquitus.&.c.quisquis.& dicitur cœmiterium quia cinis mortuorum ibi tegitur.& vide quod no.in.c.pe.de sepul.& in.c.j.eo.ti.

SVMMARIVM.

1 *Clerici non tenentur ad hospitandum, etiã in domibus suis per sonas publicas.3.etiam quòd consuetudo sit in cõtrarium.4.*

2 *Sententia & omnis processus agitatus in ecclesia, est ipso iure nullus:secus in domo ecclesiæ: maximè, si iudex secularis habet illam conductam,vel gratis.*

5 *Violentia vtrũ sit permissa illi,qui non admittitur ad ius,quod habet in re,licet violentum: adeò quòd non admissus possit per vim intrare & ostia rumpere:tàm in prophanis, quàm in spiritualibus rebus:& tàm in corporalibus, quàm in incorporalibus: vide latè.*

6 *Possessorium recuperandæ,competit fructuario.*

CAP. I.

VT in domibus. ¶ In domibus ecclesiarũ nõ debet iudex laicus iudicare,nec hospitiũ quærere. ¶ Casus literalis.Statuit Papa in.c.isto, q; in domi bus ecclesiarũ placitũ vel hospitiũ nul lus debet sibi vẽdicare,nõ ob.aliqua cõsuetudine:licet in
1 publicis locis hoc faciãt.Ber. ¶ † No.j.q; nedũ ecclesiæ, sed etiã earũ dom⁹ gaudẽt immunitate,quo ad onus hospitãdi pſonas publicas.ad idẽ vide bo.tex.de iure ciuili.
2 & quod ibi no.in.l.j. C.de epi.& cle. ¶ † Secundò not.q; iudex secularis,nec in ecclesia,nec in ipsius domo debet ius reddere. An aũt si cõtrafecerit teneat sentẽtia: dic, q; in eccle. sentẽtia & oĩs ꝓcessus iudicis secularis corruit ipso facto:vt in.c.decet.e.ti.in fi.li.vj.Secus aũt in domo ecclesię:vnde licet facere non debeat:si tamen facit,credo ꝓcessum valere:qa cũ illa cõstitutio.c.decet. sit pœnalis,non debet extendi.vt ibi not.glo.Et intelligo,q; in domo ecclesiæ nõ debet secularis ius reddere,quãdo ꝓpria authoritate quasi ex iure publico elegit sibi mãsionẽ.& pro hoc tex.ibi: *quasi pro consuetudine*. secus autem puto,vbi haberet illã domum conductã ab ecclesia: vel gratis concessam. ¶ Not.ibi: *sed in publicis locis*. q; bona ecclesiarum non censentur publica, sed priuata.In contrarium allego.c.ratio nulla.de præben.&.xij.q.j. videntes.&.xvj.q.j.c.fi.in quibus videtur probari q; bona ecclesiarũ sunt vsibus publicis deputata.Sol. dicerẽ, q; ista bona ecclesiarum sunt vsibus publicis deputata ecclesiasticis & alimoniæ indigentiũ secundũ discretionẽ Prętorũ:vt in cõtrarijs:non autẽ vsibus publicis laicorũ:vt hîc.& j.e.c.nõ minus. ¶ No.ex ijsdẽ verbis,q; iudicib⁹ assignãdæ sunt mãsiões in loco publico,tã causa hospitandi,quã ius reddẽdi:& hoc vt facilius possint adiri:debet enim iudex se præbere facilem in adeundo:vt.l. obseruãdum.ff.de offi.præ.Hinc dicit tex.no.in.l.j §.adeundi.ff. quãdo appel.fit.quòd quis dicitur habere facultatem iudicis,quando in publico sui copiam facit. nec est sibi im putandum, si ad domũ suam non accesserit, vel ad hortos: vt ibi . ¶ Primò instabo circa declarationem text. vnã cum gl.demum veniam ad quædam notabilia dicta Inn.gro ergo primò, qs hîc appellat̃ missus.Sol. gl.ij.exponit,vt patet in ea:vbi dicit secũdũ Hosti.q; ponit hîc pro Legato Principis : sicut Legatũ Papæ vel Archiepi vocamus missum Dñicum:vt in.ca.ij.de regu. Et q; hîc capiat̃ pro Legato Principis,faciũt secũdũ Host.& Inn. &bene verba,q̃ sequũtur. Nã primò,tã q̃ de digniori facit mẽtionẽ de legato:& posteà de alijs inferioribus. Nã legatus est comite maior:comes iudice:iudex ministro.
3 † ¶ Et ex hac opi.no.cõtra.Principis seculares,seu eorũ officiales,qui ponunt legatos Principis,seu alicuius dñi, seu comitis,vel capitaneos gentiũ armorũ ad hospitandũ ecclesijs,seu monasterijs,seu eorũ domibus:quod fieri nõ debet:vt hîc.tũ ꝓpter imunitatẽ ecclesiarũ:vt hîc: tũ ꝓpter dissolutiones &lasciuias,q̃ ꝓ tales ibi fiunt: vt in.d.l.j.C.de epis.& cl.vbi text.apertus.facit quod leg.& not.in.l.placet. C.de sacrosan.eccle. ¶ Oppo.& videt,q; iudicia possunt in ecclesia exerceri.ij.q.ij.c.fi.Sol.glo.iij. q; cõtrariũ procedit in placitis ecclesiasticis :secus in secularibus.Et no.q; iudicia appellant̃ placita.& alludit in hoc vulgari loci,secũdũ Io.an.simile .xv.q.iiij. c.placita. ¶ Vlterius oppo.& videt,q; clerici teneant̃ ad hospitiũ. xlij.dist.c.j. & in.c.j.de emp.& vẽ.Sol.vt in gl.in ver.nec ad hospitiũ.& no.eã.& vide aliã bonã gl.d.l.j.C.de Epi.
4 & cle. ¶ † Extra gl. q̃ro,nũquid saltem ratione cõsuetudinis possint laici vendicare sibi ius hospitandi in domibus ecclesiarũ.Sol.text.hîc est notabilis, q; non valet : vt patet ibi: pro quasi cõsuetudine.& clarius tenet Inno.& Ioan.And.dicit enim,q; in talibus nõ prodest consuetudo:cùm sit ecclesijs onerosa:vt in.c.j.de cõsue. quod no. ¶ Sed quæro, quid si persona ecclesiastica, vel secularis reseruauit sibi certum censum, vel hospitium annuum in ecclesia aliqua pro recognitiõe beneficiorum suorũ, an tale hospitium sit debitum,&reddi debeat?Inn.dicit, quòd sic.alleg.xviij.q.vj.Eleutherius.quod placet.ad qđ allego,qđ leg.& not.in.c.cũ dilecti.de dona.&.c.verũ.de

na ecclesiæ concedẽdo illa ad nouẽ nium:ita vt illo fi nito intelligãtur recõducta ad.aliũ nouẽnium. Dicas quòd non,sine iuris solẽnitate:quia hoc esset fraudem facere legi: cũ per indirectum res ecclesiæ hoc modo alienarẽtur.per ea quæ habentur in l.j.in.§. qui in per petuũ .ff. si ager vec.vel emp. pet. Dicas tamẽ,quòd res quæ cõsueuerũt infeudari, possunt:vt in cap. ex parte,de feu.Imò hodiè alienatio rei ecclesię:& quę solẽnitates requirũtur in alienationi bus rerũ ecclesiarũ:vide quæ habẽtur in.c. sine exceptione.xij.q.ij.& in aut.hoc iusporrectũ.C.de ss.fan. ec . canonizata in c.nulli.de re. eccl. non alie. & hodiè non videtur posse alienari absque solẽnitate extravagant.Paul.ij.in rub.de re.eccl. nõ alie.vbi etiã locatio vltra triẽnium non permittitur.

fo.cõpe. Ita puto in patrono eccleſiæ. Nã à principio poteſt ſibi reſeruare aliqđ ius: dummõ authoritas, ſeu cõſenſus Epi accedat: aliter non. de quo dic, vt leg. & not. in. c. prætereà. de iurepatro. & in ca. cũ Bertoldus. de re iudi. idẽ quod Inno. ſequit hîc Io. an. & dicit hoc patere in. c. quãto. de cenſi. ¶ † Venio nũc ad alia hîc notãter tacta, per Inno. Pone, quòd aliquis habet ius hoſpitandi in aliqua eccleſia: & eſt in quaſi poſſeſſione huius iuris: nũc autẽ veniẽs de nouo nõ admittitur. Quæro, nũquid poſsit ſua authoritate domum intrare etiã violẽter: & neceſſaria ſibi in domo recipere. iuxta debitum ſuũ. Et format Inno. in hac materia ferè. vj. q. ¶ Nã ſecũdò incidẽter tãgit in Prælato habente iuriſditionẽ in eccleſia, ſeu in alio loco: & veniens nõ admittitur: an liceat rũpere oſtia cõtra violẽtũ: & illũ expellere. ¶ Tertiò quærit, quid in canonico: an ei liceat rũpere oſtia domus eccleſiæ, & expellere violẽtũ. ¶ Quartò quærit de Abbate, nũquid ei liceat rũpere domos capellæ ſibi ſubiectæ quo ad tẽporaliaª? ¶ Quintò, quid ſi aliquis opponit ſe Abbati canonico, vel alio clerico venienti ad vtendũ iure ſuo, qđ habet in aliqua eccleſia: nũquid poſsit illũ per violẽtia diſtringere, ſeu cõprimere & expellere. ¶ Sextò, an prędicta habeant locũ in rebus prophanis, ſeu ſeculariũ priuatorũ: vt ſi quis diceret ſe habere ſeruitutem in ſuo alterius: & ſic eſſe in poſſeſsione ipſius: & alius facit murũ, ſeu ſepẽ, quo impediat illa ſeruitute vti: an poſsit murũ rũpere, ſeu ſepẽ frãgere. So. multi, vt refert Inn. fuerũt in opi. quòd in p̃dictis liceat violẽtia inferre, etiã rũpẽdo oſtiũ domus. Mouebanᵗ iſti: quia vnicuiq; vim vi repellere licitũ eſt: & ius ſuũ defendere: vt in. l. j. C. vñ vi. & ſ. de reſti. ſpo. c. olim. j. Et q̃ poſsit domũ frãgere, facit. ff. qđ vi aut clã. l. fi. §. ad ianuã. & ff. ad le. aql. l. quẽadmodũ. §. j. & ij. Sed ipſe Inn. aliter ſentit. Dicit em̃ quo ad primã. q. q̃ nulli laico, vel clerico licet violẽter rũpere domos eccleſiæ rõne alicuius iuris ſibi debiti: cũ bona eccleſiarũ eadẽ immunitate gandeant, qua & eccleſiæ debẽt gaudere: vt hîc. & x. q. j. nouerint. Et cũ eccleſiæ & bona ipſarũ ſint ſancta ſanctorũ, & dño conſecrata, qcũq; in eis violẽtia facit ſacrilegiũ cõmittit. xij. q. ij. c. nulli liceat. & c. qcũq;, cũ ſe. & in. c. cõqueſtus. & qđ ibi no. de fo. cõpe. Quod dicit p̃cedere nõ ſolũ, ſi eccleſia teneatur ad hoſpitiũ actione perſonali: ſed etiã ſi res eccleſię eſſent ad hoc obligatę vñ ſecũdũ eũ inferens violẽtiã incideret in pœnã cõſtitutionis, ſi qs in tãtã. C. vñ vi. vel ſaltẽ nõ euaderet pœnã. l. extat. ff. quod me. cau. vbi creditores priuantur debito, qui volũt ſibi p̃pria authoritate ius dicere in bonis debitorũ. Debẽt em̃ iſtis debitis actionibus agere, & nõ violẽtiã inferre. Ad ſecũdũ verò fatetur Inn. quòd Prelatus habẽs iuriſdictionẽ, vel dñium loci, poſsit violẽter intrare & rũpere oſtia domus & expellere violẽtũ. & ſic deberet intelligi dictũ. c. olim. Idẽ putat dicẽdũ, ſi iuriſdictionẽ nõ haberet: habet tñ ius in eccleſia quaſi p̃latus & poſſeſsionẽ eiuſdẽ: quia hoc caſu dicitur talis defendere ius ſuũ, quod habet: vel in. c. dilecto. de ſen. excõ. lib. vj. ¶ Et vide in hoc qđ in prælato voleãt viſitare, cui claudũtur oſtia eccleſiæ? ponit Inn. in. c. venerabili. de cẽſi. ſecus dicit hîc Inn. ĩ. iij. q. ſ. in canonico. Nõ em̃ licet rũpere oſtia domus, & expellere violentũ. alleg. c. eũ qui. ij. de præb. lib. vj. Mouetur, qa licet iſte ſit canonicus eccleſiæ: nõ tñ habet poſſeſsionẽ ipſi⁹, vel domorũ. Vñ nõ licet ſibi ius dicere. ar. C. vñ vi. l. ſi qs in tãtã. & C. de his, q ad eccle. cõ ſu. l. denũtiamus. & C. de Iudeis. l. vlti. in fi. Niſi forſitan ſecũdũ eũ canonico pro habitatiõe ſua eſſet domus aliqua deputata. Nã ſi in tali domo intraret aliqs violẽter, liceret canonico vim vi repellere, & poſſeſsionẽ ſuã defendere: vt in iuribus præal. Talis em̃ nõ facit iniuriã eccleſiæ, ſi hac de cauſa irruat. Nã irruẽdo in camerã deputatã ſibi, potius eccleſiã in ſuo iure cõſeruat, & vtitur iure ſuo, q̃ dicatur vim inferre. Ad hoc. c. cũ eccleſia vultę

ª SEB. SAPIA.

a ¶ Habẽs iuriſdictionẽ. Quãdo qs poſsit p̃pria authoritate detenta torẽ expellere, vide Bar. in. l. j. §. ne. ceſſario. ff. ſi mul. ven. nomi. Pau. de ca. & Alex. latè in l. j. §. nuntiatio. ff. de oper. no. nuntiatio.

rana, de ele. ¶ Idẽ quod. ſ. in canonico dicit in Abbate reſpectu capellę ſibi ſubiectę quo ad tpalia: vt nõ poſsit domũ, vel oſtiũ rũpere & violẽtũ expellere: qa eã nõ poſsidet: licet ſit ei ſubiecta quo ad tpalia. alleg. in arg. ff. ad. l. aquil. l. ſed & cuicũq;. & l. quẽadmodũ. §. j. & ij. ¶ Idẽ dicit in rebus prophanis, ſeu priuatorũ: quòd licet qs habeat ſeruitutẽ in fundo alterius, & impediatur illa vti, nõ tñ licet irruere & rũpere murũ nouiter ædificatũ ad impediẽdũ eũ. Nec obſt. ſecũdũ eũ. l. ij. ff. de vſufru. vbi dicitur, q̃ p̃ vſufructu inducit̃ legatarius in poſſeſsionẽ fundi, in quo relictus eſt vſufruct⁹. vñ vr, q̃ ſicut dñs p̃prietatis, p̃t rũpere murũ, ſi in ſolo ſuo proprio fieret de nouo: ſic & hoc debet licere vſufructuario & alijs, q ſunt in poſſeſsiõe aliquorũ iuriũ. Ad hoc em̃ rndet ſecũdũ Inn. q̃ aliud eſt in dño, aliud in vſufructuario. Rõ diuerſitatis eſt: qa ædificiũ cedit ſolo: iõ licet dño ip̃m diruere. qa nõ diruit alienũ, ſed ſuũ: vt patet inſti. de re. di. §. cũ in ſolo ſuo. vſufructuario aũt iõ hoc nõ licet facere: qa nõ eſt dñs ſoli. ff. de vſufr. ſi cuius rei. §. vſufructuarius. & ſeq. Fatẽr tñ Inn. q̃ vſufructuarius & alij hñtes ius in re, p̃t agere: vt murus remoueaᵗ. ff. ſi ſer. vend. l. ſi eo loco. &. l. egi. Sec⁹ dicit Inn. circa pſonã impediẽtẽ aliquẽ vti iure ſuo, qđ habet in aliqua re. Nã talẽ licet diſtringere & ẽt expellere: vt ſic deſiſtat ab impedimẽto: licet nõ deberet oſtiũ domus, vel murũ frãgere. Diuerſitatis rõ ſecũdũ eũ eſt: qa eijciẽdo pſonã mihi cõtradicẽtẽ vtor poſſeſsióe mea: & vim vi repellere licet: vt in iurib⁹ p̃cal. vbi verò intro violẽter poſſeſsionẽ rũpẽdo ſepẽ, vel oſtiũ illius: tũc mihi ius dico, qđ nõ licet: vt in. d. l. ſi qs in tãtã. & l. extat. p̃al. & in. c. placuit. xxj. q. vj. nili ſ caſib⁹, q not. C. qñ liceat vni ſine iu. ſe vindi. l. j. & ij. cũ ſuis cõcor. & hęc dicta Inn. ſũt ſing. notãda: q̃ p̃pter ipſorũ effectũ maxiè volui ſeriosè recitare. ¶ Ex qbus dictis põt in ſumma capere cõcluſionẽ, q̃ hñs iuriſditionẽª in loco: vel ius p̃laturæ cũ poſſeſsióe ſua dñiũ loci & poſſeſsionẽ: vel poſſeſsionẽ legitimã tñ: licitè p̃t ad remouẽdũ obſtaculũ ſibi paratũ irruere, tã in pſonã impediẽte, q̃ in oſtiũ & muros loci illa rũpẽdo: vt valeat vti iure ſuo. ſecus aũt ſi ſolummõ habet ius in loco, ſeu ſit in poſſeſsióe alicujus iuris in illo loco: nõ tñ poſsidet totũ locũ ſimp̃r. Iſte em̃ nõ p̃t frãgere oſtiũ ſeu murũ, ſeu ſepẽ: ſed bn̄ p̃t diſtringere pſonã eũ impediẽtẽ, & vim vi repellere. & horũ dictorũ recitatióe fuerũt cõtẽti Hoſt. & Io. An. & ſic videntur illa approbare: ſed. d. Pe. de Anch. doctor egregius lõgiſsimo tpe Bononiæ legẽs inſurgit cõtra hęc dicta Inn. dicẽs, q̃ illi, qui tenebãt cõtrariũ: vt in principio dixi: nõ immeritò mouebanᵗ. Nã p̃ eis, q̃ liceat oſtiũ & murũ rũpere habẽtibus ius in re: & cõtra In. faciũt oĩa iura, p̃ q̃ his habẽtibus aliqđ ius in re aliena eſt p̃uiſum: vt ſi expellanᵗ inde poſsint reſtitui ad poſſeſsionẽ: vt patet in. c. cũ eccle. Sutrina. de cã poſ. & p̃prie. & c. q̃relã. de elec. † & in vſufructuario q etiã in re aliena habet ius vtẽdi & fruẽdi, eſt expreſſum in iure: vt poſsit ſi expellaᵗ poſſeſſorio recuperãdę agere in. l. iij. C. vñ vi. l. interdictũ. ff. de vi, & vi ar. Imò qđ plus eſt gl. dicit ibi idẽ in vſurario. Natura aũt iſti⁹ interdicti eſt: vt incõtinẽti poſsit p̃pria authoritate recuperare: vt in. l. iij. §. cũ igit. ff. e. & in. d. l. interdictũ. &. d. c. olim. & l. Aqlius Regulus. ff. de do. vbi bo. tex. de expulſo de habitatióe, ad quã iudicio poſſeſſorio reſtituit. Itẽ p̃ iſtis cõpetit interdictũ vti poſ. p̃pter quaſi poſ. quã habet ille, cui cõpetit. alle. de iudi. c. examinata. melius põt allegari c. licet. de p̃ba. Si em̃ p̃ recuperãda & p̃ recipiẽda re ſunt p̃dita in caſib⁹ noſtris interdicta poſſeſſoria: quare non cõpetat bñficiũ p̃pulſandi iniuriã illatã p̃ appoſitióem obſtaculi ſepis, vel clauſuræ? nõ apparet: præſertim cùm ipſemet Inno. fateatur, q̃ licitum ſit propulſare aduerſus perſonã vti iure noſtro prohibentẽ. Ergo fortius licitũ debet eſſe irruere in oſtium & alia obſtacula inanimata: cùm ſit maius periculum in perſonis, quàm in rebus.

ar. corum

ar. eorum quæ not. Barto. in. l. iij. C. de pig. & l. iuſtè poſsidet. ff. de acqui. poſſ. Non obſt. ſecũdũ eum. d. l. extat. vbi creditori habenti actionẽ perſonalẽ, ſeu hypothecariã, nõ licet propria authoritate capere poſſeſsionem: qa hypothecaria, licet ſit realis: tñ eſt neceſſaria perſonali actioni: & ſine eã non ſubſiſtit. addu. it. l. ſi tibi. §. de pig. ff. de pact. & quod ibi no. ſed nos loquimur in iure merè reali in re cõſtituta: vt in habitatione, vſufructu, itinere, & ſimilibus. q̃ iura dicit poſsidere isqui ea habet: in. d. c. examinata. & c. q̃relã. ſed nõ hypothecariã. Quare cõcludit ipſe, quòd nõ eſſet malũ dicere, quòd ſi ille, qui habet ius hoſpitãdi in domibus alicui⁹ vel vſufructũ: ſi reperit domũ clauſam, vel ſepẽ factã, vel aliud, quod impedit vſum rei: poſsit illud remouere propria authoritate, proteſtando q̃ per talẽ remotionem obſtaculi, vel ingreſſum nõ intẽdit p̃iudicare dño ſoli: vt no. in ſimili in. l. ſi quis in tãtã. C. vñ vi. in. ij. q. principali. Hãc eãdẽ cõcluſionẽ videt tenuiſſe. d. An. hîc, & vidi in quibuſdã ſuis recollectis: licet in lect. q̃ cõiter eſt in vſu, videaᵗ tranſire ſimpliciter recitãdo Inn. Sed nõ eſt curãdũ: qa illã lect. nõ perfectè expediuit: ſed poſt mortẽ ſuã exẽplata à quodã ex varijs ſcripturis repertis poſt mortẽ ſuã, & impugnabat ipſe in dictis reportationibus vtranq; rõnẽ Inn. ¶ Mouebaᵗ primò: qa hñs ius habitatiõis dicit habere naturalẽ poſſeſsionẽ rei, & ius in re: ſicut habet vſurarius. l. naturaliter. ff. de acqui. poſ. ff. ſi vſuſfru. petaſ. l. vti frui. §. j. cũ ſi. Itẽ impugnat aliã rõnẽ Inn. quatenus fundat ſe ſuper ſacrilegio. Dicit em̃ hãc rõnẽ nõ eſſe bonã: qa nõ reperit eccleſiæ, vel eius domib⁹ hoc priuilegiũ cõceſſum. Vnde ſtat regula, quòd cuiq; eſt licitũ defendere poſſeſsionẽ ſuã: vel incõtinẽti recuperare cũ moderamine inculpatæ tutelæ. d. c. olim. de reſt. ſpo. &. c. ſignificaſti. de homi. Mihi aũt plus placet hęc opi. iſtorũ modernorum, quã Inn. & aliorũ recitantium. & vltra prædicta, alle. in arg. tex. no. in. l. ſi quis fumo. ff. ad le. aquil. vbi dr̄, q̃ iuſto metuª inſtantis ignis poſſum interdicere & dirimere murũ vicini mei, ſi veriſimiliter timeã, ne ad me ignis perueniat. Si ergo cauſa iuris mei cõſeruãdi poſſum diruere domũ vicini mei, vt cohibeam ignẽ: ergo fortius mihi debet eſſe licitũ remouere obſtaculũ ſerioſè: & malo aĩo ad impediendũ ius meũ mihi præparatũ. Prætereà & ſecundò, ex quo p̃ſupponimus iſtũ eſſe in poſſeſsióe iuris illius: quare nõ eſt licitũ oĩa facere, per quæ poſsit in ſua poſſeſsiõe cõſeruari. Cui em̃ permittit principale, permittit etiã preparatoriũ ad illud vt. l. ad rẽ mobilẽ. &. l. ad legatũ. ff. de p̃cu. &. c. prudẽtiã. &. c. prætereà. de of. dele. videmus em̃ in ſimili, q̃ rõne iuris, quod habeo in re, poſſum vendicare totam rem, qñ non poſſum meo iure: vt niſi relaxeſ tota res: vt legi. & no. in. c. examinata. de iud. vbi dixi. & facit quod legitur & no. in. l. qui tabernas. ff. de cõtrahẽ. emp. ¶ Tertiò facit optimè, quod in ſimili leg. & no. in. c. Piſanis. de reſti. ſpo. vbi agitur poſſeſſorie pro libertate poſsidẽdi: & cõpelliturᵗ tertius relaxare rem, quæ nõ eſt agẽtis: ſed fit relaxatio, vt liberè agẽs poſſit rem ſuã poſsidero. Ecce ergo tex. valde no. q̃ licet agere poſſeſſorio pro re nõ noſtra: vt iurib⁹ noſtris, ſicut prius liberè vtamur ſicut ergo licet intẽtare interdictũ ad cõſeruationẽ poſſeſsiõis: ita põt reſiſti: & irrui cõtra oĩa obſtacula nobis facta: vt in. d. c. olim. ¶ Quartò qđ facit no. Bar. in. l. j. §. hoc interdicto. ff. de itin. actuq; pri. vbi dicit, q̃ etiã in quaſi poſſeſsionibus iuris habet locũ id, qđ dicitur, vim vi repellere licet. vnde concludit, quòd ſi vniuerſitas, vel capitulũ coadunatũ eſſet ad faciendum aliquid, & ibi eſſet aliquis, qui non eſſet de corpore capituli, vel vniuerſitatis: & vellet oĩno intereſſe: põt licitè p̃ vniuerſitatẽ expelli: qa turbat vniuerſitatẽ, vel capitulũ in quaſi poſſeſsione iuris. & Quintò ex vltimò facit hęc cõſideratio. Quęlibet violẽtia corporalis, eſt maior qualibet reali. l. in ſeruorũ. & quod ibi no. ff. de pœnis. Si ergo pro cõſeruatione iuris noſtri licitũ eſt irruere in perſonã: vt ipſemet Inno. voluit, & probaᵗ in. c. dilecto. de ſent. excõ. lib. vj. ergo fortius debet eſſe licitũ irruere in loca in aĩata nobis in obſtaculũ præparata. Et ad. l. extat. ff. quod me. cau. Reſpõdeo magis ſpecificè & clarè. Dico enim, q̃ procedit, qñ quis non habet poſſeſsionẽ rei, licet habeat actionem hypothecariam, vel aliã ad illã conſequendam. Et hoc etiam quaſi loquitur. c. eum qui. de præben. libro. vj. & l. ſi quis in tantam. præallega. Ille enim non debet propria authoritate violentiam inferre: quia videretur ſibi ius dicere. contra. l.

b nullus. C. de Iudęis. ſed nos loquimur in eo, qui eſt in poſſeſsioneᵇ alicuius iuris in re aliena, qui remouendo obſtaculum, nõ vult conſequi aliquid propria authoritate: ſed ſolum ius ſuum & poſſeſsionem antiquam, vel perditã incontinenti recuperare: quod licet: vt in iuribus præallega.

SVMMARIVM.

1 *Ciues non excuſantur à cuſtodia murorum ciuitatis tempore, quo neceſsitas maxima vrgeat.*
2 *Filius potius tenetur patriæ, quàm patri: adeò, quòd licitè occidit patrem bannitum.*
3 *Clerici, an & quo caſu poſsint compelli ad cuſtodiã ciuitatis eorum tempore guerræ. 6.*
4 *Clerici tenentur ad tallias, collectas & angarias tempore alicuius magnæ guerræ. 8. 12. vbi non valet conſuetudo, vt clerici teneãtur ad prædicta: qui etiam conſtitutione imperiali non tenentur ad eas. 14.*
5 *Clerici non tenentur ad manualẽ pugnam aliquo modo, etiam pro recuperatione terræ ſanctæ. 4*
7 *Clerici non efficiuntur irregulares, ſi neceſsitate vrgente pugnant vnà cum alijs: dumtamen actualiter ipſi non occidant, licet vulnerent.*
9 *Immunitas conceſſa vni per ſuperiorem: an operabitur, vt totum onus immineat reliquis. 17. 18. 20.*
10 *Collectæ tributa, & exactiones regulariter de nouo imponi non debent: maximè locis pijs: & aſſeuenti, quòd poſsint exigi incumbit onus probãdi. 11. poſſunt tamen imponi per ſolum Imperatorem. 13.*
11 *Collectæ & tributa poſſunt imponi à dominis tẽporalibus citra Imperatorem ſuis ſubditis. 16.*
Immunitas conceſſa non valet, niſi concedatur motu proprio: vel niſi in priuilegio ponatur, non obſtante tali lege.
12 *Immunitas quo caſu poteſt concedi per ciuitatem, vel decuriones ciuitatis.*
22 *Collecta, an & quo caſu poteſt imponi per ipſam ciuitatem.*
23 *Immunitas in genere conceſſa non facta ſpeciali mẽtione à quibus muneribus, neminem excuſat: maximè ab oneribus ordinarijs.*
12 *Immunitas conceſſa aliquibus venientibus de nouo ad habitãdũ in aliquã ciuitatẽ: nõ põt amplius reuocari: quia tranſiuit in ſpeciem contractus.*
25 *Priuilegio an cenſeatur quis renuntiare, veniendo contra ipſum.*
Immunitas conceſſa alicui: an per ipſum cenſeatur reuocata, ſi fecit actum contrarium immunitati: puta ſoluendo?

CAP. II.

Peruenit. ¶ Hoc. c. multos habet intellectus: ideò per multos nõ ſumma tur. ſed ſecũdũ quod intelligo. h.

1 d. ¶ † Tẽpore magnæ neceſsitatis nõ debet aliquis excuſari à murorũ, ſeu ciuitatis cuſtodia. h. d. Primò ponit dictũ. Secũdò rationẽ ipſius ibi: *quatenus*. ¶ Caſus literalis. Statuit in cap. iſto, q̃ cũ neceſsitas imminet, nullusà cuſtodia ciuitatis, ſeu murorũ vigilijs debeat excuſari: ſed oẽs ad hoc gñaliter teneanᵗ: vt oĩbus vigilantibus ciuitas melius valeat cuſtodiri. Ber.

2 ¶ † Not. j. vigilandũ eſſe pro ciuitatis cuſtodia. Tenẽt em̃ quis defendere patriam ſuã. Ad qđ vide bo. tex. in. c. oĩ timore. &. c. ſi nulla neceſsitas vrget. xxiij. qõ. viij. adeò, quòd p̃pter ipſius defenſionẽ excuſãt pater occidẽs filiũ, ſe cũdũ Goſ. alle. bo. tex. in. l. minimè. ff. de reli. & ſum. funè. quod eſt no. & idẽ tenet Hoſt ĩ ſum.

a ¶ Iuſto metu. Facit tex. in. l. cũ creditor. cum ibi no. per Bar. ff. de fur. & multa adduxi in rep. l. creditores C. de pig. vbi latè examinaui, an intrans rẽ ſuã aĩo in ris ſtii cõſeruandi cadat in pœnã. d. l. ſi quis in tãtã. c. vnde vi. &. l. extat ff. quod metus cã.

b ¶ Itẽ ad prędicta faciũt no. per do. maximè do. Ale. Imo. & do. Franc. de Are. in. l. clã. in §. fi. in illo arti. an poſsidẽs ciuiliter poſsit propria authoritate recuperare ſuã naturaliter occupatã clã ab alio. & per eum dẽ. d. Frã. de Are. in cõſi. xxj. incip. ſi diligẽter & maturè conſideretur inſtrumentũ. &c. in pen. & vlti. dubio.

a ¶ Ego addo, quòd ciuis deſerẽs ciuitatem periclitantem, perdit priuilegiũ ciuitatis: & deſinit eẽ ciuis. Ita ſin. no. Bal. in l. ij. C. de infan. expo. vbi eſt tex. quòd ſi pater haberet filiũ, & poneret in hoſpitali: perderet ius, quod habet in ipſo. facit tex. in. l. j. §. & generaliter. ff. de vent. in po. mi. vbi eſt tex. de eo, quod dicit Tullius in j. officiorum: ortus noſtri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici.

ZACHARIAS.

b ¶ Poterit occidi à filio. Dy. tamẽ in l. poſſideri. in. ij. in terpretatione. & Celſus ibi in apo. ad ipſum. ff. de ac qui. poſ. videntur cõtrarium tenere. & Fel. in. c. quę in eccleſiarũ. colũ. ij. ver. per iſtã cõclu ſionẽ. ş. de conſt. Anto. Fran.

¶ An ciuis deſerens ciuitatẽ periclitantẽ perdat ciuilitatẽ: & quid de patria ptãte: an & quibus modis per datur, dicas, quòd ciuis nõ ſuccurrẽs ciuitati, quando poteſt, perdit ciuilitatẽ, & omnia priuilegia ciuitatis: vt voluit Bald. Inn. in. l. vnuſquiſque. de infan. expo. & in. l. ij. in fi. C. de cap. & Alex. in. l. veluti. ff. de iuſti. & iur. & de patri. po. quib⁹ mo. ſol. & quib. mo. fini. vide inſt. q. mo. ius pa. po. ſol. per totũ & p Spec. in ti. de tu. in. §. iij. in ver. ſed quæritur. & latè Io. Bertha. de fir. in ſuo rep. in ver. pa. po. fini. cũ tribus ſequen. Et an patria ptãs ſemel amiſſa ex cauſa, ceſſante cã reintegretur: vide Spe. in ti. præalle. & in ti. de ſta. mo. in ver. xij. vbi loqtur de patre monacho, ſi exeat de monaſterio de licẽtia Papæ: an recuperet ptriã potẽs tatẽ. q cõcludit q ſic. & ibi etiam dicit Spe. in. §. ij. in ver. xij. q quẽ admodũ filius eſt in ptãte patris, ita ciuis eſt in poteſtate ciuitatis. de quo vide per Alexã. in. l. ſtipulatus. in. §. Chryſogonus. ff. de ver. obl. vbi poſt Ioã. de Imo. ponit, an per ſtipulationẽ ciuis acquirat ciuitati, ſicut pater filio: ſicut filius patri: & ſeruus dño. & concludit, q ſic: niſi ſtipuletur ſtipulans ſibi. de quo etiam ibi habetur per Bar. & per Raphaelem, qui videtur tenere contra Bart. & habetur per Dyn. & Cyn. qui tenent contra Bar.

c ☞SEB. SAPIA. ¶ A filio. Vide Fel. in. c. quæ in eccleſiarũ. col. ij. ver. ſecundus caſus. ş. de conſti.

☞SEB. SAPIA. ¶ Magna neceſſitas. Hoc etiã tenet Ia. in. l. ſi ex toto. in prin. col. fi. ver. tertiò moueor. ff. de leg. j. Faciunt cumulata per Fel. in. c. non nulli. co. xx. ver. fallit. vij. ş. de reſcrip.

d Vide de hoc. ş. eo. c. in primo not.

a eo. ti. §. à quibus. ver. materia. Tu verò adde⁹ notabile dictũ Bar. in. d. l. minimè. q per illũ tex. dicit, q exbannitus, qui põt impunè offendi, vel occidi ſecundũ formã ſtatuti, poterit occidi à filio, b vel à patre. & vide quod ipſe not. in l. amiſsione. ff. de cap. di. ¶ Opp. cõtra tex. de. c. reprehẽſibile. xxiij. q. viij. vbi tex. videtur velle, quòd clerici nõ teneãtur ad cuſtodiã ciuitatis, etiã contra pyratas maris: quia cũ ſint milites Chriſti, debent Chriſto in diuinis ſeruire. milites verò ſeculi debẽt huiuſmodi vacare. Ad idẽ. c. nõ minus j. eo. vbi generaliter videntur clerici & pſonæ eccleſiaſticę excuſari à grauaminibus publicis. Sol. propter contrariũ. c. iſtud legitur diuerſis modis. Quidam enim vt Ioan. Andr. & Hoſtien. ponunt duos intellectus. Prim⁹, vt hæc Decreta. habeat locum in ciuitatibus, quæ ſunt de temporali dominio eccleſiæ: ſicut eſt hæc ciuitas Terracenſis, cuius Epiſcopo ſcribitur hæc lect, non multum mihi placet: qa tex. loquiſ indiſtictẽ. Et rõ videtur cõis ad omne oppidum: nec de facili dicẽdum, q decretales ſint locales: per id, quod ſcribitur. ş. in prooe. & c. j. de cõſti. ¶ Secũdus intellectus eſt, q ponit ſpãle: cum ciuitas inuaditur à Saracenis: & ſic ab infidelibus. hæc eñ ciuitas Terracẽſis eſt iuxta mare: & ſæpius inuadebaꝫ à Saracenis. vnde ꝓpter cõe & impro uiſum periculũ noluit Papa aliquẽ à cuſtodia excuſare. & hunc intellectũ attribuit Io. an. In no. & Hoſti. pro quo alle. xxiij. q. viij. c. igiſ. & c. ſæpe. & c. ſeq. ſed certè iudicio meo ex fi. gl. ipſius Inn. poſſet colligi tertius intellectus magis generalis: vt iſtud. c. habeat locũ, vbicũq; timor eſt cõis ſubitus & improuiſus. & hũc intellectũ ſequiſ hic. d. Car. Sed. d. Anto. tranſit ſimpliciter cũ duobus primis intellectib⁹ do. Sed aduerte. quia iſte text. nõ loquiſ apertè de clericis. vnde quidã ſentiunt hoc. c. procedere in hominibus eccleſiæ: vt in mãcipijs ruſticis & ſimilibus, q regulariter nõ debẽt angariari. xij. qõ. ij. c. eccleſiarũ ſeruos. & in. l. j. & ibi per Bar. C. de epiſ. & cle. & ꝓfecto ita videtur intelligere Inn. & gl. videtur in. j. &. ij. gl. & clarius Hoſt. in ſum. eo. ti. §. à quibus. ver. materię vbi dicit, q inſtãte neceſsitate homines eccleſiæ nõ debent excuſari à cuſtodia ciuitatis, vt hîc: clerici autem non debent in hoc grauari, niſi magna eſſet neceſsitas: quo caſu poſſent p Epiſcopum, non per iudicem ſeculare diſtringi. de conſti. c. eccleſia ſanctæ mariæ. Et no. ſingulariter hoc dictũ Hoſ. quia nõ ſolet per alios doc. ad hoc allegari. & pondera, q non reſtringit ſe ad terras eccleſiæ: nec ad inuaſiones infideliũ. & placet mihi intellectus iſte. & dico, q originaliter fuit Inn. in. c. nõ minus. vbi clarius locutus fuit. Sentit etiã ibi alium intellectũ: vt procedat cauſa pietatis. ar. l. ad inſtructiõem. C. de ſa. ſan. eccleſ. & quòd iſte tex. ponat caſum ſpecialem, voluit Goſ. in præalle. c. non minus. Et plus puto, q directè põt iſte tex. intelligi generaliter tam in clericis, quàm in alijs hominibus eccleſiæ. & magis propriè iudicio meo intelligitur in clericis, quã in alijs hominibus eccleſiæ, per tex. ibi: *per noſtræ, vel eccleſiæ ſuæ nomen &c.* Nã eccleſia nõ dicitur eſſe hominũ ipſius: imò homines ſunt eccleſię. xij. q. ij. eccleſiarũ ſeruos. & l. j. C. de epiſco. & cle. ſed eccleſia ꝓpriè dicitur ipſius rectoris rõne iuriſditionis, quã habet in ipſa: vt probatur in. c. ſi tibi abſenti. de præben. li. vj. vnde prælatus, vel Rector põt dicere eccleſiã ſuã eſſe: vt ibi. Sẽſus ergo literę eſt, q ſiue ſint clerici eccleſię cathedralis: cuius Epiſcopo ſcribit: ſiue habeant alias eccleſias, ſeu ſint ibi beneficiati. & fortius ſi ſit eccleſia, & nõ clerici: nõ debẽt tẽpore neceſſitatis pręteXtu eccleſiæ à ciuitatis cuſtodia excuſari. Et ꝓ hoc intellectu adduco de iure ciuili text. notabilem in. l. nullus penitus. C. de curſu publico. li. xij. vbi dicitur, q tẽpore expeditiõis nullus cuiuſcunq; ordinis, vel dignitatis, vel ſacroſancta eccleſia: vel domus regia ex cuſtodię angariarũ, ſeu perangariarũ habeat. † Et not. illum tex. ſingulariter, per quẽ no. ibi dicit Bar. q tẽpore, quo veniunt iſtæ ſocietates peſsimæ ad diſrobandũ comitatũ, poſſunt clerici cogi ad collectas, tallias, & exactiones & angarias. In cõtrarium facit ta mẽ tex. in cap. nõ minus j. eo. † Vnde pro cõcordãtia omnium dicſic: q aut quæriſ, an clerici debeant ire ad bellicãdũ: ita q volũtatalios impugnare: & dicẽdum eſt, q nõ, etiã ſi ageretur pro recuperatiõe terræ ſanctæ: quia clericatus reddit eos inhabiles ad pugnãdum, etiã cõtra Saracenos: vt probatur in. c. ex multa. §. fi. de voto.

¶ † Aut quæriſ nũquid teneãtur cuſtodire ciuitatẽ, ſeu oppidum vbi morãtur: & tunc ſi maxima neceſsitas non ſubeſt, excuſantur: quia non debent auocari ab officijs diuinis: vt. d. c. reprehenſibile. tex. no. facit. c. Cyprianus. xxj. q. iij. & l. j. C. de epiſ. & cle. & l. placet. C. de ſacroſan. eccleſi. Aut imminet magna neceſsitas: ſita ſine eis non poteſt commodè ciuitas ab oppreſsione & inuaſione cuſtodiri. & tunc eos puto teneri: vt hîc. & arg. in. d. l. nullus. quæ debet intelligi propter neceſsitatem inſtantem: ne alijs iuribus contradicat. d Et facit, quia quilibet tenetur patriam ſuam defendere, præſertim cùm ipſius defenſione protegantur orphani, viduæ & miſerabiles perſonæ: pro quibus Epiſcopi & alij clerici debent ſummopere laborare. lxxxvij. di. c. j. facit. c. j. & fi. de poſt. Quilibet enim tenetꝫ propulſare iniuriã inferendã ꝓximo. de ſentẽ. excõ. c. dilecto. li. vj. xxiij. q. iij. per totũ. fortius ergo debet ꝓpulſare iniuriã inferẽdã toti ciuitati. † Ad idẽ allego tex. ſing. in. c. pe. de homi. vbi ꝓbatur, q tẽpore inuaſiõis ciuitatis poſſunt clerici vnà cũ laicis etiã arma mouere & pugnare: nec efficiũtur irregulares ex occaſione aliorũ: niſi ipſi proprijs manibus occiderint quãtuncũq; vulnerauerint. de quo dicẽdũ, vt ibi plenè no. & vide quod gñaliter dixi in. c. clerici. de vi. & ho. cle. † Aut quæritur vtrũ eccleſiæ, vel pſonæ eccleſiaſticæ tenẽtur tẽpore neceſsitatis ad collectas & cõtributiones. & dic vt plenè dicã in. d. c. nõ minus. Et per hæc habes clarè intellectum huius. c. & multorũ iuriũ & maximè ad ca. eccleſiarũ ſeruos. alle. in gl. iij. ꝓ cõtrario. ¶ † Nunc extra materiã intrinſecã cap. ponã vnã. q. notabilẽ, quã poſuit Io. an. qui licet vnã quæſtionẽ principaliter formauerit: multa tamen dicta no. digna incidenter tetigit, quæ infrà in multis reformabo, aut hîc, aut remittendo. Format enim quæſtionẽ ſub his terminis. Pone, q Præſes prouinciæ: vel Dux, vel Marchio, Comes, cõitas: vel alius dñs prouinciæ temporalis alicui habitatori ciuitatis, caſtri, vel alteri⁹ loci ſibi ſubiecti, hanc immunitatem, vel libertatem dederit: ne aliqua tallia, vel collecta, vel exactione aliquo à quocunq;, vel à qua cunq; cauſa imponenda hominibus eiuſdem loci aliquid dare, vel contribuere teneatur: quæritur in effectu: an tale priuilegium iſti proſit, ſaltem in præiudicium vniuerſitatis: vt ſic totum onus immineat reliquis de vniuerſitate: an verò præſuppoſita validitate priuilegij ſolùm valeat in præiudicium priuilegiantis: vt ſic reliqui tantum minus teneantur ſoluere, quantum ad illud, quod iſte priuilegiatus ſoluiſſet, ſi non emanaſſet priuilegium. Et quia Ioã. an. multa

allegat, & aliquantulũ cõſusè, inſtabo capiẽdo dicta ſua,

01 per concluſiones. ¶ † Prima cõcluſio ſit iſta. oẽs talliæ & exactiones generaliter ſunt dãnatæ per noua iura: & maximè quãtũ ad eccleſias: vt in. l. Federici, hac edictali. §. illicitas. & dic, q illa lex eſt in libr. feu. ſub rub. de pace iur. fir. col. x. & illius. §. verba formalia ſunt hæc: Illicitas etiã exactiones, & maximè ab eccleſijs, quarum abuſus lõgo tpe inoleuit per ciuitates & caſtra, oĩmodè dãnamus & prohibemus: & ſi factæ fuerint, in duplũ reddãtur. Ad idẽ facit alia lex, quæ incipit: ad decus & decorẽ. ſub rub. de ſtatutis & conſuetudini. contra liber. ec. editis. col. ea. §. itẽ nulla cõmunitas. cuius verba ſunt hæc: Item nulla cõmunitas, poteſtas, vel perſona publica, vel priuata, collectas, ſiue exactiones, augarias eccleſijs, vel alijs pijs locis, vel eccleſiaſticis perſonis imponãt: aut inuadere eccleſia ſtica bona præſumãt: quod ſi fecerint & requiſiti ab imperio, vel eccleſia emẽdare contẽpſerint, in duplũ refundãt: nihilominus bãno imperiali ſubiaceant: quod nullatenus abſq; ſatisfactiõe debita remittaſ. Ad idẽ vide quod habeſ in auſ. de eccl. tit. §. ad hoc ſancimus. & auſ. vt nulli iud. liceat. §. nulli verò. col. ix. ¶ Not. hãc concluſionẽ & intellige eã regulariter. Nã in multis caſibus permittũ tur collectæ & exactiones. vtj. patebit. & no. bene pœnã collectantiũ eccleſias & perſonas eccleſiaſticas de iure ciuili. De iure verò canonico, vide quod noj. eo. nõ minus. & in cle. præſenti. de cenſi. Et quatenus dixit tex. præal. q debet collecta bãno imperiali ſubiacere: dic bannũ eſſe diffidationẽ quãdã. & eſt initiũ belli. De quo vide quod no. Bal. in auſ. itẽ nulla cõmunitas. C. de ſa. ſan. ecc. qnq;

11 c. ſtatuimus. xxvj. q. j. ¶ † Secũda cõcluſio, quicũq; dicit collectas, ſeu exactiões eſſe licitas, hoc probare tenetur: vt per leges, vel per ſenatuſconſultũ: vel percõſtituti onẽ principis. C. de vaca. mu. pu. l. vnica. lib. x. vel per cõceſsionẽ à Principe ex cã ſpecialiter impetrata. C. de ſuperindi. l. vnica. lib. x. & vide quod no. Archid. in. c. ſi quis Romipetas. xxiiij. q. iij. & quod le. & not. in. c. innouamus. de

a cenſi. Vel per conſuetudinẽ⁹ diuturnã non per violentiã: ſed ſponte cõiter ab oĩbus approbatã. C. de cano. larg. l. præcipit. de au. coronario. l. vna. lib. x. Et intellige hoc vltimũ, qñ cõſuetudo tẽdit in fauoré Principis: vt ſibi acquiratur collecta. Tũc enim valet contudo diuturna modo ꝓdicto. vñ dicebaſ in quadã lege Conrardi, quã hodiè nõ habemus: vt hîc refert Io. an. quod noſtri anteceſſores habuerũt, habere volumus: illud verò quod nõ habuerũt: nullo modo exigimus &c. Vñ aliud puto cũ quis citra Imperatorẽ velit ſibi vẽdicare ius imponẽdi tallias & collectas per cõſuetudinẽ. Nã tũc cũ velit ꝓſcribere iura reſeruata principi, requiriſ tẽpus de cuius initio nõ eſt memoria: vt in. c. ſup quibuſdã. de ver. ſigni. & vide qđ not. Bar. in. l. publicanus. §. in oĩbus vectigalibus. ff. de pu. Et no. bene, quod dixi de cõſuetudine inſpiciẽda in collectis iſtis.

b & per illã. l. j. C. de au. coro. Dixit ſingulariter ibi Bar. b q ſi cõſuetudo habet, q forenſes teneanꝫ ſubire onera perſonalia, poterunt vigore cõſuetudinis ad hoc cõpelli, quod perpetuò tene menti. & intellige prædictã concluſionẽ ſecundũ Io. an. & bene quo ad lai-

12 cos. ¶ † Eccleſia verò & perſonæ eccleſiaſticæ legibus etiã imperialibus in his adſtringi nequeũt: vt patet in eo, quod legi. & no. in c. eccleſia. &. c. quę in eccleſiarũ. de cõdi. & deſol. c. fi. de deci. c. tua. & j. eo. nõ minus. &. c. aduerſus. Nec valet cõſuetudo cõtraria, quę in hac parte cẽſenda eſt eccleſijs onoroſa: & iõ remittẽda. C. de cõ

13 ſue. c. j. ¶ † Quantũ verò ad laicos, põt Princeps Imperator ſuper his leges cõdere, & priuilegia cõcedere: vt patet. C. de vaca. mu. l. vnica. lib. x. &. ff. de iure immu. l. ſemper. § fi. &. C. de exc. mu. l. placet. li. x. cũ ſi. Ipſe eñ Imperator ſolus inter Principes ſeculares ſolutus eſt legibus. ff. de legi. l. Princeps. &. C. eo. l. digna vox. & ipſe ſolus mũdi dñs dicitur. ff. ad legẽ Rho. de iact. l. deprecatio. &. C. de quadri. præſcri. l. bene â zenone. Ipſe enim eſt vnus & ſolus inter ſeculares, per quẽ neceſſe eſt reipublicę conſuli: cui datũ eſt, vt quodcunq; cõſtitueret ratũ ſit. ff. de ori. iur. l. ij. §. nouiſſimè. in fi. Igitur hãc plenitudinẽ poteſtatis in tẽporalibus extẽdere non poſſumus ad aliquem aliũ Principem ſecularem: quãuis multi alij nõ ſolũ Reges: ſed etiã inferiores hãc ſibi appropriẽt vſurpãdo: ſed erant ſecundũ eũ: vt le. & not. in. c. per venerabilẽ. qui fi. ſint legi. & no. c. ſanè. de priui. ¶ Not. plura ex premiſſa cõcluſione. Primò, q ſolus Imperator poſsit ſuper his exactionibus nouam legem con-

dere, & ſuper his liberè diſponere. ſecus in alijs ☞SEB. SAPIA.

a Principibus inferioribus. Limita prout dicam in ſequẽti cõcluſione. Itẽ intellige, niſi talis ſit Princeps, qui non recognoſcit ſuperiorẽ de facto: vt Rex Fráciæ, vel hiſpaniæ: vel alius, qui præſcripſerit iura imperij: vt ꝓbaꝫ in. d. c. per venerabilẽ. & c. ſup quibuſdã. de ver. ſig. & per Inn. in. c. cũ. P. tabellio. de fi. inſtru. & per Bar. in. l. infamẽ. in fi. de publi. iudi. & l. hoſtes. ff. de capt. & l. ſi publicanus. § in oĩbus vectigalibus. ff. de publi. Et vide de ſuprema ptãte Imperatoris: & qualiter oĩs alia poteſtas ab eo tanquã â flumine depẽdet. in. c. j. quis dicatur Dux, Comes. &. c. &. in. c. vnico. quę ſint regalia. col. x. &

14 vtrobiq; per Bal. ¶ † Not. ij. q eccleſia nõ diſtinguiſ legibus imperialibus in iſtis oneribus ſubeũdis. Quod dic procedere etiã ſi ſint regalia. & hoc ideò: quia eccleſia ſacerdotes & eorũ bona ſunt ab eis exempta, etiã de iure diuino. Ad quod vide bo. tex. cũ gl. in. c. quãquã pedagiorum. de cenſi. lib. vj. & facit quod no. Bal. in auſ. item nulla communitas. C. de ſacr. ſan. eccl. ¶ Tertiò no. q nõ valet cõſuetudo in contrarium. & facit ad prędicta quod dicã j. eo. c. non

15 minus. ¶ † Tertia cõcluſio: Dñi tẽporales citra Imperatorẽ poſſunt ab hoĩbus ſuis ſi tallias exigere in caſibus licitis à iure, vel conſuetudine approbatis. quatenus dicit de conſuetudine, in telligo ſecũdũ quod prędixi in cõcluſione præ

16 ce. ¶ † Quarta cõcluſio. Non ſolũ Imperator, ſed etiã dñi inferiores poſſunt immunitatẽ tal liarũ & exactionũ concedere ſubditis ſuis. Dif ferunt tñ in hoc ſecundũ quod Ioã. an. ſentit ſi aliquis citra Principẽ conceſsit hãc immunitatem, nõ eſt occaſiõe huius priuilegij hoĩm vni

c uerſitas aggrauãda. c vnde ſecundũ eũ, ſi vnus locus cõſueuit dare cẽtũ libras, & dñs terræ ali cui de habitatoribus immunitatẽ præſtiterit: dicendũ quòd ſibi præiudicare potuit: ſed non d vniuerſitati. Debet ergo detrahi de ſumma cẽtum librarũ pars, quæ in hoc priuilegiatũ contingeret, ſi priuilegiũ non haberet. Quod autẽ reſtat, proportionabiliter ſingulis alijs imponatur: de quo remittit ad Spe. de cenſit. §. nũc dicendũ. Nam ſi diceremus cõtrariũ, ſequeretur iniuſtum, & abſurdũ: quia ſi ſinguli ſic priuile giarentur paucis exceptis: ſequeretur, q totũ onus illis paucis remaneret: quod eſt iniuſtũ: & quãdo q; foret impoſsibile. arg. ff. de condi. inſti. l. cõditiones. &. l. filius. Si autem talia privilegia ab Imperatoribus concedantur, omnino ſunt ſeruanda ſicut ſonant: dummodò motu proprio Principis ſint conceſſa: vt in iuribus ſuperius alleg. declarauimus. per ambitionem, vel importunitatem petentium ſunt obtenta. Et hoc caſu ſecundum eum, poſſunt iura intelligi, quæ videntur huiuſmodi priuilegia annullare: vt. C. ſi contra ius vel vti. pub. l. fina. &. l. vacuatis. C. de decu. lib. x. &. l. ſi quis ſine. cum

17 l. ſeq. C. de vect. & commiſ. cum ſimi. ¶ † Dicit tamen Ioan. an. d q ſi ſi per priuilegiũ Prin

d cipis proprio motu cõceſſum, vniuerſitatem grauiter lædi contingeret, eſt ſuper hoc ipſius Principis remedium implorandũ: vt patet ex eo, quod legi. & no. ş. de deci. c. ſuggeſtum. debet tamen vniuerſitas æquaniniter ferre mo dicam læſionem: quia nec pro modico eſt reſtitutio facienda: vt in. l. ſcio. ff. de in integ. reſti. &. c. penul. Per hoc tamen non derogatur

☞SEB. SAPIA.

a ¶ Per cõſuetudinem. An per conſuetudinẽ acquiri poſsit ius colle ctanti: vide Alex. in cõſil. lxviij. incip. viſo & dudũ diſcuſſo. col. iij. in ij. vol. Iaco. in. l. de quibus. col. xiiij. ff. de legi. A ret. in cõſil. cxxxij. incipit. in cauſa, quæ vertitur. & Alex. in cõſi. lij. incip. viſis his. in. v. volu.

b ¶ Et idẽ dicit ibi Bart. in ſcholaribus, q licet onera perſonalia cogi non poſsint. l. j. & ibi bar. C. qui profeſ. vel æta. ex. lib. x. tñ ſi de conſuetudine eis imponunt, ad ea poterũt cogi. & hoc ſequitur. d. Alex. in d. l. j. C. de profeſſ. in additi. ad Bart.

☞SEB. SAPIA.

c ¶ Aggrauanda. vide Alex. in conſi. clxxviij. incip. in occurrẽti caſu. colum. pe. in. ij. vol. & in cõſi. cj. incip. viſis inſtrumẽtis. j. col. in. j. vol. & in conſi, cxxvj. inci, in cauſa & lite. colum. vj. in. ij. volu.

d ¶ Adde hîc, quod determinat Io. de Imo. in. q. quã ponit, & dicit fuiſſe de facto, in. l. aboibus. in fi. princ. ff. de leg. j. q ſi Papa imponat collectam clero: & aliqui de clero ſint exẽpti, & non teneãtur ſoluere ali quod onus: vel ali quã collectã quacũq; ex cã in. poſitã, q alij clerici tenebunt ſoluere collectã integrã, etiã pro parte exẽptorũ. Et ſi dicerẽs, q clerici nimis grauantur ex eo præſertim, quòd ſoluunt pro partibus exemptorũ. Rñdet ipſe Imo. quod erit dare remediũ, q priuilegiũ exẽptionis re uocet: & Papa debet reuocare, ex quo tale priuilegiũ eſt alijs pernicioſum. alleg. tex. quẽ alleg. hic Ioã. an. & Panor. in. c.

ſuggeſtũ. de deci. & refert & ſimpli citer ſequit. d. Iaſ. de may. in. l. auus. ff. de pact.

a ¶ In. iij. col. & ad. de Ludo. Ro. in. l. iiij. in prin. ff. de re a iud. d. Alex. Imo. 19 in cõſi. cccxxix. incip. in occurrenti caſu. in pen. col. & Paul. de caſt. in. l. auus. ff. de pac. Tu in hoc diſtingue, vt per Io. de Imo. in. l. ab oibus. in prince. ff. de lega. j. Et ad prædicta, vi de Bar. in. l. ij. C. de apo. publ. li. x. vbi ponit, qñ vnus de vniuerſitate non põt ſoluere partẽ collectæ ſibi im- 20 poſitæ: an alij teneant̃ pro eo ſubire. dic vt ibi p eũ. & in. l. legatorũ. ff. deleg. ij. & in. l. iiij. & ctor. ff. de re iudi. Et ibidẽ per dom̃. meũ. d. Ambr. de Opiſonib°. Adde etiã ꝓdictis gl. no. & repu. ſingu. in. l. euacuatis. C. de decu. in glo. fi. libr. x. quæ not. ex illo tex. arg. cõtra ruſticos, q cõcedunt aliquando immunitatẽ alicui fabro, quã ipſi teneanẽ pro eis ſoluere. Ad quã glo. adde Ludo. Rom. cõſi. cclij. inci. pro deciſiõe ꝓpoſitæ cõſultatiõis. & d. Alex. Imo. in cõſil. cclxxviij. inci. 22 in cã & lite vertẽte inter Iac. in. vj. col. in fi. & ſecundum illã gl. limita prædicta, quando communitas cui fuit impoſita collecta eſt illa, q̃ facit aliquẽ exẽptũ: & tunc proculdubio ipſa tenetur ſoluere.

b ¶ Corruptè allega. hîc Panor. qa eſt in ti. de ann. & b tri. libr. x. & idem Bal. in ſuo trac. de carce. in. iiij. col. ꝓ gloſ. in. d. l. oẽs. C. de annonis. Adde Bart. in. l. interdũ. 23 §. ſi quis ꝓſeſſus. ff. de pu. & d. Alexã. Imo. in. l. filiuſ fa. in pri. ff. de do. Itẽ adde hîc, q ꝓ illã gl. in. d. l. oẽs. C. de annon. dixit Principi, & maximè Papę poteſtati: quæ quãta ſit, colligitur ex. d. c. per venerabilẽ. ¶ † No. plura ex hac concluſione. Primò, ꝙ conceſsio, ſeu priuilegiũ inferioris nõ præiudicat vniuerſitati, ſed concedenti. Vnde ſecus in priuilegio per Principem cõceſſo. hoc dictũ plenè examinaui in. c. accedentes. a de præſcrip. ideò dic, vt ibi dixi in lect. ¶ † Secũdò not. ꝙ priuilegium cõcedens immunitatẽ nõ valet. niſi ſit proprio motu conceſſum. Tu dic hoc verũ, niſi in reſcripto ſit appoſita clauſula, tali lege nõ obſtante: quia cũ ſit contra legẽ, nõ valet: niſi ſit in eo de ea facta mentio: vt no. Bar. in. l. euacuatis. C. de decu. lib. x. & in. l. fin. C. ſi contra ius, vel vti. pub. facit. c. ex parte. de capel. monaſte. & vide quod dixi in. c. nonnulli. de reſcrip. ¶ † Itẽ no. ꝙ inferior à Principe poteſt in ſuo priuilegio immunitatem à collectis concedere: ſed non in vniuerſitatis præiudicũ. Idem & fortius dic, qñ veniret priuilegium in præiudicium Imperatoris: vt in. d. l. euacuatis. & quod ibi nota. in gloſ. ¶ † Ex his infero ad quæſtionem, an ciuitas poſsit hoc priuilegiũ immunitatis alicui cõcedere. & quid in decurioribus ciuitatis? Solu. diſtingue poſt Bar. in. l. ij. ff. de iure immu. & l. euacuatis. præalle. Quòd aut quæritur de ipſis decurionibus: & dicendũ, vt habetur in. l. j. C. de decu. vbi concluditur, ꝙ doctoribus & medicis poteſt per eos concedi: alijs verò non: & dic, vt ibi legit. & not. Reſpectu verò ciuitatis diſtingue, ꝙ aut vult concedere in præiudiciũ domini ſuperioris: & non poteſt: vt no. in glo. in. d. l. euacuatis. facit quod in ſimili leg. & not. in. c. veniens. de iureiur. Aut vult concedere in ſui præiudicium: & tunc ſi vult concedere iam ſubditis: & nõ poteſt: vt. in. d. l. ij. ff. de iure immu. niſi fieret conceſsio aliquibus ex cauſa: puta doctoribus, & medicis: vt in. d. l. j. C. de decu. Aut vult cõcedere nõ ſubditis venientibus ad habitandũ de nouo in ciuitate: & poteſt: vt in d. l. ij. & l. pe. ff. de decre. ab ordi. fa. & quod ibi not. hoc intellige in ciuitate non habente iura Principis: vt prædixi. Nã illa poteſt ſicut Imperator, vt no. in. d. l. infamem. & in. c. ſuper quibuſdam. de verb. ſig. ¶ † An autẽ poſsit ciuitas imponere collectas? dic, ꝙ nõ pro vtilitate publica: vt in. l. vna. C. de ſuperindi. libr. x. ſed pro neceſsitate ipſius ciuitatis, ſic. Et idẽ dic in prouincia: vt no. Bar. in. d. l. vna. & vide gl. no. in. l. j. ff. quod cuiuſq; vni. no. per eundẽ Barto. in. l. iiij. ꝟ. actor. ff. de re iudi. facit quod not. Inno. in c. grauem. de ſen. excom. Item quod dixi, ꝙ nullus citra Principem poteſt remittere collectã in præiudicium ipſius Principis. dic hoc verũ, niſi ob nimiam paupertatem. Tunc enim officialis ſuper exactione deputatus, poteſt remiſſionem facere: vt not. poſuit Bart. poſt gl. in. l. omnes. C. de decu. blib. x. ¶ Vltimò not. remedium contra priuilegiũ ipſius Principis, eſt vt imploretur remedium ipſius Principis. Ponderа ꝙ Io. an. non dicit, ꝙ ſubditi poſſunt reſiſtere: ſed ſupplicare Principi. & vide in hoc, quod dixi in. d. c. accedentes. de præſcri. ¶ † Quinta concluſio, eſt ꝙ immunitas ſub generalitate cõ ceſſa nulla ſpecificatione facta, neminẽ excuſat ab oneribus patrimonialibus ſupportandis. Et vide tu in hoc bo. text. in. l. qui immunitatem. C. de mu. pa. lib. x. Tu verò diſtingue: vt latius no. Bar. in. l. ij. ff. de iure immu. vbi dicit, ꝙ qui vult plenam im munitatem cõſequi, debet eam habere ſpecialiter & diſtinctè: vt fiat mẽtio de oneribus realibus & perſonalibus, ordinarijs, & extraordinarijs. Si enim alicui concederetur immunitas à muneribus ſimpliciter, non haberet immunitatẽ à patrimonialibus. d. l. qui immunitatem. Et vide de hac materia bo. gloſ. in l. his onerib. ff. de vaca. & excu. numerum. Nec intelligeretur de muneribus ordinarijs, ſed extraordinarijs: vt. l. hi qui. &. l. ſunt munera. ff. eo. tit. Item non porriguntur ad honores: vt. l. cui muneris. ff. de mune. & ho. Ideò ſit cautus, 24 qui hęc priuilegia impetrat. ¶ † Vltimò ponit hîc Io. And. an is, qui factus fuerit ciuis alterius ciuitatis eo pacto, vt collectas & munera non ſubiret, ſit in ſuo priuilegio manutenendus. & cõcludit poſt Goff. ꝙ ſic. l. j. C. de his, qui ſponmut. ſu. Et dic, ꝙ hoc priuilegium eſt irreuocabile: cùm tranſiuit in contractum, vel quaſi. de quo vide quod no. Bar. in. l. qui ſemel. ff. de decre. ab ord. faci. per Io. And. in addi. Spe. in tit. de cenſi. §. nunc dicendum. in. iij. & . iiij. col. vbi 25 de hoc, & ſimilibus quæſtionibus. ¶ † Tangit etiã incidenter Io. And. hîc, an habens immunitatem non ſoluendi, renũtiet illi ſoluẽdo? arg. poſt Tanc. ex multis legibus ꝙ ſic. Tu vide in duobus locis, an per actum contrariũ renũtiet quis priuilegio in totum: in. l. voluntariè. C. de excu. tut. vbi plenè per Cy. & in. c. cùm veniſſent, de inſtit. vbi plenè per doct. & aliquid per Inn. in. c. accedentibus. de priuili.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Emphiteota non poteſt renuntiare rei emphiteoticariæ domino contradicente.*

2 *Locare, an poſsit quis in perpetuum operas ſuas.*

CAP. III.

INdicatum. ¶ Hoc. c. cõmuniter nõ ſummatur: ſed generaliter poteſt ſic ſummari. Ruſticus adſtrictus ad culturam agrorum eccleſię: nõ poteſt illam deſerere. h. d. ¶ Caſus literalis. Quidam ruſtici eccleſiæ rura eius deſerentes, in priuatorũ poſſeſsionibus culturam exhibebant. Quod ſignificatum fuit domino Papæ. qui ſcribit Vitali defenſori Sardinen. vt experiẽtia ſua huiuſmodi fieri non permittat. Bernar. ¶ Nota primò, quòd etiam eccleſia poteſt habere ruſticos adſtrictos & neceſſarios. & nil mirũ. Nam & ſeruos habere poteſt: vt in. c. eccleſiarum ſeruos. & in. c. cum redemptor. cum ſi. xij. q. ſecunda. Et aduerte, quia textus iſte iudicio meo poteſt intelligi dupliciter. Primò in colonis noſtri temporis, qui aut pro certa mercede, aut pro certa quota fructuum ſe obligauerunt ad certum tempus, vel incertum ad agros colendos. His enim obligationibus durante tempore, non licet illorum agrorum culturam deſerere: quia contractus à principio ſunt volũtarij: ex poſtfacto verò ſunt neceſsitatis: vt. l. ſicut. 1 C. de act. & obligatio. † Vnde per hunc text. dicit Specu. in titul. de locato. §. nunc aliqua. verſiculo. cxxxviij. quòd ſi emphiteota c vult dimittere rem, quam habet in emphiteoſim domino contradicente non poteſt: vt. d. l. ſicut. Secundo modo poteſt intelligi de ruſticis adſcriptitijs, Bal. in aut. de ſun cto. C. ad Tertu. & in. l. etiã. in vlti. co. C. de execu. re iudic. ꝙ pauperes quorum induſtria ſit neceſſaria adeo rũ alimenta, & victũ, nõ debẽt concurrere ad onus impoſitę collectę. & vide quod ſcripſi in. c. quod non eſt licitũ. j. de reg. iur. Itẽ vide ad materiã ipſium Pañ. cũ cõcor. ibi additis in. c. ex rõne. in j. colũ. š. de appel. Antoni. Franciſ. ¶ An collecta impoſita, ſi ſit grauis adeò, quod nõ ex empti nõ poſsint illã ſoluere, debeat ſolui per exẽptos & priuilegiatos: vide Bal. in. l. pen. C. de teſta. mili. & in. l. placet. ī. ij. col. C. de ſa. ſan. ecc. & not. in. l. cura. in. §. fi. ff. de mu. & ho no. vbi dicit, ꝙ ad collectã grauẽ ſoluendã tenenẽ etiã milites, quamuis gaudeant priuilegio nõ ſoluendo. Et vide etiã Bart. in. l. maximarũ. C. de excu. mu. lib. x. qui dixit, qd etiã perſona priuilegiata prout ſunt ambaſiatores, licetnõ teneantur ſoluere collectas, nihilominus ſi ſunt miſſi data opera in legationẽ, tenentur ſoluere: vt ꝙ Bart. in. l. vniuerſi. C. de leg. eo. lib. Et adde, quòd collectã ſoluere nõ tenenẽ pauperes: vt in. l. inductiones. C. de anno. & trib. libr. x. & in. l. fi. & ibi per Bar. C. qui nu. liber. ſe excu. & ꝙ Bald. in ti. de pace cõſti. in. §. nos Romano. in. iij. col. in vſib. feu. & an col lectã teneaẽ ſolue re ciuis recedẽs de loco poſt collectã impoſitã: vide Spec. in. §. nũc dicendũ. in verſi. ſed quid erit. & per Bar. in. l. incola. in ij. q. ff. ad munici.

c ✣ SEB. SAPIA. ¶ Quòd ſi emphiteota. Ex hoc etiã ſequitur, quòd ab emphiteota perpetuò non poteſt res emphiteotica euelli, etiã ꝙ alius offerat meliorem conditionem. etiã quòd ille, qui conceſsit in emphiteoſim, ſit perſona priuilegiata: vt eccleſia. Ita dicit Alexan. in conſi. lxxix. incip. circa primum. col. viij. in. ij. volu.

ptitijs, qui ſunt in perpetuum adſcripti & obligati glebæ. i. terræ: qui nõ habent facultatem inde recedendi. & tales ſunt in veritate liberi. vnde non poſſunt vendi ſine terra: & poſſunt habere proprium & teſtari: in multis tamen æquiparantur ſeruis. & de differentijs inter iſtos & ſeruos: vide per glo. pe. in. l. ne diutius. C. de agri. & cenſi. lib. xj. & quod leg. & not. in. c. ij. de Iudæ. & in iſtis adſcriptitijs intellexit gl. noſtra iſtum tex. Ex quo inferꝛ, ꝙ eccleſia poteſt habere iſtos adſcriptitios: licet ſint in veritate liberi. Ex quo etiam infert, ꝙ eccleſia approbat nedum ſeruitutem, ſed etiam iſtã conditionem, quaſi ſeruitutem in hoĩbus liberis. Sed quoniam ipſi reperiũtur in multiplici ſpecie & ſæpe ignorant vocabula, proſequar hîc quędam, quæ tanguntur per Hoſti. in ſumma de natis ex libero ventre. §. ſic fecimus. aliàs incipit. §. & in quibus. ¶ Scias enim, ꝙ agricola eſt nomen generale, continens ſub ſe multas ſpecies: & dicitur agricola, quaſi agrũ colens. Agricolarum alij dicuntur adſcriptitij: alij cenſiti, & alij perpetui, & alij coloni cõditionales: alij inquilini: alij originarij: alij ſimplices coloni. Adſcriptitij dicũtur ſecundũ Hoſt. in loco præalle. hĩ, qui per ſcripturam ſolo ſiue terrę vel glebæ ſunt ſcripti. i. adſtricti ſunt. Fieri autẽ debet fides de hoc genere, ſeu obligatione ex duabus ſpeciebus obligationum: ſcilicet tãm ſcripturæ, quã confeſsionis, vel depoſitionis apud acta. Debet enim ſecundũ eum prius fieri ſcriptura, in qua promittunt dño terræ nunquã à ſolo recedere. & ex tali ſcriptura conſtituũtur adſcriptitij: tamen per hanc ſolã ſcripturam non probanẽ adſcriptitij: imò alia ſcriptura eſt neceſſaria, in qua cõſiteantur ſe eſſe adſcriptitios. Sic intelligiꝛ. l. cũ ſcimus. C. de agri. & cenſi. lib. xj. & hoc ne homines de facili detrahãtur ad deteriorem conditionẽ: vt dicit ibi tex. Simile in. l. ſi mulier. C. ad Velleia. vbi ſecũda cõfeſsio eſt ficaciam præſtat. Aduerte hęc fuit opi. gl. in. l. ne diutius. C. de agri. & cenſi. vt ſola pactio non ſufficiat ad conſtituendũ, quem adſcriptitium. ſed Bar. in. d. l. cũ ſcimus. tenet oppoſitũ dicens, ꝙ per ſolẽnem ſtipulationẽ poteſt quis ſine alio cõſtituere ſe adſcriptitiũ. & hanc opi. dicit tenuiſſe Mart. de ſa. Ant. de But. Et ad illam. l. cũ ſcimus. reſpondet, ꝙ debet intelligi, ꝙ confeſsio emanauit enunciatiuè, quæ per ſe non probat: vt in. c, ſi Papa. de priuil. lib. vj. Ideò exiguntur alia adminicula, & ſecũda confeſsio, ſeu curſus. xxx. annorũ: vt ibi. Et ad. d. l. ne diutius. reſpondetur, ꝙ debet intelligi de pactione nõ ſoleniter facta. ſ. per ſtipulationẽ. Nam tunc exiguntur adminicula, de quibus in. d. l. cũ ſcimus. ¶ Mihi tamẽ plus placet opi. Hoſt. tum, quia magis congruit literæ illius. l. cũ ſcimus. Tum, quia cũ iſte adſcriptitius parum differat à ſeruo: iuxta no. in. l. ne diutius. & in. c. ij. de Iudæis. non videtur quòd per ſolam pactionem: licet ſolennem debeat trahi ad talem conditionem, ſicut non poteſt quis ſe vendere ad pretium participandũ, niſi vendatur ignorãti: vt no. inſtit. de iure perſo. in fi. Sed ſi perſeuerat in ſuo propoſito: vt quia vltra obligationem iterũ conſenſerit ſeu cõfeſſus fuit ſe eſſe adſcriptitium, prędicat ſibi, ex quo ex toto non efficitur ſeruus. Facit optimè, quod leg. & no. in. c. peruenit. de emp. & vẽdi. & in prædicta. l. ſi mulier.

2 ¶ † Et ex his nota argu. pro & contra. an in perpetuum poſsit quis locare operas ſuas: de quo vide, quod not. in l. antiquitas. C. de vſu. & habi. & in. l. ſtipulationes nõ diuiduntur. ff. de verbo. oblig. & vtrobiq; per Barto. Cenſiti verò dicuntur hi, qui cenſibus perſoluendis ſunt adſcripti: vt. l. colonis. C. in quibus cauſis coloni. libr. vj. & hi eodem modo conſtituuntur ſecundũ Hoſti. quo adſcriptitij. Debent enim modo prædicto promittere ſe non receſſuros à ſolo: & ſoluere pro terra certum cenſum: & tamen inter iſtos eſt differentia ſecundũ aliquos: quia cenſitus eſt ille, qui eſt ex adſcriptio natus. Sed Azo dicit illum cenſitum eſſe, qui rei certæ annuatim præſtã dæ obligatus eſt: vt in. l. ij. C. in qui. cau. colo. cenſi. li. xj. Et hæc opinio videtur magis placere Hoſtiẽ. & in. d. l. ij. quæ tamen dicit, ꝙ quandoq; largè accipitur cẽſitus: vt comprehendat etiam adſcriptitium. & ibi vide de ſignificato horum verborũ. Sed prædicta ſufficiant. Adſcriptitius autem eſt ad rem incertã obligatus, puta tertiam vel quartam partem fructuum, vel mediam, prout dñs elegerit, ſecundũ Azo. & Hoſtien. & refert glo. in. d. l. ij. ¶ Perpetui dicuntur hi, quos proditor ſtudioſus & diligens ſuo colonatui perpetuò acquiſiuit. Erat enim ſecũdum Hoſt. antiquitus ſtatutum, ꝙ vilibus & miſeris perſonis reditus certi ex publico aſsignarẽtur tẽpore famis. & tunc, quia validi erant: ſimulantes corporis miſeriam, partẽ redituũ percipiebant. & ſic veris miſeris & debilibus partẽ, ſeu prębendã diminuebãt. Hos autẽ ribaldos, & ſimulatores, ſi quis diligens prodębat, & deferebat in publicũ: ſi liberi erant hi, qui talia faciebant, & fingebãt, in ſuo perpetuo habebat colonatu: ſi ſerui, primus domi nus eis carebat, & proditori, ſeu delatori aſsignabantur: vt. C. de mendicantibus vali. l. vna. lib. xj. ¶ No. tu mirabilem intellectum, quem ponit Hoſt. ex prædictis ad dictam. l. vnicã. & iudicio meo multũ illam legem reſtringit: ideò plus mihi placet ille intellectus, quem ponit ibi Bar. intelligẽdo illã. l. ſimpliciter, vt iacet: ſcilicet, ſi quis mendicat ſimulando ſe debilem & impotentem: ꝙ accuſans eũ, & probans ex aſpectu corporis, acquirit illum in perpetuum ſuo colonatui, ſi erat liber: quia melius eſt, vt ſtet in perpetuo colonatu: quã ꝙ debeat ita viliter mẽdicare. Si autẽ erat ſeruus, perdit dominus dominium: & acquiritur iſti, qui eum reducit in publicum. Quod not. contra iſtos ribaldos iniuſtè mendicãtes. ¶ Sed contra illam. l. oppo. de auf. de quæſt §. ſi verò, vbi dicitur, ꝙ ſerui ſuis dominis ſunt reddẽdi: liberi verò in opus publicum dandi. Sol. multiplex. Quidam enim dicunt, ꝙ illa lex hodiè ſit correcta. Hoſti. verò dicit, ꝙ lex antiqua loquitur de ſimulantibus: quia à diſpẽſatore ſæpe validi cũ inualidis admittunt̃ ad eleemoſynã. Et dicit Hoſti. ꝙ cũ hi ſimulatores tàm grauiter puniantur, quid putandũ eſt de occupantibus plura beneficia in præiudicium pauperum clericorum; vt. š. de præben. quia in tantũ. de reſcrip. ad aures. Sed tu contra iſtos vide. j. q. ij. c. clericos. & c. paſtoralis. xij. q. j. c. illi, qui. Sed circa præcedens dictum vide Bar. in. d. l. vnica. vbi dicit tex. d. auf. de hære. intelligi, quando tales ribaldi reperiuntur à perſona publica. ſed tex. in. l. vnica. loquitur quãdo deferuntur à priuato. quod ſatis placet. ¶ Coloni conditionales dicũtur qui conſtituuntur hoc ſolo, ꝙ per. xxx. annos in ſoloſine controuerſia fuerunt: vt in. l. cũ ſatis. C. de agri. & cenſi. & hæc conſuetudo eſt Bononiæ ſecundum Azon. Hoc tamen non placet Azon. vt ſolus curſus temporis faciat eos ita adſcriptos: quia non ſufficit vna ſola cauſa. d. l. cũ ſcimus. &. š. dixi. & ideò neceſſe eſt ſecundũ eum, quòd præcedat promiſsio in ſcriptis, vel ſine ſcriptis. ſ. quòd perpetuò promittat ſe ſtare in fundo: & poſteà per. xxx. annos ibi permaneat. Hoſt. verò dicit, ꝙ prior ſententia videtur confirmari ī. de Iudæis. c. ij. & in. c. iſto. & profectò opinio Hoſti. eſt magis conſentanea tex. illius. l. cum ſatis. &. d. c. ij. quæ videtur tenere Bart. & gl. in. d. c. ij. & vide quod ibi not. intellige tamen ſufficere lapſum. xxx. annor. quando ſteterunt tanquã adſcripti & obligati ſolo. Nam tunc ex curſu tanti temporis præſumitur præcedens obligatio. arg. l. cùm de in rem verſo. ff. de vſu. & ita loquitur tex. in. d. l. cum ſatis. ſecus dic, ſi ſteterũt per xxx. annos, tanquã coloni noſtri temporis: quia tunc nulla acquiritur obligatio. argu. in. l. fi. ff. quemadmodũ ſer. amit. Inquilini verò non differunt ſecundùm quoſdam à colonis. arg. pro eis in. l. diffinimus. C. de agri. & cenſi. Azo tamen tenet contrarium: quia propriè colonus cõditionalis, eſt qui cumſua familia in fundo inhabitat: nec

à fundo recedere poteſt. Inquilinus verò eſt, qui & ſi in fundo teneatur in ſuburbio, tamen moratur: & ineo minus eſt adſtrictus quaſi in alia parte ſuburbij domũ conducendo inhabitare poſsit. Hoc enim colono nõ licet ſecundũ Hoſt. Ego credo hoc procedere capiẽdo hoc verbum inquilinus ſtrictè, ſed largè capitur pro eo, qui domum noſtrã inhabitat ad certum tempus etiã ſoluendo pretiũ: vt probat in.c.propter-§.verũ.de loca. ¶ Originarius eſt, qui ex colono & cõditionali naſcitur: & ſecũdũ quoſdã in ipſo ſolo: aliàs nõ eſſet originarius. ſed Azo tenet contrariũ. Sufficit enim, ꝙ pater ſuus ſuſcepit fundum modo prædicto colendũ. & ad tex. d.l.cũ ſatis. dum dicit, ſi ibi fuerit natus ſupplet maximè: aliàs poteſt fieri fraus contra dominũ: quia mulier prægnans ſe aliò conferret: vt ibi pareret. & hoc placet & idem not. in.d.l.cũ ſcimus. & videtur tex. iudicio meo in.d.l.cũ ſatis.j. reſpõſo. C.eo. Et intelligo prædicta, qñ ſoboles eſt nata ex muliere colona: ſecus ſi eſt omnino libera. ſequit enim partus etiã in hoc conditionẽ ventris. De quo vide quod le. & not. in fi. C. eodem. ¶ Coloni verò ſimplices ſunt, qui ſub certa annua mercede in pecunia numerata prędia colenda accipiunt: aliàs enim ſine pecunia nõ eſſet locatio. l.ſi merces. ff. loca. Et horũ quidam ſunt partiarij: quidã ad nummum conducti. &c. vt in vſu quotidiano verſatur. Hæc autem ſufficiunt ad propoſitum noſtrum.

ZACHARIAS.

a ¶ Sunt excõmunicati. Adde Gul. decug. in.l. placet. nu. ij. & ibi in apoſtil. Celſi. ad eum in ver. eccleſiæ. C. C. de ſacr. ſan. ecc. Iac. reb. in.l.j. nu. xx. & ibi in apoſtil. eiuſdẽ Celſi. in verſi. de exact. tribu. C. de mulie. & in quo loco. libro. x.

ſEB. SAPIA.

b ¶ Noueris. Vide Feli. in.c. Rodulphus. col. xix. verſciat ſe excommunicatũ, &. col. xx. in verſic. aliôquin excommunicatũ eſſe cognouerit. ſ. de reſcrip.

ſ V M M A R I V M.

1 *Laici imponentes collectas clericis, vel ecclesijs, vel eorum iuriſdictionem vſurpantes: ſi non deſiſtunt, ſunt excommunicati cum eorum fautoribus. 7.*

2 *Peccatum grauius committunt habentes notitiam Legis Diuinæ, quàm ignorantes.*

3 *Clerici & eccleſiæ ſunt regulariter immunes ab omnibus collectis & impoſitionibus laicorum: niſi interuenientibus illis: de quibus. nu. 4.*

5 *Epiſcopus in tangentibus totũ clerum oportet, quòd habeat conſenſum totius cleri: & nõ ſufficit conſenſus capituli tantũ.*

6 *Bona eccleſiæ ſunt deputata vſibus clericorum & pauperum: proprietas autem eſt ipſius Dei.*

7 *Exigens pedagia à clericis ſunt ipſo facto excõmunicati: etiam nulla præcedenti monitione.*

8 *Turbantes iuriſdictionem Prælatorum: & moniti non deſiſtentes: ſunt ipſo facto excommunicati.*

9 *Excommunicatio ipſo facto incurritur per iſta verba: noueris te excommunicationi ſubiacere.*

10 *Angariæ ſunt obſequia, quæ conſiſtunt in operis tantùm: perangariæ verò conſiſtunt in operis perſonarum, & rerum impendia.*

11 *Eccleſia, an & ad quæ onera teneatur: vide in diſcurſu.*
Munera, quæ dicantur tàm realia, quàm perſonalia, vel miſta: & ſimilia. & qui teneantur ad ea.

12 *Munera perſonalia ſunt, quæ labore corporis explicantur ſine rerum detrimento.*

13 *Munera perſonalia iuriſdictionem non habentia, non poſſunt ſubire fœminæ: aliàs ſecus.*

14 *Clerici non poſſunt honores inter laicos habere: & non habent vocem in concilio laicorum.*

15 *Clerici, vel monachi non tenentur ſubire tutelam, vel curam minorum: poſſunt tamen, ſi volunt agnoſcere legitimam.*

16 *Eccleſiæ tenentur ad refectionẽ viæ, vel putei vicinalis & pontium, & murorum ciuitatis. 8.*

17 *Immunitas ab exactionibus eſt conceſſa ecclesijs, clericis, & eorum bona à iure Diuino.*
Imperator non poteſt ſtatuere contra Legem Dei.

18 *Clerici tenentur ad omnia onera, quæ conuertuntur in vtilitatem communem clericorum, & laicorum: & ad hoc ſoluendum ſunt cogendi coram ſuo iudice: ſecundũ vnam opi. quæ improbatur hîc.*

19 *Neceſsitas, quando imminet & periculum eſt in mora: poteſt actus explicari ſine ſolennitate aliàs requiſita.*

20 *Leges, vel ſtatuta canonibus non contraria: ſunt ſeruanda in vtroque foro: niſi ſit eccleſijs, vel eccleſiaſticis perſonis damnoſa: quo caſu ad eorum validitatem requiritur ſpecifica approbatio à Papa.*

21 *Gabella non debet ſolui ab eccleſijs & clericis: niſi fuiſſet impoſita pro oneribus ad quæ tenetur eccleſia.*

CAP. IIII.

1 NOn minus. ¶ †Laici collectas imponentes clericis, vel eccleſijs, ſeu iuriſdictionem eorum vſurpantes: ſi moniti nõ deſiſtunt, ſunt excõmunicati

a cum ſuis fautoribus. Poteſt tamẽ Epiſcopus cũ clero eis in neceſsitate præbere ſubſidia. h.d. Prima pars narrat & aggrauat horridam oppreſsionẽ eccleſię, quam faciebant poteſtates ſeculares. Secundò ibi: *quocirca prouider.* & hæc tria facit. Primò pœnam cõminatur. Secundò ponit caſum permiſſum. Tertiò pœnã cõminatam imponit. ¶ Caſus literalis. In quibuſdã partibus mundi Rectores locorũ imponunt tot onera eccleſijs: vt ſacerdotes earũ deterioris conditionis videãtur, quã fuerint ſub Pharaone, qui Legis notitiam non habebat: imò ſacerdotes & iura eorũ in priſtina libertate dimiſit: & de publico eis neceſſaria miniſtrabat. Sed iſti omnia onera ſua ferè imponunt eccleſijs, & iuriſdictionẽ eccleſiarum ſibi in totũ vſurpant. Vnde Laterañ. conci. ſub anathemate prohibet, ne talia decæterò attentare, præſumant: niſi Epiſcopus & clerus tantã neceſsitatẽ perſpexerint: vel vtilitatẽ, vt abſq; vlla coactione æſtiment ſubuenien dum: vbi laicorũ non ſuppetũt facultates. Si verò decæterò venire cõtra iſta præſumpſerint, & cõmoniti non deſtiterint, ſe nouerint excõmunicatos: nec cõmunioni reſtituatur, donec ſatisfecerint cõpetenter. Ber. No. j. di uerſa nomina regentiũ ciuitates. Quidã enim vocant cõſules: alij rectores: alij poteſtates. & vide alia nominaj. e. c. quoniã. lib. vj. ¶ Not. ij. ꝙ cæteris paribus plus peccat habens notitiã Legis, quã ignorans. ad hoc. de pœ. di. ij. ſciendũ. ¶ †No. iij. ꝙ regulariter clerici & eccleſiæ ſunt immunes ab omnibus collectis laicorũ & impoſitionibus. & vide aliũ tex. in.c. quãquã. de cẽſi. lib. vj. & j. dicã latius. ¶ †Not. caſum, in quo licitè clerici & eccleſiæ ſoluunt collectã, ſeu contribuũt vnà cũ laicis in rebus publicis, licet ad hoc nõ teneanſ. Debent tamen plura concurrere. Primò, ꝙ ipſam deliberet Epiſcopus cui nclero. †Ex quo no. ꝙ in tãgentibus totũ clerũ, nõ ſufficit Epiſcopũ habere cõſenſum ſui capituli: ſed oportet vt interueniat cõſenſus cleri. facit cle. j. & ij. de cẽſi. & vide quod no. Inn. in.c. veſtra. de loca. Secũdò requiriſ, ꝙ ſoluat im minente maxima neceſsitate, vel vtilitate ciuitatis. Tertiò, ꝙ laicorũ facultates nõ ſuppetãt. & ſic debet in ſubſidiũ fieri. Quartò requiriſ hodiè, ꝙ fiat Romano pontifice prius conſulto: vtj. eo. aduerſus. ¶ †No. ꝙ bona eccleſiarũ dicunſ deputata vſibus clericorũ & pauperum. non ergo ſunt clericorũ, vel pauperũ: niſi ad vſum ſolũ. Sic intellige. c. fi. xvj. qõ. fi. & vide, quod dixi in. d. c. cũ ſuper. de cau. poſ. & proprie. vbi dixi ad quẽ pertinet proprietas bono. eccle. ¶ †No. pœnã laicorũ eccleſias colle

7 ctantiũ, vel clericos. Non enim ſunt ipſo iure excõmunicati, ſed requiriſ ꝙ admonitio præcedat: ſecus dic in exigẽtibus ab eis pedagiũ: qa tales ſunt ipſo facto excõicati: vt in.c. quãquã. de cẽſi. lib. vj. & in cle. præſenti. eo. tit. Et rõnem diuerſitatis ibi vide, & etiam in.c. innouamus. de cenſi. †Et id, quod dicit hîc de collectas exigẽtibus, habet locũ etiã in turbante iuriſdictionem Prælatorũ: vt

8 hîc. hodiè verò adde quod habetur in.c. qm̃ j. eo. libr. vj

9 b ¶ †Vlti. not. ꝙ per hæc verba: noueriſbte excõmunicationi ſubtionem ſubiacere. profertur excõmunicatio ipſo facto: vt ſatis colligitur ex fine literę. Ad idẽ facit quod leg. & no. in.c. præterea requiſiſti. de app. & nouit. de his, quæ fi. à

10 præla. ¶ †Venio ad gl. primò quęro: quia tex. facit mentionẽ de angarijs: quę dicanſ angarię. Sol. dicit gl. in ver. de angarijs. ꝙ reperiunſ angariæ & perãgariæ. Angariæ dicunſ perſonalia obſequia proprijs ſumptibus præſtita. Perãgariæ dicũtur, cũ præſtãtur alienis ſumptibus. Adueꝛte, totũcontrariũ voluit gl. in.l. neminẽ. C. de ſac. ſan. ecc. & ſentit Inn. hîc, ꝙ angariæ conſiſtũt in operis: perangariæ verò in quibus vtrunq; vertitur. ſ. opera perſonarum, & rerum impẽdentia. Et hoc verius: quia dictio per, auget: vt in.l. vrbana. §. pernoctare. ff. de ver. ſig. & in c. ſi conſtiterit. de accu. Et ſic primũ eſt munus merè perſonale: ſecundũ verò eſt miſtũ. Et ſcias, ꝙ hoc verbũ reperitur in plurali, & in neutro genere: & appellat angaria: & ſic videtur appellare Inno. hîc. Itẽ reperitur in ſin-

11 gulari & in plurali in fœminino genere: vt hîc. ¶ †Opp. ſecũdò & videt, ꝙ eccleſia teneatur ſoluere onera, ſicut & alij. xj. q. j. c. ſi tributũ. &. xxiiij. qõ. viij. tributũ. & in. c. j. in fi. de cenſi. Sol. vt in gl. in ver. ſub tributo. quæ perfectè & formaliter non ſoluit. Innoc. hîc latè examinat, ad quæ munera teneãtur eccleſia & clerici. & aliquantulũ loquit cõfuſe more ſuo. Et in effectu videtur facere hęc mẽbra: ꝙ munerum quędã ſunt ſordida: quędã honeſta. Honeſtorũ quædam ſunt ordinaria: itẽ quædã perſonalia: quædã patrimonialia. Prætereà quædã reſpiciũt pietatem: quædã publicam vtilitatẽ: quædã nudã voluntatem: ſed hunc ordinẽ non proſequor: ſed facilioꝛẽ & verioꝛẽ quo vtitur Iuriſcõſultus in.l. munerũ. ff. de mune. & ho. & ſequit Bal. in.l.j. C. de mulie. & in quo loco munera ſubeunt perſonalia. l. vna. lib. x. Vbi plenèproſequit hãc materiã, quo ad laicos tàm maſculos, quã fœminas: vt dicamus, munerũ quædam ſunt perſonalia: quędã pa-

a trimonialia: quædã miſta. Et primò ſcias, ꝙ munus[a] dicitur tribus modis: vt. l. munus tribus. ff. de ver. ſig. dixi. ſ. eo. ſuper ru. Sed in propoſito noſtro munus propriè eſt quod neceſſariò ſubimus lege, vel moribus, vel imperio eius, qui habet poteſtatẽ: vt. l. munus propriè. ff. de verb. ſigni. Et hoc tenentur perſonæ eccleſiaſticæ ſubire reſpectu iuriũ eccleſiaſticorũ: vt in.c. conquerente. de offi. ordi. cũ ſi. Sed materia noſtra conſiſtit reſpectu laicorũ: an & quando eccleſię & clerici teneanſ ad munera laicorũ.

12 ¶ †Veniamus igitur ad primum membrũ: dixi enim, ꝙ quædã ſunt merè perſonalia. & dicũtur merè perſonalia quia labore corporali explicanſ ſine detrimento rerũ: vt

b in. d. l. munerũ. in prin. & iſtorũ quędã habent honoꝛem annexum, [b] & appellãtur honores. Hinc dixit tex. not. in l. cui munerũ. ff. de mune. & ho. ꝙ ſi alicui fuit muneris publici conceſſa vacatio, non remittitur ei, ne magiſtratus fiat: quia id ad honoꝛẽ magis, quã ad munera ptinet. quod no. Et ad hoc munus honorabile teneanſ laici. l. in-

13 cola. ff. ad muni. †etiã fœminę, ſi nõ habent iuriſdictionẽ admiſtã. d. l. vnica. C. de mul. * & in quo. * & dic, vt plenè

14 de hoc quo ad laicos: vt ibi no. ꝑ Bar. †Clerici verò nec tenẽtur, nec poſſunt hos honores inter laicos ſumere: qa nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſecularibus j. ti. proxi. c. j. & apertius probat in. l. placet. C. de epiſ. & cler. vbi tex. dicit, ꝙ nihil cõmune debẽt clerici habere cũ publicis actionibus, vel ad curã pertinẽtibus: cuius corpoꝛi nõ ſunt annexi. &c. Per illũ tex. dicit, ꝙ etiã de vniuerſitate laicorũ non ſunt: vnde nõ habẽt vocẽ in cõcilio populi. quod tenet Inn. in.c. dilecta. prope fi. de excel. præla. Quædã verò munera perſonalia habẽt non honoꝛem ſed quandã vilitatẽ annexã: & appellãtur, ſ. munera ſordida. & hæc conſiſtũt in vilibus officijs: vt in arena fodiendo, & in calce ꝙ quẽda: & alijs in quibus verſat quędã vilitas. & vide multa exẽpla in. l. maximarũ. C. de excu. mu. li. xj. Et põt pro iſtis cognoſcendis dari hæc regula ſecũdũ Bar. in. d. l. vnica. quia ſicut illud eſt honoꝛ, quod in loco reputatur honoꝛ: vt no. Inn. in. c. de multa. de præbẽ. facit. c. cũ olim. de conſue. ita illud eſt vile, quod reputat vile. & hęc officia vilia poſſunt dici angariæ: ab ango, qđ idẽ eſt, quod cõſtringo: quia cõſtringunt ad illud. Ita ſumit illud verbũ in paſſione dñi: ꝙ ad ferendũ crucẽ angariauerũt quendã Simonẽ. &c. Hæc officia vilia de iure ciuili deferuntur tm̃ humilioribus perſonis: non aũt maioribus: vt. l. humiliores. C. de ſuſce. & arca. lib. x. Ab his verò clerici & mãcipia, ſeu coloni clericorũ & eccleſiarũ ſunt immunes, etiã de iure ciuili. l. placet. C. de ſac.

{ ſan. eccle. & l. ij. C. de epiſ. & cleri. & xvj. q. j. *c. generaliter. *nouarũ. ¶ Sed cõtra hoc facit. l. neminẽ. C. de ſacro ſan. eccle. vbi innuit, ꝙ eccleſia teneat ad angarias & perangarias. Sol. Inn. dupliciter. Primò, ꝙ ibi nõ dicit, ꝙ eccleſia ſubeat angarias: ſed dicit neminem excuſari, etiã ſi poſſeſsio pertineat ad eccleſiã. Quod eſt intelligendũ ſecũdum eum de ruſticis & colonis poſſeſsionũ eccleſiæ, quæ nõ excuſanſ in caſu ibi expreſſo. ſ. in aduẽtu Principis: quãuis aliàs ſerui & coloni eccleſiarũ non debẽt angarijs & perangarijs fatigari. xij. q. ij. eccleſiarum ſeruos. Clerici aũt hoc caſu ſunt immunes ſecundũ quoſdã. Vel ſecũdò põt dici ſecundũ eũ, ꝙ eſt ſpeciale in aduẽtu Principis: vt angarias & perãgarias præſtẽt, etiã eccleſiæ: dũ modo ad ſordida munera nõ coganſ. Ego puto, ꝙ clerici, vel ſerui, qui ſunt in dñio eccleſiarũ: nullo mõ teneanſ etiã in aduẽtu Principis: quia tũc dictæ pſonæ ſunt exẽptæ à dominio & iuriſdictiõe laicorũ: vt leg. & no. xcvj. diſt. c. ſi Imperator. no. Inn. in. c. ij. de ma. & obe. & gl. iũcto tex. in. c. quãquã. de cenſi. lib. vj. ergo in nullo tenenſ eorũ perſonę ad obſequiũ Imperatoris. facit. l. reſcripta. §. fi. & quod ibi no. per Bar. ff. de mune. & ho. & quod j. dicã. vnde nõ potuit Imperator in hoc per aliquã legẽ di

ſEB. SAPIA.

a ¶ Quòd munus. Vide Iaſ. declarãtem in. l. placet. in prin. C. de fac. ſan. eccle.

ZACHARIAS.

b ¶ Quædã habent honoꝛẽ annexũ. Adde quæ munera habent honoꝛes, & quæ dignitatem annexã Iaco. rebuf. in. l. j. nu. 6. C. de mulie. & in quo loco. libr. x. & quæ illa ſubire teneãtur: vide eundem. in l. vnuſ quiſq;. C. de ſentẽ, libro. xij.

ſtringere clericos. ergo in nullo tenenſ eorũ perſonę ad obſequiũ Imperatoris. facit. l. reſcripta. §. fi. & quod ibi no. per Bar. ff. de mune. & ho. & quod j. dicã. vnde nõ potuit Imperator in hoc per aliquã legẽ di

ZACHARIAS.

b ¶ Quædã habent honoꝛẽ annexũ. Adde quæ munera habent honoꝛes, & quæ dignitatem annexã Iaco. rebuf. in. l. j. nu. 6. C. de mulie. & in quo loco. libr. x. & quæ illa ſubire teneãtur: vide eundem. in l. vnuſ quiſq;. C. de ſentẽ, libro. xij.

munera respectu rerũ & præstationũ appellant q̃q; indicta: quãdoq; superindicta. Nã Princeps quandoq; imponit collectã pro necessitatibus occurrentibus. & hoc potest appellari superindictũ: quia inducit super ordinarium. Indictũ verò olim erat extraordinariũ: sed postea effectũ fuit ordinariũ: quia imponebatur per singula lustra. i. de quinquẽnio in quinquenniũ. & sic habebat certam & determinatã præstationẽ. & vide de his. C. de iudi. per totũ. & l. vna. C. de superindi. lib. x. Ab his omnibus ecclesia est exẽpta: vt j. patebit etiã de iure ciuili. d. l. placet. C. de sac. ſan. eccl. auf. itẽ nulla cõmunitas. eo. ti. & c. quãquã. de censi. li. vj. ¶ † Venio nũc ad secundũ membrum principale. i. ad munus patrimoniale. & sciendũ, q̃ id appellatur propriè patrimoniale, vbi vertit sumptus: vt in. l. munerum. §. patrimoniorũ. ff. de mune. & ho. & hoc munus tripliciter imponit. Nam q̃q; imponitur rebus nulla habita contẽplatione personæ. Quandoq; imponitur personæ tm̃, nulla habita contẽplatione patrimonij. Quãdoq; imponitur personæ pro rebus, habita contẽplatione patrimonij. ¶ Venio ad primũ membrũ quod est munus[a] merè patrimoniale: & istud est triplex. Nã quandoq; indicitur rei de eo, quod fiendũ est de ipsa re: vt q̃ nauis: equus, vel currus vadat ad seruitiũ reipublicæ. Hoc cũ fit in ipsa re. Quãdoq; hoc munus imponit sup eo, quod percipit ex ipsa re: vt det certa pars fructũ: vt. l. modios. C. de suscep. & arca. li. x. Quãdoq; imponitur ipsi rei, de eo, quod nõ percipitur ex ipsa re: nec est in ipsa re: sed est omnino extra rem: vt q̃n debet pro ipsa re præstare certam quantitatẽ pecuniæ annuatim. Exemplũ primi & secũdi, in d. l. munerũ. §. patrimoniorum. & seq. Exemplũ tertij in. l. hactenus. ff. de vsufru. & in omnibus legibus tractãtibus de tributo & vectigalibus, quæ soluũtur in pecunia pro rebus: vt in. c. j. in fi. de censi. &. d. l. placet. C. de sacrosan. eccl. &. c. tributũ. xxiij. q. viij. Differt istud tertiũ à munere, quod imponit personæ pro rebus. Nã ibi est obligata persona: & per cõsequens oẽs res patrimonij. l. aufertur. §. fiscus. ff. de iur. fis. Hîc verò quælibet res tenetur pro munere, quod eã respicit & vltra. l. Imperatores. ff. de pub. ¶ Qui autẽ excusat ab istis muneribus: dixit Bart. in. d. l. vnica. q̃ nemo cuiuscunq; dignitatis existat, etiam si sit ecclesia. alleg. de exact. trib. l. fi. C. de sac. ſan. eccl. iubemus nullã nauẽ. l. placet. &. l. de his. C. de epis. & cleric. nisi quatenus lege, vel priuilegio specialiter fit expressum: vt in. l. j. C. de epis. & cleri. Aduerte licet Inn. hîc inuolutè loquatur: hoc tamẽ in hoc passu sentire videt. Dicit enim, quòd si ad ecclesiam perueniũt possessiones, quarũ ratione debet præstari personale munus, seu militare: puta exercitus, seu hospitiũ, vel aliud simile: istud præstabit ecclesia. arg. xviij. dist. c. si Episcopus Metropolitanus. xxviij. q. viij. c. sino bis. &. c. sæpe. ff. de pub. l. Imperatores. tũc tamẽ nõ subit ista tanquã onera: sed vel ex pacto, vel tanquã tenẽs rem oneratam. Quælibet enim res cũ suo onere transit. s̃. de deci. c. pastorali. &. c. ex literis. de pig. Hæc autẽ munera propriè patrimonialia appellant secundũ eum. ff. de mune. l. j. §. patrimoniale. & hæc bene subit ecclesia: nisi sint superindicta: quia ad illa non tenetur. C. de epis. & cleri. l. omnes. xj. q. j. c. si tributũ. Ab his etiã superindictis immunes sunt clerici, & eorum vxores. & liberi. xvj. q. j. d. §. nouarum. C. de epis. & cleri. l. ij. &. l. omnes. nisi necessitas immineat. s̃. eo. c. peruenit. Et in hoc iudicio meo incompetenter alle. illud. c. in istis muneribus patrimonialibus: quia illud. c. loquitur de personalibus. Subijcit etiã Inn. q̃ ab alijs omnibus & singulis excusantur. & quantũ ad decimas & oblationes & alia spiritualia, & etiã quantũ ad mansum ecclesiæ, siue dotẽ: ita tamen, q̃ si fundus ecclesiæ. i. in quo fundata est ecclesia: vel fundus dotalis erat prius tributarius, redimetur, & tributum non soluet. xiiij. q. vj. c. comperimus. &. c. j. de censi. Quantũ verò ad alias possessiones, subit ecclesia munera extraordinaria, dum tamen respiciant pietatẽ. C. de sacrosan. eccle. l. ad instructionem. & sic posset intelligi secundũ eum. s̃. eo. c. peruenit. ad hoc tamen non sunt ecclesiæ & clerici per secularem iudicẽ compellendi: sed per ecclesiasticũ, de cuius foro sunt personę. Extraordinaria verò, quę ad publicã vtilitatem tantũ respiciũt, nõ subit ecclesia: nisi in aduentu Principis & felicis embolę. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. &. l. placet. &. l. neminem. Itẽ ecclesiæ sunt immunes ab ærariorũ inscriptionibus. xxiij. q. viij. c. sancimus. Hæc sunt in effectu dicta Inn. quæ vident concernere totum secundũ membrũ principale. Sed ego distinguendo quodlibet membrũ per se dicerem sic: cũ quæritur, an ecclesia teneat ad munus patrimoniale, q̃ si possessio seu fundus perueniens ad ecclesiã habebat certum onus annexũ: & ad illud tenetur siue habuerit illud onus ex priuata dispositione. argu. in. c. dilecti. de dona. &. c. quãto. de censi. siue ex dispositione publica: puta Principis ante, quã peruenireat ad ecclesiã. Exemplũ in tributo. Nã quælibet possessio est ab antiquo onerata onere soluendi tributũ Imperatori: vt in. l. Imperatores. ff. de publi. l. placet. C. de sacrosan. eccle. &. c. j. in fi. de censi. Ideò dico, q̃ ecclesia tenebitur ad tributũ ratione possessionis, seu possessionũ, quas postmodũ acquisiuit. quod clarè innuit. d. c. j. & ibi dixi plenè. ¶ Fateor, quòd Italia, quę est princeps prouinciarum, non obligatur hodiè ad hæc tributa: vt not. in. l. j. ff. de censi. Idẽ dico in alijs onеribus, quæ ratione naturali incũbunt in ipsis rebus: vt re ficere iter ante domum[b]. ff. de via pub. refi. l. j. no. Bar. in l. ad instructionẽ. C. de sac. ſan. eccl. Itẽ in purgatione putei necessarij toti viciniæ, in qua est ecclesia. [c] Ad quod no. Spe. in tit. de censi §. nunc dicendũ. ver. item pone, q̃ vicinia. Ad alia aũt onera, quæ imponũtur rebus secundũ necessitatem accidentã, puto ecclesiã non teneri: quia nõ potest res ad illa onerari: ideò, ex quo peruenerũt ad ecclesiã, eximuntur ab omni exactione. Et hoc fortè voluit dicere Inno. dũ dixit ecclesias esse immunes à superindictis. Tamẽ non mihi placet dictũ Inn. inquantũdicit ecclesiã teneri in aduentu Principis & felicis embolę: qa non video quo Imperator potuerit hoc statuere in præiudiciũ ecclesiæ, ex quo aliter à principio non obligauit possessiones ad hoc onus. Nã possessiones, quæ dãtur ecclesiæ, dantur Deo. & sic efficiũtur sancta sanctorũ. xij. q. ij. c. quicunq; militũ. &. c. nõnulli. Imperator aũt tanquã subditus non põt statuere super rebus Deo dicatis. de consti. quæ in ecclesiarũ. † præsertim cũ tàm ecclesiæ quã clerici, & bona eorũ habeant à iure diuino immunitatem ab istis exactionibus: vt est tex. iuncta glos. in. d. c. quãquã. Imperator autẽ non potest statuere contra legẽ Dei. xxv. q. j. c. sunt quidã. & hoc est quod voluit Ioã. anhîc. &. s̃. eo. c. peruenit. vt dixi, q̃ nulla lex potuit adstringere ecclesiã ad hæc onera. & per hoc patet responsio ad l. munerũ. §. ad huiusmodi. innc̃ta gl. ff. de mu. & ho. & ad alia iura, quæ videtur indistinctè velle ecclesiã teneri ad onera patrimonialia. vnde puto. l. iubemus nullã nauem C. de sacrosac. eccl. nõ procedere in præiudiciũ rei ecclesiæ, de quo etiã tetigi in. c. j. de do. & cõtu. ¶ Circa mansum ecclesię, seu dotẽ, & hortũ iuxta positũ: sto cum Inno. vt de his tributũ non debeat solui: sed debet prius redimi ab eo, qui vult ecclesiam ædificare: aliàs non debet Episcopus pati ecclesiã construi. de quo dicendũ: vt leg. & no. in. d. c. quãquã. de censi. & hoc quo ad primũ onus patrimoniale. ¶ Secũdum fuit, qñ imponitur personæ nulla facta mentione de re. Et ad istam in dubio non tenetur ecclesia, nec clerici: quia nõ sunt subditi Imperatori, sed omnino exẽpti: vt in iuribus superius allega. in. d. c. quãquã. quinimo dico, q̃ ad hoc nõ tenent laici ciues: sed tantũ rustici: & appellatur hîc exactio capitatio: quia imponitur per capita, non habita ratione patrimonij: vt

l. vna

SEB. SAPIA. 16

a ¶ Quod est munus. Vide Ang. in consil. xxiiij. incip. ecclesia non tenet ad munera. & Cal de. in cõsil. ij. incipstatuto Perusino. caueẽ. in ti. de cẽsi. Pe. de Anc. in cõsil. ccxcviij. incip. habet statutũ cõmunis Pistorij.

SEB. SAPIA.

b ¶ Ante domum. Vide Cardi. in cle. j. in. xviij. q. de vita & honesta. cle. Alexã. in cõsi. lxviij. inci. viso & bene discusso. co. vj. in. ij. volu. Bartho. Vero. in tract. seruit. rusticarũ in ti. de via. q. xxv.

c ¶ In qua est ecclesia. & adde Alber. de Rosa. in. l. cum vsus fructus. ff. de vsufruc. vbi etiam Baldum dixit vicinum posse cogi ad dictã contributionem expensæ. Antoni. Francis. ¶ An puteus vicinię debeat reparari, & alia pro eo necessaria fieri per ipsos vicinos. vide Spe. in ti. de censi. in. §. ij. in ver. ¶ pone quædã vici. & vide Bar. in consi. suo. inci. quędãcõ uici. vbi tenet, q̃ vicini tenent ad refectionẽ ipsius putei & ad alia necessaria: proco, quod etiã Bal. in. l. iiij. in §. actor. de reiudi. quod adeò verum est: vt etiam si vicinus velit renũtiare vsui ipsius putei, oĩno tenetur conferre ad expẽsas: vt p Bal. ip. l. pen. in fi. de condi. infer. & tenet. d. Cardi. in cle. j. in prin. de excess. præla. & in. c. j. de ec. ædifi. & vide Alex. in. l. is cum quo. ff. de aqua plu. ar.

l. vna. C. de capitati. ciui. censibus eximẽda. lib. xj. no. Bar. ibi in. d. l. vna. ¶ Tertium ius fuit, quo imponitur onus personę habito respectu ad personiũ. & ad hoc nõ tenetur ecclesia, nec etiã laici, nõ subditi: licet habeant patrimoniũ in loco. vt. l. rescripto. §. fi. & ibi per Bar. ff. de mu. & ho. nisi aliud habeat cõsuetudo: vt no. Bar to. in. d. l. vna. nõ tamen valebit cõsuetudo in præiudiciũ ecclesiarum: tum, quia est gratiosa ecclesijs: vt in. c. j. de cõsue. Tum, quia est contra libertatem ecclesiasticã: vt in auf. cassa & irrita. C. de sacrosan. eccl. coniuncta auf. itẽ nulla communitas. C. de epis. & cleri. & in isto mẽbro potest propriè intelligi iste text. &. c. fi. de vi. & hone. cleri. &. c. quãquã. præalle. ¶ Venio ad tertiũ membrũ principale. ſ. ad onus patrimoniale mi ſtum. & dicitur munus mistum illud, quod habet onus cũ sumptu. ff. de mu. & ho. l. munerũ. §. mista. Participat enim de munere personali, quatenus habet onus annexum. Item cũ patrimoniali quatenus est cũ sumptu: vnde peragariæ dicũtur munera mista. & de his dic, vt. s̃. in præcedentibus. Nã vbi ecclesia nõ tenetur ad personalia, nec realia: fortius nec ad ista mista: vbi dixi eamteneri ad vtrunq;, tenetur ad ista. ad hoc. c.

18 ij. s̃. eo. vbi procedũt regulariter. ¶ † Sed dubitatur in quibusdã: & primò quid si est aliquid explicandũ, quod respiciat pietatẽ. Innoc. vt. s̃. dixi voluit ecclesiã teneri per. d. l. ad instructionẽ. & per c. ij. s̃. eo. secus dicit, si respicit publicam vtilitatẽ: vt hîc. Aduerte. l. ad instructionẽ. loquitur de refectione itinerũ & pontium. & sic vult Inn. ecclesiam teneri ad contributionẽ taliũ & similiũ. & per hoc videtur idẽ sensisse in ædificatione, seu reparatione ciuitatis seu castri. & idem videtur hîc velle gl. in ver. releuãdas. Idem Vincen. & Hosti. sed Ioã. an. xvj. q. j. d. §. nouarum. sentit contrariũ. loquitur tamẽ de instructione murorũ. & cum Io. cõcordat Accur. in. d. l. ad instructionẽ. Phi. dicit hîc tales cõtributiones sine Papæ licentia fieri nõ debere. per. c. aduersus. j. eo. Io. and. dicit se non videre, qũo leges non solũ Digestorũ: sed etiã authenticorũ possint constringere ecclesias ad talia. & remittit ad not. per se in. c. constitutus. de re. do. & sic videtur velle, q̃. l. ad instructionẽ. & similes nõ procedant in præiudicium ecclesię. d. Ant. transit hîc similiter recitando doct. in. d. l. ad instructionẽ. Item Ioã. and. & Phil. & dicunt enim, q̃ in omnibus casibus, in quibus reperitur expressum de iure ciuili ecclesias teneri: q̃ tenentur etiam inconsulto Romano põtifice. Nec obstat dictũ. c. aduersus. quia ibi prouidetur contra grauamina extraordinaria, quæ propter aliquod accidens per Principẽ secularem imponuntur. Aliàs si. c. aduersus. loquereť generaliter de omnibus muneribus, multæ leges corrigerẽtur. quod non est sentiendũ. arg. de elect. c. cùm expediat. lib. vj. Nã leges habent vim canonũ, si canon specialiter nõ contradicit. de no. operunci. c. j. Et ex hoc putat standũ huic gl. q̃ ecclesia teneat ad iter, vel pontem faciendũ, vel muros reficiẽdos: si fuerit denecessitate: secus si ad decorem. d. Petr. de anch. transit quo ad constructionẽ & refectionẽ murorum cũ opi. Iac. But. quam posuit in. d. l. ad instructionẽ. Distinxit enim: aut fiunt ad ornatũ & non tenetur. aut necessariò: puta propter guerram, vel suspicionẽ guerræ: & tenetur ecclesia. Dixit enim But. ibi, q̃ ecclesia tenetur soluere gabellam de plaustris siue curribus, si gabella conuertitur in reparationem viarum & pontium: quia de eis sicut de priuatorum vtilitate tractatur. ¶ Et per hoc dixit ipse do. Petrus posse dari generalem doctrinam, q̃ vbicunq; tractatur de generali vtilitate clericorum & laicorum simul & mistim, clerici teneãtur cõtribuere vnà cum laicis. Hinc dicit se audiuisse, q̃ ad aggeres qui fiunt iuxta mare, vel flumina propter timorem inũdationũ possessionũ, tenent pro possessionibus suis cõtribuere clerici sicut laici propter communẽ inundationem, seu propter cõmune periculum. Idẽ fortè secundũ ad euitandũ rapinas, incendia, captiuitates, & aliamulta mala ex aduentu alicuius societatis hostilis contra ciuitatẽ, si pecunia se redimant: aliter se defendere nõ valentes. hîc enim verſatur vtilitas clericorũ, sicut & laicorũ propter dãna in eorũ possessionibus infligenda. Vbi enim est damnũ, debet esse & cõmodum[a]: vt in cle. j. de cẽsi. & hoc vltimũ originaliter fuit Bar. licet ipse nõ alleget. in. l. nullus. C. de cursu pub. lib. xij. & ad idẽ facit secundũ do. Pe. s̃. c. peruenit. vbi clerici tenent etiã vigilare pro custodia & tuitione ciuitatis. Itã licitũ est ecclesias incastallari, vt boni à malis valeant se tueri: vt no. in. cj. proxi. Itẽ nulla est maior pietas, quã defendere patriã, & debiles pauperes ab hostibus. xxiij. q. iij. c. fortitudo. &. c. non inferenda. Et hac rõne pro pace & quiete, quã tueri & defendere debent ecclesiæ soluit ab ipsis ecclesijs Imperatori tributũ. xxviij. q. viij. c. tributũ. Itẽ hoc munus respicit pietatẽ, vt euitẽtur incendia, & occurrať periculis captiuorũ: & multis malis. ergo tenetur ecclesia per. s̃. dicta: maximè per Inn. Non ob. hoc. c. vbi hoc relinquitur arbitrio Episcopi & cleri. Debent enim secundũ eũ intelligi cũ pro necessitatibus merè laicorum volebat ecclesias grauare: vt dicit patere ibi. Isti verò onera sua &c. & ibi: quilibet arbitretur sibi. &c. & ibi: cõmunes necessitates, vel vtilitates &c. quod verbũ reperitur in. c. aduersus. j. eo. secus ergo vbi onus venit imponendũ pro cõmuni necessitate clericorũ, vel laicorũ. hîc enim nõ habet locũ hoc. c. nec. c. aduersus. j. eo. & h. d. salua determinatione melius sentiẽtis. Dicit tn̄, q̃ portio tangens ecclesiã debet peti corã iudice suo: nõ per laicos debet cogi. ¶ Et quoad principalem qõnem de refectione murorũ, opi. But. tenuit Bal. in. d. l. ad instructionẽ. cum hac vltima limitatione: vt fiat compulsio per iudicem ecclesiasticum, & non per laicum. Ego in hac ciuitate Senarũ habui hanc quæstionẽ de facto tãgentem principale monasteriũ mõtis oliueti: contra quod instabat cõitas: vt cõtribueret ad expẽsas murorũ cuiusdã villę, in qua monasteriũ habebat multas possessiões: & cõsului monasteriũ non teneri. Et ita mediante cõsilio meo monasteriũ fuit ab illo onere absolutũ: & quia per motiua aperitur intellectus multorũ iuriũ, in hac materia inseram in effectu consiliũ meum & respõdebo ad motiua in contrarium facta. Probo enim ecclesiã non teneri iuribus, rationibus, & summorũ doctorum authoritatibus.

SEB. SAPIA.

a ¶ Et commodũ. Vide Pet. de Ancha. in consi. xcvj. & Moder. in. l. si ex toto. in princi. col. vlt. ff. de leg. j.

¶ Et primò adduco hoc. c. nõ min⁹. vbi tractat de fossatis faciẽdis, quæ profectò cõcernũt custodiã ciuitatis: & vtilitatẽ publicã tàm clericorũ, quã laicorũ: & tn̄ decidit ur hîc, q̃ ab ecclesia non debet exigi aliqua portio, vt debita: imò prohibet sub anathematis distric. nisi Eps & clerici tantã necessitatẽ, vel vtilitatem inspexerint: vt absq; vlla districtione, vel coactione ad releuandas cões vtilitates, vel necessitates: vbi laicorum non suppetũt facultates subsidia per ecclesias æstiment conferenda. Et põdera illud verbũ: cõmunes vtilitates. Non enim dicit laicorum tn̄. & hoc idẽ verbum reperitur in d. c. aduersus. Ex quo patet, q̃ imminẽte necessitate clericorum & laicorũ, non tenent clerici aliquid cõferre: nisi sponte velint, approbante Epo cũ clero: & vbi laicorũ non suppetũt facultates. & hodiè per. c. aduersus. non possunt clerici in his cõtribuere, nisi Romano põtifice prius cõsulto. & fuit illud sancitũ propter quorundã imprudentiã sæpe allegatiũ talẽ necessitatẽ, vel vtilitatẽ. ¶ Secũdò ad idẽ adduco tex. no. in auf. itẽ nulla cõitas. C. de epi. & cle. vbi generaliter prohibet, ne quis audeat ab ecclesijs exigere collectas, exactiones, angarias & peran garias: quę oĩa propter cõem vtilitatẽ & defensionẽ reipublicæ, in qua indubiè excludit vtilitas ecclesiarũ & clericorũ, exigunt. Ad idẽ tertiò adduco. c. j. de immu. ecc. li. vj. &. c. quãquã. de cẽsi. eo. li. & cle. pśenti. eo. tit. &. c. fi. de vi. & ho. cle. &. l. placet. C. de sacrosan. eccl. l. ij. C. de epi. & cle. xvj. q. j. gn̄aliter. cũ multis si. quæ eximũt ecclesias, & ipsarũ bona ab oĩbus gabellis collectis exactiõibus & similibus. ¶ Probatur

SEB. SAPIA. ¶ Tãta neceſsitas. vide Abba. ꝑdicta referentẽ in conſi. iij. incip. caſus ſup quo cõſiliũ petiẽ. in. j. vol. & Abbas. hic etiã refert & ſequit. d. Iaſo. in. l. placet. col. v. C. de ſacroſan. eccleſijs.

b ¶ Itẽ contra illud dictũ Bar. & Pet. adduco text. expreſſum, in. l. placet. C. de ſa. ſan. eccle. Nam collecta, vel datia, q̃ imponũt rõne belli: vt vt, ꝓuideatur talibus gẽtibus: quia ſunt munera extraordinaria, & propriè dicunt ſu perdicta: q̃ propter bellũ ex neceſsitate belli: vt declarãt gl. & bar. in rub. de ſuperin dictis. & Bar. in. l. is qui. ff. de in. immu. Sed in. d. l. placet. eſt text. q̃ eccleſia eſt immunis à ſupindictis: hoc eſt à muneribꝰ realibus, q̃ imponuntur, ꝓpter neceſsitatem belli. ergo &c. Ad idẽ vide, quod eleg. & pul. determinãt & bñ, ad propoſitũ Dy. Ray. Bal. d. Alex. & oẽs moder. in. l. ſi ex toto. in prin. ff. de le. j. vbi q̃rũt Pone aliqs habet. immunitatem ab oibus muneribus ꝑſonalibus, realibus, miſtis, ordinarijs: & finaliter ſecundũ modũ quẽ tradit Bar. in. d. l. is qui. nũquid intelligat exẽptus etiã à muneribꝰ extraordinarijs: q̃ impoñtur ob neceſsitatẽ belli? qui paſſus eſt multũ ambiguus: & varij varia dicũt: vt ibi videri ꝓt. Tangit etiã not. d. Ant. in c. ꝓuenit. de cenſi. vbi gñaliter tãgit, an priuilegiati & exẽpti intelligant etiam priuilegiati quo ad mũera extraordinaria, quæ imponuntur ratione belli.

Antoni. Franciſ. ¶ Quæ dicantur munera ordinaria vel extraordinaria: vide per Bart. in. l. ij. ff. de iu. im-

quartò hac rõne. Bona eccleſiarum ſunt deputata publico vſui ſpirituali. xij. q. j. c. videntes. xvj. q. j. quoniã. de præbẽ. & c. ratio. & d. l. placet. & hinc dicit tex. in. c. nulli liceat. xij. q. ij. ꝙ omne illud, quod eccleſię conſecrat, ſiue fuerit animal, ſiue ager, ꝓ ſanctũ ſanctorũ dño efficit: & ad ius pertinet ſacerdotum. Nõ ergo debet mundano vſui & publico deſeruire: quia ſemel Deo dedicatũ ad humanos vſus tranſire nõ debet amplius: vt in illa regula, ſemel Deo. de regu. iur. lib. vj. Nã & ius publicũ verſatur in ſacerdotibus & ſacris. j. diſt. c. ius publicũ. Laici ergo cũ ſint mundani & principaliter habeant vtilitatẽ in re publica mundana: debent ſubire onera reipublicæ mũdanæ. Bona verò eccleſiarum, quæ ſunt Dei, debẽt deſeruire reipublicę ſpirituali. ſimiliter videmus in perſonis. Nã milites ſeculares militant mundo: milites cæleſtes militãt Deo: & ſic illi in tẽporalibus iſti in ſpiritualibus: vt in. c. reprehenſibile. & c. quo auſu. xxiiij. q. vlt. rectè ergo dicit tex. in hoc. c. nõ minus. ꝙ quãdiu laicorũ facultates ſuppetũt, non debẽt eccleſiæ aliquid elargiri: ne ſubtrahãtur bona vſui publico ſpũali. Hinc not. text. in cle. quia cõtingit. de re. dot. dicit, ꝙ deputata certo vſui largitione fideliũ, non debent deputari ad aliũ vſum authoritate Romani põtificis dũtaxat excepta. Hinc tex. in hoc ca. dicit hęc onera eſſe laicorũ: vt patet ibi: iſtiverò onera ſua. &c. licet in ſequentibus tractet de cõi vtilitate, vel neceſsitate: ſed dicit illa laicorũ, quæ eis incumbunt rõnibus prędictis: licet. d. Pet. intellexerit & nõ bene iudicio meo: ꝙ loquiť de neceſsitate, vel vtilitate laicorũ dũtaxat per illud verbũ ſua. &c. nam ſi dictũ ſuum fuiſſet verũ, replicaſſet poſtmodũ de laicis. quod nõ fecit: ſed dixit de cõibus. Et idẽ dixit in. c. aduerſus. quod præſertim probať ibi, dũ Papa dixit, ꝙ ſua intereſt prouidere cõibus vtilitatibus clericorũ. Hanc etiã ſniam probat cõis opi. doct. vtriuſq; iuris, de qua per Canoniſtas in. c. fi. de vi. & ho. cleri. & c. j. de immu. ec. li. vj. & in cle. præſenti. de cẽſib. ꝑ Io. de lig. & Bart. in. l. reſcripto. ff. de mu. & ho. in. l. placet. C. de ſac. ſan. ecc. Dicũt enim, ꝙ bona eccleſiaſtica nõ tenenť ad aliqua onera mundana: niſi prius fuiſſent cenſualia, aut tributaria antè, quã perueniſſent ad eccleſiam: ita ꝙ ſoluiſſent certũ tributũ, vel cenſum. Aliter aũt non tenentur: quãquã priores poſſeſsiones prius ſoluiſſent tpe neceſsitatis, vł vtilitatis aliquas collectas, ſeu factiones. ad hęc multa iura ſuperius alleg. Hanc ſniam præcisè quoad caſum noſtrũ. ſ. in refectione murorũ, tenet glo. ſubtilis in decre. xvj. q. j. *d. c. generaliter *. ſ. no uarũ. vbi expreſsè dicit, ꝙ lex ad inſtructionẽ. nõ tenet. Vnde apertiſsimè voluit ille iuris canonici ſpeculũ Io. an. hîc: vt. ſ. dixi: q̃ voluit ſingulariter, ꝙ nulla lex, nec Digeſtorũ nec Codicis, nec Authẽticorũ potuit in hoc adſtringere eccleſias. Hãc eãdem ſniam ſecutꝰ eſt gloſſator iu. ciuil. clariſsimus in. d. l. ad inſtructionẽ. Idẽ ibi Bart. iuris ciuilis illuminator, dicẽs, ꝙ. d. l. ad inſtructionẽ. in parte corrigit ꝑ auť. Itẽ nulla cõitas. ꝑalle. Diſtinguit eñ inter onera realia & q̃ imponunť perſonis ꝓpter bona: vt ad prima teneanť eccłiæ: ad ſcda verò nõ. Vñ ꝓ refectiõe põtis & murorũ onera imponunť ꝑſonis pro rebus. Nullo eñ iure cauet, poſſeſsiones ad hæc obligatas fore. Quid plura? ipſemet Hoſt. vł correxiſſe opi. ſuã, quã adſtruebat in. c. non

minus. nouiſsimè in ſum. ſua in ti. eo §. in qbus. verſic. ad extraordinaria. vbi dicit, ꝙ hodiè eccleſiæ ſunt immunes ab iſtis muneribus cõcernentibus publicã vtilitatẽ: per dictã auť. itẽ nulla cõmunitas. cũ ſi. Et ſic, ꝙ hodiè nõ procedit ex toto diſpoſitio illius legis ad inſtructionẽ. Multi etiã doct. antiqui hãc opi. ſecuti ſunt. de qbus nõ curo ſpecificã mẽtionẽ facere: cũ pro ſnĩa noſtra habeamus vtriuſq; iuris illuminatores: vt gloſſatorẽ in decr. gloſſatorẽ ſanctionis iuris ciuilis, Bar. & Io. an. quis enim auderet ab hac opi. ſaltem in practica recedere: maximè contra religionẽ: cũ non parua ſit rõ quæ pro religione facit. l. ſunt ꝑſonæ. ff. de reli. & ſump. fu. ꝑfectò ſi qs rectè põderat gl. iſtius. c. nõ ſentit opi. quã prima frõte ſentire vł. Nã iſta gl. eſt hîc poſita ſup caſu excepto. ſ. q̃n Eps & clericus inſpiciẽtes neceſsitatẽ, vel vtilitatẽ laicorũ, volũt abſq; occaſione aliqua ſubſidia elargiri. vñ gl. iſta in ver. ad releuãdas. voluit potius exẽplificare de hac neceſsitate, vel vtilitate cõi, quã ponere caſum exceptũ à diſpoſitione iſtius. c. quod ſatis colligiť etiã in eo, qđ dixit: proferre enim debet. Et ſic per verbũ enim. cõtinuat ſe textum. ſi, enim voluiſſet ponere caſum exceptum dixiſſet, conferre tñ debet. vel per verba ſimilia locuta fuiſſet. & qcquid ſentiat, ſatis eſt hæc opi. noſtra fulcita iurib⁹ rõnibus & authoritatibus, quare eccleſiæ ad hæc onera non teneanť: niſi ſeruata diſpoſitiõe huius. c. & Romano Põtifice prius cõſulto: vt dicit in. d. c. aduerſus. † Putarẽ tñ, ꝙ vbi tanta neceſsitas[a] immineret, ꝙ nõ poſſet ſine aliorũ ſcandalo & periculo haberi prius recurſus ad Papã: ꝙ ſufficeret tũc deliberatio Epi & clericorũ. ar. opti. in. l. tutor, q̃ repertoriũ. ff. de admi. tu. & eorũ quę dixi. ſ. tit. proxi. c. fi. ¶ † Nõ obſt. huic cõcluſioni motiuũ. d. Cardi. in eo, qđ dixit ſtandũ legibus ex quo in canonibus cõtrariũ nõ reperiť: vt in c. j. de no. ope. nũ. Dico eñ illa iura nõ ꝓcedere, q̃n lex Imperialis eſt dãnoſa eccleſijs, ſeu eccleſiaſticis perſo. Non enim tenet, niſi ſpecificè approbeť ab eccleſia: vt cõis doc. theorica in. c. fi. de ſol. & in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de cõſti. facit. x. di. c. ſi in adiutoriũ. & c. fi. de re. eccl. nõ alie. Et ꝑ hoc patet ꝙ. l. ad inſtructionẽ. & l. iubemus nullã nauẽ. C. de ſac. ſan. & l. nullꝰ. C. de curſu pub. li. xij. cũ ſi. nõ tenẽt quo ad eccleſias: cũ ſpecificè nõ reperianť approbatæ ꝑ eccleſiã imò potius reprobatæ ſaltẽ quo ad effectũ: vt hîc. & d. c. quãquã. de cẽſi. lib. vj. cũ ſi. Itẽ & ſecũdò põt rñderi ꝙ illa iura procedũt, q̃n lex Imperialis gñaliter diſponit: tũc eſt ſeruãda in foro canonico, ſi canon nõ cõtradicit. Secꝰ q̃n lex ſpecificè diſponit, ſup rebus & ꝑſonis eccleſiaſticis: qa talis lex eſt nulla ex defectu ptãtis: quã tuncũq; canõ ſpecificè illã nõ improbet: vt voluit Cal. & bñ, in. d. c. j. de no. ope. nũ. Dixi plenius in repeti. c. eccleſia ſanctæ Marię. de cõſti. & põdera, qa iſte tex. vł directè cõcludere cõtra illã. l. nullus. nã ibi dicit, ꝙ tpe expeditionis nullus excuſatur, etiã eccleſia. & iſte tex. innuit apertè oppoſitũ in eo, quod facit mentionẽ de expeditione: & concludit eccleſiam nõ teneri, niſi ſponte velit eccleſia, & clerus ſubſidia aliqua cõferre: vbi laicorũ non ſuppetũt facultates. Et exponit Io. an. hîc illud verbũ expeditiones. i. caualcatas, vel miſsiones nunciorum. Et per hoc videtur ꝙ dictũ Bar. in. d. l. [b] nullus. & dictum Pet. hîc nõ procedit: ſaltem indiſtinctẽ

mu. & in. l. iiij. de anno. & tribu. lib. x. & in. l. j. de agri. & cenſi. li. xj. & ꝑ Salic. in. l. fi. C. ſine cenſu, vł reliquijs. & ꝑ Cardi. in cle. j. in. xviij. q. de vi. & hone. cleri. vbi dicit, ꝙ ea quæ le gibus, vel cõſtitutiõibus, vel ſenatuſcõſultis impoñunť, dicũtur eſſe ordinaria: vt patri monialia, à qbus nullus excuſať: vt in. l. j. C. de mu. patri. & eo. mõ illa, quę habẽt certam formã & ꝓpetuã: vt ꝑ Alexã. in. d. l. ij. ff. de iu. imm. & vide Spe. in tit. de cẽſi. in. §. ij. in ver. quæ aũt. & ſe. vbi declarat, q̃ dicũtur eſſe munera ꝑſonalia, quę realia, & quę dicanť miſta: & qbus & pro qbus imponũtur: vt ꝑ Spe. in tit. de cẽſi. in. §. ij. in ver. quæ aũt. & ſeq. & vide Bart. in. l. j. C. de mulie. & i quo loco. li. x. & cũdẽ Bar. in. l. reſcripti in. §. ſciendũ. ff. de muñ. & hono. & in quo loco ſint ſubeũdã onera, & vide gl. & Bart. & alios in. l. aſſumptio. §. filius. ff. ad muni. & in. d. l. j. C. de muli. & in quo Io. & vide gl. in. l. ciues. C. de inco. li. x. Et quę munera ſubeat clerici, vel forenſes, vide per Bart. in. d. l. reſcripti. in. §. fi. & in. l. fi. §. patrimonio. rũ. eo. ti. & Car. in d. cle. j. xviij. q. §. al Je. Adde quòd priuilegiũ immunitatis in dubio, nõ extendiť ad onera ſubeũda tpe guerræ: niſi expreſsè hoc ſit dictũ: vt ꝑ Bal. in. l. iubemus. C. de ſacroſan. eccle. & ꝑ Alber. de Roſ. in. l. ex toto. in princ. ff. de leg. j. & ꝑ Bar. Cẽpo. Veron. in. li. cautel. cau. cxviij.

in eo, ꝙ volũt eccleſias & clericos teneri ad contribuẽdũ tpe caualcateçũ. ſ. veniũt iſtę ſocietates ad dñificãdũ cõi tates. Vñ ad illã. l. nullos. ꝑ quã fuit Bar. motus, & ad alia iura ciuilia patet ſatis rnſum. ¶ Reſtat nũc rñdere ad cõſiderationẽ dñi Pet. in eo, ꝙ põderauit cõem vtilitatẽ clericorũ & laicorũ. Dicerẽ eñ ſic: ꝙ aut neceſsitas, vel vtilitas imminẽs cõcernit vtilitatẽ eccleſiarũ à remotis ꝑ quã dã cõtumaciã: & tũc tex. apertꝰ eſt hîc, ꝙ eccl. nõ tenẽtur: inducẽdo tex. ꝓut. ſ. dixi. & faciũt alię rõnes ꝑ me. ſ. induct. Nam in hoc ꝓdeſt immunitas eccl. cõceſſa: qa in publica vtilitate, in qua includiť vtilitas priuata, nõ tenetur ad munera ſubeũda. ſi eñ cõcernerẽt ad expediendã ſolũ vtilitatẽ laicorũ, in nullo ꝓdeſſet hęc ĩmunitas eccl. l Aut neceſsitas vel vtilitas cõcernit de directo & principaliter vtilitatẽ eccle. & laicorũ: vt puta praua ſocietas, territoriũ, ciuitates incẽdit, deuaſtat, cõſumit: in quo eccleſia habet multas poſſeſsiones: & tũc dico ꝙ eccleſia deberet cõtribuere: ſed nõ ad ſolã deliberationẽ laicorũ. Vñ põdera ꝙ cũ ad hęc onera poſſeſsiones nõ ſint obligatæ: ſed collecta eſt imponẽda ꝑſonis cõtẽplatiõe rerũ oportet ꝙ clericꝰ & pupilꝰ principaliter cõueniãt: & deliberet ſuper hac exactione rediměda: nec totiꝰ populi deliberatio habebit obligare clerũ nec econtrà. Cũ em agať de vtilitate vtrorũq;, oportet vtrorũq; cõſenſum interuenire: qa qđ oẽs tãgit, debet ab oibus cõprobari: vt in cle. j. de cẽſi. & c. ad hoc. de cõſt. Arch. facit qđ in ſimili le. & no. in. c. paſtoralis. de reſcr. & optimè facit. c. fi. de fer. c. j. de cẽſi. vbi tex. in cõcernẽtibus clerũ & populũ etiã in actu cõcernẽte animã requirit cõſenſum vtriuſq;. & vide qđ dixi ĩ. d. c. fi. Fateor tñ, ꝙ ſi clericꝰ nõ vellet ſine legitima cã cõſenti re: ꝙ populꝰ poterit officiũ ſuperioris eccleſiaſtici ſplora re: vt cõpellat clerũ ad cõſentiẽdũ & cõtribuẽdũ. ar. bo. in c. nullꝰ. de iurepa. Puto ẽt, ꝙ in hoc caſu nõ habebit locũ diſpoſitio. c. aduerſus. vt Romanꝰ põtifex priꝰ cõſulatur ꝙa impenſa eſt fienda nõ ſolũ ꝓpter vtilitatẽ publicã: ſed ẽt ꝓpter vtilitatẽ priuatã bonorũ eccl. & ſumꝰ extra caſũ illiꝰ. c. aduerſus. facit. c. j. & ij. de cẽſi. Et no. diligẽter hæc dicta mea: qa optima: & nemo ſentit. ¶ Rñdeo inſup ad alia motiua, q̃ videtur obuiare cõcluſioi. ſ. factæ. Et primò ad. c. ꝑuenit. ſ. eo. dico, ꝙ nõ logtur in fructibꝰ & bonis diſtrahẽdis: ſed de quadãcuſtodia ad neceſsariã tuitionẽ ciuitatis q̃ nõ ſtiminet in caſu nõ. Itẽ ꝑſuppoſito ꝙ eẽt magna neceſsitas, debet ſeruari tenor huius. c. & c. aduerſus. ꝓpter periculũ indebitæ alienatiõis bonorũ eccl. qđ nõ imminet in caſu. c. ꝑuenit. Itẽ ibi tractatur de negotio cõcernẽte immediatè vtilitatẽ clericorũ: nec fit deliberatio ꝑ laicos, ſed Eps habet hoc diſponere: vt ibi. Itẽ nõ obſtat qđ dicit de pietate. dico eñ, ꝙ vbi agiť directè de captiuis redimẽdis, vel pauperibꝰ alẽdis: tũc eccleſia debet nedũ ſubuenireſed etiã bona ſua diſtribuere: vt in. c. aurũ xij. q. ij. ſecꝰ aũt in caſu nõ. ſ. in refectionẽ murorũ, & ſimiliũ: vbi ẽt diuitũ nutritur vtilitas. Itẽ ex quo laici ſunt potẽtes debẽt ipſi hoc facere: vt hîc diſponit de foſſatis: & nõ detrahere de cultu diuino pauperibus & religioſis ſumptus & neceſsaria: vt expenſa fiat ſibi in cauſam nõ neceſſariam. & vbi præſumereturꝙ laicorum facultates non ſuppetant, & neceſsitas vrgeat: tunc ſeruetur quod hîc dicitur. & j. eodem. c. aduerſus. & hæc bene notabis.

21 ¶ † Vltimò quæritur hîc, an eccleſia[a] & clerici teneãtur ad gabellas, quæ hodie imponuntur in vino & ſimilib. & dic, ꝙ nõ: per illã auť. itẽ nulla cõitas. C. de ſa. ſan. ecc. tenet Bal. in. d. l. placet. C. eo. ti. niſi gabella fuiſſet impoſita ꝓ oneribus, ad q̃ tenetur eccleſia: qa tunc ſuccedit locus onerũ: vt voluit Bart. in. d. l. ad inſtructionẽ. & vide de materia, quod plenius leg. & no. in. c. fi. de vi. & ho. cleri.

ſonarum incaſtellari, vel fortificari, contra hoſtes.
Argumentum de perſonis ad locum validum eſt.
4 *Proceſſus factus per iudicem ſeculare in re eccleſia, vel in cœmiterio eſt ipſo iure nullus. 2. 8. ſecus per iudicem eccleſiaſticũ.*
5 *Actor ſi eſt excommunicatus, nõ põt contra aliquem iudicium agitare: ſi illud iudicium agitatur in eccleſia.*
Excõicatus debet repelli à limine eccleſiæ, quacunq; cã intret.
6 *Contractus facti in eccleſia valet, quando expediuntur per iudicem ſeculare per viam voluntariæ iuriſditionis: ſecus ſi contentioſæ.*
Contractus & geſta ſpectantia ad voluntariam iuriſdictionem, poſſunt fieri diebus feriatis.
Argu. de diebus feriatis ad locum ſacratum, validũ eſt in iure.
7 *Diſpoſitio odioſa ſuper quaſi contractu, non extenditur ad puram contractum: nec econtrà.*
Mulier, quæ prohibetur contrahere ſine certa ſolennitate: non prohibetur adire hæreditatem, etiam ſine illa ſolennitate.
9 *Doctorari quis poteſt in eccleſia.*
Scholaris, ſi reperitur idoneus, & petit ſe doctorari, non peccat vitio præſumptionis: ſecus ſi eſt indignus.
Pactum factum in eccleſia, eſt magis graue & punibile.
10 *Concilia, vel parlamenta fieri in eccleſia, eſt prohibitum: niſi reſpiciant actum pietatis.*

CAP. V.

CVm eccleſia. ¶ Cauſæ ſanguinis in eccleſia vel cœmiterijs agitari non debent. hoc dicit. Diuiditur. Nam in principio & in fine ponitur duplex conſtitutionis cauſa: in medio ponitur conſtitutio. Secunda ibi: *ſeculares*. ¶ Caſus literalis. Cum eccleſia Dei (ſecundum Euangelium) domus orationiſ eſſe debeat, & non ſpelunca latronum: aut ſanguinis forum: ſtatuit Pa. ꝙ iudices ſeculares cauſas criminales, vbi de ſanguinis effuſiõe, vel de corporali pœna agiť ibi ſub interminatiõe anathematis, nõ debeãt exercere. Abſurdũ eſt eñ ibi cãm ſanguinis agitari: vbi eſt tutela refugij conſtituta. B. ¶ † No. j. ꝙ eccl. eſt oratiõi deputata. & facit iſte tex. vt magis ĩ eccl. quã alibi ſit oraˉdũ. ad qđ vide bo. tex. cũ gl. in. c. ꝓſimoniã. xlj. diſ. & in. c. decet. §. null⁹. e. ti. li. vj.

¶ † No. ij. ꝙ cœmiteria gaudẽt eodẽ priuilegio cũ eccleſia, ſicut eñ ĩterdicit iudiciũ ſeculare in eccleſia: ita & in cœmiterio, vt hîc. & hodie ꝓceſſus eſt ipſo iure nullus, ſiue fiat in eccleſia, ſiue ĩ cœmiterio: vt in. d. c. decet. §. ad hoc. Itẽ cœmiterium gaudet immunitate, ſicut eccleſia, & pariter vtrobiq; cõmittitur ſacrilegiũ. xvij. q. iiij. qſquis. & interdicta eccle. vł interdictũ cœmiteriũ. vt in. c. fi. ciuitas. de ſent. excõ. li. vj. Ad quod tñ vide qđ habetur in. c. vnico. de cõſe. eccl. vel alt. li. vj. & ſi alicui interdicitur in greſſus eccleſiæ, vł etiã interdictũ cœmiteriũ: vt in. c. is cui. de ſenten. excõmu. li. vj. & vide qđ no. ibi. gl. q̃ tangit an ꝑdicta æquiparatio ꝓcedat, ſi cœmiteriũ eccleſiæ nõ ſit cõtiguũ. &c. ¶ No. tertiò, ꝙ in eccleſia eſt tutela refugij cõſtituta: & hoc. qa cõfugiẽs ad eccleſiã eſt tutꝰ: vt in cj. proxi. vbi de hoc & olim in lege veteri talis tutela erat in aliquibus ciuitatibus. de quo vide tex. iũcta gl. in. c. illa xv. qõ. j. ¶ † Et inducitur iſte tex. ad quæſtio. an eccleſiæ debeãt incaſtellari. & dicũt Inn. & Hoſ. ꝙ nõ ad offenſionẽ alicui⁹. x. q. j. c. ſanctorũ. in fi. tñ vt defendanť Chriſtiani & boni à malis, credũt poſſe incaſtellari: & cũ hoc trã ſeunt cõiter doct. hîc. Pro hoc bñ facit iſte tex. hîc in fi. in ar. & c. nulli. xlij. di. vbi patet, ꝙ tpe neceſsitatis licitè qs hoſpitatur in eccleſia. Et not. hoc dictũ ꝑ conſuetudinẽ ruſticorũ, qui tpe hoſtilitatis habent refugium cum bonis ſuis ad eccleſiam: & ibi fortificantur. facit optimè argumẽdo de perſonis ad locum. c. ij. ſ. eo. ¶ † Opp. de. c. j. ſ. eo. vbi patet: quòd nedũ iudiciũ ſanguinis, ſed etiã ciuile in eccleſia, ſeu in ipſius domibꝰ agitari nõ debet. So. gl. ij. fatetur cõtrarium. & ad tex. ſupplet maximè. & hodie, vt prædixi: habemus tex. in. d. c. decet. in quo inducitur nul

SEB. SAPIA. ¶ An eccleſia. vide. Felin. in. c. quæ in eccleſiarum. co, pe. ver. de gabellis aũt. ſ. de conſtitu. & Firm. in tra. de gabellis. in. viij. parte principali, col. iiij.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia dicitur propria domus orationis.*
2 *Cœmiterium gaudet illa immunitate: qua gaudet eccleſia.*
3 *Eccleſia poteſt tempore neceſsitatis ad defenſam rerum & per*

litas: ipso facto tàm processus, quã sniæ iudicis secularis. Secus dic, quo ad iudicẽ ecclesiasticũ. Ipse enim licitè iudicium exercet in ecclesia: vt in c. præceptũ. ij. qõ. ij. & in c. qua fronte. de appella. quinimo no. istã glo. in eo, quod dicit iudiciũ ecclesiasticũ de honestate exercendũ in ecclesia, & non alibi: vt propter loci reuerentiam caueant homines magis à periurijs & mendacijs. Potest tn alibi exercere. ad hoc. c. qua fronte. de appel. vbi tenet, ꝙ in palatio Ep̃ali potest exerceri: & sic in multis locis seruatur.

Antonius Franci.

a ¶ In eccle. Qui cõtractus possint fieri in ecclesia: & an possint fieri vl tra ea, quæ habentur in. c. decet. de immu. ecc. libr. vj. vbi est ille no. tex. quòd ecclesia est cuiq; potissimum refugiũ, nec in ea debent fieri placita & lites, quia domus mea, domus orationis vocabit & c. vide etiã quæ habent in. l. j. C. de his, qui ad eccl. cõfu. Et qn dicat offendi ecclesia, vel ecclesiastica libertas vide in nota. in c. nouerit. de sent. excõ. & Cy. Bart. & alios in aut. cassa & irrita. C. de sacrosanc. eccle. & vide Alex. in consi. ccx. & seq. in. ij. parte. cõsi. & vide etiã Oldr. in cõsi. liiij. & habetur per d. An. in. c. j. de ser. eccle. enim dicitur esse cultus ix. & auctrix iustitiæ: vt p Bal. in. l. ea lege in vj. qõ. C. de condi. ob cau. & in. l. acceptã. C. de vsu. & in c. si cliẽtulus. in. §. si diuersum. de a. li. feu. & per Paul. de cast. in cõsilio clxxij.

1 *Reus fugiens ad ecclesiam non potest amplius puniri in corpore: sed aliter. 8. nisi in duobus casibus hic exceptis. 2. 3. 5. 14. vbi ponuntur alij casus.*

4 *Pœna appella. stricto mõ sumpta: nõ venit nisi pœna corporalis.*

5 *Latro nocturnus & depopulator agrorum, qui sint.*

6 *Iudæus fugiendo ad ecclesiam: an gaudeat immunitate, ne possit vlterius super illo delicto corporaliter puniri. 23.*

7 *Præsumptio iuris & de iure est, quando lex propter talem præsumptionem aliquid certum statuit.*

9 *Fugiẽs ad ecclesiam quomodo punietur in pœna aliqua: si est in ecclesia, vel quomodo fiet contra ipsum executio?*

10 *Lis si recusetur contestari, potest fieri immissio in possessionem rerum recusantis ex primo & secundo decreto.*

11 *Fugiens ad ecclesiã non potest per iudicẽ ecclesiasticum puniri.*

12 *Verbũ negatiuũ vniuersale includit etiã ecclesiasticas personas.*

13 *Immunitas ecclesiastica videlicet vt ad eã fugientes non possint puniri. non censetur concessa ipsis clericis & religiosis.*

15 *Exceptio facta in aliquibus casibus: non firmat regulã in non exceptis, ẽt si illi casus sint exceptuati per dictionẽ taxatiuã.*

16 *Alienatio rerũ ecclesiasticarũ nõ requirit tantã solennitatẽ de iure canonico, quãtã de iure ciuili, & est stãdum iuri cano. Lex ciuilis nõ ligat ecclesiã, nisi approbetur, & accepta fuerit.*

17 *Immunitate ecclesiastica nõ gaudet, qui deliquit in ecclesia sub spe immunitatis, secus si extra ecclesiam. 18.*

19 *Priuilegium concessum non subdito, non põt vlterius reuocari.*

20 *Immunitate ecclesiastica, quare non gaudent famosi latrones, & quidam alij, de quibus in tex. & per doct.*

Delinquens ex proposito, an gaudeat immunitate ecclesiæ. 25. Argumentum per locum à speciali: validum est in iure.

22 *Fugiens ad ecclesiam pro debito gaudet immunitate, vt inde non possit inuitus extrahi, nisi propter tale debitum haberet alteri seruire, vel esse pro debito tributorũ. 24. vbi plenè quomodo proceditur contra tales debitores.*

23 *Fugiens ad ecclesiam, quis & quo casu gaudeat immunitate.*

26 *Fugiens ad ecclesiam, si fuit inde violenter extractus, potest ecclesia compellere extrahentem ad restitutionem.*

27 *Captus in territorio alieno potest per rectores territorij repeti.*

28 *Fugiens ad ecclesiam, à quo debet alimentari. Clerici habentes proprium, non debent ab ecclesia subueniri. Clericus pauper debet sibi manibus quærere victum.*

2 ¶ Sed glo. ista postmodũ quærit, quid si actori, vel reo est interdictus ingressus ecclesiæ: & iudiciũ agitatur in ecclesiaꝫ ꝙ interdictũ non extẽditur ad istũ casum: & nõ dicit quare. Puto, ꝙ ista solutio potest intelligi duobus modis. Primò, ꝙ interdictũ ingressus ecclesiæ extenditur ad celebrationẽ diuinorũ & auditũ: non autẽ ad simplicem ingressum. Sed hoc mihi non placet, per. c. is cui. de sen. exc. li. vj. vbi dicitur quòd interdicto ingressu ecclesiæ videtur per consequens ibidẽ interdicta diuinorũ celebratio. vnde pondera illud verbũ per cõsequẽs: ergo principaliter interdicitur sibi ipse simplex & nudus ingressus ecclesiæ. Et pro hoc facit, quia excõicatus debet repelli ab ecclesia quacunq; causa intret: vt. xxxiiij. distin. clero. xxv. di. per lectis. Secundò potest hæc solutio intelligi, quòd nõ extẽditur ad hũc casum. s. cum venit ad iudicium, vt fiat ius? & pro hoc intellectu facit similitudo, quæ sequitur in gl. Sol. gl. secundò principaliter, ꝙ debet tunc iudiciũ agitari extra ecclesiã: vt sic iste seruet interdictũ. & hãc vlt. solutionẽ dicit Host. tenẽdã p quã interdictũ. seruatur & causa expeditur. ar. de spõ. c. cõmissum. Ala. & Goff. distinguũt iter actorẽ & reũ. Mihi plus placet hæc opi. vltima quòd nõ debet propter delictũ actoris mutari solitus iudicij locus. vnde actor repelletur, cũ nõ possit ecclesiã intrare. faciat se ergo absolui: si vult audiri: sicut dicimus incõicato. secus in reo: cũ veniat necessitate?: vt in c. intellexemus. de iudi. ¶ †Quæro extra gl. an

6 tutor, vel curator possit decerni in ecclesia? 2 do. Pet. de Anc. dicit posse dici quòd sic: quia isti sunt actus pietatis. & remittit ad not. per. Bal. in. l. nemo. C. de sacrosanc. eccle. Ego generaliter distinguo sic: quia aut actus, qui expedit in ecclesia per iudicem secularẽ, fit per viã volũtariæ iurisditiõis, aut contẽtiosæ. Primo casu actus tenet: nec annullatur vigore. c. decet. præalle. quia illud. c. loquitur in strepitu iudiciorũ. & tenet Bar. in. l. actus. C. de ser. per illũ tex. vbi patet, ꝙ actus, qui spectant ad voluntariã iurisdictionẽ, pñt celebrari diebus feriatis: quasi valeat argu. d? tpe feriato ad locũ sacratũ. & facit quod ipse notauit in. l. diu?. ff. e. Sed ego credo ꝙ act? teneãt: sed fieri nõ debẽt dieb? feriatis: nec in eccl. nisi cõcernat pietatẽ: arg. in. c. j. de ferijs. & quod ibi no. & facit quod d̃j. dicam. ꝙ autem actus teneant, facit idẽ tex. in. d. c. decet. quia loquit in strepitu iudiciorũ. vnde cùm sit pœnale, non debet extendi. vnde dicit ibi gl. no. quòd illud. c. nõ debet extendi

7 ad cõtractus, qui fiunt in ecclesia. ¶ †Ex quo nota, ꝙ dispositio odiosa concepta super quasi contractu, nõ extẽditur ad purum cõtractũ. Nam in iudicio quasi contrahimus. l. iij. ff. de pecu. Idem dic econtrà. s. ꝙ dispositio odiosa cõcepta super quasi contractu, non extẽditur ad contractum. quod tenuit Bar. in. l. more. ff. de acqui. hær. vbi dicit, quòd si statutũ prohibet mulierẽ cõtrahere sine certa solennitate põt nihilominus hæreditatẽ sine vlla solẽnitate adire. & vide quod leg. & not. in. l. apud Iulianũ.

8 ff. ex. qui. cau. in pos. ea. ¶ †Si verò actus expeditur in ecclesia per iudicem secularem per viam contentiosæ iurisdictionis. & tunc credo, ꝙ indistinctè processus sit nullus. per. d. c. decet. qd̃ loquitur indistinctè. vnde crederẽ ꝙ etiã si concerneret pietatem, annullaretur processus. debet enim iudex procedere in tribunali suo. text. enim in. d. c. decet. loquit vniuersaliter & indistinctè: vt patet propẽ finẽ. ibi *nulla inibi causa per laicos. &c.* ¶ †Vlterius quæ-

9 ro: an in ecclesia posset quis doctorari, vel magistrari. Io. And. post Guli. formauit istã. q. in. d. c. decet. & cõcludit tandem, ꝙ sic. tum: quia actus iste est licitus & honestus & ecclesiasticus: tum, quia recipitur gradus à persona ecclesiastica: vt cle. ij. de magistris. iuncta gl. Tum, quia scientia est sanctissima res: vt in. l. j. §. est quidẽ. ff. de var. & extraor. cog. Et hoc mihi placet, & consuetudine communi & generali roboratur. facit quod no. in. d. cle. ij. quæ dicit, ꝙ licitè & sine peccato petit quis hunc honorẽ magisterij, si est idoneus: quia opportunitatẽ communicandi alijs scientiã. quod pertinet ad charitatẽ. indignus verò peccat quia incurrit peccatum præsumptionis. & tantò plus, quando petit in ecclesia. arg. c. cum grauia. iij. qõ. ij. vbi dicit tex. no. Nam quos grauia peccata deprimũt, ad maiorem cumulum damnationis potius, quàm ad ab

10 solutionem eorum eorũ corpora in ecclesijs ponuntur. Dic tamen, quòd actus semper tenet cum non expediatur per viam contentiosæ iurisdictionis. ¶ †Vltimò hũc quæritur, an laici, seu societates laicorũ licitè faciant parlameta & concilia sua in ecclesia? Dic, ꝙ regulariter ista prohibẽtur: vt patet in. d. c. decet. versi. cessent. vbi dicitur ꝙ in ecclesijs debẽt cessare vniuersitates & societates quorumlibet, concilia, cõmuniones & publica parlamẽta. Dicit tamen ibi Io. and. quòd pro actu pietatis, vel spiritualitatis bene possent ibi congregari: vt puta vt faciat aliquã oblationem: vel faciant ibi societatẽ alicuius actus pietatis. qd̃ no. pro consuetudine hodierna. & facit bene in arg. si quis dispicit. xlij. distin.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

29 *Delictum commissum in ecclesia, an debeat puniri per iudicem secularem, vel ecclesiasticum.*

30 *Immunitate ecclesiastica, an gaudeat palatium Episcopi. Ecclesia vsque ad quod spatium gaudeat immunitate sua.*

31 *Fures famosi tantum possunt furca suspẽdi: alij aliter puniuntur licet statuta aliter disponant.*

32 *Carceratus, si cum licentia iudicis discesserit de palatio, vt iret ad missam, cum iuramento de reuertendo, si non reuertatur, an possit inde extrahi?*

CAP. VI.

a INter alia. ¶ Malefactor fugiẽs a ad ecclesiã imunitate gaudet nisi in duobus casibus. seruus verò restituit dño de ipsi? impunitate iurãti. h. d. & cõiter sic summatur. ego verò latius & notabilius summo sic.

1 ¶ †Reus criminis ad ecclesiã fugiẽs, nõ est violẽter ab ea extrahẽdus: nec debet ampli? ꝑtextu criminis cõmissi dãnari ad mortẽ, vel ad aliã pœnã corporalẽ. est tn aliter legitimè puniendus. Fallit in duobus casibus hic expressis. h. d. priò: Seruus fugiẽs ad ecclesiã timore dñi sui: est dño de eius impunitate iurãti restituẽdus. h. d. secundò. Duo sunt dicta. secũdũ ibi: *si verò.* ¶ Casus literalis. Quæritur fuit â Pa. vtrũ fugiẽtes ad ecclesiã debeãt ibi defendi. Pa. verò sup hoc distinguit: ꝙ cõfugiens ad ecclesiã est liber, aut seru?. si liber, quãtũcũq; grauia cõmittat, nõ est ab ec cl. p violẽtiã extrahẽd?. Nec inde debet dãnari ad mortẽ vel pœnã: sed Rectores ecclesiarũ mẽbra & vitã sibi seruẽt. Puniant tn aliãs sup eo, qd̃ iniquè fecerit: nisi fuerit latro public?, vel noctur?? depopulator agrorũ, q publicas stratas obsideret suis insidijs, qui ab ecclesijs extrahi pñt, nulla defensiõe sibi pstita. si aũt fuerit seru? ad ecclesiã cõfugiẽs, si dñs eius dẽ impunitate ꝑsonæ clericis iuramẽtũ pstiterit, dño suo restituat, ẽt inuitus: aliõ qn à dño nõ poterit occupari. Ber. ¶ No. j. ꝙ vbi in eodẽ facto datur Canonũ & legũ cõcursus: licitè ẽt in foro canonico & ad decisionẽ causæ ecclesiasticæ simul alleganf. cõcordat c. j. de iura. calũ. & c. j. de no. ope. nũ. cũ si. Et ꝑ hoc ego dico nõ bn dixisse glo. in. c. si in adiutoriũ. x. di. q̃ dixit leges nõ esse allegãdas: nisi in defectũ canonis. ¶ Et no. ex hoc tex. ꝙ cũ simul alleganf, ꝑmitti debẽt canones, tanquã digniores. Et pòdera. ꝙ tex. appellat canones sacros: videt enim ꝑmulgati instinctu spũsancti. l. di. si ille. Tex. tn legis appellat. ll. sacratissimas. At in. l. leges sacratissimę. C. de leg. dicũt diuinitus ꝑmulgatę. l. fi. C. de pscr. lõ. tẽp. & ꝑ vtrũ ꝙ facit tex. i. l. j. §. est qdẽ. ff. de var. & extraor. co. vbi sentẽtia iuris ciuilis dicit res sanctissima. ¶ Itõ no. tex. pro consuetudine doctorũ, q ex mente & dispositione Canonũ

2 & Legũ formãt distinctionẽ. sic enim Pa. fecit hîc. ¶ †No. iij. tex. ibi quãtũcunq; grauia &c. quòd ꝑpter atrocitatẽ delicti, nõ debet quis ad ecclesiam cõfugiẽs, immunitate priuari ecclesiastica. & hoc facit ad ea, quæ dicã super gl.

3 ¶ †No. iiij. quã immunitatẽ cõsequitur reus ad ecclesiã cõfugiens. Nõ enim effugit prorsus vltionẽ delicti: sed consequitur principaliter duo. primò, vt inde violẽter non possit extrahi. Secũdò, vt nõ possit ampli? de illo dãnari ad mortẽ, vel ad aliã corporalẽ, seu corporis afflictiuam. Potest ergo damnari pecunialiter, & aliter, quàm in per-

4 sona. ¶ †Et ex hoc & ex tex. no. quòd stricte appellatiõe

b pœnæ, b venit pœna coporis afflictiua: c non autem pecu-

c niaria, vel alia extra corpus. Nam textus hîc dicit, quòd debet damnari ad pœnam. & posteà dicit, quod est aliãs legitimè puniendus. Ad idem. c. id constitutum. xvij. quæstione. quarta vbi dicitur, quòd fugientes ad ecclesiam sunt ab omni, pœnarum genere securi. & tamẽ com

5 pellunt aliter de delicto satisfacere: vt ibi: & hîc. ¶ †Nota, quòd publicus latro, vel nocturnus depopulator agrorum, non gaudent hac immunitate ecclesiastica. Dicitur autẽ publicus latro, qui palam & publicè furat: vt sunt isti piratæ, vel qui publicè stant in stratis: vel isti habentes arcem, vel castrũ & disrobant homines transeuntes. Nocturnus verò depopulator agrorũ dicit, qui obsidet stratã publicã disroborando transeuntes: vt dicitur in tex. & differt à publico latrone: quia iste clandestinè furatur & moratur in loco. vnde dicitur nocturnus depopulator agrorum: secundum Inno. quia in nocte segetes destruit dum ibi se abscondit, iacet & latet. Et quia propter homicidia & rapinas, quæ faciunt in stratis combũt & destruunt agros illorum, qui eis non seruiunt. Expediam ergo gl. & quod eis non erit applicabile, referua

6 bo in fin. ¶ † Primò igitur quæro, quid si Iudæus fugiat ad ecclesiam: nunquid gaudeat hac immunitate. Sol. glo. in versi. extrahendus. dicit, quòd fic, dummodò absit simulatio. alleg. l. j. C. de his, qui ad eccle. confu. vult dicere quòd si iudæus fugiat ad ecclesiã & velit verè effici Chri c stianus, gaudere debet hac immunitate. & licet doct. nostri trãseant cõiter cũ hac gl. idẽ Lau. in. cle. j. de pœn. & remiſ. tamen vide gl. in contrarium. in. d. l. j. quæ dicit, ꝙ etiã cessante simulatione non gaudet iudęus hac immunitate. & ad tex. illius. l. j. quæ videtur ponderare simulationem: Respondet, quòd denotat frequentiam: quasi dicat, ꝙ ideò fecit tex. ille mentionem de simulatione: quia frequenter iudæi simulant religionem fidei: vt fugientes ad ecclesiam possint euitare pœnas criminũ & debitorum onera. Ego credo illã gl. verioré, quã nostrã. vnde dico, ꝙ illa. l. inducit præsumptionẽ iuris: & de iure contra simulationẽ. Ex quo eñ Iudæus reatu aliquo, vel debitis fatigatus fugit ad ecclesiam: & dicit se velle effici Christianũ, præsumitur violenter ꝙ hoc faciat in fraudẽ: nec debet recipi probatio in cõtrariũ: quia illa lex præsumẽdo fraudẽ statuit. dicit eñ ꝙ ante non debent suscipi, quã de

7 bita vniuersa redidderint: vel fuerint innocẽtia demonstrata purgati. ¶ †Ex quo eñ lex super præsumptiõe certũ quid statuit, nõ admittitur probatio in cõtrarium: vt not. gl. in. c. ferrũ. l. dist. facit quod leg. & no. in. c. is qui fidẽ. de spõ. facit ad prædicta in argumẽtũ optimũ quod le gi. & no. in. c. vnico. de obligatis ad ratiocin. ¶ Quæro,

8 quia tex. † dicit quòd fugiens ad ecclesiã, est aliãs legitimè puniendus: quæritur qua pœna puniatur? Solut. dicit gl. in verbo puniẽdus. ꝙ punietur pecunialiter, vel aliter satisfaciet præter pœnam corporalẽ. Et idem doctores cõiter hîc dicentes, ꝙ ciuiliter cum illis agi põt: accusari verò etiã processu temporis nõ possunt: aliãs modica esset hæc immunitas ecclesię. Dixit tn Inn. ꝙ prætextu huius criminis poterunt repelli à promotione. Aduerte. puto, ꝙ ciuiliter & criminaliter potest cũ istis agi, etiã dum existunt in ecclesia: dũmodo nõ cõsequantur pœnã corporis afflictiuã, vt hîc, vbi tex. dicit, ꝙ sunt aliãs legitimè puniẽdi: ergo loquitur de accusatiõe criminali. hinc post multa dicit gl. no. in. c. reum. xvij. q. iiij. q. priuilegiũ eccle siæ operatur: vt omnino neque vitã perdat, neque membrũ: sed aliàs pecunialiter satisfaciat. vel si hoc nõ potest, seruiet ei perpetuò quẽ læsit. arg. c. de rap. xxxvj. q. j. qd̃ no. Ad idẽ firmat ibi Archi. dicens, ꝙ illa ſnia fuit Hug. vt fugiens ad ecclesiam, non debeat amplius puniri pœna mortis, membrorum, vel verborum: sed debet puniri pecunialiter & satisfacere. & hoc innuit hic iste tex. dum dicit, quòd cõponat. &c. quod sonat quo ad satisfactionẽ pecuniariam: nõ tamen propter hoc negatur secũdũ Hugo. quin etiã possit satisfacere: puta iurando illi fidelitatẽ vel præstando aliud seruitiũ prout voluit gl. præalle. Sed tu consydera, ꝙ tex. hîc vtitur verb. puniendus. & vnum ius debet per aliud suppleri. vñ vt dixi, poterit puniri ad omnẽ pœnã ꝑter corporalẽ. fateor tn ꝙ poterit cũ læso cõponere, put eis placuerit. Nã satisfactũ itelligit, qua litercunq; volũtati creditori satisfiat: vt in. l. fi rẽ. §. ois. ff.

9 de pig. acti. ¶ †Sed ego quæro qualiter mãdabitur executioni ista pœna: & qualiter procedetur contra istum ad condẽnationẽ, ex quo est in ecclesia? Aduerte circa mo-

SEB. SAPIA.

a ¶ Fugiens. Nũqd ille cui est interdictus ingressus ecclesiæ, si fugiat in ecclesiã sit tut?, vide Felin. in. c. ànobis. §. de excep.

SEB. SAPIA.

b ¶ Appellatione pœnæ. Vide Car. in. cle. ij. §. j. in secunda. q. de hærę. & alia allegata ꝑ Firm. in repertorio suo, in verbo, mulcta. & in ver. pœna.

c ¶ Corporis afflicti ua. Not. ꝙ strictè appellatione pœnę venit pœna corporis afflictiua. Tu pondera, quia in. c. præce. est casus in contrarium in ver. pœna corporali. In cõtrariũ est casus i. l. ij. C. de spor. in ver. corporaliter puniat. tex. in. l. aliud fratus. §. pœna. ff. de verb. sig. ficit c. j. de fur. in verbo admotę vel pœnã. probat in. c. finẽ litibus. in ver. b. puniatur. de do. & cõt. ꝙbat in c. j. de cõse. vbi dicit do. Abb. ꝙ intelligit de pœna tormẽtorũ. l. Imperatores. ff. de iu. fi. c. in versi. ipse te pœnæ subdidisti. vide. c. fi. in verbo pœna. de iur. calũ, vbi venit priuatio actiõis. l. j. C. de his q latro. oc. in ver. imperiali suppliccio. l. ꝑgnãtis. ff. de pœ. facit. c. ad audiẽtiã. de fal. in ver. pœnã corporalẽ. ficit. c. ij. de fortil. vbi venit suspẽsio Cõcorda vt attendat materia sibi ficta: & limita, nisi ex adiũcto illi verbo pœnæ intelligeret, de qua pœna intelligit. l. iiij. §. cẽtũ. in ver. pœnæ certę pecunię. de verb. obli. & in c. si religiosus. de cle. in. vj. ver. pœnã iuris? euacuet lectio. An. Barba, Anto. Fran.

¶ An appellatiõe pœnæ, qñ simpliciter fit mentio de pœna, veniat pœna corporis afflictiua. dicas, quòd vbi pœna statuta & imposita à lege

vel ſtatuto,non cadit in delinquentem, poteſt iudex illam ex officio alterare:vt per Bar. in.l. hos accuſare. ff. de accu. & vbi cunq; pœna in iure nõ exprimitur, pœna videtur arbitrio iudicis imponẽda.arg.c.de cauſis.de offi.delega. & no.in.c.ſanè.de cel.miſſa.& quando pœna eſt in arbitrio iudicis,an imponere poſsit vel corporalẽ, vel pecuniariam:vide gl.i.l.ſeruos.ff.ad l.ſuliã,de vi.& nota.Cy.in.l. nemo. C.de ſum.trini. & j.q.iij.c. ſaluator. & vide gl.in.c.ij. detranſla.prela.& aliam gl.in.c.cum quidã.de iureiur. & do.An.in.c.ea, que.de ſta.mona. Et adde, quòd ſecundum qualitatẽ culpę & delictiita eſt imponẽda pœna.l. reſpiciẽdum. ff.de pœ.c.adhoc.xxxiij. q.ij. c.quia erat.depœ. diſ.iij.c.cũ inhibitio.in.§.fi .de clã. deſpon.c. latores. & ibi no. de cleri. excom.mi.

ZACHARIAS.

a ¶ Violẽta abſtractio fieri non debet. Adde Gul.de cu. in repet.l.epiſcopale iudicium. nu.3.& ibi in apoſti.celſi ad eum in verſi. propria authoritate.C.de epiſcop.& cle.& iſtũ in.c.j.n.1.& quod ibi poſui in apoſti.ad eum,in ver. cõmittens maleficiũ.j.de hoñ. volunt.vel caſu.

dum procedendi: dico, ꝙ poterit exire eccleſiã. Nã ex illo ſolo cõfugere ad eccleſiã cõſequitur immunitatẽ: vt in.c.cõſtituimus.xvij.q.iiij.& hîc. Prælati tamẽ de facto violant has immunitates:debent enim à iudicibus ſeculariꝫ promiſsionẽ de vita & mẽbris ſeruandis obtinere: vt hîc.& dicit Inno.ꝙ ſi neceſſe fuerit exigere ſuper hoc iuramentũ,& etiam maiores cautiones.ar.c.literas.de reſtit.ſpo.&.c.grauẽ.de ſen.excõ.quod bene no. Et eo exeũte poterit fieri proceſſus & ſentẽtia executioni in bonis mandari: vel poterit aliter cõponere cum læſo:vt.ſ.dixi. Si verò nullo modo velit de eccleſia exire,& fortè timẽs tyrannidẽ iudicis ſecularis:nullo mõ debet de eccleſia ex trahi per iudicẽ,vel per aliũ. Nã vt innuit tex. duplex eſt immunitas.Prima,vt nullo modo extrahaẽ inuitus. Secunda,vt non condẽnetur inde ad pœnã corporalem, vt hîc & facit tex in.d.c.reũ.& in.l.ij.C.de his, qui ad eccle. cõfu.vbi indiſtinctè prohibetur extractio: poterit ergo tunc cirari in eccleſia:& tenetur cõparere per ſe, aut per procuratorem:vt probatur in.l.præſenti.C.e.vbi tex.& Bart.Si autem noluerit per ſe,vel per alium cõparere, ſi lis erat conteſtata ante fugam, procedetur ad ſnĩam pecuniariam,vt hîc.& ibi:& mandabitur ſententia executioni in bonis. ¶ † Si autem erat lis cõteſtata, procedetur ad primum & ſecundũ decretum ſecundũ qualitatẽ cauſæ:vt in.d.l.præſenti.hæc procedunt reſpectu iudicis ſecularis,quo ad reũ laicũ. ¶ † Sed dubitaẽ,an iudex eccleſiaſticus poſsit iſtum cõfugientẽ arcere & conſtringere:præſertim ſi eſt perſona eccleſiaſtica. Solu.Inno.hîc in verſ.ad eccleſiã.tetigit ſuccinctè modica verba in hac q.dicens ꝙ licet iſti confugientes ad eccleſiam non poſſint cõdẽnari ad pœnã corporalẽ: poſſunt tamen in monaſteriũ retrudi ad pœnitentiam agendã.alle.l.di.ſi Epſ. & .C.de adulte.authẽ.ſed nouo iure.ſed dicit Ioan. And. quòd per hanc gl.videtur Inn.ſentire,ꝙ per iudicẽ eccleſiaſticum fugiens ad eccleſiam bene poteſt inde extrahi & puniri eccleſiaſtica pœna. Et pro hoc facit ſecundum eum:quia contra ſeculares poteſtates, nõ contra eccleſiaſticas,videtur hæc immunitas adinuenta. Pro hoc .xvij. q.iiij.c.frater.ibi:nec quod poteſtatibus quidem,nec principibus vnquam licuit perpetrare:vt hominẽ in ſanctuarijs conſtitutum.&c.vt ibi. Ad idem capit.diffiniuit. ea. cau.&.q.vbi violans eccleſiæ immunitatem,puniri iubetur ſeueritate Regia.ergo de laicis loquitur. ¶ Præterà ad prædicta facit:quia eccleſia non præſumitur priuilegiaſſe contra ſe:de cenſi.c.cum inſtantia.Item iudex eccleſiaſticus nõ imponit pœnam mortis:aut trũcationis mẽbri,à quibus debetur immunitas,vt hîc.Sed Io.an. prædicta non placent:nec credit Inn.ſic intellexiſſe.vnde cõcludit ipſe, ꝙ abſtractio violenta etiam per iudicem eccleſiaſticũ, vel dominium eccleſiaſticũ etiam de ſubdito vel ſeruò fieri non poterit. alleg.l.ij.C.de his,qui ad ecc. confug.vt ſimpliciter dicitur minimè licere fugientes. &c.Idem habetur.xviij.q.iiij.c.reum . vbi dicitur reũ ad eccleſiam fugientem nemo abſtrahere audeat.& in.c. diſ finiuit. ea.cau.& qõ.vbi dicitur.Diffiniuit ſanctum cõcilium,vt nullus audeat confugiẽtem &c. † Vniuerſale igitur verbum negatiuum,etiam eccleſiaſticos includit . & facit in argu.vnicumꝫ.de natis ex libero ventre.Non emẽ debet ille impugnare qui defendere debet:vt ibi.& de reſtitut.ſpoli.c.conquerente.in prin.Itẽ patere legem,quã tu ipſe tuleris.de conſtitu.cum omnes. Ad motiua autẽ ſuperius facta,cùm dicitur iudicem eccleſiaſticũ nõ imponere pœnã mortis,vel detrũcationẽ mẽbrorũ: reſpõdeo,ꝙ tex.loquiſ de omni pœna. & apertius loqtur palleg.c.cõſtituimus.vbi cauet de omni pœnarũ genere,nec glo.Inno. loquitur de pœna:ſed de pœnitentia .Et pro hoc facit glo.in.c.de raptoribus.xxxvj.quæſtione.j.quæ videtur ſentire,quòd talibus poteſt iniungi pœnitentia. ¶ Aduerte,qa Io.An.apertè tãgit qd in ſubdito,vel ſeruo domini eccleſiaſtici,vel in iudice eccleſiaſtico reſpectu ſecularis perſonę. Et concludit,quòd per iſtos violẽta abſtractio fieri non debetª.quod mihi ſatis placet: & allego pro eo.c.nullus.xvij.q.iiij.vbi tex.expreſsè dixit, quòd nullus clericorũ ſeruũ,aut diſcipulũ ſuũ confugiẽtẽ ad eccleſiã extrahere audeat,vel flagellare pſumat.&c. ¶ Sed circa duo poteſt dubitari.primò,an iudex eccleſiaſticus poſsit fugienti ad eccleſiã inuito indicere pœnitẽtiam.& iſtã.q.ſuccinctè tangit Io.And.poſt Inn.& vterque videtur ſentire,ꝙ ſic.& facit gl.in.d.c.de raptoribꝫ. quod mihi placet:dũmodò inuitus non extrahatur ab eccleſia:vt ſic conſulatur pariter immunitati eccleſiaſticæ & animæ iſtius fugientis: & ſic poſſunt reduci ad cõcordiã Lau.& Zenze.qui in hoc videtur contrariari in cle.j. de pœ.& remiſ.Nam immunitas non intelligitur cõceſſa in præiudicium animæ. Poteſt enim quis cõpelli ad agendum pœnitentiã de peccato publico:vt in.c.j.de ſpõ. &.xxv.q.vj.c.ſi.nec eccleſia excuſat cùm hæc pœnitentia imponatur in eccleſia:vt in.c.in capite.l.diſtin. ¶ † Secũdò principaliter põt dubitari, nunquid hæc immunitas ſit conceſſa clericis & religioſis:vt non poſsint per iudicẽ propriũ in eccleſia arceri:ſeu violenter extrahi.Et hãc quæſtionẽ expreſsè non attingunt hîc docto.Nam Ioan. And.nullam mentionem facit de clericis vel religioſis ſu gientibus ad eccleſiã:vel in ea delinquentibus,ſeu exiſtentibus:nec ego reperio aliquem tex.qui expreſsè,puideat. Sed ego ſalua meliori deliberatione:teneo,quòd hæc immunitas nõ habet locum in eis: ſi iudex eccleſiaſticus cã diſciplinæ & non odij,vult eos arcere in eccleſia & punire & extrahere:vt duci faciat ad carcerẽ.& primò adduco gl.quæ hoc apertè ſentit.in.c.nullus.xvij.q.iiij. ¶ Secundò cõſydero,quòd ciuilis lex non facit apertè mẽtionem de clericis vel religioſis:& ſi faceret,nõ valeret:quia non potuiſſet dare priuilegium in præiudicium eccleſiaſticum iuriſdictionis:iuxta no.per Inno.in.c.nuper.de teſt. facit.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſtitu.& xxvj.diſtin. bene quidem.Iura canonica & ſi nõ diſtinguant inter clericos & laicos:tamẽ ſi ponderentur,videntur mentẽ habuiſſe ad laicos duntaxat. Patet hoc in eo,quòd dicit hîc rectores eccleſiarum debent obtinere promiſsionem de morte & mẽbris ſaluandis. Non enim dicit,quòd debent indulgere.quod feciſſet,ſi fuiſſent locuti de clericis,quorum punitio ſpectat ad ipſos eccleſiarũ rectores:vt Ẽpm & alios prælatos.de offi.ord.cũ ab eccleſiarum prælatis. Idem videtur velle.c.reum.&.c.id conſtituimus. cum ſi. xviij.q.iiij. Item probatur hoc apertiſsima ratione præſertim in religioſis,qui rarò,aut nunquã exeunt clauſtra monaſterij. xvj.q.j.placuit .el.ij. Nam ſecundũ regulam eorũ & iura cõmunia poſſunt per ſuperiorẽ in monaſterio arceri,verberari,& incarcerari,& ſi opus, eſt de monaſterio expelli , & in alijs arctioribus monaſterijs recludi:vt patet ex his,quæ leguntur & no. in.c.vniuerſitatis. de ſen.excom.& in.c.fin.de regu.& tranſe.ad re.xvj. qõ. vj.c.de lapſis.& in.c.dilectus.ij.de ſimo.Et idem dicendũ de ſecularibus clericis reſpectu Epiſcoporum.Nam Epiſcopus iudicat in eccleſijs.ſecunda quæſtione ſecunda.c. prꝫceptum.vel palatio ſuo;de appella.c.qua fronte.Et in ſententia condemnat quandocꝫ clericum ad perpetuum carcerem:quandocꝫ ad verbera:vt in.c.tuæ. de pœni . & in.c.nouimus.de verbo.ſignifi.& in.c.j.de calum.& in.c. j.in.fi.xxij.q.v.&.v.q.quinta. illi qui.& not.xlv.diſtin.in ſumma.Durum autem eſſet dicere,quòd in eccleſia non poſſent capi,arceri,incarcerari,& verberari:imò ꝑ honeſtate eccleſię debent verberari in eccleſia & per clericum,& non per laicum : vt in c. vniuerſitatis.de ſenten. excommuni.& not .in dicto.capit.j.& in ſumma .xlv.diſtin.Præterà ſi clerici gauderent hac immunitate eccleſiaſtica,hoc tenderet non ad decorem:ſed ad maximum dedecus eccleſiæ : cùm videretur velle defendere facinus clericorum,qui debent eſſe ſancti,& in ſuis actibus relucere:vt in.c.oportet ſacerdotes.lxxxj.di. & canones mandant pro facinore eos deponendos ab ordine.de iudi.& ſi clerici.& in.c.cũ non ab homine.Sequeretur etiã abſurdũ,quòd cum multi ſint clerici,qui nihil habent de patrimonio,remaneret eorũ delictum impunitũ,cũ non poſſent pecuniariter puniri. Ad prædicta etiam facit cle. j.de priui.verſi.ſi qui verò contra præmiſſa.& in .c. non ſolùm.de regu.li.vj.vbi religioſi delinquẽtes in religiõe mãdantur ſubijci grauibus pœnis. ¶ Præterea & vltimò cùm occidentes in eccleſia gaudeant hac immunitate,ni ſi malitioſè in eccleſia id fecerint:vt in.c.fiꝫ.eo.ſequeret, ꝙ clerici maximè,qui communiter viuunt,rarò aut nunquã puniꝛentur de delictis eorũ:cũ plurimũ delinquant in eccleſia.cuius contrariũ apertè probatur,in.d.c.nullꝰ. xvij.q.iiij.& clarius in.c.ij.&.c.cum illorũ.de ſenten.excõmu.cum ſimi. Et iſta puto veriſsima: relinquo tñ hæc conſuetudini,quæ in hoc multũ debet attendi:vt hîc no. Inno. ¶ Et ex his omnibus patet ſecundũ Hoſti. ꝙ cõtra han c conſtitutionem delinquunt Principes & Prælati. Principes:quia ſi fugiens ad eccleſiam ponit pedem extra eccleſiam,ſtatim eum capi faciunt. & ſi non exit, tenent eum obſeſſum:& denegant victualia: & quicquid malifacere poſſunt,faciunt contra illos.contra.l.præſenti.& canones.præallega.Prælati vero in hoc delinquunt quia quãtũcunq; grauia fugiẽs commiſerit:ipſum tñ ſeruare in totũ nituntur:ita quòd nullam pœnã pecuniariã patiatur contra id,quod hîc dicitur:& cõtra iuſtitiã quæ eſt ſummũ bonũ.x.q.ij.cũ deuotiſsimã. Ideò optabat Hoſtien.& bene:quòd in hoc,& in alijs vtriq; eſſent ſuis terminis contenti.& per hoc fit expedita iſta gl.cum materia ſua. ¶ † Opp.& contra tex.in eo quod excipit duas pſonas tantũ.videtur eũ,quòd & aliæ debeant excipi : vt probatur in auf.de man.prin.in.§.quid ſi delinquẽtes.ver ſic.& neq;. vbi excipiunꝫ adulteri, homicidę & raptores virginum.Sed gl.in verſi.niſi publicus.dicit illud procedere de iure ciuili : & de iure tamen canonico,cui in hoc ſtandum eſt excipiendi ſunt ſolùm iſti duo caſus,de quibus in litera.Et addendus eſt tertius cũ ſua limitatione, prout habetur in.c.fiꝫ.eo.vult ergo in effectu ꝙ iuri ciuili derogatur in hoc per ius canonicum,Hoſt.autem volẽdo ſaluare iura ciuilia:dicit dictam authent.procedere, qñ ſunt delicta commiſſa in eccleſia:vel cœmiterio ,poſſet admitti hæc ſolutione.ſed oportet illam reſtringere ſecundũ diſpoſitionem.c.fiꝫ.eo.ſed Lau.& Pe. tranſeunt cum gl.Dicebat tamen Pet.addendum caſum.c.j.de homi.ſ.quando quis ex eſt induſtria & propoſito occidit ,ꝓximum ſuum .Inn.ſentit ide m,quod glo.hîc. dicit enim non eſſe ſtandum illi authen.Do.Pet.de Anch.tenuit ſtãdum eſſe illi auf.& huic.c.& ſic ius ciuile non corrigitur in hoc per ius canonicum: quia ex quo expreſsè non corrigit:debet ſic ius ſuppleri per aliud.facit.l. ſed & poſteriores.ff.de legi.&.c.cum expediat.de electi.lib. vj. Non emẽ eſt bona ſequẽtia ſecundũ eũ:Conſtitutiones canoni cæ enumerant aliquos,ſed nõ omnes,de quibus facit mẽtionem: lex ergo in nõ numeratis videtur legem corrigere. &cum hac opi.tranſit ipſe:ſed profecto pro eo facit multum in argumentum iſte tex.quem ipſe in hoc nõ põderauit. Cùm enim Papa hîc ſe fundauerit ſuper ſtatutis Canonũ & Regũ:vt patet in prin.ergo non poteſt dici, quòd voluit legem corrigere.cùm vna & eadem lex non debuit inducere contrarios effectus.de bapt.c.maiores.

15 ¶ † Præterea vbicunq; loquitur cõſtitutio in materia iuris cõmunis,&aliquos caſus excipit,nõ per hoc firmat re

a gulamª in non numeratis contra ius commune antiquũ. imò in caſibus non exceptis ſuppletur à iure cõmuni.ad hoc allego tex.in.c.ad audiẽtiam.cum ibi.no.de cle.non reſi. Item adduco glo.& Bar.in.l.ſerui.ff.de vſucapi.vbi notanter voluit,quòd ſi vnum ius ponit regulam,& excipit aliquem caſum cum dictione taxatiua:quòd nihilo minus excipiuntur alij caſus,qui reperiuntur excepti in alia parte iuris.Pro quo allego tex.iuncta gl.in.c.quoniã frequenter.primo reſponſo.vt lit.non conteſta.& quan quam iſta videantur multum corroborare opi .domini Pet.eam tamen nullo modo puto veram. Moueor, quia cum tex.in.d.auf.excipiat virginum raptores,& nos habemus tex.expreſsè in contrarium in.c.j.de raptoribus. xxvj.q.j.& voluit hîc gl.ergo impoſsibile eſt dicere,ꝙ ille tex.authenticæ in nullo corrigatur,& quòd ſupleatur per illum.Præterea & ſecundo caſu cum ſumus in materia eccleſiaſtica & animam concernente , & eccleſiarum decorem : Canõ ſpecificè diſponit,ponendo regulam,& exicipiendo caſus & hoc tam iure antiquo,quàm nouo: vt in.c.ſicut antiquitus.xvij.quæſtiõe.iiij.&.c.miror.cum multis.c.illius.q.& hoc per totũti.non eſt curã dum de iure ciuili aliter diſponente.vnde non ſuppletur a in hoc ius canonicum per ciuile,præſertim cùm talis ſuppletio tenderet in ipſarum eccleſiarum detractationem.

16 ¶ † Ad hoc allego notabile dictum Innocentii. in.c.j.de rebus eccle.nõ alie.lib.vj.vbi dicit,ꝙ licet ius ciuile multa requirat ᵇin alienatione rerum eccleſiaſticarum:vt papet in.l.iubemus.& in auf.hoc ius porrectum.C.de ſacro ſan.eccle. Tamẽ ex quo ius canonicum ſuper hoc ſtatuit minora requirẽdo:ſtatur iuri cano. nec ſuppletio fit per ius ciuile. ¶ Mouetur principaliter ibi, quia ſtatuta ciuilia ſuper rebus eccleſiaſticis non ligant eccleſiam , niſi ea acceptauerit.xcvj.diſtinctio.bene quidem.&.ſ.de reb.ec cleſi.non alie.c.fi.Si ergo in caſu iſto non fit ſuppletio,in quo verſatur vtilitas eccleſiarum:fortius fieri non debet b in caſu noſtro:niſi ſuppletio tenderet in diminutionẽ honoris eccleſiarum. Nã poſsibile eſt quòd Papa pinguius voluit priuilegiare eccleſiam, quàm Imperator:ideò nõ debet decurtari priuilegium papæ per priuilegiũ Imperatoris:ꝑſertim cũ iura ciuilia præbuiſſent immunitatẽ indiſtinctè,vt.C.de his,qui ad eccle.confu.per totum.ergo per ius authenticorum nõ debet diminui priuilegium papæ:& hæc eſt optima conſideratio.Itẽ & tertiò cũ hîc in tex.dicatur quòd quantuncunq; grauia maleficia perpetrauit confugiens ad eccleſiam,non eſt ab eccleſia violenter extrahendus.&c.igitur abſurdum eſt dicere quòd iſte tex.debet ſuppleri per tex.illius auf.cũ illa authẽti.excipit homicidas,adulteros,& raptores virginũ propter immunitatem delicti. Et præſertim procedit cõſideratio domi.Pe.tenẽdo opi.gl.in.l.ij.§ de his,qui ad eccle.cõfug.& in.d.auf.de manda.prin.§ neq; autem.quæ voluit quòd hodie per tex.ipſius auf.pro quocunq; crimine eſt reus ab eccleſia extrahendus.& facit ille text.in.eo, quod poſteà facit generaliter mentionem de delinquentibus. Impoſsibile enim eſt ſecundum hoc , quòd vtrunq; ius poſsit ſaluari. Nã quòd quilibet delinquens extrahatur, eſt apertè contra textũ.iſtum.&.c.ſicut antiquitas.& capitu . id conſtituimus.xvij.quæſtione.iiij. In raptoribus optimè patet contrarium in.c.de raptoribus.præallega.

17 In homicidio etiam reprobatur in.c.finꝫ.eodem. † Nam homicida tunc non gaudet hac immunitate:cùm delictum commiſit in eccleſia ſub ſpe immunitatis eccleſiæ: ſecus ergo ſi non ex propoſito occidat,vel quando delictum extra eccleſiam perpetrauit. Vides ergo clariſsimè, quòd tenendo opinionem communem illius authenticę impoſsibile eſt ſeruare vtrunq; ius. Et per prædicta dico dictum domini Anto.etiam non procedere,qui in quadam diſtinctione , quam hîc ſubmittit, videtur velle, quòd in grauibus delictis non gaudeat confugiens ad eccleſiam hac immunitate: per tex.illius authenti.ſecus in leuibus:vt in.l.ij.præalleg. Profectò non credo, quòd appenſatè poſuit hanc opinionẽ:ſed recitauit diſtinctionẽ per Alexan.in addi.ad Bart.in .l. ob æs. C.de præ- diis mino . & in.l. cũ lex .ff. de fide- juſſo.

SEB. SAPIA.

a ¶ Firmat regulã. Vide Abb.& Deci.in.c.cũ dilecta. in.v.no.ſ. de confirma.vtili.vel inuti.cum allegatis p Alex.in.l.& ſi ſeuerior.col.ij.C.ex quib.cau.infa.irrogatur.vide Areti. in.conſi.xxx.inviſo thema.Alex. & ſaſ.in.l.fi.ff.qd quiſq; iuris.

ZACHARIAS.

b ¶ Multa requirat. Adde,quæ ſint illa Bal.in.l.cũhi.§. cũ tranſactionem. & ibi Bar.poſt gl. ff.de tranſact.plenè per Alexan.in addi.ad Bart.in .l. ob æs. C.de præ- diis mino . & in.l. cũ lex .ff. de fide- juſſo.

nem quorundam Legiſtarum,qui fuerunt locuti habito reſpectu ad ius ciuile. vt infrà ſubijciam. Lectura domi.Anto.ſuper tertio reperitur multum corrupta: quia ipſe eam non publicauit in vita. Nam hoc dictum ſuum expreſsè eſt cõtra iſtũ text. in eo, quod dicit ꝙ quantũcunq; grauia maleficia cõmiſerit &c.ad idẽ.c.fin̄.eo.indu cendo:vt.ſ.dixi.&.xvij.q.iiij. in multis iuribus ſuperius alleg.Quare indubitãter cõcludo ſtãdũ eſſe ſuper iſta im munitate,diſpoſitioni huius.c. cum ſuis caſibus dunta-
18 xat exceptis,& cum limitatione.c.fin̄.eo. ¶ †Nec placet mihi opi.Pe.ſ.recitata:vt homicida ex propoſito fugiẽs ad eccleſiam non gaudeat hac immunitate.per.c.j. de ho mi.Nã hoc dictũ videtur cõtra.c.fin̄. eo. vbi loquitur de homicida ex propoſito:& tamẽ ponit ſpeciale quãdo in eccleſia fuit perpetratũ ſub ſpe immunitatis. ergo ſecus, quando fuit cõmiſſum extra:licet ex propoſito.ad idem c.ſicut antiquitus.præalle.vbi ſolũ excipitur latro. Sicut facit iſte tex.nõ ob.illud.c.j.quia, vt ibi not. ille eſt text. legis veteris & habet multos intellectus . & intelligendo in terminis noſtris reſpõdetur,ꝙ procedat ſecundũ anti qua tẽpora:quia altaria veteris teſtamenti nõ gaudebant illa immunitate: qua.ſ. hodiè gaudẽt noſtra.Item poteſt intelligi& reduci ad terminos.c.fin̄.eo.c,cũ homicidium fuit cõmiſſum in eccleſia modo prædicto.& ſatis hoc vi dentur ibi tenere docto. ¶ Reſtat ergo ſolùm reſpõdere ad illud authenticum de mã.principi. ad quod reſpõdeo multipliciter.Primò,ꝙ debet intelligi de delictis in ecclesia cõmiſsis:vt voluit hîc.Hoſti.& pro hoc facit: quia ibi nulla facta fuit mẽtio de fugiẽte ad eccleſiã: ſed duntaxat dicit,ꝙ ibi delinquentes debẽt de eccleſia extrahi: ſed tunc illũ tex.dico reducẽdum & limitandũ ad terminos.c.fin̄.eo.& dic:vt ibi dicetur. ¶ Secũdò poteſt intelligi,ꝙ vbi loquatur in alijs priuilegijs,per quæ inducere tur impunitas,quæ nõ inducitur per hãc decreta.& hãc opi.tenuit hic do.Card.quæ ſatis põt admitti,vt iura ſal uentur:tamẽ ibi nõ apparet,de qua alia immunitate loquatur. ¶ Tertiò poteſt intelligi,ꝙ illud ꝓcedit de iure ciuili:ſecus de iure cano.vt hîc.& hoc tenet gl.hîc & Cy. in.d.l.præſenti.& multi alij.& videſ ſatis vera ſecũdum prædicta:licet illa Hoſt.tutior ſit:vt ſic ius ciuile nõ corrigatur. ¶ Quartò poſſet dici,ꝙ de iure ciuili antiquo, ſcilicet Cod.nõ erat differentia inter ius canonicũ & ciui le:vt patet. C.de his,qui ad ecc.cõf.& habito reſpectu ad illud ius loquitur iſte tex.in eo,quod allegat ius ciuile & ius canonicũ:nec curauit Papa de iure authenticorũ: tũ
19 quia illud ius videtur dubium,vt patet ex p̃dictis.† Tũ, ꝙa ſi etiã Imperator voluiſſet reuocare priuilegiũ, quod prius dederat eccleſiæ,nõ potuiſſet:cũ priuilegiũ fuerit datum non ſubdito: iuxta ea,quæ dixi poſt Inno.in.c.no uit.de iu.& per hæc habes hũc articulũ plenè & clarè de
20 claratũ. ¶ †Sed quæro circa prędicta,quare eccleſia exci pit magis iſtos duos caſus,de quibus in literaquàm alios? Sol.dicit Io.And.ꝙ de alijs p̃ſumitur,ꝙ nõ inſidioſè hoc fecerint:niſi aliud probetur.ff.de,pba.l.quoties.§.qui do Io.ff.de inſti.& in.l.vt vim.De iſtis verò præſumitur,ꝙ inſidioſè fecerint :niſi contrariũ probetur.ar.ff.de vſu.l. qui ſemiſſes.& de præſumpt.c.j.&.iij.Do.Pe.de Ancha. reprobat hãc rationem:qa in omni delicto præſumit̃ do lus:vt le.& no.in.l.j.C.de ſica.& in.c.j.de præſump. Sed ego credo,ꝙ Io.an. intellexerit id , quòd alij non præſumuntur ex poſito prius deliberato deliquiſſe:licet in actu delicti præſumatur dolus .In iſtis aũt,qui ſtant in ſtratis publicis,præſumitur quòd ex deliberato propoſito hoc fecerunt,ex quo in illis rapinis ſe aſſue fecerint.debet eñ inſpici hominis conſuetudo.& ob hoc credo,quòd alle gauerit.l.qui ſemiſſes.ff.de vſu.Sed ex alio mihi non placet opi.Io.an.quia per rationem ſuam ſentit,quòd delinquens ex propoſito immunitate eccleſiæ non gaudeat.

quod eſt contra not.per ſe in.c.primo.de ho . Item con-
21 tra.c.fin̄.eodem.† Inducendo illud.c.per locum à ſpecia li.quod ar.validum eſt in iure:vt le.& no.in.c. præſenti. §.loca.de præben.lib.vj.Tunc enim delinquẽs ex propo ſito,nõ gaudet hoc priuilegio,quando illud delictum cõ miſit in eccleſia ſub ſpe immunitatis:ſecus ſi extra eccleſiam,etiam ſi ſub ſpe immunitatis.Valet enim argu.à cõ trario,ex quo non reperitur de iure contrarium:vt in.c. cum Apoſtolica.de his,quæ fi. àprælat.vnde allego aliã rationem.dico enim quòd iura magis exaſperãt in iſtis la tronibus,quã in alijs:quia illi ſunt deteriores: & intereſt plurimũ illos puniri,quã alios malefactores:cùm pluribus plura exitia cogitent,quàm alij.arg.xxiij.qõ.iiij.c.eſt iniuſta.vbi dicitur quòd non eſt miſericordia vni pacere re & multos ad diſcrimen adducere.ad idem allegat.l.aut facta.in fi.&.l.capitalium.§.famoſos latrones.ff.de pœnis vbi contra iſtos famoſos latrones iura multum vltra debitum pœnam exaſperãt:ne multis graſſantibus locus ſit exemplo.& hanc rationem apertè ſentit gloſſ.in.c.fineꝯ.
22 eo.& hoc no.bene. ¶ †Nunc q̃ro,an fugiens[a] ad eccle-
a ſiam pro debito,gaudeat immunitate:vt inde non poſsit extrahi inuitus? Soluti.dic,quòd ſic.Primò probatur hîc in eo,ꝙ generaliter prohibeẽ extrahi de eccleſia inuitus. & loquiſ generaliter text.in.c.miror &.c.ſi qs cõtumax. xvj.qõ.iiij.& clarius probatur in.l.præſenti. C.de his qui ad ecc.confug. Tenet Oldr.conſi.liij.cum limitatione ta men inſpecto ſcilicet iure communi:ſed ſi ſtatutum haberet,vt debitor poſsit compelli ad ſeruiendum pro debito,tunc poteſt extrahi:quia non videtur conceſſa immunitas cũ præiudicio iſtius qui eſt quaſi domin⁹ iſtius ar.eius quod hîc dicitur de ſeruo.& placet do. Anto.hîc.
23 & ſatis põt admitti,ne aliter priuetur iure ſuo,quod cõ petit contra perſonam illius. ¶ †Et circa hanc materiã cùm quæritur,nunquid eccleſia præſtet immunitatem: fugientibus ad ipſam? poſuit Cynus. diſtinctionem in dicta.l.præſenti.quem in aliquibus reformando ſubijciam. Diſtinguit autem,quòd aut ille,qui confugit ad ecclesiam non eſt catholicus : aut eſt catholicus.Primo caſu non iuuabitur per eccleſiam:vt in dicta. l.prima.C.de his qui ad eccle.confu,& in authentic. vt li.ma.& auiæ.§. quia verò.colla.viij.quod no . pro his,quæ dixi .ſ. ſuper glo.in ver.extrahendus.Secundo caſu cùm eſt catholic⁹, aut deliquit in eccleſia,aut extra.Si in eccleſia deliquit,ad quam nunc confugit,non iuuabitur per eam : quia fruſtra legis inuocat auxilium &c.de vſu.c.quia fruſtra.& di cto.§.quia verò. ¶ Ego dico hoc reſtringendum & intelligendum:vt le.& noj.eodem.c.fin.Aut deliquit extra ec cleſiam:& tunc refert,an ſit liber,an ſeruus.Si ſeruus,aut fugit propter magnam atrocitatem domini,qui ad mor tem eius ſatagit : & tunc habet locum inſtitut.de his qui ſunt ſui,vel alieni iuris. quaſi dicat:quòd tunc pinguius ſuccurritur ſeruo,quàm hîc dicatur.Nam non redditur domino,ſicut hîc dicitur.ſed ex quo eius ſæuitia eſt into lerabilis eſt cogendus ſeruum vendere. expedit enim rei publicæ,ne quis abutatur re ſua.Aut fugit porter modi cam ſæuitiam: & tunc habet locum,quod hic dicitur.& in.dicta lege præſenti.§.ſanè.vbi idem in effectu diſponi tur,quod hîc.Aut fugit ſine aliqua ſeuitia domini:& tũc aut ſine delicto.& idem dicendũ quod hîc:aut propter delictum .Et ſi modicũ:& tunc ſi deliquit erga dominũ vt quia fortè ſurripuit vnam menſuram vini,vel quid ſimile:& habet locum,quod hîc dicitur.Aut fugit ſeruus propter delictum non facile;& tunc aut debet puniri à domino ſuo: aut ab alio. Si timet à domino puniri, fiet ſibi reſtitutio prędicta impunitate.de qua hîc & in di cta lege præſenti.§.ſanè . Si verò timet puniri ab alio, puta à iudice ; tunc idem omnino dicendum eſt in eo, quod in libero. Quia non eſt vlla acceptio perſonarum

apud De

SEB. SAPIA. a ¶ An fugiens.Vi de Oldra.in cõſil. lv.inci . conſueuit dubitari.& Ro.in conſil.ccxxvij. in ci.Spectabilis dñe collateralis .Ang. Are.in tract.male fi.in verbo , in ſca lis ſanctipetronij. vbi latè Auguſti. Ariminenſis.

apud Deum: vt in auſ.de mona.ad finẽ. & in.c.nouit.de iudi. nam hîc fit diſtinctio inter ſeruũ & liberũ, ꝓpter intereſſe dñi,qđ ceſſat
24 cũ ab alio repetit. ¶ †Aut q̃rit de libero homine fugiẽte ad eccle. & tũc aut fugit ꝓpter debitũ:aut ꝓpter delictũ.Primo caſu aut fu git propter debitũ tributoriũ:aut propter aliud debitũ.ſi propter tributum.ſ.debitum principi:tũc extrahitur de eccleſia:vt in auſ. de man.princ.§.publicorũ verò tributorũ.vt ibi no.gl.Sed Pet.vt refert Cyn.videſ in hoc dicere,ꝙ debitores tributorũ nõ extrahẽ tur de eccleſia:ſed ibi citabunt.& ſi defendãt ſe,bñ quidẽ:aliõquin procederetur ad miſsionẽ in poſſeſsionẽ bonorũ.& ita intelligit.d. auſ.& ſic recitãdo trãſit Cy.quod ſatis placet.Nã in dubijs ſauen dũ eſt eccleſię.& facit.d.l.preſenti.Itẽ nõ potuit Imperator ꝑ ius ſuũ nouiſsimũ prę iudicare immunitati eccleſiæ à lege & à canone
a cõceſſę.Aut fugit[b] ꝓpter aliud debitũ:& tũc ſecũdũ oẽs nõ debet extrahi inuitus:vt in.d.l.præſenti.ſed in mõ procedẽdi ſunt opin. Quidã eñ dicũt,ꝙ debẽt ſibi dari.xxx.dies,in quib⁹ ſecurè exeat: & ſi ſententia feretur intra illos.xxx.dies,iudex eã ſentẽtiã nõ exequetur.Si aũt poſt illos dies fugiat ad eccleſiam, iudex exequetur ſniam meliori mõ,quo poterit:vt in.d.§.ſed neq;.in auſ.de mand. prin.ſecũdũ Pet.Sed gl.ibi aliter diſtinguit.Iacob.de Ra .aliter intelligit.& credo,quòd melius.Dicit enim,quòd dabitur ſibi ſecuritas exeundi & ſtandi extra eccleſiam,per.xxxv. dies : intra quos reſpondebit vocatus ad iudiciũ.Et ſi iudex ferat ſniam,intra illos dies:tũc iudex dabit ſibi electionem,vt impleat iudicatum , & re-
25 nũciet ſecuritati:vel redeat in eccleſiam:& hoc voluit litera in.d. auſ.ibi,condẽnabis eum &c.& cũ hac opi.tranſit Cy. ¶ † Si autẽ liber homo fugit propter delictũ aut id propter atrox delictũ,& non habebit immunitatem.aut propter minimum : & tunc habebit,vt in.l.ij.C.de his,qui ad ecc.confu .& hoc voluerunt Pet.& Iaco.de ra.ſed gloſ.ſentit idem in quolibet delicto:vt not.in.d.l.ij. & in.d.§.ſed neq;.in auſ.de manda.prin.Et hoc dicit Cy.procedere de iure ciuili:ſed de canonico diſtinxit:ꝙ aut deliquit in eccleſia,aut extra.Primo caſu non iuuatur per eccleſiam,per.c.fin̄.eo.ſi extra eccleſiam,iuuatur,vt nõ puniatur perſonaliter in vita,vel in membro.alleg.hoc.c.exceptis publicis latronibus : vt hîc.Refert tamen Pet.quòd quædam ſcripta canonica diſtinguunt,quòd aut delictum atrox eſt cõmiſſum ex propoſito,aut ex caſu.Si ex propoſito,non gaudebit immunitate eccleſiæ:vt in dicta auſ.Secũdo caſu ſic:vt in iſto tex.quia delictum quod committitur ex propo ſito,eſt magis puniendum.l.abſentem.in fi.ff.de pœ.& hoc voluit Hoſti.per decre ĵ. de homic.ſed aliqui,vt refert Cy.intelligũt iſtũ text.de altari veteris teſtamenti. ¶ Sed contra hanc diſtinctionem proximam facit ſecundum Cy. qđ de raptore dicitur,qui gaudet immunitate, vt in.c.de raptoribus.xxxvj.qõ.j.& tamen ille deliquit ex propoſito.Ideò Pet.circa iſtud mẽbrum diſtinxit ſic: aut delictũ cõmiſſum ex propoſito cõmittit ſtimulo naturali:aut ſine b ſtimulo naturali.Primo caſu gaudebit:vt in prędalle.c.de raptoribus.Secũdo nõ:& ita ſimpliciter recitãdo tranſiuit Cy.Sed tu dic de hoc vltimo membro.ſ.quãdo propter delictũ homo liber fugit ad eccleſiã:vt.ſ.dixi.Nã hæc differentia Pe.videt contra iſtum text.iuncto.c.fin̄.eo.Hîc eñ dicit quòd quãtũcũq; grauius maleficiũ cõmiſerit,gaudet immunitate.& in.c.fi.excludit grauiter delinquentẽ ex propoſito:qui delinquit in eccleſia:ſecus ergo ſi extra eccleſiam.Vnde tam de iure ciuili,q̃ de iure canonico,quo ad hoc mẽbrũ:dic,vt ſuprà dixi.Sed voluit prędicta inferre, vt dicta Legiſtarũ non videantur incognita:& vt pateret ad illa rñſio.Ex prę dictis patet clariſsimè , qui gaudeant hac immunitate eccleſiæ.
26 ¶ †Nunc quæro,quid ſi de facto confugens ad eccleſiã inde per violentiam ſit extractus indebitè? Sol.dicit Barto.in.d.l. p̃ſenti.ſe putare,quòd de iure petere poſſet,vt reſtituatur priſtinæ liberta ti:cùm ea ſit de facto priuatus.per tit.de libe.ho.exhiben.& idem tenet Oldra.conſi.liij.dicens quòd eccleſia poſſet agere cũ ſit ſpoliata libertate.Ego de hoc allego.tex.apertum.in.c.miror.xvij.qõ. iiij.vbi ponitur tex.Aug.ex quo euidẽtiſsimè colligitur,quòd eccleſia debet per excõmunicationẽ cõpellere extrahentem ad reſtitutionẽ,ac etiam interdicere:ne à tota domo ſua recipiantur obla tiones.& proceditur etiam in extrahente ſeruũ.quod plus eſt , vt ibi notãt Hug.& Archidiaco.nec euitat dominus reſtitutionem: licet nunc velit præſtare iuramentum de impunitate . Debet enim iniuriæ eccleſiæ ſatisfieri.Item iuramen tum debet præſtari ante extractionem,& non
27 poſteà,vt hîc: quod diligenter nota. ¶ †Et fa ciunt hæc ad quæſtionem,an ſi fuit aliquis ca ptus ꝑ Rectores terræ vicinę:& in iſto territo rio põt repeti p iſtã ciuitatẽ,cũ nõ potueritin alieno territorio capi? & dicendũ eſt,ꝙ ſic.p illud.c.miror.Et firmabat Barto.in.l.ſi cui.ff. de accuſa.quod tene menti.& hoc de iure ca nonico:ſed de iure ciuili extrahens aliquem de eccleſia debet puniri,ſicut de crimine lęſæ ma
28 ieſtatis:vt in.d.l.p̃ſentis. ¶ †Quæró qs proui debit de victualibus cõfugiẽtibus ad eccleſiã? Sol.text.in.d.l.p̃ſenti.in fi.videtur innuere,ꝙ eccleſia debet iſtis facere expẽſas.& hoc firma uit per illum tex.& gloſ.in.c.diffiniuit.xvij.q. iiij.Sed Archidi.poſt Hoſtien.& alios diſtinxit ibi,& melius:ꝙ aut habẽt propriũ:& faciẽt ſibi expenſas de rebus ſuis.aut nihil habent:& debent laborare:& manibus victum quęrere. aut neutrũ poſſunt:& tunc eccleſia prouide- a bit eis tanꝙ pauperibus.& hoc placet:ar.c.cle ricus victũ.xcj.diſt.Nam ſi clericis habẽtibus proprium eccleſia non ſubuenit:vt in.c.paſto ralis.j.q.ij.&.xij.q.j.c.illi.fortius nec in iſtis ex facinore ad eccleſiam confugientibus.Prętereà clericus nõ habens ſufficiens beneficium de bet manibus quærere victũ.& nõ debet quæ rere de bonis pauperũ vt in.c.clericus victum. præalle.& de cele.miſſa.c.j.ergo fortius tenẽ- b tur iſti laborare,ſi non habẽt patrimoniũ ſaltẽ ſufficiẽs.Et ad.l.præſenti.dic,ꝙ tex.ille nõ log tur diſpoſitiuè,ſed narratiuè,& põt intelligi ſe cũdũ p̃dicta.& p̃ſertim cũ loquatur de ſeruis,
29 qui nõ habent ꝓpriũ. ¶ Vlterius q̃ritur, † qs extrahet iſtos de eccleſia violẽter in caſibus,in quibus poſſunt extrahi.Sol.Cy.in.d. l. p̃ſenti. diſtinguit,ꝙ aut delictũ fuit cõmiſſum extra eccleſiã:& tũc iudex ſecularis extrahet,& puniet:cũ ad ipſum ꝓtineat punitio:cũ ſit cõmiſ ſum delictũ in ſuo territorio.Aut delictũ fuit cõmiſſum intra eccleſiã:& tũc iudex eccleſiaſtic⁹ extrahet:cũ ſua ſit iuriſdictio.Et hãc opi. ſimpliciter fuit ſecutus do.Pe.hîc.Sed tu vide Bar.in.l.ſi cui.ff.de accu.vbi dicit , ꝙ punitio delictorum [b]in eccleſia cõmiſſoru pertinet ad iudicẽ ſeculare:& nõ ad iudicẽ eccleſiaſticũ,ex quo delinquentes ſunt laici:per.l.ſi quis in hoc genus.C.de epiſ.& cleri.&.c.fin̄.eo.quod bene facit in arg. ¶ Ego ſic diſtinguerẽ,quòd aut q̃ ritur:nunquid eccleſiaſticus poſsit punire illũ delinquentẽ in eccleſia de ſacrilegio?& credo, ꝙ ſic:in.c.cum ſit.Et quod ibi not.de fo. com pe.Cõmiſit enim iſte ſacrilegium delinqueñ do in eccleſia & dicitur violare immunitatem eccleſiæ.Sicut enim non licet inde aliquem violenter extrahere:ita & fortius,nec verbera re,nec occidere.ad hoc alleg. bo.tex.in.c.cum pro cauſa.de ſenten.excommuni. Aut quæritur,nunquid poſsit eum directè punire de cri mine ſeculari ibidem cõmiſſo? credo quòd non:quia eccleſia nõ habet territorium: niſi re ſpectu eorum quę ſunt,ſeu pertinent ad forum eccleſiaſticum . facit.c. poſtulaſti . & quod ibi
30 notatur : de foro compenti. &.c. Rex debet. xxiij.q.v. ¶ † Item quæro,quæ loca gaudeant hac immunitate eccleſiaſtica. nam poteſt dubitari de palatio Epiſcopi & de oratorijs . Item vſque ad quantum ſpatium eccleſia

SEB. SAPIA. a ¶ Aut fugit. quid aũt ſi debitor fugi tiuus cõfugitad ec cleſiam, an poſ ſit extrahi inui tus,vide do.Iaſo. cõcludẽtem ꝙ ſic in.l.vinũ.colũ. iij. ver.ſecũdò infero ff.ſi cer.peta. ¶ Punitio delicto rũ.Idẽ tenet Ang. de Areti.in opere ſuo mag.in glo.in ver.in ſchalis ſan cti petronij.in pri ci.& ibidem vide dñm Ang. de bo. franciſcis de ariimi no.& in addi,

a ✠SEB. SAPIA. ¶ Pœnã latronũ, Vide do. Iaſ. & Ange. are. in. §. ex ma
leficijs. inſti. de actio. & ibi an pro modico furto quis poſsit furca ſuſpendi.
b ¶ Per contrariam conſuetudinẽ. In. iij. not. & adde q̃ idẽ dicit ipſemet Bal.
in. c. j. in prin. in verſi. ſeu furtum. de pa. iura. fir. in vſi. fe. & pro Bal. dicit eſſe
tex. ſecundũ. d. Alex. Imol. in. d, auẽ. ſed nouo, in addit. ad Bal. ibi in. l. fi. verſi.
vt aũt diuus pius.
iuncto ver. idẽ re-
ſcripſerunt. ff. de
bo. eo. qui mor. ſi
bi cõſci. ſed cõtra
riũ tenet Sal. Pau.
de Ca. & Ful. in. d.
authẽ. ſed nouo iu
a re. reprehendens
bal. ibi. & cũ Saly.
contra Bald. tenet
do. Iaſ. de may. in
l. j. C. de preci. im-
pe. offe. & ita ſem
per tenuit Imol.
Nã clarũ eſt q̃ ſta
turũ voluit punire
pœna mortis nõ
furtũ ſimpliciter:
ſed conſuetudinẽ
furandi. & ideò ſi
quis faciat vnum
furtum ſtatutum
indulget ſibi: &
ſic ſecundò, ſed
tertiò non. Certè
pro vno forto
non inducitur cõ-
ſuetudo furandi.
l. iij. C. de epi. audi.
glo. nota. in rubri.
quæ ſit longa con
ſuet. Item contra
Barto. alle. tex. no
ta. in. c. furtũ. xiiij.
q. vlt. vbi eſt tex.
ſolennis quòd ma
gnum obiectum
excuſat. Ad idem
tex. in. §. ſi verò in
auẽ. vt null. iudic.
in dictione præci
ſa omnino. vbi di
cit tex. q̃ nõ vult,
q̃ omnino vnquã
b ſtat illud dictum
Inn. per qd̃ mo-
uet Bald. in. d. auẽ.
ſed nouo iure, in
iij. no. quia reſpõ-
deri põt, vt per eũ
dẽ Bal. in auẽ. ho-
die. C. de iud. q̃ nõ
pcedit niſi in pa-
pa, Impatore, &
in eo q̃ non reco-
gnoſcit ſuperiorẽ
& ſic in ſummis
magiſtratibus, ſed
nõ pcedit in infe
rioribus, qui iurãt
ſeruare ſtatuta. vel
rñde ſecũdũ Saly.
in. d. auẽ. hodiè. vt
procedat in cauſis
arduis ſtatũ publi
cũ reipublicæ cõ
cernentibus: puta
ſi fieret vna ſeditio
in ciuitate, licitũ
ſit poteſtãti tranſ
gredi leges & face
re ſuſpendi ſine
pceſſu. Item vide

conſecrata gaudeat immunitate: & ſimilib⁹, quæ hîc non ſubijciam: cùm ſit hoc capit. ſatis ſua materia oneratum. ſed dicam j. penul. c. v-
31 bi materia melius cadit. ¶ † Vlti. hîc aduerte ad gl. mag. in fin. in eo, quòd ponit pœnam latronum[a]: & dicit, quòd famoſi latrones tantũ furca ſuſpenduntur: alij verò iubentur caſtigari. qui verò dicantur famoſi, glo. non declarat. Sed tu vide per Bar. in. l. ſi cui. in fi. ff. de ac cu. & melius in authẽ. ſed nouo iure. C. de ſer. fugi. vbi etiam Bal. poſuit not. dictum, quòd etiam pro vno furto poteſt quis ſuſpendi, quã do ſit circa rem magnam: quia æquiualet plu-
ribus furtis ſucceſsiuè commiſsis. Et dic ple-
nius, vt in præalle. iuribus not. quia hîc mate-
riam iſtam examinare non intendo: cum non
ſit proportionabilis titul. & cap. iſtud eſt ſatis
oneratum: ſed hoc dictum glo. attigi propter
Ioan. An. qui reprobat hanc glo. dicit enim, q̃
hodiè imponitur pœna furcarum pro furto
quinq̃ ſolidorum, vel vltra. Idem & clarius te
nuit in. d. c. tua. de homici. & pro hoc. c. ad pa-
latium. §. ſi quis quinq̃ ſolidos. de cle. vena. a-
liãs. c. j. §. ſi quis quinq̃ ſolidos. de pa. tenẽ. col.
x. Ant. dicit, quòd hîc doc. communiter tenẽt
illum. §. habere locum, quando ex tali furto ſe-
quitur pacis fractio: aliãs aũt ſtatur iuribus
hîc alle. in gl. Sed ego non video, quòd docto.
ponant hanc reſtrictionem ad illũ tex. ſaltem:
vt dicatur communis opi. Doct. enim noſtri
communiter hîc tranſeunt cum Ioan. And. &
idem faciunt in dicto. c. tua. Idem videtur vel
le Legiſtæ: vt not. Cyn. in dicta authẽ. ſed no-
uo iure. & ſentit ibi Bart. licet videatur dubi-
tare, an illa lex Federici ſit obſeruanda. Nã gl.
videtur multũ dubitaſſe in. c. j. §. iniuria. in prĩ.
de pace iura firman. col. x. & tandem conclu-
dit, quòd eſt pro lege obſeruanda: niſi fortè
ſit ei derogatum per cõtrariã cõſuetudinem.[b]
Idẽ videtur velle Bal. in. d. auẽ. ſed nouo iure.
& in. d. §. ſi quis q̃nq̃ ſolidos. Dicit eñ q̃ hodiè
communiter in Italia ille. §. nõ eſt in obſeruan
tia: placet tamen mihi dictũ do. Anto. ratione
illius rubri. Ponitur enim ſub ru. de pace tenẽ.
vnde vt conueniat rubro & minus, quàm fieri
poſsit recedatur à iure antiquo: intelligat q̃n
ex tali furto ſequitur pacis fractio. ¶ Vltimò
32 poteſt hîc apponi q̃ſtio de eo, qui die ſolenni[c]
c fuit dimiſſus de carcere vt iret ad audiendum
miſſam cũ iuramẽto de redeundo, qui iuit ad
eccleſiam: & nõ vult redire ad carcerẽ, an poſ-
ſit inde extrahi. quam quæſtionẽ vide per Ioã.
and. in addi. Specu. ti. de iureiurando. ſuper ru-
bri. in penultima colum. vbi refert dicta alio-
rum: & in effectu concludit, quòd ſi iniuſtè de
tinebatur, vel à non habente poteſtatem, non
tenetur redire. Pro quo vide bonum tex. in cle
mentina, paſtoralis. de re iudi. in verſi. per vio
lentiam. quod ego puto procedere quando im
minet periculum mortis: aliãs ſatisfaciendum
eſt iuramẽto vel petẽda abſolutio: vt in. c. ſi ve
rò. & qd̃ ibi no. de iureiu. Aut iuſtè detinebat
& tũc tenet redire. peccat eñ fugiendo carce
rẽ. qd̃ ẽt voluit Bar. in. l. relegati. ff. de pœ. vbi

vide: nõ tamẽ debet eccleſia priuariillũ extrahi
niſi præſtita impunitate de morte, vel mẽbro,
prout hîc dicitur. & nota hoc vltimum.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Clerici non tenentur ſubuenire neceſsitatibus, vel vtilitatibus ciuitatum. etiam vbi laici non ſuffi-
ciunt: niſi prius romano Pontifice conſulto. & nu. 4. Imò clerici ſponte ſoluentes, nihil agunt ſi-
ne licentia Papæ. & nu. 6.*
2 *Conſtitutiones laicorum collectantes eccleſias, ſunt
ipſo iure nullæ: nec vllo tempore conualeſcunt,
etiã factæ propter neceſsitatem laicorum. & nu-
mero. 7. & 11.*
3 *Rectores collectantes eccleſias ſunt excommunicati
etiam finito officio.*
5 *Sacrilegium cognoſcitur per iudicem eccleſiaſticũ.*
8 *Excõicatus tẽpore officij, remanet excommunicatus
etiam depoſito officio.*
*Vniuerſitas non debet excommunicari pro delicto:
ſed illi, qui fuerunt authores delicti, & nu. 22.*
9 *Delinquens prætextu officij, tenetur ſatisfacere etiã
finito officio, ſi commoditas peruenit ad eum, vel
ad alium: ſi non poteſt eum inducere ad ſatisfaciẽ
dum. & nu. 4. ſed quid ſi operetur, vt ſatisfaci-
at, ſed non poteſt. vide nu. 18.*
10 *Excommunicatio lata in aliquem ſub nomine digni-
tatis, non tranſit in ſucceſſorem, niſi in eodem de
licto reperiatur culpabilis, & nu. 17.*
11 *Sententia lata à iudice excommunicato, eſt ipſo iure
nulla: niſi ſit cõmuniter toleratus. & nu. 12.*
13 *Priuilegium cõceſſum ab excommunicato, an ualeat?*
14 *Officialis, an & quo caſu teneatur finito officio, de
geſtis in officio, vel vſque ad quantum tempus.*
15 *Succeſſor non tenetur ex delicto prædeceſſoris, niſi
ſit in eodem delicto. & num. 16. 17. & 22.*
16 *Iudex volens clericos ſub ſe litigare & ſic impediẽs
iuriſditionem Epiſcopi, an ſit excommunicatus.*
18 *Salarium debet officiali, qui ex defectu ſuperioris nõ
poteſt ſeruire.*
19 *Officiales vel conſiliarij, an teneantur potius dimit-
tere officium, quã aliquid conſtituere, vel cõſen
tire, quod non ſit bonum. & nu. 21.*
20 *Conſiliarij an teneantur de malo conſilio: ſiue vnus
ſiue omnes, ſiue inſolidum.*
*Tacens cenſetur conſentire, quando eſt vocatus ad
conſilium, & nil dicit & punitur vnà cũ conſu
lentibus malum.*
21 *Terminus datus cõceſſori in officio ad ſatisfaciendũ
id, quod fecit prædeceſſor, an detur etiam præ-
deceſſori.*

CAP. VII.

ADuerſus. ¶ Io. an. ſpecifi-
cè ſummat: ſed
pro ſummario dicit ſic: Generale
conciliũ repetit Laterane. ſ. eo. c.
non minus. addens quãdã prouiſionẽ. in verſi.
propter. & pœnã in ver. quia verò. Sed do. An-
to. ſummat ſic. ¶ Ciuitatibus præſidentes &
eccleſias collectantes præter formam concilij
generalis, ſunt excõicãdi: niſi ſatisfecerit intra
menſem: & ſententiæ ab eis latæ ſunt nullæ, q̃
pœnæ tranſeunt ad ſucceſſores: & eos ſequun-
tur offi-
de hoc dicto Bal. per Moder. in. c. fi. j. de fur. & hoc no. ad practicã.
Ant. Frã. ¶ Per quot actus inducat cõſuetudo. Dicas, q̃ conſuetudo aliqd
faciẽdi inducit̃ p duos act⁹ ad min⁹ intra decẽniũ celebratos: vt eſt gl. or. inſt.
de iu. nat. in. §. non ſcripto. in verſi. diuturni mores. Et ideò dixit gl. quã etiã
doc. ſequuntur in. c. cũ cãm. in ver. pi omulgault. de re iudic. quòd conſuetu
do inducit̃ ex dua
bus ſententijs in
conradictorio iu
dicio obtentis, ſi
ab eis non eſt ap-
pellatũ. quod eſt
verũ niſi conſue-
tudo deroget iuri
eccleſiaſtico, quia
tũc nõ inducitur,
niſi per quinqua-
ginta annos, ſecun
dum Inno. in. c. cũ
dilectus. in. ij. col.
de conſue. & vide
Bal. in auẽ. quas a-
ctiones. C. de fa-
croſa. eccl. j. pe. co.
& vide do. Abba.
in. c. fi. in ver. ſecũ-
dò requiritur. de
conſue. & eundẽ
Bal. in rub. C. quæ
ſit lon. conſue. in
ij. q. & in. l. j. j col.
c. ti. vbi dicit, q̃ cõ
ſuetudo requirit
pluralitatẽ actuũ.
& alibi dicitur, q̃
cõſuetudo induci
tur ſaltẽ per duas,
aut tres viciſſitu-
dines: vt in. cap. ita
nos. xxv. di. & ha
betur per gl. in. c.
venerabilem. & in
c. fi. de elec. & per
do. Abba. in. c. j. in
ix. col. de conſue.
& per Bart. in. l. j.
in. x. col. C. quæ ſit
lon. conſue. Et ad
hoc facit, quod vo
luit Bal. in. l. de q-
bus. de ele. in. v. q.
vbi dixit, q̃ cõſue
tudo faciendi pon
tem ſup via publi-
ca, inducitur per
duos põtes factos
De conſuetudine
delinquẽdi dicas,
q̃ illa inducitur ẽt
p duos, vel tres a-
ctus delinquendi:
vt j. l. nemo. & ibi
p Bal. C. de epiſc.
audi. & vide gl. in
ſalle. c. ita nos q̃ di
cit in criminalibus
induci ſaltẽ p duos
act⁹. qd̃ eſt verũ.
niſi in piurio, vel
blaſphemia; ſecun
dũ Cy. ſing. in. l. ij.
C. de re. cre. & iure
iu. & vide Alexã. i
l. ij. j. §. famoſos. ff.
de pœnis. vide &
Spe. in titulo de
inquiſi. in in. §. in
verſiculo. ſed qua-
liter in ciuilibus.

✠SEB. SAPIA.
c Die ſolẽni. Similẽ
qõ. ponit Iaſ. in. l.

quuntur officio depoſito. Sed certè hoc ſummariũ non euacuat ra
dicitus intellectũ. c. vnde ego dico, q̃ iſtud. c. habet principaliter
tria dicta. Nã primũ repetit conciliũ Lateranen. ſ. eo. c. nõ minus.
& quandã determinationẽ annectit. Secunda ibi: *quia verò*. pœnã il
lius cõcilij auget. Tertiò. ibi: *cæterum*. pœnã illius concilij determi
nat & extendit ad ſucceſſores. & diuiſio ſufficit p ſummario: ſed
1 ad maiorẽ declarationẽ pro nouitijs ſummo ſic. ¶ † Clerici non
debent neceſsitatibus, ſeu vtilitatibus ciuitatum, ſeu aliorum lo-
corũ, etiã vbi laicorũ nõ ſuppetunt facultates, ſubuenire: niſi prius
2 Romanus Pontifex conſulatur. hoc primò. † Sententiæ & conſti
tutiones editæ à laicis collectantibus eccleſiã, ſunt ipſo iure irritę:
3 nec vllo tempore cõualeſcunt. hoc ſecundò. † Rectores excõmuni
cati ob grauamina p̃miſſa, remanent excõmunicati, etiã poſt de-
poſitũ officium: nihilominus excõicati ſunt ſucceſſores: niſi ſatisfe
cerint intra menſem. hoc tertiò. ¶ Caſus iuris literalis. Lateranenſe cõ
ciliũ excomunicauit Rectores ciuitatũ & aliorũ locorũ, qui mo-
nitione præmiſſa de grauaminibus illatis eccleſijs nõ ſatisfecerint,
ſecũdũ tenorẽ cõcilij Laterã. ſ. eo. nõ minus. ſed quia, nec ſic eorũ
malitia conquieuit, adijcit in iſto concilio generali, vt conſtitutio
nes & ſententiæ, quæ à talibus de ipſorũ mandato fuerint promul
gatæ, inanes & irritæ habeantur nullo vnquã tẽpore ualiturę: ve-
rũ tn̄ quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus Re
ctor decipiatur vano errore: nec credat q̃ intra tempus ſui regi-
minis tn̄ ſit excõicatus: quaſi poſt illud non ſit cõpellendus ad ſa-
tisfactionẽ: quia tã ipſe, quia ſatisfacere recuſauerit, quàm ſucceſ-
ſor ipſius erit excõicatus: niſi intra menſem ſatisfecerit, ſciat ſe ec-
cleſiaſtica cenſura remanere cõclusum, donec ſatisfecerit cõpeten
4 ter: quia in onere ſuccedit, qui ſubſtituitur in honore. B. ¶ † No.
ibi: *communes. & c.* q̃ clerici nõ tenent cõtribuere in neceſsitatib⁹
imminentibus cõmuniter ciuitati, ſeu alteri loco. Vñ pondera, q̃
tex. non loquitur de neceſsitatibus laicorũ, vt quidã voluerunt in
telligere. ſed de neceſsitatibus cõmunibus. Hinc eſt, q̃ hic reperit
illud verbũ cõmunes. Facit eñ hæc litera in alio quatenus dicit, q̃
Papæ intereſt, puidere cõibus vtilitatib⁹. loquit ergo de vtilitati-
b⁹ laicorũ & clericorũ: quia in neceſsitate & vtilitate ciuitatis ſatis
pcurat vtilitas clericorũ & eccleſiarũ: clerici ergo ſunt exẽpti per
priuilegium. qd̃ ſatis innuit tex. in. d. c. nõ minus. dũ dicit, q̃ Pharao
omnibus alijs ſeruitutibus ſubactis ſacerdotes & eorũ poſſeſsiões
in priſtina libertate dimiſit. De quo dic, vt latius dixi in. d. c. nõ mi
5 nus. ¶ † No. ij. q̃ eccleſia vendicat ſibi iuriſditionẽ[a] cõtra grauan
2 tes, ſeu aliter manus extendẽtes in eccleſiã, ſeu perſonas eccleſiaſti-
cas. Et inſurgit hîc hæc iuriſditio iudicio meo, ratione ſacrilegij,
quod cõmittitur ex tali læſione. arg. c. cũ ſit generale. de fo. comp.
Secus autem vbi ceſſaret ſacrilegiũ: nã tũc nõ vendicat quis ſibi iu
riſditionẽ cõtra eũ, qui delinquit inſubditũ ſuum in alieno territo
rio: vt no. Inn. in. c. poſtulaſti. de fo. cõpe. & Card. in. l. cunctos po-
pulos. C. de ſum. trini. ¶ No. ibi: *cum gratiarum actione*. quòd quan-
do eccleſia confert in neceſsitatibus laicorũ: illud facit ex gratia, &
non ex debito. hinc eſt, quòd laici debent referre gratiarum actio-
6 nes: vt hîc. ¶ † Et no. q̃ hodiè propter imprudentiã quorũdã Præ
latorũ, qui ſine iuſta cauſa & aliqua neceſsitate dabant laicis ſubſi-
dia, debet prius ſuper hac conuentione conſuli Romanus Ponti-
fex. & ſic habes hodiè per iſtum tex. q̃ nedum laici nequeunt pro-
pria authoritate collectare clericos, ſeu eos arctare ad tribuendũ:
ſed etiam ipſi clerici non poſſunt ſponte propria authoritate de re
bus eccleſiaſticis ſoluere, niſi prius habeatur licentia à Papa. quod
tamen intellige & limita: vt dixi in. c. non minus. ſ. eo. vbi omnino
7 vide. ¶ † No. in verſ. *quia verò*. q̃ conſtitutiones & ſententiæ edi
tę à collectantibus, ſeu arctantibus clericos & eccleſias ad ſoluen-
dũ, ſeu ad tribuendũ etiam pro neceſsitatibus cõibus, ſunt ipſo iu
re nullæ, nec aliquo tempore ſunt ualituræ. An autem hoc proce-
dit indiſtinctè, ſcilicet ſiue iſti incurrãt excommunicationem, ſiue
non: ſiue tolerentur in officio, ſiue non. tex. non aperit: ideò exa-
8 minabo j. cum gl. ¶ † No. in verſi. *cæterum* & tene menti, q̃ excom
municatus ab homine, vel à iure ratione delicti cõmiſſi prætextu
officij etiam publici, nõ deſinit eſſe excõmunicatus finito officio:
quinimo ſicut prius poterat durãte officio compelli ad ſatisfacien
dum: ita & nunc finito officio poteſt compelli. & per hoc vide bo
num tex. in. c. Romana. §. caueant. de ſenten. excõ. li. vj. vbi dicitur,

q̃ pro delicto vniuerſitatis non debet excõmu
nicatio ferri in ipſam vniuerſitatẽ, ſed in eos
dũtaxat, qui fuerunt culpabiles. Et ex illo text.
& iſto, no. q̃ pro delicto vniuerſitatis, puniun
tur illi, qui fuerunt authores delicti. quod ta-
men intellige: vt no. Bartol. in. l. aut facta. ff. de
pœ. vbi omnino vide. & quod no. in. c. dilect⁹,
9 de ſimo. ¶ † Item ex hoc & ex tex. no. q̃ delin
quẽs p̃texru officij tenet ſatisfacere durãte offi
cio: & eo finito, etiam ſi cõmoditas proueni-
ens ex delicto non ſibi ſed vniuerſitati, ſeu do-
mino ceſſerit: vnde ſi non poteſt inducere domi-
nũ ſuũ, ſeu vniuerſitatis ad ſatisfaciẽdũ, te-
net ſatisfacere de ſuo, qđ clarè hîc colligitur, dũ
etiam finito officio cõpelluntur iſti ad ſatisfa-
ciendũ eccleſijs reſpectu grauaminum, quæ in
tulerunt prætextu officij. Non enim debebant
præſtare indebitè auxilium, vel cõſiliũ, facit. xj.
q. iiij. c. q reſiſtit. & c. ſi domin⁹. & c. Iulianus.
& omnino vide per Inno. in. c. ſicut dignũ. de
homi. & optimè facit tex. illius. c. ad materiam
10 iſtam. ¶ † No. q̃ ſententia cenſuræ lata in ali-
quem ſub nomine officij, non tranſit ipſo
facto in ſucceſſorem: ſed tunc demum, ſi ſa-
tisfacere noluerit de delicto cõmiſſo per præ-
deceſſorẽ. quod no. pro limitatione. c. quã Ab
bas. de offi. deleg. An hoc procedat in alijs ca-
ſibus: dicam j. ¶ No. vlti. ibi: *in honore*. q̃ magi-
ſtratus dicitur honor. ad idem. c. vt debitus. de
appel. Ideò alibi dicit tex. no. q̃ immunitas pu-
blici muneris alicui conceſſa, non infert, ne fi-
at magiſtratus: quia id ad honorem magis, quã
ad munera pertinet: vt. l. munerum. ff. de mu-
ne. & hono. An autem hoc procedat in digni-
tatibus, ſeu adminiſtrationibus eccleſiaſticis:
vide omnino per Archi. viij. q. j. c. qui epiſcopa
11 tum. ¶ † Glo. in ver. *in tempore ualituræ*. Not.
ex tex. q̃ ſententia excõmunicationis eſt nulla.
& hoc ſentit ſecundũ vnũ intellectũ, ad verſi.
quia verò. vbi dicitur, q̃ ſententiæ & conſtitu
tiones iſtorũ laicorum grauãtium eccleſias &
clericos, ſunt nullæ: vt intelligatur poſt quam
inciderunt in excõmunicationem latam ab ho
mine. vel à iure ſecundũ formã. c. non minus.
ſ. eo. nõ autem prius. & Hoſt. c. dat duos intelle
ctus ad iſtum verſic. quia verò. Primus, vt in-
telligatur prout glo. intelligit in excõmunica-
tis. vñ dicit, q̃ iſte tex. pcedit potiꝰ declarãdo,
quàm diſponendo: quia non eſt hoc nouũ ius:
vt irrita ſint quæ ab excommunicato fiunt: ſi-
ue ſint conſtitutiones, vel ſententiæ: vel quæ-
cunq̃ alia: vt patet. j. q. j. c. ſi presbyter. §. quod
autem ſacra. & c. ſeq. & c. odit Deus j. de hære
ti. c. excommunicamus. §. credentes. & remit-
tit ad generaliter no. in. c. veritatis. de dolo &
contu. de re iud. ad probandũ. ¶ Secundò prin
cipaliter intelligit de conſtitutionibus & ſen-
tentijs per illos laicos factis, quo ad eccleſiam:
deficit enim eis poteſtas. Ioan. And. intelligit
generaliter, vt patet, q̃ conſtitutiones & ſenté
tiæ, quas tales fecerunt & tulerunt etiam in a-
lios ſubditos, ſunt nullæ propter excõmuni ca
tionẽ: & quòd nullo tempore valeant: vt in re-
gu. non firmatur. de reg. iur. libr. vj. & ſic vide-
tur Io. An. incidere in intellectũ gl. ſed ſecundũ
hoc hæc litera, nihil adducit de nouo: vt dicit
Hoſt. quod mihi non placet: cùm ex verbis &
mente huius tex. colligatur apertiſsimè Papã
voluiſſe hîc augmentare pœnam. c. nõ minus.

a conuẽtionum. co-
lum. j. ff. de pac.
ZACHARIAS.
a ¶ Iuriſditionem.
Sẽtit iſte, q̃ iudex
eccleſiaſticus co-
gnoſcat de ſacrile-
gio: de quo dic, vt
no. in apoſt. ad iſtũ
in. c. cum ſit gene-
rale. nu. 1. in verſic.
tàm ſecularis, quã
eccleſiaſticus. ſ. de
fo. compe. & not.
Gul. de cu. in. l. pla
cet. nume. 9. & ibi
Celſus in apoſt. ad
eum. in verſi. con-
tra ipſum. C. de ſa-
cr. eccle. & in. c. ſa
crilegij. in ver. pro
conſul. ad leg. Iuli.
pecu.

a ✠ SEB. SAPIA. ¶ Administrator. Limita, vt per Ro. in sing. ccccl. incip. iudex officio durante. & ꝙ iudex non posit conueniri durante officio, ponit ei iam Fel. in c. legebatur. circa prin. §. de maio. & obe.

b ¶ An autem. An officialis posit conueniri de maleficio, vel contractu durante officio eius: vide quod scripsit hic do. Anto. & in c. cum contingat. de iureiur. in. xxiiij. colũ. & quod ibi & in tex. & in gl. & . c. prohibentur. ij. q. j. facit qd̃ po. d. Ant. in. c. legebãt. de maio. & obe. ver. extra gl. quæro. Et adde, ꝙ si nõ est spes de fine officij: officialis q alijs nõ posset conueniri tempore officij, potest cõueniri, secũdum. d. Ant. in. c. cæterũ. in vlt. col. de iur. cal. alleg. ad hoc tex. in. l. si finita. ff. de tu. & rat. distra. vbi termini hoc dicit Bal. Pro quo est tex. i. l. interdũ. §. j. ff. de iud. & vide tex. & gl. in. l. ps literarũ. ff. de iud. & in. l. ij. in pri. ff. de in ius vocan. & vide do. Bened. Barg. qui post gl. ponit regulã & fallentias. Et qñ deliquit in officio, an debeat priuari. vide Bal. 2 in. l. mãcipia. C. de ser. fug. Et de hoc qñ officialis posset conueniri pendente officio: vide per Bar. in. l. de pupillo. §. si quis 3 ipsi ptori. i. ij. col. ff. de no. oper. nũ. & vide tex. cũ gl. in. l. nec magistratibus. ff. de iniu. & tex. in. l. si adulteriũ. §. fi. ff. de adul. tex. & ibi Bar. in. l. fenat⁹. ff. de off. p. ¶ Et vt ex oibus supradictis clarè & ordinatè do tria habeã, primo do regulã, ꝙ iudex regulariter durante officio conueniri non põt. tex. est in. l. ij. in prin. ff. de in ius vo. in. c. phibent. ij. q. j. & in l. pars literarũ. ff. de iud. hæc regula fallit. ¶ Primò, in maioribus magistratibus, qui indistincte conueniri possunt. tex. est in. l. magistratibus. ff. de iniu. ¶ Secundò fallit, nisi iudex delinquat pendente officio. tex. est in. l. iubem⁹. C. ad. l. Iul. rep. & quær debeat pẽdente officio remoueri ab officio, & qualiter nõ, declarat Bald. in. l. mancipia. vltra mediũ. C. de ser. fugi. ¶ Tertiò fallit, ni si pendente officio faciat aliquem contractum: quia de illo põterit conueniri pendente officio. tex. est in. l. interdũ. §. j. ff. de iud. & in. l. ij. §. legatis. & §. omnes. eo. tit. ¶ Quartò fallit, nisi iudex pendente officio se submittat alterius iurisditioni. tex. est in. l. receptum. ff. de iurisdi. omnium iudi. & facit text. in c. nos si incompetenter. ij. q. vij. ¶ Quintò fallit, nisi officialis pendente officio conueniretur de furto commisso loco: quia bene de hoc potest conueniri. tex. est sing. in. §. in authenti. vt iudic. sine quo quo suffra. col. ij. quem ibi no. Angel. glo. in. l. ij. in prin. ff. de in ius vocan. Quem tex. etiam alleg. Lud. in suis sing. ¶ Sextò fallit, nisi iudex pendente officio in aliena patria de delicto, vel de contractu conueniretur in propria patria, seu in proprio domicilio, dummodò sit talis causa, quæ possit agitari per procuratorem. secundũ Albe. in. l. senatus. ff. de offi. præsi. ¶ Septimò fallit, nisi officiũ sit perpetuũ: quia tunc ne delicta remaneant impunita, pendente officio poterit conueniri. Ita determinat Bal. per illũ tex. in. l. si finita. ff. de tute. & ratio. distrahẽ. & Bar. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. in. ij. col. ff. de ope. no. nunti. & do. Anto. in. d. c. cæterum. in vlti. col. ff. de iura ca. & in. c. legebatur. circa fi. de maio. & obedi ẽ. Pro quo faciũt ibi ira alle. per. d. Ant. & tex. in. l. principalibus. cũ. l. seq. ff. si cer. peta. & in tellipo verũ, & si officiũ sit perpetuũ ad beneplacitũ Principis. Ita elegãter determinat Bart. in. d. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. in. ij. col. ff. de ope. nounun. & per tex. in l. iurisperitos. ff. de excu. tu. & determinat Bar. in. l. quãuis. circa prin. ff. si cert. pet. Pro quo optimè facit qd̃ not. gl. in cle. & si principalis. in ver. per electionẽ & ibi per Inn. de refer. & . gl. in. c. fi. in ver. perpetuus. & ibi Dom. de sci. li. vj. Et Adde ꝙ in his casibus, ꝙbus officialisqñ dente officio nõ põt conueniri de maleficio, vel delicto: põt tñ cõpelli cõtestari litẽ tãtũ etiã pẽdente officio. tex. est in. l. fenat⁹. quẽ ibi no. Bar. circa prin. assignãdo rationem de off. præsi. & cõpellitur cautionẽ præstare de prosequenda lite finito officio. tex. est in l. si adulteriũ. §. fi. ff. de adulte. & est gl. in. d. c. prohibẽtur. in versi. propter magistratũ. in. fin. ij. q. j.

¶ Itẽ adde, ꝙ magistratus pendẽte officio põt citari: vt cõ pareat finito officio, secundum Bar. in. l. ij. circa prin. ff. de in ius vocan. Item adde, ꝙ eodẽ modo iudex pendente officio suo non potest alium cõuenire. tex. est in. d. l. pars literarũ. de iud. Et de ista materia vide omnino Bar. in. d. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. in. iiij. in primis quæstionibus. & per Bal. in. l. si appellatione. per illum tex. C. de appel. & vide Spe. in ti. de accu. §. j. ver. item illustris. & in ti. de reo. §. j. in. xij. col. ver. item consul. ex quibus iuribus habetis illas limitationes.

¶ Anto. Francisc. An officialis delinquens in officio possit durante officio puniri, vel ex contractu conueniri vltra hic dicta dicas, ꝙ ex eodem processu poterit talis officialis condemnari & criminaliter & ciuiliter: vt in authẽ. vt iudi. sine quoquo suffra. in. c. oportet. el. j. & vide Bal. in. l. venales. C. sentẽ. re. cin. non poss. & vide Barto. in. l. Attilius. ff. de fal. Et de multis pro quibus iudex tenetur, & potest conueniri in syndicatu in fine officij: vide per Ioan. Bertachi. de Firmio. in suo reper. in litera. O. in versi. officialis syndicatus. Et adde, ꝙ officialis fugiẽs tẽpore syndicatus, habetur pro conficto & cõfesso: & talis fuga facit contra eum plenam probationem: vt per Bal. in. l. bonæ fidei. in. v. col. C. de reb. credi. & per Bart. in. l. j. C. de assesso. & per Angel. in. l. lege. ff. ad Sillã. & per Bart. in. l. succurritur. ff. ex qui cau. ma.

& dicen-

in p ræiudicium iuris sui: & tunc dependet ab alia. q. an teneat donatio facta ab excõmunicato. de quo dic, vt dixi in. c. veritatis. de do. & cõ

4 tu. & ibi per doc. ¶ † Opp. contra tex. videtur enim ꝙ deposito officio non posset quis conueniri ratione eius, quod in officio gessit: vt in l. curatores. ff. de admi. re. ad ciuit. perti. cuius contrarium hic innuitur in ver. cæterum. Sol. gl. in ver. intra tẽpus. distinguit. Aut enim agitur de maleficio commisso in officio, & potest conueniri: vt hic, & in. l. iubemus. canonizata j. q. j. At conuenitur ratione contractus: & tũc habet locum contrarium. & hoc secundũ glo. in habente officium publicum salem authoritate: vt quia erat tutor, vel curator: secus dicit in procuratore, quasi iste habeat officium priuatum. alle. l. procurator, qui pro euictione. ff. de procu. vel ideò posuit hanc diuersitatẽ: quia procurator est administrator voluntarius: tutor aũt & curator est necessarius. vñ magis subuenitur ei, qui est in necessitate cõstitut⁹: iuxta no. in. c. ab arbitris. de off. dele. li. vj. sed hoc vltimũ dictũ gl. non procedit indistincte. imò videtur contra. l. fi. ff. de insti. vbi institor, qui est

a voluntarius administrator,[a] non tenetur finito officio de his, quæ egit in officio: vnde in procuratore seu in alio administratore voluntario, an & quando teneatur ratione administrationis post finitum officium? Dic, vt plenè no. Car. in d. l. procurator, qui pro euictione. In haben te verò officiũ necessariũ: dic, vt ibi no. in. l. post mortẽ. ff. quando ex fa. tuto. ¶ An

b autem,[b] quãdo, & vsq; ad quantũ tempus possit officialis conueniri ratione delicti, quod in officio cõmisit: vide plenè per Bart. in. l. j. ff. ad leg. Iul. repet. & vbi concludit, ꝙ in patria sua semper potest conueniri secundum materiam actionis. In loco autem vbi officium exercuit, non potest conueniri, nisi in syndicatu suo: qui debet expediri intra quinquaginta dies: vt in. l. j. C. vt omnes tàm ciui. quàm crimi. & facit iste tex. pro opi. Barto. Nã hic indifferenter isti tenentur & remanent obligati post depositũ officium. Dices tu, quare post depositum officiũ teneatur ratione delicti, & non ratione cõtractus? Dic, ꝙ præ textu officij non debet delinquere, vnde delictum potius concernit eum, quàm officium: vt in. d. c. Romana. §. caueant.

15 & dicẽdum vt plenè no. in d. l. aut facta. & in. d. c. dilectus. ¶ † Et per prædicta dicit hic Goff. ꝙ si potestas aliquid extorsit, tenetur ipse, & non successor: & vniuersitas tenetur, quatenus est facta locupletior. alle. ff. de act. emp. l. Iulia. Dic de ho c, vt j. latius dicam. Colligit etiam Goff. ex hac Decr. potestatẽ Bononiensem, vel iusti tiarium Neapolitanum fore excõicatum, si cõpellat scholares clericos sub se litigare: & ab eis pecuniam exigat: cùm non sint de sua iurisditione: sed illorũ Episcoporũ, in quorum diœcesibus studẽt. arg. §. eo. ti. c. non minus. Do. Anto. dicit, ꝙ hæc Decret. non probat: & ꝙ contrarium cõmuniter tenetur per tex. iuncta glo. in. c. ij. de fo. cõpe. Ex eo enim, ꝙ clericus compellitur litigare coram laico, iudex non est excõicatus, secundum eum. ¶ Aduerte tu melius & latius: aut secularis iudex cõpellit clericum per districtionẽ personalẽ ad respondendum coram eo: & tunc indubiè incurrit excõmunicationẽ. per. c. si quis suadente. xvij. q. iiij. & . c. nuper j. de sententen. excom. Aut compellit eum litigare sine districtione personali fortè metu pœnæ: & tunc secundum iura antiqua iudex non erat excõmunicatus: sed excõmunicandus. & secundũ hæc tempora intelligo. c. ij. alleg. per do. Anto. Sed hodiè per. c. non minus. §. eo. di co non solùm in clerico, sed etiam in laico, qui aliàs est de foro ecclesiastico, ꝙ si secularis turbat iurisdictionem Prælati, & monitus non desinit, ipso facto incurrit excõmunicationem. vt est tex. no. in. d. c. non minus. in ver. iurisdictionem. & expresè hoc sentiunt ibi Host. & Io. And. qui per illum tex. dicunt, ꝙ hodiè infiniti iudices, seu Rectores sunt legati, qui non solũm diminuere: sed etiã in totum subtrahere iurisdictionem ecclesiasticam moliuntur: qđ no. Non est enim ille text. restringendus, sed ampliandus: cũ emanauerit in fauorem ecclesiæ & clericorum: maximè pro libertate conseruanda: vt in simili no. dicit glo. in. c. sciant cũcti. de elec. lib. vj. Hodiè verò de iure nouissimo, adde tex. no. in. c. quoniã. de immu. eccle. eo. li. per quem fertur excõmunicatio ipso facto sine aliqua monitione, contra omnes, qui impediunt literas impetrari à sede apostolica, in causis spectantibus ad forum ecclesiasticum: vel impedientes litigari coram ordinarijs locorum, in causis spectan-

16 tibus ad eos. & dic latius, vt ibi leg. & no. ¶ † Opp. contra tex. videtur enim, ꝙ successor nõ debeat prægrauari ex facto & delicto prædecessoris: vt in reg. non debet. de reg. iur. lib. vj. Nam delicta debent tenere suos authores: vt in. c. quæsiuit. de his, quæ fiunt à maio. par. cap. & . l. sancim⁹. C. de pe. Sol. glo. fi. in prin. quòd ex quo successor negligit satisfacere, non tenetur ex delicto alieno: sed potius ex proprio. Ex quo enim succedit in honore, debet succedere in onere satisfaciendi. Ego intelligo gl. & tex. quando officialis deliquit prætextu officij ad commodum ipsius officij, seu vniuersitatis. Tunc enim tenetur successor satisfacere, cum succedit in officio: secus autem si officialis deliquit, vel contraxit ad commodum proprium: vel libidinem suam satiandam. Nã tũc nõ successor: sed ipse & eius hæres conueniri debent; iuxta id, quod leg. & no. in. l. j. & . ij. ff. ad leg. Iul. repetũ. & in. l. iubemus. C. eo. & in. l. nec magistratibus. ff. de iniur. & in. c. j. de solut. & in. c. j. de depositi. cũ simi. & in hoc casu procedit contrarium. Et hoc fortè voluit Inno. hic, in eo, quod dixit istum §. cæterũ. solũ habere locũ, qñ quis succedit solũ in regimine illius, qui fuit excõicatus ex causis hîc contentis: vel aliter qualitecunq; propter libertatẽ ecclesiæ violatã: secus dicit, si ex alia iusta causa esset potestas excõicatus, vel consiliarij: vel vniuersitas: seu ciuitas interdicta: tũc em successor non esset excõicatus, secundũ eũ. Host. aũt loquitur magis clarè, dicens illud certũ esse ꝙ quicũq; succedit excõicato, & fouet factũ dãnatum, propter qđ pdecessor excõicatus fuit, eandẽ sententiã incurrit. qđ no. Et puto, ꝙ vbi expresse fouet, statim alio tẽpore nõ expectato sit excõicat⁹: puta, quia clericũ captũ pdecessorẽ, tenet in carcere: vel quid simile. arg. hîc in fi. & . c. concubinæ. de sentẽ. excõ. sed vbi nõ fouet, sed nõ satisfacit, nõ sit illico excõicatus: sed debet expectari per mensem. arg. hîc. ¶ Sed contra hoc, & cõtra tex. opp. & videt, † ꝙ suc-

17 cessor in officio debet indistinctè & illico esse excõicatus: quia sententia excõicationis fertur sub nomine dignitatis: vt in. c. quoniã Abb. de offic. deleg. Sol. no. hîc gl. fi. qillud nõ habet locũ hoc casu: cũ agatur ratione delicti. No. sing. & dic clarius, ꝙ. c. qñ Abbas. locũ habet, qñ dispositio concepta sub nomine dignitatis, est pariter proportionabilis dignitati & personæ. Tunc enim indubiè videt potius contemplata dignitas, quàm persona: secus aũt vbi materia est ꝓportionabilis personæ dũtaxat, & nõ dignitati: quia tũc semper contẽplatur persona, & nõ dignitatẽ: vt hîc. Nã cũ excõicatio liget animã, & ferẽ propter delictũ, seu contumaciã: non potest cõ cernere dignitatẽ, seu officiũ: cũ non habeat animã: vt in. d. c. Romana. nec dignitas deliquit, sed persona: ideò cõcernit personã, siue exprimatur nomen ꝓpriũ, siue appellatiuũ. Idẽ dicimus econtrà in dispositiõe concernente dignitatẽ tm̃: vt nõ extendaf ad personã: licet sit expressum nomẽ propriũ tm̃: vt in. d. c. dilecti. de fo. compe. & de materia vide quod plenè dixi in. c. quoniã Abbas. p̃alle. ¶ Extra gl. quæro, dicitur in ver. *cæterum*. ꝙ tàm predecessor, quàm successor tenet hîc ad satisfactionẽ debiti, in quo cõsistit ista satisfactio. Sol. dicit Inn. ꝙ iste officialis debet oẽ damnũ emẽdare eccl̃iæ; qđ ex ipsius regimine sibi cõtingit. & si cõsiliũ dedit ad colle ctã imponẽdã: ipsam eũ emẽdare oportebit. siaũt cõsiliũ nõ dedit: tũc fortè nõ cogef ad emẽdationẽ collectę: sed tenebit ad interesse quod ecclesiæ ex ipsius regimine contigit: & fortè pœnã spiritualem, vel etiam pecuniariã eũ subire oportebit, secundũ quod bonus iudex arbitrabitur. Hæc sunt formaliter verba Innocent. quæ

18 Io. And. aliter nõ declarat. ¶ †. Sed quærit, quid si nouus rector operã dedit quantũ potuit, vt hîc emendare tur, sed vniuersitate resistente, non potuit, quod intendebat obtinere: arguit primò, ꝙ sit excusat⁹. ar. c. si habes. xxxiiij. q. iij. fed ipse finaliter tenet cõtrariũ. Debet enim si non potest obtinere, relinquere regimen: nec secundum eũ timeat hoc casu amissionẽ salarij: quia cum vniuersitas sit in culpa, nihilominus tenetur sibi ad salariũ: cũ per ipsum non stet quominus regat. Et idẽ dicit eadẽ ratione, si contra expressam inhibitionẽ antiqui rectoris vniuersitas processit ad collectã impo nendã: quasi sentiat, ꝙ debeat antiquus rector, si volebat euitare culpã & pœnã excõicatiõis relinquere regimen. Cũ prædictis sim

19 pliciter recitando transit hîc do. Anto. † Sed Pe. de Anch. dicit hęc vera in rectoribus: sed in cõsiliarijs, qui cõtradixerũt prædictis, dicit se credere: ꝙ nõ tenenf dimittere officiũ: sed sufficit eis, ꝙ cõtra dixerint ad euitationẽ pœnæ. arg. no. in. c. j. de his, quæ fi. à maior. par. ca. & . l. qñ. C. de appell. quam dicit ad hoc not. Ego quantũ ad hoc vltimũ respectu consiliariorũ allego Inn. qui hunc articulũ tetigit in. c. nouerit. de sent. excõ. vbi ponit duas sententias, seu opin. Nã quidã dicũt, ꝙ etiã si dederunt contrariũ consiliũ, tenentur di mittere dignitatem & officiũ. Alij contra, si nõ possunt obuiare

20 malis agendis. ¶ † Ego latius & clarius istã materiã attingendo facio tria mẽbra. Aut eñ loquitur in rectore, quia erat grauaminis: aut in successore: aut in in consiliarijs. Primo casu, aut rector non cõtradicit: sed dedit consiliũ, & auxiliũ, & præcedente monitione incurrit excõicationẽ: vt in. d. c. nõ minus. & tenetur de delicto satisfacere siue fuerit excõicatus, siue nõ. Versabitur aute satisfactio in hoc: nã si potest inducere vniuersitatẽ ad satisfaciendũ, in cuius cõmodum collecta versa est: & tunc solùm ipse tenebitur satisfacere de delicto suo secundum arbitriũ iudicis. Nã violauit libertatẽ & immunitatem ecclesiæ: ergo potest citra emendã damni puniri de delicto suo. ar. xvij. q. iiij. c. quisquis. & in. c. cum sit generale. de fo. compe. & optimè facit. c. sicut dignũ. de homici. Si aũt vniuersitatẽ non potest inducere ad emendã damni, tenetur ipse in totum satisfacere, quia non debuit ipse dare consiliũ, aut auxiliũ. Et si plures fuerint cõsulentes, vel auxiliũ impendentes: an omnes teneãtur insolidũ: an pro pãrtẽ? vide per Inn. in. d. c. sicut dignũ. Si verò rector restitit quantũ potuit: an teneat, si nõ dimisit officiũ, seu dignitatẽ? Io. And. sentit hîc, ꝙ sic. & videnf cõiter sequi doc. ¶ Sed certè circa hoc posse dubitari cũ hoc nullo iure caueatur: imò potius tex. in. c. non minus. innuit contrariũ: dũ solũ excõicat rectores imponentes collectã & aliter turbantes iurisditionem ecclesiasticã, & fauores eorũ. Sed iste rector de quo quæritur, nec collectã imposuit, nec fuit fautor, imò contradixit quantum potuit: ergo nõ debuit in aliquo puniri. Nec tenet officiũ dimittere: cũ ipse nõ cogatur ad cõmittendã iniquitatẽ. arg. c. Ephesis. xliij. dist. Nã potest ipse dicere, sicut dicit Apostolus: mũdæ sunt manus meæ. &c. vt ibi: sed si ipse posset obuiare, vel cogere, ne exercerent hãc iniquitatẽ: † tũc fateor, quòd veniret puniendus, si nõ obuiaret, vel

21 non dimitteret officium: vt in. c. Iulianus. & c. dominus. xj. q. iij. In no. tamen in. c. nouerit. præalleg. in ver. editæ. clarè sentit, ꝙ isti

tenentur dimittere officium à principio, si non possunt facere sta
tuta deleri de libro communis. Et facit pro hac opi. quia non de-
bent exercere officium in loco ecclesijs aduerso: & quia debent fa
cere quantum possunt, vt iniquitati obuietur. & per hanc consy-
derationem possunt sustentari dicta Io. An. & Inno. in. d. c. nouerit.
22 licet sit valde rigorosum. ¶ † Ad secundū respectu successoris, dic,
q; aut negligit satisfacere seu inducere vniuersitatē ad satisfaciendū:
& tenet, vt p̄decessor: vt hîc. Aut nō neglexit, sed nititur vniuersi-
tatē inducere ad satisfaciendū quantū potest: & dic: vt. s. dixi in præ
decessore. Nā pōt dubitari, an teneat dimittere officiū: si nō potest
aliud facere, & possunt induci prædicta pro & contrà: & maximè
l. j. ff. de magi. conue. vbi solùm tenentur isti magistratus, qui con
senserunt. & non alij. Ad idem. c. Romana. §. in vniuersitatem. in
fi. in præalle. vbi innuitur, q; pro delicto collegialiter cōmisso, de-
bent duntaxat culpabiles puniri: qd̄ tamen est intelligendum, & di
stinguendum: vt not. Bart. in. d. l. aut facta. in fi. ff. de pœn. Tutius
tamen est dimittere dignitatem, seu officium. arg. ex his, quæ. s. di-
xi in. d. c. nouerit. ij. respondo. In consiliarijs autem ecclesiæ sunt o-
pi. Si enim dederint consilium ad hæc grauamina inferenda, iudu
biè sunt excōmunicati. vt in. d. c. nouerit. ¶ An autē teneantur in-
solidum, an pro parte ad onus satisfactionis? dic: vt no. Inno. in. d.
c. sicut dignum. Si verò tacuerint: ita, q; non consuluerint pro, nec
contra: dic, q; inuoluuntur pœna & peccato cū his, qui expres-
sè consenserunt: vt not. dicit Inno. in. c. j. de his, quæ fiunt à ma-
io. par. cap. & hoc ideo: quia ex quo vocantur, vt consulant, si ta-
cent, sunt in culpa. argu. in. l. de ætate. §. qui tacuit. ff. de interrogat.
act. & in. c. si post præsitam. de confes. lib. vj. Aut expresè consen
serunt: & hoc est dubium, an teneātur dimittere officium. Inn. re-
fert opi. contrarias in. d. c. nouerit. Tutior via est: vt dimittant of-
ficium. arg. ibi. Posset tamen sustineri oppositum, per not. per In-
23 no. in. d. c. j. & per illud. c. Romana. in fine. ¶ † Vlti. hîc quæro, an
mēsis qui expresè datur hîc successori ad satisfaciendū ante, quàm
incurrat excommunicationem, detur etiā prædecessori, qui erat tē-
pore grauaminis? Hostiē. tenet q; sic: quia iste ver. nisi satisfecerit.
& c. refertur ad vtrumq;. & est declaratio. c. nō minus. vbi tempus
non fuerat declaratum. & cum hoc dicto transeunt cōmuniter o-
mnes docto. pro hoc dicto satis facit. c. inquisitioni. de appell. iun-
cto. c. cū dilecti. de dona. & quæ dixi in. c. ij. inquisitioni. de appel.
Cùm enim hîc fit mentio de prædecessore, sicut de successore, &
circa factum ipsius prædecessoris nulla sit temporis determinatio
hîc, vel in. d. c. non minus. non apparet ratio, quare illa temporis
determinatio nō debeat cōcernere vtrūq; præsertim, cùm sit in
fine posita. Facit quod no. Bart. in. l. prætor. ij. ff. vi bo. rap. & l. ta-
lis scriptura. ff. de legat. j. Posset tamen meo iudicio sic æquè distin
gui: q; aut præ decessor, cum instaret circa collectam extorquen-
dam fuit admonitus: vt desisteret: & ipse non solùm destitit, sed p
cessit ad executionem faciendam: & tunc illico mense non expe-
cto incidit in excōicationē. Frustra em̄ hîc expectatur per men-
sem. Nā. c. non minus. dicit, q; si iste monitus non desistit, excōica-
tione inuoluitur. Iste autem satis dicitur desistere, cùm processit
post monitionem ad executionem. Sed alia est ratio in successore:
quia sibi datur mensis, non vt desistat: sed vt satisfaciat: vnde meri
tò cum in hoc possint inter vtrumq; notari diuersitas: non debet
illa determinatio tēporis vtrunq; pariter concernere: per ea, quę
no. Bar. in. d. l. prætor. Sed vbi prædecessor non processit ad actū
contrariū, puta, ad executionem: sed non desistebat à petitione &
executione: vel fuit admonitus post executionem: vt satisfaceret:
tūc cū sit in eis eadē ratio, habebit locum in vtrisq; illa mensis de-
terminatio. Et hæc no. per quæ habes materiam. c. plenè declaratā.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia, an & per quos possit grauari prætextu procurationis fiendæ.*
Ecclesia si fuit integraliter exacta per Episcopum ex aliqua re vtili, ha-
bet postea regressum contra alias ecclesias.
2 *Legato Papæ debent subuenire etiam clerici in eius necessitatibus.*
3 *Collectantes ciuitatem pro oneribus publicis, non debent conse qui aliquam*
vtilitatem: imò puniuntur si plus exigunt.
4 *Pœna quam soluunt personæ ecclesiasticæ, debet conuerti in pios vsus.*
Superior qui non fecit delinquentes soluere integralem pœnam: vel fecit
soluere minorem, an sit puniendus?
6 *Pœna quadrupli præsupponitur debita de iure canonico.*
7 *In materia consentiente, vide plenè hîc.*
8 *Furtiua res, vel alio modo indebita retenta, debet actualiter restitui: nec suf*
ficit pœnitere de peccato.
9 *Naturaliter tantùm debitum est soluendum in foro conscientiæ. nu. 15.*
10 *Eleemosyna non potest fieri de re restitutioni subiecta.*
Naturaliter tantùm obligatus peccat: nisi adimpleat, quod promisit.
12 *Meretrix non tenetur ad restitutionem turpis quæstus: sed bene debet pœ*
nitentiam gerere, tàm ipsi, quàm illi, qui dant: simile in istis mathema-
ticis: qui non tenentur etiam in pauperes erogare. nu. 13.
14 *Meretrix potest facere eleemosynam de pecuniis, quas acquisiuit: nec eas*
tenetur restituere: secus illa, quæ non est meretrix.
Meretrix licitè pōt petere, quod sibi promissū est: secus si nō est meretrix.
15 *Falcidia an debeatur hæredi in foro animæ. & num. 17.*
16 *Hæres, an naturaliter sit obligatus ad soluenda integra legata.*
18 *Obligatus ciuiliter tantùm, puta in chyrographo vltra biennium, no tenę-*
tur in foro animæ.
19 *Condemnatus iniustè non tenetur soluere condemnationem in foro animæ.*
20 *Sententia iniusta, vel iniqua nullam parit obligationem: nisi post decenniū:*
etiam quòd non fuerit appellatum: nisi sit confirmata. & nu. 24.
21 *Si ex sententia iniqua quis aliquid consequatur, tenetur in foro animæ ad*
id restituendum.
22 *Scientia nō excusatur, si ex cōfessione partis, pro qua ē lata, dicatur iniusta.*
23 *Præsumptio iuris & de iure admittit probationem in contrarium ex con*
fessione partis. & nume. 39.
25 *Præscribens, an sit obligatus restituere in foro animæ: maximè superue-*
niente scientia rei alienæ.
Præscribens, an teneatur, oblato sibi precio, quo emit, rem ipsam vero do-
mino restituere.
26 *Filiusfamiliàs, an & quo casu teneatur in foro conscientiæ restituere pe-*
cuniam, quam mutuatò accepit. & nu. 8.
Exceptio Macedoniani non potest opponi, quando fuit mutuatum filio ex
causa necessaria, in qua patris pietas verosimiliter non recusasset.
27 *Mulier tuta exceptione Velleiani, non tenetur in foro animæ.*
28 *Obligatus rem restituere illi, qui potest in integrum restitui, an teneatur in*
foro animæ illam rem restituere.
Acquirens ex contractu ipso iure nullo propter solennitates non seruatas
tenetur rem illam in foro conscientiæ restituere secundum vnam opi-
nionem, quæ non est vera.
Emens vel vendens rem vltra, vel intra dimidiam iusti precij, quo casu te
neatur in foro animæ: quid autem si postea superuenit notitia maioris,
vel minoris precij. vide nume. 38.
29 *Ecclesia vendens non debet recipere vltra verum precium & oblatum.*
31 *Naturalis obligatio oritur ex contractu ipso iure nullo ratione solennita-*
tis non seruatæ.
Electus, licet non solenniter non teneatur in foro conscientiæ renuntiare,
qui a electio habuit fundamentum naturale, licet solennitates iuris post
tiui defecerint.
32 *Aduocatus, procurator, medicus, & similes, illicito negotio negotiantes*
si aliquid vltra debitum lucrantur, non tenentur in foro animæ restitue
re: si dolus malus abst.
33 *Officialis vltra debitum exigens, tenetur in foro conscientiæ restituere.*
34 *Acquirens aliquid vltra debitum in negotiationibus, an & quo casu te-*
neatur illud in foro animæ restituere, vel in pauperes erogare.
35 *Ludens & vincens, an & quo casu sit obligatus ad restitutionem in foro*
animæ, quod in foro fori.
36 *Hypocrita, si quid acquirit contemplatione boni Christiani, debet in paupe*
res erogare, vel ecclesiæ restituere.
37 *Constitutio Imperatoris contra ius naturale emanata sine causa in nullo fo*
ro est seruanda.
38 *Lex, vel statutum emanatum ob aliquam iustam causam: an dicta causa ces*
sante debeat obseruari?
40 *Emens bona confiscata propter aliquam solennitatem non seruatam: an e-*
met cum bona conscientia. vide remissiuè.
41 *Hæres non conficiens inuentarium, non tenetur in foro conscientiæ vltra*
vires hæreditarias.
Pœnæ & damna, an sint in foro animæ soluenda.
42 *Hæres an teneatur in foro conscientiæ soluere legata in minus solennite-*
stamento

stamento relicta.
43 *Testamentum minus solenne, an pariat naturalem obligationem.*

CAP. VIII.

Via plerique. ¶ Hoc dicit: Prælati plo de
bito à subditis extorquen-
tes p̄textu p̄curatiōis, vel alterius seruitij impēsi lega
to vel alteri, illud restituēt & tātundē pauperibo ero-
gabunt. Primò p̄hibet. Secūdò pœnā imponit contrafacienti. ibi:
quod si. Tertiò superiori negligenti pœnā cōminat ibi: *superior au-*
tem. ¶ Casus literalis. Aliq̄n cōtingit, q; Episcopi & alij Prælati, vt
procurationem vel aliud seruitium impendāt legato vel alij, plus
extorqueāt à subditis, quā soluāt legato, vel alij, & sic in aliorū da
mnis lucra sequunt. Prohibet conciliū, ne decæterò id fiat, q; si qs
cōtra p̄sumpserit, sic extorta restituat: & tantundē de suo cogatur
pauperibus elargiri. & si de hoc ad superiorē querela peruenerit,
& negligens fuerit in huiusmodi statuti executiōe, canonicę subia
1 ceat vltioni. B. ¶ † No. ar. q; ad superiorē pertinet imponere & exi
gere collectā pro legato p̄curando, seu alijs oneribus cōiter immi
nentibus p̄soluendis. Quādoq; tn̄ expediunt per totū clerū, seu
procuratores syndicos cleri: vt in. c. accedētes. de præscr. Quādoq;
à qualibet ecclesia vel prælato legatus exigit procurationem inte
grā: sed ecclesia exacta habet postmodum regressum cōtra alias ec
clesias. de quo dic, vt in. c. cū instantia. s. de cēsi. Illud tamen certū
est, q; in illis onerib⁹ imponēdis, debēt oēs vocari etiā si sint religio
2 si: vt in cle. j. de censi. qd̄ no. ¶ † No. ij. q; legato Papæ, nedū procu
rōnes debent, sed alia seruitia. debēt em̄ clerici ei subuenire in suis
necessitatib⁹: vt in. c. ego. N. de iureiu. Et vide generaliter qd̄ p̄nt exi
gere legati: per no. in. c. p̄curatiōes. s. de cēsi. vbi p Inn. vide et p Io.
3 An. in. c. exigit. eo. ti. li. vj. ¶ † No. iij. q; exigens collectā p̄ one-
ribus publicis nō debet aliquā vtilitatē consequi: imò puniuntur si
plus exigāt, quàm impendūt. & no. pœnam hîc cōtra eos statutā.
4 ¶ † No. q; clerici & prælati [a] q̄nq; puniuntur pecuniatiter: & est
a valde honestum, q; talis pœna cōuertat in piū vsum: sicut hîc di-
spōsuit Papa in casu isto. Qualiter aūt in alijs pœnis imponendis
per iudicem sit p̄cedendū: vide qd̄ dixi post doc. in. c. licet. de pœ.
5 & qd̄ no. Io. post Host. c. j. de homi. li. vj. ¶ † Vlt. no. q; superior nō
pōt p̄ libito remittere pœnā à iure impositā: imò punitur, si negli
git illā imponere. Quid aūt si subest causa, vel fine cā imponit pœ
nā minorē debito: vide quod legitur & maximè p̄ Bar. in. l. quid er
go. §. pœna grauior. ff. de his, qui not. infa. & l. j. ff. ad Turpil. in. ij.
6 col. vbi ponit Bart. quædā no. ¶ † Oppo. contra tex. in eo, qd̄ sol-
uitur aliud tātundē, nō illis à quibus indebitū fuit extortū, sed pau
peribus. Et sic ob. c. p̄curationes. in fi. s. de cēsi. vbi duplū datur ec-
clesijs grauatis, & non pauperibus. Sed gl. nostra soluit duob⁹ mo-
dis. Primò, q; ignorabatur quantū quilibet contulisset. ideò solu-
tio fit pauperibus. in cōtrario secus. hāc solutionē reprobat & be
ne, quia sicut quilibet restituit, quantum quisq; soluit, ita potuit
restitui tantundē: ideò soluit secūdo. qd̄ in contrario plus excesit
superior, quàm hîc. Idē em̄ cōmisit crimē concussionis: quia de di-
recto plus extorsit à qualibet ecclesia, quàm deberet habere: ideo
potuisset de stricto iure puniri in quadruplū: cū talis sit pœna cō
cussiōis. s. cū superior prætextu officij extorquet aliqua à subditis:
vt. j. q. ij. c. sancimus. in fin. & xxxiij. q. j. c. militare. cū si. hîc autem à
nemine extorsit vltra, quàm soluit. & sic cōtra neminē cōmisit cō
cessiōis crimē, sed facta coaceruatiōe plus reperit percepisse, quā
soluisse. & ideò satis est, quòd cuilibet reddatur suum: & in pœnā
iste superior cogitur dare pauperibus tm̄ plus, quantum habito re
spectu ad totā summā extorsit, & p tāto fuit iudicio meo cōsyde
ratio bona. ¶ Extra gl. soluitur alijs modis. & primò per Io. And.
& Phi. dicentes, q; in effectu idē disponitur hîc, quod ibi. Nā quod
datur ibi ecclesijs, intelligitur datū pauperibus, qa quod habet ec-
clesia, pauperum est. xvj. q. j. c. fi. Secundò soluitur per Gof. dicen-
tē, q; contrariū locū habet cū grauaī ecclesia hîc, q̄n grauanī clerici
singulariter: quia propter vitandas inimicitias inter prælatū & cle
ricos fit erogatio inter pauperes. argum. ff. fami. erc. l. planè. Similе de Iudæis. c. cū sit. & c. ad liberandum. Sol. tertiò Hostiē. q; casus
sunt diuersi, & non contrarij. Si em̄ Prælatus grauat subditum: tūc
habet locum. d. c. procurationes. in fi. vt in Xenijs: vt quia recepit
Xenia tēpore visitationis: & tunc habet locum
c. Romana. cū seq. de censibus. li. vj. si alio tem
pore aliquid extorsit à subditis, habet locū ca.
de Eulogijs. xvij. dist. sed melius alleg. c. præce-
dens. quod incipit quoniam. vbi dicitur, q; si
Archiepūs aufert aliquid alicui Episcoporū ve-
nientium ad conciliū prouinciale, punitur in
quadruplū. Si verò Prælatus excedit propter
seruitium factum legato, vel alij: tunc habet lo
cū, quod hîc dicitur. & dat aliā solu. sub dubio
fortè: dicens, q; hodiè indistinctè redditur du-
plum. Remittit ad no. in. d. c. procuratiōes. Ibi
em̄ dicitur, q; licet vbi aliquid extorqueatur p
vim, seu per concussionem, habet locū illa pœ
na quadrupli: vt in iuribus prælleg. & arg. in
auf. vt iud. fine quoquo suffra. §. sic igitur. &. §.
necessitatē. in fi. videtur tamen q; in his sufficit
de iure canonico, q; reddatur duplū. Nā decre.
Romana. prælleg. loquitur de Xenijs, & de
violenter extortis secundū eū. & recitando ita
transit ibi & hîc Io. And. ¶ Sed plus mihi pla-
cet p̄cedēs sol. quia. c. Romana, simpliciter lo-
quit in recipiente munera tpe visitationis. c. ✠ BSB. SAPIA.
verò se. loquitur in eodē casu, videlicet in vio- a ¶ Prælati. Idem
lante debitum visitationis: quia aliter exigit, q̄ dicit do. Felin. in
debeat, mandat indebitum restitui duplicatū. c. irrefragabili. §.
& sic loquitur in casu. c. procuratiōes. Nec de- cæterum. colū. ij.
bemus de facili inducere iuris correctionē: vt verfic. tertia con-
in. c. cum expediat. de elect. lib. vj. Quare aūt clusio. s. de offici.
hîc & ibi non punitur in quadruplum? potest ordi. & ibi quan-
responderi, q; in istis iuribus excesit Prælatus do Episcopus p
petendo, aliàs debitum & exercendo principa- delicto posit im
liter efficium suum: sed incidenter extorsit vl- ponere pœnā pe
tra debitum. vnde non cōmisit directè violen cuniariam.
tiam, seu concessionem: ideò minus punitur.
Sed in. c. qm̄. præalleg. & similibus cōmisit in-
directè concussionis crimē: quia prætextu of-
ficij & potentiæ extorsit omnino indebitum:
ideò plus punitur. ¶ Quare autem in. c. procu
rationes. erogatur pœna ecclesiæ gaauatæ: hîc
autem in pauperes? dixit do. Car. vltra p̄dicta,
q; ibi fuit ecclesia dupliciter grauata in eo. s.
quod extorsit plus debito: quàm in onere mā-
sionis: quia mānsit apud ecclesiā plus quā debe-
ret: ideò magis subuenitur, quàm hîc: vbi cleri
ci fuerūt grauati solū in eo, quod soluerūt vl-
tra debitū. Certè hæc non est bona sol. quia. c.
procurationes. &. c. ij. de censi. li. vj. loquuntur
generaliter qualitercunq; ecclesiæ grauentur
tempore visitatiōis plus debito: ideò tene sol.
gl. declaratā: vt. s. sol. Gof. ¶ An autem qn̄ sol-
uitur quadruplū, totū sit pœna? Io. An. dicit,
q; non: sed inest persecutio: vt tm̄ triplū sit p
pœna. de quo remittit ad no. j. q. vij. c. in eū. sed
voluit alle. j. q. j. nā ibi est illud. c. cū gl. sua An
alię pœnæ possunt excedere quadruplū, remit
tit Io. An. ad no. xj. q. ij. c. cū deuotissimam. &
xvij. q. iiij. fi quis domū. vide tn̄ de pœna du-
pli, tripli, & quadrupli: qd̄ legit & no. in. l. j. in
prin. ff. de pub. & instit. de accu. § tripli. cū seq.
7 ¶ † Extra materiam cap. scias, q; Inn. tractauit
hîc not. & subtilem materiā restitutionis fien-
dæ in foro pœnitentiali, sumpta occasione ex
isto tex. in eo, quod mandat erogationem pœ-
næ debere fieri in pauperes Christi, & singula-
riter tractando materiam per eum tactam pos
sunt formari. xiij. q. Sed do. Anto. reduxit ma-
teriam ad sex casus. Et quanquam subtiliter
procedat: tamen aliquatenus per illos sex casus

a ¶ Duas regulas. In hac materia conſcientiæ capias etiã aliã regulã, ꝙ lex poſitiua, quæ innititur præſumptioni, & non veritati, non eſt ſeruanda in foro conſciẽtiæ: ſecundũ Bal. in d. l. ea, quæ. Secus ſi lex non ſe fundat ſup ꝑſumptiõe ſed ſup veritate: qa tũc illud, quod obtineꝫ de iure ciuili: obtineꝫ ẽt in foro conſcientię: ſeu pœnitentiali: ſecundũ Bal. in authen. ingreſſi. in. vij. col. verſic. circa primũ pone. C. de ſacroſanc. eccle. Latè ſir a mat iſtam regulã Ancha. in reg. poſſeſſor. lib. vj. Limita tamen fingu. eſ ſe verã, niſi præ- b ſumptio ſup qua ſe fundat lex poſitiua, eſſet apparens & quaſi in dubitata præſumptio, vt eſt ꝑſumptio, quæ ſurgit ex lata culpa: ſeruabitur in foro cõſcientiæ, quemadmodum ſi illa lex fundaret ſe ſuper veritate. ita ſingu. dicit Inno. in. c. ſi cut dignũ. de homicid. quẽ ſequuntur do ct. in varijs locis: & tene mente: quia eſt aureum & ſolenne dictũ, vſq; ad hęc tempora à nemine alle. Et iſta faciunt ad ea, quæ dicuntur per iſtum in . vij. 8 q. j. eo. & in. c. j. circa med. ſ. de conſti. De iſto argu. an & quãdo. l. poſitiua ſit ſeruanda in foro conſcientiæ, vide elegãter p Abb. in. c. Rex pacificus. in. ij. col. in pro œ. Grego. vbi alle. bona iura. Anto Franciſc.

¶ Circa hoc quod dicitur de lege poſitiua, an ſit ſeruãda in cõſcientia? dicas, ꝙ ſi aliquid committitur contra ſcientiæ alicuius, id videtur eſſe ſibi cõmiſſum tanquam bono viro: 9 & vt ſecundũ veritatẽ iudicet: vt per Bal. in. l. ij. in. iiij. no. C. de fideic. & in. l. nemo. in fi. C. de ſen. & inter. omniũ iu. & vide gl. in. c. v. de corp. vitia. & in. cle. j. de iurepa. Et adde, ꝙ qñ eſt ſtandũ conſciẽtiæ alicuius. nõ põt fieri probatio in contrariũ: vt no in. c. ſtatutũ. in. ſ. aſſeſſorem. & ibi gl. de reſcr. li. vj. quod eſt verum in his, quæ ſunt parui præiudicij, aliãs poſſet quæri de malitia, vel imperitia illius: vt tenet Bald. in. l. j. in. j. col. C. de re. cre. & habeẽ ꝑ gl. & do. in. l. inter ſtipulantẽ. in. ſ. j. ff. de ver. ob. & vide gl. in cle. j. in ver. oneramur. de iurep. de quo etiam vide Lanfrã. de oria. poſt Roma. in rub. de arbi. in. iij. col. & quid importẽt illa verba, cõmittimus conſciẽtiæ tuæ. vide latè ꝑ Alex. de Imo. in. l. ſi ſic. ff. de leg. j. & in. l. j. ff. de leg. ij.

b ⁂ SEB. SAPIA. ¶ Vbicunq; vide Pe. de Anch. in cõſi. xxj. inc. videẽ j. facie. Cal. in conſ. xx. inc. an ſi ſtatutũ ſub ti. de conſti. & Pe. de Anc. in cõſ. xlj. inci. prima facie. & Bal. in. c. in omni. in prin. ſ. de teſti. vbi dicit, ꝙ à lege humana excuſatur, nõ peccat: niſi ſit cõtraria legi diuinæ. de quo etiã late ꝑ Fel. in. c. vigilanti. ſ. de præſcr. & Sozi. in. l. ij. col. xij. ff. de vul. & pupill.

intricatur materia. ego clarius attingendo materiam ponam duas regulas, [a]per quas iudicio meo deciduntur illæ quæſtiones & ſimiles. & poſteà proſequar ſingulariter & ſigillatim illas quæſtiones Inno. & aliquas, quas addit hîc domi. Anto. Prima regula ſit iſta: ꝙ vbicunq; [b] ius poſitiuum habens concurſum legis, ſeu ęqtatis naturalis diſponit ſuper reſtitutione, vel retentione, ſeruanda eſt talis lex etiam in foro conſcientiæ. hæc cõcluſio probatur ex his, quę dixi in. c. j. de conſtit. vbi poſt beatum Tho. & Calde. dixi, ꝙ lex poſitiua peccati non nutritiua, ſeruanda eſt etiam in foro conſcientiæ: ex quo nulla alia lex diſtinguit illo caſu inter forũ pœnitentiale & iudiciale: nec ſubeſt cauſa diſtinguendi. Sunt enim ſuperiores leges ſeruandæ: ex quo non occurrit alia æquitas naturalis in contrarium. ¶ Secunda regula, vbicunq; in ter legem poſitiuam & legem naturalẽ, datur diſcrepantia, ſeruanda eſt lex, ſeu æquitas naturalis in foro animæ: niſi lex poſitiua ex aliqua iuſta & vera cauſa diſponat contra illam legẽ naturalem. Nã tũc eſt ſeruanda æquitas naturalis. arg. eorũ, quæ no. Inno. in. c. quæ in eccleſiarum. de conſti. & hîc per Ioan An. in. c. ſi. de immu. eccle. li. vj. & in. c. ij. de vſur. li. vj. & per Bar. in extraua. ad repri. in ver. denũtiatiõem. exemplaj. patebunt. ¶ † His præmiſsis venio ad. q. Inn. Et prima eſt, an habens aliquid ex furto, rapina, oppreſsione, dolo, vel calumnia, teneatur ad reſtitutionem in foro animæ: an ſufficiat ſolũ pœnitere de peccato? Inn. concludit ꝙ tenetur ad reſtitutionem. alle. e. ſi. xiiij. q. v. Et idem dicit in omnibus caſibus, in quibus cõ petit repetitio, ſiue per actiones: vt puta per actiõem, quod metus cauſa, de dolo, & ſimiles: ſiue iudicis officio. Et dic, ꝙ. q. iſta decidit per primã regulam. Nã ad reſtitutionẽ ſiendam re ſtringit ius poſitiuum: ex quo datur actio vel iudicis officiũ, & habet concurſum legis naturalis. Nã congruit legi & æquitati naturali neminem debere locupletari cum aliena iactura: vt in reg. locupletari. de reg. iur. libr. vj. & in. l. nam hoc natura. ff. de condictio. indeb. ſuadet & præcipit ius diuinum: vt legi. & no. in regu. peccatum. de reg. iur. lib. vj. & in. c. cum tu. de vſur. ¶ † Secunda. q. Inno. eſt, ꝙ quando quis eſt obligatus ad debitum de iure naturali tantùm quale eſt, quod debetur à ſeruo. Nam ſeruus non obligatur alicui: nec aliquis ſibi niſi naturaliter. ff. de condict. indebi. Et alibi dixit text. quòd quantum ad ius ciuile, ſerui pro nul lis habentur. ſecus de iure naturali: quia quantum attinet ad ius naturale, omnes homines æquales ſunt: vt in. l. quod attinet. ff. de regu. iur. Et Inn. dicit, ꝙ tale debitum eſt ſolu endũ ſeruo iu foro cõ 10 ſcientiæ: ita † ꝙ de tali debito nõ poteſt fieri eleemoſyna per obligatum. arg. de iureiur. c. eam te. Et dic, ꝙ iſta. q. deciditur per illã regulam ſecundam, quam. ſ. tradidi. Nã licet ius poſitiuum tali debito naturali nõ aſsiſtat: tamen tollit obligationem naturalem ex ſufficienti cauſa: ideò æqtas iuris naturalis eſt in foro pœnitẽtiali ſeruanda. Et pono exemplũ, quando aliquis promiſit aliquid dare ſeruo. nam ex conſenſu ſuo obligatur naturaliter: vt in. l. cùm amplius. ſ. is natura. ff. de regul. iur. Peccat autem quis non implendo, quod promiſit: vt in. c. j. & quod ibi no. de pact. Nam Deus reſpicit cor, & non ſolennitatem verborum. xxij. q. v. iuramenti. xiiij. q. v. ſi quid inueniſti. Et præſertim hęc diſpoſitio procedit, vbi ius poſitiuũ non reſiſtit huic obligationi: licet non aſsiſtat. vnde pec- 11 cat quis quo ad Deum non ſeruando. † Quod ſatis ſentit etiã Bar to. in. d. extrauag. ſuper verbo, denuntiationem. vbi dicit obligatũ naturaliter tautùm ex ſuo conſenſu peccare, niſi adimpleat: ideò poteſt denuntiare eccleſiæ ſecundũ eũ. Do. Anto. in promiſsione facta ſeruo latius diſtinguit ſic. quòd aut quis promiſit ſeruo, vt domino ſuo acquirat: & tunc non deficit ius poſitiuum: quaſi dicat, ꝙ ſeruus etiam ciuiliter poteſt acquirere domino. alleg. l. ſeruus. ff. de verb. obli. ſed potuiſſet allegare. ff. de ſtip. ſer. per totum. & hoc caſu credit debitũ debere ſolui domino in foro cõſcientiæ. Sed tu dic hoc procedere, quando ſolenniter acquiſiuit obligationem. Si autem per pactũ nudum tantùm, tunc deficit ius ciuile: vt in. l. iuriſgentiũ. ſ. ſed cùm nulla. ff. de pact. quo caſu ſubeſt naturalis obligatio tantùm ſicut in libero. ¶ An autem vtroq; caſu ſit ſolutio fienda domino in foro conſcientiæ. do Anto. vult, ꝙ ſic, ex quo promiſit: vt acquirat domino. Videtur tamen hoc limitare, quando promittens ſeruo crederet ſibi ſoluendo ipſum non traditurum rem illam domino: tunc etiam ſibi ſoluens non eſſet tutus: quia æquitas iuriſgentium eſt in contrarium, quæ vult vt per ſeruum acquiraẽ domino. ¶ Ego habeo iſtum caſum ſic intellectũ pro indubitato, etiam quo ad forum cõtentioſum. pro quo alleg. tex. apertum. in. l. quod ſeruus. ff. de ſolu. vbi dicitur, ꝙ ſi ſeruus ex peculio ſuo, ſeu ex pecunia domini contraxit, etiam ſibi ſoluitur: niſi dominus præſumatur non conſentire. Nam profectò iſte caſus deciditur per primam regulam. concurrit enim tunc ius poſitiuum & æquitas naturalis. Nam ſi promittens non habuit reſpectum ad ſeruum, non debuit ſibi ſoluere, ſi præſumpſit, ꝙ infideli ter agit contra dominum ſuum. Videtur enim dominus tacitè ꝓhibere: vt in. l. ſi cum Cornelius. ff. de ſolu. in. l. ſi hominem. ff. man. Et idem dicit in monacho: pro quo alle. tex. iuncto eo, quod not. Bar. in. l. non ideo. ff. de noua. &. d. l. qđ ſeruus. iuncto eo, quod no. Inn. in. c. cũ olim. de priuil. ſed intellige propriè dictũ Inn. quando quis promiſit ſeruo contẽplatiõe ſerui. Tunc eñ ſolùm obligatur in omnẽ euentũ naturaliter. & debet in foro animę ſoluere ſeruo: quia ſeruus eſt, ſicut liber quo ad ius naturale: vt. ſ. dixi: acquirit tamen domino. Facit quod legitur & not. in. l. qui ſer. ff. de condi. & demon. iuncta. l. placet. ff. de acqui. hæred. ¶ Idem dic, ſi dominus aliquid promiſit ſeruo. licet eñ non obligetur de iure ciuili: quia non cadit obligatio inter ſeruum & dominum: vt in. l. interpoſitas. C. de tranſact. tñ tenetur in foro animæ ꝓpter obligationẽ naturalem, cui ius nõ reſiſtit, ſed nõ aſsiſtit: acquiſitio tñ fit dño: ſed dominus debet pati ſeruũ illã rẽ habere cõtinuentibus oculis: vt in ſimili dicitur in. l. iiij. ff. de manu. Et idẽ põt dici in Abbate, qui aliquid promiſit monacho. de quo vide quod no. Io. And. in reg. nõ eſt obligatorii. de reg. iur. li. vj. in mercu. & in. c. cũ ſingula. de ꝑben. eo. li. & per Inn. in. c. inſinuãte. qui cle. vel vouen. 12 ¶ † Tertia q. eſt, quid ſi mathematicus, vel meretrix, vel ſimilis dolo, vel fraude, vel perſuaſionibus induxit aliquem, vt daret eis pecuniã: an iſti teneantur illam reſtituere in foro iudiciali. So. Inn. ꝙ non cõpetit repetitio: quia hinc inde verſatur turpitudo: vñ potior eſt cõditio poſsidentis. ff. de condi. ob. tur. cauſ. l. vbi aũt. In foro aũt pœniten- 13 tiali eſt vtriq; pœnitẽtia iniungẽda. ſecundũ eũ. ¶ † No. hoc verbũ, qđ apertè ſentit, ꝙ iſti nõ teneãtur ad reſtitutionem, etiã in foro animæ. & ita ſimpliciter recitãdo tranſit Ioã. An. Inn. tñ non loquitur ita clarè: vt refert Ioan. An. do. Anto. dicit ſe credere, ꝙ ſi quis

a quis [a]promiſit aliquid meretrici, [b]vel mathematico: ꝙ in foro ani
b mæ non tenetur ſibi ſoluere: quia illi promiſsioni ex turpi cauſa non aſsiſtit Deus. Si autem non promiſit: ſed proceſsit ad traditionem. & tunc dicit do. Ant. ſe credere, ꝙ ille, qui recipit, non tenetur in foro animæ reſtituere: quia ille habuit donatum pro de relicto. Sed putat, ꝙ recipiens tenetur illud dare pauperibus, ex quo turpiter acquiſiuit. & dicit de hoc eſſe caſum. xiiij. q. v. ſanè. nõ credit tamen illũ peccare, ſi reſtitueret illi à quo habuit. ad hoc quod no. in. ſ. ex tranſmiſſa. de deci. j. q. j. c. non eſt putanda. Plus mihi placet dictũ Inno. & Io. An. vt ad reſtitutionem, ſeu erogationem pauperibus fiendam non teneantur iſti. Primò: quia ius poſitiuũ eſt pro eis. Dicit enim, ꝙ meretrix turpiter facit, ꝙ eſt meretrix: ſed non turpiter accipit, cùm ſit meretrix: vt in. l. iiij. ff. de condic, ob tur. cau. & no. hoc vltimum. Videtur etiam in hoc concurrere æquitas naturalis. ſi enim nõ turpiter accipit, ex quo eſt meretrix: ergo non tenetur reſtituere. Prætereà fauet ſibi ius naturale in retentione propter conſenſum domini tradentis. Nam nil tam naturale, quàm vt acquiſitio fiat ſecundum voluntatem domini tradentis: vt in. l. nil tam naturale. ff. de reg. iur. & in. ſ. per traditionẽ. inſti. de re. diui. & facit optimè quod no. in ſimili in. c. fi. de ſimo. Ad. c. non ſanè. alle. per do. Anto. dico, ꝙ non loquitur in caſu noſtro propriè. Itẽ procedit potius conſultiuè: ſcilicet vt faciat inde eleemoſynã de acquiſito per immoderatã improbitatẽ: ſed nõ diſtribuit tanq; aliena, ſed tanq; ꝓpria diſtribuit: vt ibi. Et idem cõſu leré in caſu noſtro. & loquit cũ talis peruenit ad ſtatũ perfectiõis: ſed de neceſsitate ſalutis nõ teneẽ reſtituere: ſed ſatis eſt Deo ſatiſ.
14 facere ꝑ pœnitẽtiã. ar. in. d. c. fi. de ſimo. vbi bo. tex. in ar. † Et hoc credo apertè ſentire gl. xiiij. q. v. in ſum. &. c. ex trãſmiſſa. de deci. Dicit eñ ꝙ talis poſsit eleemoſynã ex tali ꝗſito facere, ex quo ſuit tranſlatũ dominiũ: & non cõpetit repetitio. Non tñ dicunt ꝙ teneaẽ. & tene menti illã reg. quę colligit ex dictis gl. in materia reſtitutiõis. Hanc partẽ apertè fouet Cy. in. l. cũ te. C. de condi. ob tur.
c cau. vbi in. q. facti recitat ſe dicere, ꝙ meretrix de eo, qđ lucraẽ in meretricio poteſt facere teſtamentũ, & diſponere prout vult. Idẽ Bal. in. l. j. C. eo. vbi dicit, ꝙ Epiſcopus non poteſt in illis taliter acquiſitis apponere manũ. etiam poſt mortem meretricis. & ita dicit re reſpondiſſe à quodã Epiſcopo interrogatus. Secus dicit Cy. in loco præall. in ea, quæ non eſt meretrix. Dicit enim, quòd licet dominiũ rerũ donatariũ tranſeat in illã mulierẽ: tamen fiſcus tan quã ablator iniuſtè acquiſiti, illud totum aufert. per. l. inuitus. ff. de iu. fiſci. Dicit enim, ꝙ tales mulieres tenẽtur in foro animæ hęc turpiter quæſita reſtituere. Quod mihi ſatis placet: quia iſtę turpiter receperunt, ex quo non erant meretrices: id eſt palã quæſtum facientes. Ceſſat eñ diſpoſitio. l. iiij. ff. de condi. ob tur. cau. & etiã æquitas naturalis. Et in hoc caſu poſſetis ſaluare ſecundũ membrũ diſtinctiõis do. Anto. ſed reſpectu primi mẽbri in eo, qđ dicit, ꝙ ſi promiſsio fuit facta meretrici, non tenetur promittens in foro animæ. Pro opi. ſua vide gl. in. l. idẽ & ſi. ff. de condi. ob tur. cau. quę dicit illam promiſsionem non valere, etiã in meretrice. licet enim non turpiter recipiat donata: vt ibi: turpiter tamen petit promiſſa ob turpem cauſam. ſed Cyn. poſt Pet. in. d. l. cùm te. tenet contrariũ. Concludit enim, ꝙ peccat ille, qui meretrici non ſeruat ꝓmiſſa, per rationem prædictam: quia ſicut non turpiter recipit: ita nec turpiter ſtipulatur, ſeu recipit promiſsionẽ. & hanc opi. videtur firmare Bar. in. d. l. idem. & licet Bal. in. d. l. j. videatur tenere contrariũ, quòd aliud ſit in receptione, quàm promiſsione. Et dicit de hoc eſſe caſum in. l. ff. de act. & obli. ſed certè ille tex. non ꝓbat. Loquitur enim in muliere, quæ promiſit viro ob turpem cauſam. ſed nos loquimur in viro, qui promiſit meretrici. Et ita cõperi poſtmodum, ꝙ Bar. in. d. l. idem reſpondebat ad illã. l. quod ſatis placet. Conclude ergo ex omnibus præmiſsis, ꝙ meretrix turpiter non recipit dona, vel promiſsionem: & ꝙ poteſt de illis ad libitum diſponere: licet conſultius agat dando pauperibus. Secus in alijs mulieribus non meretricibus publicis: quia illæ turpiter acciꝑiunt dona, vel promiſsiones: vnde ꝓ promiſsione non poſſunt agere: recepta tenẽtur reſtituere, & fiſcus poteſt illa bona occupa
15 re. & prædicta bene no. ¶ Quarta q. † quid ſi quis recipit indebitum iure ciuili tñ? Ponit exemplũ Inno. in legatario: vt puta hæres credendo hæreditatem ad omnia ſufficere, ſoluit integrũ lega

a ⁂ SEB. SAPIA. ¶ Si quis. An valeat promiſsio facta meretrici: vide Alex. poſt alios, in. l. generaliter. ff. de ver. obli. Paul. de caſt in. l. multum. e. ti. Iaſ. in. l. iiij. ſ. ſed quod meretrici. ff. de condi. ob tur. cau. vbi refert ſe vidiſſe quæſtionem de facto, in quodam ſcholare & meretrice.
b ¶ Meretrici. An meretrix teneatur reſtituere acquiſita ex meritricio in foro conſcientiæ: vide de hoc Tho. ij ij. q. ij. xxxij. arg. vij. Sed tu vide de hoc etiã per Tho, ij. ij. q. lxij. artic. v. vbi concludit, ꝙ meretrix licitè poterit retinere, ſed ſi aliquid ſuperfluè per dolũ, vel fraudem extorſiſſet, tenetur eidem à quo accepit, reſtituere.
c ¶ De condict. ob turpem cau. Ad de Pau. de caſt. diſtinguentem inter publicam meretricem & priuatam, in. l. iiij. ſ. ſed quod meretrici. ff. de condi. ob tur, cauſam. Anto. Franciſc.

¶ Circa hoc, qđ hîc dicitur de meretrice: dicas ꝙ meretrices tolerantur, vt euitentur adulteria, & maiora mala: vt ẽ gl. in. c. inter operacharitatis de ſpõſa. & habetur per Alex. plenè in. l, ſi adulterium cum inceſt. in. c. j. ff. de adulte. Et adde ꝙ meretrix nõ põt petere, qđ eſt ſibi ꝓmiſſum: ſed licitè recipit poſt cõmiſſum meretricium: vt ꝓ Bar. in. l. iij. ff. de cond. ob tur. cau. & habetur per gl. in. l. ea, quę de don. an te nup. & ꝓ Bart. in. l. affectiõis. de do. & in. l. non dubiũ. C. de legi. Nõ aũt põt recipere, vt incipiat meretricari. Et ideò qñ recipit poſt meretricium cõmiſſum, põt de tali recepto eleemoſynã facere. vt ꝓ Arch. lxxxvj. diſt. in. c. qui venatoribus. & in. c. nõ eſt. j. q. j. Et ideò, qđ turpiter accepit, põt bona cõſcientia retinere, & ideò meretrix põt de Iuro ſuo teſtari: & nec Epiſcopus nec fiſcus, poteſt illud auferre hæredibus ſuis: vt no. Cy. in. l. mercalem. C. de cõdi. ob tur. cau. & no. Bal. in. l. j. C. e. ti. Et adde ꝙ maẽ meretrix nõ põt exheredare filiã meretricẽ, ex hoc: qa meretrix, vt no. Bar. ſ. l. j. arena. C. de ſoſ. tel.

SEB. SAPIA.
a ¶ Inno. Hoc dictum Inno. refert & ſequitur do. Alex. in. l. nemo poteſt. vbi. d. Iaſ. col. ix. in. j. lec. & in. ij. lec. col. xvij. ff. de leg. j. vbi plura ad hanc materiam.
b ¶ Foro animæ. Addè hîc quę ſcribit do. Ant. hîc. in c. nouit. in. xviij. col. de iudi. & vide de hoc per Io. de lig. in. c. quod ſicut. de ele. in. vij. col. & ibi etiã per do. Ant. poſt Inn. & ad materiã conſcientiæ vltra ſcripta hîc per Inno. & do. Anto. vide multa per Bald. in authen. ad hoc. C. de vſur. & per eũdem Bal. in diſpu. ſua inci. ſtatuto ca uetur q uòd fœnerator. & Bar. in extraua. ad reprimẽ. in ver. denũtiationẽ. & aliquid per Inn. in. c. quod ſicut. de elec. & plenius, quàm per alium, per Ancha. in reg. poſſeſſor. lib. vj. & multa egregia dicta in hac materia conſcientiæ, vide per do. Iaſo. de may. in. §. ſed iſtæ. in penul. charta. inſti. de ac.

SEB. SAPIA.
c ¶ Obtinens. Vide Imo. in conſil. cxlvij. incipien. in cauſa vertente.

ZACHARIAS.
d ¶ De iure. Addeiſtum in. c. qui in viuorum. in fin. & quod ibi poſui in apoſtil. ad ipſum. in ver. cõtra præſumptionem. ſ. de conſeſ. præben.

SEB. SAPIA.
e ¶ Præſumptionem. Vide Fel. in c. quanto. colũ. ij. ver. ſed fallit primò. ſ. de præſum.
f ¶ In. c. is, qui fidem. V bialle. hoc dictũ Inn. pro ſingu. & ibi etiã do.

à iure conceſsis: & dico, q poterit ſine aliquo peccato: nec tenetur in aliquo foro pœnitentiali. Hoc apertiſsimè probatur per. d. c. Raynutius. &. c. Raynaldus. ſi enim foret aliquod peccatũ in retentiõe falcidiæ, nõ permitteret ius canonicum falcidiam ita indiſtinctè: ſicut facit nõ diſtinguendo, an defunctus fuerit ſimplex perſona, an diſcreta: quia ius canonicum, etiam quatenus diſponit in foro contentioſo, nunquam diſponit cum peccato: vt in. c. fin. de præſc. Et hanc partẽ indiſtinctè tenet Bal. in. d l. cum quis. dicens abſurdũ fore dicere contrarium. & firmans q eo caſu, quo hæres vult vti beneficio legis Falcidiæ nulla oritur obligatio naturalis: quia lex Falcidia reſecat legata ipſo iure: vt in. l. linea margaritarũ. ff. ad leg. falcidiã. Itẽ dic, q ſi qua orta fuerit, illa non habet effectum ex diſpoſitiõe legis in contrariũ: quæ mouetur ex optima rõne in contrariũ: vt ſi de functus reperit aliquem, qui velit eſſe hæres hæreditate grauata. Et hãc opi. ſentit etiã Bar. in extraua. ad repri. in ver. denuntiationẽ. Ex quo concluditur, q hęres non poteſt denuntiari in foro eccleſiaſtico, vt ſoluat integra legata. quod tenet Bart. in loco præalle. ¶ Secundus caſus eſt, quando hæres ſciens ſoluit integra legata: & tunc legatarius tenet cũ bona conſcientia: quia ex quo hæres noluit vti leg. Falcidiæ beneficio, iam legatarius tenet ſib i debitum de iure naturali & ciuili. & firmat Bal. in l. cũ quis. præall. ¶ Tertus caſus eſt, cùm hæres ſoluit integra legata ignoranter: quo caſu probabiliter dubitatur in foro pœnitentiali. & puto ſtandum indiſtinctè iuris poſitiui diſpoſitioni: prout voluit Hoſt. vt diſtinguamus, an ſoluerit per ignorantiam iuris, vel facti. Moueor per id, quod dixi. ſ. in ſecunda regu. cũ enim ius poſitiuum poſsit ex cauſa legitima tollere effectum obligationis naturalis: vt in Macedoniano, prout j. ſubijciam. fortius potuit diſponere in caſu noſtro, in quo dubitatur: an obligatio naturalis oriat. Induxit eñ ius legẽ falci. ex iuſta cauſa adeò, q fuit approbata per ius canonicũ: vt. ſ. dixi. Quã quidẽ legẽ induxit cũ limitatione, an ſolueret hæres per ignorantiã iuris, vel facti: nec in hoc verſatur aliquod peccatũ: ergo talis lex eſt ſeruanda in foro pœnitentiali: cum ex cauſa poſsit quem priuare re ſua: iuxta notata in. c. quæ in eccleſiarum. de conſtitution. vnde non video iuſtam cauſam recedendi in caſu noſtro à diſpoſitione iuris poſitiui in foro animę: & hæc de iſta quæſtione.

18 ¶ † Quinta quæſtio eſt in eo, qui eſt obligatus ciuiliter tantũm, & non naturaliter. Exemplũ in eo, qui ſcripſit ſe debere centum ſpe futuræ numerationis: tamen in veritate nihil accepit: an lapſo biẽnio teneatur ſoluere in foro animæ? Dubium facit: quia in foro contentioſo arctatur, ex quo intra biẽnium tacuit: vt in l. in contractibus. C. de non nu. pecu. dixi plenè in. c. ſi cautio. de ſi. inſtru. Inn. tenet hunc non arctari in foro animæ. quia ex quo nil in veritate recepit, nõ obligatur naturaliter etiam biẽnio elapſo: vnde poteſt de illo patrimonio ſuo facere eleemoſynã, & diſponere: vt vult. Hęc concluſio Inn. placet Io. And. & eſt veriſima. Lex eñ per lapſum biennij præſumpſit veritatem debiti. Non enim agit obligare debitorẽ ad id, quod non recepit. cùm autem in foro animę cõſtet de veritate, ceſſat lex poſitiua fundata ſuper præſumptione: quia præſumptio cedit veritati. viij. diſt. c. veritate. facit id quod in ſimili no. Io. An. in. c. ij. de vſur. li. vj. & quod legit & no. in. c. tua. &. c. is, qui fidem. de ſponſa. & tetigi in. c. j. de conſtitu. An autem ſubſit aliquod remedium in foro contentioſo poſt lapſum biennij: dic, vt plenè dixi in. d. c. ſi cautio.

19 ¶ † Sexta. q. eſt in eo, qui fuit iniuſtè condẽnatus: an teneatur in foro animæ obſeruationem ſententiæ vel ſponte ſoluere in foro contentioſo? Inno. tenet quòd non: quia talis ſententia nõ inducit obligationem naturalem: neq; tollit eam: ideò in foro animæ non tenetur tali ſentẽtię parere. Et in hac quæſtio. poſſunt ex dictis
a Inn.[a] aliquę pulchræ concluſiones elici. ¶ Prima concluſio eſt, † q in foro animæ [b] non tene-
20 b tur quis parere iniquę ſententiæ. Ratio huius concluſionis: quia ex iniqua ſententia non origitur obligatio naturalis: nec extinguitur, ſi prius erat orta: iuxta illud quod leg. & no. in. l. Iulianus. ff. de condi. inde. & in. l. ab eo. C. quomodo & quando iud. dixi in. c. quod ad conſulationem. de re iudic. Quod procedit etiam ſi non fuit appellatũ: dummodò non habuerit animũ confirmandi ſentẽtiam: vt dixi. c. quod ad conſultationem. Ius autem poſitiuũ cõpellit ad obſeruationem talis ſententiæ poſt decennium: quia præſumitur iuſta: vt in. c. cùm inter. de re iudi. cum ſimili. ſed in foro animæ ſtatur veritati. vnde non eſt iuſta cauſa recedendi à iure poſitiuo in foro animæ: quia ceſſat ratio ſuper qua ſe fundat lex poſitiua. ¶ † Secun-
21 c da concluſio obtinens[c] iniuſtam ſententiam tenetur in foro animæ reſtituere quicquid inde fuerit conſecutus. Hæc concluſio probatur: quia retinens alienum: vt dixi, ſententia iniuſta non tollit, nec inducit obligationem naturalẽ. & lex mandauit, vt ſententia mandaretur executioni, quia ꝓſumpſit pro iuſtitia ſententiæ. Ergo cũ in foro animæ conſtat de contrario, tenet ad reſtitutionem: quia peccatũ nõ dimittitur, niſi ablatũ reſtituatur, vt in. c. cum tu. de vſur. & in reg. peccatũ. de reg iu. lib. vj. ¶ Ter-
22 tia concluſio, † ſi in foro contentioſo cõſtaret ꝓ cõfeſsionẽ illius, qui obtineret ſententiã de illius iniuſtitia: caſſaret illa ſententia etiã in foro iudiciali. No. ſing. hãc cõcluſionẽ. Ratio eſt: quia vt prædixi † ſentẽtia iniuſta ſuſtinetur ex ſola
23 ꝓſumptioe iuſtitiæ: ſed cõtra præſumptionem d iuris & de iure[d] admittitur probatio in cõtrariũ ꝓ cõfeſsionẽ illius, in cuius vtilitatẽ ius induxit illã præſumptionẽ: [e] vt not. in auf. ſed iã neceſſe. C. de don. ante nupt. quod eſt no. Et ad hoc dictũ ſcias allegare dictũ Inno. hîc. & vide
f quod dixi in. c. is, qui fidẽ.[f] de ſponſa. ¶ Quar-
24 ta concluſio, † ſuccumbens iniuſtè non debet etiam iu foro animæ ſponte parere ſententiæ: quia induceret victorẽ ad peccandũ. Supple, niſi habeat animũ donandi: quia tũc ille non peccaret recipiendo. Sic intellige dictũ Hoſt. hîc: ſed ad mandatum iudicis non peccat parendo iniuſtę ſententiæ: quia iudiciũ reddit̃ in inuitũ vt in. l. inter ſtipulantem. §. ſi Stichũ. ff. de verb. obli. & in. c. intelleximus. de iud. ¶ Septima. q.
25 eſt † an tutus præſcriptioe teneatur ſibi facere conſcientiam in foro animæ. Ego hãc. q. plenè tetigi

Ant. & idẽ etiam tenet do. Ant. in c. ſi. de ſucceſſ. ab inteſt. in. xiiij. co. & d. Ant. & Ab. in. c. quanto. de præſumpti. & do Abb. in diſputat. ſua. quę in. c. ſtãte ſtatuto. i. xvij. co. vbi cõmẽdat multũ hoc dictũ Inn. hoc idẽ etiã tenet Ancha. in repeti. reg. poſſeſſ. in. ix. charta. li. vj. & do. Ant. in. c. abexcõi cato. in viij. colũ. de reſcrip. & do. Ant. in. c. in pſentia. de renũ. Iſtud dictũ Inn. alle. ꝓ ſing. Abb. in. c. ij. de purg. vulga. vt in. c. fraternitatis. de frig. & maleſi. in. c. j. vltra med. de cõfir. vti. vel in vti. & ſequitur. d. Anto. in. c. cũ dilecta. de reſcri. & q contra pſumptionem iuris, & de iure admittatur ꝓbatio per cõfeſsionẽ: dicit ẽt Ange. in reg. ſem el malus. in ver. quæro de ſingulis. Itẽ ad de illud, quod dicitur contra pſumptionẽ iuris: & de iure non admitti probationẽ. Eſt verum de probatione directa in contrarium: ſecus ſi eſſet indirectè contraria probatio. hoc dicit glo. q̃ non eſt alibi ſecundũ do. Anto. & Imo. in cle. j. in verſi. feciſſe narrans. de ꝓba. & il lã gl. alle. etiã do. Ant. in. d. c. is, qui fidẽ. de ſponſa. & idẽ dicit do. Ant. in. c. viduas. in fi. de reg. Item licet cõtra pſumptionẽ iuris & de iure admittatur probatio ꝓ cõfeſsionẽ: tñ cõtra fictionẽ nõ admittit̃ ꝓbatio ꝓ cõfeſsionẽ. Ita dicit no. Bal. ī cõcluſionib⁹ Spe. in tit. de cõfeſ. in ij. co. de quo vide p. d. Ant. in. d. c. is, q fidẽ. Et cõtra pſumptionẽ iur. & de iure admittãt ꝓbatio ī cõtrariũ: tenet Anc. in. c. j. de cõfeſ. li. vj. dicit

q hoc eſt gl. ſing. in auf. ſed iam neceſſe. C. de dona. ante nupt. Idẽ dicit Pau. de ca. in. l. qui iuraſſe. §. j. ff. de iureiur. vbi etiam poſt gloſſ. ibi multum not. dicit: quòd licet contra iuramentum à parte delatum non admittatur probatio. & in. l. non erit. §. dato. de iureiuran. admittitur tamen probatio per cõfeſionem. & Roma. in repeti. l. admonendi. ff. de iureiu. & do. Anto. in. c. cũ contingat. de offi. dele. vbi etiã alle. Inno. in. c. cùm dilecta. de reſcri. & vide Bal. ad idem l. ſi quis inſtitna⁹tur. §. ſi quis ſub conditione. in fi. ff. de hære. inſtit. & in authenti. ad hęc. in antepe. col. C. de vſur. vide etiam Abba. in ca. cum ceſſante. de a app. & gloſ. in au t henti. illud. de æquali. do. Et adde ſupradictis, quod eſt verum, quòd admittitur probatio per cõfeſsionem, etiam ſi cõfeſsio eſſet ficta: vt voluit Bar. in. l. abſente. & in verſi. ſic quæro circa ff. de pœnis. quẽ ſecutus eſt Anch. de confeſ. libr. vj. in. c. ij. Et pro hac ampliatione Bar. vide tex. ſingu. & ibi Bald. in. l. penC. de interdi. ma. Et idem in termi nis latè examinãdo ſic determinat Bart. in conſil. ſuo quod incip. à dño Cyno de Bononia. in charta. x. in v. col. &. ſ. alle. gl. in authen. illud. alle. ꝓ ſing. Anch. in repet. c. in præſentia. de proba. in princ. vide etiã pleniſsimè ibi p dom. Anto.

¶ An contra præſumptionem iuris & de iure, & & quando admittatur probatio in contrarium. vltra hîc dicta adde, q admittitur probatio in contrariũ, ſi lle pro quo eſt ꝓ-

tetigi in. c. vigilanti. de præſcript. Et dic, vt ibi: ſed vt ibi nõ deſinit dicta doctorum hîc. Scias q Inn. in effectu voluit diſtinguere inter præſcribentem bona fide & mala fide: vt primo caſu non teneatur ad reſtitutionem. ſecundo ſic. Hanc opi. Io. An. in reg. poſſeſſor. de regu. iuli. vj. vbi plenè proſequitur, & multi tenuerũt & eſt cõis opi. Canoniſtarũ. Sed do. Anto. voluit rigoroſè procedere propter opi. quorundam Theologorũ, quæ eſt in cõtrariũ. f. vt ſu peruenirent ſciẽtia rei alienæ, [a] teneaẽ ad reſtiſtitutionẽ in foro animæ: licet ſupueniret completã præſcriptionem. Diſtinguit enim ipſe ſic: q aut quis præſcripſerit contra ignorantẽ, & tenetur ad reſtõnem: quia poſito, q Iex de præſcriptione loquẽs, ſit fundata ſuper aliqua æquitate: nõ tñ eſt tãta æquitas ex parte præſcribẽtis, quãta eſt æqtas ex parte eius contra quẽ præſcribitur, ex quo eſt ignorans. Si autẽ præſcriptio fuit cõpleta cõtra ſcientẽ: dumtamẽ perſona ſit diligẽs & ſagax: tũc ſub diſtinguit. Aut enim habuit illã rem ex titulo lucratiuo: & teneẽ ad reſtõnem: quia licet ex parte illius cõtra quẽ præſcribitur: detur negligentia, nõ tñ ſubeſt ex parte præſcribẽtis, quãta ſubeſt ex parte illi⁹ cõtra quẽ p̃ſcribit. Aut habuit illã rẽ ex tit. oneroſo: puta ex empto: & tunc dicit, q non tenetur ad reſtitutionẽ: quia non debet incurrere damnũ propter alterius negligẽtiã. Si enim reſtituęret, nõ haberet regreſſum de euictione contra illũ à quo habuit cauſam. ſentit tñ, q ſi is cõtra quã eſt præſcriptum, vellet ſoluere preciũ & melioration em rei, quòd tũc teneret in foro aĩę ad reſtõnem.

¶ Quare aũt in caſibus prædictis nõ tenetur: ad reſtitutionem in foro iudiciali: tamen in foro animæ, ſic: ſecũdnm ſuã opi. reſpondet, quia forũ iudiciale præſcriptionẽ induxit: vt litiũ ſit finis: vt magis timeatur ipſum forum: ſed in foro poenitentiali attẽditur ſolũ æquitas. Aduerte, hæc potuiſſent dici aduerſus ius ciuile: ſed non aduerſus ius canonicum. Nam etiam quatenus eſt fori iudicialis, non inducit aliquid ſcienter cum periculo animę alicuius: imò dicit, quòd omni conſtitutioni eſt derogandum, quæ ſine peccato ſeruari non poteſt: vt in. d. c. ſi. de præſcrip. Facit ratio. c. Matheus. de ſimo. vbi alleg. illud euãgelij: Quam commutationem dabit homo pro anima ſua.

Item quid prodeſt homini, ſi vniuerſum mũdum lucretur: animæ verò ſuæ detrimentum patiatur. q. d. nihil. Vnde nunquam ius canonicum fundando ſe ſuper veritate, inducit aliqd cum peccato. Cũ ergo ius canonicũ in omnibus mẽbris formatis per domin. Anto. inducat & approbet præſcriptionem: & vult q poſsit præſcribens ſe ex ſua præſcriptione defendere. ergo non eſt dicendum, q peccet præſcribens, ſi non reſtituit ſuperueniente ſcientia. Si autẽ non peccat, non obligatur ad reſtitutionem. Quòd autem præſcriptione poſsit ſe defendere præſcribens etiam contra ignorantem, probatur in. c. ij. de præſcriptio. lib. vj. vbi patet, q etiam contra eccleſiam poteſt ſe defendere. Et q præſcribens titulo lucratiuo hoc idem poſſit, etiam contra eccleſiam: probatur in. c. Apoſtolicæ. de dona. tene ergo iudiſtinctè, q nõ tenetur ad reſtitutionem: quia tutus eſt iuris diſpoſitione, q potuit ex cauſa rem vnius dare alteri: vt in. l. ſi verberatum. ff. de rei vendi. & in l. Antiochenſium. ff. de priuile. credi. & not. in c. quæ in eccleſiarũ. de conſtit. & in. l. fi. C. ſi cõtra ius, vel vtilit. public. viij. q. an tutus in foro iudiciali exceptione odioſa veluti Macedoniani: teneatur reſtituere pecuniam ſibi traditam non obſtante exceptione ſibi conceſſa per ius poſitiuum? Innoc. concluditur eum non teneri. Mouetur duabus rationibus. ¶ Prima, quia illud ius emanauit, non ſolùm in odium creditoris: ſed etiam propter bonum publicum: vt indeuitetur mors, ſeu expectatio mortis parentum. ff. ad Maced. l. j. ¶ Secunda ratio eſt melior ſecundum eum, quia nihil eſt apud filiũfamil. cuius dominium non habet, nec pecuniæ ſibi numeratæ domininm in eam tranſmittit. aduerſus verò actionem contra eum competentem, habet legitimam exceptionem ſibi data tam ab illo, qui creditori actionẽ dedit. & ideò per talẽ exceptionẽ tut⁹ eſt: ſecundũ eũ. Prima tñ ratio eſt verior. ſecũdũ Hoſt. hoc dictũ ſuũ videtur temperare Inno. prope finẽ gl. ſuę. Sentit eñ hoc debere procedere, niſi in cauſa propter quam lex fuit mota ceſſare in illo caſu. puta: quia creditor mutuauit filioſa. propter charitatem parentum: quia vidit filium in aliquo periculo, propter quod indigebat pecunia: tunc enim tenetur in foro animæ reſtituere. Dominus Antonius dicit confeſſorem debere

l. ſi certis annis. in j. charta. C. de pac. Sed limita fing. vt per. d. Anto. in. c. ſi diligenti. in. vj. col. de præſcri. & de iſto articu. vide etiam latè per Abb. & Im. poſt gl. &. do. in. d. c. vigilãti. de pſcri. & p Im. in. d. c. cura. de iurep. & p Bal. l. d. c. j. §. ſi quis ſtriginta. ſi de feu. fue. controuer. inter domi. & agna. quod no. Bart. in extrauagan. ad repri. in ver. denuntiationẽ. & de iſta q. vide per Ange. repeti. l. j. C. de iudi. Cuius verba refert Imo. in repe. d. c. ſi. de præſcri. Et an per præſcri. tollatur actio naturalis & ciuilis. Ponit Bald. in authẽ. ad hoc. & q mala fides ſupueniens poſt cõpletã præſcriptionem non obliget ad reſtitutionem, eſt optimus text. in. c. veniẽs. in fi. ver. ſi verò nondũ conſummata. &c. de præſcrip. Quẽ ad hoc ſing. põde rabat. d. Franc. de Ate. invoce legẽs. Sed poſſet rñderi q ille text. loquit̃ foro cõtentioſo, nõ in foro cõſcię-tiæ. Sed hæc ſol. ſi militer elidit̃: quia ius canonicũ in pſcri. nõ diſcrepat à foro cõſcientię: pareẽ ī. c. fi. de pſc. Anto. Franciſc.

¶ An præſcribẽs finita præſcriptione poſsit bona cõſcięctia & iure poſſi,tenere rẽ pſcriptã: licet videaẽ eſſe ſerè cõis opi. q ſit tut⁹: vt p But. Abb. Io. de Im. in. c. fi. de pſcri. tñ apud me ſemper hoc fuit dubiũ: quia cùm præſcriptio non procedat, niſi cũ bona fide: vt in reg. poſſeſſor. de reg. iur. li. vj. Et ſi poſsidens aliquo tempore habuiſſet conſcientiã malæ fidei, fuiſſet impedita præſcriptio ſuperueniente mala fide, etiã poſt finitã præſcriptionẽ, nõ habet reddere præſcribentẽ ſecurum. Et ideò mihi placet, q ſi non põt deponere iſtã cõſcientiã malæ fidei, rei alienæ: q ipſe non ſit tutus in cõſcientia: quia ſicut mala fides ſuperueniens impedit præſcriptionẽ iam cœptã de iure canonico quicquid ſit de iure ciuili, vt in. c. veniẽs. de pſcri. per. c. ij. de reg. iur. li. vj. Eodẽ mõ ſuperueniẽs poſt pſcriptionẽ finitã: ga etiã mala fides ſuperueniẽs, nõ facit ceſſare publicianã: vt p gl. in. c. Abbate. de re iud. li. vj. & per Bal. in. l. ancilla. C. de de fur. & per Alex. in. l. eũ q. in. §. prætor. ff. de publi. quia eo ipſo, quòd habet cõſcientiã rei alienæ, vẽ obligari ad reſtitutionẽ: vt ex nũc ex illo ſtimulo cõſcientiæ: nõ credo tñ, q teneaẽ ad reſtitutionẽ fructuũ quos ꝓcepit, dũ bona fide pſcriberet. & ita ſemp tenui, in c. fi. de pſcri. & iã ẽt mihi placet, ꝓ exoneratiõe cõſcięctiæ,

a ¶ Sagax. Vide pulchrè per plures concluſiones Fran. Are. in. c. cũ cauſa. char. vl. ſ. de teſt.

b ¶ Modico. Emens rem modico, minori iuſto, tenetur ad reſtõnem: adde niſi venděs ſit ſagaciſsima perſona, vt hic p do. Ab. bin pe. col. in ver. quintus & ſextus caſus, ibi: quod ſit modicũ &c. & idem dicit Abba. Paň. in. c. j. de empt. & vend. & vide etiam per eundem d. Ab. & per d. Ant. in. d. c. in ciuitate. de vſur. & per Pet. de Ancha. in reg. peccatũ. in. v. qõ. principali.

Anto. Franciſ.

¶ An tenens rem pro modico minꝰ iuſto ꝑcio, teneatur ad reſtitutionem. Dicas non quæri, an contractus debeat reſcindi, vel iuſtum precium refundi, iuxta materiam in l. e. ij. C. de reſcin. ven. cum ſi. quia tunc puto eſſe verum quod hic dicitur. ſed ꝙ illud modicum precium, quod eſt minus iuſto pretio, ꝙuis modicũ ſit, poſsit bona conſcięntia retineri, hoc non credo: qa illud, quod eſt intra iuſtum preciũ, nõ eſt meũ ſed eſt alienũ: & ideo non credo remitti peccatũ: niſi illud quod alienũ eſt, reſtituat: vt in regula, peccatum de reg. iur. li. vj.

examinare tam mutuãtem, quã filiũſa. & ſi cõſtat, ꝙ mutuauit pecuniã ob necẽ patris: tunc quilibet eſt in turpitudine. Putat idem dicẽdũ quod. ſ. dixi ſecundũ eũ in meretrice: quaſi ſentiat, ꝙ non teneatur reſtituere creditori: ſed pauperibus ex quo turpiter acquiſiuit. Si autẽ conſtat, ꝙ ex charitate, tũc. tenet cũ Inno. vt teneatur ad reſtitutionẽ. In dubio autẽ dicit, ꝙ lex poſitiua præſumit, ꝙ mutuauit in necẽ patris. ſed lex conſcientiæ præſumit, ꝙ propter charitatẽ. ergo in dubio maior eſt lex cõſcientiæ. ſ. vt reſtituat: quia in reſtitutiõe nullũ verſatur periculũ animæ: ſed in contrario poteſt ſubeſſe periculũ: quia fortè mutuauit ex charitate. ¶ Ego dico, ꝙ ex mutuo facto filiofami. oritur obligatio naturalis & ciuilis: ſed beneficio iuris competit generaliter exceptio: vt in. l. j. ff. ad Mace. no. Bar. in. d. extrauagã. ad reprimẽ. in ver. denuntiationẽ. Quãdo autẽ exceptio nõ cõpetat: & quando ſic: poteſt dari regula iudicio meo in vtroq; foro. vbicũq; creditor nõ fuit in culpa mutuãdo: tũc exceptio Macedoniani nõ cõpetit in foro iudiciali. & per conſequẽs fortius non competit in iudicio animæ. Si autẽ creditor fuit in culpa: tunc exceptio cõpetit, & ſuũ effectũ operatur in vtroq; foro. ¶ Prima pars huius regulæ probatur in. l. iij. ff. ad Maced. vbi dicitur, ꝙ ſi quis credit aliquẽ patrẽſa. nõ vana ſimplicirate deceptus, nec iuris ignorãtia: ſed quia publicè paterfa. reputabatur, & ita habebatur in cõtrahẽdo: & ſic ceſſat ſenatuſconſultum · Ad idem bon. text. in. l. Macedoniani. C. eod. vbi dicitur, quòd ceſſat authoritas ſanatuſconſul. Macedoniani quoties quis mutuauit pecuniam filiofamil. ad neceſſarios ſumptus quos patris pietas veroſimiliter non recuſaret: & not. illũ tex. Et ratio illorũ riuium nõ eſt aliud: niſi quia reperitur creditor in aliqua culpa, qua fuit inducta illa exceptio. Idem ergo in alijs caſibus, in quibus ceſſat culpa creditoris: & videtur de mẽte Car. in. d. extraua. ad reprimen. ¶ Secũda pars regulę probatur rõne. Nã licet ex tali mutuo oriatur obligatio naturalis & ciuilis: tamen potuit lex ex cauſa iuſta & honeſta illius obligationis efficaciam tollere: & in effectu priuare creditorẽ debito ſuo: ſicut facit in vſucapione, & ſi Ad hoc quod no. in. d. c. quę in eccleſiarũ. & hoc apertẽ videtur de mente Barto. in. d. extrauag. vbi dicit, quòd denuntiatio Euangelica non habet locum cõtra filiũſa. rõne obligationis naturalis: quia efficacia illius eſt eliſa propter authoritatẽ legis ex iuſta & honeſta cauſa diſponentis. & ſic apertè ſentit, quòd non tenetur reſtituere etiã pauperibus. Nam ſi peccaret in recipiendo pecunias, haberet contra eum locum denuntiatio Euangelica: vt in. c. nouit. de iudic. & vide per canoni. in. c. fin. de ſol. Et pro hac parte facit, quod dixi in ſecunda regula ſuperius alleg. & idem dic vbicunq; naturalis eſt eliſa à jure poſitiuo ex iuſta & honeſta cauſa: maximè fun
27 data ſuper aliqua ætate naturali. ¶ †Ex quo infero, ꝙ mulier, quę iuuatur Velleiano in foro iudiciali, non tenetur ad ſoluendum in foro pœnitentiali. Nec poteſt eccleſiæ denuntiari: quod etiam Bar. firmauit in loco præalleg. Sicut enim is, qui præſcripſit, tutus eſt in foro animæ ex diſpoſitiõe legis: ita & iſte filiuſa. & hæc ſatis voluit Innoc. hîc. Ad vnum tamen aduerte. nam eum hodie ſaltem inter Chriſtianos non ſoleat ſequi parentũ mors ex mutuo facto filioſa. videtur, ꝙ deberet ceſſare ſenatuſconſultũ: quia ceſſante cauſa debet ceſſare conſtitutio. xvj. q. j. c. generaliter. & ſic ī vtroq; foro debebit oligari ad reſtitutionem, quod ſatis videt de mẽte Inn. in vltima ſua. q. vbi dicã.

28 ¶ †Nona. q. eſt in eo, cui res auocari poteſt, petita reſtitutione in integrum iure ſpeciali, vel generali: ante, quàm imploret. an teneat in foro animæ illã rẽ reſtituere? So. Inn. ꝙ ex quo contractus tenuit mero iure, nõ tenetur ad reſtitutionem: niſi is qui poteſt petere reſtitutionẽ, lęſus eſſet malitia cõtrahẽtis. & no. hoc vlti mum. Secus dicit, quãdo contractus eſſet ipſo iure nullus: puta ex defectu ſolẽnitatis: vt quia res eccleſię fuit vẽdita, ſiue ſolennitate debita: & res minoris ſine decreto: tunc enim tenetur illam reſtituere: quia non habet iuſtum titulũ & bonã fidem. Nam hîc titulus pro non titulo habendus eſt. Do. Anto. quo ad primã partem, quando contractus tenuit, ſed competit reſtitutio: an ſolũ teneatur reſtituere in foro animæ, in quo fuit deceptus venditor? dicit, ꝙ ſi venditor veroſimiliter ſciebat verum precium rei: quia erat perſona ſagax: a tũc videtur illud modicum, qđ valebat vltra, haberè pro de relicto. & ideò non tenetur emptor ſibi facere cõſcientiã. & idẽ dicẽdũ in perſona emptoris, ſi fuiſſet quodãmodo in precio læſus. Si aũt vendens eſſet perſona ignara: tunc tenetur emptor ſibi facere conſcientiam in eo, quod plus valebat. Idem dicit, ſi prælatus vendidit, vel alius procurans facta alterius. Nam licet ſciat verum precium, tamen non debuit vendere pro minori precio. argu. in. c. ij. de dona. Aduerte, primam partem ſuæ diſtinctionis puto veriſsimam, etiam in magna quantitate: quia videtur tunc venditor donare, ex quo ſciens verũ valorem vendidit pro valde minori: vt not. doct. inĩ. l. ij. C. de reſcin. vẽ. & in. c. cum dilecti. de emp. & vendi. & facit regula iuris, ſcienti & cõſentienti. de reg. iu. li. vj. & regula, cuius per errorem. ff. de reg. iur. Quo ad ſecundam partem dic, ꝙ ſi emptor decipit venditorem dolo
b in precio quantumcunq; modico, b tenetur de vtroq; foro: vt. l. Iulianus. ſ. venditor. ff. de act. empt. not. glo. in. l. in cauſæ. ff de mino. & in. c. cũm dilecti. de emptio. & venditio. Si autem dolus non dedit cauſam contractui, nec incidit in contractum: & tunc aut actor ſciebat rẽ plus valere, & venditor ignorabat: & dic, ꝙ in foro animæ tenetur reſtituere, quod plus valebat: quia agit contra iuſtitiam naturalem decipiendo ſaltem proximũ in precio. facit. xiiij. q. iij. quicunq; & melius in. c. j. de emptio. & vendi. & ſentit Io. Cal. in. c. nauiganti. de vſur.

c Et quòd dicitur licitum eſſe c contrahentibus ſe decipere vſq; ad dimidiam iuſti precij: vt in d. l. in cauſa. Dic ſecũdũ Inn. in. c. in ciuitate. de vſur. ꝙ illud procdit iure fori, non iure poli. i. quo ad Deum non procedit: ſed ius poſitiuũ noluit pro modica læſiõe dare actionem in o-
29 diũ litiũ: & quia homines omni die ſuper hoc litigarent. † Et pro hoc vide bo. gl. j. q. ij. c. ea ẽ ſ. hoc ius porrectũ. in ver. & plus. quæ dicit ecclesiam non debere recipere precium vltra ve-
30 rum valorẽ rei oblatũ. qđ no. ¶ †Si aũt vterq; fuit

a ☞ SEB. SAPIA. ¶ Licitũ eſſe. Ade, ꝙ illud quod dicitur licitũ eſſe cõtrahẽtibus ſe decipere: procedit, qñ deceptio eſt ſine dolo: ſecus ſi cũ dolo: vt eſt gl. in. l. itẽ ſi precio. ſ. fi. ff. loca. quam dicit ad hoc peregrinã And. ſicu. in conſ. lvj. inci. ſapienter ſcribit. col. ij. in fi. in. ij. volu. & dicit ſing. do. Iaſ. in auẽ. ex cauſa. colũ. iiij. C. de libe. præte.

a ☞ SEB. SAPIA. ¶ Quòd ſi electio. Hoc dictum refert & exornat do. Iaſ. in. l. nemo poteſt. in ſecũda lec. col. xv. ver. pro parte negatiua. ff. de lega. j. & Feli. in. c. j. col. xj. verſ. fillit. vj. ſ. de conſti.

b ¶ Aduocatus. Vtrũ aduocatus teneatur reſtituere, ſi quid exigit vltra debitum: & quid de medico. & de hoc vide per Arch. in. d. c. non ſanè. hic alle. vbi dicit, ꝙ aduocatus tenetur reſtituere quod immoderatè exigit pro iniuſto prẽmio.

Anto. Franc.

¶ Vtrũ medicus vel aduocatus recipiens mercedẽ, vel ſalariũ vltra iuſtum, teneaẽ illud reſtituere in foro conſcientiæ, hæredi ipſius infirmi: 31 ſi mortuus eſt, vel hęredi cliẽtis: licet Bal. in auẽ. ad hæc. in pe. col. C. de vſufru. hîc alle. teneat ꝙ nõ: quia debet haberi rõ laborũ ꝑteritorũ & ꝑteriti ſtudij & expẽſarũ factarũ in ſtudio, & aliorũ neceſſariorũ pro ſtudio. Tũ Archi. in. c. nõ a eſt. j. q. j. videtur tenere contrariũ. Et iſtud magis placet ad ſaluãdã conſciẽtiã, per ea quæ habentur in. c. non ſine. xiiij. qõ. v. nec obſtat, ꝙ debeat haberi rõ ſtudij & laborũ ꝑteritorũ &c. qa licet iſtud 32 eſſet verũ, vnus in firmus, aut vnꝰ cliẽtulus, nõ deberet ſoluere oẽs impẽſas: neq; oẽs labores, quos paſſuſeſt medicus, vel aduocatus. & ideo cẽſerẽ tutius eſſe, ꝙ b cõſcienta: ꝙ nihil ab infirmo, vel à cliẽte peteretur: licet ſpõte datũ recipereẽ: ꝓut ſemper ſolitus ſum facere. Et addę, ꝙ medicus & aduocatus nõ debet ꝓmittere ſalutẽ infirmo: qa non eſt ſemper medici infirmũ ſanare. & eo dẽ modo aduocati nõ eſt ſemp cauſam vĩcere: ſed ſanitas depẽdẽt à Deo: victoria cauſæ à iudice & à iuſticia: vt ꝑ Spec. in ti. de adꝺuo. in. d. ſ. iij. in ver 33 ſi. caueãt. & in tit. de ſalario. in. ij. fin. in ver. languet. Bũ tũ verũ eſt, ꝙ niſi eſſet medicꝰ, ſępe qs moreretr. & niſi eſſet bonꝰ aduocatus, ſępe cauſæ periclitarẽtur: vt per eundem Spec. in ti. de ſala. ſ. iij. in ver. & no.

b ☞ BSD. SAPIA. ¶ Aduocatus. Contrarium videtur tenere Card. in cle. ſæpe. in fi. principij. de verbo. ſigni.

fuit ignorãs & emptor & vẽditor, ſed re ipſa interuenit deceptio in precio: põt dubitari, an ſciẽtia ſuperueniẽte teneatur reſtituere id, in quo alius fuit deceptus. & credo ꝙ ſic, ſi à principio emiſſet pro vero valore ſi illud ſciuiſſet. Secus puto, ſi non emiſſet ꝓ illo precio. debet tamẽ reſtituere rẽ ex quo vult alter reſtituere preciũ: ex quo nõ vult ſupplere iuſtũ preciũ. ar. bo. in. l. in fundo. ff. de rei vẽdi. & in l. ſi quis cũ aliter. ff. de ver. obl. vbi parificãtur deceptio re ipſa, & ex ꝓpoſito. † ¶ Quo ad ſecundã partẽ qõnis Inn. qn cõtractus fuit nullꝰ ex defectu ſolẽnitatis. d. Ant. dicit ſe credere, ꝙ hic licitè teneat in foro cõſciẽtiæ: quia quãtum ad metas iuris naturalis, ibi eſt verus titulus: quãuis deficiãt ſolẽnitates poſitiuæ: ideò in foro aĩæ tenet cũ bona cõſciẽtia, ex quo nõ ſubeſt deceptio. & affuit legitima cauſa alienãdi. Et no. bene hoc dictũ: quia ſępe occurrit in practica, & adduco ad huius dicti cõfirmationem notabile dictũ Inn. in. c. quod ſicut. de elect. vbi dicit, quòd ſi electioa tenuit de iure naturali. ſ. rõne cõſenſus eligẽtiũ: licet ſit nulla propter ſolẽnitates iuris poſitiui nõ ſeruatas: non tenetur electus in foro cõſciẽtiæ renũtiare: quia habuit fundamentũ naturale. Ius enim poſitiuũ adinuenit ſolẽnitates propter periculum eccleſiarũ & deceptiões euitãdas: ſed cùm oĩa ceſſant in cã occurrẽti, nõ eſt in foro conſciẽtiæ de illarũ defectu curãdum, quod ſingulariter not. quia facit ad multa. ¶ †Decima. q. eſt in eo, qui immoderatè aliquid vltra debitum extorſit, vel aliquid accepit ab aliquo: ſeu lucratur in aliqua negotiatione illicita, an teneatur ad reſtõnem in foro animæ. Sol. ex dictis Inn. poſſent in hac. q. colligi tres cõcluſiones. Prima cõcluſio ſit iſta: vbicunq; lucratur quis aliq̃d vltra debitũ ex licito exercitio it a, quòd non habet iuriſdictionem puniẽdi: puta quia eſt aduocatusb vel medicus, vel curſor: vel exercẽs licitã negotiationẽ: nõ tenetur reſtituere quicquid vltra debitũ fuerit lucratus, ex quo ſine dolo malo illud habuit. alleg. c. nõ ſanè. prælle. xiiij. q. v. Niſi fortè in medico aliquid ſpeciale dicas: vel niſi tũ eſſet immoderatũ exactũ, quòd iudex ex officio ſuo ad illud reſtituendũ deberet exigentẽ cogere. Tunc enim in foro pœnitẽtiali prẽciperetur ei: vt reſtituat. Dicit tũ, ꝙ in caſu, in quo nõ arctatur ad reſtõnem, pruděter facit, ſi omnia in eleemoſynam largitur. alle. xiiij. q. v. c. qui habetis &. c. nõ ſanè. Dicit tamẽ, ꝙ non dãnaret illos ſi talia lucra hæredibus relinqueret. & no. hoc dictũ ſingulariter. maximè pro intellectu illi⁹ c. nõ ſanè. Nã expreſsè ſentit quod. ſ. dixi in meretrice: vt illud. c. loquatnr cõſultiuè in illa parte erogationis fiendæ in pauperes. † ¶ Secunda concluſio eſt, ꝙ ſi habens officium cum iuriſditione: ita quòd ſi ratione iuriſditionis po

c ¶ In foro. An in foro cõſcientię teneaẽ quis reſtituere acq̃ſita ex ludo. & vide Anch. in rep. reg. peccatũ in. v. q. prĩ. vbi tãgit etiã de luſoribꝰ. Et de hoc vide Th. ſecũda ſecũdæ. q. xxxxij. at. vij. vbi concudit, ꝙ qñ quis eſt lucratꝰ ab eo, qui traxit eũ ad ludũ, nõ tenetur ei reſtituere: ſed debet dare pro eleemoſyna: aliãs ſecus. & vide quod in hac materia ludi ſcribit Ange. de Are. in opere ſuo maleſic. ver. Metidoræ de mali dadi. & ibidẽ per. do. Angel. de Bonfranciſcis in additio. ad ipſum Angelum.

Anto. Franciſc.

¶ An luſor teneatur reſtituere, quod eſt ſuperlucratus in ludo. & quis ludus ſit pro hibitus, & quis ꝓmiſſus: vide in. l. ſi gratuitam. in. ſ. fi. & ibi per gl. ff. de præſcr. ver. & in. l. j. C. de ſpecta. libr. xij. & in. c. cũ de corẽ. de vit. & honeſt. & dic ꝙ regulariter omnis ludus eſt ꝓhibitus, etiam ſi in eo verſentur ingenium & fortuna ſimul. ſed ſi in ludo verſatur ingeniũ tm, ꝓut eſt ludꝰ ſchachorũ, vel verſaẽ exercitiũ perſonę puta ludus balæ, vel pilę, aut ſimilis generis, tales ludi ſunt permiſsi: dũmodo fiant ſine fraude inter perſonas, quæ poſſunt res ſuas alienare: & ſi fiũt cauſa euitãdi otium: & ſolatij gratia, & hoc caſu ſi quid in talibus ludis eſſe ſuperluꝯ cratũ, non teneręẽ quis ad reſtitutionẽ: dũmodo etiã non fiat auaritiæ cã, & ſine blaſphemia: vt plenè per Sal. in auẽ. alearũ vſus hîc alle. & vide Old. in conſil. ſuo. lxxviij. & vide Io. de Imo. in. l. ſi quis cũ ſciret. de verbor. ob. & per Car. in cle. fi. in. ſ. pen. de vita & honeſt. cleric. & hæc pũt in laicis procedere. clerici autẽ, ne trahãtur à diuinis debẽt ab omni ludo abſtinere: vt ꝓ Bal. Raph. & alios in auẽ. interdicimus. C. de epiſc. & cler. Sed omni caſu putarem ab

35 ſtinendum eſſe à ludo: quia vix id fieri poteſt abſq; ſcrupulo conſciẽtiæ & periculo reſtitutionis: vt plenè tract. in. d. auẽ. alearum vſus.

c ☞ SEB. SAPIA. ¶ In foro. Vide Andr. ſicu. in conſil. xv. inci. illud in medium referam. in. iiij. vol. vbi plenè de hoc articulo.

cerit. si autem aliquid amisit, pōt repetere: vel fortè melior erit cōditio possidētis. argu. ff. de condi. ob tur. cām. l. vbi autē. Et videtur ꝓ illā l. intelligere istud mēbrum, qñ vterq; fuit in turpitudine. Dicit tamē Inn. ꝙ si recreationis causa modicū ludit, & lucratur, restituere nō tenetur. ar. ff. de alie. per totū. &. xiiij. q. v. c. nō sanè. &. ff. si quadrupes pau. fe. di. l. j. Ioā. And. remittit de hac materia ad not. in summa. de excess. Prælato. §. vnico. sub. §. clericus verò. & per Ray. in fi. secūdæ partis. & per beatū Tho. ij. q. xxij. artic. vij. & in. c. clerici. el grāde. de vi. & hone. cleri. Dom̄. Anton̄. putat indistinctè, reiecta illa distinctiōe Ioā. ꝙ si fiat recreatiōis causa, vel nō: vel modicū sit lucrū, vel immoderatū: an sit attractus, vel attraxerit, tenēdū, ꝙ lucrū subiacet restitutiōi. Sicut. s̄. dixi post eum in meretrice & mathematico: quia nec recreatio, nec immodicitas, aut attractio excusat quē à peccato. & ideo in foro conscientiæ tenetur lucrū secūdū eū restituere. ¶ Ego de ista. q. remitto te ad ea, q̄ plenè dixi in. d. c. cleri ci. de vita & hon. cle & vide gl. in. c. Eps. xxxv. di. & per Bal. super rub. de cōdi. ob turpē cām. vbi inter cętera ponit tres casus, in quibus indubitāter pōt lucrum repeti. Primus, si ille lu dus erat prohibitus per legē cōem, seu municipalē. Secūdus, si fuit lucratus ab eo, qui non habebat plenā administrationē pecuniæ: vt fi liofami. seruo, vel monacho. Tertius, si fuit lucratus cum falsis taxillis. nam hoc casu ꝓteſt ille puniri de furto, vel saltē extra ordinē coerceri. ar. l. falsus. ff. de fur. qđ no. & vide plenissimè de omni ludo, vbi te remisi. & tene menti opi. do. An. quæ satis est tuta in foro animæ.

36 ¶ † Duodecima qō est in hypocrita, qui multa bona acquisiuit sub nōīe boni Christiani:
a an teneatur illa restituere. & cōcludit, ꝙ sic:[a] quia per fraudē acquisiuit. xiiij. qō. v. c. fi. dicit tamē sub dubio fortè, ꝙ hoc debet restituere Deo in eleemosynam: & nō illi, qui dedit. quia ille consecutus est à Deo mercedē suā, ex quo
fibi alius dedit cōtemplatione Dei. ar. eorū, quæ no. in. c. ex trāsmissa. de deci. & not. hoc dictū. & de materia vide in sum. de pœ. §. fi. Et puto, ꝙ etiā in foro iudiciali possunt hæc bona ab eo extorqueri: quia nō sunt sua, sed ecclesiæ vniuersalis: sicut cætera bona ecclesiasti ca. ar. xj. c. videtes. &. c. requisisti. de testa. Adduco optimū simile. Sicut enim datū filiofam. contēplatione patris, videtur datū ipsi patri, & acquiritur patri: ex quo pater fuit cā proxima & immediata ipsius donatiōis: vt le. & no. maximè per Bar. in. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pu. Et idē in donis factis spō sæ: vt ibidē no. per Bar. ita donatum ei, qui vi debatur quasi sanctus sub nōīe boni Christiani, videtur donatū Deo, quæ fuit causa proxima & immediata illius donatiōis. qđ bene no.

37 ¶ † Tertiadecima quæstio & vltima Innoc. est, quid si Imperator, vel alius Princeps faciat sine causa cōstōnem cōtra ius naturale: puta, quòd dñia rerū trāserātur de vno in alium sine cā: & quid si cōstō fuit à principio iusta ex cā, illa tn̄ cā cā cessat: nūc in casu, de quo agitur: an talis cōstitutio sit seruanda. Et dicit Inn. ꝙ in prīo casu, quādo nulla suberat iusta causa statuendi contra ius naturale, siue diuinū, talis cōstitutio non est seruanda in foro ani

a ¶ Quòd sic. Et idem ad literam dicit Archi. in. c. non sanè. xiiij. q. v.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quid si hæres. Vide do. Ias. in. §. sed iste. char. pe. in sti. de act. vbi multa in materia conscientiæ.

c ¶ Concludit. Qñ hæres non consulcit inuentarium, an teneatur in foro conscientiæ: vide per. d. Anto. in c. j. de solu.

d ¶ Soluere. vide latissimè disputatū per Anc. in regula, possessor. li. vj. & quod no. d. Anto. in. c. cum esses. circa fi. de testa. & quod no. Bald. in d. l. fi. in. j. col. vers. nunquid ex ista minus solenni. C. de fideicommiss.

mæ etiā in foro iudiciali. per ea, quæ no. in. c. quæ in ecclesiarū. de cōsti. & idē voluit Bar. in. l. oēs populi. ff. de iust. & iur. & in. l. fi. C.
38 si contra ius, vel vti. pub. ¶ † In alio verò casu cū à principio fuit iusta causa statuēdi: sed in casu occurrēti cessat illa causa, ꝙ cōstitutio est in vtroq; casu restringenda ad casum, in quo emanauit. Exēplū: cōstitutio quæ dat executionē Macedoniani, emanauit ex iusta causa & rationabili: vt. s̄. dixi. si tn̄ certū esset, ꝙ illa cā, ob quā emanauit, nō subesset: puta, quia ob necessitatē fuisset pecunia numerata: debet cessare exceptio: & cessaret secundū eū, qui defendere tur se illa exceptione. Et no. sing. hoc dictū: quia vt. s̄. dixi, hodiè cō muniter mutuat filiofami. ob necessitatē & iustā causam: nō autē propter necē parentū. nec vidi, nec audiui, ꝙ tēporibus nostris, secuta sit mors patris ex tali mutuo. Vī videt, ꝙ saltem in foro pœnitētiali cessare debet hodiè illa exceptio: & si cpōsset denūciari filiusfa. rōne peccati in foro ecclīastico. & sic puto limitādū Bar. q̄ ali ud sentit in. d. extraua. ad reprimēdū. in ver. denūtiationē. qđ tene mēti. Refert tn̄ Inn. aliquos dicere, ꝙ ex quo cōstitutio emanauit ex iusta causa cōtra ius naturale: licet postea eueniat casus, in quo causa cessat, nisi casus, qui à iure excipiatur, nihilominus est constitutio obseruanda generaliter. ar. s̄. de consti. c. j. &. c. fi. Nec eñ est expediēs nec posībile omnes particulas cōprehendere sigillatim: vt in. l. nō possunt. ff. de le. & ita simpliciter trāsit hīc Inn. Do. Anto. cōcordā do primū dictū cū secundo, dicit se putare, ꝙ si lex statuit aliqua ex causa legitima: & indistinctè loquat: & in omnibus casibus præsumit causam procedit hæc vltima opinio. Si aūt non p̄sumit cām in omnibus casibus, vel saltē de defectu causæ pōt cōstare p̄ modū probandi à lege non reprobatū: tūc procedit primū
39 dictum. ¶ † Ego latius & clarius concludo sic, ꝙ aut lex siue statutū præsumit causam: & super ea inducit præsumptionē iuris, & de iure: nō admittetur ꝓbatio super defectu causæ: per. c. is, qui fidē. de spō. nisi ius induceret illā p̄sumptionē in fauorē alicuius. Tūc eñ admittitur ꝓbatio in contrariū, per cōfessionē illius: vt. s̄. dixi post Inn. & no. in d. auf. sed iā necesse. C. de do. ante nupt. sed in foro animę non esset illa constō seruanda, si cōstaret de defectu causæ: vt notaui in. d. c. is qui fidē. & dixi in. c. j. de consti. & facit qđ j. dicā in eo, q nō cōfecit inuentariū. Aut lex, seu canō nō inducit p̄sumptionē iuris & de iure, sed simplr statuit. & tūc si cā ē expīssa in lege: & pōt ꝓbari cām istā non extitisse in casu occurrēti: & nō debet seruari cōstitutio nec in foro aīæ, nec iudiciali: qa rō legis, est lex. & nō ecōtrā. vñ vbi cessat rō, cessat lex: vt in. l. non dubiū. C. de leg. & in reg. fi. de reg. iur. li. vj. & in. l. cū pater. §. dulcissimis. ff. de le. ij. vbi ꝓbat, ꝙ dictū generale restringitur ad rōnē disp̄onis etiā contra verba legis. Ad idē. l. ex facto. in. j. rīī. ff. de vulga. & pupil. vbi ꝓbatur hoc idē ꝓcedere in priuilegijs. xvj. q. j. generaliter. iuncta gl. facit. c. suggestū. de ap. in fi. & qđ no. Bar. in. l. itē quæro. §. q impleto. ff. loca. Aut ratio legis non est expressa: & tūc si pōt naturaliter & indubitanter vnica præsumi, & nulla alia, debet lex seu dispositio restringi ad limites illius rōnis: vt no. Cy. in. d. l. nō dubiū. C. de legi. Bal. in. l. maximū vitiū. C. de lib. præt. alle. in hoc bo. tex. in. d. l. ex facto. in prin. qđ procedit etiā in dispositione pœnali: vt
40 voluerūt p̄dicti doc. in locis præall. & optimè facit. l. ij. §. quid si cu ratores. in ver. quid ergo. ff. ad Tertul. ¶ † Do. Ant. posuit hīc li quās. q. alibi tactas per doct. Quærit enim quid si lex, vel statutum ꝓhibet aliquid alienari: & si fuerit alienatū, disponit ꝙ debeat cōfiscari: an res taliter confiscatę possint cū bona cōscientia emi à fisco? hāc. q. ponit Io. An. in. c. fi. de immu. eccle. li. vj. dic vt ibi: quia
41 d. Ant. nihil hīc addit. ¶ † Alia. q. quid si hæres [b] nō confecit inuentariū: an teneatur creditoribus hæreditarijs vltra vires hæreditarias in foro conscientæ. Nā in foro iudiciali tenetur: vt in. l. fi. C. de iure deli. Io. An. cōcludit, [c] ꝙ non: & eū sequitur do. An. hīc. quia lex est fundata super p̄sumptione, ꝙ hæres fraudauit bona ex quo confecit inuentariū. vñ ex quo cōstat in foro cōscientiæ de cōtrario, non habet locū dispositio. & hoc dixi tibi. s̄. proxi. procedere in omni lege fundata super p̄sumptione: licet lex inducat præsumptionem iuris & de iure: vt nō sit seruanda in foro animę: ex quo constat de defectu causæ præsumptiuè. Alia ratio secundum do.
d Ant. est, ꝙ illa lex est pœnalis, inquātū teneť soluere[d] vltra vires hę reditarias. Sed in foro cōsciētiæ, quis nō arctať ad soluendū pœnā. adducit gl. in. c. fraternitatis. xij. q. ij. tu vide, an hoc sit indistinctè

verum:

verū: vt pœna legis nō arctet in foro cōsciētiæ. quod latius dixi in c. j. de cōsti. & per Inn. in. c. sicut dignū. de homi. vbi Inn. nō tractat an in foro animæ teneatur quis ad cmēdam damni, quod intulit proximo: an verò sufficiat pœnitere, quę cā breuitatis omitto hīc:
42 sed vide ibi. ¶ † Vltimò hīc quæritur, an hæres teneatur in foro
a animæ soluere[a] legata in minus solenni testō relicta. Nā in foro iudiciali non tenetur. de quo dicendū: vt in. l. si veritas & in. l. fi. C. de fideicō. do. Ant. dicit se cōsuluisse in facto, in quo tantū vnus testis fuerat adhibitus, ꝙ in foro conscientiæ teneatur hæres soluere legata. Nec. ob. si dicatur, ꝙ videtur testator noluisse testamentū valeretex quo nō adhibuit solēnitatē debitā: quia secundū eū testamentū valeret, secundū metas fori naturalis. Itē cum ad minus sumus dubij de voluntate testatoris debet seruari id, qđ tutius est. s̄. vt legata soluātur: quia in solutione nullū subest periculū: secus in
43 non solutione. & ita simpliciter trāsit. ¶ † Hæc quæstio depēdet ab illa difficili. q. an ex testamēto minus solenni oriatur obligatio naturalis. Nā si nō oritur, vt vltramō. & aliqui voluerūt, certè nō tenetur quis in foro cōsciētiæ: cū cessaret ius positiuū & æquitas naturalis: vt. s̄. dixi. Alij tamē voluerūt, ꝙ nascitur obligatio naturalis nō indistinctè, sed certis casibus. & de hac. q. aliquid per canonistas in. c. fi. de fol. & plenissimè per Legistas in. l. cū qs. C. de iu. & fac. igno. & maximè per Bal. in. iij. col. vbi videre poteris ad saturitatē. Mihi tn̄ ex toto dicta sua nō placēt: sed cōcluderē materiā sic:
b quòd aut defunctus non egit solēniter relinquere: sed totū[b] de cōmisit fidei hæredis: & tūc tenetur hæres ciuiliter & naturaliter. & sic in vtroq; foro est casus nota. secundum vnam lec. quam sequtur ibi Bar. in. l. fi. C. de fideicō. Aut non reliquit fidei hæredis: sed simpliciter relictū fecit sine solennitate debita. & puto indistinctè ꝙ si hæredi innotescit, tenetur in foro aīæ. Ratio, q̄ me mouet, est ꝙ solēnitates iuris ciuilis fuerūt inductæ ad falsitates euitādas & de rigore: si ergo cōstat in foro aīæ, ꝙ nulla falsitas interuenit, debet cessare dispositio iuris positiui: & seruari equitas, & obligatio naturalis, quæ oritur ex dispositiōe defuncti. l. cū amplius. §. is natura debet. ff. de reg. iuris. & optimè facit dictū Inn. in simili. in. d. c. qđ sicut. de electio. inducēdo, vt. s̄. dixi. & l. extestō. C. de fideicō missa. & vide omnino, q̄ dixi in. c. j. de succes. ab intesta. vbi tractaui, an legata ad pias causās in min? solēni testō valeant. & per Bart. & Bal. in. l. j. C. de sacrosan. eccl. & hæc sufficiant. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia etiam non consecrata, in qua diuina officia celebrantur: gaudet immunitate ecclesiastica. s. vbi ponitur quid si in dicta ecclesia non celebrentur diuina: an gaudeat immunitate.*
2 *Ecclesiæ appellatione: venit illa, quæ nondum est consecrata. 4,*
3 *Diuina officia possunt celebrari, etiam in ecclesia non consecrata cum authoritate Episcopi.*
4 *Priuilegiū cōcessum ecclesijs, extenditur ad ecclesias nondum consecratas.*
6 *Priuilegia concessa ecclesijs, extenduntur hospitalia.*
7 *Hospitalia quo casu gaudeant immunitate ecclesiastica.*
8 *Ecclesia interdicta gaudet immunitate ecclesiastica. Clericus excommunicatus gaudet priuilegio clericorum, circa manuum iniectionem & priuilegium fori.*
9 *Palatium Episcopi gaudet immunitate ecclesiastica, etiam quòd sit extra circuitum ecclesiæ.*
10 *Ecclesia vsq; ad quantum circuitum circumcirca gaudeat immunitate ecclesiastica. Porticus dicitur esse de domo. Insultans ad porticum domus, an censeatur insultasse in domo adeo, quòd cadat sub statuto puniente insultantem in domo.*
11 *Violans immunitatem ecclesiasticam, qua pœna puniatur, tam de iure ciuili, quàm canonico.*

CAP. IX.

1 Ecclesia.† ¶ Ecclesia nō cōsecrata, in qua diuina officia celebrantur, gaudet immunitate. h. d. Primò ponit dictū: secūdò ratio dicti, ibi: *quia.* ¶ Casus hteralis. Aliqua ecclesia nōdū est cōsecrata, tamē diuina officia celebrātur in ea: quæritur vtrū censeri debeat eodē priuilegio, ac si esset consecrata? & rīī. def, ꝙ licet nō dū sic cōsecrata, nullo iure admittit priuilegiū imunitatis: qa exquo diuinis obsequijs ē dedicata, nō est temerarijs ausib? quorūlibet ꝓ

a SEB. SAPIA. ¶ Soluere. Vide latè per Ias. in. l. nemò potest. in. j. clectio. col. ix. & in. ij. lectu. colum. xv. ff. de legat. j. & in. l. si post diuisionem, C. de iuris & fac. igno.

b ¶ Sed totum. interrogauit me clarissimus. I. V. D. d. Erasmus Beneuentanus, benemeritus locum tenens ciuitatis Tuderti, de tali casu: quædam mulier, quæ erat peste infirma, dixit cuidam, ꝙ volebat ꝙ dos sua reuerteretur ad matrem suam: si duæ eius filiæ sine filijs decederēt. & huic dispositioni non interfuit ali?, quā ille cui dixit ista verba: ad quem ꝓ viam indirecta ꝓuenit hæreditas istius mulieris. q̄. rebatur, an iste esset cogendus soluere dictā dotē: in tali dispositiōe nō solenni relictā. & an saltē ꝓ denūtiationē Euāgelicā posset copellì, maximè: quia ille cō fitebat prædictū relictū ꝓ dicta hīc, per Abb. Ego dicebā, ꝙ sic. ad q̄ facibāt multa q̄ allegat Alexā. in. l. nemo pōt. ff. de leg. j. & aliquid per Cor. in conf. cxxxvij. in. ij. vol. & per multa alia, q̄ non expedit mō referre. dicā la ti? in consilio super hoc ꝓ me redden do. Aen. de falco, Anto. Francisc.

¶ An ea quę sunt relicta in testō minus solēni tpe pestis & à pestifero debeāt solui ꝓ hę redēcredo ꝙ sic. quia tempore pestis remittūtur solennitates in testamento requisitæ: vt in. l. fi. & ibi plenè de materia. C. de test. & ꝓ hoc facit, qđ voluit Ange. l. in auf. de non ali. §. quod aūt. vbi dixit, ꝙ si statutū requireret, ꝙ duo notarij deberent esse rogati de testamento, vel de contractu: & nisi duo notarij interuenirent, ꝙ actus non valeret. quòd nihilominus tempore pestis sufficeret adhibere vnum notarium tm̄: imò sufficeret notarius non matriculatus, etiā si statutum requireret, ꝙ esset matriculatus, dummodo sit notarius. quod etiā voluit ipse Ang. in. l. fi vacantia, C. de bonis vacan. li. x. in. §. fisci, patrono. in ver. item patet ex prædictis. qđ etiam voluit Alex. vltra dicta per eum. in. d. l. fin. de test. in vlti. col. ff. de liber. & posthu. & idem Angel. in. l. conficiuntur. in. §. codicil. ff. de iure codicil. Et pro hoc facit, quia hæres, qui scit voluntatem defuncti non adimplens illā, priuatur hæreditate, etiam si hæreditas sit sibi delata ab intestato. Ita Bald. in repeti. authen. hoc amplius. in. lix. q. C. de fideicom.

a ☞ SEB. SAPIA. ¶ De hospitalibus. De hoc articulo vide Feli. in c. de quarta. col. iij. vers. octauò fugiens. §. de præscrip. & Iaso in l. pleriq; col. ij. in xij. extensione. ff. de in ius vocan.

b ¶ Oratoria. vide. d. Ant. in c. fi. circa mediũ. vers. iij. quæro. de cẽsi. & Host. in sum. de immu. eccle. §. inquantũ. in. iij. col. ver. quid de oratorijs priuatorum. & vide hoc per. d. Ant.

¶ Interdicta. Ad. de Archi. in. c. frater noster. circa fi. xvij. q. iiij. & Archi. in. c. vxor Felicis. circa prin. xvij. qõ. iiij. vbi dicit q̃ ecclesia interdicta retinet priuilegiũ de quo hic: secus dicit si essent oratoria priuata: quia talia non habent priuilegiũ immunitatis. Et q̃ ecclesia interdicta retineat priuilegium suum. f. tutelam ad eam cõfugientiũ: tenet Hostien. in sum. de immu. ecc. §. inquantũ. in. ij. col. ver. sed nunqd hoc priuilegium. Anto. Francis.

7 ¶ An ecclesia interdicta retineat priuilegia immunitatis, ita vt ad illã confugientes sint tuti, & possint defendi ex immunitate ecclesiæ? dicas q̃ licet ecclesia sit tutissimum refugium: vt in titu. C. de his, qui ad eccl. confu. & in titu. de immu. eccle. ta: nẽ in hoc priuilegiũ comparatur ecclesiæ interdictæ vel destructæ. vide gl. in c. priuilegiũ. de reg. iur. lib. vj. & in c. statutũ. de elec. eo. li. & in c. iij. de ope. no. nun. & in c. & hæc dicimus. xvj. q. ij. & p Bal. in ti. de pa. cõstan. in. §. nos Romanorũ. in vers. feu. in q bus locis cõcluditꝫ illã nõ pdere priuilegiũ. de quo etiã per Alex. in. l. inter stipulantẽ. in §. sacrã. de ver. oblig. Et adde q̃ ecclesia interdicta potest agere ad interesse cõtra eũ, q̃ fuit causa interdicti, si fortè ecclesia fuit damnificata in oblationibus hoc tempore interdicti: vt per glo. & doc. in. c. ij. de offi. ordi. lib. vj.

fuerit ibi celebratũ. Nã ex quo Eps posuit solenniter primũ lapidẽ erigẽdo ibi cruces: prout leg. & no. in. c. nemo. de conse. dist. j. satis locus est deputatus diuinis obsequijs. Et ratio posita in dispositione debet restringere & ampliare dictum ad limites ipsius rationis: vt in. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de lega. ij. etiam cõtra verba: vt in. l. nõ dubiũ. C. de legi. & in regula fi. de reg. iuris. lib. vj. Sæpe enim in narratione ponũtur plura: quia acciderũt sic in facto: sed ratio legis est ipsa lex: vt iuribus proximè alleg. † hac partẽ teneo, adducens vltra p̃dicta. l. omnia priuilegia. C. de episco. & cle. vbi probatur, q̃ omnia priuilegia cõcessa eccle sijs extẽduntur ad hospitalia. fortius ergo idẽ dicendũ in ecclesia nondum cõsecrata de proximo cõsecrãda. Ad idem. d. l. pe. ff. de mili. testa. & hanc opi. tenuit Io. de lig. post Laurẽ. in cle. j. de pœ. & remiss. sed in hoc standũ esset cõ suetudini: vt no. Inno. in hac materia in. c. inter. §. eo. & quia est optima legũ interpres. de cõsue. c. cum dilectus. ¶ † Secundò quæritur quid de hospitalibus, an gaudeãt hac immunitate? Goffr. dicit, quòd priuata oratoria, [b] quę in domibus priuatorũ sunt, hoc priuilegium non habẽt. ar. de conse. dist. j. in prin. & in auc. de eccle. ti. §. si quis in sua domo. Pro hoc facit quia ista loca possunt reuocari & reduci ad priores vsus prophanos authoritate domino rum: plenè no. per Inno. in. c. inter dilectos. de dona. Secus dicit Vin. si authoritate Episcopi oratorium fuit constructum: quod tacitè sentit Goffr. & facit quod ipse no. in. c. fi. de eccl. ædi. & tenuit Lauren. in cle. quod satis placet. per. d. l. omnia. in hoc standum est consetudini. ¶ † Tertiò quæro quid si ecclesia sit interdicta, [c] an gaudeat immunitate? Goffr. & vincen. q̃ sic. arg. huius. c. & supradictorum. Facit quod in simili dicitur de clerico, quòd licet sit interdictus suspensus, vel excommunicatus: retinet nihilominus priuilegium immunitatis circa manuũ iniectionem, & circa forum xxxj. di. c. dictum. & in. c. at si clerici. de iud. in fi. Et idem Host. dicens, quòd Deus, in cuius honorem datur immunitas, non delinquit: & peccata debent tenere suos authores: de his, quæ fi. à maio. par. ca. c. quæfiuit. & satis ecclesia affligitur in eo, quod sibi subtrahitur debitum seruitutis obsequij: vnde non debet dari afflictis afflictio. de cle. ægrot. c. j. & vij. quæst. i. capitul. cùm percussio. & remittit ad summa eo. titu. §. inquantum. vers. sed nunquid hoc priuilegium. quod satis placet, & sequuntur doct. communiter & Lau. in dicta clementi. j.

9 ¶ † Quartò quæritur, an palatium Episcopi gaudeat hac immunitate? Innocent. in. c. inter. suprà eodem. refert quosdã tenere, quòd sic: per. c. id constituimus. xvij. quæstio. iiij. vbi videtur expressum in principio: quòd tenuit simpliciter per illum text. Host. in. d. c. inter. Alij verò intellexerunt illum tex. dum domus Episcopi est intra. xl. passus, qui deputantur ecclesiæ pro suo atrio & circuitu. de quibus in. c. sicut. antiquitus. xvij. q. iij. Nam domus Episcopi non debet distare ab ecclesia: vt in. c. Episcopus. xlj. dist. Hugo verò tenuit tertiam opinio. vt procedat text. ille, quando in domo Episcopi est capella. Tu verò vide gloss. in. d. c. id constituimus. quæ tenet primam opin. simpliciter, vt domus Episcopi gaudeat priuilegio: licet sit extra dictos passus, seu circuitum ecclesię. quod placet: cùm textus ille loquatur indistinctè. Nam vides in simili, quòd familia Episcopi gaudet priuilegio fori: licet sit secularis: vt in. c. fina. & quod ibi not. de offic. Archidi. Item cùm materia ista sit fauorabilis, non debet restringi ille text. in. d. c. constituimus.

10 sed potius ampliari, vt in regula, odia. libro. vj. ¶ † Quintò quæritur, an ecclesia gaudeat immunitate quatenus cingitur muris & non vltra. Sol. quòd hanc immunitatem habet cum suo cœmiterio: vt in. c. si quis contumax. xvij. q. iiij. & de iure ecclesia maior debet habere circuitum. xl. passus. Capellæ verò, vel minores. xxx. vt in. c. antiquitus. xvij. iiij. Et vide ibi glo. quantum continet passus. Et quid in castellis: an ecclesiæ vel capellæ debeant habere tantum circuitum? idem dic, quod in porticu ecclesiæ adhærente, q̃ gaudent hac immunitate: vt in. d. c. si quis contumax: & not. in. c. inter. §. eodem. Et facit hoc ad quæstionem de pœna insultantis [d] ad domum: an habeat locum in insultante ad porticum. Ioan. An. in. d. c. inter. remittit ad Specu. in titu. de iniurijs. ver. pone in statuto. Tu vide per Bar. in. l. meminisse. ff. de offi. pro con. & in. l. item apud Labeonen. ff. de iniu. & quod dixi in. c. j. de deci. Per hoc habes, quæ loca ecclesiastica gaudere debeant hac immunitate.

11 ¶ † Vltimò hîc quæritur de pœna violantis hanc immunitatem: dic, quòd de iure ciuili tenetur crimine læsæ maiestatis: vt in. l. præsenti. C. de his, qui ad eccles. confu. De iure verò canonico debet excommunicari & cõdemnari pecuniariter, & imponi sibi publica pœnitentia: nec debet restitui communioni: nisi restituat eũ, quem violenter de ecclesia extraxit: vt in. c. miror. iuncto cap. si quis contumax. &. c. quisquis. & quod in eis no. xvij. q. iiij. & vide bonam gl. in. d. c. si quis contumax. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Immunitate non gaudent ecclesiastica, qui prætextu immunitatis delinquunt in ecclesia: etiam si non deliquerint respectu immunitatis. 8. An aũt habeat locũ in omni delicto cõmisso prætextu immunitatis: vide n. 9*
2 *Peccans prætextu veniæ, fortius delinquit, quàm alij.*
3 *Delictũ commissum in in ecclesia est grauius, quàm cõmissum in alio loco.*
4 *Cœmiterium gaudet immunitate ecclesiastica.*
5 *Delictum commissum in ecclesia per laicum, punitur per iudicem secularẽ. Sacrilegium punitur per iudicem ecclesiasticum.*
Delictum vnum potest puniri variis pœnis, quando ex eo resultant diuersæ species delicti.
7 *Generalis dispositio, limitatur per specialem.*
10 *Immunitatem ecclesiasticam violat ille, qui extrahit quem ab ecclesia per partem mantelli, quæ erat extra ecclesiam: nisi ille sponte iuerit.*
11 *Immunitate ecclesiastica gaudet ille, qui stans in ecclesia percutit alium alibi existentem.*
12 *Immunitate ecclesiastica, an gaudeat ille, qui mandat delictum fieri in ecclesia, ad quam postea ipse aufugit: vel stans in ecclesia mandauit delictum alibi committi.*
Delictum vbi censeatur commissum, an in loco mandati: an in loco executionis.

CAP. X.

e I Mmunitatem, ¶ † Qui sub spe immunitatis in ecclesijs, velcœ
1 miterijs delinquũt: immunitate non gaudent. h. d. Primò ponit dictũ. Secũdò ratio dicti ibi: *cũ in eo.* ¶ Casus l'alis. Quidam in ecclesijs, vel in cœmiterijs earum committunt aliquando homicidia, vel alia maleficia, sperantes obtinere ibidem

ibidem impunitatem suorum excessuum, quos nullatenus commisissent: nisi per ecclesiam ad quã confugiũt, crederẽt se defendi: quæritur, an isti debeant ab ecclesia defendi. Respondet Pa. q̃ cũ in eo, quis puniri debeat, in quo peccauit: & frustra legis implorat auxilium, qui cõtra ipsam legem deliquit: mandauit Papa, q̃ tales publicè nuntientur, non debere gaudere priuilegio immunitatis,

2 quo faciunt se indignos. Ber. ¶ † No. j. tex. cõtra peccantes sub spe veniæ. Fortius enim delinquunt illi, quã alij. vnde scriptura: Maledictus homo, qui peccat in spe. vnde voluerũt quidam hoc esse peccatum in spm̃ sanctũ. Dic tamẽ propriè, q̃ pcm̃ in spiritũ sanctum, est pcm̃ obstinationis. Illud enim nec in hoc seculo remittitur: nec in futuro. de quo vide quod le. & not. in. c. qualis. xxv. di.

3 & in. c. iciendum. de pœni. di. ij. ¶ † Not. ij. q̃ delinquens in ecclesia grauius peccat, quã qui delinquit extra. ad hoc. l. fi quis in hoc genus. & l. conuenticulam. C. de epi. & cle. & capi. cum pro causa.

4 de sen. excõ. & xvij. q. iiij. c. frater. ¶ † No. iiij. q̃ non solùm ecclesiæ, sed earũ cœmiteria hac immunitate gaudẽt. & gñaliter in quibus locis hoc habet locũ: dic vt dixi. §. c. pro. ¶ † No. vlt. ex fi. ar.

5 opt. & quasi expressum, q̃ laicus delinquẽs in ecclesia venit puniẽdus per suum iudicem laicum & non ecclesiasticum. & hoc tenuit Bar. [a] in. l. fi cui. ff. de accusa. & ad hoc alle. ibi istum tex. & in. l. si qs in hoc genus. præalle. licet Cy. oppositũ tenuerit in. l. præsenti. C. de his, qui ad eccle. cõfu. sed primum verius: vide quod dixi. §. e. inter. & facit iste tex. in eo, quod mãdat iudicibus eccle. vt denuntiẽt tales nõ gaudere hac immunitate. Nõ enim mandat illos per se puniri. quod feciſſet, si forum sortiti fuissent. Credo tamẽ posse dici, q̃ pro delicto principaliter ibidẽ cõmisso procedat, quod. §. dictum est: sed quia negari nõ potest, quin cõmiserit sacrilegiũ delinquendo in ecclesia: cũ per hoc violauerit eius immunitatẽ: maximè si eam sanguinis effusione polluerit: vt in. c. cum pro cã. & qd̃ ibi no. de sen. exc. & xvij. q. iiij. c. si quis domum. Facit. c. cũ sit generale. de fo. cõpeten. q̃ de hoc delicto sacrilegij posit puniri per iudicem ecclesiasticum: facit. c. quisquis. xvij. q. iiij. & quod not. in. d.

6 ca. cum pro causa. † Nam pro eodẽ delicto potest quis puniri variis pœnis, quãdo ex eo resultãt diuersæ spẽs delicti: vt no. per Bar. to. in. l. senatus. ff. de accusa. & sic potest intelligi glo. no. in. c. virgi

7 nibus. xxvij. q. j. ¶ † Opp. cõtra istũ tex. de. c. inter. §. e. vbi excipiũ tur duo casus tantũ ab ista generali immunitate ecclesijs concessa. & eodem modo loquitur tex. in. c. sicut antiquitus. xvij. q. iiij. Sol. dic secundum gl. fi. hîc, quicquid dixerit Hug. q̃ illa iura loquũtur generaliter in delicto extra ecclesiam commisso: istud verò loqui tur in cõmisso in ecclesia. Et hoc teneas: quia dispositio generalis limitatur per dispositionem specialẽ: vt in regula generali. de reg. iur. lib. vj. & in. c. j. de rescript. & l. sanctio. ff. de pœ. vbi dicitur, q̃ dispositio generalis nõ extenditur ad ea, quibus est spãliter prouisum. & vide quod plenè dixi in. c. inter. præalle. ¶ † Sed circa præ-

8 dicta quæro: pone delinquens in ecclesia: non deliquerit ibi eo animo, vt defenderetur ab ecclesia: nunquid excluditur ab hac hac immunitate? videtur primò quòd nõ: quia text. iste videtur se fundare super ista spe veniæ: vt patet ibi: quæ nisi per ecclesiã. Ho ftiẽ. tenet contrariũ: mouetur primò: quia præsumptio iuris & de iure est cõtra delinquẽtẽ in ecclesia. ar. hîc. Prẽterea secũdũ eũ licet hæc rõ, nõ propter hoc cessant alię rõnes, q̃ subijciunt in tex. quæ videntur causæ finales huius dispositionis. videtur tamen postea dicere, quòd si potest constare, quòd nõ ex proposito propter veteres inimicitias: sed verbis nouiter ortis homicidiũ ibi commiserit, quòd tunc habebit immunitatẽ. & in hoc casu saluo opi. Hug. de qua in gloss. & videtur velle, quòd præsumatur iste animus, ex quo non habebat cum offenso inimicitiam. & cum hoc dicto trãseunt communiter doct. hîc. quæ opi. est magis æqua. ¶ Sed mihi non multum placet: quia text. allegat in decisione duas rationes, quæ satis militant in casu nostro. Prima, quia in eo debet quis puniri: in quo deliquit. Item, quia fruſtra legis auxilium inuocat. quasi dicat, quòd ex quo delinquit in ecclesia: & per conse-

b quens cõtra ecclesiam, [b] non debet reportare aliquod commodũ occasione ecclesiæ. Hæ enim rationes vendicãt sibi locum etiam in eo, qui non deliquit sub spe veniæ. Prima autem ratio, de qua in principio cap. potius fuit impulsiua, quàm finalis. & præsupposito q̃ etiã fuisset finalis, tñ ex eo subsunt alię finales, & illarũ q̃li bet p se sufficit, cessante vna nõ cessat legis dispositio: vt in. §. affinitatis. instit. de nupt. q̃ autem istæ aliæ rationes, quæ subijciuntur in text. per se sufficiant: patet ex alijs iuribus: vt in. c. quia fruſtra. de vsu. & in. c. cùm olim. de offici. delegat. vbi generaliter militant istæ rationes: quia præterea potest esse, quòd non suberat vetus inimicitia. & nihilominus non commisisset delictũ, si sciuisset ab ecclesia non defendi. Nam in delictis præsumitur malus animus. in. c. j. & quod ibi not. de præsumptio.

9 ¶ † Sed ego vltra alios quæro, quid si non homicidium, vel membrorum mutilationem, sed alia delicta inferiora in ecclesia commisit: nunquid habet locum iste textus? probabiliter potest dubitari. Nam rationes videntur militare in omni delicto. In contrarium facit: quia cùm hoc capitulum deuiet à communibus regulis iuris. & fit odiosum: debet restringi, quantum fieri potest: vt sic non extendatur extra casum expressum, argumento de pœni. distinctio. j. c. pœnæ. & in regula. odia. de regul. iur. libro. vj. Item propter immunitatem delicti semper receditur à communibus regulis iuris: vt in. l. aut facta. in fin. ff. de pœni. Hostien. videtur hoc sentire. Extendere tamen videtur istum tex. ad adulteria & raptus virginum: & sic sentit, quòd non habet locum in omnibus delictis. & fortè illa duo voluit supplere per ea, quæ dixi in. c. inter. §. eo. vbi vide. & procedit dictum Host. secundum vnum intellectum, qui datur ad authen. de man. prin. & satis posset dici, quòd in omnibus grauibus de

10 lictis habet locũ hoc cap. tum propter identitatem rationis: ad quod no. gl. in. l. j. C. de condic. inde. tum propter rationes, quæ hîc ponuntur: quæ sunt generales ad omnia delicta, saltem enormia. & hoc nota. ¶ † Vltimò quæritur, quid si stans extra cœmiterium, trahit eum, qui stat intra per partem matelli, quæ manet exterius: an talis dicatur offendere ecclesiæ immunitatem? Vincen. tenet hîc, quòd sic. Nam & qui sic traheret clericum, incideret in canonem: vt in. c. nuper. de senten. excomm. secus autem secundum Goffred. si volentem de loco immunitatis extrahit eum ad mortem vel ad aliam pœnam corporalem damnatum, Ratio, quia canon solam violentiam condemnat. §. eo. inter. sed volenti non fit violentia, nec iniuria: vt in regula, scienti. de regul. iur.

11 lib. vj. ¶ † Item quæro quid si in loco immu- [b] nitatis percutiat enormiter existentem extra illum locum: an habeat locum dispositio huius. c. credo, quòd sic: quia delictum principiatum fuit in ecclesia: licet alibi consummatum. ad hoc. c. j. & quod ibi dixi de præsump. & facit quod notat Ioann. Andræ. in regula, inspicimus. de regulis iuris. libro. vj. in mercuria. ¶ † Quid in eo, qui existens in ecclesia [c]

12 mandauit delictum alibi committi: vel econtrà, existens extra ecclesiam mandauit delictũ in ecclesia committi: an gaudeat immunitate ad ecclesiam secuto delicto confugiens? hæc quæstio dependet ab alia quæstione: vbi quis dicatur delinquere mandato: an in loco, vbi mandauit: an verò in eo, vbi delictum fuit confectum. Tex. in cle. pastoralis. in verb. nec non. coniuncta gl. in ver. districtu. de re iu. videt in nuere, q̃ videtur delictũ committere. vbi fuit ecclesiam, sed q̃re ecclesiã animo confugiendi ad ecclesiã, al iãs nõ cõmissurus. Ita elegãter determinat Host. in sum. de immu. eccl. in. §. inquantũ. in fi. j. col. ver. si verò maleficiũ cõmiserit. ita ītelligit. §. sed nec, in aur. de mã. prī. col. iiij. Item vide qd̃ no. Do. in. c. decet. in. iij. co. ver, an cõmittens furtũ. de immu. eccl. li. vj. & vide. d. An to. in. c. inter alia, in pe. col. ver. quę roaliquis alium in ecclesia. §. eo. ti. & quod de hoc not. Sal. in aut. si qs. in vlt. col. C. de adul. Itẽ circa prin. huius cap. vide Bart. in. l. verũ. ff. de fur. Itẽ vide omnino Hosti. in sum. de immu. eccle. §. inquãtũ. ver. quid si cõmitit furtũ in ecclesia. in. ij. col. itẽ ad istũ tex. facit qd̃ no. Ange. in. l. is qui bonis. ff. de cess. bo. vbi dicit, q̃ qui cõtra hit debita spe cessionis futuræ, nõ gaudet in priuilegio cessiõis bonorũ. facit quod no. Bar. in. l. j. in prin. ff. si quis te. li. esse iuf. fuie.

a ¶ Bartol. Et hoc dictum Bartol. sequitur etiam idem Abb. in. c. cum. sit generale. in fine. xiiij. colum. de foro comp. & Angel. in authent. vt li. matri & auiæ. §. fi. in. viij. col.

b ¶ Commodum. propter quod videtur, q̃ si delinquens in vna ecclesia, cõfugiat ad aliam, non gaudeat ĩmunitate. qd̃ ẽt videt voluisse gl. in. c. frater noster. xvij. q. iiij. Ad qd̃ vide omnino qd̃ scribit Bal. in. l. j. ī iij. co. ver. sed pone, q̃ duo sunt carceres. §. de edi. act. vbi ponit, an fugientes de vno carcere dicãtur fugisse de carcere ibus.

c ☞ BSB. SAPIA. ¶ Existens in ecclesia. Vide Abb. i

c.fi. col. x). versic. circa hoc quæritur ſ. de foro compe. cum allega. plenè per Feli. in c.j. col. v. verſ. fallit etiã. ſ. de præſumptio. & Ang. Are. in tractatu maleficiorũ in verbo ſempronium mandatorẽ.

a ¶ Diſciplina. Ad de gloſſ. in c. comeſſationes. xliiij. diſtin. & glo.j. in princi. in l.j. ff. de leg.j. & text. in.ſ. fi. & ibi Angel. de Aret. inſti. de inſtit. de iure perſo.

b ¶ Quod emens. facit glo. in fi. in l. ſemper in conuentionibus. ff. de regu. iur.

delictum ſecutum. Tu vide de hac quæſtione plenius per Bar. in l. fi vt proponitur. ff. de fideiuſ. & de hac materia latius per eũ in l. nõ ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniur. Abbas.

Ne clerici, nel monachi ſecularibus negotijs ſe immiſceant. Rubrica.

¶ Continuatur hæc rub. ad præcedentia hoc ordine ſecundũ doc. Suprà viſum eſt de his, q̃ clericis cõpetunt. Nunc autem de prohibitis eſt videndum. vel cõtinuatur ad titul. proxi. præcedentem ſic. Quia. ſ. tractatum eſt de inimunitate eccleſiarum & clericorũ: ne forte ob hanc immunitatem clerici & monachi ſu puiuerent. & arbitrarentur ſibi omnia licere: meritò ſubijcitur hæc rubri. per quam oſtenditur, quòd non debent ſe immiſcere ſecularibus negotijs. ¶ Sed pro declaratione rubricæ, quæritur quod dicatur ſeculare negotium? Sol. Innocẽ. in c.j. cuius dicta ſequitur Ioan. And. hìc ſuper rubr. videtur velle, quòd dicatur tripliciter: ſeu tribus modis ſumi poteſt. ¶ Primò enim dicitur ſeculare negotium, quilibet actus ſecularium rerum. Exemplum ſumi poteſt ex numeratis j. capi. j. à quibus actibus turpibus abſtinendum eſt. ¶ Secundò dicitur negotium ſeculare iudicium de rebus ſecularibus: quod clericis non licet, niſi inter clericos tantùm. xj. quæſtion. j. *c. ſicut enim. *§. ex his. ¶ Tertiò dicitur ſeculare negotium, quod eſt inter ſeculares homines. quod etiam non licet clericis: niſi de his, quæ pertinent ad iudiciũ eccleſiæ: puta de decimis. de iurepa. & ſimi. de iudi. c. quanto. lxxxviij. diſtinctione. per totum. Sed ego allego ad hanc materiam gloſſ. ſummæ. xxj. quæſtione. iij. quę dicit negotia ſecularia dici tribus modis. ſed aliter proſequitur quãm Innocen. vide eam, quæ iudicio meo materiam plenè euacuat. ¶ Ego autem dicerem: quòd negotiũ ſeculare poteſt quo ad propoſitũ noſtrũ ſumi ſtrictè & largè. Poteſt enim primò dici ſeculare negotium, quicquid peruenit ex carnali cõcupiſcentia, non ſubiecta freno rationis. & hoc innuit text. j. c. proxim. in princip. & dicitur tunc negotium ſeculare: quia per illa omnino viuitur ſeculariter id eſt ſecundum ſeculum & mundum ſeu carnem: non autem ſecundum Deum & ſpiritum. & hæc prohibentur etiam laicis: vt patet ex multis enumeratis. j. c. j. *in capit.* ſed præcipuè clericis. Secundò poteſt hoc verbum ſeculare ſumi magis ſtrictè: vt comprehendat negotium pertinens ad rempublicam mundanam & ſeculares homines: quòd licet permiſſum ſit laicis: tamen clericis interdicitur negotiari. lxxxviij. diſti. c. fornicari. & in l. placet. C. de Epiſ. & cleri. vbi dicitur, quòd nihil cõmune debent habere clerici cum publicis actibus, vel ad curiam pertinentibus, cuius corpori non ſunt annexi. Et per illum tex. probatur, quòd nullum officium poteſt clericus habere in republica ſeculari: vt probatur in c. proxim. & c. reprehẽſibile. xxiij. quæſtione. viij. Nec ſunt clerici de vniuerſitate ſeculari: vt no. Inno. in c. dilecta. de exceſ. præla. prope fi. Debẽt enim clerici attendere circa rempublicam ſpiritualẽ: laici verò circa rempu. temporalem. argu. xij. quæſt. j. c. duo ſunt genera. &. xxiij. quæſtione. viij. c. cõmenior. & in c. reprehenſibile. & c. ſolitæ. de ma. & obe. &. xcvj. diſt. duo ſunt. Item vita clericorũ debet verſari circa vitam cõtemplatiuam, non autem de rebus mundanis habere curam: niſi quatenus ſunt neceſſaria ad corporalem vitam. j. quæſtione. iij. c. ſi quis obiecerit. Laici verò poſſunt liberiùs iſtis bonis exterioribus vti, non autem abuti: vt le. & no. in dicto. c. duo ſunt. Hinc Apoſtolus: Nolite conformari huic ſeculo. & hoc voluit tex. j. c. proxi. alſe. dictum Apoſtoli dicentis, quòd nemo militans Deo implicet ſe negotijs ſecularibus. id eſt temporalibus & mundanis quamtuncunq; illa laicis liceant. Hinc notanter dicit tex. in l. conſulta diualia. C. de teſta. Abſurdũ nãq; eſt, ſi promiſcuis actibus rerum turbentur officia, & alij creditũ alius ſubtrahat: & præcipuè clericis, qbus opprobrium eſt ſi ſe peritos velint diſcrepationum forenſium oſtendere. Quæ verba not. & ita intelligo hanc materiam. meritò tex. c. j. enumerans. xiiij. negotia ſecularia cauſa exempli, dicit illa eſſe pauca. Sunt enim pauca reſpectu omnium, cùm plura ſint negotia, quàm vocabula. l. natura enim. ff. præſcript. ver. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Pauca conſyderantur in parua vel magna quantitate ſecundum materiã.*
Notorium dicitur illud, quod ſit coram Papa.
2 *Emens rem minus iuſto precio, quàm valeat, ignorante vẽditore, turpiter acquirit.*
3 *Mutuans ad hoc, vt tali tempore recipiat frumentum: debet fieri æſtimatio frumenti ſecundum tempus ſolutionis.*
4 *Con ouerſia in verbis, rixa in factis, lis in iudicio, vel extra, aliquo caſu.*
5 *Clerici non debent aduocare: niſi pro miſerabilibus perſonis & gratis.*
6 *Clerici poſſunt exercere aliquas operas manuales ex cauſa: emere autem, vt cariori precio vendant, non licet.*
Emptio alicuius rei, vt carius illa vendatur, eſt prohibita: tãm laicis, quàm clericis. 9. 10.
7 *Clericorum appellatiõe veniunt monachi in fauorabilibus: ſecus in odioſis: conuerſi verò nunquam veniunt.*
8 *Monaſteria, an veniant appellatione eccleſiarum.*
Prohibitus aliquid habere, non cenſetur prohibitus ſuccedere habenti.
9 *Negotiatio ab initio iuſta, ex poſtfacto vero non: an ſit licitò?*
In veneno vendendo eſt licita negotiatio. Idem in armis.
Mulieres, quo caſu peccant mortaliter in colorando earum facies.
Clerici conſtituti in ſacris, ſiue non: an indiſtinctè prohibeantur negotia ſeculæria exercere.

CAP. I.

MVlta ſunt. ¶ Enumerat conciliũ multa ſecularia negotia à quibꝰ iubet clericos & monachos abſtinere. ¶ † No. j. ibi: *pauca*. xiiij. dicunt pauca. Nã hìc dicit Papa ſe velle pauca negotia ꝓſtringere: & tñ enumerat. xiiij. de quo remittit Io. An. ad. c. latores. de cle. exco. mi. Ego dico, ꝙ dicunt. xiiij. pauca ſecundũ materiã ſubiectam: quia negotia ſecularia ſunt t tãta, ꝙ illorum reſpectu. xiiij. ſunt pauca. Sic eodem reſpectu. xxiiij. milia dicuntur pauca: vt in c. diſciplina.[a] xlv. diſtinct. & alibi dicit glo. ꝙ id qd̃ fit coram Papa redditur notorium: vt in c. manifeſta. ij. q. j. debet ergo inſpici materia ſubiecta. ¶ † No. ij. quòd appetere plus iuſto precio, eſt turpe lucrum. Ex quo infertur, quòd emẽs[b] rem ſcienter minus, quã valet ignorante venditore: turpiter acquirit. ad hoc. c. j. de emp. & ven. & no. glo. x. q. ij. * c. ea enim. §. * hoc ius porrectum. vide per Calde. in c. nauiganti. de vſur. Et perꝫ hunc tex dicit Hoſt. ꝙ clericꝰ debet cauere à negotiatione, de qua in. c. fiꝫ. de vſu. Puto tamen clericum non peccare, ſi non cauſa negationis vendit, vel emit rem prout ibi dicitur: dummodo fraudulenter non faciat: quia talis cõtractus non reprobatur ibi. nec etiam hoc cũ illud nõ ſit lucrum, ſi iuſtè fiat. ſed quia illud habet apparentiam plenã, debet clericus ex honeſtate abſtinere. argu. c. eum ab omni. de vi. & hone. cle. vel tene dictum Hoſt. † Ad hoc alle. bo. tex. in. c. ſi quis clericus. xiiij. q. iiij. vbi dicitur, ꝙ ſi clericus mutuauit nunc pecuniam: vt recipiat aliã ſpecie, puta frumentũ: debet fieri æſtimatio ſecundũ valorem currentẽ tpe ſolutiõis: vel tpe, quo res naſcitur ſecund ũ doc. ibi. & ſic videtur, ꝙ non debet vendi plus, quàm valet, vel minus, prout dicitur in. d. c. fi. ¶ No. iij. clericum debere abſtinere ab iniuſtis muneribus actiuè & paſsiuè. & dicuntur iniuſta munera, quæ ob iniuſtam cauſam fiunt. & de his Propheta dicit: Beatus, qui excutit manus ſuas ab omni munere. Triplex tamen eſt munus: vt in. c. ſunt nonnulli. j. q. j. & dic, vt ibi. vide quod legi. & no. in. c. & ſi quę ſtiones. de ſimo. &. c. tuam. de æta. & qualita. ¶ † No. iiij. differentiam inter contentiones & rixas. & dicit Io. poſt Pe. ꝙ contentiones conſiſtunt in verbis. lites in iudicijs: rixæ in factis: vt in percuſsionibus inuicem. Quod no. propter ſtatuta de his mentionẽ facientia. puto tamen, quòd verbum lis, poſsit verificari in contentione extraiudiciali: vt in. c. ſæpe. in fi. de appell. & patet ex etymologia vocabuli: vt colligitur in. c. forus. de verbo. ſigni. Hìc autem reſtringitur ad contentionem iudicialem, propter verbum contẽtiones. quod procedit. ¶ † No. v. ꝙ clericus in ſacris debet abſtinere ab officio aduocationis, nõ ſolũ in curia ſeculari: ſed etiã nõ debet ibi ob aliquã cãm publicè diſputare, niſi pro viduis, aut orphanis. pro his enim poſſunt etiã clerici poſtulare: de quo in. c. j. &. c. fi. de poſtu. Dicit tñ Hoſt. not. hìc, ꝙ hoc debẽt gratis facere: cũ pmittatur hoc eis ex pietate: vt in. d. c. j. & fi. ¶ No. clericũ nõ debere habere ornamẽtũ[a] ſuo ꝓpoſito nõ conueniẽs, dic propoſito. i. ordini, ſeu dignitati ſuæ. facit. c. di. c. cõtra morẽ. &. c. clerici. de vi. & ho. cle. & vide ad mate. bo. gl. xxj. q. iiij. in ſum. Et dicit Hiero. Qui virtutibus polset, ornatus eſt. & vide bo. tex. in. c. Epiſcopus. xl. di. ¶ † No. clericũ nõ debere exercere ẽt iuſtã negotiationẽ. cõcor. c. fornicari. xxxviij. di ſtin. niſi ex iuſta cã, puta ꝓpter neceſsitatẽ. Intellige tñ quãdo aliquid operaꝫ ex ſuis manibus,[b] vel emit rẽ: vt inde habeat materiã reducẽdi ad aliquas formas. Nõ enim debet emere rẽ: vt eam integrã pro maiori pretio vendat. de quo vide. xiij. q. iij. in ſum. &. q. iiij. in. c. j. & c. canonũ. &. c. quicũq; tpe meſsis. hoc eñ laicis etiã nõ licet: vt ibi: &. c. eijciẽs. &. c. qñ. lxxxviij. di. ¶ † No. vlt. ex fi. literæ maximè iũcto rubro, ꝙ appellatiõe clericorũ nõ veniũt monachi. Itẽ ꝙ monachi nõ dicũtur miniſtri alteris: ſed dic hoc vltimũ ꝓcedere habito reſpectu ad monachos, q nõ ſunt clerici ſaltẽ in ſacris. Et põt intelligi ſecundũ antiqua tpa, qñ monachi nõ erãt clerici. xvj. q. j. c. ꝙaliter. An aũt hodie appellatiõe clericorũ veniãt monachi: dico, ꝙ illi, q ſunt cõuerſi, & nõ clerici, nõ veniũt. xij. q. j. c. duo ſunt genera. monachi verò aliàs clerici, veniũt in materia fauorabili: ſed in odioſa credo, ꝙ non: quia habent qualitatẽ religionis vltra clericatũ. ad hoc tex. opti. in ſimili iunctis ibi no. ꝓ. Io. an. in. c. ſtatutum. de ele. li. vj. facit quod no. Inn. in. c. ſedes. de reſcrip. Similis qõ fit, an appellatione eccleſiarũ veniãt monaſteria. de qua in. c. grãdi. de ſupp. neg. ꝓla. li. vj. ¶ † Primò igiꝫ q̃ro, an indiſtinctè clerici[c] prohibeãtur cõducere bona ſecularia. tex. non aperit hoc. Sed dic, ꝙ non. ſ. qñ hoc faciũt cã lucri. ſecus ſi propter neceſsitatẽ, vel aliã honeſtã cãm: de quo vide bo. tex. cũ gl. in. c. peruenit. lxxxvj. di. &. c. dilecti. de deci. Itẽ vide gl. no.[d] in verbo cõductionis. q̃ dicit, ꝙ ſi clericus ſuccedit cõductori, põt licitè ſtare in illa conductiõe vſq; ad ꝓfinitũ tps locationis. arg. l. decurio. ff. de decu. Vbi tex. no. dicit, ꝙ decurio q̃ ꝓhibeꝫ cõducere quædã: ſi iure ſucceſſerit in cõductiõe, remanet in ea. qd̃ & in oĩbus ſimilibus eſt obſeruãdũ: quod eſt bene no. ad ſimilia. Ad idẽ videt bo. tex. in. l. ij. ver. ſed ſi iure. ff. de fal. per quem text. dicit ibi Bar. [e]ꝙ ſi ſtatutũ diſponit, ꝙ ſi nobilis nõ poſsit recipere ceſsionẽ contra popularẽ: ſi nobilis ſucceſsit in aliqua actiõe iure hæreditario, nõ ꝓ hoc incidit in ſtatutũ. Ego verò limito oĩa ꝓdicta, qñ aliqd prohibeꝫ attento modo: ſed ſi prohibeꝫ attẽto effectu: tũc non poterit retinere etiã iure hęreditario. Exemplũ in me dicãtibus, qui ꝓhibenꝫ tenere bona immobilia. Nõ eñ poterũt illa tenere, licet ſuccedant iure hæreditario: vt in cle. exiui de paradiſo. de ver. ſig. §. cupientes. & vide bo. gl. iũcto tex. in. c. vnico. de reli. do. li. vj. in verbo, domũ. & in. l. apud Iuli. in fi. iuncta. l. ſeq. de leg. j. Cõdu ctio eñ ꝓdiorũ prohibeꝫ clericis attẽto mõ. ſ. propter cupiditatẽ. Quæ ratio ceſſat ſi alij in conductione ſuccedunt. Secus enim ſi prohibẽtur: quia nõ poſſunt illa tenere. & idẽ dic in fi. facit quod no. gl. in regula, cũ qd. de reg. iur. li. vj. & in. c. tuæ. de procur. ¶ † Secundò principaliter quæro, an liceat emere victualia[f], & poſtmodũ illa reuendere: præſertim pro maiori pretio. Sol. Inn. hìc dicit, ꝙ ſi quis emat vt tẽpore famis abundet, ſicut fecit Ioſeph. Gen. xlj. licitum eſt. Idẽ dicendũ ſecundũ eũ, etiam ſi emat, non ſolũ pro ſe: ſed vt tẽpore famis alijs vẽdere poſsit eodẽ pretio, quo tũc vendeꝫ ab alijs. quod intellige dũmodo faciat bono animo: puta ne terra ſua deficeret in victualibus. quia videbat homines propter abundantiam illa victualia conſumere, vel ad extraneos deferre: ſeu non habere circa illa debitã dili gentiã: ſi autẽ nulla vtilitate ꝓſentata emãt: vt carius vendãt, dicit eos peccare, & grauius. clerici, quàm laici. xiiij. q. iiij. c. quicunq;. &. c. j. de emp. & ven. & cũ his dictis tranſeunt cõiter doct. hìc. Ex ꝓdictis colligo hãc conclu. ꝙ nõ eſt licitũ emere rem, vt carius illa vendaꝫ alio tẽpore: ſi hoc principaliter fit propter lucrũ: ſecus ſi emptio fit principaliter ob publicam vtilitatẽ. ¶ † Sed ego latius hunc articulũ exordiẽdo dico, ꝙ reſpectu clericorũ indubitanter nõ eſt licitũ emere rẽ cã negotiationis: vt integra reuendaꝫ: vt in. c. fornicari. & in. c. negotiatorũ. lxxxviij. di. & vide ad mate. bo. glo. xiiij. q. iij. in ſum. In laicis autẽ dixerũt Hugo, & Lau. xiiij. q. iiij. c. ſi quis clericus. quòd ſi laicus emit vilius, vt carius vendat, nõ ex cupiditate: ſed vt ſuis neceſsitatibus prouideat, licitũ eſt. Vnde etiã ſi emit ſine[1] propoſito vẽdendi: & poſteà articulus neceſsitatis vendẽdi occurat: poterit vendi pro maiori pretio, ſi tãtum valet. ar. c. quicunq;. xiiij. q. iiij. quaſi voluerit dicere, ꝙ ille tex. prohibetur rẽ emi: vt carius vẽdatur propter cupiditatẽ: ſecus ſi fit ꝓpter aliã honeſtam cãm. Et ꝓdictis videt cõcordare. b. Tho. ij. ij. q. lxvij. ar. iiij. vbi dicit, ꝙ ſi negotiatio, quæ fit ꝓpter lucrũ, ordinaꝫ ad aliquẽ effectũ neceſſariũ, vel honeſtũ: puta addo mus ſuæ ſubſtẽtationẽ, vel etiã ad ſubuenientiũ indigentibus, vel propter publicã vtilitatẽ eſt licita: quia capit lucrũ pro ſui laboris ſtipẽdio vix poteſt fieri ſine peccato: vt plenè tra. & no. in. c. nauigãti. de vſur. & vide ꝓ Do. de ſancto Gemi. in. c. quanquã. de cenſi. li. vj. clericus tñ põt arma ſumere & ire ad bellũ, ſi bellũ eſt iuſtũ & illud geratur cõtra hoſtes & rebelles populi Roma. ſiue cõtra infideles: vt ꝓ Inn. in. c. olim. el. j. de reſtitu. ſpo. Et adde, ꝙ clerici nõ debẽt eſſe proni ad litigandũ: vt per Spe. in titu. de iudi. in ver. fi. & ſi eſt aduocatus contra eccleſiã perdit beneficia: vt ꝓ Spe. in tit. de aduoca. in. §. j. ver. item quòd aduocati.

c ¶ An clericus poſsit conducere. vide in. c. j. de vita & hon. cle. in. vj. & adde hìc quod pul. no. Inn. in. c. j. de obli. ad ratioci.

d ¶ Gl. no. pro intellectu iſtius gl. vide quod voluit gl. in. l. j. C. de eden. & q̃ ego remiſi ad bar to. in. d. §. qui iure & quæ ibi dixi in. l. ſi ex ſtipulatu. & in. l. ſi ex legati cauſa. ff. de verbo. ſigni. And. Barba.

e ¶ Tu adde quod idẽ dicit Bal. in. l. hæreditatis. C. de hære. inſt. & facit tex. in. l. ex hoc edicto. §. alienare. ff. de alie. iud. mu. cauſa fac. & ideò dicit Anch. in. c. in latera. de præb. ꝙ prohibitio illius text. ne religioſi recipiãt decimas, vel eccleſias demanu laicorũ, habet locũ, ſi recipiant inter vitos: ſecus ſi vigore teſtamẽti. ar. l. ſi ita quis. §. ea lege. poſt med. ff. de ver. obl. & ar. d. §. alienare. & pro hoc facit quod no. Fede. cõ ſi. ccxviij. vbi dicit quòd licet iuſpatronatus non poſsit donare ſine cõſenſu Epi: vt in. c. j. de iurepatr. li. vj. tamẽ dicit, ꝙ poterit legari ſine cõſenſu Epi. Sed Abb. in. c. cum ſecundũ. circa fi. de iurepat. dicit, ꝙ illud dictũ cõiter à doc. reprobaꝫ: maximè per Cal. & ibi etiã vide dom. Anto. vide Bart. in. l. filium ſa. §. ſi quid alicui. de le. j. vbi dicit per illũ tex. quod ſi ſtatutũ ciuitatis dicat, ꝙ alienatio rei immobilis non poſsit fieri per ciuem forenſem: ſi teſtator in teſtamento legat rem immobilem forenſi, licet forenſis nõ poſsit capere illã rẽ, tñ ei debebitur æſtimatio. Itẽ videꝙ no. d. Ant. in. c. illud. in. iij. col. ver. per quæ not. ꝙ ſi forenſis &c. de ꝓſcrip. vbi videtur ſentire contrarium eius, quod hic dicit. Sed tu pro deciſione omnium prædictorum vide omnino elegantiſsimam & pulcherrimam doctrinam, quam ſuper hoc tradit Barto. in. l. ſi ita quis promiſerit. §. ea lege. poſt med. ff. de ver. obliga.

f ¶ ℞ SEB. SAPIA ¶ Victualia. Vide latè per Deci. in conſi. cxj. quaſi per totum. Are. pulchrè in. c. cum cauſa. col. pe. ſ. de teſti

¶ Adde hic, quod no. Bar. in l. cætera, §. fi. ff. de leg. j. vbi dicit, q̃ si statutum imponit crimẽ ementi frumentũ: vt vendat, non habet locum in illo, q̃ emit pro suo vsu, & postea vendidit: quia eo pro, vsu nõ indiguit. & hoc refert & sequitur Pau. de ca. in. l. ij. in prin. ff. si cer. pe. Et de q. hic tacta, vide. d. Ant. & doct. in. c. in ciuitate. de vsu. & Io. de lig. in. c. fi. e. ti. & per Abb. in. c. nauiganti. in vlt. col. e. tit. & per do. Lau. a rẽ. de rodul. in suo tracta. de vsu. q̃. xxxiij.

b ¶ De hoc vide latissimè per Anch. in rep. regulę pecatũ. in. v. q. verſic. ſubiungit. & verſ. quid de negotiationibus. li. vj. Sed vide omnino beatũ Tho. ij. ij. q. clxix. arti. ij. in fi. vbi dicit, q̃ si sit aliqua ars, cuius operibus hoies possint, bene vel malè vti, sicut gladij, & sagittæ, & huiusmodi: nõ, phibentur eam exercere. Et ideò dicit q̃ faciẽtes ea, quæ spectant ad ornamẽtũ mulierum licitè hæc faciunt. Si tamen his artibus, vt plurimum homines malè vtãtur: licet de se nõ sint illicitæ, tamẽ per officiũ principis sunt à ciuitate repellendæ.

Ant. Franc.

¶ An faciẽtes gladios, enſes, vel sagittas, aut baliſtas & ſimilia: quibus hic possumus vti, & ad bonũ & ad malũ, licitè id facere possint. Et eodẽmodo ornamẽta muliebria, & ea medicamenta quibus ipſæ fucãtur, vt appareant pulchræ: vbi sunt turpes, vel si sunt pulchræ vt appareãt pulchriores. & an b ipſæ mulieres talibus medicamẽtis vti possint ad se ornandum vel fucandum ſine aliquo peccato. Primò dicas, q̃ facientes ſimilia inſtrumenta, quibus possimus vti adbonũ & malum, nimirum gladios atque enſes, & ſimilia: non dicitur peccare ſi non eſt ei animus, vt illa vendat ad malum. quia aſſumere gladium, vel accipere enſem ad bonum: vel vt ſe tueatur: vel vt vtatur in bello licito & contra infideles & hoſtes, non dicitur peccare: ſed ſolùm qui ſine legitima cauſa & poteſtate gladium accipit: vt in. c. ille gladium. xxiij. q̃. iij. imò ſi quis acciperet huiuſmodi arma, & huiuſmodi res ab eo, q̃ vellet illis vti ad malũ: non debet ei reſtituere: quia furenti gladius & arma non ſunt reſtituẽda: vt in. c. ne quis. xxij. q. ij. & de ornatibus mulierũ; & an ipſæ poſsint ſe ornare: & cum quibus ornamentis: & an liceat fucare, & vti figmẽtis: habetur de conſe. di. v. in. c. fucare. & vide Inno. qui videtur dicere, q̃ ſit licitum, in. c. ij. ne cle. vel vo. tamen tex. Eccle. iiij. c. videtur ſentire contrariũ: dum ibi dicitur, ne accipias faciem aduerſus &c. & vide Io. an. in regu. ea quæ. de regul. in. libro ſexto. in mercuriali. & vide textum in capitu. quod Deo patri. x. xiij. q. v. & habet in epiſtola Pet. in iiij. ca. in epiſtola Pau. j. ad Thim. ij c. & vide. b. Tho. ij. ij. q. cxviij. artic. ij. & quantum ad ornatum mulierum, & ibi in q̃. clxix. dicit, q̃ non licet fuco ſeu alijs figmentis mulieribus ſe ornare: qa talia non poſſunt fieri ſine peccato. & eſt mortale, q̃a ad laſciuiã, vel in contemptũ Dei faciunt: aliàs non eſt mortale: ſed ẽ veniale, quando ſe ornarẽt, vel vt maritis placerent: vel vt illos forſan retraherẽt ab adulteriis & alijs peccatis committendis. Et adde, q̃ aliud eſt occultare turpitudinẽ, & iſtud videt licere. aliud eſt velle fingere pulchritudinẽ, vt in Epiſtola Pau. j. ad Cor. xij. c. imò dicit. b. Tho. in. d. q. clxix. art. j. & artic. ij. q̃ ornatus modo deratus poteſt eſſe virtus: immodoratus autẽ ſemper eſt peccatũ mortale. verùm, quia hic cũ difficultate diſcerni & fieri poſſunt: coſulerem tutius eſſe abſtinendũ. & vide etiam b. Tho. in. iiij. ſenten. di. xxiiij. artic. xvij. vbi ponit de ornatibus Epiſcoporũ & ſacerdotũ quomodo & quãdo liceant.

¶ Vide oĩno latè Tho. in. ij. ij. q. clxix. ar. ij. vbi dicit eleganter idemcõcludi, q̃ licitũ eſt mulieribus maritis ſe ornare: vt placeãt maritis ſuis, ne ipſi habeant cauſam adulterandi propter eorũ contemptũ: aliàs non licet, ſi hic faciant cauſa laſciuiæ. Et idem videtur ſentire in cupientibus coniugari: vt nõ pecent ſe ornando, ſi hoc faciant vt faciliter poſsint reperire maritum. In aliis autem, quæ viros non habent, nec volunt habere: vel ſunt in ſtatu non habendi, dicit, q̃ ſi ornent ſe, vt alios prouocent ad concupiſcentiam, mortaliter peccant. Si verò ex leuitate, vel etiam ex vanitate, propter inſtantiam quandã, nõ ſemper eſt peccatum mortale, ſed q̃nq; veniale. & an liceat mulieribus ſe colorare, & de ſtatuto Epiſcopi quod præcipit mulieribus ſub

quentiam

miſtũ põt eſſe vſui in medicinis: vel etiam purum pro feris occidendis: ſicut de gladio dicimus propter defenſionẽ. Item dicit Innoc. de coloribus ad colorandos hoſes, vel mulieres pro bono. Sed hoc dictũ vltimũ de colorãdis maximè hominibus non placuit Hoſtiẽ. cùm cuiq̃ ſufficere debeat & placere naturalis color datus à Deo: & vix ſine ipſius iniuria põt alius ſuperponi. arg. de cõſe. di. iiij. c. oſtendit. vnde Eccleſia. iiij. Nec accipias facié aduerſus faciem naturalẽ. &c. Vnde Cyprianus de diſciplina & habitu virginũ, dicit: quòd opus Dei eſt, quod naſcitur: Diaboli eſt, quod mutaf. non tñ reprobat Hoſti. honeſtum & pcio ſum & placitũ ornamẽtũ mulierũ ſine pictura: ſi ideò ſe ornẽt, vt magis viris ſuis placeãt c ſed ſi vt aliorum oculos ad ſe trahant illicitũ, mortale peccatũ eſt. xxxij. q. v. c. nec ſolo. &. c. ſeq. Venenum enim obtulit, licet nullus biberit. & cũ hoc tranſit Io. an. ſup rub. Et vide de pictura & ornatu mulierũ: quod latiꝰ ipſe ponit ſuper regula, ea q̃ fiũt. de regu. iur. li. vj. in mercu. quod placet. Sed circa primũ põt dubitari, nũquid exercens negotiationẽ licitam: ſed ex cauſis p̃dictis illicitã, teneat reſtituere lucrũ? Credo quòd ſic per ea: q̃ dixi poſt Inn.

12 ſ. ti. proxi. qa pleriq̃. ¶ †Vltimò hîc q̃rit, an omnes clerici includant ſub prohibitiõe huius. c. Sol. Inn. & Io. an. videnf velle, q̃ non: ſed ſolũ cõſtituti in ſacris ordinibus. per text. ibi: miniſtris altaris. &. c. qa voluit, vt cõſtituti in ſacris duntaxat dicanf miniſtri altaris. ad hoc allega. doct. de conſe. diſt. ij. c. tribus. &. c. ſeq. Itẽ dicit Hoſti. in oĩbus bñficiatis. de quo remittit ad not. in. c. j. de poſtu. &. c. ij. de cle. ve. Ego dicerẽ, quòd negotia ſecularia prouenié tia ex carnis concupiſcentia, ſunt ꝓhibita oĩbus clericis & etiã laicis: ſed maximè clericis: vt hîc. Nam appetere plus iuſto p̃cio hæc & ſimilia: indubitanter oĩbus ſunt prohibita. Negotia verò ſecularia ſtrictè ſumpta. i. quæ licent laicis: cùm ſint mundana, prohibenf miniſtris altaris & etiã beneficiatis: vt voluit Hoſtien. & in his procedit dictũ ipſorũ. facit qđ dixit ſuper rub. ¶ Ex his not. q̃ clericis in minoribus non beneficiatis minimè prohibenf negotia ſecularia aliàs licita. quod tene menti diligenter.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ſi ſint negotiatores, vel procuratores laicorum, non eſt eis ab eccleſia ſubueniendum. 6.*

2 *Clericus nullo caſu poteſt eſſe procurator laicorum, ſi hoc faciat ex cupiditate, ſecus ex charitate, vel quãdo redundare poſsit in vtilitatem eccleſiæ. vide numero. 4.*

Monachus de licentia Abbatis poteſt procurare negotia laicorum amicorum monaſterij, ſi in conſe

quentiam poteſt redundare in vtilitatem monaſterij.

3 *Clericus, ſi negotia laicorum exercet, valet iudicium, niſi excipiatur.*

5 *Laicus poteſt eſſe procurator eccleſiæ, ſed non generalis œconomus.*

6 *Clericus delinquens non perdit priuilegium fori: niſi præcedente trina monitione, & ſpreta.*

7 *Citatio, vel monitio vbicunq; requiritur trina in materia odioſa, nunquam ſufficit vna peremptoria.*

CAP. XI.

1 SAcerdotibus. ¶ †Si clerici miniſtri, vel procuratores laicorũ deprehendunf in fraude, nõ debet eis ab eccleſia ſubueniri. Vel ſumma ſic: Clerici nõ debent eſſe miniſtri, vel procuratores laicorũ. quod ſi confecerint & deprehendanf in fraude, non ſubueniẽt eis ab eccleſia. Primò ponit prohibitionẽ. ſecũdò pœnã tráſgredientiũ. ibi: *quòd ſi.* ¶ Caſus literal. Quidã clerici publicè adminiſtrabãt negotia laicorũ, & eorũ procuratores fiebãt: mãdat Papa Diœceſano Eꝑo: vt eis publicè denũtiet, ne deceterò hoc faciãt, q̃ ſi poſtmodũ hoc facere p̃ſumpſerint, & in adminiſtratione ꝓpter cauſam pecuniariã in fraude deprehenſi fuerint ab eccleſia, nõ ſubueniet eiſdẽ: vbi ex hoc ſcandalũ contingat in eccleſia generari. Ber. ¶ No. j. q̃ clerici etiã non facerdotes, nõ debẽt eſſe miniſtri laicorũ. Per quod infero, q̃ nõ ſe famuli laicorũ, vel ſeruitores. & intelligo tex. in clericis cõſtitutis in ſacris vel beneficiatis: per id quod dixi. ſ. c. proxi. & bene facit. c. peruenit. in prin. lxxxvj. di. ¶ Nota. ij. q̃ clerici nõ debent eſſe procuratores laicorũ, etiã extra iudiciũ: vt patet ibi in rebus eorũ. &. c. ad idẽ. d. c. p-

2 uenit. ¶ †Sed q̃ro, an hoc procedat indiſtinctè? So. dicit

a Hoſt. & Io. An. poſt eũ, q̃ nõ. Nã poterit eſſe clericus[a] in eccleſiaſticis & corã eccleſiaſtico iudice procurator laici: quia hoc nõ prohibet hîc, nec alio iure: ideò eſt admittendus. l. inuitus. ff. de procura. Ad idẽ inducit Ioan. An. in. c. cũ eſſent. de ſimo. vbi etiã de hoc, ſicut econuersò poteſt laicus in iudicio eſſe procurator clerici, vel eccleſiæ: vt in. c. j. de procur. lib. vj. Sed tu ad primũ vide bo. tex. iuncta ſuprafcriptione in. c. per venerabilẽ. q. fil. ſint legi. vbi Archiep̃s ꝓcurauit cãm eccleſiaſticã laici apud Papã. & confirmãt doct. in. c. in noſtra. de procu. vbi vide quod dixi. & hũc tex. videnf intelligere doc. qn̄ clericus vult aſſumere procurationẽ corã iudice ſeculari: vel extra iudiciũ. & videf ſentire hîc Inn. tex. iſtũ procedere in procuratore generali. & idẽ videf velle j. eo. ſed nec. & clarius & latius hoc affirmat in. c. vnico. de ob. ad ratioc. in fi. vbi dicit, q̃ vbicũq; inuenitur, q̃ clerici nõ poſſunt eſſe procuratores, vel huiuſmodi officia exercere, intelligendum eſt generaliter. Nã vnum negotiũ clericorum vel laicorum procurare, vel adminiſtrare nõ prohibenf ſecundum eum, quod eſt menti tenendũ. Nã docto. hîc tranſiuerũt ficco pede. & vide Fely. conſi. clxvj. vbi hoc dictũ Inn. ſequitur. & Arch. in. d. c. peruenit. ſed Collec. in. c. j. de poſtu. &. c. dilecti. de arbi. tenet contrariũ: quia iura loquuntur in hoc indiſtinctè. Dicerẽ ſic: q̃ aut clericus ex cupiditate vult aſſumere vnũ negotiũ, vel plura: & nõ poteſt. argum. hîc, &. ſ. c. proxi. & in. d. c. puenit. in prin. Aut nõ ex cupiditate, ſed ex charitate: & procedit dictũ Inn. arg. in. d. c. puenit. à cõtrario ſenſu. Et facit dictũ Inn. cõiter approbatũ in. c. cũ. I. &. A. de re iud. vbi dicit quòd religioſus poteſt de licẽtia abbatis aſſumere ꝓcurationẽ laicorũ amicorũ monaſterij, ſi hoc arbitretur ſuperior redũdare in cõſequentiã ad cõmodum mona-

3 ſterij. ¶ †An autẽ teneat iudicium, ſi clericus fuit ꝓcurator, vbi nõ poterat interuenire? dic, q̃ ſic. arg. in. c. pia. de ecce. li. vj. debet tñ per exceptionẽ repelli: vt in. c. ij. de

4 poſtu. & hoc firmat Colle. in. d. c. dilecti. ¶ †Conclude cum quæritur, an & quando clericus poſsit eſſe procurator laici: aut vult eſſe in foro eccleſiaſtico: & põt ſaltẽ in eccleſiaſticis. De quo dic vt plenius no. in. d. c. ij. de poſtul. & in. c. in noſtra. de procur. Aut in iudicio ſeculari, aut extra: & aut cupiditate lucrandi: & non poſt: aut ex charitate & amicitia: & tunc ad vnũ negotiũ poteſt. Indifferenter autẽ & generaliter, nõ: vt patet ex prædictis.

5 ¶ †Quid aũt ecõuersò: an laicus poſsit eſſe procurator clerici, vel eccleſiæ? dic, q̃ ſic. de proc. c. j. li. vj. ſ. c. vno. de ſyndi. œconomus autẽ generalis eſſe non poteſt: vt in. c. indicatũ. lxxxix. q. di. quod tamẽ iutellige, vt dixi in. c. nõ nulli. de reſcrip. vbi omnino vide. & in capitu. ij. de iudi.

6 ¶ †Vlti. expediendo gl. oppo. videtur enim q̃ licet clericus tranſgrediatur p̃ceptũ huius. c. & capiatur in fraudẽ in adminiſtratione: non tamẽ per hoc debet poſſe capi, aut puniri per iudicẽ ſeculare: qa clericus non perdit priuilegiũ ſuũ fori, niſi p̃cedat trina monitio: vt in. c. audientia. & in. c. contingit. de ſent. excom. Cuius contrarium innuit hæc litera in fin. dũ dicit, q̃ nõ debet iſti ab eccleſia ſubueniri, ſi capiatur in fraude. Sol. glo. ij. timore contrarij ponit duos intellectus ad iſtum tex. Primus eſt, vt intelligatur & reducatur ad contrarium. ſ. quãdo proceſsit trina monitio: ſed certè hunc intellectum exto to nõ patitur iſte tex. cũ nulla fiat mentio de trina monitione. ¶ Secundò intelligit, q̃ non debet capi, ſeu diſtringi per laicum, ſed per iudicẽ eccleſiaſticũ. & ad hoc respondet, q̃ non debet intelligi de ſubuentione reſpectu fori: ſed vt ſubleuetur à fraude commiſſa, puta dando auxilium vel fauorem. & eſt bo. intellectus. & hunc intellectum ſequuntur hîc communiter doct. Dicunt enim maximè Inn. & Hoſ. q̃ eccleſia debet eis ſubuenire: vt det eis pecuniam ad ſatisfaciendũ de fraude: vel vt det

a ſibi aliquod auxiliũ vel fauorẽ: quo minus teneatur reſpondere, vt in laico, in quo geſsit adminiſtrationẽ, vt in l j. & ij. C. vbi ag. opor. de ratio. & in. l. j. vbi de crim. agi opor. & ſatisfaciat cõpetẽter ad cognitionem iudicis eccleſiaſtici. Si aũt ſecularis iudex illum propria authorita te diſtringeret, eccleſia ei ſubueniret: non tantum reſpectu perſonæ, quantũ reſpectu liberalitatis eccleſiaſticæ niſi omnino eſſet incorrigibilis, & monitionẽ Eꝑi contemneret, vt in contrarijs. Et dic, q̃ iudex eccleſiaſticus ex officio ſuo poteſt illũ repellere, quantumcũq; ille nõ excipereret: vt in. c. dilectus. de appel. not. in. l. j. ſ. per hanc. b ff. de rei vendi. per Bart. in. l. penul. §. ad crimen. ff. de pu-

7 bli. iud. ¶ †Tertiũ intellectũ ſentit tacitè Hoſt. dicẽs, q̃ vbi monitio facta fuit p Eꝑm ſub pœna priuationis oĩs priuilegij clericalis, quia illa loco trinæ admonitiõis habef: perdit ex cõtinuẽtione priuilegiũ fori. & ita cõtingit hîc prout probat litera ibi, publicè nuntiet &c. ibi. q̃ſi poſtmodũ &c. Pro primo, q̃ admonitio Eꝑi habeat

b vim trinæ[b] admonitionis: adducit Hoſt. c. j. de loca. de ſen. excõ. c. à nobis. ſed melius potuiſſet adducere. l. ij. C. quomo. & q̃n iu. & gl. in. c. cõſuluit. de offi. deleg. Sed mihi hæc lect. nõ placet, qa iura quo ad priuilegiũ fori perdendũ requirũt cõiter trinã monitionẽ ab Eꝑo fiendam. vnde nõ ſufficit vnica etiã pemptoria. ad hoc vide bo. tex. iuncta gl. no. in ver. iij. de vi. & ho. cle. & hoc eſt regulare, q̃ vbicunq; in materia odioſa ius requirit vnam monitionẽ, nõ ſufficit vnica etiã pemptoria. vt no. in. d. cle. j. dixi in. c. ex tuæ. de cle. non reſid. vbi vide ad idẽ bo. gl. in. c. j. de milite vaſal. in ver. tertiã. co. x. & ad iura alle. per Hoſt. dic, quòd loquuntur in alio caſu. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi profeſſi non poſſunt audire leges, nec phyſicam: & ſi audierint, debent intra duos menſes reuerti ſub excommunicationis pœna: nec poſſunt promoueri ſine Papæ licentia. de aliis verò licentijs, vide nu. 6.*

2 *Religioſi vel regulares dicuntur propriè illi, qui profitentur tria ſubſtantialia regulæ.*

SEB. SAPIA.

a ¶ Clericus. vide Fed. de ſe. declarãtem in con. cclxinc. quod ſi clericus. cum alle. per d. Fel. in. c. cũ. I. & A. col. pe. ver. eſt etiam clerico ſecularis. ſ. de re iu. & ibi paulo. ſ. ponit caſus in quibus religioſi poſſunt eſſe procuratores.

b ¶ Et pro hoc facit quod no. domini de Ro. deciſi. ccc. cxxxij°. vbi vnica monitio facta in ſynodo ſuccedit loco trinæ monitionis, quæ requiritur ad ferendam ſententiã excommunicationis, & eos ad hoc alle. d. Abb. in ſuo repertorio. in verſ. ſicut non requiritur. & vide Io. an. in. c. apoſtolicæ. de cle. excom. mini.

3 *Scholares, an veniant appellatione legentium.*
4 *Excommunicatio infertur per ista verba ipso iure: videlicet talis vitetur ab omnibus tanquàm excommunicatus.*
6 *Legatus apostolicus, nec alius citra Papam potest dispensare contra constitutionem concilij.*
Omnino: nullo modo, ista verba, si ponãtur in aliqua dispositione, operantur, quòd in illo casu non admittatur dispensatio.
7 *Scientia & studium conueniunt omnibus, maximè clericis, ex ore Dei.*
8 *Religiosi exeuntes claustrum etiam non causa audiendi scientias prohibitas: incurrunt pœnam istius. c.*
9 *Mandans aliquod delictum punitur absque eo, quòd mandatũ consequatur effectum.*
Voluntas attenditur, licet non sequatur effectus.
10 *In pœnalibus non est recedendum à verbis dispositionis: maximè quando pœna imponitur ipso iure, vide infrà capitulo ij. numero. 8.*
Pœnalis dispositio, non debet excedere proprium casum.
11 *Vouẽs intrare religionem, an teneatur pœna istius. c. videlicet, quòd non possit leges, vel physicam audire.*
12 *Vouens intrare religionem, an dicatur religiosus.*
Malum an sit committendum prætextu boni futuri.

CAP. III.

1 ON magno. ¶ †Religiosi pfessi cuntes ad audiendas leges, vel physicam, nisi intra duos menses ad claustrum redeant, excommunicati sunt: & & in nulla causa patrocinari possunt: & in choro, & in capitulo & cæteris erunt vltimi, & sine dispensatiõe Pæ non promouẽtur. Diuiditur in tres partes. In prima ponit factum reprehensibile. Secundò id fieri prohibet ibi: *vnde*. In tertia quadruplicem pœnã imponit ibi: *si verò*. ¶ Casus literalis. Quidam regulares audiunt physicales confectiones, inde sumentes occasionẽ, vt subueniãt fratribus infirmis: audiunt etiam leges: vt negotia ecclesiæ sciant melius tractare: sed quia regulares mundanis actionibus inuolui non debent: statuit concilium Turo. vt nullus post factam in aliquo loco professionem ad physicam, vel leges mundanas permittatur exire. Quod si fecerint, & intra duos menses ad claustrum suum nõ redierint: vltimum locum inter fratres & in mensa, & in oĩbus alijs habeant: & spem totius promotionis amittant, nisi misericordiam sedis Apostolicæ fuerint consecuti. Ber. ¶ No. j. ꝙ Demon inuidet homini: & semper nititur eum decipere & seducere ad peccandum. Dolet em̃ satis & erubescit charitatem, quam in cælo nequiuit habere: homines constantes ex lutea materia in terra tenere, & ideò conatur quantum potest à principio ruinæ suę vnitatem ecclesiæ scindere: charitatem ecclesiæ vulnerare: sanctorum operum dulcedinem inuidiæ felle infecere: & omnibus modis humanũ genus euertere & pertur bare: vt dixit tex. no. in. c. vifis. xvj. q. ij. vbi vide. ¶ Secundò no. contra deceptores, qui semper veniunt ad decipiendũ sub specie boni, sicut Demõ: q trãsfert se in Angelũ lucis. Suadet em̃ mala sub specie alicui⁹ boni. vñ dicit ꝓsuasio boni Angeli & nõ maligni. Hinc canõ dicit, ꝙsæpè se vitia ingerũt, & mentiũtur se esse virtutes. de quo vide pulchrũ tex. in. c. sæpè. xlj. di. ¶ †No. iij. ꝙ oẽs religiosi comprehenduntur appellatione regularium. cũm enim iste tex. faciat generaliter mentionẽ de regularibus, text. in. c. super specula. eodem. ipsum in effectu referens appellat eos religiosos. vnde dico, quòd omnes habentes regulam approbatam, per quam promittunt tria substantialia religionis, dicuntur regulares propriè & religiosi [a]. Ista verò tria non promittentes, non dicuntur propriè regulares, vel religiosi. de quo vide glossam notabi. in clemen. j. de religio. domi. & in clemen. penul. de senten. excommu. & quod dixi super rubri, de regula.

¶ No. quartò ibi: *ad legendas*. & tene menti, ꝙ verbũ legere, nedũ cõuenit scholaribus, sed etiã doctoribus. Probatur primũ hoc iũcto. d. c. sup speculaj. eo. Nã hic vtit verbo legere. & in. c. fi super specula. vbi recitat tenor huius. c. vtitur verbo audire & studere, secundũ. s. ꝙ cõueniat doct. Probatur in cle. j. de magist. & in. l. ij. ff. de ori. iuris. ¶ †Ex quo decidi potest quæstio: an dispositio loquẽs de legẽtibus habeat locũ in scholaribus. & profectò ex proprio significato vocabuli dicendũ est, ꝙ sic. & facit quod no. Io. an. in regu. cum quid prohibetur. de reg. iur. li. vj. in mercu. sed propter cõmunẽ vsum loquendi, qui debet attendi in omni dispositione: vt. l. Labeo. ff. de sup. leg. & c. l. librorum. ¶ quod tamẽ Cassius. ff. de lega. iij. no. Bar. in. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. gl. in. c. nõnulli. de rescri. & doct. in. c. olim. de ver. sig. dicerem legẽtes magistraliter duntaxat includi. ¶ No. quintò ibi: *viri spirituales*. ꝙ omnes regulares & religiosi dicuntur viri spirituales: quia debent magis viuere secundum spiritum, quàm secundum carnẽ, nec debẽt inuolui actionibus mũdanis & carnalibus. facit ad id, quod dixi super ru. ¶ Nota. vj. ꝙ delictũ vnicũ quãdoqꝫ punitur dupliciter, vt patet hic in fi. & hoc quia quodlibet per se non sufficiebat. Ad hoc vide quod legi. & not. in ca. at si clerici. de iudi. ¶ Nota. vij. quòd per ista verba[b]: talis, sicut excõmunicatus ab omnibus euitetur: profertur ipso iure excõmunicatio: vt colligitur hic iuncto cap. super speculaj. eod. & hoc verũ vbi talia verba proferuntur à iudice habente potestatẽ excommunicandi. Quid aũt si proferantur ab homine? distingue prout in simili not. in cap. j. de iud. ¶ †Quæro nunquid Prælatus citra Papam possit dispẽsare contra istam constitutionem? puto quòd non: tum quia hoc cap. fuit editũ in concilio generali: cõtra quod nullus citra Papam dispensat, etiam si sit legatus Apostolicus: vt in. c. dilectus. de præben. no. glo. in. c. dilecti. de elect. Tum quia regulariter inferior nõ dispensat contra canonẽ, vbi non reperitur dispensatio permissa: vt in. c. dilectus. de temp. ordi. & quod no. in. c. at si clerici. ¶. de adult. vbi plenè dixi de iudi. Tũ, quia textus hic vtit verbo omnino. quod videtur excludere dispensationẽ. Ad hoc quod no. glo. in cle. & hi, qui. de æta. & quali. in glo. in ver. nullo modo. quæ est no. ¶ †Secundò quæro, nũ quid studiũ maximè extra claustrũ, sit religiosis prohibitũ. tex. iste innuit, ꝙ non: sed eis solũ prohibet duas scientias. s. physicam & legem ciulem. s. mũdanã: ergo alias videtur permittere. arg. c. nonne. de præsum. ad idem alle. c. vt periculosaj. eo. li. vj. Vbi imponitur pœna religiosis si exeunt claustrũ causa veniendi ad studium sine licentia Prælatorum. vnde cũ licentia Prælatorũ ille tex. permittit hoc. & bene facit cl. ne in agro. de sta. re. prope fi. vers. rursus. vbi dicitur, ꝙ ad hoc, vt ipsis monachis via oportuna in scientia proficiendi non desit, debet teneri magister in monasterio, qui eos instruat in primitiuis scientijs diligenter. ¶ †Et quòd studiũ conueniat religioni: vide plenè per Io. an. c. sanè. de re. & ibi dixi. Doc. etiam hĩc, & in. c. super spec. concludunt, ꝙ Decreta & Theologiam possunt religiosi studere, quæ sunt scientię pietatis. Dicit tamen Io. And. ꝙ magis consuleret vt magis manerent in eorum claustro: quia sæpè ex scientia intumescunt & insurgunt contra eorum Abbates illos accusando, & multa damna ex hoc proueniunt monasterio. Ego fateor, ꝙ hæc & similia sæpe contingunt ex scientia non bene digesta: tamen ex scientia bene percepta multa & infinita bona proueniunt ecclesiæ etiam vniuersali, quę ad sui regimen indiget permaximè viris literatis: vt dicit tex. in. c. cum ex eo. de elect. li. vj. & Deus dixit per prophetam: quia tu scientiam repulisti: & ego te repellam: ne fungaris sacerdotio. & transumptiuè habetur in. c. nisi cum pridẽ. de renun. & Hieronymus ad rusticum monachum inquit, Si clericatus titillat desyderium,

ZACHARIAS.
[a] ¶ Regulares proprie & religiosi. Adde Car. in cle. j. q. iij. & v. de reli. do. per ꝙ infero Eremitã nõ venire appellatiõe religiosi: qa nõ ligat votocastitatis, sed põt matrimoniũ cõtrahere: vt not. glo. in. c. ex parte. de cle. coniug.

SEB. SAPIA.
[a] Religiosi. Vide Feli. in. c. ecclesia sanctę Mariæ. co. j. s. de constitu. & in. c. licet. col. fi. s. de offi. ordi.

SEB. SAPIA.
[b] Ista verba. Quæ sint verba latę sententiæ, vide latè Feli. in. c. Rodulphus. col. xvj. ver. verba latæ sententiæ. s. de rescript.

rium, discas quod possis docere: ne sis miles antè, quàm tyro: ne prius magister ante, quàm discipulus. Mihi placet, vt sanctorum doctorum habeas contuberniũ. nec ipse te doceas, & absq; docto re ingrediaris viam, quã nunquã ingressus es: vt habeť. xvj. q. j. si clericatus. & alibi ad eundem: Longo tempore discę, quæ postmodum doceas. & c. ea. cau. & q. fic viue. per quæ patet, ꝙ nõ solũ addiscere, sed etiã docere licitum est religiosis: dummodo ad officiũ docendi assumant̃ per habentes potestatẽ: vt no. doc. in. c. quia nõ nulli. de magist. Nam hoc studiũ docendi & addiscendi in studijs pietatis priuilegiatum est: vt in. c. fi. de magist. ¶ †Tertiò quæro quid si religiosus exit claustrũ: & tamen non visitat scholas, sed sibijpsi legit, vel studet in scientijs hĩc prohibitis. Sol. dicit hĩc Inn. quòd nihilominus incidit in pœnã huius. c. quod puto verisimũ: quia tex. iste ad pœnam incurrendã non requirit scholarum visitationẽ: sed solũm, quòd exiuerit claustrũ causa audiẽdi leges, vel physicam: & non redierit intra duos menses. quare plus puto, ꝙ etiam si sibijpsi non regat, neqꝫ studeat in his prohibitis. ex quo tamen exiuit hac de causa, & non redierit intra duos mẽses, incidit in hanc pœnã: quia verba huius. c. aliud non exposcunt. † Ad hoc adduco, quod leg. & no. in. c. j. prope fi. de homi. li. vj. maximè iuncta gl. quæ est super verbo, mandauerit: vbi ex solo mandato quis punitur: licet mandatum non habuerit effectũ: nec sufficit reuocare mandatũ ex postfacto. Ad idẽ bo. tex. iuncta gl. in cle. ne in agro. ¶ quia verò. super verb. ipso facto. ver. quòd si. vbi quis incurrit pœnam eo ipso, ꝙ quis exit claustrũ: vt visitet curiã principis cã damnificandi monasterium: licet effectus non fuerit subsecutus. facit. l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & cle. & l. is, qui cum telo. C. de sica. & per hoc & istum tex. puto, ꝙ si quis exiuit claustrũ non causa[a] audiendi has scientias interdictas: sed propter alias p̃missas, vel propter aliam honestam causam: licet postea studeat in istis prohibitis, non incurrit hanc pœnã, saltem cum non stat extra monasterium propter istas scientias prohibitas principaliter, sed propter aliam causam honestam. Et hoc puto verisimũ, quic quid sentiant doct. in. d. c. super specula. vbi dicã. Nam iste text. & illę fundant se ad pœnã incurrẽdã sup istis duobus. s. quãdo exiuit claustrũ. Itẽ propter audiendas seu legendas has scientias prohibitas. ¶ †Et cum sumus in pœnalibus, non debemus recedere à verbis: maximè vbi imponitur pœna ipso iure. ad hoc. c. cũ ex eo. de elect. iuncto. c. perpetuæ. eo. tit. lib. vj. facit quod no. Io. and. in regu. in pœnis. de reg. iur. in mercu. Nec debet pœna excedere casum proprium: vt dicit tex. de pœni. di. j. c. pœnæ. Nec etiam subest eadẽ ratio: quia fortius peccat, qui exijt claustrũ principaliter propter rem prohibitã, quàm qui exijt propter rem honestam. & principaliter detinetur propter rem ipsam honestã: licet incidenter attentet rem prohibitam. facit quod no. in. d. cle. ne in agro. in gl. prælleg. & ad hoc nemo in hac materia aduertit. Dicam in. d. c. super specul. vbi doct. tangunt. q. de religioso studente ius ciuile in camera, an incidat in pœnam. ¶ †Quartò quęro, an iste tex. habeat locũ in vouente intrare religionem, qui tamen ad hoc non intrauit. Sol. Io. and. post Pe. videtur velle, ꝙ sic. pro hoc facit iste tex. ibi: post votum religionis post factã in aliquo loco religioso professionem &c. &c. vnde videtur quodlibet per se sufficere ad pœnam incurrendam. Item facit secundum eos: quia ex voto quantum ad Deũ religiosus est: & timendũ est ne propter hoc retardetur à voto. ar. s. de voto. c. literaturã. & c. per tuas. Præterea religiosus potest dici ex quo ad seculũ redire non potest. Ego puto hoc procedere, quando occasione voti iam intrauerat religionẽ: licet adhuc professionẽ non fecerit. & hoc innuit litera: dum requirit exitum à claustro. Secus ergo si adhuc non intrauerat monasterium: quia tũc verba tex. ad istũ explicari non possunt. Dicit tamẽ Io. An. hoc. c. habere locũ in professo tacitè, vel expressè. ar. c. vt periculosaj. e. li. vj. quod satis mihi placet: quia verba nõ resistunt: & in vtrisq; eadẽ est ratio. ¶ Quintò quęrit, an hodiè expectet lapsus istorũ duorũ mensiũ? Inn. ꝙ nõ, in. c. super speculaj. eo. Io. an. cõtrà, de quo dicet ibi: & hoc vltimũ puto verius. ¶ †Venio nunc ad glossam, quã in hoc vltimo referuaui: quia ponit materiam omnino separatã à materia intrinseca capituli. Instat enim principaliter, an prætextu [b] boni futuri, sit malum committendũ, seu res prohibita attentanda. Videtur enim, ꝙ non, per

[a] ¶ Ergo econtrà, si monachus exiuit monasteriũ: vt tẽderet ad leges vel physicam, poste à tendit ad logicã, nõ euitabit pœnam huius Decr. de quo vide per Arch. in. c. non dicatis. xij. q. j. qui dicit, ꝙ non licet eis, nisi authoritate sui Prælati, dummodò intendant Theologiæ. & vide etiã de hoc ipsum Panor. in. c. fi. j. eo. in. iiij. col. in prin. & quando sit licitũ clericis & personis ecclesiasticis legere libros gentiliũ m: vt Ciceronis, Vergi. & cæterorũ: v i de oĩo & distinctè, vt per Do. in c. j. & in. c. legim⁹. in fi. xxxv. dist. an scientia philosophiæ sit permissa: vide doct. in. c. nonne. vers. ꝙ studens. xxxvij. di.

¶ Anto. Franc.
¶ Vtrum liceat clericis studere legibus, an philosophiæ, vel similib⁹ scientijs? Dicas, ꝙ clerici videnť posse studere & in legibus & in Theologia: & in canonibus, quia istæ scięntiæ habent tantã conformitatem inter se: vt vna ñ possit haberi pfectè sine alia: vt per Io an. An. in ru. de cõsan. & affi. si enim clericus studeret scientiæ philosophiæ: vt facilĩ⁹ posset peruenire ad cognitionẽ Theologiæ, hoc putarẽ esse sibi p̃missum Sed caueãt nchoc faciant ex curiosi state inuestigandi cognitionẽ rerum naturalium: quia hoc forsan nõ possent facere sine peccato: & maximè quia ex talibus scientijs philosophiæ & Astrologiæ facilè possent retrahi à licitis. Et adde, ꝙ debent clerici dato, ꝙ habeant doctrinam & scientiam iuris ciuilis aduertere: ne consulant in causa vbi ingereretur pœna sanguinis: qa forsan non euaderẽt irregularitatẽ per ea, quæ habentur in. c. sententiã sanguinis. ne cle. vel mona. Et aduerte, quia clericus debet studere: vt acquirat scientiam & intelligentiam; non autem propter honores & dignitates: quia solet scientia facere hominem superbum, secundum Bal. in tract. schisma. in vlti. col. quẽ ipse ponit in. l. eam quam. C. de fideic. ꝙ etiã dixit Barto. in. l. vt resonsum. C. de transac. & tamen verum, ꝙ per scientiam totus mundus illuminatur, secundum Bal. in aut. habita. C. ne fi. pro pa. in. iij. col. & idem ipse in proœ. ff. in iiij. col. vbi dicit, ꝙ scientia est tanquam thesaurus, ꝙ non inuenitur: nisi per scrutantes eam.

SUMMARIUM.
1 *Clericus generalis paocurator laicorum est deponen*

[b] SEB. SAPIA, ¶ An prętextu. ad hoc vide Fel. in. c. illud. de maio. & obe. & in. c. j. col. fi. ver. & istum tex. amplia. s. de præsump.

dus, vel excommunicandus. 6. nec potest esse officialis alicuius Principis. 2. 5.

3 *Religiosus grauius punitur delinquendo, quàm laicus: quando facit ex contemptu: aliàs secus.*

4 *Clericus, an possit saltem vnum negotium laici procurare.*

5 *Clericus potest esse delegatus Principis secularis ad vnam causam.*

Argumentum de mandato iurisd. ad mandatum procuratorum valdum est in iure.

7 *Clerici nec Prælati possunt esse vicegerentes Principum secularium, nec possunt sub eorum cura aliquam ciuitatem temporalem habere.*

Clerici possunt esse consiliarij Principis secularis.

CAP. IIII.

1 Sed nec. ¶ †Clericus generalis, procurator vel iustitiarius Principis secularis deponendus est, si religiosus est, grauius punietur. ita communiter summatur. & ego intelligo tex. in pœna excõicationis & nõ depositionis: vt j. dicam. Diuiditur. Nã primò ponit prohibitionẽ. Secundò pœnam trãsgredientiũ ibi: *si quis autem.* ¶ Casus literalis. Quidam clerici circa negotia secularia & sub secularibus viris plus debito intendebãt, & eorũ iustitiarij faciebant. Statuit conciliũ Laterañ. ꝙ nullus clericorũ talia decæterò exercere p̃sumat. Si quis verò cõtra hoc venire præsumpserit ab officio ecclesiastico fiat alienus, pro eo, quod ministerio clericali neglecto, vt secularibus placeat, fluctibus secularis semergit contra doctrinã Apostoli dicentis: nemo militans Deo se negotijs secularibus implicet, & si quis religiosorũ aliquid prædictorũ ausus fuerit attẽtare, seuerius castigef. Ber. ¶ †No. j. & tene menti, ꝙ sicut clericus, vel religiosus non potest esse procurator laici: ita nec officialis Principis in iustitia exercenda. Ex quo infero, ꝙ si nõ põt esse officialis in iustitia exercẽda, fortius nõ poterit aliud officiũ seculare obtinere. ar. in auf. multo magis, C. de epi. & cl. & c. cũ in cũctis. de ele. & c. xxiij. q. viij. c. reprehensibile. Nam summum bonũ in rebus est iustitiã colere. xij. q. ij. cum deuotissimã. ¶ †No

a ta. ij. ꝙ data paritate[a] delicti, grauius erit puniendus religiosus, quàm clericus secularis. Debet enim religiosus tanquã in statu perfectionis, non solũm à vetitis, sed etiã à quibusdã licitis abstinere: secundũ Io. an. alleg. xj. q. j. c. aliud. de pœ. di. j. c. aliud. ¶ Aduerte hoc ꝓcedit, vbi religiosus peccaret ex contemptu: vel contra votum, seu publicè cum aliorum scandalo: aliàs autem non venit grauius puniẽdus: nec grauius peccat propter bona opera præcedentia. iuxta illud Psal. Si peccauerit iustus non collidetur: quia dominus supponit manũ suam. vide de hoc latius per Io. an. post beatũ Tho. in. c. accusatus. de hæreti. lib. vj. &

4 quod dixi in. c. cũ quidã. de iureiur. ¶ †Quæro primò, nunquid iste tex. habeat locũ in omni procuratione? Inn. videtur velle, ꝙ non. videtur enim intelligere in procuratore generali, quasi innuat secundum Io. And. ꝙ bene possit clericus tractare vnum negotium laici. alleg. de simo. c. cùm essent. No. bene hoc dictum, quod plenius examinaui. s. c. ij. [b] & dic, vt ibi. tex. tamen in. d. c. cum essent. non probat simpliciter id, ad quod inducitur. Loquitur enim, quando clericus vult promouere negotium laici apud Papam: quod indubitanter potest etiam si sit prælatus: vt in. c. per venerabilem. iuncta suprascriptione. qui fil. sint legi. sed nos loquimur, quando aut extra iudicium, vel in iudicio seculari, vult promouere tanquam procurator negotium laici. sed vide quod dixi in. d. c. ij. ¶ †Sed quæro, an in iustitia exercenda debeamus facere hanc distinctionem: vt vnum negotium possit clericus expedire crederem, quòd sic. Adquod alle. pro casu. c. in Archiepiscopatu. ? de rapto. vbi clericus vel prælatus potest esse delegatus Principis secularis, etiãm in causa criminali. & tenent doctores. eodem. c. clericis. sed generalis officialis esse non potest. & multum bene facit il le tex. iuncto isto, quòd vnum negotium laici non videtur interdictum clerico: vt sic valeat. argumen. de mandato iurisditionali, ad mandatum procuratorium. arg. eius, quod habetur in. l. & quia de iurisdi. omnium iudicum. & in. c. penul. iuncto. c. suscitata. cum glo. s. de in integ. resti. & no. hoc. quia Inno. nihil alleg. pro dicto suo. & vide de hac delegatione, quod dixi in capitulo secundo. de

6 iudi. ¶ †Sed queritur, cum generaliter clericus secularis venit dẽ ponendus ex delictis, de' quibus hîc: in quo grauius punientur religiosi? Solu. potest dici, ꝙ vltra depositionem poterunt detrudi in arctioribus monasterijs ad pœnitentiam peragendã, ar. c. tuæ. de pœ. & vide de istis religiosis, quod no. in. d. c. dilectus. de simo. Mihi tamen videtur valde graue sentire clericos fore deponẽdos ꝓpter tale exercitium istorum officiorum: maximè hodie: cùm nõ ita acerbè delicta debeant puniri: vt est tex. opti. in. c. fraternitati. xxx. di. Vnde plus mihi placet: vt isti debeãt excõicari, & non depo ni: nisi essent fortè incorrigibiles. Satis enim per excõicationẽ fiũt alieni à ministerio ecclesiastico: cũ illa durante administrare, sicut prius non valent: aliãs essent, seu efficerentur irregulares. xj. quæstione. iij. si quis Episcopus. de re iudicata. c. j. libr. vj. Facit. xxiij, qõ. tertia. c. certum. licet Ioan. And. in suo summario videatur in tellexisse de depositione: sed id quod dixi plus mihi placet, maximè hodiè. & facit. c. ij. s. eo. vbi solùm disponitur, ꝙ si in fraudem capiuntur, non debet eis ab ecclesia subueniri. Probo etiam per. c. clericis j. eodem. vbi etiam depositio imponitur in casu irregularitatis: sed pro exercitio officij secularis infligitur solùm excommunicatio. & hoc puto verissimum. ¶ †Vltimò quæro, nũquid iste tex. habeat locum in quolibet officio iustitiæ exercendæ? credo, quòd sic, quia verba text. sunt multum generalia & ratio generalissima: quia nemo militans Deo &c. Ratio enim præcipuè attendenda est. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de lega. ij. & in. c. intelligentia. de verborum significationibus. quare dicerem per istum textum, quòd si clericus non potest esse Vicerex vel Vicecomes, vel Locumtenens alicuius Principis secularis: nec habere sub sua cura aliquam ciuitatem seu locum temporalem. Pro quo allegat textum magis specificum in. c. clericis. §. primo. infrà eodem titu. videtur tamen quòd principis consiliarij esse possunt: vt etiam sentit Ioan. Andr. in. d. c. clericis. vbi dicam & intelligo textum etiam in prælatis: quia text. & ipsius ratio disponit generaliter. vnde rubrica, ne clerici vel monachi. comprehendit etiam prælatos. ad hoc capitu. super specula. in fine. infrà eodem. sicut in simili rubri. de vi. & ho. cle. comprehendit etiam prælatos: vt patet in nigro: & dixi super rub, nec ratio est restringenda. Abbas.

SEB. SAPIA.
a Data paritate. Vide Felin. in. c. cum quidam. colum. ij. ver. sunt tamẽ tres casus. s. de iureiu. vbi tangit, quãdo religiosus grauius peccet, quã laicus.
ZACHARIAS.
b ¶ Examinaui. s. c. ij. Adde quod ibi posui in apo. ad eum, in ver. ad vnũ negotium. nu. 4.

SVMMARIVM.

1 *Clericus exercens iudicium sanguinis ab officio & beneficio deponitur. 6.*
2 *Irregularis non est priuatus ipso iure beneficio: sed venit priuandus.*
3 *Irregularitatem non incurrit clericus ex sola debilitatione membri. Membri appellatione, quid veniat.*
4 *Excommunicatio non fertur per istã verba: præcipio sub pœna excommunicationis in contrafacientes: sed est quædam monitio.*
5 *Clericus non potest tenere vices alicuius Principis secularis: licet non infligat pœnã mortis, vel membri: secus si talis iurisdictio sit annexa suæ dignitati: quo casu in sanguinem, in membri mutilationem, non potest se intromittere.*
6 *Clericus in sacris constitutus dicitur etiam ille, qui habet ordines minores.*
7 *Sacerdotis appellatione, an veniant clerici in sacris, vel minoribus constituti?*

Excom

8 *Excommunicatio est potius medicina, quàm pœna.*
9 *Prælati, vel clerici consiliarij Principis secularis, an possint impunè consulere Principem circa mortem alicui inferendam?*
10 *Clerici, prælati possunt esse consiliarij Principis.*
Irregularitas incurritur ex solo consilio.
11 *Clericus, an possit de causa criminali cognoscere vice Episcopi.*
12 *Irregularitatem non incurrit Prælatus, si suus officialis puniunt quem pœna sanguinis ex generali mandato ipsius Prælati.*
13 *Irregularitatem incurrunt clerici bellantes etiam in bello iusto de consensu Papæ.*
14 *Excommunicatio ipso iure infertur per ista verba, talis subiaceat excommunicationi.*

CAP. V.

1 Clericis. ¶ †Clericus iudicium sanguinis exercẽs ab officio & beneficio deponitur. h. d. primò. Excõicatus est habẽs officium præpositi secularis, si monitus nõ desistat. Sunt. ij. dicta. Secũdũ ibi: *iubemus.* ¶ Casus literalis. Statuit Toletañ. conciliũ: ꝙ clerici iudicium sanguinis exercere nõ debeãt. vnde & hîc ꝓhibet, ne clerici per se, vel per alios membrorũ truncationes faciant, nec iudicẽt inferendas: & qui contra fecerint, honorẽ & locum amittant. Item nullus sacerdos officium Vicecomitis, vel secularis Præpositi habeat: si quis contra hoc venire præsumpserit: & commonitus nõ destiterit, noue

2 rit se excõicatũ. Ber. ¶ No. j. ibi: *honore priuetur.* & *loco.* ꝙ incurrens irregularitatẽ nõ est priuatus ipso iure dignitate sua, sed debet priuari. Tex. enim loquitur per verbum futuri temporis, vt ibi patet, priuetur. iuxta no. in regula in pœnis. de reg. iur. lib. vj. & in. c. fi diligenti. vbi plenè dixi de fo. cõpe. & exponit tex. Io. and. ibi: *honore.* i. ordine. Tex. autem ibi: *loco.* exponitur. i. beneficio. Sensus ergo literæ est, ꝙ debet priuari officio & beneficio. & per

a cõsequẽs deponi. Quòd aũt sit priuatus beneficio, [a] seu dignitate ipso facto, videtur etiã probari in. c. ex literis. de excel. præla. fentit Inn. in. c. cũ nostris. de cõcess. p̃bẽ. &

3 hoc tene menti. ¶ †No. ij. ar. optimũ: ꝙ per solã mortẽ, seu membrorum truncationem, quis incurrit irregularitatẽ: secus ergo si aliã vindictam sanguinis exerceat. Ad idẽ. c. in archiepiscopatu. in fi. de rap. Quod aũt dicit tex. in cle. fi furiosus. de homi. de mutilatione, debet exponi

b pro detruncatione. vñ si debilitatur membrũ [b], non per hoc efficitur clericus irregularis. ar. j. q. j. c. ficut vrgeri. & vide quod no. Gasp. de Cal. in. c. j. qui cle. vel vo. vbi tetigi. Quid aũt propriè dicatur membrũ, vide per Bar. in

c l. ij. ff. de publi. iudi. vbi cõcludit, ꝙ mẽbrũ propriè est illud, qđ habet certũ officiũ distinctũ, vt pes, manus, & similia. Pro quo ego alle. tex. in ca. singula. lxxxix. di. & alibi hũc articulũ recolo latius explicasse, ideò hîc vltrà nõ

4 procedam. ¶ †Tertiò no. ꝙ per hæc verba: præcipio sub interminatione anathematis, seu sub pœna excõicatiõis. quod idẽ est, nõ fertur excõicatio ipo facto in cõtrafaciẽtibus, sed excommunatio. Hinc colligit, quia in fine post modum fulminat excõicationem, monitione tñ præcedente. de quo vide bo. gl. in. c. vnico. de sagit. ¶ †No. iiij. hîc expressum, ꝙ clericus non potest tenere vices Princi pis in iurisditione seculari exercenda: licet non infligat pœnã mortis vel membrorũ detruncationem. Quod intellige, quando hæc vult facere tanquã officialis Principis secularis: vt in. c. sed neq. s. eo. vbi dixi. Secus autem si iurisditio secularis esset dignitati suæ annexa, quia tũc potest per se exercere dummodò non inferat pœnã mortis vel mẽbrorũ detruncationẽ. Et idẽ dic, si ipsam iurisditionẽ habet noe proprio: puta rõne patrimonij. Ad hoc vide bo. tex. in. c. fi. j. e. tit. lib. vj. quod videt procedere in Prælato religioso: vt in. c. dilectus. de off. ord. & in. c. auditis. de præscri. & in. c. inter dilectos. in prin. de fi. instr.

6 quod limitat vt no. in. c. recolentes. de sta. reg. ¶ †Vltimò no. istum tex. in fi. pro his, quæ dixi. s. c. proxi. quòd clericus nõ est deponẽdus ex eo solo, quòd est officialis Principis secularis: sed excommunicatur. Sequitur tamẽ quòd peccat mortaliter: quia excõmunicatio non fertur nisi pro mortali: vt in. c. nemo. & in cap. nullus. xj. qõ. iij.

7 ¶ †Quero, quia tex. loquitur de cõstitutis in sacris: quid de cõstitutis in minoribus? Inn. dicit, ꝙ idem. Dicit tamẽ Hosti. quòd his qui sunt in sacris, magis imminet periculum: quia nec cõtrahere possunt, & sunt irregulares. Mihi placet, ꝙ habeat locum in minoribus prima pars capituli, quia per impositionem illarũ pœnarum incurrit irregularitatem, qua ratione debet deponi ita cõstitutus in minoribus, sicut in maioribus: vt le. & no. in. c. non ab homine. de iudi. & ad istũ tex. dic, ꝙ verbũ sacris, sumit largè. Nã oẽs ordines ecclesiastici sunt sacri. De quovide

8 bo. gl. xxxij. dist. in summa. ¶ †Sed circa secũdam partẽ capituli, quæ facit mentionem de sacerdote dubitari potest magis qualiter sumitur illud verbum, an strictè pro presbytero, an largè. Host. exponit multũ largè. exponit enim tex. ibi: *sacerdos factus, vel fiendus.* vel. i. clericus. de coha. cleri. ij. & cũ hac expositione sua transeunt hîc cõ- b muniter doct. Et puto, ꝙ respectu clericorum in minoribus cõstitutorũ, qui sunt sine aliquo beneficio, nõ habet locum. arg. eorũ: quæ dixi in. c. j. s. eo. vbi hoc sentire videntur doct. in. c. ij. de post. dũmodo non exerceãt sęua. Pro hoc etiã facit. quia verbum sacerdos: non põt ad istos congruè adaptari: vt in. c. ij. de coha. cleri. sed arbitror tex. intelligendũ in cõstitutis in sacris, qui largo modo possunt appellari sacerdotes. vt in. d. c. ij. & quod ibi no. & licet hæc cõstitutio videatur pœnalis, & fit restringenda, tñ habito respectu, quia excõicatio nõ infligitur ipso facto, sed requiritur præcedẽs monitio. Itẽ quia ex-

9 cõmunicatio est magis medicina, quã pœna, vt in. cũ medicinalis. de sen. excõ. lib. vj. & ꝙ hæc cõstitutio tẽdit ad decorẽ ecclesiæ: nõ debet illud verbum strictè sumi. arg. eorũ, quæ no. gl. in. c. sciant cũcti. de elect. lib. vj. ¶ †Quero, quid si prælati sunt in concilio Principum: & quærit ab eis de pœna imponenda in delicto grauissimo. ꝓ quo fortè venit imponẽda pœna mortis: vel membrorũ detrũcatio. q̃rit, an aliquis veniat illa pœna puniendus? So. dicit dicũt Host. & Io. an. ꝙ si reus est in causa absolutionis, possunt cõsulere illũ absoluendũ. Si aũt in cã dãnationis nullo modo cõsulant, ex quo casus imminet de præsenti, nisi veniret imponenda pœna corporalis leuis. ar. in. c. in archiepisco. de rap. Si aũt nõ imminet casus: tũc bene possunt de iure respondere. ar. xxiij. q. vj. c. j. & idẽ no.

10 in. c. ex literis. de excel. præla. vbi vide. ¶ †No. ex his, ꝙ ꝓlatus põt esse cõsiliarius Principis secularis, licet nõ debeat esse officialis iustitiæ exercẽdæ. quod mihi satis placet. arg. eorũ, quæ dixi de laicis, in. c. ij. & in. c. nouit. de iudi. vbi recurrebatur ad iudiciũ ecclesiæ. & melius in. c. ꝓ venerabilẽ. qui fil. sint legi. vbi pro arduis dubijs recurritur ad Papam etiam per Principes seculares. Sed quaten? dicunt isti ꝓdicti, ꝙ in causa absolutionis possunt cõsulere, ego dicerẽ cauendũ, ne in causa absolutiõis immineat pœna talionis cõtra actorem, & si sit cã mortis actoris. Nã irregularitas cõtrahitur etiã ex cõsilio: vt in. c. si quis viduã. l. di. de quo tamẽ vide plenè glo. lj. dist. in. c. j. vbi tractatur, an aduocatus pro reo incurrat irregularitatẽ,

11 si illo absoluto punitur accusator pœna talionis. ¶ †Vlterius quæritur, nũquid clericus possit cognoscere de cã criminali vice Episcopi. doc. ꝙ sic, quia non imponit pœna sanguinis. sed detrusiõis, seu quid simile. de pœ. c. tuę. Idẽ dicũt, si vult cognoscere vice alicuius secularis, dummodò à pœna sangui nis abstineat. de quo remittit Host. ad no. in. d. c. in archiepatu. Ego intelligerẽ, quando esset deputatus delegatus ad certã causam: secus aũt si vellet cognoscere tanquã officialis: vt hîc. vel si Princeps vellet

ZACHARIAS.
a ¶ Non sit priuatus beneficio. Adde quod diffusè & remissiuè not. in apo. ad istũ in. c. nisi. nu. 4. in versi ipso iure. s. de renuntia.
ZACHARIAS.
b ¶ Si debilitatur membrum. Adde Car. in. c. j. ꝓ istũ alf. s. q cle. vel vo. vbi dicit, ꝙ bonũ esset, ꝙ talis clericus peteret dispensationem. de quo per Fel. in. c. cũ illorum. col. iij. ver. Et adde, ꝙ gl. fin. j. de sen. excõ.
SEB. SAPIA.
c ¶ Mẽbrum. vide Bar. Bald. & alios in. l. nõ sunt liberi. ff. de stat. ho. Ange. de Are. in tract. maleficiorũ. ver. membrum. & Felin. in. c. ego. in prin. s. de iureiur.

✠SEB. SAPIA.
a ¶ Licentiã. Vide Fely. in c. petitio. verſi. limita iſtam cõclusionem. j. de homicidio.
ZACHARIAS.
b ¶ Imponit pœna ipſo facto. Ad de Lu. Ro. ſing. j. &. ij. cuius meminit Fely. in. c. de regularibus. j. de ſimo. & in. c. ex parte. in prin. ſ. de offi. deleg. Matthæũ Matthesi. ſin. xij. inci. no. q vbicũq; vbi plenè Ant. corſe. ſing. ſuis in ver. omnino. & Phili. 13 ſiã. in. c. j. nu. 5. & ibi in apoſt. Celſi. a in ver. verbũ ipſo iure. de vi. & hon. cle. lib. vj, Anto. Franciſ.
¶ Dicas circa hoc q ipſo facto & ipſo iure idẽ ſunt vt per Bar. & Alexan. in. l. j. ff. de his qui no. infa. Et ad de, q pœna dicit 14 inferri, vel committi ipſo iure, quãdo lex ipſã q b nũciat adeo, quod nõ eſt mediũ inter ſententiã & pronũtiationẽ: puta, quia v titur verbo ſubiaceat: vel verc bo incurrat: vel ſimili verbo, vt per Io. and. in. c. perpetuæ. de elect. libr. vj. in nouel. & notat Bal. in auẽ. habita. in. vj. colũ. c. ne filius pro patre. & Alex. in. l. j. ff. pro patribus. Et adde q iſta verba ipſo facto, importãt. i. ſine miniſterio iudicis ſecũdũ Bal. in l. j. C. de ſecũ. nup. vbi dicitur, q requritur aliqua ſententia, licet Cardin. de hoc dubitauerit: in cle. j. de pœnis. & vide Io. An. in c. Felicis. de pœnis. lib. vj.
✠SEB. SAPIA.
c ¶ Pœna. Vide Fely. in. c. Rodulphꝰ. col. xxij. ver. conſidera, q aut verbum ſ. de reſcrip. Iaſ. in. l. ij. in. v. no. C. de iure emphyteotico. Feli. in. c. ex tenore. co. vj. ſ. de reſcrip.

ſibi delegare vniuerſitatẽ cauſarũ ſeculariũ. Nam credo, q non ſit ſibi licitum acceptare, quia non debet ſe iſtis actiõibus implicare, vt. ſ. c. proxi. & ar. xj. q. j. c. te quidẽ. & quod dixi. in. c. ij. de iud. ¶ †Glo. ij. eſt facilis & vera, præter quã in eo, quod quærit quid debet facere Prælatus: cũ habet iuriſditionẽ tẽporalẽ. & reſpõdet, quòd debet alicui facere cõmiſſionẽ generalẽ, vt faciat iuſtitiã. Tu dic, q etiã põt ſpecialiter caſum occurrẽtẽ delegare: vt inquirat & iuſtitiã faciat, nec incidit in regularitatem licet officialis ſuus, vel alius, cui cõmiſerit pœnã ſanguinis iuſtitiã exequẽdo inflixerit, vt eſt hodiè tex. in. c. ſi. j. e. ti. li. vj. & dic, vt ibi. Optabat tũ Hoſt. q aut clericis cõcederetur p ſe iuſtitiã facere ſeculariẽ, vbi talẽ iuriſditionem habẽt, & ſine metu irregularitatis, aut in totum tolleretur eis iuriſditio tẽporalis: cũ cõmiſſio hmõi cãrũ ſit 1 cõtra iura: vt in. l. j. ff. de offi. eius cui mã. eſt iuriſdi. nec dubiũ eſſe ſecundũ eũ, quin Papa poſsit in hoc prouidere, vt hoc poſsit fieri ſine pœna irregularitatis. iuxta no. in. c. ſicut dignũ. de homi. ¶ †No. hoc vlti. & tene mẽti. & alle. ibi in ſimili aliud notabile dictũ Io. Cal. in. c. pe. de homi. vbi dicit Papã poſſe dare licentiã clericis intereſſendi in bello iuſto ſine metu irregularitatis, quia hæc irregularitas, quæ cõtrahit ex actu in ſe licito eſt à iure poſitiuo. ad hoc facit. c. is, qui. de ſenten. excõ. lib. vj. & no. Inno. in. c. ad audientiã. de homi. Mihi tamen de honeſtate non placet motiuum Hoſt. nõ enim eſt honeſtũ, vt clericus, qui eſt miniſter vnitatis & mãſuetudinis, debeat exercere vindictã ſanguinis, preſertim vbi venit imponẽda pœna mortis. & vide ad hoc quod no. in. c nouit. de iudi. ¶ †Quærit gl. ſi. an ipſo iure excõicato feraẽ hîc poſt monitionẽ? reſpõdet, q ſic per hoc verbũ ſubiaceat. No. bene de ſignificatio huius verbi ſubiaceat, q licet ſit futuri tẽporis, nihilominus pœna imponitur ipſo facto, b & hoc approbat Pet. & dicit probari per. c. ſi quis ſuadẽte. xvij. q. iiij. vbi ponitur verbũ ſubiaceat. & tñ ab oĩb? intelligitur, q ſit canon latæ ſententiæ. & videſ probarij. de ſen. excõ. per totũ. Et cũ hoc dicto träſeũt cõiter doc. hîc præter. d. Ant. qui dicit, q aut pœna imponitur per verba futuri tẽporis relata ad iudicẽ, & tunc pœna imponitur ipſo iure, vt hîc. Aut referũtur ad partem. & requiritur ſententia. Ad hoc quod no. in. c. ſi diligenti. de fo. cõpe. & in regul. in pœnis. de reg. iu. li. vj. ¶ Sed mihi hæc theorica nõ placet. Primò, qa hoc verbũ ſubiaceat, nõ refertur ad iudicẽ, imò eſt impersonale. Itẽ quid ſi dicatur excõicationi ſupponaẽ, vel ſupponas. dicemus q ſit latæ ſententiæ? certè hoc ſentire abſurdũ eſt. iuxta no. in. d. c. ſi diligenti. præalle. vbi plenè tetigi materiã. & in l. i criminali. ff. de iuriſ. om. iud. & in. c. ij. de aliẽ. iu. mu. & in. c. quiſquis. de elect. cũ ſi. ¶ Vnde aduerte tu latius, & primò circa ſignificatũ huius verbi ſubiaceat: habes glo. hîc, cũ qua tranſeunt cõiter doc. q excõicationẽ, ſeu pœnam ipſo facto infligat. Idẽ voluit gl. ſi. in. c. vnico. de iure iu. lib. vj. in ſi. & facit quod not. Io. an. in. c. licet. decri. fal. contrarium apertè ſentit Inno. in. c. cum & plantare. de priui. in ſi. & cum eo tranſit ibi Io. and. & cõiter alij doc. & facit theorica illa cõiter tradita, q vbi pœna imponit per verba futuri tẽporis, eſt per iudicem inferẽda: vt no. in iuri. præalle. ¶ Ego pro concordia dicerem ſic, q quãdo pœna imponitur per verba futuri tẽporis denotãtia executionẽ actus, q pœna intelligitur impoſita ipſo facto. & in hoc caſu intelligo iſtũ tex. & dictũ. c. ſi quis ſuadente. cũ ſimi. Nã verbum ſubiaceat, nõ videtur ex ſui ſignificato exigere miniſteriũ alicuius, cũ denotet executionem. Simile in verb. ſit. vnde ſi dicitur: ſit excõicatus, intelligitur ipſo iure: vt no. gl. in. c. quicunq; de hære. li. vj. & ſentit glo. in. l. in ſcriminali. C. de iuriſ. omn. iud. de quo vide quod dixi. in. c. ij. de for. cõpe. vbi glo. videtur in contrarium. Aut pœna imponitur per verba futuri tẽporis, denotãtia actus exercitium, ſeu facti miniſteriũ & tunc pœna venit imponenda per ſententiã iudicis. & hoc caſu procedit theorica cõis. circa quã vide, quod plenè dixi in. c. ſi diligenti. de fo. compe. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Clerici, an & quo caſu poſſunt licitè negotiari.*
2 *Laici quo caſu poſſunt eccleſiam conducere, ſaltem quo caſu reditus ſuos.*

CAP. VI.

Secundum. ¶ Breue eſt, tria dicta continens, & poteſt ſic ſummari. ¶ Non licet clericis, vel monachis lucri cauſa negotiari. hoc primò. Monachi nequeunt noſſe proprio cõductas poſſeſsiones habere. hoc ſecũdò. Laicis nõ debet eccleſia titulo conductionis concedi. hoc tertiò. & partes patent. ¶ †Et quæro circa primam partẽ, quare dicit, quòd non licet clericis negotiari lucri cã. Sol. dic, q negotiatio, quæ nõ ſit lucri cauſa non eſt eis prohibita. Poſſunt enim vendere & emere, vt eorum neceſsitas exigit, nõ tamen principaliter propter lucrũ. Ad hoc cle. præſenti. de cẽſi. &. c. quãquã. eo. ti. lib. vj. propriè tamẽ & ſtrictè quis dicatur negotiator: vide bo. tex. in. c. eijciẽs. &. c. qm̃ non cognoui. lxxxviij. dift. & per Bar. in procemio Dige. & in. l. ſeruis legatis. ff. de. le. iij. quinimo dicit hîc Inno. quòd etiã lucrum nõ eſt cleri cis prohibitum, quando prouenit ex opera, ſeu rebus eorũ. arg. ſ. c. j. intelligo hoc dictũ, quãdo clericus operatur propter lucrũ ſuadẽte neceſsitate, aliàs aũt nõ debet clericus, vel monachus taliter negotiari. hoc videtur probare tex. ſi rectè põderetur in. d. c. j. & ibi tetigi. facit. c. fornicari. lxhxviij. di. & ſic in cã neceſsitatis ſtelligo gl. xiiij. q. iiij. in ſum. ¶ †Secũdò circa ſecundã partẽ quæro quare tex. in prima parte facit mẽtionẽ de clericis & monachis: & in ſecũda ſolũ ſubiecit de monachis, cũ cõductio alienarũ rerum ſit ꝓhibita, etiã clericis, vt in. c. peruenit. lxxvj. di. ſol. dicit Hoſt. & bene, q ideò de clericis ſecularibus nõ repetijt, quia illi poſſunt ſuo noĩe neceſsitate inſtante res cõductas habere: vt in. d. c. peruenit. Monachis aũt nullo modo hoc licet noĩe ꝓprio, & hoc caſu loquitur iſte tex. Diuerſitatis rõ eſt: quia clerici ſeculares poſſunt habere propriũ. monachi aũt nihil ſibi appropriare poſſunt. de teſt. c. requiſiſti. ſ. ſi. &. xij. q. j. c. nolo. & c. non dicatis. & de elec. ſi religioſis. lib. vj. cũ ſi. noĩe autẽ monaſterij poſſunt pro eorum neceſsitatibus habere ſicut clerici, vt in gl. probatur in. c. dilecti. de deci. cum ſi. ¶ Circa tertiã partẽ q̃ro, quia hîc ꝓhibetur laicis habere eccleſiã ad firmã. i. conductã: & eſt vulgare loci, quid in clericis ſecularibus? Itẽ an in laicis ꝓcedat hæc prohibitio indiſtinctè. Sol. pro hoc alle. ibi tex. no. in. c. q̃relã. ne ꝑla. vices ſuas. & ibi habes de hoc bo. gl. ex qua collige, q oẽs obuentiones eccleſiæ poſſunt clerico locari: & largo mõ dicitur locari ipſa eccleſia vt ibi: laico autẽ nõ põt huiuſmodi locatio fieri ratione ſpiritualium obuẽtionum: ne eccleſia ſubijciat regimini, ſeu diſpoſitiõi laicorum, vt hîc. quod tene mẽti. facit. c. in noua. & qd ibi not. xvj. q. vij. & quod no. Inno. in. c. ij. de iudi. &. lxxxix. dift. c. in dicatum. vbi bo. tex. cum gl. Inſtãte tamẽ magna neceſsitate poſſet fieri talis, vel cõſimilis conceſsio laico, nõ tamẽ vt ipſe negat eccleſiã: ſed vt per alium eã faciat gubernari: & firmat Io. an. in. c. ex rõne. de æta. & qualita. vbi vide per eum. vnde puto, q clerico põt locari eccleſia. ſ. vt ipſe habeat curã regiminis eccleſiæ eã officiãdo, & de ꝑuẽtibꝰ rñdẽat in certa quãtitate Rectori. & ſic intelligo illud. c. q̃relã. Ex cã eũ hor fieri põt. ar. c. cũ ex eo. de ele. li. vj. &. c. peruenit. de ap. cũ ſi. Laico aũt nõ põt taliter eccleſia cõcedi, niſi ſtãte magna neceſsitate mõ ꝑdicto. ar. in. d. c. ex rõne. & hîc Tẽporalia verò bñ pñt laico locari, & ẽt fructꝰ decimarũ: vt ĩ. c. veſtra. de loca. facit. qd no. gl. ĩ. d. c. iudicatũ. & cle. j. de re. ec. nõ alie. ſed reditꝰ ſpũales ꝓ ueniẽtes ĩtra eccl̃iã, vt obſ̃ones, & ſiſ̃ia, nõ credo poſſe laicis con-

cis cõcedi: ne videaẽ habere adminiſtrationẽ eccleſiæ. & hoc caſu intelligo iſtũ tex. facit dictũ. c. in noua. & vide omnino, quod poſt Hoſt. no. Io. and. in. d. c. ex rõne. vbi firmat: ſi eccleſia ſit oneribus aggrauata, ita q nõ poteſt releuari, niſi per laicũ, q poterit diſpenſatione Epiſcopi laico ad tempus concedi: vt ipſius curam habeat modo prædicto. quod tene menti. allega. in arg. d. c. veſtra. de loca.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Prælati magis peccant delinquendo, quã alij propter malum exemplum, quod aliis dant.*
2 *Monachi corriguntur per Epiſcopum loci, quando Abbas eſt vel negligens, vel diſſolutus.*
3 *Monachi & alij religioſi malè viuentes in monaſterio & incorrigibiles ſunt remouendi à monaſterio, & alij in locum eorum ponendi. 8.*
4 *Monaſterium non poteſt per Epiſcopum ſine cauſa ſpoliari monachis, vt alij alterius ordinis ponantur in eo.*
5 *Monaſterium ſi habet monachos incorrigibiles, an & quo caſu poſſint in eo clerici ſeculares poni.*
6 *Religioſi, an & quo caſu debeant obſeruare omnia in regula contenta ſub præcepto peccati mortalis.*
Regula, an & quando obliget ad peccatum ipſum non ſeruantem.
Verba præceptiua, exhortatiua, vel communia, an & quando inducant neceſsitatem.
7 *Peccatum veniale. ſi eſt in conſuetudine, conuertitur in mortale.*

CAP. VII.

Relatum. ¶ Monachi incorrigibiles de monaſterio expelluntur, & reformabitur monaſteriũ de fratribus alterius ordinis: ſi de monachis eiuſdẽ ordinis reformari nõ põt. h. d. Primò exceſſus: ſecũdò corrigi mãdat, ibi: *ideoque*. ¶ Caſus literalis. Monachi cuiuſdã monaſterij de. N. ſeculariter viuebant religione neglecta. vñ mãdat Papa Dioeceſano Epõ, quatenus app. re. eos cõpellat ad obſeruantiam regulariẽ: q ſi dixerint cõtrà, inde remoueatur. & ſi nõ põt reformare de monachis eiuſdẽ ordinis, fratres alterius ordinis in illud inducat: vt labores impiorũ iuſti edant, & tãdẽ illi cõ
1 fuſi robore ad ſui ordinis obſeruãtiã reuertãtur. Ber. ¶ †No. j. q
a aggrauatur peccatũ alicuius, maximè religioſi, ? vel clerici in eo, q delinquẽdo aliũ corrumpit. Exẽplũ. de voto. c. magnæ. & vide bo. tex. in. c. ꝑcipuè. xj. q. iij. vbi dicitur: Scire prælati debẽt, q ſi puerſa vnquã ꝑpetrãt, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſuos ſubditos ꝓditionis exẽpla trãsmitũt. & vide quod not. in. c. de hoĩe. de cele.
2 miſ. ¶ †Not. ij. q regulales poſſunt ad obſeruantiã regulæ cõpelli etiã p Epm: vt hîc. Primo eũ debẽt per eorũ Abbatẽ cõpelli: vt in c. iij. de ap. &. c. quãto. de offi. or. ſed ſi ipſe negligit, vel pariter viuit diſſolutus, ſuccedit in correctiõe Epi, vt in. d. c. quãto. & hîc.
3 & in. c. Abbates. &. c. monaſteria. xviij. q. iij. ¶ †No. iij. q ſi religio ſi oĩno reſiſtũt viuere regulariter: poſſunt de monaſterio expelli. Hodie tamẽ circa expulſionẽ, vt cuitetur vagatiõis periculũ, arbi-
4 tror debere obſeruari, quod habetur in. c. ſi. de reg. ¶ †No. vnũ caſum: in quo licitè põt alterari ſtatꝰ eccleſię. Nã ſi nõ põt reformari de monachis eiuſdem ordinis, põt reformari de monachis alterius ordinis. vt hîc. Ex quo colligo ar. q ceſſante cã nõ põt Epi alterare ſtatũ eccleſiæ religioſorũ. dixi de religioſis, quia ſecus in regularibus. Nam fauore religiõis poſſet Epi eccleſiã ſeculariẽ trãsformare in regulariẽ. vt in. c. Apoſtolicæ. de do. & in. c. bonæ rei. xij. q.
5 ij. vide per gl. ĩ. c. ad audiẽtiã. de ecc. æ di. ¶ †Quæro, qd ſi nõ reperiantur regulares etiã alterius ordinis, per quos poſsit monaſteriũ reformariẽ? So. dicit Io. and. q tũc poterũt inſtitui clerici ſeculares per. c. relatũ. de reli. do. vbi probatur. Dic ergo, q primò debẽt induci monachi monaſterij ad obſeruãtiã, vt hîc. & ſi ſint incorrigibiles, debet reformari de monachis eiuſdẽ ordinis, ſi haberi poſſunt: vt hîc. & in defectũ debẽt aſſumi de alio ordiẽ. oibus aũt deficiẽtibus recurrẽdũ eſt ad clericos ſeculares: vt in. d. c. inter quatuor. & ſic eſt caſus in quo põt Epiſcopus eccleſiã regulariẽ redu-
6 cere ad ſtatũ ſeculariẽ. ¶ †Secũdò quæro, an regulaꝛ religioſorum
b ſit in ꝓcepto? videtur q ſic. ar. huius. c. cũ religioſi cõpellũtur ad eiꝰ obſeruãtiã, vt in. c. iij. de ap. Io. and. poſt Hoſt. dicit hoc indiſtinctè, ꝓcedere quo ad tria ſubſtãtialia. de quibus in. c. cũ ad monaſterium. de ſta. reg. Alia verò nõ putat ſub præcepto, aliàs vix vnus de multis ſaluaretur. & per hoc ſecũdũ eũ cõmẽdatur regula prædicatorũ, per quã tranſgreſſores cõſtitutionũ ad pœnã obligantur, nõ aũt ad mortalẽ niſi in his, quæ in ſe ſunt mortalia. De fratribus aũt minoribus remittit ad ea, quæ habẽtur de ver. fig. in cle. exiui. §. cũ igitur. & ſeq. & ſic träſeũt doc. ſequẽtes. ¶ Sed tu vide latius hãc materiã per beatũ Tho. ij. ij. q. clxxxvj. arti. ix. cuius dicta retulit in ꝑte Archi. xxvij. q. j. c. j. & Io. Cald. in. c. j. de cõſti. dixi a in. c. Nã cõcupiſcẽtiã. c. ti. vbi vide. Et cõclude quòd ſi religioſus venit contra ſubſtãtialia religionis. ſ. caſtitatem: paupertatem, & obediẽtiã peccat mortaliter, quia ꝓfeſsio, ſeu votũ verſatur principaliter circa iſta: tranſgreſsio aũt ma b ximè circa prædicta inducit mortale, vt ꝓbatur in. d. c. j. xvij. q. j. Idẽ ſi religioſus peccat cõtra alia cõtenta in regula ex cõtẽptu. Ad hoc facit quod no. gl. x. di. c. quis autem. & per Colle. in. c. j. de cõſt. & quod dixi in. c. j. de vi. & hon. cle. Nã peccatũ cõtẽptus eſt grauiſsimũ: præſertim in religioſo. Ad hoc vide, quod no. Ioã. an. in. c. accuſatus. de hæ. li. vj. Aut nõ peccat ex cõtẽptu: & tũc aut loquitur per verba præceptiua, vel æquipollẽtia: aut per verba exhortatiua: aut per verba cõia. ¶ Primo caſu inducit mortale, quia venit cõtra votũ: cũ veniat cõtra obediẽtiã, q eſt de tribus ſubſtãtialibus regulæ. Sicut eñ peccaret mortaliter veniẽdo cõtra ꝓceptũ ſuꝑioris, vt in. c. ij. de maio. & obe. &. xiiij. q. j. c. quod præcipitur. ita & ſi venit cõtra ꝓceptũ regulæ. & idẽ ſi regula loqtur per verba æquipollẽtia præceptis: puta per verba exꝑſsè ꝓhibita. Nã exꝑſsa ꝓhibitio eq̃parat præcepto, vt no. Archi. lvj. di. in ſumma. Quid aũt ſi diſponit per verba Imperatiui modi: an talia verba æquipolleãt præcepto? vide tex. no. in cle. exiui. præall. in. §. itẽ. quia. vbi cõcluditur q ſecũdũ ſubiectã materiã põt hoc dꝑhẽdi: quaſi in põderoſis videãtur habere vim præceptꝰ: aliàs ſec9. & hoc põt colligi ex circũſtãtijs. ¶ Secũdo caſu, cũ regula loquitur p verba exhortatiua, nõ obligat ad pœnã. iiij. di. c. deniq. §. hæc & ſi legibꝰ. facit. qd no. ĩ. c. j. de vi. & hon. cle. ¶ Tertio caſu, cũ diſponit p verba cõia, vt p verba cõſtituimus, vel ſimilia verba: & tunc ex quo eſt ſtatutũ nouũ, nõ obligat regulariter ad mortale, ſecũdũ Tho. & alios: quia votũ ſeu ꝓmiſsio verſaẽ principaliter circa iſta tria ſubſtãtialia ſup quibus eſſentialiter eſt fundata vita regularis. Alia aũt in regula contẽta veniunt acceſſoriè ad illa tria. Et idẽ dicit in träſ grediẽte legẽ Papæ, vel alterius ſuperioris: qñ diſponit modo prædicto. Nã vt dicit beatus Tho. ſicut enim nõ oĩs träſgreſsio legis inducit pœnã mortis tẽporalis: ita nec pœnã mortis æternæ, quã induceret, ſi peccaret mortaliter: quia quodlibet peccatũ mortale eſt dignũ morte æterna. xxv. di. vnũ oratoriũ. Durũ eñ eſſet ſecũdũ beatum Tho. q träſgreſsio cuiuſlibet articuli regulæ obligaret ad mortale: cũ ſtatus religioſorum æquiparetur portui tranquillo: vita verò ſecularium mari fluctuanti. Pro quo facit tex. Hiero. cũ gl. xvij. q. ij. c. nos nouimus. Nam ſi diceremus cõtrariũ, vita re-

✠SEB. SAPIA.
¶ Religioſi. Vide Bal. in. l. j. C. ſi ſer. extero. & Abb. in. c. niſi. ſ. de offi. delega.
✠SEB. SAPIA.
¶ An regula. Vide Matth. in not. lxxviij. incip. notabilem. vbi dicit, q quietiſcunq; in aliqua regula continentur aliqua faciẽda à religioſis, & apponitur certa pœna ieiunij duorum dierũ cõtrauenientes nõ incurrunt peccatum mortale. & ad hæc vide pulchrè per Felinũ. in. c. nam concupiſcentiam. col. penult. ver. ſextò declara. ſ. de conſtit.

a ¶ Et aliquid per gl. in ver. in posterũ in cle. vt hi, qui. de æta. & quali. & per glo. xxxj. di. ante triennium. & per glo. in ver: prohibitum. in. c. multorum. xxvij. q. ij. & gl. in. c. proposuisti. lxxxij. dist. & gl. in. c. integritas. xxxij. q. j. Et adde, quod seculares canonici possunt sibi ipsis non transferendo suam ecclesiam indicere asperiorem vitam. tex. est cũ gl. j. & ibi do. Ant. in. c. cum dilectꝰ. quod me-
cau. Et adde ꝙ Papa potest statuere, ꝙ nullo modo possint exire clau-
strũ, vt dicit dns Ant. in. c. Io. circa fin. de regu. Et de hoc an Papa pos-
sit includere monachũ cõtra suam voluntatem, vide Old. in cõsi. xcvj. Et de hoc, an mo-
nachi possint ad-
stringi ad asperio 8
rem vitam, vide glo. fin. in. c. gesta. lxxxiiij. dist. hic al
leg. per istũ doct. & ibi etiam vide Archidi. in. c. qui
iustus. §. idem est quando cõtra æq
tatem. xj. q. iij. vbi
refert Hug. tene-
re, ꝙ si Abb. vult
monachis iniũge- a
re strictiorem vi-
tam, ꝙ non tenen
tur ei obedire. An
aũt possit indice-
re asperiorem vi-
tã suis clericis secu
laribus. vide Inno
cẽ. in. c. cũ omnes,
in sua prima gl. in
fi. de cõsti. vbi po
nit, an Epꝰ possit
facere statutũ, ꝙ
clerici non come-
dãt carnes, vel nõ
induuntur, nisi de 3
nigro. Item adde
hic Arch. in. c. cer
tè. xij. q. j. vbi di-
cit, ꝙ Papa potest
statuere, ꝙ cleri ci
in minoribꝰ teneã
tur vouere cõtinẽ 4
riam. Quid aũt de
Epõ, an possit hoc
statuere, gl. tenet
ꝙ sic, in. c. placuit.
xxxij. q. vij. Sed 5
Archi. dicit hoc ve
rum esse, si faciat
hoc statutum de consensu clericorum: & successorum. Et idem dicit Ar
chi. in. d. c. certè. assignans rationem, quia tunc ipsi clerici diuntur ipsimet in
dixisse continentiam non Episcopus.

b ¶ Vt clarè habeas ea, quæ ponit hic iste doctor, & aliquid vltra eum, quæ-
ritur, an sacerdos possit esse notarius, dic, ꝙ regula est, & cõis cõclusio: ꝙ nõ.
tex. est hic, & ita Spe. in tit. de instru. edi. §. restat. in ver. quid si tabellio. Bar.
& Moder. in. l. j. §. huius studij. ff. de iusti. & iu. Bar. & doc. in. l. seruus. ff. de
testamen. Idẽ Bar. & doct. in. l. vniuersos. C. de decu. lib. xj. & domi. Ant. de
but. in. c. fi. in vlti. col. §. de consti. Limita primò istã conclusionẽ, & sic istũ
tex. qui vult, ꝙ sacerdotibus & alijs clericis in sacris constitutis, debet hodie
interdici officium tabellionatus, vt non possint conficere instrumenta post
quam fuerit eis interdictum. Sed ante, quã sibi interdicatur officium tabel-
lionatus per suum superiorem, si faciãt instrumẽtũ, valet, quia ipso iure nõ
intelligitur interdictum. Ita vult iste doctor hic in primo no. & vide eundẽ
j. e. in. iij. col. ver. quæro: quid si clericꝰ de facto, hoc statuto nõ obstãte. &c,
latè disputantem post antiquos per eũ relatos. Adde ꝙ idem expressè te-
net Spe. ꝙ ante interdictionem factam à superiore possit sacerdos conficere
instrumentum in ti. de sta. mo. in ver. xvij. & ita in contingentia facti singu-
lariter consulendo decidit Barto. in consilio suo. liiij. inci. filiusfa. presbyter.
circa princip. vbi alleg. Spe. ita tenere in titu. de instru. edi. §. restat. in ver. sed
cum dixeris. Secũdò limita, si sacerdos non haberet beneficium ecclesiasticũ
secundum gl. hic. & ita expressè Pan. hic, in. ij. col. ver. quæro quid si clericꝰ
in sacris. &c. Aut non haberet aliunde, vñ viuere posset, & tunc exerceret of-
ficium tabelliona-
tus: sicut alias artes
per tex. not. in. c.
clericus victum.
xcj. di. facit. c. j. §.
eo. tit. à contrario
sensu. & tenet do.
Ant. hic & Bal. in
l. cunctos popu-
los. C. de sum. tri.
in. viij. colũ. vbi al
le. c. cum dilectus.
de fi. instr. ¶ Ter
tiò limita. nisi esset
notarius Papæ ꝑ
Papam creatus in
notarium, secun-
dum eundem Pa
nor. hic, in. ij. col.
ver. vl. opp. &c. Se
cus esset in alijs in
ferioribus, quia sa
cerdos non posset
esse notarius Epi
scoporum & alio
rum inferiorum,
secundũ docto. &
bene facit. c. vt offi
cium. §. ad conscri
bendas. de hær. li.
vj. arg. à speciali.
¶ Quartò limita,
quando notarius
conficeret instru-
mentũ in materia
spirituali, puta in
causa matrimonij,
Ita tenebat domi.
Iason de May. in
d. §. huius studij.
per tex. in. §. quan
tum. in auẽ. quib.
mo. na. effi. legi. fa
cit. l. j. C. de his, qui
in eccles. ma. &
aliter in specie ta-
ctum dixit se non
inuenisse. ¶ Quin
tò fallit in causa in
quisitionis hære-
sis, tex. est in. c. vt
officium. §. ad cõ-
scribendas. de hæ-
re. in. vj. ¶ Sextò
fallit, quãdo ꝑsacer
dos conficeret in-
strumentum in fa
uorem ecclesiæ suæ: puta de aliquo relicto ecclesiæ suæ. Nec per hoc inci-
dit in falsum, cùm ecclesia sit sua: & commodum sit suum, prout incideret
alius notarius: qui ti. ff. & C. de his qui si. ali. in te. adscri. ita expressè determi
nat Io. an. & do. Ant. in. c. cum inter vos de re iudi. de quo dicto facit magnũ
festum. d. Matth. in suis nota. dictis in not. lxxxviij. & Lud. Rom. in suis sin
gu. & do. Alexand. in. d. l. vniuersos. in additio. ad Bartol. ¶ Septimò limita,
quando adesset consuetudo, vel statutum. puta in villis, vel similibus locis:
quia per consuetudinem, vel statutum potest induci, quòd sacerdos possit
esse notarius, & conficere instrumenta. ita signanter limi. Bald. in. l. j. in. xiiij.
col. C. de summa. trinitate. per istum textum in cap. cum dilectus. de consue.
¶ Octauò limita, si fuisset notarius ante, quàm efficeretur sacerdos, quia in
strumenta de quibus fuisset rogatus ante, quàm efficeretur sacerdos, tenere
tur conficere & edere in publicam formam. gloss. est nota. & ordi. in dicto
§. ad conscribendas. in verbo. l. ad præmissa. Bartolus in lege prima, §. si pe-
nes. ff. de tabul. exhiben. & in. l. seruus. ff. de testamen. Baldus. in lege secun
da. in vitima columna. C. de senten. & in lege neq; patronus. C. de bonis quæ
libe. bona glossa. in. §. secundo l. in authentica, de tabellio. nota. in lege si
quis ex argentarijs. §. primo. ff. de edendo. cum miles. ¶ Nono &

1 Clerici in sacris non possunt esse tabelliones, sub pœna priuationis beneficij.
2 Tabellio effectus clericus, vel religiosus: non perdit ipso facto officium tabellionatus.
3 Clericus non perdit priuilegium clericatus, vel beneficium, si efficiatur tabellio; secus si accipiat vxorem corruptam, vel efficiatur miles, & sæua exerceat.
4 Clericus, si efficiatur aduocatus vel procurator, nõ perdit nec beneficium, nec priuilegium.
5 Clericus per sponsalia de futuro, non perdit priuilegium: secus per sponsalia.
Infamis non potest esse tabellio, nisi rogetur à partibus: procurator sic.
Clerici quare non possunt tabellionatus officium exercere.
6 Clericus, an & quo casu possit officium tabellionatus exercere in spiritualibus negotijs: vel coram iudice ecclesiastico.
7 Clericus non constitutus in sacris beneficiatus, vel non, an possit tabellionatus officium exercere.
8 Clericus constitutus in sacris non habẽs beneficia, non prohibetur exercere officium tabellionatus.
Clericus habens beneficia & in sacris, non pot̃ beneficia dimittere & officiũ tabelliõatus accipere
9 Clericus si post prohibitionem sibi factam conficiat instrumenta, an valeant?
10 Pœnæ impositio in actu à iure prohibito, non confirmat actum contra inhibitionem attentatum.
11 Gesta per officialẽ rõne publici officij post interdictum superioris sunt nulla, nisi quo ad ignorãtes.
12 Notarius creatus à laico saltẽ de consuetudine pot̃ conficere instrumenta in terris ecclesiæ, etiam in spiritualibus.
Testis examinatus per laicum in causa ecclesiastica non facit fidem coram iudice ecclesiastico: secus in causa seculari. 13.
14 Notarius constitutus per statutum loci, potest inter subditos in alio territorio instrumenta conficere.
Iurisdictio voluntaria potest exerceri in extraneos consentientes. 13.
15 Consuetudo patriæ potest dare potestatem conficiendi instrumenta alicui, quæ valent, & tenent.
17 Instrumenta guarentigiata non habent locum cõtra clericos: nec eos ligat.
18 Clericus non potest tabellionatus officium exercere etiam stante consuetudine in contrarium.
16 Tabellio, quæ debet iurare in principio sui officij.
Tabellio etiam periurus, nisi commiserit falsum, potest conficere instrumenta, si rogetur à partibus. 16.
20 Tabellio conficiens instrumentum super contractu illicito debet puniri & officio priuari.
21 Tabellio, qui ita reputatur, & non est: an possit conficere instrumenta, & si conficit, an valeant?
22 Tabellio & omnis in suo territorio, debet scire pertinentia ad suum officium, & si committit per ignorantiam aliquem errorem, tenetur.

CAP. VIII.

1 b Sicut te. ¶ † Breue est, sed ꝑ alia verba potest sic summari. ¶ Clerici in sacris com pellendi sunt per beneficiorum subtractionem, vt desistant à tabellionatus

a exercitio. a ¶ Casus lr̃alis. Quidã clerici in sacris ordinibꝰ cõstituti indifferẽter exercebat offm̃ tabellionatus. Mãdat papa Diœcesa-
no Epõ quatenus clerici in sacris ordinibus cõstitutis. ap. re. per
bñficiorũ subtractionem interdicat officium tabellionatus. Ber.
2 ¶ † No. ex isto tex. sing. ꝙ tabellioᵇ effectus clericus, nõ perdit ipso
b facto tabellionatus officium. Si enim eis interdici debet officiũ:
ergo illud non perdiderũt. aliàs frustra fieret eis interdictio. arg. l.
decem. ff. de ver. ob. & c. ad dissoluendum. de despõ. impu. Et idem
videtur in tabellionibus effectis religiosis, ꝙ per religionẽ nõ per-
diderint officium, sed exercere nõ debẽt de nouo: nisi in causa hæ
resis. de quo est tex. no. in. c. vt officium. §. ad scribendas. de hære. li.
vj. Simile in tabellionibus effectis decuriõibus, vel aduocatis, qui
per superuenientiã dignitatis non perdũt officium, sed illud exer
3 cere non debent. de quo vide tex. iuncta gl. in. l. vniuersos. decu-
riones. C. de decur. lib. x. ¶ † Et per hoc infertur ad se. q. an cleri-
cus effectus tabellio perdat eoipso clericatus priuilegium, vel be
neficium. Vincen. hîc dicit, ꝙ si clericus in minoribus sufficiat ta-
bellionatũ cedit clericatui & beneficijs: ac si cõtraheret matrimo
nium. de cle. cõiu. c. j. &. c. diuersis. Io. an. dicit: ꝙ istud nõ reciperet
hodie, nisi per aliquas circunstantias iustificaretur hoc dictũ, pu-
ta, quia officiũ suscipit à Rege, vel à prĩcipe: qui quos facit nota-
rios, ad publica & criminalia officia deputat. Hoc dictũ Io. an. plꝰ
mihi placet, quã dictũ Vin. ad hoc induco istũ tex. Sicut enim per
superueniẽtiã clericatus, non perditur tabellionatus, saltẽ in habi-
tu: vt. hîc. &. d. c. vt officiũ. ita per superuenientiã tabellionatus nõ
debet perdi clericatus, vel beneficium. Patet enim ꝙ ista non sunt
incompatibilia: saltẽ in habitu, vt hîc. ergo non debet perdi cleri-
catus priuilegiũ: cũ non exerceat actum omnino contrarium cle-
ricatui. Ad hoc induco notabilem theoricam Inn. in. c. j. de apost.
vbi dicit, ꝙ tunc perdit clericus ipso facto priuilegium clericatus:
cùm sumpsit aliquid pœnitus contrarium ordini: vt si accepit secũ
dam vxorem, vel corruptam, vel fecit se militẽ, & sęua exercuit.
lxxxiiij. di. quisquis. Si verò nõ fecit actũ penitus cõtrariũ clerica-
tui: vt quia factus est miles: sed sęua non exercuit, pot̃ viuere cleri
caliter, & clericatus priuilegijs gaudere. xxxij. di. c. feriatim. Si aũt
vult viuere seculariter negotiando, tabernã tenendo, vel tonsurã
dimittendo: tũc requiritur monitio ad hoc: vt perdat priuilegiũ:
vt in cle. j. de vi. & ho. cle. & in. c. contingit. &. c. ad audientiam. de
4 sen. exc. cum si. ita dicendũ in proposito. ¶ † Ad idẽ adduco. c. j. de
postu. &. c. fi. e. ti. vbi clericus in minoribus non perdit clericatum
suscipiendo aduocationis vel procurationis officium. & tamen
officium procurationis nõ est minus vile, quã officium tabellio-
natus: imò magis. cũ infamis possit esse procurator, saltem de iure
ciuili. insti. de excep. in fi. sed tabellio indistinctè esse nõ potest. iu-
xta no. per Bar. in. l. iij. ff. ad. l. Iul. repe. Itẽ vtrunq; officium pari-
ter prohibetur decurionibus: vt in. l. vniuersos. &. l. si quis procu-
rationem. C. de decu. li. x. Concludo ergo, ꝙ clericatus, vel benefi-
cium non perditur ipso facto per superuenientiam tabellionatus
sicut nec ecõtra. & vide aliud simile ex no. per doc. in. c. j. de cleri.
cõiu. vbi voluit, ꝙ per superuenientiam seu cõtractionem sponsa
liorum de futuro, nõ perditur beneficiũ: licet secus per cõtractum
5 matrimonij. ¶ † Nunc venio ad glo. & primò quæro, quæ fuit ra
tio, ꝙ clericis inhibetur hoc officiũ tabellionatus: cũ in se sit lauda
bile, dũmodo abstineãt à sęuis? So. glo. reddit duas rõnes. Primò,
quia clerici, hæc indistinctè exereebant tam in iudicijs ciuilibus.
quã in criminalibus. & sic erat timor irregularitatis ꝙ. e. c. sententiã.
Alia sol. quæ plus placet gl. est, ꝙ hoc officium est extraneũ ab offi
cio clericorũ: cũ sit quoddã genus negotiationis, quãtuncunq; cle
ricus abstineat in criminalibus. No. hanc rationem, quæ videt̃ iin
se satis bona. Host. enim adducit plures rationes necessariò. nõ cõ-
cludentes: & aliquæ concludũt indifferenter quo ad oẽs clericos
& laicos: ideò non curo recitare. Sed ego addo duas alias rationes
quæ sumi possunt ex. d. l. vniuersos. ¶ Prima, quia hoc officiũ est
vile: cũ tabellio dicatur seruus publicus, vt in. c. ij. de vsu. lib. vj. &
ff. de adop. l. nõ enim. & ob hoc prohibeꝫ etiã decuriõibus, vt ibi:
fortius debet ob cãm hãc prohiberi militibus Dei. ¶ Secũda rõ,
qa hoc est officiũ seculare. hinc dicit seruꝰ publicus à seruiẽdo oĩ-
bus, sed ab istis officijs debet clericꝰ abstinere: vt in. c. §. e. Debet eñ
intẽdere circa rẽpublicã ecclesiasticã & spũalẽ. & nõ mũdanã. xxiij.
6 q. iij. rẽpẽhẽsibile. &. c. cõuenior. dixi. §. e. c. j. ¶ † Secũdò gl. grit: nũ
vltimò fallit mirabiliter, quia licet sacerdos: vel clericus in sacris non possit
facere instrumenta, tamen si faceret: & traderet valerent. arg. l. patre furioso
ff. de his, qui sunt sui. Ita expressè Bar. in. d. l. vniuersos. & in fi. Bar. in. l. ij. C.
de tab. lib. x. vbi dicit, ꝙ decurio & doctor non potest esse notarius: tamen
si faceret instrumẽtũ valeret. & ita
iste hîc in. iij. col.
vr. si autem clericꝰ
fecit instrumentũ.
Anto. Fran.
¶ An cõsuetudo
possit dare faculta
tem cõficiendi in
strumẽta vide ea:
quæ habẽtur in. l.
Barbarius Philip.
ff. de offi. præ. pro
quo facit. quia tri
buit etiã iurisdi-
tionem ordinariã
vt est tex. & ibi ꝑ
do. Abb. in. c. cum
contingat. de fo.
compe. Et adde,
ꝙ cõsuetudo po-
test dare fidem li-
bris mercatorum,
etiam in eorum fa
uorem: vt per In-
no. in. c. j. in fin. de
fi. instru. & ꝑ Bar.
in. l. admonẽdi. in
vij. col. ff. de iure-
iur. & per Angel.
& Ale. in. l. quæ-
dam. in. §. numu-
larios. ff. de eden.
& vide Alexã. in
consilio suo. xlv.
inci. in causa & li-
te vertente inter
Abraham.
¶ Exercitio. vide
Bar. cõsi. fuit ix. inci. filiusfami.
Andr. Barba.

SEB. SAPIA.

b ¶ Tabellio. vide
Bar. in consi. inci.
filiusfa. presbyter.
Archiepiscopum
Floren. in. iij. par-
te sum. ti. xiij. c.
ij. Ang. de Anch.
in trac. de ꝓtesta-
te. q. lx. arti.

SEB. SAPIA.

c ¶ Nunquid cleri
cus. An si facer-
dos recipiat lega-
tum, vt notarius,
valeat: vide Rom.
concludentem, ꝙ
sic in sing. cccxl.
vij. incipit. tu scis,
quòd sacerdos.

ZACHARIAS.

d ¶ An posit hoc
officium exercere
a dde Fely. in. c. cũ
I. &. A. col. vj. ver.
pro obligatiõe cõ
tra tab. §. de re iud.
& plenius in. c. cũ
P. tabellio. co. iiij.
ver. octauò quæri
tur. §. de fide instr.
& melius in. c. fin.
§. de consti.

Io. an. ꝙ hoc officium nō prohibetur præcisè clericis, sed causatiuè, scilicet propter subtractionē beneficij. Simile de æta. & quali. c. quæris. Et per hoc patet: ꝙ non poteſt clerico in ſacris indiſtinctè prohiberi hoc officiū, ſed cauſatiuè ſi vult tenere beneficium. Mihi placet primum: vt poſsit vti hoc officio, ſi non habet beneficium, cum poſsit tunc exercere negotiationem honeſtā. vt. ſ. c. j. vbi dixi. & argu. hîc à contrario ſenſu. Sed ſecūdum dictū mihi nō placet: ſcilicet vt detur clerico optio dimittendi beneficiū, vel tabellionatū. Ex quo enim habet, vnde viuat: debet poſſe præcisè cōpelli ad viuendum clericaliter, ex quo eſt in ſacris. ar. d. c. j. &. c. clericis. ſ. e. Ad tex. iſtū reſpondeo, ꝙ hoc fuit dictū in pœnā illorū, quia nō videbat veriſimile, ꝙ plus appeteret tabellionatū, quā beneficium ſaltem ſufficiens: vnde non debet eis dari optio. arg. eorū, quæ no. in. c. ſi diligenti. de ſo. compe. vbi bo. tex. in ſimili cum ibi no

9 tatis. ¶ †Quæro, quid ſi clericus de facto hoc ſtatuto non obſtante conficit inſtrumentū nū

a quid teneat? Sol. Imo. dicit, ꝙ ſi fecit[a] inſtrumē tum ante, quā ei interdicatur, prout hîc dicit, tenet: ſecus ſi poſteà. & idem Abbas. Et poteſt eſſe ratio ſecundū Io. and. quia interdicto officio interdicitur eius executio. arg. de ar. c. paſtoralis. §. j. aliàs hæc interdictio eſſet eluſoria. quod eſſe non debet. ff. de iudici. l. ſi prætor. & de elec. c. commiſſa. li vj. Item ſit hoc etiam in pœnam contrahentium & delicto conſentientium. & dixerūt quidam, vt ipſe refert, quòd ſi hęc prohibitio peruenit ad illos de populo, nō valet inſtrumentū, aliàs ſecus, cum excuſabilis debeat eſſe ignorātia reſpectu præiudicij eorū ar. c. ſi. de cohabi. cle. & mulie. de ordi. ab Epiſ. c. j. & ij. Sed ipſe Ioā. and. tenet indiſtinctè ſiue præcedat interdictū: ſiue nō, valere inſtrumētum: ſed tabellio poſſet priuari beneficio. Mo uetur, quia hæc ſola pœna imponit: vnde aliā inuenire non debemus. de ſepul. vio. l. iij. ar. in regula, odia. & in regula, in pœnis. de reg. iur.

10 li. vj. †Do. Petr. de Anch. impugnat hoc dictū Io. an. quia pœnæ impoſitio in actu à iure prohibito, nō confirmat actum contra inhibitionem attentatum. vt no. Bar. in. l. prætor ait. ff. de no. ope. nunti. & notant quidam in. l. nō dubium. C. de legi. vnde melior ratio videtur ſecundum eum, pro dicto Io. an. quia annullatio inſtrumenti propter carentiā fidei, non concernit ipſum clericum, ſed partes, quibus prohibitio non eſt facta. Et per hoc fortè non eſſet malum diſtinguere ſecundum eum, ꝙ ſi publicè per edicta ſolenniter publicata ſit facta hæc interdictio clericis, ita, ꝙ potuit veriſimiliter tranſire in notitiā populi, non valebunt inſtrumenta: aliàs ſecus, ſicut obſeruatur in ꝓ digo, cui bonis eſt interdictū, vt. l. is cui bonis. ff. de ver. obli. ¶ Aduerte, conſydero hîc duos caſus principaliter. Primus, ante interdictum ſpecificè fiendum per ſuperiorem. Secundus, poſt interdictum & prohibitionem. Primò caſu, ꝙ clericus beneficiatus ſit interdictus quo ad ſe. Non enim debet tale officium exercere in quacunq; cauſa. Hoc probo per. d. c. vt officium. §. ad conſcribendas. vbi Papa quòd ad illum caſum dat clericis etiā ſecularibus poteſtatem illud officium liberè exequendi, non obſtante quocunq; ſtatuto cōtrario. & glo. alleg.

ISTUM tex. ergo regulariter non habēt poteſtatem exercendi, licet habeant officium in habitu. ¶ Secundò hoc probo per. c. j. ſ. e. vbi prohibetur clericis omne negotium & negotiatio ſecularis. tabel lionatus aūt eſt huiuſmodi, vt. ſ. dixi. ¶ Tertiò facit. d. l. vniuerſos C. de decur. lib. x. Si enim prohibentur decuriones ſeculi, fortius clerici: qui ſunt in maiori dignitate, maximè ſi ſint ſacerdotes: quia vt dixit tex. in. c. duo ſunt. xcvj. diſ. nulla dignitas ſecularis ſimilis eſt ſacerdotio. Et per hoc tollitur motiuū Io. an. dum dicit: ꝙ clericis ſolū prohibetur per beneficiorū ſubtractionem. Vt enim dixi, hoc fuit dictum in pœnam eorū. non enim eſt iſta noua prohibitio: ſed nouæ pœnæ comminatio. Si autem clericus fecit inſtrumē tum, credo ꝙ tenet: ex quo tolerabatur in officio ratione publici officij. argu. eius quod de notario excōmunicato no. gl. in. c. decernimus. de ſen. exc. in. vj. Et videtur probari per iſtum tex. Si enim inſtrumentum eſſet nullum non fieret interdictum. de quo hîc. & tenet Bar. in. d. l. vniuerſos. qui idem dicit in decurionibus & ad-

11 uocatis exercētib⁹ hoc officium contra iuris prohibitionē. ¶ †Si verò fuit clericus per ſuperiorem interdictum officiū, & tunc aut palam & publicè: & non valebit inſtrumentum, quia geſta ratiōe publicifficij poſt iuterdictum ſuperioris non tenent: vt in. c. veritatis. & in. c. fi. de dolo. & contu. no. Inn. in. c. Raynaldus. de teſ. nec poteſt allegari tolerātia, ex quo publicè emanauit prohibitio, vt in. c. Apoſtolicè. de cleri. excom. & in. c. ij. de conſti. lib. vj. &. xvj. di. c. quod dicitis. No. Inn. in. c. qualiter & quando. de accu. vbi dicit, ꝙ in depoſito non datur tolerātia. Nec obſtat ſi dicatur, quòd prohibitio eſt hodie facta omnibus hîc: quia dico, ꝙ tex. hoc non prohibet principaliter, ſed mandat prohiberi per ſuperiorem. Itē plus afficit interdictum iudicis. Item ante prohibitionem iudicis, videtur tolerari in officio. Aut interdictum non fuit publicè factum: & tunc tenet in præiudicium prohibiti, vt poſsit beneficio priuari: vt hîc. ſed geſta ratione publici officij tenebūt ſaltem quo

12 ad ignorantes: vt in iuribus præallegatis. & hoc no. ¶ † Vlterius quæro, nūquid tabellio conſtitutus à laico, poſsit ſuper eccleſiaſti

b cis[b] cōficere inſtrumenta. Sol. Io. an. refert primò quoſdā tenere, ꝙ ſic. & ita dicit de facto ſeruari: ſed poſteà referendo Hoſtienſ. videtur velle contrarium. Dicit enim Hoſtienſis, quòd de rigore & veritate iuris procedit contrarium. argumē. in. c. Maſſana. de ele. Item, quia duo operantur, vt credantur publico inſtrumento. ſcilicet præſtatio iuramenti. de præſcri. c. ad audientiā. in fi. & iudicialis authoritas à qua tabellio hanc poteſtatē accipit. in auſ. de tabellio. §. j. &. C. de tabel. l. iij. li. x. quorum ſecundū hîc deficit. Ad ducit aliud ſimile. Sicut enim dictum teſtis authoritate iudicis laici in cauſa eccleſiaſtica recepti fidem nō habet in cauſa eccleſiæ: licet in ſe forſan ſit verum. de iudic. at ſi clerici. ſic in inſtrumēto tabellionis authoritate ſuperioris ſecularis conſtituti. ſicut enim in teſte non poteſt ſpecialiter Imperator hoc demandare, ita nec generaliter, vt cōtingit in caſu noſtro. arg. de deci. c. tua. ſecus dicit in inſtrumento cōfecto à tabellione clerico etiam in temporalibus, licet tale officiū exercere non debeat: vt hîc. Adduco no. in. c. per venerabilē. qui fi. ſint legi. §. rationibus. d. Ant. videtur tranſire ſim pliciter cum hoc dicto. ¶ Et aduerte, quia ex his rationibus Hoſ. ſequitur, ꝙ notarius imperialis nō poſsit in terris eccleſiæ confice re inſtrumenta, etiam inter laicos cùm deficiat hæc authoritas iudicialis, cum in terris eccleſiæ Imperator cenſeatur priuata perſona. arg. l. iij. ff. de offi. præſi. Cōtrarium ſaūt in vtroq; caſu de facto

c ſeruatur, & fortè bene ſecundum do. Pet. de Anch. Cōficit enim inſtrumenta notarius de conſenſu partium. quo caſu iuriſditio voluntaria pōt de cōſenſu partiū prorogari etiam extra territorium vt in. l. ij. ff. de off. proconſul. & ita ſimpliciter tranſit idem Gaſpa.

13 de Cald. hîc. ¶ †Et ad ſimile de teſte, reſpōdet, ꝙ illud facit contra Hoſt. cùm teſtis receptus à iudice ſeculari in cauſa ſeculari, facit fidem coram eccleſiaſtico, vt in. c. ſeculares. de fo. comp. lib. vj. Hāc eandē opi. cōtrariam tenet hîc. d. Cardi. mouetur, quia conſti cere inſtrumenta nō eſt poteſtatis, ſeu iuriſditionis: ſed officij, ſeu facultatis & authoritatis: argu. de præſc. ad audientiam. de præſum. illud. Itē quatenus ſit iuriſditionis, eſt iuriſditionis voluntariæ, quæ poteſt exerceri etiam in non ſubditū conſentientem: vt in. d. c. per venerabilem. & hæc opi. contraria videtur mihi veriſ ſima. Et primò videtur hîc de mente Bar. in. l. ij. ff. de offi. proc. & in. l.

a ¶ Conſuetudo poteſt dare poteſtatē cōſicēdi inſtrumēta, aliās nō habenti. &c. quod etiā videtur tenuiſſe Ioā. An. & Pe. de Ancha. in. c. ſeculares. de fo. cōpe. lib. vj. vide etiā do. Ant. in proœ. Greg. in. vj. colū. verſi. ſed nunquid notarius.

SEB. SAPIA.

b ¶ Notarius. An, & quando notarius infamis non poſsit cōficere inſtrumenta, vide late per Feli. in. c. cū dilectus. col. pen. verſ. tertia declaratio. ſ. de fide inſtr.

c ¶ Excuſatur tñ propter multitudinem inſtrumētorū cōtractuum quos habet leuare: vt in auc. de tabel. circa med. iiij. col. Et ita determinat Bart. in. l. j. §. ſerui. circa princ. ff. fur. aduer. nau.

d ¶ Propter hoc dicebā, ꝙ ſi notari⁹ pandit alteri pæci 16 atteſtatiōes ante, quā ſint publicate, dicitur periur⁹. vide Bal. in. l. ſi. in vl. col. v verſi. extra quæritur de dictis C. de edendo. vbi dixit, quòd notarius taliter pandēs tenetur pœna falſi. per tex. in. l. ſi qs §. inſtrumenta. ff. de pe.

Anto. Franc.

¶ An notarius teneatur, ſi manifeſtat dicta teſtium ante, quā aperiant vide Bal. in. l. ſi. in x. colū. C. de eden. & vide Ia. de Bel. in conſi. quidā tabellio: ſiue iudex &c. vbi dicit: ꝙ tenetur de falſo, per l. j. §. qui inſtrumēta. ff. de fal. & per l. j. in. princi. & l. ſi quis aliquid. §. inſtrumentū. &. §. j. ff. de pœni. & per l. ſacculerij. §. ff. de extraor. crimi.

n. l. cūctos populos. C. de ſum. tri. vbi firmat iotariūcōſtitutū à Prīc. poſſe cōficere inſtrā nde conſenſu partiū, etiā in alieno territorio.

14 †Idē Bal. in. d. l. cūctos populos. vbi plus ſentit, ꝙ etiā nō cōſtitutus à principe, ſed per ſtatutū loci hoc poterit inter ſubditos in alieno territorio: quia officiū notarij nō habet iuriſditionē annexā: ſed eſt quoddā officiū. & tale officiū ſine iuriſditioe pōt exerceri. ſine diſtī. territorij. ar. l. q̄ro. ff. de ſol. Idē in notario creato ab Imperatore, vt poſsit conficere inſtrumentū in terris eccleſiæ: tenuit. d. Ant. in. d. c. per venerabilem. ¶ Ego vltra alios ſpecialiter in hac. q. adduco. c. quāquam. de vſur. li. vj. vbi in cauſa eccleſiaſtica ſeruus publicus, & ſic notarius laicus ſtipulatur. ¶ Secundò adduco. c.

15 cùm dilectus. de fi. inſtr. † vbi cōſuetudo[a] patriæ poteſt dare hāc poteſtatem cōficiēdi in a ſtrumenta, aliās nō habēti poteſtatē: cuius inſtrumēta faciunt fidem in vtroq; foro: vt ibi. ¶ Tertiò adduco rationē. Iſtud eſt officiū ſeculare, & nō clericale: vt in. d. c. j. ergo recurrē dum eſt ad ipſos laicos, ſicut ad ſeruos publicos. ar. optimū in. l. repetita. & quod ibi no. C. de epiſ. & cle. nec eſt verū, quòd in laico deficiat authoritas in ſpūalibus: qa officiū ſuū nō expeditur per viā authoritatis, ſeu iuriſdictionis: ſed poti⁹ ꝓ viā cuiuſdā facultatis & officij, qđ obtinet à principe habēte poteſtatē. nec of ficiū exercet cōtra nolētes, ſed ſolū volūtarios *Spec.* tī fuit ſecut⁹ opi. Hoſt. in ti. de inſtr. edi. §. reſtat. ver. quid de conſtituto. ſed primū videtur verius. ¶ †Nā & infamis pōt conficere

17 inſtrumētū, ſirogatur à partibus volētibus, vt no. Bar. in. l. iij. ff. ad leg. Iul. repet. † Puto tñ ꝙ vbi notarius haberet etiā iuriſditionē à conſti tuēte: vt cōiter hodie cōtingit, ꝙ conſtituūtur iudices ordinarij, & faciūt p̄cepta partibus de adimplēdo promiſſa cōtenta in inſtrumēto, ꝙ talia præcepta non obtinent vim ſuā reſpectu clericorū: quia eis p̄cipere nō poſſunt. de iudi. at ſi clerici. qđ ſentit Bal. in. d. l. cunctos populos. & ſic ſtatutū, quo cauetur, vt inſtrumētū guarētigiatū habeat executionē paratā, nō habet locū contra clericū: vt voluit ibi Bald. ſed Bar. cōtrā. ¶ An aūt laic⁹ poſsit cōficere iſtru mētū in cā electionis, vel alia ſpiritualiē dic, ꝙ ſic: vt no. in. c. quia propter. de ele. & *Spe.* in. d. §. reſtat. verſi. quid ergo ſi tabellio. licet quidā contrā. ſed primū veri⁹: cū notari⁹ exerceat nu dū miniſteriū, quod laicis nō ꝓhibet etiam in ſpiritualibus: vt no. in. c. j. de proc. li. vj. Iteē no

18 tarius eſt quidā teſtis. l. Domitius labeo. ff. de teſt. ¶ † Sed quæro nunquid valeat conſuetudo cōtra diſpoſitionē iſtius cap. credo, ꝙ non: quia eſt cōtra honeſtatē eccleſiæ: ideò nō pōt induci cōſuetudo: vt in. c. cū ab omni. &. c. cū decorē. & de vi. & hone. cle. Et hoc inquit Ioā. an. tacitè dū notat iſtum tex. contra Venetos: vbi reſeruatur contrariū. Poſſent tñ excuſari, ſi hæc facerent propter inſufficientiā beneficiorū, prout dixi. ¶ †Vltimò ſcias, ꝙ Hoſtiē.

19 hîc ponit ſex, quæ dicit tabellionem in principio ſui officij iurare de conſuetudine. Primò, quòd de his, quæ videbit & audiet & requiſitus fuerit ſine diminutione veritatis & commiſtione falſitatis conficiet inſtrumentū. Ideò ſi requiſitus non conficit inſtrumentū eſt periurus, & ſic ſecundum eum, ſuis inſtrumentis poſteà non crederetur. argu. de teſt. c. teſtimoniū. Not. hoc, dictū: ſentit enim per hoc, ꝙ no

b tarius[b] periurus nō poſsit conficere inſtrumentum. quod nō puto verū: quia etiā infamis poteſt conficere inſtrumentū, ſi rogetur à partibus: vt no. Bar. in. d. l. iij. ad leg. Iul. repe. vbi vide, ꝙ ſemper requiſitus pōt, niſi deliquerit cōmittendo falſitatē in officio. Ita loquitur text. not. in. l. ſi aliquid. C. de ſuſce. & arcarijs. li. x. & vide ad materiā quod not. Inn. in. c. fraternitatis. de hær. Quòd aūt notarius teneatur ad re

c quiſitionem conficere inſtrumentū, facit[c]: qa dicitur ſeruus publicus: vt in iuribus. ſ. allegatis. ergo nō debent officium ſuū alicui denega re. ¶ Secūdò iurat, ꝙ ſecreta ſibi iniuncta cæla

d bit. [d]Intelligo, quādo ex iuſtacauſa iniungit ſilentiū: aliās aūt cùm ſit perſona publica, debet palam & nō latenter conficere inſtrumenta. ar

20 gu. in. c. j. & quod ibi no. vt eccl. bene. ¶ †Tertiò, ꝙ ſuper vſurario cōtractu, vel in fraudem

e vſurarum[e] initio nullū conficiet inſtrumentū. Dictu, ꝙ ſuper nullo illicito contractu, debet conficere inſtrumentū: aliās debet puniri & ab officio deponi, vel remoueri: vt in. l. iubemus. C. de ſac. ſan. ecc. & ibi no. Bar. ¶ Quartò, ꝙ de omnibus inſtrumentis, quæ reddet, tenebit penes ſe protocollum. Pro hoc poteſt allegari. c. quoniā contra. de proba. ¶ Quintò, ꝙ ſit fidelis illi, à quo fuit conſtitutus: & ſi ſciret; damnū ſuum tractari, illi releuabit per ſe, vel ꝑ nūtiū. ¶ Sextò, ꝙ officiū ſibi iniunctū exercebit cupi ditate, amore, odio, & timore remotis, ſecundū bonam conſcientiā: de quo vide in *Spec.* de inſti. edi. §. reſtat. ver. ſed quęro ſub qua forma.

21 vbi ponit formam creandi tabellionē. ¶ † Sed quæro, quid ſi is, qui exercebat publicè officiū tabellionatus, nō erat in veritate tabellio: nun quid valebunt inſtrumenta? vide per *Spec.* eo. tit. §. reſtat. ver. quid ſi is. vbi concludit, ꝙ non: ſi à nemine habuit poteſtatē: ſecus dicit, ſi habuit poteſtatē à ſuperiore: ſed propter defectū non poterat habere iſtud officium. & hoc caſu loquitur. l. Barbarius. ff. de offic. præſi. & vide tu Inn. in. c. nihil. de elec. & Bal. in repet. eo. d. l. Barbarius. Qualiter aūt probabo aliquē fuiſſe notarium ad effectū, vt inſtrumentis per eū confectis detur fides. vide Inn. in. c. veniens. de

22 verb. ſign. ¶ † Vltimò quæro, an notarius debeat ſcire iura. *Specu.* in. d. §. reſtat. ver. ſed nun quid tabellio. dicit, ꝙ ſic: ne cōmittat aliquē error em. & hæc fuit originaliter opi. gl. in. l. generali. C. de tabel. lib. x. Sed Bar. ibi dicit, ꝙ nō tenet eſſe doctor: ſed ſatis eſt, ꝙ ſciat ſummam notariæ, & alia quæ requirūtur ad peritiam illius artis. & vide Inn. in. c. cū in cunctis. de elec. vbi dicit & bene, ꝙ quilibet tenet ſcire ea, quæ requiruntur ad officium ſuum exercendum. aliās autem tenetur, ſi committit per ignorantiam aliquem errorem: vt in. l. illicitas. §. ſicuti. ff. de offic. præſid. & in regula, non eſt ſine culpa. de regu. iur. lib. vj.

e ¶ Vide hîc. d. Anto. qui dicit, ꝙ notarius cōficiens in ſtrumentū ſuper cōtractu vſurario eſt periur⁹. & idē in terminis dicit Arch. in. c. ſicut in ſuo. xvj. diſtin. & ibi do. in fi. q etiā addit, ꝙ talis decæ tero nō poterit teſtificari, cū ſit infamis: cui actus legitimi ſunt interdicti. & hoc totum dicit tenere Hoſ. in vſu. de vſuris. §. pe. ver. quid de notarijs. Et an tabellio cōficiens in ſtrumētū ſup vſuris teneaē ad reſtitutionē vſurarum vide per Laur. in tracta. de vſur. q̄. lviij. Et adde huc Bal. in. c. Imperialem. §. callidis. in fi. de prohib. feud. ali. ꝙ Fed. vbi dicit ꝙ notarius conficiēs inſtrumentū ſciēter ſuper contractu celebrato in fraudē vſurarū, debet remouere iab officio tabellionatus. Item adde hic Ang. in. l. ſi ſciēte. ff. de par. vbi poſt Ray. ſub dubio ſor tè, tenet ꝙ tenetur ad reſtitutionem vſurarū. Qua aūtē pœna teneaē notarius conficiens inſtrumentū ſup illicita alienatione rei eccleſiaſticę: vide de tex. in. c. nō licet Papæ. xij. q. ij. &. c. ſi quis pref byterorū. de reb. eccl. non alienan. Antonius Franc. ¶ De notario cōficiēte inſtrumentū falſum, vel vſurariū. Dicas, ꝙ eſt infamis: vt tenetur chi. in. c. ſicut. xlvj. diſt. & in. c. nō licet. x. diſt. & vide Bal. in. c. j. in. §. calidis. in fi. de prohibi. feu. alien. per Fed. in vſi. feu. vbi dixit, ꝙ nedū eſt infamis: ſed venit priuādus officio, etiā ſi celebret inſtrumentū in fraudem vſurarum. & vide Bartol. in. l.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non debet legere, nec dictare ſententiā continentem pœnam ſanguinis. 3. nec etiam interesſe poſſunt. 4. aliàs incurrunt irregularitatem. 11. etiam quòd ſententia non ſit mandata executioni. ſ.*

omnes.C.de peti. bo. subla. li. x. vbi dicit q̃ pro illicito instrumento notarius nõ tenetur pœna falsi: sed tenetur alia pœna criminali extraordinaria. ad quod ẽt vide Bal. in l. ij. C. de se. nup. & per Bal. in l. iubemus. in. §. j. C. de sa. san. eccles̃js.

a ¶ Adde omnino hic, quæ scribit abbas post glo. in c. ex literis. de excc. prela. etiam quod ibi latè not. Adde omnino hic, quæ scripsi post Imo. latissimè in c. fi. de excef. Prela. Item vide Tho. iiij. sen. distl. xlv. q. ij. art. v. post mediũ. vbi dicit, quòd iudex & omnes, qui participant in cã sanguinis sunt irregulares: propter hoc q̃ effusio sanguinis non decet ministros Dei. Itẽ vide gl. xxj. di. c. j, & gl. lj. di. in fum. & tex. cũ gl. in c. fi qs post acceptũ. lj. di. & omnino quod no. Bald. in præ. Greg. in v. co. vbi dicit, qui exercuit executiones corporales vel capitales, non potest eẽ Rector sc holariũ nec vicarius.

SEB. SAPIA.

b ¶ Vel consilium. An aũt clericus, q̃ dat cõsiliũ in dicilaico, super crimine: quo venit imponẽda pœna sanguinis sit irregularis vide bal. in aut. habita. in princ. C. ne filius p̃ patre. do. in. c. ex literis. j. de excef. præla. Fel. in. d. c. sicut dignum. col. iij. ver. fallittertiò. j. de homi.

1 Irregularitatem incurrunt testes, iudices, & officiales præstantes aliquam opem, vel admiculum sententiæ continentis sanguinem, adeò, quòd non possunt promoneri ad sacros ordines.

7 Clerici assosiantes illud, qui habet mori ad ipsum cõfortandum, non incurrunt irregularitatem.

8 Clerici assistantes sententiæ sanguinis, sunt irregulares, siue sint in sacris, siue non.

9 Officialis, excommunicatur volens constringere clericum, etiam in minoribus legere: vel dictare sententiam sanguinis: vel, vt sit minister iustitiæ.

10 Clericus puta prælatus habens iurisdictionẽ temporalem, non potest sententiã sanguinis dictare: sed debet alteri demandare.

12 Clericus, an efficiatur irregularis ex eo, quod scribit simpliciter, quòd aliquis capiatur, qui postèa sententiam sanguinis passus est.

13 Clericus scribens, vel recipiens dicta testium in causa criminali, an efficiatur irregularis?

14 Clericus incurrit irregularitatem legendo literas ex permissu Principis ad quem literæ fuerunt missæ vt capi faceret aliquem & mandaret mori, qui bus lectis captus & mortuus fuit.

15 Clericus aduocatus in causa criminali, incurrit irregularitatem.

16 Clericus non debet fieri capitaneus belli siue bellum sit iustum, sint non.

Clerici, an possint interesse bello iusto, & hortari ad bellandum sine metu irregularitatis. 18.

17 Clericus non incurrit irregularitatem vulnerando quem ad suam defensionem. c. vbi ponitur quid ad defensam rerum.

18 Clericus an efficiatur irregularis ex eo, quòd ministrauit & præparauit arma, & ob id in consequentiam secutum est homicidium.

20 Mandans aliquem verberari, vel vulnerari, si ille mandatarius occiderit, tenetur ipse mandans de homicidio.

Mandans famulo, vt non verentatur, nisi ipse sentiat aliquid de tali re: tenetur mandans de omni eo, quod fecit dictus famulus.

21 Chirurgia est prohibita clericis, propter periculum erroris, quod ei inest. 23. vbi ponitur: an incurrãt irregularitatem.

Medici, an efficiãtur irregulares ex eo, quòd aliqui infirmi in manibus eorum moriantur. & numero vicesimo octavo.

22 Clerici non possunt esse physici: nisi nõ sint in sacris vel non beneficiati.

CAP. IX.

Sententiam. ¶ † Habet multa dicta: ideo commodè summari non pót: sed generaliter pót sic summari. ¶ Clericis p̃hibentur oĩa illa, ex quibus sequitur, vel sequi pót vitæ amissio, vel sanguinis effusio. vel spãli⁹ sic. Clericus nec dictare nec p̃ferre sniam sanguinis debet nec qcq̃d aliud exercere, per qd̃ ad vindictã sanguinis tẽdatur: nec purgationi vulgari opem p̃stare debet. Et habet quatuor dicta principalia. Secundũ ibi: *nec quisquam*. Tertiũ ibi: *nullus*. Quartum ibi: *nec quisquam*. Et quia tex. in se est satis clarus, ita vt notabilia extrahi, nisi iuxta literã, nõ possint: psequar dicta doc. quæ veniũt ad declarationẽ literę per partes, & primò attingã

2 iuxta ordiné primã partẽ tex. ¶ † Quæro igit̃ quare p̃hibetur clericis dictare sniam sangui-

a nis? Sol. dic secũdum do. quòd per hunc actũ præstãt cõsiliũ, & auxiliũ ad mortẽ, seu sanguinis effusionẽ: qd̃ facere nõ dñt. Sicut eñ ista nõ dñt per se exercere: vt in c. in Archiepiscopatu. de rap. & de excef. præla. ex literis. & §. e. clericis. ita nec alijs hæc exercẽtibus dñt præ-

b stare auxiliũ, vel consilium b. l. di si quis viduã & in c. sicut dignũ. de homi. & per hoc infert Io. an. non referre, an dictet vt iudex, vel vt assessor, vel vt iurisperit⁹, vel aliter qualitercunque. Semper eñ per hunc actũ præstat cõsiliũ seu auxiliũ. Sed contra hoc facit. c. illud. xxiij. q. iiij. vbi dicit, q̃ dũ legũ authoritas in improbos exercetur erit dictator immunis: & sic nulla maculã debet ex dictanine sentẽtiæ iustæ cõtrahere. Sol. dicit Goff. illud p̃cedere in laico, qui immunis est à culpa, nõ tñ ab irregularitate. Et dic latiꝰ q̃ oẽs interficiẽtes aliquẽ, quãtũcũq̃ iustè, seu sniam dictantes, vel auxiliũ vel opẽ ferẽtes: cõtrahũt irregularitatẽ. vñ iudex, notarius, accusator, & testis nõ pñt p̃moueri ad ordines: ex quo ex facto eorum secuta est vindicta sanguinis. de quibus vide bo. tex. cum gl. in. c. j. lj. di. & ibidẽ etiã vide de aduocato: & dicã j. latius. In istis eñ contrahitur irregularitas sine pctõ. & fuit statutũ hoc ab ecclesia p̃pter horrorẽ, ne illi qui dederũt cãm effusiõis sanguinis efficiantur ministri vnitatis & mansuetudinis. hæc eñ irregularitas est de iure positiuo: vt not. Inn. c. ad audientiã. de homic. & dixi. §. e. c. clericis. & no. Io. Cal. in c. p̃e. de ho.

3 ¶ † Clerici aũt prædictis p̃stantes auxiliũ, vel opẽ, peccãt: quia rem eis p̃hibitã attẽtãt, & incurrũt irregularitatẽ. quod intellige, qñ sequitur ex tali facto mors, vel mẽbri detruncatio: vt in cle. si furiosus. de hom. & in. c. clericis. §. eo. vbi dixi: secus aũt, si sequitur alia vindicta sanguinis. Nã tũc fateor, q̃ peccãt, si sequitur magna sanguinis vindicta. Sic itelligo hũc tex. & in. c. in archiepiscopatu. de rapto. sed irregularitatẽ nõ incurrũt: nisi in prædictis duobus casibus. & sic intelligit dicta doc. hîc. Hæc aũt irregularitas contrahitur non solũ facto, cũm scilicet quis proprijs manibus aliquẽ occiderit vel mẽbrum detruncauerit: sed etiã in præce-

c pto, cõsilio, ᶜvel fraude, vel auxilio. in. c. si quis viduã. l. di. & vide bo. text. in. c. periculosè. de pœ. dist. j. & in. c. sicut dignum. de homi. quod

4 ibi no. ¶ † Secundò quæritur: hîc prohibetur clericis exercere vindictã sanguinis: itẽ interes

5 se, vbi sanguinis vindicta exercetur. ¶ † Quid si clericus interfuit latẽ sniẽ super vindicta sanguinis: & non quando de facto fuit facta execution? Sol. credo, q̃ peccauerit, quia satis exercef vindicta sanguinis per sniam super eo latã. ar. opt. in. d. c. periculosè. de pœ. di. j. Iudæi eñ dicunt crucifixisse Christum, verbis, seu lingua. hîc Psalmist, Et lingua eorum, gladius acutus. quare dico, q̃ tex. iste potest verificari tam tẽ-

6 pore sententię, quã executionis ipsius. ¶ † An autem per hanc interessentiam seu præsentiã corporalẽ, efficiantur isti clerici irregulares? Sol. gl. j. hîc dicit, q̃ nõ: nec debẽt etiã per hoc deponi: licet aliter puniri debeant: quia contra præceptum huius canonis venerunt: & bene loquitur. & idem dicit Inno. hîc dicit eñ, q̃ interesse non facit quem irregularem, nisi interesset

Anto. Francis.

c ¶ Cõsilio. quid irregularitas, vide p̃ Bal. in addi. Spec. in ti. de dispẽ. in. §. iiij. & habetur per Cardi. in cle. j. xv. q. de homicid. vbi dicit, q̃ irregularitas est repulsio, quæ ipso iure infertur à diuino officio. p̃ quo facit tex. in. c. fi. de tẽp. ordi. & ex quibus causis contrahatur irregularitas, vide Spe. in. d. §. iiij. & ibi per Bal. in add. & vide Inn. in. c. nisi cũ pridem. de renũ. Et adde, q̃ irregu. non contrahit si quis casualiter occidat aliũ, vt no. Bart. in. l. illicitas. in. §. sicut. ff. de of. præsi. vbi dicit q̃ nõ nocet, quin ad alios ordines possit accẽdere: per. c. nos tua. de homici. & vide ple. per Car. in cle. j. de homici. & xij. q. vbi dicit, q̃ talis irregularitas nõ contrahitur: ni si ex p̃posito. Et adde, q̃ irregularis non absoluitur, nili p̃ Papã. vt in. ca. j. in fi. de re iud. lib. vj. & in. c. j. de sen. ex cõ. e. li. quod sine dubio verũ est ab ipsa irregularitate sed à pctõ bñ pót absolui etiam ab inferiori. vt per. d. Cardi. j. cle. dudũ. in. §. deinde. q. vij. de sepul. & not. in c. iij. de clerico ex com. mini. & vide do. Card. in cle. j. in pe. q. de cõsan. & affin. vbi ponit an possit absolui ab Episcopo.

teresset authoritatem præstãs, vel auxilium. Idem secundum Host. si præstaret auxiliũ, consilium, vel fauorem, aut operam: vt patet ex not. in di. c. sicut dignũ. de homi. & de cle. pug. in du. c. ij. dicit enim Host. q̃ si ad clericum spectat iurisditio, nullomodo debet interesse vindictæ: ne videatur præstare authoritatem: vt in. c. ex literis. & quod ibi no. de excess. prela. & idẽ Guli. in Spec. de leg. §.

7 iuxta. ver. quid si Episcopus. † ¶ Ego limitarẽ istum tex. cum glo. & restringerẽ in clericis interessentibus ex sola libidine, seu voluntate. Non enim debent præstare præsentiam istis eis prohibitis: sicut nec alijs spectaculis, vel conuiuijs cõiugiorum: vt in. c. presbyteri. xxxiij. di. & in c. non oportet. de conse. di. v. secus autẽ puto in interessentibus ex iusta causa: puta, quia associant iustitiãdum, ne incidat in desperationem, & rememorantur sibi diuinam scripturam, & confortãt ad patientiam: sicut obser-

8 uatur in multis locis. ¶ † Tertiò quæro an istud præceptum habeat locum in omnibus locis? Sol. tex. innuit hîc apertè, q̃ sic: dum hîc loquitur per verbum vniuersale negatiuum: vt patet ibi: *nullus clericus*. Quod enim vniuersaliter loquitur, neminem excludit: vt in. c. solitè. de ma. & obe. & c. fi Romanorum. xix. di. & hoc apertè tenet Hostiensis. Dicit enim referre, an sit in sacris, nel ne: si ordinari desyderat. xlj. d. c. j. & §. e. clericis. Ego dico, q̃ etiam si non desyderat ordinari: ex quo enim est clericꝰ, non debet exercere illa, per quæ sequitur sanguinis vindicta: aliter autem debet deponi tanquã irregularis. Nã clericus etiam in minoribus deponẽdus est occasiõe delicti: vt in. c. cum non ab homine. de iudi. ¶ † Quartò q̃-

9 ro, quid intendat litera in ver. si quis autem, vbi dicitur, quòd si occasione huiusmodi statuti. &c. Sol. dicit Ioan. And. quòd forsan dicit potestas clerico: Tu non vis seruire mihi: nec tibi seruiatur à meis. & sic interdicit sibi commercium fuorũ subditorum: vel aliter eum grauat: & hoc satis potest admitti. Sed ego per text. istum dico: q̃ si potestas, vel alius officialis vellet clericũ etiam in minoribus constringere: vt sit minister iustitiæ: puta manigoldus: vel quòd debeat dictare sentẽtiã, seu interesse sententiæ: debet ad hoc cõpesci per cẽsuram ecclesiasticam.

10 ¶ † Quintò quæro, an principiũ istud habeat locũ siue clericus habeat iurisdictionẽ tẽporalẽ, siue non. dicq̃ sic. nũquã eñ debet ipse cognoscere, vel dictare sentẽtia per quã tendatur ad sanguinis vindictã. Debet enim alijs tales causas cõmittere: vt in. c. fi. j. eo. li. vj. dixi. §. eo. clericis. Potest tñ reum flagellis afficere: ita tñ quòd non videat tendere ad sanguinis vindictam: vt in. c. in archiepisco. de rap. facit. c. ad audientiam. de fal. & vide quod ibi nota. in glo. fi. & per hoc habes declaratam primam partem. &c.

11 ¶ † Venio nunc ad secundam partem, scilicet ad. §. nec quisquam clericus. Et. j. quæro nunquid clericus efficiatur irregularis, si scribat literas, vel dictet pro vindicta sanguinis? dic, quòd sic: si ex hoc sequatur mors, vel mẽbri detruncatio: quia dedit auxilium vel consilium: vt dixi in prędcẽti parte. vbi vide. Si autem non fuerint prędicta secuta, cessat irregularitas. Sola enim scriptura vt dicit Io. an. in nullo casu cõstituit irregularem scribentẽ, quanuis aliter puniri possit pro eo, quod exercuit rem illicitã sibi. Istę enim tex. indistinctè prohibet hanc scriptu-

12 ram per clericum fieri: imò disponit vt hoc officium nõ committatur clerico in curijs Principum. ¶ † Secundo quæro, quid si clericus scribit literas simpliciter: vt aliqs capiatur nihil autem fuit scriptum de sanguinis vindicta: tamen ex illa captura fuit secuta mors, vel mẽbri detrũcatio clerico ignorante ipsum factum & causam capturæ: an efficiatur irregularis ex hoc? Solutio dicit Hostiẽ. quòd hoc est ei periculosum: quia non consueuerunt homines capi pro nihilo. & lex promotionis non in voluntate, sed in facto consistit. xv. quæstione. j. c. fina. Debuit enim hoc cogitare euenire posse. & ideò hîc dicit quòd

a in curijs Principum hoc officium non debet committi clerico. Et videtur per hoc velle Hosti. quòd talis sit irregularis: licit apertè non loquatur: sed dicat hoc illi periculosum. Docto. tamen sequẽtes communiter intelligũt Host. in irregularitate. Sed. d. Petr. de Ancharano, dicit se credere, quòd ex qualitate personæ eius, qui capi mandauit, clericus dicitur in hoc culpabilis, vel non. Si enim iudex causarum ciuilium, vel alius, qui non consueuit homines capere pro delicto: sed pro debito hoc scribi mandauit: licet illa captura postmodum moriatur: quia fortè primò erat de crimine condemnatus, vel post illam capturam factam fuit conuictus de crimine capitali. non erit irregularis ille clericus. Secus dicit, si scripsisset literas captionis ad instantiam iudicis causarum criminaliũ: vel illius, qui habet cognitionem de ciuilibus, vel criminalibus: tunc enim procederet dictum Hostien. Mihi videtur, quòd sit inuestigandum, quòd clericus scriben do literas super captura fuerit in culpa. Nam si dederit operam rei illicitæ, omnia debent sibi imputari, quæ sequntur: licet sine culpa sua & per casum fortuitum: vt legitur & notatur in. c. tua &. c. sicut dignum. de homici. cum si. Vnde si scripsit in causa criminali indubitanter, videtur sibi imputandum: quia istud officiũ est sibi inter dictum, vt hîc, & vide text. optim. in. c. fina. de homicid. libro. vj. vbi mandatori imputatur mors sequens pręter voluntatem suam: quia mandando illorum per cuti fuit in culpa. Si autem scripsit simpliciter capturam, credo. quòd idem à quocunque sibi iniunctum, si fuit in culpa scribẽdo, puta, quia non spectabat ad officium suum: & fuit sibi mandatum ab eo: cui non tenebatur obedire. Debuit enim cogitare hoc euenire posse. Nam saltem poterat commẽdari in carcere pro aliquo delicto præce denti ad petitionem iudicis competentis. iuxta nota. per Bartolum in. l. si cui. ff. de accusationib. Secus autem. vbi scribendo non deprehenderetur in aliqua culpa, quo ca-

13 su posset procedere opinio domini Petri. ¶ † Tertiò quæro, quid si in causa sanguinis clericus recipiat, vel scri

a bat dicta testium, ᵃnunquid efficiatur irregularis? Solu. conclude breuiter post Innocenti. & alios, quòd si ex tali scriptura etiam non authenticè facta, vel alia, sequatur mors, vel membri incisio, efficitur clericus irregularis: qui dat auxilium & consiliũ &c. vt. §. dixi. & vide quod legitur & nota. in. c. j. l. dist. secus si mors, vel membri detruncatio non fuit secuta: tunc enim scriptura sola non facit quem irregularem: licet clericus possit aliter puni-

14 ri: quia rẽ sibi prohibitã attentauit: vt. §. dixi. ¶ † Quar-

b tò quæro, quid si literæ ᵇmittantur alicui Principi, vt talẽ homicidã, seu facinorosũ, qui in tali hospitio moratur capi facit, & suspẽdat. Princeps autẽ has literas tradit clerico suo legendas, qui literas legit: quibus lectis Princeps fecit capi homicidam & suspendi: nunquid clericus ex so la lectione literarum efficiatur irregularis? Ioann. andrę. & Hostien. quòd sic. Et dicunt quòd pro hac parte fuit responsum de domi. Clementem Papam quartum: quia ex lectura sua secutum fuit homicidium: & præstitit auxilium, seu opẽ ad mortem ipsius. nec prodest, si dicat se ignorasse tenorem: quia debuit literas sibi primò legere. quod & si non fecit inde, quàmcito peruenit ad captionem debuit subticere, & ad literas domino reddere, & dicere: quòd tales literas legere non erat officij sui. facit quod legitur & notatur in capitul. sicut dignum. de homicidia & suprà eodem. c. clericis. ¶ † Quintò quæro, quid si clericus non scripsit, nec dictauit: sed fuit aduocatus in causa sanguinis? Solutio. dicit Ioan. Andr. quòd sola aduocatio non facit ipsum irregularem: sed si ex officio aduocationis sequitur vindicta sanguinis, irregularis efficitur siue sit ax parte actoris, siue accusatoris, & con-

a ¶ Adde huc quod vbi venitur pœna sanguinis, non cogitur clericꝰ testificari, vide qd̃ no. Host. c. dilectorũ de testi. cogẽ. vbi etiam Io. And. voluit id esse verũ ẽt in laico aspirante ad clericatum. Anto. Francis.

¶ An clericus testificetur in cã sanguinis, & possit cõpelli ad testificandum in ea. Dicas, q̃ clericus nõ potest accusare laicũ de crimine coram iudice seculari, vt criminaliter procedatur, vt in c. laicos. & ibi per gl. ij. q. iij. & vide Inn. in. c. cũ P. mã conella. de accusa. Imò semper debet protestari, vt euitet irregularitatem: quòd non intendit contra talẽ accusatum pro ce di ad pœnam sanguinis, sed tantum modo ciuiliter: vt in. c. j. de hom. lib, vj. quia non debet impedire aliquo pacto de sanguine vt in hoc capitul. quod adeò verum est, etiam clericis non liceat vim vi repellere, ita vt aliquẽ occidat, vel percutiat: vt per glos. xxiij. q. j. in summa. & habetur in. c. olim causa. de resti. spo. & vide beatũ Tho. ij. q. lxij. arti. iij.

SEB. SAPIA.

b ¶ Quid si literæ. Quid autem, si clericus releuauit prodítorem, qui iura uit interficere Principem, an fiat irregularis, si mors sequatur: vide Abb. in. c. Petrus. in fin. Ange. de Aret. in tract. malefi. in verbo. chehai tradito a tua patria. vbi latè Augu. Arim.

tingat reũ occidi: de quo nemini dubiũ est, siue sit ex parte rei. & ex hoc cõtingat occidi accusatorẽ: q se ad pœnã talionis obligauerat: & ideò caueat clericus, ne in causa sanguinis sit aduocatus. de quo vide textum iuncta glo. bona. lj. distinctione. c. primo. & l. distin. c. si quis viduam. Quid am tamen tenuerunt contrarium, quando fuit ad uocatus ex parte rei: quia reum etiam ecclesia defendit. xxij. quæstione. v. c. reos sanguinis. Sed Ioan. Andræ. tenendo primum, dicit quòd hoc genus defensionis nó pertinet ad clericum. & contrarium præallega. loquitur de alia defensione: vt no. in. c. inter alia. de immuni. eccle. & c. nouimus j. de verbo. significatio. Et cum hoc dicto Io. And. transeunt communiter docto. hîc & examinat plenè glo. in. d. c. primo. lj. distinct. & concludit hanc opinionem tutiorẽ esse. & vide quod plenius no. ſ. c. j. de postu. In clerico enim cui non licet postulare in iure ciuili, hanc opini. puto indistictè veram: quia cùm dederit operam rei illicitę, imputantur omnia, quæ sequuntur: vt dicto c. tua. de homicid. & quod ibi nota. Sed in laico vel clerico in minoribus, non prohibito postulare est maius dubium: cùm sit ex parte rei, quia principaliter tendit ad defensionem: nõ autem vt actor puniatur de calumnia. Absit enim quod ea, quæ fecimus propter bonum si præter nostram intentionem quicquam mali alicui accidat, nobis imputetur: vt dicit tex. in dicto. c. de occidẽdis. xxiij. qõ. v. Facit in simili quod legitur & no. in. c. prælatis. de homic. li. vj. fateor, quòd prima opini. tutior est: sed ista fortè est verior de subtilitate iuris. ¶ Sextò & vlti. q̃ro in quibus clericis habeat locum. §. iste. Sol. credo, quòd in omnibus. Nam tex. iste loquitur generaliter: vt patet ibi: nec quisquam clericus &c. de maio. & obe. solitæ. & facit quod. ſ. dixi in præcedenti responso. ¶ Venio nunc ad tertiam partẽ. c. ad. §. nullus quoq. In quo primò quæro: dicit hîc, quòd clericus non debet præponi ruptarijs & balistarijs, aut huiusmodi viris sanguinis. &c. qui dicãtur ruptarij? Solu. dicit Gof. quòd hoc verbum fuit formatum ex vulgari loci. & dicit Abbas, quòd dicitur à rũpo rumpis: vnde dicit Io. And. q̃ hoc verbũ sumitur pro eis, qui præsunt machinis quæ tendunt ad rapturam: vnde clericus non debet deputari super illos ministros, cũ
16 tendãt ad destructionem & mortem aliorum. ¶ † Et ex hoc & ex tex. no. quòd clericus non debet deputari Princeps, seu Capitaneus belli. facit. c. clerici, ſ. eodem. cùm iste tex. loquatur indistinctè, puto hoc p̃cedere siue bellum sit iustum, siue iniustum. Licet enim clericus posit
a intereſſe bello iusto,[a] & hortari alios ad pugnam: iuxta no. in. c. sciscitaris. vij. quæstione prima. vbi gl. facit. xxiij. q. viij. c. omnium. c. vt pridem. &. c. penul. de ho. & quod ibi no. de sen. excom. dilecto. libr. vj. cum si. Non tamen debet constitui capitaneus, seu Dux belli acies ordinando, vel similia faciendo: quia hoc non conuenit mansuetudini clericorum. argum. c. conuenior. xxiij. quæstione viij. Sentit tamen Innocen. quòd præponi debet bello, quod non fit directè ad occidendum, sed ad sua defendẽda, vel recuperanda: iuxta nota. in capitul. olim. de resti. spolia. non tamen debet præponi his personis, quæ tamẽ directè sunt quasi viri sanguinum. Sed Hostien. dicit tutius esse: vt nulli præponatur acies ordinando: licet aliter pro iure suo posit esse in bello: vt in iuribus prælallega. & hoc vtimũ mihi placet: quia vt dixi nõ videt hoc officium conuenire clericis. An autem contraueniendo sint clerici irregulares? Credo, quòd si bellum erat iniustum, erunt irregulares, siue â sesiue ab alijs laicis aliqui occidãtur, vel membra mutilentur: quia præstando præsentiã præsertim authorizabilẽ, præstiterunt & auxilium operam ad mortem illorum. Ad hoc facit, quod legitur & notatur. in. c. sicut dignum. de homici. & capitul. ad audientiam. eodem titulo. Si autem bellum erat iustum, effi-

a ¶ Bello iusto. Vtrum liceat clericis pugnare, vel interesse bello iusto: vide no. per Mode. post ipsum Abb. in. c. petitio. de homici.

ciuntur irregulares ex facto proprio: non autem alieno, puta si proprijs manibus aliquem occiderũt, vel membra mutilauerũt. ad hoc tex. in. c. pe. de hom. & quod ibi
17 nota. Hoc verum, nisi propriam mortem aliter euirare non possent: vt in cle. si furiosus. de homi. de officio ta men quod clericus vsurpauit contra huius capituli prohibitionem, est aliter puniendus: vt ſ. dixi. in. c. in. §. præce
18 denti. ¶ † Secundò quæro, quid si quis in bello iusto nõ ad impugnationem alterius: sed ad sui defensionem bali stario dedit vel ministrare fecit sagittã seu balistã: balista rius autẽ postea aliquẽ occidit. nunquid clericus sit irregularis. vel pone: quòd ministrauerit alicui lanceam, seu ensem: vel aliud genus armorum, ex quo postea sit homicidium. vel membri detruncatio secuta. clericus tamẽ vt prædixi non ministrauit, vel ministrari fecit hoc ad mortem alicuius. sed ad sui defensionem. So. Innoc. multum super hoc instat. Nam primò videbatur, quòd nun quàm hoc casu clericus esset irregularis: cùm ista nõ ministrauerit ad mortem: sed ad defensionem sui & suorũ. quòd autem mors inde secuta fuerit, imputandum est duritiæ inuadentium. clericus enim non dedit consilium vel auxiliũ ad mortem: sed ad sui defensionem. Sed in cõtrariũ facit: quia nunquam licet clerico in bello quantun cunq; iusto ministerium, vel consilium ita immediatum ad mortem præbere: vt in. c. quod in dubijs. de pœ. & argumentum j. de pœni. & remiſ. &. c. secũdo quia non dat diligentiam quam potest, ne sequatur homicidium: imò potius sicut procurator ministrat & causam propinquam præbet. argument j. de homicidi. c. ad audientiam. sicut enim prohibet clericis esse istis balistarijs vt hîc: ita videt prohibitũ parare eis balistas vel sagittas. Et hãc partem sequitur Inno. in istis balistarijs & alijs, qui quasi directè tendunt ad mortem. Ensem autem vel lanceam aliquibus præparare ad sui defensionem, dicit non esse prohibitum quia ista non tendunt ita directè ad mortem: & totum fit defensionis causa. Et cum hoc dicto transeunt hîc Ioan. andr. & alij præter do. Anto. qui dicit se nõ facere differentiam inter lanceam & sagittam. sed in hoc articulo distinguit sic: quòd extra actum belli præparantur arma offendibilia: vt sunt balista, lancea, vel ensis: & præparans non est irregularis. Aut præparantur in actu belli: & tunc dicit clarius, quòd præparans efficitur irregularis: maximè si bellũ esset illicitũ. Dicit tñ hoc p̃cedę re quando quis sibi p̃parauit prædicta propter defensionem rerum: secus autem si propter defensionem propriam: quia aliter personã suã defendere non poterat: & ve
19 rosimiliter imminebat periculum mortis. nihil ad prædicta allegat. ¶ † Sed tu aduerte: nam vbicunq; clericus verosimiliter nõ valet aliter euitare mortem propriam, nisi alium occidat: tunc indubitanter euitat irregularitatem, & peccatum, non solùm si alij arma præparat: sed etiam si suis manibus occidat. tex. est apertus in. d. clemẽ. si furiosus. de homici. sed dubium est, quando poterat aliter euitare mortem: puta fugiendo. vel instabat pro suarum rerum defensione, seu patriæ: & tũc si suis manibus aliquem occidat, vel membrum mutilet, indubitanter efficitur irregularis: vt in clementina, si furiosus. & in. c. penultimo. de homici. si autem præparauit arma ex quibus mors est secuta: & tunc si ad hunc finem ministerium præbuit, indubitanter est irregularis: quia præstitit auxilium in mortem alicuius: vt hîc. in. j. & secũdo respõso. &. c. periculosè. de pœni. di. j. &. l. distt. si quis viduam. Nam clericatus reddit clericos inhabiles ad pugnandum etiam cõtra Sarracenos: vt dixi tex. in. c. ex multa. de voto. Aut præparauit arma non in mortem principaliter, sed ad sui defensionem. & iste est proprius casus Inn. qui satis est dubitabilis. Nam cùm liceat pro suarum rerum defensione & recuperatione mouere arma, etiã clericis:

vt in. c.

vt in. c. dilecto. de sen. excom. libro. vj. &. c. olim. de restitu. spoli. ergo fortius liceat arma alijs præparare ad sui defensionẽ: nec debet imputari mors sequens: cùm in mortem iste non consenserit. facit opti. c. ij. de homici. libro. vj. Sed in contrarium facit, quòd clericus non debẽt pro defensione suarum rerum ad sęua: puta ad occisionẽ, vel sanguinis effusionem procedere: vt in. c. suscipimus. de homicidi. & ibi bo. text. Item clericus nunquàm euitat irregularitatem ex occasione: nisi quando aliter mortem propriam euitare non poterat: vt in. d. clemẽ. si furiosus. ergo præparando arma pro defensione rerum incurrit irregularitatem, si mors inde sequatur: quia mandato & auxilio suo vi
20 detur secuta. ¶ † Nec obstat, si dicatur, quòd iste non intendebat ad hoc: quia debuit cogitare hoc euenire posse: cùm arma in conflictu de facili non possunt mensurari & regulari. Ad hoc alleg. tex. in capi. fin. de homi. lib. vj. vbi dicitur, quòd si quis mandauit alicui, vt aliquem verberaret & expreſsè prohibuit, ne occideret vel militaret: q̃ si mandatarius excedendo fines mandati illud occiderit, efficitur mandator irregularis: quia fuit in culpa mandando verberare. Item quia potuit cogitare hoc euenire posse. & hæc no. Et faciunt ad qõ
a nem, quam ponit Bart. in. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acqui. hære. de quodam nobili, qui recepit iniuriam à quodam. & rediens domum dixit famulo: fac, quòd non appareas in conspectu meo: nisi aliquid sentiam. Ille iuit & interfecit iniuriantem. quærebatur an domi nus debeat puniri, tanquam mandator? & fuit conclusum in quæstione facti, q̃ sic: quia satis tacitè mandauit. & idem dic in clerico similia
21 mandante. quod no. ¶ † Tertio circa artẽ chirurgię quæro, quare prohibetur clericis? So. dicunt doct. propter periculum erroris, quod ei ineſt. Item propter lubricum conſcientiæ. ar. ſ. de æta. & quali. ad aures. & propter dubiũ curationis euentum. Prætereà, dic, quod est officium seculare: non autem spirituale: meritò prohibetur clericis: vt. ſ. eodem. c. j. Clerici autem debent esse medici animarum, non autem corporum: vt in capitul. cùm sit ars artium. de æta. & qualita. militare Deo, non autem seculo. vt in. d. c. reprehensibile. xxiij. q. viij. & indignum est, & iniustum si promiſcuis rerum artibus turbentur officia: vt in. l. consulta diualia. C. de testa. ¶ Conclude ergo, quòd clericus non debet artem chirurgiæ exercere: vt hîc. Et aduerte, quia tex. loquiſ de sacerdote Diacono & Subdiacono. Io. and. intelligit de subdiacono facto vel fiendo. Sed ego miror, quare ſicimpropriet literam. vnde ego dicerem q̃ in sacris constitutus omnino potest ab hoc officio compeſci. & si attentauerit, poterit puniri quantuncunq; mors inde secuta non fuerit: quia officium sibi prohibitum exercuit: vt vt. ſ. dixi in præc. §. Et idẽ intelligerem in constituto in minoribus competenter beneficiato. argumento in ca. j. de postula. &. ſ. tetigi. &
b si mors inde sequatur vel membri detrũcatio, arcebitur à promotione fiẽda.[b] Et idem esset in laico, quãdo p̃uenit ex culpa sua, vel cõſciẽtia eum de hoc remordeat. ar. in. d. c. ad aures. Ex quo em illud officium non est sibi à iure p̃hibitum, nõ debet sibi imputari euentus mortalitatis sine culpa sua contingens: vt in. d. c. ad aures. & quod not. in. d. c. tua. de homicidio,
22 ¶ † Sed circa artem Phyſicę potest dubitari, an indiſtinctè clericis prohibeatur. dicerẽ sic: q̃ religioſis & dignitate constitutis ac sacerdotibus & alijs, qui prohibentur ſcientiam phyſicalem audire, hoc exercitium videtur prohibitum. de quibus in. c. non magno. ſ. eod. & j. eo. c. prox. Prohibetur enim eis ſtudere in hac ſcientia, propter exercitiũ. Vñ ex quo p̃hibeſ ſtudiũ, videt eis p̃hibitũ exercitiũ: ar. c. tuę. de p̃cu. &. l. oratio. ff. de ſpõ. & in reg. cũ quid. & quod ibi no. Io. An. in mercu. de regu. iur. li. vj. In alijs verò ſi ſunt in ſacris, vel beneficiati, dicerẽ idẽ, ſi habent cõpetẽter, vnde viuant: quia nemo militans Deo. &c. vt in. c. j. ſ. eo. di xi. Conſtituti verò in minoribus vel in ſacris non beneficiati: non crederem eis hoc officiũ interdictum. arg. j. de poſtu. Item, quia non reperitur eis hoc exercitium interdictum. & facit tex. in eo, quod prohibet eis iſtam artẽ chi-
c SEB. SAPIA. a rurgiæ, quæ aduſtionem, vel inciſionem induc it: ſed in phyſica iſtud ceſſat. vnde non ita cõtingit periculum mortis directè in phyſica, ſi-
23 cut in chirurgia. ¶ † Sed quæro, an exercens hãc artem chirurgiæ efficiatur irregularis? ſ. siue sit clericus, siue laicus. Solu. conclude breuiter dicta doctorũ ſic: quòd ſi mors, vel mẽbri detruncatio inde non ſequitur: nemo illorum irregularitatem incurrit. arg. in cle. ſi furioſus. de homici. Sed clericus exercẽs contra prohibitionem iſtius capituli, poterit puniri: vt. ſ. dixi. & dicunt doct. quòd ſi monitus non emeuduauerit, poterit deponi. Si verò ſequatur mors, vel mẽbri detruncatio, clericus probibitus omnino efficitur irregularis, etiam ſi non fuit in culpa: quia dedit operam rei illicitæ: ideò imputatur caſus inde contingens: vt in. d. c. tua. de homi. & quod ibi not. Laicus autẽ nõ ex quo in culpa nõ reperit. de quo dicendum, vt in. c. ad aures. præalleg. ſecus autem ſi fuit in culpa: quia imperitia imputat medico. vt. l. illicitas. §. ſicuti. ff. de offici. præſi. ¶ Venio nunc ad vltimã partem: ſcilicet ad. §. nec quiſquam. & quæro qualiter fiebat purgatio in aqua frigida? Sol. dicunt doct. quòd implebat vas aquæ tantæ profunditatis, quòd excedebat altitudinem hominis: & ponebatur purgãdus ſup ea: & dimittebant eũ cadere: & ſi no attingebat fundũ vaſis, innocẽs indicabat: aliter indicabat nocẽs. In feruẽti verò aqua vel ferro cãdẽti fiebat, q̃n quis per illa non lędebatur.
¶ Vltimò quæritur, quid appellatur monomachia? Solu. dicunt doct. quòd eſt ſingularis pugna. & dicitur â monos: quod eſt vnũ: & machia. quod eſt pugna: quaſi vnius & alteri? pugna ſicut duellũ, q̃a duorũ bellũ. Ad eſſe enim pugnæ duo neceſſariò requiruntur.

a ¶ Vide plenius de ista. q. p ipsum met. Pañ. in. c. ex literis. per illum tex. j. de excef. Præla. cum his, quæ ibi not. addidi. & his adde do. Auguſt. de bonofran ciſchis de arimin. in addi. ad Aug. de Are. in lib. maleficiorum. ſuper glo. Sempronium mã datorem. &c. in antepe. colum.

ZACHARIAS. ¶ Adde. pleniſsimè quod no. in a poſti. ad iſtũ poſt alios in. c. ex literis. nu. iij. in verſic. famulus cuiusdã a nobilis. j. de excę. Præla.

ZACHARIAS. b ¶ Arcebitur à p motione fienda. Adde quod no. in apoſt. ad iſtum in c. ad aures. nu. ij. in verſi. irregularitatem. ſ. de ætate & qualita.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio, an irrogetur ipſo iure per iſta verba: videtur ab omnibus tanquam excommunicatus.*
2 *Clerici & alij religioſi audientes ſcientias prohibitas, ſunt excommunicati: nec promouentur ſine licentia Papæ.*
3 *Forum quis ſortitur ratione delicti.*
4 *Ignorantia craſſa & ſupina non liberat quem à pœna.*

5 *Priuilegia studij Bononiensis concessa studio Senensi, an extendatur ad priuilegia futura: & an sublatis priuilegijs studij Bononiensis sint sublata priuilegia studij Senensis.*

6 *Priuilegia concessa primis, si illa conceduntur secundis, quæ sint reuocata à primis, an censeantur reuocata à secundis.*

7 *Theologia & ius canonicum fraterniz ant, & sunt magis priuilegiata, quàm ius ciuile.*

8 *Clerici audientes scientias prohibitas: an sint excommunicati non expectatis duobus mensibus: & idem de alijs religiosis.* 12.

9 *Religiosi studientes in scientijs prohibitis: & ante duos menses conuertunt se ad Theologiam, non autem reuertuntur ad clausturum, euitant pœnas huius capituli.*

10 *Excommunicatus non potest esse procurator.*

11 *Clerici, vel religiosi studentes in scientijs prohibitis, excommunicati, an debeant absolui ab Episcopo proprio, an ab Episcopo loci, vbi studẽt.*

13 *Religiosi audientes scientias prohibitas in claustro, an incurrant pœnas istius decretalis.*

14 *Religiosi audientes scientias prohibitas semel, vel bis causa honorandi amicum, non incidunt in pœnas: nisi frequenter audirent.* 15.

16 *Religiosi, an prohibeantur legere leges ciuiles, vel physicam.*

17 *Leges ciuiles conferunt multum scientiæ Theologicæ & canonicæ: & in studio camerario possunt à religiosis videri.*

BSB. SAPIA

a ¶ Probabiliter. Quid autem, si dicatur: nullus ei cõmunicet. ponit Car. in cle. fina. in princ. in. iij. qõ. de sen. excõ. vbi dicit quòd sunt verba latę sentẽtię refert & sequitur Fe. in c. Rodulphus. co. xxj. in princi. ŝ. de reſcri. & ibi plura de similibus verbis.

CAP. X.

SVper specula. ¶ Hoc intẽdit summa. Constitutio Turonensis concilij puniens religiosos audientes leges, vel physicam, est canon latæ sentẽtiæ & incidentes in illam, debent per ordinarios puniri. hoc primò. ¶ Secundò extendit dictã cõstitutionem ad habentes dignitates & personatus & ad presbyteros: & pars hui⁹ j. de magi. & priui. super specula. Diuiditur in quinq; partes. Primò ponitur decisum exordium. Secundò ibi: *contra.* relatio Turonensis concilij. Tertiò ibi: *verũ.* op. variæ circa illud. Quartò ibi: *vos.* determinatio. Quintò ibi: *quia verò* constitutionem extendit. ¶ Casus literalis. Alexander Papa statuit in concilio Turonen. ŝ. eo. c. nõ magno. cõtra regulares personas ex euntes ad audiẽdum leges, vel physicam: vt ni

2 si intra duos menses ad clausturum redirent: si cut excommunicati, ab omnibus vitarẽtur: & in nulla causa, si patrocinium præstare voluerint audiantur: reuersi ad clausturum in choro, mensa, capitulo, & cæteris vltimi fratrum existant: & spem omnem promotionis amittant: nisi fortè ex misericordia sedis Apost. sed quia nonnulli propter diuersas opinio. quorundã excusationem assumebant: volens Papa, vt de

3 b cæterò ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, quatenus tam Diœcesani Episcopi, quàm capitula ipsorum, & alij in quorũ diœcesi tales commorantur: publicè denuntient eos excommunicatos & prædictis pœnis obnoxios. Verùm quia dominus Papa Theologiæ studiũ desiderat ampliari: vt fides catholica circuncincta sit muro inexpugnabili bellatorum: quibus resistere valeat venientibus ex aduerso, statutum concilij Turonens. extenditad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Prępositos, & alios clericos personatum habentes necnon presbyteros: nisi intra spatium præscriptum destiterint, & appellatione postposita præcipit obseruari. Ber. ¶ Nota ibi: *ad audiendum.* iuncto. c. non magno. ŝ. eodem. quòd scholaris audiens vnam scientiam & in ea studens dicitur eam legere. Nam cum. c. cum magno. loqueretur de religiosis exeuntibus ad audiendas leges, vel physicam, hoc cap. illam cõstitutionem referens dicit de audientibus. Ius enim interpretans debet intelligi secũdum ius

1 a interpretatum. & de hoc aliquid j. ¶ † Nota secundò, quòd probabiliter [a] potest dubitari: an per ista verba sicut excõmunicat⁹ ab omnibus euiteturb &c. proferatur ipso iure excommunicatio. Nam. c. non magno. loquebatur per ista verba: tamen insurgebant opini. varię. Papa autem expresse hoc voluit declarare: & dixit, quòd decæterò tales forent ipso iure excommunicati: & sic Papa noluit probabiliter præteritos ligari ad hoc. vide circa intellectũ huius verbi decæterò: quod no. glossa. in cap. vno. de postu. præ. in verbo. decæterò. & qd' in. c. fij. de spon. duo. Ex quo credo, quòd si ho

b diè similia verba proferantur à iure, vel ab homine: non deberet dici indistinctè, quòd inducãt sententiam ipso facto: cùm Papa solùm fuit in casu nostro illa verba interpretatus: & cùm vtar præsertim hoc verbo, volentes. quod nõ est iuris antiqui declaratiuum: sed noui iurisin ductiuum: vt notat glossa. in clementina. vna. de officio vica. & in clementi. vna. de rerum permu. Ex coniecturis autem poterit hoc deprehendi iuxta nota. in capitulo primo. de iudi. sic intelligo quæ dixi in dicto capitulo, non magno. Ex prædictis infero etiam dominum Anto. hîc non. bene dixisse: qui in quodam notabili dixit, quòd per talia verba iure prolata fertur ipso iure excommunicatio. Non enim ponderauit prædicta, quæ ex coniecturis possunt accidere: vt interpretatio fiat, quòd sit canõ latæ sentẽtiæ. credo, quòd si materia subiecta est grauis verosimiliter põderata, erit ca non latæ sententiæ: aliter secus. argum. in clemen. exiui de paradiso. ŝ. item quia. de verborũ significationibus. Si autem proferuntur ab homine, considerabimus an proferens esset in actu ferendi sentẽtiam excommunicatiõis vel

2 ne, vel quid simile. ¶ † Nota tertiò, quòd incidentes in excommunicationẽ in casu huius. c. non possunt ad aliquos honores[c] sine Papæ dispensatione promoueri. & hoc apertè innuit litera ibi: totius spem promotionis. &c. vnde põdera verbum, totius. & sic nec ad ordines, nec ad beneficia promoueri poterunt. argum. c. solitæ. de maiori. & obbedi. & xix. distin. c. si

3 b Romanorum. ¶ † No. quartò quòd delinquẽs in loco studij fortitur forũ [b] illius Episcopi, in cuius diœcesi deliquit: & hoc est generale, non autem speciale in casu huius cap. Ad hoc quod legitur & nota. in. c. quod clericis. de foro compe. & in. c. postulasti. eodem. ti. Quid dicẽ dum respectu absolutionis fiendæ: dicã infrà. ¶ Nota quintò quatuor pœnas, quas incurrunt religiosi & clerici prohibiti audire leges & physicam. & hodiè multi illaqueantur: præsertim

¶ Sortitur forum. hoc est verum in foro cõtentioso: vt not. in apostil. ad istum post eũ in. c. j. nu. iiij. in a. post. in ver. differentiainter forum contentiosum & pœnitentiale. j. de rap. & incen. & vio. eccle.

sertim cũ credant studium in hoc à Papa priuilegiatum: quod in veritate non est. Nã cum essem scholaris Bononiæ, fui deputatus cũ quibusdam alijs ad videndum omnia priuilegia illius studij: & inuenimus, q̃ de audiendis liberè legibus à personis hîc prohibitis, fuerat priuilegium pluries concessum ad tẽpus. x. annor. [a]

a tantùm: quod tempus tũc diu erat elapsum: & tamen multi prohibiti studebãt in legibus cre

4 dentes priuilegium fuisse perpetuũ. † Nec per hanc credulitatem euadebãt pœnas hîc expressas: cùm essent in culpa in non videndo prius priuilegium: ex quo attentabant actum à iure prohibitũ. videtur enim crassa & supina ignorantia, quæ non excusat etiam à pœna excommunicationis: vt in. c. ij. de consti. lib. vj. &. c. ij. de temp. ordi. eo. lib. vnde videt affectata ignorantia: vt ibi dicitur. & hoc not. ¶ An autẽ hodiè illud studium Bononiæ sit in hoc priuilegiatum, ignoro. sed instruantur volentes audire in illis scientijs per prædicta. Et per hoc dico, q̃ caueant studentes in hoc studio Senensi. Nam hoc studium tale priuilegium specificè non habet: sed Papa concesit priuilegiũ, quod habet studium Bononiẽse. ¶ † An autem per hanc concessionem, veniãt priuilegia postmodum concessa in studio Bononiensi? res nõ est fine dubio: [b] sed dico, q̃ debent diligenter pon

b derari verba vtriusq; priuilegij: maximè priuilegij cõcessi ad instar alteri⁹. & vide de hac quę stione per Bal. in. l. priuilegia. C. de sacrosan. ec cle. vbi refert Guli. formasse quæstionẽ in his terminis. Papa [c] concesit studio Tholosano omnia priuilegia Parisiensis studij: quęrebatur, an venirent priuilegia. postmodum concessa studio Parisiensi. & determinauit Gul. q̃ non: quia priuilegium non extenditur ad non cogitata verosimiliter: sicut sunt ea, quæ posteà accidunt. Sed Bal. ibi distinguit, quòd aut priuilegium fuit concessum sub determinatione tẽporis: puta, quia concesit priuilegia concessa illi studio: & tunc restringitur secundũ priuilegium ad iam concessa. Aut fuit cõcessum cum extensione: quia concesit cõcessa & conceden

3 da, vel per similia verba: & tunc est clarum, q̃ priuilegium debet extendi ad postmodũ concessa. Aut concesio fuit facta per verba indefinita: & tũc si potest apparere de mente ex aliquibus verbis, illa seruanda est: vt in. c. intelligentia. de verbo. sign. Aliâs autem in dubio cũ Guli. vt non extendatur ad postmodum cõcessa: cùm priuilegium contra ius concessum sit strictè intelligendum & interpretandũ secundum verba. c. porro. de priuilegijs. & nota prædicta: pro quibus remitto te ad not. in simili in cap. quia circa. vbi tex. opti. de priuileg. vbi vide. & per Ioã. an. in regula, cum quid prohibet in Solu. quæstionis. de regu. iur. lib. vj. ¶ † Sed quæritur circa prædicta: quid si reuocarentur priuilegia studij Bononiensis, nunquid tacitè videantur reuocata priuilegia studij Senensis, cùm sint concessa ad instar illorum? Guli. in. d. l. priuilegia. tenuit quòd nõ: quia iam fuit quęsitum ius studio Senensi: ideò non cessat per reuocationem aliorum priuilegiorum. & idẽ ibi Bal. Dicit tamen, q̃ quandoque ratio se habet per modum causæ faciendæ: quando q̃ per modum causæ essentiæ. Primo casu sufficit, quòd

a ¶ Sed hîc quæro, de tali quęstione: pone q̃ Papa cõcesit priuilegium monacho, q̃ possit per triennium audire leges. Istemonach⁹ audiuit post eà leges per annũ: deinde recesit de studio: & stetit p quinq; annos, vel plures: & posteà reuertitur ad studiũ: an poterit cõ- 5 plere triennium, nõ obstã. interuallo? Arch. determinat b q̃ sic. in. c. frater noster. xvj. qõ. j. Sed contrariũ videtur tenere Bal. in. l. non solùm. in prin. ff. de excusa. c tu. vbi ponit hanc qõnem in terminis: & vide quod ipse notat in. l. si quis ita. ff. de cõd. & demon. & facit quod not. Ioã. de lig. in. c. ad apostolicam. de reg. &c. Antoni. Francis. ¶ An quãdo alicui cõcedit priuilegium per triennium, nunquid possitillo vti per triẽnium interpollatum: an verò intelligatur, q̃ illo vtatur continuato tẽpore? Dicas, q̃ aut talis vsus priuilegij solũ habet prę iudicare Principi concedenti: & tũc debet intelligi & interpretari largo modo cõtra Principem: vt in regu. benefi. de cõstitu. 6 Prin. Si aũt tenderet ad præiudiciũ priuati: tũc debet strictè interpretari: vt min⁹ noceat, quã fieri põt. Nã tunc Princeps intendit tertio præiudicare: nisi expresè dicat: vt in l. fi. C. si contra ius

ratio fuit tempore concesionis: quia tunc habuit suum effectum consummatum: vt in casu nostro. Secũdo casu destructo vno, destruitur & reliquum. arg. in. l. fina. ff. de accep. & obscurè loquitur: vt ipsemet fatetur. sed vult dicere, q̃ quandoq; ratio concesionis non dependet à futuro: quãdoq; sic: vt. ŝ. ¶ Aduerte, quoniã hæc faciunt ad quæstionem nota. quam posuit glo. in clem. dudum. de sepulturis. in verb. confessionem. vbi datur potestas fratribus absoluendi: ita tamen q̃ nõ habeant ampliorem potestatem, quàm curatis parochialibus sit à iure concessa. ¶ Quærit ibi nunc glo. an Episcopo restringente potestatem parochialium in aliquibus, quæ sibi reseruat: videatur per consequentiam restricta potestas fratrum? determinat ibi gl. q̃ sic. Sed certè dubitari potest de illa b determinatiõe: & potius tenerem oppositum per prædicta. Item per verba illius clemen. vbi Papa dat potestatem fratribus tantam, quanta à iure est concessa curatis sacerdotibus. vnde pondera verba à iure & tempore cõcesionis. veniunt ergo omnes casus præter illos, quos ius specialiter reseruauit Episcopis, Papa autẽ non habuit ibi respectũ ad constitutiones Episcoporum, quæ variantur secundũ loca & tempora, & in facto constituntargu. de consti. c. j. libr. vj. cum simi. & nota bene prædicta. ¶ No 7 ta vlterius ex text. q̃ studium theologiæ debet esse magis priuilegiatum, quàm ciuile. Facit ad not. in. c. fraternitati. de clericis non resid. & in c. super specula. de magi. Et credo posse attenSEB. SAPIA.

c tari, q̃ studium iuris canonici non excludatur ab hoc fauore: quia scientia canonica est pars diuinæ. Est enim in multis extracta ab authoritatibus noui & veteris testamenti: vt dicit tex. in. c. qualiter & quando. de accusat. vt patet ex ipsius inspectione: & maximè in decreto. Hinc appellatur in multis locis ius diuinum: vt in. c. nimis. de iureiurã. &. c. j. de iur. calum. & quod ibi not. ¶ Vltimò not. multa nomina, quæ sonant in personatum: vt patet in verbo, ad Archidiaconos. Et quid sit personatus, & in quo differat à dignitate: vide quod dixi in. c. de multa. de præbendis. ¶ † Expediam primò glosſ. applicando dicta doctorum quatenus congruè ad illas applicari poterunt. Primò igitur quæro, quando incipiunt currere isti duo menses, de quibus in textu. Solut. glossa secunda, quòd à tempore huius constitutionis seu publicationis. & idem tenet glossa penulti. dicens, quòd hodiè cessat istud tempus duorum mensium: cùm hæc constitutio iandudum fuerit publicata. Et sic apertè innuit, quòd hodiè studentes in his facultatibus interdict⁹is, ipso facto sine exceptione alicuius temporis sunt excommunicati: & istis pœnis & alijs hîc contentis obnoxij. Aduerte tamen latius colligendo, quæ scribunt docto. hîc, & super text. quia materia sparsim posita ingerit difficultates: vt dicit textus' suprà in procemio huius compilationis. In hoc enim passu tres reperiuntur opiniones principales. ¶ Prima fuit glo. Secunda est huic proxima. Nam dixerunt quidam, quòd olim secundum concilium Turonense, assignabatur istud tempus duorum mensium: sed hodiè per istum text. hoc fuit innouatũ & sanctiũ: vt ipso facto incurrant excommunicationẽ. per

vel vti. publ. vt in c. super eo. de offic. deleg. nisi forsan cõsuetudo esset in contrarium: quia priuilegium tunc debet interpretari secũdũ cõsuetudinem: quæ etiã esset cõtra ius commune: vt no. Ant. de But. in. c. testificari. de sepul. & Bar. Cepo. Vero. olim præceptor meus, in rubr. de ver. sig. in iij. q. vlti. qõ. prin. ¶ Res nõ est sine dubio. Adde hãc q. positã esse per Gul. de cug. & de cisam, q̃ in eo ligãtur concessa tantũ quæ tũc habebat, in aut. oĩa priuilegia. & ibi in apo. Celsi. in versi. quę tũc habebat. nu. j. C. de epis. & cleri. Facit quod not. in apost. ad istũ in. c. pro illorũ. nu. ij. in versi. põt cõpetere dominium. ŝ. de præben.

tex. ibi: vt decætero ipſo facto. &c. Sed Goffr. non placuit hæc opinio per iſtum tex. in fine literæ. vbi videtur conſeruare illud tempus: vt patet ibi: intra ſpatium præſcriptũ &c. Et hoc dictum Goff. tenuit Vin. & placuit Inn. ſed in c. non magno. tenuit ipſe Inn. primum ſcilicet, vt hodiè ſit facta innouatio. & idem Hoſti. hîc reſpondens ad iſtum tex. in fine, quòd non loquitur de religioſis: ſed de ſecularibus clericis. Ioan. an. & domi. Ant. ſimpliciter tranſeunt recitando. ¶ Tertia opi. principalis fuit Vin. qui dixit etiam hodiè tempus duorum menſiũ habere locum, & illud currere ab exitu ipſius monaſterij hac de cauſa: vt audiant has ſcientias interdictas. & idem Inn. Pet. & Abb. & hoc quo ad religioſos: quo ad ſeculares verò currit ab inceptione auditus: & cum hac opinione tranſit Ioan. an. hîc ſuper glo. & hanc partem ſequitur do. Card. & do. Pet. de Ancha. tum, vt euitetur iurium correctio: tum, quia iſtud capitulum venit ad declarandam pœnam: & ad eius augmentum diſponẽs: vt excommunicatio intelligatur inflicta ipſo facto. In alijs ergo remanet concilium Turonenſ. immutatum. argumẽ. in l. præcipimus. C. de appel. in fine. non ergo incurrunt excommunicationem, niſi poſt lapſum duorum menſium: etiam ſi certum ſit ante eos ad monaſterium redire non poſſe. argu. c. commiſſa. de elect. lib. vj. ſecundum eos. Hãc eandẽ opinionem videtur tacitè formare Ioã. and. in text. ſuper verbo, redierint. vbi reiectis quibuſdam opinionibus, cõcludit q̃ iſtud verbum ſicut, poſitum in .c. non magno. inducebat difficultatem & opiniones, quæ recitãtur hîc: quaſi illi eſſent ſicut excommunicati euitandi: non autem eſſent excommunicati. Vnde erant opinio. an illud verbum eſſet ſimilitudinarium, an veritatis expreſsiuum. & ideò dicit q̃ ipſo facto eſſent excommunicati. & hęc opinio. veriſsima. Non ergo intendebat hîc Papa tollere beneficium duorum menſium: ſed ſolũm, vt non requiratur ſententia ab homine ferenda. cùm enim hoc veniat ad declarationem illius, non debemus intelligere, quòd voluerit in aliquo corrigere: præſertim, quia pœnę ſunt potius molliendæ, quàm exaſperandæ: vt in regula odia. & in regula, in pœnis. de regulis iur. libro ſexto. &. c. ſtatutum. de electio. libro. vj. Prætereà facit tex. in fine. vbi in ſecularibus retulit ſe ad tempus præſcriptum: non ergo erat ſublatum: quia aliàs oportuiſſet de nouo apponere tempus. Item Papa hîc voluit in pœnis religioſos & iſtos ſeculares æquiparare: vt patet ibi: hoc extẽdi volumus. ergo debẽt eſſe æquales etiam in tempore vinculandi: aliàs enim eſſet diſparitas in pœnis. & not. has meas cõſiderationes, quę iudicio meo multum reſtringũt. & per hoc eſt ſublata opi. Hoſtiẽ. & aliorũ. Ad opi. glo. dico, q̃ euidenter eſt falſa. per. c. nõ magno. vbi Papa voluit expreſsè hoc tempus currere non à tempore conſtitutionis: ſed à tẽpore exitus: vt patet in verbo, ſi verò exierint. vbi refert ſe ad illos, qui exierint & intra duos menſes non redierint. vnde poſsibile fuit, q̃ ob hanc cauſam nõ exierunt poſt annum. Si enim tex. aſsignaſſet illũ terminũ his, qui iam exiuiſſent: tunc poſſet gloſ. procedere. ¶ † Sed circa hoc quæro, quid ſi religioſus exiuit cauſa audiẽdi leges: poſteà mutato propoſito contulit ſe ad Theologiam? Solut. dicit Inn. q̃ ſibi non prodeſt ad pœnas euitandas: ſed oportet, quòd redeat ad monaſterium: iuxta diſpoſitionem huius capituli & ſufficit ita ſcriptum eſſe. Dicit tamen, q̃ ſi abbas ſignificaret ei, quòd iret ad Theologiam: q̃ tunc cenſetur reuerſus ad clauſtrũ: licet verba in hoc non ſonent. ff. de in ius vocan. quãuis ſicut purgatur vitium furti, re apud furem remanente de authoritate domini. ff. de vſuca. ſi furt. Sed ſi poſtmodum Abbatis mandato deſerto iterũ redit ad leges, incidit in hanc pœnam ipſo facto: ſecundum eum. Mihi non placet primũ dictum: puto enim, q̃ licet exiuerit cauſa audiendi leges, ex quo tamen mutato propoſito contulit ſe ad ſcientiam permiſſam, non incidit in pœnam: licet non redeat ad monaſterium. Moueor: quia ceſſat hoc caſu ratio conſtitutionis: de qua in. c. non magno. ſ. eod. in verſi. vnde, ne occaſione. vbi dicitur hoc ſtatutum emanaſſe, ne viri ſpirituales mundanis rurſus actionibus inuoluantur. Quæ ratio prorſus ceſſat, ſi ab his actionibus mundanis deſiſtant: præſertim non inchoando. Nam conſtitutio præſertim pœnalis ceſſat ceſſante ratione conſtitutionis: vt. l. adigere. §. quanuis. ff. de iurepatronatus. vbi caſus. Si enim conſtitutio pœnalis extenditur per identitatem rationis: vt in. l. tertia. ff. ad Tertullianum, potius debet ceſſare ceſſante ratione: vt in capitu. cum ceſſante. de appellationibus. Item ceſſat hoc caſu fauore Theologicæ facultatis. Prætereà Deus mutat ſententiam peccatore mutante vitam: vt in cap. incommutabilis. xxij. q. iiij. ergo idem in conſtitutione eccleſiæ. argu. c. vt noſtrum prodeat. in princip. vt eccle. benefi. Et ad iſtum tex. in eo, q̃ requirit, quòd redeat intra duos menſes: dico, q̃ habuit reſpectum ad effectum, quando ſcilicet dedit operam ſcientiæ interdictæ: vel ſtat in illo propoſito. Nam verba debẽt intelligi cum effectu, præſertim in pœnalibus: vt in. l. j. §. hæc autem verba. ff. quod quiſque iur. & de pœni. diſtinc. j. c. hæc autem verba. ¶ Oppo. & videtur, quòd etiam ceſſante hac conſtitutione monachi & canonici regulares debent repelli à patrocinando: niſi pro monaſterio &c. vt in c. ij. de poſtu. Solu. glo. iij. ſentit, quòd hîc repelluntur tanquã excommunicati: ibi repelluntur ratione religionis. Hæc ſolut. non multum ſatisfacit, niſi verbis. vnde Goffre. dicit, & melius: quòd in caſu huius capituli non admittentur iſti, etiam pro monaſterio ſuo, & Abbate impetrante pro eo, quòd ſunt excommunicati: aliter nulla eſſet pœna: ſecundum eum. Hæc ratio eſt bona: ſed non quatenus ſe fundat ſuper excommunicatione: quia tunc nullum eſſet hîc ſpeciale. ¶ † Cùm quilibet excommunicatus repellatur[a] patrocinando: vt in. d. capi. decernimus. de ſenten. excom. libr. vj. vnde intelligo text. iſtum, q̃ quantũcunq; iſti ſint abſoluti: tamen in pœnam non debent in aliqua cauſa admitti ad patrocinandum etiam in caſibus, in quibus aliàs religioſi admitterentur. iuxta no. in. c. ij. de poſtul. & in. c. cum. I. &. A. de re iudica. Puto quòd pro monaſterio, pro pauperibus: ſecundũ Ioan. & Philipp. hîc. & not. hoc vlti. Et vide quod not. in. d. c. ij. ſicut enim quantuncunq; ſint abſoluti non poſſunt promoueri abſque diſpenſatione ſed is apoſtolicæ: vt hîc. & in dicto capitu. non magno. ita nec ad patrocinandum admitti: ne exerceant ſcientiam contra prohibitionem iuris didicitam. ¶ Gloſſa in verbo, *presbyteros*. in effectu facit duo. Primò quærit, an prohibitio iſta habeat locum in habentibus perſonatus, non curatum? Secundò, an habeat locum in habente eccleſiam parochialem, ſi aliàs non eſſet presbyter. Ad primum reſpondet, quòd ſic: quod mihi placet: quia iſta litera loquitur indiſtinctè: nec ad eſſe perſonatus requiritur quòd habeat animarum curam: imò contrarium probatur in capitu. dudum. ij. de elect. Ad ſecundum dubium reſpondet etiam affirmatiuè: hodiè dic tu, vt eſt determinatum in capitulo primo. eodem titul. libro ſexto. vbi declaratur contrarium: niſi eccleſia parochialis ſit plebania ſub ſe habens capellas: vt ibi dicitur. ¶ † Gloſſ. in verſiculo. *ſpatium*. fuit declarata ſuper gloſſ. ij. quo ad primam partem: ſed in ſecunda parte quærit, nunquid Epiſcopus poſsit illos abſoluere. & concludit, quòd ſic. ex quo conditor canonis abſolutionem ſibi non reſeruauit. Idem etiam tenet Goffr. Inno. & Hoſt. qui dicunt, q̃ vterq; Epiſcopus poterit abſoluere: ſcilicet ille, in cuius diœceſi ſtudet: & Epiſcopus proprius ipſius excõicati. Abbas tenuit

ZACHARIAS.
a ¶ Excommunicatus repellatur. Ad de Spe. in ti. de reſcrip. præſenta. §. ratione formæ. verſicu. ſed quid ſi cõtra procuratorem & verſi. item excipitur, q̃ impetrãs & quid ſi nõ fuit exceptum, an tractabitur proceſſus cum eo factus vide eundem tit. de aduo. §. j. ver. j.

ten uit contrarium quo ad Epiſcopum proprium, per not. in. c. pen. de offic. delega. ¶ Ego dico latius ſic: q̃ aut quæritur de proprio Epiſcopo: & teneo, q̃ poterit abſoluere. per. c. nuper. de ſent. excom. & ſi hoc facere vult in propria diœceſi, res eſt ſine dubio. Aut vult abſoluere in diœceſi aliena: & hoc caſu videtur tacitè voluiſſe Abba. quòd nõ poſsit per illud. c. penul. Sed ego alter Abb. dico tibi contrariũ: quia cùm hoc caſu nõ requiratur in abſolutione cognitio cauſæ, eſt iuriſdictionis voluntariæ, quæ poteſt exerceri extra territorium: vt in. l. ij. C. de offi. procon. not. in. c. nouit. de offi. leg. Et hoc apertè in abſolutione voluerũt ibi Inn. Hoſt. & Io. de lig. in cle. quanuis. de foro compe. gl. tamẽ in. d. c. nouit. videntur vacillare, ſed debent reduci ad concordiam per ſuprà dicta: an ſcilicet fiat cum cauſæ cognitione, an ſine. Ad capitul. penultimum dicas, quòd loquitur in legatis volentibus abſoluere in caſibus reſeruatis Papæ iure ſingulari, qui non poſſunt, niſi ſecundum limitationem ibi traditam. Aut quæritur de Epiſcopo, in cuius diœceſi ſtudet: & tunc in religioſis credo, quòd non poſsint: quia niſi redeant ad monaſteriũ non videntur contriti: cùm conſtitutio Turonenſ. concilij arctet vt redeant ad monaſterium: niſi aliud dicamus in excommunicatione propter periculum, ne decedant in via. ar. c. qua frõte. de appel. In clericis verò ſecularibus poterit: tum, quia in ſua a
diœceſi deliquit: tũ, quia ratione reſidentiæ dicitur Epi
12 ſcopus proprius. argu. eius quod de ſacerdote curato dicit gl. no. in cle. j. de priuil. ¶ † Vltimò gl. quærit, an oẽs pœnæ ſtatutæ contra religioſos, habeant locum in ſecularibus clericis hîc prohibitis. Et tandem cõcludit, quòd ſic. & hoc videtur indubitabile: cùm tex. in extendendo illam cõſtitutionem, loquatur ibi in plurali: vt patet ibi: hoc extendi volumus. &c. Vnde deriſorium eſſet dicere, q̃ comprehendat partem pœnarum, & non omnes. vbi enim verba ſunt clara, ceſſat interpretatio. l. ille, aut ille. de leg. iij. &. l. non aliter. eo. titu. &. c. fina. de verbo. ſigni. Et hanc opinionem ſequuntur hîc cõmuniter doc. Nam ex contrario ſequeretur: vt dicit Io. And. q̃ qua ratione non incurrent illas, de quibus in gloſſa: ita nec reliquas.
13 ¶ † Nunc gloſſ. explicatis pro declaratione tex. & materiæ ſubmittam aliqua hîc per doct. tacta. Et primò quæro, quid ſi religioſi nõ exeant clauſtrum, ſed in clauſtro exiſtentes audiunt, vel legunt facultates hîc prohibitas? Sol. Inno. ſentit, q̃ tales non ligantur pœnis hic cõtentis per text. hîc & ſ. eod. c. non magno. qui diſponit contra exeuntes clauſtrum. Hoſtiẽ. dicit procedere quo ad verbũ: ſecus quo ad mentem. de quo hîc in verſicu. quia verò. Adducit in arg. opti. pro & contra. c. inter cætera. de offic. ordi. & dicit, q̃ hæc indigent declaratione: cõſuluit tamen, quòd in hoc dubio debent tales ſe reputare ligatos. argumẽ. c. illud. de cle. excom. mini. Exitus enim monaſterij videtur ſecũdum eum, quòd fuerit cauſa impulſiua huius conſtitutionis. ſed cauſa finalis fuit: quia iſtæ ſcientiæ non conueniunt religioſis: cùm & exercitium ſit eis interdictum vt in. c. ij. de poſtu. do. Anto. ſequitur primum dictum Inno. quia pœnæ ſunt odioſæ: ergo reſtringendæ. de pœni. diſtin. j. c. pœnæ. & quod legitur & not. in. c. ſtatutum. de elect. libr. vj. ¶ Aduerte pro dicto Hoſtien. facit text. hîc in fin. vbi clericis ſecularibus prohibitis non ponderatur exitus eccleſiarum. vnde in eis dicunt docto. ſuper text. quòd ſpatium duorum menſium computatur à tempore auditus. Si ergo in ſecularibus procedunt pœnæ vbicunque audiant, vel ſtudeant: ergo fortius idem dicendum in religioſis, quibus principaliter iſtæ ſcientiæ fuerunt interdictæ: vt. ſ. eodem. c. non magno. argumen. in authenti. multò magis. C. de epiſco. & cleri. &. c. cùm in cunctis. de elec. & eſt hæc fortis confideratio: ſed nihilominus ſequor dictum Innocen. quia

conſtitutio pœnalis nõ eſt amplianda: imò reſtringenda adeò: vt nõ veniant illa, quæ ex lata verborum ſignificatione poſſunt comprehendi: vt probatur in cap. cum in cũctis. de elect. iuncto. c. ſi compromiſſarius. eo. ti. lib. vj. &. c. ſtatutum. eo. titu. & lib. quod ibi not. Ioan. And. qui idem not. in regula, odia. de reg. iur. lib. vj. in mercu. Sed text. in. c. non magno. de religioſis loquens, & iſte illam conſtitutionem referens, loquitur de religioſis exeuntibus monaſterium cauſa audiendi leges, & non redeuntibus intra ſpatium duorum menſium: ergo non debet habere locum pœna in non exeuntibus, ſed ſtudentibus vel legentibus in clauſtro: licet aliter malè faciant: cùm verba hoc non patiantur. Pro hoc vide text. in ſimili in clem. ne in agro. §. quia verò. de ſtatu regu. iuncta gloſ. in verſicu. ipſo facto. Nec obſt. ſi dicatur eandem eſſe rationem in non exeuntibus: quia primò negari poteſt hoc: cùm magis delinquat religioſus exeundo clauſtrum ex cauſa illicita, & deſerendo monaſterium. argumen. xvj. q. j. placuit. quàm rem ipſam illicitam in monaſterio attentando. cùm hoc vltimo caſu committat vnum peccatum, & in præcedenti duo: meritò magis fuit ibi in pœna exaſperandum. ar. xxiiij. q. j. c. non afferamus. ff. de pœnis. l. reſpiciendum, facit quod not. Ioan. and. in dicta regula, odia. Item facit quod not. Ioan. Andræ. in. c. diſpendia. de reſcrip. libro. vj. vbi vult, quòd data[a] aliqua identitate rationis debet habere locum diſpoſitio legis, ſed non ipſius pœna. Non obſt. quod dicitur in ſecularibus clericis. Primò, quia ipſi nõ habent monaſterium. ¶ Secundò dico, quòd non eſſet peccatum in eis attentare, quòd ſi in domibus ſtuderent in iſtis, quòd euaderent has pœnas: quia text. iſte in verſicu. quia verò. ſolùm voluit extendere conſtitutionem Turonenſ. cõcilij ad iſtos habentes perſonatus. &c. vt ergo iſta ſit vera extenſio de a
bemus facere illam: cùm omnibus ſuis qualitatibus, ſcilicet quãdo exeunt proprios lares cauſa audiendi has ſcientias, & effectualiter eis dant operam. Nam conſtitutio pœnalis non eſt multum laxanda: maximè cum ex ſe ſciẽtia, non eſt mala: ſed neceſſaria ad regimen vniuerſalis eccleſiæ ſaltem in temporalibus: vt j. dicam. & per hoc faci
14 lius deciduntur quæſtiones ſequentes. ¶ † Quæro ergo q̃d ſi religioſus canoniſta, vel Theologus vadat ad Principium amici incipientis in legibus, vel phyſica cauſa honorandi amicum? Solu. dicit Innocen. quòd non eſt ſuũ hoc interpretari, cùm quantum ad verba damnetur hęc lectio & auditio: putat tamen, quòd Papa reſponderet talem ex mente non ligari: quia verba ſunt cum effectu intelligenda: maximè in pœnalibus. l. j. §. hæc autem verba. ff. quod quiſq; iuris. &. c. relatum. de cle. non reſiden. Sed ego dico tibi, quòd etiam quo ad verba talis non includitur, nec ligatur: & miror de Hoſtien. qui ita ad corticem videtur ponderaſſe literam. Nam text. iſte. &. c. non magno. diſponit in religioſis exeuntibus cauſa audiendi leges: ſcilicet vt principaliter in eis ſtudeant cauſa proficiendi: vt clarè probatur in capit. non magno. in princip. vbi dicitur, quòd iſti nolebant audire leges ſub prætextu eccleſiaſtica negotia fidelius pertractandi, & medicinam occaſione languentium fratrum. Et ſubijcitur ibi, quòd ne occaſione ſcientiæ viri ſpirituales iterũ inuoluantur mundanis actionibus: ideò ſtatutum fuit &c. Quæ omnia ceſſant in quæſtione noſtra, quando religioſus exiſtens, præſertim in ſtudio vadit cauſa honorandi principium alicuius amici. Nam videmus quòd pro amico monaſterij poteſt religioſus aſſumere procurationem, ſeu aduocationem etiam in foro ſeculari: quia in conſequentiam tractatur vtilitas monaſterij: iuxta notata per Innocẽtium, & alios Doctores in. c. cum I. &. A. de re iudicata. ergo fortius liberum & licitum
15 eſt ire ad honorandum principium amici. ¶ † Sed quæ-

SEB. SAPIA.
a ¶ Quod data. Ad hanc doctrinam Ioan. Andre. vide quæ ſcribit Iaſ. in l. j. C. de in ius vocan. & in. l. penul. ff. eo. tit. & ibi declarat & limitat, vt per eum.

ritur tertiò quid ſi ille, qui incepit legere, habet paucos ſocios propter id, quod religioſus vult eũ continuè honorare. Sol. dicit Hoſti. ſe nõ admittere talem honorem etiam ſi legentẽ extraordinariè vellet, tm̃ ſemel in ſeptimana honorare: & hoc vt omnis fraus excludatur. alleg. inſti. vi bo. rap. §. ſed nedum talia. & ff. de tranſa. cũ hi. & de diuor. quanto. cũ ſi. Placet mihi dictum Hoſti. qm̃ iſte faceret in fraudẽ: & cũ hoc exigeret continuationẽ duorum menſium per prædicta: ſed vbi faceret ſine fraude, dico ſecus per ſupradicta: & ſatis videtur de mẽte Hoſt. Fraus autẽ poterit deprehẽdi ex coniecturis: vt in c. ij. de
16 renun. lib. vj. l. dolũ. C. de dolo. ¶ † Quartò quæro nun quid perſona eccleſiaſtica hîc prohibita, poſsit aliquibus priuatim in camera leges, vel medicinã legere. Sol. Hoſt. cõcludit, ꝙ nõ: & ꝙ talis nõ euadat pœnas hîc poſitas: qa hoc ſtudiũ prohibetur & lectio: vt hîc iuncto. c. nõ magno. s̃. eo. Lex em̃ non debet eſſe impoſita verbis, ſed rebus: vt in. c. cõmiſſa. de ele. lib. vj. ¶ Ego dicerẽ, ꝙ aut legit in monaſterio proprio, & nõ incurrit pœnas: de quibus hîc: per ea, quæ. s̃. dixi de ſtudẽte in monaſterio. poſt Inn. & in alijs qõnibus. Aut extra monaſteriũ: & tũc pen det ab alia quæſtione: an. c. nõ magno. habeat locũ in legente, ſeu docente. Hoſt. videtur velle, ꝙ ſic. & Io. an. hîc ſuper verſic. ſtudent. vbi dicit, ꝙ iſtis religioſis prohibet auditus: vt hîc in prin. & lectio: vt. s̃. c. non magno. & ſtudium: vt hîc in verſi. non verum. & idẽ ſentit Io. And. in reg. cum quid. de reg. iur. lib. vj. in mercu. Sed in quæſtionis ſolutione videtur illud reſtringere magis ad religioſos reſpectu legẽdi, quàm ad clericos ſeculares: quia iſte tex. de ſecularibus loquens nõ repetijt de legẽte, de quo fecerat mentionẽ text. in. c. non magno. s̃. eo. Formauit, enim ibi Io. an. quæſtionẽ in priuilegio conceſſo ſtudio, vt perſonæ aliâs prohibitæ poſsint ibi liberè in his ſcientijs interdictis ſtudere: an per hoc videaſ data poteſtas [a] capiendi doctoratum, & legendi magiſtraliter. Et poſt multa cõcludit, ꝙ ante factum tenendum eſt, quòd non: cùm omnia iſta videantur in iſtis iuribus procedere â pari. Ideò priuilegium odioſum nõ debet extendi vltra caſum cõceſſum. Facit quod not. gl. in. c. ſi canonici. de offic. ordi. libr. vj. Sed poſt factum putat, ꝙ ſecularis clericus non ſit cenſendus ligatus: quia hęc iura expreſsè non prohibent ei, niſi auditum ſeu ſtudium. Ex quo ergo cõceditur per priuilegium, ꝙ poſſunt liberè ibi ſtudere: ergo videtur ſibi cõceſſum illud, quod venit acceſſoriè ad ſtudium ſcilicet facultas aſſumendi doctoratum: & per cõſequens legendi. Sed in religioſis dubitauit: quia. c. nõ magno. iuncto iſto, videtur eis prohibere lectionẽ, audi tum & ſtudium. Vno ergo conceſſo, nõ veniunt alia ſpecialiter prohibita. arg. in. l. quod verò contra rationem. ff. de legib. Et quanquã videantur hæc ſubtiliter dicta, ſi quis vellet hunc paſſum conſiderere, poſſet dicere contrarium. Et aduerte queſo diligenter. Nã dico, quòd ca. nõ magno. non loquitur de legentibus. i. docentibus, ſed de addiſcentibus. vnde ponitur ibi legere, largo modo: quia omnis qui ſtudet: vt proficiat, legit. Pro quo facit ætymologia vocabuli. Nam dicitur lex à legendo: vt dicit Iſidorus. v. ætymologiarũ. & ideo Ioã. an. ſuper regula, nemo poteſt. lib. vj. in mercu. hoc apertè probat ratione literæ in. d. c. nõ magno. Dicitur enim ibi, ꝙ religioſi exeunt ad audiendũ leges & phyſicam, ſub prætextu conſulendi languentium fratrum corporibus: & eccleſiaſtica negotia fidelius pertractãdi: & ſic vt poſſunt proficere. & edocti agerent prædicta. Hoc etiam apertius probat litera huius cap. quæ referens mentem, & quaſi verba illius conſtitutionis, vbi illa dixit de legentibus: iſta verò declarando dixit de audientibus: nec eſt verũ quòd iſta prohibeat auditum, & illa lectionem: vt voluit Hoſtien. de quo miror: quia hæc litera ſolùm venit ad declarandum illam. nil autem adducit de nouo, niſi quatenus quòd religioſi incurrant excommunicationem ipſo facto. & quòd hæc conſtitutio extenditur ad habentes per ſonatum & ad presbyteros: vt hîc, & eodem modo dicitur de ſtudio. Nam ponitur hîc ſtudium, pro ipſis ſtudẽtibus, ſcilicet addiſcentibus. Nam ſtudium magis conuenit addiſcentibus, quàm docentibus. Studere enim, eſt valde cupere: hinc literarum ſtudia dicta ſunt à cupiditate lectionum: vt no. Archid. in. c. in nona. xvj. q. vij. vn de quod prius hîc dixerat de audientibus, poſteà ſubiecit de ſtudentibus: quaſi audientes ſint ſtudentes. ¶ Qua re concludo, ꝙ cap. non magno. & iſtud ſolùm loquuntur in audientibus, ſeu ſtudentibus addiſcendo. & iſti ſunt, qui incurrunt pœnas prædictas. Legentes autem. i. docentes, non puto incurrere has pœnas: nec etiam illos qui non ſtudent, vt addiſcant: quia verba illis non conueniunt: vt patet ex prædictis. & à verbis cõſtitutionis pœnalis non eſt recedendum: vt. s̃. dictũ eſt: præſertim cùm non putem in eis procedere, & militare rationem, quæ eſt in addiſcentibus. Nam addiſcens videtur moueri malo zelo. ſ. vt inuoluatur rurſus actionibus mundanis in patrocinando & ſimilibus: vt innuit tex. in. d. c. non magno. Item fauore Theologiæ: vt ex quo in actu addiſcendis eſt melius, vt det operã Theologiæ: ſed ille, qui prius ſcientiam iſtam didiſcitam docet, nõ facit, vt inuoluatur actionibus mundanis: imò communicat alijs ſcientiam in ſe bonam & neceſſariam ad regimẽ orbis. Facit quod not. gloſſ. in cle. ij. de magi. in verbo honorem. vel præſuppoſito, quòd peccet: non tamen tantum, quantum ille, qui nunc incipit addiſcere: meritò non debet in eo habere locum pœnarum diſpoſitio. Et per hoc dicerem, ꝙ priuilegiatus: vt in his ſcietijs poſsit ſtudere: videtur priuilegiatus ad id, quod ſequitur ex ſtudio: ſcilicet ad doctoratum ſumendum, & per conſequens ad legendum: cũ in doctoratu detur poteſtas legendi: vt not. in. d. cle. ij. & in. l. magiſtros. C. de profeſ. & medi. lib. x. hoc tamẽ eſt magis dubitabile: & ante factum conſulerem abſti-
17 nendum. ¶ † Vltimò opponitur contra literam & prædicta. videtur enim, quòd minus legitimè prohibeatur religioſis, & maximè prælatis ſtudium ſcientiæ ciuilis. Nam. s̃. in procemio huius compilationis mandatur: vt omnes in iudicijs & ſcholis vtantur hac compilatione: ergo mandatum cenſetur omne id, ſine quo illud explicari non poteſt: vt in. c. prudentiam. de officio delegati. & l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procura. ſed non poſſumus vti, niſi illam ſciamus. Scire autem non poſſumus, niſi ſtudeamus in illa: ſed ſtudere, & perfectè intelligi non poteſt ſine notitia ſcientię legalis: cùm multa ſint in hac compilatione & ſcientia canonica, quæ minimè intelligi valeant, niſi data ſcientia legali. præſertim cùm multæ leges ſint incorporatæ in Decreto. ergo debet illarum ſtudium permitti: maximè cum lex ciuilis ſit pars diuinæ & Theologicæ ſcientiæ: & locum ſuum neceſſariò obtinet in eccleſia, ſaltem quo ad regimen temporalium, quæ non ſunt contemnenda. decima ſecunda quæſtione prima. capitulo. videntes. prima quæſtione tertia. capitu. ſi quis obiecerit. vnde leges dicuntur ſacratiſsimæ. l. leges ſacratiſsimæ. C. de legib. & alibi dicitur, ſanctiſsima. vt in. l. j. ff. de varijs & extraordi. cognitio. & per ora principum Deus dicitur illam promulgaſſe: vt in cap. fin. xvj. q. iij. & l. fin. C. de præſcrip. xxx. vel. xl. anno. Sol. Hoſtien. formauit hîc contrarium. Et refert, ꝙ Roff. beneuenta. in rub. de rap. poſt princi. dicebat, ꝙ Papa cum duobus ſuis conſiliarijs fecit, ſicut vulpes faciunt, quæ damnant ceraſa, cum illa comedere non poſſunt. Et dicit, quòd ad regimẽ eccleſiæ ſcientia ciuilis eſt ſummè neceſſaria. Et profectò ſatis inhoneſtè locutus eſt de Principe: & recordari debuiſſet de. c. ſuper ſpecula.

[a] SEB. SAPIA. ¶ Poteſtas. Vide Pet. de Ancha. in conſi. vlti. inci. ortum dubium. vbi dicit, ꝙ licẽtia Papæ conceſſa, vt in certo ſtudio clerici poſsint audire leges, includit etiã facultatẽ accipiendi doctoratum. quod refert & ſequitur, & alia allegat ad hoc propoſitum do. Felin. in c. cum dilecta. col. antepen. verſi. amplia prędicta. s̃. de reſcrip.

culaꝝ. de priuile. vbi dicit, ꝙ raro occurrunt cauſæ eccleſiaſticæ, quæ nõ poſsint canonicis ſtatutis expediri. Ideò Hoſt. dixit hîc, & melius ad contrariũ: ꝙ materia legum in canonibus contenta, poterit ſine principali ſtudio, lectione, & auditu legũ haberi, & declarari per libros iuris ciuilis, qui haberi licitè poterunt: & ſic per ſtudiũ cameræ ad hoc principaliter nõ ordinatum. ſed in fine melius intelligendi ſcientiam canonicam, poterit quis cõtrario ſatisfacere. ¶ Et no. hoc vltimum, ꝙ licitum eſt religioſis & alijs hîc prohibitis habere libros ciuilis ſcientiæ: & in eis in camera ſtudere ad finem intelligendi melius canones: non autem principaliter propter ipſam ciuilem ſcientiam acquirendam. Pro hoc allego bon. tex. in. c. turbat. & c. ſi quis grammaticam. & c. de quibuſdã. xxxvij. diſt. Nam cuius finis bonus eſt, ipſum quoq; bonum eſt: j. q. j. c. nõ eſt putanda. Eſt enim ſcientia addiſcenda principaliter propter Deum & bonum publicum. Per ſcientiam enim mũdus illuminatur, & ad obedientiam Deo & miniſtris vita ſubiectorum informatur: vt dicit text. in auſ. habita. C. ne ſi. pro pa. Et indubitanter qui ad hũc finem eam addiſcit, conſequitur nedum famam in hoc ſeculo, ſed mercedem maximã in futuro. In cuius finem altiſsimus nos & omnes alios tam præſentes, quàm poſteros ſcientiæ inſiſtentes dirigat per ſuam ineffabilem clementiam.

Commentariorum Abbatis Panor. in Tertium Decretalium Librum,

FINIS.

Regeſtum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
A A B B C C D D E E F F G G H H I I K K L L
M M N N O O P P Q Q. Omnes ſunt quaterniones, demptis P P & Q Q ternionibus.

LVGDVNI,
Excudebat Mathias Bonhomme.